ADAGIORVM OPVS

DES. ERASMI ROTERODAMI, EX POSTREMA AVTORIS RECOGNITIONE.

BIBLIOTHEQUE NATIONALE R.F.

Acceßit huic editioni Index nouus, Lectori quæcunque notatu digna in hoc opere tractantur commonstrans.

LVGDVNI APVD SEBASTIANVM GRYPHIVM,
M. D. L.

Z.
587

DES. ERASMVS ROT.

Perfacile eſt,aiunt,prouerbia ſcribere cuiuis.
Haud nego,ſed durum eſt ſcribere Chiliadas.
Qui mihi non credit,faciat licet ipſe periclum.
Mox fuerit ſtudiis æquior ille meis.

DES. ERASMVS ROTE-
RODAMVS PHILOLOGIS
OMNIBVS S. D.

SIIVXTA uetus prouerbium, omni in re modus eſt optimus, par erat & in colligendis prouerbijs adhibere modum: eſt enim optimarum quoq; rerum, ſi minus ſatietas, certe modus quidam. Multis itaque de cauſis ſtatueram ab hoc ſtudij genere poſthac feriari: uel quòd argumenti natura ſit infinita, ut nihil egerit qui hoc agat ne quid omnino prætermittat, præſertim uetuſtis autoribus qui hactenus delituerunt in lucem emergentibus: uel quòd tantum operæ ſit huic impenſum negotio, ut citius metuendum exiſtimarem, ne lector copiam pertæſus clamaret, ohe iam ſatis eſt, quàm aliquam deſideraret acceſſionem: uel quod hæc ætas ac mens, iam profecto non eadem, ab huiuſmodi literis abhorrens, magis ad ea raperetur, quibus uel immori nec indecorum ſit, nec inutile: uel quòd perpenderem hoc genus floſculos ac gemmas quibus eruditi ſcripta conſueuerunt inſignire, pluſculum habere gratiæ, ſi quis eos ſibi ex autoribus non omnino uulgo proſtitutis decerpat, quàm ſi ex protritis huiuſmodi collectaneis deſumat. Quanquam hæc cauſa non deterruit Græcos, quo minus tam multi uiri graues iuxta ac eruditi, paræmiologias conſcriberent. Apud me quoq; uicit utilitatis ratio, quòd hanc operam plurimum conducere uidebam, quum ad eluendas mendas ex priſcis autoribus, tum ad ſummouendas ſælebras, ad quas ſubinde reſtitabant mediocriter literati. Proinde quòd nunc hanc non exiguam coronidem adiecimus, magis, ne dolo dicam, datũ eſt typographorum efflagitationi, quàm animo meo. Facit enim Pyladea quædam amicitia, quæ mihi quondam cum optimo uiro IOANNE Frobenio, nunc cum patris ſimillimo Hieronymo Frobenio intercedit, & par utriuſque in prouehendis optimis ſtudijs induſtria mirabilis, ut quum interdum illis quædam negare uoluerim, ac fortaſſe debuerim, pernegare quiuerim nihil. Utinam autem hæc laboris portio tantum utilitatis adferat ſtudioſis, quàm mihi parum attulit uoluptatis. Porrò ut nihil horum fuerit, tamen inciuilius parumq; candidum uidebatur, alijs eruditis, ad eiuſdem argumenti tractationẽ accinctis nihil facere reliqui, qui uel ingenij uigore, uel induſtria iuuenili, uel copioſiore uoluminum lectione inſtructi, fructum uberiorem ſtudijs allaturi ſunt. Quorum conatibus adeo non eſt animus obſtare, ut nehementer etiam gauiſurus ſim, ſi quis noſtram obſcuret operam. Illud modo lectorem, quod iam pridem admonui, nolim obliuiſci: nequid miretur, ſi in hoc opere quædam occurrent diuerſis temporibus ſcripta: in cauſa ſunt crebræ æditiones, non ſine nouis auctarijs: primum enim huius argumenti guſtum dedimus apud Pariſiorum Lutetiam, per typographum Ioannem Philippum natione Germanum, qui tum officinam habebat in uico diui Marci ad inſigne Trinitatis anno 1500. Menſem non expreſſit typographus, ſed epiſtola quam præmiſit Fauſtus Andrelinus habet eiuſdem anni decimumquintum diem Iunij. Hanc æditiõ[illegible]m aliquanto poſt æmulatus eſt Iodocus Badius, deinde Matthias Schurerius Argentorati: poſt hæc opus ad iuſti uoluminis magnitudinem adauctum, Venetiæ edidimus apud Aldum Manutium Anno 1508. Aldinam æditionem me inſcio æmulatus eſt Baſileæ Ioannes Frobenius, à quo plus ſepties excuſum eſt idem opus, at nunquam ſine acceſſionibus. Quoniam autem hoc ſcripti genus conſtat induſtria hinc atque hinc decerpendi, non ita multum laudis tulerit, qui primus apud Latinos aggreſſus ſit παροιμιολογεῖν, niſi ſi quid promereatur, iudicandi tractandiq; dexteritas. Si quis proferet æditionem uetuſtiorem ea quam oſtendi fuiſſe primam, ei lubens

bens hoc laudis tribuero, quod illi non illiberalis cogitatio ante alios uenerit in mentem. Et ſanè mirum eſt, quum apud Græcos tot clariſſimi ſcriptores ex profeſſo tractarint hoc genus, apud Latinos nullum extitiſſe uel è turba grammaticorum, qui ſimile negotium ſuſciperet, quum mea ſententia Latinorum horti non minus uernent iſtiuſmodi floſculis quàm Græcorum. ſed neſcio quo pacto Græcorũ admiratio propenſior effecit, ut Latina ſua uideantur habuiſſe neglectui. Alioqui non uideo quam ob rem Vergilius ſit Homero & Heſiodo poſt habendus, aut Seneca, quiſquis is fuit, Euripidi, aut Plautus & Horatius Ariſtophani. Nam M. Tullius quod ad hanc ſanè rem attinet, longe ſuperat Demoſthenẽ. Quiſquis igitur hoc primus apud Latinos aggreſſus eſt, rem nec illiberalem nec infrugiferã aggreſſus eſt. Iam biennium exierat, ex quo Lutetiæ operis huius guſtum fueram auſpicatus, quum Louanij agens forte ex Hieronymo Buslidio, qui tum recens ex Italia uenerat, nactus ſum libellum, adagia pollicentẽ, in eo compoſui prouerbia fere ſeptuaginta è Latinorum præſertim Philippi Beroaldi commentarijs collecta. contuli annum ac diem. annus erat idem, ſed æditio mea tribus menſibus præceſſerat: & res ipſa ſatis declarabat, neutrũ alteri tum fuiſſe notũ, ſed ambobus eandem cogitationẽ incidiſſe in mentem. Itaque ſi quid refert, quis primus hoc argumentum attentarit, uterq; noſtrũ primus fuit, ſi primus eſt qui neminem eſt ſequutus. De Latinis loquor. Quod ſi auxit prouerbia, qui plura addidit, ego nimirum auxi, qui prima ſtatim æditione dedi pluſquam octingenta, quorum bonam partem hauſeram ex fragmentis Diogeniani Græcis. At poſteaquam emiſi tot Chiliadas, cuiuis procliue fuit ſuis collectaneis aliquã acceſſionem adiungere, quam profiteatur ex bonis autoribus eſſe decerptam, nec mentiatur tamen: nos enim Chiliadas omnes ex optimis quibuſq; autoribus decerpſimus, diligenti nomenclatura, ſicuti par eſt, indicantes, quid cui feramus acceptũ: adeo ut nec Apoſtolium debita laudis portione fraudauerimus, tantum abfuit ut me plumis alienis uenditare uoluerim. Hæc indigna ducerem quæ cõmemorentur, niſi uiderem hoc à quibuſdam agi ſerio, ut primi hoc exemplũ induxiſſe uideantur: ab alijs, ne quid ex meis Chiliadibus uideãtur ſumpſiſſe mutuo, ſed rem totam ſuis auſpicijs ſuoq; Marte confeciſſe. Atqui ſi decerpunt ex uetuſtis autoribus quæ produnt, quũ in his reſideat infinita prouerbiorũ copia quæ nos prætermiſimus, quur his præteritis tam multa congerunt à nobis prodita, tam pauca adferũt nobis intacta? Quur tam raro citant autores à nobis non citatos? Et ſi quid paululum nouent, an creduũt illico bene diſſimulatum furtum, ſi ueteribus ollis nouas affigant anſas? Si noſtra non legerunt, qua fronte profitentur ſe nihil habere mecum commune? Si legerunt ac diſſimulandum putant, certe diligentia & dexteritate tractandi perficiendum erat, ne cui ſuboleret fucus. ego ſanè quãquam ita uerſatus uideor in bonis autoribus, ut non magnopere ſit opus ex recentiorum miſcellaneis ſuffurari: tamen nullus eſt hodie literator tam triuialis, quin ſi libellum æderet adagia pollicentẽ, dignaturus ſim eum lectione: quòd uere dictum ſit, nullum eſſe librũ tam malum, unde non aliquid boni poſſis decerpere. Nolle legere eos qui tractant argumentum commune tecum, turpis eſt arrogantiæ: diſſimulare quum legeris, turpioris eſt ambitionis: inficiari beneficium, turpiſſimæ ingratitudinis. Hæc illorum cauſa dixerim potiuſquã mea. Nam quod ad meum attinet animum, terq; quaterq; liberum omnibus eſſe uolo, cudere ac recudere prouerbia ſeu noua uelint ſeu malint uetera. Si id fecerint me infelicius, nihil offeccrint meo nomini, ſed admota purpura deterior purpuram meam illuſtrabit potius. Sim felicius, gratulabor communibus ſtudijs, & in his mihi quoque. Nec addubito quin hoc ſeculum plurimos habeat iuuenes, qui me ualeant in hoc ſtadio præcurrere: palma in medio eſt, arripiat qui poteſt. Sed de his plura quàm ſtatueram. Unum eſt in quo mihi fortaſſis opus erit lectoris æquitate, quoniam toties ex longis interuallis æditum eſt hoc opus, non arbitror ubique uitatum, ne repetantur eadem. Vale quiſquis es amice lector.

DES. ERASMVS ROTERO DAMVS AD LECTOREM, DE DVOBVS INDICIBVS.

INDICEM Literarium comperi præter omnẽ ſpem, confuſum ac mutilum, quod ad hæc humilia doctiores ægrè ſeſe demittunt. Ea res quoniam mihi quoq; incõmoda fuit, adeo vt hac de cauſa, quædam in alienum locum fuerint infulcienda, deuorauimus & hoc tædij, effecimusq; vt Index & plenior ſit, & accurate digeſtus iuxta literarum ordinem: nec hoc cõtenti, quæ obiter incidunt in tractando prouerbio, vel à ſpecie prouerbij non abhorrentia, vel alioquin cognitu digna, adiecimus. Et interdum idem adagium variis modis effertur, nonnunquam plura in eundẽ numerum congero. Ad hoc quoq; conducit hæc diligentia. Porrò ne quid turbet ordo verborum, diuerſus interdum in titulis operis, & Indice, ſcito me in Indice prouerbij ſenſum ab his verbis auſpicari, quæ præcipua ſunt ac peculiaria, Eminent autem potiſſimum propria hominum, locorum, animantium, aut rerum vocabula: proximo loco, quod in contextu minime vulgare eſt. Exemplum primi eſt, Obolus Paſetis, Paſetis obolus: ſecundi, Ne temere Abydum, Abydum ne temere eas: &, Non eſt cuiuſuis Corinthũ appellere, Corinthũ appellere nõ eſt cuiuſuis: tertij, Bibe elleborum, Elleborum bibe, quarti, Sæpe etiam eſt Olitor valde opportuna loquutus, & Olitor opportuna loquutus. Quædam in quibus nihil eminebat, bis poſuimus. Hunc ſcopum ſequens non poteris falli, quin quod quæris inuenias. Nec tamen tanta eſt facta verborum mutatio, quin tenuiter etiam eruditus facillime poſſit agnoſcere prouerbium: nec id tamen factum eſt in admodum multis, nec enim fuit opus.

Secundus Index, qui ſententiarum congruentiam ſequitur, tumultuaria opera nobis cõgeſtus fuit olim Venetiæ. Eum vt eſt reliquimus, niſi quòd adiecimus multa quæ deerant. Poterant addi plures tituli: nec pauca ſunt adagia quæ pluribus congruant titulis, veluti, dolium pertuſum, dici poteſt in auarum, in prodigum, & in obliuioſum, ſed creuiſſet Index in immenſum. Indicauimus multa, quod ſupereſt, ingenijsve liquimus. Ex hoc indice quo plus capias fructus, catalogus titulorum iuxta congruentiam ac pugnantiam ſententiarum digeſtus, erit ſemel atq; iterum non indiligenter perlegendus.

INDEX PROVERBIORVM SECVNDVM ORDINEM ALPHABETI, CORRECTVS, DIGESTVS, ET LOCVPLETATVS.

A amicorum conuiuijs non diu abſtinendum 424
Ab Aboriginibus 996
Ab aſino delapſus 280
Ab aſino lanam 182
Ab aſinis ad boues tranſcendere 280
Abdera pulchra Teiorum colon. 550
Abderitica mens 1098
Abderiticum imperium 550
Ab epulo hoc qui poſſum abeſſe 428
Ab equis ad aſinos 280
Ab Eteobuտdis ducit genus 814
Abhorrentis, ac deteſtantis 955
Ab Hymetto profectum 100
Abicit haſtam 489
Abijcere ſcutum 489
Abijciendum procul 1055
Ab impijs egreſſa eſt iniquitas 352
Ab incunabulis. 290
Abijt & taurus in ſyluam 49
Ab ipſa meſſe 1089
Ab ipſo lare 261
Ἀβίωτ & βίῳ 662
A bis ſeptem undis 782
Abominandus ſcarabeus 702
A bonis bona diſce 1146
Ab ouo uſq; ad mala 558
Abronis uita 573
Abſq; baculo non ingreditor 830
Abſq; proœmijs & affectibus 816
Abſit clamor in colloquio aut luſu 941
Abſtinenda uis à regibus 957
Ab tranſenna cibum petere 1084
Ab unguibus incipere 1121
Ab uno diagrammate 1050
Abydena illatio 571
Abydum ne temere 306
Abydus, Abydenus 1095
Ἄβυρτα 1009
Acalanthis 466
A calce ad carceres 849
Acanthia cicada 192
Acanthida uincit cornix 935
A capite arceſſere 1222
A capite uſq; ad calcem 90
Ἀκαπνα ὕδατα 879
Acarnici equi 1019
A carcere 591
A carceribus 253
A carceribus ad metas 872
Acarnanius porcellus 516
Accepta candela 1112
Accerſitum malum 1008
Acciſſare 490
Accuſare deſertam 219
Aceruus bonorum 131
Aceſci & Heliconis opera 615
Aceſias medicatus eſt 615
Aceſſei luna 221
Aceto perfundere 515
Acetum habet in pectore 514
Achiuos à turre iudicare 788
Achilles 285
Achilles iecit duas teſſeras 664
Achilleum argumentum 285
Ἄχνη 379
Ἀχρειόγελως 1009
Ἀχρεῖ χείλως & ſimilia 671
A Chytropode cibum 238
In Acie nouaculæ 37
A cœlo ad terram 591
A colo non fico 1109
Ἀκονιτὶ 218
Ἀκροθώρακες 1108
Ἀκρόπολις νύμφαιον 552
Ἀκροχειρίδων 371
Actij & Titij idem ius 398
Acti labores iucundi 505
Actum agere 280
Actum eſt 336
Aculeo infixo fugere 88

Aeum inuenisses 903
Acu rem tetigisti 561
Ἀκίρυσι & πόλεμε 813
Adactum iusiurandum 781
Ad agnatos & gentiles deduc 526
Ad ambas usq; aures 500
Adamantini clani 505
Adamantinus 286
Adamantis tenere 925
Admussim 223
Ad aquam malus 251
Ad aras 919
Ad arculas sedere 1218
Ad asylum confugere 1163
Ad bonam frugem 1074
Ad calcem peruenire 849
Ad clepsydram dicere 181
Ad coronidem usq; 1095
Ad consilium ne accesseris 111
Ad coruos 454
Ad cribrum dicta 1017
Ad Cynosarges 751
Addere manum 207
Ἀδελφίζειν 1179
Ad deorum aures peruenit 614
Ad digituli crepitum 651
A deo ficti 1216
Ad ephebum properare 430
Aderit Temesseus genius 66
Ad felicem inflectere parietem 126
Ad felicius latus inflectere 126
Ad finem ubi perueneris, ne uelis reuerti 24
Ad fractum canis 246
Ad Græcas calendas 220
Ad Herculis columnas 846
Ad hoc nati, sculpti, facti 1216
Adhortantis ad gloriam 923
Adhuc aliquis deus respicit nos 942
Adhuc cœlum uoluitur 1041
Ad id quod erat opus 781
Ad incitas 1128
Adiurantis se facturum aliquid 923
Ad libellum debere 1162
Ad mensuram aquam bibunt, citra mensuram offam comedentes 572
Admeti nænia 602
Adminicula uitæ 958
Admoto capite 1055
Ad nouercæ tumulum flere 343
Adonidis horti 30
Adorato circumactus 28
Adoraturi sedeant 28
A Dorio ad Phrygium 590
Ad pedem 682
Ad pedes, ad caput 1092
Ad pila ubi uentum 1208
Ad pileum uocare 424
Ad porcellii da mihi mutuo tres drachmas 872
Ad pristina præsepia 343
Ad pugnam peracta re 690
Ad rastia Nemesis 607
Ad restim funiculum 845
Ad restim redijt 495
Ad saga 1139
Ad satietatem usq; 671
Ad Scolon nec proficiscaris ipse, nec alterum comitaberis 551
Adsint dij beati 780
Ad suum quenque quæstum, æquum est esse callidum 903
Aduersus solem ne loquitor 26
Aduersus solem ne meijto 26
Ad uinum diferti 1172
Ad uiuum resecare 536
Adulatore & amico non potes eodem uti 483
Adulterinus 764. & 818
Ad umbilicum ducere 89
Ad unguem 223
Ad utrumuis paratus 927
Aeacidinæ minæ 1194
Aedibus in nostris quæ prauа aut recta geruntur 261
Aedilitatem gerit sine populi suffragio 734
Aegeum nauigat 744
Aegeum scaphula transmittere 437
Aeginen. neq; tertij neq; quarti 445
Aegis uenit 873
Aegina primũ pueros optimos alit 381
Aegyptij centum non tollerent 453
Aegyptij machinarum artifices 614
Aegyptij 708
Aegypti nuptiæ 734
Aegyptius laterifer 453
Aegre quidem, sed facimus tamen 932
Aegre, sed tamen contigit 954
Aegroto dum anima est, spes est 536
Aequa concertatio 927
Aequa lance 193, 587
Aequalem tibi uxorem quære 309
Aequales edculi 877
Aequalis æqualem delectat 84
Aequalitas haud parit bellum 1022
Aera lupinis quid distent 150
In Aere piscari, uenari in mari 181
Aes alienum cepe, mulcta allium 810
Aesopicus graculus 880
Aesopicus sanguis 616
Aesopum terere 604
Aestate penulam deteris 405
Aetate prudentiores reddimur 944
Aethiopem dealbas, lauas 177
Aethiopem ex uultu iudico 355
Aethiops non albescit 963
Aethna. Athon 1048
Aetnæue cantharus 616
Aetoli 1224
A sabis abstineto 23
A fonte ducere 1222
A fra auis 900
A frica semper aliquid noui 900
A fronte atq; à tergo 746
A fronte præcipitii, à tergo lupi 836
A fronte simul & occipitio 923
A furijs orundus 1009
A gallo candido abstineas 27
Agamemnonij putei 615
Agamemnonis hostia 582
Agas asellum 919
Ἀγαθοδαιμονισμὸς 1113
Agathonia cantio 554
Ἀγεωμέτρητος ἀδελφὸς ἀοίκητος 809
Agi & ferri 905
Agones 1195
Agninis lactibus alligare canem 1177
Agnos canibus obijcere 694
Ἄγχοι καὶ φάγοιμι 905
Agricola semper in nouum annum dicus 682
Agrippo sterilior 587
Agrum imbecilliorẽ esse oportet 1089
Agrum optime colere 899
Agros alienos irrigas tuis sitientibus 743
Abencus 287
Acacis risus 287
A ianua aberrare 243
Ἀκαλλῆ 993
Ἀκολούμαι τεῖσαι 147
Ἀκτικὰ 778
Ἀκυπιδέων 850
Ἀκφωνέω 1184
Alabanda fortunatissima 455
Alabastrius unguenti putet 173
Ἀλασονικὸν 340
A lare ordiri 228
Alas reddere 1154
A lasso rixa quæritur 248
Alba auis 478
Albæ gallinæ filius 63
Alba faba 209
Alba felicia 209
Albo rete aliena capiunt bona 902
Album & nigrum nouit 268
Album calculum addere 208
Album panem pinso tibi 779
Albus an ater sis nescio 268
Alcinoi apologus 543. & 1210
Alcinoi mensa 477
Alea extrema 170
Aleam omnem iacere 170
Ale luporum catulos 450
Aliam ætatem alia decent 941
Alia committenda, alia celanda 953
Alia æstate, alia hyeme 296
Alia dantur, alia negantur 926
Alia Leucon, alia asinus portat 485
Aliam quercum excute 200
Alia Menceles, alia porcellus loquitur 736
Alia res sceptrum, alia res plectrũ 998
Alia uita, alia diæta 343
Alia uoce psittacus, alia coturnix loquitur 581
Aliena iacis 200
Aliena insania frui optimum 504
Alienam metis messem 175
Alieno choro pedem inferre 471
Alieno auxilio potentes 927
Alieno ferox præsidio 926
Alieno periculo cautus 504
Alienis uti soleis 1156
Alienos uigas agros tuis sitien. 743
Alienum arare fundum 743
Alij sementem faciunt, alij metent 200

Alijs lingua, alijs dentes 779
Alijs profpiciens, non ſibi 932
A limine ſalutare 370
A linea incipere 253
Alio cœlo natus 113
in Alio mundo 113
Aliorum medicus, ipſe hulceribus ſcates 575. & 1046
Alios tragœdos prouocat 1171
Aliquid mali propter uic. 44
Aliter catuli longe olent, aliter ſues 332
Aliter cum alijs agendum 930
Ἀλιτήριος 1002
Aliud cura 952
Aliud genus remi 631
Aliud in ore, aliud in corde 736
Aliud noctua ſonat, aliud corn. 779
Aliud ſceptrum, aliud plectrum 485
Aliud ſtans, aliud ſedens 808
Alius alijs in rebus præſtantior 938
Allia & fabas ne edas 990
Allium in retibus 1115
Allij caput 914
Ἀλλοπρόσαλος 70
Ἀλλοτριοφάγοι 1052
Aloes pluſquam mellis habet 330
Alpha & ω 33
Alpha penulatorum 538
Altera manu ſert lapidem, altera panem oſtentat 316
Altera nauigatio 831
Altera ſcabit, altera ferit 316
Alter Hercules 285
Alter Ianus 1022
Alterum pedem in cymba Charontis habere 435
Altius Oromedente 1204
A lupi uenatu 782
Alybantis hoſpitis munera 994
Amea Axeſiam reperit 645
Amantes ſibi ſomnia fingunt 527
Amentium iræ 757
Amare & ſapere uix deo conceditur 483
Amare amicum, odiſſe hoſtem 528
Amat teipſum, ideo nullus tibi amicus 706
Ama tanquam oſurus, oderis tanquam amaturus 442
Ἄμας ἀνίρυρ 471
Amazonum cantilena 431
Ambabus manibus haurire 347
Ambobus pedibus 243
Ambrones 1137
Ambroſia alendus 758
Ameles angulus 670
Ambulatio iuxta mare 111
Amens conſultor 812
Amens longus 829
Amentatæ haſtæ 1218
Amici mores noueris non oderis 592
Amici procul agentes, non ſunt amici 526
Amicitia æqualis 19
Amicitia quæ deſiit, nunquam uera fuit 442
Amicitia ſtabilium, felicitas temperantium 522
Amicitias immortales eſſe oportet 1074
Amicitiæ perſonam 899
Amicorum communia omnia 28
Amicorum eſt admonere mutuum 929
Amico amicus 127
Amico Hercule 62
Amico optimo homini nihil amicius 1002
Amicos multos habet felicitas 842
Amicos ne cito pares 22
Amicos tragœdos æmulatur 880
Amicus nemo cogendus 928
Amicus neq; nullis neq; multis 870
Amicus ſalute tenus 808
Amicus uſq; ad aras 765
Amicus alter ipſe 19
Amicus certus in re incerta cernitur 1069
Amicus fidus 953
Amicus magis neceſſarius quàm ignis & aqua 431
Amictu cultare 418
Ἀμνηστία 269. & 353
Amor Cumius 773
Amor ex aſpectu naſcitur 108
A' mortuo tributum exigere 344
Ἄμυσοι 600
Ἀμυσολογία 552
Amphictyonum confeſſus 848
Amphidromiam agis 1013
Ἀμφιδαλὶς ἔρως 1009
Ampullacea 1185
Amuſi applica lapidem non contra 574
Amuſis alba 222
Amyclas perdidit ſilentium 341
Amyris inſanit 500
Ἀμυσὶ πίνειν 1013
Ἀνάγκη Parcarum mater 505. & 506
Anagyrim commouiſti 157
Ἀναιμωτὶ 218
Ἀναπεμπάζειν 914
Anaxyrida oſtentare 828
Anceps euentus rei 940
Ancilla ſemel, nunquam hera 1082
Ancipitis animi 924
Ancipitis conſilij 931
Ancora domus 138
Ancora non uulgari nitendum 1074
Ancora rupta 995
Ancoræ iactum præuertit deus 1026
Ancoris duabus niti bonum 1152
Ancoras tollere 600
Ancoris duabus fultus 36
Andabatæ 543
Ἀνδραποδιστὴς 1007
Ἀνδραχθὲς 778
Androclides in ſeditione dux 487
Ἀνεμοφερῆται 903
Ἀνεμώλια 903
Ἀνεψιανσοῦ 777
Angeronia Volupiæ comes 756
Angina uinaria 1137
Anguillas captare 878
Anguillam cauda tenes 186
Anguſtum & latum 1156
Anicularum deliramenta 902
Ἀνιδρωτὶ 218
Anima & uita 527
Animam debet 382
Animo quicquid ſtatueris non euenit 738
Animum abijcit 949
Animus bonus in re mala 831
Animus eſt in oculis 905
Animus bepinboeus 990
Animus præſens 951
Animus in pedes decidit 331
Animus in auribus 1080
Annacum plorare 657
Annas clibanum 397. & 963
Annoſa uulpes non c.l. 380
Ἄνω ποταμῶν 226
Annoſam arborem tranſplantare 175
Anno ſenior fio 909
Annus eſt 566
Annus producit, non ager 51
Annus ſuperior ſemper melior 861
Anſam quærere, & conſimiles metaphoræ 161
Ante barbam doces ſenes 799
Antehac putabam te habere cornua 800
Ante lentem augere ollam 759
Ante myſteria diſcedere 432
Ante pedes 902
Ante pilos ſapit 799. & 814
Antequam incipias conſulto 521
Ante tubam trepidas 370
Ante victoriam encomium canis 291
Anteuorta & poſtuorta 746
Anthericum metere 182
Anticyras nauiget 325
Antidotum ante uenenum 1039
Antiopæ luctus 829
Ἀντιπελαργᾶν 375
Antiquior Codro 1026
Antiquiora chao 663
Antiquiora diphthera loqueris 197
Antiquiores Crono & Titan. 802
Antiquis debetur ueneratio 953
Antronius aſinus 383
Anulum habeo 604
Anulus aureus in naribus ſuis 278
A nuptijs pura 684
Anus bacchatur 348
Anus cothoniſſat 830
Anus eriphus 655
Anus hirciſſans 343
Anus hircum olet 831
Anus ſaltat 655
Anus ſimia fero quidem 569
Anus ſubſultans multum excitat pulueris 656

Anus uelut equus profundam habebis fossam ibidem
Anus unguento ne utare ibidem
Ἄοινος μέθη 119
Ἄοινα συμπόσια 557
Ἀπάλαιστοι 1223
Ἀπ' ἀμφορυσίου 1013
A patella rapere 238
ad Apaturia profectus 623
Aperire ianuam 161. & 876
Aperte, simpliciterq; loqui 946
Aperto pectore 849
Apes apum similes 192
Ἄφθονος γάμος 399
Aphya in ignem 460
Aphyarum honos 460. & 656
ne inter Apia quidem sunt 402
Apio mollior, aut mitior 283
Apio opus est 720
A piscibus abstineto 29
Apis hospitem, Sirem amicum nuncist 654
Apollo quid tibi cecinit 656
Apologus Alcinoi 543. & 210
Ἀποδυσπέτω, pro executere 622
Ἀποσκυβίσαι 503. & 1117
Ἀπροσδιόνυσα 552
Apros immittere fontibus 761. & 1010
Ἀ-Ὑλιορον 698
Apta prouincia 927
Apuarum honor 460
Apua uidit ignem 460
Apud aram consulere 622
Apud Campanos plus unguenti, quàm cæteros olei 469
Apud equum & uirginem 1172
Apud sinum odorum uaporem spargis 178
Apud matrem manere 1153
Apud mensam uerecundari n.d. 1197
Apud nouercam queri 1080
A puro pura defluit aqua 781
Ἀπύθμενα 385
Aqua aquæ similis 192
Aqua & terra reddamini 1122
Aqua hæret 187
Aquam bibens, nihil boni parias 596
Aquam è pumice postul. 181. & 662
Aquam igni miscere 1039
Aquam inaniter consumis 181
Aquam infundere cineri 866
Aquam in mortario tundere 437
Aqua præterfluit 777
Aqua strangulat fauces 417
Aquilæ columbam non gignunt 529
Aquila in nubibus 548
Aquilam cornix prouocat 801
Aquila muscas non captat 777
Aquilam uolare doces 186
Aquilam testudo uincit 295
Aquila thripas aspiciens 567
Aquilæ senectus 362
Aquilæ senectus, Corydi iumenta 563
Aquilam noctuæ comparas 348
A quinque scopulis desilire in fluctus 777
Arabius tibicen 281
Arabum gazæ 259
Aram neq; nec fidem habet 905
A radicibus 485
Aranearum telas texere 176
Araneas eijcere 1037
Arare littus 177
citra Arationem, citraq; sementē 219
Arator nisi incuruus præuaricatur 1088
Aratro iacularis 638. & 1049
Arbelas profectus fies 636
Arbore deiecta quiuis ligna colligit 755
Arbores cadunt post folia 670
Arbor è fructu cognoscitur 355
Arcadas initians 777
Arcadiam me postulas 777
Arcadicum germen 802
Arcanum celat, 959
Arcem ex cloaca facere 1090
Archidamicum bellum 803
Archilochia edicta 476
Archilochi melos 1209
Archilochia patria 474
Archilochum teris 963
Archimedes non posset melius describere 1090
Architæ crepitaculum 637
Arctum amulum ne gestato 22
Arcus tensus rumpitur 1086
Ardens uestis 722
A remo ad tribunal 835
Areopagita 356
Areopagita taciturnior 1179
Argas 232
Argentanginam patitur 276
Argenteis hastis pugnare 637
Argenteus puteus 1115
Argentum accepi, imperium uendidi 1199
Argenti fontes 495
Argi collis 638
Argiua oratio 712
Argiua calumnia 820
Argiui fures 986
Argiuo clypeo dignus 313
Argiuos uides 986
Argiuum clypeum detraxit 663
Argum fallere 218
Aries cornibus lasciuiens 889
Aries nutricationis mercedem persoluit 590
Arietem emittit 495
Arietis ministerium 1121
Ariolari 847
Aristarchus scriptorum 211
Aristylli more 1147
Aristophanis & Cleāthis lucerna 297
Armenti eiusdem 764
Arrepta candela 1112
Arrippe negotij ciuram 926
Arripienda quæ offeruntur 947
Arrogantia non ferenda 956
Ars, portus miseriæ 282
Artem queuis alit terra 282
Artem quam quisq; norit, &c. 484
Arx 1163
Arx alicuius rei 438
A sacris abstinendæ manus 943
Ἀσαλαμίνιος 798
A sartagine rapere 238
Ἀσπαρδάμιος 324
Aſcisce ad extremum scientiam 872
A sexaginta uiris uento 1113
Asini caput ne laues nitro 805
Asini cauda 1017
Asini lana 182
Asini mandibula 805
Asini mortes 776
Asino fabulam 1120
Asinos non curo 1030
Asino ossa das, cani paleas 844
Asinum in rupes protrudere 1002
Asinum tondes 183
Asinum sub freno currere doces 174
Asinus ad lyram 171
Asinus ad tibiam 996
Asinus apud Cumanos 271
Asinus asino pulcher 1188
Asinus auis 904
Asinus auriculas mouens 178
Asinus balneatoris 1051
si uel asinus canē mordeat, illic mouebit
Asinus compluitur 776 (340
Asinus esuriens fustem negligit 658
Asinus in unguento 206
Asinus in paleas 580
Asinus in pelle leonis 146
Asinus inter apes 206
Asinus inter simias 206
Asinus in rupem 579
Asinus mysteria portans 458
Asinus sedet 852
Asinus stram. maudit quàm aurum 1146
A sitiente camelo 782
Asparagi 899
Aspendius citharœdus 426
Aspera uia, sed salubris 955
Asperſiſti aquam 777
Ἀσπιδιαποβλής 369
Aspidis morsus 755
Aspidis telum 753
Aspis à uipera 1078
Ἄσπονδος πόλεμος 818
A statuis tributum exigere 844
Astydamas ſcipſum laudat 640
Asſam farinam concupiuit 451
Asſeuerantius dicere 947
Asſuetudo malorum 949
Asſueuit malis 953
A subeunte portum naui 782
A te, lite 273
Ἀταύρωτος βίος 51
A teneris unguibus 240
Atheniēſem Athenis laudare haud difficile 439
Athenienſium incōſulta temeritas 321

Athenienſis probus, &c. 997
Ἀθεῤῥεῖν 1095
Athon 1048
Athos celat laterꝫ Lenniæ bouis 782
Ἀθυρόγλωττος 827
Ἀτιμάγελα 50
Ἀτιμαγέλειν 50
Atlas cœlum 38
Atraphexis mendax 1052
Atrei oculi 648
Atridæ non ſoli amant uxores 1099
Attabas & Numenius con. 763
Attagen 986
Attagenæ nouilunium 1014
Attica bellaria 532
Attica eloquentia 99
Attica fides 315
Attica muſa 354
Attici Eleuſinia 582
Atticus aduena 442
Atticus aſpectus 356
Atticus in portum 880
Atticus lepos 99
Atticum moriens porrigit manum 637
Atticus teſtis 315
Auarus niſi quũ moritur nil recte facit
Audi chelidonem 1016 (1069
Audiens non audit 941
Audi quæ ex animo dicuntur 389
Aues quæris 806
A uero rapere 238
Augiæ ſtabulum repurgare 539
Augurium optimum 747
A uicinis exemplum habent 1018
Auis alba 471
Auis aſinus 904
Auis è cantu dignoſcitur 1011
Auis ex auibus 1151
Auis uidit 464
Auloedus ſit, qui citharœdus eſſe non poſſit 506
Auram bonam afflare ſperat 908
Aurea barba dignus 313
Aurea æreis permutare 74
Aurea uerba 721
Aurea pro egregijs 721
Aureæ compedes 540
Aureo piſcari hamo 474
Aurei uiri 303
Aureos montes polliceri 343
Aureus in Olympia ſtato 312
Aurem uellere 284
Aures nec habeo, nec tango 863
Auribus arrectis 776
Auribus lupum teneo 197
Auribus ſcalpendis deeſt ocium 496
Auricula infima mollior 283
Auriculam mordicus 1204
Autificem te futurum credebas 824
Auris Batuus 1099
Auris dextra tinniit 543
Auris ſupina 214
Auro loquente, nihil pollet quæuis oratio 801
Auro habet ſuppactum ſolum 912
Aurum habet Toloſanum 404
Aurum igni probatum 998
Aurum Colophonium 976
Aurum in lex homini 550
Aurum indice exploratum 998
Aurum ſuberatum 1030
Auſcultæ & perpende 926
Auſcultandum bene loquenti 1213
Auſtrum perculi 369
Auſtrum floribus 876
Aut abi aut exuere 1133
Aut bibat aut abeat 389
Aut cucurbitæ florẽ, aut cucurbitã 638
Aut ipſe fuiſti, aut tui ſimillimus 941
Aut manenti uincendum, aut moriendum 844
Aut minimè aut iucundiſſimè 158
Aut minus animi, aut plus potẽtiæ 1022
Aut morere aut occide 536
Aut mortuus eſt aut docet lit. 393
Autoritas diuinitus 956
Autor omnium & fons 939
Aut piſcem olet, aut florem 1073
Aut Plato Philoniſſat, aut Philo Platoniſſat 644
Aut regẽ aut fatuũ naſci oportere 114
Aut terra aut mari 1182
Aut ter ſex, aut tres teſſeræ 519
αὖθις αὖ 372
αὐτοβοεὶ 600
αὐτοβοεῖν 1140
αὐτόχθονες 316
αὐτολύκυθοι 1051
αὐτόθεν κατάβαλλε 844
Azanea mala 597
Ἄζηλος πλοῦτος 798

B

BAbys chorus
Baccæ egent oleo 1151
Bacceli ſimilis 231
Bacchæ more 248
Baculli non habens ne ingreditor 830
Bæon malus piſcis 1122
Bæta tum hyeme tum æſtate bona 902
Bagas ſtas 922
Βάγοας 232
Bætilum deuorare 1022
Βαλανοφάγοι 802
Balbinum polypus Agnæ deiectat 81
Balbus balbum rectius intelligit 368
Βαλλ' οὔτως 541
Ballio 1168
Balnea Herculana 519
Balneator 248
Balneator ero mihi ipſi 386
Balneis calidis teneri 748
Barathrum 907
Barbam uellere 555
Barba non facit philoſophum 676
Barbati 1186
Barbarus è triuio 423
Barbæ tenus ſapientes 212
Βασιλικῶς, pro magnifice 675
Baſilica facinora 1197
Batelus 232
Βαταλίζειν 232
Bataua auris 1099
Βαταλίσειν 917
Βατανάρας 1020
Batti Siphium 432
Battologia 432
Batyclis poculum 1129
Beatum ab omni parte nil 755
Beatus non eſt 1069
Beccefelenus 628
Bellaria attica 532
Belle natus 392
Bellerophontes literas 620
Bellicum canere 862
Belli initium 718
Bello parta 1053
Bello peracto auxilium 866
Bello peracto machinas aduerre 737
Bellum abſq; ferro 603
Bellum dulce inexpertis 966
Bellum haud annuntias 737
Bellum Cononi curæ fuerit 800
Belli haud quaquã lachrymoſum 603
Bellum omnium pater 849
Benedicere animo malo 736
Benefacta male locata 765
Benefacta non occultanda 338
Benefactis penſare delicta 1203
Benefactorum memoria 959
Bene natis turpe eſt male uiuere 1121
Bene ſit 882
Beneuolentia intempeſtiua 295
Beneuolus trucidator 764
Benignior pellace uulpe 1011
Βαργαίζειν 1170
Beſtia beſtiam nouit 1515
Betam gama perſequitur 1138
Betizare 556
Bibe elleborum 324
Bibe mandragoram 1083
Bibe quinq; aut treis 491
Bionei ſermones, pro mordacibus 474
Bipedalis 1028
Bipedum nequiſſimus 286
Bis, ac ter quod pulchrum eſt 96
Bis dat qui cito dat 337
Bis gratum quod ultro offertur 361
Bis interimitur qui ſuis armis perit 1006
Bis pueri ſenes 201 & 752
Bis ſeptẽ plagis Polypus contuſus 595
Bithus contra Bachium 592
Blace inutilior 1001
Blandius alloqui 927
Βλὰξ 358
Blitei ibidem
Bochyris 642
Bœotica auris 773
Bœotica cantilena 494
Bœotica ænigmata ibidem
Bœotica ſus 376
Bœotici mores 377
Bœoticum ingenium 494
Bœotiſſare 1209
Bœotis uaticinare 493
Bolis tribus 909

Boliti soror 461
Βολίτιον pro nihil ibidem
Boliti pœnam ibidem
Bolus non est relictus 851
Bolus ereptus è faucibus 882
Βομβάλλει & pro loquaci 617
Bombylius homo ibidem
Βωμολοχός, βωμολοχεύεσθαι 913
Bona cillicon 567
Bona Porsenæ 304
Bonæ fortunæ, siue boni genij 250
Bonæ leges ex malis moribus procreantur 393
Bona mixta malis 310
Bona nemini hora est 169
Bona nomina fiunt mala si nunquam interpelles 424
Bona perierunt 855
Bona spes ostensa 856
Bona terræ 739
Boni ad bonorum conuiuia ultro accedunt 385
Boni ingenij 250
Boni pastoris est tondere pecus non deglubere 900
Bonis auibus 62
Bonis benefacit deus 817
Bonis bona eueniunt 542
Boni utri lachrymabiles 642
Bonorum uirorum morbus 917
Bonorum gloria 560
Bonorum myrmecia 132
Bonos uiros omnia decent 692
Bonum est duabus niti ancoris 1152
Bonum inueni effugiens malum 733
Bonus cãtor, bonus cupediarius 374
Bonus dux bonũ reddit comitem 341
Bonus è pharetra dies 656
Bonusq; magnusq; 241
Borea cessante 822
Bos ad ceroma 179
Bos ad lyram 172
Bos alienus subinde foras profp. 192
Bos ad præsepe 429
Bos aduersus seipsum pugnauerit 185
Bos apud acernum 175
Bos consenescit 822
Bos expectat aliquando herbam 834
Bos ephippia optat 238
Bos Homolottorum 775
Bos in ciuitate 821
Bos in lingua 276
Bos in quadra argentea 1112
Bos in stabulo ibidem
Bos in stabulo senex 329
Bos lassus fortius figit pedem 51
Bos lente aut placide 416
Bos marinus 1112
Bos porrecto ultra Taygeton capite 1018
Bos senex non luget ur 682
Bos septimus 193
Bos sub iugum 618
Botrus oppositus bot. matuesc. 774
Bouem in faucibus portat 495
Bouem si nequeas, asinum aga 654
Bouem uolentem ducito 992
Boues meos nunquam abegerunt nec equos 650
Boues solidi è clibano 735
Boues è clibano 1072
Bouis toto deuorato, in cauda de. 811
Bouis in tergore desedit 637
Boues messis tempus expectantes 775
Boue uenari & similia 136 & 1049
Boui clitellas 196
βουλιμιᾶν 166
Βραδύς & 465
Βοῦσυσία 575
Brachas ostendere 828
Brasidas quidem uir bonus 821
Brassicam iurare 605
Breuitas grata 1074
Britannica mensa 479
Bubo canit luscinias 1042
in Buccam quicquid uenerit 216
Buccas inflare 324 & 857
Budoro more 773
Bulbos quærit 826
Bulbus nihil profuerit 1015
Bullatæ nugæ 682
Bunas iudex est 618
Buthus obambulat ibidem
Βυσσοδομεύειν 1008
Byzeni libertas 1009

C

CAballus arare optat 258
Κάβαος & 672
Cadauer uiuum 533
Cadere causa, formula 1216
Cadere in cursu 1223
Cadmea uictoria 660
Cæca dies, & oculata dies 317
Cæcæ diuitiæ 798
Cæca speculatio 319
Cæcias nubes attrahens 213
Cæci præscriptio 1125
Cæco cum speculo nihil 1125
uel Cæco appareat 338
Cæcum insomnium 1030
Cæcus auribus & mente ibidem
Cæcus cæco dux 319
Cæcus dux 812
Cæcus & claudus nõ intrabunt templũ 1079
Cædimus, inq; uicem prælemus crura sagittis 864
Cœnare me doce 854
Cœneus inuulnerabilis 822
Cœnei hasta 1003
inter Cæsa & porrecta 143
Καιρὸς deus 296
Caius Caia 102
Calabri hospitis xenia 880
Calauriam prò Delo 1026
Calamobous 1099
Calcar addere currenti 96
Calcar tollere 464
Calceos mutare 1139
Calceus non tollit podagram 1057
Calceũ eundẽ omni pedi inducere 1053
Calceus maior pedẽ 577 & 875
Calciamenta portare 224
Calcibus & pugnis 738
Calculo mordere 907
Calculis omnium 212
Calculos utring; ponere 209
Calculum reducere ibidem
Calere in frigidis 579
Calicum remiges 212
Calidam uerui partem 621
Calidis balneis tenori 748
Calidum & frigidum ex eodem ore efflare 316
Calidum mendacium 1084
Calidum plus satis 578
Calidum prandium comedisti 55
Caliga Maximini 38
Caligare in sole 586
Callie de fluunt pennæ 1130
Callidum esse æquũ est ad suum quemq; quæstum 993
Callicyriis plures 769
Callipides 246
Callipygos 1116
Calliphanes 993
Callum ducere 741
Calumnia Argiua 820
Caluum uellis 662
Caluus comatus 581
Caluus quum sis 1115
Camarinam mouere 56
Camarine loqui 2090
Camelus desiderans cornua, etiam aures perdidit 842
Camelus saltat 643
Camelus uel scabiosa complurium asinorum gestat onera 365
Campana superbia 1140
Canalicolæ 909
Cancellis circumseptis 403
Cancer leporem capit 557
Cancri nunquã rectè ingredientur 907
Cancros lepori comparas 336
Cancrum ingredi doces 921
Candidati eloquentiæ 350
Candidorũ uirorũ nulla utilitas 869
Candidũ linũ lucri causa ducis 780
Candidus sermo 1136
Canem alens externum præter linũ nil habet 806
Canem excoriatum excoriare 515
Canens ultæ palmum 1014
Cane peius & angue odit 692
Canes uenatici 1168
Canere ad myrtum 601
Canere intus 426
Canes timidi uehementius latrant 922
Canibus agnos obijcere 694
Cani cum balneo nihil 173
Cani das palcas, asino ossa 843
Canina facundia 545
Caninam pellem rodere 557
Caninum prandium 387
Canis 963
Canis ad cibum 1112

Canis assuetus corio 340
Canis circum intestina ibidem
Canis digna pabulo 596
Canis digna fede ibidem
ut Canis è Nilo 369
Canis festinãs cæcos parit catul. 465
Canis in balneo 174
Canis in præsepi 379
Canis in uincula 643
Canem intestina gustasse 340
Canis lapidem mordens 385
Canis masculi infinita cubilia 704
Canis mendico auxilians 1021
Canis peres somnians 962
Canis peccatum suu dependit 817
Canis per Phratores 880
Canis podicem inspicere 466
Canis reuersus ad uomitum 843
Canis sæuiens in lapidem 1011
Canis tanquã Delum nauigans 772
Canistrum canistrum uocat 494
Canis uindictam 288
Canis uiuens è magdalia 991
Cannaceres siue more 657
Cantharo astutior 772
Cantherium in fossa 236
Cantherius in porta 218
Cantilenam eandem canis 585
Cantionem Lityersam canis 833
Cantionem Telamonis canit 820
Cantoris hesitantia tussis 688
Cape nihil, & serua bene 1118
Capere deserium 219
Capere ciuitatem 2076
Capere crines 1184
Capillis trahere 1174
Capillus quoq; umbrã suam habet 848
Capite admoto 1055
Capiti ne quid suus 747
Capite gestare 1113
Capitis & inguinis discrimen nescit 626
καπνὸν pro uano pollicitore 807
Cappa duplex 878
Cappa tria pessima ibidem
Capra ad festum 960
Capræ libere ab aratro 709
Capram cœlestem orientem conspexerunt 960
Capra cœlestis 228
Capra contra sese cornua 37
Capra gladium 55
Capram portare non possum, & impositis bouem 650
uel Capra mordeat nocentem 340
Capra nondum peperit, hordeo autem ludit in tectis 598
Caprarium in æstu 623
Capra Scyria 382
Caprea contra leonem 557
Capsarides captisumus 380
Caput 438
Caput ariis decere quod faciat 1068
Caput in truncо 720
Caput sine lingua 599
Caput scabere, & consimilia 881
Caput tertium 920
Caput uacuum cerebro 825
καρβάζειν 134
Carbone notare 209
Carcini poëmata 769
Carcini strobili ibidem
Carcinus quoq; in reb. desperatis 487
καρδιαλγεῖν 327
καρδιαλγολόγον 417
Cardoreí 38
καρδοπόον 775
Cares 232 & 706
in Care periculum 232
Cares ite foras 105
Carizare cum Care 88
καρυβαρῶντες 1020
Carico more 1109
Carica musa 333
Carica saltatio 334
Caricum sepulchrum 1023
Carica uictima 769
Caricum uinum 1101
Caricus hircus 881
Carne ipse Delphis immolata uescitur 713
Carpathius leporem 447
Carpet Citius aliquis quàm imitabitur 185
Casicus casca ducit 101
Casicum habens non eget opsonio 835
Cassa nuce non emam 312
Cassa glande 1198
Casses rodere 850
Cassioticus nodus 574
καθημερόβιοι 329
κασσιτεροῦν ὕδωρ 1052
κάσταυος 722
Catastrophe fabulæ 90
Catella Melitæa 811
Catone hoc contenti fumus 1178
Catulæ dominas imitantes 599
Canam Arabiam ferere 435
Cauda blandiri 993
Cauda de uulpe testatur 355
Caudæ pilos equinæ paulatim uellere 339
Caudam nugarum habentia ne gusta 20
Cauda tenes anguillam 86
Cauendũ ab eo, qui semel impositit 929
Cauendum à potentiore 927
Cauentis clanculariasinsidias 222
Cauæ thoracem 530
Caunius amor 773
Causa cadere 1216
Cauæ loquacior 872
Cautus enim metuit, &c. 1005
Cecidis & Buphoniorum 1045
Cedro digna 997
Cedendum multitudini 945
Celei supellex 1185
Celeritas in malis optima 1211
Celerius quàm Bates 622
Celmis in ferro 770
Censoria uirgula 1143
Censura dat ueniam coruis, uexat columbas 859
Centaurice 768
Centauris mens non inest 707
Centones sarcire 558
Centro & spacio circumscripta 1128
Centum plaustri trabes 1037
Cepas edere aut olfacere 772
Cepe tantũ sumpseris, iam uixe. 862
Cepis ijsdem uesci 735
Cepis putridi nullus usus 785
Cepphus parturit 346 & 466
Ceram auribus obdis 1024
κηραοέλᾳ 1038
Cera tractabilior 770
Cercopissare 635
Cercopium cœtus 634
Cercyrea scutica 465
Cerealis cœna 772
Cerebro uacuum caput 825
Cereri sacrificant 1002
Cerite cera dignus 399
Certamen nõ accipit excusationes 810
Certissima paupertas 1086
Certum prospicio 945
Ceruinus uir 685
Cerulæ miniatulæ 211
Cerutu canes trahit 1042
Cescon habitas 622
Cessare 1219
Cestreus ieiunat 329
Cestum habet Veneris 770
Chærephonti similis 699
Chalcenterus 1105
Chalcidica uxor 715
Chalcidissare 772
Chamæleon de suo corio ludit 486
Chamæleonte mutabilior 817
Chao antiquiora 663
Charadrium imitans 1134
Charetis pollicitationes 622
Χαριγλωττεῖν 861
Charybdim uitans in Scyllam in. 189
Charybdis 907
Charontis ianua 658
Χαρωνίτης 1225
Chimera 1202
Χιμαλόπους 1155
Χειροδίκαι 636
Χαροσονᾶν 629
Chironium stultum 657
Chius 1014
Chius ad Coum 645
Chius dominum emit 527
Chius risus 216
Chnaumata omnia 690
Chœnici ne insideas 20
Chordæ uice 515
Chordas non mouendas mouere 254
Choreæ Ionicæ 216
Choro alterno pedem 472
Chorum inertium 684
Chorus maior & concinentior 239
Χρίσαι τὴ πτέρνα 1200
Χρυσολόγος 191

A' Chytropode cibum 238
Cibo opus duraturis in labore 139
Κίβδηλος 764 & 818
Κίβδηλος ἀνὴρ μὴ βδηλὸς 764
Cibum in matellam ne immittas 24
Cibum è flamma petere 997
Cicada Acanthia 192
Cicada cicadæ chara, formica fori. 87
Cicadæ apem comparat 332
Cicadam ala corripuisti 352
Cicada stridet 375
Cicada uocalior 374
Cicadæ humi canent 1208
Ciceris pleni 816
Ciceris emptor 847
Cicernus Bacchus 610
Κιχλίζειν κιχλισμὸς 768
Κιχλίζειν 624
Cilicij imperatores 768
Cilicium exitium ibidem
Cilicon bona 367
Cilix haud facilè uerum dicit 739
Κιλλικτὴς 920
Cimbicon 417
Cimmeriæ tenebræ 603
Cinædo mollior 284
Cinclus 482
Cinerem uitãs in prunas incidit 811
Cinnami bonorum direptio 684
Cinyræ opes 752
Circa clepsydram animus 462
Circeo poculo 2167
Circes uirga 317
Circulum absoluere 621
Circulus res mortalium 294
Circumiens in orbem 304
Circumpedes 1167
Circumtondere comam 207
Citeria 637 & 1147
Cissamis Cous 769
Cithara canere non didici 463
Cithara inciat ad bellum 1129
Citis quadrigis 167
Citius quàm formicæ papauer 105
Citius quàm asparagi coquuntur 890
Citius in naui cadens à ligno exciderit 496
Citius Telegoræ donarim 1070
Cito persuadebis si dicas bene 711
Cito sapientes non tuto sapiunt 414
Citra arationem, citra fementem 219
Citra pulueren 238
Citra uinum temulentia 119
Ciuitas non ciuitas 1214
Ciuitates ludimus 768
Clamosior lauro ardente 631
Classicum canere 865
Clauum extorqu. Hercules 1006
Claudianus tonitrua 767
Claudicare utroq; 808
Claudi more tenere pilam 767
Claudo uicinus disces claudicare & 774
Claudus optimè uirum agit 689
Claudus futor 767
Claue findere ligna, & securi fores aperire 620
Clauis duobus figere 242
Clauo purior 561
Clauus trabalis 359
Clauum clauo pellere 76
Clauum rectum tenere 639
Cleanthis lucerna 298
Κλαυσιάζειν 767
Clematis Aegyptia 38
Clemens lanista 1200
Cleocritus 768
Cleomenes superat cubile 1031
Climacides 1047
Clisthene intemperantior 768
Clisthenem uideo 767
Clypeum iuxta ciuitatem 995
Cnips in loco 768
Coccyce astutior 1025
Cochleare crescet 462
Cochleæ uita 1053
Cocta numerabimus exta 193
Coctum ab alio cædere 175
Cœdli chœnix 765
Cœdro antiquior 1026
Cœdro generosior 660
Cœdro pauperior 253
Cœlebs expers litium 1014
Cœlo ac terræ loqui 217
Cœlo delapsus 336
Cœlum digito contingere 1033
Cœlum terræ miscere 251
Cœlum territat 534
Cœnæ deorum 758
Cœna dubia 540
Cœna popularis 1190
Cœnare me doce 853
Cœno puram aquam turbans nunquam inuenies potum 620
Cœnum barbaricum 113
Cogi ad bibendum inhumanum 497
Cognati multi felicium 756
Cognatio mouet inuidiam 1150
Cognomina plura exp. hab. 909
Collyrio uno, uel eodem 1053
Colophonem addidit 507
Colophonia ferocitas 420
Colophonium calcimentum 1144
Colophonium aerum 776
Colophonium suffragium 561
Coloßi magnitudine 763
Colubrum in sinu fouere 1015
Columba mitior 871
Columba sedens 859
Columna familiæ 138
Columnas rumpere 2035
Comam geris cum sis seruus 683
Commeatus trium dierum 675
Comitia de tuo capite aguntur 873
Communis atq; eminus 169
Cominus cæcutiens 262
Comis mens non ineſt 771
Comœdia ac tragœdia ijsdem è literis componitur 836
Commouere sacra 1669
Communis mercurius 348
Commune naufragium 1024
Communis tanquam Sisapo 1138
Compedes aureæ 540
Compendiaria res improbitas 984
Complura masculi canis cubilia 704
Compressis manibus 414
Concha dignus 765
Conchas legere 1219
Conciliant homines mala 441
Concinere 155
Concordia 944
Concord. ſ. Iciuntur opes etiam exiguæ Coniecturæ uanæ 945 (931
Connæ calculus 462
Conniuere 324
Cotton curabit prælia 800
Conos artoxya 1000
Conscientia mille testes 402
Consertis manibus 314
Confessus in talario ludo 1201
Consilium improbi, in exit. 779
Consilia inania inanium 848
Consilij & cursus nõ idem exitus 469
Consilijs simul & fact. ual. 955
Consilium in melius commutatum 935
Consilium ne adeas inuocatus 111
Consultor amens 812
Consilium res sacra 432
Consulendũ, & cõsilijs parendum 923
Contentionis filum 812
Contemnentis inimicum 930
Contestantis dicterium 925
Contigit & malis uenatio 566
Conto nauigare 765
Contorquet piger funiculum 281
Contra boucm ne opta 696
Contra duo contraria pugnare difficile est 204
Contrahere supercilium 857
Contrahere uela 1201
Contra ostium 1047
Contra retiarum ferula 385
Contra stimulum calces 139
Contra torrentem niti 765
Contribulis factus ferua ordinem 1019
Conturbat omnia 949
Conuentualis 879
Conuiua non conuiua 947
Copiæ eorum 227
Copiæ meæ in arctũ nunc coguntur 39
Copijs nostris 235
Corchorus inter olera 277
Cor calidum in re frigida 1214
Corcyra libera, caca ubi libet 990
Chordæ non mouendus mones 254
Cordistæ 380
Coriaceum auxillum 3117
Corinthiari 1033
Corinthia uideris 820
Corinthijs nõ indignatur Ilium 995
Inter Corinthũ & Sicyonem 225
Corinthum ire non est cuiuslibet 159
Corinthus & collibus surgit, & uallibus deprimitur 346

Cornea fibra 287
Cor ne edito 22
Cornicari 274
Cornicibus uiuacior 235
Cornicum oculos configere 140
Cornix acanthida uincit 335
Cornix aquilam prouocat 81
Cornix cornici configit oculos 149
Cornix scorpium 35
Cornua te habere putabam 654
Cornutum bestiam petis 64
Corœbo stultior 692
Coronam ne carpito 27
Coronam quidem gestans, cæterum siti perditus 460
Corpore effugere 185
Corporis uestigiũ in lecto cõfundito 28
Corpus sine pectore 399
Correctio dicti 934
Corrigentis quod dictũ est ab alio 930
Corrũpunt mores bonos colloquia prauа 397
Corrupta iudicia 927
Corui luscinijs honoratiores 1024
Coruus albus 1120
Coruus aquat 763
Coruus bians 274
Coruus serpentem 1003
Coruus si posßit tacitus pasci 1005
Corybantiari 907
Κορυβαντιᾶν 392
Corycæus dæmon 95
Corycæus auscultauit 94
Coryco reluctari 754
Corydalis omnibus oportet cristam inesse 913
Corydi inuenta 363
Corydus etiam inter indoctos sonat 487
Corymbos meos necto 784
Κορυφὴ τ λόγ 507
Corytheo deformior 765
Cosi 1166 Cotem alis 180
Cothoniſſare 1107
Κόθων 830
Καθαιρίσεν νὴ καθαιρίσεσι 830 & 1108
Καθαιρισμὸς ibidem
Coturniſſare 768
Coturnix Herculem 61
Coturno uerſatilior 69
Coturnus ibidem
Crabrones irritare 55
Cradophagus 1110
Crambe bis posita mors 203
Crambe recocta ibidem
Crassa Minerua, pingui Miner. 46
Crassiore Musa 47
Crasso ditior 258
Crater litium 993
Crater Philotesius 1129
Crebro iaciens, aliud alius iecceris 89
Crepitu probabis 1016
Crepitus autori suo bene olet 818
Creta notare 209
Creta raptus 1061
Cretensis cretensem 88
Cretensis cum Aegineta ibidem
Cretiza cum cretensi ibidem
Cretensis mare 89
Cretenses sacrum 754
Cribro aquam haurire 178
Cribro crebrius 1185
Cribro diuinare 378
Crines capere 1184
Crisonem Himeræũ præcurrere 1137
Cristas detrahere 331
Crobyli iugum 639
Crocodili lachrymæ 553
Cræso ditior 258
Cræsi pecuniæ teruntium addere 1186
Crono & Titanibus antiquiores 802
Κρονόλεοι 435. & 444
Crotoni comparatæ ciuit. 962
Crotone salubrius 546
Crotoniatarum postremus reliquorum Græcorum primus 547
Κρουοχυτρολήρων 1100
Κρῶζειν 238
Crudelis Bacchus 825
Crumena nobilis 659
Crumena te generosum facit 659
Cubito emungere 535
Cubito eodem 388
Cuculus 1087
Cucurbitæ flor. aut cucurbitam 638
Cucurbita senior 752
Cucurbitas lipis 444
Cucurrit quisquiã ne pluuia madefceret, & in fouea præfocatus est 814
Cui ista arridẽt, meis ne gaudeat 912
Cui multum est piperis, etiam oleribus immuscet 804
Cui nullum negotium erat, Harmenæ mœnia addidit 1102
Cui placet obliuiscitur, cui dolet meminit 273
Cuiusmodi portento me inuoluit fortuna 688
Culicem colant 963
Culicem elephanti conferre 739
Culleo dignus 1161
Cultro adhæret 720
Cumani sero sapiunt 212
Cum amico non certandum æmulatione 954
Cum Care Cærizas 87
Cum cane simul & lorum 1027
Cum cessat boreas 821
Cum Coryco luctari 754
Cum deo quisq; & gaudet & flet 753
Cum Delphis sacrificauerit, ipse carnes absumit 713
Cum dijs non pugnandum 339
Cum dijs pugnare 576
Cum exoßis suã rodit pedem 1037
Cumini sector, cum alijs similibus aliquot 416
Cuminum conuicijs seritur ibidem
Cum hasta, cum scuto 670
Cum lacte nutricis 290
Cum lauis luctari 98
Cum licet fugere, ne quære litem 637
Cum minerua manũ quoque mouet 234
Cum musis 779
Cum naufragium feci, bene naulgaui 695
Cum Nibas coccyssauerit 806
Cum parula est, bona uidetur spina 812
Cum pluuimum laborauerimus, eodem in statu sumus 437
Cum principe non pugnandum 946
Cum puluiſculo 674
Cum ramento 1207
Cum sacco adire 1092
Cum sarcinis enatare 1089
Cumulus meritorum 132
Cum uterq; concedit alteri 915
Cunctatio noxia 1220
Cuniculis oppugnare 1126
Cupressum simulare 195
Cupidinum crumena porri folio uincta est 111
Cura esse. quod audis 1005
Curare cuticulam 557
Curatore opus est 325
Cur cessatum est 1055
Curetum os 754
Cur non fispendis te 656
Curre denuo 1207
Currenti calcar addere 96
Currentem incitare 95 & 927
Currus bouem trahit 280
Cursu lampeda trado 92
Cuticulam curare 557
Cutem usq; radit 804
Κυαθίζειν 1106
Curru utere, de asinis nihil laborãs 899
Κύαμε & 23
Cyatho non emam 1185
Cyclaminon infodias Halenti 505
Cyclobori uox 766
Cyclopica uita 894
Κύκλω τρέχειν 1124
Cyclopis donum 162
Cyclopum more 1148
Cydi pœnam debet 766
Cydonis in domo semper aliquis 462
Cygnea cantio 98
Cygni canent tacentibus graculis 816
Κύκνε 23
Cymbalum mundi 1192
Cynosarges 756
κυναλώπηξ 860
Κυνώπης 336
Cyparissi fructus 1024
Cyprio boui merendam 404
Cyprius bos ibidem
Cyrbes malorum 589
Cyrnia iactura 920
Cyrnia noxa 752
Cyrnia terra 752
Cythmiæ calamitates 751
Cythonymi probrum ibidem
Cyziceni fuisses ibidem

D

Dædaleum remigium 1199
Dædali alæ 749
Dædali execratio 719
Dædali opera 517
Da lapidi uolam 2151
Da mihi mutuum teſtimonium 307
Danace 921
Danaidum dolium 178
Danda uenia Ipſo 958
Dare manus 368
Dares Entellum prouocat 750
Dare uerba 207
Da ſimul & accipe 655
Daſypus carnes deſiderat 230
Date mihi peluim 750
Datidis cantilena 695
Datiſmus 696
Dathus bonorum 132
Datyli dies 560
Dat ueniam coruis, uexat cenſura columbas 857
Datum nollem, quod dedi 553
Daulia cornix 879
Dauus ſum non œdipus 134
Dea excogitauit 1162
De alieno liberalis 957
De alieno ludis corio 486
De alieno impudentia 749
De allijs loquenti reſpondes de cepis 823
De aſini proſpectu 145
De aſini umbra 141
De calcaria in carbonariam 560
Decempes umbra 831
Decipienti ſemel 1083
Decipula murem cepit 835
Decora teipſum 1009
Decumanum 1169
De curru delapſus 498
Dedecus publicum 922
Dedi malum & accepi 188
De facie noſſe 369
De fece haurire 376
De fera comediſti 615
De filo pendet 367
De fumo ad flammam 1121
De fumo diſcepture 142
De gradu deijcere 158
De grege ilio eſt 879
Deinde expergiſcebar 749
De lana caprina 143
De lapide emptus 718. & 730
De lauticijs 934
Delius natator 240
Delphicus gladius 321
Delphinum cauda ligas 186
Delphinum natare doces ibidem
Delphinum ſyluis appingit, fluctibus aprum 557
De manu in manum 655. & 1075
Dementis felicitas 273
Demiſſis auriculis 1113
Demittere ſeſe ad aliorum mediocritatem 952
Demorſos ungues ſapere 881
Demulcere caput 741
Dentale non ineſt illi 964
Dentata charta 879
Dentem dente rodere 605
Dente Theonino rodi 473
Deo fortunæq; committo 935
Deo nemo poteſt nocere 1212
Deo uolente, quiſq; ridet atq; flet 753
Deorum cibus 337
Deorum cœtus 993
Deorum concio 1090
Deorum manus 121
De pilo pendet 367
De poſſeſſione deijcere 749
De plauſtro loqui 298
De pulchro ligno uel ſtrangul. 409
De pulmone reuellere 853
De puſillis magna procœmia 816
De reduuia queritur 1161
Deſerere uadimonium 1171
Deſerere locum 632
Deſerta cauſa 218
Deſertã uincere, capere, accuſare ibid.
Deſertum obtueri 1021
De ſportula cœnare 1122
Deſpuere malum 1200
De ſtatu demigrare 1202
Deſtitutus omni auxilio 939
Deſtitutus uentis, remos adhibe 1086
Deteriorum victoria 239
De toga ad pallium 1078
De tribus capellis die 737
De tripode 304
De tuo capite aguntur comitia 1002
Deum eſſe, deum facere 215
Deũ fallere uolenti multa ſcienda 705
Deum ſequere 466
Deuotionis templum 109
Deus ex machina 38
Deus ex improuiſo apparens ibidem
Deus nullius indigens 695
Deus ollaris 876
Deus ulciſceture 945
Deus ultro ſubijcit bona 672
Deus unus, amici plures 835
Deus undecunq; iuuat, ſi modo propitius 924
Dextera non cuiuis injicienda 22
Dextero, aut amico Hercule 62
Dextrum pedem in calceo, ſiniſtrum in pelui 748
Διακωδωνίζειν 1180
Diagoras Melius 832
Diametro diſtare 389
Dicendo dicere diſcunt 240
Dictum ac factum 694. & 879
Diem noctibus æquare 389
Dies adimit ægritudinem 566
Dies antiquus 855
Dies bonus è pharetra 659
Dies Datyli 561
Dies nouercã & parens 330
Dies poſterior prior is diſcipulus eſt 329
Difficilia quæ pulchra 318
Difficilis uir 747
Digiti crepantis ſignum 652
Digito monſtrari 388
Digitum non porrexerim 128
Digitum quà proferat 1193
Digitum medium oſtendere 555
Digitum ſtulto ne permittas 842
Digitum tolle 820
Digitum tranſuerſum 190
Digna, indigna, & ſimilia 424
Digna canis pabulo 596
Dignum propter quod uadimonium deſeratur 313
Dignus pilo 312
Dignus qui cũ tu tenebris mices 314
Dij beati adſint 780
Dij facientes adiuuant 234
Dij laboribus uendunt omnia 473
Dij laneos habent pedes 399
Dij omnia poſſunt 1093
Dijs hominibuſq; plaudentibus 62
Dij tibi dent tuam mentem 1005
Dij uinctis pedibus 399
Dimidio uitæ nihil differunt felices ab infelicibus 418
Dimidium plus toto 372
Διμοιρίδιον 859
Diobolares 1164
Diolygium malum 619
Diomedis & Glauci permutatio 73
Diomedea neceſſitas 342
Dionyſium Thraſibulo dicitis eſſe ſimilem 676
Dionyſius Corinthi 64
Dionyſiaci 502
Διονυσιοκόλακες 478
Dionis gry 319
Diphthera antiquiora 197
Diphtherã ſero inſpexit lup. 392
Directi 1205
Diris agere 293
Diſcipuli magiſtris præſtantiores 846
Δὶς ἀλὶς πᾶσῶν 202
Diſcordia fit charior concord. 757
Diſcum quàm philoſophum audire malunt 1219
Diſerte ſaltare 1131
Diſpendio æquale malum lucrum 807
Dithyramborii poëtis infanior 465
Dithyrambus non eſt, aquã ſi bibat 902
Diu delibera 1019
Diu diſſimulatum aperientis 915
Diuerſarum partium 916
Diues aut iniquus eſt, aut iniqui hæres 358
Diues factus fatidit lentẽ 343 & 662
Diues promiſis 1031
Diuinator ſapiens 524
Diuinitus 753
Diuinitus dats 923
Diuinum excipio ſermonem 1076
Diuite uena 318
Diuitiæ non ſemper optimis com. 950
Doceat qui didicit 1211
Docti eodem ludo 665

Doctum doces & similia. 78
Docui te urinandi artem 835
Dodonæum æs 32
Dolia duo 293
Dolia Iouis 756
Doliaris uitis 529
In Dolio figularem artem discere 233
Dolium inexplebile 385
Dolium pertusum 278
Dolium uoluitur 1024
Domestice notus 370
Domesticum dissidium 156
Domesticum malum 945
Domestici thesaurū calumniari 249
Domestici testis 493
Domi coniecturam facere 390
Domi habet, domi nascitur ibidem
Domi iudicium 494
Dominus domino, seruus seruo præstat 517
Domi inspicere 370
Domi leones 1086
Domi manendum 943
Domi manere oportet belle fortunatum 736
Domi Milesia 162
Domi nobilis 1168
Domi non esse 1222
Domi pugnans more galli. 1152
Domū imperfectā ne relinquito 237
Domum redire 532
Domus amica, domus optima 804
Domus optima 956
Domus rectis 1068
Donum quodcunque dat aliquis proba 989
Doribus Dorice loqui fas est 1170
Dorica musa 577
Dorice concinere 1173
Dorice loqui 1224
Dormiens nullius rei est 650
Dormiens somniat 813
Dormienti dij conficient 219
Dormientis rete trahit ibidem
Dosones 1089
Δωρεὰ δῶρον 1224
Δωροδοκεῖν 638
Δωροδοκὴς 577
Doriphorematis ritu 1071
Drachma canit, quatuor desinit 261
Drachmæ grando 733
Drachmas tres da mihi mutuo ad porcellum 872
Draco non fit serpens ni edat serpentem 809
Δράκων ἵππος 1007
Duabus ancoris fultus 36
Duabus sedere sellis 269
Dubia cœna 54
Ductus per plwratores canis 880
Dulce & amarum 1183
Dulce bellum inexpertis 966
Dulce pomum quū abest custos 1060
Dulcis cubitus 428
Δυλόπολις 683
Dum clauum rectum teneam 740
Dum uirent genua 1044
Duobus clauis figere 242
Duobus digitis primoribus 1173
Duobus dominis seruire 270
Duobus malis resistere difficile 923
Duobus pariter eumibus 745
Duobus pedibus fugere 242
Duodecim artium 735
Duos fures non alit unus salt. 463
Duos insequeus lepores, neutrum capit 804
Duos parietes de eadem dealbare fidelia 270
Duplex cappa 878
Duplices uiros 736
Dupondij 312 & 854
Durus alloquijs 823
Durus & implacabilis 1051
Dux aut pater facti aut uerbi 586
Dux cæcus 812 (& 587
Dux bonus bonū reddit comitē 341

E

EAdem anchora nixus 36
Eadem cera 667
Eadem mensura 46
Eadem oberrare chorda 292
Eadem pensare trutina 293
Eadem per eadem 222
Eadem queri 1179
Eamus Athenas 1098
Ea tela texitur 424
Ebrietas δόρυ uino 119
Ebur atramento candefacere 148
E canis podice 1011
E cantu dignoscitur auis ibidem
Ἐκπυθία 199
Ἐκπυλάπης 598
Echini duo prius amicitiā ineant 538
Echino asperior ibidem
Echinus asper totus 691
Echinus partum differt 538
E circulo 1216
Eclibano boues 1072
Ἐκλιπόσαι 849
Ἐκπρολιπόσαι 845
Ἐκφυλαφορῆσαι 1182
E crumena nobilis 659
E creta raptus 1061
E culmo spicam conijcere 1008
Edax currus 554
Edax triremis 1178
Edentulus septennis 45
Edentulus uescētiū dentib. iuuidet 734
E dolio hauris 450.
E domo in domum 1152
E duobus tria uides 734
Efferminatorum etiam oratio efferminata 681
Effœta senecta 954
E fontibus haurire 450
Effugi malum, inueni bonum 734
E fimbria de texto iudi. 335
E flamma cibum petere 991
Egens in turba uerfetur 937
Ἐγκεῶτις ἡμέρα 987
Εἰαὶ εἰ 756
Eidem inhiantes testamento 926
E iure manum consertum 1216
Electro lucidior 356
Elephanti ecleriis pariunt 344
Elephanti cudicem conferre 739
Elephanti simlis 699
Elephantum ex musca facit 366
Elephantum sub alis citius eeles 580
Elephantus Indus haud curat cul. 394
Elephantus non captat murem 366
Eloquentia Attica 99
Ἑλλάδ& ἑλλὰς 560
Ἑλλεβορίζειν 324
Elleborum bibe ibidem
Elucet egregia uirtus 930
E Massilia uenisti 966
Embarus sum 961
Emendus cui imperes 1198
Emere malo quàm rogare 128
Emori risu 1007
Empedoclis simultas 613
Emptor difficilis haud bonum sit obsonium 806
Empusa mutabilior 480
E mulctro bibere 451
E multis palcis paululum fructus collegi 807
Emunctæ naris 260 & 667
Emungens acrius elicit sanguinē 215
E nassa escam petere 1061
Ἐν ἱεὸ τομῷ 1176
Ἐν κεφαλαίῳ 438
Encomium ante uictoriam 290
Ἐν νύκλῳ 504
Endymionis somnium dormis 365
E nouo cognoscere 1224
Ἐν πλάτῃ 1130
Eodem collyrio mederi omnibus 1141
Eodem cubito 388
Eodem in ludo docti 664
E patroclis domo uenit 1054
E paucis uerbis ingens bonum aut malum 1222
Ἐπαύλια αὔλιος 1020
E pelle apparet 836
E phelleo 1182
Epeo timidior 664
Ephesiæ literæ ibidem
Ephemeri uita 1011
Ἐπικωθωνίζεσθ 1108
E pimenidium corium 1920
E pimenidis somnus 365
Ἐπιμηθὺς 43
E piphyllides 1012
Epiſcythizare 496
Ἐπιτυμβόλεπτον 912
E poculo perforato bibere 818
Epos cum cygnis certat 332
Ἔπταβόα 990
Ἑπταφωνος 32
Equa Theſſalica decernetur 990
Equi dentes inſpicere donati 1073
Equis albis præcedere 168

Equi

Equi generoſi ſenectus 1220
Equi ſenecta 427
Equitandi peritus ne cantet 1164
Equo ſeneſcēti minora cicola admoue
Equum in planiciem 335 (665
Equus ex aſino 664
Equus in quadrigis, in aratro bos 484
Equus me portat, aūt rex 277
Equus Sciānus 404
Equs Troianus 1007
Eraſinades 705
Erecti 1072
Eretrienſium rho 666
Ergini cani 814
Ἔργμα ἄλιτα 219
Erinnys ex tragœdia 1022
Eriſichthonis Metra mutabiliior 812
E' ſchola cantilena 1216
E' ſcopulis enauigaro 744
E' ſcurra diues 536
Ἐσχαλλιχάδη 814
Eſernius cum Pacidiano 592. 1204
Ἔσπετε νῦν μοι 1201
E' ſpecula 1039
E' ſquilla non naſcitur roſa 529
Eſto promus 1021
E' ſublimi me derides 108
Eſurienti ne occurras 1187
Eſurīēti leoni prædā exculpere 1205
Et fama fuit, & eras 694
E' Tantali horto fructus colligis 1028
E' terra ſpectas naufragium 1202
E' thymbra non fit lancea 578
Etiam betylum deuorares 1022
Etiam capillus unus hab. umbr. 848
Etiam quercus bacchatur 1023
Etiam ſi Cato dicat 1083
Etiam ſi lupi ieminiſſes 654
Et me mater, &c. 1042
Et meum telum cuſpidem habet acumi natam 110
Et poſt malam ſegetem ſerēdum 1054
Et prædam & præmium 1178
Et puero perſpicuum eſt 430
Et Scellij filium abominor 1153
Et tribus malis unum 857
Euenit malo male 929
Eucrates 674
Euentus præter expectationem 926
E' ueſtigio 1096
Bundē calceū omni pedi inducere 1053
Euparyphus ex comœdia 1061
Euripus homo 364
Eurybatizare 109
Eurycles 994
Eurymnus 1008
Exacta uia, uiaticum quærere 826
Ex academia uenis 821
Ex adyto 305
Ex agro, ſiue è rure 869
Ἐξαγώνια aliena à re 470
Ex æquo partire 1020
Ex amphitheto bibiſti 1010
Examen uirtutum 132
Ex animo loqui 859
Ex aphæreſeos curare 1201
Ex aſino equus 664
Ex aſpectu naſcitur amor 108
Ex aſtris delapſus 226
Ex bono in bonum 877
Ex cohorte prætoris 1191
Excorias priuſquam mactaris 800
Excubiarum gratia canens 301
Excubias agere aut ditari 716
Excubias agere in Naupacto 109
Excuſationes non accipit certamē 810
Ex diametro oppoſita 389
Execrationes ferere 1122
Exemplum utile 1213
Ex eodem ore calidum & frigidum eſflare 316
Exercitatio domeſt. & umbr. 1215
Exercitatio poteſt omnia 473
Ex fronte perſpicere 533
Ex habitu boni uirū præ ſe fert 941
Ex harena funiculū nectis 182 & 612
Exigit & à ſtatuis farinas 782
Exiguum malum, ingens bonum 582
Exiguum oboli precium 854
Ex Iouis tabulis teſtis 315
Ex ipſo boue lora ſumere 108
Eximere è manu manubrium 994
Exitij nulla ratio 1126
Exitium 455
Ex iure manu conſertum 1216
Ex libro gubernatores 1119
Ex minimis initijs maxima 926
Ex natali emortualem facere. 1178
Ἐξονυχίζειν pro exacte expend. 926
Ἐξορχᾶδη 1181
Exordiri telam 617
Ex ore lupi 642
Ἔξω & 771
Ex ouo prodijt 759
Ex palcis manibus triturā facit 648
Ex patre malo nunq̄ bonus filius 242
Expecta anus 834
Expecta bos aliquando herbam ibid.
Expedit habere plura cogno. 909
Ex perpendiculo 1108
Experres inuidentiæ muſarū fores 109
Ex Phelleo 1182
Ex poteſtate exiſſe 1160
Expuis in cœlum 837
Ex pylo captiui 1009
Ex quercubus & ſaxis nati 337
Ex reliquijs conijcere 388
Ex ſe fingit uelut araneus 1049
Ex ſinu illius 1167
Ex ſtipula cognoſcere 368
Ex ſyngrapha agere 1131
Ex tempore dicere 319
Ex tempore uiuere ibidem
Extis pluit 779
Extra calcem 1108
Extra chorum ſaltare 616
Extra cantionem 470
Extra ſumum & undam 1138
Extra lutum pedes habes 108
Extra oleas 460
Extra organum 741
Extra periculum ferox 931
Extra publicam uiam ne deſle. 25
Extra quærere ſeſe 575
Extra telorum iactum 156
Extra uiam currere 53 & 755
Extrema extremorum mala 815
Extrema linea 1078
Extrema manu 371
Extremis digitis attingere ibidem
Extremum occupet ſcabies 1041
Extremus actus fabulæ 90
Ex tripode 305
Extritum ingenium 689
Ex tua officina 616
Ex utribus non amputatis ne libaris dijs 28
Ex umbra in ſolem 108
Ex uno multa facere 432
Ex uno omnia ſpecta 108
Exurere mare 1082

F

Faba cudetur in me 65
Faba alba 209
Faba nummus 1201
Fabam & Salem 845
Fabarum arroſor 1100
Fabas ne comedas 990
Faber cōpedes quas fecit ipſe geſtet 65
Faber fabro inuidet 87
Faber quum ſis 1038
Fabis abſtineto 23
Fabri fabrilia tractant 234
Fabulæ ſupremum actum addere 90
Facies tua computat annos 617
Faciles partus 1204
Faciunt & ſphaceli im. 110
Facile cum ualemus recta conſilia ægrotis damus 256
Facta iuuenum, cōſilia mediocrium, uota ſenum 841
Factum infectum fieri non poteſt 522
Factum tranſactum 1187
Factum ſtultus cognoſcit 42
Falcem poſtulabam 471
Falcem fugito 808
Fallacia alia aliam trudit 176
Falſum probrum 1174
Fama non temere ſpargitur 237
Fama prodit omnia 1209
Famelicus non interpellandus 923
Fame mori miſ. um 871
Fames perit interuallo, & optime perditur 829
Fames & mora bilem in naſum conciunt 667
Fames magiſtra 195
Fames multa docet 1016
Fames Meliea 366
Fames optimum condimentum 643
Fames Saguntina 366
Famis campus ibidem
Farcire centones 553
Farine noſtræ 852
Farinam fugit quicunque molam deuitat

tat 809
Farinam nondũ coctam inſpergis 800
Farinas exigit à ſtatuis 782
Faſces ſubmittere 331
Faſtigium imponere 89
Faſtuoſus Maximus 707
Fatale uitæ tempus exactum 942
Fatis adactus 949
Fatis imputandum 925
Fato Metelli 1188
Fato non repugnandum 1212
Fatum ineuitabile 948 & 952
Fatum immutabile 944
Fatuos non inuenit 299
Fauere linguis 844
Fauſtus exitus 944
Fecem bibat qui uinum bibit 258
Fele rapacior 107
Feles Tarteſia 106
Felices quo differant ab infel. 418
Felicia alba 209
Felicibus ſunt & trimeſtres 284
Felicitas à deo 1022
Felicitas à funibus penſilis 367
Felicitas multos habet amicos 842
Feliciter ſapit qui periculo alieno ſapit
Felicium multi cognati 756 (43
Feli crocoton 107
Felix Corinthus, at ego ſim Teneates
Felix qui nihil debet 631 (580
Feneſtram aperire & ſimiles metaphoræ 161 & 876
Feram præturbare 844
Ferá, non culp. quod mut. nõ po. 125
Feri puer 1073
Ferire frontem 1200
Ferociam ſatietas parit 910
Ferreus, aheneus 287
Ferre in capite, oculis, ſinu 1225
Ferre iugum 107
Ferro diuidere 240
Ferrum & flamma 1180
Ferrum ferro acuitur 308
Ferrum natare doces 178
Ferrum tuum nunc in igni eſt 1062
Fertilior ſeges eſt alieno in aruo 258
Feruet olla, uiuit amicitia 196
Ferulæ manum ſubducere 615
Feſtina lente 406
Feſtinantem ultro incitare 96
Feſtiuus ſermo 946
Feſto die ſi quid prodegeris 106
Feſtuca ditior 378
Feſtucam ne moue 812
Feſtucam ex alterius oculo eijcere 363
Feſtum multas habens 962
ut Fici oculis incumbunt 668
Ficos diuidere 417
Ficos uult 492
Fictilis homo 721
Ficulna machæra 303
Ficulna meus ibidem
Ficulnum auxilium ibidem
Ficulnus 302
Ficulnus gladius 668
Ficum cupit 492
Ficum Mercurio 668
Ficus aulibus gratæ 992
Ficus ficus, ligonem ligonem uoc. 493
Ficus poſt piſcem 992
Fides rara 806
Fiducia pecuniæ amiſſi ibidem
Fidus amicus 953
Figuli opes 392
Figulus figulo inuidet, faber fab. 519
Filius degenerans 826 (& 87
Filix innaſcitur agris neglectis 700
Filum contentionis tunc erat 812
Filum neuiſti & acu opus eſt 1116
Fimo ſaffitum ficis 178
Finem uitæ ſpectá 135
Fixis oculis intueri 687
Flagitiorum turpis exitus 953
Flamma fumo eſt proxima 195
Flammam citius ore preſſeris 580
Flere ad nouercæ tumulum 343
Flet uictus, uictor interijt 603
Flocci non facio, aut flocci facio 311
Flos cinis 1116
Fluctus fluctum excipit 242
Fluuiali ſermone marinam abluit auditionem 802
Fluctus mutus 1198
Fluuio riuulum inducere 743
Fluuius cum mari certas 368
Fluuius non ſemper fert ſecures 1031
Fluuius quæ procul abſunt irri. 743
Focus luculentus in ædibus 959
Fodere non didici 463
Fœdum eſt manſ. diu, uac. red. 675
Fœminæ mortuæ non credendum 705
Fœmina nihil peſtilentius 754
Fœnorum ſœnora 758
Fœnum eſſe ibidem
Fœnum habet in cornu 64
Folia cadunt, poſt cadent arbores 119
Folio ficulno tenes anguillam 186
Fons Dodoneus 317
Fontes ipſi ſitiunt 291
Fontibus apros, floribus auſtrum 876
Fontib. omiſſis ſectari riuulos 1215
Foras cares, non amplius anti. 105
Foras famem 366
Fores ſpectare 393
Fores aperire 876
Fores habet tritas ut paſt. caſa 720
Foris habere pedem 597
Formica camelus 207
Formica formicæ chara 87
Formicæ quoq; ſua bilis 573
Formidoloſus 928
Formoſus in oſtio 881
Fors domina campi 1181
Formula cadere 1216
Fortes fortuna adiuuat 95
Fortis in alium fortiorẽ incidit 965
Fortiorem te uin. 629
Fortuna cui port. me inuoluit 688
Fortunæ nouacula 1213
Fortunam præſentẽ boni conſule 685
Fortuna æſtuaria 875
Fortuna Euripus 365
Fortunã ſui cuiq; mores fingunt 542
Fortuna prorſus aduerſa 926
Fortuna quem nigrum pinxit 112
Fortuna reddit inſolentes 949
Fortunacior Strobilis Carcini 106
Fortun. domi manere oportet 736
Foſſa & uallum 33
In Foueam incidit quam fecit 54
Fractis auribus 1120
Frater uiro adſit 305
Fratrum iræ acerbiſſimæ 92
Freno egere 96
Fricantem refrica 308
Frigidam aquam ſuffundere 390
Frons animi ianua 533
Frons occipitio prior 84
Frons perijt 323
Frontẽ exporrigere, frontẽ cõ. ibidem
Frugi homines omnia rectè fac. 475
Fruſto panis 149
Fruſtra canis 185
Fruſtra currit 755
Fruſtra habet qui non utitur 939
Fruſtra Herculi 606
Fruſtra niti, dementiæ eſt 1214
Fruſtratus conatus 927
Fucum facere 207
Fuga tutior 953
Fuge procul à uiro maiore 158 & 829
Fugientem quid inſequeris, præſentem mulge 783
Fugit amantẽ, inſequitur fugientẽ 573
Fugitiuus 939
Fuimus Troes 360
Fuit & Mandroni ficulna nauis 1079
Fulgur ex pelui 648
Fulmentum lectum ſcandunt 1181
Fumantẽ naſum urſi ne tentauer. 856
Fumi umbra 533
Fumoſæ imagines 1174
Fumos uendere 137
Fumum fugiens, in ignem incidi 190
Fumus 1154
Funditus, radicitus &c. 1142
Fundum alienum arare 743
Funem abrũpere nimiũ tendendo 215
Funem reducere 364
Fungus 994
Fungus putidus 1195
Funiculum ad lapidem 1157
Funiculum ad reſtim 845
Funiculum miniatum fugiunt 106
Funiculum curarum 215
Funis nihil attraxit 538
Furari littoris harenas 1014
Furari neceſſe uiro eſurienti 856
Furemq; fur cognoſcit, & lupũ 518
Fures clamorem 106
Furor ſit leſa ſæpius patientia 215
Furtiuæ operæ 424

G

GAlateam & Thetida ſimul amare non potes 807

Galerus aut nauis 700
Galeritis omnibus oportet cristam inesse 810
Gallam bibere 1184
Gallinacei in morem trepidat 463
Gallonius 1160
Gallorum incusare uentres 722
Gallos quid execat? 746
Gallus insilit 801
Gallus in sterquilinio 1044
Gallus submissis alis 464
Gallus antequam iterum cantet 913
Gamma Betum persequitur 1158
Gangamon 1103
Gargara bonorum 1096
Garrire optimus, &c. 637
Gaudium dolori iunctum 958
Gaudium pyrusiæ gaudes 798
Gello puerorum amantior 659
Gemmei mores 721
Generosioris arboris statim plantæ cum fructu est 147
Generosior sparta 668
Genius Oetæus 876
Genio indulgere 556
Genius malus 61
Genu sura propius 155
Genua quum uirent 1044
Genuino mordere 474
Genuinum frangere ibidem
Gerræ 315
Γιγγρὶς 336
Γιγροδοσπᾶν 376
Gigantum arrogantia 964
Gigantum fraterculus 336
Γιγγρίζειν pro querule loqui 206
Gladiator in harena consilium capit 248
Gladiatorio animo 149
Glaciem scindere 862
Gladio plumbeo iugulare 368
Gladius Delphicus 321
Gladius plumb. in ebur. tag. 279
Gladium acutum auertas 26
Gladium de dicti qui se occideret 743
Gladium ne mulier 379
Glandes mihi coquam 386
Glande cassa 1198
Glandibus uiclitantes 820
Glauci ars 659
Glaucus alter 1019
Glaucum comesa herba habitat in mari 999
Glaucus poto melle resurrexit 660
Gleba aruum 659
Glebam quoq; accipit error 503
Glomi pro bonis 806
Glomi bonorum 360
Gloria futuri 965
Gloriosum & apud posteros 940
Glossogastores 1091
Gnomon & regula 427
Gordius nodus 359
Gorgonem Perseus aggreditur 1019
Γογγύλη βλίτων 820
Graculo cum fidibus nihil 172
Graculus Aesopicus 880
Graculus graculo assidet 86
Graculus inter musas 277
Græca fide 315
Græco more 1000
Gralatorius aut testud. grad. 1199
Gratæ breuitas 1074
Grata nouitas 942
Gratiæ nudæ 638
Gratis gratiam parit 45
Gratiora Sambico patitur 64
Gregalis siue conuentualis 879
Gregis eiusdem ibidem
Gregis nostri 852
Grues lapidem deglutientes 875
Gry 310
Γρύζειν 310 & 447
Gusta dignoscere 355
Gustum dare ibidem
Gutta uini 1017
Guttam aspergere 1194
Guttam non habet 917
Gygis anulus 70
Γῦρος 969
Gypsum lactie maceratus 326
Gyrina rana sapientior 427
Γόργαθον φυτὸν 1009

H

HAbet 992
Habet & musca splenem 842
Habitus uiram bonum indicat 941
Habuisse miserum 306
Hac non egreditur uerbum 269
Hac nos deus ducit 487
Hæc Helena 147
Hæc Iustitia 822
Hæc potior 239
Hæreditas sine sacris 143
Hæret in uado 1034
Hæret in salebra ibidem
Hæsitantia cantoris tussis 688
Halcedonia sunt apud forum 612
Halopanta 1206
Hamaxiæ 778
Hamaxobij 329
Hamus semper pendeat 358
Hanc technam in te ipsum 54
Harenæ copia 304
Harenæ mandat semina 177
Harenam metiris 176
Harena sine calce 516
Harenæ cedere 369
Harmonia iudicibus aptæ 491
Harmodij cantilena 722
Harpocratem reddidit 997
Hasta caduceum 722
Hastæ & scuto 67
Hastæ amentatæ 1218
Hastam abijcere 349 & 489
Hastas primas iactare 1215
Hastas ministrare 1219
Haud annuntia bellum 737
Haud canit paternas cantiones 722
Haud perficiet 945
Haud solide 1132
Haud unquam arcet ostium 461
Hecala pauperior 259
Hecatæ cœna 1076
Hecatæ sacrificant 357
Hedera lasciuior 1176
Hedera post anthisteria 821
Heraclius lapis 221
Herbam dare 368
Herciscere 1218
Herculana balnea 519
Herculana scabies 540
Herculani lecti 1117
Herculanus nodus 358
Herculanus morbus 542
Hercule dextro 62
Herculei labores 724
Hercules contra duos 203
Hercules προσωποφόρος 107
Hercules & simia 843
Herculis columnæ 746
Herc. cothurnos aptare infanti 875
Hercules hospitatur 992
Hercules malorum 625
Herculis quæstus 1194
Heri & nudiustertius 573
Hermionis uice 582
Hermodorus uerba importat 624
Hermonium officium 612
Hermiosi in campum 1153
Hermiosus usq; ad gulam 1011
Heroum filij noxæ 241
Hesiodi senectus 641
Hesperidum mala 1025
Heterognathus es 815
Heteromolia causa 721
Herus omnis seruo monosyllab. 815
Herũ nemo bene gerit, nisi seruierit bene 30
Hiberæ neniæ 535
Hic depone 844
Hic Rhodus, hic saltus 802
Hic telam texuit, ille diduxit 1102
Hinc belli initium 847
Hinc illæ lachrymæ 147
Hinnulus leonem 140
Hipparchi murus 1004
Hipparchorum tabula 721
Hippoclides non curat 349
Hippolytum imitabor 874
Hippomene magis 706
Hipponacteum præconium 474
Hircus Caricus 885
Hircum olet amus 831
Hirudo nisi plena non omittit cutem 558
Hirundines sub eodẽ tecto ne habeas 26
Hirundinum musca 457
Hirundo totos schœnos anteibit 1026
Hirsuto corde homines 510
Hoc age 1199
Hoc calciamẽtum consuit Hisiliensis Aristagoras induit 815
Hoc tu mihi dices 1157
Hoc ium & uates sciunt 1148
Hoc municeps aut uicinus nutrauit 1162

Hoc noueram priuſquam 1040
Hodie nihil ſuccedit 1148
Hodie nullus, cras maximus 1004
Holerum appoſitiones 721
Holitor opportuna loquens 226
Holmus erit mihi cubile 666
Homerici uerſus aliquot prouerbiales 922
Hominum uniuerſa proluit pelagus mala 819
Homini diligenti 1079
Homo bulla 307
Homo fictilis 721
Homo homini deus 59
Homo homini lupus 60
Homo ſemper contradicens 1116
Homo Thales 904
Homo trium literarum 675
Honos alit artes 338
Honeſti nulla ſatietas 97
Horis omnibus nemo ſapit 542
Horna meſsis 909
Horreo ipſo 874
Hoſpes indigenam 837
Hoſpes intempeſtate aut hyeme moleſtus 604
Hoſpes quiſquis profuturus eſt ueniat 636
Hoſpitibus aliquid relinquito 121
Hoſpitis habenda cura 949
Hoſtimentū eſt opera pro pec. 536
Hoſtes ſemp. tales me inſequan. 655
Hoſtibus eueniat 962
Hoſtis domeſticus 1076
Hoſtis miſeraturus ſi uidiſſet 877
Hoſtis non hoſtis 830
Hoſtium munera non munera 133
Huius non facio 311
Humeris ſuſtinere 1090
Humi hauris 720
Humi ſerpere ibidem
Hyberno puluere, uerno luto 1184
Hydram ſecas 378
Hydra magis uarius 70
Hydriam in foribus 439
Hydrus in dolio 965
Hyems illico erit 1052
Hylam inclamas 180
Hymetia noua, falerna uetera 479
Hypera omiſſa pedē inſequeris 828
Hyperberetæa 714
Hyperbolo peior 1032
Hyperi uertigo 654
Hypſea cæcior 143
Hyſtricis ſeta 1022

I

IAcere in fermento 718
Iactantiæ comes inuidia 957
Iactantia turpis 944
Iactare iugum 918
Iaculari ſine ſcopo 385 & 852
Iaculo immiſſo fugere 31
Ἰαλεμίζειν 721
Ialemo frigidior ibidem
Ialemo miſerior ibidem
Ἰαμβίζειν 1110
à Ianua aberrare 243
Ianus alter 1022
Ianuam aperire 365 & 876
Iapeto antiquior 1225
Ibyci equus 1125
Ibyci grues 349
Idem Actij quod Titij 398
Idem puluis 279
Idem trahere iugum 817
Iecit Achilles duas teſſeras & quatuor 664
Ignarium dare 1104
Ignauis ſemper feriæ ſunt 598
Ignaui uertitur color 110
Ignem diſſecare 177
Ignem igni ne addas 77
Ignem ne gladio fodito 22
Ignem palma 719
ne Ignifer quidē reliquus eſt factus 383
Igni ferroq; minari 1139
Ignis ad torrem 874
Ignis, mare, mulier, tria mala 470
Ignis non extinguitur igni 806
Iiſdem literis comœdia ac tragœdia compontur 836
Iiſdem numeris 388
Iiſdem ueſcentes cepis 735
Iliade prolixius 1080
Ἴλιγγος 1073
Ilias bonorum 130
Ilias malorum ibidem
Ilico hyems erit 1052
Ilienſis tragœdos conduxit 544
Ilio ſemper mala 990
Ill. audatus 686
Ἰλιὰς 199
Illi iam non ſunt, at qui ſunt, mali 686
Illotis manibus 361
Illotis pedibus ingredi 362
Illò reſpiciēs, ſed hic remitte bona 865
Imberbis ſenes doces 799
Imbre terra gaudet 318
Ἡμερόνοι & 1041
Imis ceris eradere 1036
Imi ſubſellij 918
Imitabor Nepam 1006
I modo, uenare leporem, nunc Itym tenes 871
Immolare boues 775
Immunem uenire 1048
Impari numero ſuperis ſacrific. 24
Imperator bonus & idem robuſtus miles 960
Imperatorum multitudo Cæſarem perdidit 627
Impete peritum artis 633
Impetere lingua 515
Impoſsibilia captas 377
Improbi conſilium in extremum incidit malum 779
Improbitas muſcæ 925
Improbitas compendiaria res 784
In abſurde locutum 922
In acie nouaculæ 37
In ære meo eſt 289
In ære piſcari 181
In agro ſurculario capras 1069
In albo eſſe 283
In alia regione eſſe 1222
In alieno foro litigare 487
In alio mundo 113
In angulo 1084
Inanis conatus 925
Inania multa in bellis 705
Inaniter aquam conſumis 180
Inani ſpe flagrat 1024
Inanium inania conſilia 848
In antrum aut legitimū ſtimulum intpingis 836
In anulo, dei figuram ne geſtato 27
In apes irruiſti 714
In Aphannis 780
In apio nondum eſt 402
In aqua hæret 187
In aqua ſitire 52
In aqua ſementem facis 177
In aqua ſcribis 178
In arctum cogi copias 37
In arduis cunctanter agendum 1220
In area latitas 837
In armis acciſſat 1020
In aurem dicere 140
In beatum 455
In beato omnia beata 1195
In bello peccare bis 740
In buccam quicquid uenerit 216
In caducum parietem inclinare 617
Incantatione quauis efficacius 1141
In capras ſyluestres 780
In caput præcipitari 813
In Care periculum 232
Incidit in foueam quam fecit 54
Incita equum iuxta noſſam 1059
Incitare currentem 927
In clamoſos 924
In cœlo eſſe 226
In cœlum expuit 835
In cœlum iacularis 186
In coriis eſt animus 905
In cotyla geſtaris 714
In craſtinum ſeria 1125
Incudem eandem tundere 374
Incudi reddere 223
In culmo arare 1034
Incus maxima non metuit ſtrepitus 740
In dexteram aurem 313
In diem uiuere 229
Indignus qui me uel aſpicias 929
In dieſtum 1201
In diſcrimine apparet qui uir 914
Indoctior Philonide 604
In dolio figularem artem diſcere 234
In dominum adferre dentes 450
Indulgere genio 556
In durum & implacabilem 1051
Induſtriam adiuuat deus 944
Indutus eſt omnem ſiculetem 830
In eadem es naui 418

In eandem naſſam 428
In eaſdem anſas ueniſti 428
In eburna uagina plũbeus gladius 279
In eodem hæſitas luto 186
In eo ipſo ſtas lapide, in quo præco prædicat 713
Inelegantior Libetbrijs 249
Inertium chorus 684
Ineſcare homines 587
Ineuitabile fatum 952
In exitium 455
Inexorabilis 928 & 960
Inexploratus homo 572
In fermento iacere 718
Infixo aculeo fugere 31
In flammam man. mit. prud. 865
Inflare buccas 857
Inflige plagam ab aratro 1033
Influit quod exhauritur 502
In folle aſſervre 2165
In foribus adeſſe 485
In formidoloſum 928
In foro noſtro res uertitur 863
In foro uerita 1182
In frigidis fornii panes immittere 2114
In fugitiuum 939
In genibus deorum 667
Ingens diſcrimen 946 & 923
Ingens interuallum 1035
Ingens rerum multitudo 923
Ingratitudo uulgi 848
Ingredi Iunonium 991
Inguinis & capitis diſcr. 626
In harena ædificas 178
In harenam deſcendere 369
In herba eſſe 487
In herba luxuries 2219
In herbis 2177
In hoc calciamento pedē habet 2152
In holmo cubabo 666
In horas 229
In idem conſpirare 2102
Iniecta aqua more balneatoris abire 31
Inimicus contemptus 930
In integrum reſtituere 2217
Iniquũ petendũ, ut æquũ ferat 499
Initijs mederi præſtat 92
Initio confidens, in facto timidus 820
Initium belli 718
Iniuria ſolvit amorem 1131
Iniurato credere 314
In lapidicinas 426
In laqueo lupus 380
In laqueum inducere 376
In leporinis 2147
In limine deficere 218
In linguam quicquid uenerit 216
In Lypſidrio pugnas 1021
In luto hæſitare 189
In magnis & uoluiſſe ſat eſt 666
In malis celeritas optima 2211
In manibus eſſe 902
In mari aquam quæris 368
In me hæc cudetur faba 65
In mentem quicquid uenerit 216
In morbo conſumat 2104
In nare bilis 677
In nauibus enutritus 2135
In neruum ire 587
In nihil ſapiendo iucundiũ, uita 719
In nocte conſilium 468
Innocuus alium aſpiciam, meum habentem malum 694
In numerato 1036
In numerum peruenire 2224
In occipitio oculos gerit 805
In omnia potentes 1042
In omni fabula & Dædali execratio 719
Inopi nullus amicus 757
In orbem circumiens 504
In orci culum incidas 713
In ore atq; oculis 2142
In oſtio formoſus 882
In pace leones 1086
In Pantiæpæum 814
In parte uel lignem prædetur aliquis 719
In pedes retrocedit 1020
In periculoſo negotio non eſt dormitandum 938
In portu nauigare 52
In portu impingere 218
In pulicis morſu deum inuocat 818
In puteo enſtrictus 428
In puteo cum canibus pugnare 386
In Pythij templo cacare 1018
In quadrum redigere 376
In quinq; iudicũ genib, ſitum eſt 667
In rupes 813
In ſaltu uno duos apros capere 875
Inſana laurus adeſt 543
Inſania aliena frui opt. 504
Inſania non omnibus eadem 965
Inſanire cum inſanientibus 1116
In ſaxis ſeminas 177
Inſcitia confidentiam parit 1081
In ſe deſcendere 262
In ſenem libidinoſam 923
In ſenē ne quod collocaris beneficiũ 391
In ſimpulo 480
In ſinu gaudere 124
In ſinu manum habere 707
In ſola ſparta expedit ſeneſcere 1008
In ſomnis quæcunq; uidentur 303
In ſpem fruſtratum 922
Inſperabilem uitam uiuis 629
Inſtitutio à puero 769
Intempeſtiua benevolentia nihil à ſimultate differt 295
In tempore cauenda pœna mali 946
In tenebris ſaltare 356
Inter calicem & os 188
Inter cæſa & porrecta 143
Inter cæcos regnat ſtrabus 836
In tergore bouis deſedit 837
In tergoribus mens eſt 462
Inter Corinthum & Sicyonem 225
Inter indoctos etiam cor. 487
Inter lapides pugnabant 112
Inter manum & mentum 1144
Inter malleum & incudem 37
Inter os & offam 188
Inter pueros ſenex 1018
In terra pauperem ibidem
Inter ſacrum & ſaxum 37
Interſecta muſica 817
Interuallo perit fames, & optime perditur 829
In toga ſaltantis perſonam ind. 573
Intra labia riſit 1188
Intra pelliculam tuam te contine 264
In tranquillo eſt 458
In tranſcurſu 1038
In tranſennam inducere 1084
Intra ſeptimam 714
Intra ſuas præſepes 289
Intra teli iactum 157
Intrifti, exedendum 65
In triuio ſum 96
In tua ipſius harena 674
In tuo luco & fano eſt ſitum 289
Intus cancre 426
In regno tuo 289
Intus & in cute 370
In tuum ipſius caput 762
In uado 52
In uenatu periit 380
In uentrem inſilire 1127
Inueni, non quod pueri in faba 698
In ulna ne ſeces ligna 28
Inuidus uicini oculus 739
In uino ueritas 275
Inuita Minerua 49
Inuitis canibus uenari 295
Inuitos boues plauſt. inducere ibidem
Intitus Iupiter nouit 714
In ultimas terras 1189
In uoti compotem 930
Inutilior Blace 992
In utramus dormire aurem 313
Ius dolores 818
In utrumuis dormire oculum 995
In uulnerabilis ut Cæcus 822
Ioca feriaq; 424
Iocandum ut ſeria agas 1146
Iocice, pro laſciue 216
Io pæan. Io triumphe 541
Iouem eſſe credere ſtulticia eſt 693
Iouem lapidem iurare 605
Iouis auribus ſeruare 614
Iouis Corinthus 432
Iouis germen 1193
Iouis lac 1124
Iouis & regis cerebrum 254
Iouis quadrigis 167
Iouis ſandaltum 645
Iouis ſuffragium 387
ex Iouis tabulis teſtis 315
Iouis taxilli ſemper feliciter eadunt 123
Iouis tergus 1019
Ipes mali 708
Ipſa quidem 759
Ipſa pelle præ te fers 629
Ipſe dixit 588
Ipſe ſemet canit ibidem

Ipſe ſibi mali fontem reperit 33
Ipſe ſibi perniciem accerſiuit 914
Ipſi curandum 714
Ipſi teſtudines edite qui cepiſtis 65
Ipſis & Chijs 1154
Ipſis placet 561
Ipſo cratere 1017
Ipſo horreo 874
Iracundior Adria 1111
Ira omnium tardiſſimè ſeneſcit 173
Ire per extentum funem 566
Iratus deus 61
Iritare crabrones 55
Iro pauperior 259
Irriſibilis lapis 581
Iſauricus 768
Ισου ἴσῳ 1107
Ισόθι& 226
Iſſa 874
Ισθμιάζειν 714
Iſthmum perfodere 1045
Ἰὼ πάλιν ἐλθὲ πάλιν 843
Ita fugias, ne præter caſam 188
Iter infortunatum lepus apparens facit 614
Iterum eundem ad lapidem offendere 191
Iterum atque iterum ad pythum uia 713
Iterum tranquillitatem uideo 458
Ithorus 989
Itidem ut Acheronti 1196
Ithym nunc tenes, modo uenare leporem 872
Ἰθύφαλλοι 611
Iubentis aperte loqui 922
Iucunda malorum præteritorum memoria 1162
Iucundiſſima nauigatio iuxta terram 111
Iugulare mortuos 98
Iugum iactare 918
Iugum idem trahere 827
Iunco ficco 1172
Iungere uulpes 140
Iunonium ingredi 992
Iupiter aliquando pluit, aliquando ſerenus eſt 330
Iupiter inuitus nouit 716
Iupiter non omnibus placet 640
Iupiter orbus 367
Iupiter aquilam delegit 1021
Iupiter quomodo duxerit Iun. nouit 1044
Iuſiurandum adactum 781
Iuſtitiæ oculus 988
Ius in manibus 240
Iuſtitia in ſe uirt. complect. om. 522
Iuſtitia iuſtior 988
Iuſtitia per ſe exigua res 439
Iuſtitia Prienenſis 864
Iuuenca uiribus pollet 93
Iuuentum facta, uirorum conſil. 80
Iuuenari 1004
Iuuenum lanceæ 841
Iuxta cubitum 991
Iuxta cum ignariſſimis 1176
Iuxta fluuium puteum fodit 811
Iuxta Lydium currum pedes 482
Iuxta melam 860
Iuxta nauem 991
Iynge trahor 1094

L

Labda mihi uideris 1003
Labore laborioſius 713
Laborem ſerere ibidem
Labrax Mileſius ibidem
Labores acti iucundi 506
Labor ſenectuti optimum opſonium 210
Labrum mordere 914
Labyrinthus 712
Lacæna ſolæ uiros pariunt 1026
Λακωνόπλαστοι 1095
Lacerat lacertum largi mordax Memmius 374
Lac gallinaceum 228
Lachanizare 556
Laciadæ 713
Lacinia tenere 1120
Lac lacti ſimile 192
Laconicæ lunæ 572
Laconiſmus 432 & 711
Lacryma nil citius arefcit 1160
Lacunam explere 1183
Ledere facilè, mederi difficilè 419
Lampada tradere 91
Lamponiurat per anſerem 993
de Lana caprina 142
Lanam in officinam fullonis 1121
Lanei pedes decorum 339
Lapide empti 718 & 750
Lapideis decoquere 860
Lapidem elixas 176
Lapidem omnem mouere 167
Lapides flere 1218
Lapidi loqueris 185
Lapis Lydius ſiue heraclius 221
Lapſana uiuere 1047
Laqueo ſuo captus eſt 54
Laqueum effugere 1076
Laqueum mandare 555
Laqueus auxiliari uidetur 1013
Laqueum laqueum cepit 801
à Lare ordiri 260
Largitio non habet fundum 384
Lari ſacrificant 356
Lauinum uerbum 1153
Λαφυγίζειν 1177
cum Laruis luctari 98
Larus 465
Larus hians 711
Larus in paludibus 874
Larus parturit 346
Laterem lauas 176
Late ſiuens 712
Lattini tibicinis more 1222
Latum & anguſtum 1156
Latum unguem & ſimilia 190
Lauares Peliam 713
Laudant ut pueri pauonem 1004
Laudare æquum, capere plus 901
Laudas teipſum 640
Laudiceni 500
Lauerniones 986
Laureolã in muſtacijs quærere 1175
Lauro clamoſior ardente 631
Laureum baculum geſto 64
Laurioticæ noctuæ 659
Lauticiæ 944
Læna non ſtatuar in machæra 696
Leberide cæcior 148
Leberide nudior 41 & 143
Leberide ſcabroſior 781
Lecytho pinguior 572
Lecythum habet in malis 1151
Legatus non cæditur, neq; uiol. 1117
Leguminum meſis 731
Lemnia manu 710
Lemniæ bouis latera athos celat 782
Lemnium malum 352
Lens deus 1119
Lente bos 53
Lente gaudere deſij 662 & 734
Lenticulam angulo tenes 854
Lenti unguentum infundere 278
Lentiſcum mandere 317
Leo chordula uinctus 1085
Leonem ex unguibus æſtimare 355
Leonem radere 568
Leonem larua territas 246
Leonem ſtimulas 56
Leonem uidere, hoſtium prælia portendit 874
Leonibus uulpes iungere 348
Leonina ſocietas 304
Leonis catulum ne alas 523
Leonis exuuium me induitis 146
Leonis exuuiũ ſuper Crocoton 862
Leonis loco murem oſtendis 738
Leonis ſenecta 723
Leonis ueſtigia quæris 999
Leontini ſemper circa pocula 129
Λεπεδῆ, λεπίζεδῆ, λεπίζω 1025
Leporem non edit 421
Lepores duos inſequens, neutrum capit 804
Lepori eſurienti etiã placẽtæ fici 873
Leporis uita 1035
Lepos Atticus 99
Lepus apparẽs infortunatum facit iter
Lepus dormiens 392 (718
Lepus marinus 421
Lepus pro carnibus 446
Lepus pulpamentum quærit 230
Λεπολογεῖν 911
Λεπτομερῶς 912
Lerna malorum 130
Lerij mali 548
Leſbia regula 224
Leſbiari 915
Leſbijs digna 709
Leſbius cantor 247
Leſbius prylis 919

Αἰσχρὰς pro nugis 257
Letale muſſum 328
Leucæus & ſcriptura non idem 860
Leui brachio 168
Leuidenſæ munus 846
Leuiß. rei grauiſſima pœna 738
Leuiſſima res oratio 738
Λεβυναπάτας 1004
Λεβυόπυγοι 430
Lex & regio 873
Lex in manibus 1123
Liba Coalemo 1155
Libera Corcyra, caca ubi libet 990
Liberæ capræ ab aratro 709
Liber non eſt, qui non &c. 1219
Libero lecto nihil iucundius 1203
Libetrijs inelegantior 249
Libya ſemper adfert mali quippiã 900
Libycæ fera ibidem
Ligna in ſyluam 291
Lignum ligno adglutinare 328
Lignũ tortũ, haud unquã rectum 709
Ligula non dignus 1000
Limam addere 211
Limen oſtij tetigiſti 801
Limen ſenectæ 710
Λιμοδωρεῖς 909
Lindij ſacrum 570
Lineam ducere 1155
Lingere ſalem 1045
Lingua amicus 808
Lingua bellare 710
Lingua bis, at illis dentes 779
Lingua iurauit 576
Lingua lapſa uerum dï. 275
Lingua non redarguta 1132
Lingua impetere 516
in Linguam quicquid uenerit 216
Lingua præconi 907
Lingua quò tudis? 467
Lingua ſeorſum inciditur 907
Linũ candidũ lucri ca.du. 780
Linum lino nectis 328
Lippis ac tonſoribus notum 257
Lippo oculo ſimilis 469 & 1196
Λῆρος 515
Lis litem ſerit 709 Litæ 273
Litem parit lis, noxa item noxam 540
Litem mouebit, ſi uel aſinus 340
Litem incipere 928
Litem ne quære quũ licet fugere 837
Literæ ſiniſtræ 601
Littoris harenas furari 1014
Littore loquacior 684
Littori loqueris 184
Lityerſam cantionem canis 833
Liuor in uiuis 628
Liuor quoq; laudaret faciem 217
Locrenſe pactum 574
Locrenſis bos 668
Loculi mẽdicorũ ſemper inanes 703
Locupletum reditus 952
Locuſta bouem prius parlat 451
Λογολαίδαλος 518
Loligînis ſuccus 497
Lolio uiciſtant 425
Longæ manus 75
Longæ regum manus 75
Longe lateq; 375
Longe uicit 953
Longis tibijs canere 225
Longũ proœmiũ audiẽdi cupido 1156
Longum ualere iußit 492
Loquax talpa 1108
Loqui neſcit, tacere non poteſt 637
Loripedem rectus deridcat 767
Lorum ex ipſo boue ſumere 101
Lorum unà cum cane 1027
Lotum guſtauit 641
Lucernam accendere poſſis 1192
Lucernam in meridie adhibet 567
Lucernam olet 297
Lucerna pinguior, & lecytho pinguior 572
Lucerna ſublata, nihil diſcriminis inter mulieres 834
Lucri bonus odor ex re qual. 901
Lucrum pudori præſtat 901
Lucrum cape à ſubeunte naui 782
Lucrum malũ æquale diſpendio 807
Lucrum undecunq; captant 948
Lumen ſoli mutuas 291
Lunæ radijs non matureſcit botrus 1129
Lunam in tuum malum deducis 762
Lunam detrahere 999
Lupi alas quæris 183
Lupi decas 624
Lupi etiam ſi meminiſſes 654
Lupi illum priores uiderunt 303
Lupi à tergo, præcipit, á fronte 836
Lupi uenatus 782
Lupinum potum 624
Lupis parcere 464
Lupus ante clamorem feſtinat 646
Lupo agnum eripere poſtulant 646
Luporum catulos alere 450
Lupus aquilam fugit 646
Lupus circũ putẽũ chorum agit 481
Lupus blat 516
Lupus lupum, fur furẽ cognoſcit 518
Lupus Mileſius 713
Lupus non curat numerum 561
Lupus in fabula 930 & 1079
Lupus ouem prius ducat uxorem 906
Lupus pilum mutat nõ mentem 801
Luſciniæ deeſt cantio 877
Luſciniæ nugis inſidentes 457
Luſciniæ ſomnus 688
Lutea, pro uilibus 721
Luteus ibidem
Luto lutulentior 1179
Lutum luto purgare 394
Luũ niſi tundatur, nõ fit urceus 805
Lutum ſanguine maceratum 709
Lux affulſit 645
Lychnobij 1031
Lydi mali, poſt hos Aegyptij 708
Lydio more 709
Λυδίζειν 614
Lydius currus 482
Lydius lapis 221
Lydo non erat negotium 645
Lydorum carices 624
Lydum in planiciem prouocat 834
Lydus in meridie 623
Lydus cauponatur ibidem
Lydus oſtium clauſit ibidem
Lynceo perſpicacior 436
Lyſicrates alter 834
Lyſiſtrati diuitias habes ibidem

M

MAchera tibi eſt, & nobis urbina 682
Machinamentum Megaricum 516
Machinas poſt bellum adferre 737
Macilenta manu pinguẽ pedem 1036
Macilentior leotrephide 1118
Mactata hoſtia lenior 582
M. cula, labes 1184
Maduſa 1173
Mæandri 1188
Mæſonica dicteria 1124
Magadari 1105
Μαγαδίζειν 317
Magdalia canem alens 991
Magis gaudet eo, qui ſenectã exuit 917
Magis ipſe Phryx 658
Magis quàm ſol Heracliti 1135
Magis ſibi placet, quàm Peleus in machera 659
Magiſtratum gerens, audi & iuſte & iniuſte 648
Magiſtratus uirum indicat 398
Magna ciuitas, magna ſolitudo 551
Magna de re diſceptatur 940
Magna loqui 472
Magnetis more attrahere 290
Magnetum mala 704
Magnorum fluminum nauigabiles fontes 148
Magnum os anni 630
Magnus uerſator in re puſilla 834
Mala attrahens ut Cæcias nubes 213
Mala extrema extremorum 815
Mala auis 631
Mala bona 198
Mala conciliant homines 441
Mala malis 948
Mala proditio 708
Mala ſenium accelerant 958
Mala ultro adſunt 1018
Maleam legens, quæ ſunt domi obliuiſcere 547
Male coniugati 949
Male paris, male dilabuntur 301
Mali bibunt improbitatis ſecem 708
Malicia uaria eſt 475
Mali commatis 764
Mali corui malum ouum 350
Mali fontem ſibi reperit 55
Mali principij malus finis 1175
Malis auibus 62
Malis ſerire 555
Malis mala ſuccedunt 950
Malis non cedendum 924

Malis ter mala 817
Mali thripes, mali ipse 708
Mali uiri honesta oratio 279
Mali uiri munera inutilia 133
Malo accepto stultus sapit 43
Malo asino uehitur 1115
Malo male euenit 929
Malo nodo malus quæren. cuneus 76
Malorum assuetudo 949
Malorum meminisse 453
Malorum obliuio 926
Malorum panegyris 706
Malorum thesaurus 131
Malo uni obnoxium, &c. 1014
Malua mollior 284
Malum bene conditum ne mo. 56
Malum bono pe.., tum 952
Malum consilium 78
Malum est bonum 1023
Malum Hercules 707
Malum lucro coniunctum, non est malum 901
Malum lucrũ, æquale dispendio 807
Malum malo medicari 76
Malum munus 1024
Malum uas non frangitur 1022
Malus cum malo colliquescit uoluptate 523
Malus ianitor 1016
Malus ne ingrediatur 809
Malus choraules bo. symphon. 1166
Malus nullus hoc sciet 819
Manachuibæ 1056
Manenti uincendum, aut moriendum 843
Manci pera 1101
Mandare laqueum 555
Mandrabuli more res succedit 100
Mandragoram bibere 1083
Mandroni fuit ficulna nauis 1080
Manduces 1144
Manni Auicle multi 706
Manibus nihil non fit 904
Manibus pedibusq; 166 & 946
Manica 1047
Maniuoro uinculo 707
Manliana imperia 401
Mansisse diu & uacuum redisse, fœdum est 675
Mansum ex ore dare 1026
Mantica in tergo 263
Manticulari 919
Manubrium è manu eximere 994
Manuari 1095
Manu fingere 373
Manu longa & manu breui tradere 1095
Manum admouenti fortuna est implorãda 483
Manum admouere 1029
Manum de tabula 128
Manũ prudens mitt. in flammam 861
Manum ad os apponere 1198
Manus conferere 1218
Manu fingere 373
Manus in sinu habere 707
Manus longæ 630
Manus multæ onus le. red. 530
Manus unius infir. pugna ibidem
Manum habere sub pallio 707
Manum non uerterim 128
Manu ferendum, non thylaco 745
Manus pretium 1169
Manu utraq; adesse 348
Manus manum fricat 45
Mare 956
Mare aureum 547
Mare bonorum 131
Mare cœlo miscere 151
Mare exhauris 922
Mare inexpugnabile 471
Mare malorum 131
Mare prius uitem tulerit 556
Mare proluit omnia mortalium mala 819
Mare salsum esse, è paucis guttis cognoscitur 355
Margites 521
Mari aquam addere 291
Mari è fossa aquam 778
Marinam auditionem fluuiali abluit sermone 802
Maritimi mores 1098
Maritimus quum sis, ne uelis fieri terrestris 843
Mars communis 293 & 1123
Mars haud cõcutit sua ipsius arma 823
Mars initio laudatus ob filios 665
Mars rex 986
Martem tueri 821. & 916
Marte nostro 235
Martis campus 636
Martis pullus 823
Maschalam tollere 658
Masculum 1188
Massiliam naviges 531
Matellæ immeiere 215
Materiæ probæ probus artifex 865
Matiolæchus 1025
Matrem sequimini porci 1147
Matris ut capra dicitur 704
Matrũa sæp 619 & 1025
Matulam porrigere 224
Matura satio sæpe decipit, sera semper mala est 366
Maturæ fias senex 109
Maturior moro 1116
Maxa furienti 553
Mazam pinsuit à me pistum 701
Mazam scarabeo 702
Maza post panem bona 553
Mazonomum cantio 432
Mea est pila 558
Medice cura teipsum 1047
Medicus multorum instar 312
Medicus oratio 761
Medis aliquid relinque 121
Medium ostendere digitum 555
Medius fueris 186
Medullitus 631. & 1206
Medus his non insidiabitur 715
Μέγα ψεῦδος 474
Μέγα φορτίον ibidem
Megarẽses neq; tertij, neq; quarti 445
Megarensibus nunquam 869
Megarensium lachrymæ 371
Megarica machina 630
Megaricæ sphinges ibidem
Megaricum machinamentum 516
Megaricus risus 216
Meis auspicijs 1183
Meis telis uulneror 54
Melampygum ne incidas 430
Melanione castior 703
Meliacum nauigium 703
Meliæa fames 366
Meliores nancisci aues 631
Melitæus catulus 818
Melitide stultior 1055
Melius nobis est quàm heri 734
Mella poëtica 99
Melle poto Glaucus resurrexit 660
Melle litus gladius 327
Melle temetipsum perungis 705
Mellis medulla 631
Μελλοντικῶν 1154
Memorem compotorem odi 269
Memorem mones & similia 78
Me mortuo terra misc. incendio 150
Mendacem memorẽ esse oportet 522
Mendacium utile 1220
Mendax Atraphaxis 1032
Mendici pera non impletur 572
Mendico ne parentes quidem amici sunt 1016
Mendico loculi semper inanes 703
Mendicus etiam plurimum in loco potest 487
Menecles alia, porcellus alia loquitur 736
Menia columna 1167
Mensa communis 231
Mens cœli terræq; regina 1215
Mens cuiq; deus 466
Mense Maio tubunt malæ 264
Mens est in tergoribus 462
Mens leua 938
Mens non inest centauris 702
Mens peregrina 872
Mens uidet, mens audit 1070
Mentam belli tẽpore neq; ferito, neque edito 453
in Mentem quicquid uenerit 226
Mentis bonæ bona opera 352
Mentiuntur multa cantores 490
Mento trahere 423
Meos corymbos necto 704
Mercator est 989
Mercator nauiga & expone 1086
Mercenarium præcorsium 1169
Merces amico constituatur 1145
Mercuriale 1114
Mercurio dextro 1114
Mercurius infans 703
Mercurius non è quouis ligno fingitur 499

Mercurius triceps 921
Merrhæ ac Siloam flumina ſciuncta ſunt 824
Merx ultronea putet 361
Meſſem nuſeram metere 910
Meſſana ſeruilior 683
Meſſe tenus propria uiuere 262
Meßis in herba 487
Meßis tempus boues expectantes 775
Metum proſtituere 872
Methyſocotabi 1107
Metiri digitis 1088
Metum inanem metuiſti 524
Metus infamiæ 941
Mica ſalis non ineſt 514
Micam non habet 917
Micare in tenebris 314
Μικρολογία 708
Midæ diuitiæ 236
Midas auriculas aſini 147
Midas in teſſaris cōſultor opt. 698
Mihi curæ erit hoc negotium 951
Mihi iſta curæ futura ſunt 962
Mileſia ſtragula 360
Mileſia ſtromata 136
Mileſij quondam ſtrenui 359
Mileſius lupus 713
Militauit cum Eraſinade 705
Milium terebare 1120
Milium torno ſculpere 704
Milnium adorat 864
Milnus quantum non oberret 864
Mineruæ ſelem 381
Mineruæ ſuffragium 828
eum Mineruæ manū quoq; moue 234
Minimo pronocare 871
Minis tribus inſ. 12. imputat 544
Minore finire pomerio 872
Minus de iſtis laboro quam de ranis pa luſtribus 752
Minutula pluuia imbrem parit 119
Minxit in patrios cineres 658
Μιννωϑάδιον 739
Mira de lente 1075
Miſcebis ſacra prophanis 151
Miſerior monomachis 1118
Miſerrimum fame mori 871
Mithragyrtes non daduchus 1149
Mitior malus 284
Mitior columba 872
Μαζόπολις 809
Mitte in aquam 455
Mittere ſanguinem 1201
Μνάμων 335
Μνησικακῶν 453
Moderator negotij 949
Modio demetiar 702
Modis omnibus inciat 925
Modius ſalis abſumendus priuſquam fides 420
Modo palliatus, modo togatus 1138
Mœnia ferrea, non terrea 819
Mœnia pro opibus 249
Mœnia Semiramidis 1029
Molam qui uiuat, uiuat farinam 809
Moleſtus eſt, ſed iam aſſueuimus 698
Moleſtum ſapientem apud ſtultos loqui 702
Moleſtus interpellator uenter 952
Molli brachio, leui brachio 168
Mollior cinædo, pepone mollia 284
Molon 854
Momo ſatisfacere & ſimilia 216
Monitor adiuuat 232
Μονόγραμμοι 1046
Monophagi 1097
Monoſyllabus 815
Mons cum monte non miſcetur 806
Monſtrari digito 388
Monſtrum alere 561
Monſtro cui me fortuna imp. 688
Montes frumenti 1181
Montes aureos polliceri 347
Mopſo Niſa datur 594
Morbum morbo addere 77
Mordere frenum 165
Mordere labrum 914
Mordicus auriculam 1204
Mordicus tenere 167
More Carico 1109
More Romano 1160
Mores regioni reſpondent 1027
Moriendum priuſquam &c. 1159
Μορμολύκεια 623
Mors omnibus communis 937
Mors optima rapit, deterrima relinquit 942
Mortalis deus 226
Mortui non dolent 1222
Mortui non mordent 871
Mortuis non conuiciandum 959
Mortuo mederi, ſenem admonere 101 & 866
Mortuo uerba ficit 184
Mortuo leoni & lepores inſultant 1132
Mortuos rurſus occidere 1212
Mortuo uilior 1208
Mortuos uidens 870
Mortuum flagellas 179
Mortuum unguento perunguis 604
Mortuus tacet pedens ibidem
Mort. per ſomnum uacabis curis 990
Morycho ſtultior 677
Moſchus canens Bœoticum 812
Mothonem à remo auſer 776
Mouere calculos 210
Mouere Camarinam 56
Mouebo talum à ſacra linea 40
Mox ſcimus melius nate 40
Mucoſis naribus 667
Mula ubi pepererit 220
Mulcta alium, æs alienum cepe 810
Mulcitro bibere 450
Mulgere hircum 140
Muli aſinis quantum præſtant 746
Muli Mariani 1057
Mulierem ornat ſilentium 1006
Mulier imper. & mulier miles 586
Mulieri deſunt uerba 877
Mulieri ne credas, ne mortuæ quidem 705
Mulieris animus 872
Mulieris oculus 831
Mulieris iuſiurandum 269
Mulieris podex 872
Mulier mala 471
Mulier pudica ne ſola ſit uſquam 942
Mulierum exitia 705
Multa cadunt inter calicem ſupremaq; labra 187
Multa dicere & opportuna nō eſt cuiſdem 113
Multa docet fames 1016
Multa in bellis inania 705
Multa incredibilia 1150
Multa in medio 1203
Multæ manus onus leuius red. 530
Multæ regum aures, &c. 75
Multæ rotæ uoluentur 1042
Multam ſyluam geſtas 873
Multa noris oportet, quibus deum ſallas 705
Multas amicitias ſilentiū diremit 424
Multi diſcipuli præſtantiores magiſtris 846
Multiq; boniq; 241
Multi boum ſtimulatores 273
Multi Manij Ariciæ 706
Multis hirundinibus opus eſt 307
Multis ictibus deijcitur quercus 339
Multis paraſangis præcurrere 525
Multi te oderint, ſi teipſum ames 706
Multitudo imperatorum Cariam perdidit 626
Multorum feſtorum Iouis glandes comedit 1016
Muneribus res agitur 927
Muneribus uel dij capiuntur 128
Munerum animus optimus 626
Munerum corruptel. 948
Munus Leuidenſæ 846
Munus exiguū, ſed opportunum 948
Murem cepit decipula 836
Mure oſtrepente etiam timet 818
Murem pro leone oſtendit 738
Muris circumcurrentibus 1037
Muris in morem 857
Muris interitus 759
Murus aheneus 706
Muſa nunc floret 802
Muſarū apertæ ianuæ 636
Muſarum aues 192 & 1193
Muſæ eiuſdem æmulus 425
Mus albus 627
Mus apud Piſam 520
Mus non ingrediens antrum cucurbitam ferebat 812
Mus non uni fidit antro 1196
Muſcæ 1121
Muſcæ improbitas 935
Muſcæ quoq; ſplen eſt 842
Muſcas depellere 912
Muſcas præteruolitantes metuere 215
Muſco lapis uolut. haud obducitur 832
Muſcum demetere 779

Muſicam docet amor 1071
Muſicam noſcio 463
Muſicam ne uities 1025
Muſices occultæ nullus reſpect. 302
Muſice uiuere 502
Muſis iratis 62
Muſis litare 601
Muſis ſocijs 879
uel Mus mord.uirum improbum 339
Muſopatagos 1190
Mus picem guſtans 520
Muſtelæ ſeuum 165
Muſtelam habes 107
Mutabilior metra Eriſichthonis 811
Muta perſona 398
Mutare ueſtem 1173
Muti citius loquentur 1084
Muti magiſtri 83
Mutuas operas tradunt 307
Mutua defenſatio 931
Mutua defenſio tutiſſima 932
Mutus Hipparchion 648
Mutus magis quàm ſcapha 663
Mutuum fricant ſenes 308
Mutuum muli ſcabunt 1307
Mutuum teſtimonium ibidem
Myconius criſpus 417
Myconius calnus ibidem
Myconius uicinus 870
Myconiorum more 1142
Myconius conuiua 417
Myconus una omnia 548
Μύδεσθ ibidem
Μυκτηρίσειν 314
My facere 310
Μυοσόβα 1118
Mylus omnia audiens 639
Myrmecia bonorum 132
Myrtea coronam ambis 1026
My fortitus es 1018
Μυρτιπάρρι 1109
Myſorum ac Phrygum termini diſcreti ſunt 549
Myſorum poſtremus 259
Myſorum præda 403
Myſorum ultimus nauig. 259
Μύτυς 1109

N

NAera & Charmione 869
Ναυτιαρράβειν 1102
Nam illi iã nõ ſunt, at qui ſunt mali 687
Nannacus 996
Nanus quum ſis, cede 1028
Næue ſine cortice 310
Naribus trahere 422
Naſo ſuſpendere 314
Naſturtium edere 326
Naſturtium obtuerì ibidem
Naſus 260
Natare non didici 463
Nati natorum 758
Natum non nouit 269
Naturam expellas furcâ, tamen uſq; recurrit 619
Nauci non facio 311
Naues onuſtæ comitetur 331
Naufragium commune 1014
Nauibus atq; quadrigis 167
Nauigare cum deo 437
Nauigare cum felicibus 127
Nauigatio ad menſam 160
Nauigatio iuxta terram 111
Nauigationis ſocius 1213
Nauis annoſa haud quaquam nauigabit per mare 630
Nauis aut galerus 700
Nauis una non uehit 999
Naulum perdere 858
Naufractum tueri 700
Nauſon Naucrati 701
Naxia cos 286
Ne allia comedas & fabas 990
Ne allij quidem caput 914
Ne altero quidem pede 388
Ne Apollo quidem intel. 106
Ne beſtiæ quidem ferre poſſent 1166
Ne bolus quidem relictus 850
Ne bos quidem pereat 1063
Nebule in pariete 545
Nebulas diuerberare 870
Nec animans, nec inanime 1102
Nec apud homines nec in mari 1152
Nec caput nec pedes 1197
Nec aures habeo, nec tango 863
Nec ara nec fides 905
Nec Catoni quidem crederem 1083
Nec catulus quidē relinquendus ex genere malo 391
Nec cum bonis nec cum malis amicis certandum 516
Nec currimus nec remigamus 1148
Nec deus nec homo 1153
Nec dignus qui me intueatur 929
Nec elephantus ebiberet 1106
Neceſſarium malum 197
Neceſſitas ingens telum 504
Neceſſitas moleſta 1162
Neceſſitas magiſtra 1124
Neceſſitati ne dij quidē reſiſtunt 505
Nec fidei credere 217
Nec in funerali cœna laudandus 628
Nec mulieri, nec grem. cred. 1069
Nec muſicam ſcio 463
Ne contra bouem orta 696
Ne cuiuis dextram ineceris 22
Nec obolum habet, &c. 140
Nec omnia, nec paſſim, nec ab omnibus 537
Nec propius ferire 619
Nec crepitu quidem digiti dignũ 1117
Νεμρὸς ζωὸς 998
Nec ſcribitur, nec metitur mihi 290
Nec ſibi nec alijs utilis 578
Nec ſi quercus loquereˈtur 744
Nectaris flos 254
Nec utilis, nec inutilis 801
Nec decima quidem Syracuſanorum pars 547
Ne de lice pronuncies 745
Ne depugnes in alieno negocio 922
Ne dij quidem à morte liberant 944
Ne Exceceſtides quidem uiam inuenerit 611
Ne fiſcines 1043
Ne genu quidem flexo 429
Negocium ex ocio 700
Nogocium meum non eſt, multum ualeat 702
Negocium non aptum 947
Negocium non ſuſcipiendũ temere 930
Negocium ruminare 914
Ne gry quidem 310
Ne guſtaris quibus nigra eſt cauda 19
Ne guttam quidem 917
Ne incalceatus in montes 1098
Ne in neruum erumpat 607
Ne in pelle quidem 699
Ne inſciens quidem uerum dicit 1174
Ne inter apia quidem ſunt 412
Ne in tonſtrinis quidem 438
Ne intra ueſtibulum quidem 699
Ne Iuppiter quidem omnib. placet 639
Ne libaris dijs, &c. 28
Ne ligula quidem dignus 1000
Ne maior thylaco acceſſio 1019
Ne Mercurio quidem crederem 1114
Nemeſis adeſt 609
Nemeſis in dorſo 767
Nemini fidas, niſi cum quo prius modium ſalis abſumpſeris 420
Nemo bene merito bouem immolauit, præter Pyrrhiam 532
Nemo bene imperat, niſi &c. 30
Nemo cogendus amicus 928
Nemo cogendus officij cauſa 953
Nemo Læditur niſi à ſeipſo 869
Nemo malus hoc ſciet 819
Nemo natus 1178
Nemo nos inſequitur 819
Nemo omnibus horis ſapit 542
Nemo quenquam prohibet ire publica uia 847
Nemo ſibi naſcitur 1110
Nemo ſine crimine 542
Ne moue ſtatuam 812
Ne moueto lineam 373
Ne muſca quidem 448
Ne nomen quidem 1042
Neoptolemi uindicta 67
Nepam imitabor 1007
Ne paſpalum quidem 378
Ne patris quidem nomen dicere poſſit 743
Ne per ſomnium quidem 144
Nephalia ligna 700
Nephalium ſacrum ibidem
Nephaſti dies 830
Ne pictum quidem uidit 1084
Ne pudeat artem 1224
Ne puero gladium 569
Ne punctum quidem 1059
Ne præceps fueris ad iurandum 1131
Ne quæras deus eſſe 1152
Ne quære mollia, ne tibi contingant

dura 611
Neq; cœlum neq; terram attingit 105
Neque compluitur, neque sole aduritur 580
Neq; cum malis, neq; sine malis 699
Neq; dicta, neq; facta 1149
Neq; enim ignari sumus 958
Neq; intus, neq; foris 1078
Neq; Lydorum caricas 1061
Neq; mel neq; apes 254
Neq; natare, neq; literas 165
Neq; nullis sis amicus, neq; multis 870
Neq; pessimus neq; primus 1044
Neq; quantum luscinię dormiunt 688
Neque terræmotus timet, neque fluctus 1139
Nequicquã sapit, qui sibi non sapit 233
Nequid moueare verb. strepitu 938
Ne quid nimis 267
Ne quis malus ingreditor 809
Ne quis unquam Megarensibus 869
Neq; remi neq; uenti 832
Ne rebus prosperis mihi ueniæ 127
Neruis omnibus 166. & 946
Ne sacrificato sine farina 28
Nescis quod scis 863
Ne si ad Iouis quidem aulam 1192
Ne si bos quidem uocem ædat 743
Ne spina quidem ulnerabit bon. 869
Nestoreæ eloquentiæ 99
Nestoreæ senectæ 256
Ne temere Abydum 306
Ne tempestas quidẽ nocere potest 1167
Ne terra quidem iunit 806
Ne tria quidem. Stesichori nosti 699
Ne uestigium quidem 1163
Ne mia quidem eadem cum illo ulli ingredi 469
Ne uidit quidem oleum 1042
Ne uities musicam 1025
Ne uni naui faciles tes 1041
Ne unquam uiri senis 645
Niba coccyssante 806
Nicostrati more 878
Niger infamis 208
Nihil ab elephante differt 699
Nihil ad Bacchum 551
Nihil ad farinas 868
Nihil ad fides 206
Nihil ad Parmenonis suem 34
Nihil ad rem 955
Nihil ad uersum 205
Nihil agere 875. & 1219
Nihil aliæ ciuitates ad Crot. 962
Nihil cum amaricino sui 372
Nihil cocio est 1027
Nihil est, aut nil curæ est 1202
Nihil de uitello 1030
Nihil desperandum 595
Nihil differs à Cherephonte 699
Nihil dulcius quàm om. la scire 1202
Nihil est ab omni parte beatum 755
Nihil est miserius q̃ animus con. 1184
Nihil ex agro dicis 869
Nihil graue passus es, nisi ibidem
Nihil homini amico est opportuno amicius 1002
Nihil inanius, quàm multa scire 1124
Nihil minus expedit, quàm agrum optime colere 899
Nihil potest nec addi nec adimi 1137
Nihil profuerit bulbus 1015
Nihil recusandum quod donatur 958
Nihil sacri es 318
Nihil sanum ibidem
Nihil simile 1044
Nil intra est oleam, nil extra est in nuce duri 367
Niobes mala 803
Ni pater esses 630
Νηφαλίου 700
Ni purges & molas, non comedes 698
Nisi crura fracta, &c. 1087
Nisi si qua uidit auis 464
Niti contra torrentem 465
Nitor 1215
Nitro caput asini ne laues 805
Nix alba non est 367
Nocte lucidus, interdiu inutilis 1028
Noctes diesq; 168
Noctua aliud sonat, aliud cor. 779
Noctua inter cornices 205
Noctua uolat 63
Noctuæ Laureoticæ 659
Noctuinum ouum 431
Noctu nauigare 1027
Nocturna pugna 544
Nocuit & nocebit 923
Nodum in scyrpo queris 557
Nodum soluere 32
Nolens uolens 139
Nomine tantum notus 369
Nominis paterni oblitus 531
Nominis proprij oblitio ibidem
Non ab Hymetto 1192
Non abijcit animum 949
Non absque Theseo 198
Non admodum miscet 1017
Non bene imperat, nisi qui paruerit imperio 30
Non capit somnum, nisi hoc aut illud fecerit 908
Non cedendum malis 924
Non certatur de oleastro 722
Non Chius, sed Cius 359
Non contis aut ramulis 1108
Non curat numerum lupus 651
Non decet principem solidum dormire noctem 649
Nondũ sacrificata deuorat 238. & 527
Non è quercu aut saxo 1136
Non è quouis lig. fingitur Merc. 577
Non enim spinæ 696
Non eras in hoc albo 283
Non est amic. qui des. 523
Non est beatus, esse qui se nesciat 1068
Non est cuiuslibet Corinthum appellere 159
Non est curæ Hippoclidi 379
Non est Dithyrãbus, si bibat aquã 1032
Non est eiusdem, &c. 115
Non est laudandus, ne in cœna quidem 628
Non est meum negotiũ, multũ ual. 702
Non est oleum in lecytho 916
Non filius Achillis 1050
Non habet cui indormiat 1188
Non huc nauigatur à bonis uiris 160
Non idem sunt scriptura & Leucæus 860
Non incedis per ignem 1099
Non inest illi dentale 964
Non interpellandus famelicus 923
Non liberat podagra calcem 1057
Non licet bis in bello peccare 746
Non luctu, sed remedio opus 942
Non magis quàm eancm 1199
Non magis quàm lupis parcemus 464
Non mouenda loqui 1212
Non mouenda mones 254
Non nauigamus ad Hippolaitas 1012
Non nauigas noctu 1027
Non nostrum onus, bos clitellas 696
Non omnes qui habent citharam, sunt citharœdi 278
Non omnia eueniunt, quæ in animo statueris 738
Non omnia possumus omnes 529
Non omnibus contingit 956
Non omnibus dormio 229
Non omnibus seruio ibidem
Non omnis fert omnia tellus 1044
Non oportet hospitem s. h. c. 1159
Non persuadebis, ne si persuaseris quidem 640
Non pluit, &c. 576. & 1056
Non pluris quàm similas 1078
Non possum non dicere 955
Non probantis 922
Non quiduis continget quod opt. 958
Non quiuis ius hoc scit 819
Non semper erit æstas 1037
Non sine diis 753
Non soli Atridæ amant uxores 1099
Non statim decernendum 928
Non statim finis apparet 1081
Non statuar leæna in machæra 696
Non sum diuinus 134
Non sum ex istis Heroibus 578
Non suscipiendũ negotium temere 939
Non una manu capere 1075
Non ut prior lædam, sed ut iniuriam repellam 1012
Non uulgari ancora utitur 1078
Nosce teipsum 265
Nosce tempus 265
Nos decẽ Rhodienses, decem naues 639
Nostræ farinæ 852
Nostris ipsorum alis capimur 250
Notæ eiusdem 852
Notare ungui & similia 211
Nota res mala, optima 698
Nouacula in cotem 38
Noua hirundo 253
Noua Hymettia, falerna uetera 479

Noui nummi 1148
Nouercale odium 488
Noui Simonem & Simon me 578
Nouitas grata 942
Nouit hæc Pylea & Tyrtygias 640
Nouit mala & bona 938
Nouit quid album, quid nigrum 268
Nouos parans amicos ne obliuiſcere ueterum 812
Nouum cribrum, nouo paxillo 1206
Nox humida 869
Nuce caſſa 311
Nucem frangit qui è nuce nucleum eſſe uult 686
Nuces relinquere 201
Nucleum amiſi, reliquit pignori putamina 694
Nudæ gratiæ 638
Nudior paxillo 724
Nudior lebcride 41. & 143
Nudo capite 831
Nudo mandas excubias 694
Nudo ueſtimenta detrahere 182
Nudus nec à centum uiris ſpoliari poteſt ibidem
Nudus tanquam ex matre 663
Nugæ Siculæ, Perſolæ 535
Nugæ theatri 1176
Nugas agere 183
Nulla candidorũ uirorum utilitas 869
Nullam corporis partem 1183
Nullius coloris 1178
Nullius indigens deus 694
Nullo in numero eſſe 445
Nullo ſcopo iaculari 852
Nullum animal, quod animal 447
Nullum ocium ſeruis 407
Nullus delectus 927
Nullus dies omnino malus 1194
Nullus em. difficil. bonum ed. op. 807
Nullus malus magnus piſcis 528
Nullus ſum 139. & 1211
Numeris Platonicis obſcurius 869
Numero dicis 911
Numerus 498
Numinis ira ineuitabilis 1221
Nummo addicere 1158
Nummum plumbeum non credam 910
Nummus plumbeus 1197
Nunc bene nauigaui, quum naufragium feci 693
Nunc contingat ſeruari ibidem
Nunc dij beati 631
Nunc meæ in arctura cog. 37
Nuntio nihil imputandum 1214
Nuntius bonus honore dignus 737
Nuntius procul abſit aure 781
Nunc in regionem ueni 695
Nunc ipſa floret muſa 802
Nunc ipſa uiuit ſapientia ibidem
Nunc leguminum meſſis 631
Nunc tuum ferrum in igni eſt 1062
Nunquàm efficies ut recte ingrediantur cancri 907
Nunquàm expugnabit urbem 1076
Nunquàm enim meos boues abegerunt, nec equos 650
Nunquid & Saul inter proph. 438
Nutricis pallium 1207
Nutricum more male 848
Nutu ac renutu 1166
Nymphæ Baccho conueniunt 489

O

OBedientia felicitatis ma. 1082
Obelo notare 210
Obeliſco dignus 312
Ὀβελισκολύχνιον 521
Ὀβελίζειν 211
Obliquus curſus 639
Obliuionis campus 691
Obliuio nominis proprij 531
Obolis quatuor non emam 679
Obolum non habet unde reſt. emat 140
Obolo dignus 1178
Obſequium amic. ueritas odiũ par. 690
Obteſtatio ueterum meritorum 947
Ob textoris erratum 1032
Obtorto collo 425. & 1168
Obtrudere palpum 868
Obturbas fruſtra uelut undas 810
Obuijs uluis 691
Occaſio dea 296
Occaſio premenda 946
Occaſione duntaxat opus improbitati 440
Ociosus eſto 945
Occipitium oculos habet 805
Occiſionis ala 770
Ocium & cibus alienus 502
Ocium ſeruis nullum 507
Ocnos funem torquet 183
Ocli pedes 354
Ocipedem excitas 56
Oculata dies 317
Oculatæ manus ibidem
Oculatus teſtis, & auritus teſtis 613
Oculis ac manibus 1177
Oculis ferre & ſimilia 1225
Oculis fixis intueri 688
Oculo utroq; dormire 995
Oculis offundere pulueres 688
Oculis magis habenda fides quàm auribus 73
Oculitus 1206
Oculum excludere 1182
Oculus uicinorum inuidus 1141. & 739
Oculus dexter mihi ſalit 545
Ὠμόμορον 361
Ocyor accipitre 924
Oderint dum metuant 692
Odi memorem compotorem 269
Odi puerulos Præcoci ſapientia 1007
Odit canè peius & angue 692
Odium agreſte 444
Odium nouercale 488
Odium uatinianum ibidem
O domus Anti, quàm diſp. d. d. 1127
Odorari 260
Ὁδὸν τραχεῖαν 470
Ὁδὸν πρὸς τ' ἄλφιτα 869
Oedipi imprecatio 892
Oenoe charadram 551
Oeſtro percitus 666
Oeteus genius 876
Offa etiam bona poſt panem 553
Officere luminibus 1093
Officium humilius 957
Officium ne collocaris in inuitum 956
Ogygia mala 689
Οἰκόπεδος 776
Οἰκονεῖα 805
Οἰκοῦρος & ſimilia 391
Οἰνόπλας 389
Οἰόλυκος 1101
Οἰσοπλύης 666
Olearij uelabrum 918
Oleo incendium reſtinguere 77
Oleo nitidius 1194
Oleo tranquillior 283
Oleum & operam perdidi 178
Oleum in auricula ferre 214
Oleum incendiarium 328
Oleum non eſt in lecytho 918
Oleum uendere 214
Oleum non uidit 1042
Oleum & ſalem oportet emere 868
Oleum camino addere 77
Olitor opportuna loquens 226
Olitorem odi qui radit 901
Oliuam ne comedas 1119
Ollæ amicitia 196
Ollæ fabariæ toryna aurea 396
Ollæ ueſtigium in cinere turbato 25
Olla ipſa legit holera 291
Olla lenticulam attigit 1119
Ollam alere 868
Ollam exornas 179
Ollaris deus 676
Ollas lippire 444
Ollas oſtentare 467
Ὁλοκόχιν, ὁλόσχοιν 1210
Ὅλμος ἄτολμος 666. & 867
Ominabitur aliquis te conſpecto 1014
Omiſſa hypera, pedem inſequeris 728
Omiſſis fontibus ſectari riuulos 1215
Omiſſis nugis rem experiamur 941
Omitte uatem 692
Omnem iaculatem indutus eſt 830
Omnem uocem mittere 1105
Omne æs alienum cepe, &c. 810
Omne tulit punctum 212
Omnes adhibere machinas 1085
Omnes luctus 1186
Omnes laqueos effugere 1076
Omnes ſibi melius eſſe malunt quàm alteri 156
Omnia ehnaumata 690
Omnia eſculenta obſeſſis 691
Omnia ex ſententia cedunt 935
Omnia idem puluis 279
Omnia non poſſunt omnes 529
Omnia oſto 279
Omnia præclara dicis 1157
Omnia præter animam 1161
Omnia potentes 1041

Omnia secunda fabat senex 742
Omnia similia 691
Omnia sapientibus facilia 691
Omnibus anteuertendus uxoe cura 929
Omnibus armis præsidijsque destitutus 939
Omnibus horis nemo mortalium sapit 542
Omnibus modis nocens 1222
Omnibus seruis 166.& 946
Omnibus muneris 621
Omnibus unguiculis 168
Omni certamine 953
Omni conatu inuadere 926
Omni deuorato bove, in cauda deficit 812
Omni pede standum 741
Omni telorum genere oppugnare 267
Omni uoce 1085
Omnium horarum homo 132
Omnium quos sol uidet 1198
Ὀμβροχοεῖα 425
Onobatis 1097
Onus nauis 802
Onus tollenti auxiliare. 25
Operam & retiam perdidit 1186
Operarij 1216
Operi incipienti sinendum 1131
Oportet agrum imbecilliorē esse 1089
Oppedere, & oppedere contra tonitrua 299
Ὀ-λίσ- 44
Ὀ-λοδελφλα- 518
Optat ephippia bos piger, optat arare caballus 238
Opta uicino ut habeat, magis autem ille 842
Optimum non nasci 511
Optimum obsonij labor senect. 810
Optimum quidem aqua 1159
Optimis diuitiæ non contingunt 941
Opus ad opus 1187
Oraculum 305
Oracula loqui 1192
Oratio effœminatorum etiam effœminata 688
Oratio lenissima res 738
Oratio pharmacum optimum 761
Oratio magnifica sed fide ca. 109
Oratio medicus 761
Oratio uitæ speculum 73
Orci edus 715
Orci galea 716
Ordinem deserere 632
Orestis pallium texere 996
Origanum tueri 1107
Ornatus ex tuis uirtutibus 162
Orphica uita 1136
Osce loqui 1058
Osculana pugna ibidem
Oscitante uno deinde oscitat & alter
Os curetum 654 (837
Os ineptiarum 1031
Os infrene 827
Ossa dea 237
Os sublinere 107
Ostij limen tetigisti 801
Ostiatim 1168
Ostium mouet Lydus 623
Ostium obdite prophanis 844
Ostrei in morem 1147
Ὀστρακισμὸς 435
Ὀστρακιγὰ 74
Ὀστρίνῳ ἀσπίδι 910
Otem lupo commisisti 163
Otis χειροτμηλα- 759
Otis cultrum reperit 55
Otium mores 759
Otium nullus usus 632
Otus progenitus eodem 498
Otium adglutinatis 180
Otum otio simile 192
Ὀξυγλυκύ 756

P

Παχυμιρῶν 910
παχυσομία 334
Pactoli opes 258
Paginam utramuis facere 537
παιδιλημα 634
παλινῳδια 859
Palæstra 1215
παλιβολον 635
παλίμπαιδες 202
Palinodiam canere 363
Pallio manum tegant 707
Palmam ferre & similia 120
Palmarium facinus 1169
Palpum obtrudere 868
Palpari in tenebris 911
Palpo percutere 994
Palumbem pro columba 739
Pamphili furtum 1015
Panagea Dianæ 689
Panceratice uelere 674
Pandeletias sententias 997
Panegyris malorum 706
Panem album pinso tibi 779
Panem ne frangito 27
Panicum cæsus 898
Panicis suffragium 741
Panis bene confectus 780
Panis fractio 231
Panis lapidosus 1053
παπαῦ χαρ ἐδάη 649
Panus lacer 524
παραλείψια 383
Papæ Myxus 854
Papyri fructus non postulat magnā spicam 778
παραλλάξ 647
παρὰ τιλ- 470
Parasa. gis multis præcurrere 425
Parcarum mater 505
Parentē laudabant infelices filij 686
Pardi mortem adsimulat 554
Parere cum paribus facilime cuiuis euenit 85
Paries dealbatus 867
Parieti loqueris 283
Pari iugo 230
Pari lance 388
Pariter rerum ducere 1134
Parit puella, etiamsi male adsit uiro
Parmula relicta 421 (633
Parni scaphula 169
Parnetes obolum reperit 636
Paropsis malorum 389
Par pari referre 43.& 110
Parthi quo plus biberint 1181
Partitio non præfocatio 867
Parturiunt montes, nascetur ridiculus mus 346
Parturit Lærus 346
Parturit Cepphus ibidem
Paruo emptas carnes 1029
Pascetis semobolus 633
Paspalum non habet 378
Paßim cornus insequitur 349
Pastillos Ruffillus olet, Gorgonius bircum 689
Pastoris boni est tondere pecus non glubere 900
Patella dignum operculum 345
Paterni nominis oblitus 530
Paternas cantiones non canit 722
Patria sua cuiq; iucundißima 953
Patriæ fumus igni alieno luculentior 82
Patria ibi est, ubi bene 488
Patris nomen non nouit 743
Patrem suum nemo nouit 704
Patris est filius 1019
Patris mali nunquam bonus filius 242
Patrocli occasio 854
Patroclo fordidior 815
Patrua lingua 545
Patruum esse, patruos sapere ibidem
Patrocinor calumnioßor 741
Pauciloquus, sed eruditus 923
Paucorum pluuiatior 70
Pauper diuiti dare petit 134
Pauper, sed ingenioßus 957
Pauperias sap. fortia est 195.& 614
Pausone mendicior 1032
Paxillo nudior 714
Paxillum paxillo pellere 76
Pax redimenda 734
πάππα μὲν, ἀλλὰ μάλα λυγίως 711
παππιάω 775
Peccare bis in bello non licet 740
Pectore aperto 849
Pecunia absq; peculio 1091
Pecunia animæ 427.& 661
Pecuniæ obediunt omnia 153
Pecuniæ pedibus compensantur 1098
Pecuniæ uir 661
Pecunia primum quærenda 687
Pecuniarum cupiditas Spartam cepit præterea nihil 649
Pecuniosus damnari non potest 1143
Pedaria sententia 599
Pedem alteram in sepul. habere 435
Pedem conferre 1077
Pedem ubi ponat, non habet 191
Pedere thus 906

Pede tacito 416
Pedetentim ibidem
Pede tuo te metire 263
Pedem dextrum in calceo, ſiniſtrum in pelui 749
Pedeus moritus iacet 803
Pede utroq; ſtandum 641
Pedibus ſedecim ſuperauit 933
Pedibus utriſq; claudicans 879
Pedibus ingredior, natare enim non didici 463
Pedibus in ſententiam diſcedere 628
Pedibus trahere 422
Pediculi Platonis 2189
Pedum uiſa eſt uia 854
Pegaſo uelocior 1016
Peius Babis tibia canit 634
Peleus in machera 659
Pelle præ te ſers, & ſi non dicas 836
Pellem caninam rodere 557
Pelopis talentes 236
Pellenea tunica 801
Πεμπελια 435
Penelopes telam retexere 175
Penteſſare 816
Penuas nido malores extendere 264
Penulam eſtate deteris 405
Penulam ſcindere 73
Penſum perſoluere 144
Πεσσαλια 1109
Pepone mollior 289
Pepones 10003
Per antiquum diem 855
Per anulum medium trahi 343
Perca ſequitur ſepiam 1072
Per crambem 203
Perdere naulum 858
Perdicis cruru 464
Perdidiſti ultimum, infuſa aqua 489
Pereant amici, &c. 1091
Perendinum uentum prædicere 873
Per enſes, per ignem oportet irrumpere 515
Per extentum funem ire 566
Per fluuium traducere 1103
Perfricare faciem 323
Perfricare os ibidem
Perfricte frontis ibidem
Pergrecari 1000
Per haſtæ cuſpidem 336
Per harma aliquid facere 221
Peribis ſi non feceris 1049
Periculo alieno cautus 505
Periculo alieno ſapiens 694
Periculum ne temere ſubeas 948
Periculum prorę ſelis 632
Perierunt bona 855
Per ignem incedis 964
Periſſi ſcs 1009
Περιῤῥαντήριον 988
Periſtroma. Campanica 1181
Περίσσωματα 988
Per mutuus tradere 1075
Per nebulam, per ignem, per ſomnium 143
Per parietem loqui 829
Perplexus 855
Perplexus, animiq; conſternati 928
Per publicam ulam ne ambules 25
Per ſatyram 2130
Perſici apparatus 259
Perſola rugę 535
Perſonam mutat: quam faciem 208
Perſpicere ex fronte 533
Perſuadebis cito, ſi bene dicas 712
Perſuadebis minime, ne ſi perſuaſeris quidem 640
Per tenebras quæ apud quercum 451
Pertinacia ſtultitiæ dat pœnas 1213
Pertinax contentio 925
Per tranſennam inſpicere 744
Pertuſum, dolium 149. & 385
Φαυοπρεσωπία 441. & 1204
Phalaridis imperium 401
Φαλαρισμὸς ibidem
Φαλλοφόροι 611
Phallus deo 810
Phanię tenua 849
Phœni oſtium 644
Phaſeliarum ſacrificium 633
Phaſim uſq; nauigauit 549
Φειδίτιαι 1106
Φειδίτια & alia ſimilia 665
Phidiaſſare 772
Phidiæ ſignum 2224
Φιλαυτία 256
Philippi gallus 613
Philippide tenuius 1081
Philonide indoctior 604
Philoſophari 1170
Philoteſius crater 1124
Philoxeni non 783
Phœnenſium deſperatio 1040
Phœnenſium execratio 252
Phœci conuiuium 662
Phœnicia commutatio 655
Phœnice rarior 627
Phœnicam mouę 655
Phœnicam pacta 854
Phœnice uinacior 437
Phœnicis thori 693
Phœnicobalista 865
Phrynichi lucta 903
Phrynondas alter 903
Phryges ſero ſapiunt 42
Phrygium mancipium 318
Φρυκτὸς ἄνθρωπος 301
Phryx ipſe magis 658
Phryx plagis emendatur 318
Pica cum Iuſcinia certat 332
Picem mus guſtat 520
Piciſer 1036
Pictura poëſis tacita 744
Pilam tenere more claudi 768
Pila mea eſt 538
Pilam non habet 917
Pili non facio 311
Pilo dignus 311. & 312
Pilos pro lana 332
Pilus in medio 1190
Pingui menſura 1188
Pingui Minerua 46
Pinguis uenter non gignit ſenſum tenuem 868
Pinus in morem 647
Pipere abundans etiam oleribus immiſcet 804
Pyrreus non fert uaſa inania 1110
Piſcari in aëre 181
Piſcator ictus ſapiet 42
Piſce ſanior 1061
Piſcem aut florem olet 1073
Piſcis magnus nullus malus 528
Piſcem nature doces 867
Piſcibus abſtineto 29
Piſcis eget ſale 1151
Piſcis mutus 199
Piſcis nequam eſt niſi resens 1002
Piſcis primum à capite fœtet 1022
Piſcis repoſitus 113
Piſtilli circumuolutio 433. & 654
Piſtillo calaior 1030
Piſtillo rudior ibidem
Piſtillo retuſius 867
Piſtura ſum ibidem
Πιθηκίζειν 912
Pithon formoſus 861
Placlade 988
Placide bos 416
Platonis numeris obſcurius 869
Plato Philoniſſ. Philon Platon. 644
Plaudite uſque 849
Plauſtra bonorum 132
Plauſtra comiciorum 298
Plauſtri centum ligna 1037
de Plauſtro loqui 298
Plauſtrum percellere 232
Plena manu 422
Plenilunio fiet 221
Plenis uelis 1092
Pleno gradu 1208
Pleno modio 1176
Plumbeo iugulare gladio 568
Plumbeum nummum non credam 910
Plures adorant ſolem orientem 800
Plures thrioboles 278
Plurium calculus uincit 1030
Plutinam cædere 881
Plutus ἄβουλος 302
Plutus timidus 897
πλυνὸν μὴ ποιεῖν 391
Poculo eodem bibere 334
Poculo perforato bibere 818
Podex lotionem uincit 402
Poëtæ & pictores liberi 744
Poëta malus pro eleganti med. 835
Poëtam ne tibi feceris inimicum 353
Pollicem premere, aut uertere 322
Pollicentis ſe promiſſa, re præſtit. 922
πολυποδεῖον 627
Polycrates matrem peſcit 640
Polypi 328
Polypi caput 405
Polypi uentrem obtine 68
πολυφιλία 870
Pomarius Hercules 625

Pomerio minore finire 871
Πομηδόνιον 1171
Πόν& πόνῳ πόνον φέρει 502
Pontificalis cœna 771
Porcellus Acarnanius 516
Porcum immola 327
Porcus obesus 867
Porcus Troianus 1190
Porrectis dormire pedibus 314
Porrigere manus 1159
Porsene bona 304
Portus miseriæ ars 282
Porta itineri longissima est 1090
Post acerba prudentior 1032. & 1159
Post bellum auxilium 868
Posteriores curæ meliores 237
Posterioribus melioribus 135
Posterius dictum 1195
Post festum uenisti 689. & 361
Post folia cadunt arbores 670
Post homines natos 1180
Post hominum memoriam 1181
Postica senna 1003
Postico discedere 1103
Post mala prudentior 1159
Post Marathonem pugna 1025
Post Panathenæa 361
Post principia 157
Post Pythia 361
Post rem deuoratam ratio 1196
Præbere uiros 927
Prædiues 931
Præficarum more 1205
Prælio uictus non bello 1207
Præmansum in os inferere 707
Præmatura mors 938
Præmouere uenatum 844
Præposterе 1200
Præsentibus rebus consulendum 1173
Præsens abest 647
Præsentem fortunam boni consule 686 & 835
Præsentem mulge, quid fugientem insequeris? 783
Præstat habere acerbos 1035
Præstat inuidiosum esse quàm mi. 1059
Præstat uni malo obnoxium esse, quàm duobus 1014
Præstat canem irritare quàm amum 1143
Præter casam ne fugias 188
Præter Sibyllam leget nemo 1015
Præuertit ancore iactum deus 1026
Praxillæ Adonide stupidior 681
Preces armatæ 1203
Premenda occasio 946
Prienensis iustitia 864
Prima facie, prima fronte 370
Prima felicitatis pars sapere 1211
Primas ferre 339
Primas iactare hastas 1215
Primas tenere 1204
Primoribus labijs degustare 370
Primum apes abigendæ 1159
Primum aut ultimum quid 473
Primum experienti uenia 364
Primum Mars in filijs laudatus est 865
Primũ rectè ualere, proxima forma 757
Primus & ultimus 33
Princeps & æqua & iniqua audit 648
Primus ueniens primus molet 704
Princeps sapit congressu sapientũ 862
Princeps indiligens 957
Principatus Seyrius 246
Principes inter se noti 948
Principium dimidium totius 91
Principium, medium, finis 1136
Principi obtemperãdũ in omnibus 1214
Principum amor necessarius 947
Prior occupat 943
Prisci credendum 1186
Prius duo echini amicitiam ineant 458
Prius lupus ouem ducat uxorem 906
Prius oculatus 262
Prius quàm asса sit farina 800
Prius quàm gallus iterum cecinerit 915
Prius quàm mactaris, excorias 800
Prius quàm sortiaris, communia deuoras 865
Probæ materiæ probus artifex 865
Pro beneficentia Agamemnonem ulti sunt Achiui 497
Pro bonis glomi 860
Probrum honestum. 626. & 917
Pro cæco exoculatus est 906
Procorum ciuitas 694
Procridis telum 647
Procul ab auribus mentius ueniat 781
Procul à Ioue 137
Procul à pedibus equinis ibidem
Pro Delo Calauriam 1026
Prodesse potest qui nocere 947
Prodico doctior 1016
Pro dignitate cuiusquam 935
Pro eleganti medico malus poëta 815
Profani fores occludite 811
Profundum sulcum 1011
Prolixius Iliade 1080
Pro malo caue suem reposcis 865
Pro mea uirili 935
Promeri canes 547
Prometheus post factum 44
Promus magis quàm condus 556
Pronomi barba 1010
Proœmia magna de paruа re 816
Properans nimium, serius absol. 855
Pro perca scorpium 597
Propria uineta cædere 261
Proprij nominis obliuisci 530
Prora & puppis 32
Prorsus ignotus 940
Προσελινᾶοι 802
Protei more 818
Proteo mutabilior 480
Proteruiam fecit 357
Προτόλεως & similia 539
Protinus apparet, quæ plantæ frugiferæ futuræ 1009
Prouinciam capere aut tradere 545
Prouoluitur ad milluos 864
Prudentia coniuncta cum uiribus 923
Prudentia senum 825
Psallium iniicere 1136
Psaphonis aues 113
Psecas aut ros 688
Ψελλὸς ὁ πιτζόυς 261
Ψευδήνυρα 824
Psydracia 1092
Pyra Bacchum 825
Pyrice facta 403
Πτόρυξιν 799
Ptolemaica lis 864
Πυροχαλάσῳ 263
Publica uia ingredi 747
Publica uia ne ambules 25
Pudebat recusare, & non audebant suscipere 760
Pudor & metus 937
Pudor in oculis 440
Pudori lucrum præstat 902
Pueros talis, uiros iureiurando optime falli 806
Puer glaciem 438
Pueri senesq; 1085
Pueris puer, in consilio senex 528
Pueros odi præcoci sap. 1007
Puero gladium 569
uel Puero perspicuum 339. & 430
Pugna peracta uenire 690
Pugno tenere 1132
Pugnis & calcibus 738
Pulcre dixti 392
Pulchre fallit uulpem 1073
Pulchrorũ etiã autumn. pulcher est 148
Pulchrum sepulchri elogiũ 1158
Pullati de pace consulant 43
Pullus tuus semper parvus 633
Pulmo prius uenisset 1077
Pulueremoculis offundere 688
Punica fides 315
Punicis malis omnibus inest granum aliquod putre 815
Punctis omnibus 212
Punctis singulis ibidem
Puncto non discedam 191
Punctum temporis 479
Pura à nupcijs 684
Purgatis auribus 56
Purior clauo 561
Purpura iuxta purpurã dijudicãda 443
Purpura uoracior 525
Purus puram defluit aquam 781
Purus putus 1183
Pusillum pusillo addere
Pusillus quantus Molon 854
Puteum fodit iuxta fluuium 811
Putre salsamentum amat origanum 525
Πύγαργοι 430
Pygmæorum acrotinia coloſſo adaptare 1005
Pylea & Tyttygias hæc nouit 640
Pylus ante pylum 663
Pyrausta gaudes gaudium 799
Pyraustæ interitus 360
Pyrrhandri commentum 798
Πυῤῥάνχ(ης 915

Pyrrichen oculis præ te ferens 915
Pyrrhias bouem immolauit benemerenti 532
Pythagoreis taciturnior 1034
Pythagoræ ſymbola 20
Pythia & Delia eadem 619
Pythii uerſus uia iterũ atq; iterum 713

Q

Quadra propria 1206
Quadratus homo 1143
Quæ apud inferos 183
Quæ apud Sagram 350
Quæcunq; mentiuntur ſomnia 304
Quæ dantur 1015
Quæ deciderint, ne tollito 27
Quæ diuinitus contingunt 913
Quæ dolent, ea moleſtum eſt contingere 998
Quæ ex antiqua 921
Quæ nocent docent 44
Quæ non poſuiſti, ne tollas 826
Quæ quis ipſe ficit 1150
Quære hoſpitem 299
Quærẽde facultates, deinde uirtus 687
Quærens obſoniũ, ueſtem perdidi 580
Quæ ſemel ancilla, nunquã hera 1082
Quæ ſero contingunt, ſed magnifica 923
Quæ ſupra nos, nihil ad nos 257
Quæuis terra patria 488
Quæ uncis ſunt unguibus ne nutries 25
Qualis hera, tales pediſſequæ 1083
Qualis utr, talis oratio 249
Quàm Clinia ex Demetrio 1208
Quàm curat teſtudo muſcam 677
Quàm in tragœdia comici 1199
Quàm facile uulpes pirum com. 857
Quàm quiſque norit artem, in hac ſe exerceat 484
Quanta uix cœlo capi poſſit 1130
Quantum habet 1036
Quantum ex Bacchanalibus 988
Quantum non miluus oberret 864
Quantum pedibus potes 1134
Quarta luna natũ 63
Quaſi dies dicta ſit 1170
Quaſi locum in balneis 704
Quaſi nullus eam 1057
Quatuor aures habenti auſcula 122
Quatuor obolis non æſtimo 679
Quauis re dignus 313. & 267
Quem mater amictum dedit obſer. 150
Quem fortuna pinxit 112
ex Quercubus ac ſaxis nati 336
Quercum aliam excute 200
Quercus bacchatur 1023
Quercus multis ictibus deijcitur 339
Queruli in amicitia 1031
Qui arat oliuetum 418
Qui bene conficiet, hunc uatem 523
Quibus nec ara nec fides 905
Qui canem alit exterum 806
Qui circa ſalem & fabam 35
Qui continet arcanum 939
Qui conturbat omnia 949
Quicquid in buccam uenerit 226
Quicquid in linguam ibidem
Qui cum cõtemptu uitæ inuadunt 932
Quid ad farinas 669
Quid ad Mercurium 783
Quid cæco cum ſpeculo 910
Quid diſtent æra lupinis 150
Qui domi compluitur 1029
Quid niſi uitiis dolor 596
Quid non fies proficẽs. Arbelas 656
Quid ſi cœlum ruat 214
Quid tandem non efficiat manus 904
Quid tibi Apol. eccinit? 656
Qui eget, in turba uerſetur 957
Qui è nuce nucleum eſſe uult, frangit nucem 686
Qui ſpuerit in cauernam formicarum 1109
Qui lucerna egẽt infundunt oleũ 1126
Qui iure perierunt 959
Qui modus equitum 637
Qui mori nolit ante tempus 112
Qui multa rapuerit, pauca ſuffragatoribus dederit ſaluus erit 479
Qui multum obſuit 1078
Qui nimium properat, ſerius abſoluit 855
Qui nocere poteſt, idem prodeſſe 945
Qui non litig. cœlebs eſt 1014
Qui non zelat 1119
Quintæ claſſis, pro poſtremo 446
Qui obticeſcit 937
Qui omni in re, & in omni tempore 686
Qui paratus ad reſiſtendum 923
Qui parentem laudabit, niſi infelices filij? 686
Qui per ſe ſufficit 934
Qui primus uen. prius molct 704
Qui prior leſit 1202
Qui quæ nulc dicit 41
Qui ſeſe non habet, Samum habere poſſulat 302
Quiſquis is fuerit 931
Quiſquis tardè uenit ad cœnam 1096
Quoad uixero 940
Quocunq; pedes ferent 394
Quod adeſt, boni conſule 955. & 1015
Quod alibi diminutum, exæquatur alibi 932
Quod alijs uitio uertas, ipſe ne feceris 941
Quod alius condiuit coquus, aliter condiam 1007
Quodcunq; in ſolum uenit 864
Quod datur accipe 1202
Quod dedi, datum nollem 553
Quod dici ſolet 1152
Quod fieri nequit, ne incipiendum quidem 1214
Quod in animo ſobrij, id in lingua ebrij 433. & 456
Quod in corde ſobrij, i lingua ebrij 275
Quod index auro, id auriti homini 550
Quod in ſolum 1198
Quod non opus eſt, aſſe char. eſt 1062
Quod pulchrum, idem amœnum 1131
Quod recte datum eſt 1157
Quod ſcis neſcis 863
Quod utile, honeſtum 1135
Quod uolumus ſanctum eſt 1117
Quo properas, num ad Eſ. hebum 430
Quo ſemel eſt imbuta 339
Quod non tollerent centum Aegyp. 852
Quò terrarum raperis 1222
Quot homines tot ſententiæ 121
Quot ſeruos habemus, totidem habemus hoſtes 501
Quò tranſgreſſus, &c. 949

R

Radit uſq; ad cutem 804
Ne Ramenta quidem, ne feſtuca quidem 378
Ramento melior ibidem
Rana cum locuſta 1092
Ranæ aquam 865
Rana Gyrina ſapientior 427
Ranarum more 865
Ranarum paluſtriũ maior eſt mihi cura, quàm rerum iſtarum 732
Rana Scriphia 199
Ranis uinum præminiſtras 498
Rapere à uentre 238
Rapina cotyijs 921
Rapina rerum Cinnari 684
Rara auis 423
Rara fides 808
Ratio quidem apparet, &c. 1162
Reb. turbatis et peßumus in honore 487
Receptui canere 865
Recipere animum 960
Recoquere 223
Rectam inſtas uiam 1194
Rectus loripedem deridet 767
Rectum ingredi uiam 844
Recto pectore 1107
Recurrere ſatius quàm currere ma. 354
Recuſare pudebat, & non audebant ſuſcipere 760
Refingere 223
Refricare cicatricem 260
Refutantis laudem immodicam 922
Regia uacula 684
Regis cerebrum 254
Regum offenſæ uitandæ 957
Regum aures atq; oculi multi 75
Regum manus longæ ibidem
Reijcientis autorem formidinis 926
Reijcientis culpam 934
Relicta parmula 491
Relinque quippiam & Medis 121
Rem ſuam quiſq; meminit 995
Rem acu tetigiſti 561
Rem factam habere 136
Rem factam ſultus intelligit 43
Remi & uenti haud ſuff. 812
Remis uelisq; 166
Rem nouem aggredior 959
Remum ducat qui didicit 107

Reopit

Re opitulandum, non uerbis 927
Repagula aperire 161
Reparia ζare 778
Reperire rimam 779
Reperit deus nocentem 598
Reprehensio cogitationis 927
Rerum omnium uicißitudo 996
Res ad Triarios redijt 39
Res Cannaeæ 657
Res est in cardine 38
Res indicabit 827
Refecare ad uiuum 536
Resistere paratus 923
Res in nostro foro uertitur 863
Res palestræ & olei 1215
Respiciens illo sed hic remitte bo. 865
Respublica uirum docet 1038
Respublica nihil ad musicum 1155
Res salua est, saltat senex 641
Res sacra consultor 432
Res tuas tibi habeto 1158
Res ubi abest, optima est opin. 440
Rete albo aliena captus bona 902
Rete hoc nihil attraxit 358
Reti uentos uenaris 179
Rex aut asinus 851
Rex sum 851. & 1185
Rex tragicus 585
Radamantheum iudicium 684
Radamanthi iusiurandum 685
Rhamnusia Nemesis 607
Rhamnusius 854
Rheginis timidior 684
Rhinocerotis nasus 314
Rhodienses decem, naues decem 639
Rhodiorum oraculum 610
Rhodij sacrificium ibidem
Rhodus hic, hic saltus 802
Ῥυπονόησλα & 1003
Ῥίλαοσις 489
Rimam reperire 779
Risu emori 1004
Risus Chius 216
Risus de hoste iucundiss. 504
Risus Ionicus 215
Risus megaricus ibidem
Risum cui ista pariunt, &c. 913
Risus Sardonius 837
Risus syncrusius 609
Romanus sedendo uincit 383
Rore pascitur 1043
Rosam quæ præterierit, ne quæras iterum 609
Rosam cum anemona confers 609
Rosa non nascitur è squilla 529
Rosas loqui 609
Ros aut pfecas 688
Roscius 1128
Rotæ multæ uoluentur 1042
Rubidus semel, ac decies pallidus 862
Rubo arefacto præfract. 456
Rubo neglecto uitis impetitur 439
Rude donare 350
Rudem accipere ibidem
Rudentem omnem mouere 268
Rudentes & remos cum armis commutauit 803
Rudius ac planius 47
Rufillus pastillos olet, Gorgonius hircum 689
Rurainare negotium 914
Rumor publicus non omnino frustra est 1145
Rupta ancora 995
Ruris fons 615
Rursum prorsum 132
Rursus iterum tranquillitatẽ uideo 458
Rus ciuitas 610
Rusticanum oratorem ne contempseris ibidem
Ruta cæsa 1047
Ruta opus est 1043
Ῥυπονόησλα & 1003

S

SAburratus 911
Sacer manipulus 1103
Sacer piscis 1106
Sacra celerius absoluenda 943
Sacra hæc non aliter constant 559
à Sacra linea mouere talum 40
Sacram ancoram soluere ibidem
Sacra nihil sunt 862
Sacra prophanis miscere 151
Sacrum sine fumo 379
Saguntina fames 366
Salacones 1209
Salaminia nauis 798
Sale emptum mancipium 301
Sale & aceto 1198
Sale defricare 515
Salem apponito 28
Sal & faba 35
Salem & fabam 845
Salem & caseum edere 1088
Salem & mensam ne prætereas 231
Sal & mensa 1174
Salem & oleum oportet emere 868
Salem lingere 906
Sale nihil utilius 1171
Salem uehens dormis 301
Sale perunctius hic adiuuabitur 828
Saliares cœnæ 1174
Salillum animæ 1197
Salis modius absumendus prius quam fidas 421
Salis onus unde uenerat, illuc abijt 301
Salius mercurialis 668
Saliuam imbibere 539
Saliua prima 260
Salsamentum putre amat origanũ 525
Salsitudo non inest illi 514
Salsuginosa uicinia 246
Salutetenus amici 808
Saluete equorum filiæ 1149
Sambico grauiora patitur 64
Sambucam citius caloni 852
Samij literati 1094
Samij mores 1093
Samiores flores 683
Samiorum laura 919
Samiorum mala metuis 1004
Samium comatum 920
Sanguine flere 554
Sapere complectitur omnia 522
Sapiens sua bona secum fert 1069
Sapiens non eget 1130
Sapiens diuinat 1110
Sapientia gubernator nauis 1206
Sapientia nunc uiuit 802
Sapientia uino obumbratur 475
Sapientem apud stultos loqui molestum 702
Sapientibus omnia facilia 691
Sapientes tyranni, sapientum congressu 862
Sapientum octauus 337
Sarcinator summum centonem 1207
Sardanapalus 904
Sardi uenales 229
Sardonica tinctura 677
Sardonius risus 837
Sarone magis nauticus 797
Sarpedonium littus 683
Sarta tecta 1077
Satanas satanam 76
Sat cito, si sat bene 415
Satietas strociam parit 910
Satis quercus 160
Satius est initijs mederi quàm fini 91
Satur impera 1044
Saturnalia non semper erunt 106
Saturnalia olet 444
Saturnia tempora 572
Saturnie lemæ 443
Saturni lachrymæ 444
Saturni podex 808
Saxum uoluere 545
Saxum uolutum non obducitur musco 833
Scapha magis mutus 662
Scapula uirgultea Aegeum transf. 436
Scarabeo citius persuaseris 1156
Scarabeus citius faciet mel 1145
Scarabeus abominandus 702
Scarabei umbræ 773
Scarabeo nigrior 772
Scarabeo unguentum inuisum 173
Scarabeus aquilam quærit 882
Scellij filium abominor 1153
Scenæ seruire 67. & 229
Σκιαμαχεῖν 1102
Σχοινοβατεῖν 317
Schœnicolæ 1179
Scindere glaciem 862
Scindere penulam 73
Scipioni arundineo innixi 617
Scit quomodo Iupiter duxerit Iunonem 1044
Scolon nec proficiscaris ipse &c. 551
Scopæ dissolutæ, scopas dissol. 224
Scopo aberrare 384
Scopum attingere ibidem
Scopo nullo proposito iaculari 384
Σκοτοδινιᾶν 772

Scorpium pro perca 597
Scorpius ſub omni lapide 171
Scraptæ 1182
Scrupulum abeunti 32
Scrupulum inijcere 1084
Scurra ſemel,nunquã paterfam. 536
Scutica una omnes impellit 715
Scutum abijcere 489
Scyrius principatus 246
Scytha acciſſans aſinum 491
Scytala triſtis 456
Scytha malus 1175
Scytharum oratio 503
Scytharum ſolitudo 862
Scythica potatio 497
σκῦτος δλέπει 462
Secum uiuere 262
Secundis uentis 369
Secundo æſtu ibidem
Securim inijcere 1170
Sedecim pedibus ſuperauit 833
Sedens aliud quam ſtans 808
Sedens columba 859
Sciamus equus 404
Seipſum uincere 100
σεσοπυγίς 482
Seiuncta ſunt Merrhæ ac Siloam fluenta 824
Sellam oleo ne abſterſeris 27
Selliſſare 1045
Semel rubidus,ac decies pallid. 861
Sementem ut feceris,ita metes 333
Seminare in ſaxis 377
Semium quæris quum adſit uia 1008
Semper affert Libya mali quippiã 890
Semper agricola in nouum annum dites 682
Semper aliquem uirum magnum 1192
Semper aliquis in Cyãonis domo 461
Semper Ilio mala 590
Semper me tales hoſtes inſequan. 655
Semper ſimilẽ ducit deus ad ſimil. 86
Semper ſuperioris anni meliora 861
Semper uirgines furiæ 682
Semuramidis muri 1029
Senecta leonis præſtantior binnulorum iuuenta 723
Senectuti labor obſonium optim. 810
Senectus ipſa morbus 607
Senectus non ſola uenit ibidem
Senem erigere 821
Senem admonere 101
in Senem ne quod collocaris beneficium 491
Seneſcere in ſola ſparta expedit 1018
Seneſcit bos 821
Seneſco ſemper multa addiſcens 328
Senex libidinoſus 925
Senes mutuum fricant 307
Senex bos non lugetur 683
Senex pſittacus negl. ferulam 101
Senex fecunda ſalat 742
Senior anno fio 861
Seni baculus maxillæ 600
Seni puellam ſubijce 861
Senis doctor 100
Senis mutare linguam 101
Senium mala accelerant 958
Senum conſilia 841
Senum prudentia 946.& 960
Sententia utroq; mutans 878
Septa tranſilire 403
Septem conuiuiũ,nouẽ cõuicium 158
Septennis edentulus 458
Sepulchrum uiuum 533
Septimus bos 393
Sequitur perca ſepiam 1072
Serui in fundo parſimonia 476
Serendũ & poſt malam ſegetem 1054
Serere ne dubites 93
Serenitati nubem inducit 1046
nec Scritur nec metitur mihi 261
Sermonem diuinum excipio 1076
Sero uenisti 1039
Sero molunt deorum. molæ 1058
Sero uenisti ſed in colonum ito 682
Sero ſapiunt Phryges 42
Sero uidit iuſtitiam 1211
Serpens ni edat ſerpentem, draco non fict 809
Serpentis oculus 373
Seruabis bouem 961
Seruatori tertium 652
Serui dimidio mentis carent 501
Seruilis capillus 500
Seruire ſcenæ 67
Seruire tempori ibidem
Seruorum ciuitas 683
Seruum aut ueho 920
Seruum pecus 150
Seruus Car 233
Seruus cum ſis,comam geris 683
Seruus ſeruo præſtat, dominus domino 517
Seſquipedalia uerba 472
Seuum unde excoquat 918
Sexagenarios de ponte deijcere 202
Sibi canere 426.& 839
Sibi malum reperit 959
Sibi parat malũ,qui alteri parat 1145
Sibi placet 82
Sibi pulcher ibidem
Sibi quiſq; amicus eſt 156
Sibi ſapere qui neſcit,fruſtra ſap. 235
Si boucm non poſsis,aſinũ agas 654
Sibyllæ folium 305
Sibylla uiuacior 997
Si caſeum haberem, non deſideratem opſonium 835
Sicco iunco 1172
Si coruus poſit tacitus paſci 1006
Si crebro iacias,&c. 78
Siculæ nugæ,& Gerræ, Perſolæ nugæ 535
Siculiſſare 839
Siculus omphacizat 568
Siculus coquus 478
Siculus mare 492
Siculus miles 860
Sicyõ arrodẽs uxor lacernã texe 1072
Si deus uoluerit 949
Si dixeris quæuis,audies quæ nõ uis 41
Signum bonum aut malum 804
Si iuxta claudum habites,diſces 396
Sileni Alcibiadis 785
Silentij tutum præmium 842
Silentium multas amicitias dire. 424
Silentium mulierem ornat 1006
Si leonina pellis non ſatis,&c. 859
Silurus putris in quadra argent. 279
Si meus ille ſtilus fuiſſet 393
Simia barbata ſeu caudata 859
Simia fucata 912
Simia in pelle leonis 147
Simia in purpura 272
Simiæ non capitur laqueo 384
Simiarũ pulcherrima deformis eſt 380
Simia ſimia eſt etiam ſi aurea geſtet inſignia 272
Simile gaudet ſimili 86
Similem ſimili adducit deus 87
Similes captiuis ex Pylo 1009
Similes habent labra lactucas 395
Similior ficu 655
Simonidis cantilenæ 681
Simpulariæ 480
Simul & da & accipe 655
Simul & dictum & factum 694
Simul & miſertum eſt,& interijt gratia 754
Simulare cupreſſum 195
Sinapi uictitare 1085
Sine canibus & retibus 1153
Sine capite fabula 36
Sine Cerere & Bacc.friget Venus 531
Sine cortice rabis 320
Sine farina ne ſacrificato 28
Sine ope diuina nihil udemus 944
Sine pennis uolare haud facile 860
Sine riuali diligere 422
Sine ſanguine uincere 605
Sine ſacris hæreditas 143
Sine ut incolumis redeas 1096
Siniſtræ literæ 601
Sinopiſſas 784
Sinui inſpuere 265
Siphniſſare 860
Si quid mali,in Pyrrham 762
Si quis iuxta ciuitatem clypeus 995
Siren amicũ nũciat,apis hoſpitẽ 654
Siſyphi artes 904
Si tanti ultrũ,quanti margaritũ 1034
Si tibi amicũ,nec mihi inimicum 427
Si tibi machæra eſt,& [illegible]is urbina eſt domi 682
Si tu proreta 1175
Si uel aſinus canem momorderit, litem mouebit 540
Si ulnũ poſtulet,pugnos illi dato 597
Smaragdus in luce obſc. 823
Socratis callus aut Gallus 1205
Soleis alienis uti 1156
Solem orientem plures adorant, quàm occidentem 800
Solæ Lacænæ uiros pariunt 1029
Solem adiuuare facibus 1143

Solitudo Scytharum 862
Solidos è clibano boues 735
Soli lumen inferre 567
Sol omnii dierum nondũ occidit 270
Solus amat 422
Solus currens uicit 854
Solus ſapit 515
Solus uenter ſupereſt 907
Somnio beatus 504
Somnium 438
Somnium hybernum 1171
Somnium tuum tibi narro 693
Somnum non uidit 1198
Somnus abſit ab oculis 662
Somnus domat fumem 614
Sontica cauſa 1184
Somnum non capit 908
Sophocles 500
Sorbere & flare ſimul 488
Sorex ſuo indicio perijt 146
Σορὸν λαμβάνειν 435
Sortitione nondum factis communia deuorat 853
Sortem & uſuram perſol. 1128
Soterichi lecti 1049
Spartana diſciplina 532
Spartæ ſerui maxime ſeruũ 1164
Sparta generoſior 668
Spartam nactus es hanc orna 562
Spem precio emere 134
Spe inani flagrat 1024
Spes fruſtrata 922
Spes tenuis 908
Spes alunt exules 758
Spes bona oſtenſa 936
Spes in labro pyxidis 536
Spes in nobis, in deo exitus 667
Spes ſeruat afflictos 1054
Sphaceli faciunt immunitatem 100
Spharam inter ſe red. 760
Sphæra per præcipitium 198
Sphondyla fugiens peßime pedit 906
Spicam è culmo conijcere 1008
Spicam magnam non poſtulat papyri fructus 778
Spina cum parua eſt bona uidetur 812
Spinæ 696
Spirat Cæcias 1156
Spithama uitæ 479
Sponde, noxa præſto eſt 267
Spongia corrigere 212
Spongia mollior 283
Spenſi uita 693
Sponsanea moleſtia 1069
Squillas à ſepulchro uellas 504
Stadijs centum præcedere 833
Stans aliud quàm ſedens 608
Stateram ne tranſgrediaris 20
Statua taciturnior 1039
Statuam ſiuicibus colas 829
Stellis ſignare 270. & 851
Stentore clamoſior 504
Sterilior agrippo 587
Sterilem fundum ne colas 1141
Steſichori ne tria quidem noſti 699
Στλυπῶν 1113
Stilla aßidua cauat lapidem 797
Stillo appetere 212
Stillum uertere ibidem
Stimulatores boũ multi, aratores pauci
Stimulis fodere 1104 (271
Stimulum in foramen non licitum trudere 836
ex Stipula cognoſcere 388
Strabus inter cæcos regnat 836
Stragula ſemper conuoluta habe 27
Strobilis Carcini fortunatior 106
Stramam dibapho tegere 1203
Strychnum bibit 326
Stultitia eſt Iouem putare eſſe 693
Stulto ne permittas digitum 842
Stultus malo accepto ſapit 43
Stultus opportuna loquens 227
Stultus q patre cæſo liberis pepercit 391
Stultus ſtulta loquitur 72
Stupa ſeniculum 693
Suade medulla 631
Suadeo quod ipſe fugiam eſſem 949
Suade lupis ut inſaniant 1042
Suam quiſq; homo rem meminit 995
Sub aliena arbore fructum 1120
Sub alis quæ fiunt 482
Sub cultro liquit 720
Subditicius es 1030
Subere leuior 534
Suber 668
Suber immerſibile 534
Subito alius 1050
Subiugus homo 1030
Subitum remed. periculi 928
Sublata lucerna nihil intereſt inter mulieres 834
Subligaculũ ſeu brachas oſtentare 82
Sub manu naſci 68
Submißis alis gallus 464
Sub pallio habere manum 707
Sub pollice ducere 770
Subuentanea parit 503
Sub unam Myconum omnia 548
Succiſius opera 423
Succo ſuo uiuere 677
Suem iriat 652
Suem Veneri immolauit 740
Suem repoſcis pro malo cane 865
Suere capiti malum 747
Suffenus aut Meuius tibi ne ſis 568
Suffragium optimum 1165
Sui cum amaricino nihil 172
Sui diſſimilis 955
Sui tibicen 568
Summam manum addere 89
Summaria indicatura 684
Summa ui defendere 927
Summis ingredi pedibus 1035
Summis labijs 371
Summis neribus olfacere 393
Summis uelis uti 499
Summis unguibus ingredi 461
Summo aio inhærere, id eſt leuiter 385
Summo digito 371
Summo digito caput ſcalp. 318
Summo pe..e 1170
Summũ cape & mediũ habebis 499
Summum faſtigium imponere 89
Summum ius, ſumma iniuria 382
Summum fuere centonem 89
Suo gladio iugulari 53
Suo iumento ſibi malum accerſere 53
Suo ipſius laqueo captus 54
Suo quiſq; ſtudio gaudet 951
Super apio certamus 720
Superauit dolum Troianum 1177
Superatus es à gallo quopiam 1020
Supercilium attollere 323
Supercilium ponere ibidem
Supercilium contrahere 857
Supercilium ſalit 1172
Superis impari numero 24
Super te hæc omnia Leparge 1013
Supinus 374
Surculus ſurculum ferens 1209
Surculum defringere 1220
Surdaſter cum ſurdaſtro litig. 734
Surda teſtimonia 858
Surdo canis, fabulam narras 184
Surdo oppedere 176
Surgens è lecto, ueſtigiũ corporis confundito 28
Surſum ac deorſum 152
Surſum uerſus ſacrorum fluminum feruntur fontes 125
Sus acina dependes 822
Sus agreſtis ubi pepererit, nõ pluet 576
Sus comeſſatur aut ſaltauit 857
Sus cũ Minerua certamen ſuſcepit 48
Sus in uolutabro cœni 1032
Sus Mineruam 47
Suſpendio deligenda arb. 381
Suſpenſa manu 1040
Suſpende te 656
Sus quinis non hoc ſciet 819
Sus ſui pulcher, aſinus aſino 1168
Sus per roſas 903
Suũs, decũs 151
Sus ſub fuſtem 654
Suſtine & abſtine 619
Suſtollere manus 1159
Sus tubam audiuit 172
Sutorium atramentum 857
ne Sutor ultra crepidam 234
Sutrium ire 2051
Suum cuiq; pulchrum 80
Suus cuiq; crepitus bene olet 818
Suus rex reginæ placet 82
Sybariſſare 477
Sybaritæ per plateas 478
Sybaritica calamitas 477
Sybaritica meiſa 476
Sybaritica oratio 252
Sybaritici ſermones 1115
Sybari qui mori uoluit ante tempus 1122
Συκοβιῶν & ſimilia 325
Sycophanta 324
Sycophãtæ morſus immedicabilis 404
Sydera addere cœlo 1015

Συλλαβίζω 231
Syloſontis chalmys 400
Syloſontis opera ampla regio 409
Syluam multam portas 874
Syluæ ligna inferre 391
Syncerum nas incruſtare 148
Syncretiſmus 35
Σίφαξ 41. & 143
Syracuſana menſa 478
Syracuſanorum ne decima quidē pars 473
Συρακοσίων ἄλσος ibidem
Syrbenæ chorus 641
Syrorum olera 327
Syrus quum non ſis, ne friſſa 812

T

TAcite ſtomachari 949
Tacito pede 416
Taciturnior Areopagita 1179
Taciturnior Pythagoreis 1035
Tænarium malum 919
Talaria induere 93
Talia gignit bellum 1190
Tales reddimur, qualia ſunt noſtra colloquia 397
Talum reponere 1173
Talpa cæcior 142
Tam in procliui quàm imber 1054
Tam multa quàm ſapiens 1148
Tam perit quàm extrema fuba 1056
Tanagræus cetus 1117
Tangere bulcum 260
Tanquam ad aram 1163
Tanquam conchylium diſcerpere 663
Tanquam de narthecio 1092
Tanquam de ſpecula. 1195
Tanquam heros in clypeo excip. 645
Tanquam in phiditijs 665
Tanquam in ſpeculo, tanquā in tab. 418
Tanquam meum nomen, tanquam digitos 560
Tanquam ſubeo 867
Tantalicæ opes 236. & 588
Tantali horti 432
Tantali lapis 678
Tantali pœnæ 699
Tantali talenta 236
Tarditas conſilio aduta 295
Taricus eſſus eſt, ſimulatq; uiderit ignem 526
Tarichus boni conſulitur ubi deſunt carnes 554
Tarichus non feret ſe digna 526
Tauricum tueri 909
Taurū tollet, qui uitulum ſuſtulerit 94
Taurus in ſyluam 49
Techna hanc in te ſtrixiſti 54
Tecum habita 262
Teipſum inſpice 1028
Teipſum laudas 640
Teipſum non alens, canes alios 389
Tela 1118
Telamo hic texuit, ille diduxit 1102
Telamonis canit cantionem 820
Telegoræ ciliis donarim 529
Telemachi olla 998
Telluris onus 279
Telenicia echo 1029
Telenico pauperior 1028
Tellenis cantilenas cane 597
Τελχῖνες 578
Telum ingens neceſſitas 504
Telū & meū cuſpidem habet acu. 110
Temeſſeus genius 65
Tempeſtas rerum 1203
Tempori pare 467
Temporis puncta 479. & 408
Tempus longum uitiat lapidem 784
Tempus arguit amicum 125
Tempus index morum
Tempus noſce 296
Tempus omnia reuelat 537
Tempus omnium pater ibidem
Tempus omnium ſapientiſſimum ibidē
Tenuulentus dormiens non exci. 878
Tenebræ apud quercum 450
Tenedia bipennis 353
Tenedius homo 986
Tenedius patronus 987
Tenedius tibicen 389
Tenens teneris 380
Teneri calidis balneis 748
Tenuem nectis 679
Tenui filo 628
Tenui uena, tenui canale ibidem
Tenuiter diducis 911
Tenuis ſpes 908
Tenuntes ad Troiam peruenerūt Græci 466
Ter 679
Ter abſtergere 265
Ter abſterſis dij dant meliora 323
Terebintho ſtultior 1029
Tergora tueri 462
Terineria mala 66
Terniones apud inferos 687
Terra amat imbrem 518
Terra defoſſum habes 821
Terræ filius 336
Terræ inteſtina 589
Terræ onus 281
Terra, mariq; 168
Terra mihi priùs debiſcat 748
Terram pro terra 496
Terra non profuit 806
Terram uideo 1141
Terra molat 130
Terreſtria balnea 679
Tertium caput 920
Tertius Cato 237
Teruncium non inſumpſit 511
Teſſeram boſpitalem confringere 590
Teſta colliſa teſtæ 905
Teſtaceum flagellum 1111
Teſta non fit lutum niſi tundatur 805
Teſta tenax odoris quo primum imbuta 539
Teſtimonia furda 858
Teſtis domeſticus 493
Teſtudinem equus inſequitur 1055
Teſtudinem Pegaſo comparas 333
Teſtudines edendæ aut non edendæ 392
Teſtudines ipſi edite, qui cepiſti 65
Teſtudines uincunt ſapientiam & uirtutem 559
Teſtudo intra tegumen tuta 805
Teſtudo non curat muſcam 677
Teſtudo leporem citius 335
Teſtulæ tranſmutatio 434
Tethidem & Galateam ſimul amare non potes 806
Tetigit lap. à cane morſum 107
Τετραόνυχα 122
Tetrina, me mea delectant 81
Teuthidum more 1094
Thales pro ſapiente 904
Thaſium infundis 766
Thaſſus bonorum ibidem & 133
Theagenis hecataeum 807
Theagenis pecuniæ 678
Θεὸς ἀνήρ 226
Theocrines tragicus 1029
Theonino dente rodi 474
Thericlei amicus 807
Therſitæ facies 1035
Theſaurus carbones erant 353
Theſaurus cinis ibidem
Theſaurus malorum 231
Theſſala mulier 124
Theſſalorum alæ ibidem
Theſſalorum commentum 123
Θ præfigere 210
Θωπάλιαι 993
Θράτλαι 1149
Thraces fœdera neſciunt 622
Thracium commentum 383
Thraſybulo Dionyſium dicitis eſſe ſimilem 676
Thrioboli multi, uates pauci 272
Thriorū cōpluriū ſtrepitum audiui 401
Thripes mali 708
Thunnicum enthymema 622
Thunniſſare 622
Thurium lema 1106
Thus aulicum 138
Thus pedere 901
Θύλακοι 677
Thylaco non ſerendū, ſed manu 745
Thymbra uictitans 1071
Θυμβροφάγοι 578
Thynni more 843
Thyrſigeri multi, Bacchi pauci 270
Tibiam tubæ comparas 332
Tibicen uapulat 1122
Tibicines mente capti 966
Tibicinis uitam uiuis 502
Tibijs apertis 224
Tibijs magnis ſpirat 225
Tibijs longis canere ibidem
Timidi mater non flet 1094
Timidi nunquam ſtatuerūt troph. 603
Timidiores proſpiciente 142
Timidior Piſandro ibidem
ubi Timor, ibi pudor 105
Timidus Plutus 897

Tinctura Cyzicena 961
Tinctura Sardonica 677
Tinceas pascere 676
Tiresia cæcior 143
Titanicus aspectus 622
Titanib. & Crono antiquiores 802
Titanas implorat 507
Tithymallus Laconicus 676
Tithoni senecta 256
Titimillitium 1137
Titio ad ignem 676
Titius 1223
Tollat te cui non nouit 298
Tolle calcar 464
Tolle digitum 820
Tolle tolle mazam scarabeo 701
Tollenda mali occasio 956
Tollenti onus auxiliare 25
Tollere cristas 331
Tollere cornua ibidem
Tholosanum aurum 404
Tonsoribus omnibus notus 248. & 257
Toronæo portu surdior 681
Tota erras uia 53
Tota huius est 3191
Tota manu 737
Toto cœlo errare 53
Toto organo 742
Toto corpore 168
Toto pectore ibidem
Totum subuertere 739
Trabem baiulans 1149
Trabs in omnibus 1119
Tragicæ execrationes 292
Tragica simia 676
Tragice loqui 472. & 575
Tragicum malum 1029
Tragicum tueri 575
Tragicus rex 586
Tragi agere aut insanire 773
Tragœdias in nugis agere 675
Tragulam inijcere ibidem
Tranquillo quilibet gubernator est 1061
Tranquillum æthera remigas 179
Tranquillum uldeo 438
Transuersum agere 675
Transuersum unguem 192
Τρεχέδαπνος 912
Tredecim cubitorum 1187
Trepidas ante tubam 670
Trepidat in morem galli 463
Tresßis homo 312
Tria ceppa pessima 878
Tria mala 471
ad Triarios res rediit 59
Tria ex curia 799
Tria saluberrima 1055
Trig uides è duobus 734
Tribulis factus seruus ordinem 1019
Tribuni erati 1201
Tribus bolis 909
Tribus minis insumptis, duodecim impetrat 344
Tribus uerbis 1038
Tributis potiora 636
Tributum uel à mor. auser. 440
Tricæ, apinæ 93
Triceps Mercurius 921
Tenuulæ 242
Trimestres filij 284
Telauræ ibidem
Triobolares 312
Triobŏli homo ibidem
ex Tripode 305
Tristis litera 1193
Tristis scytale 456
Trium dierum commeatum 675
Trium literarum homo ibidem
Trœzenem nauiges 532
Trochi in morem 1143
Trophæum incruentum 603
Trophonij antrum 299
Trutina eadem pensari 193
Trutina iustius 387
Τρυγόβιον 1108
Tuam ipsius terram calcæ 1043
Tua res agitur, quum proximus ardet paries 876
Tuas res tibi habeto 1158
Tu in legione, ego in cullina 1196
Tuis coloribus te pingam 162
Tuis uestigijs 1010
Tumultus post bellum 1025
Tunicati 1061
Tunica pallio propior est 155
Turbas me ut unda inaniter 810
Turdo surdior 681
Turdus malum cacat sibi 54
Turpe silere 626
Turpis iactantia 943
Turturre loquacior 299
Tussis prò crepitu 255
Tutorem esse alicui 545
Tute hoc intristi, omne &c. 65
Tute lepus es 230
Tuum tibi narro somnium 693
Τὸν ἀπὸ γῆς 912
Tyro antiqua 921
Tyrotarichus 1198
Tyria maria 1056
Τυμβοκόποσ 435

V

Vacuam abstergere 1028
Vacuam inhabitare 1112
Vale charum lumen 635
Valeat amicus cum inimico 1047
Valeat multum, negocium meum non est 702
Valetudinis 596
Valentes recte consulunt ægrotis 256
Vallum ac fossa 33
Vallus uitem decepit 463
Valere pancratice 674
Vanæ coniecturæ 945
Vapulâ papyria 1057
Varis instar 1134
Vas malum non frangitur 1023
Vates optimus qui bene coniicit 323
Vates secum auferat omen 1189
Vatem omitte 692
Vatinianum odium 488
Vati non conuiciandum 1212
Vatum irritabile genus 353
Vatum genus auarum 1212
Vbi amici, ibi opes 129
Vbi bene es, ibi patria est 488
Vbi cerui abijciunt cornua 584
Vbi cognitum est quod erat oc. 956
Vbi per harua fulgurarit 221
Vbi timor, ibi pudor 105
Vbi tu Caius ego Caia 102. & 1144
Vbi nunc sis qui fueris, non est quur uelis uiuere 321
Vbi paueris impera 1043
Vbi quis dolet, ibid. & manū habet 469
Vehementer cupientis 930
Vela uentis permittere 271
Vela uertere, funem reducere 364
Velatis manibus orare 1208
Vel acum inuenisses 903
Vel cæco apparet 238
Vel puero perspicuum ibidem
Vel capra mordeat nocentem 341
Vel hosti miserandus 876
Velitari 1215
Velle suum cuique 122
Vel Megaram usque 1104
Velis equisque 166
Velocem tardus assequitur 295
Vel mus mordeat improbum 339
Velut è specula 1039
Velut in cratere ibidem
Venari in mari 181
Venatio datur & mallis 566
Veniatum præmouere 844
Veneris cestum habent 770
Veneri fuem immolauit 740
Veneris lac 234
Venereum iusiurandum 559
Venisti hospes quisquis profuturus est 636
Venia primum experienti 564
Veni in regionem 696
Venimus ad fumosam lineam 912
Venter auribus caret 674. & 955
Venter pinguis non gignit sensum tenuem 866
Venti auferant 453
Venti campus 583
Ventis tradere 726
Ventis loqueris 182
Ventorum stationes 583
Ventos colis 178
Vento uiuere 1138
Ventum perendinum prædicere 873
Ventrem mihi obiecit 626
Ventre pleno melior consultio 909
Ventre 673
Ventus neq; manere sistit, neq; nauigare 372
Ventus quocunq; tulerit 396
Venus friget sine cerere & Bac. 532
Vera fronte 1190
Verba imperat Hermo. 624
Verba pro farinis 600

Verbera lapidem 584
Verbigerari 711
Verbis conceptis peierare 1195
Verbis pugnas, non re 938
Verbis coquinarijs 1155
Verborũ ſtrepitu ne qd moueare 938
Verbotenus amicus 957
Verecundia inutilis uiro egenti 625
Ver ex anno tollere 1082
Ver hyemem ſequitur 559
Veriora ijs, quæ apud Sagram acciderunt 350
Veriſimiliter mentiens 959
Veritas odium, obſequium amicos parit 690
Veritatem aperit dies 538
Veritatis ſimplex oratio 155
Verno luto 1184
Vero uerius 1158
Verrucis offendi q tubera habet 264
Verſatilis Artemon 987
Verſator mag. in negocio leui 834
Vertumno inconſtantior 480
Veruecea ſtatua 1199
Veru ſignare 211
Veſpa cicadæ obſtrepens 332
Verſper quid uehat neſcis 270
Veſpertilio 1165
Veſtem mutare 116
Veſte circumferens ignem 1021
Veſtigijs inhærere 1183
Veſtigijs omnibus inquirere 1010
Veſtigium ponere 1186
Veſtis uirum facit 748
Vetera uaticinari 1179
Vetulo cane latrante 123
Via cum adſit ſemitam quær. 1008
Vlam qui neſcit in mare, fluuium ſequatur 646
Vias nouit quib. effugit Eucrat. 674
Via exacta uiaticum quærere 826
Viam rectam ingredi 844
Via publica nemo, &c. 847
Vla pedum eſt uiſa 854
Vicino opta ut habeat 842
Vicinia falſuginoſa 246
Vicinus malus & bonus 44
Vicinus uocandus 526
Viciſſim capimus & capimur 864
Viciſſitudo rerum iucundiſſ. 294
Viciſſitudo rerum omniũ 293. & 946
Victi non audent biſcere 1036
Victitant ſuco ſuo 674
Victoria κτῆμα ἐς ἀεὶ 294
Victoria meliorum 239
Victoria non incruenta 926
Victis dolor 596
Victus ſpinoſus 1125
Victus uictorem complectens 369
Vilis cœna non gignit debacchationem 1070
Vincere ſine ſanguine 603
Vinaria angina 1137
Vincula Tyrrhena 1019
Vinculo maniuoro 707
Vinculum Herculanum 339
Vindemiam impune facere 461
Vindicta tarda, ſed grauis 940
Vindicta uelox 1211
Vineta propria cædere 261
Vino inſcribere mulieris iuſiurãdũ 269
Vino repueraſcere 428
Vino ſapientia obumbratur 475
Vino uendibili ſuſpenſa hedera nihil opus 601
in Vino ueritas 275
Vinum animi ſpeculum ibidem
Vinum caret clauo 497
Vinum demens at ſapientes ibidem
Vinum equus poctæ 596
Vinum & ueritas 275
Vinum quum adſit, acetum bibit 734
Vinum ſenem etiam uel nolentem ſaltare compellit 497
Vir fugiens haud moratur lyræ ſtrepitum 386
Vir fugiens denuo pugnabit 387
Virgiferos ſequi 646
Virgo primum 856
Virgines ſemper furiæ 682
Virgula cenſoria 1143
Virgula diuina 71
Virgultea ſcaphula Ægæum tranſmittere 437
Viri aurei 303
Viri boni lachrymabiles 642
Vir in diſcrimine apparet 924
Viri duplices 736
Viri infortunati procul amici 673
Viri iureiurando, quæ talis fallendi 806
Viri ſenis aſtaphis calua 670
Viro furienti neceſſe furari 856
Viro Lydo negotium non erat 645
Viro malo ne comes uiæ fueris 470
Vir ornat magiſtratum 398
Viros bonos omnia decent 692
Viro ſeni maxillæ baculus 600
Virum improbũ uel mus mordeat 339
Virtus æterna 1210
Virtus gloriam parit 1152
Virtus ſimplex 1138
Virtute duce, comite fortuna 1185
Virtutem omnem in ſe complectitur iuſtitia 522
Virtutem omnem explica 1200
Virtutem & ſapientiam uincunt teſtudines 559
Vir uidebatur nauis ſupplicans ſcopulo 856
Vita doliaris 329
Vitæ finem ſpecta 235
Vita & anima 527
Vita macerata 330
Vita molita 1023
Vitæ contemptu inuadunt 932
Vitæ curam antep. omnibus 929
Vita hominis peregrinatio 1191
Vita iucundiſſ. in nihil ſapiendo 719
Vitam uiuis inſperatam 829
Vita mortalium breuis 959
Vitandæ potentum offenſæ 937
Vita ſpinoſa 1124
Vita ſponſi 693
Vitelliana cicatrice ſtigmoſus 858
Vitiat lapidem longum tempus 784
Vitioſa nuce non emam 311
Vitilitigator 601
Viua uox 82
Viuere in diem, ex tempore 329
Viuerram tenes 871
Viuit aut mortuus eſt 638
Viuit, incende ignem 674
Viuorum meminiſſe oportet 97
Viuum cadauer 533
Viuum noueris 1195
Viuum ſepulchrum 535
Viuus an mortuus ſit neſcio 269
Viuus fueris uel cepe ſolum accipiens 862
Viuus uidensq; 1035
Vixerunt 360
Vixiſſe ſatius quàm uiuere 513
Vixit dum uixit bene 856
Vltra catalogum 856
Vltra Eurybatum 109
Vltra fuſum uel penſum 256
Vltra Gades 846
Vltra Hyperbolum 1032
Vltra linum 741
Vltra peram ſapere 856
Vltra res Callieratis 670
Vltra uires nihil aggred. 924
Vltro deus ſuppeditat bo. 672
Vltro citroq; 151
Vlulæ Athenas 77
Vlyſſes pannos exuit 1050
Vliſſeum commentum 673
Vlyſſis remigium 714
Vmbilicus 1259
Vmbra amici, panis, &c. 379
Vmbræ 33
Vmbra fumi 534
Vmbræ in morem ſequi 810
Vmbræ ſomnium 509
Vmbræ uolitant 515
ne Vmbram quidem eius nouit 369
Vmbram ſuam metuere 214
Vmbram pro corpore 784
Vmbra territus 246
Vnà cum ipſo caniſtro 451
Vnà cum ipſis manipulis 604
Vnà cum templis & aris 1060
Vna domus non alit duos canes 463
Vna hirundo non facit uer 307
Vnà lauabor 647
Vna myconus omnia 548
Vna nauis non uehit 999
Vna pertica 1076
Vna ſcutica omnes impellit 715
Vna uoce 348
Vncis unguib. quæ ſunt ne nutrias 25
Vnctius 1215
Vndarum in ulnis 1101
Vndas numeras 176

Vndecunq; lucrum capiunt 948
Vnde excoquat ſeuum 918
Vnedones 97
Vnguem medium oſtendere 555
Vnguento moriuum perungis 803
Vngues arrodere 881
Vngues demorſos ſapit ibidem
Vngui notare 211
Vnguis in hulcere 260
Vnguium, crinium q; præſegmina ne commingito 25
Vnico digitulo ſcalpit caput 317
Vnica filia duos parare generos 270
Vnicum arb. haud alit duos erit. 463
Vni cum duob. non eſt pugnand. 1221
Vni naui ne committas omnia 1041
Vnione ſignare 209
Vnius manus infirma pugna 530
Vnius peccatum tota ciuitas luit 45
Vno collyrio 1053
Vno die conſeneſcere 814
Vno digitulo 1057
Vno dignus 312
Vno faſce complecti 231
Vno ore 348
Vno tenore 376
Vnum ad unum 468
Vnus contra multos 204
Vnum è tribus malis 857
Vnus deus & plures amici 835
Vnus homo non facit ciuit. 307
Vnus multorum inſtar 929
Vnus uir haud cernit omnia 205
Vnus uir, nullus uir 204
Vocales 1216
Vocatus atque non vocatus deus aderit 501
Voerm omnem mittere 1105
Vociferatio 935
Volam pedis oſtendere 1187
Volare ſine pennis haud facile 860
Volantia ſectari 349
Volaticum iuſiurandum 1020
Volens nolente animo 646
Volentem bouem ducito 992
Voluitur dolium 1024
Voluptas fœda 954
Voracior purpura 525
Vorare hamum 585
Vorſuram ſoluere 381
Votum munificum 671
Voti compos 930
Vrbanus nihil æqui cogitat 815
Vrinandi artem docui te 835
Vrceum in foribus 385
Vrit abſq; torre 1041
Vrſus quũ adſit veſtigia quæris 385
Vrſi naſum fumantem tentaueris 836
Vſq; ad aras amicus 765
Vſq; ad rauim 1001
Vſq; ad plaudite 849
Vſura ante uſuram 547
Vſura currit citius q̃ Heraclitus 622
Vſuræ nauticæ 1170
Vſus, eſt altera natura 1162
Vtere curru, de aſinis nihil lab. 899
Vterq; ambo 1031
Vt canis è Nilo 369
Vt ex bulga matris 1205
Vt ficî oculis incumbunt 668
Vt herba ſolſtitialis 1177
Vtilis nec ſibi nec alijs. 579
Vti foro 68
Vtinam domi ſim 671
Vtinam male, quemadmodum inuenisti, eijcias ibidem
Vt in uel abro olearij 918
Vt ita loquar 912
Vt lupus oucm 1134
Vt luti baiuli 1148
Vt Phrygius amauit Pieriam 1190
Vt nunc ſunt homines 930
Vt poſſumus, quando ut uolumus non licet 320. & 864
Vtramq; paginam facit 337
Vtraq; manu adeſſe 347
Vtrem cædis 180
Vtrem mergis uento plenum 823
Vtrem uellis 180
Vtres Thylaci 1104
Vtre territas 246
Vtroq; claudicare 808
Vtroq; nutans ſententia 878
Vtroq; pollice laudare 323
Vtrunq; 1014
Vulcanus tibi uaticinatus eſt 585
Vulcanium uinculum 671
Vulgi ingratitudo 948
Vulgus ſuſpicax 952
Vulpe pellace benignior 1011
Vulpes annoſa haud cap. laqueo 380
Vulpes bouem agit 604
Vulpes multa, echinus unum nouit 194
Vulp. haud corrump. muneribus 380
Vulp. non iterum capitur laqueo 571
Vulpes quàm facile pyrũ comeſt 837
Vulpi eſurienti ſomnus obrepit 614
Vulpina pellis aſſuenda, ſi leonina non ſufficit 559
Vulpinari cum uulpe 88
Vultur ſi es, cadauer expecta 273
Vultu ſæpe leditur pietas 1160
Vulturis umbra 647
Vxor ſeni ſponſa regina 310
Xenocratis calculus 848

Y

Υθλῆς 185
Υπεμνωμόνη 1030
Υποφαίζειν 618

Z

Zaleuci lex 714
Ζάθεος 226
Zenone moderatior 400
Zenonis eſt & lentem coquere 1118
Zoili 567
Zonam perdidit 193
Ζοφοροδόγναδος 912
Zopiri talenta 715
Ζωπυρεῖν 497

FINIS

LOCI SECVM CONGRVENTIVM ET PVGNANTIVM MATERIARVM.

Numerus columnas ſequentis Indicis demonſtrat.

Duitiæ 1
Paupertas 1
Munerum corruptela 2
Forma, deformitas 3
Tædium ex iteratione 3
Iteratio citra tædium 4
Moleſti intolerabiles 4
Ingrata ob uetuſtatem 4
Nupera 4
Iteratus error 4
Error in initio 4
Gærulitas 4
Breuiloquentia 5
Clamoſus 5
Rixoſus 6
Taciturnitas illaudata 6
Laudata 6
Inficundia 6
Facundia 6
Munus, non munus 7
Exitium honeſtum 7
Malum immedicabile 7
Induſtria 7
Ignauia, inſcitia 7
Ingratitudo 8
Gratitudo 8
Simulatio, diſſimulatio 8
Libertas, ſeruitas 9
Seruitus 9
Vanitas 9
Curioſitas & contra 10
Crudelitas 10
Timiditas, ignauia 10
Inanis metus 11
Audacia 11
Fortitudo 11
Cedendum multitudini 12
Liberalitas 12
Tenacitas 12
Hoſpitalitas & contra 12
Profuſio 12
Rapacitas, auaritia 12
Sordes & Parſimonia 13
Perficiendi, abſoluendi 14
Ab initio ad finem 15
Similitudinis & con. 15
Diſſimilitudinis & incongruentiæ 17
Munus aptum & inep. 17
Infortunij exitij 18
Bonæ fortunæ, copiæ, augurij 19
Malum accerſitum 20
Sera pœnitentia 21
Serum remedium 22
Damnandi 22
Approbandi 22
Iudicandi vestæ 22
Alia alijs placent 23
Aberrandi 23

Cæcilien

Cæcutientia 23
Perſpicacitas 23
Perſpicuitas 23
Obſcuritas 23
Surditas 24
Attentio & contra. 24
Obſecundantis 24
Correctio dicti 24
Commodum interueniens 24
Impoſsibilia 24
Abſurda, indecora, præpoſtera 25
Inanis opera 26
Difficultatis 29
Procliuit. & contrà 29
Nunquam 30
Semper 30
Nuſquam 31
Pœnitentia beneficij uel officij 30
Malum conduplicatum aut nouatum 30
Malum male uitatum 30
Malum aſſuetum 31
Mali retractatio 31
Inæqualis penſatio 31
Alibi diminutum, alibi reditum 31
Fruſtrata ſpes 31
Deſperatio 32
Præter ſpem bonum aut malum 32
Malum uertens bene 32
Subiti interuentus 32
Magnifica promiſſa 32
Votum 33
Spes pertinax 33
Excellentia, inæqualitas 33
Differentiæ 34
Æequalitas 35
Vincere & uinci 35
Victoria utrinq; 35
Non ſolus ille 35
Securitas & iuuentus rei 35
Contemptus & utilitatis 36
Dignitatis 38
Proximis utendum 39
Inconſtantiæ, perfidiæ, uerſutiæ 39
Mutandæ ſententiæ 40
Mutui inſtituti 40
Fortunæ commutatio 41
Temperantia 41
Intemperantia, libido 41
Modeſtia, moduſq; 42
Arrogant. iactantiaq; 43
Philautia 44
Contrarium Philautiæ 44
Manſuetudo 44
Aſperitas, moroſitas 44
Occaſio 45
Sumptuoſa 45
Frugalitas 45
Luxus & Mollicies 45
Lauticiæ 46
Fames 47
Feſtinationis 47
Feſtinatio præpropr. 47
Tarditatis & cunctat. 48
Salubritas 48
Inſalubritas 48
Diuturnum 49
Hæredipetæ 49
Senium præmaturum, aut mors 49
Longæuitas 49
Iuuenta 49
Vita hominis & miſera & breuis 49
Prudentia ſenilis 50
Prudentia 50
Aliis ſapere 50
Prudentia coniunctæ uu. 50
Inſtans 50
Anceps & dubium 50
Perplexum 51
Decretum 51
In deprehenſos 51
Metus & conſcientia 51
Vinculum inſolubile 51
Vltio malefacti 52
Metus pœnæ 53
Aliena à re 53
Aliena curantis 53
Ad rem pertinentia 53
Aſſentis 53
Inuidiæ 54
Coniecturæ 54
Calumnia 54
Obtrectatio & ma. 55
Cauſa indefenſa 55
Carpentis ſeipſum 55
Neceſſitas 55
Triſtitia, Lætitia 56
Sollicitudo 56
Nuncius lætus 56
Minantis 57
Vehementia, languor 57
Amor 57
Amicitia 57
Adulatio 58
In delicijs 59
Odium 59
Ira 59
Inuidia, æmulatio 59
Diffidentia 60
Fraus ab amico 61
Diligentiæ 61
Aſſiduitas 61
Indiligentiæ 61
Somnolentia 61
Occupatio, ocium 61
Iuſticia 62
Iniuſticia 62
Rigor 62
Vis iniuſta 62
Inculpatus 63
Temeritas 63
Pudor 63
Impudentia 63
Pudicitia 63
Impudicitia 63
Originis 63
Nobilitas, obſcur. 64
Degenerantium in peius 64
Initium laudatum 64
Proficientium in melius 64
Proprij commodi ſtud. 65
Lucrum ex ſcelere 65
Internitio 65
Subitum exitium 65
Totum ut nihil reliqui 65
Obliuio 65
Memoria 66
Elabendi 66
Ex ſeſe 66
Domi uiuere 66
Fœminæ 66
Æequanimitas 66
Solitudo 66
Ignoratio 66
Nouitas 67
Notus 67
Oculus 67
Vices officij 67
Fides & grauitas 67
Perfidia 68
Conſilium 68
Cum auxilio, citra auxilium 68
Intempeſtiua, inepta 69
Tempeſtiua 69
Seruire tempori 69
Deprecandi, abomi. 69
Execrandi 70
Ominandi 70
Beneficium corruptum 70
Riſus 70
Deriſio 70
Impoſturæ 70
Fortunata ſtultitia 71
Citra laborem 71
Incitatæ 71
Diſcriminis 71
Alieno periculo 72
Experientiæ ſeu pericl. 72
Secundæ experientiæ 72
Imperitia 72
Conatus 73
Pertinacia 73
Incertus euentus 73
Ex euentu iudicium 73
Multi 73
In ſtupidos 74
Prælongi 75
Improbi 75
Ingenij mali, & inſti. 76
Malus uicinus 76
Aperte & craſſe 76
Raritas 76
Concordia 76
Diſcordia 76
Euerunt, non ſunt 76
Exilium 77
Acceſſio puſilla, aut nimia 77
Focus 77
Vſura 77
Probrum, gloria 77
Munus boni conſu. 77
Libenter 77
Refugium 77
Docilitas 78
Diuitum prærogatiua 78
Repellentis 78
Mira noua 78
Omnia 78
Illecebra mali 78
Exercitatio 78
Contagio morum 79
Commodo magno 79
Tumultus 79
Potentes 79
Magni momenti 79
Scurrilitas 79
Auxilium 79
Pibacius 79
Honos indigno 79
Maledicentia 80
Nugalia 80
Mixta 80
Pareſiti 80
Puniri pro alio 80
Veneficia 80
Tolerantia 80
Torua 80
Fucus 80
Ocium 80

FINIS

INDEX LOCORVM SECVNDVM SERIEM LITERARVM, quo facilius lector, id quod quæret, inueniat.

A

Aberrandi 23
Ab initio ad finem 25
Abſurda indec. præpo. 25
Acceſsio puſilla aut 77
Ad rem pertinentia 53
Adulatio 58
Æquanimitas 66
Æqualitas 35
Alia aliis placent 23
Alibi diminutum, alib. 31
Aliena à re 53
Aliena curantis 53
Aliis ſapere 50
Alieno periculo 72
Amicitia 57
Amor 57

Anceps & dubius 50
Aperte & craſſe 76
Approbandi 22
Arrogantia,iactantia 43
Aſperitas,morositas 44
Aſſiduitas 61
Attentio & contra 24
Audacia 11
Auxilium infirmum 79
B
Beneficium corruptum 70
Bibacitas 79
Bone fortunæ, copiæ augurij felicitatis 19
Breuiloquentia 5
C
Cæcutientia 23
Calumnia 54
Carpentis ſeipſum 55
Cauſa defenſa 55
Cedendum multitudini 11
Citra auxilium 68
Citra laborem 71
Clamoſus 5
Commodo magno emp. 79
Commodum interueriſum 24
Conatus 73
Concordia 76
Coniecturæ 54
Conſilium 68
Contemptus & vilitas 36
Contagio morum 79
Contrarium philautiæ 44
Correctio dicti 24
Crudelitas & contra 10
Cum auxilio 68
Curioſitas 10
D
Damnandi 22
Decretum 31
Degenerantium in pejus 64
Deprecantis abomi. 69
Deriſio 70
Deſperatio 32
Difficultatis 29
Diffidentiæ 60
Differentiæ 34
Dignitatis 38
Diligentiæ 61
Diſcordia 76
Diſcriminis 71
Diſſimilitud. & incongr. 17
Diuitiæ 1
Diultum prærogatiua 78
Diuturnum 49
Docilitas 78
Domi uiuere 66
E
Elabendi 66
Error in initio 4
Excellentia,inæqual. 33
Execrandi 70
Exercitatio 78
Ex euentu iudicium 71
Exitium honeſtum 7
Exitium 77
Experientiæ ſeu periel. 72
Ex ſeſe 66
F
Facundia 6
Fames 47
Feſtinationis 47
Feſtinatio præpo. 47
Fides & gratitas 67
Fœminæ 66
Focus 77
Forma,deformitas 3
Fortitudo 11
Fortunæ commutatio 41
Fortunata ſtulticia 71
Fraus ab amico 61
Frugalitas 45
Fruſtrata ſpes 31
Fuerunt,non ſunt 76
Fucus 80
G
Garrulitas 4
Gratitudo 8
H
Heredipetæ 49
Honos indigno habit. 80
Hoſpitalitatis & contra. 12
I
Ignauia,inſcitia 7
Ignoratio 66
Impoſſibilia 24
Illecebra mali 78
Imperitia 72
Impoſturæ 70
Improbi 75
Impudentia 63
Impudicitia 63
Inanis metus 11
Inanis opera 26
Inæqualis penſatio 31
Incertus euentus 73
Incitare 71
Inconſtantiæ,perfidiæ,uerſutiæ 39
Inculpatus 65
In delicijs 59
In deprehenſos 51
Indiligentiæ 61
Induſtria 7
Infacundia 6
Infortunij ſiue exitij 18
Ingenij malitia & iſtitutio 78
Ingratitudo 8
Ingratus ob uetuſtatem 4
Initium laudatum 64
Iniuſtitia 62
Inſalubritas 48
Inſidiæ 54
Inſtans 50
In ſtupidos 74
Intemperantia,libido 41
Intempeſtiua & inepta 69
Internitio 65
Inuidia,æmulatio 59
Ira 59
Iteratio citra tædium 4
Iteratus error 4
Iudicandi,recte,ſecus 22
Iuuenta 49
Iuſtitia 62
L
Laceſſentis 53
Lætitia 56
Languor 57
Lautitiæ 46
Libenter 77
Liberalitas 12
Libertas,ueritas 9
Longæuitas 49
Lucrum ex ſcelere 65
Luxus & mollicies 45
M
Magnifica promiſſa 32
Magni momenti 79
Maledicentia 80
Mali vetaliatio 31
Malum conduplicatum 30
Malum uertens bene 32
Malum aſſuetum 31
Malum accerſitum ac reddi-tum 20
Malum male uitatum 30
Malum immedicabile 7
Malus uicinus 76
Manſuetudo 44
Memoria 66
Metus & conſcientia 51
Metus pœnæ 53
Minantis 57
Mira noua 78
Mixta 80
Modeſtia,modeſtus 42
Moleſti intoleràbiles 4
Multi 73
Munerum corruptela 2
Munus non munus 7
Munus aptum & inepti 17
Munus boni conſul. 77
Mutandæ ſententiæ 40
Mutati inſtituti 40
N
Neceſſitas 55
Nobilitas,obſcuritas 64
Non ſolum ille 35
Notus 67
Nouitas 67
Nugalia 60
Nunquam 30
Nupera 4
Nuſquam 31
Nuncius letus 56
O
Obliuio 63
Obſcuritas 23
Obſecundantis 24
Obtrectatio 55
Occaſio 25
Ocium 80
Occultu 67
Occupatio,ocium 61
Odium 59
Ominandi 70
Omnia 78
Originis 63
P
Paraſiti 80
Paupertas 2
Penſatio beneficij 30
Perficiendi,ſiue abſoluẽdi 14
Perfidia 68
Perplexus 51
Perſpicacitas 23
Perſpicuitas 23
Pertinacia 78
Philautia 44
Potentes 79
Prælongi 75
Præter ſpem bonum 32
Probrum,gloria 77
Procliuitas 29
Proficientium in melius 64
Profuſio 12
Proprij commodi 65
Proximis utendum 39
Prudentia 50
Prudentia ſenilis 50
Prudentia cõiuncta uirib. 50
Pudicitia 63
Pudor 63
Puniri pro alio 80
R
Rapacitas,auaricia 12
Rarius 76
Refugium 77
Repellentis 78
Rigor 62
Riſus 70
Rixoſus 6
S
Salubritas 48
Scurrilitas 79
Secundæ experientiæ 72
Securitas & tut. 35
Semper 30
Senium præmaturum 49
Sera pœnitentia 22
Serum remedium 22
Seruire tempori 69
Seruitus 9
Similitudinis & congr. 15
Simulatio,diſſimulatio 8
Solitudo 66
Solicitudo 56
Somnolentiæ 62
Sordes & Parſimonia 23
Spes pertinax 53
Stupidi 78
Subitum exitium 65
Subitus interuentus 32
Sumptuoſa 45
Surditas 24
T
Taciturnitas laudata 6
Taciturnitas illaudata 6
Tædium ex iteratione 3

Tarditas & cunctatio 47
Temeritas 61
Tenacitas 12
Temperantia 41
Tempestiua 69
Timiditas ignauia 10
Tolerantia 80
Torulus 80
Totum ut nihil reliqui. 65
Tristitia, lætitia 56
Tuta 75
Tumultus 79
V
Vanitas 9
Vehementia languor 57
Veneficia 80
Vices officij 67
Victoria utrinq; 35
Vincere & uinci 35
Vinculum insolubile 51
Vis iniusta 62
Vita hominis misera & breuis 49
Vltio maleficij 32
Votum 33
Vsura 77

FINIS

INDEX PROVERBIORVM IVXTA LOCOS.

1

DIVITIAE

Crœso, Crassoq; ditior 258
Midæ diuitiæ 236
Lysistrati diuitias 854
Pactoli opes 219
Cynireæ opes 752
Pelopis talenta 236
Ad ambas usq; au. 500
Ne decima quidem 547
Vltra res Callicra. 670
Zopyri talenta 715
Diues aut iniquus 358
Satietas ferociam 910
Oclipedes 354
Quantum non mihi uas 884
Tantali talenta 236
Noctuæ laureaticæ 659
Dextro Hercule 62
Prædiues 931
Quantum habet quisq; 1056
Pecuniæ uir 681
Vnde excoquat 928
Adminicula uitæ 958
Diuitiæ non semper 1
Vestis uirum facit 748
Lysicrates alter 834
Magnum os ami 630
Nullius indigens 694
Euparyphus ex co. 1061
Attingit nouilu. 1034
Arabum gazæ 239
Persici apparatus ibidem
Tantalicæ opes 236
Πανοπροσωπία 1204
Herculis quæstus 1194
Diuitiæ non semper optimis contingunt 930
Ad pedes, ad caput 1092
Ἀκτιόπλαστοι 1093

PAVPERTAS

Obolum non habet 1146
Leberide hidior 1143
Iro, Codro pauperior 1033
Nudior paxillo 1124
Telenico pauperior 1058
Nudus tanquam matre 1069
Ne pelle quidem 1093
Araneas eiicere 1030
Cum exossis simum ro. ibidem
Macilentus manus ibidem
Pedem ubi ponat 191
Cinclus 482

2

Pistillo nudior 1030
Paupertas sapientiam 195
Pauper, sed ingeni. 957
Multa docet fames 1016
Zonam perdidi 193
Animam debet 382
Saguntina fames 366
Meliæa fames ibidem
Famis campus ibidem
Λιμοδωρεᾶς 909
Aquam bibens 596
Non est dubyrambus 1032
Querendæ sicul. 687
Pausone mendicior 1032
Qui eget, in turba 957
Hecala pauperior 259
Fames magistra 195
Ad incitas 1128
Centro & spatio circumscripta ibidem
Ne tempestas quidem 1167
Nō habet cui indorm. 1188
Omnia præter ani. 1161
Ostiatim 1168
Tunicati 1061
Mendico ne pareas 1016
Bipedalis 1018
Canalicolæ 909
Omnem faculatem 830
Theagenis pec. 678
Cleomenes superat 1051
Certissima pauper 1086

MVNERVM corrupcela

Argentangina patitur 378
Bos in lingua 476
Bouem in faucibus 493
Lupi illum priores 303
Malis ferire 353
Muneribus uel dij 126
Virtutem & sapientiā 559
Dorica musa 577
Pecuniæ obediunt 153
Munerum corruptela 948
Muneribus reuoc. 927
Argenteis hastis 637
Qui multa rapue. 479
V. is haud cor 380
Corrupta iudicia 917
Fa. i nummus 1201
Guttam aspergere 1194
Saluete equorii filiæ 1149

3

Pecuniosus damnari non potest 1143

FORMA, DEFORMITAS

Ominabitur aliquis 1009
A' furijs oriundus 1009
Leporem non edit 1025
Myconius caluus 417
Pistillo caluior 1030
Multam syluam gest. 873
Pronomi barba 1019
Troezenem nauiges 332
Quod pulchrum, idem amicum 1131
Callipygos 1116
Perdicis crura 464
Ex ouo prodijt 159
Pulchrum etiam 148
Simia est simia 272
Therfitæ facies 1035
Corytheo defor. 765
Simiarum pulcher. 180
Μονόγραμμα 1046

TAEDIVM EX iteratione

Longum procemium audiendi cupido 1156
Terram uideo 1141
Iterum atq; iterum 713
Iterum tranquillitatem 458
Lens deus 1119
Iouis Corinthus 433
Crambe bis posita 209
Eandem tundere inc. 874
Cantilenam eandem 385
Eadem per eadem 222
Hyperi uertigo 654
Date mihi pel. 730
Parmi scaphula 169
Sardi uenales 229
Callicyrtis plures 769
Non missura cutem 536
Linum lino nectis 328
Ad restim funiculum 845
Rhodiorum oraculum 610

ITERATIO CIrcatedium

Bis terque quod pulchr. 96
Honesti nulla satietas ibidem
Vnedones 97

4

MOLESTI intolerabiles

Ferire frontem 1200
Lippo oculos. 469 & 1196
Ne bestiæ quidem 1166
Ὀλοόχιν& 1210
Tota hulcus est 1191
Muscæ improbitas 935
Onus nauis 802
Quos non tollerent 855
Aegyptius laterifer ibidem
In culmo arare 1034
Qui conturbat omnia 949
Anno senior 909
Vt fici in oculis 668
Ἄγχει καὶ φέρεται 905
Athos celat latera 782
Maniuoro uinculo 707
Aethna, Athos 1048

INGRATA OB uetustatem

Pisci nequam 1003
Pisces repositus 113
Quantum ex Bacchanalibus 988
Antiquior a Diphthera 197
Ab Aboriginum seculo 996
A' Nannaco 996
Res cannacæ 657
Antiquior quam chaos 663
Per antiquum diem 855
Pellenea tunica 801

NVPERA

Heri & nudiustertius 577

ITERATVS error

Eadem obcrrare 192
Iterum ad lapidem 191
Non licet bis in bel. 746
Vulpes non iterum c. 571
Cauendum ab eo 929
Venia primum expe. 364
Sus in volutabrum 1032
Canis reuersus ad. 843
Decipienti semel 1063

ERROR IN initio

In limine deficere 218
In portu impingere ibidem
Centherius in porta ibidem

GARRVLITAS

Arbite crepitus. 637

Arabius tibicen 281
Turture loquacior 295
Prolixius Iliade 2080
Cornicari 274
Daulia cornix 679
Hirundinum muſea 457
Luſciniæ nugis infid. ibidem
Αἰσχρα 257
Ἄκυρα συμπόσια ibidem
Ἄοινος μέθη 119
In mentẽ quiecꝫ uenerit 216
Ad uinum diſerti 1172
Cicadæ humi cantant 1208
Citeria 637 & 1147
Muſarum aues 1092 & 1193
Tam multa q̃ ſapiens 1148
Ἀβυθόλακτος 827
Dodoneum es 32
Caute loquacior 872
Littore loquacior 604
Cicada uocaliór 374
Non eſt eiuſdem & multa & opportuna 113
Homo ſemper cõtradi. 1116
Os infrene 827
Κερνοχοεῖν ἐπιλεγόμενον 1100
Tanquam ſuber 867
Telenitia echo 1029
Balneator 248
Battologia 452
Moſcus canens Bæ. 812
Si corium poſſet incitus paſci
Quicquid in buccã ue- (1006
nerit 226
Quicquid in linguam uene- rit ibidem
Citra uinum tenuiter. 119
Meliacum nauigium 703
Interfecta muſica 817
Lingua quò uadis 467
Leuiſſima res oratio 738
Saburratus 116
Cane Tellenis 597
Farcire cenones 533
Sine capite fabula 36

BREVILOquentia

Grata breuitas 1074
Laconiſmus 452 & 711
Tribus bolis 909
Pauciloquax, ſed 923
Minore ſiuire po. 872
Numero dicis 911
Vno ſiſce completti 231
Tribus uerbis 1058
Ἐν λόγῳ τοιῷ 1176

CLAMOSVS

Septem conuiuium 158
Clamoſior lauro 631
Vſque ad rauim 1001
Claudiana tonitrua 767
Apertis tibijs 224
Cycloborj uox 766
Sarpedonium littus 683
Stentore clamoſior 504

In clamoſos 924
Abydena illatio 571
Abſit clamor in colloquio aut luſu 942
Columnas rumpere 1035
Calamo boas 1099
Ἀφυγγίζειν 1177

RIXOSVS

Rhodij ſacrificium 610
Spirat Cæcias 1156
Infana laurus adeſt 543
Lindij ſacrum 570
Litem mouebit 340
Erethrienſium rho. 666
Canina facundia 545
Litem incipere 928
Ne allia comedat 990
Ptolemaica lis 864
Syrbenæ chorus 641
Vltra hyperbolum 1032
Tetigit lapidem à cane mor- ſum 1072

TACITVRNITAS illaudata

Bacche more 248
Magis mutus q̃ piſcis 199
Rana ſeriphia ibidem
Caput ſine lingua 399
Muta perſona 398
Muti magiſtri 83
Ne gry quidem 310
Mutus magis q̃ ſcapha 663
Mutus Hipparchion 663
Acanthia cicada 192
Reddit Harpo. 997
Statua taciturnior 1039
Taciturnior Pythia 1035
Amyclas perdidit ſil. 341
Doryphorematis vita 1071
Ἐχεμυθία 799
Iunco ſicco 1172

LAVDATA

Silentij tutiſſima præmia 842
Mulierem ornat ſilen. 1006
Alia cõmittenda, alia celanda
Quod ſcis, neſc. 863 (953
Qui obticeſcit 937
In ſinu gaudere 124
Qui continet æreum 959
Muti citius loquen. 1084
Areopagita taciturnior 1179

INFACVNDIA

Barſaei ſues 917
Canere ad myrtum 601
Lalemo frigidior 721
Petus babÿs canit 634

FACVNDIA

Attica muſa 334
Lepos Atticus 99
Cygnea cantio 98
Tunc canent cygni 816
Neſtoreæ eloquentiæ 59
Nihil ex agro dicis 869
Nũc ipſa uiuit ſapientia 802
Nunc ipſa floret ibidem

Muſarum aues 1092 & 1193
Mella poëtica 99
Incãtatione quauis efficacius 1141

MVNVS NON munus

Mali uiri munera iutilia 138
Pauper diuiti dans petit 134
Cyclopis donum 162
Hoſtium munera 333
Malum munus 1024
Cum Delphis ſacri. 713

EXITIVM HOneſtum

De pulchro ligno 460
Heraclitj ſol 1135
Ne veſtigium 1163

MALVM IMMEdicabile

Chironium uulnus 657
Podex lotionem 402
Aceſtes medicatus 615
Non liberat podagra 1057

INDVSTRIA

Dij facientes adiuuant 234
Cum Minerua manum 234
Manum admouenti fortuna eſt imploranda 483
Ni purges & molas 698
Neq; mel, neq; apes 264
Qui uitat molam ui. 806
Induſtriam adiuuat 944
Manum admouere 1029
Optimum obſonium 810
Lutum niſi tundatur 805
Manu fingere 573
Serere ne dubites 93
Qui arat oliuetum 418
Quid tandem non effi. 904
Probæ materiæ 865
Artem quæuis alit 282
Ex umbra in ſolem 108
Muli Mariani 1037
Manus pretium 1189
Ars, portum miſeriæ 282

IGNAVIA ET inſcitia

Neq; compluitur, neq; ſole aduritur 580
Neq; natare, neq; lit. 165
Ne tria quidem Stoi. 692
Libellbrijs inelegantior 249
Barbarus è trivio 423
Ἀμουσοτέρα 1013
Nec ſibi, nec alijs 578
Claudi more 767
Equi ſenectus 227
Anus uelut equus 656
Ab aſino delapſus 280
Ἄμουσος 600
Liberæ capræ 709
Ne Æſopum quidem 604
Nullam hodie lineam 165
Negletis urenda filix innaſcitur agris 700

Domi pugn. more galli 1152
Conſertis manibus 314
Supinus ibidem
Ameles angulus 670
Ignauis ſemper ſtriæ 598
Mulieris podex 872
Qui domi complui. 1029
Ne uidit quidem oleũ 1042

INGRATITVDO

Vinum nocuit 1195
Vulgi ingratitudo, Hom. uerſus 948
Ale luporum catulos 450
Aries nutricationis 590
Qui canem alit ext. 806
Hirundines ſub eodem 26
Pro beneficentia Aga. 497
Pro perca ſcorpium 597
Nemo bene merito 532
Simul & miſertum 754
In ſenem ne quid ben. 392
Hoſtis non hoſtis 830
Arietis miniſterium 1111

GRATITVDO

Merces amico conſt. 1145
Qui lucerna egent, infundit oleum 1126
Lingua præconi 907
Ἀντιπελαργεῖν 575
Pro bonis glomi 860
Syloſontis chlamys 400
Beneficiorum mem. 959
Lingua ſeorſum 907
Obteſtatio ueterum 947

STIMVLATIO, diſſimulatio

Salem & fabam 845
Plures thriobolos 271
Thyrſigeri multi 270
Multi qui boues 271
Non omnes qui habent citharam ibidem
Aſinus apud Cumanos 271
Flere ad nouercæ tumulli 343
Megarenſium lachry. 371
Acciſſare 490
Heſitantia cantoris 688
Tußis pro crepitu 255
Cretenſis mare 89
Conniuere 324
Simia ficata 912
Simia barbata 859
Sileni Alcibiadis 785
Vulpi eſurienti 674
Audiens non audit 961
Illo reſpiciens 855
Patrocli occaſio 854
Melle litus gladius 327
Altera manus ſert 316
Barbetenus ſapiens 315
Alia Lacon, alia aſi. 485
Paries dealbatus 867
Demens felix 271
Charadrium imitans 1134
De reduuia queritur 1162

Ἀμφοτέρωθεν 859
Πύθωνίσαι 912
Non omnibus ſeruio 229
Non omnibus dormio ibid.
Lepus dormiens 392
Mortuus iacet pe. 804
Crocodili lachrymæ 553
Beneuolus trucidator 764
Extra quærere 575
Æſopicus graculus 880
Aurum ſubæratum 1036
Dius diſſimulatum 915
Simia in purpura 272
Scytha aſinum 491
Ναυτιαροδάκαι 1102
Poſtico diſcedere 1103

LIBERTAS, ueritas

Vinum & ueritas 275
Quod in corde ſobrij in lingua ebrij ibidem
Vinū animi ſpeculum ibidē
Lingua lapſa uerū dicit ibidē
Emēdus cui imperes 1198
Libero lecto nil iucun. 1203
Oracula loqui 1192
Vera fronte 1190
Vero uerius 1158
De plaſtro loqui 298
Iubentis aperte loqui 922
Obſequium amicos 690
Byzeni libertas 1009
Aſſeuerantius dic. 947
Non poſſum non di. 955
Et fama fuit & eras 694
Aperte ſimpliciterq; 946
Aperto pectore 849
Veritatis ſimplex 155
Ad cribrum 1017
Curetum os 754
In uino ueritas 275
Picus ficus 493
Audi quæ ex animo 387
Profundum ſulcum 1011
Os ineſt orationi 1031
Libera Corcyra 990
Liberi poëtæ 744
Ter 679

SERVITVS

Argentum accepi, imperium uendidi 1199
Spartæ ſerui maximè ſerui 1085
Subiugus homo 1030 (1164
Leo chordula uinctus 1085
Samij literati 1094
Cum ferinis enatare 1089

VANITAS

Quæ apud inferos 183
Deinde expergi. 749
Cælix haud facile 739
Cretiſſa cum Cretenſe 88
Mendacem memorem 522
Mentiuntur multa 490
Fumos uendere 137
Somnium 438

Ne ſi bos quidem uo. 743
Hiberæ neniæ 535
Epiphyllides 1012
Tantali horti 432
Thus aulicum 138
Haud ſolide 1132
In foro ueritas 1102
Ne inſciens quidem uerum dicit 1174
Neq; dicta neq; facta 1149
Somnium hybernum 1171
Ἀνεμώλια 903
Ἀνεμοφθορίαι ibidem
Alcinoi apologi 543 & 1210
Aniculārum delira. 92
Aſini mortes 776
Subuentanea parit 903
Cyparißi fructus 1024
Cæcum infomnium 1030
Callidum mendacium 1084
Ψυδολόγια 1092
Doſones 1089

CVRIOSITAS

Canes uenatici 1188
Scit quomodo Iunonem duxerit Iupiter 1044
Nihil dulc. q̄ oīa ſcire 1202
Mylus omnia audiens 630
Nihil inanius q̄ ſcire multa 1124
Zenonium eſt & lentem coquere 1118
Coryczus 94
Multæ regum aures 75
Nodum in ſcyrpo 537

CRVDELITAS

Manliana imperia 101
Opera ſyloſontis ibidem
Phalaridis imperiū ibidem
Oīs herus ſeruo monoſyllab. 773
Budoro more (815
Lemnia manu 720
Crudelis Bacchus 823
Non magis parcemus 464
Lutum ſanguine 709
Non eſt olcum in le. 916
Boui uiri lachryma. 642

TIMIDITAS

Vmbram ſuam me. 214
Timidiores proſpi. 142
Timidior piſandro ibidem
Epco timidior 664
Plutus timidus 302
Timidi nunquam ſta. 603
Abiecit haſtam 489
Vel muſcas metuit 215
Rheginis timidior 684
Ante tubam trepidat 370
Ignaui ueritatur color 119
In pulicis morſu deū inuocat 386
Mulier imper. (818
Ceruinus uir 685
Gallus inſilit 801
Vir fugiens denuo 387
Leonis ueſtigia 999
Initio confidens 820

Lingua bellare 710
Cū adſit urſus ueſtig. quæris
Cum adſit uia 1008 (385
In formidoloſum 928
Nūquā expugnabit urb. 1076
In fugitiuum 930
Ne my quidem facere 310
Γελοῖον 310 & 447
Corinthijs non in. 995
Verbis pugnas 938
Ἀθυμαντίας 1004
In pedes retrocedere 1002
Myſorum præda 403
Animus in pedes 331
Trepidat in morem 463
Quem mater amict. 159
Nulla candidorum 869
Teuthidum more 1094
Scrupulum injicere 1084
Non incedis per ignem 1099
Domi leones 1086

INANIS METVS

Vmbra territus 246
Vtre territus ibidem
Da lapidi uolam 1151
Mure oſtrepente etiam timet
Panicus caſus 898 (818
Metum inanem metui 524
Multa in bellis inania 703
Theagenis hæcatæum 807
Canes timidi uehe. 922
Aſperſiſti aquam 777

AVDACIA

Neq; terræmotus timet, neq; fluctus 1139
Fortes fortuna adiuuat 95
Animus præſens 951
Animus heptaboeus 990
Aqua præterfluit 777
Martis pullus 822
Alter Hercules 285
Achilles ibidem
Achilleum arg. ibidem
Non abiecit animum 949
Ne quid moueare 938
In diſcrimine appa. 914
Non cedendum malis 924
Qui cum contemptu ui. 932
Improbitas muſcæ 925

FORTITVDO

Maſculum 1188
Achilles 285
Achilleum argumentū ibidē
Naxia cos 286
Ἢ τἀριὴ ἢ ἐπὶ τᾶς 843
Adamantinus 286
Aut manenti ulnc. 844
Thurium lema 1106
Mœnia ferrea 819
Præbere uiros 917
Reijcientis autorem 926
Inſtige plagam 1038
Vnum augurium opt. 747
In lypſidrio pugn. 1021
Solæ lacenæ 1026

CEDENDVM multitudini

Ne Hercules quidem 203
Cedendum mul. 945
Extra publicam uiam 25
Plurium calculus 1030
Contra duo contraria pugnare difficile 204
Vnus contra multos ibidem
Vnus uir, nullus uir ibidem
Vni cū duobus nō eſt 1221

LIBERALITAS

Quod rectè datum eſt 1157
Pingui menſura 1188
Pleno modio 1156
Bis dat qui cito dat 337
Ambabus manibus 347
Ipſo horreo 874
Promus magis 556
Larus in paludibus 874
Virgo primum 856
Codali chœnix 765
Bona Porſenæ 304
De alieno liberalis 457
Plena manu 422
Communis Mercurius 348

TENACITAS

Auarus niſi cum mol. 1069
Itidem ut Acheronti 1196

HOSPITALITAS

Haud unquam arcet 461
Semper aliquis in cy. ibidem
Hoſpitis habenda cu. 949
Scindere penulam 73
Fores habet tritas 720

PROFVSIO

Calliæ deſtuunt pennæ 1130
Opus ad opus 1187
Gallorū incuſare nētres 722
Proteruiam fecit 337
Relinque quippiam 121
E' dolio hauris 430
Vnà cum ipſo cane 431
Largitio non habet fundum
Ipſo horreo 874 (384
Plena manu 422
Cupidinum crume. 111
Feſto die ſi quid 106
Bello parta 1053
Glaucus alter 1019
Immolare boues 775
Caricum ſepulchrum 1023
Cui multum eſt pi. 804
Non nauigamus 1012
Drachmæ grando 735

RAPACITAS & auaritia

A' mortuo tributū exig. 344
Laudare æquum, capere plus
Olitorē odi, qui ra- (901
dicitus herbas excidit ibid.
Malū lucro coniunctum non eſt malum ibidem
Lucrum undecunq; captant
Hom. uerſus 948

Exigit & à ſtatuis 782
Nec omnia,nec paſſ. 537
Lucri bo. odor ex re qualibet
Fabarũ arroſor 1100 (901
Mendici pera 572
Mendicorum loculi 703
Larus 465 Feles Tarteſ. 106
Fele rapacior 107
Nondũ ſacrificata rap. 238
A' patella ibidem
A' ucru rapere ibidem
A' ſartagine ibidem
Cõmunis tanquã Siſapo 1138
Lacunam explere 1183
Nullã corporis partẽ ibidem
Quod utile honeſtum 1135
Vetera uaticinari 1179
Lauerniones 986
Vnà cum ipſis ma. 604
Cum puluiſculo 674
Lucrum pudori præ. 901
Manticulari 919
Charybdis barath. 907
Megaricæ ſphinges 630
Boni paſtoris eſt tondere pecus 900
Canis circum inteſtina 540
Rapina cottijs 921
Ne à chytropode 238
Perſæpe ſacra non ſacrificata 238
Vulturis umbra 647
Voracior purpura 525
Nouit hæc Pyleæ 640
Edax currus 554
Laudant ut pueri 1004
Atticus moriens porrigit manum 637
Pamphili furtum 1015
Non curat numerum 651
Argiui fures 986
Vorare hamum 585
Polypi 528
Ημερόποις & 1041
Candidum linum 780
Nutricum more 848
Pecuniarum cupidi 649
Dolium inexplebile 385
Larus bians 711
Labrax Mileſius 713
Buthus obambulat 618
Serpens ni edat 809
Priuſquam ſortiaris communia deuoras 665
Bona Porſenæ 304
Partitio non præſic. 867

SORDES ET PARſimonia

Tribus minis inſumptis xij. imputat 544
Cumini ſector 416
Ficos diuidere 417
Nullus emptor uilis bonũ edit obſonium 807
E' Patroclis domo 1054
Cochleæ uita 1053
Philippide gracilior 1081
Cradophagus 1110
Τρυγόβιος 1108
Macilẽtior Leotrephide 1118
Immunem uiuere 1048
Lapſana uiuere 1047
Nihil de uitello 1030
Chœnici ne inſideas 20
E' phelleo 1182
In uentrem inſilire 1127
Luto lutulentior 1179
Pediculi Platonis 1189
Lingere ſalem 1045
Rore paſcitur 1043
Victitant ſuo ſucco 674
Monophagi 1097
Patroclo ſordidior 815
Nephalium ſacrum 700
Caninum prandium 387
Cereri ſacrificant 1001
Cyprio boui mer. 404
Tolle tolle mazam 701
Pſyrice facta 403
Paruo emptas car. 1019
Pſyra Baccbum 825
Tenuiter diducis 911
Sacrum ſine fumo 379
Nephalia ligna 700
Carica victima 769
Phaſelitarum ſacri. 633
In ſinu manum habere 707
Lari ſacrificant 336
Πυγοκόδυλος 1003
Canens uitæ pal. 1014
Tantali pœnæ 659
Conuiua non conuiua 947
Sacra nihil ſunt 862

PERFICIENDI ſiue abſoluendi

Nodum ſoluere 32
Tenedia bipennis 333
Colophonem addidit 507
Colophonium ſuſ. 961
Summũ faſtigiũ impon. 89
Circulum abſoluere 621
Summam manum 89
Supremum fabulæ ibidem
Ad umbilicum ducit 89
Ad coronidem uſq; 1095
Seruatori tertium 652
Domum imperfectã ne 237
Omnia octo 279
Si meus ſtilus ille 393
Ad Herculis columnas 846
Ad phaſim uſq; 549
Omni deuorato bo. 811
Bellicũ canere, receptui can. (861
Hic telam texuit,ille diduxit 1102
Filiũ neu.& actu opus eſt 1116
Summũ fuere centonem 89
Lunæ radijs non matureſcit botrus 1129
Nihil poteſt nec addi nec adimi 1137
Quadratus homo 1145
Vltra Gades 846
Claſſicum canere 861
Rudem accipere 330
Finem uitæ ſpectã 135
Haud perficiet 945
Prouinciam capere 545
Curſu lampada tradere 91
Sarta tecta 1077

AB INITIO AD FIN.

Ab ipſo lare 261
A' capite ad calcem 90
Prora & puppis 32
Venimus ad ſummum 911
A' carcere 591
Ad calcem peruenì 849
A' caſtris 872
Ab ouo uſq; ad mala 538
A' linea incipere 253
Ab incunabulis 290
A' teneris unguiculi. ibidem
Principium dimidium 91
Caput 438
Quodcunq; in ſolum 864
Exordiri telam 617
Scindere glaciem 862
Ea tela texitur 424
Toto organo 742
A' fronte atq; à tergo 746
A' cœlo ad terram 591
Ne inter apia quidem 1412
Fores aperire 876
Salina prima 260
Vſq; ad plaudite 849
A' calce ad carceres ibidem
A' carceribus ad metas 872
Ianuam, & feneſtram aperire 161 & 876

SIMILITVDINIS & congruentiæ

De grege illo eſt 879
Noſtræ farinæ 832
Non erat in hoc albo 283
Nõ ſum ex iſtis heroib. 578
Patris eſt filius 1019
Aphyarũ bonos 460 & 656
Terra amat imbrem 518
Scopæ diſſolutæ 224
Vno tenore 376
Boni ad bonorum con. 385
Simile gaudet ſimili 86
Malus cum malo con. 523
Aequalis æqualem 84
Aequalem tibi uxorem 309
Iugum idem trahere 827
Cicada cicadæ chara 87
Omnis ouo ſi ille 192
Quã apũ apes ſimiles 192
Non tam aqua ſimil. ibidem
Gregis noſtri 832
Eiuſdem notæ ibidem
Vxor ſeni ſpõſo regina eſt 310
Gregalis 879
Conuentualis ibidem
Armenti eiuſdem ibidem
Vno collyrio 1033
Non tam lac lacti ſim. 192
Furemq; fur cognoſ. 518
Semper ſimilem ducit 86
Semper graculus ibidem
Similior ficu. 635
Aut ipſe fuiſti 941
Omnia ſimilia 691
Crobyli iugum 639
Eadem cera 667
Ficum poſt piſces 992
Ouo prognatus eodem 498
Catulæ dominas imi. 599
Similes habent labra 365
Qualis hera,tal.pe. 1083
Aſpis à uipera 1078
Aut piſcem olet aut 1073
Sequitur perea ſepiã ibidẽ
Arator niſi curuus 1088
Patella coop.dignum 345
Matellæ immeiere 215
Conto naũgare 765
Olera ipſa olla legit 291
Surdaſter cum ſurd. 734
Caſcus caſcam ducit 101
Omnia idem puluis 279
Omnia ſub unam Mye. 548
Idem Accij quod Titij 398
Attabat conuenerunt 763
Eundem calcem om. 1053
Nauſon Naucrati 701
Noui Simonem & 378
Cretenſis cum Aeginet. 88
Cretenſis cum Cret. ibidem
Ver hyemem ſequitur 559
Cretenſis Creten. 88
Chius ad Coum 643
Vulpinari cum uulpe 88
Clauum clauo pellere 76
Cum Care cariſſas 87
Trypes mali 708
Balbus balbum recł. 368
Eſernius cum Paci. 592
Bithus contra Bac. ibidem
Non filius Achillis 1036
Ab uno diagrammmate ibidẽ
Eodem in ludo docti 663
Mulæ eiuſdem æmuli 425
Iiſdem ueſcentes cepis 735
Bonus cantor,ſo. 574
Mars haud concutit 823
Stultus ſtulta loquitur 72
Inanium inania conſil. 848
Malo nodo malus cuneus. 76
Pares cũ parib.facilẽ con. 85
Formica formicæ chara 87
Vbi tu Caius,ego Caia 102 & 1144
Aſinus aſino, & ſus ſui pulcher 1188
Aut abi aut exuere 1133
Dorib.doric.loq; phaſeſt 1170
Nouum cribrũ; nouo paxillo
Purus putus 1183 (1206

Veſtigijs inhærere ibidem
Mons cum monte 806
Mores hominum re. 1027
DISSIMILITVDINIS & congruentiæ
Nihil graculo cum ſi. 172
Nihil cũ amaracino ſui ibidẽ
Nihil ad uerſum 205
Nihil ad fidem 206
Nihil ad Bacchum 551
Quid cani & balneo 173
Aſinus ad lyram 171
Quid cæco cum ſpeculo 920
Aſinus ad tibiam 996
Aliud noctua ſonat 779
Aliter catuli longe 332
Alia uoce pſittacus 581
Graculus inter mu. 277
Numquid & Saul inter 438
Syrus cum non ſis 812
Aſinus in unguento 206
Aſinus portans myr. 458
Feli crocodon 107
Cibum in matulam 24
Ex diametro op. 389
Alia res ſceptrum 998
Calnus comatus 581
Simia in purpura 272
Leonis exuuium ind. 146
Ne puero gladium 569
In eburnea uagina 279
In lente unguentum 278
Congregare cum leo. 348
Auſer Mothonem 776
Canis in præſepi 379
Seruus cum ſis 683
Extra oleas 460
Extra cantionem 470
Extra organum 741
Quæ ſemel ancilla 1082
In agro ſurculario 1089
Her. πρωϊαΐορος 107
Aſinus in pelle leonis 146
Simia in pelle 147
Aſinus auriculas mo. 17
Bos ad lyram 172
Scarabeo ung. inuiſum 173
Alabaſtrius putet huic ibidẽ
Canis in balneo 174
Tu in legione, ego in culina 1196
MVNVS APTVM aut inceptum
Ranis unum 498
Non noſtrum onus 696
Negotium non aptum 947
Non è quouis ligno 537
Officium humilius 957
Apta prouincia 927
Nauis anchoſa non 630
Putre falſamentum 525
Ad pedem 682
Iuxta nauem 991
Pygmæorum acro. 1005
Veneri ſucm 749
Bos ſub iugum 618
A deo facti 1216
Ad hoc nati, ſculpti, fa. ibidem
INFORTVNII, ſiue exitij
Aſinus inter ſimias 206
Nouacula in cotem 38
Vita ſpinoſa 1124
Aquila & terra reddamini 1122
Aſinus inter apes 266
In apes induxiſti 714
Tria è curia dicas 799
Ad aquam malus 251
Canis in uincula 643
Mitte in aquam 455
Ad cynoſarges 451
Ad coruos 454
In lapidicinas 426
In puteo cum canibus 386
In beatum 455
In orci culum 713
Charontis iamia 656
Terreſtria balnea 679
Aurum habet Tolo. 404
Equum habet ſciani ibidem
Tragicum malum 1029
Muſtelam habes 107
Cadmea victoria 660
Fortunatior ſtrobilis 106
Iſſa 874
Mens læua 938
Genius malus 61
Vel hoſti miſerandus 876
Mala ultro adſunt 1018
Per medium anulum 343
E tribus malis 857
Extrema extremorum 805
Ogygia mala 689
Diobygium malum 619
Labore laboriosius 713
Lemnium malum 352
Magnetum mala 704
Malis mala ſuccedunt 930
Tænarium malum 919
Tam perit quàm ex. 1056
Viuus uidensq; 1056
Ilias malorum 130
Lerna malorum ibidem
Semper Ilio mala 990
Sybaritica calamitas 476
Mare malorum 131
Alio relinquente 242
Cyrbes malorum 589
Noctua inter cornices 205
Hodie nihil ſuccedit 1148
Tempeſtas rerum 1203
Malorum theſaurus 131
Malorum panegyris 706
Per tenebras quæ apud quercum 451
Grauiora Sambyco 64
Malo aſino uebitur 1115
Miſertor monomachis 1118
Quæ ex antiqua 921
Cuiuſmodi port. 688
My ſortitus eſt 1018
Nephaſti dies 830
Scruabis boſtem 961
Inus dolores 718
Niobes mala 801
Antiopæ luctus 829
Cythnicæ cala. 751
Cyrnea iactura 920
Argi collis 638
Archidamicum bellum 803
Ardens ueſtis 722
Aegypti nuptiæ 734
Militauit cum Eraſi. 705
Qui multum obfuit 1078
Excubias agere in nau. 716
Lepus apparens 362
Minxit in patrios 658
Fortuna prorſus 926
Rupta ancora 995
Commune naufragium 1024
Obedientia fel. mater 1082
BONAE FORTVNAE, copiæ, felicitatis, aut omnis
Aſinus in paleas 580
In uoti compotem 930
Nunc illa aduenit 695
Procridis uelum 647
Albæ gallinæ filius 63
Aut piſcem olet 1073
Virgula diuina 71
Gygis anulus 70
Orci galea 716
Secundo æſtu 569
Bonis auibus 62
Omnia ex ſententia 935
Secundis uentis 569
Dactyli dies 560
Dijs hominibuſq; plau. 62
Semper feliciter cadunt 123
Sapiens ſua bona 1069
Contingit & malis uenatio 1666
Iecit Achil. 664
Ex aſtris delapſus 226
Θεῶ & ἀνθρ ibidem
Ἰσόθεος ibidem
Ζάθεος ibidem
Mortalis deus ibidem
Ilias bonorum 130
Cumulus meritorum 332
Plauſtra bonorum ibidem
Examen uirtutum ibidem
Virtute duce, fortuna comite 1185
Rex ſum 851 & 1185
Sale & accto 1198
Sale nihil utilius 1171
Supercilium ſalit 1172
Tranquillo quilibet 1061
Effigi malum, inue. 734
Inueni non quod 698
Sardi uenales 229
Locupletum reditus 952
Bonorum mare 233
Thaſſus bonorum ibidem
Bonorum acerius ibidem
Horna meſſis 999
Bonorum myrmecia 132
Dathus bonorum ibidem
Gargara bonorum 1096
Bona terræ 739
Ingens rerum m. 923
Bonorum glomi 560
Copiæ corms 227
Lac gallinaceum 228
Exilis pluit 779
Capram cœleſtem 960
Bonæ fortunæ 250
Oculus dexter mi. 545
Bona ſpes oſtenſa 856
Deus undecunq; 924
Lux affulſit 645
Noctua uolat 63
Laureum baculum por. 64
Midas in teſſeris 698
Boues meſſis tempus expectantes 775
Bos apud acerium ibidem
Bos ad præſepe 429
Fauſtus exitus 944
Quæ diuinitus con. 923
Autoritas diuinitus 956
Felicitas à deo 122
Primum rectè ualere 757
Deum eſſe 226
In cœlo eſſe ibidem
Quæuis terra patria 488
MALVM ACCERſitum, aut retortum
Ilienſis tragœdium 544
Suo iumento ſibi 53
Qui inſpuerit cauernam formicarum 1109
Suo ſibi hunc iugulo 53
Suo ipſius laqueo 54
Suo ipſius indicio 149
Incidit in foueam 54
Captantes capti ſunt 380
In uenatu perijt ibidem
Hanc technam in te. 54
Ex ipſo boue lora 108
Talia gignit bellum 1190
Securim inijcere 1171
Sibi parat malum, qui alteri parat 1149
Nemo leditur niſi à ſeipſo 869
Chius dominum emit 527
Viro Lydo negotium 645
Mala attrahens ut 213
Omnes attrahens ut 291
Ne quid ſuo ſuat ca. 747
Spontanea moleſtia 1069
Arcadiam me poſt. 777
In cœlum expuis 823
In tuũ ipſius m. 762 & 1111
Lunam detrahere 999
Eurycles 994
Dares Entellum 750

Ipſe ſibi perniciem 974
Accerſitum malum 1008
Atlas cœlum 38
Cornus ſerpentem 1003
Bis interimitur qui 1006
Colubrum in ſinu 1013
Hoſtis domeſticus 1076
Pyrauſtæ gaudes gaud. 799
Capra gladium 55
Prudens in flammam 865
Calidum prandium 55
Malum conſilium 78
Bœotis uaticinare 495
Camelus deſiderat 842
Sibi malum reperit 959
Cœno puram aquam 620
Bellerophontes lit. 620
Ale luporum catulos 450
Phoci conuiuium 662
Puer glaciem 468
Turdus ipſe ſibi 54
Tute hoc intriſti 65
Faber compedes ibidem
Ipſe ſibi mali fontem 55
Ipſi teſtudines edite 65
Bos aduerſus ſeipſum 185
Echinus partem dif. 538
Noſtris ipſorum alis 250
Oenoê charadram 551
Capra contra ſe cor. 57
Carpathius leporem 447
Calidam uelut partem 621
Cornix ſcorpium 55
Cornutam beſtiam 64
Cicadam ala corri. 352
Iriſare crabrones 55
Oſtipedem excitat 56
Anagyrim commoues 57
Suem iritat 652
Leonem ſtimulat 56
Fontibus apros im. 876
Leonem uadere 568
Malum bene conditum 56
Mouere camarinam ibidem
Pyrauſtæ interitus 560
Ipſa olera olla legit 292
Ipſo cratere 1017
Docui te urinari 835
Fecem bibat qui uinum 258

SERA POENITentia

Sero ſapiunt Phryges 42
Cumani ſero ſapiunt 212
Malo accepto ſtul. 43
Piſcator ictus ſapiet 42
Factum ſtultus agno. ibidem
Mus piſcem guſtans 520
Poſt acerba pruden. 1032
Sera in fundo parſimonia 476
Quod dedi, datu nollē 553
Satius eſt recurrere quàm ma le currere 354
Optimum aliena inſa. 504
Hedera poſt anthi. 821
Poſt bellum auxilium 866

Atqui nō eſt apud arā 822
Mortuis mederi 101 & 866

SERVM REMEdium, aut tempeſtiuū

Satius eſt initijs 92
Sero ueniſti 1019
Poſt bellum auxilium 866
Senem erigere 821
Mortuis mederi 101 & 866
Aquā infundere cineri 856

DAMNANDI

Noſtri ungue 211
Carbone notare 209
Contra retiarium ſer. 565
Ni pater eſſes 630
Calculo mordere 907
Aequales calculi 877
Non probantis 922
Ne nomen quidem 1042
Θ præfigere 210
In abſurde locutum 922
Abſciendum procul 1055
Niger infamis 208
Spongia corrigere 212
Limam addere ibidem
Verū ſignare 211
Ariſtarchus ſcriptorū ibidē
Ὀβελίσκος ibidem
Cærulæ miniatulæ ibidem
Triſtis litera 1193

APPROBANDI

Premere pollicem 322
Album calculum add. 208
Creta notare ibidem
Pedibus in ſententiam diſcedere 628
Momo ſatisfacere 216
Omne tulit punctum 212
Punctis ſingulis ibidem
Calculis omnium ibidem
Vnione ſignare 209
Alba felicia ibidem
Alba fabа ibidem
Rectam iuſtas uiam 1194
Vno ore 548
Ne Iupiter quidem 639
Seruum haud uelo 920
Si tibi amicum 427

IVDICANDI

In quinq; iudicum ge. 667
Paridis ſuffragium 741
Sus tubam 172
Auris batuta 1099
Cornus album 1120
Cæci præſcriptio 1125
Quod index auro 550
Lydius lapis 221
Gnomon & regula 437
Emunctæ naris 260 & 667
Tenedius homo 986
Tenedius patronus ibidem
Manum ferulæ ſub. 616
Nouit quid album 268
Nouit mala & bona 938
Purpura iuxta pur. 443

Amuſſis alba 222
Nullus delectus 927
Leſbia regula 224
Naſus 260
Cenſoria uirgula 1143

ALIA ALIIS placent

Felix Corinthus 580
Quot homines, tot 121
Suum cuiq; pulchrum 80
Balbinum polypus agnæ delectat 81
Suus rex reginæ placet ibidē
Sibi pulcher ibidem
Te tua, me mea delectant ibi.
Velle ſuum cuiq; 122
Aſinus aſino, & ſus ſui pulcher 1188

ABERRANDI

Extra calcem 1108
Quis aberret 2.,3
Toto cœlo erras 53
Tota erras uia ibidem

CAECVTIENTIA

Lolio uiciitant 425
Saturniæ lemæ 443
Cucurbitas lippis 444
Ollas lippire ibidem
Hypſea cæcior 143
Talpa cæcior 142
Cæcior leberide ibidem
Tireſia cæcior ibidem
In canis podicem 466
Cimmeriæ tenebræ 605
Cæca ſpeculatio 319
Cæcus cæco dux ibidem
Neq; cæcum ducem 812
Palpari in tenebris 911
E duobus tria 734
Pluuerem ocu. off. 688
Nox humida 869

PERSPICAcitas

Ἐν πλάτει 1130
Lynceo perſpicactor 436
Serpentis oculus 373
Odorari & ſimiles 260

PERSPICVITAS

Vel cæco apparet 338
Et puero perſpicuum 430
Notum lippis ac ton. 257
Tanquam in ſpeculo 513
Rudius ac planius 47
Electro lucidius 1056
Velut è ſpecula 1039
Archimedes non potcrat melius 1090
Mens uidet, mens audit 1070
Candidus ſermo 1136

OBSCVRITAS

Per nebulam 145
Delius natator 240
Numeris Platonicis 869
Dauus ſum nō Oedipus 134
Bœoticum ænigma 494

In canis podice 466
Ne apollo quidem in. 1086
Non ſum diuinus 134

SVRDITAS

Surdior Toroneo 681
Surdior turdo 681

ATTENTIO ET contrà

Purgatis auribus 561
Mens peregrina 872
Præſens abeſt 647
Auribus arrectis 776
Erecti 1072
Auſculta & perpen. 928
Conſulendum & conſi. 923
Ceram auribus ob. 1024
Hoc age 1199

OBSECVNdantis

Ad digituli crepitum 651
Cum uterq; con. 925
Lex & regio 873
Deum ſequere 466
Non ſtatuar lex a 696
Obedientia felic. ma. 1082
Inſanire cū inſanientib. 1116

CORRECTIO dicti aut facti

Corrigentis quod dic. 930
Correctio dicti 934
Quæ præter greſſus 950

COMMODVM interuerſum

Alij ſementem faciunt 209
Mazam piſuit à me 701
Palmam præripere 120

IMPOSSIbilia

Prius lupus ouem du. 906
Prius duo echini 558
Prius locuſta bouem 451
Mare prius uitem 556
Prius teſtudo leporem 335
Surſum uerſus ſacrorum fluminum 125
Fontes ipſi ſitiunt 291
Citius in naui cadens 495
Aquilam teſtudo uin. 295
Terra uolat 130
Citius elephantum ſub ala ſcales 550
Capram portare 650
Ab aſino lanam 182
Simul ſorbere & flare 488
Sine pennis uolare 860
Impoſsibilia captas 377
Statuam faucibus co. 829
Nunquā efficies ut rec. 907
Sambucam citius 852
Lenticulam angulo te. 854
Ex arena funiculum nectis 183
Aſini cauſa non fac. 1017
Augiæ ſtabulum 539
Veſte circumfers 1022

Lupo agnum eripere 646
Luſcinie deeſt cantio 877
Quid ſi cœlum ruat 214
Bos porrecto ultra 1017
Nec deus nec homo 1153
Vento uiuere 1158
Scarabeus citius faciet mel 1141
Scarabeo citius perſ. 1156
Mulieri deſunt uerba 877
ABSVRDA, INDE cora, ſeu præpoſtera
Fluuius quæ procul 743
Fruſtra habet 939
Aſinus auis 904
Herculis cothurnos 875
Lumen ſoli mutuas 291
Rane aquam 865
Soli lumen 567
Sus mineruam 47
Mercurius infans 703
Sus cum minerua 48
Pica cum luſcinia cer. 332
Veſpa cicadæ ob. ibidem
Currus bouem trahit 280
Cancer leporem capit 557
Velocem tardus 295
Virgultea ſcaphula 437
Silurus putris in quadra argentea 279
Mali utri honeſta orat. ibidē
Archilochi melos 1209
Agninis lactibus alligare canem 1177
Diſerte ſaltare 1131
Eodem collirio mederi omnibus 141
Præpoſtere 1200
Ἀνδρόπαιδες 1007
Ante pilos ſapere 799. 814
Odi puer. prec. ſap. 1007
Calceus pede maior 875
Aratro iaculari 938. 1049
Sus ſaltauit 857
Mulgere hircum 140
Iungere uulpes ibidem
Nocte lucidus 1028
Cum aqua fauces ſt. 417
Primas iactare haſtas 1215
Operarij 1216
Omiſſis fontibus cõſectari riuulos 1215
In herba luxuries 1219
Tuum tibi narro ſom. 693
Nil intra eſt oleam 367
Iupiter orbus ibidem
Ἡ λλὰ τὸ πιτ ὸν 250
Iugulare mortuos 98
Mortuum unguento 804
Ad conſilium ne acceſſ. 111
Aduerſum ſolē ne loquitor 26
Move carico 1109
Accepta candela 1112
Lanam in officinā ſul. 1121
Nec aures ha. nec tan. 663
Syncerum uas incru. 148
Iuxta fluuium pu. 811
Per parietem loqui 829
Priuſquam aſſa ſit fa. 800
Prius quàm mactaris ibidem
Prius antidotum quàm 1039
Capra non peper. 398
Anulus aureus 278
In mari aquam quæ. 368
Vmbram ſuam metuere 214
Furari litoris har. 1014
Canem excoriatā ex. 515
Nudo ueſtimenta 182
Nudo mandas 694
Caput artis 1068
Gallos quid exceas 746
In aëre piſcari 181
Piſcem natare doces 867
Lupi alas 183
Boue uenari lepo. 136. 1049
Serenitati nubem 1046
Dum uirent genua 1044
Ceruus canē trahit 1407
Aquam igni miſcere 1039
a ber cum ſis ibidem
Elephantum è muſca 366
Ebur atramento can. 148
Exacta uia uiaticum 826
Qui ſeſe non habet, Sanum petit 302
Leonis exuuium ſup. 662
Cantherium in foſſa 236
Ex natali emor. facere 1176
Iocandū ut ſeria agas 147
Poſt rē deuoratam ra. 1196
Trabem baiulans 1149
Solem adiuuare facib. 1143
Tarditas conſilio adiu. 295
Caligare in ſole 586
Teipſum non alens 589
Mari aquam è foſſa 778
Mus non ingrediens 812
Ad menſuram aquam 572
Aliorū med. ip. 575. 146
Anus eriphus 655
Anus ſaltat ibidem
Anus cothonizat 830
In toga ſaltantis p. 573
Catulus ſaltat 643
Lucernam adhibes 567
Claue findere lig. 620
Cani das paleas 843
Vulpes bouem agit 604
Ante barbam doces 799
Daſypus carnes 230
Tute lepus es ibidem
Sydera addere cœlo 1015
Culicem colant 963
In pace Leones 1086
Smaragdus in luce 823
INANIS OPERA
Aſinum tondes 183
Ab aſino lanam 182
Vtrem uellis 160
Caluum uellis 662
Aethiopem lauas 177
Mortuum flagellas 179
Aquam è pumice po. 181
Mortuo uerba facis 184
Littori loqueris ibidem
Bulbos quærit 826
Aquilam uolare doces 186
Delphinum natare ibidem
Delphinum cauda li. ibidem
Nebulas diuerbe. 870
Aſini caput ne la. 805
De aſini proſpectu 145
Ad fractum canis 246
De fumo diſcep. 142
De aſini umbra 141
Harenam metiris 176
Harenæ mandas ſe. 177
De lana caprina 142
In aqua ſcribis 178
Reti uentos uenaris 179
Ignem diſſecare 177
Iſthmum perfodere 1045
In harena ædificas 178
Parieti loqueris 183
Cribro aquam hau. 178
In aqua fermentem fa. 177
Danaidum dolium 178
Dolium pertuſum 278
Fimo ſuffitum facere ibidem
Bos ad ceroma 179
Oenos funem 183
Nudus nec à C. uiris 182
Operam & retiam 1185
Sterilem fundū ne co. 1141
Eundem cal. o. pe. ind. 1053
In ſaxis ſeminas 177
Vtrem mergis 823
In aqua ſitire 113
Inter lapides pugnan. 112
Cauā Arabiam ſerere 435
Aranearum telas 176
Arare littus 177
E multis paleis 107
Ouum adglutinas 180
Penelopes telam re. 175
Oleum & operā perd. 178
Perijt ſus 1009
Ollam exornas 179
Ollas oſtentare 467
Quid opus erat long. 225
Nihil agere 875 & 1219
Cum dijs non pugnan. 139
Aſinus ſub freno 174
Apud nouercā queri 1080
Ferrum natare doces 178
Cauda tenes anguillam 186
Auſtrum perculi 369
Cui null. neg. cr. h. ad. 1102
Σκιαμαχῶν 1103
Milium terebrare 1120
Vacuam inhabitare 1112
In frigidū furnū panem 1114
Coruus albus 1120
Lapidi loqueris 185
Linum lino uellis 328
Surdo oppedere 176
Laterem lauas 176
Antericum metere 262
Lapidem elixas 176
Surdo canis 184
Vtrem cædis 180
Verberare lapidem 384
Impete peritum artis 633
Laborem ſerere 713
A lupi uenatu 782
Alienū arare fundum 743
Hylam inclamas 180
Hic finis nihil ad. 358
Hydram ſecas 378
Cotem alis 180
Cum coryco luctari 754
Cum dijs pugnare 176
Cum plurimum lab. 207
Cum laruis luctari 98
Canis 963
Vtre territas 246
Vmbra territas 246
Mari aquam addere 291
Inaniter aquā conſumis 181
Vndas numeras 176
In cœlum iacularis 186
In eodem hæſitas lu. ibidem
Voluitur luto dolium 1024
Vlulas Athenas 77
In ſyluam ligna ferre 291
Contorquet piger 183
Tranquillum æthera re. 179
Ventos colis 178
Vento loqueris 1138
Nugas agere 158
Actum agere 180
Aquam in mortario 437
Volantia ſectari 349
Vorſuram ſoluere 381
Saxum uolucre 545
Ex inanibus paleis 648
Fruſtra canis 185
Fruſtra currit 755
Milium torno ſculp. 704
In orbem circumis 504
Obturbas fruſtra 810
Memorem mones 78
Cancrum ingredi do. 921
Apud ſimum odorum 178
Inuitis canibus ue. 295
Inuitos boues plau. ibidem
Contra torrentem ni. 765
Contra ſtimulum cal. 139
Leonem larua terri. 246
Inanis conatus 923
Senis mutare linguam 101
Senis doctor 100
Herculei labores 724
Quaſi ſutrium cant 1051
Aſinus balneatoris 1051
Mare exhauris 922
Exurere mare 1082

Phrynici lucta 865
Muſcas depellere 911
Aues quæris 836
Humi hauris 720
Excubiarum cauſa ca. 301
Inſluit quod exhau. 502
E\ Tantali hortis 1028
Dentem dente rodere 605
Creſti pallium texere 996
Γῆρυαδου φυσᾶς 1009
Ver ex anno tollere 1082
DIFFICVLTATIS
Non eſt cuiuslibet Corinthũ adire 159
Nauigatio ad menſam 160
Non huc nauigatur ab honeſtus uiris 160
Non ſus quiuis hoc ſciet 819
Difficilia quæ pul. 318
Cum principe non pugnandum 946
Ire per extentum ſun. 566
Clauam extorquere 1006
Nemo malus hoc ſ. 819
Non omnibus conting. 965
Aegre ſed tamen con. 934
Aegre quidem ſed fac. 932
Præter Sybillam le. 1015
Centum plauſtri tra. 1037
Azanea mala 597
Capere prouinciam 545
Capere ciuitatem 1076
Omnes laqueos eff. 1076
Trabs in omnibus 1119
PROCLIVITAS
Currentem incitare 95
Bene plauſtrum percu. 232
Aui cinus exemplum 108
In planiciem equum 335
Muſteiæ ſenum 165
Calcar addere currenti 96
Vna ſcutica omnes 715
Lydum in planicicm 834
Sphæra per præcipi. 198
Vno digitulo 1057
Suade lupis 1042
In numerato hab. 1036
Tarichus aſſus eſt 526
Titio ad ignem 676
Maturior moro 1116
Olla lenticulam atti. 1119
Ignis ad turrem 874
Incitare currentem 927
Quam facilè uulpes 857
Tã in procliui, q̃ imber 1054
Tanquam de narthe. 1092
Mercator nauiga & expone 1086
Vna pertica 1076
Monitor adiuuat 232
Ignem ne gladio fodito 22
CONTRA
Cantherium infoſſa 236
In puteo conſtrictus 428
Nunc nucæ in arcum 37

Inuita Minerua 49
NVNQVAM
Cum nibas coccyſ. 806
Ad Græcas calendas 220
Cum mula peperierit ibidem
Plenilunio fiet 221
Per harma ibidem
Poſt homines natos 1080
Poſt hominũ memoriã 1181
SEMPER
Quoad uixero 940
NVSQVAM
Nec apud homines, nec in mari 1152
Vbi cerui abiiciunt cornua
In aphannis 780 (584
PENSATIO BEneficij, uel officij
Manus manum fricat 45
Botrus oppoſitus 774
Da mihi mutuum te 370
Senes mutuum fri. 307
Pro Delo Calauriam 1026
Fricantem refrica 308
Ferrum ferro aciitur ibidẽ
Eodem cubito 388
Eadem menſura 46
Par pari referre ibidem
Hoſtimentum eſt ope. 536
Pro bonis glomi 860
Vt ſementem feceris 333
Beneſactis penſare delicta 1203
MALVM CONDVplicatum aut renouatum
Ignem igni 77
Ignis non extinguitur 806
Oleum camino ad. 77
Oleo incendium reſt. ibidem
Hydram ſecas 738
Malum malo medica 76
Morbum morbo ad. ibidem
Lutum luto purga. 394
Pro cæco exoculatus 906
Præſtat uni malo 1014
Poſt Marathonpu. 1015
Lis litem ſerit 709
De ſumo ad flammam 1121
Litem parit lis 340
Eſt pylus ante pylum 663
Fallacia alia aliam tru. 176
Refricare cicatricem 260
Ilico hyems 1052
Tumultus poſt bellum 1025
MALVM MALE uiuatum
Fumum fugiens ignem 190
Euitata charybdi in ſcyllam incidi 189
Ne cinerem uitans 811
Cucurrit quiſpiam 814
MALVM aſſuetum

Callum ducere 747
Aſſueuit malis 957
Dies adimit ægritud. 366
Neq; enim igna. ſu. 958
Nota res mala 198
Vſus eſt altera nat. 1162
Scarabeo citius perſu. 1156
Aſſuetudo malorum 949
MALI RETAliatio
Neoptolemi uindicta 67
Termeria mala 66
Cedimus inq; uicem 864
Dedi malum & accepi 185
Qui quæ uult dicit 41
Eodem bibere poculo 334
INAEQVALIS penſatio
Ne uerba pro farina 600
Pro perca ſcorpium 597
Vmbra pro corpore 784
Palumbem pro columba 739
Pilos pro lana 332
Pro malo cane ſuem 865
Malum bono penſare 952
Diomedis & Glauci 73
Ad fractam canis 246
Conos artoxya 1000
Si uinum poſtul. pu. 597
In parte uel ignem 719
ALIBI DIMINVtum, alibi redditum
Claudis optimè 689
Non omnia poſſumus 529
Facta iuuenum 841
Marinam auditionem fluuiali abluit 802
Quod alibi diminutum 932
Subijce ſeni iuuenculam 861
Non omnis fert omnia tel. 1044
Senum cõſilia iuuenũ ſ. 841
FRVSTRATA ſpes
Coruũ deluſit hiantem 274
Theſaurus carbones 353
Bolus ereptus è faucib. 882
Murem oſtendit pro 738
Concupiuit aſſam 451
Ne per ſomnũ quidem 144
Aliena iacis 200
Larus parturit 346
Cephus parturit ibidem
Parturiunt montes 346
Lupus circum puteum 491
Lupus hiat 516
Aurificem te futurum 824
Quærens obſonium 580
Ne quære mollia 611
Deos inſequens lep. 804
Hic ſunis nihil 338
In ſpem fruſtratum 922
Inani ſpe flagrat 1024
Fluuius non ſemper ferit ſecures 1031

Spem pretio emere 134
Semper agricola in 682
Cretenſes ſacrum 754
Nucleum amiſi reliq. 694
Præuertit ancoræ 1026
In caducum pa. incli. 617
Fœdũ eſt & manſiſſe diu uacuumq; rediſſe 675
Non omnia euenium quæ in animo 738
Scipioni arundineo 617
DESPERATIO
Actum eſt 136
Nullus ſum 139 & 1211
Pinus in morem 647
Pericrunt bona 855
Ad reſtim res redijt 195
Suſpendio deligenda 381
Ad porcellum 872
A\ quinq; ſcopulis 777
Omnibus armis pr. 939
Tenuis ſpes 908
Auram bonam afflare ſperat ibidem
PRAETER SPEM bonum, aut malum
Coturnix Herculem 61
Omnia ſecunda 742
Homo homini deus 59
Deus ex improuiſo 38
Mercuriale 1114
Deorum manus 121
Negotium ex ocio 700
Faciunt ſpaceli im. 110
Euentus præter ex. 926
Mopſo Niſa datur 594
Glaucus poto melle 660
Inſperabilem uitam ui. 829
Lauares Peliam 713
Subitum remedium 928
Multa incredibilia 1150
MALVM VERtens bono
Nunc bene naui. 695
Laqueus auxil. ui. 1013
Bellum haud qua. 603
SVBITI INTERuentus
Mercurius ſuperuenit 1060
Lupus in fab. 930 & 1079
Etiam ſi lupi memini. 654
MAGNIFICA promiſſa
Aureus in olympia 312
Aureos montes pol. 347
Solidos è clibano 735
Charetis pollicint. 611
Album panem pinſo 779
Ariolari 847
Ἐπαύλια ἄλογα 1020
Modio demetiar 702
Verba impor. Her. 614
Alybantis hoſpitis 994
Heſperidum mala 1025
Ad pileum uocare 424

33

Cillicon bona 367
Nicoſtrati more 878
Sponde,noxa præſto 267
Ἔστιν ἐμοὶ μοι 1201
Montes frumenti 1181
καπνὸς 878
Theagenis hecatetum ibidem

VOTVM

Vilnam conting.mihi 225
Omne æs alienum cepe 810
Votum munificum 671
Alia dantur,alia neg. 926
Canis panes somn. 962
Etiam dormiens som. 815
Ne contra bo.op. 695
Adoraturi ſedeant 28
Non quiduis contingit quod optaueris 958
Quæcunq; in ſom.ui. 304
Qui amant,ipſi 527
Quid non ſies 636
Semper ſuperioris 861
Quæcunque mentiuntur ſomnia 304
Harenæ copia ibidem
Voti compos 930

SPES PERTINAX

Aegroto cum anima eſt, ſpes eſt 536
Spes alunt exules 738
Adhuc cœlum uol. 1041
Adhuc aliquis deus 942
Spes ſeruat 1054
Ab ipſa meſſe diſc. 1089
In herbis 1177
Tenuis ſpes 908
Auræ bonæ afflare ſperat ibi.

EXCELLENTIA, inæqualitas

Aquilam noctuæ com. 348
Cicadæ apem con. 332
Rana cùm locuſta 1092
Officere luminibus 1093
Roſam cum anemona 609
Acanthida uincit cor. 335
Cancros lepori con. 336
Teſtudinem pegaſo 332
Senecta leonis præ. 721
Victoria meliorum 239
Deteriorum victoria ibidem
Chorus maior & concinentior ibidem
Ius in manibus ibidem
Creſt pecuniæ ter 1186
Optima quidem aqua 1139
Bipedalis 1028
Camelus uel ſcab. 363
Crotoniatarum poſt. 547
Plus apud campanos 469
Aquilæ ſenecta,co. 362
Equis albis præce. 768
Cuilcem elephanti 739
Multis paraſangis 525
Teſtudinem equus in. 1055
Pica certat cum luſc. 332

34

Nihil ſimile 1044
Bubo canit luſc. ibidem
Si tanti uitrum 1034
Sedecim pedibus 833
Δὶς διὰ πασῶν 102
Tibiam tubæ comp. 332
Quanto aſinus præ. 746
Fluuius cum mari 368
Hirundō totos ſcœnos 1026
Hinnulus leonem 140
Mineruæ ſelem 381
Nihil ad Parme. 34
Poſt leſbium cantorem 246
Longe uicit 953
Nihil aliæ ciuitates 962
Indignus qui illi por. 224
Nec dignus qui me 929
Celmis in ferro 770
Aquila in nubibus 348
Manica 1047
Multi diſcipuli 846
Pedibus trahere 422
Solus ſapit 515
Formica camelus 207
Hercules & ſimia 843
Elucet egregia uir. 930
Nanus cum ſis cede 1208
Hæc potior 239
Corui luſcinijs 1022
Seruus ſer.præſtat 517
Antiquis debetur 953
Acarnici equi 1019
Inter cæcos reg. 836
Qui probus Athen. 997
Vnus multorum inſtar 929
Alabanda fortunata 455
Alpha penulatorum 538
Acceſſi & Heliconis opera 615
Ambroſia alendus 558
Gorgonem aggreditur 1019
Lydius currus 482
Ne caprea cōtra leonē 557
Monſtrari digito 388
Prodico doctior 1016
Quo properas 430
Alius alijs in rebus 938
Non omnia poſſumus omnes 529
Diuinum ſermonem e. 1076
Friuole ciuitates reliquæ ad Crotonem 962
Dij omnia poſſint 1093

DIFFERENTIAE

Δὶς διὰ πασῶν 102
Pilus in medio 1190
Longe,late; 345
Quiſquis is fuerit 931
Myſorum ac Phry. 549
Seiunctis ſunt Merræ 824
Quid diſtant æra lu. 150
Ingens interuallum 1035
Ne punctum quidem 1084
Valeat amicus cū intim. 147
Paſſillos rufillus 689

35

AEQVALITAS

Aequa concertatio 927
Ἴσον ἴσῳ 1107
Pari iugo 130
Pertinax contentio 915

VINCERE, & uinci

Palmam ferre 120
Solue currens 354
Extremum occupet 1041
Inuulner ab.at Cæ. 822
Αἰτόθεν κατάβαμε 844
Dare manus 368
Herbam dare ibidem
Harena cedere 369
Haſtam abijcere 349
Mea eſt pila 338
Quid niſi victis dolor 596
Victi non audent hi. 1036
Tolle digitum 820
Vita hominis peregrin. 1191

VICTORIA utring; triſtis

Flet victor 603
Teſta colliſa teſtæ 905
Victoria non incru. 926

NON SOLVS ILLE

Braſidas quidem 821
Multi Manij Ariciæ 706
Multiq; boniq; 241

SECVRITATIS & tutæ rei

In tranquillo eſt 458
Ad aſylum confugere 538
Ara 905
Arx 1163
Bonum eſt duabus niti anchoris 1152
Extra fumū & undam 1138
E' terra ſpectat naufra. 1202
Mortuo leoni & lepores inſultant 1132
Ne ſi ad Iouis quidem aulam 1192
Pyrrhi apes abigendæ 1159
Pugno tenere 1132
Tanquam ad aram 1161
Teſtudo intra tegmen tuta
In uado 51 (805
Duabus ancoris 36
In portu nauigare 51
Medus his non inſi. 715
Ociosus eſto 945
Chœnici ne inſideas 20
Thymbra uictitans 1071
Rem factam habere 136
Sarta tecta 1077
Hermionis uice 382
In terra pauperem 1018
Mœnia Semira. 1029
In tuo regno 289
In tuo luco & fano ibidem
Intra ſuas præſepes ibidem
Aliud cura 952
In diem uiuere 329

36

Ex tempore uiuere ibidem
Canis tanquam Delium 773
Porrectis dor.p. 314
In utroq; uis dormir. 313
Leporis uita 1035
In utrumuis dor.oc. 995
In dextram aurem 313
Halcedonia 612
Vita molita 1023
Equus me portat 276
Extra lutum pedes hab. 100
Extra periculum 931
Procul à pedib.equi 157
Extra telorum ictum 136
Porrò à Ioue atq; fid. 157
Poſt principia 157
Non uulgari ancora 1078
Quid achiuos ex turri 783
Quaſi mullus cani 1057
Mater timidi non flet 1094
Legatus nō cæditur neq; uiolatur 1117

CONTEMPTVS & utilitatis

Tineas paſcere 676
Homo triſtis 312
Ne crepitu quidem digiti dignum 1117
Concha dignus 765
Ne ligula quidem 1000
Tithymallus laco. 676
Semper me tales ho. 655
Incus maxima 740
Aquila non capit mu. 777
Elephantus non cap. 366
Cœnum barbaricum 1135
Caſſa glande 1198
Diobolares 1164
Fumus 1154
Fungus putidus 1195
Mithragyrtes non daduchus 1149
Nummo addicere 1137
Numus plumbeus 1197
Non magis quàm canē 1199
Nihil eſt aut nil cur.e. 1202
Aquila thripas aſpi. 367
Aquilam cornix pro. 801
Aſinus compluitur 776
Suiq; dcq; 151
Manum non uerterim 128
Quod non eſt opus, aſſe charum eſt' 1602
Vapula papyria 1057
Aſinus eſuriens neg. 638
Pili non facio 311
Quam curat teſtudo 677
Nauci non facio 311
Flocci non facio ibidem
Ne teruncium quidem ibidem
Fruſto panis 149
Nec uno dignus 312
Ne nūmus quidē plumb. 910
Ne umbram quidem 369
Ne allij quidem caput dd Ne

Ne terra quidem iuuit 806
Ne gutturn quidem 917
Ne ramenta quidem 378
Nihil sacri es 318
Nihil sanum ibidem
Homo trioboli 312
Exiguum oboli prec. 854
Ἀλφίζειν 1095
Holerum appositio 721
Syrorum multa olera 329
Huius non facio 311
Quatuor obolis 679
Tricæ, apinæ 93
Nebulæ in pariete 545
Trium literarũ homo 675
Vitiosa nuce 311
Etiam corcborus 277
Inter indoctos 487
Mandare laqueum 555
Mediũ ostendere digitũ ibid.
Minimo prouocare 871
Antehac putabam te habere cornua 800
Non pluris quàm si. 1078
Plumbeo iugulare 568
Hoc nouerã priusquã Thogonis natus est 1040
Locrensis bos 668
Scarabei umbræ 773
Bos homolõttorum 775
Septimus bos 293
Generosus ex cru. 559
Indignus qui illi calceos 929
Obolo dignus 1178
Vt luti bauli 1148
Titiuillitium 1138
Scraptæ 1182
Ficulna mens 303
Dupondij 312 & 854
Triobolares 312
Cassa nuce 311
Ne trunciũ quidẽ inf. 311
Attagen 986
Sale emptum mancip. 301
De lapide emptus 718
Siculus miles 860
Imi subsellij 918
Seruorum ciuitas 683
De fece haurire 376
Carica musa 333
Asinos non curo 1030
Pomarius Hercules 625
Malum Hercules 707
Leuidensæ munus 846
Cicernus Bacchus 610
Ollaris deus 876
Soterichi lecti 1049
Cecidus & buphon. 1045
Ficulnus 302
Ficulnus gladius 668
In foribus urccum 439
Ficum Mercurio 668
Merx ultronea putet 361
Numerus 498
Telluris omne 279
Abominandus scarab. 702
Minus de iskis laboro 732
Indus elephantus 344
Cocleare crescit 462
Connæ calculus ibidem
Incrtium chorus 684
Megarenses neq; 445
Rusticanum oratorem 610
E' flamma cibum petis 991
Myforum postremus 239
Caricus hircus 881
Indoctior philo. 604
Calabri hosp. xenia 880
Principatus Scyrius 246
Ciceris emptor 847
Cubito emungere 535
Canis uiuens ma. 991
Non est curæ hippo. 379
Non admodum muscas 1017
Alga uilior 17
Contemnẽtis inimicum 930
Indignus qui illi matulam porrigat 224
Contemnentis dicteriũ 925
Tanquam conchilium 663
Tragicus rex 586
Vterq; ambo 1031
Βαταναίοας 1020
Pannus lacer 524
Quis ipsus cepit 783
Inutilior blace 991
Nec utilis nec inutilis 801
Indignus quẽ aspiciat, carmi. Hom. 929
Extritum ingenium 689
Barbam uellere 555
Nihil cotio est 1027
Non pluris quàm simias 1078
Fumi umbra 533
Fulgur ex pelui 648
Oppedere contra to. 299
Dionis gry 319

DIGNITATIS

Canis digna fcde 596
Digna canis pabulo ibidem
Dignus obelisco 313
Digna cedro 997
Dignus Argiuo 313
Dignum propter quod 314
Dignus qui cum 314
Quauis re dignus 313
Regia uacuola 684
Batti silphium 432
Decernetur equa 990
Bos in ciuitate 821
Sapientum octauus 237
Columen familiæ 138
Vtranq; paginam fa. 587
Esto promus 1021
Iupiter aquilam ibidem
Glaucus comesa 999
Antiquior Codro 1026
Pro dignitate cu. 935
Myricam coronam 1026
Omnibus antecuer. 929
Cæcus & claudus 1079
Roscius 1128
Primas tenere 1024
Medic. multorũ instar 312
Aurea barba dignus 313
Iniurato credere 314

PROXIMIS utendum

Viam qui nescit ad ma. 646
Vt possumus, quãdo ut 320
Bona est etiam offa 553
Si non adsint carnes tricho cõtentos esse oportet ibid.
Aulœdus sit, qui citharœdus esse non potest 316
Si bouem non possis 654
Altera nauigatio 831
Præsentem fortunam 685
Quæ dantur 1015
Præsentem mulge 783
Quod adest boni 955
Extrema linea 1078
Quod datur accipe 1201

INCONSTANTIAE perfidiæ, ucrsutiæ

Ventorum statio 583
Panagæa Diana 689
Coturnus 69
Ἀλλοπρόσαλος 70
Duobus dominis seru. 270
Vnica filia duos parere generos ibidem
Chimæra 1202
De statu demigrare 1203
Lachryma nil citius arescit
Modo palliatus, modo togatus (1160 1138
Κεφαλόπους 860
Pedibus utrisq; claud. 879
Vtroq; nutans sententia 878
Venti campus 583
Φελλίνας 1106
Mutabilior metra 811
Chameleonte mu. 817
Proteo mutabilior 480
Polypi mentem 68
Mulieris animus 872
Euripus homo 364
Cnips in loco 766
Cothurno uersatilior 69
Aliud stans, aliud sid. 808
Duabus sedere sellis 269
Diuersarum partium 916
Duos parietes de. 270
Duplices uiros 736
De toga ad pallium 1078
Duodecim artium 735
Thessalorũ cõmentum 123
Phœnicum pacta 854
Locrense pactum 574
Thracium cõmentum 383
Hoc calciamentũ consuit Histiæus, Arist. ind. 815
Thraces fœdera 622
Quibus nec ara 905
Altera manu fert 316
Reparia zare 778
Maritimi mores 1098
Lingua iurauit 376
Punica fides 315
Græca fide ibidem
Non idẽ sunt scripturæ 860
Dædali opera 517
Admirabiles in ne. 614
Multa nouit uulpes 194
Magnus uersator 814
Simia non capitur laq. 384
Volaticũ iusiurandum 1020
Semper adfert lybia 890
Semper Africa nouũ 900
Verisimiliter men. 959
Lampon iurat per an. 993
Magis uarius q̃ hydra 70
Sisyphi artes 904
Pyrrhandri cõmentũ 798
Megaricum machi. 516
Vlyssium commentum 673
Vias nouit quibus eff. 674
Lybica fera 900
Αἰγυπτιάζειν 850
E' poculo perforato 818
Expedit habere 909
Si leonina pellis 859
Non chius, sed cius 359
Vespertilio 1155
Trochi in morem 1143
Fons Dodonæus 317
Μαγαδίζειν ibidem
Vtroq; claudicare 808
Protei more 818
Dextrum pedem 748
Multa noris opor. 705
Ex eodem ore frigid. 316
Ex se fingit uelut 1049
Obliquus cursus 639
Cantharo astutior 772
Castioticus nodus 374
Pardi mortem adsi. 554
Spondyla fugiens 906

MVTANDAE sententiæ

Palinodiam canere 363
Calculum reducere 209
Vertere uela, funem reuertere 364
Consilium in melius 935
Imitabor nepam 1006
Reprehensio cogi 927
Talum reponere 1173

MVTATI INstituti

Nuces relinquere 201
Longum ualere iussi 492
Rudentes & re. 803
Pro eleganti medico 835
De calcaria in car. 660
De toga ad pallium 1078
A' Dorio ad Phrygium 390
Maritimus cũ sis ne uelis fieri terrestris 843

Subito alius 1050
Vlyſſes pannos exuit ibidem
Sui diſsimilis 955
Ad bonam frugem 1074
Qui multum obſuit 1078
Circeo poculo 1167

FORTVNAE commutatio

Teſtulæ transmu. 434
Alia uita, alia diæta 343
Nunc pluit, & claro .283
Cum deo quiſq; &c. 755
Ipſa dies quandoq; pa. 282
Omnium rerum uicißi. 946
Multæ rotæ uol. 1042
Fortuna æſtuaria 875
Res in foro noſtro 863
Flos cinis 1116
Cataſtrophæ fabulæ 90
Bene natis turpe eſt male uiuere 1221
Vbi non ſis qui fueris 321
Ad priſtina præſepia 343
A' remo ad tribunal. 835
Dionyſius Corinthi. 64
Nemo moratiliũ omnibus horis ſapit 542
Pituna ſum 867
Fors domina campi 1181
Inter manũ & mentũ 1144
Multa in medio 1203
Mars communis 293
Circulus res mortal. 294
Victoria ἐτεοκλεὶς ibidẽ
Quod alius condiuit coquus aliter condiam 1007
Bona nemini ho. eſt 169
Oſculana pugna 1038
Per manus tradere 1075
De manu in ma. 655 1075

TEMPERANTIA

Zenone moderatior 400
Philoſophari 1170

INTEMPERANTIA, libido

Myconius uicinus 870
Vnico digitulo ſcalpit caput
Baceli ſimilis es 221 (317
Herniоſus uſq; ad gul. 1011
Batulus 232
Βαταλίσειν ibidem
Tibicinis uitam uiuis 502
Samiorum flores 663
Voluptas fœda 954
Sponſi uita 693
Melle teipſum per. 303
Samiorum laura 919
Samium comatum 920
Sardanapalus 904
Vale charum lumen 635
Leſbijs digna 709
Leſbiari 915
Corinthiari 1033
Lydus in meridie 623

Lydus cauponatur ibidem
Pepones 1003
Lydio more 708
Videre mihi labda 1003
Adonidis horti 30
Vt Corinthia uideris 902
Agathonia cantio 55
Summo digito ſcabere 318
Chalcidiſſare 772
Phicidiſſare ibidem
Siphniaſſare 860
Ἀλλοβιοφάγει 1052
ἧβῃ χαρῶν ἴσθμος ibidem
Αὐτολήκυθοι 1051
κλειτοφιλίαν 767
Cliſthenem uideo ibidem
Cleocritus 768
Sinopiſſas 784
Sus per roſas 903
Aries cornib. laſc. 880
Ἱππομανὴς 759
Caprarius in æſtu 623
Quæ ſub alis fiunt 482
E' Maſilia uenisti 966
Complura maſculi canis cubilia 704
Σχοινοξῶγες 317
Lentiſcum mandere 317
Peniciſſare 816
Πτερυγίζειν 799

MODESTIA moduq;

Noſce teipſum 265
In ſe deſcendere 261
Intra tuam pellem te 264
Ter abſtergere 265
Secum uiuere 262
Emungens acrius elicit ſanguinem 215
Furor ſit laſa ſæpe patientia ibidem
Bonus animus laſus grauius multo iraſcitur ibidem
Contrahere uela 1201
In tuum ipſius ſinum 264
Tecum habita 262
Efficimus pro noſtris 293
Manu ferendum non 745
Ita fugias ne prater ea. 188
Demittere ſeſe 925
Arabius tibicen 281
Ne uities muſicam 1025
Nihil minus expedit 899
Ne quid nimis 267
Dimidium plus toto 371
Vbi pauceris impera 1043
Domus recta 1068
Neq; Lydorum ea. 1066
Neq; peſs. neq; primus 1044
Funem abrumpere 215
Ne ſupra pedem cal. 377
Meſſe tenus propr. 262
Iucundiſſima naui 111
Iucunda uicißi. rerum 294
Iniqua petendum 499

Summũ cape, & me. ibidẽ
Paſtillos ruſillus 689
Arcus tenſus rumpitur 1086
Oportet agrum imbecilliorẽ eſſe quàm agricolã 1089

ARROGANTIA, iactantia

Mira de lente 1075
Sine incolumis red. 1096
Arcem è cloaca facere 1900
Gallus in ſuo ſterquil. 1044
Tollere criſtas 331
Attollere ſupercilium 328
Nauphracton tueri 700
Tollere cornua 331
Arrogantia non feren. 956
Sybaritici ſermones 1115
Tuo pede te metire 263
Vltra peram 856
Videberis me uidens planè Martem uidere 821 916
Hamaxiæa 778
Sophocles laudiceni 500
Μαχαλάζειν 263
Altius Oromedonte 1204
Ampullacea 1185
Ἀιζωνόδενδρη 1184
Baſilica facinora 1197
Campana ſuperbia 1140
Dea excogitauit 1162
Decumanum 1169
Laureolã in muſtaceis quærere 1175
Palmarium facinus 1169
Periſtromata cãpanica 1181
ψωμοδόκαι 1171
Pulchrum ſepulchri elogio 1158
Phaniæ iactura 649
Sybaritæ per plateas 478
Cleadis pleni 816
Ex academia 821
Ingredi iunonium 991
Summis unguibus 461
Cœlum territat armis 554
Ex uno multa facere 432
Cœlũ digito attingere 1031
Iouis ſandalium 645
Imperitius ſubligar 828
Faſtuoſus maximus 107
Tanquam argiuum cly. 663
Homo bombylius 617
De pulmone reuellere 853
Ipſe dixit 588
Auro loquente 801
Ne mihi Suffe. eſſem 568
Pennas nido maiores extendere 264
Ne ſutor ultra crepidã 214
Cæneci haſta 1003
Gigantiũ arrogantia 964
Magis ſibi placet 659
Hic Rhodus, hic ſaltus 802
Atticus in portum 380
Calliphanes 993

Bullatæ nugæ 882
Vino uendibili ſiſpenſa hedera non opus 601
Selliſare 1045
Diuinum excipio ſcr. 1076

PHILAVTIA

Non uidemus manticæ quod in tergo eſt 1117
Quod uolumus ſanctum eſt, 1117
Papæ Myxus 854 (1117
Amicus tragœdos æmulatur 880
Tragice loqui 472 & 575
Turpis luctantia 943
Ne magna loquaris 471
Argenti ſontes lo. 495
Fœnum habet in cornu 64
Colophonia ferocitas 420
Oleum in auricula 214
Fortuna reddit in. 949
Ab etcobutadis 814
Ne intra uestibulum 699
Aut minus animi 1022
Mendax atraphaxis 1032
Verrucis offendi qui tubera habet 264
Oleum uendere 214
Auris ſupina ibidem
Quæ quis ipſe ſicit 1150
Suum cuiq; pulchrum 86
Suo quiſq; ſtudio 951
Feſtucam ex alieno 363
Suus cuiq; crepitus 818
Ipſis placet 561
Pedere thus 906
In armis acciſſat 1020
Φιλαύτοι 156
Et me mater 1042
Teipſum laudas 640
Teipſum inſpice 1020
Patriæ ſumus 82
Multi te oderint 706
Sine riuali diligere 422

CONTRARIVM philautiæ

Non eſt beatus, eſſe qui ſe neſciat 1068
Ἀſωλ & πλὴν 798

MANSVETVDO

Mactata hoſtia lentior 562
Auricula infima 283
Sedens columba 859
Spongia mollior 283
Apio mollior ibidem
Oleo tranquillior ibidem
Mitior columba 872
Cera tractabilior 770
Pepone mollior 284
Mitior malua ibidem
Cinædo mollior ibidem

ASPERITAS, moroſitas

Inexorabiles 928 960
Ferreus aheneus 287
Verſatilis Artemon 987

Cornea fibra 287
Scytharum oratio 303
Pandelctias ſententias 997
Thymbra uiĉtitans 1071
Scabroſior leberide 781
Totus echinus aſper 691
Durus alloquijs 823
Echino aſperior 358
Corinthus & colli ſur. & uallibus depr. 546
Etiam quercus 1023
Agamemnonis hoſt. 582
Matiolæchus 1025
Ne moue feſtucam 812
A' laſſo rixa quær. 248
Difficilis uir 747
In durum & impla. 1051
χεφαβόλ@ 1038
Ολόσχοιν@ 1210
Scytha malus 1175
ψόφιοφόρη@ 988
ψόφι δίμμαι ibidem

OCCASIO

Repagula aperire 161
Ianuam aperire ibidem
Capere crines 1184
Occaſio premenda 946
Auſam quærere 161
Eximere è manu 994
Feneſtram aperire & ſimilia 161 & 876
Gladium dediſti 743
Tollenda mali oc. 956
Nunc tuum ferrum in igni eſt 1062
Non ſemper erit æſtas 1037

SVMPTVOSA

Hipparchi murus 1004
Cœna popularis 1196
Edax triremis 1178
In beato omnia beata 1193
Saliares cœnæ 1174

FRVGALITAS

Phormionis thori 693
Acolo non fico 1109
Μυσιαρχὶ ibidem
Allium in retibus 1115
Oliuam ne comedas 1119
Cilices imperatores 768
Vita doliaris 329
Scyon arrodens
Tanquam in phiditijs 665
Hecatæ cœna 1070
Thymbra uiĉtitans 1071
Salem lingere 906
Si caſeum haberem 835
Xenocratis caſeus 955
Aſpera uita, ſed ſa. 955
Salem & caſeum edere 1088

LVXVS ET mollicies

Indulgere genio 556
Vita macerata 330
Cura cuticulam 557
Pontificalis cœna 771
Pergræcari 1000
Semper Leontini iuxta 129
Thericlei amicus 807
Sale perunctus hic 822
E' clibano boues 1072
Theſſalorum alæ 124
Sapientia uino obumbratur 475
Sine Cerere & Bac. 530
Heterognathus 815
Siculiſſare 859
Ficus auibus gratæ 992
Aſini mandibula 805
Choreæ Ionicæ 216
Ionice ibidem
Matrẽ ſequimini porci 1147
Porcus Troianus 1190
Græco more bibere 315
Decempes umbra 831
Ventres 672
Venter auribus caret 674
Ventrem mihi obijcit 626
Vtres Thylaci 1104
Methyſcotabi 1107
Mûrus 1109
Pireus non fert uaſa inania 1110
Bos in ſtabulo 1112
Herculani lecti 1117
Abronis uita 543
Epiſcythiſſare 496
Sybaritica menſa 476
Syracuſana menſa 478
Vixit dum uixit 855
Nauiges in Maſſiliam 532
Teneri calidis baln. 748
Amazonum cantilena 431
Amphidromiam agere 1013
Ex amphitheto bibere 1010
Maſchalam tollere 638
Vinum ſenem etiam 497
Vinum caret clauo ibidem
Coronam quidem 460

LAVTITIAE

Iouis cerebrum 254
Iouis lac 1124
Deorum cibus 337
Attica bellaria 532
Herculana balnea 519
In cotyla geſtaris 714
Υπαμπαζῶ 618
Ματτυάζου 619 & 1025
De lautitijs 934
Mellis medulla 631
Optimũ condimentum fames 643
Afra auis 900 (
Anima & uita 527
Coturniſſare 768
Dubia cœna 549
Lydorum earicæ 624
Qui poſſum ab hoc 429
Thaſium infundis 906
Nectaris flos 254
Veneris lac ibidem
Cœna popularis 1195
In leporarijs 1147
Non ab Hymeto 1142

FAMES

Fames & mora 669
Miſerrimũ ſine mori 871
Moleſtus interpel. 952
Ceſtreus ieiunat 129
Non interpellandus famelicus 923
Ventre pleno melius 908
Etiã bellũ deuorares 1022
Manduces 1194

FESTINATIONIS

Nauibus atq; qua. 167
Citus quadrigis ibidem
Iouis quadrigis ibidem
Equis albis præce. 167
Talaria induere 93
Citius quàm aſparagi coquuntur 899
E' ueſtigio 1096
Celerius quàm butes 622
Simul & dic. & c. 194
Duobus pedibus 242
In foribus adeſſe 485
Velis equiſq; 196
Vir fugiens haud 387
Ocyor accipitre 924
Pegaſo uelocior 1016
Salamĩnia nauis 798
Parit puella 633
Ignem palma 719
Aphya ad ignem 460
Ne nimium calidum 578
Intra ſeptimam 716
Prius quàm gallus iterũ 914
Viuit, incende ignem 674
A' ſubeunte portum 782
Matura ſatio 366
Prior occupat 945
Sacra celerius ab. ibidem
Lupinum potum 624
Vt canis è Nilo 369
Duobus clauis figere 243
Abroßoũ 694
Alienis uti ſoleis 1156
Criſonem l meræum præcurrere 1134
Quantũ pedibus potes 1133
Neq; remi neq; uenti 832

FESTINATIO præpropera

Qui ninium properat 855
Canis feſtinans 465
Ante victoriam 290
Ante lentem augere ol. 739
Aeſtate penulam de. 405
Muſcum demetere 779
Stimulus omphacif.
Præmonere uena. 844
Odi puerulos 1007
Non ſtatim finis 1081
Feſtina lente 406
Citius quàm formicæ papauer 1196
Dædaleum remigium 1199
ἀνδραπαιδεύς 1007
Ante pilos ſapis 799
Imberbis ſenes docet ibidem
Ergini cani 814
Vno die conſeneſcere ibidem

TARDITATIS & cunctationis

Nemo nos inſequitur 819
ὠδὶ θυμὸς δέλεαρ@ 913
Plenilunio fiet 221
Per harma ibidem
Agones 1196
Gralatorius aut teſtudineus gradus 1199
Μελλονικὰν 1154
Τρεχέδειπν@ 912
Romanus ſedendo 383
Feſtina lente 406
Pedetentim 415
Matũ ferendum 745
Placide bos 416
Caudæ pilos equinæ uellere
Tacito pede 416 (339
Non ſtatim decernitur 928
Celerius elephanti 344
Bunas iudex eſt 618
Acciſſæi luna 572
Laconica luna 572
Machinas poſt bellum afferre
Sero uenisti 1039 (738
Cuculus 1087
Quiſquis tarde uenit 1096
Coruus aquat 763
Profectus ad apa. 823
Poſt feſtum uenisti 361
Callipides 247
Diu delibera 1019
Annus eſt 366
Sic eſt ad pugnam 690
Ad aras 919
Amæa Azeſiam 645
Ζορορολόγημ@ 912
Hercules hoſpitatur 992
Expecta bos 834
Expecta anus filium meum te oſculaturum ibidem
Hyperberetæa 714
Inter cæſa & porre. 143
Quæ ſero conting. 923
Myſorum ultimus 259
Interuallo perit fames, & optimè perditur 824
Summis ingredi pedibus 1033
Pulmo prius uemiſſet 1077

SALVBRITAS

Crotone ſalubrior 346
Cucurbita ſanior 752
Valere pancratice 674
Sanior es piſce 1060
Tria ſaluberrima 1055

INSALVBRITAS

Ιοβακάζου 714
Qui mori nolit Sybari ante temp

49

tempus 112
Herculanus morbus 541
Herculana ſcabies ibidem
Senectus ipſa morb. eſt 607
DIVTVRNVM
Et nati natorum 738
Menia columna 1167
HAEREDIPETAE
Si vultur es, cada. 273
Eidem inhiantes teſtamento 926.
SENIVM PRAEmaturum, aut mors
Præſtat canem iritare quàm anum 1143
Vno die conſeneſcere 814
Seniũ accelerant mala 958
Erigitis cani 814
Præmatura mors 926
LONGAE VITAE
Neſtorea ſenecta 256
Vltra penſum ui. ibidem
Vltra catalogum 856
Vltra linum 256
Cornicibus uiuacior 255
Heſiodi ſenecta 641
Tithoni ſenecta 256
Phœnice uiuacior 437
Sibylla uiuacior 997
Facies tua cõputat an. 627
Alterum pedem 435
Viri ſenis aſtaphis 670
Mature fias ſenex 100
Mala ſenium accel. 458
Sexagenarios de ponte 202
Vitiat lapidem 784
Mors optima rapit 942
In ſola ſparta 1026
Fatale ultæ tempus 942
Senex bos non lugetur 682
Viuum cadauer 533
Danace 921
Epimenidium corium 1020
Idem aecij quod 398
Viro ſeni maxillæ 600
Effoeta ſenecta 954
Limen ſenectæ 710
Seneſcit bos 821
IVVENTA
Iuuenta uiribus pollet 391
Iuuenari 1004
VITA HOMInis miſera & breuis
Homo bulla 508
Spithama uitæ 479
Temporis punctum 509
Optimum non naſci 511
Dimidio uitæ 418
Fictilis homo 721
Stuppa ſeniculus 693
Vita moralis breuis 959
Ephemeri uita 1021
Vt herba ſolſtitialis 1177
Salillum animæ 1197

50

PRVDENTIA ſenilis
Vetulo cane latrante 123
Multorum Iouis ſe. 1016
Annoſa uulpes 380
Eum auſculta 122
Τὸ ξυνὸν ἄνευ ibidem
Anus ſubſultans 656
Prudentia ſenum Homerici uerſus 946
Aetate prudentior 944
Sine cortice nabis 320
Senum prudentia 946. 960
Seneſco ſemper ali. 328
Moderator nego. 949
PRVDENTIA
Mus non uni ſi. antro 1196
A fronte ſimul 746
Alter Ianus 1022
Sapiens diuinat 1110
Non oportet hoſpitem ſemper hoſpitem eſſe 1159
Homo Thales 904
Acetiũ habet in pectore 514
Sapiens non eget 1150
In holmo cubabo 666
Perendinum uentum 873
Tanquam de ſpecula 1195
Amyris inſanit 500
Non pluit, &c. 576. 1056
Leſbius prylis 919
Timidi mater non flet 1904
Qui bene coniiciet 523
ALIIS SAPERE
Alijs proſpiciens 932
Facilè cum valemus 256
Quarta luna nati 63
PRVDENTIA coniuncta uiribus
Conſilijs ſimul &c. 954
Prudẽtia cõiuncta uirib. 933
Imperator bonus & idem robuſtus miles 960
INSTANS
Ante pedes 902
In manibus eſſe 902
ANCEPS ET dubius
Neceſſarium malum 197
Nec cum malis 659
Polypi caput 405
Gaudium dolori iun. 958
Plus aloës 330
Quid primum aut ult. 473
Etiam capillus unus umbram habet 848
Ad utrumuis paratus
Vtroq; nutans ſen. 878
Volens nolente animo 646
Nolens volens 139
Mala bona 198
Vnica filia duos 270
Inter pueros ſenex 1018
Aut cucurbitæ flo. 638
Aut Plato philoniſſat 644

51

Aut oportet trahere 775
Oportet teſtudines 392
Aut mortuus eſt 393
Aut quinq; bibat 491
Excubias agere, aut 716
Quocunq; pedes 394
In triuio ſum 96
Ancipitis conſilij 931
Ancipitis animi 924
Haſta caduceum 722
Vtrunq; 1014
Delphicus gladius 521
Iiſdem è literis 836
Qui nocere poteſt 945
Nauis aut galerus 700
Tertium caput 920
Triceps Mercurius 921
Pſecas aut ros 688
PERPLEXVS
Ventus neq; manere 571
Auribus lupum 197
Hæret in uado 1034
Gangamon 1103
In aqua hæret 187
Nunc meæ in arctum 37
In puteo conſtrictus 428
Perplexus 855
Perplexus, ani. conſt. 928
Ne Execeſtides quidem 611
Labyrinthus 712
De gradu deijcere 158
De poſſeſſione deij. 794
Peribis ſi non fec. 1049
Nec currimus, nec remigamus 1148
Nec caput, nec pedes 1197
DECRETVM
Murus aheneus 706
Domeſticus teſtis 493
Nullus dies omnino 1194
IN DEPREHENSOS
Folio ficulno 186
Medius teneris 186
Decipula murem 835
In laqueos lupus 380
In area latitas 837
In eaſdem anſas 428
Laqueus laqueum 801
Laciadæ 713
Hinc illæ lachrymæ 147
Vbi cognitum eſt 956
Hæc Helena 147
Culleo dignus 1161
Hydrus in dolio 965
Tempus omnia reuel. 537
Cuculus 1089
METVS EX conſcientia
Fures clamorem 106
Lupus aquilam fugit 646
Lupus ante clam. ibidem
Conſcientia mille te. 402
VINCVLVM inſolubile
Vulcanium uinculum 671

52

Herculanus nodus 338
VLTIO MAlefacti
Canis uindictam 288
Ornatus ex ſuis uirt. 162
Reperit deus nocen. 598
Sero Iupiter diph.
Semper uirgines furiæ 682
Mali bibunt impro. 708
Sus acina dependens 822
Placidæ 988
Hipparchorum tabulæ 721
Habet 842
Longæ regum manus 75
Scarabeus aquilam 882
Promeri canes 547
Ciſſamis Cous 769
Improbi conſilium 779
Ibyci grues 349
Dij laneos habent 359
Oetæus genius 876
Aderit Temeſ. ge. 66
Adraſtea Nemeſis 607
Ad deorum aures per. 614
Bos laſſus fortius 51
Euenit malo male 929
Salis onus unde uenerat illuc abijt 301
Habet & muſca 842
Ductus per phratores 880
Inuitus Iupiter 714
In tergore bouis 837
Ineſt & formicæ 573
Stultus qui patre ceſo liberis pep. 391
Nunc dij beati 631
Super te hæc omnia 1013
Anus ſimia ſero 569
Boliti pœnam 461
Vel capra mordet 341
In me hæc cudetur 65
Ob textoris erratum 1032
Auriculam mordicus 1204
Qui prior leſit 1202
Sortem & uſuram perſoluere 1128
Aeſopicus ſanguis 616
Deus ulciſcetur 945
Flagitiorum turpis 953
Virum improbum 339
Male parta, male 301
Mala proditio 708
Malis ter mala 817
Miſeram meſſem 910
Canis ſeuiens in la. 1011
Canis peccatum 817
Fortis in alium ſor. 965
Ne ſpina quidem unl. 869
Sui cuiq; mores 543
Fumantem naſum 852
Vindictæ turda 940
Vitandæ potentum of. 957
Aratro iaculeris 638. 1049
Dulce pomum 1060
Sero molunt deorum 1058

dd 3 MET

METVS POENAE
Funiculum fugiunt 106
Metus infamiæ 941
Manum de tabula 128
Abſq; baculo ne 830
Cautus enim met. 1005
In tempore cauenda 946
Sanioru mala 1004
Volam pedis oſtende 1187
ὡσφῦαλγεα 988
ALIENA A RE
Nihil ad uerſum 205
Nihil ad fides 206
Nihil ad Bacchum 351
Mira de lente 1075
Quid ad farinas 869
Alia Menceles 736
Neq; cœlum, neq; terrã 105
Quid ad Mercurium 783
Ego tibi de allijs 824
Falces poſtulabam 471
Extra chorum ſaltare 616
Vltra ſepta tranſilire 402
Extra oleas ſertur 460
Incita equum iuxta 1059
Haud contra hoſtium
Nihil ad rem 955
Meos corymbos 784
Omiſſa hypera 728
De curru delapſus 498
Me mortuo terra 150
Mihi iſtic neq; ſcritur 261
Non luctu ſeã remed. 942
Χορχᾶδι 1181
Reſpublica nihil ad muſicum
Quãm in tragœdia comici (1155 1199
ALIENA CVrantis
Bellum Cononi curan. 800
In alieno choro 487
Ne depugnes in 922
Quæ ſupra nos 257
Aedibus in noſtris quæ prãua aut recta 261
Vtere curru, de aſinis nihil laborans 899
Stultior Morycho 677
AD REM PERtinentia
Hunc in regionem 695
Ipſum oſtij limen 801
Rem acu tetigiſti 561
Aedibus in noſtris 761
Ipſi curandum 714
Omiſſis nugis rem 941
Ab unguibus incipe 1121
Pedem conferre 1077
LACESSENTIS
Arietem emittit 495
Cominus atq; eminus 169
Non ut prior Ledam 1012
Nunquam enim meos 650
Omni conatu in. 926
Pugnis & calcibus 738
Tangere bulcus 268
Temulentus dor. 878
Tbunniſſare 622
Irixare crabrones 55
Vnguis in hulcere 260
Vt lupus ouem 1134
INSIDIAE
Βυαροδομλαγψ 100
Canis ad cibum 1112
Cauentis clanculariasinſidias 122
Δόρε & ἵππε 1007
Ineſcare hominem 507
Oportet omnibus eo. 810
Tragulam injicere 675
Ab tranſenna cibum 1084
In tranſennam inclu. ibidem
Pulchre fallit uul. 1073
Cuniculis oppugnare 1126
Punicis malis omnibus granũ aliquod putre ineſt 811
ψαλάγξια 589
CONIECTVRAE
Leonem ex ungui. 355
E fimbria textum ibidem
De guſtu cognoſcere ibidem
De fructu arborem 335
De facie noſſe 369
Aethiopem ex vultu dijudicare 355
Cauda de vulpe ibidem
Ex fronte perſpicuum 533
Ex habitu bonum ui. 941
Ex ſtipula cognoſcitur 388
E culmo ſpicam 1008
E cantu dignoſcitur 1011
Effœminatorum etiam oratio effœminata 681
Stellis ſignare 210. 85
Obelo notare 210
Vnus homo non facit ciuitatem 307
Multis hirundinib.op. ibidem
Ex uno omnia 108
Domi coniecturam 390
Prima facie 370
Cribro diuinare 378
Signum bonum aut 804
Vna hirundo non fa. 307
Omnibus ueſtigijs 1010
Qui bene coniiciet 523
Certum proſpicio 945
Rem acu tetigiſti 561
Scopum attingere 384
Crepitu probabis 1016
Qualis uir talis oratio 249
E pelle apparet 836
Vanæ coniecturæ 945
Protinus apparet 1009
Leonem uidere 874
Mortuos uidens 870
Mortuus per ſomnium 990
CALVMNIA
Sycophanta 524
Theocrines tragicus 1029
Albo rete aliena 902
Sycophantæ morſus 404
Argiua calumnia 820
Boliti pœnam 461
Cydi pœnam debet 766
Chius 1014
Pattacione calum. 741
Crater litium 993
Fruſtra Herculi 606
Samij mores 1095
Abyderi ibidem
Falſum probrum 1174
Hoc municeps aut uicinus nunciauit 1162
OBTRECTATIO & maledicentia
Mortui non mordent 87
Mortuis non conui. 959
Cum laruis luctari 98
Iugulare mortuos ibidem
Non impetum lingua 516
Tuis te pinguam colorib. 162
Sphæram inter ſe 760
Infixo aculeo 31
Vulgus ſuſpicax 952
Pellem caninam 537
Vtilitigator 601
Zoili 567
Archilochum teris 963
Dente Theonino 473
Carpet citius 185
Genuino mordere 474
Κρώζειν 238
Deniata charta 879
Hipponactium præ. 474
Archilochi patria ibidem
Etiam in deorum 992
Archilochia edicta 474
Plauſtra conuicijs 298
Naues onuſtæ con. 331
Morſus aſpidis 755
Hyſtricis ſeta 1022
CAVSA INDEfenſa
Heteromoliæ cauſa 721
Deſerta cauſa 218
Ne de lite pronun. 745
Haud impune uin. 491
Ἐρημοδικία 219
Deſertam uincere, capere, accuſare ibidem
CARPENTIS ſeipſum
Domeſticum theſaurum 249
Propria uineta cæ. 261
Quò prætergreſ. 949
NECESSITAS
Neceſſitas magiſtra 1124
Nemo cogendus of. 953
Fatum ineuitabile 948
Fatum immutabile 944
Fatis adactus 949
Fatis imputandum 925
Diomedea neceſſitas 342
Ingens telum neceſ. 304
Feras, non culpes 173
Quod factum eſt 322
Tranſuerſum agere 675
Vocatus atq; nõ uocã. 501
Ne dij quidem à morte liberant 944
Mors omnibus 937
Omnia eſculenta 691
Lepori eſurienti 873
Viro eſurienti ne 836
Adactum iuſiurandum 782
Volentem bouem 992
Nemo cogendus am. 928
Officium ne colloc. 936
Neceſſitas moleſta 1162
Vadimoniũ deſerere 1172
Sontica cauſa 1184
TRISTITIA letitia
Irriſibilis lapis 381
Sinapi uictitat 1085
Animus habitat in au. 1088
In antro Trophonij 259
Harmodij cantile. 722
Arginos uides 986
Admeti nenia 602
Arcãũ annuliũ ne geſtato 22
Cor ne edito ibidem
Mutare ueſtem 1173
Ne ſi ad Iouis quidã aulã 1192
Suſtollere manus 1159
Canere de telamone 820
Litycrſam cantionem 853
Tragicum tueri 375
Tauricum tueri 909
Atrei oculi 648
Tiranicus aſpectus 622
Cepas edere 772
Superatus es à gal. 1020
Triſtis ſcytale 456
Arcopagita 356
Erynnis ex tragœdia 1022
Ne ſis patruus mihi 545
Frontem exporrigere 323
Magis gaudet 917
Feſtiuus ſermo 946
Contrahere ſuperc. 857
Sanguine flere 554
Sarone magis nau. 797
SOLICITVDO
Tantali lapis 678
Σωβρυ βλέπε 462
Mens eſt in tergoribus 462
Animus eſt in co. 905
Similes uidentur ex 1009
Arctum annulum ne ge. 22
Cor ne edito ibidem
In uia ne feceris 38
NVNTIVS letus
Haud annuncias 737
Prouoluitur ad miluiũ 864
Quid tibi Apollo 656
Vulcanus tibi'nat. 385
Siren amicum 654

MINANTIS

Aeacidinæ minæ 1194
Ferrum & flamma 1180
Igni ferroq; minari 1139
Et meum telum 110
Si tibi machæra eſt 682
Φαιδόνυμα 824
Complurium thrioriũ 401
Ollam alere 868
Calcar tollere 464
Qui paratus ad re. 923
Ne mihi uacuam 1028

VEHEMENTIA

languor
Oeſtro percitus 666
Non contis aut ram. 1108
Πυῤῥιχίζειν 915
Martem tueri 821. & 916
Pyrrichen oculis 915
Vehementer cupien. 930
Manum habere ſub 707

AMOR

Caunius amor 773
Liberorum amantior 570
Iniuria ſoluit amorem 1131
Manſum ex ore 1206
Medullitus 631
Omnes intus 1186
Vt lupus ouem 1134
Vt Phrygius amauit 1190
Ceſtum habet Ve. 770
Ex aſpectu naſcitur amor 108
Adamantis tenere 923
Paruus ſemper tuus 633
Aureæ compedes 540
Muſicam docet amor 1071
Capite geſtare 1113
Qui non zelat 1116
E Creta raptus 1061
Iynge trabor 1094

AMICITIA

Amicus non cogendus 928
Amicus fidus 953
Amicitia ſtabilium 922
Amæ tanquam oſurus 442
Amantium ire 937
Amici mores noueris, non o-deris 592
Nouos parãs ami. 812
Non potes tethidem ſimul & Galatéam amare 867
Vnus deus & plu. 835
Neq; nulli ſis ami. 870
Ne cutuis dex. inij. 22
Nemo ſibi naſcitur 1116
Amicorum cõmunia oĩa 18
Demanu in ma. 655. 1075
Amicitia æqualitas 59
Amicus amico 127
Amicus magis ne 481
Naeru & Charrilone 859
Qui circa eadem ac ſi 55
Selem & menſam ne. 1231
Intemperſtiua beneuol. 295
Præſtat habe acer. 1035

Non ſunt amici qui 526
Multas amicitias 424
Abijt & taurus 49
Vbi amici, ibi opes 129
Vſque ad aras ami. 765
Amicorum eſt mo. 929
Animo egrotanti me. 761
Ἀμφιβαλὲς ἔχειν 1009
In ære meo eſt 289
Syncretiſmus 35
Conciliant homines 441
Cum amico non cer. 954
Cerui in amicitia 1031
Amicus lingua 808
Felicitas multos habet amicos 842
Oculis ferre, in ſinu, in capite 1225
Felicium multi cog. 756
Menſa communis 231
Panis fractio ibidem
Ad felicium latus inflect. 126
Nauigare cũ felicibus 127
Tempus arguit amicũ ibidẽ
Ne rebus proſperis mihi uenias ibidem
Feruet olla, uiuit ami. 196
Ex ſinu illius 1167
Χρῶσι καὶ κτῶσι 1200
Ipſis & chijs 1154
Vultu ſæpe leditur 1160
Sal & menſa 1174
Phitoieſſius crater 1124
Salute tenus amici 808
Πολυφιλία 870
Amicus certus in re incerta cernitur 1069
Olle amicitia 196
Viri infortunati procul amici 673
Plures adorant ſolem 800
Ad felicem parietem deflecte re 126
Nudæ gratiæ 638
Sapientes tyranni 862
Amicitias immor. 1074

ADVLATIO

Mercenarii præcon. 1169
Saluete equorũ filiæ 1149
Verbis coquinarijs 1155
Ἀναλλαγὴ 992
Θωπλαγὴ ibidem
Χαριγλωσσία 861
In oſtio formoſus 881
Pithon formoſus 871
Refutantis laudem 922
Μεγαλοβλαγ 1118
Haud quaquam diſſ. 439
Cũra eſſe quod iu. 1005
Herculana ſcabies 540
Picum cupit 492
Defera comediſti 615
Demulcere caput 741
Blandius alloqui 928
Cauda blandiri 993

Præſtat habere 1035
Benignior pellace 1011
Lenale muſſum 328
Χρυσόλογος 191
Io Pæan 541
Polycrates matrem 640
Ipſe ſemet canit 588
Magis ipſe Phryx 658
Pulchre dixti 392
Climacides 1047
Gloſſogaſtores 1091
Conſeſſus in talario 1201
Clemens laniſta 1200
Ex cohorte prætoris 1191
Gallonius 1160

IN DELITIIS

Porcellus acarnanius 516
Mus albus 627
Melitæus catulus 811. 1052

ODIVM

Odium agreſte 444
Odium Vatinianum 488
Odium nouercale ibidem
Oderint dum me. 692
Odit cane peius ibidem
Empedoclis ſimultas 613
Ἀστυνόμ & πόλεμος 813
Archidamicũ bellum 803
Cui iſta arrident 912
Ne uia quidem eadem 469
Fratrum inter ſe iræ 92
Ira omnium tardiſſimè ſeneſcit 172
Cui placet obliuiſcitur, cui dolet meminit ibidem
Ate, litæ 273
Et Scelij filium abominor 1153
Non magis quàm canẽ 1199
Vt lupus ouem 1134
Principum fauor 947

IRA

Lucernam accendere poſſis 1192
In fermento iacere 718
Fluctus mutus 1101
Iracundior Adria 1111
Demiſſis auriculis 1113
Mordere frenum 165
Mordere labrum 914
Tacite ſtomachari 949

INVIDIA, emulatio

Cognatio mouet inuidiam 1150
Eſurienti ne occurras 1187
Inuidus uicini oculus 739
Figulus figulo 519
Inimicus & inuid. 739
Vnicum arboſculum 463
Vna domus non alit duos cãnes ibidem
Zoili 567
Edentulus uetcen. 734
Expertes inuidentiæ 109

Iactantiæ comes 957
Turpe ſilere 626
Optat ephippia 238
Fertilior ſeges in ibidem
Præſtat inuidioſum 1059

DIFFIDENTIA

Pauper diuiti dans pet. 134
Mali viri munera inutilia 133
Ne fidei credendum 217
Rara fides 808
Simul & da & accipe 655
Nemini fidas 420
Fiducia pecuniæ 808
Confringere teſſeram 390
Non perſuaſeris, etiã ſi perſuaſeris 640
Nec Mercur. quidem credederem 1114
Cæca dies, oculata 317
Oculatæ manus ibidem
Pluris oculatus teſtis unus quã auriti decem 613
Quot ſeruos habet 501
Hoſtium munera non 133
Homo homini lupus 60
Etiam ſi Cato dicat 1083
Lydus oſtium mouet 623
Tuam ipſius terram 143

FRAVS AB amico

Κύλλῳ πόρπιλλειν 1124
Vallus ultem 463
Canis mendico 1021

DILIGENTIAE

Adamuſim 223
Thynni more 843
Iuxta melam 860
Ad unguem 223
Ἀγονυχίζειν 926
Refingere 223
Recoquere ibidem
Ad libellam debere 1162
Funiculũ ad lapidem 1157
Factum tranſactum 1187
Pleno gradu 1208
Somnum non uidit 1198
Plutcum cedere 881
Demorſos ungues ſa. ibidem
Ἀναπεμπάζειν 914
In quadruũ redi 376
In nocte conſilium 468
Vltro citroq; 151
Ruminare neg. 914
Fixis oculis intueri 687
Τοῖχον βλέπειν 820
Inoccipitio oc. gerere 805
Vnum ad unum 468
Incudi reddere 223
Rueris ſons 615
Ithorus 989
Caput ſcabere 881
Ariſtophanis & cle. 297
Olet lucernam ibidem
Non una manu cap. 1075

61

Metiri digitis 1088
Homini diligenti 1079
Arator niſi incur. 1088
Non nauiges noct. 1027
Somnus abſit ab oc. 662
Neq; quantum luſci. 688
Succiſiua opera 423
Vel acum inueniſſes 903
Grues lapidem de. 875
Frons occipitio 84
Arripe negotij 926
Mihi curæ 951
Mihi iſtæ curæ 962
Ex perpendiculo 1108
Folia cadunt, poſt cadent 119
Tranſuerſum unguem 192
Digitum tranſuerſum 190
Puncto non diſcedere 191

ASSIDVITAS

Minutula pluuia 119
Aſſidua ſtillacauat lapidē 797
Tempus longū uit. lap. 784
Bis ſeptem plagis 593
Dicendo dicere di. 242
Latum unguem 196
Nocte dieq; 168
Taurum tollit, qui uitulum tulit 94
Velut umbra ſequi 910
Ne altero quidem pede 388
Saxum uolutum non 833
Multis ictibus deijcitur 339
Exercitatio poteſt oia 473
Ne genu quidem flect. 429

INDILIGENTIAE

Princeps indiligens 937
Si quis iuxta ciuitatem 995
Malus ianitor 1016
Phani oſtium 644
A limine ſalutare 370
Vt canis é Nilo 369
Per tranſennam in. 744
Per nebulam, per cali. 145
Moriendum priuſquā 1159
Per ſatyram 1130
Summo pede 1170
In tranſcurſu 1058
Summus labijs degu. 371
Summis naribus olfa. 393
Extremis digitis 371
Primoribus labijs 370
Molli brachio 168
Suſpenſa manus 1040
Compreſſis manibus 414
Pulmo prius ueniſſet 1077

SOMNOLENTIA

Endymionis ſom. 765
Vltra Epimenidem ibidem
Salem uehens dor. 801
Non decet principē 649

OCCVPATIO

ocium
Nec ad aures quidem 863
Nullum otium ſeruis 487
Feſtum multas habet 363

62

Vinacula tyrrhena 1019
Cum licet fugere 637

IVSTITIA

Aequa lance 193. 587
Radamanthi iudicium 684
Orphica uita 1136
Rectam inſtas uiam 1196
Virtus ſimplex 1138
Partitio non præſū. 867
Iuſtitia in ſe uirt. 522
Homines frugi 475
Exigua res ipſa iu. 439
Trutina iuſtius 587
Iuſtitiæ oculus 988
Iuſtitia iuſtior ibidem
Mars rex 986
Bochyris 642
Eadem penſare truti. 193
Rhamnuſius 854
Prienenſis iuſtitia 864
Rectam ingredi uiam 844
Dum clauum rectum 740
Ad ærugiſim ap. 223
Ne moueto lineam 373
Ex æquo partire 1020
Aequalitas haud 1022
Quæ non poſſidet 826
A ſacris abſtinendæ 943
Nemo quenquam ire 847
Zalcucilex 714
Hæc iuſtitia 822
Dat ueniam coruis 857
Quod alijs uitio uer. 941
Vrbanus nihil æq. 815

INIVSTITIA

Stateram ne tranſgrediaris 20
Malum lucrum 807
Fabarum arroſor 1100

RIGOR

Summum ius, ſumma 382
Ex ſyngrapha agere 1131
Ad libellam debere 1162
Ceſoria ſurgula 1143
Obtorto collo 423. 1168
Oblitorem odi, qui radicitus, &c. 901
Ad uiuum reſecare 536
Radit uſq; ad cut. 804

VIS INIVSTA

Βίᾳ καὶ ἀναγκαίως 813
In rupes ibidem
Ne quis radius ingreditor 809
Chordas nō mouēdas mo. 254
Ferro diuidere 240
Ius in manibus ibidem
Ad ſagē 1139
Capillis trahere 1174
Cyclopum more 1146
Obtorto collo 423. 1168
Oculum excludere 1182
Prophaniſtrex 744
Leonis catulum ne 523
Lex in manibus 1123
Leonina ſocietas 504
Atticus aduena 442

63

Centaurice 768
Mars rex 986
Rus ciuitas 610
Hoſpes indigenam 837
Αγχιμέτροιſιν 809
Priuſquā ſortiaris cō. 865
Non mouenda mo. 254
In antrum haud le. 836
Abſtinenda uis 957
Cecſcon habitas 621
Cyclopica uita 394
Cyrnia terra 752
Martis campus 636
In caput præcipitare 813

INCVRPATVS

Ratio quidem app. 1161
Purior clauo 561
Aurum indice explor. 998
A puro pura deſiu. 781
Aurum igni probatur 998
Aurum colophonium 776
Ne Momus quidem id 216

TEMERITAS

Exitij nulla ratio 1126
Ne præ ſuris ad iu. 1131
Oportet rerum imp. 108
Quam quiſq; norit 484
Cœnare me doce 833
Non ſuſcipiendam 930
Illotis manibus 361
Andabatæ 543
Aedilitatem gerit 734
Inſcitia confid. parit 1081
Ne incalceatus in m. 1098

PVDOR

Apud menſam uereciūdari ne. minem opor. 1197
Pudor in oculis 440
Pudebat recuſare 760
Pudor & metus 937
Verecundia inu. 615
Tinctura Sardonica 677
Tinctura Cyzicena 961
Vbi timor, ibi pudor 105

IMPVDENTIA

Manci pera 1101
Faciem perfricare 323
Dea impudentia 749
Nudo capite 831
Atticus aſpectus 356
Lingua non redarg. 1132

PVDICITIA

Hippolytum imita. 874
Melanione caſtior 703

IMPVDICITIA

Oſce loquis 1058
Onobatis 1097

ORIGINIS

Ex tardigradis aſi. 664
Ex quercubus nati 339
Nunquam ex malo 1005
Piſquilla non naſcitur 539
Ex minimis initijs 986
Exiguum malum 582
Bonæ leges ex ma. 591

64

Initium belli 718
Hinc belli initium 847
Piſcis primum à cap. 1022
Ab impijs egreſſa 352
Mali corui malum 350
Autor omnium 939
Ex tua officina 616
E circulo 1216
Generoſioris arb. 147
Magnorum fluminum 148
Hinc illæ lachrymæ 147

NOBILITAS, obſcuritas

Virtus gloriam parit 1152
Quanta uix cœlo c. 113
Auis ex auibus 1151
Cymbalum mundi 1192
Διανοδοιζεμ 1020
Domi nobilis 1168
E domo in domum 1152
Famoſæ imagines 1174
In ore, in oculis 1142
Iouis germen 1193
Generoſior eodro 660
Generoſior Sparta 668
Subditititius es 1030
Ne patris quidem 745
Terræ filius 336
Matris ut capra 704
Lychnobij 1051

DEGENERANtium in pcius

Scipſum uincere 100
O do. Antiq; diſp. d. d. 1127
Ab equis ad aſinos 280
Mandrabuli more 100
Heroum filij noxæ 1241
Haud canit paternas 722
Filius degenerans 926
Quis parentem lau. 886
Acciſis, medicatus 615
Taurum tollet, qui 969
Vix nunc ſunt hom. 930
Bamus Athenas 1098

INITIVM. Laudatum

In hoc calciamen. p. 1152
Operi incipienti ſiu. 1151
Veſtigium ponere 1186
Cum parula eſt bo. 812
Primum Aegina 581
Primum Mars in fil. 865

PROFICIENtium in melius

Ab aſinis ad boues 280
Dies factus deſijt 1431. 662
Satis quercus 160
Non enim ſpina 695
Effugi malum, inue. 734
Iuxta cubitum proſe. 981
Meliores nanciſci 631
Melius nobis 754
Ex bono in bonum 677
Fuit & Mandroni 1079
Hodie ſullus, cras 1004
Exodo uertere 851

PROP

PROPRII COMmodi ſtudium

Tunica pallio prop. 155
Intus canere 426
Aſpendius cithariſtæ ibidem
Ne quicquam ſapit 235
Ad ſuum quenq; q. 903
Decora teipſum 1009
Anguillas captare 878
Vnà luabor 647
Manum admouere 1029
Vndecunq; lucrum 948
Genu ſura propius 155
Omnes ſibi melius 156
Sibi quiſq; amicus eſt ibidem
Simonidis cantil. 681
Mihi ipſi balneum 386
Sibi canere 426. & 859
Aſtutior coccyce 1025
Opta uicino ut ha. 842
Veniat hoſpes 636
Suam quiſq; homo 995
Mercator eſt 989
Ciuitates ludimus 768

LVCRVM EX ſcelere

Vſuræ nauticæ 1170
Tributis potiora 676

INTERNITIO

Funditus, radicitus 1142
Ne igniferquidem 383
Ne bolus quidem 850
Pinus in morem 647
Totum ſubuertere 739
Perdere naulum 838
Cum cane ſimul 1027
Fuimus Troes 360
Qui iure peierunt 959
Omitte uatem 692

SVBITVM exitium

Occaſionis ala 770
Muris interitus 739
Muris in morem 859
Eadem tibi & Pythia et Delia 619

TOTVM VTNIhil reliqui

Omnia chnaumata 696
Cum pilulifculo 878
Vnà cum ipſis 604
Vnà cum templis 1066
Rete ceſa 1043
Cum ſamento 1207
Et prædam & præ. 1178
Mæandri 1181
Principium, medium, finis 1136

OBLIVIO

Aparuçia 935
Hæc nõ egredi tum uerbi 265
Vino inſcribere, mulieris iuſiurandum ibidem
Oblionis campus 691
Propter honeſtis obli. 530
Malorum oblivio 926

Non malorum memi. 458
Odi memorem com. 269
Ex libro gubernat 1119
Viuorum oportet 97
Ventis tradere 826
Oſſa veſtigium in cinere 25
Imis ceris eradere 1036
Bibere mandragoram 1083

MEMORIA

Iucunda malorum præteritorum memoria 1162
Stimulis fodere 1104
Fodere latus ibidem
Cubito tangere ibidem
Ignarium dare ibidem
Iucundi acti labo. 505
Quæ dolent, ea mo. 998
Vbi quis dolet, ibi 469
Aurem uellere 284
Tanquam meum nomen 560

ELABENDI

Ἐπόφθαλμον 845
Ἐκλιπόσαν 849
Caſſes rodere 850
Omnes laqueos effu. 1076
Reperire rimam 779

EX SESE

Domi habet 390
Domeſticum malum 945
Nihil paſſus graue 869
Emere malo quàm rog. 128

DOMI VIVERE

Teſtudo intra tegmen tuum ibidem
Οἰκουρία (805
Domi manendum 943
Domus amica do. 804
Domus optima 956

FOEMINAE

Fœmina nihil peſt. 954
Ignis, mare, mulier 470
Sublata lucerna 834
Male coniugati 949
Mulieri ne credas 705
Nec mulieri, nec 1060
Mulierum exitia 705
Mulieris oculus 831
Mulier pudica ne 942
Qui non litigat 1014
Tanquam Chalcidica 715
Theſſala mulier 124
Τρὶς γυνὴ μάλιν 1030

ÆQVANIMITAS

In re mala 831
Magiſtratum gerens 646
Lactare linguam 918
Ad finem ubi peruen. 214

SOLITVDO

Ne muſcaquidem 448
Nullum animal ibidem
Scytharum ſolitudo 862

IGNORATIO

Alius cælo natus 115
Iuxta cum ignaris 1176
Nullius coloris 1176
In alio mundo 119

In alieno foro 487
In tua ipſius hærena 874
Albus an ater ſis 268
Non nouit natos 269
Ne pictum quidem no. 1084
Prorſus ignotos 940
Nomine tantum not. 369
Late uiuens 712

NOVITAS

In ſolle offerre 1165
Nouitas grata, Homericus uerſus 942
Aliud genus remi 631
Qui modus equitum 657

NOTVS

Hoc iam & uates ſciit 1148
In ore, in oculis 1142
Rumor publicus 1145
Domeſtice notus 370
Intus & in cute ibidem
Principes inter ſe 948

OCCVLTA

Plutus ἄζηλος 302
Fauere linguis 844
Terra defoſſum 822
Occultæ muſices 302
Qui apud inferos 183
Niſi ſi qua uidit 464
Attici Eleuſinia 582
In tenebris ſalutare 356
Monſtrum alere 561
Muris circumcurren. 1037
Summis ingredi pe. 1033
In aurem dicere 140
Oſtium obdite 844
In ſimpulo 480
In angulo 1084
Adnoto capite 1055
Vrit abſq; torre 1041

VICES OFFICII

Ἐγκωμίοις ἐμέρα 987
Ordinem deſerere 612
Penſum perſolucre 144
Contribulis ſictus 1019

FIDES ET GRAuitas

Folium Sibyllæ 305
Ex tripode 304
Bonus magnuſq; 241
Priſcis credendum 1186
Suffragium optimum 1163
Semper aliquem uirum magnum 1192
Oraculum 305
Ex adyto ibidem
Iniurato credere 314
Oratio magnifica, ſed fide carens 1109
Recto pectore 1107
Legatus non cæditur, neque uiolatur 1117
Ex Iouis tabulis 317
Atticus teſtis ibidem
Attica fides ibidem
Iouem lapidem iu. 605

Rhadamanti iuſtu. 685
Viri iureiurando 806
Iouis ſuffragium 387
Amphictyonum con. 848
Pollicentis prom. 922
Dictum ac factũ 694. & 879
Mineruæ ſuffragium 828
Verbera his quæ apud Sagram 350
Oculis magis ha. 73
Domeſticus teſtis 493
Venereum iuſiurandum 559
Dignus qui cum in t. 314
De manu in manum 655
Manu longa ſeu breui 193

PERFIDIA

Verbis cõcept. peierare 1195
Θρᾴττειν 1149
Superauit dolum Troianum 1177
Græca fides 315
Punica fides ibidem
Altera ſcabit, altera ſcrit 216
Mayadiſein 317
Ex eodem ore calidum & frigidum efflare 316
Magadari 1105
Altera manu fert aqu. 1056
Altera manu fert lapid. 316

CONSILIVM

Nihil eſt miſerius 1184
Res ſacra conſultor 432
Suadeo quod ipſe 949

CVM AVXILIO, citra auxilium

Frater uiro adſit 305
Sine ope diuina 944
Ne gladium tollat 198
Non abſq; Theſeo 198
Duobus pariter 745
Nihil profuerit bul. 1015
Tradunt operæ 307
Alieno auxilio po. 927
Alieno ferox præ. 926
Timnas imploras 507
Ancora domus 138
Columna familiæ ibidem
Noſtro Marte 235
Sine cortice 320
Vnus uir nullus 204
Qui per ſe ſufficit 954
Ἀμείναις θεοῖ 777
Multæ manu. onus 530
Re epitulandum 927
Chordæ uitæ 813
Viuus fueris 862
Papyri fructus 773
Copijs noſtris 235
Meis auſpicijs 1188
Porrigere manus 1159
Sine canibus & retib. 1153
Si deus noluerit 945
Pecun. abſq; peculio 1098
Summa ui defendere 927
Tanquam heros in cl. 645

INTEMPESTIVA
& inepta.
Saturnalia nõ ſẽper erũt 106
Herẽules κρονοπλοφὸς & 107
Ibyci equus 1125
In craſtinum feria ibidem
Simulare cupreſſum 195
Intempeſtiua bene. 295
In lente unguentum 278
Aeſtate penulam 405
Menſe Maio nub. 264
Mentem belli tempore 453
Roſam quæ præ. 609
Foras Cares, non am. 115
Anus hirciſſans 343
Anus bacchatur ibidem
Feli crocoton 107
A page hoſpitem 504
Quid de puſillis 816
Tragœdias in nu. 675
Annoſam arborem 375
Ne unquam uiri ſenis 645
In ſenem libidinoſum 925
Moleſtum ſapientem 702
Malum eſt bonum 1023
In pace leones 1086
Mira de lente 1075
TEMPESTIVA
Hyberno puluere, uerno luto 1184
Herniоſi in campum 1153
Alia æſtate, alia hyeme 296
Καιρὸς deus ibidem
Occaſio dea ibidem
Nunc leguminum 631
Bæta tum hyeme 902
Cum ceſſat Boreas 821
Noſce tempus 295
Aliam ætatem alia 450
Capra ad feſtum 960
Munus exigium 948
Audi chelidonem 1016
Oleum & ſalem 868
Iouis tergus 1017
Nihil homini amico 1002
Domi Mileſia 162
Phallus deo 810
Sacra hæc non ali. 559
SERVIRE TEMpori
Seruire ſcenæ 167
Vti ſiro 68
Aut bibat, aut abeat 389
Gladiator in harena 248
Polypi mentem ob. 68
Sparum nactus 562
Omnium horarum 152
Sub manu naſci 68
Aut ubi, aut exnere 1133
DEPRECANTIS,
abominantis
Deſſuere malum 1200
Vates ſecũ ubſyrat omẽ 1185
In capras ſylueſtres 982
Bacon mdlus piſcis 1122

Si quid mali, in pyr. 762
Procul ab auribus 781
Abhorrentis ac de. 955
Dulcis cubitus 428
Reijcientis culpam 954
Terra mihi prius 748
EXECRANDI
In ultimas terras 1189
Tragicæ execrationes 291
Diris agere 293
Deuotionis templum 109
Oedipi imprecatio 292
Phocenſium execrat. 252
Adiurantis fic. 923
In omni fabula Dædali execratio 719
Ἀποφορὰς 830
OMINANDI
Si tu prorem 1175
Bene ſit 882
Cum Muſis 779
Adſint dij beati 780
Mercurio dextro 1114
In morbo conſumat 1104
In tuum ipſius 762
BENEFICIVM
corruptum
Perdidiſti uinum 489
Capra Scyria 381
Panis lapidoſus 1953
RISVS
Ioniæ choreæ 216
Ionice ibidem
Intra labia riſit 1188
Riſus Ionicus 215
Riſus Megaricus ibidem
Riſus Chius 216
Riſus Sardonius 837
Aiacis riſus 287
Ἀχχόχιλλος 1009
Riſus ſyncruſius 609
Stultior Melitide 1055
Emori riſu 1004
DERISIO
Omnia præclara dic. 1157
Rhinocerotis naſus 314
Muſi noſcop ibidem
E ſublimi me derides 208
Εσπιςαλχθαι 814
Naſo ſuſpendere 314
Poſtica ſanna 1003
In eo ipſo ſtat lapis 710
Loripedem rectus 767
IMPOSTVRAE
Dare verba 207
Addere manum ibidem
Os ſublinere 1097
Obrudere palpum 870
Fucum facere 209
Circum tondere eo. ibidem
Noua hirundo 253
Perſonã mauult quàm faciem ibidem
In laqueum inducere 376
Obolii reperti Parmenis 651

Epheſiæ literæ 664
FORTVNATA
ſtultitia
Athenienſium incon. 321
In nihil ſapiendo 719
Malum uas non 1022
CITRA LABOREM.
Ἀνοντὶ 218
Ἀνιδρωτὶ ibidem
Ἀναμαχὶ ibidem
Citra ſementem ibidem
Dormienti dij conficiunt 219
Dormientis rete trahit ibidẽ
Citra puluerem 218
Sub aliena arbore fructi. 1120
Citra arationem 219
Vltro deus ſuppe. 672
INCITARE.
Alas reddere 1154
Citharam incitat ad bel. 1129
Claſicum canere 861
Stimulis fodere 1104
Cubito ſtantem tang. ibidem
Fodere latus ibidem
Aurem uellere 284
Cur ceſſatum eſt 1055
Frigidam aquam ſuf. 390
Modis omnibus inciture 925
Feri puer 1073
Ignarium dare 1104
DISCRIMINIS
A pio eſt opus 720
Sub cultro liquit ibidem
Sus ſub fuſtem 634
In Pythij templo 1018
Vtinam domi ſim 695
Fuge procul à uiro 150. 829
Fuga tutior 953
Roſa folia cadunt 678
Nunc contingat 695
De tuo capite 1022
E canis podice 1031
A ſciſce ad extrema 871
In eadem es nau 428
De pilo pendet 367
Periculum prætæ 852
Inter ſacrum & ſaxum 37
A fronte præcipitium, a tergo lupi 836
Flamma fumo eſt pro. 195
Tuares agitur tunc 826
Perigeum incedis 962
In ueruum ire 887
Nouit qui nocebit 921
Inter malleum & incu. 707
In acie nouacula ibidem
Res eſt in cardine 38
Enaſſa eſcam petere 1065
Ruta opus eſt 1065
Longæ regum manus 751
Fortiorem te ſim 619
Ne uni nau 1065
Vdarum in ulnis 1101
Filum contentionis 812
Qiδλυπ 1101

Caluus quum ſis 1115
Quem lupo commit. 163
Obijcere canibus 694
Ne in melampygum 430
Ne temere Abydum 306
Adſcolon ne pro. 551
Cauc thoracem 550
Aegœum nauigat 744
Ne in neruum erum. 607
A bis ſeptem undis 782
Ne puero gladium 569
Gladium acutum auer. 26
Perq; enſes, perq; ig. 515
Non certatur de olea 722
Maleam legens 547
Per haſtæ cuſpidem 336
Lepus pro carnibus 446
Ex ore lupi 642
Certamen non acci. 810
Corpore effugere 185
In periculoſo negotio 938
Ingens diſcrimen 925. & 946
ALIENO PERIculo
Coctum ab alio edere 1175
De alieno ludit corio 486
Non eſt meum negoc. 702
Alienam metis meſ. 175
Innocuus alium aſpi. 694
EXPERIENTIAE
ſeu periclitationis
In Care periculum 232
In dolia figr lariam 234
In harenam deſcendere 369
Primas iactare haſtas 1215
Velitrij ibidem
Quanta mus apud 320
Omnem mouere lapidem 167
Rem conferre 1074
Omnem rudentem mo. 268
Reſp. uirum docet 1038
Omnem acere aleam 170
Aut ter ſex, aut tr. 519
Rex aut aſinus 851
Vela uenis permit. 278
Deo, fortunæq; com. 935
Res ad triarios red. 89
Sacram ancoram ſol. 40
Mouebo talum ibidem
Semper tibi pendeat hamus 358
Fabri fabrilia tractant 234
Aſinus ſedet 851
Rex ſum ibidem
Tentantes ad Trolam 286
Et poſt malam ſegetem 1054
SECVNDAE EXperientiae
Poſterioribus meliora 1115
Poſteriores curæ m. 237
Danda uenia lapſo 938
Deſtitutus uentis remos adhibe 1088
IMPERITIA
Dulce bellum inexper. 966

Pedum

Pedum uisa est uia 854
Operarij 1216
Vocales ibidem

CONATVS

Omnibus neruis 946
Aut terra aut mari 1182
Commouere sacra 1169
Cominus & eminus 169
Manibus pedibusq́, & Neruis omnibus 166. & 946
Omnem nocem mittere 1105
Omni telorum genere 267
Pro mea uirili 935
Remis uelisq́, 166
Ancoras tollere 600
Omni pede standum 741
Omni uoce 1085
Toto pectore 168
Cum hosta, cum scuto 670
Omni certam. ge. 963
Sursum ac deorsum 752
Rem nouam aggerere 959
Summis uti uelis 499
In magnis & uol. 666
Miscebis sacra pro. 751
Mare cœlo misc. ibidem
Terra mariq́, 168
Frustratus coratus 927

PERTINACIA

Auriculam mordicus 1204
Alios tragœdos prouocat 1171
Ostrei in morem 1147
Mordicus tenere 167
Toto corpore, omnibus unguiculis 168
Gladiatorio animo 149
Nisi crura fracta fuerint 1087

INCERTVS euentus

Mars cõmunis 292. & 1123
Inter os & offam 288
Multa cadunt inter calicem supremaq; labra 287
In herba esse 487
Nescis quid serus uesper uehat 270
Nullo scopo iaculari 852
Anceps euentus 940
Si cerebro lucies 78
Sol omnium dierum nondum occidit 270

EX EVENTV iudicium

Mali principij malus finis 1175
Mox sciemus melius nate 46
Cocta numerabimus 103
Res indicabit 827
Magistratus uirũ indicat 398
Rem factum stul. cog. 136
Piscator ictus sapit 42
Post acerba prudentior 159 & 1022

MVLTI

Non una uespa nat. 999
Pueri senesq́; 1085

IN STVPIDOS

Ede nasturtium 326
Nihil ab elephãte differs 699
Porcus obesus 867
Ὅλμ& ἄτολμ& 666
Sacer piscis 1106. & 867
Tanagræus cetus 1117
Mamacuihæ 1056
Loquax talpa 1108
Bos marinus 1112
Nihil differs à Cherephonte 699
Mens non inest Cæsaris 702
Bececelenus 828
Saturni podex 808
Caput uacuum cere. 825
Margites 521
Rana gyrina sapientior 427
Ouium nullus usus 632
Oudum mores 759
Fœnum esse 758
Tibicines mente ea. 966
Ne quis unquam Megarensibus 869
Midas auriculas asini 147
Fungus 994
Aut regem, aut fatuum nasci oportet 114
Stultior Melitide 1055
Nescit capitis, &c. 626
Vir uidebatur nauis 856
Terræ intestina 589
Larus hians 711
Κορυβαντιᾶν 907
Lucerna pinguior 572
Bœotica fus 376
Bœoticum ingenium 494
Bœotica cantilena ibidem
Bœotica auris 773
Παλιμπαιδᾶν 202
Asinus stramenta mauult quã aurum 1146
Colophonium calciamentum 1144
In nauibus educatus 1135
Mittere sanguinem 1201
Vasis instar 1134
Veruecca statua 1199
Tredecim cubitorum 1187
Πεῤῥαλωδοί 802
Βαλανοφάγοι ibidem
Antiquiores Crono & Titanibus fatibus ibidem
Salsitudo non inest il. 514
Bibe elleborum 324
Strychnum bibit 326
Porcum immola 327
Squillas é sepulchro 504
Minus habet mentis 466
Pistillo retusius 867
Embarus sum 961
Phryx plagis 318
Seruilior Messana 683
Stultior Corœbo 692
Stultior Morycho 677
Stupidior Praxillæ 681
Corpus sine pectore 393
Antronius asinus 583
Naribus trahere 422
Arcadicum germen 802
Arcades imitans 777
Asinum in rupes 1002
Feles Tartesia 106
Stulto ne permittas 842
Non inest illi dentale 964
Septennis cum sit 438
Stultitia est lenem 693
Vt Bagas stas 921
Defertum obtueri 1021
Terebintho stultior 1029
Cæcus auribus 1030
Bis pueri senes 201
Saturniæ lemæ 443
Auris Batana 1099
Abderitica mens 1098

PRAELONGI

Porcus obesus 867
Caliga Maximini 38
Clematis Ægyptia ibidem
Amens longus 829
Nullus malus 528
Pinguis uenter 869
Pusillus quantus Molon 854

IMPROBI

Lydi mali 708
Lærij mali 548
Aetoli 1224
Mali commatis 764
Κίβδηλ&, id est, adulterinus 764. & 818
Bipedum nequissimus 286
Tenedius tibicen 589
Phrynondas alter 903
Noui Sim. & Simon me 378
Bestia bestiam nouit 1125
Ambrones 1137
Ballio 1168
Βδυραΐζειν 1170
Eurybatissare 109
Vltra Eurybatum ibidem
Tria cappa pessi. 878
Duplex cappa ibidem
Βωμολοχὸς 913
Inexploratus homo 572
Diagoras Melius 832
Non capit somnum 908
Lacerat lacertum 574
Lupi decas 624
Cum sacco adire 1092
Onobatis 1097
Cercopum cœtus 634
Cercopissare 635
Αλιτηρι& 1002
Ferre iugum 107
Magis impius Hip. 706
Mare prolet omnia 819
Qui omni in re 686
Seruilis capillus 500
Vlyssis remigium 714
Dij tibi dent tuam men. 1005
Non es laudandus 628
Compendiaria res improbitas 784
Insania non omnibus 965

INGENII MALItia, & institutio

Lupus pilum mutat 801
Naturam expellas 629
Lignum tortum 709
Aethiops non albescit 963
Qui semel scurra 536
Podex lotionem uincit 402
Occasione duntaxat 440
Salium imbibere 530
Quo semel est imbuta ibidem

MALVS VICINVS

Salsuginosa uicinia 246
Aliqd mali propter uicinũ 44
Si iuxta claudam ha. 346
Omnibus modis nocens 1222

APERTE ET crasse

Ἀεπόλοχθιν 911
Παχυμερῶς 910
Ἀεπολαφῶς 912
Ὡς ὑπ' ἀπείρων μὴ ἐρῶ, ut ita loquar 910
Præmãsum in os inferere 707
Crassa Minerua 46
Crassiore musa 47

RARITAS

Phœnice rarior 627
Vbi per harma fal. 221
Lac gallinaceum 228
Rara auis 422 Alba auis 471
Nocturnum ouum 431

CONCORDIA

Velut in cratere 1039
Ἀλλαξίειν 1179
Concinere 1055
Dorice concinere 1173
Eadem queri 1179
Pariter remum ducere 1154
Concordia fulciuntur 931
Concordia 944
In idem conspirare 1102
Mutua defensatio 931
Mutua defensio 932
Tradunt operas mutuas 307
Vt in uelabro 918

DISCORDIA

Bestia gammam persequitur 1158
Res tuas tibi habeto ibidem
Bellum omnium pater 849
Domesticum diss idium 156

FVERVNT, non sunt

Stultus oportuna loquutus 227
Nam illi iam non sunt, at qui sunt, mali 687
Fuere quondam Styren. 360
Fuimus Troes 360

Omnia

Omnia bonos ui.de. 692
Sæpe etiam eſt boli. 622
Summaria indicatura 384

EXILIVM

Seruabis bouem 961
Teſtaceum flagellum 1111
Terram pro terra 496

ACCESSIO PVſilla, aut nimia

Creſi pecuniæ terun. 1186
Piſcis eget ſale 1151
Holerum additamenta 721
Gleba aruum 659
Gutta uini 1017
Ne maior thylaco 1019

FOCVS

Focus luculentus 959

VSVRA

Citius uſura currit 622
Eſt pylus ante pylum 663
Felix qui nihil debet 651
Animam debet 282
Semel rubidus 861

PROBRVM, gloria

Ἀνοσιωθῆναι 503. & 1117
Fractis auribus 1120
Glorioſum & apud poſteros
Gloria futuri 965 (940
Non omnino temere 237
Sutorium atramentum 857
Scarabeo nigrior 772
Dedecus publicum 922
Cythonymi probrum 151
Cerite cera dignus 399
Hic bonorum uirorum 917
Quem fortuna pinxit 112
Vitelliana cicatrice ſtigmoſum 658
Probrum honeſtum 626. 917
Adhortantis ad gloriam 923
Cur non ſuſpendis te 656

MVNVS BONI conſulendum

Munerum animus 626
Nihil recuſandum 958
Donum quodcunq; 989
Arripienda quæ of. 847
Equi dentes inſpicere 1072

LIBENTER

Accepit & glebam etro 503
Obuijs ulnis 691

REFVGIVM

Abdera pulchra 550

DOCILITAS

Aperte muſarum ia. 636
Bos alienus ſubinde 192
Vtinam domi ſim 671

DIVITVM PRAErogatiua

Felicibus ſunt & trimeſtres liberi 284
Multitudo Imperat. 626
Citius Telegoæ do. 1070
Nemo bene imper. 30
Bonus dux boni reddit comitem 341
Vmbræ 33
Recipere animum 960
Arbore deiecta 755
Viua uox 82
Annus producit 51
Alijs lingua alijs 779
Τοξαίνω 284

REPELLENTIS

Aliam quercum excu. 200
Tollat te qui non no. 298
Quære hoſpitem 299
Fatuos non inuenit ibidem

MIRA NOVA

Agamemnonij putei 615
Annus clibanum 397
Cyzicenſtateres 751
Carcini poëmata 769
Cornicum oculos 149
Ἀπ' ἀκροφυσίων 1013
Glauci ars 659
Cercyreæ ſcutica 465
Tenui filo 628
Agas aſellum 919
Ad id quod erat opus 781
Magna ciuitas m. 551

OMNIA

Anguſtum & latum 1156
Dulce & amarum 1182
Omnium quos ſol uid. 1198
Nec animas nec ianime 1102
Ioca, feriaq; 424
Pueri ſeneſq; 1085

ILLECEBRA MALI

Lotum guſtauit 641
Periculoſum eſt c. 540

EXERCITATIO

Res paleſtræ & olei 1215
Vmbratilis & domeſtica exercitatio ibidem
Nitor ac paleſtra ibidem
E' ſchola cantilena 1216

CONTAGIO morum

Ne guſtaris quibus nigra eſt cauda 19
A bonis bona diſce 1146
Circumpedes 1167
Ἐκφυλλοφορήσας 1182
Oſcitante uno 837
Corrumpunt mores 397
Si iuxta claudum 396

COMMODO MAgno emptum

Vale charum lumen 635

TVMVLTVS

Tyria maria 1056

POTENTES

Manum ad os appone 1198
Nutu ac renutu 1166
Preces armato 1203
In omnia potentes 1041

MAGNI MOmenti

Vel Megaram uſq; 104
Dignũ propter quinimonium deferatur 313

SCVRRILITAS

Equitandi peritus ne cantet 1164
A ſexagintauiris ue. 1113

AVXILIVM

Lunæ radijs non matureſcit botrus 1129
Per fluuium traducere 1103
Sacer manipulus ibidem
Coriaceum auxilium 1117
Ficulnum auxilium 303

BIBACITAS

Angina uinaria 1137
Maduſa 1173
Parthi quo plus biberint plus ſitiunt 1181
Καμηλαρίσις 1020
Ranarum more 865
Nec elephas ebiberet 1106
Cothoniſſare 1107
Calicum remiges 1121
Κυαθίζειν 1106
Argenteus puteus 1115

HONOS INDIgno habitus

Bos in quadra argentea 1112
Bos ſeptimus 193
Aſinus in pelle leonis 146
Simia purpurata 272

Calceos mutare 1139
Fato Metelli 1188
Malus choraules b.ſ. 1165
Strumã dibapho tegere 1203

MALEDICENTIA

Ἰαμβίζειν 1110
Στιγματίας 1113
Execrationes ſerere 1122
Mæſonica dicteria 1124
Vltra hyperbolum 1032

NVGALIA

Nugæ theatri 1176
Κρεμαχυβολήσαι 1108

MIXTA

Ποικιλόα 1109
Copiæ cornu 227
Centones 553

PARASITI

Muſcæ 1121
Εὐθελόδληνοι 95
Olla feruet 196
Myconiorum more 1142
Quadra propria 1206
Ἀλλοτριοφάγοι 1052
Κατὰ χειρῶν ὕδωρ ibidem
Αὐτολύνυθοι 1052

PVNIRI PRO ALIO

Tibicen uapulat 1122
Canis peccatum ſuis dep. 817

VENEFICIA

Manci pera 1101
Theſſala mulier 124

TOLERANTIA

Socratis callus 1205
Chalcenterus 1105
Adamantinus 286

TORVITAS

Non è quercu aut ſa. 1136
Origanum tueri 1107
Martem tueri 821. & 916
Titanicum tueri 622
Areopagita 356

FVCVS

Lecythium habet in malis 1151
Oleo nitidius 1194
Schœnicolæ 1179

OCIVM

Conchas legere 1219
Liber non eſt qui non aliquando nihil agit 1219
Nihil agere 875. & 1219
Ceſſare 1219

INDEX TERTIVS, RERVM NOTATV DIGNARVM, QVAE IN PRIMO INDICE NON HABENTVR.

Βασάνιζον quid 573
Abdera, Abderitæ 1098
Abijcere ſcutũ probrosũ 489
Abominantiũ ſputum 1200
Ἀβρὸν ἀβροδίαιτον 573
Abſoluere nocentẽ minus malum quàm damnare innocentem 877
Abydeni calumniatores 306
Abydenorum mores 1095
Ἀβυδονόμας 95 dictus 1095
Abyſſus quid 131
Ἄναυρα uirga 1014
Acanthis auicula 335
Acarnanes populus 1019
Accidentia fluere 990
Accĩs ſtultitia 490
Accumbendi mos Græcorum 1156
Acceſſeus nauis 221
Acceſeus Pazarenſis 615
Acceſias medicus qualis 615

Acetum metaphorice 1198
Achilles qui dici poſſint 285
Achillis haſta 405
Achilles qualis 408
Achillæũ quid dicatur 1194
ἀχρειόγλωσσος quis 1009
Acici ordo quid continet 39
Ἀκολοι quid 1109
Acriſij fabula 716
ἀκροαστηρίῳ 497
ἀκροκώθωνες, ἀκροθώρακες 1108
ἀκροποδιτί, quid 1033
ἀκρότατος & ἀκρότης quid 206
Acteonis fabula 450
Actio, orationis uita eſt 82
Adagij etymologia 6
Vide Paroemia
Adagiorũ celebritas unde 5
Adagia ſacrorũ myſterijs ſimilia 10
Adagiorũ crebritas uitãda 13
Adag. operis cõſcribendi difficultas quãta 727 & inde
Adamantis natura 286
ἀδάμαντος quis 671
Ἄδηα quid 205
ἀδιαφορίαι 151
ἀδιναθῆς, ἀδυνᾶτος 10
Admetus rex 602
Adoleſcentes indomiti quomodo cicurentur 395
Adoleſcenturire 104
ἀδολεσχία quid 342
Adorandi priſca ratio 28
Adraſti fãcta 608
Adraſtia, & unde dicta 607 & 608
Adriani factum 308
Adriaticũ mare quale 1112
Adulationis ſedes ubi 482
Adulatio quid ibidem
Adulatorum oratio ubi naſcatur 389
Adulatoris ſtimulatio 1050
Adulterij pœna olim 1097
Aduocatorum iniquitas 618
Aetites lapis 895
ἀετός quid 756
Αἰκλον conuiuium 665
Aedificationẽ exhaurire fructus 93
αὐλὸν qualis auis 335
Aegeus cur ſe præcipitauerit de ſaxo 756
Aeginẽſium cum Aetolis pugna 445
Aeginenſibus oraculum redditum 990
Aeginetæ 88
Aeginetæ illuſtres qui 581
Aeginetæ cur Myrmidones dicti 581
ἀγιυσπλαγ 779
Aegis quid ſignificet 874
Aegyptijs mare, marina & quicquid ea tractat inuiſum 29
Aegyptij cur beſtias coluerit
Aegyptiorũ hieroglyphica (59 408
Aemulatio duplex 87
Aenigma quid 7
αἶν& quid & eius uaria cognomina 8
Aeolis regio 259
Aequalitatis proportio 468
Aequilibrium quid 387
Aeſchyli παιδολογία 458
Aeſchyli locus caſtig. 773
Aeſchyli mors qualis 887
Aeſchynis dicti ĩ Demoſt. 83
Aeſchinis cognomen 1036
Aeſchi. locus correctus 1210
Aeſculapio aureã barbã quis detraxerit 555
Aeſculapius cur à Ioue occiſus 602
Aeſopo de parãdis opibus cõſuleti quid reſpõſum 225
Aeſopi dictum de Ioui 293
Aeſopi dictum 559
Aeſopus & eius fabulæ 604
Aeſopi interitus & interfectorum ultio 616
Aetas nulla ad diſcẽdum fera
Aethna mons 1048 (101
Aethnæi qui dicantur 764
Aetoliæ fertilitas unde 228
Ἄιξ ἀραιὰ 224
ἀξόνη & Axonia 1184
Affectus homini cur dati. 415
Affectibus ſeruiẽs ineptus eſt ad imperium 30
Affectuum genera duo 1019
Affectus uocẽ intendit 1085
Affectus idem in animo, quod pedes in corpore 992
Afrorum ingenium 156
Agamemnon qualis 114. 407
Agamemnonis interitus 597
Agamedes Stymphali rex
Agaſonis fabula 234 (300
ἀγαθίδες quid 860
Agathon tibicen 554
ἀγέλαγοι, qui 395
Ageſilai apophth. 886
Agipedes qui 399
Aglaonice Aſtrologiæ perita
Aglaonices iactantia 999
Agoranomis q̃ curãda 1182
Agricolarum innocentia & neceſſitas 344
Agricolis olim nullum genus hominum honoratius 891
Agricolatio à ſue oſtẽſa 279
Ἄγριον quid 444
Agrippus quid 587
ἀγρυξία quid 1035
Aiax Auguſti deletus 212
Aiax cur inſanus factus 288
Aiacis clypeus 990
Ala pro equo 455
Alas accidere et addere quid 660
Alabandus, Alabanda 455
ἀλαδόκοια animalia 466
ἀλάζων 61
Alba, latinis læta 63
Albani populus qualis 395
Albidius helluo 357
Album prætoris 282
Alcameni quid oraculum reſponderit 649
Alceſtis quantum amarit maritum 612
Alcibiades qualis 68
Alcibiadis dictum 209
Alcibiadis labdaciſmus 250
Alcibiades tibias abiecit 282
Alcibiades Socratis familiaris 464
Alcibiades cur muſicam dãnauerit 774
Alcibiadis apophtheg. 837
Alcibiadis ingenium 988
Alcumiſtarum ſtultitia 475
Aldus Manutius 408 et inde
Aldi inſignia 410
Aldina bibliotheca 731
Alector dux Philippi 633
Ales pro augu. aliquãdo, 531
ἀλίω, ἀλιτέω 1002
Aletis fabula 433
ἀλυβόνη quid 739
Alctæ factum 503
Alexander Hegius Eraſmi præceptor, & Rod. Agricolæ diſcipulus 174. 483
Alexãder Magnus Midæ nodum diſſoluit 32
Alexander Mag. qualis 407
Alexandri Magni factũ 353 & 359
Alexander Mag. cur ad Venerem parum ſtrenuus 531
Alex. Magnus quomodo muſicis modis immutatus 391
Alexandri Mag. dictum 541 648. 901. 1063.
Alexandri iudicij de Homeri uerſibus 960
Alexandri Scueri præſtantia 138. & 421
Alexandri Seueri dictũ 479
Alexander archiepiſc. 564
Alexandrinorum ibides 394
Alexidis dictum 416
ἀλαζονόνη quid 1045
Alitrij qui 1002
Alterius cur Iuppiter ibidẽ
ἀλλοπρόσαλλος 70. 270
ἀλλοπρόσαλλος Mars 70
Ἀλοφάγης, ἀλοφάγος 1206
Alpha quid ſignificet 538
ἀλφίλοσιτίῳ 533
Amæa, quæ 645
Amalthęæ capræ fabula 227
Amaracus quid 172
Amare quando nõ dicatur amare 1132
Ἀμαξοτροχοί qui 298
Ἀμαξιδία quæ 298
Amazonum mores 689
Ambire unde dictum 504
Ambrones populi 994
Ambroſia quid 758
Ambroſius Leo Nolanus 103 514. 914
Ἀμελὲς γωνία locus 670
Amicos amicorum cõmunes eſſe debere 18
Amicum quod pulchrum 81
Amicos opibus utiliores 130
Amicorum omnium non eadem ratio 155
Amici uitia quũ ferenda 592
Amicus uerus quis 1069
Amicitia laudata Aegyptijs quæ 869
Amicitiæ incõmodi qui 1031
In Auicilijs tripliciter peccari 1064
Ammon quis 453
Amor ebrietati ſimilis 111
Amorem præcedat iudicium 420
Amor unde concilietur 518
Amorẽ ex aſpectu naſci 831
Amor quantum poſſit 1071
Ampeliotæ populus 432
Amoris immoderati uitium 906
Ἀμφοτερόπλευρος quid 1170
Amphithetum quid 1010
Ἀμυκολογία 600
Amuſis quid 222. & 1108
Amyclarum deſcriptio 341
Amyridis hiſtoria 50
Ἄμυσις potatio 1013
Ἀναπαμψίνοι uenti 213
Anacharſidis dictum 275
Anacharſidis aſperitas 503
Anacharſidis apophthegma 858
Anagyraſios genius 57
Anagyrus quid 57
Ἀναρχία quã pernicioſa 669
Ἀναρχία quid & qualis 617
Ἀνάξυσις quid 823
Anaxagoræ dictum 773
Anaxarchus adulatorum omnium abiectiſſimus 235
Anaxarchi modeſtia 266
Anaxarchi adulatio 555
Anaxyris quid 828
Anczi fabula 187
Ἀγκὼν quid & unde dicatur 428

428

Ἀνὴρ σὺν ιρ & quis 302
Andreas Alciatus 143.et 206
Androclis Pitheſis dictū 1151
Ἀνεμώλια ουα 903
Ἀνεμώλια quæ 583
Anemone quid 609.& 1043
Ἀνέῳοι qui 482
Angelus Politianus 678
Angelos duos ſingulis Theologi ueteres adſcribebāt 61
Angeronia dea 756.& 997
Anglus quidā ciuis Londonienſis quomodo medicum fefellerit 339
Anima quid 86
Animam debere quid 1161
Animi hoïs partes tres 414
Animi diuinitas probat. 968
Animi affectum quæ maxime declarent 1190
Animalia duo domeſtica nunquam manſuefcere 27
Animalium ætates 255
Animaliū aliquot deſcriptiones 889
Animal quodcūq; lacеſſitum uindictam moliri 573
Animantium quæ diis macta bantur olim 393
Annaeos quādiu uixerit 657
Annius Luſcus 1130
Anus Ptolemais 864
Anſa quid 161
Anſæ binas cuiq; rei eſſe ibid.
Anſeres quibus ſacri 888
Anteuorta 746
Ἀνθεμοῦσα Samus 683
Anthericus quid 182
Anthermon quis 474
Anthiſterion menſis 105
Antianiræ dictum 689
Anticyræ duæ 57.& 279
Antigenides tibicē 790.1029
Antigenidæ dictum 859
Antigonus rex 339
Antigonus Doſon dictus 1089
Ἀντιμανιπεί ζῳ quid 314
Antinoi Penelopes proci interitus 188
Antiochi Illuſtris liberalitas
Antiochus accipiter (880
dici uoluit 890
Antiopæ fabula 829
Antipater cur καλαμοβόας dictus 1099
Antiphanis dictum 820
Antiphemo quid reſponderit oraculum 122
Antipolemos Eraſmi, liber qui ſuppreſſus eſt 983
Antiſthenis apophthegm. 741
Antiſtrophon quid 351
Antiſtrophos quid 700
Antonini Imp. odiū quantum in Getam fratrem 97
M. Antonij & Auguſti geniorum æmulatio 61
Antonij familiaris quid de eo dixerit 369
Antonij & Cleopatræ fœdus 870
Antron ciuitas 583
Ἀνθρωπόμορφον radix Mā dragoræ 1083
Apelles pictor nobiliſs. 234
Apellis pictoris dictum 128
Apellis & Protogenis æmulatio 165
Apellis patiētia erga Alexādrum Magnum 465
Apellis pudor 625
Ἀπάτουρια dies 830
Ἀποφασιολογίαι quid 1116
Aphanne locus 780.& 781
Aphya piſciculus 656
Ἀφλὰς unde dicatur 585
Apina oppidum 93
Apij olim ſatio & uſus 402
Apius quid Græcis 283
Apludā quid 1108
Ἀπολλέιν quid 1187
Ἀποδλιτάζ quid 1134
Apollinis nutrices 271
Apollinis fontes duo 359
Apollo cur dictus Lucius ibi.
Apollo imberbis 430
Apollinis exilium 602
Apollo Sibyllæ amore captus 997
Apollinis in ſacris qualis acclamatio 1073
Apologatio, uox parū latin. 5
Apophthegma quid & quō differat á paræmia 12
Ἀποφράδες dies 830
Ἀπόῤῥαξις quid 851
Ἀπὸ ῥίζῶν ἀποφείζῳ 901
Apoſtolius Byzantinus 35.
Apoſtolius taxatur 805
Ἄπρακτος quis 1183
Ἄπρατος ibidem
Ἀποσυγχεῖα quid 424
Ἀ-ύπνοφορ quid 698
Aqua præfocationi utilis 419
Aquæ miniſtri in cauſarum actionibus Athenis 252
Aquæ quanta utilitas 481
Aquæ proprium quod 1038
Aqua marina qualis 444
Aquæ marinæ uſus 820
Aquilæ uiſus 348
Aquilas fame mori 362
Aquilæ & teſtudinis fab. 695
Aquilā Rhodo exulare 897
Aquilæ & ſcarabei fab. 893 & 844
Aquilarum genera & naturæ 884 & ſequentibus
Aquila cur Ioui fulmina ſubminiſtrare fingatur 1021
Arabum mos in feriendis fœderibus 605
Aræ religio 1163
Aranearū genus mirab. 838
Aranei natura 1049
Aratio bubus 40
Arato Theſſalo quid oraculum reſponderit 123
Arator cur incuruus dicatur 1088
Arbelæ multæ 656
Arcades qualis populus 777 & 803
Arceſilai dictum 1121
Ἀρχαῖα quæ 443
Ἀρχαϊκῶς proſtulte 197
Ἀρχεῖον quid 799
Ἀρχὴ quid 372
Archias cur ſe ſuſpēderit 848
Archias qualis 848
Archidami dictum in cantorem 574
Archidamus Lacedæmoniorum dux 803
Archidami dictum 835
Archidemus 459
Archimedes Syracuſ. 1090
Archilochi dictum 353
Archilochi mordacitas 474
Archilochus cur à Lacedæmonijs expulſus 490
Archilochi uulpecula 1011
Archilochi antiquitas 1209
Architectus quid agat 1216
Archytas qualis architectus
Ἄρης proferro 976 (637
Aries æreus in arce Palladis
Areopagitarum autoritas & iudicia 356
Ἄρῃ & quid 751
Argos ciuitas 986
Argiuorū ingenia 820.ibid.
Argyropylus notatur 85
Argyrrhius dux 1010
Ariolari quid 847
Ariſtagoras Mileſius 163
Ariſtarchus Homeri carmina digeſſit 211
Ariſtarchi obeliſci 312
Ariſtarchæū Dianæ templū 64
Ariſtidis damnatio 434
Ariſtidis autoritas 1083
Ariſtippus philoſophus 153
Ariſtippi dictū 838.& 1150
Ariſtocrates 1153.& 1174
Ariſtodemi dictum 662
Ariſtogiton quis 722
Ariſtophanis locus caſtigatus 321
Ariſtotelis loc. caſtigatus 32. 243.& 968
Ariſtotelem ſua ſcripta mathematicis collationibus obſcuraſſe 47
Ariſtotelis diuitiæ 259
Ariſtot. apophthegma 272
Ariſtotelē abſolutiſſime corpus philoſophiæ tradidiſſe
Ariſtoteles λόγος (412
ψατής 587
Ariſtoteles Meliacus 703
Ariſtyllus Poëta, qualis 1147
Arithmeticā cur Lacedæmone eiecerit Lycurgus 809
Ἀρίζηλος quid 798
Armatos cur deos finxerint Lacones 483
Armis conſligere, pluſquam ferinum eſſe 969
Ἁρμονὴ quid 1046
Arrideus Macedo 288
Arrogantia cur ſacer morbus dicta 541
Artaphernes dux regis Perſarum 221
Artemon quid 988
Arti quis primus quæſtum induxerit 681
Artem qui bene tradat 1211
ad Artes quādo fugiendū 871
Artis præceptis quomodo inſeruiendum 150
Artium tutela Mineruæ attributa 48
Artium inuētor & magiſter quis 1124.& 1125
Artificem quenq; ſuo impenſe opere delectari 81.& 765
Artificij ſimilitudo æmulationem conciliat 87
Artopteſia 398
Ἀρτοσιτᾶν 553
Arulator unde dictus 1027
Ἀσαλαμίνι & cur Bacchus uocatus 797
Ἄσαρα & quid 601
Aſclepiadis dictum 653
Ἀσκαφαλαβιῶται 348
Ἀσκῶν φωλιζῳ & ἀσκοφλαφίζῳ 246
Ἀσιλγὲς quid 880
Aſiæ prouinciæ 318
Aſinius Pollio qualis uir 152
Aſinus Cumanus 145.et 264
Aſinum acerrime audire 147
Aſinus Eleuſiniorum ſacrorum baiulus 458
Aſinus Horatianus 579
Aſinorum ingenium 638
Aſin. quib. abominabilis 892
Aſini quæ in parte plus ſapiāt hominibus 1146
Ἀσύμβολα & quid 1048
Aſparagus quid 899
Aſpectus primus plerunq; fallit 370
Aſpendus ciuitas 426
Aſphodelus herba 372
Aſpidis natura 755

Aſpidi ius hoſpitalitatis ſeruatum 889
Aſpidis genera & uenena 1078
Ἀστὴρ quid Argiuis 663
Aſſerina locus 987
Aſſis quid 312
Aſſiduitatis uis quanta 797
Aſſuetudo quantum poſſit 698.& 1162
Aſtrorũ obſeruatio ſucceſſit in locũ auguriorũ 630
Aſtrologi quales hodie 524
Aſtuti unde dicantur 815
Atalantæ fabula 555
Athamas inſanus liberos occidit 718
Ἀτερόμονα femina 1038
Athenæi locus reſtitutus 170.& 899
Athenis quid Sibylla ſit uatici nata 823
Athenienſes belli quàm pacis cupidiores 42
Athenienſium ſtultitia 302
Athenienſiũ incogitantia & ἀνοβδηλία 321
Athenienſibus oraculum reditum 349
Athenienſium contra Siculos prælium 392
Athenienſes ad quid utebantur nummis 499
Athenienſium cum Thebanis prælium quale 603
Athen. luxus reprehenſus 643
Athenienſiũ excubitores 716
Athenienſes quomodo ſummũ in Chios odiũ teſtati 818
Athenienſiũ populi diſtributio per tribus 880
Athenien. Reip. adminiſtratores quales 881
Athenienſes quales 922
Athenienſiũ mores 1118
Athenienſiũ fames 1002
Athenienſes quõ ſuum populũ in tribus diſtinxerint 1019
Athenienſes quomodo ad contiones allecti 1148
Athenienſiũ lex de rebus uenalibus 1182
Atheniodori dictum 415
Athos mons 782
Athon monis 1048
Atlantes Reip. 1090
Atlantis fabula 58
Athletæ cur uncti 1042
Ἀτιμαγελᾶν quid 50.& 51
Ἀτιμάγελος πᾶν & 51
Ἀτενὶς ὀφρᾶν 324
Atraphaxis quid 1033
Ἀτραπὸς quid 1008
Ἄτυπον quid 823
Atrũ ãtiquis inauſpicatũ 64
Attagines aues 1034
Attellanæ tricæ quid 94
Atticum dicendi genus 334
Atticorum mores 356
Attici αὐτόχθονες & περίπτυχοφόροι 816
Attilij dictum 875
Attentos eſſe quõ iubea. 647
Auctionis modus 821
Audacia unde naſcatur 966
Aues quæ colorẽ mutent 70
Aues pro augurio 631
Aues Numidicæ 900
Auiũ quæ adũcis unguibus ſunt quæ potu utantur 363
Augeas ærariũ cõſtruxit 300
Augur ante aciem olim coronatus incedebat 692
Auguria quis inuenerit 317
Augurijs ſucceſſit aſtrorũ obſeruatio 631
Auguria ex corporis affectibus 1172
Auguſti & M. Antonij genium certamen 61
Auguſti Imp. apophth. 842
Auguſtæ dictum ad Iuſtinianum 1158
Auguſti Imper. dictũ 1178. & 1191
Auguſtini opus de Ciuitate dei qui ſuis gloſſematis cõſpurcarint 581
Aug. locus correctus 648
Auid. Caſſius Imp. 138.& 68
Αὐλὴ quid 799
Aulicorum ſeruitus 540
Aulica uita 185
Auolare, reuolare 93
Aura pro ſpe 908
Aurium ſenſus citius hebetatur quàm oculorũ 104
Auris Memoriæ dicata 284
Aures aqua offẽduntur, oleo iuuantur 214
Auris tyranni qualis 884
Aurium meatus ſemper patere 1070
Aures cur patulæ 922
Aurium indicia 1113
Aurium mobilitas in animalibus 176
Aurũ cur metallis cũctis præferatur 998
Αὐδιεπαῖοι qui 456
Αὐτοδιδυμοι qui 196
Axiochũ nõ eſſe Platõis 1191
Ἄξονες quid 590
Axanæ plures 597
Axeſia quæ 645
Ἄξυλον quid 798

B

Babylon quo oſtento capta à Dario 220
Babyos cum Apollinæ contentio 348
Bacchus obliuiõis filius 270
Bacchus quõ apud Heleas mulieres inuocatus 416
Bacchi ſacies 1028
Bacchi ſimulachrum 678
Bacchana celebrãtiũ mos 56
Bacchius Corinthius 571
Βάλανοι piſcis 1122
Bæta veſtis genus 902
Bætylus quid 1022
Bagas quis 921
Bagoæ dictũ in philoloſ. 112
Βαγώας quis 232
Βαλαυείκη, βάλανος & 387
Balaniſtæ qui 201
Βαλανοφάγοι qui 1110
Balbuties unde, & quotuplex 1186
Βάλλη 79 (917
Balnea calida cur Herculana dicta 519
Balnea calida cur taxata 748
Balneatores cur garruli 257
Banda pro victoria 355
Banderus pro principe 456
Baptiſmi uis recondita 788
Barba portus 532
Barbam radere, ſero ne cepiũ 1186
Βαρβαροζομία 334
Barbarus ſeruitutis impatiẽs quõ occiderit ſeipſum 402
Βασανίζω 373
Βάσανος & 373
Baßianus Imp. 553
Βατταλίζειν quid 232
Βατὰς & βάτταρος 1020
Βατραχομυομαχίαν unde mutuatus Homerus 888
Βαττάρισμὸς quid 918
Battarus quid ibidem
Battus Thebanus ibidem
Battus paſtor 222
Battus, βαττολογεῖν 453
Battus quõ donatus ibidem
Bataui, populus 1099
Βδέλλα, βδέλλιον 3038
Beccus quid Phrygibus 828
Bellaria cornuta 1114
Bellerophontis fabula 602
Belli indicendi mos 496
Belli prima cauſa quæ 650
Bellũ quid pepererit 849
Bellũ quàm temere, & à quibuſcũq; ſuſcipiatur 966
Belli cõſuetudo 969 & inde
Belli ſimulachrũ exprimitur
Bellũ quid & eius incommoda 967 (972 & 973
Bellum ſuſcipientiũ excuſatio ibidem
Bellũ iſferri Chriſtiano à Chriſtiano quã indecorũ 974
Bella quõ priſcis & quõ nũc gerantur 977
Bellũ unde n. ſcatur hodie inter Chriſtianos 980.983
Bellum & prælia differũt (& 984 1207
Βέμβιξ quid 417.& 1143
Bene nemo non aliquando facit 686
Biblis quãiũ amarit fratrem ſuum 772
Benefactorũ memoria quanta 1210
Beneficentia nihil homini diuinius 60
Beneficiũ neminem gratis cõferre, & beneficium beneficio prouocari 45
Beneficiorum memoria fragilis 754
Beneficium accipiens perdit libertatem 1199
Benignitas quomodo diſpenſanda 746
Berenices feruatricis ἔπλουν
Βέρνη ciuitas 1170 (764
Beſtias cur Aegyptij coluerint 58
Biãtis dictũ 414.630.& 1070
Biantis dictum 467
Biantis ſententia 442
Biantis integritas 865
Bibacitas ſenibus peculiaris, & cur 363
Bionis mordacitas 474
Bionis dictum 535
Βλακκόνδη 1002
Blace piſciculus 1001
Bleſus quis dicatur 250
Blaſphemia quid iuxta Paulũ 791
Βλέπω pro uiuere 646
Βλίτον & Blitei 356
Bliterus quid Gallis ibidem
Βλαμὸς quid 882
Boli pro bello 386
Bœoti qualis gens 377
Bœotorũ mos immolandi 251
Bœoti quomõ ſacrificent Herculi 625
Bœotorũ mores, & unde dicti 774
Βόλβιτον & βόλιτον 461
Bolus quid 910
Bombylius, βομβυλιόλεξ, & Bombylion quid 617
Bombalio, βομβάλῳ ibidẽ
Βωμακόνυμα & βωμολοχόνυμα 913
Bonæ deæ ſacra 582
Bonus ut Stoicis qui 792
Bonorũ omnia cõmunia 19
Bonos ferè paſperes eſſe 642
Bona uerè induſtria parat 566
Bona huius uitæ quot 745
Bonorum ordo ſecundũ Ariſtotelem 789

Bona ſua noſſe, felicitatis pars maxima 798
Bonum nulli, niſi cum diſpendio alterius 1069
Bona malis miſceri 330
Bos arator 354
Bos à quibus uno die confectus 992
Bos cibi genus 1112
Bos inſigne in numiſmatis didrachmis 78
Bos olim uocabatur numus, & quanti ualuerit 276
Bouem Apollini ſacrum ibid.
Bouis ſimulacrũ è farina 393
Bouem humanam edidiſſe uocem 743
Bouem & aſinũ cur nõ liceat ſub idem iugũ mittere 747
Bouem ſolidum quis uorauerit 495
Boues Lariſſæi 1154
Boues qua re uideant 416
Boues ſub oculis cornua habentes 217
Boues ſolis, Homeri 942
Bos pro ſtupido 377
Bottiæi qui 1098
Bracchæ quid 828
Braſidas dux 54
Braſidæ dictum 573
Braſſicæ diuinationem ineſſe 615
Brenni arrogans dictum 596
Breuitatis gratia quãta 1074
Briarei geſta 285
Britones populus 549
Bromus quid 611
Bruno Amerbacchius 733
Βυκόντας unde dicti 139
Bucolico carmini familiaria quæ 15
Βυδλέα, βύδλος, βυδλινοὶ 773
Bulbi natura 1016
Bulga quid 1205. & 162
Bulla quid 230
Bunas quis 618
Bupalus quis 474
Buphonia feſtum 1045
Buſiritarum mores 892
Βυσίνας cur Hercules 618
Βυβυσία 533
Butæ pictura 623
Butubata quid 311. & 1137
Buxi materies qualis 577
Βύσυς & ara 370
Byzantium ciuitas 638

C

CAbao & pro edace 673
Κάβος & quid ibidem
Καικοδαιμονᾶν quid 907
Καικοζηλία 334
Cadauerum ante ſepulturam ablutio 679
Caddus, Caddiſſatus 991
Caddiſcus, Caddiſcatus ibidẽ
Cadmæa uictoria quid apud medicos 661
Cæcum amaſſe 108
Cæcos catulos quæ animalia pariant 466
Cæcum quid dicatur 799
Cæcutire, comminere, hallucinari 441
Cælius Ca[illegible]inus 428
Cælius Rhodigin⁹ 21
Cælius Rhodig. taxatur 432
Cœlũ antigs pro deo culiũ 28
Cœlum pro regione 53
Cœnæ olim caniſtris infcrebantur 451
Cœna olim quibus cibis incepta & quibus finita 559
Cœnarum opiparārum nomina uaria 771
Καιρὸς deus 1184
Caia Cecilia qualis mulier 1145
Calabri pyris diuites 880
Calamitoſiſſimum quid 822
Calauria inſula 1026
Caluaria quib animalib. 399
Calculum parem ponere 46
Calculorum apud priſcos ratio 208. & 209
Calendas nõ eſſe Græcis 220
Calicis primi, ſecundi & tertij mixtio olim qualis 653
Calidum pro audaci 1084
Caligula natandi imperitus 165
Caligulæ iudicium de ſtilo Senecæ 516
Callias quis 1130
Callicrates Cariſtius 670
Callicyrij qui 769
Callipides tragœdus 247
Calliſtratus orator 133
Καλοβάται quid 1199
Calumniæ imago 147
Camarina, palus et frutex 57
Camarinorum familia 1090
Camelus aſſus calidus regi Perſarum appoſitus 735
Campaniæ felicitas 114
Campaniæ luxus 1181
Cancer exuit ſenium 41
Cancri fibula 843
Cancrorũ teſtis nauigari 987
Candidati qui 350
Canes quomodo ad gignendũ alaciores reddantur 36
Canis marinus, piſcis uocalis 199
Canes aliquot ſuos heros ſeruaſſe, & ſceleratos prodidiſſe 288. & 289
Canes philoſophi 375
Canibus bonos habitus à dominis 597
Canum tria genera 812
Canes difficiliùs excernere 1011
Canes cur infeſti mendicis 1020
Canum uarius uſus, & uaria genera 1052
Canere ad citharam 246
Canere foris, & intus quid 426
Canendi mos in conuiuijs qualis apud antiquos 601
Cantilena pro oratione 185
Cantio pro nuntio 585
Canacas rex 657
Cannacus ſtatuarius ibidem
Cantharus impoſtor 772
Cantharides quid 702
Cantharolethus locus 897
Cantherius quid 218
Καπάνας 778
Caper cur Libero macletur 740
Caperare unde dictum 323
Capius Pararẽcho uxoris ſuæ leno 229
Capparus canis, cuſtos tẽpli Æſculapij 289
Capra omnibus plantis noxia 1089
Capua cum Roma de principatu contendit 1140
Caput rei quid 91. & 1122
Caput unico digito ſcalpere, quale habitum 317
Καρβάζειν, καρβαΐζειν, καρβαυλίζειν 334
Carbonum durabilitas 353
Carbone notari 961
Carcinus Poëta 106
Κάρνιξ & quid 769
Καρδιακὸς qui 233
Καρδιαμοῦ unde dictum 326
Καρδονᾶν quid 475
Cardopus quid 493
Carduos pro lactucis olim appoſitos fuiſſe 345
Cares 89. & 105
Cares incertæ originis eſſe, & quales ſint 233. 334. & 882
Curica ſaltatio 334
Carminibus traducendis multum ſibi permiſere antiqui 255
Carminum menſuratio per digitos 1088
Carnium eſu quomodo Pythagoras interdixerit 341
Carni ferinæ peculiare quid 615
Carolus Burgũdionum Dux 563. & 999.
Carolus octauus Galliæ Rex
Carthaginenſium pue- (563
rorum ænigma 1158
Καρῦκιν, quid 1082
Καρυκᾶσθαι ibidem
Καρυκεῖον, καρυκεῖα, καρυκεία ibidem
Caryca quid & à quibus inuenta 359
Caſinar quid Oſcis 101
Caſius mons 574
Caſitеridæ inſulæ 1022
Caſtoris & Pollucis natiuitas 132
Κατὰ χειρὸς 196
Καταφαγᾶς 722
Catilina qualis 900
Catonis nomen quibus conuenit 283. & 24
Catones duo 337
Cato Vticenſis 1178
Catonis maioris de Scipione minore dictum 515
Catonis bibacitas 365
Catonis dictum 357. & 415 674. & 699. & 1098
Catonis factum 389
Catonis autoritas 1083
Cato Cenſorius quater et quadragies in ius uocatus ſemper eſt abſolutus 782. 607
Catonis Cenſorij dictum 646
Catulus leonẽ allatrans 332
Catulus Luctatius 1126
Cauponis induſtria 432
Cauſarum actio ad aquæ modum 1172
Cautio triplex in omni actione 1064
Cecides, Poëta dithyrambicus 816. & 1045
Cedri ſuccus qualis 904
Cei magiſtratum inituri epulum populo exhibebãt 98
Celeus rex Eleuſinæ 1185
Celtica audacia 149
Centauri 198
Centaurorum iniquitas 768
Centones quid 553
Κηφῆνες ibidem
Cephalus quomodo uxorem interemerit 647
Cera & auis 346. & 874
Ceraſtes quid 765
Ceratarum tabellarum uſus apud antiquos 212
Cercopes qui 430. & 634
Cereyræorũ ſeditiones 465
Cerebrum capræ comitialibus prodeſſe 343
Cereris ſaxum 581
Cereris & Proſerpinæ templum 582. & 41
Cereris ad Triptolemum dicta 699
Cerites à Rom. ſubacti 399
Cerites tabulæ ibidem

Κέρν& quid 1109
Cerroma quid 179
Cerui quō cornua abijc. 384
Ceſſare qui dicantur 1219
Cerui pernicitas in curſu 635
Cerui quando auriti & quando ſurdi 776
Ceſcus ciuitas 621
Ceſtius contemptor Ciceronis 487
Κισσοὺς, κισσοῦν 129
Ceſtrina Chaoniæ pars ibid.
Cherephon tragicus cur nocturna dictus 699
Chalcantis uitis 1144
χάλκανθ& 758
Chalcidenſium uitia 772
Chameleon qualis 69
Cham. leonis natura 817
Chamæleontis paſtus 1158
Chara quæ ſint 1062
χαράδρα quid 551
χαραδριός, χαράδριον 1134
Chares Athenien. dux 621
Charetis dictum 633
χάρις, quid ſignificet 337
Charitum deſcriptio 865
Charitas Chriſtiana 60
Charitatem à ſeipſo proficiſci Theologorū prouerb. 156
Charmani χελιδονοφάγοι 66
Charybdis quæ 187
Chelidon Theolog. 1016. 1026
χελώνη numiſma 559
Chij ſeruis traditi 527
Chiorum uitia 459. & 1014
Chiorum licentia 990
Chius talorum iactus 643
Chilonis apophtheg. 42
Chilonis Lacedæmonij præcepta 267
Chimeræ interitus 620
χειροδοχοῖ ueſte 224
Chiron uulneratus 657
Chiron educauit Achillē ibid.
χλαῖνα, quæ ueſtis 405
χλαῖνα καὶ χίτων 155
χλαμύδα quid 690
Chœnix Pythagorica 113
Chœnix quid 20
χοῖ&, χοαπωλῶ qd 920
Chordarum muſicarum inuentio 102. & 103
Chremetra quid 588
Chryſippum ter elleborum in uita bibiſſe 325
Chryſippi φιλεωρία 315
Cryſippi acumen quale 912
Chryſippi mors 839
Chryſippeū acumen pro ſtupido 867
χυτρόποδας pocula 807
Chryſoſtomi encomium 413
Chriſtus amicitiam cum ſuis poculo conſecrauit 1040
Chriſtiani & mundani diſcrimen 788
Chriſtophorus Viſcher. 1137
χρόν& quid 538
Κιβδηλεύειν, κιβδηλία 764 & 818
Cibi ſemper aliquid reponendum prudenti 113
Cibi ſumēdi nulli horam præſcriptam quàm regib. 831
Cicadæ natura 352
Cicade ubi mutæ 193
Cicadæ Poët. ſymbolū 1208
Κέκελον quid 666
Ciceronis dicturi quis geſtus fuerit 323
Ciceronis ſcomma 535
Ciceronis filius patri diſſimilis 664
Ciceroni quid Saluſtius obiecerit 1086
Ciceroni nihil addi poſſe 1138
Ciceronis loci caſtigati 161. 229. 233. 697. 884. 1047
Ciconiæ militas 1040
Ciconiarum pictas 375
Ciconiæ quomodo ouа ſua ferunt à noctuis 431
Ciconiæ quibus ſacræ 888
Κιλλικιοι, κιλικίζειν, & κιλικισμοι 668
Cilicum mores quales ibidem 1086. & 1137
Ciliciæ bona pars olim Pamphyliæ attributa 95
Cilicium quæ ueſtis 668
Cillicontis proditio & interitus 368
Cinnarus leno 684
Cimonis dictum 711
Cimonis fabula 1071
Cinabaris quid 106
Cincij oratio qualis 1190
Cinædi qui priſcis 284
Cineſias Poëta cur φυλλοβόλος & dictus 1118
Cineſiæ dictū ad Alex. 1122
Κιννάβαρις 1015
Circe quō Scyllā iſteerit 764
Circea radix quæ 1084
Circularis figura 621
Κιτροφόροι qui 821
Ciuilitas quid & unde 444
Ciuitas ex quibus conſtet 1136
Ciuitatis tuamentū optimum quod 819
Claſici qui 918
Claua cuius geſtamen. 1193
Claudius Aſſellius 236
Claudius Imp. 1044
Claudij Imp. ambitio 1062
Claudus cur cæteris ſalacior 689
Claudi mantica locus 1101
Κλαῖς quid 1187
Cleanthes philoſophus quomodo cognominatus 285
Cleomenes dux Athen. 830
Cleon Athenienſis 264
Cleon bos 172
Clepſydræ uſus 181
Clibanus quid 963
Clibanorum inuentio 397
Clibanorum uſus 735
Clypeorum picturæ 462
Clypeus Argiuus qualis 663
Κνίφοι, & κνῖπες 417
Cnips animalculū quale 417
Κοάλεμ& quid 1155
Coarmentari 50
Coccyx quæ auis 1087
Κόχλ& quid
Κόδλων quid 466
Codrus pro patria mortuus 656. & 660
Cogitatiōe nihil iſtabilius 365
Κοινόβιον 14
Coitus unde dicatur 107
Coitus quādo maxime noxius
Collegium trilingue (418 Louanienſium 396
Colloquia formant ἤθος 397
κολοκύτας quæ 444
Colores naturales duo 268
Coloſſi quid 1005
Columbæ pernicitas 859
Columen quid dicatur 138
Columellæ quid ibidem
Comam ſtupidis circumtondere moris 208
Comam qui aluerit apud Lacones 683
κωμάζειν quid 657
Combe heroina c. liberorum mater 715
Comicorum fabulæ quomodo olim cognoſcebantur 667
Comitia Romanorum 1001
Cōma numiſmatis genus 879
Communia eſſe omnia bonis uiris 14
Communitas Platonis & Pythagoræ ibidem
κῶμ& ſaltatio 915
Comœdiæ ueteris liber. 298
Comœdiarum argumenta unde deſumpta 130
Comœdiā Græcorū excepto Ariſtophane iterijſſe 727
Comœdice pro ſuauiter 1030
κόμπ&, κομπάζειν, κομφάζειν 107
Computus olim in digitis peragebatur 460
Concionari quib. licuerit 842
Concionatoris officium 1105
Concordia qua re cōtineatur 1022
κόνδυλοι pro plagis 597
Conferre capita quid 1055
Coniecturæ quando locum habeant 714
Coniugium unde dictum 107
Coni quid 1000
κονεῖν quid 586
Conna quis 462
Connas χεροῦσοδιδάσκαλος 101
Conon dux 800
Conradus Goclenius 640
Conſcij animi indicium 929
Conſcientiæ quanta uis 403
Cōſcientia pectoris teſtis 493
Conſilia lenta q̄ bona 407
Conſilijs dandis q̄ idonei 841
Conſilium quando non præcipitandum 1221
Conſtantius delationibus gaudebat 525
Conſtantinopolis 638
Conſuetudinis potentia 396 & 397. & 970
Conſultandi ratio 468
Conſultatio qd deſideret 908
Contatio quando dānoſa 1221
Conticinium quid 914
Contrariorū figuras pleraſq; eſſe prouerbiales 424
Contumeliæ ara 749
Conuitiū quaſi conuocium 13
Conuitiator ſe laqueo præfocauit 319
Conuiua rogatus ne tarde ueniat 912
Conuiuarum quorundam ruſticus pudor 1197
Conuiuiorum citharœdi 398
Conuiuiorū genera tria 662
Conuiuiorū fabulæ olim 817
Conu. diſtribuēdorū mos 863
κωνεῖα 803
κῶνος conuiuium 665
Coquos non lædendos 1122
Coquos eſſe dicaces 1124
Coracon locus 454
Corbitæ naues 701
Corchorus herba qualis 279
Cordati pro prudentib. 309
κόρδαξ ſaltatio 915
Corinnæ dictum 740
Corinthi portus, templum Veneris, meretrices 159. 160
Corinthi opulentia 215
Corinthi portus duo 547
Corinthij ſeruos ſexies mille poſſederunt, & cur κοινοπολίτας dicti 15
Corinthiorum luxus 357
Corin. regio qual. 546
Corinthiorum urbs à Romanis euerſa 552
P. Cornelius Ruffinus 198
Cornix qualis auis 237. 335
Cornua ſenſu carere 202
Cornua quando beſtijs pruriant

ant 880
Cornua pro faſtu. 331
Cornutta beſtia quæ 800
Cornutus ſyllogiſmus ibidem
Corona ex virgulis oleaginis cur donata 453
Coronæ principũ quales 1026
Coronea ciuitas 866
Κορόνη quid 1095
Coronis quid ibidem
Corpora inanima cur pro dijs habita 59
Corporis humani cõſid. 967
Corſica ꝙ olim Cyrnus 732
Coruus ſaltator 178
Corui locus 454
Coruinus proprij noïs oblitus
Corycon urbs 94 (531 & 488
Corydus auicula qualis 711.
Κορινοφόροι Sicyoniorũ 527
Κόσμων, καθονίζειν & καθαπτιμός 658,830. & 1108
Cottabus poculum 1106
Coturnix cur Herculi à Phœnicibus immoletur 61
Coturnix qualis 581
κοτύλη quid 716
Cotytia quid 921
Cous talorũ iactus 461. et 643
Crabro quale animal 56
κράδιαι quid 1110
κράδη quid 95
Crambe herba 203
M. Craſſus 64
Craſſi dictum 259
Craſſi riſus 395
Crater ſecũdus & tertius quibus ſacri 19
Crater ἐγχαθὲ ἀλάμου & 1129
Crater quale poculum 1185
Crater philoteſius 1039
Crates Thebanus aurũ in mare abiecit 455
Cratetis dictum 760. & 811
Crateuas Theſſalus 288
Cratini timiditas 664
Creſſa notis apud Heratium quid 209
Cretenſium feſtum 37
κρεβατίστης panis 34. & 735
Cribra ex qua fiant materia 1017
Criſonis celerius 1133
Criſtæ pro alacritate 831
κρεβάτιον quid 618
Crobylus leno 639
Crocodilus animal homini infenſiſſimum 410
Cræſus Lydorum rex 258
Cræſus Cyrum in ſe prouocauit 645
Cræſi dictum 658
Cræſum Epheſiis literis in rogo uſum fuiſſe 664
κρόν & χρόν 443
κρόνου quid 538
κρονολόφοι 444
Croton quid 546
Crotonis ædificandæ oraculum 989
Crotoniatæ pugiles 963
κρύζειν quid 274
Cteſiphontis pancratiaſtæ ſtultum facinus 140
Cubilia ueterib. qualia 1188
Cubitus quid ſignif. 1001
Cucurbitæ ſalubritas 753
Culleus quid 1161
Cumani quales 146
Cumanorum fabula 215
Cupido cur cæcus finga. 441
Cupidinis laudes 112
Cupiditas animi morbus 257
Cura quorum prior, quorum poſterior 589
Curatores quib. dentur 326
κυρεῶτις 823
Curioſitas quid 262
Curioſitas & garrulitas germana uitia 248
Currere quando nautæ dicantur 1148
Currendi per haſtas intentas ſuppliciũ 736
Cyathus quale poculũ 1185
Cyathus à propinante acceptus quid efficiat 1174
Cybindus auis quæ 889
κύβδα quid 520
Cycloborus flu. 766
κυκλοπαιδεία 621
Cycnus Neptuni fil. 353
Cydon Corinthius 461
κῶδα, κυνδαλίζειν 766
Cygni quãdo canant 80. 277
κύμβος, κυμβίνον 417
κυμαινόμβικες ibidem
κυνάγχη quid 277
Cynicæ dictum 378
κυνῆ pro galero 701
Cynifca Lyci amaſia 49
κυνοβάμονες qui 356
Cynoſbatos quid 1043
Cynoſura 852
κύρβεις quid 589
Cyrene δωδεκαμίχανος 735
κύρι & quid ſignificet 240
Cyrnus inſula 732. & 920
Cyrus quid Lydis imperarit
Cythnus inſula 752
Cyziceni qualis populus 961

D

Dædalus quomodo Augeæ fures deprehenderit 300
Dædalus quàm artificioſus plaſtes fuerit 317
Dæmonũ corpora qualia 653
Daiphantus quis 1040
Δάλος quid 676
Damaſcus ab Hercule præcipitatus 66
Damnatis quid ante ſuppliciũ lieuerit 799
Dãnatis tria deferri ſolita 857
Danaidum fabula 383. & 130
Damnt pro dant 1202
Daphita grãmaticus cur crucifixus 550
Darij laudabile factum 373
Dario quis potus ſuauiſſ. 644
Darij teſtimonium de Zopyro 715
Darij dictũ in Hiſtiæum 815
Daſypus quid 230
Datames prudentia 321
Datis dux regis Perſarũ 696.
Datylus quis 561 (221
Dauidis epiſcopi Traiectenſis acutum dictum 942
Debere quàm miſerum 651
Debitores olim ũncti tradebantur creditoribus 687
Decumana unda 242
Definitionis perfectæ partes quot 3
Defunctos ulti ter acclamatos antiquitus 184
Defunctorũ monumenta quomodo coronabantur 720
Deſinere adauera ingẽdi mos
Deglubere quid 900 (803
Dei appellatio nemini communicanda 60
Deli emporium 1087
Deliciæ olim magnæ in ſolcis & calceis 1132
Deliniare quid 1046
Delirare quid proprie 185
Delphi quomodo Aeſopũ tractauerint 616
Delphica umbra 141
Delphica ſacra immolãs, ipſis ueſcebatur 713
Delphini celeritas & natura 490. & 410
Delphinos lædere neſas olim
Delphini erga homi- (889 nem amor ibidem
Demades orator 835
Demetrij dictum 475
Demetrius Scepſius 538
Democratia monarchis inuiſa 888
Demonactis dictũ 267. 544
Demoſthenes Batalus & Argas nominatus 232
Demoſthenis ἀγωνία 277
Demoſthenis quàm elucubrata fuerit oratio 297
Demoſth. φιλίππισ 369
Demoſthenes deſertor accuſatus 632
Demoſthenes dux Athenienſium ſtrennuus 701
Demoſthenis tergiuerſatio
Demoſtheni nihil demi poſſe (747 1138
Dentale quid 964
Dentes quãdo naſcantur pueris 459
Dentiſcalpia ex quibus 317
Depontani quì 202
Dercyllidæ legatio 497
Deſertoris nomen 632
Deſpicere unde dictum 108
Deteſtationes quædã apud ueteres publicæ 109
Δεύτερος πλοῦς 166
Διηγηματολογία 539
Διηγηματαγωνιστὰ ibidem
Deusduplex apud Aegyptios
Dij cur felices 60 (59
Deum quid exiſtimarit antiquitas 59
Deos octo eſſe qui ſummæ rerum imperent 279
Deorũ ſtatuis cur uincula iniecta olim 400
Deus nec iuuari nec lædi poteſt 726
Deum nec intelligi nec cogitari poſſe 788
Dij pro principibus 939
Deorũ ſtatuæ cur ſupinis manibus fingantur 948
Dij ex qua materia ficti 876
Diagramma quid 1050
Dialectices cõmendatio 1136
Diametrus quid 389
Diane fabula 428
Διάζειξις 1102
Dibaphon quid 1203
Dicelicta quid 247
Δίπηλον ibidem
Dicere ex tempore 329
Dicendi genera uaria diuerſis populis 711
Dicturis quid interdictum Athenis 816
Didymus grammaticus Adamãtius dictus 286. & 1106
Dierecti qui 1201
Dies cæca & oculata 614
Diem quemuis alicui ſaltem negotio felicem 1194
Dies feſti & ſacri qui 19
Dies ſignandi mos Scythis qualis 657
Digitare 1095
Digiti Mineruæ ſacri 285
Diligentiam nimiam ſæpe nocere 128
Diligentia triplex 418
Dilleulum quid 914
Dimetiens quid 389

Dimidiati

Dimidiati quando dicimur 1009
Dinolochus Comicus 1110
Diobolare quid 679
Diocles ἀλοφάγος 278
Diocles gurges 357
Diogenis execrationes 109
Diogenis apophthegma 279 906. & 1078
Diogenis dictum in scorta formosa 328
Diogenis dictū in Demosthenem 388
Diogenis dicta 101. 262. 380. 384. 394. 454. 474. 540. 556. 619. 690. 759. 780. 822. 866. 922
Diogenis factum 733
Diogenis factū ridiculū 568
Diogenis uita doliaris 329
Diogenes qualis à Platone iudicatus 1132
Diogenis Cynici mors 1003
Diocletianus Aprū socerum Numeriani occidit 200
Diomedis equæ 342
Διομήδεια 1113
Dioni sacrificium 752
Διόνυσος quid 223
Dionysius Syracusanus 282
Dionysii ad citharœdum responsum 45. & 46
Dionysius tyran. Syracusarū Corinthi musicam docuit 64. & 65
Dionysii tonsor cur in crucem actus 257
Dionisii carmina 426
Diony. minoris ebrietas 478
Dionysius Sicul. barbā auream Æsculapio detraxit 555
Dionysii dictū ī Pherecū 586
Dionysio ius nigrū fastidienti qd coquus respōderit 644.
Dionysii dictū 1018 (665
Diotrephes Hipparchus 1155
Diophanti institutum 735
Diphthera quid 197. 315. 392
Discessio quid 628
Disci lusus qualis 1219
Disciplinæ cuique peculiaria esse vocabula 90
Disciplinarū liberaliū cognitionis quanta uis 964
Disciplinarum cultores quales olim fuerint 1067
Disciplin. inclinatio & peruersa tractatio ibidem
Discordiarū mater quæ 1022
Dives in omni negotio formidolosior paupere 898
Diuiti iusto quō diuitijs utēdū
Diuites qui 259 (1065
Diuitum arrogantia 496
Diuini cum essent respōsuri, salem & fabam apponebant 35. & 1136
Diuinatio unde inuenta 527
Diuinandum quando in literis 1057
Diuinitatis comites 746
Diuortij forma 493. & 1158
Diuus uir Lacōnib. quis 226
Δμαλτας Cretenſium 427
Δόκιμοι Athenien. qui 1179
Δόκος quid signif. 1119
Docti qui habendi 1148
Dodonæum oraculum 603
Dolia Iouis duo 330
Dolium quid 459
Dolor quid faciat 794
Dolichodromi qui 1133
Domesticum præconium 494
Domini præsentia quantum possit 84
Domitianus quo cibo multos fustulerit 421
Domitiani mos 448
Domit. Chaldæinus 214
Domus propriæ immunitas quæ 804
Dom: quando manendum, & quando non ibidem
Domus ornamētū primū 959
Donatistæ 1116
Dores populus ubi 909
Doricum musicæ genus maxime probatum 1173
Dormiēs nullius est precij 418
Δωροδόκοι 577
Δωροδοκῆν 380
Δόρκια quid 823
Dorycnion herba 326
Drachma quot oboloru sit 78
Drachmæ sparsio 736
Draconis leges 715
Dracōes etiā gratos esse 340
Draconis et aquilæ diſsidium
Draconis erga nutricium amor 889
Drusus Iureconsultus 319
Δυάλοπολις χιλιαρχος 683
Dura in artib. q̄ dicātur 287
Dux Gelriæ 923
Dux qualis quærendus 960
Δυσβουλία Athenien. 321
Δυσωνία quid 342
Δυσφόρα 480

E

EBrij quales 275
Ebrij cur loquac. 436
Ebrietatis uis 1137
Ebrietatis remedium 203
Ecclesia quid 790
Ecclesiæ lucrum quod ibidem
Ecclesia ex quibus cōstet 1136
Ecclesiā suam quid esse Christum uoluerit 975
Ecclesiæ opes unde natæ 3. & quantum ei obsint 796
Ecclesiæ abusus 977
Ἐμφιλοσοφῆσαι quid 1170
Ecclesiasticorū ambitio 796
Ἔυκλοους quid 1170
Eclypses Ciceroni familiarissimæ 697
Ἐχεμυθία quid 29. & 199
Echinus duplex 294. & 538
Ἐκκοδόμ quid 902
Ἐκπεφευγέναι quid 1142
Ἐκφαγόδιξιν quid 575. & 675
Ἑλυλαωτῆν quid 860
Efferminatorum notæ 317
Effrontes qui 323
Ἤγαγον quid 138
Ἐιλῶται Laconum 427
Ἐιλαπίνη quid 662
Ἔισοδος quid 678
Elarote 770
Elementa præcipua 1159
Elephantorum partus 344
Elephan. ingeniositas 699
Elephātis amor ī puellā 889
Ἕλλαδι ἴλλας 815
Ellebori usus & species 325
Ἐλλεβορίαν, ἐλλεβορίζειν 325
Ἑλλοπιόδην quid 199
Eleusinia magna sacra 298.
Elimata quæ 212. (582
Eloquentiæ simij stulti 730
Ἔλυρος, ἔλυρος 381
Emancipati 1160
Ἐμβρόχοι qui 376
Ἡμιεβόλιον quid 311
Ἡμίονοι tibiæ 215
Emissarij canes 1168
Ἐμμέλεια salutatio 915
Ἔμπυσος 600
Emortualis dies 1178
Empedoclis ingenium 613
Ἐμπεδόφυλος arbor 120
Ἐμπολίην quid 902
Emptitij serui 750
Empusa quid 480
Ἐνάλιος 1123
Ἐναρίζουσι fit duobus modis 16
Ἔναυλος asinus 408
Ἔγναφος quid 850
Ἔγναφος ἐσθής 110
Endymionis fabula 365
Ennij loc. castigatus 1127
Ἔνολμος Apollo 666
Entimo quid respōderit oraculum 122
Ἐπαιγίζειν quid 874
Epaminondæ dux Theb. 649
Epaminondæ dictum 1029
Ἐπαύλια quid 1020
Ephemera herba 1177
Ephippium quid 258
Ephorus magistratus 163
Ephori quinq; Laconū 1136
Epigenes Sicyonius 552
ἐπιγλωττίδιον quid 516
ἐπίγειλις quid 671
Epichrysis quid 480
ἐπιπωδωιζειν 1108
Epicratis barba 1010
Epicletus duobus uerbis humanæ uitæ felicitatem complexus 629
Epicleti lucernula 298
Epitomis autorum quæ gratia debeatur 727
Epicuri philosophia 1155
Epimenidis somnus 1020
Epimenidem de philosophis uaticinatum esse 1148
ἐπιμηδεύς 44
Ἐπιφώνημα quid 572
Ἐπιφόρημα quid ibidem
Episcoporū donationes 714
Episcopi quales olim 786
Episcopi quales nunc 788
Episcopi dignitas quomodo perpendenda 792
Episcopi ornamenta 795
Ἐπίσκυρος quid 851
Ἐπίξηνον quid 1176
Epodus quid 700
Ἔπος unde dicatur 206
Epulæ lautiores tibicine præcedente inferebantur olim
Equas Diomedis hoīes (432 pro pabulo uorasse 343
Equos incitandi modus 390
Equorum ferocia quomodo dometur 422
Equorum laus quæ 416
Equus Troianus 1008
Ἔραος quid 662
Erasmū qui iuuarint libros cō municādo dum Adagiorū opus conscriberet 413
Erasmum qualis oratio delectarit semper 730
Erasmus quō tandē è paupertate emerserit, & per quē
Erasmi patria 1099 (1064
Erasinades dux 705
Erebinthi cognomē unde Bacho 611
Erebinthus ciceris genus 24
Erebus unde dicatur ibidem
Erepta esse gratiora 642
Ἐρημοδικία quæ sint 219
Eremodicia ibidem
Ergimus quis 814
Erides duæ 603
Ἐρέσθαι & ἐρέσσειν 49
Erinacius 558
Eripha uirgo conseruit 655
Erisichthon 812
Ἐρυθρός, ἐρίθυλλος, ἐρίθακος, idem 463
Ἔρμαιον quid 1115

Eruditio quomodo facile paretur 83
Eruditionem citra laborem non contingere 565
Eruditorũ & horum ſtudijs ſuccurrentium ſortem deplorat 726
Erynnes cur virgines dictæ 682
Ἐσυμαλίσαι quid 815
Ἐσχία quid 261
Ἔθη, affectus quales 1030
Eteoclis erga Polynicem perfidia 608
Eteoclis & Polynicis pugna
Etymologici autor (661 carpitur 672
Εὐαγγέλιον quid 908
Euangelij prædicatorum quis apparatus 791
Euangelicæ literæ cur plerasq; è vulgo ſumpſerint 963
Euathli cum Protagora præceptore concertatio 351
Eucrates molitor 674
Eudamidæ apophthcg. 834
Euentus ſtultorum magiſter 43. & 961.
Euētus cui nõ imputãdus 740
Εὐνομία quid 1107
Eunica puella 144
Εὐφημεῖν in ſacris 241
Euphorbi paſtoris ſacrificiũ 598
Εὐφρόνη nox cur 469
Εὐδαίμων quid 744
Euripi æſtus creberrimi 875
Euripidis mors 288
Euripidis tautologia 438
Euripides quomodo comitiali morbo liberatus 820
Euripiſtos quis 365
Eurittionis inuentum & interitus 959
Eurybatus quis 110
Euryſthcus 198
Euryſthei interitus 455
Exacta diligentia non ſemper ab homine requirēda 958
Ἐξάϊνης quid 694
Ἐξαυθίσεις quid 1092
Execeſtidis peregrinationes
Exercitationis ſuis 1038 (611
Execrationes uariæ 109
Execrationis templum ibid.
Exercitus educendi mos apud Athenien. 716
Ex hara proficium quid 48
Exilium ſibilũ unde conjiciendum 657
Exordiri quid 617
Exordiri telam Plauto 424
Exorbitare quid 53
Experientia & cognitio quid proficiat 1082
Experiẽtiã laus ſequitur 666
Expiſcari 475
Extremum quid latinis 67

F

Fabarum uſus & religio 23.24.990.1101
Fabius Max. cunctator 407
Fabulæ Aeſopicæ olim omnibus notæ 605
Fabulæ protaſis, epitaſis & cataſtrophe 90
Fabulæ in plauſtris actæ 298
Fabularum uaria cognomina eſſe 8
Fabulis quot tibicines priſci adhibuerint 1222
Factum argẽtum quod 574
Falli dignus qui bis ab eodem eſt falſus 1083
Fama bella ſtare 705
Fames olim uirgis ex ædibus eiecta 366
Familiaritatis conciliatio unde proueniat 85
Farrago quid 1109
Faſtidiũ hominũ ingenij 942
Faſtum copia gigni 910
Fata uolentem ducunt, nolentem trahunt 1212
Fatua dea 582
Fauere linguis, & Fauentia 844
Fauſtus Andrelinus 479
Fecialis mos in indicẽdo bello 495
Feles Veneris 272
Felix quis 960
Felicitas in quibus ſita 523
Felicitas uera in quibus 1145
Felicitas & infelicitas unde naſcantur 418
Felicitas omnis non contingit uni 530
Felicitatis quæ magna pars 685
Felicitatem ſtabilẽ quæ polliceantur 736
Felicia quæ fataliter fuerunt olim 404
Feriarum apud Chriſtianos abuſus ibidem
Feriæ cur agricolis datæ ibid.
Feriæ ethnicorum 599
Feſtinationis comites qui 415
Feſtum conuiciandi 1113
Feſti Pompeij fragmẽta Romæ inueniri 1051
Ferocia comes felicitatis 495
Feronia ſeruorũ dea, & eius templum 425
Ferula quid 586. & 616
Ferula pueri cædebãtur 269
Ficus morbus 669
Fici filium quale 187
Ficos ſirantium genus 552
Fides oculata quæ 614
Fidei templum 315
Fidere nemini inhumanum, omnibus ſtultum 808
Fideiubens pro altero, quid faciat 268
Figura Græca Latinis incognita 561
Figura circularis abſolutiſſima 621
Filios præſtantium uirorum à progenitoribus multum abeſſe 241
Filix herba 700
Fimi quantus & quàm uarius uſus 891
Fingere quibus liberum 744
Fiſcus principum, pertuſum dolium 345
Flaminis dialis puritas 1176
Floces quid 1108
Floccus quid 311
Floralia 206
Florentia ciuitas 985
Fluuij auriferi qui 258
Fœderum adſtrictio 252
Fœdum etiã ætate nitet 448
Fœminæ quid conueniat 587
Formæ quanta gratia 691
Formicarum cœtus cur opulentiam ſignificet ibidem
Formicæ, colore ſcitiũ magnitudine luporum 132
Formicas expugnare qui olim tentarint 824
Fortitudo uera qualis 710
Fortunatus ſatis quis 1151
Fortunæ ſorores quæ 543
Fraces quid 1108
Franciſcus Buslidius 563
Fraterculus Italis blandiens tum 1179
Frigere quid 531
Frigus obſtare fortitudini 454
Io. Frobenij diligentia & inſignis 414. & 574
Frons Genio ſacra 484
Frons animi ianua 533
Frons pudori ſacra 322
Frontis indicia 1113
Frõte exigua homines eſſe in dociles 48
Fruticis natura 1195
Frugi, & bonæ frugi q 1074
Fucus & Fucare quid 208
Fulgur quomodo Pythici uates obſeruarint 221
Fulguris ignis ſacer 36
Fulica auis 874
Fulmen cur Ioui & regibus attributum 137
Funambuli 566
Fundamenta iacere 89
Fundis Lacedæmonij cur uſi 705
Funeralium mores 628
Fungos in delicijs eſſe 1195
Furfur quid 702
Furiarum habitus tragicus 1022
Furum quæ ars præcipua 416
Furum par nobile 763
Furto parta in medium ponẽda eſſe 448
Furor triplex 591
Futurorum præſcientia unde petenda 523
Futurorum nulla certa cognitio 847

G

Gagates lapis 541
Galba Imp. 220
Galba Mecœnati dormiens 229
Galea trimemis genus 701
Γαλὴ quid 107
Galeni locus caſtigatus 418 & 709. & 1121
Galieni Imperatoris facetæ impoſturæ 67
Galla quid 1184
Gallinæ africæ 900
Gallicinium quid 914
Gallus auis pugnaciſſ. 823
Gallus adoleſcẽs in auem mutatus ibidem
Gallus albus menſi facer 27
Gallus domi pugnaciſſ. 1152
Gallus uincens & uictus qualis 1020
Galli ubi muti 806
Galli Cybelis ſacerdot. 746
Galli gallinacei natura 290 & 586. & 801. & 914
Galericulus quid 208
Γάμος quid 662
Ganges fluuius 258
Γαυλοὶ qui 1103
Γαυλομάχος qui ibidem
Γαστρέμαργοι qui 672
Gæsia auus 874
A. Gellij locus caſtigatus 277 & 404. & 686. & 708
Gelon Syracuſanus 1082
Generis claritas 769
Genere coniuncta ſe inuicem delectari 85
Generoſus animus rectius ducitur quàm trahitur 318
Genios binos attribuebat ſingulis antiquitas, ubi multa de geniis 61
Genitura an inſtitutio præna leat 52
Γήρυται qui 1019
D. Genouefæ corpus Lutetiæ
Gens cũ uento bellum gerens 369
Gẽtes quæ trib. notatæ 878
Genius Miſericordiæ dicatus

284
Genuini dentes qui, & quando emergant 475
Geometria pro æquabilitate 809
Geometriæ quantus admirator fuerit Pythagoras ibidem
Γεωμέτρην ipsum deũ ibid.
Gephyrei populus & eorum oraculum 722
Geradæ Laconis apoph. 1017
Γεραίρω quid 1009
Gereyõ Agamedis germanus
Germani nulites conducitij (300 603
Germani quomodo lætitiã indicent 658
Germanica nobilitas taxatur 357
Germanicæ linguæ proprium 377
Gerron quid 535
Gigantes è terra prognatos
Gladiatores qui 1118 (336
Gladiatorum contẽptus 603
Gladiatorium quid 593
Glans bellatorum loco in Hispanijs 760
Glandibus uictitare quando desierint homines 160
Glandiarij qui 201
Glaucus Hippolochi 73
Glaucus Scyllæ amator 569
Glauci Carisij certamina
Glauci uersutia 999 (1033
Gloeire gallinarum 819
Gloria insignis non nisi magnis periculis acquiritur 604
Γλοσσόστομοι qui 711
Γναμολογία quid 8
Gnomologiæ honor 1146
Gnomon quid 437
Γῶ, capio 1103
Gordiorum mores 872
Gorgonis sanguis 602
Gorgonis sorores 717
Γοργὼ unde dictum 820
C. Gracchi dictum 840
in Gradum reponere 159
Græca ling. cur meretrici ambitiosæ comparetur 1063
Græca facere latina quã difficile 727
Græci quomodo potent 1129
Græcorum uitia 1000
Græc. cũ Troianis belli 603
Græcorum librorum quanta inopia 728
Græcorũ inuamẽtũ quod 685
Græcos semper perfidos 307
Græa quid 1199
Gratia quibus eximia reddatur 726
Gratum ut inueniãs, etiã ingratos experiundos 1027
Gregales qui 1167
Gregorius Typhernas 534
Gringi Phœnicum 333
Γρύλλη ibidem
Gruum astutia 888
Gruum natura 875
Grylli unde dicti 467
Gry quid significet 310
Γρύψ 310
Guilhelmus Motiolus 731 & 1142
Guilhelmus Vuaramus 1064
Guttatim donare quid 1194
Gymnasia tria 751
Γυμνασιάρχοι qui 158
Γύργας & quid 1009
Γυρνοι quid 427

H

Hadriani Imperatoris dictum 617
Hæmatites lapis 291
Hæreditas quid antiquis 143
Hæreditatẽ quinq; modis adstringi sacris ibidem
Hæretici q̃ hodie dicãtur 791
Halcyon auis 613
Hallucinari, cæcutire, conniuere quid 324
Havena prosenctionæ 369
Harma uicus ubi, & cur sic dictus 221
Harmene ciuitas 1102
Harmodius quis 722
Harmonia Martis & Veneris filia 774
Harmoniarum species quot 103. & 104
Harpocratis pictura 997
Hasta Achillis 405
Hebræi pro seruis 770
Hebrus fluuius 259
Hecatæ quomodo & quando sacrificatum 1070
Hederæ natura 1176
Hederæ usus 821
Hericus septimus Angliæ rex 570
Henricus Bergen. episc. 973
Helcæ mulieres quo Bacchũ inuocarint 416
Helenæ pharmacum 946
Helenus 548
Helice 852
Heliogabalus homo effeminatissimus 286
Heliogabalus quales cõuiuas carne adhibueris 279
Heliogabali luxus 477
Heliotropium herba 1177
Hellespõtii denominatio unde 718. & 665. & 986
Helycon Carystius 615
Hemerodromi qui 1133
Hemerodromus cur dicatur sol à Poetis ibidem
Hemidrachmium 78
Hemitheon Sybaritæ 476
Heraclidæ Pamphili 799
Heraclidæ ubi primũ nauim extruxerint 109
Heraclii obscur. 134. 240
Heracliti fletus 642
Heraclitus cursor 622
Hercules 198
Hercules pro Marte 285
Hercules Thebanus 377
Hercules cur Melãpygus uocatus 430. & 431
Hercules quarta luna natus
Hercules ui nõ dolis res (63
alienas abducebat 606
Hercules q fuerint dicti 285
Hercules hebetis crassiq; animi
Hercules & Mercurius idem Aegyptijs 574
Herculis ornatus 146
Herc. dictum 318. 484. 1062
Hercules nidore coturnicis ad uitam reuocatus 61
Herculis uoracitas 465
Herculis nauigatio noua 1631
Herculis gymnasium 751
Herc. conuiuium & sacra apud Lindum 570
Herculis interitus 723
Herculi cur decimas bonorũ prisci uouerint 62
Hermãnus à Noua aqua 1127
Hermicus Lusitanus 1137
Hermon quis 612
Hermodorus Platonis auditor
Herodicus 1105 (624
Herodis Attici apoph. 271
Horodoti loc. castig. 400
Heroes qui 633
Heroum ueterum mos 645
Hesiodus Homero antiquior. 114
Hesiodi sepultura duplex 641
Hesiodi interitus 288
Hessenorum gens 683
Hiberorum mores 535
Hieroglyphica Aegyptiorũ 1408
Hieronymus Aleander 1067
S. Hieronymi laus 733
Himera Siciliæ ciuitas 1133
Hipparchus quid Lacedæmonijs 721
Hipparchion citharœdus 648
Hippobotæ 1012
Hippoclidis saltatio & procatio 370. & 1181
Hippocrates ab epistolis Mindaro 855
Hippola ciuitas 1012
Hippolaitis Minerua ibidem
Hippolyta Amazonũ regina
Hippomanis crude- (198
litas in filiam 706
Hippolyti dictum 295
Ἱππόβοσ & quid 989
Hipponax qualis poëta 774
Hippygia uxor Pythis 1191
Hirũdo qualis auicula 26. 27
Hirundinis stridor 451
Hirundines quid monstrarint 853
Hispanorum sordes 43
Historia unde dicta 73
Ἱστοροῦμεν quid ibidem
Ἱστοροῦμεν 166
Histiæi Samij inuentum 825
Historiographorũ mos 718
Hoc age, uox in sacris 28
Hollandiæ laus 1099
Homerus omnis Poëseos parens 919
Homerus uinosus 469
Homeri diuinitas 922
Homicidæ quo suas uestes abluerint 782
Homicidis solum olim uertendum 259
Homicidis extra sacrorũ septa consistendum 699
Homo solum stercore offendit 891
Homo ingratior quàm ulla fera 450
Homo ab homine quomodo distinguatur 332
Hominis diuisio iuxta Paulli 789
Hominis cuiusq; mẽsura 263
Hom. imbecillitas 508. 509
Hominis nulla fera perniciosior homine 969
Homine nullum animal uiuacius Aristoteli 255
Hoïes qualiter ab initio uixerint, & quo instituti 449
Homines perpaucorum hominum qui 153
Hominũ peruersi mores 154
Homines cur deos appellarit antiquitas 226
Homines ex sermone, uasa ex tinnitu dignoscuntur 73
Hominum existimatio & cõtemptus unde 956
Hominũ cõditio triplex 578
Homolottorum mos in fœderibus iungendis 775
Honesti nulla satietas 97
Honor præmiũ uirtutis 338
In Horam uel horas 329
Horarum distinctio apud antiquos 181
Horæ diei quomodo ueteres notarint 831
Horologiorum usus 181
Horatij uitium 766
Horti qui Veneri sacrati 30

Horus Aegyptius 409
Hospes quando molestus 605
Hospites aliena plerunq; mirari 113
Hospites cedant his quibus cũ conuersantur 854
Hospites qui 1159
Hospitij ius sanctiß. 1174
Hostem duobus modis impetimus 169
Hostire & vexostire 536
Hostimentum ibidem
Hyampeia rupes 616
Hybreæ rhetoris dictum in Euthydamum 197
Hydra Lernea 378
Hydra septem capitũ ubi delituerit, & unde fuerit progn ata 130
Hydrus quid 965
Hydri ingentis magnitudinis ibidem
Hyla adamatus Herculi 180
Hyllus, Herculis filius 964
Hymettus mons 100
Hypanis Fluuius 1021
Hypera quid 818
Hyperbole adagijs est peculiaris 16. & 17
Hyperbolus Atheniensis 435 & 741. & 1009. & 1032
Hyperboli artificium 911
Hypocritã Christianum esse quantum malum 583
Hystrices ubi proueniãt potißimum 1022

Græca quære in litera y

I

Iacobus Scotiæ rex 564
Iambe maledica 1110
Ἰάμβλιχος quis dicatur 1111
Iani bifrontis symbolum 746
Iapygia Italiæ pars 1698
Ibyci poëtæ historia 349
Ichneumon crocodilo hostis
Idæi dactyli 770 (688
Idomeneus Cretensis 88
Iecur sedes cõcupiscentiæ & libidinis 48
Ἱερὰ σύνοδος, locus 525
Ἱεροπόλεως ciuitas 683
Ignauiæ exemplum 1029
Ignauis omnia difficilia 1079
Ignis quomodo hominibus à Prometheo allatus 616
Igni nihil iucundius 481
Ignem gladio dissecare ludi genus 22. & 23
Ἰὸ pro μιῷ 927
Ilias Homeri 1080
Ἴλιγξ quid 199
Imbris ac terræ mutuum desiderium 519
Immunis quid 1048
Impia animalia quæ 575
Improbitatis potentia 691
Impudici indicia 318
Incãtamẽta quæ dicãtur 708
Incitæ quid & Inciti 1128
Incommoditas cõmoditatum comes 255
Indignantiũ gestus quis 915
Industriæ humanæ uis 473
Infans natus ubi deplorętur 513
Infantes ubi hospitib. asseruantur suauiandi 571
Infelicitas comes stultitiæ 542
Ingenium hominis quale 472
Ingeniũ magnum nõ esse sine mixtura dementiæ 744
Ingenij uigor quo ætate euanescat 202
Ingenio superari uires 339
Ingenia præmatura 1007
Ingenuis Spartanis quid conuenerit, quid non 1164
Inhumani quibus nominibus uocentur 287
Initiandorum sacrificiũ 871
Iniuria rescindenda, non retalianda 709
Iniuriam facere, pelius quàm pati 80
Iniuriarum memoria tenax 754
Innocentia ubiq; tuta 869
Insaniæ species multæ 965
Insanum quid proprie 1047
Insolentiã esse ebrietatẽ 119
Institutio quanũ ualeat 152
Intempestiuum quodlibet iniucundum 195
Interpretum uitia 727
Inuentio rerum in oratione quid 182
Inuidia felicitatis comes 1059
Inuidia in bonas literas unde
Inuidia inter quos (1065 orlatur 1150
Inuidiam fixæ extra chorum diuinum 654
Inuidiam in recte facto non posse uitari 724
Inuidiæ quæ natura 725
Inuolare quid 1095
Ioachimus Vadianus 551
S. Ioannes Baptista 786
Io. Baptista Pius taxatur 678
Io. Baptista Egnatius 439
Io. Bentiuolus Bononien. 758
Io. Campanus 1083
Ioannes Coletus 397
Ioannes Roffensis 1067
Ionij XII. ciuitatibus imperauerunt 962
Ionum mollicies & luxus & inuenta 216
Ionica comœdia ibidem
Ἴουβοι quid 1093
Ips quid 708
Ira mulicbris qualis 121
Iræ regum quales 956
Iracundiores cur sint senes & ægroti 248
Iratus furioso similis 1212
Irus, Arnæus aliàs 259
Ischomachus taxatus 870
Ἴσοχειλὲς quid 671
Ἰσόῤῥοπον quid 231
Isthmiorum ludorũ institutio
Isthmum perfodere (718 qui tentarint 1045
Italica frugalitas 478
Ἰθάκαλλοι qui 611. & 810
Ithys quæ auis 871
Iubellius Taurea Campanus
Iudices cur sine manibus pingantur (236 892
Iudiciorum priscus mos 181
Iulianus Capella 1103
Iuliani dictum 435
Iulius II pont. 835
Iulij Cæs. imperandi cupiditas
Iumentum 56 (506
Iumentum pro plaustro onerario ibidem
Iunius unde dictus 164
Iuno Acræa 55
Iunonis epitheton 1780
Iupiter Olympius & Sospitator 652. & 1082
Iupiter Olympius Phidiæ opus 1224
Iupiter in cuculũ uersus 1044
Iouis comitia 890
Iouis nutrices 491
Iouis ineptiæ 115
Iouis oraculũ in Dodona 32
Iouis Terminalis lex 254
Iouis oculus sol Aegyptijs
Iurare per hastã 1003 (408
Iurandi mos olim 765. 1195
Iuramenta uaria 605
Iusiurandum non temere fiat 1020
Iurisiurandi genera tria 781
Ius summum 332
Iustitiæ symbolum 988
Iuuenari 88
Iuuenilis uehementia 267
Iuueni pecuniæ administratio nem non esse cõmittendam 570
Iuuentæ uitia mature ulcisenda 100
Iuuenta docilis 101
Iuuenta cur audax 966
Iuuẽta senilis qd indicet 1007
Iynx filia Echus 1094
Ἰξοβόρ & uel Ἰξοφάγ & turdus 54

L

Λαβὼν χυτρᾶν, & λαβὼν παρ' ἐλπίδα 161
Laberij dictum 270
Laborem ut cõtinuemus quid faciat 727
Labores cauenati 706. 950
Labrax idem qui nobis lupus 278
Lacedæmoniorum respõsum ad Philippum regem 65
Lacedæmoniorũ mos in conuiuiis excipiendis 269
Lacedæmonij chori cantilena 360
Lacedæmoniorum Resp. quomodo temperata 652
Lacedæmoniorũ cõiuuia 665
Lacedæmõij quales 711. 922
Lacedæmoniorũ uestitus color 961
Lacedæmoniorũ in senes reuerentia quanta 1018
Lacedæmon fortitudo 1026
Laches quis 744
Λαικαζειν 711
Laconis cuiusdam dictum in diuitias 367
Laconis cuiusdã apoph. 420
Lacones bellacissimi homines 516
Laconismus 388
Lacles quid 1177
Λακίζειν quid 139
Lactuca 345
Læna uestis 405
Lætamen quid 892
Lamia adamata à Demetrio 1208
Lampades in quibus certaminibus gestare solitum 92
Λαμπαδηχεῖν, 91
Lampon quis 993
Λάφυρα quid 1053
Λαφυροπωλεῖν, Λαφύπαι 1053
Lapis pro stupido hoïe 185
Lapides pro inutilibus 389
Lapsus primus casui, iteratus stultitiæ tribuitur 192
Lamachi dictum 741
Lapsus omnes humanæ uitæ in tribus consistere 951
Lapus Florent. 991
Largius Mommij rudis 374
Laribus immolata fœtus efferre nefas 356
Larinus & Larini qui 1153
Larus auis 465. 711. 874
Larus cur Herculi sacratus 992
Latina lingua cur pudicæ matronæ comparetur 1068
Latine loqui quid 47
Latibyrus ciceris genus 24
Latifundia quæ 804
Latomiæ Syracusanæ 426
Latonæ fabula 541

Latmus mons 365
Lauacra diuitiũ ac pauperum olim communia 647
Lauerna dea 566
Laus qualis esse debeat ibid.
Laudatio uana qd faciat 1065
Laudantium gestus 323
Laura locus 429
Laura apud Sabinos qd 919
Laureus Atticæ locus 78
Laureoticæ noctuæ ibidem
Laurios regio 659
Laurum incendendi mos in amatorijs maleficijs 631
Lauri uis medica 64
Leberis quid 41.142.781
Lectio est colloquium 397
Lecythus quid 1151
Ledæ partus 359
Leges priscorum quales 338
Legũ cutis summa litteræ 382
Legis institutedæ autor apud Aeginetas mulctabatur
Legem naturæ omnibus esse communem (393 931
Legumina oia corporibus noxia esse & qs eorũ usus 23
Lema quid et unde dictũ 443
Λῆμα, λῆμμα 1106
Lenocinium pulchras res dehonestat 148
Lens legumen ullis imũ 760
Lenticulæ natura 278
Lentiscus quid 317
Leo Pont. X. 986
Leon. Aretini Lapsus
Leonis Byzantij dictũ 767
Leonem quæ terreant 246
Leones in periculis adiutos gratiam referre 340
Leonis gratitudo in benemeritum 889
Leoniũ meretricula in Theophrastũ scribere ausa 381
Leotrephides macilentissimus 1118
Λέπαργος taurus 1013
Λεπτολογία 142. & 911
Lepus quale animal 230.446
Leporem mortuum à canibus non attingi 447
Lepus ubi non sit 447
Leporis somnus qualis 592
Leporinæ præstantia 1147
Leprei ubi Hercule cernuum 992
Leria insula 549
Lerna quid 130
Λῆς quid 185
Λίθαργυ quid 1160
Lesbijs citoribus cur primæ dederint Lacones 247
Lesbiorum uanitas 210
Λεσβιάζειν quid ibidem
Lethe quid significet 24
Letheus fluuius 550
Leuconis fictum 485
Leucophryne, Tenedos 987
Leuidensa quid 846
Lex mutus magistratus 83
Lex satyra quid 1130
Libere ciuitatis liberas linguas etiã debere esse 648
Liberi cantiunculis maiorum oblectantur 722
Libertate nihil felicius 114
Libethrij quales 249
Libri muti magistri 83
Libya cur monstra ferat 900
Libici cymbalorũ harmonia
Λιβυκὰ ξύλα quid 915 (659
Liciæ sortes 331
Ligurire quid 1206
Λιχουμβίνες qui 417
Lindus ciuitas 610
Lindius rusticus ab Hercule depredatus 570
Lingua quale membrũ 467
Lingua quib. olim dabatur in sacrificijs 970
Lingua cur dentibus obuallata 922
Lina pro retibus 849
Linũ pro decreto funali 742
Lineis uestibus solæ mulieres utebãtur apud priscos 780
Λοιμοθυμία quid 777
Lipsydrium locus 1021
Litæ quid 185. & 536
Litera salutaris, & tristis quæ 1193
Literarum studium citra focium frigere 205
Literas collapsas uindicare quàm difficile, & cur laude dignum 411
Literæ omni ætati & conditioni utiles 521
Literarũ ordo & dignitas 538
Literis tribus qd notetur 675
Literis quatenus incumbendum 746
Literarũ sacrarũ Sileni 788
Literarum bonarũ usus 1066
Littora cur surda dican. 184
Littorales homines esse ceteris inhumaniores 246
Liuij fragmẽtũ cui debe. 1074
Loco mouere, restituere in locum 159
Locrenses fœdifragi 575
Locusta agrestis quomodo Græcè dicatur 655
Lod. Celius Rhodiginus 21
Λόγοι λοκμαποροι quid 624
Lolij natura 417
Longiores risus causa uocatos prælongos 1187
Londinum unde dictum 610
Loquacitas stultitiæ comes 427
Loquendum ut plures sapiendum ut pauci 25
Loqui pauca, & probum esse cognata sunt 711
Lotophagorum fabula 642
Lotus quid ibidem
Lucæ boues 430
Lucus pro grandi 1154
Luciani locus eastigatus 423
Lucilius poëta 474
Luciuscur dictus Apollo. 624
Lucrum gratissimũ quod 676
Luculli animosum dictũ 385
Ludouicus Gallorũ rex 564
Lunæ subiecti qui 214
Lunam qui superstitiose obseruent 221
Lunam quantopere obseruarint Lacones 372
Lunæ defectus quid Macedonibus incõmodi tulerit 705
Lupus quale animal 380
Lupi interfectorib. quæ olim præmia data 464
Lupi sitientis mos 481
Lupi prædæ inhiãtis mos 516
Lupus post prædã properat
Lupus cur & quando (646 uocẽ homini adimat 1080
Lupus ex coco fictus tibicen 843
Lupi fabula 1079
Lupos semper rabire 1043
Luscinia quot diebus cantum suum continuet 437
Lusus legẽ q nescit abstineat
Lutetianarũ fœminarum pronunciatio 772
Luxuries & luxuriare quid
Lycambes Archilochi socer (1220 474
Λύκιος & λυκόκτονος, Apollinis cognomen 464
Λύκειον quid & à quo constructum 624
Lycurgi canes 52
Lycurgus rhetor 465
Lycus Cyniscæ amator 49
Lydi ab initio Hetrusci 230
Lydis qd Cyrus iperarit 623
Lydios equatu præstare 482
Lydorum mores 623.708 & 834
Λυδιάζειν, λυδίζειν 624
Lysandri & Pharnabazi cõmenta 677
Lysandri apophthegm. 806
Lysandri dictum 839
Lysandri frugalitas 1086
Lysiæ bos Athenis 821
Lysimachi insolentia 1033
Lytæ qui 854
Lytierses quis 833
Λύτρα quid 95

M

MAcedones quomodo fœdera faciebant 231
Machæra quid 682
Manaeia, locus & Herculis filia, & palus 455
Macrobius omnium autorum fucus 301
Macle uirtute 541. & 582
Meander picturæ genus 712
Mæson quid 1124
Μάγαδις & μαγαδίζειν 317
Magadis & magadus 1105
Μαγαδόφωνα, μαδίζειν ibid.
Magicam uim inesse anulis et uirgis ferendis 70
Magistratus lex loquens 84
Magistratui gerendo qui idonei 202
Maius unde dictus 164
Magnes qui Heraclius 291
Magnetis natura & spẽs ibi.
Magnetes populus 704
Magnitudo finita quæ 409
Malea promontorium 548
Mallũ omne quõ irrepat 97
Mallũ cõe facilius ferri 1024
Mallũ ex nobis proficisci 1076
Mala conciliant hoies 35
Mala uera non licet effugere 1070
Mala ter abstergendo depellebant antiqui 265
Μάμμη & μαμμιδεπτοι qui 1153
Mancipia unde dicta 301
Mandragoræ uis 1083
Mandron nauicularius fit Imperator 1079
Mane diei unde dicatur 646
Manere ĩ sua classe quid 632
Manlius Torquatus 401
T. Manlius 401
Mannius Dianæ lucum consecrauit 706
Manticulari quid 1095
Manticæ hominis binæ 263
Manticora fera 199
Μάντις herba 203
Manumissio apud Atheniẽses qualis 300
Manus conferre quid 314
Man. gracilescere fame 1036
Μαυλάναι quis 433
Maracus Syracusanus 776
Marathon locus 1025
Margareta Henrici Anglorũ regis soror 564
Margitis stultitia 522
Mare cur surdũ dicatur 681
Maris motus 1101
Marisca quid & eius uermis
Maritorum iniquitas (678 in uxores 705

Marius tyrannus gladio quẽ ipſe fabricarat cõfoſſus 54
C. Marius quo ſuos milites tractauerit 1057
Marſias excoriatus 264
Marſyas tibicen 634
Martinus Lutherus 1067
Maſculus nõ ſolum ſexum ſignificat 1188
Μασχάλη, μασχάλιον 638
Maßilia à Phocenſibus cõdita 252
Maßiliæ tres 332
Maßilia unde dicta ibidem
Maßilientium luxus 965
Maßilienſes effœminati 332
Maßiniſſæ laus 1052
Mathematicas diſciplinas eſſe philoſophiæ anſas 162
Materiæ pars uilior ſenſibus patet 787
Materfamiliàs qualis ſit 564
Matriſſare 1158
Matũa cibus 1025
Maturare quid 407
Mauſoli ſepulchrum 1023
Mauſolea quæ dicãtur ibidẽ
Maximinus Imp. 38. & 391
Μάζα quid 619
Maza quo fiebat 702
Mecænates quo parãti 164
Μηχανὴ quid 995
Medea qualem ueſtem Iaſonis nuptæ donarit 723
Medicum familia 985
Mediocritas qd præſtet 1138
Mediocritatem quomodo aſſequamur 499
Medius digitus qualis 555
Μεγαλόδωρος quis 671
Μεγαλόφρονες qui 504
Megarenſes olim Corinthijs ueſtigales 432
Megarenſiũ fraudulẽtia 517
Mel ubi pernicioſiſſimũ 327
Mel atticum & hymettiũ 99
Melampygus lapis 430
Melãcholici cur manes ſe ſuos uidere putent 214
Melanionis odium in mulieres 703
Melanti principatus 660
Melanuros piſcis 20
Μέλη & μελῶδα 860
Meleager 398
Meleo Pelaſgo quare oraculũ redditum 488
Melia ciuitas, & genus arboris 703
Μελίſſαι dictum 1114
Melita inſula 1032
Melitidis auxiliũ euerſa iam Troia 738
Melitidis ſtultitia 1036
Melus oppidum 366
Memmius Romanus 374
Memoriæ adẽptæ exẽ. 531
Menades mulieres quæ 1023
Mendaces quid lucrẽtur 299
Mendaces etiam aliquãdo uerum dicere 1174
Mẽdaciũ acriter punitũ 987
Menſa ſacra antiquis 527
Menſes primus & ſecundus quibus ſacri 24
Mẽtis cõpotes, impotes 1160
Meracum olim poſt cõuiuium inferri ſolitum 251
Mercurius & Hercules apud Aegyptios idem 554
Mercurius ſolennium delator Conſtantij 525
Mercu. orationis autor 783
Mercurius prima ſors, idẽ matorum deus 1114
Mercu. cur inter ſuperos & iferos medius fingat. 448
Mercurius cur triceps fingebatur 921
Mercurij muneră 614. 703
Merc. cognomina uaria 909
Mercurij uirgæ 948
Mercurij magicũ ſimulachrũ 557
Mercurij ſtatuæ plures 1111
Meretricibus ubi bonos maximus 1034
Μέθη & ἔκλυ 244
Merrha locus 824
Meſſenium corde hirſuto 500
Meſſenij cur in ſeruitutẽ acti à Lacedæmonijs 683
Meta quõ olim ſignata 374
Μεταδόρκια quid 1096
Metallorum fodinas quis primus inuenerit 436
Μετάνιπτρον quid 231
Metaphora aſſidua adagiorũ comes 7
Metelli 1188
Μῆδα quid 700
Metræ puellæ uaricitas 811
Metu examinatum quendam fabula 342
Meũ & nõ meũ in beata rep. non debent eſſe 10
Micare quid 314
Μικρολογία 911
Midas Phrygiæ tyrãnus 237
Midas ſtolido animo 115
Midæ currus 32
Midæ cur aſininas aures dederit Phœbus 147
Midæ fabula 326
Midas uermiculus & iactus talorum 698
Milites mercenarij primi qui 932
Milites deteſtatur 736
Milit. Nigri præferuntur pecuniã reip. cõmendabãt 193
Militũ glorioſ. inſignia 1061
Militia Chriſtianorum qualis 978
Militaris uitæ incõmoda 974
Millus quid 1057
Milonis Crotoniatæ robur et exercitiũ. 97. 493. & 547
Μίλτος quid 106
Miluij quando prodeant 864
Miluij quibus ſacri 869
Mindarus Lacedæmoniorum rex 855
Minerua præſes artium
Minerua χαλκοῦπις 381
Minij quãta cura Romæ 1138
Minotaurus quid 712
Minotauri annuũ ſacrũ 719
Miremur quæ max. oẽs 749
Mithra Perſis Sol. 279. 1149
Mnamones qui 269
Mnamones Germanici 390
Mnaſea Patrenſis 199
Mnaſea Colophonius Salpa dictus 70
Mnemoſynæ ſacrum quale fiebat 700
Modeſtia beneuolentiam allicit 214
Modiperatores qui 269
Modius & μεδιμνος, idem
Modo nõ, quid ſignificet (702
347
Molaris corona 438
Moleſtarum rerũ noĩa 1191
Mollia quæ dicantur in artib. 287
Molonis dictũ in Platone 65
Molones duo 855
Moly herba 355
Μῶμος & quid ſignificet 216
Momus quid in hominũ pectore deſiderarit 840
Momus à diis arbiter electus
Monachi noſtræ ætatis (217
tis quales 788
Monachi mendicantes 982
Monachorum greges taxantur 669
Monas, iactus talorum 315
Monetam indices eudi deteriorem 1249
Μονοχρώματος picturæ 1046
Monomachiæ apud Piſam
Μονωχύλ 347 (520
Monoſyllaba & diſſyllaba nomina quib. cõueniant 816
Montiũ partus fabula 847
Mora quæ in re poſita 423 & 829
Mora fructus quando appareant 1116
Morbi animi qui 792
Mores quando formandi 101
Morum pernicies à bello profligato 968
Moriæ encomiũ quot diebus conſcripſerit Eraſ. 467
Μορμολύκιον, μορμολύκη. quid 524. & 1144
Morphnos aqlæ ſpecies 695
Mors omniũ beneficiorũ optimum 1222
Mortalis nemo perfect. 694
Mortales omnes è terra naſci
Mortui ubi cum lætitia (336
efferantur 512. & 513
Mortuos allatrantes quib. cõparentur 98
Mortuos plurimũ in ore habere, ominoſum 98
Mortuorum rogo imponẽdo rum mos 531
Mortuorum laudes 628
Moſchus citharœdus 812
Morychus Bacchus 677
Mothon quid 776
Motus uitæ argumentum optimum 83
Moyſi uirgæ 72
Mugilum uelocitas 295
Mulcta quib. dicebatur 766
Mulæ cur non pariant 220
Mulier quale animal 1007
Mulier affectu ætate bis uirũ requirit 533
Mulieres apud poetas ſemper male audiuiſſe 954
Mulieres Hollandicæ
Mulieres cur irritabiles 1143
Mulieres omniũ fere calamitatum autores 705
Mulierum zelotypia 723
Mulier. morũ deſcriptio 319
Mulierum officium 587
Mulierũ quæ in partu adſunt mos 1015
Multiloquentia uitanda 113
Multitudinis licẽtia pernicioſiſſima 623
Mundi principia tria 809
Mundani & Chriſtiani diſcrimen 789
Munera quæ diis primo oblata 459
Munerum potentia 801
Munychus & Munychia. Diana 961
Murem audire acerrime 147
Mures domeſtici ſalacißimi
Mures Aegyptij (627
Murus ferreus in acie qd 706
Muſcam indocilem eſſe ac ſeuiſſimam 28
Muſcæ natura 1128
Muſcæ caninæ morſus 939
Muſica quomodo conſtet & perpendatur 108
Muſica non recipit mediocritatem 393

Muſicæ

Muſices honos apud antiquos & quid ſub hoc nomine cõprehendatur 600
Muſica ſcientia qualis 814
Muſicæ harmoniæ quot olim & nunc ſpecies 104.102
Muſicarum harmoniarum diuerſitas & uis 591. 590
Muſicos eſſe imbelles 1164
Μυσικὸν ἀεί & 600
Muſſare unde dictum 310
Muſtela animal inauſpicatum
Mutire quid 310. (107
Mu qualis uox & litera 310
Μῦς ἐν quid ibidem
Μύωψ, μυωπὶς quid 1109
Myconus inſula 1142.548
Μύλλον quid 639
Μυωρία quid 627
Myopes qui dicantur 425
Μυοσοβεῖν quid 1118
Myſcellus 969
Myſi populus 260
Myſi finitimorum iniurijs obiecti 403
Μυσπολεῖν quid 837
Myxus Dianæ ſacerdos 854

N

NAcuius rei nota 1193
Νᾶνν quid 311
Naphtha quid 874
Narthecium quid 1062
Νάρθηξ quid 616
Naſſa quid 1060
Naſturtium unde dictũ 326
Naſus cui dicatus 314
Natiuitas omnes ſicit patres
Natiuum non facile mutatur (1205 963
Natrix quid 966
Naturam numeroſis rebus capi & deliniri 86
Naturã inſtitutiõi præferẽdã
Natura quõ ſua munera largiatur (808 953
Natura quomodo ab uſu differat 1162
Naturæ uis repugnat ibidem
Naturæ efficacia 1162
Nauci & Nauciſicere 311
Ναυσιάνυμος unde dictũ 701
Naues duæ Athenis publico uſui deſtinatæ 796
Nauigatio facilis quæ 773
Nauigatio prima quæ 832
Naupactum ciuitas & unde dicta 109
Naupbractum quid 700
Nauta quando certius nauigat
Nauticũ genus ſuos eleuãdo 1027 1135
Naxus & Naxiũ marmor, et ναξίλος 289
Νεωποιούλια 344
Nuia quid 803
Nemeſis dea 472
Nemeſis unde dicta 608
Nemo non aliqua in re deſipit
Nepa quid 1006 (965
Neptunus à Minerua uictus 321
Nero imp. muſicus 282
Neroïs pretioſa piſcatio 475
Neronis ſtatuæ culeum impoſitum fuiſſe 1161
Neronis dictum 302
Neruos incidere quid 860
Neruoſa quæ dicantur 166
Neſſus Centaurus 923
Neſtor bonus conſultor, inutilis bellator 841
Nexi qui dicantur 750
Nibas uicus 806
Nicias cunctator 1154
Nicon Thrax 1149
Nigrum pro inauſpicato 64
Nimietas omni in re peccat
Νίκη 196. (267
Niueam albam negaſſe quendam 367
Nobilitas empta, aut nuper nata non magni fit 1151
Nobilitetur quis unde 1152
Nocere uelẽtes ne tẽtes 856
Nocturæ uolatus ſymbolum 63
Noctua mineruæ ſacra numiſmati Atheniẽſium inſculpta 63. 78
Noctuæ cur numiſmatis inſculptæ 659
Νομοφύλακες qui 292
Noſtra quæ propriè poſſint dici 1092
Nothi ubi exercebantur 751
Notus uentus 1052
Nouerca mortua priuignum occidit 705
Nono more ficlum Cic. quid
Nox cur cõmoda (1149 flagitijs
Noctis partium dimenſio priſcorum 915
Numæ libri quomõ à carie D. ſeruati annis 998
Numeriani interitus 209
Numero nõ offendi rationem
Numerorũ myſteria 24 (105
Numeros impares ad diuina eſſe efficaciores 492
Numiſma Atheniẽ. quale 276
Nuptæ ſandalijs non utebantur 805
Nuptæ nouæ quomodo cinctæ & diſcinctæ 358
Nuptiarum antiquæ ceremoniæ 101. 734. 1245
Nuptiarum poſtero die quæ pompa fiebat olim 1020
Nutrices quot ſingulis diis dentiqui adſcripſerunt 491
Nutu efficere quid 632

O

OBeratũ eſſe, & mentiri cohærere 651
Ὀβελίζειν 211
Obeſi infames Laconib. 866
Obire prouinciam 504
Obliuionis lex 453
Obliuionis mater quæ 995
Ὀβολοστάτης, ἀβολοστατεῖν
Obolus quid 1104. (417
Obolus quibus Athenis ex ærario datus 1179
Obſequium ultroneum ingratum 361
Occaſionis deſcriptio 296
Octauius Auguſtus 260
Octauij Cæſ. iocus 35
Octauij magnanimitas 408
Octauij Cæſ. dictum 475 809.1036
Octo deos eſſe ſummæ rerum præſides 279
Oculis alienis agere 84
Oculis ferre quid 260
Oculos animantium ad ſpeculorum imaginẽ factos eſſe
Oculis amor potiſſimum conciliatur (313 108
Oculis ineſſe ſedẽ animi ibidẽ
Oculos qui ſibi effoderint ibi.
Oedipus ſuos filios execratus eſt 292
Oedipo ænigma obiectũ 494
Oeneus 198
Oenoë uicus 551
Oeſtrũ, οἶστρος quid 666
Oeta mons 876
Οἷον quomodo latinè 41
Οἶον & quid 631
Οἰστροπλήγ, οἰστρηλατεῖν 666
Officina quid 816
Officiũ eadem mẽſura uel maiori remetiendum 46
Offis Romanos olim uicitaſſe 188
Offucie quid 208
Ὀγκίδες, ἀγγοῦαι 690
Olei natura 868.283
Olequm dixerat cur Homerus ἔγχελυ uocarit ibidem
Olei uſus 1194
Ὀλίγα ἄξιον 312
Olla proſtupido 1100
Ollus letho datus 98
Ὅλμος & quid 667
Τὸ ὅλον ἔχειν 244
Ὀλόχοιρος quid 1172
Olympus Marſiæ diſcipulus 1179.1155
Ὁμιλικὸν quid 85
Omnia eidem nõ adeſſe 738
Omina ex caſu 1017
Omphales Lydorum reginæ impudicitia 429
Omphax quid Græcis 368
Ὁμοῤῥοθῶ 1154.
Ὄμνυ & Ceres
Onagrorum uenatio 485
Ὀνειροπολεῖν 813
Ὀνάρατα, ὀνειρόσκοποι
Ὀνειρόσκοποι, ὀνειροπόλοι, ὀνειροκρίτοι, qui 750 325
Ὄνος pro lapide molari 458
Ὄνθιοι quid 1092
Ὄνθος quid 478
Operæ furtiuæ 424
Opes ingentes uix parari ſine fraude 338
Opes cur parentur 399
Opes quantum noceant eccleſiæ 796
Opinio potior ipſa re 440
Opinio quõ firmetur 745
Oppido pro ualde, unde 1180
Opportunitatis uis quãta 296
Oppoſitio perfectiſſima 389
Opulentia confidentiam parit 496
Opulentia penes quos ſit & quos fugiat 196
Opuntius luſcus 236
Opus eſſe ingenij factum 81
Oraculum ſoluentis quæ pœna 857
Oracula quæ olim præcipua 305
Oracula nulla certiora antiqs quàm Apollinis 122
Oratio cibus eſt animi 24
Orationibus deos letari maxime 430
Orationis præſtantia ibidem
Ordo rerum inuerſus 789
Ordo in acie quid 39
Oreſtis parricidale cõuiuiũ 764
Organi muſici cõſtitutio 742
Origanum herba 525.1106
Origenes cur Adamantius uocatus 1106.286.
Ὄρνις quid 631
Oromedon mons 1204
Orpheus ubi occiſus 249
Os pro aſpectu 1142
Ὀσχᾶς quid 1109
Ὀστοσοφεῖν 756
Oſcitantia quid Latinis 836
Oſcitantem uidens cur etiam oſcitet 836
Oſcorum mores 1058
Oſiris Aegyptiorũ 408.409
Oſſa dea 237
Oſtiatim pro ſingulatim 1168
Oſtraciſmus quid 434
Oſtraciſmo damnati quò exulatum iuerint 961
Ὀστρακισμὸς 147.750

Ouium natura quæ 759
Ouum decimum maius ceteris nasci 1169
Ὀξεῖα quid 736

P

PAclolus fluuius 259
παπάλη πεπαλᾶν quid 635
παλαιομάγαδις 317
Palæſta menſura 479
παλαίτυρος 921
παλάνη quid 1073.859
παλίμπαιδες 202
παλινῳδία quid 365
Pallas Athenienſium protectrix 1162
Pallas Polias 615
Palladis cantilena 96
Palmæ natura, & cur victoriæ ſignum 120
Palpare, palpones 869
πάναβος quis 573
παραδιαία quid 600
Pandeletus ſycophanta 997
Pandectarum locus reſtitutus 1165
Pandoræ fabula 43
Panegyris quid 706
παννὺξ quid 898
Panidis iudicium de Heſiodo & Homero quale 741
Panionium concilium 962
Panis inuentio 398
Panis genera uaria 700
Pane fœdus ineabant Macedones 231
Pane olim amicitia cõfecrabatur, & quid Panis diſtributio Chriſtianis 27
Panaria ebrietas quæ 120
Panticapæum urbs 813
παρὸν ἄξιον 312
Papyrius Prætextatus 1057
Papyrij curſoris prudens ſactum 80
Papyrus quid 773
παραχορδίζειν 407
Ὁ παραπόπλαν ſaxum 342
παραφθειρὶς quid 1173
παράφθορα quæ 1020
παρὰ ποδὶ quid 902
Paraſitorũ notæ qualiæ 488
Paraſitus ad nullam honeſtam functionem aptus 709
Paraſiti facetũ reſpõſum 158
Parcarum ſuſi 256
Pardalis quale animal 554
πάρεργον quid 424
παροδρασὶς quid proprie 383
Paria facere 46
Parietum conſtruendorum inuentio 853
Parij fœdiſragi 778
Paros inſula ibidem
παρπεπῶσαι 167
Parmeno mimus 34
Parnetis inſtitutum 636
Parnus quis 569
Paroemia quid, eius proprium quid & quatenus 6
Paroemiæ quæ optimæ ibidem
Paroemia unde dicta ibidem
Paroemiæ unde nouitas accedat 6
Paroemiarum cõmendatio & utilitas 8. 10 & inde
Paroemia quomodo differat ab his quæ illi uidẽtur eſſe confinia 7. 8
Parrhaſius pictor 552
Parricidium quid & unde dictum priſcis 1161
Parricidarum pœna apud Romanos 455
Parthenia ciuitas 684
Parthos fugere cõiecto iaculo
Partus legitimi qui 284 (32
Paryphis qualis ueſtis 1061
Paſiphaë regina Cretæ 719
Paſes præſtigiator παστάλη 378. 908
Paſtillus quid 689
Paſtinaca piſcis 395
Paterfamiliás diligẽs 95 1062
πάθη affectus quales 1030
Patriæ ſaluti qui ſuã uitã impenderint 656
Patricij antrũ Hybernia 300
Patroclus cur haſta Achillis abſtinuerit 937
Patroclus Lerius 549
Pauli Aemylij apophth. 683
Paulus Bombaſius Bononien.
Paulus Canalis 3010 (227
Paulus Catena 614
Paupertas timidos facit 496
Paupertatem ut effugias, quibus opus ſit 539
Pauſon pictor 1032
Pax qd & eius cõmoda 972
Pacẽ iniquam præferendam bello æquo 980
Pacis ueſtes quæ 1139
Pacem petentium mos 1208
Pectis genus organi 334
Peculium quid 1092
Pecunia unde dicta 276
Pecuniã ut pecunia pariat cõtra naturam eſt 344
Pecuniæ uis 637
Pecuniæ ſacræ quib. cõmiſſe olim 1021
Pecunia mortalibus aïa 1196
Pedarij ſenatores 399
Pegaſus quid 332
πηγὴ uocis ſignificatio 615
Pelagi Attica pulſi quomodo ſe ulti ſint 332
Pelei gladius 659
Peliæ fabula 713
Pellene ciuitas 801
Pellis uictimæ uſus 1018
πελλοφορία 1148
Pelops quomodo Oenomaum ſocerum uicerit 482
Penelopæ qui 770
πλώκη quid ſignificet 616
Pentecontorus nauis 445
Pentheus ſero Bacchum eſt ueneratus 43
Penula quid 634
πεπαλὸ 1157
Peplũ Palladis Poliadis 615
περᾶν quid 985
Perca piſcis 397
Perdicia Lyciæ pars 331
Perdicis calliditas 845
Periander Corinthius 419
Periandri conatus 473
Pericles ἀγελαῖος 582
Periclis filij quales 664
Periclis dictum 765.781
Pericles totam Græciam miſcuit 1217
Pericles quales fecerit Athenienſes 1120
Periculum multarũ rerũ non intelligitur, niſi experientia
Periculoſis in rebus (966 duo adhibenda 745
περίδειπνα quæ 628
Perilai taurus æneus 401
Perilli inuentum in ſuũ ipſius caput recidit 67
Periodus Theologis qd 256
περίκλυμα quid 311
Pero Vergilij maſtix 577
Perperi fratres 430
Perperi fratres ſimios uerſi
Perpetuum nihil patitur natura 1141
Perſæ cuiuſdam apoph. 275
Perſarum rex quomodo exci tabatur 650
Perſarum mores 875.651
Perſæ quomodo natales celebrent 735
Perſæ quomodo lautum cibũ appellarint 1124
Perſeus Danaës filius 717
Perſona nõ ſemper in malam partem 899
Perſonati qui 208
Pertexere pro perficere 617
Pertica pro decempeda 1077
Pertinax Imperator 392
Pes nauis quid 245
Pedum metricorum proprietas 545
Pedes intumeſcere frigore 1037
Petij principium quid 654
Petrus Aegidius 349
Petrus Bembus 408
Phaëax apud Homerum 714
Phagonis uoracitas 554
Phalaris Leõntinis uictis quomodo imperarit 129
Phalaridis crudelitas 401
Phallus quid 810
Phaneas notatus 339
Phanias quis 849. 644
Phanus uſurarius 634
Pharnabazus ſatrapa 457
Phaſelitæ 634
Phaſianus auis 871
Phaſis & Phaſiani 549
φέλλαι, φέλλῳ, φελλέα φελλόνειμι, φελλόπολις quid 320
φελλεύς, φελλόναι, φέλλῳ 1107.1182.
φέναξ, φεναξίζειν & φεναπισμὸς quid 208
Phenacis ſtoliditas 214
Φενίδια uel φανίδια, ludendi modus 851
Phœnæus Alex. 586
φέρειν, φόρος, & φορολόγοι 344
Φιλαυτία fons malorum 156.
Φιλαυτία quale uitium 906
Philetæ quam tenui & leui fuerit corpore 1118
Phidias ſtatuarius 355
Phidiæ opus 609
Φιλεγκλήμονες 325
Philides equiſo 1008
Philippus orator qualis 1215
Philippi Maced. dictum 391 1031
Philippi Macedo. apophthegma 699
Philippo regi quale oraculum reddium 637
Philippus Maximiliani filius Caroli pater 563.510
φιλοκάνου quid 698
φιλόφρης, φιλοφρῶν 689
Philonides quis 604
Philonis Iudæi eruditio 544
Philonome delatrix 390
Philoſophari quid 328
φιλοσοφᾶν quid 1170
Philoſophus ſolus imperare poteſt 1116
Philoſophorum umbraticum iſtud ſtudium placet inutile 182
Philoſophi legum nullum 33
Philoſophiæ ſtudium intelligibile 712
Philoxenus poëma cur in lapidicinas truſus 428
Philoxeni paraſiti dictum in alium paraſitum 488
Philtra quæ 305
Phocenſes populi 232

Phocæa

Phocea quæ urbs 252
Phocis quæ ibidem
Phoci intervitus 662
Phocion Demosthenis argumẽtorum fecuris 1171
Phocionis dictum 741
φοινιξ 120
Phœnicis raritas 423.437
Phœnicum cauponatio 655
Phœnicum ingenia 854
Phorci filias ſtatim natas fuiſſe anus 717
φῶς ἀγαθὸν 646
φραξία, φραξίας χ& 880
φρονιστήριον 142
φρὰδ& quid 301
Phrygius Nelei filius 1191.
Phrygum antiquitas 828.
Phryne meretrix 1151
Phrynichus quõ & cur ab Athenienſib. multatus 464
Phrynichus proditor 865
Phryſiorũ domus quales 461
φῦλα quis 585
φθεῖρες ἀσις morbus 1189
Piacull cõmiſti expiatio 742
Pictura muta poëſis 84
Picturæ ex ceris coloratis
Picturæ initia progreſſuſq; & nomina (770 1046
Picus Martius 766
Pieres qui 249
Pieria Pythis filia quõ Mileſios & Myumios reconciliarit 1191
Pietas quid 267
Pietas in parentes quanta debeat eſſe 1161
Pila quid 1078
Pilæ luſus 760
Pili ubi non prouenlant 1205
Pindarus φιλάργυρ& 469
Pindarus qua in re Homerum uicerit 509
Πιπολά quid 311. 1137
Piratæ dictum in Alexandrũ Magnum 887
Piræus inſula 961
Piræus portus 1110
Pirithous 198
Piſandri timiditas 341
Piſcium propriũ ſilẽtium, & qui in his uocales 199
Piſcibus cur Aegyptij abſtineant 29
Piſces olim in ſummis deliciis
Piſciũ callidĩtas 847 (495
Piſces etiam ægrotare 1061
Piſiſtratus tyrannus 110
Piſtoribus quamdiu Roma ca ruerit 780
Pitana ciuitas 867
Πίθ& pro bibace 677
Pittaci apophthegma 309
Pittacus Mitylenæus cur magiſtratum depoſuerit 419
Pittaci oraculum 603
Pittheus Theſei auus 1140
Planus quid ſignificet 299
Πλαταγὴ quid 1016
Platani ſoltorum uſus 431
Plato à Diogene morſus 452
Platonis dictum 1019
Platonis ſchola qui excludebantur 809
Platonis locus illuſtratus 58
Platonis ad Dionyſiũ ꝓfectio & continentia 451
Platoni quid familiare 647
Platonem numeris ſuã obſcurãſſe philoſophiam 47
Platonica ſpecus 370
Plauti dicacitas 535
Plauti locus reſtitutus 54 1172.1173.1185
Plauti locus 919
Plauto nõ nouũ admiſcere uoces Græcas Latinis 1196
Plebeiorum uindictæ 907
Πλησίος& φρεσὶ quid Græcis 171
Plinij locus dubius 1185
Plinium uoluptatis cauſa frequentibus uti digreſſionibus 511
Pluere quando ceſſet 576
Plutarchi locus reſtitutus 23 28. 595
Pluto cur illachrymabilis 642
Plutonis galea 717
πλοῦτος quid 391
Poculum tornatile quis primus inuenerit 807
Poculum philoteſium apud Germanos 1129
ποδίσμ& ſaltatio 915
Podonipiron quid 749
Pœcilis piſcibus qualis uox 199
ποικιλόφρων, & ποικιλομήτις 195
Pœmandria ciuitas 1117
Pœnorum dictum 1039
Pœn. ouigo & potentia 1056
Pœnorum ingeniũ quale 315
Poëſis pictura loquens 83
Poëſim non conſtare ſine mendacio & fabula 559
Poëta bonus aut malus 1088
Poëtarum furor 775
Poëtarum concertatio in feſto Leneo 198
Poëtica non recipit mediocritatem 393
Pogon portus 1026
πόλις quæ non ſit 1214
Pollice fauorẽ indicari 222
Polyager uxoſus leno 228
πολυαρχία quid 627
Polycrates Samiorum Tyrannus 339.640.1095
Polycratis apud Samios inſtitutum 429
Polycrati Samiorum tyranno quale oraculũ redditũ 619
Polycrates Thebanus 169
Polyidos herba 660
Polymneſtor Thrax 1170
Polynicis cum Tydeo pugna
Polypi ſtultitia, & (608 quomodo capiatur 528
Polypus quõ eſculen. fiat 595
Polypus exoßis 1037
Polypum ſeipſum edere ibid.
Polyrrhene inſula 754
Pompa ludorũ ſolennĩũ 810
Pompelus dicto factus 227
Pompei factum 331
Pompei dictum 801
Pompeius Cephũ Romã deportauit 346
πόνη& quis 713
πόνη&, & πονηρὸς 340
πονηρόπολις 683
Ponlificis triumphus & diuitiæ quales debeãt eſſe 792
Põtifices potuiſſe errare 980
Pontus cur ἀτρὺγ]& dictus 556
Populi malitioſi qui 708
Populorum uariorũ uarij mores traduntur 872
Poppyſmata uterum contra fulgura 199
Porcæ quid 185
Porri natura 111.112
Porſenæ munificẽtia erga Romanos 304
Porticus ἐπ]άφων& in Olympia 32
Poſidippus Comicus 1116
Poſidonia quæ Trezen 1026
Poſidonius ſapiens 331
Poſſeßio priſcorum in quibus
Poſthomis 422 (276
Poſthumius Tiburtus 401
Poſtuorta 746
ποταμοὶ locus 368
Potatio cur à Ioue cœpta, & in eo finita olim 653
Potentia quando tyrannis dicatur 790
Potentes unde creſcant 609
Potentiũ cõmerciũ fugiẽdum
Potiones uinum imitantes (829 610.611
Potare more Græco qd 1129
Præcocia eſſe inutilia 799
Præceptorũ efficacia 665
Præficæ mulieres quæ 1024
Prælibandum diuis in comuuio 527
Prælii olim nõ cõmittebatur incõſultis auſpicijs 1183
Prælii & belli differũt 1207
Præliorum errata inemendabilia 740
Præſtantia eſſe à ſenſu remota
Præuaricari quid 1088. (788
Praxilla poëtria 681
Præcones habiti ſacri 1117
Præconum lingua 908
Preßius pro exactius 536
Prienenſiũ & Samiorũ præliũm 451
Primus pilus quid 39
Primæ claſſis, ſortis, notæ, homo, & ſimilia 446
Primitiarũ conſecratio 238 & 262
Princeps qualis homo ſit, & quantum in ipſo ſitum 116
Princeps quid doceãdus, & qd eum deceat 97.98
Princeps non eſt iniuſta præcipiens 1214
Princeps aut magno orbis bono ſupit, aut magno malo ſtultus eſt 116
Principis animus qual. ſit ibi.
Prin. bona præcipua tria 790
Principem agere quid ibidẽ
Principẽ quid maximè deceat
Principes quales (649 nunc 788.789
Principũ inanes tituli, & inania ſtudia 883.884
Principum maiorũ mos 620
Principum muntus quod 563
Principum conſuetudo quibus uitanda 783
Principũ cõmerciũ fugiendũ
Principia pro principalibus militibus (158 157
Prior quid 84
Priſci qui dicantur 1186
Probare quæ ſoleamus 730
Probationum genera 1163
Procritas nimia male audit
προχοΐς quid 497 (38
Proci quõ coronentur 693
Procles tyrannus 584
προνυλίνδειν τῶν ποδῶν quid 902
Prodici q̃ acre iudicium 1016
Proditio licet inhoneſta ſit, utilis tamen aliquãdo 708
προεισπλάττειν quid 18
Proles aliquãdo pro maiorib.
Prolytæ qui 854 (1204
Promerus quis 647
Promethei erga homines ſtudium 449
προμηθὲς & προμηθεύεσθαι 44
Promethei fabula 43
Promiſſa parũ certa eſſe 136
Promus quid 556
Pronomus tibicen 1010
Prophanus quis 791

Prop

Propinantiũ olim uox ſolẽnis
Proportiones (quæ 46
in uini dilutione 491
Προπίλαιον quid 679
Prora, πρωρεὺς, πρωράτης, πρωρατεύειν 1175
Προσαγωγίδες 75. 147
Προσύλαοι Arcades 828
Protagoras cũ diſcipulis quomodo egerit 1146
Protagoræ & Euatli cõcertatio
Protei fabula 480 (tio 351
Protogenes unde Apellem cognouerit 1224
Protogenis pict. opus 128
Protogenis & Apellis cõtentio artificioſa 165
Προῳδολογία 539
Ῥαψαγωνικὰ ibidem
Prouerbium quid, &c. Vide Paroemia
Prouerbijs qui autores ſcripſerint 78
Prouerbiales figuræ 14
Prudẽtia præpropera periculoſa 414
Prylis Mercurij fil. 919
Πρύλις quid ſignificet ibidẽ
Pſallium quid 1136
Ψαμμαδοια 176. & 1097
Pſecas quid 119. & 689
Pſella lapis 678
Ψελλὸς, ψελλίζειν 1015
Ψευδόνυμα quæ 824
Ψόνομαῖα quid 1092
Ψιμυθιον quid 912
Pſittaci auis docilitas 181
Ψυλοὶ 1154
Ψύλλαμος, ψυλλάμια 192
Pſyra inſula 507 825
Πτεροῤῥυὴς quid 1130
Πτίλεον quid 464
Ptolemæi dictum 467
Ptolemæi Philopatoris contumelia in matrem 764
Πτυὰς aſpidis ſpecies 1078
Pudefactis cur aures rubeſcãt
Pudicitia incomparabilis theſaurus 1135
Pudor inutilis 625
Pudoris & pudoris ruſticani iudicium 323
Puellaris ludus quo amorẽ expiſcantur 1016
Pueri clypeos in põpis geſtabant olim 311
Pueri Athenis quæ prima dicerint 165
Pueri naſcẽtes quam primum uocem edant 538
Pueros muſicis modis affici 86
Pueros multo paſtu corrũpi 867
Pugni pro plagis 597
Pullus ſiue πῶλος quid Græcis 634
Pulmonis motus 1077
Pumilionꝫ cur grati 1074
Punctum quid 479
Punctũ qđ mathematicis 1059
Putamen quid 1183
Puteus pro poculo 1115
Putiduli qui dicantur 156
Pygmeorum gens 1005
Pylus ciuitas 1009
Pyli tres quorũ ſinguli ſibi nẽ dicabant Neſtorem 664
Πῦος quid 1147
Pyrauſta quale animal 361
Pyrrhæ duæ 762
Pyrrhæi omnib. exoſi 762
Pyrrichiſtæ qui 916
Pyrrhus quomodo à cane ſeruatus fuerit 288
Pyrrh. aquila dici uoluit 890
Pyrrhi dictum 240
Pyrriche quid 915
Pyrrichius unde dictus 916
Pyſiades Byzantius 1033
Pythagoras quõ σαφηνείαν inter dixerit 342
Pythagoræ factum 555
Pythag. autoritas 588 589
Pythagoræ qđ faraliare 644
Pythagoras quãm fuerit admirator geometriæ 609
Pythagoras philoſophiam ad numeros traxit 809
Pythagoræ reliꝯio in inſtituẽdis adoleſcentibus 951
Pythag. ſymbola oraculorum inſtar autorib. celebrata 20
Pythagorei cur piſcibus abſtinuerint 199
Pythagoricorũ ſilentiũ 1034
Pythag. iuramentũ & quem numerũ uenerentur 685
Pythagorica ſymbola ad paroemiarum naturam accedere 16
Pythes quis 1191
Pythonis interitus 541
Pythus ciuitas 713
Pythiorum ludorũ cantus ſpecies quinq; 541

Q

Quadruplatores qui 624
Quæſtus ubi ſit 957
Quercus Ioui ſacra 1016
Quercus omnium altiſſimè radices egit 175
Quintiliani locus caſtigatur 129. 236
Quintiliano quid ſtudij fuerit in dicendo 1110
Q. Cepio 404. 405
T. Quintius 425
Quirites quando inuocati fuerint à Romanis 507

R

Litera canina 544
Raia quomodo piſces decipiat 295
Ranæ Ægyptiæ 752
Ranæ ubi mutæ 199
Ranunculus herba 838
Raphaël Regius 697
Rationis uis quanta 103
Reip. ſtatus quomodo ſeruetur 412
Religio quibus reb. debeatur
Reliquiæ ad quæſtiũ (252
circumferentes 1149
Remedia uera morborum fũcilia eſſe inuentu 234
Remi umbram Maio mẽſe ap paruiſſe 164
Reprehenſionem ueram pauci libenter audiunt 217
Repudiorum mos 433
Res uſu æſtimãdas eſſe 1146
Rei inſtituendæ quid adhibendum 855
Rerum coniunctionis temperantia qualis 861
Rerũ pretioſarum, item uulgarium quæ natura 786
Retexere quid 617
Rex chartaceus 586. 1112
Rex tragicus 586
Rex lapis 169
Regis laus quæ 114
Regis ſimulachrũ quod 892
Regi apium cur alæ minores datæ 565
Regem quæ deceant 884
Regis & tyrãni diſtinct. ibi.
Regum inter ſe conflictationes quales ſint 905
Regum multorum ſtolida recenſentur facta 114
Regulus orator 285
Rhamnuſia dea 854
Rhamnuſiæ deſcriptio 609
Rheginẽſium numiſmati cur leporem inſculpſerit Anaxilas 447
Rhetores ſine geſtu lãgueſcũt
Rhetoricæ unde ad homines deuenerit, & eius utilitas 449. 450
Rhodij qualis populus 610
Rhodios publicis uotis birumdinem inuitare 253
Rhodope meretricula 691
Rhœæ quid Græcis 904
Rhytus poculum 1106
Richardus Pacæus 1. 260
Ῥιψάσπις 369. 490
Riſus qs uiro forti indecorus
Riſus uaria exempla (609 838. 839
Riſus equinus 838
Riſus ſine cauſa quid ſignifi-cet 288
Robur in neruis ſitum 166
Rodolphus Agric. 1075. 1738
Rodolphi Agricolæ mors 810
Rogo uerbum durum ingenuis animis 128
Romani quales olim 1160
Romani quomodo æra corinthia ſuſtulerint 344
Romana fortuna 321
Rom. imperium quo augurio conditum 890
Ῥώμης ῥῶπος 684
Roſæ conditio 609
Rubrica Perſio quid 222
Rudis & Rudiarij 35
Ruffinus citharœdus 648
Ruſticam uitam urbana inno centiorem eſſe 815
Ruſticus cur Stoicorũ ſimius uocatus 859
Ruſtici miſantropi 444
Ruticellus robuſti 285
Pón & quid 103

S

Sin ꝙ qui mutant 772
Sacerdotũ mos 14. 15
Sacerdotum auaritia, & ſacrorum uenditio 345. 782
Sacerdotalis dignitatis ſublimitas 346
Sacerdotes quis Athenis inſtituerit 814
Sacrum quid Græcis 318
Sacrum quid ueteribus 1106
Sacrorum ritus 241. 462
Sacris abſtinendum 405
Sacramentorum eccleſiæ uis abdita 788
Sacrificare à cœna quibus moris fuerit 992
Sacrificandi dijs mos 1060
Sacrificium Ro. ob partum victoriam quale 230
Sacrilegus à cane prod. 289
Sacrilegium quid 791
Sagra fluuius 350
Sagum quid 1139
Saguntum 366
Saliſ populus 489
Sal cur menſæ præcipue apponatur 231
Salis uſus 28
Salis honor & uis 36
Sal primũ & communiſſimũ cõdimẽtũ eiuſq; uſus 514
Sales quid ibidem
Salis natura 668
Sal pulmentarij uice 1045
Sales dentati ne ſint 879
Σαλακωνίζειν, σαλακωνίαν 1209
Σαλάξαι quid ibidem
Salij ſacerdotes 1174
Saliua & eius uis 539

Saltatio Ionica 216
Saltationū aliquot genera & nomina 915
Salustius Ciceroni collatus ob mutoscit 443
Sama pro supplicio 1005
Same quid ibidem
Sambicus Eleus 64
Sambuca quid 852
Samij ferocitas 229
Samiorum mores 1095
Samiorū & Prienensium prælium 451
Samiorum flores locus 429
Samyrion macilentiß. 1117
Sanctum quod uolumus 82
Sanctus deus Ro. 1143
Sanguisuga quid 558
Sanitatis argumentum 753
Sapiēs tetragono similis 1024
Sapientis præstantia 575
Sapientes Græciæ septē 337
Sarcinator unde dictū 1207
Sarcire & Sarta quid 1078
Sardanapali statua 311
Sardanapali epitaph. 904
Sardanapali sepulchrū 1117
Sardoæ herbæ uis 837
Sardo insula 577. 840
Sardonica purpura ibidem
Saronicum mare unde dictum 997
Satietatem & fastidium quæ pariant 294. 296
Saturnus cur compedibus impeditus 399
Saturni fabulæ 443. 444
Saturno quomodo sacrificatum 538. & 838
Saturnus cur falcē deuorasse fingatur 784
Saturnalia Rom. 105
Saturnium quid 808
Satyri fabulæ 316
Σκαπάνη, σκάφη 471
Σκάφη, σκαφηφόρος 663
Scarabeus quale animal 616
Scarabei & aquilæ fab. 885 & 894
Scarabæorū genus descriptio, nobilitas 890. & inde
Scholiorū Eraſ. in D. Hieron. ſcribendorum labor 733
Σκῶρ quid 1026
Σχοῖνος genera tria 1210
Schœnobatæ 1199
Scilla herba 529
Scipionis Æmiliani dictum 1057
Scipionis factum 425
Scirpus quid 557
Scitum quid dicatur 6
Σκυλάξ quid 766
Σκολιὸν carmen 601
Scolon uicus 551
Σκορδαλιὸς quid 916
Scorpius etiam piſcis 597
Screare quid 1182
Scriptura uox eſt 82
Scripturæ ſacræ profanis diſciplinis contaminatæ 977
Scrupulus quid 1084
Σκῦλα quid 1053
Scylla quid 189. 190
Scyrus inſula qualis 246
Scytale quid 456
Scythis quis ditißimus 103
Scythæ quomō amicitias conciliēt 1039
Scythæ quō iurent 59. 781
Scythæ gens uaga 862
Scythæ calamitatibus preßi quid egerint 1117. & 1118
Scytharum reſponſum ad Darium, item ferocitas 503
Scytharum fœdera quomodo fiant 775
Scytharū cōſuetudo in ſignandis diebus 637
Scytharum ingenia 1175
Σκυλικὸν τόξον 497
Σκυτικῶν, & σκυδιϛικῶν & σκύδ& quis 497
Σκύϛελλη quid 503
Sectores qui & unde dicti 624
Sedere pro placere 629
Seditionis cauſa quæ 760
Seleucia regio 551
Selis quid 632
σελλίζεσθαι 1045
σελλιτίζειν 1045
σέλλοι & σελλίζειν 680
Semidei qui 633
Senatoriæ dignitatis inſignia 1140
Senecæ oratio qualis 516
Senex moleſta res 682
Senes cur bibaculi 363
Senes quid olere deceat 1146
Senes cur ſemper dubitēt 1133
Senes remota melius uidere quàm propinqua 262
Senib. ubi ſummus honos 965
Senectæ uitia 101
Senectæ cur timida 966
Senectutis uitium præcipuum
Senectutis incommoda (826 607
Senectutis ſors quæ 100
Seniū quæ cito accelerent 814
Sentio quid 643
Senſus corporis anguſtos eſſe 342. 104. 105
Senſuū iudiciū eſſe fallax 1132
Sepia piſcis qualis 205. 269
Septuagenarij ubi (1094
Saturno ſacrificati 838
Sepulchri paterni quanta religio 658
Sepulturæ religio apud antiquos 345
Seriphus inſula 129. 717
Sermo intempeſtiuus lethale uenenum 762
Sermonis comitas quātū proſit 1081
Sermonem ineſſe etiam oculis fronti & uultui 1161
Serpentes quoties in anno ſenectutem exuant 41
Serpētes uinū appetere 965
Serphus quid 573
Sero qui dat, quantū dat 716
Sertorius quomodo Cacitanos ulcerit 688
Sertorij ducis exemplum 339
Serui Athenien. 105
Seruorum dimenſum olim 20
Seruilaria noīa 527. 770
Serui in piſtrino laborantes quomodo ligati 774
Seruos abſente domino peccare licentius 84
Seruorum genuinum odium in dominos 501
Seruorum manumißio qualis Athenis 500
Seruoīū ciuitates multæ 683
Seruitus quæ grauißima 507
Seruitus quomodo olim profitebatur 1123
Seruitæ monachi quare ſic dicti 592
Seruitæ diſputatio cum Standicio 593
Serum pop. uinacitas 256
Seuum uel ſebum quid 918
Sibyllæ mors 997
Sibyllam palmarum folijs oracula inſcripſiſſe 305
σικιννὶς ſaltatio 915. 916
Siculi quales 478
Siculorum dicacitas 536. 474
Sicyon quid 1072
Sicyon & Sicyonium calciamentum 1144
Sicyonis opulentia 225
σιδηρίτης lapis 221
Silenorum imaguncułæ 785
Silenis quos comparet ibidem
Silentium ominoſum 1060
Silentium primum Pythagoricorum dogma 1034
Silentij meta dialecticis quid 1128
Silurus piſcis quis 279. 1001
Simia quale animal 205. 859 & 1078
Simia pro homuncione 676
Simiā maximè ad hominis ingenium accedere 272
Simiarum φιλαυτία 861
Simulia ſimilib. gaudere 84
Similitudo mater benevolētiæ 84. 85
Simones Telchines 578
Simonides auarior 437
Simonidis dictum 744
Simonidis ſententia 842
Simonidis ſerinia 691
Simpulū, ſimpulatrices 480
Simulationem diuturnam eſſe non poſſe 356
Singula non naſci ad plures uſus 521
Sinope meretrix 1095
Sinope altera impudiciſſima, altera caſtiſſima 784
Sinus quō interpretetur 125
Siphnos inſula 860
Siphniorum libido ibidem
Siren inſecti genus 654
Siſapo oppidum 1138
Societas & amicitia quàm res neceſſariæ 968
Socratis & ariſtodemi fabula
Socratis genius 61 (34
Socratis picturæ 182
Socratis Platonici mos , 376
Socrates ἀγέλαστος 582
Socrates cur non iurarit per deos 683
Socratis aſpectus toruus 909
Socratis iuramentum 993
Socratis dicta 257. 262 439. 450. 488. 554. 614. 644. 1146. 1157. 1221
Socratē de primo cratere nunquam bibiſſe 1113
Socratici dæmonij fab. 280
Sol fons omnis luminis 291
Solis ueneratio 800
Sol oculus mundi 1198
De ſole ſententiæ uariæ 1135
Solearū uſus antiquis 1144
Solon quid de athletis Olympiacis ſenſerit 524
Solonis ſtatua 707
Solonis lex 270
Solonis ſententia 271
Solonis dictum 30. 64. 154 404. 418. 393. 903
Solon pro toto 1133
Soli res quæ dicantur ibidem
Solum uertere quid 496
Somnia ubi non uideantur 524
Somniare, ſperandi genus eſſe 144
Somniemus quæ maximè 962
Somnus quo latere fiat 312
Somno quæ animalia paſcantur 614
Sonticus morbus quis 1184
Sophiſtæ contumelioſi 204
Sophiſtæ Theologi 365
Sophocles unde dictus 501
Sophos olim ſapientiæ myſte-

ria inuolucris obtexiſſe 47
Sorices quid differãt à muribus 146
σορὸν & σῶρ 152
Sortem alienam miramur, noſtram contemnimus 238
Sortium in iudicijs notæ triplices 1210
Sotadis dictum 836
Soterichus quis fuerit 1049
Sparamixas 275
Spartanorum exercitiũ quod 668
Spartanorum deſcriptio 319
Spartanorum perfidia 915
Spatha quid 1077
Spectaculorum inhoneſtorũ deteſtatio 1052
Spectrum apud Leſbios 659
Specula fulgur imitãtia 646
Speculum artis, & ſpeculum naturæ 513
Speculorum ratio 514
Specus Platonica 370
Sperata facilè credimus 525
Sphacelus eſt ſpaceliſmus 110
Sphæra ludendi quatuor modi 851
Sphinx, & eius ænigma 494
Sphinx quid ſignificarit Aegyptijs 630
Spithamæ menſura 479
Spondere quid, & pro quibus ſpondeamus 267
Sponſa tranſit in cognomen mariti 1145
Sponſi Penelopes 794
Spondyla quale animal 917
Spuendi in admonendis reme dijs mos 120
Spuriorum notæ, & cur nothi dicti 743
Στάχυη quid 587
Studia curriculorũ quad. 460
Stadicij Franciſcani cum ſeruita duellum 593
Staphylus Thaſius 765
Staphylus uini diluendi autor 489
Statera æquitatis ſymbolũ 15
Στέαρ quid 915
Στίγμα & quis dicatur 1179
Stelæum quid 988
Στυνολογεῖν 142
Stercoris utilitates 891
Sterculeius & Stercutus dij
Steſichorus poëta (892 cæcus factus 363
Steſichori poëmata qualia
Steſichori ſepulchrũ (700 artificioſum 279
Steſichorius numerus ibidem
Stilus quid 394
Stoicam ſectã quis primus inuexerit Athenis 1207
Stoicorum ſapiens 228
Storax qualis uox 1150
Strabonis locus emẽdatur 66 334. 1214
Stratonicus citharœdus 234 429. 454
Stratonicus citharœdus à muliercula notatus 281
Stratonici dictum 455. 484 528. 936. 998. 1186
Strobili γλυκυξάκχαλοι 106
Strophe quid 700
Στρωματεὺς Origenis 1181
Struma quid 1203
Strychnium herba 326
Studiorum uis ad conciliandã beneuolentiam 968
Stult. pœnæ qd profint 1213
Stupa quid 693
Stupens memorũ quõ curetur
Sturio piſcis 1001 (265
Stymphalorum mores 872
Στυλὶς feſtum 1113
Στυππεῖον quid ibidem
Suaſum quid 1184
Suberis natura 868
Subulci non admittebantur in templa Aegyptiorum 173
Suffenus poëta ineptiſs. 568
Suffragia quibus ferre non licuerit 202
Suffragiorum ferẽdorum modus 577. 720. 587. 529
Suidæ locus 643
Sulpitius Galba 218
Sumptus quarum rerum chariſſimus 534
Superciliorum uſus 324
Supernumerarius quis 158
Superuacaneorum nullus uſus
Supinitas gd 314 (1214
Supplicãdi genus maximum apud Scythas quod 837
Sus, quale animal 49
Sus cur Veneri inuiſus 740
Sus agricolationẽ monſtraſſe creditur 279
Suis natura 173
Suibus parcunt Iudæi 888
Sutelæ quid 383. 470
Sutrium oppidum 1051
Sybaris & Sybaritæ 476 477. 478
Sybaritarũ mores 216. 253 373. 1116
Σύμμυσοι, συμπολῖται 525
Sylla quomodo morſus à ſcurra quodam 709
Sylle quid obiectum 358
Sylle dictum 920
Συλλίβδην 132. 231
Symbolum quid 804
Συμπτώματα 79
Sympuuium 480
Συνάγχη quid 277
Συνίδειον quid 1201
Syngrapha quid 1131
Σύριγξ quid 41. 781
Σύρβα, σύρβη, συρβηνὸν 641
Syrorũ ingenia 327. 812 & 1192
Syrracorum mores 873
Συσσίτια quæ 665

T

T quid notarit 210. 1193
Tabulæ legũ apud Athe. 389
Tachæ dictũ i Ageſilaũ 347
Tænarus oppidum 919
Tagus fluuius 259
Talentum & talentũ magnũ quid 236
Tali fibula 838
Talos cuſtos Cretæ 1106
Talorũ iactu nihil incertius
Talpa ubi nec uiuat (79 nec naſcatur 866
Ταμίας qui 556
Tanagra ciuitas 1117
Tanasli fibula 432
Tantũ non quid ſignif. 347
Tarcotellæ morſus qual. 838
Tarichus piſcis 526. 554
Tarquinij dictum 49
Tarieſij 106
Tauri epitotici 39
Taurum quadrimũ quis humeris ſuſtulerit 495
Ταῦρος ἀτιμάζεται 51
Τάγαγον quid 238
Tegea ciuitas 580
Teij populus 550
Telamon quantopere filij Aiacis mortem fleuerit 820
Telegoras quis 1070
Telemachi dictum 704
Telephus ſolum uertens 260
Τελεσία ſaltatio 915
Tellen quis fuerit 597
Τελχίνειον, τελχίνιαδες τελχιτάνειν, τελχίων 378
Temeritatis quis comes 578
Temeſſa alias Tempſa 66
Tempeſtas quibus non noceat 1168
Templum execrationis 109
Temporis ſymbolũ apud Aegyptios quale 408
Temulẽti opiniões qual. 275
Temulenti cur loquaces 436
Temulentiæ uitium 1181
Tenedus quæ & unde dicta 987
Tenedij regis numiſma, & lex in adulteros 353
Tenediorũ inſigne quod 353
Tenor quid 376
Tenes rex 987
Terebinthi natura 1029
L. Terentius 425
Termera urbs 67
Ternarius numerus 679
Terniorum honor apud inferos 688
Terpander Leſbius 247
Terra omnium parens 336
Terræ & imbris mutua appetitio 519
Terræ filij qui 336
Terrigenæ fratres 774
Tertullianus Cypriani præceptor 537
Teruntius unde dictus 1186
Teruntiũ quale numiſma 311
Teſſera quid 390
Teſſerarum luſus qualis 40
Teſſerariũ uſus antiquis qualis 520
Teſtamenti No. editio per Eraſmum qualis 1074
Teſtimonia cæca quæ 317
Teſtimonium falſum ſeuere punitum 987
Teſtudo quomodo Ioui reſpõderit 804
Teſtudinis inceſſus 335
Teſtudinũ carnes quales 393
Teſtudinum teſtis integi domos 66
Τετλιγοφόροι Attici 816
Τετραπῶμι & ſaltatio 915
Τέτραντος quid 685
Teneri dictum 488
Teutrania regio 260
Θ quid notet 210. 1193
Thaletis dictum de amicorum memoria 98
Thaletis dictiũ 257. 266. 712
Θαλλὸς quid 700
Thaſus inſula 766
Theagenes πανυὸς 807
Theagenes χλωλαὸπηξ 1155
Theagenis athletæ uoracitas 495
Theatrica quæ dicãtur 1176
Thebæ quomodo cõditæ 774
Thebanorum feſtiuitates 649
Thebanorũ exercitus pars melior ex quibus fuerit 1103
Thebanorũ artes præcipuæ
Thebanis quale ora- (1164 culum redditum 495
Theodorus Gaza 49
Θήλεια quid 378
Themiſtocles cur indoctior habitus 601
Themiſtocles quomodo ſuũ fundum commendarit ucnalem 1064. & 396
Themiſtocles apoph. 470
Themiſtoclis dictũ 1007. 1031
Theocrines quis 1029
Theocriti Chij dictum 337
Theodori Chij apoph. 871

Theodori Gadarei dictum in Tib. Cæsarem 709
Theognis Tragicus 1040
Theologia disciplinarum omnium regina 1068
Theonis meretrix quomodo illesa 643
Theoris nauiglum 798
Theophrasti ætas & epitaphium 1085
Theophrasti locus restitutus 51
Theophrasto dicturo quid ac ciderit 648
Theopompo quid respõderit oraculum 649
Theramenes rhetor 70. 857
Theretis dictu in filium 1101
Thericlis figuli inuentũ 807
Θερμὸν quid 578
Thesaurus quid proprie 131
Thessali qualis gens 123
Thessalorũ & Phocensium dissidia (124 1040
Theseus quibus uiris auxilio fuerit 198
Theseus alter Hercules cognominatus 285
Thesei duplicia sacrifie. 6
Theta quid signarit 210
Timotheus Imp. 219
Θοίνη quid 700
Thomas Linacer 1104
Thomas Morus 835
Thorax mons 350
Θορᾶν quid 989
Thraces populus 622. 1170
Thraces quomodo mancipia commutabant 301
Thracum uicus 286
Thracum dictum 383
Thraces quõ natos, & quomõ mortuos prosecuti 512
Thrasybulus xxx. tyrãnos sustulit & lex eius 453
Thrasybuli dictum 1094
Thrasilai insania 719
Thrausi qui & qualis populus 313
Θρέττε quid 1149
Thriæ quid Græcis 272. 402
Thrioboli quid 271
Thucydidis quales filij 664
Thurini Verconij supplicium 67. 138
Θῆρ & θήρ 1106
Θύλακ. θυλακίζειν 1093
Thylacus quid 1017
Thymbra herba 1071
Thymus herba 735
Thymos leuo tantũ oculo cernere 843
Θωρίζειν 622
Thynnus 622
Θυεπαροινιστὴς 161
Tiberius Cæsar 153. 880 1193
Tiber. Sempronius Gracchus Sardiniæ domitor 230
Tibiarum usus in luctu 333
Tibiarum longarũ usus 225
Tib. quantus olim usus, & cur eas Alcibiades abiecerit 262
Tibicines mali 614
Tibicinum mollicies 1010
Tibicinũ munus quondã 588
Timiditas unde nascatur 966
Timiditas ũa tardat 1076
Timocreontis epitaphiũ 281
Timon misanthropus 584
Timotheus cantor (1048 quib. modis animũ Alexãdri ad bellũ incita. 906. 591
Timoth. Athenien. Imp. 986
Timothei dictum 960
Titanum fabula 507
Tithoni & Auroræ fab. 256
Tithymallus flos 1077
Tithymallus herba 677
Titillationem cur quedã corporis partes sentiant 482
Titiuillitium 311
Titius malus orator, & saltationis genus 1123. 1224
Titormus subsequa 285
Tmolus fluuius 222
Tœdiũ ingenij uigorẽ hebetat
Toga quæ uestis 155 (727
Toga ephebis dabatur apud Romanos 573
Togæ quando usus erat ibidẽ
Toga Rom. 1078
Tondere pro deludere 536
Tolassa oppidum 404
Tonos quid 1046
Tonsorem quis primus induxerit 1186
Tonsores cur garruli 439
Tõsorũ molesta diligẽtia 536
Topsius luctator 319
Torona ciuitas 681
Torpedo pisces quõ capiatur
Torpedinis æstus 850. (295
Toryna quid 396. 462
Totũ auferre, tyrannicũ: totius dimidium, regũ 371
Tragœdia Luciano indigna 1207
Tragœdiã latinis præter Senecam intercidisse 727
Tragœdiarũ argumẽta unde desumpta 130
Tragicæ execrationes 109
Tragicorum character qualis 575
Τραγικῶς λέγειν quid 676
Traiectitia pecunia quæ 1170
Translationes à corporis sensibus, puerbiales 260, 261
Τραπεζῖτες quid 196. 1031
Trapezitæ ad lunas dare pecunias 220
Τραυλίζειν quid 917
Triarij qui 39
Tricæ quid & Tricones 93
Τριχοίνικα ἔτη 312
Τριχορία Tyrtæi 360
Tricliniorũ argenteorũ usus
Trieterica festa 989 (1049
Trigla Hecataei sac. 686. 1070
Triobulus 311
Tripolis ciuitas 909
Θρῖκ quid 367. 708
Thripes uermiculi ibidem
Τρισβίοι 1108
Τρισπήμιον quid 666
Triticũ cur ĩ calidis ac frigidis regioni. æque pueniat 51
Τριτολογία 165
Τριταγωνίζεσθαι ibidem
Trochili et aglæ simultas 888
Trœzen cur Posidonia 1026
Troianorũ cum Græcis bellũ
Tripodis oraculi descriptio (603 305
Trophõij fanũ historiaq; 300
Tropus quãdo trãsfeat in prouerbij speciem 1075
Tubam cur Busiritæ nõ tulerint 892
Luciam Vestalem cribro aquam tulisse 178
Tunica quæ uestis 155
Turba quauis in re parit confusionem 158
Turcis an bellum inferẽ. 982
Turcæ quõ debellandi ibidẽ
Turcica bella cur sæpe prætexta sint 983
Turdorum tria genera 54
Tutores quibus dentur 326
Tutorum uulgus quale 848
Τύχη καὶ δαίμων 1119
Tympani sonitus 1193
Typographi quidam taxantur 413
Tyrannis unde oriatur 760
Tyrannus aut ferẽdus aut nõ recipiendus 523
Tyrannus cuiusmodi portẽtũ
Tyrij bilingues 736 (419
Tyrocnestis quid signif. 696
Tyrrhenorũ in captiuos crudelitas 1019
Tyrrhenorum superstitio 15
Tyrrhenos fuisse Pythagoricos 342
Tyrtæi institutum apud Lacedæmonios 360
Tyrus ab Alexandro deuastata 921
Tyttygias plagiarius 640

V

VAccam uno partu sex edidisse uitulos 684
Vacuum in sacris aliquid habere nefas 356
Vadum quid 52
Vannus mysterijs adhibitus olim 1036
Valerius Leuinus Imp. 1058
Varietas ubiq; delectat 111 294
Vates in bello acie olim præcedebat 692
Vatum est noua dicere 1179
Vaticinij per cribrum 378
Veientiũ cum Romulo bellũ 230
Vehementiam quomodo Hebræi exprimunt 815
Velabrum quid 918
Vendi p impostura pati 718
Venetorũ urbis celebrit. 411
Vẽter natura icxplebilis 364
Venter quo distentior cibo, eo leuior 626
Venter optimũ horologiũ 831
Venti singulis regionibus qui peculiares 583
Ventorũ prognostica nautica
Vẽtosi q dicãtur 583 (989
Venus ligneæ Dædali 518
Venus cur testudinem calcans fingatur 365. 805
Ven. κλλίνυν & cur 1116
Veneris amasius 23
Veneris cingulus ad quid utilis 771
Ver anni pars præcipua 1082
Veratrum quid 325
Verba alata cur dicta 378
Verecundia ad multa inutilis
Verecundiæ ubi maxime ratio habẽda 625 1197
Vergilius latinus Hom. 922
Vergilij apophtheg. 1006
Veritas nõ semper mendacio, sed aliquãdo simulationi respondet 275
Verũ à quibus audiatur ibidẽ
Veritas lenocinijs cõmendata fit gratior 467
Veritas filia temporis 537
Veritas ubi iucũda & ubi molesta: neq; semper proferenda 690
Vermis niualis 361
Vertumnus quis 480
Vespbalorum iudicium 1179
Vespasiani turpis φορολογία 344. 887
T. Vespasiani magnanimitas & munificus 407
Vespasiani dictũ 621. 887
Vespertilio unde dicatur 1165
Vesta dea 261
Vestes olim pro xenijs missitari solitæ 801. 846
Vetus quid dicatur 1083

Vexilla Rom. qualia 1087
Via pro conſilij ratione 96
in Via, & extra uiã eſſe 53
Vicinus uel ſummum malum, uel magnũ cõmodum 44
Vicini quantũ poſſint 1063
Vicinitatis bonæ cõmo. 1064
Victores in triumpho albis equis uehi ſolitos 1167
Victores quibus reb. olim impetiti 555
Victoriæ infelices 660
Victoria turpis quæ 693
Victo non inſultandum 960
Victi iudicium 820
Victus priſcorũ qualis 1023
Vim pugnare cum natura (397 1162
Vincere ubi facilè 354
Vinũ olim nõ guſtabatur, niſi deo prælibatũ fuiſſet 251
Vinũ dari regibus cur prohibeant diuinæ literæ 275
Vinũ qs diluere docuerit 469
Vinum largius dilutũ quid noxæ habeat 489
Vinum omnium malorum metropolis 438
Vin. quãdo ſuauius 450. 451
Vini diluendi mos 491
Vini primitias quando libarint Athenienſes 251
Vini potum non permittebat Plato pueris uſq; ad annũ decimum octauum 77
Vini natura 476
Vini odium unde 431
Vinum, lac Veneris 531
Vini uſus nimius quid faciat 531
Vini potentia 954
Vinolentia quib. minimè ignoſcenda 497
Viperarum impietas 376
Viperæ morſus qualis 1078
Virga ἄγναυα decem pedum 1014
Virgis geſtãdis ineſſe ũim magicam 71. 72
Vir fortis leo ſit & vulpes 348
Virginum Peloponeſiacarum veſtitus qualis 1224
Virgines Lacænas certis diebus inceßiſſe nudas ibidẽ
Viri boni alienis moribus obſecundant 68
Virorum nomina pleraq; diſſyllaba 736
Vir. nẽ præſtantiũ filios eſſe ignauos 694
Vir tus circa quæ uerſetur 419
Virtus ubi diſcatur optimè 1146
Virtutis anſa una, ultiorũ plures 162
Virtutis præmia apud Romanos quæ olim 291
Virtutem nullam eſſe ſine prudentia 522
Virtutẽ ſolam in rebus humanis eſſe ſtabilem 523
Virtutem in ardua eſſe 1138
Viſcum unde proueniat 54
Vitam humanam aleæ eſſe ſimilem 170
Vita ſpinoſa 330
Vita lucernæ ſymbolo repræſentata 645
Vitia haud facilè dediſcuntur 821
Vita innoxia quæ 1136
Vitæ genus quod cuiq; tuendum 933
Vita hominum leuißimi momenti 1016
Vita homini nihil habet certi 1144
Vitæ piæ fructus 1054
Vitellij imp. gula 238
Vitijs inueterati raro corriguntur 709
Vitium eſſe in proclíui 1138
Vitrum plumbo ſublitũ quur imagines reddat 513
Viua quæ dicantur 83
Viuere turpiter nõ eſt uiuere
Viuere turpiter qui (1125 putentur 1222
Viuere in horam 329
Viuerra animal quale 871
ἁλαὶ ἁλάδες 703
Vlilagus Herulorum præfectus 1159
Vlima linea 90
Vlulas quomodo deterruerint Athenienſes 868
Vlyßis ſomnus 392
Vlyßis ſocij quando hamo aut retibus uſi ſint 23
Vlyſſes quomodo milites compeſcuerit 627
Vmbilicus quid 89
Vmbra nihil inanius 509
Vmbra quæ paraſitis gratiſſima 831
Vmbræ qui dicãtur 215. 910
Vmbrarum victus 1070
Vnedo unde dicta 97
Vngues ſenſu carere 287
Vnio, quid 312
Vocabula peculiaria unicuiq; eſſe diſciplinæ 90
Volupa dea 756
Voluptas continuandi laboris autor 728
Voluptatis incẽdium duplex
Vota facientes quomodo ſe geſſerint in templis (77 22
Vox ſenſorũ animi idolũ 83
Vocis maris ad inciandã Venerem quanta uis 914
Vpupæ uim medicam ineſſe ὀραοίᾳ quid 851 (1134
ὀραονοτρᾶς 336
ὀρεοδρομᾶν 166
Vrbina quid 682
Vrbium leges obſeruãdas 21
Vriæ literæ 620
Vrinæ ſigna 20
Vrinatorum mos 214
Vrſi quomodo iritẽtur 857
Vrſos apud Anglos ali 1032
Vrtica marina piſcis Hecatæ ſacer 22
Vſura priſcis damnata 344
Vſus opt. rerũ magiſter 241
Vſus uis 1162
ὕτις fictum nomen Vlyßis 162
Vuæ paſſæ 670
Vualicæ linguæ origo 610
Vulcanus quomodo iunxerit Martem & Venerẽ 671
Vulcani fabula 295
Vulgus cur erret 878
Vulgi error & peruerſum iudicium 788. 791
Vulgò quod placet, ſuſpectũ habendum 741
Vulpis & aquilæ odiũ 860
Vulpis aſtutia 571
Vulturis & aquilæ pugna 888
Vulturum ſagacitas & genus 237
Vultus ab animo diſcrepans quid 899
Vxoris uitium aut tollendum aut ferendum 125
Vxor hoſtis marito quæ 294
Vxor qualis ducenda 308

X

Xenocratis autoritas 1083
Xenocratis frugalitas 848
Xenophanis de ſole ſententia
Xenophon dictus (1135
Attica muſa 334
Xerxes aquam manibus hauſtam à ruſtico libenter accepit 626
Χιφισμὸς, ſeltatio 915
Χυμφῶσαι quid 1102
Χυωαυλία quid 1155

Y

Ὑπωμοσία & Ὑαῖοες, populi 600 325
ὑπόρχεμα quid 671
ὑπόρβιος ἑλᾶν & μῆσις 714
ὑπόρμαξαν quid 618
Ὑσθρὸν πρωΐου 1200
ὑπωμόσια quæ 583. 903
ὑπόνυμα & quis 645
ὑπόδρα βλέπειν 916
Ὑθλᾶν quid 185

Z

Litera qualis in ſortibus 874
cur App. Claudio inuiſa ibidẽ
Zelotypia unde naſcatur 1119
Ζηλοῶ quid 798
Zenon & eius dictum 1119
Zenonis philoſophi frugalitas 400
Zenonis dictum 332. 1015
Zenonis dicti in Theophraſtum 240
Zenonis ſtatura 38
Ζεφύρια ουα 903
Zephyrus lat. Fauonius 99
Zephyri uis in uinum 251
Zeuxis mors 839
Zoilus Homeromaſtix 567
Zopyri erga Darij fides 715
Zoticus Heliogabali familiaris 137

FINIS.

DES. ERASMVS ROTERODAMVS GVLIELMO MONTIOIO CLARISSIMO ANGLIAE BARONI S. P. D.

OLIM LVTETIAE prouerbiorum ceu ſyluulam quandam,paucis ſanè diebus,nec id quidem admodum accurate, deniq; in ſumma Græcorum inopia uoluminum,congeſſerã, ornatiſsime GVLIELME MONTIOIE: uidelicet ut tibi priuatim commentarioli uice foret:quòd animaduertiſſem te hoc genere peculiarius delectari. Eam quidã,ſedulo quidẽ illi,ſed ſiniſtro nimioq; ſtudio mei, publicandã etiam ac formulis excudendam curarũt, ſed adeo deprauate,ut alioquin dedita factum opera uideri poſſet. Attamẽ ſic cõgeſtam, ſic æditam, maior opinione fauor excepit,ſiue is tuus, ue operis fuit genius. Tantum autem adiumẽti uidebatur attuliſſe politioris literaturæ andidatis,ut plurimũ amplitudini tuæ,nonnihil etiam induſtriæ noſtrę debere ſeſe fateentur. Proinde quo ſimul & ſuperioris æditionis alienã culpam ſarcirem,& cumulatiõe munere ſtudioſos omneis noſtrum utriq; demererer:peculiariter autẽ Angliæ tuæ inies magis ac magis gliſcentia ſtudia hac parte iuuarẽ, nactus iuſtam propemodũ Græanicorum librorum ſupellectilem,idem illud operis ſub incudem reuocaui,ſupraq; chiadas adagiorum treis, & centurias duas:cur enim hæc non ceu theſauros numeremus tiam? è plurimis autoribus in commentariũ redegi. Erat animus,ueluti de eodem,quod iunt,oleo,adiungere metaphoras inſignes,ſcitè dicta,ſententias eximias, alluſiones ueuſtiores,allegorias poeticas: quòd omnis ea ſupellex adagiorũ generi confinis eſſe uiebatur,ac pariter ad locupletandam uenuſtandamq; orationem conducere:accuratius autem arcanarum literarum allegorias ex ueteribus illis Theologis ſtatueram annecte:quòd ibi tanquàm in mea harena, proprioq; meæ profeſsionis munere mihi uidebar erſaturus,quodq; ea pars non ſolum ad ingenij cultũ,uerumetiam ad uitę pietatem perineret. Sed cum uiderem hanc operis partem in tantam molem aſſurgere, deterritus ininita propè magnitudine laboris,reduxi calculum,& hoc curſu contentus, alij quicunq; plet operis uices capeſſere,lampada tradidi. Me quidẽ huius laboris non admodum adic pœnitet,ut qui mihi puerilium ſtudiorũ iam obſoleſcentẽ memoriam aliqua ex parte nouarit. Sed hactenus peregrinatum eſſe licere uidebatur. Cæterum in alieno negotio nſeneſcere,magnamq; uitæ partem inſumere,id neque decorum mihi, neq; calumnia riturum exiſtimabam. Itaque theologicas allegorias,quãdo noſtri ſunt muneris, cum it Græcorum in hoc genere uoluminum copia tractabimus:& hoc tractabimus libenus,quòd uideam multis iam ſeculis theologos hac uel præcipua parte neglecta omnem peram in quæſtionum argutijs cõterere, re non perinde reprehendenda, niſi ſolum hoc geretur. Reliquas autem parteis hoc libentius prætermittã, quòd intellexerim iam duim ſuapte ſponte ad eas accinctum Richardum Pacæum,iuuenem ea utriuſq; literatuſcientia præditum, ut unus omnem Britanniam ingenio ſuo poſsit illuſtrare:ea moim puritate modeſtiaq;, ut tuo tuiq; ſimilium fauore ſit digniſsimus. Hoc itaq; tam idoo ſucceſſore pariter fiet, ut & nos non ſolum nulla ſtudioſorum iactura, uerum etiam ro aliquo reliquum illum laborem fugerimus,& totum hoc, quicquid eſt operis, ue Britanniæ debeatur. Habes quibus adductus rebus hoc operis,& hoc tantum ſuſceſi:nunc quid ſecutus ſim,paucis accipe. Ordinis uice, ſi modo ullus in his ordo, ſubtuimus indicem, in quo prouerbia,quæ ueluti conſimilis monetæ,confiniaq; uidebanr,in ſuam quæque tribum digeſsimus. In colligẽdo nec uſqueadeo ſupeſtitioſi fuimus, uereremur aſſcribere, niſi quod τὸ φασὶν, aut eiuſmodi manifeſtarium aliquod ſymlum præ ſe ferret:neque rurſum ita temerarij, ut quicquid quocunq; pacto ad aliquam agij ſpeciem accederet, illico conuerreremus, ne planè,quemadmodum Midæ in aum,itidem nobis quicquid fortè contigiſſemus, protinus in adagium uerti iure quis camniari poſſet. Græca quæ citamus, omnia fermè latine reddidimus, haud neſcij,cum æter ueterum conſuetudinem id eſſe,tum ad orationis nitorem inutile: ſed noſtri temris habuimus rationem. Atque utinam Græcanicæ literaturæ peritia ſic ubique proa pagetur,

pagetur, vt is labor meus tanquam ſuperuacaneus merito contemnatur. Sed neſcio quo pacto ſumus ad rem tam frugiferam cunctantiores, & quãuis eruditionis umbram citius amplectimur, quàm id ſine quo nulla cõſtat eruditio, & à quo vno diſciplinarũ omnium ſyncritas pendet. Carminum, quorum hîc infinita vis incidit, ſuo quodque metri genere reddidimus, pauculis admodum exceptis, nempe Pindaricis aliquot Choricisq́, quòd ridiculæ cuiuſdam anxietatis videbam fore, ſi totidem ſyllabis ea reddidiſſem: rurſum inceptum, ſi diuerſum è proxima ſerie genus uoluiſſem aſſuere. In reliquis autem, quod ad metri legem attinet, rarius quidem, ſed tamen aliquoties, nobis idem permiſimus, quod ſibi permiſerunt autores, à quibus ea mutuamur: uelut in Ariſtophanicis trimetris anapeſtum in paris numeri locis: in Homericis hexametris μείωρον, ac ſyllabæ finalis ecta-ſin in prima cuiuslibet pedis arſi, & ſi qua præterea ſunt huiuſmodi. Quod ideo duximus admonendum, ne quis temere tanquam inſcitia factum calumniaretur. Nos ſanè quoad licuit in tam infinita rerum turba, præſertim antiquarum: deinde in tanta codicum, cum inopia, tum uero deprauatione: denicq́ tam anguſto tẽporis ſpatio, quod ocio noſtro magis, quàm operis ratione metiri fuit neceſſe, ſedulo dedimus operam, ne quid ab æquo lectore deſideraretur. Reſtant tamen nonnulla, quæ nec mihi faciunt ſatis: de quibus ſi quid poſthac compertius, uel poſterior cogitatio, quæ iuxta prouerbiũ, melior eſſe conſueuit: uel uberior librorum copia ſuppeditabit, haud quaquam pudebit μεταμωσθῆναι, idq́ ueterum exemplo. In quo ſi quis alius anteuerterit, noſtraq́ caſtigarit, huic multã etiam gratiam habituri ſumus: tantum aberit ut nobis iniuriã eſſe factam arbitremur. Equidem ut probo diligentiam eorum qui id conantur, ita felicitatem admiror, qui præſtare quoq́ poſſint in ſcriptis ſuis, ne quid Momo reliqui ſiat, quod queat carpere. Noſtra certè mediocritas non iſtud auſit polliceri, præſertim in hoc argumẽti genere. Verum ſi quid incognitum uulgo potuimus eruere, cuiuſmodi non parũ multa, ni fallor, in hoc uolumine reperies, libenter citraq́ iactantiam impertimus: contrà ſi quid fefellit, non minus libenter admoneri nos patiemur: iuxtà parati, uel cãdide docere quod ſcimus, uel ingenuè diſcere quod ignoramus. Neq́ enim unquam mihi placuit iſtorum exemplum qui prouocula ſi quã inuenerint, perinde quaſi Babylonas ceperint, ita geſtiunt, exultãt, triumphant, officiumq́ ſuum ſtudioſis uelut exprobrant. Rurſum ſi quis uerbo diſſentiat, ibi non aliter atq́ pro focis ariſq́ digladiantur. Spes eſt autem, ita uel maxime candido lectori probatum iri uigilias noſtras: ſi tu quidem eas fronte qua ſoles, acceperis, unice ſtudiorum meorum Mœcenas. Nam quo alio uerbo breuius plenius'ue complectar, uel tuum iſtum tam ſingularem in nos animum, uel laudum tuarum ſummam: qui quidem es unus pulcherrimo illo Apulei dignus elogio: Inter doctos nobiliſsimus, inter nobiles doctiſsimus, inter utroſq́ optimus: illud adijciendum, inter omneis modeſtiſsimus. Vt enim antiquam generis claritatem eruditione, eruditionem miro uitæ candore decoraſti ſic his omnibus omnium pulcherrimũ apicem & cõlophonẽ, ut aiunt, addidiſti, admirabilem animi modeſtiam. Quin iſtud tibi abſolutę laudis, & uel longiſſimi encomij inſtar fuerit, placuiſſe regi, non modo quos noſtra uidit ætas, ſed quos ueterum etiam annales referunt, cordatiſsimo, quæq́ præcipua regum uirtus, in deligendis quos diligat diligentiſsimo. Quanquam autem is mos eſt ſcriptoribus, ut eorum laudibus quibus ſuas nuncupant lucubrationes, bonam præfationis partem occupent: & hoc ueræ uirtuti præmium deberi uidetur, ut eius memoria poſteritati conſecretur, id quod non aliis monumentis rectius ſit, quàm libris: mihi uero tantus uere citra'que fucum laudandi campus patebat, quantus aliorum nemini: tamen quoniam & mea ſimplicitas tibi nequaquam ignota, non ab adulatione tantum, uerum etiam ab omni blandiloquentiæ ſpecie uehementer abhorret: & tua ſingularis modeſtia nihil minus pati ſolet, quàm laudes etiam modeſtiſsimas: prætermiſsis his ad Adagiorum tractationem accedemus, quam quidem uiſum eſt à finitione, iuxta philoſophorum præceptum, auſpicari. Tu lege, ac uale, uel interim potius quàm maxime mecum eſto.

DES. ERASMI ROTERODAMI PROVERBIORVM CHILIAS PRIMA

QVID SIT PAROEMIA

PAROEMIA, definitore Donato, est accõmodatum rebus temporibusq; prouerbium. Diomedes autẽ finit hũc ad modum: Paroemia est prouerbij uulgaris usurpatio, rebus tẽporibusq; accõmodata, cum aliud significatur quàm dicitur. Apud Græcos scriptores uariæ feruntur finitiones. A nonnullis describitur hoc pacto. Παροιμία ἐστὶ λόγος ὠφέλιμος ἐν τῷ βίῳ, διδασκαλίαν μεθόδῳ πολὺ τὸ χρήσιμον ἔχων ἐν ἑαυτῷ: id est, prouerbium est sermo ad uitæ rationem cõducibilis, moderata quadam obscuritate, multum in sese continens utilitatẽ. Ab aliis hoc finitur modo. Παροιμία ἐστὶ λόγος διδασκαλικὸν τὸ σαφὲς ἀσαφείᾳ. i. prouerbiũ est sermo rem manifestam obscuritate tegens. Neque me clam est complureis alias & apud Latinos & apud Græcos paroemiæ finitiones extare, uerum eas omneis hic referre non arbitratus sum operæpretiũ fore, cum quod in hoc opere præcipue propositum sit, breuitatem illam, quam à docente requirit Horatius, ubiq; quoad licebit sequi: tum quòd eandem fere cantilenam canunt eodemq; recidunt: maxime quòd inter tã multas nulla reperitur, quæ uim naturamq; prouerbij sic cõplectatur, ut non aliquid uel redundet uel diminutum sit. Siquidem Donatus ac Diomedes, ut interim alia non excutiam, in omni paroemia requirere uidentur inuolucrum aliquod, ut qui eam allegoriæ speciem fecerint. Deinde γνωμικὸν i. sententiale quiddam, expectant, cum addunt, rebus temporibusq; accommodatum. Græcorũ item quotquot sunt finitiones, aut sententiam ad uitam instituendam cõducibilem, aut metaphoræ tectoriũ admiscẽt, quædam utrunq; cum altero coniungunt. Atquipermultæ reperies apud ἀνωνύμους, id est, neutiquam uiolandæ autoritatis scriptores, prouerbij nomine ciciãt, quæ nulla metaphora tegãtur. Rursum non pauca, quæ nihil omnino pertineant ad institutionem uitæ, & à sententiæ ratione prorsus ἀλλότριον, quod aiunt, dissideant. Exempla pro multis duo sufficerint. μακρὸν ἄγαν, ne quid nimis, nemo non ponit inter adagia, nihil tamen habet integumẽti. Et τὰ δὲ ἀπὸ θύρας ἀμείρειν; hoc est, Quis aberret à foribus? ab Aristotele paroemiæ titulo refertur. At id non uideo quid conferat ad uitæ rationem. Iam uero nõ omne prouerbium allegoria quapiã tegi, uel ex Fabio liquet, cuius hæc uerba sunt, lib. Institut. 5. Cui consine est paroemias genus illud, quod est uelut fabella breuior: uidelicet palam indicat, & alia paroemiarũ esse genera, quæ non sint allegoriæ consines. Quanquã haud inficiãs uerim, maximam adagiorum partem aliqua metaphoræ specie ficatum esse; Tum optimas fateor eas, quæ pariter & translationis pigmento deleclent, & sententiæ prosint utilitate. Verum multo aliud est commẽdare paroemiã, & quæ nam sit optima demonstrare; aliud quid ea sit in genere definire. Mihi quod grãmaticorũ pace fiat, absoluta, & ad nostrũ hoc institutũ accõmodata, paroemiæ finitio tradi posse uideiur ad hũc modũ, Paroemia est celebre dictũ, scita quapiã nouitate insigne. Vt dictum generis, celebre differentiæ, scita quapiã nouitate insigne, proprij uicẽ obtineat. Quandoquidẽ his tribus partibus perfectã constare definitionẽ, dialecticorũ consensus est.

QVID PAROEMIAE PROprium & quatenus.

Itaque peculiariter ad prouerbij rationem pertinent duo, τὸ θρυλλούμενον καὶ κωμῳδούμενον, hoc est, uti celebratum sit, uulgoq; iactatum. Nam hinc etiam paroemiæ Græcis uocabulum, uidelicet, ἀπὸ τῆς οἴμης τοῦ ὁδοῦ, ὥσπερ τρίμμα καὶ παροδικόν, quòd passim per ora hominũ obambulet: & adagij Latinis, quasi dicas circumagiũ, autore Varrone. Deinde scitum, ut aliqua ceu nota discernatur à sermone communi, Neq; enim protinus, quod populari sermone tritum sit, aut figura nouatum, in hunc catalogum adlegimus: sed quod antiquitate pariter & eruditione commendetur: id enim scitũ appellamus. Quibus ex rebus accedat nouitas adagijs mox ostendemus: nunc quot modis celebritas cõtingat, paucis indicabimus. Veniunt igitur in uulgi sermonẽ, uel ex oraculis numinum, quod genus illud, ἅπαξ τρὶς, ἅπαξ τέτρασι. id est, neq; tertij, neq; quarti. Vel à sapientum dictis, quæ quidem antiquitas oraculorum instar celebrauit, quale est illud, δύσκολα τὰ καλά, hoc est, ardua quæ pulchra. Vel è poëtis quopiam maxime uetusto, ut Homericum illud:

Pέχθειν ἠδὲ νέμεσσ᾽ ἔμμεναι. id est,
Rem facilẽ etiã stultus intelligit. Itẽ illud Pindaricũ:
Ποτὶ κέντρον λακτίζειμεν. id est.
Contra stimulum calcitrare. Et illud Sapphus:
Μήτε μοι μέλι μήτε μέλισσα. id est,
Neq; mel mihi neq; apis.

Siquidẽ dum linguæ adhuc incorruptæ manerẽt, poëtarum uersus in cõuiuijs etiã canebantur. Vel è scena, hoc est, tragicorũ et comicorũ actis fabulis, quod genus illud ex Euripide: ἄνω ποτ᾽ ἀμνῶν. Rursum illud ex Aristophane: βάλλ᾽ ὅτῳ κράνασ. Præcipue uero comœdia mutuo quodam cõmercio & usurpat pleraq; iactata uulgo, & gignit tradituq; uulgo iactanda. Nonnulla ducuntur ex fabularũ argumẽtis, ut ἅπλους μῦθος, ex Danaidum fabula. ἅδου πυθῆ, Orci galea, ex fabula Persei. Quædã trahuntur ex apologis, è quibus illud, At non uidemus inanticæ quod in tergo est. Aliquot ex euentu nascũtur, sicut hoc, ἄλλα μὲν λεύκων, ἄλλα δ᾽ λεύκων ὄνος φέρει. id est, Alia Leucon, alia Leuconis asinus portat. Ex historijs aliquot mutuo sumpta sunt, quorum est illud, Romanus sedendo uincit. Quædã profecta sunt ex apophthegmatis, hoc est, scite breuiterq; respõsis, sicut illud,

Ος αὐτὸς αὑτοῦ οὐκ ἔχει σάμιον θέλει. id est,
Qui semet ipse non habet, Samum petit.

Sunt quæ ex uerbo temere dicto sint arrepta, uelut, ὁ φρεσὶν ἰητρὸς ἐν πολλοῖσιν. i. non est curæ Hippocratẽ. Denique mores, ingenium, seu gentis, siue hominis alicuius, siue etiam animantis: postremo rei quoq; uis quæpiã insignis, ac uulgo nota, locum fecerunt adagio: cuiusmodi sunt, ὑβρεως φόβος ὁλοώτατος, id est, Syri contra Phœnices. ἀκυλέαν, pro eo, quod est, fidem recusare, quod acceperè cupias. & ἀλώπηξ ἐξαπατᾷ θαλλοῦ, id est, Vulpes non capitur mulieribus. & ἅλις κράμβη δὶς ἐπὶ σοῦ. Bis crambe

mors. & κλημαῖδι ἀιγυπτίᾳ, Clematis Aegyptia.

QVIBVS EX REBVS ACcedit nouitas paroemiæ.

Iam quod de nouitate diximus, id neutiquam simplex est. Nam hanc nonnunquam ipsa res secum affert, ut κροκόδειλος δάκρυα, crocodili lachrymæ. Nonnunquã enim figura cõciliat, cum per omneis fermè schematum species adagium uarietur, quas singulatim persequi non est necesse. Eas duntaxat attingam, quas frequentissime recipit. Metaphora pene semper adest. Multas autẽ parteis ea complectitur. Allegoria non minus crebra, quãquam & hæc quibusdam metaphoræ species est. Exemplum prioris, Res omnis in uado est: posterioris, λύκος ἔχαιρεν, Lupus hiat. Nec infrequẽs hyperbole, uelut, γυμνότερος λεβηρίδος, i. mudior exuuio serpentis. Nonnunquam usq; ad ænigma peruenit, quod, autore Quintiliano, nihil aliud est quã obscurior allegoria, quod genus, πλέον ἥμισυ παντός. i. Dimidiũ plus toto. Nonniũquã allusio uenerẽ adiũgit paroemiæ, ueluti, διὰ δυοῖν. i. Sic ferito. et σὺν δυσὶ δὴ χοιρίδιον. i. duobus simul eũtibus. &, Οἷσι σοὶ μεγάροισι κακὸν τ' ἀγαθόν τε τέτυκται. i. Aedibus in proprijs quæ recta'ue prauaue fiant. Aliquoties ἀντίφρασις & μὴ ἰδίωμα, i. uerbi proprietas prouerbij simulacrũ addit: ut ὠγύγιον κακόν, i. ingẽs malum. Fit interdum, ut ipsum ἀμφίδολον, hoc est, ambiguitas decus apponat prouerbio. Cuius generis est, βάτραχος γλώσσῃ, i. Bos in lingua. & ὅσα μῦς γῆν πίσῃ, i. Quæcunq; mus in Pisa. Siquidem bos & animal significat & nummisma. Mus item animantis est nomẽ, & item athletæ cuiusdã uocabulum. Et Pisa nomen urbis, accessione literulæ auctum, picem significat πίσσα. Nonnunquam ipsa eloquẽdi nouitas paroemiam efficit, ut ἐν οἴνῳ ἀλήθεια, i. In uino ueritas. Nam si dicas, ebrios uera loqui, non uidebitur adagium. Item si dicas, Sine cibo & potu languet libido, non habebit adagij faciem. Contrà, Sine Cerere & Baccho friget Venus, nemo nõ agnoscit adagij speciem. Quanquam hæc ipsa nouitas, ut omnis alia, proficiscitur à figura. Decorat interim & antiquitas, ut ἔγγυα πατᾶ ἄτη, Sponde, sed præsto est iactura. Deniq; in paroemijs omneis τὸ γελοῖον, id est, ridiculi formas inuenies. Sed hæc minutim persequi molestæ cuiusdam diligentiæ fortè uidetur. Tametsi de figuris prouerbialibus paulo post aliquãto copiosius dicturi sumus.

QVOMODO PAROEMIA DIFferat ab ijs, quæ uidentur illi confinia.

Sunt autem quædã affinia paroemijs, puta, γνῶμαι, quas nostri sententias appellant, ad hæc ἄινοι, qui à nostris apologi uocantur: tũ ἀπαράβολοι μῦθοι, quæ Latinè, breuiter ac scite dicta, uertere licet. Præterea σύμμικτα. i. falsè dicta. Deniq; quicquid allegoriã, aut aliam quampiã figuram prouerbialẽ, ceu personã præ se gerit. Ea tametsi difficile non sit ab adagiorũ genere secernere, si quis ad finitionem tas quã ad gnomonẽ & regulã unumquodq; norit applicare: tamẽ quo faciã satis etiã imperitioribus, haud grauabor rudius, & pinguiore, quod aiunt, Minerua rem explicare, ut planè cõstet, quid in hoc opere sim sequutus. Primũ inter sententiã & paroemiã eiusmodi ratio est, ut utraq; cũ altera cõiungi, utraq; rursus ab altera queat seiũgi, nõ aliter q̃ albũ ab homine. Vt enim non statim albũ quod homo, neq; protinus homo quod albumen: nihil tamẽ uetat id albũ esse, quod sit homo: ita non raro fit, ut sententia paroemiam cõplectatur: at non statim quod paroemia fuerit, idẽ erit sententia, neq; cõtrà, uelut, Anaxo tã deest quod habet, quàm quod nõ habet. Et, Pascitur in uiuis liuor, post fata quiescit. non ut sententiæ sunt, ita sunt & adagia.

E diuerso: Ego in portu nauigo, ut est prouerbiũ, ita sentẽtia nõ est. Rursũ μὴ παιδὶ τὰν μάχαραν. i. ne puero gladiũ: pariter & paroemiæ sentẽtiæq; rationẽ cõplectitur, deniq; & allegoriæ. Neq; desuere tamẽ, potissimum apud Græcos, qui grauati non sunt operã in hoc genere sumere, γνωμολογίαν. i. sententiarũ collectionẽ conscribentes, inter quos præcipuus Nicolaus Stobæus. Quorũ ego certe laborem probarim libẽtius, quàm æmulari uelim. Sed ad reliqua. αἶνον Aphthonius in Progymnasmatis, simpliciter μῦθον. i. fabulam uocat. Huic sunt, ut ait, uaria ex inuentoribus cognomina, συβαρίτης, κιλίξ, λύπελος, αἰσώπειος. Quintilian. αἶνον ait à Græcis appellatũ λόγον μυθικὸν, ἀσωποποιτὸν, à Latinorũ nõnullis apologationem, non satis in usum recepto nomine. Neq; negat αἶνον paroemiæ confinem esse, uerum ita distingui, ut αἶνος totus sit apologus, paroemia ueluti fabella breuior. Exempli loco posuit, Non nostrum onus, bos clitellas. Ad hunc quidem modum usurpauit Hesiodus,

Νῦν δ' αἶνον βασιλεῦσ' ὅδ' ἐρέω, φρονέουσι περ αὐτοῖς.
Ὡς δ' ἰξὸς τρώσῃσι πέλει πανίδι ποικιλόδειρος. id est,
Aenon principibus referam, norint licet ipsi.
Vocalem accipiter sic affatus Philomenam est.

Vtitur eũdem ad modum & Archilochus & Callimachus. Etiamsi Theocritus γε κωνώπιον, αἶνον pro paroemia uidetur usurpasse,

Αἶνος δ' ὧδε λέγεται τὸν ἄβρα καὶ τὸν ἄμορα ἄμ' ἴλαον.

Iam uero apophthegmata, nõ alio discrimine dissident à paroemijs quam sententiæ. Quemadmodum enim illud,

Οἱ αὐτὸν ἐχεῖ σάμον θίλει, simul & adagiũ est & apophthegma: ita illud Simonidis ad quẽdam in cõuiuio tacentẽ, ἢ σὺ μὴ λίθος εἶ σοφὸν πρᾶγμα ποιῶν, ἢ ἦ σοφὸς, μὴ λίθινον. i. Si quidẽ stultus es, sapientẽ rem facis: si uero sapiens, stultã. Item illud: Decet Cæsaris uxorem non solũ crimine, uerũetiam criminis suspicione uacare, apophthegma quidẽ est, at non item paroemia. Itẽ, Soles duabus sedere sellis, simul & prouerbiũ, & λακώνιον est. Contrà, Mater nunquã, pater persæpe. Item illud Turonij, Ad molas sunt, σκώμμα quidẽ est, at non item adagiũ. Quãquam sunt in hoc genere quædã adeo commode dicta, ut facile possint in adagiorum ordinem ascisci, uelut illud, μέχρι βωμῶν φίλος ἐμοί, id est, Vsq; ad aras sum amicus. Adest enim simul & breuitas & sententia & figura. Hæc paulo uerbosius inculcauimus, ne quid à nobis in hoc expectetur opere, nisi quod sub paroemiæ cadit appellationem: néue quis per negligentiam prætermissum existimet, quod prudentes consultoq; tanquam ab argumento alienum prætermisimus.

COMMENDATIO PROuerbiorum à dignitate.

Porrò autẽ ne quis hanc doctrinæ partem, tanquã nimium humilem, & impẽdio facilẽ, penèq; puerilem fastidiat atq; aspernetur, paucis exponã, quantum hæc, sicuti nidentur, minutula, apud antiquos illos obtinuerint dignitatis: deinde quantũ adferant cõmoditatis, si quis in loco sciteq; utatur: postremo nõ usquequaque cuiuslibet esse, rectè de prouerbijs uti. Principio cognitionẽ adagiorũ non in postremis habitã apud summos uiros, uel illud sat argumenti puto, quòd primi nominis autores non indigna duxerint, de quibus diligẽter uoluminibus aliquot conscriberent. Quorũ primus est Aristoteles, minurũ tãtus philosophus, ut unus hic pro multis sufficerit. Reliquit is, teste Laërtio, de paroemijs uolumen unũ. Chrysippus item ad Zenodotũ duos De prouerbijs libr. conscripsit, Scripsit eadẽ de re Cleanthes. Quorum uirorũ si labores extarent,

extarent, nobis non fuisset necesse tanto sudore quædam ex minutis istis scriptoribus, & ijsdē ut indiligentibus, ita deprauatissimis etiā, expiscari. Reperiūtur nōnulla prouerbiorum collectanea Plutarchi nomine, sed pauca la, eaq; ferme nuda. Inter paræmiographos subinde citatur, tum ab aliis, tū ab Athenæo in Dipnologia, Clearchus Solēnsis Aristotelis auditor, & Aristides: deinde Zenodotus, qui Didymi Tarrhæiq; paræmias in cōpendium redegit. Citantur & Theophrasti prouerbia in Cōmentariolis Demosthenis. Vnde liquet & illos hisce de rebus cōmētarios reliquisse. Neq; me fugit, id operis Zenobij nomine circūferri. Verum quoniā inuenio quædam apud Aristophanis interpretē, Zenodoti eius, qui Didymum ac Tarrhæū in cōpendium redegerit, nomine relata, quæ ad uerbum in huius cōmentarijs legūtur, uelim mihi citra fraudē esse, quod is quocunq; fuerit nomine, quid enim refert? in hoc opere Zenodoti titulo adducetur. Hic præter alios Milonē quendā paræmiographum allegat. Citatur & Dæmon quispiā, cum ab alijs cōpluribus, tum ab eo qui dictiones aliquot ex orationibus Demosthenis ēxplicatus, qui multos de prouerbijs libros uidetur cōposuisse. Nā citatur liber x i. Extant & Diogeniani collectanea. Hesychij præfatio testatur ab ipso copiosius explicatu prouerbia, quæ nudius recēsuisset Diogenianus, etiāsi opus ipsum pugnat cum suo prologo: cui is nomenclaturā autorum profitcatur, & prouerbiorū argumēta, hic ita nudus sit, ut nihil esse posśit magis. unde in cōiecturam adducor, opus hoc copiosius ab autore descriptum, post ab alio quopiam in cōpendium contractū. Suidas qui & ipse in hoc numero ponēdus est, Theætetū quendam adducit, qui de prouerbijs conscripserit. Sed quid ego hos, cū sapientes illi Hebræi non dubitarint hoc titulo libros aliquot ædere, & arcani numinis adorāda mysteria paræmijs includere, in quibus eruendis tot tantorū theologorū ingenia desudarunt, hodieq; desudant? Nec illud argumentum leue, quod inter bonos autores, ut quisq; fuit eruditissimus eloquētissimusq;, ita quampluritum adagiorum suis libris asperśit. Et ut à Græcis exordiar, quid magno illo Platone, ne dicā diuino, παροιμιωδέστερον, ut sic dixerim? Aristot. seriis alioqui philosophus, haudquaquā grauatur, suis illis disputationibus paræmias crebras ceu gēmulas intertexere. Quem quidē sicut in cæteris, ita hac quoq; in parte Theophrastus est æmulatus. Plutarchus grauis sanctusq;, ac penè tetricus autor, quā multis undique scatet adagijs? quem nec piguit inter problemata quasdā paræmias & proponere & excutere, idq; Aristotelis exēplo. Iam ut ad Latinos ueniam, omissis utroq; in genere grāmaticis ac poētis, misi si quis in his M. Varronem existimat annumerandū, qui Menippeis illis suis prouerbiales indidit titulos, ut planè consentaneum sit illum argumēta fabularū non aliunde, quā à prouerbijs sumpsisse mutuò: Romani principes non existimarunt inferius esse maiestate imperiali, ut magis de rebus consulti prouerbio respōderēt, quod eli. nunc extat: Digestis. Ἐκ παντὸς, ἐκ πάντη, ἐκ παρὰ πάντων. i. Nec omnia, nec passim, nec ab omnibus. Deniq; quis ausit hoc genus fastidire, cū uideat sacrorū uatum oracula quædā prouerbijs cōstare? Quorū de numero est illud: Patres nostri comederunt uuā acerbā, & dentes nostri obstupuerint. Quā non etiā uenīretur, ut rem quampiam saueram, & mysterijs accōmodatam, cum ubiq; nobis imitandus Christus ipse peculiariter hoc sermonis genere delectetur, seu fuisse uideatur. Apud Græcos hoc adagium fertur, ἐκ τοῦ παρεῖ τὸ ἀγαθὸν γινώσκειν. i. E fructu arborem indico. Apud Lucā item legitur, ἀπὸ γὰρ τοῦ καρποῦ τὸ δένδρον γινώσκεται. καλὸν, φασὶν, παρεῖναι καρπὸν σαπρόν. οὐδὲ πάλιν σαπρὸν, φασὶν παρεῖναι καλόν. i. Non enim est arbor bona, quæ fructū facit uitiosum, neq; arbor uitiosa, quæ fructū faciat bonū. Apud Græcos Pittacus philosophus consultorē suum ad pueros turbine ludētes mittit, à quibus de ducēda uxore prouerbio doceatur audiatq; τῶν κυβιστώντων παῖδων ἔλαβε. Christus puerorum citat paræmiam, sic in foro ludentium, ηὐλήσαμεν ὑμῖν, καὶ οὐκ ὠρχήσασθε. ἐθρηνήσαμεν ὑμῖν, καὶ οὐκ ἐκλαύσατε. i. Cecinimus uobis tibijs, & nō saltastis: cecinimus lugubre, & nō ploraśtis. Cui simillimū est illud Theognidis, si sacra licet cōferre profanis, δόλε γύναι.

Οὔθ' ὕων πάντας ἀνθρώπους, ὅτ' ἀνίχνευε. id est,
Non etenim cunctis placeat uel Iupiter ipse,
Seu mittens pluuiam, seu cohibens pluuiam.

Quod si quē mouet antiquitatis autoritas, nullū doctrinæ genus antiquius fuisse uidetur, quām paræmiarū. In his ceu symbolis tota fermè priscorū philosophia continebatur. Quid aliud ueterū illorum sapientum oracula quām prouerbia? Quibus tantū honoris habitū est olim, ut non ab homine profecta sed cœlitus delapsa uiderentur. E cœlo, inquit Iuuenalis, descendit, γνῶθι σεαυτόν. i. Nosce teipsum. Proinde pro foribus tēplorum ueluti digna dijs inscribebātur: paßimq; collūnis ac marmoribus insculpta uisebantur, tanquā immortali digna memoria. Quod si minutula quæpiā res uidetur adagium, meminerimus ista non mole, sed pretio æstimari oportere. Quis enim sanus non pluris faciat gemmulas quamuis perpusillas, quām saxa quædam ingētia? & ut autore Plinio, in minutißimis animātibus, uelut araneolo culiceq;, maius est naturæ miraculum, quām in elephanto, si quis modo propius contempletur: itidem in re literaria nonnunquam plurimum habent ingenij, quæ minima sunt.

AD QVOT RES VTILIS paræmiarum cognitio.

Reliquum est ut paucis ostēdamus, non minus utilitatis inesse prouerbijs, quām olim adfuerit dignitatis. Cōducit autem paræmiarū cognitio, cum ad alia permulta, tum potißimū ad quatuor: ad philosophiā, ad persuadēdum, ad decus & gratiā orationis, ad intelligendos optimos quosq; autores. Principio ne cui mirum uideatur, quod prouerbia dixerim ad philosophiæ scītiam pertinere, Aristoteles apud Synesiū existimat nihil aliud esse paræmias, quām reliquias priscæ illius philosophiæ, maximis rerum humanarū cladibus extinctæ. Eas q; seruatas esse, partim ob cōpendium breuitatemq;, partim ob festiuitatem ac lepōrē. Idcoq; non seguiter nec ofcitāter, sed preßius ac penitius inspicēdas: subesse enim ueluti igniculos quosdam uetustæ sapientiæ, quæ in peruestigāda ueritate multo fuerit perspicacior, quā posteriores philosophi fuerint. Plutarchus item in cōmentario, cui titulum fecit, quo pacto sint audiēdi poētæ, ueterum adagia simillima putat sacrorum mysterijs, in quibus maximæ quæpiā res ac diuinæ minutulis & in specie pene ridiculis cæremonijs significari solent. His enim tam breuibus dictis per inuolucrum quoddā eadem innuī, quæ philosophiæ principes tot uoluminibus tradiderunt. Neq; enim aliud sibi uelle paræmiā illam Hesiodiam, πλέον ἥμισυ παντός, quām quod Plato tum in Gorgia, tū in libris politicis, tā multis argumentis conatur ostendere, βέλτιον ἀνὴρ τὸ ἀδικεῖσθαι ἢ ἀδικεῖν. i. Satius esse iniuriā admittere, quām iniuriā inferre. Quod autē umquam dogma proditū est à philosophis, uel ad rectē instituendā uitam salubrius, uel Christianæ religioni uicinius? At rem tantam uidelicet, tantillis prouerbiolum cōplectitur, πλέον ἥμισυ παντός. i. Dimidiū plus toto. Nā qui totū aufert, is alterum fraudat, ut cui nihil reliqui faciat. Cōtrà, qui

dimidium duntaxat accipit, is aliqua parte fraudatus uidetur. Præstat autẽ fraudari, quã fraudare. Præterea si quis Pythagoricũ illud, κοινὰ τὰ τῶν φίλων, i. cõmunes res amicorũ: diligentius penitiusq; discutiat, nimirũ inueniet in tam breui dicto, felicitatis humanæ summã esse cõprehensam. Quid enim aliud agit Plato tot uoluminibus, quàm ut cõmunitatẽ persuadeat, & huius autorem amicitiã? Quæ si mortalibus persuaderi queat, ilico facessant è medio bellũ, inuidia, fraus: breuiter uniuersum malorum agmẽ semel è uita ẽmigret. Quid aliud egit princeps nostræ religionis Christus? Nimirum unicum duntaxat præceptũ mundo tradidit charitatis, admonẽs ab ea una, summã & legum & prophetarum pendere. Aut, quid aliud hortatur charitas, quã ut omniũ omnia sint communia? Videlicet, ut amicitia coagmentati cum Christo glutino nimirũ eodem, quo ille cũ patre cohæret, absoluetissimã illam cõmunionem quoad licet imitãtes, per quã ille & pater idẽ sunt, nos itẽ idem cum illo simus: & ut ait Paulus, unus spiritus et una caro cũ deo efficiamur, iaq; amicitiæ iure omnia illi nobiscũ, omnia nobis cũ illo sint cõmunia. Deinde paribus amicitiæ uinculis alij cũ alijs inter nos copulati, uelut eiusdẽ capitis mẽbra, tanquã idem & unũ corpus, eodẽ animemur spiritu, ijsdẽ doleamus, ijsdẽ gaudeamus. Id quod etiã mysticus ille panis è pluribus granis in eãdem coactus farinã, & uini potus è multis racemis in eãdẽ liquorẽ cõfusus, admonet. Postremo, ut cum summa rerũ creatarũ sit in deo, deus uicissim in omnibus, omniũ uniuersitas uelut in unum redigatur. Vides quantũ philosophiæ, uel Theologiæ magis, Oceanum nobis parœmia tantilla aperuit.

AD PERSVADENDVM conducere prouerbia.

Quod si cui satis non sit ipsum sapere, uerumetiã alijs persuadere cupiat, quàm non inutilis sit hæc prouerbiorum supellex, uel Aristoteles ipse satis declarat, qui non semel in rhetorices præceptis, parœmias inter testimonia connumerat. Quemadmodum, inquiens, si quis suadere uelit, ne cũ homine sene copulet aliquis necessitudinem, utetur huius prouerbij testimonio, μὴ ποτ' εὖ ἔρδειν γέροντα, i. ne unquam bene facias seni. Rursum si quis persuadeat, ut liberos item interficiat qui parentem occiderit, huic usui futurum est hoc prouerbium,

Νήπιος ὃς πατέρα κτείνας παῖδας καταλείπει. id est,
Stultus qui natos occiso patre relinquat.

Quantum aũt adferant ad persuadẽdi facultatẽ momẽti testimonia, cui non cognitũ est? Neq; mediocriter condunt sententiæ. At inter hæc quoq; idem prouerbia collocat. Quintilianus itẽ in Institutionum libris cõpluribus locis prouerbiorũ mentionẽ facit, tanquã nõ una ratione ad bene dicẽdũ conducentiũ. Nam 5. lib. parœmias exẽplis cõiungit, ut parẽ cum illis uim obtinentes, quorũ est uel præcipua. Rursum easdem eodẽ in lib. in argumentorum genere collocat, quas Græci ὑπομνηστικὰς appellãt. Quorum & frequentissimus usus, & ad persuadendũ mouendumq; nõ mediocris utilitas. Quin magis ipsa Fabij uerba libet adscribere. Nec hæc quidem, inquit, nulgo dicta & recepta persuasione populari, sine usu fuerint testimonia. Sunt enim quodãmodo uel potentiora etiã, quod non causis accõmodata, sed liberis odio & gratia mẽtibus, ideo tantũ dicta sũctaq;, quia ut honestissima aut uerissima uidebãtur, Paulo q; inferius. Ea quoq; quæ uulgo recepta sunt, hoc ipso quod incertũ autorẽ habent, uelut omnium sunt. Quale est, Vbi amici, ibi opes. Et, Cõscientia mille testes. Et apud Cice. Pares cũ paribus, ut est in ueteri prouerbio, facillime cõgregantur. Neq; enim duraßet hæc in æternũ, nisi uera omnibus uideretur. Hactenus Fabij uerba retulimus. Idem autẽ paulopost deorum oracula parœmijs subnectit, uelut his affinia cognata q;. Iã quid M. Tullius, non ne in actione pro L. Flacco, prouerbio fidẽ testibus abrogat? Id est huiusmodi, ἓν καρὶ ἀνὴρ δώσων. i. in Care periculũ. An non in eadẽ totius gentis Græcorũ, in ferẽdis testimonijs fidẽ eleuauit hoc prouerbio? Da mihi testimoniũ mutuum. Quid quòd ipsi etiam philosophi paßim suas rationes prouerbijs fulciũt? Quo minus mirandũ, si frequẽter historiographi, narrationis fidẽ ex adagio quopiã petũt. Adeo quod in literis intercidit, quod titulis, quod colosßis, quod marmoribus seruari non potuit, prouerbio seruatur incolume, ut & hanc obiter adagiorũ laudem indicẽ. Deniq; non grauatur diuus Hieronymus euangelicã sententiã adagij uulgati testimonio cõfirmare. Diues aut iniquus, aut iniqui hæres. Ne Paulus quidem ipse dedignatur locis aliquot prouerbiorũ uti testimonijs, neq; iniuria. Etenim si τὸ πιθανὸν. i. probabilitas, ad persuadendũ uel primas obtinet partes, quid, quæso, probabilius, quã quod nemo nõ dicit? Quid uerisimilius, q̃ id quod tot ætatũ, tot nationũ cõsenjus, & uelut idẽ suffragiũ cõprobauit? Ineſt nimirũ, ineſt in his parœmijs natiua quædã & genuina uis ueritatis. Alioquin qui fieri potuit, ut eandẽ plerũq; sententiã in cẽtum dimanasse populos, in cẽtũ uideamus trãsfusam linguas, quæ ne tot quidem seculis, quibus nec pyrãmides obstiterunt, uel intericrit, uel cõsenuerit? Vt merito dictũ illud uideatur, Veritate nihil esse robustius. Deinde fit, nescio quo pacto, ut sententiæ prouerbio quasi uibratæ, feriat acrius auditoris animum, & aculeos quosdam cogitationum relinquat infixos. Nam longe minus tãget animũ si dixeris, Caduca et breuis est hominis uita, q̃ si prouerbiũ cites, Homo bulla. Postremo quod de risu scribit Fabius, maximas difficultates causarũ, quæ nullis argumẽtis dissolui queãt, ioco eludi, id uel maxime præstat parœmia.

AD ORNATVM CONducere parœmiam.

Porrò quantũ uel dignitatis, uel Veneris adiũgat orationi tẽpestiuus prouerbiorũ usus, non arbitror pluribus explicandũ. Primũ enim quis non uidet quantũ maiestatis uel ex ipsa antiquitate concilient orationi? Tum si quod schema, quod amplitudinẽ ac sublimitatẽ apponat sermoni: rursum si quod ad gratiã dictionis facit: deniq; si qua ratio festiuitatis, cũ parœmia plerumq; per oës figurarũ species, per omneis facetiarũ formas uarietur: nimirum quicquid illa solẽt adferre cõferet, ac genuinã quandam peculiaremq; gratiã de suo insuper adiunget. Proinde si scite & in loco intertexãtur adagia futurũ est ut sermo totus, & antiquitatis ceu stellulis quibusdã luceat, & figurarũ arrideat coloribus, & sentẽtiarum niteat gemmulis, & festiuitatis cupedijs blandiatur: deniq; nouitate excitet, breuitate delectet, autoritate persuadeat.

AD INTELLIGENDOS AVtores conducere parœmiam.

Iam ut non sit aliius parœmiarum usus, certe ad intelligendos optimos quosq;, hoc est, uetustissimos autores, non utiles modo sint uerumetiam necessariæ. In quibus cum pleraq; sint deprauata, tum hæc uel deprauatissimæ sunt, propterea quòd ferè ænigmaticum quiddam habent, ut etiam à mediocriter eruditis non intelligãtur: tum quòd plerunque uelut ex abrupto interseruntur, nonnunquam etiam mutilatim, ut ἀπὸ παροιμιῶν. id est, sursum fluminum. Aliquoties unico uerbo notantur, ut apud Ciceronem in epist. ad Atticum, Subueni quæso dum est, ἀρχὴ id est principium. Indicat autem illud prouerbium,

Ἀρχὴ ἥμισυ παντὸς κἀπὸ τοῦ. id est,
Principio præstat quàm fini adhibere medelam.

Hæc

Hæc itaq; multum offundunt tenebrarum, si ignorẽtur. At rursum lucis plurimum adferũt, si fuerint intellecta. Hinc illæ tum Græcorũ tum Latinorũ codicũ prodigiosæ deprauationes: hinc fœdi interpretum lapsus Græca latine uertentium: hinc quorũdam etiam eruditorum in enarrandis autoribus ridicula somnia, meraq; deliramẽta. Quorum equidẽ hoc loco nonnulla referrem, nisi placabilius iudicarẽ, meoq; accommodatius instituto, ut nostris perlectis commẽtarijs sua cuiq; cogitatio suggerat, quãtopere magni nominis scriptores quibusdam in locis delirarint. Deniq; fit nonnunquam, ut scriptor tacite ad prouerbiũ alludat, quod si nos fugerit, etiã si uidebitur intellecta sentẽtia, tamẽ magna uoluptatis pars aberit, ignorata paroemia. Quod genus est Horatianum illud:

Equus ut me portat, alat rex. Et apud Vergilium:

Fatis nunquam concessa moueri
Apparet Camarina procul.

Subest enim in illo prouerbiũ, ἵππός με φέρει, βασιλεὺς με θρέψει, in hoc, μὴ πυκτεύειν τῷ καμαξεύειν.

COMMENDATIO à difficultate.

Quod si iuxta prouerbium, ἀδύνατα τὰ καλὰ: eaq; uulgo ceu uilia fastidiũtur, quæcunq; facilia uidentur, ut de me interim nihil dicã, quãtis fudoribus opus hoc mihi cõstiterit, ne quisquã arbitretur usqueadeo procliue, uel intelligere uel sermoni paroemiã intexere. Siquidẽ ut non mediocris est artificij, gẽmulam scite includere annulo, & aurũ purpuræ intertexere: ita nõ est, mihi crede, cuiusuis paroemiã apte decẽterq; orationi inserere. Quodq; Fabius scribit de risu, nihil affectari periculosius, idẽ de prouerbio nõ iniuria dixeris. Etenim in huiusmodi, quẽadmodũ & in musica, nisi summũ præstes artificẽ, ridiculus fis: & aut laudẽ eximiã, aut risum auferas oportet.

QVATENVS VTENdum adagijs.

Proinde quatenus quibusq; modis uti cõueniat adagijs, indicabimus. Ac primo loco meminisse oportebit, ut quod elegãter Aristoteles in cõmẽtarijs rhetoricis admonuit de adhibẽdis epithetis, id nos in usurpãdis adagijs obseruemus: nẽpe ut illis utamur non tanquam ciõis, sed ueluti condimẽtis, i. non ad satietatem, sed ad gratiã. Præterea nequouis inferamus loco: quẽadmodum enim ridiculum sit, si quibusdã locis gemmã alligaris: itidem absurdum, si non suo loco adhibueris adagiũ. Quod uero Fabius lib. Institutionum. 8. de sentẽtijs usurpandis præcepit, id totidem fermè uerbis de paroemijs præcipi queat. Primum ne quẽadmodum dictũ est, nimis crebriter utamur. Desitus enim earum obstat inuicẽ, quo minus eluceãt. Quẽadmodum nec pictura in qua nihil circumlitum est, eminet. Ideoq; artifices etiã cum plura in unã tabulã opera conferunt, spatijs distinguunt, ne umbræ in corpora cadant. Subsidit enim omnis paroemia, ideoq; post eã uiq; aliud est initiũ. Vnde soluta ferè oratio est, & é singulis non mẽbris, sed fructis collata, iucunda caret. Porrò ut adsert lumen clauus purpuræ in loco insertus, ita certe neminem deceat intertexta pluribus notis uestis. Accedit hoc quoq; incommodi, quòd crebras captanti paroemias, nonnullas necesse est admiscere uel frigidas uel coactas. Non enim potest esse delectus, ubi de numero laboratur. Postremo gratiam amittit quicquid aut immodicum est, aut intempestiuum. In epistolis tamẽ familiaribus licebit paulo liberius hoc genere ludere: in oratione seria, sicuti parcius, ita etiam accuratius adhibendæ.

VARIVS PROVERbiorum usus.

Hoc in loco non ab re futurũ arbitror, si paucis uelut indicaro, quibus rationibus uariari queat paroemiarũ usus, ut posßis idẽ adagiũ alia atq; alia forma producere. Principio nihil uetat interdũ, quo minus idem dictiũ ad cõplureis sensus accommodes, ut illud τὸ βιμβλιδ& βιβ&. i. pertusum doliũ, uel ad obliuiosum, uel ad profusum, uel ad auarum, uel ad futilẽ, uel ad ingratum traduci potest. Effluit enim, quicquid infuderis in animum immemoris. Apud prodigũ nihil durat. Auari cupiditas nunquã expletur. Futilis & garrulus nihil cõtinet. Perit quicquid contuleris in hominẽ ingratũ. Nonnunquã per ironiã ad contrarias etiam sententias deflectitur: quod genus si de mẽdacißimo quopiã loquẽs, dicas, ἄκουε τὰ ἐκ βίπιδ&. i. Audi è tripode dicta. Fit interim ut unius uoculæ commutatione diuersis cõueniat, ut ἐχθρῶν ἄδωρα δῶρα. i. Hostiũ munera non munera: & πονηρῶν ἄδωρα δῶρα, πολλάκις ἄδωρα δῶρα, πονηρῶν ἄδωρα δῶρα, ut idẽ adagiũ ad hostes, ad pauperes, ad assentatores ad, poëtas deflectatur. Nam hostium munera perniciẽ adferre creduntur. Et si quid donant pauperes, aut adulatores, aut poëtæ, captationes sunt uerius quã munera. Breuiter ad omnia in quæ quocunq; modo hæc similitudo cõpetit, accõmodes licebit. Illa ratio ferme cõmunis omnibus, quoties à persona ad rẽ, aut cõtrà fit deflexio. Ad personam hoc pacto. Prouerbium est, μηδ' Ἡρακλῆς πρὸς δύο. i. ne Hercules quidẽ aduersus duos, Ego uero Thersites magis q̃ Hercules, qui possim utriq; respondere? Ad rẽ torquebitur hoc modo. Prouerbio dictum est: μηδ' Ἡρακλῆς πρὸς δύο, ego qui possum pariter & morbo, & inopiæ tolerandæ par esse? Variatur & inuersione prouerbiũ: ut dictum est, μηδ' Ἡρακλῆς πρὸς δύο, & tu unus cõtra duos Hercules audes cõgredi? Itẽ hoc pacto, Contra tritum Græcis prouerbiũ, expectatis carbonibus thesaurũ reperi. Et cõmutauimus, non χρύσια χαλκέων, i. aurea æreis, sed planè χάλκεα χρυσέων, i. ærea aureis. Præterea nonnunq; explicatur adagiũ & cõfertur, nonnunq; simplex allegoria refertur. Aliquoties etiã mutilũ proponitur, ut si quo respõdẽte, quod nihil ad rẽ pertineat, dicas, ἥμαρ ἀπήτην. i. sulces postulabã. Et apud Cic. τὰ μὲν δίδυμα. i. quæ dãtur. Interim satis est, unico uerbo allusisse, ut apud Aristotelẽ, omnes eiusmodi inter ipsos ὑφαμικὸς. i. figuli. Sunt & aliæ uariãdi rationes, uerum eas, si quis exactius persequi cupiet, è nostris commentarijs, quos De duplici copia cõscripsimus, petat licebit.

DE FIGVRIS PROuerbialibus.

Reliquum est ut ad paroemiarum catalogum accingamur, sed si prius figuras aliquot prouerbiales ostenderimus. Quædã enim dicta sunt, specie non magnopere prouerbiali, quædã aũt παροιμιώδη. i. prouerbiali figura, ut facile possint in paroemiarũ ordinẽ cooptari. Igitur in totum, prouerbiorũ generi cõfinis est omnis sentẽtia, præterea metaphora, peculiariter allegoria, Et in his præcipue quæ sumuntur à rebus insignibus & uulgo celebratis, ut à nauigatione, à bello. Quod genus sunt illa, secundis nauigare uẽtis, naufragiũ facere, uertere uela, tenere clauum, & exhaurire sentinã, & tradere uentis uela, cõtrahere uela. Item illa: Bellicũ canere. Et uersis gladijs pugnare. Receptui canere, cominus atq; eminus pugnare, conferre pedẽ, conserere manus, atq; id genus alia sexcẽta. Quæ si paulo longius traducantur, abeunt in paroemiæ formã. Item quæ ducuntur à rebus notis, ac uehemẽter quotidiano sensui familiaribus: ut quoties corporis gestus ad animi rẽ trãs ferũtur, cuiusmodi sunt, premere pollicẽ, pro fauere: corrugare frontẽ, pro moleste ferre: ringi, pro indignari: exporrigere frontem, pro hilarescere. Præterea quæ trahuntur à sensibus corporis,

uelut olfacere, pro rescisce re: degustare, pro experiri. Prouerbij ferè facię habent, quoties quæ sunt artibus peculiaria uocabula aliò detorquętur, ut Ἀλλὰ διὰ παῶν. i. bis per omnia, à musicis: ἐκ διαμέτρου. i. ex diametro, à mathematicis: ἰτὲ σεσηπεδαλία uerba. Incudi reddere, à fabris ærarijs: ad amussim, à fabris lapidarijs: nullā lineam duxi, à pictoribus. Extremum ad lum adiungere, à scenis. Interdum citra figurā tacita allusio prouerbiale quiddā adfert. Ea tum erit optima, quoties ad autorē aut rem spectat magnopere celebrē, milliq; incognitā, qualis est apud Græcos Homerus, apud Latinos Vergilius. Quod genus est illud apud Plutarchū, ἐπεὶ μάστυρές γε ζῷ πλάτωνι πολλοὶ τ' ἀγαθοί τε πάρεισιν. i. quādoquidem testes sanè Platoni Multiq; boniq; adsunt. Allusum est enim ad morē sacrorū, in quibus sacerdos dicere cōsueuit, πίνε τῷδε. i. quis hicē Deinde qui aderāt, respōdebant:

Πολλοί τ' ἀγαθοί τε πάρεισιν. id est,

Multiq; boniq; adsunt. Item illud apud Ciceronem ad Atticum: σοῦ τε δὶν ἅμ' ἐχομένω. i. Simul duobus cūtibus. Et apud Lucianum, ἰατρῶν πάλαι. i. medicorum filij, pro medicis ipsis. Accedūt ad prouerbij speciem & illa, bucolico carmini familiaria, ἀλλόκοτα, ἀναγκαῖα, ἄτοπα, ὅμοια, ἀγχίστα. id est, impossibilia, necessaria, absurda, cōtraria, similia. ἀλλόκοτα sunt ciusmodi:

Ἀλλ' ἴσθι γὰ μέχθος ἐπ' ἀόνι νύμασι μὴ βάμεν. id est,

Sed labor adsimilis metiri in littore fluctus.

Et apud Vergilium:

Ante leues ergo pascentur in æthere cerui,
Et fretis dęstituent nudos in litore pisces.

Ἀντιγαῖον sunt huiusmodi,

Dum tuga montis aper, fluuios dum piscis amabit.

Et apud Senecam:

Lucida dum current ambo sidera mundi.

Ἀνάπαιν exemplum hoc erit:

Atq; idem iungat uulpes & mulceat hircos.

Contrariorum hoc:

Nunc uirides etiam occultant spinea lacertos,
Me tamen urit amor. Item apud Theocritum:

Ἡνί' ἡσυχᾷ μὲν πόντος, σιγῶσι δ' ἀῆται
Ἀδὲ λιμὰ ὁ σιγᾷ ζέφυρος ὑποδύεται ἀύλα. id est,

Ecce silet maris unda, silent & flamina uenti.
Haud tamen intra nostra silent præcordia curæ.

Similium:

Torua leæna lupum sequitur, lupus ipse capellam,

Et apud Theocritum;

Αἶξ τὰ κίτυσσον, ὁ λύκος τὰν ἄγαν διώκει id est,

Capra petit citysum, sequitur lupus ipse capellam.

Sunt & aliæ duæ figuræ maximè cōfines paræmiarum generi, quæ constant, uel eiusdem, aut simulis iteratione uocis, uel contrariarū contextu. Quod genus sunt, ἀπὸ σ' ἀλῶ καιρὲ καιρὸν. καιρὲ πόραν καιρὸν δόν. i. perdam te malū male. Malicorui malum ouum. Et ζέμμα σοφὸν σοφὸν. i. Alumnus sapientis sapiēs. Id quod apud Græcos comicos pariter ac tragicos penè solenne. Et eueniunt digna dignis. Amico amicus. Malis malus. Bonis bonus. Vtercq; utriq; cordi. Suus rex regimæ placet. Et manus manū fricat. Graculus ad graculū. Contrariorum genus sic habet: μὴ δίκαια κἀδίκα, οὐ καὶ μιαρός. i. Et iusta & iniusta, probe & improbe, apud Aristophanē: ἄκοντί τε καὶ ἄκοντι. i. Volētibus & nolētibus, apud Platonē. Item ἀδίκῳ ἔπος, ἀδὲ ἔργον. i. Nullū dictum, neq; factum. Apud nostros itē: Verum ubi fas uersum atq; nefas. Facta atq; infecta canebat. Quo tropo sic usus est Valerius Maximus ad uerū sensum non cohæreat, tantū exaggerat: obtestantē, inquit, se aduersus omnes phas & nephas, quum in summo esset imperio, à te equite Romano fuisse trucidatum. Nam qui cōstitit ut facinus nepharium dicatur esse factum aduersus omne nephas? Quo iure, quaq; iniuria: quidquis & facere & pati. Digna atque indigna. Quid dixit, aut quid tacuit? Domi belliq;: publice, priuatim. Quod scis, nescis: clamā, palamq; iocaq; & seriò. Manibus pedibusq;, noctesq; diesq;. Quæ prima, aut ultima ponas: neq; magnū, neq; paruum. Iuuenesq; senesq;. Diis hominibusq; piaculēbus. Ad hanc formā pertinēt etiam hæc passim apud poëtas obuia. πολέμῳ καὶ ἀνδρῶν. ἀνύμφοις νύμφαι ἄγαμος γάμος. ἄπολις πόλις. ἀβοσπάρις πάρις. ἀλυσιδώμων ἀνδρομέων ἄδωρα δῶρα. ἀδέες ἀηδών, ἀπόλεμος πόλεμος. ἄνομος νόμος. ἄχαρις χάρις. ἄπλοος πλόος. i. Virgo non uirgo, Sponsa non sponsa. Nuptiæ nō nuptiæ. Non ciuitas ciuitas. Malus paris. Paris. Infelix felicitas. Non dona dona. Non metuendus metus. Non bellum bellū. Ornatus inornatus. Ingrata gratia. Inopes opes. Hæc ἐναντιώσις nōnunquā accidit & in dictione cōpositi, ut μαρδοσοφος. i. Stulte sapiēs. et γλυκύπικρος. i. dulciter amarus. Sic enim Plutarcho teste, suum affectum uocant amantes ex uoluptate & dolore mixtū, ita ut libenter contabescant. Huc pertinet & illa ἐναντιώσις ἀνιγματώδης, i. contrarietas ænigmatica, ut φέρω ὃ φέρω, ἔχων οὐκ ἔχω, & οὐδὲν μᾶλλον οὐκ ἄνδρες, ὄρνιθα μὴ ὀπτὸν ὄρνιθα, ἰδὼν τε μὴ ἰδών, ἐπὶ ξύλου μὴ ἐπὶ ξύλου, καθεύδοντα μὴ ἐν καθεύδοντι, λίθῳ μὴ ἐν λίθῳ, βάλλει τε μὴ βάλλει. i. Portans nō porto, habens nō habeo: uir & non uir, auē & non auem, uidens & non uidēs, in ligno & non ligno, sedentē & non sedentem, lapide & non lapide, taculatur & non iaculatur. Quod ænigma refertur & apud Athenæum ex Clearcho & apud Tryphonē, cuius meminit Plato quoq;. Huius formæ sunt & illa: ἀγλωσσόλαλος. i. elinguis loquax. ἄῤῥητος ἄῤῥητος. i. inuulnerabilis inuulnerabilis: ἀλαὸς λᾶς. i. hirsutus leuis. ἀγονόγονος. i. fœtus non fœtus. Cuiusmodi permulta proponit ac soluit Athenæus lib. 10. Neq; respuit adagiorū ratio ænigmaticā obscuritatem, quanquam aliàs improbatam, imò ueluti familiarē libenter ample ctitur. Quod genus fuerit, si quis parum sanè locutum iubeat Anticyram nauigare, aut porcū cædere, aut squillā è sepulchris uellere, quorū primum est apud Horatium, alterū apud Plautum, tertiū apud Theocritum. Proinde & oracula pleraq; in ius prouerbiorum abierunt, & Pythagoræ symbola ad paræmiarum naturam uidentur pertinere. Præcipue peculiaris est adagiorū generi hyperbole, ut, cœlum territat armis, & saxa clamore rumpit, & risu disluo: maximè si qua metaphoræ species admiscēatur. Effertur uarijs modis, uel per denominationē, uel per cōparationē, uel per similitudinē, uel per epitheton. Exēpla sunt. Alter Aristarchus. Et, noster hic Phalaris. Et, Stētore clamosior. Velut leæna in machæra. Stentorea uox. Nestorea facūdia. Neq; uero pigebit ceu fontes aliquot indicare, à quibus genus hoc figurarū duci possit.

AB IPSA RE.

Sumitur enim interdum ab ipsa re, quoties hominē scelestum, scelus appellamus: dedecorosum, dedecus: pestilentem, pestē: lurconem, barathrū: tenebrionē, tenebras: cōtaminatū, labem: spurcū, cœnum: cōtemptū, quisquilias: impurum, sterquilinū: portentosum, portentū: molestū, bulcus: carcere dignū, carcerē. Quorū unumquodq; ferè potest & per cōparationem efferri, ut χρυσοῦς χρυσοῦς. i. auro magis aurea, & ipsa cuiquitia nequitor, cœcitate cæcior, loquacitate loquacior, deformitate deformior, ipsa siti siticulosior, pauperiate pauperior, infortunio infortunatior, ipsa infantior infantia. Ad hāc classē pertinēt & illa, Pater esuritionū, & omnis eloquētiæ fons. Et plus quàm infantissimus. Et plus quàm perditus.

A REBVS

A' REBVS SIMILIBVS

Huic proxima ſunt, quæ à rebus ſimilibus trahuntur. ut, Melle dulcior. Pice nigrior. Niue candidior. Oleo tranquillior. Infima auricula mollior. Auro purior. Plumbo ſtupidior. Stipite tardior. Litore ſurdior. Iracundior Adria. Aequore ſurdior. Spongia bibacior. Harenis ſitientior. Pumice ſiccior. Aere Dodonæo loquacior. Vitro fragilior. Pila uolubilior. Cothurno inſtabilior. Clemate Aegyptia gracilior. Alno procerior. Cote durior. Sole clarius. Sydere pulchrior. Buxo pallidior. Sardois herbis amarior. Alga uilior, Aetna æſtuantior. Beta inſulſior. Trutina iuſtior. Spina diſtortior. Ampulla uanior. Pluma leuior. Vento inſtabilior. Morte odioſior. Barathro capacior. Labyrintho inuolutior. Corchoro uilior. Subere leuior. Dolio pertuſo incõtinẽtior. Laterna perlucentior. Clepſydra perſtillantior. Fonte purior. Euripo mobilior. Oculis charior. Luce dulcior. Vita antiquior. Rubo arefacto præfractior. Cramba recocta moleſtior. Clauo purior. Floralibus licentioſior.

AB ANIMANTIBVS

Item ab animantibus, ut, Muliere loquacior. Paſſere ſalacior. Hirco libidinoſtor. Ceruo uiuacior. Cornice annoſior. Graculo magis obſtreperus. Luſcinia uocalior. Dipſade nocẽtior. Vipera uirulentior. Vulpe fraudulẽtior. Echino aſperior. Porcello Acarnanio lentior. Anguilla magis lubricus. Lepore timidior. Limace tardior. Piſce ſanior. Piſce magis mutus. Delphino laſciuior. Phœnice rarior. Scropha fœcundior alba. Nigro cygno rarior, Hydra magis uerſipellis. Albo coruo rarior. Vulture edacior. Scorpijs improbior. Teſtudine tardior. Glire ſomniculoſior. Sue indoctior. Aſello ſtolidior. Hydris immitior. Dama pauidior. Hirudine bibacior. Cane rixoſior. Vſo hiſpidior. Tippula leuior, cuiuſmodi quædam congerit & Lucianus, ἀργιλιῶδροι μᾶλλον τῶν νυνδίων ὄντες, ἀλαλόσδροι δὲ τῶν λαγῶων, πολυανδρικώτδροι δὲ τῶν μυθίκων, ἀσελγίσδροι δὲ τῶν ὄνων, ἀφροκομικώτδροι δὲ τῶν γαλῶν, φιλοενικότδροι δὲ τῶν ἀλεκτρυόνων. id eſt, Cum ſint iracundiores catellis, timidiores lepo ribus, adulantiores ſimijs, libidinoſiores aſinis, rapacio res felibus, contentioſiores gallis gallinaceis. Item Plutarch. aduerſus uſuram, ἀπιθανώτδρ. & ὦν πολοιῦ, ἀφωνότδρ & πέρδικι, κρὰ νυνὸς ἀγχυρίς δρ. i. Cũ minus fidei tibi habeatur, quàm graculo, magis mutus ſis quàm perdix, abiectior ſeruiliorq; cane.

A' PERSONIS DEORVM

Ducũtur à perſonis deorũ. Diana intactior. Ipſis Charitibus humanior. Priapo ſalacior. Venere formoſior. Mercurio ficũdior. Momo mordacior. Vertumno inconſtantior. Proteo mutabilior. Empuſa magis uarius.

A' PERSONIS FABVLOSIS

A' perſonis fabuloſis: Tantalo ſitientior. Atreo crudelior. Cyclope immanior. Oreſte inſanior. Vlyſſe doloſior. Neſtore facundior. Glauco ſtupidior. Iro pauperior. Penelope caſtior. Nireo formoſior. Tithono uiuacior. Erichthone eſurientior. Niobe fœcundior. Stentore clamoſior. Tireſia cæcior. Buſiride illaudatior. Sphinge inuolutior. Labyrintho intricatior. Dædalo ingenioſior. Icaro audacior. Gigantibus elatior. Gryllo ſtultior. Lynceo perſpicacior. Excetra pertinacior.

A' PERSONIS COMOEDIARVM

A' perſonis comœdiarũ. Thraſone Terentiano glorioſior. Demea iurgioſior. Mitione facilior. Gnathone adulantior. Phormione confidentior. Dauo uerſutior. Thaide blandior. Euclione parcior.

A' PERSONIS HISTORIARVM

A' perſonis hiſtoriarũ Zoilo inuidentior. Catone ſeuerior. Timone inhumanior. Phalaride crudelior. Timotheo felicior. Sardanapalo nequior. Numa religioſior. Phocione iuſtior. Ariſtide incorruptior. Cræſo ditior. Craſſo numatior. Codro pauperior. Aeſopo luxurioſior. Heroſtrato ambitioſior. Fabio cunctantior. Socrate patientior. Milone robuſtior. Chryſippo acutior. Trachalo nocalior. Curione obliuioſior. Noſtri cẽporis Ariſtarchus. Chriſtianorum Epicurus. Item præpoſterus Cato.

A' GENTIBVS

A' gentibus. Pœno perfidior. Scytha aſperior. Scythotauris inhoſpitalior. Cretenſi mendacior. Parthis uanior. Thracibus bibacior. Theſſalo perfidior. Care uilior. Sybarita ſtruoſior. Mileſijs effœminatior. Arabis ditior. Pygmæo breuior. Arcade ſtolidior.

AB OFFICIIS

Ab officijs. Lenone magis periurus. Cinædo mollior. Milite glorioſior. Areopagita triſtior. Tyranno uiolentior. Carnifice immanior.

DE PRAEMOLIENDA

PAROEMIA.

Iam illud tametſi minutulum humiliuſq; uideatur, tamen poſteaquam docendi munus ſuſcepimus, non grauabimur propter imperitiores admonere, uidelicet ut in uſurpandis adagijs meminerimus, quod in uerbis nouatis, aut durius translatis fieri Fabius iubet, id quod olim à Græcis elegantiſſimè præceptum eſſe, uidelicet προοιμιάζεσθαι τῇ ὑποθέσει. ita nos oportebit προοιμιάζεσθαι τῷ παροιμίᾳ. hoc eſt, præcaſtigare, & uelut occurrere paroemiæ: ſi quando uel obſcurior, uel alioqui durior uidebitur. Recipit enim hoc genus ſicuti paulo ſuperius oſtenſum eſt, & metaphoras quamlibet duras, & nouationes uocum licentioſas, & hyperbolas parum pudentes, & allegorias ad ænigma uſque obſcuras. Græci προοιμιάζονται his fermè modis: ΧΡΗ τὸν παροιμίαν. ὡς φασι. φασι. τὸ λεγόμενον. τὸν δ' λόγον. ὡς παλαιός φησι λόγος. ὥσπερ λέγουσιν. ὡς λέγεται. ὡς λέγομεν παροιμιάζόμενοι. ὡς λέγουσιν οἱ παίζοντες. καλῶς ἔφη τις. i. Iuxta proverbiũ, ut aiũt, aiũt, qđ dicitur, qđ dici ſolet, ut antiquũ ait dictũ, ut dicũt, ut dicitur, ut dicimus prouerbio, ut dicũt iocantes, rectè dictũ eſt. Iiſdẽ fermè rationibus utũtur Latini: Aiunt, ut aiũt, ut eſt in ueteri prouerbio, iuxta uulgo tritum fermonẽ, quẽadmodũ uulgo dici conſueuit, ut uetus prouerbiũ uſurpem, ut adagio dictũ eſt, uere hoc dicunt.

PROVERBIVM PRIMVM.

Amicorum communia omnia.

Τὰ τῶν φίλων κοινὰ. id eſt, Amicorũ communia ſunt omnia. Quoniã nõ aliud hoc prouerbio, neq; ſalubrius, neq; celebratius, libuit hinc adagiorum recenſionem uelut omine felici auſpicari. Quod quidẽ ſi tam eſſet fixum in hominũ animis, quàm nulli non eſt in ore, profectò maxima malorum parte uita noſtra leuaretur. Ex hoc prouerbio Socrates colligebat omnia bonorũ eſſe uirorum nõ ſecus quàm deorũ. Deorum, inquit, ſunt omnia. Boni uiri deorum ſunt amici, & amicorum inter ſe cõmunia ſunt omnia. Bonorum igitur uirorũ ſunt omnia. Refertur apud Euripidẽ in Oreſte,

Κοινὰ γὰ τὰ τῶν φίλων. id eſt,
Inter enim amicos cũcta ſunt cõmunia. Idẽ in Phœn.
Κοινὰ γὰ φίλων ἄχη. id eſt,
Cõmunis omnis eſt amicorũ dolor. Idẽ in Andromac.
φίλων γὰ ἐλθὼν ἥδιον. οἵτινες φίλοι
Ορθῶς πεφύκασ', ἀλλὰ κοινὰ χρήματα. id eſt,

Nam uerè amicis proprium prorſus nihil:
Sed inter ipſos cuncta ſint communia.

Terent. in Adelphis: Nam uetus quidem hoc uerbum, amicorũ inter ſe cõmunia eſſe omnia. Teſtatur & apud Menandrũ fuiſſe in eadem fabula, M. Tullius lib. Offic. 1. Vt in Græcorum, inquit, prouerbio eſt, amicorum eſſe omnia communia. Citatur & ab Ariſtot. lib. Moralium 8. & à Platone de Legib. 5. Quo loco conatur demonſtrare, feliciſſimum reip. ſtatum, rerum omnium communitate conſtare, πρώτη μὲν τοίνυν πόλις τὴ ἔσῃ καὶ πολιτεία ἀν νόμοι ἔφεισοι, ὅπη τὸ πάλαι λεγόμενον ἔφ γίγνεται καὶ πᾶσαν τὴν πόλιν ὅτι μάλιστα. λέγεται δ, ὡς ὄντως ἔσῃ κοινὰ τὰ φίλων. id eſt, prima quidẽ igitur ciuitas eſt & reipub. ſtatus, ac leges optimæ, ubi quod iam olim dicitur, per omnem ciuitatem quàm maximè fieri poteſt, obſeruabitur. Dictum eſt autem uere, res amicorum cõmuneis eſſe. Idem ait, felicem ac beatam fore ciuitatẽ, in qua non audirentur hæc uerba: meum & non meum. Sed dictu mirũ quàm nõ placeat, imò quàm lapidetur à Chriſtianis Platonis illa cõmunitas, cũ nihil unquam ab ethnico philoſopho dictum ſit magis ex Chriſti ſententia. Ariſtoteles lib. Politic. ij. temperat Platonis ſententiam, nolens poſſeſſionem ac proprietatem eſſe penes certos: cæterum ob uſum, uirtutem & ſocietatem ciuilem omnia communia iuxta prouerbium. Martialis lib. x. iocatur in quendam Candidum, cui ſemper in ore fuerit hoc adagium, cum alioqui nihil impartiret amicis,

Candide κοινὰ φίλων, ſunt hæc tua Candide πάντα,
Quæ tu magniloquus, nocte diéq; ſonas.

Atque ita concludit epigramma,

Das nihil, & dicis Candide κοινὰ φίλων.

Eleganter Theophraſtus apud Plutarchum in cõment. cui titulus πρὸς φιλανδρίαν. Εἰ κοινὰ τὰ φίλων ἐσὶ, μᾶλλον δεῖ κοινὰς τῶν φίλων εἶναι τὰς φίλας. id eſt, Si res amicorum communes, maximè cõuenit ut amicorũ item amici ſint cõmunes. M. Tull. lib. de Leg. 1. uidetur hoc adagium Pythagoræ tribuere, cùm ait: Vnde enim illa Pythagorica nox, τὰ φίλων κοινὰ καὶ φιλίαν ἰσότητα. id eſt, Res amicorum communes, & amicitiam æqualitatem. Prætereà Timæus apud Diogenẽ Laertium tradit, hoc dictum primũ à Pythagora profectũ fuiſſe. A. Gellius Noct. Attic. lib. 1. cap. 8. teſtatur, Pythagoram non ſolum huius ſententiæ parentem fuiſſe, uerũetiam huiuſmodi quãdam uitæ ac facultatum communionem induxiſſe, qualem Chriſtus inter omneis Chriſtianos eſſe uult. Nã quicunq; ab illo in cohortem illam diſcipulorum receptus fuiſſent, quod quiſq; pecuniæ familiæq; habebãt in mediũ dabãt: quod re atq; uerbo Romano appellatur κοινόβιον. id eſt, cœnobium, mimirum à uitæ fortunarũq; ſocietate.

Amicitia æqualitas. Amicus alter ipſe. II

Hæc quoq; ad Pythagoram autorẽ referunt, quòd eandem complectuntur ſententiam, τὴν φιλίαν ἰσότητα εἶναι, καὶ μίαν ψυχὴν, τὸ φίλον ἕτερον αὐτό. id eſt, amicitiã æqualitatem eſſe & eandem animã, & amicũ alterum ipſum. Neq; enim quicquam non commune, ubi fortunarũ æqualitas: neq; diſſenſio, ubi idem animus: neq; diuortium, ubi coagmentatio duorum in unum. Ariſtoteles Magnorum moralium lib. 2. ὅταν βουλώμεθα σφόδρα φίλον ἐπῶ, μίαν φαμὲν ψυχὴν εἶναι καὶ ἀτόπως: id eſt, Quoties uolumus uehementer amicũ dicere, una inquimus anima mea & huius. Idẽ eodẽ lib. ἔσι γὰρ, ὥσ φαμὲν, ὁ φίλος ἕτερος ἐγὼ. i. Eſt enim, ut dicere ſolemus, amicus alter ego. Plato lib. 6. citat tanquã uetus dictũ, & cũ prouerbio iactatum, πάλαι γὰρ λέγεται ἀλλοῖς ὧν, οἷς ἰσότης φιλότητα ἀπεργάζεται, μᾶλλα μὲν ὀρθῶς εἴρηται, καὶ ἐμμελῶς. i. Nã uetus illud uerbũ, & uerè & eleganter dictum eſt, æqualitatẽ amicitiæ autorẽ eſſe. Neq; tamen id ſentit Plato, iuuenibus ac ſenibus, doctis atque indoctis, ſtultis ac ſapientibus robuſtis ac debilibus omnia æqualia exhibẽda eſſe, ſed cuiq; pro ſua dignitate diſtribui oportere. Alioqui, quẽadmodũ ait inibi Plato, τοῖς ἀνίσοις τὰ ἴσα ἄνισα γίγνονται ἄμ. i. inæqualibus æqualia erũt inæqualia. Et ut ſummũ ius in ſummã iniuriam uertitur, ita ſumma æqualitas ſumma fit inæqualitas. Quemadmodũ feſtiuiter dixit Plinius, æqualitate in frendis ſententijs nihil inueniri poſſe inæqualius. Quanquã hoc quoq; quidam ex Homero ſumptum exiſtimãt, apud quẽ eſt illud aliquoties, ἴσον ἐμῇ κεφαλῇ. id eſt, Aeque atq; meũ ipſius caput. Nec ab hoc diſsidet Hebræorũ lex, iubens ut proximũ perinde ut noſmet ipſos diligamus. Atq; hæc omnia Ariſtoteles lib. Moralium 9. prouerbij titulo citat.

Pythagoræ ſymbola.

Sed quandoquidẽ in Pythagoræ mentionẽ incidimus, non grauabor & reliqua illius ſymbola, priſcis illis oraculorum inſtar celebrata adſcribere, quæ quidẽ in præſentia licuit apud Græcos inuenire ſcriptores. Nam ea, tametſi prima, quod aiunt, fronte ſuperſtitioſa quæpiam ac deridicula uideantur, tamen ſiquis allegoriã eruat, udebit nihil aliud eſſe, quã quædã rectè inuẽdi præcepta. Nihil enim opus eſt Tyrrhenorũ imitari ſuperſtitionẽ, qui hæc etiã citra ullam allegoriam obſeruãt, ut teſtatur in Sympoſiacis Plutarchus. Idẽ in uita Numæ tradit quædã huius generis ſymbola Numæ conueniſſe cũ Pythagoricis.

Ne guſtaris quibus nigra eſt cauda.

Μὴ γεύεσθαι τῶν μελανούρων. id eſt, Ne guſtes ex ijs quibus eſt nigra cauda. Interpretatur Plutarch. in comment. De liberis inſtituendis, ne commercium habeas cum improbis, & ijs qui ſint nigris ac inſimibus moribus. Typhon grammaticus inter ænigmatis exempla hoc quoq; commemorans interpretatur hoc modo, Λαυθάνειν λόγον μὴ βούλεσθαι. Τὸ γὰρ μέλαν & ἐν τοῖς ἐγχέλεσι μέρεσι μέλαινται, καὶ ἀμαυρόταται. id eſt, Ne medacem ſermonem proferas. Mendacium enim in extremis partibus nigreſcit & obſcuratur. Quidam ad ſepiam piſcem referunt, qui atramento quod in cauda geſtat, ſemet occultet. Quãquã Plinius lib. 32. cap. ult. Melanurum inter piſces recẽſet, cum de ſepijs multa prioribus libris diſſerauerit, ut uidetur non idem eſſe piſcis Melanurus & Sepia. Theodorus Gaza Melanurum oculatam uertit, quem piſcem nominat tantum loco quem modo indicauimus.

Stateram ne tranſgrediaris.

Μὴ ζυγὸν ὑπερβαίνειν. id eſt, Stateram ne tranſilias, hoc eſt, ne quid facias præter ius & æquum. Nam ſtateram olim æquitatis ſymbolum habuiſſe uulgo, uel Doricum illud prouerbium indicat, ϛαθμὸς δίκαιος ἑκάτερθεν. id eſt trutina iuſtior. Ad eum modũ interpretatur Demetrius Byzantius apud Athenæum lib. Dipnoſophiſt. 10.

Chœnici ne inſideas.

Κοίνικι μὴ ἐνεδρεύειν. id eſt, Chœnicine inſideas. Interpretatur diuus Hieronymus, de uictu ne fueris ſolicitus in diem craſtinum. Eſt enim Chœnix demenſum, & cibus diurnus, ut apud Homerum Odyſſeas 7.

Οὐ γὰρ ἐφ' ἡμῖν ἀνέχομαι, ὅσσον ἐμοὶ γε
Κοίνικ' ἄπλητον. id eſt,
Nã quicquid operæ in me unquã haud patiar, quicũq; meã unquã Chœnica contigerit.

Eodem pacto Laert. & Suidas exponunt. Porrò ſeruis olim cibus diurnus chœnice diſtribuebatur, ut illi uicſſim operis penſum perſolueret: quam ob cauſam Apollo

Pythius

Pythius Corinthios χαμευνικὰς appellauit, quòd seruos possideret quadragies sexies mille. Autor Athenæus lib. 6. Plutarchus autē longe diuersius, putat, nō indulgendum ocio, sed industriæ prospiciendū vtilitatum, ne desit in posterū. Idem in Symposiacis huius symboli meminit, his quidē verbis. μεθ' ἃ συμποσιακὸς χοίνικος, ἣν ὃς ἀπὸ γόνατος καθῆσθαι, διὰ μάσης, ἀντὶ τοῦ παρὸν καὶ εἰς τὸ μέλλον ἀπολαύειν, καὶ δὲ ἄνευ ἐν τῷ σώματι μνημονεύειν. hoc est, Vnā cum Pythagorica chœnice, in qua uetuit desidere, docens nos ut ex eo quod præsens est semper aliquid in futurū relinquamus, & crastini diei in hodierno meminerimus. Existimat autē idem maiores significare uoluisse, quibus religiosum habitū est, mensas inanes tollere. Demetrius Byzātius apud Athenæū interpretatur, nō oportere spectare tantū quæ præsentis diei sunt, quin crastinū semper esse expectandū, propemodū cum Plutarcho consentiens. Ego certè, quandoquidē in huiusmodi symbolis diuinare non solum licet, uerumetiā necesse est, opinor Pythagoricū hoc ænigma sumptū ex Homeri loco quē modo citauimus: significariq; nō oportere per inertiā ocium & cibum alienū fecisse, sed sua quenq; industria sibi parare facultates, quibus mundiciā uitæ sustineat. Parasiticū enim ac fœdum aliena uiuere quadra, nec ullā artem callere, qua possis alēdi & uiuere. Notat id Homerus etiam in Iro, cum ait Odyssææ σ.

Μετὰ δ' ἔπειτα γαστέρ' μάργη,
Αἴνυτο φαγέμεν, ἠδὲ πιέμεν. οὐδὲ βίη i.
_Sed uentre insignis inerti
Assiduè bibere atq; edere, nec industria nulla,
Nullaq; uis aderat.

Nec abhorret hinc illud Pauli apostoli, ne ipsam quidē inculcbre uulgo: Qui non laborat, nec māducet. Cum nobis adornaretur sexta, ni fallor, Chiliadū editio, nempe anno ab orbe redēpto M. D. XVII. cōmodum in lucem exijt opus Antiquarū lectū. Ludouici Cælij Rhodigini, de quo quid in totum sentiam, non habeo necesse nūc ferre sententiam: tametsi ipse operis gustus, nam deliban dum text at, protinus arguit hominem inexplebili legendi auiditate per omne genus autorum circūuolitantem, & ex retextis aliorum sertis nouas subinde corollas cōcinnare gaudentem. Quod autē Georgij Vallæ, Volaterrani, mentionem, quorum tamē commentarijs nonnihil additum fuisse probabile est, scio iudicio factum, non liuore: etiamsi hoc ipsum tractans symbolum, negat se quicquam adferre uelle in medium, quod in aliorum commentarijs rebulliat (sic enim ille loquitur) cum nō pauca adducat quæ in meis Chiliadibus reperio. Nec enim arbitror ad me pertinere, quòd ille gignit etiam prouerbia, sed cuiusmodi chiliadas fexcentas explere possis, si forte ea res cordi sit. Vbi plusculum ocij continget, non grauabimur attentius etiam obseruare, si quid illic sit quod ad nostrum hoc institutū pertineat, haudquaquā hominem sua laude fraudaturi, si quid contulerit. Cæterū quod ad huius ænigmatis explanationē attinet, non me fugit quid de chœnice, deq; stragulis conuolutis diuinarit ille cuius equidē commentum in præsentia nec probo, nec refello. mihi certè non libeat adhuc diuinare modum, si quid alioquin à probis autoribus suppeditetur: quæ præsidia simul atq; nos defecerint, tum fortè diuinabimus & ipsi, sed ita ut in huiusmodi rebus nō multum operæ seriæ ponamus. Quorsum enim attinet anxie disquirere quid senserit is, qui data opera curauit ne possit intelligi? Cū hæc scriberem, ex eruditorum literis cognoui, Rhodiginum obijsse supremum uitæ diem, non sine graui dolore studiorum & iactura studiorum. Narrant enim qui illum domestice norunt, fuisse uirum integritatis Christianæ, multo studiorum labore fatigabilem, cum ad extremam senectutem peruenerit. Itaque tot uirtutibus facilè condono, si minus candide de nobis sensit. Plus enim apud me ualet publica studiorum utilitas, quàm mei nominis ratio.

Ne cuiuis dextram insfeceris.

Μὴ παντὶ ἐμβάλλειν δεξιάν. id est, Ne cuiuis porrigas dextram. hoc est: Ne temere quemlibet in familiaritatem admittas, seddeligas quem diligas. Idem citatur atq; exponitur à Plutarcho, ἐν τῷ περὶ τοῦ πολυφιλίας. Conuenit cum illo Solonis apophtheg. quod ex Apollodoro refert Diogenes Laertius, φίλους μὲν ταχὺ ποιῶ, ὧν δ' ἂν κτήσωμαι μὴ ἀποδυσωμαι. id est, Amicos ne cito pares, quos autem paraueris, ne reijce.

Arctum anulum ne gestato.

Μὴ φορεῖν σφιγκτὸν δακτύλιον. id est, Arctum anulum ne gestato, hoc est, interprete diuo Hieronymo, ne uixeris anxie. Et ne temet in seruitutem conijcias, aut in eiusmodi uitæ institutum, unde te non queas extricare. Siquidem quisquis anulum angustum gestat, is sibi quodammodo uincula iniecit.

Ignem ne gladio fodito.

Πῦρ σιδήρῳ μὴ σκαλεύειν. id est, Ignem gladio ne fodito, hoc est, Ira percitum ne lacessas. quin magis concedere conuenit, & blandis uerbis tumidum animum placare. Ita diuus Hieronymus & apud Athenæum Demetrius Byzantius. Diogenes Laertius exponit, potentium & ferocium iracundiam non esse conuitijs exagitandā, propterea quòd flamma quo magis exagitatur, hoc magis atq; magis inualescit. Neque dissentit ab hoc interpretamento Plutarchus. Quanquā Plato lib. De legib. 6. sic usurpauit, ut de ijs dici solitū uideatur, qui frustra moliuntur, quod effici nullo pacto queat, ostendens id lusus genus quoddam fuisse, ut ignē gladio dissecarent. Ad eumdē fermè sensum retulit diuus Basilius in Epistola ad nepotes, ut idem sibi uelint, ignem gladio dissecare, & cribro haurire aquam. Huc nimirū allusit Lucianus in 2. Verarum narrat. lib. cum ex insulis fortunatis dimitteretur, fingens se à Rhadamantho admonitū, ut si quando rediret in hunc nostrum orbem, tria quædam obseruaret, μὴ πῦρ μαχαίρᾳ σκαλεύειν, μήτε ὑέρμιν ἐσθίειν, μήτε ναυσὶ στρατὸν ὁπλισθὲν ἐπὶ θαλάσσης ἰέναι. id est, Ne gladio ignem diuerberaret, ne lupinis uesceretur, ne se puero decimumoctauum annum egresso adiungeret. Si quidem horum meminisset, futurum ut aliquando ad eā insulam reuerteretur. Horatius hoc dicto uidetur indicare crudelitatem cum insania coniunctam. Amor enim per se furor est, qui si erumpat in pugnas ac cædes, ignis gladio persoditur. Libro Sermonum 2. Satyra 3.

_His adde cruorem. Atq; ignem gladio scrutare.

Cor ne edito.

Μὴ ἐσθίειν τὴν καρδίαν. id est, Cor ne edito, hoc est ne curis tuum ipsius animum exercucies. Ad hunc modū enarrat Demetrius Byzantius apud Athenæum. Aut ne solicitudinibus uitam reddas breuiorem. Aristot. enim lib. De partibus animalium 3. narrat, cor esse fontem omnium sensuum, uitæq; ac sanguinis. Aristoph. in Nebulis.

Ὅμως γὰρ θυμὸν ἔνδον ἔχει. id est,
Animum tamen mordens meum, sic inquam.

Item Theognis,

Καὶ κέαρ ὀρνυμένη ψυχὴν κατὰ δίχα θυμὸν ἔχω. id est,
Et rodor mentem, sumq; animi ambiguus.

Videtur ex Homero sumptum, apud quem est Iliados ζ.

Ἦλθε δ' ἀπ' Ἀλέξανδρος τὸ ἄλλιον οἶκον ἐλάσσας,

Ὃν

Ὀρ θυμὸν κατέδων, κῆρ ἀλδόμενον ἀλεείνων.
Solus at ille quidem uacuus errabat in agris.
Cor adedens curis, hominum uestigia uitans. Et Ω.
Σὸν ἔδεσμα κραδίην. id est, tuum edis cor.
Item Odyſſeæ ι.
Ἔνθα κέν οἶνον ἅπαντα διαπρήσσων ἐνέμοιτο
Κάμινθ' ἁμᾶ, καμάτῳ τε καὶ ἀλγεσι θυμὸν ἔδοντες. id est,
Hic soles noctesq; duas consedimus, usq;
Rodentes animum curis simul atq; labore.
Idem Iliados α.
Σὺ δ' ἔνδοθι θυμὸν ἀμύξεις. id est,
Tu intus præcordia rodes.

A fabis abstineto.

Κυάμου ἀπέχεσθαι. id est à fabis abstineto. Huius ænigmatis uaria reperitur interpretatio. Plutarchus in cõment. De liberis educandis ad hunc enarrat modum. Abstinendum à tractãdis reipub. muneribus, propterea quòd antiquitus in creandis magistratibus suffragia per fabas uice calculorum ferebantur. Quanquam idem in Probl. diuersam adfert causam: nempe quòd omnia legumina uentum & humorem impurum adferant corporibus, atque hanc ob causam ad Venerẽ incitent. In eadem sententia M. Tullius item fuisse uidetur, qui in lib. De diuinat. 1. scribit ad hunc modum: Iubet igitur Plato sic ad somnũ proficisci corporibus affectis: ut nihil sit quod errorem animis perturbationemq; adferat. Ex quo etiam Pythagoras interdictum putatur, ne faba uescerentur, quæ res habet inflationem magnam. Is cibus tranquillitatẽ mentis quærentibus constat esse contrarius. Aristoxenus tamen apud A. Gellium lib. 4. cap. 11. refellit hanc opinionem, affirmans Pythagorã nullo legumine sæpius usum quam fabis, quòd is cibus & aluum sensim subduceret & leuigaret. Porrò Gellius de cyamo non est ausus, causam erroris fuisse putat, quòd in Empedoclis carmine, qui disciplinas Pythagoricas sectatus est, uersus hic inuenitur.

Δαλοὶ πασάλιοι κυάμου ἀπὸ χέρας ἐλάσσαι. id est,
Ab miseri à cyamo, miseri subducite dextras.

Opinati enim sunt plerique, κύαμον legumẽtũ magis dici. Sed qui diligentius scitiusq; carmina Empedoclis arbitrati sunt (utar enim uerbis Gellianis) κυάμους, hoc in loco testiculos significare dicunt: eosq; more Pythagoræ operte atq; symbolice κυάμους appellatos, quasi sint ἀπὸ τοῦ κύειν φέρειν, ἀπὸ τῆς ἐπὶ τὸ κύειν φορᾶς. i. Ad ferendi uteri, & generationẽ humanæ uim præbeant. Idcirco Empedocles uersu isto nõ à fabulo edendo, sed à rei Veneree prolubrio uoluisse homines deducere. De causis interdictæ fabæ hæc ex Arist. refert Laertius, quoi. Αἰτίαι δὲ τοῦ μὴ ἐσθίειν τῶν κυάμων παραγενέσθαι φασὶ, ἢ ἀπὸ τῶν νεκρῶν, ἐπεὶ ὅτι μάλιστα ἐοίκασι θύραις· ἢ ὅτι ἀίδιον φύσιν ἔχουσιν· ἢ ὅτι φθόγγον ἔχει τὸ φυτὸν ὅμοιον, ἢ ὅτι ὀλιγάκις κάμπτουσιν· ἢ ὅτι ἔχει σχῆμα ὅμοιον, ἢ ὅτι ὀλιγάκις κλασθῆναι γοῦν αὐτοῖς. i. Ait autẽ Aristot. in lib. De fabis, illũ iussisse à fabis abstineri, uel quòd pudẽdis essent similes, uel quòd inferorũ portis. unũ enim hoc legumen expers genituræ, uel quòd corrũpat, uel quòd uniuersi naturæ simile, uel quòd ad oligarchiã pertineat, nã fabis sortium tur. Cũ eo quod postremo loco attigit Arist. cõuenit quorundã sententia, qui putãt Pythagoram hoc ænigmate deterruisse à capessenda repub. Mihi magis etiã arridet, quod additis qui historias quas Gregorius Nazianzenus attigit, collegit, edere fabas, qui lucro corrupti ferunt suffragia. Plutarchus apud eundem Gellium testatur: Aristotelem scriptum reliquisse, quòd Pythagoras μὴ ἔφαγε κυάμους, ὡς νεκρῶν κεφαλὰς, καὶ ἀνάλυσιν, καὶ τοῦτον τὸν τόπον ἔλεγεν ἀπέχεσθαι. i. uultus, corde, & marina urtica, atq; id genus quibusdã alijs abstinuerit. Theon grãmaticus apud Plutarchũ in Symp. narrat, apud Aegyptios tantã esse fabarũ religionẽ, ut eas neq; serant, neq; comedant, imò nec aspicere fas sit, Herodoto teste. Quin & apud Romanos inter funesta habebãtur fabæ, quippe quas nec tangere, nec nominare Diali flamini liceret, quòd ad mortuos pertinerent putarentur. Nã & le muribus iaciebantur laruis, & parẽtalibus adhibebãtur sacrificijs, & in flore earũ literæ luctus apparere uidentur, ut testatur Festus Põpeius. Plinius existimat ob id à Pythagora damnatã fabam, quòd hebetet sensus, & pariat insomnia, uel quòd animæ mortuorũ sint in ea. Qua de causa & in parẽtalibus assumitur. Vnde & Plutarchus testatur, legumina potissimum ualere ad euocãdos manes. Varro ob hoc flaminẽ eam uesci tradit, quoniam & in flore eius literæ lugubres inueniuntur. Cæterũ quòd Plutarchus in Probl. rerum priscarum inter cætera adfert, ob id dãnatas fabas, quod Lethes & Erebi sint cognomines, quid sibi uelit nõ satis intelligebã: nisi quòd cõsultis Græcis codicibus, cõperi tandem uel librarij uel interpretis errorẽ. Siquidẽ & Græca sic habent: πόρρω ὡς οἱ πυθαγορικοὶ τοὺς μὲν κυάμους ἀφαιροῦντο διὰ τὰς λεγομένας ἀρίας, τ' ἦ λήθους καὶ τ' Ἐρεβίνθους, ὡς παρωνύμους τ' Ἀΐδαι καὶ Ἅιδου. i. an quòd Pythagorici fabas quidẽ abominabãtur ob causas quæ feruntur, Lathyrum autem & Erebinthũ, q nomẽ à Lethe & Erebo deductũ habeãt: hactenus Plutarchi uerba retulimus. Lathyrus aũt & Erebinthus ciceris genera sunt. Lethe græcis obliuionẽ sonat. Erebus à caligine nomẽ habet, inauspicatæ uoces sapientiæ studiosis. Hic lapsus in hoc profuit, ut Latini codicis mendũ ostenderimus, ne quis ad eundem impingat lapidem.

Cibum in matellam ne immittas.

Σιτίου ἐς ἀμίδα μὴ ἐμβάλλειν. i. Cibum in matellam ne immittas. Interpretatur Plutarchus, ne sermonẽ urbanum immittas in animum hominis improbi. Nam oratio cibus est animi: is corrumpitur & putrescit, si in animi tui syncerum inciderit. Hoc est, quod apud Gellium admonet Epictetus, etiam atq; etiam nidendũ, in cuiusmodi animũ nut tamus sermonẽ. Etenim si in uas insyncerũ immiserimus, in acetum aut lotium uertit. Huc alluſit Horat.

Syncerum est nisi uas, quodcunq; infundis, acescit.

Ad finem ubi perueneris, ne uelis reuerti.

Μὴ ἐπὶ τέλους ἐπὶ τοὺς ὅρους ἐλθόντα. id est, Ne reflectas ubi ad terminos perueneris, hoc est, interprete Plutarcho: Cum aderit fatalis dies, uideris q; uitæ finem adesse, æquo animo feras, neq; turpiter cupidi tatis eximeris. In uita Numæ paulo secus refert, Βαθὺ γῆρας ἐν ἀναδιμίαις μὴ μίλας ἐπέλθῃ. hoc est, qui peregrinationem ingressi sunt, ne reuertantur. Hieronymus aliter. Post mortem hanc ne desideres uitam. Quemadmodũ iulgo quosdam dicentes audimus Vergilianum illud,

O mihi præteritos referat si Iuppiter annos.

Superis impari numero, inferis pari sacrificandum.

Τοῖς μὲν θεοῖς περισσὰ θύειν, ἄρτια δὲ τοῖς χθονίοις. id est, Superis quidẽ imparibus sacrificãdum, inferis uero paribus. Sed refert tantũ ut ænigma Pythagoricum non interpretatur. Cæterum in problematibus Rom. antiquitatum, docet apud ueteres primum mensem diis cælestibus habitum sacrũ, secundum uero diis inferis, in quo & lustrationibus q̃ ubusdam uti mos erat, & mortuis parentabant. Q; ictiantes totius mensis tres dies principes & autores esse uoluerũt, Calendarum, nonarũ, & Iduũ, quos festos ac sacros habebãt ueluti dijs superis dicatos

qui

qui hos sequerẽtur, hoc est postridie Calendas, nonas & Idus, dijs manibus attribuebãt, ac proinde nefastos ac religiosos iudicabãt. Sic & apud Græcos tertius crater sospitatori Ioui, secundus semideis ac dæmonibus tribuebatur. Principium autẽ omnis numeri est ἑνὰς, cui aduersatur ἀνὰς, inter pares numeros primus, nec finem habẽs, nec perfectus, cũ ternio sit absolutus. Ac de numerorum quidem mysterijs multa reperies apud Platonẽ & Pythagoricos, nonnulla etiã apud priscos theologos. Quod ad explicandum huius symboli sensum attinet, arbitror illud significatum, deum quoniam mẽs est simplicissima & in seipso perfecta, dotibus animi potissimum delectari. Nam quæ corporis sunt, cõposita sunt, ac propagatione in immensum multiplicãtur, cum animus sit simplex, immortalis, & seipso contentus.

Per publicam uiam ne ambules.

πορεύου μὴ βαδίζειν, id est, Per publicã uiam ne ambules. Diuus Hieronymus exponit, Ne uulgi sequaris errores. Nunquã enim tam bene cum rebus humanis actum est, ut optima plurimis placuerint. Vnde quidam hoc sic efferunt: Viam regiam declinato, per semitas ingreditor. Quod quidẽ præceptum non abhorret ab Euãgelica doctrina, quæ monet, ut declinata uia spaciosa per quam ambulant pleriq; per angustam ingrediamur uiam à paucis quidem tritam, sed ducentem ad immortalitatem.

Tollenti onus auxiliare, deponenti nequaquam.

ὀρτίον συγκαθαιρεῖν, μὴ δὲ συναπολλύναι. Diuus Hieronymus hoc ita refert: Oneratis superimponendũ onus, deponentibus non cõtinendum. Putatq; hunc esse sensum: Ad uirtutem incedentibus augenda præcepta, tradentes socio relinquendos. Vnde proferendum hoc pacto, φορτίον συγκαθαιρεῖν, μὴ δὲ συναπολλύναι, id est, Tollenti onus auxiliandum, haud adiuuandus tamen qui deponat. Hoc admonendum putaui, quòd in quibusdam impressis codicibus deprauatum est hoc symbolum.

Ollæ uestigium in cinere turbato.

στραπὰς ἴχνος ἐν τῇ τέφρᾳ. id est, Ollæ uestigium in cinere turbato. Plutarchus in Symposiacis interpretatur nullum cuidens iracundiæ uestigium oportere relinqui: sed simul atque deferuerit atque resederit animi tumor, omnem præteritorum malorum memoriam penitus tollendam esse.

Vnguium crinium; præsegmina ne commingito.

ὄνυχάς τε καὶ τρίχας μὴ ἐπουρεῖν, μὴ ἠφίσθαι, id est, Vnguium crinium; præsegmina ne commingito, neque insistito. Huius nullum adhuc interpretamentum reperi. Verum coniicio sensum hunc esse: si quos habeamus affines, aut cognatos humiles & inutiles, eos tamen nõ esse usquequaq; spernendos, & contumelijs insectandos.

Extra publicam uiam ne deflectas.

ἐκτὸς λεωφόρου μὴ βαδίζειν, id est, Extra uiam publicã ne ingrediaris. Hoc quoq; refertur inter Pythagorica symbola à Diogene Laertio, tãetsi superiori diuersum. Neq; est quod hanc uiremur pugnantiam: quandoquidem ut rectè præceptum est, loquendum ut plures, sapiendum ut pauci; ita sunt quædam, in quibus cum uulgo cõuenire, dexteritatis est; sunt rursum, in quibus à uulgo quàm maxime dissidere uirum bonum oportet. Rectè Placcus,

Interdum & uulgus rectum uidet, est ubi peccet.

Quæ uncis sunt unguibus, ne nutrias.

τὰ ὀνύχας μὴ τρέφειν. id est, Quæ sunt unguibus uncis, ne nutrias. Rapacitatem fugit, interprete Tryphone. Equidem arbitror cõuenire cũ illo Æschyli dicto, quod suo reddemus loco, Catulum leonis non esse alendum in rep. hoc est, non admittẽdos δημοβόρους, ut ait Homerus, βασιλέας, reges populi deuoratores, aut factiosos, & præpotentes, qui opes ciuium ad paucos contrahunt, id quod nunc solenne est.

Aduersus solem ne loquitor.

Πρὸς τὸν ἥλιον τετραμμένον μὴ λαλεῖν id est, Aduersus solem ne loquitor, hoc est manifestis ne repugnes. Nã quod maximè constat, maximeq; in confesso est, id sole clarius dicimus. Ergo contra solem loquitur, qui dicit:

Nil intra est oleam, nil extra est in nuce duri.

Gladium acutum auertas.

Ὀξέαν μάχαιραν ἀποστρέφειν. i. Ensem acutũ auertas. Opinor innui, à periculosis negotijs abstinendum. Nam fertur & aliud prouerbium, μὴ παιδὶ μάχαιραν, Ne puero gladium, subaudiendum, committas.

Aduersus solem ne meiito.

Πρὸς τὸν ἥλιον τέτραμμένον μὴ ὀμιχεῖν i. Aduersus solem ne meiito. Opinor cõmendari uerecundiã. Tametsi Plinius superstitiosam huius rei causam reddit lib. 28. cap. 6. Verba ipsius subscribã: Auguria ualetudinis ex urina traduntur. Si mane cãdida, deinde rufa sit, illo modo concoquere, hoc concoxisse significatur. Mala signa rubræ, pessima nigræ. Mala bullatis & crassè in qua quod subsidit, si album est, significat circa articulos aut uiscera dolorẽ imminere. Eadẽ uiridis, morbũ uiscerũ. Pallida bilis, rubens sanguinis. Mala & in qua ueluti furfures atq; nubeculæ apparent. Diluta quoq; alba, uitiosa est. Mortifera uerò crassa, graui odore. Et in pueris tenuis ac diluta. Magi uetant eius rei causa cõtra solẽ lunamq; nudari, aut umbra cuiusquam abipsa aspergi. Hesiodus iuxta obstãtiare reddi suadet, ne deũ mutatio aliquẽ offendat. Locus hic quẽ Plin. citat, & ex quo symbolũ Pythagoræ sumptũ apparet, est in opere cui tit. Ἔργα καὶ ἡμέραι

Μὴ δ' ἀντ' ἠελίοιο τεταμμένῳ ὀρθὸς ὀμιχεῖν,
Αὐτὰρ ὑπὲκ πάλιν μεμνημένῳ ἐς' ἀνιόντα.
Μήτ' ἔν ὁδῷ, μήτ' ἀκτὴν ὁδὸν προβάδην ἀρέσεις.
Μή δ' ἀπογυμνωθείς, μακάρων τοι νύκτες ἔασιν.
Ἑζόμενος δ' ὅγε θεῷ ἀνὴρ ἢ πεπνυμένος ἐίδως,
ἢ ὅγε πρὸς τοῖχον τελάσας ἀυδρὶ ὧλλος. id est

Aduersus solem ne rectus meijto, nerum ut
Occiderit, donec redeat, facere ista memento.
Sed neq; progrediens, lotium desperseris unquam,
In uie uijs, extra uias, neq; membra remudes
Micturus, siquidem diuis nox sacra beatis.
At qui uir fuerit prudensq; piusq;, recumbens,
Siue domus muris admotus corpore, meiet.

Hirundinem sub eodem tecto ne habeas.

Χελιδόνας μὴ ἔχειν. hoc est, Hirundines ne habeas sub eodem tecto. Diuus Hieronymus Aristotelis autoritatem secutus, interpretatur abstinendum à cõmercio garrulorũ & susurronum. Verum hoc interpretamẽtum refellitur apud Plutarchum Symposiacon decade octaua. Nam haud æquum uideri, ut auem domesticã & humani consuetus citra noxam amantem, perinde ut sanguinariam & rapacẽ propellamus. Quod enim de garrulitate causantur, id esse friuolum, cũ gallos, graculos, perdices, picas, cumq; his aliàs complureis multo magis obstreperas nõ arceamus à domestico contubernio, imò nihil penè minus in hirundinem conuenire, quàm garrulitatem. Ne id quidem accipiendum uidetur, quòd quidã Pythagoricũ symbolũ ad tragœdiã quæ de hirũdine fertur, referũt, quasi triste omẽ secũ adferat. Nã hac ratione philomenã itẽ eijci oportere, ut quæ ad eandẽ pertineat

trag

tragœdiã. Itaq; uero propius uidetur, ob id improbatam hirundinẽ, quòd eidem malo uideatur obnoxia, quo infames habentur aues aduncis unguibus. Siquidẽ carnibus uiclitat, & cicadas, animal maximè uocale, ac musis sacrum, uenatur: præterea humi uolans minutis animantibus insidiatur, deinde sola animam in tectis nerfatur, nullam adferens utilitatem. Nã ciconia quum ne tecto quidẽ utatur nostro, tamen haudquaquam mediocrem contubernij gratiã refert, buſones, ſerpentes, hoſtes hominum è medio tollens. Contrà hirundo, noſtra quamſub noſtro tecto ſuos educauit pullos, abit nulla itidem gratiæ cõmunicati hoſpitij. Deniq; quod eſt omnium grauiſſimũ, duo duntaxat animalia domeſtica ſunt, quæ nunquã humano conuictu manſueſcunt, neq; tectum admittunt, neq; cõſuetudinẽ, neq; ullius rei aut diſciplinæ cõmunionẽ. Muſca ſemper petulãs ne quid malj patiatur, & ob hanc cauſam indocilis ac ſemifera. Hirunda item naturã uidetur hominẽ exoſum habere, proinde nec cicuratur, utpote diffidens ſemper, ſemperq; ſuſpicans mali quippiã. His de rebus rectè Pythagoras conuictorem ingratum parumq; firmum, hirundinis ſymbolo monuit ablegandum. Huiuſmodi fermè Plutarchus eo quem oſtendi loco. Quibus illud unum uidetur addendum, Ciceronem, ſeu quiſquis is fuit, in rhetoricis ad Herennium, in fide amicitiæ ſimilitudinem ab hirundinibus mutuari, quæ nere ineunte præſto ſint hyeme iuſtante deuolent.

Stragula ſemper conuoluta habeto.

Τὰ στρώματα ἀεὶ σων λελειμμένα ἔχειν. i. Stragula ſemper conuoluta habeto. Id his quoq; temporibus inelegãs & inurbanum habetur, ſiquis ſtragula lectiniõ componat. Quid autẽ ſibi uelit hoc ſymbolũ, alijs diuinandũ relinquo. Tametſi ſuſpicor cõmẽdatam ueterẽ cũdiã, etiã his in rebus quibus cogimur naturæ neceſſitati ſatisfacere.

In anulo Dei figuram ne geſtato.

Ἐν δακτυλίῳ θεῦ εἰκόνα μὴ φορεῖν. id eſt, In anulo, dei imaginem ne circumferas. Fortaſis admonet, non paſſim admiſcendam dei mentionem.

Sellam oleo ne abſterſeris.

Καθίῳ ἐς ἔλαιον μὴ ὁμόργνυσθαι id eſt, Ne ſedem abſterſeris oleo. Nec huius interpretamentum occurrit. Arbitror innui, non eſſe abutendum rebus optimis ad ea quibus neque dignæ uidentur, neque utiles.

Coronam ne carpito.

Στέφανον μὴ δρέπεσθαι id eſt, Coronam ne carpſeris. Diuus Hieronymus aduerſus Ruffinum interpretatur, urbium leges obſeruandas eſſe, non uiolandas, neque reprehendendas, quòd urbium turrita mœnia coronarum ſpeciem præbeant.

Quæ deciderint ne tollito.

Τὰ πεσόντα μὴ ἀναιρεῖσθαι. id eſt, Quæ deciderint ne tollas. Admonet, ut aſſueſcamus moderatius cibũ ſumere. Ariſtophanes in Heroibus, teſte Laertio, ſuperſtitioſam huius ſymboli cauſam adfert. Heroum enim eſſe quæ ceciderint è menſa, eoq; nefas guſtare. Alij ſic efferunt, μὴ λέγεσθαι ἅττ' ἂν γένηται ἐπὶ τοῦ Πανείνου κατακείου. id eſt, Ne guſtes, quæcunq; in menſa deciderint.

A' gallo candido abſtineas.

Ἀλεκτρυόνα μὴ ἀπέχεσθαι λευκόν. id eſt, Albo gallo ne manum admoliaris, quòd Menſi ſacer ſit, utpote horarum nuntius.

Panem ne frangito.

Ἄρτον μὴ κατάγνυειν. id eſt, Panem ne frangito. Admonet non eſſe diremendam amicitiam: propterea quòd antiquitus amicitia pane conciliabatur. Vnde & Chriſtus princeps noſter diſtributo pane, perpetuam inter ſuos amicitiam conſecrabat, Proinde non conuenire frangi id per quod amici conglutinarentur.

Salem apponito.

Τὴν ἅλα παρατίθεσθαι. id eſt, Salem apponito. Admonet iuſtitiam & æquitatem omni adhibendam negotio. Sal enim quicquid occupauerit ſeruat, & ex rebus puriſſimis conſtat, aqua & mari.

In uſa ne feceſ ligna.

Ἐν ὁδῷ μὴ σχίζειν ξύλα. id eſt, In uia ne feceſ ligna. Quidam exponunt, non eſſe diſcruciandam & abbreuiandã uitam curis & anxijs cogitationibus.

Ne libaris dijs ex utilibus non amputatis.

Μὴ ἀπύσθαι θεοῖς ἐξ ἀμπέλων ἀτμήτων. id eſt, Ne libaris dijs ex utilibus non amputatis. Nihil gratũ ſuperis, quod non purum purgatumq; ſit. Hoc ænigma Plutarchus tribuit Numæ in ipſius uita, diuinans eo manſuetudinẽ commendari, quæ pars ſit pietatis: quemadmodum & Euangelica doctrina reijcit munera ferocis, qui nolit fratri ſuo reconciliari. Quod enim purgatum non eſt, agreſte eſt, & farina conducit leniendis quæ dura ſunt. Addit enim quod mox ſubijciam.

Ne ſacrificato ſine farina.

Μὴ θύειν ἄτερ ἁλφίτων, id eſt, Abſq; farina ne ſacrificato. Hoc ænigma morum manſuetudinem commendat, ut dictum eſt.

Adorato circumactus.

Προσκυνῶν περιφερόμενος. id eſt, Adorandũ circumactu corporis. Nimirũ ad imitationẽ cœli perpetua uertigine circũacti, Cœlum autẽ deum antiquitas credidit. Plutarchus & hoc tribuit Numæ, ceu peculiare. Ac meminit quidem de cœli circumactu, cæterum addit aliàs interpretationes: uidelicet cum ſacra ſpectent exortum ſolis, qui adorat uertens ſe circumacto corpore ad orientẽ, uidetur ſemet ad deũ cõuertere, factoq; circulo per utrãq; mundi partẽ uota facere. Subijcit & tertiã, quam uidetur maxime probare. Corporis uertigine ſignificari rotas Ægyptias, ſentit opinor de hieroglyphicis, quibus illi ſignificabant, nihil in rebus humanis eſſe ſtabile aut perpetuum, ſed utcunq; uſum fuerit deo uitam noſtram uertere ac uoluere, æquum eſſe ut boni conſulamus.

Adoraturi ſedeant.

Καθίζειν προσκυνήσοντας. id eſt, Adoraturi ſedeant, ſignificat uota certa cõcipere oportere, & in his quæ ſunt optima perſeuerare. Et hoc Plutarchus aſſcribit Numæ, niſi quòd in ædito per Aldinos uolumine προσκυνήσαντας, legimus, non προσκυνήσοντας, addens id fuiſſe uelut augurĩu uota rata firmaq; fore. Addit quibuſdam hanc quietẽ uideri diſtinctionem actionum, tanquã qui priori actioni finem impoſuerint, ſedentes apud deos, initium alterius actionis ab iiſdem auſpicentur. Quidam arbitrãtur aliũ ſubeſſe ſenſum, quòd oporteat eos qui ſacris operantur, non obiter ac uelut aliud agentes hoc facere, ſed nacuos ac totos rei diuinæ intentos. Vnde Plutarchus idem tradit, quoties pontifex auguria ſeu ſacra aggrediebatur, præcones clamabant, hoc age. Ea nox horrebatur, ut qui ſacra audirent, reuerenter & attente id facerent. Idẽ in Problematibus rerũ priſcarũ refert, qui dijs uota feciſſent, in tẽplis manere & quietẽ agere ſolitos, quòd actiones huius uitæ frequenter inuoluant hominem moleſtijs.

Surgens è lecto, ueſtigium corporis Confundito.

Ἀναστὰς ἐξ εὐνῆς σων παράστρωτα τὰ στρώματα. id eſt, Cum ſurrexeris ſtragulas confundito. Videtur idem cum ſuperiore de ſtragulis complicandis.

A' piſcib

A piscibus abstineto.

Χοίρων μὴ γεύεσθαι. id est, Pisces ne gustato. Quamobrẽ Pythagoras ab urtica marina iusserit abstinere, fortasse illud in causa fuit, quod is piscis Hecatæ sit sacer, propter mysteriũ ternionis, quem aiunt huic deæ dicatũ: Sed qua gratia reliquorũ item piscium esum interdixerit, nõ æque promptũ fuerit expedire. Quanquã apud Plutarchũ in Quæstionibus conuiualibus, quæ de hac huiusmodi causam adfert, Pisces quodãmodo Pythagoricæ disciplinæ contubernales uideri, propter ἐχεμυθίαν. id est, silentiũ, imo ut etiã in prouerbiũ abierit, ἀφωνότερος ἰχθύος. i. Magis mutus quàm piscis. Theon grãmaticus apud eundem Plutarchũ diuersam rationẽ allegat. Nã piscẽ maris indigenã & alumnũ esse, elementi uidelicet nõ sollũ alieniss imi uerũetiã inimicissimi naturæ hominis. Neq; enim deos hinc ali, quẽadmodum de stellis opinatur Stoici, quin parentem & seruatorem regionis Aegyptiorum Osiridẽ in hoc deiectũ periisse. Proinde nec aqua maris ad potum utuntur, nec quicquam eorum quæ in eo gignuntur, alunturq;, purum & ad hominis usum accommodatum existimãt, ut cũ quibus nec ædem communem, neq; regionem habeamus cõmunem. Quinimò aër hic, per quẽ reliqua omnia uiuunt alunturq;, illis perniciẽ adferre, tamq; præter naturam, citraq; usum & genitis & uiuentibus. Neq; mirũ, inquit, si ab animatibus abstinẽt, propter elementũ maris ab humana natura alienis, nec ob id idoneis, quæ cũ nostro spiritu ac sanguine misceãtur, quãdo neq; nautes alloqui dignatur æg yptij, si quãdo fiãt obuij, quippe qui ex mari uictũ sibi parent. Rursus Sylla eodẽ in loco causam aliam adducit: nempe Pythagorã ferè uesci solitũ ijs quæ fuissent diis immolata, primitijs illis dicatis. Atqui nullus piscis idoneus ad sacrificiũ. Plutarchus ipse rationes superiores in se fellit, ut dicat, hoc ipso nomine magis oportere uesci piscibus, quòd peregrini generis esse uideãtur. Immane enim planeq; Cyclopicum esse, si quæ sunt eiusdem generis, mutuo laniaty pascãtur. Nã quod narrant, aliquando Pythagoram empto retium iactu, pisces captos emisisse, non eos cõtempsit uelut hostes & alienigenas, sed tanquã amicis iã factis & captiuis pepercit, persoluto illorũ nomine precio. Reddit autẽ duplicẽ causam, quare Pythagoræ nõ probaretur piscium esus, partim quòd res ~~animi~~ iniria cõmodo uideretur, persequi, occidere, ~~uorare animal~~; quod ipsa natura nullo pacto lædat hominẽ, aut lædere possit. Deinde quòd non ad necessitatẽ, sed ad luxũ, ~~superuacaneãq;~~ quæ uoluptatẽ pertineat piscium esus. Hinc esse quòd Homerus fecerit, nõ Græcos sollũ cũ circa Hellespontum militarẽt, à piscibus abstinentes, uerũetiã Phæacas ipsos, alioqui helluones. Ne procis quidẽ lurconibus marinũ obsoniũ appositit, cũ utriq; insulares essent. Nã apud hos maiorẽ ferè uidemus tũ immanitatẽ tũ luxum. Neq; Ioci Vlyssis unquam aut hamo, aut retibus usi sunt, donec farina suppeteret. Verũ omni cõmeatu absumpto, paulo prius quàm sacros Soli boues deuorarẽt, piscari cœperũt: nõ obsonij causa sed ob famẽ depellẽdam. Cõmemorantur hoc loco apud Plutarchum, & alia nonnulla de piscium abstinentia, sed hæc ad symboli interpretationẽ satis esse uisa sunt. Tribuitur Pythagoræ & illa nobilis sententia, teste Plutarcho in cõmentario De exilio, ἄριστος βίος ὁ αἱρετώτατος καὶ ἡδίστη εὐθυμίᾳ ποιῶν. id est, Optimam uitæ rationem elige, eam iucundam reddet consuetudo. Diuus Hieronymus hoc etiam dogma Pythagoricum refert, quo uir ille totius moralis philosophiæ summam complexus uidetur. διὰ φυγαδίαν τάντα τρόπον καὶ ἀκάθαρτον τὸν νόσον ἀπὸ τ σώματος, τὴν ἀπαιδευσίαν ἀπὸ τ ψυχῆς, τὴν ἀσέλγειαν ἀπὸ γαστρὸς, τὴν στάσιν ἀπὸ πόλεως, τὴν διαφωνίαν ἀπὸ οἰκίας, καὶ κοινὰ ἀπὸ πάντων τὸ ἀπρατες. id est, Fugare conuenit, ac modis omnibus resecare, morbum à corpore, insciticiam ab animo, luxuriem à uentre, seditionem à ciuitate, discordiam à familia, in summa ab omni negotio intemperantiam.

Non bene imperat, nisi qui paruerit imperio. III

Οὐκ ἔστιν εὖ ἄρξειν μὴ ἀρχθέντα. id est, Fieri nõ potest, ut bene gerat imperiũ, qui nõ tulerit imperiũ. Manet hoc adagiũ, hodieq; nulgò celebre, neminẽ rectè dominũ agere qui non ante ministrũ gesserit. Citat autem Aristoteles Polit. lib. 3. διὸ λέγεται καὶ τοῦτο καλῶς, ὡς οὐκ ἔστιν εὖ ἄρξειν, μὴ ἀρχθέντα. id est, Quapropter illud etiã rectè dicitur, Neminẽ bene imperiũ gerere, qui nõ ipse prius sub imperio fuerit. Rursum eodẽ lib. τὸν τε μέλλοντα ἄρχειν καλῶς, ἀρχθῆναι φασι δεῖν, πρῶτον. id est, Eũ enim qui bene sit administraturus imperiũ, aiunt imperiũ ferre prius oportere. Magis prouerbialiter extulit Plato, lib. De legib. 6. διὸ δὴ πάντ' ἀνθρωπον δεῖ διανοεῖσθαι περὶ ἁπάντων ἀνθρώπων, ὅτι ὁ μὲν ἀνδρὸς ὀρθῶς ἄρ' ἀκούσεται γίγνεσθαι ἄρξων. i. Iam illud oportet unumquẽq; de mortalibus uniuersis cogitare, qui non seruierit, eum haudquaquam dominum fore laude dignum. Plutarchus in ducẽ imperitũ, ὅτε μὲν πλησίον ὄντα τὸν ἄρχειν μὴ ἀναδεχόμενον ἀγνοοῦμεν, ὅτε ἀκούομεν πάσχοντος τὰ πλείστα κακῶς, ἃ πάσχειν μὴ ἀρχόμενον. id est, Neq; enim lapsi partes sunt alios erigere, neq; nescij docere, neq; incompositi componere, neq; ordinare inordinati, neq; imperare qui imperium non sit passus. Idem hoc laudis peculiariter tribuit Agesilao, ἀλλ' ὧ

τιμωρεμένου, id est, de eo qui à numine sero punitur: ἀλλὰ μικρός τις καὶ κωλυτικὸς ὁ θεὸς ὤσπερ, ὥστε μηδὲν ἡμῶν ἐχθὲς θεὸν ἢ ἀνθρώπους, μηδὲ πρεσβύτερον ἡμῶν γένος ὑπάρχειν, μὴ διαφυὴς μὴ βίβλινον, ἀλλὰ φίλτατε, ὡς ἔμοιγε ἔφη, παραπλήσιον ἀπομεμαγμένον πανταχόθεν καὶ φθονερόν ἢ ἀλλήλοις, ποιεῖσθαι λόγον τοιοῦτον, ὅπως δὴ αὐτὸς ἀθάνατος καὶ πάντα ἐπ' ὀρθρίοις τοῖς τιθηνουμένοις καὶ θεραπεύουσι γιγνώσκει, ἐφημέρους ψυχὰς ἢ σαρκὶ ξυμφθαρῇ, μὴ βιοῦσας ἢ χρόνῳ ἐπέχουσι δεχομένην βλάστησιν, ἀεὶ ὑπὸ ἀτυχίας προφάσεως. id est, Imò morosior quispiam, & leuiculorum rerũ curiosus est deus, qui cũ nihil habeamus diuinum in nobis, neq; quod ullo modo ad alius similitudinẽ accedat, quod consistat, ac stabile perpetuũq; sit, quin magis foliorum ritu, quẽadmodũ ait Homerus, undequaq; marcescamus, intereamus q; breui, tantã nostri curã habeat: non aliter quàm mulieres, quæ Adonidis hortos, ad dies paucos uernantes, in testulis quibusdã nutriunt, fouent q; animas breui duraturas, in carne tenera, & solidã uitæ radicem non recipiente suppullulãtes, ac mox ad quãuis occasionẽ interituras. Meminit et Theocritus Idyllio Θ

Πὰρ δ' ἀναλοὶ κᾶποι περιφυλαγμένοι ἐν ταλαείνοις Ἀργυρέοις. id est,

Adsunt & teneri calathis cãdentibus horti Seruati.

Effertur paroemia etiam hoc modo, ἀναφόρημα τῶν Ἀδώνιδος κήπων, id est, Infructuosior Adonidis hortis. Non dissimili figura Iseus apud Philostratũ inuenustas uoluptates appellat, ταῖς ἀλὸς κήποις, quòd umbris ac somnijs persimiles sint, nec expleãt hominis animum, sed irritẽt potius. Similiter Pollux sophistæ Athenodori dictionem appellabat Tantali hortos, quòd inuenustus esset ac leuis, speciem præ se ferens, quasi esset aliquid quum nihil esset.

Infixo aculeo fugere. V

Βαλὼν φεύξεσθαί σέ φησι; id est, Iaculo immisso fugiturũ te putas? Metaphora prouerbialis, ubi quis dicto cõuitio, seu maleficio quopiã peracto, statim subducit sese, ne uel tuæ cogatur quod dixerit, aut ne mutuũ recipiat. Eryximachus medicus in cõuiuio Platonis, Aristophani discedere paranti ne cogeretur & ipse laudare Cupidinẽ, ac iocis quibusdã poëticis eludẽti, βαλὼν τέφρᾳ ὦ ἀριστόφανες οἴει σε φεύξεσθαι; ἀλλὰ πρόσεχε τὸν νοῦν μὴ οὕτως λέγε ὡς δίκαιον λόγον ἴσως μοῦ τοι, ἔφη δέξῃ μου, ἀφίσω σε. id est, Vt uidetur, inquit, Aristophanes, immisso in nos iaculo fugiturũ te credis? Quin tu animũ aduerte, atq; ita loquere, tanquã rationẽ redditurus. Sane si mihi uidebitur, fortassis te dimittã. Vtitur itẽ in Phædone, & in primo De rep. lib. quanquã hoc loco mutet metaphoram, & ad balneatorẽ iniecta aqua discedentẽ referat, ταῦτα εἰπὼν ὁ Θρασύμαχος ἅτε ὑπὸ τῶν ἐμῶν ὥσπερ βαλανεὺς ὑμῖν καταχυθεὶς τῷ λόγῳ ἀπῄει. Hæc locutus Thrasymachus, in animo habebat discedere, ceu balneator quispiã, effusis in uires copiosis ac multis uerbis. Acmox eodẽ in loco, οἷον ἐμβαλὼν λόγον, ὃν νῦν ἔχεις ἀπιέναι, inuelut iniecto dicto paras discedere. Respexit ad prouerbiũ Plutarchus in commentario De iis qui tarde puniuntur à numine. ἀλλ' ἴσθι ὁ βαλὼν εἰπὼν ἀπιὼν ἀφήσει, καλῶς ἔχει σκοπεῖν τὸ βέλος ἐγκείμενον. id est, Quinetiã si discesserit, inquit, immisso iaculo, non comenit telum inhærens negligere. Allusit ad hanc paroemiã Aristoteles in tertio Naturalium auditionũ lib. Refellens enim Anaxagoræ sententiam, qui dixisset, infinitũ immotũ esse, & in seipso conquiescere, negat satis esse dixisse tantum, & aufugere, quãm causam etiã reddere debuerit, quãobrem infinitum moueri non posset, ὃ γὰρ, inquit, ἀνάγκη, τὸ οὕτως εἰπόντα ἀπαλλαχθαι, ut obiter & orthographiã emendem, non Aristotelis, sed typographi. Quadrabit igitur in eos, qui uelut oracula quædã pronunciant, alijs coniectandi materiã ministrantes, ut qui non interpretentur quãobrem ita senserint. Translatũ uidetur ab apibus, aut uespis, quæ in fixo aculeo, statim aufugiunt. Id enim imuit Plato in Phædone. Potest & ad Parthos referri, qui iaculo coniecto in hostem, mox equis uersis se fuga proripiunt, nec audent cominus congredi. Simillimũ est huic, quod est apud Ciceronem libro De finibus bonorum quarto: scrupulum, inquit, abeunti, sed uidebimus. Solet enim scrupulus esse molestus ambulantibus. Idem apertius in oratione pro L. Flacco. Flacco uero quid profuit, qui ualuit tam diu dum huc prodiret. Mortuus est aculeo iam dimisso ac dicto testimonio.

Nodum soluere. VI

Καθαμμα λύειν. id est, Nodum soluere, dicebatur qui negocium alioqui impeditũ facile conficeret. Natum hunc aiunt, quòd tradunt Midã curru nodis quibusdã inexplicabilibus è corni lib. cõnexo uectari solitum. De hoc in templo repositio proditus erat apud Phrygas rumor, qui uinculum illius soluisset, eum Asiæ imperio potiturum. Alexander magnus explicuit, exempto clauo qui iugum temoni connectebat: quidam aiunt gladio dissecuisse. Cuius historiæ alio loco mentionem faciemus, in prouerbio Herculanus nodus. M. Tullius Epist. ad Atticũ lib. v. Cæsari nullus honos à Senatu habeatur, dum hic nodus expeditur? id est, dũ hoc negocium cõficitur.

Dodonæum æs. VII

Δωδωναῖον χαλκεῖον. id est, Dodonæum cymbalum, aut tintinnabulum. In hominem dici consueuit improbæ atq; importunæ loquacitatis. Zenodotus citat ex Ariphoro Menãdri. Tradit autem in Dodona duas fuisse sublimes columnas, in altera positum peluim æreã, in altera pensile pueri simulacrum, flagellum æreum manu tollẽtis; quoties autem uentus uehementius flauerit, fieri ut scintica impulsa crebrius lebetem feriat, isq; percussus tinnitum reddat ad multum etiam temporis resonantem. Alij referũt ad æra Corinthia, quæ præ cæteris clarius tinniant. Meminit huius adagij Stephanus in dictione Dodone. Iuuenalis ad Adagium allusisse uidetur, cũ ait,

Tot pariter pelues, tot tintinnabula credas Pulsari,

Muliebrem garrulitatem taxans. Suidas diuersam adagij adfert interpretationem ex Demone. Ait enim oraculum Iouis, quod olim erat in dodona, lebetibus æreis undiq; cinctum fuisse, ita ut inuicem sese contingerent. Itaq; necesse erat fieri, ut uno quopiam pulsato, uicissim & omnes resonarent, soniturn per contactum ab alijs ad alios succedente. Durabatq; in longum tempus tinnitus ille, uidelicet in orbẽ redeunte sono. Putatq; paroemiam natam in sordidos, & quantumuis puſillã de re queruulos. Verum Aristoteles hoc commentum ut ficlitium refellit, adferens aliud interpretamentum, quod modo retulimus, de columnis duabus, & simulachro pueri. Plutarch. in commentario περὶ Δελφικοῦ χλοῦ indicat, in Olympia porticum quandam fuisse, ratione mathematica ita cõpositam, ut prouna uoce multas redderet, atq; ob id ἠχήεσσαν appellatam. Cumq; hac cõferat homines impendio loquaces, quos si uerbulo tangas, continuo referunt tantum uerborum, ut nullus omnino sit garriendi finis. Meminit huius adagionis & Iulius Pollux libr. 6. cap. de loquacibus his uerbis: τὸ δὲ Δωδώνης χαλκεῖον.

Prora & puppis. VIII

Πρῷρα καὶ πρύμνη. id est, Prora & puppis. M. Tullius lib.

Familia

familiarium epist. ultimo, scribens ad Tyronem suum, parœmiam hanc refert his uerbis: Mihi prora & puppis, ut Græcorum prouerbiũ est, fuit à me tui dimittendi, ut rationes meas explicares. Prora itaq; & puppi summam consilij nostri significamus: propterea quòd à prora & puppi, tanquam à capite & calce pendeat tota nauis. Apud Græcos inuenio pronunciatũ hoc pacto, τὰ ἐν πρῴραις, καὶ τὰ ἐν πρύμναις ἀπόλλυται. id est, à prora pariter atq; à puppi periit: siue prora pariter ac puppis perit, hoc est, ad internecionẽ. Philostratus in Heroicis, Ἀλλὰ δεῖ προσθεῖναι τῇ νηΐ, καθάπερ ἐν ὀθονίοις, ἀφ' ἑκατέρας φορτία· ἢν δὲ μὴ, τὰ ἐκ πρῴρας φορτία μὴ ἐκ πρύμνης ἀπολλύηται. id est, Sed oportet Vlyssis in morem nauí alligatũ esse, alioqui & prora, quod dici solet, & puppis perit. Consimili figura dictum est in Apocalypsi: ἐγώ εἰμι τὸ Ἄλφα καὶ τὸ ὦ. Ego sum alpha & ω. Ego sum rerum omnium summa. Omnia proficiscuntur à me, uelut à fonte, & ad eundẽ omnia referuntur, tanquam ad felicitatis portum. Nam alpha ac Græcis prima litera est, ω magnum postrema. Nec; dissidet hinc illud Theocriticum in Encomio Ptolemæi: Ἀνδρῶν οὐ πολεμαίων, ἢν τις ῥάριστα λεγέσθω, καὶ πάμμαχος, καὶ μέγιστος. id est, Aſt hominum in numero decantetur Ptolemæus, Primus & ultimus, ac medius. Item Vergil. illud:

A te principium, tibi desinet.

Huc pertinet quòd Demosthenes pronuciationẽ, τὸ πρῶτον, τὸ δεύτερον, καὶ τὸ τρίτον esse dixit, uniuersam eloquentiam intelligens. Plato de Legib. lib. 4. ὁ μὲν δὴ θεὸς, ὥσπερ καὶ ὁ παλαιὸς λόγος, ἀρχὴν καὶ τελευτὴν καὶ μέσα τῶν ὄντων ἁπάντων ἔχει. id est, Iam deus quidem ipse, quem admodũ uetusto uerbo dicitur, tum initium, tum finem, tum medium rerum omnium cõplectens. Plutarch. in commentario De liberis educandis: ὅτι δὲν πρῶτον μὴ μέσον πρέπει παιδεύειν ἐν τέκνοις πάντων ἄγων ἀσπάζεται καὶ παιδιὰν ἡδυπαθῆ ἐᾷ. id est, quòd una res primum & medium, ac postremũ hic caput est, probã institutio, legitimáq; eruditio. Aristoteles lib. Rhet. 3. refert ex Alcidamãte quodam, qui philosophiam, legum uallum ac fossam appellarit, omne legum præsidium in philosophia situm inuiens. At philosophiam eam metaphoram tanquam duram ac frigidam damnat: quasi uerò non durior sit illa superior, πρόρα καὶ πρύμνα. Verum in oratione seria forsasse uitiosæ fuerint: in adagijs nõ item offendit duricies, ut quæ sæpenumero uel enigmatum similima sint, eáq; fermè laudatissima uiderentur, quæ paulo longius detorta fuerint. Proinde quoties summam totius negotij, & omne momẽtum præsidiumq; significabimus, proram & puppim, aut fossam & uallum dicemus: pleraq; studiorum nostrorum prora & puppis esse debet. Quibusdam omnium rationum prora & puppis est præcipua. Aduersus Carthaginenses item Scipio fossã pariter & uallum erat, id est præcipuum tutamentum.

Vmbræ. IX

Σκιαί, id est, umbræ prouerbialis loco dicebantur olim ij qui uenirent ad conuiuium, non ipsi quidem uocati, sed comites eorum qui uocati fuerant: sic illos sequentes, uelut umbra corpus uiuo sequitur. Ad hanc paræmiam alludit Horatius epist. lib. 1. scribens ad Torquatum:

Bruma tibi, Septimius q;
Dissit cœna parum, potiorq; puella Sabinum
Detinet, ad summam, locus est & pluribus umbris:
Sed nimis arcta premunt olidæ conuiuia capræ.

Hic loco neq; Acron præmij huius facit mentionẽ, opinor quòd rem uulgo iactatam, ceu notam præterierit. Christophorus Landinus, uir alioqui doctus, umbras interpretatur loca in uiro opera umbris, in quibus cõmodè discumbant conuiuæ. Porro caprã interpretatur fœtidæ mordaces. Postremo: Die quotus esse uelis, ad hunc exponit modum: Rescribe, cuius fortunæ homines tibi conuiuas adhibeam. Nam si cupis digniores te, eris postremus: si inferiores, eris primus. Hæc non fueram adscripturus, nisi conduceret ostendisse in quæ deliramenta uirum eruditũ adigat nonnunquam uulgi prouerbioli ignorantia. Sensus autem Horatiani carminis sic habet. Admonet Torquatum, ut ad cœnam ueniat, paucis comitatus, uidelicet Bruta, Septimio & Sabino: non quòd sit defuturus in accubitu locus, si uelit plureis umbras secum adducere: uerum id futurum incommodũ, ut alarum odor offendat conuiuij suauitatem, si angustius fedcatur. Deinde si uelit omnino plureis umbras, id est, comites, præmoneat se de numero, ne non respondeat apparatus. Brutum itaq;, Septimiũ & Sabinum umbras Torquati uocat, si ueniant, non ipsi quidem inuitati, sed à Torquato quem uocarat Horatius, ceu comites adducti. Itidem alibi:

Cum Seruilio Balatrone
Vibidius, quos Mœcenas adduxerat umbras. id est,
Vltroneos comites.

Plutarchus συμποσιακῶν lib. 7. qui sint umbræ, narrat his uerbis: τὸ δὲ τῶν ἀδηλοτάτων ἔθος, οὓς νῦν σκιὰς καλοῦσιν, ἐκ κεκλημένους ἀστόρα, ἀλλ' ὑπὸ τῶν κεκλημένων ἀεὶ τὸν λείποντα ἀγομένους, ἔζηλώτο πόθεν ἔσχε τὴν ἀρχήν. ἐοίκασι δὲ ἀπὸ σωκράτους ἀειξόδημον ἀναπάσασθαι τὸν κεκλημένον ἐπ' ἀγάθωνα ἴσως σὺν αὐτῷ, καὶ παθόντα τι γελοῖον ἢ λαθεῖν δόξαντα τὸν ὁδεῖν ὑπολαμβάνειν ὁ σωκράτης, ὁ δὲ προσοῦλθεν ἀτεχνῶς σκιὰ προβαδίζοντα σώματος, ἀθρόπιον τὸ φῶς ἔχοντος. id est, mos autẽ adducendi comites, quos nunc umbras appellant, non ipsos quidem uocatos, sed ab alijs qui uocati fuerant ad conuiuium adductos, quæstum est unde nam inoleuerit. Existimabant natum à Socrate, qui Aristodemo persuaserit, ut non uocatus secum ad Agathonis conuiuium accederet. Acciderat enim Aristodemo ridiculũ quiddam. Siquidem cùm inter eundum non sentiret Socratem à tergo relictum, prior ingressus est, plane uelut umbra corpus præcedens, lumine à tergo sequente. Hactenus Plutarchus. Est autẽ hæc de Socrate & Aristodemo fabula apud Platonẽ in dialogo, cui titulus συμπόσιον.

Nihil ad Parmenonis sucm. X

Οὐδὲν πρὸς τὸν παρμένοντος ὖν. id est, Nihil ad Parmenonis suem. De æmulatione dictũ, quæ longo interuallo abesset ab eo quod imitaretur. Plutarch. in Symp. 5. Dzcad. 2. Prob. quo pacto natum sit adagium, narrat ad hanc fermè sententiam. Parmeno quispiam fuit ex hominum eorum genere, qui nostris etiam temporibus uarias animantium & hominum uoces ita scitè imitantur ac repræsentant, ut audientibus tantum, non etiam uidentibus, uerè non imitatæ uoces uideantur. Nec; desunt quos hoc artificium maiorem in modum delectet. Parmenon igitur hac arte iuẽgò ut iucundissimus, ita etiam celeberrimus fuisse perhibetur: quẽ cùm reliqui conarentur æmulari, ac protinus ab omnibus diceretur illud: οὐ μὰ, ἀλλ' ὅδ' ὖν πρὸς τὸν παρμένοντος ὖν. hoc est, Recte quidem, uerum nihil ad Parmenonis suem: quidam prodijt, ueram suculam sibi alis occultatam gestans. Huius uocem cum populus imitatitiam esse crederet, statimq; sicut solent, reclamarent, τί δὴ φῦτη πρὸς τὸν παρμένοντος; id est, Quid hæc ad Parmenonis suem? uera siue deprompta, ac propalam ostensa, refellit illorum iudicium: utpote non ex uero, sed ex imaginatione profectum. Meminit idem Parmenonis ac suis admirabilẽ, in comment. De audiendis poetis. Nec temere inter ea, ut hoc adagio, quoties aliquis opinione deceptus, de re perperam iudicat. Veluti si quis epigramma parum eruditum ac neotericum supra modum admiraretur, persuasus antiquum esse. Rursum, si quod antiquum esset & eruditum, ceu nuper

rum damnaret. Tantum enim ualet hæc imaginatio, ut eruditißimis etiam uiris in iudicando imponat.

Syncretiſmus. XI

Συγκρητισμὸς Cretico prouerbio dicebatur, quotics fieret, ut qui modò uidebantur hoſtes acerrimi, repente in ſummam concordiam redigerentur: id quod frequenter euenire ſolet, maxime ſi quando malum aliquod inciderit utriuſque cõmune. Plutarchus in comment. περὶ φιλαδελφίας. id eſt, de fraterna charitate recenſet, ſimulq; explicat paroemiam his uerbis, Ἔτι τοίνυν ἐκεῖνο δεῖ μνημονεύειν ἐν τοῖς περὶ τὸν ἀδελφὸν διαφοραῖς, καὶ φυλάττειν τὸ τοῖς φίλοις αὐτῶν ὁμιλεῖν καὶ πλανιάζειν τότε μάλιστα, φόβῳ ἢ τινὸς ἐχθροῦ καὶ μὴ προσηκόντως, μιμούμενον αὐτὸ γεῦμ τῶν τὸ κρητῶν, οἳ πολλάκις στασιάζοντες ἀλλήλοις καὶ πολεμοῦντες, ἐξαίφνης ἐπιδόξων πολεμίων φιλόσοφοι, καὶ συνίστασθο. καὶ τῶν ὅπλων ὁ καλέμβιος & τὸν αὐτῶν συγκρητισμόν. id eſt, Præterea oportebit & illud meminiſſe, fratribus inter ſe diſſidentibus obſeruare quæ ut potiſſimum eo tempore conſuetudinem habeas & conuictum cum illorum amicis. Rurſum, inimicos fugias, neque admittas ad familiaritatem, illud uidelicet Cretenſium exemplum ſecutus, qui frequenter cum factionibus & bellis inteſtinis inter ſeſe pugnarent, inuadentibus aliunde hoſtibus omiſſa contentione coniuncti ſunt: atque is erat, quem illi ſyncretiſmum appellabant. Hactenus Plutarchus. Simile quiddam refert de Sudracis & Mallis Quintus Curtius lib. 9. quos aliàs bellare inter ſe ſolitos, periculi ſocietas iunxerat imminente Alexandro. Pertinet huc quod aliàs ex Ariſtot. referemus: συνάγει τὰς ἀνθρώπους τὰ πανὰ. id eſt, Conciliant homines mala. Adagium recte accommodabitur & in illos qui amicitiam inierunt non quòd ſeſe ex animo diligant, ſed quòd alter alterius opis egeat: aut quo ueluti coniunctis copijs communem inimicum peſſundent. Id quod his temporibus ſæpenumero factitari uidemus, ut arma iungant, alioqui inter ſe infenſiſſimis animis. Tanta turſus & Chriſtianis hominibus ulciſcendi rabies. Refertur & ab Apoſtolio quodam Byzantino, recentiſſimo apud Græcos prouerbiorum coacernatore.

Qui circa ſalem & fabam. XII

Περὶ ἅλα καὶ κύαμον. id eſt, Iuxta ſalem & fabam. In eos dicebatur, qui ſe ſimularent ſcire quod neſcirent. Siquidem diuini reſponſuri, fabam & ſalem apponebant. Vnde qui inter ſeſe de rebus arcanis communicarent, τὰς περὶ ἅλα καὶ κύαμον appellabant. Ad hunc quidem modum ſcriptum legitur in Diogeniano, reliquiſq; Græcorum paroemiarum collectoribus. Verum Plutarchus in Sympoſ. probl. Decade 4. non fabam, ſed cuminum ſcribit, niſi forte deprauatus eſt codex: Ἐκεῖνό γ' ὡς ὑμεῖς λέληθε τὸν περὶ ἅλα καὶ κύμινον, ὅτι τὸ μὲν πολιτόν ἐστι, τὸ δ' ἄγριον. id eſt, At illud fortaſſe uos fugit, quod aiunt, qui iuxta ſalem ac cuminum, quòd illud quidem lautius, hoc ſauius. Rurſum eiuſdē operis Decade 3. Ἐζήτει φλᾶρος ἑστιωμένων ἡμῶν παρ' αὐτῷ, τίνος ἂν εἴη οἱ περὶ ἅλα καὶ κύμινον ἐν παροιμίᾳ λεγόμενοι. id eſt, Quærebat Florus, cum apud ipſum cœnaremus, quinam eſſent qui in prouerbio iuxta ſalem & cuminum dicerentur. Apollophanes autem grammaticus ſic eam quæſtionem diſſoluit, ut dicat adagium ſummam ſimiliaritatem ſignificare. Siquidem qui magnopere inter ſe ſimiliares ſunt, hi uel ſalem, uel cuminum una comedunt, neq; requirunt apparatum ullum cibarũ. Vnde & ille locus eſt Octauij Cæſaris ad quendam, à quo fuerat conuiuio perparco frugaliq; acceptus: neq; ſibi unum nili aſſeram ſumſiſſe. Huc pertinet etiam illud, quod ſuo loco referemus: ἅλα καὶ τράπεζαν μὴ παραβάλλειν. id eſt, Non conuertet tranſgredi ſalem ac mẽſam, hoc eſt, amicitiæ ius quod his rebus conciliatur, non eſt uiolandum. Porrò ſalis nomine frugalem uictum innui, paſim ex poëtis licet cognoſcere. Horat. in Odis:

Viuitur paruo bene, cui paternum
Splendet in menſa tenui ſalinum. Idem in Sermonibus:
Modo ſit mihi menſa tripes, & Concha ſalis puri.

Verum in diuinationibus uidetur magis religionis cauſa ſolitus apponi. Cur autem hic honos ſali potiſſimum ſit habitus, quæritur apud Plutarch. in eo quem modo citaui loco. Nam & Homerus ſalem diuinum appellat, & Plato ſcripſit ſalem rebus diuinis amiciſſimum, familiariſſimumq;. Proinde Ægyptij honoris cauſa prorſum à ſale abſtinent, adeo ut ne panibus quidem ueſcantur ſale conditis. Tametſi Plutarchus arbitratur Ægyptios hac gratia potius abſtinuiſſe, ſi quando pure uiuere uellent, quod præcipue libidinem irritare putetur, id quæ propter calorem. Præterea non eſt ueri diſſimile, illos abdicaſſe ſibi ſalem, tanquam condimentum omnium ſuauiſſimii, ita ut non immerito opſoniorum opſonium appellari poſſit. Nam ſunt qui hac de cauſa ſalem gratiam nominarint, quòd citra hunc omnia uideantur inſipida ingratiq;. Quanquam illud maxime diuinii in ſe ſal habere uidetur, quòd à corporibus uita deſtitutis putrefactionem ac tabem arcet, neq; ſinit prorſum interire, diu mortui uelut reſiſtens animæ que quoad licet, uice fungens. Atqui nihil eſt anima diuinius. Hoc ut eſt officium animatis tueri, contineréq;, neq; ſinere compagines illius eadem fiat anime exemplo cohibet corporũ harmoniam ad tabem tendentium, & membrorum inter ſeſe amicitiam conſeruat. Hac eadem ratione fulguris ignem ſacrũ ac diuinum arbitrantur, quòd ictorũ corpora multo tempore perdurent, neq; putreſcant. Habet & illud quaſi diuinii ſal, quòd non quamcunq; gignendi gemuna habere creditur, uel hoc argumento, quòd ſicuti paulo ſuperius dictum eſt, ſeminalem uigorẽ expergefacit, acuitq;. Proinde qui cunicularium alendis dant operam, ſalſis carnibus ac ſalſamentis eas paſcunt, quo ad gignendũ reddantur alacriores. Accedit huc, quòd è nauibus marinis immenſa murium uis ſoleat enaſci. Neq; deſunt qui dicant, mulieres citra uirilem operam fieri grauidas, ſi ſalem lingant. Præterea putant huc alluſiſſe poëtas, qui non ſine cauſa finxerunt, Venerẽ genitam è principe è ſale natum fuiſſe, quam etiam ἁλιγενῆ, id eſt, ſaligenam cognominant. Quin iidem deos omnes marinos foecundos, & plurimorum liberorum progenitores faciunt. Deniq; nullum eſt animal, neq; terreſtre, neq; uolatile, perinde fœcundũ, ut ſunt omnia marina. Huiuſmodi fermè de ſale diſſeruntur apud Plutarchum, quæ quidem hoc magis libuit referre, quòd in Chriſtianis etiam myſteriis, præcipue baptiſmi, quo renaſcimur, ac denuo gignimur ad ſalutem, ſal in primis admiſceatur, ut ex his quæ ueteres de ſale ſenſerunt, nonnihil etiam theologus ad ſuum uſum poſſit accommodare.

Duabus ancoris fultus. XIII

Ἐπ' ἀγκύραις δυσὶ. id eſt, Duabus nixus in portu ſedet, ſubaudiendum ancoris. De firmis & immotis, & qui rem ſuam probè conſtabilierũt. Dicitur à nauibus intra portum tutò manentibus, à prora ſimul & à puppi proiectis ancoris. Meminit Ariſtides in Panath. Ab eadẽ metaphora dictum eſt, quod aduerſus Cteſiphontem dixit Demoſth. Οὐκ ἐπ' ἀγκύρᾳ δρμεῖ τοῖς πολλοῖς, ſubaudiendum ἀγκύραις, id eſt, Haud eadem ancora nixus eſt quæ uulgus hominum.

Sine capite fabula. XIIII

Ἀκέφαλος μῦθος. id eſt, Sine capite ſermo, dicitur imperfectus ac mutilus. Plato libro De legibus 6. Οὔκουν ἀλόγως λέγω γε ἄν, μῦθον ἀκέφαλον ἐκὼν καταλείπειν, πλημμελὲς γὰρ ἂν ἅπαντα τοῦτο ὂν, ἄμορφος. φαύλου. id eſt, Nequaquã proſectò, poſtea quam dicendi partẽ ſuſcepi,

cepi, sermonem absque capitè libens reliquerim. Ecenim si oberrans talis occurrat alicui, fœdus uideretur. Rursus in Gorgia: Ἀλλ' ἔοικέ τῳ μύθῳ φασὶ μεταξὺ δίκαιος εἶναι καταλέγειν, ἀλλ' ἐπιθύνειν κεφαλήν, ἵνα μὴ ἄνους κεφαλῆς πρίῃ. id est, At ne sermones quidem interim aiunt fas esse deserere, quin potius imponendum illis caput, ne sine capite obambulent. Fortassis alluserit ad id, quod refert Plutarchus in dialogo De defectis oraculis. Apud Cretenses festum quoddam nouis & absurdis cæremonijs agebatur, ostenso hominis simulacro sine capite. Hunc aiebant Meriones patrem fuisse, qui constupratæ per uim Nymphæ, sine capite fuerit repertus. Prouerbium refertur à Zenodoto.

Inter sacrum & saxum. XV

Tyndarus apud Plautũ, alter è captiuis, cùm iam proditis dolis esset deprehensus, nec haberet quanam arte posset elabi: Nunc ego, inquit, omnino occidi. Nunc ego inter sacrum saxumq; sto, nec quid faciam scio. Apuleius Asini sui lib. 11. Plurimum ergo duritia paupertatis intercedente, quod ait uetus prouerbium, inter sacrum & saxum positus cruciabar. Explicat autem Apuleius allegoriam adagij, uidelicet alludens ad sacerdotium cui erat initiandus, & paupertatem saxo duriorẽ, per quam non suppetebãt sumptus. Sumptũ apparet ex priscis fœderis feriendi ceremonijs, in quibus fecialis porcum saxo feriebat: hæc interim pronuncians: Qui prior populus fœdus rumpet, Iupiter ita eum feriat, quemadmodum ego porcum hoc lapide ferio. Sed undecunque fluxit adagium, satis liquet dici solitum in eos, qui perplexi ad extremum periculum rediguntur.

Inter malleum & incudem. XVI

Μεταξὺ τ' ἄκμονος καὶ σφύρας. id est, Inter incudẽ & malleum. Huic nõ dissimile refertur ab Origene theologo, quadam in Hieremiam homilia, his quidem uerbis: nam Græca desideramus: iam quoddã est apud nationes tritũ uulgi sermone prouerbium, ut de his qui anxietatibus & ingentibus malis premuntur, dicant: Inter malleum sunt & incudem.

Nunc meæ in arctum coguntur copiæ. XVII

Rem eandem diuersa significat allegoria Terentius in Heauton. cum ait:

In angustum oppidò nunc meæ coguntur copiæ.

Metaphora sumpta ab exercitu qui laborat, iniquo concluso loco, & undique obsidetur ab hostibus, ut difficile sit effugere.

In acie nouaculæ. XVIII

Nec abhorret à superioribus illud quod ab Homero sumptum, maximisq; celebratum autoribus in adagionem abijt: ὠδὶ ξυρῇ ἀκμῇσι. id est, In nouaculæ cuspide, siue acie, pro eo quod est in summo discrimine. Sic enim in Iliadis decimo loquitur Nestor:

Νῦν γὰρ δὴ πάντεσσιν ὠδὶ ξυρῇ ἵσταται ἀκμὴ,
Ἢ μάλα λοιγὸς ὄλεθρος ἀχαιοῖσι πεφάνῃ. id est,
Nunc etenim cunctis sita res in cuspide ferri est.
Viuantne, an tristi exitio absumantur Achiui.

Sophocles in Antigone:

Φρονῶ βαθεῖαν ὧν νιν ὠδὶ ξυρῇ τύχης.

Sunt autem Tiresiæ uatis uerba Creontem admonentis, ut sapiat in tanto constitutus periculo. Rursum in epigrammatibus:

Εὐρώπης ἀσίης τε λοφοδρηὲς βασιλῆες,
Ὑμῖν ἀμφοτέροισιν ὠδὶ ξυρῇ ἵσταται ἀκμή. id est,
Europæ atq; Asiæ reges Mauorte potentes
Nunc uobis utrisq; nouacle in acumine res est.

De Menelao ac Paride singulari certamine decernentibus, uter Helena potiretur. Theocritus in Dioscuris:

Ἀνθρώπων σωτῆρας ὠδὶ ξυρῇ ἵσταν ἰόντα. id est,
Certa salus hominum iam ferri in cuspide stantium.

Sumptum uidetur à circulatoribus, qui in cuspide gladiorum ingrediuntur: aut ijs qui ferrum manu contrectant: ut admonent in hunc autorem edita scholia.

Res in cardine. XIX

Huic non omnino diuersum est illud: Res in cardine, quod Scruius prouerbium esse admonuit, enarrans illud Maronis:

..Haud tanto cessabit cardine rerum.

Putatq; perinde ualere, quasi dicas, Res est in articulo. M. Tullius: In eo cardo rei uertitur, dixit, pro eo quod est, ex hoc tota res pendet. Quintil. lib. 12. Nam ut taceam de negligentibus, quorum nihil refert ubi ultimum cardo uertatur. Idem libro 5. Nam si fatetur, multis ex causis potuit euenta esse uesti. si negat, hic causæ cardinem ponit, in quo si uiclus fuerit, etiam in sequentibus ruit. Sumptum ab ostijs quæ cardinibus sustinentur uoluunturq;.

Nouacula in cotem. XX

Ξυρὸς ἐς ἀκόνην id est, Nouacula in cotem. Dici solitum in hos, qui forte in eas res inciderunt, in quas minime uolebant. Neque nouacula potest incommodius cadere, quàm si in cotem incurrat. Ab hoc non ita multùm abhorret illud Horatianum,

Et fragili quærens illidere dentem, Infringet solido.

Rectè accommodabitur & in eum qui lædẽdi cupidus, tandem hominem nactus est à quo uicissim lædatur, cùm illi nocere non possit. Siquidem nouacula, si in molle quippiam inciderit, dissecat: si in cotem, retunditur. Huc respexit Tarquinius, qui dixit sibi in animo esse, ut Actius Nauius augur nouacula cotem discinderet: significans in cotem nihil posse nouaculam, quanquã ab augure factum quod illo fieri posse non credebat, refert Liuius libro 1.

Caliga Maximini. XXI

Caliga Maximini uulgò dictatum est, in homines insulsos, & immodicæ proceritatis. Id adagij refert Iulius Capitolinus in uita Maximini imperatoris. Nam cùm esset, inquiens, Maximinus pedum, ut diximus, octo & prope semis, calciamentum eius, id est, campagium regium, quidam in loco qui est inter Aquileiam & Arziam posuerunt, quod constat pedem unum fuisse hominis uestigio atque mensura. Vnde etiam uulgò tractum est, cum de longis atque ineptis hominibus diceretur: Caliga Maximini. Hactenus Iulius. Ergo prouerbium rectius usurpabitur, si cum odio contemptúue dicatur, propterea quod is Maximinus, unde natum esse constat, inuisissimus esset pariter & populo Romano, & Senatui: quippe Thrax natione, deinde sordido genere, postremo moribus barbaris ac feris. Quinctians nunc homines insignitæ proceritatis uulgò male audiunt, tanquam socordes atque inertes.

Clematis Aegyptia. XXII

Huic confine est, quod à Phalereo Demetrio refertur, κλυμαντὶς αἰγυπτία. id est, Clematis Aegyptia. Id ait loco dici solitum in eos qui corpore præter modum procero atque atro colore essent: natum haud dubie ab eius herbæ specie, de qua meminit Dioscor. lib. 4. Plinius lib. 24. cap. 15. Itali, inquit, centunculum uocant, rostratis foliis ad similitudinem capitis pendularum, iacens in aruis. Græci autem clematidem appellant. Sed quum clematidis multæ sint species, quas inibi recenset Plin: una duntaxat prouerbio locum fecisse uidetur, ea nimirum quæ clematis Aegyptia cognomine dicitur. Dicitur autem quòd hanc maxime gignat Aegyptus, fòlio lauri longo tenuíque, aduersus serpentes & priuatim aspides, ex aceto pota efficax, quæ eadem ab alijs daphnoides, ab alijs polygonoides uocatur. Lærtius in uita Zenonis ex cuiusdam autoritate Apollonij scribit, Zenonem gracili fuisse corpore, statu procero, atra cute. Deinde au-

torem citat Chrysippum, qui in 2. prouerbiorum suorum libro scripserit, ob eam causam à quodam clematidem Aegyptiam fuisse dictum.

Res ad triarios rediit. XXIII

Romanum extat adagium, elegans cum primis & annotandum: Res ad triarios rediit. Eo licebit uti cum significabimus rem eò periculi redactam esse, ut extremo conatu, summisq; uiribus sit enitendum, & ad suprema confugiendum consilia, quibus si nihil proficiatur, iam nihil reliquii esse uideatur, unde subsidium sperare possis. Veluti si in disceptatione quapiam literaria, mediocribus ambigētibus, ad unum aliquem summæ doctrinæ uirum rem deferre cogeremur. Aut in ancipiti negotio potentissimorum amicorum opem implorare compelleremur, quos non nisi maxima quadam adacti necessitate soleamus interpellare. Denicq; si cum uulgaribus illis consilijs res explicari nequit, ad nouū aliquod & egregiè callidum confugitur. Quemadmodum Terentianus ille Phormio in sui nominis fabula, cum significaret neq; in Antiphone, neq; in Phædria, neque in Geta satis esse præsidij ad retundendā senis seuitiam: Ad te, inquit, Phormio summa redit. Natum est adagium à ratione modoque componendi Romani exercitus. Refertur autē pariter, & explicatur à T. Liuio, primæ Decadis lib. 8. cuius uerba libuit subscribere. Postremo in, plureis ordines acies distribuebatur. Ordo enim sexagenos, siue ut alij legunt sexcenos milites, duos centuriones, uexillarium unum habebat. Prima acies hastati erant, manipuli quindecim distantes inter se modicū spacium. Manipulus leues ulcerosq; milites, aliam turbam scutatorum habebat. Leues autem, qui hastam tantum gessissent gererent, nocabātur. Hæc prima frons in acie, florem iuuenū pubescentiū ad militiam habebat. Robustior inde ætas totidem manipulorum, quibus principibus est nomen. Hos sequebantur scutati omnes, insignibus maxime armis. Hoc triginta manipulorū agmen antepilanos appellabant, quia sub signis iam alij quindecim ordines locabātur, ex quibus ordo unusquisq; tres partes habebat. Earū unamquamq; primum pilum uocabant. Tribus ex uexillis constabat. Vexillum centum octoginta tres, ut alij sex, hominēs erant. Primum uexillum triarios ducebat, ueteranum militem spectatæ uirtutis. Secundum rorarios minoris roboris ætate factisq;. Tertium accensos, minimæ fiduciæ manum. Eo & in postremam aciem reijciebantur, ubi his ordinibus exercitus instructus esset, hastati omnium primi pugnam inibant. Si hastati profligare hostē non possent, pede presso eos retrocedentes, in interualla ordinum principes recipiebant. Tum principum pugna erat, hastati succedebant. Triarij sub uexillis considebant, sinistro cruce porrecto, scuta inmixa humeris, hastas subrecta cuspide in terram fixas, ut haud secus quam uallo septa inhorreret acies, tenentes. Si apud principes quoque haud satis prospere esset pugnatum, à prima acie ad triarios sensim referebantur: inde rem ad triarios rediisse, cum laboratur, prouerbio increbuit. Triarij consurgentes, ubi in interualla ordinū suorum principes & hastatos recepissent, excepto compressis ordinibus uelut claudebant uias, unoq; continente agmine, iam nulla spe post relicta, in hostem incidebant. Id erat formidolosissimum hosti, cum uelut uictos insecuti nouam repente aciem exurgentē cernebant. Hactenus T. Liuius, cuius ex uerbis satis arbitror liquere prouerbium, ut nostra interpretatione iam non sit opus. Item Vegetius de re milit. lib. secundo declarat post omnes acies solere collocari triarios, omni armorum genere instructos, qui genu posito subsidio erant: si primam aciem uinci contigisset, ab ijs integro pene bello victoria repararetur. Modestus in libello De uocabulis rei militaris: Sextus, inquit, ordo post omneis à firmissimis & scutatis, & omni genere armorum munitis, bellatores tenebat, quos antiqui triarios appellabant. Hi ut requieti & integri acrius inuaderent hostes, post ultimas acies sedere consueuerunt, & si quid in primis ordinibus accidisset, de eorum uiribus reparaturis spes tota pendebat. Flauius Vopiscus in uita Firmi imperatoris, indicat robustissimum quemq; militem in triarios allegi solitum, docens eum neruis robustissimis fuisse, hoc argumento, quod triarium quoq; uincere.

Sacram ancoram soluere. XXIIII

Huic finitimum est illud, quod apud Græcos celebratur: ἱερὰν ἄγκυραν χαλάζειν. id est, Sacram soluere ancoram, quoties ad extrema præsidia confugitur. Translatum à nautis, qui maximam ac ualidissimam ancoram sacram uocant, eam'que tum demum mittunt, cum extremo laborant discrimine. Lucianus in Ione tragœdo. Ἄνωγα δὴ ἱερὰν φασὶν ἀγκύραν, καὶ ἣν ἀθρεῖτε μηχανῆ ἀποῤῥήξω. id est, Audi iam sacram, ut aiunt, ancoram, quamq; nulla ui queas abrumpere. Sic enim appellat argumentum insolubile. Rursum Drapetis: Ἔδοξεμοὖν σκοπεῖσθαι τὴν ὑστάτην ἄγκυραν, ἣν ἱερὰν οἱ ναυικλόμενοι φασι, καθιέναι. id est, Visum est igitur re perpensa, extremam ancoram, quam naute sacram nominant, demittere. Rursum in apologia: Μία μοι ἴσως ἐκέτι ἄγκυρα ἔτι ἄβροχος. id est, Mihi fortassis una illa ancora adhuc supereſt integra, id est: Illud adhuc mihi supereſt, quò possim confugere. Euripides in Helena.

Ἀγκυρα δίκην τὰς τύχας ἐχεῖ μόνη. id est,

Mihi ab unica fortuna pendet ancora. Hoc est, Vna duntaxat spes mihi supereſt. Aristides in Themistocle: Καὶ ὥσπερ ἀ ἱεραὶ ἄγκυραι ἀ ἐκάστῳ φωνῆς ἐχόμενοι. id est, Ac uelut à sacra ancora de illius uoce pendentes. Diuus Chrysost. de Lazaro concione 4. conscientiam appellat ἱερὰν ἄγκυραν, quòd illa nunquam patiatur hominem abripi ui cupiditatum, ueluti uentorum procella, quin obnitatur.

Mouebo talum à sacra linea. XXV

Idem pollere putat Diogenianus. κινῶ τ' ἀφ' ἱερᾶς. id est, Sacræ lineæ talum moueo. De ijs, qui extrema parant experiri. Id Iulius Pollux libro 9. exponens, ait à ludo quopiam tesserarum natum esse adagium. Lusum autem fuisse huiusmodi, ut utrique ludentium essent calculi quinque, totidem impositi lineis: unde & Sophocles dixerit, πέντε γραμμαῖς, id est, Tessaræ quinque lineārum. Inter eas lineas, utrinq; quinas, unam fuisse mediam, quam sacram uocabant: unde qui talum mouisset, is sacræ lineæ calculum mouere dicebatur. Id uero non fiebat, nisi cum res posceret, ut ludens ad extrema confugeret auxilia. Vsurpat hoc adagium Plato lib. De legibus 5. καθάπερ τεττάρων ἀφ' ἑξᾶς. id est, Tanquam à sacra tessera. Plutarchus in libro qui inscribitur, An seni sit gerenda respub. Τελευτᾶσαν ὥσπερ τὴν ἀφ' ἑξᾶς ἐκ πάντων ἡμῖν τὸ γῆρας. id est, Postremam nobis, tanquam à sacra linea, senectam allegant: hoc est, ueluti causam grauissimam. Idem commentario De comparatione terrestrium ac marinorum: Φλὶ κινήσαντες τὸν ἀφ' ἑξᾶς, βραχέα μεθ' ἑαυτῶν καὶ μαλακὰ ἀποφέρει. id est, Age moto talo à sacra linea, paucis de diuinitate eorum & diuinatione dicamus. Rursum idem aduersus Colotam Epicurum: Ἐλθὲ δὴ τ' ἀφ' ἱερᾶς κινήσωμεν ὁ κόλοτης, id est, Prodeat igitur talum à sacra mouit Colotes, hoc est, statim id quod est grauissimum, aggressus est, ut impugnaret Apollinis de Socrate iudicium. Idem in uita Martij Coriolani de ciuitate Romana ob Coriolani minas perturbata. ἀρᾶτ' οὖν ἀφ' ἑξᾶς ἐκινεῖτο. id est, Sublatā à sacra linea tesseram missit. Desperatis enim rebus

rebus ad deorum religionem confugiebat, supplicatum missis, sacrificiis, æduituis, initiatoribus, auguribus &c. Huc allusit & Theocritus in Bucoliastis:

Καὶ ἢ ἀπὸ γραμμᾶς ιυνᾶ λίθον. id est, Atque à lineola lapidem mouet. De quo nobis & aliàs facta mentio.

Nudior leberide. XXVI

Γυμνότερος λεβηρίδος. id est, Nudior leberide, de uehementer tenuibus. Leberis enim serpentis exuuium significat, quo nihil esse potest inanius. Accidit autè hoc omnibus ferè quæ cortice integuntur, sed molliore: uelut stellioni, lacertæ, præcipuè serpētibus: atq; hæc fermè bis exuunt, Vere & autumno, præsertim uipera. Serpenti primum ab oculis incipit decedere pellis, ita ut obcæcari uideatur ijs, qui rem non intelligunt: atque una nocte & die, senectus tota exuitur à capite usque ad caudam. Ex insectis reiuuenescunt silphæ, & culex, eáq; quorum pennæ uaginis obteguntur, ut scarabei, item locustæ & cicadæ. In genere marinorum exuit & cancer, idq; sæpius anno. Atque hoc exuuium Græcis etiam σύφαρ dicitur, cuius mira sentitur tum leuitas, tum siccitas, uniuerso humore in nouum fœtum consumpto, auctor Aristot. lib. de nat. animantium 8. Ait Suidas Leberidem hominem fuisse supra modum pauperem: ita ut uulgari sermoni locum fecerit. Athenæus in Dipnosophistis: σαῦρον ἀποφαίνῃς κηλιτέρου λεβηρίδος. id est, Ostendis teipsum inaniorem leberide.

Qui quæ uult dicit, quæ non uult audiet. XXVII

Si dixeris quæ uis, quæ non uis audies. Diuus Hieronymus in Rufinum nominatim prouerbij loco citat: Nihilq; super hoc audies, inquit, nisi illud è trinio, Cū dixeris quæ uis, audies quæ non uis. Terentius in Andria.

Si mihi pergit quæ uult dicere, quæ non uult audiet.

Rursum in prologo Phormione:

Benedictis si certasset, audisset bene.

Eòdem alludit in prologo Andriæ:

Desinant maledicere, malefacta ne noscant sua.

Obscurius etiam in prologo Eunuchi, Tum si quis est, qui dictum in se inclementius existimet esse, sic existimet, sciat responsum non dictum esse. responsum enim uocat, conuicium conuicio redditum. Sed hic locus admonet, ut quorundam errorem coarguam, qui in margine adscripserant, me in his quæ sequuntur legere, quia desit prius: imò sic legebatur in uulgatis exemplaribus. ego primus ex fide ueterum restitui germanam lectionem, nimirum hanc: quale sit, prius Qui bene uertendo, & eas describēdo male, ex Græcis bonis, Latinas fecit non bonas, Idem Menandri phasma nunc nuper dedit. ut quale sit, idem ualeat quod apud Græcos οὖν, apud Latinos uelut, aut quod genus sit, quibus utimur exemplum proposituri. Meminerat enim de conuicio regerendo, eius mox subijcit exemplum. deinde prius respondet ad aduerbium quod sequitur, nuper. Qui prius male uerterat multas fabulas, quarum non meministis, idem nuper dedit ineptum fabulam Phasma cuius potestis meminisse. Verum ut ad rem redeamus, primus huius adagij pater Homerus fuisse uidetur, apud quem hic uersus est in Iliadis Υ.

Οἷσπερ δ' ἔπιυθε ἔπος, τοῖον δ' ἐπαύσατο. id est, Talia dicentur tibi, qualia dixeris ipse.

Item Hesiodus lib. cui titulus, Opera & dies,

Εἴ τ' ἄκριτ' ἄκριτα εἴποις, τάχα κ' ἔκτοθι μᾶλλον ἀκούσαις. i. Fors male dicenti, dicentur plura uicissim.

Rursus in eodem, —Εἰ δικαιοσύνην ἐρέεις, Ἅττα τάχιστα ἄπιθι κακὸν ἀπολοιμίου, ἡ κεν ἔρεξας, Αἶψα γὰρ ἐσσεῖται μεμνημένος. i. —Si quod prior ipse, Aut uerbum, aut factum, dicas' ue geras' ue molestum, Ad te cum duplici redditurum fœnore noris.

Euripides in Alcestide: —Εἰ δ' ἡμᾶς κακῶς Ἐρεῖς, ἀκέσῃ πολλὰ κοὐδὲν κακά. id est, —Si dixeris nobis male, Mala inuicem permulta, nec falsa audies.

—Longe uenustius idē extulit Sophocles citante Plutarcho,

Φιλεῖ γὰρ γλῶσσαν ἐκχέας μάτην, Ἀκῶν ἀκούειν οὓς ἐκὼν εἶπεν λόγους. id est, Etenim solet qui dicta temere iecerit, Audire nolens uerba, quæ dixit uolens.

Refertur ex Sophocle,

Φιλεῖ γὰρ πολλὴν γλῶσσαν ἐκχέας μάτην, Ἀκῶν ἀκούειν οὓς ἐκὼν εἶπεν κακῶς. id est, Qui multa temere uerba fudit, is solet Audire nolens quæ uolens dixit male.

Quin etiam his nostris temporibus eiusmodi quiddā uulgo dictitant: Vt salutabis, ita & resalutaberis, hoc est: ut tua fuerit oratio, ita tibi respondebitur. Plautus: Contumeliam si dices, audies. Cæcilius in Chryso apud Gellium:

Audibis male, si male dicis mihi. Eodem pertinet Euripideum illud apud autores passim obuium: Ἀχαλίνων στομάτων, ἀνόμων τ' ἀφροσύνης τὸ τέλος δυσυχία. id est, Infrenis oris, & iniquæ uecordiæ finis seu uectigal calamitas. Celebratur & hoc inter Chilonis apophthegmata: Μὴ κακολογεῖν τοὺς πλησίον, ἀλλὲ μὴ, ἀνδρεῖοι ἐφ' οἷς λυπήσειεν. id est, Non esse maledicendum ijs, quibus cum agimur: alioquin auduturos, quæ molestiam adferant. Huc arbitror adscribendum uersiculum quem Quintil. ut uulgo iactatum citat,

Nec male respondit, male enim prior ille rogarat.

Sero sapiunt Phryges. XXVIII

Hoc prouerbium ex uetustissima tragœdia Liuij Andronici matuo sumptum est, quæ inscribitur, Equus Troianus: Sero sapiunt Phryges. Vsurpatur à Cicer. in Epist. familiar. In equo, inquit, Troiano fois esse, sero sapiunt Phryges. Conuenit in eos, quos stulte factorum sero pœnitet. Siquidem Troiani tot iam acceptis cladibus, sex decimo demum anno de restituenda Helena consulere cœperunt: quam si statim initio reposcēti Menelao reddidissent, innumerabilibus sese calamitatibus subduxissent. Euripid. in Oreste:

Οὐκέτε φρονεῖς εὖ, τότε λιπὼν ἀσχρῶς δόμους. id est, At nunc profectò seriùs sapis bene, Cum tunc penates turpiter reliqueris.

Nam uerba sunt ad Helenam Electræ. Refertur & à Festo Pompeio prouerbij titulo. Demades autore Plutarcho dicere solebat, Athenienses nunquā decernere pacem, nisi pullis uestibus indutos: innuens eos bellandi cupidiores, quàm sat esset, nec nisi clade suorum admonitos de pace cogitare. At nos quanto sumus Athenensibus uecordiores, qui ne tot quidem annorum malis docti, bellum odimus, nec de pace, quam inter Christianos perpetuam esse oportebat, tandem incipimus cogitare.

Piscator ictus sapiet. XXIX

Eandem habet sentētiam illud apud Græcos celebratissimum: ἁλιεὺς πληγεὶς νόος οἷος. id est, Piscator percussus sapiet. Idq; ferunt ab huiusmodi quodam euentu natum: Cum piscator quispiam piscibus, quos intra rete tenebat, manum admouisset, atq; à scorpio pisce feriretur, ictus, inquit, sapium. Itaq; suo malo doctus, cauit in posterum. Plinius lib. 32. demonstrat id esse peculiare draconi, & scorpio pisci, ut lædant aculeis, si manu tollantur. Zenodotus ait paræmiam extare apud Sophoclem.

Factum stultus cognoscit. XXX

Idem aliter effertur ab alijs: ἔπαθεν οἷ πέπαται ἔγνω,

id eſt, Rem peractam ſtultus intellexit. Sumptum eſt autem ex Homero, qui pluribus locis hanc uſurpauit ſententiam. Vt in Iliados Π & Υ.

Μήτε ἀντίος ἴσασ' ἐμοῖο,
Πρίν τι κακὸν παθέειν. ῥέχθω γ' ἢ τε νήπιος ἔγνω. id eſt,
Mihi obuiius ire caueto, priusquàm
Noxæ aliquid capias: nam factum nouit & excors.

Huc alluſit Euripides in Bacchis:

Καιτὸ ἔγνως ὧν ἐμάνθανεν.
Nam didicit affinis malo.

De Pentheo, qui ſerò, nec niſi ſua pernicie doctus, cœpit reuereri Bacchum. Neq; huic diuerſum eſt, quod admonet ſenarius ille, inter Græcanicas ſententias celebris.

Ἡ γὰ μετάνοια γίγνετ' ἀνθρώποις πρόσω. id eſt,
Tum iudicant homines, ubi iam pœnitet.

Eodem pertinet Vergilianum illud,

Diſcite iuſtitiam moniti, & non temnere diuos.

Item illud Demoſthenicum: Non emo tanti pœnitere. Vnde perquam elegánter Fabius apud Titum Liuium, euentum, ſtultorum magiſtrum appellat: Nec euentus docet hoc, inquiens, qui ſtultorum magiſter eſt, ſed ratio. Plinius in Panegyrico, quem Traiano dixit, huiuſmodi feram & infrugiferam prudentiam, miſeram uocat: Terror, inquit, & metus & miſera illa ex periculis facta prudentia, monebat ut à repub. (erat autem omnino nulla Reſpub.) oculos, aures, animos auerteremus.

Malo accepto ſtultus ſapit. XXXI

Paulo diuerſius extulit Heſiodus, eandem tamen ſententiam, cum ait in libro, cui titulus, Opera & dies:

Δίκη ὑπὲρ βίβλοιο ἴσχει,
Εἰς τέλος ἐλθοῦσα, παθὼν δέ τις ἔγνω. i.
Tandem ſua pœna nocentem
Conſequitur, paſſuſq; ſapit tum demiq; ſtultus.

Ad quam ſententiam uidetur alludere & Homerus in Iliad. Λ. ἴνα γνοίης ἀπόσυμα. id eſt, Vti tuo damno cognoſcas. Plato in Sympoſio. ἆ δὲ καί σοι λέγω, ὦ ἀγάθων μὴ ἐξαπατᾶσθαι ὑπὸ τούτου, ἀλλὰ ἀπὸ τῶν ἐμετέρων παθημάτων γνόντα ἀλλαβηδὸν φυλάττεσθαι, μὴ μοὶ τῷ παροιμίᾳ ὥσπερ νήπιος παθόντα γνῶναι. id eſt, Quæ ſanè tibi quoque dico Agathon, ne ab hoc fallaris, ſed ex cognitis his, quæ nobis acciderunt, caueas: nec iuxta prouerbium ueluti ſtultus poſt acceptum malum ſapias. Huc referendum & Plautinum illud in Mercat. Feliciter is ſapit, qui alieno periculo ſapit. In eandem ſententiam Tibullus elegiarũ lib. 3.

_Felix quicunque dolore
Alterius, diſces poſſe carere tuo.

Huc alludunt & illæ ſerò ſapientium uoces: Nunc ſcio quid ſit amor. Nunc ego & illam ſceleſtam, & me miſerum eſſe ſentio. Ab, uix tandem ſenſi ſtolidus. Videtur adagium ex illa uetuſtiſſima fabula manaſſe, de duobus fratribus Prometheo atq; Epimetheo, quæ quidem refertur apud Heſiodum, ad hanc fermè ſententiam: Iupiter iratus Prometheo propter ignem furto ſublatum è cœlo, ac mortalibus redditum, cupiensq; illum ſimili retaliare dolo, Vulcano negocium dat, ut è luto puellæ ſimulachrum quanto maximo poſſet artificio fingat. Id ſimul atq; factum eſt, ſingulos deos deasq; monet, ut ei ſimul acto ſuas quiſq; dotes adiungerent. Vnde & uirgini Pandoræ nomen afflictum apparet. Hanc igitur omnibus formæ, cultus, ingenij, linguæq; dotibus cumulatam, Iupiter cum pyxide pulcherrima quidem illa, ſed intus omne calamitatum genus occulente, ad Prometheum mittit. Is recuſato munere, fratrem admonet, ut ſi quid muneris ſeſe abſente mitteretur, ne reciperet. Redit Pandora, perſuaſoq; Epimetheo, pyxidem donat. Eam ſimul ac aperuiſſet, euolantibusq; morbis ſenſiſſet Iouis ἄελφα δῶρα, ſerò nimirum ſapere cœpit. Vbi Heſiodus palàm ad adagionem alludens ait:

Αὐτὰρ ὁ λεξάμενος ὅτε δὴ κακὸν εἶχ' ἐνόησεν. id eſt,
Accepit: tactuſq; malo, tum demiq; ſenſit.

Idẽ ſignificat in Theogonia: Hæc inquit, peperit προμηθία
Ποικίλον αἰολομήτην, ἀμαρτινόον τ' ἀδίμηθέα.

Prometheum uafrum nominans, ac uarijs inſtructum conſilijs, Epimetheum poſt erratum ſapientem. Vnde & Pindarus in Pythijs, appellat illum ὀψίνοον, quaſi ſero ſapientem. Quod ipſa etiam indicant uocabula. Nam προμηθὴς Græcis eum ſignificat, cui prius quàm rem aggrediatur ſuppetit conſilium: ἐπιμηθὴς, cui re peracta, tum demum conſilium in mentem uenit. προμηθέεσθαι, eſt conſilio malis imminentibus occurrere. Lucianus in dialogo quodam, ex comico quopiam citat hunc uerſiculum dictum in Cleonem, quòd ſero, nec niſi conflicto negocio ſaperet:

Κλέων προμηθεὺς ἐστι μετὰ τὰ πράγματα. id eſt,
Rebus peractis eſt Cleon Prometheus.

Idem in calce eiuſdem dialogi: ἐπεὶ τόγε μεταβαλέσθαι, ἐπιμηθέως ἔργον, ὁ προμαθέως ἐσίν. id eſt, Nam illud quidem poſt rem conſulere, Epimethei eſt, non Promethei. Effertur etiam ad hunc modum paroemia: παρὰ τὰ πλανὰ φρονιμώτερος. id eſt, Poſt mala prudentior. Rurſum hoc pacto: ἀφ' ὧν ἔπαθον, ἔμαθον. id eſt, Vt ſententiam magis quàm uerba reddam: Quæ nocent, docent. At multo conſultius eſt alienis malis prudentiorem reddi, iuxta Græcam ſententiam:

Βλέπων πεπαίδευμαι ἐς τὰ σ' ἄλλων κακά. id eſt,
Aliena ſpectans, doctus euaſi mala.

Circunfertur & illud noſtrati uulgò iactatum: Mortalẽs pudore & iactura doctiores euadere.

Aliquid mali, propter uicinum malum. XXXII

Lyſimachus apud Plautũ in Merc. Nunc ego uerum eſſe illud uerbum experior, aliquid mali eſſe propter uicinum malum. Quibus ex Plauti uerbis ſatis liquet, hanc ſententiam uulgari ſermone fuiſſe celebratam. Eam Heſiodus elegánter expreſſit in opere, cui titulus, Opera & dies.

Εἰ γάρ τοι καὶ χρῆμ' ἐγχείοιν ἄλλο γένηαι,
Πέτρου δὴ ἄζωσοι ἐκίον, ζώσασθο ἢ ταῦοι.
Πῆμα κακὸν γίτων ὅσσον τ' ἀγαθὸς μέγ' ὄνειαρ.
Ἐμμορέ τοι τιμῆς, ὅσσ' ἔμμορε γείτων· ἐσθλῆς,
Οὐ δ' ἄρ βῆς ἀπόλοιτ' ἐμὴ γείτων κακὸς εἰν. id eſt,
Si qua domi inciderit tibi res, tunc illico omiſſis
Adſunt uicini zonis, cinguntur at ipſi
Affines, noxæ eſt uicinus ut improbus ingens.
Contra tes maxima commoditas, ſi commodus adſit.
Deeſt honor huic, bona quem uicinia deficit, at nec
Intereat bos, ni uicinus ubi improbus adſit.

Neque tantum inter priuatos uicinos hæc ſententia locum habet, uerumetiam experimentis obſeruatum eſt, populos à uicinis ſubuerſos. Quemadmodum Aetolis & Acarnanibus euenit, qui ſe mutuis cladibus euerterunt, inter ſe finitimi. Item Carthaginienſibus & Byontinis, quarum hiſtoriarum meminerunt Heſiodi interpretes. Huc uidetur leuiter alluſiſſe Vergilius in Eclogis, cum ait:

Nec mala uicini pecoris contagia lædent. Et,
Mantua uæ miſeræ nimium uicina Cremonæ.

Admonet autem paroemia, uti bonorum conuictum, & conſuetudinem expetamus, à malis nos quammaxime poſſumus, abducamus. Proinde ſcitũ eſt illud Themiſtoclis apud Plutar. qui cum prædium quoddam uenderet, hoc quoque præconem addere iuſſit, ὅτι καὶ ἀγαθὸς ἐχὶ γείτονας. id eſt, Quòd uicinos etiam haberet bonos, quaſi uicini commendatione futurum eſſet longe uendibilius. Neque multum

tum abhorret hinc illud eiusdem Hesiodi carmen:

Πολλάκις ἠ ξύμπασα πόλις κακοῦ ἀνδρὸς ἐτάφρᾳ. i. Sæpe mali malefacta uiri populus luit omnes.

Manus manum fricat. XXXIII

Socrates in Axiocho Platonis ait Prodico sophistæ hunc Epicharmi comici uersiculum semper in ore fuisse:

Η δὲ χεὶρ, τλὼ χεῖρα νιπτέ, φλός τι ἠ λάβοις τι. id est, Affricat manum manus, da quiddam & aliquid accipe: uidelicet hominis quæstum facetè taxans, qui neminem gratis doceret, & à quo se quoq; quæ tum dicturus esset, didicisse affirmabat, at ne id quidem gratuito, imò numerata mercede. Sententia digna tum homine Siculo, tum uafro poëta. Sic enim illum appellat Cicero. Monet autem, neminem fermè mortalium inueniri, qui uelit in quempiam beneficium collocare, à quo non speret aliquid emolumenti uicissim ad se rediturum, sed officium inuitsi officio, beneficium beneficio prouocari. Idem adagium effertur & hoc pacto: χεὶρ χεῖρα νιπτέ. id est, Manum manus lauat. Idem pollet utraq; metaphora. Nam mutua commoditas est, quoties uel fricat, uel abluit manus manum. Circumfertur inter Græcanicas sententias huiusmodi distichon:

Ανὴρ γὰ ἄνδρα καὶ πόλις πόλιν.
Χεὶρ χεῖρα νιπτέ, πλέκτυλός τε πλέκτυλον. id est,
Vrbs seruat urbem, seruat itidem uir uirum.
Manus manum, digitumq; digitus abluit.

Vtitur eo & Seneca in ludicro libello De morte Claudij Cæsaris.

Gratia gratiam parit. XXXIIII

Eandem sententiam Sophocles simpliciter extulit in Oedipo Coloneo:

Ἡ χάρις χάριν φέρῃ. id est, Gratiam affert gratia.

Rursum apud eundem in Aiace Mastigophoro:

Χάρις χάριν γὰρ ὅστις ἠ πλεῖστ' ἀεὶ. id est, Beneficium semper beneficium parit.

Quod Hesiodus uelut enarrans in primo Georg.

Τὸν φιλέοντα φιλεῖν, καὶ τῷ προσιόντι προσεῖναι,
Καὶ δόμεν ὅστις δῷ, καὶ μὴ δόμεν ὅστις μὴ δῷ.
Δώτῃ μέντοι ἰδόντα, δόντα δ' ὅτις ἴδοιτο. id est,
Aequum ut ametur amans: qui accedit iungitor illi,
Da, tibi qui dederit, qui non dederit tibi, ne da.
Danti aliquis dedit, at non danti non dedit ullus.

Quibus significatur beneficium inuitsi beneficio, & officium officio prouocari. Euripides in Helena:

Χάρις γὰ ἀντὶ χάριτος ἀλθίσα. id est, Beneficium beneficio respondeat.

Par pari referre. ἴσον ἴσῳ ἐπιφέρειν. XXXV

Terentius in Eunucho parœmiam usurpat, superiori non admodum dissimilem: Par pari referto. Quæ monemur, ut tales simus in alios, quales in nos illos experimur. Ac iuxta Medeam Euripideam amicis simus amici, inimicis infesti, in perfidos perfidi, parcos parci, clamosos clamosi, impudentes improbi: denique utcunq; meritum merito simili retaliemus. Idem in prologo Phorm. Quod ab ipso allatum est, sibi id esse relatum putet. Non inconcinnè tum quoque usurpauerimus, si quando uerba uerbis, blandicias blandicijs, promissa promissis pensamus. Huc pertinet illud non illepidum, quod refert Aristoteles libro Moralium nono. Dionysius citharœdum accersiuerat, ut sibi caneret in nuptijs: atque cum eo his pactus esset legibus, ut quo doctius meliusq; caneret, hoc copiosiorem ferret mercedem. Annixus est omni artificio citharœdus uti quàm scitissime caneret, sperans amplissimum præmium. At postridie pactam mercedem reposcenti musico, qui conduxerat, ait iam persoluisse sese quòd esset pollicitus: nempe par pari retulisse, proq; uoluptate reposuisse uoluptatem, spem lucri significans: quæ quidem hoc maior fuerat, quo magis ex arte cantasset. Verum hoc loco negat philosophus par pari relatum: propterea, quod alter id quòd uolebat accepit: alter eo quod expetebat, frustratus est. Huc uidetur respexisse Euripides, cum ait in Andromache:

Σώφρων καὐ ἡμᾶς, σώφρον' ἀσπάζει φίλη,
Θυμούμενόν γ' ἰδοῦσα θυμοῦται πάλιν. id est,
Modestus in nos sentiet modestum item,
Commotus autem nos reperiet concitos.

Porrò prouerbium natum uideri potest à compotationibus ueterum Græcorum, apud quos æqualibus cyathis bibere mos erat. Archippus in Amphitryone secunda apud Athenæum libro decimo:

Τίς ἐκέρασε σφῶν ὦ κακόδαιμον ἴσον ἴσῳ; id est,
Quis par sceleste nuscuit uobis pari?

Item Cratinus in Pytine.

Τὸν δ' ἴσον ἴσῳ φέροντ' ἐγὼγ' ἐπῴσομαι. id est,
At par pari reddenti, ego respondero.

Item lib. 6. Οὐ διὰ τ ἐν τῇ ῥόμῃ ἴσον ἴσῳ τ' ἐχθιὼ πωλεμώτων, id est, Non per eos qui Romæ piscem uendunt, parem pari: senticns singulos pretio æstimatos uendi. Erat hæc uox ἴσον ἴσῳ, solennis inter propinandum, ut ex eodem autore facile liquet. Ea significabant, aut pares esse cyathos, aut tantundem additum aquæ, quantũ inesse uini. Huius formæ sunt illa: paria facere, pro pensare ex æquo, & parem calculum ponere. Plinius ad Flaccum, Accepi pulcherrimos turdos, cum quibus parem calculum ponere, nec urbis copijs ex Laurentino, nec maris iam turbidi tempestatibus possum. M. Tullius libro De oratore ad Brutum par pari retulit ad schema rhetoricum, quo membra orationis pari syllabarũ numero sibi respondent. Nam inquit, quum aut par pari refertur, aut contrarium contrario opponitur, aut quæ similiter cadunt uerba, uerbis comparantur, quicquid ita concluditur, plerunque fit ut numerose cadat.

Eadem mensura. XXXVI

Quod modo retulimus, uidetur pariter & ad officij, & ad iniuriæ relationem pertinere, uerum ad beneficij pensationem magis refrendum, quod ait Hesiodus,

Αὐτῷ τῷ μέτρῳ, καὶ λαΐῳ, αἴκε ἀμείνων. id est,
Aut mensura eadem, aut melius quoq;, si qua facultas.

Quo docet officium remetiendum esse eadem mensura, aut etiam copiosiore, si suppetat facultas: prorsumq; hac parte imitandos esse fœcundos agros, qui sementẽ depositam multo cum fœnore reddere consueuerunt. Citatur à Luciano prouerbij uice in Imaginibus αὐτῳ μέτρῳ φασὶ καὶ λαΐῳ. id est, Eadem mensura, quod aiunt, aut melius. M. Tull. Epist. ad Attic. lib. 13. Ego autem me parabam ad id quod ille mihi mississet, ut αὐτῷ τῷ μέτρῳ καὶ λαΐῳ, si modo potuissem. Nam hoc etiã Hesiodus asscribit, αἴκε ἀμείναι. Hoc adagio nõ grauatus est uti præceptor noster Christus in Euangelio, cum ait futurum, ut qua mensura fuerimus alijs mensi, eadem nobis alij remetiantur. Sic enim loquitur apud Matthæum: Ἐν ᾧ γὰ κρίματι κρίνετε, κριθήσεσθε. καὶ ἐν ᾧ μέτρῳ μετρεῖτε, μετρηθήσεται ὑμῖν. id est, In quo iudicio iudicatis, in eo iudicabimini. Et qua mensura metimini alijs, illa remetientur uobis.

Crassa Minerua: Pingui Minerua: Crassiore Musa. XXXVII

Minerua, iuxta poëtarum fabulas, artibus atq; ingenijs præsidet. Vnde & illud fluxit, Inuita Minerua. Præterea illud: Pingui, ceu crassa Minerua, quod quidem iam olim prouerbij uice celebratur. Columella lib. De Re rustic. 12. cap. 1. In hac autem, inquit, ruris disciplina non consideratur eiusmodi scrupulositas, sed quod dicitur, pingui Minerua, quã-

tumuis utile cõtinget illico tempeſtatis futuræ præſagium. Idem in primi libri præfatione: poteſt enim nec ſubtiliſſima, nec rurſum, quod aiunt, pingui Minerua, res agreſtis adminiſtrari. Idem lib. 10. Nec tamen Hipparchi ſubtilitas, pinguioribus, ut aiunt, ruſticorum literis neceſſaria eſt. Dicitur pinguior e Minerua fieri, quod incõditius ſimpliciusq; quaſiq; indoctius ſit, non autem exquiſita arte, nec exactiſſima cura. Vnde & Priapus ille, cum rem obſcœnam, quam poterat urbanius per inuolucra uerborum petere, nudis uerbis rogat:

Craſſa, inquit, Minerua mea eſt.

Et Horatius philoſophum deſcribens, non exactis illis Stoicorum rationibus atq; argutijs inſtructum, ſed ueluti citra artem philoſophiam moribus exprimentem, neque tam diſertum, quàm ſimplicem ac ſyncerum,

Ruſticus, inquit, anormis ſapiens craſſaq; Minerua.

A. Gellius lib. 14. cap. 1. Nequaquam tamen id cenſebat in tam breui exiguoq; uitæ ſpatio quantouis hominis ingenio comprehendi poſſe, & percipi, ſed coniectari pauca quædam, & ut uerbo ipſius utar, παχύτερον, id eſt, craſſius, & pingui Minerua.

Craſſore Muſa. XXXVIII

Παχυτέρα μοῦσα. id eſt, Craſſiore Muſa. Eandẽ paræmiam ſic extulit Quintil. Inſtit. orat. lib. 1. Libet propter quoſdam imperitiores etiam craſſiore, ut uocant, Muſa dubitationem huius utilitatis eximere. Inuenitur aliquoties apud ſcriptores non inidoneos, pinguiore formula, pro eo quod eſt planius atq; intelligibilius. Dictum eſt & latinè loqui, pro eo quod eſt aperte & ſimpliciter. M. Tullius in Verrem: Latinè me ſcitote, non accuſatoriè loqui. Idem in Philip. Sed ut ſolent ij qui planè & latinè loquuntur. In Priapeijs,

Simplicius multo eſt, da pædicare, latinè Dicere.

Rudius ac planius. XXXIX

Inelegantius quidem eſt illud apud Græcos, ſed idem tamen pollet: ἀμαθέστερον ἢ σαφέστερον εἰπέ, quod apud eundem refertur Gellium: Noſti enim, inquit, credo uerbum illud uetus & peraugutũ, ἀμαθέστερον εἰπὲ ἢ σαφέστερον. id eſt, Indoctius rudiuſq; quod ummodo loquere, & apertius ac clarius ſive. Sumptum apparet ex Ariſtophanis comœdia, cui titulus βάτραχοι. id eſt, Ranæ.

Ἀμαθέστερόν πως εἰπὲ ἢ σαφέστερον. id eſt, Indoctius proloquitor, atque clarius.

Quo carmine Bacchus Euripidis obſcuritatem taxat, qui neſcio quid parum dilucidè propoſuerat. Suidas & interpres admonent ſubeſſe prouerbium, quod hunc ad modum feratur:

Σαφέστερόν μοι κ' ἀμαθέστερον ῥῆσον. id eſt, Apertius mihi loquere, atque indoctius.

Suſpicor inde ſumptum, quòd antiquitus illi σοφοί, quos uocant, ſoleant myſteria ſapientiæ quibuſdam ænigmatum inuolucris data opera obtegere: uidelicet ne prophana turba, ac nondum philoſophiæ ſacris initiata poſſet aſſequi. Quin & hodie nonnulli philoſophiæ ac theologiæ profeſſores cùm ea quandoque tradant, quæ quæuis miliercula aut cerdo dicturus ſit, tamen quo docti uideantur, rem ſpinis quibuſdam ac uerborum portentis implicant & inuoluunt. Sic Plato numeris ſuis obſcurauit ſuam philoſophiam. ſic Ariſtoteles multa mathematicis collationibus reddidit obſcuriora.

Sus Mineruam. XL

Tritiſſimum apud Latinos cutores adagium: ὗς τὴν ἀθηνᾶν. id eſt, Sus Mineruam, ſubaudiendum docet, aut monet, dici ſolitum, quoties indoctus quiſpiam atque inſulſus cum docere conatur, à quo ſit ipſe magis docendus: aut, ut Feſti Pompeij uerbis utar, cùm quis id docet alterum, cuius ipſe eſt inſcius. Propterea quòd Mineruæ artium & ingeniorum, ut diximus, tutela tribuitur à poëtis. Porrò ſue nullum aliud animal magis brutum, magisq; ſordidum, ut quod ſtercoribus impensè gaudeat, uel ob tecoris magnitudinem, quæ ſedes eſt concupiſcentiæ ac libidinis: uel ob nariũ craſſitudinem, & olfactum hebetem. unde fit ut non offendatur fœtore: tum adeò pronum, ciboq; deditum, ut ſi forte ſurſum aſpicere cogatur, protinus ſtupore ſilcat ob inſolentiam, ut tradit Alexander Aphrodiſeus. Nec eſt aliud magis indocile, proinde non ad uſum aliquem, quemadmodum pecudes nonnullæ, ſed ad epulas duntaxat à natura donatum uidetur. Cui rei teſtis eſt Plinius libro 8. cap. 51. Animalium, inquit, hoc maximè brutum, animamq; ei pro ſale datum, non illepidè exiſtimabatur. Idem affirmat Varro libro De Re ruſt. 2. Suillum, inquit, pecus donatum à natura dicunt ad epulandum. itaque his animam datam pro ſale, quæ ſeruaret carnem. Atque hæc quidem uerba quid ſibi uelint, explicat M. Tullius lib. De finibus bonorum 5. Etenim omnium rerum, inquit, quas & creat natura & tuetur, quæ aut ſine animo ſunt, aut non multo ſecus, eorum ſummum bonum in corpore eſt, ut non inſcitè illud dictum uideatur in ſuem, animum illi pecudi datum pro ſale, ne putreſceret. Sunt autem beſtiæ, in quibus inceſt aliquid ſimile uirtutis, ut in leonibus, ut in canibus, ut in equis, in quibus non corporum ſolum, ut in ſuibus, ſed etiam animorum aliqua ex parte motus aliquos uidemus. Ariſtoteles in Phyſiognomicis ſcribit, exigua fronte homines indociles, & ad diſciplinas ineptos uideri, atque ad ſuum genus pertinere, tanquam à docilitate, humanitateq; artibus longè omnium alieniſſimum. Nam reliqua ferme docilitatis eſſe capacia, Vnde nunc quoq; uulgò inſipidos iſtos, & quaſi uentri atque abdomini natos, ſues appellare conſueuimus. Quin & Suetonius in catalogo illuſtrium grammaticorum, refert Palæmonem arrogantia tanta fuiſſe, ut M. Varronem porcum appellaret, ſecum & natas & moriturας literas. Præterea ſi quid indoctum atque illiteratum ſignificare uolumus, id ex hara profectum dictmus. Quemadmodum M. Tullius in Piſonem. Ex hara quidem, non ſchola. Hinc igitur natum adagium, Sus Mineruam. L. Cæſar apud Cicer. libro De Orat. 2. Sic ego, inquit, Craſſo audiente, primum loquar de facetijs, & docebo fas, ut aiunt, oratorem eum, quem cùm Catulus nuper audiſſet, ſecum alios alebat eſſe oportere. Idem Cicero libro De Academicis queſtionib. 1. Nam & ſi non ſus Mineruam, ut aiunt, tamen ineptè quiſquis Mineruam docet. Hieronymus in Rufinum. Prætermitto Græcos quorum tu iactas ſcientiam, & dum peregrina ſectaris, penè tui ſermonis oblitus es, ne uetere prouerbio, Sus Mineruam docere uideatur. Vſurpat idem uerbis commutatis in epiſtola ad Marcellam, cuius initium: Menſuram charitas non habet. M. Varro, & Eucmerus adagium ab fabulas retulerunt, id quod ex Pompeij uerbis licet conijcere. Quam rem, inquit, in medio, quod aiunt, poſitum, ineptis μύθοις inuoluere maluerunt, quàm ſimpliciter referre. Celebratur à multis Demoſt. ſcomma, qui cùm Demades uociferaretur in eum: Ἀμαθοῦς εἰμὶ βέλτιον διορθοῦν ἢ ὑπὸ τῶν ἀθλιωτῶν. id eſt, Demoſthenes uult me corrigere ſus Mineruam: reſpondit: αὕτη μέντοι πάντων ἢ ἀθλιωτάτη μοιχάδων ἁλίσκεται. id eſt, Atqui nuper hæc Minerua in adulterio fuit deprehenſa. Dictum alluſit ad Mineruam uirginem.

Suscum Minerua certamen ſuſcepit. XLI

Cum hoc aut idem, aut certe quàm maximè finitimum, quod apud Theocritum legitur in Hodœporis,

Ὑς ϖοτ

Τς ποτ' ἀθλιωλαιαν ὕριν ἤγειρε. id eſt,
Cum diua eſt auſus ſus decertare Minerua.

Quoties indocti ſtolidiq;, & depugnare parati, non uerentur ſummos in omni doctrina uiros in certamen literarium prouocare. Theocriti enarrator ſic eſſerri uulgò παροιμίαν ſcribit, Τς ὢν πρὸς ἀθλίως ἠριζῄς. id eſt, Sus cùm ſis, cum Minerua cõtendis. Scholiaſtes neſcio quis addit, ἐρίζειν dici, qui uerbis certant, ἠριδάνειν, qui factis, quo magis ridiculum eſt, ſi ſus indocilis certet cum Minerua diſciplinarum præſide.

Inuita Minerua. XLII

Latinis & illud eſt celebratiſſimum, Inuita Minerua, pro eo quod eſt refragante ingenio, repugnante natura, non fauente cœlo. Cicero in officijs: Inuitꝰ, ut aiunt, Minerua. Idem lib. Epiſtolarum familiarium 12. Quinquatribus frequenti ſenatu cauſam tuam egi, non inuita Minerua. Rurſum eiuſdem operis lib. 3. Idq; quoniam tu ita uis, puto me non inuita Minerua facturum. Horatius,

Tu nihil inuita dices, facies ue Minerua.

Huc alluſit Seneca, cùm dixit: Malè reſpondere coactꝰ ingenij.

Abijt & taurus in ſyluam. XLIII

Ἔβα καὶ ταῦρος ἀν' ὕλαν, id eſt, Abijt & taurus in ſyluam. Paſtorale prouerbium, allegoria ſubturpicula, ſignificans diuortium, ac neglectum ueteris amicæ. Tametſi licebit in uſum uerecundiorem trahere hoc modo, ſi per iocum accõmodabitur ad eos, qui priſtinos amicos negligere uidentur, & à familiarium congerronumq; grege deſueſcere. Aut in illos etiam, qui à ſolitis deſciſcunt ſtudijs, diuerſumq; uitæ ſequuntur inſtitutum. Theocritus in Idyllio, cuius titulus eſt Theonycho, nominatim etiam prouerbij uice refert.

Αἰνῶ τὼν λέγεσάν τιν. Ἔβα κὴ ταῦρος ἀν' ὕλαν. id eſt,
Fertur & hoc olim, in ſyluam ſecedere taurum.

Queritur autem amans, ſe iampridem ab amica relictum, plurimumq; iam eſſe temporis oſtendit, quòd Cyniſca, id eſt, Catella, nam id erat nomen puellæ, ſeſe Lyco quodã oblectet, neq; omnino curet ad priſtinam redire conſuetudinẽ: non magis quàm tauri, qui & ipſi nonnunquam à uaccarum armentis ſecedunt, & aut reliquis aggregantur tauris, aut ſolitarij per nemora uagantur, nullo fœminarum deſiderio tacti. Eum receſſum, eumq; uaccarum neglectum, quaſiq; diuortium, paſtores peculiari uerbo uocant ἀτιμαγελεῖν, uoce nimirum compoſita ἐκ τοῦ ἀτιμεῖν τὸ ἀτιμάζειν καὶ καταφρονεῖν, quod eſt deſpicere negligere q;, ac pro nihilo ducere: & ἐκ τοῦ ἀγέλη, quod armentum ſonat. Ac tum ἀτιμαγελεῖν dicuntur tauri, cùm ſegregati à uaccarum cõmercio, adeo non curant illas, ut non modò coitum non appetant, ſed ne paſcuis quidem iiſdem uti uelint. Hunc animantis morem, ſimulq; uocem ipſam ei tributum rei demonſtrat Ariſtoteles lib. De natura animalium 6. his uerbis: Ὁ δὲ ταῦρος ὅταν ὥρα ᾖ ὀχέας ἦ, τότε γίνεται συόνομος, καὶ μάχεται τοῖς ἄλλοις. ἐπὶ δὲ πολὺ χρόνον μετ' ἀλλήλων ἐσίν, ὅ καλεῖται ἀτιμαγελεῖν. πολλάκις γοῦν γε ἓν τῇ ἀπάρῃ, ἃ φαίνοῖμ' ἂν τριῶν μηνῶν, ὅλως ἢ τὰ ἄγεια πάντα ἢ τὰ θῆλεα, ἃ συνῆκμοῖμ τοῖς θηλέαις παρὰ τὴν ὥραν ἐχόλμ. Ea uerba nos appendemus magis quàm annumerabimus, hoc modo: At taurus, cùm tempus coitus adfuerit, tum demum incipit communibus cũ uaccis paſcuis uti, cumq; reliquis tauris dimicat. Nam ante id temporis inter ſeſe paſcuntur, quod quidem appellant, ἀτιμαγελεῖν. Sanè qui ſunt in Epiro prouincia tauri, ſæpenumero trium menſium ſpatio, non apparent. Porrò fera animantia, aut omnia, aut certè pleraq; ante tempus coëundi nõ aggregantur ad communes cum fœminis paſcuas. Illud admonitu dignum mihi uiſum eſt, in uerſione Theodori Gazæ, pro Græca uoce ἀτιμαγελεῖν, quam Romana lingua nullo pacto reddere poteſt, ſcriptum eſſe coarmentari, idq; uerbi do ctis etiam uiris non parum caliginis offudit, ita ut depranatum apud Ariſtotelem locum exiſtiment, commutatáq; lectione, longe diuerſum ſenſum inducant, putentq; Theodorũ in transferendo non mediocriter hallucinatum. At ego tota re diligentius penſiculata, uidere uideor Ariſtotelicorum uerborum ſententiam citra ullius uocis commutationem adeo mmßim quadrare: uidelicet taurum aggregari cum uaccis, & in iiſdem uerſari paſcuis, appetente coitus tempore, eiq; non conuenire cum reliquis taurorum armentis, ſed bellum cum alijs gerere: reliquis autem temporibus taueros cũ tauris ſociditer iiſdem uti paſcuis, neq; fœminarum conuectum ſequi, ſed inter ſeſe agere, quod idem accidat in feris ferme omnibus. Hanc autem taurorum cũ tauris ſocietatem, negle ctis uaccarum armentis, uocari ἀτιμαγελεῖν. Quæſo quid hic ſcrupuli, cur Ariſtotelicam lectionem mutandam exiſtimemus: niſi ſi quid offendit mutatus numerus in ταῦρος & ἀοίμ, id quod Ariſtoteli præſertim eo in opere pene ſe' uliare deprehenditur. Dictionem autem illam coarmentari, non germanam, ſed ſuppoſititi. m eſſe dubium non eſt & aut librariorum incuria, aut alicuius parum eruditi temeritate inductam. Suſpicor enim legendum, uel dearmentari, uel abarmentari. Neq; enim adduci poſſum, ut credam Theodorũ hominem tam in omni doctrinæ genere abſolutum, fuiſſe lapſum, præſertim in uoce, neq; magnopere prodigioſa, nec inuſitata Græcis autoribus, utpote cuius uim uel ipſa ſtatim indicat etymologia: præterea quæ apud Theocritum autorem uſque adeò notum uulgatumq; legatur, ἢν νομεῖ, ἢ βακόλοις, id eſt, in paſtore, ſiue bubulcis.

Χ' οἱ μὲν ἅμα βόσκοιντο καὶ ἐν φύλλοισι πλαιῶντο.
Οὐδὲν ἀτιμαγελόντες. id eſt,
Atq; hi paſcuntur ſimul, inq; comantibus herbis
Errant, & non ulla gregis diuortia quærunt.

Ad hæc Suidas oſtendit, ταῦρον ἀτιμάγελον appellatum τὸν ἀπὸ ἀγέλης καταφρονοῦντα, id eſt, qui negligeret armentum. Huc mihi uidetur nonnihil alluſiſſe Vergil, in Sileno:

Ah uirgo infelix, tu nunc in montibus erras.
Ille latus niueum molli fultus hyacintho
Ilice ſub nigra pallentes ruminat herbas,
Aut aliquam in magno ſequitur grege, claudite nymphæ
Dictææ, nymphæ nemorum iam claudite ſaltus.
Si qua fortè ferant oculis ſeſe obuia noſtris
Errabunda bouis ueſtigia: forſitan illum,
Aut herba captum uiridi, aut armenta ſecutum
Perducant aliquæ ſtabula ad Gortynia uaccæ.

Cùm enim ait,

Ille latus niueum molli fultus hyacintho
Ilice ſub nigra pallentes ruminat herbas,

Taurum innuit, ἀτιμάγελον. Item cum ait: Errabunda bouis ueſtigia. Significat autem poëta taurum quem adamabat Paſiphaë, aut prorſus ἀτιμαγελῆν, aut eatenus ἀτιμαγελῆν, ut ſuo armento neglecto, uaccas alias ſequeretur. Porrò de pugna taurorum inter ipſos coitus tempore meminit idem Maro lib. Georg. 3.

Nec mos bellantes unà ſtabulare, ſed alter
Victus abit, longeq; ignotis exulat oris
Multa gemens ignominiam, plagasq; ſuperbi
Victoris, tum quos amiſit inultus amores.
Et ſtabula aſpectans regnis exceſſit auitis.

Equidem arbitror hanc ipſam uocem ſi deflectatur aliò, prouerbialem eſſe, quemadmodum ſunt & illæ καταῤῥῦν & ἐπομαῦν, ad eamq; potiſſimum reſpexiſſe Theocritum, cùm ait prouerbio dici: Ἔβα καὶ ταῦρος ἀν' ὕλαν. Scholia quæ feruntur in Theocritũ, habẽt ἔβα κὴ ταῦρος, pro

pro καὶ coniunctione copulatiua, mutata μὲν expletiua: adduntq; esse prouerbium de his dici solitum, qui abesſent non reuersuri. Taurus enim si semel auſugerit in syluam, capi non potest. Vnde non inconcinnè quis dixerit, maritum diutius ab uxore secubantem, ἀτιμαγελᾶν: & cum qui familiares desierit inuisere, ἀτιμαγελᾶν: & qui diutius à Musis, ac librorum absᵗinuerit contubernio, ἀτιμαγελᾶν. Item qui à comitatu hominum abhorreat, secumq; uiuat, ἀτιμάγελον licebit appellare. Et qui à legitimo contubernio aberrarit, secesseritq;, non inepte dicetur ἀτιμαγελᾶν. Nec prorsus abhorret ab hac forma, quod est apud Aristop. in Lysistrata,

Οἶκοι δὲ ἀταυρώτη διάξω τὸν βίον. id est,
Domi absq; tauro cœlibem uitam exigam.

Sic enim significauit uirum cœlibem fœminæ, negligentis, taurum, id est, maritum. Sic & Horatius:

_Pereat male quæ te
Lesbia, quærenti taurum, monstrauit inertem.

Annus producit non ager. XLIIII

Ἐτῶ φέρει ἄχι ἄρουρα. id est, Annus producit segetẽ, non arua. Hemistichion prouerbiale quod refertur à Theoph. lib. De Plantis 8. Πρὸς ἀξιωσιν ἡ κοὶ τροφὴν μεγίστα ἡ γῆ ἡ ἀὴρ & κράσις συμβάλλεται, καὶ ὅλως, ἡ ἔτησ κατάστασις. δυκαίρων γὰρ ὑδάτ καὶ ἀνέμων γινομένων, ἄπασα ἔυφορα καὶ πολύκαρπα, κἂν ἐν ἀλμώδεσι καὶ λεπτογείοις ᾖ. διὸ καὶ παροιμιάζόμενοι λέγουσιν, ὅτι ἔτῶ φέρει ἄχι ἄρουρα. μέγα ἡ καὶ αὕτη διαφέρουσιν. id est, Ad incrementum autem alimentum plurimumq; quidem cœli temperies, & in totum anni conditio iuuat. Etenim si imbres, serenitates, & hyemes accidant opportunæ, cuncta felicius atq; uberius proueniunt, etiam in falsuginosis, ac parum pinguibus agris. Vnde non ab re est, quod prouerbio dicunt, Annum producere frugiũ non aruum. Veruntamen non parui refert, quæ sit regionum ratio. Hic illud obiter admonendum duxi, in impressis exemplaribus legi, ὁ καλῶς, id est, nõ recte: atq; hoc ipsum, ut meæ quidem est opinio, ὁ καλῶς, partim quòd Theodorus Gaza uerterit hoc loco non perperam: partim quòd non perinde quadret ad Theophrasti sententiam. Nam is fatetur uerum esse, plurimum habere momenti cœli conditionem, id quod etiam prouerbio testatum sit, quo non sine causa tota prouentus ratio tribuitur aëri, tamen nonnihil etiam aiscriminis situm esse in ipso soli ingenio. Proinde legendum suspicor pro ὁ καλῶς, ὃν ἄλλως, id est, non temere. Quanquam equidem uideo & illud ὁ καλῶς, utcunque posse defendi. Nimirum ut Theophrastus improbet uulgare dictum, quod cœlo momentum omne tribuit, cum & à soli ratione magnã pars pendeat. Mihi tamen superior lectio magis arridet, atq; huic meæ sententiæ doctos calculum suum addituros existimo. Repetit idem adagium lib. De causis plantarum 3. rationem reddens, cur in frigidis pariter & calidis regionibus triticum proueniat, haud negans agri naturam nonnihil conferre ad fertilitatem, sed multo maximum momentum habere aërem circumfusum & cuiusmodi cœli uentorumq; temperies contingat, tum ad quos flatus oppositus sit Ager. Meminit & Plutarchus in Symposiacis, decade 7. problemate 2. Porrò si libebit usum prouerbij dilatare, non intempestiuiter accommodabitur in hanc sententiam, si quis dicat, ad uirtutem educationem longe plus adferre momenti quam genus: planè perparui referre, quibus maioribus sis natus, sed multo maximè quibus rationibus educatus, quibusq; moribus sis institutus. Nam cœlum uelut educat, quod progignit terra. Ad hoc adagij uidetur alluſisse Euripides in Hecuba, quam ita loquentem facit:

Οὐκην ἀλγύν, ἀ γῆ μὲν κακὸν
Τυχοῦσα κοιρὸν βιόθεν, δυσάχιον φέρῃ.
Χρηστὴ δ' ἀμαρᵗέᵗ', ὧν χρεὼν ἀᵗτίων τυχεῖν,
Κακὸν διδόασι καρπὸν, ἂν δρέπῃ τις δ' ἀεί.
Ὁ μὲν πονηρὸς, ὃ δ' ἐν ἄλλο, πάλιν κακός,
Οὐδ' ἐσθλὸς, ἐσθλὸς, ὅδε συμφορᾶς ὑπὸ
Φύσιν διαφθείρ, ἀλλὰ χρηστὸν ἐς' ἀεί.
Ἀρ' οἱ τιμῶντες διαφέρουσιν, ἢ θεραί;
Ἐχ γέροι τι καὶ τὸ θρεφθῆναι καλῶς
Δίδαξιν ἐσθλόν. id est,
Non nouum ergo, si mala
Fauente cœlo, terra ferat segetem bonam:
Bona destituta quibus opus fuerat, malum
Fructum ædit. At mortalium quisquis malus,
Nil posit aliud esse quàm semper malus,
Frugi usq; frugi. Sors nec ingenium uiri
Aduersa uitiat, sed probus semper manet.
Vtrum id parentum, an educantium magis?
Recte educari, scilicet nonnullam habet
Doctrinam honesti.

Videtur Hecuba plusculum tribuere genituræ quàm institutioni, miraturq; proinde non idem cuenire in mortalium moribus, quod in prouentu segetum accidat. Porrò quanto plus ualeat institutio quàm genus, Lycurgus eleganter ostẽdit, prolatis apud multitudinem duobus canibus, quorum alter ingenerosa matre natus, propter institutionem gnauiter feram est insecutus: alter generosis ortus parentibus, quòd institutus non esset, turpiter relicta fera, ad odorem panis ac cibi restitit.

In uado. XLV

Metaphora prouerbialis: In uado esse, pro eo quod est in tuto, citraq; discrimen, sumpta à natantibus aut nauigantibus. Terentius, Omnis res in uado est. Plautus in Aulularia: Hæc propemodum iam esse in uado salutis res uidetur. Vadum autem est aquæ fundus, in quo quisquis consiterit, is iam effugit periculum ne mergatur.

In portu nauigare. XLVI

Affinis est huic allegoria, ἐν λιμένι πλεῖν, id est, In portu nauigare, qua significamus nos iam à periculo abesse. Propterea quòd qui mediis adhuc in fluctibus nauigãt, hi uentorum & æstus arbitrio nauigant. Contrà qui iam intra portum sunt, nihil habent negotij cum undis ac uentis. Vnde uulgatissima metaphora, hominem in cuius præsidio conquiescimus, portum appellamus. Et qui sese ad tranquillam tutamq; aliquam uitæ rationem traducunt, in portum se recipere dicuntur. Terentius in Andria: Nunc huius periculo sit: Ego in portu nauigo. Maro paulo diuersim in Aeneidos lib. 7.

Nunc mihi parta quies, omniq; in limine portus.

Bos lassus fortius figit pedem. XLVII

Diuus Hieronymus oppido quàm elegans adagium usurpauit, ad beatum Aurelium Augustẽ scribens, eumq; detorrere cupiens, ne iuuenis senem prouocet. Propterea quòd tardius quidem ad pugnam excitantur hi, qui iam sunt ætate quasi fessi: uerum ijdem grauius seniunt atque urgent, si quando senilis illa uirtus iritata recaluit. Memento, inquit, Daretis & Entelli, & uulgaris prouerbij, quòd bos lassus fortius figat pedem. A ueteri trituræ more ductum apparet, cum circumactis à bubus super manipulos plaustris, grana excutiebantur: partim à rotis in hoc armatis, partim à taurorũ ungulis. Et lex illa Mosaica, quam citat Apostolus Paulus ad Timotheum uetat, ne boui trituranti os obligetur. Itaque bos lassus, quoniam grauius figit pedem, magis est ad triturã idoneus. At non item equus ad cursum. Potest alluſum uideri & ad hoc, quòd iuuenes corporis agilitate

agilitate præpollent. Senes in statuaria pugna ac uiribus superiores sunt, id quod & Vergilius in Daretis & Entelli congressu declarat. Nec admodum hinc abludit illud quod in Græcorum collectaneis positum reperio, ἀξέμας βῶς. id est, Lente bos, subaudiendum: mouet pedem. Nam sensum quidem mouet, at grauius premit.

Tota errasuia. XLVIII

Τῇ πάσῃ ὁδῷ ἁμαρτάνειν. id est, Tota aberrare uia. Prouerbium est in eos, qui uehementer aberrant. Terent. in Eunucho: Tota erras uia. Translatum à uiatoribus, qui nonnunquam ita solent aberrare à uia, ut non sine dispendio quidem, tamen quò tendebant perueniant: nonnunquam sic aberrãt, ut longe diuertant, & in diuersum tendant. Vnde & exorbitare dicuntur, qui à uero aberrant. Aristot. in Ethicis: Haud tota aberrant uia. Idem Naturalium lib. 1. scribit priscos illos philosophos naturalium causarum scrutatores, exorbitasse, ac uelut è uia depulsos, prorsus aberrasse à uero. Sumptum est ex Aristoph. Pluto:

Η. Ἢ οὐδὲ τὸ παράπαν ἡμαρτήκαμεν;
Via'ne tota prorsus exerrauimus?

Quintiam hodie dicitant eos in uia esse, qui recto consilio quippiam instituunt: extra uiam, qui qua non oportet ratione rem aggrediuntur. Sunt fermè prouerbiales & illæ metaphoræ doctis usitatißimæ. Depellere à uia, reducere in uiã, monstrare uiam, facere uiam, sternere uiam, aperire uiam, præcludere uiam, intercludere uiam. Cicero in 1. Philip. Quod si putas, totam ignoras uiam gloriæ. Celebre habetur & illud apophthegma, Bene currunt, sed extra uiam Καλῶς μὲν τρέχουσιν, ἀλλ' ἐκτὸς τῆς ὁδοῦ.

Toto cœlo errare. XLIX

Huic confine est, quod usurpat Macrobius Saturnal. lib. 3. Nunquam'ne, inquit, Prætextate tibi uenit in mentem, toto ut aiunt, cœlo errasse Vergilium? Sumptum uidetur ex Aristophanis Ranis.

Εὐθὺς γὰρ ἡμάρτηκεν οὐρανίου γ' ὅσου.

Ab Euripide dicitur in Aeschylum, qui plurimum errasset in his quæ dixerat. Metaphora ducta, uel à Phaëtontis, aut Cereris fabula: uel à nauigãtibus, qui cœli siderumq; obseruatione cursum moderantur: proinde naucleri, cum uehemẽter aberrant, in cœli parte longe diuersa cynosuram imaginantur nonnunquam, totoq; aberrant cursu. Nisi malumus cœlum pro regione accipere, uelut Horatius:

Cœlum non animum mutant, qui trans mare currunt.

Suo iumento sibi malum accersere. L

Qui ipse sibi malorum est autor, suo iumento sibi malum accersere dicitur, tanquam suo sumptu suaq; opera, quasi suopte plaustro malorum farcinam adportet sibi. Plautus in amphitryone: Ipse homo sibi à me malam rem arcessit iumento suo. Sumpta metaphora à plaustris onerariis. Nam id quoq; significat iumentum, autore Gellio lib. 20. cap. 1. aut certè ab animalibus tergo uectantibus onera.

Suo sibi hunc iugulo gladio, suo telo. LI

Suo gladio, suo'ue telo iugulari dicitur, qui suis ipsius dictis reuincitur, aut qui suopte inuento dolo'ue capitur: deniq; in quem quocunq; modo, seu dictum, seu factum retorquetur, quod ab ipso profectum sit: uelut si quis exemplo Protagoræ antistrephon dilemma in eum, qui proposuerit, retorqueat: aut si quemadmodum Phalaris, Perillum malì repertorem, suo inuento conficiat. Itaq; in Adel. Terentij, Mitio senex fratris Demeæ sæuitiam increpans, huiusmodi utitur sententia: Hoc unum affert ætatis sæcula, attentiores ad rem sumus quàm oportet. Eandem Demea paulò post in fratrem retorquens. Postremò, inquit, nõ meum illud uerbum facio, quod tu Mitio bene & sapienter dixti dudum. Vitium commune omnium est, quòd nimium ad rem in senecta attenti sumus. Hanc maculam nos decet effugere. Hac ratione cum Mitio cõstringeretur adigereturq; ut agrũ, quẽ rogabatur, daret: tum Demea, Suo, inquit, sibi hunc iugulo gladio. Trasiata metaphora ab his, qui in pugna suis ipsorum telis aliquoties confodiuntur. Plautus in Amphit. Atq; hunc telo suo sibi, malicia sua, à foribus pellere. Cicero pro Cecinna, Aut tuo, quemadmodum dicitur gladio, aut nostro, defensio tua conficiatur necesse est. Huc allusit Ouidius in Epistol. Heroïdum:

Remigiumq; dedi, quo me fugiturus abires:
Heu patior telis uulnera facta meis.

Eodem pertinent & illa Ciceronis: in tuum ipse mucronem incurras necesse est. Rursum, Hic est defensionis tuæ mucro, in cum incurrat oratio tua, necesse est. Neque uehementer hinc abludit Liuianum illud lib. 2. de secundo bello Punico. Sentiebat Hannibal suis se artibus peti. Lucianus in Piscatoribus, ὡς παρ' ἡμῶν τὰ τοξεύματα, ὡς φῄς, λαβὼν καθ' ἡμῶν ἐτόξευες, id est, Quæ quidem tela à nobis, uti fateris, sumpta, aduersus nos iaculatus es. Tradit Plutarch. Brasidã ducem educto è corpore telo, eodem confodisse eum qui miserat. Marius unus e triginta tyrannis, à milite quodam interemptus narratur à Trebellio Pollione, qui adoriens dixerit: Hic est gladius, quem ipse feci? tinam Marius ante imperium faber ferrarius fuerat, & eius militis opera in fabrili officina usus. Hunc igitur uerè suo gladio dixeris iugulatũ.

Incidit in foueam, quam fecit. LII

Idem pollet illud quod in Odis Dauidicis refertur psal. 7. Λάκκον ὤρυξε καὶ ἀφεῖσεν αὐτὸν, καὶ ἐμπεσεῖται εἰς βόθρον, ὃν ἐποίησατο. id est, Lacum fodit & aperuit eum, & incidet in foueam quam fecit. Ttranslatum uel ab his, qui foueis effossis, aut reliquis id genus decipulis insidiantur feris: uel à bellis, in quibus aliquoties fossis cuniculis hostis hostem captat.

Suo ipsius laqueo captus est. LIII

Nec aliud sibi uult, quod apud eundem legitur psal. 9. Ἐν παγίδι ταύτῃ, ᾗ ἔκρυψαν, συνελήφθη ὁ πὴς αὐτῶν. id est, In ipso laqueo, quem absconderant, comprehensus est pes eorum. Nota metaphora, nempe mutuo sumpta ab his, qui instructis pedicis, auibus aut feris insidias tendunt.

Hanc technam in teipsum struxisti. LIIII

Eandem sententiam aliter expressit Lucianus Ὡς σόφισμα κατὰ σαυτὸν συνετέθεικας. id est, Itaq; commentum in tuum ipsius exitium reperisti. De hæredipeta, qui quum diuitem ex asse hæredem scripsisset, ac testamentum protulisset, quo diuitem ad idem faciendum prouocaret, tecti ruina subitò oppressus est, ac sua reliquit illi cuius facultatibus inhiarat. Vtendum erit cum dolus in alterum excogitatus, in caput autoris recidit, ita ut non raro consueuit accidere.

Turdus ipse sibi malum cacat. LV

His simillimum est illud Græcorum adagium, Κίχλα χέζει αὐτῇ κακὸν. id est, Turdus ipse sibi malum cacat. In illos dici solitum, qui sibijpsis ministrarent exitij causam. Si quidem uiscum, autore Plinio, non prouenit, nisi maturatum in uentre, ac redditum per auium aluum, maxinie palumbium ac turdorum. Cuius rei meminit & Seruius in sextum Aeneidos. Aristoteles item libr. De natura animantium 9. tria turdorum genera facit, quorum primum ἰξοβόρον uocatum ait: aut, ut Athenæus, ἰξοφάγον, nimirum quòd uisco uescatur. Quoniam autem uisco capiuntur aues, ipsæ sibi malum cacant uidelicet. Plautus paulo diuersius extulit. Ipse, inquiens, sibi auis mortem creat. Quanquam equidem non dubitem affirmare, à Plauto cacat, non creat fuisse scriptum: deinde locum à quopiam semidocto, & Græcanici prouerbij ignaro deprauatum suppositæ uoce adulterinæ

rina creat. Sophocles in Antigone:

Ὅστις δ' ἀνωφελήτα φυτεύει τέκνα
Τί τὴν δ' ἄν ἔπρας ἄλλο, πλὴν αὐξῆ κότους
Φύσας, πολλὴν δυστοιμίαν ἐχθροῖσιν γάλωρις id est,
Inutiles quicunq; liberos serit,
Quid aliud hunc, quàm sibi creare dixeris
Ipsi dolores, atq; risum malevolis?

In hos igitur quadrabit paroemia, aut in eos, qui potentes sibi generos asciscunt, à quibus postea per uim opprimãtur.

Ipse sibi mali fontem reperit. LVI

Extat item apud eosdem senarius prouerbio celebratus, Αὐτὸς γ' εὗρε τ' κακὸν τὴν πυτίαν. id est, Ipsus mali sibi reperit coagulum. Aut αὐτὸς εὗρε τ' κακὸν πηγήν. id est, ipse reperit mali fontem. Sic Aeschylus in Persis:

Νῦν κακῶν ἔοικε πηγὴ πᾶσιν εὐπάλῳ φίλοις. id est,
Nunc mali fons est repertus, ut uidetur omnibus.

Versus est Trochaicus. Sunt enim & pernitiosi fontes, quorum aqua gustata moricum, aut insaniam adferat, quos præstiterat non reperisse.

Capra gladium. LVII

Eodem fermè pertinet, Αἶξ μάχαιραν. id est, Capra gladium, subaudi reperit. In eos dicitur, qui ipsi reperiũt, quo pereãt. Ortum est autem adagium ab huiusmodi quodam euentu. Olim cùm Corinthij Iunoni Acrææ, nam id illi cognomen, rem diuinam facere pararent: huius Iunonis statuam aiunt à Medea positam fuisse: atq; hi, qui ad præbendam hostiam erant conducti, defosso sub terra cultro, oblitos sese assimulavent, capra pedibus excalpens eum eruit, prodiditq;, itaque mactata est. Quidam sic efferunt paroemiam, Αἶξ δῶσα τὴν μάχαιραν. id est, Capra cultrum præbens. Quidam hoc pacto, Οἷς τὴν μάχαιραν. id est, Otiis cultrum.

Cornix scorpium. LVIII

His consine est & illud, Κορώνη τ' σκορπίον. id est, Cornix scorpium, subaudi, rapuit. Quadrat in hos, qui parant eos ledere, unde tantundem mali sint uicissim accepturi. Quemadmodum cornix correpto scorpio, arcuata illius cauda, uulnus accepit letale, perijitq;. Extat super hac re Græcum epigramma Archiæ, quod non grauabor adscribere.

Ἔν ποτε ναμφαίνοισι μελαντόρῳ & ἀϋπίοις νάμοις,
Σκορπίον ἐκγαίης εἶδε θορόντα πόρας.
Ὃν μάρψας ὤρσεν· ὃδ' ἀΐξασ & ἐπ' ἴχνια
Οὐ βραδὺς ἐν πλήν ἓν ψυχὴν ἔτυψε βίλει
Καὶ ζωὸς μὲν ἀμόρσεν· ἰδὼν δ' ὅσον ἔτσ' ἔχεν ἐπ' ἄλλῳ,
Ἐκ τ' ἑνὸς τλήμων αὐτὸς ἑλεγχο μόρου. id est,
Scorpius è terra prorepserat, idq; uidente
Corno, qui cœlo uictitat in liquido.
Corripuit ustum, fugitq;: sed hic ut humum ales
Contigerat, telo mox ferit atq; necat.
Ecce tibi, quod in hunc auis insidiosa parabat,
Inde sibi accuit ipsa necem misera.

Atq; in rebus humanis frequenter usu uenire solet, ut qui cepisse uideatur, ipse captus sit. Quemadmodum & Horatius: Græcia capta ferum uictorem cœpit.

Calidum prandium comedisti. LIX

Huc alludere uidetur & Plautinum illud: Calidum hodie prandium prandidisti, id est, Fecisti quod tibi magno malo sit futurum. Ab his sumptum, qui se noxijs ac letiferis ingurgitant cibis, postea uentris tormina sensuri.

Iritare crabrones. LX

Τὰς σφηκιὰς ἀρεθίζειν. id est, Iritare crabrones. Ad hanc sententiam referendum est & illud, quod est apud Plautum in Amphit. Iritabis crabrones. Id dictum est à poëta in mulierum ingenium, quibus iratis si repugnes, magis prouoces, neque sine tuo malo discedas. Est autem crabro insecti genus asperæ uespis, pertinacissimum aculeoq; pestilentissimo. Si-

quidem refert Plinius Naturalis hist. lib. 11. cap. 21. crabronũ ictus haud temere sine febri esse. Additq;, traditum à quibusdam ter nouenis huius animantis punctis interfici hominem. Aristot. lib. De partibus animalium 9. præter alia quæ de crabronibus commemorat, illud quoq; tradit, cum in apum genere quædam aculeis careant, ut fuci, & reges, uespæ quoq; nonnullæ sine aculeis inueniantur, nulli crabrones reperiuntur non armati aculeo. Quanquam de duce, num aculeatus sit, nonnihil addubitat. Vtitur hoc adagio Diuus Hieronymus in quadam epist. Eandem sententiam sic idem extulit Plautus mutata allegoria,

Bacchæ bacchanti si uelis aduersarier,
Ex insana insaniorem facies, feriet sæpius.
Sin obsequaris, una te soluas plaga.

Nam mos erat, uti Bacchanalia celebrantes obuios thyrsis ferirent. Aristoph. in Lysistrata, nam hoc titulo inscriptam comperi.

Ἢν μή τις, ὥσπερ σφηκιὰν βλίτῃ με κ' ὀρετίζῃ.
Nisi si quis uti uesparium, fraudet me, stimuletq;.

Allusit huc, opinor, qui scripsit epimphium Archilochi poëtæ maledici,

Ἡρέμα δὴ παράμεινον ὀδοιπόρε, μήποθε τῆδε
Κυνόσπις τύμβῳ σφῆκας ἐρεθομένους. id est,
Ne fors crabrones qui huic insedere sepulchro
Irites, tacitum carpe uiator iter.

Xenoph. lib. 4. indicat unde natum sit: nimirum ab his, qui studeant eximere uespas ab antris suis. ὁρῶ δ' ἔγωγ' ἔφη, καὶ ὁπόσοι σφῆκας ἐξαιρεῖν βούλονται, ἐὰν μὴ ἐνθέοντας τοὺς σφῆκας πρῶτον θυρᾶν, ὑπὸ πολλῶν τυπτομένους. id est, Et ego, inquit, uideo etiam eos quicunq; crabrones excipere uolunt, si quidem euolantes conentur uenari, à multis feriri crabrombus.

Leonem stimulas. LXI

Consimilem uim habet, quòd à Diogeniano refertur, τὸν λέοντα νύττεις, id est, Leonem pungis, seu uellicas. De his, qui potentem ac ferocem in suum ipsius exitium prouocant atque extimulant. Notior est metaphora, quàm ut sit explicanda.

Malum bene conditum ne moueris. LXII

Idem pollet & illud, Μὴ κινεῖν καλὸν εὖ κείμενον. id est, Ne moueris malum bene conditum, sine quiescens. In eos, qui sua stultitia sibi turbas excitant: aut qui mala iam tempore sepulta resuscitant renouantiq;. Prouerbium retulisse uidetur Theognis hoc uersu,

Πολλάκι γὰ τὸ καλὸν κατακείμενον ἔνδον ἄμεινον. id est,
Nam persæpe malum præstat domi habere repositum.

Huic simillimum est illud,

Sopitos suscitat ignes.

Oclipedem excitas. LXIII

Cratinus in Thrattis apud Suidam. ὀκτώπουν ἀνεγείρεις. id est, Oclipedem excitas, nimirum scorpium, cui pedes sunt octo, ac plerunque sub saxis abditus cubat, quem non nisi tuo periculo suscites propter uenenum, quod in cauda gestat.

Mouere Camarinam. LXIIII

Κινῶν τὴν καμαρίνην. id est, Mouere Camarinam, est sibipsi malum accersere. Lucianus De apophrade, ὁρᾷς ὡς ἀμείνων σοὶ ἀνὴρ τὴν καμαρίναν ἐᾷ. id est, Vides quanto satius tibi fuerit, Camarinam immotam sinere. Vnde natum sit adagium, Scrutus grammaticus explicat, Vergilianum illum locum enarrans in tertio Aeneidos,

-Et fatis nunquam concessa moueri.
Apparet Camarina procul.

Camarina

Camarina, inquit, palus est iuxta oppidum eiusdē nominis, quæ cum olim siccata, pestilentiam creasset, consuluerunt oraculum an penitus eam desiccare præstaret. Vetuit deus Camarinam moueri. At illi exiccarunt, non obtemperantes oraculo, & cessauit quidem pestilentia, sed per eam ingressis hostibus pœnas dederūt neglecti oraculi. Eadem fermè commemorat & Suidas, illud insuper addēs, quibusdam Camarinam esse fruticem, cuius ramos si quis commoueat quatiatq; tetrum quendam odorem edere. Verum mihi superior sententia magis uidetur ad ueri similitudinem accedere. Meminit huius adagij Stephanus quoq; uersu horōico, effertq; ad hunc modum,

Μὴ κίνει καμαρίναν. ἀκίνητον γὰρ ἀμείνων.

Ne moueas Camarinam, etenim non tangere præstat.

Ait autem Camarinam oppidum, & eiusdem nominis paludē esse in Sicilia. Meminit & Silius lib. 13. Maronē imitatus,

Et cui non licitum satis Camarina moueri.

Anagyrim commoues. LXV

Superiori neutiquam dissimile uidetur illud apud Græcos celebratum, ἀναγυρον κινεῖς. id est, Anagyrum commoues. In eos, qui sibipsis malorum autores essent: quiq; in suam ipsorum pernicicm quempiam irritarent. Vnde ducta sit parœmia, uarie narratur ab autoribus. Alij ad fruticis naturam referunt, cuius meminit in 3. lib. Dioscorides, quem quidam magyrum, quidam anagyrum appellent: nonnulli acopon medicamentis quidem efficacem, uerum odore maiorem in modum graui, maximè si manu teratur. cuius fructus gustatus uehemētem uomitum promouet. ~~Vnde adolescentis molestia~~, quæ carpentem consequitur, adagium ductum uideri potest, quandoquidem & acopi uocabulum indidem apparet repertū: uel à concitandi uomitus efficacia. Meminit huius & Plinius lib. 27. cap. 4. Sunt qui dicant Anagyrum locum esse in Attica, quæ ad tribum pertineat Erechtheidem autore Stephano, ubi frutex quidam grauissimi odoris pluri mus proueniat, ut anagyrum pro frutice non secus accipiamus, quàm Anticyram pro elleboro. Rursum alij Anagyrū genium quendam existimant, qui proter uiolatum sacellum suum uicinos omnes funditus euerterit. Atque huius adagij mentionem fieri apud Aristophanem in Lysistrata. Et sanè apud Aristophanem locus sic habet:

Πόθεν δ' ὄσμη, ἀναγυρσπόθεν. νὴ τὸν Δία.
Οὐκ ἀνάγυρός μοι κεκινῆσθαι δοκεῖ. id est,
Vnde aduenit? ab Anagyro, ergo per Iouem
Anagyrus esse motus apparet mihi.

Suidas huiusmodi fermè commemorat. Anagyrasion quendam genium fuisse, sic à loco quem diximus, cognominatū, qui senem uicinum, quòd lucum suum incidisset, huiusmodum ultus sit. Senis concubinæ insanum quendam amorē immisit in illius filium, quæ cum adolescentis animum pellicere non posset, eum ultro apud patrem detulit, quòd sese de stupro non desineret interpellare. Pater persuasus à muliere, filiū è tecto præcipitem dedit ac interemit. Deinde facti pœnitens, semetipsum laqueo præfocauit. Postremo mulier sese in puteū abiecit. Atq; huius fabulæ cinat autorē Hieronymū, haud scio quē, in opere De tragœdiarū scriptoribus.

Capra contra sese cornua. LXVI

Ἡ αἴξ καθ' ἑαυτὴν τὰ κέρατα. id est, Capra contra semetipsam cornua. Ad superiorum classem pertinet, ab apologo natum. Capra quæpiam cùm esset iaculo uulnerata, circunspectans undenam id mali sibi euenisset, arcum contemplans, caprinis cornibus compactum, dixit ad hunc modum, καθ' ἑαυτὴν ἔφυσα τὰ κέρατα. id est, In meam ipsius pernicicm produxi cornua.

Atlas cœlum. LXVII

Ἄτλας τὸν οὐρανόν, id est, Atlas cœlum sub audiendum ὑπε-δέξατο, id est, suscepit. Dici solitum de his, qui sese magnis & molestis inuoluunt negotijs, ipsiq; sibi malum accersunt. Nam hic cœlum hospitio excepit. Deprehensus autem quod illi struxisset insidias, præceps datus est in mare Atlanticū. Porrò notior est, quàm ut hoc loco sit referenda de Atlante fabula, cœlum humeris & uertice sustinente.

Deus ex improuiso apparens. LXVIII

Θεὸς ἀπὸ μηχανῆς ἐπιφανές. id est, Deus ex improuiso apparens. In eos dicitur quibus in rebus perplexis præter spem exoritur aliquis qui salutem adferat, negotijsq; difficultatem expediat. Sumptum est à cōsuetudine tragœdiarum, in quarum plerisq; machinis quibusdam deus aliquis ostendebatur: idq; non in scena ipsa, sed è sublimi, qui repente commutatis rebus fabulæ finem imponeret. Id quod testatur & M. Tullius lib. De natura deorum primo, ut cum sic ait: Quod quia quemadmodum natura efficere sine aliqua mente possit, non uidetis, ut tragici poëtæ, cum explicare argumenti exitum non potestis, confugitis ad deum: cuius operam profectò non desideraretis, si immensam & intermunatam in omnes partes magnitudinem regionum uideretis. Nec dubium est, quin Tullius imitatus hic sit illud ex Platonis Cratylo, Εἰ μὲν ἄρα δι' ὤσχυρ οἱ τραγῳδοποιοὶ ἐπιφέρ τι ἀπορῶσιν, ἐπὶ τὰς μηχανὰς ἀποφεύγουσι, θεὸν αἰωροῦντες. id est, nisi sanè quemadmodum tragœdiarum scriptores, sicubi hæserint, ad machinas confugiunt, deos sustollentes. Quem Platonis locum ob ignoratum prouerbium. Latinius interpres perperam aut certè obscurè uertit. Nititur huic in modum. Nisi fortè quemadmodum tragici, quotics ambigunt, commentitijs quibusdam machinamentis ad deos confugiunt. Ad eundem lapidem impegisse uidetur qui Lysandri uitam transtulit è Plutarcho. Quum enim Lysander instituisset innouare remp. perpenderetq; negotium esse difficilius quàm ut uulgaribus consilijs posset expediri, fecit quod poëtæ solent in tragœdijs, fictis oraculis ac deorum religione studuit quod cōstituerat efficere. Græca sic habēt, ὥσπερ ἐν τραγῳδίᾳ μηχανὴν αἴρων παρὸς τοὺς [illegible] λόγια συνθέχρησε καὶ χρησμὸς συνετίθη [illegible] κατεσκάσεν. id est, Quemadmodum in tragœdia machinam tollēs apud ciues, responsa uelut à Pythio reddita & oracula componebat apparabatq;. Idem fabobscure, sed sanè quàm eleganter indicat Arist. lib. Φ μετὰ τὰ φυσικά primo, Ἀναξαγόρας τε γάρ, inquiens, μηχανῇ χρῆται ὡς νῦν παρὸς τὴν κοσμοποιΐαν. ὅτ' ἂν δ' ἀπορήσῃ διατίνα αἰτίαν ἐξ ἀνάγκης ἔσῃ, τότε ἕλκει ὡΦ. ἐν δὲ τοῖς ἄλλοις πάντα μᾶλλον αἰτιᾶται Φ γινομένων ἢ νῦν. Quæ quidem uerba sic licebit uertere: Nam Anaxagoras mente perinde, quasi deo quopiam tragico, qui repente solet ostendi, utitur ad condendum mundum. Etenim cum hæret in explicanda causa, quare necessario sit, tum illam adducit. Porrò reliquis in rebus, quiduis potius causam facit eorum quæ fiunt, quàm mētem. Vnde in Græcorum tragœdijs illud penè solenne est: Πολλαὶ μορφαὶ τῶν δαιμονίων. id est, Multæ formæ deorum &c. Cum inducto numine fabulam explicant: ueluti in Oreste Eurip. Apollo in medijs tumultibus apparens res turbatissimas subito componit. Huius rei exemplum uidetur ab Homero ductum, qui quemadmodum Iliad. 1. Palladē adduxit, ut ferocientem Achillem compesceret, ita cōpluribus alijs locis numen aliquod allegat. Quod quidem Horat. in Arte poët. uetat in comœdijs fieri, nisi rerum difficultas maior sit, quàm ut posit humana ope explicari:

Nec deus interfit, nisi dignus uindice nodus Incidcrit. Quà ratione Plaut. in Amphit. Iouē induxit eoq; tragico comœdiā uocat. Lucianus in Philops. Καὶ τὸ Φ λόγῳ, θεὸν ἀπὸ μηχανῆς ἐπεισελθεῖν μοι πᾶσιν ὑμῖν ἀπὸ τύχης. id est,

id est, Ac iuxta prouerbium, arbitrabar hunc mihi perinde quasi deum quempiam repente apparentem, à fortuna fuisse adductum. Alluſit eodem in lib. De mercede seruientibus: Οἰκέται γὰρ τοιάντης τραγῳδίας ἄτοπόν, ἤτιν' ἄλλον ἐν μηχανῆς θεὸν ἐκ μηχανῶ καθελόμενον. id est, Nam peculiariter ad huiusmodi tragœdiam pertinent. Aut alium deum quempiam derepente exortum, atque in antè nis conſidètem. Huc reſpexit Eurip. in Iphigenia Aulidenſi, θεὸς ἐγὼ τοῖσδέ σοι μέγας. id est, Equidem deus tibi maximus apparui. Lucianus in Sectis, Ἐπιὼν, τὸ τῆς τραγῳδίας τοῦτο, θεὸς ἐκ μηχανῆς ἐπιφαινόμενος. id est, Aſsiſtens iuxta tragœdorum prouerbium: Deus ex improuiſo oſtenſus. Apud Atheneum lib. 6. Iurconem quendam queren tem facit pœta nescio quis, quòd piſcium uenditores uix oſtenſos piſces ſtatim ſubducerent,

Καὶ βάτερον ἀποπέμπουσι τοὺς ὠνησομένους
Ἀπὸ μηχανῆς ϖωλοῦντες, ὥστ' οἱ θεοί. id est,

Et uenditos mox eximunt aſpectui,

Venundatóq; tanquam è machinaritu deûm.

Proinde quoties ſalus ex inſperato oſtenditur, id deo ſolet aſcribi. Ita Plinius libr. 25. Quippe etiam in repertis alias inueni caſus, alias, ut uerè dixerim, deus. Idem libr. 27. Hic ergo caſus, hic eſt ille, qui plurima inuenit in uita deus.

Homo homini deus. LXIX.

Non admodum hinc abludit & illud: ἄνθρωπος ἀνθρώπῳ δαιμόνιον. id est, Homo homini deus, quod dici ſolet de eo, qui ſubitam atque inſperatam attulit ſalutem, aut qui magno quopiam beneficio iuuit. Antiquitas enim nihil aliud exiſtimabat eſſe deum, quàm prodeſſe mortalibus. Vnde frugũ, uini, legum, autores, & quicunque ad uitæ commoditatem aliquid attuliſſet, eos pro dijs habebat antiquitas: adeò, ut & beluas quaſdam pro numinibus coluerit: uelut apud Aegyptios ciconiam, quòd ſerpentes, qui certo anni tempore ex Arabicis paludibus ſubuolant, obuiam profecta, arcere, conficereq; creditur: Apud Romanos anſerem, quòd capitolinam arcem expergefactis clangore cuſtodibus, ab irruptione Gallorum ſeruarit. Quod indicat M. Tullius, cum lib. De natura deorum primo, ſcribit: Concludam beluas à Barbaris propter beneficium conſecratas. Quin & autore Prodico Chio corpora quædam inanima pro dijs habita ſunt, uelut ſol, luna, aqua, terra, quod ad uitam conducere uiderentur, quodq; horum commoditate mortales maioren: in modum delectarentur. Scythæ, quemadmodum in Toxaride teſtatur Lucianus, per uentum & gladium, tanquam per deos iurant, propterea quòd ille ſpirandi ſit autor, hic mortis. Sed quoniam, ut inquit Cicero, plurima homini ab homine uel commoda, uel incommoda ſolent oriri, & dei proprium eſt uel ſeruare, uel benefacere: idcirco qui in graui periculo ſuccurrit, qui ue ingenti quopiam afficit beneficio, quoniam dei quaſi uice fungitur, ei cui prodeſt, deus dicitur extitiſſe. Huic adſtipulatur illa ſolennis apud Homerum atq; Heſiodum clauſula,

-Θεοὶ δωτῆρες ἐάων. id est,

Dij bonorum largitores.

Et quod ait Strabo lib. 10. Recte dictum eſt, mortales tunc maximè deos imitari, cùm benefici ſunt. Idem libro 17. tradit, Aegyptios quoſdam duplicem facere deum: immortalem, qui rerum omnium ſit autor, & mortalem ignoti nominis: tum à quibus beneficio ſint affecti, eos ferme pro dijs colunt. Præterea uulgò quoq; qui in rebus perplexis ac deſperatis, aut ancipiti periculo ſeruantur, à deo quopiã aiunt ſeſe ſeruatos. Horatius, Sic me ſeruauit Apollo. Rurſum in Odis, bello per Mercurium, & iterũ ab arboris ictu ſeſe Fauni ope ſeruatũ ſcribit. Eodẽ alluſit Iuuenalis: cũ ait,

Quadragi- ...ſi quis deus aut ſimilis dijs

Et melior fatis donaret homuncio.

Item Vergilius in Tityro,

O Melibœe, deus nobis hæc ocia fecit.

Nanq; erit ille mihi ſemper deus: illius aram

Sæpe tener noſtris ab ouilibus imbuet agnus.

Deinde reddit cauſam, quare ſit Cæſarem loco numinis habiturus beneficium ſubtexens:

Ille meas errare boues, ut cernis, & ipſum

Ludere quæ uellem calamo permiſit agreſti.

Plinius ſecundus lib. Naturalis hiſtoriæ 2. manifeſtius Græcam παροιμίαν indicauit, ſed tam impie ſentiens de dijs, quàm paulopoſt de animarum immortalitate, decq; corporum reſurrectione deſipienter. Nam cùm & multitudinem deorum irriſiſſet, & uni illi ſummo, quem aut mundũ hunc, aut naturam neſcio quam eſſe putat, prorſus ademiſſet curam mortalium, Deus eſt, inquit, mortali iuuare mortalem. Et hæc ad æternam gloriam uia. Hac proceres iere Romani, hac nunc cœleſti paſſu cum liberis ſuis uadit maximus omnis æui rector Veſpaſianus Auguſtus, feſtis rebus ſubueniens: Hic eſt uetuſtiſſimus referendi bene merentibus gratiam mos, ut tales numinibus adſcribant. Quippe & omniũ aliorum nomina deorum, & quæ ſupra ſiderum retuli, ex hominum nata ſunt meritis. Hactenus Plinius. Ouidius:

Conueniens homini eſt hominem ſeruare uoluptas,

Et melius nulla quæritur arte fauor.

Plutarchus in commentario, quem inſcripſit Aduerſus principem indoctum, negat deos hoc nomine felices eſſe, quòd quàm diutiſſimè uiuant, ſed quòd uirtutis ſint principes & autores. Porrò Paulus uirtutum ſummam ad charitatem refert: charitatem autem in eo ſitam, ut de quamplurimis quã optimè mereamur. Huc reſpexit Gregorius Nazianzenus in oratione De cura pauperũ: Vis, inquit, erumnoſo deus miſericordiam dei imitando, nihil enim æque diuinum habet homo ac beneficentiam. Quanquam autem apud Chriſtianos dei appellatio non eſt ulli mortalium uel per iocum cõmunicanda, neq; omnino tam inſignis tamq; fœda adulatio eſt in mores noſtros recipienda: tamen fieri poteſt, ut huius adagij ſit uſus, neq; improbus, neq; inconcinnus, ſi quis hoc modò dicat: Cùm tantis malis premerer, ut nemo mortalium aut uellet aut poſſet opitulari, tu unus mihi præter ſpem extitiſti, tuoq; beneficio me non ſeruaſti modò periturũ alioqui, uerumetiam ornatiorem aliquantò feciſti quàm antea fueram. Vt aut omnino nuſquam, aut in nobis certè duobus, locum habeat uetus illud Græcorum adagium, ἄνθρωπος ἀνθρώπῳ δαιμόνιον. Aut hoc modo: Litteris debeo omnia, etiam uitã: ſed ipſas tibi debeo literas, qui mihi tua liberalitate ſuppeditas aliſq; otium meũ. Quid autẽ eſt quod Græci dicunt ἄνθρωπος ἀνθρώπῳ δαιμόνιον, ſi hoc nõ eſt. Aut hoc pacto: Qui mediocri beneficio iuuat, ſit ſanè amicus: uerum qui arte ſua, ſingularis, cura atq; induſtria uitã iamiã fugientem reuocat, ac reſtituit, id quod alius ſicit medicus, quid aliud eſt, quàm quod Græci dicitant, ἄνθρωπος ἀνθρώπῳ δαιμόνιον. Aut ſic: Eum in locum res erat deducta, ut ne ipſa quidem ſalus poſſet auxiliari. Ibi tu mihi ueluti præſens quoddam numen extitiſti, & mira celeritate depulſis incommodis, in priſtinum locum reſtituiſti, nec ſperantem, nec expectantem, ut intelligerem illud non temere dictum à Græcis, ἄνθρωπος ἀνθρώπῳ δαιμόνιον. Aut ſic: In reliquis quidem rebus mihi ſemper amiciſſimus fuiſti: in hac uerò cauſa non amiciſſimus modo, uerumetiam penè dixerim, quod Græci dicunt, ἄνθρωπος ἀνθρώπῳ δαιμόνιον.

Homo homini lupus. LXX

Ἄνθρωπος ἀνθρώπῳ λύκος. id est, Homo homini lupus, Superiori quaſi diuerſum eſt, ac uelut hinc efficta uidetur, quod

quod usurpauit Plautus in Asinaria, Homo homini lupus. Quo monemur, ne quid fidamus homini ignoto, sed perinde atq; à lupo cauere. Lupus est, inquit, homo homini, non homo, qui qualis sit non nouit.

Coturnix Herculem. LXXI

Ὀστοῦ ἔσωσεν ἡρακλῆ τὸν πατρόθεν. id est,

Seruauit Herculem coturnix strenuum.

Senarius est Græcis, prouerbij uice celebratus, quē tamen Zenodotus negat apud ullum ueterum scriptorum inuenire: cæterum dici solitum de his, qui in periculo seruati essent ab his à quibus minimè sperarant. Adagionis originē ad huiusmodi fabulam referunt: Coturnicem quandam Herculi in deliciis fuisse, cuius nidore cum uisa incenderetur, ille mortuus sit in uitam restitutus. Meminit huius fabulæ Athenæus quoque libr. 9. scribens: Herculem Iouis & Asteriæ filium, in Libyam proficiscentem à Typhone fuisse interemptum: reuocatum autem in uitam odore coturnicis, illi ab Iolao, admotæ, & ob eam causam Phœnices Herculi coturnice sacrificare.

Genius malus. LXXII

Et quod modo retulimus, Homo homini deus: contrarium uidetur genius malus, quem Græci dicunt ἀλάστορα, quo nomine uocamus eos, quibus incommodorum nostrorum maximam partem accepam ferimus, idq; etiam hodie uulgato sermone. Sunt enim omnino quidam hic aut illic ita inauspicati, ut tanquam fatum quoddam malum, atq; in perniciem illorum nati, iure uideri possint. Porrò prouerbium apparet è priscorum opinione profectum, qui singulis binos genios attribuunt, quos dæmones uocant: neque hominibus modò, uerumetiam locis atque ædibus, quorum alter perniciem nobis moliatur, alter iuuare studeat: cuius sententiæ fuit Empedocles, citante Plutarcho in lib. De animi trāquillitate. Quò pertinet illud Bruti, quod in eius uita memorat idem Plutarchus. Nam Bruto cùm dies ille fatalis immineret, & in Asia nocte fermè intempesta ex more uigilaret in tabernaculo, lucerna iam emoriente, uidere ulsus est personam quandam tragicam, & humana specie maiorem. Atque ille protinus, ut erat animo interrito, perconatus est, quis nam esset aut hominum aut deorum. Cui illa cum murmure: Tuus sum Brute genius malus, Philippis me uidebis. Eadem itaq; imago rursus apparuit constigenti Philippi, quæ quidem illi pugna postrema fuit. Huic consimilem quandam fabulam idem refert de M. Antonio, atq; Augusto: uidelicet hos reliquis quidem in rebus amanter summaq; inter sese concordia egisse: cæterum in ludis quos ad æmulationem quandā edebant, Octauium semper superiorem esse solitum. Eam rem Antonium non mediocriter discruciasse. Fuisse autem in Antonio comitatu magum quempiam Ægyptium. Is seu quòd uere nosset eius fatum, seu quòd ad gratiam Cleopatræ fingeret, cum admouit ut à Cæsare se quantum posset, seiungeret: quòd ipsius genius, alacer alioqui, & nium illius reformidaret: quocq; propius accessisset, hoc humilior deiectiorq; uideretur. Tribuitur & Platoni Socrati peculiarē quendam fuisse genium, de quo scripsit Apul. & Plutarch. De genio sensisse uidetur Terent. cùm ait in Phormi. Mihi usu uenit, hoc scio. Mensini relinqui me, deo irato meo. Quin & nostrates theologi ueteres illos, opinor, secuti, ducs unicuiq; genios, quos angelos uocant, ab ipso protinus exordio uitæ adscribunt: unicum qui commoda nostra procuret: malum, qui modis omnibus in exitium nostrum immineat. Bonum genium explicat Nonius in Sinagmonis apud Donatum: A deo meo propitio meus homo est. Item Persius: Dijs iratis, genio non fortiter. Postremo prouerbium respiunt in genere omnia illa: Iratis dijs, Propitijs dijs, Terentius: Nescio, nisi deos iratos fuisse mihi satis scio, qui auscultauerim ei. Horat. in Sermonibus:

..Immeritusq; laborat.
Iratis natus paries dijs, atq; poëtis. Idem rursum,
..Vertumnis quotquot sunt, natus iniquis.

Idem in Odis,

Diuis orte bonis optime Romule
Custos gentis abes. Homerus Iliad. 6.
Θεὸς νέος ἐς πολιήτας. id est,
Deus quispiam iratus est. Et Vergilius,
Dijs equidem auspicibus reor, & Iunone secunda.

Eodem pertinent & hæc: Solus à dijs diligere Antipho: &, Dij nos respiciunt: &, Modo Iuppiter adsit: &, Si quem numina læua sinunt: &, Dexter adsit Apollo: atque id genus sexcenta passim apud poëtas obuia. Erit autem uenustius, si ad speciem descenderis: ut, Hic scribit carmina Musis, quotquot sunt, iratis. Canit irato Apolline. Eam causam egit ineptissimè planeq; irata Suadela. Marte sinistro pugnauimus. Neptuno propitio nauigauimus. Mercurio, optimo, irato, cum hoc uectatore sum passus. Irata Venere dat operam liberis, de eo qui deformes filios progeneret. Inuita Minerua, qui parum feliciter artem exerceat.

Dextro Hercule, aut amico Hercule. LXXIII

Eiusdem generis, sed obscurius, quod apud Horatium legitur,

Diues amico Hercule.

Et item apud Persium,

Sub rastris crepet argenti mihi seria dextro Hercule.

Quod quidem in eos competit, qui in accumulandis opibus sunt bene fortunati. Idq; inde natum existimant, quòd Hercules moriturus dixerit, eos opulentos futuros, qui sibi decimam bonorum suorum partem conseerassent. Proinde locupletes plerosq; ita facere solitos. Tametsi Plutarchus in Probl. huius consuetudinis aliam adfert causam, puta quòd ipse quondam Hercules, boum, quos Geryoni abstulerat, in Palatino decimam partem immolarit, uel quòd Romanos ab Hetrusci decimari solitos liberauit.

Dijs hominibusq; plaudentibus. LXXIIII

Prouerbialis est & illa hyperbole, Dijs hominibusq; plaudentibus: pro eo quod est feliciter atque auspicato. Cicer. ad Q. fratrem: Vatinium à quo palàm oppugnabatur, arbitratu nostro concidimus, dijs hominibusq; plaudentibus. Idem lib. Epistol. familiar. 1. Neque solum dixi, sed etiam sic facio, dijs hominibusq; approbantibus. Rursum ad Q. fratrem libr. 3. in diuersam sententiam uertit prouerbium: [illegible] noster, inquit, Pompeius dijs hominibusq; inuitis negotium inuerterit. Quanquam hoc ipsum per se, deos homines q;, prouerbiale nimirum est ob figuram, atque apud poëtas pene solenne. Deum atque hominum fidem: dijs atque hominibus inuisus, Neque deos neque homines metuit. Homerus,

..Ἀθάνατοί τε θεοὶ, θνητοί τ' ἄνθρωποι. id est,
..Numina nescia mortis, Mortalesq; homines.

Rursum, ..Πατὴρ ἀνδρῶν τε θεῶν τε. id est,

Parens hominumq; deumq;.

Bonis auibus, Malis auibus. LXXV

Ad hoc genus pertinet & illud, Bonis, aut malis auibus: cùm rem feliciter, aut secus cedere significamus, ab augurum obseruatione sumptum. Horatius in Odis:

Mala soluta nauis exit alite,
Ferens olentem Mæuium. Et rursum,
..Mala ducis auis domum,
Quam multo repetet Græcia milite, Atq; iterū alibi,

Scrib

Scriberis Vario fortis, & hoſtium
Victor Mæonij carminis alite. Homerus Iliados ω.
_Μὴ δή μοι σὺν τῇ Ορνὶς ἐνὶ μεγάροισι, κακὸς ὠιωνὸς ἐπιθρώσκων. id eſt,
Ne'ue auis hic infausta mihi perrexeris eſſe.

Verba ſunt Priami ad uxorẽ dehortantem, ne ſolus in caſtra Achillis proficiſceretur, Hectoris cadaver auro redempturus, ac multa triſtitia, ita ut aſſolent mulieres, ominantem. Auerſa aui dixit latinus quiſpiam tragœdiarum ſcriptor, qui de Agamemnone contra auſpicia ſoluente ita loquitur. Soluere imperat, ſecundo rumore auerſaq; aui. Refertur à M. Tullio lib. De diuinat. 1. Ad hanc formam referenda ſunt & illa: fauſto omine, bene ominata, bonis auſpicijs, inauſpicato, ſiſticib. augurijs, atq; id genus alia quæ ab augurum arte ſumpta, in communem ſermonem abierunt.

Noctua uolat. LXXVI

Ex eadem ſuperſtitione manauit & illud Græcanicũ, γλαὺξ ἵπταται, ſiue ἵπτατο. id eſt, Noctua uolat, ſiue uolauit. Nam priſcis Athenienſibus noctuæ uolatus, uictoriæ ſymbolũ exiſtimabatur: propterea quòd auis hæc Mineruæ ſacra crederetur, quæ quidem dicta eſt etiam male conſulta Athenienſium bene fortunare. Qua de re copioſius aliquanto dicemus in prouerbio, Athenienſium inconſulta temeritas. Inde rebus felicius, atq; ex animi ſententia ſuccedentibus dici conſueuit, Noctua uolat. Autores Zenodotus, & Suidas. Non illepide dicetur uolaſſe noctua, quoties res non uiribus, ſed pecuniarum interuentu confecta creditur, quòd Athenienſium nomiſma noctuam haberet inſculptam. Vnde & illud, Laureoticæ noctuæ, quod alibi recenſetur. Plutarch. in uita Periclis tradit, illi è ſuperiore nauis tabulato concionanti, noctuam ad dextram aduolaſſe, ac malo inſediſſe; quod omen effecit, ut omnes irent in illius ſententiam.

Quarta luna nati. LXXVII

Ἐν τετράδι γεγενῆσθαι. id eſt, Quarta luna nati, dicuntur qui parum feliciter natiſunt, ut autor eſt Euſtathius in libr. Iliad. 2. propterea quòd Hercules hac luna natus feratur, cuius omnis uita uoluptatum omnium expers, ac laborum plena fuit. Dici poteſt & in eos qui laboribus ſibi ſponte quæſitis fatigantur, Herculis uidelicet exemplo qui iuuandis aliis ſudauit, ſibi inutilis. Pyrrhus apud Lucium Florum dicebat ſe ſibi uideri Herculis ſiderẽ natum, quòd quo pluribus uictorijs Romanos concideret, hoc acriores in ipſum coorirẽtur. Id quod Horat. elegãter tranſtulit ad Annibalem:

Vt hydra ſecto corpore firmior
Vinci dolentem creuit in Herculem.

Albæ gallinæ filius. LXXVIII

Contrà feliciter natum, albæ gallinæ filium dicimus. Iuuenalis:
_Quia tu gallinæ filius albæ. Vel quòd lætæ atq; auſpicatæ Latini alba uocant: uel quòd prouerbium alludit ad fatalem illam gallinam, de qua meminit Sueton. Tranquil. in Galba, his quidem uerbis: Liuiæ olim ſtatim poſt Auguſti nuptias Veientanum ſuum reuiſenti, præteruolans aquila, gallinam albam, ramulum lauri roſtro tenentem demiſit in gremium. Cumq; nutriri alitem, ac pangi ramulum placuiſſet, tanta pullorum ſoboles prouenit, ut hodie quoque ea uilla ad gallinas uocetur. Tale uerò laureum, ut triumphaturi Cæſares inde lauream decerperent. Fuitq; mos triumphantib. aliàs conſtitum eodem loco pangere. Et obſeruatũ eſt ſub cuiuſq; obitum, arborẽ ab ipſo inſtitutam elanguiſſe. Ergo nouiſſimo Neronis anno, & ſylua omnis exaruit radicitus, & quicquid ibi gallinarum erat, interiit. Conueniet igitur adagium in eos qui rara & fatali quadam felicitate ſucceſſuq; rerum utuntur. Huic diuerſum eſt illud apud eundem Iuuenal. _Nati infelicibus ouis.

Non abhorret hinc quod ſcribit M. Tull. lib. Epiſt. familiar. 7. ad Curiũ: Cum enim ſalutationi nos dedimus amicorum, quæ ſit ex hoc etiam frequentius quàm ſolebat, quòd quaſi auem albam uidentur bene ſentientem ciuem uidere, abdo me in bibliothecam. Veteres enim quod inauſpicatum haberi nolebant, atrum aut nigrum uocabant: quod felix, album. Vnde apud Senecam Aſinius Pollio Albutij ſententias, quòd inaffectatæ eſſent & apertæ, ſolitus eſt albas appellare. Quin & Græcis λευκότερον ἐπεῖν dicitur, qui clarius rem explicat.

Laureum baculum geſto. LXXIX

Δάφνινον φορῶ βακτηρίαν. id eſt, Laureum porro baculum. Suidas tradit ita ſolere loqui eos, qui eſſent ab aliquibus inſidijs appetiti, feliciterq; periculum eſſugiſſent. Propterea quòd laurus credita eſt aduerſus uenena remedium habere. Plin. lib. 25. demonſtrat laurum luſtrationibus adhiberi ſoliam. Videtur & aduerſus fulmen huius uis tueri, quandoquidem arborum una non icitur fulmine. Id adeo uerum credidit Cæſar Tiberius, ut nunquam non geſtaret capite coronam lauream, ut in ipſius uita prodidit Suetonius.

Grauiora Sambico patitur. LXXX

Δριμύτερα σαμβίκου πάσχει. id eſt, Atrociora Sambico patitur. In eos qui cruciatibus exquiſitis torquentur, aut quibus inſignia mala accidunt. Prouerbium Plutarch. refert in Probl. Græcanicis, atque huiuſmodi quãdam adfert cauſam. Sambicus quiſpiam Eleus una cum ſocijs aliquot, non paucas apud Olympia æreas ſtatuas concidit, uenditiq;. Deinde maiora etiam auſus Dianæ præſidis templum diripuit. Eſt enim illius in Elide templum, quod Ariſtarcheum nominant. At ille mox comprehenſus, dii ſocios prodere recuſat, annum perpetuum exquiſitis cruciatibus dilaceratus eſt, inter quos etiam animam efflauit. Atque hinc uulgò nata paroemia.

Fœnum habet in cornu. LXXXI

In homines maledicos ac feroces dicitur: Fœnum habet in cornu. Horat. in Sermonibus.

Fœnum habet in cornu, longè fuge.

Inde translatũ, ut Acroni placet, quòd antiquitus bubus cornipetis fœnum pro ſigno in cornu appenderetur, quo ſibi cauerent qui forte occurriſſent. Idq; ideò fieri ſolitũ Plutarch. in Probl. autumat, quòd copioſiore pabulo, non modo boues, ſed & equi, & aſini inſolentiores ac ferociores reddantur. Vnde extat & Sophoclis dictum in tumidum quempiam ac præferocem. Tu, inquit, ferues, quaſi pullus pabuli copia. Huic adſtipulatur illud Solonis dictũ apud Laërt. Τὸν μὲν χόρτου ὑπὸ τῆ πλάτει γεγενῆσθαι, τὸν δὲ ὕβρεως ὑπὸ τῆ κάρη. hoc eſt, ſatietatem naſci ex opulentia, ex ſatietate ferociam. Dictum eſt autem aliquando, ut ideẽ teſtatur Plutarch. in M. Craſſum, quòd in cornu fœnũ haberet, propterea quòd haud quaquam impunè lacerſeretur, homo prædiues ac potens, & ſimultatum perſequentiſſimus. At poſtea Cæſar dictus eſt ei fœnum detraxiſſe: quòd omnibus illum ut cornipetem ſtrarum fugientibus ac formidantibus, ipſe primus auſus fuerit illi reſiſtere. Vſurpat adagium hoc etiam diuus Hieronymus in epiſtola quadam, minutius his à quibus fortè eſſet lacerſendus.

Cornutam beſtiam petis. LXXXII

Conſimilem ferme ſenſum habet Plautinum illud, Cornutam beſtiam petis, de eo qui lacerſit eum qui paratus ſit reſalire iniuriam, quemq; non niſi tuo malo prouocet. Huic ſpectauit Horatius in Odis, Parata tollo cornua.

Dionyſius Corinthi. LXXXIII

Διονύσιος ἐν Κορίνθῳ. id eſt, Dionyſius Corinthi. Prouerbialis allegoria qua ſignificamus aliquem è ſummis dignitate atque imperio, ad priuatum hominem, redactum fortunam: quemadmodum Dionyſius Syracuſanarum tyrannus expulſus imperio

imperio, Corinthi pueros literas ac muſicam mercede docuit. Cic. epiſt. ad Attic. lib. 9. de optimatibus, ſit ſane ita ut uis. Sed noſti illud, Διονύσι & ἐν κορίνθῳ. Quintil. Inſtit. orat. li. 8. Eſt in exemplis allegoria, ſi non prædicta ratione ponantur. Nam ut Dionyſium Corinthi eſſe quo Græci omnes utuntur, ita plura ſimilia dici poſſunt. Hic Cic. cùm ait, Noſti illud, & Quintil. Quo Græci omnes utuntur: nimirum uterq; uulgò iactatum fuiſſe ſignificat. Cæterũ unde natum ſit adagium, Plutarchus aperuit in libello cui titulus, περὶ τῆς ἀδολεσχίας. id eſt, de futili loquacitate. Laudans enim breuiter & grauiter dictũ, commemorat & illud à Lacedæmonijs reſponſum regi Philippo bellum minanti ferocienticq;: Διονύσι & ἐν κορίνθῳ. Quibus ubi reſcripſiſſet, ſiquando in Laconicam duxiſſet exercitum, cuerſurum ſe Lacedæmonios, uerbo duntaxat reſpõderunt, ἄνακ, id eſt, ſi. Plato ter nauigauit in Siciliam, non ſine ſiniſtri rumoris aſperſione. Vnde Molon, qui inimicam in Platonem gerebat animum, dicebat non eſſe mirum, ſi Dionyſius eſſet Corinthi, ſed ſi Plato in Sicilia. Regem enim urgebat neceſſitas, Platonem ſolicitabat ambitio.

In me hæc cudetur faba. LXXXIIII

Terentius in Eunucho. At enim iſthæc in me cudetur faba: hoc eſt, Donato interpr. ete, in me malum hoc recidet, in me hæc uindicabitur culpa. Translatum uel à faba, quæ cùm ſiliquis exuitur ac batuitur, aut fuſtibus intertunditur, ita ut ſit in areis more ruſticorum, non ipſa perinde laborat, ſed id demum in quo cuditur. Alij malunt ad malè coctam fabam referre, quæ ſi quando non maduerit, ſed dura permanſerit, ab iratis heris ſupra coqui caput ſaxo nonnunquam comminui conſueuit, tanquam fabam ulciſcentibus, non coquam, cùm uniuerſum interim malum ad coquum perueniat.

Tute hoc intriſti, omne tibi exedendum eſt. LXXXV

Non diuerſum ſuperiori Donatus admonuit, illud quod apud eundẽ poëtam legitur in Phormione. Tute hoc intriſti, tibi omne eſt exedendum. Verba ſunt Phormionis paraſiti, qui quoniam fuerat autor conſilij de ducenda puella, æquum eſſe putat, ut ſuo periculo rem item expediat. Translatum putant ab alliato ruſticorum mortario. Quæ quidem ſententia, uel hodie quoq; uulgo noſtrati in ore eſt. Et altera huic ſimillima: Colo quod apinſti, ipſi tibi nendum eſt, id eſt, tu incipiundi autor extitiſti, nunc idem explices oportet.

Faber compedes quas fecit, ipſe geſtet. LXXXVI

Auſonius in Trochaicis ſuis Terentiano prouerbio confine quoddam ſubnectit, & poëtæ metaphoram altera quadam interpretatur metaphora,

Tu moleſtus flagitator lege moleſta carmina.
Tibi quod intriſti, exedundum eſt: ſic uetus uerbũ iubet,
Compedes, quas ipſe fecit, ipſius ut geſtet faber.

Competit in eos qui ſibijpſis autores ſunt malorum. Videtur autem è Theognide poëta ſumptum, qui ait:

Οὖτις ἀνὴρ φίλε παῖρε πέδας χαλκήρεας αὐτῷ. id eſt,
Vincula nemo ſibi cudit chariſſime Cyrne.

Huic ſimile quiddam, humilius quidem, ſed tamen aptum uulgò dicitur: Flagellum ipſe parauit, quo uapularet. Idq; ſumptum à pueris aut ſeruis, qui coguntur aliquoties ipſi parare uirgas quibus uapularent.

Ipſi teſtudines edite, qui cepiſtis. LXXXVII

His confine prouerbium refertur à ſcriptoribus:

Αὐτοὶ χελώνας ἐφθίσθ' οἵπερ εἵλετε. id eſt,
Qui prendidiſtis, ijdem edite teſtudines.

In eos iacitur, qui poſteaquam inconſultè quippiam adorti ſunt, aliorum implorant auxilium, quos ſuo negotio admiſcent. Paræmiam ex huiuſmodi quodam apologo natam exiſtimant. Piſcatores aliquot iacto reti, teſtudines eduxerunt. Eas cũ eſſent inter ſe partiti, neq; ſufficerent omnibus comedendis, Mercurium ſortè accedentem inuitarunt ad conuiuium. At is intelligens ſe nequaquam humanitatis gratia uocari, ſed ut eos faſtidito cibo ſubleuaret, recuſauit, iuſſitq; ut ipſi ſuas teſtudines ederent, quas cepiſſent. Sunt autem, autore Plin. in Carmania populi, qui teſtudinum carnibus uũ̃ctitent, unde & nomen illis attributum, χελωνοφάγοι. Apud quos affirmant inueniri teſtudines tanta magnitudine, ut earum teſtis caſa integant.

Aderit Temeſſæus genius. LXXXVIII

Strabo lib. Geographiæ 6. refert Temeſſam ab Lao primam urbem eſſe Brutiæ, ipſius ætate dictam Tempſam, quã ab Aufonijs conditam, Thoantis comites Aetoli deinde tenuerint, atque hinc expulſis Brutij, demum Hannibal & Romani ſint ditus euerterint. Iuxta hanc facellum fuiſſe oleaſtris circũſeptum Politæ cuidam ex Vlyſſis comitibus ſacrum. Hunc, quòd eſſet à Barbaris uiolatus, graueis iras in eos exercuiſſe: adeo ut in prouerbium abierit, dicerentq; cauendum, ne Temeſſæus genius immineret, deinde Locrenſibus Epizephyreis urbe potitis, Euthymum quendam, ut inquit Aelianus, ex Italia illuc uenifſe pugilem inclytũ, & inſigni robore, qui & lapidem ingenti magnitudine geſtauerit, qui Locris oſtendi ſoleat. Hunc cum Polite congreſſum, ac uictorem è certamine diſceſſiſſe, atq; ita finitimos huius opera liberatos à tributo, quod ille conſueuerat exercquere. Quin & compulſſe illum, ut quod per uim abſtulerat, redderet etiam cum fœnore. Atque hinc prouerbium natum putant, ijs qui fordidos & iniuſtos quæſtus faciunt, adſore Temeſſæum genium, quo ſignificabant aliquando dependenda cũ fœnore, quæ præter ius & fraude, ſeu ui rapuiſſent. Pauſanias in Eliacis paulo diuerſius rem narrat: nempe comitem quendam Vlyſſis ob uirginem conſtupratam occiſum fuiſſe, atq; ob id Iarnas eius, niſi quotannis oblata uirgine placarẽtur, graſſari ſolitas, ac perniciem adferre omni ſexui atque ætati. Atque hunc quidem eius loci genium uulgò fuiſſe creditum, quem Euthymus pugil Temeſſam reuerſus compeſcuerit, uirgine quam deuouerant, liberata atq; in matrimonium accepta. Apud Strab. mihi locus in codice Græco uidetur non uacare menda. Sic enim legimus in æditione Aldina: ὥσε τὸν πρίοπόκας λασμολογεῖν αὐτὸ περὶ τὸ λέγειν, καὶ παροιμίαν εἶναι πρὸς αὐτὸν, μηδ' εἰς τ' ἄρνα τὸν ἐν τεμέσῃ λεγόντων ἐθίζεσθαι αὐτοῖς. Fortaſſe tolerabilior erit lectio, ſi tolles coniunctionem δὲ & pro λεγόντων reponas λεγόμενον. Cæterum cùm Strabo recenſeat prouerbium priuſquam referat cohibitum heroëm, indicat potius in eos dici ſolitum, qui potentiorem ſe laceſſunt. Etiamſi nihil uetat prouerbium ad uarios uſus accommodari.

Termeria mala. LXXXIX

Τερμήρια κακά. id eſt, Termeria mala. Veteri prouerbio dicuntur ingentia, maximè quotics mala quæ quis in alios impegerit, aliquando in ipſius caput retorquentur. Huius adagij meminit Plutarch. in uita Theſei, qui cùm Hercules exemplo terras obiret, nocentes quos ſupraſſet, eadem pœna ſolitus eſt afficere, quam illi per ſæuitiam in alios exercuiſſent. Nã Hercules Damaſcum de rupe æditiſſima præcipitem dedit. Buſyridem parentauit. Antæum palæſtra ſuperatum occidit. Cygnum gladiatorum more confecit. Denique Termerum humana capite confringentem, uerberibus itidem contudit. Vnde in eos in quos ſua maleficia retorquentur, prouerbio dicitur. Termerium malum. In hanc fermè ſententiam Plutarch. in Vita Theſei. Eſt autem ſupplicij genus uel in primis fauorabile, cùm pœna ſceleri reſpondet, quemad-

modum de Thurino fumi uenditore, fumo neeato legimus. Et Perillo, quem Phalaris æneo impositum tauro, fuo ipſius inuento perdidit, illud perquam feſtiuum, quod in uita Gallieni imperatoris refertur. Cùm quidam uitreas gemmas pro ueris imperatrici uendidiſſet, atq; ea re deprehenſa, uindicari flagitaret, ille uenditorem rapi iuſſit, tanquam leonibus obiiciendum: deinde caponem emittit, ac cunctis rem tam ridiculam admirantibus, per præconem denunciari iuſſit: Impoſturam feci, & paſſus eſt: atq; ita negotiatorem dimiſit. Sed de Termerijs malis Suidas multo aliam adfert interpretationem: nempe locum quendam eſſe in Caria, cui nomen Termerio, quo tyranni quandoq; pro carcere ſolerẽt uti. Situm autem eſſe inter Melum & Halicarnaſſum. Ex hoc cũ poſſes prædarentur latrones, neq; depelli poſſent, quòd eſſet locus admodum munitus, abiiſſe in prouerbium. Quanquam Stephanus Termeram urbem in Lycia ponit, quam ait à Termero fortium nocabulum. Poſtremò Termeria mala dicta uideri poſſunt, quaſi extrema mala. Nam τέρμα Græcè, finem ſignificat, & τερμεύειν ἡμέραν extremum uitæ diem uocant. Porrò Latini, quòd ſummum uideri uolunt ac maximum, id extremum appellant. Vt extrema dementia, extrema inſania. Neq; ſecus Græci ἔσχατον κακὸν, extremum malum pro maximo dicunt. Et ἐσχάτων ἔσχατα, extremorum extrema, quaſi plus quàm maxima.

Neoptolemi uindicta. XC

Νεοπτολέμειος τίσις. id eſt, Neoptolemica uindicta. Superiori ſimillimum eſt, ubi quis eadem patitur cuiuſmodi patrauit in alios. Id Pauſanias in Meſſeniacis refert, & exponit his uerbis, Πρῶτοι μὲν τοι καὶ αὐτοὶ λακεδαιμόνιοι δικὴν χρόνου ἐνεποδίσθησαν καλυμνίων τίσιν. νεοπτολέμου γὰρ τοῦ ἀχιλλέως ἀποκτείναντος τὸν Πρίαμον ἐπὶ ἑστίᾳ τῇ ἑρκείᾳ, συνέπεσε καὶ αὖθις ἐν δελφοῖς πρὸς τοῦ θεοῦ τῷ τε ἀπόλλωνι ἀποσφαγῆναι, καὶ ἀπὸ τούτου τὸ ναυβᾶν ὅπόσοις τις καὶ ἕδρασε, νεοπτολέμειον τίσιν ὀνομάζουσιν. id eſt, Sanè peruaſit Lacedæmonios progreſſu temporis Neoptolemea, ſicut uocant, uindicta. Siquidẽ Neoptolemo Achillis filio, qui Priamum in ipſis palatij ſocis occiderat, uicißim euenit, ut & ipſe apud Delphos ad Apollinis aram occideretur: atque hinc ortum, ut ubi quis idem patitur quod in alios fecit, Neoptolemeam uindictam appellent. Euripides in Oreſte ſub perſona Apollinis de Neoptolemo.

Θανεῖν γὰρ αὐτὸν μοῖρα Πελφικῷ ξίφει. id eſt,
In fato enim illi eſt Delphico gladio mori.

Seruire ſcenæ. XCI

M. Tullius ſeruire ſcenæ dixit, pro eo quod eſt ſeruire tempori, & rebus præſentibus ſeſe accommodare. Translata ab hiſtrionibus fabularum metaphora, qui non ſuopte iudicio agunt, ſed hoc unum ſpectant, ut quouis modo populi oculis placeant, alioqui explodendi exibilandiq; Sic enim ſcribit ad Brutum: Tibi nunc populo & ſcenæ, ut dicitur, ſeruiendum eſt. Nam in te non ſolum exercitus tui, ſed omnium ciuium, ac penè gentium conſecti ſunt oculi. Quadrabit & in eos qui negotium aliquod ſuſceperunt illuſtre, unde neceſſe ſit, aut cum ſumma laude, aut ſumma cum infamia diſcedere, propter plurimorum expectationem. Porrò tempori ſeruiendum eſſe uiro ſapienti, monuit & Phocylides.

Καιρῷ λαβέσθαι, μήτε ἀντικόπτειν ἀνέμοισιν. id eſt,
Tempori ſemper cautus ſeruire memento,
Nec reſtare uelis aduerſum flamina uenti.

Porrò metaphora hæc ducta eſt à nauigantibus, quos neceſſe eſt ſemel ingreſſos mare uentorum atq; æſtus arbitrio ſeruire, fruſtrà conaturos, ſi uelint aduerſus iſta pugnare.

Vti foro. XCII

Huic affine eſt, τῇ ἀγορᾷ χρᾶσθαι, uti foro, pro eo quod eſt præſentem rerum ſtatum boni conſulere, & utcunq; ſeſe obtulerit fortuna, ita animum applicare. Terent. in Phorm. Scîſti uti foro. Donatus uulgare prouerb. admonet eſſe, ductáq; metaphoram à mercatoribus, qui non antè locum commercij præſcribunt quanti uendant quæ aduehunt, ſed ſecundũ annonam fori, quam deprehenderint, conſilium de non uendendis, aut uendendis mercibus ſumunt. Seneca: Vtamur foro, & quod fors feret, æquo feramus animo. Idem epiſtola 72. ſub manu naſci dixit, pro ex tempore. Ergo conſilium, inquit, ſub die naſci debet, & hoc quoq; tardum eſt nimis: ſub manu, quod aiunt, naſcatur.

Polypi mentem obtine. XCIII

Extat apud Græcos adagium in hunc ordinem referendum, πολύποδος νοῦν ἴσχε. id eſt, Polypi mentem obtine. Quo iubemur pro tempore alios atque alios mores, alium atque alium uultum ſumere. Quod in Vlyſſe uidetur Homerus laudare, qui eum πολύτροπον appellat, id eſt, moribus uerſatilibus. Adagium natum à piſcis huius ingenio, de quo meminit Plin. lib. 9. cap. 29. Præterea Lucianus in ſermone Menelai ac Proteï, ſcribunt, colorem mutare maximè in metu. Nam perſequentibus piſcatoribus, petris affigit ſeſe, & cuicunq; petræ adhæret, eius colorem corpore imitatur, uidelicet ne queat deprehendi. Quin ut refert Baſilius magnus, piſces imagine falſa deceptí, nõnunquam annatant, ultro ſeſe prædoni offerentes. Porrò prouerbium ſumptum ex Theognide, cuius hoc odie diſtichon eſt de polypo. Citatúq; à Plutarcho in libello πῶς τὸν πολυφιλίας.

Πολύποδος νόον ἴσχε πολυπλόκου, ὅς ποτὶ πέτρῃ
Τῇ προσομιλίᾳ, τοῦθ' ἑλέσθαι ἐφάνη. id eſt,
Mentem habeas uafri polypi, qui protinus illa
Se quibus admorit, ſaxa colore refert.

Clearchus in prouerbijs, teſte Athenæo, citat hoc diſtichon, tacito autoris nomine.

Πολύπεδός μοι τέκνε σὺ ἔχων νόον ἀμφίλοχ' ἥρως,
Τοῖσιν ἑφαμέρῳσιν ἄρ' καὶ πρὸς δίκαιον ἵκεο. id eſt,
Polypi ingenio mihi ſis nate Amphiloche heros,
Vt temet populo, cuicunq; acceſſeris aptes.

Citat idem carmen Plutarchus ex Pindaro. Vnde & uerſus ille prouerbialis celebratur,

Ἄλλοτε δ' ἀλλοῖον τελεθεῖν καὶ χρῶτα ἑπεσθαι. id eſt,
Proq; loco nunc huno fieri, nunc expedit illum.

Qui nos admonet, uti nos ad omnem uitæ rationem accõmodemus, ac Proteum quendam agentes, prout res poſtulabit, in quælibet formã transfigurẽmus. Plutarchus item ἀλλοῖος γίγνεσθαι, dixit, pro eo quod eſt, in diuerſam eo ſententiam. Quod quidem notat & Ariſtophanes in Pluto, qui monet uiuendum eſſe τρόποις ἄδε χωρίοις. id eſt, Moribus regionis ac uernaculis. Eodem pertinet & illud νόμος κὰ χώρα. id eſt, Lex etiam ipſa regio. Quo ſignificatum eſt, unicuiq; regioni quædam peculiaria eſſe inſtituta, quæ hoſpites non damnare, ſed pro uirili noſtra imitari atq; exprimere debeamus. Neque quiſquam exiſtimet hoc adagio doceri fœdam adulationem, qua quidam omnibus omnia aſſentantur, aut uitioſam morum inæqualitatem, quam Horatius elegantèr taxat in Sermonibus, quamq; hiſtorici notant in Catilina, atque in Anedio Caſſio imperatore: denique literæ diuinæ in quouis improbo, cùm aiunt ſtultum perinde atque lunam immutari, cum ſapiens ſolis exemplo ſui ſemper ſit ſimilis. Nam in Alcibiade dubites, utrũ ne, an laudi danda ſit: certè feliciſſima quædam & admiranda fuit morum & ingenij dexteritas, qui ſic polypum agebat, ut Athenis diſertiſſ & ſalibus luderet, equos aleret, comiter & elegantèr uiueret. Idem apud Lacedæmonios radebatur, pallium geſtabat, frigida lauabat. Apud Thraces belligerabatur, ac potabat. Vbi uerò peruenisſet ad Tiſaphernen, delicijs, mollicie

mollicie, fictuq; iuxta gentis morem eſt uſus. Sed eſt quædam difficilis ac præfracta, moroſaq; ſimplicitas imperitorum, qua poſtulant, ut omnes ubiq; ipſorum duntaxat moribus uiuant, & quicquid alijs placet, id damnant. Rurſum eſt honeſta quædam ratio, qua boni uiri nonnunquam alienis moribus obſecundant, ne uel odioſi ſint, uel prodeſſe non poſſint, aut ut è magnis periculis ſemet, aut ſuos eximant. Quẽadmodum fecit ~~Vlyſſes apud Polyphemum multa fimulans~~, apud procos mendicum agens. Item Brutus adfictitia ſtoliditate. Dauid etiam ſimulata inſania. Quin & diuus Paulus apoſtolus, ſancta quadam iactantia gloriatur, hac pia uafricie ſeſe uſum eſſe, atque omnia factum omnibus, ut omnes Chriſto lucrifaceret. Quanquam nihil uetat in notandis ultijs uſum adagij latius trahere, nempe in homines uerſatili quodam ingenio natos, qui talem ubique perſonam induunt, quales ſunt ij, cum quibus contigit agere. Quod genus eleganter deſcripſit Plautus in Bacchidibus: Nullus, inquiens, frugi eſſe poteſt homo, niſi qui bene & malè facere tenet. Improbus cum improbis ſit, harpaget, furibus furetur quod queat. Verſipellem frugi conuenit eſſe hominem, pectus cui ſapit: bonus ſit bonis, malus ſit malis. Vtcunque res ſit, ita animum habeat. Eupolis apud Athenæum,

Ἀνὴρ πολίτης πολύπους ὃς τὸν τρόπον. id eſt,

Vrbanus homo, qui moribus ſit polypus. Plutarchus in cauſis naturalibus citat ex Pindaro uerſus hos,

Ποντίᾳ θηρὸς χρωτὶ μάλιςα τὸ νόῳ προσφέρων,
Τοῖς πάσαις πολίταιν ὁμιλεῖ. id eſt,

Marinæ beluæ colori maxime mentem accommodans, cum omnibus ciuicatibus conſuetudinem habet. Atque eodem in loco cauſam reddit, cur id huic accidat piſci. Similem quandam metaphoram Ariſtoteles à chamæleonte duxit, primo Moralium lib. Ait enim ſi quis à fortuna pendeat, cùm illa ſubinde mutetur, futurum, ut ueluti chamæleon quiſpiam identidem uarietur, nunc felix, nunc miſer: utcunque ſors alio atque alio uultu reſpexerit, ita hunc quoque uultum atque animum mutare. De chamæleonte meminit Plinius lib. uigeſimooctauo, cap. 8. ſcribens hoc animal magnitudine fermè par eſſe crocodilo: cæterum ſpinæ acutiore curuatura, & caudæ amplitudine diſtare. Nullum, inquit, animal pauidius exiſtimatur: & ideo uerſicoloris eſſe dematationis. Plutarchus in commentario De adulatione ſcribit ~~chamæleontem quemuis imitari colorem præterquam candidum~~. Idem in Sympoſiacis conatur cauſam reddere de polypo, quamobrem non tantùm mutet colorem, quod & hominibus accidit in metu: uerumetiam ſeſe ad ſaxi, quodcunque id fuerit, colorem accommodet. Sunt & aues quædam, quæ colorem pariter & uocem mutent pro temporibus anni, ut autor eſt idem Plinius libro decimo, capite uiceſimonono, & Ariſtot. lib. De natura animantium 9. In uoce mutanda ~~principatum obtinet luſcinia~~. Vnde & apud Euripidem Hecuba Polyxenam imitari luſciniam iubet, ſeſeq; in omnem uocem uertere, ſi quo modo queat Vlyſſi perſuadere, ne perimatur.

Cothurno uerſatilior. XCIIII

Εὐμεταβολώτερος καὶ κοθόρνου. id eſt, Verſatilior cothurno, dictum eſt in hominem parum conſtantem, lubricaq; fide, qui ue incertæ & ancipitis eſſet factionis, ſimilitudine ductu à calciamento, quod Græci κόθορνον, Latini mutata literula cothurnum uocant, quo mos erat uti tragœdiarum actoribus. Erat autem κόθορνος καὶ ἀμφοτερόδεξιος. id eſt, Quadrangulum, & utrilibet conueniens pedi, quod q; uel dextro, uel ſiniſtro poterat accommodari. Suidas addit eiuſmodi fuiſſe, ut uiris pariter ac mulieribus congrueret. Quod idem teſtatur illud Maronis:

Alte ſuras uincire cothurno.

Prouerbium autem duobus effertur modis, per comparationem, ἀμεταβολώτερος καθόρνου, & per denominationem, ut hominem ipſum, qui ſe diuerſis applicat partibus, κόθορνον appellemus. Sic enim uocatus eſt Theramenes rhetor Athenienſis, Prodici Chij diſcipulus: propterea quòd quaſi duabus ſedcret ſellis, idem & populi, & triginta uirum partibus ſtudens, & nunc huius, nunc illius factionis eſſe uideretur, uel potius utriuſque. Plutarchus in præceptis ciuilibus, ἀλλ' ὑπεῖδε μᾶλλον ἢ θηραμένους κόθορνον ὑποδήμασιν ἀμφοτέροις ὁμιλῶν, καὶ μηδετέροις προσίθεσθαι. id eſt, Sed hic oportet maximè Theramenis cothurnum induentem, cum utriſque uerſari, & neutris accedere. Lucianus in amoribus: ὡς καὶ ἐγώ γ' ἂν ἑλοίμην, εἰπερ ἦν ἐν ἀνωγῇ γοῦν θηραμένης ἐκεῖνος ὁ κόθορνος, ἵνα ἀμφω νενικηκότες ἔξιοι βαδίζοντε. id eſt, Itaque optarim ſanè, ſi modo fieri poſſit, Theramenes ille fieri, qui cothurnus eſt dictus, ut ambo ex æquo uictores diſcederetis. Idem in Pſeudologiſta. Καὶ ὁ μὲν κόθορνός τινα εἶπεν, ἐπάσας αὖ τὸν βίον ἀμφίβολον ὄντα τοῖς τοιούτοις ὑποδήμασιν. id eſt, Et alius ei cothurni nomen impoſuit: nimirum mores hominis inconſtantes & ancipites, id genus calciamentis conferens. Plutarchus indicat & Miciæ duci ob morum uafriciem cothurni cognomen fuiſſe uulgò tributum. Male audijt hoc nomine Marcus etiam Tullius. Homerus Martem, ni fallor, ſubinde mutentem partes, nouo uerbo ἀλλοπρόσαλλον appellat. Nihil autem uetat, quò minus adagium in bonam trahatur partem, ut ſi quis hominem facilibus moribus, & quadam ingenij dexteritate, cum quouis hominum genere congruentem κόθορνον appellet, quam obcauſam ~~Homerus Vlyſſem καλὸν βρότον dixit~~, quòd quamuis perſonam aptè gereret, ducis, mendici, patrisfamiliàs.

Magis uarius quàm hydra. XCV

Ποικιλώτερος ὕδρας. id eſt, Magis uarius quàm hydra. De callidis ac doloſis, quòd hydra ſerpens ſit uerſicoloribus notulis diſtincta. Aptè dicetur in uafros ac uerſipelles, aut etiam parum ſibi conſtantes. Refertur ſenarius hic apud Athenæum lib. Dipnoſophiſtôn iij.

Ἐποίησας αὐτὸν ποικιλώτερον ταῶ. id eſt,

Feciſtis hunc pauonibus uarium magis.

His affine eſt, quod Mnaſeæ Colophonio poëtæ Salpæ cognomen populari ioco fuit inditum, eo quòd in carmine uarius eſſet, Nam is piſcis mirè picturatus eſt, aureis rubentibuſq; lineis à ceruice ad caudam uſq; per argentea latera certis interuallis deductis, quum alioqui ſit illaudati ſaporis.

Gygis anulus. XCVI

Γύγου δακτύλιος. id eſt, Gygis anulus, Quadrat uel in homines incõſtantibus moribus, uel in fortunatos, qui ueluti uirgula diuina, quicquid optant, id ſuo arbitrio conſequuntur. Huius adagij mentionem facit Lucianus in Votis, ubi quiſpiam optaſſet ſibi complures anulos eiuſmodi, quales habebat Gyges, alium quo diteſceret, alium quo gratus & amabilis redderetur, alium per quem liceret uolare, quocunque lubitum eſſet. Nam priſcorum ſuperſtitio plurimum tribuit anulorum efficacitati, ita ut uenditarentur incantamentis uariè efficaces: alij contra morſus ferarum, alij aduerſus calumniam, alij ad alia, uel depellenda incommoda, uel commoda concilianda ijs qui geſtarent. Vnde apud Ariſtophanem in Pluto, Dicæus Sycophantæ minanti iudicium.

Οὐδὲν προσιμᾶς σε, φορῶ γὰρ τοιοῦτόν
Τὸν δακτύλιον τόνδε παρ' ἀνδράσι θραχμῆς. id eſt,

Non facio te huius, quando geſto hunc annulum,

Pretio drachmæ, mercatus ipſum ab Eudama.

Et rurſum in eadem fabula.

Αλλ' ὅπ ἔνεςι συκοφάντης ἀλίγμαζ@. id eſt,

Attamen ad ictum Sycophantæ non ineſt. Subauditur re medium. De anulo loquitur, alludens ad ſcarum morſus. Natum eſt autem prouerbium ex huiuſmodi quadã fabula, quam non grauatus eſt referre Plato lib. De rep. ij. Neque nos item pigebit hoc loco recenſere. ~~Gyges quidam~~ Lydi pa ter, paſtor quiſpiam erat mercenarius, eius regis, qui per id temporis imperabat Lydorum populo. Cùm autem eſſet ali quando ſæuiſſima tempeſtas coorta, imbrium maxima uis accidit, ſtiigura deniq;, terræ etiam quaſſatio, ita ut in ea regione, in qua tum Gyges fortè paſcebat armẽta, terra ingen ti hiatu ſeſe diduceret. Quod cùm ille animaduertiſſet, ſo lus, nam cæteri paſtores territi diffugerant, inhiatum de ſcendit, atque ibi tum alia quædam dictu mira conſpexit, tum equum quendam æneum ingentem ac cauum. Inerat ſe neſtrã in equi latere, per eam uidit in eius aluo cadauer ho minis, maius humana ſpecie. Huic nihil aderat ueſtium, aut geſtaminum, præter aureum anulum digito impoſitum. Eum ubi ſuſtuliſſet, regreſſus è ſpecu, paucis poſt diebus ad paſtorum cœtum rediit, in quo legatus de peculiorum ra tionibus, ad regem in menſes ſingulos referendis, creandus erat. Hic cùm apud alios aſſediſſet, animaduertit, ut ſi quan do fortè gemmam anulo incluſam introrſum uerteret, repẽ te fieret ut à nemine conſpiceretur, ac perinde quaſi non adeſſet, ita de eo reliqui fabularentur. Quod quidem factum admiratus, rurſum anuli pilam extrorſum conuertit, moxq; paſtoribus conſpicuus eſſe cœpit. Eius rei cum ille diligen tius, & ſæpius feciſſet periculum, iamq; ſat exploratum haberet, hanc ineſſe uim anulo, ut uerſa ad ſe gemma, in conſpicuus eſſet, uerſa ad alios, conſpicuus, efficit ut paſto rum nomine legatus ad regem mitteretur. Profectus & uxorem regiam ſtuprauit, & de rege trucidando, cum ea conſilium iniit. Denique confecto illo, ipſe, regina in matri monium ducta, è paſtore repente factus eſt rex, idq; anuli fatalis beneficio. Meminit eiuſdem lib. de rep. 10. Refert & M. Tullius lib. De officijs 3. Porrò Herodotus libro primo, rem multo aliter narrat, nec ullam annuli facit mentio nem. Huic ſimillimum illud, ἄλλο κυνῆ, id eſt, Orci galeri us, quod alio reddemus loco.

Virgula diuina. XCVII

Ab hoc non admodum diſſidet uirgula diuina, quoties quic quid optamus, id citra humanam opẽram, quaſi diuinitus no bis ſignificamus contingere. Propterea quòd antiquitas, quemadmodum in anulis, ita & in uirgis ferendis exiſtima uit aliquam fatalem, ac ceu magicam ineſſe uirtutem. M. Cic. lib. De officijs primo. Quòd ſi nobis omnia, quæ ad uſum cultumq; pertinent, uirgula, ut aiunt, diuina, ſuppeditarẽ tur. Citatur aliquoties & apud Nonium Marcellum, Var ro in uirgula diuina, ut appareat hunc fuiſſe titulum alicu ius ex Menippeis, qui nimirum & ipſi plerique feruntur prouerbiales. Adagium natum uideri poteſt potiſſimum ab illa uirga Homerica, quam ille Palladi tribuit, adeo celebri, ut de ea Antiſthenes Cynicæ ſectæ conditor, librum conſcri pſerit, eam cum ſuo, ut conijcio, baculo conferens. Huius lo cis compluribus meminit Homerus, quum Vlyſſem è ſene ſqualido repente in iuuenem uertit, nitidumq; facit ac for moſum Odyſſeæ N.

Ὡς ἄρα ῥ' μ φαμένη ῥάβδῳ ἐπεμάσατ' ἀθήνη.

Sic effatus uirum uirga demulſit Athena.

Eundem rurſus ex iuuene uertens in ſenem, Odyſſeæ π.

Ἄγχι παραστᾶσα λαοτρεφὴς ἀθήνη.

Ῥάβδῳ ὠδὶ πλυνῦα πάλιν ποίησε γέροντα. id eſt,

Cominus aſiſtens Ithacenſem Pallas Vlyſſem

Reſtituit ſenio diuinæ uerbere uirgæ. Rurſum in eodem libro, cum cum iuuentuti reddit, ac robur adauget.

Ἡ καὶ χρυσείη ῥάβδῳ ἐπεμάσατ' ἀθήνη. id eſt,

Dixit, & aureola uirga demulſit Athene.

Eundem ad modum Mercurio quoque, ut incantatori uir gam monſtrificam tribuit, quam caduceum uocant, Odyſſ. ω.

Ἦ ῥα δὲ ῥάβδον μετὰ χερσὶν

Καλὸν χρυσέιον. τῷδ' ἀνδρῶν ὄμματα θέλγει

Ὧν ἐθέλει, τοὺς δ' αὖτε καὶ ὑπνώοντας ἐγείρει. id eſt,

Tum manibus uirgam capit aureolam, atque decoram,

Hac quibus eſt uiſum, demulcet lumina ſomno,

Atque alijs rurſum diſſoluit lumina ſomno,

Eadem fermè repetit Odyſſeæ Β & Iliados Ω.

Αὐτίκ' ἔπειθ' ὑπὸ ποσσὶν ἐδήσατο καλὰ πέδιλα

Ἀμβρόσια χρύσεια, τά μιν φέρον ἠμὲν ἐπ' ὑγρὴν

Ἠ δ' ἐπ' ἀπείρονα γαῖαν ἅμα πνοιῇσ' ἀνέμοιο.

Εἵλετο δὲ ῥάβδον, τῇ ἀνδρῶν ὄμματα θέλγει

Ὧν ἐθέλει, τοὺς δ' αὖτε καὶ ὑπνώοντας ἐγείρει. id eſt,

Mox ubi iam pedibus talaria ſubdidit aurea

Pulchraq; & ambroſiam ſpirantia, quæ ſimul illum

Aëra per liquidum, ſimul ampla per æquora uaſtæ

Telluris, uenti flatu comitante, ferebant:

Tum uirgam capit, hac demulcet lumina ſomno

Quoruncunq; uelit, ſomnum quoq; pellit eadem.

Hunc imitatus Maro, ſic eiuſdem caduceum deſcribit Aeneidos quarto,

Tum uirgam capit, hac animas ille euocat orco

Pallenteis, alias ſub triſtia tartara mittit.

Dat ſomnos, adimitq; & lumina morte reſignat.

Illa fretus agit uentos, & turbida tranat Nubila.

Neque Circæ ad ſua monſtra peragenda uirga deſuit in transformandis ſocijs Vlyſſis Odyſſ. K.

Ῥάβδῳ πολλυνῦα κατ' συφιοισιν ἔέργνυ.

Οἱδὲ συῶν μὲν ἔχον κεφαλάς. id eſt,

Compulit in numerum porcorum uerbere uirgæ

Percuſſos, & erant illis capita ecce ſuilla.

Rurſum paulo inferius,

Ὀππότε μιν ῥάβδῳ ὀρεξάσθην ἐλάσειε θοριμήκεϊ ῥάβδῳ. id eſt,

Circe ubi te feriet prælongæ uerbere uirgæ.

Aliquanto poſt, Vlyſſes ſolus epoto Circes poculo, nõ tranſ formatus in pecudem,

Αὐτὰρ ἐπεὶ δῖόν τε καὶ ἔκπαγλον, ὃδὲ μ' ἔθελξεν

Ῥάβδῳ πολλυνῦα. id eſt,

Verum ubi porrectum poculum ebiberam, neq; uirga Ictum me demulſit.

Deniq; cum ad gratiam Vlyßis, ſocios priſtinæ reſtituit figuræ, uirgæ miniſterium adhibuit. Quinetiam in literis Hebræorum, Moyſes in edendis prodigijs uirga utitur. Hanc in anguem uertit, hanc in priſtinam formam reſtituit, hac fluminis aquam uertit in ſanguinem, extinctis piſcibus, hac excluit cynipes, hac diduxit undas rubri maris, hac è ſilice percuſſa fontem elicuit. Fortaſſis huc pertinet, quòd regibus etiam uirga tribuebatur, quam ſceptrum uocant. Vnde apud Homerum aliquoties, Σκηπτοῦχοι βασιλῆες. id eſt, Sceptrigeri reges. Eodem reſpicit, quod alibi retulimus, Laureum porto baculum.

Stultus ſtulta loquitur. XCVIII

Euripedes in Bacchis. Μαῖρα γ' μαῖρὸς λέγει. id eſt, Nam ſtulta ſtulti oratio eſt. Totidem uerbis propheta noſter Eſaias eam ſententiam extulit. Seneca ad Lucilium: Apud Græcos, inquit, in prouerbium ceſſit: Talis hominibus fuit oratio, qualis uita. Hoc cuiuſmodi fuerit parum liquet, niſi quòd tale quoddam carmen extat, Græcis celebratum:

Ἀνδρὸς

Ἀνδρὸς χαρακτὴρ ἐκ λόγου γνωρίζεται. id est, Hominis figura oratione agnoſcitur.

Democritus philoſopus apud Lactium orationẽ ἄγαλμα τοῦ βίου. id eſt, Vitæ ſimulacrum, quandoq; uelut umbram eſſe dicebat. Quæ quidem ſententia nihil dici potuit uerius. Nam nullo in ſpeculo melius, expreſſiusq; reluceat figura corporis, quam in oratione pectoris imago repræſentatur. Neq; ſecius homines ex ſermone, quàm ærea uaſa tinnitu dignoſcuntur.

Scindere penulam. XCIX.

Hodieq; uulgò tritiſſimum eſt ſcindere penulam, pro eo quod eſt impenſius retinere hoſpitem, atque inuitare prolixius, quod qui faciunt, manu in penulam iniecta, quaſi ui conantur remorari. Id adagium ex antiquitate fluxit, ut alia complura. Cicero ad Atticum libro decimotertio, de Varrone loquens: Venit, inquit, ad me, & quidem id temporis, ut retinendus eſſet. At ego ita egi ut non ſcinderem penulam. Memini enim tui, & multa erant, nosq; imparati. Quid refert? paulòpòſt C. Capito cum T. Carinate. Horum ego uix attigi penulam, tamen remanſerunt.

Oculis magis habenda fides, quàm auribus. C

Πιστὸν πιστότερον ὀφθαλμοί, id eſt, Oculis credendum potius quàm auribus. Quæ cernuntur, certiora ſunt quàm quæ audiuntur. Item Horatius,

Nec retinent patulæ commiſſa fidelius aures.

Idem in Arte poëtica.

Segnius irritant animos demiſſa per aurem
Quàm quæ ſunt oculis ſubiecta fidelibus, & quæ
Ipſe ſibi tradit ſpectator.

Quanquam id quidem paulo alienius. Propius huc pertinet quod Plautus manus lenæ ~~uocat oculatas, non auritas~~, ut quæ id demum crederent, quod uiderent. Rurſum, quòd hiſtoria, quam geſtarum rerum eſſe uolunt, dicta ſit παρὰ τὸ ἱστορεῖν, quod eſt uidere. Poſtremò figmentum illud Vergilianum de duabus apud inferos portis: Eburna, qua ſignifi cant ea quæ per os exeunt, ob dentium eburnum candorem. Et cornea, qua quæ conſpiciuntur oculis uolunt intelligi, ob pupillarum nigrorem. In ſumma ad cognitionem magis faciunt aures, ad fidem faciendam certiores ſunt oculi. Vnde & uulgò, ſi quis fabulam narret, parum ueriſimilem, rogare conſueuimus, num ea conſpexerit. Quod ſi neget, uerum audiſſe modo, uidetur. Prouerbium refertur in epiſtola Iuliani ad Leontium. ὁ λόγος οἷς ὁ θόρυβος, ὧτα εἶναι ἀνθρώποις ὀφθαλμῶν ἀπιστότερα. id eſt, Sermo quidam Thurius dixit, aures hominibus minus eſſe fideles, quàm oculos. Thurium appellauit indicans Herodotum dicti autorem, uel ob impetum diuinum, uel quòd is ſcriptor apud Thurios uixit & mortuus eſt: Sumptus eſt autem ex Clione, ὦτα γὰρ τυγχάνει ἀνθρώποισιν ἐόντα ἀπιστότερα ὀφθαλμῶν. id eſt, Nam aures hominibus minus fideles ſunt quàm oculi.

CHILIADIS PRIMAE CENTVRIA II.

Diomedis & Glauci permutatio. I

QVAE refertur apud Homerum Diomedis & Glauci permutatio in prouerbium abijt, quoties inæqualem commutationem ſignificamus: hoc eſt, deteriora pro melioribus reddita, χρύσεα χαλκείων. id eſt, Aurea pro ærein. Nã libro Iliados ſexto, poëta Glaucum quempiam induxit, Hippolochi filium, Lycorum ducem iactantiuſculum & oſtentatorem, magis quàm pugnacem. Contrà Diomedem uaſtum callidumq;. Hi duo congrediuntur μενεμαχησόμενοι, id eſt, ſingulari certamine inter ſe dimicaturi. At Glaucus rogatus à Diomede, quis nam hominum aut deorum eſſet, longa oratione natalium ſuorum ſeriem expoſuit, patriam Lyciam, ciuitatem Ephyram indicauit. Mox Diomedes, utpote Græcus, hominis barbari ſtuporem ex orationis arrogantia intelligens, illudendum magis ratus quàm occidendum, reſpondit ſuis maioribus cum illius progenitoribus uetus hoſpitium ac neceſſitudinem interceſſiſſe, muneraq; hoſpitalia, quæ xenia nocant, inter ipſos ultro citroq; data. Iamq; defixa humi lancea, cœpit hortari, ut omiſſa pugna, maiorum ſuorum amicitiam inter ipſos renouarent, alterq; alteri in Lycia, alter in Argo hoſpitem præſtaret ſimul ateq; incolumes in patriã rediſſent. Interim ſi quando fortè fortuna occurriſſent, armis inuicem abſtinerent, inter ſe duntaxat religionem hoſpitij, cuſtodientes in reliquos nihilominus iure belli uſuri. Tum ne id uideamur, inquit, proditione magis, quàm hoſpitij obſeruantia facere, arma inter nos permutemus, quo reliquus exercitus intelligat, nos maiorum neceſſitudine deuinctos eſſe. Quibus dictis uterq; ex equo deſilijt, datis dextris, de fide pacta, ueluti fœdus quoddam hoſpitij ſanxerunt, permutatis armis, ſed admodum inæqualibus.

Ἐνθ' αὖτε Γλαύκῳ, inquit Homerus, περίφρονα φρένας ἐξέλετο Κρονίδης,
Ὅς τῷ τυδείδῃ Διομήδεϊ τεύχε' ἀμείβετ'
Χρύσεα χαλκείων, ἑκατόμβοι ἐννεαβοίων. id eſt,
Iupiter hic ſtupidum ſpoliauit pectore Glaucum,
Qui cum Tytide mutarit protinus arma, &
Aurea donarit, ſibi reddenti ærea, centum
Bubus emenda daret dcmens, pro nilibus, atque
Quæ uix eſſe nouem dicas redimenda iuuencis.

Vſurpatum eſt adagium paſſim à laudatiſſimis autoribus. Plato in Phædro faciens Socratẽ Alcibiadi ſuo more reſpondentem, quòd lucri cupidus formam corporis, ſorma mentis meliore commutare uellet, καὶ τῷ ὄντι χρύσεα, χαλκείων διαμείβεσθαι νοῦς. id eſt, Et cùm his quæ uere aurea ſunt, ærcis commutare cogitas. Quanquam interpres pro ærcis, uertit aurichalcum. Item Ariſtot. 5. Moral. lib. de iuſtitia, Qui uerò dat ſua, quemadmodum Diomedi arma ſua dedit Glaucus, ut dicit Homerus, χρύσεα χαλκείων, & reliqua. Plutarchus aduerſus Stoicos ſcribens, elegãter huc torquet, ut dicat, non admodum iniquam fuiſſe permutationem Glauci, propterea quòd arma ferrea nõ minus uſui ſint pugnaturis, quàm aurea: ~~ſed qui corporis ualetudinem anteponit honeſto, aut uirtutem relinquit~~ ob bonam corporis ualetudinem, ~~is uerè permutat~~, χρύσεα χαλκείων. Cicero in Epiſtolis ad Atticum libro 6. Habes ad omnia non ut poſtulaſti χρύσεα χαλκείων, ſed paria paribus reſpondimus. Vtrunq; prouerbium eſſe ſignificat Cicero, par pari, ~~de æquali permutatione χρύσεα χαλκείων~~, de inæquali commutatione. Plinius iunior in epiſtola ad Flaccum: Recipies epiſtolas ſteriles, & ſimpliciter ingratas, ac ne illam quidem ſolertiam Diomedis in permutando munere imitantes. Martialis in epigrammatis.

Tam ſtupidus nunquam nec tu puto Glauce fuiſti,
χρύσεα donanti, χάλκεα qui dederas.

A. Gell. Noct. Attic. lib. 2. Cæcilianam translationem, cum ipſo Menandro, quem uerterat componens atque expendens, oſtendensq; quantum à Græcanica uenuſtate degeneret: Diomedis, inquit, hercle arma & Glauci, non diſpari magis pretio æſtimata ſunt. Fit huius adagij mentio etiam in procœmio Pandectarum iuris Cæſareibis quidem uerbis. Noſtris temporibus talis legum inuenta eſt permutatio, qualem apud Homerum patrem omnis uirtutis, Glaucus &

Diomedes inter ſe faciunt, diſſimilia permutantes. Hactenus Iuſtinianus, homo, ut ingenuè dicam, nimium φιλαυτὸς, ſibiq; plus æquo placens, qui centones illos ſuos, & inæquales legum rhapſodias, toi eruditiſſimorum uirorum integris uoluminibus prætulerit. Iam uerò nihil quidem admiror, ſed maximopere me pudet, haud ſcio cuius interpretis in eum locum commenti. Quid enim mirum, ſi hoc ignoratum eſt ab ijs, qui ſemel uniuerſum contemnunt antiquitatem? Cæterũ pudenda eſt uel ipſi iuris profeſſioni pluſquam ſcurrilis impudentia, in eo, qui iuris interpretem profiteatur, non ueri in re prorſus ignota, fabulam inſulſiſſimam non ex authoribus ſed è ſomnijs adferre. Maxime autem & pudet, & miror inueniri doctores, qui nugamentum, non dicam tam indoctum, ſed tam abſurdum, in publicis ſcholis perinde quaſi præclarum inuentum ſerio docerant, nec uel illud animaduertant, figmentum minimè conuenire cum uerbis Iuſtiniani. Nam ille ſignificat pro relictis inutilibus, ac faſtidiendis uoluminibus receptа tum meliora, tum breuiora, hoc eſt, permutationem factam uehementer inæqualem. Iſte quiſquis fuit, fabulam commentus eſt, æqualia permutantium, nimirũ utroq; donante quod ſuperaret, recipiente cuius egebat. Ergo conueniet uti, quoties officium aut munus longe impari munere penſatur, aut contrà. Aut quoties aliquis rem peculiarem aucit, ſed diſpendio famæ: magiſtratum aſſecutus eſt, ſed iactura bonæ mentis: lautam fortunam reperit, ſed amiſit animi tranquillitatem. Admiſſus eſt in amicitiam principis, ſed excidit ab amicitia Chriſti.

Multæ regum aures atq; oculi. II

Ὦτα καὶ ὀφθαλμοὶ βασιλέως πολλοί. id eſt, Aures atq; oculi regum multi, quòd per exploratores obſeruent, quid quiſq; dicat faciat ue. Idem refertur à Luciano in libello, cui titulus, De mercede ſeruientibus, ac rurſus, Aduerſus ineruditum. Eiuſdem meminit & Ariſtoteles in 3. Politic. Hoc genus homines Græci uocant ὠτακοὺς, quos primus Darius minor adhibuit, ſibi diffiſus. Dionyſius Syracuſanus addidit περισκελεῖς, id eſt, exploratores, autore Plutarcho. Allegoria inde ducta eſt, quòd regibus quamplures ubique ſunt exploratores, atq; ob id oculi regum dicuntur, complures auſcultatores, quibus uelut auribus utuntur. Neque deſunt manus & pedes quàm plurimi, ſed taſis ne uentres quidem. Vide cuiuſmodi portentum ſit tyrannus, & quàm formidandum, tot oculis, ijſq; emiſitijs, tot auribus, ijſq; tam aſininis ac longis, tot manibus, tot pedibus, tot uentribus, ne reliqua parum honeſta commemorem, inſtructũ. Ariſtophanes in Acharnenſibus, Pſeudartabam regis oculum appellat, quod per eum cognoſceret quid ageretur. Aliter autem Andromache apud Euripidem, filium uitæ oculum uocat:

Εἷς παῖς ὅ δ' ἦν μοι λευκὸς ὀφθαλμὸς βίου. id eſt,
Erat relictus gnatus hic mihi unicus. Vitæ oculus.

Propterea quòd unicum eſſet in uita oblectamentum. Nam oculo nihil charius. Vnde, quos adamamus, oculos uocamus.

Longæ regum manus. III

Quod ab Ouidio ſcriptum eſt: An neſcis longas regibus eſſe manus? etiam uulgò in ore eſt: A regibus cauendum, quòd eis prælonga ſint brachia. Nimirum quòd per ſuos, quibus brachiorum uice utuntur, poſſint etiam procul diſſitos affligere. Poteſt & ad tempus referri, quòd reges etiam ſi diutius diſſimulent, ſoleant tamen aliquando pœnam ſumere de ijs quibus infenſi fuerint, uel Homero teſte, apud quem Iliad. α. Calchas ad hunc loquitur modum:

Κρέσσων γὰρ βασιλεὺς, ὅτε χώεται ἀνδρὶ χέρηι.
Εἰ περ γάρ τε χόλον γε καὶ αὐτῆμαρ κατάπεψη

Ἀλλά γε καὶ μετόπισθεν ἔχει κότον, ὄφρα τελέσσῃ. id eſt,
Rex deus eſt, quoties ſuccenſuit inferiori.
Quanquam etenim in præſens ferentem concoquit iram,
Poſt odit tamen, uſque odium dum expleuerit ultus.

Clauum clauo pellere. IIII

Ἥλῳ τὸν ἦλον ἐκκρούειν. id eſt, Clauum clauo pellere, καὶ πάσσαλον πασσάλῳ ἐξικρούσας. id eſt, paxillum paxillo depulſiſti, id eſt, malum alio malo depulſiſti. Lucianus in Philopſ. καὶ ἦλῳ φασὶν ἐκκρούειν τὸν ἦλον. id eſt, Et clauo, quod aiunt, extundis clauum. Idem in Apolog. Διόλοιπα μὲν πρὸς τῇ ἐπιφορμίζειν παῤῥησίᾳ κολακείας ἀτίμῳ προσλαβὼν κατατυξόμενος, ἥλῳ φασὶν ἐκκρούων τὸν ἦλον ὑφ' μείζωνι τὸν σμικρότερον. id eſt, Vereor ne ſi ad intentatũ crimen etiam adulationis accuſationem adiunxero, clauum, quod aiunt, clauo pellere uidear, maiore minorem. Ariſtot. lib. Politic. 5. cap. penult. ſcribit, tyrannis amicos eſſe uiros improbos & adulatores. Nam hos demum illis utiles eſſe, quippe malos ad mala. καὶ χρήσιμοι οἱ πονηροὶ, εἰς τὰ πονηρά. ἥλῳ γὰρ ὁ ἦλος, φασὶν ὁ παροιμιῶν. id eſt. Clauus enim clauo, ſubaudi truditur, ut habet prouerbium. Syneſius ad Olympium: Λυπῶσι τὴν ὀκνηρίαν ἀλλόφυλοι πονηροί, διὰ δυοῖν κατ' ἀνάγκην. οἱ πάσσαλοι γὰρ πασσάλου ὠκυρώσαντο. id eſt, Eccleſiam uexant externi improbi, illos inuade. Nam paxilli paxillos excutiunt. D. Hieron. ad Ruſt. monachum: Philoſophi ſeculi, inquit, ſolent amorem ueterem amore nouo, quaſi clauum clauo pellere M. Tullius Tuſcul. queſt. lib. 4. Loci denique mutatione tanquam ægroti non conualeſcentes ſæpe curandus eſt, etiam nouo quodam amore ueterem amorem tanquam clauum clauo ejiciendum putant. Iulius Pollux in 9. lib. ſcribit, adagium eſſe natum à lufu quodam qui ἀνδραλισμὸς uocetur, quo paxillum argilloſæ terræ infixum, altero impacto paxillo excutiebant. Citatq; ſenarium hunc prouerbialem:

Ἥλῳ τὸν ἦλον, πασσάλῳ τὸν πάσσαλον. id eſt,
Clauumq; clauo, perticamq; pertica.

Locus igitur adagio, non modo cum uitium uitio, malum malo, dolum dolo, uim ui, audaciam audacia, maledicentiam maledicentia retundimus: uerum etiam quoties rem utcunq; moleſtam, diuerſa moleſtia profligamus: ut cum libidinum incitamenta laboribus obtundimus: curam amoris alijs maioribus curis domamus. Euſebius in Hieroclem. Δαίμονας γὰρ ἀπελαύνῃ ἄλλου ἄλλῳ ἢ φασὶ δαίμονι. id eſt, Dæmones enim abigit, alium alio, quemadmodum aiunt, dæmone, murum ni alludens ad hoc prouerbium. Nec abhorret his ille Publij Mimus:

Nunquam periculum ſine periclo uincitur.

Malo nodo malus quærendus cuneus. V

Ad hanc ſententiam alludit & illud: Malo nodo malus eſt quærendus cuneus. Ita diuus Hieronymus ad Oceanum: Interim iuxta uulgare prouerbium, malo arboris nodo malus cuneus requirendus eſt. Eo licebit uti, quoties malum ſimili malitia retundimus. Sumptum à ſectoribus roborum, qui ſiquando durior in ligno nodus inciderit, nolunt in eo peruicliari ſecurim, uerum cuneum quempiam durum magis quàm bonum inferunt. Congruit huic illud Sophoclis apud Plutarchum ἐν ᾧ περὶ ἀδυμίας,

Πικρᾷ χολῇ πλάσσουσι φαρμάκῳ πικρῷ. id eſt,
Remedio amaro bilem amaram diluunt.

Malum malo medicari. VI

Τὸ κακὸν κακῷ θεραπεύειν. id eſt, Malum malo medicari: Eſt malum aliud alio malo tollere. Sophocles in Aiace Maſtigophoro:

Εὔφημα φώνει, μὴ κακὸν κακῷ δίδου.

Ἀκού

Ἄκρον, πλέον τὸ πῆμα δ' ἄτης τίθει. id eſt,
Bene omnia loquere, ne malum malo
Medicans & hancce noxam adaugeas tibi.

Dehortatur Aiacem Tegmeſſa, ne malo inſaniæ addat alterum maius malum, ſponte nam cædem ſui. Et Herodotus in Thalia, μὴ τὸ κακὸν ᾧ κακῷ ἰῶ. id eſt, Ne malo medearis malo.

Morbum morbo addere. VII

Morbum morbo addere, id eſt, conduplicare malum. Euripides in Alceſtide:

Μὴ νοσοῦντί μοι νόσον
Προσθῇς. ἄλις γὰρ συμφορᾷ βαρυόμεθα, id eſt,
Ne tu mihi morbo laboranti alterum
Appone morbum, nam ſat hoc premor malo.

Eiuſdem figuræ eſt Homericum illud Iliados ξ.

Μή πω τίς ἐφ' ἕλκει ἕλκος ἄρηται. id eſt,
Vulneri uti nequis uulnus tibi forſitan addat.

Sophocles item:

Δοὺς πρᾶγμ' ἔπεισας ἀνδρὶ νόσῳ νόσον. id eſt,
Morbo quidem morbum addidiſti tu alterum.

Non alienum eſt ab hac forma, quod eſt apud Homerum Iliados Η. ἀνὰ θεὸν ἀνῦσι, cum indicamus acerbis addi acerbiora. Sic enim ibi loquitur Menelaus.

Η, μάλ' δὴ λάθεν τά γε δεύτερα ἀνὰ θεὸν ἀνῦσι. id eſt,
Dedecori res iſta profecto dedecus addit.

Ignem igni ne addas. VIII

Μὴ πῦρ ἀδὶ πῦρ. id eſt, Ne incendium incendio addas. Vſurpatur à Platone. Senſus liquet. Ne calamitatem adiungas ea lamitati, ne conamotum magis etiam commoueas. Diogenianus putat à carbonario quodam eſſe natum, qui inualeſcente incendio conflagrarit, clamans interim, μὴ πῦρ ἀδὶ πῦρ. Platò lib. De leg. 6. 2. uetat, ne pueri ad annum uſque duodeuigeſimum uinum bibant, ne ſi uini calor acceſſerit ad feruorem ætatis, ignem igni ſuggerere uideantur. Item Plutarch. in Præceptis cõiugal. μὴ πῦρ ἀδὶ πῦρ γίνηται. id eſt, Ne ignis ad ignem accedat. Vtitur idem cum alijs aliquot locis, tum in præceptis De ualetudine, ἵνα ὃν μὴ πῦρ ἀδὶ πῦρ, ὥς φασι, πλασμονή τις ἀδὶ πλασμονῆ, καὶ ἄκρατος ἀδὶ ἀκράτῳ γένηται. id eſt, Vt ne igitur ignis ad ignem, quemadmodum prouerbio dicitur, expletio ad expletionem, merum ad merum addatur.

Oleum camino addere. IX

Affinem huic habet ſententiam: Oleum camino addere, pro eo quod eſt, malo fomentum, ac uelut alimoniam ſuppeditare, quo magis ac magis augeſcat. Horat. in Satyris,

Addè poëmata nunc, hoc eſt, oleum addè camino. id eſt,
Addè maioris inſaniæ materiam. Vſurpat hoc diuus Hieronymus ad Euſtochium: Vinum & adoleſcentia duplex eſt incendium uoluptatis. Quid oleum flammæ adijcimus?

Oleo incendium reſtinguere. X

Ἐλαίῳ πῦρ σβέννυσι. id eſt, Oleo reſtinguis incendium, dici ſolitũ, ubi quis ea admouet remedia, quæ malũ magis ac magis exacerbent. Veluti ſi quis animi triſtitiã fœdis uoluptatibus obruere conetur. Aut ſi quis offenſum, iurgijs & conuicijs uelit placare. Quod ſi dicatur ἐρώνικῶς, nihil differet à proximo. Huc reſpexit Lucianus in Timone cum ait: Si quem aſpexerit incendio conflagrantem, pice atq; oleo ſe uelle reſtinguere.

Vlulas Athenas. XI

Γλαῦκας εἰς Ἀθήνας. id eſt, Vlulas Athenas: ſubaudiendum portas aut mittas. Cõueniet in ſtultos negotiatores, qui merces eò comportant, ubi per ſe magis abundant, ut ſi quis in Aegyptum frumentum, in Ciliciam crocum inuehat. Venuſtius fiet, ſi metaphora ad res animi transferatur, ut ſi quis doceat doctiorem, carmina mittat poëtæ, conſilium det homini conſultiſſimo. Cic. ad Torquatum, ſed rurſus, γλαῦκας εἰς Ἀθήνας, qui hæc ad te. Idem ad fratrem: Et tibi uerſus quos rogas, hoc eſt, Athenas noctuam mittam. Ariſtophanes ἐν ὄρνισιν,

Τί φῄς τὸν γλαῦκ' Ἀθήναζ' ἄγαγε; id eſt,
Quid ais? quis, oro, uehit Athenas noctuam?

Vſurpat idem atque exponit Lucianus in Epiſt. ad Nigrinum. Porrò paræmia inde fluxit, quòd noctua in Attica plurima eſt ei regioni quaſi peculiaris. Fertur autem uerſari in Laurco Atticæ loco, ubi auri metalla ſunt: unde & Laurcoticæ noctuæ uocantur. Hæc auis Athenienſium populo quondam erat gratiſſima, ac Minervæ ſacra habebatur, propter oculos cæſios, quibus etiam in tenebris perſpicit, quæ uulgus auium non uidet. Vnde & auſpicata cõſilijs credebatur, id quod indicat prouerbium, γλαυξ ἐπὶ δεῖπνον. id eſt, Noctua uolat. Dictum eſt & illud de Minerua, quòd Athenienſium malè conſulta, in bonum exitum uerteret. Dæmon autem apud Ariſtoph. inis interpretem exiſtimat, non ob id ſolum dici noctuas Athenas, quòd Athenis noctuarum ſit copia, ſed quòd in nummis etiam tum aureis, tum argenteis Athenienſium noctua inſcalpi ſoleat, unà cum facie Minervæ. Porrò numanus is appellabatur τετράδραχμον. id eſt, quatuor drachmarum, cum antea ſolitũ fuiſſent uti nomiſmatibus didrachmis, quorum inſigne erat bos, unde etiam natũ eſt prouerbium illud, Bos in lingua. Sunt qui tradunt apud eoſdem fuiſſe triobolum, quod & hemidrachmium appellant. Nam drachmaſenos obolos cõtinet. Trioboli nomiſma, ex una parte Iouis effigiem habebat, ex altera noctuæ. Proinde abſurdum uidebatur noctuam Athenas deportare, cum illic paſſim omnia noctuis abundarent. De nomiſmate Athenienſi teſtatur & Plutarchus in uita Lyſandri, cum de ſeruo meminit, qui domini ſui ſtatuam ἀνιγματικῶς indicans, ait: multas ſub tegulis cubare noctuas, oſtendens illic abditas pecunias noctuis inſignitas.

Memorem mones, doctum doces, & ſimilia. XII

Identidem in Plautinis ac Terentianis comœdijs occurrit: Memorem mones, & doctum doces. Idem pollet Græcanicum illud. λαλεῖς πρὸς ἔχοντα τὴν ἐπιστήμην. id eſt, Loqueris ei qui ipſe rem calleat, καὶ εἰδότι λέγεις, id eſt, Scienti narras. Plato in Hippia maiore, εἰδότι μοὶ ἐρεῖς ὦ Σώκρατες. id eſt, Hæc ſcienti Socrates narrabis. Euripides in Hecuba:

Οὐ καινὰ εἶπας, εἰδότι δ' ὠνέλισας. id eſt,
Dixti nouum nil, ſed probe ſcientibus.
Hæc opprobraſti.

Homerus cum aliàs aliquoties, tum Odyſſeæ ρ.

Γινώσκω, φρονέω, τά γε δὴ νοέοντι κέλονται. id eſt,
Et noui, & tenco, iam narras iſta ſcienti.

Idem Iliados Ψ. de Neſtore admonente filium,

Μυθεῖτ' ἀς ἀγαθὰ φρονέων νοέοντι καὶ αὐτῷ. id eſt,
Dixit amico animo, licet hæc per ſe ſapienti.

M. Tullius epiſt. ad Attic. 9. Mirãdum enim in modum Cn. noſter Syllani regni ſimilitudinem cõcupiuit, εἰδότι λέγω.

Si crebro iacias, aliud aliàs ieceris. XIII

Ariſtoteles in lib. De diuinat. quæ fit ex inſomnijs, uerſum huiuſmodi prouerbialem citat:

Si crebro iacias, aliud aliàs iecеris.

Quo ſignificatum eſt, oportere rem ſæpius tentare, neque defatigari protinus, ſi quando parum ex animi ſententia ceciderit. Futurum enim ut iterum atque iterum periclitanti, felicius aliquãdo cadat. Ariſtot. uerba ſunt hæc: ὥσπερ δ' μεὐ καὶ λέγεται. ἐὰν πολλὰ βάλῃς, ἄλλοτ' ἀλλοῖον βαλεῖς. Agit autem de inſomnijs melancholicorum, in quibus non exiſtimat eſſe diuinationem ullam, tametſi fit nonnunquam,

ut quidam euentus somnijs illorum respondeant: Sed nō esse mirandum, cum vitio naturæ plurima ac uaria somnient, aliquando existere συμπίπτειν, id est, casus qui fortè pariter sic eueniant, ut est ab illis somniatum. Themistius hunc locum sic circūloquitur, interprete Barbaro, nam Græcus codex ad manum non erat. Nam qui totum diem iaculantur, aliquando collimant, & præmium capiunt. Vetus adagium est: Si sepe iactaueris, aliquando Venerem iacies. Sunt qui putent, nec id mea quidem sententia absurde, metaphoram à sagittarijs, non ab alcatoribus esse ductam. Nam & hoc significat βάλλειν. Subesse verò argutiam in eo uerbo, quòd in priore parte significat mittere sagittam, in posteriore ferire. Fit autem ut qui crebrius iaculentur, uel fortuito aliquando scopum attingant. Tametsi M. Tullius libr. De diuinat. 2. de symptomatis agens, de quibus modo dictum est à nobis, ad utrunq; refert metaphorā. Quis est enim, inquit, qui totum diem iaculans non aliquando collineet? Totas noctes somniamus, neque ulla ferè est qua non dormiamus, & miramur aliquando id quod somniamus euadere? Quid est tam incertum quàm talorum iactus? Tamen nemo est, quin sæpe iactans, Venerem iaciat aliquando, nonnunquam etiā iterum ac tertium. Porrò Veneris iactum in hoc lusus genere fuisse quondam felicissimum, palàm arguit apud Sueton. Octauius Augustus in epistola quadam ad Tiberium: Inter cœnam, inquit, lusimus γεροῦσιν & heri & hodie. Talis enim iactatis, ut quisque canem aut senionem miserat, in singulos talos singulos denarios in medium conferebat, quos tollebat uniuersos qui Venerem iecerat. Hactenus Augustus. Quadrabit & in eos qui ausu, non arte quippiam assequuntur. Extat & hodie uulgò locus prouerbialis in cæcum, qui cornicem iaculo fixerit.

Malum consilium. XIIII

Malum consilium consultori pessimum.

Senarius est prouerbialis in eos in quorum caput recidit, quod alijs perperam consuluerunt. Siquidem, ut dicūt Græci, ἱερὸν ἡ βουλή. id est, Sacra quædam res est consilium: Atque ut est libenter accipiendum cum res postulat, ita est religiosè citraq; fraudem dandum, si quis egeat. Alioquin non defuturum est numen aliquod, quod pœnas repetat ab eo qui rem sacram ac diuinam perfidia violarit. A. Gellius Noct. Attic. lib. 4. cap. 5. putat adagium hoc ex historia quadam natum, eamq; ex annalibus Maximi, narrationibusq; Verrij Flacci refert ad hunc modum. Statua Romæ in comitio posita Horatij Coclitis uiri fortissimi de cœlo tacta est. Ob id fulgur piaculis luendum, aruspices ex Hetruria acciti, ininico atque hostili in populum Rom. animo, instituerant eam rem contrarijs religionibus procurare: atque illā statuam suaserunt in inferiorem locum perperam transponi, quem sol oppositu circum undiq; aliarum ædium nunquam illustraret. Quod cùm in fieri perfuasissent, delati ad populum proditiq; sunt: & cum de perfidia confessi essent, necati. Constitiitq; eam statuam perinde, ut ueræ rationes post compertæ monebant, in locum æditum subducendam: atque ita in aræa Vulcani sublimiore loco statuendam. Eaq; res bene & prospere reipub. cessit. Tunc igitur quòd in Hetruscos aruspices animaduersum uindicatumq; fuerat, uersus hic scite factus, cantatusq; à pueris, urbe tota fertur.

Malum consilium, consultori pessimum est.

Hactenus quidem Gellius. Porrò Valerius Max. lib. 7. rem quandam haud dissimilem memorat de Papyrio Cursore: qui cum consul Aquilonium obsideret, uellet; prælium cōmittere cum hostibus, nisi si quid auspicia refragarentur, ac consultus pullarius suaderet, uti committeret, cum aues infausta nuntiassent, re cognita pullarium in prima acie constituit. Is primo traiectus telo uiolatam religionem expiauit. Meminit huius rei Titus Liuius Decadis primæ lib. 10. Nec dissimile est quod refert Socrates in historia tripartita. Eutropius Eunuchus dum studet in quosdam qui ad templum confugerant animaduertere, persuasit imperatori ut ferretur lex, qua templi religio nulli prodesset nocenti. Lata lege factum est, ut Eutropius cùm offendisset Cæsarem, confugeret sub altare, unde protractus capite plexus est, suo ipsius consilio perditus. Vergilius tacite notauit paræmiam in Aeneid. 12. lib. cùm ait:

–Cadit ipse Tolumnius augur,
Primus in aduersos telum qui torserat hostes.

M. Varro lib. De re rust. 3. cap. 1. palàm citat adagium his uerbis: Opinor, inquam, non solum quod dicitur, Malum consilium consultori esse pessimum, sed etiam bonum consilium ei qui consuluit, & qui consulitur, bonum habendum. Sophocles in Electra.

Βουλὴ γὰρ οὐδὲν ἧσσον ἐχθρὸν κακοῦς. id est,
Res nulla consilio nocentior malo. Noxā ad cum referens, cui consilium datur. Apparet autem senarium hunc Latinum id quod & Gellius admonuit, de Græcis illis Hesiodi uersibus expressum esse, qui leguntur in opere, cui titulus, Ἔργα καὶ ἡμέραι:

Οἱ δὲ σῷ κακὰ τεύχει ἀνὴρ ἄλλῳ κακὰ τεύχων.
Ἡ δὲ κακὴ βουλὴ σῷ βουλεύσαντι κακίστη. id est,
Ipse sibi nocet is, alium qui lædere quærit.
Consultum malè consultori pessima res est.

Plutarchus in commentario De audiendis poëtis, existimat huius uersiculi eandem esse sententiam, quæ sit dogmatis Platonis in Gorgia: ubi Socrates dicit, peius iniuriam facere quàm iniuriam pati, & damnosius esse malo afficere quàm affici. Atque adeò totidem ferè uerbis inuenitur hæc sententia apud Ecclesiasticum Hebræum autorem, capite uicesimoseptimo. Facienti nequissimum consilium, super ipsum deuoluetur. Extat in hanc sententiam & Apologus Græcus non inuenustus, nec omnino indignus quem his commentarijs adiungamus. Leonem ob senectam ægrotantem, & ea causa suo in lustro continentem sese, cætera quidem animantia officij gratia uisebant regem suum, excepta uulpe. Proinde lupus nactus opportunitatem, accusauit uulpem apud Leonem læsæ maiestatis, quæ pro nihilo haberet eum, pendens quem rerum erat summa, nec ob contemptum ad uisendum accessisset: atque interea interuenit in lupi fabula uulpes, & extremam sermonis partem audiuit. Itaque leo conspecta uulpe, protinus aduersus eam infremuit. At illa postulato ad purgandum sese spatio, & quis, inquit, omnium qui huc conuenerunt, tantum tibi profuit quantum ego, quæ quoquo uersum circumcursitaui, tibiq; morbi remedium à medicis reperi. Cumq; leo protinus edixisset, ut remedium aperiret: Si uiuum, inquit, lupum excories, & illius pellem induas, conualesces. Leo credulus, continuo lupum inuasit, & interemit. Quo extincto risit astuta uulpes, calumniatoris malum consilium in ipsius recidisse caput. Carmen autem refertur à Plutarcho, & hunc in modum:

Ὃς ἄλλῳ κακὰ τεύχει, τῷ καιρὸν ἡμᾶλι τεύχει. id est,
Damna parans alijs, proprio parat hepati damna.

Suum cuiq; pulchrum. XV.

Prouerbialis sententia: Suum cuiq; pulchrum, in eos quibus sua, qualiacunq; sunt, tamen studio quodam magis quàm iudicio placent. Est autem à communi mortalium ingenio sumpta, quibus usque insita est illa φιλαυτία, id est, amor sui, ut neminem tam modestum tam attentum, tam oculatum inueniat, quin in proprijs æstimandis, quadam animi propensione

pensione corruptus cæcutiat atque hallucinetur. Et quem unquam uidimus in tam barbara regione natum, cui sua patria non uel optima uideatur? Quæ gens tam efferа, tam horrida lingua, quæ non alias præ sua contemnat? Quæ tam ferina corporis specie quæ sibi non appareat formosissima? Proinde uere scripsit Aristot. libro Rhet. 2. ἐιδὼς ὁ φιλαυτος πάντες, ἡ τὰ αὐτῶν ἀνάγκη ἡδέα εἶναι πᾶσιν, οἷον ἔργα, λόγους, διὸ ἡ φιλονίκιαις ἐπιτόπολὺ. id est, Quoniam autem omnes sui sunt amantes, & sua cuique iucunda esse necessum est, ut facta dictaq; ideirco plerunq; etiam assentatoribus gaudent. Id tametsi omnibus in rebus generaliter uerum est, ut sit quemadmodum ait Horat. Cæcus amor sui: tamen in artifices, atque ex his potissimum in poëtas, ad hæc in amantes præcipue quadrare uidetur. Etenim rectissime scripsit Aristotel. 4. Moral. lib. Suo quenque artificem opere impense delectari, non aliter quàm rebus quibusdam ex sese prognatis. Neque secus adamant sua carmina poëtæ, quàm parentes liberos. Est enim artificis opus, quasi quidam ingenij fœtus, de quo Socrates ait rectius iudicare obstetricem quàm matrem ipsam. Sponsis item amantibus mos est, suam cuiq; sponsam certatim extollere. Cuius rei sat magnum exemplum extat de Tarquinijs adulescentibus. Vnde & hodie uulgò scite dicunt: Nullum reperiri deformem amasium. Propterea quòd amanti uel non pulchra pulcherrima uideantur. Quam sententiam eleganter extulit Theocritus in Ecloga 6.

-Ἡ γὰρ ἔρωτι
Πολλάκις ἃ πολύραμε τὰ μὲ καλὰ, καλὰ πέφανται. i.
Etenim haud raro Polypheme,
Quæ minime sint pulchra, ea pulchra uidentur amori.

Plato prouerbium extulit in Lysside, sed inuerse, καὶ ὑπὸ δωδωνῆ, inquit, ἔξ τῶν ἀρχαίων παροιμίαν, τὸ καλὸν φίλον εἶναι. id est, Periculum est ne iuxta uetus adagium, amicum sit, quod pulchrum est. Quasi non ideo pulchrum haberi debeat aliquid, quòd sit amicum, sed ideo oporteat esse amicum quòd sit pulchrum. Huc pertinet & illud quod scribit M. Tullius libro De finibus 5. Suo enim quisque studio maximè ducitur. Et rursum in primo Officiorum, Quorum uterq; suo studio delectatus contempsit alterũ. Quanquam hoc uenia dignum, hactenus communem illam φιλαυτίαν ualere, ut suis quisque libris, suis artibus, suo instituto, suis inuentis, suæ patriæ paulo impensius faueat, nisi eousque cæcitatis nos rapiat, ut & uirtutes alienas calumniemur, & nostris blandiamur uitijs, eaq; uirtutum nomine donemus. Ac sibi quisq; sit, quod sibi fuit Suffenus Catullianus, aut Meuius Horatianus. Quod uitij Flaccus in Epistolis notans: Dum mala, in quis, delectent me, ac me, uel denique fallant. Atque hoc loco Porphyrion indicat Horatium respicere uulgatam sententiam, quòd homines suis malis non solùm non doleant, uerumetiam delectentur. Eaque de re Græcum adagium esse celebratum, uerum id adagium ultio librariorum desideratur in scriptura. Eodem pertinet quod alibi dixit Horatius:

Turpia decipiunt cæcum uitia, aut etiam ipsa hæc
Delectant, ueluti Balbinum polypus Agnæ.

Nam Balbino stulto amanti, etiã polypus Agnæ amicæ, suaue quiddam olere uidebatur. Est autem polypus uitium narium graue olentium, itidem ut hircus alarum. Vnde & polyposos & hircosos dicistus. M. Tullius ad Attic. libro 14. Accipe, inquit, à me mi Attice καθολικὸν διάφορον earum rerum in quibus exercitati sumus satis. Nemo unquam, neq; poëta, neq; orator fuit, qui quemquam meliorem se arbitraretur. Hoc etiam malis contingit. Quid tu Bruto puto ingenioso & erudito, de quo etiam experti sumus? Nuper in edicto scripseram rogatu tuo. Meum mihi placebat, illi suum. Quinetiã cum ipsius precibus adductus penè scripsissem ad eum de optimo genere dicendi, non modo mihi, sed etiam tibi scripsit, sibi illud quod mihi placeret, non probari. Quare sinamus quæso quenque sibi scribere. Suam cuiq; sponsam, mihi meam: Suum cuique amorem, mihi meum. Non scite. Hoc enim Attilius poëta durissimus. Hactenus Cicero. Cuius ex uerbis apparet hos duos uersiculos, Suam cuiq;, & cætera, ex Attiliana quapiam fabula sumptos esse. Idem Tullius libro Tusc. quæst. 5. Musicorum uero perstudiosum accepimus, poëtam etiam Tragicum, quàm bonum nihil ad rem. In hoc enim genere nescio quo pacto magis quàm in alijs suum cuiq; pulchrum est. Adhuc neminem cognoui poëtam, & mihi fuit cum Aquinio amicitia, qui sibi non optimus uideretur. Sic se res habet. Te tua, me delectant mea. Eandem sententiam Plautus in Sticho, diuersis uerbis, sed nimis quàm eleganter extulit. Suus, inquit, rex reginæ placet, Sua cuiq; sponsa sponso. Huc referendum & Theocriticum illud.

Καὶ γὰ Ϝίδω, ὅτι ἐμοὶ ἔχω καλὸν, ὡς μὲ λέγουσι. id est,
Nec mihi profecto forma male est, si uera loquuntur.

Id imitatus Maro:

Nec sum adeo informis, nuper me in littore uidi
Cum placidum uentis staret mare.

Apertius alludit ad adagium Flaccus, in epistola quadam:

-Iouis auribus ista
Seruas, fidis enim manare poëtica mella
Te solum, tibi pulcher.

Tibi pulcher dixit, pro tibi ipsi placens. Non dissidet ab hac forma, quod diuus Augustinus cum alijs aliquot locis, tum in Epist. 48. adducit ex Tychonio quodam. Quod uolumus, sanctum est. Est autem hemistichium carminis heroici. Quod dictum utinam non perinde locum haberet in moribus eorum, qui hodie sibi arrogantius uindicant pietatem quàm unquam fecerint Pharisæi, qui cum uitijs nec feruendis, nec nominandis madeant, miro tamen supercilio debacchantur in uitam alienam.

Patriæ fumus, igni alieno luculentior. XVI

Prouerbij faciem habet, atque ad eandem pertinet sententiam, quod eleganter scripsit Lucian. in Encomio patriæ: καὶ ὁ τῆς πατρίδος οὖλος καπνὸς λαμπρότερος & ὀφθαλμοῦ ἁπτόμενος παρ' ἄλλοις πυρός. id est, Ac patriæ fumus luculentior homini uidetur quàm ignis alibi. Philostratus in Ariadne: ὁ Θησεὺς ἡ ἐρᾷ μὲν, ἀλλὰ & τῶν Ἀθηναίων καπνῶ, ἀφιλόνικον ἡ δὲ οἶδεν ἔστι, δὲ ἔγνω πόλει. id est, Theseus uero amat quidem, sed Athenarum fumum. Nam Ariadnen neque uidit adhuc, neque etiamdum cognouit. Apud Homerum, terræ natalis fumum Vlysses optat uidere surgentem, unde & ductum prouerbium. Sic enim legitur Odysseæ A.

Ἠμὲν & καπνὸν ἀποθρώσκοντα νοῆσαι,
ἧς γαίης. id est,
Exoptans oculis surgentem cernere fumum
Natalis terræ.

Viua uox. XVII

Viua uox olim dicebatur, non scripta, sed ab ipso pronuncantis ore percepta, quasi uiuida, atq; efficax. Nam uiua nonnunquam dicuntur quæ natiua sunt, non ficticia. Vt uiuo de marmore, & uiuo quæ fedilia saxo. Inest autem rebus natiuis nescio quid gratiæ genuinæ, quod ars nulla queat imitatione consequi. Porrò scriptura uox quæpiam est, sed quasi ficticia, uerè; uocis utcunque imitatrix. Deest actus motusque, hoc est, uita. Siquidem actio, ut autor Fabius, orationis quasi uita est. Rerum inuentio, ossium instar est: ordo neruos imitatur; elocutio carnem, cutem colorem q;. Me-

moria ſpiritus uice fungitur: quibus omnibus accedit pronunciatio, uelut motus quidam uitalis. ~~Nullum enim certius argumentũ uitæ quàm motus.~~ Vnde & flumina uiua dicuntur, & argentum uiuum. Contrà mortua quæ torpent, languentq́. Cicer. lib. Tuſculanarum quæſt. 2. Licet enim ſatis exemplorum ad imitandum ex lectione ſuppeditet, tamen uiua illa, ut dicitur, uox alit plenius, præcipueq́; præceptoris. Idem ad Atticum lib. 2. Vbi ſunt nunc qui aiunt ζῶσης φωνῆς. Quanto magis uidi ex tuis literis quàm ex illius ſermone, quid ageretur. Porrò quod Cicero protulit abruptiũ ac mutilum, hoc quidam ſupplerũt de ſuo, ad hunc modum: ζῶσης φωνῆς μᾶλλον ἐνεργεῖαν εἶναι. Plinius Iunior in epiſtola quadam ad Nepotem: Præterea magis, ut uulgò dicitur, uiua uox afficit. Nam licet eadem ſint quæ legas, altius tamen ~~in animo ſedent quæ pronunciatio~~ multus, habitus, geſtus etiam dictis adfigit. Seneca epiſtola quinta: Plus tamen tibi & uiua uox & conuictus quàm oratio proderit. Diuus Hieronymus in præfatione generali: Habet neſcio quid latentis energiæ uiua uox, & in aures diſcipuli de doctoris ore tranſfuſa, fortius ſonat. Hactenus ille. Vnde celebratum illud Aeſchinis, de Demoſthene, τὴ ἐκείνου ἠχὼ ἐμοὶ ἐνίοτε δοκεῖ παρεῖναι, id eſt, Quid autem ſi ipſam audiſſetis beluam? Et illud: In ſcriptis Demoſthenis, magnam Demoſthenis partem abeſſe.

Muti magiſtri. XVIII

Quod modo retulimus, uſurpauit & A. Gellius: atq; huic alterum quoddam uiuerſum adiecit: Quoniam, inquit, uocis, ut dicitur, uiuæ penuria erat, ex mutis, quod aiunt, magiſtris cognoſcerem. Mutos magiſtros libros ſentiens, qui loquuntur quidem nobis, ~~ut apud Platonem ait Socrates~~, ſed dubitanti ~~non ſatis commode reſpondent~~. Nec illepide profectò literæ, muti uocantur præceptores. Propterea quod mutorum eſt non uoce, ſed nutibus, ſigniſq; loqui. Identidem & libri, notulis quibuſdam, & ſignificantibus figuris nobiſcum fabulantur. Quemadmodum enim uoces, ſenſorum animi, uelut ἴλλωδα quæpiam ſunt autore Ariſtotele, ſic literarum figuræ, uocum ſimulacra quædam recte dicuntur. Neq; mirandum, ſi quidem ἀφχήτυπον illud pectoris exemplar efficacius repræſentat, ac tranſfundit affectus animi, quàm alterũ illud, quod non rem ipſam, ſed imitationem imitatur. Neq; illud temere quæri ſolet à multis, utrum ſit ad eruditionem ~~comparandam~~ ~~cõducibilius~~, ~~ζῶσης φωνῆς, ἢ τοῦ ἀφώνου ἀναγινώσκειν~~; hoc eſt: plus ne conferat lectio, an auſcultatio. Et habet res utraq; ſua quædam peculiaria commoda. Nam ex libris tum eruditiora fermè ſunt quæ diſcuntur, tum plura. Tantum enim quiſque diſcit, quantũ ingenij celeritate conſequi, memoriæ fidelitate complecti poteſt. Adde quod hi præceptores nunquam grauantur operam ſuam nobis impertire. Atq; horum ut uberior, ita paratior copia. Accedit huc & ocium illud & cogitationis ſecretum. Licet preſtus inſpicere ſingula, licet retractare, licet expendere. At è diuerſo minore iactura, tum ingenij, tum oculorum, tum ualetudinis conſtant quæ à præceptore diſſerente percipimus, maximè ſi is dicat, quem & miremur & amemus. Deinde inſidunt altius animo, & hærent tenacius, & occurrunt promptius. Quare conſultum erit, alterum ſtudij genus cum altero coniungere, & ubi uiuæ uocis erit copia, libentius auſcultare quàm legere, ſi modo mediocri ſit eruditione quem audis. Vbi non erit, libenter quaſi non minus operæprecium facturus ſis, ad libros confugere, ſed optimos. Denique ut illud quoque adiiciam, ea figura libri dicti ſunt muti magiſtri, qua M. Tullius legem appellat mutum magiſtratum, magiſtratum legem loquentem: & qua Plutarchus poëſim appellat picturam loquentem, & picturam mutum poëſim.

Frons occipitio prior. XIX

Priſcis agricolis celebratum adagium, atque inſtar ænigmatis iactatum: Frons occipitio prior. Quo ſignificauit antiquitas rectius geri negotium, ubi præſens ac teſtis adeſt is cuius agitur negotium. Prior dictum eſt pro potior melioráq;. Alioqui quis ignorabat frontem priorem eſſe capitis partem, occipitium poſteriorem? Tametſi hæc amphibologia commendat nonnihil dicti gratiam, quod ob antiquitatem oraculi inſtar habebatur. Extat autem apud Catonem libro De Re ruſt. cap. 4. Si bene, inquit, ædificaueris, libentius & ſæpius uenies, fundus melior erit, minuſq; peccabitur: fructi plus capies: frons occipitio prior. Plinius item in eandem fermè ſententiam, libro Hiſtoriæ mundi 18. cap. 3. Eum tamen, inquit, qui bene habitet; ſæpius uentitare in agrum, frontemq; domini plus prodeſſe quàm occipitium non mentiuntur. Rurſus eiuſdem libri cap. 6. Et ideo maiores fertiliſſimum in agro oculum domini eſſe dixerunt. Ariſtot. Oeconomicorum lib. 1. uidetur hanc ſententiam ad Perſam quempiam referre, ſubnectens alteram huic ſimilem, quæ à Libe quodam ſit profecta. Sed ſatius fuerit ipſius aſcribere uerba, ſi quis fortè deſiderabit: καὶ τὸ τὸ πέρσου καὶ λίβυος ἀποφθεγμα εὖ ἂν ἔχοι. ὁ μὲν γὰρ ἐρωτηθεὶς τί μάλιστα ἵππου τιμᾷ; τὸ δεξιὸν ὀφθαλμὸν ἔφη. ὁ δὲ λίβυος ἐρωτηθείς, ποῖα κόπρος ἀρίστη; τὰ τὸ δεξιὸν ἴχνη ἔφη. id eſt, Atque illud Perſæ Libyſque reſponſum, recte ſeruabitur. Nam alter interrogatus, quæ res potiſſimum ſaginaret equum: reſpondit, oculus domini. Alter rogatus, quod ſtercus eſſet optimum: domini ueſtigia, inquit. Vterque ſignificauit, domini præſentiam plurimum habere momenti ad rem bene gerendam. Item Columella putat rem malam eſſe, frequentem fundi locationem, peiorem tamen urbanum colonum, qui per ſamiliam mauult agrum quàm per ſe colere. Huc pertinet illud quod refertur à Gellio, quòd cum quidam corpulentus ac nitidus, equum haberet macilentum ac ſtrigoſum, rogatus quid eſſet in cauſa: reſpondit mirum non debere uideri, ſi equo ſuo eſſet habitior, quandoquidem ipſe ſe paſceret, equum curaret ſeruus. Plutarchus in commentario De liberis educandis, Καλῶς δὲ ὁ ἄνθρωπος ὑπὸ τὸν ἱππονόμον χάσκων, ὡς δεῖν οὕτω τιμᾶν τὸν ἵππον, ὡς βασιλικὸν ὀφθαλμόν. id eſt, Hinc & illud elegãter dictum ab equiſone, nihil perinde ſaginare equum, ut regis oculũ. Huius figuræ eſt quòd Aeſchylus in tragœdia, cui titulus Perſæ, domini præſentiam oculum domus uocat:

Ὄμμα γὰρ δόμων, νομίζω δεσπότου παρουσίαν. id eſt,
Nam domus oculum eſſe, domini iudico præſentiam.

Eodem pertinet quod perquam uenuſte dixit Tit. Liuius, non ſatis feliciter ſolere procedere quæ oculis agas alienis. Innuit tale quiddam & Terentius in Eunucho, cum ait: Ita ut ſit, domini ubi abſunt: ſignificans abſentibus heris miniſtros omnia facere indiligentius, & peccare licentius: ~~nempe hæc omnia eò tendunt~~, ut quiſque ſuum negotium præſens curet, neque magnopere fidat alienæ induſtriæ. Id nulli magis obſeruandum quàm principi, ſi modo principis animum gerat, non prædonis, hoc eſt ſi publicum commodum cordi habet. At hodie fere epiſcopi & reges omnia alienis manibus, alienis auribus atque oculis agunt, neque quicquam minus ad ſe pertinere putant quàm rempublicam aut priuatis ſuiſq; diſtenti, aut uoluptatibus occupati.

Aequalis æqualem delectat. XX

Similitudo mater eſt beneuolentiæ, conſuetudinisq; & familiaritatis conciliatrix. Vnde uidemus iuuenes inter ſe libenter conuenire, ſenes cum ſenibus congregari, doctos doctorum conuentu capi, improbos congredi cum improbis, bibon

bibones cum bibonibus, nautas amare nautas, diuitibus esse necesitudinem cum diuitibus, atque in uniuersum similia similibus gaudere. In hanc sententiam exstant aliquot ueterum prouerbia, quorum est illud: ἥλιξ ἥλικα τέρπει. id est, Aequalis æqualem delectat. Quòd usurpans M. Tullius in Catone maiore: Pares autem, inquit, cum paribus, ut est in uetere prouerbio, facillime cõgregantur. Nam prima familiaritatis conciliatio proficiscitur ab ætatis æqualitate, quam Græci uocant, ὁμηλικίαν. Ad quod alludens Homerus in Odyssęæ o.

Ἀτὰρ καὶ ὁμήλικες ἄμμε. id est,
Quinetiam sumus æquæui.

Huc respexit Plato primo De rep. lib. apud quẽ Cephalus, qui se testatur iam peruenisse ἐς γήρως θύρας. id est, senectæ limen, ait, πολλάκις μὲν σωὼν ξυμβολὰς τινὸς τῶν παλαιῶν παρεπλησίαν ἡλικίαν ἐχόντες, διατείνοντες τὸν παλαιὸν παροιμίαν. id est, Sæpenumero plerique conueniimus fermè æquales, antiquum illud seruantes prouerbium. Aristo. 2. Rhetor. lib. recensens quæ quibus sint iucunda, scribit, in totum ea natura sese inuicẽ delectari, quæ genere sint coniuncta, aut similia, ut hominem homine, equum equo, adolescentẽ adolescente. Atq; huc tendere prouerbia uulgo iactata: ἥλιξ ἥλικα τέρπει. Item id genus alia quædã. Verba illius hæc sunt: τὰ συγγενῆ ἢ κατ' ἄλλο τι ὅμοια ἡδέα ὡς ἐπίπαν ἐστὶν, οἷον ἄνθρωπος ἀνθρώπῳ, καὶ ἵππος ἵππῳ, καὶ νέος νέῳ. ἆθρει καὶ αἱ παροιμίαι ἅρμοττα, ὡς ἥλικα τέρπει, καὶ ὡς ἀεὶ τὸ ὅμοιον. καὶ ἔγνω ἢ θὴρ θῆρα. καὶ ἀεὶ κολοιὸς πρὸς κολοιόν. καὶ ὅσα ἄλλα τοιαῦτα. Theognis ait amicitiam cohærere inter æquales, uicinos & senes.

Πάντες μὲν τιμῶσιν ὁμῶς, ὅσοι, οἵτε κατ' αὐτὸν
Οἰκοῦσι χῶρης, οἵτε παλαιότεροι. id est,
Omnes hi sese uenerantur, amantq; uicissim,
Vicini, æquales utribus, atque senes.

Nec alienum est ab hoc prouerbio, quòd Empedocles ait apud Aristo. libro De Anima. 1. animam esse quiddam ex omnibus elementis constatum, imò ipsam horũ quiduis esse: & unumquodq; cognoscere, eo quòd habet affine quiddam cum singulis. Vnde & Plato in Timæo dicit, animam ex elementis constare. Empedoclis uersus sic habent:

Γαίῃ μὲν γὰρ γαῖαν ἐπώπαμεν, ὕδατι δ' ὕδωρ,
Αἰθέρι τ' αἰθέρα δῖον, ἀτὰρ πυρὶ πῦρ ἀίδηλον,
Στοργῇ τ' στοργὴν, νείκεϊ δέ τε νείκος λυγρῷ.

Quos uersus quoniam initio desperabamus commodius uerti posse, ab Argyropylo uersos subiecimus:

Terram nam terra, lympha cognoscimus aquam,
Aetherq; æthere, sanè ignis dignoscitur igni,
Sic & amore amor, ac tristi discordia lite.

Quanquam in primo uersu suspicor à librarijs undam uersam in aquam. Post amicorum rogatu nostra addidimus qualiacunque:

Terra quidem terra sentitur, lymphaq; lympha,
Aetherq; æthere purus, at igni noxius ignis.
Dulcis amore amor, atque odio funesta simultas.

Argyropylus explendi carminis gratia pro uno uerbo ἐπόπαμεν duo reddidit, cognoscimus & dignoscitur, duo epitheta prætermisit, δῖον καὶ ἀίδηλον. Deinde uocis repetitæ gratiam perdidit, in aquam & undam, in discordia & lite, ut ne commemorem duritiem compositionis in Terram nam. Sic & sanè aduerbium de suo attexuit. Nos amori addidimus epitheton, sed quod fuerat additurus poëta, si per metri leges licuisset, quandoquidem uoci contrariæ addidit suum νείκεϊ λυγρῷ. Non hæc mihi dicuntur, ut suggillem uirum de studijs optimis optime meritũ, sed ut iudicio proficiant adolescẽtes, quibus hæc potissimum scribuntur. Philosophorum. quispiam, Zenon ni fallor, apud Augustinum proiidit, animam ipsam esse numerum seipsam mouentem, atque hanc ob causam rebus numerosis naturam capi delinirique: ueluti musicis modis afficiuntur & pueri, cognato quodam naturæ sensu, cum prorsus nesciãt quid sit musica. Aristoteles hoc ipso quem modo retulimus loco definitionem hanc adducit, tacito autoris nomine.

Simile gaudet simili. XXI

Ὅμοιον ὁμοίῳ φίλον. id est, Simile gaudet simili. Aristoteles libro Moralium octauo: ὅμοιον ὁμοίῳ ἐφίεται. id est, Simile appetit simile. Item lib. 9. o nono: ὅμοιον ὁμοίῳ φίλον. id est, Simile simili amicum. Vnde est & illud: ὁμοιότης τῆς φιλότητος μήτηρ. id est, Similitudo mater amoris. Quare ubi absoluta similitudo, ibi uehemẽtissimus amor, id quod indicat fabula Narcissi. Agathon in conuiuio Platonis: ὁ γὰρ παλαιὸς λόγος εὖ ἔχει, ὡς ὅμοιον ὁμοίῳ ἀεὶ πελάζει. id est, Scite quidẽ ueteri prouerbio fertur, simile simili semper hærere. Plutarchus in commentario, cui titulus, Quo pacto sit amicus ab adulatore dignoscendus, refert huiusmodi senarios:

Γέροντι γέροντι λαλεῖν ἁδίστη ἔχει,
Παῖς παιδί, καὶ γυναικὶ γύναιον φρόνημα,
Νοσοῦντ' ἀνὴρ νοσοῦντι, καὶ δύσπραξία
Ἀνθεῖ ἑταίρῳ τῷ (ὦ) ταὐτὰ συμφορήσαντι. id est,
Seni senilis lingua iucundissima est,
Puero puer, & mulier apta fœminæ.
Aegrotus itidem ægroto, & in malis situs,
Exercito malis placet, atque congruit.

Diogenes Laërtius ostendens quædam imitatum Platonem ex Epicharmi scriptis, adducit & illud, Quòd canis cani uidetur pulcherrima, & boui bos, & asina asino, & sus sui. Diximus alibi, Suum cuiq; reginæ placere regem. Plato lib. De legibus 8. φίλον μὲν τὸ καλεῖσθαι, ὅμοιον ὁμοίῳ κατ' ἀρετὴν, καὶ ἴσον ἴσῳ, id est, Amicum quidem uocamus simile simili, quod ad uirtutem, & æquale æquali. Quanquam adagium recte transferetur & ad illos quos similitudo conciliat uitiorum. In quos est illud Catulli:

Pulchrè conuenit improbis cinædis.

Item illud Martialis,

Vxor pessima, pessimus maritus,
Miror non bene conuenire uobis.

Illud item Iuuenalis,

Magna inter molles concordia.

Semper similem ducit Deus ad similem. XXII

Potest autem adagium ex Homero natum uideri, apud quem Odyssęæ ρ. Melanthius caprarius cõspicatus Eumæi subulcum, ipsum Vlyssem secum adducentem, sed habitu specieq; pannosi, scomma iacit in utrunque, quasi duo inter se similes bene conuenissent:

Νῦν μὲν δὴ μάλα πάγχυ κακὸν κακὸν ἤγαγε δαίμων
Ὡς ἀεὶ τὸ ὅμοιον ἄγει θεὸς ὡς τὸ ὅμοιον. id est,
Nunc adeo malus ecce malum comitatur, ut usq;
Ad similem deus adducit, similemq; paremq;

Aristoteles lib. Moral. 8. prouerbij loco refert: Ὅθεν τὸ ὅμοιον φασὶν ὡς τὸ ὅμοιον. id est, Vnde similem aiunt ad similem.

Semper graculus assidet graculo. XXIII

Ἀεὶ κολοιὸς πρὸς κολοιὸν ἵζάνει. id est,
Assidit usq; graculus apud graculum.

Refertur à Diogeniano prouerbialis senarius: notatur que ab Aristot. libro Rhetoricorum quem modo citauimus: ubi inter alia complura huius sententiæ prouerbia, hoc quoque commemorat. Item lib. Moral. 8. κολοιὸς κολοιῷ. id est, Et graculus, inquit, ad graculũ. Græcis est trochaicus dimeter,

dimeter, haud dubiũ quin ex poëta quopiam decerptus. Eleganter usurpauit adagium Gregorius in quadam ad Eudoxium epistola, Κολοιὸν ἢ ποτὶ κολοιὸν ἱζάνειν καὶ τὸ παροιμιῶδες ἀκούειν. id est, Graculum autem assidere graculo, audis & à prouerbio. Porrò graculorum conuentus olim notos fuisse testatur M. Varro li. De re rustica. 3. Vnde Plutarchus in lib. De Polyphilia, ὃν ἀγελαῖόν ἐστι ἢ κολοιῶδες. id est, Non armentarium est, neq; graculeum. Quin huic aui nomen inditum, à κολάω, quod est, conglutino. M. Varro graculos quoq; Latinis inde dictos uult, quòd gregatim uolent. Quintilianus non probat, asseuerans dictionem ab auium uoce confictam.

Cicada cicadæ chara, formicæ formica. XXIIII

Cæterum quod Aristoteles in eo loco quem modo citauimus, addidit: & si qua sunt id genus alia, dubium nõ est, quin senserit illa quæ sunt apud Theocritum idyllio nono,

Τέττιξ μὲν τέττιγι φίλος, μύρμαξ δὲ μύρμακι,
Ἔρπες δ' ἴρηκι. id est,
Formicæ grata est formica, cicada cicadæ.
Accipiter placet accipitri. Porrò nota est formicarũ politia, & cicadarum concentus.

Figulus figulo inuidet, faber fabro. XXV

Ab hac forma uelut excipiendi sunt qui in eadem arte uersantur, propterea quòd inter hos artificij similitudo magis æmulationem conciliat quàm beneuolentiam. Quorum mutuam inter ipsos inuidiam Hesiodus in opere, cui titulus, Opera & dies; compluribus metaphoris indicauit, haud tamen damnans id genus artificum concertationem, imò probans ac laudans. Proposuerat enim poëta duplex æmulationis genus, quorum alterum sit utile pulchrumq; mortalibus, alterum fœdum ac pernicioſum. Hoc homines ad rixas ac bella concitari, propter opũ honorumq; certamina. Illo uerò tanquam exemplis propositis ad industriam & honestas artes expergefieri. Honestam igitur æmulationem his uerbis describit.

Ζηλοῖ τ' ἠέτοκα γάστωρ
Εἰς ἄρηνον ἀνδρὸς ἀγαθὰ δ' ἔρις ἥδε βροτοῖσιν,
Καὶ κεραμεὺς κεραμεῖ κοτέει, καὶ τέκτονι τέκτων,
Καὶ πτωχὸς πτωχῷ φθονέει, καὶ ἀοιδὸς ἀοιδῷ.

Quos uersus lõge elegantissimos in hoc dũtaxat uertimus, ut intelligantur. Nam uenustatem uix quispiam assequatur, nedum ego.

Semper uicinus uicino est æmulus, hunc ut
Condere cernit opes properantem gnauiter, atqui
Concertatio conducit mortalibus ista.
Odit ita fabrum faber, figulo q; molestus
Est figulus: mendico protinus inuidet alter
Mendicus, cantor cantorem liuidus odit.

Vsurpatur cum aliàs frequenter apud diuersos autores, tum apud Aristotelem lib. Moralium. 2. Rursum eiusdem operis. lib. 8. paroemiæ uice refertur, κεραμεὺς πάντας τοὺς τοιούτους ἀλλήλους φασὶν εἶναι. id est, Omnes eiusmodi figulos inter sese aiunt esse. Figulos inuidos dixit, nimirum alludens ad Hesiodium adagium. Item Rhetoricorum lib. 3. ὅθεν ἔρπειν τὴν κεραμεὺς κεραμεῖ. id est, Vnde dictum est, & figulus figulo. Citat ibidem & hunc senarium, haud scio ex quo poëta.

Τὸ συγγενὲς γὰρ καὶ φθονεῖν ἐπίσταται. id est,
Etenim inuidere didicit ipsa affinitas.

At est similitudo quã in Sympoſiacis Plutarchus μάχιμον dicit, hoc est, bellacem ac pugnacẽ, qualis est gallorum gallinaceorum: qualisq; est inter sophistas, mendicos, poëtas cantores, & ob hoc uetat id genus hominum in conuiuijs, coniungi, ne quid oriatur rixæ. Est altera, quam ἀδιενὴ uocat, cuiusmodi est graculorum inter se. Ad hanc pertinent nautæ, agricolæ, uenatores, aliptici. Atque ob id recte copulantur in accubitu. Ad hæc amantes, nisi contingat eos eandem amare.

Cretensis Cretensem. XXVI

Ὁ Κρὴς τὸν Κρῆτα, Cretensis Cretensem, subaudi, quod erit commodum sententiæ. prouocat, conatur circumuenire, aut tale quippiam. Quoties improbus agit cum improbo, perfidus cum perfido. Sũptum adagium à Cretensium moribus, quos plurimis conuicijs incessuit antiquitas.

Cretensis cum Aegineta. XXVII

Eandem obtinet sententiam, Κρὴς πρὸς Αἰγινήτην, id est, Cretensis cum Aegineta, subaudiendum, agit. Quadrat in pariter improbos, qui mutuis inter se fallacijs agunt. Nam Aeginetæ quoque olim male audierunt, in quos etiam oraculum illud quidam æditum putant: ὄυτε βίτοι, ὄυτε τέταρτοι. id est, Neque tertij, neque quarti.

Vulpinari cum uulpe. XXVIII

Ἀλωπεκίζειν πρὸς ἑτέραν ἀλώπεκα. id est, Cum uulpe uulpinare tu quoque inuicem. Senarius est prouerbialis. Cum astutis astutijs agito. Horatius:

Nunquam te fallant animi sub uulpe latentes.

Aristophanes in Vespis: δὸν ἔξεμ ἀλωπεκίζειν. id est, Non licet uulpinari. Quod autem nos ἀλωπεκίζειν uertimus uulpinari, ne quis hoc uerbi tanquã nostrum ac nouum aspernetur, citatur ex M. Varrone à Nonio Marcello, Sic enim ausus est dicere Varro uulpinari pro ἀλωπεκίζειν, quemadmodum Horatius iuuenari dixit pro νεανίζειν. Vide prouerbium Βατταρίζειν.

Cretizare cum Cretensi. XXIX

Πρὸς κρῆτα κρητίζειν, id est, Aduersus Cretẽsem Cretizare, id est, aduersus mendacem mendacijs utere. Vsus est Plutarchus in Vita Lysandri πρὸς κρῆτα ἢ ἄρα τὸ τοῦ λόγου κρητίζων. Rursus in Vita Pauli Aemilij Τὸν μὲν ἐπισταμένους ἀκριβῶς αὐτὸν, ὃν ἐλαθεν κρητίζων πρὸς κρῆτας. id est, Eos quidem qui hominem penitus norant, haud latuit, quòd cum Cretensibus arte Cretica uteretur: propterea quòd Cretensium uanitas, de Iouis apud se sepulchro, multaq; id genus mentientium, in uulgi fabulam abierit, id quod palam testatur Epimenidis ille uersiculus, quẽ Paulus etiam apostolus citat.

Κρῆτες ἀεὶ ψεῦσται, κακὰ θηρία, γαστέρες ἀργοί. id est, Cretenses semper mendaces, malæ bestiæ, uentres pigri. Diuus Hieronymus in commentarijs quos in hanc scripsit epistolam, indicat hunc uersiculum repertum in opere Epimenidis, cui titulum fecit, De oraculis. Vnde & Paulus propheta'n uocat, siue per iocum, siue ob argumentum. Huius autem carminis initium, Κρῆτες ἀεὶ ψεῦσται, usurpauit Callimachus poëta Cyrenensis in hymno scribens aduersus Cretenses in laudem Iouis, ac uanitatis eos arguens, quòd iactitarent illius sepulchrum esse apud se, cum is esset immortalis. Quò respiciens Ouidius: Nec fingunt, inquit, omnia Cretes. Vnde κρητίζειν Græci pro mentiri dicunt. Suidas aliam adagionis causam indicat, scribens Idomeneum Cretensem, cum illi negotium esset datum, ut ex quod è spolijs ab hostibus detractis collectum erat, distribueret, sibi partem longe optimam delegisse. Vnde congruere uidetur etiã in illos, qui fraudant alios, suisq; commodis impensius ubique student. Idem putat adagium quadrare etiam in eos, qui frustra mendacijs agunt aduersus artificem mentiendi. Quemadmodum uulgo dicunt, difficillimum esse furari apud fures, ita difficillimum mendacijs imponere mendacibus.

Cum Care carizas. XXX

Huic similimum refert Diogenianus, πρὸς κάρα καρίζεις, id est,

id est, Cum Care carissat: Rustice agis cum rustico, barbare loqueris barbare, crasse cum crasso. Cares populi sunt Asiæ, de quibus alio loco dicemus, quorum mores prouerbijs aliquot fecere locum.

Cretensis mare. XXXI

Ὁ κρὴς τὴν θάλασσαν. id est, Cretensis mare, subaudiendum, nescit, aut metuit. Hanc paroemiam refert pariter, atq; exponit Strabo Geograp. lib. 10. scribens olim Cretenses nauigandi peritia, rerumq; maritimarum usu principatum tenuisse: atq; hinc antiquitus increbuisse prouerbium: Cretensis mare nescit: in eos qui nescire fingerẽt, quod egregie callerent. Etenim quî consentaneum est, Cretenses cum sint insulares ignorare mare, quo cinguntur undiquaque? Vsus est eodem & Aristides in Pericle: ὁ κρὴς ἐ πόντος. Zenodotus scribit apud Alcæum extare. His affine est quod habet Horatius in epist. ad Octauium.

Ipse ego qui nullos me affirmo scribere uersus,
Inuenior Parthis mendacior.

Quòd Parthi tum maximè pugnent, quum fugam simulant.

Ad umbilicum ducere. XXXII

Extant apud autores aliquot absoluendi paroemiæ, quarum de numero est illa: Ad umbilicum ducere, pro eo quod est librum finire atque absoluere. Sunt enim umbilici, interprete Porphyrione, ornamenta quædam ossea, aut lignea cornea'ue, umbilici nostri formam imitantia, quæ uoluminibus iam absolutis addebantur, atque hinc prouerbialem figuram esse natam, ad umbilicum peruenit, id est, ad finem. Horatius in Epodis:

Deus deus nam me uetat
Inceptum celeres promissum carmen iambos
Ad umbilicum ducere.

Martialis in quarto Epigrammatum libro,

Ohe iam satis est, ohe libelle
Iam peruenimus usq; ad umbilicos.

Tu procedere adhuc & ire quæris. Idem lib. quinto,
Qui cedro decorata purpurâq;
Nigris pagina creuit umbilicis. Idem in tertio,
Cedro nunc licet ambules perunctus,
Et frontes gemino decens honore,
Pictis luxurieris umbilicis. Rursus in undecimo,
Explicitum nobis usq; ad sua cornua librum,
Et quasi perfectum, Septitiane refers.

Verùm equidem hauâ scio, posiit'ne prouerbium hoc aliò, quàm ad librum aut carmen transferri, nisi durior fiat metaphora.

Summum fastigium imponere. XXXIII

Illud generalius est: Summũ fastigium imponere, pro eo quod est rem omnibus suis partibus absoluere. Exempla reperies apud Ciceronem lib. Officiorum 3. apud Plinium in Epistol. aliquoties. Translatum ab ædificatoribus, qui perfecto demum ædificio fastigium aliquod solent imponere. Quibus sicuti fundamentum prima instituendi operis pars est, ita fastigium suprema est iam absoluti. Vnde quemadmodum fundamenta iacere, transferunt ad id, quod est instituere quippiam: itidem fastigium addere, traducunt ad rei perfectionem, summamq;, ut uocant, manum. Huc consine quod à Græcis dicitur, τὸν κολοφῶνα ἐπιθεῖναι. id est, Colophonem imposuit.

Summam manum addere. XXXIIII

Eandem uim habet: Summam manum addere. Mirum ni metaphora ab artificibus translata; qui primum rude quoddam operis simulacrum effingunt, atque hanc primam appellant manum, deinde formant expressius, postremò summa cura expoliunt, atque hanc suprema, seu summam manum uocant. Ouidius:

Nec tamen illa legi poterunt patienter ab ullo,
Nesciat his summam si quis abesse manum.
Ablatum medijs opus est incudibus illud,
Defuit & scriptis ultima lima meis.

Seneca ad Lucilium: Vino deditos delectat potatio extrema, illa quæ mergit, quæ ebrietati summam manum imponit. Eadem figura dicimus, nihil deesse præter extremam manum. Exempla crebriora sunt apud scriptores, quàm ut hic referat repetere.

Supremum fabulæ actum addere. XXXV

In eandem formam referendum est illud: Supremum fabulæ actum addere, pro eo quod est, extremum finem imponere, à poëtis comœdiarum aut tragœdiarum scriptoribus ascitum, qui fabulas suas in actus quosdam distribuunt. Vnde illud Horatianum:

Nec sit quinto productior actu.

Solent autem in extremo actu, plurimum artis addere, sicuti scribit M. Tul. ad Quintũ fratrẽ: Illud te ad extremum & oro & hortor, ut tanquã poëtæ boni, & actores industrij solent, sic tu in extrema parte & conclusione muneris ac negocij tui diligẽtißimus sis: ut hic tertius annus imperij tui, tanquã tertius actus præfectißimus atque ornatißimus esse uideatur. Idem ad Att. lib. 13. Etenim hæc decãtata erat fabula, sed complere paginam uolui. Cicer. in Catone transfert ad uitam per actum. Quemadmodũ & Apuleius lib. Florid. 3. de Philemone comico loquens: Renunciauerit, inquit, Philemonem poëtam qui expectaretur, ut in theatro fictum argumentum finiret, iam domi uerum fabulam cõsummasse. Enimuero iam dixisse rebus humanis uelere & plaudere. Opinor ad hanc formam pertinere, quod apud Nonium ait Lucilius: Sarcinatoris est, summum suere centonem optime.

Catastrophe fabulæ. XXXVI

Cuiuslibet exitũ rei, prouerbiali figura, catastrophen uocamus. Porrò inter figuras prouerbiales illud admonuimus, unicuique disciplinæ atque artificio sua quædam esse peculiaria uocabula, quæ quèadmodũ in sacrorũ cæremonijs ac magicis precamin ib. fieri cõsueuit, penè superstitione quadam usurpãtur. Ea quotics in aliud quippiã trahũtur, ferè prouerbij speciẽ obtinent: uelut ex militari disciplina, receptui canere, et locũ deserere, et prima acies. Et res ad triarios rediit. Ex musica, præludiũ pro præfatione, aut ingressu negotij. Summa & ima chorda, pro clamosa & graui uoce. Et eadẽ oberrare chorda, pro eo q, est, in eadẽ re peccare sæpius. Porrò fabula omnis, ut ostẽdit Donatus, in treis partes distribuitur, in πρότασιν, ἐπίτασιν, καταστροφὴν. Protasis est primus ille tumultus iam quasi glisces. Epitasis, turba feruidissima. Catastrophe subita rerum cõmutatio. Vnde Lucianus eleganter exitũ euentumq; negocij catastrophen appellat, cum aliàs, tum in commentario De mercede seruientibus: ὧδε πᾶσι λὴ ἔτις ἀσὸις ἡ καταστροφὴ τοῦ δράματος γένεται. id est, Post omnia denique quæ illis catastrophe fabulæ cõtingit, hoc est, quis exitus seruitij. Et in Alexandro Pseudomante: τοιοῦτο τέλος ἔλαβε ἀνδρὸς βακχεῖλας. id est, Eiusmodi finis tragœdiæ Alexandri. Idẽ in uita Peregrini: ἄδδις ὁρῶ γελῶντα σε ὦ καλὲ μόνιε τὴν καταστροφὴν τοῦ δράματος. Rursus uidco te ô bone Cronie ridentem fabulæ catastrophẽ.

A capite usque ad calcem. XXXVII

Cuius rem totam significamus, à capite usque ad calcem dicimus. Cuius adagij triplex esse potest usus. Aut enim ad corpus referetur, aut ad animum, aut ad rem, qui duo posteriores plus obtinent uenustatis, nitoris quo plus habent figuræ. Ad corpus, apud Homerum Iliad. λ.

Ἐκ κεφαλῆς ἐπὶ ποδαλγές. id est, A capite usque ad calcẽ.

Item

Item Theocritus in Bucolisco:

Καί μ' ἀπὸ τᾶς κεφαλᾶς ποτὶ τὸν πόδ' σωνεχὲς ἔδην. id est,

Me à capite usq; pedes lustrauit lumine totum.

Plautus in Epidico: Contempla Epidice ab unguiculo ad capillum summum. Horatius:

_Talos à uertice pulcher ad imos.

M. Tullius pro Roscio Comœdo: Nonne ipsum caput & supercilia illa penitus abrasa, olere malitiã & clamitare calliditatem uidentur? Nonne ab imis unguibus usq; ad uerticem summum, si quam coniecturam adfert hominibus tacita corporis figura, ex fraude, fallacijs, mendacijs, totus constare uidetur? Ad rem, ut apud Aristophanem in Pluto:

Ἄνεχε πάντων, ἐγὼ τὰ πραγμάτα
Ἐκ τ' ποδῶν ὅλ τῶν κεφαλῶν σοι πάντ' ἐρῶ. id est,

Audi ergo, quando totum ego negocium
A pedibus usque tibi ad caput percenseo.

Quanquam hic comicus ioci causa præposuit pedes & caput. Diuus Hieron. in præfatione libri, quem Dierum inscribunt Hebræi: Contuli cum eo à uertice, ut aiunt, usque ad extremum unguem. Ad animum hoc pacto poterit transferri: Ego tibi mores & ingenium illius, breuiter, hominem quantus est à summo, ut aiunt, capillo ad imum usq; calcaneum depingam. Quanquam exemplum M. Tullij, quod modo retulimus, magis ad animum, quàm ad corpus uidetur pertinere. Quinctian diuiditur adagium, cum caput negotij uocamus, præcipuum autorem, perinde ut & fontem dicimus. Terentius: Te esse huic rei caput. Item apud Græcos, τὸ κεφάλαιον τ' πράγματος. Lucianus in Tyrannicida δι' τυραννίδ' κεφάλαιον, id est, tyrãnidis caput. Et Plato lib. De legib. 3. τῶν τ' φόνων πηγὴν, dixit. i. seditionum fontẽ. Et ad calcẽ uenire. In calce operis. In extremo literarum tuarum calce, Ab ipso exordiri capite. A calce ad caput recurrere. Atque id genus aliæ loquendi formulæ, quæ passim apud autores obuiæ sunt. Plutarchus aduersus Stoicos: ἐκ παρόδου δὲ ἀρχῆς ἔχει κορωνίδ'. id est, Ab ingressu & initio usque ad coronidem.

Cursu lampada trado. XXXVIII

Cursu lampada tradere, prouerbialis metaphora, pro eo quod est, partes tuas quasi successione in alium atq; alium transferre, Lucretius:

Et quasi cursores uitai lampada tradunt.

De animantibus egit, quæ successione propagantur, uita per uices ab alijs in alia transfusa. M. Varro lib. De re rust. 3. capite 15. Sed ô Merula Axius noster, ne dum hoc audit, physicem addiscat, quod de fructu nihil dixi, nunc cursu lampada tibi trado. Quibus uerbis significat, se alteram sermonis partem Merulæ tradere, isq; in dicendi uicem succedit. Lucretius uidetur imitatus Platonem, qui lib. De legibus 6. scribit, ciues oportere liberis generandis atq; educandis operam dare, ut ultimi, quam ipsi à maioribus accepissent, uicissim quasi ἑδαῖον ardentem posteris tradant. Eodem pertinet Persianum illud:

Qui prior es, cur me in decursu lampada poscis.

Aristophanes in Ranis:

Λάμπαδα δ' ἑδλὶς ὅδε τε φέρει
Ὑπ' ἀγυμναδίας ὑπὸ νυκὶ. id est,

Iam nemo quicat gestare facem,
Quòd non curant exercerì.

Taxat ignauiam atq; inertiam ciuium. Quo loco interpres addit, in tribus certaminibus solere ueteres gestare faces, id est, ut illi dicebant, λαμπαδηδρομεῖν, in Prometheis, in Vulcanijs, & Panathenaicis. Porrò Prometheus creditur primus hoc ludorum genus instituisse, hunc quidem ad modum, ut currentes facem ardentẽ gestarent. Eam defatigatus proximo in manum dabat. Is item defessus alij, ac deinceps alius alij, successione tradebant inuicẽ, historiæ Promethææ quasi simulacrum repræsentantes, quemadmodum ferulam, qua cœlestem ignem exceperat, ne rursus extingueretur, perpetuo motu iactarit, in terram deuolans. Huius rei mentionem facit Plato libro De Rep. 1. significans daduchias etiam in honorem Mineruæ solere celebrari. Pausanias autẽ in Atticis, ritum horum ludorum describit copiosius. Meminit & Herodotus, sed obiter, in Vrania, ostendens eum morem à Persis repertum, ut dispositis equis atque cursoribus, alius alij mandata uelut lampada traderent, quo celerius perferri possent. Autor rhetorices ad Herennium. Non enim quemadmodum in palæstra, qui tædas ardentes accipit, celerior est in cursu continuo, quàm ille, qui tradit, ita melior imperator nouus, qui accipit exercitum, quàm ille qui decedit. Propterea quòd defatigatus cursu, integro facem, hic peritus imperator imperito exercitum tradit. Itaque lampadem tradere dicetur, qui iam uel delassatus, uel emeritus, in alios munus gerendum ab se transfert. Et inuicem lampada tradere, qui, quod uic Terentius, tradunt operam mutuas, & alijs alij uicissim suppetias ferunt.

Principium dimidium totius. XXXIX

Ἀρχὴ ἥμισυ παντὸς. id est, Principium dimidium totius. Hoc adagio significatum est, maximam difficultatis partem in aggrediundo negotio situm esse. Hemistichium est Hesiodi, citante Luciano in Hermotimo. Refertur & ab Aristot. lib. 3. Polit. Ἡ δὲ ἀρχὴ λέγεται ἥμισυ εἶναι παντός. Plato lib. de legib. 6. ἀρχὴ γὰρ λέγεται μὴ ἥμισυ παντὸς, ὃν τῶν παροιμίαις ἔρχε, μὴ πόγε καλῶς ἀρξασθαι πάντες ἐνυμιάζομεν ἑκάστοτε, Τὸ δ' ὅτιν τε ὡς ἥμισύ γε φαίνεται πλέον ἢ τὸ ἥμισυ, μὴ δόξεις αὐτὸ καλῶς γενόμενον ἐγκεκωμιακέναι ἀκαίρως. id est, Nam in prouerbijs quidẽ initium totius facti dimidium dicitur. Atq; illud nimirum rectè cœpisse, omnes undique laudibus ferimus. At istud, ut mihi quidem uidetur, plus est, quàm dimidium. Neq; quisquam hoc, ubi rectè fit, satis pro merito laudarit. Suidas hæc ex Marino quodam refert: Γίγνονται ἡμῖν αἱ ἀρχαὶ, ἢ κατ' ἀρχὰς μέτρου, ἢ ἡ κλῆσις παροιμίας, ἥμισυ τ' παντὸς, αὐτὸ ἡ ὅλον τὸ πᾶν. id est, Fiunt autem nobis initium illud, non tantum initium, neq; iuxta prouerbium dimidium totius, sed ipsum in solidum totum. Aristoteles item libro Moral. 1. Principium enim plus quàm dimidium totius esse uidetur. Horatius in Epistol.

Dimidium facti, qui cœpit, habet. sapere aude.

Ausonius,

Incipe, dimidium facti est cœpisse, supersit
Dimidium, rursum hoc incipe, & efficies.

Plutarchus in libello, cui titulus, Quo pacto sint audiendi poëtæ, citat ex Sophocle carmen hoc:

Ἔργα δ' παντὸς ἥδιστ' ἄρχεσθαι καλῶς.
Καὶ τὰς τελευτὰς ἐκπόνουσ' ὄσσας ἔχῃ. id est,

Negotij cuiusq; si bene cœperis,
Et finem item bonum fore, probabile est.

Satius est initijs mederi, quàm fini. XL

Ἀρχὴν ἰᾶσθαι πολὺ λώιον ἢ τελευτῶν. id est,

Multo quàm finem, medicari initia præstat.

Refertur à Suida prouerbij loco. Eandem sententiam Theognis,

Ζημιοῦσθ' δ' ἐκ ἀρχῆς φάρμακα φυομένου id est,

Pharmaca nascenti sunt adhibenda malo.

Similiter Persius satyra tertia.

Elleborum frustra quum iam cutis ægra tumebit
Poscentes uidear, uenienti occurrite morbo.

Atque item Ouidius,

Sero medicina paratur,

Cum

Cum mala per longas inualuere moras.

Admonet adagium, minore negotio tolli malum ſtatim initio, cum adhuc recens eſt, quàm poſtea quàm inueterauerit. Pueros à uitijs arcendos, dum adhuc tenera ac tractabilis ætas: ſarciendas protinus offenſas, ne in ſimultatem exoleſcant. Minima uitanda mala, ex quibus maiora ſolent pullulaſcere. Occaſiones euitandas, quæ malorum copiam parituræ uideantur.

Serere ne dubites. XLI

Ruſticanum adagium, ſed non indignum, quòd in hoc uolumen referatur: Serere ne dubites. Quo monemur, ne quando pigeat eiuſmodi rerum aliquid moliri, à quibus nihil omnino diſpendij, plurimum emolumenti, poſſit proficiſci, ſi non in præſens, certe in poſterum, ſi non nobis, at ſaltem poſteris. Columel. libro De Reruſt. 12. Quare uulgare illud de arborum poſitione, ruſticis uſurpatum: Serere ne dubites. Nam ædificatio nonnunquàm exhauſit fructus, negotiatio pendet à fortuna, neque paucis male ceſſit. Eundem admodum, ex alijs aliud atque aliud eſt uel incommodi uel periculi, ſed ex arboribus conſerendis plurimum capitur commoditatis, neque magno tamen impendio conſtat. Eandem ſententiam Vergilius, addita figura ſic extulit, libro Georgicôn ſecundo:

Et dubitamus adhuc ſerere, atq; impendere curam?

Talaria induere. XLII

Extat apud M. Tullium prouerbialis allegoria, talaria induere, pro eo quod eſt ſtegan adornare, quaſi ſeque uelle quopiam auolare. Sic enim ſcribit ab Atticum lib. decimoquarto: Nemo eſt iſtorum qui ocium non timeat. Quare talaria induamus. Sumptum ab Homero, qui Mercurium auolaturum aliquò frequenter adornat talaribus:

Αὐτὰρ ἔπειθ' ὑπὸ ποσσὶν ἐδήσατο καλὰ πέδιλα
Ἀμβρόσια χρύσεια, τάμιν φέρον ἠμὲ θαλάσσης
Ἠδ' ἐπ' ἀπείρονα γαῖαν ἅμα πνοιῆς ἀνέμοιο. id eſt,

Mox ubi iam pedibus talaria ſubdidit aurea,
Pulchraq; & ambroſiam ſpirantia: quæ ſimul illum
Aëra per liquidum, ſimul ſimpla per æquora uaſtæ
Telluris, uenti flatu dominante ferebant.

Quem Homeri locum Vergilius ueluti interpretans, in quarto Aeneidos:

Et primùm, inquit, pedibus talaria nectit
Aurea, quæ ſublimem alis, ſiue æquora ſupra,
Seu terram rapido pariter cum flamine portant.

Itaque talaria induere dicemus eos, qui parant aufugere. Nam hoc ipſum auolare & euolare, apud M. Tullium pro fugere & redire frequens eſt.

Tricæ: Apinæ. XLIII

Tricas, & Apinas, uulgò res futiles ac nugatorias dicebant. Martialis:

Quæcunq; luſi iuuenis, & puer quondam,
Apinasq; noſtras. Idem alibi:
Sunt apinæ tricæq;, & ſi quid uilius iſtis.

Vnde & tricari ſimili figura dicebant nugas agere. Cicero cum aliàs, tum ad Atticũ lib. 15. Tricatur ſcilicet, ut homo talis. Et rurſum: Balbus, inquit, tricatur. Adagiũ ab cuentu natum. Nam Tricã & Apinam oppida fuiſſe quondã Apuliæ, demonſtrat Plin. lib. Naturalis hiſt. 3. cap. 11. referẽs Europæ ſinus: Diomedes, inquit, ibi deleuit gẽtes. Monadorum Dardorumq;, & urbes duas, quæ in prouerbij ludicri uertere, Apinã & Tricam. Stephanus oſtendit Tricam urbem fuiſſe Theſſaliæ, ſortitã id nominis à Trica Penei filia. Nonius Marcellus tricas impedimẽta & implicationes interpretatur, ἀπὸ τῆς τρίχος, id eſt, à pilis, quibus inuoluuntur pulli gallinacei. Vnde dictũ ſit extricare & intricare. Lucilius apud eundẽ, tricones appellat, qui nugis homines retinentur. Et tricinus quæſtus, pro tardo ſeu ſicco: Et Varro tricas Attellanas, nugas impeditiſſimas. Equidẽ non negauerim in uoce alluſum ad pilos. Cæterũ ab oppido dictũ prouerbium, uerò propius eſt. Plinius lib. 7. cal. 48. oſtẽdit cures laudari ſolitas breuitate crurum & uentris ueſtitu: quibus is nudus eſſet, eas apicas appellauit, ceu reijculas damnatasq;.

Coryczeus auſcultauit. XLIIII

Κωρυκαῖος ἠκροάζετο. id eſt, Coryczeus auſcultauit. Vbi quis id quòd agit, conatus diſſimulare, tamẽ à curioſis deprehenditur. Vnde natũ ſit adagiũ, ex autoribus aſſeribã. Corycus mons eſt Pamphyliæ præceſſus ac pertuoſus, atq; ob id piratarũ inſidijs opportunus, quos ab eo monte Corycæos uocabant. Hi nouam inſidiandi rationẽ excogitarant. Siquidẽ diſperſi per portus Coryci montis, miſcebãt ſeſe negociatoribus, ut quiſq; fortè appulerat, ſubauſcultãtes, et quid rerum portarẽt, & quo nauigare deſtinaſſent, deniq; quo tempore decreuiſſent ſoluere. Quæ ſimul atq; cognouerãt, renunciabant piratis, cum quibus ſocietatem maritimorũ latrociniorum exercebant. Atq; ita per occaſionẽ ſimul adorti: nauigantes ſpoliabant. Quæ res ubi mercatoribus eſſet cõperta, pleraq; occultabant ac diſſimulabant, inſidiarum metu. Sed cùm ne ſic quidẽ laterent, ſubodorantibus omnia Corycæis, res in prouerbiũ abiit, τότε κωρυκαῖος ἠκροάζετο, id eſt, Hunc Coryczeus auſcultauit. De re uehementer diſſimulata, deprehenſa tamẽ. Suidas ait, Corycon Pamphyliæ promontorium eſſe, cui ſubiecta ſit urbs Attalea. Eius urbis ciues, ne uexarẽtur ipſi à prædonibus, qui ſeſe in promontorij arcem receptabant, per alios portus diſſipati ſubauſcultabãt, cuiãnam appuliſſent, & quò tenderẽt, eaq; prædonibus renunciabant. Idẽ ex Ephoro refert Corycæos cõuenas quoſpiam fuiſſe, qui condiderint oppidulũ in Lydiæ ſub cacumine Coryci in mare proſpectantis, finitimos Myoneſſo. Hos ſolitos ſeſe negotiatoribus in portũ appellentibus admiſcere, quaſi negotiatores eſſent & ipſi, mercũ aliquid emptum: deinde quæ cognouiſſẽt Myoneſijs renũciabant. Myoneſij nauigantes adoriebãtur, prædam ablatã, aut pretia quibus ſeſe negociatores redimebãt: quæ Græci λύτρα uocãt, cum Coryczeis partientes. At Stephanus tradit, Corycũ montẽ eſſe altiſſimum, finitimum Teo Ioniæ oppido, cui ſubiectus ſit eiuſdem nominis portus. Quo loco meminit & de Piratarũ inſidijs & prouerbio. De Lydiæ Coryco ſentit & Strabo, cuius uerba ſubſcribã ex lib. 14. πρῶτον δὲ λεθῆν ὑδὲ ὄρυθρὰν, πρῶτον μὲν ἔρημ πολίχνιόν ἐστι τῶν, εἶτα κώρυκος ὄρος ὑψίλον καὶ λιμὴν ὑπ' αὐτῷ ναύσιμος, καὶ ἄλλος ὄρυθραὶ λιμὴν καλούμενος, καὶ ἐρεσὸς πλείους ἱστοροῦσαὶ ἢ τὴ παφαπλοῦν τὴ καρίκη πᾶσὰ λυσιτελῆ ὑπάρξαι τῶν κωρυκαίων καλουμένων, συραμβίων ἥβουν καινὸν τὴ ἰδιβελλῆς τῶν πλοιζομένων. καὶ ἐκ τοῖς λιμέσι τοῖς καθορμιζομένοις ἐμπόροις πρόσοδοι τῶν, καὶ ὀτακηστὴν τὶ φόρους καὶ τὸ πλοῖον, εἶτα συνελθόντας ἀναχθέοι τοῖς ἀνθρώποις ἐπιτίθεσθαι καὶ καθαρπάζειν. ἀφ' ὃ καὶ πᾶσὰ τὴ παροιμίαν καὶ καταδὴν ἐπιχαρῆναι τὴ λάθρα καὶ ἐν ἀποβάτῳ διαλεγομένων, κωρυκαῖον καλεῖν. καὶ ὃν παροιμίας φασὶν, τὴ ἂν κωρυκαῖος ἠκροάζετο, ὅταν εἰδῶσ τις πράττειν ἀποβάτων, μὴ λανθάνῃ ὄν, διὰ τὸν πάντα ποθοῦντας καὶ φιλοπολεμοῦντας τὰ μὲν πρόσθεν. id eſt, Priuſquam perueniatur Erythras, primũ occurrit oppidulũ Eræ Troiæ, deinde Corycus mons excelſus, atque huic ſubiectus portus Caſyſtas, mox alius portus dictus Erythræ, deinde alij complures, Narrant autẽ Corycum præternauigantibus omnia plena latrociniis eſſe quorundã quos Coryczeos appellant. Hi nouum inſidiarum genus commenti fuerant in nauigantes. Siquidem diſperſi per portus, negotiatores qui fortè appulerant adibant, ſubauſcultabant que quid rerum ferrent,

quò

quò nauigarent: deinde illos in altum reuersos, collecti adriebantur ac spoliabant: unde factum est ut quemuis curiosum, auidum auscultandi quæ clanculum & in occulto dicuntur, Coryczeum nocemus, prouerbio quæ dicamus, hunc Coryczeus auscultauit, quoties aliquit sibi uisus est egisse dixisse ue clàm, cùm tamen non latuerit, propter eos qui subauscultant & scisciari student, quæ non oportet. Hactenus Strabo. In cuius uerbis non uidetur abesse depraua tio: una tolletur, si pro λησθεια legas λησῶν. altera si legas τῶν λάθρα μὴ ἐν ἀποῤῥήτῳ παρλομένων μὴ διαλεγομένων, sic enim legisse uidetur interpres. Itaq; cùm duæ sint ciuitates eiusdem nominis, ad utranq; referunt prouerbium autores. Stephanus ostendit & in Cilicia ciuitatem Corycum esse, quæ portu saloq; cingitur, ut ait Pomponius Mela, angusto tergo continenti adnexa, cui uicina specus illa multorum literis nobilitata. Iam Cilices piratas fuisse accepimus. Hanc eandem arbitror esse cum ea quam in Pamphylia ponunt Zenodotus et Suidas, quòd Pamphylia Ciliciæ sit contigua, atque olim bona Ciliciæ pars imputabatur in Pamphyliam. Idem Stephanus indicat & insulam fuisse eius nominis. Rursus Cretæ promontorium esse Coryciam, & eiusdem nominis portum Aethiopiæ. Inducunt & comici deum quempiam Coryczeum, exaudientem atq; auscultantem quæ gerantur, sicuti Menander in Enchiridio, Dexippus in thesauro, apud Suidam, quod tribus urbis attigit, & Hesychius, indicans Corycum Græcis sonare uas coriaceum, aut nauim, aut lanceam. Vsurpat hoc adagium M. Tullius lib. ad Atticum. Epistola ult. Itaque posthac non scribam ad te quid facturus sim, sed quid fecerim. Omnes κωφονλῶοι uidentur subauscultare quæ loquor.

Fortes fortuna adiuuat. XLV

Cicero Tusc. quæst. lib. 2. Fortes enim non modo fortuna adiuuat, ut est in ueteri prouerbio, sed multo magis ratio. Citatur alibi ex Ennio. Vsurpatur in Aeneide Maronis. Atque adeo passim ab omnibus. Ouidius Fast. lib. 2.

_Audentes fors q; deus q; iuuat. Idem allusit:
Audaces adiuuat ipsa Venus.

Rursum T. Liuius belli Macedonici libro quarto: Fortes fortunam adiuuare aiebant. Admonet adagium fortiter periclitandam esse fortunam, nam his plerunque res prospere cedere. Propterea quòd id genus hominibus fortuna quasi faueat, inuisa ijs qui nihil audent experiri, sic ut ucluti cochleæ perpetuò latent intra testas.

Currentem incitare. XLVI

Τὸν ῥέχοντα ὀτρύνειν. id est, Currentem inciture, est adhortari quempiam ad id, ad quod iam suapte sponte tendit. Atque hac figura mitigamus, uel præcludimus magis offensam admonitionis. Cicero ad Cassium: Vt Cæsarem in Italia uiderem, sic enim arbitrabamur, eumq; multis honestissimis uiris conseruatis, ad pacem currentem, ut aiunt, incitarem. Idem ad Quintum fratrem libro 2. Quare facis tu quidem fraterne, quòd me hortaris. Sed me hercle, currentem nunc quidem. Rursus ad Atticum: Quòd me hortaris ut eos dies consumam in philosophia explicanda: currẽtem tu quidem. Idem in Oratore. Facilius enim est, currentem, quod aiunt, incitare, quàm commouere languentem. Plin. ad Cannium: Scio te stimulis non egere, me tamen tui charitas euocat, ut currentem quoque instigem. Ducta est metaphora ab his, qui cursu certant, quibus acclamatio solet addere uelocitatem. Lucianus ex Homero ciuit ad Nigrinum: Θάῤῥει ὦ γαθὲ, τῦτο γάρ τοι τὸ ἔπος ὁμήρε, καὶ δύσφρα μὴ ἀνὴρ παρακαλῆε. id est, Bono esto animo, quando quidem iuxta Homericum illud, hortaris eum, qui ipse sua sponte properet. Extat autem Iliados θ.

Ἀτειδὴ κύδιστε, τίμε καὶ δύσφρα μὴ αὐτὸν
ὀτρύνω;

id est,

Quid meæ sponte meproperantem maximè Atrida
Extimulas?

Eodem allusit Odyss. ω.

Ὡς ἐπὶνὺ ὤρωε πάρ & μεμαῶσαν ἀδίλλω. id est,
Iamdudum promptam, ac cupientem, his Pallada dictis
Excitat.

Itaq; currentè incitamus, cum ad id uocamus aliquem, ad quod suapte cupiditate fertur, ac propendet. Quemadmodũ meminit Dion, Timotheum cantorẽ quempiam certa quadam cantione, quæ Palladis uocatur, Alexandri Magni animum repente ad belli cupiditatem incitare solitum. Atque incitabat ille quidem, sed sponte currentem, ut pote natura sanguinarium & belli sitientissimum, Alioqui Sardanapalli illum πάνα βρον. id est, mollissimum, ijsdem modis haud unquam commouisset. Terentius in Andria torsit in malam partem, omissa metaphora: Agè si hic non insanit satis sua sponte, instiga. Huc pertinent illa M. Tullio familiaria, è cursu reuocare. In principio Topicorum, è cursu ipso reuocauit uoluntas tua. Et in cursu esse, & cursum interrumpere.

Calcar addere currenti. XLVII

Eandem sententiam aliunde ducta metaphora, extulit Plinius iunior in epistola quadam ad Pompeium Saturninum: Flagitabas ut tibi aliquid ex meis scriptis mitterem cùm ego id ipsum destinassem. Addidisti ergo calcaria sponte currenti. Translatione sumpta ab equitibus, qui nonnunquam etiam sponte currentibus equis, quò currant celerius, calcar addunt. Ita nobis calcar addit, qui extimulat languentes: addit currentibus, qui cupiditatem ac studium nostrum auget acuitq;. Ouidius:

_Nunc opus admisso subdere calcar equo.

Sunt autem fermè prouerbiales in totum illæ metaphoræ: Subdere calcar, subdere stimulos, quemadmodum & illæ: Inijcere frenum, compescere freno, reuocare freno. M. Tullius ad Atticum: Adscribit etiam & quasi calcar admouet. Idẽ ad eundẽ lib. 6. Sed alter ut dixit Isocrates in Ephoro & Theopõpo, frenis eget, alter calcaribus. Plato li. De legib. 9. ἄριστ' ὦ κλεινία, σχεδὸν τι μὲ ὥσπερ φοβούμενον ἀθυμήσας ἀνέγνως. id est, Opportune me Clinia, impetu currentem retudisti. Et illud Ciceronis: E medio cursu reuocauit.

In triuio sum. XLVIII

Ἐν ῥιόδῳ εἰμὶ λογισμῶν. id est, In triuio sum consilij. In eos, qui dubitant, quiq; incerti sunt animi, hæsitantes quid potissimum eligant. Translatum ab ijs, qui faciunt iter, & si quando triuium occurrit, addubitant quam uiam oportet ingredi. Nam uiam pro ratione consilij frequenter apud Græcos autores reperies, ut apud Euripidem in Hecuba: σῶν ὁδὸν βελευμάτων. id est, Tuorum uiam consiliorum. Theognis, ἐν ῥιόδῳ ἕστηκα, id est, in triuio consisto. Alludit huc & Plato lib. De legibus 7. uetans ne si qua res admiranda atq; insolita occurrerit, protinus ad eam amplectendam accurramus, sed perinde quasi ad triuium aliquod uenerimus, ignari uiæ, consistamus, neq; antè pergamus, quàm peruestigatũ sit quò quæq; ducat uia, καθάπερ, inquit, ἐν ῥιόδῳ γενόμενοι.

Bis acter, quod pulchrum est. XLIX

Δὶς κἀ ῥὶς τὸ καλόν. id est, Iterum ac tertiò, quod pulchrum est, subaudi, dicendum est. Vsurpatur à Platone cum alijs in locis, tum in Philebo, ἃ κἀ πρόσθεν ἐμνήσθημεν, οὐδὲ ἃ παροιμίαι λοιπὸν ἔχειν, τὸ δὶς τὰ ῥὶς τάγε καλῶς ἔχον ἐπαναπολᾶν ὡς λόγῳ δεῖν. i. De quibus & antè meminimus. Cæterum bene uidetur prouerbio dictum, quod egregium sit, id iterum ac tertiò in sermone repeti oportere. Idem in Gorgia: καὶ δὶς γάρ τοι καὶ τρὶς φασι καλὸν εἶναι τὰ καλὰ λέγειν τε καὶ ἐπισκοπᾶν. id est, Atqui pulchrum

pulchrum aiunt ea quæ pulchra ſunt iterum ac tertio tum dicere, tum conſiderare. Rurſum lib. De legibus 6. Λέγω δὲ καθάπερ ἄνωθεν νῦν δή. Δίς γὰρ τὸ γε καλὸν εὖ θὲν ἐρεῖν βλάσφ. id eſt, Dico autem quemadmodum modo dicebam. Nam nihil lædit quod pulchrum ſit bis dicere. Lucianus in Dipſadibus citans eundem Platonem, κόρος, inquit, ἐσθὶς τὸ καλῶν. id eſt, Nulla ſatietas rerum honeſtarum. Omnino ea uis ineſt rebus egregijs, ut quo ſæpius, ac preſſius inſpiciantur, hoc magis atque magis placeant, ut ait Horat.

–Quæ ſi propius ſtes,
Te capiet magis, ac decies repetita placebit.

Contrà, quæ fucata ſunt aut uulgaria, nonnunquam initio arrident nouitate ipſa, mox repetita ſordeſcunt. Quemadmodum Plinius lib. 15. cap. 14. meminit de ſylueſtri quodam pomi genere, quod unedonē uocant, propterea quod unum tantum edi poſſit. Eſt enim inhonorum, ut ait, ſique hinc nominis ratio.

Fratrum inter ſe iræ ſunt acerbiſsimæ. L

Si quando ſimultas inciderit inter fratres, ea ſole' ſe atrocior quàm uulgarium inimicorum. Suppetunt unde multa ex hiſtoricis exempla: Cain & Abel: R[illegible]mi: Iacob & Eſau. Antonini Seueri imperatoris filij in Getam odium, uſque adeo ſeuum ac pertinax fuit, ut ne morte quidem illius atrociſſima potuerit ſaturari, quin & in omnes illius amicos ſæuiret. Quæ de re fertur adagium, idq; commemoratur ab Ariſtotele lib. Politicorum 7. πρὸς οὓς γὰρ ἐφίλησθη δεῖν τοὺς ἀνδρειοτάτους ὑπολαμβάνουσι, παρὸ καὶ βλάβῃ, καὶ τάξῃς ἀποχρῆσθη νομίζουσιν. οὗτω δ' ἔρριζαι χαλεποὶ γὰρ πόλεμοι ἀδελφῶν. καὶ οἱ τὸ πρὸς ἔριζαντες οὕτ' ἐν πρὸς μυσίοις. id eſt, A' quibus, inquit, deberi beneficium exiſtimant, ab iiſdem non ſolum fraudari beneficio, ſed inſuper lædi ſe putant. Vnde prouerbio dicitur, acerba enim bella fratrum. Et qui ſupra modum amant, iidem & ſupra modum oderunt. Hactenus Ariſtoteles. Huc reſpexit Euripides in Iphigenia Auliденſi.

Δεινὸν πασιγνήτοισι γίγνεσθαι λόγοις
Μάχας δ' ὅταν τοι ἐμπέσωσιν ἀς ἔριν. id eſt,
Res dira uerbis inuicem altercarier
Dictiſq; fratres dimicare mutuis,
Si quando lis inciderit, aut contentio.

Taurum tollet, qui uitulum ſuſtulerit. LI

Adagium in fornice natum, uti uidetur, ſed quod ad uſum uerecundiorem commode torqueri poſſit, ſi quando ſignificabimus maiora peccaturum adultum, qui puer uitijs minoribus aſſueuerit. Extat in fragmētis Arbitri Petronij, his quidem uerbis: Obſtupui ego, & nec Gitonē uerecundiſsimum puerum ſufficere huic petulantiæ affirmaui, nec puellam eius ætatis eſſe, ut muliebris patientiæ legem poſſit accipere. Itaque, inquit Quartilla, minor eſt quàm ego fui, cum uirum paſſa ſum? Iunonem meam iratam habeam, ſi me unquam meminerim uirginem fuiſſe. Nam infans cum paribus inquinata ſum, & ſubinde prodeuntibus annis, maioribus me pueris applicui, donec ad hanc ætatem perueni. Hinc etiam puto natum prouerbium illud, ut poſſe dicatur taurum tollere, qui uitulum ſuſtulerit. Non abſurdum uidetur adagium ad Milonis Crotoniatæ factum referri, qui quotidie uitulum aliquot ſtadijs geſtare ſolitus, eundem taurum factum, citra negotium geſtaſſe legitur. Atque ita quadrabit in eos, qui paulatim rebus etiam maximis aſſuefcunt.

Viuorum oportet meminiſſe. LII

Viuorum meminiſſe oportet. Vetus adagium in eos, qui plurimum de uitæ defunctis loquuntur, id quod uulgò putant ominoſum, mortuos in ore habere, eosq; uelut citatos in ſermonem adducere. Vnde & M. Varro lib. De lingua Latina 3. putat lethum ἀπὸ τῆς λήθης, id eſt, obliuione dictum, quaſi in obliuionem abire conueniat, qui uita exceſſerit: atq; in funeribus ſic quondam à præcone dici ſolere: Ollus letho datus eſt. Refertur adagium à Cicerone libro 5. De finibus bonorum & malorum. Vbi cum Piſo, deinde Q. Cicero dixiſſent, ſe uehementer commoueri recordatione clarorum uirorum, ex contemplatione locorum, in quibus aliquando uiui uerſati fuiſſent, & uterq; recenſuiſſet, quorum memoria potiſsimum delectaretur: tum Pomponius Atticus quaſi iocans: At ego, inquit, quem uos ut deditum Epicuro, inſectari ſoletis, ſum multum eq; uidem cum Phædro, quem unice diligo, ut ſcitis, in Epicuri hortis, quos modo præteribamus, ſed ueteris prouerbij admonitu uiuorum memini: nec tamen Epicuri licet obliuiſci, ſi cupiam, cuius imaginem non modo in tabulis noſtri familiares, ſed etiam in poculis & anulis habent. Hactenus Cicero. Plautus item in Truculento: Dum uiuit, hominem nouerис: dum mortuus eſt, quieſcas. At nunc uulgus ne beneficium quidem amicorum meminit, quum Thaletis dictum iure celebretur, oportere non minus abſentium amicorum quàm præſentium memores eſſe.

Cum laruis luctari. LIII

Cum laruis luctari, dicuntur ij, qui uitæ defunctos inſectantur maledictis, qua re nihil eſſe poteſt indignius ingenuo uiro. Suidas Ariſtophanem citat, qui ſcripſerit:

πᾶνε πᾶν ὦ Φαῦνε' ἑρμᾶ,

Νεκρὸν γὰρ ὄντα γ' ἁλιόβρᾳ. id eſt, Compeſce compeſce here Mercuri, mortuo enim Cleoni cōuiciatus eſt. Lucianus in Sectis: Σκιομαχῶσι πρὸς ὑμᾶς ἀπόντας. i. Vmbraticam pugnam aduerſus uos abſentes pugnant. Sentit autem de mortuis & abſentibus. Meminit huius Plinius in præfatione hiſt. mundi, ad hunc modum: Nec Plancus illepide, qui cum diceretur Aſinius Pollio orationes in cum parare, quæ ab ipſo, aut liberis poſt mortem Planci ederentur, ne reſpondere poſſet: Cum mortuis non niſi laruas luctari. Quo dicto ſic repercuſſit illos, ut apud eruditos nihil impudentius uideretur. Ariſtot. in rhetoricis citat Platonem ex Politia, qui ſcripſerit eos, qui mortuos allatrarent, uideri ſimiles catellis, qui lapides iactos morderent, ipſos qui læſiſſent non attingerent.

Iugulare mortuos. LIIII

Huic ſimile uidetur iugulare mortuos, pro eo quod eſt, inſectari defunctos, & pugnare cum iis, qui iam extincti ſint. Translatum à bellis, in quibus ignauum ac ridiculum ſit, proſtratos atque interfectos iugulare. Rurſus cum uiuis congredi, ſorte. Refertur à Laertio in Menedemo. Is Bionem, cum diuinos ſtudioſe inſectaretur, ait iugulare mortuos, nimirum iam explosos, & omnium ſententia reprobatos. Ariſtoph. ἐν ὄρνισιν ſcripſit, τοὺς τεθνηκότας ἀποκτάνειν, id eſt, defunctos occidere. Fiet lepidior metaphora, ſi paulo longius detorqueatur. Vt ſi quis dicat eum iugulare mortuos, qui librum impugnet, à nullo non damnatum: aut diſputet aduerſus ſententiam, omnium ſuffragijs iam olim receptam: aut ſi quis uituperet rem, omnibus per ſe deteſtatam.

Cygnea cantio. LV

Κύκνειον ᾆσμα. id eſt, Cygnea cantilena. Refertur inter Græcanica prouerbia. Notatur & ab Aeliano in opere De naturis animalium, prouerbij uice. Conuenit in eos, qui ſupremo uitæ tempore facunde diſſerunt, aut extrema ſenecta ſuauiloquentius ſcribunt, id quod fere ſolet accidere ſcriptoribus, ut poſtrema quæq; minime ſint acerba maximeque

BIBLIOTHÈQUE NATIONALE R.F. IMPRIMÉS

mellitu, uidelicet per ætatem matureſcente eloquentia. Porrò cygnos inſtante morte mirandos quoſdam cantus edere, tum omnium literis eſt celebratum, quàm nulli uel compertum, uel creditum. Nam Lucianus negat, ſe uel uidiſſe cygnos, cum in Pado flumine nauigaret. Aeliamus addit cygnos non canere, niſi flante zephyro uento, quem Latini fauonium dicunt. Martialis.

Dulcia deſecta modulatur carmina lingua,
Cantator cygnus funeris ipſe ſui.

Nec deſunt philoſophi, qui huius rei cauſam etiam addere conantur, affirmantes id accidere propter ſpiritus per collum procerum & anguſtum erumpere laborantes. Diuus Hieron. in quodam laudans ſenilem eloquentiam, commemoratis aliquot ſcriptoribus: Hi omnes, inquit, neſcio quid cygneum iuicina morte eccinerunt. Idem in epitaphio Nepotiani: Vbi eſt ille ἐγχώριος noſter, & cygneo canore uox dulcior. Nos item in Epigrammate quodam, quod olim extempore luſimus, ad nunquam ſatis Laudatum ſtudiorum omnium Mœcenatem, Guilelmum archiepiſcopum Cantuarienſem:

Vates uidebis exoriri candidos
Adeo canoros atq; uocaleis, uti
In alta fundant aſtra cygneum melos,
Quod ipſa & ætas poſterorum exaudiat.

Meminit adagij & Atheneus libro Dipnoſoph. 14. ex autore Chryſippo: referens quendam adeo impenſe delectatum fuiſſe dicterijs, ut cum eſſet à carnifice trucidandus, dixerit ſe uelle mori, decantata cygnea cantione: ſentiens, opinor, dictum aliquod falſum, quod ſimul atque proloquutus eſſet, non contaretur emori. M. Tullius præfans in librum De oratore tertium, de L. Craſſo ita loquitur, Illa tanquam cygnea fuit diuina hominis uox & oratio, quam quaſi expectantes poſt eius interitum ueniebamus in curam, ut ueſtigium illud ipſum, in quo ille poſtremum inſtitiſſet contueremur.

Neſtorea eloquentia. LVI

Conſimilem ad modum Neſtoris Pyliorum ducis facundia in prouerbium abijt, ſi quando ſenilem ſuauiloquentiam ſignificamus. Nam huic Homerus, ut tria ſecula, ita plus quàm mellitum quandam facundiam affingit. Sic enim ait in Iliados α.

Τοῖσι δὲ νέμεσσε
Ἡδυεπὴς ἀνέρεσσι λιγὺς Πυλίων ἀγορητής,
Τοῦ καὶ ἀπὸ γλώσσης μέλιτος γλυκίων ῥέεν αὐδή. id eſt,
Poſt hos aſſurgit Pylius dux ille diſertus
Neſtor, cuius ab ore fluit uox melle liquenti Dulcior.

Quem locum imitans Theocritus, autore Plutarcho, ſcripſit in Bucolicis:

Οὕνεκά οἱ γλυκὺ μᾶκαρ ἀπὸ στόματος χέε νίκταρ. i.
Propterea, quod in os illi prædulce camena
Inſudit nectar.

Huc ſpectat & Horatianum illud:

Fidis enim manare poëtica mella Te ſolum.

Lepos Atticus: Eloquentia Attica. LVII

Inter reliquos Græciæ populos, lepos quidam, & feſtiuitas quaſi uernacula ac peculiaris adeſt Atticis, adeo ut & in prouerbium abierit: Atticus lepos: Attica eloquentia, pro ſumma. Terent. in Eunucho: Dixin' in hoc Atticam eſſe eloquentiam? Cum inſulſum, atque inuenuſtum militem uideret. Diuus Hieron. ad Pammachium, Iouinianum, ut opinor, irridens: Hæc, inquit, Plautina eloquentia, hic lepos Atticus, & muſarum, ut dicitur, eloquio comparandus. Quanquam illud de muſarum eloquio ad M. Varronis elogium de Plauto celebratum reſpicit, qui dixit, Muſas ipſas, ſi Latinè loqui uoluiſſent, Plautino ore fuiſſe locuturas. Huc alluſit & Lucianus in libello De mercede ſeruientibus: κἂν ἴδῃ σολοικίσοντα ἢ τὸν τυχόντα, αὐτὸ τὸ Ἀττικὸς καὶ ὑμηττῷ. id eſt, Quòd ſi quando quid etiam ruſtice dixerint, hoc ipſum mere Atticum, atque ab Hymetto profectum uideri uolunt. Eſt autem Hymettus mons Atticæ, mellificio nobilis, Vnde & mel Atticum, & Hymettia mella: quæ præcipua fuiſſe teſtatur & Martialis in Xenijs:

Hoc tibi Theſei populatrix miſit Hymetti
Palladis à ſyluis nobile nectar apis.

Mandrabuli more res ſuccedit. LVIII

Ἐπὶ μανδραβούλου χωρεῖ τὸ πρᾶγμα. id eſt, Res Mandrabuli ordine ſuccedit, hoc eſt, in dies in peius labitur. Inde natum, quòd Mandrabulus quidam cum theſaurum reperiſſet, primum auream ouem poſuit Iunoni Samiæ, proximo anno argenteam, tertio æream. Lucianus De mercede ſeruientibus: Ἀλλὰ χάρᾳς γε, καὶ σεαυτὸν ἀγαπᾷς, καὶ ἀεὶ τὰ μέλλοντα βελτίω γενήσεσθαι νομίζῃς. τὸ δ' ἔμπαλιν ἢ σὺ ἤλπισας, γίγνεται, καὶ ὥσ' ἀναρμοία φησίν, ἐπὶ μανδραβούλου χωρεῖ τὸ πρᾶγμα, καθεκάστου, ὡς ἐπᾶν, ἡμέραν ἀποσμικρυνόμενον, καὶ εἰς τὸ πίσω ἀναποδίζον. id eſt, Tu tamen utcunq; gaudes, tibiq; ipſi imponis, ſemperq; credis meliora futura, quæ ſequentur: atqui id contrà quàm ſperaras euenit, planeq; inuerſa prouerbium. ad morem Mandrabuli tibi negotium procedit, dum in ſingulos, ut ita dixerim, dies ſit minus ac deterius, atq; in tergum retrocedit. Alciphron in epiſt. quadam: Καὶ νῦν τῶν παροιμίαν ἐπὶ τοῦ μανδραβούλου χωρεῖ τὰ πράγματα. id eſt, Iuxtaq; prouerbium, ad exemplum Mandrabuli res ſuccedunt. Non intempeſtiui ergo, tanquam diuina iterum, qui in deterius abeunt. Quemadmodum Menedemus apud Plutarchum, permultos Athenas uenire ſtudij cauſa: principio ſapientes, deinde philoſophos, poſtea rhetoras, poſtremo idiotas euadere. Nec alienum fuerit hic nobilem illam Platonis ſententiam adſcribere, ex lib. De Legibus 1. Τὸ νικᾶν αὖτε, παντῶν νικῶν πρώτιστε καὶ ἄριστ. τὸ δ' ἡττᾶσθαι αὖ ὑφ' ἑαυτοῦ, πάντων αἴσχιστόν τε ἅμα καὶ κάκιστον. id eſt, Si quis ipſe ſeipſum uincat, omnium victoriarum tum prima, tum optima eſt. Rurſum ipſum ſeipſo inferiorem eſſe, omnium & turpiſſimum eſt & grauiſſimum. Vincit enim ſeipſum, qui proficit in melius: at ſeipſo inferiorem euadere, eſt deteriorem reddere.

Mature fias ſenex. LIX

Mature fias ſenex, ſi diu uelis eſſe ſenex. Latinorum prouerbium, quo monemur, ut integrâ adhuc ætate deſiſtamus à laboribus iuuenilibus, ac ualetudinis curâ agere incipiamus, ſi uelimus eſſe uiuaci ac diuturna ſenecta. Nam ſenectutis ſors, otium & quies. Vſurpatur à Catone maiore apud Cicer. Nec, inquit, unquam aſſenſus ſum ueteri illi laudatoq; prouerbio, quod monet mature fieri ſenem, ſi diu ſenex eſſe uelis. Hoc quanquam Catonij non probatur, hominis duri, qui ſibi nec extrema ſenecta remittendis laboribus indulſerit, tamen audiendum nobis, maximè ſi de ultijs iucundæ ſententiæ, puta libidine, bibacitate, turbulentia uitæ: quæ niſi quis mature reliquerit, aut nunquam peruenient ad ſenectam, aut breuem habituri ſunt ſenectam.

Senis doctor. LX

Γέροντος διδάσκαλος, id eſt, Senis doctor. Citatur ſepiculè titulus hic à Nonio Marcello, inter titulos fabularum Varronis, quem dubium non eſt prouerbialem eſſe ſicuti ſunt alij plerique. Conuenit in eum, qui in re ſera atque intempeſtiua fruſtra ſumit operam. Siquidem ut eſt iuuenta docilis, atque in quemuis habitum ſequax, ita ſenecta intractabilis, tarda atque obliuioſa. Proinde Theognis:

Μή μι διδαῦν, ὅτι πολλὸς ἀμὶ μαθεῖν. id eſt,

Ne doc

Ne doceas, me ætas iam facit indocilem.

Euripides in Bacchis:

Γέρων γεροῦτα παιδαγωγήσω σ' ἐγώ. id est,

Senem senex & ipse te erudito.

Atque hic quidem uersus inuentus est in Sophoclis Philoctetis, quem celebrē ac prouerbialem fuisse testatur Gellius lib. Noctium 13. Varro titulum suum sumpsisse uidetur ex Euthydemo Platonis, ubi Socrates narrat Connum præceptorem suum, à quo senex fidibus canere didicit, ludibrij causa à pueris uocatum fuisse γεροντοδιδάσκαλον. Ad hanc sententiam pertinet, quod dixisse ferunt Diogenem: Νεκρὸν ἰᾶσθαι τὸ γεροῦτα παύεσθαι εἶναι. id est, Mortuo mederi, & senem admonere, idem esse. Quanquam inutilis est sententia, quæ senes deterret à discendis ijs, quæ nescire turpe est.

Senis mutare linguam. LXI

Cum ad omnem disciplinam tardior est senectus, tum potissimum ad discendam linguam, quæ faculas maximè pueris à natura data est. Quæ propter etiam uulgò compertissimum, pueros facile quamuis exprimere linguam: contrà natu grandiores, aut non assequi, aut parum feliciter imitari. Inde prouerbium, *senis mutare linguam*, de frustra atque intempestiue laborantibus. Diuus Hieron. præloquens in quatuor Euangelia: Pius, inquit, labor, sed periculosa præsumptio, iudicare de cæteris, ipsum ab omnibus iudicandum, *senis mutare linguam*, & canescentem mundum ad initia retrahere parvulorum. Quo significatur adulam ætatem ad omnia minus esse tractabilem, quàm rudes illos ac teneros annos, id quod eleganti metaphora dictum est à Nasone:

Quæ præbet latas arbor spaciantibus umbras,
Quo posita est primum tempore uirga fuit.
Tunc poterat manibus summas tellure reuelli,
Nunc stat, in immensum utribus aucta suis.

Quare tunc formandi mores, cum mollis adhuc ætas: tunc optimis assuescendū, cum ad quiduis cerenm est ingenium. Nam postea quam annis iam ceu diriguit animus, & uix ædiscimus, quæ perperam didicimus: & quæ nescimus, non sine maximo negotio nobis inculcantur. Neque hæc dixerim, ut adultiores à discendo deterream, cùm nulla sit ætas ad discendū sera, sed ut pueros ad discendi studium acuam. Ne hoc quidem prætermittendum, quanquam uulgò ignotum: Senex psittacus negligit ferulam. Adagij sensum tametsi per se non est obscurus, tamen magis liquebit ex Apulei uerbis, quæ sunt in lib. Eloridorum 2. de psittaco: Quæ rusticum nostrum fermonem cogitur æmulari, ferrea clauicula caput tunditur, imperium magistri ut perfentiscat. Hæc ferula discenti est. Discit autem statim pullus usque ad duos ætatis suæ annos, dum facile os uti conformetur, dum tenera lingua uti conuibretur. Senex autem captus, & indocilis est & obliuiosus. Hactenus Apuleius. Indicat & Plinius lib. 10. cap. 42. miram esse docilitatem huic aui, uerum non nisi primis duobus uitæ annis. His finitimum est, quod uulgò quidem, attamen haud quaquam inelegantèr dicitur: Serum esse canes uetulos foris assuefacere.

Caseus caseam ducit. LXII

Neque longe hinc disidet illud, quod Varro refert libro De lingua Latina 3. Caseus caseam ducit, quoties similis similem delectat, uetulus uetulam, deformis deformem, barbarus barbarum, improbus improbum. Nam antiquitus caseum dicebatur, quod nos uetus appellamus: idq; ut autor est idem Varro lingua Sabinorum, quæ in Oscam usq; lingua radices egerit, qua Casnar senex dicitur, eoq; Ennium, ut Oscæ linguæ peritum scripsisse:

Quam primum Casei populi genus Latini.

Caseos Latinos priscos appellat M. Tullius Tusculanarum quæstionum libro 1. Itaque unum illud erat insitum priscis illis, quos appellat caseos Ennius. Citat autem Varro adagium, tanquam à Manilio quodam profectum, qui dixerit, non esse mirum, si caseum casea duxisset, quoniam is canora faciebat nuptias. Videtur esse iocus in anum uetulo nuptam, allusumq; ad uocem casei, perinde quasi deducatur à cancndo. Refertur ibidem epigramma Papinij cuiusdam, quod scripsit in adolescentem nomine Caseam,

Ridiculum est cum te Caseam tua Casea dicit.

Opinor adolescentē duxisse uetulam, proinde absurdum uideri, quoties casea, id est, uetula, maritum iuuenē ueluti suo ipsius nomine Caseam uocaret. Fortasse prouerbij iocus ad priscum nuptiarum morem spectat, quem refert Plutarchus in Problematis, Qui deducebant sponsam in domum sponsi, iubebant his uerbis alloqui, Vbi tu Caius, ego Caia.

Δὶς διὰ πασῶν. LXIII

Δὶς διὰ πασῶν. i. Bis per omnia. Hoc prouerbio discrimen ingens ac longissimū interuallū significabant. Vnde quæ pugnantissima inter sese uiderētur, totoq; dissidere genere, ea δὶς διὰ πασῶν inter se discrepare dicebāt. Lucian. in lib. De conscribenda historia: Καὶ τὸ Ρ μουσικῶν δὶς διὰ πασῶν ἀφ' ἑαυτοῦ πρὸς ἄλληλα. hoc est, Denique iuxta musicorum prouerbium, δὶς διὰ πασῶν interuallo sese mutuo respiciunt. Idem in Apologia: Αλλά μοι ἐκεῖνο ἐννόησον, ὡς πάμπολυ τὰ τοιαῦτα διαφέρει, ὃν οἰκίαν τινὸς πλουσίου ὑπόμισθον παραλάβῃς διηλυθέναι, καὶ ἀνέχεσθαι ὅσα ξυνοί φασι τὸ βιβλίον, ἢ δημοσίᾳ πραττομένου τι τῶν κοινῶν, καὶ ἐν δικαστηρίῳ πολιτευομένου, ἐνὶ τούτῳ παρὰ βασιλέως μισθοφορεῖν. Διελθὼν δὴ καὶ ἰδὰς καταβεὶς ἐκάτερον, σκόπει. οὐρίσας γὰρ τὸ Ρ μουσικῶν δὶς διὰ πασῶν τὸ πρᾶγμα, καὶ τοσοῦτον ἐοικότας ἀλλήλοις τοὺς βίους ὅσον μόλυβδόν θ' ἑφθὸν καὶ χαλκὸς χρυσῶ, καὶ ἀνεμώνη ῥόδῳ, καὶ ἄνθρακι πίθηκος. μισθὸς μὲν γὰρ δὶς καὶ πᾶσι ταῦτα καὶ τὸ ὑπ' ἀλλῳ τάττεσθαι, τὸ δὲ πρᾶγμα παμπόλλων ἔχει τὴν διαφοράν. id est, Quin illud mihi iam confidera, quàm maximo hæc inter sese discrimine distare, uidelicet in opulenti cuiuspiam ædes adscriptum, seruire seruitutem, & ea omnia perferre, quæ libellus ille meus commemorat, & publice populi negotium gerentem, ac pro utili rempublicā administrantem hoc nomine ab imperatore salarium accipere. Age perpende hæc, & utrunq; per se, priuatimq; contemplare. Reperies nimirum iuxta illud musicorum prouerbium, δὶς διὰ πασῶν negotio discrimen inesse. Et hæ duæ uitæ rationes tantum inter se conuenire, quantum affinitatis est plumbo cum argento, æri cum auro, anemonæ cum rosa, homini cum simia. Nam merces quidem accipitur & illic, quemadmodum hic quoque, & utrobiq; contingit, ut alij subiectus pareas. Ceterum ipsius negotij non mediocris est dissonantia: Hactenus Lucianus. Adagium, ut is etiā indicauit, ex arte musica mutuo sumptum est. Nam Macrobius commentario in Somnum Scipionis secundo, quinque species harmoniarum commemorat: διὰ τεσσάρων, διὰ πέντε, διὰ πασῶν, διὰ πασῶν καὶ διὰ πέντε, & δὶς διὰ πασῶν. Ex compositis harmonijs διὰ τεσσάρων & διὰ πέντε, constituitur διὰ πασῶν, cui nominis hoc inditum est, quòd absolutum reddat symphoniam. ut mihi uideatur huc etiam illud respicere prouerbium, quod alio loco cōmemorabimus, ἅπαντα διπλᾶ. Similiter Plutarchus, & quicunq; ueterum, uel apud Græcos, uel apud Latinos de musicæ disciplina conscripserunt, harmoniarum metum figunt in ea, quæ uocatur δὶς διὰ πασῶν. Boëtius item lib. De musica primo tradit, antiquitus harmonicam rationem heptachordo duntaxat constitisse, hoc est, fidibus septem, quarum ima ὑπάτη dice-

batur ſumma νήτη. Deinde aliàs chordas adijcientibus aliis, ita creuit uocum numerus, ut ad duplicatum heptachordum peueniretur. Atq; hic progrediendi finis futurus uidebatur, niſi quòd ipſa ſymphoniarum ratio μέσου illam, quæ in heptachordo locum nomini congruentem obtinuerat, & utroque ad extremam relata chordã, harmoniam διὰ τεσσάρων, edebat, deſiderare uideretur. Hac igitur adiecta, & in ſuum immiſſa locum, ad quindecim chordas peruentum eſt, quarum extremam alteram, προσλαμβανόμενον dixere, alteram νέτην ὑπερβολαίων. Ita fit, ut μέση utroque relata, reddat harmoniam διὰ πασῶν: rurſum extremarum utralibet ad μέσην relata, eandem conſtituat harmoniam. Porrò ſumma relata ad imam, ſymphoniam reddat quam uocant διὰ διὰ πασῶν: propterea quòd hac, qua diximus ratione, bis complectatur eam harmoniam, cui nomen, διὰ πασῶν. Quoniam autem hac fini conſtitit harmonica ratio, nec ulterius procedere licuit, tractum eſt in populares ſermones ut quæ longiſſimo diſcrimine inter ſe diſtita eſſent, ea δὶς διὰ πασῶν diſtare dicerent, perinde quaſi diuſa adeo ſeiuncta, ut magis ſeiungi non queant. Cui ſimillimum illud, ἐκ διαμέτρου, id eſt, ex diametro. Verum quoniam uelut imprudentes noſtrique, penè dixerim obliti, paulo altius muſicam ingreſſi ſumus, quàm operis inſtituti ratio poſtulabat, libet obiter & illud ſubnectere, quod equidem arbitror nec admodum uulgò cognitum, nec iniucundum ſcitu fore. Etenim cum hæc meis illinirem commentarijs, ſortè fortuna ſuperuenit Ambroſius Leo Nolanus, philoſophus hujus tempeſtatis eximius, & in perueſtigandis diſciplinarum myſterijs, incredibili quadam diligentia ſolertiaq; præditus: neq; uero mediocriter exercitus euoluendis & excutiendis utriuſque linguæ ſcriptoribus. Is igitur poſtea quàm ſcribentibus nobis interuenijſſet, recitatis ijs, quæ iam ſcripſeram: uereor, inquam, Ambroſi, ut uulgus hoc muſicorũ huic adagio noſtro, Δὶς διὰ πασῶν, negotium faceſſat, obſtrepatq; ac prorſum δὶς διὰ πασῶν à meæ diſcrepet ſententia: quippe qui non dubitarint harmoniarum limitem uel ad uigeſimũ uocis gradum proferre. Quare tu problematum autor, & muſices non modo ſcientiſſimus, uerumetiam peritiſſimus, hoc mihi paucis, niſi moleſtum eſt, expedias uelim, quam ob cauſam antiquites tantopere metuerit ultra decimamquintam chordam uel tantillum progredi, ut etiam prouerbio res ea factitata fuerit: aut qui fictum ſit, ut hi neoterici non uereantur tanto ſpacio ſymphoniarum proferre pomœria, præteritis quæ ueterum metis, & quemadmodum dici conſueuit ὅρια τὰ ὄντως ὅρια, non uereantur etiam ad uigeſimam chordam procedere. Ad quæ ille familiariter arridens: Næ tu, inquit, homo es plus ſatis diligens, ut quem hoc quoque ſolicitum habeat, quid cantorum ουμβουλία de tuis ſentiant adagijs. Quanquam ad propellendas muſicorum calumnias unus ille ſat erat clypeus, te uetus adagium referre. Id utique conueniebat cum ueterum muſicorum, à quibus ductum eſt, ratione quadrare. Verum tamen ut tibi magis quàm illis faciam ſatis, quid ego ſuper hac re obſeruarim, uel ſentiam, paucis accipe. Principio quæ res commouerit recentiores muſicos, ut antiquorum limites præterierint, ipſi ſanè uiderint. At equidem duplicem uideo cauſam, quam ob rem antiquitus in δὶς διὰ πασῶν conſiſtendum duxerit. Primum quòd ipſe natura uideatur hanc ſymphonicarum uelut metam præſtituiſſe, quippe quæ modum hunc humanæ uoci non ſit, ut ad decimamquintam modo gradum intendatur: ultra quem ſi quis conetur progredi, non iam illa uox genuina, ſed coacta factitiaq; et gannitus magis quàm uox uideatur. Rurſus ſi altius nitaris eam deprimere, protinus à ratione uocis inſeratum quempiam degeneret. Proinde cum ubiq; conueniat artem quoad licet naturæ reſpondere, non abs re mihi uidentur ueteres ijſdem cancellis circumſcripſiſſe rationẽ artis, quibus natura uocem humanam circumſcripſerat. Satis erat ad perſuadẽdum hæc, opinor, cauſa: quanquam altera magis urget. Ea eſt huiuſmodi: Scis eſſe apud Boëtium libro De muſica 4. Harmoniam muſices, non ratione tantũ uerum & ſenſu peruendi oportere. Quapropter Ptolemæus apud hunc, quo dixi libro, Pythagoricorum quorundam ſententiam reijcit, qui in dijudicandis harmonijs plurimum tribuerint rationi, minimum ſenſui, cum dicerent ſenſum ſemina modo quædam cognitionis miniſtrare, at ratione perfectam conſtare ſcientiam. Rurſum Ariſtoxeni reſellit opinionem, qui plus ſatis tribuerit ſenſibus, perpuſillum autem rationi, cum muſicam harmoniam ita temperatum eſſe oporteat, ut neque ſenſui ratio refragetur, neq; ſenſus rationi reclamet. Neque diſſentit à Ptolemæo Ariſtoteles 2. Phyſicorum libro, negans muſicam mere mathematicam eſſe, ſed partim ratione, partim ſenſibus conſtare. Quod fieri nequaquam poteſt, ſi ſemel ultra decimamquintam intentionem, hoc eſt, δὶς διὰ πασῶν proceſſum fuerit. Nihil autem uetat ratio, quo minus uel ad milleſimum uſque tonum progrediare, recurrentibus ſubinde uidelicet iiſdem harmonijs, quas complectitur διὰ πασῶν. Neque ſecus hic procedere licet, quàm ſit in numeris arithmetices, ubi non aliter agnoſcitur ἑπτακαιδέκατος, in duodecim milibus & octo millibus, quàm in quatuor & ſex. Cæterũ harmoniæ ſenſus ultra decimamquintam uocẽ uelut euaneſcit, iamq; non magnopere refert, quæ ſit harmoniæ ratio, quam non approbat ſenſus, & ideo non approbat ſenſus, quia non euidẽter percipit. Porrò quominus percipiat, interuallum æquo longius in cauſa eſt. Rationis uis in immenſum ſe porrigit ut è diuerſo ſenſus corporis admodum anguſtis limitibus cohibetur. Quod enim accidit in oculorum ſenſu, ut ſi longius æquo ſemota ſint ea in quæ fertur uidendi uis, obtundatur ac deficiat uſus, eoq; magis deficiat, quo maiore diſtent interuallo: id multo magis accidit aurium ſenſui, quippe minus agili quàm oculorum. Iam uero quod uſu uenit ſenſibus in percipiendis ijs quæ obijciuntur, idem uſu uenit animo per ſenſum dijudicanti. Si colorem colori propius admoueas, & quemadmodũ Græci dicunt, χρῶμα παρὰ τὸ χρῶμα, nome protinus dignoſcit ex collatione ſenſus, quantum alter ab altero diſcrepet, aut alteri cum altero conueniat. Itidem ſi uocẽ uocẽ inuicem auribus exhibeas, incunctanter dijudicant, quæ ſit alterius cum altera, uel cõcordia, uel diſcordia: ſin plus iuſto diſtitus interuallo, mox incipit anceps eſſe iudicium. Porrò quemadmodum citius hebetatur aurium ſenſus quàm oculorum, itidem citius obtunditur illarum quàm horũ iudicium: propterea quòd altera res ex altera pendeat. Id ita eſſe, non eſt cur pluribus argumẽtis confirmem, cum pretimus ipſum experimentum fidem imi cuiq; facere poſſit. Pulſa chordam quampiam in organo: ſimulq; tange quæ ſit ab hac octaua, ſtatim rationi ſuffragatus ſenſus, plene percipiet harmoniã, & abſolutiſſimam eſſe, ſuo quoq; cõprobabit calculo. Rurſum pulſata quapiam, ſimul move aliam, quæ ſit ab illa decimaquinta, ſtatim & percipiet, & approbabit ſenſus ſymphoniam, agnoſcens eam quam paulo ante ſenſerat ita διὰ πασῶν. At uero ſi tacta ma, moueris ab hac decimanonam, nihil quidem obſtrepit ratio, quo minus ſit harmonia, quæ fuerat in δὶς διὰ πασῶν, cum δὶς τέσσαρε, uerum auris, acceptis uocibus non perinde percipit harmoniæ rationem. Quòd niſi ſenſus certos quoſdam terminos haberet, intra quos certum illius & exploratum iudicium ſepiretur, nihil te uetuerit, ſi libeat uel uſque ad χιλιοστὸν διὰ πασῶν ſymphoniam procedere. Neque enim ratio quic-

quam

quam offenditur numero, modo eandem agnoscat analogiam. Verum ~~corporis sensibus naturæ fines quosdam limites præscripsit; vltra quos progressi sensim iam incipiunt quasi caligare, hallucinarique, neque iam certo, sicuti solent, sed ceu per nebulam, vt aiunt, ac per somnium iudicare.~~ Non conueniebat autem, vt cuius incertum esset iudicium, id ad artis præcepta traheretur. At quoniã vltra decimumquintum uocis gradum ueteres intellexerunt euanescere iudicium auium, ibi metum harmoniarum figendam esse iudicarũt, ne merito quis illud tuum adagium obijcere posset, ἀφανὴς μουσικὴ ὄφελος. id est, Occultæ musices nulla est utilitas. Iam igitur neoterici, qui contra ueterum autoritatem ultra summam chordam τὴν ὑπάτην adiecere, ad imam item adiecta chorda, non perinde flagitium fecissent, si in decimanona chorda terminassent harmoniarum progressum: propterea quòd hæc ima ad summam relata, si non auribus, certe rationi perfectam symphoniam repræsentat. Atqui in uigesima neque sensus est harmoniæ, neque harmonia perfecta. Quare nihil est Erasme, quod adagio tuo ullam moueas calumniam. Hæc cum mihi tum argute, tum admodum probabiliter ab Ambrosio meo dicta uiderentur, nec ea quidem admodum aliena à prouerbij ratione, libuit his meis lucubrationibus adiungere futurum auctarium, haudquaquam, ut arbitror, ingratum lectori non omnino fastidioso.

Vbi timor, ibi & pudor. LXIIII

Ἔνθα δεῖμος ἔνθα καὶ αἰδώς. id est, Vbi timor, ibi & pudor. Prouerbialis sententia, quæ hodieq; uulgo manet, cui similis illa Terentiana: Omnes deteriores sumus licentia. Et maxima pars hominum formidine fustis à malefactis temperat. Plato lib. De legibus 5. Τὸ δ' ἀδέλφα ἀναιδῆ χαῦνα γίγνεσθαι. id est, Audacia uero parit impudentiam. ἀδέλφα autem uocant, cum abest metus. Item in Euthyphrone citat ex poëta quopiam. Est enim hemistichion carminis heroici.

Ἔνθα γὰρ δεῖμος ἔνθα καὶ αἰδώς. id est,

Vbi enim timor, & pudor ille &c.

Suidas indicat esse Epicharmi.

Foras Cares, non amplius anthisteria. LXV

Ὁρᾶτε κᾶρες, ἐκ τῶν ἀνθιστηρίων. id est, Cares foras, peracta enim anthisteria.

Dici consueuit: ubi quis semper eadem sibi sperat commoda, ait idem semper licitũ fore credit, quod aliquando pro temporis ratione fuerit permissum. Veluti si quis semel expertus cuiuspiam liberalitatem, subinde redeat aliquid muneris petens: aut cum pueri permissam sibi ad tempus feriendi ludendiq; faculatem ultra tempus prorogant. Originem prouerbij tradunt ad hunc modum. Athenienſibus mensis quidam anthisterion appellabatur, quòd is plurimos flores progigneret. In hoc festa quædam agebantur, & conuiuia liberiora, quemadmodu in Saturnalibus fieri consueuit apud Romanos, in quibus ex seruis accumbere licebat, feriatis interim ab opere. Exactis autem feriis, cum iam ad solitas operas reuocarentur, hoc pacto dicebant heri, Foras Cares, non iam amplius anthisteria. Cares autem seruos appellabant, quòd ea gens mercenarijs operis quæstum faciliaret, uelut omnium serui quicunque conduxissent. Sum qui dicant, Cares olim Atticæ regionis partem obtinuisse, Athenienses autem cum Anthisteriorum solemnitatem agerent, ejecere Cares in ciuitatem atque in domos receptos ad festi communione admittere; deinceps peracto solennitatis tempore, si quos è Carĩ in urbe offendissent, per iocum dicebant,

Ὁρᾶτε κᾶρες, ἐκ τῶν ἀνθιστηρίων. id est,

Exite Cares, acta enim anthisteria.

Sonat autem ea uox Græca perinde, quasi dicas Floralia Latinè, quorum licentia multorum literis notissima est. Non diuersum est quod ait Seneca in ludicro in Claudium scripto. Non semper erunt Saturnalia. Nam Saturnalibus seruis quoq; libertas erat.

Fures clamorem. LXVI

Οἱ φῶρες τὸν βοῶν. id est, Fures clamorem, subaudiendum timent aut senserunt: Quadrabit in eos, qui sibi conscij, metuunt ne deprehendãtur, aut qui peracto maleficio fugitant pauitantq;. Habet autem hoc cum omnis malefacti conscientia, tum præcipue furti, ut hominem trepidum reddat ac lucifugam. Vnde est in Hebræorum sententijs, Impium uel persequente nullo fugere. Huc alluſit Virgilius:

Et cum clamarem, quò nunc se proripit ille,
Tityre coge pecus, tu post carecta latebas.

Funiculum fugiunt miniatum. LXVII

Τὸ σχοινίον φεύγουσι τὸ μεμιλτωμένον. id est,

Vitant sinopi collitam restim rubra.

Apte dicetur, ubi quis properat officio suo fungi, non ex animo, sed ne in mulctam incidat. Carmen sumptũ ex Aristoph. cuius interpres, & ità Suidas huiusmodi fermè commemorant. Athenienſium magistratus uarijs modis conati sunt efficere, ut populus quàm maxime frequens ad concionem uentiaret: obiectis enim repagulis quibusdam uias reliquas occludebant, quæ non ducerent ad forum: tum merces tollebant ex mercatu, ne quid hac gratia ibi cessaretur: deniq; funem parabant rubro colore, quẽ μίλτον, id est, interprete Plinio, minium uocant Latini, nonnulli cinabarim appellant, oblitum. Hoc duo ministri publici populum cingentes, agebant in concionem. Studebat quisque funiculum effugere, propterea quòd quisquis colore notatus appareret contagio funis, is mulctam pendere cogebatur. Vnde qui notam metuunt, eos eleganter dicemus φεύγειν τὸ σχοινίον μεμιλτωμένον. id est, fugere funiculum miniatum.

Fortunatior Strobilis Carcini. LXVIII

Εὐδαιμονέστερος καρκίνου στρόβιλος. id est, Fortunatior Carcini Strobilis. Ironia prouerbialis in infelicẽ & improbum. Carcinus poëta quispiam fuit, cuius filij dicti sunt Strobili ab Aristophane, quos & γλαυκοὺς βακχίλους uocat, id est dulciculos. Iocus autem sumptus est à nominum alluſione. Nam Græce Carcinus cancrum, Strobili cochleas significant. Vtrunque genus distortum ac fœdum. Adagium recenſetur apud Suidam & Zenodotum, extat apud Aristophanem in Pace.

Festo die si quid prodegeris. LXIX

Plautus in Aulularia sub persona senis Euclionis: Festo die si quid prodegeris, profesto egere licebat, nisi peperceris. Schema prouerbiale. Admonet autem, ne in sumptibus solemnibus ita profusi simus, ut non supperat quo feramus quotidianos. Nam festi dies uel sacris offerendis, uel diurnis epulationibus, uel ludis in honorem deorum, uel ferijs obseruandis celebrabantur: profesti ad rei priuatæ publicæq; administrationem concedebantur. Accommodabitur non perperam, & in eos, qui iuuenes rem prodigunt, esuriturí senes, quæ uel intempestiue profundunt, postea desideraturi.

Feles Tarteſia. LXX

Γαλῆ ταρτησία, id est, Feles Tarteſia. De magnis & ridiculis dicebatur, Tartesij sunt in Iberia, apud quos feles maxime nasci dicuntur. Fortasse non inepte dicitur & de rapacibus: Aristophanes in Vespis.

Σκεπτέον μοι καλῶς πρὸς ταῦτα τὴν
Τυρβίνην ὑὸν ὀβελίσκου. id est,

Nunc uti ſelem rapta carnẽ,
Obseruant gestantem uerua.

Item Lucianus, cum ait, ἁρπακτικώτεροι τῶν γαλῶν. id est, rapaciores felibus, nimirum & ipse felium significat rapacitatem vulgò notam fuisse.

Ferre iugum. LXXI

Plautus in Curculione. Iam ne ferat iugum. De puella percunctatur quispiam, num iam per ætatem uirum reciperet. Id enim significari satis arguunt ea quæ sequuntur. Tam à me pudica est, quasi soror mea sit. Horatius in Odis, de puella nondum uiro matura.

Nondum subacta ferre iugum ualet Ceruice.

Videlicet indicans, unde ducta sit translatio, nimirum à iuuenco, cui nondum suppetunt uires, ut ducendo aratro pares operis uices sustineat. Nam & coitus duorum ex æquo negotium est, itidem ut in iugo. Vnde dictum etiam coniugium.

Feli crocoton. LXXII

Γαλῇ κροκωτὸν, id est, Feli crocoton, subaudiendum, das aut addis. Dici solitum, quoties bonos additur indignis, & quos baudquaquam decet. Aut cum datur quippiam ijs, qui munere non norunt uti: ueluti si quis à mustis alienissimo belissimum donaret librum. Crocoton uestis genus est rotunde ac fimbriatæ, qua diuites utebantur matronæ: Apud Nonium in dictione Richa, refertur inter uestes delicatas & crocoton. Sic enim arbitror legendum, mollicinam crocotam: chirodotum Richam. Ac teste Plutarcho, quidã Hercidem pingebant Κροκοτοφόρον, Omphalæ seruientẽ. Sumptum adagium ab apologo Stratidis: quem alio loco narrauimus. Porrò uox hæc γαλῆ, felem ne significet, an mustelam, an quem uulgò catum appellant, quoniam inter eruditos controuersum esse uideo, relinquo alijs iudicandum.

Mustelam habes. LXXIII

Γαλῆν ἔχεις, id est, Mustelam habes. In eum quadrat, cui omnia sunt inauspicata, tanquam satis ac dijs iratis ut aiunt. Olim creditum est, hoc animal inauspicatum infaustumque esse ijs, qui haberent, domiq; alerent, ut non admodum diffideat ab illis, equum habet scianum, & aurum habet Tolosanum. Vnde nunc etiam apud quasdam gentes, nominatim apud Britannos, infelix omen habetur si cum paratur uenatio, alluxit mustelam nominet, cuius etiã occursu uulgò nunc habetur inauspicatus. Adagium refertur à Diogeniano.

Fastuosus Maximus. LXXIIII

Κόμπος μάξιμος, id est, Fastuosus Maximus. In eum dicebatur, qui sibi plus satis arrogasset in sapientia. Sumptum à moribus Maximi cuiuspiam arrogantis, & sibi immodice placentis. In nonnullis exemplaribus inuenio κομπᾶν μάξιμον. Græcis κόμπος arrogantiam insolentiamq; significat, unde κομπεῖν καὶ κομπάζειν. Proinde & Euripides γλῶσσα τε κόμπου, id est, Linguaq; fastui. Recensetur & hoc in Diogeniani collectaneis.

E multis paleis paulum fructus collegi. LXXV

Ἐκ πολλῶν ἀχύρων ὀλίγον καρπὸν συνήγαγον. id est, ex multis paleis parum fructus collegi, id est, multo labore non multum emolumenti sum consecutus. aut è uerbosis sermonibus paululum bonæ sententiæ percepi: ex ingenti uolumine minimum doctrinæ retuli. Translatum ab excussoribus tritici.

Oportet remum ducere qui didicit. LXXVI

Δεῖ κώπην ἐλαύνειν μαθόντα. id est, Oportet remum impellere cum, qui didicerit. Vnumquemq; decet eam artem exercere, quam antea doctus sit. Refertur à Plutarcho in commentariolo, cui titulus, ὅτι ἀδιαπτῶς ἢ σοφῶς. Idem admonet Horatianum illud in Arte poëtica,

Ludere qui nescit, campestribus abstinet armis.
Indoctusq; pilæ discive trochive quiescit,
Ne spissæ risum tollant impune coronæ.
Qui nescit, uersus tamen audet fingere.

Quin & hodiernis temporibus huiusmodi uulgò iactatur adagium, Qui lusus non nouit legem, abstineat.

Ex ipso boue lora sumere. LXXVII

Ἐκ τοῦ βοὸς τοὺς ἱμάντας λαμβάνειν. id est, Ex ipso boue lora sumere dicebatur, qui quo lædant quempiam, id ab ipso quem lædunt accipiunt. Veluti si quis uersibus incesseret eum, à quo carminis componendi rationem didicisset: aut tyrannus pecuniam extorqueat à ciuibus, qua satellitium ad opprimendam ciuitatem alat: aut si quis rhetorices præsidijs rhetoricen oppugnaret. Metaphora sumpta ab agricolis, qui lora cædunt è boum tergoribus, quibus boues uinciunt. Plutarch. in cõmentario, cui titulus, ὅτι ἀκόλουθον ἦθος ἀλίτωι. Τί δὴ λέγοι τις ἂν πρὸς τὸν ὄφιος τοὺς σοφοὺς ὑπὲρ ἴσης νόσου ἢ ἐατρὸς, ἢ τοῦτο δὴ τὸ παιζόμενον, ἐκ τοῦ βοὸς τοὺς ἱμάντας λαμβάνοντα, τοὺς ἀλγυδόνας ἐκ τοῦ σώματος. id est, Quid igitur dixerit quispiam? Satis est ipsa corporis natura, morborum materiam in se continens, ac iuxta quod ioco dici solet, tanquam ex ipso boue lora sumens, ita ex ipso corpore dolores.

Ex uno omnia specta. LXXVIII

Ἐξ ἑνὸς τὰ πάντ' ὅρα, id est, Ex uno omnia spectа. Vergilius item,

Et crimine ab uno Disce omnes.

Admonet adagium ex unius euentus experimento, reliquorum similium coniecturam oportere facere. Refertur à Suida. Tametsi is ostendit in eos dictum qui perperam ex uno quopiam æstimant omnia. Legit enim non ὅρα sed ὁρᾷ. Veluti si quis unum Gallum expertus perfidum, iudicaret omnes esse tales.

Ex aspectu nascitur amor. LXXIX

Ἐκ τοῦ ἐσορᾶν γὰρ γίγνεται ἀνθρώποις ὁρᾶν. id est,

Amor ex uidendo nascitur mortalibus.

Scenicus prouerbialis, admonens, oculos amorem potissimum conciliare. Non enim amatur incognitum: ex cognitu nascitur amor mutuus. Et oculi præcipue sunt ad amandum illices. In his enim peculiaris animi sedes. Et in his ajunt poëtæ, cupidinem excubantẽ sua iacula mittere. Maro uelut indicauit adagium, cum ait,

Vt uidi, ut perij, ut me malus abstulit error.

Rursum in Georgicis: Vritq; uidendo Fœmina.

Item apud Terent. Chæreas ipse dum sic uirginẽ, quam impotenter cœpit ardere. Iuuenalis prodigij loco refert de cæco amante,

Qui nunquam uisæ flagrabat amore puellæ.

Legimus philosophos quosdam, & inter hos Democritum, sibimet oculos ademisse, tanquam omnium malarum cupiditatum autores. Quapropter piorum hominum est meminisse, haud quaquam esse turpe uidere, quod non licet concupiscere. Prouerbij meminit Diogenianus.

E' sublimi me derides. LXXX

Ἀφ' ὑψηλοῦ με καταγελᾷς. id est, E' sublimi me derides. De eo qui cum fastu videt quempiam ac despectim. Translatum ab ijs, qui ex edito loco uerba faciunt. Vnde & despicere dictum à Latinis pro contemnere, quod quisquis in eminenti loco est, is ueluti tutior negligit eum, qui stat in humiliore loco.

Extra lutum pedes habes. LXXXI

Ἐκτὸς πηλοῦ πόδας ἔχεις. id est, Extra lutum pedes habes, hoc est, emersisti è periculo, aut extra periculi constitutus es. Aduatoribus sumptum. Simile illi, ἐκτὸς βέλους. id est, extra

iaculum. Et in luto dicuntur hæſitare, qui moleſtis inuoluuntur negotijs, unde ſe nequeant explicare.

Ex umbra in ſolem. LXXXII

Ex umbra in ſolem educere, eſt rem prius abditam & otioſam, in publicum & in communem uitæ uſum deducere. Translatum ab athletis, quibus mos, ſolis & pulueris patientia confirmare corporis robur. Delicatorum autem eſt, in umbra latitare. Venuſtius fiet, ſi ad animi rem torqueatur: ucluti ſi quis dicat, philoſophiam à Socrate ex umbra in ſolem eſſe productam. Exempla paſſim apud ſcriptores obuia.

Excubias agere in Naupacto. LXXXIII

ἐφρούησαν ἐν ναυπάκτῳ. id eſt, Excubare Naupacti. Achiui capta Naupacto, Pauſaniam excubijs, cuſtodijſq; præfectum interfecerunt, autore Theopompo. Vnde res in locum uulgi uidetur abiiſſe aduerſus eos, qui pereunt ignauia ſua. aut qui munus odioſum, ac plenum diſcriminis adminiſtrant. Refertur à Zenodoto. Suidas effert ad hunc modum φρουρήσατε ἐν ναυπάκτῳ. id eſt, Excubabis Naupacti. Is adfert & aliam adagionis originem. Quum ijs, qui Naupactum præſidio tuebantur, perpuſillum ſalarij penderetur; atq; illi plurima quæ ad rem pertinebant, emerent, militari loco iactatum eſt, ut apparet, in eos qui fruſtra ſudarent, quosq; ſua ſpes fruſtraretur. Naupactus autem Aetoliæ ciuitas, quam tum Philippus obtinebat, à compingendis nauibus dicta, quòd illic Heraclidæ primum nauim extruxerint.

Deuotionis templum. LXXXIIII

ἀρᾶς ἱερόν. id eſt, Execrationis templum. In eos dicebatur, qui crebris execrationibus uti conſueuerunt. Qui mos nunc uulgò plerisq; plurimum improbandus, ut nihil dicant, niſi diras admiſceant deuotiones & imprecamina, uel ipſo horrenda auditu. Erant autem antiquitus etiam publicæ quædam deteſtationes, uelut apud Athenienſes, in eum, qui uiam non monſtraſſet erranti, in quarum locum Chriſtianis ſucceſſit ea, quam uocant excommunicationem. Item deuotionis hoſtium, quarum meminit Macrobius, & Horatius in Odis,

Diris agam uos, dira deprecatio
Nulla expiatur uictima.

Heſychius indicat, templum execrationis fuiſſe Athenis, cuius meminerit Ariſtophanes in Horis, dici porrò de graui calamitate. Alibi, ni fallor, nobis dictum eſt de execrationibus tragicis, quas Diogenes philoſophus iocabatur ſibi occurriſſe, quòd uiueret ἀλῆται, ἄπολις, ἄπαις, ἀχρέματος, ἄφατος, καὶ ἰφιμεδρόβιος. id eſt, Carens domo, ciuitate, patria, pecunia, nullam habens certam ſedem, & in diem uiuens. Prouerbium refertur à Diogeniano.

Expertes inuidentiæ muſarum fores. LXXXV

λῳβῶν μισῶν θύρας. id eſt, Candidæ muſarum ianuæ. De his dictitatum qui literaturam ſuam candide libenterq; impertiuit aliis, & ad docendum prompti, propenſiq; ſunt. Neque male congruet etiam in docileſ, iuxta id, quod alibi commemorauimus. ἀντιγλίσχει μισῶν θύρας. id eſt, Aperte muſarum ianuæ.

Eurybatizare. LXXXVI

Εὐρυβατίζειν. id eſt, Eurybatizare, eſt improbis uti moribus. Eurybatus ex Cercopibus unus fuit, inſignitæ improbitatis homo. Huius meminit Lucianus in Pſeudomante, ὑπὲρ τοὺς Κέρκωπας, ὑπὲρ τὸν Εὐρύβατον, ἢ ῥᾳθυμόνδαν, ἢ ἀφιλάλωνα, ἢ σώφρονα. id eſt, Vltrà Cercopas, ultrà Eurybatum, aut Phrynondam, aut Ariſtodemum, aut Soſtratum: Neque uero unus duntaxat huius nominis fuit, infamis uerſutiâ, morum quæ improbitate. Nam & Epheſius quidam Eurybatus fuit, qui cum à Croeſo cum multa pecuniarum ui miſſus eſſet, ut exercitum contraheret, ad Cyrum deſecit, ut autor eſt Ephorus. Alij malunt ad Eurybatum referre, qui fuiſſe perhibetur alter è Cercopibus, ut dixi. Duris ad Eurybatum refert Vlyſſis ſocium. Nicander prodidit Eurybatum quendam Aeginenſem fuiſſe longè uerſutiſſimum, ſceleſtiſſimumq;. Neque uero deſunt, qui dicant hoc nomine furem fuiſſe quempiam aſtutia ſingulari: is cum deprehenſus, captusq; ſeruaretur, cuſtodes in conuiuio animi cauſa iuſſerunt ut oſtenderet, quibus nam modis conſuerit domos conſcendere. Cumq; illum initio renuentem, ſcilicet tanquam inuitus facturus eſſet, rogarent inſtantius, ac uix tandem perſuaſiſſent, Ille aptatis ſpongijs ac ſtimulis, ferreisq; retinaculis, quæ λυγγοβόλους Græci uocant, parietem cæpit conſcendere. Porrò ſuſpectantibus illis, & artificij nouitate admirantibus, Eurybatus prehenſo laqueari, per tegulas auſugit, priuſquam illi domum circuire potuerint. Atque hunc ad modum deluſis cuſtodibus, periculum euaſit. Meminit huius & Euſtathius in primum Iliados, admonens eam uocem ambigue pronunciari Εὐρύβατον καὶ Εὐρυβάτην, dictum autē παρὰ τὸ Εὐρυβάζειν, quod late graſſaretur. Itaque peculiariter conueniet in eum, qui deprehenſus, arte quapiam elabitur.

Faciunt & ſphaceli immunitatem. LXXXVII

Καὶ σφάκελον ποιοῦσιν ἀτέλειαν. id eſt, Faciunt & ſphacelo immunitatem. Athenis celebratum prouerbium de his, qui quouis prætextu quod uolunt aſſequuntur. Natũ aiunt ab euentu huiuſmodi. Piſiſtratus tyrannus decimas exigebat ab Athenienſibus eorum quæ in agris prouenirent. Itaque cum aliquando obambularet, uideretq; ſenem quendam in ſaxis quibuſdam, hoc eſt, loco petricoſo laborantem, rogabat quos nam fructus inde colligeret. At is reſpondens: Dolores, inquit, & ſphacelos, atque horum decimas exigit Piſiſtratus. Porrò tyrannus admiratus hominis libertatem, decimas Athenienſibus remiſit. Ea res in uulgi ſermonem abiit, etiam ſphacelos immunitatem parere. Sphacelus autem morbi genus eſt, quod ex immodica defatigatione ſolet accidere. Quidam putant eſſe tormina articulorum, quidam oſſium tabem. Theophraſtus lib. De cauſis plantarum 5. demonſtrat & plantarum radicibus uicium accidere, quod ab hominum morbo σφακελισμὸς appellatur. Adagiũ recenſetur à Suida. Heſychius indicat, quemlibet dolorem grauem ſphacelum dici.

Et meum telum cuſpidem habet acuminatam. LXXXVIII

Ipſiſſimam prouerbij ſpeciem habet, quod ſcriptum eſt apud Homerum iliadis γ. ſub Hectoris perſona:

Ἐπεὶ καὶ ἐμὸν βέλος ὀξὺ πεφύκειν. id eſt,
Telum quando meum quoq; cuſpide acuta eſt.

Recte utemur, quoties fatebimur nos inferiores quidem eſſe, uerum non deeſſe tamen, quo quæmus nocere. Cui ſimile Vergilianum illud,

_Et noſtro ſequitur de uulnere ſanguis.

Item illud apud Ouidium:

Et mihi ſunt uires, & mea tela nocent.

Ignaui uertitur color. LXXXIX

Τὸ ναυὶ ξάνθιζε χρώς. id eſt, Ignaui uertitur color. Plutarchus in cauſis naturalibus, problemate, quam ob rem polypus colorem mutet, hoc tanquam prouerbio iactatum adducit, Διὸ καὶ λέγεται τὸ μὴ ναυὶ ξάνθιζε χρώς. id eſt, Ignaui uertitur color. Nam id accidit in metu, ut uultus exalbeſcat, maxime timidis, uidelicet ſanguine ad uitalia refugiente. Pluſculum accedit Veneris, ſi ad animum tranſferatur: ueluti ſi dicas, philoſophum nihil omnino formidare eo-

rum quæ vulgus horret, Τὸ μὲν γὰρ πανὺ δεινόν ἐστι χρῶς. id est, Vertitur ignaui sane color. Porrò prouerbium natum est ex Homericis Iliad. N. Carmen sic habet.

Τῶ ἧς γάρ τε πανὺ τρόμος χρῶς ἄλλυδις ἄλλη
Οὐδὲ οἱ ἀτρέμας ἧδη, ὀρῶρεν δ' ἐν φρεσὶ θυμὸς,
Ἀλλὰ μεταλλήζει, ἐπ' ἀμφοτέρους δὲ πόδας ἴζει,
Ἐν δ' τὸ οἱ κραδίη μεγάλα στάζουσι παλάσσει,
Κῆρας ἀλεξέμεν. πάσσυδ' ἀνὰ τὰ γίγνετ' ὀδόντας.

Τῶ δ' ἀγαθὸς, ὑπ' ἀμ βεινὸν χρῶς, ἔστιτι λίπω,
Tarbũ. id est,
Vertitur ignaui color, euariatq; subinde,
Nec mens certa manet, uerum huc illucq; uacillat,
Ac migrans è corde pedes in utrosq; resilit.
Palpitat & ualide cor ei præcordia subter
Fata putanti animo, occipiunt quoq; stridere dentes.
Contrà fortì, nec uariat color, at nec; ualde Horrescit.

Ad consilium ne accesseris antè, quàm uocaris. XC

Μὴ προδρόμου ἐς βαλεῖν παρελθὼν, πρὶν ἂν καληθῇς. id est, Ad consilium ne accesseris, priusquam uocaris. Hæc sententia, quæ nunc nomine Catonis celebratur, prouerbialis fuisse uidetur, uel Plutarcho teste, cuius hæc uerba sunt libro συμποσιακῶν primo. Ἄτοπον μὲν οὖν, φάν ἐγὼ τὸν παροιμιώδη μέλλα, εἶγε σύμβολον ἐγίνετο καὶ παραπελλητόν. id est, Ridiculus igitur, inquit, & prouerbio obnoxius Menelaus, siquidem cōsultor factus est non accersitus. Nisi quis mauult hæc ad illam referre paroemiam: Ἀκλητοι δειλοὶ ἀγαθῶν ἐπὶ δαῖτας ἵενται. Quod aliàs referemus.

Iucundissima nauigatio iuxta terram, ambulatio iuxta mare. XCI

Plutarchus 1. Symposiac. libro ueluti uulgò iactatum citat, Πλεῖν μὲν ὁ παρὰ γῆν περίπλους ἡδὺς ὁ παρὰ θάλατταν ἕρπων. id est, Nauigatio iuxta terram, rursum ambulatio, quæ sit iuxta mare, iucundissima est. Recte torquebitur ad eam sententiam, ut dicamus ita demum esse iucundissimum unumquodq; si diuersi generis admixtu temperatum adhibeatur: ueluti si in lusibus nonnihil eruditionis aspergas, rursum in studijs aliquid ludicrum admisceas. Simillimum est huic, quod ex Philoxeno poëta citat idem in commentario quem inscripsit, Quomodo sint audiendi poëtæ: Τῶν κρεῶν τὰ μὲν κρέα ἥδιστά ἐστι, καὶ τὰ ἰχθύων οἱ μὲν ἰχθῦς. id est, Ex carnibus, quæ carnes non sunt suauissimæ: item ex piscibus, qui non sunt pisces. Itidem philosophia admixta poëmatis, magis delectat: & poësis admixta philosophiæ, magis capit animum.

Cupidinum crumena potri folio uincta est. XCII

Πρέπει φίλημα τὸ τῶν ἔρώτων διάζωμα βαλάντιον. id est, Porri folio amorum uincta est crumena. Refertur eodem in loco quem modo citauimus, sed præstat ipsius uerba subscribere: Ὃ γάρ τις μάλιστα θαυμάζει, φαιδρὸν ἀνὴρ καὶ μικρόλογον ἐμπόδιόν ἐστι ἕρωτι, καθάπερ ἐκ παροιμιῶν ἀνθρώπων, ἀνθεῖς καὶ μαλαχθεὶς, ἁπαλὸν καὶ ὑγρὸν καὶ μόλιον· ὥστε τι τοῦτ' τὸ ποικίλλόμενον μὲ πάνυ φαινεται γελοῖον, ὅτι πρέπει φίλημα τὸ τῶν ἔρώτων διάζωμα βαλάντιον· ἐπεὶ ἴσως καὶ ὅτι ὧδ μεθίεμ ν' ὑρῶν ὅμοιον ἔστι ποιεῖ· τὸ δὲ ὑδρικὸν καὶ ἰκμαῖον καὶ διαπεπυσμένον. id est, Quodq; uel maxime miretur aliquis, sunt parcus & sordidus, simul ac in amorem inciderit, non aliter quam igni impositum ferrum, fit mollior ac tener, lentus ac suauior, ut non usquequaq; deridiculum uideatur illud, quod ioco populari dicitur: Cupidinum crumenas porri folio uinctas esse. Dictum est autem ob eã causam, quòd amor adsimilis sit ebrietati. Reddit enim calidos, & hilares, & effusos. Plutarchus itaq; sentire uidetur, prouerbium alludere ad porri naturam, cuius uis est calefacere, cieré urinã, irritare uenerẽ, mouere menses, & aluum inflare, quemadmodum docet Dioscor. libro 2. Suidas ostendit hoc adagium dictum, de ijs qui per amorem immoderatos faciunt sumptus, luxuriq; indulgent quemadmod. solent in comœdijs amãtes. Plutar. in libello quẽ scripsit. Ὁ ἀγαθὸς ἔρως, hoc quoq; inter cæteras Cupidinis siue amoris laudes cõmemorat, quod è sordido splendidum, è parco liberalem, è tristi ciuilem, è timido audacem reddit hominem. Proinde Cupidinis loculi, porri folio uincti dicuntur, quòd facile soluantur, uel quòd admodum fragile sit porri folium, uel quòd huius genuina uis soluere corpus ac mouere.

Quem fortuna pinxerit. XCIII

Ὃν τύχη μέλαινα γράψῃ, τοῦτον ὁ πᾶς χρόνος λευκάνει. id est, Quem fortuna nigrum scripserit, hunc non uniuersum ænum candidum reddere poterit. hoc est, cui fortuna infragatur, huic quicquid tentauerit, infeliciter cedet. Allusum est ad nigros & albos calculos suffragiorum. Recensetur in collectaneis Apostolij.

Qui mori nolit ante tempus. XCIIII

Athenæus in sermonibus conuiualibus, de Sybaritis huiusmodi refert prouerbium: Ὀβριάκιζε γὰρ συβάρις, μὴ περὶ μοίρας ἀποβαίνῃ, ἤτε λευκόμενον, ἤτε λευκαίνουσα ἡ ἅλις οὐ ὁρᾶν ἐθέλῃ. hoc est, Qui non uelit apud Sybaritas ante diem fatalem mori, eum haud oportet solem conspicere, non occidentem, nec orientem. Hoc ideo uulgò iactatum scribit, quòd Sybaritarum ciuitas in humili loco, ac uelut in cõualle sita fuerit, ut æstatis tempore mane pariter ac uesperi frigus immensum sentirent, meridie intolerandũ ardorẽ. Cicer. lib. De finibus bonorum 2. docet idem dictum in quosdam Asotos, cui genti nomen inditum est à luxu uitæ. Nam sub solis occasum erant ebrij, mane sternebantur. Columella in procœmio rerum rusticarum, usurpat in gangones, qui noctes libidinibus & ebrietatibus, dies somno uel ludo consumunt Mox deinde, inquit, ut apti uenimus ad gangas, quotidianam cruditatem Laconicis excoquimus, & exusto sudore sitim quærimus, noctesq; libidinibus & ebrietatibus, dies ludo uel somno consumimus. At nos dicimus fortunatos, quòd nec orientem solem uidemus, nec occidentem.

Barbæ tenus sapientes. XCV

Ἐκ πάνυ σοφοὶ, καὶ ἀπὸ πώγωνος σοφισταὶ, καὶ ἀπὸ πώγωνος φιλόσοφοι. id est, Barbæ tenus sapientes, & sophistæ, & philosophi. Sic appellabantur qui præter barbam & pallium nihil haberent philosophi. Vsurpatur aliquoties apud Plutarchum in Symposiacis. Huc allusit Horatius, cum ait:

Iussit sapientem pascere barbam.

Lucianus item subinde iocatur in philosophorũ τὸν βαθὺν πώγωνα, id est, profundam barbam. In Eunucho Bagoas ait: Si philosophum oporteat ex barba metiri, hircos primam laudem ablaturos. Similiter Martialis:

Propendet mento nec tibi barba minor. Recte torquebitur in hos, qui uniuersam uitæ sanctimoniã non in animo, neque in moribus, sed in cultu constituunt.

Inter lapides pugnabant, nec lapidem tollere poterant. XCVI

Plutarchus 4. decadis Symposiacæ, primo problemate: ἐδόκει ἡ τὸ ποδάριον ἄμμα ἓν φίλοις τ' ἄλλ ἄξιον χειμῶνος, ἄλλ ἡ μηδὲν δεόμενον, ἃ δρᾶν δὲ ἔφη, τὸ τῶν λεγόμενον, ἐν ἡ λίθοις ἐμάχοντο, λίθον δ' οὐκ ἠδύναντο. id est, Vbi uero uideret ministrũ puerũ una cum Philone, utentẽ pane, nec; præterea quicquam requirentem: Pape, inquit, hoc nimirum erat illud, quod uulgò dici solet; Pugnarunt in saxis, nec; saxum tollere quibant.

Apparet dictum in eos, qui præsenti commodo non fruuntur,

tur,uel ob ignauiam,uel ob peruersam de rebus opinionem, ut qui uel saxum grauentur ex aceruo tollere,quo repellant aduersarium. Refertur idem carmen apud Athenæum lib. 10.& aliud subiecit,ueluti consimilis sententiæ,

Δίψη δ' ἀρόμενον, ὕδωρ δ' ὑπεροπλίσχε γενάν.id est,

Deperiere siti,superante ad labra liquore.

In alio mundo. XCVII

Ὡς ἐν ἄλλῳ κόσμῳ, id est, Tanquam in alio mundo, Schema prouerbiale est,quo nunc etiam uulgus utitur: de ijs qui longe lateq; dissident à moribus aliorum,aut quibus omnia noua uidentur: aut qui longe dissiti sunt à patria. Plutarch. in Sympos. Τὸ δὲ τῶν ἰπλίων γήρᾳ ἐκφυλον ὅλως καὶ ἀπολον ἡμῶν ὥσπερ ἐν ἄλλῳ τινὶ κόσμῳ γεγονέναι καὶ ζῆν φαίνεται. id est, At Græcorũ genus prorsus alienum ac peregrinum à nobis, uelut in alio quopiam mundo natorum, ac uiuentium. Non dissimili figura dixit Horatius in Odis:

Quid terras alio calentes Sole mutamus?

Et Macrobius in præfatione Saturnalium: Nisi sicubi nos sub alio ortos cœlo, Latinæ linguæ uena non admittet. Cum enim cœlum sit omnibus commune, figuratum sit necesse est,sub alio cœlo nasci. Et de campis Elysijs apud Vergil.

Solemq; suum, sua sidera norunt.

Suum dixit, tanquam à nostro diuersum.

Item Claudianus:

Sunt altera nobis
Sidera,sunt orbes alij,lumenq; uidebis Purius.

Rursus Vergilius in Bucolicis:

Et penitus toto diuisos orbe Britannos.

Solet autem hoc usu uenire plerisq; mortalibus: ut si quando noui hospites in regionem longule à suo nido dissitum peruenerint nihil non horrent, non stupeant, non admirentur, perinde quasi in alium delati orbem.

Pisces repositus. XCVIII

Ἀποκείμενος ἰχθύς, id est, Repositus piscis,in prouerbium abisse uidetur, aduersus eos qui nihil seruant in posterum. Nam pisces olim in delicijs erant. Et prudentis est, è cibis semper aliquid habere sepositum, quo subitum excipiat hospitem: nec Achillem Homericum imitari, ad quem cum accedunt oratores,aut Priamus,domum inanem ac famelicam offendunt. Videtur autem sic efferendum adagium: Τὸν ἀποκείμενον ἰχθὺν, ὃ δεῖ τὸ μέσον λαμβ. id est, Piscem repositum non oportet in medium retrahere. Plutarchus in Symposiacis, Ἐγὼ δὲ γελάσας εἶπον ὅτι ὁ λόγος ἐκεῖνος ἦν ὁ παροιμιώδης ἀποκείμενον ἰχθὺν ἐκ τοῦ μέσου μὴ δεῖν ἀναγκάζειν κόπτειν. id est, At ego ridens: quin illum,inquam, de quo prouerbium fertur,repositum piscem,qui in medium non trahitur una cum choenice Pythagorica. Licebit accommodare ad sermonem, aut fabulam, per se non admodum uenustam,quæ tamen iteretur non sine tedio. Conueniet in parcum ac de crastino sollicitum.

Non est eiusdem,& multa,& opportuna dicere. XCIX

Κωφὸν τὸν ἀνεῖν πολλὰ καὶ τὰ καίρια. id est,

Seiuncta sunt hæc,multa & apta dicere.

Senarius prouerbij uice celebratur,admonet uitandam multiloquentiam,quòd fere labi necesse sit,quisquis multum loqui conetur. Extat & in Hebræorum prouerbijs,in multiloquio non abesse peccatum.

Psaphonis aues. C

Ψάφωνος ἀηδόνες, id est, Psaphonis aues. Vbi quis noua quapiam arte famam captat, ut cum aliquis subornat, à quibus laudetur,eiq; ueluti dictat encomia, quibus apud uulgus celebrari uelit. Narrant in Lybia fuisse quendam nomine Psaphonem, qui diuinitatis opinionem affectans, quàm plurimas aues cepit uocales,& humani sermonis dociles, eas sonare docuit hæc uerba, Μέγας θεὸς Ψάφων, id est, Magnus deus Psaphon: atq; ita doctas emisit in montes. At illæ quæ di dicerant,canebant: ac reliquas item aues sonare docebant. Porrò Lybes cum ignorarint commentum, credentes id diuinitus accidere,Psaphoni rem diuinam facere instituerunt, ipsumq; in deorum numerum retulerunt. Prouerbium in collectaneis Apostolij reperi.

CHILIADIS PRIMAE CENTVRIA III.

Aut regem,aut fatuum nasci oportere. I

ANNEVS Seneca uir anteneißimi,ut Tacitus ait,ingenij: quod quidem ex eo liquet libello ludicro, quem scripsit in Claudium Cæsarem, nam is nuper in Germania repertus, in lucem emersit: huiusmodi refert adagium,in eo de quo modo diximus opusculo, Aut regem,aut fatuum nasci oportet. Sed præstat illud ipsius uerbis adscribere: Ego,inquit,scio me liberum factũ, ex quo suum diem obijt ille, qui uerum prouerbium fecerat, aut regem,aut fatuum nasci oportere. Rursus in eodem libello: Occidit in una domo Crassum Magnum, Scriboniam, Bassionam, Assarios, nobiles tamen. Crassum uero tam fatuum,ut etiam regnare posset. Iterum alio in loco obscurius quidem,sed tamen eodem allusit carmine,

Abrupit stolidæ regalia tempora uitæ.

Iam si uerè scripsit Hesiodus,nõ omnino de nihilo esse quod populari sermone celebratur sortasis haud abs re fuerit uestigare, quæ res huic prouerbio dederit occasionem, quòd duo tam dissimilia, nempe regem & fatuum in coniungit, ut utrunq; alteri simillimum uideri uelit. Præsertim cum hæc scit peculiaris regum laus, solaq; uere regia, sapientia, prudentia, uigilantia, cæteros antecellere. Consentaneum est igitur,priscos illos reges,maxima ex parte insigni stultitia præditos fuisse,id quod partim è poëtarum fabulis,partim ex historiographorum monumentis licet cognoscere. Siquidem Agamemnonem suum Homerus, & hunc imitati Tragici,ambitiosum potius quàm cordatum faciunt. Quid autem stultius,quàm unicæ filiæ crudelissima cæde, imperatoris mercari titulum? Quid ineptius quàm pro barbara puellula tam inuenuliter digladiari: ut quòd suos amores retinere non posset, Achillem sua spoliaret amicula: nec id sanè sine summo totius exercitus discrimine? Tum autem quàm ineptè stomachatur Achilles orbatus suis amoribus, quàm pueriliter deplorat apud matrem. At hunc unum nobis poëta,uelut absolutum egregij principis exemplar proposuit. Ad hæc,quàm non sapienter indignatur Aiax: quàm semilitur delirat Priamus, dum Helenam prostitutæ pudicitiæ mulierculam amplectens, ac filiam appellans,negat se pœnitere bellijin quo tot clades acceperat, tot orbatus liberis, toties luctu funestatus, ne Paris non potiretur amica. Quid multis? Tota Ilias, quàm est longa, nihil aliud quàm quod elegantèr scripsit Horatius:

Stultorum regum & populorum continet æstus.

Quanquam & Odyssea suos habet Procos & Alcinoos, crassos & stupidos. Quin & Herculem ipsum robustum faciunt & animosum, sed hebetis crassiq; animi. Iam Hesiodus,quem nonnulli uolunt antiquiorem Homero esse, principes Λαοσσόους ac uenire appellat. Opinor quòd & parum saperent in administranda republica, & opibus per fas nefasq; cumulandis inhiarent, potius quàm communibus populi commodis. Cæterùm fingunt & Midam

illiũ,ob animi ſtolidiatẽ,aſininis auriculis inſignitũ.Et haud ſcio an huc pertineat & illud, quod priſci theologi, nimirum poëtæ, ſapientiam Apollini tribuunt ac Palladi, Iouideorum & hominum monarchæ, fulmen duntaxat triſulcum, & nutum illum ac ſupercilium, quo totum olympum tremefacit, relinquunt. Alioqui quis nepos, quis balatro unquam nugatus eſt nugacius, aut nequius nequam fuit, quàm hic cui regnum mundi dederunt? Technis fallit uxorem,nunc cygnus,nunc taurus, nunc aurum factus: inſidias ſtruit mulierculis, ſubornat Ganymedes, ac cœlum noſtris implet. Ad eundem modùm Neptunum & Plutonem feroces & inexorabiles fingunt, ſapientiam non tribuunt. Sed ut ad recentiores ueniamus hiſtorias,& miſſas faciamus fabulas,quid tandem cordis fuiſſe credis Cræſo Lydorum regi,ſi modo talis fuit, qualem depinxit Herodotus, qui gemmis & auro congeſto fretus, Soloni indignabatur, quòd ſibi felicis cognomen non tribueret? Aut quid fingi ſtultius poteſt Xerxæ, cum ad Athum montem legatos mitteret, eumq; contumelioſiſſimis ac minaciſſimis literis territaret: cum Helleſponto mari certum plagarum numerum inſtigi iuberet. Neque uerò minus regaliter deſipuit Alexander ille Magnus,cum abdicato patre,Iouis filius ſalutari gauderet, dum uino certaret,dum in conuiuijs ab adulatoribus ut deum adorari ſeſe pateretur, dum queritur hunc orbem ſuis uictorijs anguſtum eſſe, & Oceanum ingreſſus, alios quærit mundos, quos expugnet: ut ne commemorem interim Dionyſios,Ptolemæos, Iulios, Nerones, Tiberios, Caligulas,Heliogabalos,Co.mmodos,Domitios, quorum alius ſibi dei nomen uindicauit,cùm eſſet hominis uocabulo indignus: alius ſe totum aſſentatoribus deridendum propinauit: alius ambitione præceps uniuerſum orbem inſaniſſimis rerum tumultibus concuſſit.Sed ego iure uideor ineptus, qui catalogum hunc ingrediar, & aquam, ut aiunt, queram in mari. Quin omnes potius & ueterum & neotericorum annales euolue, nimirum in comperies, uix ſeculis aliquot unum aut alterum extitiſſe principem, qui non inſigni ſtultitia maximam perniciem inuexerit rebus humanis. Siquidem princeps, aut magno orbis totius malo ſtultus eſt, aut magno omnium bono ſapit: tametſi procliuius eſt lædere quàm prodeſſe,& ciuius ſerpit, uel peruadit potius pernicies quàm utilitas. At nunc uidemus nonnullos principes, quidiuis expetere potius, quàm id quod unum principis uocabulo dignos reddit: & ſtultum plebeculam, omnia potius ſuſpicere in regibus,quàm id quod ſolum erat requirendum. Inuenis eſt,iſto pacto ſponſum commenda ſponſæ,non principem reipublicæ.Formoſus eſt: rectè hoc nomine laudetur fœmina.Bonis eſt lacertis aut lateribus:probe dixiſti,ſi laudas athletam.Robuſtus eſt,& tolerans laborum: iſto titulo calones ac lixæ commendantur.Multum auri congeſtum habet:fœneratorem diligentem prædicas.Facundus eſt: ſic admiror ſophiſtam. Belle canit,belle ſaltat:hiſtrionum ac tibicinum laus iſta eſt, non regum. Inuictus eſt bibendo: nam hac quoq; laude ueteres delectati ſunt principes: apte, ſi ſpongiam mihi laudes.Procerus eſt, & ab humeris inter omnes eminet:præclarum, ſi quid ex alto detrahendum ſit. Iam illa,ſcite ludit alea,ſcite laterunculis: laus eſt cum infimis nebulonibus communis, ac pudenda principi.omnia cõgeras,cultum,aurum,gemmas, imagines, ab Hercule deductum genus, aut ſi mauis à Codro, Cecrope uc, niſi pectus mihi narrat longe à uulgi ſtultitia ſemotum, liberum à ſordidis humilium rerum cupiditatibus,à falliſſimis multitudinis opinionibus,non audio laudem rege dignam. Neq; enim temere diuinus ille Plato ſcripſit,non aliter felices fore reſpublicas,niſi ſi aut philoſophis committeretur imperium, aut quibus imperium contigiſſet, philoſophiam ſequerentur. Porrò philoſophiam ſequi, non eſt pallium aut peram circumferre,barbam demittere. Quid igitur? Iſta quæ uulgus ſtulte miratur contemnere, deq; rebus longe ſecus ſentire, quàm hominum multitudo ſentit.Nec uideo qui fieri poſſit, ut qui putet ſibi licere quicquid libet, qui diuitias ut magnũ quiddam admiretur, qui pro imperio quoduis etiam iuſirandum uiolandum putet:qui inani rapiatur gloria,qui pudendæ ſeruiat libidini,qui mortem uehementer horreat, ſalutarem principem agere poſſit. Ac primum quidem eſt rectè de ſingulis iudicare: propterea quod infectis opinionibus, ceu fontibus,unde omnes uitæ fcatent actiones, omnia perperam gerantur oportet. Proximum eſt, ut abhorreant à turpibus,ferantur ad honeſta. Nam uera ſapientia non ſolum complectitur ueri cognitionem, uerum etiam ſtudium & amorem honeſti. Siquidem liceat fortaſis inuenire, qui perſpiciat bellum ſine graui rerum humanarum pernicie ſuſcipi non poſſe, nec eſſe tanti ueterem aliquem & obſoletum ditionis titulum, ucrum impellit ambitio ut omnia miſceat armis.Et eſt fortaſis,qui uideat,hinc maximam reipublicæ peſtem naſci,quòd ad gerendos magiſtratus adſciſcuntur,non qui prudentia, rerum uſu, uitæ integritate, plurimum prodeſſe reipublicæ poſſint, ſed qui maxima pecuniæ ſumma licitentur: uerum hoc pertrahit anariria, ut neglecto publico malo,ſiſci negotium agat. Et non deeſt qui intelligat,principis eſſe munus,ſic ut ab omnibus accipit uectigal,ita omnium conſulere rebus, præſidere in iudicijs, excludere maleficia,magiſtratus obſeruare, corrigere leges inutiles. Verum ab hoc ſtudio reuocãt uoluptates, per quas non eſt otium curis principe dignis uacare.Eſt qui ſentiat ſe plurimum prodeſſe poſſe rebus mortalium, uerum id quidem non ſine uitæ diſcrimine. Hic deſeret rem publicam quiſquis exiſtimabit, infeliciſſimum eſſe mori. Proinde primum omnium,principis animus omnibus erroribus liberandus eſt,ut perſpiciat, quid uerè honeſtum,quid uerè glorioſum,quid uerè magnificum. Deinde inſtillandum turpitudinis odium, & amor honeſti, quo uidelicet perſpiciat, quid principem deceat,& nihil appetat,niſi quod ſit bono ac ſalutari principe dignum. Vt honeſtum ubi ſit uideat, & hoc uno metiatur omnia, nec unquam ab hoc aberret ſcopo. Atq; hanc uocant ſapientiam, qua neceſſe eſt ut princeps tanto cæteros antecellat mortales, quanto dignitate,opibus, ornatu potentiaq; antecedit. Atque utinam ſaltem Chriſtiani principes omnes ſapientiſſimum illum regem imitentur, cui cum daretur optio, quicquid uellet ab eo qui nihil non præſtare poterat, nihil aliud optauit quàm ſapientiam, & eam ſapientiam qua populum ſibi commiſſum rectè gubernaret.Atque idem quæſo quid aliud inculcas ſuo filio, quàm amorẽ aut ſtudiũ ſapientiæ? Eodem ſpectat, quòd Aegyptij ſimulacrum principis ita repræſentabãt, ut oculum pingerent,cũ ſceptro. Nimirum quod oculus in corpore, id uerus princeps in republica. Quod ſol in cœlo, id princeps in populo.Sol oculus mundi, princeps oculus multitudinis. Quod animus in homine,id princeps in ciuitate. Animus ſapit,corpus obtẽperat.Et imperat quidẽ animus corpori, ſed corporis bono:nec ſibi gerit regnũ ueluti tyrannus,ſed ei cui præſidet.Deniq; dei moderatis uniuerſa,ſalutaris princeps uiuã imaginẽ refert.Atq; eo magnificẽtior eſt princeps,quo propius ad archetypi ſui formam accedit. Deus nihil non perſpicit, nihil non ſentit, nullis corrumpitur affectibus. Ita potentiſſimus eſt, ut idem ſit optimus. Omnibus benefacit, etiam indignis. Non punit niſi uero id'que coactus. Nobis adminiſtrat hunc mundum, non ſibi. Hoc illi præmij loco eſt, ſi profuit. Contrà qui peſtilens eſt princeps, is cacodemonis ſimulachrum, ac uicem reddere uidetur. Aut non ſapit, aut ſi ſapit, in publicam perniciem ſapit,

Quod

Quod habet potentiæ, in reipublicæ pestem abutitur. Et cum plurimum noceat omnibus, plus tamen vult nocere quàm posit. Nihil est bono rege præclarius, nihil melius, nihil deo propius. Rursus nihil malo principe fœdius, nihil peius, nihil cacodæmoni similius. Numen quoddam est princeps saluearis. At nulla belua nocentior tyranno. Tyrannus est autem, quisquis sibi gerit imperium, quocunq; nomine pingatur aut sculpatur. Non est nostrum de summis proceribus ueluti pronuntiare, sed tamen cogimur, non sine suspiriis, hanc quam dixi sapientiam, in Christianis principibus desiderare. Alioqui, unde tot rerum nouationes, tot toties icta & rescissa fœdera, tam crebri tumultus, tot strages, tot pugnæ, tot minæ, tot dissidia, nisi à stultitia proficiscuntur? Et haud scio, an nonnulla huius mali pars nobis ipsis sit imputanda. ~~Clauum nauis non committimus~~ nisi cuius rei perito, quòd quatuor ueterum, aut paucarum mercium sit periculum: & rempublicam, in qua tot hominum milia periclitantur, cuiuis committimus. Vt auriga fiat aliquis, discit artem, exercet, meditatur: at ut princeps sit aliquis, satis esse putamus natum esse. Atqui rectè gerere principatum, ut est ~~rerum omnium~~ longe pulcherrimum, ita est omnium etiam multo difficillimum. Deligis cui nauim committas: non deligis cui tot urbes, tot hominum capita credas? Sed esto, receptius est, quàm ut conueniri possit, Nascuntur principes, & cuicunq; fors faucrit, siue probus sit ille, siue improbus, siue stultus, siue sapiens. Siue sanus, siue mote mentis, modo figuram habeat hominis, ei summa rerum credenda est. Huius arbitrio mundus bellis & cædibus miscebitur, sacra ac prophana omnia perturbabuntur. Sed ea res si minus mutari potest, proximum tamen erat, diligenti institutione succurrere: & si non licet idoneum imperio deligere, enitendum est, ut idoneum imperio faciamus eum, quemcunq; fortuna nobis dedit. Videmus qua sollicitudine, qua cura, qua uigilantia, pater familiàs educat puerum, unius fundi dominum futurum. Quanto igitur maiori cura instituëdus est is, qui uel magno omnium bono futurus sit bonus, aut magno omnium exitio malus, & de cuius unius nutu salus aut pernicies pendebit orbis? Quibus decretis, quibus philosophiæ præceptis, hoc pectus erit præmuniendum: non solum aduersus tantas rerum tempestates, quæ solent in ciuitatibus exoriri, uerum etiam aduersus fortunæ indulgentiam, quam arrogantia & stultitia ferè solet comitari: aduersus delicias, quibus uel optima natura corrumpi posit: multo maxime uero aduersus adulatorum pestiferas assentationes, & illud uenenatissimum euge, quod illi tum potissimum occinunt, cum princeps insanit maximè. Hic mihi iam tum infantulo adhibendus erat artifex quispiam egregius. Non enim rectè fingitur princeps, nisi cum se nondum intelligit esse principem. Statim, inquam, ascisccndus formator, in quo deligendo conueniet & hoc esse diligentiores, quòd principem deligere non licet, instituere licet. Hic mihi in pectusculum adhuc uacuum ac sequax instillet opiniones principe dignas, muniat optimis de honesto decretis: ostendat discrimen ueri principis ac tyranni: subijciat oculis, quàm deo propinqua res est salutaris rex, quàm tetra bellua, quàq; abominanda tyrannus. Admoneat eum, qui sibi gerit imperium, non Reipublicæ, prædonem esse, non principem: nihil interesse inter piratas & principes piratarum animo præditos, nisi quòd hi quo sunt potentiores, hoc malorum adferunt perniciem rebus humanis. Inculcet, quàm nullis hominum malibus, imò quàm uniuerso mundo prodesse queat, si is unum sapientem ac bonum præstiterit uirum. Doceat, apud Christianos homines imperium nihil aliud esse, quàm Reipub. administrationem, non dominium. Imperium quidem appellari, sed meminerit se imperaturum, & liberis, & Christianis, hoc est, bis liberis. Ad hoc ut princeps sit aliquis, non satis esse natum fuisse, non satis esse uetustas imagines, non sceptrum, non diadema. Animus sapientia præcellens, animus pro publica incolumitate semper sollicitus, & nihil spectans, nisi commune bonum, principem facit. Præmoneat, ne sese uel applausib. stultæ plebeculæ, uel adulatorum laudibus metiatur. Ne quid agat impulsu odij, amoris, iræ, aut ullius affectus instinctu. In creandis magistratibus, in condendis legibus, in cæteris muniis, unicum tantum spectet scopum, nempe honestum, & publicam utilitatem. Non satis esse, si ipse nemini faciat iniuriam, officialium quoq; suorum integritatem præstandam esse principi. Non esse situm in hoc principis laudem: si ditionis terminos proferat, si finitimos submoueat armis: uerum si quam fortè nactus est ditionem, iustitia, frugalitate, cæteriq; pacis artibus efficiat florentiorem. Doceat, ut ad bene merendum, de bonis sit propensissimus, ad ignoscendum facilis, ad puniendum non aliter accedat quàm amicus medicus, membrum deploratum amputaturus, aut insuturus: ut omnia studiosè uitet, unde perspiciat reipublicæ magnum malum fore. Su[illegible] omnia uerò bellum modis omnibus declinet, quod alijs è rebus, alia atq; alia mala nascuntur: at bellum uniuersum malorum agmen semel effundit. Hæc atque huiusmodi decreta, sunt animo puerili, sapientum apophthegmatis & laudatorum principum exemplis infigenda. At nunc uidemus uix ullos homines educari uel corruptius uel indiligentius ijs, quos tanti refert omnium quàm optimè institutos fuisse. Infans hic orbi imperaturus, stultissimis mulierculis committitur, quæ adeo nihil instillant in animum illius principe dignum, ut etiam si quid rectè moneat præceptor, aut si suapte sponte uideatur ad mansuetudinem propensior, dehortentur: & principem, hoc est, tyrannum agere doceant. Denique nemo non blanditur, nemo non assentatur. Applaudunt proceres, obsecundant ministri, adulatur & præceptor: non hoc agens ut patriæ salutarem edat principem, sed ut sibi magnificam paret fortunam. Adulatur & Theologus, quem nuilgò confessorem uocant, episcopen aliquam aucupans. Assentiuntur magistratus, assentantur qui colludunt, qui conuiuunt: ut rectissimè dixerit Carneades, à regibus nullam artem rectè discì, ~~præterquam regnandi~~. Propterea quòd solus regum, ~~quoniam non sentit principis~~ ac plebei discrimen, nescit adulari regi: sed excutit, quicunque is fuerit, qui non apte norit insidere tergo. Statim docetur fastum, docetur arrogantiam: admonetur licere quicquid libet. Audit omnes omnium possessiones esse principis, principem esse superiorem legibus: in pectore principis omnem legum & consiliorum mundum esse reconditum. Audit sacras maiestates, serenitates, diuinitates, terrestre numen, & huiusmodi magnificos titulos. In summa dum adhuc puer est, nihil aliud discit ludere, quàm tyrannidem. Mox rapitur ad puellas, inuitant, laudant, inseruiunt omnes. Hic adest, æqualium effœminatissima turba, nullus risus, nullus sermo, nisi de puellis. Sub hæc alea, choreæ, comissia, citharæ, discursus: in his ætatis optima pars conteritur. Quòd si quando libeat literis oblectare otium, leguntur aniles fabulæ, aut his perniciosiores historiæ. Ex his animus nulla præmunitus antidoto, ~~habit in admirationem & zelum~~, ut Græci uocant, alicuius perditissimi ducis, puta Iulij Cæsaris, aut Xerxis, aut Alexandri Magni. Atque in his ipsis quæ pessima sunt, maximè placent. Ab his impetus dementes, ab his exemplum pessimum sumit. Pone nunc si placet, ingeniũ non delectum è multis, quadoportuit, sed qualecũq; contigit. Pone tam corruptam educationem, quæ uel Aristidis ingenium posset corrũpere. Pone tot adulationis uenena,

pone

pone deliciasquibus male conuenit cum sapientia, pone uoluptates, pone fortunæ splendorem, pone potestatem, pone ætatem ferocem, & suapte sponte procliuem ad pessima. Super omnia, pone pectus falsissimis infectum opinionibus. Et mirabis si hic ab his profectus rudimentis ad gerendam rempublicam, parum sapienter administrat? Sed iuuenis est, inquiunt, sapiet aliquandò rerum usu. At principem non oportet esse iuuenem, etiam si iuuenis fuerit. Et cum misera est omnis prudentia, quæ colligitur usu rerum, tum in principe miserrima est. Nimio constabit reipublicæ, principis sui prudentia, si gerendo bello discet bellum rem esse modis omnibus fugiendam. Si non prius intelligat, magistratus integris uiris esse committendos, quàm improborum temeritate rempublicam labefactatum conspexerit. Nec est committendum, ut ficuti qui citharæ discunt canere, prius quàm artem assequantur, citharas aliquot obterunt ac perdunt, quemadmodum scribit Xenophon: ita princeps reipublicæ pernicie discat rempub. administrare. Non mirum igitur, si quando uidemus euenire, ut præposteræ res gerantur: nimirum ut cum affectus è corpore orti, ab animo coërceri debeant, ab animo perturbationes proficiscantur in corpus, ut oculus minus perspicat quàm reliquum corpus: ut omnibus noxius sit ac pestilens, qui dei uicem gerens, omnibus debuit esse salutaris. An non uidemus egregia oppida à populo condita, à principibus subuerti? Rempub. ciuium industria diuescere, principum rapacitate spoliari? Bonas leges ferri à plebeis magistratibus, à principibus uiolari: populum studere paci, principes excitare bellum. Hæc opinor, dederunt occasionem adagio quod retulimus, à quo quidem nescio quo pacto longius iumus digressi: sed iam ad id redimus. Dictum est igitur: Aut fatuum, aut regem nasci oportere, quòd huiusmodi ferme fuerint barbari reges apud ueteres, quorum utinam nostræ tempestatis principes sint dissimillimi. Nam & facile ob inopiam mentis omnia permittuntur, & regibus ob potentiam omnia laudi quoque tribuuntur. Possimus & de pari regum ac fatuorum felicitate dictum interpretari, quòd regibus quicquid uolunt, fortuna suppeditet: fatui uerò non minus felices sint sua philautia, per quam sibi putant nihil bonarum rerum deesse. Porrò prouerbium apud Romanos natum uidetur, apud quos regis cognomen erat inuisum, ceu barbarum ac tyrannicum, & pugnans cum publica libertate, quam illi uel in primis tum sectabantur.

Minutula pluuia imbrem parit. II

Τυτθὸς ὑὸς ὄγκους ποιεῖ. id est, Minuæ guttulæ imbrem parientes. Quoties res initio pusilla crescit in maius. Quemadmodum apud Plautum in Menæchmis:

Nunc in te cadunt folia, post cadent arbores.

Quare in minutis uigilandum, ne paulatim incidamus in maximam incommoda, admonente prouerbiali senario:

Εἰ μὴ φυλάσσεις μικρὰ ἀπολεῖς τὰ μείζονα. id est,
Maiora perdes, parua ni seruaueris. Est enim pisces tenuis irroratio, qualem reddunt & nebulæ densiores.

Citra unum temulentia. III

Ἄνευ μέθυ. id est, Ebrietas absque uino. Theophrastus, ut refertur in Sympos. Plutarchus, τὸ κενὸν ἄνευ μέθυ ἰκανὸν ἐκάλει. id est, Temulentiam absque uino nominabat: propterea quòd illos ebrios nominemus, in temulenti redderentur, ut non aliter effutirent quicquid esset in animo, quàm inter pocula solent ebrij. uoces interdum per temulentiam effluentes per iugulum, ut ait Plin. reditura. Horatius insolentiam ebrietatem appellat: Fortunæ, dulci ebrius. Vulgò panariam ebrietatem appellat arrogantiam, licentiamq; morum, quæ fœcundis rebus comes esse consueuit. Et est hæc quidem non paulo periculosior illa, quam uinum adduxit. Siquidem uini æstus paucis horis, aut etiam somno defœuescit: hæc multis in omnem usque uitam durare consueuit.

Palmam ferre. IIII

Palmam ferre, & palmam tribuere, & palmam præripere, & his consimiles orationes: tametsi propter frequentem usum simplices esse uidentur, tamen prouerbiali schemate dictæ sunt. Neque enim palma per se uictoriam significat, sed arborem ἀπὸ μετωνυμίας. id est, perpetuo uirentem frondibus, quam Græci φοίνικα uocant. Cur autem ab hac potissimum sumpta sit metaphora, illud arbitror in causa fuisse, quod quemadmodum in conuiuialibus quæstionibus refert Plutarchus hæc una fuerit communis omnium sacrorum certaminum corona, cum alioqui singuli ludi peculiares quasdam arbores aut herbas haberent, quibus uictores insigniebantur: ueluti laurum, oleam, myrtum, apium. Præterea sunt qui putent hanc arborem initio Phœbo sacram fuisse ante laurum, & antiquissimum uictoris insigne fuisse palmam, non aliam quampiam arborem. Quamobrem autem hæc arbor potissimum delecta sit ad eum usum ab antiquis, A. Gellius causam reddit lib. Noct. Attic. 3. cap. 6. scribens arbori palmæ peculiare quiddam inesse, quod cum ingenio fortium uirorum conueniat. Nam si super eius quid, lignum magna pondera imponas, ac tum grauiter urgeas onereſq; ut magnitudo oneris sustineri non queat: non deorsum palma cedit, nec infra flectitur, sed aduersus pondus resurgit, & sursum nititur, recurruaturq; huiusce tam stupendæ rei citat autores, Aristot. in 7. Problemat. libro, & Plutarchum in 8. Symposiacorum. Et Plutarchi quidem uerba super hac re reperi in eo què Gellius citat li. φοίνικα δ' ἔλαφος, ἂν ἄνωθεν ὠθῇς βαρυπίπτης, ἀπαντλιάζοντα ἀλλὰ πυκτεύοντα τῷ πιέζοντι, ἕως ἂν ὑπερίσταται. τοῦτο δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἀθλητικῶν ἀγώνων ἔστι, τοὺς μὲν εὐδοκίμους καὶ μαλακοὺς ἐκείνους ἀστοὺς νικᾶσθαι καταπλήττοντας· οἱ δ' ὑπομένοντες καὶ συμπλεκόμενοι τῷ ἀσυνόπτῳ, καὶ μόνον τοῖς σώμασιν, ἀλλὰ καὶ τοῖς φρονήμασιν ἰσχυροὶ καὶ δύσκρατοι. id est. Nam palmæ lignum, si superpositio pondere grauiter premas, haud deflectitur deorsum, uerum in contrarium eualuatur: perinde quasi restitens oneri uim facienti. Hoc ipsum sane accidit & in certaminibus athletarum. Etenim qui per imbecillitatem animi & mollitiem cedunt illis, eos premendo deflectunt. At qui fortiter in eo studio perdurant, ii non modo corporis robore, uerum etiam animi prudentia prouertuntur atque augentur. Idem affirmat Plinius lib. 16. cap. 42. Pondus, inquiens, sustinere ualidæ, abies, larix, etiam in transuersum positæ. Robur, olea incurruantur cedumq; ponderi, illæ renituntur: nec temere rumpuntur, priusq; carie quàm uiribus deficiunt. Et palmæ arborum ualidæ, in diuersum enim curuatur. At populus contra omnia inferiora pandatur: palmæ contrario formicatur. Idem affirmat Theophrastus libro De plantis 5. Hoc uirilis animi robur, cum palmæ genuinæ ui congruens, Virgilius scite descripsit, cum ait:

Tu ne cede malis, sed contrà audentior ito,
Quàm tua te fortuna sinet.

Nec abhorret hinc Horatianum illud:

Duris ut ilex tonsa bipennibus
Nigræ feraci frondis in Algido
Per damna, per cædes, ab ipso
Ducit opes animumq; ferro.
Non tydræa fecto corpore firmior,
Vincì dolentem creuit in Herculem,
Monstrum ut submersere Colchi

Malus

Maiun, Echioniæ uę Thebæ.
Merſes profundo, pulchrior euenit.
Luctere, multa proruet integrum
Cum laude victorem, geretq;
Prælia coniugibus loquenda.

Relinque quippiam & Medis. V

Λεῖπέ τι καὶ μήδοις. id eſt, Reliquum facito aliquid & Medis. Prouerbialis locus in eos qui ex conuiuio nihil reliqui faciunt, aut qui facultates uniuerſas abliguriunt. Plutarchus in Sympoſiacis: Ἡμεῖς μὲν γὰρ τοῖς Βοιωτοῖς τὸ, λεῖπέ τι καὶ μήδοις, ὀλιγάκις φαγεῖν ἔφημεν, ἐξ ὧν δὲ μῆδοι πλῦνε φωλεὸν καὶ τὰ ὀστᾶ δὲ Βοιωτίας ἄγοντες καὶ φέροντες ἐπιβέχομεν. id eſt, Nobis quidem Bœotis illud in ore eſt: Relin que quippiam & Medis ex quo Medi & Phocidem ipſam & extremos Bœotiæ terminos incurſarunt, omnia uexantes miſcentesq; populationibus. Subijcit autem, quod etiam uulgò hodie dicitant: Λεῖπέτι καὶ ξένοις ἐπελθοῦσιν. id eſt, Relinquito quippiam & hoſpitibus aduenturis. Adagium in uarios uſus trahi poteſt, aut per ironiam, ut ſi dicas diuiti, indignis & ſumptuoſis heredibus fuas opes deſtinanti relinquere. Relinque quippiam & Medis, hoc eſt, comparce tui quod diſſipent ij qui tibi male uolunt, aut immodicè profuſo, aut intemperantius garrulo, quemadmodum in Phormione Terentius: Parce ſodes, ut poſſis cum illa.

Deorum manus. VI

Θεῶν χεῖρες. id eſt, Deorum manus. Olim per ironiam, ut opinor, dicebantur efficacia illa pharmaca, quæ plurimis exrebus & è longinquo petitis conficiuntur: quibus hodie tum medici, tum Pharmacopolæ uulgò faciunt impoſturam. Plutarchus quarta Decade τῶν συμποσιακῶν, ſimul & prouerbium refert, & Eraſiſtratum citat, huiuſmodi medicorum mixturas improbantem: Ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον ὅτ' ἄν μιγνύντες τὰς βασιλικὰς καὶ ἀλεξιφαρμάκους ὀνόμασι λυμαίνωνται, ἃς θεῶν χεῖρας ἀνόμασαν. ὁρασίφαρον & ἀλλοψυχὴ καὶ τῶν ἀσωλίαν καὶ ἀφιδήγλαν, ὅμῶ μεσαλικὰ, καὶ βοσανικὰ, καὶ θηριακὰ, καὶ τὰ ἀπὸ γῆς καὶ δακτύλους τὸ ὠὸν συγκεφαλαιούντας. καλὸν γὰ τοῦτο λέγοντας ἐν ἀθιόδαν καὶ σόνδικα καὶ ὕδρελαῖα, τὴν ἰατρικὴν ἀποκλίνειν. ἀλλὰ τὸ μὲν τοιοῦτον ἐᾶσαι καὶ γοητείαν τῶν ὄντων. id eſt, Quin multo magis cum regales illas & efficaces uariorum remediorum mixturas conficiunt, quas deorum manus appellarunt. Eraſiſtratus autem eorum ſtultitiam abſurditatem & curioſitatem, qui ſimul & metallica & herbarià, & ferina, quæq; terra gignit, quæq; mare in unum commiſcuerunt. At bene haberet, ſi his omiſſis in priſana & cucurbita & hydreleo medendi artem finiſſent. Verum per Iouem ipſa rerum ueritas imponit nobis, & appetentiam illicit. Hactenus Plutarchus. Meminit huius adagij Galenus, tractatu 6. citans ex Erophilo. Libet obiter & C. Plinij uerba, hoc loco ſubſcribere, quibus medicorum mixturas taxat. Ea ſunt in præfatione libri 24. Hinc, inquit, nati medicina, ritæ ſola naturæ placuerat eſſe remedia, paratu uulgò, imenſu facilia, de ſine impendio, ex quibus uiuimus. Poſtea ſe ſub hominum, & ingeniorum cupiditates ſubiecit, cumq; illa ex quibus ſita cuique tuendi monſtrentur ars. Statim compoſitiones & miſcere ines, mirabiles dictu animi. Arabia atque India in remedio eſtimantur. Hulcerum, parvo medicina à ſtibio mari impunatur, tum remedia uera quotidie hanc pertinia quiſque exenet. Nam ſi ex horto aut pecunia herba, uel ſruc quæ natur, nulla artibus ualeat ſint. Hactenus Plinius.

Quot homines tot ſententiæ. VII

Nihil uel hodie uulgò tritius eſt quàm hæc Terentiana ſententia: Quot homines, tot ſententiæ. Cui ſimilis eſt apud eundē & illa: Suus cuiq; mos eſt. Perſius item:

Mille hominum ſpecies, & rerum diſcolor uſus.
Velle ſuum cuiq; eſt, nec uoto uiuitur uno.

Eodem pertinet & illud epigrammaticum, quod dictum eſt, inueniri qui non recuſent ægris paternis cedere: qui uelit ingenio cedere, reperiri neminem. Horatius decentiſſimam addidit allegoriam,

Tres mihi conuiuæ propè diſſentire uidentur,
Poſcentes uario multum diuerſa palato.

Idem primam omnium Odam huius argumento ſententiæ conſcripſit, aliis ſtudijs alios duci; aliis alia cordi eſſe. Alluſit facetiſſimè Terent. in Phorm. cum è tribus aduocatis primus ait, ſecundus negat, tertius deliberandum cenſet. Huc alluſiſſe uidetur & diuus Paulus apoſtolus, cum admonet, ut ad præcludendam æmulationem ſinamus unumquemq; in ſuo ſenſu abundare. Cui conſilio ſi theologorum uulgus auſcultaret, non eſſet hodie tanta diſſidiatio de nihili quæſtiunculis: Sunt enim omnino quædam quæ citra pietatis diſpendium ignorari poſſint. Eam ſententiam Euripides in Phœniſſis latius explicuit:

Ἐὶ πᾶσι ταυτὸ καλὸν ἦφυ, σοφὸν δ' ἅμα,
Οὐκ ἦν ἂν ἀμφίλεκτα ἀνθρώποις ἔτι.
Νῦν δ' οὔθ' ὁμοίου δόξαν ἴσου βροτοῖς
Πέλειν ὑφειμάσαμ. τὸ δ' ἔργον οὐ τῷ τόδε. id eſt,
Cunctis idem ſi pulchrum & egregium foret,
Nulla eſſet anceps hominibus contentio.
At nunc ſimile nil, nil idem mortalibus,
Niſi uerba forſan inter iſtos concinunt,
At re tamen factisq; conuenit nihil.

Idem in Hippolyto coronato:

Ἄλλοισιν ἄλλο θεῶν τε καὶ ἀνθρώπων μέλει. id eſt,
Hic his, hic illis, & homo cordi eſt & deus.

Huc reſpexit Homerus in Odyſſeæ ξ.

Ἄλλο γὰρ ἄλλοισιν ἀνὴρ ἐνὶ φρεσὶν ἔργοις. i.
Nang; aliis alia res arridentq; placentq;.

Eum auſcultà, cui quatuor ſunt aures. VIII

Inter Græcanicorum prouerbiorum collectanea refertur: ἄνωτ τ' τὰ τέτταρα ὦτα ἔχοντ&. id eſt, Eum auſcultà cui quatuor ſunt aures. Huius adagionis, huiuſmodi quoddam interpretamentum adfert Zenodotus: Oraculo quondam fuiſſe reſponſum, Entimo Cretenſi & Antiphemo Rhodienſi, ut eum obſeruarent cui quatuor eſſent aures. Is autem erat prædo quidam Phœnix, quem cauendum eſſe monebat oraculum. Posyrò quod quatuor aures habere dictus eſt, non ſatis liquet, uerè ne habuerit, an per allegoriam ſit accipiendum, quòd quatuor locis exploratores haberet diſpoſitos. Verum illi eum dei reſponſum tanquam ridiculum negligerent, in prædonem inciderunt, atque ab eo ſunt extincti: Itaque ex hoc euentu uulgò natum eſſe prouerbium exiſtimant. Sed mihi magis arridet, quod idem ex Ariſtophane grammaticò refert. Lacedæmonios Apollinis ſimulachrum in ſoleræ fingere, ut quatuor haberet aures, & manus totidem: uel quòd, ut autor eſt Sophilus, hæc figura uſus ſit illis apud Amyclas pugnantibus: uel ſignificantes, ut equidem conijcio, uiros prudentiores quàm plurimas tum audiendi eſſe, tum uſu uitæ periclitandas. Porrò ex dictum eſt antiquitus, nullà oracula fuiſſe certiora quàm Apollinis. Vnde iuſtum etiam illud: τὰ δὲ θεοῦ πάντ&. Atque ita nonnulli prouerbium, audiendos eſſe illos qui diuturno complurium rerum uſu præ cæteris ſapiunt, ita ut ferè ſolent ſenes. Vnde & apud Homerum laudatur Neſtoris oratio, tanquam omnium auditu digniſſima, & in Odyſſeæ ſecundo libro, Ægyptium heroa ſenem primo loco loquentem facit:

Or

Ὃς δὴ γέροντι κυρὸς ἦλθ', κοὐ μυρία ἤδη. id est,
Quia iam incurua erat femina,sed plurima nouat.

Eodem spectauit Euripides in Phœnissis, ad quem locum allusit Lucianus in Hercule Gallico, id quod obiter admonendum putaui, propterea quòd is dialogus inter multos alios à nobis Latinus est factus:& allusio nonnihil habet tenebrarum,sed carmen poëtæ referam:

Ἓτ τἄνυφ', ἐχ ἅπαντα· ᾧδ' γέρα καλὰ
Ἐτοίλλετ' ἀρόσεφιν, ἀλλ' ἀμηδέα.
Ἔχ τὶ λέξαι τᾶφ τῶν σοφῶν ἔφυ.

Verba sunt locastæ iam anus ad Eteoclem adolescentem filium.Ea nos sic vertimus:

O gnate Eteocles,cuncta nequaquam mala
Adsunt senectæ,nam per experientiam
Vsuq; rerum dicere,haud nihil,vndi
Potest iuuenta melius,ac prudentius.

Idem nunc vulgus nostratium effert,subfordida quidem,sed tamen apta metaphora:cum vomere flandum vetulo tradente eam hoc est: vt quæque magistra sit,quoties senes periculum cauendum admonent. Canes enim ictuli non latrant temere,quemadmodum iuuenculi.

Semper feliciter cadunt Iouis taxilli. IX

Ἀεὶ γὰ τὸ πίπτειν ὦ Διὸς κύβοι. id est,
Semper cadunt feliciter tali Iouis.

Senarius est prouerbio celebratus, dicitq; solitus in eos quibus res omnes perpetuo quodam fortunæ fauore, ex animi sententia cederent. Apparet translatum à talorum ictu, ubi fortasse antiquitus obseruatum est, Iouis talos, feliciores esse.Nam mos erat [illegible] talibus alearum, omnis causa deorum,aut hominum no[illegible]ta præfari. Vnde & Veneris iactus inter felices numeratur,sicl prouerbio teste:Si sæpe iacies,aliquando Venerem iacies. Nisi malumus ad Iouis victoriam,Iunonisq; victæ fabulam referre. Sunt qui putent quadrare in eos qui fictis suis dignas pœnas dependerint, quasi Ioue non sinente culpam inultam. Mihi videtur non absurde dici posse & in viros fortunatos ac prepotentes,quorum etiam parum recte factis applauditur, attestante versu prouerbiali:

Ὧδε δυνᾶται πίπτουσι τὰ λαμπρὰ τύχαι. id est,
Quàm facile semper res cadunt potentium.

Ab hac sententia non abhorret illud Euripidis in tragœdia, cui titulus Phœnissæ:

Πάντα δ' ἀνύτει θεοῖς. id est,
Sunt cuncta diis proclivia.

Tum illud Homero frequens: Θεοὶ δέ τι πάντα δύνανται, id est,Cœlestes omnia possunt.

Thessalorum commentum. X

Θεσσαλῶν σόφισμα. id est, Thessalorum commentum variis ad rei accommodari scribit Suidas:tum ad eos qui in acie locum deserunt: tum ad eos qui cultu delicatiore utuntur: tum ad hos qui dolis quempiam circumueniunt.Natum autem arbitrantur ex huiusmodi quapiam historia: Arato Thessalo cuidam oraculo responsum est, caueret ne clanculum sinceretur ab iis qui maiore splendidiore q; voto oraculum aduersus ipsum euerterent. Quod ille simul atq; audiuit, notum nuncupat,se ceruum hominum capiti deo sacrificaturum.Deinde postea quam ea quorum gratia venerat, ex animi sententia confecisset, notum ac sacrum persoluere sine fine cunctabatur, tanquam neq; pium satis, neq; dignum Apolline.Qua quidē ex re natum aiunt, vt posthac quotannis hecatomben ei deo polliceare sint soliti: neq; reddere tamen quod essent polliciti.Thessalorum fraudulentiam notat Euripides in Phœnissis:

Καὶ ταῦτ' ἐπῆλθε τὸ θεσσαλῶν
Εὐτύχημ' τὸ σόφισμ' ἀμιλλᾶται χθονός. id est,
At sentiens hoc Eteocles,mox Thessalam
Adhibuit artem,gentis ob commercium.

idem alibi:

Πολλοὶ παρῆσαν,ἀλλ' ἄπιστοι θεσσαλοί. id est,
Multus quidam aderat,lubrica tamen fide
Grex Thessalorum.

Idem declarat Demosthenes in Olynth. primo. Εἴτ' ἐπὶ τῶν θετταλῶν, πάντα γὰ ἄπιστα μὲν ἦν ἀλλὰ φύσει κοὐ διὰ πᾶσιν ἀνθρώποις. id est, Accedunt,inquit, ad hæc res Thessalorum, quæ profecto cunctis quoq; mortalibus natura,semperq; infidæ fuerunt. A quibus sic refertur hoc adagium: ἀεὶ γὰ τὰ τῶν θεσσαλῶν ἄπιστα. id est, Semper enim res Thessalorum infidæ. Aristophanis enarrator ab Iasone natum prouerbium existimat, quod is Medeæ promissam fidem soluerit,quod quidem illa illi exprobrat apud Ouid.in Heroidum epistolis. Prouerbij meminit & is qui fragmenta nobis Athenæi tradidit.

Thessalorum alæ. XI

Θεσσαλικὰ σκευη. id est, Alæ Thessalicæ.Prouerbiali ioco quondam dicebatur in ucstes manicatas, quas Greci χειριδωτὰς uocant: quòd hoc genere per luxum ac delicias uterentur Thessali.Apud Maronem hoc amictus genus tanquam parum uirile, Troianis ab hostibus opprobratur:

Et tunicæ manicas,& habent redimicula mitræ.

Et apud Plautum quidam cultu punico, velut auis exotica, videtur propter manicas,aut angulos alarum instar,utring; propendentes atq; extantes.

Thessala mulier. XII

Θεσσαλικὴ γυνή. id est, Thessalica mulier.In ueneficas,malarumq; peritas artium dici solitum. Propterea quòd ea gens præter cæteras hoc nomine notata est,id quod ex Apuleiano asino pluribusq; scriptoribus alijs satis liquet. Vnde Horatius in Odis:

Quæ saga,quis te soluere Thessalis
Magus uenenis,quis poterit deus?

Plautus in Amphit.ueneficum appellat Thessalum.Et Strepsiades apud Aristophanem in Nubibus consulit Socratem, an adhibenda sit Thessala incantatrix, quæ lunam cœlo detrahat,quo minus in Neomenia cogatur ea alienum reddere.Eam superstitionem in Thessalos à Medea profectam existimant,quæ cum illac fugeret,per aërem uecta,scriniolum ueneficijs ac magicis herbis plenum deiecerit, eaque sparsa suppullulasse. Quin & Plin.lib.30. cap.1 docet, magiam ad Thessalos usque propagatam, diu ab ea gente cognomen obtinuisse,adeo ut Menander quoq; literarum subtilitatibus peritus, Thessalam cognominarit fabulam, complexam ambages feminarum detrahentium lunam.

In sinu gaudere. XIII

In sinu gaudere,est tacitum apud se uoluptatem sentire, neque quod uulgò faciunt,foras proferre gaudij notas. Tibullus:

Qui sapit,in tacito gaudeat ille sinu.

Propertius item:

In tacito cohibe gaudia clausa sinu. Idem:
Alter in alterius mutua flere sinu.

De amantibus dictum, qui secretas animi curas inuicem effundunt, quas alijs celant tamen. Cicer.Tusc. quæst.lib. 3.Quoniam hæc plausibilia non sunt,ut in sinu gaudeant, gloriosè loqui desinant. Plin. Cæcil.lib. 2. Epist. 1. Quibus ex causis neresse tanquam immaturam mortem eius in sinu tuo deflecam. Est aliquoties apud Senecam. Velut in epist. 102.si bona tua iactaueris,si facris in sinu gaudere. Atque ea quidem loquendi figura videtur ab Homero sumpta mutuo,qui in Odyssea 22.lib sic ait:

Ἐν θυμῷ γεγαὼς κἄγε κηδεα θυγατρος.
In tacito longæua sinu preme gaudia nutrix.

Perinde

Perinde dictum eſt, in ſinu, quaſi dicas, in pectore tuo, non in labijs aut fronte, quibus partibus vulgus conſueuit prodere quid in animi penetralibus occultat. M. Tullius in epiſt. quadam ad Q. fratrem: Mihi crede, in ſinu eſt, neque ego diſcingor. His verbis promittit fidem ſilentij. Nam ſi quis diſcingatur, effluit quod ſinui creditum eſt. Plutarchus in uita Catonis Vticenſis è ſinu dixiſſe uidetur, pro intima familiaritate. Ὁπόταν τύποτα τῶν καλῶν ἀφίκηται, ὃς ἂν πατρὶ ἢ κηδεστῇ ἢ γυναικὸς, καὶ γαβίνιον παῦλον, ὃν τῶν πομπηΐων πόλεων ἀνθρωπον. ὃς φασιν οἱ τὸν τρόπον αὐτὸν καὶ βίον ἀκριβοῦντες. id eſt, Piſonem Calſurnium, qui erat pater uxoris Cæſaris, & Gabinium Paulum ex intimis Pompeij ſimibus, ut aiunt qui mores ac uitam hominis norunt. Scæuola lib. Pandect. 22. tit. De probationibus cap. 27. paulo diuerſius uſurpat. Quod omnem, inquit, fortunam & ſubſtantiam, ſi quam à matre ſuſceperat, in ſinu meo habui ſine vlla cautione. In ſinu meo dixit, pro in poteſtate ac fide mea: quòd enim alterius fidei committimus, in ſinum deponere dicimur. Ita Terent. Hanc mihi in manum dat.

Feras, non culpes, quod vitari non poteſt. XIIII

A. Gellius ſcribit Publij Mimi ſententias aliquot, ad communem ſermonem accommodatiſſimas vulgò circúmferri ſolitas, è quibus hæc una eſt quouis philoſophorum dogmate ſalubrior: Feras non culpes, quod vitari non poteſt. Quibus verbis admonemur, ut mala fatalia quæ nulla ratione poſſint, neque declinari, neque propelli, ſaltem animi æquitate leniantur. Nec aliud tametſi verbis alijs docet Euripides in Phœniſſis, cùm ait:

-Δεῖ φέρειν τὰ τῶν θεῶν. id eſt, Tolerãda fata numinũ.

Idem in eiuſdem tragœdiæ calce:

Τὰς γὰρ ὁπ θεῶν ἀνάγκας ὅπτ' ἄρτα δεῖ φέρειν. id eſt, Quippe mortalem neceſſe eſt ferre fata numinum.

Homerus Odyſſeæ lib. 9.

Νῆσον γ' ἴθακαι ἐγὼ διὸς μεγάλου ἀλίασθαι. id eſt, Nulli fas uitare malum ex Ioue rege profectum.

Huc pertinet & illud ſcitum Varronis dictum: Vxoris uitium aut tollendum eſſe, aut ferendum. Item adagium quod ſuo dicemus loco: Μὴ πρὸς κέντρον λακτίζειν. id eſt, Ne contra ſtimulum calcitres.

Surſum uerſus ſacrorum fluminum feruntur fontes. XV

Prouerbialis allegoria, qua quippiam præpoſtere fieri ſignificamus, legitimaſq; rerum uices inuerti, quod genus ſit, ſi puer ſenem admoneat, diſcipulus præceptorem docere conetur, ſeruus imperare domino. Sumptum adagium ex Euripidis Medea:

Ἀνω ποταμῶν ἱερῶν χωροῦσι παγαὶ,
Καὶ δίκη, καὶ πάντα πάλιν τρέπεται.
Ἀνδράσι μὲν ἀδίκως βάλαὶ, θεῶν δὲ
Οὐκ ἔτι πίσις ἄρηρε.

Quibus verbis chorus indicat, priſtinum rerum ordinem inuerti: uiros iam dolis muliebribus uti, neq; manere promiſſis: contrà mulieres audere uirilia. Vſurpat hanc paræmiam Lucianus in Terpſione, ubi hæredipeta deluſus Plutonem increpat, quòd ipſe iuuenis adhuc morte præreptus eſſet, ſuperſtite ſene quem captauerat, idq; contra naturalem ordinem. ἄνω γὰ ποταμῶν τὰ τέλη, inquit. Rurſus idem in Apologia libelli, περὶ τῶν ἐπὶ μισθῷ συνόντων. Πολλὰ γοῦν ἃ διαφορᾶς τινῶν βιωτικὸν ὀφλήματος, καὶ τὸ ἄνω τὰ ποταμῶν χωρεῖν, καὶ ἀναρράπτειν τὰ πάντα, καὶ παλινῳδεῖν πρὸς τὸ χεῖρον τοῦτο ἐν ἓν. id eſt, Longe, inquit, lateq; à ſcriptis tua nunc diſſidet uita. Iamq; illud quod aiunt, accideret, ut ſurſum uerſus incedant flumina, cunctáq; pariter inuerterentur, ac in deterius recanarentur. Vſurpat & Diogenes Laërtius in uita Diogenis Cynici, narrans quemadmodum Diogenes, ubi perinde quaſi dominus eſſet, non ſeruus, hero ſuo mandaret, ut quod erat iuſſus faceret: atque ille prouerbio reſpondiſſet, ἄνω ποταμῶν ἰδρῶν. Atqui ſi medicum, inquit, ægrotus, eſſes ere tuo mercatus, utrum illi monenti pareres, an iſtum ad modum reſponderes, ἄνω ποταμῶν? Vſurpat & Ariſtot. in Meteorologicis. Eodem alluſit Vergil. in Aeneid. cùm ait:

Amnis & Adriacas retro fugit Auſidus undas.

Vbi Seruius admonet ſubeſſe prouerbium de re neq; ueriſimili, neq; conſiſtente. Elaccus in Odis ſic extulit:

-Quis neget arduis
Pronos relabi poſſe riuos
Montibus, & Tyberim reuerti:
Cum tu coëmptos undiq; nobiles
Libros Panætii, Socraticam & domum,
Mutare loricis Iberis
Pollicitus meliora, tendis?

Vbi prouerbium annotauit Porphyrion.

Item Ouidius in Heroidum epiſtolis:

Cum Paris Oenone poterit ſpirare relicta,
Ad fontem Xanthi uerſa recurret aqua.
Xanthe retro propera, uerſæq; recurrite lymphæ,
Suſtinet Oenonen deſeruiſſe Paris.

Item Propertius,

Fluminaq; ad caput incipiunt reuocare liquores,

Ad felicem inflectere parietem. XVI

Ariſtophanes in comœdia cui titulus, Ranæ, beliſſimum uſurpat adagium, quod uti nam in literis duntaxat extaret, non etiam in omnium prope mortalium uita,

Τοῦτο μὲν πρὸς ἀνδρὸς εἶναι
Νοῦν ἔχοντ& καὶ φρόνησιν, καὶ
Πολλὰ πολιπλοκώτ&
Μῖσαν λινδεῖν αὖτὸν ἀεὶ
Πρὸς τὸν εὖ πράττοντα τοῖχον. id eſt,
Nam uiri eſt prudentis illud,
Atq; cordati, catiq;
Multum aquæ cui nauigatum, ut
Semper ad felicius ſe
Cautus inflectat latus.

Prouerbium autem ita commodius effertur: πρὸς τὸν εὖ πράττοντα τοῖχον ῥέπειν. id eſt, In felicem parietem uergere. Ariſtophanis interpres translatum exiſtimat ab his qui naui uehuntur: qui ſi quando nauis alterum latus fluctu deprimatur, protinus in alterum tranſcurrunt, quod altius extat ab undis. Dicetur & in hos qui commodi ſui reſpectu ſemper ad potentiores ac fortunaciores amicos applicant ſeſe: ac quemadmodum muſcæ ad culinæ nidorem aduolant reuolantq;, ita fortunam potiorem in amicitia, non fidem ſequuntur. Aut qui dum eſt anceps exitus belli, quietem agunt: porrò ſimul atque iam inclinarit fortuna, ut appareat utra pars ſit victoriam reportatura, protinus ad eam adiunguntur. Hoc animo legitur fuiſſe Metius ille Vergilianus, & Polymneſtor qui victricia arma ſecutus, magis quàm hoſpitij fidem, Polydorum obtruncat, & auro ui potitur. Huiuſmodi genus hominum eleganter notat idem Ariſtophanes in Pluto. Siquidem hic Chremylus iam diues factus, querit ſeſe obtundi huiuſmodi ſalutatoribus qui aurum olfecerant:

Βάλλ' ὅτου κέρδους ὅσιν οἱ φίλοι
Οἱ φανέμενοι παραχρῆμα ὅτ' ἂν πράττῃ τις εὖ. i.
Malam in crucem, ut res eſt moleſta, ubi ilico
Ad res ſecundas demum amici prouolant.

Eodem

Eodem pertinet Euripideum illud ex Medea,

Πφυτα φόλγι πᾶς τις ὰν φοολῶν φίλ☞. id eſt,
Tenuem atq; egenum cunctꝰ amici deſerunt.

Antiphanes in Progonis, citante Athenæo lib. 6.

Μή μοι νόν' ἔλθῃς ὅτ' ἂν ἐγὼ πράττω κακῶς. id eſt,
Ne tum mihi adſis, quando res cedunt male.

Interpres prouerbium ſubeſſe admonet, dici ſolitum in eos, qui tum amicorum conſuetudinem deſerunt, cum in periculis uerſantur. Cæterum poëtæ uerbis in contrarium uerſis ad paræmiam alluſiſſe, quæ retrò ſic efferri conſueuerit:

Μή μοι νόν' ἔλθῃς ὅτ' ἂν ἐγὼ πράττω καλῶς. id eſt,
Ne tum mihi adſis, quando res ſunt proſperæ.

Ad hoc facit & illud apud Euripidē in Oreſte: -τοὺς φίλους
Ἐν τοῖς κακοῖς χρὴ τοῖς φίλοισιν ὠφελεῖν.
Ὅτ' ἂν δ' ὁ δαίμων, εὖ διδῶ, τί χρὴ φίλων;
Ἀρκεῖ γὰ αὐτὸς ὁ θεὸς, ὠφελεῖν θέλων. id eſt,
Iuuare amicos rebus afflictis decet.
Quorſum opus amicis, cùm benigna ſors faueꝰ?
Siquidem ipſa per ſe ſufficit Rhamnuſia,
Volens ſecundis adiuuare ſuuoribus.

Idem poëta propius alluſit ad adagium in eadem tragœdia, niſi quod catholicam ſententiam ad præcones retulit:

Τὸ γὰ γνῶ☞ τοῖσδ' ἐς, ὠδὶ τὸν ὀτυχῆ
Πυθέσθ' ἀεὶ πίρυσθ. ὅδε δ' αὐτοῖς φίλ☞,
Ὅς ἂν μιώτῃ πόλε☞ ἴσ' ἀρχαῖσιν ἴ. id eſt,
Nanq; id genus ſunt uſque præcones, uti
Feliciorum partibus ſe accommodent,
Amentq; demum hunc, qui ſit inter principes,
Reiq; qui temperat habenas publicæ.

Idem in Hercule furente:

Καὶ τῶν κακῶν μὲν ὅς τις ἀπολάψῃ θέλει,
Συμπλεῖν ἢ τοῖς φίλοισιν ἀυχυχόσιν, ὅ. id eſt,
Cui res ſecundæ, huic nauiganti quilibet
Comes ire quærit, non item infelicibus.

Huc pertinet, quod Ariſtoteles lib. Moralium Eudemiorum 7. prouerbium dictum oſtendit, χρόνου δοκιμάζειν τὸν φιλόμυθον. id eſt, Tempus indicare quis uerè amet. Tempeſtas enim arguit amicitiam, ac fucatos illos amicos detegit.

Amico amicus. XVII

Quod eſt apud Terentium in Phorm. Solus eſt homo amico amicus. Donatus indicat eſſe paræmiam, atq; ita legi apud Apollodorum, cuius utiq; Phormio græca eſt: Μόν☞ ἐπίσταται φιλεῖν τοὺς φίλους. id eſt, Solus nouit diligere amicos. Ariſtoph. apud Athenæum:

-Ἀλλ' ἐδὲν μέλα.
Τῶν σκωμμάτων μοι, τῶν φίλων γὰ ὧν φίλ☞
Ἔργοισι χρησὸν, ἐ λόγοις ἔφυν μόνον. id eſt,
-At nil moror dicteria
Amico amicus cum ſiem, factis: neq;
Verbis modo proderſe propoſitum mihi,
Sed re ſimul factisq;.

Ipſa figura prouerbium præ ſe fert, quemadmodum initio demonſtrauimus. Quadrabit in eos qui nullum officium refugiunt, modo gratum faciant amicis. Huic affine uidetur illud Euripidis in Medea:

Βαρεῖαν ἐχθροῖς καὶ φίλοισιν ὀυμὸν. id eſt,
Beneuolam amicis, rurſus aſperam hoſtibus.

Theocritus in Aitis,

Ἀλλήλως δ' ἐφίλησαν ἴσω ζυγῷ, ἅ ῥα τότ' ἦσαν
Χρύσειοι πάλαι ἄνδρες, ὅ κ' ἀντιφίλησ' ὁ φιληθές. i.
Par amor ambobus, mortales aurei olim
Viuebant, tum dum redamabat amatus amantem.

Ariſtoteles apud Laërtium crebro ſolitus eſt dicere, ὦ φίλοι, φίλ☞ ἐδείς, ſignificans ueram amicitiam interiiſſe inter mortales.

Muneribus uel dij capiuntur. XVIII

Quod ſcripſit Ouidius:

Munera crede mihi capiunt homines q; deosq;.
Placatur donis Iuppiter ipſe datis.

Euripides in Medea, uulgi ſermone fuiſſe celebratum oſtendit, cùm ait:

Πέφϕ δῶρα καὶ θεὸς λύ☞.
Χρυσὸς δὲ, πρόσωπον μυρίων λόγων, βροτοῖς. id eſt,
Donis uel ipſos dicitiant flecti deos.
Certè inter homines, mille dictis luteum
Præpollet aurum prorſus ac præponderat.

Celebratur & hic uerſiculus, quem etiam uſurpauit Plato libro tertio Politiæ,

Δῶρα θεοὺς πείθει καὶ ἀδελφεοὺς βασιλῆας. id eſt,
Cum diuis flectunt uenerandos munera reges.

Vnde Seneca philoſophi cuiuſdam apophthegma referens, ait: Oranium eſſe dulciſſimum accipere.

Manum de tabula. XIX

M. Tullius in epiſtola quadam: Lieus tu manum de tabula. Magiſter adeſt citius quàm putaramus. Videtur autem hac prouerbiali figura, manum de tabula, admoniſſe ut deſiſteret à ſcribendis dicteriis. Alluſum autem apparet ad Apellis nobiliſſimi pictoris dictum: qui cum Protogenis opus immenſi laboris ac curæ ſuprà modum anxium miraretur, ait omnia ſibi cum illo paria eſſe, aut illi meliora, ſed uno ſe præſtare, quod manum ille de tabula neſciret tollere, memorabili præcepto, nocere ſæpe nimiam diligentiam. Hæc Plinius lib. 35. cap. 10. Proinde ſi quando admonebimus, ut recedat aliquis ab opere negotioue, quod in manibus habet iubebimus illum manum de tabula tollere. Peculiariter autem conuenit in quoſdam ſcriptores plus ſatis accuratos, & moroſe cuiuſdam diligentiæ, qui ſine fine premunt ſuas lucubrationes, ſemper aliquid addentes, adimentes, immutantes, & hoc ipſo maximè peccantes, quia nihil peccare conantur.

Emere malo quàm rogare. XX

M. Tullius in Verrinis actionibus adagij uice citat: Emere malo quàm rogare. Quo ſignificatum eſt, haudquaquam gratis accipi quod precibus emitur: imò nihil emi charius quàm quod roganti datur. Durum enim illud uerbum ingenuis animis rogo, nec inter amicos unquam expectandum, autore Seneca. Translatum à ueterum conſuetudine, qua uicinus à uicino ſupellectilem commodato rogabat, quam ipſe ſortè domi non habebat. Hunc autem morem antiquitus fuiſſe ex Plauti tum Aſularia, tum Rudentibus licet cognoſcere. L. Apuleius in Floridis. Neque enim leui mercede emit qui precatur: aut paruum pretium accipit qui rogatur, adeò ut omnia utenſilia emere potius uelis quàm rogare. Idem innuit, obſcurius quidem, ſed eleganter, Græcis celebratum prouerbium, quod alio reddemus loco, ἴυχε ὦ πλησίον ἔχῃ, ὠδὶ πλέον ἢ πῇ χόβα. id eſt, Precare uicino ut habeat, magis autem ollæ. Significat autem, optandum quidem, ut uicinum habeas locupletem, à quo queas uterdum ſumere, quod ipſe domi non habes: uerum multo ſatius eſſe, te ipſum domi poſſidere, quicquid poſtulat uitæ uſus.

Manum non uerterim. Digitum non porrexerim. XXI

Prouerbialis hyperbole: Manū non uerterim, pro eo quod eſt, nihil omnino laboro, aut meā nihil refert. Nihil enim facilius quàm manum uertere. Extat præter alios apud Apuleium in Apologia magiæ: Quid de me, inquit, Mezentius ſentiat, manum non uerterim. Item Cic. lib. 5. De finibus: Ne manū quidem uerſuros fuiſſe. Idem eius operis lib. 3. Chryſippus quidem

quidem & Diogenes detracta utilitate, ne digitum quidem eius causa porrigendum esse dicebant, quibus ego uehementer assentior. Agit illic de gloria siue bona fama, quæ sit omnino contemnenda, si nihil adferat utilitatis, iuxta illud è Satyra, Gloria quantalibet, quid erit si gloria tantum est? De pollice uerso diximus alibi. Quintilianus lib. 11. scribit, manuum gestus tantum habere momenti in pronuntiatione, ut propemodum uelut altera lingua pro omnibus uerbis loquatur. Sed admirationi proprie conuenit ille gestus, quo manus modice supinata, ac per singulos à minimo collecta digito, redeunte flexu simul explicatur atque conuertitur. Interrogationi congruit ille, cum uertimus manum ut cuniq; composita est. Quin & hodie manum erectam inuertimus, quoties discrimen minimum significamus. In sermone quem modo citauimus ex Quintiliano, quod est pro omnibus uerbis, puto rectius legi, pro omnibus membris, ut intelligas, quicquid cæterarum corporis partium gestu significari potes, id solam præstare manum. Apud Plutarchum in uita Timoleontis quidam missus ad Andromachum, post multa inhumaniter ac barbarice dicta, manum denicq; porrexit, ac modo supinam, mox pronam ostendit, minitans hoc gestu se subuersurum illorum ciuitatem. At Andromachus ridens, nisi quod manu similiter supinata, ac mox uersa, iussit illum quàm primum abire, nisi uellet talem reddi nauem ipsius.

Semper Leontini iuxta pocula. XXII

Διὰ Λεόντιοι πρὸ τοὺς κρατῆρας. id est, Semper Leontini iuxta crateres. In uoluptarios quadrabit, aut in eos qui semper iisdem studijs sunt addicti. Leontini Siciliæ populi sunt, quos ubi Phalaris expugnasset, ne quando rebellionem pararent, ademptis armis ad compotationes & uoluptates reiecit: atq; hinc natum adagium quod refertur à Diogeniano.

Cestreus ieiunat. XXIII

Κεστρεὺς νηστεύει. id est, Cestreus ieiunat. De famelicis & uoracibus dici conuenit. Vnde & qui fame ofciant, κεστρᾶς dicuntur, & κεστρύειν, quod conuicium olim in Atheniensis iactum tradit Hesychius. Alij malunt referre ad eos qui uitam innocuam agunt, & ab aliorum iniurijs abstinent, nec ullum emolumentum ex sua innocentia ferunt. Est enim cestreus piscis genus quotidiano, quod reliquis mutus deuoratione uictitantibus, unum ab aliorum carnibus abstinet, ideoq; non capitur esca, sed in limum abdit sese, atque ibi perdurat: & ut arbitrantur nonnulli, limo pascitur. Quin captus etiam non aliter escit, aut ullo animante, cum sit acutis dentibus. Quin ipse impune deuoratur à lupo, atque ob id quia non sit edax, parum est esculentus. In metu uerò caput occultat, arbitrans totum corpus iam esse tutum. Vnde & Aristophanes apud Atticum:

Ἀρχιδίου ἀνδρὸς κεστρέως ἀποικίας; id est,
Nam intus uirorum Cestreum colonias? Alludit ad

Cestrinam Chaoniæ partem. Et apud eundem Diphilus:

Κεστρεὺς ἂν εἴην ὕστατα νηστείας ἄκρας. id est,
Cestreus futurus ob inediam grauissimam.

Rursum libro septimo refert ex Anaxandride:

Τὰ πρόσω κάλαμον ὠφρισμένα, κεστρεὸς ἐγὼ πάσχω. id est,
In cœnis obambulabat ſiré, ieiunus ille mugil.

Refertur adagium à Zenodoto, Diogeniano, Suida, Athenæo libro Dipnosophistarum septimo, qui quidem præter alia complura & illud asscribit, piscem à nonnullis appellari ploten, & à congro deuorari, ut congrum ipsum à mure. Theodorus Gaza mugilem uertit.

Vbi amici, ibi opes. XXIIII

Plautus in Truc. Verum est uerbum quod memoratur: ubi amici, ibidem opes. Citatur & à Fabio prouerbij uice, lib. Orat. institutionum 5. Sensus est potiores esse amicos quàm pecuniam, & ad uitæ præsidium plus habere momenti amicos citra pecuniam, quam absq; amicis opes. Vnde & apud Scythas, autore Luciano, is habebatur ditissimus, qui certissimos & optimos amicos possideret. Verum si quis ad huius seculi mores respiciat, adagium inuertendum existimabit: ubi opes, ibi amici. Quandoquidem

Vulgus amicitias utilitate probat. Et,
Illud amicitiæ quondam uenerabile nomen
Prostat, & in quæstu pro meretrice sedet.

Terra uolat. XXV

Ἡ γῆ ἵπταται. id est, Terra uolat. De re uehementer absona, quæq; nullo pacto fieri queat. Suidas hoc adfert exemplum τῆ ἀδυνάτου. Iulianus in epistola quadam prouerbij nomine refert, mutato uerbo, κύφη ἡ γῆ, καβάπερ ὁ λόγος. id est, Leuis terra, quemadmodum dicitur. Adagium hoc ad illorum affinitatem pertinet quæ retulimus alibi: ζεὺς ἄπαις. id est, Iupiter orbus. Et,

Nil intra est oleam, nil extrà est in nuce duri.

Ilias malorum. XXVI

Ἰλιὰς κακῶν. id est, Ilias malorum. De calamitatibus maximis simul & plurimis. Propterea quòd in Iliade Homerica nullum mali genus non recensetur. Vnde ex hac docti putant tragœdiarum argumenta fuisse sumpta, sicut ex Odyssea comœdiarum. Est autem opus uerbosum, uigintiquatuor uoluminibus uix absolutum. Vnde & quamuis orationem plus satis prolixam, Iliade longiorem uocant, ut Æschines aduersus Demosthenem, τοῦτα ἢ ἐπὶ τῶν διδύμων ἀναγνῶσαι ὑφίσματα τῷ γραμματεῖ, μακρότερον μᾶλλον ἢ Ἰλιάδ. κωὐκ ἔστιν ἢ τὸν λόγον ὃν ἔσωθε λέγειν. id est, His dictis decretum scribæ legendum tradit, prolixius quidem Iliade, tanius autem uerbis ijs quæ dicere consuerit. Eustathius inuertit adagionem ad hunc modum, καὶ παροιμία μὲν τοῦ κακῶν ἰλιάδα φησὶν, αὕτη ἡ καλὲ παντὸς ἰλιάς. id est, Iliadem malorum prouerbium ait, at hæc omnium bonorum Ilias. Synesius in epistola quadam ad fratrem: καὶ ὅλως κακῶν ἂν ἰλιὰς πόρισεν τῷ πόλιν ἡμῶν. id est, In summa malorũ Ilias circumsteterit urbem nostram. Plutarchus in Præceptis coniugalibus. ὁ ἢ ἐπαίνων ἰλιάδα κακῶν ἕλλησι καὶ βαρβάροις ἐποίησεν. id est, At illorum nuptiæ Iliada malorum Græcis ac barbaris inuexerunt. Loquitur enim de coniugio Paridis & Helenæ, quod inæstimabilium malorum fuit causa. Vtitur & M. Tullius in epistolis ad Atticum: Tanta malorum impendet Ilias.

Lerna malorum. XXVII

Λέρνη κακῶν. id est, Lerna malorum, de malis item plurimis simul in unum congestis & accumulatis. Paræmiam Strabo commemorat, lib. Geographiæ 8. scribens, Lernam lacũ fuisse quempiam, Argiuorum ac Myceneorum agro communem, in quem cum passim ab omnibus purgamenta deportarentur, uulgò natum prouerbium, λέρνη κακῶν. id est, Lerna malorum. In hoc lacu poëtæ fingunt hydram illam septem capitum constitisse, quam Hercules igni Græco confecerit. Eam autem hydram Hesiodus scribit, ex Echidna & Typhaone prognatam, alitam à Iunone: nimirum in odium Herculis. Zenodotus ait, locum quempiam fuisse in Argolica, in quem cum omne sordium genus promiscue conijcerent, fœtidas inde ac pestilentes nebulas solitas exhalari. Quanquam rectius autumant, ut adagium ad Danaidum fabulam referatur. Nam ferunt Danaum quinquaginta iuuenes, Ægypti filios, quibus totidem filias suas collocarat, omnes eadem nocte trucidasse, atque horum capita in eum locum fuisse congesta. Hinc ortum esse prouerbium. Neque uerò negat fieri potuisse, ut contumeliæ causa in eundem

locum in quo capita compoſuerat, inſcrit & purgamenta comportari. Itaq; quoties hominem ſignificamus uehementer inſanum, atque eum cui nihil ſani ſit reliquum, dicimus cœtum hominum peſtilentium, quaſi ſic ſentiné & colluuiem facinoroſorum, rectè dicemus, λέρνιον κακῶν. id eſt, Lernam malorum. Apud Heſychium Cratinus comicus theatrum quod ex uaria mixtaq; hominum colluuie conſtaret, λέρνιον θεατῶν appellauit.

Mare malorum. XXVIII

Κακῶν θάλασσα. id eſt, Mare malorum, dici ſolitum de calamitatibus immenſis & omnigenis, inde ſumptum quòd mare res quædam eſt infinita, uel quòd infinitis erumnis abundant qui in eo uerſantur. Euripides in Hippolyto ſtephanophoro:

Κακῶν δὲ πόλας πέλαγ' ἐσορῶ,
Τοσοῦτον ὥστε μή ποτ' ἀκυλύσαι πάλιν. id eſt,
Tantum malorum pelagus aſpicio miſer,
Vnde enatandi nulla ſpes alluceat.

Plautus in Aſinaria, meretricem & lenam mare uocat, tanquam omnium autores calamitatum. Mare, inquit, non eſt mare: uos eſtis mare acerrimum. Aeſchylus in Supplicibus:

Κακῶν δὲ πλῆθος πόσεως ὡς ἐπέρχεται,
Ἄτης δ' ἄβυσσον πέλαγος ὃ μέλλ' ὑποῤῥοῦν, id eſt,
Agmen malorum fluminis ritu ingruit,
Velutiq; pelagus altum, ut fundo uacet,
Nec ſine periclo nauigetur maximo.

Quin & ſacræ literæ uim inexhauſtam rei cuiuſpiam ſignificantes abyſſum appellant. Itidem diuus Chryſoſtomus περὶ ἱερωσύνης lib. 6. θεὰ, inquit, τὸν ἄβυσσον τῶν πόνων, uide inquit laborum immenſum pelagus.

Mare bonorum. XXIX

Dicitur & diuerſam in partem, ἀγαθῶν θάλασσα. id eſt, Bonorum mare, de magnis & uehementer cumulatis commoditatibus. Vel quòd ipſum mare miniſtret innumerabiles opes rerum, pues piſcium, gemmarumq; uel quòd ampliſſimum profundiſſimumq; ſit adeò ut nec exhauriri poſſit, nec redundet unquam, cum tanta fluminum uis in ipſum influat.

Theſaurus malorum. XXX

Θησαυρὸς κακῶν. id eſt, Malorum theſaurus. Ad eundem modum inuenitur cum alibi, tum apud Euripidem in Ione:

Οἴ μοι, μέγας θησαυρὸς ὡς ἀναλίσκεται Κακῶν. i.
Me miſeram ut ingens panditur theſaurus, ac
Penus malorum.

Extat inter Græcanicas ſententias huiuſmodi ſenarius:

Θησαυρὸς ἐστὶ τῶν κακῶν κακὴ γυνή. id eſt,
Theſaurus eſt mulier malorum, ſi mala eſt.

Vſurpauit adagium Plaut. in Merc. Tu quidem theſaurum huc apportaſti mali. Vnde eſt & illud crebrius in arcanis literis: Theſaurizant ſibi malum, id eſt, colligunt, accerſunt, quaſiq; reponunt. Siquidem theſaurum proprie uocamus, rerum utilium uim pariter reconditarum.

Aceruus bonorum. XXXI

Ἀγαθῶν σωρὸς, id eſt, Bonorum aceruus. De opibus ingentibus. Vnde & frequenter extructas dapes, extructas opes, & cumulatas opes pro copioſis legimus, tanquam aceruatim congeſtas, neq; ponderę, neq; numero, ſed ipſo cumulo infuſas. Ariſtophanes in Pluto:

Ἡμῖν γὰρ ἀγαθῶν σωρὸς ἐς τὴν οἰκίαν
Ἐπεσπέπαικεν, οὐδὲν ἡδικημένον. id eſt,
Nobis bonorum aceruus influit in domum
Sine fraude, nemini patrata iniuria.

Idem in eadem fabula,

Ὡς ἀγαθὰ συλλήβδην ἅπαντα σοι φέρω. id eſt,
Vt agminatim cuncta tibi fero bona.

Rurſum in eadem fabula per iocum in malam partem flexit,

Δηλοῖς γὰ αὐτὸν σωρὸν ἥκειν χρημάτων ἔχοντα. id eſt,
Veniſſe narrás, qui ferat pecuniarum aceruum.

Verba chori ſenilis, cui Carion ſeruus iocans ita reſpondet:

Πρεσβυτικῶν γὰρ ἦν κακῶν ἐγὼ ἔχοντα σωρόν. id eſt,
Imò ſenilium ferat qui ad uos malorum aceruum.

Alluſit autem ad ſenectutem illorum iam capulo uicinam. Nã σορὸς per ὑποκόρισμα tumulum ſignificat ſepulchralem, σωρὸς per ω μέγα cumulum atque aceruum. Proinde conſentaneum eſt ſeruum eius uocis ſyllabam data opera perperam pronunciaſſe. Hæc atque id genus alia tum fiunt ueluſtiora, quemadmodum iam ſæpius admonuimus, ſi paulo longius à ſimplici ſenſu detorqueantur. Veluti ſi quis dicat, in alijs oratoribus alias atque alias eminere dicendi uirtutes, in M. Tullio uno τῶν πάντων ἀγαθῶν σωρὸν εἶναι, id eſt, Omnium bonorum aceruum eſſe. Reſipiunt huius adagij naturam illa Ciceroni familiaria, cumulare officijs, cumulatiſſimè ſatisfacere, cumulus meritorum.

Bonorum myrmecia. XXXII

Ἀγαθῶν μυρμηκία. id eſt, Bonorum myrmecia, de immenſis opibus. Nam Myrmecia Græcè ſignificat cauernam, aut agmen formicarum. Quanquam ab illis formicis ſumptum uideri poteſt, de quibus meminit Plinius lib. 11. cap. 31. quas ait eſſe colore ſeſtium, magnitudine luporum Aegypti. Eas in ſeptentrionali Indorum, qui Dardæ uocentur regione, aurum è cauernis egerere. Erutum hyberno tempore, Indi ſeruantur æſtiuo ſeruore, conditis propter uaporem intra cuniculos formicis: quæ tamen odore ſolicitatæ prouolant, neq; raro lacerant, quamuis præuelocibus camelis fugientes. Atque hunc uidetur reſpexiſſe diuus Baſilius, cum ſcribit ad nepotes, quicquid ultra neceſſitatem uſus ſupereſſet, ſiue id eſſet Lydia gleba, ſiue formicarum auriferarum opus, hoc magis eſſe contemnendum, quo minus eſſet eo opus. Quanquam nihil prohibet, quo minus ad noſtras formicas referatur, non ſolum propter innumerabilem agminum multitudinem, uerumetiam propter genuinam quandam animantis in accumulando penore induſtriam, ore trahentis quodcunq; poteſt, atque addentis aceruo, quemadmodum ſcripſit Flaccus. Quæ quidem ex re factum opinor, ut antiquitus formicarum cœtus opulentiam portenderit. Quemadmodum teſtatur Cicero lib. De diuinatione primo: Midæ, inquiens, illi Phrygio cum puer eſſet, dormienti formicæ in os tritici grana congeſſerunt. Ditiſſimum fore prædictum eſt. Quod euenit. Huc alluſit Theocritus in Encomio Ptolemæi.

Μυρμάκων ἄτε πολὺς & ἀεὶ πίνυται μογέοντων. i.
Nec ſecus, ac formicarum ſemper properantum
Diuitiæ ſunt extructæ. Idem in Syracuſanis,
Μύρμηκες ἀνηρίθμοι καὶ ἄμετροι. id eſt,
Formicæ numeroq; modoq; carentes.

Turbam hominum frequentem ſignificans. Huic affine genus eſt quod Plato lib. De repub. nono, τὸ τῶν ἡδονῶν σμικρὸν & dixit, id eſt, uoluptatum examen, & Socrates apud Plutarchum Cheronenſem, ἀρετῶν σμικρὸν. id eſt, uirtutum examen, pro turba nume; oq; immenſo. Porrò locus quem adducit Plutarchus, eſt in Menone Platonis. Confine eſt his quod idem adducit in Gratylo, σμικρὸν & σοφίας, id eſt, examen eruditionis. Item quod apud Athenæum libro octauo, Alexis ſcripſit in Pamphila,

Παρθένια τὴν τραπέζαν, ἅττα παραφορῶν
Ἀγαθῶν ἁμάξας. id eſt,
Appoſita menſa eſt, plauſtra deinceps intuli Bonorum

Dathus bonorum. XXXIII

Δάθ & ἀγαθῶν. id eſt, Dathus bonorum, in eandem ſententiam

dici consueuit. Est autem Dathus Thasiorum colonia iuxta Strymonem, cum alioquin opulenta ac florens, tum quod habet etiam auri uenas, ut hinc in prouerbium abierit, Δάθου ἀγαθῶν. id est, Dathus bonorum, de conferta rerum opulentia. Prouerbij præter alios meminit Suidas, apud quem legimus Δατὸς, non Δάθου.

Thassus bonorum. XXXIIII

Θάσου ἀγαθῶν. id est, Thassius bonorum. Similiter natum adagium, nempe à loci fertilitate. Nam Thassus insula est iuxta Thraciam. Zenodotus huiusmodi quandam fabulam refert: Callistratus orator demigrans Athenis, persuadere conatus est Athenensibus, ut regione, quæ ex aduerso erat, incolerent, multa splendida de eius feracitate iactitans, & quòd auri uenas haberet, & quòd glebam optimam. Denique in summa, inquit, Thassus bonorum est, hinc in uulgi sermonem abiisse, Θάσου ἀγαθῶν. id est, Thassius bonorum, de ijs qui splendida pollicentur.

Hostium munera, non munera. XXXV

Priscorum superstitio credidit, obseruanda uel maximè munera, à quibus quo animo mitterentur: propterea quòd quæ darentur ab ijs qui nobis male cuperent, exitio plerunque fuisse constaret: ite ut fuit pyxis illa fallax, quæ Pandoram à Ioue Prometheo missa: quem admodum & uestis, qua Medea nouam nuptam Iasonis donauit: rursus uestis illa, quam Deianira misit Herculi. Prouerbiorum interpretes existimant hanc paræmiam ex historia natam, quæ refertur apud Homerum Iliados lib. 7. Narrat autem Hectorem & Aiacem inita amicitia, dona inter sese permutasse, atque Hectorem Aiaci donasse gladium, Aiacem Hectori dedisse baltheum: deinde pariter ambobus suum munus exitio fuisse. Siquidem Aiax uictus ab Vlysse, cognitiq; ijs quæ per insaniam tum dixerat, tum fecerat, eodem gladio sibi necem consciuit. Item Hector per occasionem balthei occisus est ab Achille iuxta muros Troianos. Adagium refertur apud Sophoclem in Aiace mastigophoro, sed ita refertur, ut non ab Aiace natum, sed tanquam uetus iam tum ab eo uideatur usurpari. Siquidem is posteaquam mori decreuisset, execratur eum gladium quem quondam ab inimicissimo dono acceperat, eumq; sibi fuisse inauspicatissimum ait, neq; quicquam omnino posthac feliciter apud Argiuos successisse. Deinde suspicionem hanc uulgato dicto confirmans ait,

Ἀλλ' ἐξ' ἀληθὴς ἡ βροτῶν παροιμία,
Ἐχθρῶν ἄδωρα δῶρα, κοὐκ ὀνήσιμα. id est,
Quin uerum id est mortalium prouerbium,
Non esse dona, dona quæ ueniant tibi
Ab hoste, uerum inauspicata ac noxia.

Huc de re fertur epigramma Græcum huiusmodi.

Ἕκτωρ Αἴαντι ξίφος ὤπασεν, ἕκτορι δ' Αἴας
Ζωστῆρ', ἀμφοτέρων ἃ χάρις ἐν θανάτῳ.
Aiaci datus ensis ab Hectore, baltheus Aiace
Hectori, utriq; suum donum erat exitio.

Rursum ex alio quodam epigrammate,

Οὕτως ἐχθρῶν αὐτοκτόνα κτεμάτ' ἄδωρα
Ἐν χέρσῳ πορφάσκ μοῖραν ἔχοντα μέρος. id est,
Atq; ita ab hoste hosti uentum est letalia dona,
Quæ studij specie sata necemq; ferunt.

Huc spectat & illud quod apud Euripidem Medea recusans Iasonis xenia, tanquam perniciem allatura,

Καιτοί γ' ἀνὴρ φὴς, inquit, ἄδωρ' ὀνήσιμ' ἂν λέγειν. id est.
Ledit, iuuat mi improbi munus uiri.

Seruius ostendit & Vergilium hinc allusisse, cùm ait in Aeneid. lib. 4.

Ensemq; recludit
Dardanium, non hos quæsitum munus in usu.

De gladio loquitur ab Aenea relicto, quo Dido se confodit, quem Aeneam hostem, & impium eadem uocat. Huic ascribendum loco, quod arcanæ scripturæ prouerbia admonent, ne de inimico reconciliato simus securi. Item prouerbialis ille senarius

Λόγον παρ' ἐχθρῷ μή ποτ' ἡγήσῃ φίλον. id est,
Ab hoste dicta ne unquam amica duxeris.

Et alter huic similis,

Ἐχθροῖσ' ἀπίστῳ μή ποτ' ἂμ πάθοις βλάβιν. id est,
Diffisus hosti, nil feres unquam mali.

Prouerbium accommodari poterit etiam ad illos qui pauperes munusculis quibusdam captant diuites, ad eum modum liberalitatem illorum uelut elicientes. Neque enim hoc est dare munus, sed flagitare. Vnde Plutarchus in comment. πρὶ ΕΙ Ϝ ὲν Δελφοῖς, probat quod Dicæarchus Archelao dictum ab Euripide putat,

Οὐ βέλομαι πλουτοῦσι λωρεῖσθαι πόνος,
Μή μ' ἄφρονα κρίνῃς, ὦν ἀλιδὲς, ἀντεῖν λοκῶ. id est,
Donare pauper diuiti uelim nihil,
Ne stultus habear, scilicet, si muneris
Titulo atque specie dona uidear poscere.

Quadrabit & in eos qui per artes magicas demonum utuntur obsequijs, munera demum exeunt in perniciem utentium: & in hæredipetas: postremo qui quouis officio captant, non ex animo, sed aliud spectantes. Itaq; mutatione uocalis nouabitur paræmia: nempe hoc pacto, Κολάκων ἀλωρα δῶρα, & κοινὰ ἄλωρα δῶρα. Denique κοινῶν ἄλωρα δῶρα, quemadmodū admonuimus in operis initio.

Dauus sum, non Oedipus. XXXVI

Oedipi ingenium scite proponendis simul & dissoluendis ænigmatum sycophis nobilitatum est, propter dissolutæ sphingis problemata, adeo ut in prouerbium abierit eius nominis appellatio. Velut apud Terent. in Andria, seruus dissimulans intelligere quod herus dixerat, Dauus, inquit, sum nō Oedipus. Id quod cōmutato nomine potest ad quemlibet accōmodari. Paulus sum, non Oedipus: Antonius sum, non Oedipus. Quin ipsa per se figura prouerbialis est, potestq; ad eundē modum fingi ex quauis uel persona, uel re uulgō nobilitata. Vt qui possim hæc omnia meminisse? Petrus sum non Lucullus, Qui possim tantis sufficere laboribus? Nicolaus sum, non Hercules. Quū potero rem tam duram persuadere? Ricardus sum, non Cicero. Sed Terentiano dicto simile est illud Euripidis in Hippolyto coronam gestante,

Οὐ μάντις ἀμὶ τἀφανῆ γνῶναι σαφῶς. id est,
Non sum augur, abdita scire uti queam palàm.

Itidem in Hecuba,

Οὔτοι πίφυκα μάντις, ὥστε μὴ κλύων
Ἐξισοῦσθαι σοῦ δόλῳ βελτιμάτῳ. id est,
Diuinus haud sum, nec nisi audiero, queam
Viam tuorum nosse cogitatum.

Ergo torqueri poterit in eos qui de industria loquuntur obscurius, & ἀνιγμαπικῶς: aut in hos qui uel ob imperitiam, uel superstitiosam incognitarum uocum affectationem, stilum obscurant, ac uate magis egent quàm lectore. Cuiusmodi fuisse Heraclitum tum Platoni locis aliquot, tum Aristotelem Rhetoricæ artis lib. 3. testatur, additq; eam hominis obscuritatem ex ancipiti uerborum compositione fuisse profectam, cum incertum esset, utrò uerbum aliquod esset referendum, ad superiora ne an ad sequentia. Proinde ad huius intelligendos libros Socrates Delio quopiam natatore opus esse dixit. Ad quod alludēs Martialis, ita locatur in Sextum obscuritatis affectatorem.

Non legitur tuus iste liber, sed ab urbe libris,
Iudice te maior Cinna Marone fuit.

Eundem Heraclitum cum suo uitio, Iouiniano diuus opprobrat

brat Hieronymus. Quanquam Lactius ſcribit eum philoſophum, ſiquando libeat, oratione luculentiſſima uti, ut appareat ex induſtria affectatum obſcuritatem, adeo ut diſcipulis etiam ſolitus ſit præcipere σκότισον. id eſt, obſcura.

Finem uitæ ſpecta. XXXVII

Extat apud Herod. hiſtoria longe notiſſima, quemadmodum Solon Croeſo reſponderit, nemini competere nomen beati, niſi qui feliciter uitæ curſum peregiſſet. Quod referens Iuuenalis,

_Quem uox, inquit, facunda Solonis
Reſpicere extremæ iußit ſpatia ultima uitæ.

Hanc ſententiam copioſius extulit Sophocles in Oedipo tyranno,

Ὥστε θνητὸν ὄντ', ἐκείνῳ τὸν τελευταίαν ἰδεῖν
Ἡμέραν ἀδύσποινον μηδὲν' ὀλβίζειν, πρὶν ἂν
Τέρμα τ' βίου περάσῃ μηδὲν ἀλγεινὸν παθεῖν. id eſt,
Itaq; mortali ſupremus ille fatorum dies
Vſque reſpectandus, ut ne quem beatum iudicet,
Quin mali nihil uniuerſum paſſus ęuum exegerit.

Eadem paulo diuerſius idem extulit in Trachinijs,

Λόγῳ μὲν ἐξ ἀρχαίου ἀνθρώπων φανείς,
Οὐ πρὶν ἂν αἰῶν' ὁπάσθοι βροτῶν, πρὶν ἂν
Θάνοι τις, ἔτ' ἀχρηῒς, ἔτ' ἄπ' ἀκαιρίας. id eſt,
Vetus inter homines extat hoc prouerbium,
Haud poſſe quenquam quempiam cognoſcere,
Bonus an malus ſit, antequam fatalibus
Defunctus annis, ultimum obierit diem.

Conſimiliter Euripides in Andromache,

Χρὴ δ' ὅστ' ἐπαῖν' ἐκεῖν' ὄλβιον βροτῶν
Πρὶν ἂν θανόντ' τὸν τελευταίαν ἰδεῖν. id eſt,
Ne quempiam pronuncies mortalium
Vnquam beatum, citius, atque mortuo
Illo ſupremum uideris uitæ diem. Idem in Troadibus,

Τὸν δ' ὄλβιον
Μηδένα νομίζετ' ὄντα πρὶν ἂν θάνῃ. id eſt,
Ne quempiam horum, quos benignis ſtatibus
Fortuna prouehit, beatum enuncies
Prius, atq; uita exceſſerit feliciter.

Eadem repetit aliis uerbis in Heraclidis, _Τῇ γὰρ τύχῃ
βροτοῖς ἅπασι λαμπρὰ κηρύσσει μακάρ,
Τὸν δυστυχῆν δοκοῦντα μὴ ζηλοῦν, πρὶν ἂν
Θανόντ' ἴδῃ τις, ὡς ἐφάμερον τύχαι. id eſt,
Cæterum hoc rerum ſtatu
Mortalibus denuntiat palàm omnibus,
Docetq;, ne qui proſperis ſucceßibus
Vti uidetur, hunc beatum exiſtimet
Prius, atq; demigraſſe uita uiderit.
Vſque adeo ſunt mutabiles rerum uices.

Ouid. in transformationibus ſic extulit,

_Sed ſcilicet ultima ſemper
Expectanda dies homini eſt, dicíq; beatus
Ante obitum nemo ſupremaq; funera debet. Quin hodie paßim omnibus eſt in ore, Ab exitu rem ſpectandã eſſe.

Poſterioribus melioribus. XXXVIII

Inter Græcanicas paroemias refertur, δευτέραι ἀμείνονες. id eſt, Alteris melioribus. Quo ſignificabant ea quæ prima experientia parum bene ſucceſſerant, ſecunda nonnunquam commodius euenire: & prioris conſilij erratum, poſteriore conſilio corrigi. Quod quidem nonnulli putant à ſacris ortum, in quibus ſi prima uictima non fuiſſet litatum, iterabant ſacrum, meliora ſperantes, id quod ſatis indicat leno Plautinus, qui ſepius Veneri cæſa uictima litare nõ poterat. Plato lib. De legib. 4. uidetur ad talorum iactum, aut luſum conſimilem referre. Propterea quòd non raro ſit, ut cui luſu incommode cecidérit, is deintegro nouari ludum atque iterari poſtulet ſperans fore, ut iam felicius ludat. Ait enim, Πάλιν ἂν δοῦ φασιν παίζοντες, ἀμείνονι δὲ ἀρχῇ δευτέρᾳ ἐπανακολουθοῦσιν. id eſt, Rurſum igitur, quemadmodum ludentes dicere cõſueuerunt, ſecundis denuo melioribus repetamus. Quanquam & hoc loco παίζοντες referri poteſt non ad luſum aliquem, ſed iocum magis prouerbialem. Sed interpretamento priori Tullius adſtipulatur, qui ſecundo De diuinatione libro ait. Quæ eſt autem inconſtantia deorum, ut primis minentur extis, bene promittant ſecundis. Idem in Philippicis oratione 12. Poſteriores enim cogitationes, ut aiunt, ſapientiores eſſe ſolent. Idẽ ad Quintum fratrem, Ego uero nullas δευτέρας φροντίδας habere poſſum in Cæſaris rebus, hoc eſt, nullum idoneum reperio conſilium, quo ſuperioribus malis poßim mederi. Huc reſpexit & Dauus ille Terentianus, cùm ait,

Hac non ſucceſſit, alia aggrediamur uia.

Quin eodem alluſiſſe uidetur & Ariſtot. 1. τῶν μετὰ τὰ φυσικὰ lib. cùm ait, Διὰ δὲ τὸ ἐναντίον καὶ τὸ ἄμεμπτον, καὶ τῶν παροιμιῶν, ἀποτελευτῆσαι. Loquitur de his qui cauſarum naturalium admiratione prouocati deccedunt ad philoſophandum. Quos cauſis cognitis uult iam deſinere mirari, & ad meliora conuerti. Porrò prouerbium uideri poteſt ex Euripidis ortum tragœdia, cui titulus Hippolytus coronatus, _Κἂν βροτοῖς

Αἱ δευτεραί νοι φροντίδες σοφώτεραι. id eſt,
Siquidem ſolet mortalibus prudentior
Poſterior eſſe aliquando cogitatio.

Verba ſunt nutricis ad Phædram, quaſi recantantis ac palinodiam canentis ſuperioris orationis, poſtea quàm uidet eam de moriendo cogitare. Reſpexit huc & in Supplicibus,

Ἀλλ' ἦν δόμοις μὲν ἦρ τι μὴ καλῶς ἔχῃ,
Γνώμαισιν ὑγραῖσιν ἐξορθώμεθα,
Αἰῶνα δ' ὀρθοῦμεν ἐξεύξιμον. id eſt,
In ædibus ſi quid parum rectè eſt, licet
Corrigere poſterioribus ſententijs,
At non item ęuum. Inde & metanoea dicta Græcis, quòd poſterior cogitatio perſpicit aliter agendum fuiſſe.

Actum eſt. XXXIX

Prouerbialiter his uerbis etiam hodie deſperationem ſignificamus, actum eſt. Græci πέπραγται. Euripides in Hippolyto coronato.

Φεῦ φεῦ πέπραγται, βασιλεῦ σὺ δ' ἔτ' ἐξεῖ δόμ. id eſt,
Eheu, peracta res, hera occidit palàm.

Terent. in Eunucho: Actum eſt, ilicet, periſti. Donatus exiſtimat, actum eſt ſumptum à iure, ilicet à iudicio, periſti à ſupplicio. Nam hæc tria pariter uerba incremento quodam indicant deſperationem. Quoniã autem fas non erat reſcindere iudicum ſententiam, & eadem de re bis iudicium adiſci, ut ait Terentius, nullo receptum eſt, ut de negotijs deſperatis actum eſſe diceretur. Etiamſi poſtea repertum eſt, ut quidam per iudicem in integrum reſtituerentur. Aut certè ideo dictum eſt, actum eſt, quòd quicquid peractum eſt, hoc iam infectum eſſe non poteſt, iuxta prouerbiales ſententias, quæ teſtantur ne deo quidem permiſſum eſſe, ut quod factum ſit, efficiat infectum. Plautus, Niſi quid rei præſidium apparas, actum hercles eſt. Certum eſt moriri. Dicimus autem uel abſolute, actum eſt, uel cum adiectione. Piam huiuſmodi: Actum eſt de repub. Actum eſt de rebus omnibus. Actum eſt de rebus humanis. Actum eſt abſolute, ni uigilas.

Rem factam habere. XL

Huic penè diuerſum eſt illud quod aliquoties apud Martialem legitur: Rem factam habere, pro eo quod eſt certum & indubitatum. Siquidem promiſſa parum certa ſunt. Verum iis demum queas fidere, quæ iam præſtita ſint atq; exhibita.

Velut

Velut ad Procillum:

Tu factum tibi rem statim putasti. Rursum,
Iam te rem factam Bithynice credis habere.

Rem factam dixit, quasi non promissam, sed paratam atque absolutam. Vnde & argentum factum dicimus, non rude, sed elaboratum ac cælatum. Aut respexit ad morem iuris, iuxta quem dixit Terent. Facta transacta omnia. Et M. Tullius in Catilinam inuectiua 111. Atque illud quod faciendum primum fuit, factum atq; transactum est. Quoties in contractibus adhibetur quicquid ad legitimã conuentionẽ pertinet.

Fumos uendere. XLI

Nimis quàm elegans adagiũ exiat apud Martialem, fumos uendere, pro eo quod est principum beneuolentiam, simulato cõmendationis officio per occasionem familiaritatis pretio uendere. Nam fumus initio quidem magnum quiddam esse uidetur, uerum euanescit ilico. Martialis carmen hoc est,

Vendere nec uanos circum palatia fumos,
Plaudere nec Cano, plaudere nec Glaphyro.

Vnde & præstigiosam rerum magnarum spem atq; ostentationem, fumum ac nebulas uocamus. Diuus Hieronym. contra Ruffinum: De tanta librorum sylua unum surculum ac fruticem proferre non potes. Hi sunt ueri fumi, hæ nebulæ. Nam Ruffinus opprobrarat Hieronymo, quòd poëtarum literas quasi fumos obiiceret uirginibus non intellecturis. At Hieronymus prouerbij telum imperite tortum, in eum retorquet doctius, indicans eo uerbo nõ obscuritatẽ, sed inanem ac falsam ostentationem significari. Plutarchus de dæ. Socratis, Ὁ δὲ τύφου ὥσπερ τινὰ ναπυὴν φιλοσοφίας ἐστ τοὺς σοφιστὰς ἀπασπιδίσαν. id est, Fastum autem ceu fumum quendam philosophiæ in sophistas dispersit. Porrò genus hoc hominum maximum aularum regalium pestem, Helius Lampridius eleganter ac luculenter exponit in imperatoris Heliogabali uita. Eius uerba libuit subscribere: Zoticus, inquit, sub eo tantum ualuit, ut ab omnibus officiorum principibus sic haberetur, quasi domini maritus esset. Erat præterea idem Zoticus, qui hoc familiaritatis nomine abutens, omnia Heliogabali dicta ac facta uenderet, fumis quàm maximè diuitias enormes sperans, cũ alijs atque alijs polliceretur, omnes falleret. Egrediens q; ab illo, singulos audiret: dicens, de te hoc locutus sum. Hoc de te audiui, hoc de te futurum est. Vt sunt homines huiusmodi, qui si admissi fuerint ad nimiam familiaritatem principum, famam non solum malorum, sed & bonorũ principum uendunt. Et qui stultitia uel innocentia imperatorum, qui hoc non perspiciunt, infimi remigeratione pascuntur. Hactenus ille. Cæterum adagium scit insignium, Thurini Verconij supplicium, quod quidem in uita Alexandri Seueri, idem Helius refert ad hunc modũ: Solus, inquit, post meridiem, uel matutinis horis, idcirco unquem aliquos uidebat, quòd emptitos de se multa cognouerat, specialim Verconium Thurinum, quem cum familiarẽ habuisset, ille omnia uel fingendo sic uendiderat, ut Alexandri quasi stulti hominis, & cum ille in potestate haberet, & cui multa persuaderet, infamaret imperium. Sicq; omnibus persuaserat, quòd ad nutum suum omnia faceret. Deniq; hæc illum arte deprehendit, ut quendam immitteret, qui à se quiddam publice peteret, ab illo autem occulto, quasi præsidium postularet, ut pro se Alexandro secreto suggereret. Quod cum factum esset, & Thurinus suffragium promisisset, dixissetq; se quædam imperatori dixisse, cum nihil dixisset. sed ita eo pendere ut adhuc impetraret, euentum uendẽs: Cumq; iterum iussisset Alexander interpellari, & Thurinus quasi aliud agens, mutibus annuisset, necq; tamen interim quicquam dixisset: impetratum autem esset quod petebatur, Thurinus antè ab illo qui uenerat, fumi uenditor ingentia præmia percepisset, accusari cœpit. Alexander iussit: probatis per testes omnibus, & quibus præsentibus quid accepisset, & quibus audientibus quid promisisset, in foro transitorio ad stipitẽ illum ligari præcepit, & fumo appositio quem è stipulis & lignis humidis fieri iusserat, necaut. præcone dicente: Fumo punitur, qui uendidit fumũ. At ne in una tantum causa uideretur erudelior fuisse, quæ fuit diligentissimè antequã damnaret, & inuenit Thurinũ sæpe etiam in causis ab utraq; parte accepisse, cum eũdem uenderet, & ab omnibus qui aut præposituras, aut prouincias acceperãt. Atque inibi paulo post: Nec dedit alicui facultatẽ, uel fumorũ uendendorum de se, uel sibi de alijs male loquẽdi, maximè occiso Thurino qui illũ quasi fatuum & uecordem sæpe uendiderat. Quid autẽ dixerit forum transitorũ, ipse in eiusdẽ uita uidetur explicare, cum alio quodam loco sic ait: Qui de eo fumum uendiderat, & à quodã militari centũ aureos acceperat, in crucẽ tolli iussit, per eam uiam qua esset seruis suis ad suburbana imperatoria iter frequentissimũ. Porrò genus illud supplicij, Auidius Cassius imperator primus excogitasse legitur, ut stipitem prælongũ poneret, pedum centum octogenta, id est materiã, & è summo usq; ad imum damnatos ligaret, & ab imo focũ apponeret, incensisq; alijs, alios fumi cruciatu, timore etiam necaret. Hactenus ille. Immane profecto supplicium, sed tamen factis tam pestilentibus dignum. Atq; utinã non etiam bodie, non principũ modo, uerumetiam episcoporũ aulæ passim hoc terrimo hominum genere scaterent, ac non cõplures haberẽt Thurinos, atque adeo plus quàm Thurinos: quippe qui nõ officiũ modo falso promissum uendunt, uerũetiam ipsum silentium, uidelicet Demosthenicum quiddã referentes: imò quod est utroq; scelestius, lingue uenenis efficiunt ijs à quibus officij pacti mercedẽ acceperunt. Vtinamq; nostri temporis principes Alexandrum Seuerum curẽt imitari, qui cum esset ethnicus, præterea Syrus genere, postremo uehemẽter adolescens, tamen adulatoribus, delatoribus, iudicibus sacrilegis, fumi uenditoribus, atq; id genus aulæ pestibus usqueadeo erat infensus, ut uir alioqui moribus placidissimis his demũ esset implacabilis. Circumfertur & hoc tempore prouerbium in splendida promissa aulicorum. Aiunt enim ebus aulicum, significantes thureum illum uaporem, qui nunc inter sacra spargitur acerra pensili. Quod quidem à nostro nõn admodũ abludit. Addunt & aquam cõsecratam aulicorum, eam aquam significantes quæ pro templis proponitur: ut qui ingrediuntur aut egrediuntur, ea sese conspergant.

Columen familiæ. XLII

Columen familiæ dixit Terentius in Phormione, non aubium quin prouerbialiter, Getam seruũ natu grandẽ, cui peregrè profecturus, tanquam pædagogo & curatori iuuenum mores, & rem domesticam senex commendarat. Donatus columen dici putat, perinde quasi columnam dicas, cui reliqua domus innitatur, unde antiquitus seruos maiores, columellas dictos. Huic adstipulatur illud Vergilianum,

In te omnis domus inclinata recumbit.

Item illud Euripidis in Iphigenia in Tauris,

Στύλοι γὰρ οἶκων οἱ παῖδες ἀρσενες. id est,
Domus columnæ liberi sunt masculi.

Pindarus in Olympijs Hectorem appellat columnã Troiæ, ὃς ἄστυ Ἴφθιμε τρόλιος ἄμαχον, ἀσφαλὲς πέλεν. τ. Qui Hectorem subuertit, inexpugnabilem, immobilem columnã. De Achille loquitur. His affine quod dixit Iuuenalis,

Miserum est alienæ incumbere famæ.
Ne collapsa ruant subductis tecta columnis.

Ancora domus. XLIII

Simili figura apud eundem Euripi. Hecuba Polydorum familiæ gentiscq; ancoram nominat.

Ὃς μόνος οἴκων ἄγκυρά τ' ἐμῶν. id est,

Qui iam solus generis supereſt ancora noſtri.

Porrò ancoram Græcis pro refugio prouerbialiter uſurpari ſolere alibi notauimus, cum ſacram ancoram exponeremus. Deniq; quicquid illud eſt cui innitimur, cuiusq; fideimur fiducia, ancoram uocant. ſumpta à nauibus metaphora, quæ cum ancoris fultæ ſunt, ueluti defenſæ à fluctibus quieſcunt. Vnde & illud apud Ariſtidem in oratione Panathenaica prima: Πάντες ἐῴ᾽ ἀνοῖν ὁρμεῖν ἐδόξαμεν οἱ Ἕλληνες. id eſt, Omnes Græci ſibi uidebantur in portu quodam eſſe, duabus nixi ancoris, quaſi genuino fulti præſidio. Quem locum & paulo ſuperius adduximus.

Nullus ſum. XLIIII

Prouerbiales ſunt & illæ apud Comicos hyperbolæ, Nullus ſum, & occidi, periſ: quibus deſperationem & ingens malum ſignificamus. Euripides ex Iphigenia in Tauris,

Ἄλλοι δ᾽ ἐσίν ἐσθλὸν ἐσλαμεῖν. id eſt,
Timidi, atq; ineptes ſunt nihil uidelicet.

Rurſum in Iphigenia Aulidenſi.

Οὐδὲν ἔοικ᾽ ἀλλ᾽ ἢ τεθνάναι τῇ τύχῃ. id eſt,
Nihil eras, ſed perditum fortuna conſternauerat.

Opinor hoc ipſum eſſe quod ex Platone citat Athenæus lib. 10. ὑμεῖς γὰρ ἐσθ᾽, καθάπερ ἡ παροιμία. i. Vos quippe nihil, ut dicitur prouerbio: quanquam hoc non ad exitium, ſed contemptum pertinet. Sumptum uideri poteſt ab Homero, apud quem Odyſſeæ lib. 9. Vlyſſes fingit ſibi nomẽ ὄτιν. id eſt, nullus, innuens ſe propemodum periiſſe. Atq; huius nominis commento deceptus eſt Cyclops.

Nolens uolens. XLV

Omnes id genus figuras prouerbiales eſſe, ſicuti ſuperius oſtenſum eſt, Donatus admonuit, quæ nimirum conſtant ex contrarijs. Propterea quòd enigmaticum quiddam habere uideantur. Sunt autem frequentes apud Græcos poëtas, ut apud Euripidem in Hecuba,

Ὃ δ᾽ ἐ θέλων τε κοὐ θέλων. id eſt,
Atq; ille nolens pariter ac uolens.

Idem in Iphigenia in Tauris,

Φεύγω τροπάν γε δὶς τιν᾽ ἐχ ἑκὼν, ἑκών. id eſt,
Sanè exulo quodammodo nolens, uolens.

Ad hanc pertinet formam quod ait Terentius in Andria, Tu coactus tua uoluntate es.

Contra ſtimulum calces. XLVI

Πρὸς κέντρα λακτίζειν. id eſt, Contra ſtimulos iactare calcẽ, eſt fruſtra repugnare ijs quos uincere nequeas, aut eos prouocare qui laceſſiti noceant. Aut reluctari ſatis, & incommodum quod euitare non queas, impatienter ferendo, non ſolum non effugere, uerumetiam conduplicare. Veluti ſi quis uxorem nactus rixoſam, aſſiduè cũ ea litiget, nihil profecturus, niſi quòd illam reddat rixoſiorem. Terentius in Phorm. Namq; inſcitia eſt aduerſum ſtimulum calces. Donatus παροιμίαν eſſe admonet cum eclipſi, deeſſe enim iactare, quod unico uerbo Græci dicunt, λακτίζειν. Plautus in Trucul. Si ſtimulos pugnis cædis, manibus plus dolet, Extat hoc adagium etiam in Actis Apoſtolorum, Durum eſt tibi contra ſtimulos calcitrare: id eſt, durum aduerſum deum pugnare. Euripides in Bacchis,

Θνητὸν δ᾽ οὐδὲν μᾶλλον, εἰ θυμεῖται θεός.
Πρὸς κέντρα λακτίζοιμι θνητὸς ὢν θεῷ. id eſt,
Potius ſacra illi fecerim, quàm calcibus
Stimulos ferire conet, iracundia
Citus in deum, mortalis ipſe cum ſiem.

Pindarus in Pythijs, Ποτὶ κέντρ᾽ ἀλί τι λακτίζειν τελέθει. id eſt, Contra ſtimulum autem calcitrare eſt. Metaphora ducta eſt à bobus, quos agricolæ lignis præacutis à tergo fodiunt: unde & βουκέντραι, dicuntur in prouerbio,

Πολλοὶ βουκέντραι, παῦροι δέ τε γῆς ἀροτῆρες. id eſt,
Multi boum ſtimulatores, pauci autem terræ aratores.

Quod ſi quando calcibus repugnent aduerſus ſtimulũ, grauius etiam læduntur boues, tantum abeſt ut ſtimulo noceant. Plutarchus in commentario περὶ ἀοργησίας cuiuſdam meminit Cteſiphontis pancratiaſtæ, qui per iracundiam mulæ calcitranti recalcitrarit.

In aurem dicere. XLVII

Εἰς οὖς λέγειν. id eſt, In aurẽ dicere, uel hodie uulgò dictitant, pro eo quod eſt clanculũ ac ſecreto cõmittere. Translatum ab ijs qui propius admoti, ad aurem inſuſurrant, quæ nolint ab alijs auditi. Vnde & illud apud Homerum aliquoties,

Ἀγχοῦ σχὼν κεφαλὴν ἵνα μὴ πολεμίζοιτο ἀκοῦσαι. id eſt,
Admoto capite, reliqui ne audire uellent.

Horatius in ſermonibus, —In aurem
Dicere neſcio quid puero. Euripides in Ione,

Ἀλλ᾽ ἦλθ᾽, ἐς οὖς γὰρ τοὺς λόγους ἐπεῖν θέλω. id eſt,
Accede, in aurem ut quæ uolo tibi eloquar.

Lucianus in Gallo, Πρὸς οὖς τισι τῶν συρακουσίων καινολογήσω. i. Ad aurem cum Syracuſanis quibuſdam communicans. Huc pertinet & illud euangelicum: Et quæ in aurem auditis, prædicate ſuper tecta: id eſt, quæ ſecretis colloquijs accepiſtis, palàm prædicate.

Nec obulum habet, unde reſtim emat. XLVIII

Prouerbialis hyperbole in eos qui maxima rei familiaris inopia laborant. Lucianus in Timone, Χθὲς μὲν δὴ ὀβολὸν, ὥσπερ πρόσαντες βρόχον ἐσχηκότας, id eſt, Qui pridie ne obulum quidem habebant, quid laqueum emerent. Pauperrimus autem ſit oportet, qui tenuitatis tædio ſeſe laqueo præfocare uelit. Porrò plus quàm pauperrimus uidetur, cui ne nummulus quidem ſuppetit ut reſtim emat, qua ſe ſuſpendat.

Hinnulus leonem. XLIX

Prouerbialis eſt allegoria, ὁ νεβρὸς τὸν λέοντα. id eſt, Hinnulus leonẽ. ſubaudiẽdũ cepit, nicit, aut prouocat, aut id genus aliquid pro ratione ſentẽtiæ, quoties præpoſtero rerũ ordine, qui uiribus multo eſt inferior, ſuperat potẽtiorẽ. Lucianus de captatore teſtamẽti, qui iuuenis à ſene, captator à captato captus eſt. τοῦτο ἐκεῖνο τὸ τὸν παροιμίας, ὁ νεβρὸς τὸν λέοντα. i. Hoc eſt illud quod prouerbio dicũt, Hinnulus leonẽ. Huc reſpexit quiſquis fuit qui ſcripſit Megarã Herculis:

Ἐμοῦσι ἀλγεᾶ πάσχει ἀπόγονα φάλαινα· ὅτις
Ἀνδρὸς ὑπ᾽ ἐπιδαυροῦ λεωφόρου ὑπὸ νεβρου. id eſt,
An quoniam immenſis affligitur inclyta proles
A uiro incrte, leonem ut ſi binnulus urgeat acrem.

Non inconcinne trahetur ad id quoq;, quoties fit ut longe inferior laceſſat potentiorem, aut multis partibus indoctior certet cum eruditiſſimo.

Iungere uulpes. L

De re palàm abſurda dicitur. Ζεύγνυμι τὰς ἀλώπεκας. Vulpes iungere. Vergil. in Palemone.

Qui Bauium non odit, amet tua carmina Meui,
Atq; idem iungat uulpes, & mulgeat hircos.

Eſt enim uulpes animal ab aratro uehementer alienum.

Mulgere hircum. LI

Τράγον ἀμέλγειν. id eſt, Mulgere hircũ: eundẽ habet ſenſum Lucianus in uita Demonactis, inter huius feſtiuiter dicta cõmemorat & illud, cùm conſpiceret duos quoſdam philoſophos, utroſq; pariter indoctos, inter ſe diſceptantes, & alterum quidem ridiculas quaſdam quæſtiones proponentem, alterum item alienas, necq; quicquam ad rem facientia reſponderem: Quid, inquit, amici, an non horũ alter hircũ mulgere uidetur, alter cribrũ ſupponere? Refertur à Diogeniano his uerbis, Πότερον ὁ τὸν τράγον ἀμέλγων, ἢ ὁ τὸ κόσκινον ὑποτιθείς, ἀφροντίστως, id eſt, Vtrum ſtultior, qui mulget hircum, an qui cribrum ſupponit? cũ uterq; pariter abſurde

abſurde ſicit. Ab hoc ſanè non abludit illud, Simules habent labra lectucas, & dignum patella cooperculum.

De aſini umbra. LII

Ὑπὲρ ὄνου σκιᾶς. id eſt, Super aſini umbra: pro eo quod eſt, de re nihili. Sophocles in Cedalione apud Suidam, τὰ πάντ' ὄνου σκιά, id eſt, cuncta aſini umbra: hoc eſt, nugæ, nihiliq; res. Apud eundē Ariſtophan. in Dædalo, πρὸς δ' ἔτι ὁ πόλεμος οὑμῖν ἔρις πρὸ ὄνου σκιᾶς. id eſt, Quæ de re nūc inter uos bellū eſt? Nimirū de aſini umbra. Citatur ab eodē & Ariſtoteles, ἐν Διδασκαλίαις, qui fabulam quandā extare dixerit hoc titulo, ὄνου σκιά, id eſt, Aſini umbra, Archippi comœdiam opinor, ſentiens, de qua meminit Zenodotus. Lucianus in Sectis, πάντες, ὡς ἔπος εἰπεῖν, πρὸ ὄνου σκιᾶς μάχονται οἱ φιλοσοφοῦντες. id eſt, Omnes, ut ita dixerim, de aſini umbra depugnant philoſophi. Ariſtophanes in Veſpis, πρὸ δὲ μάχης νῷν πρὸ ὄνου σκιᾶς. id eſt, De quo pugna eſt nobis? de aſini umbra. Demoſt. in Philippica quadam, πρὸς ἅπασιν πρὸ μὲν ἐν Δελφοῖς σκιᾶς νυνὶ πολεμοῦσιν. i. Cum omnibus in præſentia de Delphica umbra digladiari. Proinde ſunt qui credant hoc adagij primum ab autore Demoſthene natū fuiſſe, fabulā huiuſmodi referentes: Cū aliquando Demoſthenes quendam in cauſa capitali defenderet, ac iudices haberet parum attentos, ſed dicenti obſtreperent, ille pauliſper, inquit, aures mihi præbete, ſiquidem rem narrabo nouam ac lepidā, atq; auditu iucundā. Ad quæ uerba cū illi iam aures arrexiſſent, adoleſcens, inquit, quiſpiam aſinum cōduxerat, rerū quidā Athenis Megaram deportaturus. Inter uiam autē cum æſtus meridianus ingraueſceret, nec inueniret quonam umbraculo ſolis ardorem defenderet, depoſitis clitellis, ſub aſino ſedens, eius umbra ſemet obtegebat. Cæterū id agaſo nō ſinebat, hominem inde depellens, clamansq; aſinū eſſe locatū, nō aſini umbrā. Alter itē ex aduerſo tendebat, aſſeuerans etiā umbrā aſini ſibi conductā eſſe. Atque ita inter eos acerrima rixa in longum producta eſt, ita ut etiam ad manus uenerint: hoc pertinaciter affirmāte, non conductā eſſe aſini umbrā, illo pari contentione reſpondēte, umbram etiā aſini conductam eſſe. Demum in ius ambulant. Hæc locutus Demoſthenes, ubi ſenſiſſet iudices diligenter auſcultantes, repente cœpit à tribunalibus deſcendere. Porrò reuocatus á iudicibus, rogatuſq;, ut reliquum fabulæ pergeret enarrare: de aſini, inquit, umbra libet audire, uiri cauſam de uita periclitantis audire grauaminiſ? Paulo aliter narrat Plutarch. in uita Demoſthenis, his quidē uerbis: Λέγῳ δὲ τῶι καλυόμενῳ ὑπὸ ἀθλωτῶν ὀκταλοῖς, βραχὺ ὕφη βάλλεσθαι πρὸς αὐτὸς ἐπεῖν. ἢ ὃ σιωπησάντων, ναυλας ἔπειν θέρος ὥρᾳ ἐμισθώσαλο ἀφ' ἁγεμὼν ὄνον μεγάραδε. μεσούσης δὲ ἡμέρας καὶ σφοδρῶς φλεγούσης ἢ ἥλιος, ἐπάτησε αὐτὲ ἐβούλεζο ὑποδύεσθαι ὑπὸ τὸν σκιάν, ἔργον ἀλλάλοις. ὁ μὲν μεμισθωκὼς ἢ ὄνον, ἐκ τὸν σκιὰν λέγων, ὁ δὲ μεμισθωμένος, τὸν πᾶσαν ἔχειν ἀγωνίαν. καὶ πάντα ἐπὴν ἀπὸν. πᾶν δὲ ἀθλωτὴν ἐνδιατρίψαι, καὶ ζέσαν μέγαν πέρας ἐπιβῆναι, ἀφ' ὑπὲρ μὲν ὄνε σκιᾶς βάλεσθε ἀνδρε, λέγοντε δὲ ὑπὲρ αὐτοῦ πραγμάτων ἐ βάλεσθε; id eſt, Cū in concione dicenti obſtreperēt Athenienſes, ait ſe breuiter illis uelle narrare quiddam. At ſilentio facto, Adoleſcens, inquit, æſtatis tempore aſinū mercede conduxerat, ut eo ab urbe Megarā proficiſcens uteretur. Porrò meridie cū ſol acriter æſtuaret, uterq; cupiebat ſub umbrā aſini ſuccedere. Verū alter alterū arcebat, cum hic diceret aſinū conductū eſſe, nō umbrā. Rurſus alter qui conduxerat, ſe plenū habere ius reſponderet: atq; hæc locutus, diſcedere parabat. Retinētibus autē Athenienſibus atq; reliquā fabulæ partem adderet orantibus: Ita'ne, inquit, de aſini umbra audire cupitis, de rebus ſerijs loquentē auſcultare nō uultis? Quidā aiunt, aſinū Athenis, non Megarā, ſed Delphos fuiſſe conductū, quod idē apparet ex uerbis Demoſthenis, qui Delphicā umbrā nominat, in calce orationis De pace: Οὐκοῦν ἄνδρες καὶ κομιδῆ σχέτλιον, πρὸς ἑκάστοις καθῆσθαι ἔτωνι ἤδη προσοινωγμένοις, πρὶ δ' οἰκείων καὶ τῶν ἀναγκαιοτάτων, περὶ ἅπαντας πρὶ δὲ ἐν Δελφοῖς σκιᾶς νυνὶ πολεμοῦσιν. i. An nō igitur ſtultū ac uehemēter miſerū ſingulos aduerſus ſingulos ita commiſſos de rebus proprijs ac maximè neceſſarijs, cum uniuerſis de umbra Delphica nunc depugnare. Apulcius in Aſino, iocatur ex ſeſe natū. Vſurpauit hoc adagiū Menāder in Enchiridio, & Plato in Phædro, cùm ait: Oratores imperitos impudenter ac periculoſe facere, quoties apud plebē imperitam & ipſam, nō umbram aſini, rē uidelicet leuē ac nullius momenti, ſed turpia pro honeſtis laudāt, Μὴ πρὶ ὄνου σκιᾶς, inquit, ὡς ἵππου τὸν ἔπαινον ποιούμενοι, ἀλλὰ πρὶ παχέος ἀγαθῆ. Procopius in epiſtola quapiā, Καὶ αὐτὸς δὲ οἶμαι πρὶ δὲ τέχνης ὦ σοφώτατε πάνυ τὰ τοιαῦτα φρονῶν σκωμμάτων ὡς ἔοικε χάριν, ὄνου φασὶ σκιὰν ἐκκαλεῖν. i. Ipſe etiā opinor, doctiſſimè, de arte pugnātia cū ſentias, deridēdi ſicut uidetur, gratia, de aſini, qd' aiūt, umbra litēmoues. Vſus eſt eodē Orig. in præfatione lib. 3. quē ſcripſit aduerſus Celſum. Sed iā dudū tēpus ut ab aſini umbra digrediamur, ne quis iure nos derideat, πρὶ ὄνου σκιᾶς plus ſatis curioſos.

De lana caprina. LIII

Huic ſimillimum eſt illud Latinorum adagium, de lana caprina, quod à ſimili quopiam cuētu natum apparet, cōtentioſe decertantibus duobus, utrum lanas haberet caper, an fetas. Aut alioqui de uillis caprinis dimicantibus, re uidelicet inutili, minimiq; momenti, cuiuſmodi iocus ſertur & de aſini lana, Horatius in epiſtolis ad Lollium,

> Alter in obſequium plus æquo pronus, & imi
> Deriſor lecti, ſic nutum diuitis horret
> Vt puerum ſæuo credas dictata magiſtro
> Reddere, uel partes mimum tractare ſecundas.
> Alter rixatur de lana ſæpe caprina,
> Propugnat nugis armatus.

Loquitur de moroſis in amicitia, qui quantumlibet friuola de cauſa litem cum amico ſuſcipiunt.

De fumo diſceptare. LIIII

Huic conſine eſt illud quod apud Ariſtophanem legitur in Nubibus: Καὶ λεπτολογεῖν ἤδη ἡμᾶς, καὶ πρὶ καπνῆ ζητολδιχεῖν. In philoſophos dictum, qui de fumo, hoc eſt de rebus nihili, nimium anxie diſputant. Ineſt autem non parum comici ſalis in illis ipſis uerbis ad iocum confictis, λεπτολογεῖν, ζητολδιχεῖν, quorum alterum ſignificat de rebus tenuibus ac friuolis diſceptare, alterum de meris nugamentis ſolicitum & anxium torqueri. Quapropter etiam Socratis ſcholam φροντιστήριον appellat.

Talpa cæcior. LV

Refertur à Suida ac Diogeniano, τυφλότερος ἀπὸ ἀλαπέκης. id eſt, Cæcior talpa: de ijs qui ſupra modū cæcutiunt, aut qui minimè iudicāt. Nam iocundior fiet metaphora, ſiquidem ad animū transferatur. Plin. 11. lib. ſcribit, ex quadrupedū genere, talpæ uiſum deeſſe, oculorū tamē ineſſe effigiē, ſi quis prætenuem detrahat membranam. Atq; hinc ortum adagium.

Cæcior leberide. LVI

Ad eādem ſententiā pertinet illud, τυφλότερος λεβηρίδος. id eſt, Cæcior leberide. Citatur ex Ariſtophane. Eſt autē leberis, quē admodū oſtendimus & alibi, pellis illa ſicca, quam ſerpētes, cicadæ, & ſi quod aliud animantis genus exuunt, quoties ſibi iuuentā renouant. In hac enim apparet effigies duntaxat oculorum, ac membranula quædā tenuiſſima, qua ſerpentū oculi, ueluti teguntur. Sunt qui tradant hoc, quod notiſſimum eſt de ſerpentibus ac cicadis, etiam piſcibus quibuſdam

buſdam accidere. Eam uerò pellem Lycophron in iambico carmine Syphar appellat:

Σύφαρ θανᾶσαι πορτίον φυγὸν σκέπας. id eſt,
Syphar interibit,tectum ut effugit maris.

Syphar autẽ συμβολικῶς, idq; ſuo more ſenem appellat, uel quòd ætas ea cæcutiat, uel quòd iam effœta atq; arida, ſucco,uiribuſq; deſtitutus ſit.Sophron in Mimis,

Τί μὰν ξύσιλ(ε), τί γὰρ σύφαρ ἄντ' ἀνδρός; id eſt,
Quid enim Xyſilus,quid Syphar pro uiro?

Xyſillũ appellãs aridũ & pruriginoſum ſenẽ παρὰ τὸ ξύω: cui Syphar, quaſi iã non hominẽ ipſum, ſed pellem diuexat exuccã atq; inanẽ. Quod quidẽ & ipſum prouerbiũ ſapit. Aiunt autẽ leberidẽ propriè ſignificare membranã extremã,qua fœtus uaccarũ obtegitur,in qua & ipſa ueſtigia diutaxat oculorũ apparẽt. Adag. triſariã effertur,τυφλότερος λεβηρίδος.i. Cæcior leberide: γυμνότερος λεβηρίδος.i. Nudior leberide: & πενέστερος λεβηρίδος.i. Inanior leberide.

Tireſia cæcior. LVII

Notiſſima fabula ſumptum, τυφλότερος Τειρεσίου. id eſt, Cæcior Tireſia. Iuuenalis,

Nec ſurdum,nec Tireſiam quenquam eſſe decorum.

Tireſiã prouerbiali figura,p cæco dixit,quẽadmodũ Horat. pro paupere Irũ:Interierit multũ diues'ne loquatur an Irus.

Hypſea cæcior. LVIII

Non diſſimili figura dixit Horatius in Sermonibus,

Ne corporis optima Lynceï
Contemplans oculis,Hypſea cæcior,illa
Quæ mala ſunt ſpectẽs.

Satis apparet paroemiam ab Hypſea muliere quapiam infami,notaq; cæcitatis eſſe profectam.

Sine ſacris hæreditas. LIX

Vbi qua cõmoditas ac improuiſo præter ſumptũ obiecta eſſet, ueteres ſine ſacris hæreditatẽ uocabãt. Et omnino quicquid citra noſtrã operã dilcunde obtigiſſet lucri, quaſi prouerbialiter hæreditatẽ appellabant, propterea quòd ea quæ ſic obueniũt gratis,quaſiq; dormĩtibus,à fortuna donari uidẽtur.Ergaſilus paraſitus apud Plautũ in Captiu. du. Sine ſacris hereditatem ſum adeptus effertiſſimam.Et alibi: Annona eſt,ſine ſacris hæreditas.Nã ~~hæredes aliqui uel~~ pro ſalute ~~iudicantis, uel in parentibus deſunctis, ſacra quædam~~ ſuo ſumptu factitare mos erat. Idẽ Plautus alibi: Mihi tales hereditates nõ ſæpe obueniũt. Cic.in Verr.act. 5. Hic Verres hæreditatẽ ſibi ueniſſe arbitratus eſt, quòd in eius regnũ ac manus uenerat iſte. Andreas Alciatus Prætermiſſorũ lib. 1.maiult ~~adagionis originẽ ad priſcorum~~ coniectandi conſuetudinem referri. Lex enim 12. tabularũ ſic habebat: Sacra priuata perpetua manẽto. Ea uerba interpretatur Cic.lib. De legib.2. ut omnis ~~ad quem patris familiãs pecunia~~ perueniret,is teneretur ſacra celebrare. Referiq; Scæuolæ pontificis interpretationem,qua traditum eſt,quinq; modis aſtringi ſacris hæreditatem. Proinde ad quos ex iure propinquitatis redibat hæreditas, tenebantur communium ſacrorum ſocietate. Suauius autem eſſe ſolet,quod inopinato contingit boni, quemadmodum ſine ſacris hæreditas. Hæc aliaq; doctiſſime ſanè diſſerit Alciatus noſter,cuius equidẽ ſententiæ lubens addo meum ſuffragium, quanquam à mea minimum diſſentienti. Porrò in Plautino dicto alluſum arbitror ad Græcorum illud adagium: ἄθυτα ἱερὰ κατεσθίειν. id eſt, Non ſacrificata ſacra deuorare.Item ad Heſiodum illud:

Ἀπὸ χυτρόδλαψ' ἀνιπτοποδήων ἀνδρῶν. Εσθίειν.i.
Ante ſacrũ factũ,cibũ ab ollis tollere raptũ, Atq; edere.

Inter cæſa & porrecta. LX

Elegans in primis adagium extat apud M. Tullium in epiſtolis ad Atticum:Ea multa,inquit,imò omnia,quorum πρὸ λαχανοῦ,ne quid inter cæſa & porrecta,ut aiunt, oneris mihi addatur,aut temporis, Videtur ſignificare cunctationem, & ancipitem hæſitationem, ac uelut interuallum illud,inter omittendum quod cœptũ eſt, & incipiendum quod nouari oportet.Sumptũ eſt,autem è priſco auſpiciorum ritu,in quibus inter cæſa & porrecta ſacerdos cæremonias quaſdam agebat quemadmodũ teſtatur M. Varro lib. De lingua Latina 2.Nam flamen Dialis, inquit auſpicatur uindemiã, & ut iuſſit uinum legere, agna Ioui facit, inter cuius exta cæſa & porrecta flamen prorſus uinum legit. Porrò quod exta cæſa prorogationem temporis aliud ueteres ſignificauerint, declarat Cicer.lib.De diuinatione ſecundo: Quid enim, inquiens,habet aruſpex, cur pulmo inciſus etiam in bonis extis dirimat tempus,& proferat diem?

Penſum ſoluere. LXI

Penſum perſoluere,eſt tuas implere parteis, debitoq; perfungi officio.Trãslatiũ à lanificio mulierbri,in quo ſingulis certũ lanæ põdus in opus diſtribuebatur. Plautus in Perſa, Penſum meũ quod datũ eſt,confeci. Idẽ in Bacchidibus, Ego penſum meũ lepide accurabo.Et M. Tullius lib. de orat.3. Nunc ad reliqua progrediar,meq; ad meũ munus põſumq; reuocabo. Varro De re ruſt.Nos noſtrũ penſum abſoluimus. Hieronym. ad ruſticũ:Et operis tui põſa perſoluas.Verũ quo lõgius erit detorta metaphora, hoc erit adagiũ uenuſtius, Veluti ſi ad ſermonẽ, ad ſtudiũ,ad officiũ, aut alias animi res referatur.

Ne per ſomnium quidem. LXII

Οὐδ' ὄναρ. id eſt,Ne in ſomno quidem Græcis prouerbialiter dictum eſt,pro eo quod eſt,nulla ratione,nullo tẽpore. Alioqui nemo fere tam omni felicitate deſtitutus,quin aliquando per quietem uel ſomniet lætiora quæpiam. Lucianus ἢ Ὧν πρὶ τῶν ἀδικ μισθῷ συόντων. ἀλ' ὄναρ λαικ ποῖσε ἄρ' ἀμφορηθέις. id eſt, ne per ſomnium quidem unquam albo pane ſatiatus.Idem uſurpauit in Gallo, quum ait, regibus ne per ſomnium quidem aliquas re iucunda frui licere: ὑφ' ὧν οὐδ' ὄναρ ἀπολαῦσαί τινος ἀδίκως ἐξῆν σοι. Rurſus πρὶ τ ἀλεκτ. ἀδύνατον δὲ ἐκεῖνο, μὰ δία, οὐκ ἐν ὕπν, οὐδ' ὄναρ ἀκουσόμεθ. id eſt,Porrò ſuauiter canentes,& eo modo quo tu prædicas,ne per ſomnium quidem audiuimus. Huc eleganter alluſit Theocritus ἐν βουκολικῷ apud quem Eunica puella ciuilis,ruſticum, baſium dare conãtem, abſe repellit, dicens tantum abeſſe ut illi datura ſit baſium, ut hoc ne per ſomnium quidem oporteat ſperare. Carmen ſic habet, Εἰῶ ἀπ' ἐμεῖο.

Βακχὸλ(ε) ὤφ με' ἐφίλεις κῦσαι; πάλαι τὸ μεμάθηκα
Ἀγροίκως φιλέειν, ἀλλ' ἄγνωτα χἀλιτα θιλίεαι.
Μή τύγε μὸν ὑβρις τὸ καλὸν γόμα, μηδ' ἐν ὀνείροις. i.
Auſer te hinc procul,inq; malam rem,
Tu mihi ſuauiolum dare uis homo ruſticus? atqui
O miſer haud didici dare baſia agreſtibus unquam.
Sed magis urbanis ſolco oſcula figere labris.
Non mihi tu nitidum os labris ſordentibus unquam
Contigeris,nec per ſomnum.

Vtitur eodẽ & M.Tull.in Epiſt.ad Att. πολλοὶ ἀκρ. δὲ ὄναρ, quiſquã inueniri poteſt.Theocritus in Megara Herculis uxore,πὸ δ' ὀδ' ὄναρ ἤλυθεν ἀλλω.i. Quod alij ne per ſomnũ quidẽ accidit.Galen.πρὶ φυσικῶν διωρέμεων.li.2. ἡ τῶνται ὀυ ἐχρὴ ἀγνοεῖν τ' ἐφασίσαλον, ἔπερ πᾶν κατ' ὄναρ ποτὲ τοῖς ἐκ τ' πδριπάτ συκεγχεῖν. id eſt, Atque hæc oportebat non eſſe ignota Eraſiſtrato, ſi modo uel in ſomnijs unquam illi cum Peripateticis incidiſſet conſuetudo. Solent autem uel extremæ ſortis homines aliquando magnifica quædam ſomniare, quemadmodum apud Lucianum Micyllus,qui per ſomnium opulentiſſimus,experrectus,cerdo quiſpiam erat Iro pene ~~pauperior. Eiusmodi somnia, ſperandæ~~ gentis eſt. Vide et Virgilium in Bucolicis,ſpes inanes animantium ſomnia mouet.

An

An qui amant, ipsi sibi somnia fingunt?

Huc respexit & Flaccus in Satyris, cum ait,

Cum te seruitio longo curaq; leuarit,
Et certum vigilans quartæ sit partis Vlysses
Audieris hæres.

Itaq; ne per somnium quidē perinde audiret, quasi dicas, quod ne sperare quidem auderet. Plutarchus in libello quē scripsit aduersus Stoicos adagium extulit paulo diuersius, ὃν ὀλίγου δεῖ μηδὲ ὀνείρατος λαβεῖν μᾶλλον ἔστι παρὰ τὰς κοινὰς ἐννοίας. id est, Quorum ne somnia quidem magis capere licet extra communes cogitationes. Diuus Chrysostomus aduersus Iudæos concione tertia sic extulit, ὀλίγου ὧν ὄναρ.

Per nebulam, per caliginem, per somnium. LXIII

Quarum rerum ambiguam quandam ac tenuē, peneq; euanidam memoriā aut intelligentiā obtinemus, eas res per nebulam recordari, per somniū meminisse, per caliginem uidere, prouerbio dicimus. ut quæ puelli uidimus, senes quasi per somnium recordamur, uix tenuibus quibusdam simulacris rerum inhærentibus animo nostro, qualis est fermè uulgarium insomniorum memoria. Porrò quod per mediam nebulam intuemur eius cōfusam dumtaxat imaginē, ac uelut umbram incertam aspicimus. Cuiusmodi sunt quæ per caliginem cernuntur in tenebris. Hinc igitur ducta metaphora. Huiusmodi sermonis formæ frequenter obuiæ sunt apud scriptores. Plaut. in Pseud. Sunt quæ te uolumus percontari, quæ quasi per nebulā nosmet scimus atq; audiuimus. Idē in Capt. duobus: In memoriam regredior audisse me quasi per nebulam. M. Tullius lib. De finib. 5. In infirma ætate, imbecillaq; mente, uis naturæ per caliginem cernitur. Plato de legib. lib. 7. ἃ δὴ λέγω, δεῖ λαβεῖν παρεῖναι οἷον διάγραμμα ἀχρειν ὑδατι· ὡς φῶς αὖ τῷ λεγομένῳ ἔοικε πᾶσά τι σκότος. id est, Cæterum quæ dico, conandum est, ut uelut exemplis in lucem prolatis reddamus perspicua. Nam hæc uidentur similia ijs quæ dicuntur per caliginem quandam. Eodem in lib. legitur κατ' ὄνειρον. id est, per somnum, siue in somnis.

De asini prospectu. LXIIII

Ὄνου παραυλῆσαι. id est, De asini prospectu. Vetus adagium dici soliti in eos qui ridendo titulo quempiā calumniantur, aut de friuolis rebus aliquem in ius uocant. Euentus qui fabulæ præbuit occasionē, uarie narratur ab autoribus. Quidam huiusmodi quædam memorant: figulus quispiam uarias auium formas finxerat, easq; in officina collocatas habebat. At asinus quidam, inobseruantius sequente agasone, inserto per officinæ fenestellam capite, pariter & aues & reliqua uasa deiecit, comminuitq;. Is cuius erat officina agasonem in ius uocat. Quumq; rogaretur ab omnibus, qua nam de re litem moueret: de asini, inquit, prospectu. Alij aues non fictiles, sed ueras fuisse uoluit, quæ asino, sicuti dictum est, per fenestram immittēte caput, disturbatæ periculum ruperunt, reliquaq; uasa subuerterunt. Reliqua fabulæ utcunq; conuenient. Lucianus in Asino suo paroemiā hanc fingit ex se natam, quòd dum asinus conaretur obliquato capite per fenestram prospicere quid ageretur, tum sese, tum dominos suos prodidit. Eamq; rem magno omnium risu exceptam, in adagionem abiisse, ἀπ' ὄνου παραυλῆσαι, id est, ex asini prospectu. Porrò iuxta Luciani sententiam magis quadrabit in eos qui stoliditate sua, dum inepte student dissimulare, ridiculę produntur. Hunc Luciani locū æmulans Apuleius in 9. Metamorphoseos suæ lib. scribit ad hunc modum: Quæ contentione & clamoso strepitu cognito, curiosus alioqui & inquieta procacitate præditus asinus, dum obliquata ceruice per quandam fenestrulam, quidnam sibi uellet tumultus ille, prospicere gestio, unus è commilitonibus, casu fortuito conlimatis oculis ad umbram meam cunctos testatur in coram. Magnus deniq; continuo clamor exortus est. Et emersis protinus scalis, iniecta manu quidam me ueluti captiuum detrahunt, iam omni subiata cunctatione, scrupulosius contemplantes singula, cista etiam illa reuelata repertum, productumque & oblatum magistratibus miscrum hortulanum, pœnas scilicet pensurum, in publicum deducunt carcerem, summoq; risu de meo prospectu cauillari non desinunt. Vnde etiam De prospectu & umbra asini, natum est frequens prouerbium. Hactenus Apuleius.

Suo ipsius indicio periit sorex. LXV

Cui cōsine est illud Terētianū ex Eunucho: Egomet meo indicio miser quasi sorex hodie perij. Verba sunt Parmenonis, qui delusus à Pythia prodiderat se seni. Donatus admonet esse prouerbium in eos qui suapte uoce prodūtur. Atq; hinc existimat ductā esse metaphorā, quod soricū proprium sit uel stridere clarius quā mures, uel strepere magis cū obrodunt friuola, ad quā uocē multi se extēdētes, quāuis per tenebras noctis transfigūt eos. Vsurpat hoc adagiū diuus Aurel. Augustin. in 1. de Ordine lib. erga suū Licentiū, qui dum pulsata tabula, soricem strepitu absterret, ipse sese prodebat Augustino quòd uigilaret. Alludit eodem Origenes homilia in Genesim tertia, Sed uidebor, inquit, ipse meis indicijs captus.

Indutis me leonis exuuium. LXVI

Ἐνδέδυκέ μοι τὰν λεοντῆν. id est, Indutis me leonis exuuiū. In eos dici solitū, qui suscepiūt negotiū maius facultate, quiq; se magnificētius gerunt quàm pro sua cōditione. Quidā ab Hercule sumptū putant, cuius hic ornatus erat, ut leonis exuuio tegeretur, dcinde altera manu clauam, altera gestaret arcū, atq; hoc ornatu descēdit ad inferos, Cerberū extracturus. Huc alludens Aristophanes in Ranis, Bacchum fingit, Herculis instar, leonis exuuio clauaq; instructum, ad inferos descēdere parantē, ut Euripidē cum Aeschylo certantē audiret. Ridetur autem ab Hercule quòd id gestaminis neuti quā illum deceret, utpote mollē & effœminatū. Eodem pertinet quòd Menippus ille Lucianicus codē ornatu se ab inferis rediisse adsimulat. Nihil autē prohibet, quo minus prouerbiū ad apologū illum referatur, cuius meminit Lucianus in Piscatore: Apud Cumanos asinus quispiam pertæsus seruitutē, abrupto loro in syluā aufugerat. Illic fortē repertum leonis exuuiū, corpori applicabat suo. Atq; ita pro leone se gerebat, homines pariter ac feras uoce caudaq; territans. Nam Cumani leonē ignorāt. Ad hūc igitur modū regnabat aliquandiu personatus hic asinus, pro leone immani habitus ac formidatus. Donec hospes quispiam Cumas profectus, qui sæpenumero uiderat & leonē & asinum, atq; ob id nō erat difficile dignoscere, aurium prominentium indicio, neq; non aliis quibusdam coniecturis asinū esse deprehendit, ac probe fustigatū reduxit, dominoq; agnoscenti reddidit. Interim autē risum nō mediocrē cōcitabat omnibus Cumanis asinus iam agnitus, quos dudum creditus leo, metu propemodū exanimauerat. Cumanos aūt hic appellat, nō qui sunt in Italia, sed qui sunt in Aeolide supra Lesbū. Nā et Lesbij & Cumani notuti sunt stoliditatis, ut indicat Stephanus. Vsurpat hoc adagium Socrates Platonicus in Cratylo, negans oportere deterreri sese magnitudine disputationis institutæ, postea quàm semel leonis pellem esset indutus. Lucianus in Pseudologista: ἐὰ δέ τις σε, ἢ ἀποδύσομαί σου τὰν λεοντῆν, ὡς φανδηδὸν γέλοιος, καυθάλιος ὤν, ἁμή τις ἄρα ἢ ὑπόβορίαν ἄρτι δὴ ὑμᾶς ἴσει, ἢ δὴ τοσοῦτον κυμάτων ἔσῃ, ὡς μὴ ἰδεῖν δύνις ἀδῆλα ὄνορ ἀπάντων ὑδροτόπαδόν τε ὄντα, μὴ πεσεμένας ὀγκομίδιν προσέτι ἀνόφρ. id est, Nec opus est quopiam qui tibi leonis exuuium detrahat, quo palàm fiat te Canthelium esse, nisi quis sanè ab ipsis Hyperboreis hospes modo ad nos aduenerit, aut usqueadeo Cumanus sit, ut qui uiderit, non protinus intelligat te asinorum

omnium asinum ferocissimum esse, aut expectet, ut te præterea rudentem audiat. Eusebius Cæsariensis aduersus Hieroclem, οἱ χλεύασαν ἡμῶν φιλόσοφον, ὄνον ἐν τῇ Περὶ λέοντος ἀδικουμένου θρᾳξ. i. Abibit nobis quidē philosophus, cæterū asinus leonis intellectus pelle. Demunuit nonnihil de prouerbio Lucianus in Philopseude, cum ait: τοσοῦτον χρόνον ἐλελήθη με, ὑπὸ τῇ λεοντῇ γελοῖόν τινα λίθινον ὠρυόμενον. i. Tantū temporis non animaduerti eum sub leonis exuuio ridiculā quandā simiam tectā habere.

Midas auriculas asini. LXVII

Μίδου ὦτα. id est, Midas auriculas asini. Refertur à Diogeniano. Natum à fabula notissima, Midæ regis Phrygiæ, cui Phœbus, quòd stolide Panem canenti sibi prætulisset, asininas affixit auriculas. Quas cum diu mitra occuluisset, tandem à tonsore animaduersum est, ac prolatum in uulgus. Porrò adagium recte dicetur, uel in stolidos & crassis auribus pinguiq; iudicio homines. Vel in tyrannos, quibus cum aures sint asininarū instar longæ, procul etiam audiunt, uelut auscultatoribus dimissis qui audita referant. Quos Plutarchus in lib. De curiositate, ὠτακουστὰς appellat, & προσαγωγίδας. Eos q; Lucianus in libello cui titulus, Non esse facile credendum delatoribus, calumniæ depingens imaginem, Midæ aures illi tribuit, propter studiū subauscultandi captandiq; quid alij referri faciat. ὑφ' ἧς τὸν ἀνῆ κάθηται τὰ ὦτα παμμεγέθη ἔχων, μικρὸν δεῖν τοῖς Μίδου προσεοικότα. id est, ad dexterā uir quispiā sedet, auriculis maximis, quales ferme Midæ fuerunt. Aristophanes in Pluto:

Μίδαι μὲν ἦν ἅπ' ὦτ' ὄνου λάβοις. id est,
Midæ quidem itaq; si asini aures sumatis.

Quo loco interpres admonet prouerbij de auriculis asininis, eiusq; cōmenti uarias allegat causas. Quosdam autores, esse, Midā hunc ob cōtemptū aliquando uituperatūq; Bacchi numen, in asinū fuisse conuersum. Alij narrant, cum aliquando præteriret asinos huius dei, atq; eos affecisset iniuria, iratum Bacchū, Midæ auriculas asininas addidisse. Sunt qui dicāt huic aures natura prælongas fuisse, & asininarum instar prominētes, atq; hinc fabulæ iocum ortū esse. Quanquā pluribus placet, hac allegoria significatū, Midam utpote tyrannū Corycæos ac subauscultatores dimittere solitum, per quos quæcunq; per omnem regionē uel fierent, uel dicerentur, cognosceret, nimirum illis utens aurium uice. Proinde cum uulgus admiraretur, ab illo rescīri etiam ea quæ clàm ac procul fierent, occasionē fabulæ dederūt, ut Midas diceretur auriculas asini habere. Vel quòd nullum aliud animal acrius audiat quàm asinus, excepto mure: uel quòd aures habeat omnium longissimas. Persius,

Auriculas asini quis non habet?
Ferunt nonnulli primum à poēta scriptum fuisse,
Auriculas asini Mida rex habet.

Deinde metu Cæsaris scripturam mutasse, quis non habet.

Hinc illæ lachrymæ. LXVIII

Ex Andria Terentiana per allusionem prouerbialiter usurpatum uidetur ab Horatio: Hinc illæ lachrymæ. Vsurpauit ad hunc modum M. Tullius in actione pro M. Cælio: Hinc illæ lachrymæ nimirum, & hæc causa est horum omnium scelerum atq; criminum. Dicetur autem de rei causa aliquandiu dissimulata, quæ uere tandem deprehendatur. Veluti si quis dicat barbaros damnare Græcas literas, ne scilicet ipsi parum docti uideantur, commode subnectet: Hinc illæ lachrymæ, hoc est quod eos male habet. Sumuntur autē frequenter id genus allusiones à claris autoribus, & in prouerbij uicem transferuntur, etiam si nulla figura prouerbialis adsit. Quod genus illud ex Homero sæpius iteratum in Epistolis Ciceronis ad Atticum, ἀιδέομαι Τρῶας, id est, Vereor Troianos.

Hæc Helena. LXIX

Non dissimili figura dixit Lucianus in Eunucho, Αὕτη ὦ πάμφιλε ἐλένη, ὅπερ ἦς ἐμονομάχει. i. Hec ipsa erat Helena, pro qua digladiabātur. Loquitur autem de duobus Peripateticis, mercedis ac lucri cupiditate turpiter apud iudices contendentibus. Allusit ad monomachiam, id est, singulare certamen, quod inter Menelaum & Paridem factum describit Homerus Iliados libro tertio.

Ebur atramento candefacere. LXX

Ebur atramento candefacere, est geminæ formæ, cultū atq; ornatum externum inducere, quo decus illud natiuū obscuretur magis quàm illustretur. Proinde Iena Plautina puellæ naturali forma præditæ, tamen cerussam ad oblinendas malas postulanti: Vna, inquit, opera ebur atramento candefacere postules. Propterea quòd omne ienocinium rebus natura pulchris dehonestamenti adferat, non uenustatem. Veluti si quis ueritatē, qua nihil est pulchrius, rhetorū pigmentis conetur exornare. Porrò quemadmodum cerussa ad candorem conciliandum adhiberi consueuit, itidem purpurissa ad tingendas rubore malas. Simili forma dixit in Mostellaria: Nouā picturā inducere sis opus lepidissimum.

Syncerum uas incrustare. LXXI

Eodem ferme pertinet Horatiana metaphora, quæ in Sermonum libro 1. legitur, Satyra 3.

At nos uirtutes ipsas inuertimus, atque
Syncerum cupimus uas incrustare.

Hoc est, quæ per se recta sunt, ea nominibus alienis impositis deprauamus atque obtegimus. Quanquam potest & ad superiorem sententiam eleganter accommodari, hoc est, cum rebus per se decentibus tectorium inducimus, quod tegat & obscuret natiuum decus, non augeat.

Pulchrorum etiam autumnus pulcher est. LXXII

Τῶν καλῶν, καὶ ὀπώρη καλή. id est, Pulchrorum, etiam autumnus pulcher. Metaphora prouerbialis nata ex Archelai apophthegmate, quod ab eo dictū Plutarchus refert in Euripidem, qui iam pubescentem atq; exoletum Agathonem in cōuiuio suauiabatur. Non abludit ab illo Homerico, quod alio reddemus loco, ἐκ τοῦ καλάμης γινώσκειν. id est, è culmo cognoscere. Vernis enim mensibus nihil non tenerum ac nitidum, cum omnia adhuc in flore aut in herba sunt. Cæterum autumni tempore postea quàm iam in culmos, aut caulem excreuerunt, horridiora uidentur. Quadrat igitur in ea, quæ cum natura sint egregia, ne tum quidem fastidienda uidentur, cum maturuerunt. Alioqui nihil fere tam fœdum, quod non aliquando nitear ornate. Dicetur non eleganter & in hos, qui belle portant ætatem.

Magnorum fluminum nauigabiles fontes. LXXIII

Simili metaphora uidetur dictum & illud, quod refert ac notat Fabius in 8. Institutionū lib. Magnorum fluminum nauigabiles fontes sunt. eam sententiam ait se iuuene decantatam fuisse. Significat autem præpotentium quantulacunq;, plus pollere quàm uniuersas tenuium opes. Cæterum notat Fabius hoc sententiarum genus, quòd palàm falsè uideantur.

Generosioris arboris statim planta cum fructu est. LXXIIII

Simillimam huic eodem loco subijcit: Generosioris arboris statim planta cum fructu est. Quæ quidem id inesse uidetur, egregia bona quæ natiuitate, statim matuescere, & ad frugem peruenire. Taxat Fabius & hoc sententiæ genus. Mihi tamen usum est in adagiorum catalogum has quoque referre, quòd uulgò celebres fuisse testatur, & impudentior hyperbole, sicut paulo superius dictum est, non reijcitur ab hoc genere.

Cornic

Cornicum oculos configere. LXXV

M. Tullius in oratione pro Murena ſcribit ad hunc modum. Deinde etiã ſi quid apud maiores noſtros fuit in iſto ſtudio admirationis, id enunciatis ueſtris myſterijs, totum eſt contemptũ & abiectum. Poſſet agi lege nec ne, pauci quondam ſciebant. Faſtos enim uulgò non habebant. Erant in magna potentia qui conſulebantur, à quibus etiam dies tanquam à Chaldæis petebantur. Inuentus eſt ſcriba quidam Cn. Flauius, qui cornicum oculos confixerit, & ſingulis diebus diſcendos faſtos populo propoſuerit, & ab ipſis iureconſultis, eorum ſapientiã compilarit. Itaq; irati illi quòd ſunt ueriti, ne dierũ ratione peruulgata & cognita, ſine ſua opera lege poſſet agi, notas quaſdam compoſuerũt, ut omnibus in rebus ipſi intereſſent. Idem in actione pro L. Flacco: Hic Hercule cornici oculum, ut dicitur: nam hunc Hermippum hominem eruditũ, ciuem ſuum cui debebat eſſe notiſſimus, percuſſit. Porrò prouerbium natum ſit ex Apologo quopiam, an ex euentu, an ex metaphora ſumptum, non ſatis liquet. Vnde cunq; fluxerit, perinde uidetur ~~uidetur~~, cornicũ oculos configere, quaſi ~~dicas nouo quodam~~ inuento ueterum eruditionem obſcurare, efficereq; ut ſuperiores nihil ſciſſe, nihil uidiſſe uideantur. Effertur autem per ironiam. In eadem ſententia uſus eſt diuus Hieronymus. Apologetico aduerſus Ruffinum ſecundo. Nunc uero cum pro uarietate regionum diuerſa ſeruantur exemplaria, & germana illa antiquáque tranſiatio corrupta ſit atq; uiolata, noſtri arbitrij putas, aut ex pluribus iudicare, quid uerum ſit, aut nouum opus in ueteres condere, illudentibuſq; Iudæis, cornicum, ut dicitur, oculos configere. Hæc Hieronymus ſentiens, quaſi ſua caſtigatione prolata, Iudæi iam nihil ſciturí uiderentur, à quibus id temporis ueteris teſtamenti uerius petebatur. Nec admodum diuerſe uſurpauit Macrobius lib. Saturnal. 7. Et quia, inquiens, his loquendi labyrinthis nos impares fatemur, age Veſti, hortemur Euſtathium, ut receptis contrariis diſpoſitione, quicquid pro uario cibo dici poteſt, uelit communicare nobiſcum: ut ſuis telis lingua uiolenta ſuccumbat, & Græcus Græco eripiat hunc plauſum, tanquam cornix cornici oculos effodiat. Hactenus Macrobius. Illud non ab re fuerit admonere lectorem, ut etiam atq; etiam conſideret, num cornicum uiuacium ex concordia huic adagioni locum fecerit. Siquidem cornix antiquitus concordiæ ſymbolum erat. Eiuſdem uiuacitas etiam Græco prouerbio celebrata eſt. Vt is uideatur cornicum oculos nelle configere, quiſquis ea quæ antiquitas magno conſenſu approbauit, damnare ac reſcindere conetur. Nec admodum abſurdum, ſi quis in hunc modum accipiat, ut dicatur oculos cornicum configere, qui peſſimis ominibus ocularijſque uſum adimat, offundatq; tenebras: aut qui rem ipſiſſimam acu, quod aiunt, tangat, tantus uidelicet artifex, ut non ſolùm ſcopum, aut auem, uerùm & ipſos oculos iaculo feriat.

Gladiatorio animo. LXXVI

Prouerbij ſpeciem habet quod legimus in Phormione Terentiana: Hem gladiatorio animo ad me affectant uiam. Quo ſignificatur, ita tendi ad nocendum alteri, ut id cum proprio etiam periculo tentetur, animo pertinaci, paratóq; uel perdere, uel perire. Nam gladiatori compoſito ad certamen hæc pugnæ propoſita ſors eſt, aut occidere ſi occupauerit, aut occumbere ſi ceſſauerit. Ariſtoteles audaciam huiuſmodi, cum propriæ ſalutis contemptu coniunctam, Celticam appellat.

Fruſto panis. LXXVII

Fruſto panis, pro re quantumlibet puſilla ac uili, noſtris quoq; temporibus uulgò dicitur. M. Cato in oratione quadam M. Cœlio uilitatem opprobrans, non loquendi tantùm, uerùm etiam tacendi: Fruſto, inquit, panis conduci poteſt, uel uti taceat, uel uti loquatur. Citatur locus ab A. Gellio in Noctibus Atticis. Videtur hyperbole ſumpta, uel à canibus quos fruſto panis inuitare ſolemus, uel à mendicis.

Quem mater amictum dedit obſeruare. LXXVIII

Quem mater amictum dedit obſeruare. Pro eo, quod eſt puériliter ex alieno præſcripto uiuere, legitur apud Quintil. lib. 5. Nam quid, inquit, illa miſerius lege, ueluti præformatas infantibus literas proſequentium, & ut Græci dicere ſolent, quem mater amictum dedit, ſolicite cuſtodientiũ? Quibus ex Fabij uerbis apparet, Græcis in prouerbio fuiſſe. Vſurpat autẽ & indicat adagiũ Lucia. in Nigrino: ὦ τοῦ τῶν ἐτῶν ὑμῖν τάχα τὸ μηδὲν ὄφελος ἔσται. i. Et unde hic pauo? Atq; fortaſſis materna ueſtis eſt. Dicuntur hæc ſcommata in eũ, qui uerſicolore ueſte amictus aduenerat. Plutar. in cõmentario De fortuna Alexãdri, ἀλλὰ νυνὶ παιδὸς φυλάττοντα τὴν περιβολὴν, ἣν ἡ πάτρια αὐτῷ σωτηρία, καθάπερ τίβεν περιῴκισε. i. More puſilli pueri ſeruantẽ amictum, quẽ illi patriæ cõſuetudo ueluti nutrix addiderat. Quin hoc ipſum, quo nihil iam tritius, ex præſcripto uiuere, prouerbiali metaphora dictũ apparet; tracta uidelicet à pueris, quibus, ut inquit Plato, ἐν τῇ γραφίδι, id eſt, in tabula graphiaria doctor exemplar præſcribit, quod imitantes, literarum notulas conſueſcant effingere. Hoc imitationis genus uelut addictum ac ſeruile uidet Horatius.

O imitatores ſeruum pecus, ut mihi ſæpe
Riſum, ſæpe iocum, ueſtri mouere tumultus.

Et Fabius nihil putat ad benedicendum inutilius, quàm ita ſeruire præceptis artis, ut non auſis digitum latum ab illis diſcedere, ſi quando cauſæ ratio poſtulabit.

Quid diſtent æra lupinis. LXXIX

Prouerbij ſimile habet, quod eſt apud Horatium in Epiſtolis:

Nec tamen ignorat, quid diſtent æra lupinis,

Id eſt: nouit diſcrimen rerum uilium & pretioſarum. Agit autem Horatius de ijs, qui beneficia non ita conferunt in quoſuis, uelut abijciant, ſed ita collocant, ut expendant & eius meritum ac dignitatem cui præſtant, & pretium muneris quod largiuntur. Porrò lupini uilitatem prouerbialiter notauit & Iuuenalis:

—Tunicam mihi malo lupini.
Quàm ſi me toto laudet uicinia pago.

Notat & Lucianus in libello De mercede ſeruientibus, cum rogat num uſq; adeo deſuerit lupini & aquæ fontanæ copia, ut in eam ſeſe conijceret ſeruitutem.

Me mortuo terra miſceatur incendio. LXXX

Extat Græcus ſenarius παροιμιώδης apud Suetonium Tranquillum in uita Neronis:

Ἐμοῦ θανόντος γαῖα μιχθήτω πυρί. id eſt,
Me mortuo conflagret humus incendijs.

Quod cum à quodam ſermone cõmuni diceretur: Nero reſpondens, imò, inquit, ἐμοῦ ζῶντος, id eſt, Me uiuo, alludens ad urbis incendium, quod paulo poſt effecit. Meminit huius prouerbij M. Tull. lib. De finib. bonorũ 3. Quoniãq; illa nox inhumana & ſcelerata dicitur eorũ, qui negant ſe recuſare, quo minus ipſis mortuis, terrarũ omnium deflagratio cõſequatur, quod uulgari quodam uerſu Græco pronunciare ſolent. Item Seneca lib. De clementia 2. cum dicit, multas uoces magnas, ſed deteſtabiles in uitam humanã peruenijſſe, celebres que uulgò fieri, ut illam, Oderint dum metuant. Cui, inquit, Græcus uerſus ſimilis eſt, qui ſe mortuo terrã miſceri ignibus iubet. Quin eadẽ ſententia, hodieq; uulgò durat inter mortales: Mihi, inquiũt, morienti mundus uniuerſus moritur. Quæ ſignificant nihil ſua referre, quid poſteris accidat uel boni uel mali, cum ipſi tollantur è uita, nequaquam ſenſuri.

Mare

Mare cœlo miſcere. LXXXI

Mare cœlo miſcere. Prouerbialis hyberbole eſt, pro eo quod eſt, omnia perturbare, nihilq; nõ facere. T. Liuius: Quid eſt, quod cœlo terram, terræ cœlum miſceant? Idem alibi: Quid tandem eſt, cur cœlum ac terras miſceant? Iuuenalis:

_Clames licet, & mare cœlo
Confundas, homo ſum.

Lucianus in dialogo Promethei & Mercurij: τί ὦν διὰ τοῦτο χρὴ τὸ μὲν λόγε, τῇ γῇ τὸ ἀραιὸν ἀναμεμῖχθαι; id eſt: Quid igitur oportebat ea gratia, terræ, quod dici ſolet, miſcere cœlũ? Vergilius in 5. de Iunone omnia tentante:

_Maria omnia cælo Miſcuit.

Idem paulo diuerſius in duodecimo:

Non ſi tellurem effundat in undas
Diluuium miſcens, cælumq; ue in tartara ſoluat.

Ariſtophanes in Lyſiſtrata, non diſſimili figura dixit,

Τὰ δ' ὑπερθοῦ πρῆθ' ἅδιστ' ἔσω δόμοις ἐνὼν ὁ Διὸς ἐρεμνὸς. i. Quin & ſupera infera reddet Iupiter altiſremus.

Plutarchus in uita Romuli ſic uſurpat, ut cœlũ terræ miſceant, qui ex hominibus deos, ex dijs homines faciunt, & quæ ſunt humanum fabulantur de dijs, ἀπογινώσκειν μὲν ὧν ταράττουσι τὰ θεῖα καὶ ἄρτι ἀνόσιον ἡγούμενος, κεραυνῷ γὰρ μιγνύειν γῆν ἀθέλατόν ἐστιν. id eſt, In totum abnegare diuinitatem uirtutis impium eſt & ingens crimen, cæterum cœlo miſcere terram, ſtuporis eſt.

Miſcebis ſacra prophanis. LXXXII

Conſimili figura dixit Horatius:

_Miſcebis ſacra prophanis.

Id eſt, Nihil non facies. Item confundens fas & nefas. Apud ueteres multum erat diſcriminis inter res hominum ac res deorum, adeo ut Homerus etiam uocabula diſcernat, quibus dij conſueuerunt uti, à uocibus humanis. Et Pythagoras à quibuſdam iuſſerit abſtineri quòd numinibus eſſent conſecrati. Vnde qui nihil habent penſi, quiq; nihil non audent, miſcent ſacra prophanis.

Sus'que de'que. LXXXIII

Apud Plautum atq; alios autores prouerbialiter poſitum inuenitur, ſuſq; deq; ſero, & ſuſq; deq; habeo, pro eo quod eſt, nihil mea refert, nil laboro. Plautus in Amphit. Quæ neque ſunt facta, neq; ego in me admiſi, arguit, atq; id me ſuſq; deq; eſſe habituram putat. A. Gellius libro Noctium 16. ſcribit, ſuſq; deq; ferre, idem ualere quod æquo animo eſſe, & quod accidit non magni pendere: atq; interdum negligere & contemnere, ſimillimumq; eſſe illi quod Græci dicunt, ἀδιαφορεῖν. Citat autem Laberium in Compitalibus:

Nunc tu lentus es, nunc tũ ſuſq; deq; fers.

Item M. Varronem in Siſenna: Quòd ſi non horum omnium ſimilia eſſent principia, ſuſq; deq; eſſet. Denique uerſus hos ex Lucilio refert:

Verum hic ludus ubi ſuſq; omnia deq; fuere.
Suſq; & deq; fuere, inquam, omnia ludus, iocuſq;.

Imitatum ex illo Græco ſchemate, ἄνω κὴ κάτω. id eſt, Surſum ac deorſum, quo nullum ac diuersum, nullumq; rerum diſcrimen ſignificamus.

Vltro citro'que. LXXXIIII

Vltro citroq; prouerbiali figura dicitur, naletq; perinde quaſi dicas, hinc atq; illinc, ſiue utrinq;. Fit autem uenuſtior metaphora, quoties ad mutuã altercationẽ, diſceptationem, confabulationẽ, rixam ue refertur. Quod genus eſt apud Ciceronem De repub. Multiusq; uerbis ultro citroq; habitis, ille nobis cõſumptus eſt dies. Idem in libris Officiorũ: Beneficijs ultro & citro datis acceptisq;. Senẽca de beneficijs li. 3. Beneficiũ & gratiæ relatio ultro citroq; ire debent. Cõſimili forma dicimus: Vltro citroq; egistis cauſa. Et ultro citroq; datis & acceptis cladibus. Vltro citroq; certatum conuiuijs.

Surſum ac deorſum. LXXXV

Huic ſimillimum eſt illud ex Eunucho Terentiana: Sex ego te totos Parmeno hos menſes quietũ reddã, ne ſurſum deorſum curſites, id eſt huc atq; illuc, aut certe ſubinde ad Thaidẽ ab hero, rurſum ab hero ad Thaidem inter curſites, ita ut ſolent amantiũ miniſtri. Quod quidẽ pluſculum habebit decoris, ſi longius transferatur, ut ſi quis dicat, iure cõſultos, à uolumine ad uolumẽ, à lege ad legem, ab interprete ad interpretẽ, ſubinde transferẽtes ſeſe, ſurſum ac deorſum uagari. Ea metaphora mutuo ſumpta uidetur à Siſyphi fabula ſaxum uoluentis apud inferos. Cui Græcũ illud ἄνω κὴ κάτω, de quo modo meminimus, ita finitimũ eſt ut idem eſſe uideatur. Demoſthenes in prima cõtra Philippum oratione: ἐὰν ἀλλαθῇς, συμπαραθεῖτε ἄνω καὶ κάτω. id eſt, Quod ſi alio quopiam in loco Philippum adeſſe nunciatũ ſit, pariter accurritis ſurſum ac deorſum. Ariſtophanes ὧν ἀχαρνῆς.

Οἱ δ' ὧν ἀγορᾷ λαλοῦσι, κ' ἄνω κὴ κάτω
Τὸ σχοινίον φάγωσι τὸ μεμιλτωμένον. id eſt,
Athi in foro loquuntur, & reſticulam
Surſum ac deorſum minio uiuant litum.

Euripides in Bacchis:

Ἄνω κάτω τὰ πάντα συγχέας δόμε. id eſt,
Surſum deorſum cuncta confundens ſimul.

Plato in Phæd. χρὴ πάντας τοὺς λόγους ἄνω κὴ κάτω μεταφέροντα ἐπισκοπεῖν. i. Oportet rationes omnes ſurſum ac deorſum uerſemus, atq; ita cõſideremus. Idẽ in Theæteto: κὴ γίνοιτ' ἂν τὸ λεγόμενον, ἄνω κάτω πάντα. i. Fiatq; quod dicitur, ſurſum deorſum omnia. Vſus eſt & in Parmenide. Vtitur eodẽ Ariſtides rhetor, cũ alijs aliquot locis, tũ in Cimone: ἐγάνετ' ἐκ ὀρῶ πῶς ἂμ μᾶλλον πάντα ἄνω κὴ κάτω γένοιτο. i. Ego ſane nõ uideo quo pacto poſſint uniuerſa magis ſurſum ac deorſum miſceri. Menãder apud Plutarchum:

Οὐ γὰρ φερόμεθα ἄνω κάτω, οἴμοι λέγω. id eſt,
Neq; dum ſe agunt ſurſum deorſum dicere Heu mihi.

Pro ἄνω κὴ κάτω, dixit Euripid. πάλιν τε κὴ πρόσω. quaſi dicas, antrorſum ac retrorſum.

Φέρουσιν ταῦθ' οἱ θεοὶ πάλιν τε κὴ πρόσω id eſt,
Miſcent enim hæc ſurſum ac deorſum nemina.

Verſus à ſcribis corruptus conſtabit ſi legas:

Φέρουσι ταῦτα θεοὶ πάλιν τε κὴ πρόσω.

Apud Athenæum libro ſexto: Ἀλλὰ μεταφορᾷ Ἕωας & αὖτὰρ ταῦτ' ἔστι τε κὴ κάτω. id eſt,
Sed iſta ſinguli Surſum deorſum transferunt.

De poëtis loquitur qui nihil ipſi reperiunt noui, ſed ab alijs inuenta miſcẽt, & aliter tractãdo faciunt ſua. Proinde prouerbium accommodatius, aut ad omnia tenuitẽ, uel ad omnia confundentẽ, uel ad intelligentiam uarie negotiũ circunſpicientis. Huic plane ſimillimũ eſt quod extat apud Terẽtium in Eunucho: Curſari rurſum prorſum, pro eo quod eſt, huc illuc. Nam rurſum proprie ſonat, retro: & prorſum, ante. Prouerbiale ſchema annotauit & Donatus. Cuiuſmodi ſunt & illa, ſurſum deorſum, intrò foras, hac illac, & Græcis ἄνω κὴ κάτω, πρόσω κὴ ὀπίσω. Quo longius receſſerit à rebus corporeis, hoc plus uenuſtatis habebit adagium. Quod genus eſt illud Iuliani ad Galenũ lib. quo hunc refellit: Οὐδ' ἂμ πάσῃσι ξυμᾶς τε ἢ οὐσίας ἐπ' ἀληθὲς, ὅτι ἴσασι τὶ φύσις ἔστιν, ἄνω τε κὴ κάτω βουλόμενοι, βαυβύσης παῖς ἐγὼ. i. Nequaquã perſuaſeri ſunt uel nobis, uel ſibipſis uere, ipſos ſcire quid ſit natura, quã ſurſum ac deorſum celebrant, ubiq; magnifice prædicantes. Ita qui uarijs modis rem apud ſeſe expendit, ἄνω κάτω ἐγκυκῶν dici poterit.

Omnium horarum homo. LXXXVI

Qui ſcrijs pariter ac iocis eſſet accommodus, & qui cum aſſidue libeat conuiuere, cum ueteres omnium horarum hominem appellabant. Atque ita uocatum Aſinium Pollionem,

autor

autor eſt Fabius. Apud Suetonium Tiberius duos quoſdam combibones ſuos, iucundiſſimos, & omnium horarum amicos profiteri ſolet, etiam codicillis. Eiuſmodi amicum eleganter ſimul, & graphice depinxit Ennius, ſub perſona Gemini Seruilij. Carmen quanquam extat apud Aulum Gellium Noctium Atticarum lib. 12. cap. 4. tamen non grauabor adſcribere:

Hocce loquutus, uocat qui cum bene ſæpe libenter
Menſam ſermonesq; ſuos, rerumq; ſuarum
Comiter impertit, magna cum lapſa diei
Pars foret, e ſummis rebus, paruiq; gerundis
Parte fuiſſet de paruis, ſummisq; gerundis
Conſilio, induſoro, lato ſanctoq; ſenatu.
Cui res audacter magnas, paruasq; locumq;
Eloqueret: quæ tincta malis, & quæ bona dicto
Euomeret: ſi quid uellet, tutoq; locaret.
Quo cum multa uolup, ac gaudia, clamq; palamq;
Ingenium cui nulla malum ſententia ſuadet,
Vt faceret facinus leuis, haud malus, idem
Doctus, fidelis, ſuauis homo, facundus, ſuoq;
Contentus atq; beatus, ſcitus, ſecunda loquens, in
Tempore commodus, & uerborum uir paucorum.
Multa tenens antiqua, ſepulta, & ſæpe uetuſtas
Quæ facit, & mores, ueteresq; nouosq; tenentem,
Multorum ueterum & leges, diuumq; hominumq;
Prudentem, qui multa loqui'ue, facere'ue poſſit.

Talis & inter philoſophos fuiſſe traditur Ariſtippus, qui Dionyſij iuſſu cum cæteris nec in fœminea purpura ſaltare detrectauit, Platone recuſante, addens uel in Bacchandlibus oportere pudicum eſſe. Hinc Horatius:

Omnis Ariſtippum decuit color.

Contrà qui ſuis quibuſdam ſunt moribus, neq; faciles ad cuiuſuis hominis conuictum, per paucorum hominum homines dicuntur, ut apud Terentium. Apud Horatium autem communi ſenſu capit, inquimus.

Pecuniæ obediunt omnia. LXXXVII

Tam omnibus nationibus in ore fuiſſe uidetur hæc ſententia, quàm nunc etiam omnibus eſt in uſu: Pecuniæ obediunt omnia. Et refertur in prouerbijs Hebræorum, apud Eccleſiaſten, cap. 10. nec eo ſecius à Græcis pariter ac Latinis autoribus celabratur. Euripides in Phœniſſis.

Τὰ χρήματ' ἀνθρώποισιν τιμιώτατα,
Δυοῖν μόλιν τε πλήθω τ' ἐν ἀνθρώποις ἔχει.

Mortalibus nil carius pecunia,
Atq; inter homines una plurimum ualet.

Item Ariſtophanes in Pluto:

Ὡς δεῖν' ἀτεχνῶς ὑγιὲς ὄφιν ἐδηδώς,
Ἀλλ' εἰσὶ δ' ἡδεῖς ἅπαντες πλὴν σοῦ.

Prob ut nihil ſanum reperias uſpiam,
Sed pariter omnes ſeruiunt uicti lucro.

Hinc alludit & Demoſthenicum illud in prima Olynthiaca: δεῖ δὴ χρημάτων, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ἐκ τοῦ παρόντος τὸν πόλεμον. id eſt, Breuiter opus eſt pecunijs, neque citra has quicquam eorum quæ facienda ſunt, confici poteſt. Rurſum Ariſtophanes in eodem Pluto, facetiſſime perſequitur, quicquid rerum: et bonarum, uel malarum geritur inter mortales, id pecuniarum gratia fieri, quin etiam diis ipſis non aliam ob cauſam rem diuinam fieri. Atq; inter alia permulta hanc catholicam ſententiam refert:

Ἢ τὴν θεὰν λαμπρὸν καὶ καλὸν,
Ἢ χάσκειν ἀνθρώποισι, δίκαια γιγνέσθαι.
Ἁπαξάπασι γὰρ ἐσθ' ὅπου. id eſt,
Si quid eximium eſt aut ſplendidum,
Si quid uenuſtum, hominibus abs te uno uenit.
Siquidem opibus uniuerſa ſtrnul obediunt.

Proinde Horatius pecuniam reginam appellat:

Scilicet uxorem, cum dote, fidemq; & amicos,
Et genus & formam regina pecunia donat.

Sed nemo feſtiuius pecuniæ tyrannidem deſcripſit quàm Euripides, Bellerophontem ad hunc modum loquentem faciens. Referuntur autem à Seneca lib. Epiſt. 31. nam ipſa quidem fabula non extat, uerſus aliquot: hi quoniam ſunt in primis lepidi ac uenuſti, non grauabor aſcribere, ſed aliquot locis emendatos. Quandoquidem apud Senecam habentur deprauati:

Sine me uocari peſſimum, ut diues uocer.
Nemo an bonus, an diues omnes quærimus.
Non quare, & unde, quid habeat, tantum rogant.
Vbiq; tanti quiſq;, quantum habuit, fuit.
Quid habere nobis turpe ſit, quæris? nihil.
An diues omnes quærimus, nemo an bonus.
Aut diues opto uiuere, aut pauper mori.
Bene moritur, quiſquis moritur dum lucrum facit.
Pecunia ingens generis humani bonum.
Cui non uoluptas matris, aut blandæ poteſt
Par eſſe prolis, non ſacer meritis parens.
Tam dulce ſi quid Veneris in uultu micat,
Merito illa amores cœlitum atq; hominum mouet.

Cum hi, inquit, nouiſſimi uerſus in tragœdia pronunciati eſſent, totus populus ad eijciendum & actorem & carmen conſurrexit, uno impetu, donec Euripides in medium ipſe proſilijt, petens ut expectarent, uiderentq; quem admirator auri exitum faceret. Dabat in illa fabula pœnas Bellerophontes, quas in ſua quiſque dat. At ex his uerſibus, quos Latinos recitat Seneca, poſteriores aliquot reperi Græcos apud Athenæum in Dipnoſop. lib. 4. ſed citra nomenclaturam autoris, eos hoc loco ſubſcribam:

Ὦ χρυσὲ δεξίωμα κάλλιστον βροτοῖς,
Ὡς ὅστε μήτηρ ἡδονὰς τοιὰς σὺ ἔχεις,
Οὐ παῖδ' ὃν ἐν δόμοισιν, ἀ φίλ' & πατὴρ
Οἵας σύ, χ' οἱ σὺ δόμασιν κεκτημένοι.
Εἰ δ' ἦ νόημα τοῦτον ὀφθαλμοῖς ὁρᾷς,
Οὐ δῶμ' ἑρᾶσας μυρίοις αὐτὸν ἔχειν. id eſt,
O captus aurum hominibus ornatiſſimus,
Vt nec genitrix, nec pater, nec liberi
In ædibus tales uoluptates ferunt:
Quales paris tu his, qui domi te poſident.
Quod ſi hoc modo Veneris renident lumina,
Haud mirum amores ſi cit innumerabiles.

Subit interim admirari peruerſum præpoſterumq; mortalium ingenium. Sententia improbam in ficta fabula, ſub perſona improba, ab hiſtrione recitatam in theatro non ferunt, ac per tumultum eijciunt, ſibi quiſq; domi ignoſcit. Quotus enim quiſq; eſt qui ſtudio uitaq; non loquitur, quod illic hiſtrio ſonabat? Horrent uoces in theatro, & non horrent rem in omni uita? Quid infamius, quid execratius apud omnes mendacij uocabulo? quid ipſa re in moribus hominum uſitatius? Quid periurio deteſtabilius? Excute uitam hominum, periurij plena ſunt omnia. Vide quid populo iurent principes, quid epiſcopi, quid abbates, imò quid in baptiſmo Chriſtiani omnes. Confer mores, quantum inuenies periuriorum μνεμωνίαν? Quam abominamur furis nomen? At in uita nihil aliud inuenies. Niſi forte fiertum non eſt, accipere pecuniam mutuam animo non reddendi, negare depoſitum quum tutum eſt, mala fide inuadere hæreditatem aut poſſeſſionem alienam, imponere emptori, ſaffurari nonnihil de materia quam ſuſcepiſti, ære gemmis uitra obtrudere, aliud uini genus pro alio uendere. Denique nullam prætermittere occaſionem fraudandi proximum. Sed ad prouerbia redeo.

Veritat

Veritatis simplex oratio. LXXXVIII

Refertur in Diogeniani collectaneis hoc adagium. Extat autem in Phoenissis Euripidis, ad hunc modum:

Ἁπλᾶς ὁ μῦθος ἀλ. ἀληθείας ἔφυ,
Κοὐ ποικίλων δεῖτ' ὧδε διὰ λογισμάτων,
Ἔχει γὰρ αὐτὸ πραγμάτων δίκην σοφῶν. id est,
Nosῶν ἐν αὐτῷ, φαιδράνων δίκην σοφῶν. id est,
Nam veritatis sueuit esse oratio
Simplex, usfris nec esse egens ambagibus
Interpretum, siquidem ipsa per se congruit:
At sermo iniquus, quia per se sit morbidus,
Medicamenta exquisita deposcit sibi.

Citur à Seneca epist. 49. Nam ut ille ait tragicus: veritatis simplex oratio est. Prouerbium usurpabitur, uel in rhetores ac poetas, qui mendacia verborum lenociniis fucare solent. Vel in blandiloquos, qui quòd non ex animo dicant, solent accuratius adornare sermonem, ac ueros affectus hoc diligentius imitari uerbis, quo magis uacant affectibus:

Vt qui conducti plorant in funere, dicunt
Ac faciunt prope plura dolentibus ex animo:

Cum interim simplex illa rusticanaq; ueritas, negligat id genus orationis fucos: Τὰ σῦκα σῦκα, τὴν συκῆν συκῆν. i. Ficus ficus, ligonem ligonem appellans. Vel in diuinos, qui uaticinia sua uerbis ambiguis efferunt, ne queant deprehendi, siq; rima quæpiam per quam elabantur. Denique in eos qui perplexe loquuntur, dum uerum dissimulant. Nam hoc indicio sæpenumero deprehenditur uanitas, uelut in Eunucho Terentiana:

Pergin' sceleste mecum perplexè loqui?
Scio, nescio, abiit, audiui, ego non adfui,
Non tu isthuc mihi dictura aperte es, quicquid est?

Tunica pallio propior est. LXXXIX

Apud Plautum in Trinummo legitur allegoria prouerbialis:

Tunica pallio propior est. Quo significatum ex amicis nos alijs atq; alijs magis esse deuinctos, nec parem omnium habendam esse rationem. Apud ueteres primum in officio locum habebant parentes, proximi pupilli nostræ fidei crediti, tertium clientes, quartum hospites, quintum cognati & affines, ut indicat Gellius libro 5. cap. 13. Præterea quædam negotia propius alijs ad nos pertinere. Pallium extrema uestis apud Græcos, quemadmodū apud Romanos toga. Tunica togæ tegebatur, ut frequenter apud Homerum, χλαῖνα καὶ χιτών. simul nominantur.

Genu sura propius. XC

Γόνυ κνήμης ἐγγύτερον. id est, Genu sura propius. Qui Græcas parœmias collegerunt, aiunt, hoc adagium ex euentu quodam esse natum. Quum in prælio quidam conspiceret duos amicos, pariter de uita periclitantes, fratrem & consobrinum, neq; posset utriq; simul ferre suppetias, omisso consobrino fratrem defendit, atque hanc interim sententiam pronunciauit, quæ postea transierit in prouerbium, γόνυ κνήμης ἐγγύτερον. id refertur ab Aristotele lib. Moralium 9. Accedunt, inquiens, eodem & prouerbia uniuersa, ut anima una, & amicorum omnia communia sunt omnia, & amicitia est æqualitas, & tibia genu propinquius. Theocritus in Idyllio, cui titulus Charites, tribuit hoc adagium uiro tenaci, qui sibi uiuat, neq; quicquam uelit impertiri amicis.

Πᾶς δ' ὑπὸ μάλης χέρας ἔχων τὸν ἴδιον ἄρτον ἔσθων
Ἀργυρ. ἐλάτω τὸν ἀπὸ Διὸς τὰς γένυς λύκος.
Ἀλλ' ἄνδρ' ἀνθέτθαι, ἀπόλεσθαι δ' οὐ γόνυ κνήμα.
Αὐτῷ μοῦνος γένεσθαι. id est,
Verum quisq; sinu & ceram occultet illud & unum
Cogitet, unde sibi congesta pecunia crescat,
Nec cuiquam absterså rubigine donet amico,
Imò statim hoc, mihi sura genu longinquior inquit:
Ipsi malim aliquid detur mihi.

Athenæus lib. 9. eò deflexisse uidetur, ut dicat de ijs potius, quæ propius ad rem pertinent. Ex hoc igitur Plautus suum illud effinxisse uidetur: Tunica pallio propior. Confinis est huic adagio illa Hesiodi sententia:

Μηδὲ κασιγνήτῳ ἴσον ποιεῖσθ' ἑταῖρον. Id est,
Sed nec germano quisquam est æquandus amicus.

Est enim inter hos, quos amamus, habendus ordo. Nihil autem uetat, quo minus ad rem torqueatur, quod genus, si quis dicat, maiorem habendam esse uitæ quàm pecuniæ, corporis quàm uestis, animæ quàm corporis rationem, recte adduxerit, γόνυ κνήμης ἐγγύτερον.

Omnes sibi melius esse malunt, quàm alteri. XCI

Eandem fermè sententiã Terẽt. simpliciter extulit in Andr.

Verum illud uerbum est, uulgò quòd dici solet,
Omnes sibi esse melius malle, quàm alteri.

Rursum in eadem fabula prouerbium ad personã detorsit,

Heus proximus sum egomet mihi.

Aristoteles lib. Moralium Eudemiorum 7. Δοκεῖ γὰρ φίλος μάλιστα εἶναι ὁ αὑτῷ φίλος. id est, Nonnullis enim uidetur quemq; sibi potissimũ amicum esse. Idem Plato lib. De legib. 5. τοῦτο ἢ ἐστὶν ὃ λέγουσιν, ὡς φίλος αὐτῷ πᾶς ἄνθρωπος φύσει πέφυκεν, καὶ δικαίως ἔχει. i. Hoc est autem quod aiunt, unumquenq; natura sibi amicũ esse, idq; recte fieri. Quin & hodie theologorum prouerbium celebratur, charitatẽ à se ipso proficisci, natum uidelicet ex his canticis mysticis uerbis: ordinate in me charitatem. Verum de eo quid sentiã, aliàs ubi locus incíderit diligẽtius tractabimus. Sed Terentianam sententiam Euripides extulit in Medea:

Ὡς πᾶς τις αὑτὸν μᾶλλον φιλεῖ. id est,
Quod quisq; semet plus amico diligit. Vel sic,
Quod quisq; se plus atq; amicum diligit.

Rursum in Græcorum sententiarum collectaneis.

Φιλεῖ δ' ἑαυτὸν πλέον ἕκαστος ἢ φίλον. id est,
Nemo seipso diligit quenquam magis.

Φίλαυτοι. XCII

Qui sibi uehementer placent, quiq; suis ipsorum commodis impense student, aliorum rebus uel negligẽtis, uel etiam afflictis, à Græcis eleganter φίλαυτοι uocantur. Vitium ipsum φιλαυτία dicitur. Quod apposite circumloquẽs Horatius:

Cæcus, inquit, amor sui.

Id uitij Plato malorum omnium fontem autumat. Aristot. 9. Moral. lib. satis indicat hanc φιλαυτίαν probrosam appellationem, ceu prouerbialem uulgò iactatam fuisse. Cum alij, homines sui supra modum amantes à multitudine male audire, quippe qui fœdo infamiæ que cognomine uocentur φίλαυτοι. Contrà qui sibi displicent putáuli uocantur: Mar.

Altera rancidula est, altera putidula est.

Est autem id uitium fere insitum, ut sua cuiq; magis probentur quàm aliena, quod tamen eximie uidetur fuisse in Afris. Nusquam autem hæc pestis minùs dicãbilior quàm in dogmatibus quorum perfluatione semel imbuti sumus, id quod eleganter notat Galenus libro Φ φυσικῶν δυνάμεων primo, δοῦλος ἄρα δυσωδεστάτου τινὸς κακοῦ ὁ περὶ τὰς αἱρέσεις φιλόψυχος καὶ δυσκατάλυτον ἐν τοῖς μάλιστα καὶ λόγοις ἀνάγκην ἀναδεδεμένος. Id est, Adeo de sectis contentio malum est, quod ægre excutitur, & cum primis ineluibile, denique, quauis scabie insanabilius.

Extra telorum iactum. XCIII

Ἔξω βελῶν. id est, Extra telorum iactum, pro eo quod est in tuto, citrà q; periculum. Translatum à bellis, ubi qui nolunt feriri iaculis, longius sempèr sese, quam ut possint contingi iactu teli, aut in loco à iaculis defenso se continent. Vnde illud frequens apud historicos, iam ad telí iactum peruenerant.

rant. Q. Curtius lib. 3. Iam in conſpectu, ſed extra teli iactum utraq; acies erat. Idem lib. 4. Vt extra teli iactū eſſent. Acrurſum: Nondum ad teli iactū peruenerāt. Quod Græci dicunt ἐντὸς βελῶν. Neq; uerò tantum ij dicuntur ἔξω βελῶν eſſe, qui longius abſunt quàm ut iaculo contingi poſſint, ſed & etiam qui utcunq; tuti ſunt. Seneca. lib. De beneficijs 7. ſimili tropo dixit extra ictum, Iniuriam deo ſacrilegus quidē non poteſt facere, quem extra ictum ſua diuinitas poſuit. Lucianus in Volis: ἐπιπωπᾶν ἔξω βέλους πτέρυγα ὠκείαν. Optat quiſpiā pennas, ut è ſublimi ſpectare poſſit dimicātes, ipſe tutus à iaculis. Idem ἐκ ἔξω ἦν βέλους. id eſt, Iamq; extra teli coniectum erat. Polyphemus de Vlyſſe, qui iam fugerat, ut cum Cyclops telo aſſequi nō poſſet, Odyſſeæ K. Ad finem. Idem rurſum, αἰὲν ἐμεῦ μάλα τοί γε ἑκάστοτε κῆρ ἔχουσιν ἔξω βελῶν ἐόντες; id eſt, Cur muſas non feris, atq; à tuis telis ſunt tutæ? Alluſit huc idem in Nigrino, καὶ παλάσσει ὁ ζεὺς τὰ ἔκτοπα ὑπεξαγαγὼν ἡμῶν, ἐκ βελέων φασὶν, ἐκ τε ἀνθρωποπαθῶν, ἐκ δ' ἀμελῶν, ἐκ τε κινδύνων, τὸ λοιπὸν αἰωρεῖν εἰλόμην. id eſt, Quemadmodum Iupiter Hectorem, ita meipſum à iaculis eximens, ut aiunt,

Atq; à cæde uirum, atq; à ſanguine, deq; tumultu,
Reliquum uitæ tempus domi ſedere deſtinabam. Eſt autem apud Homerum Iliados ξ

Ἐν βελέων μάλης τις ἐφ' ἕλκεϊ ἕλκος ἄρηται. id eſt,
Extrā tela, uti ne quis uulnus forſitan addat
Ad iniurias.

Contrà, quē obnoxium periculo uideri uolemus, hunc ἐν βέλεσι, dicere poterimus. Lucianus in Baccho, ἀλ' ἐντὸς βέλους γένοιτ' ἂν ὑπομάνοιτες, id eſt, Ne tantiſper quidem manētes, ut intra teli iactum eſſent. Vergilius in 12.

Iamq; intra iactum teli progreſſus uterq;

Poſt principia. XCIIII

Eandem fermè ſententiā habet poſt principia. Sumptū item à bellis, in quibus tutiſſimus locus eſt poſt principia. Siquidem in prima acie ſtabant haſtati, in ſecunda principes, robuſtior eius: hos ſequebātur ſcutati omnes, maxime inſignes armis, poſt hos triarij & rorarij, quemadmodum indicat T. Liuius Decadis 1. lib. 8. Itaque nullus in acie locus tutior quàm poſt principia. Terentius in Eunucho:

Tu hoſce inſtrue, hic ego ero poſt principia,
Inde omnibus ſignum dabo. Erat autē hic locus timido nebulōni conueniens, id quod ridens Gnato: Illuc, inquit, eſt ſapere, ut hoſce inſtruxit, ipſus ſibi cauit loco. Idem hoc Pyrrhus fecitauit. Donatus admonet eum uſum uerbo militari. Porrò Vegetius lib. De re militari 2. teſtatur principales in acie milites, propriè uocari primipilos. Sic enim ait: Antiqua ordinatione legionis expoſita principalia militum, & ut proprio uerbo utar, principiorū nomina ac dignitates ſecundū præſentes matriculas indicabo. Axius apud Varronem. Ego nec ſi tu, qui principia in caſtris. In prouerbio, Res ad triarios redijt, plura de his comperies.

Procul à pedibus equinis. XCV

Ἐκ τῶν ὁδῶν ἱππίων. id eſt, Procul à pedibus equinis. Etiam hodie uulgò dicitur, cum ſignificam fugiendum eſſe periculum. Hac uoce monere conſueuerunt, ut quiſq; ſibi caueret in certaminibus equeſtribus. Ἐκ τῶν ὁδῶν ἱππίων: id eſt, Extrà pedes equinos. Eam deinde uulgus prouerbij uice uſurpauit.

Porrò à Ioue atque fulmine. XCVI

Ἐκ Διὸς τε καὶ κεραυνοῦ. id eſt, Procul à Ioue Patre atq; fulmine. Refertur à Diogeniano. Admonet non eſſe agrendum cum potentibus, qui facta poſſint perdere ſi quando libeat, maximè cum regibus ac tyrannis. Habēt enim fulmen ſi quando commouentur. Porrò Ioui fulmen attribuunt poetæ, & reges quidam hac effigie ſuos coloſſos fingi uoluerunt, autore Plutarcho. Cuius eſt hæc cum primis elegans ὁμοίωσις. Quemadmodum in uulnere prius apparet ſanguis quàm plaga, & quemadmodum prius emicat fulgur, quàm tonitrus audiatur: ita apud tyrānos, hoc eſt, principes fermè omnes, prius erumpit condemnatio quàm probatio, & perijt delatus prius quàm coarguatur. Citatur à Suida huiuſmodi hemiſtichion:

Ἄλλοτ' ἀπὸ μείζονος ἀνδρός. id eſt,
Maiorem uitato uirum.

Refertur & hoc à Diogeniano inter adagia. Monet autem parum eſſe tutum habere cōmercium cum principibus, quibus quod libuit licet, & in quos appoſite dixeris illud Græcorum apophthegma: Μέγας ὢν ὁ κίνδυνος βάλλεσθαι ἃ μὴ θέλεις, ἢ ἃ βάλεσαι ποιεῖν ἀναγκάζουσι. id eſt, Ingēs periculū uelle quæ non decet eum, qui poſit quicquid uoluerit efficere. Hūc pertinet quod Caliſthenē admonuit Ariſtoteles, ut cum Alexādro aut raro loqueretur aut iucunda. Item quod refert Plutarchus in uita Solonis: is ſpretus eſt à Croeſo quòd de felicitate nimiū libere reſponduiſſet. Itaq; cum Aeſopus fabularū ſcriptor admoneret illū, ὅτι τοῖς βασιλεῦσι δεῖ ὡς ἥκιστα, ἢ ὡς ἥδιστα ὁμιλεῖν. Quòd cū regibus aut quàm minimè, aut quàm iucundiſſimè colloquendū eſſet: Solon retorſit dictū hunc in modū, μὰ Δία ἀλλ' ὡς ἥκιστα, ἢ ὡς ἥδιστα. i. non per Ioue, imò potius aut quàm minime aut optime. Alluſit ad prouerbiū Ouidius hoc attactus fulmine.

Viue tibi, quantumq; potes præluſtria uita.
Sæuum præluſtri fulmen ab arce uenit.

Septem conuiuium, nouem conuicium. XCVII

Septem conuiuium, nouem conuicium. Elegans uel ob ipſam παρονομασίαν ſententia, qua ſignificatum eſt, in conuiuium paucos adhibendos eſſe, alioqui fore tumultuoſum, atq; inſuaue. Quod ſignificans Horatius:

Locus eſt, inquit, & pluribus umbris,
Sed nimis arctā premunt olidæ conuiuia capræ.

Extabant antiquitus leges quæ præſcriberent, ſimul & moderatum conuiuarū numerū, & ſumptus modicos. M. Terentius Varro apud Celſum cenſet conuiuas intra Gratiarum & muſarum numerū oportere conſiſtere, ne aut plures ſint ſeptem, aut pauciores tribus. Sed hoc adagium uetat ad Muſarū uſq; numerū peruenire. Plin. lib. 28. cap. 2. ſcribit Seruium Sulpitium cōmentum fuiſſe cauſam, cur ominoſum eſſet menſam relinquere, quòd illis temporibus nondum numerabantur conuiuæ plures quinque. Cherephon apud Athenæū lib. 6. uidetur admittere conuiuas uſq; ad triginta, dumaxat in nuptijs. Cæterum quibus datum erat negotium numerandi conuiuas, γυναικονόμους appellant. Refert inibi fabulam non illepidam: Parasitus quum inuocatus uenisſet ad nuptias, & poſtremus accumberet, gynæconomi numeratis conuiuis, iuſſerūt illum abire, quòd cōtra legem, ſuper numerum triginta ſecutus eſſet. At ille, Numerate, inquit, denuo, à me ſumētes initium. Hōc pacto non erat futurus ſupernumerarius. Refertur apud Iulium Capitolinum in uita L. Veri imperatoris: Et notiſſimū quidem inquit, eius fertur tale conuiuium, in quo primum duodecimus accubuiſſe dicitur, cum ſit notiſſimū dictum de numero conuiuarū. Septem conuiuium, nouem uerò conuicium. Conuicium autem dixit pro clamore, quaſi conuocium. Torqueri poteſt ad polyphiliam, aut ad turbam rationum in argumentando, aut exemplorum in ſuadendo: aut etiam ad polytechniam. Quæ uis in re turbā confuſionem parit ac moleſtiam.

De gradu deijcere. XCVIII

Prouerbialis allegoria. De gradu deijcere: pro eo quod eſt animo conſternari, ac uelut à ſtatu mentis dimoueri. M. Tull. Offic. lib. 1. Fortis uero animi eſt & conſtantis, non perturbari

bari in rebus asperis, nec tumultuantem de gradu deijci, ut dicitur, sed præsentis animi uti consilio. Consimilis figuræ est, in gradum reponere, quasi in pristinum locum restituere. Quintil. Institit. lib. 4. Aut si quid titubauerint, opportuna rursus eius à quo producti sunt, interrogatione uelut in gradum reponantur. Ad eandem formam pertinent, Mouere loco, deturbare gradu, restituere in locum.

Post mala prudentior. XCIX

Μετὰ τὰ δεινὰ φρονιμώτερος. id est, Post acerba prudentior. Vbi quis suo malo fit cautior, non aliter quàm qui gustato ueneno, non prius intelligunt esse uenenum, quàm noxiam eius uim sentire coeperint. Finitimum est ei quod alibi dicetur:

Ἐκ βλάβης γ' τὸ νήπιος ἔγνω. id est,
At nouit rem factum deniq; stultus. Item ei,
Κλίων πρόμηθός ἐστι μετὰ τὰ πράγματα. id est,
Rebus peractis est Cleon Promethcus.

Adagium recensetur in collectaneis Apostolij, quem equidem autorem non adducerem in medium, nisi cogeret inopia magis idoneorum.

Ex ouo prodijt. C

Ἐξ ὠοῦ ἐξῆλθεν, id est, Ex ouo emersit. Aiunt dici solitum de magnopere formosis ac nitidis, quasi neges communi hominum more natos, sed ex ouo, more Castoris & Pollucis. Siquidem est in poëtarũ fabulis, Ledam Tyndari filiam, ex Iouis concubitu duo peperisse ouа, è quorum altero prodiere gemini, Castor & Pollux, insigni forma iuuenes: ex altero nata est Helena, cuius forma literis omnium est nobilitata.

CHILIADIS PRIMAE CENTVRIA IIII.

Non est cuiuslibet Corinthum appellere. I

Οὐ παντὸς ἀνδρὸς ὀι κόρινθόν ἐσθ' ὁ πλεῖν. id est,
Non est datũ cuiuis Corinthũ appellere. Vetustum iuxtà, ac uenustum adagium de rebus arduis, & aditu periculosis, quarũ non sit cuiuslibet hominis affectare. Inde natum quòd, ut refertur apud Suidam, nec facilis, nec satis tutus sit nautis in Corinthiacum portum appulsus. Nam Strabo lib. Geographiæ 8. aliò refert originem prouerbij, nempe ad luxum & meretrices Corinthiorum. Ostendit enim Corinthum quòd in Isthmo esset, duosq; haberet portus, alterũ aduersus Asiam, alterum Italiæ oppositum, negotiatorum frequentia locupletissimam fuisse. In eadem templum fuisse Veneri sacrum, adeoq; locupletatũ, ut plus mille puellas haberet, quas Corinthij Veneri consecrarant, ut in eius honorem prostarent. Itaque harum gratia frequens in urbem multitudo undiq; confluebat, unde ciuitas maiorem in modum ditabatur: quin etiam negotiatores, hospites ac nautæ, propter urbis luxum deliciasq; immodicatos sumptus facientes exhauriebantur. Atque hinc manasse uulgò prouerbium, Cuiuslibet non est Corinthum appellere. Horatius & A. Gellius ad Laidem nobile scortum referunt adagium. Nam ille in Epistolis ad hunc modum scribit:

Principibus placuisse uiris non ultima laus est,
Non cuiuis homini contingit adire Corinthum,
Sedũ, qui timuit, ne non succederet.

Ad Aristippum uidelicet alludens, quem Laidi consuesse notum est, & ita consuetisse, ut gloriaretur se unum habere Laidem, reliquos habere à Laide. Hic, nempe Gellius lib. 1. cap. 8. ex Phocione Peripatetico huiusmodi refert historiã: Lais, inquit, Corinthia, ob elegantiam uenustatemq; formæ grandem pecuniã demerebat. Cõuentuq; ad eam ditiorum hominum ex omni Græcia celebres erant, nec; admittebatur, nisi qui dabat quod poposcerat. Poscebat autem illa nimiam quantitatem. Hinc aiunt natum esse illud frequens apud Græcos adagium:

Οὐ παντὸς ἀνδρὸς ὀι κόρινθόν ἐσθ' ὁ πλεῖν.

Quod frustra iret Corinthũ ad Laidem, qui non quiret dare quod poscieretur. Ad hanc ille Demosthenes clanculũ adit, & ut sui copiam faceret, petit. At Lais μυρίας δραχμὰς, id est, decẽ drach. millia poposcit. Tali petulantia mulieris, atq; pecuniæ magnitudine ictus, expauidusq; Demosthenes auertitur, & discedens: Ego, inquit, pœnitere tanti non emo, ὀκ ὠνοῦμαι μυρίων δραχμῶν μεταμέλειαν. id est, Non emo decem drach. millibus pœnitudinẽ. Alij malunt in genere ad omnes Corinthiorum meretrices referre, quarũ rapacitatẽ etiã uetus comœdia taxauit. Aristophanes in Pluto,

Καὶ τὰς γ' ἑταίρας φασὶν τὰς κορινθίας
Ὅταν μόλῃ ὠπὸ τῆς ψώρης σωθεῖσ' τύχῃ
Οὐ γ' προσιέχθαι τ' νοῦν ἐὰν γ' πλέσαι
Τὸν πρωκτὸν ὠν τὰς ὀβολοὺς ὡς πάππον ἑκάστην.

Quos equidem uersiculos haud grauarer latinos facere, si quam sunt elegantes, tam essent etiam uerecũdi. Strabo meminit apophthegmatis cuiusdam meretricij, ex quo licebit earum auaritiã coniicere. Nam cum matrona quædam cupiã huius ordinis probroobiceret inertiã, quòd nihil ageret operis, nulloq; lanificio exerceretur: Imò, inquit, ego illa qualiscunq; sum, iam ternas telas exiguo tẽporis spatio pertexui. Mihi tamen non uidetur absurdũ, si parcemia referatur ad periculosam in Corinthũ nauigationẽ. de qua meminit eodem in lib. Strabo. Vt hinc postea deriuata sit ad alios usus. Parasitus ille Comicus eleganter detorsit prouerbium:

Οὐ παντὸς ἀνδρὸς ἐστὶ βάπτεσθαι κόδ' ὁ πλοῦς.

Adire mensam, haud hominis est cuiuslibet.

Citatur aliũ à Stobæo, ex Nicolao quedã poëta comico. Meminit & exponit hãc parœmiã & Eustathius, enarrãs nauium catalogũ, additq; eam imitatã ex illo uersu Sophoclei:

Οὐκ ἐνθάδ' οἱ πλοῖ τοῖσι σώφροσι βροτῶν.

Non à modestis nauigatur huc uiris.

Extat hic uersus, cuius meminit Eustathius apud Sophoclem in Philoctete. Proinde duplex erit usus adagij, uel cum significamus rem esse maiorem, quàm pro uiribus eius qui conatur aggredi: ueluti si quis parum felici natus ingenio, parumq; ualtico instructus, destinet sequi literas: aut qui sit imbecilli corpusculo, Paulos & Antonios studeat æmulari: uel quoties aliquis negotium parum tutum aggredi parat, quòd non temere soleat feliciter euenire, ueluti si quis apud iudices ἀφοράγητε litem instituat nunquam finiendam, aut principum aulis sese addicat, aut bellum suscipiat. Nihil enim ferè horum ita bene consueuit euenire, ut non pœniteat consilij.

Satis quercus. II

Ἅλις δρυὸς. id est, S. I quercus. Vetus adagiũ in eos, qui relicto uictu sordido, ad elegantiorẽ lautioremq; diæ rediuntur. Inde profectum quòd prisci illi mortales rudes atq; inculti, simul atq; Ceres usum frumenti monstrauit, glandibus uesci desierunt. Quanquã Plin. lib. 16. testatur, & sua ætate nudas gentes glandes uictitasse: apud Hispanos etiam in deliciis habitã, adeo ut bellatoris ancipitis secundis mensis inferretur. Huiusmodi nimirũ tragemata conueniebant iis, quibus dentifricij loco lotium esset. Nec inconcinne quadrabit in eos, qui relictis antiquæ illæ uirtutis, ad mores cõsilia; sui seculi sese transferunt, ac recentiorum moribus incipiunt uti. Hunc ad modũ uidetur usus Cicero, scribens ad Atticũ lib. 2. in epistola cuius initium, Multa me sollicitant. Clodij contentiones quæ mihi proponitur, modice me tangunt, eternum uel subire eas uideor summa cum dignitate, uel declinare nulla

cum

cum moleſtia poſſe. Dices fortaſſis, ἄλις tanquam ἀρυός. Saluti, ſi me amas, conſule. Me miſerum, cur non ades? Atq; ita quidē in omnibus legitur exemplaribus, uerum equidem doctis, uti ſpero, comprobaturis, ſic legendum eſſe contendevim: Dignitatis tanquā ἀρυὸς ἄλις, Saluti, ſi me amas, conſule: ut intelligas dignitatis rationē quaſi quercū, et priſcum illud uirtutis ſtudium omittendū eſſe, poſthac ſaluti potius conſulendum quàm fame. Id quod & alibi ſcribit ſibi eſſe in animo, nempe ad eundem Atticum lib. 4. Subtur picula mihi uidebatur eſſe palinodia, ſed ualeāt uera, rectā, honeſta conſilia. Aperiius uelut interpretatur adagiū ad hūc ipſum li. 2. Quid ergo inges? Iſtos mercede cōductos habebimus? Quid faciemus, ſi aliter nō poſſumus? An libertinis atq; etiā ſeruis ſeruiamus? Sed ut tu ais, ἄλις σανδίκης. Exponens nimirum quid intellexerit ἀρυός, hoc eſt, probitatē ac uirtutem. Nihil autē prohibet, quo minus & in genere prouerbium uſurpemus, quoties priſtinū aliquod ſtudiū, aut inſtitutū relingitur.

Feneſtram aperire: & ſimiles metaphoræ. III

Aperire feneſtram: pro eo quod eſt occaſionem, ac uelut anſam miniſtrare. Terent. ἓν ἐαυτὴ τιμωρημένῳ: Hui quis nam feneſtram ad nequitiam patefeceris. Verum hoc non niſi in malam partem, illud etiam in bonam, Aperire ianuam. Plinius Suetonio Tranquillo: atq; adeo illa actio mihi aures hominum, illa ianuam famæ patefecit. Plutarch. in lib. De Oſiride: μεγάλας μὲν τοῦ ἄθλου λαμπρὰς ἀνοίγοντας. id eſt, Magna impiæ plebi repagula aperientes. Eiuſdem formæ & illud Ciceronis pro Planco. Quanquam qua nolui ianua in cauſam ingreſſus ſum. Ité illa, Aperire uiam, præſtruere uiam, præcludere uiam, iacere fundamenta: quorum alibi meminimus. Diuerſo quidē ſenſu philoſophus quidam Cynicus dictus eſt θυρεπαροικῆσαι, quòd in omniū ædes irrumperet, reprehenſurus ſi quid diſpliceret, ſed tamen ea nox torqueri poteſt ad eos qui cæteris uiam aperiunt.

Anſam quærere: & conſimiles metaphoræ. IIII

Anſa eſt, qua quippiam prenditur ac tenetur. Hinc ducta metaphora, uarias adagiorum formas præbuit. Plautus in Perſa: An non uides hunc anſam quærere? id eſt, captare occaſionem reſcindendæ irritandæ que factionis. Quod quidem à Græcorum tractum eſt figura, apud quos frequens eſt, λαβὴν ζητῶ. παρέχω λαβήν. id eſt, anſam quærere, præbere anſam. Ariſtophanes in Lyſiſtrata:

Εἰ γὰρ ἐνθάδ' τις ἡμῶν τοῦσδε κἀμοὶ λαβὴν, Οὐδεὶς ἐλλάλυσεν ἂν τοῦ λοιποῦ χαροπλας. id eſt, Si quā per nos uel puſilla data ſit anſa feminis,

Pinguis ipſe nil relinquunt protinus chirurgiæ.

Plato lib. De legib. 3. καὶ ὁ λόγος ἡμῖν οἷον λαβὴν ἀποδίδωσιν. i. Et ipſe ſermo nobis uelut anſam præbet. Ariſtides in Pericle, τὴν δ' βασιλέως δυνάμιν παρέχω λαβήν. id eſt, Anſam præbere, ut inuidere uideatur. Idem aſſimili figura dixit in Timone, Οὐ γὰρ ἥδιστον χάρμα τῇ βλασφημίᾳ. id eſt, Nec; dat locū conuicio. Rurſum Plato libro De legib. 7. Vt contentionis anſas multis præbuerint. Rurſum De repub. lib. 8. indicat metaphoram ſumptam à paleſtritis, quorū hæc ars eſt, ſic componere corpus, ut prehendi non poſſit: πάλιν τοίνυν ὥσπερ παλαιστὴς τὴν αὑτοῦ λαβὴν παρέχει. id eſt, Rurſus igitur tanquā paleſtritæ eandem anſam præbe. Eodem pertinet in eaſdem anſas incidere, & anſam arripere, anſam prætexere, anſam negligere: & ſi qua ſunt alia. Epictetus in Enchiridio ſuo ſcripſit, unicuiq; rebus eſſe anſas, alteram qua tenerī poſſit, alteram qua non poſſit. Arripiendū igitur unūquodq; ea qua poſſit teneri, id eſt, bona undique excerpenda, mala toleranda. Philoſophus quidam adoleſcentes nullis mathematicis diſciplinis inſtructos noluit admittere, quòd diceret illis deeſſe anſam philoſophiæ. Plutarchus autem in lib. De audiendis poētis, eleganter ſcripſit, multas eſſe corporis partes, per quas ſeſe inſinuant uitia, uirtuti uero unicam eſſe anſam, aures adoleſcentulorum ſi puræ fuerint, nullisq; aſſentatorum & corruptorum hominum ſermonibus occupatæ.

Cyclopis donum. V

Κύκλωπος δωρεά. i. Cyclopis munus: pro eo quod eſt, munus inutile. Cuiuſmodi ſunt fermè tyrannorum & latronum beneficia, qui ſolent hoc ipſum magni beneficij loco imputare, quòd aut minus, aut ſerius noceāt. In hanc ſententiā Cic. Philippica 2. Quod eſt aliud P. C. beneficium latronum, niſi ut cōmemorare poſſint ijs ſe uitā dediſſe, quibus non ademerint? Lucianus ἐν καταπλῷ. Οὐ πάνυ μὲ δ' ὑπολαμβάνει ἀνδρείᾳ δωρεὰ, τὸ ὑπισχνεῖσθαι, ὅτι πλεῖστον ἐγὼ ὑμῖν παρέξομαι. i. Haud admodū me Cyclopis illud donum delectat, uidelicet quòd ita pollicetur: Ego Vtin poſtremū deuorabo. Verba ſunt Micylli cerdonis, qui cū eſſet queſtus quod non ſtatim cum alijs in cymbam Charontis reciperetur, atq; hoc ipſum Clotho parca beneficij uice imputaret, quòd interim tantillū moræ lucrificeret, ne deſcenderet ad inferos, ad hunc modū reſpōdit. Neq; dubiū quin Lucianus Homericū locum retulerit, qui eſt in Odyſſeæ lib. 9. ubi Cyclops Polyphemus delectatus dulci uino, quod illi donarat Vlyſſes, munus promittit, quo accepto ille ſit magnopere gauiſurus, ut denuo ſibi miniſtret de ſua lagena. Dedit Vlyſſes ſpe muneris iterum atq; iterum. Porrò ubi iam uino delinitum crederet mitius reſponſurum, repoſcit Vlyſſes munus promiſſum. Cui Cyclops hunc in modum reſpondit:

Οὖτιν ἐγὼ πύματόν σ' ἔδομαι μετὰ οἷς ἑτάροισι
Τὸν δ' ἄλλον πρόσθεν. τὸ δέ τοι ξεινήιον ἔσται. id eſt,

Poſt ſocios mihi, poſtremus; uorabitur Vtis,
At reliqui prius: hoc ex me tibi munus habebis.

Cæterum ὕστις Græce, nullum ſignificat: quod nomen ſibi finxerat Vlyſſes, quo Polyphemum poſſet deludere.

Tuis te pingam coloribus. VI

Tuis te pinguam coloribus: id eſt, Talem te deſcribam, qualis es. Tranſlatū à pictoribus, qui nonnunquam faciem hominis ita ut eſt, exprimunt, ac repræſentant, nonnunquam alienis fucant coloribus. Aut etiam alluſum eſt ad Aeſopicam corniculam, quæ ſe coloribus alienis uenditauit. Diuus Hieronymus in Rufinum: Poſſem & ego te tuis coloribus pingere & inſanire contra inſanientem. Idem rurſum: Scire enim te iactas crimina, quæ tibi ſoli amiciſſimo fim confeſſus, & hæc in medium prolaturum, meisq; me coloribus eſſe pingendum. Plinius in præfatione hiſtoriæ mundi: Et ne in totum uidear Græcos inſectari, ex illis nos uelim intelligi, pingiq; coloribus, quos in libellis his inuenies. Et Cicero lib. Epiſt. ad Quintum fratrem 2. epiſtola ultima: Tuis coloribus, meo penicillo. Quanquam hoc paulo diuerſius.

Ornatus ex tuis uirtutibus. VII

Hinc non multum abludit illa ironia Terentiana: Ornatus ex tuis uirtutibus. In Adelphis: Si regnum poſiderem, ornatus eſſes ex tuis uirtutibus, id eſt, haberes præmia tuis factis digna. Nam olim reges honorem habebant ijs qui ſicinus aliquod præclarum ædidiſſent.

Domi Mileſia. VIII

Οἴκοι τὰ μιλήσια. i. Domi Mileſia. In eos dici ſolitū, qui ibi domeſticum luxum celebrant, ubi minime probatur, Nam domi liberū eſt unicuiq; ſuo more uiuere. Hoſpitis autē eſt, ut eorū apud quos diuerſatur, & cultum & mores tum laudet, tum imitetur quo ad poteſt, certe ſua non iactet, aliena damnans. Id quod facere ſolent quidā homines imperiti, qui quocunq; terrarū uenerint, omnium omnia uituperant, ſua nimis importune laudibus tollunt, etiā uitia pro ſummis uir-

tutibus efferentes. Refertur adagium ab Angelo Politiano in Miscellaneis, additq; inde natũ, quòd olim Milesio cuidam hospiti, cum apud Lacedæmonios delicias patrias extolleret, ad hunc modũ responsum fuerit: οἶκοι τὰ μιλήσια, μὴ ἐνθάδε. i. Domi, non hic Milesia, huius sententiæ citans autorẽ Zenodotum quendã adagiorum collectorem. Feruntur quidem Zenobij cuiusdã collectanea, quem an ille Zenodotum appellet, nondũ satis mihi liquet, uerum in his collectaneis huiusmodi quandã inuenio fabulam, quã eandem refert Suidas: Aristagoras quidã Milesius Lacedæmonem profectus, postulabat ut tonibus à Persis bello uexatis suppetias ferrent. Is autẽ cum in concionẽ prodisset, insolita apud Lacedæmonios uestitus mundicie, aliisq; deliciis Ionicis affluens, quidã ex Ephoris cum hoc dicto submonuisse fertur, οἶκοι τὰ μιλήσια. id est, domi Milesia. Porrò Ephorus Lacedæmoniorum est magistratus, cuius munus est de contractibus cognoscere, ut autor est Aristotcles 3. lib. Polit. alioquã uox ipsa sonat, quasi dicas inspectorem. Cæterum Athenæus lib. 12. causam adagionis secus narrat: nempe Milesios luxum Colophoniorũ imitatos, morbũ suum finitimis etiam regionibus tradidisse. Hoc nomine cum male audirent, sese admonebant, ut domi suis deliciis uterentur, non etiam tradicerent. Efferq; prouerbium ad hunc modũ: οἶκοι τὰ μιλήσια κ' ἀπιχόρια, μὴ ἐν μέσῳ. id est, domi Milesia, ac uernacula, non in propatulo. ~~At autem Lacedæmoniorũ seueritas multorum illicis est celebrata, ius Milesiorum luxus in Ironiam fermonẽ abijt, adeo ut qui quid molle, parumq; uirile uelint intelligi, Milesium appellent.~~ Vnde Aristides quidam libro suo, fabulis obscœnis scatenti, titulum indidit, μιλησιακῶν. Et Lucianus in Amoribus, sermones amatorios lasciuos, Milesios uocat. Martianus Capella: Nã certe, inquit, μύθους poëticæ etiam diuersitatis delicias Milesiacas. Quin & Apuleius in carmine iambico quo asinum suum auspicari uoluit, demulcentes & prurientes narrationes suas sermonẽ Milesium uocat. Iulius Capitolinus in uita Clodij Albini: Milesias, inquit, nonnulli eius dicunt, quarum fama non ignobilis habetur, quamuis mediocriter scriptæ sunt. Et hæc de fabulis Apuleianis dici, testatur ea quæ paulo post citat ex epistola Seueri: Maior fuit dolor, quòd illum pro literato laudandum duxistis, cum ille nænijs quibusdam anilib. occupatus, inter Milesias Punicas Apulei sui, & ludicra literaria consenescerct. Hactenus Capitolinus. Quod autem sai Apulei dixit, illuc pertinet, quòd & Albinus ipse, itidẽ ut Apuleius Afer esset. Cæterũ præcipua Milesiorum mollicies in uestitu, propterea quòd apud illos textæ essent omniũ mollissimæ. Vnde et Tyrius Maximus Milesios ἁπλᾶς στρώσεις uocat, nimirũ à cultus elegantia. Et Vergil. in Georgicis delicatissima uellera, Milesia nominat. Horatius itẽ:

Alter Mileti textam, cane peius & angue
Vitabit clamydem.

Vestẽ molliculã, parumq; seuerã significãs. Aristophanes in Ranis, Σβάπασι μιλησίοις ἀναξαμιλλᾶσθαι. i. Stragulis Milesijs inuolutus. Horum meminit & Theocritus, & cõplures alij scriptores. Sed ad intelligendũ adagij sensum, iam plus satis. Alluſit ad prouerbium Euripides in Helena:

Οὐκοῦν ἐκεῖ τὸν σεμνὸν ὄντ', ἐνθάδε. id est,
Magnificus illic forte eras, non hic item.

Alluſit & Antiphanes apud Athenæum lib. 4. his quidem uersibus. Ἐν Λακεδαίμονι.

Γέγονας, ἑκάνων Φ νόμων μεθεκτέον
Ἐξίφ. βάδιζ' ὡδὶ δεῦνον εἰς τὰ φιδίτια.
Ἀπόλαυε ζωμοῦ, καὶ φόρει τὸν βύσσινον.
Μὴ καταφρόνει, μηδ' ἔτερ' ἐπιζήτει καλά. id est,
Quando agis apud Lacedæmonem
Vitas oportet moribus Laconicis.
Cœnatum eas in phiditia Laconica,
Nigro fruare iure quod ibi apponitur,
Gestesq; byssinas, cane contempseris
Quicquam, boni ue aliud requiras insuper.

Mense Maio nubunt malæ. IX

Romanorum adagium extat apud Nasonem: Mense Maio nubunt malæ. Dici potest in mulieres intempestiuæ libidinis: aut in eos qui alieno tempore quicquam faciunt: aut qui parum auspicato quid aggrediuntur. Nam olim inauspicatum existimabatur, mulieres Maio mense nubere: siue quòd eo mense umbra Remi occisi à fratris Celere, creditur apparuisse nutritio suo Faustulo, atq; Accæ Larentiæ; mandasseq; ut manibus suis iusta persolueretur. Vnde & Romulo autore, festa Remuria dicta, posteritas mutata litera Lemuria, uelut ~~à Remuribus ut appellare cœpit.~~ Et umbris maiorum his diebus parentari solitum: atque ob id dies illi inter feriales habiti, ac nuptijs nefasti. Ouidius in Fastis:

Nec uidue tædis eadem, nec uirginis apta
Tempora: quæ nupsit, nec diuturna fuit.
Hæc quoq; de causa, si te prouerbia tangunt,
Mense malas Maio nubere uulgus ait.

Plutarchus in Probl. alias quasdã causas refert, quam ob rem hoc mense abstineretur à nuptijs: uel quòd medius intercedat inter Aprilem, Veneri sacrum, & Iunium Iunoni dicatum, quarum utraq; dea nuptijs præsidet. Proinde propter auspicium deæ, aut maturantes paulum nubebant Aprile, aut pusillũ prorogantes Iunio. Vel propter funesta quædã piacula, quibus per id temporis utebantur Romani, hominum effigies de ponte in Tiberim præcipitãtes, cum antea Græcos cõsueuissent. Atq; ob id flaminiam Iunonis sacerdotem, quasi luctum illis diebus agere, nec ullo solenni cultu solitum uti. uel quòd Maius à natu maioribus, Iunius à iunioribus denominatus esse uideatur. Porrò nuptijs grandior ætas ut intempestiua, ita inauspicata. Quapropter scripsit Euripides:

Ἀλλ' ἢ τὸ γῆρας τῶν κόπων χαίρειν ἐᾷ,
Ἢ 'ν ἀφροδίτῃ τοῖς γέρουσιν ἀχθέσῃ. id est,
Verum senecta iubet ualere Cypridem,
Et ipsa rursum infensa senibus est Venus.

Ouem lupo commisisti. X

Τῷ λύκῳ τὸν ὄϊν. id est, Lupo ouem. Terentius in Eunucho: Sceleſta, ouem lupo commisisti. De Chærea ephebo, cui uelut eunucho uirgo soli credita est. Donatus admonet prouerbium esse, quod cõtineat fœminæ uerecundiam, meretricium sensum. ~~Concinne hoc utemur, quotics ei seruãdum aliquid committitur, cuius gratia custodem magis oporteat adhiberi.~~ Cicero tertia Philippica. Etenim in concione dixerat se custodem futurum urbis, usq; ad calendas Maias, ad urbem exercitũ habiturum. O præclarũ custodem ouium, ut aiunt, lupũ: custos ne urbis, an direptor & uexator esset Antonius? Vnde quadrare uidetur, quotics inimico negotium committitur, quiq; nobis pessime uelit: propterea quòd lupus & agnus genuino quodam odio dissident. Id quod ostendit etiam Homerus in Iliados X.

Ὡς δὲ λέοντι καὶ ἀνδράσιν ὅρκια πιστὰ,
Οὐ ἴ λύκοι τε καὶ ἄρνες ὁμοφρονα θυμὸν ἔχουσιν,
Ἀλλὰ κακὰ φρονέουσιν διαμπερὲς ἀλλήλοισιν. id est,
Fœdus uti non tutum homini, seuoq; leoni,
Vtq; ouibus prorsum concordia nulla lupisq;,
Sed semper cupiunt male, seq; odere uicissim,

Item Horatius in Odis:

Lupis & agnis quanta sortito obtigit,
Tecum mihi discordia est.

Huc adscribendum illud, quod refert Suidas: Πρὸν λύκῳ ὄϊν ποιμαίνουσα. id est, Prius etiam lupus ouem pascet, de re neutiquam uerisimili. Huic confine Plautinũ illud in Milite:

Bono

Bono cella ſuppromo credin, Sed propius accedit, quod eſt in Truculento: Nam oues illius haud longe abſunt à lupis.

Muſtelæ ſeuum. XI

Γαλῆ σέαρ. i. Muſtelæ pingue, ſubaudiendū, das, aut cōmitti. Cum ea dantur quorum qui accipiunt, natura ſunt appetentiſſimi. Gaudet enim hoc animal præcipue ſeuo. ueluti ſi quis laudaret laudis auidiſſimum: aut ad bibendum prouocaret naturæ biboſum: aut ad aleam inuitaret, quibus hic ludus impendio gratus eſſet. Refertur adagium à Diogeniano.

Nullam hodie lineam duxi. XII

Τὴμέρον οὐδεμίαν γραμμὴν ἤγαγον. i. Hodie nullam lineam duxi. Ab Apelle pictore natum adagium: in eos quadrat, quibus ceſſatum ab exercitio ſtudij, artiſq; ſuæ. Id refertur à Plinio libro 35. cap. 10. cuius uerba non grauabor in hoc commentarium tranſcribere: Scitum eſt, inquit, inter Protogenem & eum quod accidit. Ille Rhodi uiuebat, quò cum Apelles adnauigaſſet, auidus cognoſcendi opera eius, fama tantum ſibi cogniti, continuo officinam petit. Aberat ipſe, ſed tabulam magnæ amplitudinis in machinam aptatam picturæ, anus una cuſtodiebat. Hæc Protogenem foris eſſe reſponſit, interrogauitq; à quo quæſitum diceret. Ab hoc, inquit Apelles: arreptoq; penicillo, lineā ex colore duxit ſummæ tenuitatis per tabulam. Reuerſo Protogene, quæ geſta erant anus indicauit. Ferunt artificē protinus cōtemplatum ſubtilitatem, dixiſſe: Apellem uenisſe. Non enim cadere in alium tam abſolutū opus: ipſum tunc alio colore tenuiorē lineam in ipſa illa duxiſſe, præcepiſſeq; abeuntem, ſi rediſſet ille, oſtenderet, adijceretq; hunc eſſe quē quæreret. Atq; ita euenit. Reuertitur enim Apelles, ſed uinci erubeſcens, tertio colore lineas ſecuit, nullum relinquens amplius ſubtilitati locum. At Protogenes uictū ſe confeſſus, in portū deuolauit, hoſpitem quærens. Placuit ſic eam tabulā poſteris tradi, omnium quidē ſed artificū præcipue miraculo. Conſumptam eam conſtat priore incēdio domus Cæſaris in palatio, auide ante à nobis ſpectatam, ſpatioſiore amplitudine, nihil aliud continentem, quàm lineas uiſum effugientes, inter egregia multorum opera inani ſimilē, & eo ipſo allicientem, omniq; opēre nobiliorem. Apelli fuit alioqui perpetua confuetudo, nunquā tam occupatā diem agēdi, ut non lineā ducendo exerceret artem, quod ab eo in prouerbiū uenit. Hactenus Plinius. Cæterū ad hanc lineā qua protinus agnitus eſt à Protogene, reſpexit Statius in Herculē Vindice Epitrapezio, cum ait: Linea quo uetorem longe ſuperatur Apellem.

Necq; natare, neq; literas. XIII

Μήτε νεῦν, μήτε γράμματα. i. Neq; natare, neq; literas, ſubaudiendū, nouit. In eos dicitur, qui ſupra modū indocti ſunt nihilq; prorſus bonarū artiū in pueritia didicerūt. Nam hæc duo ſtatim diſcebant pueri Athenis. Atq; adeo Romæ quoque id modo ſatis declarat Sueto. in Augusto. Nepotes, inquit, & literas, & natare, aliaq; rudimenta per ſe plerunque docuit. Idē de Caligula prodidit, quod ad cætera magnopere doctis, natare tamē neſciuerit, uelut poſtremū hoc nemo neſciret. Plato lib. De legib. 3. Τὸν γυμνικὸν ἅπαντα πόνον, ὃν σοφὸς τὶς προσρητὸν ἐμοὶ, καὶ τὸ λεγόμενον, μήτε γράμματα μήτε νᾶν ἐδέναι. Qui uero contra affecti, ſapientes appellandi, etiam ſi neq; literas, ut dicitur, neque natare ſciunt. Item Ariſtides in Apologia cōmuni quatuor oratorum, Ἀλλ' οὐ τὰ τοιαῦτα μόνον οὐ νῦν, ἀλλ' ἐκ παιδὸς ἐπιτηδεύσας οὐκ ἔχω νᾶν, οὐδὲ γράμματα. id eſt, Sed quemadmodum dici conſueuit, perinde ego arguendum exiſtimans, quaſi qui neque literas, neque natare norit.

Mordere frenum. XIIII

Mordere frenū D. Brutus lib. Famil. epiſt. 21. poſſuiſſe uidetur pro eo quod eſt, uel leuiter repugnare ſeruituti. ſi frenū momorderis, periam, ſi te omnes quotquot ſunt, conantē loqui ferre poterunt. hoc eſt, ſi uteliq; ſignificaueris te ſeruitutem iniquo animo ferre. Ad hanc ſententiam faciunt, quæ reſpondet Cicero: Si timidus, inquiens, eſſem, tamen iſta epiſtola omnem mihi metum abſterſiſſes. ſed ut omnes, frenum momordi. Etenim qui te incluſo, omnem ſpem habuerim in te, quid nunc putas? Quanquā Papinius in Epithalamio Stellæ & Violantillæ in diuerſum ſenſum uſurpauit, nempe pro eo quod eſt, ſeruitutem accipere, & omnino recipere:

Fama tace, ſubijt leges, & frena momordit, id eſt,
Admiſit uincula matrimonij. Quanquam an etiam in hunc ſenſum uerba Ciceronis accipi poſſint, doctis excutiendum relinquo. Prouerbium ſumptum uidetur è fabula Æſchyli, quæ inſcribitur Prometheus, in qua ſic loquitur Mercurius:

Τέχνῃ γὰ δολίᾳ, δολὶ μαλθάκη λίτεις
Ἐμοῦς, ἀκοὴν ὃ τόμιον ὡς νεοβώλους
Πῶλ' & βιαίᾳ, καὶ πρὸς ὑβρίας μάχῃ. id eſt,
Precibus nihil miteſcis inflexus meis.
Sed frena mordens, pullus indomitus uelut,
Ferociens, pugnas habenas uincere.

Manibus pedibus'que. XV

Extremum conatū ſignificantes dicimus: Manibus pedibusq;. Nam per manus declaratur induſtria conficiendi negotij, per pedes maturandi celeritas. Datus in Andria Terentiana: Ego hoc Pamphile tibi pro ſeruitio debeo conari manibus pedibusq;. Vtitur hoc adagio ſemel atq; iterum Æſchines in oratione contra Demoſthenem. Homerus Iliad. Υ.

Ἀλλ' ὅσον μὲν ἐγὼ φύσιμον χθονός τε ποσίν τε. i.
Imò quicquid ego poſſum manibus pedibusq;.

Omnibus neruis. XVI

Eundem habet ſenſum, omnib. neruis. i. ſumma ui, ſummoq; ſtudio. Nā robur, iuxta philoſophos, in neruis ſitū. Vnde et nervos intēdere, expedire neruos, & neruoſa dicimus, quæ uegeta ualidaq;, minimeq; languida. Cic. ad Q. fratrē: Sic contende omnibus neruis & facultatib. Idem lib. 15. Epiſt. famil. Omnes neruos in eo cōtendas, ut Verrinarū actione ſecunda: In quo omnes neruos ætatis, induſtriæq; meæ cōtenderē.

Velis equis'que. XVII

Similem conatum ſignificat, uelis equisq;, ad fugiendū aut aſſequendum magis, quàm ad efficiendū. M. Tullius ad Q. fratrem lib. 2. Sic ego, qui in iſto homine colendo tam indormiui diu, te me hercule ſæpe excitante, curſu corrigam tarditatem, tum equis, tum uelis. Quo quidem loco, in uulgatis exemplaribus, pro uelis uiris ſcriptum habetur. Idem Officiorum libro 3. Quibus obſoletis floret Epicurus, eiuſdem ferè autor adiutorq; ſententiæ. Cum his equis uelisq;, ut dicitur, ſi honeſtum tueri ac retinere ſententia eſt, decertandum eſt. In quibus exemplis uſus eſt eadem metaphora paulo diuerſius, ut qui illic reſpexerit ad celeritatem, hic ad utrunq; pugnæ genus equeſtre ac nauale.

Remis'que uelis'que. XVIII

Huic ſimillimū eſt, Remis uelisq;, inde tranſlatū, quòd cum nauis ſimul & remigio & uelo impellitur, ſummus eſt nauium conatus. Cic. lib. Tuſc. queſt. 3. Tetra res eſt, miſera, deteſtabilis, omni contentione, uelis, ut ita dicam, remisq; fugienda. Idem in 1. Philippica: Tum uero tanta ſum cupiditate incenſus ad rediū, ut mihi nulli neq; remi neq; uenti ſatisfacerent. Plautus in Aſin. Remigio uelo'q; quantumcliq; poteris feſtina & fuge. Quum remigio nauis impellitur Græci ἐλάτῃρσι πλόῳ, id eſt, ſecundarijs curſum appellant: quum uelis fertur, dicitur ἱςιοδρομεῖν: quū ſecundis uentis, ἐρεσσόμενον. Vertit in diuerſum, hoc eſt in ſignificationem tarditatis metaphoram Ariſtophanes, ὧν ἐκκλησιαζούσαις.

Νεῶν μὲν γὰρ ὄντε Νομὸς ἐπὶ ἀλόνομεν. id eſt,
Neq; currimus nunc, nec aliàs impellimur.

Interpres expedit: Neque uentis, neque remis nauigamus.

Quanquam nihil prohibet ad equestrem cursum referri. Vergilius simpliciter extulit in Aeneidos tertio:

Leuan cunctæ eohors remis uentisq; petiuit.

Ad hanc formam pertinet, quod ait Plato lib. De legibus ϛ. Τὰς ἢ Ρ κακῶν ξυνουσίας φεῦ γε ἀμέσῳ φεύγειν. id est, Malorum autem consuetudines fugito irreuersum, hoc est ne respiciens quidem à tergo. Allusit autem ad Eurydices fabulam, cui lex erat dicta ne respiceret. Item in Genesi, Lot iubetur è Sodomis fugere ἀμέσῳ φεύγειν. Et Vergilius,

Transq; caput iace, ne respexeris.

Naubus atq; quadrigis. XIX

Pro summo studio, summaq; festinatione, Flaccus dixit, Naubus atq; quadrigis, in Epistolis.

Strennua nos exercet inertia, naubus atq;

Quadrigis petimus bene uiuere, quod petis hic est.

Plutarchus aduersus usuram: Μηδὲ αὐγὴ ἱπποδρόμας τε μηδὲν, μηδὲ ἐχίματα ζωνικὰ, ὑφασμένα ἢ καὶ ἔργα, ἃ τόκοι ταχεῖς καταλαμβάνουσι καὶ παραβαίνουσιν, ἀλλ' ὄνῳ τινὶ ζωῇ τυχόντι ἢ καθέδρᾳ χρώμενον φόβητρα πολλοῦ, ἢ τέθριππον ἀλύοντος. id est, Ne uero tu aut equitatui operius fueris, aut uehicula ingalia corniger, & argento picta, quæ celeres usuræ assequuntur, & prætercurrunt: uerum asino quopiam, quemcunq; fortè nactus fueris, aut caballo fuge hostem ac tyrannum sectatorem.

Citis quadrigis: Iouis quadrigis. XX

Citis quadrigis fugere, & Iouis quadrigis fugere, pro eo quod est, quàm ocyssime fugere, legitur apud Plautum, ab Homero translatum, qui diis quadrigas assingit, quibus quò libitum sit, repête rapiantur, ex Olympo in terras, rursus è terris in cœlu. Adquæ allusit Cicero, scribens Q. fratri: Quoniam scribis poëma nostrum ab eo probari quadrigis poëticis, modo mihi date Britanniam, quam pingam coloribus tuis, meo penicillo. Plautus in Aulularia: Quod iubeat, citis quadrigis properet persequi. Liuius primæ Decadis lib. 5. narrat Camillum captis Veijs, ita triumphantem iugressum urbem, ut curru equis albis iuncto ueheretur, & ob id eum triumphum clariorem fuisse quàm grátiorem, quòd solis ac Iouis currum æquiparasse moliretur.

Equis albis præcedere. XXI

Vbi quem alijs quapiã in re longe superiorẽ significabant, longo ꝙ anteire interuallo, eum albis equis præcedere dicebãt, uel quòd antiquitus equi albi meliores haberentur, uel quòd uictores in triumpho albis equis uectari soleant, uel quòd albi equi fortunatiores & auspicatiores esse credantur, ut ad equestre certamen referamus metaphoram. Quod quidem indicat Apuleius, cum ait: postquam ardua montium, & rosida cespitum & gleboſa camporum emersi, me equo indigena peralbo uehenti. Nam eo quoq; admodum fosso. Neque enim temere addit, uel indigena, id est, Thessalico, uel albo, nam utrunq; pertinet ad emphasim pernicitatis. Horatius in Sermonibus, de Persio quodam:

Durus homo, atq; odio qui possit tingere regem,

Confidens, tumidusq; adhibe sermonis amari,

Si sennus, Barros ut equo præcurreret albis.

Erant autẽ Sisenna & Barrus homines quidã insignes maledicẽtia: etiam si Acron baros legit, ut sit epitheton. Neque dissimile huic: Plautus illud in Asin. Nam si hanc occasionem tempus sese subter duxerit, nunquam adepol albis quadrigis indipiscet postea. Græci simpliciter dicunt πρωτεύειν, pro longe antecellere, quòd equestris cursus sit expeditior.

Mordicus tenere. XXII

Mordicus tenere, est summa pertinacia tueri, quod Græci uocant ἐπὶ ξύλου. M. Tullius Academ. quæst. lib. 1. Nam ab omnibus eiusmodi usus, perspicuitatem, quam mordicus tenere debemus, abesse dicemus: Diuus Aurelius Augustinus in epistola quapiam ad diuum Hieronymum: Illi me plus mouent, qui cum posterius interpretauerint, & uerborum, locutionumq; Hebræarum uiam atq; regulas mordicus, ut fertur, tenerent: non solum inter se non consenserunt, sed etiam reliquerunt multis. In eundẽ sensum dixit Seneca lib. De beneficijs 7. utraq; manu: Hæc, inquit, Demetrius noster utraq; manu tenere proficientem iubet, hæc nusquam dimittere.

Toto corpore, omnibus unguiculis. XXIII

Similem habent pertinaciæ significationẽ: Toto corpore, atque omnibus unguiculis, A' feris sumpta metaphora, quæ dentibus, unguibus, totoq; corpore retinere solent, quod nolint extorqueri. Lucianus in Dial. Diogenis & Cratetis: Τὸ ἡ χείμλον ὀδῶσι ἢ ὄνυξι ἢ πᾶσῃ μηχανῇ ἐφολκεῖον. i. Cæterum aurum dentibus & unguibus, atq; omni ope seruabant. M. Tull. lib. Tusc. quæstion. 2. Toto corpore atque omnibus unguiculis, ut dicitur, contentioni uocis asseruiunt.

Noctes que dies que. XXIIII

Assiduam atq; infatigabilem diligentiam passim hac figura significant, noctesq; & dies. Horatius in Arte:

Nocturna uersate manu, uersate diurna. Hesiodus,

Νύκτας τε καὶ ἤματα. id est,

Noctesq; diesq. Item alibi:

Ἢ μὲν ὅτ' ἀνέρι, ἢ ὅτεῳ φόως ἠελίοιο. id est,

Cumq; cubile petit, cumq; aureus exoritur sol.

Est subinde & apud Homerum,

Νύκτας τε καὶ ἤματα πάσας. i. Omnes noctesq; dieiq.

Terra marique. XXV

Faciem prouerbiale habet & illud: Terra, mariq; quoties extremum conatum, studiumq; significamus. Theognis,

Χερὶ δ' ἔχων ἐνὶ γῇ τε, καὶ ἀμφιέλισσα θαλάσσης

Αἰεὶ χαλεπὸς ἔφυς ἀνδράσιν ἐνθάδε. id est,

Pauperiem enim durare, terraq; mariq.

Quærere Cyrnę aliquod cœnit effugii. Et Horat.

Per mare pauperiem fugiens, per saxa, per ignes.

Toto pectore. XXVI

Cum syncerum & absolutũ amorem significamus, toto pectore dicimus, & toto animo: πανὶ ψυχῇ καὶ παντὶ θυμῷ. Cic. De legib. libro 1. Vbi illa sancta amicitia, si non ipse amicus ex animo se amatur toto pectore, ut dicitur. Citatur & apud Aristotelem in Ethicis, id quæ prouerbij loco, toto animo, παντὶ θυμῷ. Quæ quidam illud toto pectore esse ad studium diligentiamq; referri potest. Vt facit M. Tullius libro Epistolarum familiarium 13. epistola prima: De Scipulenis hortis toto pectore cogitemus. Idem lib. 12. Hanc cogitationẽ toto pectore amplectare. Seneca epistola 4. Hæc cogita, an tibi in amicitiam aliquis recipiendus sit, quem placuerit fieri, toto illum pectore admitte. Cornelius Tacitus in dialogo De oratoribus: Quæ syncerius ac disciplinæ cõpetentius pectora syncera & integra, & nullis prauitatibus detorta uniuersa, natura tota, suam pectore, arripuerat ac teneis honestat. Diuus Augustinus: totis (ut aiunt) uisceribus alicubi dixit, uelut tropum uulgi consuetudine mollientes. Hebræi dicunt toto corde.

Molli brachio. Leui brachio. XXVII

His pene diuersum est: Molli brachio, & Leui brachio, cum diligentem operam significamus. Cicero epistolarum ad Atticum libro 3. Quod me quodammodo molli brachio de Pompei familiarium obsurgas, nolim iis existimes. Idem ad eundem lib. 4. Considera, qui illud leui brachio egisse, ut ad senatum detulerunt.

Omni telorum genere oppugnare. XXVIII

Reperitur apud idoneos scriptores: Omni telorum genere oppugnare, pro eo quod est, modis omnibus infectari. Metapho-

phora ſumpta uulcri poteſt ex illo uerſiculo Homerico,

Ἔγχεϊ τ' ἄορί τε, μεγάλοισί τε χερμαδίοισιν. id eſt,

Haſtisq; gladijsq;, & ſaxis grandibus urgeni.

Cui ſimillimum eſt, Cæſim ac punctim. Nam bis duobus modis hoſtem impetimus.

Cominus atque eminus. XXIX

Ad eandem formam pertinet ἐγγύθεν καὶ πόῤῥωθεν. id eſt, Cominus atq; eminus. Translatum & hoc à bello, in quo nunc conſerti pugnant gladijs, nunc machinis procul tela in hoſtem torquent. Id ſi ad animi res transferatur, fiet uenuſtius. Cum hominibus habenda pax, cæterum cum uitijs cominus atque eminus pugnandum. Qui cominus pugnant, συγγράφως μάχεσθαι dicuntur: qui haſtis, διὰ δοράτων μάχεσθαι dicuntur.

Omnem mouere lapidem. XXX

Πάντα λίθον κινεῖ. i. Vnumquenq; moue lapidē, hoc eſt, omnia experire, nihilq; intentatum relinque. Quod adagium hoc pacto natū eſſe plerig; ferūt. Xerxes Græcos bello adortus, cum eſſet apud Salaminē ſuperatus, ipſe quidem inde ſe mouit, uerūm Mardonium reliquit, qui ſuo nomine bellum proſequeretur. At cum hic quoq; in Plateis parū proſpere pugnaſſet, fugatusq; eſſet, fama uulgò inualuit, Mardonium intra ambitum tentorij ſui theſaurum ingentē humo defoſſum reliquiſſe. Hac ſpe pellectus Polycrates Thebanus, cum agrum commercatus eſt. Verum ubi iam multum diuq; theſaurum quæſiſſet, neq; quicquā proficeret, Delphicum oraculum conſuluit, qua ratione poſſet eas pecunias inuenire. Apollo reſpondit his uerbis. πάντα λίθον κίνει. i. Vnumquenq; moue lapidē. Id ſimul atq; feciſſet, multum auri uim reperiſſe ferūt. Sunt qui metaphoram ſumptam exiſtimēt ab his, qui cancros uenātur in littore. Nam bi pleriq; ſub ſaxis latitant, quæ mouēt qui cancros quærunt. Effertur adagium etiam ad hunc modū: πάντα κινῶ πλὴν τοῦ. id eſt, Omnem mouebo petram, hoc eſt, omnia periclitabor. Euripides in Heraclidis πάντα κινῆσαι θέλει. ſentiens nihil non fieri. Plinius Iunior in quadam epiſtola: Ego iugulū ſtatim uideo, hunc premo. Premit certe quod elegit, ſed in eligendo frequenter errat. Reſpondi poſſe fieri, ut genu eſſet, aut tibia, aut talus, ibi iugulum puncxit. At ego, inquam, qui iugulum perſpicere non poſſum, omnia pertento, omnia experior, πάντα denique λίθον κινῶ. id eſt, Omnem lapidem moueo. Diuus Baſilius ad nepotes: Ad quod ut uiaticum paremus, omnis lapis, ut dici ſolet, mouendus eſt. Fortaſis huc alluſit & Theocriticum illud in Bucoliaſtis:

Καὶ τὴν ἀπὸ γραμμᾶς κινεῖ λίθον.

De Galatea laſciuiente atque omnia tentante, quo Polyphemum in ſe prouocare. Id quod alibi retulimus. Scholiaſtes admonet prouerbio dici, ſignificans idem ualere quod πάντα κάλῳ σάθμ. id eſt, Omnem mouere ſunem. Addit metaphoram ſumptam à ludo quopiam, in quo qui non poteſt alia ratione uincere concertatorem, mouet à linea lapidem, qui dicitur κύων. Nā quod adſert de ſtatua ſaxea, quā ſua formā mouere poſſit Galatea, coactius eſt, mea quidē ſententia.

Omnem rudentem mouere. XXXI

Πᾶσαν κάλῳ σάθμ. id eſt, Omnem ſunem mouere. Aliunde ducta metaphora, ſenſum eundem efficit. Ariſtophanes in Equitibus:

Νῦν δέ σε πάντα δι' κάλω ἐξίσω,

Καὶ λῆμμα δεῖνο φορεῖν, καὶ λόγους ἀφεῖναι.

Quorum uerſuum hic eſt ſenſus,

Nunc te neceſſe eſt omnem rudentem expedire,

Et lemma ferre uehemens, ac rationes ineuitabiles.

Lucianus in Pſeudomante: Καὶ πάντα κάλῳ ἐκίνουν ἀμυδαδὸν βαλόμενος. id eſt, Atque omnē mouebam ſunem, hominem ulciſci cupiens. Apollonius in epiſtola ad Euphratem: πάντα φασὶ δεῖν ἔμπορον κάλῳ σάθμ. Negotiatorem aiunt omnem funem mouere oportere. Vſurpauit & Plato in dialogo cui titulus, Siſyphus, σκοπῶμεν δὴ ἆλλα, ὑπόῤῥησις εἰδέναι τὸ λεγόμενόν γε πάντα κάλῳ ἐφέντες, ἢ πᾶσαν φωνὴν ἀφέντες. id eſt, Conſideremus itaq; per Iouem, exacte omnem quod aiunt rudentem laxantes, & omnem uocem emittentes. Iulius Pollux lib. De uocabulis rerum primo: ἐπλέομεν πάντα ἀνασεσαλκότες κάλῳ, καὶ ἅπασι κάλοις. id eſt, Nauigabamus omni moto rudente, & omnibus rudentib. Ad eum modum ſignificat difficilem nauigationem, in qua ſint omnia tentanda.

Omnes iacere aleam. XXXII

Omnem iacere aleam, eſt rem uniuerſam periclitari, fortunæq; arbitrio committere. Siquidem alea fortunæ ludus eſt magis quàm artis. Vnde prouerbiali figura ſi quando ancipitem rei euentum ſignificamus, quaſi non ab arbitrio iacientis, ſed à fortuna pendētis, aleam iaci dicimus. Ita Terēt. in Adelph. uitam hominum perinde dixit eſſe, quaſi cum ludas teſſeris, ut quod iactu non cecidit, id arte corrigas. Lucianus in dialogo, cui titulus, Ὑπὲρ τῆς μισθωτῆς: Τολμήσω ἀναῤῥῖψαι τὴν κύβον. i. Audebo teſſeram iacere. Euripides in Rheſo:

Χρὴ δ' ἐπ' ἀξίοις πονεῖν,

Τυχὼν προβάλλοντ' ἐν κύβοισι δαίμονος. id eſt,

Par eſt labore digna ferre præmia,

Quicunque uitam ſortis obijcit aleæ.

Ariſtides in Pericle: Καὶ εἰς ὑπὲρ πάντων κύβον ἀνεῤῥίπτετο, σωμάτων, χρημάτων, δόξης, ἡγεμονίας. id eſt, Vna ſuper omnibus alea iaciebatur, uita, pecunijs, fama, principatu. C. Cæſar ad Rubiconē, qui fluuius Italiam à Gallia diſterminat, pauliſper ſecum hæſitans, animoq; reputans, quàm arduam rem moliretur, poſtea quàm oſtento eſt animus additus: Eamus, inquit, quò deorum oſtenta, quò inimicorum iniquitas uocat, iacta eſto alea. Plutarchus in Apophthegmatis ad hunc modum dixiſſe refert: πᾶς ἀνεῤῥίφθω κύβος. id eſt, Omnis iacta ſit alea. Ad quod alludens Lucanus:

—Cadat alea fati. Alterutrum merſura caput.

Plutarchus in uita Coriolani, extremam aleam in eundem ſenſum uſurpaſſe uidetur, ὥσπερ ἔσχατον κύβον ἀφιέντι. id eſt, Velut extremā iacta alea.

Item Petronius Arbiter:

Iudice fortuna cadat alea.

M. Tullius lib. De diuinatione ij. Non perſpicitis aleam quandam ineſſe hoſtijs deligendis, præſertim quum res ipſa doceat. Quum enim triſtiſſima exta ſine capite fuerint, quibus nihil uidetur eſſe dirius, proxima hoſtia litatur ſæpe pulcherrime. Hic Tullius aleam dixit, caſum. Prouerbium deſumptum uidetur ex Menandro, Nam Athenæus libro decimotertio, hæc citat illius carmina è comœdia quæ inſcribitur Arrhephorus, ſiue Tibicina:

Οὐ γαμῆς κἀγὼ νῦν ἔχω, τοῦτο καταλιπὼν τὸ βίον.

Γεγάμηκα γὰρ αὖθις, διὸ τοῦτό σοι παρουσῶ μὴ γαμεῖν. i.

Siquidem ſapis, ne coniugem unquam duxeris.

Duxi ipſe, proinde ſuadeo ne duxeris.

Huic alter reſpondet:

Δεδογμένον τὸ πρᾶγμα, ἀνεῤῥίφθω κύβος. id eſt,

Decreta res eſt, eſto iacta hæc alea.

Græci uerſus apud Athenæum nonnihil corrupti ſunt ſcribarum inſcitia. Sed nullo negotio poſſunt reſtitui. Sic enim ſcriptos primum arbitror.

Οὐ γαμῆς ἀ νῦν ἔχῃς γε καταλιπὼν τοῦτο βίον,

Γεγάμηκα γὰρ αὖτος, διὸ τοῦτό μὴ γαμεῖν

Νῦν σοι παρουσῶ. Plato uitam humanam, teſte Plutarcho, ſimilē eſſe dixit aleæ ludo, in quo & iacere oporteat accommoda, & iis quæ ceciderunt, recte uti. Quid cadat, id fortunæ in manu eſt: diſtribuere uero recte, quæ fortè

cecidérunt, id in nobis ſitum eſt. Quam collationem imitatus fuiſſe uidetur Terentius in Adelphis.

Vela uentis permittere. XXXIII

Neque diſſimili ſignificatu dixit Quintil. in præfatione Inſtitutionum oratoriarum: Permittamus uela uentis, & eorum ſoluentibus bene precemur, hoc eſt: æditionis ancipitem euentum utcunque cadét experiamur. Simillimum eſt illud apud Senecam in Agamemnone: Eluctibus dedi ratē, hoc eſt, rem fortunæ arbitrio commiſi. Theognis:

Οὖρια νῦν φερόμεσθα καθ' ἱστία λευκὰ βαλόντες. i. Quare nunc ſerimur tendentes carbaſa uentis.

Venuſte Græcis πλανίζειν φέρεσθαι dicitur, qui toto pectore ſummoq; conatu rapitur ad aliquid. Ita Plutarchus in Catone ſeniore de Scipione. Hunc Cato reprehendebat quòd largitione corrumperet. Scipio reſpondit, ſibi non opus eſſe quæſtore nimium diligenti, quum ipſe πλανίζειν, id eſt, plenis uelis ad bellum raperetur. Ouidius:

Et quoniam magno feror æquore, plenaq; uentis
Vela dedi.

Sub omni lapide ſcorpius dormit. XXXIIII

Ὑπο παντὶ λίθῳ σκορπίος εὕδει. id eſt, Sub omni lapide ſcorpius dormit, aut ut metri quoq; ratio ſeruetur. Eſt enim anapeſticus dimeter,

Eſt ſub lapide ſcorpius omni.

Admonet adagium cauendum eſſe, ne quis apud captioſos & calumnioſos temere loquatur: quicquid enim attigerit, periculum eſſe ne mordeatur. Conſtat autem ſcorpios ſolere ſub ſaxis cubitare, quæ ſi quis tollat incautius, fit ut ictus ulnum accipiat. Conueniet & in ſtomachoſos, qui quiduis cauſari ſolent: uel in pigros, qui friuola quædam prætexentes ſuffugiunt laborem. Ariſtophanes ἐν Θεσμοφοριαζούσαις,

Τὸν παροιμιῶν δ' ἐπαινῶ
Τὸν παλαιὸν, ὑπὸ λίθῳ γὰ παντὶ σκορπὶς κεῖται.
Μὴ πλάνα ῥᾴτωρ ἀληθῶς. id eſt,
Sermo mi uetus probatur,
Nam decet lapide ſub omni
Mordeat ne rhetor, obſeruare.

Nicándri cōmētator, hūc ſenariū citat ex captiuis Sophoclis:

Ἐν παντὶ γὰ τε σκορπὶος φωρᾶ λίθῳ.
Et enim ſub omni lapide ſcorpius excubat.

Hoc eſt, nihil tutum, & omnia cauenda.

Aſinus ad lyram. XXXV

Ὄνος λύρας, ſubaudi ἀκροατής. i. Aſinus lyræ auſcultator. In eos, qui propter imperitiam nullo ſunt iudicio, craſſisq; auribus. Hunc titulum prouerbialem M. Varro ſatyræ ſuæ cuidam indidit. Eiuſdē apud Gellium extant hæc uerba è ſatyra, cui titulus, teſtamentū: Si quis mihi filius unus, pluresue in decem menſibus gignuntur: ſi crunt ὄνοι λύρας, id eſt, aſini ad lyram, exheredes ſunto. Ὄνος λύρας, appellat indoctos hominum certam, atq; inexcitabilem. Diuus Hieronymus ad Marcellam: Quorum ego non poſſum mea iure contemnere, aſino quippe lyrā ſuperfluā canit, tamen ne nos ſuperbiæ, ut ſiccre ſoleāt, arguant. Et idem aduerſus Vigilantium: Quanquā ſtulte ſiciam, magiſtro cunctorū magiſtros quærere, & ei modum imponere, qui loqui neſcit, & mauro non poteſt. Verū eſt illud apud Græcos prouerbiū, ὄνος λύρας. Lucianus de his qui mercede ſeruiūt: Τί γὰρ κωμῳδεῖ φασι λύρα πρὸς ὄνον. i. Quid enim cōmercij, quod dici ſolet, aſino cum lyrā? Idē aduerſus indoctū: ἀλλ' ὄνος λύρας ἀκούσας κινῶν τὰ ὦτα. i. Sed aſinus lyrā audis, auriculas mouens. Vnde & hoc pacto efferūt adagiū: ὄνος τὰ ὦτα κινῶν. id eſt, Aſinus auriculas mouens. Rurſum ad hūc modum: ὄνῳ τις ἔλεγε μῦθον, ὁ δ' τὰ ὦτα κινεῖ. i. Aſino quidam narrabat fabulam, at ille auriculas mouebat. In eos, qui cum nihil intelligant, tamen perinde quaſi nihil non intelligant, ita nutibus alludunt, aut arrident dicētibus. Eſt autem aſino naturale, ſubinde mouere auriculas, ueluti ſignificāti ſe iam intelligere, cum nihil etiam audierit. Aliquando referunt ad aſinum non auſculātem lyram, ſed ipſum canere conantem. Lucianus. Καὶ μάλιστα ὁπόταν αὖθις ὑπὸ ἀέρος ἔνδον θλᾷ, ὄνος ἀποληψόμενος φασὶ, id eſt, maxime ſi quando canit, cupitq; feſtiuus ac lepidus uideri, aſinus, ut aiunt, ipſe lyra canens. Idem in Pſeudologiſta: τῶτο δὴ τὸ Ὄνος, ὅταν πυθομένῳ περόμενον ᾄδῃ: id eſt, Iuxta hoc ipſum quod uulgò dici ſolet, aſinum conſpiciens citharā canere tentantem. Citatur & hic uerſiculus:

Ὄνος λύρας ἤκουσε, κἀπ' σάλπιγος ὄν. id eſt,
Aſinus lyram auſcultauit, porcus tubam.

Recte torquebitur in eos, qui indecore tentant artificium, cuius ſunt imperiti, & à quo natura abhorrent. Feſtiuiter inuertit adagium Stratonicus apud Athenæū lib. Dipnoſophiſtarum 8. Erat Cleon quiſpiam, cui nomen indiū bouis: is cum ſcite caneret uoce, cæterum lyra non perinde uteretur, Stratonicus ubi canentem audiſſet: Olim, inquit, aſinus ad lyram dictus eſt, nunc uero bos ad lyram.

Sus tubam audiuit. XXXVI

Σάλπιγος ὗς ἤκουσε. id eſt, Tubam ſus audiuit. In eos quadrabit, qui res quidem egregias audiunt, uerum eas neque intelligunt, neque mirantur. Aut in eos, qui iis quæ audiunt, neque gaudent neq; commouentur. Equi tubarum clangore concitantur ad bellum: ſuem abigat ciſtus, quām animet ad pugnam. Extat apud Suidam huiuſmodi ſenarius:

Ὄνος λύρας ἤκουε, κἀπ' σάλπιγος ὗς. id eſt,
Aſinus lyram, ſus audijt ſtolidus tubam.

Nihil graculo cum fidibus. XXXVII

Nihil graculo cum fidibus, id eſt, Nihil ſtoliáis & imperitis cum bonis literis. Nam graculus auis eſt ineptæ moleſtæq; garrulitatis, atq; obſtrepera, adeo ut à uoce qua ſonat, nomen inditum putent, autore Quintil. primo Inſtitutionum lib. Tum ſui generis conuentus amat, quo mutuo garritu ſtrepitus fiat odioſior. Porrò citharæ ſilentium poſtulat, & aures attentas. A. Gellius Noctium Atticarum extrema lucubratione, ſanè quàm eleganter hoc adagium torquet in quoſdam pinguiore ingenio homines, ſtolidaq; loquacitate præditos, prophanos, ἀμύητους. id eſt, à muſarum ſacris alienos, qui politiores literas, elegantioremq; doctrinam uel uidere poſſunt, uel etiam cōtemnere, intelligere nequaquam poſſunt. quos eadem iuuant, quæ ipſi ſcilicet didicerunt, ſordida, mutа, indocta. Hi pari importunitate & alienæ doctrinæ obturbant, & ſuam inſcitiam paſſim uenditant & inculcant, neminem præ ſe non cōtemnentes. Hoc igitur hominum genus Gellius à ſuis cōmentarijs, quibus nihil fieri poteſt neq; terſius, neq; eruditius, quaſi fuſte quodam abigens: Vetus eſt, inquit, adagium, nihil graculo cum fidibus.

Nihil cum amaracino ſui. XXXVIII

Atq; ei continenter ſimile quoddā ſubnectit: Nihil cum amaracino ſua, hoc eſt, ſtolidis uel optima putēt, diſplicentiq. Amaracus herbæ genus, Siculorum lingua à Cynaræ Cyprij regis cuſdem nominis filio dictum, quem in hanc herbam conuerſum fuiſſe, fabulis proditum eſt. Cæterum Seruius in primum Æneidos, ſcribit Amaracum puerum fuiſſe regis unguentarium, qui caſu lapſus dum ferret unguenta, maiorem confuſione odorem creauit, unde & optima unguenta amaracina dici cœperint. hunc poſtea in herbam amaracū fuiſſe conuerſum. Eadē dicitur & ſampſuchū, & alijs atq; alijs nominibus, ut autor eſt Dioſcorides in 3. libro atq; gratiſſimi eſſe odoris, atq; totum odoratum. Plinius lib. 13. cap. 1. inter unguēta nobilia & amaracini facit mentionē, referitq; quondam in Coo fuiſſe laudatiſſimum: poſtea eodē in loco prælatum

tum Melinũ: deinde docet uarijs unguentis admiſceri ſampſuchum, quemadmodũ & Telino: quin etiam ex ſimplicis amaraci ſucco nobiliſſimũ unguentum confici. Idem lib. 21. ca. 2. ſcribit in Cypro ſampſuchũ laudatiſſimũ & odoratiſſimum naſci, eiuſq; uaria oſtendit remedia: atq; ex eo oleum quoq; fieri, quod amaracinũ ſeu ſampſuchinũ uocetur. Cum igitur huiuſmodi ſit amaracinũ, cente ſi quis nihil immundius, nihil ſordium amantius. Quamobrem dixit Vergilius:

Immundi meminere ſues. Præterea Flaccus:

_Vel amica luto ſus. Et, _Lutulenta ruit ſus.

Nihil profecto minus conuenit noſtro ſuillo, quàm delicię unguentariæ: quippe cui id demum dulce olet, quod cœnum olet. Maxime quod inter unguenta, peculiari quadam naturæ proprietate amaracinum inimicum eſt ſuillo generi, ita ut illis ueneni inſtar ſit, ſi quidem credimus Lucretio, cuius in ſexto libro hi ſunt uerſus:

Denig; amaracinum fugitat ſus, & timet omne

Vnguentum, nam ſetigeris ſubus acre uenenum eſt.

Suem olim Aegyptij beluam uſque adeo ſpurcam ducebant, ut ſi quis uel tranſiens contigiſſet, continuo properaret ad flumen, ſe pariter ac ueſtem abluturus. Subulcos etiam indigenas adeo inuiſos haberi, ut nec in templa recipiantur, nec ad matrimonium aut affinitates admittantur, autor Herod. lib. 2. Ad hoc adagium alluſiſſe uidetur M. Tullius cum ait: Illi alabaſtrus unguenti plena putet, id eſt, optima profluentis diſplicent. Simile quiddam dici poſſet de ſcarabeo, cui unguentũ proſtercore eſt, oletum pro unguento: id quod uulgò quoq; dici ſolere propemodum innuit Plutarchus in commentario in quo Stoicorum dogmata cum poëtarum dictis componit: λεγοντας οἱ πάνδαροι τὸ μύρον ἀπολλύμενον, τὰ ὑποδύλια διώκειν. id eſt, Aiunt ſcarabeos unguentum fugere, grauiolentia ſectari.

Quid cani & balneo. XXXIX

Τί κυνὶ καὶ βαλανείῳ: id eſt, Quid cõmune cani cum balneo? Hoc equidẽ adagium eo libentius refero, quòd mihi reficiat, renouet; memoriã pariter ac deſiderium Rodolphi Agricolæ Friſij, quem ego uirum totius tum Germaniæ, tum Italiæ publico, ſummoq; bonore nomino: illius, quæ genuerit: huius, quæ literis optimis inſtituerit. Nihil enim unquam hoc ciſalpinus orbis produxit omnibus literarijs dotibus abſolutius, abſit inuidia dicto. Nullus erat honeſtæ diſciplinæ, in qua uir ille nõ paterni ac ſummi ingenij ſpecimen ederet. Inter Græcos græciſſimus, inter Latinos latiniſſimus. In carmine Maronẽ alterũ dixiſſes: in oratione Politianum quendam lepore referebat, maieſtate ſuperabat. Oratio uel exoleta adeo pura, adeo germana, ut nõ Friſium quempiam, ſed urbis Romanæ uernaculũ loqui cõtenderes. Eloquentiæ tum abſolutæ parẽ adiunxerat eruditionẽ. Philoſophiæ myſteria omnia penetrauerat. Nulla pars muſices, quã non exactiſſime calleret. Extremo uitæ tempore ad literas Hebraicas, ac ſcripturam diuinam totum animũ appulerat. Atq; hoc cum ante ſibi uindicaſſet inuidia, uenter eum eripuit, nondum annos natũ 40. ſicut accipio. Extant paucula quædam illius monumenta, epiſtolæ quædã, carmina itẽ uarij generis, Axiochus Platonis Latinus factus, Iſocrates ad Demonicum uerſus. Tum una atq; altera oratio habita in publico ſcholaſticorũ Ferrarienſiũ coetu, nam illic & didicit, & publice docuit. Latebant apud noſcio quos cõmentarij dialectices, nuper in publicũ prodierunt, ſed mutili. Verterat & Luciani Dialogos eliquot: ſed ut ipſe erat gloriæ negligẽs, & plerique mortales rem alienam ſane exiam indiligenter curare ſolent, nondum in lucem emerſerunt. Quanquam hæc ipſa quæ extant, tametſi ne exilia quidem ab ipſo, plane diuinitatẽ quandam humanis præ ſe ferant. Verũ ne lubeat homo Germanus immodico patriæ ſtudio cæcutire, Hermolai Barbari Veneti de eo epitaphium ſubſcribam, elegantiſſimum profecto, & de quo dubites, utro ſit dignius, ipſo ne qui ſcripſit, an hoc quem eo exornauit. Eſt autem huiuſmodi:

Inuida clauſerunt hoc marmore ſatu Rodolphum
Agricolam, Friſij ſpemq;, decuſq; ſoli.
Scilicet hoc uiuo meruit Germania, laudis
Quicquid habet Latium, Græcia quicquid habet.

Quæſo quid noſtro Rodolpho potuit amplius, aut omnino magnificentius cõtingere, quàm teſtimoniũ tam ſplendidum tam plenum, idq; redditũ non uiuo, ſed iam uita defuncto, ne quis ab amore magis quàm à iudicio profectum cauſari poſſit: Deinde nõ à Germano, ne quid patriæ cõmunis ſtudium eleuet teſtimonij pondus: deniq; ab eo uiro, qui nõ ſolum Italiam ſuam uerumetiã omne ſeculum hoc noſtrũ illuſtrarit: cuius tanta eſt apud omneis eruditos autoritas, ut impudentiſſimũ ſit ab eo diſſentire: tam inſignis in reſtituendis literis utilitas, ut aut à literis omnibus alieniſſimus, aut ceryte ingratiſſimus habeatur, apud quem Hermolai memoria non ſit ſacroſancta. His itaq; tam plenis, tamq; abſolutis uiri laudibus equidem fateor me peculiarius etiam atq; impenſius fauere, quòd mihi admodum adhuc puero contigit uti præceptore, huius diſcipulo Alexandro Hegio Vueſtphalo, qui ludũ aliquando celebrẽ oppidi Dauentrienſis moderabatur, in quo nos olim admodum pueri utriuſque linguæ prima didicimus elemẽta, uir, ut paucis dicam, præceptoris ſui ſimillimus: tam inculpatæ uitæ, quàm doctrinæ non triualis, in quo unum illud uel Momus ipſe calumniari fortaſſe potuiſſet, quòd fame plus æquo negligens, nullam poſterinti ſ haberet rationem. Proinde ſi qua ſcripſit, ita ſcripſit, ut rem ludicrã haud ſeriam egiſſe uideatur. Quanquam uel ſic ſcripta ſunt eiuſmodi, ut eruditorum calculis immortalitatem promereãtur. Itaque in hanc digreſſionem non temere ſum expatiatus: non quo glorioſe Germaniæ laudes iactarem, ſed ut grati diſcipuli uicibus fungerer, & utriuſq; memoriæ debitum officium uteunq; perſoluerem: propterea quòd alteri uelut filij debeam pietatẽ, alteri tanquam nepotis charitatem. Nunc ad adagium quod me quondã puellum, Græcanicæ linguæ rudem adhuc, didiciſſe memini ex epiſtola quadam longe doctiſſima Rodolphi mei, qua quidem ille ſenatui Hantuerpienſi, ſumma tum fide, tum facundia ſuadere conatur, ut ludũ literario præficiant aliquem qui bonas literas didicerit, nec uti ſolent, infanti theologo, aut phyſico id muneris committant: qui cum ſe quacunq; de re dicere poſſe confidat, ipſum dicere quid ſit, ignoret. Quid enim is faciet in ludo literario? Profecto ut Græco diuerbio utar, id ipſum quod canis in balneo. Lucianus aduerſum inerudituṁ: καὶ τῷ ὁμοίως ἔμοιγε δοκοῦσι τὸ πρόχειρον ἐκεῖνο ἀδιαφθόγγατα κυνὶ καὶ βαλανείῳ, id eſt, Atq; unuſquiſq; conſpicientium protinus illud uulgò tritiſſimũ in te iacit: Quid cani cum balneo? Idem in parãſito: καὶ ἔμοί γε δοκεῖ, ὦ συμποσίαρχε φιλόσοφ & τοιοῦτον ὄντι, οἷον ἐν βαλανείῳ κύων, id eſt, Ac mihi meã quidem ſententiã, tale quiddam uidetur philoſophus in conuiuio, quale canis in balneo. Quadrabit in eos, qui ad rem quampiam paratiſſimi ſunt inutiles, ita ut in balneo nullus eſt omnino eorum uſus.

Aſinum ſub freno curtere doces. XL

Aſinum ſub freno curtere doces, hoc eſt, doces indocilem. Nam equus ad curſum idoneus, aſinus ad equeſtrem curſum inutilis. Horatius:

Infelix operam perdis, ut ſi quis aſellum
In campum doceat parentem currere freno.

Acron admonet prouerbialiter dictum de aſino. Eſt autem diuerſum illi, quod alibi retulimus, Ἵππον ἐς πεδίον, id eſt, Equum in campum.

Alienam metis messem. XLI

Ἀλλότριον ἀμᾶν θέρος. i. Alienam metis messem. Duplex est usus huius adagij, quippe quòd pariter in eos cõuenit, qui commoditatibus aliena partis opera potiũtur: & in hos qui negotium non suum parum diligenter curant. Ducta metaphora à uetusto more, quo uicini rustici in demetenda segete mutuã inter se operã cõmodabant. Fit autẽ hominũ more, ut in suopte quisq; negotio longe fit attentior quàm in alieno. Id quod eleganter admonet Apologus ille de Cæsita, quem non pigeret referre, nisi promptiũ esset cuilibet apud A. Gell. legere. Potest & cò referri, quòd aliquoties fit, ut electis ijs qui sementẽ fecerunt, alij in eorum locum succedant, citraq; laborem alienis fruantur sudoribus. Vnde Maronis illud:

—En quis conseuimus agros?

Aristophanes in Equitibus: τἀλλότριον ἀμᾶν θέρος. id est, Alienam metens messem. Dictum est in Cleonem, qui in rem paratam, multisq; laboribus à Demosthene prius labefactam ueniens, Pylo capta, gloriam omnem uictoriæ in se transtulit. Demosthenis præter inuidiam nihil relictum. Cui consine est illud Homeri ex Odyssææ lib. 1.

Ἐπεὶ ἀλλότριον βίοτον νήποινον ἔδουσιν.

Quandoquidem impune uictum comedunt alienum.

Eandem sententiã Aristophanes in eadẽ fabula sic extulit:

Ἐγὼ γὰρ ὥρτιπαῖος γ' ἀπ' ὀργαγνείης
Ἑλαῖος ἐτέρου τὴν χύδαν ὑφαλόμην. id est,
Ego obambulans ab officina longius,
Alio coquente, ollam paratam sustuli.

Penelopes telam retexere. XLII

Penelopes telam retexere, est inanem operam sumere, & rursum destruere quod efficeris. Natum ex Homero, qui libro Odyssææ 2. fingit Penelopen Vlyssis uxorẽ, procos iam urgentes, hac conditione delusisse, ut tum se promitteret nupturam, ubi telam quam habebat in manibus, absoluisset. Quam conditionem postea quàm illi accepissent, mulier astum, quod interdiu texuisset, id noctu retexere cœpit:

Ἔνθα δ' ἁμαξιὴν μὲν ὑφαίνεσκεν μέγαν ἱστὸν
Νύκτας δ' ἀλλύεσκεν ἐπὴν δαΐδας παραθεῖτο. id est,
Illa diurna quidem ingentem contexere telam,
Verum eadem admotis soluebat nocte lucernis.

Vsurpat hoc adagium Plato in Phædone. Item Cic. Acad. quæst. lib. 2. Quid quòd eadem, inquit, illa ars, quasi Penelopes telã retexens, tollit ad extremũ superiora. Sentit autẽ de dialectica, quæ ijsdem illis rationibus quibus cõfirmauit aliquid, rursum soluit ac destruit, ut nihil iam actũ uideatur. Seneca De beneficijs 5. Quid enim boni est, multos operose soluere, quos ipse ut solueres, feceris? Aristides in defensione quatuor oratorũ: οἱ γὰρ οὐδὲν ὄντ' ἐξὸν ἀναλοῦσιν. ὅσον δὲ ἔμ πρόσθεν ἐποίουν τὸ σοφίας, τοσοῦτ' ἀπέφαινεν μεγάλην φροντίδα. i. Et telã nescio quã retexentes. Quantũ enim faciunt compendij in sapientia, tantum rursum dispendij dum arrogantes euadunt. Hoc quoniã alijs prouerbijs, quæ mox dicemus, subnectit, indicat nimirũ & hoc esse prouerbium.

Annosam arborem transplantare. XLIII

Γέρανον μεταφυτεύειν. id est, Vetulam arborẽ transplãtare. In eos dicitur, qui sero atq; exacta iam ætate conantur dediscere, quibus diu iuuenes assueuerint. Aut simpliciter de ijs quæ frustrà mõlimur. Neq; enim loco mouenda arbor, ubi iam alte fixerit radices, sed cum plãtula adhuc est. Nam ueteres negabant arborem transferri oportere, nisi minorem bima, uel maiorẽ trima. Vtitur ea re Plinius. Videtur autem adagium ad querculum peculiariter pertinere, quæ omnium altissime radicem agit. Vtitur & Aristo. Aduersus γέρανον. Siue quòd hanc arborem omnium primam arbitrarentur fuisse. Quapropter & Iouis sacra arbor, & sylua Dodonæa quercus fuit, unde prima omnium oracula reddita creduntur. Eleganter usus est hoc adagio Seneca libr. Epist. 13. Epistola prima: Hæc, inquit, si nimium tristia uidebũtur, illæ imputabis, in qua didici ab Aegialo diligentissimo patrefamilias, is enim nunc huius agri possessor est, quamuis uetus arbustum posse trãsferri. Hæc nobis senibus discere necessarium est, quorum nemo non oliuetum alteri ponit.

Harenam metiris. XLIIII

Ἄμμον μετρᾶς. id est, Harenæ modum quæris, siue metiris, hoc est, rem infiniti laboris atq; inexplicabilẽ inceptas. Aut frustra conaris, quod nequeas efficere. Athenæus lib. 6. Alexidem quendam adducit, qui innumera dixerit ψαμμακόσια, uelut æquantia numerũ harenarum. ὀνόματι δ' χρώμενον ψαμμακοσίοις. id est, nominibus utens harenagintã, ut Græcæ uocis figmentum imiter. Plato in Theæteto. Μᾶλλον αὖ λήθην ἢ οἱ τὴν θαλάττης ἀριθμοὶ χόδε. id est, magis illum latet, quàm maris ut dicitur harenæ.

Vndas numeras. XLV

Κύματα μετρᾶς. id est, Vndas numeras. Eundem cum proximo sensum habet. Vergilius utrunq; parœmiam eleganter attigit libro Georgicõn 2.

Quem qui scire uelit, Libyci uelit æquoris idem
Discere quam multæ Zephyro turbentur harenæ.
Aut ubi nauigijs ũiolentior incidit Eurus,
Nosse quot Ionij ueniant ad littora fluctus.

Theocritus in Charitibus:

Ἀλλ' ἴσος γὰ μόχθος ἐπ' ἀόνι νύματα μετρᾶν,
Ὅσσ' ἄνεμος χέσσονθ' μετὰ γλαυκᾶς ἁλὸς ὠθεῖ.
Nanq; perinde fiet quasi si numerare labores,
Quot uenti è pelago trudant ad littora fluctus.

Videri potest ab Æsopico quodã apologo natum adagium, quem refert Lucian. in Sectis: Olim quendam in maris littore sedisse, conantem singulas undas pernumerare: cumq; undas undis trudentibus obrueretur, animoq; male angeretur, quòd eas numerare complecti non posset, adiens callida uulpes opportuno consilio sic hominem subleuauit. Quid angeris, inquit, propter undas quæ prætercunt? Hinc numerare incipias oportet, illas missas faciás.

Surdo oppedere. XLVI

Παρὰ κωφῷ ἀποκαθῆσθαι. i. Apud surdum crepitum ædere, dicitur ubi quid frustra fit. Aut ubi peccatur apud stupidos, qui non queant sentire. Siue cum conuicijs inceßitur is qui perinde negligit, quasi non audiat. Refertur à Diogeniano & à Suida.

Aranearum telas texere. XLVII

Τὰ ἀράχνια ὑφαίνειν. id est, Aranearum telas texere. Est in re friuola, nullius q; frugis infinitum atque anxium capere laborem. Refertur prouerbij uice à diuo Basilio in initio enarrationis Hexameron. Vnde & apud Diogenem Laërtium in uita Zenonis, philosophus quidam rationes dialecticas, aranearum textis similes esse dicebat, quæ cum operosum quiddam atque exactum præ se ferant, tamen nugatoriæ sint atq; imbecilles. Et alius quispiam leges cum aranearum textis comparabat, quæ cum à magnis auibus facile discinderentur, muscas dumtaxat irretirent.

Laterem lauas. XLVIII

Feruntur huic confines aliquot apud Græcos parœmiæ, quibus operam inuenem significamus, uelut: Λίθους πλύνει. id est, Lateres lauat, id quod usurpat Terentius in Phormione, Loquar ne hæc incendam. Taceam? ingeram. Purgem me? Laterem lauem. Theocritus in Charitibus:

Καὶ δάκτυλος ὀφθαλμὸν ἐλούσατο, πάντα δὲ λαθεῖν. id est,
Et nigram fœlicem lauisse liquentibus undis.

Lapidem elixas. XLIX

Cui similimum est, quod refertur apud Aristophanem in comœdia

mœdia cui titulus σφῦκες, λίθου ἔλαφος. id est, Lapidem decoquis. Pro eo quod est, inaniter laboras. Ἀλλ' ὅτ' ἂν ἀντιβολοίη τις, κάτω κύπτων ἂν οὕτω, λίθου ἔλαφος ἔλεγεν. i. Quin ubi quis obsecrauerit, demisso sic capite, lapidem decoquis, inquit. Neque enim unquam mollescit lapis, quantumuis diutina coctione. Generaliter conuenient in quamuis inanem operam, speciatim in hominem durum, nullisq; precibus mollescentem.

Aethiopem lauas: Aethiopem dealbas. L

Eadem uim habent, ἀθίοπα σμήχεις. i. Aethiopem lauas. Et, ἀθίοπα λευκαίνεις. id est, Aethiopem dealbas. Lucianus in lib. contra indoctum: κοὐ μὴν τὸν παροιμίαν, ἀθίοπα σμήχειν ὠδί χειρῶ. id est, Ac iuxta prouerbium, Aethiopē lauare conor. Nam natiuus ille Aethiopum nigror, quem Plinius ex uicini sideris uapore putat accidere, nulla abluitur aqua, neq; ulla ratione candescit. Hoc item peculiariter quadrabit, cum res parum honesta uerborum ficis adornatur, aut cum laudatur illaudatus, aut docetur indocilis. Adagium ortum uidēri potest ab Aesopica fabula. Nam quidam mercatus Aethiopem, & existimans eum colorem non natura, sed superioris domini negligentia accidisse, nihil non adhibuit eorum, quibus uestes candefieri solent: adeoq; perpetuis lotionibus miserum diuexauit, ut illum in morbum impulerit, colore qui fuerat, manente.

Arare littus. LI

Ἀγιαλὸν ἀρῶν. i. Arare littus. Est sterilem operam sumere. Ausonius ad Theonem,

Quid geris extremis positus telluris in oris
Cultor harenarum uates, cui littus arandum.

Significans eum inaniter laborare. Huius peculiaris usus erit, cum officium impenditur in eum, à quo nihil sis fructus aliquando percepturus: ueluti si quis doceat ὄνον λύρας, aut beneficium collocet in ingratum. Salsitas enim facit, ut littorales orę ferme sint steriles: quod etiam prouerbio testatum est: ἁλμυρὸν γεώρυμα. id est, Salsuginosa uicinia, pro sterili. Est autem adeo sterilis humor marinus, ut nec arbores ferat. Atq; huiusce rei uarias adfert causas Plutarch. in cōment. De causis naturalib. 1. ſtatim problemate.

Harenæ mandas semina. LII

Εἰς ψάμμον σπέρεις. id est, Harenæ mandas semina. Propterea quòd steriles harenæ, maximè littorales, nec idoneæ ad sementem. Oenone Paridi apud Ouidium,

Quid facis Oenone, quid harenæ semina mandas?
Non profecturis littora bubus aras.

Atqui in nostra Brabantia sunt agricolæ tam industrij, qui sitientissimas harenas cogant & triticum ferre.

In aqua sementem facis. LIII

Εἰς ὕδωρ σπείρεις. id est, In aqua sementem iacis. Theognis,

Ισον καὶ σπείρειν πόντον ἅλὸς πολιῆς. id est,
Par ut qui æquoreis semina mandet aquis.

Loquitur de his, qui beneficium conferunt in ingratos atq; improbos homines: idq; perinde perire dicit, quasi semētem facias in undis marinis. Aristophanis interpres & hoc paſto affert prouerbium, τῇ θαλάττῃ σπείρεις. id est, in mari sementem facis.

In saxis semina. LIIII

Κατὰ πετρῶν σπείρεις. id est, In saxis sementem facis. Quò quidem alluſisse credit poteſt allegoria euangelica de semine, quod in petras incidit. Nam hoc terræ genus sere sterile est, uel quia nō poteſt aratro proſcindi, uel quia quod ſatum est, non habet quò radices agat.

Ignem dissecare. LV

Εἰς τὸ πῦρ ξαίνεις. i. Ignem diuerberare. Adhuc ſirmā pertinet, quanquam hoc inter Pythagorica retulimus ſymbola. Aristides in communi defenſione quatuor Rhetorū. ἐλελήθεις ἅρασαν, ἁπάσαις ταῖς παροιμίαις ἐγκόμιον, ἃς πῦρ ξαίνων, καὶ λίθου ἔλαφον, καὶ σπείρων τὰς πέτρας. id est, Nō intelligebas autē teipſum omnibus illis prouerbijs obnoxiū eſſe: quòd ignē diuerberares, quòd lapidē elixares, quòd in ſaxis ſementē faceres? Taxat Platonē qui apud Dionyſium tyrannum nullum omnino fecerit operæ pretium.

In aqua scribis. LVI

Καὶ ὕδατι γράφεις. ἢ εἰς ὕδωρ γράφας. id est, In aqua ſcribis, hoc eſt, nihil agis. Lucianus in Tyranno: Παίζεις ὦ χάρων. ἢ καὶ ὕδατός φασιν ἤδη γράφειν, παρὰ μικρὸν τινὰ ὀβολὸν προσδοκῶν. id est, Vtrum ludis Charon, an iam in aqua, quod aiunt, ſcribis, qui quidem à Micyllo obolum aliquem expectes? Plato in Phædro: Μῶν ἄρα σπουδῇ ἀντὰ ἐν ὕδατι γράφῃ μέλανι, σπείρων διὰ καλάμου. i. Num hæc ſtudioſe in aqua ſcribet atramento, ſeminans calamo. Extat huiuſmodi ſcnarius inter ſententias Græcas:

Ἀνδρῶν φαύλων ὄρκον, ἐν ὕδατι γράφε. id est,
Hominum improborum inſcribe iuſiurandum aquæ.

Id ita depraua Xenarchus in Pentathlo apud Athenæum lib. 10. ὅρκον δ' ἐγὼ γυναικὸς ἐν ὕδατι γράφω. id est,

Inſcribo uino ſi qua iurat formina. Item Catullus,

Mulier cupido quod dicit amanti,
In uento & rapida ſcribere oportet aqua.

In harena ædificas. LVII

Εἰς ψάμμον οἰκοδομεῖν. id est, In harena ædificas. Ad quod euangelica parabola uidetur alludere. Non conſiſtit, quod ſuper arenam ſtruxeris. Proinde rectè uſurpabitur, ubi quis negotium aggreditur inutile futurum, utpote non rectè iactis ante fundamentis.

Ventos colis. LVIII

Ἀνέμους γεωργεῖς. i. Ventos colis. Colis autem dico pro eo quod eſt, agricolationem exercēs. Refertur à Zenodoto, dicitur in eos qui è ſuis laboribus nihil fructus reportant.

Ferrum natare doces. LIX

Σίδηρον πλεῖν διδάσκεις. id est, Ferrum fluitare doces. De iis qui rem conantur, quæ repugnante natura, nequaquam fieri poſſit.

Cribro aquam haurire. LX

Κοσκίνῳ ὕδωρ ἀντλεῖ ἢ ὠδίφορα. i. Cribro aquā haurit. Quod etiā in obliuioſos nō inconcinne dicetur. Plaut. in Pſeudolo: Non pluris refert, quàm ſi imbrem in cribrū geras. Id autē olim inter ἀδυνατάτα habitū, uel illud eſt argumento, quòd inter prodigia refertur, Tuciam uirginem Veſtalem aquam cribro tuliſſe, anno ab Vrbe condita DCIX. teſte Plinio lib. 28. cap. 2. Cuius meminit Dionyſius Halicarnaſſeus lib. Romanarum antiquit. 2. Sumptum à fabula Danaidum puellarum, quas Plato ſcripſit apud inferos hoc pœnæ genus pendere, ut aſſidue aquam in dolium pertuſum uaſis itēm pertuſis inferant. Alciphron in epiſtola Galeni ad Cyrtonem: καὶ τὸ λεγόμενον δὴ πίθον εἰς Δαναΐδων τοὺς ἀμφορέας ὀκχοῦμεν πίθους. id est, Ac iuxta prouerbiū anphoras in Danaidū dolia infundimus. Lucianus in Timone: Ἅτε ὀκνηρὸν τέ ἐστι μαθεῖν. i. Tanquam è cophino perforato. Effertur & hunc ad modum: ἀντὶ πίθου τετρημένου ὕδωρ ἀντλεῖν. i. In dolium pertuſum aquam hauris. Plaut. in Pſeud. In pertuſum ingerimus dicta doliū, operā ludimus.

Apud simum odorum uaporem spargis. LXI

Εἰς κόπρον θυμιᾷς. i. In ſimum aromatum odorem ſpargis. Nā per ē omnis fragrātia, ſimiq; ſœtore uincitur. Eſt apud Suidam. Conuenit autem in hos, qui rem egregiā indignis adhibent: quod genus eſt illud, in lente ſtrigmentum.

Oleum & operam perdidi. LXII

Eodem pertinet & illud, quod eſt apud Plautum in Pœn. Tum

pol ego & oleum & operam perdidi, id est, quicquid insumpsi, seu rei, seu laboris, id frustra insumptum est. Metaphora ducta est à gladiatorū ac palæstritarū certaminibus: in quibus ceriturī, unguentis quibusdam oleaceis perungebantur. Cic. in Epist. Nam quid ego te athletas putem desiderare, qui gladiatores contemptissimi in quibus ipse Pompeius profitetur se & oleum & operā perdidisse. Quanquā potest & ad lucubrantiū lucernas referri: sicuti Cicero fecisse uidetur, scribens ad Attic. lib. 13. Ante lucem cū scriberē contra Epicureos, de eodem oleo & opera exaraui nescio quid ad te, & ante lucem dedi. Idem ad eundem alibi: Non deflea mus, ne & oleū & opera nostræ philologiæ pericrit, sed cō feramus tranquillo animo. Quo quidem in loco plus habet gratiæ, quòd adrem animi translatū sit. Ergo hic oleū pro sumptu positum est, nam & sic effertur adagium. Plautus in Rudentibus & operam & sumptū perdunt. Eodē pertinet etiam illud, quod cornuus ille salutator ſonare diūcrat: opera & impensa periit. Cuius fabulæ meminit Macrobius lib. Saturnal. 2. Eam quoniam haudquaquam indigna memoratu uidetur, non grauabor adscribere, idq; ipsius uerbis. Sublimis, inquit, Actiaca uictoria reuertebatur Octauius. Occurrit ei inter gratulantes coruum tenens, quem instituerat hoc dicere, Aue Cæsar uictor imperator. Miratus Cæsar officiosam auem 20. millib. nummium emit. Socius opificis ad quem nihil ex illa liberalitate peruenerat, affirmat Cæsari illum habere & alium coruum, quem ut afferre cogeretur, rogauit. Allatus uerba quæ didicerat, expressit: Aue uictor imperator Antoni. Nihil exasperatus, satis duxit iubere illum diuidere donarium cum contubernali. Salutatus similiter à psittaco, emi iussit eum. Idem miratus in pica, hanc quoq; redemit. Exemplum sutorem pauperē solicitauit, ut coruum institueret ad patrem salutationem, qui impēdio exhaustus, sæpe ad auem non respondentem dicere solebat, opera & impensa periit. Aliquādo tamen cornus cepit dicere dictatam salutationem. Hac audita, dum transit Augustus, respondit, satis domi saluntorū ualium habeo. Supersuit cornu memoria, ut & illa quibus dominum querentem solebat audire, subtexeret, opera & impensa periit. Ad quod Cæsar risit, emiq; auem iussit, quanti nullam adhuc emerat. Hactenus Macrobij uerba reddidimus. Diuus Hieronymus ad Pammachium, uidetur huic adagio uelut alterum quoddam adagium subtexuisse: Oleum perdit, & impensas, qui bouē mittit ad ceroma. Siquidem hoc ipsum bouem ad ceroma mittere prouerbiū sapit, pro eo quod est docere indocilem: aut ad id muneris quempiam accersere, ad quod obeundum minimè sit idoneus, uidelicet ingenio repugnante. Nam ceroma dicitur unguentum, quo olim ungebantur athletæ, id ex oleo certisq; terræ generibus conficiebatur. Porrò ad certamina bos inutilis est.

Reti uentos uenaris. LXIII

Δικτυον ἀνεμου θηρᾶς. id est, Retinentos captas. De frustra laborantibus: aut qui stulte sequuntur ea, quæ nulla sit assequendi spes. Aut qui rem inanem inaniter captant. Nam utre contineri uentus potest, reti nequaquam.

Tranquillum æthera remigas. LXIIII

Αἰθέρα γαλήνιον ἐλαύνεις. id est, Aëre tranquillo remiges. Apud Zenodotum refertur de incassum laborantibus: perinde est quasi dicas, aërem diuerberare, remigantium more.

Mortuum flagellas. LXV

Νεκρὸν μαστίζεις. id est, Mortuum flagellas. In eos qui obiurgant illos, qui nihil prorsus obiurgatione commouentur. Aut qui uita functos insectantur ac lacerant.

Ollam exornas. LXVI

Χύτραν κοσμεῖς. i. Ollam exornas, siue picturam. De iis qui in re uehementer absurda frustra conantur. Incipiunt enim laborare, ollæ usū contempto, & culinarijs usibus destinato, picturæ lenocinium adhibere. Cui simillimum quiddam uulgò iactatur, bracteis aureis inaurare iuglandium putamina.

Ouum adglutinas. LXVII

Ὠὸν κολλᾷς. id est, Ouum glutino compingis. Refertur à Diogeniano. Ridicule laborat, qui fructum oui putamen glutino sarcire & coagmentare conetur.

Vtrem cædis. LXVIII

Ασκὸν δέρεις. id est, Vtrem cædis, aut utrem excorias. Extat apud Aristophanem in Nubibus. Ad quod alludisse uidetur Apuleius in Asino, cum meminit de tribus utribus à se percussis ac uulneratis. Sumptam uel à Bacchi sacris, uel ab ijs qui percussis utribus, inanem mouent strepitum.

Vtrem uellis. LXIX

Huic simillimum: Ασκὸν τίλλεις. id est, Vtrem uellis. Vel quòd non sentiat, uel quòd pilis careat.

Actum agere. LXX

Trent. in Phorm. Obe actum, aiunt, ne agas, τὸ πραχθὲν μὴ πράττειν. A iudiciorū cōsuetudine sumptū, qua fas non est iterum agere causam, de qua iam sit pronuntiatū. Plautus: Rem actam agis, id est, incassum laboras. Q. Fabius apud T. Liuium Dec. 3. lib. 8. Scio multis uestrum uideri patres conscripti, rem actam hodierno die agi, & frustra habituū orationem, qui tanquam de integra re, de Africa prouincia sententiam dixerit. M. Tullius libello De amicitia, indicat dici solitū de negotio, quod præposterè geritur. Sed cū multis, inquit, in rebus negligentia plectimur, tum maximè in amicis & deligendis & colendis. Præposteris enim utimur consilijs, & acta agimus, quod uetamur prouerbio.

Cotem alis. LXXI

Ἀκόνην ἀναζεῖς. id est, Cotem alis. Dicitur in homines edaces, plurimiq; cibi, qui nihilo tamen habiliores inde reddantur. Nam in cotis macilentiam hodieq; uulgò iactatur adagium, cùm aiunt, tam pinguem quàm cotem macilentū. In quempiā esse significantes: Hermolaus Barbarus in epistola quadam ad Picum interpretatur hoc prouerbium pro male collocare beneficium, unde non sit reditura gratia: ut affine sit illi, quod alibi dicetur: Ale luporum catulos, quum ex beneficio redit mala gratia.

Hylam inclamas. LXXII

Ὕλαν καλεῖς. i. Hylam inclamas. De frustra uociferantibus: aut in genere, de nihil proficiētibus. Ab huiusmodi casu natum adagium. Hylas Theodamantis filius, cùm esset inter argonautas formosus adolescens, adamatus est ab Hercule. Is cùm esset in Mysia, forte aquatum egressus in fonte periit: unde & a Nymphis adamatus ac raptus fingitur. Ad hunc uestigandum missus est Polyphemus, qui ingenti uociferatione nomen inclamabat Hylæ, neq; quicquam tamen profecit. Atque hinc ortum prouerbium. Virgilius uidetur ad nauiarum clamorem retulisse, cùm ait:

His adiungit Hylam nautæ quo fonte relictum
Clamassent, ut littus Hyla, Hyla omne sonaret.

Meminit huius & Theocritus in Idyl. N.

Τὸν μὲν ἐπ' Ἀργοναύταις ὕστερον ἐκλάγξαν Ἅιδαι,

Τὸν δ' ἀπὸ τᾶς ὠδῖνος ἐπαύσατο φωνᾶ. id est,

Ter quanto potuisset Hylam clamore uocabat,
Mugitum intendens imò de gutture uocis.
Ter puer audijt, ac ter uis uox perculit auras.

Nihil obstat quo minus eō sacrorū consuetudine referatur, quæ in Hylæ raptu memoriam sunt instituta: in quibus Hylæ nomen inclamabatur, id fieri ueruntamen, atq; concinnius, ubi quis rem absentem frustra desiderat, uel deplorans: uel optans. Vtsi quis ad inopiam redactus, optaret sibi centum talenta, quæ quondam habuisset. Ad hanc paroemiam respexisse uidetur Aristophanes in Pluto.

Πόθεις τὸν ἀπόντα καὶ μάτην καλεῖς. id est,
Desideras absentem inaniter uocans.

De Mercurio dictum, placentas illas deplorante, quas in sacris consueuerat aliquando edere.

Inaniter aquam consumis. LXXIII

Ἄλλως ἀναλίσκεις ὕδωρ. i. Inaniter cõsumis aquã. In eos quadrabit, qui frustra suadent. Aᵛ priſco more iudiciorum sumptum, in quibus ad clepſydræ modum dicebatur. Aeſchines contra Demoſthenem, oſtendit primã aquã infundi ſolere actoribus, alterã patronis, tertiã iudicibus, ad pœnã conſtituendã, niſi primis ſententijs reus fuiſſet abſolutus. Et Demoſthenes Aeſchinem pronocat, ut uel in ſua aqua ſi poſſit, dicat, quod decretum fuiſſet ipſo unquam autore ſcriptum. ἀναξας γὰρ ἂν τῷ ἐμῷ ὕδατι ἀπάτα. Huc alludens Lucianus ἐν τῷ πρὸ τῶν ἀδι μισθῷ συνόντων, in rhetorem quendam iocatur, qui apud barbaros in conuiuio diceret, nõ ad aquæ, ſed ad amphoræ uinariæ modũ. Idẽ in his accuſato: Ἐκείνου γὰρ τόγε νῦν ῥεῖον. i. Nã illius ſane in præſentia fluit aqua: Videtur id ſubindicare Plato in Theæteto, cũ ait quoſdam πρὸς μικρὸν ὕδωρ. i. ad puſillum aquæ docere poſſe quæ geſta ſint. Idẽ in codẽ: Κατεπάγει γὰ ὕδωρ ῥέον. i. Vrget enim aqua fluens, quod oratoris ſit ad præſcriptas clepſydras dicere. Apuleius in Aſino aureo: Rurſum præconis amplo boatu citatus accuſator quidam ſenior exurgit, & ad dicendi ſpatium, uaſculo quodã inuicẽ collũ graciliter fiſtulato, ac per hoc gutiatim defluo, infuſa aqua, populũ ſic adorat. Plinius iunior Falconi: Et qui iubere poſſet facere quẽcunq; huic ſilentiũ clepſydra iudici. Idem Arriano: Dixi horis penè quinq; Nam uiginti clepſydris, quas ſpatioſiſſimas acceperam, ſunt additæ quatuor. Quintilianus lib. 12. Et ſi quid ipſe tibi ſumas, probandum eſt, & laboratam congeſtamq; dierum ac noctium ſtudio actionẽ, aqua deficit. Marcus Tullius in calce ſecundi libri Tuſculan. quæſtio. Cras ergò ad Clepſydram, ſic enim dicimus. Idem De oratore lib. 3. de Pericle loquens: At hunc, inquit, non clamator aliquis ad clepſydram latrare docuerat, ſed ut accepimus Clazomenius ille Anaxagoras, uir ſummus in maximarum rerũ ſcientia. Philetas apud Athenæum lib. 2. τοιαῦτα ἴσως ὁ ῥήτορες πρὸς ὕδωρ λέγου. id eſt, Tantum, ut ſolent rhetores ad aquam dixi. Fuerat autem de aqua ſermo. Hinc captata eſt alluſionis gratia. Demades iocabatur in Demoſthenẽ ὑδροπότην, quòd cæteri quidem ad aquam dicerent, Demoſthenes ad aquam ſcriberet. Philoſtratus in Adriano ſophiſta τοὺς ἀπὸ κλεψύδρας appellat ſophiſtas qui ad aquam exercebantur. Porro priſci lineis & umbris horas diſtinguebant. P. Scipio Naſica primus reperit clepſydram, qua nubilo quoq; die & noctibus, horæ diſtinguerẽtur. Nũc pro clepſydris, clepſamnis & ἀστρολάβοις utuntur horologijs.

In aëre piſcari, uenari (in mari. LXXIIII

Eiuſdem generis ſunt & illa, quæ Plautus uſurpat in Aſinaria: In aëre piſcari, & in mari uenari iaculo. Quadrabuni ſimpliciter in eos, qui frustra molíuntur τὰ ἀδύνατα, aut qui præpoſtere ibi quærunt aliquid, ubi ne ſperari quidem poſſit. Vt ſi quis in magiſtratibus uitam tranquillam, in uoluptatibus beatam, in opibus felicem quærat. Itaq; Libanus ſeruus ab hero ſuo Demæneto iuſſus ut uxorem ipſius argento defraudaret, ſignificans nulla ratione fieri poſſe, ut à muliere tenaciſſima quicquam auferretur: Iube, inquit, una me opera piſcari in aëre, uenari autem iaculo in medio mari.

A quam è pumice poſtulas. LXXV

Superiori non admodum diuerſum, quod apud eundem pectam legitur: A quam è pumice poſtulare, pro eo quod eſt, fruſtra ab alio petere, cuius ipſe à quo petas, maximè ſit indigus. Nihil enim pumice lapide ſiccius, nihil ſtiticuloſius. Perinde ac ſi quis ab indoctiſſimo doceri poſtulet, ab inconſultiſſimo conſilium expectet, ab egeno munus, ab inope præſidium: denique ab auaro ac tenaci pecuniam. Plautus: Nã tu aquam è pumice nunc poſtulas, qui ipſus ſitiat. Pumex, inquit idẽ, non æquè eſt aridus, atq; hic ſenex. Eſt autem pumex lapis cauernoſus, quo ſolent poliri codices: naturæ adeo ſiccæ, ut ſi in urecum bullientem immiſeris, feruorem extinguat: non ſolum ad tempus, ſed in totum. Dicc aliud in cauſa putat eſſe Theophraſtus; niſi quòd uehementiſſima ſiccitate ſpumam totam ad ſe trahere nitatur. Meminit & de Chio quopiam Eudemo, qui pumice aeri conſperſo accto, munire ſeſe conſueuerit, ut poſt ſeptimam ellebori potionem, nec balneis, nec uini potatione pronocaretur ad uomitum.

Nudo ueſtimenta detrahere. LXXVI

Ad hanc ſententiam pertinet hoc quoq;, quod ab eodẽ eſt uſurpatum poëta: Nudo ueſtimẽta detrahere, pro eo quod eſt, ab eo ſperare emolumentũ, cui ne ſit quidem quod auferri queat. Sic enim idem Libanus in Aſin. Plautina admonitus ab hero, ut ab ipſo per ſallaciam argentum abraderet, quo filio emeretur amica: Maximas, inquit, nugas agis. Nudo detrahere ueſtimẽta me iubes. Adducit & D. Chryſoſtomus prouerbiũ uulgò iactatũ, quo dicebant, nec à centũ uiris unum nudum ſpoliari poſſe. Apuleius Aſinus lib. 1. ſcripſit, nudum nec à decem palæſtritis poſſe ſpoliari.

Anthericum metere. LXXVII

Τὸν ἀνθέμινον θερίζειν. id eſt, Anthericum metere, dicebantur, qui laborem inanem ac ſterilem caperent. Anthericus, herbæ genus, quod meti non poſſit, ſed uelli manibus neceſſe eſt, uelut & linum. Antherices uocantur ſumma ſpicarum faſtigia ſiue atheres. Herodotus Aſphodeli caules antherices uocat, teſte Suida: quos & tenaciores ait eſſe, quàm ut frangi queant. Antherici meminit & Plinius lib. 21. cap. 17. In Græcorum commentarijs reperio promiſcue poſitum Antherices, & atherices.

Ex harena funiculum nectis. LXXVIII

Ἐκ ψαμάθου σχοινίον πλέκειν. i. Ex harena funiculum nectere. Eſt fruſtra conari, quòd nulla ratione poteſt effici. Quid enim ſtultius, quàm ex harena quæ nullo modo cohæreſcit funẽ uelle nectere? Prouerbiũ utrũq; nempe tum hoc, tum quod proximè retulimus, uſurpat Ariſtides in cõmuni defenſione quatuor oratorũ: Καταδιώκτες ἐάν τοὺς χραμμὰς, καὶ τὰ θαυμαζὰ σοφίζοντες σκιᾷ τινὶ λόγες ἀναπτόντες, ἔρως ὦ σοφοκλῆς, ἢ ἀνθρίκιον θηρίζοντες, τὸ ὁπ ψαμάθου σχοινίον πλέκοντες, ὃκ οἶδα ὅτιν' ἐχθὺν ἀναλύοντες. i. Veriũ abdẽtes ſeſe in ſceneſſus quoſdã illic admiranda illam cõminiſcuntur ſapientiã, umbra quadã adtrahentes uerba, quẽ admodũ abs te dictũ eſt Sophocles, Antherici metentes, ex harena nectentes funiculum, & haud ſcio quã retexentes telam. Significat his adagijs, umbraticũ illud philoſophorũ ſtudiũ nihil omnino fructus adferre. Columella in præfatione carminis, De cultura hortorũ. Nam & ſi multa ſunt eius quaſi membra, de quibus aliquid poſſumus effari: tamen cadẽ tam exigua ſunt, ut, quod aiunt Græci, ex incomprehenſibili paruitate harenæ funis effici non poſſit. Prouerbium peculiariter accommodabitur ad uſus huiuſmodi: ſi quis conetur in concordiam redigere moribus longe diſſimillimos, & inter quos nihil omnino conuenit: aut ſi quis orationẽ ex argumentis diſſonis contexat, quaſi Chimeram quandam fingens, & huiuſmodi monſtrum, cuiuſmodi deſcribit Horatius: Humano capite, equina ceruice, reliquis itẽ membris ex uarijs animantium generibus ita collatis,

Vt turpiter atrum
Deſinat in piſcem, mulier formoſa ſuperne.

Ab aſino lanam. LXXIX

Cui ſimillimum eſt illud: ὄνυ πόκας ζητῆς. id eſt, Aſini lanas queris. De his, qui ſtultè quærunt ea quæ nuſquam ſunt.

Effertur

Effertur adagium etiam in hunc modum: ὄνου ψῆνας. id est, Asini lanæ. Aristophanes,

Τίς ἐς τὸ λήθης πεδίον, τίς ἐς ὄνου ψῆνας;
Asini quis ad lanas? quis in Lethes solum?

Per asini lanam, res uanas significans, & quæ nusquam sunt. Trimeter Græcis constat si tollas alterum, τὸ.

Asinum tondes. LXXX

Eundem sensum habet, τὸν ὄνον κείρεις. id est, Asinum tondes. De his, qui rem absurdam atque inutilem aggrediuntur: propterea quòd asinum neq; pectere possis propter pilos, neq; tondere eum lanam non habeat. Huius meminit Aristophanes in Ranis.

Lupi alas quæris. LXXXI

Λύκου πτέρυγα ζητεῖς. id est, Lupi alas quæris. De ijs, qui quærunt ea, quæ nusquam sunt. Aut ubi quis uerbo duntaxat ueritati, alioqui re nunquam facturus quod minatur. Neq; enim fieri potest, ut lupus alatus inueniatur. Prouerbium recenſetur à Suida.

Quæ apud inferos. LXXXII

Eodem loco interpres admonet & huius adagij, tanquam eundem habētis sensum, τὰ ἐν ᾅδου. id est, Ea quæ apud inferos. Citatq; Aristarchum autorem, idq; inde natum putat, quòd Cratinus finxerit quendam apud inferos funem torquentē: asinum autem arrodentem ea quæ ille iam torsisset, atq; ita inaniter laborare qui torquebat. Quanquam illud, τὰ ἐν ᾅδου, generaliter ad omnia pertinet, quæ poëtarum fabulis traduntur nulli credita nisi pueris: unde cū inania somnijsq; similia significabimus, apte dicemus, τὰ ἐν ᾅδου. Atheneus libro Dipnosophistarum 4. refert, Democritum scripsisse uolumen, cui titulus fuerit, τὰ κατὰ τὸν ἐν ᾅδου. prodigiosis, ut coniectandum est, refertum fabulis, & hinc potest uideri ductum prouerbium.

Contorquet piger funiculum. LXXXIII

Huic adeo simile est, ut idem uideri possit, quod de ocno ono, id est, pigro asino referri Pausanias in Phocicis, apud Ionas, ut ait, celebratū: σκάζει ὁ ὄνος τὴν βάμιγγα. id est, Torquet piger funiculum. Ipsius uerba hæc re subscribā: Μετὰ δὲ αὐτοὺς ἀνὴρ ἐστὶ καθήμενος, ἀδιάφορα ἐμοὶ ὄνου ἄνευ λέγειν τε ἀνθρώπου πεποίηται μὲν πλέκων σχοινίον. παρέχεται δὲ αὐτῷ ἐπεστῶσα τὸ παπλαγωνικὸν ἀεὶ τε σχοινία. τέτου εἶναι τὸν ὄνον φιλόπονον φασὶν ἄνθρωποι, γυναῖκα δὲ ἔχειν ἀπαυτομάτην, καὶ ἐπόσα συλλέξαιτο ὀργαζόμενον, ἀπόλλυ ἔμπροσθεν ὑπὸ σκέπης ἀνίκατο. οἶδα δὲ καὶ ὑπὸ ἰώνων, ὁπότε ἴδοιεν τινὰ πονοῦντα μᾶλλον ἀνοήτῳ φέροντι, ὑπὸ τέτου ἀριθμὸν ὃς ὁ ἀνὴρ ἀπὸ σκάζει τὴν βάμιγγα. id est, Post hos uir quidam est sedens, titulus indicat eum ὄνον esse. Factus est autem ad hunc modum, ut ipse funiculum torqueat, astante asella, quæ quod tortum fuerit assiduè abrodat. Hunc Ocnū aiunt hominē esse industrium, operiq; intentum, sed uxorem habere sumptuosam ac prodigam, ut quicquid in suo labore corraserit, id mox absumatur ab illa. Cognitū autem est mihi, etiam ab Ionibus dici solere, si quem conspexissent in re quapiam elaborantem, quæ nihil adferret emolumenti, hic homo funiculum Ocni contorquet. Videtur argumentū petitum esse sumptum ab occasione uocis ancipitem obtinentis significatum. Siquidem σκάζειν & βλαύειν, aiunt Græci pro comparare uictū. Colligit autē qui rem auget, dissipat qui profundit. Atq; hoc quidem argumentū apparet olim multorum artificum operibus fuisse celebratum. Siquidem Plinius in historia mundi inter Socratis egregij pictoris argumenta, cōmemorat & de Asino sparti arrodente. Et piger, inquit, qui appellatur ocnos, sparti torques. quod asellus arrodit. Fertur idem picturæ genus & Delphis fuisse, à Polygnoto Thasio dicatū. Quo quidē negant desidem & ignauū significatū, quemadmodū existimat Varro, imò laboriosum magis & industrium, sed cui sit uxor prodiga. Eoq; Pausanias ait, non marē asellum, sed fœminam in pictura fuisse. Idē argumentū marmore cælatum, Romæ duobus uisitatis locis, nempe in capitolio & in hortis Vaticanis, Hermolaus Barbarus testis est, Vsus est hoc adagio & Propertius:

Dignior obliquo funem qui torqueat ocno,
Aeternusq; tuam pascat aselle famem.

Verum illud interim admirandū, cur Plin. eū scripserit appellatum ocnum, id est, pigrum, qui funem torqueret, ac nō magis asellum arrodentē. Maximè cū Propertius non eum ocnon appellet qui torquebat, sed illi torqueri funem: ut asinū intelligas, citius quàm torquentem. Meminit huius adagij Plutarch. in cōmentario πῶρι τῆς ἀνθυμίας. Ἀλλ' ὥσπερ ὁ τὸν κάδον ἁλῶν γεμίζων & σχοινον κάμνων & τινι παρέργῳ ἐνδιδοὺς κατεγελᾶτο τὸ ὀλκεύμενον. id est, Sed quemadmodum apud inferos depictus is qui funem torquet; cui adest, qui depascens absumit id, quod tortum fuerit.

Littori loqueris. LXXXIV

Αἰγιαλῷ λαλεῖς. id est, Littori loqueris. Refertur à Græcis adagiorū collectoribus. Dictū in eos, qui frustra uel suadent, uel orāt: perinde quasi surdo loquātur. Nam littora propter assiduum fluctuum fragorem surda dicuntur. Ouidius:

Surdior ille freto clamantem nomen Oresti,
Traxit inornatis in sua tecta comis.

Vento loqueris. LXXXV

Suidas addit & hoc: Ἀνέμῳ διαλέγῃ. id est, Vento loqueris. Pro eo quod est, inaniter. Nā uentus omnia dissipat, cogitq; euanescere. Vnde & auris discerpta mandata dixit Vergil. quæ abierant in oblitionem. Plautus in Mostell.

Hic nescit quidem nisi fœnus fabulari uento.

Consimili figura apud Atheneum legitur: γῇ καὶ θαλάσσῃ λαλᾷν. id est, Cœlo ac terræ loqui.

Mortuo uerba facit. LXXXVI

Νεκρῷ λέγεσα μῦθον εἰς ὦτ. id est, Mortuo ad aurem fabulam narrans. Plautus: Mortuo uerba nunc facio. Terentius: Verba fiunt mortuo. Rursum Plautus: Nihilo pluris refert, quàm si ad sepulchrum mortuo dicat iocum. Pertinet huc quod est apud Aeschylum in Agamemnone:

Ἔοικα θρήνῳ ζῶσα πρὸς τύμβου μάτην. id est,
Frustra ad sepulchrum uiua ploro mortui.

Natum adagium à ridicula consuetudine ueterum, uitæ defunctos ter uoce cientium, unde & conclamati dicebantur: præterea in pompis funeralibus multa deplorantium ergà mortuum. Quem morem irridet Lucianus in libello De luctu, quem nos Latinum fecimus.

Surdo canis. Surdo fabulam narras. LXXXVII

Eandem uim habet, κωφῷ ᾄδεις. id est, Surdo canis. Vergilius in Bucolicis:

Non canimus surdis, respondent omnia syluæ. Horatius:
Nam ue putaret asello Fabellam surdo.

Terentius in Heautontimorumeno:

Nē ille haud scit, quàm mihi nunc surdo narret fabulam.

Item T. Liuius de bello Macedonico lib. 10. Quæ uerior ne uanis auribus accinerint. Aeschylus in ἐπτὰ ἐπὶ Θήβαις.

Ἤκουσας ἢ σὲ μῦθος ἢ κωφὸν λέγω; id est,
An audisti, an non audisti, num surdo loquor?

Alluſit huc Ouidius Amorum lib. 3.

Quid iuuat ad surdas si cantet Phemius aures?
Quid miserum Thamyram picta tabella iuuat?

Orium uidetur à ridiculo casu: quo sæpe fit, ut hospes incidat in surdum, quem percontetur multa, ridentibus ijs qui surdum nouerunt.

Frustra

Fruſtra canis. LXXXVIII

Ἄλλως ᾄδεις. id eſt, Fruſtra canis. Πρὸς νενὺ λάλας, id eſt. In uanum cantas. De iis qui fruſtra ſtudent. A cantoribus ductum, qui cum ingrati ſunt auditoribus, inaniter canunt, cum à nemine audiantur: aut qui canunt ſuo ſumptu, nihil auferentes præmij. Nam cantilenã Græci prouerbiali metaphora frequenter appellant orationem. Inde eſt illud in Euripidis Hecuba: Ἦ ϖι μέλος. id eſt, Veniat aliqua cantilena. Et andem cantilenam canis, & ad aures occinere, & παρὰ τὸ μέλος φθέγξάμενος. id eſt, præter cantũ ſonãs. Vſurpauit adagiũ hoc, ac ſimul expoſuit Lycophron poëta:

Τοὶ δ' ἀλαλάξεις ἐς νενὸν ναύπας κτύπον
Ἀοίτα κ' ἀλίορτα φορμίζων μέλη. id eſt,
Itaq; ciebis irritos fidium ſonos.
Ieiuna & indonata pulſans carmina.

Interpres addit prouerbiũ ad hunc etiam efferri modũ: Εἰς νενὸν πρόσεις τὰς χορδάς, id eſt, Fruſtra pulſas chordas. Sumptũ autẽ à citharœdis, qui ſic canunt, ut nihil accipiant muneris, & domi cibum capiãt, hoc eſt, ſuo ſumptu, ſuoq; uictu, quemadmodũ ait Plautus, alijs cantent. Niſi cui uidebitur ad apologum Æſopi referendum, de tibicine fruſtra piſces inuitante cantilenis. Nam audierat Arionis fabulam.

Lapidi loqueris. LXXXIX

Λίθῳ διαλέγῃ, Lapidi loqueris. Eundẽ ſenſum habet. Et apud Terent. in ἑαυτὸν lapis pro ſtupido brutoq; homine ponitur aliquoties. Non inſcitum eſt quod refert Lærtius, Cuidam interroganti, quia nam in re melior eſſet euſtatius ſilius ſi erudiretur, ſi nihil aliud, inquit Ariſtippus, certè in theatro non ſedebit lapis ſuper lapidem.

Pariẽti loqueris. XC

Πρὸς τὸν τοῖχον λαλεῖς. id eſt, Parieti loqueris. Et hoc quoq; refertur à Græcis collectoribus. Effertur & ad hunc modũ, Διὰ τοῖχα λαλεῖν. id eſt, Per parietem loqui. Dici conſueuit, ubi quis rei quippiam faceret uehementer abſurdæ. Fortaſſis ab amantibus ſumptum, qui ad fores ac feneſtras, aut etiam parietes amicarum perinde loquuntur, nonnunquã, quaſi ſenſum aliquis illis adſit. Plautus in Truculento uſurpat pro eo, quod eſt taciturno loqui: Ego, inquit, ero paries, loquere tu.

Nugas agere. XCI

Latinis perinde atq; Græcis tritum adagiũ: Nugas agere, pro eo quod eſt, rẽ friuolam ac nihili facere, ſeu fruſtra conari. Νήθειν λήρους, Atticis familiare. Nugas nugarie. Ariſtoph. in Nebulis, Socratẽ ſubtilium nugarum antiſtitem uocat, quaſi friuolarum argutiarum autorẽ. Διὸ καὶ Λεπτολέπτου λήρου ἐρᾷς. λήρος & ἀνόητος dixit Galenus lib. πρὸς Διονύσιον φυσικὸν ſecundo. λήρος ἦν μακρὰν ἐφιὼν ἀκανθῶν τῶν ἐκ βάτου πτίλον ἐς φυσικὸν ἐκφέρειαν. i. nugas igitur nugæ ſunt omnis pororum ſuppoſitio ad iuin naturalem. Iucundius fit quum refertur ad perſonam, ueluti apud Athenæum lib. 6.

Οἱ δὲ ἐπὶ τοῖς ἐμοὶ, λήρος ἐστιν. id eſt,
Porrò poetæ nugas eſſe prædicat.

Dicimus & ἠλίθιος. delirus ac deſipiens, quod eſt trãslatum ab animalibus, quæ poſtea quam aluũ exoneruerint deſipiſcere, ſtulteq; quaſi nugas blaterare ſolent. Auſonius ad Paullã Phœbus iubet uerum loqui.

Et ſi pietas patitur, liuere ſorores,
Nil quam ipſe torquet, uidea.

In quibus uerſibus obſcurior eſt alluſio, de prope dixerim nouata. Nã homo bilinguis pariter ad utrũq; ſermonẽ, & duplex nomen ſignificatũ reſpexit. Siquidem λῆρος Græcis nugas ſignificat, & lira ſeu porea Latinis uocãtur ſulci. Nã agricolæ primũ proſcindũt, deinde cõminuunt glebas poſtremo liuant. Proinde ſubtexuit, nunquã ipſe torquet. διάνοια.

Olim enim agricolatores deliuare dicebãtur, q; à recto ſulcorũ ordine deflecterẽt. Inde tranſumptũ aiunt eos, qui deſipiſcũt.

In cœlum iacularis. XCII

Ἐς τὸν οὐρανὸν τοξάζεις. id eſt, In cœlum ſagittam torques. Eſt apud Zenodotũ ac Suidam, de iis qui fruſtra laborant, aut qui audent eos laceſſere, quos nõ poſſunt lædere, nihil enim ferire poteſt, qui in cœlum torquet, niſi quòd diuos uidetur petere. At nõ raro fit, ut iaculum in ipſum nuttentẽ recidat. Extat huiuſmodi quædã ſententia in prouerbijs etiã Hebræorum, nempe apud Eccleſiaſticum cap. 27. Qui in altũ mittit lapidem, ſuper caput eius cadet: & plaga doloſa doloſi diuidet uulnera, & qui foueam fodit, incidet in eam, & qui ſtatuit lapidem proximo ſuo, offendetur in eo, & qui laqueum alij ponit, peribit in illo.

Delphinum caudaligas. XCIII

Δελφῖνα πρὸς τὸν οὐρᾶον δίεις. i. Delphinũ cauda alligas. In eos, qui quippiã incaſſum conãtur. Propterea quòd Delphinus cauda ſit lubrica, nec ea parte teneri queat. Aut q. cauda ſit ualida, cuius agitatione ſertur & naues aliquãdo ſubuertere, ut hac parte ſit inuictus, Quadrabit & in eos, qui ea uia quẽpiã aggrediuntur, qua nequaquã poſſit ſuperari.

Cauda tenes anguillam. XCIIII

Ἀπ' οὐρᾶς τὴν ἔγχελυν ἔχεις. id eſt, Cauda tenes anguillam. In eos apte dicetur, quibus res eſt cum hominibus lubrica fide, perfidiũq;, aut qui rem fugitiuam atq; incertam aliquam habent, quam tueri diu non poſſint.

Folio ſiculno tenes anguillam. XCV

Huic diuerſum eſt illud: Τῷ θρίῳ τὴν ἔγχελυν, id eſt, Folio ſiculno anguillam, ſubaudiendũ tenes. Vbi quis alioqui fugax & lubricus, arctiore nodo tenetur, quàm ut poſſit elabi. Nam fici folium ſcabrum eſt, ut cui nomen etiam inditum ab aſperitate ſcripſerit Plutarchus: atq; ob id ad retinendam anguillam natura lubricam, uel maxime idoneum.

Medius teneris. XCVI

Huic ſententiæ confine eſt illud apud Ariſtophanem in Ranis νῦν ἔχει μέσος. id eſt, Nunc medius teneris, De eo qui ſic tenetur, ut extricare ſeſe nulla ratione poſſit. Translatum à paleſtritis atq; athletis, qui ſi quem medium corripuerint, facilè uincunt. Sunt autẽ uerba Æaci ad Bacchum: Ἀλλὰ νῦν ἔχει μέσος. id eſt, At nunc medius tenere. Eodem pertinet illud apud Terentium: Sublimem medium arripere.

Delphinum natare doces. XCVII

Δελφῖνα νήχεσθαι διδάσκεις. id eſt, Delphina natare doces. In eos competit, qui monere quempiã conantur in ea re, in qua eũ ſit ipſe exercitatiſſimus, nihil eget doctore. Nã Delphinus in natando pernicioſiſſimi impetus eſt, ita ut nõ modo ſuperet omne natatilium genus uelocitate, uerumetiam terreſtrium animantiũ, ut autor Aelianus lib. 12. Quin & naues tranſilit, ſeq; contento ſpiritu, teli in morẽ eiaculatur.

Aquilam uolare doces. XCVIII

Ἀετὸν πέτεσθαι διδάσκεις. id eſt, Aquilam uolare doces. Diuerſa metaphora ſententiam eandem declarat. Quod enim Delphini inter piſces, id Aquila inter uolucres. Quibus id etiã commune, quod uterq; ϖαιδοφάγος eſſe narratur. Alluſiſſe uidetur huc Gregorius in epiſtola quadam ad Eudoxum rhetorem, Τὸν ϖαιδοτρίβην τὰ χελώνης, ἢ εἶναι κολοιὸν ϖῖπαν ἀετοῦ ἀξιοῖς ἀσπιδοφόρειν. Sine uidere uulgus, ſine eſſe graculos, qui uolatum aquilarum probent.

In eodem hæſitas luto. XCIX

Terentius in Phorm. In eodem hæſitas luto. In eos competit, qui ſic implicantur negotio cuipiam, ut ſe nequeant extricare. A uiatoribus tranſlatum, qui ſimul atque in lutum inciderint, cum alterum pedem conantur educere, altero alius immerguntur. Rurſum, ut hunc attrahant, alter quem eduxerant, denuo eſt infigendum. Eodem alludens Horatius.

Nequic

Nequicquam, inquit, cœno cupiens euellere plantam.

Huic simile est, in eodem hæsitare uestigio. Quint. Curtius lib. 3. Tertium diem metu exangues iam armis suis oneratos in eodem uestigio hærere.

In aqua hæret. C

Vsurpatur hûc non dissimile prouerbium à M. Tullio lib. Officiorum 3. Dicit ille quidem multa multis locis, sed aqua hæret, ut aiunt. Significat autè Epicurũ parũ secum in disputando constare, seq; ipsum inuoluere, dum ea quæ dicit alibi, pugnant cũ ijs quæ dicit alibi, nec; in quoq; fluctuare, nec; in solido consistere. Id quod euenire solet ijs, qui cũ aberrant à uero, uerborum fucis rem inuoluunt. Translatum apparet uel à fluitantibus, qui uado destituti, huc atq; illuc iactantur: quoq; magis se commouent, hoc maiore periculo laborãt. Aut certè ab oratorũ clepsydra, de qua meminimus alibi, ut cũ in aqua hærere dicamus, qui sese destillatis iã aqua, tamen è causa non potest expedire. Cic. ad Q. fratrẽ lib. 2. Quod idibus & postridie fuerat dictũ de agro Campano actum iri, non est actum. In hac causa mihi aqua hæret. Incertum, utrum significet eam actionem integram sibi relinqui, an causam esse inextricabilem. Huc refrẽdũ illud, quod paulo superius ex Quintil. citauimus. Et laboratã, congestamq; dicrum ac noctium labore actionẽ, aqua deficit. Nec abhorrẽt ea quæ post dicemus in prouerbio, Hæret in uado.

CHILIADIS PRIMAE CENTVRIA V.

Multa cadunt inter calicem supremaq; labra.

SVLPITIVS Apollinaris grãmaticus apud aulum Gellium in noctibus Atticis lib. 13. cap. 17. duo quædam adagia notat, alterũ Græcum, alterum Latinum: quorũ amborũ eadem sit sententia. Græcum est uersiculus, inquit, hexameter παροιμιώδης,

Πολλὰ μεταξὺ πέλει πλίνθου καὶ χείλεος ἄκρης. id est,

Multa cadunt inter calicem supremaq; labra.

Quo monemur, nihil tam certum sperari, neq; quicquã esse tam uicinum, quod non repentinus aliquis casus queat interuertere. Adeoq; non esse tutũ ueturis fidere, ut nix etiã illa sint certa quæ manibus tenemus. Originem adagij quidam ad huiusmodi fabulam referunt. Ancæus Neptuni & Astypaleæ Phœnicis filius, cũ uitem fereret, grauiterq; ministris instaret, urgeretq; quidam operis tedio commotus in herũ, negauit futurum ut ex ea uite herus unquam uinum gustaret. Post ubi uitis prouenisset feliciter, atq; una maturuissent, herus exultans ac gestiens, seruum eundem accersit, atq; ut sibi uinum infundat iubet. Deinde iam calicem admoturus ori, seruo quæ dixisset, redegit in memoriam: quasi uanam exprobras diuinationem. At ille sententiã hanc hero respondit: Inter calicem ac summa labia, multa posse interuenire. Seruili sententiæ fuit euentus. Nam inter loquendum priusquam ille uinum hauriret, alter quidam minister ingressus, nuntiat, uinetum ab apro quopiam immani uastari. Quibus auditis, Ancæus depositio poculo, protinus in aprum fertur. à quo inter uenandum peremptus interijt. Vsurpauit hoc adagij Lycophron in Iambicis.

Ἐγὼ δ' πλεῖστ' οἶδ πασῶν μεθόρια κἀπό.

Ὡς πολλὰ χἀλεπὰ καὶ διατροπαῖα πάτου

Μικρῷ πυλίσθη μοῖρα σαμπίτνουσ' βροτοῖς. id est,

Miser ast ego meo dicta cognoscens malo,

Vt plurima inter poculum ac labrum solet

Vertisse fatum, res agens mortalium.

Interpretatur Aristoclem autorẽ, qui & ipse de Ancæi fabula meminerit, in qua illud uariat. Ancæo uitẽ instituenti, uatẽ accersitũ quempiã prædixisse, nõ futurũ unquam, ut ex ea uinũ gustaret, & expresso in calice uino, uatem irrisisse tanquam ψευδόμαντιν. Reliqua conueniunt cum ijs, quæ ex aliorũ retulimus cõmentarijs. Festus Pompeius ab augure quopiã uicino, qui fortè præteriret, prædictum indicat. Lycophron autẽ aliò detorsit, nempe ad Ancæum Actoris & Eurythemistidis filium, & ad aprum Calydoniam. Dionysius apud Zenodotum, mault paroemiam ad Antinoum referre, de quo meminit Homerus in Odyssææ 22. Is Antinous erat unus ex procis Penelopes, cui poculum tenenti, iamq; bibere paranti, Vlysses iugulum telo transfixit. Atque ita manibus elapso poculo, concidit atq; interijt. Sed non ab re fuerit, Homericum carmen adscribere:

Ἦ, καὶ ἐπ' ἀντιόῳ ἰθὺς ἔσαν ὠκὺν ὀϊστόν.

Ἤτοι ὁ πάλαι ἀλεινὸν ἀναιρήσεσθαι μέλλε,

Χρύσεον ἄμφωτον, καὶ δὴ μετὸ χερσὶν ἑώσας

Ὄφρα πίοι οἴνοιο, φόνῳ δ' ἁλὶ οἱ ἔπι ἐνὶ θυμῷ

Μίμβλετο, τίς κ' ὀΐσῃσι μετ' ἀνδράσι δαιτυμόνεσσι,

Μοῦνον ὠϊχθήσεσθαι, καὶ ἐμεῖο πατρὸς ἔόντος

Οἴτόλιξειν θάνατόν τε καὶὸν κῆρα μέλαιναν.

Τὸν δ' ὀδυσεὺς ὑπὲρ λαιμὸν ὑπὸ στόμαχον βάλε ἰῷ,

Ἀντικρὺ δ' ἀπαλοῖο διὰ χροὸς ἦλυθ' ἀκωκή,

Ἐκλίνθη δ' ὑπέρωσε, διὰ πασὶ δὲ οἱ ἔπεσε χεροὶν

Βλημένῳ, αὐτίκα δ' ὠδὺς ἀνὲρ ἵπνας πατρὸς ἔληξε

Αἵματι & ἀνδρομέῳ. id est,

Telum, hæc fatus, in Antinoum contorsit amarum.

At pulchram is paterem iam iam tollebat, utrinq;

Auritum, atq; auro nitidam, iam iamq; manu illam

Admouebat uti biberet: nec; pestore cælem

Volucbat pauido: quis enim fore crederet unquam

Vnus ut in tanto conuiuarum agmine, quanquam

Viribus anteeat, mortem sibi nigram; fatis

Moliretur? at huic iugulum confixit Vlysses

Tolleuti calicem, iaculum penetrauit acutum,

Et contrà è cerucibus exijt ærea cuspis.

Voluitur in latus ille: calix simul excidit ictu

E manibus: mox inde cruor de naribus ingens. Emicat.

Nec alienum arbitror hoc loco meminisse, quod Iulio Cæsari uelut exprobranti uaticinij uanitatem, responsum est: uenisse calendas Martias, non etiam præterisse.

Inter os & offam. II

Latinũ est huiusmodi: Inter os et offam. Quod à cibis sumendis sumptũ est, quẽadmodũ Græcanici illud à potu. Nã olim Romani uitã ducebãt offis ut ex his est Valer. Max. Itaq; perinde ualet inter os & offam, quasi dicas inter os & cibum. Potrò prouerbiũ refertur apud Gellium in oratione quadã Catonis, de ædilibus uitio creatis, his quidẽ uerbis, Nũc ita aiũt, in segetibus & in herbis bona fiumẽta esse. Nõlite ibi nimiã spem habere. Sæpe audiui inter os & offam multa intervenire posse. Verũ inter offam atq; herbã, ibi uerò lõgũ interuallum est. Festus ita refert adagiũ. Inter manũ et mentum.

Ita fugias ne præter casam. III

Extat apud Terent. in Phorm. cũ primis acutũ adagiũ. Ita fugias ne præter casam, quo qui admonemur, ne sic aliquod uitiũ fugiamus, ut in aliud maius incauti, deuitemus. Nostrapte culpa facimus, inquit, ut malos expediat esse, dũ dici nimiũ nos bonos studemus & benignos. Ita fugias ne præter casam, quod aiunt. Verba sunt Demiphonis senis, semet accusantis, quòd dũ auari fama plus satis cupide studeret effugere, stulti reprehensionẽ incurrisset. Dicas adag. metaphora huc ad modũ enarrari, si modo cõmentũ hoc Donati uideatur esse. Ita fugito, ne tua casam præternatus, quæ sit tibi tutissima excepticula. Aut ita fugias ne præter casam, ubi custodiri magis & prehẽdi fur & multari uerberibus potest. Aut uerbũ

erat.

erat,inquit,furẽ exagitantis,& interea prouidentis,ne ante casam trãseat, ne in prætereũdo etiam inde aliquid rapiat. Hãc neluti diuinationẽ,incertã ac uariã coniectantiũ quis ferret, nisi uideremus & iuris interpretibus & Græcorũ adagiorũ enarratoribus hunc eundẽ esse morẽ? Primũ interpretamentũ mihi magis arridet. Quidam enim calore fugiendi, etiam ea prætercurrunt, ubi commode poterant quiescere. Quod unica uoce Græci παραφέρεσθαι uocant,id est,perperam prætirire ac prætereuehi, ab eo, quod amplectendum erat,aberrantem. Opinor ad hoc adagium respexisse Lucianum in Nigrino,cùm scribit,καὶ ἅτε δὴ ἐν ταῖς τραγῳδίαις καὶ κωμῳδίαις λεγόμενον, ἤδη καὶ παρὰ θύραν βιαζόμενοι. id est, Et hoc quod in tragœdijs & comœdijs dicitur:iam & præter casam incitati.

Euitata Charybdi in Scyllam incidi. IIII

Τὸν χάρυβδιν ὑφυγὼν,τῇ σκύλλῃ πρόσπεσον.

Iambici sunt dimetri ἀκέφαλοι, quos casus ne effuderit, an ars finxerit incertum. Horum hic est sensus: Euitata Charybdi in Scyllam incidi,hoc est, dum uitò grauius malum, in alterum diuersum incidi. Sumptum adagiũ ab Homerica fabula,quæ narrat Vlyssem, dum metu Charybdis propius ad Scyllam nauem admouet,sex è comitum suorum numero perdidisse. Quidam aiunt Scyllam Nisi Megarensium regis fuisse filiam,quæ propter aureum crinem ademptum patri,in monstrũ hoc marinũ cõuersa sit, ut meminit Pausanias in Corinthiacis. Cui uidetur assentiri. Verg. in Buc. cùm ait,

Quid loquar,aut Scyllam Nisi,quam fama secuta est
Candida succinctam latrantibus inguina monstris
Ah timidos nautas canibus lacerasse marinis?

Seruius indicat,Scyllam Phorci & Crateidis nymphæ filiã. Hanc cũ amaret Glaucus, Circe, quæ illius amore tenebatur,quòd eum in Scyllam propensiorem cẽsse uideret, fontem in quo nympha lauare consueuerat, magicis uenenis infecit. In quem cum illa descendisset, pubetenus in uarias mutata est formas. Nam id Circæ peculiare,in ferarum figuram homines uertere. Horrens inq; suam deformitatem,sese in mare præcipitem dedit, ac fabulæ præbuit argumentum. De rei ueritate, diuersa est scriptorum opinio. Salustius putat esse saxum in mari prominens, quod procul uentibus mulierem formam imitetur,in quod illisi fluctus, quoniam & luporum eiulatum, & canum latratum uidentur imitari, finxerunt illam à pube huiusmodi feris succinctam esse. In Græcorum commentarijs inuenio,triremem fuisse quandam miræ pernicitatis,cui nomen fuerit inditũ Scyllæ, παρὰ τὸ σκυλλόειν, quòd hæc grassantes piratæ mare Tyrrhenum ac Siculum infestarent, reliquasq; naues quotquot præterissent, dispoliarent, atq; hinc natam fabulam. De Charybde uerò narrant poëtarum fabulæ,hanc fœminam fuisse uoracissimam,quæ quòd Herculis boues rapuisset,à Ioue fulmine icta, in mare præcipitata est, & in huiusmodi uersa monstrum, quod ádhuc priscinam seruat naturam. Absorbet enim uniuersa, quæq; absorbuerit, ea circa Tauromenitanum egerit littus,ut Salustius est autor. Vnde tanquam prouerbio scortum nocens, & auiditate insatiatum, Charybdim appellat Horatius: Ah miser

Quanta laboras in Charybdi,
Digne puer meliore flamma.

Seruius ait Scyllam in Italia esse, Charybdim in Sicilia. Vergilius in Aeneidos lib. 3. transitum hunc inter duo pericula angustum eleganter describit,

Hæc loca, inquiens, ui quondam & uasta conuulsa ruina,
Tantum ẽui longinqua ualet mutare uetustas.
Dissiluisse ferunt,cum protinus utraq; tellus
Vna foret,uenit medio ui pontus,& undis
Hesperium Siculo latus abscidit,arua q; & urbes
Littore diductas,angusto interluit æstu.
Dextrum Scylla latus,lævum implacata Charybdis
Obsidet. Et idem alibi,
Inter utranq; uiam lethi discrimine paruo,
Ni teneant cursus. Homerus in Odysseæ M. periculũ utrunq; multis uerbis describit, facitq; Circen admonentem Vlyssem, ut ad Scyllam potius inflectat cursum, quàm ad Charybdim,propterea quod præstet sex è socijs desiderari,quàm pariter omnes interire, declarans nimirum plus discriminis esse in Charybdi quàm in Scylla,

Μὴ σύγε κῆδι τόχησι ὀΐεται ἠϐοιβόλα εἰδὼς,
Οὐ γὰ κεν ἔϐσατό σ' ἔπ' ὀκ πακὲ,ϐὰλ' ἴμοσι χθαν,
Ἀλλὰ μάλα σκύλλης σκοπέλῳ πεπλημένος ὦκα
Νῆα πάρεξ ἐλάαν,ἐπεὶ πολὺ φέρτερόν ἐστι
Ἓξ ἑτάρους ἢ νὶ πόθ' ἅμαι πάντας. id est,
Absit ut illic tum fueris,cum faucibus undas
Illa resorbuerit,neq; enim è discrimine tanto
Ipse uel eripiat Neptunus,uerum age Scyllæ
Vicinus scopulo celeri prætreuehe cursu,
Quandoquidem comites sex multo perdere præstat,
Quàm ut semel exitium quotquot sunt,auferat omneis.

Adagio trifariã uti licebit,uel cũ admonebimus, si quãdo in eas rerum angustias deuentũ fuerit, ut citra dispendiũ discedi nõ queat,è duobus malis,id quod leuius est, eligamus, uidelicet Vlyssis exemplo,& magis in eam uergamus partẽ, ubi minus sit iacturæ. Quod genus, si quis pariter & de salute & de pecunia periclitaretur, malit propior esse pecuniæ,quàm uitæ periculo, propterea quòd facultatũ iactura utcunq; sarciri potest, uita semel amissa nunquã restituatur. Vel cũ ostendemus negotiũ anceps & periculosum, in quo summa moderatione sit opus,ut in neutrã pecces partẽ. Hic iã nõ habebitur ratio,utrũ maius sit periculũ:ueriũ hoc tantũ intelligitur,ingens utrobiq; discrimẽ subesse. Prioris exẽplum fuerit. Memento longe satius esse in diuertendũ Scyllam incidere, quã in naletudines Charybdim. Præstabilius est in rei pecuniariæ iacturã,uelut in Scyllã incurrere,quã in insaniæ Charybdim incidere. Posterioris hoc:curandũ ut ita populo studeas,ne principis offendas animum. Caute circũspectèq; rem gerito, memor tibi inter Scyllam & Charybdim esse cursum. Tertius fuerit modus,si inuertas,hoc pacto: Dũ parũ eruditus uideri times, in arrogantis opinionẽ incurristi,hoc est planè quod dicitur,dũ Scyllã uitas, in Charybdim incidisti. Celebratur apud Latinos hic uersiculus, quocunq; natus autore,nam in præsentia non occurrit.

Incidit in Scyllam cupiens uitare Charybdim.

Fumum fugiens, in ignem incidi. V.

Κάπνον γε φεύγων εἰς τὸ πῦρ πρόπεσον. i. Dũ uitò fumũ, flammã in ipsam decidi. Senarius est prouerbialis superiori sententiæ finitimus. Lucian. in Necyomantia, ἐλελίθμην δὲ ἐμαυτὸν ἐς αὐτόφωρα τὸ πῦρ ὃν Ῥ κάπνῳ βιαζόμενον. id est,Ignoraueram autẽ, quòd iuxta prouerbiũ ex fumo in ipsum ignẽ cõpellerer. Vtitur & Plato lib. de Repub. 8. cùm ait populum,dum recusat ingenuis seruire, quasi uitato fumo in flammam incurrere,uidelicet,ut seruis etiã seruire cogatur. Huc alludit Horatius, cùm ait in Sermonibus:

Nam frustra uitium uitaueris illud,
Si te aliò prauum detorseris. Et in Arte poëtica:
In uitium ducit culpæ fuga,si caret arte.

Plutarchus περὶ ἀνωφελείας,τῇ δ' ἀνοσωτίᾳ συμβέβηκεν ἀτεχνῶς φεύγοντα κάπνον ἀδόξαστος,εἰς πῦρ ἐμβάλλειν ἑαυτὸν. i. Ineptæ autẽ uerecundiæ illud haud dubiè accidit, ut fumum fugiẽs infamiæ, in ignẽ cõijciat sese. i. in aliud malum.

Latum unguem, ac similes hyperbolæ prouerbiales. VI

Transuersum digitum, aut unguem discedere, frequenter est apud

apud Ciceronem, pro eo quod eſt, quàm minimo ſpatio. Fit autem feſtiuior metaphora, quoties his uerbis perfectã imitationem, ac plenum undequaq; conſenſum ſignificamus, ut Academicarum quæſt. lib. 2. Ab hac regula mihi non licet tranſuerſum, ut aiunt, unguẽ diſcedere. Ibidem, Vbi enim aut Xenocratem ſequitur, cuius libri ſunt De ratione loquendi, multi & multum probati, aut ipſum Ariſtotelem, quo profecto nihil eſt acutius, nihil politius? A Chryſippo pedẽ nunquam. Loquitur de Antiocho, qui reliquis contemptis, Chryſippum per omnia ſequeretur. Rurſus Academicarũ quæſt. lib. 2. Quibus conceſſis digitum progredi non poſſunt. Idem ad Atticum: Mihi certiſſimũ eſt, ab honeſtiſſima ſententia digitum nunquam. Rurſus ad eundem lib. 13. Curandum eſt, atq; hoc in omni uita, ſua quenq; à noſtra conſcientia tranſuerſum unguem, non oportet diſcedere. Idem in Epiſtolis familiaribus: Vrge igitur tranſuerſum unguem, quod aiunt, à ſtilo. Sunt illa quidem minus figurata, ſed tamen prouerbialia, quæ loquitur Plautinus Euclio in Aululari, Si tu hercle ex iſthoc loco digitum tranſuerſum aut unguem latum exceſſeris. Et Cicero in Verrem, Digitum nõ diſcrẽdebant. Idẽ ad Atticum lib. 13. epiſtola prima, Pedẽ adhuc è uilla egreſſi non ſumus, ita magnos & aſſiduos imbres habebamus. Idem Academicarum quæſtionum lib. 2. Non quæro ex his illa initia Mathematicorum, quibus non conceſſis, digitum progredi non poſſunt. Atq; hunc imitatur diuus Hieronymus: Et apoſtolicæ uoluntatis ſequentes ueſtigia, ne puncto quidem, ut dicitur, atq; ungue tranſuerſo, ab illius ſententijs recedamus. Metaphora partim ſumpta uidetur ab ijs, qui tabulam aut ſaxum, aut ſimile quippiam digitis latis metiuntur, quoties exquiſite rei modus ſpectatur, nam reliqua cubitis metiri ſolemus. Minima menſurarum, latus digitus eſt. Partim à iugerum menſoribus, qui ſtadijs, paßibus, & ut minima menſura, pedibus, ſoli ſpatium metiuntur. Vulgò etiam nunc dicimus, ~~unguem latum~~, ſimili figura, pro eo quod eſt, ne tantulum quidem.

Pedem ubi ponat non habet. VII

Vnde & illa prouerbialis hyperbole ducta uidetur apud Ciceronem frequens: Pedem ubi ponat non habet, pro eo quod eſt, ne tantillum quidem agri poßidet. Lib. Epiſt. ad Atticum 12. Ariobarzanis filius Romam uenit: uult opinor, regnum aliquod emere à Cæſare. Nam quomodo nunc eſt, pedem ubi ponat in ſuo non habet. Idem Philippicarum 2. Quid erat in terris, ubi in tuo pedem poneres? Rurſum lib. 7. ad Atticum: pedem in Italia uide nullum eſſe, qui non in iſtius poteſtate ſit. Idem libro De finibus quarto. Quid enim ſapientia? pedem ubi poneret non habebat, ſublatis officijs omnibus. Conueniet autem in hominem inſignite tenuem atque inopem, cui neq; ueſtigium quidem pedis ſit in agrorum poſſeßionibus. Apud eundem eſt locus in ſundum, quem poßis nuttere funda.

Iterum eundem ad lapidem offendere. VIII

Δὶς πρὸς τὸν αὐτὸν λίθον προσκόψαι. id eſt,
Iterum ad eundem turpe lapidem impingere.

Senarius elegans ac prouerbialis refertur à Zenodoto in collectaneis adagiorum. Cicero Epiſt. famil. lib. 10. Culpa enim illa, bis ad eundem, uulgari reprehenſa prouerbio eſt. Ouidius lib. Triſtium 2.

At nunc tanta meo comes eſt infamia morbo,
Saxa memor refero rurſus ad icta pedem.

Vſurpatur ab Auſonio in epiſtola quadam, Etenim, inquit, poposcisti tu, ut tua epiſtola ad eundem lapidem bis offenderes. Ego autem quæcunq; fortuna eſſet, ſemel erubeſcerẽ. Eſt autem bis ad eundem lapidem offendere, iterum eadem in re peccare. Nam primus error, uel Græco adagio, ueniam meretur: iteranti culpam uenia dari non ſolet. Inter Græcanicas ſententias celebratur & hæc:

Δὶς ἁμαρτῶν τὸν αὐτὸν οὐκ ἀνδρὸς σοφοῦ. id eſt,
Sapientis haud eſt, bis in eodem labier.

Extat & Græcum epigramma, incertum cuius:

Εἴτις ἅπαξ γήμας, πάλιν ἄλλοτρια λέκτρα δύσῃται,
Ναυηγὸς πλάτα δὶς βυθὸν ἁρπαλέον. id eſt,
Altera connubium experto cui ducitur uxor,
Hic fracta repetit æquora ſæuitate.

Fertur & Publianus mimus, non alienus ab hac forma:

Improbe Neptunum accuſat, qui iterum nauſragiũ facit.

At Scipio ſapienti ne ſemel quidem errare permittit, ut dicat, ὃν φιλῶ. id eſt, non putaram.

Eadem oberrare chorda. IX

Horatius in Arte poëtica, ſententiam haud diſſimilem, diſſimili metaphora extulit:

Et citharœdus, inquiens,
Ridetur, chorda qui ſemper oberrat eadem.

A cantatoribus ducta translatio eſt, quibus uehementer fœdum ſit, in iiſdem fidibus ſæpius peccare. In eos igitur conuenire dicetur, qui uel in ſimili re crebrius peccant, uel culpã eandem iterum atq; iterum committunt. Primus enim lapſus uel caſui datur, uel imprudentiæ: iteratus ſtultitiæ tribuitur, aut inſcitiæ.

Non tam ouum ouo ſimile. X

Extant apud autores aliquot ſimilitudinis adagia, quorum de numero eſt: Non tam ouum ouo ſimile, de rebus inaĩſcretæ ſimilitudinis. Cic. Academ. quæſt. lib. 2. Vides'ne, ut in prouerbio ſit, ouorum inter ſe ſimilitudo? Tamen hoc accepimus, Deli fuiſſe cõplureis ſaluis rebus illis, qui gallinas alere quæſtus cauſa ſolerent. Ii cum ouum inſpexerant, quæ id gallina peperiſſet, dicere ſolebant, Neq; id eſt cõtra nos. Nã nobis ſatis ouæ internoſcere. Idem prouerbium refertur & à Fabio Quintiliano, Vſurpatur & à Seneca in libello, quẽ in Claudium imperatorem luſit.

Non tam lac lacti ſimile. XI

Idem pollet, & à Plauto uſurpatur in Amphitryone: Neq; lacte lacti magis eſt ſimile, quàm ille ego ſimilis eſt mei. Dicitur à Soſia de Mercurio, qui huius aſſumpſerat figuram. Idem in Milite: Tam ſimile, quàm lacte lacti eſt.

Non tam aqua ſimilis aquæ. XII

Eandem ſim obtinet, quod uſurpat Plautus in Menæchmis: Nec aqua aquæ, nec lacte lacti, crede mihi, uſquam ſimilius, quàm hic tui eſt, tuiq; huius. Ad hanc formam & illud ex eadem ſcena: Tam conſimilis eſt, quàm poteſt ſpeculum tuum. Rurſum in Milite: Nam è ſummo puteo ſimilior nunquam poteſt aqua aquæ ſumi.

Quàm apes apum ſimiles. XIII

His M. Tullius illud etiam adiungit in Academicis quæſt. Vt ſimilia ſunt, & oua ouorum, & apes apum. Vbi locatur in Democriti mundos uſquequaq; ſimiles inter ſeſe. Simili forma dicunt, quàm ouis eſt oui ſimilis.

Acanthia cicada. XIIII

Ἀκανθὶς & τέττιξ. id eſt, Acanthia cicada. In indoctos atque infantes, aut muſices ignaros torqueri prouerbio ſolitum. Autor eſt Stephanus Byzantius, iuxta oppidum Aetoliæ Acanthii cicadas alibi uocales mutas eſſe, atq; hinc ortum adagiũ, cuius autorẽ ait Simonidẽ. Plin. Naturalis hiſt. lib. 11. cap. 27. ſcribit in agro Rhegino cicadas omnes ſilere, ultra flumen in Locris canere. Idem teſtatur Pauſanias lib. rerum Eliacarũ 2. Strabo lib. Geographiæ 6. referi Rheginum agrum à Locrenſi diremi fluuio, cui nomẽ Alex. Cicadas autẽ, quæ in Locrenſi uerſantur ripa, ſonãtius ſtridere, cũ in Rhegino ſint mutæ. Huius rei hãc eſſe cauſam coniectat, quòd Rheginorũ regio cũ ſit umbroſa atq; opaca, cicadarum

darum pelliculas humore torpefaciat. Eaſdem in agro Locrenſi quòd ſit aprica, ſolis arefactas æſtu, ſtridorem aptius emittere. Auget autem miraculum Rheginẽſium cicadarũ, etiam fabulosè celebratus uocalitas uicinarum. Nam idẽ Strabo Timæum citat autorẽ quondam in Pythiorum certamine Eunomum Locrenſem, & Rheginenſem Ariſtonem, in canendi certamen uenisſe. Ariſtonẽ Apollinem inuocaſſe Delphicum, ut ſibi canenti foret auxilio, quòd à Delphis Rheginenſes olim eſſent profecti. Eunomus reſpondit, Rheginenſibus ne certandum quidem omnino de muſica, apud quos cicada uocaliſſimum animal uoce careret. Vtriſq; certãtibus, cum in Eunomi cithara, una inter canendum chorda frangeretur, cicada ſuperuolans aſtitit, ac uocem alioqui defuturam, ſuo cantu ſuppleuit. Atq; ita victor declaratus, ſtatuam citharœdi poſuit, cum cicada citharæ inſidente. Huiuſmodi ferme tradit Strabo.

Eadem penſari trutina. XV

Eadem penſari trutina, id eſt, eadem lege. Horat. in Sermon.

Hac lege in trutina ponetur eadem. Idem in Epiſtolis:

Romam penſantur eadem

Scriptores trutina.

Conuenit cum illa iureconſultorum regula, Patere legem, quam ipſe tuleris. Sine ut eo pacto tecum agatur, quo tu cum alijs egeris. Perſius:

Examenq; improbum in illa Caſtiges trutina.

Huic ſimillimum, ad eandem exigere regulam, ἴσῳ ζυβηῖῳ. id eſt, æquali trutina, ſiue lance. Plutarchus, ἀλλ' ἴσῳ ζυβηῖῳ πᾶσιν ἡ κακία πορίσειλέν μολυβδίδι ἅζε ἀλιτοῦσι κατίσωσιν. id eſt, Sed æqui lance omnibus, additis malitiæ ceu plumbum rete detraxit.

Zonam perdidit. XVI

Zonam perdidit. Caſtrenſe prouerbium in ἀχρειάτους. id eſt, eos qui nihil habent nummorum, à Græca quadã fabula tradum Acron admonet. Porphyrion à militum conſuetudine, quicquid habẽt, in zona ſecũ portant. Cuiuſmodi ſanè hominem perquam uenuſte deſcribit Lucilius citante Nonio:

Cui neq; iumentum eſt, nec ſeruus, nec comes ullus,
Bulgã & quicquid habet nummorũ, ſecum habet omne,
Cum bulga cœnat, dormit, lauat, omnis in una

Spes hominis bulga, hac deuincta eſt cætera ulla. Nam bulgam appellat Lucilius ſolliculum, ſiue crumenam, & ſacculum de brachio propendentem. Sic enim & Horatius:

Suſpenſi læuo tabulas, loculoſq; lacerto.

Tametſi Feſtus Bulgam Gallicũ uocabulum autumat. Conſimili modo Gracchus loquitur apud Gellium: cum Roma profectus ſum, zonas quas plenas argenti extuli, eas ex prouincia inaneis retuli. Horatius in Epiſt. Ibit, eò quò uis, qui zonam perdidit. Plautus in Pœnulo, Tu qui zonam non habes, qui in hanc uenisti urbem? aut quid quæritis? In quibus Plauti uerbis duplex eſt alluſio, & ad ueſtem Pœnorum more diſcinctam, & ad pecuniam quæ in zona geſtatur, citra quam in urbe ſumptuoſa non ſat cõmode uiuitur. Peſcennius Niger apud Spartianũ uetuit, ne milites zonam ſecum deferrent in bellũ, ſed ſi quid haberẽt pecuniæ, publicè commendarent recepturi poſt prælium, ſimul & ipſis luxuriei materiam eripiens, & hoſti prædam ſi quid aduerſi euenisſet. Eſt apud Lampridiũ in Alexandro: Miles non timet, niſi ueſtitus, calceatus, armatus, & habens aliquid in zona.

Cocta numerabimus exta. XVII

Cocta numerabimus exta. Diomedes grammaticus, ubi prouerbium deſinit, hoc exempli uice ſubiecit. Cuius hunc adſcribit eſſe ſenſum, ex euentu ſciemus. Huic confinis color ille comicus: Res indicabit. Nam ut ait Ouidius:

Exitus acta probat.

Et apud Græcos, ἔργον δείξει, id eſt, res ipſa indicabit.

Multa nouit uulpes, uerum echinus unum magnum. XVIII

Πολλ' οἶδ' ἀλώπηξ, ἀλλ' ἐχῖν@ ἓν μέγα.

Ars multa uulpi, eſt una echino maxima.

Zenodotus hunc ſenarium ex Archilocho citat. Dicitur in aſtutos, & uarijs conſutos dolis. Vel potius ubi ſignificabimus, quoſdam unica aſtutia plus efficere, quàm alios diuerſis technis. Nã uulpes multijugis dolis ſe tuetur aduerſus uenatores, & tamen haud raro capitur, Echinus, quẽ opinor herinaceũ eſſe, nã hoc loco de terreſtri, non de piſce ſit mentio, unica duntaxat arte tutus eſt aduerſus canum morſus. Siquidem ſpinis ſuis ſemet inuoluit in pilæ ſpeciem, ut nulla ex parte morſu prendi queat. Citantur apud eundem Zenodotum huiuſmodi quidã uerſus ex Ione Chio, tragico poëta, Quos eoſdem ex eodem citat in Sermonibus conuiualibus Athenæus è tragœdia, cui titulus Phœnicia,

Ἀλλ' ἔν γε χέρσῳ τὰς λέοντ@ νυεσα
Καὶ τὰς ἐχίνε μᾶλλον οἰ'υρὰς τέχνας,
Ὅς ὧν' ἓν ἄλλαν θηρίων ὁσμὴν μάθη,
Σ'κόβυλ@ ἄμφ' ἀκανθαν ἑλίξας λίμνας
Κεῖται δέκεν τε κἀν θίγειν ἀμήχαν@.

Leonis artes in ſolo ſanè probo,
At magis echini comprobo miſeros dolos,
Qui ſimul odorem beluarum ſenſerit,
Se contrahit ſpinis operto corpore,
Tutus iacens, morſuq; taĉiuq; omnium,

Refert prouerbium, ac ſimul ad carmen alludit Plutarchus in commentario, cui titulus, πότερα τῶν ζώων φρονιμώτερα, χερσαία ἢ θαλάσσια. id eſt, utra animãtia prudentiora terreſtria an marina. Eius uerba ſubſcribam: τῶν δὲ χερσαίων ἐχίνων ἡμεῖς ὑπὲρ αὐτῶν ἀμείνω καὶ φυλακὴ παροιμίαν πεποίηκε.

Πολλ' οἶδ' ἀλώπηξ, ἀλλ' ἐχῖν@ ἓν μέγα.
Προσίσης γὰρ ἀνδρὶ, ὡς φασιν οἱοι
Σ'κόβυλ@ ἄμφ' ἀκανθαν ἑλίξας λίμνας,
Κεῖται δίχεν τε κἀν θίγειν ἀμήχαν@. id eſt,

Iam uerò terreſtrium echinorum in tuenda ſeruandaq; incolumitate ſua, ſolertia prouerbio locum fecit:

Ars uaria ~~uulpi, eſt una echino maxima~~.
~~Siquidem~~ cum illa aggreditur, quemadmodum aiunt,
Flexibile ſpinis corpus obuoluens ſuis,
Tutus iacet, ſic ut nec ore tangier
Vlla queat ratione, nec morderier.

Plutarchus aut quiſquis eſt eius operis autor, uerſibus intermiſcuit ſua quædã uerba: Ne quis id errore noſtro factum ſuſpicetur. Sed omnium copioſiſſimè huius animantis ingenium & aſtutiam deſcribit Plin. lib. 8. cap. 37. Præparãt, inquit, & herinacei cibos, ac uolutati ſupra iacentia poma, affixa ſpinis, unum non amplius ore tenentes portant in cauas arbores. Iidem mutationem aquilonis in auſtrum, cõdentes ſe in cubile, præſagiunt. Vbi uerò ſenſere uenantem, contracto ore, pedibus, ac omni parte inferiore, quà rarum & innocuam habent lanuginem, conuoluuntur in formam pilæ, ne quid comprehendi poſſit præter aculeos. In deſperatione uerò urinam ex ſe reddunt ſubificam tergori ſuo, ſpinisq; noxiam. Reliqua qui cupiet cognoſcere, è loco quem indicauimus petat. Hæc ad prouerbij ſenſum potiſſimũ attinebãt. Celebre eſt & piſcis echini ingenium, qui ſenectã maris præſagiens, correptis lapillis operis ſeſe, ut mobilitatem ſtabiliat pondere, ne nimia uolutatione atterat ſpinas, quod aſpiciẽtes nautæ, pluribus mox ancoris nauigia infrenãt. Autor Plin. lib. 9. cap. 37. Vulpẽ autẽ uerſipellem eſſe, uarijs inſtructam artibus, cum alij complures apologi, tum ille peculiariter indicat, qui refertur à Plutarcho in Moralib. Cũ aliquãdo pardus uulpem præ ſe contemneret, quòd ipſe pellem

habęret omnigenis colorum maculis uariegatum, respondit uulpes, sibi id decoris in animo esse, quod illi esset in cute. Neq; uerò paulo satius esse ingenio prædituꝫ esse uafro, quàm cute uersicolore. Græci solertem, ac uarijs armatum dolis, ποικιλόφρονα uocant & ποικιλομήτην, Latini uafrum & uersipellem. Narratur & alius quidã apologus, ab hoc prouerbio non multum abludens. Cũ aliquando uulpes in colloquio, quod illi erat cum fele, iactaret sibi uarias esse technas, adeo ut uel peram haberet dolis refertam, feles autẽ respondęret, sibi unicam duntaxat artem esse, cui fideret si quid existeret discriminis inter confabulandum repente canum accurrentium tumultus auditur, ibi feles in arborem altißimã subsiliit, cum uulpes interim à canũ agmine cinctꝫ capitur. Inuit fabula præstabilius esse nonnunquam unicũ habere consilium, modo id sit uerum & efficax, quàm plures dolos, consiliaq; friuola. Veluti si quis pauper multijugis artibus solicitaret animũ puellæ, diues autẽ unũ hoc habeꝛet, quod est apud Ouidiũ, quantũlibet accipe, rectè dixeris:

Πολλ' οἶδ' ἀλώπηξ ἀλλ' ἐχῖνος ἓν μέγα.

Simulare cupressum. XIX

Horatius in Arte poëtica: _Et fortasse cupressum.

Scis simulare, quid hoc, si fractis enatat exspes

Nauibus, aere dato. Acron prouerbiũ esse admonet, ortiũ ab imperito quopiam pictore, qui præter cupressum nihil nouerat pingere. A quo cum naufragus quidã petisset, ut uultũ suum exprimeret, ac naufragiũ suum depingeret, interrogauit ille num ex cupresso uellet aliquid adijci. Res ea primum in iocum, deinde etiam in adagionem abijt. Concinne usurpabitur in eos, qui quod didicerunt, id ubiq; intẽpestiuiter inculcant, cum ad rem nihil attineat.

Flamma fumo est proxima. XX

Apud Plautum extat in Curculione: Flamma fumo est proxima. Cõmonet adagiũ, periculum maturè fugiendũ esse: quiq; malum cuiare cupiat, ei uitandam prius occasionẽ. Vt qui corriipi nolit, ab improborũ abstineat consuetudine, qui cũ puella cubare nolit, ne detosculum. Nam & illud protinus addit poëta: Fumo comburi nihil potest, flamma potest. Fumus enim indicium est flammæ mox eruptuꝛæ.

Ad restim res rediit. XXI

Terentius in Phormione: Opera tua ad restim mihi quidẽ res rediit planißimè. Hoc adagio summa rerum desperatio significatur. Nam in hac solent quidam amentes ad laqueum confugere. Iuuenalis:

Ferre potes dominam saluis tot restibus ullam?

Eodem pertinet etiam illud: Suspendio deligenda arbor.

Paupertas sapientiam fortita est. XXII

Πενία δὲ τὴν σοφίαν ἔλαχε. id est, Paupertas sapientiam sortita est. Zenodotus citat ex Euripide. Alij tribuunt Aristoni. Ignaua est opulentia, uerùm inopia multarũ artium repertrix est: id quod ipsa iactat apud Aristophanem in Pluto, artium omnium inuentionem sibi uendicans. Vergilius:

_Labor omnia uincit

Improbus, & duris urgens in rebus egestas. Ouidius:

Ingenium mala sæpe mouent. Persius:

Magister artis, ingenijq; largitor Venter.

Circumfertur hic quoq; uersiculus apud Græcos:

Πολλῶν ὁ λιμὸς γίγνεται διδάσκαλος. id est,

Magistra multorum improba exitit fames.

Xenophon σοφίαν appellauit σοφίαν ἀστοδίδακτον. ἃ γὰρ ἡνέγκη τοῖς λόγοις πάθει, αὕτη τοῖς ἔργοις ἀναγκάζει. hoc est, sapientiam, quæ citra doctorem contingit: etenim quod hæc persuadet oratione, ad hoc illa re ipsa compellit. Theocritus in Piscatoribus:

Ἀστία διόφαντος μύνα τὰς τέχνας ἐγέρει

Αὐτὰ τῶ μόχθοιο διδάσκαλος. id est,

Vnica paupertas Diophantes fuscitat artes

Ipsa laborandi doctrix, studijq; magistra.

Huc spectat & illud, quod Iupiter aurei seculi tam paratam rerum copiam submouit:

Vt uarias usus meditando extunderet artes.

Item Mimus ille non inelegans,

Hominem experiri multa paupertas iubet.

Potest & illuc referri prouerbium, quòd uidemus accidere, nescio quomodo, ut penes Midas & improbos homines sit opulentia, doctiq; probiq; ferè tenui sint fortuna. Quæ quidẽ de re extant duo problemata, Aristotelis titulo, quorũ altero rogat, quę fiat, ut paupertas apud probos uiros plerunq; uersetur. Redditq; huiusce rei uarias causas, siue quòd improbi per fas nefasq; malunt parare diuitias, quàm cũ paupertate contubernium diutinũ habere: proinde fugit illos, quibus uideatur maximorũ flagitiorum occasio futura, ad illos deflectit, quos existimat sese rectè modesteq; usuros. Siue, quòd inops & uirtũ & consilij, quippe fœmina plus auxilij sibi futurum sperat apud πολυδαίμονας ἄνδρας, ut habet prouerbium. Siue, quòd cum ipsa sit mala, malos uitat, ne si πῶς ἀδὶ πῶς, id est, malum accesserit malo, iam fiat intolerabile atq; immedicabile. In altero rogat, quid in causa sit, ut opes à malis ferè possideantur, non item à bonis. An quia cæcæ sunt, inquit, & ob id errant in delectu? Hæc quoniam poëticen aut sophisticen sapiunt, magis quàm philosophum, præsertim serium, uix mihi fit ueriſimile, ab Aristotele fuisse profecta. Quod autem dixit de cæcis diuitijs, id sumptum est potißimum ex Aristophanis Pluto. Quo in loco Plutus qui deus est diuitiarum, rogatus, unde cæcitatis malum obtigisset, respondit ad hunc modum:

Ὀζεύς με τῶν ἄδρατον ἀνθρώποις φθονῶν.
Ἐγὼ γὰρ μαρέπιον, ἀσφαλὴς ὅτι
Ἦλθ' τοὺς φρονίμους καὶ σοφοὺς καὶ κοσμίους
Μόνους βαδίζοιμαι, ὅπῃ ἐμὲ ἕποιντ' τυφλόν
Ἵνα μὴ διαγιγνώσκωμι τοὺς μοχθηρούς.
Οὕτως ἐπῆν θ' τοῖσι χρηστοῖσι φθονῶ. id est,
Hoc me malo mulctauit ipse Iupiter.
Rebus uidelicet inuidens mortalium.
Nam olim puer mingabar id fore, ut ad probos,
Doctos, modestos, tantum adirem, ad Iupiter
Oculos in hoc ademit, ut ne quempiam
Horum liceret iam mihi dignoscere.
Adeo bonæ ille frugis inuidet uiris.

Hunc locũ imitatus Lucian. in Timone consimilia quædã de Pluto narrat, quẽ non cæcũ modo fecit, uerumetiã claudum: cæcum quidẽ semper, at tum demũ claudicantem, quoties ad bonos uiros mittitur, aliàs pedibus perniciſimis.

Ollæ amicitia. XXIII

Χύτρης φιλία, Ollæ amicitia. In amicos istos uulgares quadrabit, quos patina, non beneuolentia conciliat. De cuiusmodi Iuuenalis:

Te putat ille suæ captum nidore culinæ,
Nec male coniectat.

Hos arcanæ literæ, mensæ amicos nominãt. Plutarc. item in libello cui titulus, Quo pacto dignoscas adulatorem ab amico: id genus homines, ἀστολιπάδες καὶ τραπεζίας, uulgò dici solitos narrat, quod uentriculi cibiq; causa diligant, non ex animo: quiq; tam præsto sint: quoties audiunt, χύτρης χορὸς ὕλαε. Nam Aristoph. grammaticus apud Athenæum lib. 9. tradit lotionem manuum, quæ præcedebat cœnam, uocari χύτρα χορὸς, à cœna ui-la. In eosdem, ni fallor, dictum est illud à Menandro comico citante Athenæo:

Οἱ δὲ χύτρ' χειρῶν λαβόντες ὑδρίαν φίλτατοι.

Manibus ut datus est aqua, hærent tunc amici maxime.

Essertus

Effertur in hunc modum paroemia, ἓν κλίνα, ἓν φιλία. id est, Veruet olla, uiuit amicitia.

Antiquiora diphthera loqueris. XXIIII

Ἀρχαιότερα διφθέρας λαλεῖς. i. Antiquiora diphthera loqueris. In eos quadrat, qui nugas narrãt, aut de rebus nimium priscis & iam pridẽ obsoletis. Nã diphthera res quædã erat ex priscis illis fabulamẽtis relicta. Siquidẽ aiunt, diphtherã pellem fuisse eius capræ, quæ Iouẽ lactarit, in qua creditũ est antiquitus, illum omnia scribere quæ fierent. Vnde quæ nec in historicorũ literis extarent, nec in hominum memoria seruarẽtur, ea uelut ex Iouis diphthera petita dicebãtur. Quin subinde apud Aristoph. ἀρχαῖα, παλαιὰ, id est, prisca atq; antiqua, pro nugamentis leges, quòd antiquitas ferè fabulosissima sit opinor, & ἀρχαϊκῶς, pro eo quod est deliranter ac stulte. Simili modo uocamus προνικὰ uetera & obsoleta desinatq;. Sic apud Athen. lib. 7. quispiam, Arrianus opinor, τἄυτα σιτία προνικὰ ὄσχη ὧ ἑτᾶρε. id est, Ipsæ Saturnia sunt ô amice cibaria. Poëtæ fingunt Saturnum regno pulsum, & huius loco regnare Iouem.

Auribus lupum teneo. XXV

Extat apud Terent. in Phormione: Antiphoni adolescẽti uxor erat domi, quã nec eijcere poterat, uel quia nõ libebat, quòd in eam deperiret, uel quòd integrũ non erat, cũ esset iudicũ sententijs addicta, neq; rursum retinere quibat, propter patris uiolentiam. Et cũ à patruele felix diceretur, ut qui domi posideret id quod amabat, imò, inquit, quod aiunt, auribus teneo lupum. Nã neq; quo modo amittã à me inuenio, neq; uti retineã, scio. Moxq; leno quasi referens paroemiam, ait sibi idem usu uenire in Phædria, quem neq; retinere poterat, qui nihil numerabat, neq; repellere, quod esset, improbe blandus, ac monteis aureos polliceretur. Donatus Græcam paroemiam Græcis adscribit uerbis: Τῶν ὄνων ἔχω τὰ λύκου, ὅτ' ἔχειν ὅτ' ἀφεῖναι δύσκολον. i Auribus lupum teneo, neq; retinere, neq; amittere possum: Sueto. in Tiberio: Cunctandi causa erat metus undiq; imminentiũ discriminum, ut sæpe lupum tenere se auribus diceret. Plutarc. in Præceptis ciuilibus, λύκου δ' φασὶν τῶν ὄνων κρατεῖν. id est, aiunt lupum nõ posse teneri auribus: cũ homines hac parte maximè ducantur, nimirum persuasione. Dicitur in eos, qui eiusmodi negotio inuolutum, quod neq; retinere, sic integrũ, neq; tolerari possit. Videtur ab euentu quopiã natum, ut alia plerunq;. Aut inde certè, quòd ut lepus auribus quippe prælongis commodissimè tenetur, ita lupus quòd aures habet pro corpore breuiores, teneri ijs non potest, neq; rursum citra summum periculum è manibus dimitti, belua tam mordax. Cæcilius apud A. Gellũ lib. 15. cap. 9. eandẽ sententiã sed citra metaphorã extulit. Nã bi sunt, inquit, amici pessimi, fronte hilaro, corde tristi, quos neq; ut apprehendas, neq; ut amittas scias. Huc allusit Theognis, etiam si alienius:

Ἀγαλλεαι μοι θυμὸν ἐχὶ πόθι φιλέοντ@.
Οὔτε γὰρ ἐχθαίρειν, ἥτε φιλεῖν δύναμαι. id est,
Pectora nostra tui quàm mire amor efficit, ut quem
Non odisse queam, sed nec amare queam.

Vnde uidetur illud effictum:

Nec tecum possum uiuere, nec sine te. Refertur & à M. Varrone pro exemplo adagionis: Auribus lupum teneo.

Necessarium malum. XXVI

Huc finitimũ est illud, ἀναγκαῖον κακὸν. i. Necessarium malũ: de ijs quos neq; reijcere possis, quòd quibusdam in rebus opus sit eorum opera: neq; commode ferre, quòd uiri sint improbi. Natũ uidetur ex Hybreæ cuiusdam apophthegmate, de quo meminit Strabo lib. 14. Cùm haberet Euthydamus tyrannicẽ quiddã multis alioqui nominibus utilis ciuitati, ita ut cũ uitijs uirtutes paria facere uiderẽtur, Hybreas orator in oratione quadã sic de illo locutus est. Malum es, inquit, ciuitatis necessariũ. Nam nec tecũ uiuere possumus, nec sine te. Alexander itẽ Seuerus imperator, rationales, quos tollere decreuerat, posteaquã perpendisset eos citra Reip. incõmodum tolli non posse, necessariũ malum appellabat. Huiusmodi fuit & P. Cornelius Ruffinus, furax quidem & impẽdio auarus, sed idẽ egregius imperator, à quo Fabricius Lucinus cõpilari maluit, quàm sub hasta uenire, quẽadmodum refert Gellius lib. 4. Et Cic. De orat. lib. 2. Torqueri poterit & in uxore, cũ quibus incommode uiuitur, sed absq; his Resp. omnino consistere nõ potest. Potest & ad rem accommodari. Veluti si quis dicat, pharmacon, rem quidem molestã, necessariam tamen. Euripides in Oreste:

Ἀνιαρὸν ὦν τὸ κτῆμα, ἀναγκαῖον δ' ὅμως. id est,
Molesta cum sit res, necessaria tamen.

Non abhorret ab hac forma, quod Plin. scribit, oraculo proditum fuisse, lib. 18. cap. 6. Quo nam igitur, inquit, modo utilissimè coluntur agri? Ex oraculo scilicet, malis bonis: Hoc uelut ænigmate significatum est, agros quàm minimo potest impendio colendos esse.

Non absq; Theseo. XXVII

Οὐκ ἄνευ θησέω. id est, Haud absq; Theseo: Cũ significamus rem alieno auxilio confici: Aut cũ significamus rerũ omniũ communionẽ ac societatem: Nã Zenodotus scribit Theseum permultis uiris fortissimis in certaminibus auxilio fuisse, quippe qui & Meleagro adfuit in conficiendo apro Calydonio, auxiliatus & Pirithoo pugnanti cũ Centauris, Item Herculi cũ Amazonibus belligerãti. Fabula de apro sic habet: Oeneus Meleagri pater, cũ de primitijs anni prouentus dijs libans, Dianam præteriisset, illa irata aprum immanẽ in agros Calydonios immisit, omnia populantẽ, ad quem conficiendũ Oeneus præstantissimũ quenq; excitauit, præmijs ad id propositis. Inter multos certauit & Meleager, qui & beluam confecit, sed accersito ad auxilium Theseo. Reliquum fabulæ nihil ad prouerbij sensum attinet. De Pirithoo sic fertur: Pirithous Hippodamiæ procus, Centauros, quòd essent sponsæ cognati, conuiuio accepit. Qui simul atq; mero incaluissent, sponsæ uim adferre cœperũt. coorta pugna, Theseus Pirithoo auxiliũ ferens, cõplurcis cẽturos trucidauit. De Hercule sic narrãt: Cũ Eurystheus Herculi iniunxisset, ut Hippolytæ Amazonum reginæ baltheũ adimeret, atq; ille pactã facturus esset profectiũ, Iuno semper illi infesta, induta formam Amazonis, famã passim dissipauit, aduersare hospitem, uel uerius hostẽ, qui uiolata regina, baltheũ, quẽ gestabat insigne regni, per uim eriperet. Quod ubi auditũ esset, Amazones in Herculem parant arma. Hercules ratus hæc non errore, sed dolo geri, Hippolyta occisa baltheũ abstulit. Deinde quo magis ulciscereturq; Amazonas, bello eas adortus est, & oppressit, sed Thesei adiutus opera. Refertur hoc adagium & à Plutarcho in eius uita, significatq; Theseum, sicuti dictũ est, militiæ socium fuisse, cumq; ex pleriſq; certaminibus nullum retulisse præmium: atq; huius rei citat autorẽ Herodotum. Allusit ad prouerbiũ Aristides in oratione ad Thebanos de auxilijs: Καὶ ὅτε τοίνυν Ἡρακλῆ φίλον ἐδίκαιε, θησεὺς οὐκ ἀν' ἀδίκως ἀγαγὼν ἀναστᾶται. id est, Cũq; sane & ipsi Herculi opus esset amico, Theseum illũ Athenas ductũ refouet reuocillatq;. Proinde quoties facinus aliquod alieno nomine celebratur, alterius tamen opera potissimum peractũ, ucluti si quis libros suo nomine publicet, in quo sit doctoris alicuius adiutus opera, cõcinne notabitur hoc adagio: Οὐκ ἄνευ θησέω. id est, Non absq; Theseo. Aut si quis dicat, nullam fortunam sibi iucundam esse posse ἄνευ θησέω.

Sphæra per præcipitium. XXVIII

Eiusmodi prouerbium refertur ab Eustathio in Iliados Homeri lib. 2. ἡ σφαῖρα κατὰ πρανοῦς. id est, globus per decliue,

ſubaudiendum uoluitur aut mittitur. Perinde eſt quaſi dicas, currentem incitare. Nam ſphæra uel ſuapte ſponte facilè per locũ declinẽ deuoluitur. Nec male quadrabit in eos, qui uitæ genus aliquod nacti ſunt, ad quod uidentur eſſe naturæ propenſi, ut conueniat cum illo, τὸν ἵππον ἐπὶ τροχοῦ, id eſt, equum in planiciem.

Magis mutus quàm piſces. XXIX

Ἀφωνότερος τῶν ἰχθύων. id eſt, Magis mutus ipſis piſcibus. Prouerbialis metaphora de uehementer infantibus atq; infacundis. Conuenit & in hominem immodicæ taciturnitatis. Horatius in Odis:

O mutis quoq; piſcibus
Donatura cygni, ſi libeat, ſonum.

Piſces enim nullam ædunt uocem, exceptis perpaucis, inter quos canis marinus. Lucianus aduerſus indoctum: μᾶλλον δὲ τῶν ἰχθύων ἀφωνότερος εἶ. i. Imò uerò magis es mutus quàm piſces. Rurſus in Gallo: πολὺ ἀφωνότερος ὅσῳ καὶ ἰχθύων. i. multo magis ero mutus quàm piſces. Vnde Plutar. in Sympoſiacis exiſtimat Pythagoricos à piſcibus abſtinuiſſe quòd hos quaſi ſuæ diſciplinæ domeſticos agnoſcerent, propter ἡσυχίαν. i. ſilentium, quod inter animantiũ genera piſcibus eſt proprium. Nam cæterorum ſua quibuſq; uox eſt. Aues permultæ canoræ ſunt, quædam & humanũ ſermonẽ referunt. Atq; adeo terreſtrium quoq; manticora apud Aegyptios, ſi Plinio credimus. Solis piſcibus nulla uox. Cauſam adfert Ariſtoteles, quòd his neq; pulmo ſit neq; arteria, neq; guttur. Etiam ſi ſint nonnulli, qui ſonitum quendã ac ſtridorem ædunt: quorũ de numero ſunt delphinus, lyra, chromis, uoca, (quem hinc dictũ apparet, quòd uocẽ ædat, Mercurio ſacrum prodidit Athen. lib. 7.) pecten. Verũ ~~cum ſonum non naturalibus organis edere putant: ſed uel arteriũ branchiarum, uel ab interioribus~~, quæ ſunt circa uentrem, Plutar. exiſtimat Græcis ἰχθὺς hinc appellari, quòd uocem habeat cõpreſſam. Et Lucianus in Halcyone, ἄφωνα δὲ τέτταρα καὶ ὀλίγα διατέλουσα, id eſt, Nã mutæ ſane quæ in aquis degunt. Athenæus lib. Dipnoſophiſt. 8. citat autorẽ Mnaſeam Patrenſem, qui prodiderit, in Clitorio amne Arcadiæ piſces eſſe uocales. Itẽ Philoſtephanum, qui ſcripſerit in fluuio Aorno, qui Pheneũ urbem interfluit, piſcibus dictis pœcilis uocẽ eſſe ferme qualis eſt turdorum. Tametſi Ariſtoteles adimit omnibus piſcibus uocẽ, excepto ſcaphro & porco fluuiatili. Veteres autẽ quemuis piſcem uocabant ἔλλοπα, quòd uocẽ edere non poſſet: ἴλλειν ſiquidem eſt ἔργειν. id eſt, cohiberi, & ὀλοή uox. Vnde apud Theocritũ ἐλλοπιάειν pro piſcari. Addit Athenæus, Pythagoricos à cæteris animantibus non prorſus, abſtinere, ſed quibuſdã ex his ueſci, quædã etiã ſacrificare, ſolos piſces nõ guſtare quaſi ſacros ob ἡσυχίαν quã Pythagoras docuit.

Turture loquacior. XXX

Τρυγόνος λαλίστερος. id eſt, Turture loquacior. In garrulos & impendio loquaculos homines dici ſolitum. Sumpta metaphora ab auis natura, quæ non ore tantum, ſed etiam poſtica corporis parte clamare fertur, ob id opinor, quòd uoccm ædens, etiam illam mouere uideatur. Citatur apud Xenodotum ex Plocio Menandri. Aelianus lib. 12. cap. 10. meminit huius prouerbij, dicẽs, aue utraq; corporis parte loquaci. Theocritus in Syracuſanis, mulieres quaſdam loquaculas turtures appellat.

Τρυγόνι ὀκνοσούντι παλιᾴδοντα κἄπαιλα.

Rana Seriphia. XXXI

Βάτραχος ὁ σεῖφιος. id eſt, Rana Seriphia. In homines mutos, & canendi dicendiq; prorſus imperitos dicebatur. Inde natum, quòd Seriphiæ ranæ in Scyrum deportatæ non ædebant uocẽ. In hunc modũ collectanea Græcorum prouerbiorum decerpta è libris Didymi, Tarrhæi, & aliorũ. Totidem uerbis Suidas. Et βάτραχος σεῖφιος, i. rana Seriphia. Proditũ enim eſt in Seripho inſula ranas mutas haberi. Meminit huiuſce rei Plin. lib. 8. cap. 58. Cyrenis, inquit, mutæ fiere ranæ, illatis è continente uocalibus, durat genus earũ. Mutæ ſunt etiamnũ in Seripho inſula. Eædẽ aliò tranſlatæ canunt, quod accidere & in lacu Theſſaliæ Sicendo tradũt. Quanquam in uulgatis exemplaribus cicadarum Seriphiarum mẽtio fit, non ranarũ: ſed germanã lectionẽ Hermolaus ex fide uetuſtorũ codicũ reſtituit. Seriphus autẽ una eſt inſularũ, quas Græci σποράδας uocant. Non uidẽtur autem ſatis conuenire uerba Plinij cũ Græcorũ cõmentarijs. Nam hic ait mutas eſſe in Seripho, illi negãt uocẽ edere deportatas in Scyrum, quaſi in Seripho uocales, in Scyro obmutuiſcerent. Verum attentius intuenti rem, nihil eſt abſurdi. Seriphus ranas habebat mutas. Eas ut rem prodigioſam deportabant in Scyrum, quas cum Scyrij miraventur eſſe mutas, præter ingenium ranarum indigenarum, dicebant βάτραχον ὁ σεῖφιον. Ea uox abiit in prouerbium.

Alij ſementem faciunt, alij metent. XXXII

Ἄλλοι μὲν σπείρουσιν, ἄλλοι δ' ἀμήσουσιν. id eſt, Alij quidem ſementem faciunt, alij uerò metent. Quod citra metaphoram etiã ad hunc modum efferunt: ἄλλοι κάμουσιν, ἄλλοι ὀνήσονται, id eſt, Alij laborarunt, alij perceperunt emolumentum. His ſimillimum eſt illud Fabij dictum apud Liuiũ libro Ab urbe condita 10. Quam arborem conſeruiſſet, ſub ea legere alium fructum, id indignum eſſe dicere. Huc alludit Heſiodus, cum ſcribit in Theogonia de ſucis:

Ἀλλότριον κάματον σφετέρῳ ἐν γαστρὶ ἀμῶντας. id eſt,
Atq; metunt uentrem in proprium ſudorem alienum.

Theognis item:

Οἵτε γ' ἂν πρόσθεν, ἄλλῳ κάματον μιήσαιμι. i.
Ante tibi exhauſtos alij ne trade labores.

Conſimili figura dictũ eſt à Diocletiano nondũ Cæſare: Ego apros occido, ſed alter fruitur pulpamẽto. Refertur autẽ in illius uita ad hanc fermè ſententiam: Cũ Diocletianus apud Tungros in Gallia, in minoribus adhuc locis militãs, in caupona quadã moraretur, & cũ Druiade quadã muliere familiarẽ cõſuetudinẽ haberet, illaq; parſimoniã hominis increparet, ioco, nõ ſerio reſpõdiſſe fertur, tum ſe fore liberalem, cũ imperator fuerit. Ad hoc illa: Noli, inquit, iocari Diocletiane, plane imperator eris, ſimul ac aprum occideris. Quam quidem mulieris uocẽ ominis arripiẽs uice, ſtudioſe ſectari cœpit apros in uenatu, haud intelligens uidelicet ominis ænigma, quod euentus poſtea explicauit. Nam Numerianus imperator, factione Arrij Apri ſoceri ſui interemptus fuerat. Qua re prodita, milites Diocletianũ uindicẽ creant, & auguſtum cõſalutant. Ille itaq; pro concione, quo Druiadis dictum expleret, Aprum manu ſua confodit, addens Maronianum illud:

Aeneæ magni dextra cadis.

Cæterũ interea dũ adhuc priuatus ille multos apros conficiſſet, nec affulgeret uſquam imperij ſpes, dicere ſolitũ ferũt: Ego quidem apros occido, uerum alter fruitur pulpamento.

Aliena iacis. XXXIII

Ἀλλότρια βάλλεις. i. Aliena iacis. Quotics res parũ ex animi ſententia cadit. Translatũ ab ijs qui ludunt aleæ, quibus iacẽtibus interdũ ea cadit, quæ minime ſunt ad uictoriã accommoda. Proinde ſi quando fruſtratur nos ſpes, recte dicemur, ἀλλότρια βάλλειν. Adagium referturà Diogeniano.

Aliam quercum excute. XXXIIII

Ἄλλῳ δρυὸς βαλάνους. i. Aliã quercum excute. In eos conuenit, qui ſine fine petunt aliquid, aut qui cõtinenter ab eodem mutuũ poſtulant. Hos hoc adagio licebit ablegare, ut nobis omiſſis, aliorũ aures ſuis precibus ſollicitent. Parœmiã

hinc

hinc natam putant, quòd olim mortales glandibus uictitabant, Cereris usu nondum reperto. Has qui quercubus excussis colligebat, mercede ad id cõducti, balanistas, id est, glandium collectores, siue glandiarios appellabant. Qui si quando circumspicerent si quæ glandes etiãdum in arbore relinquæ essent, prætereuntes per iocum acclamabant: Aliã quercum excute. eam uocem uulgus arrepsum uertit in prouerbium. Non inconcinne accommodabitur ad negotium relinquendum, ex quo iam nihil emolumenti potest capi. Aut mutandum amicum qui iam utilis esse desijt. Aut præceptorem mutandum, unde nihil est quòd amplius discas.

Nuces relinquere. XXXV

Nuces relinquere, est omissis studijs ac nugis puerilibus ad grauiora magisq; seria conuerti. Persius:

Et nucibus facimus quecunq; relictis,
Cum sapimus patruos.

Translata metaphora, uel à uetusta nuptiarũ cæremonia, in quibus sponsus uxorem ducens nuces spargegat, utpote iam pueritiæ renuntians. Ita Catul. in carmine nuptiali:

Da puer propere nuces.
Concubine nuces da. Vergilius Bucol. 8.
Sparge marite nuces.

Quinquam Plinius lib. 15. cap. 22. causas alias adfert, quam ob rem nuces in nuptialibus cæremonijs consueuerint antiquitus adhiberi. Sed præstat ipsius referre uerba. Nuces, inquit, iuglandes, quanquam & ipsæ nuptialium Fescenninorũ comites, multum pinels minores uniuersitate, eædemq; portione ampliores nucleo. Necnõ & honor his naturæ peculiaris, gemino protectis operimento, puluinati primũ calicis, mox lignei putaminis. Quæ causa eas nuptijs fecit religiosas, tot modis fœtu munito, quod est uerisimilius quàm quia cadendo tripudiũ sonum ue faciant. Festus itẽ indicat in nuptijs à pueris nuces spargi solitas, ut nouæ nuptæ intranti domum noui mariti, fuustum esset auspicium. Addit Seruius pueros catamitos, cum à turpi seruitio recederẽt, solitos nuces spargere, significantes se posthac omnia puerilia spernere. Vel hinc igitur, uel certè à puerorum lusibus qui nucibus peraguntur, ductum prouerbium uideri potest. Nam talis ac nucibus olim lusitasse pueros, uel Horatius testis, cùm ait:

_Te talos Aule nuces q;.

Proinde ad hanc prouerbij formã pertinebunt & reliquæ illæ figuræ: Nunquam à nucibus recedere. Redire ad nuces. Nuces abijcere. Nuces intermittere. Nucibus indulgere. Nuces repetere, atq; id genus alia.

Bis pueri senes. XXXVI

Δὶς παῖδες οἱ γέροντες. i. Bis pueri senes. Vna est ex illis prouerbialibus inscriptionibus satyrarũ Varronis. Quadrabit in eos qui prouectiore ætate tamẽ puerilibus quibusdã studijs intẽpestiuiter atq; indecore detinentur. Aut in senes ætatis ultiõ desipiscẽtes, tanquã iterum in pueritiã reuolutos. Seneca: Non, inquit, bis pueri sumus, ut uulgò dicitur, sed semper: uerum hoc interest, quòd maiora nos ludimus. Plato lib. De repub. 1. Οὐ μόνοι ἄρ' ὀρθῶς ἔοικεν ὁ γέρων δὶς παῖς γίγνεσθαι, ἀλλὰ καὶ ὁ μεθυσθείς. id est, Non solum igitur senex, ut uidetur, bis erit puer, sed ipse etiam temulentus. Aristophanes in Nubibus,

ἀεὶ νομίζεθ' οἱ παῖδες τὸν γέροντα δραν,
Ἐγὼ δὲ δι' αὐτοῦτο μ', ὦ δὶς παῖδες οἱ γέροντες. i.
Pueri inquies, tibi uideri facimus illud esse.
Respondero ipse contrà, senes bis esse pupos.

Sophocles in Peleo:

Πολλὰ γ' ἀκοῦσαι δεινὸν ἐστὶν ἀνδρὸς
Γέροντα, κἀναπαιδάσαι πάλιν.
Ἐμοὶ γὰρ ἀθλίῳ τοῦτο γίγνεται τάδε. id est,
Ego Peleum Aeaco satum, pueri in uicem,
Senem puella moderor atq; tempero.

Nam iterum puer quisquis senescit, redditur.

Theopõpus, Δὶς παῖδες οἱ γέροντες ὀρθῶς ὡς λόγῳ. i. Pueros bis esse senes, rectè dicitur. Plato, Ἀρ' οὖν ἔοικε δὶς γέροντ' ἂν παῖς γέρων. i. Similis uidetur bis seni puer senex. Antiphon, Γήραντος ἐφορία πρόσεισιν παιδὸς ἐφορία. i. Senẽ nutrire, perinde est quasi nutrices puerũ. Lucianus in dialogo cui titulus, γὰς πρὸς κρόνον. Οὕτω δ' ἂν τὴν παροιμίαν ἐπαληθεύσαιμι, ἣ φησι, παλίμπαιδας τοὺς γέροντας γίγνεσθαι. i. Sic enim fiet, ut uerũ uideatur adagium, quo dici solet, senes rursum repuerascere. Huc pertinet quod lib. De lingua latina 3. scribit Varro, identidẽ in Atellanis haberi pupum senem, quod Osci suapte lingua uocent casnar. Nã ueteres pupũ, puerũ uocabãt. Neq; uerò prouerbiũ ideo tantũ esse dictũ, quòd senes ætatis culpa desipiscãt: uerumetiã quòd omnibus modis in senibus tã uelut exacta uita initiũ recurrere uideatur, quẽadmodũ scite dixit Aristo. in problemate quodã, in quo quærit, quo nam pacto sint accipienda, quæ priora dicũtur ac posteriora. Primũ enim redit albor simul & raritas capillitij, quorũ utrunq; pueris similiare: deinde balbuties, uelut altera infantia. Præterea gingiua exarmata dentibus, aut certè perpaucis, & eis uacillantibus instructa, quod & ipsum cum infantibus commune. Quinctiã senibus omne corpus ad puerilem decrescit modũ: consimilis uirium imbecillitas. Iam uerò cibi quoq; consimiles utriq; cõgruunt ætati. Postremo morũ ineptia, leuitas animi, & hoc ipsum nihil sapere, in senibus infantiã quãdã referre uidetur. Autor est enim in Politicis Aristot. post annos 48. ingenij uigorẽ euanescere. Quapropter Eurip. in Bacch. ait:

Τὸ γῆρας ὑμῶν εἰσορῶ νοῦν οὐκ ἔχον. id est,
Vestram ubi senectam uideo mentis indigam.

Vnde fit, ut senes pueris mire deleclentur, quasi similes iam ad similiũ amorem propensi.

Sexagenarios de ponte deijcere. XXXVII

Sexagenarios de põte deijcere, est natu maiores perinde quasi deliros, & ad omne uitæ munus inutiles, in otium rejcere atq; ab omni functione negotiorũ relegare. Inde natũ, quòd olim sexagenarijs ferendorũ suffragiorũ ius non erat, ætate uelut à publicis munijs dimissa. Vel quòd olim inuẽtus Romana, quo sola ferox, suffragia, senes inutiles de pontibus præcipites dederit. Nã de ponte suffragia ferri iã cœperãt, atq; ea sententia magis probatur Sisinnio Capitoni apud Festum Pompeium, quàm uulgata illa qua putant post urbẽ à Gallis liberatã, ob cibatus inopiã sexagenarios in Tyberim de ponte deijci cœptos. Varro lib. De uita patrum 2. honestam causam religiosamq; patefacit: cum in quintum gradum peruenerãt, atq; habebant quinquaginta annos, tum deniq; erant publicis negotijs liberi atq; expediti, & otiosi. Ideo in prouerbium quidam putant ueniisse: Sexagenarios de ponte deijci oportere: quòd suffragium non ferant, quod per pontem ferebatur. Nonius Marcellus: Sexagenarios per pontem mittendos, male dici populariter intellexit. Macrobius Saturnalium lib. 1. Adimere uis doctis utris in uerborum comitijs ius suffragandi, ac tanquam sexagenarios maiores de ponte deijcere? Ouidius in Fastis:

Pars putat, ut inuenes ferrent suffragia soli
Pontibus infirmos præcipitasse senes.

Vnde & deponitani dicuntur senes, tam urbe emeriti, & à ciuilibus negotijs in otium remissi. Plato lib. De legibus 6. loquens de magistratu τῶν νομοφυλάκων. id est, legibus seruandis præfectorũ, non admittit ad eum magistratũ gerendum minorẽ annis quinquaginta, nec finit in eo perseuerare maiorem septuaginta: ut si quinquagenarius magistratum inierit, uiginti annos eũ administret: sin sexagenarius, decẽ duntaxat. Licebit autem uti prouerbio, uel in odium ætatis,

tanquam ad nihil iã utilis, & ab omni uitæ munere relegãdæ: uel simpliciter in eos, qui propter ingẽij imbecillitatẽ rudes iam donati sunt, ac solitorio munerũ nacatione acceperũt.

Crambe bis posita mors. XXXVIII

Δὶς κράμβη θάνατος. i. Crambe bis mors est. Plinius lib. 20. cap. 9. inter brassicæ species, tertio loco refert & cramben. Dioscorides lib. 2. crambes tres species facit. Quarũ prima, præter quam quòd alias ad multa remedia efficax est, etiam ebrietatis & crapulæ incõmoda tollit. Si crudam edas ante cœnam ex aceto, ut indicauit M. Cato. Aristoteles in causa putat esse quòd cum ipsa sit frigida, & succum habeat dulcẽ ac discutientẽ, fit ut uinosos humores in alium detrahat, tenues humores in uesicã delabãtur, ipsa in ventriculo remanens, corpus refrigeret. Atq; ita humoribus utrinq; deductis, & refrigerato corpore cessare crapulam. Ineſt autẽ peculiaris quædam uis crambe, obſtet nãq; uino, ut ſi in uincto ſeruatur, nullũ præmeat ſiluſtrum. Proinde apud Aegyptios & Sybaritas ſolenne erat, ante omnia ſumere cramben cocta: quibuſdam mos erat ex amethyſtino uaſculo crambes ſemen ante compotationẽ capere, quo citrà periculum ebrietatis indulgere uino poſſent. Huiuſmodi ferè Athenæus lib. 1. addens illud, priſcis cramben ac raphanum pro eodem habita. Vnde Theophraſtus prodidit, uitem etiam ex uinum raphani odorem fugere. Verum ut ad prouerbiũ redeamus, Suidas ſcribit illam antiquitus in conuiuijs adhiberi ſolere, uerum recoctam alco nauſeam afferre, ut Græcis in faſtidij prouerbium abierit. Quanquam eandem iterũ atq; iterũ repetitam non ſine moleſtia ſignificabat, dicebant δὶς κράμβη θάνατος. id eſt, bis crambe mors: hoc eſt, κράμβη δὶς ἀποθανοῦσα. crambe recocta. Ad hoc adagij Politianus arbitratur alluſiſſe Iuuenalem, cum ſcribit in Satyra 7.

Declamare doces, ô ferrea pectora Veſti,
Cum perimit ſæuos claſſis numeroſa tyrannos.
Nam quicunq; ſedens modo legerat, hæc eadem ſtans
Proferet, atq; eadem cantabit uerſibus iiſdem,
Occidit miſeros crambe repetita magiſtros.

Cramben repetitam appellat declamationem maximo cum tædio iterũ atq; iterũ audiendam. Finitimũ eſt illi quod alio commemorauimus loco, ὁ δὶς κόραξ. id eſt, Iouis filius Corinthus. Contrarium illi, δὶς καλὰ τὰ καλά. id eſt, bis & ter quod eſt pulcherrimũ. Quod enim per ſe præclarũ, id uel decies repetitum, ut inquit Horatius, placere ſolet. Quod ineptum, id primo guſtu commendatione nouitatis utcunq; toleratur: cæterum iteratum, haud iam ferendũ, faſtidium adfert. Et tamen erat priſcis admodum celebris hæc herba, adeo ut nec religione careret, & ob hoc μάντις uocata: per eandem iurare mos erat, præſertim apud Ionas, καὶ μὰ τὴν κράμβην, ut hinc quoq; faſtidij prouerbium ortum uideri poſſit, autor Athenæus lib. Dipnoſophiſt. 9.

Ne Hercules quidem aduerſus duos. XXXIX

Μηδ' ἡρακλῆς πρὸς δύο. i. Ne Hercules quidem aduerſus duos, hoc eſt. Nemo uſquã adeo uiribus excellit, ut unus pluribus par eſſe poſſit. Neq; id eorum eſt cedere multitudini. Erit autem ſuauior metaphora, ſi ſignificabimus neminẽ quantumuis eruditum aduerſus duos in diſputando ſufficere, aut eundem hominem plures quoſuis ſatis docte ſimul petentes non poſſe reſiſti pro uno eodemq; eodem petentium. Poterit & aliam in formam uerti prouerbium, ad hunc modum. Si negãt uel Herculem aduerſus duos eſſe parem, qui nam ego tam imbecillis aduerſus duos Hercules ſtabo? Quanquam obiter huius uſum prouerbij, in operis huius ueſtibulo paucis oſtendimus. Plato lib. De legib. 11. ὀρθὴν μὲν δὴ, φάναι τε δεμυθέων, οὐ πρὸς δύο μάχεσθαι ἀνδρεῖα, χαλεπὸν, καὶ ἀνδρὸς ἢ τῶν ἡρώων, πολλοῖς τε ἄλλοις. id eſt. Verum eſt illud & iam olim prouerbio celebratũ, arduũ eſſe aduerſum duos, eaq; contraria pugnare, quemadmodũ in morbis alijſq; cõpluribus. Significat nobis eſſe geminam pugnã, tum aduerſus diuitias, tũ aduerſus egeſtatẽ. Idẽ in Phædone uſurpauit, ubi Socrati per iocũ hortanti, ut Cebetẽ ac Simmiã confutet argumẽtatione, reſpondet Phædon: ἀλλὰ πρὸς δύο δεῖ ἡρακλῆς λέγεται οὐδὲ τε ἔναι. i. At uerò cõtra duos ne Hercules quidẽ dicitur ſufficiſſe. Eodem alluſit Catullus in carmine nuptiali, cum ait:

—Noli pugnare duobus.

Hæc ſententia tum etiã ſi non iiſdem uerbis aliquoties legitur apud Hom. ut in Odyſſ. Υ.

Χαλεπὸν γὰρ ὀρηκτέῳ ἔνα πολλοὶ ὀφ. id eſt,
Difficile ac durum eſt, unum compeſcere multos.

Telemachus ita loquitur de ſe, ac procis.

Item Iliados Ε.

Αἰνέας δ' ὁ μὲν οὔτι θοῷ ἐπὶ ἠνὶ πολεμιζέμεν,
Ὡς εἶδ' ἐν δύο φῶτε παρ' ἀλλήλοισι μάχεσθε. id eſt,
Haud ſtetit Aeneas alioqui ſtremuus armis,
Conſpexit ſimul atq; duos conſiſtere iunctos.

Occaſionẽ adagij uarie narrant. Quidã aiunt Molionidas adortos aliquando Herculem ex inſidijs, atq; illum hominũ numero territum, nõ auſum contra reſiſtere, ſed fuga ſaluti conſuluiſſe, idq; in uulgi ſermonẽ abiiſſe. Vero propius eſt quod refert Suidas, Herculem conſtituto certamine Olympiaco, fretum uiribus ſuis primũ auſum certare cũ duobus, & utroſq; confeciſſe. Hos eſſe Cteaton & Eurytum, Neptuno patre & Moliona matre prognatos. Deinde proxima Olympiade, conſimili modo congreſſum fuiſſe cũ duobus quibuſdã, atq; ab his fuiſſe ſuperatũ. Quanquã ſunt qui hos exiſtiment fuiſſe Læum & Pherandrũ, ſed qui uicerint Herculem, nõ qui uicti diſceſſerint. At Plato in Euthydemo longe diuerſam ab his hiſtoriam adducit, puta Herculem cũ hydra, priuſquam eam ex paludibus quibuſdam immani, qui è mari emerſerat, congreſſum, inferiorẽ diſceſſiſſe, atq; ob id Iolai nepotis auxilium imploraſſe: Sed non grauabor ipſius uerba ſubſcribere, in eo igitur quẽ dixi dialogo, Socrates cũ duobus fratribus ſophiſtis, & ut ſunt illi, contumelioſis diſputans, quaſi cum duobus monſtris unus congreſſus, cum illi probro obijceret Dionyſodorus quòd fugeret, neq; ad interrogata reſponderet, ad hunc modum reſpondit: Εἰκότως γὰρ ἔπον ἐγὼ οὕτω γ' ἔχει γὰρ ἐμοὶ καὶ τὸ ἑτέρῳ ὑμῶν ὥσπερ πολλὼ δέω μὲ ἓ ἑνὸ φεύγειν· πολὺ γὰρ ἂν εἴμι φαυλότερος τοῦ ἡρακλέους, ὃς ἐχ οἷός τε ἦν τῇ τοῦ ὕδρα διαμάχεσθαι σοφιζείᾳ ὅση ἦν δὴ καὶ τῶν σοφίαν ἀνιέσαν ἐμοίαν καφαλῆν ἀποτμηθὲν τὸ λόγου, πολλὰς ἀντὶ δὲ μιᾶς, καὶ παρὼν ἑτέρου τινὶ σοφιστῇ ὃς θαλάττης ἀφιγμένῳ νεωστί μοι δοκῶν πᾶσαν πλὰ δυνάτ. ὃς ἐπειδὴ ἐν τῷ ὑδρεῖ, οὕτως ὃς τὸ ἐπ' ἀρετῆς λέγων καὶ δίκαιον, τὸ ἴδιον τὸ ἀδελφιδοῦν βοηθὸν ἐπεκαλέσατο. ὁ δ' ἐμὸς ἰόλεως ἐβοήθησεν. ὁ δ' ἰόλεως ἐβοήθησεν ὡς ἔοικεν ἐμοὶ ἕως ἐβούλετο ἁ ἦλθε, πολὺν ἂν χρόνον ταῦτα ποιῶν. id eſt. Non iniuria, inquam, fugio. Nã cum alterutri ſim impar, cur nõ fugiã ambos? Equidẽ Hercule multo ſum imbecillior, qui tamen pugnare pariter non ualui, & aduerſum hydrã ſophiſtriam, cui propter ſapientiam pro uno ſermonis capite amputato, multa repullulabant, & aduerſum eam rem ſophiſtam quendam e mari profectum, & nuper, ut arbitror, aduectũ. A quo cũ Hercules ad ſiniſtra angeretur, uerbisq; acriter morderetur, nepotis ſui Iolai auxilio implorauit, qui abũde illi ſuccurrit. Meus autẽ Iolaus Patroclus ſi uenerit, magis altera certaminis parte ſuſtineret. Mordaci uidelicet allegoria, Socrates & fratribus ſophiſtis alterũ hydrã, alterũ cancrũ nominat ſe Herculem. Cteſippũ Iolaum.

Vnus uir, nullus uir. XL

Εἷς ἀνὴρ, οὐδεὶς ἀνήρ. i. Vnus quidem uir, nullus eſt. Senſus eſt, nihil

nihil egregium præstari posse ab uno homine, omni auxilio destituto. Huc pertinet quod ait Euripides in Heraclidis: μία γὰρ χερὸς ἀσθενὴς μάχη. i. Nã solitariæ manus inualida pugna est. Item illud eiusdem: εἷς ἀνὴρ ὃ πάνθ' ὁρᾷ. i. Vir unus haud uidet omnia. Poterit ad uarios usus deseruire prouerbium, uel ad insuauem uitam, si non adsit conuictor amicus: uel ad iudicia haud quaquam sine comitem: uel ad studium literarum, quod citra sociũ & eiusdem, ut aiunt, æmulum Musæ, plane friget: uel ad quoduis denique pertinax negotium, quod citra alterius adminiculum commodè confici non queat. Adagii mentionem facit Zenodotus.

Asinus inter simias. XLI

Ὄν & ἐν πιθήκοις. id est, Asinus inter simias. Vbi quis incidit in homines nasutos, & contumeliosos, ipse stolidus à quibus impune uideatur. Extat apud A. Gellium lib. 2. cap. 23. apud quẽ Menander comicus in fabula, cui titulus Plotiũ, maritũ, de uxoris iniuria querentẽ inducit his uerbis: ὄν & ἐν πιθήκοις τοι τὸ λεγόμενόν ἐστι δὴ τοῦτο. i. Asinus inter simias, uulgò quod aiũt. Sanè istud. Constat autẽ simiã animal esse petulantissimũ, adeo ut nõ uereatur etiã leonẽ per lasciuiã agitare, natibus illius affixa. Quin & hodie uulgò simile quiddã dicũt: Noctua inter cornices, ubi stupidior aliquis in homines petulantes ac dicaces incidit. Nihil autẽ uetat quo minus generaliter usurpetur, ubi quis in negotiũ incidit uehemẽter molestũ, aut in infortuniũ aliquod, unde se nõ queat extricare.

Asinus inter apes. XLII

Ὄν & ἐν μελίτταις. id est, Asinus inter apes. Cõsimilem habet cum proximo sensum, dici solitum, ubi quis infeliciter incidit in homines improbos atq; importunos. Metaphora per se liquet, quanquam adagium ab cuentu quopiam natum uideri potest. Meminit Suidas.

Asinus in unguento. XLIII

Ὄν & ἐν μύρῳ. i. Asinus in unguento. Cum deliciæ adhibentur ijs, quos haudquaquam decent, neq; qui uel uti norunt illis, uel delectantur. Nam asinus culmos ac fœnũ mauult, quàm aurum uel unguentũ, quo etiã offenditur. Locus fuerit huic adagio, si quando indoctus aliquis in optimos incidat autores, quos ob inscitiam aut negligat, aut etiã deprauet. Siue cum amuso cuipiam cum eruditissimis uiris uiuere contigerit, quorum tamen consuetudine neq; frui nouerit, neque omnino gaudeat. Refertur à Diogeniano prouerbium.

Neq; cœlum, neq; terram attingit. XLIIII

Οὔτε γῆς ἅπτεται οὔτε οὐρανοῦ ἄπτεται. i. Neq; cœlũ neq; terrã attingit. De re uehemẽter absurdã atq; aliena, quæ nullã uicinitate pertineat ad id de quo agitur. Lucianus in Pseudomante: ἐκτά μοι χρησμὸς ἔπεμψεν, ὅτε γῆς φασιν, ὅτε οὐρανοῦ ἅπτομένος. i. Octo mihi misit oracula, sed quæ neq; cœlum, ut aiunt, neq; terram attingerent. Aristides in Cimone leuiter alludens ad prouerbiũ, indicat metaphoram sumptam ab ijs quæ in medio pendent aëre, utrinq; liberi.

Nihil aduersum. XLV

Οὐδὲν πρὸς ἔπος. i. Nihil ad carmẽ. De ijs qui longe discrepant ab ijs quæ proposita sunt. Translatũ uidetur à scena, ubi histrio saltatu gestuq; carminis genus repræsentat. Et haud scio an alius fuerit qui recitaret uersus, alius qui gesticularetur. Apparet enim unũ aliquẽ fuisse recitatorẽ, cuius est illa uox in calce Comœdiarũ: Calliopius recensui. Nec diloqui uideo quorsum pertineat, quod admonet Cicero ab histrione deligi fabulam ad quã natura sit appositus, quod in prologo Comœdiæ Terentianæ, qui prologũ dicit, queritur clamosas fabulas ad se deferri, minus laborgiosas ad alios. Quòd si saltatio parũ respõdisset ad numeros carminis, aiebant: Οὐδὲν πρὸς ἔπος. Lucianus in Philopseude: Οὐδὲν πρὸς ἔπος & τοῦτό φασιν, οὐδὲ πρὸς πέτραν ἐρέμνην. i. Ista nihil ad carmen, ut dici solet, neq; enim de ijs interrogabam. Qui in choreis non respondet ad numeros saltationis, cum ἀνυπόκριτον appellabant: isq; ἀνυπόκριτος dicebatur. Andreas Alciatus hoc seculo nõ modo iuris Cæsarei, uerũetiam omnium studiorũ decus, nec minus suspiciendus ob rarum quendam ingenij candorẽ, quàm ob exactam omnium liberalium disciplinarum peritiam, lib. Disputat. suarum 2. consentit quidem mihi in sensu usuq; prouerbij, cæterũ de origine nonnihil dissentit, maiusculis ab oraculis esse natum, quæ quondam carmine reddebãtur, præsertim heroico, cuius inuentor fuerit Pythius Apollo. Græcis autem ἔπος dicitur, quòd ἔπονται τὰ πράγματα τοῖς χρησμοῖς. i. Quòd res oraculis respondeant. Hanc enim etymologiam adfert Eustathius in princip. Iliad. Homeric. Vnde probabilius esse iudicat Alciatus noster, quoties euenirent quæ promissis aut proposito non quadrarent, dici solitum, οὐδὲν πρὸς ἔπος. Vsus est eo Vlpian. in Pandect. lib. 11. tit. De interrog. actio. cap. 12. Quod autẽ ait prætor, omnino nõ respondisse, posteriores sic acceperũt, ut omnino nõ respõdisse uidcatur qui ad interrogata nõ respõdit, i. οὐδὲν πρὸς ἔπος. Suidas indicat nõnunquã usurpari οὐδὲν πρὸς ἔπος, pro temere ac de nihilo, siue abs re. Adducit hos uersus ex poëta nescio quo:

Οὐδὲν πρὸς ἔπος οὕτως ἀνοήτως ὠκάλων,
Πρὶν ἐκπόθωμαι πᾶν τὸ πρᾶγμ' ὅπως ἔχει. id est,
Adeo ne temere & inscienter efferam,
Priusq; rem omnem ut sese habet, cognouero?

Prior uersus constabit, si legas pro οὕτως, χ' οὕτως. Vsurpauit idem Aristophanes in Concionatricibus, quem locũ retulimus prouerbio, Extra cantionem.

Nihil ad fides. XLVI

Οὐδὲν πρὸς τὴν χορδήν. i. Nihil ad chordã. In eos quorũ uita uehementer est in æqualis quorum ne moues ab oratione dissident. Lucianus De saltatione: καὶ μηδὲν ὡς φασι πρὸς τὴν χορδήν, ἕτερα δ' ὁ ποὺς, ἕτερα δ' ὁ ῥυθμὸς λέγει. id est, Nihil ad chordã, ut dici solet, nã alia pes, alia loquitur rythmus. Idẽ in Meretricijs, ᾗ ὅτι οὐ πρὸς τὴν κιθάραν ὁ ποὺς. i. Et quòd pes probe respondeat ad citharam. Plutar. in comment. De uerecundia, καὶ τοι ὁ μὲν τὴν ψοφοδῆ πρὸς τὴν λύραν ἀμείβεται, ὡς πλάστην ἔλεγε, καὶ πόλεις πόλεσι καὶ φίλοις φίλοις διαφερόμενοι, ἔσχατα δρῶσί τε καὶ πάσχουσι, ἀλλὰ διὰ τὴν πρὸ τὰ νόμιμα καὶ δίκαια παρεμπέλασιν. i. Haudquaquã ob id quod pes à lira dissentiat, sicut ait Plato, ciuitates cũ ciuitatibus, amici cum amicis conflictantes, extrema tum faciũt, tum patiuntur, sed quod circa leges atq; æquitatẽ peccetur. Locus autẽ quẽ citat Plutarc. est in lib. de legib. 7. ἀποδιδόντας πρόσχορδα τὰ φθέγματα τοῖς φθέγμασι. τὴν δ' ἐτδροφωνίαν καὶ ποικιλίαν οὐ λύρας, ἀλλα μὴν οὐ χορδῶν ἐσσῶν, ἀλλα δ' οὐ τὴν μελῳδίαν σιωπῆσι, οὐ ποιεῖ, καὶ τὰ λοιπά. i. Reddentes uoces cũ lyræ sono concordes. Porrò uocis discrepantiam diuersitatemq; quotics alios modos ædunt chordæ, alios is qui cantilenã composuit, & cætera. Videtur ad hoc prouerbium allusisse diuus August. in epist. quadam ad Licentium: Aut si ego canto, inquit, tu autẽ ad aliam uocẽ saltas, nec sic quidẽ me pœnitet. Habet enim suam hilaritatem ipsa cantatio, etiam cum ad eam membra non mouet, cui plena charitatis modulatione cantatur.

Formica camelus. XLVI

Μύρμηξ κάμηλος. i. Formica camelus. De uehementer inæqualibus, & modo minimis, modo maximis, quod perinde sit, quasi repẽte camelus in formicã uertatur. Lucianus in prima epistol. Saturnalium: ὡς ἐγὼ νῦν ἔχομαι, μύρμηξ ἢ κάμηλος, ὡς ἂν θαρρούμενος φησί. i. Tã ut nunc uiuitur à nobis, formica camelus, quemadmodũ prouerbio dicitur. Loquitur de opibus inæqualiter inter mortales distributis, ut huic plurimũ superfit, huic multũ desit. Neq; intẽpestiuè di-

ceetur in eos qui ſibi non conſtant, in utrãq; partẽ immodici.
Quod genus hominem deſcribit Euripides in Troadibus:

τίς δ' ὧδε πολλῶν ἄλλοτ' ἐς ἄλλους τρόπους;
Μισῶ δὲ λαμπρὸν, κοὐ φιλῶ ὃν μὴ τὸ χρεὼν. id eſt,
Quid ita modo hos, modo in hoſce mores tranſilis?
Odiſti acerbe, amasq; nimium quemlibet.

Os ſublinere. XLVIII

Os ſublinere, pro eo quod eſt dare uerba, & arte quadam illudere, reperitur aliquoties apud autores. Nonius Marcellus tractum putat à ridiculo quodam luſus genere, quo dormientibus ora pinguntur. Plaut. in Aulul. Fidei cenſebam maximã fidem eſſe. Ea ſubleuit os mihi peßimè. Idem alibi: Os mihi probe ſublitum eſt. Idẽ in Epidico: Ego ſi allegaſſem aliquẽ, adhoc negotiũ minus hominẽ quam doctum, minusq; ad rẽ callidum, or ſublitum eſſet. M. Varro in myſterijs apud Nonium: es defraudaſſe cauponem, bonam luto obliuiſſe, cum portitores æra induxere. Sophocles in Antigone:

Ὑφῶσι χ' οἱᾶτ', σοὶ δ' ὑπίλλωσι σόμα. id eſt,
Vident & hi, ſed os tibi ſublinunt. Vergilius item in carmine Bucolico, pueros inducit per luſum, Sileni faciem mori ſucco oblinentes,

_Iamq; uidenti
Sanguineis frontem moris & tempora pingit,
Ille dolum ridens, quò uincula nectitis inquit?

Dare uerba. XLIX

Dare uerba, paßim obuium eſt apud omnes autores, pro eo quod eſt fallere. Perſius quarta Satyra:

_Vt mauis, da uerba, & decipe neruos. Terentius,
Cui uerba dare difficile eſt. Ouidius,
Verba dat omnis amans.

Idem eleganter tranſtulit ad fallendas animi curas.

Detineo ſtudijs animum, falloq; labores,
Experior curis & dare uerba meis.

Sed tum frequentiora, tum expoſitiora ſunt exempla, quàm ut operæpretiũ ſit ea perſequi. Tantum illud admonuerim, nonnihil Veneris acceſſurum prouerbio, ſi longius à ſimplici detorqueatur oratione, uidelicet ad fraudem impoſturamue, quæ uel citra uerborum fucos peragitur. Quod genus fuerit, ſi quis dicat, munãii hunc dare uerba ſuis cultoribus: & alcimiſticam, quam uocant artem, dare uerba ſui ſtudioſis: & cum ſibijpſi dare uerba, qui ſibi pollicetur haud quaquam ſperanda.

Addere manum. L

Illud inuſitatius quod eſt apud Plautũ in Perſa: Addere manũ: pro eo quod eſt ludibrio habere. Translatum opinor ab ijs, qui manu ad aurem porrecta, motuq; quempiam irrident. Plautina uerba ſunt hæc: Quid ais, crux, ſtimulorũ tritor? Quomodo me hodie uerſaſti, ut me in tricas cõieciſti? Quomodo de Perſa manus mihi addita eſt? Item in Pœnulo: Quo pacto auaræ Veneri pulchre adij manũ. Rurſum in eadem ſcena: Ego faxo poſthac dij deæq; cæteri contentiores magis erunt atq; auidi minus, cum ſcibunt, Veneri ut addiderit leno manum. Idem in Aululatia: Ita illis impuris omnibus adij manum. Iterũ in Caſina: Satin' lepide addita nobis manus merito? Quanquam uetuſtè ſcriptum inuenio, nunc adij, nunc addita. Mihi uidetur rectius legi, addidi, ut accipiamus ſumptam metaphoram ab irridentium, ut dixi, geſtu. cuius meminit Perſius:

Nec manus auriculas imitata eſt mobilis albas.

Circumtondere comam. LI

Περιτιλλειν τὰς πλοκάμους. i. Circũtondere comã, Græcis in prouerbio eſt, pro eo quod eſt, ludibrio habere. Nam id luſus gratia fieri ſolet ſtupidis, ut cis non ſentientibus cæſaries circumtõdeatur. Lucian. in Miſanthropo: ἐκέθυσον τὰς πλοκάμους περιτετμημένος. ἦν δ' ἄρ'. i. Sedebas cũ tibi cæſaries ab illis circũtonderetur. Vſurpat idem in Pſeudomante.

Fucum facere. LII

Fucum facere, pro eo quod eſt impoſturã facere, & artificioſa diſſimulatione deludere, frequens eſt apud bonos autores. Terentius in Eunucho: Per alienas tegulas uenißſe clanculũ, fucum factum mulieri. Quo loco, factum, ſupinum eſt, non participium. Quintus Cicero ad Ciceronem: Si cum, qui tibi promiſerit fucum, ut dicitur, facere nulle ſenſeris, ut te id audiſſe, & ſcire diſſimules. Nõ ſimus hercle genus, quã Græci φῦκος uocant, fingere ſanis nulle. Vnde ſimpliciter fucũ pro colore reperire licet, & fucare pro colorare. Horat. in Odis:

Stercore fucatus crocodili. Maximè ſi colorem nõ natiuum aut genuinum, ſed artificioſum, ac uelut adulterinum ſignificemus, ut idem Horatius:

Nec amiſſos colores
Lana refert medicata fuco.

Proinde medicamẽtum illud, quo cuti ſuperinducto mulierculæ uitia formæ diſſimulant, quaſiq; perſonã aſſumũt, fucũ uocãt. Plaut. Vitia corporis fuco occulunt, ut autẽ fucus eſt color arte additus, ita perſona facies eſt non uera, ſed appoſititia: unde elegantur dictum Senecæ: Vt perſonã malit quàm faciem, uideri habet quàm eſſe. Lucretius item libro tertio,

Nam ueræ uoces tum demum pectore ab imo
Eliciuntur, & eripitur perſona, manent res.

Cornelius Tacitus in dialogo De Oratoribꝰ. Ita nec præceptor deerat optimus quidem & electißimus, qui faciem eloquentiæ non imaginẽ præſtaret. Imq; perſonatos dicimus, qui aliud præ ſe ferunt quàm ſint. Quin & officias uocant, inania quædam rerum ſimulachra, quæ uelut præſtigijs quibuſdã, oculis intuentiũ imponunt. Græci ſimplici uerbo φενακίζειν uocant, & φενακισμὸν, huiuſmodi impoſturã, φῶναξ fuci artificem. Qui ſcripſit etymologicum Græcũ, autor inſyncerus & impurus, uocem deductam exiſtimat παρὰ τὴν πλοκήν, quæ Græcis coma dicitur appoſititia. Latini galericulum appellãt. Quin & colorẽ pro fuco uſurpauit Iulianus citante Vlpiano lib. Pandect. 14. Tit. Ad ſenatus conſid. Maced. cap. 9. Sed Iulianus, inquit, adijcit, ſi color quæſitus ſit, ut filius familiãs qui mutuã pecuniam accepturus erat, fide iuberet. Quin & rhetores, probabilem rationem quam ad defenſionem commenti ſunt, colorem appellant. Iuuenalis:

_Die aliquem nobis, die Quintiliane colorem.

Et hærente ſummo rhetore, uxor deprehenſa impudentißimo colore ſe tuetur,

_Contenerat olim
Vt faceres tu quod uelles, nec non ego poſſem
Indulgere mihi.

Album calculum addere, & ſimiles figuræ. LIII

Ἀσπρὸν ψῆφον προσβάλλειν. i. Albũ calculum addere, pro approbare, ſubinde legimus apud doctos. Inde ſumptum, quod antiquitus miſſis in urnã calculis, ita ſerebantur à iudicibus ſententiæ, ut albis abſolucrent, nigris dãnarent. Qui ſi ſortè fortuna fuiſſent æquales, tamen liberabatur reus, etiuſq; rei cauſam Ariſtoteles copioſißimè reddit in Problematibus. De calculorum more meminit Ouidius Metamorph. lib. 15.

Mos erat antiquis, niueis atricq; lapillis,
His damnare reos, illis abſoluere culpas.
Tunc quoq; ſic lata eſt ſententia triſtis, & omnis
Calculus immiſtam dimittitur ater in urnam.
Quæ ſimul effudit numerandos uerſa lapillos,
Omnibus è nigro color eſt mutatus in album.

Plinius iunior in epiſtola quadam. Nam quo magis intendã limam tuam, confitebor & ipſum me & contuberndles ab editione non abhorrere: ſi modo tu fortaſſe errori noſtro album calculum adieceris, id eſt, ſi noſtrũ hunc errorem tuo iudicio cõprobaris. Lucianus in Apologia, ἂν ἐγ παρέργου θῇμαι &

θμῶ Θ', τὴν λευκὴν παρὰ σὲ ἡ πλείστη μοι ἐγκλιθείη. id est, Haud paruo æstimans, si mihi contingat, album abs te plenumq; suffragium auferre. Plato lib. De legibus 2. ἐν ἅπ τιθέμενοι λίθον. id est, Haud posuerim hunc calculum. Huc adscribendum quòd Alcibiades, nolens sese iudicum permittere sententijs, ait, non se existimare cõsidere uelle, sed etiam hanc in eiusmodi periculo suspectam habiturum, ne nigrum calculum pro albo subijceret. Aristides in Pericle, simplici uerbo dixit, ἐνδιαψηφίζηται, pro comprobare, eamq; uocem tanquam Platonicam usurpat.

Creta notare. Carbone notare. LIIII

Ad hanc formam pertinent & illa: Creta notare, pro eo quod est approbare, & Carbone notare, quod est damnare. Propterea quod Pythagoras aiebat id, quod esset colore candido, ad boni naturam pertinere, quod atro mali. Vnde & felicia alba dicimus, infames nigros. M. Tullius in Actione pro Cecinna de teste Sexto Clodio Phormione: Nec minus niger, inquit, nec minus confidens, quàm ille Terentianus Phormio. Et Horatius:

Hic niger est, hunc tu Romane caueto.

Idem in Sermonibus:

Sani, an creta, an carbone notandi.

Quem imitatus Persius, ait in quinta Satyra:

Quæq; sequenda forent, & quæ uitanda uicissim,
Illa prius creta, mox hæc carbone notasti.

Rursum Horatius in Odis:

Cressa neu careat pulchra dies nota.

Candidum calculum Cressam notam appellat, qua ueteres dies fortunatos signare consueuerunt. Tametsi sunt qui hoc loco pro Cressa legunt Thressa, quòd hic mos fuisse perhibetur Thracibus. Ad hanc formam pertinet etiam illud: Vtione signare, quod sæpius apud autores est, pro eo quod est, inter felicia prosperaq; numerare. Ductum à ueterum superstitione, qui unumquenq; anni diem, missis totidem in urnam, aut, ut apud Scythas, in pharetram, calculis signabant, quem arbitrabantur prosperum abiisse, candido calculo, aut creta, quem egregie felicem unione: Contrà, quem inauspicatum, nigro lapillo notabant. Iuuenalis,

Hunc Macrine diem numera meliore lapillo.

Huius superstitionis meminit Plinius lib. septimo, cap. quadragesimo, Vana, inquiès, mortalitas, & ad circumscribendam scipsam ingeniosa, computat more Thraciæ gentis, quæ calculos colore distinctos, pro experimento cuiusq; dici in urna condit, ac supremo die separatos dinumerat. atq; ita de imo quoq; pronunciat. Quid quod iste calculi candore illo laudatus dies originẽ mali habuit? Hactenus Plinius. Plutarchus in uita Periclis historiam refert ab his non abhorrentem, quam fortassis non ab re fuerit hic ipsius uerbis adscribere: Ὅπερ μέρη διελὼν τὸ πᾶν πλῆθος, ἐπειλήφει τὴν λαβοῦσι τὸ λευκὸν ψηφον ἀνωχεῖσθαι τὴ σχολάζουσι παρεῖναι, τὸ ἄλλων μαχομένων, διὸ καί φασι τὸν ἐν Δικαιόπολιν τινὶ γενομένον, λευκὴν ἡμέραν ἐπάνω, ἀπὸ τοῦ λευκὴ νικᾶται προσαγορεύθη. i. Vniuersam multitudinem partitus in octo partes sortibus utebatur, & cui contigisset alba faba, huic cæteris pugnantibus permittebat in conuiuijs atq; ocio agere: quapropter etiã dicunt eos, quibus res aliquæ suauiter succedũt, eum diem albũ uocare, nimirum ab alba faba. Ad hanc uiciniam pertinet, quòd quæ præcipua sunt, ea melioris notæ esse dicimus, ueluti quum M. Tull. alicubi salutem dici iubet de nota meliore. Tristem notam dixit Liuius. Decad. 1. lib. 4. Posthumius nulla tristi nota est insignitus, id est, nulla crudelitatis infamia aspersus.

Calculum reducere. LV

Calculum reducere, est mutare factum, cuius te pœniteat. Aut uertere consilium rei non satis cõmode institutæ. Nonius cinit Ciceronem in Hortensio. Itaq; tibi concedo, quod in duodecim scrupis olim, ut calculũ reducas, si te alicuius dati pœniteat. Translatũ apparet, aut à ratiocinantibus, aut, quod est uero propius, à ludo latunculario. In summa, prouerbij speciem habent, quæcunq; à calculis finguntur metaphoræ. Vt, ad calculos uocare, pro eo quod est, rationem inire & æstimare. M. Tullius dialogo De amicitia: Hoc quidẽ est nimis exigue & exiliter ad calculos uocare amicitiam, ut par sit ratio datorum & acceptorũ. Valerius Maximus lib. 4. capite De liberalitate: Si ad calculos reuocetur, partiũ utpote septem iugeribus, & hoc in Pupinia abditis redactum: sin animo prærogantis, omni pecunia maius. Et ad calculos reuerti, est redire ad rationem, ac respectum, consilijq;. Cicero ad Atticum: Quare nunc saltem ad illos calculos reuertamur, quos tum abiecimus, ut non solum gloriosis consilijs utamur, sed etiam paulo salubrioribus. Et in Epistolis Plinianis, Mouere calculos, pro eo quod est, proponere rationes. Et ponere, inquit, in utraque parte calculos, id est, utrinq; rationes expendere. Et hic calculus accedat, id est, hoc momenti adiungatur. Neque quicquam prohibet eadem ratione dici, decedere calculum, & detrahere calculum.

Θ præfigere. LVI

Theta præfigere, pro damnare. Persius:

Et potis es uitio nigrum præfigere Thetã.

Ausonius in pædagogum liguritorẽ, carmine Choliambico,

Miselle doctor, u tibi sit obscœno,
Tuumq; nomen, theta sectilis signet.

Sunt qui hoc ad figuram Græcanicæ literæ referant, quòd ea cordis humani transfixi speciem quodammodo repræsentet. Nam nescio an debeamus Isidoro credere, qui primo Etymologiarum libro scribit, ita militari more solere fieri, ut cæsi Θ, salui Τ signarentur. Certe de hoc signo Τ fit mentio etiam in Apocalypsi, quæ beati Ioannis Euangelistæ nomine legitur. Sed uero similius, quod scribit Asconius Pedianus, olim in iudicijs sortes, quæ mittebantur in urnam, triplicem notam habere solere. Ac Θ quidem damnationis fuisse symbolum, Τ absolutionis, Α ampliationis. id est, quoties significabant sibi parum adhuc liquere, ac denuo causam agi oportere.

Stellis signare, obelo notare. LVII

Ἀστροις σημειοῦσθαι, ἢ ἀστροις τετμῆσθαι. id est, Stellis notare. Eustathius in quintum Odyssææ librum, admonet dictum de his, qui longam ac desertam uiam peragunt, adeo ut necessum habeant regionum situm, stellarum obseruatione signare. Ductam autem esse metaphoram à nauigantibus, qui quum cursq; prouecti sunt à terra, ut iam cœlum undique, & undiq; pontus, stellarũ indicio cursum moderari solent, maximè Cynosuræ, & Helices, teste Arato ὑφ φανομένοις,

Οἳ τὸν μὲν κυνόσουραν ἐπίκλησιν καλέουσι.
Τὸν δ' ἑτέρῳ ἑλίκην μεμιὸν οὐδοῖσι ἀχαιοὶ
Εἰν ἁλὶ τετμήσεσθαι ἵνα χρὴ νῆας ἀγινεῖν.
Τῇ ἄρα φοίνικοι πίσσινοι πόλιοσι θάλασσαν.
Ἀλλ' ἡμὲν καθαρὴ κεὰ ἰδεῖν προσάλασθαι ἑτοίμη,
Πολλὰ φανομένη ἑλίκη πρώτης ἀπὸ νυκτός,
Ἡ δ' ἑτέρη ὀλίγη μιὴ, ἀτὰρ ναύτῃσιν ἀρίστη,
Μεσσόθεν· τὸ πᾶσα πέφυκε φράζεσθαι,
Τῇ καὶ σιδόνιοι ἰθυντῆρα νεῶν καλέουσι.

Quorum carminum interpretationem ascribam ex Germanici Cæsaris interpretatione,

Hic Iouis altrices Helice, Cynosuraq; fulgent.
Dat Graijs Helice cursus maioribus astris,
Phœnicas Cynosura regit: sed candida tota,
Et liquido splendore Helice, nitet haud prius ulla
Cum sol Oceano fulgentia condidit ora,
Stella micat cœlo septem qua Cressa flammis.

Certior eſt Cynoſura tamen ſulcantibus æquor,
Quippe breuis totam fido ſe cardine uertit,
Sidoniamq; ratem nunquam ſpectata fefellit.

Et Aratum imitatus Ouidius, libro De triſtibus quarto:

Magna, minorq; feræ, quarum regis altera Graias,
Altera Sidonias, utraq; ſicca ratcis.

Idem indicat Vergil. in 5. de Palinuro loquens:

Talia dicta dabat, clauumq; affixus, & hærens,
Nunquã amittebat, oculosq; ſub aſtra tenebat. Idẽ alibi,
Cuncta notat tacito labentia ſydera cœlo.

Conſimiliter Homerus cum alias, tum Odyſſ. lib. 5.

Αὐτὰρ ὁ πηδαλίῳ ἰθυνέτο τεχνήσσως
Ἥμενος, οὐδέ οἱ ὕπνος ἐπὶ βλεφάροισιν ἔπιπτε,
Πληιάδας τ' ὀψὲ δυομένας, καὶ ὀβρίμου Βοώτεω
Ἀρκτόν θ', ἣν καὶ ἅμαξαν ἐπίκλησιν καλέουσιν,
Ἣ τ' αὐτοῦ στρέφεται καὶ τ' Ὠρίωνα δοκεύει,
Οἴη δ' ἄμμορός ἐστι λοετρῶν ὠκεανοῖο. id eſt,
Ille quidem nauim arte regens, clauo aſſidet hærens,
Nec ſinit illapſo torpeſcere lumina ſomno,
Pleiadas, ſeroq; recondentem ora Booten
Suſpectans, urſamq; alio cognomine plauſtrum,
Quæ fixa uſq; loco ſe circumflectit eodem.
Et nunquam Oceani liquidis aſpergitur undis.

Vnde ἄγροις συμβαλεῖν τὼν ὁδὼν uidentur ij, qui notulis quibuſdã & coniecturis arte deprehenſis, rem alioqui perueſtigatu difficilẽ inquirunt, aut aſſequuntur: aut qui ſignis quibuſdam multo ante colligunt quid ſit euenturum. Poſtea deflexum eſt, ut ſtellas prænotare dicantur, qui quippiã ueluti animaduertendum inſigniunt. Cui diuerſum ἀδιάζῃν. i. uerũ prænotato quaſi iugulare ac damnare. Translatum ab Ariſtarcho, qui Homeri carmina in corbus redegit atque in libros digeſſit, uerſus nothos. hoc eſt, adulterinos & ſubditicios, qui non uidentur ſapere uenam illam Homericam, ἀδιαστίκτοις, id eſt, minutis uerubus prænotatis damnãs. contrà, qui uiderẽtur inſignes ac genuini, ἀστερίσκοις, i. ſtellulis illuſtrans. Quem morem ſequutus eſt & Origenes, & diuus Hieronymus in literis diuinis. Quin hoc ipſum Ariſtarchi cognomen in prouerbiũ abijt, quòd is eum damnandi notulis probandiq; morem excogitarit. M. Tullius Attico: Totum hunc locum, quem in ariſtocratia, ego uarie meis orationibus, quarũ tu Ariſtarchus es, ſoleo pingere, de flamma, de ferro, noſti illas λυπόθυς, ualde grauiter pertexuit. Atticum uocat ſuarũ orationum Ariſtarchum, id eſt, cenſorem & emendatorem, quòd illi mos fuerit, ſi quæ parũ probaſſet in ſcriptis Ciceronis, ea ceris rubris notare. Quod quidem alibi declarat idem M. Tullius, lib. ad Atticum 16. Quæ mihi florentia uiſa ſunt tuo iudicio. Cerulas enim tuas miniatuli... olas extimeſcebam. Idem ad Dolabellã: Profert alter opinor, duobus uerſiculis expenſum. Alter Ariſtarchus hos ὀβελίζει. Ego tanquam criticus antiquus iudicaturus ſum. Item M. Varro De lingua Latina Ariſtarchos appellat, criticos grammaticos, qui de libris iudicãt. Et Horatius: Fiet Ariſtarchus, id eſt, caſtigator & expe...ſor alieni ſcripti. Et diuus Hieronym. ſubinde quempiã ſui tẽporis Ariſtarchũ uocat, quòd arbitrio ſuo alia dãnaret, alia probaret.

Notari ungui, & ſimilia. LVIII

Ad eandem formam pertinent hæc quoq; Notare ungui, quòd ſoleat ungui ſignũ apponi, ubi quid parum placet. Horatius dixit, Tranſuerſo calamo ſignum apponere, pro eo quod eſt, damnare. In eundem ſenſum, cenſoria uirgula, legitur identidem apud diuum Hieronymum, pro caſtigandi notandiq; autoritate. Item apud Quintilianũ lib. Inſtitutionum primo. Quæ quidem ita ſunt ſeuere uſi ueteres grammatici, ut non uerſus modo cenſoria quadam uirgula notare. A cenſoribus Romanis traductum, quorum partes erant notare, ſi quid in moribus ciuitatis dignum emendatione iudicaſſent, ac multum dicere. Eodem pertinent ſpongia, lima, cœlum, quæ in emendationis prouerbium abierunt. Spongia deletur, quod non placet. Lima detrahitur atq; expolitur quod redundat, quodq; incultum eſt: cælo deformatur itera ac fingitur id, quod eſt rudius. Proinde in ſpongiam incubuiſſe dixit Auguſtus Aiacem ſuum, quem deleuerat. Et elimata dicuntur expolita. Et ſculpturam orationis, cultum dicunt.

Stilum uertere. LIX

Stilum uertere, eſt mutare quod ſcripſeris. Horatius in Sermonibus: Sæpe ſtilum uertas.

Antiquitus in tabellis ceratis ſcribitabant ſtilo graphiario, cuius altera parte, nimirum acuta, per æquor cereum ducta literas exarabant, altera latiore, rurſum obliterabant quod exaraſſent. Hieronymus aduerſus Rufinum: Quamdiu non renuebam laudationem tuam, ſequebaris ut magiſtrum, fratrem & collegam uocabas, & catholicum in omnibus fatebaris. Poſtquam uero non agnoui laudes tuas, & me indignum tanti utri præconio iudicaui, uertis ſtilum, & omnia laudata prius, uituperas, de eodem ore & dulce proferens & amarum. Hieronymus imitatus eſt Ciceronem, qui Verrinarum actionum 3. ſcribit in hunc modũ: Timuit aliquando & cõmotius eſt: uertit ſtilum in tabulis ſuis, quo facto cauſam omnem euertit ſuam. Inuenitur & ſtilum inſigere, & ſtilo appetere, pro eo quod eſt, ſcriptis inſectari atq; inuehi.

Omne tulit punctum.
Omnium calculis. LX

Omne tulit punctum, & cunctorum calculis, legimus pro eo quod eſt, omnium ſententia & comprobatione. Quorum prius translatum eſt à conſuetudine comitiorum, ubi tabella circumferri cõſueuit, in qua puncto appoſito ſignificabant, cui candidatorum ſuffragarentur: poſterius à iudiciorum ſortibus, de quibus paulo ſuperius meminimus. Horatius:

Omne tulit punctum, qui miſcuit utile dulci. Nam qui iucunda modo ſcribunt, ijs duntaxat placent, qui uoluptatem appetunt: contrà qui utilia, ab ijs tantum probantur, quibus utilitas quæritur. at qui uoluptatem cum utilitate coniunxit, is omnium ſuffragio laudabitur. Idem in Epiſtolis:

Diſcedo Alcæus puncto illius, ille meo quis?
Quis, niſi Callimachus? Item in epigrammate Choliambico, quod refertur à Porphyrione:

Ciconiarum Rufus iſte conditor,
Hic eſt duobus elegantior Plancis.

Suffragiorum puncta non tulit ſeptem.

Ariſtides in Themiſtocle: ἡ κοινὴ ψῆφος ἁπάντων. id eſt, Quæ eſt communis Græcorum calculus, dixit pro eo quod erat, totius Græciæ conſenſus, Cicero libro Tuſcul. quæſt. 2. Quæ flamma eſt, per quam non cucurrerunt, qui hæc olim punctis ſingulis colligebant? Agit autem de magiſtratibus, qui ſingulorum ciuium ſuffragijs mandabantur. Apuleius Aſini ſui lib. 6. Certe calculo cunctorum, utcunque mors ei fuerat deſtinata, id eſt, omnium ſuffragijs ſententijs q; ſ.

Cumani ſero ſapiunt. LXI

Ὀψὲ σοφίζονται οἱ Κυμαῖοι. id eſt, Sero ſapiunt Cumani. Id adagium refertur à Strabone Geographiæ libro decimotertio: putatq; eos uulgò male audiſſe, tanquam ſtupidos atq; inſulſos, ob hanc cauſam, quòd ducẽtis annis portus uectigalia exegerint, hoc nomine, ut urbem ædificarent, quæ dare tamen non deſierunt, cum iam urbs eſſet extructa. Adijcit & aliam fabulam: Cumanos publica pecunia mutuò acceptã, porticus conſtruxiſſe. deinde cum pecuniã eam ad diem præſcriptum non reddidiſſent, à deambulatione fuiſſe prohibitos. aliquanto poſt cum ingens eſſet pluuia, creditores ludibrij cauſa præconem miſiſſe, qui publicarent ædictum, uti

Cumani

Cumani porticus ſubirent. Atq; ita uoce præconis admonitos ſubiiſſe: inde natum adagium, ſero ſapere Cumanos, qui non niſi moniti ſenſerint defugiendam eſſe pluuiam. Notat & Stephanus Cumam ac Leſbum male uulgò auditſſe ſtupiditatis nomine. Prouerbium autem non ſentit de Cuma Italiæ, ſed Aeolidis, quæ eadem dicta fuiſſet Amazonium & Phriconitis, aut, ut Herodotus libro primo, Phriconis. Simillimum illi: Sero ſapiunt Phryges. Nihil enim uetat, quo minus dicatur & in illos, qui non niſi ſuo malo docti parent rectè monentibus.

Mala attrahens ad ſeſe, ut cæcias nubes. LXII

Κακὰ ἑφ' ἑαυτὴν ἕλκων ὥσπερ καυλίας νέφη. id eſt, Sic mala ſibiipſi, ut cæcias nubem attrahens. Verſus eſt ſenarius, prouerbio celebratus in eos, qui ſibiipſis litium ac negotiorum materiam pariunt accerſuntq;. Ducta ſimilitudine ab eius uenti natura, cui nomẽ cæcias, quẽ Plinius media inter aquilonẽ & exortũ regione flare ſcribit, & unũ contra aliorum ſeptentrionaliũ uentorum naturã, nubes non pellere, ſed attrahere. Quin ipſius aſcribã Verba. Ventorũ, inquit, etiam frigidiſſimi ſunt, quos à ſeptentrione diximus ſpirare. Vicinus his corus. Hi & reliquos cõpeſcunt, & imbres abigunt. Humidi auſter & aphricus, & præcipuc auſter Italiæ, Narrant & in Ponto cæciam in ſe trahere nubes. Hactenus Plinius. Ariſtot. lib. De mundo putat cæciam circa ortus æſtiuos flare: additq; hunc à nonnullis eundem haberi cum illo, quem alij θρασκίαν nominant, flatq; proximus argeſtæ. Quid autẽ in cauſa ſit, ut hic uẽtus nubes non more reliquorum à ſe propellat, ſed ad ſe uocet, Ariſtoteles in Meteorologis conatur oſtendere. Vel quòd alius, inquit, uentus reflet aduerſus eodem tempore, uel quòd hic è ſublimi cœli parte ſpirans, puta orientali, non tranſuerſus per terrã feratur, ſed recuruata linea, propter reflexũ, unde exortus eſt, eò recurrit. Atq; ita fit, ut nubes ad ſeſe cogat. Vnde idem in lib. De mundo, cæciã inter eos uẽtos numerat, qui ἀνακάμπτουσι. id eſt, reſupinati flatus uocãtur. In problematis autẽ ſectione ũgeſimæ ſexta, duas huiuſce rei cauſas reddit. Alteram hanc eſſe putat, quòd eodẽ tempore reflet alius uentus cæciæ contrarius. Altera non abſonat ab ijs, quæ retuli: nempe cæciam ſpirare ab eminentiore cœli regione, nimirũ ab ea quæ uergit ad orientẽ: hanc autẽ eſſe editiorẽ quàm occiduã, colligit ex magnitudine & altitudine maris occidentalis. itaq; fieri, ut cæcias occiduam regionẽ aduerſus impadens, nubes cõtrahat, eaſq; ſuo in ſe reflexu ad ſe trahat. Huius rei mentionem facit & Plutarchus in Vita Sertorij, ſcribens hunc ducẽ, animaduerſa cæciæ natura, qui tum fortè flabat, Cæcilianos, aut ut Græci codices habẽt, Characitanos hoſtes ad deditionem coẽgiſſe ad bũc modũ. E' regione ſpeluncarũ, in quibus illi ſe continebant, obiecit aggeres cinericios. Quibus incurſatione equitũ concitatis, cæcias tantũ pulueris in fauces ſpeluncarũ deuexit, ut cum ferre non poſſent, ſeſe Sertorio in manus darent. Refertur adagiũ ab Aulo Gellio, lib. 2. cap. 22. idq; ex Ariſtotele. Refertur & à Theophraſto, lib. De natura uentorũ. Sed ab hoc atq; item ab Ariſtotele refertur ut uideatur etiam in bonam partem dici poſſe. Ait enim ἕλκων ἐφ' ἑαυτὸν πλοῦτον ὥσπερ ὁ καυλίας νέφη. i. Attrahens ad ſeſe diuitias, ut cæcias nubes. Plutarchus in commentario cui titulus, Quo pacto quis poſſit ab inimicis iuuari, ὅς γε ἑαυτὸν καυλίας τὰς νέφη, ὅσους καὶ ὁ φάυλος βίος ἐφ' ἑαυτὸν ἕλκει τὰς λοιδορίας. i. Quemadmodũ enim cæcias nubes, ſiidẽ improbas uitæ, probra ad ſeſe attrahit. Vſurpat idem in bonam partẽ in Præceptis politicis. Vnde de re quauis dici poſſe uidetur in utramlibet partẽ. u. hic ad ſeſe eruditorum hominũ gregẽ attrahit, perinde ut cæcias nubes. Hic undiq; pecunias attrahit ad ſeſe, quemadmodũ cæcias nubes. Hunc omnes bonæ felicitates non aliter ſequuntur, quàm cæciam nubes. Nuſquam abſunt iurgia, ubicunque hic adeſt: neque enim ſecus ad ſeſe lites attrahit, quàm cæcias nubes. Conſimiliter ad rem referri poteſt: Res eſt tumultuoſa ambitio, quippe inuidiam, ſimultatem, profuſionem atque id genus alia incommoda non aliter attrahit ad ſeſe, quam cæcias nubes. Modeſtia cunctorum hominum beneuolentiam allicit ad ſeſe, itidem ut cæcias nubes.

Oleum in auricula ferre. LXIII

Oleum in auricula ferre, eſt apud Martialem. Quo loco mihi non ſatis facit interpres Domitius Calderinus, uir alioqui probe doctus. Nam poëta taxare uidetur hominem rigida ſupinaq; aure, id quod etiam Græci notant, ὠὶ ἂν ἔχωμεν, ἀντὶ τοῦ ὠὶ τὸ οὖς ἔχωμεν. id eſt, ſublimem & ſupinam aurem habens. Carmen Martialis eſt huiuſmodi:

Narratur quidam belle dixiſſe Marullo:
Qui te ferre oleum dixit in auricula.

Porrò ut in Problematibus ſcripſit Ariſtot. aures aqua infuſa offenduntur, oleo non item. Quin ſi ſortè aqua in aurem inciderit, oleo infuſo medemur, dum lubrica facta aure, aqua defluit. Proinde urinatores oleum auribus inſtillare conſueuerunt, quo minus aqua lædantur. Hinc itaq; uidetur natum adagium, nempe à geſtu eorũ quibus eſt aliquid liquoris infuſum, quod ne effluat, aurẽ ſupinant, quoſq; auerſantes ac faſtidientes audire. Neq; tamẽ negauerim poſſe referri ad aſſentatores, qui uelut oleũ in aurẽ inſtillãt, dum iucunda loquũtur magis quã ſalutaria. Cui diuerſum eſt illud Perſianũ:

Auriculas teneras mordaci radere uero.

Huc igitur pertinet & illud euangelicum, de uenditoribus olei. Verum cui placet hic ſenſus poſterior, in auriculam, accuſandi caſu legat oportet. Quod quoniam & prouerbij ſpeciem præ ſe gerit, & uulgò iactatum Martialis indicat, non exiſtimaui prætereundum.

Quid ſi cœlum ruat? LXIIII

Τί ἂ ὀρανὸς ἐμπίσοι. i. Quid ſi cœlũ ruat? Ironia prouerbialis in eos, qui tutiſſimis etiam in rebus ridicule timent. Hoc unde manarit, Ariſtot. indicat lib. τῶν μετὰ τὰ φυσικὰ 5. ſcribens priſcis illis & rudibus moralibus perſuaſum fuiſſe, cœlũ hoc quod uidebant imminere, Atlanticis humeris ſuſtineri. Quòd ſi ille ſe ſubduxiſſet, fortè ut è ſublimi in terrã decideret. Idq; non ſolũ poëtarũ figmẽtis fuiſſe proditũ, uerumetiã à phyſicis nonnullis adfirmatũ. Plutarch. in lib. De facie quæ apparet in orbe lunæ, citat Phenacẽ quendã, qui metuerit ne luna decideret in terram, qui commiſeratus ſit uicem eorum qui lunæ forent ſubiecti, cuiuſmodi ſunt Aethiopes ac Taprobani. ſi tantũ pondus in eos ruceret: idẽ ueritus de terra cœloq;, niſi columnis Atlanticis fulcirentur. Theognis:

Ἔμ μοι ἔπειτα πάσοι μέγας οὐρανὸς ἀμφὶς ὑπόρθιν
Χάλκειος, ἀνδρῶπαν δεῖμα παλαιγενέων. id eſt,
Deinde meo uaſtus capiti illabatur Olympus
Ferreus, antiqui quod metuere uiri.

Terent. ἢν ἐαυτὸν τιμωρεμένῳ. Quid ſi redeo ad illos, qui aiunt: Quid ſi nunc cœlum ruat?

Alluſit huc Horatius in Odis:

Si fractus illabatur orbis
Impauidum ferient ruinæ.

Vmbram ſuam metuere. LXV

τὴν αὐτοῦ σκιὰν φοβεῖσθαι. id eſt, Suam ipſius umbram metuere, dicuntur qui pueriliter trepidant, ubi nihil omnino ſit periculi. Translatum uel ab his, qui fortè conſpecta corporis ſui umbra, ſubito expaueſcunt. Vel à melancholicis quibuſdam, qui autore Ariſtotele, propter oculorũ imbecillos ſpiritus in aëre proximo ueluti ſuam quandã imaginẽ contemplantes, arbitrãtur ſeſe ſuos uidere manes. Socrates in Phædone Platonis: Tu uero tuã, quemadmodũ dicit ſolet, metuẽs

umbram

umbram, id eſt: tibijpſi diffiſus. Quintus ad Ciceronem de conſulatu petendo: Alter uero, quo dij boni ſplendore eſt. Primum nobilitate eadem qua Catilina. Num maiore? Non: ſed uirtute. Quamobrē qui manium umbram ſuam metuit, hunc negliges quidem. Quanquam is locus non uno modo erat depranuatus in codicibus Plutarchus Symp. probl. Decade 7. τὸ μὲν τ᾽ σκιᾶς ἀναιρόμεθ᾽ ὄνομα κὴ δυσχεράναμ, ἀλλῶς σκιὰν δέξῃ φοβᾶσθ᾽. id eſt: Qui umbræ nomen refugiat, ac moleſte ferat, is uere umbrā uitabitur formidare. Agit autē de umbris ita uocatis, qui nō ipſi uocati à conuiuatore, ſed uocatum ſequentes adeunt conuiuium.

Vel muſcas metuit præteruolitãtes. LXVI

Prouerbialis eſſe uidetur hyperbole, quam refert Ariſtoteles 7. De repub. lib. ἀλλὰ δεδιόσι μὴ τὰς παραπετομένας μύας. id eſt: Qui muſcas, inquiens, etiam præteruolitantes metuit, id eſt, quamuis friuola de cauſa, Idem ſimilem quandam commemorat in Moralium ſeptimo, loquens de ijs qui uſqueadeo natura ſunt timidi, ut etiam ſi forex obſtrepat, protinus expaueſcant.

Funē abrumpere nimiū tendēdo. LXVII

Ἀποῤῥαγῆσεται τενόμενον τὸ παλαίσμον. id eſt, Abrumpetur tenſus funiculus. In eos dici ſolitum, qui dum extrema experiuntur, alienant à ſe eos cum quibus agunt, & uniuerſæ rei iacturam faciunt, dum plus ſatis attenti ſunt ad lucrum. Lucianus in dialogo quodam, matrem lenam facit obiurgantem filiam, quòd amatorem in conuiuio nimis peruicaciter contempſerit. periculum autem eſſe, ne præter modum exacerbatus atque iritatus iuuenis amorem pariter & commodum aliò conuertat. μὴ ὄψαι, inquit, μὴ κλῆ τὴν παροιμίαν ἀποῤῥήξωμεν πάνυ τένοντα τὸ παλαίσμον. id eſt, Ac uide, ne iuxta prouerbium, abrumpamus dum nimiū tendimus funiculum. Pindarus apud Plutarchum. μὴ λύσῃς τὸ τ᾽ δυσῤῥόφου σχοινίου μεμιμνῶν. id eſt, Atq; intolerabilium curarum funiculum ſoluenti. Quāquam hoc ab adagio non nihil eſt diuerſum, magisq; congruit cum illo, quod eſt apud Senecam in Epiſtolis ad Lucillium, de explicanda catena negotiorum, atq; adeo abrumpenda, ſi nequeat explicari. Prouerbium generaliter trahi poterat ad quemlibet conatum immodicum, & ob id in malum aliquod erumpentem. Huic finitimū eſt illud Hebræum, haudquaquā inſcite, neq; inuenuſte dictum prouerbiū: qui nimium emungit fortiter, elicit ſanguinem. Nec abhorret Mimus ille Publianus:

~~Furor fit laeſa ſæpius patientia.~~ Atq; alter huic conſimilis, eiuſdem opinor, etiamſi Senecæ nomine ſertur:

Bonus animus læſus, grauius multo iraſcitur.

In matellam immeiere. LXVIII

Ἐς τὴν ἀμίδα ἐνουρεῖν. id eſt, In matellā immeiere. Cum ſordide tractantur, aut ad munus aliquod parum honeſtum adhibentur ij, qui non indigni iudicãtur, utpote ipſi ſordidi atq; inhoneſti, quaſiq; ad contumelias ferendas facti. Lucianus de mercede ſeruiētibus. Οὐδὲν ὃν ὑπ᾽ αὐτοῖ δεινὸν πάσχοιμι ἄμ, ὅτ᾽ ἐκεῖνοι ὕβριζε δοκεῖν ὃν τὴν ἀμίδα φασὶν ἐνουρεῖσθαι. id eſt, itaq; nec hi quicquam indignum aut acerbum patiantur, neq; illi eos cōtumelijs afficere uideantur, ſi quod aiunt, in matellam immingant. Siquidem ad hunc uſum quaſi naſcitur matella. Ex aduerſo Martialis Baſſum quendam ioco taxat, qui in aurcum uas incacaret, cum uitro biberet.

Ventris onus miſero, nec te pudet, excipis auro
Baſſe, bibis uitro, carius ergo cacas.

Riſus Ionicus. LXIX

Γέλως ἰωνικὸς. id eſt, Riſus Ionicus, in molles & uoluptarios dicitur. Nam Ionum mollicies perinde ut Sybaritarum faſtus in prouerbiū abijt, quòd alteri Græcorum, alteri barbarorum eſſent luxurioſiſſimi. Athenæus libro Diphnoſophiſt. 12. de luxu Ionum locutus, ait extare paræmiam auream, quæ mores eius gentis teſtificetur, hanc ut opinor, intelligens. Idem lib. 14. docet, ſaltationis genus olim fuiſſe laſciuum ac petulans, quod Ionicum diceretur. Valerius Maximus lib. Rerum memorabilium 2. prodidit Ionas primos unguenti coronarumq; in conuiuio dandarum, & ſecundæ menſæ conſuetudinem haud parua luxuriæ irritamenta reperiſſe. Maximus Tyrius in diſſertatione, cui titulus, Quis ſit philoſophiæ finis: Crotoniates, inquit, Olympiacum oleaſtrum adamat, Spartiates ..rmaturam, uenationes Cretenſis, luxum Sybarites, Ion choros. Hinc Horatius in Odis:

Motus doceri gaudet Ionicos
Matura uirgo.

Laſciuas ſaltationes, & parum decoras geſticulationes ſignificans. Vnde & apud Ariſtophanem ἰωνικῶς, pro eo quod eſt ἁβρῶς. id eſt, molliter ac delicate.

Riſus Megaricus. LXX

Γέλως μεγαρικὸς. id eſt Riſus Megaricus, in eos dicendum, qui parū tempeſtiue iocantur, quiq; uetat Quintilianus, malunt aliquoties amicū, quàm dictū perdere. Aut quorum artes iam in contemptum abierunt, ſucceſſione maiorum artificum obſcuratæ. Neq; male quadrabit in ſenes, qui ætate aliena, luſus quoſdam indecoros, ac uoluptates iuueniles turpiter conſectantur. Nam Ionica comœdia uiguit ad tempus: Deinde in contemptum uenit, irriſa ab Athenienſibus. De riſu intempeſtiuo celebratur & hic ſenarius.

Γέλως ἀκαιρος ἐν βροτοῖς δεινὸν πάνυ. id eſt, Non in loco ridere pergraue eſt malum.

Riſus Chius. LXXI

Γέλως χῖος. id eſt, Riſus Chius, de molli laſciuoq; luſu. Quandoquidem & Chiorum mores taxauit uetus comœdia. Adagium commemoratur à Diogeniano.

Quicquid in buccam uenerit. LXXII

Quicquid in buccam uenerit. Quoties libere quiſpiam ac tuto loqui ſignificamus, incircumſpecte, & quicquid ſorte fortuna in animum inciderit. Quemadmodum apud fidos amiculos facere ſolemus, apud quos impune quiduis nugamur atque effutimus. M. Tullius ad Atticum libro 14. Aut ſi nihil erit, quod in buccam uenerit ſcribes. Idem libro 12. Quid cum coram ſumus, & garrimus quicquid in buccam uenit. Recte torquebitur & in eos qui temere atque inconſiderate loquuntur, perinde quaſi ſermo illis non in pectore naſcatur, ſed in faucibus.

Quicquid in linguam. LXXIII

Huic planè germanū eſt illud, quod uſurpat Lucianus in libello De ratione cōſcribendi hiſtoriā, ὡὐτινοσοῦν ἢ μὴ ἀναπλάττοντες, ὅτι μὴ ἐπ᾽ ἀκαιρίαν γλῶτταν φασὶν ἦλθη. id eſt, comminiſcentes affingentesq; quicquid uerbi temere in linguam, ut aiunt, uenerit. Plato dictum hoc libro De repub. 8. citat ex Aeſchylo Tragico poëta. Vſurpauit & Athenæus lib. Diphnoſophiſt. 5. κἀν τῷ ἐπιγέλα ποιητῶν, ὅτι μὴ ἐπ᾽ ἀκαιρίαν γλῶτταν ἦλθη. id eſt, Iuxta poëtam qui dixit, quicquid temere in linguam uenerit. Hoc uelut interpretans Iſocrates in oratione panathenaica, ὅμοιος δ᾽ ἂν εἶναι δίξαιμι τοῖς ἐκὸ μὴ φορτικῶς, χάριν ὅτι ἂν ὑπολάθη λέγειν. id eſt, Similis uidebor ijs qui temere & arroganter ac futiliter quicquid in mentem uenerit, loquuntur.

Momo ſatisfacere, & ſimilia. LXXIIII

Τῷ μόμῳ ἀρκέσειεν. id eſt, Momo ſatisfacere. Prouerbialis eſt hyperbole. Heſiodus in Theogonia & Momi cuiuſdam meminit, quem ait, Nocte matre, Somno patre progenitum. Huic deo mos eſt, ipſum quidem nihil operis ædere, ſed aliorum deorum opera curioſis oculis contemplari, & ſi quid eſt omiſſum, aut perperam factum, id ſumma cum libertate carpere. Nam μῶμος Græce reprehenſionē ſonat. Ariſtoteles De partib. animaliū lib. 3. meminit huius qui naturā

incuſar

incuſarit, quòd bobus cornua in capite ac non in armis potius addiderit, uidelicet quo uehementius poſſint ferire. Ad quod alluſiſſe uidetur Lucianus, cum in 2. Verarum narrationum lib. ſcribit ſe uidiſſe boues quoſdã, quibus cornua ineſſent, nõ in fronte quemadmodũ reliquis, ſed ſub oculis. Idq; ita uſum eſſe Momo. Huius idem Lucianus cum aliis cõpluribus locis meminit, tum in dialogo De hæreſibus huiuſmodi quandam de eo fabulam refert: Mineruam, Neptunum & Vulcanum de priuilegio artificij inter ſe contendiſſe. Et ut quiſq; artis ſuæ præcipuũ aliquod ſpecimen ædaret, Neptunum taurũ quendam finxiſſe, Mineruã domum excogitaſſe, Vulcanũ hominẽ compoſuiſſe. Momus delectus arbiter certaminis, & artis expenſor. Ille inſpectio uniuſcuiuſq; opere, præter alia quæ in reliquorum operibus reprehendit, illud potiſſimum: in hominis opificio notauit, quòd artifex non in pectore feneſtras aut hoſtiola quædã addidiſſet, quo perſpici poſſet quid in corde lateret, quod illi ſpecioſum alioqui, multiſq; receſſibus ſinuoſum finxiſſet: cuius fabulæ mentionem facit & Plato. Philoſtratus in epiſtola quadã ad uxorem, de Momo ſcribit in hãc fermè ſententiã. Hunc in Venere nihil alioqui quod reprehẽderet inueniſſe, niſi quòd ſandalium illius calumniabatur, ut ſtridulũ, nimisq; loquax, ac ſtrepitu moleſtũ. Quod ſi Venus citra ſandaliũ inceſſiſſet, ita ut emerſit à mari, tota nuda, nullam omnino anſam carpendi Momus inueniſſet. Qui quidẽ deus tametſi nõ perinde gratus eſt atq; cæteri, propterea quòd pauci uerã reprehenſionem libenter admittant, tamen haud ſcio an ullus alius è maxima poëticorũ deorum turba ſit utilior. Quanquam nunc noſtri Ioues excluſo Momo ſolã Euterpen audiant, blanda ſalutatoribus anteponẽtes. Hic igitur Momus uarias adagiorum formas ſuppeditat. Vel cum Plato De repub. lib. 6. ſcribit, philoſophiæ ſtudiũ eſſe eiuſmodi, ut ne à Momo quidem poſſit reprehendi. Vel cũ Venus Lucianica iam itura in iudiciũ, negat ſe dubitaturã, etiam ſi Momus ipſe iudicaturus eſſet. Vel cum Cicero ſcribit ad Attic. lib. 5. Quod me maxime hortaris, & quod pluris eſt quàm omnia, in quo laboras ut etiã Ligurino Momo ſatisfaciã, moriar ſi quicquam fieri poterit elegantius. Ergo prouerbij ſpeciem habebunt omnes id genus formulæ. Haud dubiè tu es ad Momi iudice decertare. Inculpatior eſt cum uiri cum, quàm ut uel Momus ipſe poſſit carpere. Hanc faciem ne Momus quidẽ poſſit reprehendere. Nec Momũ iudicem recuſarim. Hæc uel Momo ipſi ſatis faciant. Et ſi quæ fingi poſſunt conſimiles. Ad hanc formam pertinet illud Ouidianum de forma Adonidis:

Laudaret faciem liuor quoq;.

Breuiter omne id genus hyperbolæ prouerbij faciem obtinent, ueluti Terentianum illud: Ipſe ſalum ſi empſit, ferunt domũ hanc non poſſit. De familia deplorata. Item de loco uehementer munito: Hanc arcem ne Mars quidem ipſe expugnarit. De homine præfracto ac pertinaci: Huius animũ ne Vertumnus quidem ipſe uerterit. De fœmina ſupra modum uirosa: Huius fœminæ libidinẽ ne Priapus quidẽ ipſe ſatiarit. De re neutiquam probabili, iſtud ne Pitho quidem ipſa perſuaſerit. De re tacitu difficili: Hoc ne Harpocrates quidem ipſe aut Angerona continere queat. In tanto rerum ſtrepitu ne Sommus quidem ipſe ſomnum ceperit. De homine præter modum ſuſpicaci & diffidenti, Iſte ne Fidei quidem ipſi fidem habeat. Hic uel Argum fallat, de uehementer aſtuto. Hic miſerior eſt, quàm ut ei uel ipſa inuidere poſſit inuidentia. Verum de his loquendi formulis admonuimus in operis huius initio.

Cœlo ac terræ loqui. LXXV

Qui fruſtra uociferantur, cœlo ac terræ loqui dicuntur. Sic enim ſolent, qui diffidunt hominum præſidijs exclamare, ô cœlum, ô terra. Theognetus apud Athenæum libro 3. ac rurſus libro 15.

Περιλοιδόρηκας, ſi καὶ ἀρραιῷ λαλῶν,
Οἷς ἐδὲν ἔτερ ἰὼν μέλλες Ϝ σῶν λόγων. id eſt,
Terræ loquens cœloq; philoſophatus es,
Sed hiſce nulla eſt cura ſermonis tui.

Confine eſt illi quod alibi retulimus: Vento loqueris.

In portu impingere. LXXVI

Eſt apud Quintilianũ in Inſtitutionibus: In portu impingere, pro eo quod eſt, ſtatim in ipſo operis ingreſſu peccare. Vſurpatur & à diuo Hieron. in apologia ſecunda aduerſus Ruffinum: Statim de portu egrediens, nauim impegi. Idem ad Pammachium: Egredientes de portu ſtatim impegimus. Sumptum à nauigantibus, qui magno cum decore prius quàm portu exierint, nauim illidunt. In diuerſum ſenſum inflexit Papyrius Fabianus, referente Seneca in controuerſijs: Nauim in portu mergis, de ſenc qui luxuriari cœperat aliena ætate. Apte dicetur in omnes qui negotio iam propemodum cum laude confecto, in extremo degenerant. Idem eſt apud Græcos, ἐν τῷ λιμένι πρυμνόδρυ. id eſt, In portu impingere. Nilus quidam Græcus autor ita refert, μὴ ἐπαίρου, μή πως τὸ ναυάγιον ἐν τῷ λιμένι γένηται. id eſt, ne efferaris animo, ne fortè naufragium tibi fiat in portu.

In limine deficere, aut offendere. LXXVII

Huic proximũ ſit illud: In limine offendere, aut deficere. Tranſlatum ab ijs qui domũ egreſſuri, ſtatim in limine pedem offendunt, prius quàm quicquam occeperint agere. Vergilius.

—Cur indecores in limine primo Deficimus?

Id eſt, ſtatim, ac uix dum inito bello. Duriuſculc dixit Q. Curtius libro 6. In ipſo limine uictoriæ ſtamus, pro eo quod eſt, proxima eſt uictoria. Huic contrarium eſt quod in Epiſtolis ad Lucillium ſcribit Seneca: In ſummo deficit cliuo. Ducta translatione ab ijs qui conſenſo propemodum monte, tum deluſſantur, cum proximi ſunt cacumini.

Cantherius in porta. LXXVIII

Confine eſt ſuperioribus: Cantherius in porta. Natum à Sulpitio Galba quodam, cui cum prouinciam exituro, cantherius in porta cecidiſſet: Rideo, inquit, te cantheri in porta, cum tam longum iter ſis iturus, iam laſſum eſſe te, cum uix dum ſis ingreſſus. Quod dictum in prouerbium abijt. Refertur adagium à Feſto Pompeio in dictione, ridiculus. is indicat conuenire, cum quis in principio rei uix inchoatæ deficit animo. Quid autem ſit cantherius, dilucide exponit, nempe equus exectis teſtibus, ut hoc differat cantherius ab equo, quo maialis à uerre, capus à gallo, ueruex ab ariete.

Citra puluerem. LXXIX

Ἀκονιτὶ, id eſt, Citra puluerem Græci dicunt contingere, quo quis facile citraq; negotium potitur, translatum uti ab Aphe. id eſt, à puluere contactu, quo ſe ſpargebat in palæſtrico certamine congreſſurus: uel certe à puluere quo non indecore ſordidari ſcripſit Horatius eos qui certant Olympia, qui'ue bellum gerunt. Plinius lib. 35. Alcimachus Dioxippum, qui pancratio olympia citra puluerис tactum, quod uocant ἀκονιτὶ, uicit. Aulus Gellius lib. 5. Quandi, inquit, cauſa eſt, cum deditione repente facta, ſine puluere ut dici ſolet, incruentaq; uictoria obuenit. Horatius in Epiſtolis:

Quis circum pagos & circum compita pugnax
Magna coronari contemnat olympia, cui ſpes,
Cui ſit conditio dulcis, ſine puluere, palmæ?

Inuenitur & ἀνιδρωτὶ. id eſt, citra ſudorem, & ἀναιματὶ id eſt, citra ſanguinem.

Deſerta cauſa. LXXX

Ἐρήμην δίκη, id eſt, Deſerta cauſa, cum nemo repugnat. Tranſlatũ à iudicijs, ubi nonnunquã altera pars cedẽs tradit cauſam aduerſario. Itaq; deſerta cauſa uincere, eſt uincere nullo

contrà

contrà pugnãte. Lucianus in Ioue tragœdo: Ὡς τε τί ἄλλο, ἢ ἢ ἐρήμης πραττῶν ὕστω δίκης μέλω. i. Itaq; quid aliud uidebimur feciſſe, quàm deſerta cauſa uicisſe? Idẽ in Toxaride: Καὶ τοσαύτας πόλεις ἐρήμῳ ὑπὸ σοῦ ἁλῶναι. i. Totq; ciuitates, nullo defendente, abs te capi. Vſurpat & Socrates in apologia apud Platonem: ἐρήμην καταγνῶσθαι ἀπολογουμένου ἀδήκου. id eſt, Deſerta cauſa, nullo defendente accuſantes. Iureconſulti compoſita uoce ἐρημοδίκια uocant. Ita Paulus, Pandect. libro 4. titul. De minoribus, cap. & ſi ſine dolo. Item in Eremodicijs ei ſubuenitur. Conſtat autẽ omnis ætatis hominibus reſtitutionem Eremodicij præſtari debere, ſi doceant ſe ex iuſta cauſa abfuiſſe. Rurſum libro 46. tit. Iudicatum ſolui. cap. Quum quæreretur. Si interpoſito iudicatum ſolui ſtipulatione, quis reum nõ defenderet, poſtea ex eremodicio ſententiam eſſet paſſus, an ob rem iudicatam clauſula committatur &c. Rurſum in Codice libro tertio, tit. De iudicijs, cap. Properandum. Sin autem reus adfuerit, & ſimilis eius proceſſerit requiſitio, quemadmodum pro perſona actoris additiximus, etiam abſente reo Eremodicium contrahatur. Hæc Iuſtinianus. Eſt igitur ἐρημοδίκιον quum altera parte abſente fertur ſententia.

Citra arationē, citraq; ſementẽ. LXXXI

Quæ citra noſtram operam caſu nobis euenium, ἄσπαρτα καὶ ἀνήροτα contingere dicunt Græci. Lucianus in Parafito: Ὅτι δὲ μὴ σοφὸν ἦν τὸ σοφὸν ὅμηρον ὅτε φῦλόν χθονὸς φύλλων, ὅτε δροσὶ, ἀλλὰ τὰ ἄσπαρτα, καὶ τὰ ἀνήροτα πάντα νομίζων. id eſt, Quod uidelicet unus iuxta egregium illum Homerũ, nec manibus plantat, nec arat, uerum citra ſementem, citra arandi laborẽ fruitur omnibus. Idẽ in Rhetorum diſcalo: Σοὶ γὰ ἄσπορα καὶ ἀνήροτα φυόδω πάντα. i. Tibi porrò citra ſeminandi arandiq; laborem prouenient omnia, id eſt, citra ſtudium. Natum apparet adagium à fabula inſularum fortunatarum, de quibus Horatius in Odis:

Reddit ubi Cererem tellus inarata quotannis,
Et imputata floret uſq; uinea.

Sumptum eſt autem, opinor, ex Homero, qui Odyſſeæ lib. 9. Cyclopum terram deſcribit ad hunc modum:

Κυκλώπων δ' ὀὐ γαῖαν ὑπερφιάλων ἀθεμίστων
Ἰκόμεθ', οἱ ῥα θεοῖσι πεποιθότες ἀθανάτοισιν
Οὔτε φυτάλμοισι χερσὶ φυτεύουσιν, οὔτ' ἀρόωσιν.
Ἀλλὰ τά γ' ἄσπαρτα καὶ ἀνήροτα πάντα φύουσαν
Πυροὶ καὶ κριθαὶ, ἠδ' ἄμπελοι ἄρτι φέρουσιν
Οἶνον βριζάφυλλον, καὶ σφὶν διὸς ὄμβρος ἀέξει. id eſt,

Venimus in terram, quam magnanimi Cyclopes
Et legum experies habitant, ſibi numine freti
Diuũm, nec manibus terræ plantaria figunt,
Vomere nec ſegetem proſcindunt, quin ea cuncta,
Nulla ſemente, & nullo naſcuntur aratu,
Ordea, frumentum, pleniſq; onerata racemis
Vineta, & largis hæc Iuppiter imbribus auget.

Dormientis rete trahit. LXXXII

Εὐδοντι κύρτος ἁρπᾶ. id eſt, Dormienti rete capit. In eos quibus citra conatũ obtingunt ea quæ cupiunt. Natum ex euentu, quòd aliquando acciderit, ut dormientibus piſcatoribus piſces ſorte retibus inuoluti caperentur. Quidam ad Timotheum imperatorem Athenienſium referunt, cui quòd multa feliciter obtingerent, magis commoditate fortunæ, quàm ipſius opera, εὐτυχεῖ, id eſt, felicis cognomen inditum. In huius inuidiam pingebant nonulli fortunã ad rete cogentem urbes, illo iuxta dormiente. Quos ille eluſit, autore Plutarcho, ut diceret: Si huiuſmodi urbes capio dormiens, quid me facturum arbitramini, ſi uigilarem? Huc alluſit Terẽtius, cum ait in Adelphis: Quid credebas dormienti hæc tibi confecturos deos? Et illam ſine tua opera in cubiculum iri deductum domum. Non diſſimili forma dictum eſt apud T. Liuium lib. ab Vrbe condita 7. Vnicum belli ducem qui nihil agenti ſibi de cœlo deuolaturam in ſinum uictoriam cenſet. M. Tullius in Verrem actione ult. Sed non idem mihi licet quod ijs, qui nobili genere nati ſunt, quibus omnia populi Romani beneficia dormientibus deferuntur. Quin & hodie uulgò dicitur in id genus homines: Fortunatior eſt quàm ſapientior. Et Eupolis comicus apud Athenæum:

Ὦ πόλις πόλις
Ὡς εὐτυχὴς εἶ μᾶλλον ἢ καλῶς φρονεῖς. id eſt,
O ciuitas, ô ciuitas
Vt tu quidem es felix magis quàm prouida.

Congruunt quæ dicentur in prouerbio, Athenienſium inconſulta temerias.

Cum mula peperierit. LXXXIII

Adagium peruetuſtũ: Cum mula pepererit, quoties ſignificamus aliquid nunquã futurum, aut adeo raro ſolere accidere, ut improbũ ac ſtultũ uideatur ſperare. Ortũ uideri poteſt ex eo quod refert Herodotus in Thalia: Cum Babyloniorum urbs obſideretur à Dario, quidam Babyloniũ cõuicijs infectans Dariũ, atq; exercitũ, Quid, inquit, iſtic deſidetis Perſæ? Quin potius abſceditis, tunc expugnaturi nos, ἐπεὰν ἡμίονοι τέκωσι. i. cũ mulæ pepererint: uidelicet ratus id nullo unquã tẽpore futurũ, propterea quòd natura ſteriles ſint mulæ. At paulopoſt euenit, ut Zopyro mula quæpiã pareret, quo quidem oſtento in ſpem capiẽdæ Babylonis erectus eſt, ac cepit. Huic ſimile quiddã refertur à Suetonio in uita Galbæ Cæſaris. Huius auo procuráti fulgur, cum aquila de manibus exta rapuiſſet, & in frugiferã quercum cõtuliſſet, ſummũ ſed ſerum imperiũ portendi familiæ, reſponſum eſt. Atq; ille irridens: Sanè, inquit, cum mula pepererit. Quod omẽn ita arripuit Galba, ut eũ poſtea res nouas molientem, nihil æque confirmarit ac mulæ partus, cæteriſq;, ut obſcœnam oſtentũ horrẽtibus, ſolus pro Letiſſimo acciperet, memor ſacrificij dictiq; auiti. Plin. lib. 8. cap. 44. de mulerũ ſteriliate ſcribit hũc in modũ: Obſeruatũ eſt è duobus diuerſis generibus nata, tertij generis fieri, & neutri parentũ eſſe ſimilia. Eaq; ipſa quæ ita nata ſunt, nõ gignere in omni animalium genere, ideirco mulas nõ parere. Huius rei cauſam aſſert Alexãder Aphrodiſeus, quòd ſemina natura & habitu diuerſa, ſi cõmiſceantur, tertiũ quiddam ab utroq; diuerſum conficiunt, uimq; ſimplicium prorſus amittũt: ueluti ſi miſceas album nigro, abolitis utriuſq; coloribus, redditur fuſcum ab utroq; diuerſus, quẽ Græci λεύκοφαιον appellãt. Sed multo exactius de his Ariſtoteles lib. De generatione animaliũ 2. cap. 6. refellens Democriti & Empedoclis rationes. Quanquam proditum eſt in annalibus Romanorum mulas peperiſſe ſæpe, uerum id prodigij loco habitum, ut eodem in loco quem modo citui, teſtatur Plinius. Theophraſtus uulgò parere in Cappadocia tradit. Ariſtoteles lib. De natura animalium 2. cap. 6. tradit mulas coire ac gignere, in Syria ſupra Phœnicen: ſed eſſe id animal ibi ſui generis, etiã ſi ſimile.

Ad Græcas calendas. LXXXIIII

Huic affinẽ habet ſenſum, ad Græcas calendas, pro nunquam: Propterea quòd Græci non habẽt calendas more Latinorũ, ſed νουμηνίας. id eſt, nouilunia. Atq; ad lunæ recurſus Græci ſolucbant uſuras: Vnde Strepſiades in Nubibus Ariſtophanis, optat ſibi incantatricem quampiam, quæ carminibus ſuis efficiat, ne quando luna exoriatur: ſic enim fore, ut non reddat uſuras: quandoquidem tres aperitæ ad lunas mutuam dant pecuniam, & lunis uſuræ crecunt. Huc itaque reſpexit Auguſtus, cum diceret ad Græcas calendas ſoluturos, quos nunquam reddituros mutuum ſignificabat. De quo in ipſius uita ſcribit Tranquillus ad hunc modum: Quotidiano ſermone quædã frequentius & notabiliter uſurpaſſe cum literæ ipſius ἀβλογράφοι oſtendãt. In quibus identidẽ, cum aliquos nunquam

nunquam soluturos significare vult, ad Calendas Græcas soluturos ait. Huic simile est, quod nūc inter eruditos iactatur, anno magno Platonis, quem existimant nunquam futurum.

Acessæi luna. LXXXV

Ἀκεσαίου σελήνη. id est, Acessei luna. Dictum in comperendinatores, qui nouam subinde causam comminiscuntur, quo negotium proferant: à nauta cuiusdam moribus ortum. cui Acesseo fuerit nomen: Is cum esset ignauus, ita prorogare consueuit nauigationem, ut se diceret lunam magis opportunam expectare. Nam Græci, præcipuecq; ex his Lacedæmonij, quicquid essent rerum auspicaturi, superstitiose lunam observabant. Id quod tacite notat Euripides, cum in Iphigenia in Aulide respondet Agamemnon, tum nupturam filiam, ubi lunæ dexter circulus aduenerit, uidelicet de plena luna sentiens. Lucianus in libello De astrologia, palàm refert Lycurgum legem instituisse Lacedæmonijs, ne prælium inirent ante plenilunium. In eam superstitionem locatur Aristophanes: τῇ πανσελήνῳ. id est, plenilunio, sero aut nunquam futurum significans. Etenim cum Datis & Artaphernes ductores regis Persarum, in Marathonem irrupissent, plenilunium obseruabant, ut tum exirent in prælium. Ergo prius quàm illi uenirēt, Athenienses bellum aggressi sunt. Historiæ meminit Nerodotus libro sexto. Inde quasi prouerbio de cunctantibus, & quauis occasione rem proferentibus, dicitur, ἐν τῇ πανσελήνῳ. id est, plenilunio. Adagium refertur à Diogeniano. De lunis Laconicis & alibi nonnihil nobis dicitur.

Vbi per harma fulgurarit. LXXXVI

Ὅπου ἄρμα ἀστράψῃ. id est, Vbi per harma fulgurat. De ijs quæ nimis cunctanter ac sero, aut admodū raro fiunt, aut cū nimis anxie ac superstitiose captatur rei gerendæ opportunitas. Strabo li. geographiæ 9. unde natū sit adagiū, indicat scribēs uicū quempiā esse descriū atq; infrequētem apud Mycaletum Bœotiæ, seu Mycalessum Tanagræi iuris, quem harma, id est currū nominant. Rursum alterū ab hoc diuersum, eiusdem tamen nominis in Attica, quæ quidem tribus ex Atticæ populo Tanagræ similis, atque ob hanc similitudinē nominis quoq; communionē sortitum. Cæterum harma Bœotiæ sic uocatū, quòd Amphiaraō excusso currus inanis in eum locū delatus sit, ubi nunc sacellum eius extat. Alij ferunt Adrasto fugiente, currū eius eo loco confractum fuisse, ipsum Arionis opera seruatū: hinc natam paroemiam: ὁπό. ἀλλ ἄρμα ἀστράπτῃ. id est, Vbi per harma fulgurat, uidelicet Pythicis uatibus fulgur aliquod certū, quod ex eo loco ueniret, obseruantibus, eoq; uiso sacra Delphos mittentibus. Obseruabāt autē ad menses treis, singulis mensibus treis dies, noctesq; totidē: idq; è Iouis fulguralis foco, qui est in muro inter Pythium & Olympium. Hæc fermè Strabo. Vsum adagij Plutarchus palā indicat in Symposiacis: Οἴ', ἦ, inquiens, σκαιῶς καὶ ἀλλ ἄρμα ἂν φασιμ ἐμῶν λόγων, ἀναγκαζομένῳ δ' ὑπερβὰν ὑδὶ Πλάτειον ἢ γνώμιον καταχράσθαι. i. Etenim qui raro et per harma, ut aiunt cōuiuium exhibent, hi coguntur utcunq; accommodum, ac notum describere. Itaq; de variis & incertis dici solum uidetur. Poterit & per iocum accommodari ad ea, quæ nunquam euentura credamus, quemadmodum aiunt, ad Græcas calendas.

Lydius lapis, siue Heraclius lapis. LXXXVII

Λίθος ἡρακλεία ἢ λίθος λυδή. i. Heraclius, siue Lydius lapis. In eos dicitur, qui uehementer acri exactoq; iudicio sunt. Refertur à Theophrasto lib. De natura lapidū. Ait enim lapidē quendā esse, qui Lydius seu Heraclius dicatur, qui attritu ac ~~igne~~ argento cuiusuis fit arguat. Hunc quēdam Magnetē putant, uelut Herculanū, qui ferrum ad sese trahit: unde nomē etiā additū αἰδηρίτου, sed ex Theophrasti uerbis satis liquet βάσανον significari, quē Latini uocant indicē, in quem Battus ille pastor apud Ouidiū transfiguratus est, manente nimirū etiamnū in lapide prodendi studio. Nec Heracliū uocatū ab ~~Hercule sed ab Heraclea Lydiæ ciuitate~~. De hoc meminit Plin. lib. 33. cap. 8. his quidē uerbis: Auri argentiq; mentionē ~~comitatur lapis, quē coticulā~~ appellant, quondam non solitus inueniri, nisi in flumine Tmolo, ut autor est Theophrastus, nunc uero passim, quē alij Heracleū, alij Lydium uocāt. Sunt autē modici, quaternas uncias lōgitudinis, binasq; latitudinis non excedentes. Iis coticulis periti, cum è uena lima rapuerint experimentū, protinus dicūt, quantum auri sit in ea, quantū argenti uel æris, scrupulari differentia, mirabili ratione, non fallēte. Hūc allusit Theocritus in Aita:

Ἀνδὴν ἴσον ἢ χάλκῳ πάξῃ γόμια. id est,
Vt Lydo lapidi par os habeam.

Nimirū quo in uarijs osculis optime iudicaret, cuius essent, sic enim ineptiunt amantes. Scholiastes putat hos lapides apud Lydos inueniri, & hinc prouerbium ortum. Et ne dubites quin de indice loquatur, sequitur -χρυσὸν ὁποίη
Πολυβοίᾳ μὲν φᾶλον ἐκπύμου ἀργυράμοιβοι. id est,
Cuius ab effectu explorat mensarius aurum
Sit ne probum.

Adagium accommodari potest uel ad personam, uel ad rem. Ad personam hoc pacto: Tu scriptorum meorū optimus iudex, planeq;, quod dici solet, ἡρακλεία λίθος. Item hoc modo: In pensitādis æstimandisq; ingenijs emunctissimæ naris, ac prorsum Lydius, ut aiunt, lapis. Ad rem transfertur hoc pacto. Adolescentium ingenia libertas aperit, uiris commissum imperium, Lydius, quod aiunt, lapis est.

Amussis alba. LXXXVIII

Λευκὴ γάμμη, id est, Alba amussi, hoc est, nullo delectu, ac citrà discrimen. Aulus Gellius in Noctibus Atticis: Nanque illi omnes, & eorum maximè Græci, multa & uaria lectitantes, in quas res cunq; inciderāt, alba, ut dicitur, linea sine cura discriminis, solam copiam sectati cōcurrebant. Plutarchus in commentario, περὶ τῆ ἀδολεσχίας. Εἰ μὲν ὄψ ἀτεχνῶς, ἡ λευκὴ γάμμη πρὸς τοὺς λόγους ἀδολεσχῶ. i. Est igitur planè alba linea erga sermones garrulus, propter ea quòd nullo delectu quauis de re quiduis nugetur. Effertur et expressius adagiū à nōnullis, λευκῷ λίθῳ λευκὴ γάμμη. i. In ~~alba lapide alba linea~~. Dicitur uel in eos, qui nullo sunt iudicio, uel in stupidos, uel in eos, qui incertis probant, aut significāt incerta. Sophocles in Cidalione apud Suidam:

Οὐ μᾶλλον, ἢ λευκῷ λίθῳ λευκὴ γάμμη,
Τοῖς ἐμοὶ λόγοις τοῖς σοῖσιν ἃ τέκμαιρομαι. id est,
Nihilo mihi plus indicat fermo tuus,
Quàm lapide in albo signat alba linea.

Citatur à Nonio Marcello Lucilius lib. 30. sed corrupte, ut opinor. Quod genus sunt pleraq; illius:

_Et amabat omnis
Nam ~~discrimen non fuit, neq; significat~~ linea alba.

Vsurpatur & à Platone in dialogo, cui titulus, Charmides, ubi Socrates ait, se erga formosos adolescentes perinde esse, ~~ut albam amussim in alba lapide~~, propterea quod neque discerneret satis inter formas, & omnes ex æquo amaret. Solet enim funiculus ille minio oblini, quo discrimen faciat, unde & rubricam uocauit Persius:

Ac si oculo rubricam dirigat uno.

Eadem per eadem. LXXXIX

Αὐτὰ διὰ αὐτῶν. id est, Eadem per eadem. Refertur in collectaneis Diogeniani, de his, qui semper eadem inculcant, aut eadem assidue faciunt. Non dissimile illi, quod alio reddidimus loco, ὁ διὸς κόρινθος. id est, Iouis Corinthus. Potest & in eos torqueri, qui res nugaces nugaciter tractāt, ueluti si quis in autorem indoctum indoctos scribat commentarios,

aut

aut in obscœnum obscœnos.

Ad amussim. XC

Frequens est apud autores, ad amußim, examußim, examußatim, amußatim, pro eo quod est exquisitè, diligentia, atque exactißima cura. Gellius lib. 1. cap. 4. Ad hæc omnia scripta antiquiora tam curiosè spectabat, aut uirtutes pensabat, aut uitia rimabatur, ut iudicium factum esse ad amußim diceres. Et amußitata pro examinatis apud Nonium. Translatum à fabris lapidariis, aut lignariis, qui funiculo illo regulari, operis æqualitatem explorant. Quanquam Festus in dictione Examußim testatur, amußim quibußdam esse non lineam, neque regulam, sed ferramentum quo fabri in poliendo utuntur. Persius de poëta absoluta carmina componente, quod modo laudauimus:

Scit tendere uersum,
Non secus, inquit, ac si oculo rubricam dirigat uno.

Item in carmine de uiro bono, quod Vergilio tribuunt:

Ne quid biet, ne quis protuberet angulus, æquis
Paribus ut coëant, ne quid deliret amußis:

Vsurpat idem Basilius ad nepotes, cum iubet unamquanque disciplinam ad finem felicitatis referre, perinde quasi lapides, iuxta Doricum prouerbium, ad amußim dirigentes. Natum uideri potest apud Homerum Odyssææ ε. cum loquitur de Vlysse nauem sibi fabricante:

Ἔκαρε δ' ὑπὸ ταμέσθαι, καὶ ὧδε τάθμεεν θυμῷ. id est,
Expolijt multa arte superq; induxit amußim.

Rursus Iliados ο.

Ἀλλ' ὥς τε τέκτων ἀνὴρ νηὸς ἐπιβὰς
Τέκτονος ἐν παλάμῃσι δαήμονος, ὅς τε σάφιστα
Εὖ ἀλὶ σοφίσι νόον ἐπιθήσεται ἀθλοσύνῃσι. id est,
Materiam ueluti naualem exequat amußis,
Ducta fabri docti digitis, qui callet artem
Quæcunq; est, teneatq; probe, monitrice Minerua.

Est apud eundem & aliis aliquot locis.

Ad unguem. XCI

Ad unguem, eundē habet sensum. A marmorarijs sumpta metaphora, qui superinducto ungui, commissuras explorant marmorum. Horatius:

Fontelus ad unguem Factus homo:

Id est, absolutus. Idem in Arte,

Carmen reprehendite, quod non
Multa dies, & multa litura coërcuit, atq;
Perfectum decies non castigauit ad unguem.

Vergilius secundo Georgicon libro,

Nec secius omnes in unguem
Arboribus positis secto uia limite quadret, Persius:
Vt per leue seueros
Effundat iunctura ungues.

Macrob. Saturn. lib. 1. Nec quisquam alius tam futilis posset esse iudicij, qui Romani anni sic ad unguē, ut aiunt, emendatum ordinē non probaret. Ad consimilem modū Græci quod exactū fit, & impositum accuratè dicunt. Plutarc. De præceptis bonæ ualetudinis: Ἡ δὲ ἀκριβὴς σφόδρα καὶ λόγου καὶ λογισμῶν ἄπιστος. i. Itaq; uehementer exacta, quæ ad unguem obseruata dicitur uictus ratio. & ἄκρον γνάθῳ, pro ἀκριβῶς ἀπτάθῳ. Quam uocē usurpat & Athenæus lib. 3. ἄκρον γνάθῳ τὰ πάντα ἐξοστα τοῖς σωφιλεγομένοις τὰς ἀναρθρους. id est, Porrò ad unguem exploras omnia, quæ congruunt iis, qui cum ſtylis disputant.

Incudi reddere. XCII

Eleganter Horatius incudi reddere dixit, pro eo quod est, refingere ac mutare, corrigere:

Et male tornatos incudi reddere uersus.

Consimili forma dicunt recoquere. Quintilianus libro 12. Sed præcipue tamen Apollonio Moloni, quem Romæ quoq; audierat, Rhodi rursum reformandum, ac uelut recoquendum dedit. Item Horatius:

Recoctus: Scriba ex quinqueuiro.

Lesbia regula. XCIII

Lesbia regula, dicitur quoties præpostere, non ad rationē factum, sed ratio ad factum accommodatur. Et cum lex moribus applicatur, nō mores ad legem emendantur: aut quoties princeps se populi moribus accōmodat, cū contra conueniat plebē ad principis arbitrium ultrà instituere, si modo princeps ipse ad honesti regulā ac scopū respiciat. Huius adagij mentionē facit Aristoteles 5. Moralium lib. Τὸ τὸ λεσβίου ἀδρανὲς καὶ ὁ κανὼν, ἀλλὰ ὁ τοῦ λέσβιου οἰκοδομοῦς ὁ μολύβδινος κανὼν ποιεῖ τὸ σχῆμα τοῦ λίθου μεταπίπτει, καὶ ὁ μόλιβδος κανών. i. Siquidem infinitæ rei infinita item regula, quemadmodū plumbea Lesbiæ ædificationis regula: ad lapidis enim figuram transmittitur, nec; manet regula.

Indignus qui illi matellam porrigat. XCIIII

Hyperbole prouerbialis est, de uehementer inæqualibus, ac ne ulla quidem ex parte conferendis. Martialis,

Dispeream si tu Pyladi præstare matellam
Dignus es, aut porcos pascere Peribœi.

Nam sordidissimum obsequium est, mictui reti matulam exhibere, quo qui sit indignus, is uidelicet nimio inferior uidetur. Vnde diuus Hieronymus in epistola ad Nepotianū, inter sordida capatorum ministeria hoc quoq; cōmemorat: Ipsi, inquit, apponunt matulam, obsidēt lectum. Plutarchus in Apophthegmatis Lacōnicis refert puerum quendam Spartanum ab Antigono captum ac uenditum, paruisse quidem emptori in omnibus quæ non essent indecora ingenuis. Cæterum iussus adferre matulam detrectauit obsequiū, addens, Non seruiam: Surgente domino, puer, sentiet, inquit, quem emeris, simulq; consecenso tecto sese præcipitem dedit. Exist & hodie uulgò tritißimus sermo: Indignus est, qui illi calceos detrahat. Quod adagium usurpatū est in literis Euangelicis à Ioanne Baptista. Quin etiam negant eodem die nominandos, quos admodum inæquales uolunt uideri.

Scopæ dissolutæ. Scopas dissoluere. XCV

Homines nihil, nullius; prorsus consilij, Cicero scopas dißolutas nominat, scribens ad Atticum epist. lib. 7. his quidem uerbis: Cæsarē uidi Minturnis ad VIII Calend. Febr. mane, cum absurdißimis mandatis, non ad homines, sed scopas dissolutas, ut id ipsum ille mihi uideatur irridendi causa fecisse. Idem in oratore perfecto, agens contra eos qui numeros orationis contemnunt, scopas dißoluere dixit, pro eo quod est rem prorsus inutilem efficere. Nam scopæ colligatæ, & speciem uidentur habere qualemcunque, & ad uerrendum paulmentum sunt accommodatæ. Porrò si dißolueris, nihil inutilius, nihil ineleganti⁹. Tulliana uerba sunt hæc: Sed si quos magis delectant soluta, sequantur ea sanè modò si quis Phidiæ clypeum dißolueri⁹, collocationis uniuersam speciem sustulerit, non singulorum operum uenustatem: ut in Thucydide, orbem modo orationis desidero, ornamenta competent. Isti autem cum dißoluunt orationem, in qua nec res, nec uerbum ullum est, nisi abiectum, non clypeum, sed ut in prouerbio est, & si humilius dictum est, tamen consimile est, scopas, ut ita dicam, mihi uidentur dißoluere.

Apertis tibijs. XCVI

Apertis tibijs, id est, clariore uoce. Translatum à tibicinibus, qui quædam obturatis tibiarū foraminibus, quasiq; pressiore sono canunt, quædam apertis tibijs, acriore somitu. Quintil. Institutionum lib. 11. Illa uero tam pene apertis, ut aiunt, tibijs, qui quocunq; inciderunt, ueterem consuetudinem fori, & pristinum morem iudicium requirunt. Venustior erit

metaph

metaphora, ſi quis dicatur apertis tibijs inuehi in quempiã, id eſt, non clanculum obtrectare ſed palàm inſectari, lacerare reũ conuicijs: aut apertis tibijs laudes euiuſpiam celebrare, id eſt, palàm & magnifice. Fortaſis in hanc ſententiam pertinet ſenarius ille Græcus quẽ citat Tullius in Epiſtolarum ad Atticum lib. ij. ex poëta neſcio quo: Cn. quidem, inquiens, noſter, planè iam quid cogitet n. ſcio:

Φυσᾷ γὰρ ἐ σμικροῖσι αὐλίσκοις ἔτι. id eſt,
Nec enim minutis iam ille ſpirat tibijs.

Videtur innuere, Pompeiũ ingentia promittere per legem agrariam, & rem maximam moliri. Athenæus lib. iiij. refert tibiarum genus, quas Anacreon ἡμιόπους appellat, cæteris minores, ſonoq; minus claro, quod ipſum indicat cognomen.

Quid opus erat longis canere tibijs? XCVII

Dion lib. 1. huiuſmodi quoddam adagium refert Τί γὰ μὲ ἔδει μακροῖς αὐλεῖν δολιχαῖς, id eſt, Quorſum attinebat me longis tibijs canere? Iidq; aiunt conuenire in eos, qui ſumpſiſſent inanem operam, aut ſumptum. Ductum ab Othone, qui poſt cæſum Galbam fecerat ſacrum, in quo exta inauſpicatos exitus portendebant. Itaq; pœnitens ſumptus & operæ fruſtra inſumptæ fertur ita dixiſſe: τί με ἔδει μακροῖς αὐλοῖς αὐλεῖν; quæ uerba deinde in uulgi fabulam abierunt. Olim in ſacris, longis tibijs cani ſolitum eſt, qui mos poſtea ſublatus, autore Plutarcho. Meminit huius & Suetonius in uita Othonis: Poſtridie quoq;, inquit, in augurando tempeſtate orta, grauiter prolapſum, identidem obmurmurraſſe: τί γὰ μοι καὶ μακροῖς αὐλοῖς. id eſt, Quid mihi cum longis tibijs? Quo quidem loco demiror quid commouerit quendã, non obſcuri nominis interpretem, ut reiectis Suetonij uerbis uelut adulterinis, Dionis ſupponenda putaret: quaſi uero nephas ſit autoribus eandem ſententiam diuerſis explicare formis, aut quaſi non elegantius etiam dixerit Suetonius quàm Dion.

Vtinam mihi contingant ea, quæ ſunt inter Corinthum & Sicyonem XCVIII

Euſtathius enarrans Iliados. 2. libro ait hunc uerſum olim prouerbio fuiſſe celebratum:

Εἴη μοι τὰ μεταξὺ κορίνθου καὶ σικυῶνος. id eſt,
Sit mihi quod Sicyonem interiacet atq; Corinthum.

Id inde uenit in adagium, quòd urbs utraq; eſſet opulentiſſima, agriq; longe feraciſſimi interiacerent. Ariſtophanes in Auibus, indicat ex oraculo natum:

ΑΛΛ' ὅταν οἰκήσωσι λύκοι τοὺς τὰ πρόβατα,
Ἐν τῷ μεταξὺ τὸ μεταξὺ κορίνθου καὶ σικυῶνος. id eſt,
Cornix cana lupusq; ubi eadem ſede morantes
Quod ſpatium Sicyonem diuimit atq; Corinthum.

Interpres adſcribit Æſopo conſulenti de parandis opibus, ita reſponſum fuiſſe:

Εἰ τὸ μεταξὺ κτήσαιο κορίνθου καὶ σικυῶνος. id eſt,
Si teneas quod agri Sicyonem, interq; Corinthum eſt.

Refertur & à Zenodoto, atq; item Athenæo lib. Dipnoſophiſtarũ 5. conueniet ubi quis opat ingentia. Poterit & per iocum torqueri in eum, qui quod aſſequi non poteſt id uotis tamen quaſi ſommat. Simili figura dictum eſt illud Theocriti in Ergatinis:

Αἴθε μοι ἅπαν ὅσα πρόσθεν πάρα πενάδι. l.
Quæ Croeſum tenuiſſe ferunt, utinam illa mihi ſint.

Deum eſſe, deum facere. XCIX

Hyperbolæ ſunt prouerbiales de ſingulari laude dignis. M. Tullius in Oratoris ſui lib. 2. In quo tu mihi, inquit, deus eſſe uideris, id eſt, ſingularis ac ſummus. Terentius in Adelphis: Deum te facio, id eſt, ſummis laudibus effero. Inde natum, quòd priſci mortales, ſi quem ob egregias, ac minime uul-gares uirtutes ſuſpiciebant, cum deum, ac dijs genitum aiebant. Id quod euenit Alexandro Magno, Scipioni Africano, Octauio Auguſto, cumq; his alijs compluribus. Cui quidem rei Ariſtoteles adſtipulatur Moralium lib. 7. hanc, inquiens, uirtutem heroicam uel ut homine maiorẽ, & diuinitati proximam uocant. Hinc & Homerus Priamum de Hectore loquentem facit ad hunc modum Iliados ω. Οὐδὲ ἔοικε
Ἀνδρὸς γε θνητοῦ παῖδ' ἔμμεναι, ἀλλὰ θεοῖο. id eſt,
Nec iam hominis ſanè mortalis filius ille
Eſſe uidebatur, ſed diuo ſemine natus.

Porrò Laconibus, ut idem teſtatur, peculiaris hic erat mos, ut cum uehementer quempiam admirarentur, diuum uirum appellarent. Idem commemorat Socrates apud Platonem in Menone: οἱ Λάκωνές ὅταν τινὰ ἐγκωμιάζωσι ἀγαθὸν ἄνδρα, θεῖον φασιν αὐτὸν εἶναι, id eſt, Et Laconcs quoties laudant aliquem uirum bonum, diuinus, inquiunt, uir hic. Inde illa apud Homerum ſolennia: θεῷ ἴκελ & καὶ θεοειδής. id eſt, Deo ſimilis, & diuina ſpecie. καὶ ἰσόθεος καὶ ζαθέος. id eſt, Deo par, & admodum diuinus. Contrà, inſigni improbitate uiros, beluas appellamus, idq; etiam uulgò tritiſſimum eſt. Diuus Hieronymus ad Aurelium Auguſtinum ſcribens, per ironiam torſit in quoſdam, non contentos communi hominum iudicio, ſed noua quædam deſiderantes, deos illos appellans. Quintilianus Inſtitutionum libro 1. hominem omnibus numeris conſummatum, uulgò mortalem deum dici ſolitum indicat. Nam ſapientes, inquit, formantes eum, qui ſit futurus conſummatus undique, & ut dicunt mortalis quidam deus, non modo cognitione cœleſtium uel mortalium putant inſtituendum &c.

In cœlo eſſe. C

Cui confine eſt, in cœlo eſſe, pro eo quod eſt, ſupra modum fortunatum eſſe ac glorioſum. M. Tullius ad Atticum libro 2. Bibulus in cœlo eſt, nec quare ſcio, ſed ita laudatur, quaſi unus homo nobis cunctando reſtituat rem. Idem alibi ad eundem: Si uero quæ de me pacta ſunt, ea non ſeruantur, in cœlo ſum. Rurſum alibi: Nihil enim ſολοικόσυρφακοπάνοι in cœlo eſſe. Huc alluſit Horatius: cum ait:

Dijs miſcent ſuperis. id eſt,
Beatũ me & celebrem reddũt. Theocritus in Hodœporis,
Ἐς ἐρανὸν ἡμμιν ἀλόμεν.
In cœlum nobis ſaliam.

Ex aduerſo, qui repente deciderunt à ſummæ felicitate dicuntur ex aſtris decidiſſe. M. Tullius ad Atticum lib. 2. de Pompeio loquens: O ſpectaculum uni Craſſo iocundum, cæteris non item. Nam quia deciderat ex aſtris, lapſus potius quàm progreſſus uidebatur. Sed expende lector, an hoc dictum magis pertineat ad illud quod alibi retulimus: Tertius è cœlo cecidit Cato. Huic formæ cognatum eſt, in cœlum laudibus ferre, pro eo quod eſt ſummopere laudare. T. Liuius Decadis primæ libro 2. Manat tota urbe rumor: Fabios ad cœlum laudibus ferunt.

CHILIADIS PRIMAE CENTVRIA VI.

Sæpe etiam eſt holitor ualde opportuna locutus. I

AVLVS Gellius in Noctibus ſuis lib. 2. cap. 6. teſtatur hunc uerſiculum olim prouerbio fuiſſe celebratum:

Πολλάκι καὶ λάπαθος ἐπὶ καιρῷ μάλα καλὸν ἔειπεν. id eſt,
Sæpe etiam eſt holitor ualde opportuna locutus.

Quo quidem admonemur, non eſſe faſtidiendã ſalutarẽ ſententiã propter autoris humilitatẽ: nam fieri nonunquam, ut

aliquis infimæ ſortis ac notæ uir, aut minime doctus, dicat quiddam haud quaquam aſpernandum etiam ſummis uiris. Huic reſpondet illud Cæciliani apud Ciceronem in Tuſcul. queſt. ſæpe eſt etiam ſub pallio ſordido ſapientia. Neq; diſſonat Plautinũ illud in Captiui duo: Vt ſumma ſæpe ingenia in occulto latent. Porrò quod ad Græcum attinet adagium, lectorem admonendũ putaui, hunc quidem ad modũ in omnibus, quos adhuc uiderim, Gellianis codicibus inuenĩri ſcriptum. Verum ſicuti recordor, aliquando ſcrupulum iniecit mihi, ac mendũ ſubeſſe monuit Paulus Bombaſius Bononienſis, inter bonarũ literarum profeſſores eius ciuitatis ut multo doctiſſimus, ita lõge primi nominis, idq; iure optimo, quippe qui primus ibi Græcas pariter ac Latinas literas pari facultate publice priuatimq; docere cœperit: uir alioqui naris emunctiſſimæ, acerrimiq; iudicii. Mihi uero tum propter egregiam ac multijugam eruditionem, tum ob incredibilem quandam uorum ſuauitatẽ ita coniunctus, ut hauã ſciam, an cum ullo mortalium unquã mihi fuerit uel arctior neceſſitudo, uel cõſuetudo iucũdior. Hunc igitur in literarijs illis noſtris confabulationibus aliquãdo dixiſſe memini, nequaquã placere ſibi dictionem illam κέπωρος in Gelliano prouerbio: planeq; ſuppoſititiam & adulterinam uideri: ſuſpicari uero ſeſe, ut pleraq; ſunt apud eum autorẽ deprauata, pro μωρὸς, neſcio quem holitorẽ, illud κέπωρον ſubmiſiſſe. At tum quidem, quanquã & admodum uerſimile uideretur, & plurimum apud me ualeret hominis tam eruditi iudicium, tamen haud etiam ſum auſus, in tanto exemplarium conſenſu ſolus diſſentire. Verum dum ſurſum ac deorſum in Græcis autoribus oberro, ſorte fortuna in collectaneis quibuſdam, nullum quidem autoris titulum præferentibus, ſed eiuſmodi ſtamen, ut aut Stobæi, aut certe ex hoc decerpta uiderentur, huiuſmodi carmen inueni: citatumex Aeſchyli tragœdia, cui titulus, Phryges:

Πολλάκις τοι καὶ μωρὸς ἀνὴρ καίριος ἔπλε. id eſt,
Sæpe etiam ſtultus fuit opportuna locutus.

Proinde prorſum in Bombaſij mei pedibus eo ſententiam, atque omnibus eruditis eundum cenſeo, ut μωρὸς legatur pro κέπωρος, maximè, quòd eadem ſententia totidem uerbis etiam uulgò nunc dicitur, à uiro ſtulto nonnunquam ſapiens dictum proficiſci. Reſpondet autem ad illam, quam ſuperius ex Euripide citauimus,

Μωρὸς γὰρ μωρὸς λέγει. id eſt,
Nam ſtulta ſtultus loquitur.

Etenim hoc tametſi uere dictum eſt, tamen fit nonnunquam, ut fatuus uel caſu, uel imprudens aliquid egregie dicat, & ad rem uehementer accommodatum. Id quod accidere ſæpenumero uidemus. Quid enim potuit uel ab homine ſalſiſſimo dici accommodatius, quàm quod narrat Suetonius dictum à quodam, qui mente parum cõſtabat, in Pompeium & Iulium Cæſarem: Saluc rex, ſalue regina. Cum Pompeius regni affectati laboraret inuidia, Cæſarem rumor eſſet, Nicomedi regi uxoris uice fuiſſe.

Copiæ cornu. II

Ἀμαλθέας κέρας. id eſt, Copiæ cornu. Cum affatim omnia ſupereſſe ſignificamus, copiæ cornu dicimus. Translatum à peruetuſta fabula, quæ uaria narratur apud autores. Quidam ad hunc modum narrant: Rhea Iouem enixa, metu patris infantem in Creta occuluit, nutriendum à duabus nymphis, Adraſtea & Ida, Meliſſei filiabus. Hæ nutricauerunt illum capræ cuiuſdam lacte, cuius nomen fuerit Amalthea: eam capram Iupiter iam adultus in ſydera retulit, uocaturq; à Græcis αἴξ: ἀφορία. id eſt, capra cœleſtis. Huius alterum cornu nymphis nutricibus dedit, uidelicet officij præmium, hanc adiiciens facultatem, ut quicquid optaſſent, id illis ex eo cornu largiter ſuppullularet. Ouidius Faſtorum libro 5. paulo diuerſius fabulam narrat hoc pacto,

Nais Amalthea Cretæa nobilis Ida
Dicitur in ſyluis occuluiſſe Iouem.
Huic fuit hœdorum mater formoſa duorum,
Inter Dictæos conſpicienda greges,
Cornibus aërijs, atq; in ſua terga recuruis,
Vbere, quod nutrix poſſet habere Iouis.
Lac dabat illa deo, ſed fregit in arbore cornu,
Truncáq; dimidia parte decoris erat.
Suſtulit hoc nymphe, cinxitq; decentibus herbis,
Et plenum pomis, ad Iouis ora tulit.
Ille ubi res cœli tenuit, ſolioq; paterno
Sedit, & inuicto nil Ioue maius erat,
Sydera nutricem, nutricis fertile cornu
Fecit, quod dominæ nunc quoq; nomen habet.

Legimus & Herculẽ Actolis donaſſe copiæ cornu, propter coërcitũ cornu fluminis Acheloi: quare regionẽ illam antea ſterilem, fertiliſſimã reddidit: cornu nimirum laborum duricieꝫ ſignificante, frugibus feracitatem. Hunc igitur titulum Phocion quidam Peripateticus libro ſuo indidit, ut teſtatur A. Gellius. Plinius item oſtendit Græcos aliquot hanc inſcriptionem nimis arrogantẽ ſuis commentarijs impoſuiſſe, tanquam nihil in eis non contineretur, & quiduis inde peti atq; accipi poſſit. Lucianus De mercede ſeruientibus Καὶ ἕξεις τὸ ἀμαλθέας κέρας, καὶ ἀμέλξεις ὀρίθων γάλα. i. Et habebis copiæ cornu, & lac gallinaceũ emulgebis. Philoſtratus Dionem ſophiſtam appellat ἀμαλθέας κέρας, uelut omni genere uirtutum expolitum. Plautinus quidam ſeruus, epiſtolam quandã copiæ cornu uocat, quòd plurimum ex ea commodorum capi poſſet. Aulus Gellius lib. 14. cap. 6. Et ſimul dat mihi librũ grandi uolumine, doctrinis omnigenis, ut ipſe dicebat, præfcatentẽ. Accipio cupidus & lubens, tanquam ſi copiæ cornu nactus eſſem. Apud Athenæum Philoxenus ſecundam menſam tuarijs cupedijs inſtructam, copiæ cornu uocat. Citatur à Suida carmen huiuſmodi:

Ἐνθ' ἴνα βίος τοῖσι ἀμαλθέας κέρας ἀγρὸς. id eſt,
Capræ ubi Amaltheæ præbet mihi pabula cornu.

Carmen eſt heroicum. Effertur adagium hoc quoq; pacto, αἴξ ἀφορία, id eſt, capra cœleſtis. Comœdia uctus notat Polyagrum quendã uxorem ad queſtum proſtituentem, quam cœleſtem capram uocat, ob immenſum quæſtum, ut teſtatur Plutarchus in commentario De audiendis poëtis, Εὐδαίμων πολυάγρος ἀφνεὸς ἀγαθὸς πολίτης ἔκρωγε. i. Fortunatus polyager, id eſt, multorum agrorum poſſeſſor, cœleſtem capram opes adferentem dens. Idem alibi aduerſus Stoicos, ὁ τῆς φαινίδος λαβὼν ἀμάλθειαν. id eſt, At qui Stoicam acceperit Amaltheam, irridens paradoxa Stoicorum, qui ſuo ſapienti tribuunt uniuerſa, diuitias, libertatem, ſanitatem, regnum. Horatius in Odis:

Beata pleno Copia cornu.

Lac gallinaceum. III

Ὀρίθων γάλα. id eſt, Gallinarum lac, eundem habet ſenſum. Dicitur enim in opulentos, & quibus quiduis rerum ſuppeditat. Aut de rara immoꝫ atque ob id precioſi: ut ſit hyperbole ſignificans nihil omnino deeſſe. Plinius in præfatione hiſtoriæ mundi, irridens Græcorum delicioſas quaſdam & magnificas inſcriptiones: Cerion, inquit inſcripſere, quod uolebant intelligi ſuum, alij κέρας ἀμαλθέας, quod copiæ cornu, uelut lactis gallinacei ſperare poſſis in uolumine hauſtum. Ariſtophanes in Veſpis:

Ἐγὼ δ' οὐκ ἂν ὀρίθων γάλα
Ἀντὶ τῶν λαβοῦσ' ἂν, ἃ μοι νῦν ἀποδοῦσ. id eſt,
Non lac Hercle gallinacem
Hacce pro uiis capiam, quam mi ádimis in præſentia.

Euſtathius in quartum Odyſſeæ, citat hoc adagium ex Anaxagoræ

xagoræ fabula, cui titulus, ὀὰ. Rursum Aristophanes comicus in fabula, cui titulus, ὄρνιθες,

Δόσομέν ὑμῖν Αἰτεῖτ', ἀναπτ', ἀναίδην ἀναπτ'
πλεῦν ὑγίειαν, ὀλβιοφρονοῦντα,
βίον, ἐρίπνευ, νεότητα, γλῶτταν,
Χορούς, θαλίας, γάλακτ' ὀρνίθων,
Ὡς τε παῖδες ὑμῖν ποιοῦν τὸ ἐγγαθῶν. id est,

Decimum uobis ipsis, filijs, filiorum filijs; opulentiam bonæ ualetudinis, felicitatē, facultates, pacem, iuuentā, risum, choros, festa, lac gallinarū, ut situs præ bonorū copia laboraturi. Strabo Geographiæ lib. 14. narrat de Samiorum agris, quòd essent omnium rerum ampliter feraces, illud uulgò iactatum esse, quòd lac etiam ferrent gallinaceum. Idem testatur hoc adagium apud Menandrum comicum inueniri. Athenæus libro Dipnosophistarum nono, ex mediæ comœdiæ scriptore quopiam Mnesimacho scenarios hoc adducit,

...κὰ τὸ λεγόμενον,
Σπανίως ἔχουν πάρεστιν ὀρνίθων γάλα,
Καὶ φασιανὸς ἀπολιμπάνων καλῶς. id est,

Et quod dicitur prouerbio,
Lac suppetit res rara, gallinaceum, ac
Plumis reuulsis phasianus adprobe.

Rursum libro nono adducit ex Numenio:

Ναὶ ὄνος ὄρνιθων παλαίστη γάλακτ'. id est,

Atq; quod gallinæ dicitur lac. Idem lib. 3. indicat, quibusdam lac gellinaceum esse, album oui.

Non omnibus dormio. VI

Non omnibus dormire dicuntur, qui non omnibus inseruiunt, neque per omnia gerunt morem. Translatum pueant à maritis quibusdam nimis obsequentibus, qui uxores suas adulteris scientes produnt, somnum interim inter pocula simulantes, ut adultero quod libet liceat. Quod genus obsequij notans Iuuenalis:

Doctius, inquit, spectare lacunar,
Doctus & ad calicem uigilanti stertere naso.

Plutarchus in libro, cui titulum fecit, ὅτι πολυπράγμων, fabulam super hac re non illepidam narrat. Cum Galba quispiam conuiuio Mœcenatem accepisset, sentiretq; iam è nutibus hominem inflammatum in uxorem suam, sensim demisit caput, perinde quasi dormiret. At cum interea simulus quispiam ad mensam accedens, unum clàm tolleret; ibi iam uigil & oculatus: Infelix, inquit, an nesciebas me soli Mœcenati dormire? Meminit huius adagij, & ad hunc quem dixi modum exponit Festus Pompeius, citans ex Lucilio, tractum ostendens à Capio quodā, qui Pararencho dictus fit, quòd simularet dormientem, quo impunitius eius uxor mœcharetur. Idem indicat huius rei meminisse Lucilium. Vsurpat & M. Tullius lib. Familiarū epist. 7. Olim nō omnibus dormio, sed ego mi Galle, non omnibus seruio. Videtur indicare Cicero alterum, puto, non omnibus dormio, uetus fuisse, alterū nempe, non omnibus seruio, nouum. Vtrunq; certe prouerbiale, sed prius illud pertinet ad concessionem iuris, hoc posterius ad obsequium impendendum. Idem Tullius Epistolarum ad Atticum libro 13. Est bellum aliquem odisse libenter, & quemadmodum dicitur, non omnibus seruire. Qui quidem locus, ni hoc obiter admonea, mihi non uidetur carere mendo. Forsasse scriptum erat, & quemadmodum non omnibus dormire, ita nō omnibus seruire. Quin & hæc ipsa uox, seruire, non nisi ad metaphoram, cum dicimus, seruire scenæ, seruire tempori, seruire utilitati; seruire ingenio uxoris; seruire populo, seruire commodis priuatis, pro eo quod est, nihil non facere quod satisfaciat.

Sardi uenales. V

Σαρδιανοὶ ἀνῶνες. i. Sardi uenales. In eo libello, cui titulum fit, De uiris illustribus, quem alij Plinio, nonnulli Suetonio tribuunt, utriusque reclamante stilo, huiusmodi quoddam adagium refertur: Sardi uenales, de negotio infinitæ prolixitatis atq; inexplicabili. Idq; hinc esse ortū tradunt, quòd Tiberius Sempronius Gracchus, cum altero cōsulatu Sardiniam domuisset, tantū ex ea captiuorū adduxit, ut longa uenditione res in prouerbiū abierit. Plutarch. in Problematis Romanorum, aliam adfert causam, nimirū olim inoleuisse morem apud Romanos solennem, ut qui ludos ædirent in Capitolio, Sardos uenales pronunciarent, prodiretq; puer quispiā, per ludibriū mollili cinctus, quā bullam uocant. Eum morē hinc ortum putat, quòd Veientes Hetruscorū populi, multū temporis cum Romulo bellum gessissent, quodq; horum urbem postremā Romulus expugnasset. etiā si T. Liuius lib. 1. narrat, uictos quidem à Romulo Veientes, sed tamē uictorē ab urbe munita abstinuisse. Vnde & regem ipsum, & cum hoc captiuos quàm plurimos Romā deductos, uenales pronunciauit. Porrò cum Lydi ab initio fuerint Hetrusci, quemadmodū testatur & Herodotus lib. 1. Lydorū autem caput erat Sardis, inde factū, ut Hetruscos Sardorū nomine pronunciarit uenales. Refert eadem Plutarch. in uita Romuli licet aliquanto diuersius. Debellatis Veijs captus est illorū dux, qui cum esset prouectæ ætatis, uisus est rem imprudētius gessisse quàm pro ætate. Vnde mos inoleuit, ut quoties Romani ob parcam uictoriam immolarent uictimam, senem purpura indutum per forum in Capitolium inducerent, bullaq; ad collum appensa, quòd tum erat puerorum insigne, præco Sardianos uenales pronunciaret. Hetruriæ caput Veij sunt, & Hetrusci Sardianorū coloni putātur. Vsus est hoc adagio M. Tullius lib. Epistolarū familiarium 7. ad Gallum: Habes, inquit, Sardos uenales, alium alio nequiorem. Sentit Cicero de contemptis & improbis: & ni fallor, patria quoque Sardis. Nam ita scribit pseudo antè hunc locum: Id ego in lucris pono non ferre hominem pestilentiorem patria sua.

Dasypus carnes desiderat. VI

Δασύπους κρέων ἐπιθυμεῖ. id est, Dasypus carnes desiderat. Dicitur in eos, qui ea requirūt ab alijs, quæ ipsis affatim sunt domi. Est enim dasypus de genere leporum. Lepus autem, ut autor est Plinius lib. 8. cap. 55. animal est innocuum, esculentum & fœcundum, omnium prædę nascens: Solus præter dasypodem superfœtat, aliud educans, aliud in utero pilis uestitum, aliud implume, aliud inchoato gerens partu. Dicitur est autem dasypus, à pedibus hirsutis ac uillosis.

Tute lepus es, & pulpamentum quæris. VII

Sunt qui existiment cum proximo idem esse, quod legitur in Eunucho Terentiana: Tute lepus es, & pulpamentum quæris. Dictum est autem à milite gloriosō in adolescentē Rhodium, qui scorto suo alludebat, ipse ea ætate, qua scorti uicibus fungi posset. Donatus allegoriam iuris modis exponit, indicans prouerbium hoc in molles conuenire, propterea quòd lepus à posteriore parte, hoc est, à lumbis & clunibus pulpamentum de se præbeat, eaq; corporis parte lauādatissimus sit: uel quòd eum canes, amatorū instar, sequantur. uel quòd lepus à physicis dicatur incerti sexus, modo mas, modo fœmina. Quæ commenta mihi frigidiora uidentur, ac ut simplicius, ita uerius esse puto, ad Græcam paræmiam referre: δασύπους κρέων ἐπιθυμεῖ. Flauius Vopiscus in Numeriano imperatore, scribit adagium Terentianum, Liuij esse Andronici uetustissimi Romanorum comici.

Pari iugo. VIII

Pari iugo dixit Plinius in Epistola pro eo quod est, pari studio, pariq; conatu. Quadrabit in eos, qui negotium communе certatim ac simili cōtentione agunt. Translatū à bubus, idem plaustrū æquali iugo trahentib. Plinij uerba sunt hæc: Habet quidem gloria in studijs præsertim quiddam ἀνυπόστολον,

nobis tamen nullum certamen, nulla contentio, cum uterque pari iugo non pro se, sed pro causa niteretur. Theocritus in Aita,

Ἀλλήλους δ' ἐφίλησαν ἴσῳ ζυγῷ. id est,
Pariq; iugo sese inuicem amabant.

De amore mutuo & æquali quem Græci uocant ἰσόξοον. Huic finitima sunt, quæ scribit diuus Hieronymus ad Augustinum: Romæ dicuntur esse quàm plurimi, qui possint & audeant tecũ congredi, & in disputatione sanctarũ scripturarũ iugũ ex æquo ducere. Extat et in Græcis prouerbium:

Ἐγώ τε κἀὸ σὺ ταὐτὸν ἕλκομεν ζυγόν. id est,
Idem ego, & tuq; ducimus simul iugum. quod suo referemus loco.

Vno fasce complecti. IX

Vno fasce complecti legitur apud eundẽ Plinium, pro eo quod est, eadem opera, & coniunctim agere, non separatim. Verebamur, inquit, ne nos dies, ne nox, ne latera deficerent, si tot crimina, tot reos uno uelut fasce cõplecteremur. Translatum est ab ijs, qui res multas simul colligant, quo commodius gestari queant. Id Græci dicunt συλλαβεῖν, id est, comprehensum.

Salem & mensam ne prætereas. X

Ἀλα καὶ τράπεζαν μὴ παραβαίνῃς. id est, Salem & mensam ne prætereas. Ne negligas amiculorum consuetudinem, aut ne uioles amicitiæ iura. Nam his rebus olim conciliabantur amici, & familiares antiquitus mutua inter sese commercia celitabant. Quemadmodũ testatur etiã Diogenes Laërtius in uita Pythagoræ. Et astipulatur Theocritus in Hyla.

Οἱ μίαν ἅμαθο ἑτᾶροι ἀεὶ διάνιστο τράπεζαν. id est,
Qui ad mensam semper eandem
Cœnabant ambo fidi nimirum ut amici.

Loquens de Hercule ac Telamone. Tum Euripidis Hecuba, Polymnestoris exaggerans facinus, hospitalis etiam mensæ facit mentionem:

Κοινῆς τραπέζης πολλάκις τυχὼν ἐμοί. id est,
Mensa receptus sæpe communi mihi.

Quin & Esdræ libro 1. cap. 4. ita legimus, Nos ergo memores salis quod in palatio comedimus, quia lesiones regis uidere nephas ducimus &c. Inde est, quòd, ut docet apud eundem Lærtium Alexander in commentarijs Pythagoricis: Pythagoras ueiabat frangi panem, uidelicet ne dissecaretur quod amicos copularet. Idem censuit salem potissimum in mensa apponendũ, quòd acutissimus ac subtilissimus nos admoneat, ut quod ex usu, & commodo quicquid occurrit, & ex liquidissimis rebus aqua maxiq; fiat. Origenes aduersus Celsum lib. 2. Parium quempiam Iambographum adducit, qui Lycomantẽ insectatus sit, quòd salem ac mensam esset prætergressus. Idq; detorquet ad Iudam Christi proditorem. Idem in Matthæum sic loquitur de Iuda: Nec; salis eiusdem nec; mensæ, nec; panis communicati memor est factus. Atq; haud scio an Christus ipse, religionis nostræ princeps, huc alluserit, ut illi consilium fuisse uideretur in rebus multo uulgatissimis aliquid mysterij sui recondere, præscius fore ut hoc symbolum à Iudæis irrisum gentes amplecterẽtur. Certe apud Macedones patrio ritu fœdus, quod sanctissimum uellent haberi, sic inibant, ut panem gladio diuisum uterque libaret. Autor Q. Curtius libro octauo.

Baceli similis. XI

Ἴκελ' ὦ βακίδαο, καὶ βάκκαρ' εἶ. id est, Baceli similis, & Bacelus es. In cinædos ac parum uiros dictum, aut in magnos quidem corpore, sed animo stupidos. Tractum à forma moribusq; Baceli cuiusdã. Ait Suidas Baceli proprie significare cit, qui sit exectus, eoq; in molles dici, quòd hoc morbo potissimum laboret illud hominum genus. Antiphanes in Caribus, Bacelum quempiam taxat apud Athenæum lib. 4.

—Οὐχ ὁρᾷς ὀρχούμενον
Τὰς χθὲς τὸ βάκκλον, ὦ δι' αὐχμύεσαι; id est,
An Bacelum non uides,
Manibus sic saltitantem, nec pudet?

Meminit huius Suetonius in uita Augusti, scribens cum peculiari uocabulo, Bacelum pro stulto assidue solitum dicere, quanquam in uulgatis codicibus Baccolus scriptum est. Hermolaus existimat & apud Quintilianum rectè pro Bagoa, Bacelum legi posse. Verba Fabij sunt hæc, At uero statuarum artifices, pictoresq; clarissimi, cum corpora speciosissima pingendo fingendo ue effingere cuperent, nunquam tamen in hunc incidерunt errorem, ut Bagoam, aut Megabysum aliquem in exemplum operis assumerent sibi. Verum equidem non uideo, cur Fabiana scriptura mutanda sit, cum βαγόας barbara lingua significet eunuchum, quo nomine Lucianus philosophum quendam inducit qui uultu corporisq; figura eunuchum præ se ferret. Quin & Ouidius De amoribus seruum puellæ custodem Bagoum appellat,

Quem penes est dominam seruandi cura Bagoë.

Batalus. XII

Βάταλος ὁ ἄ. id est, Batalus es. Olim in effœminatos per contumeliam dicebatur. Plutarchus ostendit id cognominis Demosthenem puero inditum fuisse, & ab inimicis probro obiectum. Porrò cognominis huius idem uarias adfert rationes: uel quòd Batalus quispiam fuerit tibicen, mollis & effœminatus, qui mulieb ribus fandaliis primus omnium in scenam prodierit, ac musicã, ut ita dixerim, euiarit: uel quòd poëtæ cuidam obsceno nomen fuerit Batalo: uel quòd apud Atticos Batalus appellata sit ea pars corporis, quæ uerecunde nominari non potest. Meminit huius rei Libanius. Idẽ nempe Demosthenes iam prouecta ætate, simili contumelia dictus est Argas: siue quòd hoc nomine fuerit quispiam malarum autor legum: siue quòd, ut existimat Suidas, serpentis genus sit Argas. Dicunt item Græci βαταλίζειν, pro eo quod est, turpiter atq; effœminate uiuere.

Bene plaustrum perculit. XIII

Rusticorum prouerbium est, Bene plaustrũ perculit. Apparet dici solitũ in eos, qui quempiam impellunt, quò suapte sponte iam pẽdebat. Translatũ à plaustris onustis, quæ quo exonerentur, solent euerti. Fit autẽ id cõmodius in eam partem, in quã propter solum decliuius inclinãt. Donatus indicauit hoc adagiũ, exponens in Eunucho hæc Parmenonis uerba, Percuteris iam tu me? Ab hac sentẽtia non abhorret Plautinum illud in Curculione. Qui monet, quasi diuinat. Verba sunt lenonis, qui libẽtius sit mutaturus fidẽ, admonitus à trapezita, quod tamẽ uel citra monitorẽ erat facturus. Idem eleganter expressit Sophocles apud Plutarchũ in uita Artaxerxis.

Ταχὺ πρὸς τ' κακὸν ὁδοιπορεῖ. id est,
Rerum malarum facilis est persuasio.

Plerisq; ad deteriora proclines sunt.

In Care periculum. XIIII

Ἐν κακεῖ τ' κίνδυνον. id est, In Care periculũ, inbaudi facito, hoc est, in homine, aut re uiliore, sic periculosam experientiam, in qua si parũ feliciter cesserit, non multũ sit dispendij expiendum. Huic adagio Carum mores fecere locum. Hic populus est, ut autor est Mela Pomponius, incertæ originis, ut quos alij αὐτόχθονας, id est, indigenas, nonnulli Pelasgos, alij Curetes existiment, gens usque adeo armorum pugnæq; amans, ut alienæ etiam bella mercede conducti solitt sint gerere. Vnde Theocritus in Encomio Ptolemæi,

Φιλοπτολίμοις τε χάρται dixit, id est,
Bellandiq; auidis Caribus.

Item Herodotus in Euterpe, ostendit Cares barbaro seruitiq; fuisse ingenio, & ad uitium malorũ ferendũ paratos, mercede proposita. Id quod indicat & Aristophanes in Auibus,

Ei ἐκ

Εἰ ὴ ἄλλος ἐστι μὴ καρ. id est, Quod si seruus est & Car. Strabo lib. Geographiæ 14. narrat Cares tom quondam errasse Græcia, paßimq; stipendijs meruisse. Cæterum in rebus bellicis usq; adeo præcelluisse, ut paßim apud poëtas arma bellica Carica nominentur, quemadmodũ Anacreon Caricam loricã, Alcæus Caricam cristam dixit, ad quam alludit Aristophanes in Auibus. Suidas scribit, Cares primos mercedẽ militasse, ut qui uinum suã uilem haberent. Hos igitur qui conduxerant primos in acie collocare consueuerant, ut primos hostium impetus suo exciperent periculo, aut ubi fortuna belli difficillima uideretur illic obijciebantur. Perse sua lingua κάρδακας appellabant, qui rapto uiuebant. Carum laudem his temporibus æmulari uidentur Eluetij, gens bello nata, simplex alioqui, ac minime malum hominũ genus, planeq; dignum, ut equidem sentio, quod hac quoq; nota uacaret, & in literis, & in cæteris honestis studijs egregie ualiturum, si relictis bellis huc animũ appellerent. Vsurpat hoc adagium Socrates apud Platonem in Euthydemo, iubens in se potius fieri periculum transformationis, uelut in homuncione Care, quem si perdas, non admodum grauis sit iactura. Εἰ ὴ ὑμεῖς οἱ νέοι φοβεῖσθε, ὥσπερ ἂν καὶ ἐν ἐμοὶ ἔστω ὁ κίνδυνος. ὡς ἐγὼ ἕτοιμός εἰμι παρακινδυνεύειν ὑπὲρ ὑμῶν τοῦτον τὸν μισθὸν τῷ μισθίῳ τῷ κάρ. ἀπολαβεῖν μέ. μὴ οὖν βούλεσθε ὑμεῖς ἐμοὶ ὅ, τι βούλεσθε τοῦτο ποιεῖτε. μόνον χρεὼν ἀποφαίνετε. id est, Quòd si timetis uos iuuenes, in me tanquam in Care fiat periculum. Nam & ipse quandoquidem senex sum, paratus sum subire periculũ, meq; ipsum trado huic Dionysodoro, quasi Medeæ Colchicæ. perdat me, & si uelit in lebete coquat me. Sin minus, quicquid uoluerit, id faciat, tantum ut me reddat probum. Idem in Lachete huc respexit, cum ait: Cogitandũ esse ijs, qui primum docere incipiunt, & artis suæ periculum cum magno iuuenum periculo faciunt, non Carem quempiam mercenarium, sed ciuium liberos in discrimen adduci. Et hunc imitatus Aristides in oratione Panathenaica, ὃν ὃ θεὸς καὶ, μὴ ἵνα ἐν τοῖς ἐκεῖ σώμασι τὰς πύρας ποιήμενοι. id est, In Care uero, non in suis ipsorum corporibus facientes periculum. Vsus est eodem M. Tullius in actione pro L. Flacco: Quid, inquit, de tua Caria? non ne hoc uestra uoce uulgatum est, Si quid cum periculo experiri uelis, in Caria potißimum esse faciendum? Quem quidem locum apparet esse uitiatum, neq; uerear dicere, in Care legendum esse, non in Caria. Huic diuersum est illud: Aureo piscari hamo: quod alibi reddamus.

In dolio figularem artem discere. XV

Item illud, ἐν πίθῳ τὴν κεραμέαν μανθάνω. id est, In dolio figulariã artem discere. De ijs, qui protinus maximis in rebus artificij sui capiunt experimentũ, cum paulatim à minutis ad summa proficisci cõueniat. Neq; enim figulus statim à dolio, id est, uasc maximo artem auspicatur, sed à pusillis quibusdam uasculis, in quibus non sit graue dispendium, si quid secus accidat. In hãc fermè sententiam usurpat Plato in Lachete: Σκοπεῖν χρὴ μὴ ὃ ἐν τοῖ καὶ ἡμεῖν ὁ κίνδυνος κινδυνεύσῃ, ἀλλ' ἐν τοῖς υἱέσι τε ἐν τοῖς Ϝ φίλων παισὶ, μὴ ἀτυχῶς τὸ λεγόμενον ἐν τῷ πατρικῇ ἡμῖν συμβάντι, ἐν πίθῳ ἡ κεραμεία. id est, Considerare oportet, ne hoc periculum nobis fiat, non in Care, sed in filijs, simul atq; amicorũ liberis, ac planè contingat, quod prouerbio dicitur, in dolio figulina. Dicearchus ad aliam sententiam torquet prouerbium, ut admoneat unumquenq; artificem in suis negotijs exerceri oportere, uelut eum qui in ducendis curribus, nauclerum in gubernanda naui, medicum in curandis morbis. Tanquam absurdum sit, figulum in arte rigatione uersari, re uidelicet alienã, ac non magis in dolio. Atque ita huc pertinebit illa sententia:

Quam quisq; nouit artem, in hac se exerceat.

Et Horatianum illud in Epistolis:

Nauim agere ignarus nauis timet, abrotanum ægro
Non audet nisi qui didicit dare, quod medicorum est
Promittunt medici, tractant fabrilia fabri.
Scribimus indocti, doctiq; poëmata paßim.

Sic propemodum usurpat Gregorius Theologus in Apologia De fuga: ὡς τόγε παιδάριά ἄλλως ἐκδιχεῖν, πρὶν ἂν τὸν ἱκανῶς παιδευθῶσι, μὴ γὰρ πίθῳ τὴν κεραμέαν τὸ δὴ λεγόμενον γε τοῖς Ϝ ἄλλων ψυχῶν ἐκμελετᾶν τὴν ἀνοίξασι, λίαν ἐμοὶ φαίνεται γ ἀπιθάν, id est, Itaque alios uelle docere, prius quàm ipsi satis edocti sint, & in dolio, quod aiunt, figulinam, in aliorum animis meditari pictatem, mihi quidẽ uidetur hominum insignitey despicientium.

Ne sutor ultra crepidam. XVI

Huic finitimũ est illud, Ne sutor ultra crepidam, id est, Ne quis de his iudicare conetur, quæ sint ab ipsius arte, professioneq; aliena. Quod quidem adagium natum est ab Apelle nobilißimo pictore. De quo Plinius lib. 35. cap. 10. scribit in hunc modum: Idem perfecta opera proponebat in pergula transeuntibus, atq; post ipsam tabulam latens, uitia quæ notarentur auscultabat, uulgum diligentiorẽ iudicem quàm se præferens: ferunt́q; à sutore esse reprehensum, quòd in crepidis una intus pauciores fecisset ansas. Eodẽ postero die superbe ob emendationẽ pristinæ admonitionis cauillãte circa crus, indignatum prosp exisse, denunciantẽ ne supra crepidam sutor iudicaret. Quod & ipsum in prouerbium uenit. Hactenus Plinius. Huic similimum est, quod refert Athenæus. Stratonicus citharœdus fabro fecum de musica cõtendenti: Non sentis, inquit, te ultra malleum loqui. Eodem pertinet, quod huius nepos in epistolis scripsit, de artificio non recte iudicare quenquam, nisi & ipsum artificem. Quodq;. v. Moralium lib. dixit Aristot. earum rerum unumquenque iudicem esse idonẽum, quarũ sit eruditus. Et quod idem scripsit lib. 2. Naturalium, cæcum disputare de coloribus. Quæ uerba iam inter nostri tẽporis scholasticos in prouerbiũ abierũt, quoties quispiam de rebus ignotis disputat. Ad eandẽ sententiam referendum, quod ait Fabius Pictor apud Quinitilianum, Felices futuros aeres fictili artifices de ijs iudicaturos.

Dij facientes adiuuant. XVII

Varro lib. De Re rust. 1. Et quoniam, ut aiunt, dij facientes adiuuant, prius inuocabo deos. Significabat diuinam opem non cessantibus, sed industrijs, & pro sua uirili conantibus auxilio esse solere. Huc arbitror referendum illud Homericum carmen, quod iam uelut in prouerbium abijt:

Τελέμαχ' ἄλλα μὲν αὐτὸς ἐνὶ φρεσὶ σῇσι νοήσεις,
Ἄλλα δὲ καὶ δαίμων ὑποδήσεται. id est,
Hæc partim ipse tuo perpendes pectore tecum,
Partim aliquis diuum tibi suggeret. Id M. Tullius usurpauit libro Epistol. ad Atti. 9. Omnia uobis imparatis agenda. Sed tamen Ἄλλα μὲν αὐτὸς,
Ἄλλα δὲ δαίμων ὑποδήσεται. id est,
Partim ipse inuenies, partim fors suggeret ipsa.

Cum Minerua manum quoq; moue. XVIII

Huic finitimum est, σὺν ἀθηνᾷ δὲ καὶ χεῖρα κίνει. id est, Auxiliante Minerua manum interim move. Monet adagium, ne fiducia diuinæ opis industriam remittamus. Conuenit peculiariter in mulieres, quæ lanificium exercent, fauente quidem atq; inuocata Minerua: sed nihilo segnius interim operi insistentes. Sunt qui putent ab agasone quopiam natũ, cuius asinus cum luto infixus hæreret, debereteq; illi succurrere, ociosus Herculem implorabat. Huic respondisse deum, uti

interim manum admoueret asino laboranti, atq; ita demum numen adfuturū. Alij diuersam huic fabulam adferunt, puta quendam cum esset deceraturus, Mineruam consuluisse, num futurum esset ut victor discederet. Respōsum est: fore. Verum cum ille ingressus in theatrum, in certamine manibus staret ociosis, percussum ab aduersario victum fuisse. Ad hoc adagium pertinet elegantissimum illud carmen, quod ex Agathonis tragœdia citat Aristoteles, libro Moralium: Eudem. 5.

Τέχνη τύχῃ ἔοικεν, καὶ τύχη τέχνῃ id est,
Fortunam ut ars, fortuna ita artem amat inuicem.

Citatur à Suida senarius hic in eandem sententiam,

Αὐτός τι νῦν δράσῃς, εἶτα τὴς θεὸν κάλει.
Fac interim aliquid ipse, deinde deos uoca.

Nostro marte. XIX

Quoties nullis auxilijs adiuti, nostropte ingenio, propriisq; uiribus rem peragimus, nostro Marte peragere dicimur. Aut etiam cum nostro periculo res geritur. M. Tullius libro Officiorum 3. Hanc igitur partem relictam explebimus, nullis adminiculis, sed, ut dicitur, Marte nostro. Hactenus ille. Idem Philippica 2. de Dciotaro loquens. Rex enim ipse sua sponte, nullis commentarijs Cæsaris, simul atque audiit eius interitum, suo Marte res suas recuperauit. C. lib. 2. titulo Ne liceat potentioribus, cap. 1. Diuine admodum constituit Diuus Claudius consultissimus princeps, parens noster, ut iactura causæ afficerentur bi, qui sibi potentiorum patrocinium aduocassent, ut hoc proposito metu, iudiciariæ lites potius suo Marte decurrerent, quàm potentiorum domorum opibus niterentur. Rursus lib. 3. titulo De iudicijs, cap. 11. Illo proculdubio obseruando, ut si neq; per alterutram litigantium partem, nec per iudices steterit, quo minus lis suo Marte decurrat, sed per patronos causarum licentia detur iudici. Translatum uidetur ab imperatoribus, qui suis ipsorum auspicijs & copijs bellum sustinent: si quidem Plautus etiam Meis copijs, dixit, pro Meo Marte. Sapiunt prouerbium etiam illa, Vario Marte, dubio Marte, iniquo Marte. Huic adagio penè diuersum est illud quod alibi retulimus, ὀκ ἄνεν ὄνου σῦ. id est, Non absq; Theseo.

Nequicquam sapit, qui sibi non sapit. XX

Sententia uel hodie uulgò frequentissime iactata. Frustra sapere, qui sibi non sapiat. Plato in Hippia maiore. Καὶ πολλοῖς, inquiens, σπουδαῖ, ὅτι τὸν σοφὸν αὐτῷ αὐτῷ μάλιστα δεῖ σοφὸν εἶναι. id est, Idem itidem & plerisq; uidetur, quòd oportet eum qui sapiat, ipsum sibi maxime sapientem esse. Vsurpat & Cicero in epistola quadam ad Trebatium, ostendens ex tragœdia Medea sumptam: Et quando, inquiens, cœpi agere Medeam, illud semper memento: Qui sibi ipse sapiens prodesse nequit, nequicquam sapit. Est autem uersus trochaicus. Idem Epistolarum familiarium lib. 13. ad Cæsarem imperatorem: Itaq; ab Homeri magniloquentia confero me ad uera præcepta Εὐριπίδου:

Μισῶ σοφιστὴν ὅς τις οὐχ αὑτῷ σοφός. Quem uersum senex Præcilius laudat egregie. Idem lib. De diuinatione 1. citat ex Ennio in diuinos, Qui sibi ipsimet non sapiunt, alteri monstrant uiam. Quibus diuitias pollicentur, ab his drachmas ipsi petunt. Citatur à Luciano in Apologia:

Μισῶ σοφιστὴν ὅς τις οὐχ αὑτῷ σοφός. id est,
Sapientem cum odi, qui sibi ipse non sapit.

Eundem Alexander torsit in Calisthenē, qui se moribus eorum quibuscum uiuebat non accommodaret, sed præ se ferebat, nihil eorum quæ illic gerebantur sibi placere. Eaq; libertas optimo uiro attulit exitium. cum Anaxarchus philosophus omnium adulatorū abiectissimus, haberetur in precio. Eam sententiam sic ad unguē seruant huius tempestatis homines, ut hominis uocabulo uideatur indignus, qui non quauis ratione suis consulere commodis nouerit. Hūus generis est illud apud Suetonium:

Aspice filicem sibi, non tibi Romule Syllam.

Cantherium in fossa. XXI

Cantherium in fossa: rusticum prouerbium sed tamen è re militari natum. Hoc licebit uti quoties quis ad id negotij trahitur, in quo nequaquā ualeat. Aut ubi res uehemēter erit impedita, periculosa ue. Refertur à T. Liuio, decadis tertiæ lib. 4. Narrat autē cum Fabius Capuam obsideret secūdo bello Punico, Iubellium Taurean inter equites Campanos nobilissimum, è Rom. exercitu quemuis ad singulare certamen euocasse, assumq; prodire Claudium Asellium. Deinde ubi diutius uterq; alterum libero campo clusisset, Campanus in cauam uiam descendere iussit, alioqui equorū, non equitum fore certamen. Eò cum Romanus, re quàm uerbis ferocior, extemplo descendisset, rursum clusit Taurea sermone, qui postea in rusticum uersus est prouerbium: Minime fleis, inquiens, cantherium in fossa: Quanquam ex Liuianis uerbis parum liquet adagij sensus, tamen coniecturis facile deprehenditur. Pugnat autē cum illo, quod alibi dicemus: τὸν ἵππον ἐς πεδίον. i. Equū in planicie. Etenim quemadmodum plurimum ualet equus in planicie, ita minime ualet in fossa.

Tantali talenta. XXII

Τάλαντα ταντάλου. id est, Tantali talenta. De immensis opibus. Nam Tantalus Phryx ob luculentas diuitias in fabulam hominū ucnit, ita ut fingatur apud inferos simile quiddam pati, cuiusmodi solent inter congestas opes tenaces isti diuites. Horatius,

Tantalus à labris sitiens fugientia captat
Pocula, quid rides? mutato nomine de te
Fabula narratur. Ostendit, allegoriam figmenti ad diuites sordidos pertinere. Vsurpatur adagium à Platone in Euthyphrone. Suidas ait esse apud Epicharmum, & apud Anacreontem. Effertur & ad hunc modum, cum uenusta quadā uocum allusione: τάλαντα ταντάλου ταλαντίζεται. id est, Tantali talenta talentizat: hoc est, librat & accumulat. Porrò Tantalum prædiuitem fuisse testatur uel illud ex tragœdia carmen apud Plutarchum, lib. De exilio:

Σπέρω δ' ἀρότας διὸς ἐχ ἡμέραν ὁδόν. id est,
Viam dierum duodecim sero iugera.

Idem alibi, ingentes diuitias, πλοῦτον ταντάλειον appellat: id est, opes tantalicas. Antiphanes apud Athenæum libro 6.

Οἷαν ποτ' ἴσχε καὶ βέβωκ' ὁ ταντάλου,
Μαλακὸν παλάττοις ἐπαλαιπωθεὶς ἀνήρ. id est,
Qualem olim habebat & Thribon, qui molliter
Exutus est ipsis talentis Tantali.

Pelopis talenta. XXIII

Consimili figura Theocritus in Idyl. 6. dixit Pelopis talenta:

Μηδὲ γᾶν πέλοπος, μήτε χρύσεια τάλαντα
Εἴη ἔχθ', μεταὶ πρόσθε θέμι ἀνίαιρ. id est,
Non pelopis mihi sint agrique, auriq; talenta.
Nec uentos celeres anteuolasse pede.

Porrò talentū apud Atticos, maxima pecuniæ summa erat. Talentum minus ualebat libras sexaginta, talentum magnum octoginta. Vnde illud in Phormione:

Si quis daret talentum magnum. Immo malum.

Et Aristophanes, Ἀλλ' ἐγώ γ' ὀπτάλου.

Οὐκ ἂν γενοίμην ἐγὼ ταλάντου χρυσοῦ. id est,
At ego sanè Opuntius
Nolim esse, si quis det talentum mi aurum.
Id est, Nolim esse luscus uel quantilibet pecunia.

Midæ diuitiæ. XXIIII

Μίδου πλοῦτος, καὶ μίδου πλουσιώτερος. id est, Midæ opes, & Midæ

& Midæ locupletior: in prouerbium abierunt, propter immenſas eius regis opes, quæ fabulis quoq; compluribus fecere locum. Statius in Surrentino Polliȣ:

Viue Midæ gazis, & Lydo ditior auro.

Fuit hic Midas Phrygiæ tyrannus, cui iuxta poëtarum figmenta, conceſſum à dijs eſt, ut propter Bacchum hoſpitio acceptum, quod uellet optaret, accepturus quicquid optaſſet. Optauit ut quicquid corpore contigiſſet, protinus in aurum uerteretur. Hiſtoricorum literis proditum eſt, huic puero dormienti formicas in os grana tritici congeſſiſſe: reſpondiſſe augures, omnium mortalium illum ditiſſimũ futurum, atq; ita euenisſe. Huic Plinius primum attribuit locum inter inſigniter diuites, libro tricesimotertio.

Non omnino temere eſt, quod uulgò dicitant. XXV

Apud Ariſtotelem uſurpatur prouerbij uice, & apud eruditos iam olim in prouerbiũ abijt nobilis illa Heſiodi ſententia: Οὐ πᾶσιν ἄϊδηλοι ἔασι, quemadmodum ait Ariſtides in defenſione Periclis, quæ dicit, Non uſquequaq; irritum eſſe ſolere, quicquid rumore populi iactatum fuerit. Ea eſt in operis uolumine ſecundo, cui titulus, Opera & dies:

Δειλὸν δ' βροτῶν ὄταλυξο φήμην.
Φήμη γὰρ τε κακὴ πέλεται, κόφη μὲν ἅπασα
Ῥεῖα μάλ', ἀργαλέη δ' φορέμ, χαλεπὴ δ' ἀποθέσθαι.
Φήμη δ' ὅτις πάμπαν ἀπόλλυται, ἥν τινα πολλοὶ
Λαοὶ φημίζουσι, θεὸς νύτις ἔγ' ἦα ἐώλη. id eſt,
Rumores hominum cures uitare moleſtos.
Fama malum eſt, oritur, ſurgitq; facillima: uerum
Difficile hanc perferre, graue eſt ſedare coortum.
Nam non ulla quidem prorſum perit irrita fama,
Per populos quæcunq; uolat, quia numen & ipſa eſt.

Poteſt bifariam accipi ſententia: nimirum aut non planè falſum uideri, quod plurimis eſt in ore, quodq; populi conſenſus approbat: aut non prorſus aboleri poſſe rumorem, etiam falſum, qui iam in uulgus dimanarit. Proinde admonet, ut ſolicite caueamus, ne uel falsò per temeritatẽ in fabulam uulgi uenire cõingat. Quod autẽ fãmam deam dixit, cum Homero ſenſit, qui cõpluribus locis ὄσσαν ſuã inducit. ſic enim deã ipſam appellat. Et hunc æmulatus Vergilius in 4. Aeneid.

Hæc poſtquam dea fœda uirũm diffudit in ora.

Domum cum facis, ne relinquas impolitam. XXVI

Cum nulla huius poëtæ ſententia non ceſſerit in prouerbium, tamen equidem eas libentius recenſuerim, quæ propter ænigmatis inuolucrum, propius accedunt ad ſpecicm prouerbialem: quod genus eſt illud ex eodem, quẽ modo citaui, libro:

Μηδὲ δόμον ποιῶν ἀνεπίξεσον καταλάπῃς,
Μή τοι ἐφεζομένη κρώσσῃ λακέρυσα κορώνη. id eſt,
Ne' ue domum fabricans, linquas mutilamq; rudemq;,
Ne ſors inſideat cornicans garrula cornix.

Proculus interpres admonet locum hunc bifariam accipi. Quibuſdam uideri, monere poëtam uti quiſque domicilium ante hyemem abſoluendum curet, ne tum non habeat, quo depellat frigoris moleſtiam. Hyemem enim cornicis indicatam ſymbolo, uidelicet auis hybernæ. Porrò cum ſemper aliàs, tum maxime menſibus hibernis οὐκ φιλόξενον, οὐκ ἄξενον. id eſt, Eſt grata domus, domus optima: quemadmodum in prouerbio eſt. Alij putant ſignificatum, ædificium ſemel inſtitutum, non oportere ſemiperfectum relinquere, ne ulgò riſui ſis: & qui præterierint obloquãtur carpantq; leuitatem tuam, qui quod cœperis non abſoluas. Quãdoquidem hunc obloquendi morem uulgò peculiarem eſſe, uel Euangelicæ notant parabolæ. Eam autem obtrectantiũ petulantiam per cornicem uoluit indicare poëta: nempe auem garrulam & obſtreperam: ut hinc etiam uerbum prouerbiale ductum ſit, κρώζειν. At ipſi Proculo magis probatur, ut καθολικῶς accipiamus, uniuerſiq; negotio, quod ſemel inſtituerimus, finem idoneum imponendum, ut nihil omnino deſideretur, & ubiq; connitendum ad perfectionem. Id quo longius auocabitur à ſimplici ſermone, hoc ueriuſtius fiet, & magis prouerbiale. Veluti ſi quis adhortetur aliquem, ne literarum ſtudium deſeratur, ſed laudabiliter inſtitutis ſummam imponat manũ, ne uulgò ludibrio ſit quòd à bene cœptis deſiterit, Heſiodium hoc obijciens:

Μηδὲ δόμον ποιῶν, ἀνεπίξεσον καταλάπῃς,
Μήτοι ἐφεζομένη κρώσσῃ λακέρυσα κορώνη.

Ne à chytropode cibum nondum ſacrificatum rapias. XXVII

Aenigmaticum eſt & illud, quod eo loco continenter ſequitur:

Μηδ' ἀπὸ χυτροπόδων ἀνεπιῤῥίπτων ἀνελόντα
Ἐσθέμ, μηδὲ λάσθαι. id eſt,
Ne' ue à chytropode ſublatam protinus eſcam
Ante ſacrum, neq; lotus edas.

Indicat & M. Tullius, irreligioſum fuiſſe, cibum è patella edere. Scribit enim ad hunc modum lib. De finibus 2. Atqui reperiemus aſotos, primum ita non religioſos, ut edant de patella, deinde ita mortem non timentes, ut illud in ore habeant ex Hymnide:

Mihi ſex menſes ſatis ſunt uitæ, ſeptimum orco ſpondeo.

Eſt autem uerſus trochaicus. Suetonius in Vitellio prodit, eum illum adeo non profundæ modo, uerumetiam intempeſtiuæ fuiſſe gulæ, ut ne in ſacrificio quidem unquam, aut ullo itinere temperarit, quin inter altaria ibidem ſtatim uiſcus & farra è foco penè rapta manderet, circaq; uiarum popinas fumantia obſonia, uel pridiana, atq; ſemeſa. Quantum ad ſimplicem attinet ſenſum, docet, ne ritu pecudum ad cibum capiendum irruamus, ſed ita demum edamus, ſi prius inde primitias dijs immolauerimus. Antiquitus enim ut autor eſt in Symposiacis Plutarch. inter res ſacras habebatur menſa quotidiana, proinde cibum ſumpturi, dijs conſecrabant τὰς ἀπαρχάς, hoc eſt, primitias: ac deinde nõ indecore neq; tumultuãter, ſed religione quadã ad conuiuiũ accedebant lotis manibus: nõ aliter, quàm ad ſacrũ epulum. Qui mos & hodie durat apud benemoratos Chriſtianos. Sed prouerbialius fiet, ſi intelligamus, non eſſe ſpoliandos, nec inhumanius expilandos miniſtros aut ſeruos noſtros, ueruũ & illis aliquam pecuniæ portionẽ relinquendam, quo uiuant. Fortaſſis quadrauerit & in hos, qui præpropera auiditate cõmodũ auferre ſtudent, prius quàm oporteat: & quod ãmodo meſſem facere, prius quàm maturuit ſeges: ueluti ſi quis legatum aut promiſſum ſtatim è ueſtigio flagitet, cum ciuilius ſit in dies aliquot ſilere: aut ſi quis modo nactus imperiũ, protinus incipiat populũ exactionibus ſpoliare: aut ſi quis ſponſam puellam non expectata ætate, nec expectatis nuptiarum cærcmonijs properet amplecti. Sumptum eſt à ritu ſacrorum, in quibus olim epulabantur. Huc pertinet & illud, quod alibi retulimus ex Athenæo libro 9. ἀπὸ τηγάνου. id eſt, à patella frixoria. Libro ſexto refert hunc ſcnarium ex Pherecrate:

Ἀπὸ τηγάνου τ' ἔφασκεν ἀφύας φαγεῖν. id eſt,
Se ueſci apuis dixit è ſartagine.

Quidam pro lopade τήγανον dixere, quod Iones ἴγανον. Hinc uox compoſita ἀπῳγανίζειν. Ita Phrynichus apud Athenæũ lib. 6. ἄδικόν ἀπῳγανίζειν ἄνευ συμβόλων. i. Iucundũ eſt à ſartagine tollere ſine ſymbolis. id eſt, ſi nihil ſit ſoluendũ, ſi id liceat immuni. Rurſus aliàs apud hanc ipſum ex Archeſtrato: ἁρπάζοντα ὀβελίσκους. id eſt, Rapiens à ueru. De muliere quæ ſacra nondum immolata deuorare dicta ſit. Apud eundem libro ſexto, Anaxandrides:

Τῶν ζωγράφων μὲν ἡ καλὴ χειρουργία,
Ἐν τοῖς πίναξι πρεπομένη θαυμάζεται.

Αὕτη ἡ σειρὰς ἐκ λοπάδος ἀρπάζεται,
Ἀπὸ τῆς ταχίστης ἀνθίστε ἀφανίζεται, id est,
Pictoris opera pulchra, tabula penſili
Spectantur, ac ſpectata ſunt miraculo, at
Rapiuntur hæc è lopade pulchre, ac protinus
Redduntur ipſa euanida è ſartagine.

In genere poterit accommodari ad quemuis, qui negotium irreuerenter, & illotis, ut aiunt, pedibus aggreditur.

Hæc potior. XXVIII

Plutarchus in Problem. Græcanicis prouerbiũ quoddam refert ad hunc modum: Ἀνδρὶ δὲ ἐξέβη τὸ παροιμιῶδες, ἀνὴρ νεῖλος, ἄλλῳ ὁ ταραντῖνος τραπεζῶν, ἀνὴρ ἡ ὧν ἀγαθὸς ἐν τοῖς πολεμικοῖς, ἀποχειροτονηθέντων αὐτὸ τινα γνώμην ἢ πολιτῶν, ὡς ὁ κῦρος ἀνῖπτε τὴν νικῶσαν, αὐτὸς ἀναίτιος τὴν δεξιὰν, ἄλλε ἄλλε, πρέσβυ. οὕτως γὰ ὁ θεόφραστος ἱστόρηκε. προστιθέντος ἡ μὴ ὁ ἀπολλόδωρος ἐν ῥητίνῃ, ἢ κέρνῳ, αὖται πλάνης ἐπόησε, ἀλλ αὖται φάναι βέλτιστ. μὴ ἀδικηθῶσιν τὴν ἐλαττόνων χειροτονίαν. Horum uerborum hic fermè ſenſus, Vnde fluxit illud, quod prouerbij uice dicitur, Hæc uictrix? Dinon Tarẽtinus, auctor exercitus, uir apprime fortis, reiq; bellicæ ſanè quàm peritus, cum in concione dixiſſet ſententiam, cáq; ciuium ſuffragijs eſſet reiecta: deinde præco pronunciaret ſententiam, quæ uinceret, ſublata dextera: hæc, inquit, potior. Nam hunc ad modum retulit Theophraſtus. Cæterum Apollodorus in Rhytino illud adiunxit, cum præco reſpondiſſet, at hæ ſententiæ numero plures ſunt, Dinonem protinus ſubieciſſe: ſed hæ meliores. Atq; ita pauciorum ſententiam fuiſſe promulgatam. Quibus ex uerbis conijcere licet, ita uulgò dici ſolere, ſi quando ſignificaretur conſilium aliquod eſſe præſtantius & cõducibilius, etiamſi pluribus ſecus uideretur. Aut ubi qui numero pauciores eſſent, faciulate præponderarent. Quod genus fuerit, ut rem exẽplis demonſtrẽ. Maxima pars hominũ uoluptate lucriſq; felicitatẽ metitur, perpauci uirtutem amplectuntur. Caue ne te moueat multitudinis exemplum, αὕτη γὰ κρέισσων. Itẽ nemo pene eſt in toto principis ſimulitio, qui tibi non bene uelit: ſed unus tibi refragatur, qui tantum ubiq; ualet ut in ipſum ferè principẽ agat tyrannum: Quare ſires è ſuffragijs penderet, ulceras, Sed αὕτη νεῖλος. Porphyrion leuiter, ceu digito prouerbium indicat, exponens eum locum in Horatianis Epodis:

Eamus omnis execrata ciuitas,
Aut pars indocili melior grege.

Quanquã deprauate, ſicut opinor, legitur in multis exẽplaribus κρεῖττόνων νίκα. Caſtigate legetur, mi ſallor, καρρότωνων νίκα, hoc eſt, præſtantiorum uictoria. Nam Oda cõcionalis eſt, ac fugam decerni iubet, communibus omnium ſuffragijs. Quòd ſi fieri non queat, ut id quod eſt optimum, multitudini probetur, ſaltẽ uincat ea ſententia quæ ſit potior, etiamſi paucioribus ſuffulta ſuffragijs. Ad id faciunt quæ Plato ſcripſit lib. De legib. 1. pulcherrimũ eſſe uictoriæ genus, cum turba cedit potioribus: & in decernendo magis ſpectatur pondus ſuffragiorum, quàm numerus. Verba Platonis ex eo quẽ dixi libro ſunt hæc: Ἐν ὁσάσις μὲν γὰ οἱ ἀμείνονες νικῶσι τὸ πλῆθ ἡ τὸν χόρον ὀρθῶς ἂν αὕτη πρέσβαν τε αὖτ λέγοιδ ἡ πόλις, ἐπαί νοι τότε ἂν δικαιότατα τῆ τοιαύτη νίκη, τὸναντίον ὅπη πάναντία. i. Quibuſcunq; ſiquidẽ in ciuitatibus meliores qui ſunt, ſi uincũt multitudinẽ ac deteriores: ibi reſpublica ſeipſa ſuperior, recte dicitur: & huius uictoriæ nomine meritiſſimo laudabitur. Secus autẽ, ubi ſecus accidit. Eodem reſpexit Plinius, cum queritur in epiſtolis, numerari ſententias, non expendi. Huc pertinet Liuianum etiam illud: Maior pars uicit meliorẽ. Indicat idem Homerus Iliados lib. 1. Ἐπεὶ τὰ χερείονα νίκα. Quando ſuperant iam deteriora. Neq; uero prætereundũ hoc loco, quod de Zenone philoſopho memorat Diogenes Laërtius. Zenon cũ uideret Theophraſtũ magnificeri, laudariq; quòd plures haberet auditores, ad hunc reſpondit modum: Ἐκεῖνα μὲν χορὸς μείζων, ὁ δὲμὸς ἡ συμφωνότερος. i. Maior quidẽ eſt illius chorus, at meus melius cõſonãs. Itaq; locus fuerit adagio, ſine cũ negabimus ſpectandũ, quàm multis placeamus, ſed quàm bonis, ſin cum ſuadebimus, id ſequi oportere, non quod plurimis placeat, ſed quod per ſe ſit optimũ factu, etiã ſi pauciſſimorũ calculis approbetur. Siue cum dicemus, unius aut alterius ſtudium pluris exiſtimãdum, qui uel opibus, uel gratia, uel autoritate præpollcat, quàm multitudinis benenolentiam, quæ numero tantum ſuperior ſit, reliquis omnibus inferior. Quemadmodũ apud Plautum quiſpiam cõtemnere ſe dicit minutos illos deos, modo Ioue unum ſibi propitium habeat. Nec abſurde trahetur in uſum, quoties una uis plus poteſt reliquis omnibus, ut ſi quis dicat, Hæc cauſa pluribus probatur, pluribus ſulcitur rationibus, nititur æquo, dictatur à legibus, uerum altera νικᾶσα. Sic enim uolo, ſic iubeo. Nam omnia cedant neceſſe eſt, quoties rex huiuſmodi promit oraculum, quale profert apud Homerum Agamemnon:

Εἰ δέκε μὲ λόωσιν, ἐγὼ δέκεν αὖτὸς ἕλωμαι. id est,
Ipſe equidem eripiam, ſi tradere forte grauentur.

De huiuſmodi Lucianus in Captiuo, καὶ τὸ δίκαιον ἐν τῇ χειρὶ τιθεμένων. id eſt, Qui ius in manu reponunt, quiq; ius in manu poſuerunt. Pyrrhum è liberis quidam adoleſcens admodum, interrogabat cuinam eſſet relicturus regnum. Is reſpondit, ὅς ἄν, inquit, ὑμεῖν τὸν μάχαιραν ὀξυτέραν ἔχῃ. id eſt, Quicunque neſtrum acutiorem habet gladium. Id dictum Plutarchus in eius uita non arbitratur multum abeſſe ab illa tragica execratione,

Θνῃσκοι σὺν ἔργῳ λῶμε διαδοχᾶν τὸν ἀδέλφοιν.

Fratres acuto diuidant ferro domus Vices habendæ.

In hos igitur qui ui rem gerũt, & quibus, ut Ennius ait, ferro geritur res, quibus ius eſt in armis, & quibus leges inter arma ſilent, per ironiam recte torquebitur, αὕτη κρείσσων, ἡ αὕτη νεῖλος. Nam Græcis νῆφος, non ſolum dominum ſignificat, uerum etiam eum, qui præualet autoritate. Et Suidas indicat concionem illis νεῖλον dici: in qua ſoliti ſint creari magiſtratus. Ariſtophanes in Acharnenſibus νεῖλον ἐκκλησίαν appellat, in qua ἐνθεμεν τὰ ψηφίσματα. id eſt, uincebant ſuffragia. Nonnunquam ad rem refertur, ut apud Euripidem in Iphigenia Aulidenſi,

Οὐμὸς, οὐχ ὁ τῆ μοῦδ νικιστὴρ λέγῳ. id eſt,
Plus ualere noſtra debet, quàm huius hic oratio.

Significat enim ſeruus, quanquam eſſet conditione inferior Menelao, tamen hoc ſe potiorem eſſe, quòd iuſtiorem haberet cauſam. Non abhorret hinc quod M. Tullius dixit in Piſonem. Sed omitto ut ſit factus uterque noſtrum. Sit ſanè fors domina campi.

Delius natator. XXIX

Δήλιος κολυμβητής. Delius natator. Olim uulgò dicebatur admodum natandi peritus, qui que poſſet in ſumma natare aqua. Natum adagium, aut certe factũ illuſtrius ex Socratis apophthegmate. Cum enim huic Euripides librum obtuliſſet Heraclitii, cui cognomen additum σκοτεινῷ, propter affectatam ſcriptorum obſcuritatẽ: rogaretq; cuiuſmodi iudicretur, reſpondiſſe ſertur hoc pacto, Ἃ μὲν συνῆκα γενναῖα, οἶμαι ἡ κἀ ἃ μὴ συνῆκα, πλεῖν δηλίᾳ δεῖται κολυμβητοῦ ἐς τὸ μὴ ἀποπνιγῆναι ἐν αὐτῷ. id eſt, Quæ quidem intellexi, præclara: arbitror autẽ & ea quæ nõ intellexi, quanquam natatore Delio opus, ut ne quis in eo præfocetur. Hæc Socrates alludens ſimul & ad prouerbium, & ad Heraclitii ſenſus nimiũ abſtruſos ac profundos: ut niſi natator inſignite peritus cõtigiſſet, periculũ eſſet, ne lector in eo

libro

libro ſuffocaretur mergeretur q̃. Laërtius in Heraclito refert hoc dictum ad Cratetẽ quendam, qui primus Heracliti librũ de natura Græcis inuexerit, & hoc elogio cõmẽdarit.

Dicendo dicere diſcunt. XXX

Ἐκ τοῦ λέγω τὸ λέγειν προσῆκεται. Dicendo conſequimur ut dicamus. Syrianus Hermogenis interpres, Euagorã ſophiſtam taxat, qui dicendi facultatem non putarit ratione, ſed uſu duntaxat cõſtare, fieriq; ut dicẽdo cõſequeremur dicẽdi facultatẽ. Ἀξιοῖ δέ, inquit, τῇ τοῦ συμφερτοῦ παροιμίᾳ, τὸ λέγειν ὀρθῶς τοῦ λέγειν προῆχθαι. i. Exiſtimãtis iuxta uulgare prouerbium, dicendi facultatem dicẽdo contingere. Vſurpauit & M. Tullius lib. 1. De oratore, in quo, inquit, ſillit eos, quòd audierunt, dicendo homines ut dicant efficere ſolere. Verum etiam illud dicitur, peruerſe dicere, homines peruerſe dicendo facillimè conſequi. Plinius lib. Epiſt. 6. Video etiam multos paruo ingenio, literis nullis, ut bene agerent agendo conſequutos. Latius autem patet adagium, nempe ad cuiuſuis rei peritiam quam potiſſimũ uſus ſuppediet, optimus rerum omnium magiſter. Proinde prouerbiales erunt omnes id genus, fabricando fabricam diſces, canendo muſicam, militando militarem artem, ſcribendo diſces ſcribere.

Multi boniq;. XXXI

Πολλοὶ κἀγαθοί. Multi boniq;. Prouerbiali figura dicebatur olim. Translatum à ritu ſacrorum, in quibus ſacrificus rem diuinam facturus dicebat, τίς πάρεστω; id eſt, Quis hic? Dein qui aderant, reſpondebant, πολλοὶ κἀγαθοί. id eſt, Multi & boni. Atq; hæc partim ominis cauſa dicebantur: oportebat enim in ſacris εὐφημεῖν, hoc eſt, bene ominata dicere: partim ut ſi quis eſſet ſibi conſcius admiſti ſacrificuli, diſcederet à myſterijs. Plutarchus in Sympoſiacis, Ἐπεὶ μάρτυρές γε ὧν πλάτωνι πολλοί τ' ἀγαθοί τε παρῆσαν. i. Quandoquidem Platoni teſtes adſunt multiq;, boniq;. Sed de hac ante meminimus. Quo quidem alluſit & Ariſtides in Pericle, Ἀλλ' ὅς γ' ἂν εἷς τῶν καλῶν κἀγαθῶν ἀνεπίφθονον ὦν καὶ καθαρὰν τὴν μαρτυρίαν ἀπέδωκε. id eſt, Verum uelut unus è numero honeſtorum ac bonorum, citra inuidiam, ac purum illi reddidit teſtimonium. Quinetiam Hor mericum illud iam prouerbij uice receptum eſt, Μόνος τε μέγας τε. Magnuſq; bonuſq;. Eſt ſubinde & apud Ariſtophanem. Prouerbium igitur locum habuerit, quoties aut teſtes, aut iudices, aut conuictores ſignificamus idoneos, ac neutiquam reijciendos.

Heroum filij noxæ. XXXII

Ἀνδρῶν ἡρώων τέκνα πώματα. id eſt, Virorum heroum filij noxæ. Veteribus illud obſeruatum fuit, præſtantium uirorũ filios multum à progenitorum moribus abfuiſſe. Vnde & Demoſthenes dixit, Τῶν ἀγαθῶν ἀνδρῶν, ὥσπερ ἐμεμαρτύρηκεν ἐν, φαύλης ἀποβαίνειν τοὺς υἱεῖς. id eſt, A uiris egregijs, perinde quaſi fato quodam id accidat, improbos proficiſci filios. Quæ quidem Demoſthenis ſententia refertur ab Ariſtide in Cimone. Interpres, quiſquis is fuit, homo nec indiligens, nec indoctus, hoc loco prouerbiũ citat, quod modo retulimus. Manet & hodie uulgatus iocus: ex ſapientiſſimis patribus ſtultiſſimos propagari liberos. Euripides in Heraclidis, generaliter hanc ſententiam ad omnes mortales retulit,

Ἐνίοτε δ' ἐν πολλοῖς ἴσως
Εὕροις ἂν ὅς τις ἔστι μὴ χέρωψ πατρός. id eſt,
Vnum forſan inter plurimos
Inueneris, qui patre non ſit nequior.

Adſtipulatur huic ſententiæ locis aliquot Homerus, nominatim Odyſſeæ E.

Πάντοτε δ' τοι παῖδες ὁμοῖοι πατρὶ φίλοισι,
Οἱ πλέονες δὲ κακοὶ, παῦροι δέ τε πατρὸς ἀμείνω. id eſt,

Aequat rara patrem ſoboles, ſed plurimi ab illis
Degenerant, pauci ſuperant probitate parentem.

Declamat hoc argumento Aelius Spartianus in Seuero Cæſare, multis exemplis declarans: ita ferè ſolere euenire, ut uiri, ſeu uirtute, ſeu literis, ſeu fortunæ indulgentia inſignes, aut nullos omnino liberos habuerint, aut tales reliquerint, ut magis ex uſu rerũ humanarũ fuerit, illos abſq; liberis decedere.

Nunquam ex malo patre bonus filius. XXXIII

Euripides hanc ſententiam prouerbio celebrem fuiſſe teſtatur, ex malo patre non progigni bonos liberos:

Φεῦ φεῦ, παλαιὸς αἶνος ὡς κακῶς ἔχει.
Οὐκ ἂν γένοιτο χρηστὸς ὢν κακοῦ πατρός. id eſt,
Heus heus, ut illud dicitant reclè, probum
Patre ab improbo non poſſe naſci filium.

Adſtipulatur huic dicto prouerbium illud: κακὸς κόραξ κακὸν ᾠὸν. id eſt, Mali corui malum ouum. Item illud Theognidis:

Οὔτε γὰρ ἐκ σκίλλης ῥόδα φύεται. id eſt,
Non etenim ex ſquillis roſa naſcitur.

Atq; id genus alia, quæ ſuis referentur locis.

Alio relinquente fluctu, alius excepit. XXXIIII

Ariſtides in Themiſtocle: Θεμιστοκλέα ἤ τὰ μέγιστα ἀεὶ τῶν προτέρων μείζονα ἀγεσθαι λέγει, καὶ τὸ μὲν παροιμίας αὐτῷ πρόκειται. τὸ μὲν γὰρ ἔλιπεν αὐτὸ κῦμα, τὸ δ' ἐκαταλάμβανεν, ἕως διεξῆλθε διὰ τῶν τεκμηρίων νικῶν. id eſt, Themiſtoclem poſteriora ſemper maiora prioribus excipiebant, atq; illud quod prouerbio dicitur, illi accidit: Nam hæc illum reliquit unda, illa uerò excepit, donec per tricymias uictor euaſiſſet. Videtur autem uerſus fuiſſe prouerbialis, quem Ariſtides ad uſum ſuæ ſententiæ, nonnihil detorſerit. Legetur integre ad hunc modum: Τό μὲν μ' ἔλιπε κῦμα, τόδ' ἐγκαταλάμβανεν. id eſt, Hæc me reliquit unda, at illa corripuit. Sumpta metaphora à periculosè nauigantibus, qui ſemper poſt unius impulſum fluctus, aliũ expectant, ſuccedentibus inuicem procellis, atq; etiam numerãt undarum inſultus, periclitantes nautæ. Nam decimam quãq; maximè formidant, quam ueteres decumanam appellant. Græci grauiſſimas illas procellas, τεκμηρίας uocant. Nec inconcinne deflectetur ad incurſus malorum, cum ut ferè fit, calamitas calamitati ſuccedit, iuxta prouerbialem illum uerſiculum:

Fortuna obeſſe nulli contenta eſt ſemel.

Duobus pedibus fugere. XXXV

Ἐκ δυοῖν ποδοῖν καταφεύγειν. i. Duobus pedibus confugere. Ariſtides in oratione Panathenaica: καὶ μὴν αὐτὸ τοῦτο πρῶτον, τὸ πάντας τοὺς ἐν χρείᾳ βοηθέας καταφεύγειν ἐπὶ τὴν πόλιν ὥσπερ ἐκ δυοῖν ποδοῖν ὡς ἀληθῶς, καὶ μεμιμῆσθαι τῶν ἄλλων πόλεων ὁρᾷν, μέγα καὶ φανερὸν σύμβολον ἐστὶ, καὶ φίλης ἀμείνονος, ἢ πρόσεστιν ὄλβου ἢ ἀρχῆς. id eſt, Atqui primum illud ipſum, quòd quibuſcunq; opus eſſet auxilio, ad hanc confugerent ciuitatem, plane tanquam duobus pedibus, neque ullam aliam reliquarum ciuitatum reſpicerent, magnum & euidens argumentum eſt, ac monimentum columna præſtantius, eam protinus ab initio præcelluiſſe. Is qui ſcholijs quibuſdam haudquaquam contemnendis, hunc autorem illuſtrauit: admonet prouerbium ductum ab ijs qui feſtinant curſu, ut non diſſimile uideatur illi, ἀμφοτέραις χερσίν. id eſt, Ambabus manibus, quo prouerbio ſedulitatem celeritatemq; peragendi negotij ſignificamus: Vel à nauigantibus, perinde quaſi dicas, duobus clauis. Nam gubernaculum nauis pedem appellant, quod eo nauis quum huc atque

illuc uertitur, uelut ingredi uideatur. Itaq; confine fuerit illi quod alibi diximus, ἐπὶ ἄνοῦν ὁρᾶν. ut alterutrum sensum accipianus, aut summo studio, summaq; celeritate illos ad urbem confugere solitos, aut tutissimum illic omnium receptaculum fuisse. Quanquam Aristophanes ἐν ὄρνισιν, ad celeritatis significationem retulit, cum ait:

Ἀνεπτόμαν δὲ κἀγὼ πατρίδ' ἀμφοῖν ποδοῖν. id est,

E patria utroq; deuolauimus pede. Interpres admonet à nauibus sumptum, secundo uento currentibus: sensum autem esse hunc, summa ui, summoq; conatu.

Quis aberret à ianua. XXXVI

Τίς ἂν θύρας ἁμάρτοι; id est, Quis aberret à ianua? Dicitur solitam, ubi quis penitus aberret à uero, totoq; fallitur iudicio. Vsurpatur ab Aristotele τῶν μετὰ τὰ φυσικά, lib. 2. ipsa statim in fronte: & in omnibus quidem exemplaribus, quæ mihi uidere contigit, θύρας per υ scriptum reperio. Præterea ianuam uertit Agyropylus, nec malus interpres, nec philosophus cuiquam aspernandus. Ad hæc Auerrois, cuius nunc præcipua in philosophiæ scholis autoritas, hunc enarrans locum, palàm declarat sese de ianua fensisse. Deniq; in commentarijs Alexandri Aphrodisei, cõsimili modo θύρας inuenio. Quod si quomodo fas esset, à tot exemplaribus à tantis autoribus dissentire, mihi quidem magis probabilis lectio uidcatur, si θύρας legatur per υ, non per υ. Quod autẽ θύρας irrepsit, mirandum non est. Primum, quòd perfacilis erat lapsus unius literulæ depranatione, haud scio, an fortuita, maximè quum in sono nihil fermè sit discriminis. Deinde metaphoræ ratio magis obuia magisq; ad manum sita, fieri potuit, ut doctis etiam philosophis imposuerit. Quippe quibus fabula non perinde nota fuerit, ut communis illa simillitudo de domus ingressu, deq; primis cognitionis principijs. Postremò de codicum inter se consensu nequaquam mirandum uidebitur, ijs qui sunt uel mediocriter in pensitandis conferendisq; codicibus exercitati. Fit enim sæpenumero, ut unius archetypi mendum modo uerè locum aliquem præ se ferat, in uniuersam deinde ueluti posteritatem librorum propagetur.

Καὶ παῖδας παίδων πάντα μᾶλλόν θ' ὑμνοῦσιν.

Neq; uerò hæc dixerim, quòd hac de re, si quis fortè diuersum sentiat, digladiari uelim, uel quòd hoc sit ab nostro instituto alienum, uel quòd non ignorem quàm lubrica, plenáq; discriminis res sit, in tantis autoribus quicquam immutare. Tantum coniecturas quibus adducor, in medium adferam. Quæ si cui uidebuntur idoneæ, nostræ subscribet opinioni: sin minus ueterem sententiam hoc iam obtinebit libentius, quòd etiam in dubium uocata uicerit. Primum igitur omnia mihi scrupulum haud mediocrem iniecit uetustissimus simul & emendatissimus codex orationum Aristidis rhetoris, in quo non solum θύρας inuenio scriptum, uerumetiam indicatam fabulam antiquissimam pariter & autorem, unde prouerbium hoc Aristotelicum, ni fallor, demanarit. Igitur Aristidis in oratione, cui titulus Pericles, uerba sunt hæc, Οὐκοῦν περί τινα τῶν ἀρχαιολογουμένων ἐλθὼν ἵνα τῶν φίλων θορύβους ἄγοις, καὶ πεποιθὰς ταῦτ' ἐξ ἁπάντων πολλῶν, ὃς ἂν θύρας διαμάρτῃ, καὶ τὴν ἀνρυσίανα φλαῦρον ὄντα ἀνεῳγὼς μόνος ἀκροᾶσαι. i. Itaque prius quàm aduersariorum quempiam ceperis, unum ex amicis uenatu nactus adducis. Atque idem accidit tibi, quod apud Pindarũ Peleo, qui aberrans à sua quam petebat, Eurytionem, quem sibi charissimum habebat, isteremit. Adstipulatur hoc loco scholia quæ extant in hunc autorem, nullo quidem certo titulo, uerumtamen, sicuti res indicat hominis nec indiligentis, nec indocti. Proinde nõ grauabor & huius adscribere uerba, si quis fortẽ fortuna requisiturus est. μεμνῆσθαι, inquit, χρὴ ὑμνους πολλαχοῦ, ὅτι τὴν ἀνρυσίανα τὴν ἱππικὴν καὶ ἄγλωσσον παῖδα, ἵνα ὅσα τῶν ἀργοναυτῶν, συνυφαλοῦσα ἄκουν ἀπέκτεινε πολυφίλου ἥλικα, ἐπειδὴ συγγονὶς ἦσαν. πολλὰ γὰρ τοιαῦτα θεῖδον, θυγατέρα ἄκτορος καὶ τὰν πολύμηλον ἔχε γυναῖκα, ὁ ἂ ἄκτωρ παῖδα ἴρν, ὃν παῖδα ἔσχε ἡ ἀνρυσίανα. i. Meminit in hymnis Pindarus, quem admodum Eurytionem Iri, cui pater Actor filiũ ex Argonautis unum, socũ uenantẽ imprudens occiderit Peleus. Amicũ autem uocat, quòd huic esset affinis. Nã Peleus ante Thetidem, Polymelum habuerat uxorẽ Actoris filiã. Porrò Actor Iri pater erat, cui filius Eurytion. Proinde non dissimile ueri uidetur ex Pindaro profectum adagium, quod tacito sicuti fere facit, autoris nomine usurpauit Aristoteles, ut intelligamus illũ τὸ θύρας διαμαρτῖν, qui nõ solum feram ea parte non ferit, quá destinarat, uerum toto aberrat captu, ne attingẽs quidẽ quod appetebat. Iam uerò neq; postularim, ut quisquã hæc probet: nisi uidebuntur cũ Aristotelis sententia uel ad amussim, ut aiunt, congruere. Differit enim eo loco philosophus de rerum naturaliũ cognitione, quæ sit eadẽ & facilis & difficilis. Facilitatis illud argumentum adducit, quòd ea nemini non aliqua ex parte contigit: difficultatis, quòd exacte nulli. Neminẽ autem fuisse qui nihil omnino ueritatis in rerum cognitione naturalium attigerit, id prouerbio ueluti fulcit, τίς ἂν, inquiens, θύρας ἁμάρτοι; Tanquam singulorum exactã tenere scientiam, perinde sit quasi si quãcunq; partem destinaris, eam citra errorem ferias. Rursum ubicunq; labi, sit uelut à toto corpore aberrare, & in aliud longe diuersum ceu telum deflecti coniecturã. Verum quo curioso etiã lectori, ac ἀνωϊάζων fiat satis, ipsius Aristotelis ex eo quem dixi libro, uerba subscribam, Η περὶ τὸ ἀληθὲς θεωρία, τῷ μὲν χαλεπὴ, τῷ δ' ῥᾳδία σημεῖον δ', τὸ μήτε ἅπασι μηδέν᾽ ἀμύασθαι τυχεῖν αὐτῆς, μήτε πάντως ἀποτυγχάνειν, ἀλλ' ἕκαστον λέγειν τι περὶ τῆς φύσεως, καὶ καθ' ἕνα μηδὲν, ἢ μικρὸν ἐπιβάλλειν αὐτῇ, ἐκ πάντων δ' συναθροιζομένων γίνεσθαί τι μέγεθος. ὥσ τ' ἄπερ ἔστι κεν ἔχειν, καθάπερ τυγχάνομεν παροιμιαζόμενοι, τίς ἂν θύρας ἁμάρτοι, ταύτην μὲν ἴσην ῥᾳδία, τὸ δ' ὅλον τ' ἔχειν, καὶ μέρος μὴ ἁμύασθαι, ἁπλοῦν τὸ χαλεπόν αὖ. id est, Veritatis consideratio partim difficilis est, partim facilis. Huius rei illud argumentũ est, quòd neq; quisquam illã sit assecutus pro rei dignitate, neq; rursum omnino frustratus sit aliquis: sed cũ unusquisq; aliquid de natura disserat, fit ut unusquisq; per se nihil, aut paulũ adferat ad illã momẽti: uerum ex omnibus in unum collectis aliqua magnitudo conflet tur. Itaq; si res ad eum uidetur habere modũ, quem admodũ prouerbio dicimus, quis non attigerit ostium, hoc quidem nomine facilis fuerit. Cæterum habere totũ, partem autem non posse, difficultatem illius declarat. In his philosophi uerbis non uideo quis locus sit ianuæ. Verũ illa similitudo principiorum & ostij præbuit, ni fallor, erroris ansam. Quin potius ἁμαρτάνειν τὸ θύρας Aristoteles sentit eum qui nulla ex parte consequitur quod petit, id quod mox τὸ ὅλον ἔχειν uocat, quasi confusim ac generatim habere: cui cõtrariũ τὸ μέρος ἔχειν facit. uelut exacte tenere, & non solẽ feram utcunq;, sed hãc aut illam beluæ partem quã maximè uelis attingere. Tametsi in hunc locũ interpres tam multos adfert sensus, ut nullum idoneum percepisse uideatur. Idem admonet etiam lectionẽ aliam alijs placere. Quod quotiescunq; fit, mihi protinus suboritur suspicio, mendũ aliquod subesse. Alioquì ἁπλοῦς ὁ μῦθος τὸ ἀληθὲς ἔφη. i. Simplex ueritatis oratio, quẽadmodũ uerè dixit Euripides. Iã uerò mihi telum illud restat potissimum. Alexander Aphrodiseus, qui præterquam quòd totã eius orationi nostræ sententiæ palàm suffragatur, nominatim etiã admonet, prouerbij metaphoram à sagittarijs esse ductã, quorũ nemo solet à lato aberrare scopo, nimirum cuiusmodi est tota belua, cum ab exili scopo non

po nonnunquam aberrent. Sed præstiterit & huius uerba eatenus subscribere, quatenus ad prouerbij pertinent explanationem: Δοκεῖ δέ μοι διὰ τὸ μὴ τοὺς πολέτας τε ἐπιβάλλεσθαι λέγειν πρὸς ἀλλήλους, καὶ μηδέν αὐτῶν πάντη διαμαρτάνειν· δέλτους δὲ τὸ τῆς φύσεως ἡμῖν ἅπας τῶν δὲ τῶν πραγματείων. διὰ τὸ μηδέν κατ' ἀξίαν ἀπονέμειν πρὸς ἀλλήλους, τὸ μέγεθος· ἀνὰ χηλάνυσθαι καὶ τὸν χαλεπότητα, καὶ ὅτι μὲν χρὴ παρέργως ἔχεσθαι μᾶλλον ἀλλὰ χρὴ, ὅτι ἡμῖν ὄφελος τῆς φύσεως, μὴ παρέργως ἔχεσθαι. ὅτι ὄφελος χαλεπὸ. πρὸ βίπει δ' ἂν ἡμᾶς δι' ὧν ἔφυμεν καὶ ὠδὶ τὸ μήτε καταφρονεῖν ἀλλὰ ὡς ῥᾳδίως πάντων, μήτε ἀπογινώσκειν, ὡς πάντη χαλεπᾶς ὡς ἔπος εἰπεῖν ἔχειν καθάπερ τυγχάνομεν παροιμίαζόμενοι τὸν ἂν βροτὸς ἁμάρτοι, ὅτι τὸ πάντας τὶ ὑγιὲς ἁρμόττειν πρὸς πρὸς ἀλλήλους λέγοντας σημεῖον ἂν εἴη, ὅτ' ἐφολίαν ἀσπὶν ἔνοι, ἐδωκε τῇ παροιμίᾳ προσχρώμενος τῇ, τίς ἂν βροτὸς ἁμάρτοι. ἢ λέγεται μὲν ὠδὶ τῶν συνόλων καὶ μηδὲν χαλεπὸν καὶ ἀυσάρεστον ἐχόντων. ἤροντας ἢ ἀπὸ τῶν τοξοτῶν, τῶν ὠδὶ σκοπὸν τοξεύοντων. οὕτοι γὰρ μὲν γενὸς ὁ προκείμενος ἢ σκοπὸς ἀ ῥᾳδίως ἂν τυγχάνοιμ. ἂν ἢ πλατὺς, ὁ χαλεπὸν τὸ τέτε τυγχάνειν, διὸ καὶ πάντες τυγχάνειν ῥᾳδίων τέτο. id est. Videtur autem mihi quod permulti tentant de ea differere, neq; quisquam illorum omni ex parte fallitur, hoc argumento demonstrare tractationem hanc nobis naturalem esse. At rursum quòd nemo pro dignitate plenéq; de illa sit locutus: ex hoc & amplitudinem illius & difficultatem argui posse. Simulq; illud admonere, non oportere obiter aut indiligenter uestigationem illius peragere: imò seclandam quidem esse, propterea quòd ad eam natura propensi uideamur: at rursus non ofcitanter, eo quòd sit difficilis. Atque his uerbis adhortatur nos, ut eam neq; contemnamus tanquam omnino facilem, neq; rursum per desperationẽ ab ea deterreamur, tanquam admodum difficili. Itaq; si perinde uidetur habere, quemadmodum prouerbio dicimus, quis non attigerit iamnam? quòd omnes aliquid rectè dixerint, quicunque de ea sunt locuti, id facilitatem illius arguere, adhibito prouerbio demonstrat. Nempè illo, quis non attingat hostium? Quod quidem usurpari consuerit, de rebus factu procliuibus, in quibus omnino nihil insit, uel difficile uel arduum. Sumptũ est autem à sagittarijs, ad scopum propositum iaculantibus. Siquidem ij, si scopus fuerit minutus, facilè sit ut fallant, neq; feriant: sin autem amplus, haud difficile feriunt. Hactenus Alexandri uerba retulimus, è quibus satis abundè arbitror liquere, θῦρας legendum, non βῦρας. Quanquam totũ hoc quicquid est, eruditorũ iudicio relinquimus. Etenim si quis erit cui ianua illa impendio placebit, habiturus est quo suffragium suum non omnino absurdè tueri possit. Haud enim scio an & antiquitus fieri soleat, quod hodie nonnullis in locis uidemus ut aggeres qui scopum sustinẽt, à lateribus atq; item à tergo muris defendantur, supernè imminente tecto, ut ingressus ille qui patet, ianuæ speciem habere uideatur. Porrò uehementer imperitus sit oportet, qui non solum non attingat scopum aut aggerem, uerum etiam ab ipso aberret ingressu, quem difficile non sit uel cuiuis attingere. Mihi tamen uerò propius uidetur, ut ad Pindaricam fabulam referatur adagium. Sed super hoc quemadmodum dixi, docti pronuntiabunt. Nos commentatoris officio functi, sat habuimus, quod apud autores inuenerimus; quodq; nobis uideatur, id expendendum in medium proponere. Affine uidetur huic prouerbio quod apud Platonem legitur in Phædro: Ἀβοιας τοῦ παντὸς ἡμάρτηκε. i. Lyssas prorsum aberrauit. Allusit huc leuiter Lucianus in Timone, cùm ait: Iouis fulmen quod in Anaxagoram philosophum torserat, fallente manu, ab ipso quidem aberrasse, cæterum in Castoris ac Pollucis templum fuisse detortum. Nec abhorrem ab hac forma toto aberrare cœlo, & tota aberrare uia quæ retulimus aliàs.

Salsuginosa uicinia. XXXVII

Ἁλμυρὸν γειτόνημα. i. Salsuginosa uicinia. De sterili, agresti, atq; inhumana uicinia dicebatur. Aristides in Themistocle: ἔφατο γειτόνημα ἅλμυρὸν ὡς φασιν. i. Sit salsa, ut aiunt, uicinia. Interpres adscripsit adagium ex Alcmane Lyrico poëta sumptum. Plato lib. De legib. 4. μάλαγε μὲν ὄντως, ἅλμυρὸν καὶ πονηρὸν γειτόνημα. i. Haud sane uere salsugi nosa, malaq; uicinia. Transferri potest uel ad negotiũ multi quidem laboris, at parum frugiferum: uel ad uicinos molestos. Traductum ab agris mari finitimis, qui plerunq; solent ad culturam inhabiles esse. Proinde Vergilius etiam terram salsam, ut minimè feracem damnat. Ad hæc uidemus homines & ipsos littorales ferè cæteris inhumaniores, tanquam immanitatis nonnihil ex immanissimo ecntrahant elemento.

Ad fractam canis. XXXVIII

Πρὸς ἐῤῥωγῶσαν ἀδῇς. id est, Ad fractam canis, subaudi uel chordam, uel citharam. Suidas ostendit dici solitum de ijs qui frustra laborant. Antiquis mos erat ad citharam canere, in qua si qua chorda rupta sit, ad eam frustra uocem accommodes, cum illa non respondeat. Fabulam de cicada, fractæ fidis uicem supplente, diximus alibi. Quanquam non incẽste accommodabitur, ubi non respondetur officijs alicuius, aut ubi quis suadet obstinato, aut orat inexorabilem.

Vtre territas. XXXIX

Ἀσκῶ ἢ ἀσκίω μορμολύττεσθαι. id est, Vtre terrere, siue terreri. Dici solitum, quoties inanem formidinem aut concipit aliquis, aut incutit. Sumptum ab ijs qui uasorum inanium strepitu pauefaciunt pueros, aut alioqui formidolosos, uel potius qui uasorum huiusmodi sonitu propellunt aues, ut indicat in Auibus Aristophanes. Extat apud Diogenianum, atque huic finitimum putat, ἀσκῶ φαλλίζειν. Hesychius unica dictione pronuntiat, ἀσκοφλαυλίζειν pro inani metu. Putat idem uulcre τῇ σκιᾷ μορμύρειν. id est, umbra territas.

Leonem larua terres. XL

Μορμολυκίοις ἀφροβῆς ἢ λέοντα. i. Laruis terres leonem. Apud eundem refertur. Conueniet de minis inanibus ac terriculis dicendis. Quanquã, ut inquit Plin. hoc tale tanquã ferum animal rotarum orbes circumacti, currusq; inanes, & gallineaceorum crista cantusq; etiam magis terrent, sed maximè ignes. Quod ni fallor memoria, reperi apud autorẽ quempiam, leonem etiam laruis & appositijs ultibus offendi. Adagium usurpat Seneca lib. 2.

Principatus Scyrius. XLI

Ἀρχὴ σκυρία. i. Imperium Scyrium. De frigido tenuiq; regno. Scyrus insula, quàm olim incoluere Pelasgi & Cares, petricosa & infrugifera, nec ullius bonæ rei ferax. Suidas addit, quosdam referre prouerbium ad Theseum, qui cùm inuasisset ditionem Lycomedis, atque huius uxorem sollicitasset ad stuprum, præcipitatus sit: unde uidetur ferum imperium dictum principatus Scyrius. Legimus & de saxis Scyronijs, quod an ad hoc prouerbium pertineat nescio. Iuxta priorem interpretationem adagium eleganter accommodabitur ad munus aliquod, unde præter inanem titulum, & molestam administrandi curam nihil emolumenti capitur: autor Zenodotus.

Post Lesbium cantorem. XLII

Μετὰ λέσβιον ᾠδόν. i. Post Lesbium cantorem. Hoc adagio significabant aliquem non primas, sed secundas tenere partes: Finitimũ illi: Οὐδεὶς πρὸς τὸν παρμένοντος ὑμ. id est, Nihil ad Parmenonis fuem. Lacedæmonicum prouerbium hac natum occasione, quemadmodum narrat Suidas: Cum Lacedæ

Lacedæmoniorum res seditionibus tumultuarentur, consultum oraculum iussit, uti Lesbium cantorem accerserent. Accersitus itaq; Terpander Lesbius nimirum Antisseus, & ad Lacedæmonios missus, is canendo sic illorum animos deliniuit, ut seditionem omnem sedaret, redactis in concordiam ciuibus. Qua ex re factum est, ut Lacedæmonij Lesbijs cantoribus primas in arte musica partes tribuerent, & si quē alium canentem audissent, protinus dicerent, μετὰ λέσβιον ᾠδόν. id est, Post Lesbium musicum. Zenodotus prouerbiū hoc citat ex Cratini fabula, cui titulus Chiron. Meminit huius adagij Plutarchus in commentario quem inscripsit πρὸὶ τῶν ὑπὸ Ῥ θέν βραδέως τιμωρουμένων. Quanquā mihi quidem stilus non redolet Plutarchum. Nihil autem uetuerit quo minus prouerbium etiam ad rem deflectatur, ueluti si quis affirmans quærendam eruditionem, sed post paratam pecuniam dicat, μετὰ λέσβιον ᾠδόν.

Callipides. XLIII

Καλλιππίδης olim prouerbio dicebatur, qui in moliendis negotijs cum multa se facturum minaretur, nihil tamen conficeret: aut quemadmodum ait Terentius, qui sedulo mouens sese, nihil promoueret. M. Tullius ad Atticū lib. 13. Quod ad me de Varrone scribis, scis me antea orationes, aut aliquid id genus solitum scribere, ut Varronem nusquam possem intexere. Postea autem quā hæc cœpi φιλολογώτερα, Varro mihi denuntiauerat magnam sanè & grauē προσφώνησιν. Biennium præterijt, cum ille καλλιππίδης ἀδιάλειπτος cursu nullum cubitum processerit. Quibus uerbis Cicero notat M. Varronis tarditatem, qui cum magnas quasdam spes ostenderet, re nihil unquam absolueret. Suetonius. Tranquillus in Tiberio: Ad extremum uota pro itu ac reditu suo suscipi passus est, ut uulgò iam per iocum Callipides uocaretur, quem cursitare, ac ne cubiti quidem mensuram progredi, prouerbio Græco notatum est. Hactenus Tranquillus. Parū autem liquet, utrum omnis prouerbij ratio sita sit in Callipidis cognomine, quod à pulchritudine equorum est dictum: an aliud quoddam fuerit prouerbium, quod in Callipidem sit dictum, quemadmodum ex Suetonij uerbis coniectura sumi posse uidetur. Deinde quis hic fuerit Callipides, cuius tardam celeritatem notarit adagium, non satis perspicuum est, nisi quòd haud dissimile ueri uidetur accipiendum esse, de Callipide tragœdiarum histrione: cuius meminit Plutarchus in apophthegmatis Laconicis, his quidem uerbis: Ἀ δὲ τοὺς ἄλλους ἑώρα θαυμάζοντας, ἐδόκει μηδὲ γινώσκειν. καὶ ποτε καλλιππίδης, ὁ τῶν τραγῳδοποιῶν ὑποκριτὴς ὄνομα καὶ δόξαν ἔχων ἐν τοῖς Ἕλλησι, καὶ σπουδαζόμενος ὑπὸ πάντων, πρῶτον μὲν ἀπλύτους εἰς ὠδὴν, καὶ προσέπεμψεν, ἔπειτα σοβαρῶς εἰς τοὺς συμπαρόντας ἐμβαλὼν ἑαυτὸν ἐπεδείκνυτο, νομίζων ἑαυτῷ ἀρέσεσθαί τινα φιλοφρονήσεως. τέλος δὲ εἶπεν, οὐκ ἐπιγινώσκεις μὲ ὦ βασιλεῦ, οὐκ ἤκουσας ὅστις ἐμοὶ ὁ ἀγνοίλαος ἀποβλέψας εἰς αὐτὸν, ἀλλ' ὁ τὸν ἐσθλὸν καλλιππίδην, ὃ δεινὰ πάσχοντες οὗτοι τοὺς μίμους καλοῦσι. Quorum uerborum hæc fermè sententia est: Quarum rerū admiratione reliquos teneri uidebat, eas ipse ne cognoscere quidem uidebatur. Eucnit aliquando ut Callipides tragœdiarum histrio, multi nominis atq; opinionis inter Græcos, & ab omnibus in pretio habitus, primum illi fieret obuius, ac salutaret: deinde arrogantius inter reliquos regis affectatores admisceret sese ostentaretq;, ratus futurū ut ille prior aliquid comitatis inciperet exhibere. Tandem cum diceret etiam: Non agnoscis me rex, nec qui sim audisti? Agesilaus contemplatus hominem: An non tu es, inquit, Callipides ille delicta! Nam sic appellant Lacedæmonij mimos. Hæc Plutarchus. Δέπας autem apud Græcos simulachrum ac repræsentationem, imitamenq; significat, ut autor est Eudemus. Vnde Lacedæmonij mimi uocabulum duxisse uidetur, quod ipsum etiam ἀπὸ τῆς μιμήσεως, hoc est, ab imitatione dictum est nobis. Licet igitur conijcere, Callipidem hunc, aut quisquis is fuit, ita gesticulationibus uti solere, ut cum mira agilitate moueri uidcretur, à loco tamen non discederet. Meminit huius nominis etiam in Nebulis Aristophanes, indicans eam uocem ἀπὸ τῶν ἵππων esse deductam.

Balneator. XLIIII

Βαλανεύς. id est, Balneator, siue balnei caupo. Id nominis uulgato conuicio dicebatur in hominem alienarum rerum plus satis curiosum. Propterea quòd huiusmodi genus hominum, quoniam in otio uiuit, neq; suis negotijs distinetur, aliena curare consueuit. Quemadmodum ille Damasippus Horatianus,

_Aliena negotia curans,
Excussus proprijs. Cuiusmodi sunt & tonsores. Vnde idem Horatius: _Opinor
Omnibus & lippis notum & tonsoribus esse.

Plato lib. De repub. 1. uidetur usurpare in uerbosos. Quanquam germana inter se uitia sunt, curiositas & garrulitas, teste uel Horatio:

Percunctatorem fugito, quia garrulus idem est.

Meminit adagij Diogenianus.

Bacchæ more. XLV

Βάκχης τρόπον. id est, Bacchæ more. De tetricis ac taciturnis dictitari solitum, quòd essent huiusmodi Mænades illæ, Bacchico afflatæ furore. Autor idem Diogenianus.

At Iuuenalis retulit ad uitam intemperantem:

Qui curios simulant, & Bacchanalia uiuunt.

A lasso rixa quæritur. XLVI

Seneca De ira lib. 3. prouerbium huiusmodi refert: A lasso rixa quæritur. Aut, lassus rixam quærit. Quod in quem sensum antiquitus fuerit usurpatum, non satis liquet. Quòd si coniecturas sequi licet, apparet dictum in quosdam morosiores, & ad rixandum procliuiores: non quòd offendantur, sed quòd aliquot animo male affecti sint, ut sunt difficiles ac submorosi, quibus fortuna aduersa est. Sed ipsius Senecæ uerba subscribam, ex quibus prouerbij sensus hic, ut opinor, colligi poterit: Ideo quibus stomachus suspectus est processuri ad res agendas maioris negotij, bilem cibo temperent, quam maximè mouet fatigatio: siue quia calorem inedia compellit & nocet sanguini, cursumq; eius uenis laborantibus sistit: siue quia corpus attenuatum & infirmum incumbit animo. Certè ob eandem causam iracundiores sunt, ualetudine aut ætate fessi. Fames quoque & sitis ex eisdem causis uitanda est. Exasperat enim & incendit animos. Vetus dictum est, à lasso rixam quæri, Aeque autem ab esuriente, & ab omni homine quem aliqua res urit. Nam ut hulcera ad leuem tactum, deinde etiam ad suspitionem tactus condolescunt: ita animus affectus, minimis offenditur: adeo ut quosdam salutatio, epistola, oratio, & interrogatio ad litem euocent. Nusquam sine querela ægra anguntur. Hactenus Seneca. Huc pertinet quod scribit Plin. lib. 22. cap. 24. Sic & in lassitudine proniores esse ad iracundiam & in siti.

Gladiator in harena consilium capit. XLVII

Gladiator in harena consilium capit. Admonet è re nata mutandum aliquando consilium, & tempori, quod aiunt, seruiendum. Refertur & hoc ab Anneo Seneca libro Epistolarum ad Lucilium tertio. Iam intelligis, inquit, educendum esse te ex istis occupationibus speciosis & malis. Sed quomodo id consequi possis, queris. Quædam non nisi à præsente monstrantur. Non potest medicus

per

per epiſtolas cibi aut balnei tempus eligere. Vena tangenda eſt. Vetus prouerbium eſt: Gladiatorem in harena capere conſilium. Aliquid auerſarij vultus, aliquid manus mota, aliquid ipſa inclinatio corporis intuentem monet. Quid fieri ſoleat, quid oporteat, in uniuerſum & mandari poteſt & ſcribi. Tale conſilium non tantum abſentibus, ſed etiam poſteris datur. Illud autem quando fieri debeat, aut quemadmodum ex longinquo nemo ſuadebit. Cum rebus ipſis deliberandum eſt. Hactenus ille. Cæſar commentario belli Gallici 5. Quod plerunq; his accidere conſueuit, qui in ipſo negotio conſilium capere coguntur. Dicimus & ἐν τῷ πάτῳ conſilium capere.

Ineleganticr Libethriis. XLVIII

Ἀμουσότερος λειβηθρίων. i. Indoctior Libethriis. Prouerbialis hyperbole, quadrans in hominem admodum idiotam, & ab omni Muſarum commercio prorſus alienum. A gentis huius agreſti imperitia ſumptum eſt prouerbium. Tradit enim Libethrios, muſices ac poëtices, breuiter omnium elegantiorũ diſciplinarũ ſtolidiſſimos extemptores fuiſſe, adeo, ut apud hos quidam occiſum Orpheum exiſtiment, quorum de numero Zenodotus eſt, qui Libethrios gentem Perſicæ ſcribit fuiſſe. Scruius Libethrum fontem quempiam eſſe credidit, unde Vergil. in Melibœo Muſas Libethridas cognominarit. Plinius lib. 4. mentionem facit Libethræ fontis: quem conſtituit in Magneſia quæ Theſſaliæ regioni adiungitur. Solinus Libethrum uocat genere maſculino. Strabo item lib. Geographiæ 9. Libethri meminit: Hoc in loco, inquit, conſecrata eſt Muſis ædes, fonsq; caballinus, & Libethriũ ſpelunca nympharum. Quæ ex re ſuſpicari licet, eos qui & Helicona & Pieriam & Libethrum & Pimpliam eiſdem Muſis conſecrarunt, Thraces extitiſſe. Pieres autem uocabantur, quibus extinctis loca hæc Macedones nunc poſſident.

Domeſticum theſaurum calumniari. XLIX

Τὸν οἰκεῖον θησαυρὸν διαβάλλεις. id eſt, Domeſticum theſaurum calumniaris, ſiue traducis, hoc eſt tua ipſius carpis lacerasq;. Simillimum illi, quod alibi retulimus, Horatiano: Vineæ propria cædere. Ariſtides rhetor in Pericle: Τὸν οἰκεῖον θησαυρὸν διαβάλλομεν, ἂν τάττα διὰ σφομεν. id eſt, Domeſticum theſaurum infimulabimus, ſiquidẽ iſtis obtrectabimus. Nullius autem ſanæ mentis, quæ domi recondita habet, traducit ac reprehendit: ſed ſuis quiſq; fauet, aliis inuidet. Conueniet & in illos, qui ſua ipſorum arcana non celant.

Qualis uir talis oratio. L

Annæus Seneca in epiſtolis, quas ſcripſit ad Lucillium lib. 20. Apud Græcos, inquit, in prouerbium ceſſit: Talis hominibus fuit oratio, qualis uita. Græcum id prouerbium extat apud Ariſtidem, in ſecunda Rhetorices aduerſus Platonem defenſione: Οὐκ ἀποχρᾶ ἢ παροιμία τάττειν ἣ λέγεται, οἷος ὁ τρόπος, τοιοῦτος εἶναι καὶ τὸν λόγον, καὶ πάλιν τὸ ἔπος ὡσαύτως. id eſt, Non diſſonat autem ab iis adagium quo dicunt, cuiuſmodi ſint mores, eiuſmodi & orationẽ eſſe: Ac rurſum: Qualis ſit oratio, tales itẽ eſſe mores. Ad eandẽ facit ſententiam, quod inter Solonis apophthegmata commemorat Diogenes Laërtius: τὸν λόγον ἀδελφὸν εἶναι τῷ ἔργῳ. id eſt, Orationem factorum eſſe ſimulachrum. Perſius 3. Satyra, ſententiã hanc allegoria texit, cum ait:

Puliſa dignoſcere cantus,
Quid ſolidum crepet, & pictæ tectoria linguæ.
Nimirum inuens, haud aliter animum hominis ex oratione ſpectari, quam uaſa dignoſcuntur crepitu, quem reddunt digito pulſata. Idem in Satyra 3.
Sonat uitium percuſſa, maligne
Reſpondet, uiridi non cocta fidelia limo.

Idq; prouerbij non ſolum locum habet, cum improbum, aut probum uirum arguit oratio, uerumetiam cum ex ſtilo perpendimus ingenium cuiuſq;, omnemq; mentis habitũ ex ipſa dictionis ratione coniectamus. Eſt enim tumidi, ſtilus turgidus: abiecti, humilis, exanguis: aſperi, ſcaber: amarulenti, triſtis ac maledici: delicijs affluentis, picturatus ac diſſolutus: Breuiter omne uitæ ſimulachrum, omnis animi uis, in oratione perinde ut in ſpeculo repræſentatur, ac uel intima pectoris, arcanis quibuſdam ueſtigijs deprehenduntur. Itaque Seneca Mœcenatis dilicias ac molliticm ex ipſa hominis dictione colligi ſcribit. Huc pertinet, quòd Socrates apud Platonem iubet loqui Charmidem ut eum uideat, nimirum hominem ex oratione æſtimaturus. Idem in Gorgia negat ſe noſſe Archilcum Perdicæ filium, quod nunquam cum co uenerit in colloquium. At uulgò prædicant ſe noſſe hominem quem uiderint tantum, quum animus hominis non perſpiciatur, niſi ex oratione.

Ἡ ψελλὴ ὰ πιτθύει. LI

Ἡ ψελλὴ ὰ πιτθύει. id eſt, Balba non credit. Locus prouerbialis, ubi quis ſua mala conatur diſſimulare, quæ præ ſe fert, etiam cũ diſſimulat. Veluti ſi quis neget ſe blæſum eſſe, idq; ipſum non poſſit, niſi blæſe dicere. Dictum eſt enim πιτθύειν pro πιτθύειν. Propterea quòd qui linguæ uitio laborant, in literis duabus, ſigma & rho potiſſimum laborant. Refertur à Suida. Notatus eſt & Alcibiadis labdaciſmus qui pro ϱ litera, λ ſolitus ſit pronuntiare, non linguæ uitio, ſicut arbitror, ſed magis ob delicias. Apud Ariſtophanẽ in Veſpis, ubi quiſpiam pro θίωρ & θίωλ, proq; κόρακ & κάλακ dixiſſet ὅλως θίωλον τῷ κεφαλῷ κόλακ ἔχει. alter ſubijcit:

Ὀρθῶς γε Ἦτ' ἀλκιβιάδης ἔβαύλισεν. id eſt,
Recte Alcibiades hæc quidem ebalbutiit.

Noſtris ipſorum alis capimur. LII

Τοῖς αὐτῶν πτηροῖς ἁλισκόμεθα. id eſt, Noſtris ipſorum pennis capimur. Ariſtoph. in Auibus:

Ταυτὶ μὲν μαίομεθα τὴν τὸν αἰσχύλου,
Τάδ' ὀχ ὕπ' ἄλλων, ἀλλὰ τοῖς αὐτῶν πτηροῖς. id eſt,
Atq; hic quidem coniecimus iuxta Aeſchylum,
Hæc non ab alijs, imò pennis propriis.

Aeſchylus autem, ut admonet interpres, in fabula, cui titulus Myrmidones, hoc prouerbium appellat λιθυσικὸν, quòd ex apologo Libyco ductum ſit. Fertur autem apologus huiuſmodi, aquilam ictam ſagitta, cum inſpexiſſet iaculum ad imaginem pennarum effictum, imitatumq; dixiſſe:

Τάδ' ὀχ ὕπ' ἄλλων, ἀλλὰ τοῖς αὐτῶν πτηροῖς
Αλισκόμεθα. id eſt,
Hæc non ab alijs, imò pennis propriis Capimur.

Vſus eſt hoc Athenæus libro undecimo, Καὶ τάττα ὀχ ὕπ' ἄλλων, ἀλλὰ τοῖς σαυτῆ πτηροῖς τὴν θαυμάσιον ἀσχύλου ἁλίσκη. id eſt, Idq; non ab alijs, ſed tuis ipſius alis capere, ut egregius ille dixit Aeſchylus. Conuenit in eos, qui ipſi præbent occaſiones ſui mali, ut Chremes Terentianus ὁ ἑαυτὸν τιμωρούμενος, cum ſeruum hortatur, ut technam aliquam in Menedemum intendat, à quo mox ipſe deluditur dolis.

Bonæ fortunæ. Siue Boni genij. LIII

Ἀγαθῆ δαίμονι. id eſt, Boni genij, uel Bonæ fortunæ, ſubaudi, nomine, ſermo eſt bene ominantis in re quapiam aggrediunda quemadmodum & illud Perſianum: Hoc bene ſit. Itaq; feſtiuius erit cum ad iocum trahetur de eo, qui rem

rem inceptat, leuem quidem illam, sed perinde laboriosi quasi esset maxima. Velut si fordidus quispiam tandem uini cadū relineret, aut caseum diu seruatum aliquando proponeret ἀγαθῆ δαίμονι. Zenodotus & item Aristophanis interpres ostendit, prouerbium hinc esse natum, quòd olim peracto conuiuio sublatisq; mensa meracum inferri consueuit. Isq; calix ἀγαθῆ δαίμονι, id est, boni genij appellatur. Huius commenti autorem citat Theopompum interpres Aristophanis in Vespis. Nec diuersum est quod adfert ex Apollodoro, cui sententiæ suffragari uidetur Aristophanes in Equitibus,

Μὰ δί' ἀλλ' ἄκρατον οἶνον ἀγαθῆ δαίμονι. id est,
Non per Iouem, uerum boni genij merū. Item in Vespis.
Μηδὲν πίοις μ' ἀκράτῳ μηδὲν ἀγαθῆ δαίμονι. i.
Ne merum unquam bibere detur præmium genij boni.

Idem in eodem,

Καὶ αὖθις ἀγαθῆ δαίμονι. id est.
Ac boni libato genij nomine. Paulo diuersius in Pace,
Ναῖν, ἀλλὰ δεῦρο πάσῃ σπουδῇ ἀγαθῆ δαίμονι. id est,
Nam boni genij licet nunc rapere nobis nomine.

Quanquam Athenæus lib. dipnosophistarum 11. palàm demonstrat, à lotione qua cœnati utebantur, calicem inferri solere, qui dicebatur ἀγαθῆ δαίμονι. Qui sanè mos hodieq; durat Germanis. Id poculum ostendit dictum μετάνιπτρον, quod à lotis manibus adferretur, qui mos & hodie religiosè seruatur apud Britannos. Antiphanes in Lapade:

Δαίμοσι ἀγαθῆ μετάνιπτρον ἐγχεάτω.
Boni dei metanipiron deuorate, Rursum idem,
Ἀλλὰ μὴν δαίμονι ἀγαθῆ μετάνιπτρον.

Hunc calicem quisquis accepisset, præbibebat alteri cuipiā, ut idem autor indicat. Erat autem mos apud ueteres, ut propinantes, aut bibituri, deum quempiam, aut hominē omnis causa præfarentur, eumq; gignendi causa proferebāt. Quēadmodum apud Lucianum in Lapithis Alcidamus Cynicus, sponsæ Herculis nomine propinat. Item Horatius:

Da lunæ propere nouæ,
Da noctis mediæ, da puer auguris.

Alijs magis placet hinc ductum adagium, quòd antiquitus primus calix ἀγαθῆ δαίμονι sit appellatus, eaq; uoce bene ominari soleant, ob Bacchum, ceu uernaculum ac domesticum deum. Quintetiā mensis cuiusq; diem à primo proximum, ἀγαθῆ δαίμονι appellitabant antiquitus. Fertur & apud Thebanos sacellum fuisse ἀγαθῆ δαίμονι. Denique est & insula quædam huius nominis in mari Indico, quemadmodum ostendit Stephanus. Plutarchus conuiualiū quæstiunc ularum decade tertia, demōstrat antiquitus fuisse morem ut non gustarent uinum, nisi prius libassent alicui deo, quo potus illius ceu pharmaci, sibi innoxius esset & salutaris. Atq; Athenis quidem undecimo mensis die immolabant uini primitias, eumq; diem pithoeniam appellabant. Ast apud Bœotos septimo mensis ineūtis die, sacris peractis bono dæmoni, gustabant ab exorto Zephyro, quòd is uentus præcipue suscitet moueatq; uinum, adeo, ut quod illum effugerit, uideatur iam duraturum. Mensis autem is uocabatur προστατήριος. Aristides in Themistocle uidetur ad hoc allusisse prouerbium cùm ait: Ἀλλὰ καθεῖρ τοῖς ἄλλοις ἀεὶ ἀγαθῆ δαίμονι. id est, Verum consentit Græcis boni genij uice. Quanquam hoc magis referendum ad id, quod alibi diximus: Bonus genius & malus genius.

Ad aquam malus. LIIII

Ἐφ' ὕδωρ κακόν. i. Ad aquā malus. In infimæ sortis homines olim dicebatur, ac fordidissimis quæstibus addictos, propterea quod antiquitus infames habebantur, multoq; omnium contemptissimi, qui litigantibus aquam subministrare consueuerunt. Nam aliàs admonuimus, ueteres ad clepsydrarū mensuram in iudicijs dicere solitos. Infundebatur & certis tibus per clepsydras aqua. Eam aquam tenues quidam, ac nullius frugis homines infundebant, dispensabantq;. Porrò qui hoc ministerio fungebantur, Athenis habebantur reiecti, rei pariter ac bonæ famæ indigi, non aliter quàm Romanis legibus notantur scenici, & aliorum publicorum ceremonium ministeria quædam. Est aliud huic consine βάλ' εἰς ὕδωρ. id est, auser in aquam, id est, in malam rem.

Phocensium execratio. LV

Φωκέων ἀρά. id est, Phocensium execratio. De iureiurando multis uinculis astricto. Nam olim in fœderibus quo minus uiolarentur, adhibebant, non solum promissa, dextras, & sacrificium, uerum execrationes in caput eius, qui cunq; non staret pactis; id quod ex Euripide licuit colligere, cuius hi uersus in Iphigenia Aulidensi:

Ὅρκοις συνάπτει, δεξίας τε συμβολὰς
Μητέρας ἀλλήλοισι, καὶ δι' ἐμπύρων
Σπονδὰς παθοῦσαι, πανάρατα δρᾷ τάδε.

Eorum uersuum sententiam nos olim sic uertimus:

Vt coirent iureiurando pressi,
Atq; inter ipsos iungerent dextras, adhæc
Adolenda diuum ponerent aris sacra:
Ac semetipsi astringerent, diris ad id
Caput obligantes execrationibus.

Prouerbium autem, ut ad id redeam, ab huiusmodi profectū est casu. Phocenses Ioniæ populus, olim communi populi cōsilio patrium solum reliquerunt, adacti deuotionibus, atque execrationibus quibusdam, ne quisquam usquam de repetenda patria cogitaret, itaq; iuxta Dianæ oraculum Aristarcho duce, Galliam Narbonensem adierunt, ibiq; ciuitatem florentissimam Massiliam condiderunt. Cuius historiæ mentionem faciunt Herodotus lib. 1. Strabo 4. Meminit & Horatius lib. Epodon:

Fortè quid expediat communiter, aut melior pars
Malis carere quæritis laboribus.
Nulla sit hac potior sententia, Phocæorum
Velut profugit execrata ciuitas,
Agros, atq; lares patrios, habitandaq; phana,
Apris reliquit & rapacibus lupis.

Deinde qui fuerit eiusmodi ritus execrationis aperit:

Sed iuremus in hæc, simul imis saxa renarint
Vadis leuata, ne redire sit nephas.
Neu conuersa domum pigeat dare lintea, quando
Padus Matina lauerit cacumina,
In mare seu celsus procurrerit Apenninus,
Nouaq; monstra iunxerit libidine
Mirus amor, iuuet ut tigres subsidere cerui,
Adulteretur & columba miluo,
Credula nec flauos timeant armenta leones,
Ametq; falsa lenis hircus aquora.
Hæc & quæ poterunt reditus abscindere dulces
Eamus omnis execrata ciuitas.

Stephanus φωκαὶαν urbem Ioniæ facit, cuius denominatiū φωκαεὺς, iuxta Herodotum, καὶ φωκαεὶς, & alteram eiusdem nominis in Mycala Cariæ. Est autem & φωκὶς Bœotiæ regio, iuxta Parnassum, à quo denominatiuum φωκεὺς καὶ φωκικὸς. Hoc idcirco ussum est mihi admonere, quod quidam affinitate nominum labi uidentur. Siquidem à Phocæis siue Phocæensibus Ioniæ ductum est hoc prouerbium, à Phocicis Bœotiæ natum est, quod alibi refremus, Phocensium, seu Phocidensium desperatio. Prouerbium refertur à Zenodoto.

Sybaritica oratio. LVI

Συβαριτικὸς λόγος. id est, Sybaritici sermones. Hesychius narrat Ἀναπον quempiam, Sybarium opinor, summo studio

ſtudio incubuiſſe, ut orationis quoq; genus haberet lautum & opiparum: hinc iocum prouerbialem ortum, ut oratio nitidior & accuratior, Sybaritica diceretur. De luxu Sybaritarum in apparandis conuiuijs, dictum eſt in prouerbio, Sybaritica menſa. Sic & Aſiaticum dicendi genus uenit in prouerbium. Fit enim fere, ut qualis uita talis ſit oratio. Congruet & in orationem arrogantem atq; ampulloſam. Nam & faſtus nomine notati ſunt Sybaritæ, Sybaritæ per plateas.

A' linea incipere. LVII

Ἀπὸ γραμμῆς ἄρχεσθαι. id eſt, A' linea incipere dicuntur, qui ab ipſo rei exordio ſumunt initium. Ariſtides ſophiſta in Themiſtocle, Αὕτη πρώτη θεμιστοκλέους ἄσκησις καὶ μέλετη, ἐντεῦθεν ὁρᾷ τὰ ἄνδρα, ἀπὸ γραμμῆς ἀρξάμενος. i. Hoc primum Themiſtoclis ſpecimen, ac probatio. Hinc uirũ ſpectato, à linea exorſus. Is qui in hũc autorẽ addidit ſcholia, putat hoc prouerbium finitimum illi, ἀφ' ἑστίας ἀρξάμενος. i. A' lare exorſus. Mihi magis uidetur cognatum illis, quæ diximus alibi: A' capite, à carceribus. Sic enim uocabant unde primum emittebantur equi, quod ipſum & oppidum uocatur, autore Feſto. Sumpta eſt autem metaphora ab his, qui curſu certant in ſtadijs. Nam ijs linea quædam ducitur, ad quam ex æquo ſtent, donec currendi ſignũ accipiant, ut oſtendit Ariſtophanis interpres in eo quem mox citabimus loco. Tertullianus lib. aduerſum Marcionem primo: Age igitur ad lineas rurſus ex ad gradum. Ad lineas dixit, pro eo quod eſt, ab integro.

A' carceribus. LVIII

Ἀπὸ βαλβίδων. id eſt, A' repagulis, ſiue carceribus. Eandem habet ſententiam cum eo quod proxime retulimus. Ariſtophanes in Veſpis:

Καὶ μὴν σύθις γ' ἀπὸ βαλβίδων πρόσι. ἀρχῆς ἀποδάξω. id eſt,

Atqui protinus à carceribus, de fonte rei referam.

Id eſt, ἀπ' ἀρχῆς σύθεως.

Interpres oſtendit, ut modo dixi, metaphoram mutuo ſumptam à ſtadijs, in quibus carceres erant repagula quædam, unde curſus initium erat, quæ Græci βαλβίδας ſeu ἀφετηρίας appellant: iuxta has linea tendebatur, cui inſiſtebant curſuri. Vnde frequenter ille apud Latinos etiam ſcriptores formulæ, à carceribus ad metum, à meta ad carceres. Quæ quidem exempla citauimus alibi.

Noua hirundo. LIX

Νία χελιδὼν. i. Noua hirundo. Suidas hoc adagium citat ex Auibus Ariſtophanis, fallente, ſicut opinor, memoria. Nam extat apud hunc poëtam in Equitibus, his uerſibus,

Ἐξεπάτων γὰρ τοὺς μαγάρους, ἐπιλέγων τοιαυτί, Σκέλασθε παῖδες ὡς τάχ' ὁρᾶθ', ὥρα, νέα χελιδών. Οἱ δ' ἔβλεπον, μάγειρον τοσοῦτον ὄντα ἡλίκον. i. Etenim coquos ego fefelli, ſatus hæc ad illos: Spectate pueri, non uidetis uer, noua ecce hirundo: Illi tuentur, interim autem ſuſtuli ipſe carnes.

Interpres admonet prouerbiali figura dictum, ac perinde uidere, quaſi dicas initium ueris, propterea quòd id temporis appareat hæc auis. Quemadmodum & Horatius,

_Zephyris & hirundine prima.

Suidas ait dici ſolere, quoties uerba darentur alicui. Sumptum à ioco puerili. Nam hi data opera, nouam hirundinem adſimulantes uidere ſeſe, oſtendunt alijs: deinde contemplantibus illis & intentis, interim quod uolunt ſurripiunt. Theognis apud Athenæum lib. 8. declarat Rhodijs ſolenne fuiſſe, quotannis publicis natis inuitare hirundinẽ ſub tẽpus uernum, quod illi χελιδονίζειν appellabant, acclamantes in hunc modum: ἦλθε ἦλθε χελιδὼν καλὰς ὥρας ἄγουσα καὶ καλὸς γιναικῶν. id eſt, Veni ueni hirundo, pulchra tempora adducens, ac pulchros annos. Proinde quadrabit in eos, qui falſa ſpe quapiam iniecta fallunt ac nocent.

Iouis & regis cerebrum. LX

Διὸς ἐγκέφαλον. i. Iouis cerebrũ. καὶ βασιλέως ἐγκέφαλον. id eſt, Regis cerebrũ. De cibo uehemẽter opiparo ac ſuaui. Aut de molliter delicateq; uiuentibus. Clearchus apud Zenodotũ ſcribit, opiparas epulas apud Perſas, Iouis ac regis cerebrum appellari. Athenæus lib. 12. docet, Sardanapalum ijs, qui uoluptatem aliquam eſſent commenti, Iouis ac regis cerebrum apponere ſolitum, cibum opinor exquiſitũ. Idem lib. 14. Iouis cerebrum inter ſecundæ menſæ delicias annumerat. Apud Apuleium in prima Apologia citatur Ennius:

Quid ſcarum præterij, cerebrum Iouis penè ſupremi.

Neſtoris ad patriam hic capitur, magnuſq; bonuſq;.

Ephippus apud Athenæum, Διὸς ἐγκέφαλον i. Iouis cerebrum inter ſecundæ menſæ lautitias commemorat. Idem cibum prælautũ νέκταρ & ἀμβροσίαν uocat, i. nectaris florem. Atq; alibi uinũ, ἡδὺ ἀφροδίτης γάλα. i. Veneris lac ab Ariſtophane nominatũ docet. Rurſum alio in loco ſuaues cibos, ἡδὺ ἐλάφου βρώματα. id eſt, Helenæ cibos dictos indicat.

Non mouenda moues. LXI

Ἀκίνητα κινεῖς. i. Non mouenda moues. Quadrabit aut in eos qui moliuntur ἀκίνητόν aliquid, aut qui res ſacras uiolant, aut qui pacta mutant, ſiue qui conuiciis inceſſunt eos, quibus ob autoritatẽ debetur reuerentia. Zenodotus inde natum putat, quòd fas non ſit mouere, neq; aras, neq; ſepulchra, neque ſacella, quibus reuerẽtia quædam ac religio debetur. Plutarchus in cõmentario De dæmonio Socratis, ſcribit hanc uocẽ æditum cuidam euocanti manes amici defuncti, τὰ ἀκίνητα μὴ κινεῖν. Idem, ὃν τῷ ὄρῳ λιθῷ uſurpat in eum, qui receptam de dijs opinionẽ conuellere uidebatur. Meminit huius Plato lib. De legibus 8. proferens legem quam Iouis terminalis appellat, ne quis uicini ciuis, aut hoſpitis, limites agrorũ moueat, ne quis itẽ urbis, aut regionis pomeria moueat, mallũq; quiſq; ſaxum ingens mouere, quàm exiguum lapidem, fœdere iureq; iurando fixum. νομίσας, inquit, τὰ ἀκίνητα κινεῖν ἀληθῶς τοῦτο εἶναι. i. Exiſtimans hoc eſſe uere quod dicitur, non mouenda mouere. Idẽ lib. De legib. 11. ὑπὲρ πολλοῖς δὴ λεγόμενον εὖ τὸ μὴ κινεῖν τὰ ἀκίνητα. i. Inter multa illud recte ſane dicitur: Ne moueris non mouenda. Meminit & eiuſdem operis lib. 3. Et in Epigrammate quodam ita legitur,

Ἀκινήτων ἅπτεται δολ' ἀίδης. id eſt,

Immota haud tangit ne Libitina quidem.

Sophocles in Antigone,

Ὅρους μὲτ' ἀκίνητα [illegible] φρονῶν φέρ[illegible]σαι. id eſt,

Coëgeris me non mouenda præloqui.

Idem in Oedipo Coloneo,

Ἀλλ' ἃ μὲν ἀοιδὰν πολύτ' ἀκίνητ' ἔπη. id eſt,

Neq; enim ſuaue eſt, uerba in æras eloqui,

Quæ ſit nephas mouere.

Plutarchus in libello De auſcultando: ἐπιθυμίαι κινοῦσαι χορδὰς τὰς ἀκινήτους. id eſt, Cupiditas chordas mouens non mouendas. Idem πρὸς τὸ ἀπολειτουργίας,

Κινοῦσα χορδὰς τὰς ἀκινήτους φρονῶν. id eſt,

Fides mouens minimè mouendas mentium. Eleganter hinc alluſit oraculum quod extat in Eratone Herodoti:

Κινήσω καὶ ἄλσος, ἀκίνητόν πρὶν ἐοῦσαν. id eſt,

Et Delum quamuis ſit adhuc immota mouebo.

Simul enim reſpexit ad fabulam, ſiue mauis hiſtoriam, Delon antea fluitantem, poſtea fixam in gratiam Apollinis. Vnde Maro:

Immotumq; coli dedit, & contemnere uentos.

Neque mel, neq; apes. LXII

Μήτε μέλι, μήτε μελίσσας. i. Neq; mel, neq; apes. In eos dici ſolitum

ſolitum,qui recuſant incommodum ferre, quod ſit cũ cõmodo quopiam coniunctum. Veluti ſi quis apes, quòd ſint aculeatæ,nolit perpeti,is nec melle quidem,quod optat, fruetur. Res enim mortalium ita temperauerunt ſuperi, ut ſemper incommoditas comes ſit commoditatum.Tryphon grammaticus in figuris hoc exemplum adfert paroemiæ, citatq; ex Sappho poëtria Leſbia:

Μήτ' ἐμοὶ μέλι,μήτε μέλιττα. id eſt, Neq; mihi mel, neque apis.

Celebratur Mimus ad hanc faciens ſententiam:

Feras quod lædit,ut quod prodeſt,perferas.

Eodem pertinet illud Plautinum: Fortiter malum qui patitur,poſt patitur bonum. Idem obſcurius quidem, ſed tamen eleganter innuit Homerus,vt opinor,per herbam moly, cui radicem nigram,florem lacteũ attribuit,radicis nigræ ſymbolo laboris moleſtiam ſignificans,qua perueniatur ad animi tranquillitatem,virtutis abſolutæ præmium.

Tuſis pro crepitu. LXIII

Βὴξ ἀντὶ τοῦ πορδῆς. Tuſis pro crepitu.Dici ſoliũ, quoties aliquis per plexus,aliud pro alio ſimulat. Veluti ſi quis in adulteræ domo deprehenſus,fingeret ſe quippiam mercatum uenisſe. Translatum ab ijs, qui crepitum clara tuſi diſſimulant,quod genus homines etiam hoc tempore non raro magno cum riſu deprehenduntur.

Cornicibus uiuacior. LXIIII

Ὑπὲρ τὰς κορώνας βαθιαιῶνα.i.Cornicibus uiuacior.De uehementer annoſis,prouerbialis hyperbole,ab auis eius prodigioſa uiuacitate ſumpta,de qua ita ſcribit Plutarc.in cõmentario,qui inſcribitur,περὶ τῶν ἐκλελοιπότων χρηςηρίων.citans Heſiodum ſub perſona Naidis, ætates animalium ita rias ſic complectentem.

Ἐννέα τοι ζώων γενεὰς λαοῤῥυτα κορώνη
Ἀνδρῶν ἠβώοντων, ἐλαφος δὲ τε τετράκρανος.
Τρεῖς δ' ἐλάφους ὁ κόραξ γηράσκεται.αὐτὰρ ὁ φοίνιξ
Ἐννέα τοὺς κόρακας,ἡμεῖς δ' ἡμεῖς τοὺς φοίνικας,
Νύμφαι ἐυπλόκαμοι κουραὶ Διὸς ἀγλαόμυθοι. id eſt,

Ter tria ſecla hominis tranſmittit garrula cornix,
Quatuor at peragit cornicis tempora cerui,
Ceruinam ætatem corui ter præterit ales,
Coruinos annos nouies agit Indica Phœnix.
Atqui criſpicomæ,ſobolesIouis alma tonantis,
Egredimur decies phœnicia ſecula nymphæ.

Hos uerſus Heſiodios interpretatus uidetur quidã quiſquis fuit.extat autem carmen inter reliquas Maronis appendices,Eſtq; huiuſmodi:

Ter binos,deciesq; nouem ſuperexit in annos
Iuſta ſenescentum quos implet uita uirorum,
Hos nouies ſuperat uiuendo garrula cornix,
Et quater egreditur cornicis ſecula cernus,
Alipedem ceruum ter uincit corous,at illum
Multiplicat nouies phœnix reparabilis ales.
Quem uos perpetuo decies præuertitis æuo
Nymphæ Hamadryades,quarum longiſſima uita eſt.
Hi cohibent fines uiuacia fata animantum,
Cætera ſecreti nouit deus arbiter æui.

Hos uerſus ideo pariter libuit ſubſcribere,ut mihi ſæpius ex tempore,id quod erit neceſſe uerſenti,uenia detur,ſi quãdo uidebor non omnia uſquequaq; ad amuſim reddere, cum in his apparuerit,quantum ſibi permiſerit antiquitas in tradendis poëtarum carminibus. Eandem hanc Heſiodi ſententiam oppido quam commode,breuiterq; reddit Plinius: Heſiodus inquiens,cornici nouẽ noſtras attribuit ætates. Quadruplum eius cernis:id triplicatum cornis. Etiã ſi nonnullis autoribus hæc fabuloſa uidentur. Inter quos Ariſtoteles arbitratur homine nullum aliud animal eſſe uiuacius, excepto uno elephanto. Martialis,

Et cornicibus omnibus ſuperſtes.

De anu nimium uiuace. Item Horatius in Odis,

_Seruatura diu parẽ Cornicis uetulæ tẽporibus Lycen.

Eodẽ pertinet quòd philoſophus ille moriens,cornicibus inuidiſſe legitur longæuitatem,quam natura negaſſet homini. Syneſius in epiſtola quadam: Εἰκὸς ὀργὴ κορώνης ἡμᾶς ἀφεῖναι παρ' ἡμῖν, ἣ δεκαβάτου. i.Conſentaneũ eſt iuſtiſſimum principem,cornicis annis apud nos imperaturũ eſſe.

Tithoni ſenecta. LXV

Τιθωνῦ γῆρας.id eſt,Tithoni ſenecta. Fabulæ tradunt Tithonum adamatii ab aurora in cœlum ſublatum fuiſſe,atq; illius ſucco perfuſum,ad tantam peruenisſe ſenectutem, ut tandem optauerit,ut in cicadam uerteretur. Lucianus in quodã dialogo: καὶ ὑπὲρ τιθωνὸν ἤδη ὁ γέρων. i. Atq; ultra Tithonum uiuebat ſenex.Huius Tithoni perſonam inducit Ariſto Chius in libro De ſenectute, propter uiuacitatis miraculum,ut teſtatur in Catone M.Cicero.Suidas adagium refert hunc in modum,κεῖ ἀγηράσεις τιθωνὸν βαθύτερον. id eſt, Seneſcas Tithono profundius.

Neſtorea ſenecta. LXVI

Itidem certè apud Latinos Neſtoris anni in prouerbium abierunt,cui treis ætates attribuit Homerus in Odyſſ.3.

Τοῖσι δ' ὀλίγην φασὶν ἀνάξασθαι γένε' ἀνδρῶν. id eſt.

Illum iam exegiſſe hominum tria ſecula ſuma eſt.

Idem affirmat in primo Iliados. Et Iuuenalis:

_Atq; ſuos iam dextra computat annos.

Tertiam ætatem indicans.Breuiter prouerbij faciem habebit,quicquid ab ijs ſumetur,qui inſigni uiuacitate fuerint. Vt phœnice uiuacior,quem Heſiodus ſcribit, nouem corui ætates uiuere:& ceruo uiuacior,corno uiuacior:& Tireſia uiuacior, quem tragœdia fingit ſex ætates hominum uixiſſe. Et Scribus uiuacior:quos Græcis hiſtorijs proditum eſt,trecentos annos uiuere. Quod genus exempla ſiquis deſideret, legat Lucianum de Macrobijs,id eſt, longæuis, & Plinij 7. libri cap.48.

Vltra penſum uiuit. LXVII

Lepidum eſt quod ait Lucianus in Philopſeude: ὑπὲρ γὰρ ἄτροπον ἤδη βιοῖ.id eſt,Iam enim ultra fuſum uiuit, hoc eſt,uiuit ultra fatalem diem. Alluſum ad Parcarũ fuſos, quibus ænum mortalium euolui fabulantur poëtæ. Quin & theologi metum uitæ fatilem,periodum appellant,quã prætercurrere nulli fas ſit.

Facilè cum ualemus,recta conſilia ægrotis damus. LXVIII

In Andria Terentiana ab adoleſcente nõ admodũ cordato, coràtiſſima ſimul & eleganti ſima ſententia profertur. Facilè cum ualemus,recta conſilia ægrotis damus. Tu ſi hic ſis,aliter ſentias.Ea nata uidetur ex oraculo Thaletis philoſophi. Nam is, ut autor eſt Laërtius, interrogatus quid nam eſſet difficillimum,reſpondit, γνῶναι σεαυτόν. id eſt noſſe ſeipſum. quid facillimum,reſpondit. ἄλλῳ ὑποτίθεσθαι. id eſt, alteri conſilium dare. Comicus autem translationis gratiam admiſcuit.Euripides in Alceſtide:

Μὴ νῦν ὑπέρβαιν', ἀλλ' ὑγιαίνουσ' ψέγε. id eſt,

Ne nimius hic dolor eſto,ſed modice ferat.

Verba ſunt Herculis Admetum conſolantis ſuper uxoris morte.At ille,

Ῥᾴων τ' ἀφίνην,ἢ παθὼν ταῦτ' ἀχθομαι. id eſt,

Facilius eſt monere,quàm ſitũ in malis Animo imperare.

Pertur & huic ſimilis ſententia prouerbialis,

Ἀμαρτεῖν δὲ μᾶλλον ἢ τὸ πράσσειν σοφοί.
Αὐτοὶ δ' ἁμαρτάνοντες,ἢ γνώμην ἔχω. id eſt,

In admonendo ſapimus omnes,ſuorum ubi
Peccamus ipſi,non uidemus propria.

Ducta eſt ſententia à communibus hominũ moribus. Omnes enim ægrotantibus rectè præcipiunt, quid fugiendum, quid agendum, & obiurgant nonnunquam, quod ſalutis cauſa nõ obtemperent bene monentibus. Ipſis poſteaquam in morbũ inciderint, non ſuccurrunt illa præclara monita, ſed alijs itẽ monitoribus & obiurgatoribus eſt opus. Porrò cupiditas omnis animi morbus eſt, quo uelut excæcatus, aut non perſpicit, aut ſi perſpicit, ſequi non poteſt ea quæ ſunt ad ſaluterm neceſſaria. Nam Phædria Terentianus prudens & ſciens in flammam manum mittit, & uinum uidens & perit. Item Horatius fugienda ſequitur, fugiens quæ proſore credit. Perſpicit auarus aliquando, quàm prodigioſa res ſit ambitio. Contrà ambitioſus auari morbum pertidet, & uterq; alteri in alieno malo rectè conſulit, neuter in ſuo ſapit.

Quæ ſupra nos, nihil ad nos. LXIX

Τὰ ὑπὲρ ἡμᾶς, οὐδὲν πρὸς ἡμᾶς. id eſt, Quæ ſupra nos, nihil ad nos. Dictum Socraticum, deterrens à curioſa ueſtigatione rerum cœleſtium & arcanorum naturæ. Refertur prouerbij uice à Lactantio lib. 3. cap. 20. Ex his, inquit, unũ eligam, quod ab omnibus ſit probatum, celebre. Hoc proverbium Socrates habuit: Quod ſupra nos, nihil ad nos. Torqueri poteſt & in illos qui de negotijs principum, aut theologiæ myſterijs temere loquũtur. Vertere licebit & in contrarium, quæ infra nos, nihil ad nos. Vbi ſignificamus res leuiuſculas, quàm ut nobis curæ eſſe debeant.

Notum lippis ac tonſoribus. LXX

Quæ iam in ora uulgi abierunt, omnibus tonſoribus ac lippis nota dicuntur: propterea quod olim in tonſtrinis tum conſeſſibus omnes rumores nariari conſueuerunt. Quod indicat Ariſtophanes in Pluto:

Καὶ τοι λόγον γ' ἦν τὴν ἑρακλέα τιθλιὸν
Ἐπὶ τοῖσι κρήσιοισι τῶν καθημένων,
Ὡς ἀξανίνυς ἀνὴρ γεγένηται θλάσιος. id eſt,
Hercle profecto ſermo erat uidelicet,
In officinis deſidentium frequens
Tonſorijs, hominem repente diuitem Factum eſſe.

Et apud Terentium Antipho in tonſtrina de puella cognoſcit. Item Horatius de tonſtrina:

Gaudent ubi uertice raſo.
Garrula ſecuri narrare pericula nautæ.

Idem in Sermonibus: Opinor
Omnibus & lippis notum & tonſoribus eſſe.

Vbi prouerbium explicuit, ſignificans rem uulgò iactatum. Nam lippi in tonſorum officinis deſident, expetentes remedium oculorum. De tonſorum garrulitate complura lectu digna recenſet Plutarchus in libello quem ſcripſit De futili loquacitate. Quorum unum illud referre non pigebit. Cũ aliquando, inquit, in tonſtrina ſeruo eſſet de Dionyſio, dicereturq; tyrannidem illius adamantinam eſſe & inexpugnabilem, ridens tonſor: Hæccine, inquit, loqui uos de Dionyſio, in cuius iugulo ego ſubinde teneo nouaculam? Quod dictum ſimul atq; Dionyſius reſciſſet, tonſorem in crucem ſuſtulit, atque ita quod ait Plinius, uoces per iugulum redire in autorem. Vt autem tonſorum genus uſq; adeo loquax ſit, id exiſtimat eſſe in cauſa, quòd in eorum officinas loquaciſſimi quiq; conueniant deſideantq;, quorum aſſiduo conuictu garrulitatis morbo inficiuntur & ipſi. Quæ ob res Theophraſtus, idem teſtis eſt Plutarchus, τὸ κυρίως ἄκαιρον ἐπίθετον, id eſt, ſine uno compoſitionem appellauit, quòd illic loquacitate ceu temulenti reddantur homines. Simili inſania laborant balneatores, quòd illic quoq; deſideant ocioſi, garrientes quidlibet. Quin hinc factum eſt, ut ueteres erarias officinas λόγους dixerint, ut indicauit Ioannes grammaticus, quòd hybernis frigoribus huc ſeſe turba tenuium uiri gratia conferre conſueuerit, ibiq; deſidens ocioſis fabulis tempus fallere. Hæc loca uelut ignauis apta. Heſiodus iubet uitare agricolam,

Πάντα δ' ἰθὺ χάλκειον θέρεος μὴ ἐπαλέα λέσχαν.
ὥρη χαμεύειν. id eſt,
Menſibus hybernis uulcat ferraria ſedes.
Ac nugæ tepidæ.

Optat ephippia bos piger, optat arare caballus. LXXI

Oppidò quàm eleganter extulit Horatius:

Optat ephippia bos piger, optat arare caballus.

Vitium illud ſignificans humanis ingenijs inſitum, ut ſemper alienam ſortem magis miretur, ſuam contemnant ac faſtidiant, optent inexperta, experta damnent. Siquidem ephippia uocantur, quas uulgò ſellas equeſtres appellant, additas in hoc ut commodius ſedeat eques. Veteres bubus arabant, non equis. Videtur eſſe ſumpta allegoria ex apologo quopiam. Citra metaphoram dixit Terentius: Noſtri noſmet pœnitet.

Fertilior ſeges eſt alieno in aruo. LXXII

Ouidius mutauit metaphoram, eundem explicans ſenſum.

Fertilior ſeges eſt alieno ſemper in aruo.
Vicinũq; pecus grandius uber habet. Perſius Saty. 6.
Securus & angulus ille Vicini, quia pinguior.

In eadem ſententiam celebratur & Minus, unus, ut opinor, ex illis Publij ab A. Gellio laudatis:

Aliena nobis, noſtra plus alijs placent.

Et Horatius:

Qui fit Mœcenas, ut nemo quam ſibi ſortem
Seu ratio dederit, ſeu fors obiecerit, illa
Contentus uiuat, laudet diuerſa ſequentes?

Fecem bibat, qui uſ- num bibit. LXXIII

Haud dubium quin prouerbialiter dixerit Ariſtoph. in Pluto, fecẽ ebibendam eidem qui uinũ prius ebiberit: id eſt, qui fruitus ſit optimis eundem boni conſulere debere deteriora:

Ὁμως δ' ἐπειδὴ καὶ τὸν οἶνον ἤθελες
Πιπαρασωπεπαιον ἐκπιεῖν τὸν τρύγα. id eſt,
At ubi haud grauatus bibere uinum es, fex item
Tibi nunc eidem eſt ebibenda ſcilicet.

Verba Chremyli de muliere, quæ quondam uernans ac florens ætate placuerat, tum anus faſtidiebatur à iuuene.

Crœſo, craſſo ditior. LXXIIII

Apud Græcos opulentia Crœſi Lydorum regis in prouerbiis abijt, præſertim nobilitata dicto Solonis. Apud Romanos itẽ M. Craſſi, cui cognomentum etiam diuitis additum eſt. Hic negabat diuitem eſſe, niſi qui reditu annuo legionem tueri poſſet. In agris ſuis ſeſtertiũ uicies mille poſſedit. Commemorantur & alij nonnulli apud Plinium lib. 33. cap. 10. & item 3. qui immodicas opes poſſederunt, atq; in his eſt Ariſtoteles, ſanctus ille philoſophus, ac noſtratium theologorũ pene deus, cuius hæredes in auctione 70. patinas argenteas uenum produxiſſe leguntur. Verum non itidem in uulgi ceſſere ſermonem. Proinde nihil attinet hoc loco referre. Feſtiuior erit adagij figura, ſi numerum etiam commutemus, ut diuus Hieronymus: Crœſos licet ſpires, & Darios, literæ marſupium non ſequuntur. Horatius & Arabum gazas dixit, pro cumulatiſſimis opibus non ſine ſpecie prouerbiali, quemadmodum & Perſicos apparatus, pro nimis exquiſitis ac ſumptuoſis.

Pactoli opes. LXXV

Τὸν παχτώλου πλοῦτον, id eſt, Pactoli diuitiæ, pro ſummis opibus alicubi dixit Philoſtratus. Eſt autem Pactolus Lydiæ fluuius, ex monte Tmolo profluens, aureis ſcatens harenis, unde & χρυσορόας à poëtis cognominatur. Cuiuſmodi narratur & Tagus in Hiberia, & Ganges in India, &

Hebrum in Thracia. Plinius addit Padum in Italia, negatq; ullum esse aurum absolutius, quàm id quod in fluuijs reperitur, utpote cursu ipso tritu q; perpoliti. Horatius in Epodis:

Sis pecore & mulcis diues tellure licebit,
Tibiq; Pactolus fluat, Iuuenalis:
_Tenti tibi non sit opaci
Omnis harena Tagi, quodq; in mare uoluitur aurum.

Has hyperbolas in uarios usus accommodare licebit. Veluti si quis dicat: Nos tantos sumptus sustinere nemo queat, ne si Pactolus quidem illi domi fluat. Huius hominis cupiditatem nec Tagus quidem ipse posset explere. Nihil mediocre sperabat, sed totos Pactolos ac Tagos animo conceperat. Aut Pactolos pollicebatur, id est, diuitias effertissimas.

Iro, Codro pauperior. LXXVI

Contrà, Iri & Codri paupertas prouerbio locũ fecit. Ouidius:

Irus erit subito, qui modo Croesus erat. De Codro Iuuen.
Tota domus Codri vbi da compomitur una.

De Iro mentionem facit Homerus Odysseae Σ. Seribitq; eũ publicum fuisse mendicum apud Ithacenses, corpore specieq; praegrandi, à matre dictum Arneum, à iuuenibus Irii fuisse nominatum, quòd iret nuntius quò usus esset. Cum hoc commissus Vlysses, cũ haberetur & ipse pro mendico, eijcit hominem. Quin & Hecale pauperiate nobilis est, cuius meminit Plautus in Cistellaria:

Siquidem eris ut uolo, nunquam Hecale fies.

Meminit & Ouidius:

Cur nemo est Hecalen, nulla est quae ceperit Irum.
Nempe quòd alter egens, altera pauper erat.

His formulis quot modis utlicebat, in operis ingressu satis ostendimus.

Mysorum postremus. LXXVII

Μυσῶν ἔσχατος. id est, Mysorum extremus. Strabo Geographiolib. 12. refert Mysorum populum usque adeo contemptum fuisse, ut prouerbio locum fecerit. Id usurpat M. Tullius in oratione pro Lucio Flacco: Quid, inquit, porrò in Graeco sermone tam tritum atque celebratum est, quàm si quis despicatui ducitur, ut Mysorum ultimus esse dicatur? Idem ad Quintum fratrem: Nisi me fortè Paconij neścio cuius hominis, ne Graeci quidem, at Mysi, aut Phrygis potius querelis moueri putas, nimirum gentis eius contemptum declarans. Summum itaq; despectum & infimam humilitatem hoc adagio significabimus.

Mysorum ultimus nauigat. LXXVIII

Ἔσχατος μυσῶν πλεῖ, id est, Mysorũ postremus nauigare, prouerbiali ioco dicebatur, qui frustra laboraret. Origo prouerbij, sicuti fit in plerisq;, non uno narratur modo. Quidam tradunt olim Graecis pestilentia laborantibus, oraculo responsum esse, ut ad ultimum Mysorum nauigarẽt. Ac primum quidem ambigebant, quid sibi uellet oraculum. Tandẽ diu circumacti reperierunt Aeolidem in extremis Mysorum esse sitam, atq; eò demigrandum esse monuisse numen. Alij scribunt Telepho, post interemptos auunculos, consulenti Pythium, quò gentium sibi demigrandum foret: nam antiquitus mos erat homicidis solum uertere: responsum ut ad extremam Mysorum regionem sese conferret: ueniśseq; in Teuthraniam, quae Mysiae extrema pars est, atq; eius loci principatum obtinuisse. Sunt qui dicant, hinc non ob caedem auunculorum fugisse, sed uti matrem quereret, quam in Teuthrania tandem inuenerit. Prouerbium autem dictitatum, ubi dura quaepiam imperarentur, factuq; difficilia.

Tangere hulcus. LXXIX

Κινῶ ἢ θίγειν τὸ ἕλκος. id est, Mouere seu tangere hulcus, est mouere dolorem, ciuq; rei facere mentionem, quae nos magnopere urat. Terentius: Quid minus necesse fuit, quàm hoc hulcus tangere? Quo loco Donatus admonet subesse prouerbium. Octauius Augustus, ut autor est Tranquillus, filiarum Iuliarum, & neptis infamem uitam, morte ipsa grauius tulit, nec eas aliter appellare consuerit, quàm tres is uomicas, aut tria carcinomata sua, nimirum quòd earum non sine magno dolore suo recordaretur. Hanc metaphoram M. Tullius oppido quàm eleganter expressit in Clodium, qui populum fame iam exasperatum, concionibus insuper seditiosis in rabiem agebat: Vt tu, inquit, in hoc hulcere tanquam unguis existeres. Plutarchus de adulatione: Κουφὸν ἡ λόγου κινέσαντος ἕλκος. i. Arcani sermonis cum mouissent hulcus.

Refricare cicatricem. LXXX

Cum dolor temporum spatio iam mitior renouatur, Refricari cicatrix dicitur. Notum unde ducta metaphora. Nempe à corporali uulnere, quod iam coijt cicatrice obductum. Quae si frictu denuo aperiatur, recrudescit uulneris pristini dolor. Cicero ad Atticum: Appij uulnera non refrico. Idem in Rullum: Ne aut refricare obductam ueip. cicatricẽ uideror. Idem refricare dolorem dixit lib. De oratore ij. Dicimus & refricare memoriam, & suffricare memoriam, pro eo quod est leuiter renouare, sed in malam fere partem.

Odorari. ac similes aliquot metaphorae. LXXXI

Translationes quae ducuntur à corporis sensibus, quoniam uelut ad manum sunt, & quasi de proximo sumũtur, omnes fermè prouerbiales sunt, quemadmodum admonuimus in operis huius initiò. Velut odorari pro rescíscere, & sagaciter deprehensum, atq; animaduersum cognoscere. Odor pro suspicione ac rumore. Cicero: Est nonnullus odor dictaturae. Olfacere apud Terentium in Adelphis, pro deprehendere. Subolere apud eundem, pro suspectum esse. Obolere pro molestum esse, aut esse in suspicione. Vnde & nasuti dicuntur, & emunctae naris, & muccosis naribus. Deniq; nasus ipse in prouerbium abijt, pro iudicio. Horatius:

_Non quia nullus
Ille tibi nasus erat.

Et putent quae displicent: Huc pertinent & illa: Olet mendacium. Redolent Atticismum. Olent lucernam. Itidem gustum rei uocamus, ueluti primam illam experientiam & degustationem, quasiq; specimen. Cicero ad Atticum: Hominem degustes. Idem ad eundem. Et Latinus ille tuus Atticismus ex internallo reguśtandus. Vnde & saliuam primam dicimus primum illum gustum, quem pueri tanquam à nutricibus imbibimus. Et palato satisfacere dicitur, quod animo placet. Et deuorare dicimur, cum rẽ alioqui acerbam ueluti citra sensum perferimus, translatione sumpta ab his qui amara catapotia tanquam inuito palato solent absorbere. Vnde aliquoties apud Ciceronem & Fabium: Deuorare tedium, absorbere molestiam. Affinia sunt illa. Sapiunt arrogantiam. Resipiunt iuuenile quiddam. Concoquere item, pro uincere molestiam. Nauseare, cum tedio audire. Euomere, dicere quod dolor non sinebat reticere. Et expuere miseriam ex animo. Conspuere pro lacessere maledictis. Despuere pro contemnere. Stomachari, pro indignari. A' usu item multa ducuntur metaphorae, ut oculis ferre, pro uehementer amare, curaq; habere. In oculis esse. Obuersari oculis, pro eo quod est recordari, & in memoria cogitationeq; esse. Respicere, curam agere, & rationem habere. Prospicere, in posterum consulere. Despicere, fastidire. Suspicere, mirari. Conniuere, pro data opera dissimulare. Cecutire, hallucinari, pro falli iudicio. Verum haec longius persequi, nec huius est instituti, & infiniti fuerit operis. Quare quanquam istiusmodi uidentur ad prouerbiorum cognationem pertinere, tamen ea minutius exactiuś; conquirere, non est sententis, maximè quòd iam hanc pronunciam sibi sumpsit Richardus Pacus, natione Britannus, cuius & sepius libet meminisse, iuuenis, ut nihil interim dicam de moribus, prorsum tali dignus

gnus ingenio, Græcæ pariter ac Latinæ literaturæ cum primis eruditus, tum haud mediocriter exercitatus in euoluendis omnijugæ professionis autoribus: deinde oculatissimus in annotandis ijs quæ lectorum uulgus illotis, ut aiunt, pedibus prætereunt, deniq; iudicij nequaquam iuuenilis, sed excussi exactiq; Hic, inquam felicibus Musarum auspicijs opus animo concepit, iam opinor etiam præ manibus habet, magno, ni fallor, usui futurum politioris literaturæ studiosis, in quo quicquid est apud tritissq; linguæ scriptores insignium metaphorarum, quæ quid festiuiter ac scite dictorum, quicquid huiusmodi generum ac delitiarum orationis, in unum uolumen concinnare destinat.

Mihi illic nec seritur, nec metitur. LXXXII

Plautus in Epidico, sane quam elegans adagium usurpauit: Mihi, inquiens, istic nec seritur, nec metitur, id est, ista res nihil ad me pertinet, ut quæ neq; meo sint periculo, neq; emolumento. Metaphora notissima est. Etenim qui sementem facit, is suo impendio suoq; periculo facit: qui metit, cõpendiũ accipit, & in tuto est. Vniuersum est huic quod est apud Plautũ in Mercat. Tibi aras, tibi occas, tibi seris, tibi eidẽ metis.

Ab ipso lare. LXXXIII

Ἀφ' ἑστίας ἄρχου. id est, A lare incipe, hoc est, à domesticis ac familiaribus initium sumito, rectè dicetur in magistratus, & alienæ uitæ censores, quorum officium est, ut in primis suos, si uoluerint, uitam corrigant. Nam ἑστίαν Græci uocant, quem nos Larem ac Vestam uocamus. Aristophanes σφηξίν, Οὐκ ἄλλ' ἴσως.

Ἀφ' ἑστίας ἀρχόμενος ἐπιβίβαζέ τινα. id est,

Non, uerum ut aliquem exorsus à lare obteram.

Ductum à uetusto ritu sacrorum, in quibus primitiæ laribus immolabantur. Aristocritus citante interprete, fabellam huiusmodi refert. Cum deuictis Titanibus, Iupiter imperio potitus esset, Vestæ permisit optionem, ut quicquid uellet, eligeret è regni partibus. Illa primum uirginitatem poposcit: deinde sacrorum omnium quæ dijs immolarẽt homines, primitias. Inde abijsse in consuetudinem, ut in omni sacro primæ partes lari tribuerentur. Vsus est hoc adagio Plato in Euthyphrone: Βουλοίμην ἂν ὦ σώκρατες, ἀλλ' ἀξύστατόν μοι τὸ ναυτίλον γένηται. Ατεχνῶς γὰρ ἀφ' ἑστίας ἄρχεσθαί μοι δοκεῖ καινοργεῖν τὴν πόλιν, ὁπόταν ἐπιχειρῶν ἀδικεῖν. id est, Equidem cupiam, uerum uereor ne res in diuersum cedat. Nam mihi quidem lædendæ reipub. ab ipso lare facere uidetur initium, cum te tentat lædere. Plutarchus in lib. de Polyphilia. Πρῶτον μὲν ἂν ὥσπερ ἀφ' ἑστίας ἀρξάμενος οἰκείων κακῶν ἀπαλλάξειε. id est, primũ igitur uelut à lare exorsi. Totidem fermè uerbis utitur in commentario, Περὶ τῶν ὑπὸ Φθέης βραδίως τιμωρουμένων. Vsurpat & in libello quẽ scripsit aduersus Herodotũ. Aristides in Pericle. Οὐκ ἀφ' ἑστίας ἀρξάμενος ἀπὸ αὐτὸς ἀν' τὸ σύμμετρον ἤρξατο, πρὸ τ' πλείονος. i. At ille à suo ipsius exorsus lare, maluit æqualitatem sequi, quàm reliquos antecellere. Interpres admonet dici solitũ de ijs qui ab ipso statim initio, uel boni sunt, uel mali. Quasi dicas, ab ipsis incunabulis, quod Lar statim nascẽtes excipiat.

Propria uineta cædere. LXXXIIII

Huic affine est illud Horatianum: Vt uineta egomet cædam mea: id est, Vt à meipso incipiam, & poëtas ipse poëta carpam ac lacerem. Translatum uideri potest uel ab amputantibus uineam, uel ab ijs qui per iniuriam nouellas uites lædunt. Horatius in Epistolis:

Multa quidem nobis facimus mala sæpe poëtæ,
Vt uineta egomet cædam mea.

Aedibus in nostris quæ prava, aut recta geruntur. LXXXV

A. Gellius scribit hunc Homericũ uersiculum qui est Odyssææ 8. prouerbij uice Diogeni semper in ore fuisse:

Ὅτι τοι γε μεγάροισι κακῶν τ' ἀγαθῶν τε τέτυκται. i. Aedibus in nostris quæ prava, aut recta gerantur.

Quod alij tribuunt Socrati, Diocles adscribit Diogeni, ut refert Laërtius. Socrates autem hoc dicto deterrens à studio rerum naturalium ac supernaturalium, item à disciplinis mathematicis, reuocabat ad curam moralis philosophiæ, quòd hæc tractant ea quæ proprie ad nos pertinent. Plutarchus in comment. De seruanda bona ualetudine, prouerbij uice usurpauit: Εἰ μᾶλλον ἐν τ' οἴεται προσήκειν γεωμετρίας ἢ διαλεκτικῆς καὶ μουσικῆς ὁρᾶσθαι μεταποιούμενος, ἢ ζητεῖν καὶ μανθάνειν βουλόμενος,

Ὅτι τοι γε μεγάροισι κακόν τ' ἀγαθόν τε τέτυκται. i. Si magis officij sui putat esse, ut in geometriæ, dialecticæ, musicæq; studio uersari uideatur, quàm ut inquirat, cupiatq; cognoscere,

Aedibus in propriis quæ prava, aut recta gerantur.

Quo uersu monemur, ut ea potissimũ quæ ad nosipsos pertinẽt, curemus, externa atq; aliena non inquiramus. Quo uitio festiuiter Martialis Ollum quendã notat, qui malorum alienorũ erat obseruator curiosissimus, & taxator acerrimus, cũ ipse uxorẽ haberet adulteram, filiã uiro maturam, deberetq; etiamnum pro togula. Diogenes Cynicus cui carmẽ hoc, ut modo dixi, semper in ore cõsueuit esse grãmaticos nimis ridicule facere aiebat, qui tãto studio Vlyssis mala inquirerent, sua ignorarent. Huc referri potest & illud apud Homerũ pene solenne: Habetur enim ζ. Iliados α. θ. & φ.

Ἀλλ' ἐν οἴκῳ ἕκαστα τὰ σαυτῇ ἔργα κόμιζε. id est,

Quin in tecta abiens, tua propria munia cura.

Plutarchus πολυπραγμοσύνῃ definit, φιλομάθειαν ἀλλοτρίων κακῶν. id est, Curiositatem, studium aliena mala cognoscendi. Atq; id hominum genus lamijs similes ait, quæ domi oculos reconditos habent, foras egressuræ reponunt. Atque ita fit, ut domi cæcutiant, foris sint oculatissimæ. In huiusmodi præposteræ oculatos eleganter torseris illud Sophoclis de senibus dictum:

Πόρρωθε λύσσων, ἐγγύθεν γ' τυφλός. id est,

Procul uidens, sed commus uidens nihil.

Nam id senibus accidit, ut propius admota non cernant, longius semota uideant, atq; huius rei causam reddit Plutarchus Conuiualium quæstionum Decade prima.

In se descendere. LXXXVI

In se descendere, est sua ipsius uitia quàmpiam inspicere. Translatum uel à fodinis, uel à cellis, in quas qui descendunt, quid illic repositum reconditumq; sit, nosse possunt. Allusum est autem ad specus illos & sinus humani cordis, quibus Momus fenestram adhiberi uoluit. Persius:

Vt nemo in sese tentat descendere nemo,
Sed præcedenti spectatur mantica tergo.

Tecum habita. LXXXVII

Proximum Homerico carmini uidetur & illud eiusdem Persij:

Tecum habita, ut noris quàm sit tibi curta supellex.

Id est, domi tuæ uiuito, ut intelligas quàm tenuis sit tua fortuna. Translatum ab ijs qui in principum familijs agunt, & ut uulgò fit, ex alienis opibus perinde quasi suis intumescũt, quibus si domi uiuendum sit, uix salinum habeant quod apponant. Tecum igitur habita, id est, tuapte supellectile te metire, ac tuis ipsius malis bonisue te ipsum expende. Haud scio an huc pertineat quod scribit M Tullius in Catone maiore, secum ut dicitur uiuere.

Messe tenus propria uive. LXXXVIII

Idem diuersa explicuit metaphora Persius Satyra sexta:

Messe tenus propria uiue. id est,

Sumptum facito pro modo facultatum tuarum. Ab agricolis traductum, qui sumptus annuis agrorum prouentibus metiuntur

tiuntur. Neque enim res consistere potest, cum quæstum superat sumptus, quemadmodum ait Plautus. Ostentatorem diuitiarum elegante uerbo Alexis apud Athenæum lib. 6. ὑπερηλάζονα dixit, eodē uerbo declarans fastum cū paupertate coniunctum. Nunc mundus hoc hominum genere plenus est, qui plusquam tyrannicum fastum cum paupertatis professione coniungunt.

Tuo te pede metire. LXXXIX

Ad eundem sententiam pertinet illud Horatianum:

Metiri se quenq; suo modulo, ac pede uerum est.

Lucianus in libello, cui titulus, Ὑπὲρ τῶν ἐπόνων. Ἀλλὰ λιμήν γε καὶ παραμυθία τὸ οἰκεῖῳ μέτρῳ ἕκαστον. id est, Verum diiudices dimetiarisq; propria utrunq; mensura. Nimirum hoc est quod dixit Horatius, suo modulo, οἰκείῳ μέτρῳ, & tanquam interpres sui adiecit, ac pede. Pindarus item:

Χρὴ δὲ κατὰ πρὸν δαὶ πατρὸς ὁρᾶν μέτρον. id est, Oportet autem iuxta suam quenq; conditionem uniuscuiusq; rei spectare modum. Et Aristophanes in Auibus,

Οὐκ ἀναμὲ βήσεις σαυτὸν ἀπὸν ἀλλαχοῦ. id est,
Non ipse te remoueris hinc loci Alio profectus.

Monet adagium, ne quis se dilatet ultra conditionem suam, ne ue se ipsum ex assentatorum laudibus, aut uulgi opinione, aut fortunæ fauore, uerū proprijs ac ueris dotibus, animiq; uirtutibus æstimet. Translatum ab ijs, qui corporis humani modum, pedum numero æstimant. Porrò iusta cuiusq; hominis mensura, species ipsius pedibus cōstat, si quid pictoribus & statuarijs credimus. Eodem pertinet illud Martialis:

Qui sua metitur pondera, ferre potest.

Non uidemus manticæ, quod in tergo est. XC

Catullus in Scazonte:

Sed non uidemus manticæ quod in tergo est. id est,
Non uidemus nostra ipsorum uitia, cum aliena curiosis oculis perspiciamus. Proterbium natum est ex Apologo quopiam Aesopico, qui fertur huiusmodi apud Stobeum. Αἴσωπος ἔφη δύο πήρας ἕκαστον ἡμῶν φέρειν. τὴν μὲν ἐμπροσθεν, τὴν δ' ὀπισθεν, καὶ διὰ τοῦτο τὰ τῶν ἑταίρων ἁμαρτήματα, εἰς μὲν τὴν ὀπισθεν, τὰ δὲ ἑαυτοῦ. Quorum uerborum hæc fermè sententia. Finxit Aesopus singulos mortales binas habere manticas, hoc est, peras, alteram ante pectus, alteram à scapulis tergoq; propendentem. Sed in priorem, inquit, aliena uitia immittimus, in posteriorem nostra. Persius,

Vt nemo in sese tentat descendere nemo,
Sed præcedenti spectatur mantica tergo. Horatius,
Respicere ignoto discet pendentia tergo.

Diuus Hieronymus: Sed illa est uera inter amicos reprehensio, si nostra opera non uidentes aliorum, iuxta Persium, manticam consideremus.

Festucam ex alterius oculo eijcere. XCI

Hanc humani ingenij cæcam φιλαυτίαν non solum poëtarū literæ uerum etiam euangelicæ, neq; enim grauabuntur in hunc citari ordinem, notarunt, cum aliunt quosdam esse, qui festucam uideant in oculo fratris, in suo trabem non uident, id est, aliorum uel minimis uitijs offendantur, suis & maximis blandiuntur. Sic enim habet Matthæus. Τί δὲ βλέπεις τὸ κάρφος τὸ ἐν τῷ ὀφθαλμῷ τοῦ ἀδελφοῦ σου, τὴν δοκὸν τὴν ἐν τῷ σῷ ὀφθαλμῷ οὐ κατανοεῖς; ἢ πῶς ἐρεῖς τῷ ἀδελφῷ σου, ἄφες ἐκβάλω τὸ κάρφος ἐκ τοῦ ὀφθαλμοῦ σου, καὶ ἰδοὺ ἡ δοκὸς ἐν τῷ ὀφθαλμῷ σου; id est, Quid autem uides festucam in oculo fratris tui, trabem uerò quæ in oculo tuo est, non intelligis? Aut quomodo dices fratri tuo, sine eijciam festucam ex oculo tuo, & ecce trabes in oculo tuo? Sic enim ad uerbum Græca reddita sonant. Diuus Hieronymus: Qui per trabem, inquit, oculi sui, festucam alterius nitatur eruere. Hoc hominum genus Horatius eleganter notat:

Cum tua, inquiēs, peruideas oculis mala lippus inunctis,
Cur in amicorum uitijs tam cernis acutum,
Quàm aut aquila, aut suspens Epidauriust Idem alibi,
Qui ne tuberibus propriis offendat amicum
Postulat, ignoscat ueruecis illius æquum est.

Quod ipsum prouerbij speciem cuidentem ante se gerit. Tubera maiora uitia dixit, uerrucas minora, quæ alibi nœuos appellauit. &c.

Intra tuam pelliculam te contine. XCII

Intra tuam pelliculam te contine: Porphyrion prouerbiū esse admonet, quo uetamur obliti sortis nostræ, maiora conari, quàm pro nostra facultate: Idq; inde sumptum putat, quòd olim ductores in pellibus, hoc est, pellicijs tentorijs dormirent. Mihi uidetur recūs referri ad asinum illum Cumanū, quem apologi fabulantur adaptasse sibi leonis exuuium, atq; ita sese ad tempus pro leone gessisse: Verum eam rem illi magno fuisse malo, cum agnitus, & magno omnium risu, aliena apposititiaq; exutus pelle, fustibus ad necem cæderetur. Neq; absurde quis ad Cleonem Atticulensem referat, qui ex Byrsopola, hoc est, coriario creatus exercitus ductor, fortuna fluente uictoriam reportauit, capta Pylo, suam ipsius ciuitatem furto spoliauit, atq; ad eum modum ad summas opes euectus est: tandem per alium eiectus maleq; acceptus, pœnas dedit, quòd non in propria pelle quiesset. Hic inducitur in Aristophanis comœdia, cui titulus Equites, neq; non alijs locis subinde mordetur ab eodem poëta. Huc nimirū uidetur alludisse Plautus, cum militem gloriosum & iactabundum fingit elephantino corio circumtectum, non sine, siue quod stolidum significaret, siue quod maiora, quàm pro facultate loquentem. Horatius,

Et merito quoniam in propria non pelle quiessent.

Martialis in sutorem quendam, qui Cleonis exemplo, prius ad summas euectus diuitias, ut uenti erant, ita uelum in altum sustulit, idcirco ad pristinam rursus inopiam largitionibus suis redactus est, ut nihil iam esset nisi cerdo:

Lusisti, inquit, satis est, sed te, mihi crede, memento
Intra pelliculam cerdo tenere tuam.

Item Seneca in Epist. Sapientē undiq; submonēt, & intra cutem suam cogunt. Id citra metaphoram sic extulit Ouidius:

Crede mihi, bene qui latuit, bene uixit, & intra
Fortunam dēbet quisq; manere suam.

Allusithuc & Lucianus in Imaginibus, ἐν τοῖς μέλασιν ὑδρίαις τῶν ὑπαρχόντων. id est, Non iam manent in his quæ adsunt: de his qui fortunæ successibus elati, suæ conditionis non satis meminerunt, Denicq; mihi non absurdum uidetur, si prouerbium referatur ad Marsiæ excoriati fabulam, qui quoniam parum memor suæ conditionis, ausus est cum Apolline certare, sua pelle exutus est.

Pennas nido maiores extendere. XCIII

Est apud Horatium in Epistolis, non dubium quin prouerbialis metaphora: Pennas nido maiores extendere, pro eo quod est, rem, fortunamq; quam mediocrem aut tenuem à maioribus acceperis, auctiorem reddere, Quod quidem, si uirtute fiat, summa laus est, tantum abest ut uitio dandum existimem.

Me, inquit, libertino natum patre, & in tenui re,
Maiores pennas nido extendisse loqueris;
Vt quantum generi demas, uirtutibus addas.

Translatum ab auium pullis, qui sic grandescunt, subnascentibus plumis, ut materno nido capi non possint.

In tuam

In tuum ipſius ſinum inſpue. XCIIII

Hac noſtra tempeſtate multis regionibus hoc circũfertur adagium. Iubent enim hominem aliena uitia taxantem, in ſuum ipſius ſinum inſpuere, tanquam admonentes, ut domeſticorũ malorum recordatione deſinat arrogantius inſectari uitam alienam. Idem antiquis fieri ſolere, colligi utcunq; poteſt ex uerbis. Plinianis, qui lib. 28. cap. 4. ſcribit hunc in modum. Veniam quoq; à deis ſpeci alicuius audacioris petimus, in ſinum ſpuendo. Idem in eodem capite ſcribit ex autoriate Salpe, torporem ſedari quocunq; membro in ſtupente, ſi quis in ſinum exſpuat. Quorũ utrunq; non prorſus abhorret à noſtro uulgato prouerbio. Siquidẽ qui carpit aliena, ſpe quadã improba peccat, quaſi ſperet ſibi nihil ſimile à quoquam opprobrari poſſe, cum nemo ſit, qui non aliquo uitio teneatur. Et qui proprij mali, quaſi ſui ipſius ſenſu caret, ceu torpore quodam tenetur. Seneca lib. De beneficijs ſeptimo: Fortaſſis ultium de quo quereris, ſi te diligenter excuſſeris, in ſinu inuenies. Lucianus in apologia De mercede ſeruientibus, καὶ ὅτι ὃν ἂν ἓν πλοῦτον πτίσωσι προσέτι φῶτες κατηγορῇ. i. Quodq; non prius in tuum ipſius ſinum inſpueris, quam accuſare cœperis. Idem in uotis, ὑποδραμεῖ͂ν γε ἂν πλήμμηλε, καὶ δὴ τὸν πλοῦτον ὃν τοῦτον, δοῦλε οἷσθα ὅτι ὑπ πανουργῶν. Iocatur quiſpiam in amicum, quòd tanquã oblitus ſui opes immẽſas imaginaretur, neq; in ſinum ſpueret, ut agnoſceret, quis nam eſſet. Idem indicat Theocritus Ecloga ſexta. Nam Polyphemus cum paulo arrogantius ſuam formam extuliſſet:

Ὡς μὴ βασκανθῶ δίς, τρὶς ἐς ἐμὸν ἔκπτυσα κόλπον.
Ταῦτα γὰρ ἔρριζά με κοντάλαις ἔχολίδαξεν,

Quæ carminum hæc fermè ſententia eſt: Ne quid me lædat inuidia, nè ue noceat faſcinatio, ter in meum inſpui ſinum. Nam id me Cotyttaris anus docuit. Scholiaſtes addit eum morem ſua etiamnum ætate duraſſe mulierculis, ut abominantes inuidiam in ſinum expuant. Refert & Callimachi uerſum.

Δαίμων, τὶ κόλποισιν ἐπιπτύουσι γυναῖκες. id eſt,
O fortuna, ſinum mulier quare conſpuit omnis.

Huc fortaſſe pertinet quod ait Lucianus in Necyomantia, τρὶς ἂν μὲν πρὸς τὸ πρόσωπον ἀποπτύσας. id eſt, Poſtea quàm ter mihi deſpuiſſet in faciem. Nec alienum hinc eſt, quod ſecunda Satyra ſcripſit Perſius:

_Frontemq; ataq; uda labella
Infami digito, & luſtralibus ante ſaliuis Expiat.

E ſimili ſuperſtitione profectũ eſt, quod indicat Athenæus libro primo, priſcos ad depellenda mala ſolitos ter abſtergeri. Refert uerſiculum hunc Cyrenæi.

Τρὶς δ' ἀποσαξάμενος ἕκαστον ἤθεσι δαίμονα μένειν. id eſt,
Ter uero abſterſis melius bona numina donant.

Noſce teipſum. XCV

Adeſt ſententiam pertinet uria illa, inter omnia ſapientium apophthegmata uel maximè celebrata, adeo ut quemadmodum in Charmide teſtatur Plato pro foribus templi Delphici ab Amphictyonibus inſcripta, ueluti digna deo uiderentur. Quorum primum eſt γνῶθι σεαυτόν. Noſce teipſum. In quo modeſtiæ mediocritatiſq; commendatio eſt, ne nobis uel maiora, uel etiam indigna ſequamur. Nam hinc omnis ferè peſſimus error, quòd ſibi quiſq; blandiatur, & quantum alijs præſtet, quam deſit ſibi, animum non aduertat, e uitio præter meritum tribuit. M. Tullius ad Q. fratrem libr. 3. De illud γνῶθι σεαυτόν, nihil putare ad arrogantiam minuendam ſolum eſſe dictum, uerumetiam ut bona noſtra norimus. Fertur hic quoq; ſeptem illi inter ſententias prouerbiales.

Τὸ γνῶθι σαυτὸν παρὰ θεοῦ πρόσταγμα. id eſt,
Vbiq; obſerua, ut teipſum noueris.

Citatur à Nonio Marcello Satyra quædam Varronis hoc titulo, γνῶθι σεαυτόν. Ouidius De arte amandi,

_Fama celebrata per orbem
Litera, cognoſci quæ ſibi quenq; iubet. Iuuenalis,
_E cœlo deſcendit γνῶθι σεαυτόν.

Ouidius hanc ſententiã ad Pythagorã autorem refert. Platonicus Socrates ab Apolline profectam arbitratur. Plato in Phædro, ἐ δυύαμαί πω εὑρεῖν τὸ Δελφικὸν ἐπίγραμμα γνῶναι ἑαυτόν, id eſt, Nondũ poſſum meipſum iuxta Delphicã inſcriptionẽ cognoſcere. Sunt qui ex Homero tanquã Oceano, hanc quoq; mutuo ſumptã exiſtiment, apud quem Hector, cum in reliquos omneis impetum faceret, tamẽ Aiacem ut ſe præſtantiorem declinauit. Sic enim ait poëta:

Αἴαντ' δ' ἀλέξε μάχῃ τελαμωνιάδλαο. id eſt,
Congreſſum Aiacis fugit Telamone creati.

Diogenes Thaleti tribuit. Apud hunc Antiſthenes Phemonoæ adſcribit, cæterũ Chilonem uſurpaſſe. Thales autẽ rogatus, Τί ἔστι δύσκολον; ἔφη, τὸ ἑαυτὸν γνῶναι. τί ἔρκολον; ἄλλῳ ὑποτίθεσθαι. i. Quid eſt difficile? reſpondit, ſeipſum noſſe. Quid facile? alterum admonere. Macrobius primo in Scipionis ſomnium commentario tradit, cuidam Delphicum oraculum conſulenti, quo'nam itinere poſſet ad felicitatem peruenire, reſponſum ad hunc modum: Si teipſum cognouceris. Id autem oraculum redditum fuit Crœſo, ut autor eſt Xenophon in Pædia Cyri. Citatur à Gnomologis Græcis hic ex Antiphane ſenarius:

Εἰ θνητὸς εἶ βίλιστε, θνητὰ καὶ φρόνει. id eſt,
Præclare, ſi mortalis es, mortalia fac cogites.

Eandem ſententiam ſic extulit Pindarus, θνατὰ θνατοῖς φρόνει. i. Mortalia mortales decent. Demonax interrogatus quando cœpiſſet philoſophari, poſteaquam, inquit, cœpi noſſe meipſum. Socrates quod Apollinis oraculo ſolus eſſet ſapiens iudicatus, quum Græcia tot haberet ſophos, ſic interpretatur: quòd cæteros profitentes ſe ſcire quod neſciebant, hoc nomine uinceret, quòd ſciret ſe nihil ſcire, & hoc unum ſe ſcire profitebatur. Cæterum hanc Socratis modeſtiam uicit Anaxarchus, qui prædicabat ſe ne id quidẽ ſcire, quòd nihil ſciret. Apud Menandrum Comicum quiſpiam corrigit hoc omnibus laudatiſſimum dictum.

Καλὰ μὲν ἄλλ' ἔστιν, ὦ πάλλιστ' ἀρκεῖ λόγου,
Τὸ γνῶθι σ' αὐτὸν, χρηστομαθὲς ὄντως τὸ ῥῆμ'
Τὸ γνῶθι τοὺς ἄλλους. id eſt,
Multis modis dictum uidetur perperam,
Cognoſce teipſum, magis enim rem fuerat hoc,
Cognoſce cæteros.

Ne quid nimis. XCVI

Alterum diuerſis uerbis eandem fermè ſententiam complectitur, μηδὲν ἄγαν. id eſt, Ne quid nimis, quam quidem tanquam uulgò celebratam, Terentius in Andria etiam Soſiæ libertini perſonæ tribuit. Diogenes Laërtius Pythagoræ aſcribit. Ariſtoteles 3. Rhetoricorum lib. ad Biantem autorem refert, tractans de iuuenum immoderatis affectibus, quos ait ubiq; nimia uehementia peccare: nam & amare nimium, pariter & odiſſe nimium. Seneca nõ item. Sed ut ipſius Ariſtotelis uerbis, ἐπὶ τῷ Βίαντος ὑποθήκῃ, καὶ φιλεῖν ὡς μισήσοντες, καὶ μισεῖν ὡς φιλήσοντες. id eſt, Iuxta Biantis admonitionem, & amant tanquam oſturi, & oderunt tanquam amaturi. Sunt qui Thaleti tribuant. Sunt qui Soloni, teſte Laërtio. Plato quodam loco ex Euripide citat. Nec deſunt qui ad Homerum ueluti fontẽ referant: cuius hi uerſus ſunt in Odyſſea O.

Νεμεσσῶμαι δ' καὶ ἄλλῳ
Ἀνδρὶ ξεινοδόκῳ, ὅς κ' ἔχῃσι μάλ' φίλον ἦτορ
Ἔξοχα δ' ἐμοὶ αὐτῷ, ἀμείνω δ' ἀσίσκω πάντα. id eſt,
Mihi nequaquam is placet hoſpes,

Qui ualde præterq; modum simul odit, amatq;,
Sed puto rectius esse ut sint mediocria cuncta.

Idem in Iliados K.

Τυδείδη, μηκέτ' ἄρμι μάλ' αἴνει, μηδ' ἔτι νείκει. id est,
Ne nimis aut laudes Tydida, aut uituperes me.

Equidem ad Hesiodum referre malim. Cuius illud est in opere, cui titulus Ἔργα καὶ ἡμέραι.

Μέτρα φυλάσσεσθαι, καιρὸς δ' ἐπὶ πᾶσιν ἄριστος. id est,
Mensuram serua, modus in re est optimus omni.

Euripides cum alijs aliquot locis, tum in Hippolyto coronato:

Οὕτω τὸ λίαν γ' ἔστιν ἐπαινῶ
Τῷ μηδὲν ἄγαν. id est,
Sic equidem minus approbo, quicquid
Est uehemens, quàm quod uulgus ait, Ne quid nimium.

Pindarus apud Plutarchum, σοφοὶ δὲ καὶ τὸ μηδὲν ἄγαν ἔπος, αἴνεσαν παθητῶς. id est, Sapientes hoc uerbum, ne quid nimis, præter modum laudarunt. Sophocles in Electra,

Μηδ' οἷς ἐχθαίρεις ὑπερφάλλου μάτην ἐπιλάθου. id est,
Ne nimium, præterq; modum te torqueat ille
Quem odisti, sed nec neglexeris immemor hostem.

Plautus in Pœnulo: Modus omnibus in rebus soror est optimus. Eodem pertinet Homericum illud Iliados N.

Πάντων μὲν κόρος ἔπλετο καὶ ὕπνος καὶ φιλότητος
Μολπῆς τε γλυκερῆς καὶ ἀμύμονος ὀρχηθμοῖο. id est,
Cunctarum rerum saties contingit, amoriq;
Et somni, & blandæ citharæ, chorearq; decentis.

Id imitatus uidetur Pindarus in Nemeis,

Κόρον δ' ἔχει καὶ μέλι, καὶ τὰ τέρπν' ἀφροδίσια. id est, Satietatem habet & mel & iucundi flores ueneris.

Plin. lib. 11. Pernicio sissimum autem & in omni quidem uita, quod nimium. Horatius:

Est modus in rebus, sunt certi denig; fines,
Quos ultra, citrag; nequit consistere rectũ. Rursus idem:
Virtus est mediũ uitiorũ utring; reductum. Phocylides,

Πάντων μέτρον ἄριστον. i. Omnium modus optimus.

Et Alpheus in Epigrammate.

Τὸ μηδὲν ἀγαν, ἄγαν με τέρπει. id est,
Hoc ne quid nimium, nimis placet mi.

Quintilianus scripsit modũ in pronũtiatione regnare, quẽadmodũ cæteris omnibus. Denig; Plutarchus in Camillo docet, pietatem esse mediã inter contemptum numinũ & superstitionẽ. ἡ γὰρ δεισιδαιμονία καὶ τὸ μηδὲν ἄγαν, ἔοικεν. id est, Pietas autẽ, ut, quod aiunt, ne quid nimis, optimum est. Nihil autem est rerũ omniũ, in quo nõ peccari queat nimietate, præter amorẽ dei, quod alijs uerbis fatetur & Aristoteles, pro deo supponens sapientiam. Huc pertinet quod ex poẽta quopiam refert Athenæus lib. 1. de laudibus uini.

Πάσας δ' ἐκ κραδίας ἀνίας ἀνέλοιμ' ἀλαπάλα
Πινόμενος· νῦν μέτρον, ὑπὲρ μέτρου δὲ χάλαμον. i.
At qui omnes hominum pellit de pectore curas
Si modice biberis, sin absq; modo, nocituram est.

Sponde, noxa præsto est. XCVII

Ἔγγυα, παρὰ δὲ ἄτη. i. Sponde, sed noxa præsto est. Quæ quidẽ omnia Socrates apud Platonẽ ponit ad eandẽ sententiam pertinere. Nam qui pro alterq; fidemhet, id pollicetur, quod non sit in ipso situm præstare, nempe fidem alienam, sed primum illud Apollini tribuit, reliqua duo à mortalibus adiecta credit. Plinius lib. 7. cap. 32. cuncta pariter adscribit Chilonì, sed ita ut oraculorũ uice fuerint habita. Rursus, inquiens, morales oraculorum sectatum decere Chilonì 1. à cedemonio, tria præcepta eius Delphis consecrantio aureis literis, quæ sunt hæc: Nosse se quemq;. Et nihil nimis cupere. Comitemq; eris alieni, atq; litis esse miseriam. Explicuit Plinius, quid sit spondere. Fideiubemus enim pro eo cui creditur pecunia, & sæpe fit, ut fideiussor cogatur creditori numerare pecuniã. Fideiubemus & apud iudices, dũ sistendo reo, atq; illo fallente plectuntur uades. Et hoc dictum ad Homerum autorem referunt. Cuius hoc est carmen Odyss. β.

Δειδαὶ τοι δεδαῶτε καὶ ἐγγύας ἐγγυάασθαι,

Chersias apud Plutarchum in conuiuio Platonis refert ad fabulam Homericã de Ate, quæ quòd adfuerit Iouis sponsioni, de natiuitate Herculis, ab eo præcipitata est in terram. Citantur, ac laudantur hæc tria apophthegmata à Plutarcho in libello de sui...loquacitate.

Nouit quid album, quid nigrum. XCVIII

Οἶδε τὸ λευκὸν, ἢ τὸ μέλαν. id est, Nouit quid album, quid nigrum. Duplicem in sententiam accipi potest. Aut nouit discrimen recti, prauiq; : aut nouit id, quod nemo uel indoctus ignorat. Nam euidentius est albi nigriq; discrimẽ, quàm ut quisquam non uideat. Aristophanes in Equitibus:

Νικῶ σοφώτερον γὰρ οἶδεις οὔτις ἐκ ἐπίσταται
Ὅστις ἢ τὸ λευκὸν οἶδεν ἢ τὸν βρῖθον νόμον. id est,
Nunc Arignotum lyristen nullus est qui nesciat,
Qui album nouerit, rectos ue nouerit modos.

Interpres ostendit, exponitq; prouerbium. Videtur esse tractum à priscis illis mortalibus, qui duos tantum naturales colores nouerant, album & nigrum, teste Pompeio.

Albus an ater sis, nescio. XCIX

Albus an ater sis, nescio. Solet dici de homine uehementer ignoto. Cic. Philippica secunda: Me nemo nisi amicus fecit hæredem, ut cum illo commodo, si quod erat animi quidam dolor iungeretur. Te is, quem nunquam uidisti, L. Rubrius Casinas fecit hæredem. Et quidem uide quàm te amarit is qui albus, aterue fueris ignorans, fratris filium præterijt. Quintilianus in undecimo Oratoriarum institutionũ lib. Negat, inquit, se magnificere aliquis poẽtarum, utrum Cæsar sit albus, an ater homo: Catullum, opinor, digito indicans, cuius in Cæsarem hoc extat carmen:

Nil nimium studeo Cæsar tibi uelle placere,
Nec scire utrum sis albus, an ater homo.

Apuleius in apologia Magiæ: Ettiam libenter, te nuper uisũ, albus an ater esses, ignorabam, adhuc hercle non satis noui. Diuus Hieronymus aduersus Heluidium: Quis te, oro, ante hanc blasphemiam nouerat? Quis dupondio supputabat? Cõscelus es, quod uoleba. Nobilis es factus in scelere. Ego ipse, qui contra te scribo, cum in eadem urbe tecum consistam, qua balbutis & erubescis, albus, ut aiunt, an ater sis nescio. Horatius in extrema epistola:

...Vultu mutabilis albus & ater.

Quo loco Porphyrion admonet prouerbiali figurã dictum, albus & ater pro eo, quod est bonus & malus. & Horatiũ album aut ad liberalem, aut lætum reddidisse, atrum ad sordidum & æruminosum. Huc festiuiter alluserit Matron apud Athenæum libro quarto de sepia loquens.

Ἢ μάτην ἐχθὲς ἐγὼ τὸ λευκὸν καὶ μέλαν οἶδα. id est,
Quæ quum sit piscis, sola album nouit & atrum.

Est enim sepia colore albo, sed succum habet atrum quem spargit in metu ne deprehendatur.

Non nouit natos. C

Simillima huic figura est Natum, non nouit, pro eo quod est, prorsus ac modis omnibus ignoro. M. Tullius lib. Familiarũ epist. 9. ad Papyrium: Nam mihi scito iam à regibus ultimis allata esse literas, quibus mihi gratias agunt, quòd se meæ sententia reges appellauerim, quos ego non modo reges appellatos, sed omnino natos nesciebam. Simillimum est illi, quod est apud Aristophanẽ in Vespis. οὐκ ἔφυ δῆτ' ἐμοὶ ἄμεινον ἢ τοῦτον. id est, Qui me ne uiuum quidem nouisset, id est, nullam omnino mei rationem habuisset. Item Theocritus in Pharmaceutria:

Οὐδ'

Οὐδ' ἔγνω πότερον τεθνάκαμεν ἢ ζῶμεν ἀμεῖς, id est, Non enim illud utrum ſim uiua, an mortua nouit.

In eandem ſententiam uſurpauit Plautus in Euclione: Non magis me reſpiciat, quàm ſi natus nunquam ſiem.

CHILIADIS PRIMAE CENTVRIA VII.

Odi memorem compotorem. I

Μισῶ μνάμονα συμπότην. id eſt, Odi memorem compotorem. In eos, qui quæ in amicos & inter pocula dicuntur liberius, foràs eliminant. Lucianus in Lapithis, ex poëta quopiam citat. Martialis:

Μισῶ μνάμονα συμπότην Procille.

Iocatur enim poëta in Procillum quempiam, qui inter pocula iuſſus poſtridie cœnatũ uenire: uenit ſerio, perinde quaſi, quæ inter uina dicuntur, pondus habere debeant. Huius prouerbij meminit Plutarchus in Symposiacorum primo ſtatim problemate, ubi quærit, num conueniat in conuiuijs philoſophari. Putat autem dictum aduerſus eos, qui præter modum inſtant & urgent in conuiuijs, ad bibendum impellentes, exigentesq; præſcriptum poculi modum. Solent enim nonnulli, non admodum auidi bibendi ſic effugere, ut interiectis ſermonibus conuiuas in obliuionem auocent. Deinde ſi quis ſerio memor exigat, mentiuntur iam ebibiſſe ſeſe. Dores autem in Sicilia ἀνιφάλλεις, id eſt, conuiuiorum, ſeu menſurarum præfectos, Mnamonas appellant, quos Latini modiperatores uocant, teſte Nonio, quòd bibendi modum imperẽt. Vnde prouerbium quadrare uidebitur in eos, qui modum in conuiuio præſcriptum, nimium exacte requirant. Alijs magis uidetur, ut prouerbium admoneat ἀμνησίαν, hoc eſt, obliuionem omnium, quæ in conuiuijs uel fiunt uel dicuntur. Id enim teſtatum eſſe & maiorum fabulis qui Baccho ſimul & ſerulam & obliuionem conſecrarint, nimirum hoc innuentes, non oportere meminiſſe, ſi quid in conuiuio peccatum ſit, aut certè leuem admodum ac puerilem reprehenſionem ſufficere. Nam ſerula pueros cædi ſolitos, uel Iuuenalis indicat:

Et nos ergo manum ſeruæ ſubduximus.

Idem Plutarchus aliàs eodem in opere narrat, Lacedemonijs hunc fuiſſe morem, ut ſi amicum aut hoſpitem in domum acciperent, oſtenſis foribus dicerẽt, τοῦτο ἐκ θύρας λόγος. i. Hæc non egreditur ſermo. Damnat autẽ hanc conſuetudinem, propterea quòd ſentiat in conuiuijs ſermonibus utendum non ineptis, ſed eruditis ac frugiferis, quos efferri ſit honeſtum & conducibile. Refert idem in uita Lycurgi, ex cuius inſtitutione qui natu maximus erat, ſtabat ad oſtiũ, & ad conuiuium ingredientibus dicebat, oſtenſis foribus, διὰ τούτων ἔξω λόγος ἂν ἐκπορεύοιτο. id eſt, Per haſce nullus ſermo progreditur foràs. Horatius hoc quoq; inter iucundi conuiuij commoditates commemorat:

Ne ſidos inter amicos
Sit, qui dicta foràs eliminet.

Huc pertinet ille Græcorum ſenarius:

Τὸν γυναικὸς ὄρνιν ἐς οἶνον γράφω. id eſt,
Inſcribo uino ſi qua turat fœmina.

Inuenis irrita eſſe ſolere quæcunq; in cõpotationibus effutiuntur. Alluditur autẽ ad prouerbiũ quod alibi retulimus, εἰς ὕδωρ γράφω. i. In aqua ſcribo de re euanida. Huc adſcribendum, quòd quemadmodum in Sympoſiacis teſtatur Plutarchus, ueteres Baccham obliuionis filium finxerant, idq; per iocum inuerit apud hunc quiſpiã, dicens patrem potius obliuionis appellandum fuiſſe quàm filium, quòd ulnũ præſertim immodicũ, uel ante ſenectã adimat hominibus memoriã.

Duabus ſedere ſellis. II

Duabus ſedere ſellis, eſt incertarum eſſe partium, & ancipiti fide, ambabus ſatisfacere uelle. Quo uerbo nouo compoſito, ἀλλοπρόσαλλον Homerus appellat Martẽ, i. nunc his, nũc illis partibus fauentem. Macrobius in Saturnalibus cœnis: Laberius Mimus in ſenatum à Cæſare lectus, dũ à Cicerone ad conſeſſum non reciperetur, dicente: Reciperem te niſi anguſte ſederemus: nimis mordaciter reſpondit, Atqui ſolebas duabus ſellis ſedere: obijciens tanto uiro lubricum fidei. Sed id quod Cicero dixit, niſi anguſte ſederemus, ſcomma erat in Cæſarem, qui in ſenatũ paſſim tam multos admittebat, ut eos quatuor decim gradus capere non poſſent. Hacſe nus Macrobius. Eſt autem omnium conſenſu turpiſſimũ, cũ utraq; parte colludere. At Solon legem tulit, qua punirentur hi qui in ciuitatis tumultu neutri partium adhæſiſſent.

Duos parietes de eadem dealbare fidelia. III

Huic finitimũ uidetur illud: Duos parietes de eadẽ dealbare fidelia, pro eo quod eſt, eadẽ re duplicem inire gratiã, eadẽq; opera duos pariter demereri. M. Curius ad Ciceronẽ: Sed amice magne, noli hanc epiſtolam Attico oſtendere. Sine eũ errare, & putare me uirum bonũ eſſe, nec ſolere duos parietes de eadem fidelia dealbare. Volebat enim Curius pariter & Attico & Ciceroni uideri ſummus, ac de ſe uno fructum quidem Ciceronis, mancipium autem Attici facere. Tractũ uidetur ab his qui parietibus opus albarium ſuperinducũt. Legitur & huiuſmodi Græcum adagium apud Suidam, εἷς τοῖχος ἀλείφεται. i. Duos linis parietes. In eos qui in factionibus utriſq; partibus blandiuntur. Ad hanc claſſem pertinet illud Hebræi uatis, utroq; claudicare pede. Item illud euangelicum. Duobus ſeruire dominis. Rurſum illud ex Apocalypſi, de ijs qui neq; calidi ſunt, neq; frigidi.

Vnica filia duos parare generos. IIII

His ſimile quiddam etiam nunc uulgò dicũt, dignum uidelicet, quod uel unum inter antiquitatis adagia connumeretur, Vnica filia geminos uis parare generos, ubi quis idem beneficium duobus ſimul pollicetur, aut pro eodem officio quod alteri præſtiterit, à duobus gratiam repoſcit.

Neſcis quid ſerus ueſper uehat. V

Neſcis quid ſerus ueſper uehat. Ex Menippeis Varronis Satyris citatur hic titulus, tum ab A. Gellio, tum à Macrobio, neq; dubitandum quin prouerbialis, ſicut ſunt & alij pleriq;. Quo ſalubriter admonemur, ne præſentium ſucceſſuum proſperitate ſublati, futuri curam abijciamus. Neque ulla de re ſecuri ſimus, prius quàm exitum uiderimus. Idem hodie quoq; uulgò dicunt, diem nondum ad ueſperam decurriſſe, cum ſignificant diuerſum exitũ poſſe accidere. Apparet Maronem ad parœmiam alluſiſſe, cum ait 1. Georg. lib.

Deniq; quid ſerus ueſper uehat.

Agens de prognoſticis occaſus. Poteſt referri & ad illam Solonis ſententiam: ὅρα τέλος μακρὸς βίος. i. Spectа finẽ longæ uitæ. Titus Liuius Decadis 5. lib. 5. In ſecundis rebus nihil in quenquam ſuperbe ac uiolenter conſulere decet, nec præſenti cedere fortunæ, quum quid ueſper ferat incertum ſit. Huc alluſit Philippus rex apud eundem Decadis 4. lib. 9. quum Theſſalis reſpondens minacem clauſulam adiecit, nondum omnium dierum ſolem occidiſſe.

Multi Thyrſigeri, pauci Bacchi. VI

Πολλοὶ τοι ναρθηκοφόροι, παῦροι δέ τε βάκχοι. id eſt, Plures thyrſigeros, paucos eſt cernere Bacchos.

Carmen hexametrum prouerbio Græcis celebratum, quo ſignificatum eſt, compluribus mortalium adeſſe uirtutis inſignia, aut etiam famam, qui tamen uera uirtute uacent. Vt nõ

omnes uerè theologi, qui pileum theologicum gerũt, quũue hoc nomine sunt donati. Non omnes poëtæ, qui se eo titulo circumferunt. Non omnes monachi, qui cucullo onerantur. Non omnes Christiani, qui Cæremonijs agũt Christianum. Non omnes generosi, qui torquem gestant aureum. Non omnes uirgines, quæ pæpis sunt capillis. Non omnes reges, qui diademate insigniuntur. Non omnes episcopi, qui mitrã gerunt bicornem, aut pedum argenteum. Non omnes summi pontifices, qui uocantur sanctissimi, quiq; triplici corona insigniuntur. Non omnes imperatores, qui in uexillis ostentant aquilam. Neq; πωγωνοφοΐα, aut ῥιβωνοφοΐα, quemadmodum loquitur Plutarchus, philosophum facit, hoc est, gestata barba, aut gestatum pallium. Translatũ à cæremonijs Bacchanalium, in quibus thyrsos, id est, hastas quassãt uitea quatiebant afflati furore. Vsurpatur à Platone in Dialogo, cui titulus Phædon. Allusit huc eleganter Plutarchus in libello quem scripsit aduersus Colotã: Εἰ τὸν ἑταῖρον ἀεὶ κρόλιμξ & ἐπιτίθει, οἷον ἡ δ' ἄνδρα, τῶν ὃν δὲ ἀναδυμείας, ἀ ῥαθυμοφόρον, ἀλλὰ ἐμμανέσταλον ὀργιαστὴν πλάτωνος. i. Quidam amicus Aristodemus Aegiensis: nam hominem nostri, Academicorum, non thyrsigerum, sed ardentissimũ mystem Platonis. ῥαθυμοφόρον appellat, nomine & cultu duntaxat Academicũ, non re. Scitum est & illud Herodis Attici in palliatum, crinitum, barba ad pubẽ usq; porrecta: uideo barbam & pallium, philosophum nondum uideo.

Non omnes qui habent citharam, sunt citharœdi. VII

M. Varro lib. De re rustica 2. eandem sententiam extulit diuersa metaphora: Sed non omnes, inquit, qui habent citharã sunt citharœdi. Huc adscribendum uidetur, quod lepide scripsit Seneca, quendam personam malle, quàm faciem. Faciem uocat ubi quis talis uidetur qualis est: personam, cum præ se fert aliquis quod non est. Potest & ad auaros torqueri, si neges eos diuites, qui possident opes, sed qui rectè uorint uti. Vti non est citharœdus, quisquis tenet citharam, sed qui citharam rectè nouerit uti. Non is rex, cui contigit amplum imperium, sed qui sciat administrare.

Plures thriobolos, paucos est cernere uates. VIII

Πολλοὶ θριόβολοι, πάνυ δὲ τιμάντιοι ἄνδρες. id est, Plures thriobolos, paucos est cernere uates.

Simile carmen est superiori, eodem modo Græcis celebratũ. Philochorus apud Zenodotum autor est, olim tres nymphas Apollinis nutrices, Parnassum incoluisse, quæ Thriæ dicerẽtur, unde postea receptum sit, ut calculi sortesq; diuinorum Thriæ uocarentur. Vnde thriboli, qui thrias in urnã diuinam iaciunt. Sunt qui affirment rationem diuinandi per sortes à Minerua fuisse reperiam, quæ cùm magis floreret, quàm oracula Delphica, mendax & uana reddita est, idq; opera Iouis, Apollini gratum facere cupientis. Deinde ubi rursum mortales Delphica frequentarent oracula, Pythiam ad hunc modum dixisse:

Πολλοὶ θεοβλῆτοι, πάνυ δὲ τε μάντιες ἄνδρες.

Multi qui boues stimulent, pauci aratores. IX

Consimilem habet sententiam & hic uersus,

Πολλοὶ βουήλαι, πάνυ δὲ τε γῆς ἀρόται ἐσθλοί. id est, Qui taurum stimulent multi, sed rarus arator.

Multi præ se ferunt quod non sunt. Siquidem antiquitus arabant bubus, ut ante dictum est: eos extimulabant prælonga arundine, aut hastili cuspide quapiam acuminato. Qui mos & hodie durat apud Italos.

Simia in purpura. X

Πίθηκος ἐν πορφύρᾳ. id est, Simia purpurata. In uarios usus potest adhiberi paroemia. Nã pe uel in hos, qui tãetsi magnifico cultu sint ornati, tamen cuiusmodi sint ex ipso uultu moribusq; cognoscitur: uel in hos quibus dignitas indecora additur: uel quoties ei per se fœdæ, sciũtiæ peregrinæq; ornamenta indecenter admouentur. Quid enim tam ridiculũ, quàm simia uestita purpurea uestes? Atq; id tamen non raro fieri uidemus apud istos qui simias habent in deliciis, ut quàm maximè possint, ad humanum morem oriunt ac uestiant, aliquoties & purpura, quo parum attentos, aut impe ritos fallant, proq; homine saltetur simia, aut si deprehensus fuerit fucus, res magis sit ridicula. Quàm multos id genus simios uidere est in principum aulis, quibus si purpurã, si torquem, si gemmam detrahas, meros cerdones deprehendes. Lepidius erit si longius trãsferatur, uelut in eos qui barba pallioq; simulant sanctimoniã. Tales Augustinus alicubi non inceleganter amiculo philosophos appellat. Et Ammianus lib. 14. Antigonum quendam amictu tenus philosophum appellat, de barba tenus sapientibus antea nobis dictum est.

Simia simia est, etiam si aurea gestet insignia. XI

Πίθηκος πίθηκος, κἂν χρυσᾶ ἔχῃ σύμβολα. id est, Simia simia fuerit, etiamsi aurea gestet insignia. Superiori respondet, admonens fortunæ commentum esse naturæ hominis ingenium. Citatur adagium à Lucliano in oratione contra ineruditum. Natum uidetur à similis illis Aegyptijs saltationem humanam imitantibus. Lucianus refert apologum in hunc modum: Rex quidam Aegyptius simias aliquot instituit, ut saltandi rationem perdiscerent. Vt enim nullum animal ad figuram hominis propius accedit, ita nec aliud actus humanos aut melius aut libentius imitatur. Artem itaq; saltandi protinus edoctæ saltare cœperunt, insignibus indutæ purpuris, ac personatæ. Multoq; iam tempore maiorem in modum placebat spectaculum, donec è spectatoribus facetus quispiam, nuces, quas clanculum in sinu gestabat, in medium abiecit. Ibi simiæ simul atq; nuces uidissent, oblitæ chorex, id esse cœperunt quod antea fuerant, ac repente è saltatricibus in simias redierunt. Conuitiisq; personis, dilaceratis uestibus pro nucibus inter se depugnabant, non sine maximo spectatorum risu. Narratur apologus non absimilis de fele, quam Venus belle adornatam in pedissequarum ordinem asciuerat, ac satis apte ἐγκαλλωπίζεσθαι, donec mure è cauo quopiam in medium procurrente declarauit sese nihil aliud esse quàm felem.

Asinus apud Cumanos. XII

Ὄνος παρὰ Κυμαίοις. id est, Asinus apud Cumanos. Competit in eos qui cum sint inepti ridiculiq;, nusquam apud ignotos ipsa uoluptate habentur in pretio. Aut in eos quibus honos aliquis præter meritum additus à fortuna, tumorem & insolentiam, ita ut ferè fit, conciliat, id quod eleganter notat Demosthenes Olynthiacarum orationum 1. τὸ γὰρ εὖ πράττειν παρὰ τὴν ἀξίαν, ἀφορμὴν τοῦ κακῶς φρονεῖν, τοῖς ἀνοήτοις γίνεται. id est, Felicitas enim & rerum successus, qui contigerit immerenti, stultis uesaniæ causam præbere solet. Cui congruit illud ex Aeschylo citatum:

Ἡ βαρὺ φρονεῖ' ἄνδρων & δυτυχῶν ἄφρων. id est, Grauè pondus amens, rebus utens prosperis.

Narrauimus alibi fabulam de asino fugitiuo, qui apud Cumanos se gessit pro leone.

Ira omnium tardissimè senescit. XIII

Ὁ θυμὸς ἰσχάλου γηράσκει. id est, Ira postremum senescit. Huic diuersum illud Aristotelis apophthegma, qui autore Laërtio, rogatus quæ res quàm ocyssimè consenesceret, respondit beneficium. M. Tullius utrunq; complexus: Cui placet, inquit, obliuiscitur, cui dolet, meminit. Nam uulgò mortales

mortales iniuriæ tenacißime meminiſſe ſolent, beneficiorum quam facillime obliuiſci. Græcum adagium uidetur ex Sophocle ſumptũ, cuius in Oedipo Coloneo hæc ſunt uerba:

Θνμὸς γὰ δείλ᾽ ὑπράς᾽ ἔχει ἀπλοῦ, πάλιν
Θανεῖν, θανόντα δείλ᾽ ἀλγῶ᾽ ἀπίστεται, id eſt,
Senecta nulla obtingit iracundiæ
Niſi mors, ſepultos nullus attingit dolor,

Hoc idem innuit Homerus lepidiſſimo ſane figmento de Litis & Ate. Hanc deam facit, quæ noxas ac turbas ſoleat immittere rebus mortalium, atq; ipſam quidem acribus oculis ac præuelocibus eſſe pedibus: Cæterum poſt eam multo interuallo conſequi Litas deas, quæ quod Ate turbauerit, ſarcire moliãtur. Has & ſtrabis oculis fingit, & pedibus claudis, illud nimirum innuens, offẽnſas eſſe citas, reconciliationes eſſe tardas, propterea quòd iniuriæ diu meminiſſe ſolent homines. Carmen ipſum Homeri ſubſcribam ex Iliadis libro nono,

Καὶ γάρ τε λιταὶ εἰσὶ διὸς κύρης μεγάλοιο,
Χωλαὶ τε ῥυσαί τε παραβλῶπές τ᾽ ὀφθαλμὼ,
Αἵ ῥά τε καὶ μετόπισθεν ἄτης ἀλεγυναὶ ἕπονται.
Ἥ δ᾽ ἄτη σθεναρή τε, καὶ ἀρτίπος, οὕνεκα πάσας
Πολλὸν ὑπεκπροθέει, φθάνει δέ τε πᾶσαν ἐπ᾽ αἶαν
Βλάπτουσ᾽ ἀνθρώπους, οἱ δ᾽ ἱξομένοισιν ὀτίσσει.
Ὃς μέν τ᾽ ἀδύσεται κύρης διὸς ἄλγεα ἰόσας,
Τόν ῥα μέγ᾽ ὄνησαι, καί τ᾽ ἔκλυον εὐξαμένοιο.
Ὃς δέ κ᾽ ἀνήνηται, καὶ τὸ σφέτερον ἀποείπῃ,
Λισσοῦσαι δ᾽ ἄρατα γε διὸς πρόσθ᾽ ἰέναι κύσαι,
Τῷ δ᾽ ἄτην ὄπιθεν ἕπεσθαι ἵνα βλαφθεὶς ἀποτίσῃ.

Quorum uerſuum non indolem neq; gratiam, ſed ſententiam ut cunq; reddemus Latinis auribus.

Nam Litas etiam gemit Saturnius ingens,
Rugoſas, pedibus claudis, ac lumine læſas,
Quæ Ates à tergo ueniunt, medentur ut illi.
Ipſa Ate, pedibuſq; ualens, & robore præſtans,
Proinde gradu celeri longe præuertitur, omnes
Occupat, & terras prior aduenit illa per omneis,
Mortales lædens: uerum hæ poſt terga ſequuntur
Saturæ quicquid commouerit illa malorum.
At ubi natus Ioue qui reuereatur, & audit,
Se ſimulac adiere, huic accommoda plurima gratæ
Conciliant, huiuſq; uicißim uota receptant.
Reiecit at ſi quis præfracte & pernegat illis,
Tunc adito Ioue patre, precantur, ut ilicet Ate
Huic adſit, pœnaſq; ſuo det denicq; damno.

Eiuſdem Ates fit mentio Iliados T. ubi Iupiter imputans huic deæ, quòd à Iunone deceptus eſſet, illam capillis arreptam in terras præcipitem dedit, interdicens ne unquam rediret in cœlitum contubernium. Hoc Homeri figmentum quidam exiſtimant eſſe finitimum ei, quod de Lucifero cœlis deturbato credunt Chriſtiani.

Si uultur es, cadauer expecta. XIIII

Captatores teſtamentorum & hæredipetæ, uulgata metaphora uultures appellantur, quòd ſenibus orbis ceu cadaueribus inhient. Nam huic aui proprium, cadaueribus tantum uiuere. Vnde & natura tantum illi ſagacitatis addidit, autore Plinio, ut biduo, aut triduo præuolet illue, ubi cadauera ſint futura: ceoq; ut refert uere Magnus ille Baſilius, ingenti agmine ſolet comitari caſtra militum. Hoc minus nocens, quàm ſint homines iſti diuitum funeribus imminentes, quòd neque fruges attingit, neq; ullum animal, quantuuis imbelle, occidit, aut infectatur: tantum cadauera, uel eorũ quæ ſponte interierunt, uel ab aliis relicta ſunt, depaſcitur. In quibus tamen abſtinet à ſui generis, id eſt, auiũ cadaueribus. Quemadmodum & Plutarchus docet in problematis rerum antiquarum, nè quid interim adferam ex Aegyptiorũ opinione, qui dicunt uultures omnes eſſe fœminas, nec aliter ex euro concipere, quam è Zephyro grauidæ fiunt arbores. Vnde mirum eſt, hanc auem innocentißimam apud homines tam male audire. Proinde qui diuites audent aut accuſare, aut ueneno tollere è medio, miluiq; uocantur: qui uero duntaxat obſequijs & adulationibus aucupãtur, ut miſceantur tũ ſtamẽto, uultures prouerbio dicũtur. Seneca lib. Epiſt. 15. epiſtola 96. Si uultur es, cadauer expecta. Martialis lib. ſexto.

Amiſit pater unicum Silanus.
Ceſſas mittere munera Oppiane?
Heu crudele nephas, malæq; Parcæ,
Cuius ulturis hoc erit cadauer?

Diogenianus in collectaneis meminit huius adagij, ſed alia figura. ἄνηθ γυπὸς, id eſt, uulturum ritu. Admonet autem dictum de ijs, qui uel ob hæreditatis, uel alterius alicuius emolumenti ſpem inſidiantur cuiptam.

Coruum deluſit hiantem. XV

Haud diſſimili figura dictum eſt ab Horatio in eum qui captatorem ſuum arte fruſtratus fuerat,

Coruum deluſit hiantem.

Nam hæc quoq; auis cadaueribus imminet.

Plerunq;, inquit, recoctus
Scriba ex quinqueuiro coruum deluſit hiantem.

Loquitur de Corano, qui Naſicæ ſocero ſpe teſtamenti per dolum oſtentata, moriens, nihil præter plorare reliquit. Videtur autem hoc adagium effictum, & imitatum ad illud Græcorum, λύκ᾽ ἔχαιεν. id eſt, Lupus hiat. Vt itidem dicere liceat: lupum deluſit hiantem, & κόρακ᾽ ἔχαιεν. id eſt, Cornus inhiabat.

Cornicari. XVI

Quod & Græci prouerbio κορώζειν, dicunt, pro eo quod eſt, inhiare prædæ aut inepte garrire. Ariſtophanes in Pluto:

Σὺ μὲν οὖν᾽ ὁ κορώζεις, ὡς ἐμὲ τί κελεφοῦ
Ζεῖδες μεῖαλαβεῖν. id eſt,
Quid crocites ſcio, nempe ſi quicquam rei
Furto inuolarim, ut hinc tibi partem feras.

Interpres admonet eſſe prouerbium in eos, qui cornicum more fruſtra cornicantur. Sunt autem uerba Chremyli ſenis, qui ait ſe non ignorare, quid ſibi uellet Blepſidemus, ſurſum ac deorſum uertens orationem, dum ſtudet ſuæ confeſſionem elicere, nimirum ut conſcius in prædæ partem ueniret. Perſius ſatyra 5.

Neſcio quid tecum graue cornicaris inepte.

Vſus eſt & diuus Hieronymus in epiſtola ad Ruſticum monachum.

In uino ueritas. XVII

Ἐν οἴνῳ. ἀλήθεια. id eſt, In uino ueritas, paſſim apud autores uſurpatum adagium, ſignificans ebrietatem animi ſucum tollere, & quicquid in pectore conditum eſt, in apertum proferre. Vnde diuinæ literæ uetant uinum dari regibus, quòd ibi nullum ſit arcanum, ubi regnet ebrietas. Plinius libro 14. cap. 22. ſcripſit, uinum uſq; adeo mentis arcana prodere, ut mortifera etiam inter pocula loquantur homines, & ne per iugulum quidem redituras uoces contineant: uulgoq;, inquit, ueritas attributa uino eſt. Celebratur & Perſæ cuiuſdam ἀποφθεγμα, qui negauit tormentis opus eſſe ad exquirendum uerum, uino enim rectius elici, quod approbans Horatius in O. is:

Tu lene, inquit, tormentum ingenio admoues
Plerunq; duro, tu ſapientium
Curás, & crearum iocoſo
Conſilium retegis Lyæo. Idem in Arte poëtica,
Reges dicuntur multis urgere culullis,
Et torquere mero, quem perſpexiſſe laborent,
An ſit amicitia dignus. Rurſum alibi,

Quid non ebrietas designat? operta recludit.

Essertur & ad hunc modum apud Athenæum lib. 2. paroemia, οἶνος καὶ ἀλήθεια. id est, Vinũ & ueritas. Quòd largius poti non tantum effutiant sua arcana, uerumetiam audacius in alios loquantur. Apud Plutarchũ in uita Artaxerxis, Sparamizas Mithridati per uinum quiddam insolentius eloquuto, φίλος μὲν ὦ βέλτιστε, ἔφη, Μιθριδάτα, λυπεῖ δὲ φασὶν Ἕλληνες, οἶνος καὶ ἀλήθεια εἶναι. id est, Nulla quidem inuidia est ô Mithridates, ceterum quando Græci dicunt, uinum & ueritatem esse, &c. Celebratur à Græcis hæc quoque sententia prouerbialis, τὸ ἐν τῇ παροιμίᾳ τὸ πίνοντος, μὴ τὸ γλώττης τὸ μεθύοντος. id est, Quod in corde sobrij, id in lingua ebrij. Theognis,

Ἐν πυρὶ μὲν χρυσόν τε, καὶ ἄργυρος ἐδοκίμασται
Γνώμην, ἀνδρὸς δ' οἶνος ἔδειξε νόον. id est,
Aurum aut argentum fabris dignoscitur igni,
Vinum bonunis prudens arguit ingenium.

Athenæus hunc senarium citat ex Euripide:

Κάλλος γὰρ ἡδὺ χαλκὸς ἐκφαίνει, οἶνος δὲ πρᾶξιν. id est,
Forma ære lucet, uina produnt pectora.

Apud eundem Ephippus:

Οἶνος ὅτι πλεῖστος πολλὰ ἀναγκάζει λαλεῖν,
Οὐκεῖν μεθυστὰς φασι τἀληθῆ λέγειν. id est,
Vis multa uini, multa te cogit loqui,
Loqui proinde uera dicunt ebrios.

At idem libro 10. refert Anacharsidis dictum, ὅτι ἡσυχίαν ἄξει τοῖς μεθύουσι γίγνεσθαι. i. quòd falsæ opiniones accidunt temulentis: ac mox narrat quiddã haud insulsiũ. Quidam è cõuiuis dixerat Anacharsidi, Vxorẽ duxisti admodum deformẽ. At ille, Prorsus, inquit, idem mihi uidetur. Sed heus puer, porrige poculum meracius ut illam faciã formosam. Non solũ igitur amanti, uerũ etiam ebrio τὰ μὴ καλὰ καλὰ ποιῆσαι, quẽ admodũ inquit Theocritus. At qui uerum potest dicere, qui labitur rerũ iudicio? Sed ueritas non semper respondet mendacio, uerũ interdũ simulationi. Potest autẽ fieri, ut ex animo loquatur, qui tamen falsum dicat, & uerũ dicat, qui nõ uere loquatur. Postremo prouerbium non sentit de insana temulentia, quæ facit, ut quæ fixa sint uideantur ambulare, & quæ simplicia uideantur multiplicia: sed de moderata, quæ dysopiam ac sucum excutit. Alcibiades in Symposio Platonis: τὸ δ' ὑπολαβὼν ἐκ δὲ μὰ ἀκόσῃς λέγοιμι ἃ μὰ πρώτου μὲν τὸ λεγόμενον, οἶνος δικαιοῦ τε παιδιὰν καὶ μετὰ παιδιᾶς, ἔτι ἀληθές. id est, Quæ uero nunc sequuntur non prius audietis, quàm prouerbium illud recensuerim: Vinum & cum puerilia, & sine puerilia, ueridicum est. Quibus ex uerbis liquet, idem de puerilia quod de uino, prouerbio iactatum fuisse. Durat & hodie uulgò tale prouerbium, non audiri uerum, nisi à tribus hominum generibus, pueris, ebrijs, & insanis. Huc adscribendum arbitror uersiculum illum prouerbialem:

Ἡ γλῶσσ' ἀμαρτάνουσα τἀληθῆ λέγει id est,
Verum solet prolapsa lingua dicere.

Nam uerum esse creditur, quod exciderit imprudẽti, quandoquidem id demum uacat fictionis suspicione. Ex huiusmodi lapsu colliguntur, & omina certiora fidei,

Sæpe Neoptolemi pro nomine [illegible] ten Oreslis
Exit, & errorem uocis ut omen amo.

Denique M. Tullius in Topicis, inter ea quæ certam faciunt fidem, commemorat puerilium, somnium, imprudentiam, uinolentiam, insaniam.

Bos in lingua. XVIII

Βοῦς ἐπὶ γλώσσης. id est, Bos in lingua. In eos qui nõ audent libere quod sentiant dicere: Translatũ, uel à robore animantis, quasi linguam opprimens, non sinat eam eloqui. Vel hinc quòd Athenienses nomismate quondã bouis obtinuit figuram. Item apud Romanos Seruius rex, ouium ac boum effigie primus signauit æs, autore Plinio lib. 18. cap. 3. Idem testatur Plutarchus in Problematibus rerum priscarũ, quòd priscis omnis ferè possessio erat in gregibus & armentis. Vnde & à pecoribus dictam pecuniam uolunt. Itaq; qui mulctæ pendendæ meta deterriti reticerẽt, aut qui precunia corrupti loqui nolebant, boum in lingua dicebantur habere. At Iulius Pollux 9. De rerum uocabulis lib. prouerbiũ hoc exponens, his fermè consentanea commemorat, addens ipsum nomisma bouẽ uulgò uocari solere. Proinde in Deliacis spectaculis, si cui manus dandum erat, præconem pronunciare solitum, tot boues illi dabuntur. Boum autẽ uidisse duabus drachmis Atticis, unde fuisse qui crederent hoc nomisma Deliorum fuisse proprium, non Atheniensium. Addit item in Draconis legibus extare mentionem, περὶ τῶν ἀποτιννυμένων δεκάβοιον. id est, De pendendis decem bubus, id est, nummis decem. Neque defuisse, qui senserint, Homerum quoque de nomismate locutum, non de animante, cum ait:

Χρύσεια χαλκείων ἑκατόμβοια γενέσθην.

Verum hanc opinionem alio in loco refellit Iulius Pollux, ostendens illam fuisse commutationẽ rerum citra nummos. Qui scripsit scholia in Homerum lib. 2. tradit bouem apud priscos in honore fuisse, quum emittis de causis, tum præcipue quòd Apollini sacrum sit animal. Itaque in altera parte nomismatis insculpebant bouem, in altera faciem regiam. Adagium autem effert ad hunc modum, βοῦς ἐπὶ γλώσσης βέβηκεν. id est, Bos in lingua incedit, admonens id dici solitum, ubi quis pecuniæ causa taceret. Theognis,

Βοῦς μοι ἐπὶ γλώσσῃ βέβακεν. id est, In lingua mihi bos.

Philostratus in uita Apollonij: γλῶτταν τε ὡς πρᾶτον ἀνθρώπων σωφρονικὴν ὑφ' ἡδονῆς οἱονεὶ βοῦν ἐπὶ γλώσσῃ βεβηκυῖαν. id est, Linguam primus hominum coërcuit, boucm in illa silentij inueniens decretum. D. Pythagoræ loquitur, silentij autore. Item in Scopeliano sophista: καὶ ὁ χρὴ θαυμάζειν ἃ πυθομένοις τὸν γλῶττάν τινος ἢ βοῦν ἐφυσίαις ἐντὸς βαδιζόμενα. id est, Neque mirandum est, si quidem linguam habentes uinctam, boue silentij eam occupante. Extat apud Æschylum in Agamemnone.

Τὰ δ' ἄλλα σιγῶ, βοῦς ὡς ἐπὶ γλώσσης μέγας Βέβηκεν. i. Taceo cætera, linguam occupauit bos quidem Ingens.

Argentanginam patitur. XIX

Ἀργυράγχῃ θύει. id est, Argentanginam patitur. Superiori finitimũ est, natum ex historia, quam refert A. Gellius in Noctibus Atticis, atque item Plutarchus in uita Demosthenis. Ea est huiusmodi. Quum aduersus Milesiorum legatos, qui auxilij petendi causa Athenas uenerant, acriter in concione dixisset Demosthenes, obsisteretq; quo minus impetraturi postulata uiderentur, causa in diem posterum reiecta, legati Demosthenẽ ipsum adierunt, magnaq; pecuniæ summa, ne contra se diceret, redemerunt. Postridie, quum res denuo foret agenda, Demosthenes multa lana collo circumuoluto in concionẽ prodijt, fingens sese συνάγχῃ. id est, anginam pati. Eamq; rem impedimento esse, quo minus ex more diceret. Tum è populo quispiam, cui simulatio subolebat, exclamabat, eũ non συνάγχεσθαι, sed ἀργυράγχῃ pati. Est autem synanche morbi genus, quem uulgus medicorum deprauate squinantiam appellat. Hunc Aretæus Cappadox lib. 1. commemorat inter morbos acutos, ostendens bifariam appellari, uel συνάγχην, quòd id mali canibus sit familiare, uel συνάγχην, quod spiritum coartet ac præfocet.

Equus me porat, alit rex. XX

Ἵππος μὲ φέρει, βασιλεὺς μὲ τρέφει. id est,
Me rex alit, ac me porat equus.

Refertur inter Græcorum adagia, atq; addunt hinc natum. Inuenis quidam sub rege Philippo stipendia faciebat. Is cum admon

admoneretur ut missionem peteret, sefeciq; à militia abdicaret, negauit se facturum, his quidem uerbis:

Ἵππος μὲ φέρει, βασιλεὺς μὲ ἵππος. id est,

Equus me portat, rex me alit.

Significans se commodissime uiuere, ut qui & pedibus alienis ingrederetur, & aliena pecunia pasceretur. Hinc allusit Horatius cum in Epistolis sub Aristippi persona sic ait:

Rectius hoc, & Splendidius multo est, equus ut me portet, alat rex.

Quo quidem in loco Acron huius admonet prouerbij, cuius etiam meminit Diogenianus. Apparet è tragœdia quapiam sciscitum. Est enim carmen anapesticum dimetrum.

Etiam corchorus inter olera. XXI

Καὶ κόρχορος ἐν λαχάνοις. id est, Etiam corchorus inter olera. Dici solitum in homines nullius precij, qui tamen in numero aliquo studeant haberi. Nam κόρχορος, oleris genus est uilissimi, quod Plinius lib. 21. in catalogo olerum recenset. Idem alibi commemorat inter herbas sponte nascentes. Scribit autem corchorū Alexandrini cibi herbam esse, consolatis filijs, ad similitudinem mori, multis remedijs utilem. Meminit prouerbij Theophrastus, lib. De plantis 7. cap. 7. Corchorū referens inter olera quæ uel cocta uel cruda possint edi, uerum ob amaritudinem prouerbio esse infamem. Suidas & Hesychius autores sunt, nonnullis piscem existimari corchorum, contemptissimum, nulliusq; precij, qualis sit hippurus. Aristophanes in Vespis: καὶ δ' ἔλαβέ γ' ἀνὴρ κόρχορον. id est, Deinde corchorum attigimus. Nec hic tacuit interpres de prouerbio.

Graculus inter musas. XXII

Οὐ κολοιὸς ἐν μούσαις. id est, Graculus inter musas. Indoctus inter doctissimos: insantissimus inter eloquentissimos. Recte dicetur & in homines ostentatione falsæ doctrinæ sese iactitantes & uiris eruditis impudenter obstrepentes. Est enim graculus auis minime canora, sed tamen odiose garrula atq; obstrepera. Confine est his quod in Bucolicis ait Vergilius:

Sed argutos inter strepere anser olores.

Cygnos canoros esse sic omnium poëtarum literis est decantatum, ut nihil fit celebratius, etiam si nemini contigit hunc audire canentem. Nec desunt philosophi, qui huiusce rei rationem quoque reddere conentur. Aelianus addit, eos non canere, nisi si ante Pœonio. Vnde fertur etiam prouerbium, κύκνου ᾠδή. id est, Cygnea cantio, Contrà, anseres molesto quodam stridore obgannunt. Proinde cum indoctus inter eruditos garrit, in tempore usurpabitur adagium: Anser inter olores.

In lente unguentum. XXIII

Ἐν τῷ φακῇ μύρον. id est, In lenticula fabulam subaudi narra. Vbi quis mentionem inijcit ullis cuiuspiam & nihili hominis, aliis de uiris egregijs uerba facientibus. Ad hunc quidem modū legitur in omnibus uolgatis exēplaribus, apud A. Gellium lib. 13. cap. 25. Verum placet Hermolai castigationi subscribere, qui locum hunc ita restituit, ut legat, τὸ ἐν φακῇ μύρον. id est, In lente unguentum. Quadrat autem in hominem aut in rem quampiam, quæ neutiquam in tempore adhibeatur ijs, quibus minime cōgruit. Veluti si philosophū inuitum lasciuientium conuiuio misceas: aut inter poculę de rebus grauibus ac theologicis inciptas disputare. Quę admodum uidelicet lenticulæ illi legumini, inepte quis admiscuerit unguentū. Significat autem uitiose Diogenianus & aculeum Veteri, stomacho graui, intestinis noxia, nervis, pulmoni, cerebro inimica, gignit tur bulenta insomnia. Dicetur etiā nihil plura inter se dissimilia confundētem. Verba Eronionis apud Gellium sunt hæc: Videtis, inquit, ne existimetis semper, atq; in omni loco, mortales multos, præsertim hominibus esse dicendum: ne planè fiat Græcū illud de Varronis satyra prouerbium, τὸ ἐν φακῇ μύρον. i. In lente unguentum. Idem usurpauit M. Tullius lib. ad Atticum 1. Legati, inquit, cum autoritate mittēdi sunt, qui adirent Galliæ ciuitates, darentq; operā ne ea cum Eluetijs se iungerent. Legati sunt, Q. Metellus Creticus, & L. Flaccus, τὸ ἐπὶ τῇ φακῇ μύρον. Lentulus Clodiæ filius. Tametsi hic quoq; locus codē mēdo laborat, quo Gellianus ille. Citatur autē adagiū ab Aristotele, in lib. De sensu et sensili: ἀλλ' ὅτι μὲν ἀναπόδεικτόν ἐστι συλλογισμὸν εἶναι σύνεσις, ὅταν φακῇ ἐπιτίθῃ, καὶ ἐπὶ χεῖρ μύρον. i. Nam uerū est, quod ait Stratis Euripidem taxans, ubi ineptè coquātur, non oportere unguētum infundere. Quo sanè loco, quæ portenta habeāt nostri uulgati codices, nihil attinet hic commemorare. Citat & Athenæus lib. Dipnosoph. 4.

Παρακόπως σοφῶν τι βάλομαι σοφήν,
Ὅταν φακῇ ἐπίσῃς μὴ κεχρῆν μύρον. id est,
Vos admonere callidum quiddam uolo,
Vbi lens coquitur, unguenta ne qua infundite.

Ex Phœnissis Stratidis Comici poëtæ. Citat & ex Sopatri Nereja: ἰδιώτης ἀνὴρ τὸ ἐπὶ τῇ φακῇ μύρον πάσεται, ἤγουν θύμα. id est, Ithacensis Vlysses in lente unguentum adest, inde anime. Adducit & Clearchum prouerbiorum collectorem, qui hoc quoque recensuerit prouerbij titulo, τὸ ἐν φακῇ μύρον. Addens extare apud Varronem, complurcisq; Latinorum usos eo prouerbio. quibus incognitum tamen sit, unde Varro desumpserit eum Iambicum. Huc mi uidetur Aristophanes alludisse, cum ait ἐν ἐρέτῃ.

Λεπτοτυρόπωλε ἥρπυλλον ἄνω,
Καὶ μύρον ὠθεῖτε. id est,
Præterea seres serpyllum surfum,
Et unguentum infundes.

Porrò unguentū intelligo oleum odoratū, ac uelut unguentarium. Alioqui plebeium oleum immiscere lenti, nihil prodigiosum. Athen. lib. 2. citat hunc trimetrum ex Eupolide:

Ὃ-ῳ ποιηρῷ ποικίλῳ ἀρύσομέν. id est,
Conditum opiparo uile malumq; opsonium.

Est autem apud scriptores hoc legumē cum primis celebre, quemadmodū bulbus, cepe, & allium, nonnulli etiam encomium lentis scripsere. Quædam per se pulchra sunt, quæ tamen sibi non congruunt. Elegantis igitur est, scire quid cui cōueniat. Diocles philosophus habitus est διορίζων. Hic cuidam interroganti, uter piscis esset melior, congrus an labrax, nobis dictus lupus, alter, inquit, elixus, alter assus. Sic Flaccus de poëta, Bello malus, utilis urbi, Quoties munus delegatur minus accōmodato, apte dixeris ἐν φακῇ μύρον. Adijcietur & hoc apud autores dictionē hanc cōperio uarie scriptum, nunc acute, φακῆι, nunc circumflexe, φακῆ, quod cum tam crebro occurrat, uix inscitia casū ue factū ideri potest. Vnde coniecto φακῆ dictam ex contractione pro φακέαν. Nam φακέαν legimus apud Athenæum. Idem λοπάδιον dictam admonet, pro λοπάδιαν. Hæc igitur quibus placet origo, malunt dicere φακῆ: quibus magis placet forma circumflexa, origine neglecta scripserunt φακῆ & φακῆν.

Anulus aureus in naribus suis. XXIIII

Huic penè cognata est illud quod extat in prouerbijs Hebræorum: Anulus aureus in naribus suis. Sic enim habetur in prouerbijs cap. 11. Circulus aureus in naribus suis, mulier pulchra & fatua: Vbi res quæpiā per se præclara, illic adhibetur, ubi nihilne addecet. Vt si stulto contingant opes, fatuæ forma, genus ignauo, eloquentia uiro improbo, magistratus imperito. Vis enim rebus nō modo nō ornātur, uerumetiam magis ridiculi fiunt. Olim autē anulis quibusdā aureis in auriculas insertis, ornari sese credebāt, præsertim barbari. Inscribitur & stillis naribus anulus aureus, quo minus noceāt agris

rostri suffossione, quæ peculiaris est huic animanti, quapropter & agricolationē monstrasse creditur. Quod si amulum aureum rostro suillo inseras, res fit oppido quàm ridenda. Celebratur apud Græcos Menandri uersiculus ab hac sententia non admodum abhorrens:

Μισῶ πονηρὸν, χρηστὸν ὅταν εἴπῃ λέγων. id est,
Odi improbum, qui uerba proloquitur proba.

Huc pertinet illud, quod memorat in noctibus A. Gellius: cum quispiam improbatæ famæ uir sententiam dixisset Reip. conducibilem, iusserunt eandem ab alio quopiam integro, bonoq; uiro pronunciari, atque illius nomine decerni, quod absurdum existimarent, à malo uiro bonum consilium, aut bonam sententiam proficisci. His adiungendum est illud Antiphanis apud Athenæum libro sexto:

Σαπρὸν σίλουρον ἀργυρᾶν ἔχων. id est,
Putrem Silurum quadra habens argentea.

Quidam Silurum existimant eum esse, quem nunc uulgò Sturionem dicimus, piscem multo omnium laudatissimum.

In eburna uagina plumbeus gladius. XXV

Huic confine est illud, ἐν ἐλεφαντίνῳ κολεῷ τὸ μολύβδινον ξίφος. id est, In eburna uagina plumbeus gladius, natum ex Diogenis Cynici apophthegmate. Nam cum adolescens quispiam, insigni forma, fœdum quiddam atque obscœnum dixisset: Ex eburna, inquit, uagina plumbeū gladium educis.

Omnia octo. XXVI

Ἀναῤῥιπτῶ. id est, Omnia octo. Cum nihil deesse significamus, aut cum multa inter se similia uidentur, paræmiam hinc natam existimant. Stesichorus poëta in oppido Catana splendide sepultus fertur, monumento diligenti quadam ratione ex omnibus octonis cōstructo, octo columnis, octo gradibus: angulis octo. Atq; hinc prouerbium increbuisse ἀναῤῥιπτῶ. Meminit huius & Iulius Pollux in nono, agens de lusu taxillorum, quem ait numeris constare, in quibus sit unus quē Stesichorius appelletur, nimirū octo, idq; cognominis sumptum esse ab eius monumento. Sunt qui dicant eum, qui Corinthios in unam ciuitatē coēgit, ciues uniuersos in octo tribus distribuisse, atq; hinc ortum uulgi fermonem. Neq; desunt qui scribant, idq; Euandro, ut ciunt, autore, octo deos esse, qui rerum imperent summæ, ignem, aquam, terram, cœlum, lunam, solem, mihram, noctem. Mithram autē Persæ, eundem cum sole existimant. Rursum alij dicunt octo fuisse certaminum species in Olympijs, atq; inde diuīū adagium: Omnia octo. Quòd si nobis quoq; concēditur in ænigmate diuinare, non absurde mihi uideri potest hæc fabula, quam narrat Plutarchus in commentario de Dæmonio Socratis. Delijs ac ceteris Græcis oraculo responsum fuisse apud Ægyptios, in demum malorū finem fore, si aram quæ in Delo erat duplassent. Qui cum non intellexissent, quid sibi uellet oraculi, ridiculè duplatis singulis aræ lateribus imprudentes solidum octuplum effecerunt, ob inscitiam proportionis quæ longitudine duplum reddit. Ceterum hæc in re consultus Plato geometriæ cum primis peritus, respondit deum Græcis imperitiam exprobrasse, monere, ut geometriæ darent operam. Delectatum apparet hoc prouerbio Heliogabalum imperatorem, cui morem hinc fuisse scribit Ælius Lampridius, ut simul ad cœnam uocaret octo calues, octo luscos, octo podagrosos, octo surdos, octo nigros, octo prælongos, & octo præpingues & obesos.

Omnia idem pulus. XXVII

Πάντα μία κόνις. id est, Omnia idem puluis. De indifferenti multitudine. Lucianus ἀλλὰ πάντα μία κόνις ἐστί. id est, Quin nobis omnia idem, quod aiunt, puluis. Alludens ad defunctorum cineres, inter quos nihil apparet discriminis. Confine illi, quod alio demonstrabimus loco, illud est de

rinæ. Siquidem antiqui farinam pollinem uocabant.

Currus bouem trahit. XXVIII

Ἡ ἅμαξα τὸν βοῦν ἕλκει. id est, Currus bouem ducit, de re quæ præposterè geritur. Veluti si uxor præscribat marito, si discipulus reprehendat præceptorem, si populus imperet principi, si ratio pareat affectui. Lucianus in Terpsione: Νῦν ἡ τὸ παροιμίας, ἡ ἅμαξα τὸν βοῦν ἕλκει ἐκφέρῃ. id est, Nunc id euenit, quod uulgò dici solet: Plaustrum sæpenumero bouem ipsum aufert. Translata metaphora à plaustris per deciue retro labentibus, una quæ secum bouem auferentibus.

Ab equis ad asinos. XXIX

Ἀφ' ἵππων ἐπ' ὄνους. id est, Ab equis ad asinos. Vbi quis à studijs honestioribus ad parū honesta deflectit, ueluti si quis è philosopho cantor, è theologo grammaticus, è mercatore caupo, ex œconomo coquus, è fabro fieret histrio. Quadrabit item, ubi quis è conditione iautiore ad abiectiora deuenerit. Procopius sophista in epistola quapiam: Τὸ δὴ λεγόμενον, ἀφ' ἵππων ἐπ' ὄνους μεταβέβηκεν. id est. Iuxta prouerbium, ab equis ad asinos transiuimus.

Ab asinis ad boues transscendere. XXX

Huic diuersum est illud Plautinū: Ab asinis ad boues transcendere, pro eo quod est, ex humiliore conditione ad ditiorum partes transire. Sic enim apud Plautum in Aulularia, Euclio, cuius pauperculi dies quidam expetebat affinitatem: Venit hoc mihi in mentem Megadore, te esse hominem diuitem, factiosum, me item esse hominem pauperum pauperrimum. Nunc si filiam locassim meam tibi, in mentem uenit, te bouem esse, & me esse asellum. Vbi tecū coniunctus sim, ubi onus nequeam portare pariter, iaceā ego asinus in lulo, tu me bos haud magis respicias, natus quàm si nunquā fuem. Et te utor iniquiore, & meus nec ordo irrideat, neutrobi habeam stabile stabulum: si quid diuersi fiat, asini me mordicus scindant, boues incursent cornibus. Hoc magnum periculum est, me ab asinis ad boues transcendere. Hactenus Plautus. Videtur allegoria ex apologo quopiam mutuo sumpta, qui mihi in præsentia non succurrit.

Ab asino delapsus. XXXI

Ἀπ' ὄνου καταπεσών. id est, Ab asino delapsus. In eos dicitur, qui inconsulte quippiam agunt, & imperiteraut in eos, qui à præsentibus commodis, quibus ob inscitiam uti nesciunt, excidunt. Est autem in Græcis uerbis facta allusio ad finitimam orationem, mutato accentu, ἀπὸ ὄ. id est, à mente delapsus, tanquam uecors & mentis impotens. Vsitur hoc adagio Plato lib. De legibus 3. Δεῖν φαίνεται ἡμῶν ὁ λόγος πρὸ ἵππων ἁρμάτων ἀναλαμβάνειν, μὴ μανθάνοντα ἡμᾶς ὑπὸ ἀμαθίας ἀπὸ ὄνου πεσεῖν. Oportere, inquit, sermonem nostrum ante equos currusq; colligere, ne nos ignorantes ob imperitiam ab asino excidamus. Vtitur item Plutarchus in Cyllo. Refert Aristophanes in Nubibus:

Καὶδ' ἀπὸ τοῦ ὄνου πεσεῖν ἐμὲ δεῖ.
Τί δῆτα λήρεις; ἀλλ' ἐπὶ τοῦτο πάλιν. id est,
Mali id uidentur, accidit ibi quippiam.
In per deos, equos agens, asino excidi.
Quid hoc tu, ne delapsus asino blatires aut?

Primus uersus dicitur à Strepsiade Damitam irridente, quòd pecuniam filio suo mutuo datam reposcat. Alter est Damitæ, insuper eccius illusione notantis, qui studio deridendi equorum pecuniam cum absumpserat. Verum rursum Strepsiades, dicentis illum delirare, per deos quæsit non ab equis, sed ab

asino

ſſino decidiſſet, hoc eſt ἀπὸ νοῦ id eſt, à mente. Quandoquidem & Latinis mẽte lapſi dicuntur, qui mente exciderent. Suetonius in Auguſto: Rectorẽ quoq; ſolitus apponere, ante paruis, aut mẽte lapſis. Quidã huic quoq; prouerbio huiuſmodi affingunt fabulã. Duo quidã, cum in deſertis locis aſtimam quẽpiam ſorte fortuna nacti eſſent cõtendere inter ſeſe cœperũt, uter eum uti ſuum domũ abduceret: nã utrique pariter à fortuna uidebatur obiectus. Hac interim de reliis inuicẽ altercantibus, aſinus ſeſe ſubduxit, ac neuter eo potitus eſt. Atq; hinc prouerbiũ natum autumant. Mihi magis placet in adagio capienda fuiſſe alluſionẽ, de qua diximus, maxime quòd animaduertam grammaticis id ſtudio fuiſſe, ut omnibus adagijs fabulam aliquam, aut hiſtoriam, uel commentitiam adiungerent. Vt autem Suetonius dixit mente lapſos, ita Vlpianus titulo De magiſtratibus conueniendos, facultatibus lapſos dixit qui redacti eſſent ad inopiam.

Telluris onus. XXXI

Τῆς βάρος: id eſt, Terræ onus. De homine uehementer inutili, qui nihil aliud quàm terram ſuo pondere grauet. Refertur inter adagia Græcanica, natum ex Homero, apud quem Achilles Iliados σ. hoc pacto loquitur, indigne ferẽs ociũ, & quòd non ineat prælium cum reliquis copijs.

Ἀλλ' ἦμαι παρὰ νηυσὶ κορωνίσιν ἄχθος ἀρούρης. id eſt,
Nauibus aſſideo telluris inutile pondus.

Rurſum in Odyſſeæ υ.

Οἷον μοῦνον τοῦτο ἔχεθ' ἑπηετανὸν ἀλάλκοι
Εἰ τοι ἐγὼ σῦν κεχρημένον, ὃς τι ἔοργεν
Ἔμμοιον ὅτε βίης, ἀλλ' οὔτας ἄχθος ἀρούρης· id eſt,
Quem tandem nobis erronem adducis edacem,
Enectumq; fame, uinicq; & pánis egenum,
Artibus edoctum nullis, neq; uiribus ullis
Pollentem, ac tantum telluris inutile pondus?

Vtitur eo Plato in Theæteto, οἴονται γὰρ ἀνδρ', ὅτι ἐλλόγιμος ἐστὶν, γῆς ἄλλως ἄχθος. i. Exiſtimant enim ſe non haberi pro nugis & inutilibus terræ oneribus. Nec illepidum, nec prorſus, ni fallor, ἀπροσδιόνυσον eſt, quod memorat Athen. lib. 8. Stratonicus quidam citharœdus Corinthi peregrinabatur. Hunc cum anicula quædam fixis oculis intueretur, id que diu, tandem: Quid, inquit, tibi per deos uis mater, aut quid me ſic cõtinenter intueris? Demiror, inquit illa, ſi matris uterus te decem menſes ferre potuit, cum ciuitas angatur, anum dumtaxat diem te portans. In talem quadrãret epitaphium, quod Timocreõtis Rhodij Poëtæ, cæterum uoracis ac bibacis ſepulchro inſcriptũ indicat Athenæus lib. 10.

Πολλὰ πίον κ' πολλὰ φαγὼν, κ' πολλὰ κακ' ἀνθρώ-
Ἀνθρώπους, κεῖμαι τριόδοισιν δδῶν. id eſt,
Multum edi, multumq; bibi, multa plurima dixi in
Mortales, iaceo hic Timocreon Rhodius.

Arabius tibicen. XXXII

Ἀραβεὺς αὐλητής. id eſt, Arabius tibicen, aut, ἀραβεὺς ἄγγελος. i. Arabius nuncius, in eos dicẽ ſolitũ, qui à ſemel cœptis nunquã deſiſtunt. Quod uitij Flaccus cantoribus peculiare eſſe ſcripſit, ut iuſſi cantare, nunquã adducãtur ut incipiant: ſi iniuſſi cœperint, nunquã deſinant. Citatur ex Menandro: ἀράβιον ἆρα ἦλθε νεανίαν αὐλόν. i. Arabiam ego hercle tibiã excitaui. Meminiuit adagij Iul. Pollux, ea. De loquacibus, ad hunc modum: ἀράβιος αὐλός. i. Arabia tibia. Citatur & Cantharus in Medea: Κιθαρῳδὸν ἐγεγέρκει ἀράβιον. id eſt, Citharœdum excitauit Arabium. Celebratur Græcis & hic uerſiculus de tibicine Arabio:

Ἀραχεῖ μὲν δώκα, τετράχμου δ' ἀνέστας. id eſt,
Drachmis canit, ſed quatuor compeſcitur.

Quòd paulo precio prouocaretur ad canendum, non niſi magna mercede fiſteret. Adagium hinc natum exiſtimant, quòd olim tibijs canendi artem non diſcebant ingenui tan-

quam ſordidam, ſed hanc ſola mancipia exercebãt, quæ plerunq; ex Arabia producebantur. Deinde ingenuis uſq; adeo placere cœpit, ut indoctus haberetur, quiſquis eſſet rudis, donec Alcibiades tibias abijceret, oris deformitate confpecta ad ſpeculum. Conueniet & in eos qui laborant morbo, quem Græci uocant ἀκηδιαπολογίαν. id eſt, qui dicendi finem facere neſciunt. In quos extat illud Sophoclis:

Ἀνὴρ γὰρ ὅστις ἥδεται λέγων ἀεὶ,
Λίλυβος ἀνὸρὶ τοῖς ξυνοῦσιν ὢν βαρύς. id eſt,
Quicunq; gaudet continenter proloqui,
Is ſe grauem eſſe quotquot adſunt, non uidet.

Artem quæuis alit terra. XXXIII

Τὸ τέχνην πᾶσα γαῖα τρέφει. id eſt, Artẽ quæuis alit regio. Prouerbialis ſententia, qua ſignificatũ eſt, certiſſimum uiatícum eſſe eruditionẽ aut artificium aliquod. Nam hæc neque eripi poſſunt à latronibus, & quocunq; terrarũ abeas, te comitantur; nihil adſtrentia ſarcinæ. Sueton. ſcribit, aliquando Neroni prædictum à mathematicis, fore ut imperio deſtitueretur: unde uocẽ illam Neronis celeberrimã extitiſſe, τὸ τέχνην πᾶσα γαῖα τρέφει, quo maiore uenia meditaretur citharœdicam artem; principi gratã; priuato neceſſariam. Itaq; cum intelligeret ſibi pereundũ, illud identidem dictitabat, qualis artifex pereo, uelut indignũ eſſet, qui tantus eſſet muſicus, ut ubiuis gentiũ uiuere poſſet, nũc fame ad mortẽ adigi. Nec enim aſſentior hoc loco interpretũ ſententiæ, qui locũ apud Suetoniũ hunc ſecus enarrant. Idem nullo conuicio magis offenſus eſt, quàm quòd quidã illum malum citharœdam appellaſſet. Idem ~~eumit Dionyſio Syracuſano~~ tyranno, qui imperio ~~exutus Corinthi ludum~~ aperuit, ac pueros literas & muſicam docuit. Apparet autem ſenarium eſſe, quem citat Suetonius, ſed paucarum ſyllabarum commutatione depranatum: fortaſſis ſic reſtitueretur,

Τὸ τέχνην γε πᾶσα γαῖα τρέφει.

Fertur inter Græcorum ſententias huiuſmodi ſenarius, ab hoc prouerbio non admodum diſſidens:

Λιμῷ ἀτυχὲς ἔργον ἀνθρώποις τέχνη. id eſt,
Ars ipſa inopiæ portus eſt mortalibus.

Hoc eſt, Vnicum confugium in egeſtate ars eſt. Vide qui ſapiunt, etiam ſi ſuppetat abunde res familiaris, tamen liberos ſuos opificium aliquod diſcere cogunt, quo ſi contingat, ut fortuna auferat opes, aut in exilium ire iubeãtur, ſit quo ſibi uictum parent. At nunc pleriq; quibus domi nihil eſt, in ditium familijs cõſenescunt: unde ſi pellantur, aut mendicandum ſit, aut tollendum quod non poſuerunt, contra Platonis legem. Qui ſcripſit Cornu copiæ Latinum, citat ſimilimum huic prouerbium, opinor, uulgò iactatum: Sua cuiq; ars pro uiatico eſt. Honeſtiſſimum ſane uiaticum, modo ars ſit honeſta. Cæterum nunc paſſim obambulant, quibus nulla eſt ars, ſed condonationes ac diſpenſationes, ut uocant, emptas ac reuendendas, pro uiatico circumferunt.

Non eras in hoc albo. XXXIIII

Non eras in hoc albo, hoc eſt. Non eras in hoc numero. Tranſlatum ab albata tabula, in qua quondã ſcribebantur nomina iudicũ. Plinius in præfatione hiſtoriarũ mundi: Cum hanc operam condicerem, non eras in hoc albo, id eſt, non eras in eorũ numero, quos hæc lecturos credebã. Erat et albũ prætoris, in quo leges & formulæ deſcribebãtur. Pandectarum lib. 1. tit. De edẽdo, ex Vlpiano eum quoq; edere Labeo ait, qui producat aduerſarium ſuum ad album, & demonſtret quid dicturus ſit. Atq; hoc ſanè loco aduerſarij non declarat eum qui tum ſit, ſed tabulas ex tempore notatas memoriæ gratia. In quẽ ſenſum M. Tullius uſus eſt in oratione pro Roſcio, idq; nõ ſemel. Andreas Alciatus exiſtimat legẽdum, Aduerſaria, non aduerſarium, lib. Diſpunctionum 3 Item 2. eiuſdem operis lib. titulo 1. multa ſit mentio de albo.

Quum

Quintilianus lib. Institutionũ 11. Quorum alij se ad album & rubricas transtulerunt, uidelicet leguleios & formularios irridens, qui non ex libris Iurisprudẽtium, sed ex albo prætoris iuris scientiam discerent. T. Liuius Decadis 1. lib. 9. Ciuile ius repositum in penetralibus pontificum euulgauit, fastosq; circa forum in albo proposuit, ut quando lege agi posset sciretur. Apuleiũ metamorphoseos li. 6. meminit albi. Siquidem Iouem adlocuturum deos, ita facit exordiri: Dei conscripti musarum albõ. Quibus in uerbis mihi subesse uidetur obscura quidem, sed facetæ allusio scriptoris ad deos à poëtis confictos: quasi ij demum in deorũ numero sint, quos illic Musæ, quibus afflati scribunt poëtæ, constituerint.

Oleo tranquillior. XXXV

Oleo tranquillior, Hyperbolẽ prouerbialis, in homines minime iracundos, leniq; ingenio præditos, aliquoris natura sumpta, quo nihil magis tacitũ magisq; lene. Plautius in Pœnulo: Ita hanc canem faciam tibi oleo tranquilliorem. Est autem usq; adeo tranquilla olei natura, ut mare quoq; rem omnium sæuissimam tranquillet, atq; ob id urinantes aiunt oleum ore spargere, quòd mitiget elementi naturam asperam, luccmq; deportet. Autor est Plinius libro 2. Idem confirmat Plutarchus. & cur ita fiat, rationem reddit in libello De causis naturalibus. Rursus in coniuncturum quæstiuncularum Decade 6. causam adfert, cur Homerus inter tot liquores, oleum dumtaxat appellarit ὑγρὸν, id est, humidum, siue liquidum, ostendit oleo nihil inesse asperum, sed undiq; lene esse, & ob id maxime reddere imagines more specillorum. Præterea nec motum aut percussum strepit, quemadmodum humores reliqui, nec luctatur cum igni, sed tacite pascit. Denique non est alius liquor qui tam diu seruetur, qui inungitur corpori, aut seruius si sorbeat, aut aque molliat ac leniat. Vtitur hoc adagio & Plato in Theæteto de scientia, placida ingenia, quæ leniter ac tranquille ad disciplinas & disputationes accedunt, oleo molliter fluenti comparans, ὁ γὰρ τοῦτο λέως τε καὶ ἀπταίστως καὶ ἀνοδύνως ἐρχόμενος ἐπὶ τὰς μαθήσεις καὶ ζητήσεις μετὰ πολλῆς τῆς ῥᾳστώνης, οἷον ἔλαιόν τινα ἁπαλῶς ἐπιῤῥεῖν, ὧδε θαμέσι τοῖς λόγοις ἐπὶ τοῦτο τὰ πράγματα ἀκαταράκτως. id est, At hic adeo leniter ac circunspecte, simulq; expedite ingreditur ad disciplinas quæstionesq;, multa cum mansuetudine olei in more, citra strepitum fluentis, ut admireris tantus cum sit ad eum modum agere.

Auricula infima mollior. XXXVI

Huic simillimum quod M. Tullius usurpat in epistolis ad Q. fratrem, lib. 2. Tu, inquiens, quemadmodum me censes oportere esse in republica & in nostris inimicitijs, ita & esse, & fore auricula infima scito molliorem. Ammianus lib. 19. In alijs nimium seuerus, in hoc titulo, imo, quod aiunt, auricula mollior. Translata metaphora ab ea auriculæ parte, qua non est aliud in humano corpore mollius, aut flexibilius lentiusq;, ut quæ nec osse rigeat, neque cartilagine duresçat, neque neruis intendatur.

Apio mollior, aut mitior. XXXVII

Ἁπίου μαλακώτερος. Apio mitior. Simili figura dictum est à Theocrito;

Καὶ ἢν μὰν ἁπίοιο μαλακώτερος. id est,
Et iam certe apio mansuetior.
Est autem apium Græcis raphanus, aut pyri genus.

Spongia mollior. XXXVIII

Eiusdem est generis Σπογγιᾶς μαλακώτερος. id est, Spongia mollior. Sic enim assentator quispiam loquitur apud comicum quempiam, citante Plutarcho in commentario De discrimine adulatoris & amici.

Ἐμὲ πυθέσθαι πρὸς τὰ σφαλάρτου πάθη,
Ἢ μὴ ποιῶ σπογγιᾶς μαλακώτερον,
Ἢ μὴ ποιῶ σπογγιᾶς μαλακώτερον
Τὸ πρόσωπον. id est,
Nicomache me isti militi opponas uelim,
Nisi pepona loris, quantus est, effecero,
Nisi spongia illi molliorem qualibet
Reddidero uultum.

Ad eundem modum dicebant, pepone mollior. Theopompus apud Athenæum libro 2. Μαλακώτερα πέπονος καὶ σικύου μοι γίγνου, id est, mollior mihi pepone & cucumere facta sunt. Ad hanc formam pertinet, quod idem citat ex Epicharmo, Πραοῦ δὴ ἵππου μαλάκιος. id est, Mitior equidem malua, quòd ea herba uim habeat leniendi. Item cinædo mollior. Plautus in Aululatia, Ita fustibus sum mollior magis, quàm ullus cinædus. Nam prisci saltatores & pantomimos cinædos uocabãt, quòd cum gesticulatione canerent. Similiter Catullus,

Cinæde Thalle mollior cuniculi capillis.

Felicibus sunt & trimestres liberi. XXXIX

Τοῖς εὐτυχοῦσι καὶ ἔτη ἑπτὰ καὶ ἐνενήκοντα. id est,
Felicibus sunt & trimestres liberi.

Senarius prouerbialis in principum ac diuitum felicitatem, quibus per adulationem omnia laudi uertuntur, quæ quibus sibi nihil non licere putant, adeo ut quod in homine plebeio perinde ut summum scelus damnatur, in illis uirtutis titulo celebretur. Vnde nata sit paroemia Suetonius Tranquillus declarat, Claudij Cæsaris uitam his uerbis exordiens: Patrem Claudij Cæsaris Drusum, olim Decimum, mox Neronem prænomine: Liuia cũ Augusto grauida nupsisset, intra mensem tertium peperit, fuitq; suspicio ex uitrico per adulterij consuetudinem procreati. Statim certe uulgatus est uersus,

Τοῖς εὐτυχοῦσι καὶ ἔτη ἑπτὰ καὶ ἐνενήκοντα. id est,
Potentibus sunt mensium & partus trium.

Nam mense septimo, decimo & undecimo, legitimi sunt partus: quarto & octauo, neque uiales ferè, & perquam rari: mense tertio, nulli partus editi legantur. Autor Plinius lib. septimo, cap. quinto.

Aurem uellere. XL

Aurem uellere, ueteres dicebant admonere: à prisco ritu sumpta figura: quo in ius ducturi quempiam aurem uellicabant, attestantes eum quem quasi testem meminisse uolebant: inde Horatianum illud in Sermonibus,

Et licet attestari. ego uero Oppono auriculam.

Siquidem ut frons antiquitus erat sacra Genio, ueluti scribit in Maronis Silenum Seruius, ut digiti Mineruæ, genus Misericordiæ, ita auris Memoriæ deæ, quam Græci μνημοσύνην uocant. Vergilius in Sileno,

Cum canerem reges, & prælia, Cynthius aurem
Vellit, & admonuit pastorem, Tityre pingues
Pascere oportet oues, deductum dicere carmen.

Quod imitatus Calpburnius in Bucolicis,

—Vellit nam sæpius aurem
Inuida paupertas, & dicit uilia cura.

Non nihil decoris adiunxit prouerbio Calpburnius, quod adrem transtulit. Quanquam potest paupertas hoc loco pro dea accipi. Seneca libro De beneficijs quarto: Nec tanquam munus dabo, sed uerba mea redimam, & aurem mihi peruellam, damno castigabo promittentis temeritatem. Rursus libro secundo, Loquar mecum, & mihi aurem peruellam, hoc est, ero mihipsi monitor, ne similiter peccem. Vtitur in hunc modum, & alijs aliquot locis, ut in epistola quadam: Sit ergo aliquis custos, & aures subinde peruellat, abigat que rumores, & reclamet populis laudantibus.

Alter Hercules. XLI

Prouerbialis hyperbole, ὅτι ἄλλος Ἡρακλῆς. id est, Hic alter Her

ter Hercules. De uiro præstrenuo ac laborum tolerantissimo. Extat hoc titulo fabula quæpiam ex Menippeis Terentij Varronis, mirum ni prouerbiali. Aristoteles lib. Moralium Eudemiorum 7. Ὁ γὰρ φίλος βέλτιον ἕτερος, ὥσπερ ἡ παροιμία φησὶν, ἀλλ' ἡρακλῆς, ἄλλος ἕτερος. i. Nam amicus cupit esse, sicuti prouerbio dicitur, alter Hercules, alter hic. Plutarchus scribit id cognominis uulgò Theseo attributum, quòd multa fortiter patraret exemplo Herculis. Laërtius in uitis philosophorũ ostendit & Cleanthem philosophum alterum Herculem uulgò dictum fuisse, quòd esset omnium laborum patientissimus, adeo ut noctu hauriendo è puteo aquam uictum diurnum pararet, unde & φρεατόλης dictus pro Cleanthe, & nihilo tamẽ segnius egregiam operam interdiu nauaret philosophiæ. Clearchus apud Xenodotum aliam fabulam adfert, unde hoc sit natum adagium. Ait enim Briareum, qui & ipse Hercules dictus est, profectum Delphos sublatis inde thesauris aliquot ac monumentis, ex ijs quæ eo in loco seruabantur, iuxta ueterem quandam consuetudinem, ad columnas quas Hercules cognominant, sese contulisse, atq; itidem illis quæ illic erant, fuisse potitum. Deinde Tyrium Herculem uenisse Delphos ut oraculum consuleret, deumq; respondisse, ἕτερος ἄλλος ἡρακλῆς. id est, Hic alter Hercules, atque oraculum in adagionem abiisse. Nec desunt qui huius dicti originem referant ad Titormum quendam bussequam, qui multis exemplis Milonem superarit. Is se profitens superatũ, sublatis in cœlũ manibus dixit, ὦ Ζεῦ, καὶ τοῦτον ἡρακλῆ ἡμῖν ἕτερον ἐπόησεν; O Iupiter, num hunc nobis Herculem alterum genuisti? Huc pertinet illud Theocriti in Pastoribus,

Φαῖσίν ἡρακλῆα βίλν κάρτος ἐξοδύν. id est,
Viribus Alcidæ hunc certare & robore dicunt.

Subijcitq; pastor,

Κἠμὲ ἔφασ' ἁ μάτηρ πολυδεύκεος ὦμον ἀμέν. i.
Me quoq; Pollucem mater præcellere dixit.

Erat enim hic excellens in pugilum certamine. Et Græculus adulator apud Iuuenalẽ diuitẽ imbecillũ Herculi æquat, Anteum procul à tellure tenenti. Macrobius lib. Saturnalium 3. scribit in hunc modũ: Salios autem Herculi propter uberiatem doctrinæ altioris assignat, quia is deus & apud pontifices idem qui & Mars habetur. Et sanè ita Menippea Varronis affirmat, quæ inscribitur, ἄλλος ἕτερος ἡρακλῆς, quia cum de Hercule multa loqueretur, eundem esse cum Marte probauit. Apud Latinos quoq; Ruticello cuidã prodigiosis uiribus Herculis nomen attributum. Is mulum suum tollebat, ut scribit M. Varro, citante Plinio libro 7. At Hippocrati medico, quòd pestilentiam ab Illyrijs uenientem prædixisset, dimissis ad auxiliandum circa urbes discipulis, Græcia ob meritum eosdem decreuit honores quos Herculi, nam & is ἀλεξίκακος habitus est. Autor idem Plinius eodem lib. Q. Tin nomen hoc Herculis uidetur uulgari sermone ad omnes uiros egregie fortes transferri solere, non aliter quam Catonis ad graues & sapientes. Nam Varro quadragintatres Hercules numerat, additq; hoc nomine honoratos fuisse omnes, qui fortiter quippiã egissent. Testatur & Macrobius in Saturnalibus hoc nominis cõpluribus fuisse commune, & ante Amphitryonis priuignũ. Sic & Achilles appellabatur insigni fortitudine duces: quorũ de nomine fuit Lucius Siccius Dentatus, ob ingentem fortitudinẽ Romanus Achilles appellatus, quòd centum & uiginti prælijs cum hoste pugnasset, nec ullam haberet cicatricẽ auersam. Autor A. Gellius libro 2. cap. 11. Deniq; rationem aut argumentum Achillem uocant, quòd sit insuperabile & insolubile.

Bipedum nequissimus. XLII

Bipedum nequissimus, de homine uehementer improbato, quiq; uel pecudes nequitia superet. Dictum est in Regulum quendam oratorem, quem Plinius in epistolis subinde suis pingi coloribus, ubi & adagium hoc refertur: sed ante hunc Cicero torserat in Clodiũ in oratione pro domo sua, Hoc tu proscriptore, hoc consiliario, hoc ministro, omnium non bipedum solum, sed etiam quadrupedum impurissimo rempub. perdidisti. Consimili figura Alexander imperator apud Aelium Lampridium: Nuper certe patres meministis, cum ille omnium non solum bipedum, sed etiam quadrupedum spurcissimus, Antonini nomen præferret: Heliogabalum significans, imperatorum unum omnium effœminatissimum, & quem optimo iure Romanum Sardanapalum posis dicere. Addit autem in hoc sermone nominis generalitas gratam quandam & nouam ἔμφασιν, quemadmodum & nullum animal, pro nullo homine uulgò dicimus.

Adamantinus. XLIII

Ἀδαμάντινον. id est, Adamantinus, pro eo quod est inexorabilis, aut infatigabilis. Huic prouerbio incredibilis huius lapidis duricies locum fecit: de qua Plinius libro 37. scribit ad hunc modum: Incudibus adamantes deprehenduntur, ita respuentes ictum, ut ferrum utring; dissultet, incudesq; etiam ipse dissiliant. Quippe duricia inenarrabilis est, simul'que ignium uictrix natura, & nunquam incalescens. Vnde & nomen indomiti uis, Græca interpretatione accepit. Hactenus Plinius. Vnde quicquid inuictum atq; inexpugnabile, id adamantinum uocamus. Hesiodus,

Ἀλλ' ἀδάμαντος ἔχε κρατερόφρονα θυμόν. id est,
Durus at his animus solido ex adamante creatus.

Theocritus in Amaryllide,

Καὶ μέμ' ἴσως τῶϊδέ γε σὺν ἀδαμαντίνα χρῇ. id est,
Me quoq; respiciet, neq; enim est adamantina forsan.

Eodem pertinet quòd Homerus Vulcanum fingit, adamantinis uinculis irretientem Venerem & Martẽ, quòd Maro portas & columnas inferorum ex adamante fabricatus est. Socrates in Gorgia Platonis rationes adamantinas uocat, id est, inexpugnabiles. Rursus libro De republica 10. ἀδαμαντίνως ἔχειν dixit pro firmiter tenere, ἀδαμαντίνως ἀλλ' ἀλλὰ τῶν τοιούτων δόξων ἔχοιτ', εἰς ἄδην ἴοιμι. id est, Oportet nimirum adamantine sententiam hanc obtinentem ad inferos proficisci. Plutarc. in uita Dionis, ὃν ἡ τύχη προϊσσα μὴ πεμοιρῶν ἧττι μικρὸν ἢ πρὸ τοῦ μαράκιον ἀπόσις, τὸν ἀδαμαντίνος δεσμὸς ἐκάνης, οἷς ὁ πρισβύτερος Διονύσιος ἦρη δεδεμένον ἀπολιπὼν τὴν μοναρχίαν, ἀφέπηξε μὴ διαφθεῖραν. i. Ex hoc autẽ progressa ac paulatim serpens circa adolescentẽ remissio, adamantina illa uincula, quibus senior Dionysius dixerat se reliturũ astrictam monarchiam, soluit ac perdidit. Horatius in Odis:

Quis Martem tunica tectum adamantina. Item alibi:
Si figit adamantinos
Summis uerticibus dura necessitas Clauos.

Itidem Augustinus aduersus Manicheum: Sed cum ostendere cœpero certas necessarias; rationes, quæ illas propositiones adamantinas, ut dicitur, catenis innexæ consequuntur. Denique scriptoribus aliquot propter infatigatam studij tolerantiam, adamantini cognomen inditum, ut Didymo grammatico, & Origeni theologo. In consimilem sensum usurpat Pindarus in Isthmijs encomio quinto, laudans Lamponem quendam inter sortes fortissimum, qualis est Naxia eos inter reliquas.

Φαίνε κρίνε δ' ἐν ἀθλητῆσιν ἄμμιν
Ναξίαν νᾶσον ἐν Ἅλιος
Χαλκοδάμαντ' αὐδάν. id est,
Diceres sanè cum uirum inter athletas esse
Naxiam in cæteris saxis ferrij; domitricem cotem.

Plinius lib. 36. cap. 7. meminit Naxij marmoris, quod diu fuit in pretio, & hinc cotes dictas naxias, quæ in insula Cypro nascer

naſcerentur. Eſt autem Naxus una Cycladum haud procul à Paro, cuius marmora celebrantur ob candorem, Pindari interpres ponit Naxum hanc in Creta, quid ſecutus incertum. Plinius ponit Naxum oppidum in Sicilia. Stephanus indicat hoc nomen, ut pleraq; ſunt, cõpluribus locis eſſe commune. Addit Creticã cotem appellatã Naxiam, quæ eadẽ dicta ſit παξιάς. Subindicat autẽ hoc prouerbiũ magis pertinere ad dijudicandum & prodendũ quod fallebat, quàm ad robur, quemadmodũ ante de Lydio lapide diximus. Vnde conſiderandũ an in Plinio pro Cypro legendũ ſit Creta, aut Naxo.

Ferreus, aheneus. XLIIII

Simili figura, ferrea atque ahenea dicuntur, quæ ſolida firmaq; ſignificamus. Vergilius,

Non mihi ſi centũ linguæ ſint, oraq; centũ, Ferrea vox.

Quo quidem in loco uidetur expreſſiſſe illud Homericum ex ſecundo Iliados libro,

Οὐδέ μοι αἰνὰ μὲν γλῶσσα, αἰνὰ δὲ φθέγγατ' εἴην,
Φωνὴ δ' ἀῤῥηκτός, γαλκοῦ δέ μοι ἦτορ ἐνίη. id eſt,
Non mihi ſi ſint ora decem, totidem quoq; linguæ
Vox infracta, animuſq; mihi ſit æreus adſit.

Horatius in prima epiſtola,

_Hic murus aheneus eſto.

De decreto animi non conuellendo.

Homerus Iliados X.

Ἦ γὰρ σοί γε σιδήρεος ἔνδοθι θυμὸς. id eſt,
Ferrea nimirum tibi mens in pectore clauſa eſt,

Idem Odyſſeæ E. _Οὐδέ μοι αὐτῷ
Θυμὸς ἐνὶ ſτήθεσι ſιδήρεος, ἀλλ' ἐλεήμων. id eſt,
Neq; enim mihi ſcilicet ipſi
Ferreus eſt animus ſub pectore, ſed miſereſcens.

Et Iliados Λ, Σιδήρειον μένος ἠδὲ βιοῖο. id eſt,
Ferream incendij uim dixit.

Ἐν δὲ πυρὸς μένος ἦκα ſιδήρειον. id eſt,
Ferrea uero ignis uenit in præcordia uirtus.

Paulo diuerſius eſt, quod Cicero Attilium ferreũ ſcriptorem uocat, pro duro atq; imperito. Nam in artibus dura dicũtur, quæ parum ſunt artificioſæ contrà mollia, quæ ſumma arte perfecta. Verba M. Tullij libro De finibus 1. ſunt hæc: Electram tamen male conuerſam Attilij mihi legendam putem. De quo Licinius, ferreum ſcriptorem. Verum opinor ſcriptorem, ut tamen legendus ſit. Eundem in libris De diuinatione, duriſſimum & malum poẽtam uocat.

Cornea fibra. XLV

Neque diſſimili figura dixit Perſius,

_Neq; enim mihi cornea fibra.

Nam cornua & duriſſima ſunt, & ſenſu carent, quemadmodum & ungues. Quanquam poteſt & à corno arbore cornea dici, cuius lignum duriſſimum eſſe conſtat. Perſij carmen in prima Satyra ſic habet,

Non ego cum ſcribo, ſi forte quid aptius exit,
Quando hæc rara auis eſt, ſi quid tamen aptius exit,
Laudari metuam, neq; enim mihi cornea fibra eſt.

Vnde qui carent humanis affectibus, robur, adamantem, ſũlicem, ferrum, cornu in pectore geſtare dicuntur.

Aiacis riſus. XLVI

Αἰάντειος γέλως. id eſt, Aiacis riſus. In eos qui temere ac uecorditer rident: Id quod appoſite dicitur in homines mortiferis uoluptatibus gaudentes, breui periturosue: aut qui maleſactis gaudent, mox pœnas daturi. Cuiuſmodi riſum elegãter deſcribit Homerus in Odyſſ. Υ.

_Μνηστῆρσι δὲ παῖδας ἀδιδὴν
Ἄσβεστον γέλον ὦρσε, παρέπλαγξεν δὲ νόημα.
Οἱ δ' ἄλλοι γελόωσι γελοίοισ' ἀλλοδαποῖσιν,
Αἱμοφόρυτα δὴ δὴ κρέα ἔσθοντες, ὄαρα δ' ἄρα σφίσιν
Δακρυόεσσ' ἐπλήσθεν, γόου δ' ἄσατο θυμός. id eſt,

Deinde procis riſum commouit diua Minerua
Haud compeſcendum, mentemq; excuſſit, at illi
Protinus attoniti malis riſere alienis.
Mandunt interea tabentes ſanguine carnes.
Lumina complentur lachrymis, mens anxia mœret.

Adagium natũ eſt ex hiſtoria Aiacis. Is adeo grauiter tuliſſe legitur Vlyſſem ſibi prælatum in capeſſenda ſucceſſione armorum Achillis, ut præ dolore in inſaniã uerſus ſit: itaq; gladio diſtricto in gregem pecorum inſiliit, exiſtimans ſeſe Græcorũ copias cedere. Tum duos quoſdã maximos ſues à trabe ſuſpenſos flagris cecidit, arbitrans hos eſſe Agamemnonẽ atq; Vlyſſem, quorũ alteri ut iudici, alteri ut uictori potiſſimũ erat iratus. His igitur ſuibus plurimo cũ riſu inſultauit, addẽs cõuicia quæcũq; ſuggerebat phrẽdida bilis. Deinde poſtquã reſipuiſſet, partim pudore, partim metu ſibi moriẽ cõſciuit. Nec intẽpeſtiuiter torquebitur in eos ghus riſus oboritur nulla de cauſa, quẽ uulgò dicũt, aut inſaniæ, aut ſtultitiæ argumentũ eſſe. Atteſtatur et ſcenarius ille prouerbialis,

Γελᾷ δ' ὁ μωρὸς κἀντὶ μὴ γελοίου ἦ. id eſt,
Ridet fatuus, ut nulla riſus cauſa ſit.

Canis uindictam. XLVII

Κυνὸς δίκαιον. id eſt, Canis uindictam. Macedonicũ adagium in eos qui præter expectationem pœnas dant ijs quos aliquando leſerunt. Natum ab Euripidis tragici poẽtæ interitu. In Macedonia uicus quiſpiã eſt, qui Thracũ dicitur, propterea quòd olim à Thracibus ſit inhabitatus. Hic cum canis quidam Archelai regis aberraſſet, Thraces de more ſuo mactatum ſacrificarunt, ac deuorarunt. Quod ubi comperiſſet Archelaus, talentũ eis mulctam dicit. Verũ cum illi ſoluendo non eſſent, Euripidem ſubornarunt, qui regem exoraret ut ſibi mulctam remitteret, ita ut fecit. Poſtea uero cum Euripides in ſylua quadam ſolus eſſet, & Archelaus à uenatu reuerteretur, canes Euripidem cinctum diſcerpſerunt, deuoruntq;. Exiſtimatũ eſt autem eos canes ex eo prognatos fuiſſe cane, quem Thraces ſacrificarãt. Hinc adagium apud Macedonas increbruit, Canis uindictã, ſubaudiendũ poſſus eſt, aut aliud commodius. Valerius Maximus lib. 9. cap. De morte non uulgari, refert Euripidẽ cum ab Archelao rege Macedonũ cœnæ adhibitus fuiſſet, domum à comiuio repetentẽ, à canibus fuiſſe diſcerptum. Eos canes ab æmulo quopiam immiſos fuiſſe, cõfirmat A. Gellius noctiũ Atticarum lib. 15. cap. 20. Suidas addit, hos æmulos fuiſſe Arridæum Macedonem, & Crateuam Theſſalũ poẽtam, quos Euripidis gloria urebat. Hi finxerunt eum à regijs canibus dilaceratũ fuiſſe. Sunt qui narrent eum non à canibus, ſed à mulieribus fuiſſe dilaniatum, cum intempeſta nocte Cratevum adoleſcentem peteret, Archelai amaſium. Teſtatur enim & Gellius Euripidem μισογύνην, id eſt, mulierũ oſorem fuiſſe. Sed quod ad ſuperiorẽ attinet opinionẽ fabulam non uſquequaq; diſſimilem narrat Plutarchus in dialogo De cõparatione terreſtriũ animantium & marinorũ. Pyrrhus, inquit, rex iter faciens canẽ reperit, corpus hominis interfecti ſeruantẽ: cumq; cognouiſſet eum tertium iam diem impaſtum mancre, nec à cadauere diuelli, iuſſit extinctum ſepeliri, canem ſecum adducendũ curauit. Paucis poſt diebus militum delectus eſt actus, omnesq; regem ſedentẽ præteribant. Aderat & canis quietus interim, donec domini interfectores prætereuntes cõſpicatus eſt: in hos protinus iratus, cum clamore irruit, ac ſepius allatrauit. Subinde reſpectans Pyrrhũ, adeo ut non ſolum ipſi Pyrrho, ſed & omnibus qui aderant, ſuſpicio naſceretur. Proinde cum & aliæ non nullæ coniecturæ, ita ut fit, accederent aliunde, duo cõprehenſi ſunt & facinus confeſſi ſupplicio ſunt affecti. Addit & Heſiodi interfectores, ab ipſius cane proditos, ſupplicium dediſſe. Subijcit his, quod ſua memoria dicit accidiſſe. Quidam irrupit in

Aeſcul

Aesculapij templum, sublatisq; aureis & argenteis aliquot monumentis clam & ignotus, ut putabat, aufugit. At canis templi custos, cui nomen Capparus, nam indignus qui periret ἀνώνυμος, cum uideret neminem ædituorum sua uoce commoueri, fugientē sacrilegum est insecutus, ac primū quidem saxis petitus, haud tamē discedebat: Exorto die non accedebat propius, sed procul oculis obseruans sectabatur, nec cibum obiectum capiebat. Rursum iuxta dormientē cubabat & ipse, & abeuntem ad consimilem modum insequebatur: quod si qui uiatores fuissent obuij, ijs cauda adblandiebatur, in illum unum latrabat ac fœuiebat. Hæc cum ab aliis ædituis didicissent, simulq; & canis & hominis figuram cognouissent, sacrilegū apprehenderant, & ad supplicium duxerunt, cane præcedente hilari iam ac gestiente, quòd maleficum esset uenatus. Vnde ei cani de publico pastus decretus est, eiusq; rei cura sacerdotibus mandata. Verum ut ad prouerbium redeamus, apparet apte dici posse & in hunc sensum, quoties autor illati mali dissimulatur, Veluti cum ueneno tollitur inimicus, & spargitur in uulgum rumor, illum sibi periisse: aut cum princeps inuisis in ædes alicuius satellitibus omnia diripit, & fama dissipatur, à latronibus fuisse spoliatus: aut cum tyrannus subuertit eum cui male uult, deinde facti inuidia confertur in magistratus tanquam illo inscio fecerint. Videtur hinc fluxisse, quod hodie passim apud Germanos dicitant, ubi quid accidit incommodi certi, incerto autore, quodq; nemini possis impingere, id canis accidisse morsu.

In tuo regno. XLVIII

Quod cuiusque priuatum est, regnum eius dicitur. Inde & Melibœus Vergilianus,

Post aliquot mea regna uidens mirabor aristas.

Scæuola apud Ciceronem in Oratore, Id nisi in tuo regno essemus, nō tulissemus, id est, in tua uilla. Nam Crasso loquitur in Tusculano, quæ uilla tum erat Crassi. Quinetiam uulgò iactatur adagium, suæ quenq; domi regem esse: quod tamen ab ipsa usq; antiquitate manasse uidetur. Quandoquidem apud Homerum Odysseæ A. uersiculus hic extat.

Αὐτὰρ ἐγὼ οἴκοιο ἄνακ' ἔσομ' ἠμετέροιο. id est,
Ædibus in nostris ego regem gessero sane.

In tuo luco & fano est situm. XLIX

In tuo luco & fano legitur apud Plautum, pro eo quod est in tua potestate, tuo arbitrio, tua tutela, tua manu. Translatum à fanis & lucis, numinibus dicatis. Nonnihil diuersum est quod ait M. Tullius in oratione pro Aulo Cecinna: In uicis castris præsidijsq; uersaris, id est, mecum facis, & pro me pugnant quæ dicis.

Intra suas præsepes. L

Simili figura dicit Plautus in Casina, Scit, si id impetret, futurum quod amat intra præsepeis suas, pro eo quod est, certum ac paratum. Nam quod intra septa nostra clausum sit, id tuto certoq; possidemus. Dictum est autem in senem dantem operam, ut ancillā, quam amabat, uillico suo nuberet, bos quidem consilio, ut insciente uxore, cum liberet, ea ruri poliretur. Idem in Rudentibus. Ad herum arbitrum uocat me hic intra præsepes meas.

In ære meo est. LI

Quem nobis officijs obstrictum significamus, ita ut iam totus certoq; noster sit, eum in ære nostro dicimus esse. Nam antiquitus omnis pecunia ærea erat, auri usu nondū reperto in feriendis nomismatis. Memini legere apud Ciceronem libro Epist. famul. 13. & mehercle semper sic in animo habui, te in ære meo esse, propter Lamiæ nostri cōiunctionē, & singularē necessitudinē. Item lib. 15. Marcū Fabiū quod mihi amicum tua cōmendatione dās, nullū in eo ficio quæstum. Multi enim anni sunt, quum ille in ære meo est, & à me ūtilitur.

A teneris unguiculis. LII

Ἀπὸ τῶ ἁπαλῶν ὀνύχων. id est, A teneris unguiculis, pro eo quod est, à prima pueritia. Translatum à catulis, quorum unguiculi nondum durauerunt. M. Tullius, A teneris, ut Græci dicunt, unguiculis. Flaccus in Odis,

Et incestos amores De tenero meditatur ungui.

Plutarchus in libello De puerorum institutione, ὡς ἂν ἔνδοθεν ἡ τὸ ἐκ παιδὸς μέχρι ἀπὸ ὀνύχων ἀγαπῶσι τὰ τέκνα. id est, Vt intrinsecus, & quod dicitur, ab unguiculis oment liberos, hoc est, à prima statim infantia. De matribus loquitur quæ suis uberibus lactant fœtus suos.

Ab incunabulis. LIII

Eundem habet sensum, ab incunabulis, id est, à primis uitæ rudimentis. Plautus in Pseudolo, Sed hic seruus Carysto hinc qui aduenit, quid sapit usq; à cunabulis? Item Titus Liuius, Ab incunabulis imbutum odio tribunorum. M. Tullius oratoris incunabula uocat primam illam à fundamentis institutionem. Et Vergilius,

Gentis cunabula nostræ.

Aurelius libro Pandectarum 1. tit. De officio præfecti prætorio, His cunabulis præfectorum autoritas initiata intantum meruit augeri, ut appellari à præfectis prætorio non posit. Aristoteles in Ethicis lib. 2. dicit, ἐκ νηπίων, ἐκ νέων. Quorum posterius citat ex Platone. Est autē is locus apud Platonem lib. De legibus decimo, νῦν ὑμῖν πειθόμενοι τοῖς μύθοις οὓς ἐκ νέων παίδων ἔτι ὑμῖν γάλακτι τρεφόμενοι, τροφῶσί τε ἤκουν καὶ μητέρων, &c. id est, Nunc uero credentes fabulis, quas à pueris quum adhuc lacte alerentur, à nutricibus ac matribus audiuimus. Simuliter & crepundia pro prima ætate accipiuntur.

Cum lacte nutricis. LIIII

Cognatum est his quæ superius retulimus, ab incunabulis, à teneris unguiculis. Cicero Tuscul. quæst. libro 3. Nunc autem simul atq; æditi in lucem & suscepti sumus, in omni continuo prauitate, & in summa opinionum peruersitate uersamur, ut pene cum lacte nutricis errorem suxisse uideamur.

Ante uictoriam encomium canis. LV

Πρὸ δὲ νίκης τὸ ἐγκώμιον ἄθυς. id est, Ante uictoriam encomiū canis. In eum, qui præpropere gloriatur, re nondum confecta. Nam apud Græcos, qui rem strenue gessissent in bello, oratione quapiam aut carmine laudabantur: quæ laudatio proprie encomium dicitur. Extat enim Theocriti carmen in laudem Ptolemæi, cui titulus, Encomium, & Luciani Demosthenis encomium. Apud Romanos, ouationes, supplicationes, triumphi, præmia uirtutis erant: unde licebat dicere, Antequam uiceris, triumphum paras. Plato in Lyside, Πρὶν νικῆσαι, φησὶν ἐκεῖνος, μή πω ἀόλβιζε εἰς ἑαυτὸν ἐγκώμιον. id est, Priusquam uiceris, & facis & canis de tripso encomium. Non abludit hinc, quod ait Plato in Theæteto, Φανούμεθα ἀγχοῦ ἀλεκτρυόνος ἡδέως πρὶν κικλήσκειν, ἀποπηδήσαντες ἀπὸ τοῦ λόγου ἀδάμ. id est, Videbimur galli ignaui more priusquam uicerimus, à sermone desilientes canere. Siquidem hic mos animanti, cantu uictorem se testari. Huc pertinet illud quod alibi retulimus ex Solonis autoritate, ὅρα τέλος μακρὸν βίου. Tum illud Pindari in Isthmijs, ἔστιν δ' ἀφάνεα τύχαι μὲν μαιμακέων, πρὶν τέλος ἄνδρα ἰκέσθαι. id est, Est autē incerta fortuna etiam pugnantium, priusquam ad summum fincm perueniatur.

Omnes attrahens ut magnes lapis. LVI

Πάντας γ' ὑφ' ἑαυτὸν οἷα μαγνῆτις λίθος. id est,
Cuncta attrahens haud aliter ac magnes lapis.

Hoc carmē Suidas citat ex Pisside. Videtur prouerbiale. Metaphora ducta à natura lapidis, ferrū ad se trahentis, & at-

tractum teneritis, quem quidam eundē putant cum eo, quem Heracleum uocant, cuius alibi mentionem fecimus in prouerbio, Lydius lapis. Hoc miraculi Plinius uerbis attollit lib. 36. cap. 16. ad hunc modū, Quid lapidis rigore pigrius? Ecce sensus manusq; tribuit illi. Quid ferri duritia pugnacius? Sed cedit, & patitur mores, trahiturq; à Magnete lapide: domitrix ~~gentis ferrum omnium materia~~, ad inane nescio quid currit, atq; ~~ut propius uenit absilit~~, tenturq;, & complexu hæret. Sideriten ob hoc alio nomine appellant: quidam Heracleon. Magnes appellatus est ab inuentore, ut autor est Nicander, in India repertus. Hactenus Plinij uerba reddidimus. Inter multas Magnetis species, Aethiopicum commemorat, attractu usq; adeo efficaci, ut non ferrum modo, ~~uerumetiam aliquem Magnetem~~ ad se trahat. Eoq; tantus huius lapidis honos, ut argento expendi soleat. Commemorat & Hæmatiten non perinde in attrahendo ferro uiolentum, sed alio insignem miraculo. Siquidem ut est colore sanguineo, nam hinc etiam uocabulum, ita si teratur, sanguinem reddit. Huius igitur lapidis tam prodigiosa uis prouerbio locum fecit. Citat Suidas Euripidem ex Oeneo,

Ὡς τε μαγνῆτις λίθος
Τὸν δίφρον ἕλκει, κἀμὲ μυθήσειν πάλιν. id est,
Sic uti Magnes lapis
Mentem trahit, transfertq; rursum ac demouet.

Consine est illi, quod alibi diximus.

Ἐφ' ἑαυτὸν ἕλκων, ὥς τε καπνὸς νέφος. id est,
Ad se attrahens, ut Cæcias nubes trahit.

In syluam ligna ferre. LVII

In syluam ligna ferre, est aliquem ijs rebus augere uelle, quibus ipse maxime abundet. Horatius in Sermonibus,

Atq; ego cum Græcos facerem natus mare citra
Versiculos, uetuit me tali uoce Quirinus
Post mediam noctem uisus, cum somnia uera,
In syluam non ligna feras insanius, ac si
Græcorum malis magnas implere cateruas.

Eadem ratione dicimus in mare deferre aquam: quorum utrunq; nos in epigrammate quodam coniunximus,

Largiri numeros tibi Petre, hoc est,
Syluæ ligna, uago mari addere undas. Vtrunq; congruit cum eo, quod alio retulimus loco, Vlulas Athenas.

Lumen soli mutuas. LVIII

Τὸ φῶς ἁλίῳ δανίζεις. id est, Lumen soli mutuum das. Cum docemus doctissimum, monemus uehementer prudenter: aut cum conamur exponere, quæ per se sunt clarissima, aut sermone celebrare, quæ sua sponte sat illustria sunt. Sol enim fons omnis luminis putatur, qui lucē mutuare solet, non mutuo accipere. Refertur in ijs collectaneis, quæ Plutarchi titulo circunferuntur. Est simile quiddam apud Fabium de ijs qui per se clara conātur illustrare, eos perinde facere, quasi si quis studeat clarissimo soli mortale lumen inferre.

Fontes ipsi sitiunt. LIX

Fontes ipsi sitiunt. Ironia prouerbialis in eos, qui petūt ab alijs quod ipsis affatim abundet domi. Cicero ad Q. fratrē, Tibi quod rogas, quoniam ipsi fontes iam sitiunt, si quid habeo spatij, scribam. Significat fratrem magis abundare uersibus, quos tamen à se petat, perinde quasi carminum indigens. Idem ad Atticum lib. 12. Non ad ἀπόνοιαν κρίσιν, sed ad ὑφίσωσιν eum uenisse ut scribis, in tantis præsertim angustijs.

Ipsa olera olla legit. LX

Ipsa olera olla legit. In eos quadrabit, qui suum ipsorum uitium in aliud quippiā reijciunt: aut qui sic ad scelus aliquod quasi facti sunt, ut non possint non peccare. Catullus in Cæsarem.

Mentula mœchatur, mœchatur mentula certe.

Hoc est quod dicunt, ipsa olera olla legit.

Nam olla coquendis oleribus nata est: uel quòd absurdissimum sit, si quis dicat ollam legere olera quæ non coquet, nisi si quis immiserit. Non igitur olla in causa est, sed qui iniecit mala olera. Non est admodum huic dissimile, quod ex Homero ceu prouerbiale citat Tertullianus: Ipsum ferrum uirum attrahit. Id à nobis alio dictum est loco, in prouerbio, Tollenda mali occasio. Item, Ipsa olla lenticulam attigit.

Oedipi imprecatio. LXI

Οἰδίποδος ἀρά. id est, Oedipi imprecatio. De tragicis & ingentibus malis. Qui Græca colligunt adagia, citant ex Aeschylo huiusmodi fabulam: Eteocles & Polynices, de more patri ex unoquoque sacro partem anteriorem mittebant. Cum autem aliquando per imprudentiā atq; incogitantiam, coxam, hoc est, posteriorē partem misissent, ille existimans id non obliuione, neq; imprudentia, sed contumeliæ causa factum, imprecationibus diris eos est execratus. Alij narrant, Oedipum, simul atq; cognouisset se parricidam esse, tum autem cum matre consuetudinem habuisse, suis ipsius manibus oculos sibi eruisse. Quæ res ubi ciuis loci incolis cognita est, Oedipum expulerūt urbe. Ille in exilium abiens, filios, quòd patrem in calamitate non defenderent, execrationibus deuouit. Quæ quidem neutiquam irritæ fuerunt: nam iuuenes mutuæ cædē extincti sunt. Mater sibi mortē conscinit, Oedipus ipse fulmine ictus interijt. Cuiusmodi autem fuerint huiusmodi imprecationes, Diogenes Cynicus apud Laërtium propemodum indicat, qui per iocum dicere solitus erat, sibi τὰς Τραγικὰς ἀράς, id est, Tragicas execrationes occurrisse. Esse enim sine domo, sine ciuitate, priuatū patria, pauperem, palantem, uitam in diem agentem. Sophocles in Tyranno, fingit Oedipum ignarum etiamnum de quo Phœbus dixisset exigendo, tanquam qui ciuitatem suis sceleribus pollueret, multa dira in eum, hoc est, in se precantem. Euripides in Phœnissis,

Ἀρὰς ἀρᾶται παισὶν ἀνοσιωτάτας. id est,
Dirissimas Preces precatur liberis.

Verba Iocastæ de Oedipo. Idem in Oedipo Coloneo, sic Oedipum imprecantem facit Polynici, ut fraterna manu occideretur, uicissimq; occideret,

Τὰν δ' συλλαβοῦσ' ἀρὰς
Ἃς σοι καλοῦμαι, μήτε γῆς ἐμφυλίᾳ
Δορὶ κρᾶτ' ἆσαι, μήτε νοστῆσαι ποτὲ
Τὸ πάλιν ἀργοῖ, ἀλλὰ συγγενεῖ χαλεῖ
Θανεῖν, κἀκεῖνόν γε, δηλῶν ἀξιάλαστος.
Τοιᾶσδ' ἀρᾶμαι καὶ καλῶ Τάρταρα
Στυγνὰ παῖδων ἔρεβος. Et reliqua quæ sequūtur. i.
Hæc te sequantur agmine imprecamina,
Tibi quæ imprecor, uti ne'ue natali solo
Potiare bello, ne'ue Argos postea
Redire liceat, imò fraterna manu
Perimaris, ac uicissim cum dedas neci
Qui te expulit, fratrem. Ista nobis imprecor,
Testorq; patrij tristē numen tartari.

Horatius hoc genus imprecationis āiras uocat in Odis,

Diris agam uos, dira detestatio
Nulla expiatur uictima.

Huiusmodi autem parentum in liberos deuotiones esse formidandas, Homerus quoq; testatur Iliados I. cum Phœnix narrat se paternis execrationibus obnoxiū fuisse, id'q; contigisse quod illi fuerāt imprecatæ, Carmē Homeri sic habet,

Μή ποτε γούνασιν ὅσιν ἐφεσσαμένη φίλον υἱὸν
Ἐξ ἐμέθεν γεγαῶτα, θεοὶ δ' ἐτέλειον ἀπάρας. id est,
Orat ne in genibus proles aliquando sederet
Ex me nata suis, dijq; audiuere precantem.

Efficimus pro nostris opibus mœnia. LXII

Efficimus pro nostris opibus mœnia. Quadrat in tenui fortu-

na, par

na, parùisq; facultatibus homines, qui tamen ipsi quoq; pro rei modulo uiuunt laute. Plautus in Sticho: Quibus diuitiæ sunt domi, scaphijs, & cantharis batrochis bibunt. Nos nostro Samiolo poterio, tamè uiuimus nos, tamen efficimus pro opibus nostra mœnia, Hactenus Plautus. Itidem uulgò dicitur hodieq;, Pusillæ auiculæ pusillos nidulos construunt.

Omnium rerum uicissitudo est. LXIII

Terentius in Eunu. Omnium rerum uicissitudo est. Quæ sententia significat in rebus mortalium nihil esse perpetuum, nihil stabile, sed omnia uelut æstuario quodam fluxu refluxuq; decedere atq; accedere. Atque his uicibus fortunæ, ab alijs ad alios transferuntur imperia, opes, gloria, uoluptas, eruditio: denicq; quicquid est, aut accommodorũ aut incommodorum. Sophocles in Oedipo Coloneo has rerum humanarum uices eleganter describit.

_Μόνοις ἃ γίγνεται
Θεοῖσιν οὔπαρ, ἐνδὲ πάσχειν πόσε.
Τἄλλ' ἔλαε συγχεῖ πάνθ' ὁ παγκρατὴς χρόνος.
Φθίνει μὲν ἰσχὺς γῆς, φθίνει δ' ὁ σώματῶν,
Θνήσκει δ' πίστις βλαστάνει δ' ἀπιστία.
Καὶ πνεύμασι ταὐτ', ὄπιστ' ἔτ' ἐν ἀνδράσιν
Φίλοις βέβαιον, ἔστε πρὸς πόλιν πόλει.
Τοῖς μὲν γὰρ ἤδη, τοῖς δ' ἐν ὑστέρῳ χρόνῳ
Τὰ δεινὰ τικρὰ γίγνεται, κοὐδὲις φίλος.

Quorum carminum sententiam utcunq; reddemus:

_Solis dijs
Nunquam senecta molesta, nec mors accidit.
At reliqua miscet cuncta tempus impotens.
Terræ per hoc uis atq; robur interit,
Simulq; nostri corporis perit uigor.
Moritur fides, perfidia pullulat inuicem,
Nec animus idem, nec eadem fragrantia
Haud unquam amico durat erga amiculum,
Nec ciuitati in ciuitatem permanet,
Siquidem his fortim, illis post pusillum temporis,
Iucunda quæ fuerant, amara ac tristia, &
Ingrata dudum grata fiunt inuicem.

Homerus item Iliados Z

_Νίκην δ' ἑναμείβεται ἀνδρας. id est,
Nunc his nunc illis contingit uincere. Item Iliados Σ
Ξυνὸς ἠυκάλιος καί τοι κταιδοῖσα κατέκτα. id est,
Communis Mars inq; uicem perimit perimentem.

Neque uero prætereundum hoc loco bellissimum eiusdem poëtæ figmentum de duobus dolijs, ex quibus Iupiter uarie miscet res mortalium. Carmen extat in Iliados ultimo libro, quod non ab re fuerit adscribere.

Δοιοὶ γάρ τε πίθοι κατέαται ἐν δόῳ Διὸς ὄλοῃ
Δώρων οἷα δίδωσι, κακῶν, ἕτερος δ' ἐάων.
Ὧ μὲν κεκμήξας δίδοι Ζεὺς τερπικέραυνος,
Ἄλλοτε μὲν τε κακῷ ὅγε κύρσας, ἄλλοτε δ' ἐσθλῷ. i.
Dolia nanq; Iouis duo stant in limine, plena
Muneribus quæ is donat, in hoc mala sunt, bona in illo.
Hinc miscens dispensat acuto fulmine gaudens,
Nunc mala distribuens ac tristia, nunc bona rursum.

Tractum uidetur adagium ab Æsopi responso. Is enim rogatus, autore Laërtio, quid ageret Iupiter, respondit, τὰ μὲν ὑψηλὰ ταπεινοῖ, τὰ δὲ ταπεινὰ ὑψοῖ. id est, Deprimit excelsa, & tollit humilia. Euripides in Ione,

Τὰ θνητὰ τοιαῦτα δοῖ' ἐν σαυτῷ μέτρα. id est,
Eiusmodi mortalium
Sunt res, ut in eodem nil duret statu.

Euripides in Ioctidibus,

Ὁ γὰρ θεὸς πάντ' ἀναστρέφει πάλιν. id est,
Fortuna cuncta uersat in contrarium.

Theognis in sententijs,

Ζεὺς γάρ τοι τὸ πάλαιον ὑπὲρ ἄλλοτε ἄλλῳ,
Ἄλλοτε μὲν πάλαιμα, ἄλλοτε δ' οὐδὲν ἔχῳν. id est,
Nunc etenim huic libram inclinat, nunc Iuppiter illi,
Vt modo sis diues, nil modo possideat.

In quibus uersibus Theognis, ut illud obiter indicem, alluisit ad locum Homericum in Iliados θ. ubi Iupiter aureis lancibus expendit Troianorum ac Græcorum fata. Fertur in eandem sententiam huiusmodi uersiculus,

Τὰ θνητὰ πάντα μεταβολὰς πολλὰς ἔχει. id est,
Varias uices, res obtinent mortalium.

Celebratur & hoc dictum, κύκλος τὰ ἀνθρώπινα. id est, Circulus res mortalium, ut subaudias, sunt, quod circumagantur, & uelut in orbem recurrant, fortuna uersante rotam. Item Pindarus in Theronc,

Ῥοαὶ δ' ἀλλοῖαι ἄλλαι
Εὐθυμιᾶν τε μετὰ καὶ πόνων ὀϊστοὶ ἄνδρας ἔβαν.

Quorum carminum sensus est, Iucunda ac tristia, æstus in morem, uicissim accidere mortalibus. Homerus locis aliquot appellat ἑτοφαλυίαι νίκαι. id est, Victoriam alternatim nunc his nunc illis obtingentem.

Iucunda uicissitudo rerum. LXIIII

Μεταβολὴ πάντων γλυκύ. id est, Iucunda rerum omnium uicissitudo, Sententia prouerbialis, cum ab alijs passim autoribus usurpata, tum uero ab Aristotele 2. Rhetoricarum præceptionum libro. Καὶ τὸ μεταβάλλειν ἡδὺ, εἰς φύσιν γὰρ γίνεσθαι μεταβάλλειν. τὸ αὐτὸ ἀεὶ ὑπερβολὴν ποιεῖ δι' καθεξώσης ἕξεως. ὅθεν ἱερὰ, μεταβολὴ πάντων γλυκύ. id est, Varietas quoq; uicissitudoq; iucunda. Fit enim iuxta naturam transmutatio. Quod autem semper idem statu perpetuiq; habitus, parit satietatem. Vnde illud dictum est, Vicissitudo rerum omnium iucunda. Vsurpatur ab eodem libro Moralium Eudemiorum septimo. Sumptum apparet ex Euripidis Oreste, Μεταβολὴ πάντων γλυκύ. id est,
Mutatio iucunda rerum est omnium.

Eodem alluſit Vergilius in Bucolicis,

Alternis dicetis, amant alterna camœnæ.

Fertur & Mimus quidam in hanc sententiam non illepidus,

Nil iucundum, nisi quod commendat uarietas.

Item alter huic consimilis,

Bonarum rerum consuetudo pessima est,

Ea rerum natura, eiusmodi sensus humani fastidium, ut nihil esse positi tam suaue, quod non abeat in nauseam, si paulo diutius utare, nihil tam egregium, quod idẽ diu placere possit. Vnde & illud Iuuenalis,

_Voluptates commendat rarior usus.

Varietas autem tantum in omni re uim habet, ut commendatione nouitatis interdum & pessima pro optimis placeant.

Inuitis canibus uenari. LXV

Inuitis canibus uenari. Hoc adagio significatum est, non sat feliciter succedere, quod à nolentibus extorquetur. Neq; eorum officio utendum, qui non ex animo operam suam nobis commodant. Apud Plautum in Sticho Panegyris patri interminans, ne se suamiq; sororem inuitas uiris collocet: Studitjtia est, inquit, pater, uenatum ducere inuitas canes. Additq; sententiam, qua metaphoram explicat: Hostis est uxor, inuita quæ ad uirum nuptum datur.

Inuitos boues plaustro inducere. LXVI

Simile dictum etiam hodie perseuerat uulgò celebratum, incommodum esse, bubus inuitis plaustrum ducere, aut inuitis equis plaustrum agere. Videtur autem ex Theognide sumptum:

Μὴν' ἀνέσσαι βλιτ χηλῶν ὑπ' ἄμαξαν ἔλαυνε. id est,

Inuitum nemo me scutica, stimulisq; subactum
Vi studeas unquam ducendo inducere plaustro.

Velocem tardus assequitur. LXVII

Κιχάνει τοι βραδὺς ὠκύν. id est, Assequitur celerem tardus. In eum competet, qui uiribus imbecillior, arte atq; ingenio uincit potentiorem. Natum adagium ex Odyssea. Θ. ubi lepidissima narratur fabula, quemadmodū Vulcanus claudus, eum suspectam haberet uxorem Veneré, quòd furtim cum Marte congrederetur, nec uires suppeterent, quibus adulterum deprehenderet, ad artes atq; ingenium confugit. Lectum suum adamantinis atq; inuisibilibus catenulis circumuinxit: quod ubi fecisset, foras abire se simulat. Deinde cū in artissimis essent cōplexibus, Mars & Venus uinculis illis hoc magis irretiti, quo magis se circumagerent, ecce tibi repente redit Vulcanus, & prodente sole, deos omnes adhibet, deprehensi adulterij testes. Quo loco Homerus:

Κιχάνει τοι βραδὺς ὠκύν,
Ὡς καὶ νῦν ἥμενος ἐὼν βραδὺς εἶλεν Ἄρηα
Ἐλθὼν ἐς θοὴν Ἠέλιον, οἱ ὄλυμπον ἔχουσι,
Κωλὸς ἐὼν τέχνῃσι, τὸ καὶ μοι κάρτερὸν ἐστιν. id est,
Nonnunquam assequitur tardus, celeremq; citumq;,
Sic uti nunc Vulcanus, ut est uestigia tardus,
Mauortem cepit, qui pernicissimus unus
Cunctorum quicunq; tenent supera astra deorum.
Vt quanquam est claudus pede, rem tamen arte peregit,
Proinde etiam debet pœnas deprensus adulter.

Eodem pertinet apologus de uulpe & coruo, prædam eandem cursu petentibus, quam uulpes celeritate impar, ingenio sibi uindicauit. Ité de cancro cursu cum uulpe certante. Item de corydo auicula, uolatu certante cum aquila. Accidit huiusmodi quiddam & in piscibus, ut qui tardissimi sint, arte capiant uelocissimos. Quorum de numero est raia, quæ abdens sese locis harenosis, aut limosis, capillamentis illis suis porrectis pisces allicit, allectosq; ad os usq; pertrahit. Item torpedo abscondit sese in harena, limo'ue: ac pisces forte incidentes torpore afficit, atq; ita depascitur. Quæ quidē arte uenatur etiam hominem. Occultat sese & pastinaca, Græcis trigonis dicta, sed diuersa ratione. Atq; ita fit, ut cū sint ipsæ segnes, tamen aliquando capiantur mugilē habentes in aluo. Autor est Aristoteles lib. De naturis animalium nono. Plinius autem lib. 9. testatur, mugilibus præcipuam esse uelocitatem, ut aliorum piscium uim timentes, transuersa nauigia supriaciant. Theognis adagium retulit ad hunc modum,

Καὶ βραδὺς ὠκέα εἶλεν ταχὺν ἄνδρα διώκων. i.
Callidus ac tardus celerem insectando prehendit.

Aquilam testudo uincit. LXVIII

Ab hoc non discrepat illud quod refert Diogenes Laërtius in uita Menedemi philosophi, ex Achæi poëtæ satyra, cui titulus Omphale,

Ἥλωκεν ἄρα καὶ πρὸς ἀσθενῶν ταχὺς
Καὶ πρὸς χελώνης αὐτὸς ὢν βραχὺ χρόνῳ. id est,
Capta est profecto celer ab imbecillibus,
Et aquila tempore in breui à testudine.

Hos senarios ait usurpare solitum Menedemum in eos, qui secum in ciuilibus honoribus cōtenderent. Accipi potest per Ironiam, aut simpliciter, ubi quis potentiorem arte uincit, & quod uiribus non potest, assiduitate conficit.

Intempestiua beneuolentia nihil à simultate differt. LXIX

Senarius est Græcis prouerbij uice celebratus,

Ἀκαιρος εὐνοια ἐλέῳ ἐχθρᾶς διαφέρει. id est,
Par odio importuna beneuolentia.

Suidas in dictione ἄκαιρος narrat hoc uersu Hippolytum respondisse Phædræ nouercæ, dicenti se illius amore captam esse. Quadrabit in eos, qui dum officiosi studēt esse, nō habitis temporis ratione, nocent, aut molesti sunt sedulitate. Veluti qui non apto tempore obiurgant amicum, aut qui immodicis & intempestiuis laudibus conciliant hominī inuidiam: aut qui pecuniam suppediant adolescenti, qua fiat deterior. Fertur & alter huic consimilis,

φίλος με βλάπτων ἐχθρὸς οὐκ ἐχθρὸς διαφέρει. id est,
Cum nocet amicus, nihil ab hoste discrepat.

Huc respexit Horatius in Epistolis,

Nil moror officium, quod me grauat. Rursum alibi,
Sedulitas autem, quem stulte diligit, urget.

Itidem Seneca lib. De beneficijs 2. Sæpe, inquit, nihil interest inter amicorū munera, & hostium iras. Quicquid illi accidere optant, in id horū intempestiua indulgentia impellit atq; instruit. Quid autē impius, quàm quod euenit frequentissime, ut nihil intersit inter odium & beneficiū? In his Senecæ uerbis, pro nota, quod nos ex uetustis exemplaribus reposuimus, uulgati codices habebant acta. Id admonēdum erat, ne quis ignarus ut mendum tollat, quod in multis antehac usu uenit. Huc pertinet illud Ennianum optimo iure laudatum à Cicerone libro 2. De officijs: Beneficia male locata male facta arbitror. Prouerbio accedet nonnihil gratiæ, si paulo longius deflectatur: ueluti si dicas, nullos æque nocere bonis literis, atq; hos qui sedulo quidem at parum feliciter tractant eas. ~~Aut nemine magis offendere fuma~~, quàm inceptum præconē. Aut secundā fortunā nocētiorē esse aduersa.

Nosce tempus. LXX

Γνῶθι καιρόν. id est, Noueris tēpus. Celebratur in primis inter VII. sapientū apophthegmata: ac, ut alia pleraq;, pluribus autoribus ascribitur à nullo non usurpatum. Hesiodus,

Μέτρα φυλάσσεσθαι, καιρὸς δ' ἐπὶ πᾶσιν ἄριστος. id est,
Obseruato modum, nam rebus in omnibus illud
Optimum erit, si quis tempus spectauerit aptum.

Huc alluſit Theocritus in Idyllio Δ.

Ἀλλὰ τὰ μὲν θέρεος, τὰ δ' ὑγρέος ἦν χειμῶνι. id est,
Verum alia æstiuo, atq; hyberno tempore fiunt.

Quin & Isocrates ad Demonicum scribit, iniucundum in omni re esse, quicquid intempestiuum sit. Adeo cunctis in negotijs plurimum habet momenti, temporis & opportunitatis obseruatio. Ideo admonent Græcorum sententiæ,

Ὡς μεγάλου τὸ μικρὸν ἔστιν ἐν καιρῷ δοθέν. id est,
Vel maxima est pusilla res loco data. Rursus alia,
Καλὸν τὸ καιρῷ παῖδος εὐξόου μέρος. id est,
Res bella cuncti nosse temporis modum.

Præterea Pindarus in Pythijs,

Ὁ δ' καιρὸς ὁμοίως παίδων ἔχει κορυφάν, id est,
Tempus pariter in omni re fastigium obtinet.

Item illud Horatij,

Dulce est desipere in loco.

Tantam uim habet opportunitas, ut ex honesto inhonestum, ex damno lucrum, ex uoluptate molestiam, ex beneficio maleficium facias, & contrà, breuiterq; rerum omnium naturam permutet. ~~Hoc in negotiando conficiendoq;~~ negotio præcipuam habet momentum: ut non sine causa ueteres uideantur eam diuinitate donasse: tametsi apud Græcos ma est hic deus, appellaturq; καιρός. Eius simulacrum ad hunc modum fingebat antiquitas, Volubili rotæ pennatis insistens pedibus, uertigine quàm citatissima semet in orbem circumagit, priore capitis parte capillis hirsuta, posteriore glabrā, ut illa facile prehendi queat, hac nequaquā. Vnde dictum est, occasionem arripere. Ad quod erudite simul & elegāter alluſit quispiam is fuit, qui uersiculum hunc cōscripsit,

Fronte capillata, post hæc Occasio calua.

Sed libet & Posidippi super hac re carmē adscribere, quod quamobrem Politianus omittendum existimarit admiror. Est autem huiusmodi,

Tis

Τίς πόθεν ὁ πλάσης σκυτάνιος. ἑκαταῖος ἐν τῇ περιηγήσει. Ἀβυδηνὸς οὐ ἦ τίς κωμῳδὸς ὁ ταυδαμάτας. Τίπτε δ' ἐπ' ἀκρα βέβηκας ἀεὶ βοχάων τὸ παρόσον. Ποσσὶν ἔχεις διφυᾶς ἱππαμ' ὑπλυκμιος. κωμῳδὸς ἦ ἑξιτήριον τὸ φέρετε ξυρόν; ἀνδράσι λέγεται. Ὡς ἀκμὴς πάσης ὀξύτερος τελέθω. Ἐὰ ἦ νόμιν, τί παντ' ἄλφι ὑπαυσόμενος λαβιδῆ. Νὴ δία τ' ἀβρόπιθον πρὸς τὸ φαλακρὰ τίλῃ; Τὴν δ' ἄπαξ τοῖσιν παρακέκαυκά με ποσσὶν, Οὐ τις ἐν ἡμέρᾳ δράξεται ἀβρόπιθον. Τοῦτ' ὁ τεχνίτης μὲ ἐξεώλασεν εἵνεκ' ὑμέων. Ζῆνα κἀγὼ τοροβόρεις θῆκα ἀδαπαλίκα.

Quos uersus nos ita uertimus, non quo cum archetypo græco certaremus, sed craßiore; sicuti solemus, Minerua, planè; extempore: quod uel tacente me carmen ipsum indicauerit, uidelicet ut intelligi duntaxat poßint ab his qui Græce nesciunt.

Quæ patria artifici? Sicyon. quo nomine? nomen
Lysippo dictum est. ipse quis es? loquere.
Illa ego cuncta domans Occasio. cur age pinnis
Insistis? uoluor ac rotor assiduè.
Cur gemina in pedibus gestas talaria? dicam,
Huc illuc uolucrem me leuis aura rapit.
Quid dextræ sibi uult inserta nouacula? signum hoc
Quòd quauis acie sim mage acuta, docet.
Tecta capillitio facies quid nam admonet? illud,
Quòd uti me, quoties offeror, arripiat.
Cur autem capitis pars posticaria caluet?
Quem semel alatis præterij pedibus,
Is quamquam uolet inde cito me prendere cursu,
Haud liceat, simul ac uertero terga uiro.
Hac inquit idē tua me finxit imagine causa
Hoßes, scalptoris ingeniosa manus,
Spectandamq; domus prima me in fronte locauit.
Scilicet ut cunctos & moneam & doceam.

Non ab re fuerit & Ausonianum epigramma subscribere: quod, ut admonet Politianus, è græco uidetur effictū, quanquam cum aliis nonnullis diuersum, tum illo potißimum nomine, quòd hic additur pœnitentia comes. Carmen sic habet,

Cuius opus? Phidiæ, qui signum Pallados, eius
Quinq; Iouem fecit, tertia palma ego sum.
Sum dea, quæ rara & paucis Occasio nota.
Quid rotulæ insistis? stare loco nequeo.
Quid talaria habes? uolucris sum, Mercurius quæ
Fortunare solet, trado ego cum uolui.
Crine tegis faciem? cognosci nolo. sed heus tu
Occipiti caluo es? ne tenear fugiens.
Quæ tibi iuncta comes? dicat tibi. dic rogo, quæ sis?
Sum dea, cui nomen nec Cicero ipse dedit.
Sum dea, quæ facti, non facti, exigo pœnas.
Nempe ut pœniteat, sic Metanœa uocor.
Tu modo dic quid agit tecum? si quando uolaui,
Hæc manet, hanc retinent quos ego præterij.
Tu quoq; dum rogitas, dum percontando moraris,
Elapsam dices me tibi de manibus.

Olet lucernam. LXXI

Τὸν λύχνον ὄζει. id est, Lucernam olet. De re meditata, multoq; studio elucubrata. Inde ductum quòd studiosi ad lucernam uigilare soleat elaborare, si quid accuratius uelint excudere. Iactatū olim in Demosthenem, illius ὑφὸ μίσους ἀπὸ λύχνου ἀπόζειν, id est, Enthymemata lucernam olere, quòd omnia de scripto diceret, ac præmeditata domi. Vnde & illud de eodem celebratur elogium: quòd plus olei quàm uini consumpserit. Erat enim abstemius & sobrius: atq; extrema etiam senecta ad lucernulam illam suam exercebatur.

Aristophanis & Cleanthis lucerna. LXXII

Aristophanis & Cleanthis lucerna, propter insignem studij diligentiam in prouerbium Abijt. Vt is ad Aristophanis aut Cleanthis lucernam dicatur lucubrare, qui summo studio exquisitaq; curà singula penſitat. Varro lib. De lingua Latina 1. Quod non solum ad Aristophanis lucernā, sed etiam ad Cleanthis lucubrem nolui præterire, qui poëtarum modo uerba, ut significant, expediunt. Opinor autē adagium sentire de Aristophane grammatico. Neque fama caruit etiam Epicteti lucernula; quæ poſt illius mortem magno ære redempta est. Cæterum quod ait Iuuenalis,

Hæc ego non credam Venusina digna lucerna?
Magis pertinet ad inuestigationē, quàm ad lucubrationem.

De plaustro loqui. LXXIII

Libertas ueteris comœdiæ cousq; progressa est, ut non solum ciuium primates, uerum etiam deos nominatim taxaret, id quod apparet ex Aristophane, qui in Pluto Iouem, Mercurium, Aesculapium, reliquosq; deos omnes contumelioſe tractat. Bacchum item in Ranis, non admodum honorifice. Quorsum autē apud priscos illos huiusmodi fabulæ in plaustris agebantur, à iuuenibus, ore fece collito ne poſſent agnosci, qui magna licentia in obuium quenq; dicteria iaciebant, inde natum adagium, ὡς ἐκ ἁμάξης λαλῶν. i. Tanquam è plaustro loqui, de his qui petulanter ac libere conuiciantur. Id notat Aristophanes in Nebulis dicens, Οὔ μοι σκώπτ', ἀλλ' ὥσπερ ἄπο τῶν τριγωδουμένων ἔτοι. id est, Non me ludes, nec mi facies, ea quæ trygodæmones ißi. Nisi malumus hæc referre ad consuetudinem quæ posterioribus etiam seculis duravit apud Atheniēses. Nam in festo, quod Lenæum appellant, mos erat poëtas inter se concertare scriptis carminibus, ad risum concitandum accommodatis, quæ sedentes in plaustris pronunciabant, inuicem sibi conuicia dicentes. Sunt qui ad Eleusinia sacra, quæ magna uocantur, referunt: in quibus mulieres curru uehebantur, atque interim dum ueherentur, ex more mutuis conuicijs sese lacessebant. Lucianus in Ione tragœdo, Ὡς μαμόναν ἀδικοῦσι φιλεῖται, ἀλλ' ἐκ ἁμάξης παῤῥησιαζόμενοι ἐξεῖται, καὶ μάρτυς ἐκ ἀνὴρ, ὃς ἀντιβόσε ἢ ὑπέ. id est, Vt nulli deorum parcit, uerum è plaustro libere loquitur. Corripiens simul insontem, pariterq; nocentem. Obijcit & Demosthenes Aeschini, quòd in se ueluti de plaustro dicenda & non dicenda protulißet. Vnde hoc ipsum, ueteris comœdiæ licentia, prouerbij quiddam sapit. Diuus Hieronymus ad rusticum monachum, Ego enim neminem nominabo, nec ueteris comœdiæ licentia certas personas eligam atque perstringam. Alluſit huc, opinor, Aristophanes in Equitibus,

Οὔ μοι σὺ δ' ἀδὲν ἐκ ἁμαξηργὸς λέγεις. id est,
Heu mihi nihil tu loqueris è plaustrario.
Siquidem ἁμαξηργοὶ uocantur plaustrorum fabri.

Plaustra conuicijs onusta. LXXIIII

Eodem alluſit Lucianus, cum ait in Eunucho καὶ ὅλας ἁμάξας βλασφημιῶν παῤῥυκίσασαν ἀλλήλαιν. id est, Et solida plaustra conuicijs onusta inter se effiindebant. Loquitur de duobus philosophis inter se contumelioſe altercantibus. Significat autem ὅτι ὁ βολιῶν τοσοῦτον conuiciorum quantum plaustro poßit uehi. Quæ quidem ipsa figura ad prouerbij naturā pertinet, cum dicemus, plaustra promißis onusta, & naues pollicitis onustas, promaximis amplißimisq; promißis. Nā & ἁμαξεῖαι, i. plaustralia, Græci uocant magnifica, fastuosaq; à plaustris dicti nomine. Alexis apud Athenæū lib. 9. detorsit in bonam partem, παρέβυσε τὴν ῥᾳδιουργίαν, ἅτε πορφύραν ἀγαθὴν ἁμάξαις. i. Apposita mensa est, ac dein circumtulit rerū bonarū plaustra.

Tollat te, qui non nouit. LXXV

Tollat te, qui non nouit. Si cuius dolos iam non ignotos esse no-

bis ſignificabimus, neque poſthac poſſe ab illo falli, concinne dicemur. Tollat te, qui non nouit: Refertur à Quintiliano libro ſexto. Simile eſt, inquit, quod dicitur παροιμιῶδες, & prouerbio opportuno aptata, ut de homine in aquã lapſo, ut alleuaretur rogãti: Tollat te qui non nouit. Hæc Fabij uerba alioqui ſubobſcura, uelut interpretatur Horatius in Epiſtolis, agens de ſcurra Plano, qui ſponte ſua ſæpe cadẽs, tanquam crure fracto, miſerandis uocibus præteruntes implorabat, ut humo tolleretur. Peregrinus autẽ quiſpiam ac doli ignarus, ſi quando allenaturus acceſſiſſet, à ſcurra ludibrio habebatur. Verum ubi iam illius ſimulatio plerisq; innotuiſſet, isq; aliquando crure uere fracto tolli precaretur: nemo ſubuenit, omnibus planum ſolitos agere ludos arbitrantibus. Nimirũ euenerat homini, quod Ariſtotelẽ dixiſſe ferũt, qui rogatus, quid nam lucri facerent mendaces, hoc, inquit, ut nec uera dicentibus habeatur fides. Verſus Horatij ſunt hi

Nec ſemel irriſus triuijs attollere curat
Fracto crure Planum, licet illi plurima manet
Lachryma, per ſanctum dicat iuratus Oſirim
Credite, non ludo, crudeles tollite claudum.

Quære peregrinum, uicinia rauca reclamat.

Porrò uocẽ hanc planus, A. Gellius lib. 16. cap. 7. cõmemorat inter uerba inuſitata, quibus uſus ſit Mimus Laberius, aitq; ſignificare ſycophantã. Quanquã eodẽ nomine uſus eſt M. Tull. eodẽ ſignificatu, in oratione quã dixit pro Cluẽtio. Eſt autem dictio Græca πλάνος, ſignificatq; tum erronẽ, tum impoſtorem. Poteſt & hoc pacto efferri adagiũ. Quære hoſpitem, aut quære peregrinũ, quemadmodũ exſtulit Elaceus. Cõuenit et in eos à quibus aliquãdo ſumus deluſi, eaq; experiẽtia facti cautiores, minusq; creduli. Simile eſt illud Iuuen.

Circuit & ſatuos non inuenit. Nam ſatui facile decipiuntur. Nec abludit hinc græcum illud.

Οὐκ ἄβλις ἀλάπτος. id eſt,
Non iterum uulpes, ſubaudi, decipitur.

Oppedere, & oppedere contra tonitrua. LXXVI

Oppedere prouerbialiter, pro reclamare & contemnere reperimus uſurpatum. Horatius in Sermonibus, Vin tu curtis Iudæis oppedere? Ariſtophanes in Pluto,

Καὶ τὸ πτωλας ὀυτανοφολᾶν. id eſt,
Rurſum in eadem alibi,
Καὶ τὸ πτωλας ὑπανοφολᾶν. id eſt,
At paupertati oppedere triſti. Quod iam diuites facti paupertatem negligere poſſent. Idem in Nubibus,
Καὶ βάλομαι ὀπτανοφολᾶν πρὸς τὰν βροντάν. id eſt,
Voloq; ipſum oppedere contra cœli tonitru.

Verba ſunt Strepſiadis adorantis nubes, & cõtemnentis tonitrua Iouis. Interpres addit natũ ex artificio quodã in ſcena repræſentari ſolito, lapillis ex amphora in uas quoddam æneum præcipitatis, atq; ita tonitrui ſtrepitũ imitantibus, ut hoc ſit uelut obſtrepere tonitruis. Equidẽ opinor alluſum ad ueterũ poppyſſandi cõſuetudinẽ. Antiquitus enim cũ fulgurasset, poppyſmatibus obſtrepebant, id remedio fore rati, ne quid læderet fulgur. Ariſtophanes in Veſpis, Κἂν ἀφράλω, ποππύσωμεν. i. Quod ſi fulgurato poppyſſant. Vnde quidã per iocũ, uelut perperã imitantes aliorũ poppyſmata, crepitum uentris edebãt. Cyclops apud Euripidẽ in eiuſdẽ nomine tragœdia, Iouis tonitruũ cõtemnens, loquitur hoc pacto,

Εἶτ' ἐκπίων γάλακτ' ἀμφορέα, σπλάγ
Κρέα, πλὸς βρῶσιν ἁτ' ἔχων κλυτόν. id eſt,
Vbi lactis epotauero amphoram, peplum
Quatio, Iouis ex pari tonitribus obſtrepens.

In antro Trophonij uaticinatus eſt. LXXVII

Ἐν Τροφωνίου μεμάντευται. i. In Trophonij antro uaticinatus eſt. De homine uehementer triſti, tetricoq; prouerbium quod olim creditũ eſt eum, qui in Trophonij ſpecum deſcendiſſet, poſteq; nunquam ridere. Ariſtophanes in Nubibus.

-Ὡς δίδουκ' ἐγὼ
Ἔνα καλλαΐνου ἄνδρ' ὃν Τροφωνίου. id eſt,
-Vt uidelicet horrui
Haud aliter, ac ſubiens ſpecum Trophonij.

Porrò hiſtoria de Trophonio uarie narratur à Græcis. Quidã aiunt hunc Trophoniũ in ſecandis ſaxis ſummũ artificẽ fuiſſe, fanumq; ſubterraneũ extruxiſſe in Lebadia Bœotiæ regione, quod Trophonij uulgò cognominatũ eſt, uiuirum ab artifice. Dein qui ſciſcitarẽtur oracula, in aditu ſpeus ſedere ſolitos, nudos: atq; inde ſtatu quodam abripi ſub terrã. Geſtare autẽ ſecum placentas quaſdã, quas lemuribus & ſerpentibus occurrentibus obiicerent. Deinde præcepto oraculo, rurſus per alium hiatũ in ſummã terrã reſtitui. Alij narrant hoc pacto: Agamedes Stymphali, quæ eſt Arcadiæ pars, rex erat: is uxorẽ duxit Epicaſtẽ, cuius filius erat Trophonius. Ii cius tempeſtatis mortales omneis artificio ſuperabant, ac Delphicũ templum extruendũ receperãt, atq; in Helide ærariũ quoddam cõdiderant Augeæ, ubi aurũ ſuum reconderet: qui poſtea ſoluta lapidis cuiuſdam commiſſura, quam in hoc ipſum reliquerãt, noctu ingreſſi, pecuniã furari conſueuerũt, ſocio Gereyone Agamedis germano, atq; Epicaſtæ filio. Quæ res cum uehemẽter perplexũ haberet Augeam, fortẽ fortuna accidit, ut Dædalus Minoëm fugiens ad eum diuerteret. Hũc exoranit Augeas, ut arte quapiã fures hos inueſtigaret. At Dædalus laqueos quoſdã ſummo artificio cõſtituit, quibus Agamedes captus eſt. Id cõſpiciens Trophonius non eſſe effugium, capite Agamedis amputato ne poſſet agnoſci quis eſſet, una cũ Gereyone Orchomenõ aufugit. Hos cũ Augeas, autore Dædalo perſequeretur, & illinc aufugerũt: alter nempe Gereyon Athenas, ut teſtatur Callimachus, in Arcadiã, alter uero in Lebadiam Bœotiæ regionem. Vbi parato ſibi domicilio ſubterraneo per omnẽ uitam perſeuerabat. Quo defuncto, uulgò creditum eſt, illic certa rẽdi oracula, ac Trophonio perinde ut deo ſacrificari cœptum. Quidã aiunt Agameda & Trophoniũ, Dædali opera ſuffuratos ſuffugiſſe, & Trophonio fugiẽti terram hiatu diductã, niuumq; abſorbuiſſe circa Lebadiam. Aliquot poſt annis, cũ Bœoti peſtilentia laborarẽt, conſultũ oraculum reſpõdit, Trophonij manibus honorẽ habendũ eſſe. At illi cum eſſent ignari ubinã terrarũ illius eſſet monumentũ, apum indicio repererũt. Nam ubi eas cõſpicerent, è cauo quodã ſubſcatentes, coniecturam eum eſſe locũ. Quare uſum eſt aliquem in id antrum demittere, qui rem explorareret. Quidam igitur ingreſſus, duos dracones obuios habuit: quibus obiectis offis mellitis, illæſus euaſit. Vnde & mos inoleuit, ut antrum Trophonij ſubiituri placẽtas aliquot ſecũ deferãt. Priusquam autẽ ſubiret, certis diebus cæremonijs præſcriptis luſtrabãtur, pure interim agẽtes: deinde ſtola ſacra ornati deſcendebãt, haſtas manu geſtantes ut aiunt nonnulli, quo uim ſerpentiũ depellerent. M. Tullius Tuſcul. quæſt. lib. 1. tradit Trophoniũ & Agamedẽ excediſcato templo Apollini Delphico uenerãtes dcum laboris ſui mercedẽ petiſſe, nihil quidem certi, ſed quod eſſet optimũ hominicquibus Apollo ſe id datũrũ oſtendit, poſt diem ab illo tertiũ, qui ut illuxit, mortui ſunt reperti. Recẽtiores ita tradũt, Trophonium uiram quempiã fuiſſe ſupra modũ gloriæ famelicũ, Empedocliq; ſimillimũ, extructoq; ſibi ſubterraneo domicilio oracula rediditſſe: deinde ubi ille fame interiiſſet, genũ quendã in id inuigraſſe, atq; oracula rediere perrexiſſe: poſt, ſuperſtitione mortaliũ plures in id antrũ demiſiſſe ſeſe, ac diu cõplures ſuiſſe commoratos. Quæ quidem Trophonij fabula mihi adeo uidetur ſimilis ei quæ de Patricij antro, quod eſt in Hibernis

bernia fertur, ut altera ex altera nata credi posſit. Tametsi non desunt etiam hodie permulti qui defecendant: sed prius triduano enecti ieiunio, ne capite sano ingrediãtur. Qui descenderũt, aiunt sibi ridendi libidinẽ in omni uita ademptum. Plutarchus in cõmentario De dæmonio Socratis narrat Timarchũ quendam in Trophonij specum ingressum, postea quam illinc rediisset, prodigiosa dicta narrasse sibi usa, non abhorrentia ab ijs quæ Beda & alij nõnulli Christiani scriptores de inferis prodiderunt. Meminit & Cicero libro De natur. deorum 3. huius Trophonij. Meminit Herodotus in primo. Sed plurima de hoc nugamento nugatur apud Philostratum Apollonius, uir meo iudicio dignus, qui non alia de re philosophari debuerit. Ridet locis aliquot Trophonium hunc Lucianus, adamantinus omnium superstitionũ insectator: per cuius antrum & Menippus se iocatur ab inferis rediisse. Huius antri mentionem facit Euripides in Ione,

Τί θέσπισμ' ἐκ Τροφωνίου φέρεις; id est,
Quod ex Trophonij refers oraculum?

Item in eadem,

Σπεῦσ' ἐς ζοφερὰς Τροφωνίου. id est,
Templa adis Trophonij.

Quæ nos de Trophonij antro retulimus, partim ex Aristophanis interprete, partim ex Zenodoto sumus mutuati.

Excubiarum causa canens. LXXVIII

φρυᾶς ἄδων. i. Excubiarũ gratia canens. Dicebatur olim in hominẽ uigilantẽ ac diligentẽ, inde ductũ, quòd qui excubias agunt, canere cõsueuerunt, ueluti uigilicrum tædium cantu solentur, uel ne interim obdormiscant. Sic ait Strepsiades in Nubibus Aristophanis, male acceptus in schola Socratis,

φρῦδα τὰ χρύμαθ', φρόδον χροιά,
φρόδη ψυχή, φροδὶ δ' ἐμοῖς,
Καὶ πρὸς τούτοις ἔτι τοῖσι κακοῖς,
φρυᾶς ἄδων ὀλίγη φρόδ' γεγενημαι. id est,
Cassi nummũ, cassius q; color,
Cassa est anima, cassæ solæ.
His q; malis accedit & illud,
Dum canto uigil pene perij. Effertur autem bisariam paræmia, φρυᾶς ἄδων ἢ φρυὸς ἄδων. Alluditur ad hanc uocem φρῦδα, quæ significat cassum & inanem.

Sale emptum mancipium. LXXIX

ἁλώνιον ἀνδράποδον. i. Sale emptũ mancipiũ. In barbarum quempiam ac uilem homuncionem olim dicebatur. Nam negotiatores olim in mediterranea salẽ importantes, mancipia reportabant à barbaris. Et Thraciæ genti peculiaris erat mos, mancipia sale cõmutare. Vnde comicus quidam,

Θρᾴξ ἀλγυνῶ ἅ πρὸς ἅλὸς ἠγοραζομένη. id est,
Gencrosus es Thrax sale redemptus scilicet.

Huiusmodi fermè referuntur à Zenodoto.

Salis onus unde uenerat, illuc abijt. LXXX

ἁλῶν ἡ φόρτος ἔνθεν ἦλθεν ἐνθ' ἔβη. id est,

Sal abijt illuc, unde demanauerat. Senarius prouerbialis in eos qui parta tueri nequeunt. Aut in eos quibus male parta male dispercunt. Natũ adagium ab euentu. Negotiator quidam nauem onustam sale uehebat, nautis dormientibus, influxu aquæ marinæ sentina uehementer adauctus, & salem uniuersum soluit ac corrupit, & nauem ipsam demersit: inque quod ex aqua marina natum fuerat, nam hinc concrescit sal, in eandem denuo liquefactum est.

Salem uehens dormis. LXXXI

Fertur & his uerbis adagium ex eodem euentu natum, ἅλας ἄγων καθεύδεις. i. Salẽ portans dormis. Quadrabit in eum qui in re periculosa ~~periculose~~ & ~~negligenter~~ negligenter agit, propterea quòd Sal influxu sentinæ facile corrumpitur.

Male parta, male diffabuntur. LXXXII

Respondet superiori sententiæ, quod est in secunda Ciceronis Philippica, Sed ut est, inquit, apud poëtam nescio quẽ, Male parta, male dilabũtur. Quod autẽ de autore dubitat Tullius, est apud Plautum in Pœnulo, Male partũ, male disperit. Festus Pompeius ex Neuio citat: male parta, male dilabuntur.

Qui se non habet, Samum habere postulat. LXXXIII

Ὃς αὐτὸς αὑτὸν οὐκ ἔχει, σάμιον θέλει. id est,
Qui semet ipse non habet, Samum cupit.

In eos conuenit qui impudenter quippiam postulant. Aut qui minora curant, maiorum negligentes. Natum ex historia quapiam, cuius meminit Plutarchus in apophthegmatis Laconicis. Athenienses ~~urbe uicti exire iratis~~ postularunt, ut Samum ~~duntaxat sibi relinqueret. Atq;~~ is respondit ad hunc modum, Cum uestri non sitis, alios habere postulatis. Atque hinc ducta paræmia,

Ὃς αὐτὸς αὑτὸν οὐκ ἔχει, σάμιον θέλει. id est,
Qui semetipsum non habet, Samum petit.

Dion sophista in libello πρὸς τὸ ἀπιστεῖν, eleganter accommodat in alium sensum, ὃς αὐτὸς αὑτῷ οὐ φιλεῖ, πῶς ἄλλον φιλεῖ; id est, qui sibiipse non est amicus, quomodo alteri est amicus? Quadrabit & in eos qui imperium affectant in alios, cum ipsi sibi nequeant imperare.

Occultæ musices nullus respectus. LXXXIIII

Occultæ musices nullus respectus. Græcis quondam celebratum adagium: cuius sensus est, quamuis egregias ingenij dotes, si non proferas, perinde esse quasi non habeas. Quo uidetur alludisse Persius, cum ait,

Scire tuum nihil est, nisi te scire hoc sciat alter.

Extat & in Hebræorum prouerbijs, nempe Ecclesiasticum capite 20. simile quiddam, Sapientiæ reconditæ, & thesauri abstrusi nullam esse utilitatem. Hoc nostrum refertur à Suetonio in uita Neronis imperatoris, quem scribit imperatoriæ dignitatis oblitum usqueadeo musices studiosum fuisse, ut non modo nihil omitteret eorum quæ generis eius artifices, uel conseruandæ, uel augendæ uocis gratia factitarent, uerumetiam in scenam prodire concupuerit: subinde inter familiares Græcum prouerbium iactans, Occultæ musicæ nullum esse respectum. Vsurpat idem A. Gellius libro Noct. Attic. 13. cap. ult. Nosti, inquit, magister uerbum illud scilicet uetus: egregiam musicam quæ sit abscondita, eam esse nulli rei. Vsurpatur à Luciano in Harmonide, Οὐδὲν γὰρ ὄφελος ἀποκρύπτειν φασὶ τὴν ἀφανῆ τῶν μουσικῶν. i. Nulla enim utilitas occultæ, quemadmodum prouerbio dicunt, & abstrusæ musicæ. Allusit huc haud dubie Ouidius, cum ait,

Tu licet & Thamyram superes, atq; Orphea cantu,
Non erit ignotæ gratia magna lyræ.

Sunt autem nonnulli mortales qui uel natiuo quodã ingenij uitio, uel data etiam opera quæ sciunt, dissimulant, & alijs grauantur impertire. His illud nonnunquam euenire solet, ut pro indoctis negligantur. His adscribendum quòd Græci τυφλὸν πλοῦτον appellant, id est, cæcas diuitias, reconditas opes & abstrusas. Ad hunc modũ uocat Plutarc. cõpluribus locis. Atq; item Lucianus. Hoc dictũ Plutarc. in uita Lycurgi testatur uulgò apud Lacedæmonios fuisse iactatũ, quòd illic Plutus seruaretur inhonoratus nõ aliter quàm imago picta inanimis & immobilis. Sic enim Lycurgus instituerat rempub. ut diuitiæ nec usui cuiquã esse possent, nec ornamento.

Ficulnus. LXXXV

Lignum ficulnum ut fragile, atq; ad omnia fermè inutile, prouerbijs aliquot locum fecit. Nam ξύλον σύκινον. id est, uirum ficulnum appellant mollem atq; inutilem, ut Theocritus in Ergatinis: Μὴ παρίων τις

Εἴποι σύκινος ἀνδροβολησίλο χ' ἑτὸς ὁ μισθός.
Ne quis præteriens dicat, ficulni homines sunt,

Atque hæc deperijt merces.

Scholiastes admonet prouerbium ductum à ligno ficus, inutili, fragili & inudido, unde dictum et ficulnũ præsidium, pro inutili. Apud Aristophanem in ficis quidam interrogat, τίν' ἔβλε σὺ; id est, Cuius ligni tu? Respondetur συκίνου. id est, ficulni. Quo loco monet interpres, ex ficulno ligno *simum existere acerrimum. sc molestißimũ.* Apud eundem in Pluto Sycophanta minatur, *si quem nactus esset suæ sortis uirum ficulnum, ulturum iniuriam,*

Εἰσὶ γὰ σοὶ γαῖδω τινὰ κἀκὶ σύκινον. id est,
Si quempiam nanciscar eiusdẽ iugi Virũ atq; ficulnum.

Rursum apud eundem in eadem fabula,

Καὶ σύκινον τ' ἰσχνὸν τέτρα θεὸν,
Ἐγὼ ποιῶσα, τἀμέδρον δένδρα δίκην. id est,
Ficulnum ego hercle, ac prepotentem istum deum
Compulero pœnas hoc die dependere. Ficulnum deum appellans imbecillum ac nullarum uirium. Huc allusit Horatius, cum Priapum ita loquentem facit,

Olim truncus eram ficulnus, inutile lignũ. Ac paulo post,
Pepedi diffisa nate ficus.

Ficulnam mentem dixit Lucianus ἐν τῷ πρὸς τὸ ἀπαίδευτον,

Καλὴν μὲν ἔχων καὶ συκίνην γνώμην. id est,
Claudam habens ac ficulnam mentem.

Eodem respexit Alexander Pseudomantis, libros Epicuri lignis exurens ficulnis, nullius precij philosophum significans. Et συκίνη ὠφελεία. id est, ficulnum auxilium, pro inudido atq; inutili. Aristophanes in Lysistrata,

Ὡς ἦν ἄρ' ἡμῖν συκίνη ἀπιστία. id est,
Ficulna nobis qui erat opitulatio.

Et συκίνη μάχαιρα. id est, Ficulna machæra, pro calumniã. Et συκίνη νῆῦς. id est, Ficulna nauis, pro uili, minimiq; precij nauicula. Quin apud Naxios Bacchũ, quem βακχέα dicunt, uiteum effingunt, alterũ quem μαλίχιον appellant, ficulnum. Nam ficus illi μάλιχαι uocant. Existimant autem Bacchum non uini tantũ, sed & ficuum autorem. Sic fermè Athenæus libro 3. Diuersa figura dixit Theocritus in Aita, χρύσειοι πάλαι ἄνδρες. id est, aurei quondã uiri. Ité præsidium sacrum, & anchora sacra, & robur adamantinum.

Lupi illum priores uiderunt. LXXXVI

Lupi illum priores uiderunt. In raucum dicitur, & cui uox repente sit adempta. Festiuius dicetur in eos qui metu alicuius obticescunt, alioqui feroces. Vergilius in Ecloga, cui titulus Mœris.

—Vox quoq; Mœrim
Iam fugit ipsa, lupi Mœrim uidere priores.

Seruius admonet, physicos autores esse, ineffe eam uim lupis, ut si quem hominẽ priores uiderint ei uocem adimant. Neque desunt philosophi, qui huiusce rei causam reddere conantur. Socrates apud Platonem libro De republica primo, rem ad allegoriam uertit, dicens Thrasymachum sibi uocem ademptarum fuisse, ni forte fortuna prior illum conspexisset. Καὶ ἐγὼ, inquit, ἀνάγκας ἔχοιμ' ἂν καὶ προσβλῆναι ἄλλον ἐρόμενον. καὶ μοι δοκῶ, ἐὰν μὴ πρότερον ἐωράκειν αὐτὸν, ἢ ἐκεῖνόν με, ἄφωνον ἂν γενέσθαι. Theocritus in Idyllio Z

Οὔ φθεγξῇ, λύκον ἁλόν. id est,
Ædere non poteris uocem, lupus est tibi uisus.

Illud interim obseruatione dignum, Theocritum uertisse sententiam, cum negat eum proloqui posse, non qui à lupo sit uisus, sed qui lupũ uiderit. Sed allusit duntaxat ad prouerbium Theocritus, cum significaret riualem conspectum, cuius nomen erat Lupus.

Quæcũq; in somnio uidẽtur. LXXXVII

Ὅσα ἐν ὀνείρῳ βλέπῃς. id est, Quæcũq; per somnium uides. De uotis immodicis dicitur. Nam quicquid optaris, id somniare contingit quibuslibet: sicuti Micyllus ille Lucianeus diuitem se ac prepotentem somniat. Apud Theocritum piscator somniat *aureum piscem. Et infimæ sortis homines, nonnunquam reginarum comitium* somniant. Pastor quidam apud Theocritum in Ecloga nona,

—Ἔχω δέ τοι ὅσα' ἐν ὀνείρῳ
Φάσθαι, πολλὰς μὲν ὄις, πολλὰς δὲ καμήλους. id est,
Posßideo quæcunq; soleni sub nocte uideri
In somnis, uim magnam ouium, multasq; capellas.

Interpres admonet proferri hunc in modum ὅσα ἐν ὀνείρῳ φέρῃ. id est, Ferre quicquid in somnio uidetur. Citat & uersum Homericum,

Οὐ δ' ἔμοι ὅσσα δοίη ἐνιδυσίη ὄνειροι. Id est,
Nec mihi si tantum dederis quàm multa sopitis
Somnia uana ferunt.

Est autẽ apud hunc poëtem Iliados primo, sed paulo aliter.

Οὐ δ' ἔμοι τόσσα δοίη, καμάβός τε μενὶς τε. id est,
Nec mihi sit tantum dederis quantum extat harenæ ac Pulueris.

Videtur huc allusisse M. Tullius in Salustium. Vnde tu qui modo ne paternam quidem domum redimere potueris, repente tanquam somnio beatus, hortos precioßißimos, uillam Tiburti & Cæsaris reliquas posseßiones parauerís.

Bona Porsenæ. LXXXVIII

Bona Porsenæ dicebantur, quæ uelut ab hostibus erepta parùm uenerunt. Eam appellationem Liuius ab urbe condita 2. scribit ad suam usque ætatem duraße: putatq; inde natum quòd in bello soleant bona Porsenæ uenire Romæ, eaq; consuetudo unà cum titulo perseuerarit & in pace, quòd alioqui is mos hostiliter bona uendendi non congruat tum pacatæ regis profectioni: quod si minus probatur, existimat eam consuetudinem à mitiori principio fuisse natam. Illud arbitratur uero proximum, quòd Porsena discedens ab Ianiculo ex fœderis lege, castra opulenta, cõuecto ex propinquis ac fertilibus Hetruriæ aruis cõmeatu, Romanis dono dedit, inopi tum urbe ab longinqua obsidione. Ea deinde ne populo immißo diriperentur, hostiliter uenisse, bonaq; Porsenæ appellata. gratiam numeris magis significãte titulo, quàm auctionẽ fortunæ regiæ. Fortaße non inepte dicetur in res quæ dono cuiuspiam, aut fortunæ commoditate citra nostram operam, contingunt. Nam Liuius non indicat usum adagij.

Leonina societas. LXXXIX

Leonina societas est, *cum omne commodum ad unum aliquem redit, reliquis ui fraudatis, qualis fermè solet esse cum regibus, aut præpotentibus plebeiæ sortis hominibus.* Extat in Pandectis, in quibus ex Vlpiano refert Aristo, Cassium respondisse, *sed uerum nil eam uitæ non posse, ut alter lucrii tantum, alter damni sentiret, & hanc* societatẽ leoninã solitum appellare. Cæterum Cassianam appellationẽ, haud dubium prouerbialem, ex Æsopi Græci apologo natam apparet, qui talis circumfertur. Leo, asinus & uulpes societatẽ inierant, ut quod uenatu cepissent, id in commune partirentur. Prædam ubi erant nacti, leo iubet ut asinus partiatur. Ille, ut est stolidus, in treis æquas portiones distribuit. Quã gratia mox indignatus leo, quòd cæteris æquaretur, asinum adortus dilaniat. Restabat uulpes, eam de integro partiri iubet, illa totam fermè prædam leoni attribuit, sibi uix paucula quædam seruans. Leo comprobatis distributione rogat, quis nam illam artem partiendi docuisset. Calamitas, inquit, asini.

Ex tripode. XC

Τὰ ἐκ τοῦ τρίποδος. id est, Ex tripode dicta. Dicì solitum de ijs quæ uehementer uera atque indubitata uideri uolumus. Effertur uarie adagiũ, ὡς ἐκ τρίποδος. i. Tanquã ex tripode dictat ἐκ τρίποδος. i. Hæc ex tripode dicta, id est, certißima perinde, quasi ex Apollinis oraculo profecta.

M. Tul

M. Tullius in epistola quadam ad Brutum. Hæc ex oraculo Apollinis Pythij edita tibi puto. Translatum à tripode, uel Delphica, uel Pythia. Nam hæc duo oracula quondam summam fidem apud mortales obtinuerunt. De Pythio testatur Strabo lib. Geographiæ nono. fuisse quondam celebratissimum, idq; liquere thesauris ingentibus inibi constructis, in quos sacræ conferrentur pecuniæ, tum operibus præstantissimorum artificum. Deinde ludis Pythijs illic celebratis, deniq; innumerabilibus oraculis, quæ mandata literis extarent. Tripodem ita describit, Autores, inquit, certi memorant, diuinum ipsum domicilium, profundam & cruã esse speluncam, non admodum lato patentem ore. Atq; hinc auram reddi sacro efflante numine. Excelsum autẽ ostio imminere tripodem, quem simul atq; Pythia uates insenderit, hausto diuinationis spiritu, responsa edere, partim metro, partim oratione libera. Comicus, Non Apollinis magis uerum atq; hoc responsum est. Plato lib. De legibus 12. Ne si Pythius quidem affirmauerit. Quin illæ quoq; figuræ prouerbium respiunt. Quicquid dixerit, oraculum uideri uult. Quicquid dixerit legem esse uult. Stoicorum λόγια, id est, decreta. Et quod apud Plinium de medicis ait Cato, Et hoc puto uatem dixisse, id est, existima uerum fore quod dixi. Ipse Plinius alibi. Vtinaq; falsum hoc, & non à uate dictũ, quam plurimi iudicent. Et Plutarchus in commentario. De dignoscendo adulatorem ab amico. Εὐτ' ἀκούσας ὅτι ἄμ ἔπη, χρησμὸν ἀληφόνι φήσας, ὁ γνώμεν ἄπιστον. id est, Cuius is audito quicquid dictum fuerit, ita discedit, ut existimet se oraculum accepisse, non sententiam. Cæterũ ab his nonnihil diuersa sunt, quæ Athenæus secundo Dipnosophistarum lib. commemorat, nempe in Bacchi certaminibus præmiũ fuisse tripodem, atq; ob id qui uera dicerent uulgò de tripode loqui dictos. Tripodem autem fuisse lebetem tribus fultum pedibus. Huius duo erant genera, Alterum Apollinis, ob ueritatem oraculorum: alterum Bacchi, in quo uinum miscebatur, quod ebrij uera loquantur. Quemadmodum dictum est in prouerbio, In uino ueritas. Simili figura dixit Galenus lib. περὶ φυσικῶν δυνάμεων primo, uelut ex adyto. Ἀπεφώνησε δὲ ὁ λύκος ἐκ τοῦ ἀδύτου τινὸς χρησμὸν ἀπορθεγξόμενος, ὠφέλιμα δὲ τὰ περιττώματα βρέχειν ἔφη τὸ ὄρος. id est, Pronũtiabat enim lupus iste, perinde quasi ex adyto quopiam redderet oraculum, quod superfluum est ex nutrimento rerum. id esse urinam.

Folium Sibyllæ. XCI

Folium Sibyllæ apud Latinos eandem uim obtinet. Iuuenalis,

Credite me uobis folium recitare Sibyllæ: id est,
Rem indubitatam. Aristophanes in Pace,
Οὐ μετέχω τούτων, δ' τοῦτ' ἔπεσίβυλλα. id est,
Haud equidem agnosco, neq; enim canit ista Sibylla.

Dictum adagium à Cumana Sibylla, cuius oracula cũ primis celebrantur. Huic autem mos erat, ut testatur M. Varro, in palmarum foliis oracula scribere. Quod secutus Vergilius in tertio Aeneidos,

Insanam uatem aspicies, quæ rupe sub ima
Fata canit, foliisq; notas & nomina mandat.
Quæcunq; in foliis descripsit carmina uirgo,
Digerit in numerum, atq; antro seclusa relinquit.
Illa manent immota locis, neq; ab ordine cedunt.

Item in sexto,

Foliis ne tantum carmina manda,
Ne turbata uolent rapidis ludibria uentis.

Frater uiro adsit. XCII

Ἀδελφὸς ἀνδρὶ παρέη, id est, Frater uiro adsit. De fido auxilio dici solitum, propterea quod in rebus periculosis uix unquã frater solet fratri deesse. Apud Platonem 2. De rep. lib. Adimantus Glauconis aduersus Socratem disputantis partes accipiens, Nondum, inquit, Socrates satis hac de re dissertum. Cur ita? Nempe quia id nondũ est dictũ, quod maximè dictum oportuit. Tum Socrates, ἐνδεῦ τὸ λεγόμενον, ἀδελφὸς ἀνδρὶ παρέη. id est, Igitur frater adesto uiro, ut habet prouerbium: quare tu, si quid hic prætermisit, adiuua. Idem ex Homero sumptum adagium testatur in Protagora, ubi Socrates Prodicum aduocans, ut Simonidem eiusdem ciuitatis hominem à Protagoræ calumnia tueatur: Videor equidẽ, inquit, aduocare te, quemadmodũ ait Homer. Scamandrum ab Achille obsessum Simoëntem aduocasse,

φίλε κασίγνητε, σθένῳ & ἀνέρι & ἀμφοτέροιπερ
Σχωμεθα.

Frater amice, hominis pariter compescere uires
Ambo huius studeamus.

Est autem is locus in Iliados φ. Rursum Iliados χ similiter Hector tam impar Achilli Deiphobum fratrem inuocat, uti ferat suppetias. Pallas enim illi apparuerat Deiphobi specie, ac deceptus Hector, frustra inclamat,

Δηΐφοβον δ' ἐκάλει λιγυφωνίδα μητρὸς ἀδελφεὸν ἑὸν.
Deiphobum fratrem intento clamore uocabat.

A quo cum destitueretur, diem fatalem adesse intellexit. Plutarchus in uita Cæsaris refert, Cascam Cæsare retinente gladium, fratris auxilium ad hunc modum imploraſſe, idq; uerbis Græcis, ἀδελφὲ βοήθει.

Ne temere abydum. XCIII

Μὴ ἐπὶ τὴν Ἄβυδον. i. Ne temere Abydum, subaudiendũ, nauiges. Ne quod graue periculum suscipias sine causa idonea. Veluti si quis admoneat, ne se facile conijciat aliquis in eulam principis, quòd ea res non omnibus feliciter cedat: aut ne compotationibus temulentis admisceat sese, quod ferè non contingat abire sine malo: aut ne poëtarum attingat literas, quòd animos cõplurium soleant corrũpere. Athenæus lib. 12. narrat Alcibiadem posteaquam à tutoribus accepisset suas facultates, Abydum Hellesponti nauigasse, atq; illic luxu delicijsq; fuisse corruptũ, ut non dissimile sit illi, Non cuiuis homini contingit adire Corinthum. Male audiebat Abydena gens, quod calumniatrix esset, ut intelligas ea gratia non esse tutum illic uersari. Meminit adagij Stephanus & Suidas. Stephanus sic effert adagium, ἀ μὴ δ' ἐπὶ τὴν Ἄβυδον πατεῖν. id est, Si ne temere quidem abydum calcare, id est, ne quis confidenter illam ingrediatur: indicat usu parì de temerarijs, addens hoc iaci solitum in eos qui Abydum insulæ Mileti incolebant. Commonstratum est olim mihi quoddam oppidulum in Picardia, quod negant ullum hospitem potuisse transire, non aliquo notatum scommate.

Vna hirundo non facit uer. XCIIII

Μία χελιδὼν ἔαρ ὰ ποιεῖ. i. Vnica hirundo non efficit uer, hoc est, unus dies non sat est ad parandã uirtutem aut eruditionem. Aut non unum aliquod beneficium, benedictum ue sufficit ad hoc, ut uiri boni, aut boni oratoris cognomen promerearis, plurimis enim uirtutibus ea res constat. Aut ut certum aliquid cognoscas, non satis est unica coniectura, Quod si permultæ conueniant, tum deniq; probabilis fuerit coniectura. Siquidem fieri potest, ut una quæpiam hirundo casu maturius appareat. Sumptum ab hirundinis natura, quæ ueris est nuntia, nam hyeme deuolat. Vnde Horatius,

Zephyris & hirundine prima. De primo uere sentiës.

Aristot. lib. Moralium 1. Τὸ γὰρ ἔαρ οὔτε μία χελιδὼν ποιεῖ οὔτε μία ἡμερά. i. Ver enim nec una hirundo facit, nec unus dies. Et beatum eodem modo felicemue nec unus dies, nec breue efficit tempus. Aristophanes in Auibus,

Δεῖ δὲ ἔοικεν ἐκ πολλῶν χελιδόνων. id est,
Multa uidetur opus habere hirundine.

Interpres indicat allusum ad prouerbium quod modo retulimus, Μία χελιδὼν ἔαρ ὰ ποιεῖ.

Huic

Huic affine uidetur illud Sophocleon in Antigona,

Πόλις γὰρ ἥτις ἀνδρὸς ἐστὶν ἀνδρὸς ἐνός. id est,

Namq; unius quæ sit uiri, haud est ciuitas.

Etenim quemadmodum una hirundo non facit uer, ita nec unus homo facit ciuitatem, nec unus nummus diuitem.

Da mihi mutuum testimonium. XCV

Δάνεόν μοι μαρτυρίαν. id est, Da mihi mutuum testimonium, hoc est, Da mihi tuum testimonium, recepturus itidem meum, si quando desiderabis. In eos rectè iacetur, qui se mutua talione laudant ac prædicant: aut qui mutuo studio sibi inuicem suffragantur, aut qui ad gratiam testificantur, neglecta religione. M. Tullius pro L. Flacco, repudians eleuansq; Græcorum testium fidem, Veruntamen, inquit, hoc dico de toto genere Græcorum. Tribuo uel litteras, do multarum artium disciplinam: non adimo sermonis leporem, ingeniorum acumen, dicendi copiam. Deinde si qua sibi alia sumunt, non repugno. Testimoniorum religionem, & fidem nunquam ista natio coluit, totiusq; huiusce rei quæ sit uis, quæ autoritas, quod pondus, ignorant. Vnde illud est, Da mihi testimonium mutuum? Non Gallorum, non Hispanorum putatur. Totum istud Græcorum est, ut etiam qui Græcè nesciunt, hoc quibus uerbis à Græcis dici soleat, sciant. Quibus ex uerbis M. Tullij satis liquet, adagium hoc ætate illa multo fuisse tritissimum.

Mutuum muli scabunt. XCVI

Mutuum muli scabunt. Vbi improbi atq; illaudati se uicissim mirantur ac prædicant. Translatum à mulis, qui, sicut reliqua iumenta, sese inuicem dentibus scabere solent. Citatur hic titulus, Mutuũ muli scabunt, à Nonio Marcello inter reliquos Menippearum titulos M. Varronis, mirum ni prouerbialis. Ausonius in altera præfatione monosyllaborum. Sed ut quod per adagionem cœpimus, prouerbio finiamus, mutuo muli scabit. Meminit huius & Varro lib. De lingua Latina 3. Quanquam is locus est fœdissimè depranatus, non tẽporum modo culpa, uerùm etiam impressorum istorum uulgarium, quibus hoc unice propositũ uidetur, ut omnes bonos libros radicitus extinguant. Sic autẽ legitur. Amica Philoptorus, eius qui senex puerum dicit pulsum, puellam pulsam. Sic fiet mutuam mulinam. Arbitror legendum mutuum muli, ut subaudiatur scabunt. Symmachus in epistola quadã. Mutuum, inquit, scabere mulos, cui prouerbio ne uidear esse cõfinis, præconium uirtutũ tuarum, presso dente restringo. Non uidetur autem adagium rectè accipi posse, nisi malam in partẽ: ueluti si indoctus indoctus, deformè deformis, improbum improbus, uicissim laudaret. Cuiusmodi fabulã memorat Horatius de duobus fratribus, qui se mutuũ scabebãt, ac mutuo officio alterum alter uicissim efferebant laudibus.

Frater, inquit, erat Romæ, consulti rhetor, ut alter
Alterius sermone meros audiret honores,
Gracchus ut hic illi foret, hic ut Mutius illi.

Idem poëtas indoctos notans, qui tamen inuicem se recitantes audiebant, ac laudabant,

Discedo Alcæus puncto illius, ille meo quis?
Quis? nisi Callimachus?

Tradunt operas mutuas. XCVII

Huic confine est Terentianum illud ex Phormione. Tradunt operas mutuas. De adulescentibus, qui se uicissim in peccatis defenderent. Translatum uidetur ab agricolis uicinis, qui mutuam inter sese operam commodare solent. Aut ab artificibus, qui mutua nonnunquam utuntur opera: maxime fabri ferarij.

Senes mutuum fricant. XCVIII

Huc pertinet & locus ille in prouerbiũ uersus, de senibus mutuo se fricantibus. Narrat autem fabulam Aelius Spartianus in Adriani imperatoris uita. Is Adrianus in balneo uetteranum quempiam, seruuli penuria, sese marmoribus affricantem conspicatus, eũ & forulis aliquot & sumptibus donauit. Quod reliqui ueterani feliciter cessisse uidentes cœperunt & ipsi cõplures sub oculis imperatoris sese marmoribus affricare, ut hoc modo principis clicerent benignitatem. At ille euocatis senibus iussit ut alius alium uicissim defricarent, atq; in pueris nihil opus fore. Is locus postea in uulgi fabulam cessit. Celebratur & Scipionis Aemiliani apophthegma. Iumenta quòd manibus carent, alieno egere fricatu. Quo signi ficatum est, eos, qui res egregias gerere non possunt, egere præcone, quo famam sibi comparent.

Fricantem refrica. XCIX

Τὸν ξύοντα ἀντιξύειν. id est, Scalpentem uicissim scalpe. Refertur in Diogeniani collectaneis. Par est, de merente bene, bene mereri, & officiũ officio pensare. Suidas ab asinis metaphoram translatam existimat inuicem morsicantibus, & in utranq; partem dici posse, qui se mutuis officijs adiuuant, aut qui se mutuis contumelijs afficiunt. In quã sententiã celebratur & Mimus ille nõ illepidus, Senecæ titulo, sed falso,

Ab altero expectes, alteri quod feceris.

Aristides in cõmuni defensione quatuor oratorum, Τὸν ξύοντα δ' ἀντιξύειν καὶ τοῖς ὄνοις ἢ παροιμία λέγειν διδωσι. σοφιλλία γὰρ καὶ τοῖς λίθοις μᾶλλον, ἢ τοῖς ὄνοις ἐπαΐειν φασὶν ἅμα δὲ ὁμοῦ δύο. id est, Scalpentem inuicẽ scalpere, etiam asinis uidelicet tribuit prouerbium. Porrò Periclem cũ leonibus magis, quàm cum asinis esse conferendum dixerint Homerici. Huc pertinet illud, χεὶρ χεῖρα νίζει. id est, Manus manum lauat. Quod citat in Axiocho Plato.

Διὰ παντὸς ἡ νὺξ τὴν αὐτὴν φρένα τὸ ἐπιχάρμιον,
Ἀ χεὶρ τὰν χεῖρα νίζει, κόδέ τι καὶ λάβῃ. id est,
Semper illi mos erat in animo uoluere illud Epicharmi dictum,

Abluit manum manus, da aliquid, & aliquid accipe

Quanquã Aldina editio pro φρένα habet φανὰν, i. in ore habere, & melius trochaicus tetrameter Græcus cõstabit, si pro λάβῃ, legas, λαμβάνει. Quod idem alio loco cituimus, sed aliter, mẽdosum exẽplar secuti, cùm Græcus Plato nondum esset ad manũ, quem consulere possemus. Cuius rei uisum est cõmonefacere lectorem, ne quis hoc nomine mihi calumniã struat, quòd temere Platonis scripturam inuerterim. Quantũ autem ad sententiam pertinet, nihil omnino refert, νίζει legas, an νιπτεῖ, quandoquidẽ ut manus manui mutuum præstat officium lauando, itidem & scalpendo.

Ferrum ferro acuitur. C

Non erat consilium in hunc ordinem admiscere prouerbia theologorum, nõ quod ea contemnam, sed partim quòd hoc honoris habendum iudicarim sacris literis, partim quòd passim in manibus sint. Verum tamen illud, quoniam sic adamussim ad ista quadrat, non pigebit adscribere. Id est in Prouerbijs Salomonis, cap. 33. Ferrum ferro exacuitur, & homo exacuit faciem amici sui. Hebræi pronũciant ad hunc modum, siquidem est aliquid, adagium in suapte audire lingua, בַּרְזֶל בְּבַרְזֶל יָחַד

CHILIADIS PRIMAE CENTVRIA VIII.

Aequalem uxorem quære. I

Ἴσην γυναῖκα λάμβανε. id est, Aequalem tibi uxorem ducito. Adagium admones, ne quis cupiditate aut ambitione allectus, se potentiorem ducat uxorem. Nam eiusmodi fermè connubia mancipato cedere. Plutarchus in libello de liberis educandis parentes admonet, ut eiusmodi liberis sua uxores despondeant, quæ nõ sint multo uel ditiores, uel po-

tentiores. Prudenter enim ilicí prouerbio, Tuæ sortis uxorem ducito. Celebratur & hoc inter sapientiũ apophthegmata, atque à nonnullis Pittaco asscribitur, Τάμει' ὁμοίων τῶν ὁμοίων, id est, Vxorem ducito ex æqualibus. Nam si duxeris ex potentioribus te prognatum, dominos tibi parabis, non affines. Diogenes Laërtius in uitis philosophorum huiusmodi quiddam commemorat, quod quidem affirmat & Callimachion ineleganti epigrammate celebratum esse. Adolescens quidam Atarnetes, Pittacon consuluit utra sibi è duabus ducenda esset uxor: Nam duæ offerebantur: altera par opibus ac genere: altera utroq; superior. At ille sublato scipione quo nitebatur, admonuit, uti pergeret ad triuia ciuitatis quò pueri lusus causa conueniunt, eos cõsuleret, & quod illi dedissent consilium, id sequeretur. Pueri ex prouerbiali cõcione responderunt, æqualem uxorem esse ducendam. Itaq; adolescens altera præterita, duxit æqualem. Idẽ Dioni suadet Callimachus. Hæc autem sententia hoc impensius placuit Pittaco, quòd ipse nobiliorem se duxerat, Draconis sororem, cuius imperium fastidiaq; molestissimè legitur tulisse: ut hoc dictum non in tempore, sed suo malo uideatur reperisse. Extat autem epigramma, tametsi illic ἰὼν, non ἄλλων legitur, mendosè opinor: id est huiusmodi,

Ζῆν᾽ ἀταράντως τὸν δυάρετον ἐπίστασο θυητῶν,
Τὸν μιτυληναῖον Πιττάκου τὸν ὑποδιαλῆ.
Ἄστυ γὰρ, ἀλοὶς μεκαλῆ ῥάμῳ, ἓν μία ἦν ἀλή,
Νύμφη, καὶ πλούτῳ καὶ γονῇ κατ' ἐμέ,
Ἡδ' ἐτέρη προβίβασις τί λέοιμι δ' ἄγε μοι σὺ
Βλάσυον πατρὸν ἐς ὁμόπατρον ἄγων.
Εἶπεν δ' ἀνιπλοίνα γυροστομὺν ὅπλον ἀόρης
Ἦν δὲ πάτος σοι πᾶν δίκαιον ἔπος
Οἱ δ' ἀφ' ὑπὸ πλαγίοι θοὰς βήμασιν ἐχέτην
Ἕτερον ἀνέρα πᾶσθλὸν ἰὼν τεῦσθαι.
Κάνων ἐρχόμενος μιν ἴχνια χ' ὁ μὲν ἐπέρα
Πλησίον, οἱ δ' ἀλλογε, τῶν ἓν σφετέρων ἕλα.
Τῶν δ' αἶνος ὁ ξεῖνος ἐφέσσατο μείζονος οἴκου
Δαμέτιδι, καὶ δίων κλέος ἐσθλὸν ἀνθρώπου
Τῶν δ' ὀλίγων ὡς πᾶν ὃς οἶκον ἐπιγνῶ τὸ πρόσθεν,
Οὔτε κακὸν οὐ δίων τῶν ἓν σφετέρων ἕλα.

Quos uersus, quoniam Ambrosius Camaldulensis, Diogenis interpres, non omnino insuliciter Latinos fecit, haud grauabor adscribere.

Hospes Atarnites rogitauit Pittacon olim,
Sic Mitylenæon, Hyrradiog; satum,
Magne senex, gemine cupiunt mihi nubere, quarum
Et genere atq; opibus conuenit una mihi:
Altera præcellit, quid præstat consule, dicã,
Vtre ex his potius sit capienda mihi?
Hic baculum tollens, sic, tela senilia, dixit,
Consilium pueri, quod petis, expedient,
Quis celer in gyrum iactatus uerbere turbo
Assiduo, latis uertitur in triuijs.
Is, sequere illorum monitus, sic fatur, at ille
Scitatur, referunt, tu tibi sume parem.
Quæ postquam audiuit, monitis puerilibus hærens,
Ad magnis hospes absitinuit thalamis.
Atq; parem paruis lætus traduxit in ædes,
Sic Dion æqualem, si sapis, ipse cape.

Est autẽ allegoria à turbine puerili, qui flagellis circũagitur. Agebat enim quisq; pro suis uiribus turbinẽ sibi cõgruentẽ. Desumitur apud Ouidium ad fusi sexum trãstulit proverbiũ.

Quam male æquales ueniunt ad aratra iuuenci,
Tam uecors magno coniuge nupta minor.
Non formosa quidem, sed omni specie lasura ferentes,
Si qua uiros apte nubere, nube pari.

Plutarchus, De liberis educandis, τὸ ἀπὸ τῶν ἴσων ἀλλᾶν σοφὸν, id est, Sapientis est uxorem sibi parem congruamq; ducere. Huc adscribendum putaui carmen illud ex Thesinophoriazusis Aristophanis titulo inscriptũ,

Δικαιοσύνη γὰρ γυναικὶ νυμφίῳ γυνή. id est,
Regina siquidem mulier est sponso soci.

Idem admonet uersus ille Euripidæus in Rheso,

Οὐκ ἐς ἀμαυρὰ μαζόνων γαμεῖν θέλω.
Nolim ex potentioribus me coniungem.

Neq; uerò solum id spectari conuenit, ut par sit uxor generis claritate, aut modo ei familiaris, nexum ut et as non admodum dissentiat, ut formam, aut uitæ genus. Potest & longius trahi, nimirum ad negotium suscipiendum, cui sis conficiendo par & idoneus. Item ad uitæ genus aptum, & ad amicum tuis accommodum moribus.

Ne my quidem facere audet. II

Qui metu non auderent hiscere, ij quondam negabantur my facere audere. Refertur adagium à Varrone, lib. De lingua Latina 3. Putat enim ille mussare uerbum deductum à my literæ uocabulo, quasi μῦσαι, propterea quòd muti nõ amplius sonare queant, quàm my. Est enim ea litera maximè omnium muta, præsertim in fine, mire os contrahens & occludens. Verba Varronis sunt hæc: A quo idem dicit, quod minimum est, neq; ut aiunt, mũ facere audent. Videtur esse carmen Ennianum. Nam hunc paulo superius ciuauerat. Dicit, quòd minimum est, neq; ut aiunt, my facere audent. Est autem Græcis μῦσαι, tum fugo, tum naribus uocem reddo. Aristophanes, ὃν δὐδιμοφομαζόσατε,

Τί μῦσες; πάσχα πεπόνθατ' ἢ καλῶς.

Quum enim Mnesilochus dixisset, μὺ μῦ, id est, mu mu, Euripides respondet:

Quid mussitas? peracta sunt cuncta optimè.

Et apud Latinos Mutire ac Mussare, est tacite ferre, & quasi nocem absorbere. Terentius:

Mussitanda iniuria adolescentium. Vergilius,

Mussat rex ipse Latinus.

Apud Aristophanem in Equitibus, duo priuatim apud se quæsturi quædam de uitijs ciuitatis senarium hunc cõcinunt:

Μὺ μῦ μὺ μῦ μῦ μὺ μῦ μῦ μὺ μῦ μῦ.

Ex quo licet conijcere hanc esse uocem loqui formidantiũ.

Ne gry quidem. III

Mudì γὰρ φθέγξεται, id est, Ne gry quidẽ loquitur, hyperbole item prouerbialis apud Græcos, pro eo quod est, ne tãtulum quidem. Nam Gry, minimum quiddam significat, aut sordes unguium rem uidelicet utilissimam, aut uocem suillam, quam edere solent ij, qui grauantur sermone respondere, aut nomisma minutissimum. Aristophanes in Pluto:

Καί με προσβιάζεται,
Καὶ ἔστ' ἄπουσ' οὐδὲν τὸ παράπαν, ἀλλὰ γρύ. id est,
Mecũ ui subigit simul.
Atq; interim togatus, hæc quid sibi uelint,
Prorsum nihil respondet, ac ne gry quidem.

Hinc & uerbum deductum γρύζειν. Idem in eadem fabula:

Γρύζειν δὲ καὶ τολμᾷτον ὦ κατάρατε; id est,
Grumire uerò audetis etiam perditi?

Philostratus in uita Apollonij, Οὐδαμοῦ ἐφθέγξατο, ἀλλ' ὑπήχθη γρύξαι. id est, Haud quaquam locutus est, neque adduci potuit ut uel hisceret. Huius uocis usus admodum frequens, est apud Aristophanem.

Pili non facio. IIII

Est latinis hæc familiaris hyperbole: Non facio pili. Ne pilo quidem melior, cum minimum quiddam momenti significant. Catullus:

Non faciunt pili cohortem.

Cicero ad fratrem: Ego enim ne pilo quidẽ minus te amabo. Idẽ: Interea Cappadocia, ne pilũ quidẽ. Tametsi in uulgatis exemp

exemplaribus pileum hoc loco ſcriptum eſt. Quod quidem adagium etiam his temporibus nulli non eſt in ore. Pili illi-tas etiam Græcis in prouerbio fuit. Vnde ἄξιος τριχός. i. dignus pilo, in hominem nihili. Quo diutior erit translatio, hoc ueruſtior: Nam pili non facio, præter hyperbolen nihil pene habet figuræ. At ne pilo quidem doctior: Ne pilo quidē iniucundior: Ne pilo quidem honoratior, atq; id genus orationes, quoniam paulo longius recedunt à ſimplici ſermone, pluſculum accipiunt gratiæ.

Nauci non facio. V

Nauci eſſe, & nauci facere, pro eo quod eſt, nihili eſſe & nihili facere, ſæpiculè apud Plautū reperiuntur. Quid autē nauci ſignificet, ſeruus quidam Plautinus, cum ea uoce eſſet uſus, tamen ſcire ſe negat. Plautus: Qui homo timidus erit in rebus dubijs, nauci non erit. Grammatici quidam, inter quos Pompeius Feſtus, aiunt, nauci ſignificare nucis putamē, aut oleæ nucleum, aut eam membranulam, quæ uiſitur in medio nucis iuglandis interſita: deniq; rei cuiuſuis putamen, quod Græci φολίδωμα, nauci uocatū exiſtimant. Quidam à uoce græca deducunt ναῦν, quod declarat pellem ea prinam. Sunt & aliæ de nauci ſententiæ, quas qui uolet cognoſcere, legat Feſtum in dictione Naccæ. Nauci non habeo, dixit Ennius apud M. Tullium lib. De diuinatione 1. Non habet deniq; nauci Marſum augurem.

Flocci non facio; aut, Flocci facio. VI

Eadem ratione dictum eſt: Flocci facere: & Ne flocci quidem facere: pro eo quod eſt, no tantuli quidem facere. Eſt autem Floccus particula lanæ, quæ inutilis à uellere diuellitur atq; euolat, aut certè ſimile quiddam nullius momenti. Exempla paſſim apud autores obuia ſunt, ut non uideatur operæ pretium hoc inculcare loco.

Huius non facio. VII

Ad hanc formā pertinet illud Terentianū, ex Adelphis: Huius quicquā non faciam. Donatus admonet eſſe ἀπόκρυφον, demonſtrantis aut floccū, aut ſtipulam, aut ſummum digitum, aut huiuſmodi quippiam. Athenæus lib. 12. prodidit, Sardanapali ſtatuam ipſius monumento impoſitam, hoc geſtu digitorum, ui ſignificaret res humanas omnes prorſus eſſe cōtemnendas, ac ne digni quidem ærepina dignas.

Vitioſa nuce non emam. VIII

Apud Plautum eſt in Militē: Vitam tuam uitioſa nuce non emam, pro eo quod eſt, ne minimo quidem. Et uulgò dicimus, caſſa nuce non emerim, & putamine nucis non emerim. Ariſtophanes in Pace:

Οὐκ ἂν ποιήσαιμι δι' ἐμοῦ ἰσχάδος μίας. id eſt,
Non emerim nec unica quidem nuce.

Conſimile his, quod legitur apud eundem Plautum, cùm inquit Feſtus: Non ego iſtud uerbum empſitem illiuſillitio. Nam hoc uerbi Latinos nihili rem ſignificare ſolitos, quemadmodum & Græci dicunt, ἐτὶ πολλοῦ. Rurſum Butubata, qua uoce uſus eſt Nenius, pro negatorijs, autore Feſto.

Ne teruncium quidem inſumpſit. IX

Eſt aliquoties apud Ciceronem hyperbole teruncij, quod appareret eſſe genus minutiſſimi numiſmatis, ad Atticum: atq; etiā ſpero, toto anno imperij noſtri, teruncium ſumptus in prouincia nullum fore. Plautus in Capitiui duo: Neq; ridiculos iam teruncij faciunt: quemadmodum Græci dicunt ὠβελίου, pro re uiliſſima. Varro teruncium à tribus unciis dictum putat.

Homo trioboli. X

Itidem Plautus in Pœnulo hominem trioboli dixit, pro nequiſſimo, planeq; nullius pretij. A nummo minutiſſimo. Conſimili figura dixit Ariſtoph. in Veſpis, pro uilibus uerſibus τριχαπίνους ἐπῶν. Gregorius in epiſt. de uili contemptoq; dixit, μᾶλλον ἀνάξιόν ἐστιν ὀβολοῦ ἄξιον. i. Imò potius mancipium paucis obolis dignum. Dicuntur & triobolares.

Homo treſsis. XI

Conſimilli modo Perſius treſſem agaſonem appellat, contemptiſſimum hominionem:

Idem;

Et centum Græcos curto centuſſe licetur.

Id eſt, minimo. Treſſem autem dixit nouē, quaſi tribus aſſibus æſtimandum. Aſſis autem erat æreæ nummuli genus: Perſianum carmen ſic habet in quinta Satyra:

Heu ſteriles ueri, quibus una quiritem
Vertigo facit, hic Damæ eſt, non treſſis agaſo.

Confine Hieronymianum illud: Quis te dupondio ſuppoſuit? Iuſtinianus in præfatione Pandectarum, noluit adoleſcentes legum ſtudioſos ueteri non minus ridiculo quàm friuolo cognomine nūcupari dupondios, ſed Iuſtinianos nouos.

Dignus pilo. XII

Ἄξιος τριχός. id eſt, Pilo digni, dicuntur Græcis, nulla bona re digni, quòd pilo nihil contemptius. Ariſtoph. in Ranis:

Εἰ τῶνδέ γ' ἄλλου λόβου ἄξιος εἶ πεπυσμένος,
ἀλλ' οὐδὲ τοῦδ' ἄξιος εἶ τοῦ τριχός. id eſt.
Si quando ueni huc, emori ſanè uolo, aut
Si quid tuorum ſuſtuli, dignum pilo.

Adagium commemoratur à Diogeniano.

Nec uno dignus. XIII

Ἄξιος οὐδὲ μιᾶς, ἢ μιᾶς ἕνὸς. id eſt, Ne uno quidē dignus, & uno dignus, de illiſſimo. Translata metaphora à iactu talorum, in quo μονὰς, id eſt, unionis numerus, infimus erat. Demum ubiq; in rationibus numerorum minimum quidā eſt unio, ac ne numerus quidem, ut autumant philoſophi. Ex aduerſo, quem multi pretij ſignificant hunc πολλοῦ τινὸς ἄξιον. id eſt, multa re dignum, tritа figura Græci dicūt, & πολλοῦ ἄξιον, id eſt, quauis re dignum, & ediuerſo ὀλίγου ἄξιον, id eſt, paulo dignum, quem contemnunt. Gregarium autem eſt ac plebeium, unius duntaxat hominis uice ſupputari. Proinde Homerus Iliados A. cum medici dignitatem explicare uult, ait:

Ἰητὸς γὰρ ἀνὴρ πολλῶν ἀντάξιος ἄλλων. id eſt,
Vnus homo medicus multis æquandus honore eſt.

Ad quod reſpexit Plato lib. De legib. 5. Ὁ μὲν γὰρ ἑνὸς, ὁ δὲ πολλῶν ἀντάξιος τίθεται. id eſt, Nam hic quidem pro uno, ille pro pluribus aliis æſtimandus eſt. Ad hanc formam pertinent & illæ rhetorum figuræ, cùm aiunt, unum aliquē ſibi pro theatro eſſe, & unius cuiuſpiam iudicium pluris ſe facere, quàm infinitæ multitudinis.

Dignus obeliſco. XIIII

Ἄξιος ὀβελίσκου. id eſt, Dignus obeliſco, dignus quouis honore. Summis enim uiris eiuſmodi columnæ ac pyramides erigebantur, magnificis inſcriptæ titulis, aut ingentes coloſſi. Sic enim ſtupidi principes olim fungi gaudebant. Tametſi prouerbium ancipitem habet ſententiam, propterea quod Ariſtarchus obeliſcis tangulare ſit ſolitus, quæ parum probaret. Meminit huius præter alios Suidas.

Aureus in Olympia ſtato. XV

Quem ſummo præmio dignum Græci ſignificant, ei decreſolent: Aureus in Olympia ſtatuere. Lucianus in Pſeudologiſta. χρυσοῦς φασὶν ἐν Ὀλυμπίᾳ ἑστάναι. id eſt, Aurei, ut aiunt, in Olympia ſtato. Quòd ſe bonos id genus præcipuum haberetur, loco cum celebri, ſtatuam inter illuſtres uiros habere. Hinc illuſit Vergilius, cùm ait:

Si fœtura gregem ſuppleuerit, aurea eſto.

Plato in Phædro. Ὑποχόνδριος γενόμενος ἀνὴρ ἱκανὸς ἐμοῦ καὶ ἄλλων ἀναθέσθαι. id eſt, Polliceor me ſtatuam auream tibi æqualem Delphis collocaturū. Ibidem paulo poſt.

Παῖ

Παρὰ τὸ κυψελίδῶν ἀνάθημα σφυρήλατος ἢν ὀλυμπίᾳ κάθηται. id est, Inter statuarum Cypselidarum monimenta in Olympia fabrefactus stato. Interpres fortasis χρυσήλατος, legit, aut certè somniauit, ut qui uerterit aureũ. Porrò reges Corinthi dicuntur Cypselidæ à Cypselo qui pulsis Bacchidis è Corintho, ibidem imperio est potitus, summaq; coëgit diuitias, cuius rei argumentum, inquit Strabo, τὸ ὀλυμπιάσιν ἀνάθημα κυψέλης, σφυρήλατος χρυσοῦς ἀνδριὰς δυμετρίβους. Allusit huc & Philostratus in Apollonij uita, στεφανώσονταί σε ὀλυμπίᾳ. id est, & coronabunt te in Olympia. Non dissimili figurâ dixit Persius, satyra secunda:

Præcipui sunto, sitq; illis aurea barba.

Quibusdam cuiq; signis aurea barba consuescit addi.

Quauis re dignus. XVI

Ἄξιος τοῦ πατρός. id est, Quauis re dignus. Refertur ab omnibus Græcorum adagiorũ collectoribus. Vtitur Plato in Sophista. καὶ τοῖς μὲν δοκοῦσιν εἶναι τῶν μαθόντων τίμιοι, τοῖς δ' ἄξιοι τοῦ πατρός. id est, Aliis uidentur nullare digni, aliis rursus quauis. Similiter dixit Teren. Hominẽ quãtuis pretij. Quanquam huius adagionis modo est facta mentio.

Dignus Argiuo clypeo. XVII

Ἄξιος ἀσπὶς ἐν ἄργει ἀσπὶς. id est, Dignus es Argiuo clypeo. De generoso ac maiorem in modum uenerando: inde sumptũ, quòd olim apud Argiuos ex more pueri incorrupti puriq; clypeos quosdam gestantes, pompas agebant. Isq; hos erat illi ætati, prisco quodam instituto decretus.

Dignum propter quod uadimonium deseratur. XVIII

Vbi rem maximi momenti uolemus significare, quæq; uel quan touis dispendio debeat expeti, dignam esse dicemus, cuius gratia uadimonium deseratur. Nam qui uadati sunt, non nisi summo suo periculo abesse possunt. Plinius Secundus in præfatione Natural. hist. Inscriptiones, inquit, propter quas uadimonium deseri posit, hoc est, quarum gratia omnia sint posthabenda, uel maximè seria. Seneca De beneficijs lib. 4. Vadimonium promittimus, tamen deseritur. Non in omnes datur actio. Deserentem uis maior excusat. Hæc Senecæ uerba declarant, uehementer urgens esse oportere, quod excusset uadimonij promissi desertorem. Horatius: Et casuta respondere uadato Debebat. Ridet improbum garrulum, qui maluerit periclitari de causa, quàm à negotijs discedere. Consimilis est forma, quasi pro aris focisq; dimicare, quum de re chara feriatq; certamen est. Nec dissimili schemate dixit Celsus, lib. Pandect. 6. titulo De rei uindicatione, Laribus sepulchrisq; auitis carere. Finge, inquit, pauperẽ, cui si reddere id cogatur, laribus sepulchrisq; auitis carẽdum habeat: sufficit tibi permitti tollere ex his rebus quæ posis, dum ita ne deterior sit fundus, quàm si initio non foret ædificatum.

In utramuis dormire aurem. XIX

In utramuis dormire aurem, est, animo otioso, securo, uacuoq; esse. Terentius, in Heauton. Ademptum tibi iam fixo omnem metum, in aurem utramuis ocioste ut dormias. Vtitur eo & Basilius in epistola quadam, sed malam in partem, ita ut supi nam securitatem intelligi uelit. Menander in Plotio apud Gellium,

Ἐπ' ἀμφοτέραιν τὴν ἀκοὴν ἥδιστα καθεύδουσι.

In aurem utranq; quandoquidem dormit securi eubet.

Sic enim uertit ne scio quis.

In dextram aurem. XX

Eodem sensu dixit Plinius in dextram aurem. Ita enim scribit Romano suo: Nihil est quod in dextram aurem, fiducia meî dormias, non impune cessetur, id est, nihil est quòd sis securus. Sic enim admonent medici, ut in primo somno, qui profundissimus esse consueuit, in aurem dextram incumbamus. Cum experrecti redormire cupimus, in sinistram. Porrò qui leui somo uult uti, in neutram incumbit aurem, quo facilius expergefiat.

Porrectis dormire pedibus. XXI

Huic affine est illud, ἀποτείνασθαι τὸν πόδε καθεύδειν. id est, Porrectis pedibus dormire. Lucianus in mercede seruientibus, καὶ τοῦτο λέγω ἀπὸ τῆς ἀνέσεως ἀποτείνοντα τὸν πόδε καθεύδειν. id est, Iamq; tandem quod optari solet, obtigit, ut porrectis pedibus dormias. Ad eandem figuram pertinet, quod in Aristophanis Pluto dixit Mercur. ἀναβάδλιν ἀναπαύομαι. i. Sublatis pedibus requiesco, & supinus per otiũ. Et supinitatem, negligentiam, incogitantiamq; significamus. Et conferere manus in Hebræorum prouerbijs ingnauum. Paulum dormies, paululum dormitabis, paululum conseres manus, ut dormias.

Naso suspendere. XXII

Naso suspendere, est uafre ac subdole irridere. Plinius lib. 11. cap. 32. docet à suæ ætatis hominibus nasum subdolæ irrisioni fuisse dicatum. Nam apud ueteres autores nihil huiusmodi legitur. Verba Plinij subscribam: Et altior homini tantũ, quem noui mores subdolæ irrisioni dicauere, nasus. Horatius in Sermonibus:

_Naso suspendis adunco Idem alibi,
_Balatro suspendens omnia naso.

Persius de Horatio, qui uafre tectèq; rideat,

Callidus exterso populum suspendere naso:

Idem alibi,

Discе, sed ira cadat naso, rugosaq; fanna.

Vnde Nasuti uocanter, qui docte norint alios irridere. Martialis:

Non cuicunq; datum est habere nasum, Idem,
_Et pueri nasum Rhinocerotis habent. Idem rursum,
Nasutus sis usq; licet, sis deniq; nasus. Persius,
_Rides ait, & nimis uncis Naribus indulges.

Græci simplici efferunt uerbo, μυκτηρίζειν, ἀντιμυκτηρίζειν. id est, irridere, uicissim irridere, ἀπὸ τοῦ μυκτῆρος. id est, naso. Cassius ad Ciceronem, lib. Epistolarum familiarium 15. Quosq; ubi ridiculo aut scommatico dicterio lasseris, uelint rustice gladio ἀντιμυκτηρίσαι. id est, uicissim naso suspendere.

Dignus qui cum in tenebris misces. XXIII

Qui certissima esset fide, cuen dignum dicebant, qui cum in tenebris micaretur. Cicero lib. Officiorum 3. Hoc non'ne est turpe, dubitare philosophos, quæ ne rustici quidẽ dubitant, à quibus natum est, id quod tritum est uetustate prouerbiũ. Cum enim fidem alicuius, bonitatemq; laudant, dignum esse dicunt, qui cum in tenebris mices. Idẽ De finibus lib. 2. Cur iustitia laudatur, an uerum est tritum uetustate prouerbiũ, qui cum in tenebris mices? Est autem micare, lusus genus quoddam, quod adhuc apud Italos durat, ut repente porrectis digitis, certantiũ uterq; numerum diuinet. Huius Cicero mentionem facit, lib. De diuinatione 2. Quid est enim sors? Idem propemodum quod micare, quod talos iacere, quod tesseras. M. Varro: Micandum erit cum Græco, utrum ego illius numerum, an ille meum sequatur. Nemesianus in carmine Bucolico: Digitos iactate micantes. Meminit diuus Augustinus lib. De trinitate 8. cap. 5. Nam id, inquit, ubi uolumus, facilè habemus, ut alia omittam, uel micando digitis tribus. Porrò qui cum micas in tenebris, ei librum est, si uelit fallere. Proinde dignus qui cum in tenebris mices dicitur, qui sit usq; adeo certa fide, ut nec, si tuto possit, uelit quempiam menddcio fallere. Habent Græci simile quiddam: Dignus est, cui uel iniurato fidem habeas: Ὁ οὐδ' ἂν ἐπόμενος ἐπιορκήσειεν ἄξιος. id est, Hic uir dignus cui credas etiã iniurato. Cui diuersum, Ne iurato quidẽ illi crediderim.

Ex

Ex Iouis tabulis testis. XXIIII

Ἐκ τῶν Διὸς διλτων ὁ μάρτυς. id est, Ex Iouis tabulis testis. Apud Græcos dicebatur, pro certo & indubitabili teste. Lucianus in libello De mercede seruientibus. Εἴ τις ἔστι μοι χρὴ ὑποδραμεῖν, τοῦτο οὐκέτι ἐκ Διὸς διλτων ὁ μάρτυς. id est, Si quis te adulter aut pæderastes dixerit, is protinus, iuxta id quod dici solet, ex Iouis tabulis testis. Allusum est, ni fallor, ad diphtheram, in qua Iupiter omnia mortaliũ acta describere fingitur à poëtis.

Atticus testis. XXV

Ἀττικὸς μάρτυς. id est, Atticus testis, legitur in collectaneis Diogeniani, pro probatissimo atque incorruptissimo teste. Quod si quis per Ironiam torqueat in testem uanum, non inconcinne dixerit.

Attica fides. XXVI

Ἀττικὴ πίστις. i. Attica fides, legitur apud eundem, de minimè uanis, minimèq; periuris, inde natum quod apud Atticos tẽplum esset Fidei deæ constructum. Cuius meminit etiã Plautus in Aul. Vellcius Paterculus meminit his quidem uerbis: Si quis hoc rebellandi tempus quo Athenæ à Sylla captæ sunt, imputat Athenienſibus, nimirum ueri uetustatisq; ignarus est. Adeo enim certa Athenienſium in Romanos fides fuit, ut semper & in omni re, quicquid syncera fide gereretur, id Romani Attica fide fieri prædicarẽt. Quintil. lib. 11. cap. De genere dicendi, scribit ita hunc modum: Quos ego existimo, si quod in his finibus uberius inuenerint solum, ser tiliorem'ue segetem, negaturos atticam esse, quod pluſquam acceperit seminis reddat, quia hanc eius terræ fidem Menander eludit. Ex his colligimus Atticam fidẽ dictam, quod nec detraherent pactis, nec adderent. Talis erat & soli fides non admodum feracis, quum agrorum fides laudetur ſi cum sonore reddant quod creditum est.

Græca fide. XXVII

Ἑλληνικῇ πίστει. id est, Græca fide, reperitur pro certa itẽ fide. Fortaſsis idem cum proximo: nisi malumus per ironiam accipere. Auſonius ad Paulum:

Nobiscum inuenies κατωνόητα, ſi libet uti
Non Pœna, ſed Græca fide. Idẽ de Philone uillico ſuo:
Mutuatur ad Græcam fidem.

Plautus Græcam fidem dixit ubi non uerbis, neq; ſtipulationibus, ſed præſente pecunia res agitur. Sic enim apud eum loquitur Clareta lena in Aſinaria: Diem, aquã, ſolem, lunã, noctem, hæc argento nõ emo, Cætera quæ uolumus uti, Græca mercamur fide, id est, numerata pecunia. Euripides in Iphigenia Taurica: πιστὸν ἑλλὰς οὐδὲν οὐδὲν. id est, Græcia nequaquam nouit fidem. Hoc ſanè nomine ea natio peſſimè audiit olim.

Punica fides. XXVIII

Pœnorum perfidia in prouerbium abiit, quòd ea gens peculiariter periurij uanitatisq; notata ſit, quemadmodum abunde teſtatur T. Liuius. Cuius hæc uerba ſunt lib. 21. de bello Punico: Quæ Punica religione ſeruata eſt fides ab Hannibale. Idem belli Punici ſecũdi lib. 1. Has tantas uiri uirtutes ingentia uitia æquabant, inhumana crudelitas, perfidia pluſquam Punica, nihil ueri, nihil ſancti, nullius dei metus, nullum iuſiurandum, nulla religio. His coloribus depingit Annibalem. Subindicat idem Q. Curtius, in Tyrijs Pœnorum auxilio deſtitutis. Rurſum Maximinus apud Iulium Capitolinum: Afri, inquiens, fidem Punicã præſtiterũt: & quod modo cituimus ex Auſonio, Pœna fide Saluſtius in Iugurthino: Cõperio Bochum magis Punica fide quàm ob ea quæ prædicabat, ſimul Romanos & Numidã ſpe pacis detinuiſſe. Plautus, Nemo me Pœnus punior, alludens ad morum perfidiam. Pœni fœdifragi ſemper habiti. Idem in Pœnulo, Et is omnes linguas ſcit, ſed diſſimulat ſciens, ſe ſcire, Pœnus plane eſt, quid uerbis opus?

Altera manu fert lapidem, altera panem oſtentat. XXIX

Qui coràm blandiũtur, clàm obtrectãnicos, palàm amicos agũt, clanculum nocent: aut qui hic proſunt, illic lædunt, falſam beneficij ſpem oſtentant, ut nacti occaſionem funditus perdant, ij dicuntur altera manu portare lapidem, altera panẽ oſtentare. Translatum ab ijs, qui canes oſtentato pane pellicium: deinde accedẽtibus ſaxum illidunt. Euclio Plautinus in Aul.

Nunc petit cum pollicetur, aurum inhiat, ut deuoret.
Altera manu fert lapidem, panem oſtentat altera.

Diuus Hieronymus ad Rufinum: Hæc apud te amice potius expoſtulare uolui, quàm laceſsitus publice deſæuire, ut animaduertas me reconciliatas amicitias pure colere, & nõ iuxta Plautinam ſententiam, altera manu lapidem tenere, panem offerre altera. Eodem eleganter alluſit, ſcribẽs ad eundem Rufinum: An tibi ideo panem non damus, quia hæreticorum cerebro lapidem illidimus? Simile quiddam habet Gregorius Theologus in epiſtola ad Euſebium epiſcopum Cæſarienſem. ὥσπερ ἔστι τις ἀνὴρ ἀνδρὸς τῇ μὲν χειρὶ κατάλοιπον τὸν ψιφαλλὸν, τῇ δὲ παίοι τὸν παρειὰν. id est, Perinde quaſi quis eiuſdem uiri altera manu ſcabat caput, altera malam feriat.

Eodem ore calidum & frigidum efflare. XXX

Ἐκ τοῦ αὐτοῦ στόματος τὸ θερμὸν καὶ τὸ ψυχρὸν ἐκφέρειν. id est, Eodem ex ore calidum ac frigidum proferre. Bilingues & qui eundẽ modo laudant, modo uituperant, ex eodẽ ore calidum ac frigidum ſpirare dicuntur. Natum ex Apologo quopiam Aniani fabulatoris. Satyrus quidam cum uehemẽter algeret, hyberno gelu ſupra modum ſæuiẽte, à ruſticõ quodam inductus eſt in hoſpitium. Admiratus autem cur homo inflaret in manus ori admotas, roganti cur ita faceret, is reſpõdit, ut frigidas manus halitu tepore caleſaceret. Deinde ubi extructo foco, appoſita menſa, in pultem feruidam rurſum inflaret, magis etiam admiratus ſciſcitantus eſt, quid hoc ſibi uellet: ut pultem, inquit nimium feruẽtem halitu refrigerem. Tum Satyrus ſurgens à menſa: Quid ego audio, inquit, Tun' eodem ex ore pariter & calidum & frigidum efflas? Valebis, neq; enim mihi ratio eſt, cum eiuſmodi homine commune habere hoſpitium. At huiuſce rei, quam Satyrus admirabatur, cauſam reddit Ariſtoteles in Problematis, ſectione 34. problemate 7. idq; ideo fieri putat, quòd qui uehementius efflat, is non mouet uniuerſum aërem, ſed ore cõtractiore paululum uenti expiret, ut calor ab ore proficiũs, à reliquo aëre, quem ob impetum plurimum mouet, cõtinuo euaneſcat, atq; in frigus abeat. Id quod ſecus fit in eo, qui ſua cibus apertis uniuerſum aërem exhalat. Eſt huic conſine quiddam in epiſt. Iacobi apoſtoli; nã hujus nomine legitur: ἐκ τοῦ αὐτοῦ στόματος βρύει τὸ γλυκὺ καὶ τὸ πικρόν. id est, Ex Eodem ore emanat dulce & amarum. Huc adſcribi poterit, quod refert 2. lib. Plinius, plus quàm prodigioſum, fontem eſſe quendam in Dodona, qui cum ſit frigidiſsimus, & faces ſi quas ardentes immergat, extinguat: ſi extinctæ admoueantur, accendit. Quæ omnia torquere licebit in rhetores, qui eadem norunt laudare & uituperare, eleuare atque attollere. Item in iureconſultos, qui cauſam eandem nunc tuentur, nunc impugnant. Ad eum ſenſum detorſit Plutarchus, quod Circe eadem uirga mentem adimit, ac reddit: pecudes facit, & homines. Extat apud Græcos hic ſenarius prouerbialis:

Τὸν αὐτὸν ἀνθρώπου καὶ λέγειν ἀεὶ καλῶς. id est,
Laudare eundem semper et uituperare nil eſt mali.

Et Hebræi uates, nempe Eſaias, male ominatur ijs, qui dicunt bonum malum, malum bonũ, dulce amarum, & amarũ dulce

dulce. Athenæus lib. 4. docet esse fistulæ genus, à Græcis dicitur μάγαδις, siue παλαιομάγαδις, quod idem & grauem & acutam uocem reddit. Vnde uersum adducit ex Alexandride:

Μάγαδιν λαλήσω, μικρὸν ἄμα σοι καὶ μέγαν. id est,
Grandem ac pusillum Magade proloquar simul.

Id Græcis dicitur μαγαδίζειν, sonare simul duas uoces, grauem & acutam, διὰ πασῶν ut uocant musici, Aristoteles sectionis 19. problemate iuxta Græcos codices 18. iuxta Theodori uersionem 17. utitur eo uerbo μαγαδίζειν, quærens quur hæc sola harmonia, quam dixi, sonetur magade. Rursum in problemate 39. iuxta Græcos codices, μαγαδίζουσι γὰρ τῇ διὰ πασῶν συμφωνίᾳ, id est, Magadissant in concentu diapason.

Oculatæ manus. XXXI

Oculatas manus dixit Plautus, quæ promissa uolint exhiberi re, non oratione promitti. Nam oculos habere, quibus uideant exhibita, aures non habere, quibus audiant pollicitationes. Ita Læna quædam in Asinaria, adolescenti montes aureos pollicenti, cum illa nihil commoueretur promissis: Semper, inquit, oculatæ nostræ sunt mammæ, credunt quod uidêt. In eadem erat sententia leno ille Terentianus Sannio: Nunquam, inquit, ego adeo astutus fui, quin quicquid possem, mallem auferre in præsentia potius. Huc allusit Chærea in Eunucho: Fac nunc promissa ut appareant.

Cæca dies, & occulata dies. XXXII

Plautus item cæcam diem & oculatam, pro die qua non numeratur præsens pecunia & qua numeratur: Sic enim leno quidam loquitur in Pseudolo: Eme die cæca hercle oleum, id uendito oculata die, iam Hercule uel ducentæ fieri possunt præsentes minæ. Hoc est, eme non præsente pecunia, sed in diem pacta, reuende pecunia præsente. Vocant & uerisimili cæcam diem, & cæca testimonia, quæ scripto perhibentur absentibus. Nam cæca sunt non [illegible] quæ non uident, sed quæ non uidentur & absunt.

Lentiscum mandere. XXXIII

Σχῖνον διαμᾶσθαι. id est, Lentiscum mandere, uel arrodere, Græco prouerbio dicuntur ij, qui nimio comendi corporis studio superfluunt. Nam ex lentisco dentifricium fieri consuenit. Is est puluisculus quidam candidandis dentibus comparatus. Fiebat & dentiscalpia ex lentisco, hoc est, cæspides quædã purgandis dẽtibus accõmodæ. Martial. in Apophor.

Lentiscum melius. sed si tibi frondea cuspis
Defuerit, dentes penna leuare potest.

Quin & Dioscor. lib. 1. indicat, lentisci succum ex aqua decoctæ figere uacillantes dentes, si eo colluantur: tum & cuspides hinc factæ si affricentur, utiles esse dentibus abstergendis. Huiusmodi igitur quibus dentiscalpium semper in ore est, lentiscum arrodere dicuntur, & σχινοῤῥώγας. id est, Lentisci arrosores appellantur. Nam dentium cura, olim ut delicatis probro dabatur, & Apuleio inter reliqua crimina obiectum est, quòd dentifricium parasset. Rectè transferetur adagium & ad reliquum totius corporis cultum.

Vnico digitulo scalpit caput. XXXIIII

Molles atq; effeminati, uno digito caput scalpere dicuntur, ni mirum solliciti ne comam, studiosè compositam perturbent. Id primum dictum putant à Caluo poëta in Pompeium: hinc in omnes parum uiros translatum. Iuuenalis satyra nona:

Qui digito scalpunt uno caput,

Molles & impudicos ex gestu notans. Porrò gestum eum antiquitus impudicitiæ habitum argumentum, testatur in epist. Seneca: Rerum, inquiens: omnium, si obseruentur, indicia sunt. Et argumentum morũ ex minimis quoq; licet capere. Impudicum, & incessus ostendit, & manus mota, & unũ interdum responsum, & relatus ad caput digitus, & flexum oculorum. Improbum interdum risus, insanum uultus, habituſq; demonstrat.

Summo digito caput scalpere. XXXV

Τῷ ἄκρῳ δακτύλῳ τὴν κεφαλὴν κνᾶν. id est, Summo digito caput scalpere. Idem est eum proximo. Lucianus in Rhetorum præceptore, delicijs effœminatum hominem describit his uerbis, Ἐν τούτοις ὁ τἀνσορύρ τινα, καὶ τὸν κάλαμον ἀνέλρα, διασεσαλευμένον τὸ βάδισμα, ἐπικεκλασμένον τὴν ὀσφύν, γυναικεῖον τὸ βλέμμα, μετὰ χροῦ τὸ φῶνημα, μίτρᾳ ἀστονίοντα, ᾧ δακτύλῳ ἄκρῳ τὴν κεφαλὴν κνώμενον. id est, Inter hæc autem uirum quendam egregie sapientem atq; insigni forma, lubrico incessu, fracta ceruice, mulierbri aspectu, uoce mellita, olentem unguenta, caput summo digito scalpentem.

Phryx plagis emendatur. XXXVI

Phryx plagis emendatur. In barbaros seruiliq; ingenio homines dicitur, qui non pudore, neq; monitis, sed uerberibus redduntur meliores. Cum contrà generosus animus, ut ait Seneca, rectius ducatur quàm trahatur. Cicero pro L. Flacco in testes Asiaticos: Asia uestra constat ex Phrygia, Mysia, Caria, Lydia. Vtrum igitur nostrum, aut uestrũ est hoc prouerbium? Phrygem plagis fieri solere meliorẽ. Adagium ita refertur apud Suidam uersu trochaico,

Φρὺξ ἀνὴρ πληγὰς ἀμείνων καὶ διακονέστερος. id est,
Verberatus Phryx melior & obsequens erit magis.

Ostendit Athenæus, è Phrygia mitti solere mancipia laudatissima.

Ἀνδράποδ' ὀκφρυγίας, ἀπὸ δ' ἀρκαδίας ἐπικούρους. i. Mancipia ex Phrygia, sed ab Arcadia auxiliares.

Nihil sacri es. XXXVII

Οὐδὲν ἱερὸν ἐπάρχεις. i. Nihil es sacri. Sermo contemnentis, prouerbialiter. Siquidem Græci quicquid præclarum ac uehementer conducibile uideri uellent id sacrum appellabant, ut ἱερὸν βουλὴ. i. Sacra res consilium, & ἱερὰν πόλιν. i. Sacram ciuitatẽ dixit Aristides, tanquam omniũ tutatricem, & quod alio citauimus loco ἱερὰν ἄγκυραν, id est, Sacram ancoram. Plutarch. in uita Pelopidæ, Sacri præsidij mentionem facit. Theocritus in Hedœporis:

Ἀλλ' ἔρ' ἄκαε λῆρ' ἔσφορ βόμβε, ἔστι μὴ ἀλλὰ ἱερόν. i.
Hæcdum igitur, si uis, age iam deponito, quanquam
Nil sacri est.

Verba sunt contemnentis pignus. Qui prouerbij tradunt originem, aiunt Herculem conspecta Adonidis imagine cõtempsisse his uerbis. ἀλλὰ ἱερὸν εἶ, id est, Nil es sacri. Seu quod existimaret, ijs duntaxat habendum esse diuinitatis honorem, qui de genere mortalium essent benemeriti: siue quòd fures, qui in eius templum confugissent, nõ essent in tuto, propter loci religionem, quemadmodum in aliorum deorum sacellis. Nunc accommodatur ad quamuis rem despicatui habitam. Ab hac interpretatione non discrepant quæ refert Theocriti scholiastes, huius commenti autorem citans Cleandrum.

Nihil sanum. XXXVIII

Summam morum corruptionem, & nullum honesti respectum his uerbis Græci significant, ἀλλὲν ὑγιές, id est, Nihil sanum. Exempla passim in comœdijs tragœdijsq; Græcorum sunt obuia. Aristophanes in Pluto:

Πανσάμενόν γ' ἃ χρὴ μεταβάλλοντα τοὺς τρόπους,
Εἶναι πανοῦργον, ἄδικον, ὑγιὲς μηδὲν ἔχειν,
Ὡς τῷ βίῳ ταῦτ' ἐστὶ νοῦν ἔχειν μάλιστα. id est,
Scitum an expedirt, ut in contrarium
Verso instituto priſtinisq; moribus,
Iniquum esse, fubdolum, sani nihil,

Ratus

Ratus iſta uitæ commodis conducere.
Andromache in ſui nominis tragœdia apud Euripidem ita deſcribit Spartanorum mores,

Ὦ πᾶσιν ἀνθρώποισιν ἔχθιστοι βροτῶν,
Σπάρτης ἔνοικοι, δόλια βουλεύτρια,
Ψευδῶν ἄναντες, μη χαριζόμενοι κακῶν,
Ἐλινταὶ, πόλεν ὑγιᾶ. id eſt,
Heus omnium mortalium inuiſiſſimi,
Spartam incolentes, fraudulenti conſili,
Mendaciorum principes, & opifices
Tecti malorum, tortiles, ſani nihil.

Ariſtophanes, τὴν θεσμοφοριάζουσας, ſi modo non fallit titulus, de fœminis,

Τὰς οἰνοπότριδας, τὰς προδότριδας, τὰς λάλας,
Τὰς πόλεν ὑγιᾶς, τὰς μεγ' ἀνθρώπων κακόν. id eſt,
Vini bibaces, proditrices, garrulas,
Nihil ſanum, maximum uiris malum.

Vbi plane prouerbialiter dixit πόλεν ὑγιᾶς, pro perditiſſimis. M. Tullius ad Atticũ lib. 15. Quid quæris? πόλεν ὑγιᾶς. Id uelut interpretans in epiſtola quæ præceſſit ab hac tertia. Quid quæris? nihil ſyncere.

Dionis gry. XXXIX

Τὸ Διονυσικὸν γρῦ, id eſt, Dionis gry. Rectè dicetur, aut ubi quempiam magno animo contemnimus, ac ne reſponſo quidem dignum habemus: aut cum rem nihil ſignificamus. Nam de gry alio diximus loco. Adagium ortum ex euentu. Dion Alexandrinus natione, præcipuam in philoſophia laudẽ eſt cõſecutus. Huic erat frater luctator, nomine Topſius. Itaq; cum quidam ex eius concertatoribus Dionem probris inceſſeret, ſæua atq; infanda in eum euomẽs, multa interim turba ad conuicium, ut fit affluente, ipſe ne uerbo quidem reſpondit maledictis: uidelicet philoſophiæ dogmatum memor. Cæterum ubi iam intra ædium ſuarum ueſtibulum eſſet, nam conuiciator eo uſque fuerat proſecutus, nihil iracundiæ præ ſe ferens hoc tantum reſpondit, γρῦ, id eſt, Ne gry quidem. Iuuenis autem animi impotens, laqueo ſe præfocauit. Eam res in uulgi fabulam abiit.

Cæcus cæco dux. XL

Τυφλὸς τυφλῷ ὁδηγός. id eſt, Cæcus cæco dux. Adagiũ euan gelicis quoq; literis celebratum, quo lubentius etiam refcro. Vti liceбit quotics indoctus indoctum docere, inconſultus imprudenti conſilium dare conabitur. Alluſit ad prouerbiũ M. Tullius lib. De finibus ultimo: C. autem Druſi domum compleri conſultoribus ſolitam accepimus, cum quorum res eſſet, ipſi non uidebant, cæcum adhibebant ducem. Hæc Cicero. Druſus enim iureconſultiſſimus, aliis proſpiciebat animo, quũ n corporis oculis nihil cerneret. Cui cõſine eſt Horatianum illud: Cæcus iter oſtendit. Horatius ad Sceuam:

Cæcus uti ſi monſtret iter, tamen aſpice.

Quod quidem Porphyrion perinde dictum autumat, quaſi dicas: Suus Mineruam. Præpoſtere enim res geritur, cũ cæcus uidentibus iter commonſtrare conatur. Apud Ariſtophanem in Pluto, Carion ſeruus ſtomachatur in herum, quod ipſe uidens, Plutum oculis captum ſequeretur,

Ὅτ τις ἀνολυθῇ κατόπιν ἀνθρώπῳ τυφλῷ,
Τὸναντίον δεῖν. ἢ προσίοντ' αὐτῷ ποιεῖν.
Οἱ γὰ βλέποντες τοῖς τυφλοῖς ἡγούμεθα,
Οὐτ' ἂν ἀνολυθῇ, καὶ προσβιάζεται. id eſt,
Luminibus ut qui captum & orbum hominculum
Sequatur à tergo, hoc agens præpoſtere.
Nam qui uidemus, ducimus cæcos, at hic
Sequitur ſimulq; cogit eadem facere me.

Cæca ſpeculatio. XLI

Ἀλαοσκοπιὰ. i. Cæca ſpeculatio, compoſita Græcis eſt dictio, ἀπὸ τοῦ λάειν, quod eſt uidere, inde ἀλαὸν cæcum, & σκοπεῖν, id eſt, Inſpicere. Ita Suidas ex Homero citans. Etymologus addit alias coniecturas ex Methodio citans idem dicẽs. Suidas prouerbialem dictionẽ admonet, quoties aut conniuent, quibus datum eſt negotium, aut ipſi nihil uident, quibus obſeruandi partes ſunt delegatæ. Translatiũ ab iis qui è ſpeculis ſublimibus diligenter circiſpectant undiq;, & quod uiderint, alijs renũtiant. Homerus aliquoties hoc habet, Οὐδ' ἀλαοσκοπιὴν ἔλχει, quod etymologus citat ex Methodio, Pro eo. quod eſt, haud quaquam cæcutienter ſpeculatus eſt. Vti conueniet, quoties ſignificabimus aliquem rem ſagaciter odoratum, ac deprehendiſſe. Tanquam ſi dicas, epiſcopos ad cætera ſupinos ac cæcutientes, ſi quid extitcrit unde ſperetur quæſtus nonnihil, ibi ὀξὺ ἀλαοσκοπιὴν ἔχειν. At contrà, ſi quis erat falſus, aut hallucinatus τοῦτον μὲν ἀλαοσκοπιὴν ἔχειν.

Sine cortice nabis. XLII

Sine cortice nare dicuntur, qui iam per ætatem non egent cuſtode morum, aut qui eò doctrinæ proceſſerunt, ut iam præceptorum opera non habeant opus. Horatius:

_Sinul ac durauerit ætas,
Membra animumq; tuum, nabis ſine cortice. id eſt,
Citra cuſtodem ac pædagogũ ipſe te reges ac moderaberis. Acron prouerbij admonet: putaſq; metaphorã mutuo ſumptam à iuuenibus, qui cum primitus natare diſcunt, corticibus aut ſuberibus uentri ſubligatis natant: deinde exercitiores citra huiuſmodi adminicula natare incipiunt. Plautus in Aulularia: Quaſi pueris qui nare diſcunt ſcyrpea induitur ratis. Qui laborent minus, facilius ut nent, & moueant manus. Eſt autem Græcis φελλὸν ſiue φελλὸς, nam uarie ſcribunt, quod Latini uertunt ſuber, ſic enim uertit Theodorus. Cortex eſt arboris ſemper fluitans, & ob id aptus nauibus præſertim ancoralibus: indicat enim ancoræ locum, ut à nautis caueatur: & piſcantiũ tragulis, ſuſtinet enim ſummos retium fines: utilis & cadorum obturamentis, poſtremo & fœminarum calceatui menſibus hybernis, unde ioco prouerbiali apud Græcos cortices arborum dicuntur: nunc non pudet uiros æſtiuis menſibus tali uti calceatu. Meminit Plinius lib. 16. cap. 8. Lucianus in Veris narrationibus narrat φελλόπεδιλας, unde Græci φελλεύειν dicunt ſupernatare. Et φελλῆς loca quæ paululo terræ tegunt ſaxa.

Vt poſſumus, quando ut uolumus non licet. XLIII

Ζῶμεν δ' ὡς θέλομεν, ἀλλ' ὡς δυνάμεθα. id eſt,
Non uti libet, ſed uti licet ſic uiuimus.

Senarius prouerbialis, quo monemur tempori ac neceſſitati ſeruiendum eſſe. Terentiana Miſis in Andria rogata, quam Athenis uitam agerent, uerecunde ſeni mercitricium quæſtũ confitens, ut quimus aiunt, quando ut uolumus nõ licet. Cæcilius in Plotio apud Donatum: Viuas ut poſſis, quando non quis ut uelis. Item Plato in Hippia maiore: Τοιαῦτα ὦ ἱππία τὰ διαιτήματά ἐστιν ἃ ἔχω ἃ βούλεταί τις φασὶν ἀνθρωπινάσδε παροιμιάζόμενοι, ἀλλ' οἷα δυνάμεθα. id eſt, Eiuſmodi ſunt Hippia res noſtræ, nõ quales quis optaret, ſicuti prouerbio dicitur uſq; quaq;, ſed quales eſſe poſſunt. Alluſit eodem & in Cratylo. ὅπως ἂν δυνώμεθα προέσπονται. id eſt, Præſtati, utcunq; potuerimus. Sic enim modeſtiæ gratiã præfantur, qui negotium aliquod ſuſcipiunt. Huc pertinent & illæ Græcorum ſententiæ:

Βουλόμεθα πάντες πάντες, ἀλλ' ὰ δυνάμεθα. id eſt,
Omnes cupimus, at non licet diteſcere. Et,
Πάντες πάλαι ζῆν θέλομεν, ἀλλ' ὰ δυνάμεθα. id eſt,
Bene uiuere omnes uolumus, at non poſſumus.

Nemini ſua fortuna ſatis facit, & aliud uotis deſtinat, quod tamen

tamen haud scio an quisquam unquã sit assecutus. Vsus erit, ubi significabimus nostra nobis parum placere, uerum facultatem deesse, non animum: uidelicet fortunam esse parum commodam, aut uitam non satis integram, aut epistolam non satis eruditam.

Athenienſium inconſulta temeritas. XLIIII

Ἡ τῶν ἀθηναίων ἀνοβουλία. i. Athenienſium inconſulta temeritas. Quadrat in eos, quibus malè cõſulta uertunt bene. Nã id olim uulgò tributum eſt Athenienſibus, quòd ipſi quidem ſocordiùs conſultarent, parumq; perſpicerẽt, uerũ Minerua ciuitatis præeſes, illorum male inſtitutis, bene uertere conſueuit. Simile eſt huic, quod hodieq; uulgò dicũt: Eſt fortunatior quàm prudentior, de quopiam non ſuapte induſtria, ſed fortunæ commoditate ſucceſſu rerum utente. Eupolis apud Suidam & Athenæum lib. 10. in Athenienſium mores:

Οὗτ' ἀ' ὀκ ἄρ' ἤλεθ' ὁ δ' ἄρ οἰνόπλας πρὸ Ἥ,
Ναυὶ τραπυγόκῃ λόγοσμιν ὦ πόλις πόλις
Ὡς δυτυχὴς εἶ μᾶλλον ἢ καλῶς φρονεῖς. id eſt,
Quos antehac nec præfici conuiuio
Quiſquam tuliſſet, nunc uidemus ſcilicet
Belli duces. ô ciuitas, ô ciuitas
Fortuna ut es feliciore quàm ſapis.

Porrò Athenienſium incogitantiam notat & Ariſtophanes hoc uerſu in Nubibus:

Φασὶ γὰ ἀνοβουλίαν τῇδε τῇ πόλει προσεῖναι. id eſt,
Læua conſilia ferunt huic adeſſe ciuitati.

Quo loco interpres adſcribit fabulam huiuſmodi, Cũ Neptunus à Minerua uictus, non poſſet Attica regione potiri, iratus immiſit illis ἀνοβουλίαν, id eſt, læua ſtultaq; conſilia: hoc deinde uitium Athenienſibus ἐπιχώριον, hoc eſt, uernaculum fuiſſe. Idq; Minerua non mutaſſe, cæterum quod illi male ſtatuiſſent, illa in bonos exitus uertebat. Alluſit huc idem Ariſtophanes in Veſpis:

Γλαῦξ γὰ ἡμῶν πρὸν μάχεσθ' τὸν στρατὸν διέπτατ'. i.
Vlula noſtras ante pugnam peruolarat copias

Eodem mihi leuiter alluſiſſe uidetur Demoſthenes cũ ait in Olynthiaca 1. in ipſa ſtatim fronte: Ἀλλὰ καὶ δι' ὑμετέρας τύχης ὑπολαμβάνω, πολλὰ τῶν δεόντων οὐκ ἐκ παρασκευῆς ἴσως οὐ ἐπελθεῖν ἐπᾶν. i. Sed & ueſtræ fortunæ arbitror, nonnullis ex tempore uenire in mentem, ut dicant ea quæ ad rem pertinent. Verum hoc uitij manifeſtius exprobrat illis in alia quadam oratione dicens, alios homines ſolere conſultare prius ac deinde rem aggredi: contrà Athenienſes poſt rem factam tum conſultare. Theognis:

Πολλοί τοι χρῶνται ἀλιτκᾶς φρονεῖ, λαίμονι δ' ἐοικὼς,
Οἵτ τὸ πάνδ' ἁλιτον γίγνεται ὡς ἀγαθόν. id eſt,
Multis læua quidem mens eſt, ſed numina dextra,
Quis bene uertit & id quod temere inſtituunt.

Ariſtophanes in Concionatricibus.

Ἀόγ' τίνοι τίς ὅστι τῶν γηραιτέρων,
Ὅσ' ἄρ' ἀνόητα νὴ μᾶρὰ βουλευόμεθα
Ἅπαντ' ἀεὶ τὸ βέλτιον ἡμῖν ξυμφέρειν. id eſt,
Eſt ſermo quidam ductus à maioribus
Fatua licet ſtatuamus ac nec cordia
In melius attamen omnia nobis cedere.

Medium carmen Græcum carebit uitio, ſi tollatur coniunctio ἀ, quanquã edito Aldina habebat. Et apud Liuium ſubinde nominatur fortuna Romana. Nec abhorret hinc quod alibi retulimus, εὕδοντι ὑφ' ἅρει. i. Dormienti rete tollit.

Vbi non fis qui fueris, non eſt cur uelis uiuere. XLV

Cicero in epiſt. quadam lib. 7. Famil. ſententiã huiuſmodi ueteris prouerbij citat: Vetus eſt, inquiens, Vbi nõ ſis qui fueris, non eſſe cur uelis uiuere. Sumptum eſt à communi mortalium affectu, qui nihil minus tolerandum putant, quàm ut inter eos neglecti, aut etiam notati uiuant, apud quos aliquando cum ſplendore atq; autoritate ſint uerſati. Adeo ut exilium ubiuis præoptent potius, aut etiam è uita decedere, quàm mutatæ fortunæ pudorem perpeti. Id quod notauit Euripides in Hecuba, quem ita facit loquentem, ut dicat, ſibi pudorem in cauſa eſſe, quò minus obtueatur Polymneſtorem. Pudere enim in tam calamitoſo rerum ſtatu conſpici ab eo, cui aliquando uiſa ſit florens. Idem in Alceſtide:

Τί μοι ζῆν δῆτα κέρδιον φίλοι
Κακῶς κλύουσι, κοὐ κακῶς πεπραγότι. id eſt,
Poſthac amici, cur mihi ſit uiuere
Corãi, male audienti, & affecto male.

Ad eandem ſicit ſententiam, quod apud Sophoclem ait Aiax:

Αἰσχρὸν γὰ ἄνδρα γ' μαπρᾶ χρῄζειν βίου
Κακοῖσιν ὅς τις μηδὲν ἐξαλλάσσεται. id eſt,
Eſt turpe, uitam prorogare longius
Quiſquis malis nil explicat ſeſe ſuis.

Idem paulo poſt in eadem tragœdia.

Ἀλλ' ἢ καλῶς ζῆν, ἢ καλῶς τεθνηκέναι
Τὸν εὐγενῆ χρή. id eſt,
Verum aut decore uiuere ingenium uirum
Decet, aut decore oppetere mortem.

Fertur hic quoq; ſenarius,

Ζῆν αἰσχρὸν οἷς ζῆν ἐφθόνησεν ἡ τύχη. id eſt,
Fortuna quibus inuidit aſpera uiuere,
Hos indecorum ac turpe uelle uiuere.

Sed propius ad Ciceronis ſententiam accedit locus ille apud Euripidem in Hecuba, ubi Polyxena ratiocinatur, ſibi non eſſe cauſam cur optaret uiuere, quòd omnibus ornamentis priſtinæ fortunæ iam eſſet ſpoliata.

Τί γάρ με δεῖ ζῆν δῆτα πατρὸς μὴ ὄν' ἄναξ
Φρυγῶν ἐπάνασσον, τᾶτο μοι πρῶτον βίου.
Ἔπειτ' ἐφρίφθην ἐλπίδων καλῶν ὑπὸ
Βασιλέσι νύμφη. id eſt,
Quæ nanq; uitæ cauſa iam ſupereſt mihi?
Vt cui pater rex omnium fuerit Phrygum.
Etenim rudis mi lucis hoc initium.
Dein ſpes in amplas educabar, regibus Deſponſa.

Et reliqua quæ ſequuntur. Sunt enim longiora quàm ut hic putem eſſe percenſenda.

Premere pollicem. conuertere pollicem. XLVI

Antiquitus in pollice fauoris erat ſtudijq; ſignificatio. Qui faueret, pollicem premebat, qui minus faueret, pollicem conuertebat. Quã grſtus in prouerbium abierunt, ut iam premere pollicem dicatur, qui quoquo pacto fauet: conuertere qui male uult. Plin. lib. 27. cap. 2. Pollices cum faueamus, premere etiam prouerbio iubemur. Iuuenalis,

Conuerſo pollice uulgi,
Quemlibet occidunt populariter.

Horatius utroq; pollice dixit, pro ſummo fauore.

Conſentire ſuis ſtudijs qui crediderit te,
Fautor utroq; tuum laudabit pollice ludum.

Porphyrion enarrat hunc ad modũ: Vtroq; pollice, i. utraq; manu, σωικδοχικῶς. Synecdoche à parte totũ. An qui uehementius laudat, manus iungens, iungit pollicem cũ proximo. Acrõ hoc pacto: utroq; pollice σωικδοχικῶς, manu utraq;, ſublatũq; pariter ac ſæpius mota. Hic enim geſtus ualde laudantium eſt. Sanè utrunq;, ſicut ex ijs conijci licet prouerbij origo fugit.

Faciem perfricare: frontis perfrictæ. XLVII

Frons habita eſt antiquitus pudori ſacra. Et facies ità, id quod & prouerbio teſtatum eſt, quo dicunt pudorẽ eſſe in oculis.

Inde frontem aut faciem proverbio perfricuisse dicuntur, qui pudorem omnem dedidicerunt, uelut abstersa manu à uultu pudore. Translatum apparet à gestu quorundã, qui dicturi facturi ue quippiam apud ignotos, manu faciem perfricant, id quod rusticani cuiusdam pudoris indicium est, quem coneris peruincere. Hunc gestum Quintilianus notat inter uitia pronuntiationis lib. 11. Vitiosa enim, inquiens, sunt illa, intueri lacunaria, perfricare faciem, & quasi improbam facere. Plutarchus scribit hunc gestum peculiarem fuisse M. Tullio, ut dicturus, lenia faciem demulceret, alioqui non inficias it ipse Cicero, initio dicendi trepidantiorem fuisse sese. Fabius lib. 9. citat hæc ex Caluo: Perfrica frontem, & dic te dignioremqui prætor fieres, quàm Catonẽ. Significat id esse dictu uehementer improbum. Plinius in præfatione naturæ historiarum: Perfricui faciem, nec tamen profeci, quando alia uia ingens occurris. M. Tullius Tuscul. quæst. lib. 3. in eundẽ sensum dixit, perfricare os: Quid tergiuersamur Epicurei? nec fatemur eam nos dicere uoluptatem, quam tu idem, cum os perfricuisti, soles dicere? Seneca lib. 5. epistola 40. Perfrices frontem oportet, & ipse te non audias. Huc pertinent etiam illa, quòd effrontes appellamus inuerecundos. Et qua fronte audebis hæc facere? Quod enim Horatius dixit,

_Clament periisse pudorem Cuncti penè patres.

Id Persius imitatus:

_Exclamet, inquit, Melicerta periisse Frontem de rebus.

Item illa: Quo ore obiurgabis filium? Et os impudens, os durum, os ferreum, cum impudentiam indicamus. Ouidius:

Non tibi plus cordis, sed minus oris adest.

Non plus audes aut sapis, sed minus pudet, M. Tullius in Verr. Os hominis infrontem, impudentiam cognoscite. Idẽ in Philippica quinta, Sed illud os illam impuritatem: Idẽ pro C. Rabirio Posth. Quod habent os, quam audaciam. Rursus in Oratore. Quod tamen os est illius patroni, qui ad eas causas sine ulla scientia iuris audet accedere. In Philippica undecima, Audisset furentis introitum Dolabellæ, uocem impuram, atq; os illud infame. Martialis lib. 9.

Santonica medicata dedit mihi pocula uirga.
Os hominis, mollem me rogat Hippocrates.

Homericus Achilles Agamemnonem κυνὸς ὄμματ' ἔχων, κραδίην δ' ἐλάφοιο. id est, Canino aspectu, & apud eundem:

Κυνὸς ὄμματ' ἔχων, κραδίην δ' ἐλάφοιο. id est,

Canis habens oculos, cor cerui: impudentiam significans cum timiditate coniunctam.

Denique haud scio an huc pertineat, quod apud Athenæum in Dipnosophistis adducitur è Cyrenæo poëta:

Τοῖς δ' ἀπομαξαμένοισι θεοὶ διδόασι ἄμεινον. id est,

Porrò ter absterjis diui donant meliora.

Subindicat, ni fallor, impudentius id postulare, ut quæ sint acta in conuiuio, narret.

Frontem exporrigere, frontem contrahere. XLVIII

Frontem explicare cum hilare fcimus, contrahere cum ringimur, hoc est, ubi quid molestum est, dicimur. Plinius in lib. 11. Frons & aliis, sed homini tantum tristitiæ, hilaritatis, clementiæ, seueritatis index. Terentius, Exporge frontem. Horatius in Odis,

_Sollicitam explicuere frontem. Idem alibi,

Deme supercilio nubem.

Exporrecta fronte, hilariter. Porrecliore fronte mecum loquaris oportet, apud Plautum. Obducta fronte, corrugata, fronte, contracta fronte, caperata fronte. Plautus Caperat frons seueritudine. Quod quidem à caprinis cornibus translatum uolunt. Et nubila frons, serena frons, explicita frons.

Attollere supercilium, ponere supercilium. XLIX

Plinius: Supercilia, inquit, homini, & pariter & alterne mobilia. Et in his pars animi. Negamus, annuimus. Hæc maximè indicant fastus. Superbia aliubi conceptaculum, sed hic sedẽ habet: in corde nascitur, hinc subit, hic pendet. Nihil altius simul abruptiusq; inuenit in corpore ubi solitaria esset. Hactenus ille. Inde prouerbio attolli supercilium dicimus, arrogãtiam significantes: adduci supercilium: fastidium indicates. Citat & Suidas, ἀναστῶντες τὰς ὀφρῦς, καὶ τὰς γναθους φυσῶντες. i. Contractis supercilijs, & inflatis buccis, quod Græci unico uerbo dicunt κατοφρυᾶσθαι. Lucianus à persona ad rem transtulit, sermonem arrogantem de supercilio sum appellans κατοφρυωμένους λόγους. Ponì dicitur supercilium, cum à fastu receditur. Et fastosos homines supercilios nominamus. Deniq; simpliciter ipsum supercilium pro fastu atq; arrogantia ponitur. Philosophorum supercilium quis ferat? Porrò quod Plinius ait, supercilijs annuere nos, atq; renuere. Honerum fecutus est, apud quem uersus hic aliquoties legitur,

Ἢ καὶ κυανέῃσιν ἐπ' ὀφρύσι νεῦσε Κρονίων. id est,

Sic ait, atq; supercilijs pater annuit altis.

Id æmulatus Maro:

Sic ait, & totum nutu tremefecit Olympum.

Conniuere. L

Prouerbiali metaphora conniuere dicũtur, qui prudentes culpam quam intelligunt, indulgentia tamen ac studio dissimulant. quasiq; non uident id quod uident, quẽadmodum uulgò loquuntur. Vt parentes ad leuiora quædam liberorum uitia conniuent. Et natura ad quædam adolescentiæ uitia quasi conniuet. Et maritis ad quæda uxorum errata conniuentiũ, & corrupti iudices, in causa conniuent. Hallucinamur imprudentes, cæcutimus nolentes, conniuemus dati opera. Exempla crebra sunt in actionibus Ciceronis. Est autem cõniuere, subinde claudere oculos, quemadmodum faciunt ij, qui propter imbecillitatem usus non ferunt lumen solis, atij facilè falluntur. Contrà, qui ἄτονες ὀφθῶσι, id est, qui fixis aspiciunt oculis, hos nihil potest suffugere. Quod nos conniuere dicimus, Græci uocant tum συαρολαμυκτᾶν, tum ἰλλωπᾶν. Vnde est illud apud Aristoph. in Equitibus: βλέψον δὺ μ' ἀσυαρολαμυκτως. id est, Aspice in me inconniuenter, aut nihil cõniuens. Quod nos hallucinari, illi παραβλέπειν, quod nos cæcutire, illi ἀμβλυώττειν. Quæ quidem omnia, si transferantur ad res animi, pertinebunt ad prouerbiorum rationem.

Bibe elleborum. LI

Aristoph. in Vespis: πίθ' ἑλλεβόρου. id est, Bibe elleborii. Quo dicto significat insanire quempiã. πίθι uerò dixit, nõ πίνε, quòd ut admonet interpres, hoc ad simplicem potũ referant grammatici, illud ad potionem pharmacorum. Idem ostendit & uerbum hinc esse fictum, ἑλλεβοριᾶν καὶ ἑλλεβορίζειν pro insanire. Quiq; parum animo constant, ἑλλεβοριᾶσθαι. i. Elleboro opus habere dicuntur. Atq; idem apud Latinos etiam autores elleborũ edere, & elleboro sese purgare prouerbio iubentur: propterea quod antiquitus plurimus usus fuerit huius herbæ ad leuanda mentis & capitis uitia. Plin. lib. Naturalis hist. 25. cap. 5. ellebori duo ficit genera, sicut & Dioscorides lib. 4. Candidum, quod Italia ueratrum album appellat: & nigrũ, quod alij uocãt entomon, etiam si in Dioscoride atomon legimus. Alij polyrrhizon, plerique Melampodion uocãt, ab inuentore Melampode uete, uel eiusdẽ nominis pastore, quòd is animaduertisset eo purgari capras: deinde dato eorum lacte sanauit Prœtidas furentes. Sed Aulus Gellius Plinijs secutus ait, coloris discriminem non in semine, neq; in uirgultis, sed in radice appa-

rere

rere. Candido uomitiones cientur, eoq; stomachum & uentrem superiorem purgat. Nigro alius inferior diluitur: utriusq; periculosa sumptio, sed albi ut præstantior, ita periculosior. Quod ipsum tamẽ adeo uulgatũ esse cœpit, ut plerisq; studiorum gratia, ad peruidenda acrius quæ commentabantur, sæpius sumptitauerint. Nominatim autẽ Carneades Academicus scripturus aduersum Stoici Zenonis libros, candido elleboro superiora corporis purgare solitus legitur, ne quid ex corruptis in stomacho humoribus, ad domicilia usq; animi redundaret, & instantiam, uigoremq; mentis labefaceret. Nigri uerò religiosum etiã usum fuisse testatur Plinius. Siquidem hoc & domos suffiebant, purgabãtq;, aspergentes & sese, & pecora. Tum solenni cum precatione colligebatur & superstitiosius, ut meminit etiam Theophrastus. Primũ enim gladio circũscribebatur: deinde qui succisurus erat, exortum solis spectabat, precabaturq; ut id sibi liceret diis concedentibus facere. Obseruabat & aquilæ uolatũ, quæ si propius aduolasset, moriturũ eo anno qui fuerat, augurium erat. Ex Plinio igitur colligere licet, utrũq; genus, tũ candidũ, tum nigrum, cum ad alia cõplura mala, tum aduersus melancholiã remediũ efficax habere. Vnde & prouerbiũ natum, quod tamẽ uarie effertur. Plautus in Menæchmis. Nõ potest hæc res triũ iugerum elleboro obtinerier. Demosthenes Aeschinẽ in actione monet, ut sese purget elleboro. Lucianus in Dialogo Menippi ac Tantali: Ληρεῖς ὦ τάνταλε, καὶ ὡς ἀληθῶς νοῦν ἐλλεβόρου προσδεῖ. id est, Desipis Tantale, & ut uere dicam, elleboro poto tibi est opus, eoq; sanè meraco. Et apud eundẽ Rhadamãthus, in 2. Verarum narrationũ lib. ita pronũtiat, ut Aiax traditũ ab Hippocrate elleborum bibat, priusquam in heroum cœtum recipiatur, alludẽs ad eius insaniã. Ibidem legitur non licuisse Chrysippo in beatorum insulas immigrare, nisi quartũ iam sumpto elleboro. Nimirum illuc alluditur, quòd ter in uita bibisse memoratur, ut testatur etiam Petronius in carmine quodam. Horatius:

Expulit elleboro morbum bilemq; meraco.

Ouidius in Epist. Ponticis lib. 4.

I, bibe dixissem purgantes pectora succos,

Quicquid & in tota nascitur Anticyra. Persius:

Anticyras melior sorbere meracas. Insaniũ significans. Ausonius ad Theonem:

Elleborumq; bibas Samij Lucumonis acumen.

Nauiget Anticyras. LII

Πλοίσειεν ἂν ἀντικύρας. I. Nauiget Anticyras. Horatius eleganter nouauit adagij quasi faciem, cùm ait in Sermonibus:

Nauiget Anticyras.

Quibus uerbis Stoicum insaniũ significat, quiq; mentis morbo laboraret, essetq; sapientis indignus nomine, cum nemo sapiens nisi sanus. Dictũ est autem eadẽ figura, qua Græci dicunt πλόσειεν ἐς μασσαλίαν. id est, Nauiges Massyliã. Strabo lib. Geographiæ 9. duas Anticyras cõmonstrat, & in altera, quæ sit posita Crissam oppidum, elleborum nasci: in altera eiusdem nominis, quæ sit ad sinũ Maliacum & Oetam montem optimè temperari. Atq; in eam quàm pluribus è regionibus adnauigari sanitatis gratia. Pausanias in ultimo lib. scripsit, supra Anticyram montes esse magnopere petricosos, in his copiosè prouenire elleborum, nigro purgari aluum, albo uomitum cieri, ac superiora corporis purgari. Stephanus addit, Anticyrensem quempiam fuisse, qui Herculem elleboro dato liberarit insania. Horatius:

Si tribus Anticyris caput insanabile nunquam

Tonsori Licino commiserit.

Treis Anticyras dixit pro uniuerso elleboro, significans deplorata & immedicabilem insaniã. Simili figura quos indicant esse parum integræ mentis, & hodie iubent deportari chelam. Ad hanc formam pertinent illa, Tonsoris eget, aut curatore est opus. Horatius:

Nec tonsore putas nec curatoris egere.

Tutores enim dabãtur pupillis, curatores mente captis. Sic & Columella lib. 1. cap. 3. scribit, Catonẽ dicere solitũ, cum qui agrum incoleret, nec salubri cœlo, nec fertilem, uelut cõmotæ mentis ad agnatos & gentiles esse deducendũ. Varro lib. De re rustica 4. cap. 2. Qui salubrem locũ negligit, mẽte captus est, atq; ad agnatos & gentiles deducendus. Cic. lib. 2. De inuentione: Si furiosus existet, agnatorum gentiliumq; in eo pecuniaq; eius potestas esto. Nam duodecim tabulæ furiosis ius adimunt administrandi res suas, & ad gentiles agnatosq; transferunt, quemadmodum legimus lib. Institutionum 1. titulo de curatoribus, & Pandectarũ lib. 27. titulo ultimo de curatore furiosi. Rursum eiusdẽ operis lib. 1. titulo 18. de officio præsidis. Et apud Ciceronem lib. 3. Tusculanarum quæstionum. Qui ita sit affectus, eum dominũ esse rerum suarum, uetant XII tabulæ. Verba XII tabularum sunt hæc. Prodigo & furioso bonorum suorum administratio interdicta esto, & in curatione agnatorum sunto.

Strychnum bibit. LIII

Στρύχνου πιεῖν. id est, Strychnum bibit, in insanos item competit, à strychni herbæ natura, quæ uel gustata, statim insaniã parit. Dioscorides in quarto, quatuor strychni genera facit. E quibus postremum μανικὸν uocat, i. insanum. Plin. lib. 21. cap. 31. cum duo strychni genera salutaria demonstrasset: Tertio, inquit, folia sunt ocymi, miniмè diligenter demonstranda, Remedia enim non uenena tractamus, quippe insaniam facit, paruo quoq; succo. Quanquã & Græci autores in iocum uertere. Drachmæ enim pondere lusum pudoris gigni dixerunt, species uarias, imagines conspicuas obuersari demonstrantes. Duplicatũ hunc modũ legitimã insaniam facere: quicquid uerò adijcitur ponderi, repræsentari mortem. Hoc est uenenum, quod innocentissimi autores simpliciter Dorycnion appellauere ab eo, quòd hoc cuspides in prælijs tingerentur, passim nascente. Dioscorides scribit, Strychni radicem cum uino potam, mensura cyathi uisa quædã, ac ludibria non iniucunda parere, duplicato modo sumptã, stuporem triduanũ inducere, quadruplicato potum, adimere uitam: remedio esse, si multum ac largiter biberis ac reuomueris. Vnde mihi magis uidetur congruere in φιλάδικος, & sibi placentes, & ut Flaccus inquit, sibi pulchros. Nam Theophrastus tradit, qui Strychnũ ederint, sibi uideri pulcherrimos. Cuiusmodi multos homines uidemus, qui sibi nulla in re displicere possunt, perinde quasi strychno uictitent. Est diuersum insaniæ genus, quo quidam sibi displicent in omnibus, sed alterum uulgatius est & immedicabilius. Neque uerò hoc ego recensuissem in hoc opere, ne uidelicet adagia non colligi à me, sed nasci quis calumniaretur, nisi quod Plinius dicens, Græcos in iocum uertisse, satis indicaret, herbæ huius naturam in prouerbium abiisse.

Ede nasturtium. LIIII

Ἔδυε κάρδαμον. id est, Ede nasturtium. In socordem ignauũ, ebetem, stupidũ, olim dicebatur, propterea quòd huic efficaciam inesse credant, erucæ contrariam: uim enim uigoremq; animi suscitare, Venerem coërcere, quum illa è diuerso Venerem acuat, uim mentis ebetet, undè & nomen apud Græcos habere uideatur κάρδαμον, quasi cor domans. Plin. lib. 19. cap. 8. Nasturtium, inquit, nomen accepit à narium tormento. Et inde uigoris significatio, prouerbio id uocabulum usurpauit, ueluti torporem excitantis. Græcis à corde nomẽ habet. Dioscorides tradit, nasturtio uim esse similem erucæ & sinapi, quod attinet ad acrimoniam in nares erumpentem. Cæterum quod ait, nasturtio stimulari Venerem, dissentit à Plinio. Aristoph. ἐν βδυμοφορι[illegible]ζούσαις.

Ἐχθὲς ἔφαγον κάρδαμα. τί κἀρδαμίζεις; id est, Edi heri naſturtia. Quid naſturtiaris? Idem in Veſpis: Ὀξυβάμμων καὶ λινάλων βλεπόντων κάρδαμα. id est, Acrium ac luſtorum, & oculis qui exhibent naſturtia.

Porcum immola. LV

Neq; prætereundum exiſtimo, quod Plautus in Menæchmis, porcum ſyncerum & ſacrum immolare iubet eum, quem mente captum ſignificat. Adoleſcens quibus hic pretijs porci uenerunt ſacres, ſyncri, nummũ unum en à me accipe. Iube te piari de mea pecunia: Nam ego quidem inſanum eſſe te certo ſcio. Opinor quòd ueterum uſu, qui cuiuſpiam irati numinis intemperijs ageretur, hoc piaculo ſe ſolcat purgare. Idem paulo poſt in eadem fabula: Nam tu quidem hercle certo non ſanus ſatis Menæchme, qui nunc ipſus maledicas tibi. Iube ſi ſapias porculum afferri tibi. Horat. in Sermon.

_Immolet æquis. Hic porcum laribus.

Loquitur de eo, qui iam ab inſania reſipuiſſe uideretur.

Multa Syrorum olera. LVI

Πολλὰ σύρων λάχανα. id eſt, Multa Syrorum olera. Dicetur aut in magicæ artis peritos, & herbis maleficis eam exercentes, aut in eos qui rebus uilibus abundant. Fortaſſis rectè dicetur & in eos, qui in rebus non multæ frugis, nimium infumunt operæ, quippe non in agris exercendis, ſed in hortis colendis occupati, quæ plus adferant uoluptatis quàm emolumenti. Prouerbium refertur à Plinio lib. 20. cap. 5. ubi cõmemoratis uarijs remedijs herbæ Staphylini, quam eandem & paſtinacam erraticam uocãt, hæc ſubnectit: Syria in hortis operoſiſſima. Inde quoq; prouerbium eſt Græcis: Multa Syrorum olera. Simillimam ſtaphylino herbam ſcrit; quam alij gigidion uocant. Hactenus Plinius. Vt autem exiſtimem parœmiam in maleficos quadrare poſſe, illa me coniectura commouet, quòd paulo ante Orpheum cinxerat autorem, ſtaphylino amatorium ineſſe. Neq; Syrorum mores uulgò noti caruiſſe, uel adagium illud teſtatur: σύροι πρὸς τοὺς φοίνικας. id eſt, Syri contra Phœnices. Atq; in hoc prouerbio miſcretur noſtri Cœlius Rhodiginus, qui tam inſigniter torqueamur, neq; quicquam tamen ipſe ſubleuat.

Melle litus gladius. LVII

Melle litus gladius. In pernicioſam adulationem dici ſolitum. Diuus Hierony. ad Aurelium Auguſt. Nonnulli familiares mei, & uaſa Chriſti, quorum Hieroſolymis & in ſanctis locis permagna copia eſt, ſuggerebãt, non ſimplici animo à te factum, ſed laudem atq; rumuſculos & gloriolam populi requirentem, ut de nobis creſceres, ut multi cognoſcerent, te prouocare, ne timere: te ſcribere ut doctum, me tacere ut imperitum, & tandem reperiſſe qui garrulitati meæ modum imponeret. Ego autem, ut ſimpliciter fatear, dignationi tuæ primum idcirco reſpondere nolui, quia tuam liquido epiſtolam non credebam, & ut uulgi de quibuſdam prouerbiũ eſt, melle litum gladium. Si locus hic mendo uacat, Hieronymus Auguſtini epiſtolam melle litum gladium appellat, propterea quod pariter & reprehenſionem haberet, quaſi gladium quo iugularet, & blandimenta, quibus reprehenſionis aſperitatem diſſimularet. Porrò prouerbium, Auguſtinus reſpondens, palam explicat, uidelicet de precans atq; abominans inſidioſum blandiloquium. Plinius libro 21. tradit, Heracleæ in Ponto, ab iiſdem apibus aliquãdo mella reddi perniciоſiſſimum habẽtia uenenum. Quæ qui ederint, abijciunt ſe buoni, refrigerium querentes. Nam ſudore diffluunt. Id quur fiat, pabulum in cauſa eſt. Ea eſt herba alba, quã ægolethron appellant. Alluſum eſt autem ad morem barbaricũ, qui ſolent tela uenenũ tingere, quo uulnus eſſet immedicabile: præſentiſſimum malum erat oleum incendiarium, quod illitum telo, ſicubi hæſiſſet in corpore, tenaciter cremabat, incendium aqua iniecta iritabatur, ſolo puluere inſperſo conſopiri poterat. Autor Marcellinus lib. 25.

Letale mulſum. LVIII

Θανάσιμον μελίκρατον. i. Letale mulſum. Eandem cum ſuperiori habet ſententiã. Diogenes formoſa ſcorta, θανάσιμον μελίκρατον. i. Letiferum mulſum, appellare conſueuit, tanquam nihil uenabit, & in aſſentationem, in facetiis uoluptates torquere, breuiter, quicquid ijs iucundũ eſt, ut idem ſit pernicioſum. Legimus & mellitum uenenum apud Plinium, & idem Diogenes orationem ad gratiam comparatam auriũq; pruritum, μελιτίζουσαν ἀγχόνην. id eſt, mellcam præfocationem, appellabat, quòd aſſentatione quidẽ delectaret, cæterũ mendacio ſtrangulare admittentem. Quod uidelicet illi Hieronymiano ſimillimum eſt, adeo ut ſubolere mendum ſubeſſe exemplaribus, & pro gladio laqueũ legi debere. Quis enim ſolet gladiũ oblinire melle? Ad hãc formã attinet, quod refert Irenæus lib. 3. cap. 19. lacte gypſum male miſceri: præſens enim uenenum habet gypſum, & additum lacti fallit.

Linum lino nectis. LIX

Λίνον λίνῳ συνάπτεις. Linum lino connectis. Huius adagij duplicem apud Græcos interpretes ſenſum inuenio: quorum alter eſt: Infirmis infirma copulas, friuola friuolis. Alter eadẽ non iiſdẽ rationibus facis aut dicis. Cteſippus in Platonis Euthydemo: Haud tu quidem linum, uti prouerbio dicitur, lino connectis, ſi pater tuus, pater eſt omnium. Eſt autem ironia in ſophiſtam, qui friuolis argutijs id ſibi collegiſſe uidebatur. Ariſtoteles in 3. lib. τῶν φυσικῶν ἀκροάσεως, diſputãs de infinito, ubi Parmenidis ſententiam præfert ſententiæ Meliſſi. Meliſſus enim ipſum infinitum totum dixerat. At Parmenides totum dixit eſſe finitum à medio æque diſtans: Fieri enim, inquit, non poteſt, ut infinitũ cum toto atq; uniuerſo, perinde atq; cum lino linum nectatur. Ipſa philoſophi uerba ſubſcribam, ſi quis fortè requiret: Διὸ βέλτιον αὐτὸν παραμυθεῖσθαι μᾶλλον ἐρωτῶντα. ὁ μὲν τὸ ἄπειρον ὅλῳ φησίν, ὃ γὰρ τὸ ὅλον περὶ μέσον, μεσόθεν ἰσοπαλές. ὃ δὲ λίνου λίνῳ δοῦναι συνάπτειν, ζῷῳ ἄπαντι καὶ ὅλῳ τὸ ἄπειρον. Suidas hoc adagium ex Stratidis citat Politia. Proculus uir in diſcutiendis quæſtionibus, quæ exoriuntur ex dictis Platonis, quodam in loco ſic utitur, ut uideatur conuenire in eũ, qui copulet inter ſe pugnãtia, oſtendens quemadmodũ Plato de Homero diuerſa pugnantiaq; dixerit: ἃ γὰρ λίνου λίνῳ συνάπτειν ἔοικε, τὰ τοῦτα ἀλλήλοις συμπλέκειν; id eſt, An non enim linum lino connectere eſt, iſta inter ſe copulare? Huic affine eſt quod apud Athenæum lib. 6. ex Thebano poëta, Pindaro ni fallor citatur: πολλοῦ, ἄτε ξύλῳ παρὰ ξύλῳ. id eſt, Adglutinans ceu lignũ ligno. Prior enim dixerat de paraſitis, is qui hoc dicit, ſermonem ſuſcipit de adulatoribus ſuperiori congruentem.

Seneſco ſemper multa addiſcens. LX

Γηράσκω δ' ἀεὶ πολλὰ διδασκόμενος. id eſt, Diſcenti aſsidue multa, ſenecta uenit.

Hic pentameter ex elegijs Solonis in prouerbium abijt, ſignificat autem uſu ultæ multũq; rerum experientia parari prudentiam. Conuenit cum ea, quæ citatur apud Gellij ſententiæ: Vſus me genuit, peperit mater Memoria.

Citatur à Platone lib. De rep. 7. Rurſum in Dialogo De philoſophia, quærens quiſpiam num philoſophia ſit πολυμαθία. Quid aliud, inquit, eſt philoſophari, quàm id facere, quod dixit Solon? Dixit autem:

Diſcenti aſsidue multa, ſenecta uenit.

At mihi quidem uidetur ſemper aliquid diſcendum ei, qui in philoſophum ſit cuſurus, ſiue iunior ſit, ſiue ſenior, ut quàm plurima diſcat in uita. Citat & in Lachete. Seneca in epiſtola quadam ad Lucilium: Tam diu diſcendũ eſt, quàm diu neſcias, & ſi prouerbio credimus, quàm diu uiuas. Citatur ſemel

tur semel. Iterum apud M. Tullium in Catone maiore. Quintilianus Terentianus ille Demea Solonis sententiam retulit, cùm ait: Nunquam ita quisquam bene subducta ratione ad uitam fuit, quin res, ætas, usus semper aliquid apportet nouum. Aliquid moneat, ut illa, quæ credas scire, nescias: & quæ tibi putaris prima in experiendo repudies. Alludit huc cuiuscunq; est uersiculus ille, neq; insciti, neq; inelegans, Senecæ nomine celebratus. Equidem è publianis mimis unum esse suspicor, hac adductus coniecturâ, quod in hoc numero quosdam reperio qui nominatim ab Aulo Gellio sub Publij titulo referuntur. Senarius autem hic est:

Discipulus est prioris posterior dies.

Vita doliaris. LXI

Ζωὴ πίθινος id est, Vita dolij, prouerbio dicitur uita frugalis, parca, & ab omni strepitu atq; ambitione semota. Breuiter talis, qualem Diogenes nobilis ille Cynicus Athenis egisse legitur, unico contentus pallio, baculo, quo canes abigeret, dolio de palo suspenso pro domicilio libenter utens, crudis herbis & aqua simplici uictitans, pane excauato pro catino, manu cauta poculi uice solitus uti: idq; à puero quodam didicisse se prædicabat, quem forte ad eum modum aquam haurientem uiderat. Porrò ut in dolio habitaret, inde sibi dicebat in mentem uenisse, quòd cochleas contemplatus, nullum aliud æque commodum domicilium iudicasset, unde properet ad solem, & ubi se conderet à uentis atq; æstu. Poterit torqueri & in eos, qui nimium sordide, nimiisq; dure, atq; immaniter uiuunt. Hos ita depingit Eubulus comicus apud Athenæum lib. 2. Ἀνηβόποδες, χαμαιδυνάδες, ἀεξοικοι. id est, Illotis pedibus, humi cubantes, in aëre domicilium habentes. Idem lib. 4. de Pythagoricis, ex Antiphane:

Ἕλει δ' ὑπομένειν μικρὸν, ἀσυτίαν, ῥύπον,
Ῥιγοῦν, σιωπᾶν, συγκάτω κλαίειν. id est,
Inædia, sordes sunt ferendæ paululum,
Silentium, tristitia, frigoris rigor,
Simul ferendum corpus expers balnei.

Ad hanc formam torqueri poterit Hamaxobiorum, ea gens est Sarmatiæ, appellatio, ut Hamaxobij dicantur, qui durè sordidèq; uiuant. Nomen hinc inditum genti, quòd ijs plaustra ædium uice sint.

In diem uiuere, Ex tempore uiuere. LXII

In diem uiuere, est præsentibus rebus contentum uiuere atque ex parato, minimè sollicitum de futuris. Quæ uita Græcis dicitur καθημέριος & βίος. Et καθημερόβιοι, qui ad eum uiuunt modum. Theocritus in Idyllio. N.

Οἵ θνατοὶ πελόμεσθα, τὸ δ' ἄυριον οὐκ ἴσαμες.

Mortales sumus, haud sunt nobis crastina curæ.

Aristophanes in Equitibus:

Κελεύεις ποιεῖν σοι, κατὰ βίον καθ' ἡμέραν. id est,
Ego affatim tibi suppeditauero ordeum &
Victum diurnum. Homerus Odyss. Φ.

Νήπιοι ἀγρώσται ἀφραδίῃσι φρονέοντες. id est,
Agrestes, stolidi, tantumq; diurna scientes. Persius:

Atq; ex tempore uiuis. Id est, citra sollicitudinem futurorum. Vnde & ex tempore dicere, id est, citra præmeditationem. M. Tullius Philippica 5. simili forma dixit, in horâ uiuere. Quæ non facilebat Hannibal qui multa ad usum reuocabat. hæc ij, qui in horam uiuerent, non modo de fortunis & de bonis ciuium, sed nequidem de utilitate sua cogitauerunt. Nec abludit ab hac specie, quod scribit Horatius in Arte poëtica: Et mutatur in horas, hoc est, subinde. Hanc uitam, ceu felicissimam omnium, probauit Christus, ut quam & ipse semper secutus sit, & apostolis sequendam proposuerit. At dictu mirum, quàm hodie non probetur, etiam his quæ plus quàm Christiani postulant uideri.

Vita macerata. LXIII

Βίος μεμαλαγμένος. i. Vita macerata, seu permollita. De molliter uiuentibus, quibus ex facili omnia suppetunt. Refertur à Diogeniano, Zenodoto, & Suida. Translatum arbitror à leguminibus, aut salsamentis maceratis, iamq; ad esum accommodatioribus, aut à tritico iam molito pisto, ac subacto. Cui diuersum est, βίος ἀκαυθώδης. i. Vita spinosa.

Ipsa dies quandoq; parens, quandoq; nouerca. LXIIII

Versus est Hesiodi in lib. De obseruatione dierum auspicatorum atq; inauspicatorum, qui deinde in prouerbium abijt, longo hominum æuo probatus, ut apud Gellium refert Phauorinus philosophus, is est huiusmodi:

Ἄλλοτε μὲν τοιγὰρ πέλει ἡμέρη, ἄλλοτε μήτηρ. id est,
Ipsa dies quandoq; parens, quandoq; nouerca est.

Eo uersu significatum est, non omni die bene esse posse, sed isto bene, atq; alio male. Inde translatum quòd matres bene uolunt liberis, nouercæ oderunt priuignos. Proinde Plinius dubitare se dicit, utrum natura sæpius nouerca sit, an mater, ut quæ tot uenena, tot item remedia progignat.

Nunc pluit, & claro nunc Iupiter æthere fulget. LXV

Diuersa metaphora rem eandè explicant Theocritus in Batto:

Χ' ὥρεος ἄλλοκα μὲν πέλει αἴθρη, ἄλλοκα δ' ὗεν. i.
Nunc pluit, & claro nunc Iupiter æthere lucet,

Id est: Aliquando res aduersæ sunt, aliquando secundæ: quemadmodum cœlum nunc serenum est & placidum, nunc turbidum ac tempestuosum. Huic affinis est allegoria Pindarica, è Pythijs hymnis: non semper eosdem flare uentos, sed nunc hos, nunc alios,

Ἄλλοτ' ἀλλοίων πνοαὶ ὑψιπετῶν ἀνέμων. id est,
Aliàs alij flatus, sublimiter uolantium uentorum.

Idem in Isthmijs hymno 3. Ἄλλοτε δ' ἀλλοῖος ἐπ' ἀνθρώποις ἐλαύνει. id est, sed aliàs alius uentus omnes adflans agit.

Plus aloës quàm mellis habet. LXVI

Plus aloës quàm mellis habet. Prouerbialis metaphora, perinde declarans ac si dicas, plus molestiæ quàm uoluptatis. Nam aloë frutex quidã est, odore graui, gustu amarissimo, cuius meminit Dioscor. lib. 3. Plautus in Amphit. Ita cuiq; cõparatum est in ætate hominum, ita dijs placitum, uoluptati ut mœror comes consequatur. Quin incommodi plus maliq; adsit, boni si obtigit quid. Apud eundem alicubi legitur, uitam hominis plus aloës quàm mellis habere. Et Iuuenalis de uxore:

Plus aloës quàm mellis habet.

Apuleius citra metaphoram sic extulit in Floridis: Sed uerum uerbum est profectò, quod aiunt, nihil quicquam tam prosperè diuinitus hominibus datum, quin & tamè admixtũ sit aliquid difficultatis. Has rerum humanarum uices, ac tristium lætorumq; mixturam Homerus Iliad. ult. lib. perquam eleganter indicauit, figmento duorum doliorum, quæ scribit in Iouis limine sita esse, quorum alterum sit plenum tristibus, alterum lætis. Ex quibus ille mortalium fortunas tẽperãs,

Ἄλλοτε μὲν τε κακῶ ὅγε κύρσας, ἄλλοτε δ' ἐσθλῷ. i.
Nunc lætis uitam miscet, nunc tristibus idem.

Quemadmodum & superius indicauimus. Verum admodũ maligne temperat Iupiter Homericus, nimio plus admiscens malorum, quàm bonorum, ut si summ quisq; fortunam ad calculos uocet, minima sit futura ratio eorum, quæ nobis ex animi sententia euenerunt, id quod eleganter dictum est à Pindaro in Pythijs hymnis: ἓν γὰρ πάρ ἐσθλὸν πίμπλαται σωμάτων δυοῖν κεῖνται βροτοῖς ἄθάνατοι. id est, Ad unum enim bonum duo pariter incommoda distribuunt mortalibus immortales. Plin. lib. 27. sententiam inuertit, cùm ait, nihil esse tam

malum in rerum natura, cui non boni quippiam sit adiunctum. Quandoquidem compertum est, etiam aconito, quo non aliud uenenum nocentius, ineſſe remedium, cum ad alia, tum ad oculorum uitia. Ad eundem modum Euripides citante Plutarcho:

Οὐκ ἔστι κακὸν χωρὶς ἐσθλὸν καὶ κακὰ,
Ἀλλ' ἔστι τις σύγκρασις. id est,
Bona separare non licet malis, sed est Mixtura quædam.

Naues onustæ conuitijs. LXVII

Adsimili figura dixit Homerus Iliados Υ, conuicia, quorum onus nauis centiremis non queat portare, cuiusmodi Lucianus dixerat, ὅλας ἁμάξας βλασφημιῶν, ut ante dictum est. Carmen Homericum sic habet.

Ἔστι γὰρ ἀμφοτέροισιν ὀνείδεα μυρία κεῖθι
Πολλὰ μάλ', ὅσ' ἄν νηῦς ἑκατόζυγος ἄχθος ἀροίτο. id est,
Probrorum superest ambobus copia summa,
Quorum onus haud portet centum ratis incita remis.

Affine est illi, quod alio dicetur loco,

Οὔ σε κε φῦλον ἐὸν ἑκατὸν ἀγόντα ἴδοιμι. id est,
Quos tollere nec centum queant Agyrtæi.

Hermippus apud Athenæum lib. 1. describens, quid à quaq; regione soleat importari, uersiculum hunc loco admiscet,

Καὶ παρὰ Περδίκων ψόφον, ὄνον μάνυ πολλάς. i.
Atq; à Perdicæ ratibus mendacia multis. Notans, ni fallor, Lyciorum mores. Nam Perdicia pars est ac portus Lyciæ. Lycias sortes notat & Vergilius Aeneidos quarto, ucluti uanas.

Tollere cornua. LXVIII

Tollere cornua, pro eo quod est, animo efferri, nunc quoq; uulgò tritissimum est. Horatius de Baccho: Et addis cornua pauperi. Ouidius item de ebrietate:

Tunc ueniunt risus, tunc pauper cornua sumit.

Translatum à pecoribus, quæ cornibus oppositis minantur. Horatius in Epodis.

Nanq; in malos deerrimus, Parata tollo cornua.

Tollere cristas. LXIX

Tollere cristas. Diuersa metaphora, sensus idem. Iuuenalis:

Quid apertius? & tamen illi Surgebant cristæ. Id est, Sibi placebat. Translatum ab auibus cristatis, in quibus cristæ erectiores alacritatis atq; animorum indicia sunt: nisi ad militiam cristas referre malumus, quo sanè hominum genere nihil nec insolentius, nec stolidius. In hac sententia Aristoph. in Pace dixit, detrahere cristas, ὑπὸ δ' ἡμῶν τοὺς λόφους ἀφεῖλε. id est, quæ nobis cristas detraxit. Videlicet reddita pace. Contra submittere fasces dicuntur, qui de iure suo concedunt, ac legitimam potestatem ultrò in priuatum mediocritatè demittunt. Plinius lib. 7. cap. 30. Cn. Pompeius confecto Mithridatico bello intraturus Posidonij professione sapientiæ clari domum, fores pereuli de more à Tiore uetuit, & fasces lictorios ianuæ submisit, is cui se oriens occidensq; submiserat. M. Tullius in Bruto, Cū enim in maximis causis uersatus esses, & quum tibi ætas nostra iam cederet, fasces q; submitteret. Et apud T. Liuium in secundo ab urbe condita, Publicola submissis fascibus in concionem ascendit. Tropus addit gratiam dicto, uelut si dicas philosophiam theologiæ submittere fasces.

Animus in pedes decidit. LXX

Qui uehementer consternantur atq; expauescunt, ijs animus in pedes decidere dicitur. Quin hodie uulgò audimus: Totus animus mihi erat in genibus, pro eo quod est, uehementer eram exanimatus. Homerus in Iliados O

Τάρβησαν, πᾶσιν δὲ παρὰ στῆθος πάγχυ θυμὸς. i.
Pauor ingruit ingens
Omnibus, inq; pedes animus mox decidit imos.

Vespa cicadæ obstrepens. LXXI

Σφὶξ βομβῶν τέττιγι ὠκυτόμῳ,
Scilicet obstrepitans argutæ uespa cicadæ.

Apud Theocritum est in Hodœporis. Nam his uerbis contemnit quidam pastor pastorē, à quo prouocatur. Quadrabit in eum, qui certat longe impar cum superiore. Aut qui negotium facescit longe se præstantioribus. Quod genus est illud: Catulus leonem allatrans.

Pica cum luscinia certat.

Epopa cum cygnis. LXXII

Consimilem habent sententiam, quæ leguntur apud eundem in eadem Ecloga:

Οὐ θεμιτὸν λάκωσι πόρτ' ἀηδόνα κίσσας ὀρίσδειν,
Οὐδ' ἵππους ὀνύοισι. id est,
Haud fas est Lacon, philomenam ut prouocet unquam
Pica, nec argutis epopa obstrepat improba cygnis.

Pilos pro lana. LXXIII

Τείχας ἀντ' ἐρίων. i. Pilos pro lana. Prouerbialiter apparent dicta etiam illa, apud eundem poëtam in Hodœporis, de re uehementer inæquali, aut de negotio supra modum absurdo.

Τίς τείχας ἀντ' ἐρίων ἐποιήσατο; τίς δὲ ποιήσαι
Αἰγὸς πρωτοτόκοιο κακὴν κῶδ' βάλετ' ἀμελγομένῃ,
Quis uice lanarum setas detondeat unquam?
Quis capra pro primipara uilem uelit amens
Emulgere caneme?

Capra pilos habet potius quàm lanam, ouis lanigera est. Hæc dicuntur in pastorem, qui certaturus hœdum opponebat agno.

Tibiam tubæ comparas. LXXIIII

Αὐλὸν σάλπιγξι συγκρίνεις. i. Tibiā tubæ comparas. Refertur à Diogeniano. Cōuenit in res supra modū impares, propterea quòd exilem uocem ædat fistula, tuba prægrandem.

Cicadæ apem comparas. LXXV

Τέττιγι τὴν μελίτταν συγκρίνεις. id est, Cicadæ comparas apem. Nā cicada cū maior, tum canora, cum apis sit nō modo minuto corpusculo, uerum etiam penè muta. Lucianus in Rhetorum doctore, prouerbium utrunq; attingit: τοσοῦτον ὑπερφωνοῦσα οὐρώσης, ὁπόσον ἡ σάλπιγξ τῶν ὠδῶν καὶ οἱ τέττιγες τὰς μελίττας. id est, Inuenies tanto uoce superiorem, quanto tuba superat tibias, apes cicadæ.

Testudinem pegaso comparas. LXXVI

Χελώνην πηγάσῳ συγκρίνεις. id est, Testudinem pegaso comparas. De rebus nequaquam inter sese conferendis. Pegasus equus erat uolucer, si fabulis credimus, testudine nihil tardius. Vergilius in Tityro aliquot dissimilitudinis formulas congessit:

Sic canibus catulos, similes sic matribus hœdos
Noram, sic paruis componere magna solebam.
Verum hæc tantum alias inter caput extulit urbes,
Quantum lenta solent inter uiburna cupressi.

Aliter catuli longe olent, aliter sues. LXXVII

Apud Plautum legitur in Epidico sordidior quidē metaphora, sed tamen ad rem significandam apta: Aliter catuli longe olent, aliter sues. Quo dicto significatum est, non uesse dignosci hominem ab homine, uerum inesse natiuum quiddam, genuinum ac proprium in unoquoq;, quod in ipso uultu oculisq; eluceat, quo liberum à seruo, generosum à rustico, probum ab improbo, facilè discernas. Atq; hic est hominis ueluti peculiaris quidam odor, quo deprehenditur, si quis modo sit sagaci nare. Huc allusit Martialis libro sexto:

Cum bene se tutum per fraudes mille putauit,
Omnia cum fecit, Thaida Thais olet.

Huc pertinet etiam illud cuiusdam apud Fabium: Ne faciem quidem

quidem liberi hominis habet. Quod cum à quodam esset dictum deformi specie, retorsit aduersarius, affirmans rectè dictum, cum non esse liberum, cui non sit facies liberalis.

Vt sementem feceris, ita & metes. LXXVIII

Elegantissima metaphora dixit Cicero: Vt sementem feceris, ita & metes. i. reportabis premium tuis factis dignum. Plautus in Epidico. Sed ut acerbum est, pro beneficiis cum malam messem metas, id est, eũ pro beneficio maleficium reportes. Et apud Platonem: Quam hic messem factura est Hannæ bonã bonam. Hæc metaphora communis est etiam sacris literis: Qui seminant in lachrymis, in exultatione metent. Et diuus Paulus: Qui seminat in carne, de carne metet corruptionem. Qui seminat in spiritu, de spiritu metet uitam æternam. Et si uobis seminauimus spiritualia, magnum si uestra carnalia metamus? Huc respicit illud Euripidis in Hecuba:

Ὑμῶν δὲ ἔχνθ' ὅμοια τοῖς βουλήμασιν. id est,
Habeatis & uos instituto congrua.

Denique illud penè solenne est apud Græcos poëtas πανοῦς πανοῦργ. Aristoph. in Equitibus.

Οὐ δὲ μισυλλὺ ἐπίσταμαι
Παλιὼ γραμμάτων, καὶ ταῦτα μὰ Δι' ἀπανοῦς ἁπανά. id est,
Nec quicquam doctus scio,
Sed literas tantum, atq; eas malas male.

Illud item frequens, ἀπὸ ὀλῶ πανοῦς πανοῦργ. id est, Temalum perdam male. Interpres admonet figuræ prouerbialis, qua de re dictum est in huius operis uestibulo. Rursum Euripides in Hecuba: τὸν μὲν πανοῦργ

Κανοῦ τι πάσχειν, τὸν δὲ χρηστὸν εὐτυχεῖν. id est,
Bonis bene euenire, sed malis male.

Idem in eadem fabula:

Ἀλλ' ἐπεὶ τὰ μὲν καλὰ
Πράσσειν ἐτόλμας, τλῆθι κἀτὰ τὰ μὴ φίλα. id est,
Quin ubi quæ non decent
Haud uereris ea patrare, fer quæ non libent.

Perquam festiuum est, quod de Diogene refert Laërtius. Super cœnam quidam illi obiiciebant ossa, uelut cani, quod Cynicus esset, eam contumeliã ille sic pensauit. Accesit propius & iuxta illos stans mingebat, uicissim illis canem agẽs. Sed propius huc pertinet, quod idem refert in Zenone, qui seruum in furto deprehensum cædebat. Seruus interim clamabat, infatis fuisse ut furaretur. At Zeno: Illud etiam ut cederetis. Seruus quoniam audierat herum disputantem de necessitate fatorum, eam prætexuit suo commisso: sed scite retorsit philosophus.

Carica Musa. LXXIX

Καρικὴ μοῦσα. id est, Carica musa. καρικὰ ᾠδήματα. id est, Caricæ cantiones. De lugubri aut rustica, atq; indocta, seu molesta cantione dici solitũ. Quadrabit in poëtam aut oratorem indoctum. Antiquitus de tristi stridulaq; & inamœna cantione dicebatur, propterea quod, ut tradit Athenæus lib. Dipnosophistõn 4. Cares itidem ut Phœnices in luctu tibijs uti solent magnitudine palmi, lugubre quiddam & stridulum sonantibus. Eas autem tibias Phœnicum lingua, gringos uocari, quod ijs in Adonidis luctu soleant uti. Porrò Adonidem γέγγλων. id est, Gringem appellant. Hinc ipsdem uerbum γιγγρᾶνω. His confinia tradit Iulius Pollux lib. 4. nisi quod ibi γίγρεων inuenio scriptum. Caricam musicam notat Aristophanes in Ranis:

Σκολιῶν μελῶν τε καρικῶν ᾠδημάτων. id est,
Obliqua Meliti, & Caricorum carmina,
Modosq; tibiarum.

Eadem καρικὰ ᾠδήματα ueteres σκολιὰ, id est, obliqua uocabant uel à tibiarum specie, uel ab obliquo in conuiuijs cænandi ordine, de quo meminerimus in prouerbio: Ad Myrtum canere. Memunit & Plato apud Athenæum in Laconibus:

Αὐλὸς δ' ἔχνσάτις ποῖσια καρικὴν μέλῳ μελίζεται. id est,
Calamos habens puella, Caricum melos Modulabitur.

Plato quoq; philosophus lib. De legibus 7. mentionem facit Caricæ musæ, quam interpretatur ἐπικηδείαν ᾠδὴν. id est, Lugubrem cantionem. Hesychius indicat inde ductum quòd ad pompas funebres conduci soleant è Caria fœminæ, quæ lamentantium personam agerent. Itaq; orationem indoctam & inamœnam rectè dixeris καρικὸν μῦσαν. In quam conuenit illud Sopatri apud Athenæum lib. 4.

Πικτὶς ἢ μέση γαυρίῶσα βαρβάρα. id est,
Pectis camœna iactitans se barbara.

Pectis autem organi genus est, duabus chordis instructum. Idem Athenæus dubitat an Caria sit eadem dicta Phœnice. Nam Phœnices fistulas siue calamos γίγρεως appellant, uocabulo ut uidetur, à stridore soni efficto. Cum his consentiunt quæ Plato scribit lib. De legibus, quem modo citabã 7. καὶ ἔπος' ἄρα δεῖ τοιοῦτον οἷον γίγνεσθ' τοὺς πολίτας ἐπιπόνους, ὁπόταν ἡμέρας μὴ καθαρώτινδν, ἀλλ' ἀποφράδες ὦσι, τοῦθ' ἡμεῖν δίον ἂν εἶη μᾶλλον χορούς τινας ἄγωδεν μεμισθωμένους φῶδς, οἷον πρὸ τοὺς τελευτήσαντας μισθωμένοι κατοικτίνι μέσον προπέμπουσι τοὺς τελευτήσαντας. &c. id est, Et si quando oportet ciues istiusmodi lugubrium auditores fieri, quum dies fuerint nõ puri, sed nefasti, tum magis conueniet uenire choros aliquos musicos alunde conductos, quemadmodum hi qui ad funera conduci solent, Carica quadam musa, deducunt uita defunctos. Carum barbariem in dicendo taxat Homerus secundo Iliados libro,

Νάστης αὖ καρῶν ἡγήσατο βαρβαροφώνων. id est,
Nastes ducebat Cares, queis barbara uox est.

Vnde & populari ducto Græcis καρβαίζειν siue καρβαΐζειν aut καρβανίζειν dicũtur, quibus barbarus est & agrestis sermo. Et M. Tull. apud Quintilian. in capite de pronũtiatione dicit, illos ex Lycia & Caria oratores in epilogis bene canere, minutũ reprehendens illorũ pronuntiationem. Strabo lib. Geograph. 14. ostendit Cares occasione frequẽter fuisse mixtos Græcis, & tumẽ barbare crassiq; somuisse linguã Græcorũ, quod idẽ euenit Græcis in lingua Romana, & nobis in lingua Britannica. Hoc utiliũ Strabo βαχυγομίαν, κακοσομίαν, & βαρβαροσομίαν uocat. De cantionibus Carum & Phrygũ meminit & M. Tull. in Bruto. Erat & salutationis genus tumultuosum ac militare, unde nonnunquam saucij discedebant, nam ab armatis peragebatur, quod Iulius Pollux libro quarto, καρικὸν appellat.

Attica musa. LXXX

Cui diuersum, ἀττικὴ μοῦσα. i. Attica musa, pro uenusta, lepidaq; oratione: Nam inter dicendi genera laudatur in primis atticum. Diogenes Laërtius & Plutarchus in uita Platonis scribit id cognomunis uulgò tributum fuisse Xenophonti, ut Attica musa uocaretur, propter admirabilem quandam hominis in dicendo uenustatem. Vnde & Atticam eloquentiam, & Atticum leporem appellant, quemadmodum indicauimus alibi. Sed ad hominem accommodatum, erit uenustius, præsertim si accedat ironia, ueluti, si inelegantem aliquem, & ab omnibus literis & gratijs alienissimum, Atticam musam uocet. Nam emunctæ uocantur omnes huiusmodi.

Eodem bibere poculo. LXXXI

Eodem bibere poculo, est iisdem affici incommodis, malisq; cõmunibus obnoxium esse. Plautus in Casina: ut senex eodem hoc poculo quo bibi biberet. Translatum uel à bibendi certa minibus, uel ab ijs, qui metuunt uenena. Idem hodieq; nostrati uulgò tritissimum manet. Etenim si quando minantur, se

parem gratiam relaturos, aiunt se de eodem porrecturos poculo. Taxat Martialis quendam, qui conuiuis vinum diluẽtibus & acerbum apponebat, cum ipse de exquisitissimo biberet, qui mos & hodie plerisq; diuitibus, atq; hinc prouerbium natum uideri potest. Fit autem interdum ut qui imprudẽtes poculum acerbum gustarint, studeant & alios illicere, ut ex eodem bibant. Est aliquoties & in diuinis literis mentio de calice Babylonis, cum significatur aliqua calamitas irrogan da. Deniq; dominus noster in euangelio rogat filios Zebedæi, num possent de eodem poculo bibere, unde ipse destinarat bibere, addens alterum simile prouerbiale, de eodem baptismo. Nec enim dubium est quin utrunq; fuerit uulgari sermone celebratum. Paulo diuersius est, quod ait Aristophanes in Equitibus:

Οὔπω᾽ ἐκ τοῦτ᾽ μεθ᾽ ἡμῶν πίνεις πώποτε. id est,
Ille nobiscum haud eodem potat unquam poculo.

Taxat fellatorem.

In planiciem equum. LXXXII

Ἐς πεδίον τὸν ἵππον. i. In planiciem equum. Quoties quis ad id prouocatur, in quo plurimũ ualet quoq; uel maxime gaudet, Equus in campo, tanquam in sua harena. Apud Lucianũ in Captiuo, cum ipse iudices postularet, Plato respondet, τοῦτο ἐκεῖνο, ὃν πεδίον τὸν ἵππον. i. Hoc ipsum, quod dici solet: equum in planiciem, uidelicet hominem Rhetoricum significans, & in agendis causis exercitatum. Plato in Theæteto, ἱππέας δὲ πεδιαδὸς συκοφάντου ὃς λόγου. id est, Equites in planiciem prouocas, Socratem ad disputandum. Tametsi quidam codices ἵππον habent hoc loco, non ἱππέα. Synesius in epistola quadam: Ἐπ᾽ αὐτὸ δὴ τοῦτο παρακαλῶ, ἵππον εἰς πεδίον, τοῦτο δὲ τὸ τοῦ λόγου προθύμιον ἡγούμενος. id est ad hoc ipsum certe prouoco, equum in planiciem, uoces id quod dicitur adhortari me putans. Translatum uidetur à militia. Nam quoties res est pediti cum equite, pedes fugit campestria, sectaturq; loca impeditiora.

Acanthida uincit cornix. LXXXIII

Acanthidem superat cornix. Calphurnius Bucolicus poeta, ecloga sexta.

Astyle credibile est, si uincat acanthida cornix,
Vocalem superet si turpis aëdona bubo.

Acanthis enim uocalis est auis & in primis canora. Cornix obstrepera quidem, sed minimè canora. Acanthidem Theodorus nunc spinum uertit, nunc ligarinum, quin & aëdona Græcè dixit. Sic autem pronuntiandum, ut aë faciant duas syllabas. Nam Græcis ἀηδὼν lusciniam significat. Plinius Græca uoce dicit acanthidem, quasi dicas spinulam, eo quòd in spinis uiuat, eóq; asinos habet inuisos, quòd hoc animal spinæ florem deuoret. Est autem auium minima, tantæ foecunditatis, ut pariat duodena. Autor Plinius lib. 10. cap. 63. & 64.

Prius testudo leporem præuerterit. LXXXIIII

Πρότερον χελώνη παραδραμάτω λαγῶ. i. Prius testudo leporem cursu præterierit. De re ineptiquam uerisimili. Testudine nihil tardius. Vnde & testudinem incessum dicimus, & apud Ciceronẽ in libris De diuinatione, quisquis testudinem, tardigradam, & domiporiam uocat. Lepus autem celeritate præcellit. Meminit huius adagij Diogenianus. Huius generis sunt illa apud Theocritum in Thyrside:

Νῦν ἴα μὲν φορέοισι βόες, φορέουσι δ᾽ ἄκανθαι,
Ἃ δὲ καλὰ ῥαιάται ἐπ᾽ ἀρκεύθοισι κομῶντι,
Πάντα δ᾽ ἐναλλὰξ χἠσυλλο, καὶ ἃ πίτυς ὄχνας φύκια.
Δάφνις ἐπεὶ ὑπάσκει. κἀ τὸν μύθας ἅλαδε ἔλκοι.
Καὶ ὄρκον τοι σιώπολ᾽ ἀμέλγοι γαρύσαιτο. id est,
Nunc uiolas proferte rubi, producite spinæ,
Iuniperusq; comet narcissi flore decenti,
Omnia uerantur, portet pyra mitia pinus,
Postquam obijt Daphnis, trahat & iam cerua molossos,
Montibus in summis philomenæ noctua cantet.

Cancros lepori comparas. LXXXV

Καρίνους λαγῶ συγκρίνεις. id est, Cancros lepori comparas, de supra modum dissimilibus. Etenim ut leporum celeritas, ita & cancrorum tarditas nota est. Simillimum est illi, quod proximè retulimus. Refertur & hoc apud eundem. Suidas addit καρίνῳ λαγὸν ἀρῇ, id est, Cancer leporem capiet: de absurdis, quæq; fieri nullo modo possunt.

Terræ filius. LXXXVI

Olim homines obscuro ignotoq; genere prognati, terræ filij dicebantur propterea quòd terra sit omnium communis parens. Vel quòd iuxta quorundam etiam historias, primitus mortales è terra nascebantur. Tertullianus in apologetico aduersus gentes: Nam & terræ filios uulgus uocat, quorum genus incertum est. Apud Athenæum lib. 10. legitur γηγενὴς ἀνθρωπος, id est, è terra genitus homo. M. Tullius ad Atticum lib. 1. Et huic terræ filio, nescio cui, committere epistolam tantis de rebus non audebam. Idem ad Trebatium lib. Familiarium epistolarum 7. Gn. Octauius tuus familiaris summo genere natus, terræ filius. Persius:

_Præsto est mihi Manius hæres,
Progenies terræ, quære ex me quis mihi quartus
Sit pater, haud prompte, dicam tamen: adde etiam unum,
Vnum etiam, terræ est iam filius. Iuuenalis:
Vnde fit, ut malim fraterculus esse gigantum.

Ad prouerbium palàm alludens. Nam gigantes è terra progenitos poëtæ fabulantur. Huc pertinet, quod apud Euripidem Ion Xuthum perconsultur:

Τῆς ἀφ᾽ ἑαυτοῦ μητρὸς ἢ γῆθεν; id est,
Num satus tellure matre? Atq; ille respondet:
Οὐ τόδ᾽ οὐκ ἐτήτυμον τόνδε. id est, Nõ parit natos solum.

Apud Pausaniam, Strabonem, atq; alios id genus autores, legimus populos quosdam ἀπὸ χθονὸς appellatos, quinon alio referant originem suam, quemadmodum plerique faciunt, uerum ex ipso solo nati uideri uelint, quorũ de numero sunt Athenienses. Qui sibi nobilitatem utrinque peperissent, nullis maiorũ imaginibus (nisi, quod hominem dicebãtur. Porrò ignoti, & subito apparentes, incertum qua regione profecti, Cœlij filij uocabantur, quasi è cœlo demissi. Inducitur & in Mosaicis literis Melchisedech ἀπάτωρ καὶ ἀμήτωρ sine patre, sine matre: neq; dissimili ratione ἀφανογενὴς, id est, de cœlo lapsi dicebantur. Iuuenalis:

Tertius è cœlo cecidit Cato. Quanquã hoc magis conuenit in homines eximia uirtute. Plutarchus in iuuentute, quam scripsit aduersus Herodotum, de naui quadam, unde subito uox est edita Admanto: ὁ δὲ πλοῦς ὅτ᾽ ἦν ἀφ᾽ ἑσπέρας ἐγένετο. id est, Nauis autẽ illa erat, ut uideretur è cœlo delapsa. Atq; hic sermonis color sumptus est è tragœdijs, in quibus machinis quibusdam sic repente ostendebantur personæ populo, ut è cœlo uenisse uideri uellent. Apud Romanos noui homines dicebantur, qui maioribus obscuris nati suis uirtutibus innotuissent, quod M. Tullius obiniuicis probro obiectum, ipse gloriæ sibi uertit.

Ex quercubus ac saxis nati. LXXXVII

Huic finitimum est illud Homericum: E quercu, è saxis progna tur, quod quadrabit, uel in hominem obscuro genere, uel in eum, qui sit agrestis atq; effero ingenio, moribusq; immanibus. Inde dictum adagium, quod antiquitus in cauis quercubus, tectorum uice uterentur homines, atq; hinc è quercubus nati fingebantur. Inde illud:

_Et duro robore natos. Præterea creditum est, ex saxis à Deucalione Pyrrhaq; proiectis, mortalium genus absumptum diluuio, instauratum fuisse. Homerus in Odyss. T.

Οὐ γὰ

Οὐ γὰ ἀπὸ δρυὸς ἐστι παλαιφάτου, ἐδ' ἀπὸ πέτρης.i. Nam neq; fatidica quercu satus es, neq; saxo.

Id imitatus Palladā in epigrammate:

Οὐ γὰ ἀπὸ δρυὸς ἐσσὶ σὺ δ' ἀπὸ πέτρης φασὶν. id est, Neq; te, quod aiunt, quercus aut lapis ædidit.

Allusit ad id festiuiter Plato libro De republica 8. ἢ οἴει ἐκ δρυὸς ποθὲν, ἢ ἐκ πέτρας τὰς πολιτείας γίγνεσθαι, ἀλλ' ἐχ ἃ ἂν ἦθη ἔν τοῖς πόλεσιν. id est, An existimas e quercu quacunque, aut rupe respublicas nasci, ac non potius ex moribus eorum qui in republica uersantur? In crudeles & immites conuenit illud Theocriticum in Acpolo de Cupidine:

Ἦ ῥα λεαίνας

Μαστὸν ἐθήλασε, δρυμῶ τιμὶν ἔτροφε μάτηρ. id est, Scilicet ille leænæ

Vbera suxit, & in nemore hunc genitrix fera pauit.

Deorum cibus. LXXXVIII

Θεῶν βορά. id est, Deorū cibus. De prælautis epulis dicebatur, propterea quod Homerus fingit deos nectare atq; ambrosia uictitare, nec ob id unquam senescere. Tranquillus in Nerone. Parricidia, inquit, & cædes à Claudio exorsus est. Cuius necis & si non autor, at conscius fuit: Neq; dissimulauit, ut qui boletos, in quo cibi genere uenenum is acceperat, quasi deorum cibum, prouerbio græco collaudare sit solitus. Horatius in Epist. O noctes, cœnæq; deùm.

Aristophanes in Ranis, ὁὶ μακάρων δυοχλαι, Regum aulica conuiuia significans.

Tertius Cato. LXXXIX

Tertius Cato, prouerbialis est ironia. In uiros impendio tetricos, atq; alienæ uitæ censores. Nam duorum Catonum, senioris, cui nomen Censorio. & minoris, cui nomen Vticensi, grauitas pariter atque integritas, uulgò celebratissima quondam fuit, adeo ut è cœlo demissi dicerentur, ut bellum cum uitijs gererent. Iuuenalis:

Habeat iam Roma pudorem,

Tertius è cœlo cecidit Cato.

Sapientum octauus. XC

Huic per omnia simillimum est illud Horatianum in Sermonibus: Sapientum octauus. In eum qui sibi multum tribuat in sapientia. Numerantur enim apud Græcos septem sapientes, eorumq; apophthegmata oraculorum uice celebrantur, etiamsi de nominibus magna inter scriptores uarietas est. De numero certe constat inter omnes: unde per ironiam sapientum octauum dicebant, dignum qui septem illis adderetur. Horatius,

Hæc mihi Stertinius sapientū octauus. Item Ausonius,

Sapiensq; supra Græciæ septem uiros

Octauus accessit sophos.

Bis dat, qui cito dat. XCI

Memini, ni fallor, apud Senecam alicubi legere, Bis dat, qui cito dat. Idem lib. De beneficijs 2. Ingratum est beneficium, quod diu inter manus dantis hæsit. Quæ sententia monet, haud cunctanter, haud grauatim opitulandum amicis, cum opus est, sed ultro non expectatis precibus deferendum officium. Inter epigrammata Græca stirtur & hoc distichon, nomine titulog; Luciani,

Δωρεὰν χάεις γλυκυδώτορας, ἢν ὁ βραδύνῃ

Πᾶσα χάεις κρυεὶ, μετὰ δ' ὀλίγοιο χάεις.

Id carmen Latine non potest commode uerti, propterea quòd lepos & argutia epigrammatis situs sit in hac uoce χάεις, quæ Græcis aliquando beneficiū significat, aliquando gratiam qua cōmendatur aliquid, aliquando deam ipsam. Citatur simile apud Ausonium sententia Græca,

Ἀ χάεις ἀ βραδύνει, ἀ χάεις χάεις.

Est autem initium carminis Heroici ex epigrammate quopiam. Tardum beneficium, ingratum est. Eam ille sic uertit,

Gratia quæ tarda est, ingrata est, gratia nanq;

Cum fieri properat, gratia grata magis.

Rursum aliter uertit idem:

Si bene quid facias, facias cito, nam cito factum

Gratum erit, ingratum gratia tarda facit.

Vnde & Hector apud Euripidem in Rhoso contemnit ac damnat auxilium fero delatum amicis.

Μισῶ φίλοισιν ὕστερον βοηδρομεῖν. id est,

Odi equidem amicis serius succurrere.

Extat & Mimus non inuenustus in hanc eandem sententiam, Bis est gratum, quod opus est, ultro si offeras.

Item alter huic adsimilis,

Beneficium inopi bis dat, qui dat celeriter.

Honos alit artes. XCII

Id quod est apud Marcum Tullium, Honos alit artes, uidetur esse sumptum ex Aristophanis Pluto.

Οὔτε γὰ ὁ μισθὸς ἐθέλει ἕπ' οὐδ' ἢ τέχνη. id est,

Neq; præmium ullum est, ars nec ipsa item uiget.

Colligit enim non esse consentaneum, Athenis ullos esse bonos medicos, cum medicis nulla sint præmia. Diogenianus autem hoc inter adagia commemorat. Hinc allusit Martial. cum ait,

Sint Mœcenates, non decrunt Flacce Marones,

Vergiliumq; tibi uel tua rura dabunt.

Et Aristoteles scribit honorem esse præmium uirtutis. Ac priscorum leges, non solum comminabantur pœnam malefactis, sed & præmijs & honoribus inuitabant ad recte agendum. Pindarus in Isthmijs hymno nono, tanquam uulgò celebrem sententiam citat, ἔστι δέ τις λόγος ἀνθρώπων, τετελεσμένον ὄλβον μὴ χαμαὶ σιγᾷ καλύπτειν. id est. Est autem dictum quoddam inter homines celebre, Bonum peractum non esse in terra occultandum silentio. Huc pertinet Euangelica parabola, non esse lucernam occultandam sub modium. In hoc autem prædicanda sunt recte facta uirorum illustrium, ut cæteris præluceant ad capessendam uirtutem.

Vel cæco apparet. XCIII

Prouerbialis hyperbole frequens apud autores, Vel cæco apparet, de re uehementer perspicua. Aristophanes in Pluto,

Τῷ τοῦτο κεἰνῃς; ἀλλοπότῃ κὰ τυφλῷ

Γνῶναι δοκεῖ τοῦτο. id est,

Qui scis ita esse? scilicet uel cæcus hoc Videat.

Eusebius aduersus Hieroclem, ἀλλὰ γὰ κὰ τυφλῷ φασὶ δῆλον. i. Quinetiam uel cæco perspicuum aiunt esse. Plato lib. De repub. 8. κὰ τυφλῷ γε δῆλον, ὡς μεταβολή. id est, Sanè & cæco perspicuum est transmutari. Idem in Sophista, τῶς γὰ ἃ φαίνεται, μὴ τὸ λεγόμενον δὲ τοῦτο μὴ τυφλῷ. id est, Qui fieri potest, ut hoc non appareat, quemadmodum prouerbio dicitur, uel cæco? Sumptum uideri potest ex 8. libro Odyss. Homerice,

Καί κ' ἀλαός τι ἴδοιτο διαφραδέως τὸ σῆμα. id est,

Hanc etiam cæcus metum discerneret hospes,

Quintil. lib. 12. Nam quis ignorat, quin illud longe sit honestissimum, & liberalibus disciplinis, & illo quem exigimus animo dignissimum, non uendere operam, nec eleuare tanti beneficij autoritatem: cum pleraq; hoc ipso possint uideri uilia quòd precium habent. Cæcis hoc, ut aiunt, satis est. Neq; quisquam qui sufficientia sibi, modica autem hæc sunt, possidebit, hunc quæstum sine crimine fordium fecerit. In his uerbis Fabij uox quæpiam deesse uidetur, ui legas, Cæcis hoc, ut aiunt, satis perspicuum est. Allusit ad hoc adagium Antigonus rex inoculus, cum allato instrumento prægrandibus scripto literis, παυσὶ μὲν κὰ τυφλῷ δῆλα. id est, Hæc quidem uel cæco perspicua sunt, inquit. Recensuit Plu-

tarchus Τῶ συμποσιαρχῶν Decade secunda. Apud Titũ Liu. lib. belli Macedonici 2. cum Phaneus Philippum violentius in Aetolos dicentem interfatus dixisset, rem in uerbis non uerti, aut bello uincendum, aut parendum melioribus. Philippus respondit, Apparet id quidem etiam cæco, iocatus in ualetudinem oculorum Phaneæ.

Multis ictibus deijcitur quercus. XCIIII

Πολλ᾽ἄσοι πλῆγεῖς δρῦς ἔβαλ᾽ἐξαπίνης. id est,

Multis rigida quercus domatur ictibus.

Senarius hic extat in Diogeniani collectaneis, de re facta quidẽ ardua, quæ tamen assidua industria peruincatur. Huic non dissimile uidetur Hesiodium illud,

Εἰ γάρῳ τὸ σμικρὸν ἐπὶ σμικρῷ κατάθειο,
Καὶ θωμὰ δ᾽ ἐποίησας, τάχα κ᾽αὐξοιτο μέγα καί τι γένοιτο.

Si paulum paulo adijcies, faciesq; ita crebro,
Mox magnum quiddam tibi conficietur & ingens.

Id quod non tantum ad laceri naturam pertinet, quod ex minutissimis sæpe maximum constatur, uerum etiam ad industriam assiduam, quæ si uehemens non sit, tamen si perpetua atq; indefatigata fuerit, res difficillimas quoq; facile conficit. Quemadmodum unicus ictus nihil adferre momenti uidetur ad deijciendam molem querni roboris, uerum ea crebris ictibus facile prosternitur.

Caudæ pilos equinæ paulatim uellere. XCV

Caudæ pilos equinæ paulatim uellit, qui quod uiribus atq; impetu fieri nequit, id tempore atque assiduitate conficit. Horatius in Epistolis:

Vtor permisso, caudæ q; pilos ut equinæ
Paulatim uello, demo unum, demo etiam unum,
Dum cadat elusus ratione ruentis acerui,
Qui redit ad fastos, & uirtutem æstimat annis.

Natum e festo quodam ludicro, cuius nimirum rei meminit Plutarchus in eius uita. Hic enim cũ suis copijs ex barbara turba constatis, rationibus persuadere non posset, in re militari plus habere momenti consilium quam uires temerarias, postea quam illi parum feliciter pugnassent, duos proponit equos, alterũ macilentum atq; inualidũ, alterum uegetum, cauda pilosa. Atq; inualido illi iuuenem adhibet prægrandi corpore, & admirandis uiribus. Contra uegeto illi pusillum & imbecillum admouet bomuncionem. Hic singulos pilos paulatim uellens, breui spatio totam depilauit caudã. Iuuenis è diuerso caudam omnem simul manibus utrisq; comprehensam, ui atq; impetu conatur reuellere. Qui cum frustra sudaret, risui fuit circunstantibus. Sub hæc assurgens Sertorius, cuius consilio iussuq; hæc fuerant acta, uidetis, inquit, cõmilitones, quanto plus possit ingenium quam uires.

Virum improbum uel mus mordeat. XCVI

Κἂν μῦς δάκοι ἀνδρα πονηρόν. id est,

Sceleratum mordeat & mus.

Hemistichium heroicum. Quo significatum est, quacunque ratione uindictam non deesse malis, sed eos aliquo pacto meritas dare pœnas. Competit & in eos qui de re quantumuis friuola rixam mouent, seq; læsos querũtur, & offensos simulãt, ne quid dent. Id quod nuper cuidã accidit apud Britannos medico, mihi ut patria cõmuni, ita & amicitia coniunctissimo. Libet enim obiter hanc fabulam inferere. Cuidam quondã Londonienses ultrũ egregie nummati, & habitum adprime probũ, arte curãti, sua liberaret, non sine suo ipsius periculo. Nam is pestilentissima febre tenebatur. Et ut sit in periculis, medico montes aureos fuerat pollicitus, si no graueretur sibi, in tanto uitæ discrimine, dexter adesse, obtestatus & amicitiã quæ illi cum eo increcebat. Quid multis? persuasit & iuueni, & Germano. Adfuit. Nihil nõ fecit. Reuixit ille. Vbi uerecunde de pecunia medicus admonuisset, elusit nugator, negans de mercede quicquã addubitandum, cæterũ arcæ nummariæ clauem penes uxorem esse. Et nosti, inquit, mulierũ ingenium. Nolo sentiat tantam pecuniæ summam à me datam. Deinde post dies aliquot hominẽ obuium forte factum, iam nitidum, & nulla morbi uestigia præ se ferentem, appellauit, & nondũ datæ mercedis admonuit. Ille constanter asseuerare pecuniã suo iussu ab uxore numeratam esse. Medicus negare factum. Hic uide quam ansam bonus ille uir arripuerit, cum fortè medicus eum Latinè numero singulari appellasset, ibi uelut atroci lacessitus iniuria. Vah, inquit, homo Germanus tuissas Anglum? moxq; uelut impos animi præ iracundia caput mouens, diraq; minitans, subduxit sese. Atq; ad eum modum honestus ille ciuis elusit, dignũ profecto quem sua pestis repetat. Risimus quidem fabulam, nec tamẽ sine dolore, propter indignæ frustratũ amicum, nec sine tam insignis ingratitudinis admiratione. Referunt gratiam leones in periculis adiuti. Meminerunt officij dracones, homo hominis amicus, inimicus, sic merito, pro mercede, quæ nulla fatis digna reperiebat, ludibriũ reponit. Atq; hæc in facti detestationẽ diximus, non gentis odium. Nec enim par est ex hoc uno nebulone Britannos omneis æstimari. Refertur adagium inter Græca epigrammata:

Φασὶ παριανὸν, κἂν μῦς δάκοι ἄνδρα πονηρόν. i.

Vulgò aiunt, uel murem etiam mordere scelestum.

At is quisquis est, nam incertus autor, inuertit prouerbium, dicens bonos uiros uel à inure morderi, malis ne draconem quidem audere dentes admoliri, hoc est, insontibus passim noceri, propterea quod ij impune læsi posse uideantur, ut pote non relaturi iniuriam.

Vel capra mordeat nocentem. XCVII

Κἂν αἶξ δάκοι ἄνδρα πονηρόν. id est,

Mordebit uel capra nocentem.

Ita reperitur in collectaneis Diogeniani. Sensus nihil discrepat à proximo. Nam capra minime alioqui mordax est, nisi quod improbis omnia sunt infesta. Suidas indicat orthographiam: cum enim ad corpus refertur, hoc est, cum significat hominem afflictum ac miserum, tum primã acui, πόνηρος, unde & πονηρεύεσθαι κακῶς, dicuntur, quibus res sunt aduersæ. & Aristophanes in Pluto,

Περίεργ᾽ ἄνασ᾽ ἡμῖν ξυμφορὰς. id est,

Auxilia nobis misera sane prædicas.

Cum ad animum, ultimam acui, πονηρὸν, id est, improbum, & πονηρῶς improbe. Nam cum dicimus πονηρὸν κάμμα, καὶ πονηρὸν ὀδοῦς, quod hominis est, ad rem inanimam transferimus, quemadmodum frigus scelestum, & fallaces diuitias dicimus.

Litem mouebit, si uel asinus canem momorderit. XCVIII

Celebratur Græcis & hic senarius prouerbialis,

Δίκην ἐγείρει κἂν ὄνος κύνα νείσας. id est,

Litem mouebit, si uel asinus mordeat canem.

Quadrabit in eos qui de re quantumuis exigua litem fabricant. Natum uidetur ab euentu quopiam. Extat autem apud Iureconsultos actio ex lege, si quadrupes damnum dederit. Refertur à Zenodoto & Suida, quanquam apud utrumq; scriptum est, μικρὸν pro μικρὰν, quorum hoc mihi uidetur sensum exposcere.

Lite parit lis noxa itẽ noxã parit. XCIX

Δίκην δίκαιος τρίβολος βλάβην βλάβη. id est,

Litem parit lis, noxa itẽ noxam parit.

Senarius in rixosos & litium auidos merito solitus, quibus lis ex lite, alia ex alia nascitur: negotium seritur ex negotio, iniuria propagat iniuriam. Extat apud Suidam.

Bonus

Bonus dux bonum reddit comitem. C

Ὁ καλὸς ἡγεμὼν ἀγαθὸν ποιεῖ τὸν καλῶς ἑπόμενον. id est, Qui bonum ducem præstat, is bonum reddit comitem. In principe situm est, ut sit bene morata ciuitas, si modo ipse bonus sit imperator. In episcopo positum, ut pium efficiat plebem, si tamen ipse pium & integrum agat vitam. Prudens & incorruptus magistratus, ex probos & integros reddit ciues. Bonus paterfamilias domum efficit bene institutam. Doctus & diligens præceptor eruditum reddit discipulum. Frugi maritus uxorem in suos trahit mores. Vnde quisquis præfectus est negotio debet in primis operam dare, ut ipse suo fungatur officio, prius quam ab alijs officium exigat. At nunc uideas non nullos principes, qui legum obseruationem exigant à populo, cum ipsi uiuant prorsus ἀνόμως, uelut omnibus soluti legibus: à magistratibus & officialib. integritatem requirant, cum ipsi palam uendant, aut ad gratiam mandent officia. Nonnullos uideas episcopos, qui à grege suo religionem & pietatem exigant, cum ipsi procul absint ab omni pietate. Sumpta est metaphora à militia, in qua ferè qualiscunq; fuerit dux, eiusmodi solet esse miles. Refertur in Græcorū collectaneis sub ἀοίδιμον ὄνομα. Extat autē apud Plutarchū autorē minime uulgarē in uita Lycurgi, ἀλλ' ὃ πεπαιχέναι μάθημα μὲν ἔστιν ἀρχοντικὸν, ἐμποιεῖ γὰρ ὁ καλὸς ἡγεμὼν τὸν καλῶς ἑπόμενον, i. Vt populus dicto sit audiens, hoc discit à principe. Nam qui bonū præbet ducem, is facit ut alij bene sequantur.

CHILIADIS PRIMAE CENTVRIA IX.

Amyclas perdidit silentium. I

Ἀπ' ἀμύκλας ἀπώλεσεν ἡ σιγή. id est, Amyclas perdidit silentium. Quibusdam eruditis, in quibus est autor operis haudquaquā aspernandi, quod inscribitur Copiæ cornu, placet hoc ad prouerbiorum ordinem pertinere, neque nos ab illorum sententia magnopere dissidemus. Consentaneum enim est rem natam in ioco fuisse dictam. Innuit autem adagium Vergilius Aeneidos libro decimo, quum ait,

Priuumq; Camertem,
Magnanimo Volscente satum, ditissimus agri
Qui fuit Ausonidum, & tacitis regnauit Amyclis.

Videlicet epitheto notum eius euentum indicans. Eum Seruius interpres enarrat hunc in modū. Cum apud Amycleos subinde nunciaretur hostium aduētus, idq; falso, & ob eam rē ciuitas frequēter inani terrore quassaretur, lata lege cautum est, ne quis unquam hostis nunciaret aduentū. Atqui post euenit, ut uere iam aduenirēt hostes. Quod cum nemo nunciaret, propter legis interdictum, ciuitas de improuiso capta est. Qui casus, ut apparet, populari ioco dedit occasionem, ut dicerent Amyclas silentio periisse, si cui sua taciturnitas fuisset incommodo. Citat idem Lucillium: Mihi necesse est loqui. Nam scio Amyclas tacendo periisse. Accipiendæ sunt autem hoc loco Amyclæ, non ut sit una è centum illis urbibus Laconiæ, quam Lacedæmonis filius condidit: sed oppidum quoddā situm inter Caietam & Tarracinam, conditum ab ijs Laconibus, qui comites Castoris & Pollucis fuerunt, eiq; nomen indidere, quo Laconicas illas Amyclas referret. Seruius existimat Laconas Pythagoricæ disciplinæ fuisse sequaces. Quoniam autem interdixisse creditus est Pythagoras σαρκοφαγίαν, hoc commento, quòd diceret humanas animas in animantium corpora demigrare, & ob eam rem prohibuisse ne quod animal occideretur, quemadmodum attestatur & Iuuenalis: A cunctis animalibus abstinuit qui, tanquam homine nefas esse ducebant serpentes, qui ex uicinis paludibus nascebantur, occidere. Quorum tanta increuit multitudo, ut ciuitatem eam deleuerint, teste etiam Plinio. Potest igitur & hinc ortum uideri uulgare dictum, Amyclas silentio periisse, quod Pythagorici dogmatis obseruatio perniciem illis attulerit, quorum primum est, ἀκουσμάτια. id est, silentiū, quod in quinquennii indicebat ijs, qui sue philosophiæ nellem initiari, fruiti declarat A. Gellius. Porrò quod alij Seruius, Lacones Pythagoricæ fuisse factionis, nō recordor apud alium autorē legisse me, nisi quod Plutarch. in Symposiacis tradit, Tyrrhenos huius philosophi Cretis usq; adeo fuisse addictos, ut etiam ea quæ ille symbolis illis præcepit, ridicula superstitione soliti sint obseruare. Aut igitur ex his erant Amyclæi, aut eiusdem instituti sectatores. Meminit de Amyclarum silentio Sillius Italicus:

Quibus euertere silentia Amyclæ.

Meminit & Catullus, ni fallit inscriptio carminis de Vere, quod nuper nobis Aldus Manutius noster exhibuit, in antiquissima quadam Galliæ bibliotheca repertum:

Sic Amyclas dum tacebant, perdidit silentium.

Prouerbium ad uarios usus accommodare licebit, ueluti si ubi quis pecuniā creditam perdidisset, quod non appellasset debitorem, aut iure præscriptionis, ut uocant, excidisset à possessione, Amyclarum silentium appellet: aut si quis audacius agens causam suam, iussus; tacere, respondeat, τὰς ἀμύκλας ἡ σιγὴ ἀπώλεσεν. Hoc inutile silentium Græci uocant ἄνοσον πίαν, atq; huic diuersum uitium ἀδολεσχίαν. De utroq; extant Plutarchi præcepta.

Timidior es prospiciente. II

Δειλότερος ἢ ὁ παρακύπτων. id est, Formidolosior es eo qui prospectat. Dicitur in hominem supra modum pauidum. Id ortum aiunt ex huiusmodi fabula. Quidam natura timidus, audita Herculis fama abdiderat se præ metu in specum quendam: deinde cum aliquando prospectaret, & Herculem forte fortuna prætereuntem uidisset, immodico metu exanimatus est, ac protinus diriguit in saxum uersus, quod adhuc uisitur specie uiri, uelut à specu prospicientis. Vnde ὁ παρακύπτων λίθος, saxum illud uocant. Suidas autor. Meminit & Zenodotus, quemadmodum & mox sequentis.

Timidor Pisandro. III

Δειλότερος πισάνδρου. id est, Timidor Pisandro. Dicebatur olim & hoc in immodice formidolosos. Aiunt autem Pisandrum fuisse quempiam prodigiosa timiditate, adeo ut anxius esset, ne suam ipsius animam alicubi uideret, quæ se uiuum reliquisset. Idem uidetur esse cum illo Ciceronis, Vmbram suam metuere.

Diomedea necessitas. IIII

Διομήδειος ἀνάγκη. id est, Diomedea necessitas. De ijs qui ui adacti non sponte quid faciunt. Vsurpatur à Platone libro De republica 6. δημοσίᾳ λεγομένῃ ἀνάγκῃ ποιεῖν αὖ καὶ πάσχειν ἃ ἄρ' ἔστι ἐπαινῶσι. id est, Diomedea, ut dicitur, necessitas est facere omnia quæcunque ijsi probarint. Quidam originem adagij referunt ad Thracium illum Diomedem, qui solitus fertur hospites suos compellere, ut cum filiabus suis deformissimis rem haberent: quo facto eosdem interimebat. Vnde fabula spargit, Diomedis equas hominum pabuli uice esitare solitas, uidelicet filias à uiris agitatas, equas appellans. Et sanè in hunc sensum interpretatur Aristophanis enarrator in Concionatricibus ubi uersus hic habetur:

Καὶ τὴν ἀνάγκην μᾶζαν διομήδειά γε.

Quærit adolescens, num qua sit necessitas sibi fectari anum. Respondit illa esse, & quidem Diomedeā. Alij referunt ad Diomedem ducem Græcorum, huiusmodi commentum asserentes: cum Diomedes & Vlysses communi opera subiato Palladio redirēt noctu, Vlysses quo facili gloriam in se unum

transfer

transferret, destinabat occidere Diomedem præcedentem, ac Palladium secum portantem. Itaque cum ensem in caput illius à tergo vibrasset, Diomedes animaduersa ad lumen lunæ gladij umbra, subtraxit se plagæ, correptumq; Vlyssem, vinctis manibus præcedere compulit, gladio lato subinde cædens illius tergum. Hinc Diomedea necessitas. Huiusmodi ferè Suidas ac Zenodotus.

Ad pristina præsepia.

Εἰς ἀρχαίας φάτνας. id est, Ad pristina præsepia. In eos dicebatur, qui è uita quapiam lautiore excussi, ad pristinam tenuitatem rediguntur. Aut contrà de ijs qui restituuntur in pristinam fortunam unde exciderant: aut qui ad solitũ contubernium sese recipiunt. Translatum ab animantibus, quibus nota familiaria'que præsepia gratissima solent esse. Vsurpauit & Plautus in Curculione, Tormento non retineri potuit ferreo, quin reciperet se huc esum ad præsepem suam.

Alia uita, alia diæta.

Ἄλλος βίος, ἄλλη δίαιτα. id est, Alia uita, alia uiuendi ratio. In eos quadrabit, qui commutata in melius fortuna pariter & uitæ rationem morésq; commutant. Translatum ab ijs qui lautius incipiunt uiuere, ubi res lautior obtigit. Huc alluſit Aristoph. in Pluto. cum ait,

Ἔπειτα πλοῦτον, ὃν δ' ἔδειξεν φανεὶς.
Τοὐκ ἂν δύναιτο πάντα καρτερεῖν. id est,
Dein diuitem factum, nihil iam lens tuuat.
At pauper antehac deuorabat quælibet.

De iuuene iam anum amicam fastidiente, postea quàm desijsset egere. Alluſit huc Horatius,

Non eadem est ætas, non mens.

Per medium anulum traharis oportet.

Διὰ δακτυλίου δεῖ σε ἑλκυσθῆναι. id est, Per anulum trahendus es. In eum quadrabit, qui sit uehementer extenuato gracilíq; corpore, seu morbo, seu cura, seu studio, seu qua alia re. Aristophanes in Pluto,

Διὰ δακτυλίου μοὐδ' ἂν εἷς ἂν διελκύσειε. id est,
Itaq; profectò per anulum me traxeris.

Verba sunt anus uolentis se uideri usque adeo macratã atq; exhaustam dolore, ut per anulum trahi possit. Equidè opinor adagium esse sumptum à lusu quo anum aceto maceratum per anulum trahitur. Cuius rei meminit Plinius lib. 10. cap. 16. Magicum erat aliquid per anulum trajicere. Nam cerebrum caprę per anulum aureum traiectũ, prius quàm lac daretur infantibus, instillabatur contra comitiales, cæterosq; infantium morbos, ueluti testatur idem lib. 28. cap. 10.

Anus bacchatur.

Γραῦς βακχᾶται. id est, Anus bacchatur. In eos dici solitum, qui præter ætatem indecore lasciuiunt. Num Bacchanalium licentia iuuenculis uiteunque permittitur, aniculis certe sordidissima est. Quandoquidem insaniæ species est, aut uetulam amare, aut potare, aut choros ducere, aut reliquis puellaribus lusibus indulgere.

Anus hircissans.

Γραῦς τραγῳδοῦσα. id est, Anus hircissans. De anu adhuc intempestiua libidine prurienti, & ut ait Plautus, cătulliente. Aristophanes in Pluto,

_Ἀλλ' ἀπόλωλα
Γραὸς καπρώδους παρόδια πάσχουσ' ἐγώ. id est,
_Verum nouerat
Anus caprissantis uoces uiatica.

De iuuene cui anus libidinosa omnia suppediabat, quo uicissim ab illo uoluptatem auferret. Nota est hircorum libido, odorq;, qui & subantes consequitur.

Flere ad nouercæ tumulum.

Πρὸς τὸν μητρυιᾶς τάφον δακρύειν. id est, Ad nouercæ tumulum lachrymari, est simulare gestu dolorem, cum re gaudeas. Neq; enim consentaneum est, priuignum molestè ferre nouercæ mortem, nihilò secius tamen officij causa nonnunquam ad tumulum illi lachrymat. quod idem de diuitis hæredibus non inconcinnè dicetur, in quos extat Publianus ille mimus, cum primis elegans:

Hæredis fletus sub persona risus est.

Celerius elephanti pariunt.

Sunt quibus hoc quoq; inter adagia uidetur adnumerandum, quod scriptum est apud Plinium Secundum in præfatione historiæ mundi: Nam de grammaticis, inquit, semper expectauimus parturiri aduersus libellos meos, quos de grammatica ædidi: & subinde abortus fecere iam decem annis, cum celerius etiam elephanti pariant. Hactenus Plinius. Itaque cunctationem immodicam, & quorundam nimis lenta mollimina, his uerbis licebit significare. Porrò de elephantorum partu Plautus in Sticho: Audiui sæpe hoc uulgò dicier, solere elephantum grauidam perpetuos decem esse annos. Huic astipulatur Plinius lib. 8. Decem annis gestare in utero uulgus existimat. Etiamsi Aristoteles biẽnio parere putat, nec sæpius quàm semel singulos gignere. Theophrastus refert, arborem quandam Indicam non ferre ante centum annos. Latinis parturire dicuntur, qui moliuntur, animóq; destinant aliquid. Proinde licebit adagium etiam in hanc uertere formam. Quando tandem paries, obsecro, quod tot iam annos parturis, ut nec elephanti diutius?

A mortuo tributum exigere.

Ἀπὸ νεκροῦ φορολογεῖν. id est, A mortuo tributum exigere, dicebantur, qui per fas nefasq; diuitias undecũq; congerunt. Citat Aristoteles lib. Rhetoricorũ 2, κἂν ἀπὸ νεκροῦ φέρῃ. id est, Vel à defuncto uectigal auferri, ostendens dici solitum in eos, qui turpiter undecunq; lucrum aucupantur è rebus minutis ac sordidis, ueluti Vespasianus è lotio: aut è turpibus, uelut è lenocinio, quæstum corporis: aut cũ à quibuslibet extorquetur, ab amicis, à tenuibus, à mendicis, postremo uel à mortuis. Probro datum est Romanis principibus quod suffossis Corinthiorum monumentis, æra Corinthia fustulerunt, ipso etiam uocabulo rei turpitudinẽ exprobrante. Nam ad eum sublata modum, νεκροσυλίαι dicta sunt. Attici φόρον uocant emolumentum, siue uectigal, quod ex re quapiam fertur, etiam pecuniarum qui prædas huiusmodi colligunt, φοροδόκους appellant, inuisum omnibus hominum genus, & optimo iure inuisum. Deductum est autem φόρος à uerbo φέρειν, quod est ferre, à quo Latinis quoque dictum fœnus, quia uoce ueteres non utebantur, nisi de prouentu terræ, quæ ueluti gratissima debitrix, pro singulis granis aliquoties centena reddidit. Siquidem præter naturam est, quemádmodum in Politicis scripsit Aristoteles, ut pecunia pecuniam pariat. At hodie res adeo recepta est apud Christianos, ut contemptis agricolis, quo non aliud hominum genus uel innocentius, uel magis necessarium reipublicæ fœneratores propemodum inter ecclesiæ columina habeantur, cum usuram prisci quoq; mortales illi damnarint, ethnicorum etiam leges moderentur & coërceant, Hebræorum prorsus interdicant, sanctorum pontificum decreta detestentur, ac modis omnibus insectentur. Non quòd peculiariter infensus sim fœneratoribus, quorũ artem uideo probe defendi posse, nisi patrũ autoritas olim eã damnasset. Præsertim si respicias ad horũ temporũ mores, citius fœneratorem probarim, quàm sordidũ hoc negotiatorum genus, qui technis, mendacijs, imposturis, fucis, undecunque uenantur lucellum, hic coëmentes, ut ibi pluris duplo uendant, aut monopolijs expilantes miserã plebem, & tamẽ hos nihil aliud agẽtes in uita, penè solos honestos ducimus. Opinor hoc prouerbiũ, aut idem, aut certe uehementer cognatum

tum esse illi, quod alibi retulimus:

Αὐτὴ γὰρ τὴν ἀνδρίαντας ἄλφιτα. id est,

Ipsis farinas posuit à statuis quoq;.

Per locũ enim pro uectigali farinas posuit, quod ad cibũ referantur omnia, & defunctis signa ponebantur, memoriæ causa. Proinde qui uectigal hinc quoq; corradit, is à mortuis extorquere uidetur. Apud ueteres autẽ magna fuit sepulturæ religio, & sepulchrorum immunitas. Nunc eò processit habẽdi rabies, ut nihil sit usquã in rerũ natura, neq; sacrum neq; prophanũ, unde non aliquid fœnoris extundatur: Idq; non solũ à principibus, uerumetiam à sacerdotibus. Olim sub tyrãnis etiã, sed rudibus adhuc, & nondũ satis quid esset tyrannis, intelligẽtibus, uel hæc omniũ erant cõmunia, maria, flumina, uiæ publicæ, feræ. Nunc optimates quidã quasi soli sint homines, uel dij potius, omnia sibi uindicãt. Cogitur miserrime nauta uel cũ periculo cursum flectere, & ad insolentissimi prædonis arbitriũ quiduis & facere, & pati, ceu parũ sit infelici, cũ fluctibus & uentis rem habere, nisi tales quoq; tempestates accesserint. Occurrit portus, aliquid extorquetur: transeundus pons est, dandũ est. Traijciendũ flumen, sentis principũ ius: est tibi farcinula, redimẽda est à sacrilegis illis, et quod est his multo crudelius, miserrimæ plebis genius fraudatur, & toties decimis ac uectigalibus arroduntur pauperũ alimenta. Non est fas ex agris tuis cõuehere frumentũ, nisi decimatũ. Non molis, nõ pinsis, nisi rursus arrosum. Vina nõ importãtur, nisi sæpius decimata. Non recondis in cellam, nisi dimidiũ, aut certe quadrantem totius precij fœces Harpyis illis sceleratissimis. Apud quosdã ex cerusia, quam uocant, plus quàm dimidium seponitur principi. Non mactas pecudẽ, nisi numeres exactoribus: non reuẽdis equum, tuo emptũ ære, nisi penderis aliquid. Vidi cum agerem rure Bononiensi, Iulio iam ciuis urbis ditione potito, extremæ paupertatis agricolas, quibus uniuersæ facultates in duobus bubus erant, nam horũ labore totam familiã sustinebant, pro singulis singulos ducatos dependere. Sunt apud quos liberũ non est coire legitimũ matrimonium, nisi uectigal solueris. Sed quid ego singula percensere conor? uincit omnẽ eloquentiam istorum rapacitas. Nihil est rerum, unde non aliquid exprimant emolumẽti. Nec modus est, nec finis: quotidie nouas exigendi uias excogitant, & quicquid semel imposti per occasionem temporis, id mordicus retinent. Hæc per se satis odiosa, dum per insolẽtes ministros odiosius exercentur, nõ mediocrem inuidiam cõciliant principibus, sed sese nihil indignũ existimant, unde colligitur emolumẽtum, hoc est, unde fames accrescat tenuibus, & procerũ, uel prædonum magis, luxuries alatur. Neq; uesunt, qui è nocentum sicinoribus haud mediocrẽ faciant quæstum, legibus ceu retibus utentes. Iam quis est magistratus, quod officium, quæ præfectura, quæ non ematur apud plurẽs? Deniq; cum hæc tam multa non possint explere uere per iniuriam acquirunt, hoc est, principi ipsi fiscum, bellum præterea, colligunt facere; populus infelix ad inedias usq; exigitur, perinde quasi principatus nihil aliud sit, quàm ingens negotiatio. Quanquam antè fœdum est, Christianos principes in hisce rebus inhumaniores uideri, quàm ulli fuerint ethnici tyranni, tamẽ aliquanto minus execrandum hoc, quàm quòd apud sacerdotes quoq; quibus oportebat omnẽ pecuniam esse uilissimam, & quorũ erat, sicãs dotes gratis, acceptas gratis item cõmunicare, nihil non uenale est, nihil immune? Quas non tragœdias mouent pro suis illis decimis quàm odiosè diuexant miserã plebeculã? Non datur baptismus, hoc est, non licet fieri Christianũ, nisi numeres, atq; his præclaris auspicijs foris ingrederis ecclesiã. Non cõprobant matrimonia, nisi numeres: non audiunt pœnitentiã commissa, nisi fuerit præmium. Sacrificat conductꝰ. Non psallunt gratis, nõ erant gratis, non imponunt manũ gratis. Vix procul mota manu benedicunt nisi dederis. Non cõsecrant saxum, aut calicẽ, nisi data mercede. Quin & illud uere pontificium munus docendi populum, quæstu uitiatũ est. Deniq; nõ impertiũt corpus Christi, nisi numeres. Vt ne dicã interim, quanta messis colligatur ex litibus, ex dispẽsationibus, si enim uocant, ex condonationibus, quas uulgus appellat indulgẽtias, è conferendis sacerdotijs, cõfirmandis episcopis & abbatibus. Sed quid apud istos gratuitũ sit, apud quos emitur & sepultura, etiam in alieno solo? Apud ethnicos miseræ plebi stabat cõmune sepulchrũ: erat ubi gratis quos uelles sepelires. Apud Christianos nec mortuis operiri terra licet, nisi à sacerdote tantulum spatij cõduxeris, & pro precij modo dabitur locus amplus ac magnificus. Si plurimũ numeraris, in tẽplo proximè summũ altare licebit putrefacere: sin parce dederis, inter plebecios sub dio complueris. Turpe, si preciũ acciperent oblatũ: nunc ius suum uocant, & dictu mirũ, quanta exigãt improbitate Barbarus & gẽtilis Hebron effert Abrahæ ignoto hospiti gratuitum sepulchri munus, & uix adduci precibus potest ut oblatã accipiat pecuniam, & sacerdotes sepulturæ ius uendimus in alienos? Vel potius quod publicum est, id ceu priuatum ære locamus. Atq; huiusmodi messem nulli metunt auidius, quàm hi, qui nihil seruut populo, sed toti sibi uiuunt, aut certe principi. Alij cantionem illam nobis occinunt: Dignus est operarius mercede, perinde quasi nihil interfit inter episcopum & conductum militem, aut fossorem. Seruiles operæ præmio pensantur. Principum et sacerdotum munus sublimius est, quàm ut mercede sit æstimandum.

Larus parturit. XIII

Κίπφος ὠδίνει. id est, Cepphus parturit. Antiquitus dicebatur in eos, qui pollicerentur ingentia, nihil dignum promissis exhibcrent. Aiunt Cepphum, siue Cemphum auiculam esse stupido ingenio, unde & in prouerbiũ stoliditatis abijt, quam nonnulli Larum appellant: alij, quorum est Theodorus Gaza, fulicam uertunt: eam uiuere spuma marina, plumis ac pennis esse copiosis, corpore pusillo: cum parturit, uociferari. Hinc natum prouerbiũ, Larus parturit, ubi quis magna præ se fert, pusilla præstiturus. Hæc fermè scribit interpres Aristophanis, in comœdiam Pacem. Hesychius tradit, esse auem leuissimam circa mare uersantem, quæ facile uento moueatur, eo quòd hominem inconstantem ac leuem, cepphon dici. Plinius lib. 8. cap. 19. meminit cepphi quadrupedis, quod Pompeius ex Aegypto deportatum Romanis ostenderit, cuius pedes posteriores humanis pedibus, priores manibus erant similes. Id negat postea Romæ uisum. Verum id quidem nihil ad prouerbium.

Parturiunt montes, nascetur ridiculus mus. XIIII

Ὠδίνουσιν ὄρη, εἶτα μῦν ἀπίσχουσιν. id est,

Mons parturibat, deinde murem prodidit.

Senarius prouerbialis, dici solitus in homines glorioſos & ostentatores, qui magnificis promissis, tum multus ueſtitus, autoritate mirã de se mouent expectationẽ: uerũ ubi ad rem uentum est, meras nugas adferunt. Vtitur hoc adagio Lucianus in libello, cui titulus, Quemadmodum opporteat historias conscribere: dicit enim sic reclamari à uulgo in Cupidinem, Herculis aut Titanis personã assumentẽ, ὠδίνων ὄρη. Athenæus in Dipnosophistis, lib. 14. refert, quod Tachas rex Aegyptiorũ huiusmodi commate tetigerit Agesilaũ Lacedæmoniorũ regem, cum ad eum uenisset, suppetias illi laturus in bello, ὠδίνων ὄρη, ἐκ δὲ τοῦ ἔτεκεν μῦν. i. Parturijt mons, Iupiter autem metuit, at ille peperit murem. Erat autem Agesilaus pusillo corpore. Porrò dicto offensus, respondit, φαίνομαί σοι ποτὲ δὴ λέων. i. Atqui aliquando tibi uidebor leo. Post euenit, ut exorta seditione apud

apud Aegyptios, cum Agesilaus non adesset regi, coactus sit ad Persas fugere. Porrò Græcis uidetur esse carmen anapesticum. Vtitur & Horatius in Arte poëtica:

Quid dignum tanto feret hic promissor hiatu?
Parturient montes, nascetur ridiculus mus.

Porphyrion ex Aesopi apologo quopiam natum existimat, is fertur eiusmodi. Cum olim quidam rudes atq; agreſtes homines uiderent in monte terrã intumescere moueriq;, concurrunt undiq; ad tam horrendum spectaculum, expectantes ut terra nouum aliquod ac magnum portentum ædceret, monte nimirum parturiente, forèq; ut titanes: aut simile erumperent, bellum cum dijs redintegraturi. Tandem ubi multum diuq; fuspicijs attonitisq; animis expectassent, mus protepsit è terra, moxq; risus omnium ingens exortus.

Aureos montes polliceri. XV

Χρυσᾶ ὄρη ὑπισχνεῖσθαι. i. Aureos polliceri montes. Prouerbialis hyperbole de ijs, qui immensa promittunt, spesq; amplissimas ostentant. A Persarum arrogantia ducta, qui propter auri uenas, montes aureos iactabant. Plautus in Stichо: Neq; ille sibi mereat Persarum montes, qui esse aurei perhibentur. Atq; idem in Milite, in candẽ sententiam dixit argenti montes: Tum argẽti montes, non massæ habet. Terentius in Phorm. Is senem per epistolam pellexit, modo non montes auri pollicens. quo quidem loco illud obiter admonendum arbitror, quod opinor uulgus interpretum latère, modo non, dictum pro eo quod est apud Græcos μονονχί. id est, tantũ non, id perinde ualet quasi dicas propemodum. Nam tantum non Græcanico more reperies, tum apud Liuium, tum apud Suetonium. neq; semel apud Valerium Maximum. Apuleius in prima actione Apologiæ suæ: Qui si est auaricia egenus, & ad omne lucrũ inexplebilis, nec montibus auri satiabitur. Diuus Hieronymus in Rufinũ, Vt cum montes auri pollicitus fuerit, ne scorteum quidem nummum de thesauris tuis proferas. Aristophanes ἐν ἀχαρνεῦσι,

Κἀχεῖν ὀκτὼ μιλτίας ἐπὶ χρυσῶν ὄρων. id est,

Menses & octo cacauit in auri montibus.

Cacauit, dixit pro desedit, lasciuia comœdiæ ueteris. Phœnix Colophonius apud Athenæum lib. 12. de Nino rege prædiuite loquẽs, ex monte fecit mare. ait enim, Ὄγις δ' ἐκ χρυσοῦν πόντον. id est, mare possidens auri. Paulo diuersius dixit Salustius in Catilinario, Maria montesq; polliceri cœpit. Ad eundem modum Persius,

—Magnos promittere montes. Vt hyperbole magnitudinis sit non in aureis, sed simpliciter in ipsis montibus.

Ambabus manibus haurire. XVI

Ἀντλεῖν ἀμφοτέραις. id est, Haurire ambabus, subaudi, manibus. De ijs dici consuevit, qui summo conatu quippiam agunt. Itidem Aristophanes in Equitibus,

Κἀμφοῖν χεροῖν μυσιλλᾶται τὰ δημόσια. id est,

Vtraq; manu bona dispergens publica fugit.

Huic confine est illud Homericum ex Iliados H.

Οἶδ' ἐῶν δεξιὰ, οἶδ' ἐπ' ἀριστερὰ νωμᾶσαι βῶν. id est,

Noui equidem clypeum dextra, leuaq; mouere.

Inuenitur & illud ἀμφοῖν ἀφειμένος. id est, Ambabus manibus largiens, id est, affatim & prodige, aut etiã per benigne. Plato in Sophista, ἢ τὸ λεγόμενον ὃ τῇ ἑτέρᾳ λαπτέον, δεῖν ἀμφοῖν χρή. i. Et quod dici solet, nequaquam altera prendendũ manu, quin magis ambabus. Nonnihil ab hac forma recedere uidetur, quod scriptum est apud Aristidem in Cimone, qui citat hunc locum ex hymno poëtæ cuiuspiam, μέγα δ' ἔσχων ἀσίας ὑπ' αὐτῷ πλοῦτον ἀμφοτέραις χέρσι, μεράκῃ πολίμῳ. id est, Grauiter quidẽ gemuit Asia, ab illis percussa ambabus manibus, robore belli. Vicinius illud quod est apud eundẽ in oratione Panathenaica, ὃ ἢ ἀμφοτέρᾳ τῇ χειρὶ παρῆν ἄγαν τῆς μάχης. Et

ἀσπιδῶν ἔλλωρ ὁμῶς ἠὐ βαρβάρους. id est, At ille utraque aderat manu, ducens usq; Atticam Græcos simul ac barbaros. Quanquam hoc loco potest etiam citra figuram dictum accipi, ut intelligamus uel de terrestribus pariter ac maritimis copijs, uel de barbaris ac Græcis. Quandoquidem & militum manum dicimus, ut apud Vergilium,

—Iuuenum manus emicat ardens.

De plena manu dictum est aliàs, quod Græci dicunt ὁμπνὰς χεῖρ, quasi dicas, diuite manu, unde & Cererem ὄμπνιον cognominant, quemadmodũ nos almam, quod affatim alat, & ὄμπνιον ὕδωρ, quod copiosè nutriat.

Vno ore. XVII

Vno ore, pro summo consensu, passim apud autores obuium est. Terentius, Vno ore omnes omnia bona dicere. M. Tullius in sermone De amicitia, Vna est enim amicitia in rebus humanis, de cuius utilitate omnes uno ore consentiunt. Seneca Epistolarum libro 11. epistola 80. In tanta iudiciorum diuersitate, referendam bene merentibus gratiam omnes uno tibi, quod aiunt, ore affirmabunt. Aristophanes in Equitibus,

Οἱ δ' ἐξ ἑνὸς στόματος ἅπαντες ἀνέκραγον. id est,

Ore uniuersi clamitant uno simul.

Plato lib. De legibus primo, Μιᾷ δ' ἐγὼ φωνῇ, μὴ δῆτ' ἐνὸς στόματος, πάντας συμφωνῶ. id est, Vna uoce, & ex eodem ore omneis concinere. Idem libro De Repub. 2. Πάντες γὰρ δήπου ἑνὸς στόματος ὑμνήσομεν, ὡς καλὸν μὲν ἡ σωφροσύνη τε καὶ δικαιοσύνη. id est, Omnes enim uno ore prædicant, quòd honesta res sit & modestia & iustitia.

Aquilam noctuæ comparas. XVIII

Ἀετὸν γλαυκὶ συγκρίνεις. id est, Aquilam noctuæ comparas. Martialis in Scazonte,

Aquilasq; simules facere noctuis queris.

Aquila uisus acerrimi, adeo, ut ἀσκαφαμυκτῶς, id est, non conniuens aduersus solem intueatur. Et sunt qui tradant hanc auem hoc experimento probare, degeneres ne sint pulli, an genuini. Contrà noctua, solis lumen modis omnibus refugit. Pindarus quodam loco graculos cum aquila confert.

Congregare cum leonibus uulpes. XIX

Congregare cum leonibus uulpes, est res impares dissimilesq; permiscere, Martialis,

Quid congregare cum leonibus uulpes?

Vulpes dolis nititur, leo uiribus fidit. Quanquam utrunq; conjunxit Pindarus, indicans uirum fortem leonem oportere præstare in exhauriendis certaminum laboribus, uulpem in consilijs. Sic enim in Isthmijs scribit, Τόλμᾳ γὰρ ἀνὴρ θυμὸν ἐρεμνεῖαν θυρῶν λιόστων ἐν πόνῳ, μῆτιν δ' ἀλώπηξ. id est, Animo similis frementibus leonibus in ferendis laboribus, consilio uero uulpes.

Aquila in nubibus. XX

Ἀετὸς ἐν νεφέλαις. id est, Aquila in nubibus, plerique interpretantur de re magna quidem illa, sed quam non facile assequaris: alij de ijs, qui longe reliquis præcellunt. Aristophanes in Equitibus. —Ὥσπερ ἔοικας

Ὅτε γ' ἐν νεφέλαισιν ἀετὸς γιγνόμαι. id est,

—Gaudeo istoc nomine,

Quod aquila fiam in nubibus uidelicet.

Verba sunt populi Athenienſis, promittentis sibi futurum, ut orbi uniuerso imperet. Et paulo inferius in eadem comœdia, tanquam oraculum pronunciatur,

Αἰετὸς ὡς γίγνῃ, καὶ πάσης γῆς βασιλεύσῃς. id est,

Quippe aquila es, terræq; omnem dominaris in orbem.

Dicuntur & hæc de populo Athenienſi, nisi fortè placet allusio, ad spes huius principatus inanes. Rursum in Auibus,

ἀετὸς

ἀετὸς ὢν νεφέλαισι γενήσεαι. id est, Aquila in nubibus fies. Interpres admonet alludere poëtam ad oraculum, quondam Atheniensibus redditum, quo prædicabatur futurum, ut Athenienses tanto interuallo reliquas urbes superarẽt, quanto aquila in nubibus reliquis auibus esset sublimior. Pindarus item in Nemeis, quem locum modo attigimus, se uocat aquilam, Bacchylidem æmulum graculum, uidelicet quòd illum immenso uinceret interuallo.

Αἰετὸς ὠκὺς πεταοῖς
ὃν ἔλαβεν ἄγκα πηλόθεν μεταμανόμενος
Δαφοινὸν ἄγραι σοφὸν,
Κραγέταν τ' ἀολλεῖ ταπεινὰ νέμοντα

Quorum carminum hæc est sententia: Aquila pernix inter uolucres, quæ repente aduolans eminus, corripuit eruentam prædam: Loquaces autem graculi humi pascuntur.

Volantia sectari. XXI

Huic affine est, quod usurpat Aristoteles 3. τῶν μετὰ τὰ φυσικὰ lib. τὰ πετόμενα διώκειν. id est, Volantia sectari. loquitur autem de uehementer obscuris, & quæ difficillimum sit perscrutari. Cui non dissimile est illud,

Est aliquid quò tendis, & in quod dirigis arcum?
An passim coruos sequeris, testaq; lutoq;?

De ijs, qui nullum certum uitæ scopum sibi proponunt, sed ex tempore uiuunt, ad quamuis occasionem mutabiles.

Ibyci grues. XXII

Αἱ Ἴβυκος γέρανοι. id est, Ibyci grues. Græcis in prouerbium abierunt, quod dici consueuit, quoties sceleribus nouo quodam & improuiso casu prodi. tis. scelesti pœnas dant ijs, quos læserunt. Id ex huiusmodi quodam euentu natum memorant. Ibycus poëta quidã, ~~cum in latrones incidisset~~, iam occidendus, grues forte superuolantes obtestatus est. Aliquanto post tempore, cum ijdẽ latrones in foro sederent, rursumq; grues superuolarent, per iocũ inter se susurrabãt in aurẽ, Αἱ Ἴβυκος ἵκεσιοι παρεσιν. id est, Adsunt Ibyci ultores: eum sermonem aßidentes in suspicionẽ rapuerunt, maximè desiderato iam pridem Ibyco. Rogati quid nam sibi uellet ea oratio, hæsitanter atque inconstanter respondérunt, subiecti tormentis sicinus cõfessi sunt. Atq; ita uelut grue indicio pœnas Ibyco dederunt, ac potiue suo ipsorũ indicio, ut dicitur, perierunt. Huiusmodi fermè Plutarchus in commentario De futili loquacitate. Meminit huius adagij Ausonius in monosyllabis:

Ibycus ut perijt, uindex fuit altiuolans grus.

Extat super hac re Græcum epigramma, titulo Antipatri, quod non grauabimur adscribere.

Ἴβυκε λιγρὰ σε κατέπλαυσαν, ἐν ὁδοῖς πίσας
Βάντες ὄρνιθαι ἀχέοντα κόνᾳ,
Πολλὰ λιτόμενον γεράνων γένος, αἴτοι ἔκοσσο
Μάρτυρα, ἄλγιστον ὀλυμπίῳ θάνατον.
Οὐ γὰρ μάτην ἐκέχυσαι, λιτὴ ποινῆτις ἐρινὺς
Τῶνδε διὰ κλαγγῆς τίσατο σεῖο φόνον
Σισυφίῳ κύτει γαῖαν. ἰὼ φιλοκερδέα φῦλα
Ἀνίκατον, τί θεῶν οὐ τεφόβηθε χόλον.
Οὐδὲ γὰ ὁ τροπάροιθε κλαυθμὸν ἄγιον ἀοιδῶν
Ὄμμα μελαμπέπλων ἔκφυγεν ἀμφιδόων.

Vertissem & hos uersus meo more, ni commodum Petrus Aegidius Antuerpiensis, hospes meus, imò Pylades meus, & si quid hoc quoq; usquam est amicius, iam Latinos feciſſet, ac nuea quidem sententia feliciter. Eos adscribam, simul & hoc laboris haud illibenter effugiens, & incomparabilis amici mentionem cupide arripiens:

Quondam ad desertum uenientes Ibyce littus,
Vltum prædones eripuere tibi,
Sæpe gruum nubem imploranti, quæ tibi testes
Aduenère necis quum morerère tuæ.
Attamen haud frustra, si quidem clangore uolucrum
Sisyphio cædem est Eumenis ulta solo.
Latronum genus heu cupidum lucri atq; rapinæ,
Cur uos nequaquam terruit ira deûm?
Quando nec Aegisthus, uatem qui occiderat olim,
Atrarum occursus fugerat Eumenidum.

Meminit huius poëtæ Marcus Tullius lib. Tusculanarum quæst. 4. cuius poëma maximè lasciuum fuisse testatur.

Veriora ijs, quæ apud Sagram acciderunt. XXIII

Ἀληθίζοθαι τὰ ἐν Σάγρᾳ. id est, Veriora ijs, quæ apud Sagram acciderunt. Dictum olim in incredulos, quiq; non nisi magno malo docti credunt. Refertur à Strabone libro Geographiæ sexto Post Locros, inquit, Sagra fluuius labitur, in cuius ripa Castoris & Pollucis aræ sitæ sunt, ad quas decem Locrorum milia, unà cum Rheginis, aduersus Crotoniatas numero centies ac tricies mille, Marte collato uictoriam reportarunt. Ex quo euentu natum est in incredulos adagium, Ἀληθίζοθαι τὰ ἐν Σάγρᾳ. id est, Veriora ijs, quæ apud Sagram acciderunt. Addidere plerique, quo die certamen initũ est, ijs qui in Olympijs erant, cum belli euentum nunciatum fuisse: tanta celeritate nunciatæ pugnæ ueritas comperta est. Meminit huius pugnæ Iustinus lib. 20. tametsi de numero occisorum à Strabone dissentit. Meminit & Eustathius in Bœotiam Homeri, additq; dici solitum de rebus, uerissimis quidem illis, at non creditis. Postremo meminit & Marcus Tullius De natura deorum 2. Nam de Sagra, inquit, Græcorum etiam est uulgare prouerbium, qui quæ affirmant, certiora esse dicunt, quàm illa quæ apud Sagram.

Rudem accipere. Rude donare. XXIIII

Rudem accipere, pro dimitti à munere. Rude donare, pro dimittere, crebriter apud idoneos autores obuia sunt. Inde ducta metaphora, quòd antiquitus gladiatores, quibus permissum erat à gladiatorio muncre cessare, rude donati dicebantur. Ea cessatio dabatur uirga, quam rudem appellabant, unde hoc modo dimissi, rudiarij uocantur. Proinde quicunque à munere quouis in ocium restituuntur, uel ob ætatem, uel ob imbecillitatem, rudem accepisse dicentur. Horatius in prima epistola,

Spectatum satis & donatum iam rude, quæris
Mœcenas, iterũ me antiquo includere ludo, Ité uucn.
Ergo sibi dabit ipse rudem, si nostra mouebunt
Consilia. Ouidius.
Sic igitur turda uires adimente senectæ,
Me quoq; donari iam rude tempus erat.

M. Tullius Philippicarum 2. Tam bonus gladiator rudem tam cito accepisti? Lepidior erit metaphora, si longe traducatur: ueluti si quis adhortetur quempiam, ut à studiorum laboribus abstineat, sibi'que rudem impartiat: aut qui uitam aulicam reliquerit, ~~cum aulica uita rudiarium~~ appellemus. Huic fermè cõtrarium uidetur, quod ait Fabius, acutæ eloquentiæ candidatus: quanquam equidem hoc loco legendum arbitror, autæ, pro acutæ: & bonarum literarum candidatus. Nam candidati proprie dicuntur, qui magistratum ambiunt. Quod si transferatur aliò, transibit in prouerbij speciem.

Mali corui malum ouum. XXV

Κακὸν κόρακος & κακὸν ὠόν. i. Mali corui malum ouum. Apte usurpabitur, quoties à malo præceptore discipulus malus proficiscitur: ex improbo patre filius improbus: ex patria illaudata uir illaudatus: nãq; facimus scelératum ab homine scelesto. Metaphoram alij referunt ad naturam animantis, quæ nec ipsa est idonea cibis humanis, nec ouum parit ad quicquã utile. Sunt qui dicant fieri, ut coruorũ pulli parẽtes ipsos

ipſos deuorent, ſi fortè non paſcant illos ad ſatietatem, & hinc ductum adagium. alij malunt ad huiuſmodi fabulam referre: Corax quidam primus Syracuſis, poſt mortem Hieronis, inſtituit artem rhetoricen mercede profiteri. Cum hoc adoleſcens quidam Tiſias hac lege pactus eſt, ut tum demum mercedē perſolueret, ubi iam artem perdidiciſſet. Dein ubi iam arte cognita, præmiū reddere cunctaretur, Corax in ius diſcipulum uocat. Ibi iuuenis huiuſmodi dilemma proponit. Percontanti quis eſſet artis finis, ubi Corax reſpondiſſet, perſuadere dicendo. Age, inquit, ſi perſuadeo iudicibus, me nihil debere, non reddā, quia uici cauſam: ſin minus perſuadeò, non reddam, quia non perdidici artem. At Corax Tiſiæ dilemma tanquā uitioſum & ἀντιστρέφον, in diſcipulum retorſit ad hunc modū. Imò, inquit, ſi perſuades, dabis, quia tenes artē, & debes ex pacto: ſin minus, dabis, quia ſententijs iudicū damnatus. Quod cōmentum tam uafrum, tamq; callidum ubi iudices audiſſent, admirati uerſutiam adoleſcentis, ſuccłamarūt, καλὸν κόραξ καλὸν ὠόν. Sunt qui narrent hoc ſuccłamatū à corona circumſtantium, cum alter alteri litem intenderet. Huiuſmodi fermè leguntur in Prolegomenis in Hermogenis rhetoricen. Ex hac fabula, ni fallor, efficta eſt ea quam narrat A. Gellius in noctibus Atticis lib. 5. cap. 10. de Protagora ſophiſta, & huius diſcipulo Euathlo: quæ tametſi longiuſcula eſt, & in promptu ſita, tamen quòd omnium lepidiſſima uideatur, nō pigebit adſcribere. Gellius igitur oſtenſo uitioſo dilemmate, quod Antiſtrephon uocāt, propterea quòd totidem uerbis poſſit in aduerſarium retorqueri: Quale eſt, inquit, promulgatū illud, quo Protagoram ſophiſtarū acerrimum uſum eſſe ferunt aduerſus Euathlum diſcipulum ſuum. Lis nanq; inter eos, & controuerſia ſuper pacta mercede hæc fuit. Euathlus adoleſcēs diues, eloquentiæ diſcendæ, cauſarumq; orandi cupiens fuit, is in diſcipulum Protagoræ ſeſe dedit, daturumq; promiſit mercedem, grandem pecuniam quantam Protagoras petiuerat: dimidiumq; eius dedit iam tunc ſtatim prius quàm diſceret, pepigitq; ut reliquum dimidium daret, quo primum die cauſam apud iudices oraſſet & uiciſſet. Poſtea cum diutule auditor aſſectatorq; Protagoræ fuiſſet, & in ſtudio quidē facundiæ abunde promouiſſet, cauſas tamen non reciperet, tempusq; iam longum tranſcurreret, & facere id uideretur, ne reliquum mercedis daret: capit conſiliū Protagoras, ut tum exiſtimabat, aſtutum, petere inſtituit ex pacto mercedem, litem cum Euathlo cōteſtatur. Et cum ad iudices conjiciendæ conſiſtendæq; cauſæ gratia uenīſſet, tum Protagoras ſic exorſus eſt: Diſce, inquit, ſtultiſſime adoleſcens, utroq; id modo fore, uti reddas quod peto, ſiue contra te pronunciatum erit, ſiue pro te. Nam ſi cōtra te iis data erit, merces mihi ex ſententia debebitur, quia ego uicerō ſin uero ſecundū te iudicatū erit, merces mihi ex pacto debebitur, quia tu uiceris. Ad ea reſpondit Euathlus: Potui, inquit, huic tuæ tā anceps iti captioni eſſe obuiam, ſi uerba ipſe non facerem, atq; alio patrono uterer. Sed matius mihi in iſta victoria proludiū eſt, cum te non cauſa tantum, ſed etiam in argumento uinco. Diſce igitur tu quoq; magiſter ſapientiſſime, utroq; modo fieri uti non reddam quod petis, ſiue contra me pronunciatū fuerit, ſiue pro me. Nam ſi iudices pro mea cauſa ſenſerint, nihil tibi ex ſententia debebitur, quia ego uicero: ſin contra me pronunciauerint, nihil tibi ex pacto debebo, quia ego non uicero. Tum iudices dubioſum hoc inexplicabilēq; eſſe, quòd utring; dicebatur rati, ne ſententia ſua utramcunq; in partē dicta eſſet, ipſa ſeſe reſcinderet, rem iudicatam reliquerunt, cauſam in diem longiſſimum diſtulerunt. Hactenus Gellius. Quid autem? an non optimo iure iudices hoc ſaltem ſententiæ uice pronunciare debuerunt, καλὸν κόραξ καλὸν ὠόν; Narrat eandem fabulam L. Apuleius in Floridorum libris, non dicam copioſius: neque enim poteſt copioſius referri, quàm à Gellio denarrata eſt, ſed tamē florulentius, & ut ita dixerim, picturatius. Meminit Euathli Ariſtophanes in Fucis, atque item in Acharnenſibus.

Ab impijs egreſſa eſt iniquitas. XXVI

Concinnè huic Hebraicum illud ex lib. Regum 1. cap. 24. quod Dauid nominatim etiam pro uetuſto prouerbio citat: Ab impijs egredietur iniquitas. Significat autem ab improbis ſemper mali quippiam exoriri, à bonis nihil malorū proficiſci. Proinde nihil eſſe cur Saul metuat, ne à ſe occideretur. Hoc facinus impium, non niſi ab impijs eſſe patrandum, ſe manus ſuas regia cæde non inquinaturū. Porrò prouerbiū, ſi quem hoc quoq; iuuabit, Hebræo ſermone pronunciatur ad hunc modū: מרשעים יצא רשע. Quandoquidē habent hoc peculiare pleraq; prouerbia, ut in ea lingua ſonari poſſident, in qua nata ſunt: quod ſi in alienū ſermonē demigrarint, multum gratiæ decedat. Quemadmodum ſunt & uina quædam, quæ recuſent exportari, nec germanē ſaporis gratiam obtineant, niſi in his locis in quibus proueniunt. Idem propemodum dicitur apud Græcos uerſu prouerbiali.

Γνάμης γὰ ἐσθλὰς ἔργα χρηςὰ γίγνεται. id eſt,
Probis ab animis facta promanant proba.

Lemnium malum. XXVII

Λήμνιον κακόν. id eſt, Lemnium malum, de malis immenſis ac miſerandis. Hiſtoria, unde natum adagium, uarie narratur, neque magni refert eam anxie perſequi. Herodotus in Eratone, & prouerbij & hiſtoriæ meminit in hanc fermè ſententiam: Pelaſgi ex Attica per uim expulſi, Lemnon incolebant. Huius iniuriæ cum pœnas de Atticis ſumere cuperent, probeq; cognitos haberent dies feſtos, ac cæremonias illorum, collocatis inſidiis, uxores Athenienſiū abduxerunt, cum Mineruæ ſacra facerēt in Braurone: hiſq; in Lemnum nauigio aſportatis, concubinarum uice ſunt abuſi. Cæterum mulieres cum plurimos liberos parerent, omneis & Atticis moribus inſtituerunt, & Attice loqui docuerunt, ita factum eſt, ut nec miſcere cōiugia cum puellis Pelaſgicis uellent, & ſi quādo Pelaſgus quempiā pulſare conaretur, omnes cōglobati Attici, huic ſuppetias ferrent. Breuiter adeo inualeſcebat pubes Attica, ut pleriſq; in rebus priores tenere uiderentur, quare uiſum eſt Pelaſgis, ut filios ex Atticis mulieribus ſuſceptos trucidarent. Idq; perfecerunt, occiſis unà & matribus: deinde ſterilitate, orbitate, peſtilentia, reliquiſq; plurimis adacti malis, Delphicum oraculum conſuluerunt, qua uia calamitatibus leuari poſſent. Hinc igitur ait per omnem Græciam increbuiſſe prouerbium, ut ingentia miſerandáq; mala, Lemnia dicerentur. Partim igitur hinc natū adagium putat, partim illinc, quòd aliquando Lemniæ mulieres grauiolentia maritorum offenſæ, eos uniuerſos ſuſtulerunt, auxilio Thoantis. Cuius rei meminit & Euripides in Hecuba,

Καὶ Λήμνιον ἄρσεν ἀρσένων ἀφῆκαν. id eſt,
Mareſq; Lemno ſuſtulere fœminæ Funditus.

Item Seneca in Agamemnone:

Et ſcelere Lemnon nobilem.

Cicadam ala corripuiſti. XXVIII

Τέττιγα πτέρυξ σπάλαξας. id eſt, Cicadam ala corripuiſti. Dicitur in eos qui quempiam prouocant minime ex uſu ſuo. Lucianus in Pſeudologiſta ſcribit, Archilochū poētam iambographum, & ad male dicendū egregie inſtructū, ad hunc modum reſpondiſſe cuidam, à quo fuerat conuicio prouocatus, Τὴν τέττιγα πτέρυξ σπάλαξας. Eſt autem huius inſecti mira quædā & prodigioſa loquacitas, maxime efferuescente ſole. Plinius negat ijs uocem eſſe, ſed ſtridorem, cum tractu: eumq; ſonum emitti non alis, quemadmodum muſcę, apes, culices, nam ijs ſtridor ſimul cum uolatu deſinit, at cicadæ ſi preſſeris alas, uehementius etiam perſtrepit: ſed in pectore

pectore subesse ait duos specus, attritusq; membranæ mobili accedente spiritu, per hos è uisceribus sonū ædi. Ergo quemadmodum si cicadam naturæ gaudulam alia prehendas, clarius obstrepit, ita si poëtica homini præcepta occasionem simultatis, non modo non tacebit, sed clarius obstrepet, & omnem bilem chartis illinet atris. Proinde Platonem aiunt admonuisse, ne quis hominem poëtam sibi faceret inimicum.

Et Horatius:

Genus irritabile uatum dixit.

Tenedia bipennis. XXIX

Τενεδίου πέλεκυς. id est, Tenedia securis. Conueniet aut in eos qui nimium seuere iudicant ac puniunt: aut qui celeriter expediunt cõtrouersias, & litium ambiguitates. Inde translatum, quòd olim re:: Tenedi securim gestans, litem audire consueuit, causasq; iudicata, protinus eum qui fecisset iniuriam, securi percutere: aut quòd Tenedius quidā rex legem tulit in adulteros, ut utriusque corpus securi concideretur, eiusq; legis exemplū etiam in filium ædidit. Proinde in nominate iussisse insculpi, altera ex parte securim, altera duos ultus ex eadem ceruice prominētes. Cuius rei meminit & Stephanus in urbium catalogo. Plutarchus in cõmentario de Pythijs oraculis, ostendit securim typum atq; insigne fuisse Tenediorū, idq; propter cancros qui sunt apud illos in loco qui dicitur Asterium. Verba Plutarchi si quis fortè requirat, sunt hæc: Ὥσπερ ἀμέλει σελινόφυλοί τινες χρυσοῦν σίλφιον ἀναθῆναι λέγονται, καὶ τενέδιοι τὸν πέλεκυν, ἀπὸ παροιμίας γινομένην περὶ τὸ καλόμενον ἀσύκριτον παρ' αὐτοῖς. μόνοι γὰρ οὐκ ἴσασιν ὃ δὴ χαλκοῦν τύπον πελέκου ἔχουσι. Lucianus in Philopseude: Τὸν ἐκεῖνο, ἡνίκα γάρ μοι νομίσας, πλεκτόν τινα τῶν ἀσυμάτων. id est, Ratus enim iuxta illud quod uulgò dici consuetum, securim quandam mihi uenisse ad incidenda mendacia. Mihi uidetur alludere ad Alexandri Magni factum, qui nodū insolubilem in Midæ plaustro ense dissecuit, quemadmodum ostendimus alibi. Meminit & Pausanias in Phocicis, sed originem adagionis ad aliam fabulam refert. Scribit autē securim inter anathemata fuisse, monumentū Pericliti, cuius pater Euthymachus Tenedium, qua de re uetusta ferretur fabula: Cycnon filiū fuisse Neptuni, ac regnasse in Colonis. Porrò Colonæ erant in terra Troiana, contra insulam cui nomen Leucophrys. Porrò cum Cycnus haberet filiam nomine Hemithea, ac filium nomine Tennen ex Procle, ea fuerat Clytij filia, soror Caletoris, quem Homerus in Iliados o tradit interfectum ab Aiace, quod is Caletor in Protesilai nauim ignem iniecisset. Hæc igitur cum esset defuncta, huic successit Philonome Craugasi filia: quæ cum adamaret Tennen, ac reiecta fuisset, mentitur apud maritū, quod ipsa nolens ab eo fuerit de stupro sollicitata. Cygnus uxoris mendacio persuasus, Tennen unà cum sorore cistæ inclusum abijcit in mare. Ceterum incolumes appulsi sunt in insulam Leucophryn, cui posteà à Tenne nomen uersum sit Tenedos. Cycnus tandem ubi comperisset se deceptum, nauigat ad filium, simul & agnituros errorem suum, & ueniam deprecaturus. Cum autem appulisset Cygnus, & nauim ab arbore quapiam aut saxo religasset, Tennes præ iracundia securi funes incidit. Vnde prouerbium dici cœptum de ijs qui pertinaciter negarent aliquid: Hic est qui Tenedia securi hoc aut illud incidere posset. Huic non dissimilis historia refertur in prouerbio: Tenedius homo.

Thesaurus carbones erant. XXX

Ἄνθρακές ὁ θησαυρὸς ἦσαν. id est, Carbones thesaurus erant. In eos competit, qui spe sua frustrantur, quiq; magnificis rebus expectatis, meras nugas reperiunt. Ex euentu quopiam natum uidetur, quo quispiam thesauri spe fodiens, carbones defossos inuenit. Eaq; res in risum uulgiq; sermonem abijt. Nam antiquitus carbones in terra defodi solent, ad indicandos agrorum terminos, propterea quod, ut testatur in opere De ciuitate Dei diuus Augustinus, nulla res magis durabilior, magisq; perpetua, quam carbones sub terra defossi. Lucian. in Zeuxide: Τὸ ὑπὲρ τῶν παροιμίαν, ἄνθρακες ἡμῖν ὁ θησαυρὸς ἦσαν. id est, Verum iuxta prouerbium, thesaurus noster carbones erant. Rursum in Philopseude: Τὸ γοῦν τὸ λόγιον ἐκεῖνο, ἄνθρακες ἡμῖν ὁ θησαυρὸς ἐφάνησαν. id est, Proinde iuxta id quod dici solet: tu nobis qui thesaurus creabet uris, carbones extitisti. Idem in Timone de auro inuento: Διὰ τοῦτο μὲν ἀνθρακας εὑρεῖν ἀνεγρόμενος. id est, Vereor itaq;, ne expergefactus carbones reperiam. Rursum in uotis: Καὶ ἄνθρακές σοι ὁ θησαυρὸς ἔστω. id est, Ac thesaurus tibi carbones fuerint, Alciphron in epistola quadam: Οὐ κακόν μοι πάντες οἱ θησαυροὶ γένοισθε; i. Non omnes thesauri mihi cinis eruntè

Octapedes. XXXI

Ὀκτάποδες. id est, Octapedes Scythico prouerbio dicebantur, qui duos poßiderent boues, & currum unum. Lucianus in Scytha siue Proxeno: Οἱ παρ' αὐτοῖς ὀκτάποδες καλόμενοι. id est, Qui apud illos Octapedes uocantur. Dici poterit per iocum in hominem, qui sibi locuples uideatur: uel in eum cui rusticanæ sunt opes. Inter opes enim rusticanas præcipue recensetur Hesiodus, τὸν βοῦν ἀρότηρα. id est, Bouem aratorem. Addit prouerbio gratiam allusio ad scorpium, polypum, sepiam & theutidem, octonis pedibus animantia, & ob id Græcis dicta ὀκτάποδα. Scorpius etiam prouerbio locum fecit, octapedem excitus. Siquidem hoc animal sub omni lapide dormire dicitur, Suidas ὀκτώπουν scripsit per ω, non per α.

Satius est recurrere quàm currere male. XXXII

Πάλιν δρομῆσαι μᾶλλον ἢ δραμεῖν κακῶς. id est, Satius recurrere, atq; uti curras male.

Senarius prouerbio celebratus, cuius hic est sensus: Præstat mutare consilium in melius, quàm in male institutis pergere. Lucianus asinus sententiam hanc secum uoluebat, non admodum asininam:

Ἐκεῖνα τοῦτο δὴ τὸ τοῦ λόγου,
Πάλιν δρομῆσαι μᾶλλον, ἢ δραμεῖν κακῶς. id est,
Visum est tandem, iuxta uulgi sermonem:
Potius recurrere, atq; currere perperam.

Quin & hoc seculo uulgò dictitant, non prorsus aberrare eum, qui medio è cursu recurrat: significantes probandos eos qui mature resipiscunt ab stultitia.

Solus currens uicit. XXXIII

Μόνος θέων ἐκράτησ. id est, Solus currens uicit. De ijs qui uincunt nemine contrà certante. Translatum à stadijs. Nihil autem est negotij uincere, si nemo tecum certet. Concinne dicetur in eos qui sibi placent, quasi pulchre causam suam probarint, cum nullus adsit qui contra disputet. Lucianus in imaginibus: Ῥᾷστον ὁ οἶμαι τὸ ἐστι τῶν παροιμιῶν, μόνον θέοντα κρατῆσαι. id est, Haud est difficile, iuxta prouerbium, cum solus curras, uincere. Affine illi quod aliàs recensuimus, δρόμῳ νικᾶν. id est, Desertam causam uincere. Nec dissonat ab illo, ἀκονιτὶ νικᾶν. id est, Citra puluerem uincere. Et ἀνιδρωτὶ νικᾶν. id est, Citra sudorem uincere, quorum alibi meminimus.

Leonē ex unguibus æstimare. XXXIIII

Ἐκ τῶν ὀνύχων λέοντα γινώσκειν. id est, Ex unguibus æstimare leonem, est ex uno quopiam coniectura negotium uniuersum perpendere, ex paucis multa, ex minimis maxima conijcere. Natum uidetur adagium à Phidia statuario, qui sicut narrat Lucian. in Hæresibus, insperato leonis dentexat ungui, quantus esset totus leo perpēdit, totumq; ex indicio unguis

guis effinxit. Plutarchus in comment. De defectis oraculis, uidetur ad Alcæum referre. Sic enim scribit: Οἱ κατ' ἀλκαῖον δὲ ὄνυχος τὸν λέοντα γράφοντες. id est, Non Alcæi more leonem ex unguibus depingentes, hoc est, ex re minima maxima colligētes. Philostratus in uita Apollonij: Οἷον δὲ ὄνυχος ἴδιόν ὁρῶ. id est, Qualem ex ungui iam esse uideo. Basilius Magnus ad Maximum philosophum ἀνάγκη δῆτα τὴν ψυχὴν οἱονεὶ τὸν λόγον καταμάθομεν ἐκ τῶν κατὰ μέρος γραμμάτων, ὅσον φασὶν δὲ ὀνύχων τὸν λέοντα. id est, Animi imago rectè ex oratio: Proinde cognoscimus te ex literis, non aliter quàm leonem, ut aiunt, ex unguibus. Fit autem hoc mathematica ratione, sicuti docet Vitruuius lib. 3. ut ex membro uel minimo, totius corporis modus colligatur. Quemadmodum Pythagoras Herculani corporis mensuram ex Pisano stadio, quod Hercules suis pedibus fuerat metatus, ratiocinatus est. Sic ex unius arteriæ pulsu, medici de tota hominis ualetudine iudicant: sic ex coma, aut cingulo, aut oculorum nutu, totum hominis uitum licet conijcere: sic ex unica epistola doctrinam omnem æstimamus: ex unico responso, totam hominis sapientiam perpendimus.

Cauda de uulpe testatur. XXXV

Ἡ κέρκος τῇ ἀλώπεκι μαρτυρεῖ. id est, Cauda de uulpe testificatur. In eos dici solitum, qui pusilla in re cuiusmodi sint declarant. Est autē uulpi cauda pro corpore maior ac pilosior, ut nō sit facile celare. Alioqui canis uideri possit. Vnde quadrabit de exitu declarante cuiusquam fuerint reliqua. Quidā primo aggressu agni, in euentu uulpes inueniuntur.

E fimbria de texto iudico. XXXVI

Ἐκ τοῦ πρασπέδου τὸ ὕφασμα γινώσκω. i. E fimbria textum omne cognosco, hoc est, ex uno aliquo pusillo reliquorum facio coniecturam. Translatum à negotiatoribus, qui inspecta texti margine, facile de uniuerso cuiusmodi sit, iudicant.

Degustu cognosco. XXXVII

Ἐκ γεύματος γινώσκω. id est, Ex degustatione iudico, hoc est, ex minima experientia. Ducitum item à negotiatoribus, qui gustato dumtaxat uino, aut oleo, de reliquo mox pronunciant. Est enim cuiusq; arboris fœtui suus quidam sapor & indoles, & forma quoq; peculiaris: quæ quoties mutarentur in diuersum, pro ostento habitum fuit, ut eleganter Theophrastus in historia Plantarum lib. 2. cap. 4. Vnde Plinius: Ad eum, inquit, gustum tibi reliqua promitto. Seneca: Et gustum tibi dare uolui. Et degustationem huiusmodi experientiam uocamus. Haud alienum fuerit hic asscribere, quod Ireneus refert prouerbij nomine, ut discas mare salsum esse, nihil opus totum ebibere. Siquidem è paucis guttis deprehendere licet, quale sit uniuersum mare.

Aethiopem ex uultu iudico. XXXVIII

Τὸν Αἰθίοπα ἐκ τοῦ πρόσωπου γινώσκω. id est, Aethiopem ex ipso uultu cognosco, præfert quisq; aliquo signo, cuiusmodi sit moribus. Præ se fert enim Aethiops, nigrore uultus, intortis capillis, labris tumentibus, dentium candore, patriam suam. Nam uestem mutare potest Aethiops, facie non potest.

De fructu arborem cognosco. XXXIX

Ἐκ τοῦ καρποῦ τὸ δένδρον γινώσκω. id est, E fœtu cognosco arborem: e factis hominem iudico. Quæ paroimia etiam in Euangelicis literis extat, quemadmodū ostendimus in operis initio. Vestis fordida, radius uertex, sciuinum, oratio, frons tetrica, folia sunt quæ sæpenumero mentiuntur, quemadmodum illa ficus mentita est Christo: sed pro Christi gloria patienter iokerare inpudentes breui uelle uidebimus, nec rependere inuerum fructum ab arboris bonæ. Hæc si quis constanter & alacriter præstat, arguunt animum syncerum. Nam simulatio nec diuturna potest esse, nec fieri potest, quin alicunde cedens naturæ, prodat animi morbum.

In tenebris saltare. XL

Ἐν τῷ σκότῳ ὀρχεῖσθαι. id est, In tenebris saltare. Est rem gerere clanculum, nullo teste, nullo; iudice. Translatum ab ijs qui choros ducunt, quos in tenebris nemo queat dijudicare recte'ne, an secus moueant pedes. Lucianus in Scytis, Ἐν σκότῳ φασὶν ὀρχούμεθα. id est, In tenebris, ut aiunt, saltaremus. Quibus ex uerbis uidetur adagium dici posse etiam in illos qui temere, nullo; iudicio, nulla certa ratione, rem agunt. Sentit enim Lucianus nos philosophia destitutos, tanquam in tenebris saltaturos, ut quicquid in manus uenerit, id esse credamus quod quærebatur. Apparet hunc tacite allusisse Platonem lib. De repub. 8. Ἵνα μὴ σκοτῶμεν διαλεγόμενοι περὶ τοῦ σκοτεινοῦ. id est, Ne tenebrose disseramus, prius definiamus. Nam qui confuse disputat, uelut in tenebris saltat.

Areopagita. XLI

Ἀρεοπαγίτης. id est, Areopagita. De tristi seuero; dicebatur, aut etiam de iudice uehementer incorrupto. Inuenitur & Συνεδριτικῶς ἀρεοπαγίτης. id est, Tristior Areopagita. Athenis summa erat Areopagitarum auctoritas: id erant iudices, qui de capitalibus causis pronunciabant, tanta integritate, ut noctu atq; in tenebris, non interdiu, neque luci causas cognoscerent, quo non dicentes sed dumtaxat quæ dicerentur spectarent. Id ita esse testatur Lucianus in Scytha. Allusit ad prouerbium Cicero ad Atticum libro 1. Senatus ἀρεοπαγιτικῶτατος, nihil constantius, nil seuerius, nil fortius. Idem eiusdem operis lib. 4. Ex quo intellectū treis τὸν ἀρεοπαγίτας, ambitum, comitia, interregnum, magistratum, totam denicq; rempub. flocci non facere.

Atticus aspectus. XLII

Ἀττικὸν βλέπειν. id est, Atticus aspectus, perinde est quasi dicas, os impudens. In eos dicebatur, qui nullo ipso præ se ferebant impudentiam, dicendi que confidentiam. Nam hoc uitio notati sunt Atticorum mores. Aristophanes in Nubibus:

Ἐπὶ τοῦ πρόσωπον ἔχων ἀττικὸν βλέπων. id est,
Ac uultu in ipso aspectus Atticus eminet.

Sic enim loquitur Strepsiades de filio Socratica è scholare deunte, quem ex ipsa fronte conijcit malam causam agere posse, quod nescio quid Atticæ astuliæ simul atq; impudentiæ præferret. Quin & Achilles apud Homerum Agamemnonem appellat κυνὸς ὄμματα, ob impudentiam, tales & κυνοβλῆτας dici admonet Hesychius.

Lari sacrificant. XLIII

Ἑστίᾳ θύουσι. id est, Lari sacrificant. In tenaces dicitur, qui de suis nemini quicquam impartiunt: aut in conuiuas edaces, qui nihil appositis epulis mittunt amicis, neq; quicquam faciunt reliquum. Nam antiquis religiosum erat, ex ijs quæ laribus immolabantur, aliquid foras efferre. Huc allusit Aristophanes in Pluto, apud quem Carion Mercurio obsecranti, ut aliquid sibi de sacrificio quod intus agebatur, imperriant: ἀλλ', inquit, ἔνι κωφά. id est, Efferre nequaquam licet. Idem in eadem fabula mulieri uolenti pro foribus spargere bellaria:

Ἔνδον γε, inquit, παρὰ τοῖς ἑστίοις ἔστιν ἥδε νόμος,
Οὐδὲν ἐκφέρειν περιπόλοις τοῖν ἀλλ' ἐσφέρειν. id est,
Intus profectio, ut moris est, apud Larem,
Nam nefas efferre quicquam, inferre sed decet magis.

Apud Romanos autem mensa consecrata erat mensam prorsus inanem tolli, uel quòd semper aliquid reseruandum in tempus posterum, uel ut assuescerent temperare cupiditati, à præsentibus abstinentes: uel ut hoc pacto seruum animos sibi cōciliarent cum quibus mensam aliquo pacto cōmunem habere uiderentur: uel quòd religiosum habe-

retur

retur in sacris quicquam uacuum conspici. Porrò mensa sacra quædam res est. Cato lib. De re rustica monet, ut nullica certis diebus Lari sacrificet pro copia, addita foco corona. Huic diuersum adagiũ fingi poterit, τῇ ἑκάτῃ θύειν. id est, Hecatæ sacrum facere. Siquidem in huius deæ sacris, ij qui cœnam inferebant, ipsi nihil inde gustabãt, neque quicquam auferebant præter tumultũ & fumũ, ut inquit in Symposiacis Plutarc. Idem fieri conijcuit, si quid infrebatur reliquis dijs, quos ἀποτροπαίους appellant. Torquebatur in eos qui alijs consulunt, non sibi: alijs parant opes, ipsi non fruuntur.

Proteruiam fecit. XLIIII

Erat hoc religiosum in nonnullis etiam alijs hostijs, ne quid ex sacris epulis relinqueretur: aut si quid reliquum esset, id igni absumeretur: quemadmodũ Moyses tradit de agno paschali. Porrò id genus sacrificij, Romani proteruiam appellant. Vnde celebratur illud Catonis festiuiter dictũ in Albidium quendam, qui patrimonium uniuersum luxu absumpserat, unis exceptis ædibus, quæ incendio conflagrarunt: Proteruiam, inquit, fecit: propterea quod ea quæ comesse non potuerit, quasi exhorruisset. Autor Macrobius lib. Saturnalium 2. Ad hoc facit quod apud Athenæũ lib. 8. Theocritus Chius Diocliti gurgiti, qui deuorato pisce cælido, dixit se cœlum exhausisse: Vnum, inquit, illud tibi superest, ut mare ebibas, atq; ita tres res omnium maximas consecueris, terram, mare, cœlum. At quoties sumptus superat quæstũ, nec morbus decedit iam in naturam uersus, quid superest, nisi ut ad malas artes uertant sese, quo luxui semper gliscenti suppeditet pecunia? Atque hæc est una non minima pestis Germaniæ nostræ, præcipue apud eos qui nobilitatis titulo gloriantur: quanquam sunt in his qui nobilitatem fingunt, ut hæc faciant impunitius, qui subornant à quibus uocentur Ionckheri, ideoque arces paternas, addunt plumam galero, pingunt clypeum, in quo dextra librans macheram dissecet elephantem: Subscribunt epistolis suis tres literas, Equ. Si quis sit natus uiculo quopiam, puta Ornithoplutus dicto Isocomo, non se scribit Isocomensem, Nam id plebeium est, sed Ornithoplutus ab Isocomo. Atq; tum sibi ius esse putant indicere bellum cui uisum est. Si legum seueritas coërceret talium iuuenum intemperantiam, non essent tam multi quibus supplicia uel infligere cogerentur, uel condonare. Per aleam enim, chartas, scorta, compotationes, & ocium uenitur ad es alienum, mox ad rapinas & sycophantias. Curritur in militiam, redeunt cum præda non ab hostibus parta. His rudimentis exercitati, nullum horrent facinus. Apud ueteres erant leges sumptuariæ, atq; adeo Corinthi, quæ ciuitas erat ceteris corruptior, tamen lex erat opposita, sumptuosius quàm pro rei familiaris modo uiuentibus. Eam apud Athenæum lib. 6. Diphilus refert hisce uersibus:

Τοῦτο νόμιμόν ἐστι βίκλις· ἐνθάδε
Κορινθίοις, ἵν' ἄντιν' ὀλισθάνῃ ἀεὶ
Λαμπρῶς ἁρῶμαι, τοῦτον ἀναπείσθω πεῖθειν
Ζῆν, καὶ τὰ ποιῶν, κἂν μὲν ἐσθλὰ ἔχῃ,
Ἢ ἃ πρόσοδοι λύσει τἀναλώματα,
Ἐὰν ἀποδιδῷ τοῦτον ὧν ἔλαβεν.
Ἐὰν δ' ὑπὲρ τῶν ἐσθλὰ δανανῶν τύχῃ,
Ἀπάντων αὐτῷ τοῦτο μὴ ποιεῖν ἔτι.
Ὃς δ' ἂν ἢ μὴ πείθηται ἐπιβάλλον ζημίαν.
Ἐὰν ἢ μικρὸν ὀπίσω ἔχων ᾖ πολυτελῶς,
Τῷ δημοσίῳ παράδωκεν αὐτὸν ἁρέλλῃ.
Οὐκ ἐνθάχθῃ γὰρ ἔλθ' ἐπὶ ταὐτὸ πλεῖν τινὸς
Τοῦτον σώσοντ'. ἀλλ' ἀναγκάσει ἔχει
Ἢ λαμπαδηφορῆσ' νυκτὸς, ἢ τοιχωρυχεῖν,
Ἢ τ' ποιοῦντας τοῦτα κοινωνεῖν τινί,
Ἢ συκοφαντεῖν κατ' ἀγορὰν, ἢ μαστιγοῦν
Τοιοῦτ'. τοῦτον ἐκκαλοῦμεν γὰρ, id est,

Hoc lege cautum est hic apud Corinthios,
Si quempiam obsonare semper splendide
Videmus, hunc rogamus, unde uiuat, &
Quid faciat operis: si facultates habet,
Vt reditus harum solucre expensas queat,
Perpetimur illum perfrui bonis suis.
Sin fortè sumptus superat ea quæ possidet,
Prohibemus huic ne faciat hoc in posterum.
Ni pareat, iam plectitur multa graui.
Sin sumptuose uiuit is qui nihil habet,
Tradunt eum tortoribus. Proh Hercules.
Nec enim licet uitam absq; malo ullo degere
Talem scias, sed est necesse aut noctibus
Abigere prædam, aut fodere muros ædium,
Aut hæc patrantum iungier commercio,
Aut in foro agere sycophantam, aut perfidum
Præbere testem. Nos genus hoc mortalium
Eijcimus hac ex urbe, uelut purgamina.

At hodie Germania in non obscuris ciuitatibus fert hoc genus nepotes & ganeones, qui non solum nihil habent, uerum etiam multis multa debent, neq; cuiquam illorum dicitur, heus tu, unde suppetit res tuo luxui? Quod si fieret, fortasse comperirent esse uerum quod scripsit Diphilus.

Hic funis nihil attraxit. XLV

Αὕτη μὲν μόνη δὲν ἕλκυσεν. id est, Funis quidẽ iste piscium attraxit nihil. Senarius prouerbialis, quo significabant operam frustra sumptam, neque ex sententia euenisse, quod quis conabatur. Translatum ab hamato funiculo piscantibus, qui sæpe hamum retrahunt inanem. Natum uidetur ex fabula Aristophanis, cui titulus, θεσμοφοριάζουσαι, ubi legitur hic senarius. Ad adagium allusit idem in Vespis: Ἀλλ' οὐ ἕλκυσεν. id est, Atqui non attraxit. De eo qui tetenderat patri laqueum, ne quo exiret.

Semper tibi pendeat hamus. XLVI

Adsimili metaphora dixit Ouidius in Amoribus,

Casus ubiq; ualet, semper tibi pendeat hamus,
Quo minime credis gurgite piscis erit: id est,

Semper experienda fortuna, & omnis tentanda occasio. Simile illi, Omnem mouere lapidem.

Dies aut iniquus est, aut iniqui hæres. XLVII

Dius Hieronymus ad Hedibiã scribit ad hunc modũ: Vnde & illa uulgata sententia mihi uidetur esse uerissima. Dies aut iniquus, aut iniqui hæres. Quod si uerũ est illud Hesiodium, non omnino temere esse, quicquid uulgò dicunt mortales, prouerbium hoc haud oscitanter expendendum est ijs, qui suis opibus stulte se iactant. Neq; enim fere parantur ingentes opes sine fraude. Et aut ipse possessor eas per fas nefasq; congessit, aut certe successit ei, qui has ea parauit uia, Plato lib. De legibus 5. Ὡς τε ὁ λόγος ἡμῖν ὀρθὸς, ὧν ἂν ἀδίκῳ οἱ παμπλούσιοι ἀγαθοί. id est, Ita uerum est, quod uulgò dicimus, admodum diuites non esse bonos. Circumfertur apud Græcos & hic uersiculus ex Menandri comœdijs.

Οὐδεὶς ἐπλούτησ' ταχέως δίκαιος ὤν.
Nunquam uir æquus, diues euasit cito.

Huc respexit ille, qui Syllæ iactãti sese, dixisse legitur. Quomodo uir bonus esse potes, qui tantas possideas opes, quum à patre nihil tibi sit relictum? Refert Plutarchus in illius uita.

Herculanus nodus. XLVIII

Ἡρακλῆον ἄμμα. id est, Herculeus nodus, pro uinculo arctissimo atq; indissolubili legitur apud eruditos. Seneca ad Lucillium: Vnus tibi nodus, sed Herculeus restat. Sic enim uocat syllogismum, qui uix dissolui posset. quod in eos quadrabit, qui sunt arctissima necessitudine copulati. Idq; unde sit natum, Plutarchus propemodum indicat in Alexandri uita.

Scribit enim Alexandrum Magnum, ſubacto oppido Gordio, Midæ regia, uiſere uoluiſſe plauſtrum illud celebre, mirando artificio ex corni libro connexum. De quo talis fama apud barbaros increbuerat, quiſquis eius nodos explicuiſſet, ei totius orbis imperium portendi fatis. Alexander enſe diſſecuit. Ariſtobulus ſcribit facillime diſſoluiſſe: nempe adempto clauo, quo tem » ugum annectitur. Alluſit huc Auſonius ſcribens Paulino ſuo, Næ tu Alexandri Macedonis peruicaciam ſupergreſſus es, qui fatalis iugi loram quum ſoluere non poſſet, abſcidit, & Pythiæ ſpecu quod nefas erat patere, penetrauit. Rurſus ad eundem in carmine,

Ocyus illa iugi fatalis ſoluere lora
Pelleum potuiſſe ducem reor, abdita opertis
Principijs, & utroq; caput celantia nodo.

Nodum autem cum, quem oſtendit Hercules, religioſum ac ſacrũ apud priſcos fuiſſe, ſatis liquet ex ijs Plinij uerbis, quæ ſunt in hiſtoria mundi, lib. 28. cap. 6. Ac uulnera nodo Herculis præligare, mirum quantum ocyor medicina eſt. Atque etiam quotidiani cinctus tali nodo, uim quandam utilem habere dicũtur. Feſtus Pompeius oſtendit antiquitus fuiſſe morẽ, ut nouæ nuptæ lanco ſingulo præcingeretur, uinctio nodo Herculis, quẽ uir ominis gratia ſoluebat in lecto, ut & ipſe felix eſſet in liberis ſuſcipiendis: nam Hercules ſeptuaginta liberos reliquit. Athenæus lib. 11. tradit Heracleam Bœotiæ gentem hoc inſigni à cæteris diſtingui, ὅτι ὕπεστιν ἐν τῷ ὤτῳ αὐτοῖς ὁ λεγόμενος ἡρακλῆς δεσμός. i. quod ſuper aures geſtent uinculũ, quod Herculanũ dicitur. In conſimilem ſenſum Marcus Tullius uſurpauit. Trabali clauo, actione in Verrem 7. Et ut hoc beneficium, quemadmodum dicitur, trabali clauo figeret, cum conſilio cauſam Mamertinorũ cognoſcit. Meminit & Horatius clauorũ trabalium.

Fuere quondam ſtrenui Mileſij. XLIX

Πάλαι ποθ' ἦσαν ἄλκιμοι μιλήσιοι. id eſt,
Fuere quondam ſtrennui Mileſij.

Hoc ſenario notabãt eos, qui à priſtina fortuna defluxiſſent, aut á maiorum moribus degeneraſſent. Breuiter in omnes quadrabit, qui deſierunt eſſe quod erant, facti deteriores. in ſenem, in pauperem factum è diuite: in priuatum, qui quandoque regnauit: in obſcurum, qui aliquando floruerit. Origo prouerbij uarie narratur à Græcis. Quidam aiunt Mileſios olim belli gloria præter cæteros floruiſſe, adeo, ut quoſcunq; bello laceſſerent, eos ſuperarent. Proinde Polycrates Samiorum tyrannus, bellum quoddam geſturus, cum in animo haberet Mileſios ſocios ad eam rem accerſere, oraculũ ſuper eo negotio conſuluit. Deus reſpondit: Quondam fuere ſtrennui Mileſij. Alij diuerſam adferunt fabulam. Cum Cares bellum aduerſus quoſdam molirentur, ſtatuiſſentq; eius gentis auxilijs uti, quæ tum eſſet inter finitimos pollentiſſima, quidam Mileſios accerſendos cenſuerunt, alij cum Perſis res componendas. Itaque conſultus hac de re Apollo, reſpondit modo dictum ſenarium. Diſſipato per omnem Aſiam oraculo, Mileſij propemodum omnes in prælio cum Perſis collato, ceſi ſunt. Itaq; oraculum cum riſu in prouerbium abijt. Rurſum alij ſcribunt: Cares cum Dario belligerantes, iuxta uetus quoddam oraculum, quo monebãtur, ut fortiſſimos auxilio aduocarẽt, in Branchidas fuiſſe profectos: atq; eius loci deum conſuluiſſe, num Mileſiorum auxilijs oporteret uti. atq; cum reſpondiſſet: Quondam fortes fuiſſe Mileſios: ſignificantem uidelicet, eos iam imbelles eſſe, & delicijs effœminatos. Verum hoc commentum ex ipſa temporis ratione coarguit Zenodotus. Siquidem hunc ſenarium legi apud Anacreontem, qui floruit ætate Cyri Perſarum regis, á quo Darius fuerit tertius. Angelus itaq; Politianus maluit ad Mileſiorum mores in mollitiem uerſos referre: quemadmodum facit & Athenæus lib. Dipnoſ. 12. Vſurpat hoc adagium ſæpe atque iterum Ariſtophanes in Pluto,

Καὶ πρὸς ταῦτ' ἔστιν ἃ ἀποκρίνομαι, ὅτι
Πάλαι ποθ' ἦσαν ἄλκιμοι μιλήσιοι. id eſt,
Ac præter hæc renunciauit hoc quoq;,
Fuiſſe quondam ſtrenuos Mileſios.

Dicitur autem ſub perſona adoleſcentis, qui reuocatus ab arua, quam pauper aliquando diuitem emolumenti gratia coluerat, tunc diues effectus, eandem exhauſtam faſtidit. Alluſit eodem in Veſpis, iocans in ſenes,

Ὦ πάλαι ποτ' ὄντες ὑμεῖς ἄλκιμοι μὲν ἦν χορεῦσαι,
Ἄλκιμοι δ' ἦν μάχεσθαι,
Καὶ κατ' αὐτὸ δὴ τοῦτο μόνον, ἀνδρῶν μαχιμώτατοι,
Πρὶν ποτ' ἦν νεῖν ταῦτα. νυνὶ
Δ' οἰχεσαίγε, μόνην πολιώτριχοι δή. id eſt,
O quot quondam fortes fuiſtis in chorcis, fortes in pugnis: & ſecundum hoc deniq; tantum uiri pugnaciſſimi: prius o[illegible] fuerunt, prius iſta: nunc uero perierunt, cygno magis cani iam. Ariſtophanes in Ranis notat μιλήσια ῥάμματα. id eſt, ſtrigulas Mileſias, ut delicijs effœminatorum. Vſurpatur & à Syneſio in epiſtola quadam ad Philoſophon mulierem, ſignificans ſeſe à priſtina felicitate redactũ ad calamitatem.

Fuimus Troës. L

Ἦμεν ποθ'. id eſt, Fuimus Troës. Hic loquẽdi color in Græcanicis tragœdijs adeo paſſim obuius eſt, ut tanquam in adagium abierit, ubi periſſe quempiam ſignificant. Euripides in Hecuba: Κἀγὼ μὲν ἦν ποθ'. id eſt, Et quondam ego fui. Sophocles in Electra:

Ἀπωλόμην δύστηνος ἀλλ' ἔτι. id eſt.
Miſeranda perij, nulla ſum poſthac ego.

Id imitatus Virgilius ſecundo Aeneidos libro:

–Fuimus Troës, fuit Ilium & ingens
Gloria Teucrorum. Rurſum alibi:
Et campos ubi Troia fuit. Extincta ſignificans. Eandẽ ſententiã diuerſa metaphora extulit Ouid. li. De Triſtib.
Nos quoq; fluximus, ſed flos fuit ille caducus.
Flammaq; de ſtipula noſtra, breuisq; fuit.

Ad eandem figuram pertinet & illud ex Terentiana fabula, cui titulus Ἑαυτὸν τιμωρούμενος. Imò habui: Chreme, tanquã periſſe ſignificans. Item illud ex Rudentibus Plauti: Miſerum iſthuc uerbum, & peſſimum eſt, habuiſſe. Præterea nobilis illa uox M. Tulij de coniuratis ſupplicio affectis: Vixerunt, cum occiſos ſignificaret. Hanc ſermonis figuram ex antiquiſſima illa Lacedæmonij chori cantilena putant irrebuiſſe. Eius chori mentionem facit Plutarchus in libello, cui titulus: Quo pacto laudare ſe quiſpiam citra inuidiam poſſit: meminit & Diogenianus in Græcorum adagiorum collectaneis. Conſtabat autem is chorus triplici ſerie atque orbe, ſenum, puerorum, iuuenum. Senum hæc erat cantio:

Ἄμμες μὲν γ' ἦμεν ἄλκιμοι ποτ' αὖτε. id eſt,
Nos fuimus olim ſtrennui iuuenculi.

Deinde puerorum hæc erat:

Ἄμμες δὲ γ' ἐσόμεθα πολλῷ κάρρονες. id eſt,
Præſtantiores nos futuri olim ſumus.

Poſtremo iuuenum hæc erat,

Ἄμμες δὲ γ' ἐσμὲν, ἢν θέλῃς ἰδεῖν σάφα. id eſt,
At nos ſumus, ſi experire, ſi uelis.

Hunc chorũ, quem Τριχορίαν uocant, inſtituit apud Lacedæmonios Tyrtæus, iuxta triplex ætatũ diſcrimen. Nam puericia ingreſſus eſt uitæ, uirilis ætas progreſſus, ſenecta exitus.

Pyraustæ interitus. LI

Πυραύστου μόρος. id eſt, Pyraustæ interitus. In eos dicebatur, qui ſibiipſis exitium accerſunt. Ait enim Zenodotus, Pyraustam inſectum eſſe, quod lucernis adoleat, atq; ita exuſtis alis concidat, pereatq;. Citat autem hunc ex Aeſchylo ſenarium:

Δίδυμα

Δέδοικα μαᾶλλον ὑφοτὰ πυρφόρου μέρους. id est,
Magnopere ſtultum metuo pyrauſtæ exitum.

Tradit eadem de Pyrauſta Aelianus De natura animantium libro 12. cicuns eundem ex Aeſchylo locum. Meminit de Pyrauſta & Plinius lib. undecimo, cap. trigeſimoſexto: Gignit, inquiens, aliqua & contrarium naturæ elementum, ſiquidem in Cypri ærarijs fornacibus ex medio igni maioris muſcæ magnitudine, uolat pennatili quadrupes, appellatur Pyrdlis, à quibuſdam Pyrauſta, aut, ut nonnulli codices habent, pyrotus. Quandiu eſt in igne, uiuit: cum euaſit longiore paulo uolatu, tunc emoritur. Cuiuſmodi ferme tradidit Ariſtoteles tertio lib. De animalibus è niue uetuſtiore uermem naſci, qui niue exemptus non uiuat. Eum nos uidimus in Aipibus. Quòd ſi placet ad hoc referre adagium, conueniet & in eos, qui ἀνιμαροι ſunt, id eſt, qui celeriter intereunt. Nec inuenuſte deflecteretur in eos, qui nuſquam uiuere poſſunt, niſi in propria patria: ſi contingat agere peregre, rebus omnibus offenduntur.

Poſt feſtum uenisti. LII

Καθύστερος ἦλθες ἑορτῆς ἥκεις. id eſt, Poſt feſtum uenisti. Refertur à Diogeniano. Dicitur in eos qui negotio culpiam egregio non interfuerunt: propterea quòd ſerius, iam re peracta accesſerint. Socrates in Gorgia Platonis: Ἀλλ' ἆ τὸ λεγόμενον, καθόμην ἑορτῆς ἥκομεν, καὶ ὑφ' ἡμῶν; id eſt, Num, inquit, poſt feſtum, quemadmodum dici conſueuit, uenimus ac ſerius? Legitur & hoc pacto: μεταθιώμην καθόπερ. id eſt, Poſt Panathenæa. Item ὕστερον ὑφ' ἡμῶν. id eſt, Poſt Pythia uenisti.

Merx ultroneæ putet. LIII

Merces ultroneæ putent, id eſt, ingrata ſunt, quæ ultro non petentibus offeruntur. Translatum uidetur à negotiatoribus, qui merces à uenditore ultro oblatas, ſuſpectas habere ſolent, quaſi ſtudeant eas extrudere. Adagium refertur à diuo Hieronymo in queſtionibus Hebraicis: Tritur: inquit, prouerbio eſt, ultroneas putere merces. Vnde & nos de induſtria dicenda reticemus, ut auidius uelis audire quæ tacita ſunt. Vſurpat idem in epiſtola ad Demetriadem uirginem. Ab hac ſententia non abludit illud Ouidianum:

Quod uenit ex facili, faciles ſegnesq; tenemus.

Quod ſpe, quodq; metu torſit, habere iuuat.

Quin udgò etiamnũ in ore eſt, ultro delatũ obſequiũ plerũque ingratũ eſſe. Cui tamẽ refragatur Mimus ille nõ inſulſus:

Bis eſt gratum, quod opus eſt, ultro ſi offeras.

Illotis pedibus ingredi. LIIII

Ἀνίπτοις ποσὶν ἀναβαίνειν. i. Illotis pedibus ingredi, Eſt confidẽter atq; imperite rem egregiã aggredi, tanquã profane & irreuerenter. Translatũ à ſacrorũ cæremonijs, in quibus omnia pura lotaq; iubebantur exhiberi. Lucianus in Demonactis uita: Οὐ μὴν ἀνίπτοις γε ποσὶ τὰ ἅγια, πρὸς ταῦτα ἦλθον. i. Haud quaquã illotis, ut aiunt, pedibus ad iſta uenerat, hoc eſt, neutiquã inexercitatus, neq; rudis. Idem in Rhetorũ præceptore notat eos, qui ἀνίπτοις ποσὶν. i. nullis bonis diſciplinis inſtructi, ad rhetoricũ munus accedũt. Aeneas ſophiſta in epiſtola quadã: Οἱ μὴ πολλοὶ τὸ δὲ λεγόμενον ἀνίπτοις ποσὶν ἐπιπηδῶσι τοῖς ἱεροῖς. i. Pleriq; quidẽ illotis, quod aiunt, pedibus irrumpũt ad ſacra. A. Gellius in Noctibus: Illotis, quod aiũt, pedibus & uerbis, reprehendit doctiſſimi hominis orationẽ. Macrobius Saturnaliũ lib. 1. Illotis pedibus prætereunt. De literatoribus loquitur, qui reconditã illam in Virgiliano poemate doctrinã negligũt. Huiuſmodi Galenus lib. De uirtute ſimpliciũ remediorum 7. ἀμύητος uocat: Βεβίλητος δ' ἔθ', inquit, ἵνα τῶν βακχικῶν ἀγγείων καὶ μυστικῶν βίβλων ἐπιλάβηται μηδ' ἅπτεσθαι μηδὲ ἀναγινώσκειν, ἀλλ' ἔτι πόρρω ἕστηκε τῶν γραμμάτων οἱ γράμματα τοῖς βιβλίοις, ἔτι τῶν ταῦτα τοῖς μύσταις ὑφηλότερον ἑστηκότες. i. Ac ſortaſſis haud quaquã mirum eſt, ſi & myſteriorũ libros quidã ſacris non initiati ſunt auſi legere. At eos libros nec illi qui ſcripſerunt, ſcripſerunt prophanis, nec ego hæc ſcribo ijs, qui nondũ in primis rudimẽtis ſunt exercitati. In genere, ſermonẽ omnẽ parũ uerecũdum, nimisq; procacẽ ac petulantẽ, illotũ prouerbio uocant.

Illotis manibus. LV

Ἀνίπτοις χερσὶν. id eſt, Illotis manibus. A' Diogeniano refertur, pro eo quod eſt, irreuerenter atq; imparate. Translatum item à ſacrorum puritate. Heſiodus in operis & diebus uetat, ne quis mane Ioui libet uinum χερσὶν ἀνίπτοις. id eſt, manibus illotis.

Μηδ' ποτ' ἐξ ἠοῦς δὶ λείβειν αἴθοπα οἶνον
χερσὶν ἀνίπτοισιν, μηδ' ἄλλοις ἀθανάτοισιν. id eſt,
Ne unquam mane Ioui uinum libaueris ardens
Illotis manibus, neq; diuũm præterea ulli.

Ac ne uel annẽ quiſpiam ingrediatur, aut fontẽ χέρνιβα ἀνιπτον, idẽ uetat, id eſt, manibus illotis. Vnde χέρνιβ& apud Homerũ crebra mentio. Ea uox perinde ſonat, quaſi dicat, manuum lotionẽ, à qua rem diuinam antiquitus auſpicabantur, atq; etiam cõuiuium, utpote rem ſacram. Gregorius cognomento theologus in apologia De fuga ſua in Pontũ conjungit utrunq;: ἀνίπτοις χερσὶν ὃ δὴ λέγεται, μὴ ἀμυήτοις ποσὶ τοῖς ἀγιωτάτοις ἐκοῦσα ἐπεισάγουσιν. id eſt, illotis, ut dici ſolet, manibus, ac prophanis pedibus, ſemet rebus ſacratiſſimis ingerunt. Caius libro pandect. 1. Titulo de Origine iuris: Si in foro, inquit, cauſas dicentibus neſas, ut ita dixerim, uidetur eſſe, nulla præfatione facta, iudici rem exponere, quanto magis interpretationem promittentibus inconueniens erit omiſſis initijs, atq; origine non repetita, atq; illotis, ut ita dixerim, manibus, protinus materiã interpretationis tractare. Vtrunque prouerbium recte uſurpabitur in eos, qui uel audacius, uel parum inſtructi rebus his, quibus operam, negotium inuadunt: ueluti ſi quis principis munus capeſſat, nulla neq; uirtute, neque ſapientia, neq; rerum uſu præditus. Aut ſi diuinas literas interpretari conetur, Græcæ, Latinæ, & Hebraicæ linguæ, denicq; & omnis antiquitatis rudis & imperitus, ſine quibus non ſtultũ modo, uerũ etiam impium eſt, theologiæ myſteria tractanda ſuſcipere. Quod tamẽ, heu neſas, iam paſſim plerique faciunt, qui frigidis aliquot inſtructi ſyllogiſmis, & puerilibus ſophiſmatis, deũ immortalem, quid non audent? quid non præcipiunt? quid non decernũt? Qui ſi poſſent cernere, quos riſus, uel potius quem dolorem mouerent linguarũ & antiquitatis peritis, quæ portenta proferant, in quam pudendos errores ſubinde prolabantur: nimirũ puderet illos tantæ temeritatis, & uel ſenes ad prima literarum elementa redirent. Multi recte iudicant abſque dialecticæ præceptis, ut ne dicam ſophiſticis cauillis. Sapiebant mortales, & prius quàm deus iſtorum Ariſtoteles naſceretur. Nullus unquam ſententiã alicuius intellexit, ignarus ſermonis, quo ſententiam ille ſuam explicuit. Proinde diuus Hieronymus, cum conſtituiſſet arcanas interpretari literas, ne illotis, ut aiunt, pedibus rem tantam aggrederetur: quæſo, num ſophiſticis nugis inſtruxit ingenium? Num Ariſtotelicis decretis? Num his etiam nugatoribus nugis? Minime. Quid igitur? Inæſtimabili ſudore, trium linguarum peritiam ſibi comparauit. Quæ qui ignorat, non theologus eſt, ſed ſacræ theologiæ uiolator. Ac uere manibus pariter ac pedibus illotis, rem omnium maxime ſacram non tractat, ſed prophanat, conſpurcat, uiolat.

Aquilæ ſenecta. LVI

Ἀετοῦ γῆρας. id eſt, Aquilæ ſenecta. In ſenes dicebatur bibaces magis quàm edaces. Nam Plinius libro 10. cap. 3. refert, aquilas neq; ſenio, neq; ægritudine oppetere, ſed fame interdum ſuperiore accreſcente roſtro, ut aperiri non queat. Eoq;

aquilam tantum in senecta bibere, aut de præda sanguinem sugere, cum nulle ferè anes aduncis unguibus uiuantur potu, præter tinnunculum, & miluum: quanquam hi quoq; perquam rarò bibant. Autor Aristot. lib. De nat. animal. 8. Sed idem lib. 9. narrans de aquilæ rostro eadem fermè quæ Plinius: addit huic rei datam fabulam, quæ significat hoc ideo accidere aquilæ, quòd olim, cum homo esset, hospiti fecit iniuriam. Terentius in Heauton. Visa uero est, quod dici solet, aquilæ senectus. Verba sunt Syri adulantis heroi, quòd pridie strennue bibisset in conuiuio. Est autem peculiaris senibus bibacitas: Siue quòd natura frigus ætatis, uini calore pensare desiderat: siue quòd nimi hilaritas minuit senectutis molestiam. Vnde Plato quoq; cum iuuenibus in totum interdixerit usum uini, uiris moderatum permiserit, senibus largiores compotationes concedit. Tum quur senectus sit uinosior causam reddit etiam Alexander Aphrodiseus in problemate quarto ab ultimo, quòd cruor magnam senes minuat calorem, uinum autem humectet simul & calefaciat. Vnde & uulgò lac senũ dicitur. Fertur & prisci Catonis sæpe mero caluisse uirtus, inquit Flaccus.

Aquilæ senecta, Corydi iuuenta. LVII

Ἀετοῦ γῆρας, κορυδοῦ νεότης. id est, Aquilæ senecta, Corydi iuuenta. De uiuid. uiridiq; senecta, quæ præstantior sit aliquorum iuuenta. Num anus aquila præstat Corydo auiculæ, etiam ætate integra. Citra allegoriam extulit Euripides in Andromache:

Πολλῶν γὰρ ἀνδρῶν γῆρας ἐν ψυχῇ σοφόν. Κρείσσων ὁ.
Multis enim iuuenibus antestat senex:
Cui mens adest generosa.

Camelus uel scabiosa complurium asinorum gestat onera. LVIII

Κάμηλος ἢ ψαρῶσα πολλῶν ὄνων ἀναπίθησι φορτία. id est, Camelus etiam scabiosa, complurium asinorum tollit onera. De ijs, qui usq; adeo præcellunt quosdam, ut etiam senes, aut alioquin ægroti, præstantiores tamen sint illis integris, aut de his, qui rebus parum prosperis, tamen plus ualent ob pristinæ fortunæ reliquias, quam alij rebus integris. Vsus est Syne sius.

Palinodiam canere. LIX

Παλινῳδεῖν. id est, Palinodiam canere, est diuersum ab his, quæ prius dixeris, dicere atq; in contrarium uertere sententiam. Translatum est à Stesichori Lyrici poëtæ facto: cuius meminit Plato in Phædro. Is cum Helenam carmine uituperasset, oculis orbatus est, intelligens autè Achille, sicut scribit Pausanias in Laconicis, Helenæ iussu nuntiante, cæcitatis suæ causam, protinus palinodiam cecinit, Helenamq; prius uituperatã laudauit, itaq; usum recepit. Hunc Socrates iocatur sese uelle imitari, & amoris uituperati prius cancre palinodiam, quàm orbetur oculis. Sonat autem Græcè παλινῳδία, quasi dicas recantationẽ. Quo quidẽ uerbo Flaccus usus est in Odis, promittens palinodiam amicæ quam contumelioso carmine prouocarat:

Dum mihi
Fias recantatis amica
Opprobrijs animumq; reddas.

Diuus Aurelius Augustinus ad Hieronymum: Quare arripe, obsecro te, ingenium & uere Christianam cum charitate seueritatem, ad illud opus corrigendum atque emendandum, & palinodiam, ut dicitur, cane. Deinde alludens ad Stesichori fabulam: Incomparabiliter enim pulchrior est, inquit, ueritas Christianorũ, quàm Helena Græcorum. Pro ista enim fortitu nostri martyres aduersus hanc Zodomam, quàm pro illa illi heroës aduersus Troiam dimicauerunt. Neque ego hoc ideo dico ut oculos cordis recipiamquor absit ut amiseris: sed ut aduersus quos cum habeas sanos & uigiles, nescio qua dissimulatione auertisti. Ad quæ quidẽ respondens Hieronymus: Sed si mea cominus dicta reprehendas, inquit, & rationem scriptorũ expectas: & quæ scripserim, emendare compellas: & ad palinodiam prouoces & oculos mihi reddas, in hoc lædituramicitia. Verum de hac palinodia Augustinus ipse postea propemodum palinodiam canit, scribens Hieronymo, sese de Stesichoro ineptius quàm literatius addidisse. Mihi uidetur & arrogantius ad uirum tanto doctiorem. Verum hoc uenia dignum in Afro, iuuene, & episcopo. M. Tullius ad Atticum: Expecta palinodiam diuinam. Vsurpauit hoc adagium nominatim prouerbij uice Ioannes Chrysostomus. Item Plato in epistola ad Dionysium tertia.

Vertere uela. Funem reducere. LX

Vertere uela, est in diuersum mutare sententiam, uitaq; instituta. Horat. in Odis,

Nunc retrorsum Vela dare, atq; iterare cursus
Cogor relictos. Translata metaphora à nauigantibus, qui cursus errorem uersis uelis corrigunt. Hanc Persius in quinta Satyr. nonnihil nouans: Funem reducere dixit, pro eo quod est, institutum mutare in diuersum.

Quæ dederam supra, repeto, funemq; reduco.

Venia primum experienti. LXI

Συγγνώμη πρωτοπείρῳ. id est, Venia primũ experienti. Refertur à Diogeniano. Ignoscẽdum his, qui rudes nono quopiam in negotio incipiunt uersari, si quid per imperitiam peccarint. Chrysostomus sententiam extulit in homilia quadam πρὸς τοὺς ἐν ἀρχῇ πιστοῦσθαι συγγινώσκομεν ἅπαντες διὰ τὴν ἀπειρίαν. id est, Et ei qui lapsus est in initio, ueniam damus omnes, ob imperitiam. Fertur & hoc, Συγγνώμη τῷ πρῶτον ἁμαρτάνοντι. id est, Venia primũ delinquẽti. Pindarus in Hymnis, τὰς δυο ἁμπλακίας φέρειν πόνος dixit, quòd iteratũ facinus, non oporteat impunitum esse. Alibi retulimus ἡ πρὸς ἢ ἀπὸ λίθου. Celsus lib. pandect. 1. Tit. De legibus & senat. Nam ad ea potius debet aptari ius, quæ & frequẽter fiunt, & facile, quàm ad ea quæ perraro eueniunt: quia quæ semel aut bis, ut ait Theophrastus, accidunt, contemnunt legislatores. Theophrasti Græca sic habent: τὰ μὲν ἅπαξ ἢ δὶς παραβαίνοντι νομοθέται.

Euripus homo. LXII

Εὔριπος ἄνθρωπος. id est, Euripus homo. In inconstantes, ac moribus inæqualibus homines dicetur. Quadrabit & in fortunæ uices, quæ res mortalium, uelut æstu quodã sursum ac deorsum iactatur: recte dixerit Plautus in Captiui duo: Dij nos, quasi pilas homines habent. A maris Euripi prodigiosa quadam reciprocandi celeritate ducta metaphora. Est autem Euripus, maris pars inter Aulidem Bœotiæ portum, & Euboeam insulam: cuius meminit Strabo lib. 9. & Plinius lib. 2. Et quorundam tamen, inquit, priuata natura est, uelut Tauromitani. Euripi sæpius, & in Euboea septies die ac nocte reciprocantis, tam rapida conuersione, ut, quemadmodum autor est Pomponius Mela, centos ac etiam plena uentis nauigia secum portet. Neq; huius tam stupendæ rei causa satis idonea peruestigata est à scriptoribus: etiamsi T. Liuius, secundi belli punici libro 6. à uentis quibusdam illic flantibus, ita rapi credit. Seneca in Hercule Oetæo:

Euripus undas flectit instabilis uagas,
Septemq; rursus flectit: & totidem refert.
Dum lapsa Titan mergit Occano iubar. Boëthius item:
Ex æstuantis more fertur Euripi.

Cicero pro Plautio: Quod si tetum, quem Euripum, tot motus, tantas, tam uarias habere creditis agitationes, commutationes, fluctus, quantas perturbationes, & quantos æstus habet ratio comitiorum? Obijcit Aeschines Demosthenj, quòd subinde commutata sidone, Euripum ipsum incon-

stantia

ſtantia ſua uiciſſet. Vnde Græci Euripidem, hominem incerta fide uocant. Gregorius Theologus in epiſtola quadam ad Sophronium equitum magiſtrum, ὁρᾷς οἷα τὰ ἀνθρώπινα περιέρχεται πράγματα, καὶ ὅπως ὠθεῖται τὸν ἄνθρωπον ὡς ἀπαιβάτου, καὶ ὅτε μὲν τῷ πράττειν ἐοίκασιν, ὅτε δὲ εὐτυχεῖν, ἅ δὲ λέγουσιν, ἀλλὰ τάχιστα μεταπίπτουσιν, ὡς ἄμεινον εἶναι μᾶλλον πιστεύειν καὶ γράμμασι τοῖς παλαιοῖς, ἢ ἀνθρώποις δυναστείαις. id eſt, Vides quæ ſit conditio rerum noſtrarum, utq; rota quædam negotiorum humanorum curſu circumagatur, nunc his nunc illis florentibus ac marcentibus, dum neque proſperitas, neque aduerſitas, ut aiunt, nobis conſtat, ſed quam ocyſſime in diuerſum mutatur ac tranſilit, ut auris ac literis aquæ inſcriptis fidere liceat citius, quàm humanæ feliciati. His uerbis pulchre depingit Euripum humanæ conditionis. Inuenitur & τύχη ἐνδεικτική, id eſt, Fortuna uolubilis. Nihil enim hac inſtabilius: & ἐνδεικτικὴ διάνοια, quòd cogitatio nunc huc, nunc illuc feratur.

Endymionis ſomnum dormis. LXIII

Ἐνδυμίωνος ὕπνον καθεύδεις. id eſt, Endymionis ſomnum dormis. In eos quadrabit, qui ſeſe immodico ſomno ſaginant, aut qui diuturno in ocio uerſantur, nec ullis ſe negotijs exercent: ſed mollem ferlatumq; agunt uitam. Natum á fabula notiſſima Endymionis, is erat puer adprime formoſus, ac Lunæ adamatus. Cui quidem illa á patre Ioue precibus impetrauit, ut quicquid opiaſſet, id ſerret. Optauit Endymion, ut perpetuum dormiret ſomnum, ἀθάνατον καὶ ἀγήρατον μόνον. id eſt, Immortalis perſeuerans, & expers ſenij. Vſus eſt hoc adagio Ariſtot. 10. Moralium libro: colligens, neque ocium conuenire dijs, neq; rurſum ullam aliam actionem illis dignam uideri, præter contemplationem. Porrò quum conſtet inter omnes, illos uiuere, conſentaneum eſt eoſdem & agere quippiam: Neque enim, inquit, oportet eos Endymionis, ut aiunt, dormire ſomnum. Cicero libro De finibus 5. diſſerens id maxime nobis inſitum à natura, ut agamus aliquid: itaq;, inquit, ne ſi iucundiſſimis quidem nos inſomnijs uiuere putemus, Endymionis ſomnum nobis nolimus dari, idq; ſi accidat, mortis inſtar putemus. Idem Tuſcul. quæſt. lib. 1. Quanquam qui leuiorem faciunt, ſomni ſimillimam faciunt eſſe. Quaſi uero quiſquam ita nonaginta annos uelit uiuere, ut cum ſexaginta confecerit, reliquos dormiat. Ne ſues quidem id uelint, non modo ipſe Endymion uero, ſi fabulam audire uolumus, neſcio quando in Latmo obdormiuit, qui eſt mons Cariæ: nondum, opinor, eſt experrectus.

Vltra Epimenidem dormis. LXIIII

Ὑπὲρ τὸν Ἐπιμενίδειον κοιμώμενος. id eſt, Vltra Epimenidis ſomnum dormiſti. In eos dicetur, qui perpetuum agunt ocium. Hiſtoria de Epimenide Cretenſi theologo extat in noctibus Gellianis: extat & apud Diogenem Laërtium. Is ambulando feſſus, in ſpecum quendam ſubierat, illic obdormiuit: nec experrectus eſt à ſomno ante exactos annos XLVII. Meminit huius Plin. libro 7. cap. 52. his uerbis, Magna quidem fabuloſitate, quam equidem & in Gnoſio Epimenide ſimili modo accipio: puerum æſtu & itinere feſſum, in ſpecu ſeptem & quinquaginta dormiſſe annis: rerum facies, mutationemq; mirantē, uelut poſtero experrectū die: hinc pari numero dierū, ſenio ingruente, ut tamen in ſeptimū & quinquageſimum atq; centeſimum uitæ duraret annum. Lucianus in Timone: Ὑπὲρ τὸν Ἐπιμενίδειον κοιμώμενος. id eſt, Nam ipſum etiam Epimenidem ſomno uiciſti: Si quid habet ueri Pythagoræ μετεμψύχωσις, conſentaneum eſt, huius Epimenidis theologi animam in ſophiſticos iſtos theologos demigraſſe, qui tantum inanium ſomniorum inuexerint in orbem, quàm multis uix ſufficiat ſomnus in ducentos continuatus annos.

Matura ſatio ſæpe decipit, ſera ſemper mala eſt. LXV

Columella de Re ruſtica ſcribit hunc in modum: Sed quum omnia in agricultura ſtrennuè facienda ſunt, tum maxime ſementis. Vetus eſt agricolarum prouerbium: Maturam ſationem ſæpe decipere ſolere, ſeram nunquam, quin mala ſit. Hactenus Columella. Admonet adagium, in omni negotio maturandum eſſe, neque paulo ſatius eſſe, occupare tempus legitimum, quàm ſeritus aggredi. Veluti ſi quis admoneat, ut puer tenera adhuc ætate præceptoribus committatur erudiendus. Conſultius enim antenertere, quàm proiectioribus annis tum demum incipere.

Fames Melia. LXVI

Λιμὸς μηλιεύς. id eſt, Fames Meliæa. De fame extrema, deq; rebus difficillimis. Eſt enim Melus oppidum Theſſaliæ, quod Niceæ Athenienſium dux obſedit, expugnauitq;, non tam machinis bellicis, quàm fame. Hæc ferme Suidas. Idem effert hoc pacto, λιμῷ μηλίῳ, fame Meliá, Meminit huius hiſtoriæ Thucydides in quinto. Prouerbium eſt apud Ariſtophanem in Auibus:

Τὸν δ' αὖ θεὸν ἀπολεῖτε λιμῷ μηλίῳ. id eſt,
Iterum deos fame enecatis Melia.

Saguntina fames. LXVII

Saguntina fames, conſimili ratione in prouerbium uenit. Hiſtoriæ meminerunt T. Liuius, Valerius Maximus, & Marc. Tullius in Philippicis. Eſt autem Saguntum Hiſpaniarum oppidum, iuxta flumen Hiberum, ſocietate, fœdereq; cõiunctum cum Romanis. id longa Pœnorum obſidione famecq; eò redactum eſt, ut ciues extructo in foro igni, quicquid erat precioſarum rerum in eum conijcerent: ac poſtremo, ſeſe, ſuoſq; liberos eodem præcipitarent, ne uenirent in hoſtium manus. Auſonius, Iam iam peresam, iam Saguntina fame Lucaniacam liberet. Græci uehementem & intolerandam famem, quæq; λειποθυμίαν inducat, βούλιμον appellant. & βουλιμιᾶν dicuntur, qui animo deficiunt, præſertim ob inediam. Ariſtoteles ſectionis 8. problemate 4. quærit quur in frigore & hybernis menſibus homines magis βουλιμιῶσιν, nam hoc uerbo utitur: & quã Ariſtoteles uocat βουλιμίαν, Theodorus uertit famem caninã. Mos erat olim apud Græcos, famem uirgis ex ædibus ejicere, dicentes, ἔξω βούλιμον, ἔσω πλοῦτον καὶ ὑγιείαν. id eſt, Foras famem, intro diuitias & ſanitatem.

Famis campus. LXVIII

Λιμοῦ πεδίον. id eſt, Famis campus. In ciuitates dicitur, ingenti fame preſſas. Eſt autem locus quiſpiam hoc nomine. Addunt cum aliquando illic ſumma fame laboraretur, apud Athenienſes oraculum admonuiſſe, ut famem, loco dignato, certis piaculis placarēt: illi deſignarunt campum, qui eſt poſt ærarium. Atque hinc eum locum famis campum appellant.

Elephantum ex muſca facis. LXIX

Ἐλέφαντα ἐκ μύιας ποιεῖς. i. Elephantũ ex muſca facis, id eſt, res exiguas uerbis attollis atq; amplificas. Lucianus in Muſcæ encomio. Πολλά δ' ἔτι ἔχων ἀπεῖν, καὶ παύσω τὸν λόγον, μὴ καὶ δόξω τῶν παροιμιῶν, ἐλέφαντα ἐκ μύιας ποιεῖν. id eſt, Multa adhuc commemorare poſſem, ſed finem dicendi faciam, ne uidear & ipſe iuxta tritũ prouerbium, ex muſca elephantũ facere. Sumptum uideri poteſt ex Homero, qui inter prælia deorum & heroũ muſcæ improbitatē deſcribit, cum hac inuictũ & acrem bellatorem conferens Menelaum Iliad. ρ. Quin & diuus Auguſtinus libro contra Manichæos de duabus animabus, non dubitat muſcam conferre ac præferre Soli, uelut animal inanimi.

Elephantus non capit murem. LXX

Ἐλέφας μυῖ' οὐκ ἁλίσκει. i. Elephantus nõ capit murem.

Gen. roſus & excelſus animus negligit prædas viles, ac lucella minuta. Vir egregie doctus nõ inſectat minutulos iſtos literatorum ſimios. Homo præpotens non offenditur iniuriolis tenuium. Id adagionis hac tempeſtate nimis ridicule uſurpatur à philoſophaſtris iſtis ac theologaſtris, ſi quando Latinæ Græcæq; linguæ inſcitia fœdiſſime labuntur, quod ferè nuſquam non faciunt. Aquila inquiunt, non capit muſcas: quaſi uero iſti ſint aquilæ, cum ſophiſticas illas nenias deblaterant: aut quaſi linguarum cognitio non uel maxima pars ſit eruditionis.

Aquila thripas aſpiciens. LXXI

Ἀετὸς θρῖπας ὁρῶν. id eſt, Aquila thripas aſpiciens. De magnis, qui puſilla negligunt. Eſt θρὶψ auicula quoniam minutiſſima, quam aquila cum uideat, ut eſt ocuſatiſſima, haud tamen dignatur perſequi, utpote prædam unguibus ſuis parum dignam. Ad hunc quidem modum inuenio in commentarijs Græcorum, uerum haud ſcio an mendoſe. Nam thripas reperio uermiculi genus eſſe.

De pilo pendet, de filo pendet. LXXII

Ἐκ τριχὸς κρεμᾶται. id eſt, De pilo pendet. De re uehementer periculoſa. Videtur natum ab hiſtoria illa Dionyſij tyranni, propter gladium de pilo in caput impendentem. Ad quod alluſit Perſius Satyra tertia:

Et magis auratis pendens laquearibus enſis
Purpureas ſubter cerulices terruit.

Citatur hic uerſiculus apud Macrobium lib. Saturnal. 1. ex Enni. norum annalium libro 3.

Hac noctu filo pendebit Hetruria tota.

id eſt, uerſabitur in ſummo diſcrimine. Hoc dicto non eſt aliud hodie uulgò tritius. Syneſius in epiſt. quadam ἀπὸ λεπτῆς φασὶ μέτρα τὸ ζῆν κρέμασθαι. id eſt, Aiunt uitam de tenui pendere filo. Eodem pertinet dictum illud Laconicũ, cuius meminit Plutarch, in Apophthegmatis Laconicis. Nam cum quiſpiam Lampen Aeginetam efferret, tanquam longe ditiſſimum, propterea quòd multa poſſideret nauigia, Laco quidam, ἐκ τροσέχων ὅτι τῇ δολιχωτάτῃ ἐκ σχοινίων ἤρτηται λύχνος. id eſt, Nihil, inquit, moror ſplendidam eſſe ſuã ſulis pendentem. Nimirum innuens, nauticas opes incertas eſſe, ac fortunæ ludibrijs obnoxias.

Nil intra eſt oleam, nil extra eſt in nuce duri. LXXIII

Eſt uerſus prouerbialis, apud Horatium in Epiſt. dicendus in eos, qui ad inſaniam uſq; impudentes, non uerentur & confeſſa negare, & manifeſto falſa pro certis affirmare: denique quiduis dicere, ne uicti in diſputando uideantur. Qualem Plato induxit ſophiſtam Euthydemũ, qui canem diebat ſuum patrem eſſe, & eundem patrem omnium, & omnes omnia ſcire, atq; id genus portenta pertinaciter, ne co argueretur, aſſeuerabat. Carmen Horatianum eſt huiuſmodi,

Nil intra eſt oleam, nil extra eſt in nuce duri.

Nimirum inter ſanos conuenit, & nucem corticem habere durum, & baccam oleæ; lapillum intus duru. Proindè ludit operã, quiſquis cum id genus hominibus diſceptat, qui dicũt lucem tenebras & tenebras lucẽ, ut ait uates ille diuinus. Simile eſt quod adfert Galenus De uirtute ſimpliciũ remediorum, lib. 2. quoſdam Anaxagoram autorem citaſſe, qui pronunciaſſet niuem non eſſe album. Verba Galeni ſic habent: οἱ δέ τινες καὶ τὸν Ἀναξαγόραν ἱστοροῦσι μάρτυρα, φαὶ χιόνα ἀποφαίνεσθαι μὴ εἶναι λευκήν. Atque iſtorum nonnulli, etiam Anaxagoram teſtem adducunt, qui de niue pronunciarit, quòd non ſit alba.

Iupiter orbus. LXXIIII

Ζεὺς ἄγονος. id eſt, Iupiter orbus. Vbi quis palàm falſa aſſeuerat. Conſtat enim Ioui quàm plurimos eſſe liberos, utpote deo longe nudierofſiſſimo, ſalaciſſimoq; : qui non una tantum corporis parte gignat, ſed è femore Bacchum, è cerebro Palladem produxerit.

In mari aquam quæris. LXXV

Ἐν θαλάσσῃ ζητεῖς ὕδωρ. id eſt, In mari quæris aquam. Ibi quæris, perinde quaſi difficile inuentu, ubi nihil aliud occurrat: ueluti ſi quis in moribus ſceleſtiſſimi hominis unum aut alterum admiſſum ueſtiget, cum tota uita ſit cõtaminata: aut ſi quis in ſcriptoribus indoctis pauca captet quæ reprehendat, cum nihil occurrat non reprehendendum. Martialis ſi meminì, Per mare, inquit, quæris aquam. Item Propertius Elegiarum libro primo:

Nunc tu Inſanus medio flumine quæris aquam.

Fluuius cum mari certas. LXXVI

Ποταμὸς θαλάττῃ μάχῃ ἔρις. i. Fluuius cũ mari certas, ubi minimè cum maximis certamẽ ſuſcipiunt. Eſt autẽ locus quiſpiam, ut autor eſt Suidas, in Leontide, cui nomen ποτα μοὶ, i. fluuij. Huius incolæ ποτάμιοι, quaſi fluuiales dicuntur. Hi notiſſimi ſunt, quòd quàm plurimos in ſuã ciuitatẽ adſcriberent, quos ea nõ ſatis cõmode caperet. Atq; hinc prouerbij locus, quòd cum fluuius eſſet, id eſt, locus non admodum amplus, marc uideretur æmulari, cum omnes undecunq; in ſeſe reciperet.

Balbus balbum rectius intelligit. LXXVII

Balbus balbum rectius intelligit, id eſt, Barbarus barbari orationem. Ita enim natura comparatum eſt, ut qui balbutit, hoc eſt parum expedite loquitur, melius intelligat ſermonem illius, qui & ipſe conſimili modo balbutiat, quàm qui integre & articulate loquatur. Concinne dicetur in eos, quibus indoctis indocta magis & nota ſunt, & placent. Diuus Hieronymus hoc adagio monachi cuiuſdam ſtultitiam tangit, haud ſcio, ſeſtiuius ne an acriùs. Et idcirco, inquit, ſe eruditum putat, quia Iouinianum ſolus intelligit. Eſt quippe prouerbium, Balburæ melius balbi uerba cognoſcere. Hæc ille. Porrò Iouiniani ſtilum, ut portentuoſum & uehementer abſcitum, idem Hieronymus miris ſalibus deridet in præfatione librorum quibus illius coarguit errores.

Herbam dare. LXXVIII

Herbam dare, pro eo quod eſt, uictorẽ agnoſcere, ac ſe uictum fateri, paſſim obuium eſt apud doctos. Inde ſumptum, quòd ut eſt autor Feſtus Pompeius, id erat paſtoralis uitæ indicium, propterea quòd antiquitus curſu, aut alio quopiã certamine ſuperati, herbam ex eodem ſtatim loco decerptam, aduerſario porrigebant, uictoriæ agnitæ ſymbolum. Plinius lib. 22. cap. 4. loquens de corona obſidiali graminea: Datur, inquit, uiridi è gramine, decerpto inde, ubi obſeſſos ſeruaſſet aliquis. Nam ſummũ apud antiquos ſignum uictoriæ erat, herbã porrigere uictos, hoc eſt, terra & alitice humo & humatione etiam cedere. Quem morem, inquit, etiam nunc durare apud Germanos ſcio. Idem lib. 8. cap. 5. de elephante: Mirum nanque pudor eſt, uictusq; uocem fugit uictoris, terram ac uerbenas porrigit. Feſtiuius autem erit adagium, ſi ad literarium uictoriam transferatur.

Dare manus. LXXIX

Simili figura dixit Horatius: Dare manus, pro eo quod eſt, ſe uictum agnoſcere. Nam qui ſe uictori dedunt ne interimantur, ultro manus ad uincula offerunt. Horatius in Epod.

Iamiam efficaci do manus ſcientiæ.

M. Tullius in ſermone De amicitia: Ad extremum det manus, uincíq; ſe patiatur. Id ſi ad animi res deflectatur, redditur uenuſtius. Eſt autem hominum genus qui nunquam agnoſcunt ſe uictos in diſputando, etiam cum maxime ſint deiecti. Quales depingit Galenus libro περὶ φωνῶν διαφορᾶς ſecundo, ΑΛΛ' ὅταν τις ἀναισχυντῶ πορρωτέρω τε ἤδη μόνον τῆς ἐντεύξεως σὺν χαρᾷ ὁμοίως ἐπὶ τοῖς ἰδίοις ἢ τοῖς ἀλλοτρίοις, οἱ καταβληθέντες ὑπὸ τῶν ἀλαζόνων,

ἀκριβῶς, καὶ τῆς ἀληθείας ἐφαπτόμενος, τοῦτον λέγουσι τὸν ἄνδρα γνωρίζειν, ὥσπερ καὶ παρ' ἡμῖν ἐπὶ τῶν ἀκριβῶς καταβεβληκότας, ὅτι τοῖχος ἀναλλάτ[τε]ι, καὶ τέτοιο τινὰ ἐπολαμβάνουσι. id est, Verum ubi quis redargutus est, nihilo secius complectitur tamē, nec agnoscens se cōcidisse, similis est vulgaribus istis palæstritis, qui delecti à luctatoribus, & humi iacentes supini, tantum abest ut lapsum agnoscāt, ut etiā cernices eorum à quibus delecti sunt, tencant, nō sinētes illos auelli, ac uel ita se uicisse arbitrātur.

Ve canis è Nilo. LXXX

Qui leuiter ac uelut obiter artem quampiam, aut autorem degustant, hi ceu canis è Nilo degustare dicentur. Id adagij natum est ex apophthegmate quodam, cuius meminit Macrobius Saturnalium lib. 2. Id est, huiusmodi: Post fugam Mutinensem, quæredibus quid ageret Antonius, quidam familiaris eius respondit: Quod canis in Aegypto, bibit & fugit. Nam in illis regionibus constat canes raptu Crocodilorum exterritos, bibere & fugere. Solinus ait, eos non nisi currentes lambitare, ne deprehendantur.

Hastam abijcere. LXXXI

Hastam abijcere, dixit M. Tullius in oratione pro Murena, pro eo quod est, causæ diffidere & contentionem relinquere. Translatum à militia. Desperat enim, quisquis arma in bello abijcit: & aut fugam spectat, aut mortem expectat. Græci simplici uocabulo δι-λάκριδας uocant timidos, & in bello fugitiuos, nimirum ab clypei iactu. Id cognominis Demosthenes in prælio quodam emeruit: tam ignauus in bello, quàm in concionibus inuictus. Cleonymus apud Aristophanem in Fucis, ἀκριδαποβολὴς appellatur. Plato lib. De legibus 12. déclarat δι-λάκριδα & nomen multo probrosissimum esse.

Harena cedere. LXXXII

Consine est his, Harena cedere, pro desistere à certamine, & victoriam ultro concedere. Translatum à pugna gladiatoria. Sic & Horatius:

Iam Scythæ laxo meditantur arcu Cedere campis.

In harenam descendere. LXXXIII

In harenam descendere, pro eo quod est, certamen inire. A gladiatoria item harena translatum, de qua Flaccus,

Ne populum extrema toties exoret harena.

Quæ si ad rem animi transferantur, metaphoram habebunt prouerbialem. In exemplis referendis, quoniam passim obuia sunt, non arbitratus sum, uel immorandum mihi, uel remorandum lectorem. Meam harenam, dixit Plinius in epistolis, pro mea synclione. Ita enim scribit Fabato, itaq; Betitio Prisco, quantum plurimum potuero præstabo: præsertim in harena mea, hoc est, apud centumuiros.

Austrum perculi. LXXXIIII

Austrum perculi, id est, Operam luси: est apud Plautum in Epidico. Quo quidem adagio non grauatus est uti Paulus in epistolis suis. Aër enim uerberantis ictum, cedens eludit. Sumptum uideri potest uel ab his, qui exercentur ad artē gladiatoriam, ensem per aëra uentilantes. Vel ab historia cuius meminit Aulus Gellius de gente quadam, quæ cum hoc uento bellum gessit.

De facie nosse. LXXXV

De facie nosse, est leuiter cognitum habere, quasi quem semel atq; iterum uideris duntaxat: non qui cum sis familiariter uersatus. Id si transferatur ad res animi fiet uenustius. Marcus Tullius in Pisonem: Habet hoc ipsa uirtus, quam tu ne de facie quidem nosti, id est, ne tenuiter quidem.

Ne umbram quidem eius nouit. LXXXVI

Simillimum est huic illud, quod usurpat Marcus Tullius in epistola ad Atticum lib. 8. O hominē amentē & miserū qui ne umbram quidē & nasū uiderit. Plutarchus περὶ πολυφιλίας, Menandrū citat, qui beatum dixerit eū, qui uel σκιὰν φίλου, i. amici umbrā habeat. Et apud Athenæū, parasitus quispiam, panes rancidos & atros in cōuiuiū illatos, ἄρτους σκιὰς appellauit: quasi manes panū, non panes. Quanquā adagiū magis uidetur ductū ab antiqua pictura, quæ rē duntaxat umbris ruditer repræsentabat. Et nota est Specus Platonica, in qua qui desident, rerum umbris oblectantur.

Nomine tantum notus. LXXXVII

Huic simillimum est illud Horatianum in Sermonibus,

Accurrit quidam notus mihi nomine tantum.

Nam hoc, quoq; prouerbio uulgus tenuem quandam ac uulgarem notitiam significat. Atq; id etiam plus habebit Veneris, si ad res animi traducatur, si quis dicat philosophiam alicui uix etiam nomine cognitam.

Prima facie. Prima fronte. LXXXVIII

Sapiunt hæc quoq; prouerbiū, maximè cū ad res incorporeas referuntur: Prima facie, prima fronte, pro eo quod est primo obtutu, & priusquā prefius ac diligentius consideres. Fallit enim plerūq; primus ille aspectus, neq; raro caligant oculi pudore quodā, deinde iterū atq; iterum contēplati perspicimus quædam, quæ nos antea fefellerint, & primū illud oculorum iudiciū quasi recantamus. Huius adagij frequens est usus apud scriptores Latinos, nominatim apud Quintilianū lib. 12. Papinianus lib. 12. tit. De conditione sine causa, Cessare conditio prima facie uidetur. Item lib. 16. tit. ad Senatusconſ. Velleianum. Cū prima facie quidem alienā, re uera autē suam obligationē suscipiat, & alijs item aliquot locis. Celsus lib. 22. tit. De Probationibus, capite Quingēta: Prima frōte æquius uidetur, ut petitor probet quod in iudicē dit, & c.

Intus & in cute. LXXXIX

Intus & in cute notus: est modis omnibus cognitus: perinde quasi dicas, foris atq; intus notus. Persius:

Ad populum phaleras, ego te intus & in cute noui. id est,

Alijs fucum facito, mihi planè notus es, neq; potes imposturam facere. Et summam cutem primam illam rei quasi frontem, ac speciem uocamus. Ausonius in præfatione in periocha Homeri: Hæc eius species apparet, summam cutem primi operis intuenti. Et Horatius,

Introrsum turpis, speciosus pelle decora.

Domestice notus. XC

Simili figura dixit Lucianus in Pseudolog. Ἀνδρὶ ἐλευθέρῳ, καὶ οἰκοθὲν σε ἀκριβῶς εἰδότι. id est, Viro libero, & qui te ex domestico conuictu cognitum habeat. Id erit uenustius, si ad res animi traducatur, ut si quis dicat artem rhetoricam οἰκοθὲν alicui notam. Eiusdem generis est Plinianum illud, in Epist. ad Atticum: Clementem hunc ego in Syria cum adoleſcentulus militarem, penitus & domi inſpexi.

A limine salutare. XCI

Huic pene diuersum est: A limine salutare. Plurimū uenustatis obtinebit & hoc, si ad res incorporeas deflectatur. Veluti si quis dicatur theologiā à limine duntaxat salutasse: qui uidelicet neq; ualde diuturnam, neq; præcipuam operam impenderit, sed rudimenta modo degustarit. Seneca epistola quadragesimanona: Nec ego nego prospicienda ista, sed prospicienda tantum, & à limine salutanda. Agit de dialecticorum argutijs, quas abunde satis existimat leuiter attigisse. Translatum à uulgaribus istis amicis, qui non admittuntur in penetralia, sed procul atq; à limine salutant, ac deinde discedunt.

Primoribus labijs degustare. XCII

Primoribus labijs degustare, est breuiter quippiam attingere. Ductum ab ijs, qui cibum aut potum tenuiter degustant, nihil inde in stomachum transmittentes. Cicero pro Cœlio, equidem multos & uidi in hac ciuitate, & audiui, non modo qui primoribus labijs degustaſſent genus hoc uitæ. Idē De

natura deorum lib. 2. Is quum dixit fore sempiternum, huc censes primis, ut dicitur, labijs degustasse physiologiam? id est, naturæ rationem. Quintilianus libro 12. Sed hoc tráseo, de quo neminem, qui literas uel primis, ut aiunt, labijs degustarit, dubitaturũ puto. Procopius sophista in epistola quadã, πάλιν ἢ τούτῳ ἐμεμφόμην, ἐπὶ τοῦτο γὰρ ἐλθοῦσα πρᾶγμάτος ἄκρου λαβέσθαι φασίν, εἶτα τῶν ἡδονῶν ἀφαιρήσεται. id est, Rursum in hanc stomachabar; si cum tantum rem summo, ut aiunt, digito degustandam præbuisset, deinde uoluptate spoliaret. Quibus in uerbis illud notæ dictum, quod digito gustum tribuit, nisi hoc sensit, qui leuiter degustant, eos rem degustandam, summo digito admouere linguæ.

Summis labijs. XCIII

Summis labijs Græci paulo diuersius usurpant; nempe cũ quis uerbis duntaxat simulat quippiam, non autem ex animo facit. Lucianus in apologia, καὶ ἐπ' ἄκρα χείλη φιλοσοφῶν, id est, Ac summis labijs philosophum agens. Item in Dialogis amatorijs, ἐπ' ἄκρῳ τ' χείλει τοὺς ὅρκους ἔχουσι, id est, Summis in labijs iusiurandum habentibus. De amatoribus loquitur, qui uenerem iurant iusiurandum, non ex animo. Seneca lib. 1. cap. 16. Non à summis labris ista uenerunt, habent hæ uoces fundamentum. Ad eundem modum diuus Hieronymus in epist. ad Rusticum monachum, Vt non leuiẽ, inquit, cientoꝝ sermone, & ut ita loquar, summis labijs hospites inuitemus. Hic aulicis & ciuilibus quibusdam mos est, polliceri omnia, sed uerbis illis solennibus, quibus nemo uel tantulum commouetur, nisi egregie stultus.

Extremis digitis attingere. XCIIII

Huic germanum est, extremis attingere digitis, pro eo quod est, leuiter attingere, quod in dernum adagium uidebitur, si metaphora accesserit. M. Tullius in eo loco, quem modo citaui. Equidem multos & uidi in hac ciuitate, & audiui, nõ modo qui primoribus labijs gustassent genus hoc uitæ & extremis, ut dicitur, digitis attigissent, sed qui totam adolescentiam uoluptatibus dedissent, emersisse aliquando, & se ad frugem bonam, ut dicitur, recepisse. Græci sic efferunt, ᾧ ἄκρῳ ἅψασθαι παιδὸς, id est, Summo contingere digito. Ita Basilius in Epist. οἶδα γάρ, ἀνδρὸς, ἐπεὶ καὶ ἄκρῳ παιδὸς τ' γλυκυτάτε μέλιτος ἅπαξ ἅψαντες ἀπλανῶς ἐπὶ ῥοῦσιν. id est, Noui & ipse, tametsi summo digito, mel dulcissimum uestratis ecclesiæ gustauimus anno superiore. Translatum uideri potest à luctantibus. Nã Græci uocant ἄκρον ἐρίζειν, colluctari cum quopiam citra reliqui corporis congressum, sed summis duntaxat digitis. Lucianus in Demonactis uita, Οὐδὲ νῦν τῶν παροιμιῶν, ἄκρῳ ᾧ παιδὸς ἁψάμενος. id est, Neq; summis, ut aiunt, digitis attigerat. Euripides hyperbolen citra metaphoram usurpauit in Iphigenia. Audiendi:

Οὐχ ἅψεται σῆς θυγατρὸς ἀγαμέμνων ἄκρας,
Οὐδ' ὡς ἄκρᾳ χερὶ. id est,
Haud filiam continget Agamemnon tuam,
Non uel manu primore.

Dimidium plus toto. CXV

Πλέον ἥμισυ παντός. id est, Dimidium plus toto, enigma prouerbiale, quo commendatur aurea mediocritas. Refertur & exponitur à Platone lib. De legibus 3. ἆρα ἂν ἀγνοήσαιτες, τὸν κλεόδορον ὀρθότατα λέγοντα, ὡς ἥμισυ τ' παντὸς πολλάκις ἐστὶ πλέον· ὁπόταν ἡ τὸ μὲν ὅλον λαμβάνων, ζωμιῶδες, τὸ δ' ἥμισυ μᾶζιον, τότε τὸ μᾶζιον τ' ἡμίσεος πλέον ἡγούμενος ἂν χρῶν; id est, Nonne quod ignorauerint Hesiodum rectissime dicentem, dimidium sæpenumero plus esse quam totum: videlicet cum totum accipere noxium fuerit, dimidium autem moderatum, ibi moderatum immoderato plus esse dicens, ut potè quod sit deteriore melius. Ad eundem modum enarrant Hesiodi interpretes: nimirum in toto significatam esse τὸν πλεονεξίαν, in dimidio τὸν ἰσότητα, Siquidem qui dimidio contentus est, is in medio consistit: contra, quisquis ad totum usq; progreditur, is mediocritatem prætergressus, ad extremum peruenire oportet. Meminit eiusdem adagij & lib. De repu. 3. Rursus lib. De legibus 6. declarans in ciuitate præcipuum esse, ut eximijs uiris committantur magistratus. Ἀρχὴ γὰρ λέγεται μὲν ἥμισυ παντὸς ἢ πάσης παροιμίους ἔργοις, καὶ τόνε καλῶς ἀρξασθαι πάνυ ἐγκωμιάζουσι ἐκάστοτε. τόδ' ἔστι γε ὡς ἔμοι φαίνεται πλέον ἢ τὸ ἥμισυ. id est, principium enim, totius negotij dimidium dicitur in prouerbijs; ac bene cœpisse ab omnibus ubiq; laudi datur. Cæterum hoc mihi sane plusquam dimidium uidetur. Plato allusit ad uocis amphibologiam, nam ἀρχὴ Græcis & principium rei, & magistratũ sonat. Pittacus apud Laërtium, ubi se ponte abdicasset magistratu, agri sibi à Mytilenæis relicti dimidium resecuit, autore Sosicrate, dicens, dimidium præstabilius esse toto. Idem pecuniam à Crœso missam recusauit, respondens sibi dimidio plus esse quàm uellet. Carmen extat apud Hesiodum lib. 1. operis, cui titulus Ἔργα καὶ ἡμέραι. Scribit enim ad fratrem Persam in hunc modum:

Ἤδη μὲν γὰρ πλεῖόν τ' ἐδασάμεθ', ἄλλατε πολλὰ
Ἁρπάζων ἐχάρη μέγα κυδαίνων βασιλῆας
Δωροφάγους, οἱ τῶν δὲ δίκην ἐθέλουσι δικάσσαι,
Νήπιοι, οὐδ' ἴασιν, ὅσῳ πλέον ἥμισυ παντός,
Οὐδ' ὅσον ἐν μαλάχῃ τε καὶ ἀσφοδέλῳ μέγ' ὄνασις.

Quos uersus uicunq; uertimus ad hunc modum:

Iamq; patris nobis erat herciscunda facultas,
At tu ultra sortem rapiebas plurima, reges
Donituros tibi concilians, qui soluere litem hanc
Affectant, uerum stulti nescire uidentur
Dimidium quàm sit toto præstantius, & quàm
Magna sit utilitas maluæ, asphodeliq; uirentis.

Quid autem sit asphodelus, uidetur olim parũ inter eruditos constitisse. Quandoquidem Gellius lib. 18. hanc quæst. in studiosorum conuiuijs propositam fuisse prædicat tanquam de re paucis cognita. Theodorus ubicubi uertit albucum. Quod autem ad huius adagij pertinet enarrationem, ex multis Luciani locis colligere licet, asphodelum herbã esse plebeiã ac uilem: atq; hac uictitare manes, apud quos nullus luxus, nulla sit ambitio. Quinetiam apud Theocritũ idyllio septimo, asphodelus inter rusticanas herbas cõmemoratur:

Κνῖσα τ' ἀσφοδέλων τε μολυγάμπλω τε σελίνω.

Proinde poëta, regum ac locupletum immoderatos luxus taxat, illorum fastibus, popularium mediocritatem antẽponens. Plutarchus item in Conuiuio septem sapientum, locum hunc Hesiodiũ punxit ad frugalitatis admonitionem esse referendũ. Suidas ex euentu natum paroemiã existimat, huiusmodi quandam adferens fabulam. Duo fratres erant, quorum alter moriens, fratri testamento mandauit, & filij quẽ pupillum relinquebat tutelam, & facultatũ illius procurationem. At is cum esset ciusmodi, cuiusmodi uulgò sunt homines: nimirum ut plus apud eum ualeret lucrum, quàm pietas: pueri res occupare conatur, idq; dum molitur, etiam sua perdidit. Deinde postulãti, ut sui ratio haberetur, quo posset in locum melioremrestitui, responsum est ad hunc modum:

Νῦν & ἐκ τοῦτου ὅσῳ πλέον ἥμισυ παντὸς. id est,
Dimidium quàm sit toto præstantius, istud
Haud nouit stultus.

Regum igitur est, dimidium totius, totum auferre tyrannicum. Itaq; prouerbium tritissimum licebit usurpare: primum cum mediocritatẽ illam uiere auream efferemus, citra quam nihil est in rebus humanis, nec honestum, nec iucundum, nec laudatum: mediocritatem autem opportunitate metimur, quemadmodum Hesiodum imitatus ait Pindarus:

Ἐπὶ τῳ

Ἔπεστι δ' ἑκάστῳ μέτρον, καιρὸς δὲ κρεῖττον ἁπάντων. i. Adest unicuiq; rei modus, ad eum cognoscendum optima oportunitas. Etenim pro loco quod aliàs nimium est, aliàs erit parum. Idem in Nemeis hymno ultimo:

Κέρδιον δὲ χρὴ μέτρον θηρεύεμεν,
Ἀπροσίκτων δ' ἐρώτων ἀξιοῦντας μανίαν. id est,
In lucris autem oportet modum sectari. Nam immensarum rerum cupiditates nebrementiores habent insanias.

Altera utendi ratio fuerit, cum æqualitatem anteferemus, quam Pythagoras dixit amicitiæ tum parentem, tum altricem: contrà inæqualitatem, discordiarum bellorumq; matrem, id quod eleganter extulit Euripides in Phœnissis:

Κάλλιον τόδ' ἐστὶν ἢ φίλους ἀεὶ φίλους,
Πόλεις τε πόλεσι, ξυμμάχους τε ξυμμάχοις
Σωθῆναι· τὸ δ' ἴσον, νόμιμον ἀνθρώποις ἔφυ.
Τῶν πλείονι δ' ἀεὶ πολέμιον καθίσταται
Τέλεσφορον, ἐχθρὰς δ' ἡμέρας κατάρχεται,
Καὶ γῆ μέτρ' ἀνθρώποισι κἀμέρη διώμωμεν
Ἰσότητος ἔταξε, κἀσταθμᾶτο διώρισε,
Νυκτός τ' ἀφεγγὲς βλέφαρον, ἁλίς τε φῶς
Ἴσον βαδίζουσ' ἡνίκ' ἂν κύκλον,
Κἀδέτερον αὐτοῖν φθόνον ἔχει νικώμενον,
Εἴθ' ἅλιος μὴ, γῆς τε λευκὸν βροτοῖς. id est,
Illuc nate fuerit pulchrius,
Acqualitatem amplecti, amicos hæc enim
Glutinat amicis semper, urbes urbibus,
Sociosq; socijs nectit, etenim æqualitas
Cum legibus respondet atq; concinit.
At quod minus sit, cum hoc quod est plus, prælium
Vsq; habet, & hinc discordiarum exordia.
Siquidem modos cunctorum, & æquilibria
Aequalitas mortalibus præscripsit, & ~~Præfinijt~~ numeros, & atræ noctis, ac
Lucis diurnæ secuit hæc discrimina,
Vt annuum æquis uicibus exigant simul
Orbem, nec altera alteri unquam inuiderit
Superata, deinde noxiq; foliq; seruiunt
Mortalibus. Et reliqua.

Tertia utendi ratio, si quando deterrebimus ab infrenda iniuria, suadebimusq; satius esse, iuxta Platonis sententiam iniuriam in se admittere, quàm inferre alteri. Nã id sibi uelle prouerbium hoc, demonstrat Plutarchus in commentario De audiendis poëtis, Huc arbitror pertinere quod de Dario refert Plutarchus. Quum enim præfectos prouinciarum ad se accersitos percunctatus esset, num grauia essent tributa, atq; illi respondissent, esse mediocria, iussit de singulis dimidium pendi, iudicans esse satius dimidium accipere cum benenolentia prouincialium, quàm totum cũ odio suorum. Fortassis & hodie peccatur à nonnullis aduersus hoc prouerbium. Dum enim Theologi quidam ac præsules nihil omnino uolunt de suis dogmatibus ac iure concedere, ueniit in periculum ne perdant & illa quæ bono iure tenebant. Mea sententia non semper aspernandum illud comici Syri consilium: potiusquam ueniãs in periculum, ferues ne an perdas totum, dimidium, siue, ut legunt alij, diuiduum face.

Serpentis oculus. XCVI

Ὄφεως ὄμμα. id est, Serpentis oculus. De his dici cõsueuit, qui acribus & intentis intueretur oculis. Ab animante sumpta metaphora. Sunt enim huic animanti oculi diuiores ac perspicaces. Vnde & Flaccus:

Cur in amicorum uitijs tam cernis acutum,
Quàm aut aquila, aut serpens Epidaurius?

Ne moueto lineam. XCVII

Μὴ κίνει γραμμήν. id est, Ne mone lineam. Pindaricorum hymnorum enarrator exponens cum locum: Οὕτω δ' ἐδίδαξ' ἀλβίους ἁρμόζων κόρας νυμφίον ἄνδρα, ποτὶ γραμμᾶς μὴ αὖτ' ἰὼν ἔλθοις. Loquitur autem de Antæo, qui iuuenibus desponsam filiam extrema statuerit linea, ut qui primus ad eã cursu peruenisset, is uxorẽ abduceret domum: Recenset huiusmodi prouerbium: Μὴ κίνει γραμμήν. id est, Ne moueris lineam. Iaq; translatum existimat à more ueterum, qui metam ducta linea signabat, in qua præmium proposititi erat, quod auferret uictor. Ducebatur autem & altera linea pro carceribus, quemadmodum alibi diximus: unde cursus erat initium. Igitur utraq; linea prouerbij ministrauit occasionẽ ἀπὸ γραμμῆς, id est, ab ipso initio, & Μὴ κίνει γραμμήν. id est, Ne moueas metam. Significat autem non esse mutandas leges, nec, præterendos fines rerum præscriptos. Huc peculiarius pertinet Theocritum illud ἓν βωκολιάσμοις.

Καὶ τὸν ἀπὸ γραμμᾶς κίνη λίθον. id est,
Atq; à lineola lapidem mouet. Alludit ad flumen Galateæ, saxum aliquod ab extrema ripa secum auferens. Est & sacra linea in tesserarum lusu: de qua dictum est aliàs.

Eandem tundere incudem. XCVIII

Eandem incudem assidue tundere, est indefatigabili assiduitate in operis alicuius studio perseuerare, Metaphora ducta à fabris, crebris ictibus incudem ferientibus: atq; ita tandem aliquando ferri rigorem perpetuo labore uincentibus. M. Tullius libro De oratore secundo: Ego autem si quem mihi plane rudem institui ad dicendum uelim, ijs potius tradam assiduis, uno opere eandem incudem, die noctuq; tundentibus. Conueniet in grammaticas ac literatores, quibus sine fine eadem sunt inculcanda pueris, ut hæreant aliquando.

Lacerat lacertum Largi mordax Memmius. XCIX.

Lacerat Lacertum Largi mordax Memmius. Hunc uersum Crassus orator usqueadeo uulgò iactatum ait: ut Tarracinæ passim in omnibus parietibus inscriptus uideretur. Fabula, unde natum est adagium, sic habet: Memmius quidam Romanus cum ageret Tarracinæ, mulierculam quandam deperibat, sed non citra rivalem. Cum hoc igitur cum aliquando rixa incidisset, eò iracundiæ prouectus est Memmius, ut Largi, nam id rivali nomen, brachium mordicus arriperet. Eares postea quàm in popularem abijt iocum, faceti quidam & φιλόγελοι senarium hunc in omnibus eius urbis parietibus quinq; literis notarunt, depictis tribus L L L, & duobus M M, uidelicet ut aduenis percunctandi ministrarent occasionem. Itaq; cum M. Crassus Tarracinam aliquando uenisset, admiratus nouum literarum ænigma, senem quendam oppidanum percunctatus est, quid nam sibi uellent eiusmodi literæ. Atq; is exposita fabula, uersiculum explicuit:

Lacerat lacertum Largi mordax Memmius.

Huius rei mentionem fecit M. Tullius libro De oratore secundo. Tametsi L. Cæsar, qui hæc loquitur apud Ciceronẽ, existimat narrationem hanc totum in Memmium aduersarium, dedita opera confictam fuisse.

Cicada uocalior. C

Τέττιγος ἀφωνότερος. i. Cicada uocalior. Dicebatur in hominẽ impendio garrulum aut admodũ musicũ: propterea quod hoc insectum rore dũtaxat uiuẽs, cantu potissimũ delectetur. Et quoniã ita Musicæ deditos, ut neglecto cibo periturí fuerint inedia, in cicadas à diis mutatos, narrat apud Platonem Socrates in Phædro: Et Theocritus in Daphnide:

Τέττιγος ἐπεὶ τύγε φέρτερος ἄσεις. id est,
Quippe canis melius quacunq; cicada.

Apud Diogenem Laërtium refertur Timonis carmen in Platonis eloquentiam,

Τῶν πάντων δ' ἤκουσε Πλάτων ἐπιτυμβίδιος, ἀλλ' ἀγόρητος
Helvet

Ἥδυπνοὸς τέττιξιν ἰσογράφῳ οἵῳ ἐναδῆμεν
Δρυόφρασι ἐφεξόμενοι ὄπα λειριόεσσαν ἱεῖσι. id est,
Cunctos antecibat latißimus ille ſuauis
Orator, cuius non cedunt ſcripta cicadis,
Quæ ſuper arboribus reſident lucis in opacis,
Ac mittunt uocem modulato gutture amœnam.

Eſt autem alluſio, quam latinus interpres non poteſt reddere, in πλάτυν ad Platonem & in ἐναδῆμεν ad illius Academiam. Alluſum item ad carmen Homeri Iliados γ. de ſenibus, qui ὄπα λειριόεσσαν ἱᾶσι. id eſt, Vocem floridam emittunt. Apud Athenæũ lib. 6. paraſitus quiſpiam ſeipſum depingens, λαλίᾳ inquit, τέττιξ, id eſt, garrulitate cicada ſum. Et apud eundem lib. 11. Theopompus τέττιξ κελαδεῖ, id eſt, Cicada ſtridet, quod tamen illic uidetur boni ominis cauſa dici.

CHILIADIS PRIMAE CENTVRIA X.

Ἀντιπελαργεῖν. I

ΑΝτιπελαργεῖν, apud Græcos eſt mutuam officij uicem rependere, maximè nutricandi, fouendiq; eos, à quibus aliquando fueris enutritus aut inſtitutus: ut ſi liberi parentes ætate feſſos uicißim alant foueantq;: aut ſi diſcipulus præceptorem inuicem eruditat. A ciconiæ natura ſumptum, quæ Græcè pelargus dicitur. Ea inter aues una pietatis ſymbolum obtinet. Extat autem lex pietatis magiſtra, quæ edicit, ut liberi parentes alant, aut uinciantur. Ad id reſpexiſſe uidetur Homerus Iliados Δ. cùm ait: —Οὐδὲ τοκῆσι.

Θρέπτρα φίλοις ἀπέδωκε, μινυνθάδιός περ ἐὼν. i.
Nec nutricando officium genitoribus unquam
Perſoluit charis, breue at illi contigit æuum.

Eodem alluſit Euripides in Oreſte:

Καὶ μὴν τίνοι γ' ἂν τῇ τεθνηκυίᾳ τροφάς. id eſt,
Atqui rependet mortuæ alturæ uicem.

Hanc itaq; legem, quam pleriq; etiam mortales negligunt, ſola ciconia inter omnia animantium genera exprimit. Siquidem reliqua tantiſper amant, agnoſcunt q; parentes, dum egent illorum ad nutricationem opera: Vna ciconia parẽtes ſenectæ defectos, uicißim alit, & uolandi impotentes humeris geſtat. Quorum poſterius laudatur in Aenea, cui inde Pij cognomen: alterum miris laudibus fertur in puella, quæ matrem captiuam complureis dies ſuis uberibus aluit. Hanc ob cauſam, ut autor eſt Suidas, antiquitus in regum ſummo ſceptro ciconiæ figura ponebatur, in imo hippopotamus: ut ipſo geſtamine admonerentur, pietatem plurimi facere oportere, uiolentiam cohibere. Nam hippopotamus animal eſſe rum eſt ac uiolentum: atq; adeo impium: quippe quod interfecto patre matrem init, teſte Plutarcho in commentario cui titulus: Vtra animantia ſint prudẽtiora, terreſtria, an aquatilia. Laborant infamia impietatis & uiperæ, quòd perfracta matris aluo naſcantur. Item ſcorpiones & aranei, qui poſt incubatus officium à ſuis ſcetibus interimuntur. Teſtis Ariſt. lib. De natura animal. 5. De ciconiarum pietate Plin. lib. 10. cap. 23. teſtatur his uerbis, Ciconiæ nidos eoſdem repetunt. Genitricum ſenectam inuicem educant. Quin & diuus Baſilius ciconiarum nobis pietatis erga parentes exemplum proponit. Eodem alluſit Crates Cynicus ſcribens Hipparchiæ uxori de filio nato, cum pollicetur ſibi curæ futurum, ut illum matri ciconiam pro cane remittat in ſenectã. Canes enim uocantur Cynicæ ſectæ philoſophi. Significat igitur puerum fore pium, qui parentem iam decrepitum mutuo foueat. De ciconiarum pietate meminit & Ariſtophanes in Auibus:

Ἀλλ' ἐμῖν ὑμῖν τοῖσι ὄρνισιν νόμος·
Παλαιὸς ἦν τοῖς τῶν πελαργῶν υἱὸς ἐσ
Ἐπὴν ὁ πατὴρ ὁ πελαργὸς ὀπτερυσίμης
Πάντας ποιῇ τοὺς πελαργιδέας τρέφων,
Δεῖ τοὺς νεοττοὺς τὸν πατέρα πάλιν τρέφειν. id eſt,
Nobis quidem auibus peruetuſta lex uiget
Ciconiarum inſcripta tabulis, ut ſimul
Ciconia parens educauerit ſuos
Ciconiadas, & iam uolucres euaſerint,
Pulli uicißim nutriant patrem ſuum.

Vtitur eodem Plato in Alcibiade 1. Sed nemo profecto uenuſtius, nemo felicius, quàm Angelus Politianus in quodam epigrammate, —Κἂν γε θᾶμα

Εἴγε νέοι πάλιν γεγῶν ἀντιπελαργήσομεν. id eſt,
Si nos Latini olim Græcorum literis educati, nũc Græcam uelut anũ atq; effœtam uicißim ſuas doceamus literas. Porrò huiuſmodi officiũ, quod liberi uicißim in parentes collocãt, Græci unico uerbo dicũt, γηροβοσκεῖν, ſeu γηροτροφεῖν & γηροκομεῖν. Extat in hanc ſententiam huiuſmodi ſcriptura:

Ἱκανῶς βιώσεις γηροβοσκῶν τοὺς γονεῖς. id eſt,
Viuax eris, ſenes parentes confouens.

Vno tenore. II

Tenorem rei progreſſum uocant. Vnde quæ ſui ſimilia, ſibiq; ueluti perpetua quadam ſuccedunt ſerie, horum eundem eſſe tenorem dicimus. M. Tullius lib. De oratore perfecto: Isq; uno tenore, ut aiunt, in dicendo fluit. Loquitur de æquabilitate dictionis, nulla uarietate reficientis auditorum aures. Idem in lib. de claris Oratoribus: Vnus enim tonus eſt orationis & idem ſtilus. Quo quidem loco haud ſcio, an pro tono tenor legere præſtiterit.

In quadrum redigere. III

In quadrum redigere dixit M. Tullius in codẽ lib. pro eo quod eſt, in ordinem aptamq; ſtructuram conetinare. Sumptum ab iis, qui arbores aut lapides mathematicis gnomonibus exæquant, ut undequaq; congruant inter ſe: proinde quod conuenit, quadrare dicimus. Vergil. Georg. lib. 3.

Indulge ordinibus, nec ſecius omnis in unguem
Arboribus poſitis, ſecto uia limite quadret.

De fece haurire. IIII

M. Tullius in catalogo illuſtrium oratorum, figura mirum ni prouerbiali dixit, de fece haurire, pro eo quod eſt, ſordida quæpiam ac plebeia, nimisq; humilia perſequi. Vſurpat hoc prouerbium Atticus eo, quo dixi, libro in Ciceronem, qui tempus tereret in commemorandis oratoribus quibuſdam obſcuris, ac nullius penè nominis. Mutuo ſumptum à ſordidis iſtis, qui uinum unà cum ipſa fece hauriunt, ne quid omnino reliquum faciant in dolio, unde & plebis infimam fœcem dicimus.

In laqueum inducere. V

In laqueum inducere, & in caſſes inducere, eſt arte ſic includere quempiam ut iam nullum ſit effugium. Qui mos fuit Socrati Platonico, ſuis illis rogatiunculis eò depellere ſophiſtas, ut negarent, quæ prius affirmauerant: quæ negauerant, affirmarent. Deniq; nihil non dicerent. Quintil. lib. Inſtitutionum 5. Turbantur enim, & à patronis diuerſæ partis in laqueum inducuntur. Græci qui iam capti tenentur, ἐμβρόχους uocant. Ouidius:

Decidit in caſſes præda petita meos.

Euripides in Hippolyto coronato:

Κρεμαστὸς ἢ βρόχοις ἁρπαμένη. id eſt,
Penſilibus irretita caſibus. Ibidem paulo poſt:
Λῦσαι τ' ἄπονον ἐκ πετρᾶν βρόχων. id eſt,
Heram è tenacibus expedire caſibus.

Bœotica ſus. VI

Ἡ βοιωτία ὗς. Bœotica ſus. Vetuſtiſſimum adagium olim in ſtolidum

ſtolidum & indoctum hominem iaci ſolitum, uſurpatur à Pindaro in Olympiacis:

Ἐπάτ' ἀρχαῖον ὄνειδ' ἀλα-
Θέσι λόγοις φάλυγμὸν βοιωτίαν ὗν.

Admonet Aeneam Chorodidaſcalum, ita curet canendum hymnum, ut uetus illud probrum ueris rationibus liceat effugere, quod in amuſos dici conſueuerit, βοιωτία ὗς. Interpres originem prouerbij refert ad hunc modũ. Qui priſcis temporibus Bœotiam regionem incolebãt, ὗαγρες appellabantur, gens barbara & agreſtis: proinde quidã depraua ta uoce, pro ὗας ὗας, id eſt, ſues appellabant. Idq; ſomma ceſſit in prouerbium, ut primũ in Bœotos diceretur: ab his in quoſuis indoctos, inconditos, moribuſq; ruſticanis homines torqueretur, βοιωτία ὗς. Interpres citat eundem Pindarum ex Dithyrambis:

Ἦμ ὅτε σὰν τὸ βοιώτιον ἴθυν' ἴλεγον.

Erat cum Bœoticam gentem ſues uocarent.

Citat ex Cratino: Αὗτοι δ' ὑοὶ συβωτικὴν τελοφόρον γῆν' ἀνδρῶν. id eſt, Iſti ſunt Sybœoticum peꝛdeſtre genus uirorum, dictione ridicula compoſita ex ſue & boue. In commentarijs Græcorum inueni βοιώτιος ὗς. id eſt, Bœoticus animus, pro ſtupido brutoq. Plutarchus in cõmentario περὶ Δ. σεμνοφαγίας indicat Atticos ſtupidi, bardi, inſulſi, denicq; & ſuis cognomen indidiſſe Bœotis, potiſſimum ob edacitatem. Cui adſtipulatur Athenæus lib. 10. referens hos uerſus ex Eubulo:

Πονῆν μὲν ἄμμεδ' ἠὰ φαγῆν μᾶλ' ἀνδρικοί,
Κὰ ταρδρῆσαι, τοῖς δ' ἀθῆναίοις λέγειν
Κὰ μικρὰ φαγέμεν, τοὶ γ' θηβαῖοι μέγα. id eſt,
Sumus ad bibendum atq; uorandum ſtrennui,
In his udemus. Athenienſes dicere
Prompti, edere pauca, multa Thebani ſolent.

In Græcis uerſibus apparet πονῆν ſcriptũ pro πίνειν aut πιεῖν & μᾶλ', prius pro γὰρ, & τοὶ pro οἱ. Idem Eubulus in Europa: —Κτίζε βοιωτῶν πόλιν
Ἀνδρῶν ἀρίστων νοθίων δὶ ἡμέρας. id eſt,
Vrbem paraſit ille Bœotis uiris,
Diem per omnem ingurgitare ſtrennuis.

Rurſus ex Eubuli altera fabula:

Οὕτω παράδηλός ἐστι τὸν τρόπον βοιώτιος. id eſt,
Vſque adeo mores obtinet Bœoticos.

Idem approbat multis multorum autorũ teſtimonijs. Sunt autem inter ſe cognata uitia πολυφαγία, & ſtolidĩtas. Atq; hinc Herculem Thebanum edacem faciunt, ſed eundem à literis alieniſſimum, adeo ut præceptorem ſuum trucidarit. Fuit autem & hic Bœotus, nimirum Thebis natus. Rurſum Plutarchus De dæmonio Socratis: Ἀναχάρσιν τὸ πρὸ βοιωτῶν δοχεῖον ἐπὶ μισολογίαν ὄνειδος. id eſt, Refricare uetus illud aduerſus Bœotios de literarum odio probrũ. Quãquã ipſe Plutarchus Bœotus fuit, homo quiduis citius, quàm ſtupidus, Deniq; quoniam conſtat uel ob Romanum imperiũ latiſſimè propagatum, uel ob commercia negotiatorum, uoces Germanicæ, Gallicæ, Britannicæq; linguæ fuiſſe mixtas, ſuſpicor à Græcis ad nos dimanaſſe, quod hominem ſtupidũ ac nullo mentis acumine præditum uulgò dicimus bot, pro bœoto, proprium enim huic linguæ, uoces quamuis multarũ ſyllabarum in unam ſyllabam contrahere.

Impoſsibilia captas. VII

λαβεῖν ὄρνιθας. Id eſt, Quæ fieri non poſſunt, uenarĩ. In eum qui molitur, quod efficere non queat. Sumptum ab aucupio ſeu uenatu prædarum, quas conſequendi non ſit facultas. Quod quidem inter adagiones non recenſuiſſem, niſi reperiſſem in collectaneis Græcorum. Nam præter metaphoram ὄρνιθας, nihil ſapit prouerbij. Cæterum præceptum eſt haud inutile. Siquidem ſi recte præcipiunt Græci, non eſſe tentandum de quo dubites, multo minus quod certum ſit, te non aſſecuturum. Veluti ſi quis animi tranquillitatem opibus, aut uoluptatibus iſtis uulgaribus ſibi comparare conetur, aut ueram eruditionem citra linguarũ cognitionem, hic ἀδιώδαλα θηρεῖ. Pindarus in Nemeis, κένε ἀν δ' ἐλπὶς αὐτὸν πλάσσῃ. id eſt, inanis ſpei ſterilis exitus. Idem in Pythijs hymno 3.

Χρὴ γὰρ αὐτὸν αἰεὶ παντὸς ὁρᾶν μέτρον. id eſt,
Oportet autem apud ſeſe ſemper cuiuſq; rei
Videre modum. Interpres indicat hunc eſſe ſenſum, ne quis tentet maiora ſuis uiribus. Commemoratur inter Chilonis apophthegmata, non eſſe tentandum quod efficere non poſsis. Quædam enim cõſilia magnifica ſunt, ſed ob hoc ipſum inutilia, quod ἀδιώδαλα.

Cribro diuinare. VIII

Κοσκίνῳ μαντεύεσθαι. id eſt, Cribro diuinare, eſt coniectura ſagacem deprehendere. Aut ſtulte de rebus occultis diuinare. Lucianus in Pſeudomante, κοσκίνῳ τὸ τ' λόγῳ μαντευόμενος. i. Cribro, quod aiunt, uaticinans. Memunit & Theocritus in Idyllio tertio:

Εἶπε καὶ ἀργοιὼ τ' ἀλαθὲς κοσκινόμαντις. id eſt,
Cribro uaticinans, uerum mihi dixit Agræo.

Porrò genus hoc diuinandi ſuſpenſo cribro, in hodiernum uſq; tempus durat apud quoſdam ſuperſtitioſos. Apud ueteres uaticinia prægebantur, cribro, lauro & tripode.

Hydram ſecas. IX

Ὕδραν τέμνεις. id eſt, Hydram ſecas. Eſt apud Platonem lib. De repub. 4. ἀγνοοῦντες, inquit, ὅτι τῷ ὄντι ὡς ὕδραν τέμνουσι. id eſt, Ignari ſe reuera tanquam hydram ſecare. Eſt autem hydram incidere, ita natum aliquod incommodũ tollere, ut in eius locum alia plura recipias. Adagium natum à fabula hydræ Lernææ, quam alij centum fuiſſe capitũ aiunt, alij octo, è quibus unum erat immortale. Cum hoc monſtro multum diuq; conflictatus eſt Hercules, propterea quòd uno reciſo capite, plura renaſcerentur. Plutarchus in commentario De fortuna Alexandri: ὕδραν τέμνων ἑτέροις πολλοῖς ἀναβλαστάνουσαν. id eſt, Hydram ſecans ſemper aliquibus bellis repullulantem. De Alexandro loquitur, cui uno bello confecto, ſubinde aliud atq; aliud exoriebatur. Cyneas cognita Romanorum multitudine, identidem poſt acceptam cladem copias inſtaurantium dixit, Pyrrhum ſibi uideri aduerſus Lernæam hydram pugnare: Hinc Horatius in Odis:

Non hydra ſecto corpore firmior
Vinci dolentem creuit in Herculem.

Accommodari poterit ad eos qui litibus inuoluuntur nunquam finiendis. Lis enim litem parit, & ſæpenumero pro una enecta tres ſubnaſcuntur. Seneca quodam in loco ſcribit, negotia ſordida, quæ nos auocant à ſtudio ſapientiæ, abrũpi poſſe, explicari non poſſe, quòd negotiũ ex negotio ſeratur, & occupationi occupatio, uelut unda ſuccedat undæ.

Ne ramenta quidem. Ne feſtuca quidem. X

Ne ramenta quidem ditior, hyperbole prouerbialis, cum aliàs aliquoties apud Plautum tum in Rudentibus. Nunquam Hercle hinc hodie ramenta fies fortunatior, perinde quaſi dicas ſtupa ditior, ita ut uulgò loquuntur. Simili figura dixit Ariſtophanes in Lyſiſtrata:

Λεπτὸν μηδὲν ἠνδάνει, κἰρσὸν μηδ' πάρφορ'. id eſt,
Nihil hic cum reliquerit, mouerit ne feſtucam quidem.

Idem in Veſpis:

Ἔγνως δ' ὅρᾳς δὲ νυνὶ δὸν παπαλλαῖ. id eſt,
Noctu haud uidet ſomni ne paſpalum quidem.

Interpres ait, παπαλλαῖ ſignificare minutiſſimum quippiam. Quibuſdam ea uox magnetem lapidem declarat. Subnectit

nectit eodem in loco consimilem figuram.

Ὑὸ δ' ἦρ κᾶλαμύνας κᾶρ' ἀχνίω. id est,

Quòd si uel achnen flexerit somno caput. Ἄχνη uerò significat minutissimum ac leuissimum illud, quod è spicis excussis euolat. Qua uoce usus est & Homerus Iliados ε.

Ἐκ δ' ἄνεμ& ἄχνας φορέει ἰφθὰς κατ' ἀλωάς. id est,

Vt uento tenues sacra area iactitat achnas.

Hebraicarum periti literarum affirmant בזיר quam uocem Hieronymus uertit pulucrem, secutus Septuaginta, qui transtulerunt χνῆν, idē Hebræis sonare quod Græcis ἄχνη.

Sacrum sine fumo. XI

Ἀκαπν& θυσία. i. Sacrificium absq; fumo, de nimium tenui conuiuio, & in quibus nihil cocti obsonij apponitur. Ttranslatum à pauperculorum sacris, molas, tbusculum, lac, aut corollas offerentium, cum dij nidorem illum expectent, unà cum fumo subuolantem, iuxta Homerum. Lucianus in Amoribus. Βαφάν& μὲν ὁ Διόμων ὦ λυκίνε, κ& τὰς ἀκάπνους ταύτας τῶν θυσιῶν ἥκιστα τὰ πόλλ& id est, Sanè perquam edax deus est Luciane, quiq; fumi expertibus sacris haudquaquam gaudeat. In eum sensum usus est & Athenæus: ἄκαπνα γὰρ ἀεὶ ἀοιδοὶ θύομεν. id est, Nam poëtæ semper sacra sine fumo sacrificamus.

Non est curæ Hippoclidi. XII

Οὐ φροντὶς ἱπποκλείδῃ. i. Non est Hippoclidi curæ. Siue, ut carmen reddam. Non curat Hippoclides. Est enim uersus iambicus dimeter catalecticus. Hoc adagio significabant se quippiam negligere, neq; magnopere laborare. Natum autē est ex historia quam pluribus uerbis narrat Herodotus in Eratone. Vt autem in pauca conferam, hic Hippoclides erat Tisandri filius, qui cum multis alijs iuuenibus. Clisthenis Sicyonij filiam ambiebat. Verum cum Clisthenes procos toto anno probaret, & Hippoclides in conuiuio indecoram quandam saltationem ædidisset, sublatis in altum pedibus, pater offensus inhonesto iuuenis lusu ait, Ὦ παῖ τισάνδρ& ἀπορχήσαό γε μὲν τὸν γάμον. i. Fili Tisandri, à nuptijs tua saltatione excidisti. At ille protinus respondit, Οὐ φροντὶς ἱπποκλείδῃ. id est, Haud curat Hippoclides. Ea nox, ut testatur Herodotus, in prouerbium abijt. Id dictum in ipsum retorquet Herodotum Plutarch. in libello, quem aduersus cũ scripsit. Δοκεῖ μοι καὶ ἁπλῶς ἱπποκλείδης, ὁ τοῖς σκόλοψι χειρονομῶν ὡσ& ἀ τραπέζης, ἀπὸν ἤδη χορεύμεν& τῷ ἀληθείᾳ, ὃ φροντὶς ἱπποκλείδῃ. i. Videtur mihi uelut Hippoclides cruribus manuum uice in mensa gesticulans, postquam à ueritate defuit dicere, non est curæ Hippoclidi. Lucianus in apologia, Ἱκανὸν ἂν εἴη μοι τὸ, ὃ φροντὶς ἱπποκλείδῃ. i. Mihi sufficerit illud quod dicitur, haud curat Hippoclides. Idem in Hercule, Καὶ ὁ ἱπποκλείδης ὁ φροντιῶ. id est, Nec laborabit Hippoclides. Mentionem huius adagij facit & Eustathius in Iliados Homericæ primum librũ scribens. Allusit huc Aristophanes in Vespis, sæpius repetens illud, ὀλίγον μοι μέλει. id est, Leuiter mihi curæ est.

Canis in præsepi. XIII

Ἡ κύων ἐν τῇ φάτνῃ. i. Canis in præsepi. In eos dicitur, qui nec ipsi fruuntur re quapiam, neq; reliquos item sinunt uti: ueluti si quis egregios codices inclusos diligenter adseruet, quos nec ipse unquam euoluat, nec alijs euoluendi faciat copiam. Quemadmodum canis in præsepi nec ipse uescitur hordeo, & equum uetat uesci. Lucianus aduersus indoctum, Ἀλλὰ τὸ μὲν κυνὸς ποιεῖς, ἐν ἐν φάτνῃ κᾶλαν ἐμβύσης, ἃ ὅτε αὐτὸ δεῖ φαγεῖν, ὅτε ἐθέλει, ὅτε ὦ ἵππῳ διωκομένῳ φαγεῖν ἐπιβάλλει. i. Verum haud aliter facis, quàm canis ille in stabulo cubans, qui cum ipse non edat hordeum, tamē haud finit equum qui possit edere, id facere. Vtitur eodem in Timone. Citatur apud Suidam in prouerbio, ἀλλ' οὐδὲ πρὸς τὸν διόνυσον, sed tacito autoris nomine, τῇ φάτνῃ προσάγεις τὴν κύνα, καὶ πρὸς τὸν διόνυσον ἄγεις ὀδόν. id est, Ad præsepe ducis canem, nihil autem adducis ad Bacchum: hoc est, adfers, quæ ad rem nihil attinent, ex his uerò quæ pertinebant ad causam propositam nihil adfert. Simile quiddam refert Athen. lib. 6. de gente quadam Galatarum, qui dicuntur Cordistæ: abominantur autem taurum, nec important in suam regionem, nihilo secius tamen alios non desinunt eo spoliare. Aiunt eam gentem esse reliquias Galatarum, qui sub duce Brenno spoliarunt oraculum Delphicum, quos insecutus Bathanatus dux, inclementer tractauit. Hinc auri odium, cuius gratia tantum passi sint malorum, quod tamē alijs inuident.

Captantes capti fumus. XIIII

Αἰρῆσες κρίμεθα. id est, Captantes capti fumus. Cum res præposterè euenit, ut ipsi circumueniamur ab ijs, quibus conabamur imponere. Id quod non raro solet usu uenire, ut in eas incidamus pedicas, quas alijs struxeramus. Sæpe fit, ut qui simulat amorem, quo puellam in amorem pelliciat, ipse uerè incipiat amare. Et qui dat operam, ut inuitatiunculis alium conetur efficere temulentum, ipse reddatur ebrius: & qui finitimum moliatur imperio depellere, ipse suum amittat imperium. Sic & Horatius:

Græcia capta ferum uictorem cepit.

Videtur eodem allusisse Plato, cum ita scribit in Theæteto, Δοκεῖ μοι ὦ Σώκρατες μάλιστα ἁλίσκεσθ' ὁ λόγ& ἁλισκόμεν& id est, Mihi uidetur ô Socrates maximè capi ratio quæ captabat. Sophocles in Oedipo Coloneo.

Γνῶθι δ' ὡς ἔχων ἔχῃ, καί σ' εἶλε θηρῶν' ἡ τύχη. id est,

Scito quòd tenens teneris, teq; capturicem, inuicem

Fortuna cepit. Plautus in Epidico: Iam cautor ipse captus est. Lucianus in meretricijs dialogis, Καὶ ἐάλωκα ὁ κακοδαίμων καὶ σωτέλημαι πρὸς ἀνῆρ. id est, Et cepi miser, & simul ab illa captus sum. Translatum aut à bello, aut piscatione, seu uenatu.

In uenatu perijt. XV

Festiuius dixit Lucianus in Toxaride, Λυπή τε ἀπόλλο ὑπὸ ἄγρας. id est, Et ipsa uenatu perijt, hoc est, dum adolescẽtem uenatur, studetq; irretire, etiam ipsa sese perdidit. Quinetiam illa ipsa: uenari laudem, aucupari famam, prouerbiales sunt metaphoræ, uelut, Expiscari, pro sciscitari atq; exquirere.

In laqueos lupus. XVI

Εἰς πάγας ὁ λύκ&. id est, In laqueos lupus. Cum improbus quispiam tandem in extremum adducitur discrimen. Etenim cum lupus animal sit insidiosissimum, applauditur ab omnibus, si quando contingat illum irretiri, ac protinus acclamant omnes.

Εἰς πάγας ὁ λύκ&. Refertur à Zenodoto.

Annosa uulpes haud capitur laqueo. XVII

Γέρων ἀλώπηξ οὐκ ἁλίσκεται πάγῃ. id est, Vulpes anus laqueis capi haud ullis potest. Senarius prouerbialis, dicendus in eum, qui longa ætate multaq; rerum experientia callidior est, quàm ut arte dolisq; capi queat.

Vulpes haud corrumpitur muneribus. XVIII

Ἀλώπηξ ὁ ἀωροδοκεῖται. id est, Vulpes non corrumpitur muneribus. Suidas huius adagij Cratinum citat autorem. De callidis ac uersutis, quos haud facilè sit obiecto muniusculo, aut assentatiuncula, pollicitis ue fallere. Larus enim, & aliæ quædam aues esca capiuntur, uulpes non item. Verbum autem ἀωροδοκεῖν, sumptum est à concionibus aut iudicijs, in quibus nonnulli pecunia corrupti dicunt sententiam.

Atticus in portum. XIX

Ἀττικὸς εἰς λιμένα. i. Atticus in portum. In eos dicebatur, qui illic

illic uirtutem oſtentare ſolent, ubi tutum eſt, atq; ubi nihil opus. Nautis Atticis ſumptũ, qui portum ingreſſuri oſtentandi ſui gratia magnifice ſeſe gerebant, in ipſa re, hoc eſt, in prælio nauali, non perinde ſtrenui.

Capra Scyria. XX

Αἶξ σκυφία. i. Capra Scyria. Zenodotus huius prouerbij Chryſippum eſtat cum autorem tum interpretẽ. Conuenit in eos qui beneficium male ficio corrumpunt, aut qui uirtutes adiunctis uitijs contaminant atq; obſcurant, qui'ue rectè inſtituta non rectè finiunt. Veluti capra Scyria, quòd fera ſit, multũm quod lacte impleuerat, ipſa rurſus euertit, atque hoc modo beneficium quod dederat, eadem perdidit. Alij putant dici in eos unde plurimum emolumẽti capitur, propterea quòd eius regionis capræ maximam lactis uim reddere dicantur. Id quod affirmat & Athenæus Dipnoſoph. lib. 1. citans hoc Pindari carmen,

Σκυθίαις δ' ὀλίγον ἀμελξεῖν γάλακτος αἶγες ἀγροχώται. id eſt,

Scyriæ uerò ad emulgendum lac capræ præſtantiſſimæ.

Suſpendio deligenda arbor. XXI

In re uehementer indigna, neq; ullo pacto tolerãda, uetares arborem ſuſpendio deligendam eſſe dicebãt. Inde natum, quòd olim in Theophraſtum philoſophum præcipuum meretricula quædam nomine Leontium auſa ſit ſcribere. Plin. Secundus in præfat. Hiſt. nat. Ceu uerò neſciam aduerſus Theophraſtum, hominem in eloquentia tantum, ut nomẽ diuinum inde inuenerit, ſcripſiſſe etiam ſœxuinam, & prouerbium inde natum, ſuſpendio arborem eligendam. Hactenus Plin. Finitimum huic eſt illud apud Euripidem in Alceſtide,

Ἄξια καὶ σφαγῆς πάρα
Καὶ πλάτας, ὦ βρόχος ἀλλὰ
Οὐρανίου πλάτας. id eſt,

Heus iſta cæde digna ſunt,
Vel potius, ut laqueo gulam
Præfocet aliquis pendulo.

Plautus in Curculione, Mea præda illa eſt, Proin tu te in laqueum tuas. Iuuenalis:

Ferre potes dominam ſaluis tot reſtibus ullam,

Et apud Plautum, qui uitæ tedio tenebatur, optat nummum quo reſtium emat. Quum hæc ederẽ anno 1525 fortè incidi in commentarios Cælij Rhodigini. Is dicit in huiuſmodi explicatione cæcutire multos, ac ſe iactat omnem difficultatem explicuiſſe, cum nec ulla ſit difficultas, & ſi qua eſſet, nihil explicent ea quæ commemorat de ſuſpẽdio crucis. Nec enim fontes ſibi deligunt arborem, ſed aguntur in crucem. Cæterum qui cogitant de conſciſcenda nece, ſolent alij aliud ſuſpendij genus eligere, ut appareat illos hoc agere non impotentis mentis, ſed certo deſtinatoq; conſilio.

Mineruæ felem. XXII

Ἀθηνᾶς τὸν αἴλουρον. id eſt, Mineruæ felem, ſubaudiendum, cõparãs. Cum multo inferiora cum præſtantioribus comparantur, quòd leuicula quapiam in re conueniant. Quid enim habet Minerua dea cũ fele commune, præter glaucorem oculorum? Nam is oculorum color Mineruæ tribuitur, qui & noctuis adeſt, & felibus. Vnde apud Homerum etiam epitheton, γλαυκῶπις Ἀθήνη. Eſt & hoc felibus commune cũ noctuis, quod & nocte cernunt, & pariter inſidiantur muribus. Refertur apud Zenodotum & Suidam. Etymologus indicat diſcrimen orthographiæ, quo λαρ & pro gente, eſt enim Scythiæ à paludibus dicta, ſcribitur per ε. pro animãte, per diphthongum, ἔλαρ, quaſi dicas Torquicaudam, aut Trabicaudam, quod tamen apud autores nidũ negligi.

Vorſuram ſoluere. XXIII

Vorſuram ſoluere dicitur, qui ſic è præſentibus malis extricat ſeſe, ut alijs grauioribus impediatur, nam Donato uorſuram facere, eſt æs alienum alieno ære ſoluere, aut minore fœnore maiorem acceptam pecuniam occupare. Hinc ducta nocc, ut autor eſt Feſtus Pompeius, quod uertant creditorem. Terentius in Phorm. In eodem luto hæſitas, uorſuram ſoluis, præſens quod fuerat malum, in diem abijt, plagæ creſcunt. Cicero ad Atticum: Admirabilis abſtinentia ex tuis præceptis, ut uerear, ne illud quod tecum permutaui, uerſura mihi ſoluendum ſit. In oratione pro L. Flacco, Negauit ſeſe omnino ullam uerſuram feciſſe Romæ. Seneca De beneficijs lib. 5. Domi quod aiunt uorſura ſit, & uelut luſorium nomen ſtatim tranſit. Idem lib. 2. epiſtola ultima: Vt ut ſe res habet, ab Epicuro uerſura facienda eſt, id eſt, ab Epicuro ſumendum eſt mutuum, quo tibi ſatisfaciam. Idem ſimili tropo dixit lib. primo epiſtola 4. Sed ut epiſtolæ finem imponã, accipe quod hodierno die mihi placuit, & hoc quoq; ex alienis hortis ſumptum eſt. Lactantius lib. 2. Inſtitutionum uſus eſt hoc prouerbio. Cum igitur, inquit, ortum rerum tribuis naturæ ac detrahis deo, in eodem hæſitans luto uerſuram ſoluis. Explicat elegãter hanc metaphoram Demoſthenes in Olynthiaca prima, Δέδοικα δ' ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, μὴ ἡ αὐτὴ τρόπον, ὥσπερ οἱ λανθάνοντες ῥᾳδίως ὠθῶσι τοῖς μεγάλοις τοκοῖς, μικρὸν δυποῤῥοῦντες χρόνον, ὑγδοήκοντα καὶ ἑκατὸν ἀπέχουσαν, οὕτω καὶ ὑμεῖς ἂν ὠθῆτε πολλῷ φαυλοτέρᾳ ἐῤῥωμενέστερον, καὶ ἓν παῦσα τοῦ δοῦναι ὑπῆρξε, πολλὰ καὶ χαλεπὰ, ὧν ὀκνηθέντες ὑστέρου εἰς ἀνάγκην ἐλθόντες ποιεῖν, καὶ κινδυνεύοντες περὶ τῆς αὐτῆς τῇ χώρᾳ. id eſt, Vereor Athenienſes, ne quemadmodum hi, qui contrahunt æs alienum facile magnis uſuris, ad breue tempus diuites ſunt, paulo poſt etiam à principali ſumma excutiuntur: itidem & nos, ſi diutius uideamur negligentes, cunctãq; ad uoluptatem quærentes, paulopoſt in neceſſitatem ueniamus, ut nobis multa etiam acerba, ſint facienda, quæ nequaquam uoluerimus, deq; hoc ipſo loco periclitemur.

Animam debet. XXIIII

Τὴν ψυχὴν ὀφείλει. id eſt, Animam debet. Donatus prouerbiũ eſſe admonet, de eo qui immodico ære alieno teneatur, ut plus quàm omneis facultates debeat, ac deniq; ſeipſum debeat. Terentius in Phormione, Quid ſi animam debet. Erat enim antiquitus lex, ut qui ſoluendo non eſſet, is nexus addiceretur creditori, luiturus corpore, id eſt, opera, quod ære non poſſet. Exiat apud Gellium lex duodecim tabularum, quæ iubebat diſſecari corpus eius, qui multis creditoribus deberet, nec eſſet ſoluendæ rei.

Summum ius, ſumma iniuria. XXV

Summum ius, ſumma iniuria, hoc eſt, Tum maximè diſceditur ab æquitate, cum maximè ſuperſtitioſè herretur legum literis. Id enim ſummum ius appellant, cum de uerbis iuris contenditur, neq; ſpectatur quid ſenſerit is qui ſcripſit. Nam nocet ea litera, quæ ſit ea cum ſumma cutis eſt. Eam inceptiam quorundam ſuperſtitioſorum iuris interpretum, copioſè ſimul & eleganter illudit M. Tullius in actione pro Murena. Terentius, Verum illud Chreme dicunt, ius ſummum, ſæpe ſumma malitia eſt. M. Tullius Officiorum lib. primo: Ex quo illud, ſummum ius, ſumma iniuria, factũ eſt iam tritum ſermone prouerbium. Columella primo rei ruſticæ libro: Nec ſanè eſt uindicandum nobis, quicquid licet. Nam ſummij ius antiqui ſummam putabant crucem. Citatur & Celſus adoleſcens lib. Pandect. 45. titulo De uerborum obligat. Cap. Si ſeruum Stichum: qui ſcripſerit quæſtionem eſſe de bono & æquo, in quo genere plerunque ſub autoritate iuris ſcientiæ periculoſè erratur. Itidem Paulus libro quinquageſimo, titulo, De regulis iuris. In omnibus quidem, maximè tamẽ in iure æquitas ſpectanda eſt. Simili figura Seneca lib. De ira primo dixit, ſummo animo. Si intelligis non ex alto uenire

nive nequitiam, sed summo, quod aiunt, animo inhærere.

Ne ignifer quidem reliquus est factus. XXVI

Οὐδὲ πυρφόρος ἀλέφθη. Ne ignifer quidem superfuit, ubi significamus, omneis ad unum interisse adeo, ut ne ei quidē sit parcitum, qui ignem præferat exercitui. Nā prisci mos erat ut nates aciem præcederet, lauro coronatus, ac facem gestans. Ab hoc belli uim abstinebant utrinq; quòd nefas duerent, in uirum sacrum ferrum stringere. Proinde si crudelem aliquam stragem significare uoluissent, ne ignifero quidem parcitum diebant. Meminit huius adagij Eustathius Iliados μ, enarrans hos Homeri uersus,

Οὐκ ἂν ἔπειτ' ἔγωγε δόλῳ ἀγγέλου ἀποφθίσθαι
Ἄλλοθεν ποτὶ ἄστυ. id est,
Haud equidem fore credo, uti sit rediturus ad urbem
Hinc posthac uel aliquis nuncius.

Admonet hoc quoq; figuram habere prouerbialem, δόλῳ ἄγγελος ὑπολειφθῆναι. i. Ne nuncius quidem relictus est, quoties significamus ad unum omnes extinctos, ut ne unus quidem effugerit qui rem gestam renuntiaret. Nam is uel dedita opera relinqui solet ab hoste.

Παναλθεία. XXVII

Huic affine est, παναλθεία, qua uoce significabant internicionem, & eiusmodi perniciem ut nihil omnino reliquum fieret. Thucydides in 7. historiæ suæ lib. τῶν πάντα τὰ πάντας νικηθέντες, καὶ δόλῳ ὀλίγου ἓν δόλῳ πανοπλιτικῷ, παναλθείᾳ δὴ τὸ λεγόμενον, καὶ πεζοὶ, καὶ νῆες, καὶ δόλῳ ὅτι ἂν ἀπώλετο. id est, In omnibus omnino uicti, & nihil mediocre ulla in re passi, sed internicione iam, quod dici solet, & pedites, & naues, & deniq; nihil erat, quod non periret. Venustius erit si à bello, naufragio, incendio, ac similibus casibus, ad id detorqueatur. Veluti si dicas, libidinem magnam quidem esse pestem. Christianæ religionis, uerum auaritiam prorsus παναλθείαν esse pictatis. Et Græcarum literarum imperitiam omnium bonarum disciplinarum fuisse παναλθείαν. Non dissimili forma Cicero in Pisonem, templum Castoris appellat bustum omnium legum ac religionum, quod ibi fuerit oppressa legum autoritas ac religionum cultus.

Thracium commentum. XXVIII

Θρᾴκιόν παράρρησις. i. Thracium commentum, siue inuentū. Apud Zenodotum legitur, torquendum in eos, qui pactis eludunt callido nasrq; aliquo commento. Porrò unde id prouerbium natum fuerit, indicat Strabo lib. Geographiæ 9. ex Ephoro autore. Thraces pactis cū Bœotijs aliquot dierum induciis, nihilo segnius incursiones agebant nocturno tempore. Hos cùm propulsassent Bœotij, atq; expostularent, quod uiolassent inducias, respōderunt Thraces, se nihil præter pacta fecisse, pactos enim esse de diebus, noctibus incursasse. His fermè similia refert Zenodotus, nempe Thraces constitutis decem dierum induciis, noctu impressionem fecisse in Bœotios, iam negligentius agentes inducias fiducia, atque ex his nonnullos trucidasse, aliquot uiuos abduxisse, deinde expostulantibus de uiolatis pactis Bœotijs, respondisse, dies, non noctes, pacto contineri. Ea res prouerbio locum fecit, Θρᾴκιόν παράρρησις, id est, Thracium inuentum. Est enim proprie παράρρησις, excogitata cauillatio, qua pactum eludimus, quas Plautus sutelas uocat. Et Terentius: Ne quid suo assuat capiti. Addunt enim extra pactionem commenti quippiam, quo rem omnem subuertunt.

Romanus sedendo uincit. XXIX

Romanus sedendo uincit. Vetus prouerbium in eos, qui tranquilli atq; ociosi, tamen quæ uolunt efficiunt, aut qui non uiribus, sed arte rem gerunt. Marcus Varro lib. De re rustica primo, cap. 2. Vtilis igitur interea uetus prouerbium, quod est, Romanus sedendo uincit, usurpemus dū iste uenit. Ex historia Fabij cunctatoris natum arbitror, qui Hannibalem, iuueniliter exultantem sua patientia fregit, de quo extat uersus ille Enniani.

Vnus qui nobis cunctando restituit rem.

Citatur apud Ciceronem in Catone maiore. Vsurpatus est diuinitus à Marone lib. 5. Quanquam Liuius lib. De bello Macedonico primo refert simile quiddam de Sulpicio consule. Quibus, inquit, si undiq; circumuentus copijs foret, sedentem Romanum debellaturum credi potuerit.

Scopum attingere. XXX

Τυγχάνειν τοῦ σκοποῦ. i. Scopum attingere. Est uoti compotem fieri, aut coniectura rem ipsam assequi. Lucianus in Icaromenippo, καὶ ὃν ἀπὸ σκοποῦ εἰκάσας. id est, Tuáq; coniectura haud procul abest à scopo, & ἀποτυγχάνειν τοῦ σκοποῦ. id est, Non attingere scopum: & διαμαρτάνειν τοῦ σκοποῦ. id est, Aberrare à scopo, atq; id genus aliæ figuræ omnes prouerbium sapiuni. Hoc adagio festiuiter usus est Diogenes in puerum iacem in crucem iaculantem. Euge, inquit, contingēs tandē aliquando scopum. Pindarus in Nemeis hymno nono, ἀκοντίζων σκοποῦ ἀγχίσε μοίρων. i. Proximè iaculans ad scopum musarum. Idē hymno sexto, Ἐλπόμαι μεγάνορι ἄνδρι σκοποῦ τυχεῖν. i. Spero quod magna pollicitus scopum attingam. Dicitur & ἐξω σκοποῦ βάλλειν, hoc est, extra scopum iaculari, ubi quis loquitur aliena abeo quod agitur. Vsus est Gregorius Nazianzenus in Monodia.

Simia non capitur laqueo. XXXI

Ὁ πίθηκος οὐχ ἁλίσκεται βρόχῳ. i. Simia nō capitur laqueo. In callidos tergiuersatores dici solitum, qui coargui non queunt. Id olim dictum est in Heraclidem, qui per imprudentiam perperam citarat ex Dionysio, quod erat apud Sophoclem. Missum est exemplar, ut ibi conspecto carmine agnosceret suum errorē. Hic quoq; tergiuersanti, nec lapsum agnoscenti, dicentiq; casu fieri posse, ut in diuersis poetis uersus consentiant, scripsit quispiam, simiā haud capi laqueo. Autor Diogenes Laertius. Carmen Græcum sic habet:

Γέρων πίθηκος οὐχ ἁλίσκεται πάγῃ
Ἁλίσκεται μὲν μετὰ χρόνου δ' ἁλίσκεται. id est,
Laqueo uetustus simius non prenditur,
Capitur quidem ille, capitur autem serius.

Largitio non habet fundum. XXXII

M. Tullius lib. Offic. 2. Omnino, inquit, meminisse debemus, id quod à nostris hominibus sæpissimè usurpatum, iam in prouerbij consuetudinem uenit, largitionem fundum non habere. Quo dicto significabant, stulta liberalitate quam libet opes exhauriri, uel effluere potius. Translatum uidetur à pertuso dolio Danaidum apud inferos. Quæ fundo carent, Græci uocant ἀπίθανα. Vide Parthenium apud Athenæum lib. 11. ἀπίθανον φιάλιον dixit.

Inexplebile dolium. XXXIII

Ἄπλητος πίθος. id est, Inexplebile dolium. Varius est huius adagionis usus. Quarat enim primum ac τοὺς ἀδηφάγους. id est, In gluttones, edaces q; congruentius autem in ipsos bibaciuste inexplebili, qui quo plus biberint, hoc plus sitiunt, quemadmodum olim dictum est de Parthis. Sic enim Festus sensisse uidetur, qui citat nescio quem, nam locus mutilus est, qui dolium pertusum dixerit, cui uentrem significaret, quanquam natura quoq; uentri inexplebili est, quod quicquid per os infuderis, in alios usus excernitur. Quadrabit & in obliuiosum, cui si quid eruditionis infundas, protinus effluit, quiq; prius obliuiscatur, quàm perdidicerit, cuiusmodi Strepsiadem facit Aristophanes in Nebulis.

Οὐ γὰρ σκαλοβοδάτης ἀλλ' ἦν μοι μοιβάδην,
Τῶν ἐπιλήσμων ἀνδρῶν. id est,
Huiusmodi minutulas qui argutias

Prius

Prius atq; didicit dedidicerit immemor.

Sic propemodum uſus eſt Plautus in Pſeudolo. *In pertuſum ingerimus dolium, operam ludimus.* Competet etiam in homines præter modum profuſos, quemadmodum indicauit Ariſtot. lib. Oeconomicorum τ. καὶ γὰρ τὸ πιθάδι ἀωσατὸν χρῆ ἀναγ καὶ φυλάττειν, ἀλλὰ μὴ, διὸ μὴ ὄφελ ἔτ πιθάδι. ᾧ γὰρ ἀθμῷ ἀντλεῖν ἔτ' ὄτιν, ὁ λεγόμενος οἶδος τε ζημιοῦσθαι. i. Siquidem oportet eiuſmodi eſſe, qui norit, & parare, & parata tueri. Alioqui nihil proſecerit paraſſe, propterea quod hoc ſit cribro haurire, quodq; prouerbio dicunt, pertuſum dolium. Congruit item in auaros, quorum cupiditatibus nihil eſt ſatis, uerum quo magis impleantur opibus, hoc magis inanes eſſe uidentur. Quod eleganter illo Solonis carmine teſtatum eſt apud Plutarchum in libello περὶ φιλοπλουτίας,

Πλούτου δ' οὐδὲν τέρμα τετραμμένον ἀνθρώποισι. id eſt,
Non eſt fixus opum finis mortalibus ullus.

Zenodotus & tartarum ipſum recte accipi inexplebile dolium putat, quòd tot milibus defunctorũ nunquã expleatur. Et Sapiens ille Hebræus hunc inter inſatiabilia nominat. Quadrabit & in eos, qui male ab alijs rapiunt quæ male item profundant in alios. Vſurpatur & de fruſtra laborantibus, quemadmodum alio demõſtratum eſt loco, uelut apud Catullum,

Dolia uirgineis idem ille repleuerit urnis.

Adagium natum à notiſſima fabula puellarum Danaïdum, quæ ob ſponſos necatos hac pœna apud inferos dare dicuntur, ut ſitulis perſtillãtibus aquam haurant, atq; in dolium item pertuſum infundant, graui nimirum, ſed inutili labore. Cuius fabulæ mentionem facit Horatius in Odis:

..Et inane lymphæ
Dolium fundo pereuntis imo. Item Tibullus,
Et Danai proles Veneris quæ numina leſit,
In caua lethæas dolia portat aquas.

Meminit huius Lucianus in Timone. Et Ariſt. lib. Politicorum 6. Rurſus Lucianus in Hermotimo, Ἐπιῤῥεῖ γὰρ κύλι τῶν παροιμίαν τὸ πρόγμα ἀκαλλέμενον, διὸ τὸ ἐμπάλιν, ἢ ὁ τῶν Δαναΐδων πίθος. id eſt, Affluit enim dum exhauritur negotium laborq;, & contra fit, atque in Danaïdum dolio. Vſurpauit & Plato, cum alijs aliquot locis, tum in Gorgia.

Cum adſit urſus, ueſtigia quæris. XXXIIII

Ἀρκτον παρόντα τὰ ἴχνη ζητεῖς. id eſt, Vrſi præſentis ueſtigia quæris. De ijs dicitur, qui timiditate præſens negotium deſinunt, atq; ad alias nugas dilabuntur. Translatum à formidoloſis uenatoribus, qui ſe diſſimulant ſenſiſſe urſum, & ueſtigia perſequi fingunt quo abſint à periculo. Hoc genus homines Plato de Rep. lib. 5. ſcripſit ſimiles eſſe τοῖς κυνιδίοις, ἃ τάχιστ λάκτιζει, ἢ βαλόντων ἐκ ἀπέδυμεν. id eſt, Catulis, qui lapides mordent, cum eos qui iecerint non auſint attingere. Ab hoc non eſt alienum quod ſcribit Plutarchus in uita Luculli. Nam illi quum hortaretur Archelaus, ut relicto hoſte in Pontum traijceret, ſic enim fore, ut protinus omnium rerum potiretur. Οὐκ ἔφη λαλάτος ἔναι κυνηγόν, ὅστ τὰ θηρία παριδὼν ἐπὶ κύνες ἄπτων φυλάκι βαδίζειν. id eſt, Negauit ſe timidiorem eſſe uenatoribus, ut preteritis feris, ad inania illarum luſtra uellet ire.

Boni ad bonorum conuiuia ultro accedunt. XXXV

Αὐτόματοι δ' ἀγαθοὶ ἀγαθῶν ἐπὶ δαῖτας ἴασι, id eſt,
Sponte boni mos eſt conuiuia adire bonorum.

Hexameter prouerbialis, tum uſurpandus, ubi uir bonus, ſiducia uirtutis & amicitiæ, quæ generalis inter omneis probos intercedit, ad ſui ſimilem accedit, non expectatis nulgaribus iſtis inuitatiunculis. Quidam natũ putant ab Hercule, qui cum Ceti Trachenij domum inuocatus inuiſeret, hunc uerſiculum primus dixerit. Fertur & trimeter Iambicus in eandem ſententiam,

Ἀκλητοὶ κωμάζουσιν ἐς φίλους φίλοι, id eſt,
Conuiua amico amicus ultro etiam uenit.

Tacite notauit adagium Homerus in ſecundo Iliados:

Αὐτόματός δὲ οἱ ἦλθε βοὴν ἀγαθὸς μενέλαος. id eſt
Illi uocalis Menelcus uenerat ultro.

Scholiaſtes indicat, hoc uerbo fuiſſe ſignificatam Menelai fortitudinem in bello. Exilis enim uox formidoloſum arguit, & βοὴ apud Græcos interdũ bellum declarat, quemadmodum & hodie apud Germanos. Zenodotus in collectaneis diuerſa ſententia citat hoc adagium ex Eupolidis comœdia, cui titulus Chryſogenes:

Αὐτόματοι δ' ἀγαθοὶ ἀγαθῶν ἐπὶ δαῖτας ἴασιν. id eſt,
Vltro adeunt hominis timidi conuiuia fortes.

Idem fermè ſignificat Plato in Symp. Ἵνα καὶ τὴν παροιμίαν διαφθάρωμεν μεῖς βακχεῖοι, ὡς ἀρα καὶ ἀγαθῶν ἐπὶ δαῖτας ἴασιν αὐτόματοι ἀγαθοὶ. i. Vt & prouerbium perdamus, hunc ad modum inuertentes: Boni ad bonorum conuiuia ultro ueniunt. Sentire uidetur Plato, Homerum ſciſſe Menelaum deteriorem ad præſtantioris accęſſiſſe conuiuium, quod Agamemnon bello uacuerit, Menelaus fuerit imbellis. Citatus hic locus eſt ab Athen. lib. 4. Tametſi non hanc opinor Homeri mentem fuiſſe, cum uirtutis addat elogium:

Βοὴν ἀγαθὸς μενέλαος. id eſt,
Voce bonus Menelaus.

Et cum aliquot locis illum fortiſſimè rem gerentem inducat, alicubi etiam ἀρηΐφιλον cognomento honeſtet. Apud Athenæum libro primo, ex Cilatino, quidam qui inuocatus ad conuiuium acceſſerat, ita loquitur, Ἀγαθὸς ἦν πρὸς ἀγαθὸς ἄνδρας ἐξιασόμενος ἥκω, κοινὰ γὰ τὰ τῶν φίλων. id eſt, Bonus enim ad bonos uiros conuiuaturus ueni. Nam res amicorum communes.

In puteo cum canibus pugnare. XXXVI

Ἐν φρεάτι κυσὶ μάχεσθαι. id eſt, In puteo cum canibus pugnare. Dici ſolitum, ubi cuipiam negotium incidit cum homine rixoſo & contentioſo, à quo ſe nequeat extricare. Effertur etiam hoc pacto, ἐν φρεάτι κυσὶ συμμαχεῖν, noce compoſita.

Mihiipſi balneum miniſtrabo. XXXVII

Ἐμαυτῷ βαλανεύσω. i. ipſe mihi balneator ero, ubi quis ſuis ipſius inſeruit commodis. Aut ubi quis, non expectato alieno officio, ipſe ſuum agit negotium. Ariſtoph. in Pace:

Ἀλλ' ἐ τοῦτα ἔλυπε, κἀγὼ ἐμαυτῷ βαλανεύσω. id eſt,
Balneum & ipſe mihi, ſi hæc uobis grata, parabo.

Interpres admonet translatum à balneis, in quibus ceſſante balneatore, ipſi qui lauant, aquam hauriunt, atq; infundunt. Zenodotus putat & ad eos referri poſſe, qui glandes in ignẽ iectas coquunt. Fortaſis haud abſurde refertur ad glandium excuſſores. Nam Græcis βαλανὸς, balnearium cauponem ſignificat, βάλανος glandem. Atque hinc anceps prouerbij interpretatio.

Vir fugiens haud moratur lyræ ſtrepitum. XXXVIII

Ἀνὴρ δὲ φεύγων ὀ μέλει λύρας κτυπόν. id eſt,
Hunc qui fugit ſtrepitus lyræ haud remorat itur.

Senarius prouerbialis in eos, qui in rebus periculoſis ac ſerijs, properandi ſtudio negligunt leuiora. Nam qui fugit in bello, non putat ſibi liberum ac uacuum, ut cantorem quẽ auſcultet. Idq; ad complures res accõmodari poteſt. Veluti ſi dicas, non eſſe rebus friuolis ac uoluptarijs indulgendum, cum hæc uita tot periculis ſit obnoxia. In hanc ſententiam

eleganter Seneca in epiſt. quadam ad Lucilium, Tranſcurramus, inquit, ſolertiſſimas nugas, & ad illa, quæ nobis aliquam opem ſunt latura, properemus. Nemo qui obſtetricem parturienti filiæ ſollicitus accerſit, cœlum, & ludorum ordinem perlegit. Nemo qui ad incendium domus ſuæ currit, tabulam latruncularium perſpicit, ut ſciat quomodo alligatus exeat calculus. At me herele undiq; tibi omnia nuntiantur, & incendium domus, & periculum liberorum, & obſidium patriæ, & bonorum direptio. Adijce his naufragium, motus q; terrarum, & quicquid aliud timeri poteſt. Inter iſta diſtrictus, rebus nihil aliud quàm animum oblectantibus uacas. Plutarchus in libello quē ſcripſit de ei Delphico:

Οὐ νεῦλα κωκυτοῖσιν, ὁ λῆρος φίλος. id eſt,

Ingrata naubla, ingrata lugenti lyra. Concinit huic dictum Eccleſiaſtici: Muſica in luctu, importuna narratio.

Caninum prandium. XXXIX

Caninum prandium prouerbio dicebatur abſtemium, et in quo nullum uinum biberetur: propterea quòd peculiari naturæ proprietate, canes à uino abhorrent. Id adagij refertur ab A. Gellio lib. Noctium Atticarum 13. cap. ultimo, his quidem uerbis. Eius autem loci in quo id prouerbium eſt, uerba hæc ſunt, nimirū ex M. Varronis Satyrarum lib. qui ὕδωρ κρυὸν id eſt, Aqua rigens inſcribitur. Non uides apud Mneſteum ſcribi, tria genera eſſe uini, nigrum, album, medium, quod uocant κιρρὸν, id eſt, giluum, nouum, uetus, medium. Et efficere nigrum, uirus: album, urinam: medium, τέλειον, id eſt, concoctionē. Nouum refrigerare, uetus calfacere, medium, uerò eſſe prandium caninum. Quid ſignificet, inquit Gellius, prandium caninum, rem leuiculam dia, & anxie, quaſi uinus. Prandium cuius ut abſtemium, in quo nihil uini potatur, caninum dicitur, quoniam canis uino caret. Cùm igitur medium uinum appellaſſet, quod neq; nouum, neque uetus eſſet, & plerunq; homines ita loquantur, ut omne uinum aut nouum eſſe dicant, aut uetus, nullam uim habere ſignificauit, neq; noui, neq; ueteris, quod medium eſſet. Ideirco pro uino non habendum, quia neque refrigeraret, neq; calfaceret. Hactenus Gellius. Plutarchus in Symposiacis ſcribit, Theophraſtum ioco uocare ſolitum, ἀοινα συμπόσια τὰ κρύα, quemadmodum aliàs admonuimus.

Vir fugiens, & denuo pugnabit. XL

Ἀνὴρ ὁ φεύγων, καὶ πάλιν μαχήσεται. id eſt,

Qui fugerit, rurſum ille prælabitur. Senarius prouerbialis, quo monemur non protinus abijcere animum, ſi quid parum feliciter ſucceſſerit. Nam uictos poſſe uincere. Proindè Homerus ἐν ῥηϊδίαις νίκαις uocat, id eſt, uicißim, nunc apud hos, nunc apud illos pollentem. Apud eundem Iliados Θ. Alexander ſic loquitur Hectori, νῦν δ' ἐπαμύνετε πᾶσι θοῶς. id eſt. Alterna uiris uictoria cedit. Idē alibi Iliad. γ.

Νῦν μὲν γὰρ μᾶλλον Τρῶας ἐΰκνημον ἔχω.

Κάτομ δ' αὖτις ἐγώ. id eſt.

Palladis auxilio nunc uictor abit Menelaus.

Illum ego ſed poſthac pugna ſuperaro uicißim,

Demoſtheni probro datū eſt ab inimicis, quòd in eo prælio, quo Philippus Macedonum rex Athenienſes apud Cheroneam uicit, clypeo abiecto fugiſſet, eaq; gratia δειλαίαις ignominioſo cognomine uocatus. Verum id probri Demoſthenes, homo non admodum uerecundus, prouerbiali, notiſſimoq; uerſiculo legitur eludere ſolitus,

Ἀνὴρ ὁ φεύγων καὶ πάλιν μαχήσεται.

Huic conſine eſt illud Daui Terentiani. Hac non ſucceſſit, alia aggrediendum eſt mea. Vſurpat adagium Tertullianus in libro De fuga in perſecutione. Sed omiſſis, inquit, quidam diuinis exhortationibus, illum magis Græcum uerſiculum ſecularis ſententiæ ſibi adhibent: Qui fugit, rurſum præliabitur, ut & rurſus forſitan fugiat. Et quando uincet, qui quum fugerit uictus eſt?

Ex ſtipula cognoſcere. XLI

Ἐκ δὲ καλάμου γινώσκειν. id eſt, Ex ſtipula iudicare dicitur, quoties è ueſtigijs quibuſdam in ſenecta reliquis, coniecturam facimus, cuiuſmodi quis fuerit in adoleſcentia, translata metaphora ab ſegetibus. Homerus in §. Odyſſeæ,

Ἀλλ' ἔμπης καλάμου γε δόμεναι εἰς ὀρόωντα

Γινώσκειν. id eſt,

Attamen inſpecta ſtipula te ſuſpicor illud Conijcere. Vtitur hoc adagio Lucianus in Pſeudomante, quē nos olim Latinū fecimus. Ariſtoteles in Rhetoricis καλάμιλλον, ſenectam interpretatur ὅταν γὰρ, inquit, τὸ γῆρας ἅπτε καλάμιλλον, ἐποίησε μάθησιν καὶ γνῶσιν οἷα ἡ γέροντος. ἄμφω γὰρ ἀπιθανότες. id eſt, Etenim cum ſenectam dixit culmum, ſenem oſtendit, ac repræſentauit. Nam utriq; dęſto ruerunt. Ariſtophanes in Veſpis nō diſſimili figura uſus eſt,

Ἀλλ' οὐ τῶν λειψάνων

Δεῖ τῶνδε ἡμῖν νεανικῶν ἔχειν. id eſt,

Verum è reliquijs robur horū colligi Iuuenile oportet.

Dicimus item, ex fragmentis, ex ruina rem cuiuſmodi fuerit conijcitare.

Eodem cubito. XLII

Αὐτῷ πήχει. id eſt, Eodem cubito, hoc eſt, eadem regula, eadem menſura. Vtitur hoc aliquoties Lucianus, cum aliàs, tum in libello De ratione conſcribendæ hiſtoriæ καὶ ὅλως τῶν ἔργων εἶδος, καὶ μέτρον ἀκριβές. id eſt, In ſumma cubitus unus, atque exacta regula, Ariſtophanes in Ranis:

Καὶ γὰρ πάλαι τοῦτ' ἐμοὶ ξυνῳκίσθαι,

Καὶ ναύκληρ' ὄντα σοφὸν καὶ τέχνης ἐπῶν. id eſt,

In lance enim librabitur poëtica,

Promentū; regulas, cubitosq; carminum.

Non diſſimili figura dixit Corn. Tacitus lib. de oratorib. in præfat. quum ait, ſe quæ à præſtantiſſimis uiris acceperat, iiſdem numeris, iiſdēq; rationibus perſequi uelle. Plin. Epiſt. lib. 8. dixit, pari libra. Illud fortaſſe παροργότερον, at non inutile fuerit admonere, plerasq; metaphoras à menſuris ductas eſſe prouerbiales, ut penſiculare rem, penſitare factū, rependere beneficium, remetiri gratiam, librare negotium, expendere cauſam, renumerare beneficium, æquilibrium officij, retaliare comicium, atq; id genus aliàs.

Monſtrari digito. XLIII

Δάκτυλῳ δὲ δεικτύλῳ. id eſt, Monſtrari digito, pro eo quod eſt, inſignem eſſe, hodie quoq; prouerbio uulgari dictitant. Horatius in Odis:

Quod monſtror digito prætereuntium. Perſius:

At pulchrum eſt digito monſtrari & dicier, hic eſt.

Lucianus in Harmonide, Καὶ τὸ ἐπίσημον ἅπας ἂν ἡγήσαιτο, καὶ δείκνυσθαι δὲ δακτύλῳ. id eſt, In turba inſignem eſſe, digitoq; demonſtrari. Natum uideri poteſt ab eo, quod in uita Diogenis narrat Laërtius. Cum hoſpites quidam Athenas aduenijſſent, ut Demoſthenem, cuius famam acceperant domi, conſpicerent, Diogenes τὸν μέσον δάκτυλον ὀπτάνας, ἔτυχε γὰρ ἔξω ὁ ἀθλιώτατος ἀνθρακεύς. id eſt, Medio porrecto digito, hic eſt uobis, inquit, ille Athenienſium concionator. Simul ſignificans Demoſthenem & gloriæ auidum & moribus contaminatiſſ.

Ne altero quidem pede. XLIIII

Μηδὲ τὸν ἕτερον πόδα. id eſt, Ne alterum quidem pedem diſcedere. Lucianus in Harmonide. Idem in Sectis, Οὐδὲ πώποτε ἐξ Αἰθιοπίας ἐτέρον πόδα προελθών. id eſt, Qui ex Aethiopia nunquam ualterum promouerit pedem. Annumeranaum illis, quæ retulimus alibi, latum digitum, & latum pedem, latum unguem, quibus uel conſenſus opinionum, uel ſtudij aſſiduitas ſignificatur, uelut illo, nocte

dieq;

dieq; quod aliter extulit T. Liuius belli Mace. primo: Alij in ea diei; quod aliter extulit T. Liuius belli Mace. primo: Alij in ea stris sine stationibus per somnũ uinũq; die noctibus æquabãt.

Ex diametro oppoſita. Diametro diſtant. XLV

Ἐκ διαμέτρου. id eſt, Ex Diametro. De uehementer inter ſe pugnantibus olim dicebatur, ſumpta metaphora à Geometris, apud quos ſcitiſſima oppoſitio ex diametro eſt. Lucianus in Tyranno, ὁκ διαμέτρου τῷ οἱ βίοι φασὶν. id eſt, Noſtra enim & illorum uita, ex diametro, quèadmodum aiunt, inter ſe diſſant. Athanaſius in lib. quodam de ſynodo Nicæna, οὐ κατὰ διάμετρον ὢν ἑπομένην ἀντιλογίαν, τῇ σαβελλίου γνώμῃ. id eſt, Qui iuxta diametrum, ut ita loquamur, aduerſantur Sabellij ſententiæ. Baſilius in epiſt. quadam ad Athanaſium, κατὰ διάμετρον dixit. Diametrus enim eſt recta linea, figuram, qua longiſſime patet, ex æquo ſecans: uelut diametrus orbis eſt, quæ ſic à ſummo ad ſummum tenditur circulum, ut per centrum eat, definitore Macrobio in ſomnũ Scipionis lib. 2. Nec ab hoc diſſentit Euclidis diffinitio. Latinè lineam hanc, dimetientem uocant. Nam Græcis διάμετρον παρὰ τὸ διαμετρεῖν. id eſt, à dimetiendo. Nomen eam ſam reddit Ariſtote, in problematis, ſectione decimaquinta problem. 2. Cognatum eſt illi, quod alio recenſuimus loco, διὰ παντῶν.

Audi quæ ex animo dicuntur. XLVI

Ἀκοντ' ἀπὸ καρδίας. i. Audi quæ dicũtur ex animo. Nã ſeria, queq; citra diſſimulationẽ dicuntur, ea; ex animo dici dicũtur, ea; ex corde proficiſci uulgus ait. Lucia. in Ioue Trag. Οὐκῦν ἀκούσετε ὦ θεοὶ, τἀπ' ἐμοῦ γε ἀπὸ καρδίας φανὲν. i. Itaq; audite dij nimirum ex animo dicenda, ſicuti prouerbio dicitur. Nam adulatorum & ſimulantium oratio in faucibus naſcitur, non in corde. Plutarchus in commentario quem inſcripſit, Qῶ pacto quis poſſit aſſentatorem ab amico dignoſcere, refert hos ſenarios,

Ἐμοὶ γὰρ εἴη πῶλος ἀρτίως δαμεὶς
Πτωχὸς καπήλου, ὅστις ὢν ἔυνους ἐμοὶ
Φθόνον παρελθὼν τ' ἀπὸ καρδίας ὁρᾷ. id eſt,
Mendicus utinam ſit mihi, uel ſi libet,
Mendicum & infra, qui mihi uolens bene
Timore poſito, poſſit ex animo loqui.

Addit hoc haud facile dici à diuitibus, ac principibus, quibus modis omnib. eſt inuiſa ueritas: neq; quicquam ferunt aures delicatæ, niſi quod aſſentatione multa conditum ſit & adulationem ſapiat. Ad hanc figuram pertinet illud Plautinum, Corde amare. item illud, Perſequi corde, animo, & utribus. utrunq; eſt in Captiui duo. Cõtrarium eſt huic, A ſummis labris, pro eo quod eſt, non ex animo. Seneca in Epiſt. ad Lucilium, Non à ſummis labris iſta ueniunt.

Aut bibat, aut abeat. XLVII

Aut bibat, aut abeat. Qῶ quidem adagio monemur, ut aut tempori locoq; nos accommodemus, aut ab hominum conſuetudine nos abducamus. Quemadmodum Cato feciſſe legitur, qui cum non poſſet ſumere uultum Floralium licentiæ conuenientem, diſceſſit à theatro. Natum eſt à priſcis illis Græcorum ſympoſiis, hoc eſt, cõpotationibus, in quibus mos erat, talis ſortiri quempiam, qui conuiuio quaſi præſideret, ac decreta conuiualia præſcriberet, quæ νόμους, id eſt, leges appellabant. De biſce legibus Valerius Valentinus iocoſo carmine conſcripſit, cui titulum fecit Tapulle, teſte Feſto Pompeio. Porrò præfectum βασιλέα, hoc eſt, regẽ nominabant. Plutarchus συμποσιάρχην uocat. Varro apud Nonĩ. Mediperatorem à Latinis nonnulli ſimilibus quaſi modum imperantem, ne quis aut plus ſatis biberet, aut parum. Athenæus lib. 8. ex Eupolidis autoritate docet huic præfectos rei ἀνόητας dictos, ab aliis ἀφελομένους. Hæc conſuetudinis me-

minit & Horatius in Odis:

Nec regna uini ſortiere talis.

Ex legibus iocoſis hæc una ſertur, Aut bibat, aut abeat. Cõmemoratur à Cicerone, lib. Tuſculanarum quæſtionum 5. Mihi quidem, inquit, in uita ſeruanda uidetur illa lex, quæ in Græcorum conuiuijs obtinet. Aut bibat, inquit, aut abeat. Et recte. Aut enim fruatur aliquis pariter cum alijs uoluptate potandi, ne ſobrius in uiolentiam uinolentorũ incidat, aut diſcedat. Sic iniurias fortunæ, quas ferre nequeas, deſugiẽdo relinquas. Hactenus ille. Quidã ſic efferunt, ἢ πῖθι, ἢ ἄπιθι, id eſt, aut bibe, aut abi. Quãto ciuilior hæc lex, quàm ea quã Empedocli in conuiuio præſcripſit conuiuij præfectus, ut aut biberet, aut uinum in caput illius effunderetur. Eã rem tam indigne tulit Empedocles, ut poſtridie coacto concilio & inuitatorẽ, cuius opera id erat factum, & ſympoſiarchã reũ peregerit, dãnandoſq; curarit. Refert Diogenes Laërtius. At noſtri Mnamones has quoque leges magis Scythicas præſcribunt aut bibe, inquiunt, aut hunc cantharum quantus eſt, in caput impingam tuum. Itaque non raro fit ex compotatione monomachia.

Domi coniecturam facere. XLVIII

Οἰκοθεν εἰκάζειν. id eſt, Domi cõiectare. Quod nõ aliunde petitur, id domi fieri prouerbio dicitur. Plau. in Ciſtella, Hanc ego de me coniecturam domi facio, hoc eſt, meopte experimento cõperio. Sene. De beneficijs lib. 5. Domi, quod aiunt, uorſura fit, & uelut luſorium nomen ſtatim tranſit.

Domi habet, domi naſcitur. XLIX

Ad eandem pertinet metaphoram: Domi habere. Nam id domi dicimur habere, quod in nobis ſitum eſt, nec neceſſe eſt ab alijs mutuo ſumere. Tranſlatum apparet ab ea conſuetudine foris rogandæ ſupellectilis, quam domi deſideres. Terẽtius in Adelphis, Phry, domi habet, unde diſcat. M. Tullius ad Varronem: Sed quid ego nũc hæc ad te, cui domi talia naſcuntur? Idem Academicarum quæſt. lib. 2. Deſine quæſo cõmunibus locis, domi nobis iſta naſcuntur, id eſt, hæc oratorum ſunt propria. Proinde dixeris eleganter. Quid in rebus iſtis felicitatem uenaris? domi habes, unde beatus eſſe queas. Regum eſt domi conſiliũ habere, non ab aliena pẽdere ſentẽtia.

Confringere teſſeram. L

Apud Plautum in Ciſtellaria confregiſſe teſſeram dicitur, qui ſibi reditum in domum aliquam præcluſit. Siquidem cum amans dixiſſet ſe iureiurando aſtrictum, ut lene filiam duceret, orans ne ſe periurum fieri pateretur, illa reſpondens. Abi, inquit, quærere, ubi tuo iurando ſatis ſit ſubſidij. Hic apud nos iam Alceſimarche, confregiſti teſſeram. Eſt autem teſſera ſymbolum hoſpitale, quo prolato cognoſcebantur hoſpites, ſiquando rediſſent.

Frigidam aquam ſuffundere. LI

Frigidam aquam ſuffundere, Plautus in Ciſtellaria uidetur uſurpaſſe pro eo quod eſt, inſtigare clanculum. Sic enim in ea fabula meretrix quæritur de matronis maritos ſuos in mere tricum odium quoad poſſunt inflammantibus. Ita noſtro ordini pulàm blandiuntur, clàm ſi occaſio uſquam eſt, aquam frigidam ſubdole ſuffundunt. Viris cum ſuis prædicant nos ſolere, ſuas pellices eſſe aiunt. Tranſlatum apparet ab ijs, qui certaminibus equeſtribus aquam equis aſpergebant, quo reſocillati currerent acrius, atque hoc ꝗcto ad curſum inſtigabant. Cuius miniſterij meminerunt etiam Pandectæ iuris Cæſarei lib. 3. titulo, de ijs, qui infamia notantur, ex Vlpiano, his quidem uerbis: Et generaliter ita omnes opinantur, & utile uidetur, ut neque Thymelici, neque Xyſtici, nec agitatores, nec qui aquam equis ſpargunt, cæteraq; eorum miniſteria, qui certaminibus ſacris deſeruiunt, ignominioſi habeantur. Hactenus Vlpianus. Id fiebat, opinor, in Olympicis, aut ſimilibus certaminibus, nonnunquã & ob hanc cauſam,

ne rotæ agitatione feruescentes, flammam conciperent. Nisi si cui magis probatur, ut traductum putetur ab ijs, qui ioci ludibrij ue causa, clanculum aquam infundunt in conuiuij locum: aut ab ijs qui ludibrij causa, aqua conspergunt aliquē, qui balneatorum locus est. Vnde & Iulius Pollux lib. 7. docet κλύνειν interdum usurpari pro conuiciari. Sic Aristophanes in Pluto, κλυσὸν με ποιῶν ὑμῶν τοσούτοις ἀνδράσιν. Queritur quispiam quòd contumeliæ causa conspersus sit aqua multis præsentibus. Sed prouerbialius est translatum ab officinis æratijs, ubi fabri subinde frigidam in ignem aspergunt, quo ignis sit uehementior.

In senem ne quod collocaris beneficium. LII

Γέροντι μηδέποτε μηδὲν χρηστὸν ποιεῖν. id est, Ne quid unquā beneficij collocaris in senem. Refertur nominatim prouerbij uice, ab Aristotele libro Rhetoricorū 2. χ ὅστις συμβουλεύει μὴ ποιεῖσθαι φίλον γέροντα, τοῦτο μαρτυρεῖ ἡ παροιμία, μήποτ' εὖ ἔρδειν γέροντα, id est, Qui consulit, ne quis cum sene ineat amicitiam, huic testimonij loco est prouerbium, nequando bene merearis de sene. Dicitur hodieq; uulgò, Neq; in senem neq; in puerum collocandum esse beneficium, propterea quòd alter non referat, alter nō meminit. Extat & huiusmodi quoddam apud Diogenianum adagium Μὴ ποτ' εὖ ἔρδειν γέροντας, μηδὲ γυναῖκα, μηδὲ παῖδας, μηδὲ πύκα τινὸς μηδὲ λάθοι κωπηλάτην. i. Ne quid beneficij colloces, neq; in senes, neq; in mulierem, neq; in puerum, neq; in canem ciuisquam, neq; in garrulum remigem: propterea quòd perire uideatur, quod in eiusmodi genus hominum insumitur. Seneca de beneficijs tertio: Sic fit, ut præceptores eorum q; beneficia intereidant, quia totam pueritiam relinquimus: sic fit, ut in adolescentiam nostram collata pereant, quia ipsa nunquam retractatur.

Stultus, qui patre cæso liberis pepercit. LIII

Superiori protinus illud subtexuit, & quidem prouerbij nomine, καὶ τοὺς υἱεῖς ἀναιρεῖν ὃν καὶ τοὺς πατέρας.

Νήπιος, ὃς πατέρα κτάνας, παῖδας καταλέποι. id est, Et qui fuadeat occidere liberos, quorum patrem occideris, huic attestatur hoc prouerbium, Stultus qui patre occiso liberos relinquat. Refert idē postea inter sententias. Fatuus qui occiso patre liberis pepercit. Est autem uersus prouerbialis.

Νήπιος ὃς πατέρα κτάνας ὀπιπολάπει. id est, Est fatuus, qui patre perempto pignora linquit.

Vsus est & Herodotus in Clione, ὁμοίως γὰρ μοι νῦν φαίνομαι ποιήσων, ὡς εἴτις πατέρα ἀποκτείνας τῶν παίδων αὖθις φάσκοι. id est, Nam mihi nunc perinde fecisse uideor, ac si quis occiso patre, liberis illius parcat. Hoc adagiū usurpasse scribitur Philippus Macedo, cū liberos etiā è medio tolleret, quorum parentes occiderat. Aut enim oportebat ~~primum à parentibus occidendis abstinere~~, aut filios item submouere, ~~paterna necis ultores~~ aliquando futuros. Fertur uox memorabilis militum qui Maximinum imperatorem trucidarunt unà cum filio, ex peßimo genere ne catulum quidem esse relinquendum. Huc pertinet Homericum illud ex Odyssea γ.

Ὡς ἐγαθὸν καὶ παῖδα καταφθιμένοιο λιπέσθαι
Ἀνδρὸς id est,
Vt bene habet cæso prolem superesse parenti.

Erit usus adagio quoties admonebimus, aut non esse prouocandos homines, aut ita conficiendos, ne in posterum reliquiæ nos exerceant.

Χρηστολόγοι. LIIII

Χρηστολόγοι dicebantur, atq; hodie quoq; uulgò dicuntur, qui probe loquuntur, & improbe faciunt. Dictum autem peculiariter in Pertinacem imperatorem, quemadmodū in huius uitis testatur Iul. Capitolinus. Paulus in epist. ad Rom. huiusmodi blandiloquentiā, χρηστολογίαν uocat: τὴν διὰ τῆς χρηστολογίας, καὶ εὐλογίας, ἐξαπατῶσι τὰς καρδίας τῶν ἀκάκων. id est, Qui per blandiloquentiam ac benedicentiam seducunt corda innocentium.

Pulchre dixti. Belle narras. LV

Huc pertinere uidentur ironiæ illæ prouerbiales, passim in comœdijs obuiæ. Dixti pulchre. Belle narras. καλῶς ἐλέξας. De re dictu uehementer absurda. Plato in Euthydemo nominatim pro prouerbio cōmemorat. Verba Platonis sunt, τὸ δὲ λεγόμενον, καλὰ λέγεις. id est, Etenim quod dici solet, omnia pulchra dicis. Item in Gorgia, ἄκουε δὴ φησὶ μάλα καλῆς λόγου. id est, Audi iam, ut aiunt, ualde pulchrum sermonem.

Figuli opes. LVI

Κοράμου πλοῦτος. id est, Fictiles diuitiæ. De rebus incertis, fragilibus ac neutiquam duraturis. Quemadmodum figulorum uasa facile comminuuntur quolibet casu. Refertur adagium à Diogeniano.

Lepus dormiens. LVII

Λαγὼς καθεύδων. id est, Lepus dormiens. Quadrabit in eum, qui quod non facit, id facere sese adsimulat, aut quod facit, id se facere dissimulat. Qualem quidam arbitrantur fuisse Vlyssis somnum, cum à Phæacibus in Ithacam insulam exponeretur, autore Plutarcho. Nam leporem patentibus genis dormire, cum alij permulti tradunt autores, tum Plinius lib. 11. ca. 37. id quod etiam hominibus nonnullis ait accidere, quos Græci κορυδαλιᾶς appellant. Neque perperam, opinor, dicetur & in timidos. Adagium à multis autoribus refertur.

Sero Iupiter diphtheram inspexit. LVIII

Ὁ Ζεὺς κατὰδ χρόνον ἐς τὰς διφθέρας. id est, Inspexit, & si sero, pellem Iupiter. Senarius prouerbialis in eos, qui sero quidem, sed aliquando tamen pro malefactis dant pœnas. Antiquitas enim credidit Iouem omnia in sua diphthera, hoc est, pelle caprina scribere, ac multa quidem pro tempore dissimulare, uerum aliquando de improbis pœnas sumere. Belle quadrabit & in principes, qui diu dissimulata maleficia tandem puniunt.

Aut mortuus est, aut docet literas. LIX

Ἢτοι τέθνηκεν, ἢ διδάσκει γράμματα. id est,
Aut periit, aut profecto literas docet.

Senarius prouerbialis, quo significabant olim, cuipiā omnino male esse, tametsi parum liqueret, quid rerum ageret. Is autem hac occasione uenit in uulgi sermonem, autore Zenodoto. Athenienses duce Nicia parum feliciter aliquādo pugnauerunt aduersus Siculos, permultis occisis, plerisq; captiuis in Sicilia abductis, qui Siculorum filios literas docere coacti sunt. Proinde pauci qui fuga elapsi redierant Athenas, rogati quid hic aut ille faceret in Sicilia, modo memorato uersiculo respondebant, Aut periit, aut docet literas.

Oportet testudinis carnes aut edere, aut non edere. LX

Ἢ δεῖ χελώνης κρέα φαγεῖν, ἢ μὴ φαγεῖν. id est,
Testudinis carnem aut edas, aut non edas.

Trimeter prouerbialis, in eos, qui negotium suscepturn frigide ducunt, neq; explicantes, neq; relinquentes. Sunt qui putent hoc dictum ab autore Terpsione profectum esse: quorum est Athen. lib. 8. declarans hunc primum præcepisse de gastrologia: ædituis regulis per quas liqueret à quibus esset abstinendum, quibus contra uescendum: inter quas erat & hæc de testudine ἢ φαγεῖν, ἢ μὴ φαγεῖν. Adiunt testudinis carnem si modice edatur, uentris tormina facere: rursum si copiosè

copiosè, lenire. Cuiusmodi quiddam & de lactucis refert Plinius: Perinde quasi dicas, aut bellandum est, aut non bellandum: aut studendum, aut non studendum. Nam plerasq; res sunt, quas si facias acriter, plurimum conducunt: sin ignauiter, officiunt. Velut ea quæ mediocritatem non recipiunt, quod genus est musica, poëticaq;. Sunt rursus quædam, quæ degustasse sit satis. Quo de genere putauit esse philosophiæ studium Ennianus ille Neoptolemus, & Callicles Platonicus. Non abhorret ab eo quod est in Apocalypsi: Vtinam aut calidus esses, aut frigidus.

Bonæ leges ex malis moribus procreantur. LXI

Macrobius Saturnal. lib. 3. Vetus uerbum est, inquit, Leges bonæ ex malis moribus procreantur. Nam sicuti medicorum pharmacis nihil opus foret, nisi morbis laboraretur: ita legibus scrundis nihil opus esset, nisi perperam uiueretur. Vnde apud Aeginetas olim pecuniaria pœna mulctabatur is, qui legis instituendæ dedisset occasionem. Autor Aristot. lib. Rhetoricorum 2. Corn. Tacitus lib. 15. Vsu probatum est, leges egregias exempla honesta apud bonos ex delictis aliorum gigni. Huc pertinet quod Solon ἐρωτηθεὶς, διὰ τί κύριοι τοὺς τόκους νόμῳ ἔλυσε, διὰ τὸ δεδιπόσαι εἶπεν. id est. Rogatus quam ob causam non tulisset legem in parricidas, respondit, quòd non speraret futurum parricidam.

Bos alienus subinde foras prospectat. LXII

Βοῦς ἀλλότριος τὰ πολλὰ ἔξω βλέπει. id est, Bos alienus subinde foras prospectat. De ijs, qui apud alienos non satis ex animi sententia tractantur, eoq; sæpius suos desiderat. Vnicuiq; domi, ac uelut in suis præsepibus iucundissima uita, peregre permulta sunt quæ lædant, plurima desunt. Allusisse uidetur ad hoc prouerbium Plutarchus in Symp. decade 8. probl. 2. ὅπως ὴ ἑαυτῶν μὴ καταφρονῆτε, μᾶλλον ἔξω βλέπητε πάσασιν. id est, Verum ne ipsos cõtemnatis, neue foras prospiciatis, id est, Ne aliunde petatis, quod ab ipsis Platonis interpretibus sumi potest. Proinde rectè dicetur, ἔξω βλέπειν, qui non contentus suis aliunde pendet. Vsurpat in libello, περὶ δὲ ἀρετῆς καὶ κακίας.

Septimus bos. LXIII

Ἕβδομος βοῦς. id est, Septimus bos. Olim in stupidos brutosq; dicebatur, unde celebratus senarius,

Τὴν ἕβδομον βοῦν ἡ σοφὴ παροιμία. id est,

Venustum adagium septimum narrat bouem.

Idbinc ortum esse tradunt, quòd antiquitus post sextum lunam bouis imaginem è farina pinsere consueuerint, qui septimam lunam cornibus referret. Sunt qui malint binc natum, quòd cum apud ueteres sex animãtium genera mactari diis soleant, ouis, sue, capra, bos, gallina, anser: pauperes non habentes uiuum animal quod immolarent, bouis simulacrum è farina fingere consueuerunt, is quoniã sensu uitaq; careret, in stolliditatis abijt prouerbiũ. Citatur apud Suidam Euripides in Erechtheo, & Achæus in Iride, qui prouerbium hoc usurpauerint, tametsi uersus illorum non refert.

Summis naribus olfacere. LXIIII

Τῇ ἄκρᾳ ῥινὶ ὀσφραίνεσθαι. i. Summa nare olfacere, pro eo quod est, leui experimento, coniecturaq; qualicunq; deprehendere. Extat apud Lucianum in Ioue redarguto.

Si meus ille stilus fuisset. LXV

Si meus stilus fuisset, dixit M. Tullius in 2. Philippica, pro eo quod est, si hoc negotij meo arbitrio, meoq; artificio, commissum fuisset. Translata metaphora à fabularum autoribus, quorum stilo & calamo fabula tota conficitur. Verba Ciceronis hæc sunt: Sed unam rem uereor ne non probet. Si enim fuissem, non solum regem, sed regnum etiam de Rep. sustulissem. Et si meus ille stilus fuisset, ut dicitur, mihi credo, non solum unum actum, sed totam fabulam confecissem. Porrò stilus est cuspis illa graphiaria, qua scribimus in tabulis ceratis. Transfertur autem ad characterem & filum quoddam orationis, ad quod alluſit Cicero.

Indus elephantus haud curat culicem. LXVI

In epistolis quæ Phalaridis nomine feruntur, extat huiusmodi quoddam adagium, κώνωπα ἐλέφας ἰνδὸς οὐκ ἀλεγίζει. id est, Culicem haud curat elephantus Indicus. Dictum est autem ob singularem duritiem cutis elephantinæ, qua fertur etiam iacula excutere, tantum abest ut culicis morsu posit offendi. Adhiberi potest, quoties significabimus excelsis animis leues & uulgares iniurias esse negligendas.

Lutum luto purgare. LXVII

Πηλῷ πηλὸν καθαίρειν. i. Lutum luto purgari, dicitur ubi res sordida sordibus tollitur, hoc est, cum sordes non tolluntur, sed aut mutantur, aut augentur etiam. Apollonius in epistola quadam, ἀλλ' οὐδ' ἐκεῖνο ἐφεστὼς ἔπεισε, μὴ πηλῷ πηλὸν καθαίρειν. Loquitur de sacerdotibus, qui deorum aras sanguine pollucrent, eamq; expiationem esse ducerent. Huc pertinet Diogenis, ni fallor, dictum. Is ingressus balneum sordidum, qui hic, inquit, lauant, ubi lauant? indicans talibus balneis conspurcari corpora potius quàm purgari. Idem accidit Alexandrinis qui in urbibus aluntur uim ibidum in hunc usum, quòd serpentes ac macellorum sordes deuorent, uerum suis immundicijs omnia rursus cõspurcãt.

Quocunq; pedes ferent. LXVIII

Ἐνθ' ἂν οἱ πόδες φέρωσιν. id est, Quocunq; ferant pedes, pro eo quod est, quouis. Quadrabit ubi nihil certum spectatur, ad quod nostri dirigantur conatus. Lucianus in Hermotimo: Οὐ δὲ τοῦτο δεῖ τὸ τὸν λόγον ποιήσομαι, ἔνθ' ἂν φέρωσιν οἱ πόδες φέρωσιν ὀκνῆσαι ἄπιμεν. id est, Neq; iuxta prouerbiũ, quocunque nos pedes tulerint, illuc ibimus. Horatius in Epodis:

Ire pedes quocunq; ferunt, quocunq; per undas
Notus uocabit aut proteruus Africus. Rursus in Odist 1, pedes quò te rapiunt & auræ.

Ita & Theocritus in Hyla:

Ἃ πόδες ἄγον ἠχώρει. id est,
Ducebant quocunq; pedes ibat. Rursus in Thalysijs:
Πᾶ δὴ τὸ μεναμέλεον πόδας ἔλκεις. id est,
Quò tandem te quæso pedes medio trahis æstu?

Et Vergilius:

Quò te Mœri pedes, an quò uia ducit in urbem?

Nec dissimili forma Plato lib. de Rep. tertio, ἀλλ' ὅπῃ ἂν ὁ λόγος ὥσπερ πνεῦμα φέρει, ταύτῃ ἰτέον. id est, Sed quocunq; ratio ceu uentus tulerit, hac eundem est.

Cyclopica uita. LXIX

Κυκλώπειος βίος. id est, Cyclopica uita, pro uita uehementer effera ac barbara, quæ neq; legibus, neq; disciplina ciuili cõstet, neq; religione deorum gubernetur. Qualem describit Homerus Odyssææ libro nono sub persona Polyphemi,

Νήπιοι ἦ ῥ' ἔξῶν, ἢ πλάθεν ἀλλάδας,
Ὃς μὲν θέλκε νίλεαν ἠδὲ λεπαδνόεν, ἠδ' ἀλέασθαι.
Οὐ γὰρ κύκλωπες ὅδιοι ἀγχόθι ἀλίγκιοι
Οὐδὲ θεῶν μακάρων. id est,
Despis, aut certè longinquis hospes ab oris
Hic ades, ut qui me iubeas cura'ue moueri,
Siue timore deũm, neq; enim cyclopica turba
Curamus summum'ue Iouẽ, diuos'ue beatos. Eodẽ in lib.
Τῶν δ' ἀνδρῶν πειρήσεαι, οἵτινές εἰσιν,
Ἢ οἵ γ' ὑβρισταί τε καὶ ἄγριοι οὐδὲ δίκαιοι,
Ἠὲ φιλόξεινοι καὶ σφιν νόος ἔστι θεουδής. id est,
Quod genus hoc hominum experiar iam, sint'ne feroces,
Agrestes, æquiq; rudes, an & hospitij ius

Obſeruent, animo reuerentes numina diuûm.

Homerum æmulatus Euripides Cyclopem hoc paſto loquentem facit:

Ζωὸς δ' ἐγὼ κἠραυδὸν ἐ φέλαστα ξένε,
Οὐδ' οἶδ' ὅτι ζέυς ἐς ἐμὲ κρέιαστον θεόν. id eſt,
Atqui hoſpes ego ſumen Iouis non horreo,
Nec; me Iouem præſtantiorem habeo deum.

Strabo lib. Geograph. 11. ſcribit, hoc uulgò dictum in Albanorum gentem, quòd Cyclopum agerent uitam, utpote nec; culturæ ſtudioſi, & ad omnẽ uitæ cultum inertes & rudes.

Longe, latéq;. LXX

Cum ingens diſcrimẽ ſignificãt, longe lateq; diſtare dicunt. A. Gellius: Sic exiſtimo, niſi me ſcriptoris iſtius, omniſq; antiquæ orationis amor atq; ueneratio, cæco eſſe iudicio facit, longe lateq; eſſe amplius, prolixius, ſuſius, in ſignificãdo totius ciuitatis multitudine mortales, quàm homines dixiſſe. Cicanter in Pandectis hæc ex Vlpiano: Si uſus fundi ſit relictus, minus utiq; eſſe quàm uſufructũ, longe lateq; diſtare nemo dubitat. Translatum uidetur ab agrorum menſoribus.

Símiles habent labra lactucas. LXXI

Similes habent labra lactucas. Vbi ſimilia ſimilibus contingũt, uelut præceptori parum docto diſcipulus indocilis: improbo populo magiſtratus improbus: contumelioſo patrono contumelioſus actor: uxori moroſæ maritus moroſus: breuiter quoties mala malis, digna dignis cuenium. Natum adagium ab aſino carduos paſcente. Eſt autem lactuca herba mollis ac tenera, quæ tamen non admodũ ſit diſſimilis carduo, præſertim ſylueſtri. Itaq; quemadmodum carduus ſpinoſus eſt, atq; maiorem in modum aſperis foliis & caule, denig; ipſo etiam flore: itidem & aſini labris nihil durius ac petricoſius, ut illis non alia lactuca magis apta uideatur. Porrò carduos lactucarum uice etiam in conuiuijs à nonnullis apponi ſolere, teſtis eſt Iulius Capitolinus in uita Pertinacis imperatoris. Plin. item lib. 19. de carduis in hunc modum: Poterant uideri dicta omnia, quæ in pretio ſunt, niſi reſtaret res maximi queſtus, non ſine pudore dicenda. Certum eſt quippe carduos apud Carthaginem magnam, Coràubamq; præcipue, ſeſtertiũm ſena milia è paruis his reddere, quoniam portẽtu quoq; terrarum in ganeam uertimus, etiam ea quæ refugiũt quadrupedes conſcia. Vſurpat, ſimulq; interpretatur prouerbium diuus Hieronymus, ſcribens ad Chromatium in hunc modum: Secundũ illud quoq;, de quo ſemel in uita Craſſum ait riſiſſe Lucilius: Similem habent labra lactucam, aſino carduos comedente: uidelicet ut perforatam nauim debilis gubernator regat, & cæcus cæcos ducat in foueam, & talis ſit rectior, quales illi qui reguntur. Hactenus ille. Fuit autem hic Craſſus auus eius Craſſi, qui pugnans aduerſus Parthos interiit, cuius ſigna poſtea retulit Auguſtus. Numeratur is inter eos qui nunquam in uita riſiſſe ferunter, eaq; gratia γέλωτος ἄφωνος eſt cognominati. M. Tullius in actionibus, Craſſum Licinium, autore Lucilio, ſemel duntaxat in uita riſiſſe teſtatur. Plinius lib. Naturalis hiſt. 7. cap. 19. Ferunt, inquit, Craſſum auum Craſſi in Parthis interempti, nunquam riſiſſe, ob id Agelaſtum uocatum, ſicuti nec fleſſe multos. Diuus Hieron. contra Rufinum. Ego certè ut homini ſeuerißimo riſum mouerem, ut imiteris aliquando Craſſum, quem ſemel in uita riſiſſe ſcribit Lucilius. Meminit & Macrobius lib. Saturnalium ſecundo.

Dignum patella operculum. LXXII

Hulc ſimillimum eſt illud, quod ab eodem Hieronymo refertur in epiſt. ad Chromatium: Dignũ patella operculum. In mea enim, inquit, patria ruſticitas uernacula. Deus uenter eſt, & in diem uiuitur: & ſanctior eſt ille, qui ditior eſt. Acceßit huic patellæ iuxta tritum populi ſermone prouerbium, dignum operculum. Significat autem epiſcopum ad improbos populi mores accommodatum. Idem aduerſus Rufinum. Quòd librum Euſebij pro Pamphili uerteres, quòd tuum quaſi operculum uenenatæ patellæ imponeres. Plato in Hippia maiore, diſſerens de pulchro ac decoro, quiddam habet non abhorrens ab hoc prouerbio, πότερόν σοι φαίνεται φίσει, ὅταν τις τὸν χύτραν, ἢν ἔφη ἐλέγομεν τὸν καλὸν ἐμοῦ ἕνεκα καλὸν μεγάλου, χρυσοῦ τορεύσας αὐτὴν ἢ σύνολος id eſt, Vtrum inquiet, ubi quis ollam illam pulchram, de qua modo loquebamur, igni admouerit, pulmentis fabis plenam, decet illam aurea toryne, an ficulna? Quod Græce dicitur eſt, τορεύειν, Platonis interpres uertit tudiculam. Etymologus indicat, τορεύειν uocem eſſe Atticis peculiarem, qua illis ſignificat σιδηρεύειν. Suidas alit inſtrumentum eſſe quo mouentur olla.

Sí iuxta claudum habites, ſubclaudicare diſces. LXXIII

Plutarchus in lib. De liberis educandis, ἢν χωλῷ παροικήσῃς μάθοις τραυλίζειν ι. Si iuxta claudũ habitaris, diſces ſubclaudicare. Pindari interpres extulit hunc in modum:

Χωλῷ παροικῆσ κἂν ἐνὶ, σκάζειν μάθοις. id eſt,
Claudo uel uni ſi propinquus manſeris,
Diſces & ipſe claudicare protinus.

Huc pertinet illud Heſiodium, nobis alibi dictum: πῆμα κακὸν γάστηρ &c. Ea uerò rerum humanarum eſt inſolicitas, quòd facilius tranſiliunt uitia quàm bona. Et tamen uerũ eſt quod addit Heſiodus, ὥσπερ κἀγαθὸς μὲν ὀνειαρ. Ita Pindarus in Nemeis hymno 7. ἐπεὶ πλοῦτος ἀνδρὸς ἀνῆρ, τὶ φαίνεται κε γάστηρ ἔμμεν νόῳ φιλήσασ' γ' ἀτρυὼ γέρον, χάρμα πάσσῳ ἐπάξιον. id eſt, Si uir uiro eget, quid dicemus uicinum eſſe uicino, animo conſtanti amicum? Gaudium omni re dignum. Quanquã uideo nec lectionẽ, nec interpretationẽ huius loci cõſtare Græcis. Quidam enim pro πλοῦτος legunt γαστὴρ, referũtq; ad cõmodorũ aut incõmodorũ cõmunicationẽ quã homo capit ab homine, maximè à uicino. Et legẽdũ uidetur γάστωρ ἔμμεν ut reſpõdeat participio φιλήσασ'α. Interpres adducit & illud ex Heſiodo:

Γείτονα δ' ἐσθλὸν ἕπεσθαι, ἐπεὶ κακὸς ἀντὶ κακοῖο id eſt,
Vicini incincti, cincti uenere propinqui. Notũ eſt illud Themiſtoclis, qui proſcripto agro iußit & hoc præconem addere reliquis dotibus, quòd bonum haberet uicinum. Prouerbium admonet, pernicioſam improborum hominum conſuetudinem, propterea quòd cum corporis, tum maximè animi uitia contagio ſerpunt in uicinum. Naſo:

Dum ſpectant oculi læſos, læduntur & ipſi,
Multaq; corporibus tranſitione nocent.

Id Ariſtoteles exiſtimat potiſſimũ uſu uenire in morbis oculorum, quòd ea corporis pars maximè ſit mobilis. Item in ſcabie, quòd in ſumma ſit cute, & humore glutinoſo, ad uicinum permãnet. Poſtremo in omnibus morbis, qui è ſpiritu corrupto naſcuntur, ut peſtis, quòd ſpiritus facilè ab alio in alium traijciatur. Deniq; eſt occultus quidam naturæ cõſenſus, quo fit ut ſciure incipiat qui uiderit ſciantem, & miſeriatur qui meientem conſpexerit. Autor eſt Alexander Aphrodiſeus. Et balbutire diſcit, quiſquis aßidue cum balbo uiuit. Morũ autem ſcabiem affricat comißor comißori. Ariſtot. ſectionis 6. probl. 4. quæritur quare lippitudo, tubes, & ſcabies cõtagio migrent ad alios, nec idẽ accidat in omnibus morbis. Plutarc. in cõmentario De ratione dignoſcendi ueri amicũ ab adulatore, ſcribit tantam habere uim aßiduam cõſuetudinẽ, ut improbitates etiam imitemur uitia eorũ, quibuſcum uiuimus. Quemadmodum Platonis familares eius gibbũ imitabãtur. Ariſtotelis amici, balbutiendi eiuſdem exprimebant. Alexandri Macedonis regis familares cruciris inflexum, & uoci in dicendo aſperitatem effingebant. Plato de legibus

legibus 2. eleganter indicat, quomodo fallat contagium: πόσ ὄρος ἐστὶ, εἰ καὶ εὐαγκάλιον τῶν ἄνω, ὅπου ὄραντις τοιγαροῦν ἤθεσι ξυνὸν κακὸν ἀνθρώποις, μὴ μιοῦ, καίπερ δὲ ἀποδεχόμενος, λέγη τ' ὧν ἓν ταυτὸν μολοῦσα, ὀνησιφόρτιον ἀνὴρ τὸν μοχθηλαγκτότατα ὁμοιοῦσθαι δίκτυα ἀνάγκη τὸν χαρακτῆρα ὁπόσοις ἂν χαίρει. id est, Vtrum probabile, an potius necessarium hoc ipsum esse, quòd cum quis cum prauis hominum improborum moribus conflictatur, non odit, sed gaudet magis approbans, quanquam ueluti per iocum reprehendit, somnians suam ipsius malitiam, tunc profecto necesse est ut similis euadat gaudes utrisciuq; gaudeat.

Corrumpunt mores bonos colloquia praua. LXXIIII

Eodem pertinet ille Menandrius senarius, quem diuus Paulus apostolus haud quaquam grauatus est in prima ad Corinthios epistola citare:

φθείρουσιν ἤθη χρηστ' ὁμιλίαι κακαί. id est,

Mores bonos conuictus inficit improbus.

Tertullianus ad uxorem uertit Græcum carmen, sed libertate Latinæ comœdiæ: Conuictum, inquit, atq; commercia deo digna sectare, memor illius uersiculi sanctificati per Apostolum:

Bonos corrumpunt mores congressus mali.

Consimilem huic sententiam refert Aristoteles nono Moralium lib. Celebratur & hic senarius à Græcis:

Κακοῦ ὁμιλῶν κακὸς ὀφθήσῃ κακός.

Malus ipse fies, si malis conuixeris.

Quanquam autem alterius ab hoc instituto uidetur huiusmodi conquirere numen non mihi tempero, quin illud adscribam ex Senecæ De ira lib. 3. si non magnopere pertinens ad prouerbij declarationem, certè ad uitam instituendã in primis conducibile. Sumuntur, inquit, à conuersantibus mores. Et ut quædam in contactis corpore uitia transiliunt, ita animus mala sua proximis trahit. Ebrioſus comisatores in amorem uini traxit: impudicum uetus fortuna, & si licebat, uirum emollit. Auaritia in proximos uirus suum transtulit. Eadem è diuerso ratio uirtutum est, ut omne quod secũ habent, mitigent. Nec tam malorum quisquã uitia regit, & facilius coelum, quam animi, pertum firmis, in melius uertuntur. Quæ res quantum posit, intelliges, si uideris, feras quoq; conuictu nostro mansuescere, nullius immani bestiæ uim suam permanere, si hominis cõtubernium diu passa est. Hucusq; Senecæ uerba reddidimus. Porrò cum omnis cõtuberny conflictatio, plurimum habet momenti ad corrigendas depraua andasq; mortalium ingenia, tum præcipue uaiet oratio, quæ quidem ex arcanis illis animi penetralibus depromptæ, geminam quandã & occultam uim, atq; ut Græcè dicam melius, γνῶσιν secũ adferat, eamq; in auditoris animum, in quem illabitur, transfundit, præsentaneum uenenũ, si pestilens fuerit: remedii efficax, si salutaris. Proinde nullum adhuc apophthegma philosophorum memini legere, quod mihi uideatur cum illo conferendum, quod Ioannes Coletus meus, uir pariter & eruditus & incorruptus, subinde dictitare consueuit. Tales nos esse, qualia sunt quotidiana colloquia: tales euadere, qualia frequenter audimus. Iam uerò quod de colloquio dictum est, idem oportet & de studijs accipere. Qui uitam omnem in Ethnicis conterunt literis, gentiles euadunt. Qui præter obscœnos autores nil euoluunt, moribus obscœnis reddantur oportet. Etenim lectio colloquium quoddam esse uidetur.

Annus dibanus. LXXV

Ἐνιαυτὸς διβάνου. id est, Annus dibanũ. In eos olim dicebatur, qui nouæ quippiam rei repperissent. Nam Annus quidã Aegyptius dicitur fuisse, quem quidam putant, coquerent, seruum exoguisse. Siquidẽ priscis pulte polentaq; uictitabant, cocti panis usum nescientes. De ratione coquendi panis ii: furnis, permulta Plin. lib. 18. cap. 11. & hinc rei uocabulum etiã inditum. Nã Plautus in Aulularia artopteſiam uocat. Seneca in epistola quadam ad Lucilium ostendit, antiquitus panem manuum tractatione subactum, feruenti cinere testaq; percoqui solere: deinde paulatim repertos furnos & alia genera, quorum feruor seruiret arbitrio. Hic panis dicebatur κριβανίτης. Meminit huius adagij tum Suidas, tum Aristophanis interpres ὃν ἀχαρνῆσι. Quãquã excẽplaria pleraq; ἀνθρωπῶν habent, in uno diuaxat loco ἄνω scriptũ reperiri, quod mihi quidẽ magis arridet ut uocabulum sit proprium.

Magistratus uirum indicat. LXXVI

Ἀρχὴ γὰρ ἄνδρα δείκνυσιν. id est, Imperia demonstrant uirũ. Dimeter Iambicus prouerbio celebratus. Quidam Pittaci Mitylenæi putant apophthegma. Sunt qui Solonii tribuant, quorum de numero Sophocles est, ut ferunt. Aristoteles 5. Moralium lib. Biantis nomine citauit. Item Theophrastus in prouerbijs, quanquam ea non extant, Bianti adscribit. Hoc adijciendum putaui, ne quis cauilletur, sententiam esse, non prouerbium. Quanquam & Plutarchus in uita Ciceronis ostendit fuisse prouerbio celebratum dictum, loquens hunc in modum: ὃ ἦ δοκεῖ μάλιστα καὶ λέγεται, βάτον ἀνδρὸς ἢ πίθακνυόσῃ καὶ βασανίζειν, ἀξιοῖ καὶ αὐτὸν πάθη καὶ πράξεις καὶ λόγους ἐξετάζειν, καὶ πᾶσαν ἀποκάλυψιν ποιεῖσθαι, δημοσθένη μὲν ἐκ ὑπῆρχεν. id est, Quod autem uidetur & dicitur, maximè mores hominis ostendere, atq; explorare, nimirum potestas ac magistratus, omnem mouens affectum, & omnem aperiens malitiam, id Demosthenem quidem non adfuit. Sophocles in Antigone:

Ἀμήχανον γὰ παντὸς ἀνδρὸς δαμαθῆναι
Ψυχήν τε καὶ φρόνημα, καὶ γνώμας, πρὶν ἄν
Ἀρχάς τε καὶ νόμους ὑπερβὰς φανῇ. id est,

Fieri haud potest, cuiuspiam ut pernoueris
Animum atq; mentem siue sensum, ni prius
Imperia nactus gesserit ciuilia.

Sensus est, in uita primatx uix satis perspici posse mores & ingenium hominis. Verum si committas imperium, ut quod libeat, idem liceat, tum demum apparere quo sit animo. Eleganter inuertit Epaminondas, cui cum Thebani per contumeliam magistratum quempiam sordidum & contemptum mandassent, non contẽpsit, sed ea cura gessit, ut muneri prius contemptissimo dignitas & autoritas accederet, dicens: Οὐ μόνον ἀ ἀρχὴ τὸν ἄνδρα δείκνυσιν, ἀλλὰ καὶ ἀρχὴν ἀνήρ. id est, Non solum magistratus uirum ostendit, sed magistratum uir. Meminit Plutarchus in præceptis ciuilibus.

Idem Accij, quod Titij. LXXVII

Extabat olim adagium apud M. Varronem in satyra, cui titulus, Testamentum, referturq; apud A. Gellium in Noctibus Atticis, idẽ Accij quod Titij. Quòd si quis, inquit, undecimo mense κατ' ἀειγονίλλιν natus est, Accio idem quod Titio iusto. Nimirum significans eodem sibi iure futurum, filiũ decimo mense natum, quo cum qui natum undecimo. Sumptum uidetur à Iurisconsultorũ consuetudine. Titij & Accij uocabulum pro quibuslibet duobus subinde usurpantium.

Muta persona. LXXVIII

Κωφὸν πρόσωπον. id est, Muta persona. Martialis in sexto Epigrammatum libro:

Comœdi tres sunt, sed amat tua Paula Luperce
Quatuor, & κωφὸν Paula πρόσωπον amat.

Quadrabit in eos, qui in confessu deliberantium, aut disputantium, aut etiam in conuiuijs cæteris loquentibus, soli tacent. Traducium apparet à lege comœdiarum, in quibus nõ temere plures tribus personæ solent induci in eadem scena. Quod si quando quarta accesserit, aut muta prorsus est, aut perpauca loquitur. M. Tullius ad Atticum lib. 13. Si Cottam

& Varronem fecisse inter se disputantes, ut à te proximis literis admoneor, mecum πωρὸν ψόφωνον esset. Mutas nuptias dixit alicubi Pindarus, pro clanculariis, & in quibus non decantetur hymenæus, ἄφθογγον γάμον. De doryphoremate dictum est aliàs.

Caput sine lingua. LXXIX

Ab hoc non admodum abludit ille Laberianus trimeter,

Caput sine lingua, pedaria est sententia.

Cum ait in eos, qui in consultationibus aut disceptationibus ipsi quidem nihil habent quod dicant, verum aliorum sententijs annuunt. Nam pedarij senatores dicebantur ij, qui in senatu quidem sedebant, uerum sententiam non rogabantur, sed in aliorum sententias pedibus discedebant. Vnde referēte Festo Pōpeio in dictione Pedarius, à Lucilio dicti sunt Agipedes, quòd pedum discessione dicerent sentētiam. Refertur à Gellio noctium Atticarum lib. 3. cap. 18. Habet & Crocodilus caput sine lingua, sed dentibus armatum, quales nunc uidemus multos, qui quum bene dicere nesciant, tamen mordent letaliter. Nilus procul absit à nobis, sed hoc genus Crocodilis plena sunt omnia.

Corpus sine pectore. LXXX

Prouerbiali figura dixit Horatius in Epistolis ad Albium:

Non tu corpus eras sine pectore, dij tibi formam,
Dij tibi diuitias dederant, artemq; fruendi.

Item Ouidius in Heroinis:

Hunccine tu speras hominem sine pectore, dotes
Posse satis formæ Tyndari posse tuæ?

Perinde uerò dictum est corpus sine pectore, quasi dicas, sine mente. Nam sapientiam & ingenium in pectore atq; in corde constituunt. Vnde & cordatos appellamus prudētes, Et Iuuenalis tardum ac stolidum significans:

~~Cum sex cinxerat ante mille~~
Nil *salit* Arcadico iuuenci.

Cerite cera dignus. LXXXI

Olim notari dignos atq; improbos & nequam homines, Cerite cera dignos prouerbio uocabant, nimirum ceritem ceram infignem ignominiam appellantes. Horatius:

Quid deceat, quid non obliti, Cerite cera
Digni, remigium uitiosum Ithacensis Vlyssis.

Acron & Porphyrion huiusmodi tradunt originem adagij. Romani Ceritibus bello subactis eam dixere conditionem, ne suffragij iuri haberent, ne leges ullas aut ederent, aut haberent. Eamq; ignominiam in adagium abijsse. Meminit de tabulis ceritibus & A. Gellius libro 16. cap. 13. Primos autē municipes inquit, sine suffragij iure, esse factos accipimus. Cōsumq; illis, ut ciuitatis Romæ honorem quidē caperent, sed negotijs tamen atq; oneribus uacarent, pro sacris bello Gallico receptis custoditisq;. Hinc tabulæ Cerites appellatæ uersus uice, in quas censores referri iubebant, quos note causa suffragijs priuabant. Consine uidetur illi, quod alibi diximus, Sutorium atramentum.

Dij lancos habent pedes. LXXXII

Macrobius lib. Saturnal. 1. cap. 6. scribit in hunc modum: Cur autem Saturnus ipse in cōpedibus uisatur. Verrius Flaccus causam se ignorare dicit. Verum mihi Apollodori lectio suggerit. Saturnum Apollodorus alligari alt per annum laneo uinculo, & solui ad diem sibi festum, id est, mense hoc Decembri. Atq; inde prouerbium dictū: Deos lancos pedes habere: significari uerò decimo mense semen in utero animatum in ultimum grandescere, quòd donec erumpat in lucē, mollibus naturæ uinculis detineatur. Hactenus Macrobius. Lucianus item in Cronosolone, Saturnum in cōpedibus fingi solere significat. Atq; huius figmenti rationem reddit in lib. de Astrologia, nempe quòd orbis Saturni longissimè à nobis semotus sit, ob hoc in tartara eiectum finxere, ex aëris profunditate sumpta occasione. Deinde quòd motus sit omnium tardissimi, ut quasi stare uideatur, cōpedibus alligatum finxerunt. Plutarchus in problematis scribit, Tyrijs fuisse morem, ut deorum statuis uincula injicerent. Aenigma prouerbij indicat, deos adsit uenientem tente quidem procedere, sed tamen aliquando de malefactis pœnam sumere uel inopinato. Sic interpretatur Porphyrio, demonstrans quod scribit Horatius libro Odarum 3. oda 2. Raro antecedentem scelestum Deseruit pede pœna claudo, affine esse prouerbio, quo dicitur, deos iratos, pedes lanatos habere, quia nonnunquam tarde ueniunt nocentibus.

Zenone moderatior. LXXXIII

Ζήνωνος ἡμερατέρου. i. Zenone temperantior. Testatur & Laërtius in Zenonis uita philosophum hunc, tum in uictu, tum in uoluptatibus Venereis usq; adeo patientē ac parcum fuisse, ut crudis duntaxat uescereturac pallio prætenui tegeretur. Vnde & Philemon in comœdia taxat hominem, qui post panem obsonij loco caricis uteretur, aquam uini loco biberet, ac discipulos esuriem doceret. Hinc in uulgi sermonem abijt, Zenone temperātior. Philemonis uersus apud Diogenem ex fabula, cui titulus Philosophi, sunt huiusmodi:

Εἰς ἄριστον ὄψον ἰσχάδες, ἐπιπίειν ὕδωρ,
Φιλοσοφίαν κεκτῆσθ' & φιλοσοφᾶτε,
Τοῦτον διδάσκει καὶ μαθητὰς λαμβάνει. id est,
Post panis esum, caricemq; obsonium
Aquam bibens perdurat inde simplicem.
Nouum enim philosophiæ celebrat hic genus.
Docet esurire, ac discipulos ita illicit.

Quanquam sunt qui uersus hos Posidippo tribuant, non Philemoni, uelut idem admonet Laërtius.

Sylosontis chlamys. LXXXIIII

Ἡ συλόσωντος χλαμύς. i. Sylosontis chlamys. Refertur à Diogeniano, dici solitum in hos, qui se cultu uestituq; iactitant ac uenditant. Videtur haud absurde dici posse & in eos quibus munus exiguum in tempore, magno cum fœnore redijt. Historiæ quæ prouerbij dederit occasionem, meminit Herodotus in Thalia, quanquam apud hunc χλανὶς legitur, non χλαμύς. χλανὶς autem uestis militaris. Meminit & Strabo Geographiæ lib. 14. Historia sic habet: Sylosontem quidam cùm sensisset Darium Hystaspis filium, cum adhuc priuatus ageret, chlamyde quadā sua admodum bella impensius fuisse delectatum, eam ultro dono misit. Cuius tam tempestiuæ liberalitatis memor Darius, cùm iam rebus esset præfectus, totam & urbem & insulam Samiorum Sylosonti in manus tradidit, unius uestis munus tam opulento regno compensans. Mentionem facit huius rei Valerius quoq; Maximus, lib. Memorabilium 5. titulo de gratitudine. Porrò quod alij chlamydem seu chlanidem uocant, hic amiculum appellat, id est, pallij genus.

Opera Sylosontis ampla regio. LXXXV

Ἔστι συλοσώντου ἄρουρα εὐρεῖα. id est,
Per Sylosontem regio facta est amplior.

Senarius in prouerbium uersus, quem refert Strabo libr. Geogr. 14. Nam Sylosontis munificentia Darij, mortuo Policrate, Samiorum ἀδεσπότου tyrannidem, cum acerbius exerceret imperium, ita ut ferè solent ij, qui ab humili fortuna repentè ad res amplas prouehuntur, & ob hanc causam insula discrepaturab incolis, proverbio dici cœptum:

Ἔστι συλοσώντου ἄρουρα εὐρεῖα. id est,
Spatiosa regio est Sylosontis gratia.

Conuenit in eorum gerentem magistratus, aut in principem malum, cuius ultio deferatur ab incolis regio. Venustius redderetur longiore deflexu, uelut si in hominem πλάσις, πλατὺς, qui domum aliquam cōpilarit, dicatur, aut in profusum ac

ſam ac prodigum, cuius luxu loculi facti ſunt inanes.

Phalaridis imperium. LXXXVI

Φαλάριδος ἀρχή. i. Phalaridis principatus. Refertur inter Græcas paroemias. Recte dicetur in eos, qui crudelius exercent imperium, aut poteſtatem ſibi delegatam. Ortum adagium à Phalaride Agrigentinorum tyranno, quem ſua crudelitas nobilitauit. Inter multa autẽ crudelitatis exempla celebratur in primis aeneus ille taurus Perilli, ſiue Perilai, nam ſic appellat Lucianus, inuentũ, quo ſubiecto igni mortales uiui exurebãtur, ut pro eiulatu humano mugitũ ederent mouientes. Eum taurũ, exuſto primũ in eodem artifice, Delphos miſiſſe legitur, ut Phœbo dicatus, in eius templo reponeretur, monimentum futurum, ſimul & artis exquiſitiſſimæ & inuẽti crudeliſſimi, & pœnæ merito in autorẽ retortæ. Verũ Delphi munus, ut à tyranno miſſum, repudiarunt. Hæc fermè leguntur apud Lucianum. Simili figura dictum legimus φαλαρισμὸν, pro immani crudelitate. Cicero ad Atticum lib. 7. Nam iſtum quidẽ cuius φαλαρισμοὺς times, omnia teterrime facturum puto. Idem in actione contra Piſonem: Quoniam, inquit, Phalarin grammaticum habemus, id eſt, qui perperam ſcripta etiam capite punit.

Manliana imperia. LXXXVII

Vi hoc proximum recte congruit in hos, qui ſeuiunt in eos, in quos ius nacti ſunt, ita Manliana imperia cõfine illi prouerbium, probe torquebitur in eos, qui nimis rigida iuris obſeruatione, humanitatis & æquitatis obliuiſcuntur. Hiſtoria quæ prouerbio cauſam dedit narratur à Tito Liuio primæ decadis 8. lib. Extat & apud Valerium Maximum alios q; complures ſcriptores. Ea ad hũc fermè habet modũ. Manlius cum conſul bellum cum Latinis gereret, edictumq; eſſet ne quis extra ordinẽ pugnaret, T. Manlius conſulis filius turmæ præfectus, prouocatus à Genutio, ſiue ut Valerius, à Geminio Metio Tuſculanorũ equitum præfecto, oblitus edicti conſularis conflixit & prouocatorẽ haſta confodit. Deinde ubi comitante turma, ac uelut ouante ſpolijs ornatus ad patrem tenderet, ille mox in conſpectu omnium filium, quod extra ordinem pugnaſſet, ad palum deligari, deinde uirgis ex more cæsi, poſtremo ſecuri feriri iuſſit. Salubri quidẽ in poſterum exemplo, quem admodum ait Liuius, ſed in præſentia nimium inuidioſo cõſuli. Siquidem ut autor eſt Valerius lib. Memorabil. 9. cap. de ira, cum uictor Romam reuerteretur, nemo iuuenum obuiam ijt, in tantum totius iuuẽtutis odium uenerat. Hinc & cognomen additum uulgò imperioſo. Refert ſimile ſeueritatis exemplum Valerius Maximus lib. 2. cap. de diſciplina militari, de Poſthumio Tiburto, cuius filius fortiſſimus adoleſcens, quòd feliciter quidem, ſed iniuſſu patris, cum hoſte cõmiſiſſet, à patre ſecuri percuſſus eſt. Quãquam Titus Liuius primæ decadis, lib. quarto, maluit hoc de Manlio Torquato, quàm de Poſthumio credere, atq; in uarijs ſcriptorũ opinionibus hoc potiſſimũ argumento ſeſe uti teſtatur, quòd uulgato prouerbio Manliana imperia dicta ſint, non Poſthumiana, cum tamen Poſthumius ætate præceſſerit Manlium. Quòd ſi prior tam ſæui exempli fuiſſet autor, occupaſſet nimirum inſignẽ titulum crudelitatis: propterea quòd Manlio cognomen additum eſſet imperioſo, non Poſthumio. Meminit & Seneca De beneficijs, lib. tertio de Manlio ſiue Manilio quodam, qui relegatus à patre, reuerſus eum à moleſtia litis intentatæ liberauit. Tecte ad prouerbium alluſit M. Tullius, libro de finibus 2. Vide ne iſta ſint Manliana noſtra aut maiora etiam, ſi imperes quod facere non poſſim. Fortaſſe pro noſtra ſcriptum erat iuſſa.

Complurium thriorum ego ſtrepitum auditi. LXXXVIII

Πολλῶν ἐγὼ θρίων ἤκουσα. id eſt, Thriorum ego ſtrepitum audij complurium. Senarius eſt prouerbialis, quo minas & inanẽ clamorẽ nos contemnere ſignificamus. Quemadmodũ Thais illa Terentiana ſæuas & glorioſas Thraſonis minas pro nihilo ducit, magnum nubulonem appellans. Ariſtophanes in Veſpis:

Ὡς ἐγὼ πολλῶν ἀκούσας, οἶδα θρίων τ' ἦφον. id eſt, Thria noui quid ſtrepant ut ſæpius qui audiuerim.

Porrò thria à Græcis dicuntur ſiculna folia, quæ cum incenduntur, minacẽ quendam ædunt ſtrepitũ, & formadandũ ijs, quibus ante nõ ſit auditus, alioquin inanẽ & contemnẽdum. Niſi mauis legere θριῶν, ſic enim Græci uocant calculos, quos in urnam mittunt ſortilegæ, cum diuinant, quemadmodum admonuimus alibi. Solent huiuſmodi diuinatrices aliquãdo è ſortibus dira prædicere, quo ſtultos ac credulos territent, cum ſæpenumero nihil eueniat eorum quæ minantur.

Ne inter apia quidem ſunt. LXXXIX

Οὐδ' ἐν σελίνοις ἐσὶν. id eſt, Ne in apio quidem ſunt, pro eo quod eſt, ne ingreſſum quidem aut initium rei attigerunt. Sumpta metaphora ab ijs, qui hortos ingrediuntur. Nam antiquitus extremus ille hortorum ambitus, apio conſerebatur, quem qui nondum præteriſſent, uelut in horti limine adhuc eſſe uidebantur. Ariſtophanes in Veſpis:

Οὐδὲ μὴν ἐσὶ γ' ἐν σελίνῳ τ' ἐχίν, οὐδ' ἐν πυγάνῳ. i. In apio nondum eſt uel ipſo, ſed nec in rutis adhuc.

Hoc eſt, nec initium habet eorum, quæ ſunt futura. Interpres & aliam quandam hoc loco refert ſententiam, uolens adagium ad gymnicum agonem pertinere, ad quod qui præpararent infantes, ſtatim ut eſſent nati, in apio collocare conſueuerunt. Itaq; perinde dictum uidetur, Ne in apio quidem: quaſi dicas, ne in primis quidem rudimentis. Rutam autem comicus addidit riſus cauſa, quòd apium præcluſum fuerat. Porrò morem apio coronandi putant iam olim ab Hercule inductum, poſt interfectum Nemæ leonem, quod & Pindarus indicare uidetur alicubi. Nam in Nemeis hymno 4. dicit: ἵνα ἐν ἀγῶνι βαρυπλόκοις θάλυσι κορυθόεις σελίνοις. id eſt, Vbi in certamine tumultuoſi floruit Corinthiacis apijs. Significat quendam in certamine Neptuni Iſthmico coronatum fuiſſe à Corinthijs.

Podex lotionem uincit. XC

Πρωκτὸς λουτρὸν νικᾷ. id eſt, Podex lottonem uincit. Calliſtratus apud Ariſtophanis interpretem adagium hoc retulit ad eos, qui ſeſe in malum aliquod adigunt, propterea quòd ea corporis pars, etiam ſi lauetur, ſemet rurſum inquinat, ita ut ipſa ſit in cauſa, quo minus lauari poſſit. Quadrabit etiam ubi quid fruſtra fieri ſignificabimus, uelut ſi quis nocentem è carcere redimat, atq; ille mox iterato commiſſo ſemet eodem præcipitet. Aut ſi quos reconcilies, mox in priſtinam relapſuros ſimultatem, aut caſtiges incorrigibile ingenium, quod genus eſt mulierum. Conueniet & in illos, qui ſuo ipſius uincunt malo. Velati ſi quis morum intractabilitate obtineat, ne poſthac obiurgetur à præceptore. Putant adagium uideri ſumptum ab ijs potiſſimum, qui cita ſunt aluo, quos Nonius ſoriolos appellat. Ariſtophanes in Veſpis: Πρωκτὸς λουτρὸν περιγενόμενον. id eſt, Podex peruincens lotiram. Iidem & morbus dicitur uincere artem, curamue medici, cum eſt immedicabilis. Ex ueterum monumentis deprehendes, fuiſſe morem publicum ut poſt exoneratam aluum adhiberetur eius partis lotio, quæ tamen ſubinde erat repetenda. Martialis inter Iſſæ catellæ laudes commemorat, quòd poſt depoſitum uentris onus rogaret lauari. Legimus & barbarum quendam ſeruitutis impatientem, ligno cui ſpongia erat addita tergendo podici, in gulam adacto ſibi conſciuiſſe necem.

Conſcientia mille teſtes. XCI

Quintilianus Oratoriarum inſtitutionum lib. 5. hanc ſententiam ut prouerbialem citat: Conſcientia mille teſtes. Senſus

interprete non eget. Quis enim nescit, conscientiam rem esse unam omnium efficacissimam: adeo ut nulla tormenta melius prodant maleficium, quàm conscientia, nullus carnifex seuerius puniat, quàm hæc? Vnde & illud:

Heu quàm difficile est crimen non prodere vultu.

Extat & Græcanica sententia, συνάδωσις πλήξη τὴν ψυχὴν. i. Conscientia verberat animum. Iuuenalis item:

Et surdo verbere cædit. Hanc sensere poëtæ, cum de diris & ultricibus furijs fabulantur.

Mysorum præda. XCII

Μυσῶν λάα. i. Mysorũ præda. In eos olim dicebatur, qui impune à quibuslibet lædũtur ac diripiuntur. Ortũ adagium à Mysis, quos aiunt quondam finitimorũ incursationibus male uexatos fuisse, quo tempore Telephus rex peregre agebat. Vtitur hoc adagio Aristoteles lib. Rhetoricorum 1. tractans de locis coniecturalibus καὶ τὸν ὑπὸ πολλῶν ἀδικουμένων, μὴ ἐπεξελθόντας, ὡς ὄντας κῆρι τὴν παροιμίαν μυσῶν λάαν. id est, Eos item, inquit, qui à cõpluribus affecti iniuria, non curant de ulciscendo. Nam ut trito dicitur prouerbio, Mysorum ὀν prædam. Hoc est, passim ab omnibus incessuntur, propterea quòd uetercm strendo iniuriam, inuitant nouam. Vsus est Demosthenes aduersus Aeschinem. Quo quidem in loco scioli deprauarunt pro Mysorum, miserorum, in translatione Leonardi Aretini. Citatur & ex Stratidis Medea, & Iambis Simonidis.

Vltra septa transilire. XCIII

Ὑπὲρ τὰ ὀκταμυλία πηδᾶν. id est, Septa transilire, Congruit uel in eos, qui rem quampiam nouam & incredibilem designant, longeq; supra uulgarium hominum facultatẽ. Vel in hos, qui à re proposita digrediuntur. Vel in illos, qui præscriptos sibi terminos, & potestatis mandatæ modum transeunt. Natum adagium à Phayllo quodam pentathlo Opuntio, ut quibusdam placet. Crotoniata, qui tum saltu, tum disco mirum in modum ualuisse legitur. Hæc fermè Suidas. Extat & inscriptio statuæ illius huiusmodi:

Πύρτ' ἐυδὶ περίνικος πόδας ὠκέας ἀέθλων.

Δισμυρί δ' ἐπάλτην, οὐκέτ' ἀπολειπόμενον. id est.

Quinque supra quinquaginta pedes saliit Phayllus. Discum autem iacit centum, exceptis quinq;. Meminit huius adagij Plato in Cratylo, μὴ ὑπὲρ τὰ ὀκταμύλια ἅλλεσθαι. id est, Et ultra septa salire. Refert & Iulius Pollux lib. De rerum uocabulis 3. Lucianus in Somnio, ὑπὲρ τὰ ὀκταμύλια ἤδη πηδᾷ. i. Vltra septa iam transilit. De somnio cuius finis cum sit somnus, iam etiam uigilanti duraret. Chrysostomus homilia in 2. Cor. 3. τὰ ὀκάμυλα παρῆλθεν, id est, septa transcendit: de Paulo loquitur, qui quum gratis doceret Euangelium, plus præstitit quàm ab Apostolis exigebatur. Cicero de oratore libro 1. Et quasi certarum artium forensibus cancellis circumscriptam scientiam. Idem in actionibus: Ab his cancellis, quibus me circumscripsi, declinauero. Locus enim is, in quo celebrabantur ludi forenses, fõssis, cancellis, aut alijs id genus septis erat circumscriptus.

Pyrice facta. XCIIII

Pyra, insula quæpiam est, haud procul à Chio, cuius meminit & Homerus libro Odyssææ tertio, Pyrriam appellans:

Ἣ ναΐβ' ὑπὸ Πυρρὴν χίον πολυβενθέα παπαλόεσσαν

Νύσον ἐυδμήτην, ἄλλῃσι ἐπ' ἀκτῇσὶ ἔχουσαν. id est,

Certe supra Chium rediimus asperã, iuxta insulã Pyram, ipsam Chium à sinistris habentes. Strabo Pyra pronunciat pluratiue, & neutrali genere. Meminit huius & Plinius libro mundane hist. quinto. Ea insola quòniam esset & perpusilla & ignobilis, in contemptum ac utilitatis prouerbium abijt, ut quæ fordide, parumq; magnifice fierent, Pyrice facta dicerentur. Hæc fermè Stephanus: idem citat Cratinum:

Πύρα δ' Διόνυσον ἄγουσα. id est,

In Pyra Bacchum ducentes.

Eundem rursus in Nemesa:

Πύρασε τὸν ἀνδριὼν ἄγαν. id est,

In Pyra spartam ducis.

Bos Cyprius. XCV

Κύπριος βοῦς. id est, Cyprius bos. In Brutum ac stolidum iacitari solitum, propterea quòd Cyprij boues magis bruti ferantur, quippe qui stercore humano pascantur. Refertur à Suida ac Diogeniano. Interpres Aristophanis in Plutũ, scribit Bœotios boues συλλαβεῖν, esse, id est, oletum edentes. Hoc autem nomine Aristophanes medicos appellat, quòd in curandis ægro is sordida quædam tractent, lotium aut uentris excrementa contemplantes. Sed de Cyprijs bubus consentit Plinius libro 28. capite ultimo, narrans Cyprios boues hominum excrementa appetere, non pastus causa, sed ut hoc remedio torminibus medeantur.

Cyprio bouí merendam. XCVI

Festus Pompeius uersum hunc Sotadicum citat ex Ennio.

Cyprio bouí merendam.

Ostenditq; conuenire, quoties conuiua sordidus & insipidus sordido atque insipido accipitur conuiuio. Originem adagij refert eandem, quam nos modo commemorauimus. Festiuius erit, si ad res animi deflectatur, ut si quis apud spurcos spurce loquatur, apud indoctos indocte.

Equum habet Seianum. XCVII

Equum habere Scianum, olim prouerbio dicebatur in calamitosum, & ad extremam inopiam redactum. Allegoria sumpta est ab equo quodam fatali, cui à Cn. Seio domino nomen inditum est Seiano. is ex Diomedeis equis prognatus fuisse creditus est. Fuit insigni quidem specie, uerũ eiusmodi quodam fato, ut quisquis eius equi possessor esset, is cum omni domo ad internicionem usq; deperiret. Id quod Cn. Seius ipse capitis damnatus, ac miserando affectus supplicio: deinde & Dolabella bello interfectus: post hunc Cassius ab hostibus occisus, deinceps Antonius detestabili exitio perditus, probauit. Hunc equum C. Bassus Argis se uidisse refert, haud credibili pulchritudine, uigore q; & colore exuperantissimo, nempe puniceo. Hoc adagium & refert, & copiosius explicat A. Gellius, lib. noctium Atticarũ 3. cap. 9. Fieri potest, ut hæc de equo superstitio manarit ab equo illo dur ateo, cuius Odyssææ 9. meminit Homerus, qui fatalem interitum attulit Troianis. Ad quod alludens Maro,

Scandit, inquit, fatalis machina muros.

Ediuerso quædã fataliter esse felicia credidit ueterũ superstitio. Nam autor est Trebellius Pollio in lib. De triginta tyrannis, uulgò persuasum fuisse, res ijs feliciter cedere, qui Alexandri Magni imaginẽ, auro argento ue expressam gestitarent. Nec hodie desunt, qui gladios in bello fortunatos, & huiusmodi quasdam nugas pollicẽtur principibus. At magis mirandum, esse qui istiusmodi impostoribus credant.

Aurum habet Tolossanum. XCVIII

Huic simillimum est illud: Aurum habet Tolossanum. In eum qui magnis ac fatalibus afficitur malis, nouoq; ac miserando exitio perit. Refertur ab A. Gellio eodẽ loco, quem modo citauimus, ad hunc modum. Eadem sentẽtia est illius quoque ueteris prouerbij, quod ita dictum accipimus: Aurum habet Tolossanum. Nam cum oppidum Tolossanum in terra Gallia Q. Cepio consul diripuisset, multumq; auri in eius oppidi templis, fuisset, qui pars ea ex direptione aurum attigit, misera, anxia, aliq; exitio perijt. In plerisque codicibus Gellianis hactenus legebatur in terra Italia, sed mendose, quum Strabo & Iustinus Tolossam ponant in Gallia. Meminit auri Tolossani M. Tullius lib. de natura Deorum 3. Cognosce, inquit, alias quæstiones auri Tolossani, coniurationis Iugurthinæ. Strabo lib. Geograph. quarto, admonet hanc

pecun

pecuniam Toloſſanam Delphicæ pecuniæ partem fuiſſe, Brennus enim Prauſius natione, Tectoſagis auxiliantibus Delphos incurſauerat, deinde quemadmodum refert Iuſtinus lib. 22. cum Tectoſagi ſe in antiquam patriam Toloſſam recepiſſent, peſtilentia laborare cœperunt, à qua non prius ſunt liberati, quàm aruſpicum reſponſis moniti, aurum argentumq; ſacrilegio quæſitũ, in Toloſſenſem lacum mergerent, quod omne magno poſt tempore Cepio Romanus conſul abſtulit. Quod quidem ſacrilegium exitium attulit tum ipſi Cepioni, tum illius copijs. Erant autem auri pondo CX. millia: argenti pondo quinquies decies centum millia. Scribit enim Strabo, Toloſſanos ex priuatis fortunis auxiſſe ſacram pecuniam, ut magis Deum ſibi reconciliarent. Narrantur & alia quædam hoc loco à Strabone de auro Toloſſano ex Poſidonio: uerum quoniam ad adagionis enarrationem non magnopere pertinere uidebantur, ſat habuimus locum indicaſſe. Durat hodieq; apud uulgus hæc opinio, ut exiſtiment *omnes miſere perire, qui cunque à ſacris rebus non abſtinent manus* nio*lentas.*

Polypi caput. XCIX

Πολύποδος κεφαλή. id eſt, Polypi caput. In hominem uarium, & in quo pariter & uitia quædam & uirtutes inueniãs, cuiuſmodi Catilinam deſcribit Saluſtius. Comptit & in rem ex qua non parum commoditatis capere queas, ſed quæ eadem nonnullis incommodis nocet. Allegoria ducta eſt ab eius piſcis capite, quod ſicuti teſtatur Plutarchus in libello cui titulus, Quomodo ſint adoleſcẽtibus audiendi poëtæ, eſu quidem ſuauiſſimum & eſculentum, cæterum ſomnia parit triſtia ac prodigioſa. Vnde huius eſum interdicebant, iis qui cuperent ex inſomnijs præſcire futura, quemadmodum & fabarum, ut teſtis eſt ideni Plutarchus in Sympoſiacis. Proinde poëticen, Polypi caput uocat, in qua ſicuti ſunt permulta cognitu, tum iucunda, tum frugifera, ita ſunt nonnulla, niſi caueas peſtilentia. Porrò ex huiuſmodi rebus id quod ineſt commoditatis, cõueniet excerpere: quod noxium, uitare. Iuxta Simonidis doctrinam apiculas imitari, quæ præteritis reliquis, ad ea duntaxat aduolant, unde poſſint aliquid ad mellificium idoneũ excerpere, nec aliud colligunt, quàm quod ſit uſui futurum. Prouerbium integre refertur apud Plutarchum hoc pacto:

Πολύποδος κεφαλῆ ἐνὶ μὲν πανὺ ἥδεται ἀγαθόν. id eſt, In polypi capite ineſt quidem malum, ineſt & bonũ. Itidem Thcognis in ſententijs de uino prædicat:

Ἐσθλὸς καὶ πανὸς ἐστι. id eſt, Bonum ac malum es. Poſſet ad hanc formã torqueri fabula de haſta Achillis, quæ uulneris auxilium tulit eadem quæ uulnus inflixerat.

Aeſtate penulam deteris. C

Ἐν θέρει τὴν χλαῖναν κατατρίβῃς. id eſt, Aeſtate penulam deteris. Refertur à Zenodoto, Diogeniano, Suida. Recte dicetur in eum qui res neceſſarias temere, nec in tempore profundat, aliquando futuras uſui ſi ſeruentur. Id quod uulgò faciunt adoleſcentes, qui facultates [illegible]rias ſtulte prodigunt in iuuentã, quibus ſuſtinenda fuerat imbecillitas ſenectæ. Neque male quadrabit in eos qui corporis uires in uoluptatibus fruſtra conſumunt, quas in obeundis negotijs ſeriis poſtea ſunt deſideraturi. Nam χλαῖνα ſumma ueſtis eſt, quæ pro tempore ſumitur ad uentos, pluuiam, frigus ue depellendum, quaſi Latine dicas penulam. Iuuenalis:

Et multo ſtillaret penula nimbo. Quanquã & Latini lenæ uocabulo utũtur, pro eo quod Græci χλαῖναι appellant. Nonius indicat eſſe genus ueſtis militaris, quæ ſit omniũ extima, ueluti chlamys, palliũ, & penula. Apud Diogenem Laërtium tale quiddam obiecit Philemon comicus in Cratetem, quod æſtate gereret pallium craſſum, hyeme lacerã tunicam, uidelicet quo diſceret temperantiam ac tolerantiam.

DES. ERASMI ROT. PROVERBIORVM CHILIADIS SECVNDAE CENTVRIA PRIMA.

Feſtina lente. I

Σπεῦδε βραδέως. i. Feſtina lente. Prouerbium hoc non inuenuſtam ænigmatis ſpeciem præ ſe fert, propterea quòd conſtat ex uerbis inter ſeſe pugnãtibus. Ideoq; refrendum eſt aũ eam formam quam in operis huius initio demonſtrauimus, nimirum eorum quæ per ὑποτύπωσιν, id eſt, contrarietatem efferuntur. Quod genus eſt: *illud duodecimum ἀδύνατον.* id eſt, infelix felicitas. Nec abſurde mihi coniectaſſe uideatur, ſi quis efficlum exiſtimet ex eo quod eſt apud Ariſtophanem in Equitibus, σπεῦδε ταχέως. id eſt, Propera propere, ut alluſor quiſquis is fuit, τὴν ἀναδίπλωσιν in ὑποτύπωσιν commutarit. Ad hunc autem figuræ colorem, atque ad hanc alluſionis facetiam, non mediocrem gratiam adiungit tam cõmoda, tamq; abſoluta breuitas, quæ & ipſa uelut in gemmis, itidem & in adagijs, neſcio quo modo peculiariter decere mihi uidetur, & ad precij miraculum facere. Etenim ſi uim ac ſententiam æſtimes, quam hæc tam circunciſa uocum breuitas in ſe complectitur, quàm ſit fœcunda, quam grauis, quàm ſalutaris, quàm ad omnem uitæ rationem late patens, profecto facile diſceſſeris in hanc ſententiam, ut in tanto prouerbiorum numero non arbitreris ullum aliud eſſe perinde dignũ, quod omnibus foribus deſcribatur, & quidẽ aureis notis: quod in principalium aularũ uaſis depingatur: quod primatum inſcalpatur anulis: quod regijs in ſceptris exprimatur: denique quod omnibus ubiq; monumentis repræſentetur, propagetur, celebretur, ut quod tantopere expediat ſemper cuiuſq; obuerſari animo, quo nuſquã non occurrat oculis, nulli quidem mortalium non maximo futurum uſui, præcipue tamen principibus, & ijs quibus, ut uerbis dicam Homericis:

Λαοὶ ἀνῆπται βάσσαν καὶ πόλεα μέμηλε. id eſt,

Commiſi populi, ac tam multa negotia curæ.

Quandoquidem à plebeiæ ſortis hominibus, ſi quid forte ſit uel præterniſſum ſocordia, uel admiſſum temeritate, quemadmodũ *iactura leuior, ita ex incommodum quod acceptum eſt, facilliore remedio ſarcitur.* At uero principis uel unica ceſſatio, ſemel'ue præcipitatũ conſilium, deum immortalem, quas tempeſtates nonnunquã excitat, quantas rerũ humanarum ruinas ſecum trahit! Rurſum ſi adſit τὸ σπεῦδε βραδέως, hoc eſt, maturitas quædam ac moderatio ſimul ex uigilantia lentitudineq; tẽperata, ut neq; per temeritatẽ quicquã faciat pœnitendũ, neq; per ſocordiam quicquã prætereat, quod ad reipub. cõmodum pertinere uideatur, quæſo te quid eſſe poſſit hoc imperio felicius, firmius, ſtabiliusq;? quãquam hæc felicitas haudquaquam ipſis imperij terminis circumſcribitur, quin undiq; longe lateq; ad finitimos populos dimanat, nec uſquam æque locum habet Heſiodium illud:

Πῆμα κακὸν γάστωρ, ὄρεγον τ' ἀγαθὸν μὴν ὄπιθεν. Proinde ſic equidem exiſtimo prouerbij hoc, ſi quod aliud optimo iure, Βασιλικόν, id eſt, regium appellari debere, non tantum ob eam quam modo diximus cauſam, uerumetiam quòd duobus his uitijs ingenia principũ ferè peculiariter uidcantur eſſe cõſimia. Nam fortunæ fauor, rerũ affluentia, tum paratæ uoluptatum illecebræ: præterea protinus licere quicquid collubitum fuerit, denique peſtilentiſſimum

illud

illud aſſentatorum εὖγε, ſemperq; parati quicquid quocunque modo dictũ factumue fuerit, arriſus, applauſus, adgratulatio: hæc inquã, atq; id genus alia, non mirũ ſi quibuſdam ſocordiam concilient. Maxime ſi his omnibus fomentis ætas iuuenta cõtigerit, & huius comes rerum imperitia. At è diuerſo ſit nonnunquam, ut inſitus ille principũ ingenijs uigor, & impetus quidã, ut ita dixerim, leoninus, adauctus amplitudine fortunæ, excitatus rerum maximarũ ſucceſſibus, inflammatus uel iracundia, uel ambitione, uel alijs huiuſmodi cupiditatibus, extimulatus cõſilijs præferocibus, tranſuerſos rapiat aliquoties, ac tum ipſos, tum omnẽ imperij molem in præcipitiũ auferat. Quanquã ſi quidem in alterutrã partem peccandum ſit, non paulo præſtiterit, regem impendio lentum eſſe, quam plus æquo præcipitem. Homerus Agamemnoni uitioſam quandã animi mollitiẽ, hoc eſt, τὸ βραδὺς ἀσ affinxiſſe uideturut eius nullum egregiũ facinus adferatur, aut animoſum, niſi quum ob ereptam Chryſeidẽ ſtomachatur, & Achillem ſua ſpoliat Bryſeide. Rurſum Achilli parum moderatos impetus, hoc eſt, τὸ ἀνδρὶ, attribuit: niſi ſi cui tum ἀνδρὶ βραδεῖ uidetur cum in cõſilio diſtricto gladio regem impetiturus, à Pallade coërcetur, admonitus ut intra conuitia duntaxat indignetur. Atqui hoc ipſum erat impotẽtis animi, in frequenti principũ cõceſſu, tot probris, tam manifeſtis cõuitijs in eum debacchari, penes quem rerum erat ſumma. Achillẽ imitatus uidetur Alexander ille magnus, ne plane dicã: quippe quem eotiſq; præcipitẽ egerit impetus animi, ut in amiciſſimos etiam ferrum deſtrinxerit. Agamemnonem Sardanapalus eſt æmulatus, ſed ita æmulatus, ut longo præceſſerit interuallo. Quinimo ſæpe generis innumerabiles inuenire liceat, qui uel huius inertiam, uel illius ferociã referant: per paucos autem reperias, qui prouerbium hoc ſecuti, ~~tempeſtiuum celeritatẽ cum prudenti tarditate recte miſcuerint~~: niſi quòd pro multis unus ſufficit, Fabius ille maximus, cui cognomẽ etiam additum cunctatori: qui cum ſibi laudẽ peperit immortalem, tum Romano imperio cunctando reſtituit rem, aliorũ ducum inauſpicata celeritate iam ad extrema redactam. Itaq; non ſine cauſa uideo factum, ut hoc ἀνδὸς βραδέως in tantũ arriſerit duobus imperatoribus Romanis, omnium facile laudatiſſimis, Octauio Auguſto, & Tito Veſpaſiano, quorum utriq; ſingularis quædam aderat animi magnitudo, cum incredibili quadam lenitate, facilitateq; cõiuncta: ut cum amabili morum populoritate omniũ animos ſibi deuinxiſſent, nihilo ſecius tamen pari diligentia, ſi quãdo res uirum poſtularet, celeriter res maximas cõfecerint. Octauium igitur hoc dicto tam imperſe delectatus eſt, quemadmodũ in Noctibus Atticis lib. 10. cap. 11. narrat A. Gellius, & hunc ſecutus Macrobius Satur. lib. 6. ut nõ in ſermonibus modo quotidianis crebrius uſurparet, uerum etiam epiſtolis ſuis frequenter inſereret, admonens his duabus uocibus, ~~ut ad rem agendam adhiberetur ſimul & induſtria celerius, & diligentia tarditas~~. Quod quidem Gellius Latinis exiſtimat unico uerbo dici, matura. Nam maturari, quod neq; præpropere fiat, neq; ſerius quã oporteat, ſed ipſo in tẽpore. In hunc ſenſum uſurpaſſe Maronem, cum ait *Aeneidos lib. 1. Maturate fugam*. Quanquam omnino uox hæc apud autores ſignificat idem quod feſtinare, ſed ita feſtinare, ut tempus legitimũ anteuertas. Siquidem feſtinata recte dixeris etiã præpropera, maturata non dixeris. Neq; diſſident ab his quæ Suetonius tradit in huius uita: Nihil, inquiẽs, minus in duce perfectо, quam feſtinationẽ, temeritatẽq; cõuenire arbitrabatur. Crebro itaq; illa iactabat:

Σπεῦδε βραδέως, ἀσφαλὲς γὰρ ἢ ταχὺ μᾶλλον ἢ θρασύ·

Σβαστιγός.

Hæc fermẽ Suetonius. Eſt autẽ uerſus trochaicus tetrameter catalecticus ex poëta quopiam, ut coniicio, decerptus, cui Cæſar de ſuo ſubiecit, στρατηγός. Cuius hæc eſt ſententia: Feſtina lente. Nam qui tuto citraq; lapſum rem gerit, melior eſt quàm audax & confidens. Tutiora ſunt enim quæ lentis conſilijs ~~prouidentur, quàm quæ calidis~~ conſilijs propcrantur. Iam uero dictũ idem Tito Veſpaſiano placuiſſe, ex antiquiſſimis illius nomiſmatis facile colligitur: quorũ unum Aldus Manutius mihi ſpectandũ exhibuit argenteum, uetcris, planeq; Romanæ ſcalpturæ, quod ſibi dono miſſum aiebat à Petro Bembo patritio Veneto, iuuene cũ inter primos eruditо, tum omnis literariæ antiquitatis diligentiſſimo perueſtigatore. Nomiſmatis character erat huiuſmodi: altera ex parte faciem Titi Veſpaſiani cum inſcriptione præfert, ex altera ancorã, cuius medium ceu temonẽ Delphin obuolutus complectitur. Id autẽ ſymboli nihil aliud ſibi uelle, quàm illud Auguſti Cæſaris dictum σπεῦδε βραδέως, indicio ſunt monumenta literarũ hieroglyphicarum. Sic enim uocantur ænigmaticæ ſcalpturæ, quarum priſcis ſeculis multus fuit uſus, potiſſimũ apud Aegyptios uates, ac theologos: qui nefas eſſe ducebant, ſapientiæ myſteria literis cõmunibus uulgo prophano prodere, quemadmodũ nos facimus, ſed ſi quid cognitu dignum iudicaſſent, id animantium rerumq; uariarum expreſſis figuris ita repræſentabant, ut non cuiuis ſtatim promptũ eſſet conijcere: uerum ſi cui ſingularum rerum proprietates, ſi peculiaris cuiuſque animantis uis ac natura cognita, penituſq; perſpecta fuiſſet, is deinde collatis eorum ſymbolorum coniecturis, ænigma ſententiæ deprehendebat. Veluti cum Aegyptij Oſirim ſuum, quem eundem ſolem eſſe putant, ſignificare uolunt, inſculpunt ſceptrum, inq; eo ſpeciem exprimunt oculi, nimirum innuentes hunc deum eſſe, regaliq; poteſtate ſublimem, cuncta deſpicere, quia ſolem Iouis oculum appellat antiquitas. Huiuſmodi fermè refert Macrobius libro Saturnalium 1. Item annum hoc modo demonſtrabant: Effingebant ſerpentem ita circumuolutum, ut caudam ore teneret inſertam, innuẽtes annum ſemper iiſdem uicibus temporum reciprocantibus in ſeſe recurrere. Vnde Seruius autumat apud Græcos ὠροῦ uocabulum attributum anno, atque huc reſpexiſſe Maronem, cum ait:

Atq; ~~in ſe ſua per ueſtigia uolitur~~ annus.

Etiam ſi Horus Aegyptius, cuius extant duo ſuper huiuſmodi ſymbolis libri, ſerpentis ſcalpturam non annũ, ſed æuum repræſentari tradit: Annum autem tum Iſidis, tum Phœnicis imagine. Scripſit his de rebus Plutarchus in comment. De Oſiride, & Chæremon apud Græcos, teſtimonio Suidæ, cuius ex libris excerpta ſuſpicor ea quæ nos nuper conſpeximus huius generis monimẽta, in quibus etiam hæc inerat pictura: Primo loco Circulus: deinde ancora, quam mediam, ut dixi, Delphinus obtorto corpore circumplectitur. Circulus ut indicabat interpretamentũ adſcriptum, quoniam nullo finitur termino, ſempiternum innuit tempus. Ancora, quoniam nauim remoratur & alligat, ſiſtitiq;, tarditatẽ indicat. Delphinus, quòd hoc nullũ aliud animal celerius, aut impetu perniciore, uelocitatẽ exprimit: quæ ſi ſcite cõnectas, efficient huiuſmodi ſententiam ἀεὶ σπεῦδε βραδέως. i. Semper feſtina lente. Porrò hoc ſcripturæ genus nõ ſolum dignitatis plurimũ habet, uerumetiã uoluptatis non parũ, ſi quis modo rerum, ut dixi, proprietates penitus perſpectas habuerit: id quod partim contingit ſolerti cõtemplatione rerũ, cauſarũq; naturalium, partim liberalium cognitione diſciplinarum. Veluti ſi quis ex Ariſtotelicis lib. quos De naturali auditu inſcripſit, probe teneret analogiã quandam eſſe, & ſimilitudinẽ inter magnitudinẽ, motũ, ac tẽpus: nã horũ triũ unumquodq; pariter in eodẽ exiſtunt. Siquidẽ ut tempus adhæret motui, ita motus adhæret magnitudini. Quod in magnitudine punctũ, hoc momentũ in tẽpore, impetus in motu (liceat enim interim ſic appellare, quod in motu minimum eſt atq; indiuiſi

indiuisibile. neq; enim de uocibus laborandum, si de re conueniat.) Iam igitur si in recta linea magnitudinẽ consideres, duo puncta reperies, quorũ alterum sit initium duntaxat, alterum finis tantum, hoc est, unde quasi fluit longitudo, & in quod desinit. In eadẽ si motum cõstituas, duos itẽ reperies impetus, alterũ unde motus oritur, alterum in quem desinit. Horũ ea ratio est, ut qui initium est, tantũ eius motus initium sit: qui finis, tantũmodo finis. Motũ tempus necessario comitatur. Est enim huius ueluti regula, cuius naturã si separatim contemplere, duo nides momenta (liceat enim ita loqui) alterũ temporis illius initium, alterũ finem. Rursum autẽ, si in eadem linea cõsideraris, puncta magnitudinis, impetus motus, momẽta temporis, quæ media intercedũt inter initiũ & finem, uides horũ uniuscuiusq; uelut ancipitẽ esse naturam. Etenim ad initiũ relata, fines sunt: ad finẽ, initia. Proinde ubi finita erit magnitudo, ibi simul & finitus motus, & tempus finitũ sit oportet. Finita est autẽ ea magnitudo, in quam tale cõpetit initium, ut idem finis esse non posit: talis inquã finis, ut in eundẽ nõ cadat ratio principij, id quod cuenit in omnibus figuris, excepta circulari, seu sphærica. Nam ut in hac nullum certũ est punctum, quod proprie dici queat initium, nullum item quod ita sit finis, ut tantũ eam recipiat appellationem, ita nec momẽtum huiusmodi ullum est, nec impetus. Vnde cõsequitur, ut ibi neq; finita sit magnitudo, neq; motus finitus, neq; finitũ tempus. Rursum ubi quodlibet magnitudinis punctum, simul & initium & finis esse potest, ibi magnitudinẽ infinitam esse necesse est. Ad eandem rationem ubi quilibet impetus uel principium motus esse potest, uel finis, illic motus uidetur infinitus. Demũ ubi quoduis momentum, simul uel initium temporis esse potest, uel finis, ibi tẽpus infinitum oportet esse. Sed infinitũ tempus, æternũ uocamus, quod quidẽ æterno respondet motui. Motus æternus magnitudinẽ itẽm æternã requirit. Hæc non possunt cõpetere, nisi in sphæricam, aut circularẽ magnitudinẽ. Vnde philosophi quidã æternitatẽ mundi collegerunt, quòd animaduerterent cœli uniuersi, syderũq; & sphæricam esse figurã, & motum itẽm esse sphæricũ. Porrò non solũ in huiusmodi magnitudinem circuli ratio quadrat, uerumetiã motus huic adhærens, circulus est quidam. Item tempus eum dimetiens motũ, non respuit appellationẽ circuli, quemadmodum testatur etiam Aristoteles 4. περὶ φυσικῆς ἀκροάσεως lib. Hæc igitur atq; id genus alia qui ex philosophorũ disciplinis perdidicerit, is facile coniectabit, quam ob rem Aegyptij circulo sempiternum tempus exprimere uoluerint. Iam uero Delphini ium, naturamq; paucis inspiciamus. Tradunt autores hunc incredibili uelocitate, & admirabili impetu reliquum animantium genus longo interuallo post se relinquere. Proinde Oppianus libro De naturis piscium 2. Delphinos non quibuslibet auibus, sed cum aquilis confert.

Ὅσσον ἀ μὲν πτερύγεσσι μετ' οἰωνοῖσιν ἀνάσσει
Αἰετὸς ὑψόθεν μετ' ὠμησταὶ λεόντας,
Ὅσσον ἀεικέλιόν γε ἑρπυζόμενοι δράκοντες,
Τόσσον καὶ δελφῖνι γ' ἐχθίονι ἠκεανῖται. id est,

Quippe citas quantum inter aues, insignis honore
Regali, reliquas aquila præeuritur omneis,
Ingẽs feris leo cruduoris, sæuiq; dracones
Serpentum in genere exuperant, tantum impete Delphin
Eximius uincit regnãtes æquore pisces. Cõfert et iaculo,

Καὶ γὰρ βλὰξ ὅγε θάσσαται ἰνδάλλεται. id est,

Namq; per æquora lata sagitta More uolant.

Denicq; confert etiam uentos, uel turbini potius, ac procellæ uentorum.

Ἄλλοτε δ' ἄλλα θέων διαπέπταται ἴσα λελαιπώς. id est,

Alias aliquando per undas
Turbinis in morem discurrit.

Plinius lib. historiæ mundi 9. cap. 8. Aristotelis secutus sententiam, haudquaquam ab his discrepantia refert, uidelicet Delphinum omnium animalium pernicissimum esse: neq; id solum inter maritimi generis, uerumetiam uolucri quauis ocyorem, quouis acriorem telo. Singulare autem huius uelocitatẽ hoc potissimum argumento colligi, quòd cum os habeat longo dissitum interuallo à rostro, nempe medio penè uentre, quæ res in consectandis piscibus non mediocrem illi moram adferat necesse est, neq; enim nisi resupinus atq; conuersus corripit, tamen uix ullus est piscium, qui illius effugiat celeritatem. Nec ignorat ipse hanc naturæ dotem, sed ueluti laudis, animi ue causa certat aliquoties cum nauigijs plenis uelis euntibus. Est enim præcipue φιλάνθρωπον & Delphin, quin & παιδᾴζειν aiunt nonnulli, & ob id capitalis est hostis Crocodili, quo nõ aliud animal infensius homini. Itaq; non pauefecit hominem ut alienum, uerum obuiam nauigijs uenit: alludit exultans, certat etiam & quamuis plena præterit uela. Quin etiam in mugilum uenatu apud stagnum Laterram magnifice declarat, quantum ualeat celeritate, quantum polleat ingenio, quantiũ deniq; bene uelit homini. Iam uero quid dicam de impetu uix credibili? siquidem ubi fame cõcitatus, fugientẽ in uada ima perseq; tus piscem, aiutius spiritũ continuit, non aliter quàm arcu emissus ad respirandum emicat, tantaq; ui exilit, uti plerunq; uento turgentia uela nauiũ saltu transuolet. Quod igitur symbolum magis cõueniebat ad exprimendũ acrem illum & indomitum animi impetum, quàm Delphini? Porrò ad significandã tarditatem, cunctationemq;, non male quadrabat ἐχενηὶς piscis, quẽ Latini remorã uocant: uerum quoniã huius figura parum cognobilis uidebatur (nam præterquã quòd admodum pusillus est, nec ulla insigni notis discernitur) magis ad id placuit ancoræ symbolum, quæ siquando periculose nauigatur ob uentos ninium sæuãtes, ibi cursum immoderatum nauis figit ac retinet. Itaq; dictum hoc σπεῦδε βραδέως, ex ipsis usque priscæ philosophiæ mysterijs profectum apparet, unde ascitum est à duobus omnium laudatissimis imperatoribus, iis ut alteri adagionis esset loco, alteri insignium uice, utriusque moribus ingenioq; mire quadrans. Nunc uero in Aldum Manutium Romanum, ceu tertium hæredem deuenit,

Haud equidem sine mente reor, sine numine diuũm.

Nam huius eadem quæ quondam Vito Vespasiano placuerunt, celebrantur insignia, non notissima modo, uerumetiam gratissima quibuscunq; ubiuis terrarũ bonæ literæ uel notæ sunt uel charæ. Neq; uero symbolum hoc tum illustrius fuisse crediderim, cum insculptũ imperatorio nomismati, negotiatorum manibus terendum circumferretur, quàm nunc, quum ubiq; gentiũ, uel ultra Christiani imperij terminos, unà cum omnigenis utriusq; linguæ uoluminibus propagatur, agnoscitur, tenetur, celebratur ab omnibus, qui liberalium studiorum colunt sacra: præsertim ijs qui fastidita barbara ista pinguiq; doctrina, ad ueram atq; antiquam aspirant eruditionem, ad quam restituendam utr is quasi natus, & ab ipsis, ut ita dixerim, fatis factus, scalptusq; uidetur: tam ardentibus uotis unum hoc optat, tam infatigabili molitur studio, usque adeo nullũ refugit laborem, ut literaria supellex & integra, & syncera puraq; bonis ingenijs restituatur. Quam quidem ad rem quantum iam attulerit momẽti, tametsi fatis, penè dixerim, inuitis, res ipsa nimirũ indicat. Quod si pulcherrimis planeq; regijs Aldi nostri uotis deus aliquis bonis literis amicus aspirauerit, & si quẽ numina læua sinant, intra paucos annos illud futurũ pollicetor studiosis, ut quicquid est bonorũ autorũ in quatuor linguis, Latina, Græca, Hebraica, Chaldaica, tũ autẽ in omni genere disciplinarũ, id unius huius opera, & plenũ habeant & emendatũ, nullamq; iam literariæ supellectilis partẽ quisquã desideret. Quod simul atque

Atq; contigerit, tum uero palàm fiet, quantum adhuc bonorum codicum in abdito sit, uel retrusum ob negligentiã, uel suppressum quorundam ambitione, quibus hoc unum cordi est ut soli sapere uideantur. Tum deniq; cognitum erit quàm prodigiosis mendis scateant autores etiam hi q:i nunc satis emendati putantur. Cuius rei, si cui libebit, uelut ex degustatione coniecturã facere, Plinianas epistolas quæ propediem ex Aldina officina prodibunt in lucẽ, cum uulgatis exẽplaribus cõferat, quodq; ibi deprehenderit, idem in alijs expectet autoribus. Herculanũ mehercule facimus, ac regio quodam animo dignũ, rem tam diuinã, quasi funditus collapsam, orbi restituere, latentia perue stigare, eruere retrusa, reuocare extincta, sarcire mutila, emendare tot modis depravata, præcipue uulgariũ istorum excusorũ uitio, quibus uniuersa etiam aureoli lucellum antiquius est, quàm uel uniuersa res literaria. Adde ijs quòd quantũlibet exaggeres eorum laudem, qui rẽpub. sua uirtute uel tuentur, uel etiam augent, in re certe prophana, tum angustijs circũscriptus spatijs uersantur. At qui literas collapsas uindicat, nam id pene difficilius quàm genuisse, primum rem sacrã molitur & immortalem, tum non unius alicuius prouinciæ, sed omniũ ubiq; gentium, omnium seculorum negotium agit. Postremo quondã principum hoc munus erat, inter quos præcipua Ptolemæi gloria. Quanquã huius bibliotheca doneſticis & angustis parietibus cõtinebatur. Aldus bibliothecam molitur, cuius non alia septa sint quàm ipsius orbis. In hanc digressiunculã non absre mihi uideor expatiatus, nempe quo studiosi hoc impensius his insignijs & faueant, & delectẽtur, postea quàm cognouerint à tam inclytis autoribus fluxisse: præterea quid sibi ueiint, intellexerint. Deniq; cum meminerint quantum bonæ rei Delphinus ille polliceatur, si quis modo deus pulcherrimis conatibus dexter adfuerit. A diuerticulo repetetur fabula, si prius expostuero querelam de typographis quibusdã pessime de re literaria merentibus. Non est noua querimonia, nunquã tamen iustior quàm hisce temporibus, quibus hæc mihi quarta, ni fallor, parabatur editio. Ea fuit anno M. D. XXV. Venetorũ urbs multis quidem nominibus celeberrima, per Aldinã tamen officinã celebrior est, adeo ut quicquid librorũ isthinc adfertur ad exteras nationes ob ciuitatis tantũ titulum illico fit uendibilius. Atqui eius nominis lenocinio sordidi quidã typographi sic abutuntur, ut uix ab ulla ciuitate nobis ueniant autores impudentius depravati, nec ij sanè quilibet, sed omnium primi, uelut Aristoteles, M. Tullius, & Quintilianus, ne quid querar de sacris uoluminibus, Curatum est legibus, ne quis consuat calceum, ne quis faciat scrinium, nisi fuerit ab eius opificij sodalitio cõprobatus, & tantos autores, quorum monumẽtis etiam religio debetur, emittunt in uulgus, adeo literarũ ignari, ut ne legere quidẽ possint, adeo ignaui, ut nec relegere libeat quod excuditur, adeo sordidi, ut citius patiantur sex millibus mendarum oppleri bonum librũ, quam paucis aureolis uclint conducere qui præsit castigationi. Nec ulli magnificentius pollicentur in titulis, quàm qui impudentissime depravant omnia. Ex legum autoritate datur redibitio, si quis pannũ ut cocco tinctum uendiderit, si deprehendatur in tinctura nihil additum cocci, quin mulcta afficitur, quisquis in huiusmodi mercibus fucum fecit. Et lucro suo uel furto potius fruitur, qui eadem opera tot hominum millibus imponit? Olim & in describendis libris adhibebatur religio non minor quàm nunc adhibetur in notarijs publicis ac iuratis, certe maior debebatur, nec aliunde tam prodigiosa librorũ confusio processit, quàm quòd obscuris quibuslibet & monachis imperitis, mox etiam mulierculis citra delectũ rei tam sacræ tractatio cõmittebatur. At quãtulũ est mali, quod adfert scriba negligens aut indoctus, si conferas typographũ? Et hic nesciant leges publicæ. Punitur, qui uendit pannũ apud Britannos tinctum, pro panno tincto apud Venetos, & audacia fisci fruitur, qui meras cruces & ingenij tormina uendit pro bonis autoribus. Dices, non est uenditoris emptori præstare quoduis uitium. Certe hic debebat esse, si titulus promittit exactum diligentiam, & liber scatet mendis. Et sunt errata quæ nec ab eruditis statim deprehendũtur. Iam typographorum innumerabilis turba confundit omnia præsertim apud Germanos. Non licet cuiuis pistorẽ esse, Typographia quæstus est nulli mortaliũ interdictus. Nec tutum est quiduis pingere aut loqui, at quãuis materiã excudere fas est. Vbi terrarum non uolitant nouorũ libellorum examina? Quorũ si singuli adferrent aliquid scitu dignũ, tamen ipsa turba studijs uehementer officeret, uel ipsa satietate, quæ bonis in rebus est multo perniciosissima, uel hoc ipso, quòd his uelut illecebris animi hominũ natura adsueſcant, & nouarũ rerum auidi, seuocẽtur à lectione ueterũ scriptorũ, quibus nihil melius proferri potest, etiã si non inficior à neotericis aliquid inueniri posse quod illos fugerit. Existere potest, uerbi causa, qui doceat aliquid quod latuerit Aristotelẽ: nullum tamen arbitror exoriturũ qui philosophiæ corpus tradat absolutius quã ille tradidit. Sic erit fortassis qui in lib. sacris uideat quædã quæ fefellerint Chrysostomũ aut Hieronymũ: at nõ arbitror fore qui in summa præstet, quod illi præstiterũt. Nunc illis propemodũ antiquatis, omnibus omniũ mẽnijs terimus horas, negligũtur interim bonæ disciplinæ cum suis autoribus, collabitur autoritas senatuũ, conciliorũ, scholarũ, iureconsultorum ac theologorũ. Quòd si res pergat quà cœpit, futurum est ut summa rerũ ad paucos redacta, barbarica quædã tyrannis sit apud nos, qualis est apud Turcas. Vnius aut paucorum libidini parebunt omnia, nec erunt politiæ ciuilis ulla uestigia. sed militari uiolentia gubernabuntur uniuersa. Iacebunt omnes honestæ disciplinæ, lex una uigebit, sic uult ὁ κοσμοκράτωρ. Religionis antistites aut nullo erũt in precio, aut si quid habebunt opũ dignitatis uc, id totũ seruiet ijs, quorũ non iudicio, sed nutu ac renutu temperabitur omnia. Quanto melius cõsulerentur rebus humanis, si quẽadmodum in elemẽtis mundi alia ab alijs sic temperãtur, ut æterno fœdere cõsistant omnia: sic in republica sua cuiq; legitima maneret autoritas, populo tribueretur quod æquum est, senatui ac magistratui tamẽ cõcederetur, quantũ eruditio, leges & æquitas pateretur, episcopis ac sacerdotib. suus maneret honos. Nec monachis negaretur quod debetur. Horũ omnium concors discordia, & eodẽ tendens uarietas, longe fidelius seruaret reipub. statũ, quã nunc dum quisq; ad se rapere conatur omnia. Ne similia quidẽ potest cõsistere, nisi maritus functionis partẽ cedat uxori, ni discrimẽ sit inter liberos & seruos, & nisi seruus quoq; nõ pro iumentis habeãtur, sed pro hominibus: postremo nisi discrimen sit inter seruum & seruum, ut qui liberaliter seruiunt, habeantur indulgentius, ac præmiũ officiorũ expectent libertatẽ. Dicit hic aliquis: heus diuinator, qui hæc ad typographos? Quia nonnullam malã partẽ inuehit horum impunita licentia. Implent mundum libellis, non iam dicam magalibus, quales ego forsitan scribo, sed ineptis, indoctis, maledicis, famosis, rabiosis, impijs ac seditiosis, & horũ turba facit, ut frugiferis etiam libellis fides pereat fructus. Prouolãt quidã absq; titulis, aut titulis, quod est sceleratius, fictis. Deprehẽsi respondent, Detur unde alam familiã, desinã tales libellos excudere. Aliquãto meliore fronte respondeat fur, impostor aut leno: da quã uiam, & desinam his artibus uti: nisi forte grauius crimen est, clàm minuere rem alienã, quàm palàm eripere famã alienã, aut fine uí ad quæstũ abuti tuo alieno uel corpore, quàm uitam alterius ac famam uita quoq; chariorem impetere. Sed querelæ iamdudum satis. Indicandũ est remedium. Mitigabitur hoc malum,

si prin

si principibus ac magistratibus curæ fuerit, ut quantum fieri potest, excludantur ocioſi, quos potißimum bella mercenaria nobis progignunt: deinde ſi improbis, quos nec ratio nec pudor cohibet, leges oſtendant ſuſtem paratum, ni ſe uerterint ad meliora: deinde conantibus ea quæ faciunt ad publicam utilitatem, ſi utribus deſtituantur, ſuccurrant præmia, uel à principibus, uel ab epiſcopis & abbatibus, uel ex ærario publico, Nam à negotiatoribus qui ſe plericq; mammonæ dedicarunt, fortaſsis improbum ſit tale officium exigere. Qui extructo altari ſepulchro'ue, qui ſuſpenſa tabula, aut ſtatua poſita, ſibi promittunt nomen apud poſteros, quanto uiuaciorem famam hac uia ſibi pararent. Ex multis unum exemplum proferã. Vix alius in enarrãdis ſacris uoluminibus dexterius uerſatus eſt, quã diuus Ioãnes Chryſoſtomus, nec alius ſcriptor magis accommodus his, qui ſe parant ad munus concionandi. Et ſcripſit plurima, quorũ bonam partem habemus, utcunq; uerſam, ſed pleriſq; deprauatis, nonnullis etiam admixtis, quæ nihil habẽt Chryſoſtomi. Quanta uero lux accederet ſacris ſtudijs, ſi tantus doctor totus haberetur Græcus & emẽdatus: aut certe ſic haberemus eum loquentem Latinè, quemadmodum loquitur Græce. Non hic commemorabo, quot modis pereant magnatibus pecuniæ, quantum abſumant, aleæ, ſcorta, compotationes, profectiones non neceſſariæ, pompæ, bella quæſita, ambitio, colax, morio, ludio: ſaltẽ ex his quæ turpiter pereunt aliquam portionem decidant uel utilitati publicæ, uel ſuæ gloriæ, uel utriq;. Aldo hæc molienti quis non fauit eruditorũ? Quis non ſuggeſſit aliquid, quod illum laboribus tantis imparem ſubleuaret? Quoties ad illum ab Hungaris ac Polonis miſſa ſunt ultro uetuſta exemplaria, non ſine honorario munere, ut ea iuſta cura publicaret orbi? Quod Aldus moliebatur apud Italos, nam ipſe conceſſit in fatis, quanquam gratioſi nominis titulo adhuc commendatur officina, hoc Ioannes Frobenius molitur apud Ciſalpinos nõ minore ſtudio, quàm Aldus, nec prorſus infeliciter, ſed quod negari non poteſt, impari lucro. Si cauſam requiras, ex multis hanc unã eſſe puto, quòd non eſt idem ingeniorũ candor apud nos, qui eſt apud Italos, ſanè quod ad rem attinet literariam. nec enim uereor prædicare, quod ſum expertus. Cum apud Italos aderẽ Prouerbiorum opus homo Batauus, quotquot illic aderant eruditi ultro ſuppeditabant autores nondũ per typographos euulgatos, quos mihi ſuſpicabantur uſui futuros, Aldus nihil habebat in theſauro ſuo, quod non cõmunicaret. Idem fecit Ioannes Laſcaris, Baptiſta Egnatius, Marcus Muſurus, Frater Vrbanus, Quorundam officium ſenſi, quos nec de facie nec de nomine noueram. Venetiam nihil mecũ apportabam, præter cõfuſam & indigeſtam operis futuri materiã, idq; ex euulgatis duntaxat autoribus. Magna mea temeritate ſimul utriq; ſumus aggreſſi: ego ſcribere, Aldus excudere. Summas negotij intra menſes plus minus nouem confecta eſt, & interim mihi cum calculo malo nondum noto res erat. Hic mihi cogita quanta pars uiuentis abſumpta fuerit, niſi docti libros manu deſcriptos ſuppeditaſſent. In his erant, opera Platonis Græca, Plutarchi uitæ, Eiuſdẽ moralia, quæ ſub finem operis mei cœpta ſunt excudi, Athenæi, dipnoſophiſtæ, Aphthonius, Hermogenes cum cõmentarijs, Ariſtotelis rhetorica cum ſcholijs Gregorij Nazianzeni. Ariſtides totus cum ſcholijs, cõmentarioli in Heſiodũ ac Theocritũ, Euſtathius in totũ Homerum, Pauſanias, Pindarus cum accuratis commentarijs. Prouerbiorum collectio titulo Plutarchi, rurſus alia titulo Apoſtolij, cuius liberi nobis copiam feci. Hieronymus Aleander. Erant & alia minus quæ uel non ſuccurrũt, uel non attinet referre. Horũ nihil adhuc fuerat typis euulgatũ. Nunc uicißim accipe candorẽ amici cuiuſdam Ciſalpini, quem in præcipuis habebam, nec habere deſij, quandoquidẽ amici mores noſſe oportet, non odiſſe. Cum adornarem editionem Venetam, forte uiderã apud illum Suidam, cuius margines habebant paræmias annotatas. Opus erat ingens, & erant euoluenda plurima. Cupiẽs igitur hoc laboris lucrifacere, rogaui faceret eius uoluminis copiã uel ad horas paucas, dum puer notulas in meum codicẽ tranſcriberet. Iterũ atq; iterum roganti pernegauit. Cum nullũ obteſtationis genus non admouiſſem, nec exorarem, rogabam num ipſe haberet in animo ædere prouerbia, me ceſſurum perlubenter hoc opus felicius tractaturo. Deierabat nihil eſſe tale. Quid igitur, inquam, te mouet? Tandem ueluti tormẽtis adactus fatſus eſt, hæc iam euulgari, per quæ docti baclenus fuiſſent uulgò nuradi. Hinc illæ lachrymæ. Latitant in collegijs ac monaſterijs Germanorum, Gallorũ & Anglorum permultiſti codices, quos exceptis paucis adeo non communicant ultro, ut rogati uel celent, uel pernegent, uel iniquo precio uendant uſum, decuplo æſtimatorũ codicum. Tandem pulchre ſeruatos uel caries tineæq; corrumpunt, uel fures auferunt. Magnates autem adeo non adiuuant ſua benignitate rem literariã, ut exiſtiment nullam pecuniam perire perditius quàm quæ in tales uſus conſumitur: neq; quicquã omnino placet illis, unde non uectigal aliquod tollitur. Quòd ſi pari candore principes Ciſalpini proſequerentur honeſta ſtudia cum Italis, Frobeniani ſerpentes non tantũ abeſſent ab opibus Delphinis Aldini. Ille lente feſtinans non minus auri ſibi peperit, quàm nominis, utroq; dignus: Frobenius dum baculũ ſemper erectum gerit, non aliò ſpectans quàm ad publicã utilitatẽ, dum à colũbina ſimplicitate nõ recedit, dum ſerpentũ prudẽtiam magis exprimit inſignijs ſuis quã factis. fama potius diues eſt quàm re. Sed digreſſionũ iam modus eſto, nunc ad adagionis enarrationẽ noſtra ſeſe referat oratio. ~~Trifariam uti~~ licebit prouerbio: primũ ſi quando ~~admonebimur~~, diutius deliberãdum, prius quã ~~aggrediare negotium poſtea~~ quàm ſtatueris, tum uelociter peragendũ, ut ad cõſultandi moram pertineat ancora. ad cõficiendi celeritatẽ Delphinus. Huc pertinet Saluſtianũ illud: Antequã ~~incipias, conſulto~~, ubi cõſulueris, maturè ~~facto opus eſt~~. Quam ſententiã Ariſtot. recenſet 6. Moral. lib. tanquã uulgò iactatam: aiunt, inquiens, de quibus iam deliberaris, ea celeriter eſſe peragenda, cunctanter autem conſultandũ. Cuius autorẽ Biantem fuiſſe teſtatur Laërtius, qui ſolitus ſit admonere: βραδέως ἐγχειρῶν τοῖς πραχθησομένοις, ὀλ' ἅπαξ βεβαίως πεπρωμένοις. i. Cunctanter ~~aggrediendum negotiũ, uerum~~ in ſuſcepto conſtanter perſeuerãdum: Nec admodum abludit hinc Mimus ille, Publianus opinor: Diu apparandum eſt bellum, ut uincas celerius. Item ille: Deliberare utilia, mora tutiſſima eſt. Adde ijs prouerbium illud ὁ νυκτὶ βουλὴ. id eſt, ~~in nocte~~ conſilium. Præterea Sophocleum illud in Oedipo tyranno:

Φρονεῖν γὰρ οἱ τάχιστ', ὦ ἄνδρες ἀσφαλῶς. id eſt,
Periculoſa eſt præpropera prudentia.

Addendũ his illud Platonis, quod alibi citauimus: ~~Qui plus~~ ſatis feſtinat ~~initio, ſerius ad finem~~ peruenit. Paulo diuerſius eſt, ſed ſimilem ad hanc referendum formam, quod ait Quintilianus: Præcox illud ingeniorum ~~genus non temere~~ pernire ~~ad finem~~. Et quod uulgò dicunt, qui pueri adhuc, & ~~uelut ante ueram ſatem, eos in ſenectute~~ ſtultos euadere. Quod Actius approbare uidetur, qui apud Gellium ait, ſibi in iuuenilibus ingenijs itidem ut in pomis immaturis placere acerbitatem: nam hæc demum matureſcere. Porrò maturitas ~~temporiſmum aſſert fructuxtem~~, reliqua ante tempus putreſcere. Alter uſurpandi modus fuerit, cum admonebimus adfectas animi, rationis uelut habenis reprimendos eſſe, Siquidem Plato animum hominis in treis partitus partes, rationem, iracidiam, cõcupiſcentiam, in hoc philoſophiæ ſummam ſitam eſſe putat, ſi affectus parcant rationi non aliter

quàm

quàm regi, cui quidem ob id ipſum ſedem in cerebro, uelut in arce datam exiſtimat. Peripatetici, quorum ſignifer Ariſtoteles, affectus qui ſunt animorum impetus quidam, ceu ſtimulos quoſdã à natura datos exiſtimant, quibus ad uirtutis uſum excitemur, quanquã reclamantibus Stoicis & nominatim Seneca in libris quos ad Neronẽ ſcripſit, de ira. Putãt enim affectus huiuſmodi non modo nihil cõducere ad uirtutem, uerumetiam officere: quanquam ne iſti quidem inficias eunt, in animo ſapientis illius quẽ imaginantur, relinqui primos impetus, anteuertere ſolitos rationi, quos ſunditus extirpare non queas: Verum ij, ne conſequatur aſſenſio, protinus à ratione reijciantur. Hoc innuit Homerus, cũ Iliad. primo. Pallas à tergo aſſiſtat Achilli, iamq; manum admouentem gladio, coërcet. Igitur uiolentos illos animi motus, Delphinum recte dixeris: ancoram moderatricem ſapientiam. Seneca ſcripſit, nulli rei prodeſſe uentum, niſi iracundiæ. Imò quicquid impẽſe cupimus, aut odimus, ibi ſalutaris eſt mora. Plutarchus in Apophthegmatis Romanorum narrat Athenodorũ philoſophum, cum ob ſenium impetraſſet ab Octauio Auguſto ueniam redeundi domum, admoniſſe illum, ut ne quid iratus diceret, faceret'ue, prius quàm uiginti quatuor Græcorũ literas apud ſe nominatim recenſuiſſet. Quo audito reſpondit, ſibi illo adhuc opus eſſe, quo diſceret & tacendi artem: atque hoc prætextu totum annum hominem apud ſe detinuit. Huc ſpectat etiam Terentianum illud: Vide ne nimium calidum hoc ſit modo. Sunt autem quædam ingenia, quibus calcaribus eſt opus: ſunt quibus freno. Proinde recte ueteres illi à Delphino ancoram complecti uoluerunt, quod oporteat alterum altero temperari, & utrunque cum altero coniungi, quo uidelicet eiuſmodi quidam animi habitus exiſtat, qualem Plato conflari putat ex muſica, gymnaſticaq;, ſi pariter exerceantur. Tertia utendi ratio fuerit, cum admonebimus in omni negotio uitandam præcipitẽ celeritatem, quod utiij quibuſdam ingenijs peculiariter inſitum eſt, ut illis in omni re quantulacunq; mora longa uideatur. Huiuſmodi feſtinationis comites eſſe ſolent, error, & pœnitentia, iuxta ueterem illum apud Græcos celebrem:

Προνόητα πολλοῖς ἔσθ' ἁμάρτια κακῶν. id eſt,
Multis malorum eſt cauſa præcipientia.

His occinendum nobile illud Catonis dictum: Sat cito, ſi ſat bene, cuius mentionem fecit diuus Hieronymus, ſcribens ad Pammachium in hæc uerba: Scitum eſt illud quoq; Catonis: Sat cito, ſi ſat bene, quod nos quondam adoleſcentuli, cum à perfecto oratore in præfatiuncula diceretur, riſimus. Meminiſſe te puto erroris mutui, cum omne Athenæum ſcholaſticorum uocibus conſonabat: Sat cito, ſi ſat bene. Hactenus Hieronymus. Quadrabit & in illos qui præpropere ſummam affectant, matumq; parentem magnum, quem ſolidam & perpetuam. Solent enim præcocia fulmina flacceſcere. Quod autem paulatim accreſcit durabile eſt. Horatius,

Creſcit occulto uelut arbor ævo *Fama Marcelli.*

Et Pindarus in Nemeis hymno 9. Αὔξεται δ' ἀρετὰ, χλαυρᾶις ἀέρσαις ὡς ὅτε δένδρον ἄλσει, σοφοῖς ἀνδρῶν ἀφθίτοις ἐν δικαίοις τε πρὸς ὑγρὸν αἰθέρα. id eſt, Augeſcit autem uirtus, ueluti cum arbor uirenti rore ſurgit, ſapientes inter uiros ſublata iuſtosq;, ad liquidum æthera. In ſumma, quicunq; uel ſocordia peccant, uel immoderato impetu, iis illud Octauij Cæſaris, σπεῦδε βραδέως, ſimul ſymbolum illud olim Titi Veſpaſiani, nunc Aldinum, oportebit in memoriam reuocare, ut Delphini atq; ancoræ meminerint.

Pedetentim. II

Κατὰ πολλὸ βάσιν. Græcis prouerbio dicitur, quod Latini reddiderunt, pedetentim, ubi quis non præcipitanter atque inconſiderate, ſed ſenſim atq; cunctanter aggreditur negotium, atq; arte rem gerit magis quàm impetu. Tranſlatũ ab his qui cautim, ac prætentantes per glaciem, locum'ue lubricum ingrediuntur. Terent. in Phorm. Dij bene uertant quod agas, pedetentim tamen. Quintilianus: At ſi quod ſecundo loco diximus, neſciet actor, quid propoſiti teſtis attulerit, paulatim, & ut dicitur, pedetentim experietur. Alexis comœdiarum ſcriptor iam extremæ ſenectutis, quum lento inceſſu inambulans rogaretur à quodã quid ageret? Κατὰ πολλὸν βάσιν, inquit, ἀποθνήσκω. id eſt, pedetentim morior. M. Tullius De officijs lib. 1. Sin minus, ſenſim erit pedetentimq; faciẽdum. Idem in oratione pro P. Quintio: Viri boni quum palàm fraudentur, quum experiundi poteſtas non eſt, timide tamen, & pedetentim iſtuc deſcendunt, ui ac neceſſitate coacti, inuiti, multis uadimonijs deſertis, ſæpe illuſi ac deſtituti. Et in Verrinis actione ſecunda, Quæ tamen à me pedetentim cauteq; dicentur.

Placide bos. III

Ἀβέμας βοῦς. id eſt, Lente bos, ſubaudiendum, incedit, aut ſimile quippiam. Congruet in illos, qui placide ac paulatim, citraq; tumultũ, ſed tamen aſſiduitate rem conficiunt. Equorum laus eſt uelocitas. Boues non ualent celeritate, ſed uiribus & aſſiduitate pollent, non impetu. Proinde in pugna ſtatoria, uel leonibus formidandum animal, & ad exhauriendos ingentes labores appoſitum. Eodem pertinet illud: Bos laſſus fortius figit pedem. In ſacris precibus, tradit Plutarchus in commentario de Oſiride & Iſide, mulieres Heleas publicis ac ſolennibus uotis ad hunc modũ ſolitas Bacchum inuocare, ut acccederet βοέῳ ποδὶ, i. Bubulo pede: ſiue quòd huic animanti, cum ſit uiribus immenſis præditum, deinde tanta corporis mole, tamen peculiare uidetur molliter, quaſiq; pedetentim ingredi, nulloq; ſtrepitu: uel quòd bouis pedes arua calcatu reddunt meliora, quum reliquorum animantium noceant.

Tacito pede. IIII

Huic ſimillimum eſt, quod indicauit, quiſquis is fuit, certe haud quaquam indiligens ſcriptor, qui Rhetoricam Ariſtotelis exponit, ἠρέμα ποδὶ. id eſt, Tacito pede, ſeu lento pede, cum cautim ac pedetentim ad rem accedimus. Apud Latinos aliquanto ſecius uſurpatur tacito pede, pro furtim ac clanculum, ut apud Ouidium:

Tempora labuntur, tacitiſq; ſeneſcimus annis.

Id imitatus Columella in carmine:

Tacito nam tempora greſſu
Diffugiunt, nulloq; ſono conuertitur annus.

Cumini ſector. V

Impendio parcus ac ſordidus, olim prouerbio κυμινοπρίστης. id eſt, Cumini ſector dicebatur. Teſtis eſt Ariſtoteles libro Moralium quarto, Τέτταρᾳ δὲ κἀὶ ὁ κυμινοπρίστης καὶ πᾶς ὁ τοιοῦτος. id eſt, Ex hoc genere eſt Cumini ſector, & quiſquis eiuſmodi. Meminit & Theocritus Idyllio K

Καλλιὰν ὦ φιλέλᾶ φιλάργυρε τὸς φακὸς ἐξῆς
Μὴ φείδευς τὺν χέρα καλαθεῖαν τὸ κυμινον. i.
Lenticulam coquere, paſtor tibi præſtat auare,
Ne fodias digitos, cupiens ſecuiſſe cuminum.

Scholiaſtes non diſſimulat uulgò ſic dici ſolitos, homines præter modum frugales ac parcos. Item Alexis in Philocalo apud Athenæum libro octauo:

-Αλλ' οὐ οἶδ' ὅτι
Κυμινοπρίστης ὁ βόσπορος ἐστὶ σὺ πάλαι. id eſt,
-Cæterum noui probe,
Cyminoprißtæ olim eſſe iam mores tibi.

Eſt autem cuminum per ſe quidem exilis herba, tum præcipue genus Aethiopicum, quod Hippocrates, autore Plinio, regium appellat; quod olim ferebatur à male precantibus, autore Plutarcho, atque ita felicius prouenire creditum eſt. Quo magis quadrat in hos huiuſmodi cõuicium, qui ob parſimoniam

simoniam male audiunt. Idem Plutarchus Conuiualiũ quæstionum decade secunda, significat homine uehementer parcum, cuminũ appellari solere. Siquidem loquens de ijs dictis, quæ citra dolorẽ dici possunt: Velut, inquit, si quis hominem splendidum ac benignum, cimbicon appellet, aut cuminum. Est autem κύμβικον Græcis apicula, seu parsimonia, Suida interprete, Hesychius legit cimbion addens dici solitum in parcos: κυμβίον autem dici fundum ollæ fictilis. Aristot. lib. quẽ modo cinuit, ait, homines perparcos κυμβίνας uulgò dici solitos. Iulius Pollux βεμβίνας, opinor, quòd per domũ obambulent semper murmurantes. Nam βεμβὶξ trochus est quo ludunt pueri. Apud eundem mulier impendio sordida ὀβολοστάτις, uir ὀβολοστάτης dicitur, quasi minutissimos quæque ad stateram expendens, unde & ὀβολοστατῶν. Eustathius autem indicat eosdem & λιμοκυβίνας & κυμινοκυβίνας dici, putatq; uocem dictam ab auro adulterino. Hesychius addit eosdem uocari καρδαμογλύφους, quòd aliquid desculpant è nasturtio ob parsimoniam. Nec desunt qui eosdem κύφους & κυ̃πας siue κύφας (nam utrunque scriptum reperio) uocant. est autem cnips animalculum culici non dissimile.

Ficos diuidere. VI

Huic affine est quod refert Martialis libro Epigram. 5. σῦκα μεσῖζειν. id est, Ficos diuidere: unde licebit & cognomen fingere συκοπέζην. Martialis carmen est huiusmodi:

Quadringenta secat, qui dicit σῦκα μεσῖζειν.

Sordidum ac parcum significans, etiamsi ditissimum. Captatus autem est locus ex uocis amphibologia sectoris.

Myconius caluus. VII

Μυκόνιος φαλακρός. id est, Myconius caluus. Strabo libro Geographiæ 10. refert uulgò Myconios caluos dici solitos, quòd in ea insula uitium hoc quasi genilitium sit, atq; omnibus fermè commune. Idem affirmat Plinius libro 11. cap. 32. Meminit & Stephanus. Est autem Myconus una Cycladum insularum. Quanquam Herodotus in quarto scribit, in Scythia quoq; gentem esse ab ipso natali caluam. Admonet & Donatus grammaticus, Hecyram interpretans Terentianam, prouerbio dictum caluus Myconius, citatq; Lucilij testimonium: Myconi omnis calua iuuentus. Tuetur autẽ Terentium, qui à nonnullis hoc loco imperitiæ nomine reprehenderetur, quòd cum Apollodorus caluum dixerit, ipse crispum mutauer... putatq; poëtam non infelitia, sed facetius etiam per ironiam dixisse crispum, quàm si caluum dixisset. Quod quidem etiam ipsum prouerbium refipit de rariis inuentu: ueluti si quis Scytham dicat eruditum, Italum bellacem, negotiatorem integrum, militem pium, aut Pœnum fidum. Erit autem elegantius adagium, si caluos homines, καρῶτ; capillitio simpliciter Myconios appellemus, perinde ut si quis fastuosum Sybaritam nominet, negotiatorem Phœnicem. Notati sunt olim & alio nomine Myconij, quòd ob tenuitatem alienas cœnas captarent: proinde qui inuocati ad conuiuium uenirent, Myconij more uenire dicebantur. Inuehitur enim in Periclem Archilochus apud Athenæum in primi libri fragmentis, ὡς ἀκλητον ἐπεισπλαυσθέντα τὰ συμπόσια μυκονίωι ἄνδρι, uelut qui inuocatus ingereret se ad conuiuia Myconiorum more.

Cum aqua fauces strangulet. VIII

Aristoteles Moralium lib. 7. citat huiusmodi quoddã adagium: ὁ ἢ ἀκρατὴς ἔνοχός ἐστι παροιμίᾳ, ᾧ ἔφασκε, ὅταν τὸ ὕδωρ ἀφορύσῃ πνίγειν, τί δεῖ πίνειν; id est, Intemperans autem obnoxius est prouerbio, quo dicimus: Cum aqua fauces strangulet, quid iam opus est bibere? Refert idem in eundem usum libro Moralium Eudemiorum 6. disputans de eo, qui prudens intemperantiæ uitio obnoxia sequitur, haud quaquam ignorans, quid sit optimum: hunc autem longe insanabiliorem esse eo, qui falsus opinione non expetenda expetit. Usurpauit & Galenus alicubi: ὅταν τὸ ὕδωρ πνίγῃ τί ἰατρεύσομεν; id est, Quam aqua præfocat, quid insuper sorbebimus? Fortassis Galenus scripserat, τί ἔτι φορήσομεν. Quadrat in eos, qui in absurdissima sententia pertinaciter manent, uel manifesta negantes, quibus cum frustra disceptes. Constat enim faucibus siti arentibus aquam esse remedio, ac soluere præfocationem. Confine illi, quod alibi diximus:

Nil intra est oleam, nil extra est in nuce duri.

Dimidio ultæ nihil differunt felices ab infelicibus. IX

Aristoteles Moralium libro 1. ὁ δ' ἀγαθὸς καὶ κακὸς ἴσως διάκεινται καθ' ὕπνον, ὅθεν φασὶν εὖ ἢ κακῶς διαφέρειν τὸ ἥμισυ τοῦ βίου τοὺς εὐδαίμονας τῶν ἀλλων. i. Porrò probus atq; improbus nequaquã in somno dignoscũtur. Vnde natum est ut dicãt felices nihil à reliquis distare dimidio uitæ. Idem refert lib. Eudemiorũ 2. redẽs hanc causam, quòd dormientes nihil agant, Ex actionibus autẽ nascitur felicitas aut infelicitas hominis. Proinde non inscite dixit Ariston apud Plutarchũ in cõmentario De cõtentione ignis & aquæ: Ὀλίγου χρόνου τοῦ βίου τοῖς ἀνθρώποις διδομένου, ὕπνου θ' ὅλου τελάσαντος τὸ ἥμισυ ἀφαιρεῖται τούτου. i. Cum exiguũ uitæ tẽpus datũ sit hominibus, somnus uelut publicanus dimidiũ eius auferat. Plato lib. De legib. 7. Καθεύδομεν γὰρ ὅλας εὐδαίμονας ἕξεις, οὐδὲν μᾶλλον τοὺς μὴ ζῶντας. i. Nullus enim dormiens alicuius est precij, nihilo magis quàm is, qui uiuus non est. Prouerbium consolatur parum fortunatos, diuitamq; ac potentium insolentiam retundit. Somnus enim adimit nobis nostri sensum, unde fit, ut neq; miseris molesta sit sua calamitas, neque fortunatis iucunda felicitas. Præterea felicitas, iuxta philosophos, sita est in actu rationis per habitũ uirtutis: somnus autem quies est animi, bonis pariter ac malis communis.

In eadem es naui. X

M. Tullius Epist. famil. libro 2. ad Curion. Et si, ubicunq; es, ut scripsi ad te antea, in eadem es naui, tamen quod abes gratulor. In eadem es naui dixit, pro eo quod est, in communi periculo. Siquidem ad eos qui eodem uehuntur nauigio, periculum naufragij cõmuniter pertinet: neq; magnopere refert, in prora sint, an in puppi, an in carina, cum nihilo magis absint à discrimine. Idẽ alibi: Hoc miror enim querorq;, quenquam hominem in pessundare alterum uelle, ut etiam nauim perforet, in qua ipse nauiget, hoc est, ut rempublicam euertat, cum qua sit etiam ipsi pereundum. Aristophanes in Vespis:

Περὶ δὲ πόλεως γάρ ἐστι τὸ σκάφος ὅλον. id est,

De ciuitate est, naue de tota puta. Est autem familiare poëtis à nauibus ad rempublicam similitudinem mutuari.

Qui arat oliuetum. XI

Columella De Re rustica libro sexto, parœmiã huiusmodi refert: Quinetiam, inquit, compluribus interpositis annis oliuetum putandum est. Nam ueteris prouerbij meminisse conuenit: Eum qui aret oliuetum rogare fructum, qui stercoret exorare, qui cædat cogere. Alluſit huc Vergilius primo Georgicõn:

Exercetq; frequens tellurem, atq; imperat aruis.

Huic adagio locus fuerit, ubi significabimus fieri non posse, quin uoto potiatur is, qui curam extremã impenderit. Vulgaris enim diligentia quasi rogat, mediocris impetrat, extrema cogit. Alluſio fit ad eos, qui à principibus improbo studio officioq; sic impetrant, ut non precibus, sed ui uideantur impetrasse. Laudatur, atque imitandus proponitur in Euangelicis etiam literis flagitator importunus.

Difficilia quæ pulchra. XII

Δύσκολα τὰ καλά. id est, Ardua quæ pulchra. Extat apud

Platonem in Hippia maiore in calce dialogi, τὸν γὰρ παροιμίαν ὅτι πόσε λέγῃ τὸ, χαλεπὰ τὰ καλὰ. δοκῶ μὲν ἀληθῆ. i. Nam quod ait prouerbiũ, difficilia esse quæ pulchra sunt, uideor mihi intelligere. & in Cratylo, circa initium: παλαιὰ παροιμία ὅτι χαλεπὰ τὰ καλὰ ἔοικεν. i. Vetus prouerbium est, difficilia esse quæ sunt egregia. Citatur alicubi à Luciano. Item à Plutarcho in libello De liberis instituendis, prouerbij nomine. Quidam prodiderunt Pittacum ubi semet abdicasset imperio, dixisse, χαλεπὸν τὸ βούλῃ ἐμμεῖναι. i. Difficile bonum esse. Porrò Solonem Pittaci mollitiem atq; ignauiam taxante, dixisse, χαλεπὰ τὰ καλὰ. i. Difficilia quæ honesta: utriusq; dictum in prouerbium abiit. Vsurpauit Plato lib. de Rep. 4. ἴσως γὰρ ὧν σὺ καὶ σὺ λεγόμενον ἀληθές, ὅτι χαλεπὰ τὰ καλά. id est, Fortassis enim uerum est ὃ Socrates quod dici solet, difficilia esse quæ pulchra sunt. Vsus est eodem libro Politiæ 2. πάντες γὰρ ἴσμεν ἐνὸς ἕκαστον ὑμῶν, ὡς καλὸν ἦν τὸ σωφρονεῖν τε καὶ δικαιοσύνη, χαλεπὸν μέντοι καὶ ἐπίπονον. id est, Omnes enim uno ore canunt, Honestum quidem rem esse temperantiam ac iustitiam, sed difficilem tamen ac laboriosam. Vtitur eiusdem operis lib. 6. ac 7. & aliis compluribus locis. Sunt qui hinc arbitrentur natam paroemiam: Periander Corinthius, initio populariter ac moderate gerebat imperium, postea uersis moribus, tyrannice agere cœpit. Id simul atque cognitũ esset Pittaco Mytilenæo, diffisum de sui ipsius animi constantia, magistratum deposuisse, relictóq; imperio in exilium abiisse. Percontantibus deinde quibusdam, quæ gratia fugisset imperium, respondisse, quòd admodum esset arduum, probum esse, propter mutatum Periandrum: quibus auditis, Solonẽ ad.tidisse suum apophthegma, χαλεπὰ τὰ καλά. Huc spectat illud quoque quod meminit Plutarchus in commentario περὶ ἀνωνίας, Platonem, cum Heliconem quendam Dionysio datis literis cõmendasset, scribens illum uirum probum ac modestum, adscripsisse in calce epistolæ, γράφω δέσει τοῦτα περὶ ἀθρώπου, ὃν φοβοῦμαι διαβάλλειν. id est. Hæc autem tibi scribo de homine, uidelicet animante naturæ mutabili. Nec absurdè quis referat ad celeberrimam illam Hesiodi sententiam:

Τῶν μὲν τοι καὶόν τε καὶ ἐπάδελφ ἔτι ἐλάσθαι
Ῥηϊδίως, ὀλίγη μὲν ὁδὸς, μάλα δ' ἐγγύθι ναίει.
Τῆς δ' ἀρετῆ ἱδρῶτα θεοὶ πρὸ πάροιθεν ἔθηκαν
Ἀθάνατοι, μακρὸς δὲ καὶ ὄρθιος οἶμος ἐπ' αὐτὴν
Καὶ ἧκχυς τὸ πρῶτον· ἐπὴν δ' εἰς ἄκρον ἵκηαι
Ῥηϊδίη δ' ἔπειτα πέλει χαλεπήπερ ἔφασται. id est,
Omnino uitium facile est contingere cuiuis.
Est uia ad id breuis, & uicina in sede moratur,
Contra uirtutem sudoribus undiq; diui
Præspersere, & longus ad hanc perq; ardua callis,
Asper & est primum: sed ubi alta cacumina uictor
Contigeris, iam fit facilis, licet ardua dudum.

Neque quicquam est tritius eo, quod dixit Aristoteles libro Moralium Nicomachiorum 2. Περὶ τὸ χαλεπώτερον ἀεὶ ἡ τέχνη καὶ ἀρετή. id est, Et ars & uirtus circa id uersatur, quod est difficilius. Eodem pertinet: Litera Pythagoræ discrimine secta bicorni. Et euangelicũ illud de uia arcta, quæ ducit ad uitam. Item de duplici uia apud inferos: quarum altera ducit ad campos Elysios, altera ad maiam rem. Diximus alibi de Litis & Ate, quæ fabula declarat, multo difficilius esse bene facere quàm male, sarcire concordiam, quam rumpere. Eam sententiam Pindarus exculsit in Pythijs hymno quinto: ἓν λόγῳ μὴ πόλιν σίνου· πάντα φωτὶ κέρδος, ἀλλ' ἐν ὁδῷ χάρμα· δύσκολα δυσπαλῆ· ἀλλὰ χάλκεα, δὲ ἀπίνας, ἁμὲ θεὸς ἀγεμόνευε· καὶ ὀρθοῦσθαι γλυκύ. id est, Facile est ciuitatem commouere, etiam malis. Cæterum in locum pristinum illico reponere difficile sane est, ni deus principibus gubernator contingat. Retulimus alibi quod in seditione etiam Androclides abiectißimus belli ducem agat. Et nos hac ætate uidimus, per quos quanti tumultus excitati sint. Celebratur elegans Lacedæmonij dictum, apud quem cum quidam laudibus uehrent Philippum, quòd ciuitatem opulentißimã euertisset: Atqui, inquit, non posset talem condere. Huiusmodi uoces inscribi deberent principum animis, qui cum ne minimam quidem urbeculam extruant, dijs sibi uidentur, quòd urbes & agros perdant.

Colophonia ferocitas. XIII

Κολοφωνία ὕβρις. id est, Colophonia ferocitas. In insolentes, qui ferociter despiciunt, & affligunt humiliores fortunæ homines. Aut in eos, quibus sua ferocitas exitium attulit. Sumptum ab arrogantia superbiaq; eius gentis. Refertur à Diogeniano in adagiorum collectaneis. Theognis,

Ὕβρις γὰρ μάγυσιν ἀπώλεσε καὶ κολοφῶνα. id est,
Perdidit & Colophona ferox mens & Magnetes.

De gentis huius ferocia nonnihil dictum est nobis in prouerbio, Colophonium suffragium.

Neminifidas, nisi cum quo prius modium salis absumpseris. XIIII

Vulgò apud nostrates circumfertur adagium, haud fidendum esse cuipiam, nisi cum quo prius modium salis absumpseris. Significant autem hominis ingenium non posse perspici, nisi diuturno conuictu, longoq; cõmercio. Apparet prouerbium hoc ab antiquitate profectum esse. Quandoquidem Aristoteles lib. Moralium 8. simile quiddam refert his quidem uerbis: Ἔτι γὰρ φίλοις χρόνῳ συμβῆναι, καθάπερ καὶ τῶν παροιμιῶν φασί, δυ τῷ ἐδίσασ ἀλλήλους περὶ λεγομένου ἅλας συναναλῶσαι. id est, Præterea autem spatio temporis & consuetudine opus est. Siquidem iuxta prouerbium fieri non potest, ut nos mutuo pernoscamus antequam salis, quem dicunt, modiũ pariter absumpserimus. Idẽ Moralium Eudemiorum lib. 7. Διὸ εἰς παροιμίαν ἐκλύθη ὁ μὴ δυνάμενος ἅλας συνεσθίειν. i. Quapropter in prouerbium abiit salis modius. Eodem libro refert illud quoque ex poëta quopiam hemistichium, ni fallor:

Οὐδ' ἅμα χρόνῳ φίλος. id est,
Nõ est amicus absq; temporis mora. Addit ex Theognide,
Οὐ γὰρ ἂν ἐκλέσαι ἀνδρὸς πλοῦ δεῖ γνωσικοῦ,
Πρὶν παραλύσαι ὥσπερ ὑποζυγίου. id est,
Haud nosse ingenium uiri licet aut mulierbre,
Vt nec iumenti, ni experiare prius.

Notat hanc paroemiam & Plutarchus in cõment. περὶ φιλαδελφίας, his quidem uerbis, Τὸν μὲν γὰρ ἀλλοτρίως, ἀπ' ἄλλης θεάρατος, ὁ φιλοῦντα δεῖ πείρᾳ, ἀλλὰ κἀνταῦθα φιλεῖν. ὅπερ ἡ φύσις ἡγεμονίαν τῇ κρίσει πρὸς ἀνοίαν δέδωκεν, ἐλλὲν ἀναμένει τὸ βρυλλόμενον τὸ ἅλας μᾶλλον, ἀλλὰ συγγένωσκε τῶν ἀρχῶν τὸ φιλίας, ἐν τοῦτο δεῖ μὴ ταχέως ἐπὶ μηδὲ ἀκριβῶς τὸ ἁμαρτάνειν ἀξιοῦσθαι. i. Alienos enim, quemadmodũ ait Theophrastus, non oportet amantem iudicare, sed amare postea quã iudicaris. Siquidẽ ubi natura ipsa dux est ad benecuolentiam præcedens iudicium, neq; exspectans illum uulgò celebratũ salis modium, quippe quæ amicitiæ seminarium inseuerit, ibi non oportet acerbos & exquisitos esse delictorũ expensores. Meminit huius paroemiæ & M. Tullius in sermone de amicitia: Verum illud est quod uulgò dicitur: Multos modios salis simul edẽdos esse, ut amicitiæ munus expletum sit. Huc pertinet illud quoq; Sophoclis in Oedipo:

Χρόνῳ δ' ἅπαντα δῆλα γίγνεται μόνῳ·
Καιρὸν γὰρ οὐκ ἔχουσαν οὐδὲν πώποτε μόνη. id est,
Mora temporis probum arguit tantum uirum,
At improbum uel unico agnoscas die.

Huc pertinet etiam ille senarius prouerbialis:

Hæc

Ἤδος ἡ βάσανος ἔγγυ ἀνθρώποις χρόνος. id est,
Nota morum & index tempus est mortalibus.

Idem admonet illud Epicharmi:

Νᾶφε κῶς μέμνασο ἀπιστεῖν. id est,
Sobrius sis, ac mentiteris nemini confidere.

Versus integer refertur apud Cic. lib. Epist. ad Atticum 1. atq; ita tamē nouis amicitijs implicati sumus, ut crebro mihi usurpet ille Siculus insusurret Epicharmi cantilenā illā suam,

Νᾶφε κὴ μέμνασο ἀπιστεῖν, τάυτα νόσφι Ϝ ῥεγχέων.

Sic enim carmen Trochaicum è uestigijs codicum restituimus, ne quis temere depraued. Nā quod νᾶφε dixit pro νῆφε, & μέμνασο pro μέμνησο, διαλέκτου proprietas est. Cicero in libello De petitione consulatus, Quamobrem Epicharmion illud teneto, neruos atque artus esse sapientiæ, non temere credere. Item illud Euripidis in Helena:

_Σόφρον & δ' ἀπιστίας
Οὐκ ἔστιν ἐσθλὸν χρησιμώτερον βροτοῖς. id est,
Prudente diffidentia
Haud alia res utilior est mortalibus.

Inuenio citatum mutilatim ad hunc modum:

Ἀλλὰ μεθύμιον ἀποφαγόν. id est,
Modium salis postquam ederis.

Quo quidē licebit uti, si dicas: Vide quid agas, qui tua aut ea credas isti, nondū ἀλλὰ μεθύμιον ἀποφαγόν. Aut sic: Tum demū isti fidas ἀλλὰ μεθύμιον ἀποφαγόν. Est autē iambicus dimeter, ex poēta quopiā, sicuti conijcio, sumptus.

Leporem non edit. XV

Antiquitus superstitiose creditum est, esu leporinæ pulpæ concilliari formam. Vnde extat iocus Martialis in Gelliam lib. 5. quæ missō lepore addebat ex uulgata opinione ad muneris commendationem:

Formosus septem Marce diebus eris.

Id poēta in ipsam torquens, quæ deformis esset:

Si me non fallis, inquit, si uerum lux mea dicis,
Edisti nunquam Gellia tu leporem.

Plinius lib. 28. cap. 9. scribit leporem in cibis sumptum gratiam corporis in septem dies conseruare. Lampridius scribit poēam quendam in Alexandrum Seuerum quòd quotidie uescereturleporina, ita lusisse,

Pulchrum quòd uides esse nostrum regem,
Quem Syrum sua detulit propago,
Venatus facit & lepus comestus,
Ex quo continuum capit leporem.

Primum carmen uitiatū est. Hos uersus cum quidam ex amicis ad Alexandrum detulisset, respondisse fertur in hanc sententiam satis Christiane, Nam hoc illi ab inimicis obiectum est, quod Mosen & Christum quendam haberet in larario.

Pulchrum quòd putas esse uestrum regem
Vulgari miserande de fabella,
Si uerum putas esse, non irascor,
Tantum tu comedas uelim lepusculos:
Vt fias animi malis repulsis
Pulcher, ne inuideas liuore mentis.

Si uides lector parū obseruatas metri leges, memineris Imperatorē scripsisse, cuius est præscribere leges, non parēre. Est autem & piscis lepus appellatus, qui uenenū habet immedicabile, si quis imprudens ederit. In Indico mari etiam contactu necat hominem, autore Plinio: lenta tabe consumit. Malum hac deprehenditur nois, quod piscem olent, qui ederint. Huic homo uicissim pestilens est, cuius contactu protinus emoritur. Hoc cibis admixto, multos sustulit Domitianus, eodem Titum fratrem sustulisse creditur, ut autor est Philostratus in Apollonij uita. Proinde in hos qui contabescunt, nec ullis medicorum ope possunt restitui, dici potest. Edit leporem marinum.

Plena manu. XVI

Plena manu, pro eo quod est ampliter, copiosè, prolixè, munificè; maligne. Translatum ab ijs qui non minutim & parce, sed plena manu largiuntur. Cicero ad Atticum libro 2. At hercle alter familiaris tuus Horatius, quàm plena manu, quàm ornate nostras laudes in astra sustulit. Seneca in Declamationibus: Liberaliter hodie, & plena manu faciam. Idem in ludicro quod scripsit in Claudium Cæsarem: At Lachesis, quæ & ipsa homini formosissimo faueret, fecit illud plena manu, & Neroni multos annos donat. Fit lepidius, quo magis ad animi res transfertur.

Sine riuale diligere. XVII

Sine riuale diligere dicuntur, qui stulte mirantur, quod nemo alius concupiscat. Veluti simia catulos suos & miratur, & amplectitur, & indocti poētæ suas nugas soli diligunt. Sumpta est allegoria ab amantibus, quibus est amica deformis, & quam alius nemo uelit. Extat adagium in Epistolis Ausonianis. M. Tullius ad Atticum lib. 6. Huius nebulonis oratione si Brutus moueri potest, licebit eum solus ames, me æmulum non habebis. Item lib. ad Q. fratrem 4. O dij, quàm ineptus, quā se ipse amans sine riuali. Horat. in arte poētica:

Nullum ultra uerbum aut operam fumebat inanem,
Quin sine riuali teq; & tua solus amares.

Pedibus trahere. XVIII

Pedibus trahere, est rem pro suo arbitratu uersare. M. Tullius ad Atticum libro 4. Non recordor unde ceciderim. sed unde surrexerim. Fratrem meum & te si habeo, per me pedibus ista trahuntur. Idem lib. 7. Epistolarum familiarium: Nam de iudicijs quod quereris, multo laboro minus. trahūtur per me pedibus omnes rei. Apud T. Liuium tertiæ Decadis lib. 4. Hydronodorum parantem cedere principatu, Demarata uxor admonuit uocis quā Dionysius usurpare solebat. Non equo insidentem, sed pedibus tractum debere relinquere tyrannidem: quod facili momento esset quo quis uellet die cedere possessionem magnæ fortunæ, facere & parare eam difficile atq; arduum esse. Ex his ~~uerbis liquet eos pedibus~~ trahi, qui ~~plane uicti, sunt in potestate~~ uictoris. Metaphora ducta uideri potest, uel à Vulcano illo Homerico, quem Iupiter ut longe uiribus præstantior, pedibus tractum è cœlo deiecit, quemadmodum testatur ille:

Ῥίψε ποδὸς τετληότι ἀπὸ βηλοῦ θεσπεσίοιο. id est,
Protractum pedibus supero deiecit Olympo.

Vel ab eiusdem Hectore, cui uictor Achilles lib. Iliados 22.

Ἀμφοτέρων μετόπισθε ποδῶν τέτληότε τόνω
Ἕλκε σαυρωτὴν ἐκ τετράφαλον, βόεον δ' ἀζηχὲς ὀμάρτας,
Ἐκ δὲ κάρηνον ἔδησε, κάρη δ' ἐλκεδὸν ἔκαχεν. id est.
Quā post ambo pedes calcaneus imus adhæret
Talo, transfodit neruos, ac bubula lora
Inseruit, corpus de curru deligat alto,
Pendulum at interea trahitur caput.

Trahitur ad eundem modum & Cacus apud Maronem lib. 8. ab Hercule uictore:

_Pedibuq; informe cadauer Protrahitur.

Iuuenalis Satyra quinta:

Ducenis plantas uelut ictus ab Hercule Cacus,
Et ponere fōrs, si quid tentaueris unquam Hiscere.

Naribus trahere. XIX

Τὰς ῥινὸς ἕλκεσθαι. id est, Nare trahi, est citra iudicium alieno arbitratu quouis adduci. Metaphora mutuo sumpta à bubalis animantibus, qui anulo in summam narem inserto circumducuntur, non aliter quàm equi freno. Quanquam & equis lignum aut ferrum dentatum in nare inseritur, aut etiam in morsum ad cohibendum eorum ferociam. Id instrumentum Postomin appellatum indicat Nonius. Lucianus in Dialogo quodam Iunonis & Iouis, Σὲ μὲν ἡ θάνυ ὀτὲ

γε διαστρωτὸς ἐστι, καὶ ἄγλη σὲ μὴ φέρῃ τ' ἵππος φασιν ἔλαυνε. id est, Iste quidem modis omnibus tibi dominatur, ducitq; te, & circumagit, ipsa, quod dici solet, nare trahens. Idem in Hæresibus, Οὐδὲν κωλύσῃ σὲ τ' ἵππου ἕνεκεν ἕλκειν ἐφ' ἑκάτερα. id est, Nihil obstiterit, quo minus à quibuslibet nare traharis. Obtorto collo trahi dicitur, qui nolentes nolentes ad aliquid adiguntur. Philostratus in Heliodoro pro eodem dixisse uidetur, mento trahere, ἀλλὰ παράγαγε αὐτὸν εἰς τὰ δικαστήρια, ἄκοντά τε καὶ τῷ γνάθε ἕλκων. id est, Sed adduxit illum ad tribunalia, & nolentem & mento trahens. Id translatum est ab equis, quos equisones inferiore labro trahunt, donec imponant frenum.

Barbarus ex triuio. XX

Βάρβαρος ἐκ τριόδου. id est, Barbarus ex triuio. In hominem dicebatur extremæ humilitatis, ac prorsum nullius precij, perinde quasi dicas, extremum ac uilem seruulum alicunde é triuijs emptum, non dono datum, aut domi natum. Lucianus in eum, à quo fuerat Prometheus appellatus, Οἷος ἐκ τριόδου βάρβαρός τις παρὰ μικρόν. i. Qualis pene barbarus quispiam é triuio. Quemquam quidam hoc loco legunt non barbarum, sed βόρβορον ἐκ τριόδου. id est, Cœnum é triuio, quæ lectio sola probanda est, mea quidem sententia, propterea quòd eo loco de luto fiat mentio, non de barbaro quopiam. Item Plato lib. De repub. 7. καὶ ὃ δὴ ὀλίγῳ ἔμπροσθεν βορβόρῳ βαρβαρικῷ τινι. id est, ac rencra in cœno quopiam barbarico. Loquitur de anima demersa tenebris ignorantiæ.

Rara auis. XXI

Rara auis, prouerbio dicebatur res quæuis noua, & inuenta perrara: Persius,

..Si forte quid aptius exit,
Quando hæc rara auis est. Iuuenalis:
Rara auis in terris, nigroq; simillima cycno. Idem:
..Cornuo quoq; rarior albo.

Quin & Phœnicis raritas in prouerbium abijt. Ducta allegoria ab auibus peregrinis & inusitatis, quæ nonnunquam casu in nostram regionem deuolant, uel miraculi gratia deportantur. Vnde illud sæpius iteratum apud Aristophanem:

Τίς ὄρνις ἕτερος, id est,
Quæ est hæc auis? De hospite & ignoto.

Succisiua opera. XXII

Succisiuis operis fieri dicitur, quod horis quibusdam quasi furtiuis agitur, ubi iam ordinarijs ac legitimis officijs perfuncti sumus. Metaphora traducta à mercenarijs, aut seruis, qui præter pactas operas quas debent, extra iustas illas horas nonnihil etiam operantur sibi, quod c.. tim peculium. M. Tullius lib. De Orat. 2. quæ ego fero: Quæ cursim arripui, quæ succisiuis operis, ut aiunt, iste à puero summo studio, summis doctoribus. Idem Philippica secunda. Et tamen omni genere monumentorũ meorum perfeciſſe operis succisiuis, ut meæ uigiliæ, meæq; literæ, & inuctuti utilitatis, & nomini Romano lucis aliquid adferrent. Idem lib. De Legib. 1. Succisiua quædam tempora incurrunt, quæ ego perire non patior, ut si qui dies ad rusticandum dati sint, ad eorum numerum accõmodentur quæ scribimus. Plinius in præfatione historiæ mundi. Et occupati officijs, succisiuis temporibus ista curamus, id est, nocturnis. Itaque quod obiter atq; aliud agentes curamus, id operæ succisiuæ tribuitur. Græci simili penè figura παράεργον appellant. Agathon apud Athenæũ:

Τὸ μὲν παράεργον ἔργον οὐ ποιούμεθα,
Τὸ δ' ἔργον ὡς παράεργον ἐκπονούμεθα.

Quorum carminũ, quandoquidem uerti commode non possunt, hæc est sententia, quod obiter faciendũ erat ei principalem operam impendimus: quod principalis est operæ, id obiter curamus. Legimus etiam τ' ὁδὸν παράεργον, quod à proposito sit paulo alienius, & παράεργως, quod nos ferè obiter aut negligenter uertimus. Diuus Hieronymus in epistola quadam: Cum hoc furtiuis, ut aiunt, operis ad lucernulam uelox notarij manus me dictante signaret. Furtiuas uocat, quod illi succisiuas.

Compressis manibus. XXIII

Compressis federe manibus, dicitur in ociosos, & nihil aliud quàm sua sponte deplorantes. T. Liuius ab urbe condita lib. 7. Quum ueteranus dux fortissimus bello cõpressis, quod aiunt, manibus sedeat. Extat & in Hebræorum prouerbijs: Paululum conferes manu, in ignauum, figura sumpta à gestu sollicitorum quidem, sed inertium tamen.

Ioca seriaq. XXIIII

Quoties omnia nostra cum aliquo communicamus, cum eo ioca seriaq; conferre dicimur. M. Tullius lib. De finibus bonorum 2. At qui cum ioca seriaq;, ut dicitur, qui cum arcana, qui cum occulta omnia? Tecum optime, deinde etiam cum mediocri amico. Donatus in Adelphos, huiusmodi fermè figuras omneis quæ constant ex contrarijs, prouerbiales existimat. Quod genus sunt: Fanda infandaque iure quoq; iniuria: facta atq; infecta: digna atque indigna: fasq; nefasq; clamq; palamq;: terraq; mariq;: noctes q; dies q;: inuencq; senesq; neque in minimo neque in maximo neq; deos neque homines uereturnocentes atq; inuocaturre salua & perdita atque alia huius generis innumerabilia, de quibus meminimus & initio operis.

Ea tela texitur. XXV

Prouerbialis allegoria, ea tela texitur, pro eo quod est, eiusmodi negotium in manibus est, & res inceptantur tales. Translatio sumpta à textoribus telam instituentibus. M. Tullius in extremo De oratore lib. Quanquam ea tela texitur, & ea incitatur in ciuitate ratio uiuendi, ac posteritati ostenditur, ut eorum ciuium quos nostri patres non tulerunt, similes habere cupiamus. Plautus dixit, exordiri telam, pro incipere negotium: Exorsa est hæc tela non omnino pessime mihi. Affine est illi quod alibi diccmus, exordiri telam.

Multas amicitias silentium diremit. XXVI

Πολλὰς φιλίας ἀπρονοησία διέλυσεν. id est, Multas amicitias silentium diremit. Admonet adagium, assiduo comitatu, ac frequentibus alloquijs necessitudines ali, intermissione & absentia dissolui. Meminit huius Aristoteles lib. Moralium 8. Ἐὰν δὲ χρόνῳ ἡ ἀπουσία γένηται, μὴ τ' φιλίαν δοκεῖ ἡ ἀπουσία λύειν ποιεῖν. ὅθεν ἔφησαν πολλὰς δὴ φιλίας ἀπρονοησία διέλυσεν. id est, Quòd si diurna fuerit absentia, uidetur & necessitudinis obliuionem adferre: unde dictum est illud, multas amicitias silentium diremit. Versus ut refertur in collectaneis dimanutus est una syllaba, Ab Aristotele citatur integer Heroicus,

Plurimum amicitias soluere silentia ruptas.

Apud Athenæũ lib. 5. citatur ex Anonymo poëta uersus hi:

Οὐ χρὴ συμποσίοισι φίλους ἀπέχεσθαι ἐπ' ὀλίγῳ
Δηρὸν, ἀναμνήσις γὰρ φιλίας κρείσσων αὔτη. id est,
Non diu amicorum mensis decet abstinuisse,
Quippe animi memoris res hæc renouatio bella est.

Figuratiue, atque ob id ipsum elegantius est illud Alphij fœneratoris dictum apud Columellam: Bona nomina nonnunquam mala fieri, si nunquam interpelles. Ille nomina, iureconsultorum more, debitores uocat, & interpellare. Subinde creditum reposcere. Vox autem Græca ἀπρονοησία, non ita commode reddi Latine potest: neque enim simpliciter significat silentium, sed illud silentium, cum non appellat ac salutat amicum.

Ad pileum uocare. XXVII

Ad pileum uocare, pro eo quod est, ad libertatem inuitare, aut promissis ingentibus seditionem commouere, prouerbiali figura

figurate dixit Macrobius libro Saturnalium 1. Dicet aliquis nunc me dominos de fastigio suo dejicere, & quodammodo ad pileum seruos vocare. Atque hæc quoq; verba sublegit à Seneca, qui epistola 47. scribit in hunc modum: Dicat nunc me vocare ad pileū seruos, & dominos de fastigio suo dejicere. Liuius libro 14. Postremo die serui ad pileum vocati, & carcere vinctis emissis, confusaq; omnis multitudo Hippocratem atq; Epicidem creant prætores. Metaphora ducta à ueterum consuetudine, qui seruis cum statum mutarent, ac manumitterentur, capite raso pileum accipiebant. Vnde est in Amphitryone Plautina, sub persona Sosiæ serui libertatem optantis: Quod ille faxit Iupiter, ut ego hodie raso capite eiluus capiam pileum. Huc pertinet quod Plutarchus refert in Apophthegmatis Scipionis, qui non prius sustinuit agere cum Carthaginensibus de pace, quàm L. Terentium, quem captiuum habebant, ad se reduxerat. Terentius autē Scipionem triumphantem subsecutus est pileatus, ueluti libertus. Item quod ibidem refertur de T. Quintio, quem in triumpho subsecuti sunt pileati omnes Romani, quos in bello captos & apud Græcos seruientes drachmis quinquentis redemptos ipsi dono dederant. Cuius meminit T. Liuius lib. 4. de bello Macedonico. Martialis lib. Epigram. 2. ad Olum:

Totis pilea sarcinis redemi.

Hoc est, rebus omnibus relictis contemptisq; peperi mihi libertatem. Etenim qui potest nihil habere, is nulli seruire cogitur, eiq; liberum est suo more uiuere. Atq; ideo subijcit:

Seruum si potes Ole non habere,
Et regem potes Ole non habere. Persius:

Hinc nobis pilea donant.

Suetonius in Tiberio: Seruisq; ad pileum frustra vocatis, in Siciliā profugit. Idē in Nerone: Obijt XXXII ætatis anno, die quo quondā Octauian interemerat: tantumq; gaudium publice præbuit, ut plebs pileata tota urbe discurreret, nimirum hoc indicio additum sibi libertatem significans. Seruius in Aeneidos octauum, refert Feronium seruorum deam haberi, in cuius templo capite raso soliti sint pileum accipere. Videtur autem pileum profecto infigne fuisse virtutis spectatæ, ut hinc factum sit, ut qui magistri doctoriúq; titulo decorantur, pileum accipiant. A. Gellius Noct. Attic. 7. capite 4. scribit, seruos eos uenire solitos pileatos, quorum nomine uenditor nihil præstaret. Eius rei Cæcilius Sabinus iureconsultus hanc fuisse causam scribit, quod eiusmodi conditionis mancipia insignia esse in uendendo deberent, ut emptores errare & capi non possent, neq; lex uendundi operienda esset, sed oculis iam perciperent, quod nam esset mancipiorum genus.

Eiusdem musæ æmulus. XXVIII

Eiusdem artis aut disciplinæ studiosi, eiusdem musæ æmuli dicuntur. Vsurpatur apud A. Gellium prouerbij uice. Græci ὁμοτέχνους appellant eiusdem artis.

Lolio uictitant. XXIX

Aenigmate prouerbiali lolio uictitare dicuntur lusciosi & cæcutientes, quos Græci, teste Nonio, Myopes uocant. Plautus in Milite: Mirum est lolio uictitare te tam uli tritico. Quid ita? Quia lusciosus. Verbero, ædepol tu quidem cæcus haud lusciosus. Loliū autē Plinius inter frugū pestes cōmemorat, uocā cū carduis ac tribulis. Verg. in Bucol. Infelix lolium & steriles dominantur auenæ. Item Georgicōn libro 1.

Mox & frumentis labor additus, ut mala culmos
Esset rubigo, segnisq; horreret in aruis
Carduus, interirent segetes, subit aspera sylua
Lappæq; tribuliq;, interq; nitentia culta
Infelix lolium & steriles dominantur auenæ.

Inest autem lolio peculiare quoddam malum, ut oculis caligines inducat, id quod indicat Ouid. lib. Fast. 1. cum ait:

Et careant lolijs oculos uitiantibus agri.

Hinc nimirum locus prouerbialis.

Intus canere. Aspendius citharœdus. XXX

Qui priuati cōmodi impendio studuisse essent, ac ferè quicquid rerum agerent, id omne ad domesticā referrent utilitatem, ij prouerbio intus canere, ijdem apud Græcos ἀκροχόρδιοι καθαρσὰ. i. Aspendij citharistæ dicebātur. M. Tullius in Verrem actione tertia: Atq; etiam Aspendiū citharistam, de quo sepe audistis, id quod est Græcis in prouerbio, quem omnia intus canere dicebant, sustulit, & intimis ædibus suis posuit, ut etiam illum ipsum artificio suo superasse uideatur. Excetissime taxauit Cicero Verris rapacitatem, qui intus canentem in intimis ædibus collocarit, hoc est, plus quàm intus cecinerit. Idem in Rullum aduersus legem agrariam: Atq; hoc carmen hic tribunus plebis, non uobis, sed sibi intus canit. Nam ostendit Tullius in ea oratione, legem tunc etiā popularis uideretur, haud tamen populi, sed decemuirum utilitati repertam. Porrò de Aspendio citharœdo Asconius Pedianus ad hanc fermè sententiam enarrat: Vulgares citharœdi cum canunt utriusq; manus funguntur officio, ita ut dextra plectrum teneant, id quod foris canere appellant: sinistra digitis chordas carpant, quod quidem intus canere uocant. Difficile autē usum est, quod Aspendius citharœdus faciebat, qui neq; quaquā utraq; uteretur manu, sed omnia id est totam cantionē intus, & sinistra tantum manu cōplecteretur: atq; ita tacita leuiq; modulatione sinistra contactis chordis cantilena peragebatur, ut uox ad citharœdū duntaxat, aut proxime assistentem peruenire. Hinc fluxisse prouerbium, ut fauaces homines Aspendij citharistæ Græcis uulgò dicerentur, quòd ut ei carminis, ita illi fartorum essent occultatores. Fatetur Asconius adagionem etiam in illos apte dici, qui multū intestinis suis cōmodis cōsulunt præter honestatē. Neq; discrepat interpretamentū, quod adfert Zenodotus ex Zenone Myndio in adagiorum collectaneis. Porrò Aspēdus Pamphyliæ ciuitas est, autore Stephano: unde aspendij dicebantur, apud quos Citharœdi hoc artificio præcelluisse uidentur. Ad hoc prouerbiū apparet alluisse Plinium lib. 28. capite 5. cum ait. Verum id remediis cecini, non epulis.

In lapicidinas. XXXI

Εἰς λατομίας. i. In lapicidinas. Sinuliminū est illis: ὃν κέρασας, καὶ ὃν τὸν μαναξίαν, cum significamus quempiā è medio tollendum, & in rem malam aliquo auferendum. Natum à Philoxeno poëta dithyrambico, qui cum Dionysij tyranni poëmata non probaret, ut pote indocta, in lapicidinas ab eo detrusus est: deinde reuocatus illinc amicorum precibus, ubi denuo Dionysiū sua carmina pronūciantē audisset, surrexit: & rogatus à Dionysio quid esset rei, respondit, satius ac potius esse in lapicidinis uitam degere, quàm illius audire poëmata. M. Tullius in Epistolis ad Atticū lib. 4. Philoxeni animum probat, qui maluerit in carcerē reduci quàm assentari tyranno. Lucianus in libello, cui titulus: De mercede seruientibus: Σὺ δ' οὐ κἂν μὴ ἐπαινῇς, ὃν τὰς λιθοτομίας διοικοῦσι δοῦλον ἀριξῆ. id est, Quòd ni tu laudes, protinus in Dionysij lapicidinas relegaberis. Plautus in Captiui duo. Inde ibis porrò in latomias lapidarias. Hoc nomine carcer erat insignis quē Dionysius extruxerat. Plutarchus libro 2. De fortuna & uirtute Alexandri, οὓς καὶ ἂν ἀναπαλιν διονυσιος ὁ τὸν ποιητὴν φιλόξενον ἐς τὰς λατομίας ἐμβάλλων, ὅτι τῶν διαφθορᾶς ἀντ' διορθῶ ἡ μελοδοῖς, δοῦν ἀπαρχὰς ὅλου μέχρι τ' πορφυρᾶς περιγραλφ. id est, Qualis rursus erat ille Dionysius qui Philoxenum poëtam in Latomias coniecit, quòd ipsius tragœdiā emendare iussus ab ipso statim initio usq; ad finem dispunxit. M. Tullius in Verrem actione 7. Latomias Syracusanas omnes

audiſtis, plerique noſtis. Opus eſt ingens, magnificum, regum ac tyrannorum, totum eſt è ſaxo, in mirandam altitudinem depreſſum, & multorum operis penitus exciſum. Item in eadem: carcer ille qui eſt à crudeliſſimo tyranno Dionyſio factus Syracuſis, quæ Latumiæ uocantur, in iſtius imperio domicilium Romanorum fuit. Vt quiſq; iſtius animum aut oculos offenderat, in Latumias ſtatim conijciebatur: idem in eundem actione tertia. L. Suetius honto omnibus ornamentis præditus, qui iuratus apud uos dixit, multos ciues Romanos in Latumijs iſtius crudeliſſime per uim morte eſſe multatos &c. Huius carceris meminit & T. Liuius Belli punici ſecundi libro ſexto.

Equi ſenecta. XXXII

Ἵππου γῆρας. id eſt, Equi ſenectus. Prouerbium in eos dici ſolitum, qui præclaris rebus geſtis in iuuenta, poſtea quàm cõſenuerint, ad ſordidas curas ſemet abijciunt. Allegoria ſumpta à generoſis equis, qui ſenio facti ſegnes, in piſtrinum, aut carrum, aut aliud id genus opus detruduntur, olim in precio habiti, dum uiribus integris eſſent. Plutarchus in libello, cui titulus, An ſeni ſit adminiſtranda Reſpub. Οὐ ϖαντάπασιν ἀξιῶ τοῦτο δὴ τὸ καλούμενον, ἵππου γῆρας ἐπάγεσθαι μυλῶνος ἀναγκάζοντας; id eſt, An non plane uidebitur equi ſenectam, quemadmodum uulgò uocant, accerſere, nemine compellente? Cum hoc conuenit Enniauum illud, quod refertur à Cicerone in Catone maiore:

Sicut fortis equus ſpatio qui forte ſupremo
Vicit Olympia, nunc ſenio confectus quieſcit.

Si tibi amicum, nec mihi inimicum. XXXIII

Plato in Theæteto: Ἀλλ' ἃ ὄντως ὦ Θεόδωρε σοι φίλον, ἔλθ' ἐμοὶ ἐχθρόν, φασὶν οἱ ϖαροιμιαζόμενοι. id eſt, Si iſtud tibi amicum Theodore, nec mihi eſt inimicum: quemadmodum prouerbio dicunt. Hoc eſt, ſi tibi res placet, mihi non diſplicet. Captata eſt autem in figura uocũ pugnantia, deinde τὸ ἀμφίβολον φίλος ἢ ἐχθρός, quorum utrumq; à perſonis ad res detorquetur quanquam ad perſonas relata ſunt uſitatiora. Vſus erit quoties aliene obſequimur uoluntati.

Rana gyrina ſapientior. XXXIIII

Plato in Theæteto: Ὅτι ἐκεῖσε μὲν αὖ'τ' ὤσασ' ἐθὺ ἐθαυμάζομεν ὡὸν σοφίᾳ, ὅλ' ἄρα ἐτύγχανεν ὢν ἐς φρόνησιν ἐκλεῖν βελτίων βατράχε γυρῖνος. id eſt, Nos illum tanquam deum ob ſapientiam admirabamur. At ille nihilo magis antecellebat prudentia, quàm rana gyrina. Sumptum eſt adagium ab infirmi partu ranarum, quem Græci γυρῖνος uocant, à figura corporis in gyrum orbiculati, quo fit ut mira celeritate ſe quò uelint uoluant, uerſentq; : quemadmodum teſtatur quiſquis is fuit, qui ſcripſit Etymologicon Græcarum dictionum. Meminit gyrinorum & Heſychius. Suidas etiam Ariſtophanis adducit teſtimonium:

Οἷον ϖατέρ' ἐβοῶσι γυρῖνον. i. Quemadmodum patres clamant gyrinorum: Nec ab his abhorrent, quæ tradit Plinius lib. 9. cap. quinquageſimoprimo: Ranæ, inquit, ſuperueniunt prioribus pedibus alas fœminæ mare apprehendente, poſterioribus clunes. Periit minimas carnes nigras, quas gyrinos uocant, oculis tantum & cauda inſignes: mox pedes figurantur, cauda findente ſe in poſteriores. Mixumq; ſemeſtri uita reſolutum in limum nullo conuentu, ex uerſus uernic æquis renaſcentur, quæ ſuere natæ, perinde occulta ratione, cum omnibus annis id eueniat. Hactenus Plinij uerba recenſuimus. Meminit & Aratus,

Ἀστρόθεν ἐξ ὕδατος ϖατέρας βοόωσι γυρῖνοι. id eſt,
Inde gyrinorum clamant per ſtagna parentes.

Porrò cum ranæ tribuitur loquacitas, quæ ſtoliditatis ſolet eſſe comes, minimum mentis ineſſe oportet gyrinis, quos uix deprehendas animal eſſe niſi mouerentur. Vt autem hunc locum diligentius expenderem. Hieronymus Aleander, uir non tantum litteris clarus, mihiq; uetere necessitudine iunctus, in cauſa fuit, ille rurſus quod indicauit, Cœlio Calcagnino tranſcribit. Nos neutrum uoluimus ſua laude fraudatum eſſe. Neque enim unquam tam inuenuiter ſuimus offenſi, ut nobis placuerit cornicula Æſopica.

In puteo conſtrictus. XXXV

Plato in Theæteto: Τί γ' χρῆσθ' ἀφίκτῳ ὀρθῶς εἰπεῖν, τὸ λεγόμενον, ἐν φρέατι συσχεθέν. id eſt, Cur enim uteris inexplicabili quæſtione, in puteo, quemadmodum aiunt, conſtrictus? Quadrabit in eos, qui in angustias eas redacti ſunt, ut extricare ſeſe nullo modo poſſint. Non admodum abludit ab illo: ἐν φρέατι πυνομαχεῖν. id eſt, In puteo cum cane pugnare. Item illo, Canterium in fiſſa.

In eaſdem anſas uenisti. XXXVI

Plato in Phædro: Περὶ τέττιγάς ὦ φίλε ἂν τὰς ὁμοίας λαβὰς ἐλήλυθας. i. Quantum ad iſtam rem pertinet, amice, in eaſdem anſas uenisti, id eſt, nihilominus teneris, nec potes effugere quin dicas. Item Ariſtides in commenti quatuor oratorum defenſione: Ὡς εἰχὲν ἂν ϖάλιν ὁ καλλικλῆς εἰς αὐτὰς λαβὰς ἐπανελθεῖν. i. Itaq; Callicli erat in eaſdem anſas recidendum. Quadrat in eum qui ſic irretitus eſt, ut quocunq; ſe uertat, teneatur: nec explicare ſeſe poſſit. Huic ſimillimum eſt, quod ſcribit Lucianus in Herniotimo: Οἰόμενος γὰρ ἐκπεφυγέναι, εἰς τὸν αὐτὸν κύβον ἐμπέπτωκας. id eſt, Nam arbitratus effugiſſe te in eandem naſſam incidiſti. Item illud quod alibi dicitur, κύκλῳ περιέλκειν.

Qui poſsim ab hoc epulo abeſſe? XXXVII

Plato in Phædro: Πῶς γὰ ὅδ' τε ἄλλο τοιοῦτος ξύλλης ἀπέχεσθ'; id eſt, Qui poſsim ab hoc epulo abſtinere? De re uehementer ſuaui atque expetenda, quod genus eſt feſtum aliquod conuiuium. Alluſum, opinor, ad eam fabulam, qua tradunt Dianam iracunde tuliſſe, quòd cum reliqui dij adhibiti eſſent ab Oeneo ad ſacrum epulum, ſola fuiſſet præterita, ſolaq; domi ſederit. Secum ſtomachans, quòd nihil ex illo munere ſentiret. Quæ de re meminit Lucianus in Lapithis. Item in libello De ſacrificijs.

Dulcis cubitus. XXXVIII

Γλυκὺς ἀγκών. Dulcis cubitus. Abominantis eſt ſermo, aut cum aliud dicimus aliud ſentientes. Plato in Phædro: Γλυκὺς ἀγκὼν ὦ φαῖδρε λέληθές σε ὅτι ἀπὸ τοῦ μακρὸς ἀγκῶνος τὸ κῶλον ἐκλέβηκεν ϖρὸς ἀγκῶνι λαβάντ' ἄν, ὅτι οἱ μεγίστου φρονοῦσιν τὸ ϖολιτικῶν, μάλιστα δ'ὦσι λογογραφίας καὶ ϖαλαιότητος συγγράμματα. id eſt, Num Phædre fugerat te, quòd dulcis cubitus à longo illo, qui in Nilo cubito dictus eſſet. Quinetiam præter cubitum illud fugit te, quòd qui rerum ciuilium ſunt peritiſſimi, conſcribendarum orationum, ac poſteris relinquendarum ſunt cupientiſſimi. Hactenus Plato. Ancon autem Nili pars eſt, in qua nauigantes plurimum ex ſudant & periclitantur. Vnde prouerbio dicebant κατ' ἐυφημισμὸν, γλυκὺς ἀγκών. id eſt, Dulcis cubitus, quaſi deprecates eius loci diſcrimina. Id autẽ perinde uidetur, quaſi dicas: Ἐυφημα φάγοις. id eſt, Bona uerba, aut bene ominata loquere. Sunt qui è Comico Platone natũ exiſtimẽt. is in fabula, cui titulus, Phaon, ſenem facit amantẽ tibicinam, atq; hæc loquentem: Ὦ χρυσοῦν ἀνάθημα, ὦ τοῦσιν ἐμοῖσι ξυφηβοῖς ξένοις, ὦ γλυκὺς ἀγκών. id eſt, O aureum amiculum: ô meis deliciis moribus gratus cubitus. Suidas ſcribit Anconem Carthaginenſibi... uocari domicilium obſcurũ ac profundum in quod conijci ſolẽt, ſi quibus indignaretur tyrannus. Præterea ſumma montium iuga. Ancones uocari. Deniq; præter alia gurgitem ac tumorẽ fluminis circa ripas, propter anfractum & amnis repercuſſum, Anconem dici, à cubiti figura, ni fallor,

fillor, ducta similitudine: quod quibus cum locis ripa excurrat, promineatq; specie cubili. Vnde & oppidis ac locis aliquot Anconis inditum est uocabulum, ut Anconi Picentinorum ciuitati, teste Stephano. Item Ouidius libro Transform. ultimo,

_Et sibi littoris Ancon. Vt quidam legunt. Valerius Argonauticon libro quarto:

Quid memorem quas Iris aquas; quas torqueat Ancon.

Vnde non alias ἀκατ' ἀπλῶραστον quis acceperit, sicut placet Zenodoto. Nam alij putat per exclamationē dictum. Athenæus lib. Dipnosophistarum 12. ostendit Anconem locum exemplam fuisse Sardis, uoluptatum ministeriis paratum: in quo popinæ, scorta, atq; aliæ id genus deliciæ. Dulcis igitur Ancon, ob blandimenta uoluptatis, sed in eo complures naufragium faciebant. Idem indicat, Polycratem apud Samios mulieres aliquot uoluptatum architectrices instituisse, ad exemplum Anconis dulcis Sardorum, eumq; locum Laura dictum fuisse, siue Samiorum flores. Idem addit, Omphalen eius gentis reginam, per uim uirgines dominorum cum eorum seruis inclusisse ad stuprum, ut sola haberetur impudica. Lydos autem eum locum in quo fœminæ constuprabantur γλυκὺ ἀγκῶνα dixisse, sceleris atrocitatem uerbo mitigantes. Vocē autē dictam putat ab eo quod illic gerebatur. Etymologus indicat ἀγκῶνα dici locū ossibus durum, παρὰ τὸ ἐπάγεσθαι τὴν χάραν. id est, ab adducenda manu, uel ab ἄγνυσθαι. i. frangēdo: siue ab ἀγκύλη. i. à præfocādo. Hesychius adijcit & murorū flexus ἀγκῶνας uocari. Breuiter quicquid in cubiti specie inflectitur, ἀγκὼν dicitur, quemadmodum sunt & citharæ anconες.

Bos ad præsepe. XXXIX

Βοῦς ἐπὶ φάτνῃ. i. Bos ad præsepe. In emeritos dici consueuit, quib. iam ob ætatem ocio, uitæq; molliori indulgent. Effertur & ad hunc modum, Βοῦς ἐν αὐλῇ. id est, Bos in stabulo. Congruit & in eos, qui nullis honestis negotijs exercentur, sed turpi ocio atq; abdomini seruiūt. Philostratus in Cassandro, Ἀλλ' ἐν μαραθείοις ἢ γυμνασίοις, βοῦς ἐπὶ φάτνῃ. id est, Veru inter adulescentulos ac mulieres, bos ad præsepe. De Agamemnone loquitur, uoluptariā agente uitam. Effertur item ad hunc modum, βοῦς ἐπὶ αὐλῇ γέρων. id est, Bos in stabulo senex. Rursum hoc modo, βοῦς ἐν αὐλῇ κάθη. id est, Bos in stabulo desides. De ijs qui molliter & in ocio uiuunt. Atheneus lib. 8. refert quiddā non illepidum, nec alienum ab hoc prouerbio. Cantor quidam imperitus, quū Stratonicum excepisset conuiuio, inter pocula ostentabat illi artē. Quum autem esset splendidum ac magnificū conuiuium, ac Stratonicus eo frustraretur, non habens alterū qui cum sermocinaretur, confregit poculum, ac poposcit maius, multosq; cyathos quum accepisset, foliq; calicem ostendisset, affatim bibens obdormijt, cætera fortunæ cōmittens. quum autē fortè comessabundi quidam superuenissent cantori, ex notis, Stratonicus illico factus est sobrius. Ii quum audissent, quod semper multum uini bibens fuisset inebriatus, cōpendio responsum dit, Insidiator enim & sceleratus ille cantor, tanquam bouem ad præsepe, data cœna, occidit. Quod in Atheneī uerbis legimus ἁλλόμενος, opinor legendū σφαλλόμενος. Congruet & in illos, qui in suum aluntur exitium, quemadmodū ij qui se uoluptatibus mundi explent, orco quid aliud quām uictimæ nutriuntur, ueluti bos ad præsepe?

Ne genu quidem flexo. XL

Οὐδὲ γόνυ κάμψας. id est, Ne genu quidē flexo. Philostratus in Anteo, μὴ δὲ γόνυ φασὶ κάμψας ἀντλῆσαι πρὸς ἢ ἄστεως. id est, Ac ne genu quidem curuato aduersus Anteum exuitur. Idem in Heroīc. Ἐπῆιδα ἔφη γόνυ κάμψαντα. id est, Hic, inquit, genu flectamus: Dictum est autem ὑποβολιμαῖος, pro eo quod est, ne tantulum quidē. Etenim qui iam incipit ad quietem componere sese, primum genu flectit. Itaq; perinde ualet, δὲ γόνυ κάμψας, quasi dicas, citra respirationem, sine omni intermissione. Sumptum apparet ex Aeschyli Prometheo, ubi Vulcanus sic loquitur,

Ἀνδ' ὧν ἀτόρητα τλὰς δὲ φρουρήσῃς πέδαν
Ὀρθοστάδην ἀϋπνος, ἀκάμψῃς γόνυ. id est,
Ideo petram seruabis hanc inamabilem,
Insomnis astans, ne genu unquam flexeris.

Nisi magis esse mutuatum ex Homericæ Iliad. 4. ubi de Hectore sic loquitur Menelaus,

Φημείομεν ἀσσαίοιος γόνυ κάμψῃ, αἶκε φύγησι
Δηΐτ' ἐκ πολέμοιο. id est,
Ille lubens genua flectet, puto, si modo tristi
Fugerit è bello.

Quò properas? num ad Ephebū? XLI

Philostratus in uita Apollonij: Ὅτε πλείους λόγος, ποῖ βέβηκε, ἢ ὡς τὸ ἑρπετὸν ἐπ' ἐκεῖνο τε ἑλίσσεται, ᾧ παροιμιώδη τιμὴν ἔσχεν. id est. Ac Cilicibus celebratū dictum, quò curris? num ad ephebum? de illo quoq; firebatur, adagijq; uim obtinebat. Parum liquet, quid sibi uoluerit Cilicum illud adagium, nisi fortè sumptum est ab Apollinis oraculo, ad quod undiq; festinabatur: fingebatur autem imberbis Apollo, quemadmodum & Bacchus,

Et puero perspicuum est. XLII

Καὶ παιδὶ δῆλον. i. Et puero perspicuū. De re supra modum perspicua, confessaq;. Vtitur & Plato quodam in loco quem ante cōmonstrauimus: & Philostratus in uita Apollonij. Est in epistolis Basilij, τοῦτο μὴ παιδὶ γνώριμον. id est, Hoc & puero notum. Finitimum illi, quod alibi retulimus: μὴ ᾧ τυφλῷ δῆλον. id est. Vel cæco perspicuum.

Ne in Melampygum incidas. XLIII

Μὴ εἰς μελαμπύγῳ περιτύχοις. id est, Ne in Melampygum incidas, in lasciuos & iniuriosos homines quadrat. Est autem comminantis, ne quando incidant in eum, qui malefactorum pœnas de eis sumat. Vtitur hoc adagio Philostratus in Apollonij uita, lib. 2. Καὶ τοῦτο ἴσως ἦν τὸ μελαμπύγῳ τυχεῖν. id est, Et hoc fortasis erat in Melampygum incidere. Aristophanes in Lysistrata,

Καὶ μυρωνίδης γὰρ ἦν ἔκαστος ἐντεῦθεν,
Μελάμπυγός τε τοῖς ἐχθροῖς ἅπασιν. id est.

Et Myronides enim erat hirsutus illinc, Melampygus; hostibus omnibus. Melampygū dixit quasi uindicē, ultoremq;. Porrò Melampygus Græcis significat eum, qui nigro sit podice: quo quidem cognomēto notatus est Hercules, quod eam corporis partem, non Lydorū more uulsam, neq; candidam, quemadmodum effœminati solent, sed nigris pilis hirsutam ac syluosam haberet. Nam Græci quemadmodum molles & imbelles, fractosq; delicijs τυγάρχας καὶ λευκοπύγους appellant, itidē è diuerso fortes ac strenuos μελαμπύγους uocare consueuerūt, ut autor est Lycophronis interpres. Idem ostendit parœmiam ad hunc quoq; modū efferri: Οὔπω μελαμπύγῳ πέπτωκας. id est, Nondum in Melampygum incidisti. Prouerbiū ex huiusmodi quadā historia natū existimant, quā partim ex Suida, partim ex Gregorij Nazianzeni enarrationibus ascribemus. Olim duo quidam fratres erant, omni genere maleficiorū passim in omnes debacchātes, unde & ex morum atrocitate nomina repererūt. Nā alter Passalus dictus est, alter Achemō: siue, ut alicubi legitur, Achmon. Hos mater nomine Semnonis, ubi uideret atrocia facinora passim patrantes, iussit cauere, ne quādo in Melampygū incīderent. Euenit deinde, ut Hercules aliquando sub arbore quadā dormīret, armis in eandē reclinatis. Accesserūt Cercopes siue Perperi fratres, utrunq; enim scriptū inuenitur, & Hercule dormientem ipsius armis aggredi tentarunt. Ille protinus sensit insidias, & correptos ac uinctos de clauа à

tergo ſuſtendit leporum ritu, atq; ad eum modum geſtabat. Illi pendẽtes capitibus deorſum demiſſis cũ Hercule poſticam nigris pilis horridũ atq; hiſpidũ uidebãt, materni moniti memores, ſuper hac re inter ſeſe confabulantur. Quod ſimul ac audiſſet Hercules, hoc cognomine delectatus, & in riſum effuſus, eos uinculis ſolutos dimiſit. Notat hanc hiſtoriam Plutarc. in libello De diſcrimine amici & adulatoris, cum ait Herculem Cercopibus fuiſſe delectatũ. Meminit & Herodotus in ſeptimo de loco, dicto lapide Melampygo, & Cercopũ ſede. Quo ſané loco lapſus eſt inſigniter Laurentius Valla, quòd fabulã hanc aut neſciret, aut certe non meminerit. Plutarchus in libello De puerorũ educatione refert & hoc inter Pythagorica ænigmata: Μὴ γλαῦκας τ μελανέρωμ. i. Non guſtanda quæ nigra ſunt cauda. Atq; hunc in modum inter pretextur, abſtinendũ à conuictu mortaliũ atrorum & improborum: quanquã hoc à prouerbio diuerſum.

Noctuinum ouum. XLIIII

Γλαυκῶν ᾠόν. i. Noctuinũ ouum: Referꝛtur à Nicolao Perotto in Copiæ cornu prouerbij loco, nec explicatur tamẽ. Fortaſſis antiquitus abſtemiũ, & à uino abhorrentem hoc adagio ſignificabant. Philoſtratus enim in uita Apollonij, libro 3. de ouo noctuæ rem oppido quàm prodigioſam refert. Itaque fatius eſt ipſius referre uerba: Τὴν γλαῦκα, inquit, χρὴ ἐκεῖ φυλάττειν ἢ νεοττιᾷ, καὶ τὰ ὠὰ ἀπόκεισθαι δίκην μασᾶσθαι τοῦ βρίφους, συμμεῖξαι γὰρ ἔοικε τὸ γλαῦκειον τοῖς τέκνοις μᾶλλον οὔτε γάλακτι μᾶσσον τροφὸς ἢ οἴνου ἀκρᾶτος ἐμφύσεται, μὴ σωφρονίσαι διαπέφευγε. Id eſt, Obſeruandum ubi loci nidulentur noctuæ, deinde ouа ſubducere oportebit, eáq; mediocriter cocta infanti mandenda dare. Quòd ſi quid ex his ederit, priuꝰ quàm deguſtarit uinũ, inſeꝛetur illi uini odiũ, adeo ut in omnẽ uitam quàm maximè ſobrius ſit futurus. Aelianus lib. De nat. animãt. 1. fabulã refert paulo magis etiã quàm hæc eſt, anilem. Eam quoq; præſtiterit ipſius autoris recenſere uerbis: Οἱ πελαργοὶ λυμαινομένων αὐτῶν τὰ ὠὰ νυκτερίδας ἀμυνόμενοι πάνυ σοφῶς. αἱ μὲν γὰρ προσκλάσμενοι ἀνεμίαις ὀργάζονται μὴ ἄγονα ὠὰ. Οὐκοῦν τὸ ἐκεῖ τέτοις φάρμακον, ἐλαίνου ἐστὶ γάλακτος φύλλα ἐκθιφθέντα τοῖς καλιοῖς, αἱ δὲ νυκτερίδες ὀσμὴν ἀντοῖς γενησάσαις, νεκρώσει μὴ γίνοιτο λυπεῖν ἀδύνατοι. i. Ciconiæ noctuas ouа ſua per dere ſolitas arcent muro ingenio. Nam hæ cõtactu reddunt ea ſubuctanea, ſteriliaq;. Remediũ igitur aduerſus hæc illud adhibẽt. Platani frondes in nidũ conuehũt, quas noctuæ poſtea quàm cõtigerint torpeſcũt, ita ut iam nocere non queãt. Hactenus Aelianus. Sunt qui negent noctuinũ ouũ inueniri. Prouerbiũ itaq; quadrabit uel in hominẽ nihili, nullius frugi, iuxta fabulamentũ Aeliani, uel in rem raram inuentiu, iuxta horum ſententiam.

Amazonum cantilena. XLV

Ἀμαζόνων ἆσμα. i. Amazonum cantilena, in delicatos ac laſciuos & parum uiros. Philoſtratus in Apollonij uita, lib. 4. Μεφάνιον δ' ἄδρων ὄντως ἀσελγὲς νομιζόμενον, ὡς γοῦν ἔστι μὴ δ' ἀμαζόνων ἆσμα. i. Adulceſcẽs de numero molliũ uſque adeo laſciuus habitus, ut aliquando Amazonum quoq; fuerit cantio. Quid autem ſibi uelit Amazonum cantio, fateor mihi nondũ ſatis compertũ apud idoneos autores. Niſi ſi cui placet, ut accipiamus, Amazones ludibrij cauſa in molles uiros cantilenas ſolere celebrare. Quod ſi fas ſit mutare ſcripturã, mihi nequaquã diſpliceat, ut pro ἀμαζόνων μαζόνων legamus. Sic enim appellant lancis genus pregrande, quo cibi inferꝛtur in conuiuium. Mos autem erãt antiquitus, ut epulæ lautiores tibicine præcedente inferrentur ut accipenſer. Horatius in extrema Satyra,

Mazonomo pueri magno diſcerpta ferentes

Membra gruis. Verum hoc interim meum eſto ſommium, donec ab eruditis cerius aliquid proferetur. Quod ſanè deſperandum non eſt, in dies in lucem emergentibus nouis autoribus. Quum hæc iam quartum eſſent edita, prodijt opus Cælij Rodigini, qui tradit ſibi uideri prouerbium hoc non de fœminis Amazonum, ſed in genere de tenuibus dici. Hoc commentũ cum ſit inſigniter frigidum, quanto ipſe uerecundius, qui me profeſſus ſum neſcire quod neſciebam.

Tantali horti. XLVI

Ταντάλου κῆποι. id eſt, Tantali horti. De bonis, quibus tamen frui non liceat: aut de ijs, quæ uideantur aliquid eſſe cum nihil ſint. Philoſtratus in uita Apollonij, libro quarto: Τὸν ταντάλου κῆπον κάτεσθε ὃν ὄψεσθε· οὐ γὰρ ἔστι. id eſt, Tantali hortos uidetis, inquit, eſſe cum non ſint. Nota eſt fabula de Tantalo apud inferos ad aquam ſtante, de'que pomis in caput imminentibus, cum ſitiens interim atque eſuriens ueꝛtra poſſit contingere. De his nonnulla retulimus prius in prouerbio Adonidis horti.

Res ſacra conſultor. XLVII

Σύμβουλος ἱερὰ χρήματα. id eſt, Conſultor res ſacra. Zenodotus ex Epicharmo refert. Senſus eſt adagionis, pluriꝰ utilitatis adferre bene conſulentem, aut religioſe pureq; dandum conſilium ijs, quibus eſt opus. Plato in Theage: Ἀλλὰ μεμὶ δὴ ὦ δημόδοκε καὶ λέγεσθαί γε σύμβουλον ἱερὰ χρήματα εἶναι. id eſt, Quin illud etiam dicitur Demodoce, conſultorẽ rem eſſe ſacram. Idem in epiſtola ad Perdiccam, δίκαιος δ' ἁμὶ καὶ ξυνεῖναι καὶ ἱερὰν ξυμβουλὴν λεγομένην ξυμβουλεύειν. id eſt, Acquum eſt autem, ut & hoſpitale & ſacrum ut dicitur conſilium impertiam. Suidas indicat dictum ubi deliberatur de rebus periculoſis, ut ſimile uideatur illi, ſacram ancoram iacere. Effertur & ad hunc modum: ἱερὰν ἡ ξυμβουλή. id eſt, Res ſacra conſilium. Extat inter Græcas ſententias hic ſenarius:

Ἱερὰν ἀληθῶς ἐστὶν ἡ συμβουλία. id eſt,
Res eſt profectò ſacra conſultatio.

Ante myſteria diſcedere. XLVIII

Ἀπίσθι πρὸ τ μυστηρίων. i. Ante myſteria diſcedere, eſt renondũ abſoluta ſubducere ſeſe. Sumpta metaphora à ſacris, in quibus prophani iubebãtur abire, cũ iam eſſent peragenda myſteria, initiati manebant, nec fas erat niſi peradlis ritibus abire. Plato in Menone: Εἰ μὴ ἄπαρ ἔχεις ἄλλοσε, ἀναγκαῖόν σοι ἀπίσθι πρὸ τ μυστηρίων, ἀλλ' ἐπιμένειν τε καὶ μανθάνειν. i. Niſi quemadmodum heri dicebas tibi fuerat ante myſteria diſcedendum: uerum ſi & permanes, & myſteriorum particeps fias, & cætera quæ ſequuntur.

Ex uno multa facere. XLIX

Ἐξ ἑνὸς πολλὰ ποιῆσαι. id eſt, Ex uno multa facere, prouerbio dicebantur, qui rem quampiam minutim ſecabant. Quadrabit in eos, qui idem alijs atque alijs modis uariant: ut non iam unum, ſed plura uideantur. Plato in Menone: Καὶ ταῦτα πολλὰ ποιῶν ἐκ τ ἑνὸς, ὅπερ φασὶ τὸν ξυλοτόμον ἐκάστοτε οἱ σωφρονοῦντες. id eſt, Ac parce ex uno plura facere, quo dicto taxant eos qui rem quampiam undecunq; comminuunt. Narratur ad Titum Liuium belli Macedonici lib. 5. non illepida fabula de cuppone quodam, qui ſuis unius carnes tam uario cocta apparatu proponebat, ut dux Romanus admiratus, rogaret, unde nam media bruma ſuppeteret tanta uenatus copia. Tum arridens cuppo, confeſſus eſt, eas omneis ciborum ſpecies ex uno ſue domeſtico confectas fuiſſe. Neque ſecus iſti faciunt, inquit, qui commento-

randis

randis uarijs & horrendis nominibus uos territant, cum hæc omnia una gens sit.

Iouis Corinthus. I

Ὁ Διὸς κόρινθος. i. Iouis filius Corinthus. In eos dici solitum, qui semper eadem aut dicunt aut faciũt. Pindarus in Nemeis hymno 7. Τάυτα ἡ βὶς τρὶς ἑξάκις τ' ἀμπολεῖν, ἀποσὰα τελλεῖν τινοισιν ἄτε μαψυλάκαν Διὸς κόρινθος. Negat se uelle iterum atq; iterum eadem iterare: perinde quasi pueris rugas narraret Διὸς κόρινθος. Nam μαψυλάκας eum significat, qui frustra nugas effutit. Interpres hoc loco fabulam adfert, ad prouerbium hoc, meo quidẽ animo, non multum pertinentem, tamen adscribam. Aletes, inquit, consuluit Dodonæum oraculum, quod tum Iouis erat, num Corinthiorum imperio potiri posset. Responsum est, tum illum potiturum, cum quispiam illi glebam daret, aut ruder, idq; die multarum coronarum: nam id addidit. Itaq; Corinthum profectus panem ab rustico quopiam petijt, is glebam porrexit. Sensit ille iam perfectum oraculum, animumq; ad capessendum imperium adiecit. Parentabatur eo die manibus, eamq; ob causam, cũ pleraq; ciuitas in monumentis abesset, accedens, reperit Creontis filias iã pascisentes de imperio. Harum natu minimæ persuadet, si uelit adiutare se simul atq; principatum esset consecutus illam ducturum uxorem, illa imperij cupiditate prodit ciuitatem ac portis apertis Aletem admittit. Is itaq; victor, Iouis Corinthum eam appellat, quod ex Iouis oraculo cõtigisset. Deinde subtexit aliam fabulam, cum aliorum interpretamento ferè cõuenientem. Ea est huiusmodi: Olim Megarenses Corinthijs erant uectigales. Cæterum cum illorum imperiũ insolentius grauatim ferrent ac defectionem pararent, missus est legatus Corinthiorum nomine, qui apud plebem Megarensem cum dicta multa ferociter dixit, tum illud indignabundus ac nociferans intonuit: Οὐκ ἀνέξεται ὁ Διὸς κόρινθος. id est, Non feret Iouis filius Corinthus, id ubi sæpius iteraret, concitatus populus, succlamare cœpit, feri feri Iouis Corinthũ, simulq; legatum expulerunt. Erat autẽ Corinthus hic Corinthiorum rex, Ioue prognatus: tametsi Pausanias in Corinthiacis negat se apud autores serios reperisse, Corinthum Iouis fuisse filium: sed uulgus duntaxat Corinthiorũ ita prædicare. Vsurpat adagium Plutarchus in commentario, quem inscripsit aduersus Stoicos: Πολὺς ἦν ὁ Διὸς κόρινθος ὡς τὸν λόγον αὐτῶν ἀφιλάτους, ἃ ὑπὲρ τοῦ βοτοῦ ἵνα μὴ σιώπησιν λοιδῆς ἔασον. id est, Multus igitur Iouis Corinthus ad orationem illorum admittitur. Nam pistilli circumuolutionem, ne mordere uideris, omitte. Aristophanes in Ranis:

Τυτῖτί ἦν τραγμα
Ἀλλ' ἢ Διὸς κόρινθος ἦν τοῖς τρώμασιν. id est,
Quid aliud hæc erat res,
Nisi Iouis Corinthus in ipsis stragulis.

Verba sunt ministri, Bacchi ταυτολογίαν notantis, qui dixerat:

Αἴρεις ἂν αὖθις ἂυτε πάλ τὰ τρώματα. id est,
Hæc rursus iterum, tolle minister stromata.

Idem in Concionatricibus:

Ὅτε δὴ ἀνασκοπεῖται ἐφαίνετο
Ὁ Διὸς κόρινθος. id est,
Vbi demum considerantibus, Iouis
Apparuit Corinthus.

Plutarchus in Antipatro Sophista: Ἐλθόντων ἢ αὖ τὴν συνοικοῦσαν αὐτῷ γάμου, καὶ Διὸς κορινθου ἠκουόντων τὰ ἐπιτήδεια. i. Impellentibus autẽ illũ cognatis ad nuptias, & Iouis Corinthii existimãtibus Antipatrũ. Quãquam hic Iouis Corinthum usurpasse uidetur pro homine magnopere felici. Vsurpat hoc adagium & Socrates apud Platonem in Euthydemo: Ἀλλ' ἀτεχνῶς, τὸ λεγόμενον ὁ Διὸς κόρινθος γίγνεται. i. Sed prorsus id quod dici solet, Iouis Corinthus fit. Cõuenit cũ illo, quod alibi retulimus, Διὸς πράγμα. i. Bis crambe. Neq; solũ uti licebit, cũ eadem iterũ atq; iterum dicuntur: uerũctiam cum in eodẽ negotio nimiũ assidue persistitur. Veluti si quis cibũ semper eundẽ apponat: aut si quis semper studijs literarijs inhũbat, aut assidue uenetur, ut hinc iam oboriatur ex assiduitate satietas, rectè dicemus: ὁ Διὸς κόρινθος. Molestum est enim, quicquid perpetuum: uel Pindaro teste in Nemeis, Ἀλλὰ γὰ ἀνάπαυσις ἓν παντὶ γλυκεῖα ἔργῳ κόρου ἢ ἔχει καὶ μέλη καὶ τὰ τέρπν' ἀνθ' ἁφροδίσια. i. Verum etiam numero intermissio in omni negotio iucunda. Accipiunt autem satietatem & cantilenæ & omnes flosculi Venerei. In nonnullis exemplaribus pro μέλη scriptum erat μέλι. Sic enim in epigrammate:

Παῦ τὸ πρίστον ἄμαρον, ἐπεὶ λόγ ἔστι παλαιὸς
Ὡς καὶ τ μέλιτ τὸ πλέον ἔστι χολή. id est,
Insuane est, quicquid nimium est: Nam dicitur olim
Mel quoq; si immodica est copia, bilis erit.

Illud admonitu non inutile duxerim, prouerbiũ bifariã accipi posse. Nam & hoc ostendit interpres Pindari, uel cũ eadẽ iterantur sæpius, uel cũ ij, qui initio magnificè loquuntur minanturq; ferociter, postea timide fugiũt: id quod euenit legatis Corinthiorũ, qui cũ sæpius illud intonuissent in concione: Δικαίως ταράξει ὁ Διὸς κόρινθος, ἃ μὴ λαβοῖσ' δίκας παρ' ὑμῶν. i. Merito suspirabit Iouis Corinthus, nisi pœnas sumpserit de uobis: postea cùm ad manus esset uentum, ignauiter aufugerunt. Nec illud prætereundum, adagionẽ accommodari posse, tum ad rem, tum ad personam. Ad rem hoc pacto: Iam millies audiui, non possum diutius ferre τὸν Διὸς κόρινθον. Ad personam: ut si quis hominem eadem semper inculcantem τὸν Διὸς κόρινθον appellet. Indicat & hoc interpres Pindari.

Testulæ transmutatio. II

Ὀστράκου περιτροπή. id est, Testulæ conuersio. De rebus repẽte in diuersum cõmutatis. Lucianus in Apologia, περὶ τῶν ἐν Διὸς μισθῷ συνόντων. Ἐπεῖτα πάντων ὁπλιτόμενον ὀστράκου φασὶ μεταπεσόντος, ἑνὸς ἑαυτ φέροντος εἰς ἀσπίδα ὄντα πορφυροῦν καὶ περιλεπτον ὑφάνε. i. Deinde oblitus omnium, testula, ut aiunt, transmutata, uolens ipse semet in seruitutem usq; adeo manifestariam & insignem contexit. Incertum utrum sumpta sit metaphora à ludi genere quodam, quem ostracindã Græci uocant. Hunc innuit Plato in Amatorijs, nempe in Phædro: Φυγὰς δὴ, inquit, γίγνεται ὅτ τέτων, καὶ ἀποσβεσθὲν ὑπ' ἀνάγκης ὁ πρὶν ἔρως, ὀστράκου μεταπεσόντος εἰς φυγὴ μεταβαλὼν. ὁ ἠναγκάσθη διώκειν ἀγαπαύτῶν καὶ ἐπιθεάζων. id est, Tandem profugus fit ab his: & dum necessario priuatus est his qui prius erat amator, testula in diuersum uersa, fuga se proripit inmutatus. At ille cogitur insequi, indignans, deosq; obtestans. An ab Ostracismo suffragiorum genere quodam quod per calculos ac fabas ferebatur: in hoc repertum, ut per id ciues, qui uel opibus immodicis, uel nobilitate, uel gloria, uel alia quauis insigni uirtute multitudinis inuidiam in se prouocassent, in exilium decenne relegarentur. Hoc pacto fuit electus & Aristides: non aliam ob causam, nisi quòd molestum esset populo, iusti cognomẽ illi uulgò tributum. Ferebatur autem ostracismus ad hunc modum. Ostraci, id est, testulæ uiritim in comitijs dabantur. In eis quem quisq; uellet urbe cedere, literis inscriptis indicabat: hos deinde omneis in fori locum quendam cancellis circumseptũ, deportabant. Porrò magistratus, quibus hoc de-

erat negotij, primum uniuersos recensebant: qui nisi plures sex millibus fuissent, nihil cõficiebatur. Deinde semotis uniuscuiusq; calculis, is, qui pluribus calculis dãnatus erat, ad decennium in exilium ire iubebatur: ita tamen ut illi liberũ interim esset, fructus suos accipere. Erat inter ostracismus non improbitatis castigatio, sed indigentibus animis insitæ inuidiæ placatio. Antiquatus est autem hic ostracismus, electo per hunc Hyperbolo quopiam homine contempto atq; humili. Huiusmodi fermè referuntur à Plutarcho in uita Aristidis. Ab hoc igitur ostracismo, quoniam magna uulgi licentia ac temeritate peragebatur, ac repẽte præstantissimi cuiusq; ciuis fortunam cõmutabat, non absurde uideri potest ductũ adagium. De lusu ostracorum Iulius Pollux in hunc ferè modum tradit. Pueri ducta in medio linea, duas in partes sese distribuebant: quarum altera intra ostracum, altera extra dicebatur. Deinde mittente quopiam ad lineã testam, utrius partis superior extitisset aliquis, hunc insequebantur, qui illi adhærebant, reliquis in fugam conuersis. Cæterum è fugientibus qui comprehensus esset, is considebat, asinus dictus, testaq; proiecta dicebat, nox dies. Nam interior testæ pars picc sublita erat, quæ nocti respondebat. Hoc autem lusus genus appellatur ὀστρακίνδα πδιτεροφή. i. Testæ conuersio. Plato lib. De repub. 7. uidetur ad lusus genus referre, cum ita loquitur, τοῦτο δὴ ὡς ἔοικεν ἐκ ὀρθρίας ἀρ ἦν πδιτεροφὴ, ἀλλὰ ψυχῆς πδιαγωγὴ ἐκ νυκτερινῆς τινὸς ἡμέρας εἰς ἀληθινὴν τ ὄντ ὄντας ἐπάνοδον. id est, Istuc sane ut uidetur, non fuerit testæ conuersio, sed mentis circũductio, ex nocturno quodam die ad eius quod uerè est ascensum euntis. Agit de philosophia quæ à falsis bonorum simulacris educit animum ad uerorum bonorum cognitionem.

Alterum pedem in cymba Charontis habere. LII

Extremæ decrepitæq; senectæ homines, etiam hodie uulgò dicuntur alterum pedem in sepulchro habere. Nec hinc abhorrent quæ scripsit Lucianus in Apologia: Πρὸς αὐτῷ ἤδη ὢν ἀλακῶ γενόμενον, καὶ μονονχὶ τ ἕτερον πόδα ἐν ᾅδου προβεβηκότα ἔχοντα. i. Qui iã fit Acheronti ipsi uicinus, quiq; iam tantum nõ alterum pedem in cymba Charontis habeat. Idẽ in Sectis, Καὶ τ ἕτερον πόδα φασὶν ἐμ πῇ σορῷ ἔχειν. id est, Et alterũ pedem, ut aiunt, in tumulo habens. Pomponius lib. Pandect. 40. titu. De fidei commiss. libert. cap. Apud Iulianum, dixit his uerbis: Ego discendi cupiditate, quam solam uiuendi rationem optimam, in octauum & septuagesimum annũ ætatis duxi, memor sum huius sententiæ, quam audiuisse fertur Iulianus, & si alterum pedem in sepulchro haberem, adhuc addiscere quædam uellem. Haud scio an huc pertineat quod Lucianus scribit in Votis: ὅς γε δὴ ἐν πῇ νηῒ τὸν ἕτερον πόδα ἔχει. Qui quidem iam alterũ pedem habeat in naui. Plutarchus in cõmentariolo De puerorũ institutione, notat senes uulgato conuicio uocari solere, προγεγηρακότας καὶ προβεβηκότας. Quòd iam ætate desiperent, & fossæ confines essent, magisq; bustuariæ larue, quàm homines. Plautus Acherontium senem dixit. Terentius Silicernium. Et capularem, dixit nescio quis. Græci τυμβογέροντας uocant autoribus Hesychio & Suida ac Ψευδιλλῆ, extremæ ætatis homines, illos quòd tumulo sint proximi, hos quòd breui mittendi sint ad inferos, παρὰ τὸ πέμπειν, quòd est mittere, & ἕλ palus, quòd qui moriuntur crederentur per Stygiam paludem transmitti ad inferos.

Cauam Arabiam serere. LIII

Τὴν κοίλην ἀραβίαν σπείρειν. id est, Cauam Arabiam serere. Pro frustra sudare, aut in re difficili, nec admodum frugifera operam sumere. Lucianus in Apologia: ἕως τὴν κοίλην ἀραβίαν σπείρων ἱδρῶτα ἐφῆ. id est, Vt cauam Arabiam serere aggrediatur. Significat autẽ paludrem Arabiæ partem, nequiquam idoneam sementi. Plutarchus περὶ τῆς ἀδολεσχίας. Τῶν μὲν γὰρ πρὸς τὰς ἀσχολίας ὀλιγαφόρων ἀγώνων εἶναι τὸ ἀσύμφορα λέγειν. τῶν δ ἀσχολουμένων ὁ λόγ ἀτελὴς καὶ ἀκαρπός ἐστι. id est, Aiunt enim sterilem esse sationem humilium Asiæ regionum, at loquaculorum ipsa oratio inutilis est atq; infrugifera.

Lynceo perspicacior. LIIII

Lynceï perspicacitas in prouerbiũ abijt. Plinius Natur. hist. lib. 2. cap. 17. Nouissimam, inquit, lunam, primamq; eadem die uel nocte, nullo alio in signo, quàm in ariete conspici: id quod paucis mortalium contigit. Et inde fabula cernendi Lynceo. Sunt qui tradunt, Lynceum primum reperisse fodinas metallorum, æris, argenti, auri. Et hinc uulgò natum fabulam, quòd ea quoq; uideret, quæ sub terra forent. Tzetzes Lycophronis interpres. Meminit huius & Plato in epistola quadam. Aristophanes in Pluto:

Βλέπειν τ' ἀποδέξω σ' ὀξύτερον τ Λυγκέως. id est,
Faxo ut uideas uel Lynceo ipso acutius.

Lucianus in Hermotimo: Σὺ δὲ ὑπὲρ τ Λυγκέα ἐμοῦ φιλόσοφος, καὶ ὁρᾷς τὰ ἔνδον ὡς ἔοικε διὰ τ σκέλους. id est, Tu uerò nobis ipso etiam Lynceo perspicacior es: qui sicuti uidetur, per pectus ipsum, quæ sunt intus cernis. Idẽ in Icaromenippo: Πῶς νῦν καθάπερ Λυγκεὺς τις ἅπαντα γενόμενος & ἄπαυστα διαγινώσκεις; id est, Qui nunc repente quasi Lynceus quidam effectus, cuncta discernis? Horatius in prima epistola ad Mæcenatem:

Non possis oculo quantum contendere Lynceus,
Non tamen idcirco contemnas lippus inungi.

Marcus Tullius M. Varroni: Quis est tam Lynceus, qui in tantis tenebris nihil offendat, nusquam incurrat? Apollonius in Argonauticis scribit hunc Lynceum usq; adeo fuisse perspicacem, ut etiam in terram ipsam oculorum acie penetraret, quæq; apud inferos fierent, perspiceret.

Λυγκεὺς δὲ, καὶ ὀξυτάτοις ἐνέπαιζε
Ὄμμασιν· ἃ δὴ ἔπειτά γε πάλαι καὶ & ἄνδρα κάπουν
Ῥηϊδίως καὶ νέρθε γ χθόν & αὐγάζεσθαι. ἔλεγε,
At miro uisus pollebat acumine Lynceus,
Si modo uera est fama, uirtus quæ prædicat illum,
Perfacile inspexisse sub altis condita terris.

Plutarchus in commentario, quem inscripsit aduersus Stoicos, testatur, famam fuisse de Lynceo, quòd saxa quoq; & arbores oculorum acie penetraret. Pausanias in Corinthiacis tradit. Lynceum Danao uita defuncto, regni successionem suscepisse. Pindarus in Nemeis hymno 10. meminit Lynceï, qui ex Taygeto monte uiderit Castorem & Pollucem sub quercus trunco latitantem, & horum alterum iaculo uulnerasse. Pindari interpres ciuat historiam rerum Cypriarum, Aristarchum & Didymum.

Quod in animo sobrij, id est in lingua ebrij. LV

Τὸ ἐν τῇ καρδίᾳ τ νήφοντ ἐν τῇ γλώττῃ τ μεθύοντ. id est, Quod in corde sobrij, id est in lingua ebrij. Prouerbialis sententia, quã refert in collectaneis Diogenianus. Vsurpat Plutarchus, idq; prouerbij nomine in lib. cui titulus περὶ ἀδολεσχίας. Nec prætereundum illud Herodoticum: Οἶνος κατ ὄπα, ἰδὼ πλόον ἔπεα. id est, Subsidente uino, supernatant uerba. Nam sobrios aut metus aut pudor cohibet, quo minus effutiant, ea quæ satius putarint suppressisse. At uinum & pudorem discutit, & timorẽ abigit. Vnde fit, ut temulenti sæpenumero non contineant uoces per iugulum redituras. Pindarus in Nemeis, βαρυαλία δὲ παρὰ κρατῆρα φωνὰ γίνεται. id est, Audax iuxta craterem uox fit: siue quòd uinum adfert confidentiam, siue quòd in conuiuio tutum est magnifice loqui, siue quòd qui iucit meritò citraq; periculum laudatur.

Virgil

Virgultea ſcaphula Aegæum tranſmittere. LVI

Ἐπὶ ῥιπὸς τὴν ἀγγεῖον διαπλεύσαι. id eſt, Virgulteo Aegæũ tranſmittere. In eos dicitur qui rem ſupra modum arduam leui opera conficere tentant. Lucianus in Sectis, Ἐπὶ ῥιπὸς, ὡς ἡ παροιμία φησὶν τὴν ἀγγεῖον ἢ ἰόνιον διαπλεύσαι θέλοντας. id eſt, Virgulto, quemadmodum prouerbio dicitur, Aegæum aut Ionium mare tranſmittere cupientes. Citatur hic ſenarius à Suida. Extat autẽ apud Ariſtophanẽ in Pace,

Κέρδος ἔκυτι νὴ τὴν ῥιπὸν πλεῖ. id eſt,
Cauſa lucelli nauiget & in uimine.

Taxat Simonidem, tanquam lucri cupidiorẽ, quòd ad quæſtum ſcripſitarit carmina. Porrò ῥίπη uimen eſt flexibile, aut ramus ſalignus παρὰ τὸ ῥίπτω, uidelicet quòd inflectatur ob lentitudinem. Citatur & hic,

Σὺν θεῷ θεῖν πλοῦν, κἂν τὴν ῥιπὸν πλεῖ. id eſt,
Quiſquis ſecundo nauigarit numine,
Is uel ſaligno nauigarit uimine.

Extat & hic inter ſententias prouerbiales, citatus item ab Ariſtophanis interprete:

Θεὸν θέλοντ' κἂν τὴν ῥιπὸν πλεύσει. id eſt,
Deo ſiuente nauiges uel uimine.

Phœnice uiuacior. LVII

Lucianus in Sectis, Ἦν μὴ φοίνικ' ἔτη βιῷη. id eſt, Ni phœnicis annos uixeris. De Phœnicis uiuacitate diximus alibi. Cuius etiam raritas prouerbio fecit locum, Phœnice rarior, quale eſt illud, Coruo quoq; rarior albo. Negant enim phœnicem eſſe niſi unicam, ſi qua fides ſcriptoribus.

Cum plurimum laborauerimus, eodem in ſtatu ſumus. LVIII

Lucianus in Sectis, καὶ ἅμα τοὺς παροιμιαζομένους πολλὰ μοχθήσαντες ὁμοίως ἀνυμεῖ. id eſt, Ac iuxta prouerbiũ cum multũ laborauerimus, itidẽ ut antea ſumus. De fruſtra labo rãtibus. Quod euenit ijs, qui poſt diuturnũ ſtudiũ nihilo repe riuntur eruditiores, poſt longã negotiationẽ nihilo ditiores.

Aquam in mortario tundere. LIX

Ἄδωρ ὑπέρῳ πλήσειαν. id eſt, Aquam piſtillo tundere. Lucianus in Sectis: Σκαιὸν ἔστι δὲ τὸ ὕδωρ ὕδατος ἐγχέας ὑπέρῳ σιδηρῷ πλήττοι. id eſt, Tanquam ſi quis aquam in mortarium infuſam ferreo piſtillo tundat. Quadrat in eos, qui laborant inaniter: ſiquidem aquam ſi quis uel ætatem contundat, nihil aliud erit quàm aqua. Lucianus in eodem opere: Οἶν ἐδόκει, ὅτι ἂμ ἀποβάλη φασὶ τοὺς ὤμους πλήσειαν ὕδατος ὁμοίως τὸ ὕδωρ μένει. id eſt, Ignarus quòd etiam ſi humeros, ut aiunt, uerberando decutias, tamen aqua, manet aqua. Suidas ad hunc effert modum: Ἀναπολεῖς τοὺς ὤμους ὕδατος πλησαν, ὁμοίως ὕδωρ μένει. id eſt, Verſas ſcapulas aquam pinſens, aqua tamen æque aqua manet. Quantumuis doceas ὄνον λύρας, quantumlibet admoneas ſtupidum, ſui ſimilis eſſe pergit.

Gnomon & regula. LX

Quod eſt in re quapiam præcipuum, & ad quod unum reliqua omnia conſtruuntur, regulam & gnomonem prouerbio uocabant. Lucianus in Harmonide: Ὅτι τὸ κεφάλαιον ἁρμονῆς, ὁ γνώμονας φασὶ, ὁ ὀρθὸς κανὼν τῶν ποιήτων. id eſt, Quod eſt caput omnis uirtutis, gnomon, ut aiunt, & recta regula. Idem in Scytha. Οὔτέ σοι ἑλληνικὸς κανών. id eſt, Hic tibi Græcanica regula. Item in Sectis: Τοῦτον κανόνα καὶ στάθμιον ἀκριβῆ τούτων. i. Hanc regulam & amuſſim certiſſimam rerum eiuſmodi. Porrò ad regulam exequant fabri ſtructuram. Idem utuntur & gnomonibus. Conſtat autem gnomon è duabus lineis rectis, quas utrinq; dimetiens diſſecto quadrangulo conſtituit.

Caput. LXI

Eiuſdem formæ eſt cum præcipuam negotij partem aut autorem rei, caput uocamus. Terentius in Adelphis, Te eſſe huius rei caput. Exempla tum apud Græcos ſcriptores, tum apud Latinos paſſim obuia ſunt. Eundem in modum & arcem dicimus rei cuiuſpiam. Ariſtoteles in præfat. Rhetor. ad Alexandrum, Ὡς ἀκρόπολίς ἐστι σωτηρίας. id eſt, Quoniam incolumitatis arx eſt. Τροπλασὸς apud Athen. lib. 10. πανταχοῦ μεγάλων μὲν βόπολιν εἶναι τὸν οἶνον. id eſt, Vinum omnia malorum metropolim eſſe dixit. Hinc oriri temulentiam, hinc inſaniam, hinc debacchationes. Plato De legibus libr. 1. Κεφάλαιον δὲ παιδείας λέγομεν. τὴν ὀρθὴν ξυμβολὴν. id eſt, Caput eruditionis cenſemus rectam educationem. Plautus in Aſinaria. Ego caput huic argẽto fui hodie reperiundo. Ego pes fui. Quin nec caput nec pes ſermonis apparet. Idem in Captiuis: Quod neq; pes uſquam, neq; caput appareat. Aliter uſurpant capitis uocabulum, cũ indicant rem nõ ſingulatim explicari, ſed in ſumma proponi. Sic Aeſchines aduerſus Timarchum, ὡς δὲ ἓν κεφαλαίῳ εἰρήσθω. id eſt, ut in ſumma dicam. Idem in oratione τῶν περὶ παραπρεσβείας, eodem ſenſu dixit, Διὰ κεφαλαίων. id eſt, per ſingula. Itidem Demoſthenes in oratione τῶν ἐν Χερρονήσῳ. ἓν κεφαλαίῳ δὲ ἅλιγα φράσας καταβῆναι βούλομαι. id eſt, ubi in ſumma de quibus loquor, dixero, uolo deſcendere. Rurſus in oratione contra Zenothemin, τὸ μὲν ὂν πρᾶγμα ὑπὲρ ὃ τῶν ψήφου οἴσετε, ὡς ἁπλῶν ἓν κεφαλαίῳ, τοιοῦτόν ἐστι. id eſt, Itaq; negotium quidem de quo feretis ſuffragia, ut in ſumma dixerimus, ſic habet.

Somnium. LXII

Rem futilem, inanem & nihili, ſomnium prouerbio dicimus. Terent. in Adelphis: De argento ſomnium. Lucianus in Harmonide, Πάντα ἐκεῖνα ὑπνώματα ἀνάρατά φασι, καὶ ἐπῶν σκιά. id eſt, Omnia illa ſubuentanea ſomnia, ſicut aiunt, & uerborum umbræ. Idem in dialogo Nirei & Therſitæ & Menippi. Ὀνάρατά μοι λέγεις. id eſt, Somnia mihi narras. Plato lib. de Rep. 7. ὕπνω ὕπαρ ἡμῖν καὶ ὄναρ ἡ πόλις οἰκήσεται, ἀλλ' ἢ ὄναρ. id eſt, atq; ita uere nobis ac uobis ciuitas habitabitur, non autem ſomnium. Idẽ in Theæteto: Ἀκμὴ δὴ ὄναρ ἀντὶ ὀνάρατος. id eſt, audi iam ſomnium pro ſomnio, friuolam rationem pro friuola. Et Syrus ſeruus in Adelphis, herum ſuum ſomnium uocat, præ Demea. Tu quantus quantus es nihil niſi ſapientia es, ille futilis ſomnium. Plautus in Captiui duo, Hic uigilans ſomniat. Plato lib. De legib. 3. ſomnia dixit, pro tenuibus ueſtigijs. Quum enim narraſſet Darium non fuiſſe regis filium, ſed eruditione rectaq; inſtitutione ſic ad regnum peruenſſe, ut ipſe in diuiſione principatus ſeptimam modo portionem obtineret, ὃ καὶ νεὼν ἔτι, inquit, σμικρὰ ὀνάρατα λέλειπται. id eſt, cuius rei nunc quoq; exigua reſtant ſomnia.

Nein tonſtrinís quídem. LXIII

Lucianus in lib. cui titulus, quo conſcribenda ſit hiſtoria, Οὔτε τὸ λεγόμενον δὴ τῶτο, ὡδὶ κερόων τὰ τοιαῦτα μυθολογήσαντας ἀκούσαι. id eſt, Qui nec in tonſtrinis, quod dici ſolet, talia fabulantes audiuerit. Quòd in tonſorum officinis ferè ocioſi deſideant, & ſuam quiſq; fabulam adſerat in medium, unde Flaccus:

Gaudent ubi uertice raſo
Garrula ſecuri narrare pericula nautæ.

Item alibi: Opinor
Omnibus & lippis notum & tonſoribus eſſe.
Cuius alibi meminimus.

Nunquid & Saul inter prophetas. LXIIII

Libro Regum 1. capite 10. refertur huiuſmodi prouerbium חַגַּם שָׁאוּל בַּנְּבִיאִים id eſt, Nunquid & Saul inter prophetas? Natum à Saule, qui cũ in prophetarum cœtũ incidiſſet ſubito & ipſe diuino furore correptus, uaticinari cœpit. Id admirantes qui Saulem ante cognouerant, inter ſe dicẽ

se dictitabant. Quid accidit Sauli, num & Saul inter prophetas? Ea uox deinde uersa est Hebræis in prouerbium de re noua & inopinata, subitaq. Est autem apud illos iambicus dimeter. Gregorius Nazianzenus in apologia De fuga sua in Pontum, sic usurpat, ut quadrare uideatur, ubi promiscue quilibet sibi magnificam aliquam functionem usurpant, uelut bisce temporibus nemo nō tractat sacras literas, ἀντὶ τοῦ, inquit, εἶναι διδακτοὺς θεῦ, καὶ πάντων προφητευόντων, ὥστε εἶναι καὶ σαὴλ ἐν προφήταις κζ τὴν παλαιὰν ἰσοτιμίαν καὶ παροιμίαν, id est, dum pro eo quod deberent esse dociles dei, prophetant omnes, adeò ut & Saul sit inter prophetas iuxta priscam historiam ac prouerbium. Finitimum illi. Καὶ κόρχορ & ἐν λαχάνοις, καὶ τὸ ἐν φακῇ μύρον. id est, Corcborus inter olera, & in lente unguentum, siue lenti admixtum unguentum.

In foribus urceum. LXV

Ἐπὶ θύραις τὴν ὑδρίαν. id est, In foribus aqualem. Nā hoc uerbo usus est Plautus. Aristoteles libro Rhetoricorum primo, Τὸ γὰρ & ἀγαθὸν, ὅθεν τὰ τοιαῦτα ἔρρηται. καθάπερ οἱ χαλκοῦν τρίποδα, καὶ οὐ χρήσιμον τοῖς πολλοῖς. καὶ ἡ παροιμία ἐπὶ τῶν ἀξίων τὴν ὑδρίαν. id est, Finis autem bonus: unde illa dicta sunt, Et laudem Priamo. Præterea, Turpe diu mansisse, Iam uerò prouerbium etiã illud, Vrceum iuxta fores. Interpres quispiam: nam librum ἀνώνυμον suppeditarat eruditissimus amicus noster Baptista Egnatius, ait significari rem cõtemptam ac uilem. Negliguntur enim quæ passim sunt obuia, quæq; facilè quibuslibet contingunt. Itaq; urceum in foribus positum nemo studet tollere, proclive enim. Verũ uniones in scrinijs reconditos magis expetunt. Plutarchus περὶ πολυφιλίας ait, rubum ultro herentem negligi ac præteriri, uineam, oleasq; expeti, recensens hanc sententiam, Οὐ γὰρ αἱρετὸν πάντων τὸ ῥᾳδίως ἁλισκόμενον. id est, Non est tollendũ quod admodum facilè consequi licet. Item in epistolis Seneca, Multi aperta transeunt, condita & abstrusa rimantur. Fores signata sollicitant. Vile uidetur, quicquid patet, aperta effractarius præterit. Hos mores habet populus, hos imperitissimus quisq;, in secreta irrumpere cupit. Porrò prouerbium imperfectum ac mutilum uidetur. Quando quidem Aristoteles ad eum modum pleraq; refert, tanquam alioqui per se satis nota. Apparet esse hemistichium iambici trimetri à Comico quopiam mutuo sumptum.

Haud quaquam difficile Athenienſem Athenis laudare. LXVI

Aristoteles lib. Rhetoricorum primo, ὥσπερ γὰρ ὁ Σωκράτης ἔλεγεν, οὐ χαλεπὸν ἀθηναίους ἐν ἀθήναις ἐπαινεῖν. id est, Quemadmodũ enim dixit Socrates, haud difficile est, Athenienses Athenis laudare. Citat idem, eodem in opere de paroemijs agens. Haud quaquam esse difficile, Athenienses laudare apud Athenienses, uerum apud Lacedæmonios id fore difficile. Extat autem in Menexeno Platonis, id in adagionis locum cessit. Dictum est autẽ propter encomia, orationesq; panegyricas, quæ Athenis ex more exhibebantur ijs, qui fortiter oppetissent in bello: in quibus quoniam plurima dicebantur in laudem populi Athenensis, pronis auribus audiebantur, propterea quòd suis quisq; laudibus fauet.

Exigua res est ipsa iustitia. LXVII

Aristoteles lib. Rhetorices primo, Διὸ καὶ τῶν δικαιοσυνῶν φασί, μικρὰν εἶναι. id est, Vnde etiam aiunt, ipsam iustitiã, exiguum quiddam esse. Quo prouerbio significabant, non multum offoro momenti, si probus sis, nisi alia etiam habearis: & opinionem longe plus ualere, quam rem ipsam. At quãto melius Aeschylus in tragœdia, cui titulus, ἐπτὰ ἐπὶ Θήβας, de Amphiarao,

Οὐ γὰρ δοκεῖν ἄριστος & ἀλλ' εἶναι θέλει,
Βαθεῖαν ἀὐλακα διὰ φρενὸς καρπούμενος. id est,
Nec; enim uideri, at esse uir cupit optimus,
Mentis profundæ segete perfruens bona.

Rectius Socrates admonens, ut talis quisq; sit, qualis haberi uelit. Modestius Euripides in Oreste probans opinionem, ubi res ipsa non adest, tanquam optimo proximam,

Κρεῖσσον δὲ τὸ δοκεῖν μὴ ἀληθέως εἶναι σοφὸν. id est,
Res ipsa ut absit, optima est opinio.

Itidem Terent. in Adelph. Si tibi istuc re ipsa non dolet, at simulare certè est hominis.

Occasione duntaxat opus improbitati. LXVIII

Aristot. lib. Rhetor. 2. Καὶ πρὸς οὓς ἔχουσι πρόφασιν, ἢ προγόνων, ἢ αὐτῶν. ἢ φίλων, ἢ ποιησάντων καλῶς, ἢ μελλησάντων, ἢ αὐτοὺς, ἢ προγόνους. ἢ ὧν κήδονται. ἁπλῶς δὲ παροιμία, πρόφασις ἁδικεῖν μόνον ἢ πονηρία. id est, Aut aduersus quos occasionem habent, siue progenitorum nomine, siue suo ipsorum, siue amicorum, siue eorum, à quibus beneficio fuerunt affecti, aut curæ habiti, uel ipsi, uel maiores ipsorum, uel eorum pro quibus solliciti sunt. Quemadmodum enim prouerbio dicitur, Occasione duntaxat opus est malitiæ. Quadrabit in nocendi cupidos, qui nc temere læsisse uideantur causas prætexunt. Celebratur hic mimus Publij, ni fallor, in hanc sententiam:

Malefacere qui uult, nusquam non causam inuenit.

Circumfertur & hodie uulgò apud nostrates adagium non usq; quaq; spernendum, Facile fustem inuenerit, qui cupit cædere canem. Eodem spectat Terentianum illud, Fingit causas, ne det sed. do. Item illud Martialis,

Irasci tantum felices nostis amici,
Non quia sic meruì, sed tuuat hoc facere. Fœtasis huc allusit & Euripides, cùm sic ait in Iphigenia Aulidensi.

Ἐπὶ βραχείαις προφάσεως ἥδομαι μόνον,
Ἐφ' ἧς σ' ἐγὼ καὶ πᾶσιν εὐ λελεσμένην
Δεξόμενθα δίξειν, ὅν σε δίξασθαι χρεών. id est,
Occasione tantum opus fuerit leui,
Vt & ipsa quiq; mihi superfuit liberi,
Te rursus accipiamus istiunc ad modum,
Quo accepi pars est.

Citant & hunc senarium ex Menandro:

Μικρὰ πρόφασίς ἐστι τοῦ πράξαι κακῶς. id est,
Ad prauè agendum parua satis occasio est.

Vel à mortuo tributum auferre. LXIX

Κἂν ἀπὸ νεκροῦ φέρει. Etiam à mortuo tollit. In hominem undecunq; per fas nefasq; lucrum captantem. Arist. lib. Rhet. 3. tractans de ijs, quæ pudenda habeãtur, Οἷον, inquit, ὠνητῶν, ἢ τεθνεώτων. ὅθεν καὶ ἡ παροιμία, τὸ καὶ ἀπὸ νεκροῦ φέρειν. ἀπὸ δὲ χρεοφυλάκων δῆλον. id est, Veluti si quis exigat à pauperibus, siue defunctis: unde etiam illud ortum est adagium. Etiam à defuncto tollere, propterea quòd id à turpi lucri cupiditate proficiscitur. Finitimum est illi.

Αἰτεῖ γε καὶ τοὺς ἀνδριάντας ἄλφιτα id est,
Ipsis uel à statuis farinas postulat.

Natum à tyrannis, qui & à sepulchris, aut defunctorum statuis, nec tigal colligunt. Legitur in epist. quadam ad Cratetem Diogenis, Καὶ τοὺς ἀνδριάντας τοὺς ἐν τῇ ἀγορᾷ προσιὼν αἴτει τὰ ἅλφιτα. id est, Adi & statuas, quæ in foro sunt, atq; ab his cibum poscito.

Pudor in oculis. LXX

Ἐν ὀφθαλμοῖς ἡ αἰδώς. In oculis pudor. Horum nos pudet, quæ in propatulo sunt. Aspectus enim uel inuitat, uel reuocat etiam pudorem. Vnde fit ut pueri cum pudescunt, oculos tegant. Et apud Platonem Socrates dicturus de amore

ob pud

ob pudorem oculos tegit, nimirum hue alludens. Hinc & poëtæ Cupidinem, quòd sit improbissimus, cæcum fingunt. Eodem pertinet illud Ciceronis, Epistolam non erubescere. Videmus etiam eos qui oculis capti sunt à verecundia plurimum abesse. Hue spectauit Ouidius cùm ait, noctem utpote cæcam pudore uacare.

Nox inquit, & amor, nimium ne quid, nihil moderabile suadent
Illa pudere uacat, Liber amorq; metu.

Refertur adagiũ ab Arist. lib. Rhet. 2. Καὶ τὰ ἐν ὀφθαλμῷ καὶ τὰ ἐν φανερῷ ὄψει καὶ ἃ παρασκεύα. τὸ ἐν ὀφθαλμοῖς εἶναι δηλῶ. i. Et ea quæ sunt oculis exposita, quæq; in propatulo sunt. Vnde & illud prouerbio dicuni, Pudorem in oculis esse. Citatur & apud Athen. lib. 13. Idem in Problematis causam inquirens, quamobrem pudefactis rubescant aures, iratis oculus, huius adagii testimonium citat. Ει ὅτι, inquit, ἡ μὲν ἀσέλγεια ἐν ὀφθαλμοῖς καταλυθείς τις μᾶλλα φόβῳ ὧν τε ἀνάτως ἀπολάπει τοὺς ὀφθαλμούς. χωρισθέντος γὰρ τοῦ ἐρυθήματος ἄνω φέρεται πόρους τοιούτους ἀλλ' ὁ ἐν τοῖς ἀκροις τῶν ὤτων, ὁ γὰρ ἀλλ' ὠχρὸς ὀργισθέντος ἢ ἐπαισχύνεται τὸ θερμόν, μάλιστα δ' γίνεται φανερὸν ἐν τοῖς ὀφθαλμοῖς, διὰ τὸν χροᾶν ὅσαν λεπτόν. id est, An propterea, quòd pudor in oculis frigus quoddam adducit unà cum metu, atq; ob id merito calor destituit oculos. Is uerò demigrãs inde fertur ad locum sui maximè capacem. Eſt autem huiusmodi summa pars auriũ, nam reliqua pars est ossea. Rursum iratis calor suffunditur ridq; potissimũ apparet in oculis, propter albicãtẽ illorũ colorẽ. Refertur hic uersus ex Euripide.

Αἰδὼς γὰρ ὀφθαλμοῖσιν γίνεται τέκνον. id est,
Mea gnata in oculis nascitur hominum pudor.

Aristophanes in Vespis,

_Ἀλλὰ τούτοις γε δὴ ὅτι
Οὐδὲν γὰρ ὀφθαλμοῖσιν αἰδὼς τῶν παλαιῶν ἐμβέβυσ. i.
_Ceterum istis haud inest,
Calciamenti uetusti, nec uel in oculis pudor.

Huc referri potest & illud, quod Aristoteles lib. Rhetoricorum 1. ex Sapphone citat.

Αἰδὼς γάρ σε δ' οὐκ ἔχυ' ὄμμαισα. id est,
Non esset tibi pudor in oculis.

Hinc & illæ figuræ: quo ore, qua fronte audebis obiurgare filium? Et illud apud Ciceronem in epist. ad Atticũ: nec enim conquisitiores φανεροσωπίαν audent. Quin & hodie uulgò dicunt: Non audebis faciem ostendere. Apud Euripidem in Iphigenia Aulidensi, Menelaus iubet Agamemnoni, ut sese aspiciat, uideliceț, quo facili pudeat.

Βλέψον ἐς ἐμέ, ἵν' ἐξ ἐμοῦ λόγων τούτων λάβω. i.
Aspice in nos recta, ut hoc capiam loquendi exordium.

Ille respondet,

Πῶς βλέψας, ὦ ἀναιδέστατε βλέφαρον ἄβλεφαρον ἐξ ὀφθαλμῶν;
Num uerebor lumina in te tollere, Atreo satus?

Fortasse huc adscribendum erat, quod apud Homerum Achilles Agamemnonem κυνῶπιν uocat, ob impudentiam uelut oculis caninis & inuerecundis.

Conciliant homines mala. LXXI

Συνάγει τοὺς ἀνθρώπους κακά. i. Conciliant homines mala. Sententia prouerbialis, quæ declarat id, quod uulgò fit, ex hostibus nonnunquam amicos fieri propter malum aliquod incidens utrisq; commune. Aristot. lib. Rhetor. 1. Οὐδὲν γὰρ κακὸν γίνεται τἀπὸ συμφέροντος τοῖς πολεμίοις ἅπερ λέγεται, ὡς τὰ κακὰ συνάγει τοὺς ἀνθρώπους, ὅτ' ἂν ᾖ τὸ βλαβερὸν ἀμφοῖν. id est, Nihil enim uetat, quo minus idem cõducat ambobus aduersarijs. Vnde dicitur illud, Conciliari homines malis, quoties idem utrisq; noxium fuerit. De syncretismo diximus alibi. Quin huc quoq; potest deflecti prouerbium, ut dicamus, indoctum fauere indocto, infantem infanti, nepotem nepoti. Neq; enim bonarum modo rerũ similitudo conglutinat necessitudinem, uerumetiam ex malis communibus sæpenumero mutua nascitur beneuolentia. Amant ferè inter se, qui simul fecere naufragium, qui militarunt una, quẽ simul capti fuerunt ab hoste: denig; qui corporis aut animi morbis iisdem laborant.

Ama tanquam osurus, oderis tanquam amaturus. LXXII

Δεῖ φιλεῖν ὡσανεὶ μισήσοντα, μισεῖν δ' ὡσανεὶ φιλήσοντα. i. Sic amandum tanquam sis osurus, sic oportet odisse tanquam sis amaturus. Hunc Biantis sententiam Aristoteles in libris Rhetoricorum satis indicat in prouerbium abijsse, cùm ita scribit, ὅτι δ' δεῖ, ὥσανεὶ φασι, φιλεῖν ὡς μισήσοντα, ἀλλὰ μᾶλλον μισεῖν, ὡς φιλήσοντα. id est, Non est amandũ quasi sis osurus, quemadmodum aiunt, sed ita exercendum odium, tanquam sis aliquando amaturus. Ac paulo inferius, δεῖ φιλεῖν, ὡς ἐνδέχεται μάλιστα φασιν, ἀλλ' ὡς ἀεὶ φιλήσοντα id est, Oportet amare non quemadmodum aiunt, sed tanquam semper amaturum. Commonstrat enim illic philosophus, quo pacto resellendæ corrigendæq; sint sententiæ uulgò receptæ, atq; inculcatæ. M. Tullius in sermone De amicitia, scribit Scipioni usq; adeo non placuisse dictum hoc Biantis nomine celebratum, ut negaret ullam uocem inimicitiarum amicitiæ peperiri potuisse, quàm eius qui dixisset, ita amare oportere, ut si aliquando esset osurus: nec uerò se adduci posse, ut hoc, quemadmodum putaretur, à Biante dictum esse crederet, qui sapiens habitus esset unus è septem: sed impuri cuiusdã, aut ambitiosi, aut omnia ad suam potentiam reuocantis esse sententiam. Quonam enim modo, inquit, quisquam amicum eius esse poterit, cuius se putabit inimicum esse posse, quin etiam necesse erit cupere & optare, ut quàm sæpissimè peccet amicus, quo plures det sibi tanquam ansas ad reprehendendum. Rursum autem recti factis, commodis q; amicorum necesse erit angi, dolere, inuidere. Quare hoc quidem præceptum, cuiuscunq; est, ad tollendam amicitiam ualet. Illud potius præcipiendum fuit, ut eam diligentiam adhiberemus in amicitijs parandis, ut ne quando amare incipiemus cum quem aliquando odisse possemus. Hactenus Cicero. Refertur ab eodem Aristotele paulo superius, ac repetitur libro Moralium Eudemiorum septimo hic senarius,

Οὐδεὶς ὅρκος, ὃς τις ἐκ ἀεὶ φιλεῖ. id est,
Non est amicus hic, qui amare desinit.

Qui emolumẽti causa amat, potitus eo quod concupiscebat amare desijt. At bonorum amicitia quoniam uirtuti nititur, immortalis est. Extat autem hic uersus apud Euripidem in Troadibus. Diogenes Laërtius mutilum adagiũ refert, ἔφασκεν φιλεῖν ὡς μισήσοντας, τοὺς γὰρ πολίτας ἔνους κακοὺς. i. Iubebat amare tãquã osuros, plurimos enim esse malos. Huc adscribẽdus Mimus ille Publianus, qui est apud Aulũ Gelliũ.

Ita amicum habeas, posse ut fieri inimicum putes.

Et alius eiusdem, ut opinor, sed Senecæ titulo.

Ita crede amico, ne sit inimico locus.

Sophocles item in Aiace Mastigophoro,

Ἐγὼ δ' ἐπίσταμαι γὰρ ἀρτίως, ὅτι
Οτ' ἐχθρὸς ἦμεν, δὴ τόσον σ' ἐχθραιτέ
Ὡς ἡ φιλοῦσα αἰδὶς δὴ τε τὸν φίλον
Τοσοῦθ' ὑπεῖχεν ὡφελεῖν βουλήσομαι
Ὡς αἰεὶ τ' μέλλοντα τοῖς πολλοῖσι γὰ
Βροτῶν, ἀπιστὸς ἐσθ' ἑτοιμάτας λιμένι. id est,
At ipse didici nuper, ut si quando sim
Inimicus ulli, hunc oderim hactenus, uelut
Aliquando amicum habiturus: ergo amicum item
Officia sic exercebam, ut qui non fiet
Semper futurus amicus: etenim plurimis
Sodalitatis portus est tutus parum.

Atticus aduena. LXXIII

Ἀττικὸς πάροικος. i. Atticus aduena. In uiolentos & feroces uicinos

uicinos dicebatur. Duris apud Zenodotum ait ex Atticorũ moribus natum, quòd olim finitimos è sedibus suis exigere consueuerint. Cæterum inde manasse putat, quòd Athenienses, qui Samum missi fuerant, indigenas expulerint. Notatur adagium ab Aristot. lib. Rhetor. iij. ἔστι, inquit, ἕνιαι τῶν παροιμιῶν καὶ γνῶμαι ἐοικυῖαι, οἷον μαξυρίοις, ἀττικὸς πάροικος, id est, Ad hæc nonnulla prouerbia sunt & sententiæ, tanquàm testimonia, ut Atticus aduena. Proinde propriè quadrabit in eos, qui ita nuper in munus aliquod asciti sunt, ut superiores eiiciant.

Purpura iuxta purpuram dijudicanda. LXXIIII

Ἡ πορφύρα παρὰ τὴν πορφύραν διανεκτέα. i. Purpura ad purpuram dijudicanda est. Certissimum iudicium ex collatione nascitur. Vnde emptores mercaturi purpuram ne fallantur alteram adhibent purpuram. Licebit uti, quoties negabimus insantiam, aut insciti am indoctorum plene deprehendi, nisi cum eloquentium & eruditorũ scriptis conferantur. Etenim si uel Sallustium conferas cum Cicerone, iam uelut obrutescit ille alioqui per se disertissimus. Refertur adagium à Phœbammone sophista in commentario De figuris rhetoricis. Meminit & Isocrates in oratione Panathenaica, Ἀλλ' ὥσπερ τὴν πορφύραν καὶ τὸ χρυσὸν θεωρεῖμεν καὶ δοκιμάζομεν ἑτέρᾳ παραβαλοντὲς. id est, Sed quemadmodum purpuram & aurum consideramus ac probamus, purpuram cum purpura conferentes. Haud arbitror prorsus ἀπροσδιόνυσον fore, si de conferenda purpura locũ huc ascripsero ex Aureliano Flauij Vopisci. Meministis, inquit, fuisse in templo Iouis Opti. Max. Capitolini pallium breue purpureum, lanestre: ad quod cum matronæ atq; ipse Aurelianus iungeret purpuras suas, cineris specie decolorari uidebantur ceteræ, diui comparatione fulgoris. Hoc munus rex Persarum ab Indis interioribus sumptũ. Aureliano dedisse perhibetur scribens: Sume purpuram qualis apud nos est. Nam postea diligentissime & Aurelianus & Probus & proxime Diocletianus missis diligentissimis consectoribus, requisiuerunt tale genus purpuræ, nec tamen inuenire potuerunt. Dicitur enim sandix Indica talem purpuram facere, si curetur. Allusit huc Quintil. lib. 12. cap. De generibus dicendi, agens de dictione quæ, quòd mediocris est, per se habet admirationem, sed admotis iis quæ sunt eximia, desinit esse admirationi. Habet, inquit, admirationem, neq; immerito, nam ne illud quidem facile est, sed euanescunt hæc atq; moriuntur comparatione meliorum: ut lana tincta fuco, citra purpuras placet: at si contuleris, etiam lacernæ conspectu melioris obruitur, ut Ouidius ait.

Saturniæ lemæ. LXXV

Κρονικαὶ λῆμαι. i. Saturniæ lemæ. In cæcutientes ac stupidos dicitur: præsertim in eos, qui ætatis uitio desipiscunt. Est enim lema humor in oculis concretus, unde lippitudo nascitur. Deriuatur autem ἀπὸ τοῦ λόνω, id est, uideo, & μὴ negatiua particula, quòd eiusmodi lachrymæ crassæ oculos occupantes uisui officiant. Aristophanes in Pluto:

Ἀλλ' ὦ κρονικαῖς γνώμαις ὄντως λημῶσι τὰς φρένας ἀμφω. id est.

Saturninis animis uere, lippitis sensibus ambo.

Gnomis dixit pro lemis, unde λημᾶν Græcis lippio, cæcutio q; significat. Porrò Saturniæ dicuntur quasi seniles ac ueteres: propterea quod κρόνος, id est, Saturnus podagrosus, ac senex à poëtis fingitur, & temporũ deus: quasi χρόνος. ἀρχαῖα uerò, id est, prisca & antiqua Græci nonnunquam stulta uocant. Plato in Euthydemo, ἐχαρ φλυαρεῖς, καὶ ἀρχαιότδιος & τ δλεσ῀ρ. i. Nugaris, ac stultior es quàm decet. Et κρονικώτερα ληρεῖς & κρόνια nugas, ac delira menta. Timotheus apud Athenæũ lib. 3. Νι῀ρ ὁ ζεὺς βασιλεύει. τὸ παλαιὸν δ' ἦν κρόν῀ρ ἄρχων. id est, Iuuenis regnat Iupiter. Olim autem principatum tenebat Saturnus. Aristophanes in Vespis:

Καὶ τοὺς βακχεύσεις φασὶν ἀποδύξειν κρόνους Τὸν νέμ. i. Sese tragœdos mente Saturnos ait
Mox redditurum. Idem in Nebulis,
Καὶ νῶν ὦ μωρὲ σὺ κρονίων ἴσχαν μὴ βακχεύλιπε. i. Et quomodoò stulte, & Saturnalia olens, & lunaris.

Dionysodorus in Euthydemo Platonis, Socratem Saturnum uocat, bardũ ac stupidũ sentiens, οὕτως, inquit, ὦ κρόν῀ρ. i. Adeo es Saturnus. Allusit huc Lucianus in Timone. Λημᾶν καὶ ἀμβλυώττειν πρὸς τὰ γινόμενα. i. Cæcutis ac lippis ad ea quæ patrantur. Atq; inibi paulo inferius, καὶ παν' ὀλίγον κρόνον σὲ ὦ θεῶν γοναῖς τε ἀποφαίνουσι, παρασάμενοι δ' τιμᾶς. id est, Et paulatim Saturnũ te ò deorũ præclarissimè reddunt, depellentes ab honore. Plutarchus ætate desipientes ostendit uulgò κρονολόγους appellatos fuisse, id est, Saturni more delirantes, uidelicet propter aniles fabulas, quæ de hoc deo feruntur. Eas refert idē Plutarchus in commentario de facie apparenti in orbe lunæ: Saturnum in insula quapiam fortunata, profundo in antro dormire saxa complexum aurea. Cæterum hunc somnũ illi accidere ex uinculis in eũ usum arte confectis à Ioue. Aues autē quæ in scopuli cacumine uersantur, adferre illi ambrosiam, uniuersamq; insulam mira fragrãtia compleri, è rupe, uelut è fonte scatēte: adesse dæmones, qui Saturnũ obseruent & inseruiant. Hos olim cũ illo amicitia coniunctos fuisse, cum diis atq; hominibus imperaret: multaq; de futuris rerum euentibus ex se prædicere. Sed maxima, maximisq; de rebus sic efferunt, ut Saturni somnia uideantur. Nã quicquid cogitarit Iupiter in animo, id somniare Saturnum. Huiusmodi quædam nugamenta de Saturno commemorantur in hoc, quo dixi, libello. Iam illud eruditi lectoris iudicio relinquo, nunquid ad hoc adagium pertineat, quòd Pythagorici συμβολικῶς mare Saturni lachrymam appellant, ut testatur idem autor, commentario de Iside & Osiride. Siquidem est aqua marina nõ satis amara & salum, sed crassior itē & impurior reliquis.

Cucurbitas lippis. LXXVI

Κολοκύντας λημᾶν. id est, Lippire cucurbitas. Ad superiorem adagij formam pertinet. Aristophanes in Nubibus:

Νεῦν γέ τοι ἤδη καθορᾶς ἀστρας, ἃ μὴ λημᾶς κολοκυντας. id est,
At nunc ipsas planè cernis, nisi fors lippis colocyntis.

Κολοκύντας Græci uocant quas nos cucurbitas. Verba sunt Socratis ostendentis nubes, hoc est, nisi planè nihil uides, & tantas habes in oculis lemas, quantæ sunt cucurbitæ.

Ollas lippire. LXXVII

Χύτρους λημᾶν. Ollas lippire. Prouerbialis hyperbole, proximæ simillima. Lucianus aduersus ineruditum, & multos coëmentẽ libros, χύτρους, inquit, λημῶντες. i. Ollas lippientes. Lachrymas indicans ollis æquales. Hoc adagium utrũq; quoties ad animum refertur, sit elegantius & iucundius: ueluti si quis hominem crassi iudicij, ac uehementer cæcutientis, & turpiter errantis dicat lippire nõ lemis, sed ollis.

Odium agreste. LXXVIII

Μῖσ῀ρ ἀγελικόν. id est, Odium agreste, Atrox odium ueteres sic appellabant, propterea quòd rustici plerunq; μισάνθρωποι sunt, & acerbius atq; implacabilius oderunt. Lucianus contra indoctum, Μῖσ῀ρ δὲ ἄγεμόν φασιν παρὰ πάντων ἔχειν ὧδε τῷ βδελυρίᾳ. i. Laborat autem agrestii, sicuti dicitur, omnium odio, propter insolentiam. Vnde & ciuilitatem appellamus morum comitatem, humanitatemq;. Et apud Iureconsultos ciuilis actio discernitur à criminali. Denicq; Græci quicquid barbarum, immane, aut crudele uolunt intelligi, id ἄγριον uocant.

Megar

Megarenſes neq; tertij, neq; quarti. LXXIX

Μεγαρῆς ὅτε ϝοῖτοι ὅτε τέταρτοι. id eſt, Megarenſes, neque tertij, neq; quarti. Dicebatur olim in homines ſupra modum ignauos & contemptos, nullog; honore dignos. Natum adagium ex oraculo quodam. Id quidam, inter quos Stephanus Mneas & Ion, Arginenſibus, aliy Megarenſibus redditum exiſtimant. Narrat itaq; Mneas, cum Acginenſes in Achaia debellaſſent Aetolos, ac decimam pentecontorum ecpiſſent, ea eſt nauis remigum quinquaginta, hanc Apollini Pythio victoriæ monimentum dedicarunt. Rogabantq; deum, qui nam eſſent Græcorum præſtantiſſimi, arbitrantes futurum, ut ob eam victoriam ipſis prima laus ab Apolline tribueretur. Oraculum hunc ad modum reſpondit,

Ἵππον θεσπαλικὴν, λακεδαιμόνιόν τε γυναῖκα,
Ἀνδρας δ' οἰ πίνουσιν ὕδωρ καλῆς ἀρεθούσης.
Ἀλλ' ἔτι καὶ τῶν δ' ἐσὶν ἀμείνονας, ὅστε μεσηγὺ
Τίρυνθ' & ναίουσι καὶ ἀρκαδίης πολυμήλε
Ἀργεῖοι λινοθώρηκες κῆρ ἔχα πολέμοιο.
Ὑμᾶς δ' ἀγνιεῦσι, ὅτε ϝοῖτοι ὅτε τέταρτοι,
Οὐδὲ δυωδεκάτοι, ὅτ' ἂν λόγῳ, ὅτ' ἂν ἀριθμῷ. id eſt,
Theſſala equa præſtat reliquis, mulierq; Lacæna.
Porrò uiri potant qui pulchra fluenta Arethuſæ.
Hos quoq; præterea, mediæ gens incola uincit
Tirynthi, Arcadiæq; bidentibus inclytæ albis,
Argiui ſtimuli bellorum, armisq; potentes.
At uos Aegini, neq; tertius accipit ordo,
Nec quartus, neq; biſſenus, neq; deniq; neſtri
Vlla uſquam ratio eſt, uſquam numerus' ue, locus' ue.

Qui ſcripſit commentariolos in Theocritum, refert hoc epigramma paulo diuerſius, nimirum adhunc modum,

Γαῖαν μὲν πάσης τὸ θελασσιχὸν ἄρχ & ἄμαυρο,
Ἵππου θρηϊκίης, λακεδαιμόνιαί τε γυναῖκες,
Ἀνδρῶν δ' οἰ πίνουσιν ὕδωρ καλῆς ἀρεθούσης.
Ἀλλ' ἔτι καὶ τῶν δ' ἐσὶν ἀμείνονες, ὅστε μεσηγὺ
Τίρυνθ & ναίουσι, καὶ ἀρκαδίης πολυμήλε,
Ἀργεῖοι λινοθώρηκες κῆρ ἔχα πολέμοιο.
Τμᾶς δ' ὦ μεγαρῆς ὅτε ϝοῖτοι, ὅτε τέταρτοι,
Οὔτε δυωδεκάτοι, ὅτ' ἂν λόγῳ, ὅτ' ἂν ἀριθμῷ.

Callimachus item in epigrammatis ad Megarenſes retulit prouerbium

Τῶς δὲ παλαίνης
Νύμφης ὡς μεγαρέων, ἀ λόγ &, ἀλ' ἀριθμέε. id eſt,
Sed ueluti Megarenſibus accidit olim,
Nymphæ infelicis, non locus, aut ratio.

Item Theocritus in Catellæ amore,

Ἀμμεὸ δ' ὅτε λόγῳ τινὸς ἄξιοι, ἀλλ' ἀριθμητοί.
Δύσαμοι μεγαρῆες, ἄτιμοτάτη χὠ μοῖρα.
Noſtri nec ratio eſt, numero neq; pondere ulla
Extremæ ſortis ueluti quondam Megarenſes.

Eſt & inter amantes ordo, quam hic primus eſt apud amicam, ille ſecundus, alius tertius aut quartus. Quēadmodum & in teſtamentis eſt primus, ſecūdus, & tertius hæres. Effertur etiam hæc forma prouerbium, δὶ μεγαρέων ἄξιοι μεσοῦ & id eſt, Megarenſium parte, ſeu loco digni. Huc ſpectat & Homericum illud iliados β.

Οὔτε πῃ χὠ πολέμῳ ζωκλήμι & ἠὲ βουλῇ. id eſt,
Nuſquam in conſilijs, nuſquam numeratur in armis.

Refertur ex Euripide.

Δειλοὶ γὰρ ἄνδρες ἐν ἔχουσιν ἓν μάχῃ
Ἀριθμὸν, ἀλλ' ἀπασι κἄν παρῶσ' ὅμως. id eſt,
Formidoloſi nullum habent in prælio
Numerum, ſed abſunt, licet ibi adſint maximè.

Hunc figuram & Latini uidentur exprimere. M. Tullius, Neminem eſſe puto, qui modo in aliquo numero ſit, hoc eſt, qui ſit aliculus momenti, alicuius pretij. Idem Philip. 5. Bambalio quidā pater, homo nullo numero, nihil illo conteptius. Plutarchus in Symposiacis, Τῶν ἢ ἐμῶν πολιτῶν ὥστε μεγαρίων ὄντες λόγ &. id eſt, Atqui meorum ciuiū, ueluti Megarenſium nulla ratio. Idem aliàs in eodem opere, Τῶν ἢ δημοκριτείων ἤφη τινὰ λόγον, ὥσπερ ἂν ἄλλων ἢ μεγαρέων ἀριθμὸς ἦν ἢ ὄλεθρος λόγ &. id eſt, Atqui Democriticarum, inquit, imaginum, perinde ut Megarēſium aut Aeginenſiū, nullus numerus, neq; reſpectus. Equidem arbitror & Ariſtophanem huc leuiter alluſiſſe cum ſcribit in Acharnenſibus:

Ὡς χρὴ μεγαρέας μήτ' ἐν γῇ μήτ' ἐν ἀγορᾷ
Μήτ' ἐν θαλάττῃ μήτ' ἐν ἠπείρῳ μένειν. id eſt,
Megarenſibus ne fas manere eſſet neq;
In terra alicubi, nec foro, nec in mari, Neq; continente.

Siquidē excludens Megarenſes quatuor locis, nimirum ad illud reſpexit, ὅτε τέταρτοι. Quanquam in uerſibus opinor nō abeſſe mendum, uidelicet in μήτ' ἐν γῇ, niſi forte quarto loco ſibi permittit ſpondeū, quemadmodum permittit Anapeſtum. Mihi ſubolet hue & M. Tullium alluſiſſe, cū in Bruto ſuo ſic loquitur. Duobus igitur ſummis Craſſo & Antonio, L. Philippus proximè accedebat, ſed longo interuallo, tamen proximus, itaq; eum etſi nemo interccdebat, qui ſe illi anteferret, neq; ſecundum tamen neq; tertium dixerim. Nec enim in quadrigis cum ſecundū numcrauerim, aut tertium, qui uix è carceribus exierit, cum palmam iam primus acceperit: nec in oratoribus, qui tamū abſit à primo, nix ut codē curriculo eſſe uideatur. Simili forma M. Tullius in Academicis lib. 2. dixit quintæ claſsis Democritum. Quis, inquit, hunc philoſophum nō anteponat Cleanthi, Chryſippo, reliquiſq; inferioris ætatis, qui mihi cum illo comparati, quintæ claſsis uidentur, id eſt, poſtremi ordinis. E' diuerſo primæ claſsis dicuntur, qui cæteris præferuntur, & nulla claſſe, qui prorſus contempti. Translatum à claſsibus, in quas Seruius Tullius rex diuiſit populum Romanum pro cenſus modo. Florus epitome 49. dixit ultimæ ſortis hominē uehementer obſcurum. Andriſcus, inquit, ultimæ ſortis homo, Perſei regis ſe filium ferens &c. Item epitome 19. C. Glauciam dixit, ultimæ ſortis hominem. Hoc fiet lepidius ſi transferatur ad animi res: ueluti ſi dicas, ultimæ ſortis ingenium: aut orationem cum aliorum ſcriptis uix conferendā, extremæ claſsis orationem. Ad hanc pertinet formam, quum dicunt hominē primæ notæ, poſtremæ notæ, & M. Tullius, ſalutem appellat de meliore nota, ſalutationem accuratam. Ad perſonam accommodat Catullus,

Et quiſquis de meliore nota.

Id translatum uidetur à negotiatoribus qui uino aut panno notam affigunt indicantem mercis pretium.

Lepus pro carnibus. LXXX

Λαγὼς πρὸ τῶν κρεῶν. id eſt, Lepus de carnibus, ſubaudi periclitatur. In eos dicitur, qui ob aliquam ſui utilitatē in diſcrimen uocantur. Nam leporem non inſectamur, quòd noceat, ſed quòd pulpamentum habeat. Eſt enim animal & eſculentum & timidum, atq; inerme, ut naturæ hominum eſcis leporem genuiſſe uideatur. Rheginenſes autem uulgò lepores dicti ſunt, utpote pauidi ac formidoloſi. Effertur etiam in hunc modum adagium, ὁ λαγὼς πρὸ τῶν κρεῶν ἥκει. id eſt, Lepus pro carnibus currit. De iis, qui magno ſuo periculo, aut capitis etiam diſcrimine, atq; ob id acriter decertant. Translata metaphora à uenatu, in quo lepus quoniam intelligit ſeſe ad necem peti, perniciſſimo curſu fugit, adeo, ut non raro deficiat, medioq; in curſu exanimetur. Quæ de re Plutarchus in commentario De terreſtrium & marinorum animātium prudentia, narrat quiddam haud quaquam indignum quod hoc inſeratur loco, Οἱ ἢ τοὺς ἁλιεῖς ἀναῤῥήδας ἀλέγουσιν. ἦν μὲν γὰρ αὐτοὶ κτένωσι ὕδρας ἀκανθώδεις καὶ τὸ αἷμα λάπωσι προθύμως. ἐὰν δὲ ἀπογνῶς ἑαυτὴ

ἑαυτὸ ὁ λαγὼς, ὃ γίνεται πολλάκις, ὅσον ἔχει πνεύμα-
τος ἀναλώσας εἰς τὸ δρόμου ἐκλείπῃ, νεκρὸν καταλα-
βόντες, ἐκ ἀπόστασι τὸ παράπαν, ἀλλ' ἴσασι, τὰς ὠρὰς
κυνῆγες, ὡς ἐ κρεῶν χάριν, ἀλλὰ νίκης καὶ φιλονεικίας
ἀγωνιζόμενοι. id est, Porrò canes cum leporem insequun-
tur, siquidem occiderint ipsi, gaudent dilacerare, atq; la-
cres sanguinem lambunt. Quòd si lepus desperans de sese,
quemadmodum accidit sæpenumero, quicquid habet hali-
tus, id omne quàm intentissimo cursu consumpserit, atque ita
defecerit, canes exanimem repertum omnino nõ attingunt,
ucrum consistunt mouentes caudam, perinde, quasi non car
nium gratia decertarint, sed magis de victoria cõtenderint.
Charon apud Aristophanem in Ranis: Δῆλον ὡς ἄγω
Εἰ μὴ γενόμεθ' ἐχθὲς τῶν περὶ τῶν κρεῶν. id est,
Seruum haud ueho, nauale ni peregerit
Certamen, ac pro carnibus pugnauerit.
Adscribit hoc loco Aristophanis interpres, apud Arginu-
sam seruos non pro pecunia, aut alio quouis præmio, sed pro
uita dimicare solere. Idem in Vespis:
Ποιήσω δακεῖν Τὸν παρόντα.
Καὶ τὸν περὶ ψυχῆς δρόμον Δραμεῖν. id est,
Effecero, ut cor mordeas, cursumq; curras pro capite ac
uita. Idem in eadem fabula.
Ἡ λαγὼν ἢ λάμπαδα ἕδραμες; id est,
Leporem cucurristi, an'ne lampadem magis?
Plutarchus in Dialogo, quem scripsit aduersus Epicurum,
Παπαὶ ἔπαν ἔγωγε γελάσας, ὁπὸ τὴν γαστέρα τοῖς ἀνδρά-
σιν ἑοικας ἡλαῦν. καὶ τὸ περὶ τῶν κρεῶν ἔπαξον.
id est, Papæ, inquam uidens, in uentrem ipsum uiris insultum
facturus uideris, & in cursum qui pro carnibus dicitur, ad-
acturus. Significat autem eũ Epicureos in summum discri-
men adducturum, quòd aduersum uoluptatis assertores pro-
posuisset, nec iucunde uiui posse secundũ Epicurum. Si spi-
cor alludsum ad priscas historias, quæ referunt aliquoties
bellum natum inter populos ob direptas è sacrificijs carnes.
Ita Pindarus in Nemeis: Ἵνα κρεῶν πὶν ὑπὲρ μάχας ἔλα-
σεν. id est, Vbi pro carnibus pugnas gessit.

Carpathius leporem. LXXXI

Ὁ καρπάθιος τὸν λαγών. id est, Carpathius leporem. Dice-
batur in eos qui sibi rem noxiam accerserent. Hinc deductũ
adagium, quòd cum in Carpathiorum insula lepores non
essent, illi curarunt importandos alicunde. Verum ubi eius
animantis magna uis increuisset, ut est mira fœcunditas fru-
ges insulæ populari cœperunt. Refert & interpretatur
paræmiam Iul. Pollux 5. De rerum uocabulis lib. Addit nec
in Ithacẽsium insula nasci lepores, nec in Sicilia fuisse, priusq;
quam Anaxilas Rheginensis eos importasset, unde victor in
Olympiacis, Rheginensium nomismati currum insculpsit
& leporem. Refert item & interpretatur Aristoteles libro
Rhetoricorum tertio.

Γρύζειν. LXXXII

Γρύζειν, Prouerbio dicunt hiscere seu mutire. Sunt qui putent
γρύζειν esse uocem suillam ædere, deductum ἀπὸ τοῦ γρὶ, de
quo meminimus alibi. Vnde & Grylli nomen effictum apud
Plutarchum, & Grunij Corocottæ porcelli, cuius meminit
diuus Hieronymus. Aristophanes in Pluto:
Γρύζειν δὲ καὶ τολμᾶτον ἀ κακοδαίμονες; id est,
Audetis & mutire sceleratissimi? Idem in eadẽ fabula,
Ἀλλὰ φθέγξει καὶ μὴ γρύζεις. id est,
Imò pereas, ne'ue quid hiscas.
Simili figura Terentius dixit in Adelphis, Quid gannis? Et
in Phormione, Quod illi ad aurem obganniat.

Nullum animal, quod animal. LXXXIII

Prouerbialis uidetur & illa figura. Nullum animal, & quod
animal. Aristophanes in Pluto:

Πενία γάρ ἐστιν ὦ πονηρὲ δεδεμὲ
Οὐδὲν ἀφυκὲς ζῶον ἀλγολέθρου. id est,
Inopia nanq; est, heu miser, qua scilicet
Haud aliud usquam est animal exitialius.
Idem ἐν νεφέλαις,
Τέττο δ' ἐσθ' ὁ τόκος τί θηρίον.
Vsura at ipsa quæso, quæ nam belua est?
M. Tullius ad Atticum. Terentij uestigium nullum agnoui,
Metagenes certè periit. Fecit iter per possessionem, in qua
animal reliquum nullum est. Nec abludit ab hac figura Pli-
tianum illud. Regulus bipedum nequissimus.

Ne musca quidem. LXXXIIII

Huic affinis est & illa prouerbialis hyperbole, Ne musca
quidem, qua maximam hominum solitudinem significamus.
Plautus in Truculento: Quas tu mulieres mihi narras? Vbi
musca nulla fœmina est in ædibus. Hinc alluit Vibius Crispus
orator delectationi natus, ut ait Fabius:
Cuius erant mores, qualis facundia: Quemadmodum
scripsit Iuuenalis, cum rogatus & quis esset cum Cæsare in
conclaui, respondit, Ne musca quidem intus esse. Ancipiti
ioco Domitiani consuetudinẽ notans, cui mos erat quotidie
sibi secretum horarium captare, nec interim aliud fere age-
bat nisi quòd muscas captas stilo configeret.

Communis Mercurius. LXXXV

Κοινὸς ὁ ἑρμῆς. id est, Cõmunis Mercurius. Lucianus in Votis,
Οὐκοῦν τὸ παροχρῶν τοῦτο, κοινὸς ἑρμῆς φασι, καὶ ὁδὸς
μέσου κατατίθεται φέρον τὸν πλοῦτον. id est, Itaq; quod pas-
sim in ore est omnibus cõmunis, ut aiunt, Mercurius, opesq;
in medium allatas depone. Plutarchus in libello cui titulus,
ὅτι μάλιστα τοῖς λογεύοις δεῖ φιλόσοφον διαλέγεσθαι,
ἀλλ' ἀμαθίας καὶ ἀπεροκαλίας τὸ κοινὸν ἑρμοῦ ἐμπόλαιον
καὶ ἔμπορον γοᾶσθαι. id est, Sed imperitia & inelegantis
communem Mercurium, cauponatorem & quæstuosum fi-
ctum esse. Quidam hinc natum paræmiam arbitrãtur, quòd
Mercurius, ut est furtorum autor ac repertor, primus ostẽ-
dit quæ furto parta sint, ea in medium communiter opor-
tere deponere. Alij malũt huc referre, quòd Mercurius sit ora
tionis autor, per quam inter homines omne commercij ge-
nus constat: unde ~~& medius inter superos atq; inferos a~~ poë-
tis fingitur, pariter superis diuisq; gratus & imis, quòd ser-
mo animi ~~interpres~~ summos cum infimis, reges cum plebe
conciliet. Extat super hac re fabella non illepida Aristidis
in 2. lib. quem aduersus Platonem conscripsit, in defensionẽ
Rhetorices. Eam hoc magis libuit ascribere, quòd autor
haudquaquam adhuc uulgò notus est. Νεωστὶ γὰρ ἀνθρώπων
γενόντων καὶ τῶν ἄλλων ζώων, θόρυβος ἦν καὶ
τῶν γῆθεν καὶ παραχθόντων ἕνεκα. οἱ γὰρ θεοὶ ἐδόκει, ὅτι χρὴ
σοφίαν. ἐδόκει δὲ καὶ τῷ σιωπᾶν, ἀλλ' οἱ μέζους τὸν
ἐλάττους ἤνεγκον. ἐπεὶ τοῖς ἄλλοις ζῴοις οὐκ ἦν αὐτάρκειν. πᾶ-
σι γὰρ πάντων ἀπελλάποντο, ἄλλοτε ἄλλων. τάχα μὴ τῶν
πτηνῶν ἀπάντων, ὅπερ ἦν ὅμηρ ἴρη τοὺς πυγμαίους
πάσχειν ὑπὸ τῶν γεράνων, πᾶσι τοῖς τότε ὑπὸ πάντων
σωθῆναι τῶν ἀλκίμων ὀρνίθων. κατ' ἰσχὺν δὲ πρῶ-
τοι, καὶ τῶν λεόντων, καὶ τῶν κάπρων, καὶ πολλῶν ἄλλων
ἦσαν. ὡς τ' ἀπέλλωντο σιγῇ καὶ μὴ τὴν γε πᾶσαν οὐκ ἦν αὐ
μᾶς, ὧν μόνων τῶν πεζῶν ἀλκὰ καὶ τῶν κοχλιῶν
ἀπελάποντο, δόλοις αὐτῶν. ὑπάρχων αὐτάρκως, φθεγ-
μῶν ἢ ὄντως ἦν γλῶς καὶ καὶ μικρὸν ὑποδέεσθαι. καὶ πο-
λὺν ὁ προμηθεὺς διὰ παρὸ ὧν φιλάνθρωπος, ἀνέχεσθαι
πρόβλητος ὑπὲρ τῶν ἀνθρώπων, ἐκ ὑπὸ τ' ἀνθρώπων
πιμφθεὶς, δόξ γὰ πρόβλης ἦν πάντων ἀλήθως, ἀλλ' αὐ-
τὸν ἀφ' ἑαυτ. ὁ ἢ ζεὺς τ' τε προμηθέως ἀγασθεὶς ἀλήθεια
λέγοντ, καὶ ἅμα καθ' ἑαυτ' ἀληθῶς λογισμὸν τ' πρά-
γματ, τῶν αὐτ' πάλαι ἑρμῆ κελεύει ξυτρέχειν
ἔχοντα ἀληθῆ ἐς ἀνθρώπους. ὁ ἢ ἦν προμηθεὺς καθάπ
ἐπίσης

ἐπίσης ἅπασι τάξ τε διοδύσαι καὶ τ' ἄλλα μέλη ἔ σώματος· ὃ δ' οὐτως ἐκίνει, ὥσπερ θεωρικὸ διάδοσιν διελεῖν, ἵνα πάντες ὁπλομαχῶσι ἐφεξῆς μετέχοιεν, ὥσπερ ὀφθαλμῶν, χειρῶν καὶ ποδῶν, ἀλλ' ἐπιλεξάμενον τοὺς ἀξίους καὶ γονιμωτάτους καὶ τὰς φύσεις ἐρρωμενεστάτας τούτοις ἐγχειρίσαι τὸ δῶρον, ἵνα ὁμῶς σφᾶς τε αὐτοὺς καὶ τοὺς ἄλλους σώζειν ἔχοιεν. Ἃ φιλομαθὴς ὁ Προμηθεὺς ἐς ἀνθρώπους, οὕτως ὁπ θεῶν ἰδιωθῆναι μᾶλ οἱ ἄνθρωποι τῶν μεδὲ τῶν θηρίων δίαιταν χαλεπὴν ἀφυγεῖν, ἐπαύσαντό τ' ἐχθροὶ πάντες ὄντες ἀλλήλοις ὑπὸ κοινωνίας δὲ ὤρουν ἀρχὴν καταβάντες ἡ ὁπ τῶν ὀρῶν, ἄλλοι κατ' ἄλλα μέρη ἅ οἰκεμένης ἐπλανίσαν, τόγε πρῶτον ὕπαθροι, μετὰ δ' ἡ τῆτο ἤδη λόγῳ νικήσαντ, πόλιν τε κατεσκεύασαντο καὶ διενείμαν, ἐχ ὥσπερ πρότερον ὡς ἔτυχεν, ἀλλ' ὅς τε συντάξεως κοινωνῶν, καὶ τοὺς πόλεων δυνάμενος νόμους ἐθοῦσ, καὶ ἀρχοῦσας ἡ πολιτείαν ἐνέμοσαν, καὶ θεοῖς χαριτήρια ἀνάγαγον πρῶτα ἀπαρχὰς ποιησάμενοι τὰς ἀπὸ τῶν λόγων, ὡς ἔτι καὶ νῦν χαίρειν μάλιστα τοὺς θεοὺς λόγ ἀρεῖ, ὅτι καὶ γνωρίσαν πρῶτον αὐτοῖς τοὺς θεοὺς ὑπῆρξεν ὑπεδύθη. ὄντως ἄνθρωπ ἴρθη μέγας δ' ἀσθενὴς καὶ σαθρὸς παλαρχέσ. ὑ προσθεν παλαφρονέμενο, ὡς ὀδὲν πρᾶγμα, ηὐμενὲς ὑμῖν δ' ἐκόντο τοῖς ἐν γῇ τῆτο ὅτι βέλτιαι χρῆσθαι, ποδέλημα ποιησάμεν ἀντ' ἄλλη φυλακὴ πεῖν ἔ λόγου. ὑ ὁ μὺθ ἡμῖν τάυτῃ ἐχέτω τὴν τελευτὴν. Quæsi quis Latinè malit,sensum utcunq; reddemus. In initio cùm recens essent homines nati, magnus inter hos ac reliqua animantia tumultus erat, perturbatioq; super terram, propterea quòd non possent inuicem uti sese. Nec enim ulla res intercedebat,quæ illos conciliaret: uerum qui potentiores erant,diripiebant inferiores. Neq; satis erant idonei, ut reliquis animantibus resisterent. Omnibus enim illis omni ex parte inferiores erant, aliaq; in re ab alijs uincebantur. Veluti ab uniuerso genere uolucrum celeritate. Vnde facilè est,ut quod ait Homerus Pygmæis accidere à gruibus, id tũ temporis passim à robustioribus auibus paterentur mortales. Rursum quantum ad uires attinebat, longe superabantur, & à leonibus, & ab apris,& alijs item compluribus. Atq; hunc in modum silentio peribant, Iã uerò quo ad munitionem ornatumq; corporis, non cornis modo, uerumetiã cochleis cedebant, neq; cuiquam ex ipso suppetebat, quod ad tuendam uitam erat opus. Itaq; cum ad eũ modum interiret hominũ genus,ac paulatim dilaberetur, Promotheus, ut semper est hominum studiosus,orator ascendit in cœlum, mortalium nomine: nõ ille quidem ruissus ab eis, neq; enim diũ id temporis legatos ullos erat cernere, sed ipse ultroneus abijt. At Iupiter partim in gratiã Promethei, maximè qui iussa postularet uideretur: partim negotio apud sese considerato,filium suum Mercurium iubet ad homines descendere, rhetoricem secum adducentem. Edixit autẽ ut eam mortalibus impertiret, non quemadmodum Prometheus omnibus ex æquo sensus, reliquaq; corporis membra, perinde quasi theatralem pecuniam dispertiens, ut omnes ex æquo rhetoricæ essent participes, nõ aliter quàm oculorũ, manuum ac pedũ: sed ut præstantissimos quosq; ingenioq; generosissimo & indole pollentissima præditos deligeret, atq; ijs demum munus hoc impertiret, ut pariter & suã ipsorũ & aliorum incolumitatẽ tueri possent. Porrò posteaquã rhetorica iam ad mortales peruenisset, cũ ne gotium quod habebant cum beluis molestissimũ, licebat euẽ fugere, tum uerò desierunt undequaq; inter sese simultatem exercere, reperto commerciorum initio. Digressiq; de montibus, alij in aliã orbis partem longebantur. principio quidẽ sub dio uluentes: post autẽ ubi uerbis inter se cõmunicassent & ciuitatẽ condiderunt, ac distributi sunt: non quemadmodum antea, temere, uerum in ordines plebis ac belli duces, sanctisq; legibus, tum principes, tum recipsatũ instituerũt. Dijs munera cœperũt offerre, primitias auspicantes ab oratione. Quibus nunc quoque uel maximè gaudere deos consentaneum est. Quandoquidẽ hac contigit, ut primum esse deos cognosceremus. Hinc deinceps ita creuit homo,ut qui antea debilis fuerat atq; inualidus, postea in altum tolleretur: quicq; antea pro nihilo habitus ac despectus erat, deinceps factus est omnium quæ sunt in terra,dominus,cui quibus uti liberet, ius esset, nõ alio propugnaculo sibi parato quàm oratione. Atque hic nobis sit fabulæ finis. Hactenus Aristides. Extat,si satis commenuni, fabella non dissimilis apud Platonem in Protagora.

Ale luporum catulos. LXXXVI

Theocritus in Hodœporis:

Θρέψαι καὶ λυκιδεῦς, θρέψαι κύνας ὡς τὺ φάγοντι. i.
Pasce canes qui te lanient catulosq; luporum.

Prouerbium est,teste interprete, in eos qui lædũtur ab ijs, de quibus bene meriti sint,aut in ingratos. Addit ille dictum Socratis, κακὸς ποιῶν εὖ θρέψαι λύκες. Malis faciens bene,nutri lupos. Nam plerunq; solet id usu uenire illis, qui catulos luporum enutriunt. Extat super hac re non inelegans epigramma, quanquam incerto autore, de oue lupi catulum alente suis uberibus.

Τὸν λύκον ἰδίων μαζῶν ζέφω, ἐκ δὲ λίλουσα,
Ἀλλὰ μ' ἀναγκάζει ποιμὴν ἀφροσύνη.
Αὐξηθεὶς δ' ὑπ' ἐμὲ κατ' ἐμὸ παλιθήλεος ἔσαι.
Ἡ χάρις ἀλλάξαι τὴν φύσιν ἐ δύναται. id est,

Lacto lupum uberibus propriis non sponte,sed horsum
Me demens adigit pastor ut id faciam.
In me rursus erit fera postquam creuerit ex me.
Natura haud unquam uertitur officijs.

De canibus autem sumptum est ex Actæonis fabula, à suis ipsius canibus dilacerati. Nam & hoc indicant enarratores Theocriti. Ex quibus facilè liquet, quod nam sit illud prouerbium antiquum, cuius meminit M. Varro in libris De re rustica, tractans de canibus alendis. Diligenter, inquit, ut habeant cibaria prouidendum. Fames enim hos ad quærendũ cibum ducit. si non dabitur: & à pecore abducet, si non præbebitur. Nisi ut quidam putant, & illuc peruenerint, ut prouerbium attollant antiquum, uel etiã ut aperiant de Actæone, atq; in dominum adferant dentes. Idem in Phœbo, citante Nonio, Credemihi, plures dominos comedere serui, quàm canes. Quasi id Actæon occupasset, & ipse prius suos comedisset &c. Huc usq; Varronis relata. Cæterum legimus & leones & dracones nutricijs suis gratiam officij retulisse. Verum nulla est fera tam ingrata, quæ sit cum hominibus ingratitudine conferenda.

E' dolio hauris. LXXXVII

Ἐκ βίβε ἀντλᾶν. i. E' dolio haurire, dicebatur olim qui abunda ret rebus optatis. Est enim dolium uas uinarium ingẽs, unde largiter haurire licet: neq; facilè sentitur detrimentum, uidelicet in tanta copia. Theocritus ἐν ἀργοῦσαις,

Ἐκ βίβε ἀντλᾶς ἀλίδαν, ἐγὼ δ' ἔχω ἔχ ἄλις ὄξ. i.
Dolia plena inuunt tibi, sed mihi uix sat aceti est.

Scholiastes admonet prouerbium dici solitum de ijs quibus adesset benigna rerum copia. Diuitum est habere dolia, paupere uapam bibunt è lagenis. Nam uini uis quo copiosior est, hoc suauior esse consueuit: paulum est liquoris, celerius uapescit. Admonet & Hesiodus, dimidiato dolio parcendum esse, quòd sera sit in fundo parsimonia. Huic simillimum est, quòd subinde occurrit apud Chrysostomũ, ἐκ πηγῶν. id est, è fontibus, quoties uberem paramq; rerum copiam significat. M. Tullius in Bruto, dicit eos è dolio potare, qui uinum adhuc feruens bibunt: quod uinum expressum primum dolijs excipitur, ubi defœrbuerit aliquãtulum, con-

ditur in uasa. Ipsius uerba præstat ascribere: ut si quis, inquit, Phalerno uino delectetur, sed eo nec ita nouo, ut proximis consulibus natum uelit, nec rursus ita uetere, ut Opimiũ aut Anicium consulem quærat. Atqui cæ notæ sunt optimæ. Credo, sed nimia uetustas non habet eam quam quærimus suauitatem, nec est iam sine tolerabilis. Num igitur qui hoc sentiat, si is potare uelit, de dolio sibi hauriendum putet? Minimè, sed quandam sequatur ætatem. Sic ego istis censuerim, & nouam quasi de musto & lacu seruidam orationẽ fugiendam, nec illam præclaram Thucydidis nimis ueterem tanquam Anicianam notam persequẽdam. Hactenus M. Tullius Nec arbitror alienum ab hac forma, quod Athenæus lib. 11. ex Hipponacte citat. ὁκ πίλλης πίνειν id est, è mulctro bibere. Scazontes Hipponactei sic habent,

Ἐν πιλλῷ & πίνοντες, ἀλλ' ἡμῖν οὐτοῖς
Κύλιξ, ὁ παῖς γὰρ ἡμετέρων κατήραξε. id est,
Mulctro bibentes, nam calix eis deerat
Quippe hunc minister fortè fregerat lapsus.

Vna cum ipso canistro. LXXXVIII

Αὐτοῖς κανῷ. i. Vna cum ipso canistro. Quadrat in eos qui rem intemperanter profundit, deuorantiq; & obliguriunt. Mos enim erat antiquis, ut testatur Didymus, ut cœnæ canistris inferrentur. Citatur apud Zenodotum Plato,

Ἀνέρπυσας ἅπαξάπαντ' αὐτῷ κανῷ. id est,
Ipso canistro cuncta rapuisti simul.

Prius locusta lucam bouem pariet. LXXXIX

Prius locusta elephantum pariet, πρὶν ἀκρίδα τεκεῖν. M. Varro de lingua Latina lib. 3. refert ex Ennio uersum hunc,

Atq; prius pariet locusta lucam bouem.

Nam Lucas boues antiqui appellabant elephantos, quòd in Lucania primum à Rom. uisi sint.

Per tenebras, quæ apud quercum. XC

Τὸ πρὸς δρυῒ σκότος. i. Per tenebras, quæ apud quercum: de ingenii ac famli calamitate dicebatur. Zenodotus Aristoclem citat autorem, in politia Samiorum. Prienensium plurimos à Milesijs occisos fuisse iuxta locum cui nomen quercus. Vnde receptum, ut Prienensium mulieres, eius calamitatis memores, per tenebras quæ circa quercum essent, iurarent. Huius historiæ simul & adagij meminit & Plutarchus in Problematis, ad hanc fermè sententiam: Cum bellum esset inter Prienenses & Samios, initio mediocribus damnis inuicẽ sese afficiebant: deinde iusto prælio commisso, mille Samij à Prienensibus occisi sunt. Septimo post anno congressi cum Milesijs, primos quosq; ciuium, ac nobilissimos simul uno prælio amiserunt. Quo tempore Bias ille sapiens missum à Prienensibus oratorem missus, egregiam laudem adeptus est. Post eam itaq; calamitatem atrocem ac miserandam, Prienensium fœminæ per tenebras quæ circa quercũ erant obtestari ac deierare cœperunt, quòd liberos, parentes, maritos, charissima quæq; pignora eo loco perdidissent.

Concupiuit assam farinam. XCI

Ἠράσθη ὀπτῷ ἀλφίτῳ. i. Concupiuit assum farinam. In eum dicebatur, qui domesticam tenuitatem pertæsus, apud alios lautiorem uitam quæsisset. Dictum est autem in Platonẽ, qui relictis Athenis, ter in Siciliam ad Dionysiũ nauigauit, quo fortunam suam redderet lautiorem, quèadmodum interpretantur æmuli. Nã hanc profectionẽ probro illi datam fuisse, testatur etiã Aristides in oratione, qua tuetur oratores quatuor, aduersus Platonis calumniam. Et Diogenes, autore Laërtio, cùm animaduertisset Platonem in opiparo quodam conuiuio, à reliquis temperantem cibis, & oleis duntaxat utentem, taxauit hominis ambitiosam abstinentiam: Τί ὁ σοφὸς ὧδε συκίλλων πολὺ γεῖται τῶν ξηρῶν τέττιγων χάριν, νῦν παραινεμένων ὑμῖν ἀπολαύειν; id est, Quid homo sapiens, sic ob huiusmodi mensas in Siciliam nauigaris, nunc appositis non frueris? Ad quod ita Platonem respondisse narrat: Νὴ τοὺς θεοὺς διόγενες, πάντα τὰ πολλὰ πρὸς ἡδονὰς καὶ τὰ τοιαῦτα ἐγκεφαλῶ. i. Per deos Diogenes, & illic plerunq; oleis, atq; id genus cibis utebar. Ad quod rursum Diogenes: Τί δ' ἔδει πολλῶν εἰς συρακόσας πλεῖν τότε ἀπιόντα ὅπου ἦν ἐλαίας; id est, Quorsum igitur attinebat Syracusas nauigare? Num id temporis Attica non ferebat oleas? Theocritus in Cynisci.

Ἠράσθη μοι τὼν & ἐμὶν ἀοιδᾶν, ὀπτᾶ ἀλφίτω. id est,
Nam puto & hic assæ correptus amore farinæ.

Porrò farinã assam nouam & lautiorem uictus rationem uocat, propterea quod priscos illos pulte duntaxat uictitasse legimus, uidelicet clibano coquendi panis usu nondũ reperto. Vnde & Annus ille Aegyptius qui primus panarium clibanum excogitauit, in prouerbij iocum abijt, tanquam qui rẽ nouam esset commentus, quemadmodum alibi retulimus. De delicijs coquendi panis, multa recenset Plin. lib. 18. cap. 11.

Battologia, Laconismus. XCII

Βαττολογίας, Græcis multiloquium uocatur, à Batto quopiam inepto poëta, qui hymnos quosdam conscripsit prolixos, in quibus eadem crebrius iterabantur. Hinc uox etiam cõficta, Βαττολογεῖν, quæ quidem adeo uulgò fuit usurpata, ut & Matthæus apostolus sit usus. Sic enim apud hunc loquitur Christus, προσευχόμενοι δὲ μὴ βαττολογήσητε ὥσπερ οἱ ἐθνικοί. id est, Orantes autem, ne battologisſetis, more gentilium. Ex diuerso λακωνισμὸς. id est Laconismus in breuiloquentiæ significationem abijt: quo modo usurpatur aliquoties apud M. Tullium in Epistolis.

Batti Silphium. XCIII

Βάττου σίλφιον. id est, Batti Silphium, Græci notum & rarum quempiam honorem prouerbio uocant. Aristophanes in Pluto,

..Οὐδ' ἂν εἰ δοίης γέ μοι
Τὸν πλοῦτον αὐτῷ τῷδε τὸ βάττου σίλφιον. id est,
..Nec si mihi donaueris
Ipsum̃q; Plutum, ipsum̃q; Batti Silphium.

Negat se sycophantæ quicturum, etiam si præmium quantumuis magnum detur. Idem in Equitibus:

..Τὸν κεῖνον οὐσθ' ὁπόταν
Τὸ σιλφίου τ' ἄξιον γενόμενος ὀρχοῖτ' ἂν μόνος. id est,
Nosti ne stipitem illum,
Qui dignus habitus Silphio est? notus quidẽ est mihi ille.

Interpres diuersum originem adagionis adscribit. Battus à Thera iuxta Cretum insula, profectus oraculo monitus Apollinis, uel, ut alij tradunt, domestica pulsus seditione, Cyrenen condidit. Cui cum Afri beneficij memores summum honorẽ habere studerent, donarunt illi Silphium herbam apud illos omnium pulcherrimam: simulq; nomina ferentes, in cuius altera parte regia facies erat insculpta, altera Silphiũ, quo fuerat à ciuitate donatus. Cuius rei meminit & Aristoteles in repub. Cyrenæorum. Sed fusius narrat Herodotus in Melpomene, addens apud Libyas regem Battum appellari, & hoc nomine compellatum ab oraculo, significante fore regẽ. Sunt qui dicunt imaginem fuisse datam: sunt rursum qui annulum in quo ciuitas erat expressa, regi silphium deferenti. Porrò Silphium inter herbas primam gloriã obtinet, cuius & folia, & fructus & caulis, & succus pretiosissimus sit. Vnde Ampeliotæ, ea gens quædam est Africæ, Delphis Silphij caulem consecratum suspenderunt, ut autor est Alexandrides. Hæc fermè adfert in Plutum, nec dissidentẽ quæ Suidas memorat. At idem in Equites scribit, silphium fruticem esse inamœni odoris, rursus iuxta alios amœni, & ad medicamenta utilem, cuius usum primus inuenisse creditur Aristæus Apollinis & Cyrenes filius, qui & mellis inuenisse tradi-

tur

traditur. Illud quid sibi uelit, nescio: Aristophanis interpres ait, in altera nomismatis parte insculptã βασιλέως. id est, regnum seu regiam, si transferas tonum: pro eo Zenodotus legit Ammonem, sic enim habet, κοὐ γὰρ νομίσματός ἐστιν, ἀλλ' ἐπὶ μὲν θατέρου ἄμμωνα, ἐπὶ δὲ θατέρου σίλφιον ἐτύπωσαν. id est, Nomismatis altera parte Ammonem, in altera silphiũ expresserant. Ammonem, ut arbitror, sentiẽs Iouem regnorum largitorem, si quidem Homero credimus. Huius Batti meminit & Pindarus in Pythijs: Χρῆσεν οἰκιστῆρα βάττον ναποφόρον λιβύας. i. Respondit habitatori Batto frugiferæ Africæ. Eruditi quidã putant Silphium laserpitij genus esse.

Ne malorum memineris. XCIIII

Μὴ μνησικακήσῃς. id est, Ne malorum memoriam refrices. Thrasybulus, ubi ciuitatem Athenienſium triginta tyrannorum ſæuitia liberaſſet, plebiſcitum interpoſuit, ne qua præteritarum rerum mentio fieret. Quam malorum obliuionẽ Athenienſes ἀμνηστίαν uocant, autor Valerius Maximus lib. 4. Rerum memorabilium, titu. De animi moderatione. Meminit & M. Tullius in prima Philippica, his quidem uerbis, in quo templo quantum in me fuit, ieci fundamenta pacis. Athenienſium quoq; reuocaui uictus exemplum. Græcũ etiã uerbũ uſurpaui, quod tum in ſedandis diſcordijs uſurpauerat ciuitas illa, atq; omnem memoriam diſcordiarum, obliuione ſempiterna delendam cenſui. Ariſtophanes in Pluto:

Μὴ μνησικακήσῃς δ' οὖ φυλὴ κατέλαβέν. id est,
Mala ne acta refrices, Phyla ſi capta eſt tibi.

Interpres inter alia tale quoddam commentũ aſcribit. Thraſybulus occupato loco quodam cui nomen Phyla, triginta tyrannos ſuſtulit: poſt ubi arrogantius quiddam dixiſſet, auditũ eſſe μὴ μνησικακῆσαι. id est, Ne malorum memoriam reuoceri, idq; dictum in prouerbium abiiſſe. Probus Aemilius refert, poſt exactos tyrannos Thraſybulum hanc tuliſſe legẽ, ne quis de præteritis actis accuſaretur aut multaretur, ea lex dicta eſt obliuionis. Idem ſocios uolentes contra legem ſeuire in eos, cum quibus reditum erat in gratiam, publicè cohibuit, & legem latam confirmauit. Huic pro tantis meritis præmij loco data eſt corona ex duabus uirgulis oleaginis, & hoc ciuili honore uir prudens contentus fuit. Admonet adagium, non eſſe refricandam commemorationẽ præteritorum malorum memoriam. Sunt autem apud Ariſtophanem uerba Mercurij ad Carionem ſeruum. Plato lib. de legibus 3. Φράσω γάρ, ὅτι μνησικακεῖν βαλόμενος ὑμῖν. i. Dicam certè, non autem quòd uelim præteritorũ malorum memoriam uobis refricare. Sumptum uidetur ex Homero, apud quem aliquoties hic uerſus, nempe Iliados Z. Θ. Τ.

Ἀλλὰ τὰ μὲν παρατρέπωμεν ἀέσσομεν ἀχνύμενοί περ. id eſt,
Verum hæc acta quidem, mœſti licet ire ſinamus.

Hunc tanquam prouerbialem ſubinde uſurpat Tullius ad Atticum ſcribens. Eodem ſpectat & illud eiuſdem Odyſſ. Θ.

Ἐπὶ δ' ἔπεφνον βέλεσσι
Δεινὸν, ἅφαρ τὸ φέρουεν ἀναρπάξασα ἄελλα. id eſt,
Si dictum eſt uerbum durius ullum,
Id procul abripiant uenti per inane procellæ.

Plutarchus περὶ δὲ φιλαδελφίας. δεῖ γὰρ ἀμνηστίᾳ τὸν ἡμέραν ἐπάνιον παραδοῦναι. i. Oportet eum diem obliuioni tradere. Erit hic uſus prouerbij, ſi iuxta uulpinum illud conſilium admonebimus aliquem, ne ~~præteritorum malorũ memoria~~ ſemet affligat, ~~quandoquidem~~ quod factum eſt, infectũ fieri non poteſt. Lucianus in Cauceſo: Ἐς γὰ τὸ αὔριον παραδιδοῦμεν τὸ μῖσος καὶ μνησικακεῖν καὶ ἐλαύνειν τινα μετὰ μίσους διαφυλάττειν, ἄπαγε ὅτε θεοῖς πρέπον ὅτε ἄλλως βασιλικόν. i. Cæterum in poſterum diem reponere odium & malorum meminiſſe, ac pridianam quandam memoriam reſeruare, apage, neq; dijs dignum, neq; alioqui regale.

Mentam belli tempore neq; ſerito, neq; edito. XCV

Μίνθιον ἐν πολέμῳ, μήτ' ἔσθιε μήτε φύτευε. id eſt,
Mentam nec comedas, nec plantes tempore belli.

Ariſtoteles problematum ſectione uigeſima, ſtatim initio refert hoc adagium, cauſam ueſtigans unde dictum hoc in ora uulgi peruenerit. Arbitratur autem eſſe cauſam, quòd menta corpori frigus adducat: eius rei argumentũ eſſe, quòd ſemen genitale minuat: frigus autem aduerſari fortitudini atq; audaciæ. Sicut oſtendit ſectionis decimæquartæ, ultimo problemate, cùm ait eos qui natura ſint frigida, formidoloſiores eſſe, contrà qui calida audaces. Poteſt & in eum ſenſum deflecti parœmia, ut admoneat, ne quid alieno tempore fiat quod officiat, quemadmodum menta bellum inituris eſt inutilis.

Ad coruos. XCVI

Βάλλ' ὀλ κόρακας. id eſt, Abi ad coruos, perinde ualet quaſi dicas, abi in malam rem, atq; in exitium. Ariſtophanes ἐν νεφέλαις,

Βάλλ' ὀλ κόρακας τίς ἐοδ' ὁ κόλας τὴν θύραν; id eſt,
Apage ad coruos, quis eſt qui pepulit oſtium?

Rurſum in Pluto:

Οὐκ ὀλ κόρακας; id eſt, An non ad coruos?

Iterum in eadem fabula:

Ἐβῆ' ὀλ κόρακας βᾶττον ἀφ' ἡμῶν. id eſt,
Ocyus hinc in coruos abeas.

Reperitur apud hunc poëtam & alijs plerisq; locis. Plutarchus in commẽtario quem ſcripſit aduerſus Herodotũ, taxat eum, quòd Ἰσηγόραν ad Cares, uelut ad coruos relegarit: id eſt, quòd eum Carem fecerit. Eleganter dictum eſt à Diogene Cynico: Κρεῖττον εἶναι ὀλ κόρακας ἀπελθεῖν ἢ ὀλ κόλακας. i. Satius eſt ad coruos deuenire, quàm ad adulatores, quòd hi & uiuos & ~~hunos etiam~~ uiros deuorarent. Zenodotus ſcribit, in Theſſala locum eſſe quendam, cui nomen inditum Coruis, in quem nocentes præcipites dabantur: atq; huius adagij Menandrum etiam meminiſſe. Quoſdam autem originem adagionis ad huiuſmodi quandam hiſtoriam referre. Bœotijs quondam Arnam incolentibus oraculo prædictum eſt, futurum ut è finibus expellerentur, ſimul atque corui albi apparuiſſent. Euenit deinde, ut adoleſcentes aliquot per laſciuiam & temulentiam coruos quos ceperant, gypſo oblitos, rurſum emitterent. Quos ubi uidiſſent uolantes Bœotij, recordantes oraculum arbitrati adeſſe tempus, quo forent ſuis è ſedibus eijciendi, ſummopere perturbati ſunt. Cæterum adoleſcentes territi & ipſi tumultu profugerunt, ac locum quendam ſibi mercati ſunt, cui nomen Coracon, id eſt, coruorum. Contigit aliquando poſt, ut Aeoles electis Bœotijs, Arnam occuparent. Apud quos hic deinde mos receptus, ut maleficos relegarent in eum locum, cui nomen erat corui. Ariſtophanis interpres paulo diuerſum hãc recenſet hiſtoriam: nempe Bœotijs aliquando à Thracibus ſubuerſis ac prælio fligatis reſpondiſſe deum, ut ibi ſedem figerent, ubi coruos, ibos conſpexiſſent, conſpexiſſe autem in Theſſalia iuxta fluuium Pagæaticum circumuolantes coruos quoſdam ſoli ſacros, quos pueri per luſum gypſatos dimiſerant. Bœotij uerò rati iam perfectũ oraculi ſymbolum, inibi ſedem conſtituerunt. Sunt qui paroemiam ad coruorum uoletum referant, quòd in deſertis ferè locis uolitare conſueuerint. Vt prouerbium conueniat cum illo, in extremas ſolitudines publicitus deportandum. Euripides in Hecuba:

Οὐκ ὄσον τάχος
Νίσῃ δρόμῳ σὺ θ' ὑβαλὼν πόρους. id eſt,
Non huncce ſolitarias
Quantum poteſt aliquò aufferetis in inſulas.

Stratonicus citharœdus apud Athenæum lib. 8. detorquet in

cantorem quendam. Is cum ei nescio quid molestus esset, Λάλε, inquit, ὁι κόρακες. depravatis per iocum noce Λάλε pro βάλε.

Mitte in aquam. XCVII

Βάλ' ὁι ὕδωρ. id est, Mitte in aquam, hoc est, auser è medio. Dicitur uel in hominem, uel in rem exitio dignam. Tractum à supplicio quorundam, qui in profluentem aut mare præcipitabantur. Quæ pœna peculiaris erat parricidis apud Romanos. Vnde philosophus in Timone iubet aurum abijci in mare, quod aliquando feciſſe legitur Crates ille Thebanus: Horatius:

Vel nos in mare proximum
Gemmas & lapides, aurum & inutile
Summi materiam mali
Mittamus, scelerum si bene pœnitet.

Mihi non absurdum uidetur, si referatur ad aquam clepsydrarum dispensandam, ut intelligas in ius trahendum: & ad prouerbium quod alio diximus loco, ὑφ' ὕδωρ ὁ ψοφῶν. id est, sub aquam malus. Effertur adagium etiam hoc pacto, βάλ' εἰς ὀλεθρον. id est, abi in perniciem.

In beatam. XCIII

Βάλ' εἰς μακαρίαν. i. Auser te in beatam. Quibusdam placet dictum, κατ' ἀντιφρασιν, pro eo quod est in rem malam. Fingunt enim apud inferos locum esse quendam, cui nomen μακαρία. Aristophanes in Equitibus:

Ἀπαγ' ἐς μακαρίαν ἐκποδών.
Auser te hinc procul in Macariam.

Ad consimilem fermè modum Athenæus Dipnosophist. lib. 1. εἰς μακαρίαν τὸ λουτρόν. id est, in beatam balneum: Denouet enim balneum, unde male fuerat affectus. Plato in Hippia maiore, βάλ' εἰς μακαρίαν τὸν ἄνθρωπον. id est, Auser in beatam hominem. Alij fabulam huiusmodi allegant. Narrant Macariam Herculis filiam fuisse de qua prædictum erat oraculo, ut se ultro morti objiceret: sic enim Athenas fore liberas ab incursione Eurysthei si quis Heraclidarum se spõte offerret ad necem. Itaq; Hercule defuncto, cum Eurysthеus illius liberos insectaretur, atq; illi ad Misericordiæ aram cõfugissent, Athenienses recusantes eos in hostium manus tradere, cum Eurysthco bellum susceperunt. Porrò edito oraculo futurum ut Athenienses ab Eurysthei incursatione liberarentur, si quis è liberis Herculis semet inferis deuoueret, Macaria sese spontaneæ morti obtulit. Quo facto congressi cum hostibus Athenienses victoriam reportarunt, cum alijs quàm plurimis interfectis, tum Eurysthco ipso, ab Hylo siue Iolao Herculis filio perempto, cuius caput amputatum ad Alcmenam detulit. Illa defuncti oculos effodit. Cæterum Athenienses Macariæ tumulum floribus & coronis decorantes, dicebant: Βάλ' εἰς μακαρίαν. id est, Mitte in Macariam. Hinc igitur ortum adagium, Primum de his ferebatur qui sese per uirtutem in periculum sponte demitterent: deinde de quouis piaculo dici cœpit. Pausanias refert, Macariam esse paludem in Marathone, in qua magnanimis Persarum perierit ignoratione uiarum in ipsam prolapsa, qua ex re natum uideri poiest prouerbium. Hue alluſit Stratonicus citharœdus apud Athenæum lib. octauo, qui iratus discipulo Macedoni quod nihil recte faceret, εἰς μακεδονίαν inquit, ex Macaria faciens Macedoniam, simul alludens ad illud prouerbium, domi non hic Milesia.

Alabanda fortunatissima. XCIX

Ἀλάβανδα μακρῷ δυτυχεστατη. Alabanda Carum fortunatissima: Stephanus in commentario De urbibus, tradit Alabandam Cariæ ciuitatem esse conditam à Care, à cuius filio nomen sortitis sit. Siquidem is postquam in equestri prælio strenue nauasset operam, Alabandus est dictus. Cares enim sua lingua Ala uocant equum, Banda uictoriam. Eáq; uocem ait Romanis etiam in usu fuisse, ut bandam uictoriam dicerent. Equidem opinor hinc Germanis durare uocem cã, qua præpotentem & antiquæ nobilitatis principem, Banderum uocant, ut qui uictor olim hoc honoris uirtute bellica sibi pepererit. Addit ex Philoxeni in Odysseam Homeri cõmentarijs, solœcismi genus esse, quod Alabandiacum uocetur: ueluti si quis μὴ pro ὁ ponat, aut apud nos non pro ne, aut quod pro ut. Quandoquidẽ Homerus quoq; Cares βαρβαροφώνους appellat. Iuuenalis in tertia Satyra, Alabandam recensct inter urbes barbaricis delicijs ac luxu peritas:

Hic alta Sicyone, ast hic Amydone relicta,
Hic Andro, ille Samo, hic Tralibus aut Alabandis.

Stephanus admonet, olim Alabandam inter Cariæ ciuitates opulentissimam ac florentissimam fuisse, ut prouerbio quoq; locum fecerit, quod modo retulimus. Quadrabit igitur, ubi uolemus intelligi fortunam amplam, & uitæ genus uoluptarium, quanquam à literis & uirtutis studio alienum. Veluti si dicat aulicus aut negotiator quispiam: Alij se in literis macerent, alij cum paupertate philosophentur, ἀλάβανδα μακρῷ δυτυχεστατη. Itaq; confine fuerit illi, quod alio dictũ est loco, ἀνδὰ μαρ ὁ κόρινθος. id est, Felix Corinthus. Poterit & per irrisionem usurpari, ueluti si ioceris in quempiam parum egregium, qui tamen in gente uehementer barbara crassaq; præcellere uideatur, ἀλάβανδα μακρῷ &c.

Rubo arefacto præfractior. C

Ἀγναμπτότατος βάτου ἄζω. id est, Rigidissimus rubus aridus. Aut ἀγναμπτότερος βάτου ἄζω. Id est, Rigidior arido rubo. Prouerbialis est comparatio, in difficilem atq; inexorabilem, ac præfractum, & suorum, ut uulgò uocant, morum hominem. Quod genus homines Græci uocant ἀυθεκάστους. id est, Suo quodam instituto uiuentes, expertesq; sensus communis. Refertur adagium à Suida simul & à Zenodoto. Dictum admonet à rubo, qui simul atq; exaruit, rumpi potest, inflecti nequaquam. Vnde & in senes accommodatius dicetur, ætatis uitio difficiliores.

CHILIADIS SECVNDAE CENTVRIA II.

Tristis scytale. I

Ἀχνυμένη σκυτάλη. id est, Tristis scytale. De re tristi seriò; dicebatur, aut de nuntio, qui dolorem adferret. Meminit huius Aristophanes in Lysistrat. Refertur à Diogeniano. Quin Aristophanes grammaticus librũ conscripsit περὶ τῆς σκυτάλης ἀχνυμένης, citaturq; ab Athenæo lib. Dipnosophistarum tertio. Plutarchus in comitio septem sapientum, τὸν τοῦ βίου καὶ ἐπιτάξιν, ὀδὺν ἄντικα ἀλλο, πολλὰ ἀχνυμένου σκυτάλου προσόντος: id est, Aethiopis mandatum istud, quid aliud appelles quàm scytalen tristem? M. Tullius ad Atticum: Habes scytalam Laconicam. Quod quidem uidetur non absurde, uel ad epistolam perbrevem, uel ad obscuram & arcanis de rebus cõscriptam, uel ad solicitam ac tristia nuntiantem ac mandantem, accommodari posse. Quid sit autem Scytale Laconica, docet Aulus Gellius noctium Atticarum lib. 17. cap. 9. Sed ipsius uerba præstiterit ascribere: Lacedemonij autem, inquit, ueteres, cum dissimulare & occultare literas, publicè ad imperatores suos missas uolebant, ne si ab hostibus excepte forent, consilia sua nosceretur, epistolas id genus facias mittebant. Surculi duo erant teretes, oblongi, pari crassamẽto eiusdẽq; longitudinis, derasi atq; ornati consimiliter. Vnus imperatori in bellum proficiscenti dabatur. Alterum domi magistratus cum iure, atq; cum signo habebant. Quando usus uenerat literarum secretiorum, circum cum surculum lorum

modice

modicæ tenuitatis, longum autem quantum rei ſatis erat cõplicabant, uolumine rotundo, ac ſimplici, ita ut oræ adiunctæ undiq; & cohærentes lori quod plicabatur coirent. Literas deinde in eo loro per tranſuerſas iunctarum oras, uerſibus ab imo ad ſummum proficiſcentibus, inſcribebant. Id lorum literis ita perſcriptis reuolutum ex ſurculo, imperatori commenti illius conſcio mittebant, reuolutio autem lori literas truncas atq; mutilas reddebat, membraq; earum & apices in parteis diuerſiſſimas ſpargebat. Propterea ſi id lorum in manibus hoſtium inciderat, nihil quicquam conijcere ex eo loro quibat. Sed ubi ille, ad quem erat miſſum acceperat, ſurculo compari, quem habebat, capto, ad finem perinde ut debere fieri ſciebat, circumplicabat, atq; literæ per ambitum eundem ſurculi coalescentes, rurſum coibant, integrandq; & incorruptam epiſtolam & facilem legi præſtabant. Hoc genus epiſtolæ Lacedæmonij σκυτάλαν, id eſt, loricatum ſurculum appellant. Hactenus A. Gellius. Meminit huiuſce rei Plutarchus in Lyſandro: cui Pharnabazus ſuppoſititia ſcytala impoſuit. Suidas eadem fermè refert, quæ Gellius de Scytala. Strab. Geographiæ lib. primo hyperbolam hanc quoq; commemorat, Ager anguſtior eſt, quàm ſcytala Laconica.

Hirundinum muſea. II

Χελιδόνων μυσεῖα. id eſt, Hirundinum muſea. Ariſtophanes in Ranis,

Ἐπιφυλλίδες ταῦτ' ἔστι καὶ ψαμμάκαια,
Χελιδόνων μυσεῖα, λωβητὰ τέχνης. id eſt,
Sunt iſta folia, & ſtulta blateramina,
Muſea hirundinum, artis ac ſubuerſio,

Interpres admonet, prouerbium eſſe in impendio loquaces, & obſtreperos. Hirundines enim inepto garritu plus tædij auditoribus adferre, quàm uoluptatis. Eſt enim hæc auis minimè canora, ſed moleſto quodam ſtridore. Vnde apud Pythagoricos loquacitatis ſymbolum eſſe meruit, cum uetant ne quis hirundinem ſub eodem habeat tecto. Apte dicetur in poëtas indoctos, oratores loquaces magis quàm eloquentes aut in cœtum hominum ineptè loquactum.

Luſciniæ nugis inſidentes. III

Ἀηδόνες λίσχοις ἐγκαθήμεναι. i. Luſciniæ nugis inſidentes. Proximum illud ad imperitos & tamen garrulos conuenit, hoc ad eruditos, qui tamen immodicè ſuo ſtudio delectentur. Quod genus ſunt poëtæ potiſſimum. Plaut. in Bacchid. ad puellam tranſtulit, Metuo, inquit, ne luſciniolæ defuerit cantio. Quanquam in Græco prouerbio iocoſa deprauatio uidetur ineſſe, ut pro λόχμαις dictum ſit λίσχαις. Sumptũ eſt autem ab incredibili canendi tum ſtudio, tum arte, quæ huic auiculæ tribuitur. Siquidem, ut narrat Plin. lib. 10. cap. 29. diebus ac noctibus quindecim continuis citra intermiſſionem canit, denſante ſe frondium germine. Multis nominibus admiratione digna auis. Primum tanta uox in tam paruo corpuſculo, tam pertinax ſpiritus: deinde in una perfecta muſicæ ſcientia. Modulatus æditur ſonus: & nunc continuo ſpiritu trahitur in longum, nunc uariatur inflexo, nunc diſtinguitur conciſo, copulatur intorto, promittitur, reuocatur, infuſcatur ex inopinato, interdum & ſecum ipſa murmurat, plenius, grauis, acutus, creber, extẽtus, ubi uſum eſt, libratus, ſummus, medius, imus. Breuiter, omnia tam paruulis in faucibus, quæ tot exquiſitis tibiarum tormentis ars hominum excogitauit. Ac ne quis dubitet artis eſſe, plures ſingilli ſunt cantus, & non idem omnibus, ſed ſuus cuiq;. Certant inter ſe, palamq; animoſa contentio eſt: Victa morte ſinit ſæpe uitam, ſpiritu prius deficiente quàm cantu. Meditantur aliæ iuniores, uerſuq; quos imitentur accipiunt. Audit diſcipula attentione magna & reddit, uicibusq; retinent. Intelligitur emendatæ correctio, & in docēte quædam repre-

henſio. Hæc & alia nonnulla de luſciniarum cantu refert Plinius, quo diximus loco.

Aſinus portans myſteria. IIII

Ὄνος ἄγων μυστήρια. id eſt, Aſinus portans myſteria in eum dicebatur, qui præter dignitatem in munere quopiam uerſabatur. Veluti, ſi quis ignarus literarum, bibliothecæ præfectus eſſet, Ariſtophanes in Ranis,

Νὴ τὸν Δί' ἐγώ γ' ὃν ὄνος ἄγων μυστήρια.
Ἀτὰρ ὃ κατέξω ταῦτα τὸν πάλαι χρόνον. id eſt,
Ita per Iouem ſum aſinus uehens myſteria.
Verum iſta iam non ſuſtinebo diutius.

Interpres affirmat inde natum adagium, quòd olim quibus ad peragenda ſacra Eleuſinia opus erat, aſino impoſita deportabantur. Quadrabit & in eos, quorum opera alijs duntaxat eſt uſui, cum ad ipſos præter moleſtiam nihil interim redeat. Veluti ſi quis cibos alijs geſtet; quibus ipſi non liceat ueſci. Huc alluſiſſe uidetur Apuleius, cum ſe fingit aſinũ Cererem deam circunferentem. Suidas adſcribit Dæmonem ad lapidem molarem referre quem Græci ὄνον appellant, propterea quòd in ſacris, molis frumentarijs coronas imponere conſueuerint. Itaq; torquebitur eleganter in eos, quibus immerentibus bonos habetur. Veluti cum indoctis doctoris titulus, pileum & anulus, aliáq; id genus inſignia tribuuntur.

Iterum tranquillitatem uideo. V

Αὖθις αὖ γαλὼ ὁρῶ. id eſt, Rurſum denuo tranquillitatem aſpicio. Ariſtophanis interpres prouerbium eſſe ſcribit, quo nos ſignificamus è malis emergere, fortuna in melius commutata. A nauigantibus ducta metaphora, quibus conquieſcente procella, grata ſolet eſſe tranquillitas. Ariſtophanes in Ranis,

Ἐξεστί δ' ὅστις δύσκολος ἡμῖν λέγειν,
Ἐκ κυμάτων γὰ αὖθις αὖ γαλὼ ὁρῶ. id eſt,
Vt Hegelochus nobis item fas dicere,
Tranquillum ab undis, rurſus iterum conſpicor.

Hegelochus erat biſtrio quiſpiam tragœdiarũ, ne quem uox ignota remoretur. Notat autem obiter Ariſtophanes, Euripidis ταυτολογίαν. apud quem hic uerſus eſt in Oreſte, Αὖθις αὖ γαλὼ ὁρῶν, quam eandem irriſit etiam Stratis. Quanquam uidetur & alluſio ſubeſſe in Græcanicis uerbis γαλὼ ὁρῶ. id eſt, Felem uideo, & γαλὼ ὁρῶ. i. tranquilla uideo. Atqui uiciſſim Euripides apud eum comicũ Aeſchylum taxat, qui bis idem dixerit, in hiſce uerſibus,

Δὶς ταυτὸν ἡμῖν ἔπερ ὁ σοφὸς Αἰσχύλος,
Ἥκω γὰς ἐς γῆν φησι, πὰμ πατρὸς χθονὸς.
Νὴ τὸν Δί', ὅστις ἔστις ἔποι γάτοι,
Χρῆσον σὺ μάκταν, ἢ δὶς βάλοι κάρδοπον. id eſt,
Sapiens bis idem eſt nobis locutus Aeſchylus.
Ad terram enim, inquit, uenio & accedo, uelut
Si per Iouem, uicino ita quis dicat ſuo.
Mactram aut caniſtrum, ſi libet, mihi commoda.

Pindarus in Iſthmijs,

Ἀλλά νιν μοι γαιάοχος ὀνδίαν ὄπαζεν δε χειμῶνος. id eſt, Sed nunc Neptunus mihi tranquillitatem præbuit ex tempeſtate.

In tranquillo eſt. VI

Ad hanc formam pertinet Terentianum illud ex Eunucho, Tum autem Phædriæ meo fratri gaudeo eſſe amorem in tranquillo. Item illud, Qui te in ſcopulum è tranquillo auſerat. Et quod alibi diximus, Ego in portu naulgo. Item illud, In terra ſunt. Eadem autem loquutionis ſpecie dicimus, in tranquillo, qua dicimus in tuto, in procliui.

Septennis cum ſit, nondum ædidit dentes. VII

Ἑπτάετὴς ὢν οὐδέπω ἐνέφυσεν. i. Cum ſit ſeptennis natus annos, nondum tamen dentes produxit. Ariſtophanis interpres ad-

monet prouerbio dici solere. Mihi quadrare uidetur in eũ, qui natu grandis, tamen adhuc quasi puerum agit. Aut qui diu commoratus alicubi, nihil adhuc autoritatis, aut honoris sit assecutus. Metaphora mutuo sumpta uidetur ab infantibus, quibus circiter annum ætatis septimum, omnes dentes soleant enasci. Aristophanes in Ranis,

_Σκώλοψιμῦθ' ἁρχίδημον,
Ὃς ἐπέτρυσε τὸν ῥήτορας. id est,
_Taxemus Archidemum,
Septennis hic nondum tribus dentes edidit.

Vbi poëta captans iocandi occasionem, pro ἐλλόπας, ῥήτορας, mutauit. Taxat enim obiter Archidemum quempiam, qui morem Athenienſium neglexerat, apud quos hoſpes ſeptem annos in ea uerſatus ciuitate, in ciuium numerum adſcriptus, iam uelut in cognationem ac ius illorũ aſciſcebatur.

De pulchro ligno uel strangulare. VIII

Ἀπὸ καλῆς ξύλης κρέμασθαι. id est, De pulchro ligno etiã ſtrangulari conuenit. Admonet paroemia, calamitatem tolerabiliorem eſſe, ſi cum honeſtate fuerit coniuncta, & dedecore uacauerit. Veluti, ſi uirgo ulciſcatur à generoſo ac prædito amante. Aristophanes in Ranis ad prouerbium alludens,

_Ἐξ ἀξίης γέ τ' ξύλης
Ηντινα κρὰ πάσχῃς, πάσχειν τοῦτ' σοφοῖς ἁνιώσης. i.
_Digno ſi quid è ligno rei
Perferetis, ferre cordatis uidebimini uiris.

Quaſi minus miſerum ſit ſuſpendium, ſi ex arbore pendeat inſigni. Circunfertur huic ſimillimum prouerbium etiam hodie apud noſtrates: ſi demergendus ſim, in aqua pura me demergam: hoc eſt, ſi pereundum honeſtiore pereundum titulo. Poteſt referri & ad eos, qui uincuntur quidem, ſed à uictore tam inſigni, ut honeſtius & optabilius uideatur ſic uinci, quàm alios quoſdam uicisſe. Vnde eſt Vergilianum illud:

Aeneæ magni dextra cadis.

Et apud Ouidium, Aiax pudendum ſibi putat cum Vlyſſe uel certaſſe, etiam ſi uictor diſceſſerit.

_Mecum, inquit, certaſſe ferebat. Item apud Homerum Iliados φ. ad hunc modum loquitur Achilles,

Ὣς μ' ὄφελ' ἥκιστα κτάνειν ὃς ξυβρίζει τέλεσ' ἄεικες,
Τῷ κἀγαθὸν μὲν ἔπεφν' ἀγαθὸν δίενεκ' ἠνάρεξε.
Νῦν δέ με λοιγαλέῳ θανάτῳ ἕμμορε δαῶναι. id est,
O' ſi me necet huc qui egit ſortiſſimus Hector,
Tum gnauis gnaui uictus uirtute perirem.
Nunc me fata uolunt obſcura morte perire.

Pindarus in Pythijs hymno tertio, non diſſimili ſenſu dixit, καλὸν πῆμα, id eſt, pulchra noxa: de Ixione loquitur, qui deceptus imagine Iunonis ſibi parauit exitium.

Non Chius, ſed Cius. IX

Didymus prouerbium ſubeſſe putat in his Ariſtophanis uerbis: ὁ χῖος ἀλλὰ κῖος. id eſt, Non Chius, ſed Cius, propter uulgato ſcommate notam gentis inconſtantiam ac uolubilitatem, pro temporis ratione commutantis inſtitutum, ac idem ad fortunæ commoditatem accommodantis. Ariſtophanis carmina è Ranis ſunt hæc, in Theramenem:

Πεπίωκεν ἔξω τῶν κακῶν, ὁ χῖος ἀλλὰ κῖος. id eſt,
Euolauit è malis, haud Chius, ſed Cius.

Quanquam hoc loco Ariſtarchus Cous legit, non Cius. Theramenes enim Cous fuiſſe dicitur. Fortaſſis alluſum ad id, quòd is Theramenes fuerit Prodici Coi diſcipulus. Huius mentionem facit & Lucianus in Amoribus: ὅτε ἐγὼ μὲν ἐπεξήειμι, ἐπαφῶν ἐμαυτῷ, γνώμῃ δημοκρίτου ἐπῖον ὁ πόθος. id eſt, Iacq; & ipſe quoq;, ſi fieri poſſit, optarim Theramenes fieri ille cothurnus. Niſi forte alluſum eſt ad nocum affinitatem, cũ res longe diſſerret. Nam Chij male audiebant ob mores effœminatos, cũ Cij nec tibicinas, nec meretrices receiperent in ciuitatem, ut indicat Athenæus lib. 13. Itaq; qui paululum nugator, mox uocitati aliius ſumat uultum tetricum, in hunc rectè dicetur: ὁ χῖος ἀλλὰ κῖος. Ariſtarchus qui legit Cous, uidetur ad taxillorũ luſum ſpectaſſe, in quo iactus qui Cous dicitur, habebat ſex, chius unũ dumtaxat. Itaq; Cous felicior erat iactus. Quo dicto indicat Theramenẽ nunquam infeliciter conſuluiſſe. Eupolis qui legit Cius, putat Theramenẽ aſcitum in Ciorũ ciuitatẽ quum natus eſſet Cous. Didymus tamen effert prouerbiũ ὁ χῖος ἀλλὰ κῖος, ut mutatio nominis indicet hominis uerſatile ingenium ac tempori ſeruiens, ſemper ad potiorem partem ſeſe accommodantis. Huiuſmodi ferme reſeruntur in communes fabulæ. Porrò de cothurno diximus alibi.

Extra oleas. X

Ἐκτὸς τῶν ἐλαιῶν φέρεται. i. Extra oleas fertur. Vbi quis terminos præſcriptos tranſgreditur, aut aliena, nec ad rẽ pertinentia facit, dicit'ue. Aristophanes in Ranis,

_Μὴ σὲ ὁ θυμὸς ἀρπάσας Ἐκτὸς οἴσει τῶν ἐλαιῶν. i.
Ira ne te concitum rapiat extra oleas.

Interpres adagium hinc natum ait. Stadia in quibus currendi certamina peragebantur, oleis per ſeriem poſitis, utrinq; ſepiebantur, quas præterire non licebat: proinde qui præteriiſſet oleas, extra ſtadium egredi uidebatur.

Coronam quidem geſtans, cæterum ſiti perditus. XI

Στέφανον μὲν ἔχων, λιμῷ δ' ἀπολλύς. id eſt, Coronam quidem geſtans, cæterum ſiti perditus. In temulentum & turconem apte torquebitur, quiq; obligurita re redactus ſit ad inopiam. Aristophanes in Equitibus:

Σαπὸν πονηρὸς στέφανον μὲν ἔχων ἄνθρ', λιμῷ δ' ἀπολλώς. i. Quemadmodum Connas coronam quidem geſtans aridam, uerum ſiti perditus. Taxat autem Cratinum comicum tunquam ebrioſum ac delirantem. Effertur adagium & ad hunc modum apud Diogenianum,

Δελφὸς ἀνὴρ στέφανον μὲν ἔχων, λιμῷ δ' ἀπολλώς. i.
Vir Delphus cum porrice ſcria, ſiti examinatur.

Natum eſt, à moribus Connæ cuiuſdam. Is primum erat tibicen uinoſus, atq; in conuiuijs aſſidue coronatus potabat. Nã priſcis mos erat, in compotationibus coronas geſtare. Deinde è tibicine factus eſt Olympionices, atq; in Olympijs ſæpe uictor coronam tulit, unde Cratinus cum πολυστέφανον uocat. Alioqui pauperrimus, neq; tantillo ditior factus ſuis uictorijs. Nihil enim habuiſſe fertur, præter oleaſtrum.

Aphya in ignem. XII

Ἀφύα ἐπὶ πῦρ. id eſt, Aphya ad ignem. Prouerbium in ea, quæ celeriter intereunt, aut abſumuntur, ſiue quæ facilè ac ſtatim conficiuntur. Nam Aphya piſcis genus candidum, molle ac tenerum, quod admotum igni protinus decoquitur. Vnde meretrices aliquot aphyas dictas indicat Athenæus lib. 13. quòd eſſent candidæ, graciles, & oculis prægrandibus. Talis enim apua. Frigitur autem in oleo feruenti: unde fertur & illud apud Græcos ἀφύῶν τιμὴ ἅλμη. i. Aphyarum honor oleum: ac protinus ut contigerunt oleum feruens, iam decoctæ ſunt, adeo ut ilico cum oleo ſtridant, ſtatimq; percoctæ tollantur è patella. Hunc piſcem Suidas ſcribit etiam ἄφρον. id. eſt, ſpumam appellari, propter candorem, & ὑπεμνήσθη, commemorans eius genera. Athenæus lib. 7. quibuſdam & ἀφρῶν dici, nimirum à ſpuma, & ob id Veneri ſacrum, quòd eam poëtarum fabulæ gignant è ſpuma maris. Idem ex rum quæ ſupra diximus Clearchum adducit autorẽ, addens & ad hunc modũ efferri paroemiam: ἐπὶ πῦρ ἀφύα. id eſt, Aphya mitti ignem. Quaſi mittiſſe modo ſufficiat ad decoctionem. Itaq; ſi puella iam nubilis ſtatim ſponſo uiſo incaleſcat, conueniet ἐπὶ πῦρ ἀφύα. Nõ diſſimile ei quod alibi

recit

recensuimus, τὸν ἵππον ἐς πεδίον. id est, Equũ in planicie.

Boliti pœnam. XIII

Βολίτης δίκη. id est, Boliti pœnam, dicunt, ubi quis de re friuola nihiliq; plectitur. Bolitus autem Græcis significat stercus quoduis, sed propriè bubulum. Porrò Solon legem tulit, quæ pœnam minabatur etiam ijs, qui bubulum stercus foro fuisset. Huc allusit Aristophanes in Equitibus,

Τοῖς βολίτοις καθήμενον. id est,

Bubulis stercoribus uictus.

Hesychius putat Græcis idem βάλιτον & βόλιτον, nisi quòd prius illud Ionum sit peculiare, idem indicat Etymologus, sic autem appellari bonis excrementa, quòd liquidiora sint quàm cæterorum animantium: citat autem & Hipponactem, qui βολίτης κακογνώτου, dixerit fœminam opinor extreme contemptam. Et βολίτινον, uelut è bubulo stercore conflatum. Cynulcus apud Athenæum lib 13. ἀλλὰ βολίτινον ἔχων θάτερον σκέλος. id est, sed è bubulo stercore conflatum habens alterum crus. In Phrystorum agris uidere est domos bolitinis parietibus, in alijs bubulum stercus ad ignis materiam siccari, Quin & hodie nostrates, quem insigniter contemnunt, βόλιτον appellant.

Haud unquam arcet ostium. XIIII

Οὐδέ ποτ' ἴσχει ἡ θύρα. id est, Haud unquam arcet ostium. Interpres Aristophanis parœmiam admonet esse de ijs, qui impendio sunt hospitales, quorum fores semper patentes neminem excludunt. Sumptum ait ex Eupolidis comœdia, cui titulus φίλοι. Eleganter accommodabitur uel ad credulum qui quoduis mendacium admittat auribus, uel in mulierem nulli negantem.

Semper aliquis in Cydonis domo. XV

Ἀεί τις ἐν Κυδωνίοις. id est, Semper aliquis in Cydonis domo. Cydon Corinthius quispiam erat, adeo insignis hospitalitate, ut etiam prouerbio locum fecerit. Refertur à Suida pariter & à Zenodoto, neque non ab Aristophanis interprete. Hæc cum non careant gratia, quoties simpliciter accommodantur ad homines φιλοξένους, tamen plusculum habebunt Veneris, si ad animum deflectantur: ueluti si quis admoneat pium hominem, ne sinat animum suum quibuslibet cogitationibus patere.

Summis ungulis ingredi. XVI

Ἐπ' ἄκρων ὀνύχων. id est, Summis ungulis. Metaphora prouerbialis in eos qui auidius auscultant. Nam ij solent semet in summos pedes erigere: Καὶ ἐπ' ἄκρων ὀνύχων βαδίζων, id est, Summis ingrediens pedum unguibus, in fastuosos. Refertur adagium ab Aristophanis interprete ἐν ἀχαρνεῦσι, putatq; huc alludisse poëtam, cùm ait,

Ἐδόκουν ἀεὶ τοὺς γεφύρους ἐπ' ἄκρων τῶν ὀνυχίων ἀεὶ βαδίζειν. id est,

Summis natibus mox residetis, animos addente corona, i. Efferimini, uobisq; placetis.

Haud impune uindemiam facies. XVII

Οὐκ ἄμπελος ξυγήσεις. id est, Haud impune uindemiam facies. In eos competet, qui nullo seruante, impune decerpunt uuas: Aristophanes in Vespis: Ἀλλ' οὐκ ἄμπελος ὥδ' ὅτῳ ἐᾷκως ξυγήσεις. id est, At ne existimetis uos adeo facilè atq; impunè uindemiam facturos. Nam ἄμπελος Græci fieri dicunt, quod sit nullo prohibente, nullo; obsistente. Confine est illi, quod alio referemus loco:

Γλυκεῖ', ὄπωρα φίλαυ & ἀλεξικάκη. id est,

Est dulce pomum, uerùm ubi custos abest.

Solent enim uitibus & pomarijs adhiberi custodes, præsertim autumno, cum iam maturi fœtus furem inuiant. Itidem dicunt ἄμπελον κατηγορεῖν, καὶ ἄμπελον αἰνεῖν ἢ κατανεύειν, quemadmodum indicauimus alibi.

Mens est in tergoribus. XVIII

Ὁ νοῦς ὀσφῦν ἐν τοῖς σκύτεσιν. id est, Animus est in tergoribus. De sollicitis dictitari solitũ, quiq; malum aliquod imminens timere uidentur. Aristophanes in comœdia, cui titulus Pax,

Ἡμάρτομεν τοῦτ', ἀλλὰ συγγνώμην ἔχε.
Ὁ νοῦς γὰρ ὑμῶν ἦν τότ' ἐν τοῖς σκύτεσιν. id est,
Peccauimus quidem ista, sed ueniam dabis,
Tum nanq; noster animus in corijs erat.

Metaphora sumpta est, uel à loris, quibus cæduntur serui, Nam hæc è bubulis tergoribus ~~fe~~ cantur. Vnde Plautinum ænigma: Vbi uiuos homines mortui incursant boues: uel à clypeis, qui bubulo corio solent obduci. Proinde cõgruet uel in eos, qui flagra metuunt: uel in hos, quos belli impendentis metus habet sollicitos. Non dissimile Terentianum illud ex Eunucho: Iamdudum animus est in patinis. Item illud Aristophanicum in Vespis de homine litium auido,

Ὁ νοῦς πέπαλαι νύκτα περὶ τὴν κλεψύδραν. id est,
At uolat animus nocte circa clepsydram.

Breuiter quacunq; in re sumus intenti, in ea dicimur esse.

Σκύτη βλέπει. XIX

Σκύτη βλέπει. id est, Vt uerbo uerbum reddam, tergora tuetur. Confine proximo, quo significabant quempiam præse ferentem uultu, quòd mali quippiam instare suspicaretur, idq; coniecturis aliquibus colligeret: ueluti si quis conspectis boum tergoribus, bellum futurum colligeret, quòd his integantur clypei. Citatur adagium ex Eupolidis fabula, cui tit. Chrysogenes:

Ἀτεχνῶς μοὶ δοκεῖ τὸ λεγόμενον σκύτη βλέπει. id est,
Planè quod aiunt obtuetur tergora.

Fortassè nec illud absurdum fuerit, hinc natum prouerbium dicere, quòd in clypeis barbaricæ quæpiam & horrendæ facies depingi sculpíue solent barbarorum, aut Cyclopum, aut beluarum etiam, ut eam ob causam qui truculento essent uultu, σκύτη βλέπειν dicerentur. Athenæus libr. 11. Οὐ πολλά σε σωφρονίσαντος, καὶ διδάξαντος σκύτη βλέπειν. id est, Qui nihilo te fecit emendatiorem, tantumq; docuit toruum obtueri. Sentit enim, discipulum à philosopho nihil aliud didicisse, quàm supercilium & uultus truculentiam. Quanquam hoc adagium in sua dumtaxat lingua gratiam habere potest. Aristophanes in Vespis,

Ἐγώσε τἀμοῦ βλέπειν σκύτη πολέμου. id est,
Ego hoc quidem fixo die, te tergora obtueri.

Cochleare crescet. XX

Δοῦδυξ αὔξει. id est, Cochleare crescet. Chrysippus apud Zenodotum & Aristophanis interpretem ait, hanc parœmiam dici solere in pusillos homunciones per ironiam. Nam cochleare & pusillum idem est & contortum. Aristophanes in Equitibus.

Σκόλυν δίνε χρησίμα δοῦδυξ ἤδη τορύνη. id est,
Duo utilia uasa, cochleare & toryna.

Est autem Toryna, qua moretur olla.

Connæ calculus. XXI

Κόννου ψῆφος. id est, Connæ calculus, in hominem, aut rem nihili, nulliusq; momenti. Prouerbium manauit à Connæ quopiam citharœdo, siue, ut quidam uolunt, lyristæ ex eorum numero, qui citra uocem organo canebant. Sunt qui dicunt, Connam fuisse quendam extremæ sortis hominem, qui deuorato patrimonio pauperrimus fuerit. Callistratus apud Aristophanis interpretem ad hunc modum effert parœmiam, κόννου θέρος. id est, Connæ siculnum fõlium, quod eo lustrare sit solitus. Aristophanes in Fucis,

Σὲ μοὶ ἡγοῦμαι κόννου ψῆφον. id est,
Te quidè Cõnæ suffragiũ existimãt, hoc est, nihili ducũt.

Vnicum arbuſtum haud alit duos erithacos. XXII

Μία λόχμη ὰ ἔφυ δύο ἐρυθάκους. i. Idem arbuſtum non alit duos erithacos. Zenodotus autor eſt, hoc adagio notatos illos qui ex rebus minutis feſtinant diteſcere. Mihi uidetur non intempeſtiuiter dici poſſe in eos quibus parum cõuenit, nec in eodem muncre concorditer uerſari queunt. Eſt autem Erithacus auis quædam ſolitaria, ut eodem in ſaltu non temere niſi unam inuenias. Hanc Theodorus Gaza nunc Syluiam, nunc rubeculam interpretatur. Thomas magiſter ait à quibuſdam ἐρυθία uocari, ab alijs ἐρίθυλον, á pleriſque ἐρίθακον. Ariſtophanes eleganter ad hoc alluſit adagium in Veſpis,

Οὐ γὰρ ἂν ποτε
Τρέφειν δυνᾶτ' ἂν μία λόχμη πλέπτα δύο. id eſt,
Non enim fieri poteſt
Fures ut unquam ſaltus alat unus duos.

Non omnino diſſimile eſt huic quod dixiſſe fertur Alexander Magnus: Mundum non capere duos ſoles.

Pedibus ingredior, natare enim non didici. XXIII

Πεζῇ βαδίζω, νεῖν γὰρ οὐκ ἐπίσαμαι. id eſt, Ambulo pedes, nandi imperitus ſcilicet. Prouerbialis ſenarius, in eum qui maiorũ rerum imperitus minutioribus negotijs ſeſe exercet. Aut qui propter imperitiam priuatus & humilis uiuit: aut qui ſeſe neceſſario confert ad aliud genus, quàdoquidem ad illud aut illud nequaquam eſt idoneus: ueluti ſi quis negotiator fiat, ad literas indocilis. Refertur huic adſimilis uerſus:

Πεζῇ βαδίζων, οὐκ ἐπίσαμαι σκάπτειν. id eſt,
Fodere imperitus pedibus ambulo meis.

Apud Ariſtophanem in Auibus ſycophanta ſimiliter excuſat ſuam profeſſionem: τὶ γὰρ πάθω, σκάπτειν οὐκ ἐπίσαμαι. id eſt, Quid quæſo facerem, quando fodere neſcio. Huc uidetur referendum & euangelicum illud: fodere non ualeo, σκάπτειν ὐ δυύαμαι. Profitiorem enim pro quauis operæ mercenaria poſuit. Ariſtophanes in Veſpis,

Σύγγνωθι, παιδαρίῳον γὰρ οὐκ ἐπίσταμαι. id eſt,
Ignoſce, neq; enim canere doctus eſt cheli.

Nimirum alludens ad uulgatum adagium, perinde quaſi dicat: Reliquarum imperitus artium, furto tantum rem parat. Item in Equitibus:

Οὐδὲ μουσικὸν ἐπίσαμαι γε. id eſt,
Ne muſicam quidem ſcio.

Vna domus non alit duos canes. XXIIII

Εἰς οἶκον ὰ δύο κύνας τρέφειν τοὺς λύκους φασί. i. Eadem domus non bene canes alit duos. Prouerbio iactatus ſenarius in eos, inter quos parum conuenit propter idem lucrum, quod communiter expetunt. Sic idem regnum non ferè duos tyrannos. Eadem reſpub. non ſirt duos expilatores. Idem munus, non ſert duos ambitioſos, quorum uterq; conetur tenere primas. Refertur ab Ariſtophanis interprete.

Vallus uitam decepit. XXV

Ἡ χάραξ τὸν ἄμπελον ἐξηπάτησεν. i. Vallus uitem decepit. Vbi quiſpiam ab eo fallitur aut læditur à quo pendebat, cuiuſq; fidei nitebatur. Traductũ à uallis, quibus alligatæ fulciuntur uites. Fit autem interdũ, ut illi radicibus actis ramis ac frondibus ſuis uitem ſtrangulent, aut proſtrati palmitem ſecum trahant. Ariſtophanes in Veſpis,

Εἶτα νυὶ ἐξηπάτησεν ἡ χάραξ τὸν ἄμπελον; id eſt,
Ita ne circumuenit ipſe uineam palus ſuam?

Trepidat in morem galli cuiuſpiam. XXVI

Πτήσσει ὡς τις ἀλεκτορ. i. Trepidat tanquam gallus gallinaceus. In male affectum & cõmotum, aut etiam pauitantẽ opportune dicetur. πτήσσειν enim Græcis fugitare ſignificat, atq; expaueſcere, peculiariter autem de auibus dicitur, Ariſtophanes in Veſpis,

Πτήσσει φρυνίχου ὥσπερ ἀλεκτορα. id eſt,
Galli in morem Phrynichus horret.

Fuit Phrynichus Melanthæ filius, Athenienſis tragœdiarũ ſcriptor, quem Athenienſes mille drachmis mulctarunt, quòd Mileſiorum excidiũ tragœdia complexus eſſet. Quod quidem ego non adſcripturus eram inter adagia, niſi cõmentarius Ariſtophanis hoc nominatim pruouerbij loco retuliſſet. Meminit huius & Plutarchus in Alcibiade, qui cùm antea fuiſſet ferox & inſolens ex Socratis familiaritate, cuius ſingularem integritatem ſuſpiciebat, cœpit eſſe manſuetus ac modeſtus. Citat autem hunc ſenarium è poëta quopiã.

Ἐπῆξ' ἀλέκτωρ ὡς, κλίνας πτέρυγα.
Pauidus refugit, more gallinacei,
Quum uictus alas ille ſummittit ſuas.

Meminit huius & in uita Pelopidæ. Certamen autem gallorum apud ueteres ſolenniter ac publicitus exhibebatur. Cæterum, quanquam animal natura pugnax eſt, tamen gallus ubi ſe ſenſit ſæpe in conflictu, mire deiectus ac ſupplex profugis, riſum præbens ſpectatoribus.

Non magis parcemus quàm lupis. XXVII

Οὐ φειδόμεθα μᾶλλον ἢ λύκων. i. Haud magis parcemus ac lupis. Ariſtophanis interpres prouerbialem figuram eſſe admonet, inde natum quòd antiquitus lex ad interficiendos lupos etiam præmio inuitabat apud Atticos. Etenim qui lupi catulum interemiſſet huic talentum: qui adultum occidiſſet, duo talenta dabantur. Vnde & Apollinem, λύκειον καὶ λυκοκτόνον cognominarunt, Ariſtophanes in Auibus.

Φειδόμεθα γάρ τι τῶνδε μᾶλλον ἢ λύκων; id eſt,
Quid enim his magis parcemus, atq; ipſis lupis?

Niſi ſi qua uidit auis. XXVIII

Πλὴν εἴτις εἶδεν ὄρνις. i. Niſi ſi qua uidit auis: Hyperbole prouerbialis de re uehementer occulta. Ariſtoph. in Auibus:

Οὐδεὶς εἶδεν τὸ θησαυρὸν τὸ ἐμὸν, πλὴν εἴτις ἄρ' ὄρνις. id eſt,
Nemo meum uidit theſaurũ, niſi forſan ſi qua auis uſquã.

Suidas etiam hunc uerſiculum citat ex Ariſtophane,

Οὐδεὶς μεθεωρᾷ πλὴν ὁ περιπέτόμενος ὄρνις. id eſt,
Nemo me contuetur, niſi præteruolans auis.

Perdicis crura. XXIX

Πέρδικος σκέλη. i. Perdicis tibia. Perdix caupo quiſpiam erat claudus, ab Ariſtophane locis aliquot notatus, unde & in prouerbium abiit. Cuius mentionem fecit Ariſtophanes grammaticus in prouerbijs orationis ſolutæ. Dicebatur in crura gracilia diſtortaq;. Refertur à Suida. πέρδικος πούς. id eſt, Perdicis pes. In loripedes quadrat. Citatur hoc carmen apud Athenæum in primi libri fragmentis.

Ἔγχει μοι, καὶ τὸ πέρδικος σκέλος.
Ἀμίδα λόπω τις, ἣ πλατοῦτα τὶς λόπω. id eſt,
Infunde bibere, & crura perdicis mihi.
Matulam det aliquis, aut placentam porrigat.

Verum haud uidetur hoc ad prouerbium admodum facere.

Tolle calcar. XXX

Αἶρε πλῆκτρον ἀμυντήριον. id eſt, Tolle calcar ultorium. Extat adagium in Ariſtophanis Auibus:

Αἶρε πλῆκτρον ἢ μάχη. Tolle calcar ſi pugnas.

In eum dici ſolitum, qui iam ultionem parat. Mutuo ſumpta metaphora à gallis pugnam inituris, quibus ferrei ſtimuli quidam alligari ſolent, quo ſe tueantur inter certandum: quanquam autore Ariſtotele lib. De animalibus 2. cap. 12. natura calcar addidit ex auiũ genere ijs, quæ ob corporis molem ſint ad uolatum minus idoneæ. Cuiuſmodi ſunt galli. Id confirmat Plinius lib 10. Et regnum, inquit, in quacũq; ſunt

ſunt domo exercent: dimicatione paritur hoc quoque inter ipſos, uel ideo tela adnata cruribus ſuis intelligentes: nec frenis ſæpe commouentibus.

Minus habes mentis, quàm Dithyramborum poëtæ. XXXI

Διθυραμβοποιῶν νοῦν ἔχεις ἐλάττονα. id eſt,
Minus ſapis ſcriptoribus Dithyrambicis.

In ſtupidos ac furioſos torquetur. Adagium annotatur ab Ariſtophanis interprete in Auibus ſumptum à poëtis Dithyrambicis, qui Baccho afflati furebãt, unde & Horatius,

Aut inſanit homo, aut uerſus facit.

In Odis, Pindari grandiloquentiam attollens, Scu, inquit, per audaces noua dithyrambos uerba deuoluit, numeriſq; fertur lege ſolutis. Philoſtratus in Sophiſtis immodcratam in dicẽdo uehementiã ac granditatẽ aliquoties appellat τὸ διθυραμβῶδες, eoſq; dicit ἐκβακχεύειν καὶ ὑπορβακχεύειν.

Cercyræa ſcutica. XXXII

Κερκυρᾶϊκὴ μάστιξ. id eſt, Cercyræum flagrũ. De re ſuperuacaneo cultu exornata. Quadrabit & in ea, quibus ornatus additur neutiquã decorus aut cõgruus. Cercyræis quoniam crebris ſeditionibus agitabãtur, mos erat geſtare flagra ingentia, anſis eburneis exornata. Quidam aiunt, ea duplicia fuiſſe. Itaq; in prouerbiũ abierunt. Autor interpres Ariſtophanis in Aues. Lycurgus rhetor cum ob immodicã linguæ libertatem è concione cijceretur, exclamauit, ὦ κερκυρᾶϊκὴ μάστιξ ὡς πολλῶν παλάντων ἀξία εἶ. id eſt, ô Cercyræa ſcutica, quàm multa uales talenta. Notãs populũ inutilẽ, magno tamen alendũ. Refert Plutarchus in uita decẽ rhetorum.

Larus. XXXIII

Κάρῳ λάρῳ. i. Cepphus larus. In garrulũ ac uecordem dicebatur, præcipue qui cuiuſuis rei cupiditate deceptus capitur: ab auis ingenio ductum, quàm ſpuma marina gaudere tradunt. Capitur autem ad hunc modum, Obijcitur ſpuma primum longiore interuallo. Deinde propius propiuſq; Poſtremo manibus geſtantes exhibent. Larus itaq; cibi auiditate captus comprehenditur. Ariſtophanes utitur in Pluto. Interpres admonet cognomen eſſe prouerbiale. Rurſum in Nebulis Cleonem Larum uocat, quòd furtis ac rapinis inhiaret. Lucianus in libello De mercede ſeruientibus σαφῶς ἐν παραπαλίσαις θαρρῶν, ἐὰν χάρᾳ τῇ ἄγρᾳ ἀθλεῖς, καθάπερ ὁ λάρος ὅλον πειρᾶται τὸ ἁλιεᾶς. id eſt, Sumptu uero fiducia, uenatũ aggredere, ſi uidetur, Lari in morẽ, totum eſcam ore deuorans. Athenæus lib. Dipnoſophiſtarũ 10. indicat auem hanc Herculi attributã à priſcis, quòd & ille fuerit ἀδηφάγος, atque ititidem βορᾶγον eſſe uocatam. Olim præcipuus gurgitum luxus erat in piſcibus, id quod omnium libri teſtantur, quicunq; uel apud Græcos, uel apud Latinos ſcripſerunt de hoc genere. Cyprinorũ uerũ eſt hodie religionis cauſa ~~uulgus piſcibus~~ ueſci. Proinde congruet & in obſonatores, quòd Larus auis piſcium ſit appetens.

Cepphus parturit. XXXIIII

Κάρῳ ὠδίνῃ. id eſt, Larus parturit. Dicebatur in eos qui polliceretur ingentia, deinde nihil promiſsis dignum præſtarent. Eſt enim Larus auis, multa plumarum copia circum tecta, cæterum carnibus exiguis: pariens autem uociferatur. Recenſetur adagium ab Ariſtophanis interprete, in comœdia cui titulus, Pax, Confine eſt illi:

Parturiunt montes, naſcetur ridiculus mus.

Canis feſtinans cæcos parit catulos. XXXV

Ἡ κύων σπεύδουσα τυφλὰ τίκτει. id eſt, Canis feſtinans cæcos parit catulos. In eos iaciebatur, qui nimio feſtinandi ſtudio rem parum abſolutam ederent, ut ſi quis operis parum elimati præcipitet editionem. Hinc natum, quòd canis quia celerius pariat, catulos cæcos uelut adhuc immaturos edit. Ariſtoteles lib. De generatione animalium 4. demonſtrat, id potiſſimum euenire in animantibus, quæ multifida ſunt pedibus, & numeroſum alunt fœtum, ut uulpes, urſa, leæna, canis, lupa. Nam hæc omnia cæcos pariunt catulos, quædam etiam informes adhuc edunt. In cauſa putat, quòd cum corporis humor non ~~ſufficiat alendo tam numeroſo~~ fœtui, natura parium ~~imperfectum~~ potius educit. Galenus item lib. quem conſcripſit de ſemine. πᾶς ὃ κυνὸς ὅσῃ τῶν καὶ ἡ παροιμία φησὶν τυφλὰ τίκτειν ὑπὸ σπουδῆς. id eſt, Canes uero etiam prouerbio iactatum eſt, ob feſtinationẽ cæca parere: quanquam canum catulos Galenus mauult imperfectos dici quàm cæcos, quum talpæ proprie cæcæ dicantur. Animantia quæ fœtus edunt cæcos ἀλαοτόκα uocantur Græcis, quaſi Latine dicas cæcipara. Alludit ad parœmiam Ariſtophanes in Pace:

Ἡ κώδων ἀκαλανθὶς ἐπεγομένη τυφλὰ τίκτει. id eſt,
Cæca parit properato Acalanthis tinnula nixu.

Et interim Græci grammatici dubitant quid ſit Acalanthis: alij putant nomen inſignis canis, deductum παρὰ τὸ ἀκαλὰν βαίνειν. id eſt, quod placide currat. Sunt rurſus qui ſuſpicentur auem eſſe. κώδων autem tintinnabulum eſt, quo in ædibus magnatum, & hodie in collegijs, conuocantur ſimiliares ad officium. Alij ſuſpicantur dictum παρὰ τὸ ἀκάλλειν. id eſt, à blandiendo, quòd notis adblandiens canis, allatrat hoſpites. Sic diuinant Ariſtophanis interpres, Etymologus & Suidas.

In canis podicem inſpicere. XXXVI

Ariſtophanes ἐν ἐκκλησιαζούσαις,

Τύτῳ μὴ ἔπορ' ὀὐ κυνὸς πυγὶὼ ὁρᾶν. id eſt,
Canis quidem hunc inſpicere iuſſi podicem.

Interpres admonet uulgò dici ſolere in cæcutientes, adſcribens & hunc trochaicum.

Ἐς κυνὸς πυγὶὼ ὁρᾶσθ' ὡ βέλτιστε. id eſt,
In canis deſpicere podicem, tritumq; uulpium.

Alluſit eodem & in Acharnenſibus,

Τοῖς ὀρίνοις φυσᾶτε τ' πρωκτ' κυνός. Obſcœnius eſt, quàm ut uertere libeat. Has profecto nugas pigeret adſcribere, ni propoſitum eſſet operi ſuſcepto per omnia ſatisfacere, καὶ ἢν ἐλαχύ πῃ ἀποδρᾶναι κοσμίου.

Tentantes ad Troiam peruenerunt Græci. XXXVII

Theocritus in Syracuſiis, tentando atq; experiendo quantumlibet etiam ardua perfici, figura prouerbiali ſignificans,

Ἐς Ἴλιον inquit, πειρώμενοι ἦλθεν Ἀχαιοί.
Καλλίσα πάσαν πέρα θὶν πάντα τελεῖται. id eſt,
Tentando ad Troiam uenere Pelaſgi.
Cuncta, puellarum pulcherrima, perficit uſus.

Deum ſequere. XXXVIII

Plutarchus in libello De audiendo, refert hoc adagium, quod & inter ſeptem Græciæ ſapientum oracula celebratur, ἕπου θεῷ. id eſt, Sequere deum. Putat hunc eſſe ſenſum: Obtempera rationi. Quaſi cuiq; debeat oraculũ eſſe, quicquid in pectore dictauerit ratio. Vnde & Vergilius dixit,

An cuiq; deus ſua dira cupido.

Cui uerſus ille Græcis celebratus adſtipulatur,

Ὁ γὰρ ἐμοὶ ἕκαστος ἐν ἑκάστῳ θεός. id eſt,
Ineſt enim ſuus cuiq; animus, deus.

Et Menander apud Plutarchum,

Ὁ γὰρ ἐμοῦ ὁ θεός. id eſt,
Nam noſter animus numen eſt.

Et conſimilia quædam apud Lucanum dicit Cato Vticenſis. Sumptum uidetur ex Homericæ Iliadis lib. 1. ubi Achilles Palladi obtemperans hæc dicit:

Ὅσσα θεοῖς ἰδὶ πείθηται, μάλα τ' ἔκλυον αὐτῆ. id eſt,
Qui dijs paruerit, proni huius uota recipiant.

Apud eundem eſt hoc hemiſtichium non uno loco poſitum, καὶ τίς θεὸς ἀγεμάνευε. i. Quin & diuum aliquis ductor fuit. Plato in Critone, ἓα τοίνυν ὦ κρίτων ἢ πράττωμεν ταύτῃ ἐπειδὴ ταύτῃ ὁ θεὸς ὑφηγᾶται. i. Sine ô Crito & hoc pacto agamus, quandoquidem hac nos ducit deus. Cicero libro De finibus 3. commemorat inter præcepta ueterum ſapientum, quæ conſtat prouerbiorũ uice celebrata. Quæq; ſunt, inquit, uetera præcepta ſapientum, qui iubent tempori parere, & ſequi deum, & ſe noſcere, & nihil nimis.

Lingua quo uadis? XXXIX

Γλῶσσα ποῖ πορεύῃ; πόλιν ὀρθώσασα ἢ πάλιν ἀναστρέψασα. id eſt, Lingua quo uadis? Erectum ciuitatem, eandem denuo ſubuerſura. Refertur à Suida, Zenodoto, Diogeniano. Docet linguam plurimũ utilitatis adferre mortalibus, & eandem rurſum plurimam adferre perniciem, tametſi membrum corporis ſit perquam exiguũ. Proinde diuus Iacobus apoſtolus eam cluuo nauis adſimulem facit, quæ cum pars ſit minima, tamen totam nauem aut ſeruat, aut euertit. Bias, referente Plutarcho in libello De audiendo, rurſum in alio De loquacitate, Amaſidi Aegyptiorum tyranno iubenti, ut ſibi quod eſſet in uictimæ, quam ad illum miſerat, carnibus & optimum & peſſimum mitteret, linguam refectam miſit, innuens huius uſum eſſe præcipuum, ſiue prodeſſe cupias, ſiue nocere. Nec inſcite dictum eſt à Solomone capite 18. Mors & uita in manibus linguæ.

Ollas oſtentare. XL

Κόρας ἐπιδείκνυσθαι. i. Ollas oſtentare, eſt rem per ſe ridiculam ac ſordidam, perinde ut maximam efferre. Plutarchus in libello De auſculando, taxans ſophiſtas, quibus mos erat ἀδόξους. i. infames materias uerborum fucis exornare, cum uomitum, febrim, Buſiridem, atq; id genus alia laudant. κἄν νὴ Δία, inquit, κόρας ἐπιδεικνύωσιν. i. Ac per Iouem ollas oſtentantes. Non quòd prorſus improbandum ſit, ſi quis uel exercendi, uel laxandi ingenij gratia ludat nonnunquam in huiuſmodi argumentis, modo iocus ſit eruditus, & cum uoluptate miſceat nonnihil utilitatis. Quandoquidẽ ridentẽ dicere uerum, quid uetat? Imò ſit, ut citra offenſam & gratius irrepat in animos mortalium ueritas huiuſmodi lenociniis commendata: adeo ut A. Gellius non dubitet ridiculas Aeſopi fabellas tetricis illis & è cœlo delapſis Stoicorum dogmatis anteponere. Luſit & ipſe Plutarchus in Gryllo, feſtiuiter ſanè, ſed ira tamen, ut philoſophum iocari, non ſcurrã, poſſis agnoſcere. Luſimus & nos ante complureis annos μωρίας ἐγκώμιον, cui non plus ſeptem dierum operã impendimus, idq; nullis librorum adminiculis adiuti. Nam noſtra ſarcina nondum aduecta tum erat. Hoc quicquid eſt libelli, uideo candidis ingenijs, et ijs qui bonis literis ſunt initiati, magnopere probari, qui præter iocandi feſtiuitatem affirmant illic eſſe non pauca, quæ ad corrigendos hominum mores magis conferant, quàm Ariſtotelis Ethica, aut Politica dogmata, qui paganus plus quàm paganice hiſce de rebus præcepit. Et tamẽ audio nõnullos offendi, ſed paucos, atq; hos eiuſmodi ut nihil probent, niſi barbariẽ, inſulſum, & ab omnibus Muſis alieniſſimũ. Ipſi Iuuenalẽ legunt alioquin acerrimi poëtarum hoſtes, quo principũ, ſacerdotũ, negotiatorũ, ac præcipue mulierũ uitia in cõcionibus ſuis inſectentur, quæ ſæpius ita depingunt, ut obſcœnitatem doceant. Ego cum argumentum ſuſceptũ ab hoc non abhorreret, & ubiq; tantus pateret campus, neq; mordẽ quempiã nominatim, niſi ſorte meipſum, & odioſam illam ſcelerum ac uitiorum Camarinam nuſquã mouens, ridicula quædam magis quàm ſorda paucis attingo. Sed taxas, inquiunt, epiſcopos, taxas theologos, taxas principes. Primũ non animaduertũt, quàm hoc ipſum ſiciam moderate, minimeq; odioſe. Deinde non animaduerterunt illum regulæ, quã toties inculcat diuus Hieronymus, ubi generalis de uitijs diſputatio eſt, ibi nullius perſonæ eſſe iniuriam, neq; carbone notari quenquã quaſi malus ſit, ſed omnes admoneri, ne ſint mali: niſi forte illud contendant, omneis principes eſſe ſapientes, omnes theologos abſolutos, omnes epiſcopos & pontifices eſſe tales, quales fuerunt Paulus & Martinus: uniuerſos monachos ac ſacerdotes, Antonios eſſe & Hieronymos. Deniq; non perpendunt id quod in dialogis eſt potiſſimum, perſonæ decorum: & Eraſmum imaginãtur loqui, non Moriam. Quaſi uero ſi quis Ethnicum cum Chriſtiano loquentẽ faciat, nefas ſit Ethnicum quicquam dicere, quod abhorreat à doctrina Chriſtiana. Poſtremo cum tyranni quoq; cum à morionibus quidũis audiunt, rideant, parumq; ciuile patent, ullis offendi dicterijs, mirum eſt iſtos, neſcio quos, ab ipſa Moria nihil omnino poſſe audire, quaſi quicquid de uitijs utcunque fuerit dictum, id prorſum ad ipſos pertineat. Sed hac de re iam amplius ſatis. Ad ollas redire præſtat. Ergo prouerbium affine fuerit illi, quod alibi dictum eſt, χύτραν ποιεῖλλε. id eſt, Ollam uariegas.

Puer glaciem. XLI

Ὁ παῖς κρύσταλλον. id eſt, Puer glaciem. Dicebatur in eos, qui cum retinere quippiam non poſſint, nolunt tamen amittere. Velut ſi quis magiſtratum recuſet deponere, cui gerendo ſit impar, aut à munere nolit abſolui, quod tueri tamen non poſſit. Competet & in eos, qui ſponte nolint à ſe amouere, quod tamen aliquanto poſt ſit elapſurum. Vt cum opes urgemus, premimusq;, mox nihilominus nos relictura. Aut cum rem noxiam urgemus, nec uolumus amittere quod ledit. Refertur ab Zenodoto, Suida, Diogeniano. Meminit Plutarchus & explicat libro De futili loquacitate. Sumptum uidetur è Sophocle, qui amorẽ comparat pueris, qui glaciem conſpectam arripiunt manibus, ac delectantur, ſed ea mox liqueſcente, nec facile poſſunt abijcere lubricam maſſam, nec retinere noxiam. Itidem amor nec excuti poteſt ob uoluptatem adiunctam, nec retineri ob moleſtias admixtas uoluptatibus maiores.

Vnum ad unum. XLII

Ἓν πρὸς ἕν φασιν, inquit Lucianus, id eſt, Vnum ad unum, nimirũ figuram prouerbialem eſſe ſignificans, cum exactius ſingula ſingulis componuntur. Theocritus in Paſtore:

Ἐμὶν ὴ τυ βουλιάσδει ἓν πρὸς ἕν.
id eſt, ſi libet ad uerbum reddi,
Tu uero mihi paſcito boues Vnum ad unum.

Sic enim quidam eruditi legunt. Plato libro De legibus 5. διᾶ ἢ πάντα διδῷ, ἓν πρὸς ἓν τοῦτο ποιδίδῳ. Reddetur & hoc ad uerbum. Oportet autem omnem, unum ad unum, ad hoc feſtinare, hoc eſt, pro ſe quenq;. Idem in lib. 6. ἓν ἐφ' ἑνὶ παρέχειν. Vtitur & libro primo planè prouerbiali figura, ἓν πρὸς ἕν. rurſum lib. 4. διὸ ἑνὸς ἕν. Translatum uideri poteſt à prælio, quoties acriter res geritur, ſingulis aduerſus ſingulos dimicantibus. Niſi malumus ad Laconicum illud apophthegma referre. Narrat enim Plutarchus in lib. De futili loquacitate, Lacedæmonios aliquando unum legatum ad Demetrium regem miſiſſe. Cumq; ſtomacharetur tyrannus, nociferaturq;, unum, inquiens, ad me Lacedæmonij? legatum nihil attonitum reſpondiſſe, unum ad unum. Nec abſurde dixeris, à mathematicis mutuo ſumptum, quorum eſt hoc loquendi figura peculiaris, ἓν πρὸς ἕν. id eſt, Vnum ad unum, ſic enim proportionem conſtare dicunt, quam uocant parilitatis, ſiue æqualitatis.

In nocte conſilium. XLIII

Ἐν νυκτὶ βουλή. id eſt, In nocte conſilium. Admonet adagium, non eſſe præcipitandum conſilium, neque ſtatim ad primos animi impetus quippiam agendũ. Nox autem propter ſolitudinẽ ac ſilentiũ, uel maxime ad cõſiderandum, conſultandumq; de rebus grauibus eſt idonea. Præterea ſæpenumero fit, ut

fit, ut somnus sedata cupiditate prisinam sententiam ucrtat. Vnde etiam uulgò dicitur ab idiotis nostratibus, super hac re in dormiam: ubi significant se per ocium deliberaturos. Porrò præceps consilium inauspicatum esse solere, & uulgato sermone dicitur, & eleganter admonuit Sophocles apud Plutarchum libello De garrulitate,

Οὐ γάρ τι βέλτιν ταῦτ' ἐστὶ καὶ ἀρόμην τέλος. *id est,*
Cursus enim haud est finis idem & consilii.

Siquidem in cursu uincit, qui celerrimus sit: in consultando contra tutior est, periculosa celeritas. Plutarchus in Symposiacis, decade septima, problemate nono, citat Platonem, qui scripserit apud Lacedæmonios, ni fallor, fuisse νικτέριον σύλλογον. id est, Nocturnum conuentum, grauissimorum, ad quem difficillimæ cause reijciebantur. Addit apud ueteres noctem ἀνορόνλιον fuisse uocatum, παρὰ τὸ εὖ φρονεῖν, à bene sapiendo.

Vbi quis dolet, ibidem & manum habet. XLIIII

Ὅπου τὶς ἀλγεῖ, κεῖσε καὶ τὴν χεῖρ' ἔχει. *id est,*
Vbi dolet quis, ibi & manum frequens habet.

Senarius prouerbialis, quē refert Plutarchus lib. De futili loquacitate. Natū est dictum à naturali hominū cōsuetudine, qua fit, ut ei corporis parti quæ dolet, frequenter manus admoueamus. Tempestiuiter utemur, cū significabimus quempiam ea tractare, de qq. ille libenter uerba facere, quæ mouent animum. Stobæus idem refert ad hunc modum:

Ὅπου τὶς ἀλγεῖ, κεῖσε καὶ ἡ νοῦν ἔχει. *id est,*
Vbi quis dolet, illic & mentem habet.

Allusisse uidetur ad prouerbium Cicero Epistolarum ad Atticum lib. 3. Sed non faciam, ut aut tuum animum angam querelis, aut meis uulneribus sepius manum afferam. Item Plautus in Persa: Quasi lippo oculos ne manu berus uitem, manū abstinere haud quit tamē. Plutarchus huc torquet, ubi quid siue dolet siue delectat, ibi quisq; linguā habet. Sic laudibus arguitur uini uinosus Homerus, & Pindarus iuxatur ut φιλάργυρος, quòd multus in laudando auro. Nam hoc pacto statim auspicatur Olympia, ἄριστον μὲν ὕδωρ, ὁ δ' ὑπερθύμου πῦρ ἅτε διαπρεπὲς νυκτὶ μεγάνορ ἐξοχα πλούτου, id est, Optima quidem aqua, cæterum aurum, uelut ardens ignis eminet noctu, magnificas supra opes. Rursum in Isthmijs hymno 3. καὶ μεγαυθῆ νόμισαν χρυσὸν ἄνδρασιν τερπνότερον ἄλλο. i. Et multipotens iudicarunt aurum homines eximium in cæteris.

Plus apud Campanos unguenti, quàm apud cæteros olei fit. XLV

Plinius naturalis historiæ lib. 18. cap. 11. In campania tamen, inquit, Laudatissimus campus est. Montibus subiacet nimbosis, totis quidem 40. mil. pass. planicie. Gratia terræ eius, ut protinus soli naturæ dicatur, puluerea summa, inferior bibula, & pumicis fistulans uice. Montium quoq; culpa in bonum cedit. Crebros enim imbres percolat atq; transmittit. Nec diluit, aut madore uoluit, propter facilitatē cultura. Eadem acceptum humorem nullis fontibus reddit, sed temperat, & concoquens, intra se uice succi continet. Seritur toto anno, panico semel, bis farre. Et tamen uere segetes quæ interquieuere fundunt rosam, odoratiorem satiua. Adeo terra non cessat parere. Vnde uulgò dictum, plus apud Campanos unguenti, quàm apud cæteros olei fieri. Quantum autem uniuersus terras campus circumcampanus antecedit, tantum ipsum pays eius quæ Laboriæ uocatur, quem Phlegræum Græci appellant. Hactenus Plinius. Si cui placebit ἀναγωγὴ ad allegoriam trahere, poterit accommodari, uel in regionem, uel in hominem adeo cæteris antecellentem, ut apud hunc maior sit exquisitarum rerum copia, quàm apud alios mediocrium, aut uulgarium.

Ne uia quidem eadem cum illo uult ingredi. XLVI

Μηδὲ τὴν αὐτὴν ὁδὸν βαδίζειν. *id est, Ne uia quidem eadem ingredi dicuntur, qui extremo dissident odio, adeo ut non solum mensa tecto ue communi non sustineant uti, sed ne uia quidem communi uelint ambulare. Vnde & uulgata dicunt ironia: usque adeo illum amat, ut si forte fortuna fuerit obuius, in aliam deflectat uiam. Plutarchus in Commentario* περὶ φιλαδελφίας, ὃν ἡ ἀδελφῶ μηδὲ τὴν αὐτὴν ὁδὸν οἰόμενον δεῖν βαδίζειν. *id est, Cum fratre uero ne uia quidem eadem sibi putans ingrediendum esse. Huic congruit prouerbialis ille uersiculus,*

Κακῶν σὺν ἀνδρὶ μηδ' ὅλως ὁδοιπόρει. *id est,*
Viro scelesto ne uiæ fueris comes.

Extra cantionem. XLVII

Παρὰ τὸ μέλος. *id est, Extra cantū agi, dici ue dicunt, quod ad rem nō pertinet. Etiā si prouerbio in alienā transfuso linguam perit genuina illa gratia. Siquidē* παρὰ μέλος perinde sonat, *quasi dicas, parū modulate, parū cōcinne, parum apte, parum decore. Illum quod in musica est* μέλος, *id in uitæ decorū. Lucianus in Eunucho,* ἡ ἐφ' ὧν ἄνευς πολιοῦσθαι παρὰ μέλος τι φθεγξάμενος. i. Et apud quos uereretur aliquis præter cantū quippiam dicere, id est, quod à re esset alienius. *Imitatus est hanc figurā ex Platone, qui lib. De legibus 3. scribit ad hunc modū:* παρὰ μέλος ἐμοί γε δοκεῖς φθέγξασθαι. *id est, Præter cantilenā mihi dicturus fuisse uideris. Et in Critia:* Παρὰ μέλος ἴσως περὶ ἀνδρὸς εἴπομεν, δικαίως τῶν πρόσθεν ὑπαρξάντων. *id est,* Quòd si quid extra cantionem imprudentes de ipsis *fauus* loquuti, congruam pœnam exiget. *Aristophanes in Concionatricibus, eleganter unico uerbo dixit,* παραχορδίζειν, *pro eo quod est absona, nec ad rem facientia loqui,*

..Προσέχων ὅπως
Μηδὲν παραχορδεῖς ὧν δεῖ σ' ἀποδέξαι. *id est,*
..*Attente cauens*
Vt ne quid alienum loquare & absonum
Ab his tibi quæ sunt probanda.

Aristot. lib. Rhetoricorū 3. notat à poëtis quibusdā dictum, ἄχορδον ἡ ἄλυρον μέλος, *cantionē dissonā, nec fidibus respondentē. Apte torqueb itur in eos, qui secus uiuūt quàm docent. Finitimum est huic, quod alibi retulimus,* ἐδὲν πρὸς ἡμᾶς, *nihil ad uerbū seu nihil ad carmen. Quo quidē Aristophanes,*

οὐ γὰρ ἐμὴν ἰδρῶτα καὶ φειδωλίαν
Οὐδὲν πρὸς ἡμᾶς ἀνοήτως ἐκβαλῶ. *id est,*
Neq; enim meo sudore quod parauerim
Meaq; parsimonia, temere ac nihil

Ad rem profudero. ἐδὲν πρὸς ἡμᾶς, *Scholia exponunt,* ὡς ἔτυχεν, ἕνεκα μηδενός. i. temere & absq; causa. *Posterior uersus Græcus nō constat suis pedibus. Restituetur si legamus,* ἐδὲν ἦτε πρὸς ἡμᾶς κἀνοήτως ἐκβαλῶ. *Quod carmen equidem dixi satius, uel alieniore citare loco, quàm eo studiosum fraudare lectorem. Natū ut uidetur ab apophthegmate Themistoclis, qui Simonidi poëtæ petenti quiddam à se parum æquum, respondit ad hunc modum: Neq; tu bonus esses poëta, si præter cantum caneres, neque ego bonus princeps, si præter leges iudicem. Sumptum est ab antiquis cantoribus, qui uocem ad lyram accommodabant. Aut certe à concentu uocalium musicorum, ubi si quis dissonat ab harmonia, grauiter offendit aures. Lucianus* ὁδὸν παράνομον, *uocat, quæ ad cantionem non pertinet. Et Cic. Tullius* ἀναγώνια, *quæ aliena à re proposita.*

Ignis, mare, mulier, tria mala. XLVIII

Circumfertur apud Græcos & hic trimeter prouerbialis.

πῦρ καὶ

Πῦρ καὶ θάλασσα καὶ γυνὴ τρία κακά. id est,
Ignis fretumq; & mulier, hæc mala tria.

Nam incendio nihil formidabilius, mare item periculosissimum est. Vnde & Aeschylus in Persis:

—Ἁμαχον κῦμα θαλάσσης. id est,
—Maris haud uincitur unda.

His autem simillimũ quiddam esse mulierẽ sentit parœmia. Porrò mulierem omnem esse malam, per quam uenuste significauit Lacon quidam, qui cum uxorẽ duxisset perpusillam, dicebat è malis, quod minimum esset, eligendum. Fatetur & apud Euripidem Medea fœminarum genus esse malum.

Αλλ' ἐσμὲν οἷον ἐσμέν, οὐκ ὀρᾷς κακόν, γυναῖκες. i.
Sumus quidem quales sumus nos fœminæ,
Neq; enim malæ ausim dicere.

Euripides apud Planudem in uita Aesopi, inter omnia mala principatum tribuit mulieri.

Πολλὰ μὲν ὀργὰ πυμάτων θαλασσίων,
Πολλαί ἢ πόλεμοι, πῦρ τε πυρὸς θερμῆ πνοαί.
Δεινὸν ἢ πτῶσις, λεανὸς δ' ἄλλα μυρία,
Πλὴν ἀνδρὶ δυτε λεανὸν, ὡς γυνὴ κακή. id est,
Furore multo sæuit iratum mare,
Proniq; fluuij, & ignis acris impetus,
Inopia acerba, acerba alia quàm plurima,
Sed nil ita acerbum & noxium, ut mulier mala.

Falces postulabam. XLIX

Αμας ἀπῃτην. id est, Falces postulabam. In eos, qui respondent id quod ad rem nihil attinet. Plutarchus in cõmentario, περὶ ἀδολεσχίας, admonet, ut qui uelit accurate respondere mentem rogantis diligẽter perdiscat, ne illud fiat, quod [illegible]bio dici consueuit, ἄμας ἀπῃτην. Est autem senarius proverbialis apud Suidam & Zenodotum:

Αμας ἀπῃτην, οἱδ' ἀπηρνοῦντο σκάφας. id est,
Falces petebam, at bi ligones denegant.

Videtur hinc natum, quòd agricolæ cuipiam à uicino falcem commodato petenti, negauerit ille sibi ligonem esse domi. Theocriti scholiastes in pastoribus annotauit, Atticis ἀμᾶν dici, quod communis Græcorum lingua uocat ἀικέλλειν siue σκαπανίειν. id est, ligonem: quòd si σκάφην, idem significat quod σκαπάνη, ridiculum erit in responso, perinde ac si quis petenti gladiam neget se habere ensem. Sunt qui sentiant σκάφιον esse poculi genus aut uasis cani.

Alba auis. L

Λευκὸς ὄρνις. id est, Alba auis, pro re noua atq; auspicata dixit M. Tullius in Epist. familiaribus lib. 7. Cum enim salutationi nos dedimus amicorum, quæ fit hoc etiam frequentius quàm solebat, quòd quasi albam auem uidentur, bene senticntem ciuem uidere, abdo me in bibliothecam. Quadrabit & in rem admodum raram & inusitatam, quòd aues perpaucæ sint hoc colore. Ita Iuuenalis,

—Corno quoq; rarior albo.

De albæ gallinæ filio, dictum est alibi.

In alieno choro pedem ponere. LI

Ἐν ἀλλοτρίῳ χορῷ πόδα τίθεσθαι. i. In alieno choro pedem ponere, est sese miscere negotijs alienis, & aliorum sibi uendicare partes. Plutarchus in cõmentario quẽ inscripsit: Quo pacto sentipsum aliquis citra inuidiã laudare possit, τὸν μὲν γὰρ ἐν ἀλλοτρίῳ χορῷ πόδα τιθέντα περισπούδαστον ἢ παροιμίαν ἢ γελοῖον ἀποδείκνυσι. i. Eum quidẽ qui alieno choro pedem imponit, curiosum ac ridiculum esse, prouerbium declarat. Idem in Sympositacis, ἐγὼ δ' ἁλιπόδην ἐν ἀλλοτρίῳ χορῷ πόδα τιθεὶς ἔπειμι. i. Ego uero tametsi pedẽ in alienum inferens chorum dicebã, hoc est, respondens de re, quæ ad philosophi professionem non pertinebat. Affinis est huic adagio metaphora perquã elegans, nec; discrepans à specie prouerbiali, qua usus est Aristides in Miltiade, μιλτιάδην ἢ ἓν μαραθῶνι, περὶ χορεῖ τάξομεν. Porrò Miltiadẽ, qui est apud Marathonem, qua chori parte collocabimus? Interpres addit metaphoram sumptam à choris Dionysiacis. Certe constat mutuo sumptum à choreis ac saltationibus. Quibus si quis ignotus admisceat sese derideatur, atq; exsibilletur illico. Plato in Euthydemo, Τὴν ἢ σοφίαν περὶ χορεῖ τάξομεν τοῖς ἀγαθοῖς, ἢ πῶς λέγεις; id est, Hanc sapientiam in quo choro statuemus, inter bona, aut quid censes?

Ne magna loquaris. LII

Μὴ μεγάλα λέγε. id est, Ne grãdia loquaris, refertur à Diogeniano, admonet temperandum esse à magniloquentia, iactantiaq;, qua nihil omnium intolerabilius. Dictum est autem propter Nemesim deam, quæ grandiloquentiam huiusmodi non sinit impunitam. M. Tullius Epistolarum ad Atticum lib. 4, epistola octaua.

Μήπω μέγ' ἔπηις πρὶν τέλος ἐπίσῃς. id est,
Ne quãdo iactes, ni prius perfeceris. Aristoph. in Ranis.
Ὦ δαιμόνι' ἀνθρῶν μὴ μεγάλα λίαν λέγε. id est,
Mirande uir, ne magna nimium dixeris. His uerbis Bacchus reprimit Euripidem per arrogantiam semet anteponentem Aeschylo. Sophocles in Aiace flagellifero:

Μηδὲν μέγ' ἔπηις, ἐκ ὁρᾷς ὑν' εἶ κακῶς; id est,
Ne magna loquere, non uides quo infis malo?

Theocritus in Cyclope,

Μηδὲν μέγα μυθοῦ. id est,
Ne quid sublime loquaris. Theognis,
Μή ποτε κυρῆ' ἀγορᾶσθαι ἐπ' ἐσθλὰ μέγα, οὐδὲ γὰ δόλιος
Ἀνθρώπων ὅτι νὺξ ἐκ ἡμέρα ἀνδρὶ τελεῖ. id est,
Verbum Cyrne cane magnum ne dixeris unquam.
Nescis quidnam homini nox'ue dies'ue ferat.

Plato in Phædone, Μὴ μέγα λέγε, μὰ Δία ἔμοιγε βασανίσῃ περὶ ἑκάστου ὁ λόγος ὁ μέλλων λέγεσθαι. i. Ne loquare grandia, ne qua nobis inuidia futuram orationẽ interturbet. Antiquitus enim finxit deam Nemesim, iactantiæ ultricẽ. Ita Pindarus in Isthmijs hymno 4. Αλλ' ὅμως κόγχαι κατάβρεχε στιγᾷ ζεύγ' ἅδε νῷ τὰ νῦν. i. Attamẽ gloriationem obnubila silentio. Iupiter hæc & illa partitur. Est enim unica placandæ inuidiæ ratio, si quod accidit boni, ad autorẽ deũ referatur. Idẽ in Nemeis hymno 10, Ες ἢ νόῳ ἀνθρώπων βαρὺ ἀνιάσαι. id est, Est autem graue in hominum inuidiam incidere. Est enim inuidum mortalium ingenium, nec ulla re citius saturatur, quàm audiendis laudibus alienis. Idem eiusdem operis hymno quinto, ἀδίομεν μεγάλαν ἀνᾶν. Hùc alludisse uidetur Vergilius libro decimo,

Dixerat ille aliquid magnum.

Inuenitur sæpius & μέγα φρονεῖν, pro eo quod est insolentem atq; elatum esse. Sophocles in Oedipo tyranno,

Φρονεῖν γὰ ὸν γυνὴ μέγα. id est,
Sentire enim altum ut fœmina.

Extat & senarius prouerbialis:

Ὅτ' ὀλυχεῖς μάλιστα, μὴ μέγα φρόνει. id est,
Ne quid tume, cum res secundæ maxime.

Et μέγα πνεῖν. i. Magnum spirare. Euripides in Bacchis,

Κἂν πνεῦσ' ἐλθὴ μέγα. id est,
Quamuis magnum spirans uenias.

Eleganter Horatius huiusmodi grandiloquentiam, ampullas & sesquipedalia uerba uocat in arte poëtica.

Proijcit ampullas & sesquipedalia uerba.

Terentius in militem gloriosum, & magnifica uerba. Legimus & τραγικῶς λέγειν. i. Loqui tragice, & ἐμβατεύειν, pro eo quod est, magnificis uerbis efferre. Horatius in Epistola.

Et spirat tragicum satis, & feliciter audet,

Tametsi non me fugit, poëtam hoc loco simpliciter dixisse, spirat tragicum.

Exerci

Exercitatio poteſt omnia. LIII.

Μελέτη πάντα δυνᾶται. id eſt, Cura omnia poteſt. Laërtius hanc ſententiam Periandro tribuit, qui Iſthmum etiam tentarit perfodere: ſignificat autem, nihil eſſe tam arduum, quod diligentia curaq; non efficiatur. Vergil. in Georgicis:

_Labor omnia vincit
Improbus, & duris urgens in rebus egeſtas.

Extat apud Græcos prouerbialis ſententia: Θεοὶ πάγαθὰ τοῖς πόνοις πωλοῦσιν, id eſt, Dij bona laboribus uendunt. Huc alludit Horatius:

Perrupit Acheronta Herculeus labor.

Sophocles in Electra:

Πόνῳ τοι χωρὶς ἐσθλὸν οὐδὲν ἔρχεται. id eſt,
Citra laborem nil bene eſt.

Fertur & uerſus Menandri, πάντα τὰ ζητούμενα
Δεῖσθαι μερίμνης φασὶν οἱ σοφώτεροι. id eſt,
Quæcunq; uotis expetuntur, prædicant
Egere curis, qui ualet prudẽtia. Simplicius Antiphanes.
Τῶν ἐπιμελείᾳ πάντα δῆλα γίγνεται. id eſt,
Domat atq; ſubigit cuncta diligentia.

Quanquam autem in præſentia non eſt, neq; propoſiti, neque operis huius, quicquid ad huiuſmodi ſententias facit, in unum cõcurrere, tamen haud grauabor, quandoquidem caſus obtulit, adſcribere uerba Senecæ ex lib. De ira 2. Atque nihil eſt, inquit, tam difficile & arduum, quod non humana mens uincat, & in familiaritatem perducat aſſidua meditatio. Nulliꝰ ſunt tam feri, ſuiq; iuris affectus, ut non diſciplina perdomentur. Quodcunque imperauit animus obtinuit. Quidam nunquam ridere conſueti ſunt. Vino quidam, alij Venere, quidã omni humore interdixere corporibus. Alius contentus breui ſomno uigiliam indefatigabilem extendit. Didicerunt tenuiſſimis & aduerſis funibus currere, & ingentia uixq; humanis toleranda uiribus, onera portare, & in immenſam altitudinem mergi, ac ſine ulla reſpirandi uice perpetimaria. Mille ſunt alia, in quibus pertinacia impedimentum omne tranſcendit, oſtenditq; nihil eſſe difficile, cuius ſibi ipſa mens patientiam indixerit.

Quid primum, aut ultimum. LIIII

Τί πρῶτον ἢ τί ὕσταλον; id eſt, Quid primum aut ultimum? Figura prouerbialis, quæ utimur quoties aut rerum copiam tantam ſignificamus, ut haeſitemus unde poliſſimum exordiamur: aut cum perplexi dubitamus, quid primum agere libeamus. Lucianus in libello, cui titulus De mercede ſeruientibus, οὐ τί σοι πρῶτον ὦ φιλότης, ἢ τί ὕσταλον φασι καταλέξω τούτων ἃ πάσχῃ ἢ ποιεῖν ἀνάγκη τὸν ὠὶ μισθῷ σωθέντα; id eſt, Quidnam tibi primum amice, aut quid poſtremum, ut dici ſolet, cõmemorem, ex his quæ pati & facere coguntur ij qui mercede ſeruiunt? Porrò Lucianus deſumpſit ex Odyſſeæ lib. nono, in quo Vlyſſes adhunc loquitur modum:

Τί πρῶτον, τί δ' ἔπειτα, τί δ' ὑστάτιον καταλέξω; i.
Quid primũ, quid mox, et quæ tandẽ ultima dicã? Iuuen.
Quò te circumagas, quæ prima aut ultima ponas.

Eiuſdem characteris eſt illud Euripidis in Inone inſaniente:

Ὦ μοι τίν' ὑμῶν πρῶτον, ἢ τίν' ὕσταλον
Πρὸς στέρνα θῶμαι. id eſt,
Quem neſtrum obe quem pectori admoueam meo
Primum ultimum ue.

Dente Theonino rodi. LV

Theonino dente rodi dicuntur, qui conuiciis lacerantur. Sumptum à Theone poëta quoda rabioſæ loquacitatis, petulantiſſimæq; maledicentiæ, unde & Auſonius in carmine hendecaſyllabo, poëtam quempiam indoctum & mordacem Theonem appellat.

Nec poſthac metues, ubiq; dictum:
Hic eſt ille Theon poëta falſus,
Bonorum mala carminũ Laucrna. Horat. in Epodis.
Dente Theonino qui circumroditur.

Neq; diſſimili figura eſt uſus in epiſtola ad Iulium Florum:

_Hic delectatur iambis, Ille Bionæis ſermonibus.

Acron admonet, Bionem philoſophum fuiſſe, qui mordaciſſimis dialogis lacerauit poëtas, ſic, ut nec Homero parceret. Porphyrion autumat Ariſtophanis comici patrem fuiſſe. Zoili quoque mordacitas propemodum in prouerbio eſt, ſed ut inuidam intelligas magis, quàm oblatratorem. Horatius hoc uitium, alibi ſuccum loliginis uocat, & ſalem nigrum, quòd cum morſu addat & famæ maculam.

Hipponacteum præconium. LVI

Hipponacteum præconium, pro infami nota dixit M. Tullius, nimirum prouerbialiſchemate, in Epiſtolis familiaribus de Tigellio quodam ita ſcribens: Eumq; addictũ iam tum puto eſſe, Calui Licinij Hipponactio præconio. Nam Hipponax poëta fuit Iambographus, amarulentus, ac notæ mordacitatis, qui, autore Dionyſio Halicarnaſſeo, trimetrũ Archilochiũ de induſtria in Scazontẽ infregit, cũ inimicos lacerare uellet, quo uidelicet feriret fortius. Hic Bupalũ & Anthermon, quòd ab his deformi ſpecie pictus eſſet, uerſibus iambicis infectatus legitur. Erat autem Hipponactii notabilis in uultu foditas, quamobrem quidam imaginẽ eius proponere in ridentium circulis, quorum aliquot ſuis carminibus creditur ad laqueum compulliſſe. Negat id eſſe uerum Plinius, libro 36. cap. 5.

Archilochia edicta. LVII

Adagionis faciem habet & illud, quod Cicero ſcribit ad Atticum, libro ſecundo: Itaq; Archilochia in illum edicta Bibuli, populo ita ſunt iucunda, ut cum locum in quo proponuntur, præ multitudine eorũ qui legunt, tranſire nequeamus. Archilochia edicta contumelioſa uocat ac uirulenta. Archilochi poëtæ mordacitas uulgò celebratiſſima fuit. Is Lycamben ſocerum, à quo fuerat repudiatus, huiuſq; filiam adeo uirulentis uerſibus infectatus eſt, ut uterque ſe laqueo præfocauerit.

Archilochi patria. LVIII

Ἀρχιλόχου πατρίς. id eſt, Archilochi patria. Diogenianus teſtatur hoc dici ſolere de mordacibus ac maledicis. Videas enim populos nonnullos natura dicaces, cuiuſmodi fuiſſe feruntur Siculi.

Genuino mordere. LIX

Qui elanculum obirectant lacerantq; quempiam, cum genuino mordere dicuntur. Perſius,

_Et genuinum fregit in illis.

Lucilium ſentiens poëtam Satyricum. Item diuus Hieronymus: Poſſim reſpondere, ſi uelim, poſſim genuinum læſus infigere. Dentes autem genuini ſunt omnium reconditiſſimi ac propemodum operti gingiua. Sero emergunt homini: nempe circiter annum ætatis ſuæ ſeptuageſimum: multis & octogeſimo, ut autor eſt Plinius libro 11. cap. 37. Et ob id haud abre, liuoris atque obtrectationis morbo dicati. Poteſt non abſurde referri & ad uiperæ denticulos illos, quibus eam uenenum infundere putant. Plinius eodem, quod modo citauimus, capite. Nam hi quoq; ſunt uiperæ ſub gena fiſtuloſi. Poteſt & ad canes referri, qui poſtremis dentibus oſſa duriora circumrodunt. Omnis autem obirectatio morſus dicitur. Vnde Ariſtophanes iocatur, in annulo non eſſe remedium aduerſus ſycophantæ morſum. Diogenes apud Laërtium rogatus, cuius nam animantis morſus eſſet perniciоſiſſimus: Ex feris, inquit, obtrectatoris, ex cicuribus adulatoris. Hoc uenenum Horatius loliginis ſuccum appellat.

Aureo piſcari hamo. LX

Aureo piſcari hamo dicuntur, qui mediocris commodi cupidine

dicuntur periculum adeunt, ut maximarum rerum faciant iacturam. Commemoratur inter facete dicta Octauij Cæsaris à Suetonio. Fit enim nonnunquam, ut piscis hamum etiam ipsum secum auferat. Porrò metaphoræ pleræq; à piscatione ductæ prouerbij uice sunt usurpatæ. Sicut expiscari apud Terentium, pro eo quod est diligenter elicere atque exquirere. Vorare hamum apud Plautum.

_Semper tibi pendeat hamus, apud Nasonem.

Quòd si quis pugnet, Augusti dictum non esse prouerbium, certe prouerbiale est, nec indignum, quod in hunc ordinem adlegatur. Potest fieri ut quibusdam etiam hoc libuerit, aureo hamo piscari. Siquidem autore Suetonio, Nero Cæsar veti auro, funibus purpura coccóq; nexis, piscari solitus est. Proinde quoties sic ambimus quippiam, ut si potiamur optatis, mediocre sit emolumentum, sin fallat spes, damnum ingens, apte dicemur aureo piscari hamo. Id quod frequenter usu uenit ijs, qui scrutantur abditas terræ uenas, sed frequentius qui uulgò dicuntur Alcumistæ, de quibus apud Athenæum libro sexto uenuste dixit Phalereus Demetrius, ὅτι πολλάκις καταναλίσκουσιν τὰ φανερὰ ἀδήλων ἕνεκα, ἃ μὴ ἔμελλον ἐκ ἔλαβον. ἃ ἔχουν ἀπέβαλον. id est, Quod frequenter certis consumptis incertorum gratia, quæ se capturos sperabant non ceperunt, quæ uero habebant abiecerunt.

Sapientia uino obumbratur. LXI

Plinius historiæ mundi libro 23. cap. primo: Vinum ieiunos bibere nouitio inuento inutilissimum est. Curas, uigoremq; animi impedit, ad procinctum tendentibus, somno accommodatum, ac securitatibus: iamq; didum hoc fuit, quod Homerica illa Helena ante cibum ministrauit. Sic quoque in prouerbium cessit: Sapientiam uino obumbrari. Hactenus Plinius: Porrò quod Plinius citat, est Odyssææ 4. In prouerbijs item ecclesiasticis duo referuntur, quæ sapientem etiam dementent, uinum, & mulieres.

Homines frugi omnia recte faciunt. LXII

M. Tullius lib. Tusculanarum quæstionum 4. Frugalitatis nomen tanquam ad caput referre uolumus, quod nisi eo nomine uirtutes continerentur, nunquam illud tam peruulgatum esset, ut iam prouerbij locũ obtineret: Homines frugi, omnia recte facere. Hactenus Cicero. Docet adagium, quosdam improbos homines certis in rebus nonnunquam esse usui, ac præclare se gerere: uerum ubique ac perpetuo præstare uirum integrum atq; incultum, id eius demum esse uidetur, qui natura uereq; sit probus. Alludit ad hanc sententiam Euripides in Hecuba, cum ait:

_Ἀνθρώποις δ' ἀεὶ,
Ὁ μὲν πονηρὸς ἀλλ' ἄλλο πλὴν κακὸς,
Οὐδ' ἐσθλὸς, ἐσθλὸς, ἀλλ' συμφορᾶς ὕπο
Φύσιν διέφθειρ', ἀλλὰ χρηστὸς ἐς' ἀεί. id est,
_Cæterum in mortalibus
Qui sis malus, nil aliud esse quàm malus,
Frugi usq; frugi est, non enim ingenium grauis
Fortuna iniiat, sed probus semper manet.

Item in Iphigenia in Aulide:

_Ὁ δ' ὀρθὸς, Ἐσθλὸν σαφὲς ἀεί.
At qui probus, Is palàm est semper probus.

Aristoteles lib. Moralium septimo: Τό, τε ὁ ἀγαθὸν ἁπλῶς, τὸ ἡ κακὸν πολυμορφον. ἡ ἀγαθὸς μὴ ὅμοιος ἀεὶ, ἀλλ' ἀ μεταβάλλεται τὸ δὲ, ὁ ἡ φίλος ἡ ὁ ἄφρων ἑαυτὸν ἐοικεν ἐιθὺς ἡ ἐκ τέρας. id est, Siquidem quod bonum, idem simplex, cõtrà quod malũ, id uarium est. Et qui bonus, is semper sui similis nec; unquam commutat mores. At quisquis improbus, & stultus, haud quaquã idem esse uidetur mane & uespere. Huic mire concinit illud literarij arcanum: Stultus ut luna mutatur, sapiens permanet ut sol.

Fallacia alia aliam trudit. LXIII

Terentius in Andria: Fallacia alia aliam trudit. Donatus admonet prouerbiali figura dictum. Sumptum à consuetudine conantium fallere, ac dolos dolis consarcinantium ne deprehendantur. Vnde consutis dolis dixit Plautus. Et sutelas appellat huiusmodi technas. Et δόλος ὑφαντὸς, apud Homerum, id est, dolos texere.

Sera in fundo parsimonia. LXIIII

Prouerbialis sententia apud Senecam in prima epistol. Sera in fundo parsimonia, digna profecto, quæ omni scrinio, omni cado, omni cellæ penuariæ inscribatur. Admonet in tempore parcendum rebus necessarijs, nec; imitandum profusorum uulgus, qui tum deniq; incipiunt parcere, posteaquam uiderint minimum superesse. Erit elegantior sententia, si traducatur ad res animi, ueluti si quis admoneat iuuenes, ne sinat optimos illos annos inaniter effluere, ne illis eueniat quod pleriſq; solet euenire, ut iam natu grandes animum ad res honestas applicent: & cum perpusillum uitæ superſit, tum tempori parcere incipiant. Sera enim in fundo parsimonia esse. Prouerbium sumptum apparet ex Hesiodo, cuius hi sunt uersus in opere, cui titulus Opera & dies:

Ἀρχομένοιο δ' οἴνοιο μὴ λίγυος τε παρῆσθα,
Μαστὸν φαίδιμον ἀνὴρ ἀπὸ πυθμένι φείδευ. id est,
Plena ubi dolia sunt, aut iam prope inania uini
Tum satiare, sed in medio fac parcior esto.
Absurdum siquidem & graue in imo parcere fundo.

Alluſit huc Persius Satyra secunda.

_Donec deceptus & exspes,
Nequicquam fundo suspiret nummus in imo.

Plutarchus in Symposiacis Decadis 7. probl. 3. indicat poëtam admoniſſe tum esse bibẽdum uinum, cum est optimum. Vinum autem in medio saluberrimũ optimumq; esse potu, quemadmodum summa pars olei potissimum laudatur, mellis infima. Primum, quod uini uis calor est, is autem uidetur maxime colligi circa medium, proinde id optimum esse seruare. Deinde uini pars inferior uicina fœcis corrumpitur, summa pars ab aëre proximo læditur. Nam aërem inimicum esse uino uel illud satis arguit, quòd dolio pleno uinum minus uapeſcit, quam semipleno. Tum quòd terra defossa, ut ita attingere non possit, quam diutissime uigorẽ suum conseruant. Theocritus item in Charitibus:

Κρητὰς ὠδὶ πυθμένι χαλᾷς. id est,
Vacuæ fundo capsæ, scrinium inane significans.

Sibaritica mensa. LXV

Συβαριτικὴ τράπεζα. id est, Sybaritica mensa. De conuiuio dicebatur nimium apparato. Natum à gentis eius moribus. Est enim Sybaris oppidum uicinũ Crotoni, ut testis est Herodotus libro 5. Stephanus indicat postea Thurion appellatum. Vnde Sybaritæ dicti, gens in architectura uoluptatum operosissima. Suida teste, luxu deliciisq; adeo notabilis, ut quicquid effœminatum, quicquid molle, quicquid accuratæ atque ambitiosæ luxuriæ paratum esset, id uulgò Sybariticum diceretur. Vnde Ouidius in libro Tristium secundo, scribens ad Augustum:

Nec qui composuit nuper Sybaritida fugit.

Sybaritida uocat opus Hemitheonis cuiusdam cinædi Sybaritæ, de generibus uoluptatum, & obscœnarum deliciarum. Item Martialis libro duodecimo:

Qui cernant, inquit, Sybariticis libellis.

Philo Hebræus in uita Moysi, Sybariticas nequitias uocat lasciua poëmata. Maximus Tyrius in dissertione tertia de uoluptatibus, Sybariticas saltationes commemorat. Aristoteles lib. Moralium Eudemiorum 7. Smyndiridem quoque Sybaritam comparem Sardanapalo inter uoluptarios nominauit.

nault. Suidas fabulas anniles, aut parum pudicas, Sybariticas appellatas scribit. Idē refert, Sybaritas institutisse, ut equi ad tibie cantū saltare condiscerēt. Et luxuriosos Sybaritas appellatos: & Sybarissare, Sybaritarū ritu delicijs indulgere dictum. Astipulatur & Quintil. lib. 3. Frugalitas, inquiens, apud Sybaritas forsan odio foret. Plutarch. in cōuiuio septem sapientū, tradit apud Sybaritas hunc fuisse morem, ut mulieres ab usq; anno priore ad cōuiuium vocarentur, quo se per ocium auro uestibusq; possent exornare. Hæc atq; huiusmodi fermè referuntur ab Angelo Politiano Miscellaneorum cap. 15. Cetera cōuiuium Sybariticum depingit, ac missus Sybariticī meminit Aelius Lampridius in Heliogabali uita, imperatoris luxu perditissimi, adeo ut nomen inuenerit, uulgo dictus Apicius. Sed Lampridij uerba subscribā: Semper, inquit, sanè aut inter flores sedit, aut inter odores pretiosos. Amabat sibi precia maiora dici earū rerum, quæ mense parabantur, ore, in cōuiuio hanc esse asserens. Sexcentorum struthionū capita una cena multa exhibuit. ad edēda cerebella. Exhibuit aliquādo & tale conuiuiū, ut haberet uiginti & duo fercula ingentium epularum, sed per singula lauarentur, & mulieribus uterentur, & ipse & amici cum iureirando, quòd efficerent uoluptatem. Celebrauit item tale conuiuium, ut apud amicos singulos singuli missus apparentur: & cum alter maneret in Capitolio, alter in Palatio, alter in Cælio, alter trans Tyberim, & ut quisq; manssisset, tamen per ordinē in eorū domibus singula fercula ederētur, ireturq; ad omnium domos. Sic unum conuiuiū uix toto die finitum est, cum & lauarent per singula fercula, & mulieribus uterentur. Sybariticum mussum semper habuit ex oleo & garo, quē quo anno Sybaritæ repererunt, pericrunt. De Sybaritarum tum luxu, tum interitu, permulta cōmemorat & Athenæus in Dipnosoph. quum alibi, tum lib. 12. in quibus & illud. Sybaritas nullam artem recipere in suam ciuitatem quæ sine strepitu non potest exerceri, ueluti fabrorum æariorum aut lignariorū ac similium, nequid sit quòd dormientibus obstrepat. Ob eandē causam gallum gallinaceum fas non est in ciuitate ali. Alia præterea deliciarū argumenta refert illic. si cui uacat legere. Aristophanes ἐν ἀφύαις, συβαρίσῃν dixit, pro eo quod est, opipare, ac genialiter uiuere.

Ἡδὴ δ' ἔξεστιν τοῖς ὑμῖν,
Πλεῖν, μεθύειν, κινεῖν, καθεύδειν,
Ἐς πανηγύρεις θεωρεῖν,
Ἐξιδεῖν, κοπτασβίζειν, Συβαρίζειν. id est,
Iam uero licebit uobis nauigare, manere, mouere, dormire, in festis spectare, cōuiuio accipi, cotabo ludere, Sybarissare. Gregorius Theologus ad Basilium simili tropo mensam luxu redundantem, Alcinoi dixit, οὐχ ὡς λωτοφάγων τράπεζαν, ἀλλ' ὡς ἀλκινόου δαῖτα. id est, Non ad lotophagorum inopiam, sed Alcinoi mensam.

Sybaritica calamitas. LXVI

Συβαριτικὴ συμφορά. id est, Sybaritica clades. Stephanus tanquam prouerbium notauit. Porrò quemadmodum Sybaritæ pericrint, idem narrat in hunc modum. Oraculum huiusmodi acceperant:

Εὔδαιμον συβάριτα, παρὰ λαμυρὸν, οὐ μὲν ἀεὶ
Ἐν θαλίῃσι θεῶν τιμῶν γλῶν ἀνὴρ κόνηαι.
Εὖτ' ἂν δὴ πρὸ θύρῃ θυάῃν, θάσιο συβίῃ
Τιθήσασι πέλεμός τε καὶ ἱμερόεις φόνος ἵξεῖ. i.
Felix omnino felix Sybarita futurus,
Dum rebus letis uenerabere numina diuum.
At simul atq; illis moralis homo ante feretur,
Tum uenient bellumq; tibi atq; domestica turba.

Euenit deinde, ut Sybarita quispiam seruum lorīs cederet in agro, qui cum ad numinis aram cōfugisset, nihilominus persequenti domino cædebatur. Quod ubi uidit sibi nihil prosuisse numinis reuerentiam, protinus ad monimentum patris herilis confugit, atq; ibi demum religione commotus herus, destitit à cædendo. Itaq; iuxta dei responsum, à Crotoniatis euersi sunt Sybaritæ. Aelius Lampridius in uita Heliogabali, scribit eos in eodem anno periisse, quo mussum ex oleo & garo reperissent, quem ob id Sybariticum uocabant, ut modo diximus. Cæterum de Sybaritarum luxu, dēq; calamitate, permulta retulit Athenæus lib. 12. si cui hæc non satis faciunt. Quadrabit adagium in eos, qui neglectu deorum, aut ob intemperantem luxum subuertuntur.

Sybaritæ per plateas. LXVII

Συβαρῖται διὰ πλατείας. i. Sybaritæ per plateas. Contra fastuosius ingredientes per uiam, sese; uelut ostentantes. Sumptum adagiū à fastu luxuq; Sybaritarū. Aphricanus in oratione quæ Cæsis inscribitur: Sed enim, inquit Sybaritæ fastu præturgidi. Venustius erit, si paulo longius detorqueatur: ueluti si de homine insolentius se gerente, aut arrogantius de se loquente, aut de stilo phalcratiore dicas, συβαριτικὸς διὰ πλατείας. Cognatum est illi, quòd alio dictum est loco, ἀρτοπαγίτης. Refertur adagium à Suida atque Zenodoto.

Syracusana mensa. LXVIII

Συρακουσία τράπεζα. id est, Syracusana mensa, prælauta atq; opipara dicebatur. Syracusani enim ut erant olim opibus florētissimi, ita uoluptatib. ac delicijs addictissimi. Lucianus in dialogo Simili ac Polystrati: μὴ τράπεζαι, inquit, ὑπὲρ τὰς ἐν σικελίᾳ, i. Ac mēsæ Siculis lautiores. Athenæus lib. 12. Διαβόητοι δὲ εἰσιν ἐνθάδε καὶ αἱ τῶν σικελῶν τράπεζαι. id est, Celebres sunt ob delicias & Siculorum mensæ. Addit ex Clearchi autoritate, Siculos dicere apud se mare quoq; dulce esse, quòd gaudeant edulijs quæ mare porrigit. Meminit Siculæ mensæ Diogenes in epist. quadam ad Aristippum. Item Aristides in Pericle. Deniq; Strabo libro 6. & hæc aliaq; plura commemorat. Plutarchus in uita Niciæ ex Diphilo refert: ταχὺς, ὠνθυλευμένος ὥσπερ σικελικῶν. id est, Pinguis & abdomine Siculo stercoratus siue saginatus: quòd miror quare Latinus interpres uertendum putarit, delibutus, quum ὀνθεύω significet stercus bubulum, utilissimum agrorum letamen. Plato in epistol. quadam ad propinquos Dionis negat sibi felicem illam uitam in Siculis Italicisq; mensis ac reliquis uoluptatibus sitam unquam placuisse. De Syracusanorum luxu meminit & Aristoteles in Politia eius gentis, addens Dionysium minorem nonnunquam ad nonagesimum usque diem ebrium perseuerasse, atque ob eam rem cæcutientibus ac uitiosis oculis fuisse. Narrat Theophrastus apud Athenæum, amicos illius, & compotores in conuiuijs adsimulare solitos, non uidere sese uel cibos uel calices appositos, uidelicet ad eum modum adulantes regi cæcutienti: Vnde διονυσιοκολακεῖν sunt appellati. Apud eundem. Aristophanes ἐν δαιταλεῦσιν.

Ἀλλ' ἐγὼ ἐμαθόμην ταῦτα ἐμοὶ πάμπολλα,
Ἀλλὰ μᾶλλον πίνειν ἢπὰρ ἄλφι κακῶς συρακοσίων
Τράπεζαν συβαρίτιδας τ' ἀνοχλεῖν. id est,
Atqui hæc quidem me duce non didicistis, nerū bibere potius, deinde male canere Syracusanorum mensam Sybariticaq; conuiuia. Item Plato de Rep. 3. Συρακούσιον δὲ καὶ ὃ φίλε τράπεζαν καὶ σικελικὴν ποικιλίαν ὀψὲ ἂν ἴδοιμεν ἐν ἀνδρὶ. id est, Syracusanam amice mensam, & Siculam in obsonijs varietatem non uideris approbare. Athenæus libro 14. citat Cratinum, qui prælautum culinam ac bene fumantem ac suauiter olentem describens ita loquitur:

Οἰκεῖ τις ὧν ἐμοῖσιν ἐν ᾠδῇ χάσμασι
Λιβαρολοπάδαι, ἡ μάγειρος σικελικός. id est,
Habitare mi hoc uidetur aliquis in specu,
Qui iura odora uendit, aut siculus coquus.

Apud eundem mox Antiphanes quoque laudat Siculos coquos,

quos, ut arte condiendi præstantes. Verum his temporibus Siculi frugalitatem Hispanicam & Italicam sic imitantur, ut propemodum superent, huiusq; prouerbij gloriã penè perdiderunt. Quãquã Athenæus in Dipnosophistis, inter opiparas mensas etiam Italicas recenset. At his sanè temporibus priscam illam frugalitatis laudẽ sibi uendicarunt: quemadmodum & Græci ad pristinã illam tenuientiæ gloriam postliminio redierunt. Vnde Faustus Andrelinus Foroliuiensis poëta non solum laureatus, uerumetiam regius, atque etiam si dijs placet, regineus, uetus congerro meus, qui plus quàm triginta iam annos in celeberrima Parisiorum Academia poëticen docet, in carmine quod de pauimento Parisiensi inscripsit, adagioncm in Anglos deriuauit.

Mensa, inquiens, Britanna placet.

Et haud scio unde natum sit hoc uulgatissimum apud Gallos prouerbiũ, ut cum hominẽ uehementer cibo distentũ uelint intelligi, dicãt tam satur est quàm Anglus. Verũ ijdem ut illis attribuũt πολυφαγίαν, ita nobis πολυποσίαν adscribunt.

Spithama uitæ. LXIX

Σπιθαμὴ τ῀ βίου. id est, Spithama uitæ, hoc est, modus uitæ perpusillus. Prouerbialis est figura, mutuo sumpta à rerum mensoribus, apud quos Spithama seu palmus, digitos duodecim continet, quantum fermè longissimo digitorum porrecto complecti licet. quin hodie quoq; pusillum homunculum, palmum aut pugillum hominis appellant idiotæ nostrates. Translatum à fabris, qui quatuor digitis coniunctis metiuntur materiam, eam mensuram appellant palæstam. interdum deducta manu à summo pollicis, usq; ad summum digiti medij, quam uocant σπιθαμὴν. Psal. 38. ἰδοὺ παλαιστὰς ἔθου τὰς ἡμέρας μου, breuissimum uitæ spatium designans. Refertur adagium à Diogeniano.

Temporis punctum. LXX

Στιγμὴ χρόνου. id est, Punctum temporis. Simili figura dixit Terentius. Tum temporis ad hoc punctum mihi est, id est, spatium breuissimum. M. Tullius Philip. 2. Attende paulispẽr, cogitationemq; sobrij hominis ad temporis punctum fuscipe. Idem 8. Opus ostendebat munitionemq; legatis, ne punctum quidem temporis quum legati adessent, oppugnatio respirauit. Apud mathematicos enim punctum indiuisibilis quædam pars est lineæ, cuius, ut inquit Euclides, pars nulla est. Plutarchus de pueris instituendis, Στιγμὴ χρόνου πᾶς ὁ τοῦ βίου. id est, Temporis punctum est omnis uita.

Noua Hymettia, falerna uetera. LXXI

Macrobius lib. Saturnal. 7. Cur Dicari mel & uinum diuersis ætatibus habentur optima? Mel, quod recentissimum: uinum, quod uetustissimum. Vnde est & illud prouerbium, quo utuntur gulones: Mulsum quod probe temperes, miscendum est nouo Hymettio, falerno uetulo. Quod adagium non uideo ubi nobis possit usui esse, sed tamen adscripsimus, ne nihil omnino de popinis mutuati uideremur. Nisi forte placet eò torqueri, ut dicamus, è diuersis rebus quædam optime constari.

Qui multa rapuerit, pauca suffragatoribus dederit, saluus erit. LXXII

Aelius Lampridius in uita Alexandri Seueri. Idem, inquit, addebat sententiam de ficubus notam, & Græce quidem, quæ Latine hoc significat: Qui multa rapuerit, pauca suffragatoribus dederit, saluus erit. Quæ Græce talis est,

Ὁ πολλὰ κλέψας, ὀλίγα δώσ, ἐκφεύξεται. id est,

Qui multa tollit, pauca dat seruabitur. Admonet adagium, id quod nostris quoq; temporibus uulgò factitant fures non omnino stupidi, non nisi magnis prædis iniiciendam manum, ut superet quo iudicem, si forte sit opus, corrumpant atq; exoculent. Cæterum qui parua tollunt, deprehensi pendent, utpote quibus nihil sit quod impertiant præfectis.

In simpulo. LXXIII

M. Tullius lib. De legibus 3. agens de lege tabellaria, hoc est, de iure ferendorũ per tabellam suffragiorum. Et annus quidem noster, inquit, singulari uirtute in hoc municipio quoad uixit, restitit M. Gratidio, cuius in matrimonio sororẽ, auiam nostram habebat, ferenti legem tabellariam. Excitabat enim fluctus in simpulo, ut dicitur, Gratidius, quos post filius eius Marius in Aegeo excitauit mari. Hactenus Cicero. Quantum igitur coniectura consequi licet, in simpulo fieri dicebant, quòd uel clanculum, uel in re minuta atque humili fieret. Est enim simpulum, autore Festo, uas parum, non dissimile cyatho, unde mulieres diuinis rebus deditæ, simpulatrices uocantur. M. Varro scribit, uas esse minutim fundens, in cuius locum successerit Epichysis. unde ueteres res minutas, nullius q; precij simpularias appellabant. Plinius lib. 35. cap. 12. In sacris quidem etiam inter has opes, non myrrhinus crystallinis ue, sed fictilibus prolibatur simpulis innocentius. Attestatur & M. Varro cum apud Nonii Marcellum ait, deos ipsos uili simpulo inuitasri. Itẽ Apuleius. In hodiernam, inquit, populus Romanus dijs immortalibus simpulo & catino fictili sacrificat. Sunt qui pro Sympulo legant Sympuuium, cuius meminit Iuuenalis satyra 6.

_Aut quis Sympuuiũ uidere Numæ, nigriũq; catinum.

Aut Vaticano fragiles de monte patellas Ausus erat.

M. Tullius in Paradoxis, Quid autem Numa Pompilius? minus ne gratas dijs immortalibus capedines ac fictiles urnulas fuisse quàm deliacas pateras arbitramur? Polemon apud Athenæum libro 11. tradit, ad ipsius etiamnum ætatem Græcos quosdam bibere solitos ex fictilibus, uelut Argiuos in publicis conuiuijs, ac Lacedæmonios in festis, aut epinicijs, aut nuptijs uirginum. Proinde non absurdum mihi uidetur, si quis existimet sumptam allegoriam à puerorum lusu, quo solent per fistulam angustam in simpulum instantes, quasi fluctus quosdam & aquæ strepitum excitare.

Proteo mutabilior. LXXIIII

Πρωτέως ποικιλώτερος. id est, Proteo mutabilior, in uasiuum & uersipellem competit. Lucianus in sacrificijs, Iouem ποικιλώτερον αὐτῆ πρωτέως appellat, quòd se subinde in alias atq; alias formas transfiguraret. Plato in Ione, Ἀλλ' ἀτεχνῶς ὥσπερ ὁ πρωτεὺς πανταχόθεν γίγνεται, περιφόμενός τε ἄνω καὶ κάτω. i. Sed prorsus Protei in morem, in omnem speciem uerteris, sursum ac deorsum teipsum distorquens. Horatius in eos qui facile uertunt sententiam.

Quo teneam uultus mutantẽ Protea nodo? Item alibi,

Effugiet tamen hæc sceleratus uincula Proteus.

Protea uocat tergiuersantem, & quem Græci uocant ἀνασφάλητον. id est, Deprehensu difficilem. Porrò fabulã Protei notiorẽ arbitror, quàm ut hic sit recensenda. Extat apud Homerum Odyssææ quarto, & apud Maronem quarto item Georgicõn. Simili figura dicetur & Vertumno inconstantior. Nam hic deus in omnigenam speciem sese uariat, unde & nomen reperit apud Latinos. Horatius,

Vertumnis, quotquot sunt, natus iniquis.

Huius meminit Ouidius, describens quemadmodum amans Pomonã deam, alias subinde formas assumpserit. Et ἀμειβολότερος ἔμπονος. i. Empusa mutabilior. Cuius mentionem fecit Lucianus in commen. De saltationibus. Ἴδοις τ' ἂν ὑπ' αὐτῆς ποτὲ μὲν ὄνειον ἁλλαττομένης, ἢ αὖτε μιμωμένης τὸ πρώτειον ἐκεῖνο, καὶ τῶν ὑπνωσάν τιν, ὅτι ἀνεύδας μορφὰς μεταβαλλομένου. i. Videbis igitur ipsos eodẽ in tempore subitò in aliam transfigurari speciem, atque ipsum referre Proteum. Quin & Empusæ exemplum conferre oportet, quæ sese in innumerabiles uertit formas. Meminit huius Aristophanes in Ranis,

Καὶ μὴν

Καὶ μὴν ὁρῶ νὴ Δία θυεῖον μέγα.
Παῖδ' τις ἀλενὸν παιδάπον γοῦν γίγνεται.
Τότε μὴ βυσσινᾶ δ' ὀρεύς, τότε δ' ἂν γυνὴ
Ὡραιοτάτη τίς. πᾶς ἔχει χρὴ ἐπ' αὐτῷ ἴων.
Ἀλλ' ἐκ ἔτ' ἂν γυῖ ἥκοι, ἀλλ' ἤδη κύων.
Ἐμπέπρακε τοίνυν γ' ἔγγι. id est,
At maximam profecto uideo beluam.
Quidem? Nouam, quæ in cuncta subito uertitur,
Modo bos, mode autem mula, rursum fœmina
Pulcherrima. Age ubi est? recta ad illam iam feror.
At rursus haud est mulier, imò iam canis.
Empusa proinde est.

Interpres adscribit, Empusam spectrum quoddam esse, quod ab Hecate soleat emitti uidendũ miserũ & calamitosis. Id fabulæ confuerunt alijs atq; alijs formis exhibere sese. Quidam existimant meridianis horis apparere solitũ ijs qui parentãt manibus. Quod quidẽ haud scio an rectè posit referri ad id quod extat in psalmis Hebræorũ ἀπὸ συμπτώματος δαιμονίου μεσημβρινοῦ. i. Ab occursu & dæmonio meridiano. Sunt qui hãc ipsam Hecaten affirmẽt esse. narrãt autẽ uno uideri pede, unde & nomẽ additũ putant ἔμπουσαν οἱονεὶ ἑνίποδα. Demosthenes ait Æschinis matrẽ, cui ipse Leucothoæ nomen mutasset, appellatam fuisse Empusam, eo quod quæstus gratia quiduis & faceret & paterctur.

Amicus magis necessarius, quàm ignis & aqua. LXXV

Ἀναγκαιότερος πυρὸς καὶ ὕδατος ὁ φίλος. id est, Amicus magis necessarius quàm ignis & aqua. Hyperbole prouerbialis, admonens neminem esse tam diuitem aut potentem, quin opus habeat amicorum officijs. Quemadmodum enim citra ignem & aquam non cõstat hominum uita, ita nec sine consuetudine & familiaritate, quos ob id ipsum Latini necessarios uocant, ut amicitiam, necessitudinem. Innuit adagium duo quædam maxima commoda colligi ex amicitia, uoluptatem & usum. Nihil est enim neque iucundius igni, neque utilius aqua. Quam ob rem scripsit Horatius,

Nil ego contulerim iucundo sanus amico.

Item Euripides apud Plutarchum,

Εἰς ἥμεαρ' ἔδυν φαῶς ἐμβλέψαι γλυκύ. id est,
Dulce est tueri hominis amici lumina.

Recensetur adagium à Plutarcho, cõmentario quem inscripsit. Quo pacto sit dignoscendus assentator ab amico, Καθ' ὃ δὲ καὶ λέγεται, πυρὸς καὶ ὕδατος ὁ φίλος ἀναγκαιότερος. id est, Quapropter dicunt etiam, amicum igni quoque & aquæ magis necessarium esse. Extat & apud Aristotelem in moralibus, & apud Ciceronem in Lælio. Hodieq; uulgus indoctum habet in ore, quod est uerissimum: Tolerabilius uiui sine pecunijs, quàm sine amicis.

Lupus circum puteum chorum agit. LXXVI

Λύκος περὶ τὸ φρέαρ χορεύει. id est, Lupus circũ puteum chorũ agit. In eos dicetur, qui sumpta inaniter opera, spe sua frustrantur. Aiunt enim lupo morem esse, ut si quando sitiat, nec tuto se possit demittere, circum puteum oberret, frustrà inhians aquæ, quam non possit contingere. Sunt qui paræmiam inde ductam existiment, quòd aliquãdo ueniat usu, ut lupus pecudem aliquam, aut hominem insectetur: qui postea quàm se in puteum quempiam alterum metu demiserit, obambulat ille, uelutiq; saltantium in modum in orbem circumagitur, prædæ cupiditate, qua tamen potiri non queat. Plutarchus in commentario, cui titulus, quum possit adulator ab amico dignosci, ᾧ χρώμενοι προσαπολλύουσιν αὐτὸν, τὸν περὶ τὸ φρέαρ ὀρχούμενοι. id est, Quæ qui utuntur, seipsos quoque in perniciem adducunt, ueræ saltationem illam circum puteum saltantes. Loquitur autem de dicacitate intemperanti & urulẽta, qua fit, ut nec illis quicquam utilitatis adferamus, in quos dictum, & nobis ipsis maximum malum concilemus. Refertur à Zenodoto, Suida, Diogeniano.

Lydius currus. LXXVII

Λύδιον ἅρμα. id est, Lydius currus. Hoc scommate notabantur, qui in certamine quopiam longe cæteris essent inferiores, & παρὰ λύδιον ἅρμα θεῖν. id est, Iuxta Lydiũ currum currere. Plutarchus in libello quem inscripsit, de dignoscendo assentatore ab amico. Τὸν ἡ πρᾴτουσα ζήμη οὐ δεδοικυῖα, ἐὰ μὰ δία παρὰ λύδιον ἅρμα πεζὸς οἰχόμενον, ἀλλὰ παρὰ χρυσοῦν ἐρρύη. id est, Cæterum superiorem metuit ac ueretur, non hercle ad currum Lydium pedes ingredientem, sed ad aurum purum. Refertur adagium à Diogeniano. Quidam ad Pelopem Lydum referunt, qui suo curru uicerit Oenomaum socerũ. in quibus est Gregorius Nazianzenus, sic usurpans, ut dicat se tanto esse inferiorem eximijs Basilij uirtutibus: quantum pedes absit à Lydio curru. Effertur & ad hunc, ut dixi, modũ paræmia, Παρὰ λύδιον ἅρμα θεῖν. id est, Præter Lydium currum currere, aut iuxta Lydium currum, ut pedes intelligatur certare cum Lydio curru uelocissimo, quod quidem certamen nimis iniquè comparatum uideatur. Achilles apud Euripidem in Iphigenia Aulidensi, pedestri cursu certat cum quadriga, & uincit. Plutarchus in uita Niciæ è Pindaro alligat, Οὐ γὰ μὰ δία, inquit, παρὰ λύδιον ἅρμα πεζὸς οἰχόμενος, ὥς φησι Πίνδαρος. id est, Non enim per Iouem iuxta Lydium currum pedes incedens, ut inquit Pindarus. Herodotus libro 1. tradit, olim Lydios præ cæteris equitatu ualuisse, nec aliter ferè nisi ex equis pugnare.

Cinclus. LXXVIII

Κίγκλοι. id est, Cincli, rusticano prouerbio dicebantur præter modum pauperes, quibus neq; domus esset, neque quicquam quod suum possent dicere. Qualem Catullus describit Furium, cui neque uilla fuerit, neq; domus, neque arca. Cinclus ~~enim ami quidam est imbecillis~~, atq; imualida, ita ut non possit ipsa sibi proprium nidum parare, proinde oua nidis supponit alienis. Vnde & rustici uerterunt in adagionem, ut mendicos & errones Cinclos uocent. Autor Aelianus libro De naturis animantium 12. Quod genus hominum Græci ἀνεστίους uocant, hoc est, expertes penatium. Suidas tradit Cinclum auem esse maritimam, gracilem, nullo; ferme corpore, cui peculiare sit cluniũ pennas sub inde mouere, unde & nomen additum σκοπυλίδι, nimirum ab agitatione caudæ. Eam prouerbio fecisse locum, quo Menander sit usus in Thaide,

Πτωχότερος ἢ λεβηρίδος καὶ κιγκάλου.
Mendicior Leberide atq; Cincalo.

Hinc κιγκλίζειν dici, pro eo quod est, commoueri, & obstrepere.

Quæ sub alis fiunt. LXXIX

Αἱ ὑπὸ μάλης πράξεις. i. Facta subalaria, Prouerbiali figura dixisse uidetur Plutarch. in cõmentario quod inscribitur, quo pacto sit dignoscendus adulator ad amico: Πόνῳ inquiens, ᾧ σπουδῇ ἀπάσῃ ἀπολειπόμενος, ἐν ταῖς ὑπὸ μάλης πράξεσιν ἀπροφάσιστος ὤφθη. i. Ad laborem & res honestas segnis, in his rebus quæ sub ala fiunt, nihil recusat. De adulatore loquitur, ad honesta officia tum pigro, tum inutili: ad uoluptuaria ministeria prompto: uidelicet ad scortum cum fide adducendũ, ad cõparanda obsonia, ad instruendũ conuiuiũ. Equidẽ opinor, ob id adulationi sub alis sedem datam esse, quòd hæ corporis partes titillationes præcipue sentiant, siue ob cutis tenuitatẽ, siue quòd insolitus nobis earum cõtactus partiũ: siue quòd is locus uenulas habeat, quibus frictu calefactis, eiusmodi nascatur delectatio. Aristot.

ſectione 35. Probl. 2. indicat, ſub alis potiſſimum, ac ſub pedum ueſtigijs fieri titillationem, coniectans in cauſa eſſe, uel quòd ibi cutis ſit mollior, uel quòd cõtactus ſit inſolens, quod idem uſu uenit in auribus. Quid autem aliud eſt adulatio, quàm aurium pruritus quidã, & gargarizatio? Vnde Lucianus in dialogo quodã Charontis, Menippi & Mercurij, philoſophum quempiam omnibus exuens uitijs: ὧν τι τὸ βαρύτατον ὑπὸ μάλης ἔχῃ τι ὦ μέλιτται; κολακείαν ὦ ὄρνιθες, πολλὰ γοῦν βίῳ χρησιμεύσασαν αὕτη. id eſt, Vnum quidd. am adhuc ſub alis geſtat, quod eſt omnium grauiſſimũ. Quidnam Menippe? Adulationẽ Mercurij, quæ illi plurimum attulit emolumenti in uita. niſi ſi quis malit ὑπὸ μάλης, ita dictũ, ut alibi Lucianus dixit, ὑπὸ κόλπῳ, ſub ſinu, ſignificans eum Veneris uſum, qui nõ uacat turpitudine. Nam oſcula, queq; ſupra ſinum fiunt, utcunq; cum honeſtate poſſunt cohærere, cæterum infra ſinum, ἀσέλγη ὑγιές.

Simul ſorbere & flare difficile. LXXX

Tranio ſeruus apud Plautum in Moſtellaria, obiurgatus eſt ab hero, quod non maturius rediſſet: cum ille ſe alicubi fuiſſe diceret, nec ſimul apud herum eſſe potuiſſe, & illud quod iuſſus fuerat, peragere: Si uoles, inquit, uerbum hoc cogitare, ſimul flare ſorbereq; haud factu facile eſt. Cõmode utemur hoc adagio, ſi quando ſignificamus, negotia quæpiam id genus eſſe, ut pariter ab iiſdem tractari nõ queant. Veluti ſi quis conetur ſimul & literis & uoluptatibus uacare: ſimul amoribus & parſimoniæ indulgere: ſimul uxori ſtudijſq; ſatisfacere: ſimul & poëticis & theologicis ſtudijs operam dare: ſimul & mundo ſeruire & Chriſto. Quemadmodum fieri non poteſt, ut quis eodẽ in tempore ſorbeat, hauſto ſpiritu & flet, emiſſo halitu. Affine uidetur huic adagio dictum illud Euangelicum, Nemo poteſt duobus dominis ſeruire, Nemo poteſt deo ſeruire & mammonæ. Itẽ illud Phocionis ad Antipatrũ. Οὐ διώκασί μοι τὴν φλαῦρ χρῆσθαι, τὴν κόλακα. id eſt, Non potes me ſimul & adulatore uti, & amico. Ad hæc ſenarius ille, qui falſo Senecæ inſcribitur:

Amare & ſapere, uix deo conceditur.

Quodq; ait Terentium imitatus Horatius,

Nihilo plus explicet, ac ſi
Inſanire paret certa ratione, modoq;

Marcus Tullius Philippica 11. Duas tamen res magnas præſtrim, non modo agere uno tempore, ſed ne cogitando quidem explicare quiſquam poteſt.

Manum admouenti fortuna eſt imploranda. LXXXI

Τὰν χεῖρα πλησιφέρουσα δεῖ τύχαν ἐπικαλεῖν. id eſt, Manum admouenti fortuna inuocanda eſt. Admonet adagiũ, ita fidendum eſſe diuino auxilio, ut nihilo ſegnius, quantum in nobis eſt, etiã ſi ipſi noſtra adnixamur induſtria: alioqui non audituros ſuperos inertium ac deſidioſorum uota. Quemadmodũ eleganter ſcripſit Alexander Hegius, primus puritiæ meæ doctor haudquaquam pœnitendus:

Solas iure deus preces,
Quo nemo magis impiger,
Aut infeſtior ocio,
Auerſatur inertium.

Plutarchus in Apophthegmatis Lacedæmonicis, refert apud eam gentem deos deaſq; omneis haſtatos fingi ſolere, Venerem etiam ipſam armis inditam, tanquam ne illi quidem ocium agant, ſed bellicis ſtudijs exerceantur: Addunt, inquit, & prouerbium,

Τὰν χεῖρα πλησιφέροντα δεῖ τύχαν καλεῖν. id eſt,
Manum admouenti ſunt uocanda numina.

Æſchylus apud Stobæum,

Φιλεῖ δὲ θεὸς πάντοτε συναρήγειν θεός. id eſt,
Huic qui laborat, numen adeſſe aſolet.

In eandem ſententiã Pindarus in Nemeis, Πρὸς ἄκρον ἀρετᾶς οὐκ ἄλθον οἵτε πόνῳ ἐγένοντο, σὺν θεῷ δὲ τύχᾳ. id eſt, Ad ſummum uirtutis apicem peruenerunt, qui guſtarunt labores, non autem ſine dei fortuna. Proinde nec ita fidendum induſtriæ ut diuinam opem negligamus: nec ita rurſum pendendum ab illa, ut noſtrum prætermittamus officium. Alluſiſſe uidetur huc Aeſchylus in Perſis, Ἐγὼ δὲ τῶν

Διὰ μακρὸς χρόνου τάδ' ἤυχην ἐκπεπλαντῆσθαι θεοῖς,
Ἀλλ' ὅταν ἀνδρὸς τις ἀστὸς, χ' ὧ θεὸς συναρπάσῃ, ἰ,

Plurimo iam tempore à deis
Optaueram hæc ut dextra conficerent mihi. at
Vbi uigilas ipſe, dij quoq; admouent manum.

Refertur ex eodem:

Φιλεῖ δὲ θεὸς πάντοτε συναρήγειν θεός. id eſt,
Adeſſe gaudet ſed laboranti deus.

Nonnulli, quorum eſt Suidas, adagionis originem ad apologum referunt. Ruſticus quidam quum plauſtrum hæreret in lama, ocioſus inuocabat Herculem. At ille aſtans, admone, inquit, manum rotæ, ac ſtimula boues, itaq; deum inuoca.

Τὰν χεῖρα προσφέροντα τὸν θεὸν καλεῖν.

Quam quiſq; norit artem, in hac ſe exerceat. LXXXII

M. Tullius Tuſculanarum quæſtionum libro 1. Sed hic quidem quamuis eruditus ſit, ſicut eſt, hæc magiſtro concedat Ariſtoteli, canere ipſe doceat. Bene enim illo prouerbio Græcorum præcipitur,

Quam quiſq; norit artem, in hac ſe exerceat.

Hactenus Cicero. Eſt autem ſenarius iambicus, admonens, ut quarum rerum ſumus periti, in his duntaxat diſputandis tractandisq; uerſemur: quarum uero ſumus rudes, eas doctioribus concedamus, neq; profeſſionem alienam nobis indicemus, neque in meſſem alienam mittamus falcem, ne ſutores ultra crepidam iudicemus. Apud A. Gellium Plato ex Euripide citat, ſed in ſenſum non nihil diuerſum à Ciceroniano, nempe ſuo quenq; uitæ inſtituto ſtudioq; impenſe delectari, quòd in eo ſe laudem aliquam aſſecuturum confidat. Accidit, inquit, illis illud Euripidis: Ὃς ἐν τῷ εἰκὸς ἕκαστος ἔρχεται πόνῳ, ἐν τούτῳ καὶ μάλιστα τὴν ἡμέραν διατρίβει. is eſt cuiſmodi,

Εἰκὸς τὸν ὑμᾶς & ἐοικέναι τέχνῃ. id eſt,
Quam quiſq; nouit artem, in hac ſe exerceat.

Quo quidem loco interpres admonet inter prouerbia celebrari. Vſurpauit Stratonicus citharœdus apud Athenien. libro 8. Qui muſico cuipiam, qui prius fuerat bolitor, de harmonia cum ipſo diſputanti reſpondit, Εἰκὸς τὸν ὑμᾶς & ἐοικέναι τέχνῃ. Quanquam in editione Aldina legitur ἔδλοι pro Εἰκὸς. Ad hoc prouerbium alluſit Horatius ita ſcribens:

Nauem agere, ignarus nauis timet: abrotanum ægro
Non audet, niſi qui didicit, dare. Quod medicorum eſt,
Promittunt medici, tractant fabrilia fabri.
Scribimus indocti, doctiq; poëmata paſſim.

Item in epiſtola ad Villicum,

Quam ſcit uterq; libens cenſebo exerceat artem.

Huc pertinet illud Pindarici, quo refert Plutarchus in commentario quem ſcripſit, περὶ τῆ δελφικῆς, τῷ ἄρματον ὑπτιῶν, ὃν δ' ἀρότῳ βοῦς, παρὰ ναῦν δ' ἰλυοῦ τάχιστα ἀλεξιπάτρου βοτῆρος, κυβεῖα διῆ πλάδυπορον ἀζυγέων. id eſt, Equus in quadrigis, in aratro bos. Nauem ocyſſime præuertitur Delphinus: apro eadem molienti inuenien

ueniendus est canis laborum patiens. Videlicet significat unumquenq; adhibendum ad id quo ualet. Athenæus lib. 8. cum Ptolemæus cum Stratonico citharœdo cõtentiosius disputaret de citharistica, ἕτερόν ἐστιν ἔργον ᾠδὸν σκῆπτρον, ἕτερον δὲ πλῆκτρον. id est, Aliud est, inquit, rex sceptrum, aliud plectrum. Et apud Plinium libro 35. capite 10. Appelles Alexandro Magno in officina multa imperite disserenti de pictura, comiter fuasit silentium admonens illum rideri à pueris qui colores terebant.

Dedi malum & accepi. LXXXIII

Dedi malum & accepi. Beticum adagium est, quo licebit uti quoties eiusmodi permutatio uidebitur facta, ut malum pro malo sit redditum, & par pari relatum, ueluti si quis improbum generum dedisset, ac nurum item improbam recepisset. Recensetur & explicatur à Plinio iuniore in Epistolis. Cæcilius, inquit. Clarissimus, homo fœdus, & aperte malus, proconsulatu in ea parte non minus uiolenter quàm sordide gesserat, eodem anno, quo in Africa Marius Priscus. Erat autem Priscus ex Betica, ex Africa Clarissimus: inde dictum Beticorũ (ut plerunque dolor etiam uenustos facit) non illepidum ferebatur: Dedi malum & accepi. Congruet & in eos qui liberos suos committunt malis præceptoribus, & recipiunt eos peiores quàm tradiderant. Rursum in eos qui lacessunt illos, unde grauius leduntur, quod usu uenire tradunt iis qui in Aegypto uenantur onagros. Nam animal lacessitum frequenter calcitrando, lapides missos retorquet in iaculantes tanto impetu, ut pectora insequentium penetrent, aut caput fractis ossibus dissiliant. Vnde & instrumento bellico nomen inditum, autor Ammianus libro 23.

Carpet citius aliquis, quàm imitabitur. LXXXIIII

Μιμήσεται τις μᾶλλον ἢ μιμήσεται. id est,

Reprehendit aliquis citius, atq; imitabitur.

Senarius hic Apollodori pictoris operibus inscribi consuesse, qui primus umbrarum imitationem inuenit. Refertur adhunc modũ, μιμήσεται τις βάσσον ἢ μιμήσεται. Apte dicetur de re quapiam artis absolutæ, atq; inimitabili. Porrò rei egregias multo procliuius est carpere, quàm emulari. Cæterũ est elegans παρονομασία in duabus uocibus Græcanicis μιμήσεται, & μιμήσεται, quæ cum sono minime distent, tamen res declarant longe diuersissimas. Hinc Allusit Plinius libro 37. capite 11. Imitati multi, æquauit nemo. Theognis in eandem sententiam.

Μιμεῖσθαι δὲ μὲ πολλοὶ ἀμώμητοι ἐθέλουσι,
Μιμήσεσθαι δ' οὐδεὶς τοῦθ' ἁπάντων δύναται. id est,

Carpunt me plures docti indocticq; imitari
Nos indoctorum de grege nemo ualet.

In foribus adesse. LXXXV

Περὶ τὰς θύρας. id est, In foribus adesse, dicitur allegoria prouerbiali, quod instat, iamq; in proximo est. Plutarchus, Πυρετὸς περὶ θύρας ὄντος. id est, Cum febris in foribus adest. Sic & orbis opifex in arcanis literis ad Cain fratricidam: Sin male egeris, statim in foribus peccatũ tuum aderit.

Alia Lacon, alia asinus illius portat. LXXXVI

Ἄλλα μὲν Λάκων λέγει, ἄλλα δὲ Λάκωνος ὄνος φέρει. id est, Alia quidem Lacon dicit, alia Laconis asinus portat. Effertur apud quosdam & ad hunc modũ parœmia, ἄλλα μὲν Λάκων, ἄλλα δὲ Λάκωνος ὄνος φέρει. id est, Alia Leucon, alia Leuconis asinus portat. In eos dicebatur quorum oratio dissentiret à factis. Natum aiunt ab huiusmodi quodam euentu. Agricola quispiam nomine Leucon, solitus est uires melle plenos floreis obuoluere. Rogatus autem ab exactoribus uectigalium, quid nam portaret, ordeũ se portare respondebat, uidelicet quo minus pecuniæ persolueret. Sed cum euenisset aliquando, ut lapsus in terram asinus onus effudisset, accurrerunt exactores, in reponendis sarcinis auxilio futuri. Verum ubi interim agnouissent, mel in utribus esse, non ordeum, Leuconem obtorto collo abduxerunt, tanquam qui se debito uectigali fraudasset. Atq; illud ridentes addiderint, alia Leucon, alia portat asinus. Nam in nonnullis codicibus, dicit, non additur, atq; ita mea sententia dictum festiuius redditur. Ea uox postea uersa est in adagionem. Refertur à Zenodoto, & à Diogeniano.

Corpore effugere. LXXXVII

Corpore effugere, est periculum iam imminens, ac pene premens, arte quadam declinare. Translatum à gladiatoribus, ictum modico corporis flexu fallentibus. M. Tullius in Catilinam inuectione 1. Quòd ego tuas petitiones ita coniectas, ut uitari posse non uidcrentur, paruæ quadam declinatione, & (ut aiunt, corpore effugi. Hactenus Cicero. Itaque quoties aliquem discrimine quàm minimo à periculo abfuisse significabimus, corpore declinatum malum dicemus. Minus enim periclitantur, qui mœnibus, aut alio quopiam obiectu defenduntur: uerum qui nudi telis obiecti, nihil habent quo se tueantur, nisi commodo corporis deflexu, ij demum in extremo periculo uersari uidentur. Pene diuersa figura dixit Catullus,

Contra nos tela ista tua euitamus amictu,

id est, Facile depellimus, non secus quàm muscarum insultus.

De alieno ludis corio. LXXXVIII

De alieno corio ludere, prouerbio dicũtur qui securius agunt, sed alieno periculo. Sumpta allegoria uel à coriarijs, uel ab Apologo quopiam, uel à seruis, qui si quid peccatum sit, tergo dant pœnas. Apuleius in Asino aureo libro septimo. Quòd si quo modo cæteri latrones persenserint, non rursus recurres ad asinum, & rursum exitium mihi parabis. Reuera ludis de alieno corio. Verba sunt asini, puellam accusantis, quòd cum prius illius culpa sciisset in discrimen adductus in fuga, nunc denuo committat, ut sit rursum fugiendum, id'que suo potissimum periculo. Allusum est autem ad asini corium, quod mortuis detrahitur. Est simile quiddam & apud Plautum: De meo tergo degitur corium, id est, res meo sit periculo. Neque dissimile quod refert Festus, pro scapulis, id est, pro periculo plagarum. Non admodum abludit ab hac forma, quod Seneca iocatur in Declamationibus Cicero patri de corio Cestij satisfecit. Nam is Cestius erat ex eorum numero, qui contemnebant Ciceronis ingenium. hic cum forte accumberet in eodem conuiuio cum Cicerone M. Tullij filio, qui tum Asiam obtinebat, & submonente quopiam è famulis, cognitum esset, eum esse Cestium, cuius iudicio nihil sciret Marcus Tullius, illico sublatus è conuiuio, iussus est flagris cædi. Circunfertur apud nostratium uulgus non absimile huic prouerbium. Ex alieno tergore lata secari lora. Quo quidem significant unumquemq; minus esse parcum in alieno quàm in suo. Tertullianus in libello De Pallio, secus aliquanto usurpauit. Hoc soli Chamæleonti datum, quod uulgò dictum est, de suo corio ludere. Sentit Chamæleontem pro suo arbitrio uertere colorem cutis.

In herba esse. LXXXIX

Vbi spem immaturam indicamus, ac longius adhuc abesse ut consequaris, in herba esse dicimus. Sumpta metaphora à segetibus, teneris adhuc & herbescentibus, de quibus nihil adhuc certi sibi posit agricola polliceri, propterea quòd plurimi casus solent incidere, qui non sinant cultorem optato potiri. Verum ubi iam demessam segetem in horrea conuexit, tum demum utcunque tutum est bene sperare. Ouidius

dius in epistola Helenes ad Paridem,

Sed nimium properas, & adhuc tua messis in herba est.
Hæc mora sit uoto forsan amica tuo.

Persius in satyra sexta,

Emole, quid metuis? occa & seges altera in herba est.

Cor. Tacitus in dialogo De oratoribus, in herba dixit, pro eo quod est, momentaneũ mox q; periturum, quia ante tempus decerptum. Agit illic de plausu qui datur poëtis recitantibus sua carmina. Omnis, inquit, illa laus intra unum aut alterum diem, uelut in herba uel flore præcepta ad nullam certam & solidam permanet frugem, nec aut amicitiam inde refert, aut clientelam, aut mansurum in animo cuiusquam beneficium, sed clamorem uagum & uoces inanes & gaudium uolucre.

In alieno foro litigare. XCI

Prouerbium respit hæc quoque figura, In alieno foro litigare, pro eo quod est in re noua, cuiq; nondum assueueris uersari. Habent enim diuersa fora diuersas litium formulas, uarias q; tractandarum causarum rationes: quarum qui rudis sit, is tanquam hospes in peregrina regione multa desideret necesse est. Martialis in præfatione libri 12. Accipe ergo rationem, in qua hoc maximum & primum est, quòd ciuitatis aures quibus assueueram, quæro, & uideor mihi in alieno foro litigare.

In seditione uel Androclides belli ducem agit. XC

Ἐν ᾧ διχοστασίᾳ ἀνὴρ δουλεύοντος πολεμαρχᾷ. id est,

Seditione orta dux est etiam Androclides.

Carmen Heroicum prouerbio celebratum, in homines contemptos & humiles, qui per occasionem aliquam inciderint, dignitatem fortiuntur. Quemadmodum in rerum tumultu nonnunquam infimi quidam pro tempore regnant. Detorqueri potest ad malos principes, qui rebus pacatis minus ualent in Rep. atq; ob id aliquoties data opera rerũ motu excitent arte tyrannica, quo commodius suo arbitratu populum compilent. Aut in dialogos quosdam, eo nomine indignos, qui diffidium ac tumultus ciebant in plebe Christiana, quo nimirum hac occasione celebres reddantur, quo tumultu, publico omnium malo nobilitari, quàm inglorij iacere. Refertur à Suida, Diogeniano, atq; item à Plutarcho in uita Niciæ, & apud eundem in commentario περὶ φιλαδελφίας. Effertur etiam ad hunc modum:

Ἐν ᾧ διχοστασίᾳ μὴ πάγναν ἴμει τις τιμᾶς. id est,

Rebus turbatis nil possimus esse in honore.

Ciuit idem in comparatione Lysandri & Sullæ, nisi quod illic Aldina editio mendose habet, πάγκαλον pro πάγναν. Rursum effertur hoc pacto,

Ἐν. γὰρ ἀμηχανίῃ καὶ παρὼν ἔμμαρε τιμᾶς. id est,

Fert rebus desperatis & cancer honorem.

Ad hanc sententiam pertinet & illud, Græcis prouerbij uice celebratum,

Καιρὸν τυχὸν γὰρ πλοῦτον ἰσχύει μέγα. id est,

Mendicus etiam plurimum in loco potest.

Inter indoctos etiam Corydus sonat. XCII

Ἐν ἀκούσοις καὶ κόρυδος φθέγγεται. id est, Inter arnusos etiam Corydus sonat. Quadrabit in quosdã, qui apud idiotas audent sese uelut eruditos uenditare, inter doctos alioqui prorsus elingues, id quod citra metaphoram eleganter exsulit Euripides in Hippolyto coronato.

Οἱ γὰρ σοφοὶ
Φῶλοι, πάρ' ὄχλῳ μυσιώδροι λέγειν. id est,
Apud eruditos qui nihil ualent, apud
Plebem imperitum præeminent facundia.

Corydus utilissimum auiculæ genus, minimeq; canorum, strepit tamen utcunque inter aues mutas, apud luscinias canens ferri nequaquam posset. Huc adscribendum arbitror, quod, ut refert Athenæus libro 6. non illepide dixit Philoxenus parasitus, cognomento Piernocopis, in alterum parasitum nomine Corydum: quum enim incidisset sermo quòd turdi magno emerentur, præsente Corydo de quo rumor erat obsecœni obsequij, At ego, inquit, memini Corydum obolo fuisse æstimatum. Parasitis autem solent indi nomina contemptus. Quanquã hic Corydus narratur in dictis fuisse lepidus. Corydum auem minime canoram esse testatur & Græcum epigramma, licet ἄδηλον:

Εἰ κόκκυξ ἀιδάεσσι μέροψ παραπλήσιον ᾄδει,
Τολμάτω δ' ἐείσας σκῶπτε λιγυρόφθογγε ἔναι,
Ἶσα ποιῆν μὴ ἐὼν ταλαθέλγω ἀιδόνεσσι. id est,

Si corydus cygnum queat æquiparare canendo,
Noctua concertet si philomena tibi,
Coccyx si æclet se uoce anteire cicadam,
Tunc ego Palladio par potero esse meo.

Quæuis terra patria. XCIII

Πᾶσα γὰ πατρὶς. id est, Quæuis terra patria.

Hemistichium est oraculi, quondam redditi Mcleo Pelasgo, de uictoria consulenti, cuius meminit & Mnaseas, teste Zenodoto, & Dionysius Chalcidensis. Admonet adagium, uirum sapientem ac bonum, ubicunq; gentium uixerit, felicem esse. Vnde & Socrates interrogatus, cuiatis esset, κοσμικὸν, id est, mundanum se esse respondit. Idem innuit Aristophanes in Pluto, cum ait:

Πατρὶς γὰρ ὅτῳ πᾶσ' ἐν ἂν πράττῃ τις εὖ. id est,

Illic enim patria est, ubi tibi sit bene.

Pleuitur hæc à Mercurio, cœlicente uel cœlo relicto, in Chremyli iam diuitis asciscitam familiam: usqueadeo credebat ibi demum esse patriam homini, ubicunque feliciter ageret, illic exilium, ubi parum commode uiueret. Fertur hic quoque uersiculus prouerbialis:

Τοῖς γὰ καλῶς πράσσουσι πᾶσα γῆ πατρίς. id est,

Solum omne patria prospere quicunq; agit.

Cicero Tusculanarum quæstionum libro quinto significat esse dictum Teucri ex tragœdia quapiam. Itaq; ad omnem rationem Teucri uox accommodari potest: patria est, ubicunque est bene.

Odium Vatinianum. XCIIII

Odium Vatinianum, pro capitali ac uehementer acerbo. Vatinius in quem acerrime M. Tullius inuectus est, in tantum odium populi Romani peruenerat, iam detectis illius flagitijs, ut in prouerbium esset, odium Vatinianum. Catullus,

—Munere isto Odissem te odio Vatiniano.

Odium nouercale. XCV

Consimili figura legimus odium nouercale, propterea quòd nouercis omnibus innatum sit simile quoddam & irreconciliabile odium in priuignos, id quod eleganter indicat epigramma Græcum, quod haud grauabor adscribere. Fertur autem illudo Callimachi, nec illo quidem indignum autore:

Στήλαν μὴ βάλῃς λίθον ἐπὶ τύμβῳ τόνδε·
Ὡς δίον ἀλάθεα, καὶ λίθος οἰκτίρει·
Ἡ δ' ὑπὸ χαλεπᾶς κατέκλασε παῖδα στεπτὸν,
Φάντις μὴ βάλῃς μὴ τύμβον οἰκτίρω.

Quorum carminum elegantiam cum haud nescirem nos non esse cenaturos, tamen quo possent intelligi, utcunque uertimus.

Exiguo lapidi puer addit serta nouercæ,
Mutasse ut uitam, sic ratus ingenium.
At puerum extinguit tumulo hæc illapsa nouercæ
Priuigni examinem uel tuenalum fugit.

Euripid

Euripides in Alceſtide:

Ἐχθρὰ γὰ ἰωὴ τέκνοις
Τοῖς πρόσθ', ἐχίδνης ὀδάξ πικρότερα.
Hoſtis nouerca eſt ante natis liberis,
Nihilo magis mitior nocente uipera.

Perdidiſti uinum. XCVI

Ἀπώλεσας γ' οἶνον ὠδὶ χέας ὕδωρ. id eſt,
Vini liquorem perdidiſti infuſa aqua.

Verba ſunt Polyphemi ex tragœdia Ariſtij, cui titulus Cyclops, teſte Chamæleonte in Satyris. Sic enim increpat Vlyſſem uinum aqua temperantē. Antiquitus merum bibebant, non ſine noxa, donec Staphilius Sirrheni filius, oſtendiſſet uinum aqua diluere. Nam huius hoc inuentum, teſte Plinio lib. 7. Dicetur in eos qui in initio quædam recte faciunt: deinde quamuis leui de cauſa, benefacta malefactis ſubuertunt. Vlpianus apud Athenæum in eum, qui βαλλίζουν dixerat pro καμπάζουν, idq; barbare. Σὺ δ' ἡμῖν ἐκ γῆς συβήρας ὄνομα πειράθου, ἀπώλεσας γ' οἶνον, ὠδὶ χέας ὕδωρ. id eſt, Tu uerò nobis ex terra ſubulca uocabulum mercatus, perdidiſti uinum infuſa aqua. Cyclops enim ut barbarus ac temulentus (talem inducit etiam Homerus) ſic exiſtimat uinum aqua corrumpi, cum è diuerſo ſapientum iudicio reddatur melius ac ſalubrius. Vnde & Plato admonet, ut Bacchum temulentum deum Nymphis ſobriis deabus temperemus. Idem docet epigramma Græcum Meleagri, Id eſt huiuſmodi,

Αἱ νύμφαι γ' βάκχον, ὅτ' ἐκ πυρὸς ἥλατ' ὁ παῖς·
Νίλαι, ὑπὲρ τέρενος ἄξετ' ἀναδόμενον.
Τῶνεκα σεῦ νύμφαισι βρόμιος φλόγ' ἔμυγε λύσσης
Μίσγεσθ', ἀλλ' ὕδωρ ἔστι κεκαθαρμένον. id eſt,
Bacchus ut è flammis puer exiliſſet, in undis
Tinxerunt Nymphæ ſordidum adhuc cinere.
Hinc iunctus Nymphis eſt Bacchus gratus, at ignem
Ardentem capies, hunc niſi miſceueris.

Quanquam uinum largius dilutum illud habet noxæ, quòd in poſterum diem grauius dolet caput qui biberit, quàm ſi merum bibiſſet. Ariſtoteles id eſſe putat in cauſa, quòd uinum per ſe craſſius, acceſſione aquæ factum ſubtilius, citius penetrat anguſta capitis foramina, meri noxam, cuius adhuc multum uim obtinet, eodem tranſmittens, præterea concoctu difficilius eſt.

Abiecit haſtam. Rhipſaſpis. XCVII

Haſtam abiſcere dicitur utiq; prouerbiali figura, qui cauſæ ſuæ diffiſus, abijcit animum, ac deſinit contra conari. Cicero pro L. Murena, Vides' ne tu illum triſtem demiſiſſe? Iacet, diffidit, abiecit haſtam. Græcis item prouerbiali conuicio dicuntur ῥιψάσπιδες, ignaui ac timidi, quiq; in acie locum deſerunt, ac clypeum abiſciunt, quo probro notatus eſt Demoſthenes. Lucianus in Ioue Tragœdo, Καὶ μάλιστ' ἔγωγε ἀποῤῥίψαντα τὴν ἀσπίδα. id eſt, Ac plane uidetur ſcutum abiecturus. Vſqueadeo uero probroſum habebatur antiquitus clypeum abijcere, ut Lacedæmonij Archilochum è finibus ſuis iuſſerint excedere quòd ſcripſiſſet, ſatius eſſe clypeum abiſcere, quàm interire, teſte Plutarcho in Apophthegmatis Laconicis. Id Archilochi diſtichon refertur ab Ariſtophane in fabula, cui titulus, ἀρχίλοι, eſtq; huiuſmodi,

Ἀσπὶς μέν τις ἀγαλλομένη παρὰ θάμνῳ
Ἔντος ἀμωμήτου κάλλιπον οὐ θέλων. id eſt,
Scuto aliquis gaudet Saiorum, ego quod bene pulchrum
Deſerui nolens inter opaca rubi.

Interpres admonet, Saios eſſe Thraciæ populos, aduerſus quos bellans Archilochus, fugerit abiecto clypeo. Cuius exemplum poſtea ſecutus eſt Demoſthenes, ad dicēdum quàm pugnandum inſtructior. Notatur apud Ariſtoph. & Cleonymus hoc nomine, ut in Veſpis,

Ἀπέβαλε τὴν ἀσπίδα. id eſt, Abiecit clypeum.

Quin & Iſocrates in oratione quam ſcripſit De pace, declarat infames olim habitos qui uel ordinem deſeruiſſent, uel clypeum abieciſſent. Idem indicat Aeſchines aduerſus Timarchum, quòd qui non fuiſſet in bello, aut qui haſtam abieciſſet, ei non liceat in concione quicquam agere. Poſtremo Ariſtoteles lib. Moraliū 5. inter ea quæ lex uetat, commemorat, τὸ μὴ λιπεῖν τὴν τάξιν, μηδὲ φυγάδα, μηδὲ ῥίψαντα τὰ ὅπλα. id eſt, non deſerere ordinem, non fugere, non abiſcere arma. Et aliquanto poſt, agens de iniuſtis, qui tamen πλεονεκτεῖν dici non poſſunt, quòd nihil capiant inde lucri, exempli loco ponit τοὺς ῥίψαντας ἀσπίδας διὰ δειλίας. id eſt, qui ob metum & ignauiam clypeos abiecerunt. Tale quiddam, opinor, ſubindicat Horatius in Lyricis, cum ait,

Tecum Philippos & celerem fugam
Senſi, relicta non bene parmula.

Quintus Curtius libro 3. Tum cæteri diſſipantur metu, & quà cuique patebat ad fugam uia, erumpant, arma iacientes quæ paulo ante ad tutelam corporum ſumpſerant: adeo pauor etiam auxilia formidabat. Eſt aliquoties apud Iulium Cæſarem, abiectis armis. Sed quo longius receditur à ſimplici ſermone, hoc maior eſt adagij gratia: ueluti ſi quis eum qui non reluctatur turpia ſuggerenti dæmoni, ſed ſtatim obſequitur, appellet rhipſaſpidem. Huius prouerbij facta nobis eſt antea mentio.

Mentiuntur multa cantores. XCVIII

Πολλὰ ψεύδονται ἀοιδοί. id eſt, Multa mentiuntur cantores.

In eos quadrabit, qui ad gratiā loquuntur, & auribus blandiuntur. Inde ductum, quòd cantores hoc modo ſpectantes ut delectent ac placeant, pleraque canunt in laudem auditorum falſa. Nihil enim ueritate grauius, nihil aſſentatione ſuauius. Ariſtoteles libro δ μετὰ τὰ φυσικὰ 1. Ἀλλὰ νὴ τὸν παροιμίαν, πολλὰ ψεύδονται ἀοιδοί. id eſt, Sed iuxta prouerbium, Multa mentiuntur poëtæ. Eſt autem, ni me fallit memoria, hemiſtichium Homericum, de citharœdis ſolitis in conuiuio canere. At hoc dictum quoſdam uſqueadeo mouet, ut prorſus ab omnibus omnium poëtarum ſcriptis abſtineant, non minima portione eruditionis.

Acciſſare. XCIX

Ἀκκιζᾷ. id eſt, Acciſſare, Græco prouerbio dicebantur, qui cum maxime cuperent accipere quippiam, tamen ficte recuſabant: qui mos hodie quoque multis durat. Scribunt Acco mulierem fuiſſe quampiam notæ ſtultitiæ, quæ ſolita ſit ad ſpeculum cum imagine ſua, perinde atque cum alia muliere confabulari, ut hinc uulgò quæ ſtultius aut ineptius aliquid agerent, acciſſare dicerentur, & Accus nomine cōpellarentur. Apparet illud etiam moribus huius mulieris adfuiſſe, ut recuſaret quæ tunc cupiebat, unde & Acciſmus ficta huiuſmodi recuſatio dicatur. M. Tullius ad Atticum lib. Epiſtolarum 2. Hoc opinor, certi ſumus periſſe omnia, quid enim ἀκκιζόμεθα tam diu, id eſt, quid diſſimulamus? Lucianus in libello De mercede ſeruientibus. Ὁ δ' ἀκκιζόμενος, ἄπαγε παρὰ σὲ δ' ἐγώ; id eſt, At ille acciſans. Auſer, inquit, ego ne abs te? Idem in Amoribus. Πάντα δὴ περιελὼν ἀκκισμόν. i. Omni ſublato acciſmo; id eſt, tergiuerſatione. Rurſus in eodē ſermone, Πολὺς ἦ ὁ μετὰ δ' ἀνδρῶν ἀκκισμός. id eſt, Multus autem uiris adeſt acciſmus. Item Philemon apud Athenæum lib. 13. Οὐκ ἔστ' οὐδὲ εἷς ἀκκισμός, οὐδὲ λῆρος. id eſt, Nec ullus eſt acciſmus, aut nugatio. Plutarchus indicat, Acco & Alphito mulieres fuiſſe, per quas fœminæ deterrent pueros à peccando. Vſurpat hanc uocem & Plato in Gorgiā, Ἀλλ' ἀκκιεῖ ὦ καλλικλῆ.

Scytha acciſans aſinum. C

Ἀκκιζόμενος σκύθης τὸν ὄνον. id eſt, Acciſans Scytha aſinum.

Aduersus eos qui uerbis auersantur, quod ye cupiunt. Id ad huiusmodi fabulam referunt: Quidam conspecto asini cadauere, Scythæ cuidã, qui forte aderat, dixit, En quod cœnes. Ille primũ aspernatus atq; abominatus, postea tamen apparauit, cœnauitq;: ita fermè Suidas & Zenodotus. Hesychius secus effert, σκύθης ὄνῳον ἐδάτα. i. Scytha asininũ comitium, ut subaudias, repperit: si tamen hi- locus apud Hesychium mendo uacat. Nam mutilum esse constat, & fortassis ὄνῳον, dictum est pro utili, sic tamẽ ut allusum sit ad asinum.

CHILIADIS SECVNDAE CENTVRIA III.

Aut quinq; bibe, aut treis, aut ne quatuor. I

ATHENAEVS libro 10. De bibacitate disputans, scribit adagiũ huiusmodi uulgò fuisse celebratum ἢ πῶτε πίνῃς, ἢ ξία, ἢ μὴ τέτταρα. id est, Aut quinq; bibe, aut tria, aut ne quatuor. Præscribit modum diuidendi uini. Hæc autem temperatura maxime placebat antiquis, ut quinque uini cyathis duo adderentur aquæ, aut duobus unus. Huius rei testem citat Ionem poëtam, qui scripserit, uatẽ quendam Palamedi prædixisse Græcos nauigaturos, qui treis cyathos ad unum biberent. Item Nicochares in Amymone, Χαῖρε πῶτε νῦ λύο. i. Salue quinq; & duobus. Præterea Antiphanes. Ἐγὼ δ' ὑμῖν δώσω πᾶσιν ὑμεῖν ἐμοὶ πῶτε νὴ λύο. i. Ego autem Bacchus omnibus nobis quinque & duo. Verum hæc de re copiosius aliquanto Plutarchus ἐν συμποσιακῶν Decade tertia, testans conuiui alibus cantiunculis celebratum fuisse, ἢ πῶτε πίνῃς, ἢ ξία, ἢ μὴ τέτταρα, ne quis temere Plauti uerba cõmutet, nam apud hunc quoq; referuntur. Atq; in hanc rem iocatur Ariston, quemadmodum in musica Hemiolij proportio symphoniam reddit diapente, dupla symphoniam efficit, quæ dicitur Diatessaron, at eam quæ uocatur Diatessaron, symphoniam esse præter cæteras hebetem & obscuram, & epitrito constare. Itidem & in bibẽdi harmonijs treis esse symphonias uini ad aquam, Diapente, διὰ ξιῶν, Diatessaron. Nam Diapente symphoniam ex Hemiolio constitui, si tres aquæ cyathi duobus uini cyathis admisceantur. Quòd si duobus admisceas duos, dupli proportionem existere: Diatessaron harmoniam fore, si uni uini cyatho treis aquæ cyathos addideris. Atq; hic esse epitritum, quæ proportio pertineat ad treis magistratus in Prytaneo sapientes ac sobrios, aut ad dialecticos, cum adductis supercilijs de suis anxijs argutijs disputant. Iam si duos uini admisceas, tonum nasci maxime turbulentum, & ut appellat ipse, ἀκροβόλιαμα, chordas mouentẽ non mouendas mentium. Propterea quod per hunc nec omnino sobrios esse licet, nec stultitiã mero immergere. Quòd si duo tribus addideris, harmoniam existere omnium maxime musicam, ut quæ sonnos inuitet, tranquillitatẽ ac summam quietem inducat. His ita per iocum dictis, adiecit Plutarchi pater, priscos Ioui duas addidisse nutrices, Iren & Adrastiã: Iunoni unam, nempe Euboëam: Apollini duas, Alethiam & Corythalam: Baccho uero plures, quòd hunc deũ oporteat pluribus nympharum mensuris manuefactum ac domitum, moderatiorem ac mitiorem reddere. Significat autem, uinum multa aqua diluendum. Meminit huius adagij Plautus in Sticho, seruos compotantes inducens: Sed interim Stratege noster, cur hic cessat cantharus? Vide quot cyathos hos bibimus. Tot quot digiti sunt tibi in manu. Cantio est Græca,

Καὶ πῶτε πῖνε, νὴ ξία πῖνε, ἢ μὴ τέτταρα.

Quanquam hic Plauti locus non caret suspicione mendi. Quod autem prohibet Græca cantio, ne quatuor biberet, ad ucterum superstitionem pertinet, qua creditum est, impares numeros ad omnia efficaciores esse, id quod Plinius intelligi putat in febribus dierũ obseruatione. Porrò de quaternione uitato in poculis, idem lib. 28. cap. 6. scribit ad hunc modum: Numerum quoq; quaternarium Democritus condito uoluymine, & quare quaterni cyathi, sextarius ue non essent potandi. Huc nimirum alluſit Horatius lib. Odarum 3.

Da lunæ propere nouæ,
Da noctis mediæ, da puer auguris
Murenæ tribus aut nouem,
Miscentur cyathis pocula commodis.
Qui musas amat impares,
Ternos ter cyathos attonitus petet
Vates: treis prohibet supra,
Rixarum metuens tangere gratia,
Nudis iuncta sororibus. Item Ausonius,
Ter bibe, nel toties ternos, sic mystica lex est. id est, Aut treis cyathos, ad numerum Gratiarum: aut nouem ad numerum Musarum.

Siculus mare. II

Σικελὸς θάλασσαν. id est, Siculus mare, subaudi prospectat. Debis qui denuo sollicitantur ad subeundum periculũ. Natum aiunt à Siculo quodam, qui cum ficos naui portans, naufragium fecisset, ac deinde sidens in littore, mare placidum ac tranquillum uideret, uelut inuitans ad iterandum nauigationem, dixisse fertur, Οὐδ' ὁ Σικελὸς, οὔνα θάλασ. id est, Noui quid uelis, ficos uis. Recitatur ab omnibus fermè prouerbiorum Græcorum collectoribus.

Ficum cupit. III

Σῦκον, ἐρᾷ. id est, Ficum petit. In eum dicebatur, qui commoditatis alicuius gratia blandiebatur. Inde natum tradunt, quòd olim Athenienses agricolis blandiri soleant, ut ab illis ficos præcoquos accipserent, bene ominantes ac precantes, ut in annum sequentẽ sici feliciter prouenirent. Rustici uero postea quam senserunt ciuium blandiloquẽtiam eò spectare, ut ficos acciperent, in prouerbium uerterunt, ut commodi spe adulantẽ, ficos petere dicerent. Aristophanes in Vespis,

Σὺ δ' νῦν σῦκά μ' ἀπεῖς. id est,
Tu uero nunc ficos à me petis.

Longum ualere iussit. IIII

Μακρὰν χαίρειν φράσας τῆς ἡδονῆς τιμωρὸς. id est, Honoribus qui hic sunt, longum ualere iubis. Ea figura quoties ad rem, non ad hominem refertur, haud dubie prouerbialis est. Rem igitur à qua nos abdicamus, ei renunciare dicimur, ac longũ ualere iubere. Sumpta metaphora ab ijs qui discedunt diutius abfuturi, seu nunquã rediturí. Est sepicule apud Lucianum, & item apud alios. M. Tullius in Epistol. ad Atticum lib. 8. At ille πολλὰ χαίρειν τῷ καλῷ dicens, contulit se Brundusium. Incertum utrum de philosopho quopiam loquatur, qui cum solitus est multa præclara de honesto loqui, quod in ipso situm esset, postea ueluti renuncians philosophiæ, sibi consuluerit: an de Pompeio, qui Cæsarem fugit in Græciam, incolumitatis rationem habens potius quam dignitatis. Item Hippolytus apud Euripidem,

Τῷ σῷ γ' ὑπηρὶ πόλλ' ἐγὼ χαίρειν λέγω. id est,
Veneri tuæ multum ualere renuncio.

Vsurpat Lucianus in Ioue tragœdo. Idem in apologia ὑπὲρ τῷ προσαγορεύειν τὸν ἑταῖρον, interpretatur prouerbium his quidem uerbis, τὸ γοῦν μακρὰν χαίρειν, τὸ μηκέτι φροντίζειν δηλοῖ. id est, Hoc dictum longum ualere, declarat nobis non amplius curæ futurum. M. Tullius Epistolarum familiarium lib. 15. pro μακρὰν χαίρειν dixit, nunciam remittere: Virtuti, inquit, nunciam remisi; delinitus illecebris uoluptatis. Eadem formã dicimur repudiare, aut renunciare, aut nunciũ mittere ijs quæ spreta relinquimus, metaph

metaphora ſumpta à ſolenni more diuortij. Quo qui diuertebat, dicere ſolet, tua tibi habe. Sic enim Caius lib. 24. titulo ſecundo de diuortijs & repudijs, capite, diuortium. In repudijs autem, id eſt, in renunciationibus comprobata ſunt hæc uerba, Tuas res tibi habeto: itē hæc uerba, tuas res tibi agito. His igitur uerbis peragebatur diuortium in matrimonio. In ſponſalibus autem, inquit, diſcutiendis, placuit renunciationem interuenire oportere, in qua re hæc uerba probata ſunt. Conditione tua non utar. Ita Alcmena apud Plautum, habeas, tibi habeas res tuas, reddas meas. Huc alludens Cicero in Antonium. Frugi factus eſt, inquit, illam ſuas res ſibi habere iuſſit. Apud ueteres conſultos frequens eſt, nuncium mittere, quod ſit pariter in matrimonijs atque in ſponſalibus, licet diuerſa uerborum formula, quemadmodum diximus. De rebus animi fiet iucundius, ueluti ſi qui dicitur ab aulica uita alio'ue ſtudio recedere, de eo ſic loquamur, Aulam ſuas ſibi res habere iuſſit, philologiæ ſuas res ſibi habere iuſſit.

Ficus ficus, ligonem ligonem uocat. V

Τὰ σῦκα σῦκα, τὴν σκάφην σκάφην λέγων. id eſt, Ficuſq; ficus, ac ligonem nominans Ligonem.

Senarius è comœdijs Ariſtophanis in adagionem traductus. Quadrabit in eum qui ſimplici & ruſticana utens ueritate, rem, ut eſt, narrat, nullis uerborum ambagibus ac phaleris obuoluens. Sunt enim apud rhetores figuræ quædam, quibus ſit ut turpia honeſte, aſpera molliter, ſuperba modeſte, mordacia blande dicantur. At qui craſſiore ſunt Minerua, rudius ac planius eloquuntur, ſuo quicque nomine ſignantes. Lucianus in Ioue tragœdo, Ἐγὼ γὰρ ὡς ὁ κωμικὸς ἔφη, ἄγροικός εἰμι, τὴν σκάφην σκάφην λέγων. id eſt, Nam ego, quemadmodum ait Comicus, ruſticanus ſum, & ligonem ligonem appello. Rurſum in præceptis hiſtoriæ conſcribendæ, uult ſcriptorem liberum & incorruptum eſſe, quærem, ut geſta narrans, ficus ficus appellet, ligonem ligonem. Inuenitur ad hunc quoq; modum,

Τὰ σῦκα σῦκα λέγω, τὴν πάρδαπον πάρδαπον. i. Ficus ficus uoco, panarium panarium.

Ariſtophanes in Nebulis,

Οὐκ ἂν ἀποδοίην ἓξ' ὀβολὸν ἄν τινι,
Ὅστις καλέσαι πάρδοπον τὴν παρδόκην. id eſt,
Ego nec obolum cuiquam perſoluerim,
Qui cardopum, tantum uocarit cardopam.

Cardopus arca panaria. Cæterum poëta facit Socratem nugantem qui contendat, non eſſe dicendum πάρδοπον, quemadmodum dicebat Cleonymus, ſed παρδόκην, ὥσπερ καλεῖ, φησὶ, τὴν σωρᾶτην.

Domeſticus teſtis. VI

Οἰκοθὶν ὁ μάρτυς. id eſt, Domeſticus teſtis. Vbi quis ipſe ſeſe laudat, quaſi domi teſtem habeat, non aliunde adductum. Huic autem teſtium generi quàm minima fides haberi ſolet, ac legibus ſeu ſuſpecti reijciuntur. Paulus Pandect. lib. 22. tit. De teſtibus, cap. penult. Teſtes quos accuſator de domo produxerit, interrogari non placuit. Rurſum Codic. libro 4. eodem titulo. Etiam iure ciuili domeſtici teſtimonij fides improbatur. Lucianus in Ioue tragœdo, Εὖγε, οἰκοθὶν ὁ μάρτυς φανείς. id eſt, Euge, domo adductus teſtis, ut dici ſolet. Huc alluſiſſe uidetur Seneca ad Lucillium, cum ſcribit in hunc modum, Expecta me puſillum, & de domo fiet renuncratio: niſi quis malit illic dono legere. Sunt Græci ſcriptores, qui dicant hoc adagium conuenire in eos qui prius mentiti, poſtea uerum confitentur: ueluti adacti conſcientia, quæ pectoris teſtis eſt. Sic Plutarchus τὴν οἰκοθεν πεῖσιν, uocat animi iudicium, quod non corrumpitur. Nec hinc multum abhorret quod eſt apud M. Tullium De oratore lib. 2. Tertium uero illud, clamare contrà quàm deceat, & quàm poſſit, hominis eſt, ut tu Catule de quodam clamatore dixiſti, ſtultitiæ ſuæ quàm plurimos teſtes domeſtico præconio colligentis. domeſticū præconium appellauit, quod ipſe ſuam ſtultitiam traduceret. Idem in eius libri principio. Quos tum ut pueri refutare domeſticis teſtibus, patre & C. Aculeone propinquo noſtro & L. Cicerone patruo ſolebamus. Hic ſimpliciter domeſticos teſtes appellat, propinqua cognatione iunctos. Nihil autē magis domeſticū eſſe poteſt quàm ſua cuiq; conſcientia. Idem M. Tullius Cicero lib. Epiſt. famil. 3. ad Cælium, epiſt. cuius initiū. Raras tuas. Mea uero officia ei non deſuiſſe tu es teſtis, quoniā οἰκοθεν ὁ μάρτυς ut opinor, accidit Phania. Nam ita legendū ſuſpicor, tametſi nonnulli lacunā expleuerāt his uocib. κωμικὸς μάρτυς, niſi fortè pro κωμικὸς magis placet οἰκιακὸς. Idē in oratione pro L. Flacco, Neq; in toto Aemonenſiū teſtimonio, ſiue hic conflictum eſt, ut apparet, ſiue miſſum domo eſt, ut dicitur, commouebor. Terentius, Ego hanc domi coniecturam facio.

Bœoticum ingenium. VII

Bœotij apud antiquos male audierūt uulgò, ſtoliditatis nomine, quemadmodū ſuperius oſtenſum eſt. Vnde quicquid inſulſum eſſet ac ſtultum, id Bœoticū dicebant. Lucianus in Ioue tragœdo, ἄγροικον τοῦτο ἔφησας καὶ ἀληθῶς βοιωτικόν. id eſt, Iſtud quod dixiſti, prorſus agreſte eſt, & uehementer Bœoticum. Inuenitur & βοιωτικὸς νοῦς. id eſt, Bœoticum ingenium, pro ſtupido ac ſtolido. Horatius in Epiſtolis:

Bœotum in craſſo iurares aëre natum.

Plutarchus ipſe Bœotus cum alijs aliquot locis, tum in commentario de carnium eſu, ſcribit ab Atticis notatos Bœotos, tanquam brutos & ſtupidos, ac pingues: idq; propter edacitatem, quemadmodum alibi meminimus, quòd ea gens magis ſtuduit exercēdis corporibus, quàm animis excolēdis. Vnde teſte Stephano, quidam putauerunt nomen regioni inditum. Idem citat Ephorum, qui ſcripſerit Athenienſes rei nauticæ fuiſſe ſtudioſos, Theſſalos equeſtris, Bœotos corporum exercitamentis, Cyrenæos curribus ualuiſſe, Lacedæmonios circa leges fuiſſe diligentes.

Bœotica cantilena. VIII

Βοιώτιον νόμιον. id eſt, Bœotica cantio dicebatur, ſi quibus rerum initia tranquilla ac proſpera fuiſſent, poſteriora turbulenta ac triſtia. Vnde Sophocles ſcripſit,

Οὗ ἄντις ἄδῃ τὸ βοιώτιον νόμιον. id eſt,
Vbi quis cecinerit cantionem Bœoticam.

Natum ex hiſtoria. nam Bœotij primū libram ac pacatum agebāt uitam, deinde mortuo Laio in uarias calamitates inciderunt, ut illorum cantilena à Leto initio in luctum deſiiſſe uideatur. Citatur à Zenodoto. Ariſtophanes in Acharnenſibus uſurpare uidetur pro cantione rudi atque indocta,

Δεξίθεος ἀσῶδ' ἀσόμενος βοιώτιον. id eſt,
Dexitheus intrat, qui canet Bœoticum.

Bœotica ænigmata. IX

Βοιώτια ἀινίγματα. id eſt, Bœotica ænigmata, dicebantur oblique atq; obſcure dicta, quæq; perdifficile percipi poſſent. Sumptum à fabula Sphingis monſtri Thebani. Ea propoſuit Oedipo ænigma huiuſmodi, Τετράπους, δίπους, καὶ τρίπους ζώιον. id eſt, Quadrupes, bipes, ac rurſum tripes. Id Oedipus interpretatus eſt hominem eſſe, qui puer manibus quoq; pedum uice nititur: deinde confirmato gradu duobus pedibus ſe ſuſtinet, donec ætas decrepita baculum, ceu tertium pedem addat. Extat epigramma Sphingis ænigma complectens ad hunc modum.

Ἐξ ἀπὸ μὲν ὠδὲ γῆς ἐς τέτρασιν, ἐκ μία φωνὴ
Καὶ ζώιον ἀλλάσσῃ ἢ φυὴν μόνον, ὅσα' ἐπὶ γαίαν
Ἕρπετὰ κινεῖται, δαὲν' ἀὴρ ἢ κῦμ πόντου.
Ἀλλ' ὁπόταν πλείοσιν ἐπιζύμενον ποσὶ βαίνῃ,

Ἔνθα τάχ' ὀγδοιοιν ἀφωρότατον πόλῃ αὖτ'. id est,
Est bipes in terris & quadrupes, haud eadem uox
Et tripes. immutat speciem hoc ex omnibus unum
Quæcunq; in terris reptant, uolat æthera circum,
Perq; mare: at ubi iam pedibus compluribus auctum
Accelerat gressum, uietis tum maxima membris
Segnities ac torpor adest minimumq; uigoris.

Hesiodus itaq; in secundo Georgicôn libro uetulum ac senio iam incuruum, tripedem hominem appellat.

Τότε δὴ ξύπροθ βαστῶ ἴσοι. id est,
Tunc iam tripedi mortali similes.

Bouem in faucibus portat. x

Βοῦν ἐν γνάθοις φέρει. id est,
In faucibus portat bouem.

In eadem olim dicebatur, ut indicant Zenodotus & Suidas. Natum uti conijcio, uel à Theagene athleta Thasio, uel à Milone Crotoniata, quorum alter bouem solidum solus comedit teste etiam Græco epigrãmate, tum autore Posidippo apud Athenæum: alter ut narrat apud eundem Theodorus Hierapolites, in olympijs taurum quadrimum humeris sustulit, ac stadij spatio gestauit, eumq; eodem die solus comedit. Cuius rei meminit & A. Gellius in Noctibus Atticis.

Bœotis uaticinare. xi

Βοιωτοῖς μαντάνεαι. id est, Bœotis uaticinare. Abominantis est sermo, perinde ut dicimus, hostibus ista uaticinare.

Capiti cane talia demens Dardanio. Et,
Hostium uxores, puerique cæcos
Sentiant motus orientis austri, & Aequoris nigri. Et,
Hostibus eueniant conuiuia talia nostris.

Aptius autẽ dicetur in eum qui tristia uaticinatur, si quando precabimur, ut ea in ipsius caput recidãt. Zenodotus ab euentu natum scribit, Heraclidem allegans autorem. Olim, inquit, cum Thebani de belli euentu consulerent oraculum, uates quæ tum Dodonæ respondebat, ait eos fore uictores, si quid impie patrassent. Itaque consultorum quidam arreptam Myrtilam, nam id mulieris fatidicæ nomen, in lebetem aqua calida feruentem, qui fortè inibi aderat, iniecit. Sunt qui narrent, Bombum diuinum quendam Thebanis de belli successu scisciteantibus, respondisse futurum ut quamplurimos uincerent, si prius quempiam è ducibus immolassent. At illos Bombum ipsum interemptum immolasse, atq; hinc ortum prouerbium.

Aritetem emittit. xii

Ἀρνα προβάλλῃ. id est, Arietem obijcit. In rixæ pugnæq; cupidum dicebatur. Antiquitus enim bellum susceperuri fœcialem mittebant, qui arietem adductum in hostium fines immitteret: hoc significans pacto ciuitatem & agros illorum hostibus compascuos fore. Autor Diogenianus.

Argenti fontes. xiii

Ἀργύρου κρῆναι λαλέουσιν. id est, Argenti fontes loquuntur. Hoc adagio notabantur ij qui stolidè quidem atq; indoctè, sed arroganter tamen & confidenter loquerentur, opibus uidelicet suis freti. Vulgus enim diuitum dulci, ut ait Horatius, fortuna ebrium, hoc quoq; putat suis diuitijs deberi, ut quicquid dixerint, id protinus uelut eruditum omnes susspiciant & approbent. Quod notans Flaccus,

Meæ, inquit, contendere noli,
Stultitiam patiuntur opes. Item alibi,
Et quicquid uolet, hoc ueluti uirtute paratum,
Sperauit magnæ laudi fore.

Huc pertinet & mimus ille neutiquam inuenustus,

Fortuna quem nimium fouet, stultum facit.

Item illud ex Aristophane apud Stobæum,

Ὃ γ' πλοῦτος ἡμᾶς καὐτὸς ἐξέδυσε κακῶς,
Τυφλὸς βλέποντας παραλαβὼν πάντας ποιεῖ. id est,
Opes enim nos sicuti medicus malus,
Vbi receperint reddunt uidentes illico cæcos.

In eandem sententiam Menander in seipsum lugente,

Τυφλὸς ὁ πλοῦτος καὶ τυφλὸς ἐμβλέποντας ἂν
αὖτ' ἀπέφηνεν. id est,
Cæcæ diuitiæ, atq; eos qui se intuentur, cæcos reddunt.

Rursum illud eiusdem,

Τὸ χρήσασθαι τοῖς γίγνεσθαι λίαν ζυφόν,
Ὅτε πλοῦτος ἐξώκλακε τὴν μεσημβρίαν
Εἰς ἕτερον ἦθος, ἐν ᾧ τὸ πρόσθεν ἦν. id est,
Nimis insolens tum redditur lasciuia,
Quoties opes qui possidet, mores repens
Mutat in alienos priscis contrarios.

Diximus aliàs, fœnum habet in cornu. Felicitatis comes esse solet ferocia. Pindarus in Isthmijs hymno tertio, ἔστις ἀνθρώπων εὐτυχήσας, ἢ σὺν ἀνδήξοις ἀέθλοις, ἢ σθένει πλέων, κατέχει φασὶν ἑαυτῷ κόρον, ἄξιος ὀλολύξαι ἀρᾶν μεμιγμένον. id est, Si quis uir fortunatus fuit, uel in gloriosis certaminibus, uel in opulentia obtinet, ut aiunt, magnificam saturitatem, dignus qui laudibus ciuium admisceatur. Quadrabit in eos quoq;, quorum oratio propter opum fiduciam plus satis libera atq; audax uidebitur. Nam quemadmodum paupertas timiditatem adfert, itidem opulentia θαῤῥαλέον. id est, loquendi confidentiam adducere solet.

Terram pro terra. xiiii

Γᾶν πρὸ γᾶς ἐλαύνειν. Prouerbialis est figura in hominem exulem, erronem, & incertis uagantem sedibus. Aristophanes in Acharnensibus,

Κἄρ διώκῃ γᾶν πρὸ γᾶς. id est,
Terram ante terram persequi. Item alibi,
Ἐγὼ δ' φεύγων γᾶν πρὸ γᾶς φοβοῦμαι. id est,
Solum at ego fugiens præ solo trepidus metu.

Lucianus in Pseudomante, ΑΛΛ' ἔδει γᾶν πρὸ γᾶς ἐλαύνειν. i. Sed oportebat ad terrã pro terra uehi. Apud Latinos solum uertere dicuntur, qui exilij causa migrant aliò. Alciphron in epistolis, Ἀναζᾶσα ὀπόπτε γᾶν πρὸ γᾶς φεύξομαι μᾶλλον. id est, Demigrans quò libet potius terram terrã commutans. M.T. in Epistolis ad Atticum, lib. decimoquarto. Hæc & alia ferre non possum, itaq; γᾶν πρὸ γᾶς cogito: significat se de fugiendo cogitare.

Ne ad aures quidem scalpendas ocium est. xv

Prouerbialis est hyperbole, cum ne minimũ quidẽ ocij superesse significamus, dicimus nec tantillum uacui temporis esse, quod ad scalpendas aures sit satis. Lucianus in Bis accusato, Οὐδ' ὅσον κνῆσαι τὸ οὖς φασι, σχολὴν ἄγων. id est. Ac ne tantisper ociosus, ut aurem, sicut aiunt, scalpere uacet.

Citius in naui cadens à ligno excideret. xvi

Θᾶττον ἂν τις ἐν πλοίῳ πεσὼν διαμέροι ξύλου. i. Citius alicui in nauigio cadenti ligni defuerit. Hyperbole prouerbialis, qua tantã ubiq; copiã significarunt, ut quocũq; te uertas occurrat quod quæris. Et enim cum nauis ipsa undiq; sit lignea non potest non in ligni incidere, quispiam in eum cadit. Lucianus in Bis accusato, Ὡς τε τῇ τῶν παροιμίαν, θᾶττον ἂν τις ἐν πλοίῳ πεσὼν διαμέροι ξύλου, ἢ ἐς ἄρ ἀπίδη ὁ ὀφθαλμὸς ἀπορίαν φιλοσόφου. id est, Itaque iuxta prouerbium citius fiet, ut in nauí lapsus, non incidat in lignum, quàm ut quocunq; aspexerit oculus, philosophum desideret. Taxat Lucianus philosophorum turbam tantam, ut omnia ubique plena uideantur, nec liceat effugere.

Episcythizare. xvii

Ἐπισκυθίζειν. Lacedæmoniorũ adagio dicitur, pro eo quod est, unum merum intemperantius bibere. Et Acheus in Aethone Satyrico σκυθιστὴν, siue ut in quibusdam exemplaribus

plaribus legitur, σκυθίζειν dixit, pro eo quod est, ἀκρατοποτεῖν, hoc est, meracius bibere Athenæus lib. 10. Dipnosophistarum, ex Herodoto & Chamæleonte autoribus refert Cleomenem regem Spartanum cum Scythis agentem consuetudinem, & illorũ ἀκρατοποσίαν, id est, meripotationẽ imitantem in insaniam uersum fuisse, quemadmodum interpretantur Spartani. Locus est apud Herodotum lib. 6. cui titulum fecit Erato. addens hinc natum apud eosdem Spartanos uulgare dictũ, ut si quando uelint ζωρότερον πίνειν, id est, intemperantius bibere, dicant, ἐπισκυθίσον. hoc est, minimũ infundito aquæ, pro eo quod dicẽdum erat, ἐπίχυσον, id est, infunde aquam. Apud eundem lib. 11. Hieronymus Rhodius docet, σκυθίσαι dictum pro μεθύσαι, & Athenæus dubitat num à Scythis Scyphus, id est poculi genus, habeat nomen, ut σκύφος & dictum sit quasi σκυθος, Nam uocem sic immutatam ostendit apud autores extare. Quin & illud addit, Lacedæmonios quum sentirent barbaros Asiaticos omnia dolis agere, uice Thimbronis eò legasse Dercyllidam, quòd is nihil haberet synceritatis Laconicæ, sed ingenium subdolum ac ferum, existimantes huic non posse dari uerba, quem ob id σκύθον appellarunt Lacedæmonij, quasi σκύφον. Scythæ autem & Thraces ἀκρατοπότας uocantur, id est, meribibi: unde plerunq; conuiuia illorum sanguinolenta sant & tumultuosa. Apud eundẽ Anacreon, ni fallor, ἀκρατοποσίαν, σκυθικὸν πότον appellat, quod Callimachus uerbo composito dixit ζωροποτεῖν. Atq; utinam hic mos plus quàm barbaricus intra Scytharum ac Thracum fines constitisset, nec ad nos usq; dimanasset. Non enim solum bibimus intemperanter, uerum etiam cogimus alios ad bibendum, & recusantem ferro adorimur, quum inhumanius pene sit cogere ad bibendum qui non sitiat, quàm sitientẽ submouere à potu: quẽadmodũ elegãter apud Athenæũ lib. 10. dixit Sophocles,

Τὸ πρὸς βίαν πίνειν
Ἴσον κακὸν πέφυκε τῷ διψᾶν βίᾳ. id est,
Cogi ad bibendum non minus graue est malum,
Quàm si quis acrem perpeti cogat sitim.

Commode deflectas licebit ad cuiusuis rei intemperantem & immodicum usum.

Vinum caret clauo. XVIII

Athenæus eodem lib. de potationibus differens, huiusmodi prouerbium eleganter uulgò dici solere scribit, τὸν οἶνον ὅτι ἔχειν πηδάλια. id est, Vinum non habere clauum, propterea quod ebrietas nihil consulte, neq; moderate, uel dicit uel facit. Obruitur enim ratio, quæ claui uice sobrios moderatur ac gubernat. Huc pertinet Ouidianum illud:

Nox & amor, uinumq; nihil moderabile suadent.
Illa pudore uacat, Liber Amorq; metu.

Non illepidum est quod apud Athenæum lib. 11. refert Xenophon, apud Persas fuisse uetitum, ne προχοΐδας inferrent in conuiuium: id apparet fuisse uasculi genus, quo uinum è cratere ministri effunderẽt in cyathum: id factum est, ne supra modum bibẽtes, & animi & corporis uitibus destituerentur: & addit eum morem adhuc apud illos seruari: nec enim inferri prochoidas, sed nihilo secius tantum illos bibere ὥστε ἄντι τῶν προχοΐδων αὐτοὶ ἐκφέροντας, ἐπειδὰν μηκέτι δυνώνται ὀρχεῖσθαι ἀγιάσαι. id est, pro eo quòd non inferuntur prochoides, ipsi efferuntur, postea quàm nõ amplius possunt exire saltantes. Itaq; uinolentia nullis minus ignoscẽda est quàm qui Reipublicæ clauum moderantur, hoc est, regibus & magistratibus. Et diuinæ literæ uetant uinum dari regibus. Nec uinum nec somnus conuenit assidentibus ela uero sed interdum nulli magis indulgent uino somnoq;.

Vinum senem etiam uel nolentem, saltare compellit. XIX

Ac rursus ibidem hoc item carmen prouerbio iactatum scribit,

Οἶνος δ' ἄνδρα γέροντα καὶ ἀκέλευστα χορεύειν. id est,
Vina senem, ut nolit, cogunt ductare choreas.

Admonet nihil esse tam inceptum, neq; tam alienum, ad quod non incitet ebrietas. Subijcit & aliud carmen non dissimilis sententiæ,

Οἶνος καὶ φρονέοντας ὀλισθαίνειν ἀναβάλλει. id est,
Insanire facit sanos quoq; copia uini.

Idem libro quarto Dipnosophistarum adducit prouerbium ex Eripho quodam comœdiarum scriptore,

Λόγος γάρ ἐστ' ἀρχαῖος ὁ κακῶς ἔχων.
Οἶνον λέγουσι τοὺς γέροντας ὦ πάτερ
Πειθεῖν χορεύειν τ' ἐλθόντας. id est,
Rectè uetustò dicitur prouerbio,
Quòd uina senibus persuadent ò pater,
Vti uelint nolint, choreas ducãtent.

Huc pertinet illud Platonis lib. De legibus primo, Οἰ μόνον ἀβρῶς ἔοικε ὁ γέρων οἷς πᾶις γίγνων' ἅμα, ἀλλὰ καὶ ὁ μεθυσθεὶς. Itaq; ut uidetur, non solum senex fierit bis puer, uerumetiam temulentus. Item Horatius,

Quod me Lucanæ iuuencum commendet amicæ.

Ranis uinum præministras. XX

Βατράχοις οἶνον χορηγεῖς. id est, Ranis uinum infundis. In eum dicebatur qui id ministraret, quo nihil esset opus ei cui exhiberetur: ueluti si quis apud indoctos multa de philosophia differat. Ranis enim nihil opus uino, aqua palustri magis gaudentibus. Explicatur adagium à Zenodoto, Suida, Diogeniano. Phereerates apud Athenæum in Coriano, Εἰδὼς ὅτι μόρακας, βατράχοις οἶνον χορηγεῖς σε δεῖ. id est, Abiit in malam rem, ranis pocillari te oportuit, obiurgat enim pincernam, quòd quatuor uini cyathis duos infuderit aquæ. Vnde licet conijcere, prouerbium in hos quoq; conuenire, qui uinum immodica diluunt aqua, ita ut aquam, non uinum bibere uideantur ranarum ritu.

Ouo prognatus eodem. XXI

Fortassis simpliciter dictum est ab Horatio,

Ouo prognatus eodem. Quandoquidem ad fabulam respicit Ledæ, quæ grauida ex Ioue in cygnum cõuerso ouum peperit, unde gemini prognati Castor & Pollux. Id ouum Pausanias in Laconicis refert ostendi apud Lacedæmonios suspensum ramis à testitudine templi. Verum si quis hoc dictum deflectat ad ijsdem natos parentibus, aut ab eodem eruditos præceptore: aut ita consimilibus ingenijs, ut eodẽ ouo nati uideri possint, nihil æque fuerit prouerbiale: ueluti si dicat, Vultus, ingenium, mores, facta, ac prorsus omnia sic huic cum hoc conueniunt, ut iures eodem prognatos ouo. Aristot. lib. De generatione animalium 5. ostendit id iuxta naturam fieri, ut ex eodem ouo duo pulli nascantur: & quidem perfecti, si uitelli membrana dirimantur. Idem si cohæreant & confundantur, factum ædi monstrosum.

De curru delapsus. XXII

Ἐξημαξόμυς. id est, De curru delapsus. In hodiernũ quoq; uulgò durat adagium, in eum qui oblitus propositi aliò se transfert: aut qui in sententia labascit, ut de curru delapsus dicatur, quemadmodum ab asino delapsus. Aristophanes in Ranis, Ἐξαμαξόμυδον φρύνε. id est,

Animus à curru decidens, hoc est, aberrans ab instituto. Natum apparet à fabula Phaëthontis, quem ferunt curru excussum. Siquidem animus uelut auriga corporis est, & corpus seu uehiculum. Est & apud Platonem de animabus è cœlo delapsis, quòd curribus suis essent excussæ.

Numerus. XXIII

Homines nullius bonæ rei, numerus prouerbio dicuntur, etiam idiotis horum temporum. Aristophanes in Nebulis,

Οὗτοι λίθοι,
Ἀριθμὸς, πρόβατ' ἄλλως ποιμαινόμενοι ἀμφορᾶς. Horat.

Nos numerus ſumus, & fruges conſumere nati.

Translatum uideri poteſt à calculis, ad nihil aliud utilibus niſi ad numerum. Anacharſis, Plutarcho teſte, taxauit Athenienſes, qui nummis ad rationem duntaxat uterentur. Quanquam mihi magis arridet, ut ita numerus dicatur, quemadmodum dicunt ἐτήσιον ἄχθος & ἀρέρας, & εἷς Φ πολλῶν. id eſt, unus è plebe. Ita Flaccus, At ſum mi paulo infirmior, unus multorum, etiam græcam exprimens figuram. Et Seneca lib. 1. Epiſt. 10. Iſte homo non eſt unus è populo. Inſignes nominantur. Qui nihil habent inſigne, turba ſunt & numerantur tantum. Vnde Flaccus, Nos numerus ſumus. Et Vergilius, Cadit & ſine nomine uulgus.

Summis uti uelis. XXIIII

Ἀκροις χρῶ τοῖς ἰσίοις. id eſt, Summis uti uelis. Prouerbiali metaphora dicuntur, qui maximo conatu adnituntur, atque incumbunt: aut qui omnem captant occaſionẽ. Mutuo ſumptum à nautis, quibus mos eſt uelum in altum tollere, quo currant celerius. Ariſtophanes in Ranis,

Ἀκροισι χρώμενον & τοῖς ἰσίοισιν. id eſt,
Vtens ſupremis carbaſis.

Pindarus in Nemeis hymno quinto, Διὸς φωνᾷ, ἀνὰ δ' ἰσία τέθον πρὸς ζυγὸν καρχασίων. id eſt, Da uocem, ſurſum autem tende uela ad ſummum antennæ iugum. Vt cuiq; res ſunt ſecundæ aut aduerſæ, ita uelum in altum tollitur.

Summum cape, & medium habebis. XXV

Ἀκρὸν λάβε, καὶ μέσον ἕξεις. id eſt,
Summa cape, & medio potieris.

Hemiſtichium carminis Heroici: ubi quid obſcurius & perpiexius dictum ſignificabant, admonentes rem attentius expendendam, hoc prouerbio conſueuerũt uti. Zenodotus hinc natum tradit: Aeginetis patria pulſis, de quærenda ſede conſulentibus oraculum, reſponſum eſt hoc ænigmate, ἄκρον λάβε, καὶ μέσον ἕξεις. atq; illos cacumine quodam montis occupato, circa medium incoluiſſe. Poteſt & in hanc accommodari ſententiam, ut admonearmur ad res ſummas & egregias eniti, ſic enim futurum, ut ad mediocritatem perueniamus. Summum animo deſtinandum, ut ſaltem modicis potiamur. Fit enim plerũq; neſcio quo modo, ut exitus citra ſpem & ſcopum præſtitutum conſiſtant. At hodie theologi quidam Ariſtotelici docent, quatenus liceat admittere diuitias, quatenus ludere aleã, quatenus belligerari, quatenus ulciſci. Cùm longe ſatius eſſet diuitiarum bellíq; & uoluptatũ ſtudium modis omnibus deteſtari. Ita fieri poterat, ut hoc modo ratius ſequeremur. Nunc dum mediocribus ſumus cõtenti, longe infra mediocritatem dilabimur.

Iniquum petendum, ut æquum feras. XXVI

Huic affine quod recenſet Quintilianus inſtitutionum oratoriarum lib. 4. Nec omnino ſine ratione eſt, quod uulgò dicitur, Iniquum petendum, ut æquum feras. A negotiatoribus ductum uideri poteſt, qui callide merces longe minoris licentur, & multo pluris indicant quàm pro dignitate, quo pretium ſaltem æquum accipiant. Non fugit hæc ſententia Syrũ illum Terentianum in Adelphis, cum Sannionem lenonem aſtu tractans, poſtulat ut puellam Aeſchino dimidio pretij tradat, atq; hac arte efficit, ut leno ſortem ſolidam percupide & rogans etiam accipiat. Iactatur & uulgò uerbum huiuſmodi, Qui anniitur ut aureum plauſtrum ſibi comparet, unam certè rotam aſſequetur. Equidem arbitror alluſiſſe Senecam lib. De beneficijs ſeptimo, Quæ inquit, ideo petimus ultra modũ, ut ad uerſum ſuum redeant. Quum dicimus, meminiſſe non debet, hoc uolumus intelligi, prædicare non debet, nec iactare, nec grauis eſſe. Pulchre Senecа depinxit naturam hyperboles.

Ad ambas uſq; aures. XXVII

Μέχρι τῶν ἀμφοτέρων. id eſt, Vſq; ad aures ambas impleri dicuntur, qui ſupra modum ingurgitant ſeſe. Sumpta metaphora à naſcutis, ad anſas uſq; implectis. Extat apud Suidam.

Seruilis capillus. XXVIII

Ἀνδραποδώδη θρίχα ἀνδρὶ δυνάβειν. i. Seruilem capillum præ ſe ferre dicuntur, qui agreſtibus & inclegãtibus ſunt moribus. Indè ductum, quòd Athenis ſeruũ manumittendi capitis pilos deraderebant. Plato ſcribit in Alcibiade, quoſdam ſeruiles pilos in animo geſtare, indoctos & ſtupidos ſignificans. Citantur apud Suidam hæc ex autore neſcio quo, πολλῶν σωφρονούντων ἀνδρῶν διὰ τὰ πάθη κατεσκληκότων, ἀλλ' ἔστι τῶν ἀνδραποδώδη θρίχα φασὶν ὠδὶ δεικνυμένων. id eſt, Multis collectis uiris, neq; compoſitis affectibus, ſed qui ſeruilem, ut aiunt, capillum adhuc præ ſe ferrent. Plinius lib. 11. cap. 37. rem prodigioſam tradit, homines quoſdam hirſuto corde naſci. Plinianа uerba ſunt hæc, Hirto corde gigni quoſdam homines prodiit, nec alios fortiores eſſe induſtria, ſicut Ariſtomenem Meſſenium, qui trecentos occidit Lacedæmonios, ipſe comulneratus & captus, ſemel per cauernã latomiarum euaſit, angustos uulpium aditus ſecutus: iterum captus ſopitis cuſtodibus ſomno, ad ignem aduolutus lora cũ corpore exuſſit. Tertio capto, Lacedæmonij corpus diſſecare cauſa uidendi, hirſutumq; cor repertum eſt.

Amyris inſanit. XXIX

Ἀμυρὶς μαίνεται. id eſt, Inſanit Amyris. Allegoria proueribialis, qua rectè utemur, ubi quis ſub inſaniæ prætextu rebus ſuis conſulit. Aut ubi quis ſolus periculum proſpicions, in tempore ſibi cauet, creditus interim uulgò deſipere: deinde rerum euentus docet illum unum ſapuiſſe. Vt hæc ſit nox uelut opprobrantis ſocordiam iis qui ſibi non proſpexerint mature: neq; ſapere cœperint, niſi accepto uulnere. Zenodotus ab hiſtoria natum ait huiuſmodi: cùm Sybaritæ florerẽt opibus, quendam Delphos emandarunt, qui de rerum ſuarũ ſucceſſu ſciſcitaretur oraculum. Reſponſum eſt euertendam Sybaritarum fortunam, ubi plus honoris habere cœpiſſent hominibus quàm diis. Euenit deinde ut ſeruus à domino uapulans, cum nequicquam ad deorum aras confugiſſet, poſt ad heri monumentum confugiens, liberaretur à plagis, ut alibi dictum eſt. Quod ſimul atq; conſpexiſſet Amyris, collectis rebus ſuis, in Peloponeſum demigrauit, reliquis interim Sybaritis hominem uelut inſanum ridentibus. Poſtea idem ob fictam inſaniam miraculo fuit, & prouerbio locum fecit. Citatur ab Euſtathio in 2. Iliados lib. citatur autem ex Pauſaniæ rhetorico dictionario. Addit quoſdam Thamyrim hunc appellare, quoſdam Amyrim, abiecto thita. Solet autem more hominum euenire, ut uati tum demum habeatur fides ac laudetur, poſteaquam ipſis iam premimur malis. Proinde Caſſandra in tragœdia quapiam loquitur ad hunc modum, citante Plutarcho,

Καὶ πρὸς θαθόντων, κἂν κακοῖσι κειμένων.
Σοφὴ κέκλημαι, πρὸς θαθόντ' δ' μαίνομαι. id eſt,
Sapiensq; dicor, his malum qui ſentiunt.
Postrò antequam illud ſentiant, inſanio.

Sophocles Laudiceni. XXX

Qui ad oſtentationem dicebant aut recitabant, uulgato comicio Sophocles & Laudiceni dicebantur: adagium natum, ut apparet, ætate Plinij minoris, cuius uerba paulo altius repetemus, quo planius proueibij ſententiam intelligere liceat. Nam in epiſtola quadam adoleſcentium quorundam ridiculam in agendis cauſis arrogantiam & ambitionem taxans, ſic ait; At hercule ante memoriam meam, ita maiores natu ſolent dicere, ne nobiliſſimis quidem adoleſcentibus locus erat, niſi aliquo conſulari perducente. Tanta uene-

ratione

ratione pulcherrimum munus colebatur. Nunc refractis pudoris & reuerentiæ clausſris omnia patent omnibus: nec inducuntur, ſed irrumpunt. Sequuntur auditores actoribus ſimiles, conducti & redempti mancipes. Conuenitur à conductis & redemptis in media baſilica, ubi tam palàm ſportulæ quàm in triclinio dantur. Ex iudicio in iudicium pari merce tranſitur. Inde iam non inurbane, σοφοκλῆς ἀπὸ τ σοφὸς καλεῖσθαι, uocantur. Iiſdem Latinum nomen impoſitum eſt, Laudiceni. Hactenus Plinius. Vtroq; uerbo notantur, qui ſecundùm dici malebant & uideri quàm eſſe. Sophocles enim Græcè dicitur ἀπὸ τ σοφὸς καὶ κλέος. At illi dedita opera, perperam interpretabantur ἀπὸ τ σοφὸς καλεῖσθαι. id eſt, ab eo quòd ſapientes uocarentur. In hoc igitur eſt alluſio feſtiua ad poëtæ tragici nomen, in Laudiceni uocabulo ad populi nomen alluditur.

Quot ſeruos habemus, totidem habemus hoſtes. XXXI

Macrobius in cœnis Saturnalibus, Vnde putas arrogantiſſimum illud manaſſe prouerbium quod iactatur, Totidem nobis hoſtes eſſe quot ſeruos? Non habemus illos hoſtes, ſed facimus. Meminit & Seneca epiſtola 47. cuius uerba ſubiegiſſe uidetur Macrobius, ut eſt omnium autorum uerè ſucus. Admonet adagium, ne quid fidamus illis, ne'ue ex animo nobis amicos arbitremur, qui nos metu colunt. Admonet idem Plato lib. De legibus ſexto, propterea quod ſeruorum animus nequaquam integer ſit, ſed mentis dimidium ijs ademerit Iupiter, Homero teſte, quos ſeruituti fecit obnoxios. Verus autem autor, Liberates eſt alammus. Odit uerò quiſquis metuit. Vnde genuinum quoddam odium inſitum uidetur ſeruis in dominos. Quadrabit & in principes tyrannidè in ſuos exercentes. Verba Platonis ſunt hæc, Οὐ γὰ ὑγιὲς δοῦλε ψυχῆς δόλως. ἢ δόλ γὰ δὲ πεφόβηνται τὸν νῦν κεκτημένον. ὁ δ' ἐλεύθερος τῶν τοιούτων φύσιν,

Ἡμισυ γάρ τε νόος ἀπαμείρεται εὐρύοπα Ζεὺς
Ἀνδρῶν, οὓς ἂν μὴ κῆρ ἀέλιον ἡμαρ ἕληισι. id eſt,

Nihil enim integrum, neq; ſanum habet animus ſeruilis. Nam nihil oportet credere his, hominem qui ſapiat. Siquidem poëta doctiſſimus ait.

Dimidio mentis depriuat Iupiter illos,
Seruilis quoſcunq; uiros fors ceperit unquam.

Ad hunc modum referuntur à Platone. Cæterum aliter habentur apud Homerum Odyſſeæ ρ. nimirum hunc in modũ.

Ἡμισυ γάρ τ' ἀρετῆς ἀποαίνυται εὐρύοπα Ζεὺς
Ἀνδρῶν, οὓς ἂν μὴ κῆρ ἀέλιον ἡμαρ ἕληισι.

Aſinius Capito apud Feſtum Pompeium, nam is quoq; prouerbij facit mentionem, exiſtimat hominum errore perperam fuiſſe pronuntiatum, propterea quòd ueriſimilius ſit, ſic eſſe dictum initio, Quot hoſtes, tot ſerui. Quod capti uictiq; ad ſeruitutem addicebantur: unde etiam dicti mancipia.

Vocatus atq; non uocatus deus aderit. XXXII

Oraculum olim Lacedæmonijs redditum abijt in prouerbium, Καλὸς μάντις τε κἀκλυτὸς θεὸς παρεῖναι. id eſt, Vocatus & inuocatus deus aderit. Vſus erit, ubi quid ſignificabimus etiam non acceſſitum, neq; curatum, tamen euenturum, uelimus nolimus, puta ſenectam, mortem, malefactorum pœnã. Horatius huc alluſit in Cdis,

Nec ſatelles Orci
Callidum Promethea
Reuexit, auro captus, hic ſuperbum
Tantalum, atq; Tantali
Genus coërcet, hic leuare functum
Pauperem laboribus,
Vocatus atq; non uocatus audit.

Fortaſſis reſpexit huc & Terent. in Eunuch. Vt uocato mihi atq; inuocato ſit locus ſemper.

Inſtuit quod exhauritur. XXXIII

Ἐπιῤῥεῖ τὸ ἐξαντλούμενον. id eſt, Adfluit quod exhauritur. Vbi quis fruſtra ſumti operam in re quapiam. Lucianus in Scelis, Ἐπιῤῥεῖ κἠτὶ τὼ παροιμίαν τὸ πρᾶγμα ἐξαντλούμενον, ὃν τὸ ἐμπαλιμψήφ τ Δαναΐδων πίθ. id eſt, Inſtuit, iuxta prouerbium, negotium dum exhauritur, ac diuerſum quiddam accidit atq; in Danaidum dolio. De philoſophiæ ſtudio loquitur, in quo quantùlibet operæ ſumpſeris, nunquam tamen deeſt quod te laboribus exerceat, & labor laborem ſerit: & iuxta Sophoclem,

Πόν & πένῳ πόνον φέρει. id eſt,
Labore laborem fert labor.

Zenodotus carmen prouerbiale recenſet huiuſmodi,

Ἀλλ ἰω μὲν ἐξεντλήμεθ', ἡ δ' ἔπεσ ρεῖ. id eſt,
Exhauſimus quidem illam, at inſtuit altera.

Sumptum à nautis, naui pertuſa fruſtra ſentinam exhaurientibus, tantum humoris accipientibus fiſſuris, quãtum ab illis educitur. Videtur ad hãc paræmiã alluſiſſe Plato de lib. De legib. 7. Τί δ' ἂν πολλὴ λέξις ὅτ' ἄν μὴ ἐῤῥεῖν, id eſt, Quid igitur multum augumẽtum cum affluat. Quem ſane locum adducit Athenæus lib. Dipnoſophiſton quinto, Κατὰ γὰ τὸν πλάτωνα ἐπιῤῥεῖ μὲν ὄχλ & μαι τοιούτων ῥαγδόνων. id eſt, Siquidem iuxta ipſum tam Platonem affluit mihi turba talium Gorgonum. Seneca lib. De ira ſecundo, Numquid ille cuius nauigium multam undiq; laxatis compagibus aquam trahit, nautis ipſiq; nauigio trafcitur? Occurrit potius & aliam excludit uiam, deinde aliam egerit, manifeſtæ foramina præcludit, latentibus & ex occulto ſentinam ducentibus, labore continuo reſiſtit: nec ideo inter multa, quia quantum exhauſtum eſt ſubmiſcitur. Apud Athenæum lib. quarto, quum in conuiuio poſt lentem rurſus aliter cocta lens apponeretur, quidam alludens ad prouerbium ait,

Καὶ τὼ μὲν ἐξεντλήμεθ' φαυλὶ, ἡδ' ἔπεσ ρέει. id eſt,
Exhauſeramus lentem, at inſtuit altera.

Non diſſidet ab illo, τ πρώκτ πρηγνομένε.

Tibicinis uitam uiuis. XXXIIII

Αὐλητ βίον ζῇς. id eſt, Tibicinis uitam uiuis. In eum iactebatur, qui lute quidem, ſed alieno uiuerct ſumptu. Tibicines enim quoniam in ſacris olim adhibebantur, adeſſe ſolent & in cœnis illis pontificalibus idq; immunes. De hoc hominum genere, ni fallor, ſentit Ariſtoteles, quærens in problematis, quamobrem τεχνῖται Διονυσιακοὶ, id eſt, artifices bacchanales, uix unquam bonæ frugis eſſe conſueuerint. Reddit autem triplicem rationem. Siue quòd neceſſarijs artibus magnam uitæ partem occupati, non dant operam philoſophiæ præceptis. Siue quòd aſſidue in delicijs ac uoluptatibus uitam agunt. Siue quòd egeſtas etiam ipſa ad uitia propellit. Problema refertur à Gellio, lib. Noctium Atticarum 20. De tibicinibus, qui Roma Tibur ſeceſſerant, narrat Titus Liuius primæ decadis lib. nono. Poſtea quam perpelli nequibant, inquit, conſilio haud abhorrente ab ingenijs hominum, eos aggrediuntur. Die feſto alij alios, per ſpeciem celebrandarum cantu epularum inuitant: & uino, cuius auidum fermè genus eſt, oneratos ſopiunt, atq; in plauſtra ſomno uictos conijciunt ac Romam deportant. Nec prius ſenſere, quàm plauſtris in foro relictis, plenos crapulæ lux eos oppreſſit. Refertur à Diogeniano & Suida. Muſice uiuere dixit Plautus, pro eo quod eſt uoluptuariam & otioſam agere uitam. Huc reſpexit Terentius. Vide ocium & cibus quid faciat alienus. Item Alexis apud Athenæum in Commorientibus:

Οὕτω τί τ' ἀλλ' ἡδὺ ἐσθίειν, ζῶντ' ἀλλότρι';
Vſq; adeo dulce eſt deuorare non tua.

Et illud apud eundem Theopompi,

Εὐριπίδης τάχ' ἂν εἰκότως ἔλεγεν,
Τἀλλότρια διανεῦν τὸν καλῶς οἰκοῦντα μόνον. id est,
Sanè eleganter dixit hoc Euripides,
Felicem eum esse, aliena qui usq; cœnitet.

Scytharum oratio. XXXV

Scytharum feritas, apud Græcos in prouerbium cessit, ut quicquid agreste, quicquid barbarum ac sæuũ intelligi uellent, id Scythicum appellarent. Est apud Lucianum cũ aliis aliquot locis, tũ in meretricio dialogo Chelidonij & Drosæ, τὰ μὲν ἄλλα ἢ ἀπὸ σκυθῶν ῥῆσις. i. Reliqua quidẽ Scytharũ oratio. sentit in calce literarum fuisse quiddam mitius dictũ, reliqua nihil præ se ferre humanitatis. Quidam inde natum existimant quod Scythæ Dario regi nihil aliud respõderint, quàm κλαίειν, id est, ut ploraret: quæ quidem ipsa etiã uox in prouerbium abijt, ut plorare iubeamus quos contemnimus. Aelianus in Epistolis, Ἐγὼ οὐ τοίνυν, ὦ ἀπὸ σκυθῶν λεγομένη ἀπόκρισις, οὔτη. ἐγὼ μαίνομαι καὶ φρονῶ, καὶ μισῶ τὸ τῶν ἀνθρώπων γένος. i. Inquã Scytharum, sicuti nocant, responsum hoc tibi sit, Ego insanio & sapio, & odi mortalium genus. Diog. Laertius in uitis Philosophorũ, putat hoc prouerbium natum esse ab Anacharsidis asperitate. Nam is Scytha natus inter celebres philosophos habitus est Athenis. Sed uero proximum est quod refert Athenæus lib. 12. Scythas olim opibus ac delicijs florẽtes in tantam uenisse ferociam, ut quoscunq; populos adissent, summas nares utris amputarent, horum mulieres Thracum uxoribus corpora subulis pingerent, deniq; cunctis sub illorum dominatu lachrymosa fuerit seruitus, ut in posteros deriuatum sit prouerbium, ὦ ἀπὸ σκυθῶν ῥῆσις. i. Scythica iussio siue præscriptio, & ἀποσκυθίσαι dicatur ferro cæsariẽ amputare, quæ præter Athenæum indicat & Stephanus. Deniq; σκυθρωπὸν & σκυθρωπὸς pro toruo, tristi, austero ac truculento, ab eius gentis moribus dictum uidetur, & σκύλευσι irasci, quòd ea gens sit supra modum iracunda.

Accipit & glebam erro. XXXVI

Δίχελαν καὶ βῶλον ἁλιτύει. id est,
Accipit & glebam erro. Hemistichium carminis heroici dici solitum in eos, qui nihil grauantur aut aspernantur: sed quicquid datur, quantilibet pusillum, id boni consulunt, Neq; intempestiuè dicetur etiam in illos qui rerum inopia laborantes, quiduis undecunq; libenter accipiunt, donec ad fortunam commodiorem emergant. Originem adagionis ad huiusmodi casum referunt. Aletes quidam Corintho pulsus, adhortante oraculo tẽtauit, si posset in patriam redire. Atq; interim rustico cuipiam factus obuius, cibũ mẽdicauit. Ille, Indibrij opinor causa, glebam ex agro sublatam porrexit. Aletes eam tanquam felix omen accipiens effatus est.

Δίχελαν καὶ βῶλον ἁλίτης.

Huius Aletæ mentionem facit & in Corinthiacis Pausanias. Plutarchus in Problemat. haud omnino dissimilem historiã recenset, unde prouerbium ortum uideri queat. Aenianes, inquit, post sedes iam sæpius aliunde aliò transmutatas, tandem in agrum Inacho uicinum descenderunt, quẽ id temporis Inachienses & Achæi obtinebant. Oraculum autẽ proditum erat, si in agrum eos recepissent, futurum ut ueteres incolæ pellerentur: noui uerò, si quid á uolentibus accepissent, agrum retinerent. Temo quidam igitur inter Aenianes uir solers & cautus, sumpta pera, mendici habitu ad Inachienses accessit. Ibi cum per risum & contumeliã rex mendicanti cibum, cespitem dedisset, in peram conijcit, ac uelut eo contentus, statim è conspectu se subduxit: nec præterea quicquam rogauit. Seniores tum rei nouitate, tum oraculi recordatione submoniti, rege adito censent hominem neutiquam esse negligendum, nec è manibus omittendum. Quòd ubi sensisset ille, fuga sibi cõsuluit, utcunq; protinus hecatõbe, & Apollini inuocato, sartim abijt. Postea congressi prælio, Aenianes pulsis Achæis & Inachiensibus, illorum agros occupauerunt. Hæc fermè Plutarchus. Itaq; competet in illos quoq;, qui magnum quiddam molientes, quiduis & patiuntur & faciunt, ut mentis compotes aliquando fiant.

Stentore clamosior. XXXVII

Prouerbialis hyperbole. Stentore clamosior. Iuuenalis,
Vt Stentora uincere possit.
Sumptum è fabula Stentoris: cuius meminit Homerus Iliados ε, eiq; ferream, hoc est, inuictam attribuit uocem,
Στέντορι δῶκε μεγαλήτορι χαλκεοφώνῳ.
Ὃς τόσον ἀὐσάσκε χ' ὅσον ἄλλοι πεντήκοντα. id est,
Stentoris in specie ualidi, cui ferrea uox, qui
Quinquaginta alios æquans clamore, sonoq;.
Græci μεγαλοφώνους appellant.

In orbem circumiens. XXXVIII

Lucianus in Hermotimo. Ἁπαξάπας ἐν κύκλῳ περιελθών. i. Omnes in circulo obiens, dixit, mirum ni prouerbiali figura, quæ duraret etiam in hodiernum apud uulgus illiteratum, proco quod est, usq; ad unum omneis, nemine præterito. Vnde & Latinis dictum est, ambire, quòd singulos prensarent: & obire prouinciam, quòd qui suscipit administrationem, nusquam non adesse oporteat. Lepidius erit si accommodetur ad res animi, ueluti si dicas in consultando, πάντας ἐν κύκλῳ, commoda atq; incommoda circumspicienda.

Optimum aliena insania frui. XXXIX

Optimum aliena insania frui. Plin. Secundus Nat. hist. lib. 18. cap. 5. nominatim prouerbij loco citat. Eodem, inquiens, pertinet, quòd agricolam uendacem oportere esse dixit, fundum in adolescentia conferendum sine cunctatione, ædificandum nõ nisi consito agro, tunc quoq; cunctanter. Optimum est, ut uulgò dixere, aliena insania frui: sed ita ut illarum tutela non sit oneri. Hactenus Plinius. Idem totidem uerbis refertur á Plinio Iuniore in Epistolis, de Reguli stultitia loquẽte, hominis ridicule ambitiosi, sed tamen ad excitanda studia nõ inidonei. Admonet adagium, ut ex aliorum erratis ipsi cautiores efficiamur, & alienis periculis reddamur prudentiores: & aliorum desipientia nobis sapiendi præbeat occasionem. Vulgò iactatus uersus est in eandem sententiam:

Felix, quem faciunt aliena pericula cautum.

Cicero in epistola quadam, bellum esse, scripsit, ex aliorum erratis suam aciem in aciem instituere. Plautus item, Feliciter sapit, qui alieno periculo sapit. Extat & huiusmodi quidam mimus Publianus, uti conijcio,

Ex uitio alterius sapiens emendat suum.

Et Demea Terentianus iubet ex alijs exemplum capere. Potest & in hunc accipi sensum, ut ὃ dicatur aliena frui insania, qui alienis fruitur malis, ipse in tuto consistens. Nulla enim uoluptas minoris cõstat, neq; ulla solet esse iucundior. Sumptum uidẽri potest prouerbium ex Sophoclis tragœdia, cui titulus, Aiax flagelliser. Apud quem Aiace per insaniam gloriante, quòd hostes sustulisset, cùm sæuisset in pecudes, Pallas Vlyssem ad hoc spectaculum inuitat his uerbis,

Οὐκοῦν γέλως ἥδιστος ὧδε τοῖς ἐχθροῖς γελᾶν. id est,
Ridere de hoste risus est suauissimus.

Ingens telum necessitas. XL

Ingens telum necessitas. De re inculcabili. Liuius primæ Decadis lib. 4. Necessitate quæ ultimum ac maximum telum est, superiores estis. M. Tullius lib. de amicitia, Nec uerò negligenda est fama, nec mediocre telum ad res gerendas existimare oportet beneuolentiam ciuium. Vtitur eodem adagio quodam in loco Plinius auunculus. Est aliquoties apud Liuium, Huic rei aliud inuenietur telum. Et eam rem hoc telo maximè parabant, ut pro consilio, rationeq; ac uia gerendi

gerendi negotij capi uideatur, fortasſis ſumpta metaphora à uenantibus, qui telo appetunt, quod capere uolunt. Vnde & certa dicentur tela, conſilia quæ nunquam fallunt.

Aduerſum neceſsitatem ne dij quidem reſiſtunt. XLI

Ἀνάγκῃ δ' οὐδὲ θεοὶ μάχονται. i. Neceſsitati ne dei quidē reſiſtunt. Hæc ſententia Simonidi tribuitur: ſumpta eſt ex Homero. Refertur duobus locis à Platone, libris De legibus 7. & 5. ἀλλ' ἔοικεν ὁ γε θεὸν πρῶτον παροιμιασάμενος ὡς τάχ' ἀποβλέπειν ἐπεῖν, ὡς δὲ θεὸς ἀνάγκῃ μὲν οὔπω φανῇ μαχόμενος. i. Sed apparet eum qui primum adnuſcuit deū prouerbio, hæc ſpectaſſe cum dicit, quòd ne deus quidem unquā uiſus eſt cum fato pugnare. Idem in conuiuio, πολλὰ γὰρ καὶ ἄλλα τοῖς θεοῖς ἐγίγνετο, ὧν λέγεται, διὰ τὴν δὲ ἀνάγκην βασιλέα εἶναι. i. Multa uerò & acerba diis acciderunt, ut dicitur, ob neceſsitatis regnum. Item lib. De legibus 5. ſcribit, τὴν ἀνάγκην οὐδὲ τοὺς θεοὺς βιάζεσθαι. id eſt, Ne deos quidē cogere poſſe neceſsitatem. T. Liuius, Pareatur neceſsitati, quam ne dij quidem ſuperant. Palladius, Neceſsitas frijs caret. Euripides in Helena,

Λόγῳ γάρ ἐστιν οὐκ ἐμὸς, σοφῶν δ' ὅπῳ,
Δεινῆς ἀνάγκης οὐδὲν ἰσχύειν πλέον. id eſt,
Nanq; illud eſt ſapientum dictum, haud meum.
Nihil neceſsitate dira fortius.

Extat apud Græcos uerſus prouerbialis,

Τοὺς δ' ἀνάγκης πάντα δυσπότητα τάχα. id eſt,
Inſeruitutem cuncta agit neceſsitas.

Euripides in Hecuba,

Στέρνα γὰρ ἀνάγκη. id eſt,
Rigida nanq; neceſsitas. Horatius.
Si figit adamantinos
Summis uerticibus dira neceſsitas Clauos.

Pœtæ Neceſsitatem deam faciunt, Parcarum matrē, quæ & ipſæ ineluctabiles atq; inexorabiles uocantur. Hanc neceſsitatem philoſophi fatum appellant, quæ eſt æterna rerum ſeries, neceſſario cohærentium: cui ueluti cedens Iupiter apud Maronem, Fata inquit, uiam inuenient.

Et tragicus quidam apud Senecam,

Ducunt uolentem fata, nolentem trahunt.

Squillas à ſepulchro uellas. XLII

Σκίλλας ἀπὸ σήματος τίλλειν. id eſt, Squillas à ſepulchro uellere iubebantur, qui parum ſanæ mentis eſſe uiderentur. Hac enim herba malum hoc expiabatur antiquitus. Theocritus in Bucolicis,

Σκίλλας ἴσον γραίας ἀπὸ σήματος ἀντίνα τίλλοις. i.
I. ſquillas ab anus quàm primum uelle ſepulchro.

Iniuit, illum quòd in certamine cancrdi ſuperatus ſit, adeo iracunde ferre, ut periculum ſit, ne uertatur in inſaniam. Et alter ſimile quiddam refert,

Ἐνθὼν δ' ἀμπλάμενον ἀμαιμάκετος ἐς ἅλα πέμψει. id eſt,
Hinc abiens fluuio inſidias cyclaminon Halcuti.

Dioſcorides lib. 2. demonſtrat, Cyclaminon Romanis dici rapum, efficacem detrahendo è capite phlegmati. Atq; inter cætera eius remedia hoc quoq; commemorat, ſuccum illius melli admixtum inſeri naribus, ac lanam hoc imbutam digito imponi, ad purgandam capitis pituitam. Huius radicem diſſectam reponi aſſeruarique, non ſecus ac ſquillæ. Denique contuſam & in paſtillos redactam, ualere aduerſus ueneficia, quæ Græci philtra uocant.

Iucundi acti labores. XLIII

Iucundi acti labores. M. Tullius lib. De finibus bonorum & malorum ſecundo. Quid ſi etiam iucunda memoria præteritorum malorum, ut prouerbia nonnulla ueriora ſint, quàm noſtra dogmata: uulgò enim dicitur, Iucundi acti labores. Ex ipſa hominum natura ſumptū adagium: eſt enim hoc inſitum omnibus, ut iucunda cuiq; ſit anteactorum malorum aut periculorum ſecura recordatio, commemoratioq;, præſertim inſignium fatalium, & quæ cum turpitudine coniuncta non ſint, ueluti bellorum, naufragiorum, atq; id genus diſcrimium. Vnde dictum eſt ab Horatio:

_Gaudent ubi uertice raſo
Garrula ſecuri narrare pericula nautæ.

Hoc prouerbium ortum ab Homero ceu fonte, à diuerſis deinde ſcriptoribus uarie eſt uſurpatum. Extat autem apud hunc Odyſſeæ lib. 15.

Νῶϊ δ' ἐνὶ καισὶν πίνοντέ τε δειπνοῦμέν τε
Κώδειον ἀλλήλων τοξοπόμεθα λιγαλέοισιν
Μνωομένω. μετὰ γάρ τε καὶ ἀλγεσι τέρπεται ἀνὴρ,
Ὃς τις δὴ μάλα πολλὰ πάθῃ καὶ πολλ' ἐπαληθῇ. i.
At nos in ſcamnis ueſcentes atq; bibentes
Triſtibus inter nos recreemus pectora fatis,
Commemorando. etenim ſit, uti poſt gaudeat actis,
Aſpera quiſquis multa tulit per multa uagatus.

Citatur & locus hic, & prouerbium ab Ariſtotele Rhetoricorum lib. 1. ubi commemorat, quæ cuiq; natura uel iucunda ſint, uel moleſta. Vergilius Homerum æmulatus:

Forſan & hæc olim meminiſſe iuuabit.

Item in Tragœdijs Seneca:

Quod ſcit durum pati, meminiſſe dulce eſt.

Circunfertur Græcis & huiuſmodi trimeter prouerbialis:

Ὡς ἡδὺ τοῖς σοφοῖσι μεμνῆσθαι πόνων. id eſt,
Memoria dulcis iam peracti olim mali.

Cicero uidetur indicare ſumptum ex Euripide, Nec male, inquit, Euripides. concludam ſi potero Latinè. Græcum enim hunc uerſum noſtis omnes,

Suauis eſt laborum præteritorum memoria.

Conſtat uerſus, ſi pro ſuauis legas ſuaue, niſi malis priſcorū more elidere s, aut quod eſt commodiſſimum uerbum eſt, niſi mauis ſubijcere poſt laborum.

Aulœdus ſit, qui citharœdus eſſe non poſsit, XLIIII

M. Tullius in oratione pro Murena, cōparationem faciens iureconſultorū & oratorū. Itaq; mihi pleriq; uidētur, inquit, hoc initio multo maluiſſe, poſt cū id aſſequi non potuiſſent, iſthuc potiſsimū ſunt delapſi. Vt aiunt in Græcis artificibus eos aulœdos eſſe, qui citharœdi fieri nō potuerint. Sic nōnullos uidemus qui oratores euadere nō potuerūt, eos ad iuris ſtudiū deuenire. Hactenus Cicero. Rectè dicetur in eos qui malunt ~~in multo inferiore ordine~~ alicuius haberi momenti, quàm inter excellentes neglegi. Quēadmodū Iulius Cæſar maluit in frigido oppidulo primus eſſe quàm Romæ ſecundus. Nec male quadrabit in eos qui deſperatione meliorū ad humiliora ſeſe cōferunt. Citatur idē adagiū in Decretis ex Auguſtino, in monachos malos, ad clericorū gregē deſciſcentes.

Colophonem addidit. XLV

Τὸν κολοφῶνα ἐπέθηκεν. i. Colophonem addidit. Dici conſueuit, cum ſumma manus rei cuipiam imponitur: aut cum accedit id fine quo negotiū confici non poteſt. Originem adagionis indicat Strabo lib. Geographiæ ſuæ 14. ſcribens Colophonios olim cum naualibus copijs abundaſſe, tum equeſtribus uſqueadeo præcelluiſſe, ut ubicunq; gentium bellum gereretur quod confici non poſſet, Colophoniorum equitū auxilio profligaretur. Atque inde uulgò natum prouerbium, κολοφῶνα ἐπέθηκεν. id eſt, Colophonem addidit. Refertur à Diogeniano prouerbium. Indicauit & Feſtus Pompeius, ſcribens colophonem dici ſolere, cum aliquid finitum ſignificaretur, tametſi locum cum arbitror non uacare mendo. In eum ſenſum uſus eſt Plato De legibus 2. ἐπὶ τοῖσιν δὲ μέθυσι χρὴ τὸ κολοφῶνα πρῶτον ἐπιβάλλειν. id eſt, Itaq; de uſu temulentiæ primum colophonem impo-

imponamus, etiamsi apud Platonem legimus χορέια, præcessit enim de chorea mentio. Ac mox, ὑπὸ σοῦ ἐγὼ ἡμῖν, ἃ ξυνδυκεῖ, κολοφῶν ἐπὶ τοῖς λόγοις ἐπιθήτω ἀρκούντως. Hic nobis hospitibus, si uobis idem uidetur, Colophonem sermoni de uino habito dictus esto. Idem in epistola ad Dionysium tertia, ὑπὲρ κολοφῶνα ὦ θαυμάσιε τῶν ὑποσχέσεων ἀπάσαιτο, γελοιώτατον ἐπίδικος. id est, Colophonem uir præclare, pollicitis omnibus maxime iuuenilem imposuisti. Rursus in Theæteto, καὶ ἐπὶ τούτοις ὑπὲρ κολοφῶνα ἀναγκάζω προσβιάζων τὸν χρυσοῦν σφᾶν. id est, Et ad hæc adigo Colophonem, ui compellens auream illam catenam. Sentit enim Socrates Homerum per aureã catenam significasse solem, cuius motu seruantur omnia protinus interitura, si steterit. Præcipuum igitur argumẽtum quo probet quiete corrumpi uniuersa, motu seruari, appellat Colophonem. Itidem Aristides in Themistocle: κἀντεῦθα κολοφῶν ὑπὲρ λόγον. id est, Atq; hic orationis summa. Plutarchus in libello De musica, tametsi stilus propè elamitat illius nõ esse: Τότης τοὺς ἔξω χαλεπὸς διδάσκαλε κολοφῶνα τῶν πρὸ αὐτοῦ μουσικῶν λόγων ποιούμενος. i. Hoc uersus bone præceptor Colophonem eorũ quæ de musica disputata sunt, fecit. Idem in libello De prudentia, animantium dixit, κορυφῶν. Ἵνα ὁ κορυφῶν ὁ λόγος ἐπιθεὶς ἑαυτῷ παύσηται. id est, Vt autem ratio sibi fastigium imponens finem faciat. Gregorius theologus in libello De fuga sua, εἰμὶ γὰρ ἐπ' αὐτῷ καὶ κολοφῶνα λόγων. id est, Id enim uenio ad ipsum sermonis Colophonem. Sunt qui admoneant, proverbiũ usurpari de extremis malis. Ad cum modũ usus uidetur Chrysostomus in epistola ad Innocentium Romæ episcopum. Hesychius admonet, Colophonem interdũ dici gyraculum, quod, ut opinor, summis ædiũ fastigijs auis ea soleat imponi, uelut admonens iuxta cornicem Hesiodium, ut homines cessantes nidos, neq; enim semper fore æstatem. Latinis item dictum est, apicem imponere. M. Tullius in Catone maiore. Apex autem senectutis est auctoritas. Reliqua pete à prouerbio quod alibi retulimus, Colophonium suffragium. Coronidem addere, diximus alibi.

Nullum ocium seruis. XLVI

Οὐ σχολὴ δούλοις. i. Non est ocium seruis. Refertur ab Aristotele lib. Politic. 7. Sumptũ à seruorũ conditione, quibus heri nullum concedunt ocium: imò paulo plus etiam imponunt operæ, quam illi præstare possint: ut quam sunt in dimenso parci, tam sint in operarum pensis liberales. Dicitur in eos quibus propter obnoxiam ministerijs sordidioribus conditionem, non uacat honestis disciplinis operam dare. Nam artes liberales hinc dicuntur, quibus ijs qui nati sunt incumberent: utpote quibus et ocium et res suppetebat. Accommodabitur haudquaquam inscite & in improbos, quorum ingeniũ iis utilijs occupatur, ut non possint egregias artes perdiscere. Nihil enim occupatius seruitute. Nulla autẽ seruitus grauior, quàm si quis utilijs seruiat. Maximè cũ ij plurimos habeat dominos, cosq; plurimum inter se dissidentes: & ob id neutiquam eadem imperantes. Etenim si quando segnities iubet in medios dormire dies, auaritia contrà iubet, prima luce adesse in portu, cum tenacitas indicit parsimoniam, amor iubet profundere. Solus inq; sapiens & liber est, & in ocio uiuit.

Titanas imploras. XLVII

Τιτᾶνας καλεῖς. i. Titanas inuocas. Vbi quis suis diffisus uiribus, alienum implorat auxilium. Sumptum à gigantum fabula, in qua Iupiter suo timens Olympo, Titanas in auxiliũ accersiuit. Id quod prouerbiali quoq; metaphorâ Latini ueteres quiritari dicebant, autore Nonio Marcello. Tractum à more Romanorum, qui ui oppressi, Quirites inuocabant. Sic enim appellant ciues Romanos. Refertur adagium à Diogeniano. Lepidior fiet allegoria, si longius à simplici figura recedat. Veluti si quis theologus non potens se diuinis uiuri literis ad philosophorum rationes sese transferat, τιτᾶνας καλεῖ.

Homo bulla. XLVIII

Ποιμφόλυξ ὁ ἄνθρωπος. i. Homo bulla. Prouerbium hoc admonet, humanam uitam nihil esse fragilius, nihil fugacius, nihil inanius. Est enim bulla tumor ille inanis, qui uisitur in aquis, momento temporis ci...scens simul & euanescens. M. Terentius Varro in præfatione quam scripsit in libros De agricultura: Cogitans, inquit, esse properandum, quòd si, ut dicitur, homo est bulla, eo magis & senex. Annus enim octogesimus admonet me ut sarcinas colligam, antequam proficiscar è uita. Lucianus item in Charonte, uitas hominum bullis huiusmodi similes facit: quarum aliæ simul atq; natæ sunt, protinus euanescunt, aliæ paulo diutius durant, omnes breuissimis quibusdam interuallis, aliæ succedũt aliis. Neq; quicquã profectò potuit excogitari, quod melius repræsentaret, quàm nihil sit hæc uita nostra. Primum quanto discrimine prodimus in lucem, deinde quàm destituta, quantis obnoxia periculis infantia. Quàm fugax adolescentia, quàm præceps iuuenta. Aristoteles in lib. Politic. item& Rhetoric. lib. 3. uigorem humani corporis tradit iam euanescere anno fermè 35. animi 49. Hippocrates extremã hominis ætatem terminat 49. Iam si pueritiam & senectam deducas de ratione ęui, quæso quãtulum est hoc quod relinquetur. Et hoc ipsum tantis circũscriptum angustijs, frequẽtia morborũ genera quotidie infestant: nec paucieres impetit casus, ruina, uenena, naufragia, bellũ, terræmotus, lapsus, fulmen, & quid non? Alius acini granũ glutiens præfocatus est. Est quẽ potus cum lacte pilus strangularit. Necq; defuit cui stiria gelu durata delapsa tecto, subitũ attulerit exitiũ. Et hoc est animal illud quòd tantos molitur tumultus, cuius& cupiditatibus orbis hic angustus est. Nec mihi tẽperare possum, quin hoc loco Plinij uerba adscribã ex lib. 7. uitæ fragilem breuitatẽ fcite depingentis. Incertũ ac fragile nimirum est hoc munus naturæ, quicquid datur nobis. Maligniim uerò & breue, in ijs etiam quibus largissimè contigit, uniuersum utiq; ęui tempus intuentibus, Quid quòd æstimatione nocturnæ quietis dimidio quisq; spatio uitæ suæ uiuit: pars æqua morti similis exigitur, aut pœnæ, nisi contingit quies, nec reputantur infantiæ anni, qui sensu carent: nec senectæ in pœnam niuacis: tot periculorum genera, tot morbi, tot metus, tot curæ, toties imo cata morte, ut nullum frequentius sit uotum. Natura uerò nihil hominibus breuitate uitæ præstitit melius. Hebescunt sensus, membra torquentur, præmoritur usus, auditus, incessus: dentes etiam ac ciborum instrumenta. Et tamẽ uitæ hoc tempus annumeratur. Ad bullarum similitudinem accedit nobilis illa Homeri comparatio, de caducis arborum foliis, Sic enim Glaucus apud hunc loquitur Iliados 6.

Οἵηπερ φύλλων γενεὴ τοίη δὲ καὶ ἀνδρῶν.
φύλλα τὰ μὲν τ' ἄνεμος χαμάδις χέει, ἄλλα δέ θ' ὕλη
Τηλεθόωσα φύει, ἔαρος δ' ἐπιγίγνεται ὥρη. id est,
Tale quidem genus est hominum, quale est foliorum.
Quorum hæc uentus humi fundit, rursum illa uirescens
Profert sylua, simul uernis iam afflauerit aura. Hoc carmine Byrrhonẽ Academicum peculiariter delectatũ fuisse, testatur Diogenes Laërtius. Rursus Homerus Iliados 9.

Οἵ φίλοισιν ἐοικότες, ἀνέρι τῷ τε
Ζαφλεγέϊ θ' τελέθουσιν, ἀθέσφατα κάρτος ἔχοντες.
λάθρῃ δ' ἀνθρώπων ἀνδρῶν. id est,
Frondibus arboreis similes, nunc uberе fœtu
Exuperant, lętitiq; satis uescuntur agrorum.
Nunc rursum interemunt, euanescuntq; caduci.
Idem alio rursum loco quopiam.

Οἷόν τε

Οὐδὲν ἀνιαρότερον γαίας ἔθρεψεν ἄνθρωπος. id est,
Nil homine enutrit tellus infirmius alma.

Menander apud Plutarchum in libello Consolatorio ad Apollonium:

Τὸ γὰρ κεφάλαιον τῶν λόγων ἄνθρωπος εἶ,
Οὗ μεταβολὴν θᾶττον πρὸς ὕψος καὶ πάλιν
Ταπεινότητα ζῶον οὐδὲν λαμβάνει.
Καὶ μάλα δικαίως· ἀσθενέστατον γὰρ ὂν
Φύσει μεγίστοις οἰκονομεῖται πράγμασιν. id est,
Caput atq; summa orationis hæc, homo es,
Quo non aliud est animal usquam, quod modo
Surgat, modo cadat, citius atq; crebrius.
Ac iure sane, quippe debilissimum
Cum sit, negotia administrat maxima.

Euripides apud eundem:

Οὐκ ὄλβος, ἡ βέβαιος ἐν βροτοῖς τύχη.
Καὶ ἡμέρα μία τὰν μὲν καθεῖλε κὐκ ὤλεσε,
Τάδε δ' οὔτοι. id est,
Nec stabilis est felicitas,
Sed in diem durans, & unicus dies
Et hæc ab alto traxit, hæc & sustulit Ab imo in altum.

Quo quidem in loco Demetrius Phalereus poëtam alioqui laudatum ob elegantiam taxasse legitur, qui non ἡμέραν μίαν, i. unum diem, sed χρόνον, i. temporis punctum dicere debuerit. Pindarus uicit etiam Homericam similitudinem: ut qui hominem non frondes, sed umbræ somnium uocarit. Locus est in Pythijs hymno 8. Επαμφοτ. τί δέ τις τί δ' οὐκ τις; σκιᾶς ὄναρ ἄνθρωπος. i. Diurni. Quid autem aliquis? Quid autem nullus? Vmbræ somnium homo. Nihil inanius umbra. Videtur enim esse, cum nihil sit. At hac quoque repperit quiddam inanius, nimirum umbræ somnium. Vt nemo possit dicere, hic est aliquis: neq; rursum, hic est nullus, quòd tam subita sit rerum humanarum immutatio, ut qui uidetur aliquid esse, mox sit nullus: & qui uidetur periisse, mox sit aliquis. Aeschylus apud Stobæum, umbræ fumi similem facit hominis uitam:

Τὸ δ' βρότειον αὖτε ἐφημέρα φρονεῖ,
Καὶ πτίσσον οὐδὲν μᾶλλον ἢ καπνὸς σκιά. id est,
Caduca molitur genus mortalium,
Neq; certa res est ulla, nec tuta haud magis
Atq; umbra fumi. Sophocles item in Aiace:
Ἄνθρωπός ἐστι πτῶλμα καὶ σκιὰ μόνον. id est,
Nil aliud ab umbra atq; flatus est homo.

Pindarus in Nemeis hymno 11. ἐλπὶς ὀλβον ἔχων, μοιρᾷ παραμένουσα ἄλλων, ἅτε αἰθλοισιν ἀεξόμενα ἐπέδειξεν βίαν, ὑπατὰ μεμνόσθω πρὸς ἑλλὼν μάλα, καὶ τελευτὰν ἀπάντων γᾶν ὑποστρόμβου. i. Si quis autem opes possidens, forma præcellat cæteris, & in certaminibus fortiter se gerens, ostendit robur, meminerit quòd membra circumfert mortalia, quòd finem omnium terram aditurus est. Hanc sententiam inscribi conueniebat aulis, poculis, auleis, & insignibus principum, potius quàm illa gloriosa Qui uolet, & Adhuc longius, aliaq; huius generis. Nil autem uenustius illa comparatione rosarum repente nascentium, senescentium, & intereuntium cũ hominum uita. Carmen extat titulo Maronis, quòd etiam si Vergilianam uenam non admodum resipit, tamen ita scatet gratijs leporibusq;, ut ab autore non solum eruditissimo, uerum etiam festiuissimo, quisquis is fuit, profectũ appareat. Huc pertinet quod poëtæ fingunt, mortales omnes à Parcarum filis pendere, quibus infectis protinus decidant. Atq; alios quidem à cædibus, alios à pullis suspendi filis. Rursum alios in sublime sublatos pendere, alios terræ uicinos. Omnium tamen hanc eandem esse sortem, ut simul atq; inexorabilis Atropos pollice filum secuerit, ilico decidat is qui pendebat. Nec ullum esse discrimen, nisi quòd maiore tumultu decidit is qui pẽdebat altius. Rides, & hos lusus esse, iocosq; poëticos existimas? Lusus quidem, sed seuus ille nimiumq; procax fatorum lusus: quem utinam in gregarios & inutiles homines duntaxat exercerent, in quos conuenit Homericum illud:

Ετώσιον ἄχθος ἀρούρης:

Ac non etiam uiros cœlesti præditos ingenio, tũ autẽ principes optimos ante diẽ è medio tollerẽt. A' quibus non solum non abstinent hanc ludendi licentiam: uerũetiam his quasi dedita opera uidentur insidiari, nimirum ambitiosa quadam inuidentia ut hoc ipsum sibi licere declarent, palamq; faciãt, omnẽ mortalem, quicũq; id fuerit, ex æquo bullã esse. Quãta rei literariæ iactura nuper mors immatura terris eripuit Paulum Canalem patricium Venetũ, iuuenẽ quidem illũ uix dum annos natũ uigintiquinq;, sed deum immortalem, quàm felici ingenio, quàm acri iudicio, quàm ubere facundia, quãta linguarum, quãta disciplinarũ omniũ scientia præditũ! Nihil sua referre putauit inexorabile fatũ, quòd tantũ adferret dispendiũ bonis literis, quibus ille iã succurrere nõ instrenue cœperat: quòd tam graue desiderium excitaret literarũ cultoribus, quòd tantos fructus, tantas studiosorum spes repente incideret. Iam uerò Philippi principis mei tam immaturum interitũ, equidẽ nec memorare possum ob acerbissimũ illius desiderium, neq; rursus, quãquidẽ locus admonuit, præterire fas est, propter singularem etiam illius in me benignitatẽ. Hunc unũ fortuna, principum omniũ, quos unquam sol uidit, optimũ, maximũ, ornatissimum terris ostendit, sed heu facinus, ostendit tantum, ac protinus subduxit. Nam quæ nã sunt uel naturæ dotes, uel ornamẽta fortunæ: quid diuinitus á superis dari potest mortalibus, quod in illo non fuerit & eximium, & cumulatissimum? Primum quàm heroica corporis proceritas, quanta formæ, tum dignitas, tũ gratia? Quis oculorũ uigor? Quàm felix indoles, quæ firmitas membrorum, quod robur, qui status, quæ habitudo? Nã de natalium splendore quid attinet dicere? In quibus tot reges, tot imperatores, tot heroas inuenies, ut ne fingi quidẽ possit quicquã illustrius, amplius, luculentius. Accedebat ad hæc arcana uis quædã diuinitus insita, qua fiebat, ut nõ secus ac magnes quidam regũ, gentiũ, suorũ, externorũ, breuiter omnium mortalium animos in sui raperet amorẽ: adeo ut nõ solũ conspectus, cõgressusq;, sed uel auditiũ modo Philippi nomẽ, nescio quomodo mirã quandã excitaret benecuolentiã. Quaquidem re quid potest summo principi cõtingere felicius? Augebat fatalem hanc amabilitatẽ singularis quædã morũ comitas, dexteritasq;. Itaq; regũ ac nationũ omnium tam mirus in hoc amando cõsensus erat, ut etiã qui paulo ante bello cõflictabãtur, iam positis armis, pari studio ad ornandum Philippũ incumberent. Adeo pacis, cõcordiæ, gratiarũ, ac gaudiorum plena erant omnia, ubicũq; terrarũ affulsisset ille. Quem ueterũ ducem, quẽ triumphum nõ contemnat is, qui spectarit, quantũ ueræ benecuolentiæ, quantũ studiorum, quantũ ornamentorũ duabus illis in Hispaniã profectionibus certatim cõtulerunt, tot reges, tot proceres, tot nationes, Gallia, Sabaudia, Hispania, Germania, Britannia. Multũ ornamenti sibi putabat adiungi, quisquis in Philippum ornamenti quippiã contulisset. Quibus de rebus noster extat Panegyricus. Adiunge ad hæc uxoris fœcunditatem, liberos omneis incolumes, patrem, ut infinita decora uerbo complectar, Maximilianum: adde tot reges adfinitatis etiã uinculis adgluinatos. Adde imperij magnitudinem, in qua natus: adde regni luculentiam, in quod ascitus: adde paternæ maiestatis successionem: adde tantarum rerum spes quæ tali indoli, talibus satis, talibus debebantur moribus, certas, siquid omnino certum esse superi uoluissent in rebus mortalium. Quæ iam contigerant, erant maxima, atq; hoc maiora, quòd non,

quemad

quemadmodum pleriſq; ui, ſanguine, & alienis calamitatibus accreuerant. Vix enim aliter ingentia poſſidentur imperia. Nihil erat in tot felicitatis Philippi noſtri calculis cruentum, nihil cũ ullius dolore iactura ue cõiunctum. Quæ uerò impendebant, ſic impendebant, non ut inuaſurus ea uideretur, ſed ut recuſare non liceret. Tot inquam, dotes, tot ornamenta, tot gentium ſtudia, tot regum optata tam iuſta, tam pia patris amantiſſimi uota, tot patriæ gaudia, tam amplas ſpes, tantam orbis expectationem repente propera mors interfecuit, nimiſq; crudeli docuit exemplo neminem eſſe mortalem uſqueadeo cœlitibus uicinum, quin bulla ſit. Sed iam dudum tempus eſt, ut his omiſſis ad inſtitutum negotium recurrat oratio, ne quis merito calumniari poſſit, nos in mediis adagijs declamare. Quanquam uideo Plinii in huiuſmodi locos cauſa uoluptatis frequẽter digredi. Me dolor à propoſito nonnihil tranſuerſum egit, non illectauit amœnitas.

Optimum non naſci. XLIX

Venuſtiſſimam & omnium literis celebratam ſententiam uſurpat Plinius Secundus in præfatione ſeptimi libri, ubi collectis innumerabilibus, tum naturalitatis noſtræ periculis, tum uitæ incommodis, ita concludit: itaq; multi extitere, qui non naſci optimum cenſerent, aut quam ocyſſimè aboleri. Hanc M. Tullius à Sileno profectam ſcribit: quam lib. de conſolatione ſic extulit, teſte Lactantio: Non naſci longe optimum, nec in hos ſcopulos incidere uitæ: proximum autem, ſi natus ſis, quamprimum mori, & tanquam ex incendio effugere uiolentiam fortunæ. Citat idem Lactantius duos hos ſcenarios Græcos, quos Athenæus lib. Dipnoſophiſtarum tertio, oſtendit eſſe Alexidis comici:

Τὸ μὴ γενέσθαι μεῖζ' ἀράτιόν ἐς' ἀεί,
Ἐπὰν γένηται δ', ὡς τάχιστ' ἐναι τέλος. id eſt,
Haud unquam in auras prodiiſſe potiſſimum eſt,
Aboleri ubi ſis natus illico, proximum eſt.

Adducit & Theognidem,

Ἀρχὴν μὲν μὴ φῦναι ἐπιχθονίοισιν ἄριστον
Μηδ' ἐσιδεῖν αὐγὰς ὀξέος ἠελίου,
Φύντα δ' ὅπως ὠκιστα πύλας ἀίδαο περῆσαι. id eſt.
Non naſci omnino, primum eſt mortalibus, atq;
Haud unquam ſolis cernere triſte iubar:
Verum ubi ſis natus, quamprimum inuiſere manes.

Citatur & ex Euripide,

Ἐγὼ τὸ μὴ δὲν παῖδα χὠ θανὼν δόμοις
Κράτιστον εἶναί φημι, μὴ φῶσιν βροτοῖς. id eſt,
Quod ubiq; celebre eſt, dictum ego uerum puto,
Homini eſſe prorſus optimum non naſcier.

Succinit huic Menander,

Ὃν οἱ θεοὶ φιλοῦσιν ἀποθνήσκει νέον. id eſt,
Quem diligunt dij, iuuenis ille tollitur.

Extat in hanc ſententiam epigramma Poſidippi, ſiue, quemadmodum alijs placet, Cratetis Cynici, & huic è diuerſo reſpondens, Metrodori. Quæ quoniam elegantiſſima ſunt, non grauabor adſcribere. Cratetis eſt huiuſmodi,

Πολλὰ τίς βουλεύεται μοι ζώοντι περὶ ἀγορῆς μεθ'
Ἑσπέρα, καὶ καλεπὰ πρήξιος, ἣν δὲ δόμοις
Προσίδωι, ἣν δ' ἀγορὰς καμάτων ἄλιος, ἣν ἡ θαλάσσης
Τάρβος. ὠὴ ξένος, ἣν μὲν ἔχεις τι, φίλος.
Ἢν δ' ἀπορῆς, ἀνιηρόν, ἔχεις γάμον, ἐν δὲ γαμοῦσιν
Ἔστιν, ὃ γαμέων, ζῆς ἢ ἐρημότερος.
Τίνα, πόνοι, πάρεστε, ἅπας βίος καὶ νέοτητος
Ἀφρονέοις, κἠν πολλὰ δ' ἔμπαλιν ἀθρήσηις.
Ἢ ἄρα τοῦν διοῦν ἐνὸς ἄρτιος. ἢ τὸ γενέσθαι
Μηδὲν ποτ', ἢ τὸ θανεῖν αὐτίκα τικτόμενον.

Id nos ex tempore ſic uertimus:

Quod nam iter humanæ cupias inſiſtere uitæ?
Quoquo te uertas, omnia plena malis.
Litigijs cauſisq; forum ſtrepit uſq; moleſtis.
Perpetua cruciat ſollicitudo domi.
Enecat aſſiduis rus triſte laboribus, undas
Et freta ſi ſulces, mille pericla premunt.
Viuenti peregre, ſi res tibi ſuppetit ampla,
Cuncta miſer metues, nec bene tutus ages.
Rurſum ſi uacuæ pendebunt ære crumenæ,
Vt durum ac miſerum eſt boſpitem egere uirum.
Coniugium ſequeris, quanta hic te cura ſequetur?
Deſolatus eris, ſi ſine coniuge eris.
Si tollis ſobolem, multo educenda labore eſt.
Non tolles, orbi lumine uita uacat.
Si iuuenis fueris, uaga, & inconſulta iuuenta eſt.
Viribus effœta eſt cana ſenecta ſuis.
Ergo quid reliquum eſt, quæſo, niſi ſanus ut optes,
Alterutrum, aut nunquam triſtibus è ſinibus
Materni prodiiſſe uteri, aut ubi protinus illinc
Exieris, Stygias abdier in latebras?

Metrodori ſic habet huic diuerſum:

Παντοίων βιότου τάμος ζώοντ' ἐν ἀγορῇ μεθ'
Ἑσπέρα καὶ πινυτὰ πρήξιος, ἣν δὲ δόμοις
Ἀμπαυμ· ἣν ἀγορὰς, φύσιος χάρις, ἣν δὲ θαλάσσης
Κέρδος. ὠὴ ξένος, ἣν μὲν ἔχεις τι, φίλος.
Ἢν δ' ἀπορῆς, μόνος οἶδας. ἔχεις γάμον, οἷσιν ἄρισται
Εὐναὶ, ὃ γαμέων, ζῆς ἢ ἐλαφρότερος.
Τίνα, πόθος. ἄφρονες ἅπαις βίος καὶ νεότητος
Ῥωμαλέαι. πολιαὶ δ' ἔμπαλιν δυσεβόλοι.
Οὐκ ἄρα τῶν διοιῶν ἑνὸς ἄρτιος. ἢ τὸ γενέσθαι
Μηδέποτ', ἢ τὸ θάνειν. πάντα δ' ἐσθλὰ βίου.

Quod ipſum etiam ad hunc modum uertimus.

Quamlibet imò uiam uitæ ingrediare licebit,
Vndiq; blanditur plurima commoditas.
Concio ſi placet atq; forum, hinc uberrima famæ
Materia, hinc ingens gloria colligitur.
Hic bene tractandis prudentia callida rebus
Exeritur, rurſum uitæ quietis domi eſt.
Rura petis, uario illic oblectamine mentem
Naturæ facies paſcet amœna tuam.
Dulcia prædiues lucra ſuppeditauerit æquor.
Si peregre uiuis, reſq; tibi ſupereſt,
Multus bonos comitatur: habe[illegible] nihil, ergo pudori
Eſt mimus, ipſe tibi conſcius unus eris.
Vxor ducta tibi eſt, domus optima proinde futura eſt.
Non ducta eſt, curis exoneratus ages.
Si tibi dulce patris cognomen pignora nata
Donant, & quod ames, unde & ameris erit.
Orbus ages, orbi eſt ſine ſollicitudine uita,
Quam patribus ſobolis ferre alitura ſolet.
Vt conſtant uiridi, roburq; uigorq; iuuentæ,
Commendat pietas ſic ſua cani cium.
Nil igitur uideo cauſæ, cur alterutrum optes
Aut naſci nunquam, aut interiiſſe ſtatim.
Quandoquidem humanæ quæ tandem eſt portio uitæ
Non optanda bonis atq; adamanda ſuis?

Extat in hanc ſententiam & Auſonij carmen nõ inelegans, in quo collectis omnibus huius uitæ malis, concludit ad hunc modum: Ergo

Optima Graiorum ſententia, quippe hominibus aiunt,
Non naſci eſſe bonum, aut natum cito morte perire.

In hac opinione uidentur & Thraces fuiſſe, quibus mos erat in lucem æditos lachrymis proſequi, mortuos conuiuijs & tripudijs. Huius rei meminit Quintilianus Inſtitutionum oratoriarum lib. 5. Item Plinius & Valerius Maximus. Herodotus quinto hiſtoriæ ſuæ libro, à quo hæc fabula profecta eſt, ait Traſos gentem eſſe Thracibus ſimillimam, quæ

cæteræ

cetera quidem cũ Thracum moribus concordet, unum illud habeat peculiare, quod æditò infante propinqui circũsidentes cùm ploratu commenzorent, quantum calamitatum illi sit perferendum, uitam ingressò. Contra defunctum hominẽ cum lusu lætitiaq; efferant, recensentes quàm multis malis subductus sit. Plutarchus De audiendis poëtis è tragico quodam hos senarios refert, quos Aristides in Themistocle Euripidis esse docet,

Τὸν φύντα θρηνῶν ἐς ὅσ' ἔρχεται κακά,
Τὸν δ' αὖ θανόντα καὶ πόνων πεπαυμένον
Χαίροντας ἀνῃμένους ἐκπέμπειν δόμων. id est,
Plorare natum, ut maxima ingressum mala,
At mortuum, uti eq; subductum malis
Efferre lætos gratulantesq; ædibus.

Senserunt ueteres uitam humanam per se miseram & calamitosam esse. Proinde Homerus passim, ἀλλὰς βροτοὺς, id est, Miseros mortales appellat. Et hunc æmulatus Maro:

Optima quæq; dies miseris mortalibus æui
Prima fugit.

Menander apud Stobæum, sufficere putat ad calamitosi nomen, ut homo sis.

Ἀνθρωπος εἶναι πρόφασις ἐς τὸ δυστυχεῖν.

Homerus,

Ὡς γὰρ ἐποικλώσαντο θεοὶ δειλοῖσι βροτοῖσι
Ζώειν ἀχνυμένοισιν. id est,
Sic etenim statuere dei mortalibus ægris,
Vt uiuant curis districti. Idem Iliados g

Οὐ μὲν γάρ τί πω θνητὸν γαῖαν ἐπὶ δίφρον ἀνδρὸς
Πάντων ὅσσα τε γαῖαν ἐπὶ πνείει τε καὶ ἕρπει. id est,
Nil æque miserum est, ut homo, quæcunq; animantum
Viuales q; trahunt auras, serpuntq; per arua.

Sophocles in Oedipo Coloneo:

Μὴ φῦναι τὸν ἅπαντα νικᾷ λόγον. id est,
Non nasci omnem superat rationem.

Eleganter & Menander apud Plutarchum libello De animi tranquillitate,

Ἀξύγκλυτόν τι λύπη καὶ βίος. id est,
Cognata sunt hæc sibi, dolere ac uiuere.

Quòd hominum uita suapte natura multis molestijs sit obnoxia. Nec illepidè Plautus in Bacchidibus:

Vixisse nimio satius est, quàm uiuere.

Tanquam in speculo. Tanquam in tabula. L

Hyperbolæ prouerbiales sunt & hæ, καθάπερ ἐν κατόπτρῳ, καὶ ὥσπερ ἐν γραφῇ id est, Tanquam in speculo, tanquam in tabula. De re uehementer euidente perspicuaq;. Terentius in Adelphis: Denicq; inspicere tanquam in speculum uitas omnium iubeo. Plato lib. De legibus 10. ὡς ἐν κατόπτροις. id est, Tanquam in speculis. Propterea quòd inter multa, quæ rerum referunt imagines, uelut aqua, æs politum, gemmæ quædam, nihil æque perspicue reddit simulachra, ut uitrum plumbo sublitum. Nam uitrũ quidem ut rarũ ac pellucidum maximè capax est imaginũ, uerum acceptas non perinde continet ob pellucentiam: proinde sublitum plumbum, ob nigrorem aliquẽ naturæq; densitatẽ fixit impressam imaginem, neq; dilabi finit. Enatescunt enim simulachra, nõ secus atq; candelæ lumen in sole, quotics excipiuntur in corpore nimiũ tenui perspicuoq;, uelut in aëre, pura aqua, crystallo, uitroq;, nõ obscurato corporis alicuius oppositu. Rursum in nimium densis & obscuris non hærent, uelut in silice, ligno'ue. Proinde natura solertissima rerum omnium architectrix, oculum animantium ad speculorũ imaginem finxisse uidetur, quippe parùm pellucẽti nigrorem quendam adiunxit à tergo, quo sublato, protinus tollatur & uidendi facultas. Vnde scite dictum est illud, ut speculum oculus est artis, ita oculum esse naturæ speculum. Illud miraculo dignum, speculum non modo clarissimè repræsentare simulachra rerum omnium, quæcunq; obiecta sunt, uerũetiam interualla, colores, motus, breuiter res ipsas pene dixerim euidentius quàm sunt, hoc uno discrimine, quod aduersa refert. Cuius causa hæc est, quòd species quæ à corpore solido per aerem manat ad speculi superficiem, simplex purag; est, unde fit, ut non alia sit auersa, quàm aduersa. Quibus de rebus acutissimè multa disseruit Ambrosius Leo Nolanus noster in quæstionibus suis. Iam ars picturæ à rudibus initijs profecta, eò subtilitatis excreuit, ut non oculis hominum, sed etiam auribus imposuerit, esse ceritq;, ut ueras res esse crederent, quæ coloribus erant ficata.

Salsitudo non inest illi. LI

Ἅλμη οὐκ ἔνεστιν αὐτῷ. i. Salsitas nõ inest illi. In infacetos & fatuos ac stupidos. Sal enim primum, maximeq; commune cõdimentũ uidetur: Plin. lib. 21. indicat, metaphoram esse sumptam ab usu salis, quod in omnibus cibis sit condimenti uice, & auiditatem imitet. Ergo hercle, inquit, uita humana sine sale nequit degere, adeo necessariũ elemẽtum est, ut transierit intellectus ad uoluptates animi quoq;. Nam ita sales appellantur, omniũq; uitæ lepos & summa hilaritas, laboriũq; requies, non alio magis uocabulo constat. Atq; hinc insulsa oratio, quæ nihil habeat leporis, & insulsus homo moribus inelegantibus. Contra salsum dicteriũ, quod acrimonia quadam mordeat. Et sales uocant festiuiter & argute dicta, nõ sine illecebra quadam mordacitatis. Seneca non uult sales nostros dentatos esse. Quintilianus Institutionum lib. sexto, capitc de risu: Salsum, inquit, in consuetudine pro ridiculo tantum accipimus. Natura non utiq; hoc est, quanquam & ridicula oporteat esse salsa. Nam & Cicero, omne, quod salsum, ait esse Atticorum, non quia sint maximè ad risum compositi. Et Catullus cùm dicit,

Nulla in tam magno est corpore mica salis,

Non hoc dicit, nihil in corpore eius esse ridiculum. Salsum igitur erit, quod non erit insulsum, uelut quoddam simplex orationis condimentum, quod sentitur latente iudicio, & uelut palatũ excitat, quod & à tædio defendat orationem. Sanè tamen, ut ille in cibis paulo liberalius aspersus, si tamẽ non sit immodicus, adfert aliquid proprie uoluptatis: ita hi quoq; in dicendo habent quiddam quod nobis faciat audiendi sitim. Hactenus ille. Porrò Catulli carmen, quod Fabius citat, sic habet:

Quintia formosa est multis, mihi candida, longa,
Recta est, hæc & ego singula confiteor.
Totum illud formosa nego, nam nulla uenustas,
Nulla in tam magno corpore mica salis.

Quo quidem in loco stultissimè carpit Fabium Catullianus interpres, quasi poëtæ uerba parum perpenderit, cum ipse dormitans Fabij uerba parum pependerit. Negat enim Fabius salsum uocari, quicquid ridiculum sit, etiam si uulgò sic usurparent indocti. Alluſit ad hoc adagium Terentius in Eunucho: Qui habet salem, qui in te est, fatuum militem & insipidum intelligi uolens. Cui postea simili ironia, Atticam tribuit eloquentiam. M. Tullius Philippica 2. At etiam quodam loco facetus esse uoluisti. Quàm id, dij boni non decebat, in quo est tua culpa nulla: aliquid enim salis ab uxore mina trahere potuisti. Salem dixit festiuitatem. Refertur à Diogeniano & Zenodoto.

Acetum habet in pectore. LII

Hunc germanum est Plautinũ illud in Bacchid. Nunc experiar, sit ne acetũ, tibi cor acre in pectore. Legitur & aliàs apud hunc ipsum. Ecquid habet acetum in pectore? pro eo quod est: Num sapit? num quid habet astutiæ? Nam ut salsa, itidem & acida, palatum mouet, acrimoniq;, & irritant stomachum. Horatius in Sermonibus, acetum pro mordacitate dixit:

At Græcus poſtquam eſt Italo perfuſus aceto,
Perſium exclamat.

Et hoc ipſum, aceto perfundere, prouerbij ſpeciem habet, ſicut, & illud ex Sermonibus Horatianis:

At idem quòd ſale multo
Vrbem deſricuit, charta laudatur eadem.

Solus ſapit. LIII

Narrat Diogenes Laërtius, Chryſippum philoſophum uſque adeo ſibi placuiſſe, ut conſultus à quodam, cui potiſſimum filium ſuum philoſophiæ præceptis inſtituendum traderet, ſibi committendum reſponderit. Nam ſi quem, inquit, alium me præſtantiorem arbitraretur, ipſe apud hunc philoſophiæ darem operam. Vnde & illud Homericum de eo uulgò iactatum fuiſſe, quòd ſolus ſaperet, reliqui uerò umbræ ferrentur. Eſt autem apud Homerum Odyſſ. κ. de uate Tireſia, cui una Proſerpina dederit ut etiam uita defunctus ſaperet, reliquas umbras uolitare, & eas quidem nihil aliud quàm umbras:

Τῷ καὶ τεθνηότι νόον πόρε φερσεφόνεια,
Οἴῳ πεπνύσθαι, τοὶ δὲ σκιαὶ ἀίσσουσιν. id eſt,
Huic etiam extincto dederat Proſerpina mentem
Solus uti ſaperet, reliquis uolitantibus umbris.

Vſurpatur & à Platone, tanquam prouerbij loco: Vnde licet coniicere, carmen hoc Homeri unum fuiſſe ex ijs, quæ plurima Macrobius ſcribit, adagionum inſtar ſolere celebrari. Sic & Cato ſenior de Scipione Iuniore pronuntiauit, ut narrat Plutarchus in Præceptis ciuilibus: ac rurſum in Apophthegmatis Romanorum,

Οἷος πεπνῦσθαι, τοὶ δὲ σκιαὶ ἀίσσουσι. id eſt,
Ille ſapit ſolus, uolitant alij uelut umbræ.

Apte dicetur de ijs, qui tanto interuallo reliquos omneis poſt ſe relinquunt, ut illi nihil niſi umbræ præ his eſſe uideantur, plane ſicut nadmodum Græci dicunt, λῆρος καὶ φλυαρία. id eſt, Nugæ deliriaſti.

Canem excoriatam excoriare. LIIII

Κυνέαν λέρου δεδαρμένου. id eſt, Canem excoriatæ excoriatam. Suidas ait dici ſolere de ijs qui iterum ea patiuntur, quibus aliquando fuerunt afflicti: Ariſtophanes in Lyſiſtrata, nam hanc quoq; nomine huius inſcriptam inuenio,

Τὸ τ' φθιρεράτου νιὸν λέρου δεδαρμένου. id eſt,
Iuxta Pherecratem detrahere cutem cani,
Detractæ cui iam eſt.

Diogenianus ait conuenire in eos, qui fruſtra ſumunt operã. Sunt qui putent magis conuenire, cum quis afflixit afflictũ. Conſine eſt illi, quod alibi diximus, ἄνουν λίχνευε. i. Virem excorias. Quod uſurpat Ariſtophanes in Nebulis.

Per ęs enſes, per ę ignem oportet irrumpere. LV

Διὰ τοῦ μαχαίρου, καὶ πυρὸς ἐπιτᾶν δίει. id eſt,
Per ę ignem eundum eſt, & per enſes impetu.

Cum ſignificamus quiduis periculi ſubeundum. Ariſtoph. in comœdia, cui titulus, Lyſiſtrata,

Κἀν μὲ χρὴ διὰ τ' πυρὸς Εβίλω βαδίζειν. id eſt,
Et ſi per ignem ſiet opus Tranſire cupio.

Et Terentius ait paraſitum non grauatiurum, uel è flammis cibum petere. Callias adulatores taxauit comœdia, ὅτι ὁ μὲν, ὁ οἶνος, ὁ δὲ χαλκὸς ἔργα μὲ φαίνει ἀεί ἅπαντα. id eſt, Quòd non ignis, non ferrum, neq; æs prohibuerit illos, quo minus uentitarent ad cœnam. Hæc citat Plutarchus ex Eupolide. Refert eadem in libello De diſcrimine adulatoris & amici. Horatius item,

Per mare pauperiem fugiens, per ſaxa, per ignes,
Impiger extremos currit mercator ad Indos.

M. Tullius Tuſculanarum quæſtionum lib. 2. Quæ flamma eſt, per quam non cucurrerint, qui hæc olim punctis ſingulis colligebant, id eſt, Quid non uel fecerunt, uel perpeſi ſunt?

Non impetam lingua. LVI

Οὐκ ἰδιγλωττίσομαι. id eſt, Non inceſſam lingua. Figuræ notatus in prouerbium abiiſſe uidetur, autore Diogeniano. Ariſtophanes in Lyſiſtrata,

Πρὶν τὸν ἀθλιῶν δ' ἐκ ἰδιγλωττίσομαι. id eſt,
At lingua Athenas nentiquam inceſſam mea.

Heſychius citat Æſchylum in Heraclidis. Græcis ἰδιγλωττᾶσθαι, eſt linguæ comitijs inceſſere, quaſi dicas, inlinguare, quemadmodum à uola dicimus inuolare. Propriè uerò pertinet ad male ominãtes. Rapiũtur enim dicta in omen, uelut in augurium uenturi mali boni'ue. Vnde ſemper à maledictis temperandum. Pindarus in Pythijs hymno quarto, inter cæteras uirtutes laudat & linguam à maledictis temperantem. Ορθαυλεῖν μὲν κακὸν γλῶσσαν φασοῦσ' ἐπὸς. id eſt, Priuans malam linguam uoce dilucida. Interpres citat in hanc ſententiam carmen Heſiodi,

Μηδὲ κακῶν ἑτάροις, μὴ δ' ἐσθλῶν νικητῆρα. id eſt,
Haud ſolitum ſocijs cerere bonis'ue malis'ue.

Vtlicebit, cum ſignificabimus nos de re quapiam periculoſa nolle uerba facere, ueluti de rebus principum aut potentum ἐκ ἰντιγλωττίσομαι. Verbum inde ductum, quòd qui temere loquuntur, ὅτι ἂν ἰδὶ γλῶττ' ἴλθοι, loqui dicuntur, ſicut alibi monſtrauimus.

Harena ſine calce. LVII

Vt autor eſt Suetonius, Caligulæ Cæſari uſq; adeo placebat ardor ac uis in dicendo, ut Senecæ orationem, ſine calce arenã ſit ſolitus appellare, tanquam diſſolutam ac neruis carentem & ordine, quæ quodammodo compages eſt totius ſermonis ſuo quicq; loco diſponens. Quãquam autem Caligula multa parum integræ mentis dedit argumenta, tamen in hoc iudicio minimum aberrauit à ſcopo. Seneca fertur impetu quodam, minime ſeruiens ordini. Hoc inter egregias uirtutes habet uitij. Male coheret arena, ni calcem admiſceas. Conſine eſt illi quod alio dictum eſt loco, Scopæ diſſolutæ.

Lupus hiat. LVIII

Λύκος χαίνει. i. Lupus hiat dicebatur, ſi quis re multũ ſperata, multũq; appetita, fruſtratus diſcederet. Aiunt enim lupum prædæ inhiantem uictu late diducto accurrere, quaſi fruſtretur, obambulare hiantem. Ariſtophanes in Lyſiſtrata.

Οἷς ποιῶν ἐσθ' ἀσφαλὲς ἅλωπι κεχανότι. id eſt,
Queis nihil fidum ac tutum eſt, inhiani niſi lupo.

Item Lucianus in Gallo, ἅσπερ ὅτ', μέλλω λύκος χανὼν παρὰ μικρόν. i. Ingrediebar itaq; cũ parum abſuiſſet ut lupus hians diſcederem. Dionyſius ſophiſta in epiſtola quapiã: ἆρα μὴ λίλανδα ἡμᾶς εἰς παροιμίαν ἐλθὼν, καὶ γλυκὺς λύκος χανὸν διὰ κενῆς. Num inſciens in prouerbii incidi, factuq; ſum lupus fruſtra hians? Apud Athenæum lib. 14. citantur hæc ex Eubulo,

Επειτ' ὑπεγκεκυφὼς ὁ λύκος χανὸν
Καὶ τῶν δ' ἁμαρτὼν ὑγιὴς οὐ συχνὸν δρομεῖ. id eſt,
Properato propera, more ne lupino hians
Fruſtratus his, in poſterum curras diu.

Porcellus Acarnanius. LIX

Χοιρίδιον ἀκαρνάνιον. i. Porcellus Acarnanius. In mollem & amabilem, atq; in delicijs habitum dicebatur. Lucianus in Dialogis meretricijs, λᾶον μοὶ φαίνει χαρίεις, καὶ χοιρίδιον ἀκαρνάνιον. i. Lenis mihi, ut aiunt, Chærea, & porcellus Acarnanius. Alluſum, opinor, ad porcellum, quem inducit Ariſtophanes ἐν ἀκαρνάσιν, ſymbolum eorum membrorum, quibus obſcœnæ uoluptates peragũtur.

Megaricum machinamentum. LX

Μεγαρικὴ μηχανή. id eſt, Ars Megarenſis dicitur, cum dolo & aſtu res agitur, non ſyncera fide. Olim enim Megarenſes uulgò

μὰλγὸ male audiebant, tanquam fraudulenti ac ficti, quod aliud sentire soleant, aliud loqui, ut indicat Aristophanis interpres. Citatur apud Suidam hic senarius,

ἀλλ' ἔστι γάρ μοι μεγαρικά τις μαχανά. id est,
Sed enim ars adest mihi quæpiam Megarensium.

Est autem apud Aristophanē in fabula cui titulus, ἀχαρνῆς. Celebrantur Megarensium nascula fictilia: uidc num huc spectet prouerbium: deinde constat Euclidem Socraticum fuisse Megarensem, qui fuscepit scholam Megaricā. Hic fuit insignis machinarum artifex. Fieri potest ut hinc natum sit adagium. Ad hæc est ciuitas eiusdem nominis in Thessalia pontica, & de Thessalico commento dictum aliàs. Sphinges Megaricas pòst referemus.

Seruus seruo præstat, dominus domino. LXI

δμῶς μὲν δμῶτος, δεσπότης δὲ δεσπότου. id est,
Seruoq; seruus potior est, heruq; hero.

Senarius est prouerbialis, admonens in eodem hominum genere non statim omnes æquales esse, uerum hominum habendam esse rationem, non tantum conditionis. Veluti generosus antecellit suopte genere plebeium. Verum est non mediocre discrimen inter generesum & gencrosum, itidem inter plebeium & plebeium, adeo ut quosdam plebeios nonnonullis ingenuis anteponas. Aristoteles libr. Politic. τὰ μὲν ἡγεμόνικα ἔργα, τὰ δ' ἀναγκαιότερα, καὶ οὐχὶ τὰ ἀφορμίαν,

δμῶς μὲν δούλου, δεσπότης δὲ δεσπότου. id est,
Quædam ministeria honoratiora, quædā autem magis necessaria. Et iuxta prouerbium,

Heroq; herus, seruoq; seruus est prior.

Dædali opera. LXII

Δαιδάλεια ποιήματα. i. Dædalea opera dicuntur, quæ nouo artificio fabricata sunt & admiranda. Hinc natum, quod cum ueteres illi plastæ formas animalium cæcas fingerent & immobiles, Dædalus insolito artificio primus & oculos induxit, & neruis quibusdam additis effecit ut hæc atq; illuc moucrentur, adeò ſcite, ut ſpectantibus uiuere atq; ingredi uiderentur. Vnde ferunt quædam Dædali signa uinciri pedibus ne aufugiant. Huius rei meminit Plato in Menone, his quidem uerbis: ὅτι τοὺς Δαιδάλου ἀγάλματα ὁ προσέχοντας τὸν νοῦν. Ἰσως δ' οὐ πω παρ' ὑμῖν. πρὸς τί δ' οὐ τοῦτο λέγεις; ὅτι καὶ ταῦτα ἐὰν μὲν μὴ δεδεμένα ᾖ, ἀποδιδράσκει καὶ ἀφαιρετός ἐστιν, ἐὰν δ' ἐδεδεμένα παραμένει. τί οὖν δὴ τῶν ἐκείνου ποιημάτων κεκτημένου μὲν ὀνησις ἐστὶν πολλοῦ τὸν ἄξιον ὅτι τιμᾶς ὄντος δ' ἀφεκτῶ ἀνδρὶ παντὸς. ἃ γὰρ παραμένει, ἀξιοῦσιν ὀλίγου ἢ πολλοῦ ἄξιοι. Quoniam non animaduertisti Dædali signa. Fortassis non sunt quidem apud uos. Quorsum istuc dicis? Quoniam illa quoq; si reuincta fuerint, discedunt atq; aufugiunt. Sin uincta sint, consistunt. Quid tum postea? Si quod ex illius operibus solutum possideas, haud quaquam magno æstimandum, perinde quasi seruum possideas fugitiuum. Neq; enim apud te manet, Sin autem uinctum, id magno æstimandum sit. Idem in Hippia maiore sic refert, quasi de priscis & obsoletis dici soleat, ἀ ἄρα νῦν ὁ Ἱππίας ἀναβιών, γελοῖ' ἂν ἡμῖν ποιεῖν ὑμᾶς ὥσπερ καὶ τὰ Δαιδάλου φασὶν οἱ ἀνδριαντοποιοὶ νῦν, ἐὰν μὴ τοιοῦτ' ὀργάσησθε οἷα ἦν ἀφ' ὧν τέθνηκε ἔοικε, καταγέλαστον ἂν εἶναι. i. Si sane nunc ὁ Hippias Bias reuiuiscat, risum apud uos tulerit, quemadmodum & horum temporum statuarij de Dædalo narrant, si nunc iidem talia proferat opera, qualia erant illa unde famam ac nomen adeptus est, ridiculum fore. Meminit & Aristoteles lib. Politicorum 1. de Seruis loquens, quos ait nihil aliud esse quàm instrumenta uitæ. Εἰ γάρ, inquit, ἠδύνατο ἕκαστον τῶν ὀργάνων κελεύσαν ἢ προαισθόμενον ἀποτελεῖν τὸ αὑτοῦ ἔργον, ὥσπερ τὰ Δαιδάλου φασὶ, ἢ τοὺς τῆφαιστοὺς ξόανα, οὓς φησὶν ὁ ποιητὴς αὐτομάτους θεῖον θύεσθαι ἀγῶνα· οὕτως αἱ κερκίδες ἐκέρκιζον αὐταὶ, καὶ τὰ πλῆκτρα ἐκιθάριζεν, οὐδὲν ἂν ἦν ἔτι τοῖς ἀρχιτέκτοσιν ὑπηρέτων, οὔτε τοῖς δεσπόταις δοῦλων. i. Etenim si fieri posset, ut unumquodq; instrumentum uel iussum, uel per se præsentiens, suum opus peragceret, quemadmodū aiunt Dædali statuas facere, & Vulcani tripodes, quos poëta scribit ultro in diuinum certamen prodijsse, itidem & pectines per se texerent, & plectra citharæ canerent, haud quaquā opus haberent, neq; architecti ministris, neq; domini seruis. Locus quem citat Aristoteles, est apud Homerum Iliados sexto. Meminit idem De anima lib. 1. refellens opinionem Democriti, censentis animam ita mouere corpus, ut ipsa prius mota, moueret. Ait enim Democritum tale quiddam adferre, quale sit apud Philippum comœdiarum scriptorem. Is enim scripsit à Dædalo ligneam Venerem fabricatam fuisse, quæ moueretur argento uiuo infuso. οἷον, inquit, ἀνημόκριτος παραπλησίως λέγων φιλίππῳ φησὶ κωμῳδιοδιδασκάλῳ φησὶ γὰρ Δαίδαλον κινεῖσθαι ποιῆσαι τὴν ξυλίνην ἀφροδίτην, ἐγχέασα ἄργυρον ζωτόν. Proinde prouerbium ad uarios usus poterit accommodari. Vel ubi res inusitata arte confictas significabimus. Nam Homerus artificiosa Dædala uocat.

Ὅς χερσὶν ἐπίστατο δαίδαλα πάντα τεύχειν. id est,
Qui manibus norat fabricari dædala cuncta

Item Pindarus in Olympiacis:

Καὶ Δεδαδαλαμένοι ψεύδεσι ποικίλοις
Ἐξαπατῶσι μύθοι.
Et arte confictæ mendacijs uarijs fallunt fabulæ.

Et Vergilius Dædalam Circen uocat, quòd nouis & admirandis artibus homines uerteret in feras. Quin & orationis poliendæ artifices λογοδαιδάλους, & obsoniorum peritos ὀψοδαιδάλους appellant Græci. Vel cum instantiam & instabilitatem cuiuspiam significabimus. Sic enim apud Platonē in Euthyphrone, Socrates argumenta non consistentia, Dædaleis operibus simulia uideri dicit. Euthyphron autē reſpondet, Socratem sibi pro Dædalo esse, quippe qui rationes non sinat consistere, rursus coargumentis & euertens quod paulo ante uisus est approbare.

Furemq; fur cognoscit, & lupum lupus. LXIII

Ἔγνω δ' ὣς τε φῶρα καὶ λύκος λύκον. id est,
Furemq; fur cognouit, & lupum lupus.

Aristot. 7. lib. Moralium Eudemiorum hunc quoq; senarium citat inter adagia similitudinis. Amant enim mulgò se mutuo, qui similibus uitijs laborant, præcipuè fures. Et lupi latronum instar collecti grassantur. Videmus in quibusdam ob arcanam ingeniorum cognationem protinus amorem nasci. Contra aduersus alios odium ob naturæ dissimilitudinem. Ad hanc similitudinem & dissimilitudinem Democritus referebat omnes omnium rerum causas, adeo ut interrogatus de cane semper eidem lateri incubante, quamobrem id faceret, respondcrit, ὅτι ἔχει τὶ κρᾶμα ὅμοιον ἢ κύων. id est, Quoniam habet canis aliquid cū illo latere simile. Id obiter narrat Aristot. lib. Magnorum moralium 2. inter prouerbia similitudinis, irridens Democritum. Quid enim simile habet later cum cane? Nec tamen à Democrito multum absunt medici quidam, qui ad omnem percunctationē obijciunt nobis, nescio quem oculum rerum proprietatem.

Terra amat imbrem. LXIIII

Ἐρᾷ μὲν ὄμβρου γαῖα. id est, Nam terra gaudet imbre.

Vbi quis desiderat ea quæ sibi nouit esse accommoda conducibilia. Citat hoc hemistichium, ueluti prouerbiale Aristoteles lib. Moralium Eudemiorum 7. ostendens non solum

similitudinem ~~cōciliatricem~~ esse amicitiæ, uelut inter fures, graculos & lupos: uerumetiam dissimilitudinem nonnunquam beneuolentiæ causam existere, contrà similitudinem odij. Nam terra cum suapte natura sit sicca, amat imbrem, & figulus odit figulum, indoctus amat literatum, mulier uirum. Ibidem narrat ab Heraclito reprehensum poëtam, qui scripsit hoc carmen.

Ὡς ἔρις ἐκ τε θεῶν καὶ ἀνθρώπων ἀπόλοιτο. id est,
Vtinam sublata, deos hominesq; relinquat.

Athenæus lib. 13. carmen ex Euripide citat.

Ἐρᾷ μὲν ὄμβρου γᾶ, ὅταν ξηρὰν πίθῃ. id est,
Tellus quidem imbrem amat, solum quum est aridum.

Aristot. lib. Moralium Nicomach. 8. citat eandem ex Euripi de sententiam, sed perturbato metro,

Εὐριπίδης μὲν φάσκων,
Ἐρᾷ γὰρ ὄμβρου γαῖαν ξηραθεῖσαν,
Ἐρᾷ δὲ σεμνὸν οὐρανὸν πλησθεὶς ὑσμῖνος
Ὕμβρου, πεσεῖν εἰς γαῖαν. id est,
Euripides quum ait,
Requirere imbrem terram, ubi siti aruit,
Diuum uicissim cœlum ubi iam nubibus
Impletur, optat in solum delabier.

Hoc adfert ad confirmandam quorundam opinionem, qui dicebant secus quàm haberent prouerbia, dissimile à dissimili, contrarium à contrario appeti. Terra enim frigida & sicca appetit imbrem, qui iuxta aëris naturam unde uenit, est calidus & humidus, ac imber uicissim appetit terram.

Herculana balnea. LXV

Ἡράκλεια λοῦτρα. id est, Herculana balnea. De impendio seruentibus balneis dicebatur, quales legimus & thermas Neronianas. Aristophanes in Nebulis:

Πῆ δῆτα δῆτα πώποτ' εἶδες ἡράκλεια λοῦτρα. id est,
Vbi nam frigida unquam uidisti Herculana balnea?

Interpres adscribit, Ibycum autorem esse, Vulcanum muneris uice submisisse Herculi feruida balnea. Atq; inde omnia calida balnea, Herculana dicì copia testatur idē Athen. lib. 12. Porrò Aristoteles in Probl. sectionis 24. probl. ultimo, ostendit huiusmodi balnea apud ueteres habita sacra, propterea quòd ex sulphure ac fulmine, rebus natura sacris proueniant. Pisandrus autem tradit, Minerua Herculi fisso calidum balneū suppeditasse. Vnde mihi fit uerisimile, prouerbium rectè dici posse, quoties ætate aut labore quopiam fatigatis ministerium paulo diligentius ad refocillandas uires adhibetur. Nam Plato lib. De legib. 6. γλυκεῖα λοῦτρα. id est, Senilia balnea calida uocat, eaq; senibus exhiberi iubet. Siquidem ueteres frigida lauabant, calida balnea ualetudinarijs duntaxat exhibebantur. At his temporibus auriga quoq; & nautæ lauant in thermis. Ac Germani maximam uitæ partem in hypocaustis transigunt, pyraustarū instar. Pindarus quoq; Olym. 12. meminit horum balneorū, θάλαμοι νυμφᾶν λοῦτρα βαθεῖαις. i. Calida nympharum balnea frequentas: siue quòd in ea ciuitate locus esset cui nomen calida balnea: siue quod ipse more Herculis post multa certamina exhausta iam refocillaretur calidis balneis, quas nymphæ Herculi laboribus fatigato submisisse feruntur. Porrò corpus hominis magnopere reuocari calidis balneis declarat in Nemeis Odâ 4. δοὺς θάλαμόν τοι ὕδωρ τόσον γε μάλθακα τλᾶναι γῆρας ὅσον ἀλογία φόρτιος σωθεῖσ'. id est, Ne calida quidem aqua æque mollit ac refocillat membra, quantum laudatio citharæ apiatæ.

Aut ter sex, aut tres tesseræ. LXVI

Ἢ τρὶς ἓξ, ἢ τρεῖς κύβοι. i. Aut ter sex, aut tres tesseræ. Siquando significabamus nos extrema periclitari ætate, & aut planè uincere, aut prorsum uinci, hoc adagio tempestiuitèr utemur. Sumptum est à uetusto tesserarum lusu, in quo qui nouem iecisset, is modis omnibus superabat: qui tres, is longissimè abcrat à uictoria. Nam antiquiores tribus tesseris uti cōsueuerant, non quēadmodum nunc duabus. Tesseram autem etiam iactum ipsum appellant, qui nonnunquam plenus est, interdum inanis. Itaq; iactus ter trium felicissimus erat, trū inanis. Meminit huius adagionis Iulius Pollux, lib. De ueris uocabulis 9. Porrò tesseras easdem esse cum ijs quos Græci κύβους appellant, testis est A. Gellius lib. 1. cap. 20. κύβος enim inquiens, est figura ex omni latere quadrata. Quadrantales sunt, inquit, M. Varro, tesseræ, quibus in alueolo luditur, ex quo ipsæ appellatæ κύβοι. Zenodotus paroemiam hanc citat ex Pherecratis fabula, cui titulus Myrmecambro pi: Est enim clausula carminis trochaici. Suidas & Aeschylum adducit ex Agamemnone:

Τὰ δισσοτῶν γὰρ ὧν πεσόντα θύσομαι
Τρὶς ἓξ βαλοῦσα δ' ἡμὶν φρυκτωρίας. id est,
Nam res herorum saxo ut optimè cadant
Ter sex ubi phryctoriæ iaciam meæ.

Vsurpatum est à Platone lib. De legibus ultimo. Τί οὖν δεῖ ποιητὸν ἐκόντων τούτων ὑπὲρ ὧν ἔφην τὸ λεχθὲν μὴ φίλοι γ' κοινῷ καὶ μιᾷ ἔοικεν ἡμῖν κλῆσθ', καὶ ὅπερ ὄμμασθωσδεν πρὸς ἀλλήλους ἐν πολιτείᾳ βουλόμεθ' ξυμπάσης, ἢ τρὶς ἓξ φασι, ἢ τρεῖς κύβους βάλλοντες, πᾶσι ποιητέον. i. Itaq; cum hoc in loco res fuerint, quid faciendum censes hospes? Iuxta id quod uulgò dicitur, amici ui sum est nobis par esse, uti rem in publicum & in commune conferamus, uelimusq; de uniuersa rep. supremum subire discrimen, nihilq; non facere, ita ut uel ter sex, uel tres talos iaciamus.

Quanta mus apud Pisam. LXVII

Ὅσα μῦς ἐν πίσῃ. id est, Quanta mus apud Pisam, subaudi tulit, aut simile quippiam. De ijs qui uincunt, & opimis potiuntur, sed non sine summo negotio, neq; citra magnū incommodum suum. Suidas natum ait ab athleta quodam, seu pugile Tarentino, qui in Olympiacis certaminibus, apud Pisam semel duntaxat uictor discessit, idq; plurimis acceptis plagis. Plutarchus Symposiachōn commentario 5. docet apud Pisam μονομαχίας, id est, singularia certamina celebrari solere, in quibus etiam ad cædem usque efflagebantur ij qui succubuissent.

Mus piscem gustans. LXVIII

Μῦς ἁλὶ πίσσης γευόμενος. i. Mus nunc picē gustans. Quidam aiunt dici solere in eos qui cum antea fuerint audaculi & confidentes, postea periculo degustato, planè timidi uidentur. Nondū satis liquet, utrū à mure in pice deprehenso sit translata allegoria, sicuti placet Diogeniano: an ab illo de quo meminit Herodotus 1. lib. in pice deprehenso, atq; ita pœnas dante: an à pugile illo Tarentino de quo modo dictum est, ut in πίσσης sit allusio ad nomen urbis, apud quam celebrantur certamina. Theocritus in Idyllio ξ

Νῦν δὲ τὸν ὡς μῦς φατὶ βιόντ' ἐν γάμιλλα πίσσης. i.
Nunc tandem sicuti mus, ut aiunt, Theonyche gustauimus picem. Porrò siue ad animal referas, siue ad pugilem nomine Murem, eadem ferme manet adagij significatio, uidelicet experientiam male cessisse. Siquidem imperitus, si quando in picem inciderit, aut perit, aut uix eluctatur, ac deinde periculi memor timet contingere. Et pugil ante ferox & iactabundus, simul atq; certamen Olympiacū expertus est, sensitq; quanti constiterit ea uictoria, deinceps absistit. Huc spectat illud Horatianum:

Dulcis inexpertis cultura potentis amici,
Expertus metuit. Iidem iuuenes bellorum imperiti, facilè bellum suscipiunt. Senes experti quantum malorum agmen secum trahat bellum, reformidant. Quare non intempestiuè dicetur in eum quem pœnitet experimenti, aut qui rem parum feliciter tentatam iterum aggredi refugit. Finitimum

mum illis alibi dictis, Sero sapiunt Phryges, & Cumani sero sapiunt, & piscator ictus sapiet. Est autẽ hæc una præcipua pestis uitæ mortalium, quod non perinde discimus cauere malum, atq; admisso mederi. Quæritur hoc Plato lib. De legibus 10. ἐκ τοῦ τὸ μὲ ἀρχὴ τὰ ἀδικα ῥηθήμεθα οἱ πάλαι, ἀράσασθαι δὲ ἔζεστιν πεφώμεθα. i. Non huc incũbimus plerig; ne committamus iniusta, sed ut posteaquam fecerimus medeamur. Atqui iuxta Plautum, nimio satius est non admittere malum, quam admisso mederi.

Delphicus gladius. LXIX

Δελφικὸν ξίφος. i. Delphicus gladius. De re dicebatur ad diuersos usus accommodabili. Quemadmodũ ipsũ uasculis, & poculorum uice in conuiuijs, & clypeorũ uice in bellis utebantur. Nã Delphicus gladius ad eũ modũ erat fabrefactus, ut codẽ simul & sacras mactarent uictimas, & nocẽtes afficerent supplicio. Meminit huius gladij, cũ Euripides in tragœdijs, tum Aristoteles Polit. lib. 1. disserens, naturã non gignere singula ad plures usus, sed unũquodq; ad suum peculiarem proprium q; finem, Οὐδὲν γὰρ ἡ φύσις ποιεῖ τοιοῦτον, οἷον χαλκοῦν μάχαιραν Δελφικὴν ποιοῦσιν χρῶς, ἀλλ' ἓν πρὸς ἕν. i. Nec; enim natura tale quippiã facit, quemadmodum ærarij fabri gladiũ Delphicum quasi per inopiam, sed unumquodq; ad singula. Meminit idem huius rei, lib. De partibus animalium 4. tractans de linguis insectorũ quæ pluribus funguntur officijs, simul & tentantes cibum, & attrahentes, & spiculi uice aduersus iniurias defendẽtes, id quod negat facere natura, nisi coactam inopia ut idem instrumentum ad usus dissimiles accõmodet, quandoquidẽ ad defendendum magis appositũ uideatur, quod sit acutissimum: ad gustandum, quod sit fungosum. Vbi enim, inquit, licet duobus uti ad duo opera, nec aliud impedit, nihil tale natura facere solet, quale per inopiam ars excusoria obeliscolychnium ex uero lucernaq; componit. Atamen si id fieri non potest, eodem ad plura opera abutitur. Vnde mihi uidetur ὀβελισκολύχνιον iucundius quadraturum prouerbio, quàm Delphicum gladium, nisi forte hic ipse Delphicus est gladius. Item Euripides in Oreste,

Θανεῖν γὰρ αὐτὸν μοῖρα Δελφικῷ ξίφει. id est,
Fatale enim illi est, ense Delphico mori,

Quadrabit igitur uel in pauperes, qui ob penuriã eandẽ uestem, ut aliam rem quampiam ad uarios usus accommodant: aut in uitiosum procemiũ, & diuersis causis applicabile. Licebit & in serium sensum accommodare prouerbium, ut si quis eruditionem Delphicum appellet gladiũ, quòd in omni uitæ, omni uitæ conditione sit usui. Nã literæ iuuenibus sunt necessariæ, senibus iucundæ: pauperibus opes suppeditant, opulentis adiungunt ornamentum: in rebus aduersis solatio sunt, in secundis gloriæ: claro natis genere splendorem augent, obscuro genere natis, claritatis initium conciliant.

Antequam incipias consulto. LXX

Antequam incipias consulto, ubi consulueris, mature facto opus est. Hanc sententiam Sallustianam Aristoteles ut prouerbialem refert lib. Moralium Eudemiorum 5. & Nicomachiorũ sexto, καὶ φασὶν πράττειν μὲν δεῖν ταχὺ τὰ δόξαντα, βουλεύεσθαι δὲ βραδέως. i. Et aiunt quidem mature faciunda quæ decreta sint, cæterum lente cunctanterq; deliberandũ. Diogenes Laërtius huius dicti autorem facit Biantem. In hanc sententiam copiosius diximus in prouerbio, σοφὸς βουλεύεσθαι. Laudatur hoc nomine Datames apud Aemilium Probum, quòd ubi cogitasset, facere audebat cogitata, solitus cogitare priusquam conari.

Margites. LXXI

Margiten pro stupido dixit Lucianus in Hermotimo, ἀλλ' οἱ μαργίτην τὸν διαλογισμὸν. id est, Sed existimas te cum Margite quopiam loqui. Hunc ita describit Homerus, citãte Aristotele libro Moralium Nicomachiõ sexto,

Τὸν δ' ὔτ' ἄρ' σκαπτῆρα θεοὶ θέσαν, ἠδὲ ἀροτῆρα,
Οὔτ' ἄλλως τι σοφόν. id est,
Hunc neq; fossorem uoluerunt numina diuũm
Esse, nec agricolam, nec in ulla præterea re
Scitum aut egregium.

Suidas docet Margiten fuisse quempiam ob insignẽ stultitiã celebrem, qui nõ potuerit numerare supra quinq;: sponsam ductum non ausus est attingere, ueritus ne sc. apud matrẽ incusaret. Quum iam esset factus iuuenis, rogauit matrem, an ex eodem patre nata esset. Quanquã hæc alij tribuunt Melitidi, alij Coroebo, de quibus suo dicetur loco. Satis apparet, uocem esse fictam à μὴ & ἔργον, quòd ad nullam actionem esset utilis. Erat autẽ Margites titulus operis, quòd à quibusdam tribuebatur Homero. id, ut uidetur, intercidit. Indicat hæc interpres Aristophanis in Auibus. Conuenit cũ illo Hesiodio, Nulla in parte utilis, qui nec ipse sapit, nec alijs obtemperat: & nullo in numero.

Quod factum est, infectum fieri non potest. LXXII

Nihil hac sententia uulgatius. Quod factum est, infectum fieri non potest. Extat apud Terentium in Phormione Aristot. lib. Moralium Eudemiorum 5. τὸ δὲ γεγονὸς ἂν μὴ γενέσθαι. id est, Fieri non potest, ut quod factum est, sit infectum. Mox citat carmen ex Agathonis tragœdia,

Μόνῳ γὰρ αὖ τοῦτ' καὶ θεὸς στερίσκεται,
Ἀγνοῆσαι ποιοῦν, ὅσ' ἂν ᾖ πεπραγμένα. id est,
Etenim illud unum ipsi negatum est & deo, ut
Infecta reddat, facta quæ fuerint semel.

Vsurpatur in Epistolis Ciceronis ad Atticum non semel uersus ille Homericus, ex Iliados σ. τ.

Ἀλλὰ τὰ μὲν δὴ δέδεγμεθα ἀσσόμενοι ἀχνύμενοί περ. i.
Ista molesta licet antacta ualere sinamus.

Nec inscitum Phocylidis carmen,

Μηδὲ παροιχομένοισι κακοῖς ζύγκλα τιὸν ἦτορ.
Οὐκ ἔστι γὰρ διώρθωμα τὸ πεπυγμένον εἴνοι ατυίσομαι.
Ne' uexe malis iam præteritis animum excruciaris.
Quod semel est factum, fieri infectum haud queat unquã.

Eandem sententiam habet Pindarus Olymp. hymno 2.

Τῶν δὲ πεπραγμένων
Ἐν λίνᾳ τε καὶ παρὰ λίναν,
Ἀποίητον ἔρδ' ἔργον
Χρόνος ὁ πάντων πατὴρ
Δυόσαι θέμεν ἔργων τέλος. id est,

Eorum quæ facta sunt, siue iure siue præter ius, nihil ut sit infectum, nec tempus quidem efficere possit opere perfecto.

Iustitia in se uirtutem complectitur omnem. LXXIII

Ἐν δὲ δικαιοσύνῃ συλλήβδην πᾶσ' ἀρετ' ἔστιν. id est,
Iustitia in se uirtutem complectitur omnem.

Aristoteles quum aliás, tum lib. Moralium Nicomachiorũ 5. uersum hunc ut prouerbialem refert. Extat autem in Elegijs Theognidis. Chæremon bonorum omniũ summam prudentiæ tribuit. Cuius hic uersiculus citatur à Græcis,

Ὃ γὰρ φρονῆμ εὖ πάντα συλλαβὸν ἔχει. id est,
Cuncta uniuersim, qui sapit recte, obtinet.

Et Socrates puauit omnes uirtutes esse scientiam: id Aristoteles ita discutit, ut fateatur esse uerum, nullam uirtutem esse absq; prudentia, neget tamen omnem uirtutem esse prudentiam, quum sint habitus distincti. Sed iustitia frequenter accipitur non pro specie, sed pro genere: quemadmodum & in sacris literis iustum dicitur, qui caret omni uitio.

Mendacem memorem esse oportet. LXXIIII

Quintilianus Institutionum oratoriarum libr. 4. sententiam

hanc prouerbij uice citat: Mendacem memorem esse oportere. Item Apuleius in Apologia Magiæ secunda, Sæpe, inquit, audiui, non de nihilo dici: mendacem memorē esse oportere. Diuus Hieronymus, Oblitus ueteris prouerbij: Mendaces memores esse oportere. Satis liquet adagij sensus, nempe perdifficile esse, ut qui mentitur, semper sibi constet, nisi sit summa memoria. Est autem ~~fictarum rerum memoria~~ non paulo difficilior quàm uerarū. Proinde plerunq; deprehenduntur hoc pacto mendaciorum architecti, dum obliti quæ prius dixerint, diuersa à superioribus loquuntur. Sic deprehenditur apud Terentium Dauus, sic Psyches Apuleianæ commentum à fororibus.

Malus cum malo colliquescit uoluptate. LXXV

Κακὸς κακῷ γὰ σωτέτηκεν ἡδονῇ. id est,
Etenim improbo uir est uoluptati improbus,
Refertur ab Aristotele inter simultudinis adagia, lib. Moralium Eudemiorum septimo. Malus malo iucundus ob uitiorum commercium & societatem, Iuuenalis item,
Magna inter molles concordia. Ab eodem in Magnis moralibus adducitur ex Euripide. Aeschines aduersus Timarchum citat ex Euripidis Phœnice eandem sententiam,
Ὅστις δ' ὁμίλῶν ἥδεται κακοῖς ἀνήρ,
Οὐ πώποτ' ἠρώτησα, γινώσκων ὅτι
Τοιοῦτός ἐστι οἷανπερ ἥδεται ξυνών. id est,
At cum malis quicunq; gaudet uiuere,
Nunquam rogaui, noui eum, quòd talis est,
Cuiusmodi sunt, queis amat conuiuere.

Amicitia stabilium, felicitas temperantium. LXXVI

Aristoteles lib. Moralium Eudemiorum 7. sententiā hanc uelut è medio sumptam refert, Amicitiam esse stabilium, & felicitatem eorum qui sua sorte contenti sunt. Ορθῶς λέγεται ὅτι ἡ φιλία τῶν βεβαίων, ὥσπερ ἡ εὐδαιμονία τῶν αὐταρκῶν. Amicitia uirtute, non pecuniis aut fœma conciliandæ est. Etenim si rebus caducis concilietur, caduca sit & ipsa necesse est. Nihil ~~autem in rebus humanis stabile præter unam uirtutem, quæ sola fortunæ ludibrijs obnoxia~~ non est. Deinde felicitas hominis non est in facultatibus sita, quæ cupiditatem animi non explent, sed irritant, uerum in hoc, ut suam quisq; fortunam boni consulat. Aristoteles lib. Rhetoricorū 2. pro exemplo sententiæ simplicis ac dilucidæ, si quis inspiciat, ponit hunc uersiculum:
Οὐ θέλεις ὀφαγὴς ὤστις ἂν ἀεὶ φιλᾷ. id est,
Haud quisquam amator est, ni amarti iugiter.
Huic adstipulatur illud Senecæ, Amicitia quæ desinere potuit, nunquam uera fuit.

Leonis catulum ne alas. LXXVII

Aeschyli sententia prouerbialis refertur apud Aristophanem in Ranis,
Οὐ χρὴ λέοντ' σκύμνον ἐν πόλει τρέφειν,
Μάλιστα δὲ λέοντα μ' ἐν πόλει τρέφειν,
Ην δ' ἐκφύσῃς, τοῖς ἤθεσιν σπουδᾶν. id est,
Catulum ne alas leonis in republica,
Ac maxime ipsum ne leonem alas ibi,
Quòd si quis alitus, obsequendum moribus.
Refert hunc locum Valerius Max. lib. 7. cap. de sapienter dictis. Admonet ænigma non esse spernendam potentiam, quæ leges possit opprimere: quòd si forte talis quispiā exciterit nō esse è rep. decertare cum illo, quem nequeas nisi magno reip. malo deuincere. ~~Tyrannus aut fur dum est, aut nō recipiēdus.~~

Qui bene coniiciet, hunc uatem. LXXVIII

M. Tullius in opere De diuinatione lib. 2. scribit, Græcum uersiculum uulgò iactatum extare in hanc sententiam, Qui bene coniiciet, uatem hunc perhibeto optimum. Citat autē eum uersiculum Plutarchus in libello De responsis Pythiæ, ὁ μὲν εἰκάζων καλῶς ἄριστον μάντιν ἀνηγόρευκεν ἡ παροιμία. id est, Bene coniectans, quem optimum uatem appellauit prouerbium. Quanquam hic in Plutarcho locus mutilus erat & lacer, attamen colligi potest carmē huiusmodi fuisse,
Μάντις γ' ἄριστος, ὅστις εἰκάζει καλῶς.
Atq; ita citat ex Euripide in lib. De defectu oraculis. Citat & M. Tullius lib. ad Atticū 7. Atte, inquit, expectio futura μάντις γ' ἄριστος. Huc allusit Theocritus in Piscatoribus, si modo Theocriti sunt illa, ἐσθλὸς ἄριστος.
Ἐσθλὸν ὀνειροκρίτας, ὁ δὲ διδάσκαλός, ἔστι παρ' ᾧ νέα. id est, Nemo
Somnia coniectat melius, quàm mente magistra
Qui regitur.
Admonet ~~adagium, futurorum præscientiam~~ non è sortibus aut augurijs ~~potentiam~~ esse, sed à prudentia. Siquidem qui prudentia sit præditus, is ex præteritorum, præsentiumq; coniecturis facile prospiciet quid sit euenturum. Proinde nō intuitu scripsit Aristoteles lib. Moralium Eudem. 7. Φρονίμων γὰρ σοφῶν ταχέως ἐναι τὸν μαντικὸν, καὶ μόνων. id est, prudentium atq; sapientium hominum celerem esse diuinationem, & horum tantum. Vtinam hanc diuinandi rationem amplecterentur principes, quorum hodie bona pars à prognostis & astrologis pendet, hominum genere, ut nūc sunt plerisq;, uano pariter ac seditioso, & reip. pestilente.

Pannus lacer. LXXIX

Hominem iam fastiditum & reiectum, ῥάκος πολυχίδες appellant Græci, id est, pannum undiq; lacerū. Sumpta metaphora à ueste longo usu detrita, atq; ob id reiecta, cum nouus fuerit in pretio. Sic autem quidam amicis utuntur uti uestibus: dum usui sunt ac uigent, amplectuntur, curāt, osculantur: simul atq; uel ætate defecti sunt, uel alioquin utiles esse desierunt, negligunt ac reijciunt. Lucianus. Ἀχρεῖόν σε τὸ τοιοῦτο ῥάκος πολυχίδες ἀπεσάμενος. id est, Ponere ubi te iā iuxta id quod dici solet, pannū undiq; lacerum reddiderit, expulerit. Idem in eodem dialogo, nempe De merce de seruientibus, similitudinem adfert de nouis calceis, qui tantisper in pretio sunt, dum noui nitent, ijdem ubi lutò sorduerunt, in angulum abijciūtur aliquò, atq; ibi nullo curante, situ cimicibusq; opplentur. Solon eos qui exercerentur ad Olympiaca certamina, primum dicebat esse sumptuosos, & ob id Reip. graues, ubi uicissent ob fastum esse detrimento ciuitati, postremo quum senuissent, iam prorsus esse inutiles. Ad id exprimendum Lacertius citat uersiculum Euripidis,
Τείχουσιν ὀλιγόστεγοι οἴκοισι πρόπυργοι. id est,
Filis solutis lacera pereunt pallia.

Metum inanem metuisti. LXXX

Ἀδεὲς δείλιας δέος. id est, Inanem metuis metum. Vbi quis formidat in re tuti. Vergilius, Omnia tuta timens.
Inest autē in ipsa Græcanici dicti figura prouerbiale quiddā propter ἀντίθεσιν. Velut in his quoq; Ἀθάρσεα θάρσεα, δειλὸς ἀδόλως, παρθενος, ἀπόδυνος νύμφη ἀνύμφευτος, κῦπος ἄκυπτος, atq; id genus aliis, de quibus iā nō semel admonuimus. Græci dicunt μορμολύττειν, nam μορμολύκειον Græcis persona est, laruæ aut malo genio similis, qua pueros terrizant quidam. Basilius Athanasio, Ἃ κομιδῇ γὰρ παῖς εἶμι, τὰ τοιαῦτα μορμολύκεια διαδύομαι, id est, Sanè uehementer essem puer si talibus terriculamentis expauescerem. Refertur adagium in collectaneis Plutarchi, si modo titulo est habenda fides.

Sycophanta. LXXXI

Συκοφάντης. id est, Sycophantæ cognomen, uulgò probri loco tribuebatur. Aristophanes in Pluto:

ὡς

ὡς σοβαρὸς ὢν ἀλάμαστος ἐσελήλυθεν
ὁ συκοφάντης. id est,

Vultu ut seuero ingressus est ὁ dij boni Hic sycophãm. Conuicijs prouerbiale in calũniatores, & quãuis puſilla de cauſa litem mouentes. Inde natũ arbitrãtur, quòd olim apud Atticos ſici eſſent in pretio, multarenturq; ij, qui eas furto tollerent. Hos qui obſeruabant, aut deferebant, Sycophantæ uocari cœpti, ludibrij cauſa. Quos eoſdẽ φιλεγκλήμονας, συκοβίους, συκηρὰς, συκολόχους, φυλοσύκους, συκόδικας καὶ συκάκτας uocabant, id eſt, ut ſententiam magis quàm uerba reddam: De ficis calumniantes, ficis uiuentes, ficorũ cuſtodes, ficos numerãtes, ficorum ſtudioſos, ficoſos, ficis puerorum inſtar gaudentes. Plutarchus in commentario De curioſitate oſtendit, hoc cognominis hinc natum, quòd cũ lege cautum eſſet, ne quis Athenis ficos efferret, quidam obſeruatos nonnullos, qui furtim exportabant, detulerunt. Hinc populari ioco ſycophantæ uocati ~~σκαφὶς τὸ σῦκα φαίνειν~~. id eſt, quòd ~~ficos proderent~~. Huius rei meminit & in uita Solonis. Feſtus Pompeius oſtendit apud Athenienſes pœnã capitis conſtitutam iijs, qui ficos furto tollerent. Idem affirmat Athen. lib. Dipnoſoph. 3. addens eum locum ubi primum ficus reperta fuit, ἱερὰν συκῆν. i. ſacram ficum uocatam ab Atticis. Eſt autem ſycophantarum genus, quòd nõ ſolum deferat dicti factiq; hominum, uerumetiam hominũ ſomnia, cuiuſmodi delatoribus aurem patulam præbuit Conſtantius, ut prodit Ammianus lib. 14. Præcipue uerò indulſit Mercurio cuidam, qui inde ὁ ob id Mercurius ſolenniorum eſt dictus, quòd ſe ſpecie familiaritatis conuiuijs admiſceret, & ſi quis nocturnum uiſum effutiſſet, depraua ta narratione ad principem deferebat: adeo ut uix quiſquam apud ignotos auderet fateri ſe dormiſſe, ac docti nonnulli ſortem ſuam deplorarẽt, quòd Apud Atlanteos nati non eſſent, ubi negant uideri ſomnia, quod fatetur & Stephanus in dictione Atlantes. Obſeruatores ſomniorũ Græci uocãt ὀνειροσκόπους. interpretes ὀνειροπόλους ſiue ὀνειροκρίτας, qui terrẽtur ὀνειροπλήκτους.

Multis paraſangis præcurrere. LXXXII

Πολλοῖς παρασάγγαις ὑπερφέρειν. id eſt, Multis paraſangis præcurrere, dicitur, qui longo interuallo præcedit, multũq; partibus ſuperior eſt. Eſt apud Athenæum lib. Dipnoſophiſtarum 3. Πολλοῖς παρασάγγαις ὑπερφέροντες τὸν συρακούσιον Διονύσιον. id eſt, Multis paraſangis ſuperãtes Siculum illum Dionyſium. Id quo magis ad animi res tranſferatur, hoc erit uenuſtius. Paraſangam autẽ Perſæ triginta ſtadiorum ſpacium uocant, ut locis aliquot indicat Herodotus, qua uoce uſus eſt Lucianus in Icaromenippo, quem dialogum nos olim latinitate donauimus.

Putre ſalſamentum amat origanum. LXXXIII

Cleärchus apud Athenæum libro tertio,

Σαπρὸς τάριχος τὼν ὀλιγάνου φιλεῖ. id eſt,

Putrida ſalſamenta amat origanum.

Origanum autem herba eſt ãeri ſucco, qualis & Thymbra. Quin & hodie frugi patres familiãs carnibus iam obolentibus addunt acetum origani loco, ne ſentiatur putris odor. Apte dicetur de re per ſe parum honeſta, aut iucunda, atq; ob id exoticis condimentis & honeſtamentis egente. Qui mos etiam hodie ſordidis, ut piſcibus ſupputribus, ne quid offendat edentes putor, acida admiſcent. Veritas per ſe placet, honeſta per ſe decent. ~~Falſa fucis, tu præſidiaris indigent~~. hoc eſt: ~~putre ſalſamentum~~ origano.

Voracior purpura. LXXXIIII

Athenæus lib. 3. Dipnoſoph. ex Apollodoro huiuſmodi quoddã refert prouerbium, λιχνότερα τῶν πορφυρέων. id eſt, Edacior purpuris: idq; ductum exiſtimat, uel à tinctis purpuris, quæ omnia quibus admota fuerit, uelut ad ſe rapit, ſuoq; colore res uicinas inficit additq; lucẽ: uel ab animante ipſo, quod quicquid nactum fuerit, retinet ac deuorat. Vtrunque propemodũ licet è Plinij uerbis colligere. Siquidẽ lib. 9. cap. 36. de colore ſcribit in hunc modũ, Sed purpuræ florẽ illum tingendis expetitum ueſtibus, in mediis habent faucibus, liquoris hic eſt minimi, in candida uena. Vnde pretioſus bibitur nigrantis roſæ colore ſublucens, reliquum corpus ſterile. Ac paulopoſt. Hinc, aut, ut alij legunt, huic faſces ſecuresq; Romanæ uiam faciunt. Idemq; pro maieſtate in puericia eſt: aiſtinguit ab equite curiã. Dijs aduocatur placãdis, omnẽq; ueſtem illuminat, in triumphali miſcetur auro. Quapropter excuſata & purpuræ ſit inſania. De uoracitate mox hæc ſubijcit. Lingua purpuræ longitudine digitali, qua paſcitur deuorando reliqua conchilia. Tanta duritia aculeo eſt. Conueniet in edaces, aut in eos qui omnia in ſuum compendium uertunt. Fortaſſe durius, ſed non ineleganter accommodabitur ad reges δημοβόρους, aut aduocatos, qui purpurati omnia conuertunt in fiſcum ſuum, & quocunq; ſe conferunt, abradunt aliquid. Tale quiddã cogitaſſe uidentur poëtæ, qui Midam finxerunt cõtactu corporis omnia uertentẽ in aurũ.

Tarichus aſſus eſt ſimulatq; uiderit ignem. LXXXV

Τάριχος ὀπτὸς ἀνδρὸς ἄμεινον τὸ πῦρ. id eſt,

Tarichus aſſus mox ut ignem uiderit.

Athenæus lib. 3. prouerbij loco citat. Eſt autem Tarichus piſcis ſalſus, de quo non nulla in prouerbio, Si non adſunt carnes. Opinor idem eſſe cum illo, ἀφύαι δὶ τὸ πῦρ. Quod ante iam expoſuimus in prouerbio, Aphya in ignem. Eodem in loco refert & hunc uerſum ceu prouerbialem,

Οὐκ ἂν πάθοι τάριχος, ὃς πρὸ ἀξίου. id eſt,

Tarichus haud laturus eſt, qui eis dignus eſt.

Non ſunt amici, amici qui degunt procul. LXXXVI

Τοὺς φίλους οὐκ ἔστε, πρόσω γὰρ φίλοι. id eſt,

Haud eſt amicus, amicus abſit ſi procul.

Hanc paræmiã recenſet Athenæus lib. Dipnoſoph. 4. eamq; omniũ μισανθρωποτάτων, i. inhumaniſſimã uocat, uidelicet quod abſentium amicorum memoriam obliterare uideatur. Eſt omnino ex amicis, qui adſunt, uberior amicitiæ fructus, propter officia mutua conſuetudinemq; quotidianã. Præterea uulgò fit, ut ſimul atq; è conſpectu neceſſariorũ ſeiuncti ſumus, neſcio quo modo obrepat obliuio quædam familiariũ, ut ~~id iam omnibus in ore ſit, qui ſemotus ſit ab oculis~~, eundẽ ab animo ~~quoq; ſemotum eſſe~~. Ariſtot. lib. Moraliũ Nicomachiorũ 8. fatetur locorũ ſeiunctionẽ non dirimere quidẽ amicitiam. ſed tamen officia interrumpere. Et quoniam uulgus amicitias utilitate probat, ſublatis officijs uelut alumnis amicitiæ, emoritur & amicitia. Proinde Heſiodus, uicinos potiſſimum ad conuiuium uocandos eſſe monet.

Καλεῖν, inquiens, ὅς τις ἀλθεν ἐγγύθι ναίει.

Fatentur & Hebræorum prouerbia, potius eſſe, amicum habere uicinum, quàm fratrem qui procul abſit. Terentianus item Chremes In propinqua amicitiæ parte ponit uicinitatẽ. Nec abludit hinc Propertius libro tertio,

Quantum oculis animo tam procul ibit amor.

Quanquam equidem non uidco, quamobrem Athenæo uideatur adagium hoc uſque adeo ab humanitate alienum. Quandoquidem, ut opinor, non ~~tam docet quid nobis faciundum ſit, quàm admonet, quid nulgò fiat~~. Quotum autem quæq; reperias amicum tam certum, qui ſi abſis, non ſui diſſimilis eſſe incipiat? Proinde prouerbio hoc uelut Delphico gladio utrolibet pacto uti licebit: ut intelligas, aut non eſſe fidendum amicis, qui longo locorum interuallo ſeiuncti ſunt: aut non eſſe colendos amicos longinque diſſitos, unde nõ queas multum ſentire commoditatis, ſed hos potius

quibus præſens præſentibus fruare.

Perſæpe ſacra haud ſacrificata deuorat. LXXXVII

Ἅπτα δ' ἱερὰ πολλάκις κατεσθία. id eſt,

Perſæpe ſacra haud immolata deuorat.

Senarius eſt apud Athen. lib. 4. Simonidis in mulierē quandā male moratam & auidam in conuiuijs. Concinne dicetur in eos qui uentris impulſu ſtatim ad deuorandas epulas irrumpunt, non expectatis cæremonijs & elegātiolis illis, quibus ciuiles utuntur inituri conuiuium, puta, ut imprecationibus quibuſdam pijs conſecretur cibus: deinde de accubitus ordine urbana quædam adhibeatur cunctatio: præterea ne ſtatim appoſitis eſcis ungues inijciamus. Neq; intempeſtiuiter dicetur in eos qui non expectata iuris ratione hereditatem inuadunt, & aliena per uim occupant. Ductum à victimis, quas fas non erat contingere niſi myſterijs peractis. Et Plato ult etiam in conuiuijs prælibari dijs, & menſam rem ſacram exiſtimauit antiquitas, teſte Plutarcho, unde fit, ut his etiam temporibus nefas putent, ἀνίερος χρῆσθαι. Illotis manibus accedere. Licet huiuſmodi cæremonias neglexerit Chriſtus ore ijs quæ unice ad rem noſtram pertinent.

Chius dominum emit. LXXXVIII

Χῖος ἀγοράσθω δοῦλος. id eſt, Chius dominum mercatus eſt.

In eos quadrabit, qui ſibipſi malum accerſunt. Vſus eſt hoc adagio Eupolis in Amicis, Athenæo teſte, lib. Dipnoſophiſtarum 6. Natum ait inde, quòd cum Chij primi ſeruis mercenarijs inſtituiſſent uti, poſteaquàm à Mithridate Cappadoce, proprijs ſeruis uinctis ſunt traditi, ut in Colchorum regionem deportarentur, idq; illis aliquando euenturum oraculum prædixerat. Huius hiſtoriæ autores citat Nicolaum Peripateticum, & Poſidonium Stoicum. Nec Stephanus tacuit, hanc gentem primum uſam ſimulis δοράτιοι, quemadmodum Lacedæmonij utebantur, quos uocabant ἕλωτας, id eſt, captiuos. Sicyonij quos dicebant, κορυνηφόρους, id eſt, clauigeros, à claua. Itali Pelaſgis. Cretes quos appellant Λεωΐτας. Eſt autem χίος clariſſima Ionum inſula, habens eiuſdem nominis ciuitatem. Poſſeſſiuum circumflexe ſcribitur χῖος.

Anima & uita. LXXXIX

Ζωὴ καὶ ψυχή. id eſt, Anima & uita, de re ſupra modum ſuaui.

Prouerbium natum in cubilibus, atq; inde deductum in communem ſermonem. Videtur autem peculiare fuiſſe mulieribus. Iuuenalis.

Ζωὴ καὶ ψυχή, modo ſub lodice relictis
Veteris in turba.

Item Martialis Epigrammatum libro decimo in Læliam.

Ζωὴ καὶ ψυχὴ laſciuum congeris uſq;
Pro pudor Herſiliæ ciuis & Aegeriæ.

Huc reſpexit Iuuenalis quum ait,

Concumbunt Græci.

Heſiodus pecuniam, animam mortalibus eſſe dicit,

Χρήματα γὰρ ψυχὴ πέλεται δειλοῖσι βροτεῖσι. id eſt,
Pecunia enim anima eſt miſeris mortalibus.

Et Ariſtoteles pecunias uelut alteram hominis animam eſſe ſcripſit. Nihil autem eſt uita, neq; iucundius, neq; charius.

Qui amant, ipſi ſibi ſomnia fingunt. XC

Vergilius in Pharmaceutria,

Credimus, an qui amant, ipſi ſibi ſomnia fingunt?

Seruius prouerbialiter admonet dictum à poëta. Nam quod quiſq; ſperat, facile credit. Et uerè, quæ credita lecunt, credimus, ut ait Ouidius. Metus autem & ſpes, ut eleganter & uere ſcripſit Lucianus in Pſeudomante, diuinationem & auguria peperunt. Qui imperſe cupiunt ſuis uotis undecunq; blandiuntur, & quiduis in omen optati euētus trahūt. Rurſum qui miſere metuunt, quauis exore ſolatium formidinis aucupantur. Non uſq; quaq; diſcrepat ab hoc Terentianū illud, Mihi non ſit ueriſimile. Atqui ipſis commentum placet. Non uidetur alienum ab hac forma Theocriteum illud,

Πᾶσα γὰρ ἄρτος μαστεύεται ἰχθὺν ἀλήτην. id eſt,
Somnia cuncta canum panes, ego ſomnio piſcem.

Qui ſuis uotis blandiuntur, ij Græcis dicuntur ἑαυτοῖς ὀνειροπολᾶν, id eſt, ſibi ipſi ſua interpretari ſomnia, quòd omnia rapiunt in alimentum ſpei ſuæ.

Polypi. XCI

Polypi prouerbio dicebantur olim, uel ſtupidi ſtolidiq;, uel rapaces, & uncis unguibus homines. Siquidem ob eam cauſam Polypo ſtultitiam tribuunt, quòd ad manum ceptantis ultro mouetur, nec aliter capitur, niſi quòd non cedat, autore Athenæo. Adſcribitur autem rapacitas tenacitaſq; quòd quicquid brachiorum flagellis nactus fuerit, ſuctu trahat ac retineat. Plautus in Aulularia: Ego iſtos noui polypos, qui ubi quicquid tetigerint, tenent. Nihil autem uetabit quo minus polypos appellemus eos, qui ſemet in omnē habitū uertunt omnibus aſſentantes. Quod egregiē notat Phocylides,

Μηδ' ἕτερον πένθος κραδίην νόσφιζε, μὴ ἀγορεύων.
Μηδ' ὡς πεζουνὶς πολύπους κύσι χώρην ἀμείβει.
Pectore ne'ue aliud celes, aliudq; loquare,
Proſq; loco uariere, petris uti polypus hærens.

Ion apud Athenæum libro ſeptimo,

Στυγῶ μάταλλα κἠπερ πολύπους χρώς. id eſt,
Odi colore ſubinde uario polypum.

Huc pertinet quod admonet Plautus, ut qui ſapit, bonus ſit bonis, malus malis. Hoc nomine laudat Pindarus in Nemeis hymno 4. quendam, Μαλθακὰ μὲν φρονέων ὀδόλοισι, ἁπαλὸς πολυπόροις ἔφεδρος. id eſt, Mollis erga bonos, aſper uerò inſidiator erga moleſtos aduerſarios. Non abludit hinc quod ibidem habetur hymno 3. Ἐμ παισὶ νέοισι πεῖς ἦν δ' ἀνδράσιν ἀνήρ, ξεῖνον ἦν πάλαι τέρσιν μέρος, ὑπάτοις δ' ἔχομεν βρότεον ἦθος. i. Inter pueros teneros puer, inter uiros autem uir. Tertia inter ſeniores pars, quoniq; ut habemus mortale genus. Laudat Pindarus hominem omnīū moribus & ætatibus ſeſe attemperantem. Eodem titulo laudat quempiam in Pythijs hymno 8. Τὺ γὰρ τὸ μαλθακὸν ἔρξαιτο καὶ παθὼν ὁμῶς ἐπίσταισ', παιρῶν σὺν ἀγενεῖ. i. Tu enim & humaniter agere noſti, & affectum ſumere tempori congruentem. Rurſum eiuſdem operis hymno 4. Κἠν δὲ νεανίαις ἦν ὁ βουλᾶις πρέσβυς. id eſt, Nā ille inter pueros iuuenis, in concilijs uerò ſenex. Idem eiuſdē operis hymno 2. φίλον ἔπη φιλεῖν, ποτὶ δ' ἐχθρὸν ἄτε ἐχθρὸν ἐὼν λυσιτελεῖν ἀλιγὺ ὑποδύεσθαι. id eſt, Amicum contingat amare. Cæterum aduerſus inimicum tanquam inimicus, lupi more incurram, ſiue inſidiabor.

Nullus malus magnus piſcis. XCII

Οὐδεὶς κακὸς μέγας ἰχθύς. id eſt, Nullus malus magnus piſcis. Ænigma prouerbiale, dici ſolitum in homines prægrandi quidem corpore, cæterum ingenio nullo. Clearchus in commentario De prouerbijs apud Athen. lib. 8. hinc orſū ſcripſit. Stratonicus citharœdus cùm Porpin uidiſſet Rhodium citharœdum ingenti corporis mole, uerum arte non perinde magnum, percunctantibus quibuſdam quis nam is eſſet, hunc ad modum reſpondit, ἀδεὶς, κακὸς, μέγας, ἰχθύς, ancipiti dicto ſignificans illum, nullum, id eſt, nullius eſſe pretij, malum & improbū, magnum corpore, [illegible] piſcē, quia mutus eſſet & infacundus, ac male [illegible] Theophraſtus De riſu, fatetur dictum quidē [illegible] Stratonico, ſed non in Porpin, uerum in Simylam [illegible]m, μέγας, ἀδεὶς, σαπρὸς, ἰχθύς. i. Nullus, magnus, putris, piſcis. Sed elegātius quod retulit Clearchus, propter amphibologiā nō

inuerſū

inuenuſſ...n. Ariſtoteles in eodē mox loco apud Athenæum, ſuper hoc adagio fabulam huiuſmodi refert, in Repub. Naxiorum. Apud Naxios, locupletes quidem pleriq; urbē habitabant, cæteri uero ſparſi per uicos agebant. In quodā itaq; uico, cui nomen Leſtadæ, Telegoras habitabat prædiues ac nobilis, multæq; apud plebem autoritatis, cui cum alij complures honores habrebantur, tum præcipue muneribus quotidianis ciuium honorabatur, adeo ut qui uendebant, ſi quis munuris licereetur quàm uellet, dicere ſoliti ſint, ſe malle dono dare Telegore, quàm tanti uendere. Quidam igitur adoleſcentes cum piſcem ingentē licitarētur, ac piſcator ex more diceret: ſe malle Telegoræ dono mittere, quàm tanti uendere, moleſte ferentes eadē audire toties, ſimulata benevolentia ad Telegoram adduxerunt emptum piſcem. Quem cum ille libenter accepiſſet, tum ipſum adorti ſunt, tum filias iam nubiles conſtuprarunt. Quod factum indigne ferētes Naxij, arreptis armis inuadere conati ſunt adoleſcētes: tantaq; hinc orta ſeditio, ut Lygdamus huius tumultus præfectus, poſt arrepta tyrannide patriam oppreſſerit. Hactenus Ariſtoteles. At hæc non uideo quid ad prouerbium faciant, niſi duo faciamus prouerbia, quorum hoc poſterius ſic efferatur, Citius Telegoræ donarim, quàm tanti uendam. Nam Athenæus indicat Ariſtotelem de proverbio diſſertuiſſe. Videtur eſſe ſenarius, ſed inuerſo dictionū ordine perturbatus. Conſtabit ſi legas, ὀδεὶς μέγας ἰχθὺς ναικόν.

E ſquilla non naſcitur roſa. XCIII

Prouerbiali figura dixit Theognis,

Οὔτε γὰρ ἐκ σκίλλης ῥόδα φύεται, οὐδ' ὑάκινθος,
Οὐ γὰρ ἐκ δούλης τέκνον ἐλευθέριον. id eſt,
Non etenim è ſquilla roſa naſcitur, aut hyacinthus.
Sed neq; ab ancilla filius ingenuus.

Admonet adagium, è probis parētibus naſci liberos probos, ex improbis improbos. Simili forma dixit Horatius in Odis,

Neque imbellem feroces
Progenerant aquilæ columbam.

Veruſtius erit, ſi ad indocti doctoris indoctum diſcipulum referatur, ad improbi nutricij improbum alumnū. Pertinet adagium ad illam claſſem, κακὸν κόρακος κακὸν ᾠὸν. id eſt, Mali corui malum ouum.

Οὐκ ἂν γένοιτο χρηστὸς ἐκ κακοῦ πατρός. id eſt,
Prolem probam haud pater progignet improbus.

Eſt autem Scilla herbæ genus nō diſſimilis aloë, de qua multa Plinius diuerſis locis.

Non omnia poſſumus omnes. XCIIII

Non omnia poſſumus omnes, apud Vergilium in Pharmaceutrid. Prouerbialis ſententia, qua uix tritiorem aliam reperies. Sumpta uidetur ex Homero, apud quem Iliados ν Polydamas ſic alloquitur Hectorem,

Ἀλλ' ἔπεσ' ἅμα πάντα θωΐσσειν ἀνδρὶ ἑλέσθαι.
Ἄλλῳ μὲν γὰρ ἔδωκε θεὸς πολεμήια ἔργα,
Ἄλλῳ δ' ὀρχηστύν, ἑτέρῳ κιθαρίν τ' ἀοιδήν,
Ἄλλῳ δ' ἐν φρεσὶ τίθησι νόον ἐυρύοπα Ζεὺς
Ἐσθλόν, ὅ τε πολλοὶ ἐπαυρίσκονται ἀνθρωποι. id eſt,
Haudquaquam poteris fortirier omnia ſolus.
Nanq; aliis diui bello pollere dederunt,
Huic ſaltandi artem, uoce huic citharāq; canendi,
Rurſum alij inſeuit ſagax in pectore magnus
Iuppiter ingenium, at multis eſt utilis ille.

Item Odyſſeæ θ.

Οὕτως οὐ πάντεσσι θεοὶ χαρίζονται ἀνδράσιν, οὔτε φυὴν, οὔτε φρένας, οὔτ' ἀγορητύν.
Ἄλλος μὲν γάρ τ' εἶδος ἀκιδνότερος πέλε ἀνὴρ,
Ἀλλὰ θεὸς μορφὴν ἐπέεσσι φέρει. id eſt,
Non ita cœleſtes tribuunt ſua dona quibuſuis,
Seu formam, ſiue ingenium, uires'ue loquendi.
Eſt etenim informis ſpecies cui contigit, atque
Linguæ dote deus penſat diſpendia formæ.

Euripides in Rheſo,

Ἀλλ' ἐγὼ οὐντὸ πάντ' ἐπίσταδθ βροτῶν
Πέφυκον, ἀλλῳ δ' ἄλλο πρόσκειται γέρας. id eſt,
Vt cuncta norit, nemini mortalium
Datum eſt, at alia dos adeſt alij uiro.

Eodem pertinet quod ſcribit Theognis,

Παύροις ἀνθρώποις ἀρετὴν ἐνὶ καλὸν ὀπυιεῖν,
Οἷσι δ' ὅσ τάχιστα ἀμφοτέρων ἔλαχον. id eſt,
Sunt pauci, quibus ipſidem & uirtus ſuppetit & res.
Felix cui ſimul hæc ſunt data ſorte deum.

Titus Liuius lib. 22. Non omnia eidem dij dederunt. Vincere ſcis Hannibal, uictoria uti neſcis. Videtur Liuius retuliſſe illud ex Iliados ψ. Οὐδ' ἄρα πῶς ἦν
Ἐν πάντεσσ' ἔργοισι δαίμονα φῶτα γνίεσθ. id eſt,
Haud illud contigit unquam, ut
Omnibus in factis callens appareat idem.

Huc pertinet & Pindaricum illud ex Nemeis.

Τέχναι δ' ἑτέρων ἕτεραι. id eſt, Artes aliis aliæ.

Interpres oſtendit, illud Atticis prouerbij loco dictum fuiſſe,

Ἄλλαι δ' ἄλλων ἰδιοτεχνίαι. id eſt,
Aliæ aliorum inuentiones. Idem alibi,
Φυᾷ δ' ἕκαστοι διαφέρομεν βιότου λαχόντες, ὁ μὲν τάνδ', τὰν δ' ἄλλον.
Τυχεῖν δ' ἐν' ἀδυάτοισιν ἀνθρωπείαν ἄπασαν. id eſt,
Naturā differimus, uitam ſortientes, hic hanc, illam alij.

Porrò fieri non poteſt, ut omnis felicitas uni contingat.

Idem Olympiorum hymno primo,

Ἐπ' ἄλλοισι δ' ἄλλοι μεγάλοι. id eſt,
In alijs alij magni ſunt.

Idē expreſſius Encomio octauo: ἄλλα δ' ἐπ' ἄλλοις ἔδαν
Ἀγαθῶν. πολλὰ δ' ὀδοὶ σὺν θεοῖς ὀυπραγίας. id eſt,
Alia ad alium uenerunt bona, ſed dijs fauentibus multæ ſunt uiæ felicitatis. Rurſus eiuſdem tituli hymno nono,

Ἕντι γὰ ἄλλαι ὁδῶν ὁδοὶ πρὸς αἶτόρ' αἰ,
Μία δ' ἀπαύστατε ἄμμε θρέψει μελίτα. id eſt,
Sunt enim aliæ uiæ alijs efficaciores, ſed non omnes nos alet unum ſtudium.

Multæ manus onus leuius reddunt. XCV

Vulgò circumfertur adagium, multis manibus onus reddi leuius. Quo ſignificant etiam difficillia facile confici, ſi quis non ipſe ſolus negocium aggrediatur, ſed in plures adiutores & auxiliares partiatur. Sumptum eſt à tollendis oneribus. Videtur autem ea ſententia ab ipſa uſque antiquitate in noſtram ætatem ꝺrmanaſſe. Legimus enim apud Heſiodum in opere cui titulus, ἔργα καὶ ἡμέραι,

Πλέων καὶ πλέονων μελέτη. id eſt,
Plus poteſt & pluriū induſtria. Item Homerus Iliad. μ.
Ἀλλ' ἑπομαρτεῖτον, πλέονων δὲ τι ἔργον ἄμεινον. i.
Adſitis comites, multorum induſtria nanq;
Plus pollet quàm paucorum.

Ad hoc reſpexit Euripides in Phœniſſis,

Εἷς δ' ἀνὴρ ὁ πάντ' ὀρᾶ, id eſt,
Vir unus autem nemo cuncta diſpicit.

Rurſum in Heraclidis,

Μιᾶς γὰ χειρὸς ἀσθμὸς μάχη. id eſt,
Inualida pugna eſt unicæ tantum manus.

Eodem pertinet quod alibi retulimus, Εἷς ἀνὴρ ὀδεὶς ἀνήρ. id eſt, Vnus uir, nullus uir.

Proprij nominis obliuiſci. XCVI

Prouerbialis hyperbole, proprij nominis obliuiſci, in hominem ſupra modū obliuioſum. Lucianus in Toxaride, ἔστιν γάρ τινα καὶ αὐτῷ ἰδιολέθοιτο πατρός. id eſt, Itaq; citius fieret, ut patris ſui nomē obliuiſceretur quiſq;. Ouidius,

Nominis ante mei uenient obliuia nobis. Vsurpatur & à diuo Hieronymo in epistola quadam. Plinius libro historiæ mundi 7. inter adempta memoriæ exempla commemorat, & Coruinum Messalam oratorem, qui nominis etiam proprij fuerit oblitus: Quum id defunctis etiam agnoscet creditum sit aliquandiu. Atq; hinc mos priscis, priusquam rogo imponerent cadauera, nomen proprium inclamandi.

Sine Cerere & Baccho friget Venus. XCVII

Terentius in Eunucho, Verbum hercle hoc uerum est, sine Cerere & Libero friget Venus. Dicuntur hæc sub persona Chremetis adolescentis rustici, qui sobrius odcrat meretrices, post idem potus nõ abhorret. Cibus enim & potus irritamenta sunt libidinis. Eleganter autem Cererem pro cibo, Bacchum pro uino, Venerem pro libidine dixit, continenter in figura persistens. Nam illud ipsum uerbum, friget, metaphoram habet, quam Donatus à picatione uasorum mutuo sumptam autumat, quòd frigida pix non adhæreat. Frigida profectò nimium & affectatæ interpretationi, quod quidem tanti uiri pace dixerim, si modo illius est interpretamentum. Ardent amantes, & frigent quæ languent, Horatius,

Non enim posthac alia calebo Fœmina. Et frigent in uxores mariti, qui non admodum amant. Diuus Hieronymus Terentianâ sententiam crassiore Minerua explicans, Distento uentre (ait) distenduntur ea quæ uentri adhærent, significans libidinem esse gastrimargiæ comitẽ. Peculiariter autem uinum irritat libidinem, ideoq; Paulinæ literæ uetant ne uino inebricmur, quòd in eo sita sit libido. Euripides,

Οἶνος γὰρ ἀφροδίτης ἄνευ ἐρωτικὸς. id est,
Absente uino, nulla tunc adest Venus.
In Græcorum collectaneis ita lego,
Νεκρὰ ἀφροδίτη δοκέει δίκαι ἢ δίμητρος. Id est,
Mortua res Venus sine Baccho & Cerere.

Cynicus apud Athenæum lib. Dipnosophistarum sexto, refert eandem sententiam his fere uerbis,

Ἐν τῇ κοινῇ γαστρὶ τὸ καλὸν ἔρως
Οὐκ ἔστι. πανοῦσιν γὰρ ἀνδρεῖς πικρά. id est,
Nam uentri inani non inest formarum amor.
Amara Venus est dira quos premit fames.

Ac mox subijcit carmen Euripidis, quod ille mutuatus sit ab Acheo Satyrico.

Ἐν πλησμονῇσι κἀνδρεῖς, ἢν πανῶσι δ' ἀ. id est,
Saturo Venus adest, famelico nequaquam adest.

Athenæus libro Dipnosophist. 11 distichon adducit eandem complectens sententiam,

Ἐν πλησμονῇ γὰρ κἀνδρεῖς, ἢν δ' ἐν τοῖς κακοῖς
Παρῇσιν ἀνθρώποισιν ἀφροδίτη βροτοῖς. id est,
Saturis Venus adest, cæterum infelicibus
Miseriisq; nulla adest Venus mortalibus.

Apud hunc ipsum libro 10. Aristophanes uinum, lac Veneris appellat, quod alat libidinem,

Ἅλις τε οἴνου καὶ θεοῦ, ἀφροδίτης γάλα. id est,
Vinum bibendi suauc, lac Cypriæ deæ.

Huc pertinet epigramma quod fertur incerto autore,

Ἔρωτα παῖδ' λιμὸς ἢ μὴ, χρόνος.
Ἐὰν μηδὲ ταῦτα τὸν φλέγα σβέσῃ,
Θεραπεῦε σὺ τὸ λοιπὸν ὑφ' ὕδωρ βρέχων. id est,
Fames amorem sedat, id si sit minus,
Tempus medetur, sin nec ista extinguere
Flammam queant, tum restat ut finem pares.

Idem intelligi uoluit Apuleius, cum Veneri ebriam cœnam affingit, cum interim sitiat Psyche. Quanquam Aristoteles indicat, immodicam uini potionẽ inutiles reddere ad coitum. Nam dilui uim seminalem, atq; ob eam causam Alexandrum Magnum in Venerem parum fuisse strenuum, quòd esset uinosus. Idq; Theophrastum dixisse narrat Athenæus.

Nauiges in Massiliam. XCVIII

Πλόοιτο εἰς τὸν μασσαλίαν. Scribit Athen. lib. 12. Massilienses usque adeo delicijs effœminatos olim fuisse, ut prouerbio dici cõsueuerit, πλόοιτο εἰς τὸν μασσαλίαν. i. Nauiges in Massiliam. Non explicat quidem ille prouerbij sensum, sed facile cõijcitur in molles, & moribus cultuq; parum uirili torqueri debere. Plautus in Casina, Vbi tu es, qui colere mores Massilienses postulas? Tametsi, quod ait Plautus, mihi potius referendum uidetur, ad seueritatẽ uitæ, quemadmodum Plutarchus in uita Agesilai docet, Spartanam disciplinam appellatum, seueram minimeq; delicijs indulgentem. Nam non alia gens laudatior quàm Massiliensium, si Ciceroni credimus, si'que uera memorat Valerius Maximus lib. 2. cap. de institutis, multa cõmemorans de disciplina eius ciuitatis, quæ nec mimos ullos in scænam admiserit, ne parum pudicis fabularum argumentis ciuium mores inficerentur, nec eos qui religionis prætextu uitam inertem & ociosam sectarẽtur, intra portas receperit. Aliaq; id genus de Massiliensium seueritate referuntur apud autores, ut appareat Athenæum non de Gallica Massilia, sed de Lybica loqui, cuius meminit Vergilius quarto Aeneidos libro,

Hic mihi Maßylæ gentis monstrata sacerdos.

Quo quidem ex loco coniecturam facere licet, Maßylos maleficijs olim infames fuisse, quemadmodum & Thessalos, Cæterum quoniam apud Athenæum Massalia est non Massylia, fieri potest ut nec sit Maßilia quæ est Galliæ Narbonensis, nec Maßylia Maurorum, sed tertia quæpiam. Licet hanc nominum differentiam interdum confundant Græci scriptores. Stephanus indicat hoc nomine fuisse ciuitatem Ligusticæ, Phocensium colonia, autore Hecatæo: Timæum uero illud addere, quum nauclerus adnauigasset, uiso piscatori proiecto in terram fune, dixisse, alliga rudentem. Et hinc loco nomen inditum Massaliæ. μάσσω enim Acolibus est, quod alij dicunt ἅλσω, ἁλίσω piscatores: ex μάσσω igitur & ἁλίσω dicta Maßilia.

Nauiges Trœzenem. XCIX

Πλόοιτο Τροιζῆνα. id est, Nauiges Trœzenem. Eustathius enarrans secundum Homericæ Iliados librum dit dici solitum in eos qui cum mento imberbi essent, tamen appositicijs pilis barbam uirilem mentiuntur. Addit inde natum, quòd Trœzenis portus quispiã unlgò celebratus sit nomine Barba. Est autem alter Trœzen in Maßilia.

Attica bellaria. C

Πέμματ' ἀττικά. id est, Bellaria Attica: De lautitijs & cupedijs. Transferri potest ad rem quamcunque maiorem in modum suauem ac iucundam. Plato Politiæ suæ libro tertio. λιγὺς καὶ ἀτίμων τεμμάτων τὰς ἡδονὰς ἕνεκ' ἀναβόας. id est, Damnas & Attica bellaria, quæ uidentur ad lautitias pertinere.

CHILIADIS SECVNDAE CENTVRIA IIII.

Nemo benemerito bouem immolauit, præter Pyrrhiam. I

Ἐδεὶς ἀνδρῶν βοῦν ἔθυσεν ἀλλ' ἢ Πυῤῥίας. id est, Nemo bonẽ immolauit benemerito, nisi Pyrrhias. Hoc prouerbio quondam utebantur, si quando quis extitisset homo insigniter gratus, qui beneficium acceptũ ampliter repensaret. Plutarc. in Quæstionib. græcanicis, unde sit natum adagiũ enarrat ad hunc modũ: Nauis quædã piratica appulit ad insulã Ithacensem, in qua forte fortuna senex quidã erat unà cum cædis filijs plenis pice. Pyrrhias quidam Ithacensis,

censis, ut opinor, negotiator, senem dato precio redemit à piratis, non ob id quòd eo sibi foret opus, sed partim quòd miserum esset senilis fortunæ, partim hominis oratione persuasus. Emit aut ē una cum sene cados illos picarios, idq; autore sene. Deinde profectis piratis, quo Pyrrhiæ gratiam referret senex, quòd non ob lucri cupiditatem, sed ob benevolentiam sese liberum fecisset, indicauit in cadis multum pecuniæ uim picī admixtam abditum esse. Qua reperta, cum Pyrrhias derepente dines esset redditus, cum magnifice collaudauit senis erga se gratitudinem, tum eidem bouem immolauit officij præmiū. Atq; hinc re iam pervulgata natum prouerbium, de gratia prolixè relata. Veteres enim regale lucrum & magnificum, opiparumq; conuiuium βοῦθυσίαν appellabant. Accommodabitur recte prouerbiū & in ultimam mortalium ingratitudinem, adeo ut vix unum reperias, qui meminerit officij. Non abludit hinc exemplū Euangelicum, quo è decem lepra Christi beneficio liberatis, unus duntaxat reuersus est qui gratias egerit.

Fumi umbra. II

Καπνῦ σκιά. id est, Fumi umbra. Prouerbiali hyperbole id dixit antiquitas pro re quamlibet nihi. Sophocles in Antig.

Τά δ' ἄλλα καπνῦ σκιᾶς ὑπ ἄρ' ἐφιέμεν. id est,

Reliqua fumi umbra non emerim.

Cum omnis umbra res quædam est inanis, tum uero fumi umbram penè dixeris umbram umbræ. extat & hoc apud Aristophanem. De hoc aliàs nonnihil attigimus.

Viuum cadauer. Viuum sepulcrum. III

Ἔμψυχον νεκρόν. id est, Viuum cadauer. Prouerbiali figura dixit Sophocles in Antigone. Οὐ τίθεμ' ἐγὼ

Σὲ τῦτον, ἀλλ' ἔμψυχον ἡγοῦμαι νεκρόν. id est,

Hunc ego uiuere

Haud arbitror, uiuum at cadauer iudico. Refertur apud Athenæum libro IX. Euripides in Aeolo apud Stobæum,

Φεῦ φεῦ παλαιὸν οὖν ὡς καλῶς ἔχει,

Γέροντες ὄθ' ἡ ἄλλο πλὴν ὄχλος.

Καὶ σκιᾶμ', ὀνείρων δ' ἕρπομεν μειράσια.

Νῦν δ' ἐν ὕπνῳ, οἰόμεσθα δ' εὖ φρονεῖν. id est,

Heus heus uetustum ut recte habet prouerbium,

Nil aliud atq; turba nos senes sumus.

Vmbræq;, uerum serpimus imitamina

Insomniorum, cæterum mens haud inest.

Quanquam uidemur sapere nobis adprobe.

In eos dicetur qui sic uiuunt, ut nihil dignum uita agant. Lucianus senem decrepitum ἔμψυχόν τινα τάφον. id est, Viuum quoddam sepulchrum appellat. Huc pertinet etiam illud Marci cuiusdam, Laberij, ni fallor, apud Gellium,

Simulis sepulchris nil nisi nomen retinco.

Ex fronte perspicere. IIII

Ex fronte perspicere dicimus, quod statim & uelut ipso protinus occursu percipimus. Sumptum ab physionomicis, qui se profitentur ex oris liniamentis, reliqua quæ corporis specie ingenium hominis posse deprehendere. M. Tullius ad Antonium: Non enim solum ex oratione, sed etiam ex multu, & oculis, & fronte, ut aiunt, meum erga te amorem perspicere potuisses. Id adagium etiam hodie vulgò tritissimum est. Q. Cicero ad fratrem De petitione consulatus, frontem appellat animi ianuam, Cura, inquit, ut aditus ad te diurni atq; nocturni pateant, nec; foribus solum ædium tuarum, sed etiã multu & fronte, quæ est animi ianua. Quæ si significat voluntatem abditam esse & retrusam, parui refert patere ostium. Hæc Cicero. Vnde & vera fronte fieri dicuntur, quæ sunt ex animo. Interdum enim aliud frons loquitur, aliud cor habet. Allusit huc Aristophanes in Equitibus,

Ἐκ τοῦ πλοκῦ ἔοικε ταῦτ' ἀποσκοπεῖν ποιεῖν

ἐν τοῖς ὕπνοις χαίρουσι καὶ τοῖς πράγμασιν. id est,

Nobis ut ipsis frontibus faciant palam

An nostra dicta ac facta Leti comprobent.

Spem precio emere. V

Est lucrum incertū, & in euentu situm, certo affectare damno. Terentius in Adelphis. Ego spem precio non emo. Hanc sententiam leno refert illi, Pecuniam in loco negligere maximum interdum est lucrum. Quadrabit potissimum in eos qui spe rerum adducti maximarū, principum fauorem muneribus obsequijsq; captant. Certe æquis ac tēporis impendio, quo non alius sumptus charior. Nam ij quid aliud quàm spem precio emunt? Figura mutuo sumpta uidetur à quodam emptionis genere, in quo cōsuetum alea rei, non res emi. Veluti si quis retium iactum emat in piscando, aut mūsilium prædā in uenatu, aut si quid aliud eiusmodi. Qua de re multa sit mentio in Pandectis lib. 18. titulo De contrahenda emptione: ueluti cum quis emit prouentum agri in annum proximum, aut partum animantis, siue cum emitur captus piscium aut auium, aut etiam mūsilium, quā illi uocant aleam: in partu tamen non tenetur emptor, si nihil natum fuerit, nisi forte hoc per ipsum actum est ne quid nasceretur: in alea tenetur, quoniam spes empta est: tantum in mūsilibus cuiūsdio rei captæ periit ex empto actionem.

Cœlum territat. VI

Prouerbialis hyperbole apud Vergilium in Aeneide,

Et cœlum territat armis.

Conuenit in minaces & feroces, Thrasonesq; magniloquos. Sumpta uidetur à bello Giganteo, quæ fabula notior quàm ut hic sit repetenda. Confine huic illud Synesij in epistola contra Andronicum, τῇ κεφαλῇ τὸ ὑραιόν ἁψαόμενος ἐπιχειρῶ. id est, Capite cœlum perrumpere conatur.

Subere leuior. VII

Φελλὸς κυφότερος. i. Subere leuior. Prouerbialis hyperbole in homines incōstantes & lubrica fide. Suberis enim lignum cauernosum, quod in aqua non sidit, uerumetiam retibus & natantibus alligatur, ne possint sidere. Horatius in Odis,

Quanquàm sydere pulchrior

Ille est: tu leuior cortice, & improbo

Iracundior Adria.

Strabo lib. primo, inter hyperbolas prouerbiales hanc quoque cōmemorat, Subere leuior umbra. Quanquam hic locus apud Straboné non caret suspicione mendositatis, Græca sic habent, Καὶ καθάπερ εἰσί τινες ὑπερβολαὶ ἐπὶ ὑπερβολαῖς, ὅσ ἐ τὸ κυφότερον εἶναι φελλὸς σκιᾶς, δειλότερον ἢ λαγὼς φρυγός, ἐλάττω ἢ ἔχειν γλιὸ τὸ ἄγερω ἐπὶ σολῆς λακωνικῆς. Hæc ita uertit Gregorius Typhernas siue Guarinus. Et sicut nōnulli super excessibus excessus sunt, ut illud, leuiorem subere umbram, & illud, formidolosiorem lepore Phrygem, & illud, Ager minorem tellurem habet quàm epistola Laconica primum umbram esse leuiorem subere non est insignis hyperbole, imò nulla potius est. ut iam demus, Græce rectè dici κυφότερον σκιᾶς. Vnde hic pro σκιᾶς legendum arbitror σκιᾶτ, ut sic dicta sit suberis umbra, quemadmodum dicimus umbræ somnium. Item δειλότερον λαγῶ φρύγα. id est, timidiorem lepore Phrygem, quomodo legisse uidetur interpres. Nec absurdum si intelligamus Phrygium leporem, ueluti cæteris pauidiorem, quòd ea gens imbellis habebatur & effœminata delicijs. Pindarus in Pythijs hymno 2. metaphoram flexit ad laudem hominis, qui quanquam pressus calamitijs malorum, non deiecit tamen animum, sed se suapte natura recipit in apertum, unde & φελλὸν ἀβάπτιστον appellat, i. subere quod tingi nequeat. Huc respexit Horatius epistolarum libro 1. de Vlysse loquens,

Dum sibi dum sociis reditum parat, aspera multa

Pertulit,

Pertulit,aduersis rerum immersabilis undis.

Cubito emungere. VIII

Ἀγκῶνι ἀπομυσσόμενος. id est, Cubito emungens, Prouerbialis ironia in hominem sordidi quæstus & conditionis abiectæ. A' fullonibus ducta,quibus mos est narium mucum cubito abstergere, nimirũ manibus muria & sullugine opletis.Bion philosophus apud Suidã ex Laërtio, ἐμὲ πατὴρ μὲν ἦν ἀπελεύθερος, ὡς ἀγκῶνι ἀπομυσσόμενος. i. Meus pater erat libertinus , cubito emungens. Celebratur sic comma M. Tullij tortum in quendam fullonum filium, cuius tacito autoris nomine meminit qui scripsit rhetoricen ad Herennium , in schematis specie , quæ dicitur significatio per consequentiam,ut,inquit , si fullonum filio dicas: quiesce tu,cuius pater se cubito emungere solebat.

Hiberæ næniæ. IX

Hiberas nænias diuus Hieron.nugas appellat , in præfat.quam præposuit Moysi Pentateucho:quod multi ignorãtes,inquit, apocryphorum deliramenta sectantur, & Hiberas nænias libris autenticis præferunt. Idem in Duodecim quæstionibus. Et Hiberas nænias. Aegyptiacas portenta sectari. Opinor Hiberas nænias dici propter prodigiosas maleficiorum fabulas uulgò iactatas: Nam Hiberos maleficiorum infamia laborasse , testis est in Odis Horatius. Nisi quis mauult ad flumen auriferum Tagum referre. Quanquam ipse diuus Hierony.in Epist.aduersus Vigilantium,satis indicat de portentis ac monstris intelligendum , scribens ad hunc modum:Et quia ad radices Pyrenei habitas,uicinusq; es Hiberiæ,Basilidis antiquissimi hæretici, & imperitæ scientiæ incredibilia portenta persequeris. Athenæus in 2.tradit Hiberos,cum essent opulentissimi,tamen ob parsimoniam semper ὀξυπόταις solitos , & μονοσίτους, hoc est , aquam bibere , & solos cibum capere. Ceterum uestitu fuisse sumptuosissimo. Citat hoc ex Athenæo Stephanus. Sed pro μικρολογίᾳ depranatum est μακρολογίᾳ.

Siculæ nugæ,Gerræ, Persolæ nugæ. X

Siculæ nugæ prouerbio dicuntur res leuiculæ. Ausonius in epistola ad Symmachum,

Cogitans,inquit,non illud Catullianum,
Cui dono lepidum, nouum libellum, Sed amargoteron & uerius,
Cui dono illepidum,& rudem libellum,
Non diu quæsiui. Tu enim occurristi,quem ego, si mihi potestas sit,ex omnibus unum semper eligerem. Missi itaq; ad te friuola gerris Siculis uaniora. Porrò Siculorũ dicacitas notæ est ueterum literis. Nam Siculus fuit Epicharmus, ad cuius exemplar properare Plautus dictus est Horatio. Plautus autem in nugis ac iocis & immodicus,nec raro ineptus.Porrò gerras Græci crates uimineas appellant. Ea uox postea uulgò pro nugamentis rebusq; friuolis usurpata est , autore Festo Pompeio,hac quidem occasione. Athenienses cum Syracusas obsiderent,& crebro Gerras poscerent, irridentes Siculi gerras clamitabant. Hinc in prouerbium cessit. Vnde & similares, quiq; inter se nugas omneis communicant, congerrones uocãtur.Suidas neutro genere γίρρα refert,ut Persicam uocẽ: quæ quidẽ tum arma declaret, tum quoduis defensaculum. Etymologicon Græcũ addit,apud Siculos naturam mulierbrẽ gerron appellari, γίρρα nanq; dici , cõmutatione literæ,quasi ἄῤῥα. Ἄῤῥας autẽ apud Græcos pellem significat,& gerra proprie de tensacula sunt pellicea. Plautus in Pœnulo:Scitũ per tẽpus,hoc tam est uerbũ, si uerbum uetus. Nam tuæ blanditiæ mihi sunt , quod dici solet , gerræ germanæ. Acdepol liræ,lirã germanas dixit, non germanicas, absit,sed ueras ac meras nugas. Quod autẽ Plautus uocat lirãs , Græci dicunt λῆρος, siue λυρίαται. Vocem dictam putant à λήθω,& ῥέω, quòd dictum fallens memorion excidit.Quemadmodũ & φλύαρος & φλυαρίαι dictum à φλέω,& ῥέω, quòd superfluant exundenticq; uerbis garruli. Apud hunc ipsum Plautum & Persolas nugas legimus, opinor ob montes aureos,qui apud Persas esse perhibentur.

Qui semel scurra,nunquam pater familias. XI

Qui semel scurra , nunquam pater familias. Porphyrion enarrans Horatium , admonet fuisse prouerbium. Sensus est autem,eum quem semel deputauerit, quicq; contẽpta fama scurram agere cœperit , uix unquam ad bonam frugem redire. Scurra gaudet dicto cibo , pater familias parat unde domi uiuat. M. Tullius in actione pro Publio Quintio: Memini uetus est, de scurra multo facilius diuitem quàm patrem familias fieri posse. Fortuna crebro largitur opes indignis:at bonam mentem dat nemini.

Aegroto dum anima est,spes est. XII

Aegroto dum anima est,spes est.Sententia prouerbialis,admonens ne in afflictissimis quidem rebus abijciendam esse spem. M.Tullius ad Atticum, Vt ægroto dum anima est , spes esse dicitur , sic ego quoad Pompeius in Italia fuit sperare non desiti.Sumptum uidetur adagium ex Theocritii Batto,

Θαρσᾶν χρὴ φίλε βατθί,πάχ' ἄνδριον ἕρπετ' ἄμαιον.
Ἐλπίδες ἦν ζωοῖσι,θανόντεσσι δ' οὐδαμίσοι.
Καὶ ξεῖνε ἄλλοκα κἠ πολὺ δύσβατον,ἄλλοκα εὐῤῥῆ.

Hos uersus quoniam non ineleganter uertit Philelphus,haud grauabor adscribere,

Fidẽre Batte decet,melius cras forsan habebis,
Sperandum est uiuis,non est spes ulla sepultis.
Nunc pluit,& claro nunc Iuppiter æthere fulget.

Item Euripides in Troadibus,

Οὐ ταῦτ' ὦ ξεῖν' ὦδε ζῶσιν βλέπειν τὸ κατθανεῖν.
Τὸ μὴ γὰρ εἶναι,ζῶν δ' ὅτου τις ἐλπίδες. id est,
Non est idem mi gnate uiuere ac mori,
Siquidem hoc nihil,spes sunt in illo scilicet.

Eodem pertinet fabula de Pandoræ pyxide, in cuius summo labro sola spes hæserit,reliquis omnibus morbis euolantibus.

Ad uiuum resecare. XIII

M. Tullius lib. De amicitiã, ad uiuum resecare , dixit pro eo quod est,rẽ exactius quàm sat est,ac morosius excutere. Sed hoc,inquit,primũ sentio,nisi in bonis amicitiã esse non posse. Necq; id ad uiuũ reseco,ut illi qui hæc subtilius disserũt. Mutuo sumpta metaphora à tonsoribus capillos aut ungues resecantibus. Nam ij sæpe numero molesti sunt,dum nimium diligentes esse studẽt.Idem in libris De finibus,dixit pressius agere,pro exactius & accuratius. Plaut.in Bacchidibus sub persona Chrysali:Tondebo auro usque ad uiuum cutem.& hoc ipsum tondere pro deludere Græcis prouerbio est.

Hostimentum est opera pro pecunia. XIIII

Hostimentũ est opera pro pecunia.Hoc adagiũ admonet, nihil gratuitum esse debere,sed officiũ beneficio pensandum. Hostimentũ autẽ,autore Pompeio Festo,beneficij pensatio est.à prisco uerbo hostire & redostire , quod est paria referre. Ab eodem hostem dici putat Nonius , quòd ex æqua causa pugnã suscipiat.Sic Lena apud Plautũ in Asinaria adolescẽti respondet. sua exprobranti beneficia:Hostimentũ est opera pro pecunia.Hoc est, Neuter habet quod imputet alteri.Tu mulierẽ amabas,missa est:Ego pecuniam,dedisti. Titus Liuius:Nunquã nec operã sine emolumẽto,nec emolumentum seruis sine impẽsa operæ est. At in amicorũ officijs alia ratio est,nec enim liberatur à debenda gratia qui gratiam retulit, nec permutatione officiorũ fit, ut neuter alteri quicquã debeat.Confine illis, Manus manũ fricat, & scalpenẽ scalpe.

Vtranq;

Vtranq; paginam facit. XV

Plinius Historiæ mundi libro 2. capite 7. de fortuna loquens, Hanc, inquit, omnia expensa, huic omnia feruntur accepta, & in tota ratione moralium, sola utranq; paginã facit. Proverbij faciem habet illud, utranq; paginã facit, sumpta metaphora à codicillis rationalibus, quæ bilibus paginas, alteram quæ indicat quid ferendum, alteram quæ quid acceptum sit ostendit. Itaque in rebus humanis fortuna utranque facit paginam, id est, sine quid obtigit boni, ea laudatur, quasi dederit: sine mali quid accidit, eadem incessitur, ceu malorum autor.

Nec omnia, nec passim, nec ab omnibus. XVI

Οὔτι πάντα, ἤτε πάντη, ἤτε παρὰ πάντων. i. Nec omnia, nec passum, nec ab omnibus. Admonet adagium, in muneribus accipiendis non solũ uerecundiã adhibendã esse, uerum etiam delectũ. Sunt enim quædã quæ neutiquã decorũ sit accipere. Est item locus, est tempus quo pulchrum sit recusare munus oblatũ. Sunt quidam à quibus inhoneste sit admittere donum. Laudat Horatius Telemachũ Homericũ, qui equos ab Menelao oblatos recusarit. Hoc adagium citatur ab Vlpiano in Pandect. lib. 1. titulo de officio proconsulis, ex epistola diui Seueri & Antonini imperatorum, Verba ipsa subscribam, Quæsitum, inquit, ad xenia pertinet, audi quid sentiamus. Græcum prouerbium est, ἤτε πάντα, ἤτε πάντη, ἤτε παρὰ παντων. id est, Nec omnia, nec passim, nec ab omnibus. Non inhumanum à nemine accipere, sed passim, illiberale est ex omnia, auarissimum. Hactenus illi. Græca uerba in omnibus exemplaribus desiderabantur. Ea Politianus ex archetypis restituit, ne quid hunc interim debita fraudemus laude. Alludit huc Theocritus in Thionycho,

Αἰτεῖν μὲν οὐκ ἀναδύομαι
Οἷα χὴ βασιλῆα λιτὴν ἢ διὸς ἔκ τινι. id est,
Non solet ille negare rogatus
Principe digna, nec est de re quacunq; rogandum.

Tempus omnia reuelat. XVII

Tertullianus, quem diuus Cyprianus præceptorẽ suum appellare consueuit, in apologetico contra Ethnicos, Bene autem, inquit, quòd omnia tempus reuelat, testibus etiã uestris prouerbijs atq; sententijs. A. Gellius Noct. Attic. libro 12. capitum 12. citat in hanc sententiam hos Sophoclis uersus,

Πρὸς τῶνδε κρύπτε μηδέν, ὡς ἅπαντ' ὁρῶν
Καὶ πάντ' ἀκούων, πάντ' ἀναπτύσσει χρόνος. id est,
Ob istã ne quid occulta, siquidem intuens
Cuncta, audiensq; cuncta proferet dies.

Idem in Aiace flagellifero,

Ἅπαντ' ὁ μακρὸς κἀνάριθμος χρόνος
Φύει τ' ἄδηλα, καὶ φανέντα κρύπτεται. id est,
Cuncta pariter immensus ordo temporum
Occulta prodit, & eadem prodita occultat.

Eodem in loco Gellius admonet, quendam ueterũ poëtarum Veritatem temporis filiam uocasse, quòd licet aliquando lateat, tamen temporis progressu in lucem emergat. Fertur in eandem sententiam hic quoque senarius prouerbialis,

Ἀλλ' ὁ πρὸς φῶς τῷ ἀληθέᾳ χρόνος. id est,
At ueritatem tempus in lucem eruit.

Et alter huic adsimilis,

Πάντ' ἀναπλήσας ὁ χρόνος πρὸς φῶς φέρει. id est,
Omnia sub auras tempus aperiens refert.

Idem opinor sensisse Thaletem, cum ait, τὸ χρόνου σοφώτατόν ἐστιν· ἀνευρίσκει γὰρ τὰ πάντα. hoc est, Temporis omnium esse sapientissimum, ut quod cuncta reperiat, inuẽiat. Nec aliud Pindarum in Olympiacis, cum ait,

Αὐτὰρ ὁ ἐπιλοιπος μέτρον ὁσσάτιος. id est,
Posteri dies sapientissimi iudices.

Idem alibi, tempus omnium parentem appellat, quòd nihil non fiat progressu temporis,

Ἀποίητον οὐκ ἄν χρόνος ὁ πάντων πατὴρ ἄλλοσσε θείμεν ἔργων τέλος. id est,
Ne tempus quidem rerum omnium pater, possit quod factum est infectum reddere.

Habet eandem sententiam Pindarus quum aliquot locis, tum Olymp. 10.

Ὅτ' ἀληθείαν ὑπὲρ μόνος ἀλαθὴς ἐτήτυμος
Χρόνος, τὸ ἢ σαφανὲς ἰὼν ποσσὶ καὶ ἔρδοντος. id est, Et solum tempus quod ueritatẽ certam prodit, quodq; latebat in obscuro, progrediens enarrauit.

Huc alludisse uidetur Vergilius in sexto,

Subigitq; fateri
Quæ quis apud superos furto lætatus inani
Distulit in seram commissa piacula mortem.

Neq; discrepat euangelicum dictum apud Matth. capite 10. οὐδὲν ἔστι κεκαλυμμένον ὃ οὐκ ἀποκαλυφθήσεται, καὶ κρυπτὸν ὃ οὐ γνωσθήσεται. id est, nihil opertum, quod non reuelabitur, & occultum, quod non scietur. Plutarchus in Problematis causam inquirit cur antiquitus operto capite res diuina Saturno fieri consueuit. Atque id significatum arbitratur, quòd ueritas pierunq; tecta ignoratq; sit, sed eadem aperitur tempore. Saturnus enim temporum autor ac deus fingitur. Nam κρόνος Saturnus, χρόνος tempus. Nec aliud sensit T. Liuius, cum ait lib. 22. Ad ueritate laborare nimis ius sæpe diunt, extingui nunquam. Seneca lib. De ira 2. Dandum semper tempus est, ueritatem enim dies aperit.

Alpha penulatorum. XVIII

Martialis epigrammatum libro secundo,

Quem non lacernis Publius meus uincit,
Non ipse Codrus, Alpha penulatorum.

Alpha uocauit præcipuum, & quasi primatem, prouerbiali nimirum figura. Idem aliàs iocatur in quendam offensum, quòd cum dixisset Alpha, monetiq; ut huius iniuriæ talionem faciat, sicq; uicissim Beta, si uelit appellet. Translatũ à notulis literarum, quibus Græci numerum indicant. Eosdem signiferos & antesignanos appellant metaphora sumpta à militia. Quamobrẽ autem alpha inter literas primum obtineat locum, Plutarchus non inscite causas reddit τῶν συμποσιακῶν προβλημάτων Decade 9. Protogenes grammaticus è suo ludo causam adducit, primũ uocales iure præferri consonantibus, quòd citra illarum adminiculum sonet: deinde uocalcs ancipites merito præferri longis ac breuibus, quòd utriusq; generis uim cõplectantur. Cæterum inter ancipites rectè primũ locũ alpha tribui, quòd in cõficiendis syllabis, iota & ypsilon sequatur alpha, uelut in αὖος αἶας. Alpha nunquam sequuntur illas duas, ut eandẽ efficiant syllabam, sed resilit & propriũ tuetur principatũ. At Ammonius mox diuersam allegat causam, Cadmũ ob id alpha principem inter literas locum tribuisse, quòd Phœnicum lingua bos alpha uocetur, cui primum locum attribuendum putarit, non secundum aut tertium, quemadmodum fecit Hesiodus,

Οἶκον μὲν πρώτιστα, γυναῖκά τε, βοῦν τ' ἀροτῆρα. id est,
Primum ædes, deinde uxorem, inde boucm agricolantem.

Nam his præsidijs putat opus esse, si quis cupiat famem ac paupertatem effugere. Rursum Plutarchus addit hanc causam se à Lampria suo didicisse auo. Primam uocem naturalem & articulatam reddi per alpha, propterea quod spiritus qui est in ore, potissimum formatur ac fingitur motulabiorum, quibus diductis, primum hic egreditur sonus mire simplex, & nullius indigens negotij, ut neq; linguæ requirat auxilium, sed ea subiacente per spacium efferatur. Vnde & pueri nascentes primũ hanc edunt uocẽ. Hæc atq; huiusmodi quædam, eo quem ostendi loco referuntur. Disputatur & apud Platonẽ de alpha inter literas principatu. Quin et illa

prouer

prouerbium sapiunt, Primas tenere, primas deferre siue tribuere. Et non posteriores feram, quæ metaphoræ sunt à partibus histrionum *in fabula: & apud Græcos* πρωτολογεῖν. Et τὰ πρῶτα δίκην, καὶ τὰ πρῶτα φέρειν. Quod à fabularum actoribus sumptum apparet, inter quos primas agunt, qui maximam fabulæ partem sustinent, secundas ac tertias qui illis sunt inferiores. Quinquam & *in causarum actionibus sunt* πρωτολογίαι, δευτερολογίαι & ἐπιλογίαι, quemadmodum sunt πρωταγωνισταὶ, δευτεραγωνισταὶ & ἐπιταγωνισταὶ. quæ si commode transferuntur, speciem habent prouerbij.

Saliuam imbibere. XIX

Diuus Hieronymus in Euangelia præloquens, Quis enim, inquit, doctus pariter, uel indoctus, cum in manus uolumen assumpserit, & à saliua quam semel imbibit, uiderit discrepare quod lectitat, non statim erumpat in uocem? Eleganter profecto, prouerbialiq; figura dixit, & à saliua, quam semel imbibit, *id est, ab illo gustu quo puer imbutus est.* Sumpta metaphora ab infantibus, quibus præmansum cibum nutrices in os inserunt, non sine saliua. Cui cum assueuerint, nihil iam illis sapit, quod ab illius primæ saliuæ gustu diuersum sit: proinde modis omnibus curandum, ut optimis assuescamus. Idem solet accidere pleriſq; nostrum, ut quicquid dissideat ab ijs quæ primis illis annis imbibimus, protinus displicеat. Aiunt & canes eos amare, quorum saliuam gustarint. Verum malim ad superiorem metaphoram referri. Huc spectare uidetur & Persianum illud,

Inq; luto fixum posſis transcendere nummum,
Nec gluto sorbere saliuam Mercurialem.

Quanquam magis arbitror referendum ad ficos Mercuriales, de quibus alias diximus, quos ioci causa quidã saliua oblinebant, ut ludibrio essent qui tollerent, cum consimilem lusum præmiserit de nummo infixo luto. Illud certe pertinet ad hoc prouerbium, quod est apud eundem in sexta Satyra,

Nec tenuem solers turdorum nosse saliuam.

Saliuam pro gustu dixit.

Quo semel est imbuta. XX

Huic non dissimile est Horatianum illud,

Quo semel est imbuta recẽs, seruabit odorem Testa diu.

Proinde recte monet Fabius, ut statim optima discantur, propterea quòd nihil hæret tenacius, quàm id quod rudibus annis perceperimus. Et Aristoteles lib. Moralium Nicomachiorũ 2. ἐκ μικροῦ ἦν διαφέρῃ τὸ οὕτως ἢ οὕτως ἐθίζεσθαι, ἀλλὰ πολὺ, μᾶλλον ἢ τὸ πᾶν. i. Itaq; nõ parũ refert, hoc an illo pacto protinus à pueris consuefiamus, imò plurimum interest. uel potius omne in eo momentũ est situm. Et Vergilianũ illud ἐνδιάθημα in Georgicis,

Adeo in teneris consuescere multum est.

Augiæ stabulum repurgare. XXI

Αὐγέου βουστασία. id est, Augiæ bubile. Allegoria prouerbialis in hominem, aut in rem maiorem in modum inquinatam. Lucianus in Pseudomante, ἢ τὸν αὐγέου βουσταυλῆ ἢ μὰ Δία πάσας, ἀλλ' ἐκεῖνόν γε τὸν ἡμαυτοῦ ἀνακαθήραιμι πορόσκοπον. id est, Et Augiæ bubile, si non omne, at certe pro mea uirili congor submouere. Ostendit autẽ huius stabula tantum habuisse congesti simi, quantum ter mille boues pluribus annis reddere potuerint. Huius mentionem facit & Pausanias in Eliacis, Deq; bubus & simo nonnihil meminit. In Græcis epigrammatis recenſetur inter Herculis labores Augiæ stabulum repurgatum. Quin & Seneca ludicro libello *De morte Claudij Cæsaris* usurpat hoc prouerbium: In quos, inquit, si incidisses, ualde sortis licet tibi uidearis, maluisses cloacas Augiæ purgare, multo plus ego stercoris exhausi. Etiamsi prouerbium omissum erat in exemplari, quod primum secutus est Frobenius, Id nos restituimus ex exemplari, cuius nobis copiam fecit ex sua bibliotheca Collegium liberales artes profitentium, in florentißima Louanienſium Academia. Neque enim æquum arbitror imputari Vniuerſitati, quòd paucorum senticulorum conſpiratione, tam odioſe repugnatum sit hic bonis literis ac linguis. Gregorius Theologus ad Basilium Magnum πῶς, inquit, παρέλθω τὴν ἀκάνθας κἀκάνης καὶ ἀλαχάνης, καὶ τὸν αὐγέου κόπρον ἐν ᾧ οἰκέας ἐκκαθαιρομένῳ. id est, quomodo prætereã am hortos illos incultos & holeribus uacuos, atq; Augiæ stercus ex ædibus repurgatũ. Scitè uitam luxu perditam in melius correctam.

Periculosum est canem inteſtina gustasse. XXII

Κακὸν κρέων κύων γεύσας. id est,

Inteſtina canem semel adgustasse periculum est.

Prouerbiali allegoria dictum est à Theocrito in Idylio 10. Admonet adagium, haud facile temperare à peccando, qui semel illecebris illam, uelut autoramentum uitiorum degustarit. Quemadmodum qui semel scortum attigerit, qui semel periurio siue furto rem auxerit, qui semel aulicam uitam sit expertus. Effertur & ad hunc modum apud Lucianum, ἀδὲ κύων πάσασα ἂν ἅπαξ σκυλοβαγροῦ μαθοῦσα. i. Nec; canis desiturus est, qui semel eorum edere didicerit. Theocriti Scholiaſtes indicat hoc prouerbium & hunc in modum efferri, κακὸν μαθοῦσα κύων σκυλοβαγρεῖν. i. Periculoſa res est canis quæ didicit arrodere corĩa. Horatius in sermonibus simili figura dixit,

–Quæ si semel uno
De sene gustarit, tecum partita lucellum,
Vt canis à corio nunquam abſterrebitur uncto.

Dubia cœna. XXIII

Dubiam cœnam, opiparam, uarijſq; inſtructã ferculis appellabant, idq; prouerbium à parasitis repertum apparet. Phormio apud Terentium. Cœna dubia apponitur. Quid istuc uerbi est? Vbi tu dubites quid sumas potißimum. Exponit parasitus uerbum suum, alioqui anceps. Nam dubium etiam periculoſum significat: & dubia cœna poſsit intelligi, quæ non careat ſuſpicione ueneni. Horatius in Sermonibus,

Vides ut pallidus omnis
Cœna desurgat dubia.

Et res parum tutas appellamus dubias.

Canis circum inteſtina. XXIIII

Κύων περὶ ἐντέρους. i. Canis iuxta inteſtina. Dicebatur, ubi quis res eas quarũ esset cupientißimus, propoſitas conſpiceret, quibus frui tamẽ nõ liceret. Canes enim oberrãt circum inteſtina, deuoraturi niſi fuſtẽ timerẽt. Suidas arbitratur accommodari posse in res inutiles & inſuaues: inteſtina enim non facile deglutiri à canibus, ac deuorata reuomi plerunq;.

Aureæ compedes. XXV

Χρυσαῖ πέδαι. i. Aureæ compedes, Prouerbiali metaphora dicitur seruitus splendida & amabilis, qualis est fere aulicorum uita. Diogenes in epiſtola quadã ſcriptũ reliquit, Ariſtippum in aula regia aureis teneri compedibus, ne posſet auolare. Seneca in dialogo quodã affectus & rationis, Stulti est, inquit, compedes ſuas, quamuis aureas, amare. Loquitur de uxore formoſa. Horatius item de amica formoſa.

–Teneríq; grata Compede uinctum.

Herculana ſcabies. XXVI

Ἡράκλεια λέπρα. id est, Herculana ſcabies: De ſcabie iucunda, facileq; ſanabili, inter prete Suida, aut quæ deſsideret Herculana, id est, calida balnea. Narrant enim, Herculi laboribus illis ingentibus fatigato Palladem ac nymphas crebrò balnea fruentia ſuppeditaſse. Vſum huius adagij non indicat, neque Zenodotus, neque Suidas. Equidem opinor dici posſe uel in eos, qui multo ſtudio alio'ue labore uſ-

letudĩ

letudinem offenderunt, ut quibus aliquo laxamento sit opus: uel in eos, qui blandis adulationibus deliniti, uel ut iucunda quadam scabie pruriunt.

Herculanus morbus. XXVII

Ἡράκλ(ε)ος νόσος. id est, Herculanus morbus. Hunc Dicæarchus apud Zenodotū eum existimat esse, quem alij sacrum, alij comitialem appellant. Est autē ex eorum numero, quibus nulla medicorū ope succurri potest, propterea quòd diuinitus immitti creditur, eoq; cognomen additum est sacro. Apuleius in ~~prima definitione, diuinum~~ appellatum putat, quòd diuinam, ~~id est, rationalem animi partem~~ uiolet. Nasci, quoties caro in humorē crassum & spumidum, inimico igni conliquescit. Signa esse, graue caput, cerulcem torpentem, tempora pulsata, auris præcipue dextræ tinnitum. Deprehendi potissimum incenso lapide gagate, & rotæ figularis circumactu. In hunc aiunt Herculem incidisse, uel propter immensos labores, uel immittente Iunone. Heraclitus arrogantiam ~~sacrum morbum uocasse, uel quòd id mali summos~~ plerunq; uiros cōsequi ~~soleat, uel quòd sola mors~~ remedium afferat. Herodotus in Thalia refert, Cambysen huic obnoxium morbo, quosdam sibi maxime familiares per insaniam occidisse. Herculem item liberos suos interimentē inducunt tragici poetæ. ~~Herculanus appellatus uidetur~~, quòd ut ille inuictus, ita hic nulla medicorū ope superabilis. Quanquam Aristoteles in Problematis sectione trigesima, problemate ixxta Theodorum primo, putat Herculem uere huic morbo obnoxium fuisse, atq; omneis adeo, qui uel ingenio, uel studio philosophiæ, uel in administranda repub. uel in alijs artibus excelluerunt, atræ bili obnoxios fuisse. Equidem non uideo quamobrem hoc debeat inter adagia referri, nisi sacrū, aut Herculanum ~~morbum appellemus, ita uerē animi~~, aut aliud aliquod uitium insanabile, ~~quod genus est in senibus auaritia~~, in mulieribus loquacitas. Nam in omnibus fere Græcorum collectaneis uideo prouerbij titulo recenseri.

Io Pæan. XXVIII

Io Pæan. Acclamatio prouerbialis, qua cōsueuimus uti re gnauiter & feliciter peracta. cui nō dissimile uidetur illud Homericum, βάλλ' ὄτρυν, & apud Latinos, Macte uirtute. Athenæus ex Clearchi 1. De prouerbijs lib. citat, ἴη παιών, ἰὴ παιάν. id est, Io pæon, io pæan. Nam utroq; modo scriptum reperio. Natū hinc existimant: cum Latona ex Chalcide Eubœæ ciuitate Dianam & Apollinē in Delphos transportaret, euenit forte fortuna, ut iuxta specum, in quo Pytho latitare dictum est, præteriret. Vbi uero iam prosiliens Pytho impetu ferretur in illos, Latona mulierum more territa, filij auxilium inclamauit his uerbis, ἴη παι, id est, iaculare fili. Ibi Apollo, qui tum forte gestabat arcum, missō telo Pythonem interemit. Inde uox deflexa est, ut diceretur ἴη παιών. Idq; cum ter iterari cōsueuerit in sacris Apollini factis, quidam arbitrantur primum ortum esse carmen hexametrum Heroicum & Iambicum trimetrum. Etenim, si pronunties primis productis syllabis,

Ἴη παιὰν, ἰὴ παιάν, ἴη παιάν,

Hexametrum erit meris constans spondeis. Sin primis correptis, iambicum erit trimetrum puris iambis absolutum. Cuius rei meminit etiam Terentianus grammaticus. Item Iulius Pollux in quarto demonstrat, in Pythicis ludis quinq; fuisse cantus species. τόδε repræsentari Apollinem certaminis dispicientē locum, καὶ τὸν ὄφιν ἀνελόντα prouocantem Pythonem, ἰαμβικῷ pugnantē, τὸν ὀλέθριον uincentem, καὶ χορείους ouantem. Hinc uulgò prouerbij uice receptum est, ut re feliciter peracta, acclamemus, ἴη παιάν. Latini uidentur ei, in o mega commutasse. Ouidius in opere De arte amandi,

Dicite io pæan, & io bis dicite pæan,
Decidit in casses præda petita meos.

Et in triumphis acclamabatur, io triūphe. Horat. in Odis,

Non semel dicemus io triumphe.

Nemo mortalium omnibus horis sapit. XXIX

Plinius lib. 7. cap. De præstantia gentium, Si uerum facere iudicium uolumus, ac repudiata omni fortunæ ambitione decernere, mortalium nemo est felix. Abunde igitur atque indulgenter fortuna decidit cum eo, qui iure dici non infelix potest. Quippe ut alia non sint, certe ne lassescat fortuna metus est. Quo semel recepto, solida felicitas non est. Quid quòd nemo mortalium omnibus horis sapit? Vtinamq; falsum hoc, & non à uate dictum quamplurimi iudicent. Ex quibus Plinij uerbis conijcere licet eam uocem, neminem omnibus horis sapere, uelut oraculo proditam, in uulgi sermonem abijsse. Sensus uel citra interpretem liquet: nempe neminem esse qui nō aliqua parte uitæ desipiat ac peccet. Porrò stultitiæ comes est infelicitas. Aut certe si quod incidit fortunium, id stultitiæ solet imputari. Eodem pertinet quod paulo post ~~eodē~~ in loco subnectit, Alius de alio iudicat dies, supremus de omnibus. Extat apud Aristophanem in Ranis & huiusmodi senarius, quem illic indicat Euripidis esse,

Οὐκ ἔστιν ὅστις πάντ' ἀνὴρ εὐδαιμονᾶ. id est,
Haud uiuit ullus omnibus felix modis.

Item Euripides in Supplicibus, Τῶν γὰρ ἓν βροτοῖς
Οὐκ ἔστιν ὀλίγον διαπλέον εὐδαιμονοῦν. id est,
Siquidem uniuersis rebus in mortalium
Nil continenter & undecunq; prospectum est.

Ad eundem modum Horatius,

Nihil est ab omni Parte beatum.

Simonides apud Stobæum,

Πάμπαν δ' ἄμωμον ἔστι θεὸν ἀνθρώπων. id est,
Nemo uacat prorsus malo, neq; crimine.

Sui cuiq; mores fingunt fortunam. XXX

Cornelius Nepos in uita Pomponij Attici. Itaque hic fecit, ut uere dictum uideatur, Sui cuique mores fingunt fortunam. Et paulo post in eodem opere, Suprà significauimus suos cuique mores plerunque conciliare fortunam. E' medio uidetur sumpta sententia. Nam plerunque uidemus mala malis euenire, digna dignis, idq; uulgò dictitant, Malus malum reperit, & κακοῖς ξὺν κακὰ. id est, Malis iter mala. Attestatur & uersiculus prouerbialis,

Ἐσθλῷ γὰρ ἀνδρὶ τἀγαθὰ κῆδα θεοῦ διδοῦ βίου. id est,
Viro bono fortunas suppeditat bona.

Item Menander citante Plutarcho:

Ὁ νοῦς γὰρ ἡμῖν ὁ θεός. id est,
Nobis enim animus est deus.

Et apud eundem Heraclitus, Ἦθος ἀνθρώπῳ δαίμων. id est, Mores hominis deus siue fortuna. Eodem pertinet quod Aleman scripsit, fortunam esse sororem Δυνομίας, καὶ Βίας καὶ Προμηθέας. id est, Rectæ institutionis, persuasionis & prouidentiæ, ut refert Plutarchus in commentario De fortuna Romanorū. Plautus in Trinummo, ~~Sapiens ipse sibi fingit~~ fortunam. T. Liuius Decadis quartæ lib. 1. de M. Portio Catone ita prædicat, In hoc uiro tanta uis animi ingenij que fuit, ut quocunq; loco natus esset, fortunam sibi ipse facturus uideretur. Pacatus in Panegyrico, Sua, inquit, cuique prudentia deus. Fulgentius in commentarijs Vergilianis citat ex Telesiaco Carneadis, Omnis fortuna sensu in sapientis habitat. Opinor idem esse quod adducit M. Tullius Paradoxo 5. ex poēta nescio quo. Tametsi locus is habetur mendosus, arbitror emendandum ad hunc modum. Cui quidem etiam quæ uim habet maximam, fortuna ipsa cedit, & sicut sapiens poēta dixit, Suis cuique moribus fingitur. Sentit enim fortunam fingi cuiq; suis moribus.

Insana

Insana laurus adest. XXXI

Plinius libro 16. capite 45. iuxta quorundam distinctionem quarto, In eodem, inquit, tractu portus Antyci est Bebrice rege interfecto clarus. Eius tumulus à supremo die lauro tegitur, quam insanam uocant, quoniam si quid ex ea decerptum inferatur nauibus, iurgia fiant, donec abijciatur. Hactenus Plinius. Mihi non ussum est absurdum hoc adagijs adnumerare, quandoquidem res usque adeo uulgata facta est, ut hinc arbor cognomen inuenerit. Itaque quadrabit in hominem rixarum autorem, ut sint nonnulli qui quocunque se uertunt, iurgia fuscitent.

Apologus Alcinoi. XXXII

Ἀπόλογος ἀλκινόου. id est, Apologus Alcinoi. De longis & anilibus fabulamentis. Refertur à Diogeniano, & Iulio Polluce libro 6. Sumptum ex Homeri Odyssea, ubi Vlysses in conuiuio Alcinoi Phæacum regis prodigiosas ac deridiculas fabulas, & portentuosa mendacia commemorat de Lotophagis, Læstrygonibus, Circe, Cyclopibus, atque id genus alijs plurimis miraculis, fretus uidelicet Phæacum inscitia barbarieq; Plato De repub. 10. Ἀλλ' ὅ μέντοι σοι ἦν δ' ἐγὼ ἀλκινόου μὲν ἀπόλογον οὐκ ἐθέλω, ἀλλὰ ἀλκίμου γε ἀνδρὸς ἥρω & ἀρμυρίου τοῦ Ἠρός θαυμάσαι. id est, Haud tibi sum narraturus Alcinoi apologum, sed excellentissimi uiri Eris Armenij genere Pamphylij. Narrat autem eo in loco fabulam, quæ cum Læstrygonum Cyclopumq; figmento facile certare possit. Scribit enim cum hic inter multos cecidisset in prælio, decimoq; post die cadauera ceforum tollerentur, reliquis putribus, huius unius cadauer integrum atque incorruptum adhuc apparuisse: domumq; deportatum, ut iustis cæremonijs sepeliretur, die duodecimo, cum esset imponendis rogo, reuixisse, ac prodigiosa quædã narrasse, quæ diebus illis decem apud inferos tum iens, tum rediens conspicatus esset.

Andabatæ. XXXIII

Citatur apud Nonium Marcellum, cum alijs locis aliquot, tum in uerbo Luscioſi, Varro in Andabatis, quem equidem auguror titulum fuisse quempiam Satyræ prouerbialem, cuiusmodi sunt alij quoq; complures, ὃν & λύραν γὰρ οὐκ ἐδίδαξα ἀκρυαλ &. Nescis quid ferus uesper uehat. M. Tullius instar prouerbij usurpauit in epistola quapiam ad Trebat. lib. 7. Epistol. famil. Quem ante, inquit, ne Andabatam quidem desiraudare poteramus. Et hunc æmulatus diuus Hieron. aduersus Heluidium, ad hoc, inquit, probandum congerit de scripturis exempla quamplurima, more Andabatarum in tenebris gladium uentilans. Idem contra Iouinianum. Pericliamur responsionis uerecundia, & quasi inter duos scopulos, & quasdam necessitatis & prudentiæ symplegadas, hinc atq; inde uel pudoris, uel causæ naufragium sustinemus. Si ad proposita respondeamus, pudore suffundimur: si pudor impetrarit silentium, quasi de loco uidemur cedere, & aduersario feriendi occasionem dare. Melius tamen est clausis, quod dicitur, oculis, dudum more pugnare, quam directa spicula clypeo non repellere ueritatis. Idem in 11. contra Ruffinũ Apol. Aliud est, si clausis, quod dicitur, oculis mihi uolunt maledicere. Rursum in eodem opere, Habetur dialogus apud Græcos Origenis & Candidi Valentinianæ hæreseos defensoris, in quo duos Andabatas digladiantes inter se spectasse me fatebor. Hucusque, opinor, respexit in præfatione Esdræ. Aliud est, si clausis, quod dicitur, oculis mihi uolunt maledicere. Hieronymus uidetur mutuatus à Tertulliano, qui lib. De carnis resurrect. Sitam abrupte, inquit, ut quidam uolunt, clausis, quod aiunt, oculis sine distinctione omnem passim carnem & sanguinẽ à regno Dei extrusit. Hactenus ille. Clausis oculis dicit, procorpuscule, & sine delectu, quemadmodum & Augustinus lib. contra epistolam Parmeniani. Quæ tandem uis, nisi cæcitas & uanitas animi, cogit hominem clausis, ut dicitur oculis, tendem in alterum iacere, quod cum in eum iecerit, continuo redeat, eumq; ictu reciproco affligat, intacto eo quem uulnerare uoluerat. Cæterum fuerint ne populi ad eum modum soliti pugnare, an gladiatorum genus, qui clausis oculis tenderent in aduersarium, an potius lusus genus ut propemodum ex Seneca licet conijcere, nondum, ut ingenue fatear, satis compertum habeo. Certe uox ipsa ἀνταβάτης, indicat fuisse quosdam, qui sic hostem aduersum inuaserint. Tum Homerus Iliados ϱ Aiacem sic pugnam ineuntem facit, quemadmodum leo pro catulis dimicans, clausis oculis insilit in uenantium agmen.

Αἴας δ' ἀμφὶ μυοπαλιᾶν σάκος & ὄνυξι καλύψας
Εἰ τίς, ὡς τίς τε λέων περὶ οἷσι τέκνοισι,
ὥ ῥά τε νήπι' ἄγοντι σιωπαλίσσοντ' ἐν ὕλῃ
Ἄνδρες ἐπαΐσσοντες, ὁ δὲ τε σθένει βαρυειδὴς
Πᾶσι μὲν ὑπερφίαλος κάτω ὄμματα καλύπτων,
Ὧς οἷος περὶ παῖδι φίλῳ ἤρωϊ βεβήκει. id est,
Aſt Aiax lato defensans undiq; scuto
Egregium iuuenem prognatum patre Menœtio,
Stabat uti leo depugnans sua pignora circum,
Cui catulos deportanti uenit obuia turba
Venantum in siluis, iaculis urgentibus, ille
Deducto prorsum cilio sua lumina uelat.
Sic cingens heroa Patroclum protegit Aiax.

Basilius in epistola quadã non inelegante dixit, νυξομαχεῖν ὥστε & λοιπὸν γνωρίζειν ὑμᾶς, τὸν ὁμόφρονα, μὴ ὡς ἐν νυξομαχίᾳ μισητέον φίλον καὶ πολεμίου ἔχειν διάκρισιν. id est, ut in posterum noueritis eos qui nobiscum sentiunt, nec uelut in nocturna pugna nullum amicorum & inimicorum habeamus discrimen. Conueniet in eos, qui temere nullo iudicio insectantur quippiam, aut repugnant alicui. Neq; pessime quadrauerit in eos, in cuiusmodi locus extat Demonactis, autore Luciano. Hic mulget hircum, ille supponit cribrum, cum alter inepte proponeret, alter responderet ad id quod propositum erat, nihil facientis.

Canina facundia. XXXIIII

Salustius apud Nonium Marcellum, in dictione Rabula, Canina, ut ait Appius, facundia exercebatur. Quod quidẽ Appij dictum apud eruditos scriptores in adagionẽ cessit in quosdam, qui tantum ad maledicendum eloquentiæ studium exercerent: à rixa canum, & oblatratu sumpto epitheto. Siquidem r, litera quæ in rixando prima est, canina uocatur. Diuus Hieron. in epistola ad Rusticum monachum. Pompatrum ferculis procedunt in publicum, ut caninam exerceant facundiam. Idem obtrectatores suos subinde canes appellat. Sumptum à genere philosophorum, quos κυνικοὺς appellant. siue ob fordidam uitam, siue quòd obuios quosq; mordent, quum mendicato uiuant, more canum.

Iliensis tragœdos conduxit. XXXV

Οἰλιὸς τραγῳδὸς ἐμίσθωσε. id est, Iliensis tragœdos conduxit. Vbi quis ultro prouocat quempiam, unde sua audiat probra, ueluti si Troiani accersant histrionem, qui ipsis calamitates quas semel pertulere, denuo quasi renouet. Lucianus in Pseudologista, Ἐπεὶ γὰρ οὐ τὰ παροιμιῶδες ὑμῖν τραγῳδὸς ἐμισθώσατο. Postea quam enim iuxta prouerbium Iliensis cum sis tragœdos conduxisti. Idem alibi, τὰ γοῦν & ἰλιακὰ ἀκριβῶς πεπόνθαμεν· τραγῳδήσιμα γὰρ ἡμᾶς κινήσαμεν, ἀσύμετρον τὰς φρυγὰς συμφοράς. id est, Itaq; plane idem nobis accidit quod Iliensibus, ut qui istum ceu tragœdum quempiam aduersus nos exciuimus, qui Phrygum cantet calamitates.

Tribus minis insumptis, duo decim imputat. XXXVI

Ironia prouerbialis apud Aristophanem in Pluto.

Καί μοι

Καὶ μὲν φιλῶ γ' ἄν μοι δοῦσ' νὴ τὼ θεὼ
Τρεῖς μνᾶς ἀναλώσασ' γε λαρίσαιδ' ἁδόκα. id est,
At certe amicus ut uidetur per deos,
Vii pro minis tribus impules duodecim. Quadrabit in eos, qui non niſi compendij ſui gratia colunt amicos, & pro quamuis exiguo officio, multiũ beneficiorum expectant. Vulgò item aiunt, Pileum donat, ut pallium recipiat.

Oculus dexter mihi ſalit. XXXVII

Ἅλλεταί μοι ὀφθαλμὸς μου ὁ δεξιός. id est,
Salit mihi oculus dexter.
Vbi ſpes eſt uiſuros nos ~~Letum quippiam & uehementer~~ expiandum. Ductum à mulierecularum ſuperſtitione, quæ ex membri pruritu diuinare ſolent, quid ſit euenturũ. Vnde ille apud Plautum non ſemel obuia, Prurit mihi tergum, pruriunt dentes, pruriunt pugni: & Vtrum dentes tibi pruriunt, an malæ? Theocritus in Amaryllide:

Ἅλλεταί μοὶ ὁ δεξιὸς ὀφθαλμός· ἀρά γ' ἰδοῦσ' Αὐτάρ. i.
En oculus dexter ſalit mi, illam'ne uidebo?

Eſt etiam apud Plautum, ~~Superciliũ ſalit~~. Hodieq; per iocum aiunt ſibi ~~dextrum tinnisſe aurem~~, ſignificantes alicubi ſermonem de ſe abſentibus factum cum laude. Idq; Plinius teſtatur uulgò quondoq; creditum fuiſſe, ut qui laudaretur abſens, ei dextra tinniret auris: qui uituperaretur, ſiniſtra. Lucian. in Dialogis meretricijs, Ὧνις δ' παρεμύθιον ἐδόμεθ' ἡδέα ὑμῖν Ἀεὶ δ' ἐμὲ μυθολόγ' ἀκλεῆ μετὰ δακρύων. id eſt, Num uobis tinniebant aures Parmeno? Nam hera aſſidue cum lachrymis ueſtri meminerat.

Nebulæ in pariete. XXXVIII

Auſonius in epiſtola quadam ad Gregorium filium, nebulas in pariete dixit, pro ~~re uitrea, ſomnijq;~~ ſimillima. An nunquam, inquit, uidiſti nebulã pictã in pariete? Carminis quod ei ſubſcribitur epiſtolæ, lemma ſignificat friuolum ac uanũ. Nam nebula res eſt inanior quàm ut coloribus exprimi queat.

Ne ſis patruus mihi. Sapere patruos. XXXIX

Patruorum in nepotes, ceu peculiaris genuinaq; ſeuerítas, prouerbio locum dedit. Horatius in Odis,

Metuentis patruæ uerbera linguæ.

Patruam linguam uocat ſeuerã & obiurgatricem. M. Tullius aduerſus Herennium, Fuit in hac cauſa quidã patruus, cenſor, magiſter. Obiurgauit M. Cœlium ſic, ut neminem unquam parens. Horatius, Siue ego prauę,
Seu recte hoc uolui, ne ſis patruus mihi. id eſt, ne me caſtiges. Ad hanc formam pertinet illud Perſianum,
Cum ſapinus patruos. id eſt, poſtquã abiectis puerilibus nugamẽtis, ſeueros mores induimus. Idem Horatium æmulatus, ut ſolet, dixit, Ne ſis mihi tutor, id eſt, ne mihi præſcribas atq; imperes.

Saxum uoluere. XL

Λίθον κυλινδεῖν. id eſt, Saxum uoluere dicuntur, qui inexhauſto quopiam ~~atq; inutili labore fatigantur~~. Terentius in Eunucho, Satis diu iam hoc ſaxum uoluo. Donatus admonet prouerbium fuiſſe in eos, qui inextricabili ſudore, ſed inutili effligerentur, tractumq; putat à notiſſima Siſyphi fabula, ſaxum apud inferos ſurſum ac deorſum uoluentis. Apte uero ſtolidum militem ſaxum uocat. Cui ipſe fuerit Siſyphus, uaſer & callidus.

Capere prouinciam. Tradere prouinciam. XLI

Tradere prouinciam, figura prouerbiali dicuntur, qui negotium aliquod curandum committunt. Capiunt, ſuſcipiunt'ue prouinciam, qui rei curandæ onus in ſe recipiunt. Metaphora ſumpta eſt à conſuetudine Romanorum, apud quos qui magiſtratum gerebant, prouincias alias alij ſortiebantur. Exempla paſſim apud autores obuia ſunt. Terentius in Seipſum excruciante, Videlicet ille Cliniæ ſeruus, tardiuſculus eſt, Ideirco huic noſtro tradita eſt prouincia. Idem in Phormione, O Geta prouinciam cepiſti duram. Plautus in Ciſtellaria, Abi rus, abi directus in tuam prouinciam. Officium illi delegatum prouinciam uocat.

Corinthus & collibus ſurgit, & uallibus deprimitur. XLII

Strabo libro Geographiæ 8. ſcribit, Corinthios opibus & artibus egregijs præcelluiſſe, cæterum regionem illorum non admodum fuiſſe feracem, quòd inæqualis eſſet & aſpera, ac petricoſa. Eamq; ob cauſam ſenarium hunc prouerbio iactatum fuiſſe,

Κόρινθ' ὀρθοῦται τε κὴ κοιλαίνεται. id eſt,
Alibi tumet Corinthus, aliubi caua eſt.

Meminit & Euſtathius in Bœotiam Homeri. Huiuſmodi autem terræ genus non perinde ſementi idoneum eſt, atque campeſtris. Id adagium ubi nam poſſit eſſe uſui, non ſatis uideo, niſi ſi quis detorqueat ad hominem intractabilem, aſpero ingenio, & ſibijpſi inæqualem parumq; ſecum conſtantem. Cœlius Rhodiginus etiam atque etiam contendit adhibendum eſſe prouerbium, ubi ſignificabimus felicitatem aliquo incommodo uitiatam, ut eſt ferè rerum humanarũ conditio. Quem libentius ſequeremur autorem, ſi quod contendit & aſſeuerat, uel unius autoritate probaſſet.

Crotone ſalubrius. XLIII

Κρότωνος ὑγιεινότερον. id eſt, Crotone ſalubrius. De re nequaquã noxia, ſed undequaq; ſalutifera. Zenodotus ab animante ſumptam paræmiam exiſtimat. Eſt enim Croton muſcæ genus, Theodorus rediuum uertit, Hermolaus mauult uicinum dici Latine, placidum & innoxium, neque ſuctu, neque alia quapiam re moleſtum. Strabo libro Geographiæ 6. tradit hinc ortum, quòd Crotoniatarum locus longe ſaluberrimus olim fuerit iudicatus, uel hoc argumento, quòd breui temporis ſpatio quamplurimos produxerit, tum athletas, tum philoſophos, hoc eſt, corporibus pariter atq; animo præſtantes uiros: inter athletas præcipuum Miloncm, inter philoſophos Pythagoram. Idem eodem libro tradit, Myſcellum & Archiam pariter Delphos adiiſſe, ut de urbe condenda conſulerent oraculum: & alterum pollicente deo, Archiam opes delegiſſe, Myſcellum loci ſalubritatẽ: illum inq; Syracuſas condidiſſe, hunc Crotonem, quarum urbium altera ceſſit in prouerbium opulentiæ, altera ſalubritatis. Alluſit ad hoc prouerbium Palladas in epigrammate.

Οὐκ ἀλόγως ἐν δίζυξιν διώκομέν τινα θεὸν
Εἶναι ἔφαμεν, χθὲς γοῦν δίζυγον ἐν χρονίῳ
Ἡπιάλῳ κάμνοντι τέλασσεν ὠδῖνα,
Καὶ γέγονεν ταχέως οἷα κρότωνος ὑγιής. id eſt,
Diuinum quiddam, uimq; admirabilem ineſſe
Dizythijs certe diximus haud temere.
Nanq; here quem febris longa & quartana tenebat,
Iam delaſſatum conficiens miſere,
Dizython admouit, neq; erat mora longa, Crotone.

Hoc ubi feciſſem, furior ille fuit. Suida mauult ad animalis ſimilitudinem referri, quod undique ſui ſimile ſit, nec ullam habeat inciſionem. Nam ὑγιὲς interdum integrum dicitur, ut integer uitæ, integer mentis, pro quo Græci ὑγιές. Eſt autem inſecti genus, canibus ac bubus inſeſtum. Suſpicor eſſe cuius ſine nomine meminit Plinius libro 11. cap. 34. Semper habet caput infixum ſanguini, quumq; cibi exitum non habeat, nimia ſatietate debiſcit. Nunquam in lumentis gignitur, in bubus frequens, in canibus aliquando, in quibus omnia, in ouibus & capris hoc ſolum. Verum pro inſecto Stephanus indicat ultimã oportere acui, κρότων. Heſychius addit, Crotonem dici genus gummi Aegyptij, cuius uarias medicinas indicat Plinius lib. 24. cap. 11. Quidam aiunt, &

Sesamidem dici Crotonem, fortassis eandem quam Plinius lib. 25. cap. 5. appellat Sesamoides, quod ait elleboro admisceri solitum, quo tutius sumeretur. id est, ni fallor, ellebori genus. quod Italia ueratrum appellat. Quoniam hæc herba non solum corpus morbis aliàs immedicabilibus liberat, uerum & animum purgat ab insania, non admodum dissimile ueri uidetur, hinc ductum prouerbium, Crotone salubrior. Sesami meminit & Dioscorides, Sesamæ Plinius libro 13. cap. 7. meminit Sesami, quod sit arboris genus unde conficiri solet oleum, quam alij uocant Cyci, uoce, ut uidetur, Aegyptia, alij Crotonē, alij rhibim, alij Sisamum syluestre. Ibidem indicat, & ex castancis & ex oriza fieri simile genus olei. Rursum libro 22. cap. 25. meminit sesamæ, cuius in remedijs uarios usus indicat. Cæterū quid sit dizythum in epigrammate, nondum compertū habeo, nisi quod Plinius libro eodem circa finem, ostendit zythum esse potionem apud Aegyptios repertam, ex frugibus: hinc Ζύθου dictum uidetur, quasi dicas duplicem ceruisiam. Hac sibi medentur & hodie bibuli quidam.

Crotoniatarum postremus, reliquorum primus est. XLIIII

Κροτωνιατῶν ὕστατος, πρῶτος τῶν ἄλλων ἑλλήνων. id est, Crotoniatarum postremus, primus reliquorum Græcorum. Strabo libro Geographiæ suæ 6. prouerbium hoc ait ortum ob insignem Crotoniatarum præstantiam in certaminibus Græcanicis. Plurimos enim egregios athletas protulit ea ciuitas, adeo ut in uno certamine Olympico, septem uiri qui reliquos uirtute præcesserant, omnes pariter fuerint Crotoniatæ. Huius gentis præcipuum decus Milo, literis omnium celebratus, qui septies continenter uicit Olympia. Hunc si constitisset, nullius é uestigio poterat educere. Malum tenenti nemo digitum corrigebat. De admirando nec indigno uita interitu meminit Gellius. Adagioni locus erit, ubi genus aliquod tanto interuallo præcedere dicemus, ut qui in hoc sit uel infimus, in illo possit primus uideri: ueluti si quis dicat, in re militari uel ignauissimum Græcorum præstantiorem esse fortissimo Troianorum. Aut qui sit apud Italos infantissimus, apud Gallos eloquentissimum uideri posse. Aut qui citharœdus sit deterrimus, cum auloedorum principem haberi posse.

Ne decima quidem Syracusanorum pars. XLV

Οὐ γὰρ τῶν δεκάτων τῶν συρακοσίων ἔχει. id est, Ne decimam quidem partem opum Syracusanarum possidet. Strabo libro Geographiæ 6. συρακόσας ἡ μὲν τοιαύτην ἐκπεσεῖν πλεῖστον, ὥστε καὶ αὐτὸς ἐν παροιμίᾳ διαδοθῆναι, λεγόντων πρὸς τὸν ἄγαν πολυτελῆ, ὡς ἐκ ἂν ἐκτήσαιο αὐτὸς συρακοσίων δεκάτην. id est, Syracusas eo diuitiarū peruenisse, ut in prouerbium abierint. Siquidem de diuitibus ac splendidis ita dicere solent, Ne decimam quidem Syracusanarum opum partem assequi possent. Significabant autem aliorum opes, quantumuis amplas, nihil esse ad Syracusanas diuitias. Nonnihil Veneris accesserit prouerbio, si paulo longius detorqueatur, ut si quis prælocutus, Ciceronē longo interuallo reliquos omnes post se relinquere dicat, opulentam quidem & uberem esse Quintiliani dictionem, uerum hanc nix esse τῶν συρακοσίων δεκάτων.

Maleam legens, quæ sunt domi obliuiscere. XLVI

Strabo libro Geographiæ 8. tradit Corinthiorum urbem in Isthmo sitam, duos habuisse portus, alterum Asiam uersus, alterum Italiam. Verum quod freti instar esset, non sine discrimine eò nauigari, uelut olim in mari Siculo, maxime præter Maleam, propter restanies inde uentos. Vnde & prouerbium celebratum fuisse,

Μαλέαν κάμψας ἐπιλάθου σῶν ἀγαθῶν. id est,
Maleam legens, quæ sunt domi obliuiscere.

Est autem Malea promontorium Laconiæ, à Maleo Argiuorum rege dictum, quod per quinq; passuum milia in mari protenditur, autore Seruio in quintum Aeneidos, in quo lib. Vergilius uidetur ad paroemiam alludisse, cum ait,

Maleæq; sequacibus undis.

Item Statius 7. Thebaïdos libro,

Et raucæ circumsonat unda Maleæ.

Item in Tiburtino Manlij Vopisci,

Si Maleæ credenda ratis.

Significat & Homer. lib. Odyss. 9. periculosam circa Maleam nauigationem fuisse, sic Vlyssem loquentem inducens,

Καὶ νύκτα ἀσπερχὲς ἐκόμιζε δι' πόντον ἰόντα,
Ἀλλά με κῦμα δίον τε περιγράμψαντα μάλιστα
Καὶ βορέης ἀπίσω, παρέπλαξεν ἠ ποιμένα λαῶν. id est,
Forsitan & patriæ redissem sospes in oras,
Sed me dum Maleam præteruehor, undaq; fluctuq;
Et Boreas illinc pulsum admouere Cytheris.

Alluserat huc Ouidius in Heroinis,

Ausus es ô nimium, nimiumq; oblite tuorum
Thracia nocturno tangere castra dolo.

Nam suorum obliti uidentur, qui sese temere periculis obijciunt. Quandoquidē una hæc præcipua causa uulgus à subeundis uitæ periculis deterret, quod meminerint esse, quibus se saluo sit opus, ut ait Flaccus, & quibus incolumes prodesse tum debeant, tum possint, extincti grauem allaturi ludium. Videbimur non intempestiuiter uti hac paroemia, si quando discrimen negotij suscipiendi uolemus ostendere, aut non esse suscipiendum, aut negligendam uitam.

Omnia sub unam Myconum. XLVII

Πάντ' ὑπὸ μίαν μύκωνον. id est, Omnia sub unā Myconum. Strabo Geographiæ suæ libro 10. Μύκωνος δ' ἐστὶν ἐν τῇ μυθώδει κλίμακι τῶν ὀγδόντα, ὑφ' ἡρακλέους καταλυθέντας, ἀφ' ὧν ἡ παροιμία, πάντ' ὑπὸ μίαν μύκωνον, ὡδὶ τοῦ ὑπὸ μίαν γράφειν ἀγόντων τὰ ἀμφιβόλα τῇ φύσει. i. Est autē Myconus, in qua fabulis proditum est, positos esse gigantes postremos ab Hercule confectos. unde ductum est illud prouerbium, Omnia sub unam Myconum, in eos qui res natura diuersas eodem titulo complectuntur. Quibus ex uerbis magis colligitur usus adagij quàm ratio, tametsi conijcere licet, quoniam summa gigantum & reliquiæ sub Mycono conderentur, sub eā gigantes omnes iacere uulgò dictum, cum sub alijs item montibus siti fuerint. Itaq; qui eodem in libro grammatica pariter & theologica, item dialectica, & iurisconsultorū literas tradat, in eum non inconcinne dicetur, Omnia sub eandem Myconum. Aut ubi diuersa gesta, ab eo quod postremo loco factum sit, æstimētur. Est autem Myconus ex Cycladibus una, teste Stephano, qui prouerbij quoq; facit mentionem in dictione Myconus. At Zenodotus longe diuersam adfert fabulam, quæ prouerbio dederit occasionem. Helenus, inquit, filijs suis Hegetori & Hippocli mandarat ut insulas illas in mari sparsas subigerēt. Deinde ubi Hegetor multas esset aggressus, Hippocles unā modo Myconum, uelletq; nihilominus reliquarum etiam omnium ex æquo particeps esse, consuluerunt super hac re oraculum, quænam insulæ Hippocli cederent: Responsit deus, μία μύκων ὅδε. id est, Vna Myconus. Vsus est eleganter Plutarchus primo συμποσιακῶν libro, μίαν μύκωνον ἀποβλέπων τὸ συμπόσιον. id est, Vnam Myconum faciens conuiuium: significans indistinctos adhuc conuiuas. Vnde & de indiscretis dictum apparet.

Lerij mali. XLVIII

Λήμνιοι κακοί. id est, Lerij mali. In eos recte dicetur, qui pariter omnes gentis uitio sunt improbi. Leriorū enim populus ob insig

ob insignem morum improbitatem in prouerbium abijt, autore Strabone lib. Geographiæ 10. citatq; Phocylidis, nescio cuius uerba hæc, Λέριοι κακοὶ, ἀχ ὁ μὲν ὁδ' ὲ, πάντες, πλὴν πατροκλέους, μὴ πατροκλῆς λέριος. id est, Lerij mali, non ut hic malus sit, ille nequaquam, uerum omnes, excepto Patroclo. Et Patroclus est Lerius. Leria insula est una ex Sporadibus contra littora Cariæ, quam Plinius Leron appellat, quum alijs aliquot locis, tum libro 5. cap. 21. Quod hic dictum est in Lerios, Græca epigrammata detorquent in Chios. Epigramma sic habet,

Καὶ τόδε δημοδόκου, χῖοι κακοί, ἀχ ὁ μ', οἵδ' ὅ δ'.
Πάντες πλὴν προκλέος, μὴ προκλέης γ' χῖος. id est,
Hoc quoq; Demodoci, Chius malus, haud què hic, hic nō.
Omnes absq; Procle, Chius at ipse Procles.

Apud Strabonem Græcum scriptura mēdosa est, quum προκλέης legendum sit, non πατροκλέης. Interpres usus est codice castigatiore, quin ipsa carminis ratio reijcit, πατροκλῆς. Si addas, μὴ τόδε δημοδόκου, plenum erit distichon. Id reddetur uenustius, si ab homine ad rem deflexeris: ut si dicas, omnes prognostæ uani, uno excepto Venantio, & tamen prognostes est Venātius. Impij sunt multies omnes, uno excepto Langio, & tamen mules est Langius. Græcorum prouerbium imitatus est Ausonius in Silulum quendam cognomento Bonum, natione Britonem, quæ natio & hodie apud Gallos uulgò male audit.

Ad Phasim usq; nauigauit. XLIX

Autore Strabone lib. Geographiæ 11. Phasis est Euxini sinus, & extremæ nauigationis meta, uel teste prouerbio,

Εἰς φᾶσιν, ἔνθα ναυσὶν ἔσχατος δρόμος. id est,
Ad Phasim ubi supremus cursus nauibus. Per Phasim Colchidem significauit, non flumen Phasim, neq; urbē eiusdem nominis ad flumen sitam. Theocritus in Idyllio N.

Πεζὸς δ' ὃς κολχίδα τε καὶ ἐξοχον ἵκετο φᾶσιν. id est,
Et Colchos pedes, & te accesserit inhospite Phasis.

Pindarus consimili figura in Isthmijs hymno B. ἀλλ' ἐπέρα νυκὶ μὴ φάσιν θοᾶσαι, ἐν δ' χειμῶνι πλέων πρὸς ἀκτὰς. id est, Sed transibat ad Phasim quidē mensibus æstiuis, hyeme uero nauigans ad Nili ripas, id est, à Colchide in Aegyptum. Strabo enim putat Phasianos ab Aegyptijs oriundos, argumentum sumens ex usu linteorum, quorum tanta sit uis apud Phasianos, ut hinc exportentur etiā in alias regiones. Dicitur de ijs qui longinquas orbis regiones peragrarint. Est enim ipsa figura quasi prouerbialis hyperbole, quo modo dixit & Iuuenalis:

Omnibus in terris quæ sunt à Gadibus usq;
Auroram & Gangem. Et Horatius in Odis,
Extremum Tanaim si biberes Lyce.

Et Vergilius in Bucolicis,

At nos hinc alij sitientes ibimus Afros:
Pars Scythiam & rapidum Cretæ ueniemus Oaxem.

Sumptū uidetur ab Iasonis fabula. Neq; dissimile fuerit schema, si quis ad Herculis usq; columnas dicatur nauigasse, aut Vsq; ad Britannos, quos autores extra mundi terminos ponunt, quòd Oceano separentur. Horatius in Odis lib. 3.

Visam pharetratos Gelonos,
Et Scythicum inuiolatus amnem. Idem in eadem Oda,
Visam Britannos hospitibus feros. Idem rursum,
Et ultimos orbis Britannos.

Mysorum ac Phrygum termini discreti sunt. L

Strabo lib. Geographiæ 12. regiones quasdam commemorat inter se finitimas, puta Phrygum, Bithynorum, Mysorum, Dolonum. Item qui iuxta Cyzicum accolunt, Mygdonum ac Troianorum. Neminem autem inficias ire quin unaquæq; suis finibus sit circumscripta. Verum eos fines adamussim dijudicare, id nequaquam facile. Porrò de Phrygijs ac Mysis prouerbium quoq; uulgo iactatum fuisse uersibus trimetris,

Χωρὶς τὰ μυσῶν καὶ φρυγῶν ὁρίσματα,
Τὸ γ' ἀκριβὲς μὲν χαλεπόν. id est,
Sunt separati Mysiorum termini
Phrygumq;, sed finire perquam est arduum.

Huius rei causam adducit, quod hi populi non satis stabiliter tutati sint suas sedes, sed subinde aliunde aliò depulsi, terminos incertos reddiderint. Plinius lib. 5. Mysiam in Phrygia collocat. Plutarch. ἐν τοῖς ὑγιαίνουσι παραγίλμασι. Χωρὶς γὰρ ἔφη τὰ φιλοσόφων, καὶ ἰατρῶν ὡσπερ τινῶν μυσῶν καὶ φρυγῶν ὁρίσματα. id est, Separatam enim aiebat esse philosophorum ac medicorū professionē, non aliter ac Mysorum & Phrygum fines. Manēt in hodierū diem passim id genus de finibus gentium rixæ, longa seric temporū omnia confundente. Adagio licebit uti, de rebus toto genere inter se dissidentibus, ueluti si quis sentiens longe aliud spectare philosophum, aliud oratorem, dicat, Χωρὶς τὰ μυσῶν καὶ φρυγῶν. Aut de hominibus inter quos nihil conuenit, nihilq; commune intercedit, ut apud Euripidem Achilles,

Χωρὶς τ' ἀμὰ κἀγαμέμνονος. id est,
Separatæ sunt meæ res à bonis Agamemnonis.

Quod index auro, id aurum homini. LI

Inter multas Chilonis sententias, hæc præcipue placuit eruditis autore Laërtio, ἓν πλινθίνας ἀκόνας ὁ χρυσὸς ἀγεταζέται, διὸδὲ βάσανον φανερὰν, ἐν χρυσῷ ἀνδρῶν ἀγαθῶν τε καὶ κακῶν τε νοῦς ἔδοκεν ἔλεγχον. id est, In saxeis coticulis aurū exploratur, euidens præbens specimen. in auro uero proborum pariter & improborum ingenium deprehenditur. Stobæus carmen hoc citat ex Antiphone:

Πλὴν ὁ βάσανος ἔστιν ἀνθρώπου τρόπων. id est,
Opes ut index, hominis ingenium arguunt.

Allusit huc Aristides in Themistocle, Ἐπεδείξω ὅρα τὸν ἄνδρα, ἀπὸ γραμμῆς ἀρξάμενος· μὴ μοι λόγῳ τὸν χρυσὸν, ἀλλὰ τῷ βάσανῳ προσάγων σκόπει. id est, Hinc uirum spectа, à linea facto initio. Neq; mihi, quod dicitur aurum, sed ipsum admouens iudicem considera.

Caue thoracem. LII

φύλαττε τὸν θώρακα. id est, Caue thoracem. Strabo lib. Geographiæ 14. scribit, fluuium esse nomine Letheum uicinum Libybus Hesperijs: huic imminere montem cui nomen Thorax, in quo fama est Daphitam grammaticū cruci suffixum fuisse, quòd maledico carmine reges incessuisset: unde dictum illud manarit in uulgus, ut dicerent, φύλαττε τὸν θώρακα. id est, Caue à Thorace. Hoc uelut ænigmate prouerbiali festiuiter admonebimus, ~~si cuandoquidem esse linguā, ne uoces petulanter emissæ, per iugulum aliquando~~ redeant. Stephanus tantum indicat, Thoracem esse ciuitatem Aetoliæ, & item Magnesiæ, de prouerbio silet.

Abdera pulchra Teiorum colonia. LIII

Strabo lib. Geographiæ 14. tradit Teios cum Persarum contumelias ferre non possent, urbe relicta, Abdera Thracum urbem damigrasse. Atq; hinc illud uulgatum fuisse,

Ἄβδηρα καλὰ τηίων ἄποικος. id est,
Abdera pulchra Teiūm colonia.

Hoc ænigmate prouerbiali significamus, nō deesse quò confugiamus, si quis præter modum pergat esse molestus. Huc fortassis alludit M. Tullius libro Epist. ad Atticum septimo quod imperium habeam. id est, ἀβδηριτικόν. Et lib. quarto: Hic Abdera non tacente me. Dices, tamen tu non quiescis? Ignosce, uix possum. Laudantur & ab Herodoto libro 1. Teij, quòd relicta patria libertatem seruarint, cuius rei meminit & Strabo lib. decimoquarto, non silens obiter de pro-

uerbio, quanquam Aldina editio illic depranata est, ut in multis aliis locis. Ioachimus Vadianus meus, uir iuxta candidus ac doctus, existimat cõuenire prouerbiũ, ubi quis fortunam tenuem, sed cum libertate coniunctam anteponit amplis opibus, sed obnoxijs seruituti. Cuius sententiæ non refragor. Nam damnatus est Abderitarum aër, & item pascua.

Magna ciuitas, magna solitudo. LIIII

Strabo Geographiæ lib. 16. Seleuciam ad Tigrim ait Babylone maiorem fuisse, sed plerasq; sui parte desertum, ac iure optimo de illa dici posse, quod de Megalopoli Arcadiæ ciuitate dixit comicus quispiam:

Ἐρημία μεγάλ' ἐστὶν ἡ μεγάλη πόλις. id est, Est magna solitudo, magna ciuitas.

Allusum est ad nomen urbis, cuius meminit & Plinius in 4. Quadrabit in urbes, aut domos, agros, aut hortos, aut aliud id genus quippiam, amplum quidem ac spectosum, sed parum excultum. Aut in librum ingentem quidem illum, uerum impolitum & illimatum.

Ad Scolon nec proficiscaris ipse, nec alterum comitaberis. LV

Strabo lib. Geographiæ nono scribit, Scolon uicum esse quempiam Asopiæ sub monte Citherone, sedem inamœnam, inculsum, infrugiferam, asperam: atque hinc uulgò prouerbium manasse,

Εἰς σκῶλον μήτ' αὐτὸς ἴμεν μήτ' ἄλλῳ πέμπειν. id est, Nec per te Scolon ipse, nec ulli alij comes ito.

Refert eadem totidem uerbis Eustathius in Bœotiam Homericam. Nam Scolon & Stephanus ponit in Bœotia. Nomen ex re uidetur inditum, σκῶλον enim Græcis spinæ genus est. Quo prouerbio conuenit uti, si quando significabimus modis omnibus abstinendum à conuictu cuiuspiam, aut à loco ubi nihil sit sperandum, quod uel ad uoluptatem faciat, uel ad emolumentum.

Oenoë charadram. LVI

Οἰνόη τὴν χαράδραν. id est, Oenoë torrentis alueum. Nam charadra Græcis significat eam terræ fissuram, quam aqua pluuia, aut torrens, nonnunquã terræmotus efficit. Zenodotus in collectaneis adagiorum ait, dici solitum in eos qui sibipsi malum accerserent. Hinc esse natam paræmiam, quod Oenoë uicus quidam sit Atticæ, quem qui incolebãt, alueum quendam torrentis uicinum, suis finibus incluserunt. Deinde ingruente immodica ui aquarum, & ob id corruptis agris, agricolationem perdidisse. Strabo Geographiæ libro octauo duas Oenoas commemorat, alteram Eleutheris finitimam, alteram apud Marathonem, de qua uulgò iactata paræmia, οἰνόη τὴν χαράδραν. id est, Oenone charadram. Effertur adagium ad hunc quoque modum, οἰνάδες τὴν χαράδραν. id est, Oenei charadram, ubi quippiam accersitur ad commoditatem, unde pernicies adfertur. Hesychius hoc prouerbium refert & explicat ex Demone prouerbiorum autore. Stephanus indicat Oenoem esse unam duarum ciuitatum quas habet Icaria. Vnde dicuntur Oenæi.

Nihil ad Bacchum. LVII

Οὐδὲν πρὸς Διόνυσον. id est, Nihil ad Bacchum. Vbi quis ea negatur quæ ad rem præsentẽ nihil attinent. Adagionis origo uaria traditur. Zenodotus ait, antiquitus in choris Dithyrambos in Bacchum cani solitos. Deinde poëtas mutata consuetudine, Biaces, Centauros, atq; id genus fabulas cœpisse describere, Proinde spectatores per risum acclamasse, Nihil ad Bacchum. Quo conuicio moniti, deinceps satyros induxere cœperunt, ne dei prorsus obliti uiderẽtur. Strabo Geographiæ suæ libro 8. scribit euersa ab Romanis propter uiolatos legatos Corinthiorum urbe, milites in opera quoque nobilia, quibus ea ciuitas præter cæteras abundabat, ludibrijs insultasse. Citat' que testem Polybium, qui prædicet præsentem uidisse se, tabulas quasdam abiectas in solum, in quibus milites talis luserint. Quarum una fuit ab Aristide depicta. Argumentum erat Bacchus. Hinc, inquit, quidam aiunt manasse, quod prouerbio dicitur, οὐδὲν πρὸς τὸν Διόνυσον. id est, Nihil ad Bacchum. Suidas refert Epigenem quendam Sicyonium tragœdiam de Baccho conscripsisse, quæ cum indigna deo uideretur, quosdam è spectatoribus acclamasse, nihil ad Bacchum. Eamq; uocẽ in prouerbium abiisse. Verum magis approbat eorum sententiam, qui dicunt quondam poëtas de Baccho fabularum argumenta confuse tractare, eaq; demum actitari solita. Deinde paulatim ad tragœdias scribendas conuersos, alias fabulas & historias scripsisse, prætermissa Bacchi mentione: spectatores igitur acclamasse, nihil ad Bacchum. Eiusq; fermè sententiæ suffragator citat Chamæleontem. Huic opinioni astruit Plutarchus in primo libro Symposiacon, ostendens ab Aeschylo & Phrynicho natam paræmiam, qui fabularum argumenta ad historias & calamitates deflexerint. At Theætetus apud eundem Suidam, in opere de prouerbio, scribit Parrhasium pictorem, Bacchum summa arte finxisse. Itaq; cum apud Corinthios pictorum inter ipsos de arte certamen ageretur, & complures Bacchum picium proferrent, quorum nullus ad Parrhasij Bacchum accederet, sucelamasse populum, nihil ad Bacchum. Apud eundem, quidam cum Corocbum, Vlyssem illam uafrum & uersipellem nocasset, audijt: Cancm adducis ad præsepe, & nihil adfers ad Bacchum. Vtroq; prouerbio significatum est, nimis inæqualem esse comparationem Corœbi cum Vlysse. Lucianus in Baccho, ἀλλὰ τὶ πρὸς τὸν θεὸν ὁ λύχνος, ἤνοι τὶς ἄν. id est, Sed dixerit quispiam, quid ad Bacchum hic Bacchus? id est, quid ad rem propositum pertinet hæc de Baccho fabula? Itaq; uidetur adagium quadraturum, uel de re ab instituto aliena, uel multo inferiore, uel contemnenda. Plutarchus in Symposiacarum quæstionum prima, de ijs agens, qui anxios syllogismos, uelut cum quæ ἀνεπιδόσια uocant, in poculis proponere solent, τὶ ταῦτα, inquit, πρὸς τὸν Διόνυσον; Idem alibi, Πλὴν ὁ γε τὰ λοιπὰ τεχνίτης, ἂν ταῦτα λάβῃ μὴ παῖζειν ἅμα καὶ ἀπροσδιόνυσα ἔσεσθαι. id est, Mittam autem propedium & reliqua, siquidem hæc uidebuntur non usquequaq; inscita, neque nihil ad Bacchum pertinentia. Nonc quidem, sed tamen oppido quàm eleganter dixit, ἀπροσδιόνυσα, tacite allusẽs ad prouerbium. Significat autem, ἀπροσδιόνυσα, non asscrnanda, & ad rem pertinentia. Idem in eiusdem operis lib. 4. Οἷμαι δὲ καὶ τὸ σαββάτων ἑορτὰν μὴ παῖζειν ἀπροσδιόνυσον εἶναι. id est, Arbitror autem nec sabbatorum festum, nihil prorsus ad Bacchum pertinere. Athenæus lib. 11. ἀπροσδιονύσους λόγους παραγωδοῦμεν. id est, Solutiones nihil ad rem pertinẽtes molientes: tertio, πάμπολλα μέλη dixit, modos non respondentes ad tibia. Ac mox ἀπρόσφορα ὑμέναια. hoc est, cymbala non cõgruentia ad numeros saltationis. Sic enim uocat sermones intempestiuos, aut nihil ad rem pertinentes, quos idem ἀμουσολογίαν uocat. De huius formæ prouerbijs dictum est nobis alias: Nihil ad uersum. Pindarus in Nemeis, παρὰ μέλος ᾄσαι dixit pro eo quod erat secus quàm conuenit loqui, μᾶλλον εἶπε παρὰ μέλος ἐκφῦναι. M. Tullius lib. ad Atticum 16. Sed nihil tam ἀπροσδιόνυσον mihi primo uidebatur, quàm ad has literas, quibus ego de re consilium peticram, te mihi illa rescribere. Tametsi quidam hoc loco pro ἀπροσδιόνυσον legunt ἀπροσδόκητον hoc est, inopinatum, inexpectatum. Prouerbij speciem habet quod est apud eundem Ciceronem in Bruto, sed domum rideamus. Id uelut interpretans subijcit, id est, ad nostros reuertamur. Vtimur & hodie

hodie ſermonis huius colore, quoties ſignificamus nos à digreſſione ad id reuerti quod inſtitueramus.

Farcire centones. LVIII

Periphanes in Epidico Plautina, militi iam pugnas ſuas militari more paranti narrare: Quin tu, inquit, alium quæras, cui centones farcias, id eſt, quem tu glorioſis mendacijs & conſarcinatis fabulamentis expleas. Solent enim homines glorioſi mendacium aliud ex alio connectere, nullum facientes neque finem neque modum. Centones autem dicuntur veſtes è uarijs panniculis, ac diuerſis etiam interdum coloribus conſarcinatæ. Iuuenalis:

Intrauit calidum ueteri centone lupanar.

Ad hanc uim ſimilitudinem centonē uocant carminis genus, ex diuerſis carminibus, & carminū fragmentis, hinc atq; illinc accerſitis, contextū, quaſiq; conſutum. Græci κέντρωνας appellant, addita littera, quam abijciunt Latini. Extant adhuc, ἐμπροσθόωνθεν, quorum meminit & diuus Hieronymus, & Virgilio centones Probæ mulieris, & Centon nuptialis Auſonij, qui legem etiam eius carminis tradit.

Quod dedi, datum nollem. LIX

Lena Milenis in Ciſtellaria Plautina: Inter nouam rem, inquit, uerbum uſurpabo ueius. Quod dedi, non datum uellem, quod reliquum eſt, non dabo. Significat ſe pœnitere, quòd puellæ fecerit copiam, de cætero non facturam. Vſus adagij fiet uenuſtior, ſi paulo longius à ſimplici figura detorqueatur, ueluti ſi quis indicans ſe ſuperioris operæ, quam in poëtices ſtudium inſumpſerit, pœnitere, nec eſſe conſilij diutius in ea tempus terere, dicat, Quod dedi datum nollem, quod reliquum eſt non dabo.

Crocodili lachrymæ. LX

Κροκοδείλου δάκρυα. id eſt, Crocodili lachrymæ. De ijs qui ſeſe ſimulant grauiter angi incommodo cuiuſpiam, cui pernicien attulerint ipſi, cui ue magnum aliquod malum molitur. Sunt qui ſcribant, Crocodilum conſpecto procul homine, lachrymas emittere, atq; eundem mox deuorare. Cuiſmodi propemodū erant lachrymæ Baſſiani imperatoris, apud Aelium Spartianū. Lachrymabatur quoties aut mentio fieret, aut imagines uideret Getæ fratris, quem occiderat. Alij narrant hanc eſſe crocodili naturā, ut cum fame ſimulatur, & inſidias machinatur, os bauſta impleat aqua, quam effundit in ſemina quæ nouit, aut alia quæpiā animantia, aut homines aquatum uenturos, quo lapſos ob lubricum deſcenſum, neque ualentes auſugere, corripiat, correptosq; deuoret. Deinde reliquo deuorato corpore, caput lachrymis effuſis macerat, itaq; deuorat hoc quoque.

Bona etiam oſſa poſt panem. LXI

Ἀγαθὸν καὶ μετὰ ἄρτον ὄστεον. i. Et poſt panes bona maza eſt. Hemiſtichium carminis heroici. Zenodotus ait de ijs ſolere dici, qui penuria meliorum amplectuntur deteriora. Nam maza quiddam eſt pane cocto deterius, conflatum ex lacte & farina, quo ruſtici uice panis uti conſueuerunt. Siquidem ὄψον κλαυσίου, in deliciis olim fuiſſe alias demonſtrauimus ex Theocrito. Prouerbij ſpeciem habet quod eſt apud Athenæum libro 6. licet huic diſſimile, παντὸς δ' ἀνδρὶ μᾶζα τιμιωτέρα χρυσοῦ καὶ ἐλέφαντος. id eſt, Maza ſue oſſa efficienti homini charior & auro & ebore. Quo licebit uti cum indicabimus, rem uſu, non opinione eſtimandam. Ex his quæ prodidit Athenæus de apparatu conuiuiorum, liquet mazam prius apponi ſolere, deinde panem. Verum contempto pane probatur & maza. Vt poſſumus, quando ut uolumus non licet. Xenophon libro 6. παιδίας, facit quendam conſolantem militem, qui deficiēti pane, mazā uſci cogebantur. Hoc cibo quia uidebant alacriores κλαυσιωνᾶν, quemadmodum qui pane, ἀρτοσιτᾶν.

Si non adſunt carnes, tarticho contentos eſſe oportet. LXII

Ἂν μὴ παρῇ κρέα, τάριχος ἀρκεῖ χρῆ. id eſt, Probanda ſalſamenta egenti carnium.

Sunt qui dicant, τάριχον accipi pro piſce, ſed uili putriq;, qui idem ſit Aphya: fortaſſis hic pro iure accipiendum tarichus. Nam quibus deeſt obſonium, ſolent pane in ius immerſo ueſci. In aphyas & tarichos creber iocus eſt in comœdijs. Senſus hic eſt, ubi non eſt copia meliorum, boni conſulere oportet quæcunq; contingunt. Refertur à Diogeniano.

Agathonia cantio. LXIII

Ἀγαθώνιον ἆσμα. id eſt, Agathonia cantio. Recte dicetur de oratione blandā magis, quàm frugifera. Agathon tibicen quiſpiam erat, cantilenarū ſuauitate maiorē in modum aures deliniens. Nec huius mores diſſimiles muſicæ fuiſſe perhibentur. Laborauit enim infamia mollitiei. Autor & Suidas & Zenodotus. Haud ſcio an hic ſit idē ille Agathon in tragicorum certamine uictor, in cuius epinicijs Plato celebrat illud nobile conuiuium. Huius multis modis Ariſtophanes in Theſmophorijs, carminum molliciem deridet.

Edax currus. LXIIII

Ἀδηφάγον ἅρμα. id eſt, Edax currus, in glutones & uoraces dicebatur, propterea quòd currus multum abſumit unguinis ſiue ceromatis: ſiue quòd ſumptuoſa res ſit, equos & currus alere. unde & comicus Ariſtophanes in Nebulis iocatur in Strepſiadem, quem filius ἱπποξώρᾳ, ad inopiam redegerat, multo ære alieno contracto, Flauius Vopiſcus indicat, Aureliano in delicijs fuiſſe Phagonem quendam, qui uno die ad menſam imperatoris ederit aprum integrū, centum panes, uerueccm & porcellum, biberit autem infundibulo appoſito plus orca. Sed de hoc hominum genere plura Athenæus in Dipnoſophiſtis, apud quem libro 5. Socrates quum quendam uidiſſet in conuiuio ſeſe intemperantius ingurgitantem opſonio, O uos qui adeſtis, inquit, quidam ex uobis pane utitur ut obſonio, obſonio ut pane. Venuſtius redderetur, ſi deflexeris ad animi uitium, ueluti ſi dicas, huius aut illius principis amicitiam immodica pecunia parari ac retineri aliq;. Aut cupiditates inexplebiles eſſe, cum naturæ uſus perpauca poſtulet.

Sanguine flere. LXV

Αἱμάσσειν κλαίειν. id eſt, Sanguine flere, prouerbialis hyperbole ſignificans nihil non fieri, quo flectatur aliquis. ſic enim antiquitus loquebantur: Haud flectes illum, ne ſi ſanguine quidem fleueris. Itidem αἱμάσσειν γόοις. id eſt, Sanguine gemere. Durat hoc adagium in hodiernum etiam diem. Translatum uidetur à prodigijs, quibus interdum ſtatuæ ſanguineis guttis lachrymare uidentur.

Pardi mortem adſimulat. LXVI

Θάνατον παρδάλεως ὑποκρίνεται. id eſt, Pardi mortem ſimulat. Dicebatur ubi quis aſtu pernicem dieui moliretur: ueluti cum Brutus ſtupidum ac dementem ageret, ut in poſterum imperio potiretur. Id adagium ad quendā apologum referunt. In Mauruſia ſimiarum ingens copia, Pardalis autem animal eſt natura ſimijs infeſtiſſimū, quas tamen uiribus aſſequi non poteſt, nimirum illis in ſummas arbores ſubuolantibus. His itaq; dolis in eas utitur. Sternit ſe ſupinam ſub ramis, ac porrectis cruribus emori fingit ſeſe. Gaudet eo ſpectaculo ſimiæ conſidentes in arbore. Deinde ubi iam mortuam arbitrantur, unam aliquam emittit exploratura, num uere moriuus ſit hoſtis. Illa cautim ac pedetentim accedens, ubi nullum uitæ uidet argumentū, pardale nimirum modis omnibus cadauer imitante, demum audet etiam cōſcendere. Quod ſimul atq; reliquæ ſimiæ conſpexerint, iam depoſito omni metu deſcendunt, & pardalim omnia ſerētem circunſultant: poſtremo cōculcant, inſultantes ludibrij cauſa, donec

pardalis sentiens illæ iam saltando defatigatas de repente veluti suscens, alteram dentibus, alteram unguibus corripit, dilaniatq; ac deuorat: Hanc equidem fabulam, ne quid fici faciam lectori, non reperi apud idoneum auctorem, sed in Græcis collectaneis cuiusdã Apostolij Byzantij, cuius testimonium quodam in loco Politianus etiam adfert, alioquin autoris non admodum grauis.

Mandare laqueum. LXVII

Mandare laqueum dicimur iis, quos usqueadeo negligi à nobis significamus, ut si uel suspendant sese, nihil ad nos attineat. Iuuenalis de Democrito:

...Cum fortunæ ipse minaci
Mandaret laqueum, mediumq; ostenderet unguem.

Confine illi cum iubemus οἰμώζειν. id est, plorare quẽpiam, & μακρὰ οἰμώζειν. id est, clare plorare, καὶ πλαίειν καὶ μακρὰ κλάειν. id est flere & longum ualere.

Medium ostendere digitum. LXVIII

Medio stem digito porrecto, supremum contemptum significabant. Martialis libro secundo.

Et digitum porrigito medium.

Nam hunc digitum Martialis impudicum uocat.

Ostendit digitum, sed impudicum. Persius inimicum
Infami digito & lustralibus ante saliuis.

Huc arbitror pertinere, quòd apud Laërtium Diogenes, ut alibi diximus, hospitibus quibusdam Demosthenem uidere cupientibus, non indice digito, sed medio porrecto demonstrauit, parum uirum ignaros & effœminatum. Ac paulo post eodem in loco, satis indicat porrectione digiti medij quippiam obscœnum significari, cum ait, insanos haberi, qui medium porrigant digitum, qui indicem, non item. Itaque eodem in carmine duobus adagijs extremum contemptum indicauit Satyricus:

Mandaret laqueum, mediumq; ostenderet unguem.

Elegantius fieri uirunq;, si longius detorqueatur. Vt philosophicis præceptis laqueum mandes, tu tuo uiuito more. Et theologorum decretis negotiatores medium unguem ostendunt, id est, plane contemnunt ridentq;.

Barbam uellere. LXIX

Τὸν γλαυκὸν τίλλειν. id est, Barbam uellere. Est illud quoque sumptũ à gestu, barbam uellere, quo summum contemptum ac ludibrium significamus. Horatius Sermonum lib. primo.

Barbam tibi uellunt. Lasciui pueri. Persius:
Idcirco stolidam præbet tibi uellere barbam
Iuppiter. Idem alàs:
Si Cynico barbam petulans Nonaria uellit.

Et Dionysius Siculus, non dubitauit Æsculapio barbam auream detrahere. Lucianus in Timone de Ioue Olympio, ἐκβάλλω τὸν πλουτοδότην τοῦ γενείου. i. Desidebas dum tibi circumtonderetur cæsaries. Et barbã uellit mortuo leoni, qui ferox est in prostratum, quod alàs attigimus.

Malis ferire. LXX

Μήλοις βάλλειν. id est, Malis petere dicuntur, qui muneribus assequi student quod optant, aut qui donis prouocant ad amorem mutuum. Ducta est allegoria à fabula Atalantæ, quam Hippomanes cursu superauit, sed arte proiectis inter currendum malis aureis, in quibus subsegendis dum puella subinde remoratur, præcessit ac uicit iuuenis. Refertur adagium à Diogeniano. Plutarchus in Sympotiacis indicat olim fuisse morem, ut his eos qui sempet uincerent, mala, rosas, nonnulli etiam mala punica iacerent. Vt hinc quoq; ulderi possit ortum adagium, ac dictatum de ijs qui magnopere miranur, ac probant quempiam, aut etiam blandiuntur. Idem decade nona narrat, Anaxarchum cum ab Alexandro post cœnam malis petitum surrexisse, dixisseq; hunc senarium ex Oreste Euripidis,

βεβλῶσθαί τις θεῶν βροτοῖσιν χρή. id est,
Ferietur aliquis mox deûm humana manu.

Potest & simplicius accipi, malis petere, cum quis ad amandum lacessitur ac prouocatur: sic enim interpretatur Suidas. Vnde & illud apud Maronem,

Malo me Galatea petit lasciua puella. Et,
Aurea mala decem misi, cras altera mittam. Et,

Ipse ego cana legam tenera lanugine mala.

Et Acontius apud Ouidiũ Cydippe malum inscriptũ in gremiũ mittit. Aristophanes in Nebulis, Μήλῳ βαλθεὶς ὑπὸ πορνιδίου. i. A scorto malo percussus. Interpres adscribit, malum amoris esse symbolum, propterea quod Veneri sit sacrum. Vnde in certamine formarũ, præmium malum erat aureum, idq; Veneri contigit. Theocritus in Cyclope,

Ἤρατο δ' ἔστι ῥόδοις, ὁ μάλοις, ὁδὲ κιννοις,
Ἀλλ' ὁλοὰς μανίας. id est,

Non malis, non ille rosis, non ille Cicinis,
Sed furijs mage pestiferis adamabat. Idẽ in Hodœporic.
Βάλλε μὴ μάλοισι τὸν ἀνήλιον ἀ πλατείᾳ.

Olim muinuscula malis cõstabant, unde Horat. in Epistol. Fructibus & pomis uidua uenentur auaras,
Excipiantq; senes, quos in uiuaria mittant.

Mare prius uitem tulerit. LXXI

Τὸ πλεῖν & πρότερον οἶνος ἄμπελον. i. Mare prius uitem ferat. De ijs quæ nullo pacto fieri possint. Nam salsitudo uitibus inimicissima. Hinc opinor Homerus & Hesiodus identidem pontum uocant ἀτρύγετον, quòd illic nulla cuniatur uindemia, Salsa terra ferè sterilis est frugibus, sed uitibus inimicissima. Refertur apud Diogenianum.

Betizare, Lachanizare. LXXII

Lachanizare uulgò dicebant pro Languere, teste Suetonio in uita Octauij Cæsaris, pro quo Augustus nouauit betizare. Quadrabit & in insulsos & insipidos. Catullus,

Languidior tenera cui pendẽs sicula beta. Ilẽ Martial.
Vt sapiant fatuæ fabrorum prandia betæ,
O quàm sæpe petet uina piperq; coquus.

Eodem pertinet illud Diogenis Cynici dictum apud Laërtium: Quum adolescẽtes quidam cum canem uocarent, seq; cauturos dicerent ne ab illo mordentur, bono animo esse iussit: canem enim haud quaquam uesci betis, molliciem illorum notans. Blitcos appellant stupidos. Est βλίτον herbæ genus, cui nomen etiam à stupore saporis inditum putant, quasi βλαξ, quæ uox bardum & stupidum significat. Aristophanes in Auibus, ὡς βλακικῶς διανοεῖσ, ut stupide ministras. Plautus in Trucidento: Blitea & lutea est meretrix, nisi quæ sapit in uino, ad rem suã. Laberius Mimographus apud Nonii Marcellum, bipedẽ & blitea beluam appellat insulsum & uecordem. Apud Menandrũ quoq; mariti uxoribus ex blito conuitium faciunt, blitcas eas nominantes. Aristophanes in Nebulis, καὶ σε κακῶς βλίτυραν. i. Teq; uocant bardum ac stultum. Fieri potest ut Gallica quoq; uox hinc manarit, qua nunc uulgò contemptissimos, extremæq; notæ homines compellant Blitéros addita literula.

Promus magis quàm condus. LXXIII

Sanè quàm elegans & prouerbialis Ausonij dimeter iambicus, Promus quàm cõdus magis: in quendã profusiorẽ, qui partã prodigere nosset, quærere aut quæsita seruare non nosset. Sumpta metaphora à rei familiaris dispensatoribus, maximeq; penuarijs, quos Græci ταμίας uocant, quorum partes sunt ad usum familiæ promere, id est, proferre quædam, alia cõdere, hoc est, seponere. Ita qui tantũ promit, is ad inopiã usq; equidẽ properat. Plaut. in Truculento, parce promos appellat fordidos ac tenaces, & qui sumptũ libenter effugiunt.

Indulgere genio. LXXIIII

Prouerbiales sunt & illæ figuræ, defraudare genium, pro eo quod

quod eſt, negare naturæ, quod appetit: & indulgere genio, pro eo quod eſt, animo obſequi. Terentius in Phormione: Suum defraudans genium. Plautus in Truculento: Sed iſtos qui cum genijs ſuis belligerant, parce promi: Sordidos & parcos ſignificans. Idem in Aululari: Egomet fraudaui meum genium. Contrà Perſius Satyra quinta,

Indulge genio, carpamus dulcia.

Vnde genialem appellant diem, lætum & uoluptuarium. Et geniaſiter uiuere, pro molliter & laute.

Curare cuticulam. LXXV

Huic conſinis eſt illa frequens apud poëtas figura: Curare cuticulam. Nam qui uoluptati ſtudent magis quàm famæ, unum hoc curant, ut cutis ſumma niteat, ea que gratia lautioribus cpulis, balineis, unguentis, ſomno, conuiuijs, alijſq; id genus deliciis utuntur. Horatius in Sermonibus:

Ire domum, atq; Pelliculam curare iubet. Idem in Epiſtolis:

Me pinguem, & nitidum, & bene curata cute uiſes, Cum ridere uoles, Epicuri de grege porcum. Perſius, Et aſſiduo curata cuticula ſole.

Nodum in ſcirpo quæris. LXXVI

Nodum in ſcirpo quæris, in anxium dicebatur, nimisq; diligentem aut meticuloſum, qui illic ſcrupulum moueret, ubi nihil eſſet addubitandum. Hoc adagium refertur apud Plautum in Menechmis, & uerbis totidem apud Terent. in Andria. Feſtus ex Ennio citat:

Quæris & in ſcirpo ſoliti quod dicere, nodum.

Nominatim prouerbij titulo referens. Donato inuenitur ſpecies eſt ſcirpus, leuis atq; enodis: Quanquam apud Gellium ſcirpi dicuntur captiunculæ, argutiæq;. Niſi forte quis malit legere in ſcrupo, quod bi lapilli leues ſint ac rotundi.

Delphinum ſyluis appingit, fluctibus aprum. LXXVII

Horatius in Arte poëtica, prouerbiali ſchemate dixit,

Delphinum ſyluis appingit, fluctibus aprum.

Indocti poëtæ ſtultitiam taxans, qui multa non ſuo loco neque tempeſtiuiter deſcribit, perinde quaſi pictor delphinum piſcem, iuxta Callimachi dictum in memoribus pingeret, rurſus aprum in undis. Confine illi, ὑ φακῶ τὸ μύρον. id eſt. In lenticula unguentum.

Cancer leporem capit. LXXVIII

Ἐχὶν Θ· λαγὼν ἁρπάζει. id eſt, Cancer leporem capit. De re nequaquam uerisimili, dictuq; abſurda, Velut ſi quis dicat, ab indoctiſſimo ſuperari doctum.

Ne caprea contra leonem. LXXIX

Μὴ πρὸς λέοντα δορκὰς. id eſt, Ne caprea aduerſus leonem, hoc eſt ne longe inferior cum potentiore decertes. Dorcas enim ſyluestris eſt capreolus. Refertur à Diogeniano. Suidas integrum refert ſenarium,

Μὴ πρὸς λέοντα δορκὰς ἁμιλλᾶσθαι μάχην. id eſt,

Ne cum leone caprea pugnã ſumpſero. Homer. Odyſſ. θ.

Ἀνδράσι γ' οὐ προθέοντι θέλεις ἐπὶ νῆα μέλαιναν. id eſt,

Cum potiore uiro nolim certamen inire.

Pellem caninam rodere. LXXX

Pellem caninam rodere, prouerbiali metaphora dixiſſe uidetur Martialis, pro eo quod eſt, hominem maledicum & improbum conuicijs inſectari. Sic enim ſcribit in obtrectatorem quendam & obloratorem,

Non deerunt tamen hæc in urbe forſan,
Vnus uel duo, tresue quatuor ue
Pellem rodere qui uelint caninam.

Echino aſperior. LXXXI

Ἐχίνου τραχύτερος. id eſt, Echino aſperior, in hominem intractabilẽ & inſuauibus moribus dictum. Metaphora ſumpta ab animante, cuius duplex eſt genus: terreſtre, ſpinis obſitum: & maritimum, pinnata undiq; teſtudine, ac ſpinis obductum, quibus ſe pedũ uice uoluit, autore Plinio. Martialis,

Cortice depoſito mollis echinus erit.

Ariſtoteles lib. De generatione animantium 5. tradit echinum ipſum quidem puſillum eſſe, cæterum ſpinas habere & longas & acutas. Athenæus Dipnoſophiſt. lib. 3. fabellam haud infeſtiuam refert è Demetrio Scepſio: Laconem quempiam uocatum ad cœnam, appoſitis echinis, cum ignoraret quo pacto foleant edi, nec obſeruaret quomodo cæteri conuiuæ his ueſcerentur, corripuiſſe quendam, & in os conieciſſe unà cum ipſa teſta: porrò cum inter dentes ſtrideret echinus, & hominis os cibo miſere cruciaretur, ô ſceleratum, inquit, edulium, neque nunc te omittam tibi mitis, nec te poſthac unquam ſumpſero.

Echinus partum differt. LXXXII

Ἐχῖνος τόκον ἀναβάλλει. id eſt, Echinus partum differt. De iis dici ſuetum, qui prorogarent quippiam ſuo malo: ueluti qui creditam pecuniam compercendinant, tamẽ aliquando reddendam uel maiore cum fœnore. Aiunt echinum terreſtrem ſtimulata aluo remorari partum, deinde iam aſperiore ac duriore facto fœtu mora temporis, maiore cruciatu parere. Autor Suidas. Plinius libro nono cap. 25. tradit, piſcem qui dicitur echineis, fluxum grauidarum ſiſtere, & uſque ad puerperium in utero continere fœtũ. Quanquam hoc ἀπροσδιόνυσον.

Priùs duo echini amicitiam ineant. LXXXIII

Πρὶν ἢ δύο ἐχῖνοι ἀλλήλοις φιλίαν ἐλθεῖν, ὁ μὲν ἐκ θαλάττης, ὁ δ' ἐκ χέρσου. i. Priùs echini duo inierint amicitiam, alter è mari, alter è terra. De iis qui moribus ac ſtudijs ſunt inter ſe diſcrepantiores, quàm ut ſpes ſit aliquando inter eos neceſſitudinem coitura. Venuſtius erit ad rem deflexum. Male cõuenit theologorũ ſpinis cũ bonis literis: citius echino marino cum terreſtri conueniret. Nam eſt echinus marinus, de quo multa Plinius & Ariſtoteles. Eſt & terreſtris, quem alio nomine uocant Erinaceum: illud commune, quod uterq; ſpinoſus eſt, unde & uocabulum inditum. Refertur à Suida.

Non miſſura cutem, niſi plena cruoris hirudo. LXXXIIII

Prouerbij ſpeciẽ habet illud etiam Horatianũ in Arte poëtica:

Non miſſura cutem, niſi plena cruoris hirudo.

Quadrabit in homines nimium ſcdulos, & quibuſuis in rebus immodicos. Cuiuſmodi nonnullos uideas, qui cum ſemel coeperint, nullum faciunt finem, donec defatigati deſiſtant, nec rationem ullam habent alieni faſtidij, ſed ſuo tantum animo negotij modum metiuntur, haudquaquã memores uetuſtiſſimi ſermonis admonentis ut tum à luſu deſiſtamus, cum adhuc eſt iucundus, ne uoluptatem odij moleſtia conſecuta conſumat. Nemo neſcit, hirudinem ubi ſemel hæſerit corpori, nulla ratione poſſe reuelli, donec ſuctu ſanguinis expleta decidat. Quidam appellant ſanguiſugam, Græci βδέλλαν ſiue βδέλλιον, linguam habet biſulcam ac fiſtulatã, quam penitus infigit cuti. Meminit Plinius lib. 11. cap. 34. atq; inibi de altero quodam animali, cui nomen non ſit, quod ſemper infixo ſanguini capite niuat, donec nimia ſatietate debiſcat, & ipſi immoriens alimento, cum cibi non ſit exitus.

Mea eſt pila. LXXXV

Mea eſt pila, id eſt, Vici, & uoti ſum compos: aut res mihi in manu eſt, apud Plautum in Truculento. Sumptum à notiſſimo pilæ ludo, cum multis inſequentibus, unus aliquis præſtantior occupat. Conſimili figura dixit in Caſina: Sed ſi nunc uult hera facere officium ſuum, noſtra omnis lis eſt, id eſt, uicimus. Tralatitia metaphora à iudicijs.

Ab ouo uſq; ad mala. LXXXVI

Ab ouo uſq; ad mala, prouerbiali figura dixit Horat. in Serm.

Sat. 3. pro eo quod est, ab initio conuiuij usq; ad finem.

Si collibuisset, inquit, ab ouo
Vsq; ad mala, citaret, iò Bacche modo summa
Voce, modò hac resonat quæ chordis quatuor ima.

Antiquitus enim cœnam ab ouis auspicabantur, malis finiebant. Erit uenustius, si longius trahatur, ab ouo usq; ad mala: id est, toto colloquio, tota nauigatione, aut toto opere. Quem altius repetunt q̃ oportet, notatur illo uersu Horatiano,

Nec gemino bellum Troianum orditur ab ouo.

Qui à primis initijs repetunt, ἐκ τῶν πρώτων. id est, à radicibus, & à stirpibus imis exordiri dicuntur, qui nihil prætermittunt ordine narrant, & à capite usq; ad calcem, quod alibi retulimus. Græci ἀνωθεν dicitur & ἀρχῆθεν.

Virtutem & sapientiam uincunt testudines. LXXXVII

Iulius Pollux libro 9. de rerum uocabulis, scribit hoc carmen olim prouerbio celebratum fuisse.

Τὰν ἀρετὰν, ἢ τὰν σοφίαν νικῶντι χέλωνες. id est,
Et uirtutem testudines, & sapientiam uincunt.

Est autem uelut ænigma, innuens pecuniam longe plus posse, quàm aut uirtutem, aut sapientiam. Antiquitùs enim Peloponnesiorum nomisma χέλωνα. i. testudo dicebatur, propter insculptum in eo testudinis figuram. Testem huius rei citat Eupolidem, qui in fabula cui titulus Captiui, δέκα δ' ὀβολοὺς dixerit καλὸν χέλωνον. id est, obolum pulchræ testudinis. Consimili figura dictum & illud: Nullis nocluis sub regulis latitare, & bos in lingua: quæ suis retulimus locis.

Sacra hæc non aliter constant. LXXXVIII

Sacra hæc non aliter constant. Hoc adagio licebit uti, si quando fatebimur culpam, sed quæ rei loco ac conueniat: ueluti si quis in balneis agat impudentius, aut rusticius in naui, aut in compotationibus ebriorũ intemperantium, aut inter mulierculas ineptiens, aut inter aulicos dissimulantius: aut inter sophistas loquacius: aut apud populum adulantius. Ausonius nuptialis Cetonis excusans licetia: Etenim fabula est, inquit, de nuptijs, & uelit nolit, sacra hæc aliter nõ constant. Sumptum à sacris, quæ certis quibusdam cæremonijs peragũtur: de quibus si quid ioculatius, placidum admodum putetur. Plutarchus in comment. De audiendis poetis: Οὐοlας μὲν ἀχόρευτ' ἀμούσως, ἐν ὑμνῳδίαις δὲ καὶ θεολογίαις πολλαχοῦ. i. Sacra enim absq; choris ac tibijs nouimus. Non nouimus autem absq; fabula ac mendacio poesim.

Sequitur uer hyemem. LXXXIX

Sequitur uer hyemem. Hoc adagio rerum uices significamus, necessario sibi succedentium: ut si quis suadens in rebus afflictis animum fulciendum spe meliorum, dicat: Sequitur uer hyemem, id est, tristibus succedent lætiora. Ita Pindarus Isthmiorum hymno 4. τὸν δὲ καὶ μετὰ χειμέριον ποιμαίνει χρόνον ὥρα φυτάλιος ἄνθεσι βρύουσα. i. Nunc uero rursum post hybernum multiplicium niuium caliginem, terra ueluti purpureis floret rosis. Ausonius in præfatione monosyllaborum, nonnihil abusus est prouerbio. Vt in uetere uerbo est: Sequitur uer hyemem, tum similium nugarum subtexo nequitiam.

Venerem iusiurandum. XC

Ἀφροδίτην ὅρκον ἐπιορκίμην. id est, Venerem iusiurandum nõ punitur. Sensus est, amantium iusiurandum irritum esse: nec; ad deos quicquam pertinere, tanquam lusum. Et auctore Nasone,

Iuppiter ex alto periuria ridet amantum,
Et iubet Aeolios in sseta ferre notos. Et Horatius,
Ridet hoc inquam Venus ipsa, rident
Simplices nymphæ. Tibullus.
Periuria ridet amantum
Iuppiter, & uentos irrita ferre iubet.

Citatur hoc adagium à Platone in Conuiuio. ὁ δὲ δανδάνομος, ὡς γέ λέγουσι οἱ πολλοὶ, ὅτι ἐπιόρκου μὲν συγγνώμην παρὰ θεῶν, ἐκδίκητα δ' ὅρκων. Ἀφροδίσιον γὰρ ὅρκον, ὃ φασιν εἶναι, οὕτω μὲν οἱ θεοὶ, οἱ δὲ ἄνθρωποι πᾶσαν ἰζημίαν ποιοῦνται τὸν ἐπίορκον. id est, Quodq; omnium maximum est, ut sanè dicitur uulgo, ni etiam iuranti à dijs parata est uenia, si quæ iurauit nõ præstiterit. Venerem enim ipsam amantium negant esse. Adeo nimia dij, tum homines nihil non permittunt amanti. In uerbis Platonis uidetur deesse uocula, ἐπολυμερ. οὐ γὰρ ἐστὶν ἐπίορκος ἐπιθυμίᾳ. Meminit & Procopius in epistola ad Epiphanium ultima, καὶ ὅτι μὴ τῶν ὀρκωμοσιῶν πάσῃ τῇ ἀνθρωπίνῃ φύσει ἐπιτέθειται ἡ ἐπιορκία, ἀλλὰ τοῖς μὲν ἐρῶσι συγγνώμην ἔχειν, τοῖς δὲ ἐπιορκεῖν συγχωρεῖν ἄλλως παρὰ θεῶν ἔθος καθεστηκὸς πάλαι. Σόλωνι δὲ καὶ Λυκούργῳ νεωστὶ νομοθετοῦσι. id est, Pulchrè nouit amantium affectum prouerbium, etiam si peierare uoluerint, ueniam illis à dijs polliceturi. Plato in Philebo apud Athenæum libr. 12. ὡς ἡ λύρα καὶ ἡ ἀκρόασις ἐδόθησαν τῷ θεῷ παρὰ θεῶν, ἀ δὴ μέγιστα ὀνήσειν ἔμελλεν, ἡ δὲ ἐπιορκία συνδιώκειν ἄλλως παρὰ θεῶν ἔθος καθεστηκὸς πάλαι. Σόλωνι δὲ καὶ Λυκούργῳ νεωστὶ νομοθετοῦσιν. id est, Cæterum quem admodum dicitur, etiam in uoluptatibus circa res uenereas, quæ sanè uidentur esse præcipuæ, periurium quoq; uenia donatum à dijs, perinde quasi uoluptates puerorum instar sint, quæ nondum rationis sunt compotes. Refertur & illud ex Callimacho,

Ζεὺς οὐκ ἀλλὰ λέγουσι θεαὶ τὸν ἔρωτα.

Ὄρκους μὲ δώσῃ ἔστ' ὃν ἀδιάορκον. id est,
Iurauit, uerum uulgò dicunt, in amore.

Quod uirgines iuuenes non penetrare deum.

Prior uersus non caret mẽdo. Desiderati potest ad quodvis promissum, cuius fides præstanda non uidetur.

Tanquam meum nomen: tanquam digitos. XCI

Prouerbiales hyperbolæ sunt, tanquam meum nomen, & tanquam meos digitos teneo, siquidem prompta, certaq; memoriam significare uolumus. Martialis:

Totis dicbus Aser hæc mihi narras,
Et teneo melius ista, quàm meum nomen. Iuuenalis:
Tanquam ungues digitosq; suos.

Nihil magis meminimus quam proprij nominis, unde & uita defuncti olim suo nomine inclamabant. Et proprij nominis oblitum, dicimus prodigiosè obliuiscentẽ hominem. Antiquitus in digitis computus peragebatur. Extat ea de re libellus Bedæ. Quin bodieq; numerandi imperitum & obliuiosum per iocum rogare solent, quot in manibus habeat digitos. Plutarchus in comment. cui titulum fecit, Quo pacto quis intelligere possit se profecisse, scribit olim morem fuisse nomina digitorum ediscere, hisq; in metu tanquam remedio futuris uti, ipsius uerba subscribam: Οἱ μὲν γὰρ ἐπιμαθόντες τὰ τῶν ἰδίων ὀνόματα δακτύλων, χρῶνται πρὸς τὴν φόβῳ αὐτοῖς ὡς ἀλεξιτηρίοις ἀεὶ μεθ' ἡμῶν καταλογάδες ἑαυτῶν. id est, Quidam enim ediscunt suorum nomina digitorum, eisq; contra pauores utuntur, tanquam ad depellenda mala remedium. habeamus, paulatim singulos recensentes. Quæ uerò sint digitorum apud Græcos uocabula, Gellius in Noctib. Atticis indicauit. Cælius Calcagninus, ut indicat Alexander, mauult intelligi de nominibus Dactylorum Idæorum, de quibus nonnihil attingemus in prouerbio: Celmis in ferro, licet in Plutarcho, ἰδίων legatur, non Ἰδαίων.

Bonorum glomi. XCII

Ἀγαθῶν ἀγαθίδιον. id est, Bonorum glomi: de opibus extructis & assatim accumulatis. Sumpta metaphora à glomere textorio, cui fila sunt obuoluta, aut certè ligno illo textorio, cui filorum maxima uis est obuoluta, quod idem κάλαθον uocant. Prouerbij meminit Iulius Pollux lib. 7. cap. 9. indicans apud comicos esse frequentissimum. Videtur autẽ allusum ad nocem in

cem in Agathide & Agathis: perinde ut Thucydides in Euripidis epigrámate Athenas ἐ ἑλλάδ᾽ ἑλλάδα vocat. i. Græciæ Græciam. Etiam lib. 5. tribuit hanc sententiam Pindaro. Et quemadmodum ἔσχατα ἐσχάτων. id est, postrema postremorum. Item κακὸς κακοῦ. id est, mala malorum dicunt Græci: quam quidem figuram Latini non agnoscunt.

Rem acu tetigisti. XCIII

Est apud Plautum in rudente: Rem acu tetigisti, pro eo quod est, rem ipsam diuinasti, nihil aberrans. Metaphora sumpta ideo, quòd possit à ludo quopiam, in quo diuinator, id quod aliud nosset, summa acu tangebat: aut lineam, aut calculum, aut aliud quiddam simile. Igitur acu tangere, perinde est quasi dicas, ipsissimum punctum attingere. Nam minutissima pinnis denotantur acu.

Purgatis auribus. XCIIII

Purgatis auribus, pro attentis ac naculis, prouerbium resipit Plautus in Milite: Perpurgatis ambo damus tibi operam auribus. Horatius in Epistolis,

Est mihi purgatum cerebro qui personet aurem.

Persius quinta Satyra,

Stoicus hic aurem mordaci lotus aceto.

Nam sordes in auribus collectæ auditum hebetant, exemptæ reddunt acriorem.

Purior clauo. XCV

Καθαρώτερος πηδαλίου. i. Purior gubernaculo. Cõparatio prouerbialis de re uehementer inculpata, aut moribus undequaq; integris & incontaminatis. Clauus enim nauticus assiduis fluctibus abluitur, ut nihil sordidum possit hærere. Adagium refertur à Suida.

De calcaria in carbonariam. XCVI

Quoties fit ut à re proposita ad aliud quippiam longe diuersum digrediamur, de calcaria in carbonariam decurrere dicimur. Sese cui ex uno malo in aliud diuersum incidimus. Tertullianus lib. De carne Christi: Igitur, inquit, de calcaria, quod dicit solet, in carbonariam, à Marcione ad Apellem. Huic non dissimile est illud Ciceronis in actione pro Murena: Respondebo igitur Posthumio primum, qui nescio quo pacto, mihi uidetur prætorius candidatus in cumulare, quasi deflexerit in quadrigarum curriculum incurrere.

Datyli dies. XCVII

Δάτυλοι ἡμέραι. id est, Datyli dies. Vbi res feliciter successerunt. Sumptum à Datylo quodam, qui apud Athenienses summos est honores consecutus.

Monstrum alere. XCVIII

Monstrum alitur, ubi quid occulti ultij latere significamus: haud scio an inde sumpta metaphora, quòd monstra ob pudorem clanculum aluntur & occultantur. Siquidem Pamphilus in Andria Terentiana, quòd prius repudiatus gener, rursum ad affinitatem repeteretur, suspicans aliquid esse ultij in puella quòd celaretur: Repudiatus, inquit, repetor. Quamobrem? nisi id est quod suspicor, aliquid monstri alunt. Ea quoniam nemini obtrudi potest, itur ad me.

Non curat numerum lupus. XCIX

Prouerbium sapit Virgilianum illud in Bucolicis:

Hic tantum Boreæ curamus frigora, quantum
Aut numerum lupus, aut torrentia flumina ripas.

Recte dicetur in hominem impudenter furacem. Extat hodieq; uulgò iactatum adagium: Lupus non uereatur etiã numerata ouem deuorare. Porrò fures paulo timidiores consueuerunt à rebus numeratis abstinere manum metu, uidelicet ne hoc indicio deprehendantur. Huic affinis iocus ille fictus in seruum furacem, cui nihil erat domi, neq; clausum, neq; obsignatum.

Ipsis placet. C

Αὐτὸς ἑαυτῷ. id est, Ipsis placet. Vbi rem parum nobis probari, aut causam nihil ad nos pertinere significamus. Terentius in Andria. Mihi non fit ueri simile. Atqui ipsis commentum placet. Non admodum abludit ab illo, suum cuiq; pulchrum. Suis quisq; consilijs, sua quisq; sententiæ blanditur. Huc pertinet illud apud Homerum frequẽs: ἥνδανε θυμῷ. id est, Placuit animo. Item illud apud comicos: Sic lubitum est animo meo. Et apud Virgilium: Dijs aliter uisum. Plato lib. De legibus 3. refutat hoc prouerbium.

CHILIADIS SECVNDAE CENTVRIA V.

Spartam nactus es, hanc orna. I

Σπάρτην ἔλαχες, τήνδε κόσμει. id est, Spartam quam nactus es, ornatissime administra, admonet adagium, ut quamcunq; prouinciam cri mus forte nacti, ei nos accommodemus, proq; huius dignitate nos geramus. M. Tullius ad Atticum lib. 4. epist. 8. Reliquum est: σπάρτην ἔλαχες, τήνδε κόσμει. Non me hercle possum. Et Philoxeno ignosco, qui reduci in carcerem maluit. Idem ad eundem lib. 1. Eam causam quam mihi dicis obtigisse σπάρτην, non modo nunquam deseram, sed etiam si ab illa deseror, in mea pristina sententia permanebo. Quod à Cicerone refertur, carmen est anapesticum, è tragœdia quapiam Spartam nactus es, hanc exorna. Theocriti Scholiastes indicat alludi ad hoc prouerbium in Hodœporis,

Αὐτόθι μοι ποτέρισσον, ἐγὼ δ᾽ αὐτόθι βουλιάσσω.
Τὰν σὰν δ᾽ ἐπὶ ποτέρῳ ἐλάτω τὸς ἀρότας. id est,
Mecum ibihic certa, simul ibihic pascito tauros,
Et terram calcans propriam, ne defere quercus.

Prouerbium igitur ad uarios usus licebit accommodare: uel cum admonebimus ut suam quisq; personam quam susceperit, cum decoro tueatur. Episcopus es, ne satrapam agas, sed episcopum. Maritus es, cura quæ mariti sunt officia. Aulicus es, aulicum age. Iudex es, ne iam amicum aut inimicum, sed iudicem agas. Principatus tibi contigit, principis officio fungere. Priuatus es, ut priuatum te gere. Sic proinodum usus est Aristophanes: Nam huic inscribitur comœdia, cui titulus θεσμοφοριάζουσαι.

Χρὴ δ᾽ ποιητὴν ἄνδρα πρὸς τὰ δράματα
Ἁρμῶν ποιεῖν, πρὸς ταῦτα τοὺς τρόπους ἔχειν. id est,
Decet poetam accommodari moribus,
Vtcunq; ad argumenta, quæ tractauerit.

Vel cum iubebimus unumquemq; sua sorte contentum esse oportere quæcunq; contigit. Quemadmodum enim peritus gubernator in mari tempestate bonum præstat nauclerum: ita uir sapiens in quauis fortuna sapienter se gerit. Est ...aptus res familiaris, sapienter administra. Non est, utere paupertatis comodis. Contigit eruditio, utere ad bene uiuendum. Non contigit, ne macereris, sufficit pietas ad consequendam salutem. Plutarchus in commentario πῶς ἂν εὐθυμοίμεθα, admonens ut suam quisq; sortem boni consulat: σπάρτην, inquit, ἔλαχες, τήνδε κόσμει. id est, Spartã tibi obtigit, hanc exorna. In eodem libello monet hoc dictum à Solone proditum. Citatur autem ex Euripide,

Σπάρτην ἔλαχες, τήνδε κόσμει,
Τὰν δ᾽ μυκήσας ἅλιος ἰδία. id est,
Spartam nactus es, hancce guberna,
Sors est propria nostra Mycenæ.

Videntur uerba esse Agamemnonis ad Menelaum.

Quod cõfine est illi Platonico: τὸ παρὸν εὖ νέμειν. i. Quod præsens est, bene dispone, siue boni consule. Nunc uulgus hominum magis incubuit augẽdæ rei, quàm bene administrãdæ,

contrà quàm rectè moret Socrates in Theæteto Platonis, κρεῖττον γάρ ἐστι σμικρὸν εὖ, ἢ πολὺ μὴ ἱκανῶς πραχθῆναι. id est, Nũ satius est μικρὸν bene, quàm multũ non ut oportet peragere. Hanc igitur sententiam passim in principũ aulis insculpi oportuit, ἀγαθὸς ἐλαχίστοις, ταὐτὰ μὴ πάσχειν: quorum uix ullum reperias, qui uere cogitet quid sit principis agere personam, qui ue sua ditione contentus, non conetur aliquid imperij sui finibus addere. Principis munus est, modis omnibus reipub. commodis prouidere, publicam tueri libertatem: alere pacem, excludere quàm minimo suorum exitio maleficia, dare operam ut sanctos & integros habeat magistratus. Cũ igitur harum rerum securus ludit aleã Iulius, scortatur, musicatur, uenatur, negotiatur, breuiter alibi intetus est totus, tum occinendũ est adagium, ἀγαθὸς ἐραμαι ἐλαχίστοις, ταὐτὰ πάσχειν. Rursum ubi neglecta quæ contigit diligne, foris agit, aljs inhians imperijs: suos in summum adducit discrimen, suos exhaurit fundibus, seq; pariter & uniuersam fortunam aleæ belli subijcit, ut unum aut alterum oppidulum adijciat suis finibus, tum suggerendum adagium: Spartam nactus es. Nihil principi pulchrius, quàm ut hoc quicquid est regni, quod fortuna dedit, suã sapientia, uirtute, diligentia reddat ornatius. Contigit oppidulum, imitare Epaminondam: fac ut frigidum illud oppidulum tua opera multo reddas celebrius ac locupletius. Contigit fera & intractabilis natio: da operam, ut eam paulatim eicurem & legibus obtemperantem reddas. Contigit regnum parum splendidũ: noli uexare finitimos, sed hoc quod habes, citrà alterius detrimentum exorna. Vix unquam feliciter cesit peregrinæ ditionis affectatio. Quasdam nationes ingenium ac linguæ sonus discreuit, ut Germanos & Hispanos: quasdam ipsa natura diduxit, ut insulares mari, italos mari simul & Alpiũ molibus. Nonnullis casus suos terminos dedit. Si quisq; quod nactus sit, nitatur ornare, nimirum ubiq; florebunt omnia. Et inter amicos, nempe Christianos, omnia erunt omnium communia. Nunc sæpenumero fit, ut ꝑ ium aliena labe facilius rectitudinẽ nostra funditus subuertamus: & ut feliciter cedat res, tanto nostrorum ciuium sanguine, tantis sumptibus, tot periculis, tot sudoribus, tot orbitatibus, tot denig; nunquã enumerandis malis eminus titulum nescio quem inanem, & magni nominis simulacrum Xerxes, Cyrus, Alexander Magnus & uixissent diutius, & ueriorem gloriam essent consecuti, si suas ciuitates rectè administrare, quàm alienas armis uexare maluissent. Carolus Burgundionum dux, huius proauus, si uim ingenij, qua pollebat, si magnitudinem animi contulisset ad sua locupletanda potius quàm ad expugnanda aliena, nec infelicem mortem oppetisset in bello, & inter laudatissimos principes haberi poterat. Magna pars nostr[illegible] tionis id temporis fatali quadam peste tenebatur. Stultissima siquidem, sed omniũ perniciosissima dissensione, omnibus in duas factiones diuisis: quarum alteri nomen erat ab hamo, alteri à pisce, asello. Pugnabat ciuitas cũ ciuitate, uicus cũ uico, domus cũ domo: sæpe, quos idẽ lectus iungebat, factio diuersa segregabat: & fratrem à fratre, ruptis naturæ uinculis distrahebat. Passim latrocinijs, iurgijs, cædibus, rapinis seruebant omnia. Et interim bonus ille princeps, perinde quasi hæc nihil ad rem pertinerent, procul aliorũ oppugnabat mœnia. Carolus Galliarum rex, huius nominis octauus, peragrata Italia, reuersus est ad suos: sed tanto suo suorumq; malo ac periculo, ut pœnituerit eius felicitatis. Denig; sunt qui affirment, eum ad senectutem peruenire potuisse, si Italiam Italis reliquisset. Quid dicã de Philippo, huius Caroli patre? Adijt Hispanias, non Martis aleam experturus, sed accersitus ad regni partem capessendam, pacata undiq; omnia. Et tamen hunc tam felicem peregrinationem quam fleuit patria, non ferendis exactionibus expilata. Ipse magno uitæ periculo non semel laborauit. Franciscum Busilidium archiepiscopum Byzantinũ amisit, uirum modis omnibus incõparabilem. Sed tamen utcunq; redijt, nõ licuit ijs malis ita defungi. Denuo reliquit suos, sæuissima iactatus tempestate delatus est in Angliam tũ temporis nõ admodũ æquam nostratibus. Quid illic acciderit, quid passus fuerit, quid pollicitus, quo pacto dimissus sit, non libet commemorare. Seruiuit necessitati fateor & ignosco, sed quid erat necesse in eam uenire necessitatem. Nec ijs admonitus malis de repetenda patria cogitauit. Hispaniæ reuisendæ erant, ubi periret iuuenis ad res maximas natus, nisi ipse suam sibi inuidisset felicitatem. Atque unius hominis mors simul & patriam optimo principe, & Maximilianum unico orbauit filio. Quid dicã de Christianissimo Francorum rege Ludouico, eius nominis duodecimo? Adortus est Venetos, id temporis, ut uidebatur, inexpugnabiles, unico conflictu tot oppida restituit Romano pontifici Iulio, tot imperatori Maximiliano, tot sibi recepit. Rediit rebus felicissimis, sicuti uidebatur, confectis. Verum quantum malorum pelagus hinc exundauit in Gallos? Qui suo sanguine tot insignes triumphos Iulio pepererant, eiusdem opera maiore sanguinis iactura, ex Italiæ finibus eiecti sunt. Quod hoc, & quo non tandem ignominiæ stigmate notati. Quod ni Iulium mors intercepisset, uidissemus regnum illud totius orbis florentissimum, funditus euersum. Quid autem de serenissimo Scotorum rege Iacobo commemorem? Is uir absolutæ felicitatem absolutæ laudi adiunxerat, si perpetuo suis se finibus continuisset. Erat ea corporis specie, ut uel procul regem posses agnoscere. Ingenij uis mira, incredibilis rerum omnium cognitio, inuicta animi magnitudo, uere regia pectoris sublimitas, summa comitas, effusissima liberalitas. Denig; nulla uirtus erat quæ magnũ deceret principem, in qua ille non sic excelleret, ut inimicorum quoq; suffragio laudaretur. Contigerat uxor Margareta serenissimi Anglorum regis Henrici octaui soror: ea forma, ea prudentia, ea in maritum charitate, ut non aliam á superis optare potuisset. Regnum Scotiæ, quod multis & opibus & celebritate incolarum, & splendore fortur cedere: sic suis uirtutibus illustrarat, sic auxerat, sic ornarãt, ut ueram egregij principis laudem meruerit, si intra hoc gloriæ suæ stadium constitisset. Sed ô nunquam felicem regno, raro principi, regis discessum. Dum nimium amico in Gallorum regem animo, quo Britanniæ regem maguis rerum minis Gallias impetentem auerteret, & ad insulæ suæ defensionem reuocaret, egressus regni sui fines, Anglos bello lacessit. Quid multis? Fortiter quidem, sed infeliciter perijt, nõ tam sibi quàm regno. Perijt adhuc euo uigens. Diu Scotia tanto principe, diu Margareta tali marito, diu filius (nam filium ex ea sustulerat) tali patre frui potuisset, atq; ipse uicissim & his omnibus & sua gloria, nisi sibi uitam inuidisset. Cessit est una cũ fortissimo patre filius, & filius eo patre dignissimus Alexander archiepiscopus, titulo duũ Andreæ, iuuenis quidem uiginti ferme natus annos: in quo nullam cõsummati uiri laudem desiderares. Mira forma gratia, mira dignitas, heroica proceritas, ingenium placidissimum quidem illud, sed tamen ad cognitionem omnium disciplinarum acerrimum. Nam mihi fuit cum eo quondam in urbe Senensi domestica consuetudo: quo tempore à nobis in rhetorum præceptis, Græcanicisq; literis exercebatur. Deum immortalem quàm uelox, quàm felix, quàm ad quiduis sequax ingenium, quàm multa simul complecti poterat. Eodem tempore discebat iureconsultorum literas: nec eas admodum gratas, ob admixtam barbariem & odiosam interpretum uerbositatẽ. Audiebat dicendi præcepta, & præscripto themate declamabat, periter & calamum exercens & linguam. Discebat Græce, & quotidie quod traditũ fuerat,

ſtato reddebat tempore. Horis pomeridianis, muſicis operam dabat, monochordis, tibijs, teſtudini. Modulabatur & uoce nonnunquam. Ne ipſum quidem conuiuij tempus ſtudiorum uacabat fructu. Sacrificus perpetuo ſalutarem aliquem librum recitabat: puta decreta pontificum, aut diuum Hieronymum, aut Ambroſium: nec unquam recitantis uox interrumpebatur, niſi ſi quid alteruter doctorũ, inter quos medius accũbebat, admoniſſet, aut ipſe parum aſſequens quod legebatur, ſciſcitatus eſſet aliquid. Rurſum à conuiuio fabulæ, ſed breues, & hæ quoq; literis cõditæ. Proinde nulla omnino uitæ pars uacabat ſtudio, niſi quæ rei diuinæ ſomnoq; daretur. Nam etiam ſi quid ſuperfuiſſet tẽporis, quod tam uarijs ſtudiorum uicibus non ſuppetebat, tamen ſi quid forte ſupererat, id hiſtoricorum lectioni dabat. Nam hac cognitione præcipue capiebatur. His itaq; rebus factum eſt, ut adoleſcentulus uix dum decimũoctauum egreſſus annum, tantum in omni literarum genere conſecutus fuerit, quantũ in quouis uiro iure mireris. Nec illud in hoc uſu uenit, quod fere ſolet. In aliis, ut ad literas ſelix, ad bonos mores minus eſſet appoſitus. Verecundi mores erant, ſic tamen ut miram agnoſceres prudentiam. Animus ſublimis, & à ſordidis iſtis affectibus procul ſemotus: ſed ita, ut nihil adeſſet ferocitatis, nihil faſtidij. Nihil non ſentiebat, permultis diſſimulabat: nec unquam ad iracundiam poterat incitari. Tanta erat naturæ lenitas, animiq; moderatio. Salibus impendio delectabatur, ſed eruditis ac minimè denatis, hoc eſt nõ nigro Momi, ſed candido Mercurij ſale tinctis. Si quid turpe domi natum fuiſſet inter famulos, mirum quanta dexteritate, quantoq; candore ſolitus ſit cõponere. Deniq; religionis erat & pietatis plurimum, ſuperſtitionis nihil. In ſumma, nemo fuit dignior, qui ex rege, & ex illo rege naſceretur. Vtinam autẽ in parentem pietas quam fuit admirabilis, tam fuiſſet & felix. Conuatur eſt in bellum, ne uſquã patri deeſſet. Quæſo quid tibi cũ Mauorte, omnium poëticorum deorũ ſtupidiſſimo, qui muſis, imò qui Chriſto eras initiatus? Quid iſti formæ, quid iſti ætati, quid naturæ tam miti, quid ingenio tam candido, cũ tartaruaris, bombardis, & ferro? Deniq; quid erudito cum acie? quid epiſcopo cum armis? Impoſuit nimirum tibi immodica quædam in parentẽ pietas, dumq; nimiũ fortiter amas patrem, infeliciter cum patre cæſus occubuiſti. Tot naturæ dotes, tot uirtutes, tot eximias ſpes, unica pugnæ procella abſorbuit. Perijt & noſtrarũ rerũ nonnihil. Nẽpe quod in erudiendo te ſumpſimus operæ, quodq; mea parum induſtria mihi in te uindico. At quantus felicitatis cumulus, niſi genius aliquis malus regem huc impuliſſet, ut regni ſui limites egreſſus, in alienis agris cum ferociſſima gente Martem experiri uellet. Vtinam [illegible] declarare corperat, perficere maluiſſet, hoc eſt, κατ' ἀγρὸν ἢ ἐλαχεῖ ποσμεῖν. Regibus proprius ac pulcherrimus laudum campus intra regni fines eſt. In apum gente cætera quidẽ huc & illuc uolatu diuagãtur, ſolus rex, ut aculeo caret, ita pro portione corporis alas habet multo minores, ut ad uolatum parum ſit idoneus. Veteres ita Venerem fingebant, ut pedibus teſtudinem premeret: id imuentes, matremfamilias ab ædibus nuſquam oportere diſcedere, quippe cuius omne officium intra domeſticos parietes continetur. Atqui multo magis ad rem pertinebat, principem hoc admoneri ſymbolo: qui ſi quid peccat, non uiuis ſimilis, ſed orbis totius malo peccat. An parum eſt domi negotiorũ, ut foris ſint accerſenda? Tanta eſt ubiq; ſceleratorum ſentina, tot ſacrilegia, tot latrocinia, tot oppreſſiones, tot iniuriæ, tot contumeliæ, tot magiſtratuum corruptelæ, tot leges, aut à tyrannis inſtitutæ, aut in tyrannidis miniſterium detortæ, ut illa minutiora, ne dicam, neglectæ oppidorum uiæ, collabentes ædes ſacræ, incuratæ fluminum ripæ. His ita mederi, ut in remedium, quam minimum de ſanguine tuorum impendas, ut reſpub. beneficiũ ſentiat, non ſentiat impendium, an nõ egregiũ principis munus, & immortali laude dignum? Quod ſi cupis omnino gloriæ tuæ ponere via ultra ditionis tuæ fines extendere. ſic ut qui finitimi ſunt magnitudinem tuam beneficiis, non maleficiis experiãtur. Exuris uillas, proteris ſegetes, demoliris urbes, abigis pecora, trucidas homines, atq; ita deniq; te magnum declaras, bellum certamen, ſi id cum latrone ſuſcepiſſes. Heſiodus ſcripſit, malum uicinum magnam eſſe noxam: contra bonum, ingens eſſe commodum. Hoc in te probent finitimi tui: fac ita te mirentur magnum, ut ament benignum. Verum ſatis iam dolori noſtro, ſatis datum diſcipuli memoriæ. Supereſt ut ad prouerbiorum recenſionem redeamus.

Contigit & malis uenatio. II

Ἀλόδαι καὶ κακοῖσιν ἄγρα. id eſt, Contigit & ignauis è uenatu præda, ubi quid feliciter obtigit immerenti, quodq; fortunæ magis quàm illius induſtriæ ſit acceptum ferẽdum. Allegoria ſumpta à uenatu, in quo uel præcipue dominatur fortuna. Virtus minimum adfert momenti. At eruditio nemini cõtigit ni labore parta. Regnum obuenit dormientibus, opes affluunt ceſſantibus nonnunquam: honores accidunt etiã fugientibus: cæterum quæ uere bona ſunt, noſtra induſtria parentur oportet. Suſpicor inde natum quòd olim mos fuerit, quod uenatu captum eſſet, omnibus impartiri, etiam immerentibus. Ita Theocritus in Piſcatoribus,

Ὡς καὶ τὰν ἄγραν τὰνέρατα πάντα μεδίζειν. id eſt,
Sic uti uenatum partiri inſomnia cuncta.

Quemadmodum arcana non committimus niſi ſelectis amicis, ita ſomnia narramus quibuslibet. Prouerbium refertur à Suida è Zenodoto. Si pro Ἀλόδαι legas Ἀλόδο, fiue Ἀλόδο, erit initium carminis trochaici. Nam probabile eſt è poëta quopiam decerptum.

Ire per extentum funem. III

Prouerbiali figura dixit Horatius,

Ire per extentum funem.

Pro eo quod eſt, rẽ factu perquam difficilem præſtare, neq; uel tantillum aberrare. Sumptum à funambulis, ut Acroni placet, qui nõ ſine ſumma arte, ſummoq; uſu, per funem protenſum ingrediuntur. Quæres ſicuti coniecerit priſcis ingenti miraculo fuit. Hodie nihil uulgatius. Horatij carmen hoc eſt,

Ille per extentum funem mihi poſſe uidetur
Ire poëta meum qui pectus inaniter angit.

Annus eſt. IIII

Arbitror nemini dubium fore, quin illa quoq; inter prouerbiales hyperbolas referri debeant, Annus eſt, ſeculum eſt, atque id genus alia. Terentius in Seipſum excruciante. Et noſti mores mulierum, Dum comuntur, dum moliuntur, annus eſt. Idem alibi, Iamdudum etiam dum admodum dudum. Plautus in Aſinaria, Aetatem uclim ſeruire, Libanum qui conueniam modo. Et ſeculum eſt, quòd nihil abs te redditur literarum. Proinde tempus prælongum huiuſmodi figuris ſignificabimus.

Dies adimit ægritudinem. V

Menedemus in ἑαυτὸν τιμωρουμένῳ Terentiana nominatim adagij uice refert, Aut ego, inquiens, profectò ingenio egregie ad miſeriam natus ſum, aut illud falſum eſt, quod uulgò audio dici, dicm adimere ægritudinem hominibus. Eodem ſpectaſſe uidetur Sophocles in Aiace flagellifero,

Χρόνος γὰρ ἀμαιρεῖ βιᾶν. id eſt,
Tempus enim facilis deus.

Videlicet quod omnia leniat, molliatq;. Ouidius,

Quod male ſers, aſſuefce, feres. bene multa uetuſtas Lenit.

Euripides in Alceſtide, χρόνος μαλάξει σε. id eſt, Tempus dolorem leniet. M. Tullius lib. Tuſcul. queſt. 3. Quod ita

eſſe

esse dies declarat, quæ procedens ita mitigat, ut iisdem malis manentibus non modò leniatur ægritudo, sed in plerisque tollatur. Idem epistolarum lib. 5. Nam quod allatura est diuturnitas, id nos præcipere consilio prudentiaq; debemus. Citatur ex Iphiclo,

Λύπης γ' ὁ χρόνος ἐστὶν ἰατρὸς μόνος. id est,
Tempus molestijs medetur omnibus. Euripides,
Μᾶλλον δ' ἰατρὸς πᾶσιν ἀνδράσιν χρόνος,
Ἰάσατ' ἤδη μᾶλλον, ἢ τεμὼν χρόα. id est,
Medicus dedit qui temporis morbo moram,
Is plus remedij, quàm cutis sector dedit.

Lucernam adhibes in meridie. VI

Λύχνον ἐν μεσημβρίᾳ ἅπτεις. i. Lucernam accendis in meridie, id est, facis non suo tempore. Aut explicas quæ per se sunt clarissima. Quorsum enim lucernis opus clarissima luce? Natum uideri potest à ridiculo Diogenis facto, qui adhibita interdiu lucerna, rogatusq; quid nam sibi uellet, respondit, ἄνθρωπον ζητῶ. id est, Hominem quæro, quemadmodù testatur Diogenes Laërtius. Seneca lib. De beata uita, indicat hoc fieri solere per superstitionem siquando denuntiabatur ira numinis: Cum, inquit, fistrum aliquis cõcutiens ex imperio mẽtitur, quum aliquis secandi lacertos suos artifex, brachia atq; humeros suspensa manu cruentat, quum aliqua genibus per ulam repens ululat, lauroq; linteatus senex & medio lucernam die præferens, cõclamat iratum aliquem deorum, concurritis & auditis.

Soli lumen inferre. VII

Quintilianus Institutionum oratoriarum lib. quinto, titulo, de usu argumentorum, simillima huic figuræ dixit, cum soli lumen inferre, qui rem per se euidentissimam conaretur argumentationibus probare. Videtur idem cum illo, quod alio retulimus loco, ἀλλῳ τὸ φῶς ἀναίτιον. i. Soli mutuare lumen.

Zoili. VIII

Zoili audax quidem, sed parum felix, mordacitas prouerbio locum fecit ut uulgò Zoili uocentur, alienarum laudum obtrectatores, & alienorum laborum reprehensores. Martial.

Pendentem uolo Zoilum uidere. Hic Zoilus sophista quispiam fuit, hoc facinore potissimum nobilitatus, quòd Homerum poëtarum omnium principem ausus est libris aliquot incusare scriptis: unde ὁμηρομάστιξ & cognomen meruit, quod ipsum etiam abijt in prouerbium: sic enim appellari cœpti nobilium autorũ castigatores, uel Plinio teste in præfatione Historiæ naturalis. Et Virgilio mastiges, quorum de numero fuit Pero. Zoilus igitur commentarios in Homerum compositos Ptolemæo tyranno Aegyptiorum obtulit, ingens uidelicet præmium à rege sperans. Verum cum nihil mitteretur, penuria coacti, misit qui peterent. Ibi Ptolemæus ait se mirari, cum Homerus tot annos defunctus tot hominum millia pasceret, Zoilum egere, Homero doctiore. Deniq; per occasionem supplicio affectus est. Quanquam de mortis genere diuersa tradunt autores.

Bona Cillicon. IX

Ἀγαθὰ κιλλικώνι. id est, Bona Cillicon, subaudiendum facit, aut habet. Comicè ubi quis malefactis ac fœdis artibus sibi parauit opes. Huic adagio locum fecit Cillicon quidam natione Milesius, qui proditis Prienensibus Mileto patria, ampliter quidem, sed fœde ditatus est. Is cum proditionem moliens rogaretur quid nam esset facturus, respondit, πάντ' ἀγαθά. id est, Omnia bona. Vnde prouerbium effertur etiam ad hunc modũ πάντ' ἀγαθὰ δὲ ἐστι κιλλικώνι. id est, Omnia bona, uelut, inquit, Cillicon. Autores Suidas & Zenodotus. Alludit huc & Aristophanes ἐν ἀρῶν,

Οὐδὲν πονηρὸν, ἀλλ' ὅτιπερ κἀκ κιλλικώνι. id est,
Mali nihil, uerum quod inquit Cillicon.

Interpres adijcit Cillicontis exitium. Prodita à Cilliconte insula Theagenes quidam Syrius commigrarat Samum, atq; illic uendebat carnes. Ab hoc cum Cillicon carnes emere uellet, tradidit illi, ut quod superesset amputaret. At ille porrecta machæra manum hominis abscidit, Ista, inquiens, manu non prodes alteram ciuitatem.

Plumbeo iugulare gladio. X

Plumbeo iugulare gladio, est futili leuiq; argumẽto conuincere quempiam. M. Tullius ad Atticum: Cum illum plumbeo gladio iugulatum tamen ĩri diceret. Idem in libris De finibus bonorum, frigidum argumentum, plumbeum appellat pugionem. Quemadmodum Aurelius Augustinus lib. aduersus Iulianum 3. Et tamen, inquit, dialecticorum quasi iaculis oneratus acutis in certamen procedis, & iactas plumbeos pugiones. Demosthenes in oratione contra Aristogitonem prima, ὅτε γὰ μαχαίρᾳ μαχεῖσθαι δεῖ τὸν ὁπλίτην ἴσως ὁ τέκτων. id est, Neq; enim coquo machęræ ullus est usus quæ non secat.

Leonem radere. XI

Λέοντα ξυρᾶν. i. Leonem radere dicuntur, qui feroces & prępotentes arte tractant & illudit magno suo periculo. Vsurpauit hoc adagium Socrates apud Platonem lib. De Repub. primo, negans se usqueadeo dementem esse, ut leonem ausit tondere, & Thrasymacho, homini præferoci illudere. οὐκ ἄν μὲ δύτω μανῆναι. ὅστε ξυρᾶν ὑπ' χειρᾶν λέοντα καὶ συνεφαντᾶν θρασύμαχον. Nam agni citra periculum tonden tur uellunturq;, leo nullo modo tractari uult. Ad hoc adagium alludisse uidetur Martialis Epigrammatum libro decimo, quum ait,

Quare si pudor est, Ligella, noli
Barbam uellere mortuo leoni.

Vertit enim poëta in iocum, quasi tutum esset & ignauum, leonem iam non sentientem uellere. Per leonem autẽ innuit pudenda mulierbria, iam emortua senio. Id Aristides in Panathenaicis, Ad Periclem à Platone taxatum refert. Ὡς δ' ὄρα μὲν λέοντα ξυρᾶν ὑπ' χειρῶν ἄν, ὁ θρασύμαχον συνοφαντᾶν ὑπ' χειρῶν δέ, ἀλλὰ κομιδᾶν ὠφέλιμα, καὶ τάῦτα Περικλεῖ. id est, inquit, uide ne leonem radere concupiscant, non Thrasymachum calumniari uolentes, sed Periclem uexare, præsertim de timiditate.

Ne mihi Suffenus essem. XII

Ne mihi Suffenus essem, ne mihi ipsi blandirer, ac stulte meipsum admirarer. Suffenus erat poëta longe ineptissimus, in aliorum uitia dicax, ad sua cæcus. Itaq; prouerbium receptum, ut qui sibi inaniter placerent, Suffeni dicerentur. Catullus in epigrammate. Idem infacẽto est infacetior rure,

Simul poëmata attigit, neq; idem unquam
Aequè est beatus, ac poema cùm scribit,
Tam gaudet in se, tamq; se ipse miratur. Ibidem,
Quem non in aliqua re uidere Suffenum
Possis. Suffeni similimum Mexitum facit Horatius, suis ignoscentem uitijs, aliena mordacissimè insectantem.

Egomet mi ignosco, Mexitus inquit.

Siculus omphacizat. XIII

Σικελὸς ὀμφακίζει. i. Siculus omphacissat. Omphaca Græci dicunt uuam acerbam & immaturam, ἀπὸ τῶ ὠμὸς φαγεῖν. id est, quòd crudi comedantur. Vnde dicebatur in eos, qui libidine fœminili quotidie nouas nuptias tollerent furio. Ductum à fœcunditate Siculorum. Non perperam dicetur & in illos, qui ob immodicam & præpropere à uiduitatem, quo pusillum uacillat fœcundissimum ingens alijs inferunt. Sunt qui crẽdant quadrare posse in eos qui bellissima quæq; sibi decerpunt: ut Syrus ille Terentianus. Zenodotus ait ex Epicharmo sumptum. Refertur & à Suida.

Anus simia sero quidem. XIIII

Γέρων πίθηκος ἀλιτηρὸς μετὰ χρόνου δ' ἀλισκεται. id est,

id eſt, Anus ſimia ſero quidem capitur, ſed tamen aliquando capitur. Vbi uerſutus aliquis, qui diu eluſerit, tandem dat poenas. Valebit ad exhortandum, ut quiſq; ueris rationibus agat ſi uelit eſſe tutus, ne fidat callidis quidem, ſed inhoneſtis conſiliis. Nullum enim tam inſtructum dolis, ut perpetuo fallat, ſed tandem caſus aliquis in apertum proferat diſſimulatum malitiam.

Secundo æſtu. XV

Κατὰ δοῦν πορεύεσθαι. i. Secundo æſtu procedere. Prouerbialis & frequens apud autores metaphora. Sumpta à nautis, quibus facilior curſus, cum flumen, aut etiam maris æſtus ſecundus eſt. Lucianus in Iouis tragœdo, Ταυτὶ μὲν ἤδη κατὰ δοῦν πορεύεται τοῦ λόγου. id eſt, Hæc iam Damidi ſecundo æſtu ſuccedunt. Item alibi, Τὰ δ' ἄλλα κατὰ δοῦν φέρεται. id eſt, Reliqua ſecundo feruntur æſtu. Quanquam hic paulo diuerſius eſt uſus. Momus enim deos incuſat, quòd negligant res mortalium, ſinentes eas ueluti prono flumine, quolibet ferri. Proinde κατὰ δοῦν φέρεσθαι dixit, temere ferri, nullo moderante. Aeſchylus in Perſis,

Ὅτ' ἂρ δ' ὁ λάμων δυσπότμου πεποιθὼς
Τὸν αὐτὸν ἀεὶ λόφον δεῦρο τύχης. id eſt,
Fortuna ubi fuerit ſecunda, credere
Fore item ſecundam ſemper atq; eodem modo.

Secundis uentis. XVI

Ἐξ οὐρίας φέρεσθαι. i. Secundo ferri uento. Refertur à Suida. Secundis uentis nauigare dicitur, cui res ex ſententia ſuccedunt. Graeci uenuſtius, ἐξ οὐρίας, tanquam à puppi. Libanius ſophiſta in declamatione quadam, Οὕτω γνώμης ἔχειν, ἐξ οὐρίας φιλεῖ τὰ πράγματα φέρεσθαι. id eſt, Qui ſic animo ſunt affecti, iis ſolent res ex ſententia ſuccedere. M. Tullius Epiſtolarum ad Atticum lib. ſecundo: Quid ſi etiam Cæſarem, cuius nunc uenti ualde ſecundi ſunt, reddo meliorem? Plautus in Bacchidibus: Pulchre hæc confertur ratis, ſentiēs rem commode procedere. Apud eundem Tranio, qui hero triennium abſente, geniāliter interim, ac ſanè muſice uixerat una cum filio: tandem hero reuerſo, cum præter crucem nihil ſperaret: Nunc, inquit, uentus nauim deſerit. Horatius in Sermonibus,

Non agimur tumidis uelis aquilone ſecundo,
Non tamen aduerſis ætatem ducimus auſtris.

Quin hoc ipſum naufragium pro infortunio, prouerbij uim habet, ſicut & incendium. Quandoquidem autem pleraque Homeri prouerbiorum uice ſunt uſurpata, quid uetat & illud inter adagia referri, quod eſt apud eum poëtam perquam frequens,

Θέρεός τε καὶ ὕδατος. i. Ferens & uentus & æſtus. Quoties res ex omni parte feliciter procedit. Item illud creberrimum apud eundem,

Τῶν δ' ἄνεμός τε κυβερνήτης τ' ἴθυνεν. id eſt,
Aſt illam uentuq; gubernatorq; regebat. Cum ad fortunæ fauorem accedit etiam induſtria.

Pindarus in Pythijs hymno primo, Ναυσιφορήτους.

Ἐς πλοῦν δὲ χρυσέοις δ' ἀνδράσι πρῶτα χάρις
Πομπάσιον ἐλθεῖν ἔρον. id eſt,
Nauticis uiris nauigationem apparātibus prima gratia eſt, ſueniat uentus proſper ac ſecundus.

Parni ſcaphula. XVII

Τὸ πάρνος σκαφίδιον. i. Parni ſcaphula. Conuenit in eos, qui ob res minutulas multum litium & querelarum mouent. Sumptum à Parno quopiam, qui ob nauiculam ereptam, populo moleſtiſſimus fuiſſe legitur. Autor Diogenianus. Cum enim huius cauſa frequenter ad populum deferretur, tandem in popularem iocum abijt, uelut illud, ὁ Διὸς υἱὸς εἶ σύ.

Ne puero gladium. XVIII

Μὴ παιδὶ τὴν μάχαιραν. id eſt, Ne puero gladium, ſubaudi, diendum, commiſeris. Allegoria prouerbialis, admonens nō eſſe mandandam poteſtatem, uel adoleſcentibus, uel imperitis ac ſtultis: qua tum in ſuam, tum aliorū perniciem ſint abuſuri. Ne iuueni commiſeris adminiſtrationem pecuniæ. Ne puero gladium. Ne regnum impuberi. Ne puero gladium. Ne ſtulto concionandi apud populum partes delegaris. Ne puero gladium. Ne magiſtratum mandaris ſtultis. Ne puero gladium. Ne incrudito, parumq; cordato commiſeris epiſcopi munus. Μὴ παιδὶ τὴν μάχαιραν. Plutarchus in libello cui titulus, Ὅτι καὶ γυναῖκας καὶ παιδαρίοις. citante Stobæo: Nam is liber nondum emerſit in lucem, Μὴ παιδὶ μάχαιραν ἢ παροιμία φησὶν. Ἐγὼ δὲ φαίην ἄν, μὴ παιδὶ πλοῦτον, μὴ δὲ ἀνδρὶ ἀπαιδευσίαν. id eſt, ne puero gladium, ait prouerbiū. Ego uerò dixerim, Ne puero diuitias, neue uiro imperitiam. Significat pecuniam peſtiferam adoleſcentibus, uiro inſcitiam. Idem in Problematis Sympoſiacis, Εἰ δὲ μὴ, λοιπὸν ὥσπερ παισὶν ἀβελτερίαν μὲν ἀνωμαλίους, ἀλόγου καὶ ξίφος, ἀλλὰ πλαστιγὺν καὶ σφαῖραν. i. Sin minus dare oportet, ueluti pueris non ualentibus conquieſcere: nō haſtam aut enſem, ſed crepitaculum aut ſphæram. Vſurpauit & Athenæus lib. Dipnoſophiſtarum 3. in philoſophum, cui commiſſum eſſet imperium. Non uſquequaq; diuerſum eſt ab hac forma, quod eleganter ſimul & grauiter dictum eſt ab Henrico Britanniæ rege, eius nominis ſeptimo, uiro tum acri iudicio, tum Laconicis dictis mire ualenti, cum theologum quempiam ex horum genere, quos mendicantes uocāt, concionantem audiſſet: iſq; effreni lingua in principum uitam magna non liberate, ſed inſania, debacchatus fuiſſet, Nam ſunt qui hac quoq; uia famam affectent. Videbatur, inquit, furioſi manibus commiſſus gladius.

Lindij ſacrum. XIX

Λινδίοις τὴν θυσίαν. i. Lindij ſacrum, ſubaudi, faciunt. Dicebatur in eos, qui inauſpicato rem diuinam faciebant. Sumptum ab hiſtoria cuius meminit etiam Lactantius in Inſtitutionibus Chriſtianæ religionis, lib. primo. Hercules olim agricolæ cuidam Lindio duos boues per uim eripuit, & mactatis illis conuiuium ſibi parauit. Senex autem Herculi comedenti, cum multa in eum maledicta cōgereret, uoluptati pariter & riſui fuit: ira ut Herculem dixiſſe ferant, nullum unquam conuiuium ſibi iucūdius accidiſſe. Sed haud abſre fuerit Lactantij uerba ſubſcribere. Apud Lindum, inquit, quod eſt oppidum Rhodi, Herculis ſacra ſunt, quorū à cæteris longe diuerſus eſt ritus: ſiquidem non ἀνομιλῶς, ut Græci uocant, ſed maledictis & execratione celebrantur. Eaq; pro uiolatis habet, ſi quando inter ſolennes ritus uel imprudēti alicui excidérit bonum uerbum. Cuius rei hæc ratio redditur, ſi tamen ulla eſſe in rebus uaniſſimis poteſt. Hercules cum cò delatus eſſet, famemq; pateretur, aratorem quendam aſpexit operantem, ab eoq; petere cœpit, ut ſibi unum bouē uenderet. Enimuero ille negauit fieri poſſe: quia ſpes ſua omnis colendæ terræ duobus illis iuuencis niteretur. Hercules ſolita uiolentia uſus: quia unum accipere non potuit, utrumq; ſuſtulit. At ille infelix, cùm boues ſuos mactari uideret, iniuriam ſuam maledictis ultus eſt, quod homini eleganti & urbano gratiſſimum fuit. Nam dum conuitibus ſuis epulas apparat, dumq; alienos boues deuorat, illum ſibi amariſſime cōuiciantem cum riſu & cachinnis audiebat. Sed poſtquam Herculi diuinos honores ob admirationem uirtutis deferri placuit à ciuibus, ei ara poſita eſt, quā de facto βάζυγον. i. bouis iugū nominārūt: ad quam duo iuuēti boues immolārētur, ſicut illi quos abſtulerat aratori: ciuiq; ipſum ſibi conſtituit ſacerdotem: ac præcepit iſdē maledictis ſemper in celebrādis ſacrificijs uteretur, quòd negaret ſe unquā epulatū iucundius. Hucuſq; Lactantiana reddidimus uerba. Zenodotus addit, hunc apud Lindios inoleuiſſe morem, iubēte etiam oraculo

oraculo, ut inter peragenda sacra, comicia quædam iacta-rentur. Meminit huius & Gregorius Nazianzenus in Orationibus sleliciticis. Adagium ad multos usus accommodari potest, uel ad rixosum conuiuium, seu disputationem, uel ad rem quampiam malis omnibus instituram.

Megarensium lachrymæ. XX

Μεγαρέων δάκρυα. i. Megarensium lachrymæ, dicebatur uel fictæ, nec ex uero dolore profectæ, uel ui adactæ. Diogenianus ad huiusmodi refert historiam. Bacchius quidam Corinthius, Clytij Megarensium regis filiam uxorem duxerat. Ea defuncta Clytius complures uirgines & adolescentes Corinthum misit: qui in funeralibus pompis puellam deploraret, lachrymis utiq; fictis: Vt qui conducti plorant in funere dicunt,

Et faciunt prope plura dolentibus ex animo.
Contrà Iuuenalis,

Ploratur lachrymis amissa pecunia ueris.

Suidas aliam adfert causam. Apud Megarenses enim per multam alij copiá esse, huius acrimonia multis exprimi lachrymas uel inuitis. Proinde apud Aristophanē, qui lachrymatur, allium olfacere per iocum dicitur. Igitur si ad simulatum dolorem accommodes, prouerbium affine fuerit illi, Flere ad nouercæ tumulum.

Ventus neq; manere sinit, neq; nauigare. XXI

Ἄνεμός ὅτε μίμνειν ἄνεμος, ὅτε πλεῖν ἐᾷ. id est, Ventus neq; manere sinit, neq; nauigare. Philoctetes apud Aeschylum,

Ἔνθ' ὅτε μίμνειν ἄνεμος, ὅτε πλεῖν ἐᾷ. id est,

Vbi nec manere, nec ire uentus annuit.

Simillimum est illi, Lupum auribus teneo. Vsu erit ubi quis in eas rerum angustias inciderit, ut nec relinquere negotiũ sit integrum, nec absoluendi sit facultas. Mutuo sumpta metaphora à sæuissima uentorum tempestate, cũ nautis & periculosissima est nauigatio, neq; tutum tamen ancoram iacere. Q. Curtius lib. 8. citra figuram extulit hoc pácto: Attonitisq; auribus stupens agmen, nec progredi, nec considere audebat. Refertur à Diogeniano.

Vulpes non iterum capitur laqueo. XXII

Ἀλλ' οὐκ ἐπὶ ταὐτὸν ἀλώπηξ πάγαις. i. At non iterũ uulpes laqueis, subaudiendum capitur. Qui sapit, ἐπὶ λίθῳ πρὸς τὸν αὐτὸν προσκόπτει λίθον. i. non iterum ad eundem offendit lapidẽ. Stupidi est hominis, in malum gustatum iterum incidere: In Plutarchi collectaneis effertur hunc ad modum, ἀλώπηξ διαφυγοῦσα πάγας οὐδὶς ἔχ ἁλίσκεται. i. Vulpes quæ semel effugerit laqueos, non capitur iterum. Huic animáti natura ineſt astutia, quemadmodum leonibus audacia. Sic Pindarus in Isthmijs hymno 4. Τολμᾷ· τὸ δ' ἐπὶ τὸν θυτὸν δρίβρεμέταν θηρὰν λεόντων πόνῳ. μάτηρ δ' ἀλώπηξ μῆτιν ὀρέγει. Fortem ob robur leoni, ob prudentiam uulpi comparat. Confine est illi quod alibi retulimus, iterum ad eundem lapidem impingere, quod usurpauit Gregorius theologus in epistola quadam ad Bosphorium, ἅτε τὸ πρὸς τὸν αὐτὸν λίθον προσκόπτειν τοῖς ἀνάτοις μόνοις καὶ παροιμιῶδες ἀδικεῖν. id est, Bis enim ad eundem lapidem impingere, solis stultis concedit prouerbium.

Abydena illatio. XXIII

Ἀβυδηνὸν ἐπιφόρημα. i. Abydena illatio, siue irruptio. Dici solitum, ubi quis obstrepit, aut cõuiuantibus, aut aliud quippiã agentibus, & tumultu molestiã adfert. Zenodotus ait exaruisse prouerbiũ apud Eudoxum in fabula, cui titulus suppositicius. Atq; hinc esse natum, quòd olim Abydenis mos fuerit, si quẽ ciuem, aut hospitẽ acciperent conuiuio, prætrea in sacris ac solennibus epulis, ut post unguentũ & coronas, infantes à nutricibus inducerentur, circúsferenturq; suauiandi. Vagientibus autẽ & clamantibus pueris, garrientibus item & obstrepentibus nutriculis, cõuiuium tumultuosum & iucundum reddebatur. Ergo cũ amicis aliquot suauiter collocutientibus interueniet rabula quispiã & immodice loquax, qui confabulationẽ sua loquacitate sit inamœnã redditurus, rectè dicemus, ἀβυδηνὸν ἐπιφόρημα. Tametsi in quibusdam codicibus, ἐπιφώνημα legi, id est, acclamatio: uerum, ut opinor, mendosè: quandoquidẽ Athenæus lib. Dipnosophistarũ 14. mentionem facit huius adagij, demonstrans cõplurium autorum testimonijs ἐπιφορήματα dici bellaria, siue secundas mensas: ab inferendo, non ab acclamando. Quin & Stephanus ἐπιφόρημα legit, nõ ἐπιφώνημα. Itidem Zenodotus & Suidas. Solus Hesichius legit ἐπιφώνημα, indicans & hoc dici in eos qui hospites calumniabãtur. Cæterũ quòd in nonnullis codicibus scriptum uisitur ἀβυδωνὸν pro ἀβυδηνὸν, minimum interest ad sensum.

Mendici pera non impletur. XXIIII

Πτωχὸς πῆρα ὐ πίμπλαται. id est, Mendici pera non impletur. Zenodotus ait, ex Callimacho sumptum. Sensus per se liquet, nempe inexplebilem esse mendicitatem. Nam quo plura dederis ijs qui animo sunt mendico, hoc plura petunt. Deflecti potest uel ad improbos, qui semper aliquid flagitant ab amicis: uel in diuites, quibus nihil est satis: uel in principes δημοβόρους quorum rapacitatem nullæ plebis expilationes possunt explere. Aptissimè congruet in illos, qui libidini, cupiditati, ambitioni, reliquisq; id genus affectibus addicti sunt. Nam ijs illud euenit, ut quo intemperantius explent sese, hoc magis magisq; sitiant, esuriantiq;. Id quod innuit etiam euangelica parabola de filio prodigo, cui ne siliquis quidem contigit explere famem.

Laconicæ lunæ. XXV

Λακωνικὰς σελήνας. id est, Laconicas lunas. Subaudiendũ, causaris, aut eiusmodi quippiam. De promissis aut pactis incertis atq; infirmis dicebatur. Nam, ut aiunt, Lacones, si quando pactum auxilium poscerentur, lunas causabantur, atque hoc prætextu suffugiebant, quod, ut testatur Lucianus, legẽ tulisset Lycurgus ne prælium inirent, nisi plenilunio. In cæteris quidem negotijs auspicãdis, lunæ rationes superstitiosius obseruabãt: atq; hinc occasio prouerbij. Ad hoc, ni fallor, allusit M. Tullius in epist. quadam ad Atticum, cuius initium est, Dionysius uir optimus, lib. 7. Ego quoniam quarto Non. Ian. compitalitius dies, nolo eo die in Albanum uenire, molestus familiæ. Veniam tertio Nonarum. Igitur inde ad urbem prid. Non. Tua σελήνη quem in diem incurrat, nescio: sed prorsus commoueri te incõmodo ualetudinis tuæ nolo. Quãquam haud me clàm est, hoc loco in uulgatis codicibus λύκης scriptum esse non σελήνης. Nonnulli λύκης mutauerant: uerum sensus huc uocat, ut σελήνης, id est, lunula legamus. Cũ enim significasset quos dies obseruasset, aut delegisset ipse, ueluti superstitiosior, adiecit de Attico, tua lunula in quem incidat diem nescio, ludens in illius superstitionem: sed ita tamen, ut ualetudinis rationem haberi uelit ab Attico. Conuenit cum eo quod aliàs recensuimus, Accessæi luna.

Lucerna pinguior, & lecytho pinguior. XXVI

Λιπαρώτερος καὶ λύχνου, λιπαρώτερος καὶ λυκύθου. i. Pinguior lucerna, pinguior lecytho. Videtur ironia prouerbialis in eos qui cũ sint edaces, nihilo tamen inde fiunt habitiores, quemadmodum lucerna plurimum absumit olei, neq; tamen fit unquam sagination. Fortassis non absurde deflectetur in homines crasso iudicio, aut luxui deditos, aut uoluptuarios. Refertur à Diogeniano.

Ad mensuram aquam bibunt, citra mensuram offam comedentes. XXVII

Μέχρι μὲν ὕδωρ πίνουσι, μέχρι δὲ μάζαν ἐσθίουσι. id est,

Ad

Ad mensuram bibentes aquam, citra mensuram offam edentes. Zenodotus scribit hunc uersiculum oraculo proditum in Sybaritas in uulgi sermonem abiisse, *qui ob immoderatum luxum à Crotoniatis subuersi sunt:* quemadmodum alibi retulimus. Vnde poterit accommodari, uel in eos qui ex summis delicijs, opibusq; rediguntur ad extremã inopiam: uel in eos qui præposteræ sunt fortunæ, parcissimi in rebus minutissimis, in magnis negligentes: cuiusmodi plerosq; uideas mortales. Est autem uersus heroicus, qui tamen in omnibus, quos adhuc uiderim, ~~codicibus~~ deprauate legitur. Restituetur autem hoc pacto,

Μέζω ὕδωρ πίνοντες, ἀπὲξ ἔτος ἁλόντες.

Consimilis formæ est illud Theocriti in Bucoliastis.

Καὶ φεύγει φιλέοντα, διὰ φιλέοντα διώκει. id est,
Auersum insequitur, rursum auersatur amantem.

In toga saltantis personam inducere. XXVIII

Saltantis personam in toga inducere, est quippiam facere neutiquam decorum: ueluti si senex aut theologus ineptiat. Aut si quis seruijs misceat ludicra. Martialis in præfatione 2. lib. *Noli ergo, si tibi uidetur, rem facere ridiculam, & in toga saltantis inducere personam.* Toga ciuium erat Romanorũ, & honoris gratia sumebatur ab ijs qui iam exceßissent è pueritia, deposita prætexta, ipso cultu uirilem animum ac mores profitentibus, unde & uirilis toga dicebatur. Hinc illud Ciceronis in Philip. *Sumpsisti uirilem togam, quam statim muliebrem stolam reddidisti.* Quin & pacis tempore gestabatur quemadmodum sagum in bello. Vnde M. Tullius in Philippicis subinde iubet, *depositis togis saga sumere.* Et idem, *Cedant arma togæ.* Item Lucanus de Põpeio,

Prætulit arma togæ, sed pacem armatus amauit.

Inexploratus homo. XXIX

Ἀδοκίμητος ἄνθρωπος. id est, Inexploratus homo, id est, ἀνεξέταστος, ἀγύμναστος, ἀδοκίμαστος. id est, inexpensus, inexpertus, non probatus. Suidas Aelianum citat autorem in lib. De prouidẽtia, qui ἀδοκίμητον dixerit, dolore uacuum, eo quod Græcis βασανίζειν sit etiam torquere. Subest autem metaphora in ἀδοκίμητος. Βάσανος enim coticula est, qua solet aurum explorari, Latini uocant indicem. Exstat Chilonis dictum: *Id aurum esse hominis, quod index lapis est auro:* hoc est, non aliter ingenium hominis auro spectari, quàm iudice spectatur aurum.

Abronis uita. XXX

Ἄβρων βίος. id est, Abronis uita. De molliter ac deliciosè uiuentibus. Sumptum à moribus Abronis cuiuspiam notæ luxuriæ, quemadmodum apud nos Apicius & Aesopus luxu nobilitati sunt. Græci quicquid delicatum ac molle, ἀβρὸν & σωνάβρον appellant: unde ἀβροδίαιτος, lauti uictus & opipare uictitans. Refertur à Zenodoto.

Ineſt & formicæ & Serphobilis. XXXI

Ἔνεστι καὶ μύρμηκι καὶ σέρφῳ χολή. id est,
Formicæ ineſt sua bilis, & Serphosua.

Admonet adagij, non esse contẽnendum inimicũ quempiã, nec ullum temere lacessendũ: quãdoquidem nullum animal tam minutũ aut imbecillum, quòd iratum non excandescat ira. Quadrabit & in homunculos nullis præditos uiribus: tamen uindictam molientes, ira, ut solet, animos suppeditante. Serphus minutulum animal non dißimile formicæ. Brasidas, autore Plutarcho, cum manum in caricas temere misisset, & à muræ inibi forte fortuna latente mordereturr, Pupæ, inquit, *ut nullum est animal tam pusillum, neq; tam inualidũ, quod lacessitum, non cupiat ulcisci sese.*

Manu fingere. XXXII

Manu fingere, est arte curaq; formare. Metaphora sumpta ab ijs qui è cera, siue argilla fingunt imagines. Lucius Annæus Seneca in epistolis. *Quædam ingenia facilia & expedita: quæda manu, ut aiunt, faciẽda sunt.* Idẽ lib. De beneficijs 6. *Discamus, inquit, beneficia secure debere, & occasiones reddendorũ obseruare, nõ manu facere.* Manu facere dixit, pro nostra opera accersere. Itidẽ Plin. lib. 18. *Fateamur ergo culpam, ne his quidem quæ nascuntur contenti, quando plura eorum genera manu fiunt.* Iuuenalis in Satyra septima,

Exigite ut mores pueri ceu pollice ducat,
Vt si quis cerã uultum facit. Tibullus libro primo,
Et manibus cæras fingere uelle comas.

Loquitur de tingente capillos arte. Persius Satyra quinta,

Artificemq; ~~tuo ducit sub pollice~~ uultum.

M. Tullius in Bruto, *factum* appellat elaboratum: *sed ut intellectum est, quantam uim haberet accurata & ficta quodammodo oratio.* Metaphora sumpta est à plastis ac fabris, qui rudi materiæ inducunt effigiem. Vnde & factum argentum dicitur, cui opponitur rude.

Locrense pactum. XXXIII

Λοκρῶν συνθήκαι. i. Locrensium pactũ. De fœdifragis dictum, cuiusmodi quondã habiti Locrenses, quòd fœdere prodito, quod cũ Peloponensibus inierãt, ad Heraclidarum partes discesserint. Vel, ut quibusdam placet, quòd Siculos eluserint, non præstita fide. Hæc propemodum Zenodotus. Refertur ipsãe fermè uerbis ab Eustathio in Bœotiam Homeri.

Cassioticus nodus. XXXIIII

Καασιώτικον ἄμμα. id est, Cassioticus nodus. De moribus uafris ac uersutis dici consueuit. Cassius mons est, & eiusdẽ nominis ciuitas in Aegypto uicina Pelusio. Ei genti quasi genuinum ac gentilitium est, miros quosdam nodos nectere. Huic affine, quòd alio diximus loco, ἡράκλειον ἄμμα. id est, Herculeus nodus, quo arctißimam atq; indißolubilem amicitiam significamus. In caduceo Mercuriali duo sunt serpentes, masculus & fœmina, qui medio corporum complexu nodum efficiunt Herculanum. Ab eo supernæ partes sic ad osculum coëunt, ut flexu circulum efficiant: infernæ simili flexu ad caduceo capulum reuocantur, qua parte item caudæ coëunt utrinq;. Hanc imaginem caduceo, adhuc uidere est in nomismatibus antiquis. E quibus opinor symbolum suum mutuatus est IOANNES FROBENIVS, Typographorum huius ætatis diligentißimus: & cui plurimũ debent sacrarum literarum candidati: nisi quod extra circulum, quem serpentes faciunt capitibus inter se coëuntes, additus est columbæ sceptro insidens. Hunc nodum Mercurio consecrarunt Aegyptij, innuentes fœdera non oportere unquam dissolui, uerum plurimũ ualere debere: unde & Herculano cognomen additum. Quanquam Galli, & haud scio an etiam Aegyptij, non alium putant Herculem quàm Mercurium. Refertur apud Diogenianum ac Suidam adagium de Cassiotico nodo. Stephanus aliter effert, nimirum hoc pacto, ναοιδότικα ἱμάτια. id est, Cassiotica pallia, nisi fortè pro ἱμάτια scriptum erat ἱμάδια. id est, lora.

Bonus cantor, bonus cupediarius. XXXV

Ἀγαθὸς λάτης, ἀγαθὸς ζωμοποιός. id est, Bonus cantor, bonus cupediarius. In uituperium musicæ artis dictum, quasi ~~eiusdem sit hominis aures delectare cantu~~, & palatum cupedijs. Archidamus Zeusippi filius, cum quidam sibi cõmendaretur hoc nomine, quòd bonus esset cantor. At hic, inquit, apud nos bonus cupediarius.

Ad amussim applica lapidem, non ad lapidem amussim. XXXVI

Plutarchus in commentariolo, cui titulus, Quo pacto quis intelligere possit se profecisse, trochaicum hunc prouerbialem refert.

Πρὸς

Πρὸς πέλμην πίδακ, μὴ τι πρὸς πίδακ πάλιν. id eſt,

Lapis amuſsi eſt applicandus, non amuſsis ad petram.

Admonet, uitam ad leges eſſe corrigendam, non cõtrà leges ad mores noſtros trahendas eſſe: ut id faciamus, quod honeſtum ſit: non id rectum exiſtimemus, quod facimus. De Leſbia regula retulimus alibi.

Extra quærere ſeſe. XXXVII

Prouerbiali ſchemate dictum à Perſio, Satyra prima,

Examenq; improbum in illa

Caſtiges trutina, nec te quæſieris extra. id eſt, tuis te facultatibus metiaris, non populari opinione. Reſpondet illi quod idem alibi dixit, Tecum habita. Nã domi habemus quæ proprie noſtra ſunt, nec aliunde petenda. Qui non eſt contentus recti conſcientia, ſed famam ſpectat, ἔξω βλέπειν, id eſt, foras proſpicere dicitur. Plutarchus in commentario, qui inſcribitur, Quemadmodum quis intelligere poſſit ſe proficiſſe. Δῆλός ἐστιν ἔξω βλέπων ἔτι, καὶ πρὸς δόξαν ἁλισκόμενος. id eſt, Palàm eſt illum adhuc foras proſpicere, & opinione ſimáq; duci. Huc pertinet illud quoque quod alibi retulimus.

Ἀλλότριος βῦς πολλάκις ἔξω βλέπει. id eſt,

Extraneus bos ſæpe proſpectat foras. Nimiram domi multa deſiderans. Porrò ſapiens omnia ſua bona ſecum portat in ſeipſo, totus inſtar mundi teres atq; rotundus.

Aliorum medicus, ipſe ſuis ulceribus ſcates. XXXVIII

Plutarchus in commentario, cui titulus, Quo pacto quis ab inimico iuuari poſſit, hunc ſenarium ex tragœdia quapiã allegat,

Ἄλλων ἰατρὸς, αὐτὸς ἕλκεσι βρύων. id eſt,

Alijs medens, at ipſus ulceribus ſcatens.

In eos torquendus eſt, qui errata caſtigant inceſſantiq; aliena, inter cutibus uitijs ipſi madentes. Illud uulgò tritiſsimum: Medice, tibi ipſi medicus eſto. Grego. in Apolog. de fuga ſua. Ἢ δ' ὃ παροιμίας πλῆρες θέωμεν, ἀλλοις μὲν ἰατρὸς ὢν, χειρῶνες, αὑτοῖ ῥυπῶντες ἕλκεσιν. aut prouerbiũ procul effugiamus, alijs mederi parantes, ipſi ſcatentes ulceribus. Non diſſimilem ſententiam refert M. Tullius Philip. 12. Etenim qui multorum cuſtodem ſe profitetur, eum ſapientes ſui primũ capitis aiunt cuſtodem eſſe oportere. Xenophon in Conuiuio ſimile quiddam indicat uulgò iactatum in diuinatores, οἱ μάντεις λέγονται λόγον, ἄλλοις μὲν προαγορεύειν τὸ μέλλον, ἑαυτοῖς δ' μὴ προορᾶν τὸ ἀδύνατον. id eſt, Aiunt ſanè diuinos alijs quidem prædicere futura, ſibi ipſis uerò non proſpicere quod inſtat.

Tragice loqui. XXXIX

Τραγικῶς ὁρᾶν λαλεῖν. id eſt, Tragice loqui. Eſt uerbis uti magnificentioribus. Eſt enim tragicorum character ſublimis, amaq; tragœdia ampullas & ſeſquipedalia uerba. Menander apud Plutarchum in cõſolatorio commentario ad Apollonium, Εἰ δ' ὠδὶ τοῖς αὐτοῖς νόμοις, ἐφ' οἷσπερ ἡμεῖς ἐσμεν τὰ πρὸς τὸν πονηρὸν, ἵνα σοι τραγικῶς ὁρῶν λαλῶ. id eſt, Quòd ſi iiſdem legibus, quibus & nos hauſiſti cõmunem æ rem, ut tibi tragice loquar. Vtitur & Plato lib. De republica 3. Gregorius Theologus in epiſtola quadã, Ἀλλ' ἐν ᾗ οἶμαι πράττοῦσα τραγικῶς, πανηγυρίζειν παρεῖκε. id eſt, Non licebat, opinor, cum ageres tragice, feſtum agere comice. Idem in epiſtola ad Baſilium ὦ γῆ καὶ ἥλιε, ἀὴρ καὶ ἀέριε, τραγῳδοῦμαι γάρ τι μικρόν. id eſt, O terra & ſol, aër & uirtus, quanquam ſuſpicor pro κέλευε ſcriptũ fuiſſe εἶδε, quemadmodum ex ἀὴρ fecerat δοὺς. Nam qui primus has epiſtolas ædidit, adeo uidetur callere Græci, ut uix legat. Eſt ſubinde apud Lucianum ἀτραγῳδήτως, pro eo quod eſt magnificentius eloquì, & rem uerbis ampliorem reddere: & φορτικῶς λαλεῖν, pro grandius & ſtuoſius dicere.

Tragicum tueri. XL

Τραγῳδικὸν βλέπειν. ια eſt, Tragicum tueri. Non diſsimili figura dixit Ariſtophanes in Pluto, πονηρὸν. id eſt, pauperta-tem deſcribens,

Βλέπει γέ τοι μανικόν τι καὶ τραγῳδικόν. id eſt,

Tragicum tuetur, ac furiale quippiam.

Quadrabit uel in faſtuoſos, uel in triſtes ac luctuoſos.

Lingua iurauit. XLI

Illud è tragœdia ceſſit in prouerbium, ἡ γλῶσσ' ὤμοσεν. id eſt, Lingua iurauit. Vbi quis non præſtat fidem promiſſi: aut ubi non ex animo pollicetur. Eſt apud Euripidem in Hippolyto coronato.

Ἡ γλῶσσ' ὀμώμοχ', ἡ δὲ φρὴν ἀνώμοτος. id eſt,

Iurata lingua eſt, animus iniuratus eſt.

Hunc uerſiculum inceſſiuerunt Comicorum conuicia. Ariſtophanes in Bacchis,

Ἡ φρὴν μὲν ὧν ἐθέλησεν ὀμόσαι καθ' ἑρκῶν,

Γλῶττάν δ' ἀθερώπευσεν ἐπὶ τῷ φρενός. id eſt,

Aut mentem quæ nolit per ſacra iurare,

Linguam autem iuratam, ſeorſum ab animo.

Item in Ranis tuxans Euripidem,

Ἡ γλῶττ' ὀμώμοκ', αὖθις αὐχῶ δ' ἀφιορκήσειν. id eſt,

Iurata lingua eſt, Aeſchylum autem præferam.

Sic & Pindarus in Iſthmijs, encomio quinto, laudans quendam cordatæ ueraciq; linguæ dicit,

Γλῶσσα δ' ἐν ἔξω φρενῶν. id eſt,

Lingua uerò non extra mentem.

Euripidis dictũ citatur à Platone in Theæteto, λέγ' ἀποφαίνη ὅτι ὄγκῳ, σὺν εἰπιδύῳ τι ξυμβάσεως, ἢ μᾶλλον γλῶττα ἀνελεγκτος ἡμῖν ἔσται, ἢ ἡ φρὴν ὧν ἀνέλεγκτος. i. Si reſpoderis eſſe, cuenict nobis quiddam Euripideum, lingua nobis erit irredarguta, cæterum mens non erit irredarguta.

Heri & nudiuſtertius. XLII

Χθὲς καὶ πρώην. i. Heri & nudiuſtertius. Prouerbialis hyperbole, tempus admodum nuper actum ſignificãs. Plutarchus in commentario De contentione ignis & aquæ, ἢ δι' ὑγρὸς χρῆσις, ἐχθὲς φασι καὶ πρώην, ὑπὸ προμηθέως, βίος ὑγρὸς, ὃν ὕδατος ἦν. id eſt, Atqui ignis uſus heri, ac modo, quod aiunt, ſub Prometheo, ignis uitæ, non citra aquã erat. Eſt ſubinde apud Lucianum, nominatim in libello De mercede ſeruientibus. Item Plato de legibus lib. 3. τὰ δ' ἄλλα ἄλλοις πάμπολλα, ἃς ἐπὶ ἐπῶν, χθὲς κ πρώην γεγονότα. i. Quin & alia, quæ in alijs plurima, heri, ut ita loquar, ac nudiuſtertius acciderant. Alibi legi, nec tamen occurrit locus, ὁ χθὲς καὶ πρώην ἑαυτῷ θεὸς. id eſt, qui heri & nudiuſtertius ſibi deos inſtituit. Plato in Alcibiade ſecundo, Οἷμαι δὲ σε ἐν ἀνήκοον ἄνυ ἐνιάγε χθιζάτε καὶ πρωΐζα γεγωμῦλα. i. Arbitror autẽ tibi nõ inauditum eſſe, quædam & heri & nudiuſtertius eſſe facta.

Non pluit poſt noctem, quaſus agreſtis peperecrit. XLIII

Plutarchus in cõmentario De cauſis naturalibus, uerſum hunc ceu prouerbio iactatum citat.

Μετὰ νύκτ' οὐ βλαγ, ἅτις ἀγρότερα σῦς. id eſt,

Non iam nocte pluet, ſus quo enitetur agreſtis.

Sues cicures ſæpius pariunt ac diuerſis temporibus, ferè nõ niſi ſemel, idq; iiſdem fermè diebus, nimirum ineunte æſtate. Vnde negant fore plusiam poſteaquam ſus agreſtis peperecrit, nimirum exactis iam menſibus pluuijs. Per iocum uſurpari poterit, ſi dicamus, res fore tranquilliores, poſteaquam morioſus ac vinoſus quiſpiam animum ſuo morem geſſit.

Cum diis pugnare. XLIIII

Θεομαχῶν. id eſt, Cum diis pugnare dicuntur, qui uel naturæ repugnant, uel aduerſus fatalem neceſſitatem reluctantur.

Sumptum

sumptum à gigantum fabula. M. Tullius in dialogo De senectute. Quid enim aliud gigantum more bellare cum dijs, nisi naturæ repugnare? Euripides in Bacchis,

Κὐ θνατὰ χἀσω, σῶν λόγων πασθεὶς ὕπο. id est,
Cedam deis, parens tuis sermonibus.

Fertur & huiusmodi senarius inter sententias prouerbiales,

Θεῷ μάχεσθαι δόνδρ' ἔστι καὶ τύχη. id est,
Pugnare cum dijs, cumq; fortuna graue est.

Celebratur & illud Homericum,

Οὐκ ἔστιν πρὸς Διὸς μοῦνα φωτὶ μάχεσθαι. id est,
Haud pugnare potest hominum cum numine quisquam.

Id imitatus Pindarus,

χρὴ δὲ πρὸς θεὸν οὐκ ἐρίζειν. id est,
Non conuenit cum deo contendere.

Dorica musa. XLV

Δωρικὴ μῦσα. id est, Dorica musa. De munerum auidis. Aristophanes in Equitibus iocatur in Cleonem, quòd nullam aliam musicam discere potuerit quàm Doricam, uidelicet alludens ad nobilissimas harmoniarum species, Doricam, Lydiã, Phrygiam & Bœoticam. Ludit autem uerbo perperam depravato, ἁρμοδοκηκὼ pro ἁρμοκὼς, ὅτ' ὤν, inquiens, ὁ Διώδωρος μαθὼν, νῦν μὲν ἁρμοδοκηκώς. id est, Ille discere haud potest præterquam ἁρμοδοκηκὼς. Est autẽ Græcis ἁρμοδοκεῖσθαι, muneribus corrumpi, ut in gratiã alicuius dicas sententiam, id quod Pythagoras appellat κυάμους ἐσθίειν. i. Fabas edere. Nam antiquitus fabis suffragia ferebantur, itaq; συμβολικὰς fabas edebant, qui quæstura ex ea re facerent. Sic enim interpretatur is quisquis fuit, qui collegit historias quas Gregorius Nazianzenus attigit. Quanquam exortus est nuper qui Pythagoræ fabas uertit in oua, quòd insit animantis initium, κύαμον autem dictum, quasi κύησιν, quem audiendũ puarem, si uel unum autorculum uiderem, uel argumentum aliquod grauius allegasset. Hesiodus item principes corrupte iudicantes, ἁρροδόκους appellat, id est, doniuoros.

Ne supra pedem calceus. XLVI

Μὴ ὑπὲρ τὸν πόδα τὸ ὑπόδημα. id est, Ne ultra pedem calceus, id est, ne maiora uiribus suscipias. Aut ne magnificentius te geras quàm pro tua conditione. Lucianus in imaginibus, μηδὲ ὑπὲρ τὸ πόδα ἔχω τὸ ὑπόδημα. id est, Neque maior pede sit calceus. Rursus in proximè sequenti dialogo, τάυτά σοι ἐκμεῖρσα ἐδοξε, καὶ ὑπὲρ τὸ πόδα. id est, Hæc tibi uisa sunt immodica, & quàm pro mensura pedis maiora. Rursum in Gallo, καὶ ἐχὶ τοῦ λόγου τὸ πόδος. id est, Et haud quaquam iuxta pedis rationem.

Non è quouis ligno Mercurius fiat. XLVII

Οὐκ ἐκ παντὸς ξύλου ἑρμῆς ἂν γένοιτο. id est, Non è quouis ligno Mercurius fingi posset. i. Nõ omnium ingenia sunt accommodata disciplinis. Quidam enim, ut ait Ecbius, rus ablegandi sunt. Sumpta est allegoria à fabris, qui materiam deligunt. Quandoquidem ad alias res alias materias conuenire copiosè demonstrat Theophrastus lib. De Plantis 5. Item Plin. lib. 16. Quidam superstitiosius exquirunt materiam, unde numen excudant. Et quanquam Priapus ille deus facilis & crassus, haud grauatur ficulnus esse, non tamen idem liceat in Mercurio deo tam ingenioso, totiq; prædito artibus. Tametsi mihi magis arridet, ut ad magicum Mercurij simulachrum referatur, quem non ex quauis materia, sed certo ligno scalpebant, alioqui non futurum idoneum ad magicæ artis usum. Vnde id quoq; inter reliqua magici criminis argumenta obiectũ fuerat Apuleio, quòd Mercurij sigillum scalpendum curasset ligno buxi, quemadmodum ostendit ipse apologia Magiæ prima. Fortassis buxus ad id potissimũ delegebatur, uel quòd hominis pallorem præ se ferat, uel quòd materies sit omnium maximè æterna. Nam & aduersus ignẽ quoq; ferri rigorem obtinet autore Plinio. Apuleius in Apologia Magiæ 1. prouerbium refert ad autorem Pythagoram: Nõ enim, inquit, ex omni ligno, ut Pythagoras dicebat, debet Mercurius excalpi. Finitimũ est huic quod est apud Athen. lib. 5. Incertum autem utrũ Democharis an Cratetis dictũ, Ἐκ θύμβρας ἁδιὸς ἂν διώιατο καλασκεύασαι λόγχιον, ἁδὲ ὁ σωκράτης γραπτὸν τὸ ἀμείνον. id est, Ex thymbra nemo queat conficere lanceam, neq; è Socrate probum militem. Est autem thymbra oleris genus aut fruticis nõ dissimile thymo aut Satureiæ. Cuius meminit Plinius lib. 19. ca. 8. condimentis aptum, unde & θυμβροφάγοι dicuntur Græcis qui acribus delectantur, quod dicetur & in eos quibus res sunt asperæ. Rursus Athenæus in eodem lib. ἀλλ' ὅτε οὐ θύμβρας, ἔφη δημοχάρης, λόγχη, ὅτε οὐ τοιούτων λόγων ἀνὴρ ἀγαθὸς γίνεται. id est, Sed neq; è thymbra, quemadmodum inquit Demochares, lancea, neq; ex huiusmodi sermonibus uir bonus fit.

Non sum ex istis heroibus. XLVIII

Οὐκ ἐμὶ τούτων τῶν ἡρώων. i. Non sum de numero istorum heroum, id est, non sum ex eorum numero, qui propẽsiores sunt ad lædendum quàm benemerendum. A genijs sumptũ, qui lacessiti sæpe perniciem adferunt, perraro iuuant. Vnde qui se cõmodum, nõ noxam allaturos esse pollicebantur, hoc utebãtur adagio. Zenodotus Menandrum citat ex Ephebis.

Noui Simonem, & Simon me. XLIX

Οἶδα σίμωνα κἀσίμων ἐμέ. i. Noui Simonem, & me Simon. De ijs dicebatur qui pares essent. Zenodotus & Suidas scribit duos fuisse ductores, notæ utrũq; improbitatis, Simonem & Niconem. Simonẽ autẽ, quòd uitijs antecelleret, alterius famam obscurasse. Vnde prouerbio, Simonem unum nominant. Tradunt hos duos Telchines fuisse, qui inducta in terram aqua Stygia, Arnon ædificarint. Vocantur autem apud Græcos Telchines, mali genij, siue homines fascinatores & malefici. Strabo lib. 10. meminit Telchinũ, aitq; nouẽ fuisse, qui è Rhodo Rheam sint comitati in Cretam, τελχῖνας autem dictos uolunt παρὰ τὸ θέλγειν, quod est obscurare siue demulcere, quòd homines illectos circumueniant. Hinc & τελχίνειον siue τελχινῶδές dicunt, quicquid insigniter est improbum: & τελχιτάνειν, pro contentiose ac peruicaciter agere. Addit etymologus, omnes Cretenses τελχῖνας dici: & ipsam Cretam dictam τελχίνα. Adagium usurpat Chrysostomus in Babyla. ὦ δεξιᾶς τελχῖν. id est, ô dextram Telchinis. Sic enim appellat nocentem dextram.

Ne nimium callidum hoc sit modo. L

Terentius in Eunucho, Vide ne nimium callidum hoc sit modo. Donatus prouerbium esse demonstrat, quanquam anceps est lectio. Potest enim utrunq; legi, & calidum & callidum, ut prius illud ad festinatum consilium, alterum ad nimis astutum referatur. Siquidem utraq; parum feliciter euenire solent, ut quæ nimium calent, id est, quæ præcipitantius instituuntur, uel quæ nimium audacibus aguntur dolis. Et sicut autore, apud Titum Liuium, Fabio Maximo, temeritas non solum stulta, uerumetiã infelix plerunq; est, ita uerſutia nonnunquam ad summum discrimen adducit. Qui callidum legunt, respicere uidentur ad id quod paulo superius dixerat Chærea, Nunquam uidi melius consilium dari. Qui calidũ legunt per unicum l, & mea quidem sententia rectius, Græcam figuram agnoscunt. Quoniam θερμὸν, illi tum scelestũ, tum præceps & audax facinus uocant. Sic enim Penia in Pluto Aristophanica de senibus, qui rem nouam moliuntur, ut Pluto cæco restituant oculos,

Ὦ θέρμον ἔργον, καὶ δίκαιον, καὶ παράνομον. id est,
Calidum ô facinus, & impium, & nefarium,

Interpres exponit, θέρμον παράδοξον, τολμηρὸν, δυπλοῦν

ὑπερ. id est, Inauditum, audax & præceps, ac temerarium.
Item Sophocles in Antigone,

Θρασὺς μὲν ψυχροῖσι παφλάζει κέαρ. id est,
In frigidis tibi mens calet negotijs.

Obiurgatur Antigone, quòd nimium audè cupceret sepelire fratrem. Et Plutarchus Symposiacon Decade 5. significat ζωρότερον quibusdam significare τὸ θερμὸν, ut Achilles apud Homerum iubens Patroclum miscere ζωρότερον, exegerit, celeritatem ministerij. Quæ medum nos quoque, inquit, sæpenumero iubemus ministris θερμότερον ἄπτειν καὶ διακονίας. id est, Calidius ac celerius adire ministerium.

Ne gladium tollas mulier. LI

Μὴ μάχαιραν ἆρε βάλυ. id est,
Ne machæram tolle mulier.

Hemistichium est carminis trochaici. Ne suscipias negotij molem, cum neque eas auxiliari. Virorũ enim est Ἀμυνάσθαι περὶ πάτρης, ut inquit Homerus. Potest & in hunc trahi sensum, ne spem ostendas, quam præstare non possis. Ne minueris, aut ne lacessas inimicum, cum lacessitum non queas profligare. Brutus notat Ciceronem, quòd Antonium concionibus suis irritaret, quem irritatum non potuerit comprimere, hoc est, gladium tolleret mulier

Nec sibi nec alijs utilis. LII

Qui prorsus inutiles sunt, & fruges consumere nati, schemate prouerbiali, nec sibi nec alijs utiles dicuntur. M. Tullius in libris Officiorum, Quamobrem, ut ante dixi, contemnuntur ij qui nec sibi, nec alijs prosunt, ut dicitur. In quibus nullus labor, nulla cura, nulla industria est. Sumptum est ex nobili illo carmine Hesiodi, ex opere quod inscribitur Ἔργα καὶ ἡμέραι, quod subinde citat Aristoteles,

Οὔτε μὰν πανάεργός, ὅς οὐ φάσθ' ἁπαλὸν νόον
Φραζεσθαι, τάδ' ἔποπα καὶ οὐ τέλεσ' ἄνδρες ἀμείνω.
Ἐσθλὸς δ' αὖ κἀκεῖνος, ὃς εὖ πᾶσι πιθήσας.
Ὃς δέ κε μήθ' αὐτὸς νοέῃ, μήτ' ἄλλου ἀκούων
Ἐν θυμῷ βάλληται, ὃδ' αὖτ' ἀχρεῖος ἀνήρ. id est,
Omnia qui per se sapiat, longe optimus ille est.
Multo ante expendens quæ nam sint optima facta,
Is tamen & frugi est, qui paret recta monenti.
At qui nec per se sapiat, neq; mente reponat
Ex alijs audita, uir undiq; inutilis hic est.

Horum carminum sententiam T. Liuius satis quàm eleganter & commode reddidit: Sæpe ego, inquit, audiui milites, cũ primum esse uirum, qui ipse consulat quid in rem sit. Secundum, eum qui bene monenti obediat. Qui nec ipse cõsulere, nec alteri parere scit, cum extremi ingenij esse. Huius generis haud paucos uideas mortales, qui cum ipsi ob mentis inopiam nequeant dispicere, quid facto sit opus, dictu tamẽ mirum, quàm sint præfracti, quamq; non admittant alienũ consilium, uidelicet asinum illum Horatianum referentes, qui cum nec uiam nosset, nec duci pareret, in rupem præceps datus est. Hesiodi carmen Zenon, teste Diogene, sic inuertit.

Χεῖνος μὲν πανάεργος, ὃς ἐπόψῃ πίθηται.
Ἐσθλὸς δ' αὖ κἀκεῖνος ὃς αὐτὸς πάντα νοήσει. id est,
Optimus ille quidem, qui paret recta monenti.
Rursus at ille bonus, qui per sese omnia nouit.

Videlicet anteponens eum qui bene pareret, ei qui bene saperet. Huic enim intelligentiam diuinxat adesse, illi uerò etiam usum & exercitationem.

Neq; compluitur, neq; sole aduritur. LIII

Οὔθ' ὕεται, ἥτε ἁλίσκεται. id est, Neq; compluitur, neq; sole aduritur. De eo dici solitum, qui procul ab omni incommoditate semotus, uitam ageret. Cui cõtrarium illud Horatianum,

_Sudauit & alsit.
Et pueris & solis, & cœlestis aquæ patiens latus.

Negotiatores, milites, athletæ, nautæ, atq; id genus homines soli ferendo, & imbribus tolerandis assuescant oportet. Qui domi molliter uiuit, ab his malis abest. Quamobrem in bonam delicatũ, & ad labores ferendos inhabilem quadrabit. Aristophanes in Ranis Bacchi molliciem notans,

Καὶ μήτε θέρμ', μήτ' ἄγαν ψυχρὰν φράσῃς. id est,
Nec æstuosam, nec nimis cedo frigidam.

Refertur à Zenodoto prouerbium.

Similarum pulcherrima deformis est. LIIII

Τῶν πιθήκων ὁμοιοτράγων ὀλισθοπρόσωπος ἔφη. id est, Similarum pulcherrima deformis. Recte dicetur de his quæ ipso genere sunt uitiosa, neq; prorsus conferenda cum uel extremis eorum quæ sunt in honestorum ordine: ueluti si quis dicat lenonem integerrimum esse periurum, aut honestissimum histrionem infamem. Aut optimum Meuij carmen malum esse. Citatur ex Platone, & ad Heraclitum autorem refertur.

Quærens obsonium, uestem perdidit. LV

Ζητῶν τὸ ὄψον θοιμάτιον ἀπώλεσε. id est, Obsonium dum quæro, uestem perdidi. Vbi res pessimè cadit, aut cum pusilla quædam captantes, maiora perdimus. Refertur à Suida, & ab alijs, nec indicant unde sit natum. Quanquam obscurum non est, ab euentu profectum esse, quo fur quispiam, dum studet cibum tollere, comprehensus uix pallio quoq; reiecto, effugit. Alluserit ad hoc prouerbium Aristophanes,

Διὰ ταῦτα δὴ καὶ θοιμάτιον ἀπώλεσας. id est.
Ob hæc tibi uestis quoq; perijt insuper.

Citius elephantum sub ala celes. LVI

Lucianus in indoctum, θᾶττον ἂν φύγοις ἐλέφαντα ὑπὸ μάλης κρύψας ἢ ὄνον κύαμον. i. Citius quinq; elephantos sub ala tegas, quàm unum cinædum. De ijs qui dissimulari nullo pacto possunt, quin notis aliquibus prodant animi morbum. Est autem figura prouerbialis in hyperbole, cui cognatum illud apud M. Tullium ex Ennio, libro De oratore 1. Flammam à sapiente facilius in ore ardente opprimi, quàm ut bona dicta teneat.

Felix Corinthus, at ego sim Teneates. LVII

Εὐδαίμων γε κόρινθος, ἐγὼ δ' ἕλιν τενέατης. id est,
Fortunata Corinthus, at ipse sim Teneates.

Tenea uicus quidam haud procul à Corintho nemorosus & amœnus. Porrò Corinthiorum opulentia insignis fuit. Strabo lib. 8. scribit, hunc uersum oraculo prodiũ fuisse cuidam Asiano, consulenti num præstaret Corinthum demigrare. Vnde uidetur sicut alia pleraq; in uulgi sermonem abijsse, atq; adeo refertur in catalogo Græcanicorum adagiorum. Tempestiuum fuerit hoc uti, quoties in cõtentione duorum, non inficiabimur alterum per se præstantius, uerum alterũ magis arridere placereq; animo nostro. Veluti si quis dicat, equidem fateor iuris scientiam, & ad rem & ad famam commodam magis idoneam quàm sit poëtica, uerum

Εὐδαίμων γε κόρινθος, ἐγὼ δ' ἕλιν τενέατης. id est,
Sit illud melius aut utilius, hoc animo meo gratius.

Strabo admonet, à quibusdam pro τενέατης perperam legi τεγεάτης. Nam Tegea ciuitas est Arcadiæ.

Asinus in paleas. LVIII

Ὄνος ἐς ἄχυρα. i. Asinus in paleas, subaudiendum incidit. Dici solitum, ubi cuipiam fortuna lautior præter spem obtigerit, aut nactus fortè fuerit aliquis, quo uel præcipue gaudeat, ueluti si quem ostreorum auidum uideas affatim uescentem illis, non importune dixeris, ὄνος ἐς ἄχυρα. id est, Asinus in paleas. In fragmentis secundi libri Dipnosophistarum citatur hic senarius ex Philemonis Comœdijs,

Ὄνος

Ὄν & βαδίζεις ἐπ' ἄχυρα ἔφαγμιάτων. id est, Iam uadis asinus in paleas tragematum.

Iucundius erit si longius transferas, puta, si quis cupienter legat poëtam, quo peculiariter delectetur. Conueniet & in hunc usum, ubi quis inscitia rem contaminat, ueluti si barbarus & illiteratus bonum autorem malis commentarijs inquinet. Quemadmodum Thomas ac Nicolaus suis glossematis, & Passauantius æque insulsis additionibus, eximiũ opus De ciuitate dei conspurcarunt. Gaudet enim asinus uolutatione, & omnia confundit hac lasciuia. Quod indicat Apuleius quoq; cum horti areolas omnes uolutationibus corporis à se turbatas scribit. Adagium ab euentu natum esse nemo non uidet.

Alia uoce psittacus, alia coturnix loquitur. LIX

Prouerbiali schemate dixit Martialis in clanculariũ quendã poëtam, qui corniculam Aesopicam referès, suos ineptos uersiculos nomine Martialis in uulgus spargebat, ratus futurũ, ut titulo decepti lectores, Martialis esse crederent,

Credis hoc prisce,
Voce ut loquatur psittacus coturnicis.

Conueniet in musicos aut poëtas longe dispari stilo, longeq; dissimili facultate. Psittacus inter aues proximè uoces humanas exprimit. Coturnices pugnaces magis quàm loquaces. Vnde Ouidius in Epitaphio psittaci,

Ecce coturnices inter sua prælia uiuunt.

Caluus comatus. LX

Caluus comatus apud eundem Martialem, haud dubie figura prouerbialis:

Caluo turpius est nihil comato. Rursus idem,
Caluus cum fueris, eris comatus.

Apte dicetur in eũ qui uerũ bonũ nudus, ascitijs se uendit. Veluti si quis indoctus aliena pro suis ædereț: aut si quis dissimulet esse se quod est, ueluti si senex assuto galericulo, aut tinctis capillis affectet uideri iuuenis: si deformis, adhibito fuco uelit haberi formosa.

Primum Aegina pueros optimos alit. LXI

Τὰ πρῶτ' ἀείσης παῖδας ἀγαθοὺς ἐκτρέφει. id est,
Aegina primitus optimos pueros alit.

De re quapiam quæ melioribus initijs cepta, paulatim ad deterius delabitur, ut pleraq; mortalium faciunt. Exortum adagium ob Achillem, Patroclum, Aiacem, Neoptolemum, quòd hi uirtute præcellerint, cũ essent Aeginetæ. Concinit his Strabo lib. 8. ostendens ex hac insula profectum Aeacum cum sua posteritate. Nam Stephanus insulæ nomen inditum putat ab Aegina Aeaci matre. Eandem aliquando uaris imperium tenuisse, quæ ne cũ Athenienſibus quidem in nauali ad Salaminem prælio de principatu certare dubitauerit, quam Persæ Græciam inuaderent. Huius meminit etiam Homerus. Est autem Cycladum nobilissima, quæ diu dicta fuit Oenone, ut indicat idem Strabo & Stephanus. Ob laborum autẽ, tolerantiã & industriam frugalitatemq; dicti sunt Aeginetæ Myrmidones, quum enim haberent terram supernè lapidosam, inferne frumentis idoneam, fodientes in cauernis habitare uisi sunt formicarum more, & asportandis lapidibus quodammodo eius animantis industriã repræsentare. Vnde labente morum integritate, male cœperunt audire Aeginetæ, id quod prouerbijs aliquot testatum est, quorum est illud, Aeginenses neq; tertij neq; quarti, ut dictum est in prouerbio de Megarensibus. Non dissimile illi, Quondam fuerunt strenui Milesij.

Irrisibilis lapis. LXII

Λίθος & γέλως. i. Irrisibile saxum. De re uehementer acerbi risũ. Ostendebatur olim saxum quoddam in Attica, in quo ferebatur consedisse Ceres, cum relicto coelo, succensis facibus, Proserpinã à Plutone raptam quæreret. Porrò cum Eleusincm peruenisset, ibi tristis in saxo quodã insedit, quod ob eam ipsam causam ἀγέλαστον appellabant. Autor Zenodotus. Quadrabit in seueros ac tetricos, quosq; uocant ἀγελάστους, quorum in numero Socratem ponit Plinius, Periclem Aristides. Neq; perperam accommodabitur ad rem magnopere molestam.

Agamemnonis hostia. LXIII

Ἀγαμέμνονος & θυσία. i. Agamemnonis uictima. Quondã in duros & persuasu difficiles dicebatur, inde natum, quod Agamemnone rem diuinã in Troia facturo, bos effugerit, uixq; multo negotio cõprehensus, reductus est: tantũ Zenodotus. Quadrabit etiã in eos, qui nolentes & adacti quippiã agũt. Olim in sacris spectabatur, ut hostia lenis ac uolens adstaret. Quod si rejecto fune profugisset, infaustum omen habebatur. Mihi uidetur & huc posse referri, quod Agamemnon in Aulide filiam Iphigeniam sacrificauit, sed admodum inuitus, recensetur à Zonodoto.

Mactata hostia lenior. LXIIII

Mactata hostia lenior, prouerbiali figura dixit Horat. in Odis,

Mactata ueniet lenior hostia.

De spontaneis ac mãsuetis. Sumptũ est à sacrificijs, in quibus explorabatur hostia ducto per frontem cultro, idq; mactare uocabant. Vnde qui spectata sunt uirtute, eos mactos uirtute uocant.

Exiguum malum, ingens bonum. LXV

Μικρὸν κακὸν, μέγ' ἀγαθόν. i. Pusillum malum, ingẽs bonum. Admonet adagium, ex paululo incõmodi, laboreq; exiguo, summa maximaq; commoda colligi. Refertur à Diogeniano. Non discrepat hinc Musonij sentẽtia, quam commemorat A. Gellius lib. 16. cap. 1. ἀντὶ πράξεως καλῆς μετὰ πόνου, ὃ μὲν πόνος & οἴχεται, τὸ δὲ καλὸν μένει. ἀντὶ ποιήσεως αἰσχρᾶς μεθ' ἡδονῆς, τὸ μὲν ἡδὺ οἴχεται, τὸ δὲ αἰσχρὸν μένει. id est, Si quid feceris honestum cum labore, labor abit, honestum manet. Si quid feceris turpe cũ uoluptate, uoluptas abit, turpitudo manet. Eandem sententiam Cato, minus quidem modulate, minusq; rotunde, sed tamen fideliter extulit ad hunc modum. Cogitate cum animis uestris, si quid per laborem rectè feceritis, labor ille à uobis cito recedet, beneficium à uobis, dum uiuetis, non abscedet. Sed si qua per uoluptatem nequiter feceritis, uoluptas cito abibit, nequiter factum illud apud uos semper manebit.

Attici Eleusinia. LXVI

Ἀττικοὶ ἐλευσίνια. i. Attici Eleusinia, subaudiendũ ἑαυτοὺς. id est, inter sese. Duris apud Zenodotum, ait paroemiã usurpari solitã, si quando cõuenissent inter sese aliqui secreto de re quapiã arcana tractantes. Ducta metaphora à mysterijs sacrorum Eleusiniorũ, quæ in honorem Cereris agebantur apud Eleusim, summa religione, mysticisq; cæremonijs à quibus arcebantur prophani. Capital autem erat ex his mysterijs quicquam in uulgus efferre: cuiusmodi uidentur fuisse apud Romanos sacra bonæ deæ, quam eandem C. Bassus apud Lactantium Fatuam appellatam tradidit. Nam hæc & noctu & in aperto fiebant, & excluſis maribus.

Hermionis uice. LXVII

Ἀνθ' ἑρμίονος & . i. Hermionis uice, addendum ex usu sententiæ uerbum, quod eam explicat, puta fiero tibi, aut mea domus, aut hæc urbs erit uobis, aut aliud simile quippiam. Valet autem perinde quasi dicas, loco asyli tibi fiero, uel instar aræ, quæ te tutum reddat. Est Hermione ciuitas in Peloponeso, sacrum Cereri ac Proserpinæ, ad quod qui confugerint, tuti sunt propter loci religionem. Zenodotus Aristophanem citat in Babyloniis, qui huius adagij fecerit mentionẽ. Effertur

bisseriam ea nox. Ἑρμιον, καὶ ἑρμιόνα, ut ἀπὸ τῆ κάλυκος καλύνη. autor Stephanus.

Antronius asinus. LXVIII

Ἀντώνιος ὄνος. i. Antronius asinus olim dicebatur, qui deformis prægrandiq; mole corporis esset, cæterum ingenio stupido hardoq;. Antron autem ciuitas erat Thessaliæ, nomē inde sortita, quòd cæuernis & specubus abundaret. Illic aiunt asinos insigni magnitudine quondam fuisse, unde prouerbium increbuit. Autores Stephanus & Suidas. Attingit prouerbium & Homeri Scholiastes in Iliad. β. Extat & hodie iocus uulgaris in homines magno corpore, quasi ij parum sapiant. Quæsiq; natura sic paria facere gaudeat, ut quod corporis addiderit moli, detrahat ingenio. Traditur à nōnullis, apud Antronios ingentes reperiri molares lapides, quorum qui substernuntur, ob segnitiem & quietem ὄνος uocāt Græci. Lapidem autem uocamus stupidum & amentem.

Ventorum stationes. LXIX

Ἀνέμων στάσεις. i. Ventorum stationes. De rebus multo usu obseruatis, perspectiq;. Apparet paræmiam integre sic esse pronuntiandam. ἀνέμων στάσεις γινώσκουσιν οἱ ἐγχώριοι. id est, Ventorū stationes norunt indigenæ. Sunt enim pleriq; regionibus sui quidam uenti, quorum naturam optime norūt incolæ regionis illis obnoxiæ: qualis est Athenienſibus Scyron, paulum ab Argeſte deflexus, reliquæ Græciæ ignotus: Narbonēſi Galliæ Circius, à turbine & uertigine sic appellatus: siue Certius, ut uocat Cato, uentus apud illos clariſſimus, nec ulli uiolentia inferior. Idem nō modo in reliquis cæli partibus ignotus, ſed ne Viennam quidem eiuſdem prouinciæ urbem attingens. At Auſter in Aegyptum non penetrat, ut autor eſt apud Plinium Fabianus. Iapix Apulis eſt familiaris, & Acabulus Apuliæ certis montibus notus ac peſtilens, unde & ἀκαβουλὶ indiuū. Sunt & alij permulti cuiuſq; regionis indigenæ, ut apud Gellium teſtatur Fauorinus, ad hæc eſt nonnullis alia aliis regionibus uis ac natura. Nam ut teſtatur in Problematis Ariſtoteles, Helleſpontias, qui idem Scyron uocatur, Atticæ terræ, inſulisq; uicinis imbrem adfert: Aquilo Helleſponto ac Cyrene, Auſter Leſbo. Atq; hic cū apud alios ſit tepidus & pluuius, Africæ frigidus eſt ac ſerenus, ubi rurſus Aquilo pluuius, autore Plinio. Eteſiæ quæ & ſtatis anni temporibus oriuntur, & certis horis diei ſpirant & conquieſcunt, in Hiſpania & Aſia ſtant ab oriente, in Ponto ab Aquilone, in reliquis mundi partibus à meridie. Suidas hæc uerba refert, incertum unde ſumpta, ἐγχώριοι δὲ μόνον τὰς τῶν ἀνέμων στάσεις γινώσκουσι τῶν παροιμίαν, ἀλλὰ καὶ τὰς τῶν ἐγχωρίων ἀνθρώπων ἤθη πάλιν γινώσκουσιν. hoc eſt, Indigenæ enim, non ſolum uentorum ſtationes, iuxta prouerbium, uerumetiam indigenarum hominum mores pulcherrimè norunt. Licebit in hunc uſum trahere, ut dicas, ſuæ cuiq; gentis ingenium eſſe cognitum, ſuos cuiq; familiares eſſe notiſſimos, ſuam cuiq; uxorem maximè eſſe cognitam, ſuam cuiq; notam artem, in qua ſit quàm diutiſſimè uerſatus.

Venti campus. LXX

Ἀνέμων πεδίον. i. Venti campus. In hominem inſtabilem, leuem, & inconſtantem dicebatur. Referitur à Diogeniano. Nam in planicie uenti liberius huc atq; illuc diuagantur, nullo coherciti obſtaculo. Et Homerus ſubinde uana uocat ἀνεμώλια. Et ἀνεμώλια dicuntur, quæ ſolida non ſunt, ſed ſubuentanea. Deniq; inſtabiles uentoſos dicimus. Horatius,

Romæ Tibur amo uentoſus Tibure Romam. Idem,
Non ego uentoſæ uenor ſuffragia plebis.

Poſtremo domum undiq; perflabilem, non illopide dixeris ἀνέμων πεδίον. Pindarus Olympiorum hymno 2. uarias rerum humanarum uices eleganter expreſſit,

Ποτὶ δ' ἄλλοτ' ἄλλαι
Εὐθυμιῶν τε μετὰ νῦν
Πόναι εἰς ἀνδρας ἔβαν id eſt,
Nunc alij, nūc alij fluxus, & cum tranquillitate, & cum laboribus in homines uenere.

Hoc translatum uideri poteſt & ab æſtuarijs maris recipro cationibus. Cæterū in Encomio ſeptimo ſententia eandē extulit metaphora ſumpta à uētis, qui non ſemper ſpirant ijdem.

Ἐν δὲ μιᾷ μοίρᾳ χρόνε
Ἄλλοτ' ἄλλαι διαβλάσουσιν αὖραι. id eſt,
In una parte temporis nunc hæ nunc aliæ diſcurrunt auræ.

Rurſus hymno 12. idem effert metaphora ſumpta à teſſeris:

Πολλὰ δ' ἀνθρώποις παρὰ γνώμαν ἔπεσεν,
Ἔμπαλιν μὲν τέρψιν, οἱ δ' ἀπαρᾶς
Ἀζημιώσαις ζάλαις,
Ἐσθλὸν βαθὺ πόμασιν ἦν μι-
Κρῷ πεδάσειεν χρόνῳ.

Vbi cerui abijciunt cornua. LXXI

Ὅπου ἂν ἔλαφοι τὰ κέρατα ἀποβάλλουσιν. i. Vbi cerui cornua abijciunt. Hoc adagio ſignificabāt uelut ἀνιγματικῶς, quēpiam in negotio difficili uerſari. Siquidem cerui cornua depoſituri ſecedunt in loca aſpera atq; inacceſſa. Cōuenit & in eos qui à communi hominum conuictu ſubducunt ſeſe, Timonem illum Athenienſem ob id ipſum μισάνθρωπον appellatum, imitantes. Quadrabit item ubi locum uchementer abditum abſtruſumq; ſignificabimus. Poſtremo quod innuemus nuſquam inuenire, illic eſſe dicemus, ubi cerui cornua abijciunt, ut quemadmodum ad Græcas calendas de tempore, itidem hoc de loco dicatur. Veluti ſi quis dicat ad hunc modum, Vbi geſtum eſt illud præclarum facinus, quod iactas? illic opinor, ὅπου ἂν ἔλαφοι τὰ κέρατα ἀποβάλλουσιν. Plinius libro 8. cap. 33. de cerui cornua mutatibus ſcribit in hunc modum, Cornua mares habent, ſolidq; animalium omnibus annis, ſtato ueris tempore amittunt. Ideo ſub ipſum diem quā maximè inuia petunt. Latent anfiſis, uelut inermes, ſed & ipſi bono ſuo inuidentes. Dextrum cornu negant inueniri, ceu medicamento aliquo præditum. Idq; mirabilius ſtupendum eſt, cum & in uiuarijs mutent omnibus annis: deſidi abijs putant. Baclenus ille. Meminit huiuſce prouerbij & Ariſtoteles lib. De natura animalium 9. cuius uerba non pigebit adſcribere. ἔτι δὲ ὁ ἀξιῶ ὅταν γένηται ταχὺ, γίνεται δὲ σφόδρα ταῦρος, ὅπόρως ὥσπε ἐδυνεῖ ποιεῖ ἑαυτὸν φανερὸν, ἀλλ' ἀπολείπει ὡς ἅπαξ τῷ ταχύτητα ἀνάλωτ & ὥ. ἀποβάλλουσι δ' καὶ τὰ κέρατα ἐν τόποις χαλεποῖς καὶ ἀνοξυφύτοις. ὅθεν καὶ ἡ παροιμία γέγονεν, ὃ οἱ ἔλαφοι τὰ κέρατα ἀποβάλλουσι. φασὶ δ' ὅπλα ἀποβεβλῆσθαι, φυλάττοντας ἑαυτοὺς λέγεται δ' ὡς τὸ ἀεὶ σφᾶς κέρας, σώζεσθαι ἐφ' ἑαυτῷ ἀπομενῖλαν δ' αὐτὸ, ὡς ἔχει τινὰ φαρμακίαν. i. Præterea mas poſteaquam pinguerit, p ngueſcit autem admodum, idq; autumno, nequaquam ſeſe conſpiciendum præbet. Verum ſeceſſit è medio, quippe qui propter corpulentiam, tum facile, capi poſſit. Ad hæc abijciunt & cornua locis aſperis, inuentuq; difficillimis. Vnde prouerbium etiam natū eſt, Vbi cerui abijciunt cornua. Nūt iam armis ſuis exuti, cæteri ne conſpiciantur. Aiunt ſiſtrum cornu à nemine adhuc uiſum eſſe. Abdere enim illud ceruos, tanquam remedium aliquod in ſe habeat. Quāquam Plutarchus in cōmentario De Pythijs oraculis oratione proſa redditis, oſtendit hoc oraculum æditū fuiſſe de Procle tyranno, ut illi fugere ac migrare liceret eò ubi cerui cornu abijciunt, ſignificante deo ut deſiderētur, & è medio proficeretur, idem meminit adagij Symposiacon Decade ſeptima, problemate ſecundo.

Verberare lapidem. LXXII

Planeſium meretrix apud Plautū amatorem admonēs, ne ſeruum qui iam ad plagas obdurucrat occalueratiſq; pulſet manu po

mi potius quàm illi nociturus, Noli inquit, amabo, uerberare lapidem, ne lædas manum. Apte dicetur, ubi quis obiurgat incastigabilem aut docet indocilem, aut inanem operam sumit in re quacunq;.

Inescare homines. LXXIII

Proverbiali metaphora dixit Terentius in Adelphis, Abi, nunquam rem facies. Nescis inescare homines Sannio. Ducta est ab ijs qui præfixo æri cibo pisces illiciunt. Appositè uerò dictum est lenoni, cuius artis est, primũ huiusmodi uelut escis illectare iuuenes, ut postea totos deuoret. Et escã per translationem appellant illecebram illam quæ trahit in fraudem. Vnde Plato quemadmodum in Catone maiore testatur Cicero, τὴν ἡδονὴν δέλεαρ κακῶν. hoc est, uoluptatem malorum escam dicit, quòd ea uidelicet homines capiantur, ut hamo pisces. Græci simplici uerbo metaphoram efferunt, δελεάζειν, τὸ δελεάζειν θηρεύειν i. esca captare. Aristophanes in Equitibus: Cleoni obijcienti, quòd facilè populum sibi conciliasset blanditijs, respondet Alantopola, ἦν οὐ γὰ αὐτὸς μὴ προτέρων τέτῶν δελεάσω λόγῳ, recriminans quòd ipse abtectius blandiendo populum inescasset. accedet non parum gratiæ, si deflectatur in bonam partem, tum ad res animi: ueluti si quis dicat, puerorum animos gloriæ quibusdam illecebris aut blandimentis ad amorem studiorum inescandos principum ingenia laudibus ad amorem uirtutis inescanda.

Vorare hamum. LXXIIII

Neque minus elegans illud in Curculione, Meus est, hamum uorat. De lenone, cui fraus intendebatur, epistolam qua decipiendus erat, lecturiente. Lucianus, καταπίειν τὸ ἄγκυρον. Item apud Horatium in Epistolis,

Occultum nisus decurrere piscis ad hamum.

Idem Plautus in Bacchidibus eandem sententiam simili extulit metaphora, Nunc ab transenna hic turdus lumbricum petit. Alterum à piscantibus, alterum ab aucupio ductum est. Nos item in epigrammate quodam ad hanc parœmiam sic alludimus.

Non stulti usqueadeo sumus futuri, ut
Gustatum toties uoremus hamum,
Vnco plus semel ære sauciati.
Vel sero sapiemus, & nocentem
Tandem carpere desinemus escam.

Vulcanus tibi uaticinatus est. LXXV

Ἡφαίστου σοι λελάληκεν. id est, Vulcanus tibi uaticinatus est. Refertur à Suida. Suspicor dictum ubi quis crederet se rem habere certam, uelut ex oraculo auditam. φθὰς apud Memphiticos Vulcanus dicitur, unde literulæ accessione ἀφθὰς, uelut σάκυς ἀσάκυς.

Cantilenam eandem canis. LXXVI

Τὴν αὐτὴν ᾠδὴν ᾄσμα. id est, Cantilenam eandem canis. De eo qui molestus est sæpius eadem inculcans. Nihil enim odiosius, quàm quod semper idem est. Dorio leno in Phormione Terentiana, Cantilenam eandem canis, & mirabitur si quid afferres noui. Familiare poëtis est, nuntium cantilenam appellare. Euripides in Ione,

Τὸ δὲ μέσον χ' ὧδ' ἐφόβου κίνημ' ἔτι; id est,
Quæ cantio hæc, quibus ue de rebus metus?

Idem in Hecuba.

Ἥδε γ' ἀλλ' οὐ γοερὰν γοερᾶς. id est,
Aliqua accedet cantio tristes tristibus.

Sumptum est à cantoribus, qui si quando diutius eandem occinant cantionem, tædium adferunt auribus. Proinde periti subinde uariant carminis genus, quo satietatem deuitent.

Caligare in sole. LXXVII

Apud Quintilianum legitur, ut eleganter, ita & prouerbialiter dictum, Caligare in sole, pro eo quod est, in re clarissima cæcutire: idq; solet accidere uitiosis oculis, qui nihil uident in luce quàm maximè perspicua, uidelicet sensum debilem obruente ui splendoris. Idem eucinit noctuis & luscitosis. Nã ijs lumen pro tenebris est. Nõ inuenuste torquebitur in istos qui uelut obscurum causantur, quicquid eruditum fuerit. Quibus tenebricosa est uel Ciceronis oratio. Noctem enim in oculis circũstrepunt. Quemadmodum apud Senecam Portius dicebat, quendam spinas in pedibus habere, quum se per spinas ingredi quereretur, uidelicet ingenij uitium in argumentum conferens. At pedes, inquit, tui spinas habent, non locus. Itidem isti noctem qua se prædicant offendi in bonis autoribus, in oculis secum adferunt, non in libris reperiunt.

Bos aduersus seipsum pulueremmouet. LXXVIII

Βοῦς πρὸς ἑαυτὸν κονιᾶται. id est, Bos aduersus seipsum pulueremouet, siue stsitinat. Vbi quis ad suum ipsius malum uolens lubensq; ducitur. Nam boues ut sunt mansueti, facilè se præbent uinciendos, neq; grauatim obtemperant iugo, κονιᾶν enim Græcis significat festinandi studio ciere pulueremm. Quidam accommodant in eos qui prudentes ac scientes semet in præuisum periculum inijciunt bouis in morem, qui sibi patitur inijci uincula, quibus ad cædem ducatur. Refertur à Zenodoto.

Tragicus rex. LXXIX

Τραγικὸς βασιλεύς. id est, Tragicus rex, dici potest uel fastuosus ac turgidus, uel qui nomine duntaxat rex sit, cæterum uiribus parum polleat, quemadmodum Gallico prouerbio chartaceum regem appellant & αὐτοκράτορα, ceu titulo regem uerius quàm opibus aut ditione. Dionysius Phereæus, quòd decem menses potitus imperio, mox uita decesserit, τραγικὸν βασιλέα dixit. Nam in tragœdijs tantisper durat imperium, dum fabula peragatur, tum depositis personis, qui paulo ante fuerat Agamemnon, aut etiam Iuppiter, tres sis nuntio discedit domum.

Contra retiarium ferula. LXXX

Martialis in epistolari quadam præfatione, Deniq; uideas, an te delectet contra retiarium ferula, id est, an id faciendum tibi putes, quod nemo non damnet atq; exibilet. Domitius Calderinus interpres admonet subesse prouerbium, dici solitum in eos qui infirmo præsidio contra maximè instructũ pugnarent. Quanquam idem paulo post aliò dilabitur, nempe huc, gladiatores olim si minus placuissent, ferula cæsos eijci solere. Huic fortassimum est illud Gellianum lib. Noctium 1. cap. 2. An non contra istum baculum moueas? heus homo, quid mecum tibi? Itaque ferulam aut baculum mouere contra quempiam, est ~~reprehendere & insolentius repellere~~ sententiam. Est autem ferula ligni genus, quo quondam pueri cædebantur, atq; item milites, si quid contra disciplinam facere uiderentur. Optimè idem facturare solere in ludis gladiatorijs huiusmodi ceremoniarum præfectos.

Mulier imperator, & mulier miles. LXXXI

Γυνὴ στρατηγὸς, καὶ γυνὴ στρατιώτης. id est,
Et fœmina dux est, fœmina æque miles est.

Senarius est prouerbialis, quoties totum negotium ignauis commissum est; quisq; & ij qui præsunt, & ij qui parent, pariter sunt formidolosi. Apud Athenæum lib. 3. citatur Alexis in fabula, cui titulus γυναικοστρατία. Natura fœminam in hoc finxit, non ut imperet, sed ut pareat, uel Græco uersiculo testę,

Γυναικὶ δ' ἄρχειν ἡ διδοῦσ' ἡ φύσις. id est,

Natura non dedit imperare fœminis.

Etenim quod in homine ratio & affectus, id in uiri uir & mulier, ac iuxta Moysen, demiurgus ille fœminam uiro subiecit. Tametsi Plato non omnino arcet mulierum genus ab administranda repub. si qua modo reperiatur idonea. Tacite uidetur huc allusisse Aeschines contra Timarchum, πατρῴαν δ' οἰκίαν παλαιὰν καὶ ἐν εὐνομωμένῃ, ὃς ἔτρεφεν μὲν ἡμᾶς μήτηρ φρονοῦσα καὶ νοῦν ἐν ἔχουσα. Quum uidisset domũ opulentam, malecq; gubernatam, cuius dux erat mulier superba & excors. Iucundior erit sententia, quoties longius deflectetur, ueluti si quis autorem ac præcipuum peripateticæ philosophiæ ducem appellet Tartaretum. Item Vergilius. Tanti dux fœmina facti. Et in Actis apostolicis Paulus dux uerbi dicitur. Sic Galenus alicubi Aristotelem appellat τὸν λόγον πατέρα, quòd ab ipso profecta esset sententia.

Trutina iustius. LXXXII

Δικαιότερον ζυγάνης. i. Iustius trutina. Doricum prouerbiũ de ijs qui insigni incorruptaq; sunt æquitate. Dores enim τὸν ζυγάνην. i. Trutinam, ζυγάνιον uocant. Est autem id libræ genus, quo uel minutissimum ponderis momentum sentitur dignoscitur q;. Latini quoq; exactam æqualitatẽ æquilibrium appellant. Vnde & æqua lance fieri dicitur, quod pari iure fit citra personarum respectum. Ita Modestinus Pandect. lib. 42. titulo De re iudicata. Quod & in persona mulieris æqua lance seruari, æquitatis suggerit ratio. Item Iustinianus Codic. 5. tit. De natur. lib. liberis. Quapropter sancimus in huiusmodi casibus omneis liberos siue ante dotalia instrumenta ædita sunt siue postea, una eademq; lance trutinari. Adsimili figura dixit Nicarchus in epigrammate:

Γέγονεν δ' ἀρθότροφος ναυτάν. id est,
Rectior est factus regula quàm ulla siet.

Sterilior Agrippo. LXXXIII

Ἀνανδρότερος ἀγέλαστος. i. Sterilior Agrippo. Laconicum adagium est, de ijs qui extremæ sunt paupertatis, neq; quicquam faciendi possident. Quadrat & in ignauos, nulliusq; industriæ homines. Lacones oleam syluestrem agrippum uocant. Tantum & Zenodotus & Suidas.

Iouis suffragium. LXXXIIII

Διὸς ψῆφος. i. Iouis suffragium dicebatur sacrum & inuiolatum. Vnde sententiam eius cuius sit uelut irrefragabilis autoritas, Iouis suffragium rectè dixeris. Aut per ironiam ubi quis arrogantius de re quapiam pronuntiat, suamq; opinionem pro lege atq; oraculo postulat accipi, subijcietur Διὸς ψῆφος. Aiunt enim locum in quo Neptunus & Minerua iudicium peregerũt, utrius nomine auspicijsq; ciuitas Athenensium institueretur. Ionis suffragium appellatum fuisse. Suidas Cratinum citat ex Archilochijs,

Ἔνθα Διὸς μεγάλου βῶν ἕστασι τὰ καλούμενα. i.
Magni ubi dicuntur tali sedesq; tonantis.

Nam & talis olim ferebãtur suffragia nimirũ à sortientibus.

In neruum ire. LXXXV

In neruum ire, Donatus aut quisquis is fuit interpres Phormionis Terentianæ, demonstrat esse prouerbiũ, pro eo quod est decipere. Sumptum à sagittarijs metaphoram, quibus illud euenit interdum, ut dum nimium tendunt arcum, rumpant, aut sibi neruum aliquem fatigent, ut confine sit illi de quo dictum est aliàs, ἀπεξέρεσθαι τὸ καλώδιον. τάνυ τοῦτο μέλλουσι. Dictum est autem, in neruum ibit, pro eo quod est, in uincula ibit. Antiquitus enim qui soluendo non essent, uinciri trahebantur creditoribus, donec operã compensarent creditam summam. Veretur enim adulescens amans, ubi eum in locum traheretur Phormio, ut aut puellam domum ducere cogeretur ex pacto, aut certè pecuniã acceptam renumerare, ni faciat uinciendus, & iusta leges corpore luiturus, quod ære non posset, sibi magis consulturum illum, ut uel prodat omne commentum, uel uerè mulierem abducat. Porrò conijcere in neruum, & eximere è neruo, pro eo quod ob eo alienum uinctos abducere. Sed uerbi Terentij subscribam. At enim non ducet, noui. Cæterum cum argentum repetent, nostra causa scilicet in neruum potius ibit.

Ipse semet canit. LXXXVI

Αὐτὸς αὐτὸ ᾄδει. id est, Ipse suimet tibicen est, hoc est, ipse cuiusmodi sit, factis ipsis declarat. Tibicines enim olim laudes fortium uirorum decantabant. Proinde qui rectè gestis sibi satis magnam gloriam cõparat, quorsum huic necessum est conducere buccinatorem laudum suarũ? Adagium in utrãlibet partem poterit applicari, bonam uel malam. Nihil huic opus tibicine, qui fuis egregie gestis sat illustris est. Aut nihil opus huius uitam insectari, satis per se fœdam atq; infamem. Conueniet & in illos qui semetipsos laudant, qui mos est gallis gallinaceis, etiam cum è pugna se proripuerint. Plato in Theæteto, φαινόμεθά μοι ἀλεκτρυόνων ἀγωνιζομένων, περὶ νοσημάτων, ἀποπηδήσασιν ἀπὸ τοῦ λόγου ᾄδειν. id est, Videmur mihi ignaui galli in morem, cum ante uictoriam à sermone resilierimus canere.

Ipse dixit. LXXXVII

Αὐτὸς ἔφα. i. Ipse dixit. Quoties tantum esse cuiuspiam autoritatem significamus, ut ea uel citra rationem ad quiduis credendum sufficiat. Vt, in arcanis literis satis est, αὐτὸς ἔφα. In reliquis non item. Adagium autem à Pythagora natum, qui quo plus ueneration is & autoritatis sibi suisq; conciliaret, in dissertationibus dicere solitus est, αὐτὸς ἔφα. id est, Ipse dixit, perinde quasi non sua referret, sed ab oraculo quopiam accepta. Ea uox deinde in uulgarem abijt sermonem. Huiusmodi formè Suidas. Diogenes Laërtius indicat hoc dictum à Pythagora Zacynthio manasse. Quanquam M. Tullius lib. De natura deorum primo, secus rem narrat. Non enim, inquit, tam autores in disputando, quàm rationis momenta quærenda sunt. Quinetiam obest plerũq; ijs qui discere uolunt, autoritas eorum qui se docere profitentur. Desinunt enim suum iudicium adhibere, id habent ratum, quod ab eo quem probant, iudicatum uident. Nec uerò probare soleo id quod de Pythagoricis accepimus, quos ferunt, si quid affirmarent in disputando, cum ex his quæreretur, quare ita esset, respondere solitos, ipse dixit. Ipse autem erat Pythagoras. Tantum opinio præiudicata poterat, ut etiam sine ratione ualeret auctoritas. Quintilianus in Institutionibus. Nam & initi iudices, inquit, audiunt præsumentem partis suæ, nec hoc oratori cõtingere inter aduersarios, quod Pythagoræ inter discipulos contigit, potest, ipse dixit. Sed istud magis minuit ue. utitiosum est, pro personis dicentium. Alluxit horsum & Aristophanes, ὦ περίλευκε,

φέρε τίς ὁ λέγων; ὁ Σωκράτης τις σωκράτης;
Αὐτὸς τίς αὐτός; σωκράτης τίς σωκράτης;
Ἰὼ αὐτὸς ἀναβόησον αὐτόν μοι μέγα.
Αὐτὸς μὲν οὐ κάλαθον, ἐγὼ γάρ μοι σχολή. id est,
Dic age, quis est iste crematbre insidens domo?
Ipse est, quis ipse? Socrates, quis Socrates?
Abi ipsum ipsum uoce magna mihi uoca.
Quin ipse magis accerse, non mi est ocium.

Quod autem dixit, ὁ δὲ περιβλεπόμενος, ut hoc obiter iudicem, risus causa nouatum est, cum Socratem intelligi uellet, animo suspenso nubes suspicientem. Nam crematbra uasculum est pensile, in quo obsoniorum reliquiæ cõseruantur reponi. Dicitur autem bifariam, simpliciter aliquoties, sed frequentius per ironiam, ueluti si quis Aristotelem, ceu oraculum cuncti dicat, αὐτὸς ἔφα, rationem dicti flagitans, neque contentus simplici scriptoris autoritate. Conueniet etiam, quoties sententiæ uel inuidiam, uel defensionem à nobis ad ipsum

ipſum autorem reiecimus. Iuuenalis,
Sic uolo, ſic iubeo, ſit pro ratione uoluntas.
Melius Horatius,
Nullius addictus iurare in uerba magiſtri.
Illud admonẽdum uidetur, αὐτὸς ἔφη, in hac paroemia perinde ualere, quaſi dicas, dominus dixit, ut Pythagoras ab Aegyptiorum uatibus uideatur didiciſſe figuram hanc prophetis familiarem. Ariſtophanes in Ranis,
ἐράσθη τῆς ὀρχηστρίδος, ὅτι αὐτὸς ἐσέρχεται, id eſt,
Dic ſaltatricibus, meipſum aduenire.
Hoc eſt, herum, quod is quodammodo & famulis miſsis aduenire uideatur. Ité in prophetis arcanis, Ecce ipſe adſum, id eſt, dominus & autor. Huc pertinent quæ nobis antea dicta ſunt prouerbio, infixo aculeo. Sic Auguſtinus alicubi recenſens opinionem Manichæi, ni fallor, Hæc inquit, Manichæus dixit, atq; abijt: notans illum quòd ſat haberet dixiſſe, cum docendum eſſet quod dixerat. Galenus item lib. περὶ φυσικῶν δυνάμεων primo, τῶν τε καὶ τὰ τοιαῦτα ἅπαντα, ἡδέως ἂν ἅπαξ εἰρηκὼς καὶ σαφῶς ἡσυχῇ τελευτῶν ἀποπηδᾶσαι ἀπεῖχε κἀπαλιπὼν ἡμᾶς, ὡς μηδὲν ὠφελῆς ὢν ἐπιλογίας δυσπορίαν ἀνωμάλων. id eſt, Hæc & his ſimilia locutus, repente ore nihil cunctante quaſi labi non poſſet, uerbis apertis abſoluit ſermonem, moxq; proripiens ſeſe abijt, nobis ita relictis quaſi nihil omnino reperire poſſemus quod uel probabiliter contradiceremus.

Teipſum non alens, canes alis. LXXXVIII

Αὐτὸν δὲ ζέφυρον πιόμας ζέφεις. id eſt, Cum temetipſum non alas, canes alis. In eum dicebatur qui cum per inopiam ſibi quæ ſunt ad uitam neceſſaria ſuppeditare non poſſet, conaretur aut equos, aut famulos habere domi. Apposite dicetur aduerſus iſtos quibus cum ob rei familiaris angustiam uix ſuppetat quo uitam ſuſtineant, tamen per ambitionem conantur faſtu ueſtium, reliquoq; ſtrepitu potentes & opulentos imitari. Breuiter conueniet in omnes, qui quæ ad uoluptatẽ aut ſplendorem pertinent, curant, neglectis his quæ magis ſunt neceſſaria. Porrò neceſſarijs prima debetur cura, dignitati posterior: ueluti ſi quis in eruditione comparanda laboret, uitæ ſecurus de qua periclitetur.

Terræ inteſtina. LXXXIX

Γῆς ἔντερα. id eſt, Terræ inteſtina. Dicebantur uilia, nullius; pretij. Saxa uerò terræ uiſcera dicuntur. Refertur à Diogeniano. Terræ enim inteſtina ſunt saxa: & lapides appellamus homines inutiles. Simile illi,
Ἐνδοτον ἄχθος ἀρούρης. id eſt,
Telluris inutile pondus.

Tenedius tibicen. XC

Τενέδιος αὐλητής. i. Tenedius tibicen, dicebatur teſtis falſus & calumniator, hinc natum quòd Philonome tibicinem ſui ſubornauit, qui teſtaretur apud Cygnum, ipſum à Tenne de ſtupro fuiſſe interpellatum, ac ui etiam tentatum. Hæc ferme Stephanus in catalogo urbium. De Tenedo ſæpe iam dictum eſt alibi.

Cyrbes malorum. XCI

Κύρβεις κακῶν. i. Cyrbes malorum. De uehementer improbis, & omni ſcelerum genere contaminatis. Apud Athenienſes tabulæ quædam erant quadratæ, in quibus leges deſcriptæ proponebantur, præterea uariæ delinquentium pœnæ. Has illi κύρβεις appellant, apud Lucianum ἄξονας dicuntur. Non diſſimile eſt illi quod alibi retulimus, ἰλιὰς κακῶν. id eſt, illias malorum. Simili figura apud Atheneum lib. 9. dixit Antiphanes opinor, καὶ ταῦτά μοι τῶν κακῶν παρέλιπε. id eſt, Et hic malorum mihi catinus extitit. Solent enim in eodem diſco uaria edulium genera apponi, ſed quæ uoluptatem adferant. Quo gratior eſt tropus, deflectens in contrarium, quaſi dicas, Ilias bonorum.

Aries nutricationis mercedem perſoluit. XCII

Κριὸς τροφῖα ἀπέτισεν. Id eſt, Aries alituram rependit. Citatur ex Menandro. Quadrat ubi quis pro beneficijs male ficium reponit. Allegoria ſumpta eſt ab eo quòd aries cornibus impetat, aut uas in quo pabulum apponitur, ipſos cũ; quorum opera nutritus eſt, aut etiam nutritur, cornibus incoſsit. Effertur & ad hunc modum prouerbium, κριὸς διακονία. id eſt, Arietis miniſterium, pro officio collato in ingratum qui beneficium iniuria penſet. Huic affine quod eſt apud Ariſtophanem in Veſpis, ἡ χάρις τῶν ἀμπέλων. id eſt, Vallus uitem.

A Dorio ad Phrygium. XCIII

Ἀπὸ Δωρὶς ἐπὶ φρύγιον, i. à Dorio ad Phrygium uenire dicebatur, qui à uita temperatiore ad luxum ſeſe conuertiſſet, aut qui à fortuna mediocri ſe contuliſſet ad maiorẽ uitæ ſtre pitum. Sumpta metaphora à notiſsimis illis ueterum harmoniarum generibus, in quibus Dorium moderatius, quemadmodum indicat Suidas, referens hæc uerba ex autore ueſcio quo. τὴν γὰρ Δωρὶν ὀκλησάσθαι μεβρίαν, καὶ ἄθυρτον, ὅτε κακουργῆσαν διὰ πολαν, ὅτε διὰ πλῆτον βλακλύσαν, ἀλλὰ μίσιον καὶ μεσοικὸν, ἢ Δώριον βόπον ἢ τύχης ἀληθῶς ἡμεσοιμένον. id eſt, Victum autem ſortitus erat moderatum, deliciarum expertem, neq; ſordidum ac moleſtum ob inopiam, neq; ob diuitias diſſolutum, ſed mediũ quendam ac modulatum, uerè ad Dorium fortunæ modum attemperatum. Refert & alium locum ſuppreſſo autoris nomine, ni fallor, ὁ φανὴμαι φρογύλων λογάδεια, αὐτὰς ἢ τὰς βίσεις τῶν νομάτῶν ἐς μέσον τιθέμεν & μόνον, ἃ δὲ γλάτης ἢ τόνον ὑπὸ δὲ διαλέξεως ἂς ὠτιφρονῶν μεταμέσσαμει, ἀπὸ Δωρὶς φασὶν ἐπὶ φρύγιον. Quæ tameſi difficile eſt apte uertere, ſi neſcias quid præcedat aut ſequatur, tamen apponam diuinationem meam, donec locus occurrerit. Non uidebor hominum rotundè loquentium uerbula, ſed ipſos ſenſus in medium adferens, tantum non ipſius linguæ tonum à diſputatione ad attentionem adaptaturo. Quanquam apud Suidam legitur μόνον δ̃. Ex his uerbis apparet Dorium modum fuiſſe delicatiorem, Phrygium ſeueriorem. Apuleius Floridorum lib. 1. palàm indicat, Doricam muſicam à Phrygia longe diuerſiſsimam fuiſſe, quãdoquidem hæc ad religionem inflammabat animos, illa ad bellum accendebat. Apulei uerba ſic habent. Tibicen quidam fuit Antigenidas, omnis uocalẽ melleus modulator, & idem omnimodis peritus modificator, ſeu tu uelles Aeolion ſimplex, ſeu Aſium uarium, ſeu Lydium querulum, ſeu Phrygium religioſum, ſeu Dorĩ bellicoſum. Hactenus Apuleius, cui ſi credimus, non poteſt eſſe temperatus modus Dorius, qui ad bellum accendit, niſi forte ituris in prælium moderatius canebant tibiæ, quòd illic plus ualeat ſibi præſens animus, quàm furore percitus. Verum an in Apulei uerbis, pro Aeolion legendum ſit Aetolicum, ſiue Aetolium, & pro Aſium, Iaſsium ſiue Iaſtiũ ab Iade ſiue Iaſi, ut Ioniciũ intelligas modũ, doctis expẽdẽdũ relinquo. Quanquã his nõ ſatis cõgruũt quæ refert Lucianus in Harmonide, καὶ ἑκάστης ἁρμονίας ἀφυλάττειν, τὸ ἴδιον, δὲ φρυγίου τὸ ἔνθεον, δὲ λυδίας τὸ βακχικὸν, δὲ δωρὶς τὸ σεμνὸν, δὲ ἰωνικῆς τὸ γλαφυρὸν. Vniuſcuiuſq; harmoniæ ſeruare proprietatem, Phrygiæ diuinũ impetum, quod Apuleius uertit religioſum, Lydiæ bacchanalem furorem, ſiue licentiam, Doricæ ſeueritatem, Ionicæ iucunditatem, quod Apuleius uidetur tranſtuliſſe uarium. Contrà Dion in commẽtarijs de regno refert, Alexandrum Magnũ ad bellũ accẽdi ſolere Timotheo muſico Dorium incinente. Atheneus lib. 14. Doricæ Harmoniæ tribuit τὸ ἀνδρῶδες, ἢ τὸ μεγαλοπρεπὲς ἢ τὸ σφοδρόν.

id est, seueritatem, maiestatem ac uehementium, ut quæ neq; dissoluta sit, neq; hilaris, sed tristis, minimeq; uaria. Iam his recentior Boethius in præfat. De musica, ostendit hãc artem ad mouẽdos affectus præcipuam habere uim, proq; ratione modorũ, alios atq; alios animi motus uel excitare uel sedare. Addit Pythagorã incentione modi Phrygij incitatum adolescentem patria barbarũ, quippe Tauromitanũ, uino iremulentum, ira furentem, quum iã ædibus amicæ, quæ ritualem admiserat, ignem admouere tentaret, tibicina iussa spondeos saccinere, ad sobriã mentem reuocasse. Boethius refert iuuenem Phrygio modo fuisse incitatum, ac mutato modo ad se rediisse, nec exprimit in quẽ modũ sit mutatus Phrygius. M. Tullius quẽ illic citat Boethius, neutrius meminit modi, tantũ ait spondeorũ incentione fuisse sedatũ adolescentem. Si Timotheus Dorio modo concitabat Alexandrum ad bellum, & hic adolescens ad expugnandã domum Phrygio fuit accensus, apparet modos hos non multum inter se discrepare. Lucianus Phrygio tribuit τὸ ἔνθεον. i, furorẽ, sed sacrũ duntaxat. Huius autẽ furoris Plato tria facit genera, unum quod poëtis immittunt Musæ, alterum quod iatibus immittit Apollo. Tertium quod amantibus Cupido. Habet autem & Bacchus & Mars furorẽ suũ. Itaq; iuuenis ille triplici furore correptus insaniebat, Bacchi, Cupidinis & Martis. Pyrrhichios autem ad prælium acuere aliàs docuimus, unde illud πυῤῥιχίου βλέπειν, de trucibus & commotis. Pyrrhichio autẽ contrarius est spondeus. Quod ni Boethius dixisset mutatum modũ, probabile esse poterat eundem modum Phrygium, & inciatre Pyrrhichijs & sedare spondeis. Et haud scio an Boethius quum ait immutatũ modũ, sentiat nõ mutatas harmonias, sed uocũ celeritatẽ. Viãtur locus prouerbio, quum ad diuersa transitur, ueluti si quis de rhetorũ præceptis sermonẽ exorsus ad Theologicam materiã digrediatur. Equidẽ arbitror ueteres de generibus harmoniarũ diuersa tradidisse, quod ipsa mutatis gentium moribus pariter sint immutata, priscorum enim Asianorũ laudata est seueritas, priusquam luxu effœminarentur. Idem usu uenit Laconibus in quibus sunt Dores. Hinc illa mixturarum nomina ὑποδώριον, μιξολύδιον, ὑποδιμιξολύδιον. Athenæus hypodorium modũ putat eundẽ esse cũ Aeolio, cui tribuit tumorem ac fastum, & submolle quiddã. Quidã musices studiosi affirmant difficillimũ esse transitũ à Dorio ad Phrygium. Ostendimus & aliàs, Phrygiũ melos, σκολιὸν appellatũ, & in funebribus nœnijs adhiberi solitum. Quod si Dorius cantus Phrygio diuersus est, ut pote qui ad belli cupiditatem inflammet, consentaneũ est illum Pyrrhichijs consitijsse, quandoquidem spondeo contrarius est Pyrrhichius: Verum de his harmoniarum generibus permulta Plato in libris de rep. Rursus in Lachete docet hanc esse ueré Doricã cantionem, & Græcam harmoniam non Phrygiam: neq; Ionicam, neq; Lydiam, si uita concordet cum oratione bona. Nonnulla Plutarchus, in libro De musica. Nos quantum ad percipiendum adagij sensum sat est, attigimus.

A carcere. XCIIII

Ἀπὸ βαλβίδος. i. A carcere, siue repagulo, id est, ab ipso rei principio. Sumptum à certaminibus equestribus, ubi cursus initium est à carceribus, id est, repagulis, finis meta. Itaque cum exorsum negotij significeamus, ab ipsis carceribus dicimus: quum finem, ad metam usq. Veluti si quis dicat fœdum esse, si quis artifex ab ipso statim carcere peccet, aut neminẽ tam ignauum, qui non ἀπὸ βαλβίδος strennuus esse uideatur. Extat apud Aristophanem. Confine quod alibi positum est, ἀπὸ γραμμῆς. id est, A linea.

A cœlo ad terram. XCV

Ἀπὸ σφαιρας μέχρι γῆς. i. A cœlo ad terram. Prouerbialis figura, perinde ualens quasi dicas, quacunq; de re, ab extremo initio usq; ad supremum finem. Sic apud Plautũ in Persa licitatori roganti, num ex puella quædam scitari liceret, uenditor quantum uellet percontari permittens, A cœlo, inquit, ad terram, quod lubet.

Mores amici noueris. non oderis. XCVI

Porphyrion in Horatium, hunc uersum prouerbialem admonet fuisse,

Mores amici noueris, non oderis. Eum nos inter Græcas sententias repertum restituimus. Est enim huiusmodi.

Φίλου ἤθεσι γίνωσκε, μισοῦντος δὲ μή.

Admonet in amicorũ moribus quædã uitia dissimulanda, sic ut intelligantur quidẽ, sed tamen toleruntur, ne seuerior & oculatior in obseruãdis amici malis subuertas amicitiã. Alioq; id præcepti locum habebit in leuioribus morbis, non in his quæ ad famam, aut ingens periculum pertinent amicorum. Non nosse amici uitia, est hominis parum deligentis quos diligat: odisse, parum ciuilis. Noscenda sunt, ut aut corrigas, aut certè minuas: at nõ sic, ut ob eą uideare is amicum odisse. Siquidem nulli futurus est amicus, qui nihil uitiorum in amico ferre posit.

Bithus contra Bacchium. XCVII

Bithus & Bacchius nobile par gladiatorũ fuit, quorum mẽtionem Suetonius quoq; fecit, pares arte, pares audacia. Proinde quoties duo æqualiter improbi contendunt inter sese, ita ut neuter alteri uelit concedere, non intempestiuiter dicemus, Bacchium cum Bitho commissum. Horatius in Sermonibus, Vti non

Compositus melius cum Bitho Bacchius.

Rupili Persij. parem inter ipsos improbitatem & maledicentiam significans. Quicquid insigniter improbum est, & ad omnem contentionem paratum, gladiatorij appellamus. Gladiatoria corporis firmitas, gladiatoria audacia, gladiatorijs animis ad me affectant uiam. Marcus Tullius in Philippicis, Antonij fratrẽ aliquoties Mirmillonem appellat, ut in Philippica sexta. Etiam ne ab hoc Mirmillone Asiatico, sententus mandatis, legatorum uerba audientur.

Esernius cum Pacidiano. XCVIII

Simile fuerit illud ex Lucilio, Esernius cum Pacidiano compositus. Erãt & bi gladiatores per omnia pares, lõgéq; omniũ nobilissimi. M. Tullius in lib. De optimo oratorum genere. A me autẽ, quo maximis minima conferam, gladiatorũ par nobilissimũ inducitur. Aeschines tanquam Esernius, ut ait Lucilius, non spurcus homo, sed doctus & acer, cum Pacidiano hoc componitur, optimus longe post homines natos. Eiusmodi fermè spectaculũ nobis exhibuerũt, nõ sine magna omniũ uoluptate, superioribus hisce diebus Lõdini apud Britanos duo theologi, quorũ alter erat magnus ille Standicus, Franciscanorũ quos conuentuales uocant in ea insula κορυφαῖος, homo mire uocalis, Scotista strenuus, animo intrepidus: tũ ijs lateribus, eáq; corporis firmitate, ut uel triarius mi les, uel gladiator esse posset, ni theologus esset. Alter Italus ex eorũ sodalitio, quos uulgus fratres Seruitas appellat, ob id ut accipio, quod licet sint scarabei nigriores, tamẽ uni uirgini Mariæ seruiant, neq; cũ Christo, neq; cum quopiã aliequi diuorum quicquã habeant cõmercij. Verum hic fortasse ut eruditione non inferior erat, ita gladiatorijs illis doctus longe impar, ut ego quidẽ sentio. Is ubi sese ex more sub qua dragesimã sacrã in Britanniã recepisset, quo declararet sese nõ omnino luisse operã, quã theologicis literis annos iã aliquot impẽderat Lutetiæ, cõclusiones, ut uocãt, aliquot proponere cœpit inter eruditos disputãdas, quarũ plerąq; ad negotiatores pertinebãt, excepta prima, quæ ad diui Præcisi cõtumeliã uidebatur pertinere. Ea habebat hãc fermè sententiã, Peccare fratres Minores si pecuniã accipiant, siue ipsi, siue per

per alios, & ex consequenti peccare, qui illis pecuniam darent, quod quisquis ministraret occasionē peccandi, peccaret ipse quoq;. Atq; ut hoc auderet homo peregrinus, hæc perpulit occasio. Diuersabatur hic Seruita apud Augustinianos, qui se uocāt Eremitas, κατ' ἀντίφρασιν opinor. Il Londinii non mediocrē quæstum faciunt ex negociatoribus. præsertim Italis, & ob id inuisi minoritis. Standicius igitur quo quæstū illum ad suos auerteret, in cōcione monuit populum, etiam atq; etiam uiderēt quibus confiterentur. Nam duobus tantum ordinibus à pontifice datū ius audiendi peccata quorumlibet, nimirū Minoritis & Iacobitis. Hæc quoniā ad famem uocare uidereturreliquos ordines, inito consilio subgnarunt Seruitā, qui tam capitalem iniuriam thematijs ulciscereturquòd linguæ Britannicæ rudis loqui populo nō posset. Affigunturigitur omnibus templis & angulis cōclusiones de quibus dicere cœperā. Huius rumor paulatim, ut fit, sparsos, cum ad Standicianas aures peruenisset, ibi uir pius excelsiq; animi, se dignas tra animo cōcipit. Minatur dira, & omninores ad magnā aliquam tragœdiam spectare uidebatur, ni deus aliquis ἀπὸ μηχανῆς interuenisset. Intelligebat enim uir sapiens, rem ad Saguntinā famē spectare, sicuismodi propositio uel audita fuisset publice. Et inter ipsos is sanctissimus habebatur, quisquis nūnorū quàm plurimū possidet. Quid multa? Coactus est Seruita adire hominē, quo se purgaret, & illius placaret animū. Ibat homo grauate. Terrebant enim hospitē complures, quod dictitarēt Standicium hominē esse uirulentū, clamosum, bilis immodicæ: tum apud promiscuam plebem, puta nauiculatores, aurigas, & calcearios, uctera mēcarios, fullones, aliosq; id genus proceres, esse aliquid: deinde tanto animi robore, ut unus aduersus uniuersam Britannorū ecclesiā, immunitatis causam fortissime sustinuerit, ob id sacerdotibus & episcopis omnibus inuisus, ac bonæ plebis parti, quæ clericis bene uult. Vt coram uentum est Seruitæ, quoniā non theologiā modo, uerumetiā Rhetoricen attigerat, hoc exordio aggressus hominē sibi conciliare: Egregie pater, inquit, haud sanè uolens huc uenio, quod audiam à plerisq; te esse impotenter iracundū, & si quibusdam credendū est, etiam furiosum. Atq; hactenus μαλακῶτερον capitis beneuolentia, rem paucis subiecit. Attamen, inquit, quoniā hi patres id tantopere à me contenderunt, adsum auditurus si quid uelis. Hic alter protinus magnis cōuicijs debacchari in hominē, conclusionē esse scādalosam, offensiuam piarum aurium, hæresim sapientē, irreuerentialem in seraphicum ordinē diui Francisci, ipsum mox pœnas daturū, ni tam recantet. Contra Seruita, ut fortē uirum decuit, respondit se disputandā proposuisse, non recātandā. Ad tam impiam uocem supra modum commotus Standicius, iubet hominem pallisper operiri, ac sese proripit intro. Seruita ne hic quidem obtemperans tanto uiro, cœperat iam abire. At ille mox accitis satellitibus aliquot suis cucullatis, habet enim permultos, nec minus robustos, nec minus audaces regijs, abeuntem assequutus, correptū pedibus ceu Cacū quempiā introrsum trahit: ibi Seruita destitutus, & extrema metuēs, quod in deploratis rebus fieri solet, Iesum implorat: Iesum, Iesum, quātu potest uoce identidē exclamans. Nusquam erat Iesus inter Franciscanos, sed trahebatur interim miser: uerū è uicino ad Iesu nomen exciti quidam opifices cementarij, cum saxis & instrumentis suis accurrebant, & hominem è satellitum illorum manibus eripuerunt. Atq; hic fuit illius fabulæ primus actus. Proximus autē magnis utrinq; cōuicijs actus est, utriusq; partis ducibus passim quiritantibus apud suam factionē. Seruita uotiuam etiam tabellam Iesu seruatori suspendisse dicitur, argumento coloribus expresso, & adscripto epigrammate. Iam fabula cito populum peruagata, ad Cardinalis etiam aures, qui eius regni præses ac iudex est, penetrarat. Is ut est festiuo ingenio, ratus spectaculum haud iniucundum, ambos apud se fisli iubet. Accusat Standicius fortiter. Seruita gnauiter defendit. Cardinalis pronūciat, quandoquidē scholastica disputatio, ita esset proposita, uti mox à pascha Iouis die publice disputarent in æde diui Pauli. ibi est templum eius insulæ celeberrimū. Neutra pars pugnā detrectat. Adornant sese duces, apparant sese milites: affiguntur ualuis, compitis ac palis omnibus cōclusiones, cōcurritur & è longinquo ad hoc spectaculi. Diuersa hominū studia, sed omnium æqua expectatio. Ne longū faciam: aderat dies pugnæ destinatus, doctis atq; indoctis differta omnia. Et ecce quorundā opera factum est, ut à rege per Cardinalē interdictū exiret, ne quid ageretur. Ibi Standicius quo gloriam eam in se deriuaret, dimissis aliquot è suis, spargit per omnē populū, Seruitam supplicē sibi ad genua accidisse: deprecatiq;, ne disputatio procederet. Iamq; id plerisq; persuasum erat, cum alter hospes Anglice nesciret, nisi nescio quis deus Seruitæ in mentē misisset quidda. Is enim consenso suggestu, sic multitudinē est allocutus: Doctissimi doctores, uosq; cæteri præstantissimi uiriderat hodie futura disputatio, sed reuerendissimus Cardinalis ob iustas causas iussit supersedere, ne quid frustra expectetis. Minores ubi uident tantam gloriæ prædam sibi è manibus eripi, adoriuntur hominē, etiam in medio templo dilaniaturi, ni prouidens Cardinalis illi custodes aliquot suæ familiæ notos adiunxisset. Minores igitur quod illic solū licebat, motis capitibus multa procul minati, rursus ad Cardinalē magnis clamoribus Seruitā accusant: qui cōtra regium interdictū ausus sit apud populū testari, se paratū ad defendendam conclusionē tam impiam. Iubetur utraque pars adesse. Standicius præter satellites suos, etiam puerum cucullatum adduxerat, iam tum Scotissantē, Tanti refert à teneris recte instituī. Eum dū per diuersa atria ad Cardinalis adytum penetrat, ostentat magnatibus aulicis. Nam ille plerisq; notus est magis quàm charus. Affirmat fore ut puer ille Seruitam conficiat proteratq;. Ventum est, agit Standicius, ut puer cum illo committatur. At negat Cardinalis decorum, si cum homine graduato, ut uocant, puer committeretur. Nam Seruita theologiæ baccalaureus erat, currens an sedens, formatus an mox formandus incertum. Obiectus est igitur Minorita quispiam, sed Italus Italo, ut cornix cornici configeret oculos. Docti aliquot & proceres arrectis auribus circunstant. Ibi Minorita porrecto brachio: Tun', inquit, ais peccare Minores, si tractent pecuniam? Aio. Negas pontificem posse indulgere, ut liceat? Haud nego. At nobis indulsit. Credo. Licet igitur. Haud repugno. Mentitur igitur tua conclusio. Hoc telum sic elusit Seruita: Mea, inquit, conclusio de Minoribus pronunciat. Illis non licet: nobis qui Minores non estis, licet. Imò, inquit alter, bulla pontificia nos minores uocat. Vocat, ait Seruita, sed addit, cōuentuales. Sic enim minores conuentuales Minores sunt, ut homo mortuus est homo. Hic cum obmutuisset Minorita, nō enim expectarat eam solutionē, Cardinalis admiratus dialecticū acumē, arrisit non insuauiter. Standicius ubi uidet primam coitionem parū feliciter processisse, ipse prodit in harenam, ac multa minaci, & intento brachio: Aio, inquit, te excommunicatū. Et mox neganti: Est nobis, inquit, bulla pontificia, quæ excommunicat omnes, qui dicere ausint, fratres Minores cōuentuales apud Anglos peccare, si recipiant pecuniam: tu uidisti bullam, & affirmas, ergo es excommunicatus. Hic planè iam ἔμβροχος tenebatur Seruita, nisi elapsus esset, ut diceret bullam loqui de Minoribus conuentualibus, qui minores non essent, suam conclusionem loqui de Minoribus absolute. Cardinal. qui animi gratia magis quàm serio hæc ageret, sic utrunque dimisit, ut nondum satis liqueret, uter esset uir fortior. Seruita Lutetiā repetijt, triumphū illic actorus. Standi-

diciani contra apud suos iactitant illum à puero superatum, sic ut nihil haberet quod hisceret. Conclusio manet Oxoniæ Cantabrigiæq; in scholis theologicis disputanda. Hoc spectaculi quoniam nobis uehementer iucundum fuit, uolui tibi optime lector eam uoluptatem communicare, ut hac amœnitate lectionis tædium leuares.

Bis septem plagis Polypus contusus.

Δὶς ἑπτὰ πληγεὶς πολύπους πιλέμενος. id est, Plagis adactus polypus quatuor decem.

Dici solitum, ubi quis multo tandem malo sit emendatior. Quemadmodum accidit indomitis adolescentibus, qui plurimorum experientia malorum tandem cicurantur. Conuenit & in eos qui duriore ingenio præditi, non nisi grauibus supplicijs corriguntur. Aiunt polypum piscem captum diu multumq; tundi cædiq; solere, quo mitior fiat, & ad esum accommodatior. Autor Zenodotus.

Mopso Nisa datur. c

Schema prouerbiale uidetur & illud apud Vergilium in Pharmaceutria: Mopso Nisa datur.

Cum præter omnium spem res præclara contigit cuipiam prorsus indigno, ut nihil iam non posse sperari uel à quouis appareat.

Mopso Nisa datur, quid non speremus amantes?

Est autem emphasis in nominibus. Nam Mopsum dicens, intelligit infimum, abiectissimumq; pastorem. Nisam puellam insigni forma. Non absudit hinc illud Sophoclis in Aiace flagellifero, Οὐκ ἔστ' ἄελπτον ἀνδρί. id est,

Nihil est, quod haud sperare liceat.

In eandem sententiam Linus apud Stobæum,

Ἐλπίδ' χρὴ πάντ' ἐπεὶ οὐκ ἔστ' ἀνδρὶ ἄελπτον.
Ῥᾴδια πάντα θεῷ τελέσαι, καὶ ἀνύσσιμον ἀνδρί. id est,

Speres cuncta, nihil quod non contingere possit.

Omnia sunt magnis facta procliuia diuis.

CHILIADIS SECVNDAE CENTVRIA VI.

Quid nisi uictis dolor. I

Τί ἄλλο ἢ τοῖς νενικημένοις ὀδυνή; id est, Quid aliud quàm uictis dolor? Vsurpandum ubi palàm fit in contumeliam quippiam. Sumptum à dicto Brenni palàm illudentis Romanos in appendendo auro, quod stipulatus fuerat ab illis, desperatibus auxilium, ut è Romanis finibus abduceret Gallorum exercitum. Sed ipsius Plutarchi uerba libitum est subscribere. Εἶτα λέξαι τοῖς κρατήσασι, σωτηρίαν δὲ λόγου βραχυ μὴ σκληποῦ καὶ χιλίας λίτρας χρυσὸν καταβάλειν, τὸν δὲ λαβόντας ἐκ Ῥώμης μὴ Ῥωμαίους ἀπελθεῖν. ὡδὶ τούτοις γνωμένων ὅρκων, μὴ τὸν χρυσὸν νομισθέντα, τὸ δὲ πλεῖον ποιεῖ τὸ βαρὺ μᾶλλον καὶ ἀκριβέστερον, κρίσεως τοῦ πράγματος, εἶτα φαδίως ἀφελκόντων μὴ διαστρεφόντων τὸν ζυγὸν, μηχανᾶσθαι βαμβαίους πρὸς αὐτόν. ὁ δὲ βρέννος οἷον ἐφυβρίζων, καὶ καταγελῶν ἀποδυσάμενος τὸν μάχαιραν ἅμα καὶ τὸ ζωστῆρα προσέβαινε τοῖς σταθμοῖς. Πανθαυμάζων δὲ τὸ σκληπεῖν τί τοῦτο εἴη, ἢ τοῖς νενικημένοις ὀδυνή; τοῦτο δὴ ἔθλη παροιμιάζεσθαι λόγος γέγονε. id est, Itaq; cum placuisset, uti principes in colloquium uenirent Brennus & Sulpicius Romanorum dux, conuenit ut Romani mille libras auri dependerent: hi simulatq; accepissent aurum, ex urbe atq; ex agris discederent. Super his cum iusiurandum interceßisset, iamq; aurum esset adductũ, Gallicq; pactæ fidei immemores initio furtim, mox palàm de primerent, detorquerentq; lances, Romanorum aduersus illos coorta est indignatio. At uero Brennus tanquam per ludibrium & irridendi causa ensem unà cum balteo exutum lancibus appositi. Porrò Sulpicio roganti, quid hoc esset rei, Quid enim aliud, inquit, nisi uictis dolor? Atq; id dictum iam in prouerbium abijt. Cuius meminit Festus Pompeius illud addens. Cum Camillus Brennum insidijs circumuentum concideret, & ille quereretur contra fordus fieri, retorsit in eum suam uocem, uæ uictis. Sic etenim Festus effert prouerbium, Vnde palàm est, dolorẽ, non opprobrium in Plutarcho uertendum fuisse. Lapus interpres aut ipsius est, aut usus est exemplari, in quo scriptum erat, πρὸ ὀδυνῆς ὄνειδος. Huc alludisse uidetur Plautinus Ballio: Væ uictis, cum uictus uel iniquis conditionibus parere cogitur. Et, ni fallor, Vergilius in Mœride,

Nunc uicti tristes, quoniam fors omnia uersat,
Hos illi, quod nec bene uertat, mittimus hœdos.

Nonius Marcellus in dictione cestus, citat titulum Satyræ Varronianæ, Væ uictis.

Aquam bibens nihil boni parias. II

Ὕδωρ ὁ πίνων χρηστὸν οὐδὲν ἂν τέκοι. id est,

Aquam bibens probum & utile paries nihil.

Huius autorem ferunt Demetrium Halicarnassæum: cuius sensus est, à potis nihil præclarum, aut posteritate dignum aut uenustum proficisci, si biberint aquam, hoc est, si pauperes fuerint, & tenui uictu. Horatius,

Nulla placere diu, nec; uiuere carmina possunt,
Quæ scribuntur aquæ potoribus. Idem Iuuenalis,
Quod si Vergilio puer, & tolerabile desit
Hospitium, caderent omnes à crinibus hydri,
Surda nihil gemeret graue buccina. Idem,

Satur est cum dicit Horatius, Ohe.

Demetrij Halicarnassei distichon huiusmodi citatur à Zenodoto, etiam si in epigrammatis refertur Nicerati titulo,

Οἶνός τοι χαίροντι φίλῃ παχὺν ἵππον ἀοιδῷ,
Ὕδωρ ὁ πίνων χρηστὸν οὐδὲν ἂν τέκοι.

Quanquam apud Athenæum secus refertur uersus prior,

Οἶνός τι χαίροντι φίλαι μέγας ἵππος ἀοιδῷ. id est,

Sanè magnus equus lepido sunt uina poëtæ.

Iidem uersus referuntur ab Athenæo, secundo Dipnosophistarum lib. ex epigrammate quodam, quod quidam scripserat in Cratinum, qui frequenter in comœdijs taxatur ut uinosus. Quin & Horatius eloquentiam uino tribuit,

Fœcundi calices quæ non fecere disertum? Martialis,
Possum nil ego sobrius, bibenti
Succurrunt mihi quindecim poëtæ.

Aristoteles libro De naturis animantium octauo, Psittacum loquaciorem fieri putat, si uinum biberit.

Digna canis pabulo. III

Ἀξία ἡ κύων τῆς βρώσεως. id est, Digna canis pabulo. Ferme perinde ualet ac si dicas: Dignus operarius mercede sua. Et uix quisquam est tam inutilis minister, quin si non amplo salario, certe uictu dignus esse uideatur. Refertur à Suida. Quadrabit in hominem non usquequaq; reiiciendum atque inutilem, aut in hominem assentatorem, & ob id idoneum qui uersetur in principum aulis: ubi nullo in precio sunt, qui nesciant adulari.

Canis digna sede. IIII

Ἀξία ἡ κύων θρόνου. id est, Canis digna sede. Cum notius honos obtigit cuipiam immerenti. Sumptum uidetur à Melitæis canibus, quibus nonnulle mulierculæ maiorem habent honorem quàm ipsis maritis. Nisi mauis referre ad Anubim Aegyptiorum deum. Porrò constat, canibus à dominis tantum honoris habitum, ut defunctis etiam monumenta statuerint. Refertur à Diogeniano.

Si uin

Si uinum poſtulet, pugnos illi dato. V

Ἂν οἶνον αἴτῃ, κονδύλους αὐτῷ δίδου. id eſt,

Si uina poſcat ille, pugnos porrige.

Vbi pro bonis rebus expectatis, diuerſa accipiuntur. Sumptus eſt hic ſenarius è tragœdia quapiam, de Cyclope & Vlyſſe. Eſt autem notiſſima fabula, quemadmodum apud Homerum Vlyſſes Polyphemo Cyclopi uinum petenti ſubinde porrigit, quo ſimul atque iam temulentus ſopituſque iaceret, palo præuſto oculum illi perterebrauit. Putant metaphoram à pueris ductam, qui petentes non petenda, nonnunquam colaphos recipiunt: Terentius in Phormione: Pugnos in uentrem ingere. Pugnos plagas ipſas uocat, itidem ut Græci κονδύλους. Adagium refertur à Suida.

Pro perca ſcorpium. VI

Ἀντὶ πέρκης σκορπίον. id eſt, Pro perca ſcorpium. Vbi quis optima captans, peſſima capit. Nam perca piſcis eſt uel maxime laudatus, cuius identidem meminit Athenæus, quòd eius delicias recenſens. Scorpius lethalis eſt, quanquam eſt & piſcis huius nominis, contempti ſaporis, de quo magis ſentire uidetur adagium. Simili figura dixit Lycophron.

Ὁλ' ἀντὶ πιπὼ σκορπίον λιμῷ πάσας. id eſt,

At ſcorpium ille glutiens pipus uice.

Eſt enim pipo auis genus.

Pro beneficentia Agamemnonem ulti ſunt Achiui. VII

Ἀντ' εὐεργεσίας ἀγαμέμνονα τίσαν Ἀχαιοί. id eſt,

Pro meritis male tractarunt Agamemnona Grai.

Quidam ad hunc efferunt modum:

Ἀντ' εὐεργεσίας ἀγαμέμνονα δῶσαν Ἀχαιοί. id eſt,

Pro beneficiis uinxerunt Agamemnona Grai.

Dicebatur in ingratos, qui pro ſummo beneficio ſummum remetiuntur maleficium. Agamemnon enim tot exhauſtis laboribus in expugnanda Troia, pro dignitate Græciæ, domum reuerſus, ueſte inexplicabili inuolutus, interfectus eſt à Clytemneſtra, auxiliante Ægiſtho adultero. Annotatum eſt, hoc feré accidere uiris de rebus bene meritis, ut pro beneficiis peſſimam gratiam tulerint à populo. Pindarus in Pythijs hymno 4. φαντὶ δ' ἔμμεν τοῦτο ἄνια, πόρον ἄτερ, καλὰ γυάσονθ' ἀνάγκα ἐκτὸς ἴκτιν θέσθαι. id eſt, Aiunt autem hoc eſſe moleſtiſſimum, qui norit honeſta neceſſitate forishabere pedem, hoc eſt, non frui bonis, cum ipſe benemeritus ſit de alijs, ſed pro bene factis male audire.

Cane Tellenis cantilenas. VIII

Ἀσὰ τὰ τέλλιν᾽. i. Cane cantiones Tellenis. Quidam dici putant de dicacibus, mordacibuſq; quibuſdam de inepte loquacibus. Nam Tellenē hunc, tibicinem quendam fuiſſe, poëtam item carminū ineptiſſimorū. Alij tradunt, hunc locos quoſdam uerſibus lepidiſſimis deſcripſiſſe, non ſine multo ſale ſcommatum. Meminit huius Tellenis Diarchus Meſſenius apud Zenodotum. Item Plutarchus in Apophthegmatis.

Azanæa mala. IX

Ἀζανίαι κακαί. i. Azanæa mala. Dici ſolitum, ubi quis in re perdifficili & infrugifera plurimum ſumeret laboris. Aut ubi res eſſet cuipiam cum homine difficili, moroſo, intractabili, tenaci. Tradunt Azaneam regionem quampiam eſſe Arcadiæ, ſterilem & culturæ inhabilem: in qua coloni multo ſudore parum fructus referunt. Hæc fermè traduntur à Græcarum paroemiarū collectoribus. Ceterū Stephanus de nominibus urbium, ueluti fontem aperit nobis huius adagij. Siquidem is complures refert Azanias, unam quæ ſit Arcadiæ pars: in hac fontem quempiam eſſe, cuius aquam qui guſtarit, hunc uſque adeo à uino abhorrere, ut nec odore ferat. Alteram Maſſiliæ, tertiam Phrygiæ: cuius mentionem fecerit etiam Strabo lib. Geographiæ 12. De hac Hermogenes citante Stephano, huiuſmodi quandam narrat fabulam. Cum illic frequentes eſſent uillæ ruſticorum, orta ob ſterilitatem agrorum fame, collecti paſtores rem diuinam fecerunt, fertilitatem à dijs petentes. Cæterum cum dij non audirent illorum uota, perduraretq; agrorū ſterilitas, Euphorbus è paſtoribus quidam nouum ſacrificij genus excogitauit. Immolauit enim ἐχῖνον ἢ ἔχιν, quod Phrygum lingua ſonat, uulpem & echinum. Hac hoſtia placatis dijs, agros feraces eſſe cœpiſſe: quod ubi finitimis paſtoribus eſſet cognitum, Euphorbo ſacerdotium & imperium detulerunt: poſt loci nomen commutatum eſt, proq; Azania Ἀζανάγχη uocatum, quod perinde ſonat Phrygio ſermone, quaſi Græce dicas, ἐχινολώπεια, Latine, Echinouulpem. Huiuſmodi fermè Stephanus, ex quibus coniectari licet, ex ea fabula natam paroemiam.

Capra nondum peperit, hœdus autem ludit in tectis. X

Αἴξ ὄπω τέτοκεν, ἔριφος δ' ἐπὶ δώματα παίζει. id eſt,

Nondum enixa capra, at iam ludit in ædibus hœdus.

Qui poſtrema perfectáq; iam aggrediuntur, præteritis iis quæ præceſſiſſe oportuit, Aut qui gloriantur, iam aſſecutos ſeſe, cuius nc fundamenta quidem ſunt iacta. Aut qui rem agunt præpoſtere. Prius eſt enim peperiſſe, quàm ut hœdus ludat in tectis. Refertur à Zenodoto.

Reperit deus nocentem. XI

Εὗρε θεὸς ἀλιτρόν. id eſt, Reperit deus nocentem. Cum tandem ultio contingit improbis, quaſi diuinitus immiſſa. Theocritus in Idyllio decimo,

Εὗρε θεὸς ἀλιτρόν, ἔχει πάλαι ὥρ᾽ ἐπεθύμεις. id eſt,

Inuenit deus impium, habes quæ olim cupiebas.

Theocriti Scholiaſtes indicat, prouerbium & alia forma ſolitum efferri, εὗρε θεὸς αἴτιον.

Simile eſt Homericum illud Iliados Δ.

Εἴποθ᾽ γὰρ τε καὶ ἀνδρὶ ὀλίγῳπερ ἐπ᾽ ἰτέλεσσεν,

Καί τε καὶ ὀψὲ τελεῖ, σύν τε μεγάλῳ ἀπέτισαν. id eſt,

Quanquam etenim non punit Iuppiter ilico ſontem,

At faciet tandem, & luerint ſua crimina magno.

Huc pertinet illud Sophocleum,

Οὐ γὰρ ἢ τὶς θεῶν

Βλάπτει, σιωπᾷ δ᾽ ἢ δοκεῖν ἰσχὺν φυγεῖν. id eſt,

Vbi quis deorum leſerit,

Nemoque at ſuffugere quamlibet potens.

Aſtipulatur autem ſenarius ille prouerbialis,

Θεὸς ἢ πληγὴν οὐκ ἀποτροπαῖος βροτός. id eſt,

Plagam deorum nullus hominum ſuffugit.

Pindarus item in Pythijs,

Θεὸς ὃς κὴν πτερόφιν᾽ ἀετὸν μίχε, κὴν θαλασσαῖος παραμείβεται

Δελφῖνα, κὴν ὑψιφρόνων τιν᾽ ἅπαντε βροτῶν. id eſt,

Deus & elatam aquilam aſſequitur, & marinū præuertitur delphinum, & elatorū quempiam deprimit mortalium.

Aſtipulatur huic ſententiæ & in Olympijs,

Εἰ ἢ θεὸν ἀνὴρ τις ἔλπεταί τι λαθέμεν ἔρδων, ἁμαρτάνει. id eſt, Quod ſi deum homo quiſpiam ſperat ſibi rum ſe, cum agit aliquid, errat.

Ignauis ſemper feriæ ſunt. XII

Qui uacant otio, feriari dicuntur, & otioſi feriati, & otium feriæ, quæ metaphoræ tanquam in prouerbium receptæ ſunt. Theocritus in Bucolicis,

Ἀργοῖς ἀεὶ ἑορτά. id eſt, Semper feriæ inertibus.

Nam ferijs etiam ethnici à prophanis negotijs abſtinebant. Qui fugiant laborē, optāt dies feſtos, quo liceat otiari, uentriq; & uoluptatibus indulgere. Siquidem antiquitus in hoc dabantur agricolis feriati dies aliquot, ut luſu reficerēt laſſitudinē. Admiſcuerunt autem religionem, quo moderatiores eſſent

essent lusus. At hodie Christianorum uulgus ferijs olim ad pietatis usum institutis, in compotationes, in scorta, in aleas, in rixas, in pugnas abutitur: nec ullo tempore plus committitur flagitiorũ, quàm quo maxime conueniebat à flagitijs abesse. Nec unquam magis imitarentur ethnicos, quàm cũ præcipue Christianos oportebat agere. Cumq; palàm sit, rem iuuandæ religioni repertã in religionis perniciem uergere: tamen haud scio quo consilio pontifices quotidie ferias addunt ferijs, cum potius cõueniat prudentes imitari medicos, qui pro ratione morborũ nunc remedia, nunc illud ceu scopum spectantes, ut bonæ ualetudini conferant. Proinde cum uideant rem olim pro temporũ illorum ratione salubriter institutam, nunc mutatis Christianorum moribus, pestem esse pietatis, quæ tandem religio est, constitutionem eodem mutare consilio, quo ueteres illi constituerunt? Quod de festis diebus dico, de multis alijs sentiendũ est: nec quod damnandũ existimem Christianorũ ferias, sed quòd in immẽsum nolim crescere: & paucas eas quas instituit priscorũ autoritas, ad id conuerti cupiam, ad quod repertæ sunt. Nam uere Christianis omnis dies festus est: malis uero, quæ maxima turba est, festi dies minus festi sunt quàm prophani. Sed ut ad prouerbiũ reuertamur, apte accõmodabitur in eos qui nũquam nõ cauſantur aliquid, quo sint in otio: ueluti quibus insuaues sunt literæ, nunc excusant ualetudinẽ, nunc occupationes rei domesticæ: nõnunquã obstat rigor hyemis, aliàs æstatis feruor, interdũ autumni periculosũ cœlũ. Demũ auocat à libris ueris amœnitas mox fugitura. Pransi negant esse rem habendam cũ libris antequã cõcoxerit stomachus. Impransis obstrepit fames, quo minus libeat. Luci dicũt ignauũ esse, domi desidere. Cæterũ ad lucernã uigilare, oculis inimicũ. Si suppetit res domestica, quorsum opus, inquiũt, literis? Si deest, negant pauperẽ posse philosophari. Iuuenis negat, æui florem curis senilibus absumendũ. Prouectior ait, ualetudini parcendum.

Catulæ dominas imitantes. XIII

Τὰς δεσποίνας αἱ κυνίδες μιμοῦνται. i. Dominas imitantes catellæ. Vbi serui dominorum ferociam repræsentãt, aut discipuli præceptoris resipiunt arrogantiã, aut ministri principum fastum. Breuiter quoties ij qui subsunt, eorũ exprimunt mores, sub quorũ imperio degunt. Vnde & illud Iuuenalis,

Maxima quæq; domus seruis est plena superbis.

Videas autem & Melitæas, opulentarũ mulierum delicias, fastum, lasciuiam, totamq; ferme morum imaginem reddere. Vsurpatur hoc adagium à Platone libro De republica 8. Ἀτεχνῶς γὰρ αἱ τε κυνίδες τῶν παροιμιῶν οἷαί περ αἱ δέσποιναι γίγνονταί τε δὴ καὶ ἔπεσι καὶ ἄλλοις ὅτου δεῖ τρόποις καὶ σεμνῶς ἐθίσασθαι πορδεύεσθαι τὰς δούλας ἐμβάλλουσαι ὥσπερ ἵππους καὶ ἀτιμάζουσι, καὶ μὴ ἀξίσασαι. id est, Palàm enim tum catellæ iuxta prouerbium, tales quales sunt dominæ. Tum & equi & asini tales reddũtur, qui assuefacti fuerint admodum liberæ, fastuosæq; per uias ingredi: semper incursantes in obuium ni cedat.

Tantali pœnæ. XIIII

Ταντάλου τιμωρία. id est, Tantali supplicia. de ijs dicendum, quibus adsint quidem bona, uerum his frui negatum est. A fabula Tantali sumptum, quem poëtæ fingunt, apud inferos assistere flumini sitienti, quòd si quando admouerit se potaturus, repente aquam labris contactam refugere. Tum capiti imminere arborem pomis onustam, sed eam subitò porrigenti manum diò subducere sese, atq; ita miserum præsente copia, inopia discruciari. Id olim in diuites parcos & sordidos dici uulgò solere, testis est Horatius in Ser.

Tantalus à labris sitiens fugientia captat
Pocula. quid rides, mutato nomine de te
Fabula narratur. conge stis undiq; facris
Indormis inhians, & tanquam parcere sacris
Cogeris, aut pictis tanquã gaudere tabellis. Idẽ in Odis.
Magnas inter opes inops.

Gregorius Nazianzenus in epistola ad Basilium eleganter detorquet ad huius mũdi delicias, quæ nunquã explent animum, ταντάλειοι, inquit, τινὲς καὶ ἀπαύστοις διψῶντες ἐν ὕδασι, τῶν ἐλεεινῶν καὶ ἀτροφον παιδευσιν. i. Tantalij & execrabiles sitientes in aquis, miserandam illam & nihil alimoniæ conferentem pandæsiam. παιδευσίαν autem Græci uocant conuiuium ex omni genere deliciarum apparatum.

Viro sent maxillæ baculus. XV

Ἀνδρὸς γέροντος ἡ γνάθοι βακτηρία. id est,

Maxilla senibus scipionis est uice.

Dici solitum de ijs qui ob defectas ætate uires, lautiore pariter & copiosiore uictu coguntur uti, quo quod senectã deterit, utcunq; farciant cibo. Manet & in hodiernum senile uerbum: Ego me dentibus meis sustento. Est autem uelut ænigmaticum, reliquos ingredi pedibus, senes dentibus. Etenim quod decesserit nativo corporis succo, id cibi ac potus adminiculo sarciendum. Videmus illud euenire uulgò, posteaquam destituit senes edacitas illa, uitæ finem imminere.

Ne uerba pro farina. XVI

Μὴ λόγους ἀντ' ἀλφίτων. id est,

Ne uerba pro farinis.

Aduersus eos iactebatur, qui beneficium uerbis, non re dabant. Qui ferè magnatũ mos est, uti suos splendidis promissis alant. Bene autem admonet in Pandectis Pomponius iureconsultus, peculium re, non uerbis augendum esse. Quadrabit item in eos, qui beneficium pollicitis rependunt. Aut qui consolãtur oratione, cum auxilio sit opus. Veteres quicquid ad uictum pertineret, ἀλφιτα uocabant. Apparet è comœdia quapiam sumptum, est enim hemistichium carminis iambici trimetri. De prouerbio Aristophanico, ἐξὸν πρὸς τὰ ἀλφιτα, dictum est alibi.

Ancoras tollere. XVII

Nonnullam prouerbij faciem habet, quod est apud M. Varronem in opere De re rustica, capite extremo: Ancoras tollere, pro eo quod est, mihi discessum, quod genus & illud: Talaria uectare. Hæc sunt huius uerba: Interea redit ad nos Pauo. Et si uultis, inquit, ancoras tollere, latis tabulis sortitio fit tribuum, hoc est, si uultis omissa disputatione hinc abire. Quanquam hic alluditur ad ambiguam naualium significationẽ, quæ tum nauticæ sunt, tum forenses, quibus suffragia ferebantur. Huic simile Quintilianicum illud: Oram soluere. Nam ita plerique legunt.

Ἀμούσοι. XVIII

Inelegantes & indoctos Græci uocant ἀμούσους; hoc est, à musis alienos. Antiquitus enim nihil eruditum habebatur sine musica. Vnde apud comicos, qui literas se didicisse negant, aiunt se non didicisse musicam. Quintilianus libro primo cap. De musicæ laudibus: Denique, inquit, in prouerbium usque Græcorum celebratum est, indoctos à Musis atque à Gratijs abesse. Plato lib. De repub. 8. Σπανιοδότερον dixit improbiorem & rusticius inuerecundũ. Et Aristoteles lib. Rhetoricorũ 2. ἔστω δὴ ἀναίδεια μὲν τὸ ἀπαιδεύτως παρ' ὀλίγα μυσιωδέστερον λέγειν. i. Quemadmodum aiunt poëtæ, indoctos apud multitudinẽ elegantius dicere. Homẽ infigniter eloquutũ, παιδευτὸν ἄνδρα dicimus, deniq; quicquid est moderatum compositumq;, ἡμμένον dicunt Græci. Et Athenæus ἀμουσολογίαν appellat ineruditas parumq; tempestiuas fabulas. Aeschines aduersus Timarchum γελᾷ τοὺς πρὸς τοῖς ἄλλοις ναυτικοῖς ἀμούσους τινὰς ὑπ' ἀνέμου δεινοῦ ἀνθρωπους ὄντας. id est, Nam & præter alia mala alienus à musis, & ineruditus est homo. Aristophanes in Equitibus,

Ἀλλ' οὐδὲ δεῖ μουσικῆς ἐπὶ τούτοις. id est,

Imò nec ipsam musicam noui ô bone.

Hominem

Homines ab humanitate politioribusq; literis alienos, iubebant Gratijs & Musis sacrificare, quemadmodum Plato Xenocratem subinde monere solitus est ut Gratijs litaret. Apud Athenæũ lib. 4. quidam Cynico inhumanitatẽ exprobrans ait, ὃ χ ἅπαξ σὺ οὐ κυνικὲ, ὁ μηδὲν πρὸς πᾶν χαίρειν, ἀλλ' ἀεὶ πᾶσι μέτεσι θύεις. id est, Non quemadmodum tu Cynice, qui nunquam Gratijs ac ne Musis quidem sacrificaris. Apud eundem lib. 13. cinctur ex parodo quopiam.

Οὔτε διδάξαι ἀριστόφαν' γράμματα μοῦσας. id est,

Literulas Musæ quos edocuere finistras.

Videtur in peruersè doctum aut maledicũ congruere. Siquidem ibidẽ Ephippus in quendã dixit, ἐπαριστόφανε ἀδῖν' ἐμαῖς τιὺ λαῶν τᾶσι φορεῖς. i. Siniſter linguam in ore gestas, uisſortè legendũ censes ἐπ' ἀριστόφανε. i. in leuã partẽ. Qui cunctis interpretatur in leuam partem, omiſsis bonis, in leua parte gestat linguã. Vnde & ſiniſtras ſuſpiciones, et ſiniſtras interpretationes dicimus. Celebratur & philoſophi cuiuſdam dictũ, ipſum philoſophiæ præcepta tradere dextra, auditores autem accipere ſiniſtra. Plutarchus in uita Romuli, quem uult intelligi nec indoctum, nec inhumanum, dicit nec Muſis carere nec Gratijs, οὐχ ἧττον ἢ σύλλας ὁ μαχιμώτατος ὕστερ μετῶν ὕστερ χαρίτων ἐμπλεὼς ἀνήρ. i. Sextius Sylla Carthaginenſis, neq; Muſarum, neq; Gratiarum expers.

Vitilitigator. XIX

Vitilitigatores M. Cato uocabat, litium auidos, & alienorum operum calumniatores. Eaq; uox ob nouitatẽ doctis in adagionem abijt, quemadmodum & Homeromaſtiges & Vergiliomaſtiges. Plinius in præfatione Hiſtoriæ mundi: Ergo ſecuri, etiam contra uitilitigatores: quos Cato eleganter ex uitijs & litigatoribus compoſuit, quid enim illi aliud quàm litigant, aut litem quærunt? exequemur reliqua propoſiti.

Vino uendibili ſuſpenſa hedera nihil opus, XX

Vino uendibili ſuſpenſa hedera nihil opus, id eſt, Vera uirtus non eget alienis præconijs. Aut res præclaræ per ſe placent, neque deſiderant exoticam commẽdationem. Sumptum apparet à cauponum more, qui uinarijs tabernis ſignum hederæceum ſolent prætendere. Ita Plautus idem in Pœnulo: Inuendibili merci oportet ultro emptorem adducere, probata merce facile emptorem reperit. Horatius,

Vbi largius æquo
Laudat uenales qui uult extrudere merces.

Canere ad myrtum. XXI

Ἀδὰν πρὸς μυρσίνιον. id eſt, Ad myrtum canere, prouerbio iubebatur imperitus literarum & infacundus, quiq; non poſſet apud eruditos loqui. Hinc ſumpta metaphora, quòd apud ueteres mos eſſet, ut in conuiuijs ſinguli ſuam cantionem canerent: quod ſi quis citharã accipere recuſaſſet, utpote muſices ignarus, is per iocum accepto ramo laureo ſeu myrteo, cogebatur ad eum canere. Porrò priſcis hunc canendi fuiſſe morem teſtatur & Fabius libr. Inſtitutionum 1. Vnde, inquiens, etiam ille mos, ut in conuiuijs poſt cœnam, circumferretur lyra: cuius quàm ſe imperitum Themiſtocles confeſſus eſſet, ut uerbis Ciceronis utar, habitus eſt indoctior. Sed ueterum quoq; Romanorum epulis fides ac tibias adhibere moris fuit. Plutarchus primo Symposiacon libr. ſcribit, olim fuiſſe morem, ut in conuiuio primum uoce communi deum canerẽt πωιανίζοντες, ut ait: deinde myrteum ramum uniuſquiſq; tradi ſolere, quem ἀοίδιμον uocatum exiſtimant, quòd is qui eum accepiſſet, caneret. Poſt lyra circulata, qui peritiùs artis fuiſſet, eam accipiebat canebatq; ſonum chordarum ad uocem attemperans. Recuſantibus autem muſices imperitis, ὀνομάζεται κάρυκος διεκβαίνειν, quod non eſſet uulgare, neq; omnis facile. Alij dicunt myrtum non ſolere ordine circumduci, ſed à fronde ad frondem transferri, ut poſtcaquam cecinisſet is qui in prima ſponda primus ſedebat, ei traderet, qui in ſecundo lecto primus accumberet, hic rurſum tertij lecti primo. Deinde rurſum primi lecti ſecundus, ſecundo loco in ſecunda accumbenti ſponda traderet, eumq; ad modum per omnes iret. Hæc fermè Plutarch.

Admeti nænia. XXII

Ἀδμήτου μέλος. id eſt, Admeti nænia. De triſti lugubriq; cãtione. Accommodari poterit ad orationem querulam ac miſerabilem. Accipitur enim cantilenæ genus, quod σκολιὸν uocant, de quo multa Iulius Pollux. Dictum eſt autem obliquum uel à tibiarum figuris, uel quòd in conuiuijs, quemadmodum modo diximus, obliquo ordine à lecto in lectum flecterentur canendi uices. Quidam huiuſmodi cantiones facile & illaboratas intelligunt: nimirum quales oportet eſſe, quæ inter pocula canuntur & ex tempore, Verũ de ijs, deq; ſuperiore prouerbio, qui uolet copioſius edoceri, legat Ariſtophanis interpretem, in eo quem mox indicabimus loco. Adagium ad huiuſmodi fabulam referunt: Admetus rex fuit Pheræorum, cuius armenta pauiſſe fingitur Apollo, mercede conductus, cum ex Olympo depulſus, humana ſpecie exularet apud mortales. Exilij cauſam hanc adſerunt: Aeſculapius Apollinis filius Chirone præceptore medicam artem perdidicerat: deinde ſanguine qui ex Gorgonis fluxerat uenis, à Pallade accepto, per hunc plurimos reſtituit ſanitati. Porrò ſanguine qui è ſiniſtris defluxerat uenis, ad perniciem hominum utebatur, qui è dextris, ad ſalutem. Quin fabulis uulgatum eſt, illam etiam uitæ defunctos quoſdam in uitam reuocaſſe. Quare ne pro deo haberetur apud mortales, cùm id uideretur præſtare quod deorum eſt proprium, Iuppiter illum fulmine percuſſit. Ob id indignatus Apollo, Cyclopes qui Ioui fulmẽ illud fuerant fabricati, peremit. Quam rem indignè ferens Iuppiter, Apollinem deſtinarat è cœlo ad inferos præcipitem dare. ſed Latonæ interuentus precesq; mitiorem pœnam impetrarunt. Itaq; cœlo interdictum eſt, iuſſuſq; ſolum uertere, damnatus ut annum apud hominem mortalem mercede ſeruiret. Igitur ad Admetum profectus Apollo regis armenta, ſicuti dictum eſt, paſcebat: & ut erat artifex, effecit ut omnes uaccæ gemellos parerent. Cumq; apud Admetum perquam humaniter eſſet habitus, ut patrono gratiam offerri referret, à Parcis impetrauit, ut cùm in illarum fuſis Admeti dies uolueretur, liceret hæc lege mortem effugere: ſi quem alium reperiſſet, qui uolens illius uicem mortẽ oppetere uellet, ſuiq; capitis diſpendio illius uitam redimere. Ergo cum adeſſet dies ille fatalis, neque quiſquam inueniretur, qui mortis uicarius eſſe uellet, patre etiam ac matre recuſantibus, una Alceſtis uxor mariti uitam ſuæ cariorẽ habuit. Quæ defuncta ſtridulæ quædã & lugubres nœniæ decantabantur aſſidue apud Admetũ, donec mota Proſerpina, remiſit Alceſtidem. Aut, ut quidam dicunt, donec Hercules expugnato Orco, hanc ad ſuperos reduxit. Meminit περὶ τ μέλους etiam Euripides in Alceſtide.

Διατὰ δ' ἦν μέλη κλύειν. id eſt,
At cantiones duplices audire erat.

Notat etiam Ariſtophanes in Veſpis,

Ἀδῆς κλέων & λαβόμενος & τ' ἐξιὰς
Ἀδμήτου λόγον, ὥ τάμε μαθὼν τὸν ἀγαθὸν φίλον.
Τέτῳ τι λέξεις σπολιόν; id eſt,
Canit Cleonis apprehenſa dextra
Verbum Admeti doctus, amice diligito probos.
Huic quid obliquum loqueris?
Miſcet iambicis anapæſtica.

Interpres citat bos uerſiculos ex fabula Ciconijs:

Ὁμοῦ δ' ἦν ἀδμήτου λόγον πρὸς μυρσίνιον,
Ὁ δ' ὠδὶ ὑπάγυιαζεν ἁρμοδίως μέλος. id eſt,
Atq; is quidem canebat Admeti modos

Admyr

Ad myrtũ,at alter adegit Harmodij melos Vt caueret. Congerit & alia quædam non indigna cognitu,quæ licebit inde petere.

Bellũ haud quaquã lachrymoſum. XXIII

Ἀδάκρυτος πόλεμος. id eſt. Bellum lachrymis carens,ubi victoria contigit citra cædem & ſanguinẽ. Aut ubi quis è periculoſo quopiam negocio ſic extricauit ſe,ut nullo ſuo malo diſceſſerit:ſiue cum rixoſi uerbis inter ſe digladiãtur,nec eſt quicquam periculi,ne ueniatur ad manus. Aut ubi certamen agitur eiuſmodi,ut neutri parti quicquam accidat incõmodi,uelut in conſtictione literaria,in qua victus diſcedit eruditior,victor amicior. Natum aiunt è uetuſto quodam oraculo Dodonæo,quo reſponſum Lacedæmonijs aduerſus Arcadas pugnaturis:ἀδάκρυτον πόλεμον ἕοντα. id eſt,Bellum ſine lachrymis futurum. Deinde contigiſſe illis victoriã, nemine prorſus interfecto. Nos item incruentam victoriam uocamus,quum nulla cæde contigit victoria:& apud Græcos, ἀναίμακτοι νικᾶν. id eſt, Citra ſanguinem uincere. Plutarchus in Commentario de fortuna Romanorum,ἀδάκρυτον νίκην appellat eam quam Paulus Aemylius de Perſeo reportauit. Eſſertur prouerbium etiam ad hunc modum,ἀναίμακτον ἔχηνος τρόπαιον. id eſt, Incruentum ſtatuit trophæum. Celebratur inter Pittaci oracula illud quoq;:δεῖν τὰς νίκας ἄνευ αἵματος & ποινᾶς. Oportere uictorias citra ſanguinem fieri. Autor Laërtius. Nec abhorret hinc illud quod in Græcorum commentarijs reperio: πόλεμος τις ἀοίδιμος ἀνὰ τὴν ἑλλάδα πεπόνηται. id eſt, Bellum quoddã abſq; ferro motum eſt in Græcia. Significat autem bellum,quod oratione,non armis peragitur. Nam id demum uiris ſapientibus dignum. Alioqui ferro congredi ferarũ eſt & gladiatorum, quos equidem infra ferarum genus pono. Et tamẽ nemo crediturus erat,niſi cerneremus oculis,quantopere hæc bellandi ratio placeat principibus Chriſtianis. Pugnatur machinis,quales nulla unquam ethnicorum feritas,aut ulla barbaries excogitauit. Quin eſt apud Germanos populus,cuius hæc præcipua gloria,quam plurimos mortales ferro trucidaſſe,quod cùm per ſe immane eſt,tum hoc etiam fœdius, quòd hoc faciunt mercede conducti:ueluti carnifex quiſpiam ad lanienam precio emptus. Atq; hæc tum magis erunt prouerbialia,ſi longius transferantur:ut puta,ad litem forenſem, contentionem,aut aliud id genus certamen.

Flet victus,victor interiit, XXIIII

Κλαίει ὁ νικηθείς,ὁ δὲ νικήσας ἀπόλωλεν. id eſt,

Qui uicit,periit,plorant qui fuc-cubuere.

Quoties utraq; pars magno ſuo malo diſcedit:ita ut plerũq; in bellis ſolet accidere. Item in litibus forenſibus,in contentionibus. Nam Heſiodus duas facit Eridas,quarum altera peſtifera ſit ~~nocendi,altera frugifera. In priore certaminis genere~~ qui uicerit,diſcedit improbior,victus ſit infelicior. In poſteriore qui ſuperior euaſerit,diſcedit clarior: qui ſuperatus fuerit,diſcedit ſeipſo melior. Tradunt hoc natum à Sibyllæ Erythrææ uaticinio,quod edidit de pugna apud Cheroneam commiſſa. Nam illic Athenienſes cum Thebanis uicti perierunt:Philippus victor protinus à Pauſania ſublatus eſt. Meminit huius Georgius Gemiſtus in Hellanicis. Quãquam idem olim uſu uenit Troianis & Græcis,poſt inſaniſſimũ bellum,pro mala muliercula tot annos geſtum. Nam Troia funditus euerſa eſt,Græci victores,aut in reditu perierunt,aut domi reperere perniciem.

Timidi nunquam ſtatuerunt trophæum. XXV

Ἀλλὰ γὰ ἀθυμοῦντες οὐδέποτε ἔστησαν τρόπαιον ἐχθρῶν. id eſt,

At enim trophæum nobile haud unquam uiri Statuere pauidi.

Suidas ex Eupolide citat. Vſurpatur à Platone in Critia: Ἀλλὰ γὰ ἀθυμοῦντες οὐδέποτε ἔστησαν τρόπαιον ἐχθρῶν. Apte dicetur in eos,qui per animi ſocordiam incrtiamq; nihil egregium,nihil arduum audent aggredi: aut qui periculi metu à magnis abſtinent negocijs,cùm inſignis gloria non niſi magnis periculis contingat. Neq; triumphum egit quiſquam qui non ſit auſus Martis euentum experiri. Eſt ſimile quiddam apud Hebræum illum concionatorem,non facere ſementem,qui ſuperſtitioſius obſeruet uentum:& qui conſideret nubes,hunc haud unquam metere. Τηρῶν ἄνεμον ὁ σπείρων,καὶ βλέπων τὰς νεφέλας ὁ θερίζων. profertur & illud in timidos è Sophocle:τὰ δείν᾽ γάρ τοι τοῖς φοβουμένοις ἕρπει. id eſt, Formidoloſo ſtrepunt omnia.

Vnà cum ipſis manipulis. XXVI

Αὐτοῖς ἀμάλαις. id eſt, Cum ipſis manipulis. Cùm omnia funditus pereunt,hoc eſt,cùm ne gluma quidem ſit reliquum. Prouerbium à ruſticis natum uidetur. Refertur à Suida.

Ne Aeſopum quidem triuiſti. XXVII

Οὐδὲ Ψ αἴσωπον πεπάτηκας. id eſt, Ne Aeſopum quidem triuiſti. De uehementer ſtupidis & imperitis. Refertur à Suida. Extat autem apud Ariſtophanem in Auibus,

Ἀμαθὴς γὰρ ἔφυς,κοὐπολυπράγμων,
Οὐδ᾽ αἴσωπον πεπάτηκας. id eſt,
Indoctus enim es,neque fat ſolers,
Neque triuiſti ſcitem Aeſopum.

Nam antiquitus Aeſopi fabellas etiam uulgus idiotarum tenebat. Has igitur qui non legiſſet,nihil ſcire uidebatur. Erat autem natione Phryx,ſeruus Xanthi,liber factus eſt ab Idmone cæco. Plato comediarum ſcriptor,fingit illum reuixiſſe. Ab hoc omnes fabellæ in quibus inducuntur animalia bruta,αἰσωποποιοὶ dicuntur,quemadmodum in quibus homines,Sybariticæ,ſiue Sybaritides diminutiuè.

Vulpes bouem agit. XXVIII

Ἀλώπηξ Ψ βοῦν ἐλαύνει. id eſt, Vulpes bouẽ ducit. Quum res abſurdè geritur. Nihil enim uulpi cum agricolatione: ueluti ſi quis poëta de rebus ſacris concionetur:aut leno tractet rempub. Licebit & ad eum torquere:qui non ex animo,ſed aliò ſpectans,fingit ſeſe quippiam uelle facere. Extat & hoc apud Suidam.

Non ineſt remedium aduerſus ſycophantæ morſum. XXIX

Ἀλλ᾽ οὐκ ἔστι συκοφάντου δάγμασι φάρμακον. id eſt,

Aduerſus ictum ſycophantæ non ineſt.

ſubaudiendum φάρμακον. id eſt, remedium. dictum eſt in calumniam,cuius morſus non ſolum pernicioſiſſimus eſt,uerumetiam ineuitabilis,quòd elancularius plerunque. Olim remedia quædam amulis ineſſe creditum eſt:ueluti aduerſus ſerpentium morſus,aut morbum aliquem,aut faſcinationem. Eſt apud Ariſtophanem in Pluto,apud quem iactanti amulum magicum,in quo remedium eſſet aduerſus omne malorum genus,reſpondetur,

Ἀλλ᾽ οὐκ ἔστιν συκοφάντου δάγμασι φάρμακον. Quod imitatus uidetur apud Athenæũ lib. 3. Ariſtophanes, ἐὰν δ᾽ ἄρα
Σκίφη μὲ περὶ τὰν γαστέρ᾽,ἢ Ψ ὄμφαλον,
Παρὰ φρύνεον ἀλκίλι᾽ ἔστι μοι δραχμῆς. id eſt,
Quod ſi mihi aluum torſerit,
Aut umbilicum,eſt anulus drachmæ mihi
A Pherecrato emptus.

Indoctior Philonide. XXX

Ἀπαιδευτότερος φιλωνίδου,id eſt, Indoctior Philonide. Hic Meliteñſis erat prægrandi corpore,cæterum inſulſus & indoctus. Notatur aliquoties apud Ariſtophanem,ut mulieroſus,& in paraſitos profuſus.

Apage hoſpitem in tempeſtate, XXXI

Ἀπαγε ξένον ἐν χειμῶνι. id eſt, Apage hoſpitem in tẽpeſtate.

Dici

Dici ſolitum ubi quis importunius adueniret. Nam moleſtiam adferunt hoſpites, ſiquando in rebus aduerſis & afflictis ſupereniunt. Quando ſimiliares magis adeſſe conuenit, ægrimoniæ lenitores. Si peregrini ſupereniant, ad calamitatis moleſtiam accedit pudor, interdum maxima malorum pars. Recte accommodabitur ſi quando petitur quippiã à principe negocijs parũ lætis occupato. Admonet idem adagium, ne quis externus domeſticis aliorum malis admiſceat ſeſe. Simile quiddam dixit Euripides in Alceſtide.

Ἆρα τ' ἔξω
Στυγῶ δικαίως, ἢ κακοῖς ἀφιγμένους id eſt,
An non mihi iure optimo
Inuiſus hoſpes, qui in malis aduenerit?

Verba ſerui ad Herculem aduenientem, domo Admeti iam occupata luctu. Rurſus in eadem fabula,

Αυπημένοις ὀχληρὸς ἁ μόλοι ξένος· id eſt,
Moleſtus hoſpes triſtibus ſi aduenerit.

Dentem dente rodere. XXXII

Dentem dente rodere dicitur, qui carpit eum qui neque lædi queat, neque ſentiat. Aut qui mordet, pari mordacitate præditum quempiam: Martialis lib. 13. in obtrectatorẽ quendã:

Quid dentem dente iuuabit
Rodere? carne opus eſt, ſi ſatur eſſe uelis.

Simil: illi, noli uerberare lapidem.

Iouem lapidem iurare, XXXIII

Iouem lapidem iurare, dicuntur qui ſanctè & religioſè deierant. M. Tullius Epiſt. famil. 7. ad Trebatium. Quomodo autem tibi placebit, Iouem lapidem iurare, cùm ſcias iratum eſſe Iouem nemini poſſe? Sumptum à priſco feriendi fœderis ritu, quod à patre patrato manu tenente lapidem conceptis uerbis peragebatur. Quemadmodum deſcribit T. Liuius & Macrobius. Vtebantur & Arabes lapide in feriendis fœderibus, quemadmodum refert Herodotus in tertio. Adagium uarie poterit uſurpari: Ego tibi ſuper hac re non dubitem, uel Iouem lapidem iurare, id eſt, quantum uis ſanctè. Huic iniurato fidem habere malim, quàm tibi Iouem lapidem, ut aiunt, iuranti. Iouem lapidem iurabat, nihil iſtiuſmodi cogitatum fuiſſe, id eſt, magnoperè aſſeuerabat. A. Gellius in Noctibus uſurpauit ad hunc modum: Iouem lapidem, inquit, quod ſanctiſſimum iuſiurandum eſt habitum, paratus ſum ego iurare, Vergilium hoc nunquam ſcripſiſſe. Apulcius in ſermone De deo Socratis: Quid igitur iurabo per Iouem lapidem, Romano uetuſtiſſimo ritu? Equidẽ arbitror huc pertinere, quod ex Auguſtino citatur in Decretis, eos teneri periurio, qui iurarint per lapidem, nec præſtiterint quod iurarunt, etiamſi illic ſcriptum eſt ſuper lapidem, ex librarij, ni fallor, depravatione. Indicat autem illic hoc iuſiurandum eſſe ſanctum ei cui iuratur, hoc eſt, ſi Chriſtianus iuret pagano, cui hoc iuſiurandum erat ſanctiſſimum. Quid hic attinet referre, quæ gloſſographi, & hos ſecuti theologi, commenti ſunt de hoc lapide, tam abſurda, ut uix lapides talia dicturi ſint. Mihi ſatis eſt indicaſſe, legat qui uelit. Veteres per caput illius quem chariſſimum habebant iurabant, Romani per genium principis, Socrates per canẽ & anſerem, Zeno Citienſis per capparim, plericq; per braſſicam, ναὶ μὰ τὸν κράμβον, quod multis exemplis e ueterum poëmatibus repetitis docet Athenæus libr. 9. eo quòd huic diuinatoria quædam uis inſit, coq; & ſacram habitam tradit.

Cimmeriæ tenebræ. XXXIIII

Multam obſcuritatem, aut animi caliginem Cimmerias tenebras appellant. Lactantius Inſtitutionum diuinarum libr. 4. O cæcum pectus, ò mentem Cimmerijs, ut aiunt, tenebris atriorem. Et hunc uelut æmulatus diuus Hieron. ut Lactantiæ admirator eloquentiæ: Rogo, inquit, quæ tanta eſt cæcitas, & Cimmerijs, ſicut aiunt, tenebris inuoluta? Natum adagium à Cimmeriæ regionis prodigioſa obſcuritate. De qua Strabo lib. Geographiæ primo ſcribit in hunc modum: Καὶ μὴν ἡ τῶν κιμμερίων βόσπορος οἶδε, τὸν κιμμερίων ἀσθλὸν· δῆλόπου τὸ μὴ ὄνομα τῶν κιμμερίων ἐιδῶς, αὐτὸς ὁ ἀγνοῶν δι' κατ' αὐτὸ μικρὸν πρὸ αὐτ μίχεις ἰωνίας ἐπιδραμὸν τῶν γῆ ἐκ βοσπόρου πᾶσαν. ἀνίστησαν γὰρ ἡ τὸ πλῆκα τ' χόρας αὐτ ζοφώδες, ἡ ὡς φησιν Ηέρ. καὶ νεφέλη κεκαλυμμένοι, δῆλε ποτ' αὐτὸς

Ηέλιόν φαέθων ἰδὲ λάμπετας.
Αλλ' ἰδὲ νὺξ ὅλον τέτατας. id eſt,

Quin Boſphorum quoq; Cimmerium cognouit, ut qui Cimmerios non ignorarit. Neq; enim uidelicet cùm Cimmeriorum nomen cognitum habuerit, ipſos ignorauit, qui temporibus illius, uel paulo ante illius ætatem à Boſphoro ad Ioniam uſq; terram omnem percurſarint. Itaq; quonam in clima ſita ſit illorum regio, uelut innuit, cùm eam caliginoſam facit: & ut ipſius utar uerbis,

Vmbris ac nebulis tectam, ſiquidem igneus illos
Haud unquam irradiat Phœbus, nox atra ſed illis
Ingruit aſſiduè.

Porrò locus quem Strabo citauit, quamquam uerbis aliquot diuarians à poëta, eſt apud Homerum Odyſſeæ undecimo:

Ηλθ' ἔπι πέρατ' ἴκανε βαθυρρόου ὠκεανοῖο.
Ενθα δ' κιμμερίων ἀνδρῶν δημός τε πόλις τε
Ηέρι τῇ νεφέλῃ κεκαλυμμένοι, οὐδέ ποτ' αὐτοὺς
Ηέλιος φαέθων ἐυδὲ δέρκεται ἀκτίνεσσιν,
Οὔτ' ὅποτ' ἂρ ἐπὶ γαῖαν ἀπ' οὐρανόθεν προσέβησαι,
Αλλ' ἐπὶ νὺξ ὀλοὴ τέτατται δειλοῖσι βροτοῖσι. id eſt,

Aſt ille Occani peruenit ſumma profundi.
Illic ſunt populiq; & mœnia Cimmeriorum,
Nubibus & cæca aſſiduè caligine tecta.
Illos haud unquam radijs ſol aſpicit ardens,
Nec quando aſtriferum curru petit arduus axem,
Nec rurſum ad terras magno deuectus olympo,
Sed nox incumbit miſeris mortalibus atra.

Cimmeriorũ mentionẽ facit etiã M. Tullius lib. Academicarum quæſt. 4. Et Cimmerijs quidẽ, quibus aſpectũ ſolis, ſiue deus aliquis, ſiue natura ademerat, ſiue eius loci quem incolebant ſitus, ignes tamen aderant, quorũ illis uti lumine licebat. Illi autem, quos tu probas, & cætera. Et in hac regione Naſo poëta Sõno deo regiã ædificauit, li. Trãsformationũ 11.

Eſt prope Cimmerios longo ſpelunca receſſu,
Mons cauus, ignaui domus & penetralia Somni,
Quò nunquam radijs oriens, medius ue, cadens ue,
Phœbus adire poteſt: nebulæ caligine mixtæ
Exhalantur humo, dubiæq; crepuſcula lucis.

Apud Græcos conſtanter per duplex m ſcriptum inuenio: tametſi refragatur etymologia, quam adfert Euſtathius, autumans κιμμερίους dictos, quaſi ἐν ᾧ ἀέρι κειμένους. Sed uero propius eſt, κιμμερίους uocatos, quaſi χαμόθεν, quamquam hic quoq; m ſimplex.

Fruſtra Herculi. XXXV

Εἰκῇ τῷ ἡρακλεῖ. Fruſtra Herculi, ſubaudi calumniam ſtruxeris. De his dici conſuenit, qui ſic omnia ſua negotia gerũt, ut nemo queat aut audeat calumniari. Nam Herculi mos erat res alienas ui abducere, non dolo. Conueniet aut in uehementer laudatum, probatumq;, aut in præpotentẽ, quem inſimulare tutum non ſit. M. Cato cenſorius plus quadragies in ius uocatus fuiſſe memoratur, ſemper iudicum abſolutus ſententijs. Hinc Cæſar in Anticatonibus inſimulauit auaritiæ. Id Plutarchus perinde ſcribit eſſe, quaſi ſi quis Herculem inſimulet ignauiæ. Nihil enim minus in Herculem quadrat, quàm hoc criminis. Sunt qui putent congruere, cùm aliquis omnia facit impunè, nec à quoquam accuſatur.

Quemad

Quẽadmodũ Hercules impunè res alienas cõſueuit abigere.

Ne in neruum erumpat. XXXVI

Terentius in Phormione, *Verum hoc ſæpè Phormio uereor, ne iſta fortitudo in neruum erumpat denique.* Quadrat in temerarium inconſideratumq; audaciam, quæ plerũq; infelix eſſe ſolet, & *in maximum malum aliquando adducere.* Donatus interpres à ſagittarijs ſumptam metaphoram exiſtimat: qui dum neruum arcualem adducunt immodicè, rumpunt nonnunquam, idq; non ſine ſuo periculo.

Ipſa ſenectus morbus eſt. XXXVII

Terentius in Phormione. Ipſa ſenectus morbus eſt. Prouerbialis figura dictum uidetur. Nam in ſenibus, ut abſit morbus, ipſa ſenecta per ſe mala ualetudo eſt. Vnde illud frequens apud Homerum, χαλεπὸν γῆρας. id eſt, Moleſta ſenectus. Iliados Θ.

Σὴ ἢ βίη λέλυται, χαλεπὸν δέ τε γῆρας ὀπάζει. id eſt,
Viribus effœtum, iam te premit aſpra ſenectus.

Et apud Vergilium,

Subeunt morbi triſtisq; ſenectus.

Horatius in Arte poëtica,

Multa ferunt anni uenientes commoda ſecum,
Multa recedentes adimunt. Iuuenalis,
—Circumſilit agmine facto
Morborum omne genus.

Nos item in carmine de Senectutis incommodis,

Teterrima porrò Senecta morbus ingens
Nullis arceri'ue poteſt, pelli'ue medelis.
Quin derepente oborta
Corporis epotet ſuccos, animũq; uigorem Ebetet.

Idem teſtatur ſenarius ille prouerbialis,

φθόη τὸ γῆρας, ἡ γὰρ ἕρχεται μόνον. id eſt,
Metue ſenectam, non enim ſola aduenit. Item,
χαλεπὸν τὸ γῆρας ἔστιν ἀνθρώποις βάρος. id eſt,
Per graue ſenectus eſt onus mortalibus.

Citatur ex Antiphane,

Σφόδρ' ἔστιν ἡμῖν ὁ βίος οἶνῳ προσφορώς,
Ὅταν δὲ τὸ λοιπὸν μικρὸν ὀξὺς γένηται. id eſt,
Eſt uita uino noſtra quàm ſimillima,
Vbi paululum reſtat in acetum uertitur. Ité ex eodem.

Τὸ γῆρας ὥσπερ βαρός ἐστι πρὸς κακῶν,
Πάντ' ἐξ ἰδίων εἰς τοῦτο καλαπεφορτίσται. id eſt,
Quædam eſt malorum ara ſenectus omnium,
Adeò uidere eſt cuncta ad hãc recurrere. Rurſus ex eodẽ,

Πρὸς γὰ τὸ γῆρας ὥσπερ ἀγγαρήιον
Ἁπαῖσι τ' ἀνθρώποισι προσπέπλακε. id eſt,
Miſeram ad ſenectam, ut ad officinam quampiam
Mala uniuerſa conſluunt mortalium.

Huc alluſit anus Plautina: quæ tarditatem inceſſus excuſans, ait ſe graue pondus geſtare. Tãgam, inquit, hoc oneris, quod fero. Quid oneris? Annos ſeptuaginta & quatuor. Item M. Tullius in Catone maiore, Quæ plerisq; ſenib. ſic odioſa eſt, ut onus ſe Aetna grauius dicant ſuſtinere. Ariſtoteles 5. De animalib. lib. ſenectutẽ appellat νόσον φυσικὴν. id eſt, Morbum naturalem: quemadmodum & morbus ſenectus eſt aduentitia. Propterea quod nonnulli morbi idem efficiant in homine quod ſenectus: & ſenectus ſimilia gignat, qualia morbi. Seneca morbum inſanabilem appellat. Donatus aſcribit uerba Apollodori ex Græca comœdia, Τὸ γῆρας ἔστιν αὐτὸ νόσημα. id eſt, Ipſa ſenectus morbus eſt.

Adraſtia Nemeſis, Rhamnuſia Nemeſis. XXXVIII

Ἀδράστεια νέμεσις. id eſt, Adraſtia Nemeſis, ſubaudiendum, adeſt, aut aderit, aut eiuſmodi quippiam. Licebit uti uel in eos, quibus ob inſolentiam & arrogantiam̃ fortunæ commutationem minamur, uel quã à rebus floren-tibus ad calamitoſam fortunam redacti ſunt. Hanc quidẽ Nemeſim deam eſſe putant, inſolentiæ & arrogantiæ ultricem, quæq; ſpes immoderatas & uetet & puniat, ἀδράστεια dicta ἀπὸ τοῦ ἀδράστου μοῖσα καὶ δρασμοῦ, quòd nemo nocens meritum pœnam nuſquam effugerit: etiam ſi quando ſerius aſſequitur. Lucianus in Meretricijs dialogis, Εἰ τὸ ἀδράστεια, καὶ τὰ τοιαῦτα δρᾷ. id eſt, Eſt dea quæpiam Adraſtia, uidetq; iſta. Euripides in Rheſo:

Ἀδράστεια μὲν ἀ θεὸς πάρ,
Ἔργοις φρονήσαν φθόνον. id eſt,
Adraſtia, Iouis filia, arceas dictorum inuidiam.

Idem in eadem fabula,

Σιὼ δ' ἀδράστεόν λέγων. id eſt,
Volente uero dixerim hoc Adraſtia.

Idem teſtantur etiam Epigrammata.

Ἡ νέμεσις πρόλεγε σὴ πήχεϊ πῶτε χαλίνω,
Μήτ' ἄμετρόν τι ποιεῖν, μήτ' ἀχάλινα λέγειν. id eſt,
Innuit hoc Nemeſis cubito frenoq; gerendis,
Sit modus in rebus, dictaq; frenum habeant. Item aliud.

Ἡ νέμεσις πῆχυν κατέχω τὸν οὐρανίαν λέξιν.
Πᾶσιν ἀπαγγέλλω, μανδὲν ὑπὲρ τὸ μέτρον. id eſt.
Contineo Nemeſis cubitum. Quæ cauſa, requires.
Nam cunctis iubeo rebus adeſſe modum.

Strabo lib. Geographiæ 13. Adraſtiam dictam tradit, non ab auſugiendo, *ſed ab* Adraſto rege, *qui primus huic templum conſtituerit, idq; Antimachi poëtæ uerſibus confirmat,*

Εἰ δέ τις νέμεσις μεγάλη θεὸς, ἢ τάδε πάντα
Πρὸς μακάρων ἔλαχεν. βωμὸν ἕν οἱ ἔσαλτο περῶτα
Ἀδράστῳ σὺν μοῖρα θεοῦ παραὶ ῥοὸν ἀσωπόιο.
Ἔνθα τέλεσσέ τε κῆδε ἀολλέσσας καλέσας. id eſt,
Eſt quædam Nemeſis dea magna, cui omnia quadam hæc
Sunt data ſorte deum. Aſt huic primus condidit aram
Adraſtus iuxta Aeſopi ſacrata fluenta.
Atq; inibi colitur q;, tenetq; Adraſtia nomen.

Huius oppidi meminit Plinius *lib. 5. cap. 32. his uerbis,* Parium colonia, quam Homerus Adraſtiam appellauit. Adraſtiæ deæ mentionem facit & Plato in Phædro. Ammianus *libr. 14.* Hæc & huiuſmodi innumerabilia ultrix facinorum impiorum, bonorumq; præmiatrix aliquando operatur Adraſtia, atq; utinam ſemper, quam uocabulo duplici etiam Nemeſim appellamus. Hanc aiunt ex opinione ueterum theologorum lunæ ſuperpoſitam, generali potentia præſidere fatis omnia terrena deſpectantem, ut reginam & arbitram rerum omnium: quæ præcipuè faſtui inſenſa nunc erectas mentium ceruices opprimit & enecruat, nunc bonos ab imo ſuſcitans ad bene uiuendum euehit. Huic antiquitas addidit pennas, celeritatis ſymbolum: dedit gubernaculum & rotam, ſignificãs illam per omnia diſcurrentem ſingula moderari. Idem *lib. 22.* Ideo intolerabilem, humanorum ſpectatrix Adraſtia, aurem, quod dicitur, uellens, monens ut caſtigatius uiueret *&c.* Zenodotus originem adagionis ad huiuſmodi fabulam refert, quam equidem non admodum ſanè lubens, adſcribam tamen, ne lectorem auidum hac fraudaſſe uidear. Eteocles & Polynices poſt interitum Oedipi patris de regno Thebanorum hac lege pacti ſunt, ut imperium alternis annis adminiſtrarent. At Eteocles, nam huic ſortè primus obtigerat annus, exacto tempore recuſauit fratri uices regni tradere, itaque Polynices repulſus, in Adraſti ditionem Argos profugit, noctuq; appulit. Hic quum ſortè Tydeum eſſet nactus, qui ob cædem perpetratam è Calydone profugerat, cum eodem prælium conſeruit: inter quos clamore tumultuq; coorto interuenit Adraſtus, & pugnantes diremit. Atque ibi ſimul recordatus oraculi cuiuſdam, quo monitus fuerat, ut apro & leoni filias ſuas in matrimonium collocaret, utrunque ſibi generum aſciuit. Habebant enim in clypeis,

clypeis, alter apri, alter leonis figuram: Pollicitusq; est se utrunq; restituturum in patriam. Cumq; primum Polynicis nomine Thebas fuisset adortus cæsis Argiuorum optimatibus, Adrastus solus effugit. Interfectorum cadauera cùm Thebani insepulta abijcerent, neq; sepultura dignarentur, liberi cæsorum ad aram Misericordiæ confugientes, parentum cadauera reposcebant. Athenienſibus exercitum admouentibus Thebani cadauera reddiderunt. Quo tempore & Euadne Capanei uxor, semet in rogum abiſciens, una cum uiri cadauere combusta est. Post id temporis filij Argiuorũ, qui perierant ad Thebas, nullam unquam reportarunt uictoriam, suis parum auſpicijs: sed ſtipendarij pro externis militabant. Diogenianus paroemiam effert ad hunc modum, ἐκ μισθοῦ παρὰ πόδας βαίνῃ. id est, Nemesis ad pedes adest. Galenus denig; lib. De uſu partium humani corporis ſexto, μεμνῆσθαι δεῖ τῆς ἀδραστείας ὡς ἐπιλείπει ἐκφυγεῖν τὸν θάνατον. id est, Meminiſſe ac declarare quod Adraſtiæ legem nullus effugiet. Ac paulò inferius, ὃν ἐγνώσας οἶμαι τὴν Ἀδράστειαν θάνατον. id est, Haud cogitans opinor Adraſtiæ legem. Minitatur medicis qui falſa pro ueris docent. Eadem appellatur Rhamnuſia, à Rhamnunte Atticæ loco cognominata, ubi quemadmodum oſtēdit Zenodotus, huic deæ ſtatua est, ſolido lapide, decem cubitorum magnitudine, Phidiæ opus. Fingebatur autem olim Veneris ſpecie, quãobrem & malum arborem dextra tenebat, ut autor est Eudemus. Hoc adagium quanquam ſeparauit Zenodotus, mihi tamen uiſum est cum ſuperiore coniungere, quũ nihil interſit præter commutatam cognominis uocem. Plinius libro uigeſimooctauo, cap. ſecundo. Quur & faſcinationibus adoratione peculiari occurrimus? Alij Græcam Nemeſim inuocantes, eũ ob id Romæ ſimulachrum in Capitolio est, quamuis Latinum nomen non ſit.

Riſus ſyncruſius. XXXIX

Πλὼς συγκρόσιος. Riſum effuſiorem, Græci συγκρόσιον uocant, quòd hominem quatiat, quem eundem quidam exiſtimant Sardonium esse. Putant autem, & rectè putant, hunc riſum graui uiro uehementer indecorũ eſſe. propterea quòd uideatur ab animo impotente proficiſci. Siquidem ut turpe est uiro graui muliebri more ciulare, ſi quid doleat: ita gaudio immoderato in cachinnum effundi, parum decorum est. Simili figura Philoſtratus in Sophiſtis aliquotics dixit, πλατὺ γελᾶν. id est, latè diductoq; ore ridere.

Roſam quæ præterierit, ne quæraſiterum. XL

Ῥόδον παρελθὸν μηκέτι ζήτει πάλιν. id est,

Ne quære rurſum præterium ſemel roſam.

Ne te maceres deſiderio rerum, quæ reuocari reſtituiq; non queunt, uelut exactæ iuuentæ, formæ, uirium, fortunæ. Nam ut nihil est roſa gratius, ita nihil minus diuturnum. In eũdem ſenſum dixit in Odis Horatius,

Mitte ſectari roſa quo locorum Sera moretur.

Habent enim roſæ ſuum tempus, ſed perbreue. At exquiſitius delicati, etiam alieno tempore roſam quærunt. Vnde quadrabit & in eos, qui iam ἐξωροι uoluptates ſectantur: uelut ſi nuciibus ludat uir, aut amet potitẽtue ſenex.

Roſam cum anemona confers. XLI

Ῥόδον ἀνεμώνῃ συγκρίνεις. id est, Roſam cum anemona conſers, ubi quis uehementer imparia inter ſe componit. Roſa priſcis in precio fuit. Anemona papaueris genus, cuius flos ſpecie quidem roſam imitatur, cæterum nulla odoris gratia. Paſſim naſcitur in agris, cùm olim roſæ ſummus ſit habitus honos.

Roſas loqui. XLII

Ῥόδα μ' ἔφρασας. id est, Roſas mihi locutus es, id est, uerba gratiſſima, & reſarum inſtar amabilia. Suidas ex Ariſtophane citat, apud quem est ἐν νεφέλαις. Sic & Plautus in Pœnulo, Obſecro hercle, ut mulſa loquitur.

Huic affine Perſianum illud,

Non nunc è tumulo, non nunc è manibus iſtis,
Naſcentur uiolæ. Ac rurſum,
Quicquid calcauerit hic, roſa fiat.

Cui diuerſum est illud ex Aulularia Plauti, lapides loqueris, quod illi dicta quaſi cerebrum excuterent.

Rhodij ſacrificium. XLIII

Ῥόδιοι τῷ θυσίαν. id est, Rhodienſes ſacrificium, ubi res iurgijs & uerbis malè ominatis peragitur. Refertur à Diogeniano. Idem est cum eo quod paulò ſuperius retulimus, λίνδιοι τῷ θυσίαν. id est, Lindij ſacrum. Nam Lindus ciuitas in Rhodo est, teſte Stephano, à qua deductum uideri poſit Londinum apud Britannos, quam urbem Stephanus Lindonium uocat, citraq; Martianum autorem. Siquidem utraque inſula est, Rhodus & Britannia, ac uetus eius gentis lingua, quæ nunc Vualica dicitur, ſatis indicat, eam aut profectam à Græcis, aut certè mixtam fuiſſe. Ne mores quidem admodum diſſident à Græcanicis.

Rhodiorum oraculum. XLIIII

Ῥοδίων χρησμός. id est, Rhodienſium oraculum. Vbi quis de re minuta nimium crebro, nimiumq; diligenter ſciſcitatur. Etenim Rhodienſes Lindiæ Mineruæ ſacrificantes, dies aliquot apud aram deæ conuiuia prorogabant. atque inibi perpetuò manebant. Quumq; illis mos non eſſet, matulam in ſacrificium inferre, ac ſuper hac re deum conſuluiſſent, atque ut inferrent, reſpondiſſet, illi rurſus ambigere cœperunt, utrum æream an teſtaceam inferre deberent: ac denuò ſuper hoc adeuntibus oraculum indignatus deus, neutram reſpondit. Refertur à Diogeniano.

Ruſticanum oratorem ne contempſeris. XLV

Ἀγροικον μὴ καταφρόνει ῥήτορος. id est, Ruſticanum ne contempſeris rhetorem. Admonet adagium ne quem ob imperitiam, infantiam ue faſtidiamus. Neque ſpectemus à quo, quoue pacto dicatur, ſed quid. Qui ualent eloquentia, non perinde curandũ est, quid minentur, aut polliceantur. At pœnes quos ruſticana ueritas est, ſi quid uel inculte dixerint, haudquaquã oportebit negligere. Siquidem huiuſmodi plus ſolent efficere quàm loqui. Autor Diogenianus.

Rus ciuitas. XLVI

Ἀγρὸς ἡ πόλις. id est, Rus ciuitati. Vbi quis in urbe neglectis legibus, ui proq; ſua libidine rem gerit. In ciuitatibus enim legibus ex æquo uiuitur, in agris licentius agitur. Epicharmus apud Diogenianum, Ἀγρὸν τῇ πόλιν ποιεῖς. id est, E ciuitate rus facis. Quadrabit etiam in ciuitatem, in qua legum non magnus habetur reſpectus. Huc alluſit Seneca in ludicro libello, quem luſit in Claudium imperatorem. Vos mera mapalia feciſtis, uolo ſeruetis diſciplinam curiæ.

Cicernus Bacchus. XLVII

Ἐρεβίνθῳ & διόνυσον. id est, Cicernus Bacchus. De re uehementer contempt. Sumptum adagium à potu ex leguminibus confecto, qui uinum imitatur. Veteres autem diuerſis rationibus uinum effingebant, quarum nonnullas commemorat Plinius libro decimoquarto, cap. 16. Idem lib. uigeſimoſecundo, cap. 25. meminit de Zytho Aegyptiorum, Celia Hiſpanorum, Ceruiſia Gallorum. Erat id potus genus ex leguminibus coctum, quod inopia uini repertum eſt in his regionibus, quæ uitem non ferunt. Hinc natũ uideri poteſt & illud quod alibi retulimus, adagium, ἐλλὴν πρὸς διόνυσον. id est, Nihil ad Bacchum, ut id dixerit quiſpiam guſtum ceruiſia. Porrò contemptam faſtidiamq; fuiſſe ceruiſiam ijs, qui eatenus aſſueuerant uino, uel Epigramma teſtatur, quod Iuliano imperatori tribuunt: Id est huiuſmodi,

Τίς ποθ' ὧδ' εἰς διόνυσε μὰ γ' ἀληθία βάκχον
Οὔ σ' ὦ γινώσκω, τ' διὸς οἶδα μόνον.
Κἄν & νηὶ τᾶρ ὥδαδε, σὺ δ' ἔβας ἅδε κελεύσαι
Τῇ πρώιῃ βοῦβων τόνδε ἀπ' ἀεμάχθων.
Τῷ σὲ χρὴ καλέειν, ἀμφὶ βίον, διόνυσον,
Πυρογενῆ μᾶλλον, κοὐ βρέμον, οὐ βρόμιον. id est,

Bacche quisnam unde uenis? uerum tibi deiero Bacchum,
Te haud naui, tantum est cognitus ille Iouis.
Is nectar redolet, hircum tu dic age num te
E' ſpicis ſinxit Gallia uitis inops?
Non igitur Bacchum te dixero, ſed Cerealem,
Et frumenti genam, nec Bromium, imò Bromum.

Eſt autem Bromos hordei genus quoddã quod à Theophraſto libr. De plantis 8. inter ea ponitur quæ penè ſyluestria ſant & immitia. Plinius potiſſimum uſum eius generis putat, quòd illius ſpuma cutem foeminarũ in facie nutrit. Nam quod ad potum ipſum attinet, inquit, præſtat ad uini transire mentionem. Neque uerò repugnarim, ſi cui magis libeat ad ritum ſacrorum Bacchi referre prouerbium, in quibus imitamina membri obſcœni uirilis capitibus ac femoribus obligabant, atque ita ſalutabant in honorem dei. Eas figuras Græci Phallos uocant, unde & apud Terentianũ grammaticum cognomen Phallici carminis. Qui ferebant φαλλοφόροι, & ἰθύφαλλοι dicebantur. Etſi Athenæus libr. 14. indicat alios fuiſſe ithyphallos, alios Phallophoros, illos geſtiſſe perſonam hominis temulenti, hos ſine perſona fuiſſe, quanquam & aliis rebus differebant. Verum hæc nihil ad prouerbium. Alludit huc Ariſtophanes in Acharnenſibus,

Σφῶιν δ' ὑμῖν ὀρθὸς ἑστὼς
Ὁ φαλλὸς ὀξύτιλος ἀνηφόρος,
Ἐγὼ δ' ἀκολουθῶν, ἀσομαι τὸ φαλλικόν. id est,

Vobis quidem rectus tenendus phallus eſt,
Eam ſequendo quæ canistrum baiulat:
Poſt uos ego canam cantionem phallicam.

Effingebatur autem olim hoc membrũ è ligno ficulno, quod molliciei dedicauit antiquitas, unde & Horatius eodem è ligno ſuum Priapum exſcalpſit. Seruius exiſtimat Maronem item Georgicõn lib. 2. de ijs phallis ſenſiſſe, quum ſacra Bacchi deſcribens de penſilibus oſcillis facit mentionem,

Oſcilla ex alta ſuſpendit mollia pinu. Ea ſcribit è floribus concinnari ſolere, ad imaginem obſcœni uirorũ membri, ac per intercolumnia ſuſpendi, quo qui in ea incidiſſent, riſum mouerent. Hinc igitur Baccho cognomen Erebinthi, quem eundem ſimili de cauſa Morychum appellarunt, uidelicet ſicilizante numinis contemptum inuitante.

Ne quære mollia, ne tibi contingant dura. XLVIII

Μὴ τὰ μαλακὰ μέσο, μὴ τὰ σκληρὰ ἔχῃς. id est, Ne quære mollia, ne dura feras. Refertur à Plutarcho in opere De natura deorum, capite de Muſis, & ita refertur tanquã uulgò iactatum. Congruit in eos qui dum nimis improbe ac moroſe petunt quæ nolunt, offenſis ijs à quibus petunt, accipiunt ea quæ nolunt. Aut in eos qui dum præter modum captant uoluptatem, incidunt in moleſtiam.

Ne Execeſtides quidem uſam inuenerit. XLIX

Οὐδ' ἐξηυρέθη ἂν οὔποτ' τὴν ἀνθρώπου ὁδόν. id est, Ne Execeſtides quidem rectam uiam inuenerit. De negotio perplexo atque inexplicabili. Execeſtides quidam uulgò male audijt quòd immodicus eſſet in peregrinationibus, ut omneis uias quàm maxime cognitas haberet. Idem taxatur ab Ariſtophane in Auibus.

Εἰ δ' ἀλλέξ ἔστι καὶ παρ' ὥστε δ' ἐξηυρέθη. id est,

Quod ſi ſeruus eſt & Car quemadmodum Execeſtides.

Rurſum in eiuſdem fabulæ initio,

Οὐδ' ἂν μὰ δία' ἐγὼ δ' ἐξηυρέθην. id est,

Non per Iouẽ hinc uel ipſe uiã Execeſtides. Subaudiendum inuenerit. Vnde dici cœptum de his qui tota aberraſſent uia, aut qui difficili inexplicabilíq; negotio diſtringerentur.

Hermonium officium. L

Ἑρμώνιον χάρις. i. Hermoniũ beneficiũ. Quoties aliquis ſtudet officij cauſa uideri facere, quod alioqui coactus facit, non quo cõmodet cuipiam, ſed quòd non liceat ſecus agere. Hanc paroemiã ad huiuſmodi referunt fabulam: Gens quædam Pelaſgica, quæ Lemnũ incolebat, nauibus trãſmiſit in Bæbronem, uel, ut Herodotus, Brauronem Atticæ regionem, atque ex ea mulieres rapt æ abduxerũt. Poſt ubi peſtilentia laborarent, oraculo iuſſi ſunt Athenienſibus ſatis facere, atq; in futurum, ut peſtilentia liberarẽtur. Athenienſes rogati quo pacto placari uellent, denunciarunt ut Lemno decederent. Hanc conditionẽ cum audiſſent Pelaſgi, per iocũ reſponderunt id facturos ſeſe, ſi quis Borea uento unius diei nauigatione domo proſectus Lemnũ tranſmitteret. Euenit deinde ut cum Darius in Thracia agens, omnia undiq; ſubigeret, Miltiades dux Athenienſium è Cherroneſo ſoluens, Lemnũ aggrederetur, Pelaſgis denuncians ſe Borea uniuerſq; dici curſu adeſſe domo proſectum. nam Cherroneſum tenebat, atq; illic habitabat. Itaq; Hermon Pelaſgorũ princeps Lemno ceſſit. Idq; cum Darij metu cõpulſus faceret, adſimulabat tamen ſe uolentẽ cedere, quo gratũ faceret Athenienſibus. Huiuſmodi fermè comperi in Græcorum Collectaneis. Aemilius Probus in Miltiade aliquãto diuerſius rem narrat. Quum Athenienſes decreuiſſent coloniã mittere in Cherſoneſum, quæ tum à Thracibus tenebatur, cõſultus Apollo quem ſibi ducem ſumerent ad expellendos Thraces, iuſſit ut Miltiadem aſciſcerent. Is Lemnum aggreſſus, poſtulauit, ut ſe ſponte dederent Athenienſibus. Lemnij per iocũ reſponderunt, ſe id tum factũros, cum ille domo nauibus proficiſcens uento aquilone uenuiſſet Lemnũ. Nam hic uentus aduerſus eſt Athenis proficiſcentibus Lemnũ. Miltiades ne illic tẽpus tereret, Cherſoneſum profectus eſt. Ea capta, rebuſq; illic ex animi ſententia ordinatis, redijt Lemnũ, & ex pacto poſtulauit inſulam. Nam ſe uento Borea domo proſectũ ueniſſe, quòd in Cherſoneſo domũ habeat, decreuerat enim illic manere. Itaque qui Lemnum tenebant, ceſſere metu. Simplicius quidẽ Pamphilus ille Terentianus, negans liberi hominis officiũ eſſe, cum nihil mereatur, poſtulare id ſibi gratiæ apponi. Atqui in principum aulis atq; adeo paſsim in omni mortalium cœtu, Hermonum iſtiuſmodi plena ſunt omnia, qui cum maxime beneficium dare uidentur, tum maxime commodis ſeruiunt ſuis. Prouerbij meminit & Suidas & Heſychius.

Ex arena funiculum nectis. LI

Ἐξ ἄμμου σχοινίον πλέκεις. id est, Ex arena funem nectis. In ſtulte fruſtraq; conantem quippiam dicebatur: aut ubi quis ea connectere laboret, quæ nequaquam cohæreant. Apposite dicetur in orationem, aut ſyllogiſmum male cohærentem. Vt affine ſit illis. Arena ſine calce, & diſſolutæ ſcopæ. In hanc ferè ſententiam uſurpauit Irenæus lib. 1. Veluti faciunt qui colligunt Homerocentones. In ſumma quadrabit in quiduis ἀδιάφορον καὶ ἄτοπον, ut pertineat & ad illam formam, Laterem lauas, & Aethiopem dealbas.

Halcedonia ſunt apud forum. LII

Quod dixit in Caſtina Plautus: Halcedonea ſunt circa forum, prouerbij ſpeciem gerit, ſignificatur hac uoce tranquilliss & ſilentium. Idem in Pœnulo, Niſi mihi illam tam tranquillam facis, quàm mare eſt olim, cum ibi halcedo pullos educat ſuos. Extat etiam in græcorum commentarijs huiuſmodi prouerbium, ἁλκυονίδας ἡμέρας ἄγεις. id est, Halcyonios agis dies, de tranquillam & ocioſam agentibus uitam. Ariſtophanes in Auibus,

Αλκυονίδας τ' ἄμ' ἦγεθ' ἡμέρας ἀεί. id est,

Atq; halcyonios ducit aßidue dies. Ab aue quadã marina dictum adagium, quæ Græcis Halcyon dicitur, Latinis halcedo, ut autor est M. Varro libro De lingua latina 3. ne quis Plautinum uerbum depranatum esse putet. Fabula de Ceyce & Halcyone est apud Ouidium de aue sic refert Plinius lib. 10. cap. 32. Halcyon paulo amplior est passere, colore cyaneo ex parte maiore, tantum purpureis & candidis admixtis pennis, collo gracili & procero, Ea factificat brumis, qui dies Halcyonides uocãtur. Neq; apparent nisi mari tranquillo, maxime Siculo. Faciunt autẽ septẽ ante brumam diebus nidos, & totidem sequentibus pariunt. Hi dies & nautis sunt noti. Nam in his tempestatẽ non metuunt. Nidificant autẽ medio in mari: Nidi pilæ figura, paulum eminentiore: perquam angusto, grandiũ spongiarum similitudine, exspinis aculeatis cõpacti, tanta duricie, ut ferro incidi nequeant. Franguntur ictu malido, ut spuma arida maris. Hactenus Plinius. Lucianus de tranquillitate Halcyonidum dierum testatur in dialogo, cui titulus Ἀλκυών. Vergilius inter prognostica futuræ tempestatis hoc quoq; refert:

Non tepidum ad solem pennas in littore pandunt
Dilectæ Thetidi Halcyones.

Meminit harum & Theocritus Idyllio septimo:

Χ' ἁλκυόνες σορδίσῃ τὰ κύματα, τίσιν ἁ θάλασσα,
Τόσσε νόσου, τόσσ' εὕρον, ὃν ἔσχατα φυσία κινεῖ,
Αλκυόνες γλαυκῶπες ὑπαὶ τὰ μάλιστα
Ορνίθων ἐφίλαθεν, ὅσσαισιν δὲ βίος ἅλὸς ἄγρα. id est,
Halcyonesq; undas sternunt, pelagusq; Notumq;
Atq; Eurum extremam mouentem flatibus algam,
Halcyones quas inter aues Nereides omneis
Vnice amãt glaucæ, quæcũq; ex æquore pastũ Venãtur.

Empedoclis simultas. LIII

Ἐμπεδοκλέους ἔχθρα. i. Empedoclis simultas, dicebatur pertinax & irreconciliabilis. Empedoclem enim aiunt ijs fuisse moribus, ut aßidue simultatẽ cum aliquibus susciperet, eamq; pertinacißime exerceret. Quadrabit etiam, ubi quis leui de causa ex amico fit inimicus. Refertur à Diogeniano. Suidas ex Lysia citat hæc uerba, ὡμέλουν δ' ἔγωγε τοιούτῳ φιλίαν συνηρμόσθαι, ὥστε μηδ' ἂν τῶν ἐμπεδοκλέους ἔχθραν ἐμοὶ καὶ ταύτῃ γενέσθαι. i. Ego sanè putabam nos eiusmodi necessitudine copulatos esse, ut ne Empedoclis quidem simultas nobis posßit obstare: Referendum ad illud quod alio dictum est loco, Odium Vatinianum, &c. Odium nouercale.

Pluris est oculatus testis unus, quàm auriti decem. LIIII

Plautus in Truculento, Pluris est oculatus testis unus, quàm auriti decem. hoc est, Longe maior est habenda fides referentibus ea quæ uiderint oculis, quàm ijs qui narrant ab alijs audita. Idem inquunt poëtæ, duas apud inferos insomniorum fingentes portas, alteram eburnam, per quam falsa insomnia ueniant ad superos: alteram corneam, per quam uera. Vergilius Aeneidos sexto Homerum imitatus, ex Odyssææ τ.

Sunt geminæ somni portæ, quarum altera fertur
Cornea, qua ueris facilis datur exitus umbris.
Altera candenti perfecta nitens elephanto,
Sed falsa ad cœlum hac mittunt insomnia manes.
His ubi tum natum Anchises, unaq; Sibyllam
Prosequitur dictis, portaq; emittit eburna.

Seruius interpretatur, per corneam portam, oculos intelligendos, quòd colore sint corneo: per eburnam dentes, nimirum osseos & candidos. Per corneam egredi ueras umbras, quòd ea demum certa sint quæ conspicimus oculis. Per eburnam falsas, quòd uana plerunque soleant esse quæ fama percipiuntur. Itaque Aeneas per eburnam portam dimissus, significat pro falsis habenda quæcunque de inferis narrarit poëta. Adagij memunit & Apuleius libro primo Floridorum, narrans quemadmodum Socrates prouerbium inuerterit: Pluris est auritus testis, quàm oculati decem. Nam cum conspexisset adolescentem aleonum, sed docile ingenium: Vt te uideam, inquit, aliquid eloquere. Sensit itaque Socrates, aurium iudicium certius esse quàm oculorũ, quòd oculis non nisi corporis formam contueamur, ex oratione mentis habitum deprehendamus. Iustinianus Institutionum libro 3. de gradibus cognationum, oculatam fidem appellat, quum res subijcitur oculis. Vnde cæcam diem appellant, cum non protinus exhibetur pactum: oculatam quum præsente pecunia res agitur.

Vulpi esurienti somnus obrepit. LV

Πεινῶσαν ἀλώπεκα ὕπνος ἐπέρχεται. id est, Esurienti uulpi somnus obrepit. Vbi quis inopia cibi dormit. Nam nonnullis pauperibus somnus loco pastus, testante uersiculo illo prouerbij instar celebrato,

Τὸν δ' οὐκ ἔστιν τὸν πανὸν χάσαι λιμῶ. id est,
Somnus domat famem malorum pessimum.

Pauperem autem uulpem appellat, quòd callida sit inopia, & multarum repertrix artium, iuxta illud quod alibi retulimus, σοφία τὸν σοφίαν ἔλαχε. id est, Paupertas sapientiam fortita est. Neq; perperam dicetur & in illos qui dissimulant, conniuentiq; ad quædam, ut per occasionem aliquid commodi ferant. Siquidem uulpes urgente fame somnum adsimulat, ut allectas aues capiat, deuoretq;. Fit autem hoc physica quadam ratione, ut famem ac sitim extinguat somnus. Adagium recensuit Diogenianus.

Ad deorum aures peruenit. LVI

Εἰς θεῶν ἦλθεν. id est, Ad deorum aures peruenit. Vbi facinus aliquod elanculum patratum, rescisciter ab ijs qui possunt uel remunerari recte factum, uel punire secus admissum. Sic enim imaginantur poëtæ, quæ recte, secusue gerantur in terris, ea per Mercurium explorata referri Ioui. Is deinde concilio deorum conuocato, de pœna statuit. Est illud etiam nunc solenne in principum & pontificum literis, Ad nostras aures peruenit. Paulo diuersius pastor ille Vergilianus,

Et quoties, & quæ nobis Galatea locuta est,
Partem aliquam uenti diuûm referatis ad aures.

De rebus egregijs, quasq; deorum auribus dignas iudices. Itidem Horatius, _Et Iouis auribus ista Seruas.

Admirabiles in nectendis machinis Aegyptij. LVII

Ἀφνοὶ πλέκειν τὰς μηχανὰς ἀγύπτιοι. id est,
Nectunt stupendas machinas Aegyptij.

De uersutis, & ut ait Plautus, consutis dolis dictitatũ. Torqueri potest, & in perplexas sophistarum argutias, ac syllogismorum inexplicabiles labyrinthos. Aut in sycophantas ac delatores qui uera falsis permiscendo nectunt calumnias. Ammianus 14. refert, Paulo cuidam qui plurimos admirandis technis deferebat apud Constantium, uulgò cognomen inditum cathenæ, quòd in complicandis delationibus nodos necteret insolubiles. Celebrabantur olim Aegyptiorũ opera ex uarijs lignorũ frustulis miro quodam artificio commexa, quorum est & Herculanus nodus. Adagium hoc cognatum est illi, quod alibi retulimus, ναυτιόκτιτον ἄμμα. i. Cassioticus nodus. Cassium enim in Aegypto est, quemadmodum paulo superius ostendimus.

Acesei & Heliconis opera. LVIII

Ακέσεως, καὶ ἑλικῶνος ἔργα. id est, Acesei & Heliconis opera. Quæ singulari artificio confecta uiderentur, sic antiqui-

tas appellabantur. Locum prouerbio fecerunt duo quidam celebratæ artis artifices. Aceseus natione Patrensis, & Helicon Cyzicenus. Hi primi contexuisse dicuntur peplum Palladis Poliadis. id enim cognomen Mineruæ, quæ in arce Athenensium colebatur.

Acesias medicatus est. LIX

Ἀκεσίας ἰάσατο. id est, Acesias medicatus est, dicitur solitum de re quæ semper uergeret in deterius, quodq; magis accuraretur, hoc pcius haberet. Occasionem adagio dedit Acesias quidam medicus imperitus & stupidus, qui dum cuidam pedum dolore laboranti mederi studet, auxit dolorem. Vnde Aristophanes,

Ἀκεσίας, inquit, ὁ πρῶτον ἰάσατο.

Quòd ea pars quantumuis cures tamen per sẽ semper inquietetur. Autor Diogenianus.

Agamemnonij putei. LX

Ἀγαμεμνόνια φρέατα. id est, Agamemnonij putei. De nouis & admirandis operibus dicebatur. Aiunt enim Agamemnonem & circa Aulidem, & passim in omni Græcia puteos effodisse, ne per æstum aquarum inopia laborari posset. Autor Zenodotus.

De fera comedisti. LXI

Ἀγέλη βέβρωκας. id est, De fera comedisti. Dicebatur olim oscitanti. Nam uulgò creditum carnem ferinam comesam crebras oscitationes excitare. Venustius erit, si commode transferatur ad supinos, oscitabundos & negligentes.

Ruris fons. LXII

Ἀγροῦ πηγή. id est, Ruris fons. De nimium laboriosis, & perpetuo operi assidentibus. Cuiusmodi fingit Menedemũ Terentius. Conueniet item & de negotio laborioso, cuiq; nunquam exhausti satis est. Nam hoc ipsum uerbum πηγή, hyperbolen habet copiæ non tantum apud Græcos, uerumetiam apud Latinos.

Aesopicus sanguis. LXIII

Αἰσώπου αἷμα. id est, Aesopicus sanguis. Delphi Aesopum quendam nihil commeritum interemerunt, eamq; ob causam iratum numen dira illis uaticinabatur. Sunt qui putent hunc Aesopum esse, cuius nomine feruntur apologi. Traduntq; huiusmodi quædam super illius interitu, tametsi fabulis quàm uero propiora. Cum Delphos profectus gentis illius iram in se conuiciis & contumeliosis apologis concinnasset, Delphi sacra phiala in huius peram clanculum imposita, Phocidem conscecuti, comprehensum sacrilegij damnarunt, obtestantemq;, ac dira imprecantem præcipitarunt. Mox obortæ pestilentia, consultum oraculum, admonuit ut Aesopi manes placarentur. Itaque Delphi monumẽtum Aesopo constituerunt. Cæterum Græciæ principes & eruditi, simul atq; cognouissent indignam Aesopi mortem, Aesopicum sanguinem ulti sunt, sublatis ijs qui fuerant mortis autores. Vnde dici solitum aut ubi quis præter meritum acerba pateretur, aut ubi propter læsam innocentiam irati superi pœnam immittere uiderentur. Meminit huius historiæ Plutarchus in commentario, cui titulus περὶ τοῦ δαιμονίου τιμωρεῖσθαι. Nempe Aesopum multa auri uim accepisse à Croeso, uti Delphis splendide sacrificaret, & Delphorum singulis quatuor minas distribueret. Verum cum incidisset illi nescio quid dissidij cum Delphis, sacrum quidem fecit, cæterum pecuniam quam acceperat distribuendam, Sardis misit; Delphos indignos iudicans eo beneficio. Quamobrem irati, sacrilegij condemnatum præcipitarunt è rupe quam Hyampeiam uocant. Eo facto deum indicauit, terræ sterilitatem, & morborum prodigiosorum uim instare. Proinde territi Delphi, in publicis Græciæ cõuentibus assidue per præconem clamabant, si quis esset qui pœnas Aesopi nomine de se uellet sumere. Tandem tertia generatione Samius Idmon aduenit, nihil affinis Aesopo, sed nepos eorum qui Aesopum Sami emerant: huic cum pœnas quasdam dedissent, malefacti sunt. Indicat eodem in loco Plutarchus dici solere, quoties sero pœna datur.

Manum ferulæ subduximus. LXIIII

Et nos manum ferulæ subduximus, id est, nos quoq; literas didicimus, & præceptorum opera sumus usi. Nam antiquitus literatores discipulorum manu ferulæ cædebant. Est autem ferula fruticis genus, quo non ullum leuius, ut indicat Plinius libro 13. cap. 22. Græcis νάρθηξ dicitur, utilis ad fulciendos nascentes ætate senes. Vnde & Baccho Silenoq; sacer, ut uino titubantes fulciat, nec oneret tamen. Est enim ligno durissimo foris, licet intus ligni non habeat. Hac exceptum ignem cœlestem poëtæ fingunt Prometheum deportasse in terras. Postremo hinc fiunt sceptra pædagogorum, ut Martialis appellat, quo terreant magis quàm lædant. Notauit id eleganter Columella in carmine,

Nec manibus miteis ferulas. Et ibidem,

_Ferulæq; minaces Plantantur.

Vnde manum ferulæ subduxisse dicuntur, qui desierunt in ludo literario uersari, neque iam pueri docendi, sed utcunq; docti sunt. Iuuenalis in prima Satyra,

Et nos ergo manum ferulæ subduximus, & nos

Consilium dedimus Syllæ. Hieronymus subduximus accipere uidetur, pro eo quod est subtraximus, supposuimus. Sic enim scribit ad Domnionem, Et nos didicimus literas, & nos sæpe manum ferulæ subduximus. Ni forte manum ferulæ subducere pueri dicuntur, cum metu plagæ subtrahunt manum. Est similis apud Græcos sermonis color. Citatur apud Athenæum libro 13. Timocles,

Ἀγωνιᾶσαι, κοὐ βάπτιόδ' ὕδατος, ἁβὲ
Πλησθεὶς λαβὼν ἀπαλλάττει χόρου τάλλα. id est,

Opus esse adhuc

Trepidare, & alapis cædi, & in teneras manus

Recipere plagas, res profecto suauis est.

Aetnæus cantharus. LXV

Αἰτναῖος κάνθαρος. id est, Aetneus scarabeus. De magnis & fœdis. Aristoph. in Pace,

Οὐκ οἶδ' ὅποι ἐσήγαγ' ἀετναῖον μέγιστον κάνθαρον.

Aetnæum autem dixit, quasi prægrandem, uel quòd in Aetna uarij maximiq; scarabei sint: uel Aetnæa dixit, tanquam instar Aetnæ montis maximus. Porrò scarabeus insecti genus, quod è stercore ut nascitur, ita pascitur. Fabulis quoq; ante proditum est, Aetnam unam è Gigantibus præcipuum complexam fuisse, ac seruasse, ne cum reliquis periret fulmine. Vnde & illud, Οὔτε πῦρ ἐφάνιον κατ' αὐτὸ λάβοι, ὅτε ἀετνὴ πίεσῃ αὐτόν. id est, Nec ignis cœlestis illum attigit, nec Aetna illum premit. Autor Diogenianus.

Ex tua officina. LXVI

Nihil iam hæc figura tritius. Ex tua officina, ex aliena officina. Ex nostra officina deprompi dicuntur quæ à nobis inuenta, nostroq; ingenio perficta sunt. Ex aliena, quibus ab alio multo sumptis utimur ut nostris. Nam officina locus ubi opifices suas exercent artes. Sumpta metaphora ab ijs qui aliena opera in suis uendunt tabernis. Hoc quo longius traducetur ad res animi, hoc fuerit lepidius: ut hoc consilij quis non intelligat è tua prodisse officina? Totum hoc negotij tuæ fuit officinæ.

Extra chorum saltare. LXVII

Ἐκτὸς χορεῦε ὀρχοῦ. id est, Extra chorum saltare dicitur, qui dicit aut facit à re quam proposuit alienum aliquid. Etenim qui choros agunt, certis limitibus, certisq; numeris adstricti mouentur, ut liberum non sit quò libet euagari. Quod si quis discrepet à lege chori, ridiculus habeatur.

Exord

Exordiri telam. LXVIII

Proxeq; metaphoræ quæ ducuntur à textrina, prouerbij faciem præ se ferunt. Plautus in Bacchidibus: Exorsa hæc tela est non male omnino mihi. Idem in Pseudolo, Neque nunc quid faciam scio, Neq; exordiri unde occipias, habeas, Neque ad detexendam telam certos terminos. M. Tullius lib. De oratore dixit, pertexere pro perficere. Pertexe modo, inquit, Antoni quod exorsus es. Rem enim quam arte consilioq; instituimus, exordiri dicimur. Et reteximus quæ denuo refingimus. Item illud ad Herennium: Ego te iam detexam ab exordio, id est, ab initio uitæ explicabo qualis sis. Cognatum illi quòd alio commemorauimus loco, Ea tela texitur. τὰ ἐπὶ τοῦ ἱστοῦ, Pollux citat ex Græcis autoribus.

In caducum parietem inclinare. LXIX

Prouerbiali figura, in caducum parietem inclinare dicimur, cum nitimur, confidimusq; rei parum firmæ, ducta metaphora ab ædificijs. Hadrianus imperator de Commodo adopiato, & imperij successioni destinato, dictitare consueuit, in caducum parietem inclinamus, & perdidimus quater milies sestertium, quod populo & militibus pro adoptione Commodi dedimus. Caducũ autem parietem uocabat, quòd esset uetustate infirmus, & rebus gerendis inhabilis esse uideretur. Item qui senis præsidio nititur, qui forma superbit, qui in caducis fortunæ bonis uitæ præsidia collocat, recte dicetur, in caducũ inclinare parietẽ. Huic proximũ est illud Maronis, Inte omnis domus inclinata recumbit.

Scipioni arundineo inniti. LXX

Ad eandem formam pertinet, quod apud Hebræos in prouerbio fuisse uidetur. Arundineo inniti baculo, de eo qui spes suas figit in his qui non solum non possunt esse præsidio, uerumetiam noceant destituto. Siquidem arundineus scipio, non modo non sustinet innitentem, uerumetiam manum penetrat, ac uulnerat. In libri Regum 4. cap. 18. Et item apud prophetam Esaiam, cap. 36. Ac rursum apud Ezechielem, cap. 29. Aegyptus & Aegypti rex baculus arundineus dicitur, cuius fiducia bellum susciperetur, & futurum prædicitur, ut is confractus non solum non fulciat innitentem, uerum etiam manum illius perterebret. Non admodum abludit ab illo quod alibi retulimus, Ficulnum auxilium.

Homo Bombylius. LXXI

Βομβύλιος ἄνθρωπος. id est, Bombylius homo, dicitur uerbosus multiq; strepitus, cæterum inutilis. Bombilius Græcis, apis aut uespæ genus, à sonitu, sicuti uidetur appellatũ, ingens, sed ad melificium inutile, fauos sibi nectit è luto. Est & ingens apis ac musca, quam à strepitu sic dixerunt. Hesychius addit Βομβυλίδας Græcis dici bullas, quas nasci uidemus ex aqua, quæ mox euanescunt. Item bombylion dici pocili genus, quòd paulatim exstillante potu sonitum reddit in modum animantis, de quo dictum est, quanquã & huic à lombo uocabulum. Apud Suidam quidam tibicinem, pro bombylio, Βομβάλιον dixit, additis litera α, παρὰ τὸ ἀπὸ βόμβου. Quin & Marcus Tullius Philip. 3. meminit cuiusdam Bambalionis, hominis nihili & impeditæ linguæ. Bambalio, inquit, quidam pater, homo nullo numero. Nihil illo cõtemptius, qui propter hæsitantiam linguæ stupore mẽtis cordis, cognomen ex contumelia traxerit. Hesychius ait Græcis Βαμβαλίαν esse labijs tremere. Nam id accidere solet hoc uicio linguæ laborantibus, quemadmodum & frigore horrentibus. Quanquam autem hæc uox uariis modis describitur, tamen eadem est origo, nimirum à sono titubanter loquentium, aut uehementer algentium. Adagium refertur apud Zenodotum.

Buthus obambulat. LXXII

Βοῦθος περιφοιτᾷ. id est, Buthus oberrat. De leuibus ac stolidis dicebatur. A' moribus Buthi cuiusdam athletæ, qui uicerat in Pythijs ludis. Huius meminit Cratinus, ἐν Χείροσι, teste Zenodoto. Meminit & Hesychius, indicans, & Aristotelem alicubi de huius uictoria meminisse. Fieri potest, ut huic id nominis inditum fuerit ab edacitate, quòd solidos boues uorare soleat. Nã cognominatus est & Hercules βουβόρας, quòd aliquãdo esuriens quendam è bubus Theodamantis, quibus ille terram proscindebat, abduxerit occidit, ac uorauit. Vnde uidetur dici posse in edaces, hoc est, βορᾶγνες.

Bunas iudex est. LXXIII

Βόνας δικάζει. id est, Bunas iudicat. In nonnullis codicibus scriptum est Βαλίας non βόνας, sed deprauate, ni fallor. Vbi lis in longum profertur, nec unquã explicatur. Qui mos nunc est perditissimis aduocatis nostri temporis, ut subinde nouam reperiant causam producẽdæ litis, quo plus nummorum extorqueant à litigatoribus. Paræmia nata à Buna quodam Atheniensi. Cum esset controuersia inter Calydonios & Eleos, utrique rem ad arbitrium Bunæ detulerunt. Conuenerat autem, ut à manibus temperarent, donec ille de negotio pronunciasset. Quod ubi sensisset Bunas, de industria audiebat quidem utranq; partem, cæterum per fictas occasiones rem in longum distulit, nec unquã de lite uoluit pronunciare. Autor Mnaseas apud Zenodotum.

Bos sub iugum. LXXIIII

Βοῦς ὑπὸ ζυγόν. id est, Bos sub iugum, ubi quis assidue laborat, aut ubi se quis laborioso inuoluit negotio. Ductum à bubus agricolis. Quin & hic erit locus utendi, cum negabimus aliquem ad id detrahendum negotij, ad quòd ministrandum parum sit idoneus, sed cum qui sit aptus, quòd bos iugo ducendo natus uideatur, non item canis, aut ceruus. Proinde confine fuerit illi quod alio positum est loco, Bos clitellas. Recenset Zenodotus.

Tenui filo. LXXV

Tenui filo, pro stilo subtiliori, minusq; grandiloqua oratione. Nam Rhetores treis faciunt orationis χαρακτῆρας, grandem, tenuem, & mediocrem: sumpta metaphora à nentibus, aut certe à textoribus. Horatius:

_Tenui deducta poëmata filo.

Ausonius in oratione, qua Gratiano imperatori de consulatu gratias agit. Tenuiori, inquit, filo, ut dicitur, deducta libauerim. Cui diuersum erit, Crasso filo, crassiore filo. Veluti si dicas, Barbaros crasso filo tractare rem theologicam. Marcus Tullius libro De oratore secundo dixit, uberiore filo, pro copiosius: & in Senectute, aliud filum orationis, pro alio dicendi genere.

Tenui uena, diuite uena, tenui canale. LXXVI

Rem eandẽ alia reddunt metaphora, cum aiunt, Paupere uena, benigna uena, diuite uena. Venam autem appellant indolem, & uim genuinam ingenij: translatione ducta, uel à fontibus, quorum alij angustiore uena manant, alij tanta, ut flumen ingens efficiant: uel à metallis quorum etiam uenæ non genere tantum, sed & copia differunt. Simillimum his est, quod ait Quintilianus libro undecimo, Pleniore tamen hæc candi fluunt: Vos Albani tumuli atq; luci.

Ὑπόμαζαι. LXXVII

Μάζα Græcis genus est cibi è simila tritici, quod, ut apparet, in delicijs erat, unde uulgari ioco dicebant, Ὑπόμαζαι, pro opipare, splendideq; uiuere, siue ob egregias mazas, siue quòd aliquid his etiam lautius sumerent. Eam nocẽ Iul. Pollux lib. 7. indicat fuisse ueterum, pro qua recentiores dixerint πεθίαν, à tumentis ductum, quibus hordeum placentæ sunt. illud mirũ cum hoc uerbũ proferat ex Aeschylo

& Sophocle, cur recentiorum esse dicat, nisi forte apud recentiores coepit usitatius esse quàm ὑπόμαζον. Euplous ad Thalassrotem, ὑπόμαζός ἢ μεμίωκας, Ἀκμὴ γάρ σε λοιδόρει γυναικὸς ἥβης. id est, aut luxu diffluis, aut insanis. Nam audio te captum amore mulieris malcdicæ. Consimili forma dicebant ματτοάζειν, à Mattya cibi genere, quod Athen. lib. 14. recensct inter secundæ mensæ delicias.

Nec propius ferire. LXXVIII

Οὐδ' ἴσλας βάλλει. id est, Ne propius quidem ferire dicuntur, qui procul absunt à scopo, multoq; interuallo aberrant à re proposita. Sumptum est ab imperitis sagittarijs, cuiusmodi cum Diogenes ille Cynicus conspexisset, proxime scopum confecit: rogatus quid sibi uellet, ne me feriat, inquit: imuenis quidquis illum tacturū potius quàm scopū. Ergo qui nimium aberrant à signo, οὐδ' ἴσλας βάλλει dicebantur: perinde ualet quasi dicas, οὐδὲν ὅμοιον. i. Nihil simile. ἀπὸ σκοπῆς dixit Homerus. Vsurpauit hoc adagium Plato lib. De repub. 9. καὶ ταῦτα δὴ πάντα, πρὸς τύραννον πονηρίᾳ τε καὶ ἀθλιότητι πάντως παραβαλλόμενα, τὸ λεγόμενον, οὐδ' ἴσλας βάλλει. id est, Hæc quidem sanè omnia ad tyrannum collata, malitiæ miseriæq; ciuitatis haudquaquā accedunt ad scopum, ut prouerbio dici solet. Suidas admonet, è linguæ proprietate dictum prouerbium, uelut & illud quod proxime sequitur. Huc alludisse uidetur Lucianus in Dialogo quē scripsit, ὑπὲρ τῶν εἰκόνων. Μὴ ἄνυ τι πηλικοῦτον ἄξιον, μοῦσι ἐγὼ. id est, Neque enim esse me tantis laudibus dignam, ne prope quidem. Item Aristides in Miltiade, οὐκ ἔστι ταῦτα, μοῦσι ἐγὼ, id est, Multum abest, ut hæc ita se habeant. Adagium hoc referendum in gregem illorum quæ commemorauimus alibi, τὸ ὕβρεως ἁμαρτάνειν, & toto errare cœlo, & toto errare uia.

Diolygium malum. LXXIX

Διωλύγιον κακόν. id est, Ingens malum, ipsa loquendi figura prouerbialis est. Vtitur hoc adagio Plato in Theæteto, Οὐ μακρὰ μὲν διωλύγου φλυαρία. i. Haud longa quidem ac Diolygia nugacitas. Apud Suidam referuntur hæc ex autore quopiam, Damascio opinor, τὰ ταῦτα δοκεῖ διωλύγου φλυαρίας δίκην εἶναι, οὐ διωδας, ὃ νῦν γραῶν ἴδιον λεγόμενον, ἀλλὰ πίρα τῆς μεγίστης φλυαρίας. id est, Nonne hæc uel maxima nugamenta uidebuntur? Sanè uidebuntur, & quidem merito. Non iuxta deliramenta, quæ uocant aniculorum, sed ultra maximas nugas. Chrysostomus aduersus Iudæos oratione prima ait, μέγα διωλύγιον ὁλολύξαντες, id est, clare iubilantes, ut uox procul queat exaudiri. loquitur de pastoribus uiso lupo inter se uociferantibus. Vocis originem bifariam indicant. διωλύγιον, quasi διὰ λύγ, quod clamor nusquam non penetret: & διωλύγιον, quasi διολλύον. id est, perdens & exitium adferens. Dicitur autem prouerbium de eo qui malo quopiam ingenti ac diuturno tenetur.

Eadem tibi & Pythia & Delia. LXXX

Ταῦτα σοι ἡ πυθία καὶ δήλια. id est, Hæc tibi & Pythia & Delia. Quoties supremum aliquod opus significamus. Perinde quasi dicas, hæc summa omnium quæ gesturus es iuuta. Citatur adagium ex Menandro. Natum aiunt ab oraculo quodam reddito Polycrati Samiorum tyranno. Nam is postea quam Rhenean insulam cepisset, eamq; consecrasset Apollini, constituit is apud Delum ludis pulcherrimis Delphos misit consulturos, utrum oporteret eos ludos Delios an Pythios appellare. Respondit oraculum, ταῦτά σοι καὶ πυθία καὶ δήλια, futurum inquiens, ut propediem excederet è uita, idq; euenit. Itaq; res in prouerbium uersa. Ceterum si scribas ταυτὰ, uertes eadem: si τᾶυτα, uertes hæc. Neque enim ad sensum magni refert.

Claue findere ligna, & securi fores aperire. LXXXI

Τῷ πελέκει τὰ ξύλα σχίζειν, τῇ δ' ἀξίνῃ τὰς θύρας ἀναλύειν πειρᾶσθαι. id est, Claui ligna findere, securi uero fores aperire conaris: cū res præposterè geritur, ueluti si quis liberos metu studeat emendare, seruos beneficijs sibi adiungere. Aut si quis apud imperitos philosophicis rationibus agat, apud eruditos clamore & improbitate uincere conetur. Referitur à Plutarcho, libello cui titulus, πρὸς τὸν ἀνδρα.

Bellerophontes literas. LXXXII

Βελλεροφόντης τὰ γράμματα. id est, Bellerophontes literas. Subaudiendum uerbum aliquod accōmodum sententiæ, adfert, aut aliud aliquod. Locus erit huic prouerbio, cum quis literas uelut commendatitias perfert, quæ contra ipsum sint descriptæ: Vulgò literas Vriæ uocant. Neq; dissimilis est historia apud Hebræos. De Bellerophonte is literis huiusmodi fabulam commemorant Græci. Bellerophontes propter ecisum Bellerum Argos exilio mutans, in Tirynthem peruenit, Prœtiq; que regis hospitio est usus. Interim Antea regis uxor, adolescentis amore correpta, cœpit illius animum ad stuprum sollicitare, & sui copiam obtulit. Ille ubi flagitium recusasset, uidelicet hospitij religione permotus, illa prior occupās, uersos; in odium amore mulierbri, Bellerophontem apud maritum oculte defert, tanquam ab illo fuisset de stupro interpellata. Quod ubi persuasisset, quoad poterat regis animum in perniciem iuuenis instigabat, semper ad aurem occinens illud Homericum,

Τεθναίης ὦ πρῆτ' ἢ κάτακτα Βελλεροφόντεω. id est,
Aut morere Prœte, aut interfice Bellerophontem.

Prœtus itaq; uere regio ingenio, & ut Homeri utar uerbo, ἀγανὸς μειλιχίοις, uelut officij causa Bellerophontem ad Iobaten hospitem mittit, additis literis uelut in illius commendationem scriptis. In his mandabat Iobatæ, ut iuuenem quoquo pacto tolleret è medio. Bellerophontes est minimè suspicax innocentia, literas acceptas reddit, ut fuerant obsignatas. Quas ubi perlegisset Iobates, quo Prœto gereret morem, aggreditur adolescentem honesto titulo perimere. Nam hic fermè malorum principum mos. Animum iuuenis suapte sponte ferocem, ad periclitandas uires, gloriamq; parandam inflammat. Ac primum persuadet, ut cum chimæra congrediatur. Id erat monstrum triforme,

Prima leo, postrema draco, media ipsa Chimæra.

Id est, Caprina specie. Hanc Bellerophontes equo insidens alato, telo confixit confecitq;. Post alijs periculis, obiecit iuuenem, à quibus omnibus quum ille uictor rediret, rex & uires admiratus, & ex euentu cōiectans innocentiam, literas Prœti ostendit, generū accusauit, ac mortem eidem imperij successione tradidit. Itaq; quisquis imprudens aut nunciat, aut facit quippiam, quo se prodit, in eum recte dicetur, Βελλεροφόντης τὰ γράμματα, aut quicunque sub officij prætextu leditur. Adagium recensetur à Zenodoto. Plautus in Bacchidibus: Tace nullus homo dicit, hæ tabellæ te arguunt. Quas tu attulisti, hæ tē uinciri iubent. Aha Bellerophontem iam tuus me fecit filius. Egomet tabellas detuli, ut uincirer. Sine. Effertur adagium in hunc etiam modum, Βελλεροφόντης κατ' αὐτόν. i. Bellerophontes aduersus seipsum. Lucianus in apologia & iudi μισοῦσι συνόντων κατ' αὐτόν. ὁ βελλεροφόντης παρεφθείρε τὸ βιβλίον. id est, Qui Bellerophontes librum aduersus seipsum scripserit. Simili commēto rex Pharnabazus impositit Lysandro. Refert Plutarchus in ipsius uita.

Cœno puram aquam turbans, nunquam inuenies potum. LXXXIII

Βορβόρου ὕδωρ λαμπρὸν μεμιγμένον οὐκ εὑρήσεις πότον. i. Si limpidam perrexeris

Cœno

Cœno aquam ſpurcare, nunquam quod bibas inueneris.

Carmen eſt Trochaicum, quod nos Hemiſtichio & carmine eiuſdem generis expreſſimus, Dici ſolitum, ubi quis ea quæ ſint per ſe pulcherrima, contaminat admixtis iis quæ ſunt turpiſſima. Veluti ſi quis poëticæ admiſceat obſcœritatem ſuo uitio; uitio. Nam ars per ſe ſyncera: aut ſi quis theologicam eruditionem hæreticis opinionibus deprauet, aut ſpurcitia ſermonis inquinet, aut prophanis contaminet literis. Aut amicitiam principis cuebris offenſis irritet. Conuenit in hos quoq; quibus hæc uita grauis eſt, idq; ipſorũ culpa, quod animi uitio, quæ per ſe moleſta non ſunt, moleſtiam afferre uideantur. Quod ſi adſit mens à ſtultis affectibus immunis, quicquid acciderit, uoluptati futurum eſt.

Charetis pollicitationes. LXXXIIII

Κ' χαρητ@ ὅπτε ὁ χαρὴς. i. Charetis pollicitationes. Dici ſolitum, ubi qui facile ac benigne promittit, iuxta illud Naſonis,

Promittas facito, quid enim promittere ledit?
Pollicitis diues quilibet eſſe poteſt.

Natum adagium à Charete quodam Athenienſium duce, qui quiduis cuiuis pollicebatur, At non præſtabat item quod receperat. Hunc Charetem nunc ferme reges & pontifices imitantur, dum omnibus omnia promittunt, neque recuſant quicquam, ut ſaltem ſpe lætos à ſe dimittãt. Atq; ultro etiam inuitant ut rogentur ſpe uidelicet illectantes. Narrant & de Veſpaſiano filio, quam admoneretur ne tam facilis eſſet ad pollicendum, quòd longe plura promitteret quàm præſtare poſſet, reſpondiſſe, Non oportere quenquam ab imperatoris conſpectu triſtem diſcedere. Adagium refertur à Suida, nec dubio quin ſumptum ſit ex Ariſtophane.

Ceſcon habitas. LXXXV

Κέσκον οἰκεῖς. id eſt, Ceſcum habitas. In ſtupidum & hardum dicebatur. Ceſcos Pamphyliæ ciuitas, cuius ciues ob uecordiam ſtultitiamq; uulgò male audiebant. Iuxta Ceſcũ urbem fluuius erat, cui nomen ἄνεψ. i. amens. Quanquam Suidas, qui & ipſe prouerbij meminit, Ceſcum ponit in Cilicia, non in Pamphylia. Vnde & uulgari ſermone iactatũ eſt, πόλις κέσκου νῦν ἐκ ἔχουσα. id eſt, Ceſcus ciuitas mentis inops. Quadrabit & in cœtum, aut conciliabulum hominũ ſtultorum. Conuenit cum eo quod aliàs oſtendimus, Bœotica ſus. Adagium recenſet Zenodotus. Illud obiter admonẽdum, locum hunc in Suida depranatum haberi in dictione κέσκου, & pro κέσκου ἐκ ἔχει, legendum eſt κέσκου οἰκεῖς.

Circulum abſoluere. LXXXVI

Τὴν κύκλον ἀποτελεῖν. id eſt, Circulum abſoluere, eſt rem omnibus numeris, omnibus partibus perfectam reddere. Vnde & κυκλοπαιδεία dicta, quæ diſciplinarum omnium uelut orbẽ abſoluerit, & ἐγκυκλ@ παιδεία. Metaphora ſumpta uidetur à mathematicis, apud quos circularis figura perfectiſſima abſolutiſſimaq; iudicatur. Vnde illud non ſine cauſa laudatum carmen de ſapiente,

Mundi inſtar habens teres atq; rotundus,
Externæ ne quid labis per leuia ſidat.

Confine illud, πανταχῆ ἴσον. id eſt, Omni numero. Ita Fabius in præfat. libri 8. Quam ut per omneis numeros, & penitus cognoſcere, ad ſummã ſcientiæ neceſſarium eſt, ita incipientibus ſimplicius ac breuius tradi magis cõuenit. Quod à muſicis ductum uidetur.

Calidam ueruti partem. LXXXVII

Τὸ θέρμον ἢ ὀβελ. id eſt, Calidam ueruti partem. Subaudiendum arripuit, aut ſimile quippiam: ubi quis per imperitiam negotij ea parte rem aggreditur, qua minime tutum fuerat aggredi. Aut ubi quis ob inſcitiam pro melioribus eligit peiora. Zenodotus ait huius adagij meminiſſe Sophoclem. Sumpta metaphora ab iis qui per imprudentiam, eam ueruti partem manu prehendunt quæ calet, deinde offenſi reijciunt, & alteram partem apprehendunt. Non uſquequaque diſſimile huic, ἁλιεὺς πλανηὶς νέον οἴσει. id eſt, Piſcator ictus ſapiet, quod alto loco retulimus.

Titanicus aſpectus. LXXXVIII

Τιτανῶδες βλέπειν. i. Titanicum tueri, hoc eſt, uultu Titanico obtueri, Titanicum autẽ toruum uocant, ac tetricum: ac cuiuſmodi fuiſſe feruntur ueteres illi Titanes. Lucianus in Timone, Ἐκπετάσας γὰρ τὼ φώγωνε, τὰς ὀρῦς ἀναξείνας, καὶ βρυθυόμενός τι πρὸς αὑτὸν ἤρχετο τιτανῶδες βλέπειν. id eſt, Itaque promiſſa barba, reductiſq; ſupercilijs, ſecum murmurans neſcio quid, accedit Titanico uultu aſpiciens. Idẽ in Icaromenippo, ὁ Ζεὺς μάλα φοβερῶς ἀρυμάτε καὶ τιτανῶδες ἐς ἐμὲ ὠπίδρα. id eſt, At Iupiter admodum terribiliter, acriterq; & Titanico me intuens uultu.

Thraces fœdera neſciunt. LXXXIX

Θρᾷκες ὅρκια οὐκ ἐπίστανται. id eſt, Thraces fœdera non norunt. Apud Thraces euenit, ut natu maximus quidam iaculo per pectus adacto interierit. Vnde Ionibus & Aeolibus ueluti per ænigma dici cœptum, Θρᾷκες ὅρκια οὐκ ἐπίστανται. quòd natu grandibus honos magis debeatur apud hos qui legibus uiuunt. Porrò Thracum barbariem & immanitatem perfidiam'que ſatis arguit interemptus à Polymneſtore Polydorus, hoſpitij iure uiolato. Et Euripides in Hecuba,

Τάχ' ἄν τις ἡμῖν ῥᾴδιον ξυνοίσεται,
Ἡμῖν δίκην δόντ' αἰσχρὸν τοῖσιν Ἕλλησιν τόδε. id eſt,
Iugulare forſitan hoſpitem nobis leue eſt,
Nobis Achiuis iſtud oppido eſt graue.

Thunniſſare. XC

Θυννίζειν, Græci transferunt pro ſtimulare pungereq;, uel quòd hic piſcis, quo ſit palato gratior, pungi ſoleat, uel quòd ipſe piſcis adurat, pungatq; contactu. Plinius libro 9. cap. 15. rem auditu nouã memorat de Thynno. Ait in mari animalculum eſſe perquam exiguum, aranei magnitudine, ſcorpionis effigie: id ſe Delphino, & ei qui gladius uocatur, crebro Delphini magnitudinem excedẽti, ſub pinna affigit aculeo, tantoq; inſeſtat dolore, ut in naues ſæpenumero exiliant. Athenæus lib. Dipnoſoph. 7. prodidit, Thunnorũ generi, quos Athenienſes Thynnidas appellant, ſubter uentrem pinnam affixam eſſe, quæ uocetur aithera. Addit piſci nomen inditum, παρὰ τὸ θύειν, quod impetu feratur, præſertim cum æſtro concitus agitur, id quod illi accidit circa ſolſtitiũ æſtiuum. Id eſt animalculum in capite ſpecie ſcorpij, magnitudine drachmæ. Quo malo ſic exagitantur, ut ex aquis ſubſiliant, non minus alte quàm Delphini: Atq; huius rei teſtem adducit Ariſtotelem. Lucianus in Ioue Tragœdo, Ἀπαγε, θυννῶδές τὸ ξυβίσμημα ὦ πόσειδον, καὶ κομιδῇ παχύ. id eſt, A page Thunnicum enthymema Neptune & ſupra modum pingue. Rurſum in eodem Dialogo ad idem uerbo alludens, Εἰ τἀμὰ ὄψεσθε ὑμῖν ἀποθεθυννίσεται. id eſt, Si mea uobis ita expuncta ſunt. Adagium recenſetur à Diogeniano.

Citius uſura currit quàm Heraclitus. XCI

Θᾶσσον ὁ τόκ@ ἢ ἡρακλείτω ψιγνίω ῥέχει. id eſt, Citius uſura quàm Heraclitus celerrimus currit. Admoneri adagium abſtinendum à mutua pecunia quæ creditur ad uſuram. Nam opinione celerius recurrere diem uſurarium. Sumptum prouerbium ab Heraclito quodam celeritate currendi præter ceteros eximio atque excellenti. Iuxta Doricam dialecton dictum eſt, ἡρακλείτω & ψιγνίω pro ἡρακλείτῳ ψιγνίῳ. Videtur carmen fuiſſe trochaicum tetrametrum catalecton paucis ſyllabis deprauatis.

Celerius quàm Butes. XCII

Θᾶσσον ἢ βότης. id eſt, Celerius quàm Butes. Hoc adagio ſi-

gnificabant aliquid quàm primum absolui, compendioq; explicari. Quemadmodum solent ij qui paucis verbis, & ijs truncè pronunciatis, longam sententiam significant. Aiunt hinc fuisse natum Athenis inter picturas Stoæ porticus, depictus erat Bules quidam, atque ita pictus, ut summa capitis pars cum oculis duntaxat uideretur, uidelicet ut spectator imaginaretur reliquum corpus tegi montis obiecta in quo ingrediebatur. In eius igitur picturæ quoniam non multum operæ sumpserat pictor, prouerbio iactari consueuit de his quæ facile perficiuntur. Autor Zenodotus.

Lydus ostium clausit. XCIII

Λυδὸς τὴν θύραν ἔκλασε. id est, Lydus ostium clausit. De furacibus dicebatur, quòd Lydi non discederent, nisi re quapiam sublata. Quod si permittitur nobis diuinare, cur autem non permittatur in re tam uetusta, cum nec autor extet, nec interpres? malim accipere de ijs qui rem quampiam obscœnam aggressuri, fugiunt arbitros, abdunt{q;} sese. propter Lydos molliciei notatos. Vnde & Plautus Lydum uolsum appellat. Alluſit ad prouerbium, atq; utinam aperuisset etiam, Plutarchus in commentario quem scripsit aduersus Colotam. Ἐμοὶ γὰ δοκῶ, καθάπερ ὁ Λυδὸς ἐφ' ὧν ἀνοίγω τὰ θύρας μέσας, ἀλλὰ τῆς πλείστης τ' ἀποῤῥῶν, μὴ μιγῆναι πεπεδάκθαι τ' ἐνίοις. id est, At mihi uidetur, quemadmodum Lydus aduersus seipsum, non unam aperire ianuam, sed plurimis ac maximis difficultatibus Epicurū inuolucre. Nisi si cui magis placet, ut hic Plutarchi locus referatur ad illud, quod alias dicetur, uiro Lydo negotium non erat. Hesychius meminit prouerbij, sed nihil addens præter hæc uerba, Ἐπὶ τ' μωρολεχτῶν, de stulte furacibus. Verum hic prodidit nobis depraua tum in alijs libris scripturam, legendum{q;} non ἔκλασεν, sed ἐκίνησεν. id est, mouit siue tentauit. Fures enim imperiti dum non sine strepitu mouent ostium, sese produnt sæpius. κινδάλῳ enim Græcis, autore Suida, polysemon est. Sonat enim, σαλάγη, μοχλόν, ἢ χορὸν ποιῶν, κινῶν. id est, mouere, obdere pessulum, strepitum facere, attingere. Hæc est autem præcipua furum ars, ut siue ingrediatur, siue egrediantur, absque sonitu moueant ostium. Ex his iam arbitror esse perspicuum quid sentiat Plutarchus.

Lydus in meridie. XCIIII

Λυδὸς ἐν μεσημβρίᾳ. id est, Lydus in meridie. In hominem insatiatæ, aut etiā intempestiuæ libidinis dicitabatur. Narrant Lydos adeo libidine perditos fuisse, ut non tantū noctu nacarent uoluptati Venereæ, uerumetiam ipso meridie lasciuirent manibus fœdum opus peragentes, unde Λυδιάζειν dicunt Græci, pro Lydorum more uitam agere. De gentis huius luxu deliciisq; multa commemorat Athen. lib. 12. Meminimus alibi, nimirum in prouerbio, Sybaritica mensa, de conuiuio Sybaritico, in quo & Venus admiscebatur. Porro nullum est tempus magis alienum à coitu, quàm uel meridiei ob æstuantem solem, uel conuiuij, propter spiritus circa stomachum & concoctionem occupatos.

Caprarius in æstu. XCV

Αἰπόλος ἐν καύματι. id est Caprarius in æstu. Consimile habet sensum, uidelicet intempestiuæ libidinis. Nam his horis caprarij, dum seductis gregibus in umbra latitant, lasciuire soliti scribuntur. Zenodotus utrunq; refert adagium, & item Suidas. Poterit ad quamuis uoluptatem accommodari non in tempore adhibitam.

Lydus cauponatur. XCVI

Λυδὸς καπηλεύει. id est, Lydus cauponatur, in effœminatos & uoluptatibus addictos iaciebatur. Ex huiusmodi natum historia, tradunt. Cyrus rex Persarum Lydis imperauit ex consilio Crœsi, ut effœminarent, neque tractarent arma, sed uestes ad tersum usque demissa uterentur, quæ olim molliciem indicabat, ut ad eum modum, uelut in fœminas transformati, ad rebellionē fierent inutiles. Herodotus lib. 1. tradit, Lydos primos omnium caupones & institores extitisse. Hesychius tradit, ab his inuenta spectacula, & hinc Romanos dixisse ludos. καπηλεύειν Græcis proprie dici, qui uendunt esculenta. Prouerbium sæpium & illa quæ refert Suidas, λυδιάζω seu λυδίζω, pro eo quod est, Lydorū more uiuo. Refertur à Suida.

Lydorum carycæ. XCVII

Λυδῶν καρύναι. id est, Lydorum carycæ, antiquitus appellabant, quicquid esset opiparum, & uarijs conditū cupedijs. Nam caryca cibi genus Lydij, ex multijugis lautitijs & sanguine co. fectū. Athen. Dipnosoph. lib. 12. tradit, carycarum apparatum primum repertum à Lydis. Effertur adagium integre ad hunc modū, Μήτε Λυδῶν καρύνας, μήτε μαστίγων ψόφους. id est, Nec Lydorum carycas, nec flagorum strepitus. Subaudiendum, uolo, aut simile quippiam: id est, nec blandimenta uolo, nec conuicia, nec nimium blanda, nec rursum aspera nimium, de quo plura dicentur alias.

Lupinum potum. XCVIII

Λυπῖον πῶμα. id est, Lupinum potū dicebant; ubi quis uoluptatē sui periculo capitis emeret. Narrāt duos erupisse fontes sacros Apollini, quorū alter uino scaturet, alter melle, ad quos cum aues aduolarent, arcu fericbantur. Porro Apollo super cætera cognomina dictus est & Lucius, siue à luce quam aperit, siue à lupis interfectis. Autores Zenodotus & Suidas, admonentes penultimam esse circumflectendā. Nam Λύκειον prima acuta, gymnasium est Athenis, quod quidam à Pisistrato, quidam à Pericle constructum putant. Atque hinc ortum prouerbium, confine illi, Vt canis è Nilo.

Lupi decas. XCIX

Λύκου δεκάς. id est, Lupi decas. Dictum apparet in eos ad quos inhonesti lucri pars aliqua tametsi pusilla rediret. Aut in eos qui largitionibus essent corrupti, alios{ue} corrumperent. Nam Athenis in foro ubi causæ agebantur, Lycus quidam genius scalptus stabat; lupina specie. Apud hāc statuam Sycophantæ pecunia corrupti uersari consueuerunt, uelut apud deum quempiam sui quæstus præsidem, eiq; in dies singulos triobolus secabatur. Autore Zenodoto, quanquam attigit & Hesychius. Suidas addit, Sycophantas fuisse decem numero, ueluti decem uiros referentes. Meminit huius Aristophanes in Vespis.

Ὁ δῆμος εἰ πως ἐκπεφύκειν τὸ τ' λύκου. id est, Siquà simulachrum efferre possies Lyci.

Erat hoc quæstus genus apud ueteres inuisissimum, eorum qui in ius uocabant, ut ex damnato dicta mulcta portionem aliquam præmij loco ferrent. Vnde & sectores dicti sunt, & quadruplatores.

Verba importat Hermodorus. C

Λόγους δ' ἑρμόδωρος ἐμπορεύεται. id est,

Sunt Hermodori uerba mercimonium.

In eum dicebatur, qui præter uerba nihil adferret. Quemadmodum Laches in Ecyra Terentiana Pamphilum filium rogat, num unam duntaxat sententiā secum è Lemno reportasset. Aut in eos qui uerba uendunt pecunia, quod in poëtis, aduocatos, fumi uenditores, atq; in id genus homines recte dici poterit. Natum aiunt ab Hermodoro quodam Platonis auditore, qui commentarios ab illo conscriptos, in Siciliam deportare consueuerit, atque inibi uenditare. Vnde Siculi, ut sunt dicaces, rem in prouerbium uerterunt, dicentes, Hermodorum pro mercibus importare uerba. Cæterum sophistæ & philosophi lucubrationes suas λόγους appellant. Alluſit haud dubie huc M. Tullius libro Epist. ad Atticum 13. Dic mihi, placetne tibi primum ædere iniussu meo? Hoc ne Hermodorus quidem faciebat is qui Platonis libros solitus est diuulgare, ex quo λόγοισιν ἑρμοδώρου. Porro licet Cic

cet Cicero mutilum adduxerit prouerbium, tamen si addas ἐμπορδίστου, constabit Græcus senarius. Hinc & λογίμπορος dictus, qui præter uerba nihil adfert.

CHILIADIS SECVNDAE CENTVRIA VII.

Pomarius Hercules. I

ΜΗλιος ἡρακλῆς. i. Pomarius Hercules. Per contemptum dicebatur in eum, qui nomẽ quidem magnificum gereret, cæterũ opibus nullis nullaq; potentia pollens. Ab euentu natum. Narrat Suidas, cum rustici quidam Herculi bouẽ essent immolaturi, isq; rupto fune profugisset, nec esset quod sacrificaretur, malum arreptum suppositis quatuor ramis crurum uice, deinde additis alteris duobus ceu cornuum loco, bouem utcunq; fuit imitati, idq; ridiculum simulachrũ pro uictima sacrificauerunt Herculi. Iulius Pollux lib. De uocabulis rerum primo, fabulam aliquanto secus narrat, nempe ad hunc modum. Solenne est, inquit, apud Bœotos, Herculi malis rem diuinam facere. Cumq; iam adesset dei festum, & immolandæ uictimæ tempus urgeret, porrò hostia erat aries, cum ea seruus adduceretur, properans quod Asopus fluuius ita subito crcuisset, ut transiri non posset, pueri qui iuxta aram ludebant, sacrificij ritum nihilominus pergerunt. Pulchro caipiam malo quatuor stipulas uice pedũ addiderunt, rursum alias duas cornuũ loco, imaginantes sese ad eum modum arietem immolare. Creditum est Herculem hac uictima magnopere delectatum, proinde mansisse apud Thebanos hunc morem, ut malis sacrificaretur Herculi. Cognomen hinc additum deo, ut ἡρακλῆς μήλων. id est, Hercules malorum uocaretur.

Verecundia inutilis uiro egenti. II

ἀιδὼς δ' ἐν ἀγαθῷ κε χρημάτῳ ἀνδρὶ πάρειναι.

Ita legitur apud Homerum Odyssææ P. Citatur à Platone in Lachete. Ac mox,

Αἰδὼς δ' ἐν ἀγαθῷ φῶς ἔμμεναι ἀνδρὶ παρίῃη.

Apud Hesiodum item.

Αἰδὼς δ' ἐν ἀγαθῷ κε χρημάτῳ ἀνδρὶ κομίζει. id est,

Verum homini pudor haudquaquam conducit egeno.

Is uersus in prouerbium abijt. Admonet autem abijciendum pudorem, quoties urget necessitas. Est enim uerecundia cum ad multa uehementer inutilis, tum maximè cum res postulat, ut omnia nobis sint facienda: uelut inutilis pudor est qui deterret à discendo quod turpe est nescire. Et, ut ait Flaccus, Incuratis malus pudor ulcera celat. Idẽ alibi. Pudor, inquit, te malus urget. Eodem allusit Euripides in Iphigenia in Aulide,

Ομως δ' ὅσον γε δίκαι' ἀιδεῖσθαι χρεών. id est,

Verumtamen pudere oportet eatenus, Quoad licet.

Homerus Iliados Ω. scribit uerecundiam seu reuerentiam plurimum prodesse, & eandem officere plurimum,

-Οὐ δὲ οἱ ἀιδὼς
Γίγνεται ἠὲ ἄνδρας μέγα σίνεται ἠδ' ὀνίνησιν. id est,

Nec pudor est illi, qui lædit uehementer,
Vel multum prodest homini.

Et uidere est nonnullos hoc inutili pudore præditos, qui corporis incommoda celare malunt, quàm amicorum ope tolli: quo ingenio fuisse dicitur Apelles, cui ex morbum ex inopiam dissimulanti ranulius amicus furtim sub cervicale pondus auri submisit. Sed eorum multo maxima turba est, qui animi morbos & egestatem inutili pudore dissimulant. Atqui his ferè accidit, ut post malo in apertum erumpente, tum miserius, tum frustra erubescant.

Ventrem mihi obijcis. III

Commemorantur & hi uersus in Græcanicorum adagiorum collectaneis,

Γαστέρα μοὶ προφέρεις κάλλιον ὄνειδος ἀπάντων,
Ἣ πλήρης μὲν ἐλαφροτέρα, κενὴ δὲ βαρεῖα. id est,

Ventrem mi obiectas, quo probrum haud pulchrius ullum.
Plenus is est leuior, grauis idem ubi pendet inanis.

Equidem ubi prouerbiũ fit, non uideo, nisi in hoc, κάλλιον ὄνειδος, quod apud Græcos prouerbij uice uidetur usurpatum. Euripides in Iphigenia Aulidensi,

Καλόν γε μοι τ' ὄνειδος ἐξανύσασα. id est,

Mihi opprobrasti probrum honestum scilicet.

Aut in ea parte uelut ænigmatica, leuis cum plenus est, grauis cum inanis. Nam reliqua uascula quo plenora sunt, hoc sunt grauiora, quo magis inania, hoc leuiora. Contrà, uenter quo distentior cibo, hoc leuior est, propter auctos excitatosq; pastu spiritus.

Turpe silere. IIII

Αἰσχρὸν σιωπᾶν. id est, Turpe silere. Hoc licebit uti, quoties quis alterius exemplo extimulatur ad studium, aut negotiũ aliquod suscipiendum. Aut natum, aut certè usurpatum ab Aristotele, qui cum Isocrates rhetoricen doceret, æmulatione commotus, cœpit & ipse promeridianis illis suis σοφισταῖς dicendi artem docere, dicens illud, Αἰσχρὸν σιωπᾶν λαλοῦντ' Ἰσοκράτη. i. Turpe silere loquente Isocrate. Ex Tullius in opere de Oratore ostendit è tragœdia quapiã mutuasse Aristotelem, paucis immutatis. Scribit enim hunc in modum: Aristoteles cum florere Isocratẽ nobilitate discipulorum uideret, quòd ipse suas disputationes à causis forensibus & ciuilibus ad inanem sermonis elegantiam transtulisset, mutauit repente totam propè formam disciplinæ suæ, uersumq; quendam de Philocteta paulo secus dixit. Ille enim turpe sibi ait esse tacere cum barbaris, hic autem cum Isocratem pateretur dicere. Ad Atticum lib. 6. Ego, nisi Brutus, qui dum unus hostes in Syria fuit, pedem porta non plus extulit quàm domo sua, admiraretur de triumpho, ægr. o animo essem. Nunc uerò ἀισχρὸν σιωπᾶν, Hoc nunc quidam abutuntur, nihil existimantes turpius quàm silere, ne apud homines illiteratos parum eruditi, parumq; diserti uideantur. Vnde apud Lucianum præceptum illud ἀπαιδάτευτον ῥήτορ& μηδὲ πότε σιωπᾶν. id est, Ne unquam sile, propterea quod apud imperitos is dumtaxat infans & imperitus habeatur, qui non perpetuo garriat.

Munerum animus optimus. V

Ξρίων δὲ τε δῶρον ἀρείων. id est,

Verum in muneribus res præstantissima mens est.

Græcis hemistichium Heroicum prouerbiale, quo significatur in amicorum muneribus non esse spectandum rei missæ pretium, sed mittẽtis potius animum, ut Xerxes ille aquam manibus hausta, à rustico libenter accepit. Et Christus uiduæ nummulos omnibus diuitũ muneribus prætulit. Et quidam monet exiguum munus à tenui missum amico, perinde ut maximum boni consulere. Plinius in præfatione, diuersa extulit metaphora. Verũ & dijs lacte rustici, multæq; gentes supplicant: & mola tantum salsa litant, qui non habent tura. Quin tritissimum hodie est, ut qui munus aliquod offerant, animum iubeant spectari, non rem, referatur adagium à Plutarcho in opere De natura deorum.

Nescit capitis & inguinis discrimen. VI

Qui eò impudentiæ uel cæcitatis potius deuenerunt, ut nullum prorsus faciãt discrimen inter honestum ac turpe, hi nescire dicuntur, quid interfit inter caput & inguen. Inter honesta corporis membra caput primum obtinet locum, ac proinde rectè nudatur: quæ uerò sub uentre sunt, ut inhonesta teguntur. Iuuenalis de muliere temulenta,

_Quid enim Venus ebria curat?
Inguinis & capiti quæ sint discrimina nescit.

Prouerbiali figura dictum uidetur.

Multitudo imperatorum Cariam perdidit. VII

Πολλοὶ στρατηγοὶ ναρκῶσαν ἀπώλεσαν. id est,
Multi duces deperdidere Cariam.

Admonet senarius, nihil esse perniciosius licentia multitudinis, dum nulli paretur, sed pro sua quisq; libidine rem gerit. Hanc Græci uocant ἀναρχίαν, malum pene tyrānide peius, qua nihil potest esse peius. Par autè malum est πολυαρχία cum eo quod dicitur ἀναρχία. Idem docet Homericum illud Iliados lib. secundo, quod ipsum in prouerbium abijt,

Οὐκ ἀγαθὸν πολυκοιρανίη, εἷς κοίρανος ἔστω. id est,
Multos imperitare malum est, rex unicus esto.

Nam his uerbis Vlysses milites tumultuantes, in quibus erat & Thersites, cōpescit. Eum Homeri uersiculum usurpauit Dion, quum uideret Heraclidem moliri factionem. Autor Aemilius Probus. Natum adagium à Caribus quondam floretissimis, postea per ciuiles seditiones cò redactis, ut etiam in ultimis prouerbium abierint, quemadmodum alio docuimus loco.

Mus albus. VIII

Μῦς λευκὸς. id est, Mus albus, apud Suidam: μῦς κακὸς. id est, mus malus, apud Diogenianum. In hominem lasciuum & libidinis immodicæ dicebatur. Nam mures domestici salacißimi sunt, præsertim albi. Aelianus miram esse murum salacitatem autorum testimonijs docet, lib. 12. caput 10. Atq; inter multa illud addit, Epicratem in fabula quapiam quum mulierem significare uellet prodigiosæ libidinis, μυωλαν appellasse, citatq; prouerbium, ὡς λευκὸς, ex Philemonis comœdia. Vnde receptum uidetur, ut inter amatoria blandimenta, quemadmodum passerculi, columbulæ, & id genus aliorū, itidem & muris cognomentū usurpetur. Martialis:

Nam cum me murem, cum me tua lumina dicas.

Facies tua computat annos. IX

Prouerbiali nimirum schemate dictum à Iuuenale in uetulam, iam ἐξωφορ quidem, & ad Veneris lusus prorsum intempestiuam, sed quæ uerborū nequitijs puellam etiādum ageret,

_Facies tua computat annos.

Hoc est frontis rugæ, numerum annorum tuorum præferūt, quanquam libido nondum in te consenuit. Cōgruit huc Apologus de Crocodilo, cui iactanti maiorum suorum claritatē, & primas in certaminibus partes, uulpes ad hunc modum respondit, ἀλλὰ κἂν μὴ σὺ λέγῃς, ἀλλ' ἀπὸ πίθηκός γε φαίνῃ, ὡς ὁκ ἀναλαῶν ἑκὼν ἐς γένυν ἀναμιμνήσκῃ. id est, Quin & si tu non dixeris, tamen ipsa pelle præ te fers, quòd multos iam annos in certaminibus fis uersatus. Habet enim hoc animal cutem, ceu lamunis quibusdam durißimis aduersus omnes ictus armatam. Martialis in quendam qui affectabat etiamnum uideri puer, In te, inquit, reclamat, sed tua barba uir es,

Phœnice rarior. X

Φοίνικος ἀραιότερος. i. Phœnice rarior. De rebus aut etiā hominibus inuentu perquam raris. Natum adagium à fabula Phœnicis auis, de qua scribit Plin. lib. 10. cap. 2. Et ante omnes nobilem Arabiæ Phœnicem, haud scio an fabulosè, unū in toto orbe, nec uisum magnopere. Aquilæ narratur magnitudine, auri fulgore circa colla, cætera purpureus, cæruleam roscis caudam pennis distinguentibus, crißis faciem capitiq; plumeo apice honestante. Cōmemorantur hoc loco & alia quædam de Phœnice prodigiosa, quæ quoniam ad prouerbij sententiā nihil attinēt, cui libebit inibi legēda relinquo. Ouidius. in transformationū lib. 15. sub persona Pythagoræ,

Vna est quæ reparet seq; ipsa reseminet ales,
Aßyrij Phœnica uocant, nec fruge, nec herbis,
Sed thuris lachrymis & succo uiuit amomi.
Hæc ubicunq; suæ compleuit fecula uitæ,
Ilicis in ramis tremulæq; cacumine palmæ,
Vnguibus & duro nidum sibi construit ore.
Quo simul & casias & nardi lenis aristas,
Quassatq; cum sulua substrauit cinnama myrrha,
Se superimponit, finitq; in odoribus æuum.
Inde ferunt totidem qui uiuere debeat annos
Corpore de patrio paruum Phœnica renasci.
Cum dedit huic ætas uires oneriq; ferendo est,
Ponderibus nidi, ramos leuat arboris altæ,
Fertq; pius, cunasq; suas, patriumq; sepulcrum.
Pertq; leues auras Hyperionis æde potitus,
Ante fores sacras Hyperionis æde reponit.

Extat de Phœnice carmen & Firmiani Lactantij non inconcinnum, per Musas, neq; fastidiendum.

Non est laudandus, ne in cœna quidem. XI

Οὐκ ἐπαινεθήσῃ δὲ ἐν θορίδειπνῳ. id est, Non queas laudari, ne in parentalibus quidem. In hominem dicebatur uehementer illaudatum. Antiquis mos erat, præsertim Atticis, in cœnis funeralibus, quas Græci θορίδειπνα uocant, encomijs, epicedijs & epitaphijs laudare uitæ defunctum, alijs q; lamentandi modum præirent, unde & præficæ dictæ sunt, quasi præfectæ: citatq; Neuij testimonium. Hæc quidem me hercle opinor præfica est, quæ sic mortuū collaudat. Fortaßis hinc ductum est, quòd antiquitus mos fuisse uidetur, ut in cōpotationibus aliquorum etiam uiuentium laudes dicerentur. Quēadmodū apud Platonē Alcibiades Socratis encomiū refert, & apud Plutarchū, Alexandrum Magnū laudat Calißhenes. Eiusmodi uerò laudes non admodum speciosæ uidebantur, ut inter pocula decantatæ. Nec absurdū arbitror, si quis ad priscorum consuetudinem referat parcemiam, qua fieri solet, ut in conuiuijs citharœdus, aut dcorum, aut insignium uirorum facta cantaret. Velut apud Homerum in omnibus fermè conuiuijs, Apud Vergilium item,

_Cithara crinitus Iopas Personat aurata.

Tantesi hæ quoq; laudes plerunq; ad auditorum gratiam fingebantur. Adagium refertur à Diogeniano.

Pedibus in sententiam discedere. XII

Quid sit pedibus in sententiā discedere, & quid pedaria sententia, satis explicuit A. Gellius lib. 3. cap. 18. Id si transferatur ad quamlibet alienæ sententiæ cōprobationē prouerbij formam accipiet. Veluti si quis dicat. Non est uiri prudētis, quicquid uxori libuerit, protinus in illius sententiā pedibus discedere. Aut par est, ut affectus in rationis sententiam pedibus discedat, non contrà. Ego uerò in tuam sententiam manibus pedibusq;, ac toto corpore discedo. Translatum est à ueteri consuetudine quæ seruari consuerit, quoties, ingens erat turba suffragia ferentium. Liuius decadis primæ, lib. 7. Vbi sententiam meam uobis peregero, tum quibus eadem placebunt, in dextram partem iuiti transibitis. Quæ pars maior erit, eo stabitur consilio. Et aliquanto post, Quibus hæc salutaria uidentur, agitedum in dextram partem pedibus transite. Omnes transierunt, uadentenq; per intermissa custodijs loca Decium sequuti sunt. M. Tullius Philipp. 11. Dixit tamen si quis eorum qui post se rogati essent, grauiorem

grauiorem ſententiam dixiſſet, in eam ſe iturum. Idē in epiſt. ad Lentulum. Perſpicicbant enim in Hortenſij ſententiam multis partibus plures ituros, quàm aperte Volcatio aſſentirentur. Ibidem. Frequentes ierunt in alia omnia. Idem Plancio, Frequēs eum ſenatus reliquit, & in alia omnia diſceſſit. Hæc ratio ſerendorum ſuffragiorum diſceſſio dicebatur. Plinius nepos epiſt. lib. 2. Adriano, Sed quū fieret diſceſſio, qui ſellis curulibus aſſiderant in Cornutū ſententiam ire cœperunt. Tum illi qui ſe collegæ adnumerari patiebantur, in diuerſum tranſierūt. Qui ſententias interrumpebat, intercedere dicebatur. T. Liuius lib. 26 Vrbe condita 9. Quum omnes laudibus modo proſequentes uirū in ſententiam eius pedibus irent, tentata paulisper interceſſio eſt. Idem ab Vrbe condita 5. In quam ſententiam quum pedibus iretur, cæteri tribuni nullium nihil contradicere. Plinius maior lib. 2. cap. 7. nō nihil nouauit ſermonis formam, Sedere, inquiens, cœpit ſententia hæc: pariterq; & eruditū uulgus & rude in eā curſu uadit. Vehementer ac præcipitanter aſſentiri dixit curſu uadere in ſententiam, & ſedere dixit pro placere. Nā Flauius Vopiſcus in uita Aureliani imperatoris, indicat & manuum porrectione ſententiam alienā comprobari ſolere. Sic enim ſcribit. Deinde aliis manus porrigētibus, aliis pedibus in ſententiam euntibus, pleriſq; uerbo conſentientibus, conditū eſt ſenatuſconſultum. Tale quiddam ſenſit & Salluſtius in bello Catilinario, quum ait, Sillanum poſtea permotum C. Cæſaris oratione, pedibus in ſententiam Tiberij Neronis iturum ſe dixiſſe, cæteros uerbo, alios uarie Cæſari aſſenſiſſe. Quintilianus dixit, Manibus pedibusq; in ſententiam diſcedere. Porrò qui uultu quoq; ac guſtu ſignificant ſe aſſentiri, toto corpore in ſententiam diſcedere dicuntur. Suffragiorum genus quod porrectius manibus peragitur, Græci uocant χειροτονίαν & χειροτονίαν, quam uocem uſurpant & ſacræ lite ræ. Vt ſecundo Cor. 8. χειροτονηθείς. Quinctiam ſubſcribere ſententiæ, ſubſcribere iudicio, ſubſcribere uolumati, ſuffragari, refragari, atq; id genus aliæ metaphoræ, quoties longule trahuntur ab oratione ſimplici, in prouerbij ſpeciem paulatim abeunt.

Suſtine & abſtine. XIII

Epiſteus Cynicæ ſectæ philoſopus uniuerſa philoſophorum dogmata, quæ ad humanæ uitæ pertinent felicitatem, quæq; tot uoluminibus uix explicant cæteri, duobus uerbis abſolutæ complexus eſt, quæ iam olim prouerbij uice celebrantur à doctis, digna profecto, quæ omnibus parietibus, omnibus columnis inſcribantur, omnibus annulis inſcalpātur. Ea ſunt huiuſmodi, ἀνέχου καὶ ἀπέχου. id eſt, Suſtine & abſtine. Quorum altero monemur, ut aduerſa fortiter toleremus: altero, ut ab illicitis temperemus uoluptatibus. Referuntur in Noctibus Gellianis lib. 17. cap. 19. Apud Athenæum refertur hoc carmen, tacito autoris nomine,

Ἀγαθὸν ἀνὴρ λέγοντ' ἂν ὃ φέρων τἀγαθά,
Ἀγαθὸς ἂν εἴη καὶ ὁ φέρων καλῶς κακά. id eſt,
Bona quiſquis adfert, uir bonus uocabitur,
Bonus erit & ille, qui mala pertulerit bene.

Naturam expellas furca, tamen uſq; recurret. XIIII

Cum uideam à Græcis quædam uelut obtorto, quod aiunt, collo in prouerbiorum aceruum trahi, cur ego uerear eiuſmodi recenſere, quæ præter adagij figuram, ita uenuſte dicta ſunt, ut uenuſtius dici non poſſint? Quod genus eſt illud Horatij in Epiſtolis,

Naturam expellas furca, tamen uſq; recurret.

Senſus eſt, haud facile dedifci, quæ nobis natura penitus indidit atq; inſeuit. Quod ſi quando ui fit, ut uel metu, uel pudore, uel alia quauis cauſa perſonam alienam ſumamus, facilè per occaſionem redimus ad mores naturales. Velut qui metuunt peccare, non uirtutis amore ſed formidine fuſtis, ij ſimul atq; tollitur fuſtis, recurrūt ad mores priſtinos. Et Terentius, Si ſperat fore clàm, rurſus ad ingenium redit. Ducta eſt metaphora à ramis, qui appoſita furca torquentur aliò quàm natura poſuerat: qua ſublata rurſum uergunt eodem quò prius. Pindarus in Olympijis hymno 11. candē ſententiam aliter extulit. τὸ γὰρ φύσιν, ὅτ' αἶθωρ ἀλάπνοις, ὅτ' ὀρθρόμοι λέοντες διαλλάξαντο ἦθος. id eſt, Nam ingenii natiuāq; indolem, nec aſtuta uulpes, neq; prædalidi leones mutare quiuerint. Quantumuis enim cicures leonem, ſemper redit ad genuinam feritatem: neq; uulpes unquam obliuiſcitur fraudulentiæ natiuæ, qui antiuus manſuefacta. Idem in eodem opere hymno 13. ἄμαχον δὲ κρύβαν τὸ συγγόνοις ἦθος. id eſt, Difficile eſt occultare natiuos mores. Item Horatius alibi,

Tolle periclum,
Iam uaga proſiliet frenis natura remotis.

Nauis annoſa haudquaquam nauigabit per mare. XV

Νῆυς παλαιὰ πόντον οὐ πλώσεται. Nauis antiqua non nauigabit per mare. Congruit in eos qui iam ob ætatis imbecillitatem ad res arduas obeundas, ſuſtinendaq; pericula parū ſunt idonei, ac primum ipſi pereunt oppreſſi negotiorum magnitudine, & in diſcrimen adducuntur quorum res agitur. Nota eſt allegoria. Refertur adagium à Diogeniano.

Ni pater eſſes. XVI

Εἰ μὴ πατὴρ ἦσθα, Ni pater eſſes. Hoc uulgò dici conſuetum, quoties honoris, aut metus cauſa conuitium reticebant, & conijciendum relinquebant. Plene ſic effertur,

Εἰ μὴ πατὴρ ἦσθ', εἶπον ἄν σ' ἐν εὖ φρονεῖν. id eſt,
Ni eſſes pater, te ſapere dicerem haud bene. Eſt autem uerſus hic in Antigone Sophoclis. Sunt enim Hæmonis uerba Creontem patrem obiurgantis, quòd ſponſam filij pararet occidere. Itaq; quoties ſenis, aut potentis, aut alioqui uenerandi ſententiam nobis haud quaquam probari ſignificabimus, cui tamē honoris cauſa nolimus refragari, ueluti ſi quis opinionem Ariſtotelicam apud peripateticos tecte damnare uellet, loquetur ad hunc modum. Hæc ſententia habet grauiſſimum autorem. Fortaſſis enim phas non eſt ab Ariſtotele diſſentire. Alioqui, Εἰ μὴ πατὴρ ἦεν, hoc eſt, niſi autoritati deferrem, habeo quo refellam. Quod ſi mutilum efferas, pluſculum iam habebit gratiæ. Refertur à Diogeniano.

Magnum os anni. XVII

Μέγα στόμα τοῦ ἐνιαυτοῦ. id eſt, Magnum os anni. Dicebatur quoties uberior rerum prouentus, aut ulior annona animos & loquendi libertatem adderet, alioqui timidioribus. Solent enim ruſtici magnificentius loqui largiuſcq; pollicori, ſpe prouentus uberioris. Refertur à Suida. Non admodum diſſidet ab illo, Fœnum habet in cornu. Item illo, Argenti fontes loquuntur.

Megaricæ ſphinges. XVIII

Μεγαρικὰ σφίγγες. id eſt, Megaricæ ſphinges, ita ſcorta quædam uulgus olim appellabat, ſiue quòd uulgò molles ſphiciæ παρὰ τὸ σφίγω dicuntur apud Græcos, ſiue quòd apud Megarenſes nutrix ſphinx appelletur, ſiue quòd Megarenſium mores improbi fictiis, & populari conuitio quondam notati fuerint. Vnde Ariſtophanes in Veſpis, riſum Megaricum, de quo dictum eſt alibi, taxat,

Μὴ δ' ἀῦ γλάττε μεγαρόθεν κεκλασμένον. id eſt,
Sed ne Megaricos rurſus infractos iocos.

Suidas refert & hunc uerſiculum, ſed tacito, ut ſolet autoris nomine,

Ἀλλ' ἔστιν ἡμῖν μηχάνημα Μεγαρικόν. id eſt,
Nobis adeſt Megarica quædam machina.

Riſum

Risum seu iocum Megaricũ, intelligit molliciem Megarensium. Refertur in collectaneis Diogeniani.

Mellis medulla. XIX

Μέλῖος μυελὸς. id est, Mellis medulla. De re maiorem in modum suaui dicebatur. Vnde & Ennius apud M. Tullium, & Cornelium Cethegum, Suadæ medullam appellat, ob singularem suauiloquentiam. Nam quod optimũ est, id natura uidetur intime recondidisse. Vnde & illa passim obuia, in medullis, & medullitus amare, non dissident à simulachro prouerbiali. Huius est formæ, Δι' ἐλαιόδ' ἐλαίας.

Meliores nancisci aues. XX

Ἀμεινόνων οἰωνῶν τυχεῖν. id est, Meliores nancisci aues dicuntur, quibus post res aduersas succedunt prosperiora. Nã ut apud latinos auis & ales interdum non animal sed omen ipsum & augurium significat, itidem apud Græcos, οἰωνὸς & ὄρνις, quum reuera non eodem accipiantur modo, quemadmodum indicat Eustathius in primum Odysseæ librum. Horatius in Odis,

Mala ducis aui domum. Idem alibi,
Mæonij carminis alite. Homerus Iliados Ω.

Μηδὲ μοι αὖτὴ
Ορνις ἰὼν μεγάροισι καὸς πέλεσθ'. id est,
Hisce mihi ne tu fueris mala in ædibus ales.

Rursum eiusdem operis μ.

Εἷς οἰωνὸς ἄριστος ἀμύνεσθαι περὶ πάτρης. id est,
Optimum id augurium est, patriam uirtute tueri.

Laborauit autem hac superstitione antiquitas, ut in magnis rebus aggrediendis auium occursus observaret, neq; defuerunt qui eã uelut artem profiterentur. Atq; hinc apud Romanos augurũ collegiũ. Iam pene euulsa est apud Christianos huiusmodi superstitio: sed ita ut in eius locũ succesſerit malum prope pestilentius, atq; adeo conduplicatum, nempe horum qui ex astris futura præmuntiant. Et aliorum quũ numinis afflatũ mentiũtes, apud credulam & indoctam plebeculam prophetæ uolunt haberi. Atqui mirũ est utroſcq; inuenire quibus imponant. Imponunt enim non uulgò tantum, uerumetiam ipsis regibus & orbis moderatoribus.

Aliud genus remi. XXI

Ἄλλο γένος κώπης. i. Aliud genus remi. Dicebatur olim, ubi quiſpiam res nouas & antea nõ uisas induceret. Aut ubi quis uersis moribus pristinis, nouũ & inusitatum uitæ genus instituceret. Hinc ortum aiunt, quòd Hercules cũ ad boues Erythræas nauigaret, leonis exuuio carbasi uice, claua mali loco, pro rudentibus pharetræ loris, pro remo arcu, deniq; pro nauigio lebete sit usus. Quod inusitatum profecto nauigandi genus cũ uidiſſent accolæ, acclamabant, ἄλλο γένος κώπης. Refertur in Plutarchi collectaneis.

Clamosior lauro ardente. XXII

Μᾶζαν βοᾷ λάφυρος κλάδοις κωμῳδοῦνς. id est, Magis uociferatur quàm laurus uiridis incensa, propterea quòd laurus adhuc uirens in ignem coniecta, maximos crepitus ædit. Vnde & in maleficijs amatorijs incendi cõsueuit, tanquam amantium quaremonias repræsentans.

Daphnis me malus urit, ego hanc in Daphnide laurum.

Refertur à Diogeniano.

Nunc leguminum messis. XXIII

Νῦν ὄσπρια ἀμᾶν. id est, Nunc leguminum messis, id est, nunc tempestiuum hoc aut aliud agere. Veluti si quis admoneat iuuenem nunc adesse tempus parandæ gloriæ, parandæ eruditioni, parandis opibus idoneum, dicat, νῦν ὄσπρια ἀμᾶν. Sumptum à rusticis, qui tum maxime uigilant, nec ſi. nt illud tempus per ocium perire. Recenſetur à Diogeniano & Suida.

Nunc diȝ beati. XXIIII

Νῦν θεοῖ μάκαρες. id est, Nunc diȝ beati. Vox erat uelut aliquantis & adgratulantis quoties nocentibus ſupplicium meritis dignum contigiſſet, perinde quaſi diȝs & iucundum & honeſtum ſit, ut ſcelerati dent pœnas. Contrà probroſum ſi uiris improbis res ſecundæ ſint, nidelicet iuxta ſententiam illam prouerbialem,

Θεῷ δ' ὄνειδος τοὺς κακοὺς εὐδαιμονεῖν. id est,
Probrum eſt deo, ſi res malis ſint proſperæ.

Siquidem hinc alij collegerunt nullos omnino deos eſſe.

Ordinem deserere. XXV

Λιπεῖν τὴν τάξιν. i. Ordinem deſerere dicitur, qui deeſt officio ſuo in re quapiam peragenda. Ducta allegoria ab iis qui ſtant in acie. Nam pœna capitalis erat, qui locum ab imperatore datũ deſeruiſſet. Vnde & deſertoris uocabulum apud militares homines ignominioſiſſimum. Plato lib. De legibus iubet, τὸν καταλελειπότα τὴν φρουρὰν. i. qui excubias de ſeruiſſet, in fõro propalam deſcribi, infamiæ notæq; cauſa, tanquam is quod in ipſo erat, rempublicam omnem prodiderit loco relicto. Ariſtophanes in Veſpis,

Φυλακὴν καταλιπεῖν νυκτερινὴν διὰ παντός. id est,
Deſerere nocturnam docet cuſtodiam.

Lucianus in lib. De mercede ſeruientibus, χρὴ δ' οὖν σε ἀεὶ σὺν αὐτοῖ ὁρᾶσθ, καὶ μηδέποτε ἀπολείπειν, ἀλλ' ἕωθεν ἐξαναστάντα παρέχειν σεαυτὸν ὀρθιοβάμονα ἐν τῇ θεραπείᾳ, καὶ μὴ λιπεῖν τὴν τάξιν. id est, Neceſſum eſt itaq;, ut aſſidue apud illum conſpiciaris, neq; deſis unquam, quin diluculo ſurgas, teq; in ſalutatio conſpiciendum exhibeas, neq; deferas ordinẽ. Simpliciter uſus eſt Iſocrates in oratione De pace, ἀπιμώτερον γίνοσθαι τῶν τάξεις λιπόντων ἢ ἀσχολίαν ἀποβαλόντων. i. Magis infames fiunt iis qui ordinem deſerunt, & clypeos abiiciunt. M. Tullius in Epiſtolis ad Atticum, de præſidio decedere dixit. In finibus bonorum deſerere præſidium. In Catone, de ſtatione decedere, nimirum uarie reddens, quod Græci dicunt, λιπεῖν τὴν τάξιν. Apud Athenæum lib. 1. Eubolus comicus refert hunc uerſiculum ex Archilocho.

Ἀσυμβόλαν δέδηνα, δ' ὄφις ὀφθῇ,
Τοῦτον ταχὺς νόμιζε καὶ τάξιν λιπεῖν. id est,
Ceſſando coenæ quiſquis immuni deeſt,
Hic idem in acie facile deſeret locum.

Æſchines in apologia obiicit Demoſtheni, ὡς ἐγκράφη λειποταξίου. i. quòd illi dies eſſet dictus ob deſertum ordinẽ, quem ὀνειδισμὸν probro dictum aliàs commemoraſſemus. At ille eum qui diem ipſi dixerat, ad extremum adegit diẽ, occiſo eo Ariſtarchi præſidio, quemadmodum ibidem crimi natur Æſchines. Poſtremo Latinis in ſua claſſe manere dicuntur, qui non deſerunt uitæ inſtitutum, & claſſem ſuam deſerere, qui mutant.

Ouium nullus usus. XXVI

Προβάτων ἀδὲν ὄφελος ἐὰν ποιμὴν ἀπῇ. i. Ouium nulla utilitas, ſi paſtor abſit. Admonet adagium ἀναρχίαν τε eſſe omniũ perniciosiſſimã. Nihil rectè faciunt miniſtri, niſi adſit herus. Inutiles diſcipuli, quoties abeſt præceptor. Inutilis populus, niſi principis autoritate gubernetur. Apparet ſenariũ fuiſſe. Nam paucis ſyllabis cõmutatis reſtituetur hoc pacto.

Προβάτων δὲν ὄφελος ἐὰν ποιμὴν ἀπῇ. id est,
Namq; uſus ouium nullus, ubi paſtor deeſt.

De huius animantis ſtultitia, quamq; ſibi ſit inutile, ni paſtoris cura ſuccurrat, lege quæ aliàs ex Ariſtotele citauimus in prouerbio, Ouium mores.

Periculum proræ sesis. XXVII

Κίνδυνος ἢ ἐν πρῴρᾳ σελίς. i. Periculum ſella proræ. Quoties in re quapiã præcipuum periculum, caputq; negotij eſſe ſignificamus. Nam hoſtes expugnaturi nauim, in proram primum aſſultum faciunt. Selis autem ſella eſt, quæ in proris eſſe conſueuit, ſi Zenodoto credimus.

Impete

Impete peritum artis. XXVIII.

Βάλλ' ἀς ἔχοντα τὴν ἐπιστήμην. id est, Iaculare in eum qui nouit artem, ubi quis conuicium facit homini, qui norit & ipse retorquere conuicium, aut qui carpit uelut imperitum, qui non inferior sit in artis scientia. Sumpta metaphora uidetur ab ijs qui iaculo aut saxo petunt eum qui calleat telum uel deuitare, uel in iaculantem retorquere.

Philippi gallus. XXIX.

Φιλίππου ἀλέκτωρ. id est, Philippi gallus. Hoc dicitur cōfucatur, ubi quis de uxu quopiam facinore, perinde ut maximo esse iactaret. Nam Alcetryon dux quidam erat Philippi regis, quem Charet Atheniensis cōfecerit. Apparet autē Charetem hunc huius facti ; inanium crebro, nunquā insolenter apud populum Atheniensem uerba facientem meminisse solere, ut hinc uulgò sit usurpatū. Refertur apud Zenodotū.

Parit puella, etiamsi male adiit uiro. XXX

Τίκτει κόρη ὅταν κακῶς ἀνδρὶ πελάσῃ. id est, Parit puella, cū male etiam adierit uiro. Dici conuenit, quoties res facile conficitur ex sententia, etiamsi negligenter & ignauiter gesta fuerit. Veluti puella propter ætatis feliciatem facile geritur uerum, etiamsi cum uiro non admodum uiro rem habuerit. Non item anus, imò bis uirum requirit ætas affecta mulieris. Ea res nec Augustinum fugit theologum. Nā quæstionem quod Abraham autore Paulo, Saræ effœtus, tamen ex Cethura ~~sustulisse prolem legitur~~ sic explicat, ut dicat illū Saræ anus ~~effœtum fuisse, Cethuræ puellæ~~ fuisse uirū. Egregium ingenium etiam sub malo & indiligente præceptore bonas literas assequitur. Cōtrà, si discipulus sit ὄν & λῴστος, præceptor etiam optimus oleum perdit & operam.

Pasetis semiobolus. XXXI

Τὸ πάσητος ἡμιωβόλιον. id est, Pasetis semiobolus. De re nouas pendaq; & præstigijs simillima. Veluti cum orator efficit ut eadem causa primum optima, mox pessima uideatur, res eadem maxima, statimq; minima appareat. Et cum sophistæ demonstrant eundem & asinum esse & hominem. Aut ubi quis asseuerat id factum, quod citra magiam aliquā fieri non potuerit, licebit ὑπερωνεῖν, πάσητος ἡμιωβόλιον. Nec intempestiuiter dixeris, quum quidā ita dant munus aliquod, ut idem mox arte quadam ad se retrahant. Tradunt Pasetem quendam præstigiatorū & magiæ peritia primam nomen meruisse. Is incantamentis quibusdā efficiebat, ut repente conuiuium omnibus instructū partibus adesse uideretur: rursum ubi libuisset, omnia protinus euanescebant. Emebat autem frequenter, pretiumq; rei numerabat, uerum mox nummus non apud uenditorem, sed apud Pasetem reperiebatur. Huiusmodi ferunt tradit Suidas.

Paruus semper tuus pullus. XXXII

Μικρὸς ἀεὶ ὁ σὸς πῶλος. id est, Paruus semper tuus pullus. Vbi quis ob staturæ breuitatem diu puer uideri cupit. Cōuenit & in hos, qui etsi natu grandiores, tamen uerborū delicijs affectant uideri iuuenculi. Aut cum ob amorē cascus cascam puppam uocat, & ipse uicissim puppus audit, quod alias indicauimus. Aristophanis interpres admonet apud Græcos quod cuiq; uehementer charum esset, id pullū illius appellari solere, blandimur autem uerbis diminutiuis, eoq; in Equitibus quidam populo blandiens appellabat illum δημάριον. id est, popellum, eoq; mox audit, ὡς ἀπὸ μικροῦ ἤνυσε τοῦ θωπευτικῶς γεγενῆσθαι. id est, ut è pusillis blandiciolus beneuolus illi factus es, parua uocat blanda, atq; is uicissim audit, ἡδὺ σὺ γ' εἶ τοῦ πολὺ μικροτέροις τούτων ἐπιτερπέστερος εἶναι, quòd ipse multo abiectius adulatus esse populo.

Phaselitarum sacrificium. XXXIII

Φασηλιτῶν θύεια. id est, Phaselitarum sacrificium, tanquā uile, citraq; sanguinem. Sordidum ac tenuem sumptum hoc adagio significabant. Tradunt enim apud Phaselitas Pamphyliæ gentem moris esse, ut pisciculi salsi diis sacrificentur. Autor Zenodotus. Euanmus item scribit, eos Capro deo salsamentis rem diuinam facere, cuius rei testem citat Callimachum. Finitimam est illi, Sine fumo sacrum.

Petus babys tibia canit. XXXIIII

Κάκιον βάβυς αὐλεῖ. id est, Petus Babys canat. Hoc adagium tact cōsuenit in eos, quorum exercitatio semper uergit in peius. Quod genus sunt oratores quidam, qui quo diutius dicunt, hoc dicunt indoctius. Refertur autem ad huiusmodi fabulam. Ferunt Babym fratrem fuisse Marsyæ, qui non ueritus est ipsum Apollinē ad canendi certamen euocare. A quo quum esset uictus, ab eodem supinus de pinu suspensus excoriatus est. Deinde cum Apollo pararet Babym quoq; perdere, intercessit Pallas, admonens hunc usq; adeo infeliciter & indocte tibijs canere, ut omnino negligendus esse uideretur, κάκιον, inquiens, βάβυς αὐλεῖ. id est, Deterius Babys tibijs canit. ~~Quibus uerbis commotus Apollo Babym adeo cōtempsit, ut cum ne supplicio quidem dignum existimaret, sed~~ suæ potius ~~inscitiæ iudicaret relinquendum.~~ Vsurpabitur adagium & per comparationem, ut mentione facta de præceptore indocto, si quis de discipulo percunctanti, hoc pacto respondeat, κάκιον βάβυς αὐλεῖ. Neq; uerò repugnarim, si quis hoc loco κάκιον, accipiat pro miserius : ut sit sententia, Babym infeliciorem esse, dum indocte canens omnibus est ridiculus, quàm si tolleretur è medio. Meminit huius adagionis Athen. lib. 14. ostendens dici solitū de ijs qui in dies æterius canerent. Quanquam hic locus apud hunc autorem depranatus est in uulgatis exemplaribus, ni fallor. Sic enim legimus, κἀκίων βάβυς αὐλεῖ. id est, Et Cion aut Babys canit. Erroris ansam præbuit, quòd paulo ante commemorans ineptos tibicines, quos Hipponax iambographus lacerasset, nominauit Cionem, Codulum & Babyn. In collectaneis quæ noster excudit Aldus reperio, τὸν βάβυ & χορδύ, id est, Babys chorum, pro indocta parumq; modulata cantione, & fabulam asscriptam huiusmodi. Mæandro fluuio duo fuere filij, quorū Babys solitus est unica tibia canere, Marsyas duabus Phrygio more. Cum autē suum uterq; chorum haberet & Babys inscite tractaret tibiam, si ater eò insolentiæ fabulatus est, ut Apollinem quoq; præ se contēneret, à quo cū esset excoriatus, iamq; Babyj simulis pœna pararetur, Palladis interuentu exemptus est supplicio. Verum equidem suspicor scripturam esse depranatam, ac legendum esse, τ βάβυ & χείρον. ut idem sit cum eo quod modo retulimus.

Cercopum cœtus. XXXV

Ἀγορὰ κερκώπων. id est, Cœtus Cercopum, ~~de conciliabulo~~, conuentus ~~uerſutorum & improborum hominū~~ dicebatur. Narrant enim, Cercopes quosdā in Epheso fuisse notæ fraudulentiæ uiros, qui suis dolis conati sint ipsi Ioui imponere. Hos admonuerat mater, ne in Melampygum incideremt, id quod euenit. Nam post ab Hercule uincti sunt iussu Omphales. Quidam aiunt, quosdam ob imposturas & malas artes, ~~κέρκωπας, quasi caudatos~~, appellatos fuisse apud Ephesios atque Athenienses, ut idem sit sensus huius adagionis, & illius cuius alibi meminimus, λίνεε λίνεε. Torquet hoc conuicium Aeschines in Demosthenem ὅτι μέν γε ἦν ποθ' ὁ κίρκωψ, ἢ τὸ καλούμενον παπάλημα, ἢ τὸ καλιμβόλιον, ἢ τὰ τοιαῦτα ῥήματα, ὃν οὐδεὶς πρόσθεν ἤκουσεν ἢ ἐξηπατῆσθαι δοκῶν καὶ πάσης κακοπραγίας μεμαθηκέναι. id est, Aliquando fuisse Cercopem, aut quod dicitur papalema, aut palimbolum antehac nesciebam. Nunc uerò nactus hunc omnis maliciæ expositorem, didici. Videntur & illa duo uerba papalema, & palimbolum fuisse iactata uulgò. Hesychius indicat παπάλημα dictum

dictum hominem βουλυγῆν ἄνδρα .id est, uarium in malicia: dictum apparet à βάλλω, quod est moueo, & βη syllaba per conduplicationem adiecta est, cuius futurum βαλῶ, & παραλῶ est circũspicere ac scrutari, nihilq; non tentare. Rursus παιπάλη, subtilissima pars frumenti cribro excussi, Concussione fit utrunq;, fortitio & frumenti purgatio. Vnde πάλη & sors, & πάλη farina. Proinde qui se uertunt in omnia, pæpalematis scommate notari uidẽtur, simul allusum suspicor ad uoces. Nam πάις puerum sonat, & παλύω uenor, siue in retia duco. Idem exponit multis uerbis quid sit παλίμβολον, nimirum hominem qui sibi minimè constat, sed facilè in diuersum reuoluitur. Suspicor conuicium sumptum ab instrumentis fictis arte confectis, ut facilè recurrant in diuersum, atq; hinc detorum in hominem lubricæ fidei.

Ceruinus uir. XXXVI

Ελάφου ἀνήρ. id est, Ceruinus uir, olim dicebatur formidolosus & fugæ fidens magis quàm uiribus. Cervus enim animal cursu perniciſsimum, & in uenatu pedibus sibi quærit salutem. Vnde apud Homerum Iliados primo, Achilles, ut uir fortis, Agamemnoni, uelut imbelli & ignauo conuicium facit ad hunc modum,

Οἰνοβαρὲς κυνὸς ὄμματ' ἔχων, κραδίην δ' ἐλάφοιο.

Obijcit illi temulentiam, impudentiam in occupandis aliorũ præmijs, & cor ceruinum, quòd ad cõgressum timidus esset. Aristoteles lib. De natura animantium nono tradit, ceruo natiuam quandam ineſse prudentiam, ut quod uiribus tueri nõ potest, id efficiat ingenio: parere enim iuxta semitas, quo uidelicet tutior sit à beluis propter hominum frequentiam. Deinde posteà quàm peperit, inuolucrum statim exedit, ne deprehendatur: præterea himulum ducens in fabula, monstrat, ac consuefacit quò debeat refugere, si quod immineat periculum, id ait saxum esse abruptum.

Cercopissare. XXXVII

Κερκωπίζειν. id est, Cercopissare dicuntur, uel qui lasciuiunt, aut qui adulantur. Metaphora ducta ab animantibus, quæ mota cauda adblandiuntur, ut Chrysippo placet, Suida teste: uel qui molesti sunt, obturbantiq; & obstrepũt, ut uox desecta sit à Cercopibus illis Lydijs, quos Hercules, quod sibi cũ Omphale cubanti, petulantius obturbarent, amicæ iussu uinctos de claua suspẽdit, quemadmodum retulimus in adagio, Ne in Melampygum incidas.

Vale charum lumen. XXXVIII

Χαῖρε φίλον φῶς. id est, Valegratum lumen. Hoc apparet uulgò dici solitum, quoties extingueretur lucerna. Referunt autem ad fabulam, non admodum castam, sed docendi causa referendam ~~tamen: Narrant enim cum quampiam, cum nuda libidinari paratæ, extinxisse lucernam~~, ne rugæ situsq; cõrporis offenderet, & extinguentem dixisse, χαῖρε φίλον φῶς. id est, Vale amicum lumen. Quæ quidem uerba suspicor hoc magis in uulgi iocum abiisse, quòd ijsdem utantur in tragœdijs, exituri è uita, uelut Polyxena in Hecuba Euripidis, Iphigenia in sui nominis fabula, Alceſtis & Electra, aliæq; complures. Tametsi Plutarchus Conuiualium quæstiuncularum, decade septima, problemate 5. indicat dictum à quodam, qui amicæ prodeunti in conſpectum, quum ipse uino opinor æstuiret, χαῖρε, inquit, φίλον φῶς, Poterit ad uarios usus accommodari paræmia. Siue cum nos significamus licentius agere uelle. Nox autem tegit omne dedecus, & quoniam iuxta Naſonem, pudore uacat, accommoda uidetur inhoneſtis ac flagitioſis actionibus, quas ἐὸ Lucianus νυκτοδιώκτας appellat. Huc alluſit Aristoph. in Concionatrices, cum mulierẽ nolentem deijcere aliũ, ita loquentẽ facit.

Ἢ ταῦτα χἠτοι νυκτὸς ὄντ' ἦν καλῶ. id est,
An uerò ubiq; est hoc honeſtum noctibus,
Siue cũ relinquimus amicũ, aut rem interius adamatam. Siue cum innuimus mulierem iam marcida forma, quæq; non posſit niſi per tenebras adamari, χαῖρε φίλον φῶς. Aut cum significabimus nobis periſſe rem longe chariſſimam. Siquidẽ diuus Ambroſius in homilijs quas conscripſit in Euangelium Lucæ, refert ad huiuſmodi fabulam, Theotimo cuipiam, cum graui morbo oculorum laboraret, medici interminati fuerunt ne cum uxore rem haberet, ſi faceret, prorſus cæcitatẽ imminere. Verũ is libidinis impatiens, non potuit ſibi temperare, quin uxorem amplecteretur. Itaq; cum iam medio Veneris calore ferueret, & in mentem uenisſet medicorum interdictum, χαῖρε, inquit, φίλον φῶς, id est, Vale amicum lumen. Nimirum intelligens ſe uoluptatem eam perbreuem oculorum diſpendio emiſſe. Similis est apud Martialem fabula de Phryge quodam luſco bibone, cui cũ interdictum esſet à medicis, ne biberet uinum, alioqui nihil uiſurum, protinus admotis poculis,

Valebis, oculo, inquit, exitum requiris?
Vinum Phryx, oculus bibit uenenum.

Veniat hoſpes quiſquis profuturus eſt. XXXIX

Ξένος ἔλθοι ὅστις ὀνήσει. id est,
Veniat qui proderit hoſpes.
Theopompus citante Zenodoto, ſcribit hoc adagium ex Philippi regis apophthegmate profectum esſe. Nam is ubi Theſſalorum ciuitatem ſubuertiſſet, & hoſpites quos inibi reperit diuendiſſet, per iocum dicebat,

Ξένος ἔλθοι ὅστις ὀνήσει.

Videtur ex oraculo, aut poëta quopiam sumptum. Est enim hemiſtichium carminis ~~heroici. Admonet~~ adagium, eorum demum aduentum ~~esse gratum, qui~~ commodi quippiam adferunt. Ouidius,

Ipſe licet ueniat Muſis comitatus Homerus,
Si nihil attuleris, ibis Homere foras.

Obolum reperit Parnœtes. XL

Ὀβολὸν εὗρε παρνήτης. id est, Reperit obolũ Parnœtes. Accommodari poterit ad illos, qui nouum aliquod, excogitarunt præmium, quo illiciant. Natum aiunt à Calliſtrato Athenienſium reipublicæ principe, cui cognomen additum Parnœtes, is enim inſtituit, ut in iudicijs & concionibus numuli quidam diſtribuerentur. Quam rem Comicorum inſectatio uertit in proluerbium.

Apertæ muſarum ianuæ. XLI

Ἀνεῳγμέναι μουσῶν θύραι. id est, Apertæ muſarũ ianuæ. Hoc adagio conueniet uti, quoties aliquem facili, promptoq; ingenio ſignificamus, & in percipiendis optimis diſciplinis celerem, quaſi muſis fauentibus, & haud grauatim ſuppeditantibus. Ediuerſo, qui tardiores ſunt, clauſis muſarum ianuis diſcere dici poterunt. Aut ſi quando dicemus, non oportere celare doctrinam muſarum munus, ſed candide, citraq; inuidiam impertire, tanquam lumen de lumine ſuppeditantes. Refertur à Zenodoto.

Martis campus. XLII

Ἄρεος πεδίον. id est, Martis campus. Suidas ex Alexandridis Piſandro citat. In eos torquebatur, qui militari conſidentia præditi uiderentur, quiq; rem ui, non iudicio gererent. Non doctis dictis, ſed pugnis. Non ex iure manu conſertum, ſed improbis clamoribus. Et quibus ius eſt in armis, quos Heſiodus eleganter compoſita uocẽ χειροδίκας uocat. Cæterum in quo quis ualet, id Græci campum illius uocant.

Argenteis haſtis pugnare. XLIII

Ἀργυρέαις λόγχαις μάχεσθαι. id est, Argenteis haſtis pugnare dicuntur, ~~qui cum negotium alio pacto cõficí nequit~~, muneribus & largitione perficiunt. Nihil autẽ tam arduũ, quod pecunia non explicetur. Quemadmodum eleganter dictum est à

est à M. Tullio actione in Verrem 2. Nihil esse tam sanctum, quod non violari, nihil tam munitum quod non expugnari pecunia possit. Ortum aiunt paroemiam ab oraculo quodam Apollinis Pythij, qui Philippo regi cõsulenti, quo pacto posset victoria potiri respõderit ad hunc modum,

Ἀργυρέαις λόγχαισι μάχη, καὶ πάντα νικήσεις. id est,
Argenteis pugna telis, atq; omnia uinces.

videlicet innuens, ut quosdam largitionibus ad proditionẽ sollicitaret, atq; ita consecutorum quæ uellet.

Archytæ crepitaculum. XLIIII

Ἀρχύτα πλατάγη. id est, Archytæ crepitaculum. In hominem uehementer garrulum & obstreperum iaciebatur. Archytas, crepitaculi genus æreum excogitauit, quod pueris lusitantibus daretur, ne quid interim ex uasis domesticis contingerent. Quemadmodum docet Aristot. 8. lib. Politicorum. Suidas indicat, Archytam fuisse Pythagoricum Empedoclis præceptorem. Quanquam huius nominis refrũtur aliquot, tamen consentaneum est hunc Tarentinũ philosophum eius organi fuisse opificem, utpote qui fertur in mechanicis mire præcelluisse. Cuius & columba ligneæ celebratur, ita ratione mathematica librata uti uolaret. Quanquam Diogenes Laërtius in huius uita testatur, huius nominis & architecti fuisse quendam, qui librum quoq; conscripserit De machina. Columbæ meminit & A. Gellius lib. 10. cap. 12. ex autoritate Phauorini tribuens inuentum hoc Archytæ philosopho. Sed utriusq; fuit inuentum, consentaneum est huiusmodi quoddam organum fuisse, quod suapte sponte sonaret. Vnde non absurde torquebitur in eos, qui naturæ uitio, quouis loco, quauis de re, & apud quosuis, quiduis garriunt, quos Græci λάλους, ἀμαθοπάθους, ἀνεξομβόους, & πολυμύθους appellant, Latini garrulos, locutuleios, rabulas, blateros & linguaces: In quos Eupolis scite,

Λαλεῖν ἄριστ', ἀκδωκατόκατ' λέγειν. id est,
Ad garriendum præcipuus & optimus,
Verum ad loquendum nemo minus idoneus.

Nec inscite Epicharmus,

Οὐ λέγειν δεινός, ἀλλὰ σιγᾶν ἀκριβῶς. id est,
Nihil ualebat eloquendi utribus,
Verum silendi habebat impotentiam.

Habebatur simile quiddam & apud Romanos, Citeriam appellabant. Erat ea effigie quædam arguta & loquax, quæ ridiculi gratia in pompa uehi solita sit. Vnde M. Cato in M. Cecilium, Quid ergo dicerem amplius, quem ego denique credo in pompa uectitatum iri, ludis pro Citeria, ac spectatoribus sermocinaturum? Ergo prouerbij speciem habebunt orationes huiusmodi, Citeria loquactor. &, præ hoc mutam dicas Citeriam, & tamen cum multis Citerijs certare possit.

Aratro iacularis. XLV

Ἀρίξῳ ἀκοντίζειν. id est, Aratro iaculari dicuntur, qui quippiam incircumspectè faciunt, haud prospicientes quid sit in posterum euenturum, aut qui suo magno incommodo conantur alterum lædere. Quisquis enim iacto aratro petit alium, is quo morem gerat iræ, semet re necessaria priuat, cuius usum paulo post sit desideraturus. Recẽsetur à Diogeniano. Translatum uideri potest à belli temporibus, quibus uomeres, marræ & farcula, reliquáq; agricolationis arma, in Martia diffinguntur arma. Plutarchus in cõmentario τοῦ ἐν θυμίαις usurpat, ueluti de re uehementer absurda, ἐπὶ γὰρ ὁ τοξεύειν ἀρίξῳ βαλόμενος, καὶ ὡς βαιὸν ἐν λαγὼ κινυγέτῃν, ἀνυχὸς ὄφιν. id est, Neq; enim is qui uult aratro iaculari, & bone leporem uenari, est infortunatus.

Atticus moriens porrigit manum. XLVI

Ἀττικὸς ὀπίσχει τὴν χεῖρα κἀποθνήσκων. id est, Atticus porrigit manum, etiam cum moritur. Huic adagio locum fecit Atheniensium in muneribus capiendis, & aucupandis lucris insatiata cupiditas. Vnde & apud Aristoph. frequens iocus in τοὺς λαροδεκούλας. Autor Diogenianus.

Argi collis. XLVII

Ἄργου λόφος. id est, Argi collis. Vbi quis ingẽtibus malis esset implicitus. Potest accommodari, uel ad locum, uel ad negotiũ uarijs obnoxium calamitatibus. Natũ aiunt à colle quodam, cui cognomen Argi, frequentibus homicidijs ac latrocinijs infami.

Asinus esuriens fustem negligit. XLVIII

Ὄνος πεινῶν βοπάλην ἀμελεῖ. id est, Asinus esuriens fustem negligit. In eos congruit, qui uentris compendij ue gratia quamuis contumeliam perferunt. Refert Aristoteles in lib. Moralium 3. ἐπεὶ οὖν ὄνος γε καὶ οἱ ὄνοι ἀνδρεῖοι ἂν εἶεν πεινῶντες. τυπτόμενοι γὰρ οὐκ ἀφίστανται τῆς νομῆς. id est, Nã isto pacto & asini quum esuriunt esse fortes, quòd licet uerberentur, non discedunt tamen à pabulo. Negans fortem esse censendum, qui quouis pacto toleret incommoda. Alioquin asinos longe fortissimos futuros, qui dum esuriũt, nullis uerberibus à pabulo dimouri queunt. Apparet ex Homero sumptum, qui sanè quàm elegãter describit asininam patientiam Iliados λ.

Ὡς δ' ὅτ' ὄνος παρ' ἄρουραν ἰὼν ἐκίνησατο παῖδας
Νωθὴς, ὃ δὴ πολλὰ βόρει ῥόπαλ' ἀμφὶς ἔαγεν,
Κάρτ' ἐσελθών βαθὺ λήϊον, οἱ δέ τε παῖδες
Τύπτουσιν βοπάλοισι, βίη δέ τε νωτίν ἀάσσῃ,
Σπουδῇ τ' ἐξελάσασαν ἐπεὶ τ' ὀκορέσσατο φορβῆς. id est,
Vt cum per segetes ignauus transiit asellus
Inuitis pueris, cui multus tergora circum
Iam crepuit fustis, neq; segnius ille profundam
Ingreditur segetem, pueri sed fustibus illum
Cædentes studio, tandem ac puerilibus aruo
Viribus eijciunt, ubi pastu expleuerit aluum.

Aut cucurbitæ florem, aut cucurbitam. XLIX

Ἢ κολοκύντιον. Aut florem, aut cucurbitam. Id perinde ualet quasi dicas, aut mortem, aut uitam, aut lucrũ, aut damnum, aut uictoriam, aut contra. Græci cucurbitæ florem κόνυζαν appellant. Incertum autem utrũ mox euanescat, an cucurbitam sit pariturus. Proinde per florem, mortem, aut frustratam spem significabant, per cucurbitam uitalem. Diphilus apud Zenodotum, ᾧ ἡμέρας αὐτὸς ἑπτὰ σοι χέρσ' ἕλκω παρασχεῖν κολοκύντιον ἢ κόνυζαν. id est, Ipse tibi senex intra septem dies exhibere uolo cucurbitam, aut crinon, id est, possum efficere, ut aut rectè ualeas, aut moriaris. Huic non dissimile est illud quod apud Homerum Odysseæ 8. dicit spectrum apparens Penelopæ dormienti.

Ζώει δ' ἢ τέθνηκε, κακὸν δ' ἀνεμώλια βάζειν. id est,
Is superest, aut interiit. Nam uera loquendum est.

Et quod ad huius imitationem Horatianus dixit Tiresias.

O Laërtiade, quicquid dicam, aut erit, aut non.

Nudæ gratiæ. L

Αἱ χάριτες γυμναί. id est, Gratiæ nudæ. Admonet adagium, ut candide ac beniginter impertiamus amicis. Aut ne quid inter amicos fictum, aut fucatum, uerum nuda simpliciaq; omnia. Nam poëtæ tres fingunt charitas, id est, gratias, humanitatis & beneficentiæ præsides. Horatius in Odis,

Gratia cum nymphis, geminisq; sororibus audet
Ducere nuda choros. Idem alibi,
Et solutis gratiæ zonis. Sunt qui paroemiam ad ingratos referant, quod ab ijs gratiæ ueluti despolientur, dum semper auferunt beneficij quippiam, nihil rependunt. Imq; conueniet in illos, qui sua benignitate rediguntur ad inopiam, largientes amicis quicquid nacti fuerint.

Crobyli

Crobyli iugum. LI

Κροβύλου ζεῦγος.id est,Crobyli iugum. De societate duorum pari improbitate dici consueuit,ut de quibus est in Epigrammatis Martialis libro octauo,

Vxor peßima,peßimus maritus,
Miror non bene conuenire uobis.

Ductum prouerbium à Crobylo lenone quodam omniũ sceleſtiſsimo. Is duo scortа domi alebat,quorum lenocinijs quàplurimos adolescentes in perniciem alliciebat, nec his contentus eosdem illectos furto compilabat. Vnde Crobyli iugũ dictum, uel quòd digni uiderentur, qui tanquam pares improbitate cum hoc copulari deberent,uel quòd iugum,id est, par scortorum aleret domi.

Mylus omnia audiens. LII

Μῦλος πάντ' ἀκούων.id est, Mylus omnia auſcultans. Dici solitum ubi quis se diſsimularet audire,fingeretq; ſurditatẽ, cum omnia tamen auribus curioſis capiaret auſcultaretq;. Tractum uidetur à mola, unde exploratores obſeruare ſolebant quæ fierent,nam μύλος molam ſonat Græcis,aut Mylli curioſi cuiuſpiam moribus. Zenodotus teſtis eſt Cratinum hoc uſum adagio in Cleobulinis. Heſychius indicat Mylon fuiſſe poëtam quempiam Comicum, præterea piſcis eſſe nomen,nullum opinor ſentiens. Ad hæc μύλος Græcis ſignificare,curuum,obliquum ac diſtortum. Scribit enim duplici λ. De carcini Strobilis dictum eſt aliàs. Habẽt autem principes quidam & hoc ſycophantarum genus, qui ſe fingunt ſurdos ac mutos,quo magis audita referant.

Nos decem Rhodienſes, decem naues. LIII

Ἡμεῖς δέκα ῥόδιοι δέκα νῆες.i. Nos decem Rhodienſes,decẽ naues. In eos torquendum qui nimium ſuis tribuunt utribus. Natum uidetur à dicto Thraſonis cuiuſpiam, qui decem homines,decem nauibus oppoſuerit. Niſi malimus ad Homericum illud referre,

Τλπόλεμός θ' ἡρακλείδης ὑὸς τε μέγας τε
Ἐκ ῥόδου ἐννέα νῆας ἄγεν ῥοδίων ἀγερώχων. id est,
Tlepolemuſq; Heraclides,magnuſq;,bonuſq;
Ter ternas naues Rhodijs præſtantibus aptas
E' Rhodo egit.

Obliquus curſus. LIIII

Κάμπτου δρόμος.id est, Obliquus curſus. Quoties res arte ac diſsimulanter agitur. Aut quoties aliud præ nobis ferentes aliò tẽdimus,& cuniculis atq; ambagibus quibuſdã pergimus ad id quod aſſequi conamur. Sumptum adagium à genere quodã curſus,qui κάμπτου dictus eſt, propterea quod anfractibus certis ac flexibus perageretur. Vt in alijs impetus & celeritas plurimum ualuerit,in hoc ars & ratio plus habuerit momenti. Huiuſmodi curſus genus deſcribit Vergilius libro quinto,

Olli diſcurrêre pares,atq; agmina terni
Diductis ſoluêre choris,rurſuſq; uocati
Conuertêre uias,inſectaq; tela tulere.
Inde alios ineunt curſus aliosq; recurſus. Ac paulo poſt,
Vt quondam Creta fertur Labyrinthus in alta
Parietibus textum cæcis iter,ancipitemq;
Mille uijs habuiſſe dolum,quà ſigna ſequendi
Falleret indeprehenſus & irremeabilis error.

Poteſt à nauigantibus traductum uideri, cum reſtantibus uentis,transuerſum nauigant.

Ne Iuppiter quidem omnibus placet. LV

Theognis in ſententijs, Οὐδ' ὁ Διὸς ὑὸς
Οὔθ' ὕων πάντας ἀνδάνει οὔτ' ἀνέχων. id est,
Neq; Iuppiter ipſe,
Siue pluat,ſeu non,unicuiq; placet,
Hodieq; uulgò dicũt,neminem inueniri qui ſatisfaciat omnibus. Nam alijs alia probantur. Et,
Tres mihi conuiuæ,propè diſſentire uidentur,
Poſcentes uario multum diuerſa palato.

Pindarus in Olympiorum 8.

Τὸ πρὸν δ' ἐν ἀνθρώποις ἴσον ἔπεται ἀεθλον. id est,
Inter homines nihil erit æque iucũdũ,uidelicet quòd alios alia delectant, & ſuũ cuiq; pulchrũ eſt. Cui ſimile eſt illud euangelicũ,quod in operis initio retulimus, cũ de parœmiæ dignitate loqueremur,ἀνυλήσαμεν ὑμῖν, καὶ οὐκ ὠρχήσασθε. ἐθρηνήσαμεν ὑμῖν, καὶ οὐκ ἐκλαύσατε.i. Cecinimus uobis, & non ſaltaſtis: lamentati ſumus uobis,& non ploraſtis.

Non perſuadebis,ne ſi perſuaſeris quidem. LVI

Οὐ γὰρ πείσεις,ἢ δ' ἂν πίθῃς. id est,
Haud etenim perſuaſeris unquam,
Ne ſi etiam perſuaſeris iſtud, prouerbiali ſchemate dictum ab Ariſtophane. Eſt autem hyperbolæ genus, qua ſignificamus tanquam ἀδυνατόν τι. Perinde quaſi dicas, non credam etiamſi uidero.

Nouit hæc Pylea & Tyttygias. LVII

Οἶδε ταῦτα καὶ Πυλαία καὶ Τυττυγίας. id est,
Hæc & Pylea nouit & Tyttygias.
Hoc uelut ænigmate ueteres innuebant, opes malis artibus quæſitas, Tyttygias plagiarius quiſpiam fuit, qui ſeruos & res alienas quas furto ſuſtulerat,in Pylæa(is eſt Arcadiæ locus)uenditare conſueuit,atq; hoc quæſtu dites euaſit. Autor Zenodotus.

Polycrates matrem paſcit. LVIII

Πολυκράτης μητέρα νέμει.i. Polycrates matrem paſcit. Hoc adagium ex hiſtoria petunt,narrantes Polycratem Samiorum tyrannum,matres militũ qui in bello interiſſent, recenſuiſſe, easq; locupletioribus ciuibus nutriendas tradidiſſe, unamquamq; his cõmendantem uerbis, σοὶ ταύτην μητέρα δίδωμι. id eſt,Hanc tibi do matrem. Vſum prouerbij non adſcribit Zenodotus, pro inde eſt liberum unicuiq; cõijcere, cui ſententiæ rectiſsimè poſſit accommodari. Ego puto non incommode poſſe uſurpari, quoties aliquis in commendandis amicis ~~eſt benignior, officioſiorq;~~. Aut ubi quis alicuius ſumptu ~~de quopiam bene mereri ſtudet~~, ita, ut alijs nummos impendentibus,ipſe præter officioſa quædam uerba nihil inſumat. Qui mos hodie quoq; uulgò principibus manet. Siquidem miniſtros, annis iam ad aulicum uſum inutiles, monaſterijs,aut ciuium ditioribus alendos mandant.

Teipſam laudas. LIX

Σαυτὴν ἐπαινεῖς.id eſt,Laudas teipſam. Hemiſtichium iambicum, quod accinitur, ubi quis ſeſe laudat, ſuiq; tibicinem agit. Plene ſic effertur,

Σαυτὴν ἐπαινεῖς ὥσπερ Ἀρυβάμας γυνή. id eſt,
Laudas teipſam mulier Aſtydamæ in modum.
Aſtydamas hiſtrio quiſpiã fuit Morſimi filius. Huic ſtatua in theatro ponenda decreta fuerat, quod in agendo Parthenæum ſeſe gnauiter ac ſcite geſſiſſet. Itaq; titulum ipſe conſcripſit,in quo ſuas laudes complectebatur, eũq; in concionẽ attulit,ut approbatus adderetur ſtatuæ. Verũ ſuffragijs populi decretum,ne moleſtus ille titulus inſcriberetur. Eares primum comœdiæ iocis agitati, poſt in prouerbium abiit. Et, ut nunc quoq; non inſacete uulgus dictitat, malignos eſſe uicinos ~~illi qui ipſe laudatur~~ ſui ſuccrit. Recenſetur à Zenodoto. Titulus quem Aſtydamas ſtatuæ ſuæ inſcripſit, extat etiamnum apud Suidam.

Εἰθ' ἐγὼ ἓν νέοισι γενόμαιν, ἢ πάροι ἄμ' ἡμῖν,
Οἱ γλάφυπτ' ὀρχήσεις πρῶτα δοῦναι φέρομ.
Ὧς ἐπ' ἀλλοῖς ἀνεθλίοις παράμιλλ.

Nũ

Νῦν ὁ χρόνῳ παρέχεσ' οἷς φθόνῳ ἀχέπεσεν.

Eos uersus quoniam eleganter Latinos reddidit Conradus Goclenius, linguæ Latinæ publicus professor in Academia Louaniensi, iuue nis utriusq; linguæ ad unguem doctus, & in utroq; scribendi genere mirificus artifex, siue prosam orationem malis, siue carmen, olim inter primos eruditionis proceres præcipuas habiturus, non est cur ego tentem aliter uertere. Latini uersus Goclenij sunt hi,

Vixissent utinam mecum illi, aut inter ego illos,
Quos penes est linguæ fuduiloquentis honos.
Præmia prima equidem citra certamen haberem,
Nunc adimunt iis quos nil habet inuidia.

Vsurpauit & Iulianus in epistola quadam ad Basilium, ἐπλήσατο γλεκάνων ὦπτὸν ἀχυλάμας. id est, Laudauit meipsum ut Astydamas.

Syrbenæ chorus. LX

Συρβήνης χορὸν. i. Syrbenæ chorus. De choreis incompositis ac tumultuosis olim dictitatum. Nam σύρβη quidam uocem existimant, quæ fabulæ ergà fues utuntur, unde & σύρβα pro tumultu abuntur. Cæterum Hesychius interpretatur, σύρβα, μετὰ θορύβου. Idem mox addit σύρβη. Græcis sonare tibecam fistularem, unde σύρβιζειν dicatur tibicen, aut tumultuosus. Vsurpat Athenæus lib. 15. Επεὶ δ' ἐρύθη & κατέχε τὸ συμπόσιον, ἔφη, τίς ἐστ' ὁ συρβιακὸν χορός; id est, Cum conuiuium esset plenum tumultus, Quis, inquit, iste Syrbenæorum chorus? Sic enim cõstanter refert hanc uocem Athenæus. Vsurpat idem pagina eiusdem libri proxima & aliquanto post ex Clearcho docet, quis sit συρβιακὸν χορὸς, uidelicet in quo quisq; quod sibi usum fuerit, canat, nec auscultet quid præscribat is qui choro præsidet, quiq; docet quemadmodum oportet canere. Vidimus olim Lutetiæ ludicram agi comœdiolam, in qua plures concinebant, sed ita temperatis harmonijs, ut omnia dissonarent. Id erat curatum ab artifice musices. Nam imperitus nõ idem posset, ducta uidetur metaphora à dissono illo porcorum grunnitu. Non intempestiue dicetur in homines inter se discordes & querulos, aut ubi offendet aures imperitorum cantorum symphonia discors.

Hesiodi senecta. LXI

Ἡσιόδου γῆρας. i. Hesiodia senecta. Longæua, uiuaxq; sic appellabatur. Fertur enim de Hesiodi longæuitate Pindari epigramma quoddam huiusmodi,

Χαῖρε δὶς ἑβδόμας, καὶ δὶς τόφῳ ἀντιβολήσας
Ησιοδ' ἀνθρώποις μέγα σοφίης.

Quod autem ait, eum bis pubuisse, significat, opinor, extremum senectam, quasi pueritiam referentem, iuxta prouerbium quod alibi retulimus, δὶς παῖδες οἱ γέροντες. Porrò quod bis sepultum, alludit, ni fallor, ad historiam, cuius meminit Plutarchus in Conuiuio septem sapientum. Cũ ob suspitionem interfectus esset in Locris, & cadauer eius abiectũ in mare, Delphinorum agmẽ illud exceptum, in Rhium exposuit. Illic cum Locrenses sacrum ex more peragerent, & recens Hesiodi cadauer agnoscerent, rebus omnibus omissis, cædis autores uestigarunt: eos comprehensos, uiuos in mare præcipitarunt, ac domos incenderunt. Hesiodum in Nemeo sepellerunt. Sed occultant sepulchrum propter Orchomenios, quà moniti oraculo, conabantur utri reliquias apud se seruare. Vnde consentaneum est quemadmodum Homeri natiuitatem permulti sibi uendicant, ita Nemeos simul & Orchomenios Hesiodi sepulchrum sibi asserere. Nisi sepultum semel accipere malumus cũ in mare proiectus esset. Proinde uideto lector, ne pro ἀντιβολήσας legendum sit ἀντιάσας, quod paternum admittit casum, cum significat consequi, aut nancisci.

Lotum gustauit. LXII

Λωτὸν ἔφαγεν. i. Lotum gustauit, de ijs dicebatur, qui diutius in peregrinis regionibus hæresset, ueluti obliti reditus. Neq; inconcinne dixeris in eos qui simul atq; semel uoluptate inhonesta degustarint, ad pristina studia reuocari non queunt. Sumptum à fabula Lotophagorum, de quibus meminit Homerus Odyssææ lib. 9. narrans quemadmodum Vlyssis socij gustatis apud Lotophagos populos herba loto, redire ad nauim noluerint, nisi uerberibus adacti,

Ἀλλά σφιδόσαν λωτοῖο πάσασθαι.
Τῶν δ' ὅστις λωτοῖο φάγοι μελιηδέα καρπὸν,
Οὐκέτ' ἀπαγγεῖλαι πάλιν ἤθελεν, οὐδὲ νέεσθαι.
Ἀλλ' αὖτ' βέλοσ μετ' ἀνδράσι λωτοφάγοισι
Λωτὸν ἐρεπτόμενοι, μενέμεν, νόστου τε λαθέσθαι. id est,

Verum illis lotum degustandam exhibuere.
Ast horum quisquis loti gustarat amicum
Et suauem fructum, neq; nuntia protinus illi
Vlla remittere cura, nec ipse redire studebat.
Verum inibi cum Lotophagis remanere uolebant,
Obliti reditus, carpturi germina loti.

Est autem Lotus, quam eadem celtim dici docet Dioscorid. lib. 1. arbor, de qua Plin. lib. 13. tam dulcis ibi cibus, ut nomen etiam genti terræq; dederit, nimis hospitali, aduenarum oblitione patriæ. Est & herba eiusdem nominis gratissima & ipsa palato, de qua permulta Theophrast. lib. De plantis 4. cap. 9. Reperimus & hoc prouerb. in collect. cuiusdam recentioris: quod quoniam uidebatur haud illepidum, non gratuatus sum adscribere.

Ex ore lupi. LXIII

Ἐκ λύκου κόμαι. i. E lupi rictu, ubi res quæpiam præter spẽ recipitur, quæ iam plane periisse uidebatur, ueluti cum pecunia erepta à prædonibus, aut rapaci tyranno aliquo inopinato casu recuperatur. Solent enim sic recepta esse gratiora. Sic Flaccus in Odis, Vel hœdus ereptus lupo. Nota metaphora. Adagium refertur à Diogeniano. Natum uidetur ab Aesopica fabella, quæ narrat gruem, cum stipulata mercedem, os quod lupi gutturi inhæserat, immisso capite eduxisset, præmium exigentem irrisam à lupo fuisse cum is diceret, abunde magnum esse præmium persolutum, quòd ex ore lupi caput incolume retulisset.

Boni uiri lachrymabiles. LXIIII

Ἀγαθοὶ δ' ἀνδράσιν ἀνδρες. id est,

At quisquis probus, is multum lachrymabilis est uir.

L. ijs dicebatur, qui facilè commouerentur ad misericordiam, ac precibus flecterentur. Nam illachrymare dicũtur, qui misereſcunt. Ouidius,

—Quibus possint illachrymasse ferę.

Proinde Horatius Plutonem, quòd nullis flectatur precibus, illachrymabilem appellat,

Non si trecenis, quotquot eunt dies,
Amice places illachrymabilem Plutona tauris.
Et Dido Vergiliano Aeneæ duriciem incusans,
Num fletu ingemuit nostro? num lumina flexit?
Num lachrymas uictus dedit, aut miseratus amantem est?

Potest & ad Heraclitum referri, res humanas perpetuo fletu prosequi solitum. Contrà duros & inexorabiles, adamantinos, ferreos, & corneis fibris dicimus. Licebit & huc detorquere, quòd boni ferè cum paupertate rem habent, multaq; coguntur perpeti. Adagium recensetur à Zenodoto.

Bocchyris. LXV

Βάκχυρις seu βόκχυρις, nam utrunq; reperio: Plutarchus in uita Demetrij, Bocchorem uocat, indicans exactum iudicij, βοκχόρεως κρίσιν appellari solere. Rex quidam fuit Aegyptiorum, adeo notæ & incorruptæ in iudicandis litibus iustitiæ, ut uulgò si quem magnopere iustum & integrũ signi-

ficare uellent, Bocchyrim appellarent: perinde quasi P. Badamanthum dicas, aut Minoëm. Plutarchus in comment. De uitiosa taciturnitate testatur, fabulam, de hoc iactatum fuisse, quòd cùm esset natura grauis & austerus, Isis illi aspidem immittere solita sit, qui capiti eius uolans, superne hominẽ inumbraret, ut ostento terretur: recte iudicaret. Adagium refertur à Suida. Dici potest & de ijs, qui non temere deuiquapiam pronunciant. Negant enim hunc regem solere sententiam ferre, nisi de causa iam compertа, & certis argumẽtis deprehensa, & tamen huius Bocchoris iudicium quodãmodo reprehensum fuit à meretrice Lamia. Adolescens quidam in Aegypto deperibat amore Theonidis meretriculæ. At illa pro nocte mercedem ingentem postulabat. Interim euenit, ut adolescens noctu somniaret se rem habere cum Theonide. Eò uiso liberatus est ab amore, desijtq; scorto molestus esse. Illa ubi factum resciuit, appellat adolescentem, petit pactam mercedem. Cum non conueniret, itum est ad iudicem Boecho rem. Is causa cognita pronuntiat, ut adolescens tantum pecuniæ deferret in uasculo, quantũ illa postulasset, eamq; præsente ac inspectante Theonide, huc illuc; manu tenens uolueret, & illa interim hæreret umbræ, quasi recte somnium umbra pensaretur. At hoc iudicium ut iniquum reprehẽdit Lamia meretrix. Per somnium, inquit, adolescens amore coitus liberatus est, at umbra Theonidem nõ liberauit amore pecuniæ. Hæc Plutarchus in uita Demetrij.

Camelus saltat. LXVI

Vbi quis indecore quippiã facere conatur, & inuitis, sicut aiũt, Minerua, camelum saltare dicebant. Veluti si quis natura seuerus ac tetricus, affecket elegans ac festiuus uideri, naturæ genioq; suo uim faciens. Diuus Hieronymus prouerbij nomine cieat, torqueticq; in Heluidium. Risimus, inquit, in te prouerbium, Camelum uidimus saltitantem. Taxat Hieronymus hominis ineptiam, qui cum à musis esset alienissimus, tamen differtus haberi uellet.

Canis in uincula. LXVII

Κύων ἐπὶ δεσμὰ id est, Canis in uincula. Dicebatur, ubi quis seipsum in seruitutem, aut in malum aliquod inijceret. Ac cibus sumptum ultro se præbentibus uinciendos cibi lenocinio. Autor Zenodotus. Hesychius indicat in eandem sententiam dici, βοῦς ἐπὶ δεσμὰ. id est, Bos in uincula.

Chius ad Coum. LXVIII

Χῖος πρὸς κῶον. i. Chius ad Coum. De comparatione uehementer inæquali dicebatur. Nam in ludo talorum iactus, qui Chius dicebatur, unioni respondebat, Cous senioni. Quem Græci Chium dicunt, nos canem uocamus, & quem illi Coũ, siue ἐρίφιον, nos senionem. Porrò quemadmodum Cous inter felices iactus habebatur, ita Chius fuit inter infelices. Vnde Persius,

Quid dexter senio ferret,

Scire erat in uotis, damnosa canicula quantum Raderet.

Videtur autem senio per se felix, infelix haberi solere, si accederet canis. Sic enim Martialis,

Senio nec nostrum cum cane quassat ebur.

Quod si uerum est, adagiũ cõueniet non solum in collationẽ rerum inæqualium, uerũctiam pugnantium. Velut si quis cõferat plebeium cum rege, Chius est ad Coum: si quis adolescentem cum sene, contrarietas est non solum inæqualitas. Adagij meminerunt Zenodotus, Hesychius & Suidas, nisi quòd Suidas pro ὑμῖν habet ἔνδον, pro ἐξ, ἔξω. Id utrum scribæ culpa commissum sit, an interior tali pars & exterior intelligenda sit, doctis excutiendum relinquo. Fit autem interim allusio ad gentes, quarum utriusq; mores non caruerunt nota, sed præcipue Chiorum. Ita simile fuerit illi, πρὸς πρὸς τὰ κρῆτα.

Optimum condimentum fames. LXIX

Optimum condimẽtum fames. Inter apophthegmata Socratica celebratur. Irridebat hoc dicto luxum Atheniensiũ, qui uarijs cupedijs & operosis condituris conarentur efficere, ut cibus saperet palato, cum id optimè præstet fames, condimentum ut optimum, ita & uilissimum. Nihil enim suauius edi, quam quod editur ab esuriente. Manet hodieq; uulgò tritum prouerbium, famem efficere, ut crudæ etiam fabæ sapiant. Antiphanes apud Stobæum,

Ἅπαντ' ὄλιμος ἡδὺ ποιεῖ. id est,

Præter seipsam cætera edulcat fames.

Quod fames facit in cibo, idẽ sitis facit in potu. Darius enim in fuga cum aquam turbidam bibisset, & cadaueribus inquinatam, negauit se unquam bibisse iucundius, nimirum nunquam sitiens biberat. Eandem sententiam sic apud Athenæũ lib. 4. effert Xenophon, ἡδὺ μὲν γὰρ μάζαν καὶ κάρδαμα μετὰ πεινῶντι, ἡδὺ δὲ ὕδωρ ἀφυσάμενον ἐκ ποταμοῦ διψῶντα πιεῖν. i. Dulce est mazam & nasturtium edere esurienti, dulce est sitienti aquam è fluuio hausiam bibere. Ibidem refert quiddam non infestiuum de Socrate, qui frequenter ad mulcam uesperam ambulare consueuit ante ædes suas, percõtantibus quid illic ageret, Obsonium, inquit, comparo in cœnam. De Dionysio, cui fastidienti nigrum ius quod in Phiditijs apponebatur, coquus respondit, non esse mirum, cum deessent condimenta, de palæstra, cur sudq; ante cœnam semiis, aliás nobis dictum est. Aut natum à Socrate prouerbiũ, aut ab illo usurpatum quod uulgò ferebatur. M. Tullius in lib. De finibus bonorum ij. Diceret id quod Socratem, qui uoluptatem nullo loco numerat, audio dicentem, cibi condimentũ esse famem, potionis sitim. Licebit nonnihil gratiæ addere prouerbio, si longius desiectatur: uelut ad literarum studiũ, quod eo dulcius est, quo uehementius sitiantur literæ. Et uoluptates commendat rarior usus.

Phani ostium. LXX

Ἡ φάνι θύρα. i. Phani ostium. Id accinebatur, ubi quis frustra seruasset aliquid: ueluti si cuius uxorẽ adulterio uitiari contingeret, quam tamen ille multa zelotypia seruasset. Natum aiunt à Phano quodam usurario: uel ut alij dicunt, cæco, qui cum cellæ penuariæ ostium lux obstruxisset, ut citra strepitum nõ quiret aperiri, tamen à ministro apertum est, sublatumq; penu. Alij narrant, huic Phano uxorem fuisse parum spectatæ fidei, quã quod is haberet adulterij suspectum, atrij fores sic occlusit, ut non nisi cũ stridore sonituq; possent aperiri. Verum illa cum per tegulas reciperet adulterum, uicini per iocum dicebant, ἡ φάνι θύρα. Eaq; uox postea cessit in uulgi sermonem. Haud scio an sit idem cum eo quod refert Eustathius in Odysseæ librum ultimum, φανὶς θύρα, à Phania quodam, qui finxerit sibi multum opum uim domi recondidam esse.

Aut Plato philonissat, aut Philo platonissat. LXXI

Diuus Hieronymus in Catalogo scriptorũ illustrium, Philonẽ quoq; Iudæum recenset, qui & eloquentiam & omnẽ Græcanicam eruditionem ita sit assecutus, tum Platonicam in dicendo maiestatem ubertatemq; sic expresserit, ut cã alterum Platonem appellet. Testatur autem apud Græcos, uulgò de illis dici solitum, ἢ πλάτων φιλονίζει, ἢ φίλων πλατωνίζει. i. Aut Plato Philonem imitatur, aut Philo Platonẽ. Extat huius opus in quo uitas illustrium aliquot Hebræorũ tractat, orsus ab Abraham. Tractat autem non tam ad historiæ cognitionem, quàm ad institutionem regulamq; uiuendi: uidelicet omnia trahens ad morales allegorias, unde theologis præcipue legendus. Stilus tum candidus est, tum sublimis ac diuinum quiddam præ se ferens, qualis est & Platonis. Gaudet symbolis ac mysterijs numerorũ, quod ipsum Pythagoræ Platonicq; familiare. Ad morum institutionem accommodat omnia, nec hac parte dissidens à Platone. Per allegoriam

allegoriam torqueri poterit ad quoſuis inter ſe uehementer ſimiles. Nam hoc ipſum non ſimpliciter, ſed figurate dictũ, illud ſat argumenti eſt, quod Philonem longe Platone cõſtat poſteriorem eſſe. Cæterum in malam partem fiet prouerbium: ueluti ſi quis dicat, Aut Cretiſſat Africa, aut Affriſſat Creta: aut Neroniſſabat Galba, aut Galbiſſabat Nero. Huic figuræ confine uidetur illud Platonis, τὸ πολυμαθὲς, ut ait Ariſtides, Beatas fore reſpublicas, Εἰ μὴ, ἢ οἱ βασιλῆς φιλοσοφήσουσιν, ἢ βασιλεύσουσιν οἱ φιλόσοφοι. i. Si aut reges philoſopharentur, aut regnarent philoſophi.

Viro Lydo negotium non erat. LXXII

Ἀνδρὶ Λυδῷ πρᾶγμα ἦν, αὐτὸς ἐξελθὼν ἐπείσθη. i. Viro Lydo negotium non erat, at ipſe foras profectus parauit. Dici ſolitum, ubi quis impatiens ocij, ipſe ſibi negotium ac turbam accerſit. Alluſiſſe uidetur huc Plutarchus aduerſus Colotem. Ἐμοὶ γὰρ ὅλου καθάπερ ὁ Λυδὸς ἐφ' ὧν ἀνοίγειν ἐθέλουσι μέλαν, ἀλλὰ τῶν πολέμων τῶν ἀπορίων καὶ μεγίστας πορφύρας ἀλλεῖν ἐπιχειροῦσι. i. Mihi uerò uidetur quemadmodum Lydus ille, in ſeipſum aperire non unam ianuam, ſed maximis ac plurimis difficultatibus circũuallare Epicurum. Sumptum à Croeſo Lydorum rege, qui ante felix, rebuſq; floretiſſimis utens, Cyrũ in ſe prouocauit: à quo uictus, in maximas calamitates deuenit. Autor Zenodotus.

Ne unquam uiri ſenis. LXXIII

Ἀνδρὸς γέροντος μή ποτ' εἰς πυγὴν ὁρᾶν. id eſt,
Tu ne uiri unquam inſpicito podicem ſenis.

Id eſt, ne requiras illud à quoquam, quod ab eo præſtari non poſſit. Veluti ſi quis à philoſopho requirat eloquentiam, ab oratore exactam colligendi rationem, à ſene facilitatem & feſtiuitatem iuuenilem. Metaphora fœdior eſt, quàm ut libeat interpretari: ſimul autem apertior, quàm ut opus ſit. Refertur à Zenodoto.

Amæa Azeſiam reperit. LXXIIII

Ἀμαία τὴν Ἀζησίαν μετῆλθεν. i. Amæa ad Azeſiam acceſſit. Dici conſueuit de re diu multumq; quæſita deſideratáq. Didymus autor eſt, apud Troezenios Cererẽ appellari Amæã: Proſerpinam, Azeſiam. Notã fabula de Proſerpina à Plutone abducta ad campos Elyſios, & Cerere toto orbe quærente filiam. Refertur à Plutarcho in Alexandrinenſium prouerbiorum collectaneis.

Tanquam heros in clypeo excipere. LXXV

Ἀλλ' ὥσπερ ἥρωα ἐν ἀσπίδι ἐσίσου σε βάλομαι. i. Imò tanquam heros in clypeo te uolo hoſpitio accipere. Dici ſolitũ, ubi quis ſuis ipſius artibus aut beneficiis fructus, de amicis bene mereri conaretur. Inde dictum, quòd antiquitus heroes aſſidue in armis agentes, ueluti in clypeo diuerſabantur: & ſi quãdo opus fuiſſet amicis, quod armis præſtari poterat, id prompte præſtabant, utpote ſola uiriute diuites. Et apud Homerum, heroës tergoribus bubulis accipiuntur, & apud Maronem,

Euander Aeneam uilloſi pelle leonis Accipit.
Ex tergoribus autem integebantur clypei.

Iouis ſandalium. LXXVI

Τοῦ Διὸς σάνδαλον. i. Iouis crepidã. Per ironiam dicebatur in eum, qui magni quippiã uideni uellet, propter principis alicuius familiaritatem: ueluti ſi quis inſolens ſit ac ferox, quòd regius ſit coquus, aut imperatoris ſatelles, aut põtificius tonſor, apposite dicetur, Τοῦ Διὸς σάνδαλον. Nihil autem netat, quo minus ad rem accommodetur: ut ſi quis equum regium, aut ueſtem miretur, quemadmodum uulgus facere conſueuit, nõ ob aliud, niſi quod regis ſit. Suidas ex Eupolide citat.

Lux affulſit. LXXVII

Vbi melior rerum ſpes oſtendi cœperit, lucem affulſiſſe dicũt. Euripides in Oreſte,

Ηκει φῶς ἐμοῖς καὶ σοῖς κακοῖς. id eſt,
Meisq; uenit lumen ac tuis malis.

De Menelao dictum, è cuius aduentu remedium aliquod malorum ſuorum ſperabãt. M. Tullius in Antonianarũ prima, Lux quædam uidebatur oblata, non modo regno quod pertuleramus, ſed etiam regni timore ſublato. Porrò lumen fauſti ominis apud ueteres fuiſſe, teſtis eſt & M. Varro lib. De lingua Latina 2. Putat enim mane dici inde dictum, quòd antiquitus manum bonum uocabant. Ad cuiuſmodi religionem Græci quoque cura lumen infertur, ſolent dicere, φῶς ἀγαθόν. Nos item illata lucerna fauſta inuicem precamur. Lumẽ enim uitam interpretantur. Vnde,

Inuiſam abrumpere lucem.
Et tædet cœli conuexa tueri.

Euripides in Iphigenia in Aulide,

Τὸ φῶς τόδ' ἀνθρώποισιν ἥδιστον βλέπειν. id eſt,
Lucem tueri eſt hominibus dulciſſimum.

Et apud Græcos βλέπειν ſimpliciter dicuntur, qui uiuunt. Aegyptij uitam lucernæ ſymbolo repræſentabãt: quod nihil aliud exiſtimarent eſſe uitam, quàm ignem humore ueluti olei liquore nutritum.

Lupus aquilam fugit. LXXVIII

Λύκος ἀετὸν φεύγει. i. Lupus aquilam fugit, ubi periculum imminens cuitari non poteſt. Aquilam enim, alata quum ſit, fruſtra lupus fugit. Refertur à Diogeniano, meminit autem & Zenodotus. Nec indicant originem prouerbij. Nunquam enim audiui aquilas moleſtas eſſe lupis.

Lupus ante clamorem feſtinat. LXXIX

Λύκος πρὸ βοῆς σπεύδει. id eſt, Lupus ante clamorem feſtinat, ubi quis admiſſi conſcius, ultro timet prius quàm accuſetur. Siquidem lupus ſimul atque prædam rapuit, mox properat auſugere, ne coorto ruſticorum clamore ueniat in periculum. Autor Diogenianus.

Lupo agnum eripere poſtulant. LXXX

Leno quiſpiam in Pœnulo Plautina, Lupo agnum eripere poſtulant, nugas agunt, Vbi quis fruſtra conatur prædam recipere, cui ſemel manus iniecit rapax aliquis. Improbum enim uidetur ſperare futurum, ut lupus agnum ſemel arreptum amittat. Confine, quod alibi diximus, ὁκ λύκῳ σῆμα, id eſt, E lupi ore.

Viam qui neſcit ad mare, &c. LXXXI

Plautus in Pœnulo, Viam qui neſcit, qua deueniat ad mare, eũ oportet amnem quærere comitem ſibi, id eſt, qui rem commode conficere nequit, in quauis ratione cõficiat neceſſe eſt. Poteſt & in hunc accommodari ſenſum, qui per ſe nõ ſapit, alijs obtemperet qui plus ſapere uideantur. Poteſt ize in hũc, Qui rectè uiuendi ratione nõ ignorat, eos ſibi proponat quorum uitis laudatis eſt. Fluuius etiam ſi longis ambagibus, tamen aliquando tandem ad mare deducit, quandoquidẽ illuc infunditur. Huic confine eſt, qui uiæ ignarus eſt, uirgiferum adhibet. Cato Cenſorius in eos, qui ſubinde ambirent magiſtratum, non inſcite dicere ſolet, eos καθάπερ τοὺς ἀγνοοῦντας τὰν ὁδὸν ἀεὶ μετὰ βαδδίχων ζητεῖν πορεύεσθαι μὴ πλανηθῶσι. Id eſt, Nõ aliter quàm uiæ ignaros ſemper uelle cum uirgiferis incedere ne errarent. Magiſtratus enim ex more lictor aut aliquis uirgam geſtans præcedebat.

Volens nolente animo. LXXXII

Ἑκὼν ἀέκοντί γε θυμῷ. i. Volens inuito ſanè animo. Hemiſtichium Homericum Iliados lib. 4. Dicendum, ubi quis fingit ſe nolle quod cupit: aut contrà. Terentius non diſſimili figura dixit in Andria, Tu uoluntate coactus es tua. Nonnunquam de ambigente, animíque incerto dicitur, ut apud

Euripidem in Hecuba,

Ὁ δ' ἀθέλωστε καὶ θέλων. id est,
At is uolensq; & non uolens. Est etiam in arcanis prouerbijs Hebræorum, Pigrum uelle & non uelle.

Vulturis umbra. LXXXIII

Γυπὸς σκιὰ. id est, Vulturis umbra. De nullius pretij homine dicebatur. Refertur à Diogeniano. Mihi magis quadrare uidetur in hæredipetas, aut alioqui rapaces, inhianteisq; prædæ. Respondet illi, Si uultur es, cadauer expecta.

Præsens abest. LXXXIIII

Παρὼν ἀποδημεῖ. i. Præsens peregrinatur. In eum dicendum, qui non animaduertit ea quæ dicuntur, cogitatione alijs in rebus occupata. Vnde quos iubemus attentos esse, ijs sic loqui solemus: hic estote, & hoc agite, & adeste animis. Hodieq; uulgò dicunt, cogitatione peregrinãtem, domi nõ esse, sed foris. Terentius in Eunucho, Cum isto milite præsens, absens ut sies, id est, corpore quidem præsens, cæterum animo semota. Contrà, qui amant, absentes, præsentes sunt: ueluti de Didone Vergilius in quarto,

Absens absentem, auditq; uidetq;.

Theodoritus Cyrenensis Therapeutices lib. 1. ex Heraclito Ephesio adducit, Ἀξιώτεροι ἀκούσεως κάφοις ὁσίοισι, φάτις ἀστοῖσιν μαθοῦσι, παρίοντας ἀπῆναι. i. Stolidi quum audierint, surdis sint adsimiles. Testatur prouerbium illos præsentes abesse. Item Aristophanes in Equitibus,

Πρὸς τε τὸν λέγοντ', ἀεὶ
Κέχηνας, ὁ νῦς δὲ σου παρὼν ἀποδημεῖ. id est,
Tu semper inhias ad loquentes, cæterum
Animus peregre est, meniq; tua præsens abest.

Vnà lauabor. LXXXV

Παραλοῦμαι. i. Vnà lauabor. Dici consueuit, ubi quis insinuat se in societatem alterius, aut ubi quis admittit aliquem in societatem: uti qui pauperior est, sumptũ effugiat. Suidas ait olim fuisse morem ut diuites unà cum pauperibus lauarẽt: ut quibus propria supellex strigilum, spongiarum, guttorũ, atque id genus rerum non esset, diuitum uterentur supellectile. Citat idem Aristophanem ex Anagyro, ἀλλὰ πάντας χρῆ παραλοῦσθαι, καὶ τοὺς σπόγγους ἐᾶν. i. Verũ oportet omneis unà lauare, ac spongias omittere, Tanquam hoc commoditatis laturi sint tenues, si cum diuitibus balneũ ingrediantur, ut spongijs suis pareant. Vnde mihi uidetur, non inconcinne dici posse, ubi quis leuiculam aliquam commoditatem, quam citra suum incommodum præstat, perinde ut ingens beneficium imputat. Veluti si cardinalis inanem titulum similaritatis largiatur alicui, nihil ipsi nocituri. m, qui cõcedit, profuturum nonnihil ei, qui accepit, recte dicetur, παραλοῦσθαι. Quidam codex habet, παραδύομαι, uelut unà mergor.

Pinus in morem. LXXXVI

Πίτυος ἔδορυ. i. Piceæ ritu. Vbi quis funditus radicitusq; perit, ita ut nullo pacto restitui possit, piceæ ritu perditus dicitur. Nã piceã succisam negãt suppullulascere. Meminit huius prouerbij Stephanus, citãte Diogeniano, meminit & Suidas.

Procridis telum. LXXXVII

Πρόκελδος ἀκόντιον. i. procridis iacula. De ijs, qui ueluti certis telis, quicquid animo destinant, assequuntur. Sumptum à notissima fabula, uel Ouidio narratore, lib. Transformationũ 7. de Cephalo, qui certo iaculo emisso, Procridem uxorẽ interemit, ratus feram esse. Huic diuersum est illud Horatianũ,

Non semper ferici, quodcunq; minabitur arcus. ia est,
Non semper assequeris quod cupis.

Promeri canes. LXXXVIII

Προμέρου κυνίδια. i. Promeri canes. Dici solitum, ubi quis nouo casu pœnas daret ijs, quos aliquando læsisset. Promerus regius quidam minister fuit. Is Euripidem tragicum poëtam supra modum exosum habebat, delatus ab eodem aliquando neſcio quo nomine apud regem. Quare postea canes quosdã feros in poëtam soluit, à quibus ille deuoratus interijt. Proinde quoties potens quispiam offensus aliquos subornat, submittitq;, qui tibi negotium faccssant, tempestiue dixeris, προμέρου κυνίδια. Conuenit cum illo, quod alio dictum est loco, κυνὸς δίκαιον. id est, Canis uindictam. Recensetur à Diogeniano.

Magistratum gerens, audi & iuste & iniuste. LXXXIX

Ἄρχων ἄκουε καὶ δικαίως κἀδίκως. id est,
Princeps iniqua & æqua pariter audias.

Sumptum aiunt hoc adagium ex Solonis elegijs, etiam si hic trimeter est iambicus. Admonet, ut qui in tractandis Reip. muneribus uersatur, patientissimis sit auribus, æquoq; animo & bene & male audire consuescat: neq; facilè populi uel laudibus ~~uel conuitijs à recto~~ dimoueatur: Cõgruit huc illud Sophocleum in Antigone,

Ἀλλ' ὃν πόλις στήσει, τόνδε χρὴ κλύειν,
Καὶ σμικρὰ κἠ δίκαια καὶ τἀναντία. id est,
Sed quem instituerit ciuitas, & parua eum
Audire oportet, & æqua, & his contraria.

Potest & ad hoc accommodari, quod quidam Romanus imperator dixisse legitur, in ciuitate libera linguas item liberas esse oportere. Neq; uerò mirum aut magnum, si principes permittant populo quæ uelint dicere: cum ipsis liberum sit quæ uelint facere. Præterea de principum factis uulgus uariè pronuntiare consueuit, quod alius probat, alius damnat. Maiore autem animo oportet esse principẽ, quàm ut huiusmodi uoces captandas aut obseruandas existimet: tantum id spectet, quod ex usu sit reipub. Huc Alexandri dictum pertinet, cui cum quidam renuntiasset, esse qui de ipso male loqueretur, Regiũ est, inquit, ~~male audire quum bene~~ faceris.

Fulgur ex pelui. XC

Ἀστραπὴ ἐκ πυέλου. id est, ~~Fulgur ex pelui. De minis~~ inanibus eorum, qui lædere non queant. Fulgor enim qui fulguris imitatione quadam è uasculorum nitentium uibratione, aut ex aquis redditur, nocendi uim nullam habet, pueros modo terrizat. Habentur & hodie specula quædam quæ uibrata adsolem fulgur imitantur: uerum id fulmen non est, quod montes ac maria percutiat, ut inquit Plinius. Parœmiam recenset Diogenianus. Ad quã allusit Augustinus, aut si quis est alius autor, in lib. De quinq; hæresib. Non nos hostium turba, non bellantium reuocet forma, non quasi uitrea fulgentia terreant arma: quenquam legendum opinor uitrea.

Ex inanibus paleis. XCI

Ἀτὰρ δὲ καθαρῶν ἀχύρων τεθρύμμας σιτίου. i. Atqui è puris paleis triturам frumenti facis, id est, Operam sterilem & infrugiferam sumpsisti. Natum à rusticis adagium, cum male enatis segetibus, præter culmos & paleas nihil adferũt in horreа. Recensetur à Diogeniano.

Atrei oculi. XCII

Ἀτρέως ὄμματα. i. Atrei oculi. De toruo truculentoq; aspectu dicebatur. His enim oculis in tragœdijs inducebatur Atreus, qui Thyestæ fratri filios ipsius epulandos apposuit, propter uxorem adulterio uitiatam.

Mutus Hipparchion. XCIII

Ἄφωνον ἱππαρχίου. id est. Mutus Hipparchion, Vbi quis repente obmutescit, cũ maximè uox illius expectatur, id quod non raro consueuit quibusdam in cœtu dicturis euenire, ut subito uelut attonitis uox faucibus hæreat. Quod aiunt accidisse Theophrasto, homini in circulis alioquin eloquentissimo. In huiusmodi casu igitur fuerit huic adagio locus. Narrant olim apud Græcos, duos præcipuos fuisse citharœdos, Hipparchionem & Rufinum. Cum autem in solemnibus Indis, qui decimo quoq; anno apud Iuliopoïtas agebantur, essent

ſſent inter ſe decertaturi: contigit, ut Hipparchion theatri ſtrepitu turbatus, obticuerit, eáq; res in uulgi iocum abiit. Autor Zenodotus.

Pecuniarum cupiditas Spartam capiet, præterea nihil. XCIIII

Φιλοχρηματία σπάρτην ἕλοι, ἄλλο δὲ οὐδέν. id eſt,
Vna fames auri Spartam capiet, ſubligetq;,
Præterea nihil.

De iis qui ſola pecunia poſſunt expugnari, alioquin inuicti. Natũ adagium ab oraculo, quo reſponſum eſt Alcamenẽ & Theopompo Spartæ regibus: tum demum uincẽdos eſſe Lacedæmonios, cum auru & argentũ in pretio coeperint habere. Reſpondet apophthegmati Philippi Macedonum regis, qui putauit nullam arcem tam munitam eſſe, quin capi poſſet, modo aſino pateret acceſſus onuſto auro. Reſpondet & Danaës fabule, á qua nulla cuſtodia, auri inſultum arcere potuit. Meminit M. Tullius in 2. lib. Officiorum, & Plutarchus in Laconicis.

Non decet principem ſolidam dormire noctem. XCV

Inter plerasq; Homeri carmina, quæ quondam prouerbiorum uice celebrata fuiſſe teſtatur Macrobius, illud uel præcipue annumerarim, quod eſt in Iliados lib. 2.

Οὐ χρὴ παννύχιον εὕδειν βουληφόρον ἄνδρα. id eſt,
Haud dignum duce id eſt, noctem dormire per omnem.

Admonet paroemia, uigilantiam ac ſolicitudinem maximè conuenire principibus: ut qui tantam negotiorum ſarcinam ſuſtineant humeris. Vnde & Vergilius Aeneam ſuum aliis dormientibus aut uoluptati indulgentibus, aut uigilantem facit, aut certè excitat, fingitq; cogitabundum, ſuorum, & de futuris agitantem animo.

At pius Aeneas per noctẽ plurima uoluens. Et rurſum,
Aenea potes hoc ſub caſu ducere ſomnos? Atq; iterum,
Vigilas ne deum gens Aeneä uigila.

Huius rei præclarum exemplum præbuit Epaminondas ille dux Thebanus. Siquidẽ cum Thebani cives feſtis quibuſdã dictos ſolutius compotationibus indulgerent, licentiuſq; uoluptatibus fruerentur, ille ſolus uigil ac ſobrius arma luſtrabat, & urbis obambulabat mœnia. Rogatus cur id faceret, reſpondit ſe nõ ἀγουπνεῖν, ὅπως ἄλλοις μεθύειν καὶ καθεύδειν. i. ſobrium eſſe ſe ac uigilare, quo reliqui liceret temulentos eſſe ac dormire: quemadmodum refert Plutarchus in libello aduerſus ducem imperitum. Porrò quæ modo retulimus ex Homero, dicuntur ad Agamemnonem ſub perſona ſomnij, Neſtoris ſpecim imitantis. Integrum carmen ſic habet,

Εὕδεις ἀτρεΐδη δουρικλυτὸς ἱπποδάμοιο;
Οὐ χρὴ παννύχιον εὕδειν βουληφόρον ἄνδρα,
ᾧ λαοὶ τοσσήδε τετάχαται, καὶ τόσσα μέμηλε. id eſt,
Belligeri Atridæ proles dormis ne Agamemnon?
Per totum noctem dormire haud principe dignum eſt,
Cui populi commiſſi, & tanta negotia curæ,

Eundem cæteris dormitãti bus ſolum uigilantem facit Iliad. κ.

Ἄλλοι μὲν παρὰ νηυσὶν ἀριστῆες Παναχαιῶν
Εὗδον παννύχιοι μαλακῷ δεδαμασμένοι ὕπνῳ,
Ἀλλ' οὐκ ἀτρεΐδην ἀγαμέμνονα ποιμένα λαῶν.
Τὸν δ' ἔχε γλυκερὸς, πολλὰ φρεσὶν ὁρμαίνοντα. i.
At reliqui Danaûm proceres noctem uſque per omnem
Dormibant, placido correpti membra ſopore,
At non Atridem paſtorem Agamemnona plebis
Somnus habet dulcis, uerſantem pectore multa.

Conſimilem ad modum Iouem uigilantem facit Iliados 2.

Ἄλλοι μὲν ῥα θεοί τε, καὶ ἀνέρες ἱπποκορυσταὶ
Εὗδον παννύχιοι, ἧΐα δ' οὐκ ἔχε νήδυμος ὕπνος,
Ἀλλ' ὅγε μερμήριζε κῆρ φθίσαι. id eſt,
Tum reliquos omneis, diuosq;, uiros tenebat
Per nox ſomnus, at inſomnis Saturnius unus,
Pectore ſollicito uoluebat.

Narrat Plutarchus in eodem cõmentario, quem modo citauimus, quiddam nec alienum ab hac paroemia, nec indignum memoratu, nimirum regi Perſarum hunc fuiſſe morem, ut ſemper unumquempiam haberet cubicularium, cui hoc muneris erat mandatum, ut mane regium thalamum ingreſſus, his uerbis illum expergefaceret, Ἀνάστα ὦ βασιλεῦ, καὶ φρόντιζε πραγμάτων, ὧν σὲ φροντίζειν ὁ μεσορομάσδης κέλευσε. i. Surge rex, ac negotia cura, quæ te Meſoromaſdes curare iuſſit. Quòd ſi quis princeps eruditus ſit ac prudens, huic nihil opus fuerit eiuſmodi cubiculario monitore: ſed ipſa ratio ſemper in pectore tale quiddam inſonabit: φρόντιζε, σ', ὃ χρὴ πονήσιον. Plato ſeptimo De legibus lib. multis modis uigilantiam commẽdat, maximè in principe. Eius uerba ſubſcribã: Εγρηγορότες γ' ἀρχοῦσι νύκτωρ, φοβεροὶ μὲν κακοῖς, πολεμίοις τε ἅμα καὶ πολίταις. id eſt, Principes qui noctu uigilant in ciuitatibus, malis ſunt ſõmidabiles, ciuibus pariter & hoſtibus. Ac paulo ſuperius eodem in loco: Καθεύδων γὰρ οὐδὲν, οὐδὲ ἁφῇ. id eſt, Nullus enim dormiens, alicuius eſt rei. Dormiunt autem qui oſcitanter agunt, quibus interdum ſuccedit ſed raro. Proin rectè Pindarus Olymp. 10. Ἀπονον δ' ἔλαβον χάριμα πᾶσι τοι τινὲς. Gaudium citra laborẽ pauci quidã aſſequuti ſunt.

Capram portare non poſſum, & imponitis bouem. XCVI

Plutarchus in comment. cui titulus, περὶ τοῦ μὴ δεῖν ἀκαίρως ἀσχολεῖσθαι. Ἐπεὶ τὸ δὲ παροιμίας ἔσον γελοῖον,

Οὐ δύναμαι τίλλων αἶγα φέρειν, ἐπιτίθει τε μοι βοῦν. id eſt,
Tauro oneratis, cum nequeam portare capellam.

Vbi quis quod leuius eſt recuſat, & quod multo ſit intolerabilius, imponi ſibi poſtulat. Veluti ſi quis impatientia paupertatis (nam ad id accommodat Plutarchus) uſuris inuoluat ſeſe, quod onus uix diuitibus ſit tolerabile.

Nunquam enim meos boues abegerunt, nec equos. XCVII

Οὐ γὰρ πώποτ' ἐμὰς βοῦς ἤλασαν, οὐδὲ μὲν ἵππους. id eſt,
Non enim equos unquam mihi ſubduxere boues'ue.

Prouerbiali figura uidetur olim uſurpatũ, pro eo quod eſt, Nunquam me læſerunt, aut affecerunt iniuria. Cum negamus nobis eſſe cauſam, cur illum aut illum odiſſe debeamus. Plutarchus in comment. De uitanda uſura: Καὶ ταῦτα μέν μ' εἰεσθε λέγειν πόλεμον ἀζωνοχόται πρὸς τοὺς λαοσσόους. γὰρ πώποτ' ἐμὰς βοῦς ἤλασαν, οὐδὲ μὴν ἵππους. i. Neq; uerò me exiſtimetis hæc dicere, quòd bellũ mihi ſit cũ uſurarijs, Nunquam etenim uel equos mihi ſubduxere boues'ue. i. Nunquam quicquã mei abſtulerunt. Id quo longius traducetur à ſimplici ſermone, hoc magis erit prouerbiale. Sumptũ eſt autem ex Iliados Homericæ lib. primo: ubi Achilles contendens cũ Agamemnone negat ſibi cauſam eſſe, quamobrẽ cum Troianis bellum ſuſcipiat, niſi ut illi morem gerat.

Οὐ γὰρ ἔγωγε Τρωσὶν ἐνεκ' ἤλυθον ἀγχέμαχοισιν
Δοῦρο μαχησόμενος, ἐπεὶ οὔτι μοι αἴτιοί εἰσιν.
Οὐ γὰρ πώποτ' ἐμὰς βοῦς ἤλασαν, οὔτε μὲν ἵππους
Οὐδέποτ' ἐν φθίῃ ἐριβώλακι βωτιανείρῃ
Καρπὸν ἐδηλήσαντο, id eſt,
Haud ego Troiugenũm huc acceſſi nomine, quo cum
His bellum gererem, neq; enim ſum læſus ab iſtis.
Nunquam etenim uel equos mihi ſubduxere boues'ue.
Nec Phthies unquam ſegetumq; uirumq; feracis
Sunt populati agros.

Ductum eſt autem ex antiqui ſeculi ritu, quo cum uita mortalium adhuc eſſet paſtoralis, prima belli cauſa erant abactæ pecora: quemadmodum eleganter indicat Homerus Iliad. σ.

depingens Achillis clypeum:

Τοῖσι δ' ἔπαρ' ἀπάνευθε ἄλὸς σκοποὶ εἵατο λαῶν,
Δέγμενοι ὁππότε μῆλα ἰδοίατο καὶ ἕλικας βῶς.
Οἱ δὲ τάχα προγένοντο, δύω δ' ἄμ' ἕπεσθον νομῆϊ,
Τέρπόμενοι σύριγξι, δόλον δ' ἔτι προνόησαν.
Οἱ μὲν τὰ προϊδόντες ἐπέδραμον, ὦκα δ' ἔπειτα
Ταμνον δ' ἀμφὶ βοῶν ἀγέλας καὶ πώεα καλὰ
Ἀργεόδων ὀΐων, κτάνον δ' ὠΐ μηλοβοτῆρας.

Et reliqua quæ sequuntur. Quos uersus ne quis omnino contemptos queratur, ita uertimus:

Debinc procul hic speculatores populi unus & alter
Observant si fors uideant ouium'ue boum'ue
Agmina, at hæc confestim adsunt, quæ ponè sequuntur
Pastores duo, demulcentes pectora cannis,
Ignari fraudis: contra illi ex composito mox
Accurrunt, armenta boum, niueosq; bidentum
Concidere greges, cæsis pastoribus ipsis.

Felix qui nihil debet. XCVIII

Εὐδαίμων ὁ μηδὲν ὀφείλων. i. Felix qui nihil debet. Sententia Græcis celebrata: quam facilè bis uerè dicet, qui periculum fecerit, quid sit ære alieno obstrictum esse. Qui non sit expertus, is Plutarchi commentarium euoluat De uitandæ usuræ quamq; sit miserum debere facilè cognoscet. Quid enim calamitosius quàm toties erubescere, toties perfricare faciem, fingere, latitare, mentiri, dissimulare: nunc supplicem agere, nunc flagitare: palàm appellari, uitari, notari digito: breuiter nunquam tui iuris esse? Nam hæc, cumq; his multa alia incommoda secum adfert æs alienum. Extat in hanc sententiam epigramma Græcum huiusmodi, titulo Automedontis.

Εὐδαίμων πρῶτον μὲν, ὁ μηδὲν μηδὲν ὀφείλων,
Εἶτα δ' ὃ μὴ γήμας· τὸ δέκατον, ὅς τις ἄπωρος.
Ἢν δὲ μανεὶς γήμῃ τις ἔχῃ χάριν, ἢν κατορύξῃ
Εὐθὺς τὴν γαμετὴν, πρόσκα λαβὼν μιγάλην.
Κἄν' ἐλθὼν, σορὸς ἴσθι, μάτην δ' ἐπίκουρος ἑταῖρος
Πᾶς τὸ κενὸν ζητῶν, καὶ κἐνθὰδ οὐ μενάδδι. id est,

Qui nihil debet, fortunatissimus ille est.
Proximus huic cœlebs tertius orbus erit.
Quòd si quis demens uxorem duxerit, illi
Hæc ita res demum commoda grata feret:
Eueniat si fors, ut grandi dote recepta,
Protinus uxorem deferat in tumulum.
Hæc doctus sapies, Epicurum quærere frustra,
Quà sit inane sines, quæq; sient monades.

Plutarchus in libello, cui titulus, πῶς τὸ μὴ δεῖν δανείζεσθαι, scribit Persis duo fuisse peccata primum debere, proximum mentiri. Nam ea uidelicet abant coherere, quòd qui sunt obærati, sæpius cogantur mentiri. Quod autem refert Plutarchus, est apud Herodotum lib. primo.

Ad digituli crepitum. XCIX

Qui arrogantius fastuosiusq; iubent quippiam, digituli crepitu significare dicuntur. Diuus Hieronym. in epist. ad Rusticum monachum usurpauit, in supercilioſum quendam & fastidientem, qui dicturus, digituli crepitu silentium imperabat: deinde simili fastu, singulas uoces, per interualla promebat: ut singultire crederes, non proloqui. Videtur autem hic gestus fuisse dominorum, seruis humilius aliquod ministerium inuentium. Martialis libro tertio in Zoilum:

Digiti crepantis signa nouit Eunuchus.

Item in Distichis,

Cum poscor crepitu digitorum & uerna moratur,
O quoties pellex culcitra facta mea est.

M. Tullius lib. Offic. 3. itaq; si uir bonus habeat hanc uim, ut si digitis concrepuerit, possit in locupletum testamenta nomen eius irrepere, hac ui non utatur, ne si explorata quidem habeat id omnino neminem unquam suspicaturum. Simile est illud de nutu & renutu Iouis, quod ex Homero citat Plinius in Epistolis. Et nutu dicuntur efficere, qui minimo negotio rem conficiunt. Item ad omnes nutus obsequi, qui prompte morigerantur.

Suem irritat. C

Τὸν ὗν ἐρεθίζει. id est, Suem irritat. In auidum rixarum dicebatur. Sus enim agrestis prouocatus recta petit eum, à quo prouocatus est. Sic enim narrant uenandi periti, si quis suem lancea protensa prouocarit, etiam si tam ille sequebatur alium quempiam, ilico uertere cursum & in prouocatorem tendere, ne cuspide quidem uitata.

CHILIADIS SECVNDAE CENTVRIA VIII.

Seruatori tertius. I

Ὁ τρίτος τῷ σωτῆρι. id est, Tertium seruatori. Proculus Diadochus in commentario de tribus animi partibus, iuxta Platonis diuisionem, deq; quatuor uirtutum generibus, usurpauit adagium hoc, his quidem uerbis. Ἀλλὰ τέτταρα διαλυθέντων, καὶ ἡ φυχὴ μέρη κατ' ἰδίαν διακριθέντων, τὸ τρίτον τῷ σωτῆρι φασι. id est, His dissolutis, animiq; partibus iuxta suam rationem distinctis, tertium seruatori, quod aiunt. Sentit autem Proculus, absoluis duobus restare tertium, uidelicet, quo pacto quatuor uirtutes ad treis illas animi partes possint referri. Proculus uidetur Platonem imitatus in Charmide. πάλιν τοίνυν ἂν ἐγὼ τρίτον τῷ σωτῆρι ὥσπερ ἂν ἐξ ἀρχῆς ἐπιδείκνυμι. id est, Rursum igitur, inquam, tertium sospitatori uelut ab initio consideremus. Eodem alludisse uidetur, licet tectius, lib. De legib. 3. ὁ δὲ τρίτος & σωτὴρ ὑμῖν ἔτι παραγώγιμος καὶ θυμικωτέρων τῶν ἀρχῶν, οἷον ὑπόλιον ἐπιβαλεῖν ἀνὴρ, τῶν τε ἐφόρων ἀκούσαιμι. id est. Porrò tertius uobis seruator uidens principatum adhuc frementem & animosum, ceu psallium iniecit illi. Ephororũ potentiam. Sentit Lacedæmoniorum remp. tribus modis fuisse temperatam ne crumperet in tyrannidem. Primum addita altera familia, ex qua reges creari liceret. Nam initio ex una tantum phas erat. Deinde nobilium ac principum potentiæ opposita uiginti octo seniorum autoritas, quæ in grauissimis negotijs regiæ par habebatur. Postremo quinq; Ephororum magistratus, cui rex parêre cogebatur. Hæc autẽ omnia putat numinis prouidentia fuisse procurata ad ciuitatis incolumitatem, eoq; dicit, tertius seruator. Sumptum est adagium ex Isthmiorum hymno sexto Pindari, apud quem de tertio Iouis sospitatoris calice legimus ad hunc modum:

Εἰν δὲ τρίταις Σωτῆρος ποροσάνοσιν ὀλυμπίῳ πάνυ καλλιστεφάνῳ μελιφθόγγοις ἀοιδαῖς. subaudi Κρατῆρα.

Quorum carminum hæc fermè mens est: Optat Pindarus ut aliquando uincat Olympia Aeginensis, quo contingat tertium miscere ceticem sospitatori Ioui, non sine laudibus, tum ipsius uictoris, tum Iouis Olympij. Craterem autem intelligit, aut simpliciter eum qui sumitur in conuiuijs uictorialibus: aut κρατῆρα τῶν ὠδῶν. id est, Calicem cantionum, quemadmodum alibi:

Γλυκὺς κρατὴρ ἀγαρβέων ποτῶν ἀοιδᾶν. id est,
Dulcis calix uocalium cantionum.

Quo quidem loco Pindaricus interpres ostendit, antiquitus fuisse morem, ut in conuiuijs primus calix misceretur Ioui Olympio, secundus heroibus, tertius Iouis seruatori. Testem huius rei citat Sophoclem ἐν ναυπλίῳ.

Ζεῦ σωσίλυπέ τε καὶ Διὸς σωτὴρ ἐμοῦ
Σπονδὴν τρίτην κρατῆρος. id est,
Curarum ademptor Iuppiter, & tertij

Libatio

Libatio scyphi ſoſpitatoris Iouis.

Cinct & Aeſchylum in Epigonis:

Λοιβὰς Διὸς μὲν πρῶτον ὕραδε γάμοις
Ἥρας τε, εἶτα τῶν Διὸς τρίτην γε κράσιν
Ἡρωσι νέμω, εἶτα Τέλειον Διὸς Θ σωτῆρ@ ὀνησάμην
λίβα. id eſt,

Libationes primum quidē Iouis temperiæ uarū nuptiarum, Iunonisq; Deinde ſecundum poculum heroibus tribuo. Deinde tertio loco Iouis ſoſpitatoris optabilem ſtillam. Addit autem hunc calicem σωτῆρ@ appellatum: quod hucuſq; potatio citra ebrietatem, animiq; noxam conſiſteret. Vltra quē ſi quis progreſſus eſſet, iam ad libidinē intemperantiāq; res uergere uideretur: iuxta illud apud Apuleium Aſclepiadis dictum, exiſtimantis primum craterem pertinere ad ſitim, ſecundū ad uoluptatē, tertiū ad ebrietatē, quartum ad inſaniam. Hunc autem eundem, Διὸς σωτῆρ@ calicem appellant τέλειον ſiue quòd in hunc deſineret bibendi modus: ſiue quòd hic numerus inter omnes abſolutiſſimus eſſe putatur, ut cui adſit & initium & medium, & finis: eoq; rebus diuinis potiſſimum accōmodatur, & à Platone refertur ad animum, utpote diuinū, & ob id ternione conſtantem. Ne id quidem theologica ratione uacat, quòd primam & ultimam paterā Iouī dicarint, mediā ſemideis. Primum enim heroibus mediis locus cōpetebat: uel quòd iuxta Platonis ſententiam mediæ conditionis eſſent inter ſummos illos deos, οἱ δυνατὸν ἔχουσι, ut inquit Homerus, quos Plato mentes autumat eſſe nullis obnoxias corporibus, & inter nos corporibus oneratos, & ob id affectibus mortiq; obnoxios. Dæmonibus enim Platonici tribuunt corpora, tametſi non eiuſmodi qualia ſunt noſtra, uerum aëreæ: cuius opinionis ſe fuiſſe teſtatur & diuus Aurelius Aug. in lib. De natura dæmonum: & aliàs aliquoties. Vel quod iuxta poëtarum fabulas ſemideī compoſitæ mediæq; ſunt originis, ex altero parente deo, altero homine: uelut Hercules ex Alcmena & Ioue, Caſtor & Pollux ex Leda & Ioue. Porrò Iouem intelligūt mentem illam ſummam omnia ſimul complectentem, ut idem & initiū & finis ſit omnium, eamq; ob cauſam ab hoc auſpicabantur potationem, & in eundem finiebāt. Meminit Iouis ſoſpitatoris non ſemel Ariſtophanes in Pluto, uelut hoc loco:

Τὸν γὰρ Διὰ Θ σωτῆρα κἀπὸς μοι δοκῶ
Χαίρειν ἐάσας ἡθάδ' ἂν Θ πατραμύσειν. id eſt,
Mihi itaq; uiſum ſoſpitatorem Iouem ut
Valere ſinam, atq; hoc permaneam poſthac loco.

Tradit interpres templum Athenis fuiſſe Θ Διὸς σωτῆρ@, quem eundē quidam Ἀλαθέιον appellant, Διὸς σωτῆρ@ mentionem facit & Athenæus in Dipnoſophiſtis lib. 2. addens olim fuiſſe morem, ut cibis appoſitis mox uinum indilutum infunderetur, quo nimirum declararent quanta uis eſſet boni dei. Deinde cum ſuo quiſq; arbitrio diluiſſet, nomen Iouis ſeruatoris præfabantur: innuentes ita temperatum uinū tuto citraq; noxam bibi. At idem lib. 11. propemodum docet & poſt cœnam à lotis manibus inferri ſolere calicem Iouis Seruatoris, qui idem fuerit cum eo qui dictus eſt ἀγαθοῦ Δαίμον@. Diphilū adducēs autorē, qui ſcripſerit in Sapphone.

Ἀρχίλοχε λίξας τῶν δὲ τῶν μεταιπτίδα
Μεχθὲν Διὸς σωτῆρ@ ἀγαθοῦ δαίμον@. id eſt,
Archiloche ſumito hanc tibi metaniptridem
Plenam Iouis Soteris optimi dei.

Adagio licebit uti, cū ſignificabimus nos ad id quod in negotio poſtremum, ac præcipuū eſt accedere. Prius quàm finem faciam, illud admonere libet, ex Pindari uerbis, eundem uideri Iouem Olympium ac ſoſpitatorem. Plutarchus Conuiuialium quæſt. Decade 5. de tribus his edictibus loquitur, ni fallor: Οὐ γὰρ θεῷ θύοντες, ὥσπερ τοῖς ἄλλοις θεοῖς, μᾶλλον δὲ καὶ σὺν ναοῖς καὶ βωμοῖς κατοικίδια, ἀλλὰ ζώοις κρατήρων κιρναμένοις, τοῖς μὲν ἀπὸ Θ πρώτου κυήσαντος, τοῖς δ' ἀπὸ Θ δευτέρου, τοῖς δ' ἀπὸ Θ τελευταίου. φθόνῳ δ' ἔξω θέᾳ χορὸς ἵσταται. *i. Neq; enim cum deo rem diuinam facimus, reliquis omnibus dijs, maximè cum templis & aris uota facimus. Sed tribus crateribus mixtis, alijs de primo libamus, alijs de ſecundo, alijs ex ultimo. Nam inuidia ſtat extra chorum diuinum. Meminit huius rei & Decade 7. demonſtrans, cum uni ſacrificabatur deo, omnibus ſimul uota fieri, ſed non nominatim.*

Hyperi uertigo. II

Ὑπὲρ τροχὸν ξουθὸν. *id eſt, Piſtilli circumuolutio. Vbi quis ſemper idem agitat, neq; quicquam tamen explicat. Plato Comicus, opinor, in Adonide, apud Zenodotum,*

Ἐνθα δ' ὑπέρ μοι τροχὸν ξουθὸν γενέσθαι. id eſt,
Dehinc mihi uertigo piſtilli haud erit.

Plutarchus aduerſus Stoicos ſignificās illorum rationes eodem reuolui: πολὺν ἂν ὁ Διὸς μόχθον Θ ὠδῖν Θ λόγον αὐτῶν ἀφιᾶσαι. τῷ δ' ὑπὲρ τροχὸν ἵνα μὴ σκώπτωμεν Δωρικῶς ἔασον. i. Multus igitur Iouis Corinthus ad rationem illorum admittitur. Nam piſtilli circūuolutionem, ne ridere uideāris, omitte. Vnde uidetur ſolere dici, cum eadem ſæpius iterantur non ſine tædio. Dialectici peti principiū aiūt, quoties eodem reuoluitur argumentatio. Heſychius interpretatur de his qui ſemper eadem agunt, neq; quicquam interim proficiunt. Huic ita finitimum eſt, ut idem uideri poſſit, quod Plato recēſet in Theæteto: ἢ μᾶν σκυτάλης, ἢ ὑπέρ ἢ ὅτι δὴ λέγεται τροχὸν, *i. Scytalæ quidem, aut piſtilli, aut ſi cuius alterius dicitur circumuolutio: cum ſermo in idem reuoluitur, quēadmodum illic Theætetus iubet aſſentiri recēſæ opinioni, eum qui rectam habet opinionem. Scytalam interpres uertit, ſcuticam, cum Plato loquatur de loro quod ſurculo circumuoluitur.*

Sus ſub fuſtem. III

Ὑς ὑπὸ ξύπαλον. *i. Sus ſub fuſtem. Vbi quis ſeſe in præſens diſcrimen ac perniciem præcipitat. Nam ſues apud quoſdam fuſte mactari mos eſt. Refertur à Suida. Zenodotus indicat extare apud Dinolochum.*

Si bouem non poſsis, aſinum agas. IIII

Εἰ μὴ δύνασαι βοῦν, ἔλαυνε ὄνον. *i. Si nequeas bouem, aſinum agito, id eſt, ſi non potes ut uis, utcunq; potes ſicito. Si fortuna ſplendidior non contingit, eam ſortem quæ contingit, boni conſulas: ſi quod optas non licet, id quod eſt proximum, amplectere. Autor Suida.*

Siren amicum nuntiat, apis hoſpitem. V

Σειρὴν μὲν φίλου ἀγγελεῖ, ξεῖνον δὲ μέλισσα. id eſt,
Hoſpitem apis, uerum Siren prædicit amicum.

Quoties complures eadem de re bene ominantur: aut ubi ſuæ quiſq; ſpei blandiens ex quamlibet leuibus argumentis diuinat futurum quod optat. Nam Siren hoc loco non unam ex illis uirginibus Homericis ſignificat, uerū inſecti genus, api non diſſimile. Autore Suida. Quanquā apud Heſychium σάρη legitur, non σειρὴν.

Etiamſi lupi meminiſſes. VI

Εἰ καὶ λύκος ἐμνήσθης. *i. Etiam ſi lupi mentionē feciſſes, ſubaudiendum interuenisſet. Quoties præter expectationē interuenit is de quo fuerat mentio: cognatū ei quod alibi recenſebimus: Lupus in fabula. Id frequenter accidit in Comœdijs ac tragœdijs arte curaq; ſcriptoris, ut de quo fiunt uerba mox interueniat. Accōmodari poterit ad rem, ueluti ſi apud autorē protinus uel caſu occurrat, id de quo uertebatur ſermo adagiū refert Zenodotus. Plato in Phædro,* λέγεται γοῦν ὡ φῶ@ Δίκαιον εἶναι, καὶ τὸ Θ λύκος ἐπᾶν. *i. Aiunt igitur ô Phædre, iuſtum eſſe etiā quod de lupo dicitur narrare.*

Similior ficu. VII

Ομοιότερος σύκῳ. i. Similior ficu. Per iocum dicebatur, de uehementer inter se similibus. Ducta metaphora à ficoriũ inter ipsas similitudine. Plutarchus aduersus Stoicos: Θαυμαστὸν καὶ παράδοξον ἀεὶ μήτε φάττᾳ φάττῃ, μήτε μελίσσῃ μελίσσῃ, μήτε πυρῷ πυρός, ἢ σῦκον, τὸ δὲ λέγειν, σῦκον, ὂν ὅμοιον ἀεὶ παντὶ σύκῳ γίγνεσθαι ἀπαράλλακτον. i. Mirum & inopinabile, si neq; palumbus palumbo, nec api apis, nec tritico triticum, aut fico, quod est in prouerbio. ficus semper ædi similis fuisset. Confine est ijs quæ retulimus alibi: Nor. tam oui ouo simile, & non lac lacti magis est simile.

Simul & da & accipe. VIII

Ἅμα δίδου καὶ λάμβανε. i. Simul & da & accipe. Vbi res est cum homine parum certæ fidei, cui non sit tutum quicquam credere, nisi statim receperis quod fueris stipulatus. Torquebitur ad eum qui non collocat officium aut munus suum nisi iam certus de mutuo: nec spem emit pretio, quemadmodum ait leno Terentianus. Aristoteles hanc parcemiã uenustius extulit lib. Moralium Nicomacheorũ 8. τοὺς φίλους, quos mutua conciliat utilitas: & perinde ut in forensibus cõmercijs non dant beneficium, sed uendunt, ἢ μὲν πέμπειν ἀγοράσαι ἂν χορὸν εἰς χεῖρας, ἢ ἢ ἐλευθεριάσεσθαι εἰς χόρον. id est, Alterã quidem omnino sordida & cauponaria cõpensatio de manu in manum: altera magis ingenua ad tempus. Alluſit philosophus ad Comicum illud, quod citatur ab interprete Pindari:

Φοινὶξ γὰρ ἄλλος γίγνομαι,
Τὴν μὲν ἀίδηλος χειρί, τὴν δ' λαμβάνω. id est,
Phœnix enim fio ilico.
Quippe alteram manu do, & accipio alteram.

Phœnices notantur ninnio cauponandi studio. Vnde & Pindaro dictum in Pythijs hymn. 2.

Τὸ δὲ μὲν νῦν φόνισσαν ἐμπολᾶν μέλος.

Phœniciũ commutationẽ appellat cum datur aliquid, & uicissim accipitur. Porrò negotiatorũ genus nihil habet sacrũ, præter unũ pecuniæ lucrum, cui se totos ceu deo consecrarunt. Hoc pietatẽ, hoc amicitiã, hoc honestũ, hoc famam, hoc diuina pariter & humana omnia metiuntur. Reliqua nugæ.

Semper me tales hostes infequantur. IX

Αεὶ τοιοῦτοί με πολέμιοι διώκοιεν. id est,
Me bella semper insequantur talia.

Vbi quospiam libenter odimus, ac simulatem illorum contemnimus. Est enim hominũ genus, quos periculosius sit demeruisse, ut ait Seneca, quàm offendisse: & quos magis expediat inimicos habere quàm amicos. Et quibusdã displicuisse, laudabile est. Et sunt cum quibus amicitia copulatum esse dedecori sit, simultate dißidere pulchrum. Potest accommodari & in eos qui deficiunt ab amicitia, sed ut inimici nihil queant nocere. Legitur & ad hunc modum:

Αεὶ τοιοῦτοί με πολέμιοι διώκοιεν. id est,
Me semper hostes insequantur hoc genus.

Anus eriphus. X

Γραῦς ἔριφος. i. Anus hœdus. Apollodorus apud Zenodotum ait anum quandam fuisse, quæ dicta sit Eriphe, quòd in uirginitate consenuisset: perinde quasi eadem & anus esset per ætatem, & puella, quòd adhuc innupta. Sunt qui tradant locutum agrestem, à nonnullis Mantin appellatam, in Sicilia γραῦν ἔριφον appellari. Aiunt autem quodcũq; animal asperxisset, illi mali quippiam accidere. Proinde in mulierem uenefica m ac fascinatricem quadrare uidetur. Quod genus apud Horatium Canidia.

Anus saltat. XI

Γραῦς χορδίζει. i. Anus saltat. In eum conuenit, qui indecore quippiam facit: uelut, si senex ludat nucibus: aut theologus rhetoricis floſculis lascitiat: aut princeps exemplo Neronis musicetur. Confine est illi quod suprà retulimus: Camelus saltat. Horatius in animum intempestiuæ libidinis,

Te lanæ prope nobilem
Tonse Lucriam, non citharæ decent,
Nec flos purpureus roſæ,
Nec poti uetulam face tenus cadi.

Apud Plutarchum in uita Periclis legimus, Elpinicem quandam cum eum indecoris conuiijs palàm incesseret, nihil aliud responsi tulisse quàm uersiculum illũ ex Archilocho,

Οὐκ ἂν μύροισι γραῦς ἔσσα ἀλέφειο. id est,
Vnguento anus cum sis caueto inungier.

Quid autem sequutus Lapus uertit, Haud unguenti, uetula cum sis, oblimes, non satis coniectio, nisi forte pro ἀλέφειο legit ἀλάθειο, aut ἐλαίθειο.

Anus subsultans multum excitat pulueris. XII

Γραῦς ἀναπηδοῦσα πολὺν κονιορτὸν ἐγείρει. id est,
Anus subsultans, multum pulueres excitat.

In eos dici solitum, qui ob rerum experientiam, multum negotiorum aggrederentur. Videtur carmen heroicum syllaba duntaxat deprauatum.

Anus uelut equus profundam habebis fossam. XIII

Γραῦς ὡς ἵππος ἐπὶ χαράδρου πάρου ἕξεις. i. Anus uelut equus, alte hiantem habebis ac nigrum specum sepultũ. De ijs qui penitus abijciuntur, tanquam prorsus inutiles. Equi postea quàm consenuerint, in altos terrarum specus aliquo præcipitantur. Ita mulier olim amata, simul atq; defloruit forma, fastiditur ab omnibus. Qualis est apud Horatium Lyce similis illi: Equi senectus.

Aphyarum honos. XIIII

Ἀφυῶν τιμή. i. Aphyarum honos. Quoties humilibus exiguus quispiam honos contingit. Nam aphya piscis est uilis, cui coquendo nihil adhibetur præter oleum, quo frigitur. Vnde iactatum illud: ἀφύας τιμᾷ τὸ ἔλαιον. id est, Aphyæ honos oleum.

Cur non suspendis te? XV

Τί οὐκ ἀπάγχῃ, ἵνα θύσῃσιν ἥρως γένῃ. i. Quin te suspendis, ut apud Thebanos heros fias? Apud alios summus honos habebatur ijs, qui sibi mortem conscijsent, præsertim pro salute patriæ: ut apud Atticos Codro pro patria non timido mori: apud Romanos Decijs, & Quinto Curtio, M. Catoni Viscensi, Bruto, & alijs plerisq;: apud Thebanos autem nullus honos habebatur ijs qui sibi uim attulissent. Vnde per ironiam dictum putant, ut Thebis semideus fias, Dici posse uidetur in eos, qui famæ ducti cupiditate, senuet periculis grauibus obijciunt. Refertur à Zenodoto.

Quid tibi Apollo cecinit? XVI

Τί σοι ἀπόλλων κεκιθάρικεν; i. Quid tibi Apollo cecinit citharæ? hoc est, quid tibi respondit? Alluſum est autem ad Apollinis citharam, quem illi tribuunt poëtæ. Vsus est hoc adagio Aeschylus in Aiace Locrensi. Refertur à Zenodoto. Conueniet, ubi quis à principe redeuntem pereunctabitur, quid responsi tulerit. Τί σοι ἀπόλλων κεκιθάρικεν.

Quid non fies, profectus Arbelas? XVII

Τί δ' γένοιο, λὼν ἀρβήλας; i. Quid non fies Arbelas profectus? De eo dici solitum, qui peregre proficiscens ingentia sibi pollicetur, fretus gentis ad quam demigrat inscitia, barbarieq;. Siquidem Arbela Siciliæ ciuitas, autore Stephano, cuius ciues male audiebant olim, ut stupidi, & quibus facilè imponeretur. Apud hos igitur etiam cõemptus alibi, magnũ aliquid esse posßit. Quanquam est huius nominis ciuitas in Persida, cuius meminit Strabo li. 16. Et Q. Curtio est oppidũ

Mesop

Mesopotami.e Darij copiarum internicione nobile.

Bonus è pharetra dies. XVIII

Ἀγαθὴ ἐκ τῆ φαρέτρας ἡμέρα. i. Bonus è pharetra dies. De die fortunato dicebatur. Translatum à Scytharum consuetudine, quibus, ut narrat Philarch. mos erat, ut uesperi prius quàm dormirent, calculū in pharetrā immitterēt candidum, si fortè is dies citra molestiam abijsset: atrū. si secus. Demum ubi quis uita decederet, eius pharetram proferebant: in qua si plures candidos calculos reperissent, felicem pronunciabant: contrà, si plures nigros. Atq; hinc uitæ summam æstimabant: unde prouerbio receptum est, ut dicerent, bonum diem è pharetra esse, si quid ex animi sententia accidisset.

Res Cannacæ. XIX

Τὰ κανν άκεια. id est, Res aut mala Cannacæ. Bisariam hæc utebantur paroemia, uel de rebus ob uetustatem admirandis, uel de lamentis & cōploratiōnibus miseris ac lachrymosis. Cannacas quispiam Phrygium rex, quemadmodum narrat Hermogenes in Phrygijs, qui cum præuidisset euenturū diluuium, conuocatis omnibus ad templa deorum, multis lachrymis supplicabat diis, ut id malū auerterent. Vnde Herodes iambographus inquit, ὥρα τὰ κανν άκεια κλαίσω. id est, Vt Cannacæ more plorē, Hæc referuntur à Zenodoto. Plinius lib. 36. Cannacū inter statuarios nobiles recensēt. Stephanus in dictione Iconium, meminit adagij, nisi quòd Annacum appellat, non Cannacum, aut Cannacam: & de fabula nonnihil euariat. Ait enim Annacum quendam uixisse super annos trecentos. Ita undiq; cōsulta oracula, quo usq; uicturus esset. Responsum autem, mortuo Annaco peritura uniuersa: quo defuncto, succesisse diluuium Deucalionis. Cæterū auditore sponso magnopere luxisse Phryges, atq; hinc de grauiluctuorum prouerbium, ὡδὶ ἀνναικῶς κλαίουσιν. id est, Annaicos ploramus.

Qui modus equitum? XX

Τίς τρόπος ἱππαρχ; id est, Qui modus equorum? Vbi quis nouam ac peregrinam induceret consuetudinem: uelut si quis Iulius Gallicis uestibus uteretur. Dictum uidetur de hostibus nouo quadrigarū genere inuectis. Metagenes in Thurioperſis apud Suidam: Τίς τρόπος ἱππαρχ; ὃν δ' ἐχθροὶ τῆ βαρβαρικοῦ τρόπου ἔστοι. id est, Quis equorū modus? Vt autem saltant hi more barbarico. Confinitatem habet cum illo, quod paulo superius recensuimus: ἄλλο γένος κώπης. id est, Aliud genus remi.

Chironium uulnus. XXI

Χειρώνειον ἕλκος. id est, Chironium uulnus, immedicabile malum appellabant. Chiron in bello aduersus Centauros ictus ab Hercule, uulnus immedicabile accepit in pedeunde & perijt. Hinc natam paroemiam, autor Zenodotus. Vergilius autem noster (nam huic carmen inscribitur) Chironiam manum medicam uocat:

Viuit pectore sub dolente uulnus,
Quod Chironia nec manus leuaret.

Ab hoc Chirone centauro fertur educatus Achilles. Vnde Plato Comicus Damonem, qui sub obtentu tradendæ musices putabatur Periclem instituisse ad tyrannidem, taxat his uersibus,

Πρῶτον μὲν ἔγωγ' οἶμαι λέξον ἀμβολῶ, σὺ γὰρ
Ὡς φασιν ὁ Χείρων ἠλίθριλας ἐπαιδία. id est,
Primum quidem illud obsecro dicas mihi,
Tu quippe Chiron educasse diceris Periclem.

Quem locum ita reddidit Lapus: Tu enim, ut aiunt, pessime Periclem educasti. Quin & in æditione Aldina genuinū uitium est. Primum enim uersus perperam distinctus est, deinde ut pro ὦ Χείρων, legamus ὁ Χείρων, i. tu ille Chiron, metri cogit ratio. Per ironiam siquidem appellat Damonē Chironē, quòd id fuerit Periclī, quod Chiron fuit Achilli, quem docuit quidem fidibus canere, sed ad Centauricam ferociam eduxit. Hoc licet alicuiore loco, uisum est studiosis indicare, ne quis imprudens ad eum impingat lapidem.

Charontis ianua. XXII

Χαρώνειος θύρα. id est, Charontica ianua. De imminente capitis periculo, siue de re magnopere tristi. Sic enim antiquitus appellabatur una è carceris ianuis, per quā damnati iudicum sententijs ad supplicium educebantur. Referunt Zenodotus, Hesychius & Suidas. Charontis enim cymba fingunt animas ad inferos deduci. Hinc Aristophanes in Pluto, ὁ δὲ Χάρων τὸ ξύμβολον δίδωσι. id est, Dat symbolum Charon: significans illi immunere mortem.

Minxit in patrios cineres. XXIII

Qui intemperijs ageretur, cuiq; cuncta cederent infeliciter, in patrios cineres minxisse dicebatur. Antiquitus enim paterni sepulchri summa fuit religio. Quod liquet ex Thamyridis fabula, quam alibi retulimus. Proinde qui monumentum patris uiolasset, huic sicut & parricidis, Erinnes furias ultrices immittebant, neque quicquam prosperè succedebat. Horatius in Arte poëtica,

Nec satis apparet, cum uersus facilitet, utrum
Minxerint in patrios cineres, an triste bidental
Mouerit incestus, certe furit.

Maschalam tollere. XXIIII

Μασχάλιν αἴρειν. id est, Maschalam tollere dicebatur, qui auidius biberet. Sumptum à gestu bibonū, inter ebibendum cyathos, gulam ac mentum intendentium, & altius erigentium cubitos, ne quid resideat in cyatho liquoris. Idem appellant κωθωνίζειν, ἀπὸ τῆ κώθωνος, quod est poculi genus. Hesychius indicat μασχάλιν esse partem prorę, quæ continet τρόπαιον, siue Antemonem. Antemonem autem uolunt esse ueli genus. Sunt qui dicant μασχάλιον esse canistrum è palma contextum, quòd uirga palmea maschale dicatur, nonnunquam & pro sune poni. Alij contendunt maschalam esse machinam, qua fœnæ deponuntur in naues, aut eximuntur è nauibus. Hinc locus in eos qui poculū tollunt in altum. Hesychius adfert & hunc trochaicum tetrametrum citra nomenclaturam autoris,

Ὡς ἄνω τὴν μασχάλην αἴρουσιν ἐμπεπωκότες. id est,
Sursum in altum irruentes erigamus maschalam.

Fortassis huc alluſit Stratonicus citharœdus apud Athenæū lib. 8. qui notans singulas Græciæ ciuitates, βυζάντιον εἶπεν μασχάλην τῆ ἑλλάδος. id est, Byzantium dixit Græciæ maschalam, quòd illic opinor strenue potaretur, siue quòd esset emporium Græciæ. Est enim Thraciæ ciuitas, eadem dicta Constantinopolis. Adiungit prouerbio gratiā alluſio, quòd sint pocula nauigij specie, ueluti cymbia, σκάφια, ἐπώρια, & alia nonnulla. Refertur à Zenodoto. Meminit & Iulius Pollux lib. 6. cap. 3. his quidem uerbis, ὡδὶ δ' ἐμέθυον λεγον τὸ μασχάλιν αἴρειν, ὡς τοῦτο ἔθος ἦν τοῖς πίνειν. id est, De ebrijs uero dicebant maschalam tollere, tanquam is mos sit temulentis. Adducit & Homerici carminis testimonium,

Χεῖρας ἀνασχόντες γλαφυρὸν ἔπι δαπέδοιο. id est,
Sublatis [illegible] ..bus risu emori.

Ex his uidetur non à tollendo poculo, sed à gestu gaudentium fuisse dictum. Certe manet & hodie apud Germanos milites, ut dextra sublata lætitiam indicent animi.

Magis ipse Phryx. XXV

Μᾶλλον ὁ Φρύξ. id est, Magis ipse Phryx. Equidem coniicio dictum tum, quoties ea magis probarentur, non quæ ueriora sint, sed quæ adulantius dicta. Narrant Cræsum Lydorum regem aliquando percunctatum septem illos sapientes, cui nam primum felicitatis titulum tribuerent. Ac cum uarie respondēretur, alijs dicētibus, feras indomitas sibi uideri felicissimas, quòd pro tuenda libertate mortē oppeterent: alijs

ciconias, quòd citra legem, suapte natura ius piumq; seruarent: Solone uero negante, quenquam appellandum felicem, priusquàm ex uita decesserit, assistens Phrygius ille fabulator Aesopus: Tanto, inquit, rex cæteros antecellis, quanto mare præstat fluuijs. Id ubi rex audisset, respondisse fertur, μᾶλλον ὁ φρὺξ. Ea uox in prouerbium cessit: equidem haud scio an ita legendũ sit: μᾶλλον ὦ φρὺξ. ut sit libenter agnoscentis eam laudẽ, & cum esset maxima, tamen aliquid etiam adiungi desideranti: unde cum quis aperte nobis adulatur, succinere licebit, μᾶλλον ὦ φρύξ. Referunt Suidas & Zenodotus.

Magis sibi placet, quàm Peleus in machæra. XXVI

Μᾶλλον φρονεῖ μᾶλλον ἢ Πηλεὺς ἐν τῇ μαχαίρᾳ. i. Magis sibi placet, quàm Peleus sua machæra. In eum competit, qui præter modum re quapiam insolens est, ac tumet. Aiunt autem hunc gladium à Vulcano fabrefactũ, à dijs dono datum fuisse Peleo uirtutis illius ac prudentiæ symbolum. Quo quidem ille utens, & in prælijs et uenatibus cõsequebatur quicquid optabat. Zenodotus dit huius mentionem factam & apud Anacreontem, & apud Pindarum.

Generosus es ex crumena. XXVII

Γενναῖος εἶ ἐκ βαλαντίου. id est, Generosus es ex crumena. In eum iaciebatur, qui propter opulentiam generosus haberi uoluisset, alioquin obscurus & humilis. Pariunt enim nobilitatem & opes, non antiquè solum, iuxtè Aristotelem, uerumetiam undecunq; & quandocunque partæ. Solet autem hoc genus ferocius insolescere, quàm qui maiorum imaginibus clari sunt.

Liberorum amantior quàm Gello. XXVIII

Γελλὼ παιδοφιλέστερα. id est, Puerorum amans Gello. Dici solitum uel in eos, qui morte præmatura perissent, uel in eos qui mira quidem charitate filios prosequerentur, sed eosdem indulgentia delicijsq; corrumperent. Aiunt Gello uirginem quampiam fuisse, quæ puella adhuc uita decesserit. Huius spectrum oberrare Lesbijs creditum est, ac pueros impetere. Vnde puerorum mortem, qui præmaturo fato perirent, huic Gello imputabant. Citatur Sappho, quæ huius fabulæ meminerit.

Gleba aruum. XXIX

Βῶλος ἄρουρα. id est, Gleba aruum, ubi quis exigua maximis apponit, credens sese nonnihil iuuare. Proinde legendum suspicor, βῶλος ἄρουραν, aut ἄρουρα, ut subaudias, προσίθετο aut αὐξάνει, aut eiusmodi quippiam. Nihil enim adfert momenti, si gleba aruo adiungatur, quod perinde sit, ac si quis aquam è lacu haustam infundat mari.

Glauci ars. XXX

Γλαύκου τέχνη. id est, Glauci ars. Huius paroemiæ duplex est usus. Conuenit cuim uel in opus colaxiter absolutum, uel in id quod est arte summa summaq; cura elaboratum. Quidam ortum existimant à Glauco quodam Samio, qui primus æris ferruminationem inuenerit. Alij à Libyco quodam, qui quatuor cymbala quedam fabricatus dicitur, certis proportionibus ita inter se respondentia, ut primi ſpiſſitudo. Epitriti rationem haberet ad secundum, ad tertium Hemiolij, ad quartum dupli. Ea pulsata musicam quandam harmoniam reddebant. Autor Zenodotus.

Noctuæ Lauriſoticæ. XXXI

Γλαῦκες λαυριωτικαί. id est, Noctuæ Lauriſoticæ, hoc uelut ænigmate pecuniarum uim significabant. Laurios enim Atticæ regio est auri uenis frequens. Porrò nomismatis aureis noctuarum figura inscalpebatur, quemadmodum alio diximus loco. Interpres addit & tetradrachmis noctuam solere insculpi. Aristophanes in Anibus:

Γλαῦκες ὑμᾶς ἔπος' ὠδὶ λέγουσι λαυριωτικαί,
Αλλ' ἠσπάσοντ' ἠδὲ τοῖς Βαλαντίοις
Ενεστᾶσαι. id est,
Noctuæ uos non relinquent Lauriſoticæ, sed hæ
Aedibus aderunt in ipſis, inq; loculis nidulos
Sibi parabunt.

Glaucus poto melle resurrexit. XXXII

Γλαῦκος πιὼν μέλι ἀνέστη. id est, Glaucus poto melle reuixit, Dici ſolitum, quoties aliquis uulgari rumore dictus mortuus, denuo prodit in publicum, & quaſi rediuiuus apparet ijs, quibus perſuaſum fuerat eum uita defunctum esse. Satis constat ab euentu natum. Nempe Glaucum quempiam præter omnium expectationem, gustato mellito pharmaco reualuisse. Eamq; rem in iocum populares uertisse fuisse. Quidam enarrant in hunc modum: Glaucus quidam poto melle, ob bilem penè exanimatus est. Ad hunc multis accurrentibus medicis, polyidos herba, quasi draconem uocant, eum restituit.

Generosior Codro. XXXIII

Εὐγενέστερος κόδρου. id est, Generosior Codro. Per Ironiam recte dicetur in istos, qui maiorum ſumoſis imaginibus, & natalium antiquitate gloriantur. Codrus Melãthi filius fuit. Melanthus à Neleo sextus. A quo Neleo prognatus & Nestor. Hic igitur Melanthus, Messene patria pulſus uenit Athenas: atque ibi cum Xantho Boeoto, qui tum Athenis imperabat, singulari certamine congreſſus, uictor discesſit, & Athenienſium imperium occupauit. Cui succesſit filius Codrus, singulari in patriam pietate præcipue nobilis. Nam cum Atticis bellum esset aduersus Dores, proditumq; esset oraculo, uictoriam penes Athenienſem populum futuram, si rex illorũ ab hoſtibus fuisset occiſus, Codrus patriæ gloriam ſua incolumitate chariorem habens, ignota ſpecie hoſtem prouocauit, & interemptus est. Reliquit autem filios duos, Mentorem, qui patri defuncto succesſit in imperium, & Neleum, cuius auſpicijs colonia in Asiam demigrauit. Hæc fermè Zenodotus.

Cadmea uictoria. XXXIIII

Κάδμεα νίκη. id est, Cadmea uictoria. Huius adagij uariam adducunt & ſenſum & originem. Sunt qui putent inutilem uictoriam Cadmeam uocatam, propterea quòd Eteocles & Polynices Thebani, cum de regni uicibus diſceptarent, ſingulari certamine congreſſi, utriq; perierint. Cuiusmodi uictoriæ meminit Herodotus lib. 1. de Phocenſibus agens. Vel quòd Cadmei deuicerint quidem Argiuos cum Adraſto militantes, ſed ſuo malo. Poſteris enim illorum pœnas abunde magnas dederunt. Vel quod Oedipus ſoluto Sphingis ænigmate, uictoriam quidem à monſtro magnificam reportauit, uerum poſt imprudens ſuam ipſius matrẽ duxit uxorem. Idq; ſimulatq; reſciuit, oculos ſibimet eruit. Itaq; illius quoq; uictoriæ parũ felix exitus fuit. Sunt qui huc referant, Cum Cadmus literas à Phœnicibus acceptas, Græcis tradere uellet, Linum, quòd is quoq; literas ſuas proferret, interemit. Deinde ciues Cadmi exegerunt, ut nec huic bono fieret Linum ſuperaſſe. Plutarchus ſubſcribit primæ ſententiæ. Nam ad hunc modum ſcribit in cõmentario, περὶ τῆ φιλαδελφίας. Οὐ γὰρ ἐτόλμων οἱ παλαιοὶ παιδικίαν νίκην, ἀλλὰ τὴν περὶ θήβας τῆ ἀδελφῆν, ὡς ἀσυγγνώμονα καὶ κακίζων προσηγόρευσαν. i. Non enim aliã priſci Cadmeã uictoriã, quàm eã quæ fuit fratrũ apud Thebas, ut turpiſſimã atq; miſerrimã appellarũt. Idem, περὶ πολλῶν ἀγωγῆς, oſtendit Cadmeã appellari uictoriã, quoties præſtat uinci quàm uincere. Vſurpauit hoc adagiũ Plato li. De leg. 1. παιδεία γὰρ φέρει νὴ νίκην, νίκη δ' ἡδονὰς ἀπαιδεύτους. πολλοὶ δ' ὑδέστινος ὅροι διὰ πολέμων νίκας γενέμενοι, μυρίων ἄλλων κακῶν

ναυᾶρ δὲ ὕθεμι γε πολύθυσαν, μὴ ναυλέᾳ μ̓ δολεπόπτερ᾽ ἀγγελέα, νίκας ἢ ἀνδρώπους πολλὰ δὴ τοιᾶυτα γεγόναστ᾽ τε καὶ ἔσεσθαι. i. Proinde eruditio etiam victoriam adfert: contrà victoria nonnunquã imperitiam: eo quòd complures ob victorias bello partas insolentiores fiãt, innumeris aliis malis propter violentiam repleti sint. At eruditio nunquã fuit Cadmea, victoriæ uero multæ profecto hominibus tales & fuerũt & futuræ sunt. Aristides in Pericle, Ὡς τε τὴν καδμέαν νίκην ἐγεῖτο νικόφ. id est, Inque Cadmeam victoriam reportaturum sese existimabat. Quo quidem loco scholium adscriptum præter alia illud admonet ab ijs, quæ retuli, nonnihil diuersum. Thebanos cæsis Argiuis, qui cum Polynice pugnarant negasse sepulturam. Qua inhumanitate exasperati Athenienses, Thebanos oppugnatos deuicerunt, & consimilem ad modum uetuerunt, ne cadauera cæsorum darentur sepulturæ. Nec prorsus dissonant ab his, nec prorsus congruunt quæ scribit Pausanias in Bœoticis. Scribit autem in hanc ferme sententiam: Commisso apud Ismenum prælio in congressu uicti sunt Thebani, & compulsi in fugam intra mœnia sese receperunt, tanquam Peloponnesij oppugnationis essent ignari. Porrò quum illi magis tra quàm arte irruerent, non pauci à Thebanis è muro iaculis sunt interempti, Postremò uicerunt & alios, ut palantes turbatosq; facta impressione, ita ut totus exercitus excepto Adrasto interiret. Neq; parno ea uictoria constitit Thebanis, καὶ ἀπὸ ἐκείνης, inquit, τῶν σφῶν ἀλήθρῳ κρατησάντων, καδμέιαν ὀνομάζεσθαι νίκην. id est, Ex eo uictoriam coniunctam cum exitio eorũ qui uicerunt, Cadmeam appellant. Sed undecunque natum est adagium, Cadmeam uictoriam appellabant infelicem, etiam ipsis uictoribus. Cuiusmodi fuit & Græcorum, quorum nulli non magno constitit capta Troia. Et medici Cadmeã uictoriam uocant, cum ita depellitur morbus, ut ægrotus interim in remedio pereat, succumbente natura.

Pecuniæ uir. XXXV

Χρήματα ἀνήρ. id est, Pecuniæ uir. Hoc est, tanti quisque sit, quantum possidet. Horatius:

Nil satis est, inquit, quia tanti quantum habeas, sis.

Zenodotus ex Pindaro citat. Extat autem in Isthmijs hymno secundo, his quidem uerbis,

Νιῶν δ᾽ ἐφίατ᾽ ἀργέϊ φυλάξαι
Ῥῆμα δὴ ἀληθέας ἄγχιστα βαῖνον,
Χρήματα, χρήματ᾽ ἀνήρ.
Οἳ φά ποτε πάνων δ᾽ ἅμα λειφθεὶς καὶ φίλων. id est,

Nunc subit illud Argiui seruare dictum, ad ueritatem proxime accedens, Pecuniæ pecuniæ uir. Sic ait possessionibus simul destitutus & amicis. Interpres Pindari testatur Chrysippum autorem in prouerbijs, qui scripserit esse Aristodemi Spartani. Idem interpres uersum quem paulo ante recensuimus ex Alcæo refert hunc in modũ, χρήματ᾽ ἀνήρ, ὅτ᾽ἂν χρὸς δ᾽ ὀλεῖς πάλεν᾽ ἐσθλὸς, δολὲ τίμιος. Meminit apophthegmatis & Laërtius in uita Thaletis, addens apud Lacedæmonios esse percelebre. Alcæi idem testantis hæc uerba citantur apud Suidam. Ὡς τὸ λάπτ᾽ ἀριζήλως ἔφασαν ἢ τὰ ἀρχαῖα ὅτι ἀπάλαμνον λόγον ἐπᾶν, χρήματ᾽ ἀνήρ, ὅτ᾽ἂν χρὸς δ᾽ ὀλέπτ᾽ ἐσθλὸς. id est, Sic enim olim aiunt Aristodamum apud Spartanos uerbum non inscitum dixisse: pecuniæ uir, pauper autem nunquam probus. Quidam ad septem illos sophos referre malunt. Ad hanc sententiam pertinent illi uersus è comœdia quapiam:

Τ᾽ ἀργύριον ἔστιν ἅμα καὶ ψυχὴ βροτοῖς.
Ὅστις γὰρ ἔχει τοῦτο μοῦνον κτήσεται,
Οὗτος μετὰ χρήστων τεθνηκὼς ὠφελεῖ. id est,

Argentum & anima & sanguis est mortalibus.
Hoc qui caret, nec sibi parauit sedulo,
Viuos hic inter mortuus circumambulat.

Secũdus uersus Græcis cõstabit, si tollas γὰρ, aut si legas μὴ ἔχῃ pro μὲν ἔχῃ. Tertius cõstabit, si pro τεθνηκὼς legas, τεθνᾶῶς. Celebratur & hic senarius, non alienus ab hac sententia.

Βίος βίῳ διάμοιρος ἐν ἐστὶν βίος. id est,

Vita haud uocanda est uita uictus indiga.

Proinde quemadmodum apud Græcos βίος, itidem apud Latinos uita significat, & uitam morti contrariam, & facultates quibus uitam sustinemus.

Dies factus iam desijt gaudere lente. XXXVI

Ἐπεῖτα πλεστῶν ἐν ᾗ ἤδιστα φανῇ. id est,

Lenticula diuiti placere desijt.

Lens legumen, pauperum ac tenuium cibus est. Quæ fastiditur, simul atq; lautior fortuna contigit. Vnde prouerbium in eos, quibus ad uberiorem conditionẽ euectis, fastidio sunt ea, quæ prius inopes, boni cõsulebant. Sumptum est adagium ex Aristophanis Pluto. Dicebatur enim illic in adolescẽrem, qui quum pauper haberet consuetudinem cum anu, nactus diuitias, cœpit illam fastidire. Non dissimile illi quod alibi recensuimus, ἄλλος βίος ἄλλη ἡδονή.

Caluum uellis. XXXVII

Φαλαρὸν τίλλεις. id est, Caluum uellis. Vbi in anum operam sumit, aut ubi quis auferre conatur, quo uacat is, à quo petitur. Veluti si quis à paupere conetur extundere pecuniam, ab indocto literaturam. Simillimum est illi Plautino: Aquam è pumice postulas. Rursum illi, Nudo uestimenta detrahere. Quin hodie quoq; uulgus ubi significat nihil esse quod adimatur, uolam manus ostendens, iubet inde uelli quippiam, quod ea corporis pars nemini non sit calua.

Somnus absit ab oculis. XXXVIII

Ὕπνος δ᾽ ἀπίσω γλυκύθυμος ἐμμάτων. id est,

Oculis abesto leniens animum sopor.

Vbi quis rem aggreditur, quæ summam diligentiam curamq; desideret. Quod genus, si quis philosophiæ capessat studiũ. Sumptus est autem hic senarius ex Aristophanis Nebulis, apud quem dicitur sub persona Socratis adhortantis Strepsiadem, ut philosophiæ daturus operam, omnia tum faciat, tum patiatur.

Phoci conuiuium. XXXIX

Φώκης ἔρανος. i. Phoci præmiũ, siue conuiuium. Dictum ri sue tum, ubi quis suo malo conuiuas acciperet. Tametsi nihil uetat quo minus longius etiam traducatur: nempe ad quosuis, qui læduntur ab ijs, de quibus benemeriti fuerint. Aiunt Phoco cuipiam filiam fuisse iam nuptijs maturam. Is procos, nam erant complures, conuocare solitus præmia statuebat, & conditionibus subinde nouis propositis nuptias prorogabat. Quamobrem indignati iuuenes Phocũ in conuiuio trucidarunt. Autor Zenodotus. Etiam si Plutarchus in Amatorijs narrationibus fabulam hanc diuerse narrat. Eustathius in primum Odysseæ, treis cõuiuiorum species facit. ἑλλάτιον, quod ad splendorem ac magnificentiam sit apparatum. γάμος, quod ipsum etiã sumptuosius esse consueuit. ἔρανος, ad quod plurimi conueniunt, sed suo quisque cibo sumptuq;. Ea conuiuandi ratio præcipue probatur Hesiodo, propterea quod cum plurimum habeat iucunditatis, minimum habet sumptus. Nam temperantius & editur & bibitur, ubi quisque de suo edit ac bibit. Hesiodi carmen est huiusmodi,

Αμ κουνὶ πλείστῃσι χάρις πανάντ᾽ ὀλίγῃσιν.

Porro qui splendidiores affectarent uideri, ij etiam ἔρανον tum de suo, tum lautius exhibebant. Homerus has treis conuiuiorum formas simul complectitur:

Τίπτε δέ σε χρεὼ,
Εἰλαπίν᾽ ἢ γάμου, ἐπεὶ ἐν ἔρανου τάδε γ᾽ ἐστίν.

Antiq

Antiquior quàm chaos & Saturnia tempora. XL

Χάους ἀρχαιότερος. i. Antiquior quàm chaos. De re nimium priſca & obſoleta. Ibycus, ποτᾶται δ' ἐν ἀλλοδόξῳ χάϊ. i. Volat in alieno chao. Ac rurſum, ὁ δ' ἐν φυλαρεῖ, μάτην ἡμῖν λῆρον παραχεῖ τὸ χάος ἀρχαιότερον, μὴ προνοίαν ἀπόζοντα. i. Hic autem nugatur, ac temere nugas in nos infundit antiquiores quàm chaos, ac Saturni tempora redolentes. Alludit adagium ad chaos, ad quod poëtæ decorum ac rerum omnium originem referunt. Ouidius opificium mundi hinc auſpicatur, quemadmodum & Hebræi.

Tanquam Argiuum clypeum abſtulerit, ita gloriatur. XLI

Ὡς τὸν ἐν ἄργει ἀσπίδα καθελὼν στεμνύεται. id eſt, Superbit tanquam argiuum clypeum detraxerit. In faſtuoſos, & magnificentius ſeſe gerentes dicebatur. Aiunt apud Argiuos ſacrum quendam eſſe clypeum, clauis affixum, ut facile detrahi non poſſit. Alij dicunt, apud eos ordinem, ac delectum iuuenũ uiribus antecellentium, ἀσπίδα, id eſt, clypeum appellari. Autor Zenodotus.

Tanquam conchylium diſcerpere. XLII

Ωσπερ κογχύλιον διελκῶν. id eſt, Tanquam concham dilacerare. De imbecillis & uiribus longè inferioribus dicebatur. Nam illiſe ſolo rumpuntur conchæ quo cibus eximatur, aut inciſo neruo quo ſe contrahunt ac diducunt aperiuntur. Refertur apud Suidam.

Mutus magis quàm ſcapha. XLIII

Συγομώτερος σκάφης. i. Magis elinguis, quàm ſcapha. De ijs dici conſueuit, qui propter humilitatẽ conditionis apud præſtantiores non audent hiſcere. Natum hinc aiunt, quòd olim inquilini, & hoſpites alienæ Reip. ludis popularibus in pompa incedebant, nauim geſtantes: unde quoties hoſpitem, non ciuem ſignificabant, σκάφιον ἢ σκαφηφόρον appellare conſueuerunt. Proinde uulgò ſic mirabantur, ποιόν σὲ συγομώτερον σκάφης. i. Reddam tibi os occluſius ſcapha. Etenim iſis qui in Rep. uiuũt non ſua, multa ſunt muſitanda. Nam uti non cõuenit in aliena ciuitate curioſum eſſe, ita nec tutũ eſt libertorie eſſe linguæ. Huius interpretamenti Suidas autorem citat Theophraſtum in opere De legibus. Equidem in pleriſque codicibus, σιωπηλότερος ſcriptum reperio, non συγομώτερος. Quæ lectio ſi cui magis arridebit, non reluctabor, nempe ut metu contractum & humilẽ accipias.

Nudus tanquam ex matre. XLIIII

Γυμνὸς ὡς ἐκ μητρός. id eſt, Nudus ut ex matre. Prouerbialis hyperbole de uehementer paupere. Nudiſſimi enim naſcimur, ac ne pilis quidem tecti, nedum ueſtibus, quod non item in cæteris animantibus accidit. Hoc dictum & hodie uulgo noſtrati eſt in ore, tam nudus quàm natus erat. Huic ſimile quod alibi referetur, tanquam è naufragio.

Eſt Pylus ante Pylum. XLV

Plutarchus in libello, cui titulus, περὶ τῶν διὰ πολλοῦ τιμωρίαν ἐλθόντων, teſtatur hunc uerſum apud Meſſenios prouerbio fuiſſe celebratum,

Ἐστι πύλος πρὸ πύλοιο, πύλος γέ μοί ἐστι καὶ ἄλλος. i.
Eſt Pylus an Pylum, ſiquidem eſt Pylus altera ſanè.

Dictum apparet, ubi quid alteri præfertur uelut antiquius & præſtantius. Aut ubi aliquis iactat ſeſe, quaſi uel ſolus ſit, uel ſummus, cum reperiantur & alij, qui poſſint cum eo decertare. Pylus enim Meſſeniorum ciuitas, Neſtore nobilis, ut affirmant quidam. Hoc autem carmen Plutarchus hoc pacto commutauit,

Ἐστι τόνος πρὸ τόνοιο, τόνος γέ μοί ἐστι καὶ ἄλλος. i.
Vſura uſura prior, uſura altera ſanè eſt.

In eos accommodari poteſt, quibus alia uſura ex alia naſcitur. Vnde natum ſit adagium Euſtathius interpretans Homeri Bœotiã indicauit. Scribit enim iuxta eos, qui de populis conſcripſerunt, treis fuiſſe Pylos. Vnã Meſſeniæ, alteram Triphyliæ, tertiam Arcadiæ, Triphyliacã obtinuiſſe Neſtorem. Idem geographum teſtem adducit, Strabonem opinor, qui treis item Pylos conſtituerit in Peloponneſo, Tractat autẽ hac de re Strabo lib. Geographiæ 8. demonſtrans fuiſſe multas huius nominis urbes quarum una quæque ſibi uindicauerit Neſtorem, ob uiri celebritatem. Quanquam idem poſt autumat Neſtoris patriam fuiſſe, ex utraque parte Alphei. Alluſit ad adagium Ariſtophanes in Equitibus.

Ἀλλὰ τόδε φράζου, πρὸ πύλου πύλον, ἢ σοι ἔφραζε.
Ἐῳ πύλος πρὸ πύλοιο. τί τοῦτο λέγει πρὸ πύλοιο; i.
Hoc age dic Pylus ante Pylum eſt, quam tu mihi narras,
Eſt Pylus ante Pylum ſibi quid uult ante Pylum iſtuc?

Interpres adſcribit uerſiculum, quem paulo ante citauimus è Plutarcho, proditum oraculo fuiſſe.

Iecit Achilles duas teſſeras & quatuor. XLVI

Βίβλητ' ἀχιλλεὺς δύο κύβω καὶ τέσσαρα. id eſt,
Duas Achilles, quatuorq; teſſeras Iecit.

Hunc uerſum Suidas ex Euripide citat. Quid autem ſibi uelit adagium, nullus explicat. Niſi quod coniectare licet dictum fuiſſe de ijs, qui omni re uincerent, propterea, quod is teſſerarum iactus felix eſſet. Interpres Ariſtophanis in Ranis Ariſtarchum citat, qui ſcripſerit hunc ſenarium Euripidis nomine circumferri ſolitum, ſed falsò, quum ſit ἀδέσποτον. Apud Ariſtophanem uſurpat Bacchus in Aeſchylum, uictorem Euripidis, unde apparet in fauſtis acclamationibus huius eſſe uſum prouerbij.

E' tardigradis aſinis equus prodijt. XLVII

Ἐκ βραδυπέλων ὄνων ἵππος ἤρχων. i. E' tardigradis aſinis equus emerſit. Cum clarus euadit quiſpiam obſcuro genere natus, aut quoties ab indocto præceptore proficiſcitur diſcipulus eruditus. Poteſt & per ironiam proferri, & per negationem, ut nunquam ex aſinis naſcetur equus. Et, cui tibi ex aſinis equum, id eſt, ex infimis parẽtibus arrogantem & ferocẽ. Huic contrariũ eſt quod alibi retulimus, heroum filij noxæ: quum ex egregijs uiris prognati, non reſpondent maiorum uirtutibus. quemadmodum Socrates apud Platonem in Alcibiade priore docet ambos Periclis filios Paralum & Xanthippum fuiſſe ſtupidos. Clinijam euaſiſſe furioſum. Deniq; nullum illius opera factũ ſapientẽ, quum Zenonis conſuetudine multi ſapientes euaſerint. Idem tractat in Menone, commemorans & Ariſtidem, qui filium habuit Lyſimachum nullius rei, præterea Thucydidẽ, cui duo fuerint filij, Meleſias & Stephanus. Neuter reſpondit uirtuti paternæ. His addi poterat M. Tullius, qui filium reliquit illaudatum & à patrijs uirtutibus plurimum degenerantem.

Epeo timidior. XLVIII

Ἐπειὸς δειλότερος. id eſt, Epeo timidior. De magnopere pauido dicebatur. Ab Epeo quopiam dictum, notæ timiditatis homine. Datum eſt hoc cognomine Cratino comico, per alluſionem fortaſis, quòd cum Oenoidis tribus princeps eſſet, in eo munere timidius ſe gereret.

Epheſiæ literæ. XLIX

Ἐφεσίαι γράμματα. i. Epheſiæ literæ. Dictum uidetur de iſt, qui mira felicitate, tanquam diuina uirgula, quicquid opterant, aſſequerentur. Aiunt enim Epheſijs notulas quaſdam, & uoces magicas fuiſſe, quibus utentes in omni negotio uictores euaderent. Autor Diogenianus. Euſtathius in Odyſſeæ Δ. tradit his literis uſum Crœſum in rogo. Fuiſſe autem uerba quædam obſcura, ænigmatibus ſimillima, neutiquam cohærentia, deſcripta in pedibus, zona, & corona Dianæ. Suidas addit huiuſmodi fabulam, In Olympijs Milesium

quem

quempiam cum Ephesio palæstra commissum, nihil potuisse in conflictu, quòd is Ephesius in talo Ephesias haberet literas. Quod simulac animaduersum esset, ademptis literis, Ephesium qui iam triginta defatigarat, succubuisse. Hesychius indicat fuisse priscas quasdã uoces pro sacris habitas, quibus impostores deinde multas addiderint. Priscas putat has fuisse, ἄσσυ, quod interpretatur tenebras, κατάσυ, lumen, ἄιξ, ipse, Ἀμφιμυκὲὺς sol, ἀϊσιον, uerum. Meminit harum & Anaxilas apud Athenæum lib. 12. Commemoratis enim philosophi cuiusdam delicijs ait, καὶ πρὸς τούτοις ἐν σανίσκοις ῥαπτοῖσι φορῶν ἐφεσία γράμματα καλά. id est, Ad hæc, inconsutilibus pelliculis gestans Ephesias literas pulchras. nec desunt hodie, qui huiusmodi conflictis uoctibus imponãt stultis. Illud satis apparet librariorum incuria commissum, qui ὰ cum Hesychius inter magicas uoces recenseat τέτρακς, non meminit tamen interpretans singulas.

Eodem in ludo docti. L

Eodem in ludo docti dicebantur, similibus utijs laborantes, & improbitate pares. Hoc dictum adeo uulgò manet, ut nihil sit tritius. Terentius in Hecyra, In eodem omnes mihi uidentur ludo doctæ, ad malitiam. Solent enim fermè, qui communibus usi sunt præceptoribus, ingenio, moribusq; conuenire. Quod autem Terentius dixit in mulieres, omneis inter ipsas similibus esse moribus, idem Græcus attestatur scriptor,

Γυνὴ γυναικὸς πάντ' ἀλὴρ διαφέρει. id est,
A fœmina nil fœmina unquam discrepat.

Innuit autem prouerbium nullam inueniri bonã mulierem.

Tanquam in phiditijs. LI

Ὡσεὶ ἐν φειδιτίοις. id est, Velut in phiditijs, ubi quid parcius, minutimq; frugaliter actũ significabimus. Lacedæmonij publica loca habebant, in quibus cibum caperẽt. In his accipiebant hospites ac legatos suos, sed apparatu perparco. Vnde & Græca uox ducta uidetur à φείδεσθαι. i. parcendo. Quanquam sunt qui malunt φειδίτια dicta quasi φιλίτια, quòd eiusmodi conuiuijs coiretur sodalitas. Vtranque uocis etymologiam recensei Plutarchus in uita Lycurgi. In priore abijcitur ε, è diphthongo, in posteriore λ, uertitur in δ. Addit autẽ tertiam etymologiã, phiditia dicta quasi ἰδίτια, à sumendo cibo, quæ Græci præsertim Athenienses uocant συσσίτια, Cretenses ἀνδρεῖα, quem admodum ibidem indicat Plutarchus: hoc genus conuiuiorũ Lycurgus instituit, ad excludendũ luxum ac temulentiam. M. Tullius meminit Phiditiorum lib. Tusculanarum quæstionum 5. Quid, inquit uidtam Lacedæmoniorum in phiditijs, no'nne uidemus? Vbi quum tyrannus cœnauisset Dionysius, negauit se iure illo nigro, quod cœnæ caput erat, delectatum. tum is qui illa coxerat, Minime mirum, inquit, cõdimenta enim defuerunt. Quæ tandem, inquit ille? Labor in uenatu, sudor, cursus ab Eurotã, fames, sitis. His enim rebus Lacedæmoniorum epulæ condiuntur. Quanquam hec fabula secus narratur apud Plutarchum in coronide quam adiectã uidemus apophthegmatis Laconicis, de Lycurgi institutis. Erant apud Lacedæmonios & aliæ conuiuiorum species, quorum unum erat κοινὸς quod certis ciborum generibus instruebatur, alterum δεῖπνον aliquanto splendidius. Omnium frugalissimum erat, quod agebatur in phiditijs. Multa super his Athenæus libro 4. si cui licebit cognoscere. Accommodari poterit & ad orationem, ut si quis neget se contentum simplici sermone, uelut in Laconicis phiditijs accipiatur, sed desiderare splendoris aliquid, & quod appetentiam iritet illecebra.

Equo senescenti minora cicela admoue. LII

Ἵππῳ γηράσκοντι τὰ μείονα κύκελα ἐπίβαλλε. id est, Equo senescenti minora cicela admoue. Admonet adagiũ, ubi ures per ætatem fatiscunt, respirationem ac resciscitationẽ quandam à laboribus dandam, & deferescente robore remittendos labores, augendam remissionem. Ducũm aiunt ab equis militarib. quibus senescentibus, leuius ζυγόπτιον admouebant. Est autem ζυγόπτιον ceu rotula quædam, publica nota, quæ igni candefacta, malis equorum imprimi consuerit. Zenodotus ostendit prouerbium extitisse apud Cratetem comicum in Samijs. Videtur carmen heroicum, si tantum legas, κύκλ' ἐπίβαλλε. Nam κίκελα nondum reperi apud ullum autorem, præterquàm apud Zenodotum. Trisippij meminit Hesichius. Videtur autem, κίκελον aliquid esse, non dissimile trisippio.

Eretriensium Rho. LIII

Ἐρετριέων ῥῶ. id est, Eretriensium Rho. Vbi quis crebrius & asperius eam literam sonaret. Quo nomine nunc male audiunt apud Gallos Picardi. Notantur item quibus Alcibiadis labdacismus impendio placebat. Ridetur Arrius à Catullo, quod

Chommoda dicebat, si quando commoda uellet
Dicere, & hinsidias Arrius insidias.
Id cum mirifice credebat se esse locutum,
Cum quantum poterat, dixerat hinsidias.

Adagium refertur à Diogeniano. Meminit Plato in Cratylo, οἶσθα δ' ὅτι ὠδὶ τὸ αὐτὸ ἡμᾶς μὲν φαμὲν σκληρότης, Ἐρετριεῖς δὲ σκληροτηρίαν. Scis quod nos pro eodem dicimus sclerotes, id est, durities, pro quo Eretrienses scleroter. ex quo liquet Eretrienses adamasse hanc literam ρ, quam loco σ supposuerint, quum contra Athenienses, eam uerterint in σ ut Ἁρρᾶν pro Ἀῤῥᾶν. Quoniam ea litera dicitur impetus ac uehemẽtia significationẽ habere, uidetur & in homines præcipites ac uiolentos cõgruere prouerbiũ.

Oestro percitus. LIIII

Οἴστρῳ παραπλήγεις. id est, Oestro percitus, id est, ingenti animi cupiditate cõmotus, ac uelut attonitus. Oestrum enim insecti genus, horrendo strepitu, unde & nomen inditum apud Græcos. Nam Latini, asilum appellant. Hoc addito Iuno naccam Iò in furorem egit. Vnde poetæ diuino correpti furore, oestro conciti dicuntur. Est apud Platonem, tametsi locus in præsentia non succurrit, opinor in Phædro. Vnde & οἰστροπλήγα dictione composita, pro insano, & οἰστρᾶν & οἰστρηλατᾶν, pro insanire.

In magnis & uoluisse sat est. LV

In magnis & uoluisse sat est. Tibulliana hac sententia, nihil celebratius. Eam Angel. Politian. non inscite uertit Græce.

Ἀρκεῖ δ' ἐν μεγάλοις καὶ τὸ θέλημα μόνον.

Apuleius Floridorum lib. 4. Maiore scilicet uoluntate quàm facultate. Eoq; propensius fortasse laudandus est, quòd omnibus bonis in rebus, conatus in laude, effectus in casu est. Item M. Varro apud Gellium libro primo, cap. decimooctauo, in quo non modo Lælij ingenium non reprehendo, sed industriam laudo. Successum enim fortuna, experientiam laus sequitur. Conuenit, ubi quis maiora uiribus conatus, tametsi ~~rei susceptæ magnitudini non facit satis~~, tamen hoc ipso nomine ~~laudem promeretur~~, quòd rem pulcherrimam tentauerit.

In holmo cubabo. LVI

Ἐν ὄλμῳ δαιτάσω. id est, In holmo cubabo. Dicebatur ab ijs, qui se quippiam diuinatione cognitũ iri minitabantur. Nam ὄλμος quidam uatem interpretantur. Alij tripodes Apollinis holmos appellatos fuisse. Tradit autem Aristophanes grammaticus, citante Zenodoto, eos qui holmis indormissent, repente diuinandi spiritum concipere. Addit Apollinem ob id ἔνολμος cognominatum à Sophocle. Quanquam apud Hesychium ὄλμος pro mortario ponitur. Apud Athenæum libr. undecimo poculi genus est cornu assimile, ut per

iocum

iocum torqueri poſſit & in bibones.

Eadem cera. LVII

Ἐμ κηρίῳ. id eſt, Idem fauus, dicebantur qui uno ore idē affirmarent, aut qui inter ſe conſpirraſſent. Ductum à fauorum cellulis inter ſe connexis. Siue quòd cera tenax, ſibiq; hærens. Siue quòd olim in ceratis tabellis ſcribebant, unde & Horatius, Cera laudatur eadem. ſiue quòd olim imagines è cera fingebantur, nauia quidem forma, nunc deorum, nunc regum, nunc plebeiorum, ſed hæc omnia erant cera. Refert Zenodotus. Non diſſimile illi quod alio diximus loco, Idem puluis, & eadem farina.

In quinq; iudicum genibus ſitum eſt. LVIII

Ἐμ πέντε κριτῶ γούνασι κεῖται. id eſt, In quinq; ſitum genibus iudicum, id eſt in alieno arbitrio res eſt poſita. Nam antiquitus quinq; iudicibus datum erat negotium, ut de comicorum fabulis pronunciarent, ut teſtis eſt apud Zenodotum Epicharmus. Quanquam & apud Platonē quinq; iudicum ſit mentio, cum alias, tum in lib. De legibus. II. Ἐμ πέντε ἢ τοῦ νομοφυλάκων τοῖς νεωτάτοις εἶναι τὴν κρίσιν. id eſt, Vt iudicium ſit penes quinq; natu minimos, ex nomophylacibus. Alluſum eſt autem ad illud Homero frequens,

Καὶ τάδε θεῶν ἐν γούνασι κεῖται. id eſt,
In genibus ſunt hæc ſita diuûm.

Cum ſignificamus non eſſe noſtræ facultatis, præſtare rei exitum, uerum hunc ſuperis & fortunæ in manu eſſe. Pindarus in Olympijs,

Νυνὶ δ' ἐλπομαί μοι, θεῶν γε μὰν τάδε. id eſt,
Nunc ſpes quidem mihi, at in deo ſitus exitus.

Emunctæ naris. Mucoſis naribus. LIX

Emunctæ naris dicitur acri exactoq; iudicio, quaſi purgatis naribus, muccoſq; emunctis. Horatius de Lucilio,

Emunctæ naris, durus componere verſus.

Contrà, obeſæ naris dicuntur ſtupidiores. Idem in Odis,

Nec firmo iuueni, neq; naris obeſæ.

Lucianus in Alexandro Pſeudomante. Τῶν δ' ἄλλων ἡ μυρίζουσα μεγάλη τῶν ῥινῶν πρόβασις. id eſt, Indoctis autem, & quibus nares oppletæ mucco, prodigioſum. Idem in Philopſeude, Ἐμοὶ γε, μὰ δί' ἄγαν, ἃ μὴ πάνυ τῶν ῥινῶν μυρίζουσα μεγάλη ἐστίν. i. Mihi ſane, inquam, niſi planè nare ſim oppleta mucco. Huc alluſit Plato lib. De repub. vbi Thraſymachum Socrati ſtuporem obijciens, optat illi nutricem, quæ muccum è naribus exprimat, ὅτι σοι ἔρρυ μορυχάστα καθαρῷ, ἢ ὃν ἀπομυττόμενόν σε. i. Quoniam, inquit, te muccoſum negligit, nec emungit, cum tamen tibi ſit opus.

Fames & mora bilem in naſum concient. LX

Soſia Plautinus in Amphitryone. Vetus adagium eſt, inquit, Fames & mora bilem in naſum concient, id eſt, latrante ſtomacho omnis mora bilem mouet. Quod autem dixit, bilem in naſum concient, conuenit cum illo quod ait Theocritus in Thyrſide,

Ἐπὶ γὰρ χολὰ πολλὰ κατὰ ῥινὸς πέφυκεν. id eſt,
Eſt enim acerbus.

Aiq; illi ſemper ſedet in nare aſperà bilis. Ducta eſt metaphora ab animantibus iram navium ſtatu ſignificantibus. Vnde fabulæ de tauris ignem ſpirantibus. Quin hominibus etiam nonnullis ex naribus indicium iracundiæ. Vnde & corrugare nares dicuntur quæ offendunt. Horatius,

Ne ſordida mappa
Corruget nares.

Item Perſius in 3. Satyra.

Sed ira cadat naſo, rugoſaq; frons,

Poteſt id trahi latius, ſiempe ad quemlibet uehementius aliquid cupientem, cui omnis mora quantumuis puſilla, longiſſima uidetur, atteſtante Mimo,

Etiam celeritas in deſiderio mora eſt.

Huc reſpicit & Horatianum illud:

Vt nox longa quibus mentitur amica, dieſq;
Longa uidetur opus debentibus, ut piger annus
Pupillis, quos dura premit cuſtodia matrum.

Generoſior Sparta. LXI

Ἐλευθερώτερα & ἀνάδρωτος. i. Generoſior ſparta. Dicebatur excellenti animo, minimeq; timidus aut humilis. Spartanis enim olim indoles aderat generoſa, & ingenium omnis impatiens ſeruitutis, ac uelut imperio natum, unde nec mœnibus urbem cingebant, legibus iin iubentibus, abunde munitā arbitrantes fortibus uiris. Fœdiſſimū autē exiſtimabant quenquam è pugna redire, niſi uictorem: id quod epigrammate quoq; teſtatum eſt. Nec tyrannidem in ſuam rempub. admittebant, ſed æqua libertate parebant legibus. Denicq; nihil humilioris operæ exercebant, ſed agriculturam, & artes ſedentarias per Helotas. id erat ſeruorum genus, peragebant.

Locrenſis bos. LXII

Λοκρικὸς βοῦς. id eſt, Locrenſis bos. De re uili, aut de munere leuiculo dici poteſt. Cum aliquando Locrenſes publicum ſacrum facturi bouem deſiderarent, compoſito ex minutis lignis bouis ſimulachro, dijs rem diuinam fecerunt. Aiq; hinc uulgus adagionem arripuit.

Ficulnus gladius. LXIII

Συκίνη μάχαιρα. id eſt, Ficulnus gladius. De friuola cauſa dici poteſt, quæq; minimo negotio queat refelli. Dictus eſt autem ficulnus gladius ſycophanta, quòd idem & mollis ſit, & calumniator. Meminit & Heſychius.

Ficum Mercurio. LXIIII

Σῦκον τῷ ἑρμῇ. i. Ficum Mercurio. De prompto & quibuslibet expoſito beneficio dicebatur. Nam antiquitus mos erat, ſicubi ficus repertus fuiſſet, eum ueluti Mercurio ſacrū ſuſpendere. Liberum autem erat tollere ficum Mercurialem, cuicunq; libitum fuiſſet, uel quòd is deus furibus fauere creditus eſt, uel iuxta parœmiam illam, κοινὸς ἑρμῆς. Communis Mercurius. Huc opinor alluſiſſe Perſium, cum ait:

Inq; luto fixum poſſis tranſcendere nummum,
Nec gluto ſorbere ſaliuam Mercurialem.

Vt indicatum eſt alibi.

Vtfici oculis incumbunt. LXV

Ὥσπερ τὰ σῦκα ἐπὶ τοῖς ὀφθαλμοῖς ἔφυ. id eſt, Quemadmodum fici oculis innati. De ijs dicebatur, qui pertinaciter urgerent, premerentq; negotium aliquod. Sumpta ſimilitudine à ficis, hoc eſt, uitio quod oculis adnaſcitur, nec facile poteſt uelli oculo incolumi. Ariſtophanes in Ranis,

Ὥσπερ τὰ σῦκ' ἐπὶ τοῖσι ὀφθαλμοῖς ἔφυ. id eſt,
Vt ficus oculis imminens, ſic ille erat.

Accommodabitur hæc quoq; quam inepte & in hos, qui cum graues ſint & intolerabiles, tamen uelli non queunt, niſi magno malo. Quod genus utinā nulli eſſent, aut unquā exſtirerent principes, & principii optimates, qui cum auaritia ſint inexplebiles, libidine corruptiſſimi, crudelitate pernicioſiſſimi, tyrannide immanes, uerißimi reipub. hoſtes, ac prædones, in publicum perniciem, non ſolum armis & opibus inſtructi, uerumetiam nouis artibus, quas nec Dionyſius unquam, nec Phalaris reperit, tamen ſic adhærent, ſic imminent, ſic affixi ſunt populo, ut nec ferri poſſint, nec uelli. Vſquèadeo nullus eſt ſenatus, nullus magiſtratus, nulla religio, nulla reip. pars, in quā actis radicibus illi non penetrārint, ceu peſtis per omnes corporis uenas ſparſa. Siquidem animaduerterunt hoc homines tanium ad nocendum oculati cordatiq;, unam hanc ancoram ſupereſſe publicæ incolumitati, ſi ciuium & ciuitatū honeſta cōcordia, tyrannis potentium

tentium coërceatur. Hanc igitur in primis dirimere cura est. Sentiunt in pace minimũ sibi licere, cum res legibus & consiliis agitur, non dolis, aut armis. Proinde modis omnibus id agunt, ne populus publica pace gaudeat. Perspiciunt præcipuam reipub. felicitatẽ in hoc sitam, si principẽ habeat integrum, cordatum, vigilantem, hoc est, uere principem. Itaque miro studio curant tutores, ne unquã utr sit princeps. admonentur optimates ij qui publicis malis saginãtur, ut uoluptatibus sit quàm efferminatissimus, ne quid eorũ sciat quæ maxime decet scire principẽ. Exuruntur uici, uastantur agri, diripiuntur templa, trucidantur immeriti ciues, sacra prophanãq; miscentur, dum princeps interim ociosus ludit aleã, dum saltiat, diũ oblectat se morionib. dum uenatur, diũ amat dum potat. O Brutorũ genus iam olim extinctum, ô fulmen Iouis aut cæcis, aut obtusum. Neq; dubium est quin isti principum corruptores, pœnas deo daturi sint, sed sero nobis. Interim ferendi sunt, ne tyrannidem excipiat anarchia malum pene perniciosius. Quod complurium rerum publicarũ experimentis comprobatum est, & nuper etiam agricolarum per Germaniã exortus tumultus nos docuit, aliquanto tolerabiliorem esse principum inhumanitatem, quàm ἀναρχίαν omnia confundentẽ. Siquidem fulmina torrent quidẽ omnes, at non ita multos feriunt. Cæterum mare inundans nulli parcit: nihil non miscens, ac uoluens. At quod optimates impij sunt reipublicæ id fortasse sunt ecclesiæ, nonnulli ex his ordinibus, quos uulgus mendicãtes uocant. Pios non accuso, nec ordinem incesso, malos noto, quæ ubiq; maxima turba est. Hi sic sese per omne reipub. corpus sparserunt, ut nihil usquam agatur sine illis. Regnant in concionibus, quod peculiare munus episcoporũ. Tyrãnidem occuparunt in scholis, quod huic proximum munus. Per hos ministrantur ecclesiastica sacramenta, per hos sacerdotes fumus. Hi plus quàm censoria severitate pronũciant de fidei professione. Hic Christianus est, hic semichristianus, hic hæreticus, hic sesquihæreticus. In horum sinus populus effundit occultos uitæ actus, & secretissimas animi cogitationes: nec his contenti sunt, nulla pangũtur principum fœdera, in quibus hi non agant partes. Sine his nullum contrahitur matrimoniũ. In theatricis certaminibus, in publicis sortibus agonothetas agunt, adeo nihil pudet. Denicq; nec mori licet absq; istis. Nulla est aula principum in quam non irrepserint. Si quod impudens facinus destinarunt principes, per hos exequuntur. Si quid moliuntur Romani pontifices, quod paulo sit alientius ab apostolica illa & prisca sanctimonia, horum potissimũ utuntur ministerio. Veluti si quod bellum, si quis tumultus, si qua exactio, si qua condonatio parum pudens, in hisce fabulis isti primas agunt. Interim simplici populo specie sanctitatis imponitur. Sacerdotes ad hos collati, sacerdotes non sunt. Episcopi horũ fiducia in utramuis aurem dormiunt. Plebs destituta, pro unicis pastoribus gemino luporũ genere discerpitur, dum & præsules exercent tyrannidẽ, nec hi tamen pastores sunt, sed alia ratione prædones. Rursus admoneo, nec pios à me notari, nec ordinẽ. Nam qui inter eos sunt incorruptissimi, solent eadem quæ deploro, deplorare. Atque apibus licet suos fucos, ut aculeo carentes, quamuis furaces aliquando depellere. Hos fucos omnibus crabronibus aculeatioribus hæc reges, nec summi pontifices queant à repub. profligare, nisi magna Christianæ religionis ruina, adeo suas factiones cõmunierunt, adeo totum orbem arcibus ac populis suis occuparunt, & indies nouos struunt nidos, hoc nimirum prætextu, quòd superiorum monasteriorum religio, cuius cõmendatione primũ exorta sunt, pericrit: quasi uero & horũ non paulopost sit peritura syncerias, si qua modo syncerias. Ita fit ut orbis impijs & ociosis monachorũ gregibus oneretur, & principes fraudentur populo, & episcopi grege, & populus pastore, Christianæ religionis puritas ac libertas, paulatim ad Iudaicas cæremonias delabatur. Et quẽadmodũ difficile dictu sit, utrũ grauior sit reipub. malorum principiũ inter se cõcordia, an dissidiũ: quòd siue belligerantur, magno populi malo id faciãt: siue cõciliantur, in publicũ exitiũ cõspirent: ita nescias utrũ magis sit optandũ, imò quo melius dicam, utrum magis detestandũ, istorum ne inter ipsos consensus, an seditio, quòd utraq; res publico fiat malo. Opinor autem ficos hic dici, rigidum tumorem innascentem genis oculorũq; cæ res cum molestissima sit tamen non sine periculo tollitur, quòd oculo immineat parti uexationis & tractatus impatientissimæ. Adagij mentionem facit Suidas.

Cum hasta, cum scuto. LXVI

Σὺν δορὶ, σὺν ἀσπίδι. id est, Cum hasta, cum scuto. Vbi quis omni conatu rem aggreditur. Aristophanes ἐν ἐιρήνῃ,

Σὺν δορὶ, σὺν ἀσπίδι τε. id est,
Cum hasta, cumq; scuto. Item in Vespis,
Ἐκθρασύνεσθε δορὶ ξὺν, καὶ ἀσπίδι. id est,
Expedita excursione, cumq; scuto & lancea.

Sumpta metaphora à milite armis omnibus instructo. Adsimilem usum recte torquebitur Homericum illud,

Ἐγχεῖ τ' ἀσάμῑ, μεγάλοισί τε χρῳμασθῆναι. id est,
Hastaq; & gladio, sexiq; ingentibus instant.

Quotiens res omni ui geritur.

Viri senis astaphis caluaria. LXVII

Ἀνδρὸς γέροντος ἀσταφὶς τὸ κρανίον. id est,
Viri senis uelut uua passa cranium.

Admonet adagium, inualidum & flaccidum esse senile corpus, exhausto succo, carnibusq; adesis. Lucianus in Tyranno de senibus, ἐπεὶ ἀσταφίδες γε πάντες ἤδη εἰσί. id est, Quando quidẽ iam omnes uuæ passæ sunt. Rugosæ enim & flaccidæ sunt uuæ passæ, propter succum sole decoctũ. Vnde ueteres & uuas passas uocabant senes passos, ob rugositatem. Lucilius citante Nonio,

Rugosi pasiq; senes eadem omnia querunt.

Post folia cadunt arbores. LXVIII

Post folia cadunt in te arbores. Quoties admonebimus, leuiores iniurias si quis ferat, sequi atrociores. Veluti arborum decidua folia negligimus, uerum aliquando fit, ut ipsæ arbores putres in caput subiecti decidant. Plautus in Menæchmis, Folia nunc cadunt. Nunc si triduum hoc hic erimus, tum arbores in te cadent.

Ante tubam trepidas. LXIX

Ante tubam trepidus, id est, animo cõsternaris, priusquam appareat periculum. Ab ignauis militibus sumptum, qui pauerunt, priusquam bellicum canatur. Nam audita tuba, mirus quidam pauor solet militum animos incessere. Vergilius,

Cur ante tubam tremor occupat artus? Qui sermo si paulo longius detorqueatur, in prouerbij speciem abibit.

Ameles angulus. LXX

Ἀμελὴς γωνία. id est, Ameles angulus, id est, neglectus angulus dicebatur, qui supinus & oscitabũdus desideret, nihil bonarum rerum tentans. Aiunt in Libya locum esse, qui ἀμελὴς γωνία, hoc est, securus angulus uulgò dictus sit ob id fortasse quòd neglectus & incultus iaceret. Comperio scriptum & ἀμελὲς γωνία. id est, negligentis angulus. Recensent Zenodotus & Hesychius.

Vltra res Callicratis. LXXI

Ὑπὲρ τὰ καλλικράτης. id est, Super fortunas Callicratis. De immensis opibus dicebatur. Aiunt Carystium quempiam fuisse, nomine Callicratem, qui reliquos ciues opibus longe præstiterit. Vnde si quem magnopere locupletem intelligi uolebant, eum uel Caristij Callicratis facultates uincere dicebant. Aristoteles autem in Athoniensium repub. citante Suida, tradit Callicratem quendam è iudicum ordine fuisse,

fuisse, qui iudiciarias exactiones supra modum auxerit, atque hinc natam paroemiam de immodicis exactionibus.

Vulcanium uinculum. LXXII

Ηφαίστ& δεσμὸς. id est, Vulcanium uinculum. Vbi quis nodis inextricabilibus esset illigatus, Vulcanijs uinculis teneri dicebatur. Sumpta denominatione ab adamantinis illis uinculis, quibus apud Homerum Vulcanus Venerem & Martem sic irretiuit, ut quo magis se conarentur explicare, hoc magis implicuerentur. Homerus Odysseæ octauo,

Βῆ ῥ' ἴμεν· οὐ γὰρ λαθικῦδνα, κακὰ φρεσὶ βυσσοδομεύων.
Ἐν δ' ἔθετ' ἀκμοθέτῳ μέγαν ἄκμονα, πάσσε δ' ἐρεμνὰ
Ἀρβήλοισ. ἀλύτοις, ὄφρ' ἔμπεδον αὖθι μένοιεν,
Αὐτὰρ ἐπεὶ δὴ τοῖξι δόλον κεχολωμένῳ ἦεν,
Βῆ ῥ' ἴμεν· οὐ γὰρ ἔμιμνε φίλα δέμνι' ἐνεῖσθαι.
Ἀμφὶ δ' ἄρ' ἑρμῖσιν χέε δίσματα πάντη.
Πολλὰ δ' ἢ καθύπερθε μεταθρῴσκ' ἠϋκόμοιο,
Ἠύτ' ἀράχνια λεπτὰ, τὰ οὐκέτις ἄλλη ἰδοίτο,
Οὐδ' ἢ θεῶν μακάρων. id est,
Ille domum petijt, quâ stat ferraria fornax,
Secum imo interea penitus mala pectore uoluens.
At trunco impositâ prægrandi incude, secabat
Vincula nulli uel rumpenda, uel effugienda,
In quibus impliciti simul astrictiq; manerent.
At postquam insidias Marti indignatus, & artes
Absoluisset, adit conclaue, ubi dulce cubile
Stabat, & hinc illinc fallacia uincula fulcris
Obligat, & summo suspendit plurima tecto,
Mire tenuia, sic telas ut aranceorum,
Sic uti nec possint oculis deprendier ullis,
Non uel diuorum.

Adagium refertur à Suida.

Ad satietatem usq; LXXIII

Ἄχει νόρ. id est, Vsq; satietatem, id est, quantumlibet, aut ampliter. Quod ita demum prouerbium fuerit, si longiuscule transferatur, ut in poëticis literis uersatus sum, ἄχει νόρ. Et illusit nobis ἄχει νόρ. Et Quintilianus metaphoris gaudet ἄχει νόρ. Idem composita uoce dicunt, πλησμόρας. i. Affatim. Iulius Pollux addit πέρα νόρ. i. ultra satietatem. Atq; ita uescentem indicat dici solere ἀδηφάγον, & μάδαρον à μάδ&, quod est tritici mensura, quemadmodũ Latini bibacem dicunt triconguũ. Itidem dicunt ἄχει χάλαζ. id est, usq; ad labium, sumpta à uasis metaphorâ, & usq; ad ambas aures, de quo meminimus alibi. Iulius Pollux uas plenũ appellat ἰσοχάλεστ sive ὠδὶ χαλὲς, redundans ὑπόχαλες, à labro uasis sumpta uoce. Refertur à Zenodoto.

Votum munificum. LXXIIII

Εὐχὴ μεγαλόδωρ&. id est, Votum munificum. Vbi quis animo spes regias cõcipit, tamẽ uoto diues est. μεγαλόδωρ& Græcis dicitur, qui magna donat. Nihil autem uoto hominis liberalius. Largitur enim cuilibet, quantumcũq; petit. Meminit huius Lucianus in Hæresibus. Promisin dives quilibet esse potest, ait Ouidius: sed multo facilius est, uotis esse liberalem ac diuitem.

Vtinam domi sim. LXXV

Οἴκοι γενοίμὶν. id est, Vtinam domi sim. Dici solitum, ubi quis optat è malis, quibus implicitus est, emergere. Translatum uidetur ab ijs qui in tempestate periclitantur. Nam nunc etiam ita uulgo loquuntur qui periculose nauigant, οἴκοι γενοίμὶν. Refertur à Suida.

Vtinam male quemadmodum — inueneris eijcias. LXXVI

Εἴθε φάλως ὥσπερ εὑρὼν ἐκβάλοις τὴν ἔνθεσιν. id est,
Vtinam ita ut male reperisti ius, & eijcias male.

Hoc est, utinam quemadmodum male tibi peperisti summam, aut facultates, ita & male perdas. Iuxta Plautinum illud, Male partum, male disperit. Suidas hunc trochaicum, ut prouerbialem citat ex Aristophane, apud quem extat in Equitibus, dicitur inibi in Cleonem reipub. depeculatorem.

Vltro deus subijcit bona. LXXVII

Αὐτομάτως ὁ θεὸς ἀνίησι τὰ ἀγαθά. id est, Vltro deus subijcit bona. Quotics res citra nostram operam feliciter cadunt, quasi deo quopiam accurante. Stobæus senarium hunc adducit ex Plutis Cratini,

Αὐτόματα τοῖσι θεὸς ἀνεὶς τἀγαθά. id est,
Vltro bona istis ipse suppeditat deus.

De dormientis reti dictum est alias.

Ventres. LXXVIII

Γαστέρδ. id est, Ventres. Dicebantur homines edaces, uentrijq; ac q; abdomini seruientes. Epimenides Cretensis, citante diuo Paulo in epistola quam scribit ad Titum:

Κρῆτες ἀεὶ ψεῦσται, κακὰ θηρία, γαστέρες ἀργαί. id est,
Cretenses uani usq; malæ feræ, alui inertes. Itẽ Lucil.
Viuite lurcones, comedones, uiuite uentres.

Terentius in Phormione, Pugnos in uentrem ingere. Donatus ostendit, & ad totum parasitum referri posse. Plutarchus in commẽtario De discrimine adulatoris & amici, putat hos uersus iambicos non perinde quadrare in cancrum, atq; in assentatorem & parasitum.

Γαστὴρ ὅλον τὸ σῶμα, πᾶσαν βλέπων
Ὀφθαλμὸς, ἕρπει τοῖς ὀδοῦσι θηρίον. id est,
Est uenter omne corpus undiq; obtuens
Oculus, suisq; bestia repens dentibus.

Aristoteles lib. Moraliũ 3. ostendit homines uentri gulæq; deditos appellari solere γαστρίμαργος, quòd præter modum expleant uentrem cibo potuq;. Constat uocem esse compositam à γαστὴρ uenter, & μάργ& insanus. Libet obiter commemorare ridiculum quiddam quod per huius loci occasionem comperi. Qui græcum Etymologicum nobis contexuit, negat à quoquam uel grammaticorum uel rhetorũ explicatum unde dictus sit gastrimargus, uerum id esse filium ab Aristotele in opere De animalibus Equidẽ hactenus inbiabam larus, reconditum quiddam expectans. Margos, inquit, animal est, quod ex putrefactione nascitur inter terram & aquam. Id quemadmodum è terra nascitur, ita non desinit uesci terra, donec ea perterebrata emergat in auras. Quò simul ut emerit, emoritur tridiuum, donec uentat humida nebula, qua madefactum animal reuiuiscit, nec dein amplius terra uescitur. Atq; hinc qui uteres philosophos sequuti sunt, homines impendio uoraces appellarunt γαστρίμαργον. Iam hoc somnio quid ineptius? Sed ille somniũ addit somnio. Possunt tamen, inquit, pie quæ dicta sunt, intelligi. Omnis enim cupiditas è corruptione nascitur. Ea postequam nata est, non desinit edere cor cui inest, donec per habitum scientiæ in apertum prodeat, ubi prodierit, moritur tribus animi potentijs. Et sic gratia sancti spiritus per nebulam eruditionis apparens, dat stillas cognitionis, uiuificat'que non iuxta priorem uitam cupiditatibus obnoxiam, sed iuxta eam quæ ob uirtutem cum dijs habet familiaritatem. Hæc plusquam frivola tunc recensere uisum est, quo lector intelligat quantum sit illis rhapsodijs tribuendũ. Et quàm sinistre faciant, qui nephas esse putent in dubium uocare, quicquid quacunque occasione chartis illitum repererint. Fuit hoc aliquando quorundam studium, ut non solum poëtarum fabulas ad Christianam allegoriã traherent, uerumetiam ipsi nouas fabulas comminiscerentur, quas allegoricè nobis exponerent, quasi ueritas nisi adhibito mendacio disci non possit. Hic autem cum fuerit Christianus, tamen quoniam sui somnij autorem uult uideri Aristotelẽ, putat se nobis pulchrè obliturum os, quod pro deo deos dicit, scilicet Aristoteles solet animantium naturas ad moralem accõmodare sensum: & ille nouit quid

quid ſit ſpiritus ſanctus. Iulius Pollux lib. De verum uocabulis 6. admonet olim bibacem οἰθοφ, id eſt, dolium appellatum, & edacem κάδακρον, quòd κάδος frumenti menſuram ſignificaret, quaſi lagenam dicas. Antiphanes apud Athenæum lib. 12. de obeſo & bibaci, Τοῦτον ἄν

Δι' ὀνοφλυγίαν καὶ πάχος & σώματος

Ασκὸν καλοῦσι πάντες οἱ διὰ χάσεως. i. Hunc igitur ob bibacitatem & obeſitatem corporis,

Vtrem uocant, eiuſce cultores loci.

Apud hūc ipſum alicubi cibo potuiq; dediti, βιλλ ανοι dicuntur. Nec obſcurū eſt illud, Lagenam pendere non hominem.

Vlyſſeum commentum. LXXIX

Οὐλίσσεος & ἐυχαρὴς. i. Vlyſſeum inuentum, callidum, aſtutum & uafrum dicebatur. Vlyſſem Homerus ubiq; uerſutum facit ac diſſimulantē ſimulantemq;. Vnde eundem ſtatim initio Odyſſeæ, πολύτροπον appellat. Vergilius item,

_Scelerumq; inuentor Vlyſſes.

Refertur apud Suidam. Plutarchus in Lyſandri uita declarat quid ſit Vlyſſeum commentum. Lyſandrum Lacedæmonij miſſa ſcytala domum reuocarant. Is metuens accuſationes Pharnabazi ſatrapæ, qui gratioſus erat Lacedæmonijs, dedit operam ut cum illo ueniret in colloquium. Ab eo multis precibus impetrauit, ut ſcriberet magiſtratui, ſe nullis ab ipſo leſum iniurijs. Pharnabazus cum Cretenſi quod aiunt, Creticſans, conſcripſit epiſtolam ex Lyſandri ſententia, quam illi legendam tradidit, ſed clàm ſcripſerat aliam ex ſui animi ſententia, ſigillo, & inſcriptione tam ſimili, ut dignoſci non quirent altera ab altera, eamq; tradit Lyſandro. Is nihil ſuſpicans, reddit: quam lectam, cum illi commoſtraſſent Ephori, Lyſander intellexit, non ſolum Vlyſſem uerſutum fuiſſe. In hanc fermè ſententiam Plutarchus.

Victitant ſucco ſuo. LXXX

Prouerbiali figura dictum eſt in paraſitos, Victitant ſucco ſuo, qui ſi quando cœna contigit lautior, ingurgitant ſeſe: rurſus ubi nulla arridet ſpes cœnatica, cogunturq; οἰνόσιτοι uiuere, ſoriter ferunt inediam, & in comiuiij ſpem durant. Sumpta metaphora à cochleis quæ per æſtum intra teſtam contractæ, utcūq; ſucco ſuo aluntur, donec acciderit pluuia. Plautus in Captiui duo,

Cum res, inquit, prolatæ ſunt, cum rus homines eunt,
Simul prolatæ res ſunt noſtris dentibus.
Quaſi cum caletur, cochleæ in occulto latent,
Suo ſibi ſucco uiuunt, ros ſi non cadit.
Iidem paraſiti rebus prolatis latent.
In occulto miſeri uictitant ſucco ſuo.

Viri infortunati procul amici. LXXXI

Ἀνδρὸς κακῶς πράσσοντος, ἐκπεφύγασι φίλοι. id eſt,
Viri ſiti in malis, amici ſunt procul.

Paræmia notat mores amicorū uulgarium, qui hirundinum ritu, pro ratione temporum aduolant ac deuolant: aduolant ubi res ſecundæ, deuolant ingruente rerum tempeſtate. Ariſtides in oratione Panathenaica nominatim adagij titulo uſurpauit, Καὶ τὴν παροιμίαν ξυλλαξω, ὃ γὰ ἐκπεπλῶκε οὐκ κατέδεξε φίλους κακῶς πράξαντος, ἀλλὰ πολλὰς καὶ τ πρόσθεν διαφορὰς ἐν τοῖς ἀτυχήμασι φίλους ἐνόησεν. id eſt, Ac prouerbium inuertit. Declarauit enim haudquaquam eſſe procul amicos eius, cui res ſunt aduerſæ, uerum etiam multos, qui antea diſſidebant, in rebus afflictis ſibi reddidit amicos. In hanc ſententiam extat & huiuſmodi ſmarium,

Τῶν δυσχόλων ἀντυχὴς ἀδελφὸς φίλος. id eſt,
Felix amicus nullus infelicibus. Item alter huic ſimilis,
Κρίνει φίλους ὁ καιρὸς, ὡς χρυσὸν τὸ πῦρ. id eſt,
Vt ignis aurum, amicum ita tempus arguit.

Ad hanc ſententiam palàm alluſit Cicero lib. Familiarium epiſtolarum nono. Nam & ſi non facile dijudicatur amor uerus & fictus, niſi aliquod incidat eiuſmodi tempus, ut quaſi aurum igne, ſic beneuolentia fidelis, periculo aliquo perſpici poſſit. Cætera ſunt ſigna communia. Horatius,

Vilis amicorum eſt annona, bonis ubi quid deeſt.

Paſſim habentur amici qui petant: qui dent, perpauci. Pindarus item in eandem ſententiam,

Οἰκεῖαν τιμὰ φίλων πατομμένω.
Φωτὶ, πᾶσι δ' ἐν πόνῳ πιστοὶ βροτῶν. id eſt,
Perit honos homini, amicis orbato.

Sunt autem pauci mortales fidi rebus afflictis.

Vias nouit, quibus effugit Eucrates. LXXXII

Οἶδε τὰς ὁδὸς ἄσπερ ἔφυγεν Εὐκράτης. id eſt, Nouit uias quibus effugit Eucrates. In eum quadrat qui ſemper aliquam inuenit rimam, ut inquit Plautus, per quam clabatur, ut officium ſubterfugiat. Ariſtophanes in Equitibus,

Εἰλαβοῦ μὴ φθάσῃ σε. καὶ γὰ οἶδε τὰς ὁδὸς
Ασπερ Εὐκράτης ἔφυγεν διὰ κυνδύλων. id eſt,
Caueto ne te effugerit, nouit uias
Quibus Eucrates effugerat per furfures.

Taxat autem obiter Eucratis mores, qui quū molitor eſſet, tamen rempublicam adminiſtrarat. Quin & in Auibus taxat Execeſtidem quempiam, peregrinum & erronē, cui uiæ omnes notæ fuerint. Congruet in hominem aliquo prætextu ſuffugientem, ſi quando fides ſit præſtanda.

Viuit, incende ignem. LXXXIII

Ζῇ, κάιε πῦρ. id eſt, Viuit, incende ignem. Vbi in negotij periculoſi puncto feſtinandum admonemus, & occaſionem arripiendam: ut cum reperta ſcintillula properatur, ne pereat & illa. Simile illi, Nunc tuum ferrum in igni eſt. Refertur apud Suidam.

Venter auribus caret. LXXXIIII

Γαστὴρ οὐκ ἔχει ὦτα. id eſt, Venter non habet aures. Vbi de paſtu agitur, non admittuntur honeſtæ rationes. Atteſtatur huic ſenarius ille prouerbij uice Græcis celebratus,

Λιμῷ γὰ δοῦν ἔστιν ἀντήκειν ἔπος. id eſt,
Contra famem etenim nulla contradictio eſt. Celebratur à Plutarcho Gelliog; dictum illud Catonis, ex oratione quadam quæ diſſuaſit legem agrariam. Eam ſic exorſus eſt, ut dicat, arduum eſſe ad uentrem uerba facere, qui careat auribus. Nec inepte accommodabitur in eos, qui uentris addicti uoluptatibus, nihil admittunt quod uentri non ſit amicum. Seneca lib. 3. Epiſt. 21. Venter, inquit, præcepta non audit, poſcit, appellat. Non eſt autem moleſtus creditor, paruo dimittitur, ſi modo das illi quod debes, non quod potes.

Cum puluiſculo. LXXXV

Vel cum puluiſculo dicimus, quoties omnia ſic tolluntur, ut nihil fiat reliqui, ne puluis quidem. Metaphora mutuo ſumpta uidetur ab ijs qui frumentum ab area conuerrunt, non ſine puluere. Plautus in Rudentibus, Conuerret hic iam me totum cum puluiſculo. Idem in Truculento, Quo citius rem ab eo auferant cum puluiſculo. Simili figura dixit Iuuenalis cum erugine, pro eo quod eſt integre, & nulla parte diminutum.

Nunc ſi depoſitum non inficietur amicus,
Si reddat uetere cum tota erugine follem.

Eodem pertinet euangelicum illud, quo iubētur etiam puluerē excutere apoſtoli, id eſt, ne minimum quidem ab eis auferre ſecum.

Valere pancratice. LXXXVI

Plautus in Bacchidibus, Valere pancratice dixit, pro eo quod eſt firma eſſe ualetudine. Nam in Pancratiſtis robur corporis potiſſimum ſpectabatur. Pro eodem dixit Valere athletice. Valere pugilice. Valere baſilice. Terentius item: Pugilem eſſe aiunt. De puella robuſtiore & habitiore. Græci

βασιλικῶς pro magnificè prouerbiali figura dicunt. Neque is seruo uulgo non tritus est, etiam hodiernis temporibus.

Fœdum & manſiſſe diu, uacuumq; rediſſe. LXXXVII

Verſus hic Homericus ex ſecundo Iliados libro, non dubium quin annumerandus ſit inter eos quos Macrobius ſcribit in prouerbium abiiſſe,

Αἰσχρόν τοι ἄκρον τε μάλ' μένειν τε νέεσθαι. id eſt,

Turpe eſt & manſiſſe diu, uacuumq; rediſſe. Conuenit, ubi quis longam de ſe cõcitauit expectationẽ, cui poſtea non reſpondeat. Veluti ſi quis ſtudij cauſa diu peregrinatus, domum redeat nihilo doctior. Aut ſi negociator poſt diuturnã abſentiam reuertatur, nihilo ditior. Aut ſi quis admodum longæuus, nihil ~~præclari~~ geſſerit in uita, quo ſe uixiſſe teſtaretur. M. Tullius prouerbij uice uſurpauit Epiſtolarum ad Atticũ lib. 6. epiſtola cui initium, Nunc quidẽ proficio.

Tragulam inijcere. LXXXVIII

Plautus in Epidico, Tragulam in te inijcere adornant, id eſt, dolum aliquem in te ſtruunt. Et ibidem, Neſcio quam fabricam facit. Sic autem habet uerſus tetrameter, trochaicus:

Tragulã in te inijcere adornat, neſcio quam fabricã facit.

Vtraq; figura prouerbialis uidetur. Idẽ in Caſſina, Ego Pol iſtam iam aliquorſum tragulam decidero. Rurſus in Pſeudolo, Aut uolui inijcere tragulam in noſtrum ſenem. Huic ſimillimum quod dixit in Moſtellaria, pilum inieciſti mihi. pilum enim haſtæ genus eſt.

Trium literarum homo. LXXXIX

Trium literarum homo, per ironiam dici poteſt, in eum qui generoſus & ingenuus uideri cupiat. Indè natũ quòd olim ingenui, prænomen, nomen & adnomen, in literis aut inſignibus ſuis, tribus literis notare ſoleant. Vt pro Quinto Valerio Maximo, Q. V. M. Hinc uulgi locus, de trium literarum homine. Plautus in Aulularia iocum aliò detorſit, nempe in ferum furacem. Subijcit enim Etiam fur, trifurcifer.

Trium dierum commeatum. XC

Trium dierum commeatus, cum inſtare pauperias extrema ſignificatur. Translatione ducta à militum commeatu. Et apud Ariſtophanem cum aliàs tum in Acharnenſibus,

Καὶ μ' ὑπισχνεῖτ' εἰσὶ ἡμερῶν ζώων. id eſt,

Mihiq; ut referuem commeatum tridui. Interpres addit, antiquitus in bellum ituris edici ſolere, ut ſibi tridui non minus commeatum pararent. Meminit & in Equitibus.

Εγὼ μοριῶ καὶ τέτρω Ημερῶν ζώων. id eſt,

Prædico & iſtum quod ſat eſt in triduum. Proinde tridui commeatum dicemus minimas facultates, quæ uix ad tridui uictum ſufficiant. Non diſſimili figura Terentius in Seipſum excruciante, dixit deem dierum familiam.

Tragœdias in nugis agere. XCI

Tragœdias in nugis agit, qui in re leuicula tumultũ mouet. Et ut ait Terentius, magno conatu magnas nugas dicit. M. Tullius De oratore, libro 2. Ne aut irriſione, aut odio digni putemur, ſi tragœdias agamus in nugis. Vſurpat idem Fabius lib. 6. cap. De peroratione. Nam in paruis, inquit, litibus has tragœdias mouere, tale eſt, quaſi ſi perſonam Herculis & cothurnos aptare infantibus uelis. Quin hoc ipſum excitare tragœdiam, ſi aliò quopiam deflectatur, prouerbium reſipit. Vnde & Græcis ἐκ βαγῳδίᾳ & βαγικῶς λέγειν pro grauiter ſiue acerbe loqui.

Tranſuerſum agere. XCII

Tranſuerſus agi dicitur, qui ui & impetu quodam ab inſtituto deflectitur. Ita Laberius Mimus apud Macrob. lib. Satur. 2. cui ſum fortunæ tranſuerſum uocat. Hunc enim C. Cæſaris benignitas inuitauit, ut eques Romanus, & ſenex prodiret in ſcenam. In prologo igitur queritur præter animi ſui ſententiam eò Cæſaris autoritate fuiſſe compulſum.

Neceſsitas, inquit, cuius curſus tranſuerſum impetum
Volucrum multi effugere, pauci potuerunt,
Quo me extruſit penè extremis ſenſibus, &c.

Ita qui præceps ira fertur, tranſuerſus rapi dicitur. Ducum apparet à nauigantibus qui ſecundo uento recto curſu ferũtur, flatu aduerſo, tranſuerſim aguntur.

Thraſybulo Dionyſium dicitis eſſe ſimilem. XCIII

Θρασυβούλῳ Διονύσιον φάτ' ἔμμεν ὅμοιον. id eſt, Dionyſium Thraſybulo ſimilem eſſe dicitis. Dici ſolitum, ubi quis ex componit, quæ nimio interuallo inter ſe differunt. Dionyſius enim inter peſtilentiſſimos tyrannos commemoratur, Thraſybulus Laudatus, quod reipublicæ ſtudioſiſſimus fuerit. Sumptum eſt è Pluto Ariſtophanis.

Tributis potiora. XCIIII

Τὰ τῶν φόρων κρείττω. id eſt, Tributis potiora, dicebatur, ubi quis ex maleficiis & iniquitate commodum ingens reportaret. Refertur à Suida & Zenodoto prouerbij nomine, nec pluribus explicatur. Harpocration in dictionario rhetorico ſcribit extitiſſe in oratione Hyperidis aduerſus Athenogenem. Inde natum opinor, quòd qui principum nomine tributum exigunt, ferè plus extorquent, quàm par eſt. Et principes ſic petunt, ut ab inuitis rapiant, ni dent quod petitur. Congruit huic illud Pindari ex Pythijs hymno οὐδεὶς, κέρδος ὃ φίλτατον γ' ἀνδρῶν ἐὼν ἄτιμος ἔρρει, id eſt, Lucrum autem gratiſſimum, ſi quis ex uolentis ædibus ferat.

Tragica ſimia. XCV

Τραγικὸς πίθηκος. id eſt, Tragica ſimia. Prouerbiali conuicio dicebatur, qui fungeretur honoribus opibuſq; polleret, alioquin indignus. Simiam appellant homuncionem, uix hominem, ſed ſimulachrum hominis magis. Tragicam addunt, propter fortunæ ſtrepitum & perſonam addictam. Demoſthenes in oratione pro Cteſiphonte, Aeſchinem tragicam ſimiam appellat, quòd quum eſſet nequiſſimus, ſplendidis uerbis probum ciuem ageret. Cuius prouerbij meminit Philoſtratus in Ariſtide. Diuus Hieronymus in epiſtola oſtendit hoc ſcomma iaci ſolere uulgò in Chriſtianos, ſed ab impijs, ethnicisq;, perinde quaſi uultu habituq; ſanctimoniam præ ſe ferrent, quum eſſent improbi. Quanquam hic locus in exemplaribus non eodem habetur modo, ſicut admonuimus in ſcholijs noſtris, quibus uere diuini utri lucubrationes, quo à pijs hominibus, ſed mediocriter doctis, poſſent offenſe legi, ſummis uigilijs emendatas illuſtrauimus. Conuenit & in eos, qui barba pallioq; philoſophos ſe profitentur, cum cætera cultui non reſpondeant. Sic enim Plutarchus, Οὔτε γὰρ φιλοσόφως πωγωνοτροφίαι καὶ τεθωρακισμένοι τρίβωνι, ὅτε ἰσιακὸς ἀλιτροσολίας. id eſt, Neque enim alere barbam, aut geſtare uile pallium philoſophum facit, neque lineis ueſtiri Iſiacos, hoc eſt, Iſidis ſacerdotes.

Tineas paſcere. XCVI

Tineas paſcere dicũtur, quæ neglecta ſitu pereunt. Dudũ à ueſtibus, aut libris diu reconditis & intactis. Horat. in Epiſt.

Contrectatus ubi manibus ſordeſcere uulgi
Cœperis, aut tineas paſces taciturnus inertes,
Aut fugies Vticam, aut unctus mitteris Ilerdam.

Titio ad ignem. XCVII

Δάλος ἐπὶ πῦρ. id eſt, Titio ad ignem, ubi quis applicatur ad eas res ad quas natura propenſus eſt. Vt ſi mulierioſus ad Puellarum conuictum, ſanguinis auidus ad militiam, lucriſtiens ad mercaturã. Δάλον enim Græci uocant lignum ſemiuſtulatũ. Non admodũ abludit ab illo, ὃς ἀμαθὲς ἐγρηγορὼς id eſt, in matulam immeiere. Refertur à Suida & Zenodoto.

Tithymallus Laconicus. XCVIII

Τιθύμαλλος Λακωνικός. id eſt, Tithymallus Laconicus. In lippitu

lippientes oculisq; cæcutientibus homines dicebatur. Tithymallus, herbæ genus, apud Lacones repertum, lacteo succo manans decerptum, unde quidam dixere lactariam, singularis acrimoniæ, quo sub noctem oculos illinebãt ad usum acuendum. Huius Dioscorides in quarto plureis species facit, deq; oculorum remedio diligenter meminit. Adagium refertur apud Suidam, qui citat ex Aristophane de Neoclide lippo, σιῤῥοδὶ ὁμῶ ϝίλαντ τιθυμάλλῳ. id est, Qui allium tritui simul cum tithymallo. Carmen autem extat in Concionatricibus.

-Τί ϗ μ' ἐχρῆν δρᾶν.
Σιῤῥοδὶ ὁμῶ ϝίλαντ ὀπῷ τιθύμαλλον ἐμβαλόντα
ϝ λακωνικῆ
Σαυτῷ παραλείφειν τὰ βλέφαρα δι' ἐπέρας. id est,
Simul cum opi liquore tereres allia,
Tithymallon insuper adderes Laconicum,
Et obungeres tibi palpebras sub uesperam.

Vox dicta uidetur à mamma nutricis, sed apud alios per simplex λ scripta comperio, licet Suidas scribit per geminũ, nec indicat interim usum prouerbij. Si competit in lippos, dicendum est, tithymallo opus habet, aut tithymalum terit. Nam tradunt huic efficacem esse acrimoniam, ut quem succus eius colligitur, cauendũ sit ne contingat oculos: & quoties sumitur in stomachum, deuorare necesse est obsolutum, ne fauces radat. Huius succu medentur oculorum pituitæ. Multa de his Plinius libro tricesimosexto, cap. 8. Cornelius Celsus in quinto indicans eam herbam Latinis dici Lactucam marinam, uim ait habere excedendi.

Tinctura Sardonica. XCIX

βάμμα σαρδωνικόν. id est, Tinctura Sardonica. De colore præcellenti dicebatur, præcipue purpuræ. Per iocum autem transfertur ad eum qui pudefit, aut qui ob plagas sanguine tingitur. Sardo siue, ut Hesychius scribit, Sardon insula ingens opposita Italiæ in qua uariæ purpurarum tinctuæ laudatissimeq; fiebant. Itidem & Tyrium muricem ostrumq; Sarranum, legimus apud Latinos. Aristophanes in Pace,

Ην ἐκῦν' & φοίν' εἶναι βάμμα σαρδινιακόν. id est,
Quam ille prædicat coloris esse Sardiniaci.

Idem in Acharnensibus,

Ινα μίσει βάλω βάμμα σαρδινιακόν. id est,
Ne te linam colore Sardiniaco.

Quàm curat testudo muscam. C

σπεῦ μιλᾷ τῇ χελώνῃ μυῶν. id est, Quàm curat testudo muscas. Suidas ex autore, nescio quo, refert hæc uerba, ὡς ϗ ἀγαμέμνονι δι' θέρσίτην παῤῥησίας ἧττον ἔμελεν ἢ χελώνῃ μυῶν, τὸ δι' παροιμίας. id est, Agamemnon autem minoris faciebat Thersitæ maledicẽtiam, quàm testudo muscas, quemadmodum prouerbio dicitur. Testudini nihil nocere possunt muscæ propter testam, qua munita est. Confine illi quod alibi memorauimus, Non curat culicem elephantus. Lepidius erit ad res animi detortum. Animus uirtute ac philosophia munitus, nihilo plus timet fortunæ incursum, quàm testudo muscas.

CHILIADIS SECVNDAE CENTVRIA IX.

Stultior Morycho. I

Ωρόϛ & ἢ μορύχου. id est, Stultior es Morycho. Siculum prouerbiũ, in eos qui ridicule stulteue quippiam facerent. Mihi uidentur peculiariter obnoxij huic adagioni, qui domesticorum negociorum negligentes, foris agunt, aliena curantes. Quod genus inducitur Ollus apud Martialem. Cuiusmodi sunt & apud Plutarchum Lamiæ. Zenodotus tradit, apud Siculos Baccho cognomen esse Morycho, idq; inde natum, quòd in uindemijs huius dei facies musto ficuq; uirentibus oblini consueuerit, quòd utriusque arboris inuentæ laudem Baccho tribuunt ueteres, ut testis est Athenæus lib. Dipnosophistarum 2. παρὰ τὸ μορύξαι τὸ μολυσθῆναι. id est, à moryxæ, quod est contaminare: unde & Homerus, μεμορυγμένῳ & dixerit, pro μεμολυσμένῳ &. Bacchus autem ubiq; ridiculus, ac parum cordatus inducitur à poëtis, utpote deus temulentus, uelut in Ranis Aristophanis, ideoq; in huius sacris ludicra quædã, tanquam in eius contumeliã fiebant. Quin & cognomen additũ contumeliæ causa, ὀρεβίνθιος. Apud Siculos huius simulachrũ, non in templo, sed extra phanum sub dio positum erat iuxta ingressum siue ueſtibulũ, confectũ è lapide, cui nomen Psella, arte Simmij cuiusdam Eupalami. Proinde uulgari loco iactatũ est de illo, μωρότερόϛ & ἢ μορύχου, ὃς πάνδου ἀφεὶς, ἔξω δι' οἰκίας κάθηται. i. Stultior es Morycho, qui omissis his quæ sunt intus foris extra domũ desidet. Zenodotus adagium citat ex epistola quadam Polemonis ad Diophilum. Quanquam alienissimũ est ab ingenio, moribusq; meis, uestigandis, aut insectandis aliorũ erratis operam conterere, tamen non possum hoc loco mihi temperare, quin ridendi magis quàm insectandi causa proferã cuiusdam apud Itylos non infimi nominis, insciitiam ne dicam, an socordiam: præsertim cum is τὸν λεοντᾶν χολίσκαι, tantum sibi sumat in literis, ut arrepta ueluti censoria uirgula, non solum de scriptoribus cæteris magna pronũciet autoritate, uerumetiam Angelum Politianũ, uirum modis omnibus & incõparabilem & inimitabilem, ceu præceptor quispiam flagellet, atq; emendet. Cui cum non pauca concedat homo candidus, tamen delicatæ illæ, & meris atticismis assuetæ aures, transmarinæ Veneris sensum in eodem desiderant, quod δοῦ ἀρχὴν uerterit, ne initio quidem. Audiamus igitur in hoc Aristarcho Venerem illam transmarinam, ac germane Græcanicã. Principio prouerbium hoc è uulgatissimis Zenobij collectaneis enarrans, Polemonem perinde citat, quasi locum ipse legerit. Id quod suo more facit, uidelicet ut in absentis, minimeq; uulgatis autoribus uersari uideatur. Deinde Græca quæ modo retulimus indidem, ὃς τὰ ἔνδον ἀφεὶς, ἔξω δι' οἰκίας κάθηται, reddidit ad hunc modũ: Qui relinquens habitationem interiorem, extra positam quærebat. Rursum quod habetur in iisdem collectaneis, μόρυχόϛ ὁ διονύσου ἐπίθετον ἀπὸ ϝ τὸ πρόσωπον αὐϝ μολυνθῆναι ἐπειδὰν ϝυγῶσι, ϗ ἀπὸ ϝ βοῤῥυᾶ γλαυκῆ, ᾗ τοῖς χλωροῖς σύκοις. expressit hoc pacto, Morychus sanè epitheton est Bacchi ἀπὸ ϝ πρόσωπον αὐϝ μολυνθῆναι. id est, ab inquinando uidelicet propriam faciẽ. Inquinare nanq; solet eam Bacchus racemis, & uiridibus ficis. Deinde quod idem coacernator etymologiam nominis reddens scripsit, μορύξει γὰ τὸ μολύνει, sic interpretatus est lepos Atticus nostri temporis. μορύξει, inquit, porrò idem est quod μολύνει, hoc est, ineptire, hoc est desipere. Iam illud quanto est παῖδος μορύχου μωρότερον, quod de Bacchi statua reddidit. Græca sic habent, παρόσον ἔξω ϝ νεὼ τὸ ἄγαλμα αὐϝ ἔϛη παρὰ τὴν εἴσοδον γὰ ὑπαίθριον. Ea sic extulit transmarina Venus: Præterea dicitur à simplicitate Bacchi, cuius simulachrum in aperto statuitur apud Hesiodum. Vide quot ueneres in uno, coq; perbreui capite prodidit hic uenustus. Primũ Bacchus fastiditis penetralibus ædium suarũ, peregrinas sectatur domos: deinde cum saxeus sit (sit enim de statua mentio) tamen ipse sibi faciẽ racemis & ficis oblinit, quo uindemiatores deleclet. Ad hæc cum idem significẽt, μορύξει & μολύνει, utrunq; declarat, ineptire & desipere, ucrũ his duntaxat, qui Venerẽ illam transmarinã usquequaq; percalluerint. Deniq; quod est omniũ uenustissimũ, è uestibulo, siquidem autore Polluce, ἔσοδοϛ templi uocatur, quod & προπύλαιον

πίλαιον dicitur, Hesiodum fecit, hoc est, è multis saxis eloquentissimum poëtam. Et habet tamen hic talis artifex quibus sit admirationi, hoc est, Similes habent labra lactucas: cum innumera sint in huius commentarijs, pari flore reddita Græca, ὅτε ἀραιὸς, quod aiunt, ὅτε γῆς ἀπτόμενα, quæ uel ipse saxeus Morychus rideat. Homo me hercle, suauis, atq; adeo Moriæ beneficio felix, qui transmarinæ Veneris sensum requirat in alijs, ipse cõmuni carens, & ut uidetur, marinæ, quàm transmarinæ Veneri familiarior. Sed præstat, opinor, ut omissis iocis ad institutum negotium calamus recurrat. Iocatur in Morychũ & Aristophanes in Vespis, ζῶ βίον γνναῖον ὥσπερ μόρυχος. id est, Viuere uitam generosam, quemadmodum Morychus. At Suidas indicat, huius nominis poëtam quempiam fuisse tragicum, cuius uita non carnerit luxus ac molliciei nota. Citatq; hoc in eum carmen Aristophanis. Extat autem in Acharnensibus,

ὦ φιλτάτη σὺ, καὶ πάλαι ποθουμένη,
ἦλθες, ποθεινὴ μᾶλλ' ἐμοὶ καὶ χοροῖς
φίλη μορύχῳ. id est,
Charissima ac desiderata iam diu
Optata ades, fece sublitis choris
Gratq; Morycho.

Quatuor obolis non æstimo. II

Τετράρῳ ὁβολῶν εἶναι οἰῇ. id est, Quatuor obolorum esse putas. Simile illis quæ alibi retulimus: Asis te non facio, & dupondij non facio, & teruncij non facio. Suidas hæc quoq; refert, sed tacito, qui frequens illi mos, autoris nomine, τὴν παῤῥησίαν τῶν σὺ οἴῃ τετράρῳ εἶναι ὁβολῶν τὸ λεγόμενον. id est, Tuam maledicentiam existimato quatuor esse obolorum, quemadmodum dicitur. Et diobolare uocant Latini, quod uilissimum uideri uolunt.

Tenuem nectis. III

Λεπτὸν πλέκεις. id est, Tenuẽ nectis. De pauperibus dictum, quibus plerunq; tenuibus in rebus labor. Dicitur & λεπτὴ ἐλπίς. i. Spes tenuis, pro exigua, & λεπτὴ φροντίς. i. Tenuis cura, pro subtili & curiosa. & λεπτὰ ξαίνεις. i. Tenuiter diducis, in fordidos quiq; uel minutissimarum rerum habent rationem. Ducta metaphora à textoribus.

Terrestria balnea. IIII

Χθόνια λοῦτρα. id est, Terrestria, siue inferorum balnea. Dictum uidetur, nam coniectandum est, ubi quid sero iam adhibetur, nulli futurum usui ei cui exhibetur. Veluti si quis tum reo patrocinetur, postquam pronunciata fuerit irrevocabilis iudicum sententia. Mos olim fuit, defunctis ad sepulchrum balnea quædam inferre. Cadauera item sepulturæ danda prius lauabantur, Vnde Ennius:

Tarquinij corpus bona fœmina lauit, & unxit.

Fit & nostra tempestate, fortassis ex prisca relictii consuetudine, ut defunctorum monumentis aquam inspergant consecratam, præsertim apud Germanos, huius rei præter cæteros benignos.

Ter. V

Ne illud quidem figura prouerbiali uacat, quod Græci numeri additione rem amplificant, maximè ternionis, fortassis quòd is apud priscos & absolutissimus, & sacer habetur, ut quicquid ter dictum aut factum esset, id ratum & efficax haberetur, unde in magorum mysterijs adhiberi solitus. Vergilius in Pharmaceutria:

Terna tibi hæc primum triplici diuersa colore
Licia circundo, terq; hæc altaria circum
Effigiem duco, numero deus impare gaudet.

Et apud Theocritum in eiusdem tituli carmine:

Εἰς ἓξ ἀποστίνδλα, καὶ ἓξ τάδε πόττια φωτὸ. id est,
Ter libo, ter & hæc pronuncio mystica uerba.

Item in cæremonijs funebribus,

Et supremum ter uoce ciemus.

Apud Euripidem in Hecuba præco ter iterato uerbo, silentium indicit:

Σιγᾶτ' ἀχαιοὶ, σίγα πᾶς λαὸς, σίγα σιώπα. id est,
Silete Achiui, populus omnis sit silens
Taciturnitate silentioq;. Aristophanes in Ranis,
Τέτοισιν ἀπανδᾶν, παῖδες ἀπανδᾶν, παῖδες μὴ' ἀπανδᾶν. id est,
Istis recuso, iterumq; recuso, rursum ualde recuso.

Passimq; legitur non solum apud poëtas, uerumetiam oratores, ἓξ μιαρὸς, ἓξ παλαφάτ&, ἓξ μακάρ&, ἓξ μέγις&, ἓξ ἀθλι&. id est, Ter scelestus, ter execrabilis, ter beatus, ter maximus, ter infelix. Quod Latini duntaxat in carmine sunt imitati. Vergilius:

O terq; quaterq; beati. Ouidius:
Omnia bis dices uera fuisse mea.

Est illud etiã nunc uulgo familiare, ut si quid asseuerent uehementius, id ter repetãt. Vt hinc etiam adagiũ ortum uideri possit. Strabo libro Geographiæ 1. quod Homerus scribit, Charybdim ter in die reddere quod absorbuit, ter resorbere, quum cõstet id nõ fieri nisi bis in die, excusat hac hyperbole, quasi ἓξ nõ sonet hic numerũ, sed uehementiam. Ad hanc sermonis formam pertinet quod est apud Platonem libro De repub. 10. καὶ τὰ ἔργα αὐτῶν ὁρῶντες, ὅτι ἀσθάνονται ἓκστα ἀπέχοντα τ ὄντ&. i. Et quum uident illorũ opera, non intelligũt ea tertio gradu abesse à ueris. Agit de ijs qui è poëtis sumũt rectè uiuendi rationẽ, quũ illi pro ueris tradãt phãtasmata. Durat huius sermonis uestigiũ & hodiernis diebus in lingua Gallica, qui huius syllabæ adiectione è cõparatiuo faciunt superlatiuũ, nisi quod inuersis literis, tres sonãt pro ter.

Theagenis pecuniæ. VI

Θεαγένους χρήματα, τάτ' ἀισχίνου. id est, Theagenis pecuniæ, quemadmodũ Aeschinis. Iocus prouerbialis in eos, qui pauperes cum essent, tamen diuites haberi uolebant. Hoc morbo notatus est uterque, & Theagenes & Aeschines. Vnde cognomen his additum, οἰλλοις, à Sello quopiam inepte ambitioso, qui cum re esset perquam tenui, tamen affectabat uideri locuples, unde qui hoc morbo laborabant, σελλίζειν dicebantur. Finitimum ei quod alio dicetur loco, φασὶ θύρα. id est, Phaniæ ianua. Prouerbij meminit Aristophanes in Auibus:

Ινα καὶ τὰ θεαγένους, τὰ πολλὰ χρήματα,
Τάτ' ἀισχίνου γ' ἅπαντα. id est,
Vbi sunt Theagenis plurimæ pecuniæ,
Et Aeschynis quidem uniuersæ.

Tantali lapis. VII

Ταντάλειον λίθον. id est, Tantali lapidẽ, uocant imminens capiti periculũ. Apud Suidam hæc referuntur, ἐπεὶ δὲ ὁ τανταλος λίθον τ' κεφαλῆς ἀπῆνεξάμενος. i. Quandoquidem Tantali saxũ capiti impendens excussimus. Plato apud Stobæũ, ὃν' ὰ ὁ λεγόμενον ταντάλου λίθον ἐπικρεμάμενον τοῦ ἔχοι. id est, Ne si Tantali quidem, quem uocant lapidem imminentẽ haberet aliquis. Sumptum à fabula Tantali, quem quidam fingunt apud inferos, etiam hoc supplicij genus pati, ut ingens saxum sic immineat capiti, ut iamiam casurum uideatur. Athen. lib. Dipnosoph. 6. fabulæ originem refert hanc in modum: Tantalus cum petitum quidus, cum in deorũ consortium admissus impetrasset optionem petendi quicquid uellet, à Ioue postulauit, ut ad eum modum iugiter uiueret inter epulas, nihil hac re ducens felicius. At indignatus Iupiter promissum præstitit, hominisq; optatis satisfecit. Cæterum ne frui posset appositis, saxum ingens iamiam casuro simile supra uerticem suspendit, cuius metu non libeat quicquam attingere. Vergilius Aeneidos suæ lib. 6. commentum hoc ad Lapithas, Ixionem ac Pirithoum refert,

Quid

Quid memorem Lapithas, Ixiona, Pirithoumq́,
Quos super atra silex, iamiam lapsura, cadenti
Imminet assimilisq́ lucent genialibus altis
Aurea fulcra thoris, epulæq́ ante ora paratæ
Regifico luxu. Furiarum maxima iuxta
Accubat, & manibus prohibet contingere mensas,
Exurgitq́ facem attollens, atq́ intonat ore.

Vsurpat & Pindarus in Isthmijs hymno γ. ἐπειδὴ τ' ὀπὲρ κεφαλᾶς γὲ ταλάντου λίθος παράτις ἔβεβλητο ἄμμι θεός. id est, Quandoquidem lapidem Tantali imminentem capiti aliquis nobis admouit deus. Sentit autem metum instantis belli. Interpres citat ex Euripide,

Κορυφᾶς ὑπερτέλλουσα λειμώνων πέδον
Αἰεὶ πόλαγος. id est,
Saxum pauescens uertici quod imminet
Per aërem uolat.

Gregorius Nazianzenus in epistola quadam ad Basil. ἀτρεμεῖν, uitam solicitam ac periculis expositam, ταλάντου ζωὴν appellat.

Surdior Toronæo portu. VIII

Κωφότερος τορωναίων λιμένος. id est, Surdior Toronæo portu. Aiunt portum esse quendam Toronæ Thraciæ ciuitatis, qui longis & angustis duobus excursibus porrigitur in mare, ita ut in ipso portus recessu nullus fluctuum fragor audiatur. Vnde prouerbium in eos qui non audiunt. Quanquam alij Toronem ponunt in Macedonia. Stephanus meminit etiam sinus cognomento Toronæi, à quo prouerbium dictum uideri possit. Nisi quòd mare surdum uocatur, aut litus surdum, magno fragore resonans, ut ob strepitum undarum præterea nihil exaudire liceat.

Surdior turdo. IX

Κωφότερος πίτυλης. id est, Surdior turdo. Zenodotus ex Eubuli Dionysio citat. Adscribit surditatem huic aui peculiarem, cum sit loquacissima, uel prouerbio teste. Vnde concinne dicetur in eos, qui perpetuo blaterantes, ipsi non auscultant quid uicissim ab alijs dicatur, quod uicium in multis licet deprehendere.

Effœminatorum etiam oratio effœminata. X

Ἐκτετριμμένοις ἀνανδρόις λόγοις. id est, Inertibus uiris iners oratio. Vt quisque est, ita & loquitur. Refertur à Zenodoto, Consine illi, quod alibi retulimus, Fatuus stulta loquitur. Item illi: Qualis uir talis oratio. Tametsi longe alium Drancen fecit Vergilius, lingua fortem bellatorem, re imbellem.

Stupidior Praxillæ Adonide. XI

Ἠλιθιώτερος πραξίλλης ἀδωνιδος. id est, Stultior Praxille Adonide. In uehementer stupidos. Polemon apud Zenodotum, tradit Praxillam fuisse quampiam Sicyoniam poëtriam, quæ in suis cantionibus Adonidem inducit ab inferis interrogatum, quid apud superos pulcherrimum reliquerit, respondere solem, cucumeres, mala. Quòd cum uehementer insulsum uideretur, cucumeres & mala cum sole componere, prouerbio dici cœptum in homines nullius iudicij.

Simonidis cantilenæ. XII

Σιμωνίδου μέλη. id est, Simonidis cantilenæ. De uafris ac subdolis dictum est. Hunc tradunt primū astutiam, & quæstum in artem induxisse. Erant illi duo scrinia, alterū gratiarum, alterum præmiorū, quæ cum post tempus aliquantum aperuisset, gratiarum arcu. sm semper offendebat inanem, præmiorum semper plenam. Hoc commento significans se nolle gratis donare carmina. Meminit huius rei Plutarchus in lib. περὶ τ' πολυπραγμοσύνης. Vnde Aristophanes apud Suidam, ἅσσα σιμωνίδου μέλη. id est, Cane Simonidis carmina. Meminit Aristophanes in Auibus:

Πρῶτον μὲν ἀνὰ τὴν λύραν λαβόντ' ἐγὼ κιθάσω
Ἄσαι σιμωνίδου μέλη. id est,
Primum quidem ipsi iussi, ut sumpta lyra sonaret
Simonideam cantionem.

Ad duo scrinia allusit Theocritus in Charitibus:

Οὐνυμὰ ὁ πάλιν νικηᾶς ἐπὶ πυθμένι χαλᾷ. id est,
Rursus at ignauæ uacuo intra scrinia fundo.

Si tibi machæra est, & nobis urbina est domi. XIII

Plautus in Bacchidibus. Si tibi est machæra, & nobis urbina est domi. Quoties malum malo apponitur. Nam machæra & urbina utrung; teli genus est. Sunt autem apud Plautū Chrysali uerba minas referētis, & militis sæuitiam sæuis item dictis retundentis. Placiades Fulgentius pro urbina legit, Veruina, & interpretatur teli genus oblongum. Simillimum est illis: Par pari. &, Malo nodo malus quærendus cuneus.

Semper agricola in nouum annum diues. XIIII

Αἰὲν γεωργὸς ἐς νέωτα πλήσιος. id est,
Agricola semper diues annum in proximum. De ijs dictitatum, qui spe futuri compendij diuites sunt, ac sibimet expectatione rerum amplarum blandiuntur. Ductus à colonis, qui semper proximæ ætatis uberiorem prouentum sibi policentur, eaq; spe iam sumptus nonnullos audent facere.

Semper uirgines furiæ. XV

Αἰὲν παρθένοι ἐρινύος. id est, Semper uirgines furiæ. Prouerbium obscurius deterret à peccando. Erynnies enim maleficiorum ultrices corrumpi non queunt, quo minus pœnas sumant de ijs qui commeruerunt, atque hac gratia dictæ uirgines. Suidas è Sophocle citat.

Senex bos non lugetur. XVI

Γέρων βοῦς ἀπένθητος ἀγέλαις. id est, Bos senex uacat luctu domesticorum. Hoc est senum mors, quòd tempestiua uideatur, non lugetur ab amicis. Quin & hodie si quando nunciatur obitus hominis natu grandis: Nihil acerbum, inquiunt, haud perijt in cunabulis. Mortem iuuenum complorant ij quoq; ad quos nihil attinet. Talem mortem deprecatur Solon apud Ciceronem lib. De senect. Elogium autem Solonis cuius meminit Tullius, sic habet:

Μηδέμοι ἄκλαυτος θάνατος μόλοι, ἀλλὰ φίλοισι
Ποιήσαιμι θανὼν ἄλγεα καὶ στοναχάς. id est,
Ne mi illugubris ueniat mors, sed mihi charis
Mœrorem potius adferat & gemitus. Ennius cōtrà,
Nemo me lachrymis decoret, neq; funera fletu
Faxit. Sed uterq; recte sensit. Solon uult mori charus ac desiderandus suis: Ennius non putat lugendam mortem quam consequitur immortalitas. Refertur & hic uersus in Menandro,

Πικρόν ἐστι χρῆμα γέρων ἐν οἰκίᾳ μόνον. id est,
Molesta res est, in domo manens senex.

Sero uenisti, sed in colonum ito. XVII

Οψ ἦλθες, ἀλλὰ γ' ἐς κολωνὸν ἴσθι. id est,
Serus ades, ast colonon hinc te confera.

Iocus prouerbialis aduersus eos, qui post tempus aduenirēt, aut qui mercede quippiam facerent. Porrò colonus est terræ æditior, in specie tumuli seu cóllis. Huiusmodi duo erant Athenis, alter iuxta Neptuni templum, in quem equites conueniebant: alter iuxta templum Vulcani, qui à foro seu mercatu dictus est ἀγορᾶῖος. Hinc colonetæ dicti, qui mercede conducerentur, quod illic consisterent, qui cōductorem quærebant. Huiusmodi fermè Suidæ.

Ad pedem. XVIII

Πρὸς πόδα. id est, Iuxta pedem. Quod appositum & uehementer accommodatum est, id πρὸς πόδα dicebatur. Sumpta metaphora à calciamentis probe ad pedis mensurā quadrantibus. Vnde celebratur & illud Pauli Aemilij apoph-

thegna,nouum calceum oſtendentis. Vos inquit,uidetis bellum ac nouum eſſe calceum, uerum qua parte pedem torqueat meum.id ego demum ſentio:ſignificans Papyriã uxorem,non eſſe ſuis accommodatam moribus. Suidas Platonem ciuat,pocrum opinor,

Ὡς ἔστι μοι τὸ χρῆμα τῆτο περὶ πόλλα. id eſt,
Vt hoc meo negotium quadrat pedi.

Sarpedonium litus. XIX

Σαρπηδονίαν ἀκτήν. id eſt, Sarpedonium litus.De re turbulenta recte dixeris, ſine de uehementer clamoſis & obſtreperis.Eſt enim huiuſmodi litus quoddam Thraciæ Neptuno ſacrum,quod aſſiduis fluctibus tunditur. Eſt & aliud eiuſdem nominis in Cilicia. Rurſum aliud iuxta Oceanum,ubi Gorgonibus ſedes eſſe ferunt.

Seruilior Meſſena. XX

Δουλότερος Μεσσήνης. i. Seruilior Meſſena. De minime liberis dicebatur, & alieno uiuentibus arbitrio. Lacedæmonij Meſſenios,quòd iterũ atq; iterum defciuiſſent in ſeruitutem redegerunt,eosq; duriùs etiam quàm reliquos ſeruos tractarunt,ne denuo res nouas moliri poſſent, Hiſtoria refertur à Pauſania in Meſſenicis, & à Iuſtino lib. Epitomatũ tertio.

Seruus cum ſis,comam geris. XXI

Δοῦλος ὢν κόμην ἔχεις. id eſt, Seruus cum ſis, comam habes. De eo qui præter decorum quippiam faceret. Veluti ſi quis humili conditione patriciorum cultum imitaretur. Apud Lacedæmonios enim ingenui comam alebant. Adagium refertur quidem à Suida, cæterum extat apud Ariſtophanem in Auibus.

Ἐπήτα δῆτα δοῦλος ὢν κόμην ἔχεις; id eſt,
Ac dein ſeruus cum ſies,portas comam?

Seruorum ciuitas. XXII

Δούλων πόλις. i. Seruorum ciuitas. De cœtu cõiuratq; hominum improborũ furacium,aut ignobiliũ dici poteſt. Eſt hoc nomine ciuitas quæpiam in Lybia,ut autor eſt apud Suidam Ephorus in quinto,apud Stephanũ Hecataeus.In hanc ſi quis ſeruus lapidem importaſſet, cõtinuo liber fiebat,etiam ſi peregrinus fuiſſet. Eſt & altera,cui nomen Δηροδάλωι, quòd ſeruis dicata ſit, in qua unum duntaxat ingenuũ uiuere tradunt. Eſt rurſum in Creta, Δουλόπολις χιλιανδρος. id eſt, Mille uiris habitata, ut autor eſt Soſicrates in prima narratione rerum Creticarum. Eſt item alia iuxta Thraciam, πονηρόπολις. id eſt, Improborum ciuitas. In hanc Philippus collegiſſe dicitur, uelut in ſentinam, infames ac moribus improbatis,ut ſycophantas falſos teſtes,prævaricatores, & id genus alios ad numerum duũm milium,ut autor eſt Theopompus, in rerum Philippicarum lib.13. Teſtatur & Plutarchus in commentario De curioſitate. Eſt & in Aegypto regio quædam Δουλόπολις appellata, teſte Olympianico. Plutarch.in Collectaneis prouerbiorum oſtendit, dici ſolitum de raris inuentu,efferriq; ad hunc modum, ἀκ ἔστι δοῦλων πόλις. id eſt, Non eſt ſeruorum ciuitas. Non diſſimile quod Plinius narrat de gente Heſſenorũ in Syria,ad quos fugitant uſquequaq; nocentes. Qui e ſola toto in orbe, ſine ulla fœmina uiuit,omni Venere abdicata,ſocia palmarũ, in diem ex æquo conuenarum turba renaſcitur, longe frequentiantibus quos uita feſſos ad mores eorum fortunæ fluctus agitat.

Samiorum flores. XXIII

Σαμίων ἄνθη. id eſt, Samiorum flores. Vbi quis extremã uoluptatem decerneret. Hoc autem nomine dicebatur locus quidam, in quo mulieres cum uiris comiuium agitabant, omniq; genere uoluptatum affatim explebant ſeſe. Quibus deliciis effœminati, poſtea ſubacti ſunt à Perſis, & in ſeruitutẽ acti. Stephanus admonet, Samũ inſulã olim ἀνθεμοῦσαν appellatam fuiſſe,nimirũ à floribus. Eandẽ παρθενίαν fuiſſe uocatam,uidelicet à uirginibus,refertur adagiũ in Collectaneis, quæ Plutarchi feruntur titulo. Meminit & Athenæus lib.12.ex Clearcho,demonſtrans locum ita uocatum, ob uarias formas puellarum,quæ ueluti flores arridentes, ad libidinem inuitabant. Apte quadrabit in ciuitatem,domum, denique hominem uoluptatibus perdite addictum.

Summaria indicatura. XXIIII

Ῥωπικὸν ὄνιον. id eſt, Summaria indicatura. De rebus uilibus,magno tamẽ emptis. Quẽadmodũ fit nonnunquã in auctionibus,cum non expenditur ſingulatim uniuſcuiuſque rei precium,ſed multa ſimul congeſta pariter æſtimantur.Græcis enim ῥῶπος utrigulta dicuntur,& ῥῶπον appellant faſciculum, ſeu ſarcinam è diuerſis rebus colligatã, aut uarios colores ſimul confuſos. Fit autem ſæpenumero, ut emptor parum attentus in hoc emptionis genere circumueniatur. Adagium refertur à Diogeniano. Meminit & Suidas.

Regia uaccula. XXV

Βασιλικὸν βοΐδιον id eſt, Regia bucula. De prodigioſa fœcunditate ferebatur,natum è miraculo rei geſtæ. Aceate Ptolemæi iunioris,uacca quædam eodem partu ſex ædidit uitulos. Autor Diogenianus. Simile illud Iuuenalis,

-Seropha fœcundior alba.

Pura à nuptijs. XXVI

Ἀγνὴ γάμων. id eſt, Rudis nuptiarum.Per ironiam dicebatur in impudicã,quod citra nuptias ſui copiã faceret. Horatius,

Nuptiarũ expers, & adhuc proteruo Cruda marito.

Rheginis timidior. XXVII

Ῥηγίνων δειλότερος. id eſt, Rheginis formidoloſior.Xenarchen apud Zenodotum Sophronis,qui de menſibus ſcripſit, filium, in gratiam Dionyſij tyranni taxauit Rheginenſes ut ignauos in rebus bellicis,animiq; pauidi, quemadmodum teſtantur Græcorum adagiorum collectanea.

Inertium chorus. XXVIII

Ἀργόντων χορός. id eſt, Feriatorum chorus. De cœtu laſciuientium dicebatur. Ocium enim ad omnem nequitiam impellit,præcipue iuuentam. Confine eſt illi quod aliàs dictum eſt, Inertibus ſemper feriæ.

Rapina rerum Cinnari. XXIX

Ἁρπανὴ τῶν Κιννάρου. id eſt, Direptio bonorum Cinnari. De facultatibus per tumultum direptis. Veluti cum principes præter ius in alienas fortunas inijciunt manus. Timæus ſcriptum reliquit, Cinnarum quempiam fuiſſe, patria Selinuſium,arte lenonem, qui hoc quæſtu ad ſummas opes peruenerit. Is quoad uiuebat,pollicebatur ſe facultates omnes ueneri conſecraturum, cæterum moriens, populo diripiendas expoſuit. Huic non diſſimile, quod alibi commemoraumus, Porſenæ bona.

Radamantheum iudicium. XXX

Ῥαδαμάνθυος κρίσις. id eſt, Radamanthi iudicium. De incorrupte iudicantibus.Rhadamanthus enim manium iudex, neq; muneribus,neque gratia deflectitur, quo minus ſeuere iudicet. Accommodari potuit ad mortis neceſſitatem.maximis pariter ac minimis ex æquo communem.Iuxta illud Aeſchyli apud Ariſtophanem in Ranis:

Μόνος θεῶν γὰ θάνατος ὁ Λαρᾶν ἑρᾷ. id eſt,
Vnus è deis Mors nulla capitat munera. Item Horatius,
Pallida mors æquo pulſat pede pauperum tabernas,
Regumq; turreis. Item alibi:
Non ſi trecenis quotquot eunt dies,
Amice places illachrymabilem
Plutona tauris. Item Pindarus in Nemeis,
Ἀλλὰ κανὸν γὰ ἔρχεται
Κῦμα ἀΐδαο τόσε ὑ ἀδμητον
Καὶ δονίοισα. id eſt,
Fluctus enim Orci cõmuniter accidit, obruitq; tum opinantem,tum inopinum,hoc eſt,& iuuenẽ & ſenem,aut pariter

& nobilem & obſcurum. Biſariam enim interpretantur,
Ἀδύτῳ καὶ ἀλεκτοῦσι. Item in Olympiacis,
Ἐκλεῖς ἓν ὀρθαῖς ῥαδαμάνθυος. id eſt,
Rectis Rhadamanthi decretis. Item alibi demonſtrans
nihil Rhadamanthũ nec aſſentiari cuipiã, nec quicquã ad gra-
tiam facere. ὁ γὰρ ῥαδάμανθυς εὖ πέπραχεν, ὅτι φρονῶν
ἔλαχε καρπὸν ἀμώμητον, ἢ δι' ἀπάτας θυμὸν τέρπει
ἐνδοθέν. id eſt, Fortunatus Rhadamanthus, qui fructum
inſitij ſortitus eſt inculpatum, neq; impoſturis intus in ani-
mo delectatur. Vſurpat & Plato libro De legibus 12.

Rhadamanthi iuſiurandum. XXXI

Ῥαδαμάνθυος ὅρκος. i. Rhadamãthi iuſiurandũ, dicebatur
quod ueriſſimũ quidem eſſet, cæterum nullum deum aſciſce-
ret. Socrates ~~per canem & anſerem iurare conſueuit~~, ne
quem deorũ citaret: ſiue quòd non crederet ullos eſſe deos,
ſiue quòd non arbitraretur eſſe boni uiri, deos ſuorũ negotio-
rum teſtes accerſere. Hoc autẽ iuriſiurãdi genus ad Rha-
damanthum referebant. Notauit adagium Ariſtides rhetor
in Pericle, cum ait, ὥσπερ ἂν εἰ λέγοις τὸν ῥαδάμανθυν
ἐπὶ τὰς ἀνθρώπων ἰδιορρυθμίας, ὧν τοσοῦτον προεῖτο ἀν-
θρώπινα μὴ δικαιοσύνῃ, ὥς τε μὴ τελεσθῆναι τοῖς ἐκεῖσε
ἀφικομένοις δικάζειν δοκεῖ. i. Perinde quaſi dicas Rhada-
manthum mortales in conſuetudinem adduxiſſe peierandi,
qui uſqueadeo pietate, iuſtitiaq; præcelluerit, ut etiam uita
defunctus, ijs, qui illuc appellunt, iudex eſſe credatur. Pytha-
gorici ~~per quaternionem iurare ſolent~~, quem τετρακτὺν ap-
pellant.

Οὐ μὰ τὴν ἀμετέραν ψυχὴν παραδόντα τετρακτύν. id eſt,
Non per eũ à quo animæ eſt datus ille quaternio noſtræ.
Exiſtimant enim hunc numerum uſq; adeo ad animæ perfe-
ctionem pertinere, ut eum in arcanis uenerẽtur. Autor Ma-
crobius primo commentario in Somnium Scipionis. Pytha-
goras in Carminibus aureis, quaternionem ſacrum animæ
fontem uocat. ~~Græci per caput alterius iurare~~ conſueue-
runt. Iuuenalis,

~~Græcis~~ nondum iurare paratis
Per caput alterius. Vergilius, Per caput hoc iuro.

Littore loquacior. XXXII

Ἠχὼ λαλίστερον. id eſt, Littore loquacior, In rabulam &
obſtreperum dicebatur. Nam rhachia Græcis littus appel-
latur, præſertim ſcopulis ac rupibus aſperum, quod aſſiduis
uratur fluctibus, non ſine fragore, unde & Græca uox du-
cta uidetur ἠχία quaſi ῥαχία. Nam ea uox ad omne quod
aſperum ac ſpinoſum eſt, deflectitur.

Præſentem fortunam boni conſule. XXXIII

Τὸ παρὸν εὖ ποιεῖν. i. Quod adeſt boni cõſule, ἢ τὸ παρὸν
εὖ τίθεσθαι. i. Quod adeſt æqui boniq; facere oportet. Ad-
monet adagium, ne nos alienarum rerum cupiditate mace-
remus, ſed quæcunque contigit ſors eam uelut optimam am-
plectamur. Magnã enim feliciratis pars ut ſua cuiq; fortuna
placeat. Plato in Gorgia, ὡς ἔοικεν ἀνάγκη μοι κεῖσθαι τὸν πα-
λαιὸν λόγον τὸ παρὸν εὖ ποιεῖν, ἢ τοῦτο δὲ χρὴ τὸ δι-
δόμενον παρά σου. id eſt, Neceſſum eſt mihi, ſicut uidetur,
iuxta ueterem adagium, quod adeſt, boni conſulere, & hoc ac-
cipere quod abs te datur. Cratinus in Pylea,

Ἀνδρὸς σοφοῦ χρὴ τό γε παρὸν πρᾶγμ' ὡς καλὸν
Εἰς ἀυλάμμιν εὖ τίθεσθαι. id eſt,
Sapientium eſt uirorum, uti quod adeſt boni,
Tanquam bonum ſit conſulant pro uiribus.

Affine illi, quod alibi retulimus, κατάσχω ἔλαχόν τοῦτο
κέρδος. id eſt, Sparum es nactus, eam diſpone: Quod quidem
carmen citat Stobæus ex Euripidis tragœdia, cui titulus,
τίλεφος, id quod obiter admonendum duximus. Nam ada-
gium ſuo dictum eſt loco.

Qui omni in re, & in omni tempore. XXXIIII

Aulus Gellius explicans uim μετοχῆς τοῦ πρᾶττων, ait hunc ſena-
rium ab aliquibus prouerbij uice celebratum fuiſſe,

Sed enim qui in omni re, atq; in omni tempore
Omni laude uacat, is illaudatus eſt,
Iſq; omnium peſſimus deterrimusq; eſt. Admonet pa-
rœmia, ferè ~~neminem eſſe tam deplorati ingenij~~, qui non ali-
quando dicat ſciatue quod laudem promereatur. Refertur
iiſdem fermè uerbis à Macrobio lib. Saturnalium 6. ex quo
mihi uiſus ſum deprehendiſſe manifeſtũ errorẽ ſcripturæ in
Galliano libro per eruditum quempiam admiſſum. Is enim
non intelligens hos eſſe uerſus: Sed enim qui in omni re atq;
in omni tempore &c. ſuſpicatus eſt Græcum uerſiculum
omiſſum à librarijs, in eius locum ſuppoſuit hoc carmen,

Πολλάκις καὶ κἀπαρ' ἀνὴρ μαλακὸς καὶ ἄφρων ἦπερ.

Quam uerſus de quo ſentit Gellius, ſit Latinus quem mox
ſubijcit: Sed enim qui in omni &c. Id liquet ex Macrobio,
qui locum hunc ad uerbum penè ſuſpicatus eſt in ſuos com-
mentarios. Porrò Græcus uerſiculus nihil ſicit ad explican-
dam uim huius uocis illaudatus, ſed obiter admixtus eſt,
quaſi probandum eſſet quod dixerat, neminem eſſe tam effli-
ctis moribus, quin faciat dicat'ue nonnunquam aliquid, quod
laudari queat. Quo quidem loco rurſus efflictis depraua-
tum eſt in efferis: poteſt enim illaudatus eſſe, qui non ſit effe-
ris moribus, ſed efflictos ~~mores~~ dixit perditos et corruptos.
Sunt autem tres ſenarij ſententiam abſoluentes, niſi quod ali-
cubi uidentur uitiati à ſcribis,

Sed enim qui in omni re atq; in omni tempore,
Hic primus pulchre conſtat. Conſtabit & alter ſi legatur,
Qui omni uacat laude, is uir illaudatus eſt.
Nam dictiunculam uir etiam aurium ſenſus in hoc uerſu ui-
detur requirere. Conſtabit & tertius ſi legas:
Iſq; omnium eſt deterrimusq; ac peſſimus.
Locus eſt apud Gellium lib. 2. cap. 6. ſi quis uolet conferre.

Qui è nuce nucleum eſſe uult, frangit nucem. XXXV

Qui commodum appetit, ne fugiat laborem. Qui quærit uo-
luptatem, prius experiatur ſudorem, ſine quo non paratur
ucra uoluptas. Hanc ſententiam Plautus figura ſanè quàm
prouerbiali extulit. Qui è nuce, inquiens, nucleum eſſe uult,
frangit nucem. Qui ~~quærit animi pabulã in arcanis literis~~,
ſcrutetur ~~ſub allegoriæ inuolucro conditum~~ myſterium. Sic
enim uſurpauit alicubi diuus Hieron. Nux enim foris tum
dura eſt tum amara, intus ſuauiſſimum condit cibum. Huc
referendum illud Homericum figmentum de Moly herba,
quam ait radicem quidem habere nigram, ſed florẽ lacteum.
Hanc ita deſcribit Odyſſeæ lib. decimo:

Μῶλυ δὲ μιν καλέουσι θεοί, χαλεπὴν δ' ὀρύσσειν
Ἀνδράσι γε θνητοῖσι· θεοὶ δὲ τὰ πάντα δύνανται. i.
Atra quidem radix ſuberat, ſed lacteolus flos,
Moly uocant ſuperi, mortalibus arduus eſt
Euulſiſſe utris, cœleſtes omnia poſſunt.

Accommodari poteſt cum ad omnem diſciplinam tum pecu-
liariter ad grammaticam, quæ cum ſit pueris amara, ſenibus
iucunda eſt. Quadrauerit & in uirtutis ſtudium cuius ini-
tium acerbum, progreſſus facilis, finis iucundus.

Quis parentem laudabit, niſi infelices filij. XXXVI

Τίς πατέρ' ἐπαινέσει μὴ κακοδαίμονα τέκνα; id eſt,
Quis patrem laudet, niſi proles laudis inanis?
Carmen uulgò iactatum de his qui maiorum ſuorum ſicino-
ra iactitant, nimirum nihil habentes, quod de ſe ipſis uere
prædicent, cuiuſmodi Ponticum quempiam uides Iuuenalis

Satyra octaua:

_Sed te cenſeri la[illegible] tuorum
Pontice noluerim, ſic ut nihil ipſe futuræ
Laudis agas, Miſerum eſt aliena incumbere fame.

Poterit in hanc quoq; torqueri ſententiam: Improbi filij ſic laudant parentes, dum illos ceu bonos deſiderat populus, quòd hos longe deteriores ferre nõ poſſit. id quod nõnunquã ſolet in principibus uſu uenire, uidelicet, ut quẽ uiuum oderant, mortuum probent ac requirant. filij comparatione bonum. Refert & explicat hoc adagiũ Plutarc. in uita Arati.

Παροιμίαν τινὰ πολλάκις ὦ πολύπρατες λέγοντα μοι δοκῶ τὸ λιθόρημον αὐτὸ ὁ φιλόσοφος χρύσιππος, ὃν οὐκ ἔχω ῥᾴδιον, ἀλλ' ὡς ἐοικὸς ὄντα βίκτιον εἶναι, διατίθεσθαι.

Τίς πατέρ' ἀνύσει τὸ μὴ ὀδύσασθαί ποθ' υἱός;

Διονυσόδωρος ὁ τροιζήνιος ἐξελέγχων αὐτὸν, ἀνακίνησι τὸν ἀληθινὸν οὕτως ἔχοντα,

Τίς πατέρ' ἀνύσει τὸ μὴ καπολοίμευόθ' υἱός;

Καὶ φησι τὸν μὲν ὑπ' ἀλλήλων ἐξῆς ὄντας ἐπαινεῖσθαι ὑπὸ τῶν γονέων τινῶν ἀφέλειας, καὶ πλεονάζεσθαι ἐν τοῖς ἐπαίνοις, ὑπὸ δὲ παροιμίας ἐλέγχεσθαι. id eſt, Adagium quoddam uetus ô Polycrates, Chryſippus philoſophus, infamiam illius ut mihi uidetur ueritus, non ut habet, ſed ut ipſi uiſum eſt melius, propoſuit. Quis patrem laudarit, niſi felices filij? Cæterum Dionyſodorus Troezenius redarguens illum, uerum prouerbium denuo exponit. Id habet ad hunc modum:

Quis patrem laudet, niſi prates indiga laudis?

Aitq; eos qui ſi ſuis ipſorum meritis æſtimentur, nullius ſint precij, cæterum inſinuantes ſeſe maiorum ſuorum quibuſdam uirtutibus, atque illorum laudibus ſeſe immodice uendentes, hoc prouerbio ad ſilentium adigi. Hactenus Plutarchus. Vſurpauit in eundem ſenſum M. Tullius in Epiſtolis ad Atticum.

Nam ſam illi non ſunt, at qui ſunt, mali. XXXVII

Οἱ μὲν γὰρ οὐκ ἔτ' εἰσὶν, οἱ δ' ὄντες κακοί. id eſt,

Partim haud quidem iam ſunt, at ij qui ſunt, mali.

Dici ſolitum, ubi quis requiriti ea, quæ quondam quidem extiterunt, uerum temporum culpa perierunt. Veluti ſi quis inter principes Codros, Camillos, Fabricios, Epaminondas, hac tempeſtate requirat, aut inter monachos, Paulum, Antonium, Hieronymum, non intempeſtiuiter hoc carmen occinas. Eſt autẽ Ariſtophanis in Ranis, in qua fabula Bacchus inducitur deſcendens ad inferos, ut Euripidem, aut bonum aliquem poëtam inueniret. Apud ſuperos enim neminem reperiri niſi malum.

Quærendæ facultates, deinde uirtus. XXXVIII

Δίζεσθαι βιοτὴν, ἀρετὴν δὲ ὅταν ἁνὴρ βίῳ. id eſt, Quærendus uictus, uirtus autem, ubi uictus aſſuerit. Refertur à Diogeniano. Hoc prouerbiũ Horatius ſic effert in Epiſtolis,

O' ciues ciues, quærenda pecunia primum,
Virtus poſt nummos.

Per ironiam autem dictum eſt. Neq; enim hoc ſentit Horatius, prius habendam eſſe rationem facultatiũ quàm morum: ſed irridet ſententiam uulgò decantatam, quam his quoque temporibus plerique parentes liberis ſuis ſerio inculcant.

Qui apud inferos ſunt terniones. XXXIX

Τὰς ἐν ἅιδᾳ τριακάδας. id eſt, Qui ſunt apud inferos terniones. Hoc adagio ridebantur ij, qui res abditas & abſtruſas, curioſa quadam diligentia ueſtigarent. Non abſurde torquebitur in eum, qui nimis anxie uel ſuperſtitioſe magis arcanarum literarum myſteria rimatur, aut qui Homericas fabulas omneis inanibus allegorijs interpretari conetur, aut Platonicorum & Pythagoreorum numeros explicare laboret. Aiunt terniones apud inferos honoratos eſſe, ut Hecatæ ſacros, cui quidem ob ipſum Trigla piſcis ſacrificatur, & ſimulacrum eiuſdem in triuijs cõſtitui mos erat. Ad quod reſpiciens Vergilius.

Tergeminamq; Hecaten, tria uirginis ora Dianæ.

Nec quantum luſciniæ dormiunt. XL

Οὐδ' ὅσον ἀηδόνες ὑπνώσιν. id eſt, Nec quantum luſciniæ dormiunt. In eos conuenit, qui ſomni parciſſimi ſunt. Luſciniæ minimum dormire feruntur, uel propter Ityn extinctum, uel ob ſimiditatem. Equidẽ magis arbitror dictum, quòd luſciniæ uernis menſibus, per omnem ferè noctem perpetuo cantu garriant.

Cuiuſmodi portento me inuoluit fortuna. XLI

Οἵῳ μὲ δαίμων τέρατι συγκαλύψεξεν. id eſt,

Monſtro cui fortuna me implicauit.

Trimeter eſt Catalecticus, Dici conueniet, ubi negotium incidit cum homine moroſo, difficiliq;, cum quo non queas uiuere, nec à quo te poſſis extricare. Carmen ſumptum ex tragœdia Philoxeni poëtæ, apud quem Vlyſſes incluſus in antro Cyclopis, hoc modo loquitur:

Οἵῳ μὲ ὁ δαίμων τέρατι συγκαλύψεξεν.

Refertur à Zenodoto.

Fixis oculis intueri. XLII

Ἀτενὲς ὁρᾶν. id eſt, Defixis oculis obtueri. Si transferatur, prouerbialis erit figura, nempe pro eo quod eſt, attentius accuratiusq; conſiderare. Fixius intueri, preſſius inſpicere. Sumptum eſt ab amantibus, qui ſtupentibus, nec tiſquam dimotis oculis inſpiciunt id quo delectantur: Adagium recenſetur à Diogeniano. Plutarchus in commentario De audiendo. βαρὺν μὲν γὰρ ὁ ἀκροατὴς νὴ φοβεῖσθε ὁ πρὸς πᾶν ἀτενὴς καὶ ἄτοπος, τὸ λεγόμενον. id eſt, Grauis enim auditor ac moleſtus, qui ad ſingula ſtupet, & defixis eſt oculis, ut dicitur. M. Tullius pro Lucio Flacco, ut totã cauſam quam maxime intentis, ut aiunt, oculis acerrime contemplemini.

Puluerem oculis offundere. XLIII

Puluerem ob oculos offundere dicitur, qui de induſtria rem obſcurat, & aduerſario iudicium eripit. Traductum uidetur à militia. Sæpe fit enim ut hoſtis data opera puluerem cieat in hoſtem. Hac arte Sertorius Romanus Cacitanos, ut Græcus habet Characitanos quoſdam uicit, autore Plutarcho, cuius rei mentionem fecimus in adagio De Cæcia nubes attrahente. Vtitur hoc prouerbio præter alios diuus Hieronymus in Epiſtolis. M. Tullius gloriatur ſe in actione quadam iudicibus tenebras offudiſſe. Eſt apud Plautum in Milite, ſimile quiddam de glaucomate oculis oborto.

Pſecas aut ros. XLIIII

Ψεκὰς ἢ δρόσος. i. Pſecas aut ros. In crebrius expuẽtes dictitabatur. Ψεκὰς enim aſperſio illa, ac uelut irroratio uocatur, quoties minutiſſimis guttulis irrigamur, ut pluuia roriſſima. Primitus autem per luſum dictũ eſt in Antimachum Lyricũ poëtã, quòd ſubinde expuẽs eos, quibus cum loquebatur, cõſpergeret. Idem cognominis datũ fuit & Olympico cuidam, quẽ nonnulli putant tuliſſe legem, ne quẽ nominatim taxarẽt poëtæ, atq; ita factũ, ut multo quàm prius pauciores accederẽt ad certamẽ, & qui prodibant, laudarẽt, nõ carperent. Vnde huiuſmodi delinimẽta, Ψεκὰς appellata uidemur. Vocantur enim Pſecades, ancillæ, quæ delicatarũ matronarũ capillos medicato fuco cõſpergũt. Adagiũ refertur à Diogeniano. M. Tul. in epiſt. ad Atticũ, conſputare dixit, pro cõmicijs leuioribus aſpergere, nimirũ ad hoc alludens adagium.

Hæſitantia cantoris tuſsis. XLV

Ἀποῤῥαὶ ᾠδῆς βήξ. id eſt, Hæſitantia cantoris tuſsis. Suidas

adagium

adagium neotericum esse monet. Dictum uidetur, quoties non suppetit quod dicamus, idq; uelut aliud agentes dissimulamus: uelut apud Platonem Aristophanes, ne diceret in conuiuio singultum fingit. Sumptum apparet à cantoribus, qui cum haerent in cantione, tussim simulant, ut hac uideatur interrupta cantilena, non insciti a. Confine puto illi, quod aliàs dictum est: Tussis pro crepitu,

Extritum ingenium. XLVI

Παρεξυλαμένον νῦν ἔχων. id est, Mentem habens euanidam. παρεξυλαμένον perinde sonat quasi dicas exilibatum. Ducta siquidem est metaphora à tibiarum linguis, quae postea quàm exciderint, inutilis est tibia.

Panagæa Diana. XLVII

Ἡ πανάγεια ἄρτεμις. id est, Panagæa Diana, dicebatur olim peregrinationem impensius amans, errabundus, instabilis, nulla certa sede consistens. Siquidem Diana uagari dicitur apud poëtas, & per nemora montesq; oberrare. Quin domicilium etiam subinde mutat nunc apud superos agens, nunc apud inferos. Ne specie quidem semper eadem, sed nùc pleno orbe, nunc mutila, nunc nulla.

Pastillos Rufillus olet, Gorgonius hircum. XLVIII

Paroemias speciem præ se gerit illud Horatianum in Sermon.

Pastillos Rufillus olet, Gorgonius hircum.

Dicendum uel in duos aliquos diuersis laborantes uitijs, uel in eundem sui dissimilem, nempe modo loquacioré quam sat sit, modo impendio taciturnum, interdum pueriliter ineptũ, interdum Catone seueriorem, nonnunquam profusum, nonnunquam sordidum. Siquidem ut uitio dandum, si quis bene oleat, ita ad æque uituperandum, si quis oleat unguẽta. Nam pastilli, pilulæ sunt unguentariæ. Alterum spurci est, alterum mollis.

Claudus optimè uirum agit. XLIX

Ἀγαθὸς χωλὸς οἰφῆι. Siue ut aliàs legitur ὀχεῖ, id est, Optimè claudus uirum agit. Dicit solitum, ubi quispiam suam sortem, uel parum egregiam, anteponit alienæ tametsi præstantiori. Ab Amazonum apophthegmate natum aiunt. Tradit morè Amazonibus fuisse quondam ut pueros masculos decorta tibia coxa ue claudos efficerent. Porrò cum bellum esset illis aduersus Scythas, atq; illi eas conarentur illicere ut ad sese desciscerent, dicentes futurum ut posthac nõ cum claudis ac mutilis, sed cum integris uiris rem haberẽt, Antianira Amazonum dux respondit ad hunc modum: ἄμεινα χωλὸς οἰφῆι. Vsurpauit Athenæus lib. 13. ὄντως γὰρ ἄμεινα χωλὸς οἰφῆι. id est, Verè enim claudus optimè uirum agit. Theocritus φιλοῦντω appellat uirum coitus cupidum, Hesychius φίλανδρον dicit. Animaduersum est etiam illud nostris temporibus plerunq; qui tibijs sunt mutilis, aut quopiam membro truncos ad usum Veneris reliquis magis idoneos esse, nimirũ paris ficiente natura. De claudo quare sit salacior cæteris causam reddit Aristoteles in Problematibus sectionis decimæ problem. 26. quòd in hoc parum alimenti deorsum delabatur, ob crurum uitium, plus autem superiora petat, & in semen uertatur.

Ogygia mala. L

Ὠγύγια κακά. i. Ogygia mala. Rectè dicentur, uel ingentia uel antiqua. Nam utrunq; Græcè significat Ogygiũ. Alij malunt ad Ogygium primum Thebarũ ciuitatis principem referre. Huius filius Cadmus, ob filias suas in uarias calamitates incidit. Quò respiciunt qui Ogygia mala, pro atrocissimis interpretantur. Huiusmodi ferme Suidas, nisi quod magis probat, ut Ogygia mala, uetustas dicantur. Cæterũ qui Ogygia uetera dicunt, illud sequuntur, quòd olim Bœotiorum ac Thebanæ regio, Ogygia dicta. Quin & omnis Attica olim hoc habuit nomen, sicuti testatur Stephanus. Est & insula peruetusta dicta Ogygis, in quam Vlysses naufragus emersisse fingitur ab Homero. Vnde uox iam obsoleta uelut in iocũ prouerbialem abijt. Nec in figura sita est huius prouerbij ratio, sed in nouitate uocis, ut in operis huius initio monuimus, Cõsimili ratione, nec sine prouerbij specie, Græci priscos ac peruetustos, ὠγυγιδάς & ὠγυγίας appellant, à prisco quopiam deo, & multis iam seculis obsoleto. Huiusmodi propemodum de Ogygijs Suidas & Stephanus.

Omnia chnaumata. LI

Πάντα χναύματα. i. Omnia chnaumata, dicebant olim, quoties omne negotium significabant. χναύματα enim Græci placẽtarum, atq; id genus ciborum fragmina uocant. Latini quoq; reliquias belli, & reliquias Danaũm dicunt simili figura. Refertur adagium à Zenodoto.

Sic est ad pugnæ partes res peracta ueniendum. LII

Plato in Gorgia, πολέμου καὶ μάχης φασὶ χρῆναι ὧδε πράττειν οὕτω μεταλαγχάνειν. id est, Ad belli pugnæq; munia Socrates sic aiunt accedere oportere. Locus erat prouerbialis, ubi quis negotio peracto, tum demum aduenire. Quemadmodum ignaui milites solent, qui cõflictu peracto, fublatoq; metu, tum demũ solent adesse, uel ad colligendam prædam, uel ad epiricia, id est, epulum uictoriale celebrandum. Nam uerbum illud μεταλαγχάνειν, tarditatem significat, ac seram muneris functionem. Socrates autem respondens, paroemiã explicat simili paroemia, ἅπερ τὸ λεχθὲν παρὰ τοῖς ἰατροῖς ὑπομένειν γὰρ ὑγιάζειν. id est, Num post festum, quod aiunt, uenimus, seroq; adsumus? Sumptum uidetur à Rheso Thraciæ duce, quem apud Euripidem obiurgat Hector, quod serius ad belli societatem uenisset, nimirum decimo demum anno.

Σύμμαχον μὲν ὄ, ξένον δὲ πρὸς βάπτισμα. i. Socius haud quidem aduentis, sed hospes ad mensam. Isq; respondet,

Ἀλλ' ὕστερον μὲν ἦλθον, ἀλλ' ἐν καιρῷ δ' ὅμως.
Σὺ μὲν γὰρ ἦλθες ἀξίως ἀγαθοῦ ἀγωνίσεως ἔτος,
Κἀγὼ πρόφασις. id est,
Sero quidem, at in tempore aduenio tamen.
Nam tu quidem iam prælians decennium,
Nihil explicas.

Alluſit huc, ni fallor, Diogenes. Quum enim quidam inscripsisset ædibus suis hunc titulum: Iouis filius Callinicus Hercules hic habitat, ne quid ingreciatur mali. Diogenes adiecit aliam inscriptionẽ. μετὰ πολέμου ἢ συμμαχία. i. post bellum auxiliũ. Significans sero uocari Herculem depulsorem malorum, quam iam malus hospes immigrasset in eas ædes.

Obsequium amicos, ueritas odium parit. LIII

Obsequium amicos, ueritas odium parit. Senarius est prouerbialis apud Terentiũ in Andria, non admonens quid oporteat fieri, sed ostendens quid uulgò fiat. Vulgaris enim amicitia constat obsequijs. Nam inuicem conniuere ad familiarium uitia,

Hæres & iungit, iunctos & seruat amicos.

At inter ueros amicos, nihil est ueritate iucundius, modo absit asperitas agrestis & inconcinna grauitas. Porrò qui uulgò plurimis studet amicus esse, moribus alienis obsecundet, caueatq; inxta Persium, ~~Auricular teneras mordaci radere uero.~~ Non probari uerò sententiam hanc poëtæ, satis indicat cũ ait: Nanq; hoc tempore, id est, his corruptis moribus. Eandẽ sententiã in Adelphis idẽ aliter extulit, Vt homo est, inquiens, ita morem geras. Donatus admonet prouerbialiter dictum. M. Tullius in sermone De amicitia: Sed nescio quomodo uerum est, quod in Andria familiaris meus Terentius dixit: Obsequium amicos, ueritas odium parit. Molesta ueritas est, siquidẽ ex ea nascitur odium, quòd est uenenũ

amicitiæ. Sed obſequium multo moleſtius, quòd peccatis indulgens, præcipitem amicum ferri ſinit. Maxima autẽ culpa in eo eſt, qui & ueritatem aſſernatur, & in fraudem obſequio impellitur. Pindarus in Nemeis hymno 5. ὕτοι ἄπασα ὑδρηλὸν φάνσαι πρόσωπον ἀλάθεα ἀξενὶς, νὶ τὸ σιγᾶν πολλάκις ἐσθλὸν σοφώτατον ἀνθρώπῳ νοῆσαι. Sentit ſimplicem ueritatem non ſemper ut eſt proferendam, quòd damnoſa ſit: ſed ſapientis eſſe nonnunquam celare ſuam ſententiam, in tempore prolaturus, quum fructus ſpes oſtenditur. Apud Athenæum lib. 5. citatur hic trimeter ex Agathone,

Εἰ μὲν φράσω τἀληθὲς, οὐχί σ' ὀνφανῶ,
Εἰ δ' ὀνφανῶτι σ' οὐχὶ τἀληθῆ φράσω. id eſt,
Si uera dicam, tibi uoluptati haud ero.
Si ſim uoluptati, haud tibi uera dixero.

Obuĩs ulnis. LIIII

Obuĩs ulnis, eſt apud Quintilianum, pro eo quod eſt, auidè, ſitienterq;. Translatum ab ijs qui porrectis ulnis properant in complexum eorum, quorum magno deſiderio tenebantur quosq; cupidiſſimè conſpiciunt. Legimus & obuiis manibus. Diuus Hieron. ad Pammachium, Condiſcipulum quondam, & ſodalem & amicum, obuijs, ut aiunt, manibus excipio. Baſilius in præfatione dialogi, ἀμφοτέραις χερσὶν. i. Ambabus manibus, eodem ſenſu ſcripſit. Hæc ſi ad rem animi detorqueantur, figuram prouerbialem habebunt. ut, Ego tuas literas obuijs ulnis excipiam.

Obliuionis campus. LV

Λήθης πεδίον. id eſt, Lethes campus. Dicetur uel de uchementer obliuioſis, uel de rebus commenticijs ac friuolis, quæ nuſquam ſint. Ariſtophanes, πῖς ἂν τὸ λήθης πεδίον; id eſt, Quis in Lethes campum? Vulgus enim nugas eſſe credit, quæ de inferis tradunt poëtæ. Et ut Iuuenalis inquit,

_Stygio nigras in gurgite ranas. Nec pueri credunt.

Omnia ſapientibus facilia. LVI

Ἅπαντα τοῖς σοφοῖσιν εὐκολα. id eſt,
Facilia cuncta ſunt uiris ſapientibus.

Nihil eſt tam arduum, quod prudenti conſilio non facilè conficiatur. Aut, nihil tam acerbum, quod ſapiens non æquo animo facileq; ferat, ratione cuncta leniente. Si addas uerbum, conſtabit ſenarius. Ἔχει δ' ἅπαντα. Refertur à Zenodoto.

Omnia eſculenta obſeſſis. LVII

Ἅπαντα γάρ τοι βρωτὰ πολιορκημένοις. id eſt,
Cinctis ab hoſte ueſca ſunt & quælibet.

Senarius prouerbialis, cum urget neceſſitas, nihil non facimus. Et uehementer famelicis nullus non ſuauis eſt cibus. Natum ab urbium obſidionibus, in quibus nonnunquam & canes & feles, herbarum radices, nonnunquam humana excrementa, inopia cibi deuorantur.

Omnia ſimilia. LVIII

Ἅπαντ' ὅμοια καὶ ῥοδῶπις ἡ καλή. id eſt,
Similia cuncta, Rhodopis ipſa etiam decens.

Eadem eſt conditio mortalium, formoſi pariter ac deformes ſeneſcunt ac moriuntur. Rhodopis nomen eſt puellæ cuiuſpiam formæ celebris, cui nomen à roſeo aſpectu uidetur inditum. De Rhodope meretricula multa Herodotus lib. 2, nonnulla Plinius lib. 36. cap. 12. cum Græcum carmen habeat ῥοδῶπις, mirum cur Iuuenalis corripuerit:

Dum Rhodopes uda terit inguina barba.

Refertur à Suida prouerbij loco.

Totus Echinus aſper. LIX

Ἅπας ἐχῖνος ἄχινος. id eſt, Totus Echinus aſper. In moroſos & inſuauibus moribus quadrat. Echinus piſcis, & item Erinacius undiq; ſpinis obſeptus eſt, ut nuſquam impune poſſis attingere. Eſt & hominũ huiuſmodi genus, cum quibus nulla ratione poſſis agere citra litem. Ariſtoph. in Pace.

Οὐδ' ποτ' ἂν θέλοις λεῖον τὸν ἄχινον ἐχῖνον. id eſt,
Ex ſcabro in leuem nunquam uertetur echinus.

Omnia bonos uiros decent. LX

Ἅπαντα τοῖς καλοῖσιν ἀνδράσιν πρέπει. id eſt,
Bonos probosq; cuncta perdecent uiros.

Habet hoc improbitas, ut ſi quis illaudatus, recte faciat dicat'ue, tamen neſcio quo pacto non adſit decorum illud: Contrà ueram uirtutẽ decus quoddã comitatur, ut quicquid uir bonus agat, id decorũ eſſe uideatur. Tameſi poteſt & hic accipi ſenſus, cuncta ~~formoſos uiros~~ decent, quòd formæ gratia commendat & dicentem & canentem, & quiduis agentem. Id erit uenuſtius, ſi huc deflectas, ut dicas in bonã partem accipi, laudariq;, quicquid dixerint fecerintq; gratioſi apud principes: adeo ut quod huic capitale ſit futurum, illi laudem etiam pariat. Refertur à Diogeniano.

Omitte uatem. LXI

Πάροδε τὸν μάντιν. id eſt, Omitte uatem. Vti conueniet, quotics alicui parcendum admonebimus, quod is exitium ſit, & immanis habendus à uulgari ſorte. Veluti ſi quis poëtæ, theologo, ſacerdoti, diceret oportere parci. Antiquitus mos erat, ut augur coronatus ante aciem incederet: neq; fas erat hunc telis petere, utpote uirum ſacrum. Poterit adagium etiam per ironiam uſurpari.

Oderint dum metuant. LXII

Oderint dum metuant. Tyrannica uox ſumpta è tragœdia, & à nemine ſcriptorum non uſurpata: præcipue M. Tullio familiaris: quam etiam in uulgi ſermonem proceſſiſſe, ſatis indicat Seneca lib. De clementia 2. ſcribens multas uoces, magnas, ſed deteſtabiles, in uitam humanam peruenijſſe, celebresq; uulgò fieri, ut illam: Oderint, dum metuant. Cui Græcus, inquit, uerſiculus ſimilis eſt, qui ſe mortuo terram miſceri ignibus iubet. Idem lib. De ira 1. Nam aliquæ uoces ab ira tis emittuntur, quæ magni uideantur animi, ueram ignorantibus magnitudinẽ, qualis illa dira & abominanda, Oderint dum metuant. Syllano ſcias ſeculo ſcriptum. Licebit adagiũ etiam per iocum uſurpare: uelut ſi quis eruditione ſuperior, ~~de clancularijs hoſtibus, qui tamen ob metum~~ hiſcere nõ audeant, dicat: Oderint ~~dum metuant~~. Conueniet & in diuites, qui dicunt illud Horat

Populus me ſibilat, at mihi plaudo
Ipſe domi, ſimulac nummos contemplor in arca.

Item illud Iuuenalis, _Tunicam mihi malo lupini,
Quàm ſi me toto laudet uicinia pago.

Odit cane peius & angue. LXIII

Prouerbiali figura dictum eſt & illud ab Horatio,

Alter Mileti textum cane peius & angue
Vitabit chlamydem.

Sentit autem, ut opinor, de cane rabiente. Quod ſi longius etiam traducatur, magis erit prouerbiale, ut, Hic totus lucris addictus eſt, literas quas amauit aliquando, nunc, quod aiunt, uitat cane peius & angue. Vel, Hic ſe totum adulatoribus permittit, amicos à quibus uerum audiat uitat cane peius & angue. Idem Horatius in Odis,

Cur olium Sanguine uiperino Cautius uitat.

Plautus item in Mercatore,

Nempe uiri uxor eſt tua, quam dudum dixeras
Te odiſſe æque atq; angues.

Stultior Coroebo. LXIIII

Ηλιθιώτερος κοροίβου. id eſt, Stultior Coroebo. Prouerbialis hyperbole in ſtupidos & uecordes. Coroebi ſtultitia uulgi fabula celebrata eſt, qui maris undas numerare ſit conatus, cum non potuerit ultra quinq; proſequi ſupputationem. Meminit huius Euſtathius in 10. Odyſſ. & Lucianus in Amorib. Quanquã apud alios κορίβαν lego per γ. Addunt quidã Corybli hunc Mygdonis Phrygis fuiſſe filiũ, temporibus belli Troiani. Meminit & Vergilius Coroebi cuiuſdam.

_Iuuenisq;

iuuenisq; Coræbus
Venerat insano Cassandræ captus amore,
Et gener auxilium Priamo Phrygibusq; ferebat.

Quo quidem in loco Seruius indicat sumptum ex Euphorione. Hunc, inquit, Coræbum stultum inducit Euphorion, quē & Vergilius sequitur, dans ei,

Dolus an uirtus, quis in hoste requirat?
Quum sit turpissima dolo quæsita victoria.

Stupa seniculus. LXV

Στυππεῖον γεροντικόν. i. Stupa siue stipulaceus seniculus. De uiribus effœto scne. Similimum illi quod alio diximus loco, Homo bulla. Sumptum à ligno quod iam exaruit, exsuccūq; redditum est & marcidum, in stipulæ morem. Stupa dicitur quod è lino excutitur siccum & inutile.

Phormionis thori. LXVI

Στιβάδες φορμιῶνος. i. Thori Phormionis. De strati sordidis ac frugalibus, minimeq; delicatis, qualia sunt eubilia militaria, & quale sibi apud Homerum parat Vlysses, ex arborū congestis frondibus, ac ramis humi substratis. Refertur à Suida. Phormio dux quispiam militum fuit, in perferendis militiæ incommodis notæ, sicut conijcio, patientiæ. Potuit & longius deflecti ad quamuis tractationem duriusculam. Extat in Pace Aristophanis,

Εἰ γάρ μοι γένοιτ' ἰδεῖν τοῦτον ἡμέραν ποτέ.
Πολλὰ γὰρ ἤνεγκα μόνος

Πράγματ' ἔτη καὶ στιβάδας, ἃς ἔλαχε φορμίων. i. Vtinā mihi cōtingat uidere hunc diē. Multas enim sustinui tum molestias, tum culcitras quas sortitus est Phormio. Versus sunt chorici, eoq; prosa uertimus.

Stultitia est Iouem putare esse. LXVII

Τὸ μειράκιον, τὸ δία νομίζειν ὄντα τηλικοῦτον. i. Insciti est, puta tum tot annos credere, esse ullum Ioucm. In eum accommodari potest, qui grandis natu dicit, aut sentit absurdum quippiam, cum propter ætatem nihil oporteat iam ignorare. Nō conuenit enim in natu grandes puerilis superstitio. Recensetur à Suida. Carmen est Aristophanis in Nubibus,

Ἰδοὺ γ' ἰδοὺ δῖ' ἀλύομεν, δι' ἀμαθίαν
Τὸν δία νομίζομεν ὄντα τηλικοῦτον. id est,
Ecce ecce, Olympium Ioucm, dementia est
Natum tot annos credere esse ullum Ioucm.

Tuum tibi narro somnium. LXVIII

Τὸ σὸν ὄναρ σοι διηγοῦμαι. i. Tuū somnium tibi narro, id est, Narro tibi quod ipse me rectius nosti. Apud Suidam hæc referuntur ex autore quopiam, Εἰ γὸ ἐγώ σοι νῦν αὐτὸν γναφεῖον, τοιοῦτον τὸ δι' παροιμίας, τὸ σὸν ὄναρ σοι διηγοῦμαι. i. Quod si te tibiipsi notum reddere coner, tum mihi accideret id quod prouerbio dicitur, ut tuum tibi somnium narrem. Plato lib. De repub. 8. Τὸ ἐμόν' ἔφη ἐμοὶ λέγεις ὄναρ. id est, Meum quidem, inquit, mihi narras somniū. Traductum uidetur ab his, qui ὀνειροπόλους. i. somniorum interpretes consulunt. A' quibus nonnulli hoc quoq; requirunt, ut quid somniarint, coniciant, quasi parum sit si interpretentur. Ad eum modū ægroti quidam imprudentes à medicis expectant, ut uiso duntaxat lotio diuinent & sexum, & ætatem, & omnem morbi naturam, ubi & unde acciderit, quid sentiant: ac propemodum etiam quid in febri somniarint.

Sponsi uita. LXIX

Νυμφίου βίος. i. Sponsi uita, pro molli ac delicata. Confine illi quod alibi relatum est, Musica uita. Suidas scenarium hunc adducit, qui exstat apud Aristophanem in Auibus,

Ἁμῆς γὴ ἄρα γε ζῶτε νυμφίου βίον. id est,
Sponsi quidem profecto uitam uiuitis.

Propterea quòd proci frondibus & sertis coronari soleant, & delicatius nitidiusq; coli, uel quòd molles uideantur, nuptijs inhiantes. Apud Athenæum lib. 8. Stratonicus citharœdus Rhodios λαλεῖν κυρίως καὶ μυηχέρως πόλιν. id est, Albos Cyrenæos & procorum ciuitatem appellat. Nisi malumus ad Homericos illos Penelopes sponsos referre. quibus nihil cordi erat præter cōuiuia, citharam, chorcā, talos, discū, parasitos, atq; id genus alias uoluptates. Vnde Horat. homines luxui deditos sponsos Penelopes appellat.

Et fama fuit & eras. LXX

Ἡ μελὶ καὶ αὔριον. id est, Et dicebaris cras. Hemistichion prouerbiale, quoties ficta respondent opinioni. Suidas meminit è poëta quopiam. Est enim fragmentum carminis Heroici.

Innocuus alium aspiciam, meum habentem malum. LXXI

Ἐξάντης λόγον τὸμὸν κακὸν ἄλλον ἔχοντα. id est,
Indemnis spectabo alium mala nostra ferentem.

Hoc est, ex aliorum malis ipse rebus meis cōsulam, ἐξάντης autem dixit, quasi ἔξω δ' ἀντης. i. extra noxam situs & illæsus. Simillimum illi Plautino,

Feliciter sapit, qui alieno periculo sapit.

Simul & dictum & factum. LXXII

Ἅμ' ἔπος, ἅμ' ἔργον. i. Simul dictū, simul & factū. Vbi quis citra morā id re præstat, quod uerbis pollicetur. Latini, cum dicto dicūt, pro eo quod est, statim postea q̄ dixeris. Et Verg.

Et dicto citius tumida æquora placat.

Sumptum apparet ex Homero, apud quem est hoc carmen,

Αὐτίκ' ἔπειθ' ἅμα μῦθος ἕπετ, τετέλεστο δ' ἔργον. i.
Mox simul ac dictum est uerbum, res ipsa peracta est.

Idē Græcis dicitur unica uoce. ἀυτοβοεῖ. quod à militari clamore trāslatū uidetur, quo nōnunquā fundituꝛ hostis priusquā ad manus fuerit uentū. Sic ipse Thucydides. Theopōpus usus est, pro κρατεῖ. i. uicit ac uirtute, nō ex insidijs. Quisquis enim insidias moliturꝰ hosti, silet: qui fidit uiribus suis, cū clamore irruit in hostē. Quidā putat dictū à bubus, ut deductū uideatur ab arātibus, qui cū pollicētur se codē die. i. αὔριον aliquid optris absoluturos, dicere solent. αὐτοβοεῖ. hoc est, prinsquā disiungā boues. Trāsfertur ad cuiuslibet actionis celeritatē, ut perinde uideat atq; παραχρῆμα αὐτόθεν.

Obijcere canibus agnos. LXXIII

Προβάλλειν τοῖς κυσὶν ἀρνας. i. Obijcere canibus oues, dicebatur qui imbellem & litium imperitum, calumniatoribus & exercitatis exponeret, quòd id animal omnium maximè sit imbelle. Refertur à Diogeniano. Hemistichium est heroicū, ex oraculo quopiam, ut conijcio. decerptum.

Nullius indigens deus. LXXIIII

Ἀνενδεὴς ὁ θεός. id est, Nullius egens deus. Admonet paroemia, nullum esse mortalium tam absolutum, in quo non aliquid desideretur: unum esse deum, undequaq; perfectum. Dici potest & in diuites, aut plurimis præditos naturæ pariter ac fortunæ commoditatibus, tanquam dei cuiuspiam similes, ut quibus omnia suppetant, quæcunq; uidentur ad perfectam felicitatem pertinere.

Nucleum amisi, reliquit pignori putamina. LXXV

Plautus in Captiui duo, Nucleū amisi, reliquit pignori putamina, Verba sunt Hegionis, ubi resciuisset sibi impositū esse, & herum amissum pro seruo, seruum pro domino retentum. Is enim ex quo fructus expectabatur aufugerat, eo relicto ex quo nihil emolumenti poterat capi. Allegoria per se liquet.

Nudo mandas excubias. LXXVI

Γυμνῷ φυλακὴν ἐπιτάττεις. i. Nudo custodiam mandas. Quoties negotij quippiā mādatur ei, cui deest præstādi facultas, obeundæq; promptiæ propter inopiam rei nullam idoneus est. Neque enim nudus commode potest excubias agere propter rigorem nocturni frigoris, neq; ad pugnam est idoneus inermis. Refertur à Zenodoto, Quo longius deflectetur,

hoc

hoc erit prouerbialius. Iniungis ut aliquid in hunc poëtam ſcribam, uerũ iuxta uetus prouerbiũ, γυμνῷ τὸν φύλακὰ ἀιτιάτεις. Neq; enim eſt quo mihi interim otium alam. Heſychius nonnihil diſſidet ab his, quæ à Suida Zenodotoq; tradũtur: licet is locus apud hunc depranatus habeatur in editione Aldina. Cæterũ coniicio ſenſum hunc eſſe, prouerbium dici ſolere, ubi quid mandatur his, quibus nihil opus eſt. Propterea quòd uel iniuſti cogantur id facere, niſi fallor, ob id quòd nudis nihil eſt quod egeat aſſeruatore.

Nunc contingat ſeruari. LXXVII

Νῦν γένοιτο σωθῆναι. i. Nunc contingat ſeruari. Cum ſignificamus nos ſatis cauturos in poſterũ, ſi modo liceat præſens periculum effugere. Hoc modo Dauus in Andria. Poſthac incolumem ſat ſcio fore me, nũc ſi deuito hoc malũ. Natũ aiunt ex apologo quopiã. Aquila teſtudine unguibus rapuerat: eã parabat è ſublimi deijcere, quo teſta rupta carnibus ueſci poſſet: In hoc itaq; diſcrimine teſtudo optabat, ut in præſens incolumis eſſe poſſet, de reliquo ſibi curæ futurũ, ne quando in ſimile periculum incideret. νῦν γένοιτο σωθῆναι, τὸ δὲ λοιπὸν αὖτῆ μελήσει. i. Nunc liceat incolumẽ eſſe, de reliquo mihi ipſi curæ fuerit. Quidã apologũ narrãt ad hunc modũ. Teſtudini quondã inceſſiſſe uolandi deſideriũ, aquilã oraſſe ut ſe doceret. Cumq; illa negaſſet fieri poſſe, quòd natura re fragaretur, illa nihilominus inſtabat. Itaq; paruit aquila, ac teſtudinem in ſublime uectam demiſit ut uolatum experiretur. Ea cum timeret infelicem euentum, optauit ut id temporis contingeret incolumem eſſe, νῦν σωθείην. Ita Diogenianus. Suidas hoc modo refert, νῦν σωθείην, ἵν' ἡμοι λίθαγμα τῦτο τ' χρόνη λοιπῇ. i. Vtinã nunc incolumis euadã, ut hoc mihi documentũ ſit in reliquum tempus. Plinius facit tertiũ quoddam aquilæ genus, quã alij morphnon, nonnulli plancũ & anataria, Homerus perenon uocauit: lingua caret, eoq; muta, ſed dentibus armata, nigerrima, prominentiore cauda. Huic ingenium eſt, teſtudines raptas frangere è ſublimi iaciendo. Atq; hac ſorte ait Aeſchylum poëtam interiiſſe, cum prædictum eſſet, eum ruina periturũ: isq; quo caueret, eũ diẽ ſub dio perſeuerasſet. Nã aquila decepta ſplẽdore capitis caluicio renidentis ad ſolem, dũ ſuxũ eſſe putat, teſtudinẽ illiſit, ut fractæ carnibus ueſceretur. Autor Valer. Max. li. 9. ca. 10.

Nunc bene nauigaui, cum naufragium feci. LXXVIII

Νῦν εὖ πεπλόυκα ὅτε νεναύηκα. i. Nunc bene nauigaui, poſteaquã naufragiũ feci. Quoties id, quod uidetur incõmodum, fortuna præter ſpem uertit in bonũ. Zenon Citienſis, qui relictis prioribus præceptoribus, Cratetis auditor eſſe cœpit, naufragio ejectus dixiſſe legitur, εὖγε ποιεῖ ἡ τύχη προσελαύνουσα ἡμᾶς φιλοσοφίᾳ. id eſt, Bene facit fortuna, cum nos ad philoſophiam admouet. Autor Suidas. Plutarchus in libello De utilitate capienda ex inimico, meminit huius prouerbij.

Nunc in regionem ueni. LXXIX

Νῦν εἰς χώραν ἦλθον. id eſt, Nunc in regionem ueni. Ab ijs dicitari ſoliti, qui tandem ſua ſponte illuc quò oportuit perueniunt, cum diu non quiuerunt. Fit enim plerunq;, ut res diu quæſita non occurrat, tandem uelut ultro ueniat in mentem. Quidam ſic efferunt, Νῦν εἰς χώραν ἦλθόν. i. Nunc in regionem ueniſti, ubi quis eò uenit, quò ſe uenturum negarat.

Nunc illa aduenit Datidis cantilena. LXXX

Νῦν Δᾳτὶς ἥκει τὸ Δάτιδος μέλος. id eſt,
Nunc id quod aiunt, Datidis adeſt cantio.
Dicebatur ubi quid lætum ac feſtiuũ accidiſſet. Datis quiſpiã erat Perſarum ſatrapes, excellens in rei bellicæ gloria. Is Græcè loqui conatus, conſueuit dicere, ἥδομαι, καὶ ἀφραίνομαι, καὶ χαίρομαι. i. Delector, gaudeo, lætor. Ea cũ ſæpius ac male Græcè pronunciaret, res in uulgi iocum abijt. Autor Suidas. Extat autem apud Ariſtophanem in Pace,

Νῦν Δᾳτὶς ἥκει τὸ Δάτιδος μέλος.
Ὁ λεφάμην & ποτ' ἦδε κἀπεμυθεῖτο,
Ὡς ἥδομαι καὶ τέρπομαι καὶ χαίρομαι. id eſt,
Adeſt, ut aiunt, cantilena Datidis,
Quod maſtrupans is eccinit in meridie,
Vt lætor, ut delector, utq; gaudeo.

Interpres addit, Datiſmũ uſurpari pro barbariſmo, eo quod χαίρομαι dixerit pro χαίρω, ſecutus uocum conſonantiam, quemadmodum apud nos ridetur, qui dixerit corpus meus, & domus tuus. Nam χαίρομαι Græcis non dicitur. Miror autem cur interpres huic uelut affine ſubiunxerit:

Αμαξ' ἀπύτην, οἵδ' ἀπυρῥύτου σάφας.

Ex quo coniectura ſumi poteſt, hoc prouerbium natum ex inſcitia linguæ, quæ non raro præbet huiuſmodi riſus materiam, dum Germani geſtiunt loqui Gallicè, aut Galli Germanicè. Idem accidit in ſurdaſtris.

Non enim ſpinæ. LXXXI

Οὐ γὰρ ἄκαι ἦσαν. i. Non enim ſpinæ. De conditione dicebatur in melius commutata. Sumpta metaphora à noualibus, quæ repurgatis ſpinis frugiferæ incipiunt eſſe. Recte quadrabit de negotio prius infrugifero ac moleſto, unde poſtea capitur emolumentũ. Quidam inde natum exiſtimant, quòd antiquitus ante reperiam agricolationẽ, agri ſpinis infrugiferis occupabantur, mortalesq; duram quandam & agreſtẽ agebant uitam. Deinde oſtenſa ratione colendi terram, mitior uictus ſucceſſit. Atq; hinc dici cœptum: Non enim ſpinæ. Cõcordat cum hoc interpretamento, quod alio diximus loco, de puero geſtante ſpineas frondes & panes in nuptijs, ac dicente, ἐφυγον κακὸν, εὗρον ἄμεινον. id eſt, Effugi malum, nactus ſum melius. Legitur & illud, βίος & ἀκανθώδης. id eſt, Vita ſpinoſa, pro incommoda & infrugifera.

Non ſtatuar leæna in machera. LXXXII

Οὐ γήσομαι λέαιναν ἐν τυροκνήστιδι. id eſt,
Non ego leæna ſtatuar in tyrocneſtide.
Prouerbium meretricium, cum negat ſcortum ſui copiã facturum ſeſe. Nam in capulis militarium gladiorũ elephantes ac leones imponi ſolent. At hi procũbentes inſcalpũntur, ſiue ne lædant manum utentis gladio, ſiue ne defringantur facilè, ſi in pedes erecti fingerẽtur. Tyrocneſtis nox: militaris uidetur enſem ſignificans. Poteſt adagium & ad uerecundiorem uſum detorqueri, ut ſi quis negans ſe per omnia morem geſturum, inferiturumq; pro libidine dicat, οὐ γήσομαι λέαιναν ἐν τυροκνήστιδι. Adagium recenſet Suidas. Extat autem apud Ariſtophanem in Lyſiſtrata.

Ne contra bouem opta. LXXXIII

Μὴ πρὸς βοῦν εὔχου. Ne contra bouem opta. Admonet adagiũ non eſſe uitam inſtituendam iuxta uotũ animi, neq; quidquis ſperandum à ſuperis, ſed ut ea duntaxat ſibi quiſq; promittat, quæ poſſis induſtria conſequi. Refertur in Collectaneis Diogeniani. Vnde ſumpta metaphora parũ liquet, niſi quod apparet ductam ab agricola, qui negligens adhibere bouis operam in colendis agris, optat ut citra ſuum laborem proueniat seges.

Ne noſtrum onus, bos clitellas. LXXXIIII

Quintilianus Inſtitutionum Oratoriarum libro quinto, parœmiæ, quam dit eſſe ceu breuem apologum, hoc adſert exemplum. Non noſtrum onus, bos clitellas? Satis conſtat ex apologo ſumptum: uerum quis ſit is apologus, equidem nondum reperi. Marcus Tullius Epiſtolarum ad Atticum libr. 5. in epiſtola cuius initium eſt, Laodiceam ueni pridie Calend. ſextiles: uidetur ad hoc adagium alludere, & nobis uelut anſam coniectandi præbere, Inde, inquit,

ire ad

fre ad Taurũ cogitabã, ut cũ Maphragone collatis signis si possem de seruo tuo decidere. Clitellæ boui sunt impositæ. Illa'ne? Nõ est nostrũ onus, sed feremus: modo, si me amas, sit annus. At si tu ad tẽpus, ut senatũ totũ excites. Mirifice sollicitus sum, quòd iam diu ignota sunt mihi omnia. Itẽ in eadem epistola paulo superius. Sed est incredibile quàm me negotij tædeat, ne non habeat satis magnũ campum, ille tibi nõ ignotus cursus animi & industriæ meæ, præclara opera cessat. Quippe ius Laodiceæ me dicere, cum Romæ A. Plotius dicat? Et cũ exercitiũ noster amicus habeat tantum, me nomen habere duarum legionũ exilium? Deniq; hæc non desidero. Lucem, forũ, urbẽ, domũ, nos desidero. Sed ferã ut potero, sit modo annuum. Si prorogatur, aũt illũ est. Hactenus Tullius. Quibus quidẽ ex uerbis, quanquã subobscuris, & haud scio an etiam mendosis, odorari licet, non nostrũ onus, bos clitellas, prouerbiũ fuisse recusantis munus aliquod ueluti parum accommodatũ sibi. Neq; enim boum est, clitellis tergo impositis onera gestare, sed potius asinorum ac mulorũ. Neq; dubi tandũ est, quin Fabius ex hoc Ciceronis loco exemplũ illud sit mutuatus. Raphaël Regius, qui Fabiũ additis scholijs conatus est emendare, scripturam mutat ad hunc modum, Nos nostrũ onus, uos clitellas, interpretans hunc esse sensum, neutram partem absq; onere discessuram. Mihi si phas est quicquam immutare, sic potius legendum uidetur, non nostrum onus, bos clitellas? Vt sit uelut rem absurdam, seq; indignari abominantis: si quis boui clitellas uelit imponere. Neq; discrepat hoc cum sententia uerborũ Tullianorũ, quæ modo retulimus. Ait enim eam prouinciã non satis uel aptam, uel dignam ingenio suo, laturum tamen utcunq;, modo ne sit longior annua. Proinde prouerbiũ duplici forma poterit efferri. Boui clitellæ impositæ sunt: Vbi mandatũ est negotium parum apto. Et bos clitellas: ut subaudias, ferat: Vbi quis deprecatur prouinciã, cui parũ sit idoneus, aut quam sibi ducat indecoram. Illud obiter admonitũ lectorẽ uelim, ne protinus radat, aut dispungat, si quid in his quæ citamus ex autoribus, uiderit ad quorundam emendationem non respondere. Non quòd profiteamur à mendis repurgatũ, quicquid huc adducimus, sed quòd labãtur hi quoq; qui libros emendant: uelut hoc loco: quem modo retulimus ex Epistolis, in editione Aldina, quot uoces sunt immutatæ nescio cuius opera, ne dicã culpa. Nam Aldo non libet imputare, tũ quia doctus est, tum quis amicus. Primum enim quis non uideat rectius esse, opera cesset, quàm opera cessent? Deinde quod sequitur, cui non persuicuũ sit esse uitiatũ, tũ distinctione, tum uoce exilium mutata in exulum. Sic enim legit, Et cũ exercitiũ noster amicus habeat, tantũ me nomen habere duarũ legionũ exulum? Cum Tullius tantum posuerit pro magno, cui legiones exules opposuit, hoc est, pusillas. Et aliquanto post, ut cum Maphragone signis collatis, si possem de seruo tuo decernerem. Quid erat causæ ut pro decidere siue decidere, mutaretur decernere? Quasi nõ fuerit illud multo uerbum elegantius? Etenim si legas decidere, subaudiẽdũ est uerbum, certarem, siue congrederer, cuiusmodi eclipses familiarissimæ sunt Ciceroni, præsertim in hoc opere, ut legas, ut cum Maphragone collatis signis, subaudiasq; cõgrederer. Rursum hoc quod sequitur, Clitellæ boui sunt impositæ. Illa'ne? Non nostrum onus. Offensus, nescio quis, posiopesi. Illa'ne mutauit. Illæ, nõ est nostrum onus. Quod iterũ usu uenit in hoc quod subijcitur, At si tu ad tempus, subaudi, adfueris. Mutauit enim. Adsis tu ad tempus, Latinitate quoq; corrupta, nedum argutia sententiæ. Hæc inuitus & coactus admonui, ne qui, ut sunt nonnulli, præcipites ad id, ob celebritatem Aldini nominis protinus dãnent, aut radant, si quid deprehenderint ab illius editione discrepare, nec statim priores abijciant codices emendationibus huiusmodi freti. Prouerbium usurpauit & Ammianus libro decimosexto.

Nota res mala optima. LXXXV

Plautinũ illud in Trinũmo prouerbiali schemate dictum uidetur: Nota res mala optima est. Dictũ est autẽ sub persona senis, suadere conantis amico, ne uxorẽ tametsi malam repudiaret, aliam ducturus: propterea, quòd plerũq; fit, ut qui cõmutat, primũ pro malo peius accipiat, tum ignotum pro noto, postremo insuetũ pro familiari. Tantũ enim ualet assuetudo, ut mala quibus assueuerimus, optima uideantur. Contrà quæ sint optima, propter insolentiã pessima uideatur. Adagiũ itaq; deterret, ne temere nouãdis rebus studeamus, uitemusq; uitium illud, haud scio an maximũ, quod Græci φιλόκαινον appellant. i. nouarũ rerum appetentiam, cui comes alterũ uelut germanum, quod ἀλίκορον uocant, quòd mox fastidiuntur paulo ante adamata. Cõuenit cũ Plautina sententia, quod apud T. Liuium Pacuuius Calauius suadens Campanis, ne senatores mutare uellent, populum tam re doctum dicere compulit. Notissimum quodq; malum maximè tolerabile esse. Huc pertinet & Ouidianum illud,

Quod male fers assuesce, feres bene, multa uetustas
Lenit. Eodem pertinet & Mimus ille, nescio cuius,
Mulier tum demum est bona, cum aperte est mala.

Cognitũ enim malum, aut uitamus, aut nos ad id accommodãtes ferimus. Itẽ ille, Cõsuetæ uitia ferimus, nõ reprehendimus. Aristoteles lib. Moraliũ Nicomachiorum 7. ἀεὶ γὰρ συνεῖ τὸ ζῷον ὥσπερ καὶ οἱ φυσικοὶ λόγοι μαρτυροῦσι, τὸ ὁρᾶν καὶ τὸ ἀκούειν, φάσκοντες εἶναι λυπηρόν, ἀλλ' ἤδη συνηθέσι δὲ καὶ ὧν φασιν. i. Semper enim animal laborat ut audiat, uideatq;, quemadmodũ testantur & naturales sermones, diu fatentur quidem esse molestum, sed iam assueuimus ut aiunt.

Inueni, non quod pueri in faba. LXXXVI

Strophylus seruus in Aulul. Plautina, aulam auri plenam à scne defossam, furto sustulerat, eamq; rem gestiens indicare hero, reperi, inquit. Et rogatus quid reperisset, non quod pueri clamitant, inquit, in faba se reperisse: prouerbiali nimirũ figura magnum quiddam reperisse se significans. Est enim midas uermiculus quidam, qui fabis innascitur: hunc si quando nacti sint pueri, gestiunt atq; exclamant, perinde quasi magnum quiddam inuenerint.

Midas in tesseris consultor optimus. LXXXVII

Μίδας ὁ ἐν κύβοισιν ἀριβολόταλος. id est,

Midas qui in tesseris consultor optimus.

Prouerbium à tesserarum ludo natum. Est enim Midas, iactus uocabulum. Refertur à Suida prouerbij nomine. Perpendat diligens & eruditus lector, num ἀριβολόταλος legi oporteat, ut uersus sit iambicus trimeter,

Μίδας γὰρ κύβοισιν ἀριβολόταλος. id est,

In tesseris iactus Midas prosperrimus. Accommodari poterit adagium ad rem, quæ fortè fortuna bene cadit.

Ni purges & molas, non comedas. LXXXVIII

Ἂν μὴ καθαρῇς καὶ ἀλήσῃς, οὐ μὴ φαγῇς. id est,

Nisi & repurges & molas, haud unquam edes. id est, Non continget tibi uictus, nisi tuam item industriam adiunxeris. Ceres cùm ostenderet usum frumenti Triptolemo, ita dixisse fertur. Videtur esse senarius è poëtis quopiam usurpatus, sed depranuatus, constabit si legas κ' ἀλήσῃς. Potest transferri longius, non proderit tibi ingenij felicitas, nisi exercueris. Inutilis erit principum fauor, nisi te gesseris ut oportet. Nihil conducet, quod doctum præceptorem nactus es, ni uigilaueris. Refertur à Diogeniano.

Nihil differs à Chærephonte. LXXXIX

Οὐδὲν διοίσεις χαιρεφῶντος τὼ φύσιμ. id est,

Nihil

Nihil ore quicquam à Cherephonte discrepas.
In macilentum pallidumq; dicebatur. Cherephon enim tragœdiarum scriptor fuit. Is Heraclidarum res prosecutus est. Quoniam autem nocturnis lucubrationibus erat maiorem in modum extenuatus consectusq;, uulgari ioco taxatus est. Quinetiã noctuæ cognomen additum. Aristoph. in Nebulis.

Οὐδὲν διοίσεις χαιρεφῶντος τῆ φύσει. id est,
Nihil figura à Cherephonte differes.

Alluſit idem in Pluto,

Οὐδὲν διοίσουτ' ἀντιπρὸς
Τῶν ἡρακλειδῶν, δόλ' ὀτιὴν τῶν παμφίλων. id est,
Ne tantulum quidem
Ab Heraclidis differentem Pamphili.

Pamphilus enim in Stoa depinxerat Heraclidas supplices Athenienſibus, ad quos metu Eurysthei confugerant. Hos igitur uocat Heraclidas Pamphili.

Nihil ab elephanto differs. XC

Ἐλέφαντος διαφέρεις δέκρι. id est, Ab elephante differs nihil.
In magnos & ſtupidos dicebatur: etiam ſi primam ingenij laudem Plinius tribuit elephantis, ſed inter bruta. Verũ corporis moles & formæ fœditas adagio locum fecit. Refertur à Diogeniano. Videtur huc alludere Palestrio Plautinus, qui herum ſuum elephanti corio circumtectum ait, nec plus habere ſapientiæ quàm lapidem.

Ne intra uestibulum quidem. XCI

Οὐδ' ἐντὸς ἰωρᾶ. id est, Ne intra uestibulum quidem. In tumidos, ferocesque & inſolentes dici ſolitum, qui procul omneis à ſeſe ſubmouent. Lex erat Athenis, ut homicidio contaminati extra ſeptа ſacrorum conſiſterent. Siquidem prima magnatum atria ſolent patere quibuslibet. Ad hunc morem adagium uidetur alludere.

Neq; cum malis, neq; ſine malis. XCII

Ariſtophanes apud Suidam in Lyſiſtrata,

Καϛ' οὔτ' ἄνευ τ' ἔπ' ὀρθῶς κὐ καιῶς ἐρημλύσιν,
Οὔτε σὺν πανολέθροισιν, ὅτ' ἄμοι πανολέθρωϛ.
Iſtud haud male, imò rectè proditum eſt prouerbium,
Nec ſimul cum peſtibus, nec rurſus abſq; peſtibus.

De uxoribus dictum, cum quibus incommode ſanè uiuitur: ſed nec citra has conſtant familiæ. Simile illi, quod eſt in Epigrammatis,

Nec tecum poſſum uiuere, nec ſine te, Et quod alibi retulimus, ἀναγκαῖα κακά. Citantur eodẽ loco uerſus & hi,

Κακὸν γυνὴ κἂν, ἀλλ' ὅμως ὦ δημόται
Οἰκεῖν ἔχειν ὥραῖν οἰκίαν ἄνευ κακῆ. id eſt,
Malum quidem uxor, attamen ciues, ſine hoc
Nulli licet parere familiam malo.

Notum eſt illud Catonis, quòd cum uxoribus incommode uiuitur, at ſine illis omnino non uiuitur.

Ne in pelle quidem. XCIII

Οὐδ' ἐν διφθέρᾳ. id eſt, Ne in pelle quidem. Hyperbole prouerbialis de ſupra modum tenuibus: uelut uſque adeo nudis, ut ne pelle quidem propria tegãtur. Cõmemoratur à Suida.

Ne tria quidem Steſichori noſti. XCIIII

Οὔτε τὰ ϝέλα στησιχόρου γινώσκεις. id eſt, Ne tria quidẽ Steſichori noſti. De uehementer indocto & imperito dici ſolitũ. Adagiũ ſumptum hinc exiſtimant, quòd plerasq; Steſichori poëmata Epodica ſunt, quæ tribus conſtant, στροφῇ, ἀντιστρόφῳ, καὶ ἐποδῷ. Strophe eſt prior ſeries uersuũ metiorũ ge neribus incedens. Antiſtrophus eſt iteratus per eadem fermè genera recurſus. Epodus eſt diuerſi carminis accẽtio. His & alij tragici poëtæ nonnunquam utuntur potiſſimũ in choris.

Nephalia ligna. XCV

Νηφάλια ξύλα. id eſt, Nephalia ligna. Dici poſſe uidetur in abſtemios, & ab omni uoluptate procul alienos. Apud Athenienſes, nephalia ligna uocabantur, quæ neque uitea eſſent, neq; ficulnea, neq; myrtea. Nephalia ſonat, quaſi dicas ſobria.

Nephalium ſacrum. XCVI

Νηφάλι' θυσία. i. Nephalium ſacrificium. De conuiuio abſtemio non inepte dicetur: aut de conuiuio uehementer frugali, ſobrioq;. Apud Athenienſes hoc genus ſacrificij exhibebatur Mnemoſynæ, Auroræ, Soli, Lunæ, Nymphis, Veneri, & Vraniæ. Nam in eo non libabatur uinum, ſed aqua melle diluta. Hæc fermè Suidas. Meminit & Iulius Pollux lib. 6. cap. 3. addens νηφαλίειν idem eſſe quod νηφάλια θύειν. Hoc ſacrificij genus ἀοίνου dicebant, quemadmodum cetera in quibus uinum adhibebatur, οἰνόσπονδα uocabant. Seleucus apud Athenæum lib. 2. negat, apud ueteres fuiſſe morem, ut uini copia, aut aliud quidlibet deliciarum inferretur in ſacrificia. Quum enim ſacrificia deorum gratia peragerentur, unde & θοίνας & θαλίας, ac μέθας appellabant, θοίνας quòd deorum gratia uino uterentur, θαλίας quòd deorum gratia ueſcerentur, cõuenirentq;: μέθας uerò, quod ut indicauit Ariſtoteles, μετὰ τὸ θύειν, id eſt, poſt ſacrificium uino uterentur, non conueniebat illic uentris negotiũ agere. Ibidem Epicharmus his uerbis notat mores collapſos, ὃν μὲν θυσίας θοίνη, ὃν δ' θοίνης πότοις ἐγγύθεν, ὃν δ' πότου κῶμος, ὃν κώμου δ' ἐγγύθεν θυαλία, ὃν θυαλίας ὅλκη, ὃν δ' καταλύσιος πόλαι, καὶ φακὴ καὶ ῥυμία. id eſt, ex ſacrificio epulum, Ex epulis facta eſt potatio, ex potatione comeſſatio, ex comeſſatione facta eſt ſubatio, ſiue ludus, ex ſubatione ſeu ludo lis, ex condemnatione compedes, ſphacelus & mulcta. Quanquam hic locus mihi non caret ſuſpicione mendæ. Videtur enim deeſſe particula, ὃν ὅλκης καταδίκη. Non diſidet ab illo quod alio poſuimus loco, Cœnium prandium.

Neglectis urenda filix innaſcitur agris. XCVII

Horatius Satyra tertia,

Neglectis urenda filix innaſcitur agris.

Mira admonuit allegoria, animum honeſtis excolendũ diſciplinis, alioqui futurum, ut inutili ſylua uitiorum occupetur. Filix enim herba inuiſa agricolis, quæ totos agros occupare ſolet, nec facilè repurgatur, ubi ſemel occupauerit.

Nauphracton tueri. XCVIII

Ναύφρακτον βλέπεις. i. Nauphracton tueris. Nauphracton Græce, claſsis eſt ad bellũ inſtructa. Solẽt autem in trirembus magna quædã ineſſe foramina oculorũ inſtar per quæ remos inſerũt. Vnde uelut ænigmatice dictum, claſsis mere intueris: de his, qui latis ac prægrandibus, aut toruis & minacibus oculis quempiã aſpicerent. Ariſtoph. ἓν ἀχαρνεῦσι.

Πρὸς τῶν θεῶν ἄνδρα τι ναύφρακτον βλέπεις. id eſt,
Homo per deos, quiddam obtuere claſsicum.

Fortaſsis & hinc prouerbij locus eſt natus, quòd Athenienſes aliquoties feliciter nauali pugna rẽ geſſerint: uelut apud Artemiſium & Salaminem, unde ſublati animi. Vnde uidetur dictum in turgidos & arrogantes.

Negocium ex ocio. XCIX

Πρᾶγματ' ἐξ ἀπραξίας. id eſt,
Ex ocio negotium.

Hemiſtichium iambici, uſurpandũ ubi res præter opinionẽ euenit, & inde tumultus oboritur, unde tranquillitatẽ & ocij ſperabamus. Nam & illud multis uſu uenit, ut dũ ſectantes ocium, fugiũt honeſtam induſtriã, incidant in turbas inexplicabiles. Autor Suidas. Nec indicat unde ſit natum.

Nauis aut galerus. C

Πλοῖον ἢ πλωτὸν. id eſt, Nauis aut galerus. De re ancipiti. Quod genus ſi quis de uoce incognita diceret, aut piſcem ſignificat, aut cucurbitam. Nec inuenuſte dicetur in eos qui cultu moribuſq; diuerſam perſonam præ ſe ferunt. Veluti ſi quis pallio

pallio philoſophico baltheum adderet militarem, aut cultu monachum, moribus & lingua lenonem ageret. Fragmentū eſt ſenarij ex Auibus Ariſtophanis πλοῖον ἢ νεῶν. i. Aut galerus aut ratis. Sumptum ab hoc triremium genere, quas hodieq; vulgò dicunt galeas, ueluti dicas galeratas. Hæſic erant inſtructæ, ut remos alarum uice porrigerent, mouerentq;. Cæterum ſummo malo galerum, ſeu petaſum inſtar Mercurij præferunt. Nam Peloponenſes πίταυον, id eſt, galerum, appellant πτῶλα, ἀπὸ πτόου, à cane, quòd hoc genus pilei primum è pellibus canum fieri cōſueuit. Hinc iocus militaris uidetur fuiſſe natus in elatos & faſtuoſos, ſupercilioſq; arroganti. Itidem Feſtus Pompeius indicat quaſdam naues onerarias appellatas Corbitas, quòd in ſummo malo prò ſigno corbem haberent. Quæ bello erāt paratæ, galeam habebant: at quæ ad celeritatē petaſum Mercurij ſignū geſtabāt.

CHILIADIS SECVNDAE CENTVRIA X.

Mazam pinſuit à me piſtam. I

Μᾶζαν γε μεμαχὸς τὴν ὑπ' ἐμοῦ μεμαγμένην. id eſt,
A me ante piſtam mazam iſte pinſuit.

De his dici ſolitum, qui ſibi alienæ induſtriæ laudem uindicant, & magnam gloriam alieno labore partam, uerbis in ſe tranſmouent, ut Terentianus dit Gnatho. Maza cibi genus ex lacte & farina, fermē panis inſtar confectum. Paroemia refertur & ad hunc modum, Μᾶζαν ὑφαρπάσας τὴν ὑπ' ἐμοῦ μεμαγμένην. i. Subrepta maza quam pinſueram, ubi quis alienis fruitur laboribus. Sumptum eſt autem ex Equitibus Ariſtophanis, quo loco carmen huiuſmodi eſt,

Καὶ πρώην γε μοῦ
Μᾶζαν μεμαχότος ἐν τύλῳ λακωνικῇ,
Παμπόνηρος ὢν προῖκα μᾶζαν ὑφαρπάσας
Αὐτὸς παρέβυσε τὴν ὑπ' ἐμοῦ μεμαγμένην,
Ἡμᾶς δ' ἀπελαύνει. id eſt,
Cumq; ipſe pridem pinſuerim mazam in Pylo
Laconicam, iſte accurrit aſtutiſſimè
Raptamq; mox appoſuit, quam ego pinſui,
At ſubmouet nos.

Demoſthenes qui bello Peloponeſiaco dux fuit Athenienſiū: is collega Nicia Pylum urbem diuturna obſidione in rerum omnium deſperationem adduxit. Cui ſucceſſit Cleon è coriario imperator, qui alieno labore partam gloriam in ſe tranſtulit, paucis poſt diebus Pylo capta. Quæritur igitur in hac fabula Nicias ac Demoſthenes, de laude ſibi præcepta per Cleonem. Ariſtophanis hiſtoria narratur adeo non modo uaricinerum etiam prolixe, ut non libeat referre. Indicatum eſt unde peti poſſit.

Nauſon Naucrati. II

Ναύσων ναυκράτει. id eſt, Nauſon Naucrati. Quoties aliqui ſimilia inuicem reſpondent, ueluti ſi quis herus ſalutatus herum reſalutet. Et nebulo compellatus, nebulonem uicißim compellet. Nauſon enim & Naucrates utrunq; à naue dicitur: Perinde quaſi dicas, nauta nautæ. Heſychius indicat uocembanc confictam à Cratino Nauſon, à ſeruandis nauibus, & ναυκράτης, à νῆες & κρατεῖν: ſermonis color ſumptus eſt ab epiſtolis ut indicat Suidas perinde quaſi dicas, Pompeius Pompilio ſalutem, aut iuuenis iuuenem appello. Huius formæ ſunt & illa ἀγαθὸν ἀγαθίδης, & λόγων λογιώτερος. Tale quiddam innuit, ni fallor, Ariſtophanes in Equitibus, δεῖ ναυκράτους γε δὴ ναύσωνος, ut ſubaudiatur ἄρξαι. Arbitror autem in prouerbio Nauſonem eſſe non hominis nomen ſed ciuitatis, quemadmodum & Naucratis Aegypti ciuitas eſt.

Tolle tolle mazam, quàm ocyſſimè ſcarabeo. III

Αἶρ' ἄρε μᾶζαν ὦρ τάχιστα καυθάρῳ. id eſt,
Mazam ſine mora pone pone cantharo.

Hoc ucrſiculo Ariſtophanes exorditur ἐρεθίλιν, quem eruditi prouerbij loco referunt. Id uſurpare licebit, quoties ſordidus cibus immundo conuiuæ apponitur. Quidam miniſtris panes furfuraceos ponunt, furfur autem tritici purgamentum eſt. Vnde per furfuraceā mazam cibū aluo redditum innuit. Hinc enim ut naſcuntur, ita & aluntur cantharī: quos Latini ſcarabeos uocant. Aperit id cum addit, Δὸς μᾶζαν ἑτέραν ἢ ὄνιδων τεπλασμένην. id eſt, Mazam alteram da, eſtercore aſini conditam. Porrò maza confectio quædam erat ex farina & lacte, panem imitans. Simillimum eſt illi, quod alio poſuimus loco, Cyprio boui mercendam.

Non eſt meum negotium, multum ualeat. IIII

Οὐκ ἔστ' ἐμὸν τὸ πρᾶγμα, πολλὰ χαίρετω. id eſt,
Multum ualeat, haud eſt meum negotium.

Quoties negabimus nos laborare de re quæ nihil ad nos pertineat. Refertur à Diogeniano. Non diſſimile illi,

Acidibus in noſtris quæ praua aut recta gerantur.

Item illud quod eſt apud Ariſtophanē in Equitibus, τἀλλότριον ἀμῶν βίον. i. Alienam metens meſſem, quidam ad eandem accommodant ſententiam, etiamſi conuicus ſentit de eo, qui alienis fruitur laboribus. Propius huc pertinet quod ſcribit Pindarus in Nemeis hymno primo, Τὸ γὰ οἰκεῖον πλέξει πάνυ' ὁμῶς, ἀλλυς δὲ ἀπήμων καρδία κῦδος ἁμᾷ' ἀλλότριον. i. Quod enim proprium eſt premit unūquēq; pariter. cæterū protinus cor noxa uacat circa dolorē alienū.

Abominandus ſcarabeus. V

Μύση καυθαρίς. i. Abominanda cantharis. De contemptiſſimo uiliſſimoq; homunculo dicebatur. Cantharides uermiculi ſunt letali ueneno. Quanquam hoc loco magis conuenit ut ſit diminutiuum à cantharo ſcarabeo: quaſi dicas ſcarabeolus, in ſacris quoq; literis uermis abijt in prouerbium contēptus. Quod genus eſt illud in Pſalmis myſticis. Ego autem ſum uermis & non homo. Pro quo nonnulli uertunt ſcarabeum. Item illud Eſaiæ, Noli timere uermis Iacob, interprete Hieronymo. Apud Suidā legitur μυσὶ καυθαρίς. i. muribus cantharis, quod quid ſibi uelit neſcio, ſuſpicor mēdum in ſcripto eſſe. Si legamus μύσῃ ſonat abominanda, ſi μυσὶ ſonat Myſiam Cantharidem. Myſos autem olim fuiſſe contemptui, docuimus aliàs, hoc commentum mihi maximè probatur.

Moleſtum ſapientem apud ſtultos loqui. VI

Ἀγγαλὶς φρονίοισι παρ' ἀφροσι πολλ' ἀγορεύειν. id eſt,
Dicere malta graue eſt ſapientem apud inſipientes.

Nihil intractabilius homine ſtulto, qui quicquid rectè dicitur, in diuerſam partem rapit. Proinde apud huiuſmodi aut ſilendum eſt uiro cordato, aut oratio moribus illorum accommodanda. Recenſetur à Diogeniano. Sed extat idem inter ſententias Theognidis.

Modio demetiar. VII

Μεδίμνῳ ἀπομετροῦμαι. i. Modio demetior. Prouerbialis hyperbole, ingens & cumulatum ſperantis emolumentū. In magna ſiquidem rerum exuberantia, non heminis, nec; congijs, ſed modio metimur. Integre ſic reddit Suidas,

Μεδίμνῳ ἀπομετροῦμαι παρὰ τὸν παχὺν ἀργύριον. id eſt,
Modio paternum metiar pecuniam.

Tametſi ſunt qui negent idem eſſe Latinis modium & Græcis μέδιμνον.

Mens non ineſt centauris. VIII

Νοῦς οὐκ ἔνι κενταύροισιν. id eſt, Mens non ineſt Centauris. In uecordes & ſtultos dicebatur, & qui conarētur quod efficī non

non posset. Nota est Centaurorum fabula. Adagium à Diogeniano refertur. Isq; conuenire putat in contentiosos, & alieni appetentes, propterea quod Centauris exitium attulerit rerum alienarum appetentia. Haud scio an huc respexerit Plato poëta, apud Athenæum libro decimo,

Ἐμοὶ γὰρ ἀβέλτερ' ἀθάνατος ἡ παροιμία,
Ἐν ᾧ δὲ παῖλφ νῦς ἐνεῖναι μοι δοκεῖ. id est,
Mens nulla uobis sicut habet prouerbium,
Cauponi inest mens, ut quidem uisum est mihi.

Loquitur de mulieribus uinosis. Aristophanes in Equitibus, νῦς ἐκ ἔνι τοῖς κόμαις. id est, mens non inest comis. Comas dixit pro Centauris, alludens interim ad studium alendi equos, qui iubas habent.

Melle temetipsum perungis. IX

Ἐμ μέλιτι σαυτὸν καταπάττεις. id est, In melle teipsum obuoluis, oblinisq;, hoc est, molliter & nimiterq; uitam agis, quasi parum sit uesci melle, nisi totus sis melleus. Extat apud Diogenianum.

Mercurius infans. X

Ἑρμῆς ἀμύθητος. id est, Mercurius infans, elinguis, siue indoctus. Ironia prouerbij alis, ubi quis fingit se rudem eius artis, cuius est callentissimus. Mercurius enim eloquentiæ disciplinarumq; parens est. Non dissimulandum arbitror, in uulgatis exemplaribus haberi, ἑρμῆς ἀμυθής. id est, Mercurius prophanus & non initiatus. Quæ lectio si cui magis probatur, ne mihi quidem admodum displicet. Quis enim mysteriorum peritior, quàm Mercurius interpres deorum, superis & inferis ex æquo communis: denig; ψυχαγωγὸς ipse, hoc est, mysterij præfectus? Respondet illi quod est apud Aristidem in Pericle, ὁ κρῆς τὸν πόντον. i. Cretensis mare.

Mendicorum loculi semper inanes. XI

Πτωχῶν ὀλαὶ ἀεὶ κεναί. id est, Mendicantium sæculi semper inanes. De petacibus dictum & insatiabilibus: cognatum ei, quod alio redditum est loco, πτωχὸς πήρα ἡ πίμπλαται. id est, Mendici pera non impletur. Vtrunq; refert Suidas, quanquam ὀλὰς pro peris non inuenio, sed ὀλάδας inuenio pro uasis farinarijs, tametsi & uentres interdum eo uerbo significentur ob molliciem.

Meliacum nauigium. XII

Τὸ μελιακὸν πλοῖον. id est, Meliacum nauigium. In futilem & rimarum, ut ait Terentius, plenum, hac atq; illac perfluentem dictitatum uidetur. Paræmiam ad historiam quãpiam referunt. Ea sic habet: Aristoteles quidã Meliacus deducendæ coloniæ præfectus, cum multi detrectantes nauigationem, uaria causarentur, & alij dicerent uxores suas aduersa ualetudine teneri, alij naueis suas perstillare, atq; his prætextibus domi mancrent, ille indignatus, imprecatus est, illis, ut nunquam haberent naues integras, sed semper sub uxorum imperio uiuerent. Vnde quadratum uidetur, ubi quis causas fingit, quo suffugiat effugium. Est autem Meliæ Cariæ ciuitas, autore Stephano. Suidas indicat & arboris genus esse Meliam, proscens exemplum ex Auibus Aristophanis:

Ἐξόμεθ' μελίας ὑπὸ φυλλοκόμου. id est,
In Melia residens frondosa.

Et fortasis huius arboris materia inutilis est ad fabricam nauigiorum. Verum ut uera sit fabula de populo Meliaco, certè alludunt ad arborem.

Melanione castior XIII

Μελανίων σωφρονιστής. id est, Melanione castior dicebatur, qui magnopere, à mulierum congressibus abhorreret. Aiunt Melanionem quendam odio mulierum, in solitudinem demigrasse: perq; auia montium & nemorũ, cane, quo uno comitatore utebatur, feras insectari solitum, nec unquã domum reuocari potuisse. Meminit adagij Aristophanes in Lysistrata. Quanquam hæc inter æditas nondum habetur: nos scriptam legimus. Simili figura dicetur, Hippolyto castior: nã & huic simile uenãdi studiũ, simule odiũ fœminarũ.

Matris ut capra dicitur. XIIII

Τῆς μητρὸς ὡς ἂιξ καλεῖται. i. Matris ut capra dicitur. in spurios dictum uidetur, quorum pater incertus est, eaq; gratia à matre denominantur. Dictum ab hœdis, qui in caprilibus à matre dignoscuntur: nam à patribus haud quaquã possis. Potest & in iocu... uerti prouerbium, uelut si quis per lusum neget se patrem agnoscere, matrem scire. Ἀλ. μᾶλλον ὡς ἂιξ καλεῖται. i. Matris uelut capra uocor. Manet etiam hodie uulgi iocus, quo dicitur, sapientem esse filium qui patrem suum norit. Hoc ab Homero manasse uidetur, apud quẽ Odysseæ primo Telemachus rogatus num Vlyssis esset filius, respondet ad hunc modum,

Μάτηρ μὲν τ' ἐμέ φησι τ' ἐμεμβλωκέναι, αὐτὰρ ἔγωγε
Οὐκ οἶδ', οὐ γάρ τοι τις ἐὸν γόνον αὐτὸς ἀνέγνω. id est,
Esse quidem illius mater me ait, ast ego sanè
Nescio, nemo suum patrem unquam nouerit ipse.

Quasi locum in balneis. XV

Prouerbij speciem habet quod est apud Tertullianũ lib. aduersus Marcionem 3. Sed quia prior eis uenit, & prior uirtutis documenta signauit, idcirco quasi locum in balneis, ita fidem occupauit, posteris quibusq; præripuit. Cõueniet uti, ubi nõ ex merito datur locus, sed ex uetustate. Qui quidem ordo seruatur & hodie inter monachos & Canonicos atq; item Theologos, nimirum ad excludendam contentionem de dignitate. Apud priscos unusquisq; ex annorum numero æstimabatur. Iuuenalis:

...Atq; uni cedit Homero Propter mille annos.

Et Horatius stomachatur in eos qui redeunt ad fastos, & utrutem æstimant annis. Non abhorret ab hoc quod hodie uulgò iactatur apud nostrates, sumptum ex lege molitoria, Qui primus uenerit, primus molet.

Milium torno sculpere. XVI

Τὰς κέγχρους ἀποτορεύειν. id est, Milij grana torno sculpere dicebantur, qui rem absurdam moliuntur. Milium enim minutius est, quàm ut inde quicquam descalpi possit. Suidas ad hunc modum effert paræmiam, Γελοιότερον ἀποδύεται, τῶν τὰς κέγχρους ἀποτορεύειν ἐπιχειρούντων. i. Magis ridiculè facis, quàm ij qui milij granula torno polire conãtur.

Magnetum mala. XVII

Μαγνητῶν κακά. i. Magnetum mala. De malis ingentibus dictum uidetur, aut ijs quæ in autores suos recidunt. Cũ Termerijs enim malis Magnetum mala coniunguntur, in his uerbis, quæ citra autoris nomen referuntur apud Suidam, κἂν τὰ μαγνήτων κακὰ, κἂν τὸ τερμέριον, κἂν πᾶσαν ἁπλῶς ἐπιθήξωμαι τὴν τραγῳδίαν. i. Nec si magnetum mala, nec si Termerium, nec si totam in summa tragœdiam eloquar. Quanquam in Suida legẽdum fuspicor, τὰ τερμεέων, id est, mala Termeriorum, de quibus alias nobis dictũ est. Sumptum apparet ab historia, quæ de Magnetibus afflictis memincrit, in quæ feruntur incidisse, uiolato numine quopiam. Strabo Geographiæ lib. 14. Magnetas commemorat olim opibus florentes, à Treribus gente Cimmerica funditus fuisse sublatos: anno deinde proximo à Milesijs locum fuisse occupatum, subindicans prouerbium ex Archilocho sumptum esse, qui meminerit de Magnetum malis.

Complura masculi canis cubilia. XVIII

Πολλὰ κυνὸς ἄρσενος ἤνια. id est,
Sunt canis infinita cubicula masculi.

Hemistichium heroicum prouerbiale. Rectè dicitur in hominem mulierosum, peculiariter eum qui non contentus certo

certo thoro, paſsim per aliena cubilia uolutari gaudeat. Nã hoc ſibi permittunt hac tempeſtate mariti. Porrò ſi quid humanum acciderit uxori, cœlum terræ commiſcent, tam iniquæ ſeueri in illas quàm turpiter in ſeſe indulgentes.

Multa in bellis inania. XIX

Πολλὰ κενὰ τοῦ πολέμου. i. Multa belli inania. De inani ſuſpitione, aut pauore ſine cauſa orto, quem Græci κενωνὸν uocant. Paroemiam hinc manare putant, quòd huiuſmodi panici terrores plerunq; ſolent in bellis accidere. Vel quòd Lacedæmonij fundis quibuſdam & neruis crepitantibus uti cõſueuerint in terrorem incutiendum hoſti. Polybius apud Suidam, Cum luna defectum paſſa eſſet temporibus Perſei Macedonum regis, nullo ὸ rumor increbuit, regis interitum ſignificari. Eaq; res terruit & Romanis addidit animos, & Macedones conſternauit. Deinde ſubnectens adagium, Οὗτος, inquit, ἀληθὲς ἔστι τὸ πορισφερόμενον, ὅτι πολλὰ κενὰ τοῦ πολέμου. id eſt, Itaq; uerum eſt, quod uulgò circũfertur, Multa eſſe inania belli. M. Tull. Epiſt. ad Attic. lib. 5. Interim ſcis eſſe quædam κενικὰ, dici item τινὰ κενὰ τοῦ πολέμου, rumore aduentus noſtri. Plutarchus in commentario, περὶ τοῦ ἀκούειν, ὧν τὸ πολέμου καὶ ἀκροάσεως πολλὰ τὰ κενὰ ἔστιν. id eſt, Vt enim belli ſic & auditionis multa inania ſunt. Reſpexit huc Q. Curtius lib. 3. Fama bella ſtare, & eum qui recedat fugere credi. Ac rurſum lib. 5. Ac fama maximum utiq; in bello momentum. Item lib. 8. Fama enim bella conſtant, & ſæpe etiam quod falſo creditum eſt, ueri uicem obtinuit. Sed apertius lib. 7. Ea res, ſicuti pleraq; belli uana & inania, Barbaros ad deditionem traxit.

Militauit cum Eraſinade. XX

Ἐστράτευσε μετ' Ἐρασινάδου. i. Militauit cum Eraſinade. Vulgò per iocum dicebatur de his, quibus res undequaque male procederent. Eraſinades dux quidam Arginuſam obſederat. Infeliciter autem pugnatum eſt, ad internicionem extinctis cum alijs quotquot reſiſtebant, inter quos erãt Thraſyllus & Pericles, tum ipſo duce. Huius Eraſinadæ malis & illud acceſſit, quòd accuſatus eſt, quòd pecunias Helleſpontica ſuratus eſſet. Huiuſmodi ferme Suidas.

Mulieri ne credas, ne mortuæ quidem. XXI

Γυναικὶ μὴ πίστευε, μηδ' ἂν ἀποθανῇ. id eſt,
Ne fidem habeas, nec emorienti fœminæ.
Hyperbole prouerbialis, Vſque adeo non eſt fidendum mulieri, ut etiam ſi morientem uideas, putes fingere. De nouerca quæ ſepulta quoq; priuignum interemit, illapſa in pueri caput pyramide, meminimus aliàs. Refertur à Diogeniano.

Mulierum exitia. XXII

Γυναικῶν ὄλεθροι. id eſt, Mulierum exitia. De his qui funditus ac miſerabiliter pereunt: Mulieres enim omnium ferè calamitatum autores fuiſſe uiris dicuntur. Teſtis Pandora Heſiodia, teſtis bellum Troianum, teſtis Hercules à Deianira extinctus, teſtis Danaidum fabula, teſtis Lemniarum mulierum hiſtoria, teſtis Cleopatra, teſtis Eua, prorſus infamis apud omneis Chriſtianos. Quanquam hæc magis conueniebat ſtultitiæ uirorum adſcribere, qui tantum indulgeant mulierculis, ut uelut amentes amore, in quoduis malum ſequantur, cum par fuerit, ut illis moderãtibus, mulier natura ſtultior, ſimul & imbecillior, minus deſiperet. Quod enim animus eſt corpori, id uirum oportebat eſſe mulieri. Verum quemadmodum uulgus ſua uitia corpori imputat, cũ ab animo proficiſcantur, & ſtulti principes infamiſſimos bellorum tumultus imputant populo, quorum ipſi ſunt autores: ita uiri reijciunt in fœminas, ſi quid ipſi deliquerint.

Multa noris oportet, quibus deum fallas. XXIII

Πολλάκις ἀδύνατόν ἐστι τὸν θεὸν λαθεῖν, id eſt,
Multa ſcienda, deo quibus ipſi imponere poſſis.
Vbi quis ſucum facere conatur ei, cui difficile ſit dare uerba, propter aſtutiam ſingularem. Ab oraculo natum adagiũ. Sententiã aliter extulit Pindarus in Pythijs, hymno 3. de Apolline loquens, Φοιβὸν δ' οὔτε τέμιν ὀ διὸς, οὔτε βροτὸς, ἔρχοις ὅτε βελαῖς. id eſt, Mendacijs non utitur. Fallit autem illum non deus, non homo, nec factis neq; conſilijs.

Multi Mannij Ariciæ. XXIIII

Mannius apud Feſtum Pompeium, Dianæ Aricinæ lucum, qui & ipſe Aricinus dictus eſt, cõſecraſſe legitur. Ex hoc Mannio Aricino, uiro laudatiſſimo, quàm plurimi extiterũt uiri item clariſſimi, eodem nomine, ut hinc natum prouerbium, Multos Ariciæ Mannios eſſe. Sed longe diſſentit Aſinius Capito, exiſtimans prouerbium conuenire in deformes. uerum hic locus apud Feſtum ita mendis corruptus eſt, ut nihil certi poſſit elici, præter hæc quæ retuli.

Murus aheneus. XXV

Murus aheneus apud Horatium in Epiſtolis, uſurpatur pro certo & immutabili animi decreto, ſchemate nimirum prouerbiali,

Hic murus aheneus eſto,
Nil c[o]nſcire ſibi, nulla palleſcere culpa. Vegetius gratum armaturam murum ferreum exercitus appellat, ueluti ſolidum & inexpugnabile munimentum. Adſimili figura Pindarus Olymp. 2. Hectorem appellat ἄμαχον, ἀσφαδῆ κίονα. id eſt, inexpugnabilem, immobilem columnam.

Multi te oderint, ſi teipſum amas. XXVI

Πολλοί σε τοι μισοῦσιν ἢν σαυτὸν φιλῇς. id eſt,
Multi oderint, ſi temetipſe diligas.
Deterret à faſtu prouerbium & à philautia. Multis enim diſpliceat oportet, qui ſibi nimium placet. Contrà modeſtia, præcipua fauoris & beneuolentiæ conciliatrix. Suidas ait, nymphas faſtiditas à Narciſſo hoc dixiſſe quod modo retulimus. Concinit huic ſenarius ille,

Λίαν φιλῶν ἑαυτὸν, οὐχ ἕξεις φίλον, id eſt,
Nemo erit amicus, ipſe ſi te ames nimis.
Nulli minus ſunt appoſiti ad mutuum amorem ac beneuolentiam, quàm qui ſeſe uehementer amant.

Malorum panegyris. XXVII

Κακῶν πανήγυρις. i. Malorũ panegyris. De malis agminatim ingruentibus, & inuicẽ ſibi ſuccedentibus. Panegyris enim apud Græcos dicebatur ſolennis ille populi conuentus, ad ludos feſtos celebrandos, uoce hinc compoſita, quòd feſtis diebus uniuerſi conuenirent. Piſides apud Suidam,

Καὶ πάντες, ὥσπερ ἓν κακῶν πανηγύρει,
Ἄλλος καθ' ἄλλου συμφορὰν ἐφυβρίζει. id eſt,
Omneis ſimul malorum ut in panegyre
Alios tenebat aliud infortunium. Homerus Iliados τ.
Ὣς μοι δέχεται κακὸν ὃν κακῷ ἀεί. id eſt,
Triſtia perpetuo ut mihi triſtibus excipiuntur.
Hipponax apud Athenæum libro 15.
Ἀνδρῶν οἱ κακὸν κακῷ κίβδι κακὰ ῥαψῳδέουσι.
Claudicat carmen, ſed recta incedet, ſi tollas κακὸν uel κακῷ, & pro κίβδι legas κᾶβδι. Auſonius in carmine non inelegãter appellat catenatos labores, quòd moleſtiæ moleſtiam excipiat in uita mortalium.

Magis impius Hippomene. XXVIII

Ἀσεβέστερος ἢ Ἱππομένης. i. Magis impius quàm Hippomenes. Hic Atheniẽſium princeps filiam à ciue quopiam uitiatam, una cum equo feroci concluſit in domicilio: nec huic nec illi cibum præbens. Equus igitur fame in rabiem actus, puellam adortus cõfecit, deinde perijt ipſe quoq; pabuli uidelicet inopia: poſt hæc pater domum eſt demolitus, loco nomen inditũ, equi & puellæ. Recenſet adagium Diogenianus.

Manuolo uinculo. XXIX

Χειροδῶτι δεσμῷ. i. Manuoro uinculo. Sic quispiam appella uit manicas ueſtium Ponticarum, quòd manus offendant, alterantúſq; Idem obijcitur Troianis apud Vergilium, Et tunicæ manicas, & habêt redimicula mitræ. Recęſet Zenodotus.

Malum Hercules. XXX

Μᾶλον ἡρακλῆς. i. Malum Hercules. Dici conuenit, ubi quis munuſcula, quantumuis puſilla boni conſulit. Apollodorus apud Zenodotum in libris De diis prodidit, apud Athenienſes Herculi Alexicaco, hoc eſt, depulſori malorum, peculiare quoddam uictimæ genus immolari ſolere. Cum enim euenisſet aliquando, ut bos, quem erant mactaturi, profugiſſet, malo arrepto ſubditiſq; ceu cruum uice quatuor ramis, additis item cornuum loco duobus, bouis imaginem quandam repræſentarunt, atq; id ridiculum ſimulacrum uice bouis immolarunt Herculi, quæ quidem res in uulgi fabulam abijt. Idem eſt cũ eo quod ante retulimus, μῆλον ἡρακλῆς. i. Pomaceus Hercules, niſi quod unius uoculæ cõmutatione nonnihil immutatus eſt & uſus prouerbij: nam illud de contempto dicitur, hoc de boni conſulente.

Manum habere ſub pallio. XXXI

Manum habere ſub pallio dicuntur, qui languent ocio. Quintilianus lib. 12. damnat eos qui nunquam commouentur inter agendum ſemperq; manum, quod aiunt, habent ſub pallio. Quapropter, inquit, mihi falli multum uidentur, qui ſolos eſſe Atticos credunt tenues & lucidos & ſignificantes, ſed quadam eloquentiæ frugalitate contentos, ac ſemper manũ intra pallium continentes. Hactenus Fabius. Sumptum eſt à geſtu rhetorum. Nam qui languent, manum occultant ſub pallio, qui commoti ſunt, proferunt: & agitatione manus brachijq; pronuntiabantur ea quæ contentionis plusculum habebant. Subindicat hoc & Aeſchines in oratione contra Timarchum, de ſobrietate priſcorum rhetorum loquens, ὥσπερ οὖν τινὶ πάνυ ἐν ἔθει πράττομεν, τὸ τῶν χεῖρα ἔξω ἔχοντες λέγειν, τότε τοῦτ' θρασύτι ἐδόκει εἶναι, καὶ ἀνελάβοντο αὐτὸ πράττειν. i. Itaq; quod nunc omnes ex more facimus, ut inter dicendum manum extra pallium habeamus, tum temporis cõfidentiæ tribuebatur, ac uerebãtur id facere. Addit, Salamine ſpectari ſtatuã Solonis manũ intra palliũ habentis.

In ſinu manum habere. XXXII

In ſinu manum habere, dixit Theocritus, tenaces & ad largiendum pigros. Sic enim ait in Charitibus,

–Νοσίωντας δ' ὑπὸ κόλπῳ,
Πᾶς δ' ὑπὸ κόλπα χεῖρας ἔχων, πόθεν ἄυξεται ἀρεῖ.
Ἄγχυρος. id eſt, Lucriq; cupidine uictus
Intq; ſinu unuſquiſq; manus habet, illud & unum
Spectat qua ratione ſibi aucta pecunia creſcat.

Porrò quod ait Scæuola lib. Pandect. 22. tit. De probationibus in ſinu meo habui, pro eo quod eſt, in poteſtate mea clàm habui: magis pertinet ad illud quod alibi nobis dictum eſt, in ſinu gaudere. Verba Caij ſunt hæc, Titio centum do, lego, quæ mihi pertulit, quæ ideo ei non caui, quòd omnem fortunam & ſubſtantiam, ſi quam à matre ſuſceperat, in ſinu meo habui ſine ulla cautione.

Præmanſum in os inferere. XXXIII

M. Tullius in Oratore ſuo, lib. 2. prouerbij uice uſurpat, Præmanſum in os inferre, pro eo quod eſt, rem in docendo nimis enucleate, minutiq; fruſtulatim tradere. Quod facere quidam aſſolent, qui uelut ingenijs auditorum diffidant, ita nihil omittunt, inculcantes etiam minutiſſimas nugas. Sumpta eſt figura à nutricibus, quæ pueris adhuc edentulis cibũ præmanſum in os inferunt. Verba Tullij ſunt hæc, Ego autẽ ſi quem nunc planè rudem inſtitui ad dicendum uelim, his potius tradam, aſſiduis uno opere eandẽ incudem die noctuq; tundẽtibus, qui omnes tenuiſſimas particulas, atq; omnia minima manſa, ut aiunt nutrices, infantibus pueris in os inferant. A. Gellius Noct. Attic. lib. 4. cap. 1. etiam ſi locus hic depranatus eſt. Sic enim habent codices uulgati, Nam hoc quidem peruulgatum eſt, diſſinitionem omnem ex genere & differentia conſiſtere. Sed ſi item præmandare, quod aiunt, poſtulas, faciam ſanè id quoq; honoris tui gratia. Ego legendum arbitror Sed ſi idem me tibi præmandere, quod aiunt, poſtulas. Præmãdere dixit, pro eo quod eſt plus quàm craſſe explicare rem alioqui non difficilem, niſi ſi quis planè ſit puer. Hoc adagij manet etiã hodie, cũ aiunt. An non ſat tibi datum occaſionem eſſe. Num poſtulas, ut tibi præmandatur etiam? Non diſſimile eſt huic quod idem Cicero ſcripſit ad Atticum. Sed hæc hactenus, ne uidear πρὸς μικρὰ πολὺς εἶναι, & ſi nunc quidem maxime mihi ſunt hæc. Et Græcum μικρολογίαν aiunt, pro eo quod eſt, circa minutula quempiam anxium eſſe.

Mala proditio. XXXIIII

Κακὴ πρόδοσις. i. Mala proditio. Vbi quis pactum mercedem non accipit, cum turpem præſtiterit conditionem. Notum ab hiſtoria quapiam, quam tamen non indicant interpretes. Notum eſt illud dictum, proditionem laudo, proditorem non laudo. Cum igitur per ſeres inhoneſta ſit proditio, tamen nonnunquam utilis eſt, & ei in cuius gratiam fit, & ei qui fecit. Cæterũ ubi non ſuccedit, aut ubi proditor fraudatur ſuo præmio, κακὴ πρόδοσις dicitur. Refertur à Diogeniano.

Mali thripes, mali ipes. XXXV

Κακὰ μὲν θρῖπες, κακὰ δ' ἶπες. i. Mala quidem thripes, mala uerſum ipes. De duplici malo dici ſolitum, ut non magni referat, utrum elegeris. Thrips enim Græcis uermiculus eſt, qui lignis innaſcitur, materiaq; uitiat. Ips item cornibus & uitibus infeſtus. Extat apud eundem Diogenianum.

Mali bibunt improbitatis fecem. XXXVI

Κακοὶ οἰνῶσι πονηρίας τὴν ἀμέλγαλω. id eſt,
Mali bibunt iniquitatis turbidum.

Græcus uerſiculus uidetur inuerſione dictionũ depranatus, quod non raro nobis deprehenſum eſt. Conſtabit hoc pacto, Πίνουσ' ἀμέλγαλω δὲ πονηρίας κακοὶ ſiue οἱ κακοὶ πονηρίας. Dici ſolitum, ubi pœna maleficis digna meritis contigiſſet. Translatum apparet ab ijs, qui uino limpido epoto, tandem ad fecem uſq; perueniunt. Itaq; uoluptatem ex malefactis percepturn dolor ſupplicij conſequitur.

Lydio more. XXXVII

Λυδίῳ νόμῳ. id eſt, Lydia lege, ſiue Lydia cantione. Conuenit quoties aſſolatur aliquis, & augurijs diuinationibuſq; ſeruit. Hac enim ſuperſtitione Lydi laboraſſe feruntur. Aliqui ad harmoniæ genus quod Lydium dicitur. Nam & magorũ preces, incantamenta uocantur & carmina. Meminit Diogenianus, & item Heſychius, putans idem eſſe λυδίῳ νόμῳ, ac ſi dicas μυσῷ νόμῳ, quòd Lydi profecti ſunt à Myſis, & ipſi diuinationibus deditiſſimi. Addit aliã cauſam, quòd Lydi flammeis muliebribus ſoleant ornare capita, unde quadrare uidetur in effœminatos. Atqui ſi nobis quoq; diuinare liceret, Lydi curribus & equitatu ualuiſſe leguntur, itaque λυδῷ νόμῳ idem erit cum eo qui apud Suidam dicitur ἁρμάτιῳ νόμῳ, ſiue ἁρμάτιον μέλος, ita dictum, quòd primum inuentum ſit de Hectore, qui curru trahebatur, ut narrat Homerus.

Lydi mali, poſthos Aegyptij &c. XXXVIII

Λύδοι πονηροὶ, ὅδε τρὶς δ' ἀγύπτιοι.
Τρίτοι γ' πάντων κάρολι ἀπώλεσάν ἰου. id eſt,
Lydi improbi, poſt hos ſecundi Aegyptij.
Tertijq; Cares perditiſſimi omnium.

Tempeſt

Tempestiuiter utemur, si quando mali cum malis conferentur. & collatus cum sceleratioribus, ita demum minus illaudatus aliquis uidetur. Velut apud Athenæum Antiphanes cum ἰχθυοπώλας fecisset omnium sceleratissimos, tamē excepit mensarios, his quoq; nocentiores. Diogenianus.

Lutum sanguine maceratum. XXXIX

Theodorus Gadareus Tiberij Cæsaris in arte rhetorica præceptor, perspiciens in eo adhuc adolescente sæuitiam quandam cum ingenij stupore coniunctam, inter obiurgandum illum, subinde uocare solet, πηλὸν αἱματι συμπεφυρμένον. id est, Lutum sanguine maceratum, luto tarditatem innuens, sanguine crudelitatem. Autor Suetonius. Non omnino dissimile, quod scurra quispiam Athenis iecit in Syllam, συναμίνην τοῦ ὁ σύλλας, ἀλφίτῳ πεπασμένον. i. Morum est Syllæ, farina uariegatum. Quod enim Plutarchus dixit συναμίνον interpres uertit morum. Notauit autem formam Syllæ, in cuius facie alioqui candida, sublucebat rubor non perpetuus, sed ueluti maculis inspersus.

Liberæ capræ ab aratro. XL

ἐλάβρας αἶγες ἀρότρου. id est,

Immunes capræ ab aratris.

Hemistichium heroici carminis prouerbiale, dictum olim de his qui se ab onere quopiam, aut molestia liberatos gloriantur. Veluti si quis parasitus iactet felicitatem suam, quòd à reipub. munia non uocetur, cum ad nullam honestam functionem sit appositus. Zenodotus autor.

Lis litem serit. XLI

ἔρις δ' ἔριν ἀντιφυτόνει. id est,

At lis seritur de lite uicissim.

Hemistichium est heroicum. Resecanda iniuria est, non retinenda. Alioqui quis erit reciprocandi mali finis, si uicissim contumelia contumeliæ reddatur? Carmen exstat inter præcepta Phocylidis,

Πεῖθω μὲν γὰ ὄνειαρ, ἔρις δ' ἔριν ἀλφιφυτόλια.

Germanum illi, quod alio commemorauimus loco.

Δίκη δίκῃ ἔπιπτε, καὶ βλάβῃ βλάβη. id est,

Litem parit lis, noxa item noxam serit.

Lignum tortum haud unquam rectum. XLII

ξύλον ἀγκύλον, οὐδέποτ' ὀρθόν. id est,

Nunquam rectum tortile lignum.

Hemistichium heroici carminis & hoc. ~~Diserta prauaq; ingenia, uix unquam ad bonam frugem traducitur.~~ Qui semel inueterauit in uitijs, raro fit ut ad bonam mentē redeat. Effertur ad hunc modum, τὸ ξύλον σκαμβόν, οὐδέποτ' ὀρθόν. id est, Lignum prauum nunquam rectum. Vsurpauit Galenus lib. De pulsuum differentia 4. οἷς μὲν οὐδὲν ἀποκεκινδύνευται, πρὸς ὑμᾶς αὐτοὺς λέγοντες τὸ τὴν παιδικὸν, ὡς ὅτε στρεβλὸν ὀρθῶται ξύλον, ὅτε γηράνδρου μέλαι τίθεμ μοσχεύεται. i. illis quidem nihil respondentes: cæterum apud nos ipsos dicentes illud è comœdia: quod nec tortum lignum fit rectum, nec arbor annosa si transferatur, emittit stolones. Hic pro ὑμᾶς, excusum erat ὑμᾶς, pro γηράνδρου, γηράνδρου. Id admonuisse refrebat, ne quis hanc scripturam corrūperet. Posterius hoc prouerbiū ante recensuimus. Horatius metaphoram unde ducta sit, ostendit, Naturam, inquiens, expellas furca, tamen usq; recurrit.

Indicat enim ductum esse ab ijs qui furca admota conantur arboris distortæ uitium emendare. Confirmat hoc & sententia prouerbialis,

Φύσιν τοννῆαν μεταβαλεῖν ἐ ῥᾴδιον. id est,

Ingenia praua uertere haud procliue sit.

Lesbis digna. XLIII

Λεσβίων ἄξια. i. Lesbijs digna. De rebus irritis dicebatur, ob id, ut conijcio, quòd Lesbij ob uanitatem uulgò male audirēt. Fortassis non malè quadrarit & in sordidos atq; impuros. Nam hæc etiam nota quondam illis inusta est. Vnde λοβιᾶν dictū, pro eo quod est polluere & cōspurcare. Aristophanes,

Μέλλουσαν ὧδε λοβιᾶν τοὺς ξυμπότας. id est,

Spurcabit ac iam polluet conuiuium.

Lemnia manu. XLIIII

Λημνία χειρ. id est, Lemnia manu, dictum est pro eo quod est, nefaria, impia, crudeli. Natum ab historia prouerbiū, quam aliàs retulimus in Lemnio malo.

Lepus apparens, infortunatum facit iter. XLV

φανεὶς ὁ λαγὼς δυσυχῆ ποιεῖ τὸν ὁδόν. id est,

Inauspicatum iter obuius facit lepus.

Vulgò creditum etiam his temporibus, occursum leporis omen esse parum felix, iter ingressis. Torqueri potest ad interuentum cuiuspiam, qui uideatur incommodum aliquod allaturus. Meminit Suidas.

Limen senectæ. XLVI

Γήρας & οὐδός. i. Senectæ limen, antiquitus appellabant, uelut extremum autumnum ætatis humanæ, cum iam appetit hyems decrepitæ senectæ. Sumptum est ex Homero, apud quem id perquam frequens est, ut Iliados χ.

Ὁν ῥὰ πατὴρ κρονίδης ἐπὶ γήρας & οὐδῷ,
Αἴσῃ ἧ ἀρχαλέῃ φθίσει. id est,
Quem fors iuppiter ipse senectæ in limine diris
Conficiet fatis. Idem Iliados Ω.
Τηλίκῳ ὥστε πρὶν ἐγὼν ὀλοῷ ἐπὶ γήρας & οὐδῷ. id est,
Fermè mea hac ætate, senectæ in limine tristi.

Idem in Odyssea.

Ὃν κατέλειπεν ἰὼν ἐπὶ γήρας & οὐδῷ. id est,
Quem proficiscens ille senectæ in limine liquit.

Rursum Odyssææ ϡ.

Καὶ γήρας & οὐδὸν ἱκέσθην. id est,
Atq; senectæ attingere limen.

Vsurpatur & à Platone tanquam poëtici prouerbij uice. Rursum apud Hesiodum in Operis & diebus,

Ὅσσε νήπια νηπιάχοισιν ἐπὶ γήρας & οὐδῷ Νεικέμεν. i.
Quiq; senectæ in limine fissum ætate parentē Irritauit.

Lingua bellare. XLVII

Γλῶτταν πολεμίζειν. i. Lingua bellare dicuntur, qui magnificè conuitiantur, ac minantur hosti, sed cum tutum est. Sic enim Menelaus Græcorum ignauiam incusat Iliados Η.

Ὤμοι ἀπειλητῆρες ἀχαιΐδες οὐ κατ' ἀχαιοί. id est,
Heu Graiæ neq; iam Graij, tantùm q; minaces.

Alluſit huc & Vergilius in Aeneide,

An tibi Mauors
Ventosa in lingua, pedibusq; fugacibus istis Semper erit?

Hæc enim Turnus in Drancem lingua pollentem in cōsilijs, alioquin imbellem. Idem Rutulos maledicos facit.

O uerè Phrygiæ, neq; enim Phryges.
Et tunicæ manicas & habent redimicula mitræ.

Sic autem loquitur Hector apud eundem Homerū Iliados υ.

Καί κεν ἐγὼν ἐπίεσσι καὶ ἀθανάτοισι μαχοίμην,
Ἔγχει δ' ἀργαλέον ἐπιπωλὸν φέρτερόν ἐστιν. id est.
Sane ego uel diuis posſim contendere lingua,
Verum hasta durum, multo quia uiribus illi Præcellunt.

Porrò uera fortitudo neq; maledica est, neq; minax, id quod innuit Homer. Iliad. 5.

Τὸν δ' ἔτι προσέφη κορυθαίολος & ἕκτωρ.
Ἀλλὰ παφλάξεν λελιημένος. id est,
Huic nihil omnino respondit belliger Hector,
Quin mage comnus insilijt.

Et eiusdem operis lib. 3. fingit Græcos tacitos in prælii ire.

Οἱ δ' ἀρ' ἴσαν σιγῇ μάλα πρήσσοντες ἀχαιοὶ
Ἔν θυμῷ μεμαῶτες ἀλεξέμεν ἀλλήλοισιν. id est,

Aſt ibant taciti,uim ſpirantes Danaidæ,
Atq; animo prompti auxilium ſibi ferre uicißim.

Et Ariſtophanes in Nebulis,

Πράττων,βαλλάντιον,καὶ τὴν γλῶτταν τολμηρόν. id eſt,
Poſcens,conſultans,& lingua prælia miſcens.

De his eleganter apud Liuium dictum lib.ab Vrbe cond.7. *In caſtris feroces,in acie pauidi.* Apuleius uerbo feſtiuiter nouato,uerbigerari dixit, pro uerbis digladiari. Et Heſychius indicat, γλωσσάμυδλας dictos, qui pro armis lingua uterentur.Hoc nomine ſignari poſſent & qui aſpidis uenenum in lingua circũferunt. Heraclitus ad Hermodorum, ἓν ταῖς γλώσσαις ἔχεις τὰ ὅπλα.ἀπεσφρυκότες χρήματα. id eſt,In linguis habetis arma, poſteaquam abſtulistis pecuniam.Cauſidicorum ac rhetorum eſt, γλώσσας πολεμίζειν ἀνδρὶ μάχεσθαι.id eſt,Linguis bellare atq; pugnare.

Larus hians. XLVIII

Λάρος κεχηνώς.i. Larus hians. Dicebatur, ubi quis auidius inhiaret prædæ.Eſt enim Larus auis auida, uoracißima, quam eandem Græci κέπφον appellant.Ariſtoph.in Equitibus.

Λάρος κεχηνὼς ὧδί σοι ἁρμόσει λόγος.

Quæ latine quidem commode reddi non poſſunt. Cleonem enim ob rapaciatem Larum uocat, quod quemadmodũ auis in ſcopulis obuerſatur, ſi quid piſcium poſſit uenari, ita ille uerſarctur in reipub.negotijs adminiſtrandis,ſuum interim agens negotium. Plutarchus apud Athenæum lib. Conuiuialium 3.

Στᾶδ' ἀρ' ἐπ' ἀδὴν ἰὼν, σχεδόθεν δέ οἱ ἦν παράκοιτος
Χαιρεφόων,περιῶσι λάρῳ ὄρνιθι ἐοικώς. id eſt,
At uerò aduenies in limine ſtabat
Cherephoon parasitus ei uicinus,aui non
Diſſimilis uulgò dicta eſt Larus,ſurienti.

Apud eundem lib.8.refertur hic trimeter,

Ὁ λοφαγὸς ὥσπερ τοὺς λάρους εἶναι σύρει, id eſt,
Eſſe uti laros opſoniorum auidos Syros. Larum Theodorus Gaza uertit Gauiam, cuius mentionem facit Plinius inter maritimas Halcyonem & Mergum lib.10.cap.32.

Laconiſmus. XLIX

Λακωνισμὸν. ueluti prouerbio breuiloquentiam uocant, ſiue σικὸν. Lacedæmonij ~~facilis magis quàm eloquentia præcellunt~~,ſiue quòd ~~in Apophthegmatis præcipuè~~ ualuerunt. Horum autem præcipua gratia, ut paucißimis uerbis plurimũ ſententiæ cõplectantur. Cuiuſmodi ſunt illa,εἰκαί,ſi,reſponſum prolixæ orationi legati, & ἀν, ſolum totam occupans epiſtolam,& ἢ τὰν,ἢ ἰὼν τᾶς.i.aut hunc, aut ſuper hunc. M. Tullius aliquando iocatur in Laconiſmum Bruti, & λακωνικῶς λέγειν, apud Græcos pro eo quod eſt, paucis & compendio dicere.Et λακωνίζειν,affectare breuiloquentiam.Gregorius theologus in epiſtola, τὸ λακωνίζειν ἐν τοῦτῳ ὅπου οἶει,ὀλίγας συλλαβὰς γράφειν,ἀλλὰ πόλλ' ὀλίγων ὀλίγας.i.Laconiſſare nõ eſt hoc quod arbitraris, paucas ſyllabas ſcribere,ſed de rebus plurimis paucas. Proinde Homerus quoq; Menelao ceu Lacedæmonio argutum breuiloquentiam affingit,

Παῦρα μὲν,ἀλλὰ μάλα λυγέως. id eſt,
Pauca quidem,uerum planè argutißima.

Quin & frugalitas & integritas Lacedæmoniorum præ cæteris Græciæ partibus tanta fuit, ut qui caſtigate caſteq; uiuerent, Laconice uiuere dicerentur. Cimon quoties aliquid in Athenienſium ſuorum moribus reprehenderet, ὡίκε τε ſolet, ἀλλ' ὁ λακεδαιμόνιος γε τοιοῦτος.i. At non tales Lacedæmonij. Itidem & Maſſilienſium probitas abijt in prouerbium,quod alibi retulimus. Sunt autem hæc inter ſe cognata,pauca loqui,& probum eſſe uirum. Huc ſpectabat Charillus, qui roganti cur Lycurgus tam paucas leges prodidiſſet.Quoniã,inquit, pauciloquis non eſt opus multis legibus, notans obiter Athenienſes, quorum loquacitati mille leges ſufficiebant. Celebratur & hoc dictum inter Thaletis ſententias apud Laërtium. Pindarus hymno Iſthmiorum 3.ἀργέων ξένον ἀρίστευσεν μὴν βραχίοις.i. Argiuorũ more dicetur pauciſſimis. Interpres admonet Ionum eſſe multiloquentiam.Cæterum breuiloquentiam nõ tantum eſſe familiarem Laconibus,uerum etiam Argiuis, citans illud ex Vlyſſe furente Sophoclis,

Μῦθόν γ' ἀργολικῇ σιωπήμενον βραχύς. id eſt,
Argiua paucis multa ſert oratio.

Laërtius ex autoritate Ariſtagoræ Mileſij refert,& Chilonis peculiarẽ fuiſſe breuiloquentiam, unde genus hoc dicendi Chilonium appellat.Huc pertinet uerſiculus ille,ueluti prouerbialis apud Athenæum relatus,

Τὸν σιωτοῦντ' ἀνὴρ πάσσε τάχιστα λέγων ὦ.i.
Mox perſuadebis cordato ſi bene dicas.

Late uiuens. L

Λάθε βιώσας.i.Falle uiuens. Admonet adagium,in humili fortuna uitam eſſe feliciorem ijs qui obſcurè uiuunt,& à publicis negotijs ita ſemoti, ut cùm uita deceßiſſent, nemo illos uixiſſe ſentiret. Nam λάθε βιώσας, ad uerbum commode non poteſt reddi,uerum hanc habet ſententiam, quaſi dicas, nemo te ſentiat in uita fuiſſe. De hoc adagio rectè dictum ſit nec'ne, Plutarchus commentarium conſcripſit, ſi modo non fallit inſcriptio.Nam cum uerteremus, phraſis ipſa nonnihil reclamare titulo uidebatur. Alluſit ad id Horatius,

Nec uixit male,qui natus moriensq; feſellit. id eſt,quẽ nemo ſenſit,nec prodeuntem in hanc uitam, nec excedentem exulto. Alluſit huc,ni fallor, Ouidius in libris Triſtium,

Crede mihi,bene qui latuit,bene uixit,& intra
Fortunam debet quiſq; manere ſuam.

Recenſetur apud Suidam prouerbij nomine.

Labyrinthus. LI

Λαβύρινθον.i. Labyrinthum olim uocabant orationem, aut rẽ quampiã uehementer impeditam & inextricabilem. Veluti ſi quis philoſophiæ ſtudium Labyrinthum uocet,quòd ſemel ingreßis nullus unquam ſit exitus. Aut uoluptatis ſtudiũ Labyrinthum uocet,quòd aditus ad eam procliuis,exitus difficillimus.Sumptum à Labyrintho Dædali,quod antrum ſitu & pomœrio in Creta, ſinuoſum & inexplicabilibus ambagibus inextricabile,in quo ſeruabatur Minotaurus. Dicit& putat Suidas παρὰ τὸ μὴ θέραν λαβεῖν. id eſt, quòd hoſtium non habeat ~~indicium & in gaerulos~~ ac nugaces competere, qui ſermonis ~~nullum inueniant~~ exitum,ſi ſemel garrire cœperint. Gregorius theologus in epiſtola ad Euſebium Cæſarienſem,torquet in uerſipellem,ἐπειδὴ πρὸς ἄνδρα ποιεῖται τοὺς λόγους ὅτι ἀγαπῶσα τὸ ψεῦδος καὶ τὸ μὴ ἑτέρῳ φαρέσαι πάντων δεινότατον,μᾶν ὅτι μάλιστα σοφοῖς πλέκεται καὶ παιδικοῖς λαβυρίνθοις. i. Quoniam cum eo uiro loquor,qui non ſolum nõ amet mendacium, ſed & qui in alio poſſit quàm ocyßimè deprehendere, etiamſi uel maximè callidis uarijsq; labyrinthis inuoluatur. Hinc non diſſimilis erat Mæander. Id erat picturæ genus ortum ab exemplo Labyrinthorum, cuiuſmodi uidemus & hodie in nonnullis pauimentis. Vtitur Prudentius in carmine,cuius initium, Cultor Dei,

O tortuose ſerpens
Qui mille per Mæandros,
Fraudeſq; flexuoſas
Agitas quietas corda.

Hinc & Mæandro Lydiæ fluuio nomẽ,quòd flexuoſus erect.

Labore laborioſus. LII

Πόνῳ πονηρὸς.i. Labore laborioſus. Ipſa figura hyperbolen habet laboris immodici. Refertur à Suida prouerbij titulo. Hac forma Theophylus apud Athenæum lib.13. dixit de inſigniter

ſigniter formoſa & procera, κάλλει καλῆς. μεγάθει μεγάλης, τέχνη σοφῆς. Quaſi dicas, forma formoſam, magnitudine magnam, arte artificem, ſiue ſapientia ſapientem. Similis tropus eſt apud Hebræos, quoties uel exaggerant uel aſſeuerant, Miſerans miſerabor. Laborauit laborans. Extat autem apud Ariſtophanem in Lyſiſtrata. Subeſt autem & iocus ob amphibologiam uocis. πονηρὸν enim Græcis ut laborioſum ac miſerum, ita ſignificat & malum aſtutumq;

Laciadæ. LIII

Οἱ Λακιάδαι. i. Laciadæ, uulgatum conuitium in mœchos. Populus quiſpiam eſt Atticæ Laciadarũ, tribus Oeneidis, apud quos ingens raphanorum copia. His autem utebantur in deprehenſos in adulterio ludibrij cauſa. Refertur apud Suidã.

Laborem ſerere. LIIII

Πόνον σπείρειν. id eſt, Laborem ſerere, uulgò dicebantur, qui fruſtra laborarent, quaſi nihil fructus è labore reportaturi, præter laborem ipſum. Autor Diogenianus.

Labrax Mileſius. LV

Λάβραξ μιλήσιος. id eſt, Labrax Mileſius. In ſtolidũ & auidum dicebatur. Labrax enim piſcis genus lato oris rictu, unde eſcam totam unà cum ære faucibus corripit, atq; ob id facilè capitur. Vnde apud Plautum lenoni Labracis nomen. Ariſtoteles hunc annumerat inter eos qui præda laniatũq; uiuunt. Lingua eſt oſſea, & affixa, cor triangulum. Ariſtophanes apud Athenæum lib. 7. Labracem piſcium ſapientiſſimum appellat,

Λάβραξ ὁ πάντων ἰχθύων σοφώτατος.

Apud Miletum autem Aſiæ ciuitatem prægrandes, & item plurimi Labraces eſſe dicuntur propter ſtagnum influens in mare. Gaudet enim hic piſcis aqua dulci. Ariſtophanes in Equitibus,

Ἀλλ' ὁ λάβραναξ παῖ παραγώγιμιλησίοις
Κολοιόσειρας. id eſt,
Haud cum lupos uorueris Mileſios,
Facies tumultum. Nam quidam hunc piſcem eſſe putant, qui latinè Lupus dicitur.

Lauares Peliam. LVI

Λάσης τὸν Πελίαν. id eſt, Laues Peliam. Dictum apparet, ubi quis ſalutem pollicitus, afferè exitium. Aut ubi quis prodeſſe conatus, ingens addit malum. Ductum à notiſſima Peliæ fabula, quem dum filiæ à Medea perſuaſæ ſtudent ad iuuentam reuocare, lebeti feruenti impoſitum occiderunt. Fortaſſis non intempeſtiuiter dicetur, ubi quis falſa ſpe ductus inanem ſumit operam. Veluti ſi quis arte, quam uocant Alcimicam, fretus, ſibi promittat futurum ut è ſtanno fiat argentum, ex ære aurum. Refertur in adagiorum Collectaneis, quæ Plutarchi feruntur nomine.

Iterum atque iterum ad Pythum uia. LVII

Αὖθις αὖ πρὸς Πυθῶνα ὁδός. id eſt,
Iterum atq; iterum Pythum uerſus uia.
Dictum de ijs, qui moleſti ſunt eadem de re iterum atq; iterum percunctando. Quemadmodum ſolent ignari uiæ, quicunq; obuium habuerint, de uia rogare. Porrò Pythus ciuitas Apollini ſacra, quæ uiſebatur à pleriſq;. Apparet è comœdia ſumptum. Eſt enim hemiſtichium iambicum: uerum ex qua, non indicat Diogenianus, & mihi non ſuccurrit. Finitimum illi, ὁδὸς Λιὸς Κόρινθος. id eſt, Iouis Corinthus.

Cum Delphis ſacrificauerit, ipſe carnes abſumit. LVIII

Plutarchus ſeptimo lib. Συμποσιακῶν, hunc ſenarium uetuli prouerbialem citat,

Δελφοῖσι θύσασ' αὐτὸς ἐσθίει κρέας. id eſt,
Carne ipſe Delphis immolata ueſcitur.
Oſtendit dici ſolitum de ijs, qui uocatis conuiuis ipſi cibos appoſitos deuorant, ut illis ſpectare tantum liceat, non ueſci. In Delphicis enim ſacris, is qui immolat uictimam, ea ueſcebatur. Contra fiebat his ſacris, quæ Hecatæ inferebantur, ex quibus nihil redibat ad eum, qui offerebat, præter fumũ & tumultum. Quanquam & in diuerſum ſenſum accipi poteſt, ut intelligamus, Delphicum ſacerdotem nihil impertiri de uictima, ei qui uictimam dedit: ita fit aliquoties, ut edax conuiua, ſeu pluribus adductis edacibus umbris, uelut harpyijs, cœnam omnem deuoret, eſuriente qui uocauit. Adagium torqueri poteſt etiam ad illos, qui beneficio, quod alij dediſſe uidentur, ipſi fruuntur. Vt epiſcopi nonnulli nepotibus ſuis ſacerdotia magnifica donant nonnunquam, ſed ad pueros ſolus titulus redit, ad epiſcopos prouentus.

Ἰσθμιάζειν. LIX

Ἰσθμιάζειν olim dicebantur qui parum commode, parumq; ſalubriter uiuerent, propterea quòd Iſthmiorum ludorũ tempus morbis eſſet obnoxium, ob ingentem hominum conuentum. Meminit Suidas & Heſychius. Fortaſſe non abſurde dicetur in hos, qui fruſtra conantur, propter Iſthmi perfoſſionem à multis infeliciter tentatam. Quæ de re dictum eſt nobis alibi copioſius.

Ipſi curandum. LX

Αὐτῷ μελητέον, ἀλλ' οὐδὲ τὴν οἰκουρίαν. Ipſi curandum eſt, ſed in domum. Zenodotus ait huius adagij mentionem fieri apud Ariſtophanem in Agricolis, præterea apud Platonem grammaticum. Natum autem ab ædibus quibuſdam maximis, quæ locabantur conducere uolentibus. Vnde conuenire uidetur, ſiquidem coniecturæ ſequi fas eſt (ubi nihil adferũt quod ſequaris Græci ſcriptores) in eos, qui rebus alienis liberius utuntur, ut ſolent qui in conducto habitant.

Hyperberetæa. LXI

Ὑπερβερεταῖα. i. Hyperberetæa, dicebantur olim admodum ſerotina, quæq; uix tandem aduenirẽt. Apud Macedones extremus anni menſis, ὑπερβερεταῖος appellabatur. Vnde quæ in longum proferebantur, Hyperberetæa dicebantur, perinde quaſi apud Latinos dicas decembria. Et ὑπερβερεταῖοι, comperendinatores. Suidas exiſtimat eum eſſe menſem apud Macedones, quem nos Octobrem uocamus, quòd tum ſera ſit æſtas, & quæ tum prouenirent, poſt legitimum tempus prouenire uideantur.

Vlyſsis remigium. LXII

Homines nequam & uoluptatibus addictos Horatius in Epiſtolis Vlyſsis remigium appellauit, prouerbiali nimirũ figura,

Remigium uitioſum Ithacenſis Vlyſsi.

Vt qui nec à Circes poculis temperarint, nec à Lotophagis auelli potuerint, nec à Solis bubus abſtinuerint. Vnde Homerus Odyſſeæ primo,

Αὐτῶν γὰρ σφετέρῃσιν ἀτασθαλίῃσιν ὄλοντο. Νήπιοι. i.
Ipſorum ſiquidem uecordia perdidit illos Amentes.
Non diſſimili figura dixit, ſponſos Penelopes, & Alcinoos, uoluptarios & uirtutis negligentes. Item alio loco Phæacem appellat, nitidum & bene curatæ cute,

Vt poſſim pinguis Phæaxq; reuerti.

De Phæacibus Homerus Odyſſeæ libro 8.

Αἰεὶ δ' ἡμῖν δαὶς τε φίλη κίθαρίς τε χοροί τε
Εἵματά τ' ἐξημοιβὰ, λοετρά τε θερμὰ καὶ εὐναί. id eſt,
Nos uerò ſemper capiunt, citharæq; choriq;,
Et uariæ ueſtes, & balnea calda, thoriq;.

Idem de procis Penelopes, Odyſſeæ lib. primo:

Τόσσοισιν μὲν τῶνδε μέλει, κίθαριν καὶ ἀοιδὴν,
Ἐπεὶ ἀλλότριον βίοτον νήποινον ἔδουσιν. id eſt,
Iſtos ſollicitant hæc, concentus, citharæq;.
Et facilè, ut qui aliena ſient impune uorantes.

Zaleuci lex. LXIII

Ζαλεύκου νόμος. id eſt, Zaleuci lex, De edicto mandatoq; plus

ſatis rigido parumq; humano dicebatur. Zaleucus quidam Locrenſibus ijs, qui uocantur Epizephyrij, leges tulit acerbiores, quales feruntur & Draconis fuiſſe leges apud Athenienſes, uere Draconis, ut ille dixit, non hominis. Non diſſimile illis, Manliana imperia, & Phalaridis imperium. Meminit hiſtoriæ Valerius Max. lib. 6. cap. 5. Etenim quum filius Zaleuci ſecundum iura ab eo conſtitutum ob crimẽ adulterij utroq; oculo carere deberet, ac tota ciuitas in honorem poenam aduleſcenti remitteret, repugnauit aliquandiu, poſtremo ~~populi uictus precibus, ſuo~~ ~~prius, deinde~~ filij oculo eruto, ſalua lege, ſupplicij ~~modum~~ temperauit.

Zopyri talenta. LXIIII

Ζωπυρου τάλαντα. id eſt, Zopyri talenta, De præclaris factis magnoq; æſtimãdis. Hic Zopyrus Darij regis amicus erat, qui ſibi nares & aures conſcidit, & omne corpus flagris cruentauit, ut his argumentis Babylonijs fidem faceret, ſe Dario male uelle, à quo tam immaniter eſſet acceptus. Itaq; Babyloniorum ciuitatem ingreſſus, eã Dario prodidit. Vnde Darium dixiſſe ferunt, ſe unum Zopyrum integrum malle, quàm cẽtum Babylonas capere, Et oblato malogranato, tantum optauit ſibi Zopyrorum, quantum ibi granorum eſſet, ut narrat Herodotus lib. tertio. Meminit Plutarchus in apophthegmatis. Adagium recenſet Zenodotus.

Vna ſcutica omneis impellit. LXV

Μία μάστιξ πάντας ἐλαύνει. id eſt,
Vna ſcutica inciat omneis.

Hemiſtichium Heroicum de negotio dictum, quod facilè fieret, uidelicet à promptis omnibus, ut ſuapte ſponte currentibus. Fortaſſis apte dicetur & in bos, quos eadem cauſa impellit, pura eadem ſpes lucri, ſtudium commune, idem amor aut odium. Sumptum ab aurigis. Autor Suidas. Vſurpat Plutarchus in uita Lycurgi ſcribens urbem Lacedæmoniorum ἀπὸ σωτάλης μιᾶς καὶ βίδων ἄρχεσθαι δ' ἑλκόντων ἐκέσης καὶ βαλομένης. id eſt, Scytala ac fugo imperantem Græciæ ſponte ac uolentiq;.

Tanquam Chalcidica nobis peperit uxor. LXI

Ὡσπερ γαλκιδικὴν τινα ἡμῖν γυναῖκα. id eſt, Tanquam Chalcidice peperit nobis uxor. De ea dicebatur, quæ liberos quã plurimos peperiſſet. Tradunt heroinam quampiam fuiſſe nomine Comben, cui cognomen fuerit Chalcidi, quod prima arma ærea confecerit. Ea uiro cõiuncta centum liberos enixa dicitur. Sicuti proditum eſt in Euboicis annalibus, & atteſtatur Ariſtus Salaminius. Quidam ad Chalcidem Euboeæ ciuitatem referunt, quòd è Chalcidenſium officinis ingẽs armorum æreorum & quadrigarum uis prodiret. Stephanus enim ab officinis erarijs urbi nomen additum putat. Vſurpare licebit, ubi ſignificabimus, multum litium, bellorum, aut curarum alicunde natum.

His Medus non inſidiabitur. LXVII

Τάδε μὴδ' ὁ φυλάξει. id eſt, Hæc Medus non obſeruabit. Cum Xerxes exercitum in Græciam traducere pararet, ut autor eſt apud Zenodotum Dicæarchus, Græci deſperatis rebus facultates ſuas abſumpſerunt, ne multum reliquum fieret, quod hoſtis tolleret, ita dicentes, Hæc Medus non obſeruabit. Eaq; uox in adagium abijt, ubi quis largius impenderet ſua, ne uenirent in aliorum manus. Veluti ſi quis pecunias ſuas erogaret amicis, ut eas liberis turpiter abſumpturis ſubducat, rectè dixerit, ταῦτα μὴδ' ὁ φυλάξει. Aut ſi ciuis opulentus pecunias extruendis ædificijs abſumat, ne his inſidietur auarus princeps, & omnium fortunis imminens.

In Orci culum incidas. LXVIII

Ἂιδ πρωκτὸν ἐμπίοις. id eſt, In Orci culum incidas. Sermo perniciem & extremum exitium imprecantis. Recenſetur à Diogeniano, cognatum illis, βάλλ' ὀῦ πόρναι, βάλλ' ὀῦ μαιαξίαν.

Inuitus Iuppiter nouit. LXIX

Ἄκων μὲν ὁ Ζεὺς οἶδεν. id eſt, Inuitus quidem Iuppiter nouit. Vbi quis pollicetur quippiam, ſed inuitus. In quibuſdam codicibus lego, ἄκων μὲν ὦν Ζεὺς οἶδεν, id eſt, Inuitus tanquam Iuppiter cognouit. ~~Mihi uidetur & recte~~ quadraturum, ubi ſerius poenas dant nocentes, ut affine ſit ei quod alibi retulimus, Ζεὺς καὶδὴ χρόνῳ εἰς τὰς ὀλιφθείρας. Etenim qui ſero dat, aut punit, grauatim id facere uidetur.

Excubias agere, aut ditari. LXX

Φρουρῶν ἢ πλουτῶν. id eſt, Excubias oportet agere, aut diuitem eſſe. De ijs dicebatur, qui ampliter facerent ſumptus de alieno. Nam ut diuites, quibus ampla res domi eſt, large profundunt, ita milites non parcunt opibus alienis, ſed prodigunt gnauiter, & ſcelere parta perdunt ſceleratius. Athenienſes excubijs agendis inſulares magno ſtipendio conducere ſolebant. Non diſſimile illi,

Ἱππῳ μὲ φέρει, βασιλεὺς μὲ ζέφει. id eſt,
Equus me portat, alit rex.

Intra ſeptimam. LXXI

Ἐντὸς ἑβδόμης. id eſt, Intra ſeptimam. Subaudi lunam. Edictũ erat Athenis, ne ante ſeptimum diem menſis, exercitum educerent. Rectè ſortaſſis utemur hoc adagio, quoties admonebimus, mature, ſuoq; tempore negotium aggrediundum. Meminit Zenodotus, Suidas & Heſychius, nec præterea quicquã adſcribunt. Vide num alluſum ſit ad id quod alio retulimus loco, ἕβδομος βοῦς, id eſt, ſeptimus bos, &

Τὸν ἕβδομον βοῦν ὁ σοφὸς παροιμία. id eſt,
Et ſeptimum uenuſtus adagio bouem. Quod puerile ſextum menſem egreſſis farinaceus bos fingi cõſueuerit, qui la ne primum apparentis cornua repræſentaret.

In cotyla geſtaris. LXXII

Ἐν κοτύλῃ φέρει. id eſt, In Cotyla portaris. Suſpicor dictum de ijs, qui arbitrio alieno, quò libitum eſſet, huc atq; illuc deferentur. Aut ubi quis indulgentius foueretur. Tractum eſt adagium à genere luſus puerilis, qui dictus eſt, ἐν κοτύλῃ, Huius meminit Iulius Pollux lib. nono, De rerum uocabulis. Erat autem huiuſmodi, Vnus quiſpiam reductas in tergum manus contingebat, ſtringebatq;. Rurſum alter impoſitis in eas genibus tollebatur, ſuis interim manibus oculos geſtantis obtegens. Et ad hunc geſtatus modum, ἐν κοτύλῃ portari dicebatur, quod manuum complexu geſtaretur. Nã κοτύλη Græcis cum alia permulta, tum manus etiam cauam partem ſignificat. Hunc luſum Iulius Pollux alit alijs item uocabulis appellari, uelut ἱππάδιλον & κυβιστίνδιλον.

In apes irruiſti. LXXIII

Εἰς μελίσσας ἐκώμασας. i. In apes inſiliſti. Vbi quis præter opinionem in ingens agmen uelut examen malorum immergitur, quem admodum euenire ſolet ijs, qui imprudentes in apũ nidum incidunt. Circũuolantibus & impetentibus undique illis, & fugientem etiam inſequentibus, haud facilè diſcedit ſine uulnere quiſquis inciderit. Solent autẽ iuuenes comeſſabundi in conuiuium æqualium irruere, quemadmodum Alcibiades apud Platonem irruit in conuiuium Agathonis. Et Syrus in Adelphis de Demea qui ſe proripit in conuiuium filij. Abijt, comeſſatorem haud ſanè commodum præſertim Cteſiphoni.

Orci galea. LXXIIII

Ἀιδος κυνῆ. i. Orci galea, dicitari ſolitum in eos, qui ſemet arte qu piã occultarent. Paræmiam ad huiuſmodi fabulam referum. Acriſio de maſculis liberis tollendis oraculum conſulenti reſponſum eſt, è Danaë filia ipſius naſciturũ filiũ, à quo occidendus eſſet: itaq; territus æreũ thalamũ ſubterraneum parauit, in quo filiã incluſam aſſeruabat, ne cũ uiro quopiã

rem

rem habere posset. Iuppiter autē amore uirginis correptus, in aurum transformauit sese, atq; ita per impluuium in Danaës gremiū illapsus, eā grauidam fecit. Natus est Perseus. Quod simul latq; rescisset pater, ipsam matrem una cum infante, scrinio inclusam, in mare præcipitem dedit. Porrò scrinio fortè fortuna ad Seriphum insulam delato, Dictys sublatum ad se Perseum aluit. Polydectes autē Dictys frater, qui Seriphijs imperitabat, Danaën amare cœpit. Verum Perseo iam adulto non potuit ea potiri. Proinde conuocatis amicis, & inter hos Perseo, ait se uelle cerenuē edicere super Hippodamiæ Oenomai filiæ nuptijs. Perseus autem existimans si cum Gorgonis capite pugnaret, neminem posse obsistere, præter alia postulauit equos, ductuq; Mercurij ac Palladis, peruenit ad Phorci filias, Memphedē, Ennyo & Dino, Has aiunt statim natas anus fuisse, tum unicum dentem at oculum fuisse tribus, unicē item dentē, his uicissim inter se treis uti debuntur. Hæc cū Perseus abstulisset, repoſcentibus illis, ait redditurum sese, si uiam commonstrassent, quæ ad nymphas duceret. Erant his nymphis alata talaria, & cibisis quæpiam, quam arculam seu peram putāt fuisse. Habebant & Plutonis galeā, quam qui gestaret, is quoscunq; uoluisset uidebat, ipse nemini conspicuus. His igitur instructus Perseus, uoluerat iam ob talaria, sicuti diximus, ad Gorgonas deuolauit. Erant autem Gorgones tres sorores, Euryale, Sitheno, Medusa. Erant his capita, draconum squamis obsita, præterea dentes maximi, suū instar, ad hæc manus & alæ, quibus per aëra ferebantur. Aderat insuper ea uis, ut obtuētes sese, in saxa uertarent. Porrò sola Medusa è tribus mortalis erat. Hāc igitur impetit Perseus. Et oculis defixis in clypeum æreum, per quem tamen ipsam Gorgonis imaginem aspiciebat, manum porrigens, quam Pallas in Medusam dirigebat, caput Medusæ defecuit. Aduolantes reliquæ duæ sorores, Perseum quidem insequebantur, uerum cum illum ob galeam Plutonis uidere non quirent, retro abiere. Itaq; Perseus reuersus in Seriphum, Polydecten aggressus est, amicorum auxilium implorantem. Quibus ad regiā concurrentibus, Perseus Gorgonis ostenso capite, quotquot obtuerentur, in saxa uertit. Sublato igitur Polydecta, & Dicty in fratris locū instituto, Gorgonis caput Palladi dedit, galeā Mercurio, cumq; hac peram ac talaria ille rursum nymphis restituit. Reliquū fabulæ, quam longius prosequitur Zenodotus, quandoquidem ad enarrationem adagij nihil attinet, omitto. Vtitur hoc Plato lib. de Republica 10. dicens, semper honesta propter se sequi oportere, etiam si quis Gygis anulum, uel Plutonis habeat galeam. Quibus ex uerbis colligitur, eandem esse huius prouerbij sententiam, & illius, γύγου δακτύλιος, id est, Gygis anulus. Vtrunq; enim à simili fabula natū est. Proinde recte accōmodabitur ad eos, qui ceteris quoddā felicitate quicquid uolunt efficiunt. Cuius generis est etiam illud, Virgula diuina. Vsus est & Origenes lib. primo aduersus Celsum hæreticum, declarans magis conuenisse ut Christus in Aegyptum fugiens subduceret sese Herodis insaniæ, quàm si sub Plutonis capside latuisset eundem fefellisset. Adagium manasse uidetur ex Homero, apud quem Iliados quinto, Pallas sese Orci galea tegit, ne uideretur à Marte,

Τὴν μὲν ἄρης ἰνάρειξε μιαιφόνος, αὐτὰρ ἀθήνη
Δυσὶ ἄϊδος κυνέην, μὴ μιν ἴδοι ὀβριμος ἄρης. id est,
Ille quidem cecidit iugulatus Marte cruento.
At se Orci texit galea Tritonia Pallas,
Ne Mars hanc uirtute insignis cernere posset.

Admonet interpres, prouerbio dici, ἀϊδος κυνέην ἔνδυ κυνίλλω. id est, Induere Orci galeam, de homine qui occultis insidijs nocere molitur. Aristophanes ἐν ἀχαρνεῦσιν.

Λαβὲ δ' ἐμοῦ γ' ἕνεκα πᾶρ' ἰδρωτᾶν,
Σωδοδασυπυνδ[illegible]χα νῦν ἄϊδος κυνῆν, id est,

Εἶτ' ἀχάνοιγε μηχανὰς τὰς σισύφου. id est,
Meaq; causa sumito ab Hieronymo,
Orci galeam hispidam nigrantibus pilis,
Dein explicato dolos & artes Sisyphi.

Initium belli. LXXV

Ἀρχὴ πολέμου. i. Origo belli, ubi quis prior laceſsit iniuria seu conuitio. Sumptum uidetur ab historiographis, quibus mos est, primum causas exponere, quibus bellum cœptum fuerit. Huc allusit Lucianus cum ait in Pseudomante, καὶ ἡ μὲν τοῦ πολέμου ἀρχὴ ὁ τύραννος ἦν. id est, Et quemadmodum ait Thucydides, hinc iam bellum oritur. Vnde ἀπόλεμος dicitur, qui nulla lacessitus iniuria simultatem exercet.

In fermento iacere. LXXVI

Ἐν τῇ ζύμῃ κεῖσθαι. id est, In fermento iacere, dicebantur, qui animo essent ægro, quiq; iracundia turgerēt. Plautus in Mercatore, Vxor tua in fermento iacet, pro eo quod est, intumescit ira. Idem in Cassina, Nunc in fermento tota est. Ita turget mihi. Nota translatio. Fermentum enim & acorem habet & tumorem. Vnde & in diuinis literis, fermentum malitiæ rancorisq; significationem habet.

In eo ipso stas lapide, in quo præco prædicat. LXXVII

Chrysalus seruus in Bacchidibus Plauti, senem irridens, quem argento defraudabat, O studte, inquit, nescis nunc uenire te. Atqui in eo adstas lapide, ubi præco prædicat. Quadrabit ubi quis præsens, uidens, audiensq;, tamen deluditur. Nā uenditi etiam hodie uulgò dicuntur, quibus fit impostura. Quod autem meminit lapidis, id traductum est à lapide quodam æditiore, quem Romæ fuisse complurium autorum testimonio constat, unde præcones in auctionibus res uenales nuntiabant. Vnde M. Tullius utilissimos homunculos de lapide emptos appellabat. De colono dictum est alibi.

Inus dolores. LXXVIII

Ἰνὼς ἄχη. id est, Inus dolores. Ino Cadmi filia, ex Athamante duos peperit filios, Learchum & Melicertam, præterea filiam Eurycleam. Athamas autem uersus in insaniā, reliquos liberos arcu percussit, occidiq;. Ino una cum Melicerta sese in mare abiecit: Et hanc quidem Megaras undis appulsam Megarenses multo cum honore exceperunt, iusta persoluentes Leucothoë nomine commutato: illum uerò Corinthum delatum, Corinthij sepelierunt, & in eius honorē Isthmios ludos instituerūt: nomine item commutato uocantes Palæmonem. Hinc orta adagium, ut intolerandum, & exanimantem, ut ita dixerim, dolorem significantes dicerēt, ἰνὼς ἄχη. Nam Achos proprie dolor dicitur apud Græcos, qui prorsus obstupefacit, suiq; sensum adimit homini. Melicrates Tyrius apud eundem Zenodotum, unde hæc retuli, fabulam, quæ parœmiæ dedit occasionē, narrat ad hunc modum. Athamanti prius fuerat uxor Nephele, ex qua duos sustulit liberos, Hellen & Phrixum. Hac defuncta secundā duxit uxorem Ino. Ea ueluti nouerca tendens insidias Nephetes liberis, persuasit indigenis mulieribus, ut semina in terram iacienda prius frigerent, id est, aduerent in sarragine. Cæterum ubi res male euenisset, neq; quicquam is annus produxisset, Athamas in hac rerū angustia Delphos misit, qui consulerent oraculum. Verum Ino legatos muneribus corrupit, ut domum reuersi dicerent, respondisse deum, ita demum penuriam annonæ depellendam, si Hellen & Phrixum occidissent. Itaque persuasus Athamas, Phrixum & Hellen ad aram admouit immolaturus. Verum dij miserti, aurei uelleris ariete uectos illos per aëra sustulerunt. Et Helle quidem cum sese in arietis tergo non satis teneret, delapsa est in mare, quod ab ipsa Hellesponticum appellatur. Phrixus autem in Colchicam regionē incolumis delatus est.

Athamas ira deorum in rabiem uersus, suis liberos aggressus est quemadmodum modo demonstrauimus.

In omni fabula & Dædali execratio. LXXIX

Ἐν παντὶ μύθῳ καὶ Δαιδάλου μῶρος. *i.* In omni fabula & Dædali execratio. Quadrat in autores atrocium facinorũ, aut ingentium calamitatum, ut frequenter illorum incidat mentio, sed non sine detestatione. Tradunt ab hac ortum fabula. Pasiphaë regina Cretæ tauri amore capta, Dædalum exorauit, ut sibi uaccam ligneam & proximam ueræ uaccæ simulationem effingeret. In hac inclusa mulier, è tauro concepit, ac Minotaurum monstrum abominandum peperit. Minos autem certis de causis iratus, Athenienſibus indixit, ut quotannis septem uirgines, & totidem adoleſcẽtulos mitterent Minotauro obijciendos. Horum omnium quoniam Dædalus causam dediſſe uideretur, in eum uulgò dira imprecabantur, unde res in prouerbium abijt.

In parte uel ignem prædetur aliquis. LXXX

Ἐν τῷ μέρει τις καὶ τὸ πῦρ συλλυσάτω. *id eſt,*

Prædetur aliquis per uices ignem quoq;. Suidas admonet dictum de ijs, qui parum æqua referunt in commune. Cũ enim res communis commiſſa fuerit manibus unius aut paucorum, maxima pars penes eos hæret, qui diuidunt. Quid enim non prædetur, qui prædatur ignem, qui ſic eſt natura communis, ut ipſe nihilominus poſſideas, poſteaquã & alijs fueris impartitus? Amicitia ſicit omnia communia, uerum ubi uentum eſt ad partitionem, quiſq; ſtudet quod poteſt rapere. Haud ſcio an ſcribæ uitio pro συλλυσάτω depraua tũ συλλύτω, ut pertineat ad ænigma Pythagoræ.

In nihil ſapiendo fucundiſſima uita. LXXXI

Sophocles in Aiace maſtigophoro, ſub perſona Aiacis, qui iam ab inſania reſipuerat,

Ἐν τῷ φρονεῖν γὰρ μηδὲν, ἥδιστος βίος.

Τὸ μὴ φρονεῖν γὰρ, κἀπὸ ἀνόσιον κακοῦ. *id eſt,*

Suauiſſima hic eſt uita, ſi ſapias nihil.

Nam ſapere nil, doloris expers eſt malum.

Hanc ſententiam docti citant prouerbij loco. Conſentaneum eſt autem, uulgò iactatum fuiſſe uel eius argumento fabulæ, quam Horatius narrat de quodã Argiuo, qui ſcitius exiſtimaret inſanire, quàm ſapere & ringi.

_Pol me occidiſtis amici,

Non ſeruaſtis, ait, cui ſic extorta uoluptas,

Et demptus per uim mentis gratiſſimus error.

Huic concinit illud Eccleſiaſtæ dictum, *In multa ſapientia, multa indignatio. Et qui addit ſcientiam, adijciet & laborẽ.* Heraclides Ponticus apud Athenæum autor eſt, Thraſylaũ Axonenſem Pythodori filium, hoc inſaniæ genere correptũ fuiſſe, ut exiſtimaret naues omneis quæ in Pireum appellerent ſuas eſſe. Eas appellentes ſumma cum uoluptate recipiebat. Soluentes dimittebat, ac proſequebatur, *in ſumma felix erat, perinde quaſi tantarum rerũ dominus.* Si quid periſſet, non requirebat: ſi quid eſſet incolume, uehementer gaudebat, alijs iactitans ſuam fortunã, donec Crito frater è Sicilia reuerſus correptum hominem traderet medico. Cæterum *is ad ſe reuerſus, negauit unquam ſuciſſe ſeſe, quàm cum eo mentis errore teneretur. Siquidem cum tantum* adeſſet uoluptatum, nihil unquam ſenſiſſe moleſtiæ.

Ignem palma. LXXXII

Πῦρ παλάμῃ. *i.* Ignem palma, dicit ſolitum, ſiquando protinus aliquid intellectum eſſet, à quopiam: ut ſi ſcommate dicto, ſtatim ſentiat aliquis in ſe dictum. Sumptum uidetur ab ijs, qui per luſum ignem admouent manibus alienis, qui ſubito ſenſu excitati reſilire ſolent, riſumq; mouere ſpectantibus.

Sub cultro liquit. LXXXIII

Sub cultro linqui dicitur, qui in præſentaneo periculo deſeritur. Sumpta metaphora à uictima, quæ iamiam ferienda ſub cultro eſſe dicitur. Confine illis, inter ſacrum & ſaxum, inter malleum & incudem. Horatius in Sermonibus,

_Fugit improbus, ac me Sub cultro liquit.

Non admodum abludit hinc Ariſtophanicum illud,

Ἐμ' ἀκαρδόσιμι,

Ὑπὲρ ἰσθμίων θελίσω τὴν ψιφαλὴν ἔχων λίγειν. *i.*

Sum paratus uerba facere, caput epixeno admouens.

Eſt autem ἐπίξενον, truncus, in quo coqui ſecant carnes. Eſt in eadem fabula multis deinde iocis in ἐπίξενον. Conuenit in eos, qui periculo capitis parati ſint affirmare quippiã.

Fores habet tritas, ut paſtorum caſæ. LXXXIIII

Τὴν θύραν ἔχει τρεπομένην ὥσπερ οἱ βοσκοί. *i.* Oſtium habet tritum, ut ſunt caſæ paſtorum. Ironia prouerbialis in homines inhoſpitales, aditu difficiles, ſibi uiuentes, ſemper occluſis foribus, quòd paſtores procul ab hominum conuentio ſemotos uix unquam quiſquam interuiſat. Meminit Diogenianus.

Apio opus eſt. LXXXV

Τῷ σελίνῳ δεῖται. *i.* Apio eſt opus. Ita loquebãtur, quoties morbum capitalem innuebant, & uitæ periculum imminere. Nã olim monumenta defunctorum apio coronabantur. Plutarchus in Sympoſiacis, καὶ τοὺς ὑπὸ σφαλῶς νοσοῦντας ἀπὸ τοῦ σελίνου φαμὲν. id eſt, Et qui periculoſe ægrotant, ijs dicimus apio opus eſſe. Idem prouerbij meminit & cauſam addit in uitis Timoleontis. Subeſt autem adagio iocus, alludẽs ad coronas uictorum, quæ ex apio fiebant, præſertim in ludis Iſthmijs, teſte Diphilo apud Athenæum lib. 6.

Περὶ τῶν σελίνων μαχόμεθ' ὥσπερ ἰσθμίοις. id eſt,

Super apio certamus ut ſolet iſthmijs.

Ialemo frigidior. LXXXVI

Ἰαλέμου ψυχρότερος. *i.* Ialemo frigidior. De cantione, creatione, argumẽto, ioco, aut eiuſmodi re quapiam ſupra modũ frigida, rectè dicetur. Quidã aiunt Ialemon lugẽtis uocẽ fuiſſe. Nam ἰαλεμίζειν Græci dicunt pro comploraré. Euripides in Tröadibus Ialemon accipit pro eiulatione & luctu, οἷς ἰάλεμος, οἷάτε νέον θάνοντ' ἂν δακρύων κατάρχεται. Hiſtoricorum ἀθέσει. id eſt, Qui eiulatus, quiq; luctus, lachrymæq; ſuper lachrymas diſtillantur in noſtris ædibus. Et Ariſtophanes apud Athenæum, grammaticus opinor, in dictionibus Atticis, ἐν γάμοις, inquit ὑμέναιος, ἐν δὲ πένθεσιν ἰάλεμος. *i.* In nuptijs Hymenæus, in luctu Ialemus. Alij tradunt Ialemũ Calliopes fuiſſe filiũ, infeliccm, miſſumq; pretij hominẽ præſertim in cantu ſupra modũ frigidũ, unde ἰαλέμου ᾠδήν. id eſt Ialemi cantilenam, pro frigida dicunt & miſerabili. Martialis item iocans in oratorem quendam frigidum ait, illum enim Ialemum eſſe, qui Thermas refrigeret Neronianas. Heſychius indicat & hoc pacto eſſe riprouerbium ἰαλέμου σκληρότερον. id eſt, Ialemo miſerabilior. Idem indicat ἰαλεμὸν dici quod nullius ſit pretij, quẽadmodum Latini næniam appellant, cum ea uox propriè ſonet lugubres cantiones.

Humi hauris. LXXXVII

Χαμαὶ ἀντλεῖς. id eſt, Humi hauris. De inaniter laborante dicebatur. Nihil eſt enim quod è ſolo hauriás, hoc eſt, ab imo putei fundo, ſi is ſiccus ſit. Apparet dici poſſe quoties exhauſta copia, non multum ſupereſt quod hauriás. Zonadotus meminit.

Humi ſerpere. LXXXVIII

Humi ſerpit oratio, quæ præſtior humiliorq; eſt quàm oportet, quaſi iacens, nunquam aſſurgens. Horatius,

_Nec ſermones ego mallem

Repentes

Repentes per humanum, quàm res componere gestat,
Idem in Arte poëtica,
Serpit humi tutus nimium, timidusq; procellæ.
Quod quidem aut à nauigantibus translatum est, aut ab ijs qui procũbentes in terram ita reptant, ne erectos turbo uentorum auferat. Gregorius Nazianzenus in oratione contrà Eunomianos deflexit ad homines, ostendens esse non cuiuslibet de rebus diuinis disserere, ὃ ναῦλαι ἀχθοῦσιν τὸ πρᾶγμα ἔνυαρον, ἢ ἅμαξαι ἐρχομένῳ. id est, Non est cuiuslibet nec adeò utilis res, atq; humi gradientiũ. Quanquam nihil uetat, & hic res aut actiones intelligi uulgares humiles q;. Simillimum est huic, aut fortassis idẽ quod habet Pindarus in Olympijs, ὅτι χαμαιπετῶν λόγων ἐφάπτομαι. i. Haud quaquã sermones humi reptantes attingam. Item in Pythijs, χαμαιπετὴς δ' ἄρ' ἔπεται ἀνὴρ ἀπρὶξ ἕκων. i. Humile uerò uerbum non est effutiuit. Sumpsisse metaphoram uidetur ab auibus haud procul à terra subuolantibus, quod idem Pindarus tribuit graculis. κολοιοὶ ταπεινὰ νέμονται. Vt huic respondeat, Aquila in nubibus.

Holerum appositiones. LXXXIX

Αἱ τῶν λαχάνων προσθῆκαι. i. Holerũ additamenta. De re nullius momenti. Sumptum uidetur uel ab holeribus appositis in mensa, uili nimirũ cibo, uel ab auctariis holerũ, quæ nõnulli q̃ emptores sordidi ac tenues requirunt. Autor Diogenianus.

Fictilis homo. XC

Κέραμος ἄνθρωπος. i. Homo fictilis, id est, mollis, imbecillis, fragilis. Ductum à uasis testaceis, quæ facilè cõminuuntur. Finitimũ illi, Homo bulla. In quibusdã codicibus lego, κέραμος ἀνθρώπος: In nõnullis κέραμος ἄνθρωπος. Quorũ postremum mihi magis arridet. Cerameus enim figulũ sonat, ceramos uas fictile. Sic & ferdinum hominẽ dicimus, ferreũ, cereum, quernũ, adamantinũ. Contrà quod eximium uideri uolumus, aureum dicimus. Inde illud poëtis frequens, χρυσῆ ἀφροδίτη. i. Aurea Venus. & τὴ δικαιοσύνη χρυσοῦν πρόσωπον, & χρύσεον ὄμμα τᾶς δίκας. i. Iustitiæ uultus aureus, & iustitiæ oculus aureus, ut ex Pindaro, ni fallor, refert Athenæus lib. 12. Itidem bodie quoq; aurea uerba, gemmeos mores dicimus. M. Tullius Academic. quæst. lib. 2. de libello loquens, quem Crantor scripsit de luctu: Est enim, inquit, non magnus, uerũ aureolus, & ut Tuberoni præcipit Panetius, ad uerbum ediscendus libellus. Quicquid aũt ille, κεραμεοῦν siue κεράμενον, dicũt Græci. Ita Paulus homines appellat uasa fictilia, ἔχομεν γὰρ θησαυρὸν ἔνστον ἐν ὀστρακίνοις. M. Tullius actione in Verrẽ 6. Tum illos coepisse prætori dicere, puzisse se id quod audissent alicui ius pretij scyphos esse Pamphili. Luteum negotiũ esse, nõ digniũ quòd in suo argento Verres haberet. Et alicubi lutcum hominem appellat, contemptum nulliusq; pretij. Interdum ipsum lutum.

Hipparchorum tabula. XCI

Ἱππάρχων πίναξ. i. Hipparchorum tabula dici cõuenit, quoties haud impune futurum significamus, si quid peccetur. A Syracusanis natum adagiũ. Apud hos enim mos erat, ut Hipparchi, hoc est, equitum præfecti in tabellis describerent militum nomina, qui ordinem deseruissent. Meminit Zenodotus. Hesychius indicat, apud Lacedæmonios Hipparchum dici, qui iuuenibus præfectus esset. Is in tabula notabat eos, qui quippiam indecore fecissent.

Heteromolia causa. XCII

Ἑτερομολία ὀλίγη. i. Causa Heteromolia, dicitur apud Græcos, quæ ab altera duntaxat agitur parte, nullo præsente qui contradicat, ἀπὸ τοῦ ἑτέρου μολεῖν. i. Quòd alter duntaxat accedat. Simillimum illi, ἔρημη δίκη. i. Deserta causa. Vsurpabitur non inelegãter, ubi quis damnat absentem, ueluti cùm defunctorũ libros carpimus, relicto ἑτερομόλιον δίκην quis dixerit. Apud Hesychiũ sic effertur ἑτερόμυιος δίκη, an integra scriptura nescio.

Harmodij cantilena. XCIII

Ἁρμοδίου μέλος. i. Harmodij cantio: De lugubribus ac triſtibus dicebatur. Simillimum illi, ἀλμᾶνι μέλος. i. Admeti melos. Aristophanes cùm aliis aliquot locis, tum in fabula cui titulus, ἀχαρνῆς,

Οὐ γὰρ ἐμοί ποθ' ὁ τοῦ ἁρμοδίου ἀοιδός. id est,
Nec unquam apud me carmen Harmodium canet.

Interpres indicat cantilenæ genus fuisse, quod in cõpitis cani consueuerit in Harmodium & Aristogitonem, quòd hi Pisistratidarum tyrannidem sustulissent. Eius carminis hoc erat initiũ, φίλταθ' ἁπάντων ἑταίρων, κατὰ πόλεμον. i. charissime Harmodi, haudquaquam mortuus es. Refertur à Suida ac Diogeniano.

Haud canit paternas cantiones. XCIIII

Οὐ πατρῴους ᾄδει μέλη. i. Haud paternas canit cantilenas. De eo iactatum, qui à paternis moribus degeneravet, Solent liberi maiorum suorum cantiunculis, quas admodũ pueri didicerunt, delectari. Terentius in Adelphis, Pol Aeschine, haud paternum istuc dedisti.

Non certatur de oleastro. XCV

Οὐ φυλίας ὁ ἀγών. id est, Hoc certamen non est de oleastro. Quoties non de nugis, neque de gloria aut corollis, sed de re seria ac pecunia ageretur. Siquidem in plerisq; certaminibus uictoriæ præmiũ erat oleagina, aut querna, aut alioqui frondea corona. Meminit Diogenianus.

Hasta caduceum. XCVI

Δόρυ κηρύκιον. id est, Hasta caduceum. Dici solitum, quoties aliquis simul & minaretur, & ad concordiam inuitaret. Ex oraculo natum, quòd huiusmodi fertur.

Ἀνδρὶ γεφυραίῳ φίλος οἶκος. id est,
Viro Gephyræo grata est domus.

Admoniti erant Gephyræi, ut sequentes Atheniensiũ exercitum, ubi illos defessos conspicerent, ibi manerent. Itaq; cum Atheniẽses ab Eumolpo oppugnarẽtur, ad Tanagram iter instituerunt, hac specie, ut dux caduceũ præferret, iuuentus armata à tergo consequeretur, ut simul & pacẽ petere uidentur, & ad bellum nihilo segnius parati, si quis lacesseret. Recenset Suidas, & meminit Polybius lib. hist. 4. Legatiũ, inquit, ad Byzantios Aridicen misere, & cum eo Polemoclen cũ tribus triremibus, uolentes, id quod est in prouerbio, hastam simul & caduceũ Byzantijs mittere. Simillimũ est huic quod eleganter usurpauit D. Hieron. scuto pacem petere.

Gallorum incusare uentres. XCVII

Ἀλεκτρυόνων μεμφῆναι κοιλίαν. id est, Gallorum incusare uentrem. De edacibus, ac luxu nullum absumentibus facultatum. Huic enim animanti uenter mirificè calidus, ita ut omnia statim concoquat. Aristophanes in Vespis.

Ἀλεκτρυόνος μ' ἔφασκε κοιλίαν ἔχειν.
Ταχὺ γὰ κατεπίφθ' ταχὺ ὑέλιον. id est,
Mihi dixerat uentrem esse gallinacei,
Velociter enim concoquet hoc argentulum.

Hoc genus homines, Græci dicunt καταπιεῖν τὴν οὐσίαν. id est, deuorare substantiam, id enim est atrocius, quàm καταφαγεῖν: summam autem profusionem ac celerrimam indicant uerbo ἀφανίζειν. id est, sic absumere, ut nusquam appareat uestigium. Vtitur his omnibus, sed postremo frequentissimè Aeschines in Timarchum. πάντ' ἠφάνισεν.

Ardens uestis. XCVIII

Αἴθων πέπλος. id est, Ardens uestis, siue quemadmodum in aliis legitur exẽplaribus, αἴθων ἐν πέπλῳ. i. Incẽsus in uestc. Zenodotus prodidit dici solitum de ijs, qui seditionem mouerent, calumnias q; ferrent. Existimat autẽ adagium natum

à ueste Nessi Centauri sanguine inficta, quam à Deianira missam cum induisset Hercules, incensus igni sacro periit. Porrò fabulam idem recenset ad hanc ferme sententiam. Reliquis Centauris expugnatis ac confectis ab Hercule, Nessus unus omnium suffugerat. Is peruenit ad flumen Euenum, & in eius ripa uersans, solitus est aduentes transmittere. Deinde euenit, ut Hercules in Trachinè ad Ceycem, unà cũ Deianira proficisceretur. Postea quàm igitur ipse iam fluuium transmisisset, Nesso mandauit, ut Deianiram transferret. At is inter transuehendum, uim coepit adferre mulieri. Quod simul ac Hercules intellexisset, uidelicet illa uociferante, Nessi præcordia iaculo perfodit. At is sentiens letale uulnus, neq; se posse mortem effugere, mulierem accersit: si uis, inquiens, tibi amatorium efficacissimum parare, quo possis Herculem inflammare in amorem tui, & si quando deperibit aliam, in tui cupidinem reuocare, fac illum meo sanguine perungas, Atq; ea persuasa. Nessi sanguinem è uulnere fluentem apud sese seruauit. Itaq; postquàm Trachinem adisset, ac rursum inde profectus Oechaliam adortus ciuitatem cepisset, reliqua populatur, Iolen puellam captiuam secum abduxit. Immolaturus autem Ioui parenti uictimas ob res bene fortunatas, ad Deianiram mittit, iubens ut sibi uestem aliquam magnificam mitteret. Illa certior facta de Ioles raptu, ueritaq; ne Hercules illam pluris quàm sese faceret, ut est zelotypum mulierum genus, uestem Nessi cruore tinctam, imbutamq; mittit, philtrum se mittere rata. Hanc indutus Hercules, rem diuinam peregit. Ceterum ubi calefacta uestis, uenenum excitatum corpus grauiter adurere cœpisset, auellere conatus est, uerum iam ita penitus adhæserat, ut non sine carnibus ipsis reuelli posset. His itaq; malis discruciatus Hercules, in Trachinè deducitur. Interim illa, cognitis ijs quæ acciderant, sustendio stõtaneam mortem sibi conscisci. At Hercules iussit Hyllo, nam hunc ex Deianira sustulerat natu iam grandem, Iolen ducere uxorem. Quo facto in monte Oeta rogum extruxit, eumq; conscendit. Porrò cum illo iubente, nullus ex Herculis comitib. auderet ignem subdere, uidelicet metu contagij, pastor quidam forte repertus, qui ignem immitteret. atq; huic officij præmium sua tela dono dedit. Ardente iam rogo, ferunt nubem non sine tonitru obsepisse Herculem, atq; ita sublatum ad deorum consortium. Adagium referri non absurde poterit & ad uestem illam, quã Medea uenenis imbutam, Iasonis nouæ nuptæ dono misit: quidam existimant naphtha infectam fuisse. Itaq; admotis undiq; ex nuptiarum ritu tædis, flamma transiliit, pariter & puellam & patrem auxiliari cupientem exussit. Huius rei mentionem facit Euripides in tragœdia, cui titulus Medea. Huiusmodi fabellas, ut sæpenumero testatus sum, nisi uererer, ne parum eruditis uiderer incuriosis præteriisse, cum in uulgatis collectaneis habeantur, nequaquam asscripturus eram.

Senecta leonis præstantior hinnulorum iuuenta. XCIX

Γῆρας λέοντος κρέσσον ἐλαφείων νεβρῶν. i. Leo senex uigẽte potior hinnulo. Citatur apud Stobæum ex Hippothoonte poeta. Senectus uiri fortis ac strenui præstantior est iuuenta quorundam ignauorum & imbecillium iuuenum. Venustius fiet si longule transferatur. Veluti si quis ingenium docti senis & exercitati præferat ingenio parum eruditi iuuenis. Dicetur non inepte & in senectutem crudam, uiridemq; animiq; uiribus adhuc pollentem, in quam competet illud Euripidis ex Ione,

Τὸ δ' ὠοδὸς μὲν βραδύς, τὸ γὰρ τάχος. id est,
Tardus quidem pes, animus est uelox tamen.

Eodem pertinet illud eiusdem in Andromacha,

Πολλῶν νεῶν δ' ἀνὴρ γέρων ἔυμαχος ἀ Κρέσσων. id est,
Gnauus senex & iuuenibus compluribus.

Præstat. Aristophanes alicubi,

Ἐγὼ τὴν μὲν νομίζω γῆρας εἶναι κρεῖττον ἢ πολλῶν νεανίσκων. id est,
Meam senectam præferendam existimo
Complurium comis adulescentium.

Nudior paxillo. C

Γυμνότερος πασσάλου. i. Nudior paxillo: De extremæ pauperatis homine dicebatur hæc hyperbole. Nã paxillis cæteris quoq; detrahimus.

DES. ERASMI ROT. PROVERBIORVM CHILIADIS TERTIAE CENTVRIA PRIMA.

Herculei labores.

Πάλου ἔργα. id est, Herculei labores, bifariam accipiuntur, partim plurimi atq; ingentes, quibus uires desiderent Herculanæ, quemadmodum usurpauit Catullus, Sed te, inquit, quærere iam Herculis labos sit. Ité Propertius:

Deinde ubi pertuleris, quos dicit fama labores
Herculis. Ac rursum alibi, Non labor Alcidæ.

M. Tullius lib. De finib. 2. At cum de omnibus gentib. optimè mereretur, cũ opem indigentib. salutemq; ferres, uel Herculis perpeti erumnas. Sic enim maiores nostri labores non fugiendos tristissimo uerbo erumnas etiam in deo nominauerunt: exigerem ex te &c. Partim Herculei labores dicuntur, qui sunt eiusmodi, ut alijs quidem maximas adferant cõmoditates, cæterum autori suo nihil ferme fructus adducant, præter aliquantulum famæ, plurimum inuidiæ. Idq; ius fuo quodam accidisse putant, quòd ὑπὲρ τὸ βάδη γεγενῆσθαι, id est, quarto natus luna credatur, sicut alio dictum est loco. Homerus poëtico more causam in Atem deam & Iunonem reijcit, quæ insista Herculi, tanquam ex pellice nato, periculis omnibus illũ obiecerit. Celebrãtur igitur, atq; etiã numerantur à poëtis Herculani labores, quorum omnium longe difficillimus ac maximus hydra Lernæa, malum pertinax, ac propemodum inexpugnabile illi qui iam omnia deuicerat. Cuius symbolo ueteres inuidiam exprimere uoluisse satis indicat Horatius in Epistolis, cum ait,

Diram qui contudit hydram,
Notaq; fatali portenta labore subegit,
Comperit inuidiam supremo fine domandam.

Consuescit enim hæc teterrima pestis pulcherrimorũ facinorum esse comes, eximiamq; uirtutem nõ aliter quàm umbra corpus assequi, ut appositè dixerit Iosephus in opere De Iudæa capta, ἀμήχανον δ' ὅπλον φθόνου δι' αρυγῆς. i. Nulla ratione fieri potest, ut in recte factis effugias inuidiã. Quis enim umbram effugiat inuidiæ, nisi pariter & uirtutis lucem effugerit? Cohærent inuicem hæc duo, ac rerum omnium optimam res omnium pessima comitatur. Proinde Pindarus uidetur non sine causa scripsisse,

Τὸ δ' ἄχνυμαι φθόνου ἀμφιβάλλεται τε καλὰ ἔργα.

Grauiter & indigne ferens tumorum, quod est indignissimũ, præclara facta inuidiæ præmio pensari. Neq; uero parũ concinne ueteres illi uidentur inuidentiæ symbolũ Excetræ tribuisse, primum palustri malo, quòd quemadmodum tradunt etiam naturalium causarum uestigatores, magis huic morbo sint obnoxij qui humidi ac [illegible] præditi sint, sunt autem quibus sanguis [illegible] eamq; ob causam & apud

apud Nasonem,

Inuidiæ nomen est in uallibus imis
Abdita, sole carens, non ulli peruia uento,
Tristis, & ignaui plenissima frigoris, & quæ
Igne tacet semper, caligine semper abundet.

Neq; uerò eum simplici portento res, sed centum armato capitibus, quorum si quis unum aliquod exsecuerit, in eius locum protinus duo supullulent. Ea uidelicet inuidentiæ natura est, ut si contra luctaris, magis ac magis irrites: si quando conaris fœlĕdore uirtutis opprimere, tum insurgat acrior, & intumescat. Hic si recidas, illic maior oboritur. Carptim extingui non potest, uix tandem obruitur. Verum id perpaucis cõtingit, ac uix etiam ipsi Herculi. Quamquàm enim liuor uel ut ignis alta petit, est tamen omnino aliquid usque adeo perfectum & illustre, ut eò non possit attingere. Quò loci peruenisse sese gloriatur Horatius, cum ait,

Inuidiaq; maior. Ac rursum alibi,
Et iam dente minus mordeor inuido.

Iam uero quid aliud est, quòd obtrectatores isti clancularij solent in eos euomere, qui pulcherrimis sudoribus orbi prodesse conantes, præclarum aliquid moliuntur, quàm merum uirus, ac uenenum pluspuam Ictale. Quandoquidem generosis & excelsis animis sua fama quam impetunt isti, non paulo carior antiquioríq; solet esse, quàm ipsa uita. Porrò quòd gentilium fabulæ sub Herculis ænigmate significarũt, idem Hebræorum historia sub Ioseph inuolucro nobis innuit. Nam quod illi Lerna, id huic fuit fratrum inuidentia. Sic enim interpretatur Philon in lib. cui titulus πολίτικὸς βίος. Existimat autem Ioseph eorum repræsentare personam, qui rerum publicarum gubernacula tractant. Hoc uidelicet argumento, quòd is pastor adhuc cum esset, iam tum recte factis, simul & patris fauorem emeruit, & germanorum in se concitauit æmulationem. Quid autẽ aliud est rempub. administrare, quàm pastorem agere? Quandoquidem & Homerus, quem inibi citat etiam Philon, regem ποιμένα λαῶν subinde uocat. Siquidem nullorum benefactis malignius respondet gratia, quàm eorum qui de uulgo bene merentur, Sed quòd Hercules assecutus est igni Græcanico, id Ioseph magnitudine benefactorum, ac diuini numinis fauore consecutus est, ut inuidiam obrueret, & eosdem aliquando supplices haberet, quos antea pertulerat æmulos, seq; iam illi uitam debere fatererentur, cuius uitæ pridem tetenderant insidias. Proinde principes, qui publicum agunt negocium, hoc animo præditos esse oportet, ut ad hoc exemplar communem modo spectent utilitatem: nec magistratum, perinde quasi canponatio sit, sibi gerant, non alijs, nec legum ueluti laqueis, insidiari uelint ijs, undeperspexerint emolumentum aliquod asserri posse: sed gratis de bonis benemereantur, cum monstris, hoc est, cum uitijs assiduum bellum gerant, sola recti conscientia, tanquàm abunde magno recte factorũ præmio contenti. Quòd si meritis tuis fama maligne respondeat, si clanculum obstrepuerit liuor, si Lernæa belua, uel trecentis capitibus anguis, in eorum affluxerit, tum illud demum animi nere sublimis, & inuicti fuerit documentum, nihilo segnius ad immortalem eniti laudem, ac uel maximis incommoditatibus suis aliorum consulere commodis, & hunc pulcherrimum laborum, uirtutis fructum decerpere, si quam plurimis quàm maxime prodesse liceat, atq; hac parte, quoad mortali fas est, immortale numen imitari. Ad quod cum nulla gratia, nullum officium à nobis redire queat, tamẽ natiua genuinaq; bonitate, solis in morem, omnibus, gratis & ingratis, dignis iuxta atq; indignis, suam impertit munificentiam, hunc unũ spectans fructum, si quàm plurimos sui participes efficiat. Verum ut ad deum nullum emolumentum benefactorum refluere potest, ita nec ingratitudinis molestia potest attingere. Mortalibus illud sæpe numero euenit, ut pro summis meritis summam inuidiam, summumq; reportent incommodum. Quòd si ullis hominũ laboribus hoc cognominis debetur, ut Herculani dicantur, eorum certe uel maxime deberi uidetur, qui in restituendis antiquæ uetustatis literaturæ monimentis elaborant. Quippe qui cum sudores incomparabiles suscipiant propter incredibilem negocij difficultatem, tamen uulgi summam in se concitant inuidiã. Cui cum res præclaræ semper obnoxiæ fuerunt, tum uerò præcipue nouitas nõ solum apud imperitos, uerumetiã apud eruditos. Adeo nusquàm magis ingrati sumus, magis inuidi, magis morosi, nusquàm minus candidi, quàm in pensitandis eorum laboribus, quibus, meo quidem animo, nulla unquàm satis digna gratia referri queat. Indocti negligũt, semidocti rident, docti, si paucos exceperis, præcipuos quidẽ illos, sed tamen paucos, partim inuident, partim morosius carpunt, ac dissimulatis tam multis quæ recte dicta sint, si cubi forte fortuna semel aut iterũ lapsus fuerit autor, quis autem nõ labitur ali quãdo? id solum annotant, id foliis meminerunt. I nunc, & hoc tam magnificum præmiũ, tot tamq; diuturnis uigilijs, tot sudoribus, tot incommodis redime. Abdice te communibus humanæ uitæ uoluptatibus, neglige rem familiarẽ, ne parce somnæ, ne somno, ne ualetudini. Boni consule iacturã oculorum, accerse præmaturũ senium, contemne uitæ detrimentum, ut plurimorum odium in te concites, plurium inuidiam, ut pro tot uigilijs ronchos aliquot auferas. Quem quæso hæc non deterreant à capessendis huiusmodi laboribus, nisi quis sit animo planè Herculeo, qui possit alios iuuandi studio quiduis & facere & pati? Commouit hæc cogitatio nonnihil animum meum, ut uerum fatear, atq; in mediis huius operis exantlandis laboribꝰ, lassitudo quædam oborta est, cogitanti nimirum, qualibus uiris, quos nostra uidit ætas, quàm indigne fama respondeat, etiam aliquãto iam tempore defunctis, quàm irreuerenter despiciantur ab ijs quos uere dixeris indignos, qui illis inuidiam, ut dicitur, porrigant, quàm ingrate carpantur à semidoctis, quàm pauci etiam inter eruditos, qui candide, plenoq; laudent ore. Alius desiderat aliquid, alius inuenit quod nõ probet, alius uitium incepit, alius fastidienter laudat, ut præsiterit uituperasse. Porrò nulli iudicant iniquius, quam uel semidocti, qui doctrinã alienam suæ metiuntur, & reprehendendũ existimant quicquid ipsi non didicerunt: uel eruditi, qui nondum hoc laboris genus degustarunt. Nam bi planè iuxta Græcorum prouerbium, ἀπὸ ῥιβδυκ κεφαλὴν ἀχαιούς, & ipsi stantes in litore, nauigãtis artem ac disciplinam spectant ociosi. Quòd si fecissent pericultim minore fastidio, ita maiore cum uenia legerent aliorum lucubrationes. Hoc itaq; cum uideam tantis in re literaria proceribus, uel heroib. magis accidere, quid tandem augurer futurũ de me, cuius omnia quàm ad illos mediocria, uel, uti uerius dicam, nulla sint, equidẽ non sum nescius, præsertim in hoc scripti genere, in quo multo plus est laboris, quàm quisquam cõiectet, qui periculum ipse nunquàm fecerit? Deinde multis de causis lapsus facillimus. Postremo nusquàm citius inuenerit quiuis quod desideret. Quare non arbitror futurum alienũ, si postea quàm ipse locus admonuisse uidetur super hisce rebus pauca disseram, nõ quo meum ingeniũ, aut ostentẽ industriam, sed ut lectorem mihi reddam æquiorem. Erit autem certe multo minus iniquus quisquis perpenderit, quàm immensis sudoribus, quàm infinitis difficultatibus, hæc adagiorũ quantumlibet rudis sylua mihi constiterit. Iam hic igitur primus esto calculus, rerum ipsarum antiquitas, non ab Euandro, aut Aboriginibus, sed ἀπὸ καινότατα, quemadmodum dicũt Græci, sed ab ipso ut sic Saturni seculo, & si quid est hoc etiam antiquius repetita. Vnde fit ut pleraq; sint à nostrorũ temporum consuetudine

ἄλις ἀλὰ τρισσῶν, quod aiunt, semota. Proinde quid sibi uelit adagium, aut diuines oportet, & Delium aliquem natatorem requiras, aut ex antiquis autoribus petas enarrationẽ. Et quibus tandem autoribus? Non ex uno altero'ue, aut certis aliquot, quemadmodum usu uenit in alijs argumentis. Veluti si quis instituat de arte dicendi conscribere, certos quosdam habet & idoneos autores, & eos non admodum sanè multos, quos imitari sufficiat. At hic quicquid est scriptorum, ueterũ, recentiũ, bonorum simul & malorũ, in utraque lingua, in omni iugi disciplina, breuiter in omni scripti genere, necessum fuit, non dicam euoluere, sed curiosius ac penitius excutere, rimariq;. Siquidẽ adagia, ceu gemmulæ, quòd minuta sint, fallunt nonnunquã uenãtis oculos, ni acrius intendas. Præterea nec obuia sunt, sed pleraque retrusa, ut prius eruenda tibi sint, quàm colligenda. Quis autem satis æstimet, quàm infiniti laboris sit, res tam minutulas, ceu per omnia maria terrasq; rimari? Vix ætas humana sufficerit, ut tot utriusq; linguæ poëtas, tot grammaticos, tot oratores, tot dialecticos, tot sophistas, tot historicos, tot mathematicos, tot philosophos, tot theologos, quorum uel titulis recensendis defatigetur aliquis, excutias, ac reuoluas, neque id semel, sed sursum ac deorsum in his, utcunque res postularit, Sisyphi saxum uoluere. Iam hoc, opinor, nemo non uidet, nemo non fatetur esse maximũ. At ea quota portio quæso nostri sudoris? En tibi restat agmen penè maius interpretũ, in quibus aliorũ supinitas atq; indiligẽtia, nonnullorum etiam imperitia (nam hi quoq; sunt euoluendi, nimirũ ut aliquando legas aurum è stercore) non mediocrẽ sarcinam adiunxere nostris laboribus. Age uero quid ego nunc allegem prodigiosam librorum deprauationẽ, quæ sic Latinorũ pariter & Græcorũ codices omneis occupauit, ut quicquid attigeris citaturus, uix unquã contingat, quin aut manifestũ mendum offendat, aut suboleat occultum? Ibi uero sudor nouus, explorãda, corrogandaq; exemplaria, nec ea sanè pauca, quo uidelicet è multis unum aliquod cõtingat emẽdatius, aut multorũ collatione, quod uerũ ac germanũ sit, quasi diuines. Ferendum hoc quoq;, nisi penè toties accideret quoties citaueris aliquid. Citandũ autem passim. His tam multis appone & illum calculum, haudquaquam opinor aspernandum, quòd opera ueterũ, ex quibus ceu fontibus hausta sunt prouerbia, magna ex parte desiderantur. Siquidẽ utraq; Græcorum Comœdia funditus intercidit, uno excepto Aristophane. Latinorum item tragœdia, præter unum Senecam. Fortassis & hoc tolerari poterat, si modo lucubrationes illorum extarent, qui prouerbia ab illis collecta, commentarijs sunt interpretati. Quorũ de numero sunt Aristoteles, Chrysippus, Clearchus, Didymus, Tarrhæus, cumq; his alij nonnulli, quorum ne tantulum quidem fragmentũ ad nos peruenit. Superstant igitur nobis recentiores quidã ut indiligentes, nulloq; delectu, ita ieiuni quoque mutilíq;, uelut Zenobius, Diogenianus, Suidas, quibus haud dum constitui, malam'ne gratiam debeamus, qui ex tam absolutis, tamq; copiosis autoribus, tam pancula quædam, tamq; nuda nobis tradiderint: an bonam, quòd illorum studio qualiacunq;e fragmenta uetustatis ad nos permanarint: nisi si quis id etiam horum epitomis acceptum ferat, quòd illi neglecti perierunt. Quemadmodum Latini quidam Liuij interitũ Floro, Trogi Pompeij Iustino, Iuris Cæsarei Iustiniano, Theologiæ sententiarum, ut uocant, autori, solent imputare, neq; id prorsus abre, mea quidem sentẽtia. Quid quòd inter hos usquequaq; adeo non conuenit, ut sæpenumero secum pugnantia scribant, ut hoc denique pondus accedat tuis laboribus, non euoluendi solum eadem de re uarios interpretes, uerumetiam iterum atque iterum inspiciendi, cõferendi, perpendendi, iudicandi. Nunc illud etiam mihi cogita, in alijs libris sæpe locum esse ingenio, ut adsit inueniendi, ceu pariendi uoluptas, possisq; quouis loco, quouis tempore, mentis agitatione portionem aliquam operis absoluere, quantumq; ualueris ingenij celeritate, tantum maturare quod institueris: hic uelut alligatus pistrino, non sineris uel latum, ut aiunt, pedem à codicibus discedere. Totum enim ferè negotium pendet à codicum copia, præcipue Græcorum, quorum iam quanta sit inopia, nemo nescit. Vnde fit, ut partim oculos conteras in uoluminibus cariosis, situ obsitis, laceris, mutilis, à tineis ac blattis undique derosis: tum autem non raro lectu etiam difficillimis, breuiter eiusmodi, ut qui in eis diutile uersetur, facile cariem & senium quoddã sibi contrahat, partim etiam alicnis. Quod ipsum quanti referat, uel me tacente, protinus agnoscunt ij, qui fecere periculum. Vt ne dicam interim illud, si quid in huiusmodi commentarijs uoluptatis est, id totum esse lectoris, ad scriptorem nihil attinere præter odiosum illum, ac semper eundem colligendi, conuertendi, explicandi, uertendi'que laborem. Atqui uoluptas una res est, ut uere dixit Aristoteles, quæ præstat ut in labore diu perseuerare possimus. Alibi licet ingenio ludere, licet eloquentiæ floſculis aliquando lasciuire. Sunt excessus amœni, in quibus lassus desideas, ingenijq; uires refocilles. Cum in omni negotio, tum præcipue in literis, uarietas satietatem arcet, neq; patitur oboriri tædiũ. At hic mihi nõ ἄλις ἀλὰ τρισσῶν, quemadmodum est in Græcorum prouerbijs, sed ter millies eadem illa repetenda fuerunt. Quid sibi uellet adagiũ, unde natum esset, & quem in usum conueniret, ut non alibi magis quàm hic locum haberet illud Græcis tritum adagium, ὕστερος πρεσβύτερος. Postremo nonnulla uoluptatis pars est, huiusmodi tractare res, quæ tractatu nitescant, quæq; ultro splendorem & orationis copiam autori suppeditent. Hic quæ tractantur, omnia sunt eiusmodi, ut usu, non tractatione splendescant, ac tum demum genuinam suam ostendant gratiam cum gemmarum instar commode inserta orationi uisuntur. Separata frigent, ac minutula leuiaq; quæpiam esse uidentur. Adde nunc, quòd alibi summa rerũ opus æstimatur, & lector non aliter quàm scriptor laborat: huiusmodi quoniam carptim legũtur, qui legit, ad unum quodlibet prouerbium animum adfert integrum, ociosum, nonnulli fortassis auidum etiam, aliun contrà fastidientem. Quàm autem iniqua interim mea conditio, à quo illud requiratur, ut in singulis adagionibus expleam ociosum, fastiem auidum, satisfaciam fastidioso. Accedit ad hæc omnia Græca uertendi labor, quem profecto nemo non difficillimum iudicabit, nisi quã nunquã annixus sit, ut ex bene Græcis bene Latina faceret. Hic mihi rursum perpende tantum autorum uarietatem, quorum unicuiq; suus reddendus stilus: cogita tot carminum genera, quorum in hoc opere tam ingens incidit turba: nam arbitror esse non pauciora decem milibus: ut si quis hoc mensium spatio, quibus laborem hunc absoluimus, tantum carmina tam multa Latinè reddidisset, id'que carmine, non uideatur usquequaq; infirmandus ignauiæ. Porrò quid alij sensuri sint, nescio. Equidẽ etiam illud arbitror esse nonnihil, in tam immenso prouerbiorũ numero meminisse, quid quo loco dixeris, neque rerum turbã confundi. Proinde qui in tantis difficultatibus uersetur, quas omneis uel percensere sit difficillimum, quid mirum si quando labi contingat maxime festinantem? Cur autem mihi festinandum fuerit, mox reddetur ratio. Quod si Flaccus etiam in alijs argumentis, in quibus hæc absunt incommoda, dat ueniam maculis, quas aut incuria fudit,

Aut humana parum cauit natura,

Si concedendum putat, ut in opere longiusculo somnus obrepat: si non indignatur Homero alicubi dormitanti, quid tandem causæ est, cur mare cœlo misceamus, si pauculi forte

errores

errores in huiusmodi deprehendantur opere, in quo præter communes illas labendi causas, nec liberum sit rem tuis auspicijs peragere, & eiusmodi duces habeas, qui subinde præbeant ansam errandi? Vt ne quid dicam interim de codicum mendis, quæ nonnunquã doctissimis uiris imponũt: ut sileam de tædio, quod uel præcipue cõsueuit ingenij uigorẽ hebetare: taceã de tam uaria rerum omnijugarũ quasi farragine, qua fit ut animus huc atq; illuc in tam multa distractus, non possit semper sibi præsens esse. Reliquũ esse uidetur, ut paucis occurramus & ijs, quos auguror in hac nostra sylua cure diligentiæq; plusculum desideraturos. Nam quosdam hoc animo esse uideo, ut libros mole, non eruditione metiantur, & id demum absolutum existiment, ubi nihil adiungi possit, superfint pleraq;, quibus nihil satis nisi quod impendio ninium, atque ibi demq; copiam esse iudicant, cum ad satietatem ubiq; dicuntur omnia. Horũ igitur quispiam dicet, quædam à me copiosius locupletiusq; tractari potuisse. Tum autem in euoluendis autoribus occurret alicui locus aliquis, qui ad prouerbiũ faciat, aut non faciat, sed illi facere uideatur, hunc protinus cauillabitur præteritum à nobis. Principio quis rogo tam arrogans, qui istud ausit profiteri? quis tam iniquus ut exigat, in huiusmodi scripti genere ne quis omnino prætereatur locus? Vt nihil non legeris, nihil non annotaris, nihil non apparaueris, ita'ne statim in tam immisa rerum turba succurrit quod oportuit, quoũ; oportuit loco? Deinde quæ tandem futura fuerat ista molesta diligentia, undecunq; conquirere, quicquid quocunq; modo poterat ad prouerbij locupletationẽ accommodari? Quis tandem futurus fuerat uoluminum, aut modus, aut finis, si Sardonium risum, ut hoc exempli causa ponam, explicans totius huius insulæ descriptionẽ è Geographorũ omniũ libris repetere uoluissem, loci situm, gentis antiquitatẽ, originẽ à capite, quod aiunt, usque ad calcem percensere? Deinde quæ sit eius herbæ species, quæ uis, quicquid apud ullum medicorum super hac literis proditum inueniatur, in unum conuerrere? Ad hæc qui risus ille gignatur, quibusq; de causis appareat in moriente, ex physicorũ sententia cõmemorare? Deinde quibus hoc risus genus aliquando fuerit familiare, ex omnibus historiarum monimentis perquirere? Tum autem, quàm hic risus uirum probum dedeceat. In summa quicquid de laudato aut illaudato risu legatur apud mortales philosophos, ac poëtas, id omne in eundem congerere acerruum? Postremo si quod apophthegma, si quid urbane dictum, si quod memorabile factum, si quis apologus, si qua fabula, si qua sententia, si quid omnino uel affine, uel contrarium, quod ad explicationem adagionis utcunque trahi queat, id uniuersum accumulare? Hoc proposito si mihi fuisset, quis non uidet ex singulis adagijs singula uolumina reddi potuisse? Qui minus absurdum hoc, quàm si prouerbium, ἰλιὰς πανῶν enarraturus, uniuersum bellum Troianum, á gemino, sicut ait Flaccus, ouo, pergã ordiri? aut explicaturus ὁδύσσειαν μυχάνημα, uniuersum Odysseæ retexam argumentũ? Deinde quàm frequenter hic incidunt loci communes de morte, de uita, de amicitia, de simultate, de iusto atque iniusto? sed inepte facio, qui eos recensere pergam, cum totidem penè numero sint, quot ipsa prouerbia, quos haud magni negotij fuerat ita declamatorijs locupletare rationibus ut singuli uel in uoluminis magnitudinem fuerint exituri. At istam sanè diligẽtiam, præterquam quod ea stultissima futura fuerit, ne præstare quidem possit qui scribit Chiliadas, neq; ferre qui legit. Itaq; magis arbitratus sum, in hoc opere modum esse quærendum mihi quàm copiam, exitũ potius quàm progressum. Quanquam si quid properantibus nobis uelut obiter in mentẽ uenit, quod & dignum cognitu uideretur, & à prouerbio non alienum, id quidem non sumus grauati, ceu auctarium adijcere. Deniq; sunt aliquot loci (cur enim nõ ingenue fatear?) sed bi non admodum multi, in quibus & ipsi desideramus nonnihil, quos tamen non existimauimus omnino silentio prætereundos, tametsi nobis non usquequaque satisfacerent ea, quæ super his apud autores adhuc reperissemus, sed uel in hoc recensere uisum est, ut alijs quibus seu plus est ocij, seu maior librorum copia, seu memoria felicior, & uberior eruditio, diligentius uestigandi ministraremus occasionem, ipsi Comicum interim illud usurpantes, ἀχ ὡς θελόμεθα, ἀλλ' ὡς δυνάμεθα Videbam & ordinem nonnullum induci posse, si simulium, dissimilium, contrariorum, confiniumq; rationem secutus, titulos quamplurimos proposuissem, & unumquodque prouerbium, uelut ad suam classem reuocassem. Verum hunc prudens omisi, partim quòd huiusmodi miscellaneis hoc ipsum mihi uideretur, nescio quo pacto decere, si nullus adsit ordo: partim quia uidebam, si omnia eiusdem sententiæ, uelut in eandem classem insulsissem, futurum ut ex æqualitate lectori tædium oboriretur, ac subinde nauseans clamaret illud, Ἄλις πεφάνθω θάνατος, ἡ δ' ἀιδὼς κεφυδὸς ἔστιν ἐν τῷ βιβλίῳ. partim quòd me deterruerit magnitudo laboris. Cur enim mentiar? Perspiciebam id fieri non posse, nisi totum opus denuo, à capite usq; calcem retexuissem, neque cogitandum de æditione, nisi iam supremum illum Colophonem addidissem, ut uere iam opus futurum fuerit Horatiano nouennio. At nunc licuit etiam inter ædendum adiungere, si quid occurreret indignum quod prætermitteretur. Porro autem, uix adducor ut credam ullos tam iniquos futuros, quanquam & hos futuros arbitror, ut eloquentiam etiam exigant, primum ab homine Hollando, hoc est plus quàm Bœoto, sed extra iocũ, in opere, quod totum ac proprie sit ad docẽdum accommodatum, & ad docendum res, non illas quidem indignas cognitu, sed ita minutas atque humiles, ut non modo non flagitent orationis ornamenta, copiamq; uerumetiam repellant ac repudient. In tam uaria rerum cognitione, in tam assidua nomenclatura scriptorum eciam humilium, quæ mihi docendi causa crassius etiam & pinguius erat adhibenda, in tam frequenti Græcanici sermonis interlectione, in tam crebra traductione, quis erat splendori locus, qui nitor, quæ æquabilitas, qui fluxus orationis esse poterat? Marcus Tullius non requirit eloquentiam à philosopho, & quisquam eam requirat à paræmiographo? Seneca nusquam desiderat eam, nisi cum parco constat, cum ultro adest, ut res magnas magnifice prosequatur: at hic affectare rhetorum supellectilem, obsecro quid aliud erat, quàm quod aiunt, ἐν τῇ φακῇ μύρον; & τὸ πυγμέλαιον ἀκροθίνια καλέσαι ἐφαμιλλᾶσθαι; ut ne diam, τὸν χοῖρον σοικλλᾶν. Me quidem, quanquam in alijs non aspernor, nunquam magnopere cœpit eloquentiæ studium, sed nescio quo pacto magis semper arrisit cordata, quam picta facies erat, dum absint sordes, dum mihi sententiam animi non incommode repræsentet. Quòd si qua nobis dicendi uirtus aliquando comparata fuisset, eam necessum erat, in tam diutina, tam uaria, tam tumultuaria Græcorũ & Latinorũ autorũ euolutione perire. Quandoquidem ubertas hæc, uel Tullio teste, breui etiam intermissiuncula solet sterilescere. Tum si res ipsa maximè reciperet ornamenta dicẽdi, ne utcabal quidem. Quin omne tempus tot euoluendis libris, tot annotãdis locis, tot rebus memoria complectendis angustũ etiam erat. Quanquam hæc ipsa uerbis non omnino malis efferre, nonnullam, opinor, eloquentiæ partẽ existimabit is, cui uere cognitum fuerit, quid sit eloquentia. Nihil enim moror istos quosdam eloquentiæ penè dixerim simios, qui dicẽdi uirtutes inani quodam ac puerili uocum tinnitu metiuntur, atque ubi multorum deniq; dierũ lucubratione unum aut alterũ flosculũ suis

inter

intertexuerint ſcriptis,& quatuor à Cicerone,ac totidem è Saluſtio uoculas aſperſerint, protinus apicem Romanæ facundiæ aſſecutos ſe credunt. Tum diſplicet diui Hieronymi ſtilus,tum putet Prudentius,tum elingue,mutum,infans eſſe uidetur,ubicunq; non uiderint quatuor illas M. Tullij uoculas.His ſi quando factum eſſet periculum, quid ſit huiuſmodi, ſicut uidentur, nugas libris proſequi, fortaſsis & ſuam agnoſcerent infantiã. & alienam eloquentiam minus impudenter contemnerent. Sed dixerit mihi quiſpiam monitor haud aſpernandus. Atqui hoc ipſum elegans erat, artificio dicendi rebus minutis nonnihil amplitudinis addere,humilibus adiungere dignitatis aliquid,& ut inquit Vergilius,

Exiguis hunc addere rebus honorem.

Neque uero non uacaſſet, ſi modo ſeparaſſes colligendi & expoliendi operam,ac iuſtum his rebus temporis ſpatiũ impertiſſes. Quæ neceſsitas erat ut iuxta Plautinũ dictum, ſtrnul & ſorberes & flares? Quis adegit, ut præcipitares æditionẽ? & opus tam ingens,tam operoſum, ut ita dixerim, feſquianno perficeres,perfectum ſtatim euulgares? Quod ſi Flacci præceptum ſecutus,uigilias tuas in nonum preſiſſes annum,fieri poterat, ut non ſolum eloquentiæ gratiã adiungeres,uerumetiã ut & copioſius & emendatius opus in lucem exiret,nec eſſet cuius te pœniteret,nec cui quicquã apponi uelles. Alioquin aut non oportuit ſuſcipere prouinciam, aut erat ſuſceptæ per omnia ſatisfaciendum. Hic ego proſecto,neq; enim mihi moris eſt refragari ueris,nonnullam culpæ partem agnoſcam neceſſe eſt. Neque enim me clam erat, opus hoc requirere,non theologum hominẽ,qui literas antiquas leuiter,ac ueluti prætercurrens deguſtaſſet, ſed qui uitam omnem euoluendis,interpretandis, excutiendis id genus autoribus contriuiſſet,cuiq; non tantũ immorari, ſed immori quoq; ſtudijs huiuſmodi licuiſſet. Planè perſpiciebã, hunc laborem nec unius eſſe hominis, nec unius bibliothecæ, nec paucorum annorum,quem nos ſoli,noſtroq;, ut aiunt, Marte breuius ſeſquianno abſoluimus, una duntaxat adiuti bibliotheca, nimirum Aldina, copioſiſsima quidem illa, quáq; non alia bonis libris,præcipue Græcis inſtructior,ut ex qua, ceu fonte,omnes bonæ bibliothecæ per omnem uſque orbem naſcuntur ac propagantur. Itaq; locupletiſsima quidem, non diffiteor, ſed tamen una. Verum eſt quo culpam hanc, ſi non purgare, certe minuere poſsim:primũ quod olim me ad hoc muneris ſuſcipiendum non tam incitauit ratio quàm induxit caſus, & amicorum preces impulerunt, quibus equidem cum nec aliàs unquam magnopere repugnare poſsim, tum uero Mœcenas ille meus Gulielmus Montioius,inter aulæ Britannicæ proceres eximius,hoc à me contendebat,ſic meritus,ſic charus,ut omnia mihi poſthabenda ducam, quoties illius mos gerendus eſt uoluntati. Quòd ſi philoſophorum etiam dogmata concedunt ut in gratiam amicorum nonnunquam aliquantulum à recto deflectamus, mihi dandam eſſe ueniam arbitror, qui dum tanto amico gratum facere ſtudeo, prouinciam ſuſcepi pulcherrimam quidem illam, ſed mihi fortaſſe non perinde aptam, præcipue cum uiderẽ eruditorum neminem hoc negotij capeſſere, non quòd impares ſeſe iudicarent,ut equidem opinor, ſed quod uigilias illas immenſas uiderent atq; refugerent, maximè cum intelligerent gloriæ prouentum laboribus minorem futurum. Deinde cum uiderem hanc eſſe operis ſuſcepti naturã,ut ipſum in ſe nullum haberet modum, uidelicet neceſſum habuimus modum illius, non ipſius ratione, ſed noſtris occupationibus metiri, ut tantum impenderemus operæ, non quantum poſtulabat,ſed quantum à noſtris ſtudijs citra uitium decidere poſſe uidebamur. Itaq; paulo feſtinantius abſoluimus, partim quòd in hoc opere nobis ueluti peregrinari uideremur: partim quo liceret his abſolutis, toto pectore reuerti ad ea, quæ noſtræ ſunt propria profeſsionis, quæq; ad menſes aliquot intermiſimus, amici uoluntatem magis quàm noſtrum iudicium ſecuti. Quanquam Horatiano præcepto non ita ualde commoueor. Hoc enim ille præcepit ijs, qui ad ingenij laudem ſcriberent. Nos præter utilitatem lectoris nihil ſpectauimus. Præcepit ijs, qui carmen conſcriberent, in quo teſte Plinio, ſumma deſideratur eloquentia,nos adagiorum commentaria colligimus. Denique nouennem iſtam curam, quam tamen nec ipſe præſtitit in carmine, fortaſsis præſtiterit aliquis in centuria. Verum eandem in Chiliadibus, tum perquam arduum eſſe uideatur præſtare,tum requirere parum humanum, cum hoc ipſum abunde laboriоſum ſit, uel ſcribere Chiliadas, ut ne adiungas toties mutandi laborem, qui priore uidetur non paulo difficilior. Quanquam equidem arbitror curã, quam requirit Horatius,non temporum ſpatijs, ſed intentione metiendam eſſe. Quæ quidem de re, uere poſſum affirmare, me ſummis annixum uiribus, ut quod tempori detractum uideretur, id uigilantia atque aſſiduitate ſtudij penſarem, ut ſperem candidos lectores nec hanc partem omnino deſideraturos. Nam ſi ſpatij rationem habeas, præcipitauimus opus: ſi noctes dieſq; inſtigabili ſtudio deſudatas æſtimes, maturauimus. Quòd ſi non modis omnibus noſtra cura reſpondet operi, illud certe conſtabit, me quicunque unquam de prouerbijs conſcripſere, uel apud Græcos, uel apud Latinos, loquor de ijs quorum extant commentarij, diligentia, non mediocri ſpatio præceſſiſſe. Poſtremo quoniam & infinitum eſt opus, & ad communem utilitatem paratum, age quid uetat, quo minus operam partiti, communi ſtudio perficiamus? Ego meum perſolui penſum, & feſsus lampada trado ſuccedat, qui uices operis excipiat. Ego ſyluam miniſtraui, non omnino, ſicut opinor, malignam:accedant qui dolent, qui perpoliant, qui uariegent. Ego partem eam abſolui, in qua plurimum fuit laboris,gloriæ minimum:non pigeat alios adiungere, quod & facillimum erit & ſplendidiſsimum. Mea nihil refert quocunque nomine legatur, non laborabo, penes quemcunque ſumma gloriæ futura eſt, modo nos occaſionem dederimus, ut ad ſtudioſos tanta manarit utilitas. Neque uero uel tantillum offendar, ſi quis noſtra caſtigabit eruditior, locupletabit diligentior, digeret exactior, illuſtrabit eloquentior, expoliet ociоſior, uindicabit felicior, dum id cum publica ſtudioſorum commoditate fiat, quam unam uſque adeo ſpectauimus in hoc opere, ut noſtri nullam rationem habuerimus. Alioqui poteram & ipſe, quod plerique faciunt, eiuſmodi laborem deterere, qui longe minoribus ſudoribus mihi conſtitiſſet, id. mq; longe maiorem gloriæ fructum attuliſſet. Quis enim non iudicaſſet egregium ac magnificum facinus, ſi totum Demoſthenem, aut Platonem, aut aliũm aliquem huiuſmodi Latinis auribus tradidiſſem? Atq; dictu difficile ſit, quanto minore temporis, uigiliarum, oleíque impendio munus hoc conficere licuiſſet, quàm has, ſicuti uidentur, nugas congerere. Potcram ex tanto numero duas aut treis centurias mihi deligere, atque in his expoliendis, locupletandis, elimandis, omneis ingenij neruos intendere, non paulo minore laborum ſemente, multo tamẽ uberiorem famæ meſſem mihi paraturus. Verum hoc fuerat mecum priuatim, non publicum ſtudioſorum agere negotium. Atqui, ſicut ego quidem arbitror, oportet in reſtituenda literaria re animum Herculanum præſtare, hoc eſt nullo tuo incommodo à communi utilitate curanda uel deterreri, uel deſtigari.Sed his de rebus plus ſatis,ac iamdudũ uereor,ne quibus Herculani laboris inſtar eſſe uideatur, hunc tam prolixum ſermonem, in quem nos Herculani laboris adagium induxit,perlegere.Quare finem faciã, ſed ſi illud addidero, cum hæc primum ederentur,me labores omneis Herculeos

ſuper

superasse. Siquidem ille semper aliàs inuictus, duobus simul monstris par esse non potuit. Ita fugiens, prouerbium nobis reliquere maluit, quàm Martè experiri, satius esse ducens, rideri incolumem, quàm laudari extinctū. Nobis autem eodem tempore cum duobus monstris immanibus fuit cōgrediendum, quorū utrumuis tantum habebat negocij, ut multos Hercules requireret, tantum abest, ut unicus homuncio duobus par esse posśit. Nam Basileæ simul typis excudebantur adagiorū Chiliades, sic emendatæ, locupletatæq;, ut non minoris mihi cōstiterit instauratio, quàm prior æditio, quā Venetiæ apud Aldum Manutium peregimus. Et uniuersæ diui Hieronymi lucubrationes, è quibus ut maximā, ita difficillimam quoq; partē mihi proprie sumpsi, nempe libros epistolares, haud leuē per Musas prouinctā, si cui tantum uolumen uel euoluendū modo sit. Nunc deum immortalem, quàm grauis cum mendarū portentis, quibus illic scatebāt omnia, mihi fuit luctа. Quanto sudore reponenda Græca, quæ uir ille passim admiscet. Nam ea plerunq; uel deerant, uel perperā erant addita. Neq; uero mediocribus mihi uigilijs constiterunt qualiacunq; illa scholia, quæ cum suis argumentis adiecimus, non solum ob id, quòd in re primū à nobis tentata nonesset quē sequerer, cuius inuētis adiuuarer, uerumetiam quòd, ut Romulum narrant, non minus magnificū fuisse suorum facinorū ostentatorem, quàm rerum egregiarum gestorem: Ita diuus Hieronymus, ut diuitē quendam ex omni disciplinarum & autorū genere constructum penum habuit in pectore, ita nemo doctrinæ suæ opes in scriptis ambitiosius, ut ita dicam, ostentat. Adeo sanctā quadam gloria, quicquid in uetere, quicquid in nouo instrumēto retrusum, quicquid in fabulis, in historijs, quicquid in Græcis, quicquid in Hebraicis literis exquisitum, id obijcit, infulcit, inculcat. Iam in ordine digerēdo, qui uarie à diuersis erat confusus, & si nulla est ingenij laus, tamen haud parum fuit molestiæ. Tanta rerum moles huic homuncioni sustinenda fuit, & quidē uni. Nisi quod in uocibus aliquot Hebraicis, quòd eas literas lector, ac primoribus modo, quod dici solet, labris degustassemus, Brunonis Ammerbachij, doctissimi pariter ac modestissimi iuuenis opera sumus nonnihil adiuti. Cui uicissim reliquam huius operis portionē exequenti, in Græcis ac Latinis restituendis locis aliquot adfuimus, operā opera pensantes. Vt ne commemorē interim nōnihil fuisse negotij, ut quæ Hieronymianis lucubramentis falso titulo fuerant admixta, partim erudita, partim iuxta indocta & infantia, nonnulla dementiæ quoq; speciem præ se ferentia, certis conjecturis, ceu uestigijs quibusdam deprehenderemus, atque exempta, suis addcremus locis. Dein ut hominis sanctissimi uitam, ab alijs non uaniśime modo, uerum etiam insulsissime proditam, ex omnibus ipsius monumentis colligeremus. Adde iam, quod huiusmodi laborum ea ratio est, ut fructus & utilitas ad omnes perueniat, molestiam nemo sentiat, nisi unus ille qui sustinet. Neque enim illud animaduertit lector, qui totos libros inoffensus decurrit, nobis aliquoties ad unam uoculam dies aliquot resistendū fuisse. Nec intelligit, aut si intelligit, certe non meminit, quantis difficultatibus nobis illa, qua legens fruitur, facilitas, quantisq; molestijs ea molestia sit adempta ceteris. Proinde soleo & ipse mihi quarta luna uideri natus, cui nescio quo fato contigit, in huiusmodi plusquam Herculaneos labores incidere.

Effugi malum, inueni bonum. II

Ἔφυγον κακόν, εὗρον ἄμεινον. id est,

Euasi in ala, sum naćtus meliora. Hemistichium prouerbiale, dici solitum si quādo fortuna lautior cuipiam contigisset. Natum aiunt à cæremonijs nuptialibus. Nam Athenis mos erat, ut in nuptijs puer quispiam induceretur undiq; spinis frondibus, & quernis glādibus opertus, coronatusq;, cunas gestans panibus implecas. Dicebat autem hæc:

Ἔφυγον κακόν, εὗρον ἄμεινον. Euasi uox bene ominabatur sponso sponsæq;, tanquam ad melioré usq; fortunā profecturis. Malum enim uocabat spinas & glandes, panes bonum, propterea quod sterilcs spinæ, iuxta prouerbium, quod alio posuimus loco, ὁ γὰ ἀκανθαι. Et glandibus uictitabant agrestes illi prisci. iuxta illud, ἀλλ' βίον, ἄλλη δ' ἄσταν. Reperto frumentorum usu, glandium esus fastidiri cœptus. Demosthenes in oratione pro Ctesiphonte significat id dici solere ab ijs qui initiabantur, cum peractis iniurijs, quibus agitabantur ante mysteria, iam ad honorem initiationis admitterentur. Nam Aeschini obijcit, quòd noctu ministrans initiandis, absterso luto iusśit eos dicere:

Ἔφυγον κακόν, εὗρον ἄμεινον. Aristophanes in Pluto,

Ἔπαῖσε παλαῖ ὅτι ἐδ' ἥδεῖαν φανῆ. id est,

Vbi diues est, haud lente gaudet amplius.

De iuuene qui naćtus Plutum fastidijt animum, cui pauper morem gesserat. Diuersum est huic quod Iulius Pollux libro 6. refert ex Eupolide,

Οἶνον παρόντ', ὄξος δ' ἀράσθη πιεῖν. id est,

Præsente uino bibere acetum maluit.

Adagium è Zenodoto profertur.

Aegypti nuptiæ. III

Αἰγύπτη γάμος. id est, Aegypti nuptiæ, inauspicatæ & infelices dicebantur. Sumptum à notissima fabula Aegypti, qui filios quinquaginta, totidem fratris filiabus maritos dedit. Atbi præter unum omnes à sponsis iugulati sunt. Torqueri poterit in simulatam amicitiā, aut in munus honoris gratia datum in speciem, quum reuera quæratur pernicies ei cui datur. Ita nonnunquam ex affinitatibus aut fœderibus principum atrocia nascuntur exitia.

Aedilitatem gerit sine populi suffragio. IIII

Plautus in Sticho: Sine populi suffragio, tamen ædilitatem hic quidem gerit. Vbi quis imperiosior est in alieno negotio, aut in ædibus alienis. Nam Plautus ad parasitum respicit in domo non sua mandantem & imperantem, non aliter ac suā. His confine est quod habetur apud Ciceronem lib. 3. De legibus. Sed quæro quid hac re sit turpius, quàm sine prouocatione senator, legatus sine mandatis. Item in 13. Philippica. Senator uoluntarius lectus ipse á se.

Pax redimenda. V

Diuus Augustinus Homilia 10. narrat apud Pœnos huiusmodi uctus prouerbium fuisse celebre. Vt habeas quietum tempus, perde aliquid. ~~Raro carent lite~~, qui nusquam sustinent de suo iure concedere. Magnum interdum est lucrum, iactura rei molestiam & inquietudinem excluśisse.

E duobus tria uides. VI

Ἐκ δυοῖν τρία βλέπεις. id est, E duobus tria uides. Iocus prouerbialis in eos qui uel æstu, uel ebrietate, uel alio quopiam oculorum uitio cæcutiunt. Huc pertinet illud Maronis:

Et solem geminum, & duplices se ostendere Thebas.

Item illud Iuuenalis:

Et geminis consurgere mensa lucernis.

In antiquis quibusdam exemplaribus inuenio scriptum hoc pacto, ἓν δυοῖν τρία βλέπεις. id est, In duobus tria uides, idq; dici soliti, ubi quis aliud pro alio uidet, fallentibus oculis. Venustius fiet, si ad animi iudicium deflectatur.

Edentulus uescentium dentibus inuidet. VII

D. Hieronymus epistolam illam eruditissimam quam ad Magnum oratorem inscripsit, huiusmodi clausit prouerbio. Cui quæso ut suadeas, ne uescentium dentibus edentulus inuideat, & oculos caprearū talpa contemnat, hoc est, ne quod

ipsi

ipſi non contigit, alijs inuideat. Sic enim eſt ferè hominum quorundam ingenium, ut quiſque laudet quantum ſe ſperat aſſequi poſſe: ſi quid ultra uires ſuas eſſe ſenſerint, id negant diſci oportere. Breuiter pauci inuenias, qui quod in ſeſe deſperent, in alijs probent: idque non alia in re magis quàm in literarum ſtudijs. Hieronymus uidetur græcam illam reddidiſſe ſententiam.

Αὐτὸς πεπαιδεῦσθαι τοῖς ἔπεσι μὴ φθόνει. id eſt,
Ne pauper ipſe ijs inuide, qui poſident.

Iiſdem ueſcentes cepis. VIII

Τῶν θύμου φαγόντες. id eſt, Qui ideo ederunt thymum. Prouerbialis figura dictum ab Ariſtophane in Pluto. Congruit in ~~pauperes ac bonos uiros inter ſeſe~~ amicos. θύμον enim uiliſſimi herbæ genus, quo tenues & agreſtes utcunque uitam ſuſtinent: quidam cepam agreſtem eſſe putant, etiamſi diſſentiant Plinius & Dioſcorides. Suidas admonet agreſtis ac uilis herbæ genus eſſe, cuius eſu Comicus pauperiem ueſcentium uoluerit intelligi. Quemadmodum Heſiodus per maluam & aſphodelum tenues ſignificauit. Huic affine quod ſcriptum eſt apud Iuuenalem:

_Quis tecum ſectile porrum
Sutor, & elixi uernacis labra comedit?

Solidos è clibano boues. IX

Ariſtophanes in Acharnenſibus:

Παρεσίβῆ δ' ἡμῖν ὅλους Εκ πελιβάνου βοῦς.
Καὶ τὶς εἶδεν πώποτε βοῦς πελιβανίτας; id eſt,
Deinde nobis præbuit
E' clibano totos boues. & quis rogo
Conſpexit unquam clibano coctos boues?

Antiphanes apud Athenæum lib. 4. facit quendam querentem de frugalitate Græcorum, qui paululum carnium apponerent, cum maiores ſoleant totos boues, cernos & arietes aſſos apponere. Quin & regi Perſarum coquum, totum camelum aſſum, atq; etiammum calidum apposuiſſe. At ego mihi malim perdiculam aſſam & calidam apponi. Idem in eodem libro tradidit ex Herodoto, apud Perſas diebus natalicijs fuiſſe morem, ut diuites bouem, aſinum, equum & camelum apponerent totos in clibano aut camino coctos. Prouerbialis hyperbole de barbarica rerum copia, ſiue de lauticijs affatim ſubminiſtratis. Antiquitus enim in delicijs erat cibi in clibano cocti. Primum enim panis in clibano decoqui cœptus, quem πελιβανίτην, id eſt, clibanarium uocabant, eaq; res uſque adeo uiſa eſt noua, ut etiam prouerbio locum fecerit: deinde carnes & piſces eodem modo coqui cœperunt. Vnde & thunni, & id genus alia, in clibano cocta, xeniorum uice miſſitabantur amicis.

Drachmæ grando. X

Δραχμὴ χαλαζῶσα. id eſt, Drachma grandinans. De lucro, quod tanquam cœlitus emiſſum obtigit. Nam olim theatrale præmium erat drachma, quæ uelut grandinis in morem in populum ſpargebatur. Id à Diophanto traduntur inſtituiſſe. Vnde ſi quando grando accidiſſet, per iocum aiebant; δραχμὴ χαλαζῶσα. Miſſilium mos nec hodie totus extinctus eſt. Autor Zenodotus. Meminit & Heſychius.

Duodecim artium. XI

Δωδεκαμήχανον. id eſt, Duodecim artium, appellabant callidum, uerſutum, uerſipellem, uaſium, ac uarijs inſtructũ dolis. Narrant ſcortum quoddam fuiſſe nomine Cyrenen, cui cognomentum inditum, δωδεκάτεχνον, propter eo quod in peragenda Venere, duodecim figuris uſa fuiſſe dicatur. Imitatum eſt autem ex Hypſipyle Euripidis tragœdia, in qua δωδεκαμήχανον ἄεθλον ſcripſiſſe, citante Suida. Refertur & in Ranis Ariſtoph. tametſi interpres pro ἄεθλον legiſſe uidetur ἄνθρωπον, ut intelligamus de membro pudendo muliebri. Ariſtoph. ſic habet, τολμᾷς τάμὰ μέλη λέγειν, ὦνὴρ τὸ δωδεκαμήχανον κυρίλλης μελοποιῶν. id eſt, Audes tu mea uituperare carmina, qui per duodecim artes Cyrenes poëmata fingis.

Duplices uiros. XII

Διπλᾶς ἄνδρας. id eſt, Duplices uiros prouerbiali ioco uocabant, qui eſſent lubrica & inſyncera fide, quos nunc uulgò etiam bilingues appellant, & Vergilius Tyrios bilingues appellat. Dictum eſt autem per alluſionem, quod pleraque uirorum nomina diſſyllaba ſint, præſertim ſeruorum, quorum genus naſtum & fraudulentum habetur. Vnde ſenſus ambiguus eſt, poteſt enim accipi uel de eo qui duabus ſederit ſellis, uel cui nomen ſit diſſyllabum. Zenodotus huiuſmodi citat epigramma:

Μισῶ τ' ἀνδρα τ' ἁπλᾶν πεφυκότα,
Χρηζὼν λόγοισι, πολλὰ μὴν ἢ τοῖς ἔργοις. id eſt,
Equidem uirum odi duplicem, ſermonibus
Probis amicum, cæterum hoſtem moribus.

Eſt aliquoties & apud Homerum Odyſſeæ Σ.

Οἵτ' εὖ μὲν βάζουσι, κακῶς δ' ὀπίσσω φρονέουσιν. id eſt,
Qui bene cum dicant, retro mala mente uolutant,

Rurſum Odyſſeæ P.

Εσθλ' ἀγορεύοντες, κακὰ δ' ἔρδοι βυαθοδόμευον. id eſt,
Qui bene cum loquerentur, atrocia mente premebant.

Iterum eiuſdem operis Σ.

Θέλγε δ' θυμὸν
Μειλιχίοις ἐπέεσι, νόῳ δὲ οἱ ἄλλα μενοίνα. id eſt,
_Pectora blandis
Lenibat dictis, at mens diuerſa parabat.

Apud Platonem in Hippia minore citat aliquis hos Homeri uerſus, qui dicuntur ab Achille ad Vlyſſem,

Χρὴ μὲν δὴ τ' μῦθον ἀπηλεγέως ἀποειπεῖν,
Ὡς ὅτ' δὴ φρονέω τε νῇ ὡς τελέω δέ.
Εχθρὸς γάρ μοι κεῖνῳ ὁμῶς Ἀΐδαο πύλῃσιν,
Ος τ' ἕτερον μὲν κεύθῃ ἐνὶ φρεσὶ, ἄλλο δὲ εἴπῃ. id eſt,
Nam decet ingenue quod ſentis uoce profari.
Hoſtis ſecus atq; Orci portas hominem execror illum,
Quiſquis corde aliud celans, aliud ſonat ore.

Domi manere oportet belle fortunatum. XIII

Οἴκοι μένειν δεῖ τ' καλῶς δυσδαίμονα. id eſt,
Domi manendum eſt, cuncta cui ſint proſpera.

Cui ſuppetit copia facultatum, is ſi uelit felicem agere uitam, domi uiuat. Nuſquam enim uiuitur commodius, nuſquam liberius. Qui eget, peregrinando rem quærat, ac fortunæ experiatur aleam. Ita Menander,

Οἴκοι μένειν χρὴ τὴν μένειν ἐλεύθερον,
Η μηκέτ' εἶναι τ' καλῶς δυσδαίμονα. id eſt,
Domi manere oportet, ut liber ſiet,
Aut liber eſſe deſinat qui diues eſt,

Poteſt in hunc quoque torqueri ſenſum. Qui ſibi bene conſcius eſt, ne captet ex alienis laudibus gloriam, ſed ſit ſuarum uirtutum conſcientia contentus.

Per haſtæ cuſpidem currere. XIIII

Δι' ὀξέας δραμεῖν. id eſt, Per acutam currere dicebantur, qui in re magnopere periculoſa uerſarentur, ὀξεῖαν enim haſtam, ſiue haſtæ cuſpidem uocant. Translatum uidetur uel à circulatoribus, qui per ſummas haſtarum & gladiorum cuſpides ingrediuntur. Vel à militari conſuetudine qua fieri ſolet, ut qui mortem commeritus uideretur, is nudus per medias copiarum haſtas hinc atque hinc intentatas, ire cogeretur. Nec abſurdum, ſi de Thracia ſaltatione intelligatur, de qua nobis aliàs dictum eſt.

Alia Menecles, alia porcellus loquitur. XV

Αλλὰ λέγ μενεκλῆς, ἄλλα τὸ χοιρίδιον. id eſt,
Noui eadem loquitur ſuccula, quæ Menecles.

Vbi quis multum uerborum effutit, quæ nihil ad rem pertineant. Mihi subesse prouerbium uidetur, tametsi nondum satis liqueat unde natum sit. Alludit ad illud Lucilius in epigrammate, quod quoniam est argutum & elegans, non pigebit subscribere.

Κυρίδιον μὴ βοῶ ἀπολῶλεκε μὴ μίαν αἶγα
Ὧμ χάριν ἔλαφραι μισθάριον μυίκλας.
Οὔτε δίμοι κοινὸν πρὸς ὀθνάδαν γεγώνῃς,
Οὔτ' ἀπάγω κλέπτας τὲς ἀπὸ θδμοτυλῶν.
Ἀλλὰ πρὸς δίλυχίδιν ἔχομαι μείσιν, ὥστε τί ποιεῖ
Ενθάδε μοι ξέρξης μὴ λακεδαιμόνιοι;
Πάλιν κἀμὲ μνήσθῃς νόμαι χάριν, ἢ μέγα πράξω,
Ἀλλά λέγ' μυρκιλῆς, ἄλλα τὸ κυρίδιον. id est,

Sacula, bos, & capra mihi periere Menecles,
Ac merces horum nomine pensa tibi est.
Nec mihi cum Othryade quicquam est'ue fuit'ue negoti,
Nec fures ullos huc cito Thermopylis.
Sed contrà Eutychidem nobis lis, proinde quid hic mi
Aut Xerxes facit, aut quid Lacedæmenijs?
Où pactum & de me loquere, aut clamauero clare,
Multo aliud dicit sus, aliud Menecles.

Cùm huius epigrammatis argumento cõcinit & illud quod est apud Martialem lib. 6.

Non de ui, neq; cæde, nec uenено,
Sed lis est mihi de tribus capellis.
Vicini quæror has abesse furto.
Hoc iudex sibi postulat probari.
Tu Cannas, Mithridaticumq; bellum,
Et periuria Punici furoris,
Et Syllas, Mariosq; Mutiosq;
Magna uoce sonas, manuq; tota.
Iam dic Posthume de tribus capellis.

In Martialis epigrãmate hoc ipsum tota manu, prouerbij ſpe ciem gerit. Solent enim rhetores in contentione manu rotata gesticulari. Virunq; igitur in eum rectè dicetur, qui ἀγωνᾶται ἀπροσδιόνυσα, hoc est, extra causam quæ sunt, & ad rem nihil attinent, dicit. Aliud sus, aliud loquitur Menecles: & dic de tribus capellis.

Haud annuntias bellum. XVI

Οὐ πόλεμον ἀγγέλλεις. i. Non annuntias bellum. Dici solitum, ubi quis rem oppido latam amittit, quòd bellum res sit omnium calamitosissima: & tamen ad huius rumorem hodie plerique mortales hilarescunt, nimirum sceleratissimum illud Carum genus, qui malis humani generis aluntur, Iulianus in epistola ad Basilium. ἢ μὲν παροιμία φησὶν, ὃ πόλεμον ἀγγέλλεις, ἐγὼ δ' προσδέδεμαι ἐκ τῶ κωμῳδίας, ὦ χρυσὸν ἀγγέλλεις ἐπῶν. i. Prouerbio dicunt, haud bellum annuntias. Ego uerò illud addiderim ex comœdia: O rerum uanitas uerborum. Conduplicauit prouerbium Iulianus, quãdoquidẽ & hoc prouerbiale, χρυσὸν ἀγγέλλεις ἐπῶν. Sumptum est autem ex Aristophanis Pluto. Verba sunt senis chorum explentium ad Carionem, qui Pluti annuntiarat aduentũ. Vsurpauit & Plato in Phædro, ὃ πόλεμόν γε ἀγγέλλεις. id est, Haud sanè bellum annuntias. Ac rursum libro De legibus tertio. Pindarus in pythijs hymno 4. τὸ δ' ἐμὸν, μὴ τόδε σωθεμένος πόρσω, ἄγγελον ὀλυμπίᾳ φαμὶ τιμὰν μεγίσταν πράγματι πατρὶ φέρειν. i, Quin ex Homeri dictis & illud conferens orna. Nuntium bonum ait honorem maximum in omni negotio ferre. Versus autem quem citat Pindarus, hic adfertur ab interprete,

Ἔσθλὸν μὴ τὸ κτυνέειν ὅτ' ἀγγέλος ἄλκιμα ἀδύῃ. id est,

Hoc quoq; præclarum est, ubi nuntius optima nouit.

Extat autem Iliados. o.

Machinas post bellum adferre. XVII

Τὰς μηχανὰς μετὰ τὸν πόλεμον κομίζειν. i. Machinas post bellum adferre dicebantur, qui peracto negotio, sero adhiberent apparatum. Brutus in epistola quadam ad Lycios, αἱ μηχαναὶ ὑμῖν μετὰ τὸν πόλεμον, ὡς ἢ παροιμία, ἐκομίσθησαν. i. Vestræ machinæ post bellum, uti prouerbio dicitur, adductæ sunt. Alludit ad illud Platonis, quod alio reddidimus loco, οὔσας χρὴ τὸν πολέμου μεταλαχάνειν. i. Ad istũmodum oportet ad bellum accedere. De Melitide dicitur suo loco, quem aiunt in Troiam uenisse, quo Priamo ferret suppetias ciuitate iam capta.

Leuissima res oratio. XVIII

Κουφόταται πραγμα λόγοι. i. Leuissima res oratio. Synesius in epistola quadam ad Theophilum, προπετὴς ἄνθρωπος γλῶττων, ἐντυχὼν ἀνδρὶ προπετεστέρῳ τῶν χάριν, μὴ τοῦτο δὴ τὸ λεγόμενον, κυρόδατος πράγματος βαρυτάτην τιμωρίαν ἀξιῶσαι. i. Homo præcipiti lingua quum incidisset in uirum manu magis præcipiti iuxta id quod dici solet, rei leuissimæ, nempe sermonis, grauissimas pœnas dedit. Porrò quod Synesius adducit, propemodum uidetur esse apud Platonem lib. De legi. 4. διότι κάφῳ μὴ πτιλῶν λόγων βαρυτάτη ζημία. i. Propterea quòd leuium & uolatilium uerborum grauissima sit pœna. Refertur & apud Plutarchum in lib. περὶ ἀοργησίας, ex autore Platone. Apud Homerum passim obuium est illud,

Επεα πτερόεντα προσηύδα. id est,

Verba uolucria dixit.

Verba alata coguominat, quòd facilè euolent, ac reuolare ne sciant. Proinde Horatius.

Et semel emissum uolat irreuocabile uerbum.

Eam sententiam citat ex Menandro,

Οὔτ' ἐκ χηρὸς μεθύοντα κατέρηξ' λίθον
Ῥᾴον κατασχεῖν, ἢ τ' ἀπὸ γλώττης λόγον. id est.

Nec durus ulli emissus è manu lapis,
Neq; sermo lingua, facilè compesci uolet.

Alibi indicauimus ἀπτέρους λόγους, dici Græce, id est, uerba sine pennis, quæ premi apud se qui audiuit, nec sinit ad alios euolare.

Non omnia eueniunt quæ in animo statueris. XIX

Homerus Iliados Σ.

Αλλ' ὃ ζεὺς ἀνόρεται νοήματα πάντα τελευτᾷ. id est,

Iuppiter haud quicquid animo conceperis, illud
Perficit extemplo.

Hoc equidem carmen inter adagia adscribendum existimaui, propterea quòd eadem sententia etiam hodie uulgo dicitur. Et Pindarus in Olympijs,

Πολλὰ μὲν ἀνθρώποις παρὰ γνώμαν ἔπεσον. id est,

Multa mortalib. præter animi sententiã eueniũt, quod ipsum cieuimus & alibi. Rectè utemur, quoties significabimus nõ euenire protinus quicquid ſpe uotisq; conceperimus.

Murem ostendit pro leone. XX

Μῦν ἀντὶ λέοντος ἀπέδειξε. i. Murem pro leone ostendit, pro uerbiali schemate dictum, pro eo quod est, ingentia pollicitus & fortia, longè diuersa exhibuit. Synesius in epistola quadam ad Anastasium, ἐκπραγὸν γὰρ αὐτῷ δίκ ἂν μὴ βίς μὴ τοῖς ἀμάχης λοιδορησάμενος, μὴ πάντα ἐπανατεινάμενος ἄπορ ἂν ἀρᾶσθῃ μὴ παρ' ἐμοὶ, σαυτὸς ἂν ἐτιμησάμεν, ἀπέδειξε τὸ κάθαρμα μῦν ἀντὶ λέοντος. i. Cùm inclamasset in illum bis aut ter, ac de plaustro, quod aiunt, conuitijs infectatus, nihilq; nõ in eum effet uociferatus, cùm eiusmodi uel à meipso dicta fuisse maximi fecerim, deinde murem pro leone exhibuit scelus. Sumptum apparet à bestiarijs qui ridiculi gratia multa polliciti, quasi leonẽ immanem, & insolitæ magnitudinis emissuri, mox murẽ emittũt in cauea.

Pugnis & calcibus. XXI

Πυξὶ καὶ λακτίσματι. i. Pugnis & calcibus. Prouerbiali figura dictum

reperitur, pro eo quod eſt, omni contumeliæ genere, totiſq; uiribus. Syneſius in epiſtola quadam ad fratrem, ὀδὲ πυξ ζητοῦμεν, ὀδὲ λὰξ ἐναλλάττ Ἑ ἰδιωτειρέφων τινί. i. Neq; pugnos impingeret, neq; calcibus impetet quempiam meliorem. Ariſtophanes in Pace:

Παίειν, ὀρύττειν, πυξὶ ὁμοῦ καὶ ῥοᾳδί. id eſt,
Ferire, fodere, pugno, itemiq; & mentula.

Quo loco interpres admonet proueribij, πυξὶ ὁμοῦ καὶ τὸ σαμβύκῃ, i. Pugno ſimul & tibia. Nam comicus riſus cauſa, pro tibia mentulam mutauit. M. Tullius in oratione pro Sylla dicit, quendam non ſolum uerbis uti improbiſſimis ſolitum, uerum etiam pugnis & calcibus.

Inimicus & inuidus uicinorum oculus. XXII

Alcippus in epiſtola quadam ad Encymonem, δυσμενὴς καὶ βάσκανος ὁ τῶν γειτόνων ὀφθαλμὸς φησὶν ὁ παροιμία. i. Inimicus & inuidus uicinorum oculus, ut dictum eſt prouerbio. Extat autem apud Ariſtotelem lib. Rhetoric. 2. Vicinus inuidet uicino, iuxta Heſiodi ſententiam. Nec inuidemus iis à quibus longo abſumus interuallo, ſed quos propemodum ſperamus aſſequi. Vnde Flaccus.

Inuidia quia maior. Et alibi,
Et iam dente minus mordeor inuido.

Totum ſubuertere. XXIII

Ὅλον ἀναῤῥῖψαι. i. Totum euertere dicitur, qui funditus perdit quempiam, & uelut ab ipſis radicibus funditusq; Acinetus in epiſtola quapiam ad Phœbianã, ὅλους μὲ αὐτὴ νῦν πλὴν παροιμίαν ἀναῤῥῖψασα ὀδυνῶν ἀπλωάγνασας. id eſt, ita tu me totum, quod aiunt, ſubuerſum eò redegiſti, ut mihi ſit ſeruiendum. Cicero lib. Rhetoric. 1. Vertit ad extremum omnia. Ductum ab ædificijs quæ ſubuertuntur à fundamentis.

Bona terræ. XXIIII

Τὰ τῆς γῆς ἀγαθά. i. Terræ bona. De bonis & immenſis & omnigenis, quaſi dicas, quicquid terra progignit, omnium rerũ parens. Menander in epiſtola ad Glyceram, βασιλικῶς ὑπισχνεῖσθε καὶ τὸ λεγόμενον τοῦτο, τὰ τῆς γῆς ἀγαθά. id eſt, Regaliter pollicens, iuxta illud quod uulgo dicitur, terræ bona. Finitimum illi, Montes auri pollicens.

Palumbem pro columba. XXV

Φάτταν ἀντὶ περιστερᾶς. i. Palumbem pro columba, ſubaudi uerbum ad ſententiam accommodatum. In epiſtola Mormiæ neſcio cuius ad Chremetem: ἀλλ' ἴδοὺ ἡ λυσάμενός σε ἧς ἔτυχον ἐρῶν, νύμφης σολλὼ αὐτῇ περιβαλὼν ἐπανήγαγέ μοι φάτταν ἀντὶ περιστερᾶς φασὶν, ἐτάραν ἀντὶ νύμφης. id eſt, Redemptam tibicinã quam fortè amabat, ſponſæq; ſtola amictam mihi induxit columbæ loco palumbem, ut aiunt, meretricẽ pro ſponſa. Vſus eſt Plato in Theæteto, λαβὼν οὖν φάτταν ἀντὶ περιστερᾶς. i. ſi accipiat uelut palumbem pro columba. Error eſt in re, non in ipſa ſcientia. Palumbes autẽ columbis ſunt adſimiles, Conueniet, ubi quod deterius eſt & ~~adulterinum, pro eo quod eſt præſtantius~~ ac legitimum ſupponitur.

Cilix haud facile uerum dicit. XXVI

Κίλιξ οὐ ῥᾳδίως ἀληθεύει. i. Cilix haud facile uerum dicit. Dionyſius in epiſtola ad Ruſum ſcholaſticum, λόγ' ἔχει παλαιὸν μὴ ῥᾳδίως ἀληθεύειν τὸν κίλικα. i. Vetus uerbum eſt, Cilices haud facile uerũ dicere. Quanquam ἀληθεύειν, aliquoties eſt re præſtare quod dixeris. Quadrabit in hominem auidum lucri, & ob id ſæpenumero dicentem, non quæ uera ſint, ſed quæ utilia. Natum adagium à moribus eius gentis, quo nomine nunc uulgo notant Vltratraiectinos,

Culicem elephanti conferre. XXVII

Κάνωπα ἐλέφαντι παραβάλλειν. id eſt, Culicem elephanti conferre dicuntur, qui minima maximis comparant. Libanius ad Caſſilium, τὸ ἡμῶν τοιοῦτον, οἷον κώνωψ ἐλεφάντι παραβαλλόμενον. id eſt, Ego uerò perinde ſum, quaſi culex cum elephante collatus. Huius generis eſt & Vergilianum illud,

Sic canibus catulos ſimiles, ſic matribus hœdos
Noram, ſic paruis componere magna ſolebam. Et,
Si parua licet componere magnis.

Dum clauum rectum teneam. XXVIII

Dum clauum rectum teneam, id eſt, dum meo ſtingar officio. Significat autem, non imputandum euentum parum proſperum artifici, modo is præſtiterit quod artis eſt. Quintilianus lib. 2. Inſtitut. prouerbiale fuiſſe demonſtrat. Nam & gubernator, inquiens, uult ſalua naue in portum peruenire, ſi tamen tempeſtate fuerit abreptus, non ideo minus erit gubernator, dicetq; notum illud.

Dum clauum rectum teneam.

Videtur hemiſtichium è poëta quopiam ſumptum. Nonnulli citant ex Ennio,

Dum clauum rectum teneam, nauimq; gubernem.

Huc alluſit M. Tullius lib. Epiſt. famil. 12. Vna nauis eſt iam bonorum omnium, quam quidem nos damus operam ut rectam tenemus, utinam proſpero curſu. Sed quicunq; uenti erunt, ars noſtra certè non aberit. Itidem Pindarus Pythorum hymno 1. νόμια δικαίῳ παῤῥαλίῳ σφᾶν. id eſt, Gubernatoris iuſto clauo exercitum.

Incus maxima non metuit ſtrepitus. XXIX

Ἀκμὼν μείζων ὁ φοβεῖται τὸν ψόφον. id eſt,

Nihil tumultus metuit incus maxima.

Excelſus animus non commouetur minis, aut fortunæ ſæuientis procellis. Translatum ab incudibus fabrorum, aut ærariorũ, quæ tanctſi hinc atq; inde tundantur crebris malleorum ictibus, tamen haudquaquam loco commouentur. Vergilius huiuſmodi conſtantem animum querno robori ſimilem facit. Idem de animo inexorabili,

Quàm ſi dura ſilex, aut ſtet Marpeſia cautes.

Extat apud Græcos diſtichon integrum huiuſmodi,

Ἀκμὼν μείζων ὁ φοβεῖται τὸν ψόφον,
Καὶ πᾶς ἐχέφρων πᾶσαν ἔλπουσαν βίαν. id eſt,
Strepitum ac tumultum maxima incus haud timet,
Conſtans nec animus quamlibet uiolentiam.

Veneri ſuem immolauit. XXX

Ἀφροδίτῃ τὸν σῦν ἔθυσεν. id eſt, Veneri ſuem immolauit. Dici ſolitum, ubi quis munus offert minimè gratum. Inuiſus enim Veneri ſus propter Adonidem illius amaſium apri dente peremptum. Aut contrà, cùm quis alium in gratiam alterius laedit. Quemadmodum caper mactatur Libero, non quia gratus, ſed quia nocuit.

Non licet bis in bello peccare. XXXI

Ἁμαρτεῖν ἐν ἔτεσι δὶς ἐν πολέμῳ. id eſt, In bello bis errare non licet, ~~in rebus periculoſis non tutum~~ eſt labi. Nam ſi ſemel erretur, actum eſt de capite, nec eſt ſecundo errori locus, Vel quòd in bello, quia cuncta tumultu peragantur, non detur ſpatium reuocandi reſtituendiq; ſi quid perperam ſit inſtitutum. Vnde Homerus cùm alibi, tum Iliados p.

Ὀλίγη δὲ τ' ἀνάπνευσις πολέμοιο. id eſt,
At uerò exigua eſt interſpiratio belli.

Proinde in his rebus, in quibus ſi ſemel erratum fuerit, non eſt quod in poſterum ſarcias, cautim ac circumſpectè agendum, admonente uel mimo illo non infeſtiuo:

Deliberandum eſt diu, quicquid ſtatuendum eſt ſemel.

Puta de ſacerdotio, de matrimonio, deq; id genus alijs: quæ ſi temere fuerint inſtituta, nõ eſt quo priores cogitationes poſterioribus, ut aiunt, meliorib. emendes. Huc pertinet quod è Catone citat Vegetius. In alijs rebus ſi quid erratum eſt, poteſt poſtmodum corrigi, præliorum delicta emendatione non recipiunt

recipiunt, cum ſtatim pœna ſequatur errorem. Aut enim conſtitim pereunt, qui ignaue imperitéq; pugnauerint, aut in fugam uerſi, victoribus ultrà pares eſſe non audent. Adagium uidetur natum ex apophthegmate: quum Lamachus quendam manipuli ducem increpaſſet, quòd perperam quiddam egiſſet, isq; reſponderet, ſe non iterum cõmiſſurum quod cõmiſerat: In bello, inquit Lamachus, ne licet quidem peccare bis: quòd primus error ſæpe uitam adimat.

Panidis ſuffragium. XXXII

Πανίδεω ψῆφος. id eſt, Panidis ſuffragium. In eos torquebatur, qui ſtultè atque inerudite iudicarent. Aiunt Panidem hunc Chalcidis regem fuiſſe, qui Heſiodum Homero prætulerit: perinde quaſi dicas. Midæ ſuffragium, quòd is quoq; Panis agreſtem cantionem antepoſuerit Apollinis Muſicæ. In genere conueniet in iudicia uulgi, cui ferè ſemper peſſima probis optimis placuerunt. Huius ſuffragijs Menandrum aliquoties ſuperauit Philemon. Euripides cum quinq; & ſeptuaginta tragœdias ſcripſerit, in ſolis quinq; uicit. Nec aliud eſt hodie quoq; populi ~~de ſacris conſonatoris, iudicium~~, quàm quod Plinius ætate ſua de recitatoribus, fuiſſe ſcribit: Si quãdo trãſibis, inquit, per baſilicam, & uoles ſcire quomodo quiſq; dicat, nihil eſt quod tribunal aſcendas, nihil quod præbeas aurem facilius diuinatio, ſcito eum peſſime dicere, qui laudabitur maximè. Quapropter Socrates in Critone Platonis, illud in primis uult eſſe ſapiẽti fixum decretũq;, ne quid opinione uulgi commoueatur, imò ſuſpectum habeat, quicquid ſenſerit uulgò uehementer arridere. Scitum eſt illud Antiſthenis apud Diogenẽ Laërtiũ, cui quum dixiſſet quiſpiam, Multi te laudant, Quid, inquit, mali feci? Huic ſimillimum quod Plutarchus in Apophthegmatis refert de Phocione, cui dicenti quum populus Athenienſis præter morem alacribus ſtudijs aſſentiretur, conuerſus ad amicos, Quid hoc, inquit, eſt rei? Nunquid imprudens perperam?

Pattæcione calumnioſior. XXXIII

Παττακίωνος συκοφαντικώτερος. id eſt, Pattæcione calumnioſior. Ab euentu natum. Nam Pattæcion quiſpiam infimis calumniator, cui cum mos eſſet bonis uiris calumnias ſtruere, atq; hoc tam ſordo quæſtu parare rem, tandem comprehenſus conuictusq; pœnas dedit capite. Huic præcipuum ſtudium fuit, probati nominis iuuenibus negotium ſceſſere. Idem popularibus conuicijs lapidatus eſt, quòd fur eſſet, & ædium perfoſſor. Talis fuit apud Athenienſes Hyperbolus. Refert Suidas.

Omni pede ſtandum. XXXIIII

Ὅλῳ ποδὶ ἑστάναι. id eſt, Omni ſiue toto pede, pro eo quod eſt, ſumma ui, ſummoq; niſu. Refertur à Suida. Quintilianus Inſtit. oratoriarum lib. 12. Itaq; in his actionibus, omni, ut agricolæ dicunt, pede ſtandum eſt. Videri poterat traducium ab ijs, qui in acie conſtanter parteis ſuas tuentur, neq; locum deſerunt: aut à palæſtritis, quorum artis eſt, ſcite pedem figere: niſi Quintilianus ab agricolis profectum eſſe teſtaretur.

Callum ducere. XXXV

Prouerbiales metaphoræ ſunt, Callum ducere, & occallefacere, ſi quidem ad animum detorqueantur. Quintilianus lib. 12. Et ingenio adhuc alendo callum inducere. Sepicule legimus apud M. Tullium, occalluiſſe aures, cum aſſuetudo ſenſum mali adimit.

Extra organum. XXXVI

Quintilianus lib. 11. Et his diuerſa uox, & penè extra organum cui Græci nomen amaritudinis dederunt, ſupra modum ac penè naturam uocis humanæ acerba. Extra organum dicetur, quod immodicum eſt, & extra uulgarem menſuram. Veluti ſi quis leges Platonis huius ætatis ciuibus proponeret. Ductum eſt ab organo muſico, quod intra uigeſimam uocem conſiſtit. Conueniet item in uehementer clamoſum.

Demulcere caput. XXXVII

Demulcere caput, allegoria prouerbij uice recepta, pro blandiri: ſumpta ab adulantium geſtu. Quanquã hunc inter moras commemorat Fabius lib. 11. In hac, inquit, cunctatione ſunt quædam non indecentes, ut appellant ſcenici, moræ, caput mulcere, manum intueri, infringere articulos. Chremes in Heauton tim. negat ſe ſibi temperare poſſe, quin Syro caput demulceat. Eſt ſubinde & apud Plautũ. Diuus Hieron. ad Auguſtinum: Prætermitto ſalutationis officia, quibus meum demulces caput. In eundem ſenſum uſurpauit Lucilius ſcabere caput apud Nonium. Hic ubi me uidet, ſubblanditur, palpatur, caput ſcabit.

Toto organo. XXXVIII

Quintilianus lib. 11. Eſt enim quædam ad auditum accommodata non magnitudine, ſed propritate ad hoc uelut tractabilis: utique habens omneis in ſe qui deſiderantur, ſonos, intentioneſq;, & toto, ut aiunt, organo inſtructa. Hactenus ille. Proinde toto organo inſtructa recte dixeris, quæ numeris omnibus conſtant, & undiq; quadrant. Sumptum & hoc à muſicorum inſtrumentis.

Vltra linum. XXXIX

Ὑπὲρ τὸ λῖνον. id eſt, Vltra linum. Lucianus in Ione redarguto: Οὐδὲν γὰρ ὄντως γέγοιτ' ἂν ἔξω τῶν νόμων τῶν μοιρῶν ἀλλὰ ὑπὲρ τὸ λῖνον. id eſt, Nec; enim quicquã ita fieri poterit, præter Parcarum legem, & ultra linum. Vltra linum dixit, pro eo quod eſt, extra decretum fatale. Alluſum eſt autem ad fila trium parcarum. Confine illi quod alias retulimus: ὑπὲρ τὰ ἄδαετον, id eſt, Vltra fuſum.

Omnia ſecunda, ſaltat ſenex. XL

Omnia ſecunda, ſaltat ſenex. Iocus prouerbialis, quo conueniet uti, quoties res prius in periculum adducta, præter expectationem feliciter exierit. Seruius enarrans illum Maronis uerſiculum ex tertio Aeneidos libro,

Luſtramurq; Ioui, uotisq; incendimus aras:

Adagium refert explicatq; his uerbis: Sciendum ſanè moris fuiſſe, ut piaculo commuſſo, ludi celebrarentur. Nam cum iracundia matris deũm Romani laborarent, & eam nec ſacrificijs nec ludis placare poſſent, quidam ſenex ſtatis ludis Circenſibus ſaltauit, quæ ſola fuit cauſa placationis. Vnde & natum prouerbium: Omnia ſecunda, ſaltat ſenex. Idem Seruius explicans locum eiuſdem poëtæ in Aeneid. 8.

Vt celſas uidere rates, atq; inter opacum
Allabi nemus, & ſcitis incumbere remis,
Terrentur uiſu ſubito, cunctiq; relictis
Conſurgunt menſis, audax quos rumpere Pallas

Sacra uetat. Cum aliquando, inquit, Romæ ludi Circenſes Apollini celebrarentur, & Hannibal nuntiatus eſſet circa portam Collinam ingruere, omnes raptis armis concurrunt. Reuerſi poſtea cum piaculum formidarẽt, inuenerunt ſaltantẽ in circo ſenẽ quendã, qui cum interrogatus, dixiſſet ſe non interrupiſſe ſaltationem, ductum eſt hoc prouerbium: Salua res ſaltante ſene. Verrius apud Feſtum Pompeium huiuſmodi fabulam adfert: C. Sulpitio, & C. Fuluio conſulibus M. Calpurnio Piſone prætore urbis faciente ludos, ſubito nunciato hoſtium aduentu, è foro ad arma concurſum eſt. Sed poſtquam uictores rediſſent in theatrum, ne ludi intermiſti religionem adferrent, & inſtaurari oportere dicerent, inuentum eſt ibi C. Pomponium libertinum, hominẽ grandem natu, ad tibicinem ſaltaſſe. Itaq; gaudio non interruptæ religionis æditum uocem, nunc quoq; celebrari. Sunt qui C. Volumnium arbitrentur appellatum fuiſſe, qui ad tibicinem ſaltauit. Memuni Ennius & Titus Liuius alicubi, ni me fallit memoria. Huic ſimillimum eſt illud quod alto diximus loco, γλαῦξ ἵπταται. i. Noctua uolauit. Ariſtophanes in Veſpis,

Γλαῦξ γὰρ ἡμῖν πρὸς μάχεσθ' ἥρπαγε λιπαρόν. i.

Noſtra enim ante prælium ululá peruolauit agmina.
Significat victoriam non uirtute militum, ſed Mineruæ dexteritate contigiſſe.

Gladium dediſti, qui ſe occideret. XLI

Adagij formam habet, quod ſcripſit Plautus in Trinũ. Gladium dediſti, qui ſe occideret, id eſt, miniſtraſti materiam & adiumentum ad perniciem. Veluti ſi quis amanti adoleſcenti pecuniam det in manum: aut iuueni temerario mandet magiſtratum: aut mulieri permittat quò lubeat eundi licentiam. Dedit & Aeneas Didoni gladium quo ſe occidit. Quo quidem loco multa Seruius, quæ nobis alio loco dicta ſunt in prouerbio, ἐχθρῶν ἄδωρα δῶρα.

Alienum arare fundum. XLII

Ἀλλοτρίαν ἄρηραν ἀρᾶν. id eſt, Alienum aruum arare. Prouerbiali metaphora dictum eſt pro eo quod eſt, alienum agere negotium, aut cum alienis uxoribus habere rem. Theognis in ſententijs,

Ἐχθαίρω δὲ γυναῖκα πειθόμορον, ἀνδρὸς ἀμάρτορ,
Ὅς τὴν ἀλλοτρίην βόλεται ἄρηραν ἀρᾶν. id eſt,

Eſt inuiſa mihi mulier uaga, incrſq; maritus,
Alterius fundum quiſquis arare cupit.

Plautus item de marito adultero, Fundum alienũ arat. ſuum incultum deſerit. Huic ſimilis color eſt apud iureconſultos, Alienos irrigare agros, tuis ſitientibus, C. de ſeruit. & aquæ. cap. præſes. Durum eſt & eruditi proximum, ex tuis prædijs aquæ aggerem ortũ ſitientibus agris tuis, ad aliorum uſum uicinorum iniuria propagari.

Fluuius, quæ procul abſunt irrigat. XLIII

Πόλλακις τὰ πόρρω ποτίζων, τὰ δ' ἐγγὺς καταλείπει. id eſt, Fluuius quæ longe diſſita ſunt irrigat, quæ proxima ſunt, præterit. De his dici conuenit, qui bene merentur de externis & nihil ad ſe pertinentibus ſuos negligunt. Refert Diogenianus. Apparet inde ductum, quòd ubi fluuius oritur, minor eſſe ſolet, mimuſq; argillæ ſecum trahens: & quo longius receſſit à fonte, hoc eſt copioſior uberiorq;.

Magno fluminí ritulum inducis. XLIIII

Πόσῳ μεγάλῳ ὄγκῳ τὸν ἐπάγεις. id eſt, Magno flumini candem inducis, id eſt, maximis rebus puſillum & inutile momentum addis. Commemoratur à Suida. Finitimum eſt illis, Syluæ addere ligna, mari aquam, ſoli lucernam.

Ne patris nomen quidem dicere poſsit. XLV

Syneſius in epiſtola quapiam aduerſus Andronicũ: ἀνθρώπῳ ὃν οὐδ' ὄνομα πάππου, ἀλλ' οὐδὲ πατρός φασι. i. Homo qui aut nomẽ dicere non poſſit, imò ne patris quidem, ut aiunt. Quadrat in uehementer obſcuros & ſpurios, incertoq; patre natos. Quod genus eſt & illud Iuuenalis:

Quorum nemo queat patriam monſtrare parentis.

Vnde Plutarchus exiſtimat ſpurios dictos nothos, quòd duabus his literis prænotari ſoleant, S. P. hiśque ſignificari, ſine patre.

Ne ſi bos quidem uocem edat. XLVI

Alciphron in epiſtola Glyceræ ad Menandrum, Ἀλλ' οὗτος μὲν οὐδὲν ἧττον μὰ τὰς θεάς, οὐδ' ἂν βοῦς μοι τὸ λεγόμενον, φθέγξαιτο πειθόμενος ἄν. id eſt, Hoc autem nullo pacto crediderim, ne ſi bos quidem fuerit eloqua. Hinc dictum eſt, quòd in annalibus frequenter commemoratur bos humanam uocem reddidiſſe. Memini legere, ni fallor, apud Platonem non diſſimili figura dictum, etiam ſi quercus eloqueretur. Nam olim è quercubus Dodonæis reddebantur oracula.

Aegæum nauigat. XLVII

Τὸν Αἰγαῖον πλεῖ. id eſt, Aegæum nauigat, ut ſubaudias πέλαγος. Aelianus in epiſtola quapiam: Γεωργίαν μὲ γεωργεῖν ἀπολιπὼν ὁ γέρων λάχνῃ ἐπίδην νώτῳ, μὴ πλεῖ Τὸν Αἰγαῖον φασι, μὴ ἄλλα πολλὴν μεταβαλὼν τροφὴν, μὴ λάρον βίον ζῇ, μὴ ἀνήμοις μάχεται διαφόροις. id eſt, Vicinus Laches relicta agricultura, & agriculationis uſu, nauem conſcendit, atq; Aegæum, ut aiunt, nauigat, reliquaq; metitur maria, & in fluctibus agens, Lari uitam uiuit, cumq; uarijs uentis dimicat. Perſius item in quinta Satyra,

Oclus ad nauem, nihil obſtat quin trabe uaſta
Aegæum rapias.

Arbitror hoc mare cæteris eſſe periculoſius ob frequentes ſcopulos. Hinc eſt illa M. Tullij metaphora, in Diuinatione: Intelligo quàm ſcopuloſo difficiliq; loco uerſer. Nec infrequens eſt apud Hieronymum, E ſcopuloſis locis enauigauit oratio, quoties ſentit expeditam quæſtionum difficultatem. Quid rabit igitur in hominem ob lucri ſtudium nihil omnino periculi recuſantem.

Liberi poëtæ & pictores. XLVIII

Lucianus in dialogo quem inſcripſit Περὶ τῶν ἐνυπνίων. Καὶ τοι παλαιὸς γε ὁ λόγος, ἀνυθίνους εἶναι ποιήσεις καὶ γραφίας. id eſt, Atqui uetus hoc dictum eſt, liberos eſſe poëtas ac pictores. Idem in Demoſthenis Encomio, τὸ μὲν δὴ ποιητὴν φῦλον ἐλεύθερον. id eſt, Atqui poëticum genus liberum. Sentit autem liberum eſſe poëtis & pictoribus impune, quicquid uelint fingere. ἀνυθίνους Græcis eſt cauſſ ſine accuſatio. Magiſtratum itaq; de quo cogebatur rationem reddere qui ſuſceperat, ὑπεύθυνον appellabant. Liberum autem & de quo non exigebatur ratio ἀνεύθυνον. Indicat hoc Aeſchinis oratio aduerſus Cteſiphontẽ. Diphilus apud Athenæum lib. 6. de poëtis,

οἷς ἐξουσία
Ἔστιν λέγειν ἅπαντα καὶ ποιεῖν μόνοις. id eſt,

Quibus licet, Et facere ſolis quidlibet atq; dicere.

Ad quod alluſit Horatius cum ait,

Pictoribus atq; poëtis
Quidlibet audendi ſemper fuit æqua poteſtas.

Nam poëtæ numine aguntur, eóq; illis fruſtra præſcribi. Seneca lib. De uita beata 1. Siue Platoni, inquit, credimus, fruſtra poëticas fores compoſ ſui pepuli: ſiue Ariſtoteli, nullum magnum ingenium ſine mixtura dementiæ fuit. Eſt autem plurimum cognationis inter poëticen & picturam. Hinc eſt quod Simonides autore Plutarcho, τὴν μὲν ζωγραφίαν ποίησιν σιωπῶσαν προσωπεῖον, τὴν δὲ ποίησιν, ζωγραφίαν λαλοῦσαν. id eſt, Picturam tacitum poëſim appellauit: poëſim autẽ loquentẽ picturam. Proinde Horat.

Vt pictura poëſis erit.

Torqueri poteſt in eos, qui pertinaci & obſtinato ſunt ingenio, quoſq; neceſſe ſit ſuis moribus relinquere. Aut in mulieres quibus nihil non permittitur, aut in principes quibus omnia laudi dantur.

Per tranſennam inſpicere. XLIX

Per tranſennam inſpicere, Prouerbiali nimirum figura dictum eſt, pro eo quod eſt, non propriis nec; ſingulatim, ſed procul & ſummatim inſpicere. Translatum à negotiatoribus, qui mercibus quas contrectari nolunt, cancellos obijciunt: quidam etiam uitrum pellucidum opponunt, ut prætereuntibus procul modo contemplari liceat, nec explicent eas niſi licitatori idoneo. M. Tullius De Oratore libro primo, Si in aliquam domum plenam ornamentorum, uel in uillam uenisſes, ſi ea ſepoſita, ut dicis, eſſent: tuq; ita de ſpectandi cupidus eſſes, non dubitares rogare dominum, ut proferri iuberet præſertim ſi eſſet familiaris: ſimiliter nunc petas à Craſſo, ut eam

eam copiam ornamentorum ſuorum, quam conſtructam uno in loco, quaſi per tranſennam prætereuntes ſtrictim aſpeximus, proferat, & ſuo quicque in loco colloceț.

Ne de lite pronuncies. L

M. Tullius lib. Epiſtolarum ad Atticum 7. Obſecro μήτε δίκαιον, præſertim in te, à quo nihil unquam uidi temere fieri. Notauit Cicero carmen prouerbiale, quod citatur cum ab alijs multis, tum à Luciano libello De calumnia,

Μήτε δίκαιον δικάσῃς, πρὶν ἀμφοῖν μῦθον ἀκοῦσῃς. i.
Ne iudex fueris, partes ni audiueris ambas.

Nonnulli tribuũt Heſiodo, ſed falſo. Vnde Tullius ψευδησιδάμαν, appellat, cum ſit Phocylidis. Admonet autem non temere pronunciandum de quopiam, niſi re ultro citroq; diligenter cognita. Citatur apud Ariſtophanem in Veſpis:

Ἦ πᾶν σοφὸς ἦν ὅγις ἔφασκε, πρὶν ἂν ἀμφοῖν μῦθον ἀκούσαι, Οὐκ ἂν δικάσειας. id eſt,
Sapiens fuit is, quiſquis dixit,
Prius ac partem audieris utranq;, Ne iudicem agas.

Eandem ſententiam ſic extulit Euripides in Heraclidis:

Τίς ἂν δίκαιον κρῖναι, ἢ γνοίη λόγον,
Πρὶν ἂν παῖδ' ἀμφοῖν μῦθον ἐκμάθῃ σαφῆ. id eſt,
De lite qui nam iudices, aut qui queas
Pernoſſe rem, prius atq; partem audiueris Vtranq;?

Alluſit huc Seneca in Medea,

Qui ſtatuit aliquid parte inaudita altera,
Æquum licet ſtatuerit, haud æquus fuit.

Fertur inter Græcanicas ſententias & hic ſenarius,

Ἀνήκεστον μὴ πάλαιε μηδέν. id eſt,
Ne quempiam punito, rem ni expenderis.

Duobus pariter euntibus. LI

M. Tullius Epiſtolarum ad Atticum lib. 9. Vnà fuiſſemus, conſilium certe non defuiſſet, σώτε δὶ' ἀμφοῖν. Idem Epiſtolarum famil. 9. ad M. Varronem: Volebam propè alicubi eſſes. Si quid bonæ ſalutis, σώτε δὶ' ἀμφοῖν. Appoſite citatur apud Platonem in Protagora, docens opinionem reddi firmiorem, ſi fuerit ab altero comprobata. Locus eſt apud Homerum Iliad. K. ubi Diomedes iturus exploratum, quid agant Troiani, comitem poſtulat. Id enim fore tum iucundius, tum tutius. Carmen ſic habet.

Αλλ' ἄγε μοι ἀνὴρ ἅμα ἕπεσθον καὶ ἄμεινον,
Μᾶλλον θαλπωρὴ, καὶ ἀμφαδίην βαρσαλεώτερον ἔξει,
Σώτε δὶ' ἀμφοῖν, καὶ τε πρὸ ὁ ἕ ἐνόησεν,
Ὅππως κέρδος ἐμοῦ δ' ἔπεσθον τε νοήσῃ,
Αλλά τε οἱ βράσσων ἠὲ νόος, λειπὼν δέ τε μοῦνος. i.
At mihi ſi qui alius ueniat comes, ille futurus
Solamen, ſuaſitq; ſimul fiducia maior,
Si duo coniuncti ueniant. Dein hic prior illo,
Si quid opus facto uidet. At qui ſolus & unus,
Quamuis perſpiciat, tamen eſt mens ſegnior illi, &
Conſilium tenue.

Apulcius in libello De dæmonio Socratis, autumat allegoriam non infrugiferam huic Homerico ſubeſſe ſigmento, uidelicet periculoſis in rebus adhibendo duce, conſilium & opem. Vlyſſes quoniam prudentiſſimus fingitur, conſilij ſymbolam habet: Diomedes, utpote iuuenis uiribus antecellens, auxilij ſuſtinet imaginem. Apulei ex eo loco uerba ſunt hæc: Itidẽ cum rebus creperis & afflictis ſpeculatores deligendi ſunt, qui nocte intempeſta, caſtra hoſtium penetrent, nonne Vlyſſes cum Diomede deliguntur: uetuti conſilium & auxilium, mens & manus, animus & gladius.

Manu ſerendum, non thylaco. LII

Τῇ χειρὶ δεῖ σπείρειν, ἀλλὰ μὴ θύλακῳ & θυλάκῳ. i. Manu ſementem facere oportet, non autem tota corbe. Dictum Corinnæ ad Pindarum poëtam, ut autor eſt Plutarchus in commentario quem inſcripſit, πότερον ἀλλωδαῖοι ἢ τοῖς πόλεμον, ἢ τῇ σοφίαν ἡδοξώτεροι. Modus in omni re ſeruandus, & pedetentim ab alijs ad alia tranſeundum. Ab agricolis ductum eſt, qui cum ſerunt, non ſemel effundunt ipſo uaſe, ſed manu ſparguntur ſemina, ut uniuerſo aruo occupando ſufficiant. Ad eundem modum ita diſpenſanda eſt benignitas, ut multis ſuppeditare poſſis. Ita moderandus eſt labor in literis, ut ad alia quoq; uitæ munia ſuppetat animi uigor.

A fronte atq; à tergo. LIII

Πρόσω καὶ ὀπίσω. A fronte atq; à tergo. Prouerbij uice receptum, pro eo quod eſt, diligenter inſpicere, & præterita cum præſentibus ac futuris conferre. Sumptum eſt autem ex Iliados libro primo, ubi Achilles Agamemnonis incogitantiam accuſans, ſic ait:

Οὐδέ τι οἶδε νοῆσαι ἅμα πρόσσω καὶ ὀπίσσω. id eſt,
Nec nouit ſimul à tergo atq; à fronte uidere.

Rurſum in eiuſdem operis libro 3.

Ἅμα πρόσσω καὶ ὀπίσσω Λάνσε. id eſt,
A tergo ſimul atq; à fronte uidebit. Iterum Iliados σ.
Ὁ γὰρ οἶος ὁρᾷ πρόσσω καὶ ὀπίσσω. id eſt,
Solus enim hic à fronte ſimul tergoq; tuetur.

M. Tullius prouerbij uice uſurpauit lib. Familiarium epiſtolarum 13. quem uerſum ſenex Præcilius laudat egregie, & ait poſſe eundem ἅμα πρόσσω καὶ ὀπίσσω uidere. Huic affine uidetur illud Heſiodium:

Πάντα μάλ' ἀμφὶς ἰδὼν μὴ γάτοισι χάρμα γένῃ. i.
Cuncta bene undiq; diſpiciens, ne gaudia ducas Vicinis.

Plato in Cratylo monens ea quæ dicta fuerint, etiam atque etiam qualia ſint diſpici, uſurpat hoc Homeri dictũ, βλέπειν ἅμα πρόσσω καὶ ὀπίσσω. M. Tullius Philippica 3. uſurpat pro undiq;. A tergo, à fronte, à lateribus tenetur. Hoc ſermonis colore non ſemel utitur & alias. Antiquitas Ianum bifrontem fingens, regum prudentiam indicabat, quorum eſt & præterita meminiſſe perpendereq;, & futura proſpicere: quamobrem & diuinitati duas comites addebant, Anteuortam & poſtuortã, quas olim religioſe colebant Romani, ut indicat Macrobius in Somnium Scipionis libro primo.

Gallos quid execas? LIIII

Γάλλος τί τέμνεις; id eſt, Gallos quid execas? Quid actum agis? Nam galli Cybelis ſacerdotes ſua ſponte ſunt exectis teſtibus. Quid ſpolias nudum? Cur afflictis afflictum? Cur ſenile corpus ieiunijs attenuas? Quanquam id ad quamuis inanem operam ſignificandam conueniet: quemadmodum illa, Laterem lauas, Actum agis.

Quanto aſinis præſtantiores muli. LV

Theognidis illud ipſiſſimam prouerbij faciem habet,

Τοῖος δ' ἄνερ ἵππων πρέσσονός ἐσθλὸς ἀμείνων. id eſt,
Noris uti quanto muli aſinos ſuperent.

Dicendũ ubi quis longo interuallo præcedit. Refertur apud Athenæum lib. Dipnoſophiſtarum 7. Sumptum uidetur ex Homero, cuius hi uerſus ſunt Iliados κ.

Αλλ' ὅτε δὴ ἀπίθων ὅσσον τ' ἐπίηρα βόλοιτο
Ἡμιόνων, αἳ γάρ τε βοῶν τροφοδιζόμαι ἔσαν,
Ελκέμεναι νειὸν βαθέην πιπτόν τ' ἀροῦσαν. id eſt,
Verum ubi tantum aberrat, quantum pars ultima ſulci
Mularum. Siquidem bubus longe potiores
Ducere per pinguem ſegetem compactile aratrum.

Rurſum Odyſſeæ θ.

Τῶν ἦ θέῃ ὄχ' ἄριστος ἔλιν κλυτόνη & ἀμύμων,
Οἵρονδ' ἐν νειῷ ἕροι πάλῃ ἡμιόνοιιν,
Τόσσον ὑπεκπροθέων λαὸς ἵκεθ' οἷόν τ' ἐλίποιτο. id eſt,
Hos curſu antebat Clytoneus ſplendidus omnes
Quantum mularum ſulcus præcedit in aruo,
Tantum is præcurrens populos, metum attigit, illos
A tergo linquens.

Olim bubus, asinis & mulis proscindebant arua. Hinc illa lex Mosaica Deut.22.quæ uetat arandi gratia bouē & asinum sub idem iugum mittere. Aratrum igitur quòd à mulis trahebatur, multo celerius perueniebat ad sulci finem, quum arator inuertit aratrum, quàm quod trahebatur à bubus. Hesiodus item mulos τηλαύγεας uocat.

Difficilis uir. LVI

Δεινὸς ἀνὴρ ταχάων καὶ ἀνάτριον αἰτιόωτο. id est,
Forsan & innocuum culpet uir fœnus & acer.
Hunc Homeri ~~uersiculum olim in Demosthenem~~ uulgò iactatum fuisse multorum autorum testimoniis constat, propterea quòd accepta pecunia nonnunquam & malos defenderet, & oppugnaret bonos. Eundem ad Varronem torsit M. Tullius lib. Epistolarum ad Atticum 13. Dicitur autem apud Homerum Iliad. λ. sub persona Patrocli,

Εὖ γ' οἶσθα γέρων βιοτῆφιν, οἷ' ἐκέλευες
Δεινὸς ἀνὴρ, ταχάων καὶ ἀνάτριον αἰτιόασθαι. id est,
Ipse probe nosti senior, quod ut est ferus ille,
Culparit facile innocuū, culpāq; uacantē. Rursū Iliad. ν.
Ἕκτορ ἐπέοικε θυμὸς ἀνάτριον αἰτιάασθαι. id est,
Hector, quando libet culpa culpare uacantem.

Vnum augurium optimum tueri patriam. LVII

Abijt in prouerbium etiam hic uersus Homericus,

Εἷς οἰωνὸς ἄριστος ἀμύνεσθαι περὶ πάτρης. id est,
Vna auis optima, pro patria pugnare tuenda.

Vsurpatur à M. Tullio in Epistolis ad Atticum. Item à Plinio minore in Epistolis familiaribus. Citatur ab Aristotele in Rhetoricis lib.2.inter sententias. Sumptus est autem ex Iliados μ. ubi Hector auguria reliqua negligens, loquitur ad hunc modum,

Τεύνη δ' οἰωνοῖσι πανυπτόρθυγεσι κελεύῃς
Πάντεσσ', ἅ τε πτερόεντα θοὰ ἀλεγεινὰ κέλευθα
Εἶτ' ἰοῦσ' ἀριστερὰ τοὶ μὲν ποτὶ ζόφον ἠερόεντα.
Εἶτ' ἐπ' ἀριστερὰ τοὶ γε ποτὶ ἠῶ τ' ἠέλιόν τε.
Ἡμεῖς δ' μεγάλοιο διὸς πειθώμεθα βουλῇ,
Ὅς πᾶσι θνητοῖσι ἠδ' ἀθανάτοισιν ἀνάσσει.
Εἷς οἰωνὸς ἄριστος ἀμύνεσθαι περὶ πάτρης. id est,
Aligeris auibus tu me parere iubes nunc,
Quarum nulla mihi cura aut respectus, utrum'ne
Ad dextram Eoi ueniant mihi solis ad ortum,
An leuam, ad solem occiduum, noctisq; tenebras.
Verum nos Iouis arbitrio parere necessum est
Altitonantis, hic imperium tenet unus in omneis,
Quotquot mortales, quotquot sunt morte carentes.
Vna auis optima pro patria pugnare tuenda.

Hanc Homeri sententiam expressisse uidetur Q. Fabius Maximus apud M. Tullium lib. De senectute. Is enim cum esset augur, dicere ausus est, optimis auspicijs ea geri, quæ pro Reipub. salute fierent: quæ contra Remp. ferrentur, contra auspicia ferri. Apud Athenæum Heniochus detorquet ad parasitum, ex Metagene Comico uersiculum hunc cians,

Εἷς οἰωνὸς ἄριστος ἀμύνεσθαι περὶ πλάνυ. id est,
Vna auis optima, pro cœna pugnare tuenda.

Ne quid suo fuat capiti. LVIII

Terentius in Phorm. prouerbiali figura dixit, Ne quid suo fuat capiti, pro eo quod est, ne quid mali illi conciliet. Expressum ad illud Homericum Iliad. σ.

Οὐκ ἀφελὸν γένοιτ' κῆδεα μυρία πασὶ φίλοισι;
An fuere inuisæ nō debebā mala Troiæ? Idē Odyssææ τ.
Εἰνάετες γάρ σφιν πανὰ ξάπλομεν ἀμφιέποντες
Παντοίοισι δόλοισι. id est,
Annum illis nonum mala iam fuimus, tentantes
Fraudibus omnigenis. Rursum Odyssææ π.
Τίη δὲ σὺ τηλεμάχῳ θάνατόν τε μόρον τε
Cur tu Telemacho mortem fuis, exitiumq;?

Terra mihi prius dehiscat. LIX

Marcus Tullius Epist. ad Atticum 9. Aberit non longe, quin hoc à me decerni uelit. Neque sit contentus Galba, Scæuola, Cassio, Antonio,

Τόφρα μοι χάνοι εὐρεῖα χθών. id est,
Tellus ipsa mihi tunc ampla dehiscat.

Est autem hemistichium Homericum ex Iliad. 4. Lucianus in Lapithis, ᾧ τοῦτο δὴ τὸ τῆ λόγῳ, χανοῖμι μοι τῶν γῶν ὑπὸ χθονὸς. id est, Iamq; iuxta id quod uulgò dici solet, optabam ut mihi terra dehisceret. Aristides in Themistocle, Οὐδ' ἀπορᾷ, ὃ δ' Ἀχιλλεύς, ὃ δ' ἠξίου αὐτῷ χανεῖν τὴν γῆν, ὃ δ' ἀνδραμόντος τοῦ τάλα μεμιλήκει. id est, Neq; perplexus erat, neq; consternabatur animo, neque optabat ut sibi terra dehisceret, neq; beatos dicebat illos qui iam olim fuissent defuncti. Et Vergilius in 4.

Sed mihi uel tellus optem prius ima dehiscat,
Vel pater omnipotens adigat me fulmine ad umbras
Pallentes umbras Erebi, noctemq; profundam,
Ante pudor quàm te uiolem, aut tua iura resoluam.

Vestis uirum facit. LX

Εἵματα ἀνὴρ. id est, Vestis uir. Id hodie quoq; uulgò tritissimum est. Aiunt enim ad hunc modum:

Vestitus uirum reddit, qui habet, induat.

Idem affirmat Quintil. lib. Instit. 8. Et cultus, inquiens, concessus atq; magnificus, addit hominibus, ut Græco uersu testatum est, autoritatem. Hunc autem uersum, quem citat Fabius, opinor esse illum apud Homerum Odyssææ ζ.

Ἐκ γάρ τοι τόγ' φάτις ἀνθρώπους ἀναβαίνει Εσθλή. i.
Quippe homini ex istis surgit bona fama decusq;.

Paulo inferius in eodem libro, quantum momenti cultus uestium adferat, ad conciliandam homini formam dignitatemq; satis indicat, cum Nausicaam puellam ita de Vlysse loquentem facit.

Πρόσθεν μὲν γὰρ δοί μοι ἀεικέλιος δόατ' εἶναι,
Νῦν δ' θεοῖσιν ἐοικε, τοὶ οὐρανὸν εὐρὺν ἔχουσιν. id est,
Ante uidebatur specie fœdissimus esse,
Nunc diuis similis, magnus quos pascit Olympus.

Nam ante nudus, iam uestes ritidas induerat Vlysses, ac protinus alius esse uisus est.

Ἐξεῖτ' ἔπειτ' ἀπάνευθε κιὼν ἐπὶ θῖνα θαλάσσης
Κάλλεϊ τε χάρισι τ' ἐπέβων. id est,
Deinde procul, ueniens ad littora pontica sedit
Fulgescens forma, atq; leporibus.

Teneri calidis balneis. LXI

Ἁπαλοὶ θερμολουσίαις. i. Teneri calidis lauacris, in molles & luxu diffluētes dicebatur. Nam antiquitus calida balnea deliciarū nomine taxata fuisse, uel Homerus testis est Odyssææ θ. inter uoluptuariæ uitæ delicias ea commemorans,

Ἀεὶ δ' ἡμῖν δαὶς τε φίλη κιθάρις τε χοροίτε,
Εἵματά τ' ἠμείβεσθαι, λοετρά τε θερμὰ καὶ εὐνή. id est,
At semper cordi nobis, epulæq; choriq;,
Cantusq; & uariæ uestes, & balnea calda,
Concubitusq;. Refertur adagiū ab Eudemo his quidem uerbis, Ἁπαλοὶ θερμολουσίαις, ἁβροὶ μαλθακοῦνται. i. Teneri calidis lauacris, delicati lectorum mollicie. Huc allusit Persius, cum ait,

Elixasq; nates labefactat forcipe adunca.

Dextrum pedem in calceo, sinistrum in pelui. LXII

Δεξιὸν ὑπόδημα, ἀριστερὸν εἰς ποδόνιπτρον. id est, Dextrum pedem in calceum, sinistrum in peluim. Subaudi uerbum ad sententiam accommodum, mittit, aut ponit. Suidas ex Aristophane citat, atq; dici solere in eos qui se norunt commode ad rei præsentis conditionem applicare, prout loco, tempore,

tempore, negotijs, aliam atq; aliam ſuſtinere perſonam: Eſt autem carmen hexametrum heroicum,

Dextrum in calceolo, laeuum nuda in podoniptro.

Podoniptrum uas in quo pedes lauantur, unde uocabulum inditum à Græcis.

Dea impudentia. LXIII

Θεὰ ἡ ἀναίδεια. id eſt, Dea impudentia. Dicì ſolitum, ubi quis ex audacia inuerecundiáq; ſua lucrum atq; emolumentum ferret. Nam inutilis, ut ait Homerus, uerecundia uiro egenti, complures eſq; morales uideas, quibus magno bono fuerit, nihil omnino priduiſſe: Si quidem nullus unquam rem auſus eſt adeo ſtultum, aut abſurdum, quæ non inuenerit & fautorem & admiratorem, multoq; maxima pars moralium, quæ ſtultiſſima ſunt, ea miratur maxime. Refertur à Zenodoto & à Diogeniano. Theophraſtus in libro De legibus prodidit, apud Athenienſes aras fuiſſe Contumeliæ & Impudentiæ dicatas: Idem atteſtatur Iſtrus lib. 14. Item Marcus Tullius lib. De legibus 2. Nam illud utiioſum Athenis, quod Cylonio ſcelere expiato, Epimenide Cretenſi ſuadente ſtruerunt Contumeliæ fanum & Impudentiæ: uirtutes enim non uitia conſecrare decet. Menander in Gnomologijs appellat illam omnium dearum maximam:

Ὦ μεγίστη τ' θεῶν
Νῦν σὺ ἀναίδει', ἐὰν θεὸν καλεῖν σε δεῖ.
Δεῖ, τὸ πρᾶττειν γὰ νεῦν νομίζεται θεός. id eſt,
O dearum maxima,
Hoc ſeculo, ſi te uocare fas deam,
Fas, quando nunc uiciſſe habetur pro deo.

De poſſeſsione deiſcere. LXIIII

De poſſeſsione deiſcere, ex ſermone Iuriſconſultorum in uulgi ſermonem abijt, pro eo quod eſt, ſuam cuipiam eripere, quam iam omnium conſenſu obtinuerit: aut adimere quippiam, quod ſuo quaſi iure tenere uideatur. Nam ius ſemper fuit poſſidenti, interdictumq; ferebatur, ne quis ui quempiam deiſceret. Extat edictum in Pandect. libro 43. tit. De ui & ui armata, & refertur à M. Tullio in oratione pro A. Cecinna. Plato libro cui tit. Gorgias, ὡσ χαρᾶς ἐνδάλλῃ μὲ δῆλος ὢν ἀληθῆ. id eſt, Conaris me de poſſeſsione ac uero deiſcere. Eſt aliquoties apud M. Tullium. Et apud eundem illud quoq;, quaſi in ſuam poſſeſsionem uenerit, cum quis imperioſius agit, aut plus æquo immoratur. Quintilianus libro de rhetorica, quæ dum opere cedit, iam penè poſſeſsione depulſa eſt. Fit enim iucundius dictum, quoties ad res animi transfertur.

Dædali alæ. LXV

Δαιδάλου πτέρα. i. Dædali alæ: Dici ſolitum, ubi quis alioqui non ſatis idoneus ad negotium conficiendum, artis alicuius, aut auxilij acceſsionem adiungeret. Aut cum quis urgente neceſsitate, ad noua confugit conſilia. Nota fabula, quæ prouerbij miniſtrauit occaſionem, nempe de Dædalo, qui nouo commento aſſutis alis elapſus eſt è manibus Minois.

Deinde expergiſcebar. LXVI

Ἔπειτ' ἐξηγρόμην. id eſt, Deinde expergiſcebar. Hoc dicto ſignificabant uana fuiſſe quæ dicerentur. Ariſtophanes κατ' ἐγὼ' ἐξηγρόμην. id eſt, Deinde ego expergiſcebar. Bacchus in Ranis iactat apud Herculē ſe naualem pugnā exercuiſſe, & duodecim aut tredecim hoſtiū naues demerſiſſe. Id cum Herculi neutiquam uerisimile uideretur, Bacchum imbellem & deliciis effœminatum deum, gnauiter in bello geſsiſſe ſeſe, per iocum ſubijcit, κατ' ἐγὼ' ἐξηγρόμην. Quanquam interpres admonet hunc ſermonem à nonnullis, non ad Herculem, ſed ad Xanthiam referri, à nonnullis ad ipſum Bacchum, ut ſignificarit ſe dedita opera mentitum fuiſſe quæ narrat. Carmē Ariſtophanis adſcribā. Hercules,

Κἀναυμάχησας. Bacchus. νὴ παῖ ἐδίναμήν γε καὶ

Τῶν πολεμίων, ἥ δ' ἀδάνη ἦ ἔβης καὶ δεκα. Hercules.
Σφῶϊ; Bacchus. νὴ τὸ ἀπόλλω. Hercules. κἄτ' ἐγὼ'
ἐξηγρόμην. id eſt,
Et prælium nauale geſsiſti obſecro?
Quin duodecim hoſtium rates, aut tredecim
Submerſimus. Vos quæſo? Nos uidelicet.
Ac poſtea ſanè reliquit me ſopor.

Hic iocus prouerbialis etiam hodiernis temporibus familiaris eſt uulgò, quoties quæ memorantur, uana ſomnijſq; ſimillima uidentur. Res enim friuolas ἐνύπνια uocamus. πάντη σχεδὸν οἷον ὀνείρατα λέγων. id eſt, Paßim ferè ueluti ſomnia narrans. Vnde & friuolarum rerum obſeruatores ὀνειροσκόποις appellant Græci. Videtur adhoc facete alluſiſſe M. Tullius, dum ſomnium Scipionis, in quo multa fabuloſa commemorat de cōcentu orbium, de animabus, ita claudit, Ille diſceſsit, ego ſomno ſolutus ſum.

De lapide emptus. LXVII

De lapide emptus. In uiliſsimum & uehementer obſcurum hominem dicebatur. Nam inter ſeruorum genera, ſiquidem iuxta prouerbium, νὴ δία & πρὸ δίκης, extremæ notæ habebantur emptilij, potiſsimum qui palàm in fŏro diuenditi fuiſſent. Marcus Tullius aduerſus Piſonem. De me cum omnes magiſtratus promulgaſſent, præter unū prætorem, à quo non fuit poſtulandum, fratrem inimici mei, prætorq; duos de lapide emptos. Simillimum eſt illi Græco quod alio reddidimus loco, ἀλάβαστον ἀνδράποδον. Sale emptū mancipium. Conſimilem ad modum Columella, uilem minimúq; precij ſeruum ſignificans, quem uulgus quidem, inquit, parui æris, uel de lapide noxium comparari poſſe putat. Sed ego plurimorum opinioni diſſentiens, preciоſum uinitorem in primis eſſe cenſeo. Quo quidem loco, aut noxium, noxæ deditum, & ob id uenire iuſſum, aut nexum legendum arbitror. Nam nexi dicebantur, qui quòd ſoluendo non eſſent, addicebantur creditoribus. Tameſi nexi non continentur appellatione ſeruorum proprie, nec uenerunt. Iulius Pollux libro De rerum uocabulis tertio, lapidem unde quondam uendebantur mancipia, τὸ πρατῆρα λίθον, καὶ πωλητήριον appellat.

Date mihi peluim. LXVIII

Δότε μοι λεκάνην. id eſt, Porrigite mihi peluim, ubi quid uehementer moleſtum eſſet, ita ut ferri diutius non poſſet, peluim ſibi porrigi iubebant, quaſi præbili nauſeāq; & faſtidio rerum uomituri: uelut ſi quis orationem ſupra modum indoctam non ferens, aut ſophiſticis cænijs offenſus dicat, δότε μοι λεκάνην. id eſt, Porrigite mihi peluim. Refertur à Suida. Extat apud Ariſtophanem ἐν πλούτῳ. Et Plutarchum in Politicis citat è Platone comico.

Dares Entellum prouocas. LXIX

Dares Entellum prouocas, & prouerbij ſpeciem habet, & apud eruditos uidetur in ius prouerbij ceſsiſſe. Sic enim Hieronymus ad Auguſtinum, Memento, inquit, Daretis & Entelli. Conueniet uti, ſi quando quiſpiā iuuenili temeritate laceſſet aliquē, non perinde promptū ad ſuſcipiendum certamen, ucrum intolerandū, ſi ſemel interit. Qui ſenum fermè mos, ut libenter ſuffugiāt negotia, ſuſcepta pertinaciter gerant. Sumptum eſt ex 5. Aeneidos lib. ubi Dares quiſpiam uiribus fretus, & ferox iuuenta, ultro proſiliens in medium, quemuis ad certamen prouocat: aſſurgente nemine, deterritiſq; reliquis, iam perinde quaſi uictor, præmium flagitat ab Aenea. At Entellus ſenex, & iam pridem ab huiuſmodi genere certaminum feriatus, inſtigante partim Aceſte, partim ueterum victoriarum memoria, tandem ſurgit cæſtibus dimicaturus. Is diu ſuo conſiſtens loco, iuuenē inſolentius circumſilientem tulit, donec fruſtrato ictu lapſus, pudore ſic recanduit, ut Daretem iam longe imparem planè confectu-

rus fuerit, niſi eum Aeneas intercedens eripuiſſet. Carmen ipſum Maronis adſcriberem, eſt enim longe lepidiſſimum, ni & longiuſculum eſſet & in promptu ſitum.

Ad Cynoſarges. LXX

Εἰς κυνόσαργες. id eſt, Ad Cynoſarges, prouerbiali conuicio dicebatur, quemadmodũ εἰς μανιφέαν, ἢ εἰς κόραικας. Erat autem Cynoſarges locus in Attica quiſpiam, in quo nothi, ſpuriiſq; exercebantur, cui nomen inditum, ἀπὸ κυνὸς ἀργοῦ. id eſt, A canе albo, ſeu ueloci. Nam Græcis ea uox ἀργὸς, utrunq; ſignificat. Qui collegit hiſtorias ex orationibus ſteliciticis Gregorij Nazianzeni, tradit Cynoſarges dictum ἀπὸ τῶ κυνὸς μὴ σαρκὸς, commutato υ in γ. Nominis cauſam hanc adſcribunt. Cum olim Diomus quidam Athenienſis, autore Stephano, nam Suidas Didymum ponit, ſacrificaret Herculi, canis quidam albus, aut, ut alij dicunt, uelox aquila, uictimæ partem abreptam in locum quendam depoſuit. Quo prodigio territus, cum Deum conſuluiſſet, reſponſum eſt, ut eo in loco Herculi ſacellum extrueret, in quem uictima deportata fuiſſet. Nam cum Herculi placere. Porrò, quoniam Hercules nothus fuit, utpote ex adultera natus, & tamen uirtute ſua dijs æquum honorem aſſecutus: idcirco uiſum eſt, ut inibi qui ſpurij fuiſſent, & neque patris neq; matris nomine ciues exercerentur. Nec abhorret ab his quod ſcribit Plutarchus in lib. quem inſcripſit Ἐρωτικόν. Εἰ ἦν ἡμῖν τοῦτο τὸ παθεῖν δεῖ καλῶς ἐρᾶσθαι θήλεως ἢ ἄρρενος ἄσωτόν ἐς κυνόσαργες συμπλοῦτα, τῶν γνησιωτέρων, μᾶλλον ἢ ἄσωτον αἰσχρόν τινα λέγεσι γνήσιον ἢ ὀρεινὸν, ὃν ὅμως μείλανα ἢ θυρωλῖν προσεῖπεν. id eſt, Quòd ſi igitur hunc quoq; morbum oportet uocare amorem ſemineum ac nothum, ueluti in Cynoſarges conijcientem nos in muliebre conclaue, magis autem, ſicut aquilam quandam dicunt gneſion, id eſt, ingenuam germanamq; ac montanam, quam Homerus nigram & uenatricem appellat. Vnde uel contumeliæ cauſa dicebatur, εἰς κυνόσαργες, uelut in ſpurium: uel imprecando, quaſi dicas, in malam crucem. Poſtea conſentaneum eſt hoc quoque loco garrire ceſſiſſe philoſophos & ſophiſtas. Nam Suidas teſtatur tria fuiſſe gymnaſia, Lyceum, Cynoſarges, & Academiam. Meminit huius rei & Plutarchus in Themiſtoclis uita, quem aiunt fuiſſe nothum. Erat autem extra portas Athenienſium Herculis gymnaſium, quò ſpurij adoleſcentes ſeſe conferebant exercitij gratia, quòd & ipſe deus nothus ac matre mortali natus eſſet. Huc Themiſtocles adhuc adoleſcens arte pellicie bat & ingenuos aliquot adoleſcentes, quo paulatim tolleret nothorum & legitimorum diſcrimen.

Cythnicæ calamitates. LXXI

Κυθνιάδες συμφοραί. id eſt, Cythnicæ calamitates. Zenodotus Ariſtotelem autorem citat. Cythnios uſqueadeo diuexatos afflictoſq; fuiſſe ab Amphitryone, ut in prouerbium abierint, κυθνιάδες συμφοραί, pro maximis cladibus, & immenſis calamitatibus. Eſt autem Cythnus ex inſulis Cycladibus una, contra Dryopidem ſita, teſte Stephano.

Cythonymi probrum. LXXII

Κυθωνύμου ἄσχημον. id eſt, Cythonymi dedecus. In hominem dicebatur uehementer infamem, fœdiq; nominis, cuiuſque nomen iure ſupprimi debeat: uel ob maleficta, uel ob calamitates, unde & Græca uox à celando nomine dicta. Et hodie dictitant uulgò, tegendam eſſam, quoties innuunt fœdius eſſe facinus, quàm ut autoris ficienda ſit mentio. Autor Zenodotus.

Cyziceni ſtateres. LXXIII

Κυζικηνοὶ στατῆρες. id eſt, Cyziceni ſtateres. De re ſcite ſcalpta. Hoc enim ſubindicant παροιμιολόγοι. Nam hi nummi celebres erant, quòd eleganter ſcalpti uiderentur. Repræſentabant altera parte Cereſ cælen deorum matrem, facie muliebri, altera leonis imaginem. Mihi magis uidetur fore locus prouerbio, cum hominem ſignificamus inæqualem, ac ſui diſſimilem: aut qui longe aliud agat quàm præ ſe ferat. Quemadmodum nummi Cyziceni ex uno latere Cybelen oſtendebant effœminatam, ex altero leonem. Stater is ualebat 28 drachmas Atticas, unde & de re magni precij uidetur poſſe dici. Cyzicus autem erat ciuitas Propontidis. Quidam eiuſdem nominis urbem ponunt in Sicilia: prouerbij præter alios meminit Suidas.

Cyrnia terra. LXXIIII

Κυρνία γῆ. id eſt, Cyrnia tellus, dicebatur regio latrocinijs infamis, cuiuſmodi ferunt olim fuiſſe Cyrnum. Eſt autem Cyrnus inſula quædam ad boream oppoſita Iapygiæ meſſificio nobilis, autore Stephano, uerum ob latrocinia fuit inacceſſa nauigantibus. Plinius autumat hanc eſſe Corſicam. In Ligu ſtico, inquit, mari eſt Corſica, quam Græci Cyrnon appellauere. Gens hæc & hodie male audit apud Italos. Prouerbium nec inepte detorquebitur in hominem alieni rapacem ac uiolentum. In collectaneis Zenobij per Aldum æditis reperio, κυρνία ἄτη. id eſt, Cyrnia noxa.

Cinyræ opes. LXXV

Κινύρου πλοῦτος. id eſt, Cinyræ opes. De immenſis diuitijs dicebatur. Simillimum illi, Midæ opes, nam huius regionem opulentiſſimam fuiſſe, Naſo ſatis indicat Metamorph. lib. 10.

Gratulor huic terræ, quòd abeſt regionibus illis,
Quæ tantum genuere neſas, ſit diues Amomo,
Cinnamiq; coſtumq; ſuam ſudatq; ligno
Thura ferat, floreſq; alios, Panchaica tellus,
Dum ferat & myrrham.

Pindarus in Nemeis meminit Cinyræ prædiuitis, σὺν θεῷ γὰρ φῦτ' ὀλβῷ & ἀνθρώποισι παραινοῦσ' ὅσα τε μὴ κινύραν ἔβρυσε πλοῦτῳ πάντα ἔνεσσι κύπρος. id eſt, Deo fauente, felicitas hominibus ſtabilior, quæ ſanè & Cinyram opibus cumulauit in marina Cypro. Prouerbij meminit & Plato lib. De legibus 2. Εἰσὶ δ' ἄρα πλοῦτῳ μὴ κινύρα μὴ μίδα μᾶλλον, ἢ τὸ ἄθλιος, ἀβλὲς τι ἔχῃ μὴ ἀνιαρὸν ἕξι. id eſt, Quòd ſi ditior quidem fuerit quàm Cinyra aut Mida, ſit autem iniuſtus, & miſer eſt, & moleſte uiuit. Suida in dictione καλαγηράσαι, refert hunc ad modũ, καλαγηράσαι πίθων βαθύτροφον, ἢ τὸ κινύρα πλουσιώτερος, καὶ σαρδαναπάλου βυρσαλότροφον. ὅπως τὸ δὲ παροιμίας ἕνεκεν πλουσίους, ἀλλὰ πάλαι οἱ ἥρωες. id eſt, Conſeneſcas Tithono profundius, Cinyra ditius, Sardanapalo deliciosius, ut in te complicatur prouerbium, Bis pueri ſenes.

Minus de iſtis laboro quàm de ranis paluſtribus. LXXVI

Μᾶλλόν μοι τοῦτων ἀδίκημα τῶν τοῖς τέλμασι βατράχων. id eſt, Nihilo maior mihi rerum iſtarũ cura, quàm ranarum in limo uerſantium. Prouerbialis hyperbole qua ſignificamus nihil omnino ad nos pertinere negotium. Reſte dicetur & in obtrectatores, quorum obloquiones dicemus nos fortiter contemnere. Siquidem ranæ tametſi aſſiduè obgannient, oblatrentq; prælereuntibus, & odioſam illam cantionem iterent ſine fine, βρεκεκὲξ κοὰξ κοὰξ, tamen nemo commouetur. Ad hoc facit quòd Origenes Aegyptias ranas dialecticorum & ſophiſtarum garrulitatem interpretatur in Decretis pontificijs.

Cucurbita ſanior. LXXVII

Κολοκύντης ὑγιαίνω. id eſt, Cucurbita ſalubrior. Suidas & Zenodotus pro adagio refrunt. Athenæus lib. 3. citat hunc uerſiculum ex Epicharmo,

Ὑγιαίνω τἄρ' ἔτι κολοκύντας πολύ. id eſt,
Eratijs longe ſanius cucurbita.

Verſus græcus conſtabit, ſi legas ἔτιγε. Nam ut nos adduximus,

ximus, habetur in Athenæo ædito per Aldum. Vnde fit natum, non indicat. Proinde diuinandum id inde ductum, uel quòd cucurbita non facilè læditur aëris uitio, propter crustam qua tegitur, uel quod ea uarijs remedijs efficax esse perhibetur, quemadmodum indicat Dioscorides lib. 2. Item Plinius lib. 20. cap. 5. Nec una tantum species ad remedia, uallet & satiua quam Græci κολοκυνθίδα appellant: uallet inanis intus syluestris, quam Græci somphon, ut ait Plinius, dicunt: ualet & satiua minor κολοκυνθίδιον quasi dicas cucurbitulam. Mihi uidetur non absurde ductum hinc prouerbium, quòd cucurbita undiq; turgeat integra, nec rimis hians, nec uermiculis obnoxia. Est autem integritas & obesitas corporis sanitatis argumentum. Cognatum illi quod aliàs recensuimus, κρότων ὀγκῳδὴς. i. Crotone salubrior.

Cum deo quisq; gaudet, & fiet. LXXVIII

Σὺν θεῷ πᾶς καὶ γελᾷ κ' ὀδυρεῖται. id est,
Deo uolente, quisq; ridet atq; flet.

Admonet adagium rerum humanarum celerem esse cõmutationem, neq; in nobis situm ut res perpetuo secundæ sint, uerum utcunq; fortunæ lubitum fuerit, ita uel secundis rebus attollimur, uel aduersis affligimur. Extat hic uersiculus apud Sophoclem in Aiace flagellifero. Idem sibi uult illud Euripideum ex Iphigenia Aulidensi,

Οὐκ' ἐμοὶ πάτερ σ' ἐφυτεύσω' ἀγαθοῖς,
Ἀγαμεμνον ἀξιοῦν.
Δῆ σὲ σε χαίρειν καὶ λυπεῖσθαι.
Θνητὸς γὰρ ὤφυς, κἀν μὴ σὺ θέλῃς,
Τὰ θεῶν δύσπα βαλόμεθ' ἔργα. id est,
Non te fecit ad omnia leta
Agamemnon Atreus.
Gaudere atq; dolere necesse est.
Mortalis enim es. Sin tu nolis,
Tamen eueniet, sic dijs placitum.

Cum deo fit Græcis, quod fit fauente numine. Contra sine deo, quod absq; deorũ fauore. Pindarus in Pythijs hymno 5. ἐ θεῶν ἄτερ. i. non sine dijs. Idem eiusdẽ operis hymno 9.

Ὧνδε δ' ἐπεγομένων ἅδη θεῶν πρᾶξις ὁδοῖτε βραχεῖαν. id est,
Velox actio iam dijs accelerantibus breuesq; uie.

Rursum hymno 10.

Θεῶν τελεσάντων,
Οὐδεὶς πόδι φαίνεται ἔμπαλιν ἄπιστον. id est,
Quum dij peregerint, nihil uidetur esse incredibile.

Et Vergilius,

Haud equidem, sine mente reor, sine numine diuum.

Ita quòd præter spem ultro obtingit, diuinitus fieri dicitur. Aristophanes in Equitibus,

Ἀλλ' ἦλθ' προσῆκεν ἐμοὶ.
Ἐπῳδὴ τῇ θεῶν ἐς ἀγορὰν. id est,
Sed ipse in concionem prodit huc
Tanquam Deo uolente.

M. Tullius in Verrem actione 5. Qui Metello diuinitus hoc uenit in mentem? Et Horatius lib. 3. Oda 4. Non sine dijs animosus infans. Et σὺν τοῖς μούσαις. i. musis faucntibus. σὺν τοῖς θεοῖς. i. dijs bene iuuantibus. Festiuũ est quod de Stratonico refert Athenæus lib. 8. is cũ esset parum insignis citharœdus, habereq; in ludo suo nouem Musarũ imagines, & Apollinis unam, discipulos duos, rogatus à quopiam quot haberet discipulos, σὺν θεοῖς, inquit, δύο φημί, ludens amphibologia. σὺν θεοῖς accipi potest, annumeratis dijs, aut dijs fauentibus. Porrò uteretur præcipuum numen tribuebant fortunæ, cui tribuitur quicquid feliciter aut secus euenit: de qua Demosthenes in oratione ad Philippi epistolam, μεγάλα γὰρ ἐστὶ, μᾶλλον ἢ τὸ ὅλον ἡ τύχη ὀφείλει πρὸς ἅπαντα τὰ τῶν ἀνθρώπων πράγματα. i. Magnum enim momentum, imò uerius totum est ipsa fortuna ad omnes humanum actiones. Item Aeschines in Apologia, πρὶ παραπρεσβείας. ἡ τύχη πάντων ἐστὶ κυρία. i. in fortunæ manu sunt omnia.

Cum Coryco luctari. LXXIX

Πρὸς κώρυκον γυμνάζεσθαι. id est, Aduersus Corycum luctari dicebatur, qui sumeret inanem operam. Opinor Corycum palæstritem fuisse quempiam inuictum. Nisi malumus Corycum esse mantticam coriaceam, ut adagium affine sit illi, Verem uellis. Verũ hoc sensu Hesychius scribit p. υ & υ. Suidas scribit per ο & ι. Porrò talis pugna pugnata est Apollonio in Thessalia.

Curetum os. LXXX

Κουρήτων στόμα. i. Curetum os. Dici solitum, si quando quis numine afflatus loquitur quæ uideretur, propterea quòd Curetes Cybeles comites furore quodam sacro perciti, diuinare uiderentur. Refertur à Zenodoto. Meminit & Hesychius.

Melius nobis est quàm heri. LXXXI

Prouerbialem habere figuram uidetur illud Aristophanis in Pluto,

Ἢ βλεψίδημ' ἄμεινον ἢ χθὲς πράττομεν. id est,
Ο Blepsideme melius atq; heri mihi est.

Cum significamus fortunam in melius commutatam. Item illud Theocriticum, quod alio citauimus loco,

Τάχ' ἄμοτον ἔσται' ἄμεινον. id est,
Melius cras forsan habebit,

Nã heri & cras, pro præterito futuroq; tẽpore posita sunt.

Cretenses sacrum. LXXXII

Οἱ κρῆτες τὴν θυσίαν. i. Cretenses sacrum, subaudi faciunt, aut simile quippiam. Adagium Zenodotus ad huiusmodi refert fabulam. Tempestate iactatus Agamemnon, delatus est in Cretam, ingressusq; Polyrrhenen (nam id est Cretæ insulæ oppidum, ab ouium copia sic appellatum, autore Stephano) rem diuinam fecit. Interea uerò captiui conscensis nauibus aufugerunt, Quæ res cum illi renũtiaretur, fertur dimidiatum & imperfectum sacrificiũ, & iam incensam uictimam reliquisse, carniculoq; ad maris littus properasse, perturbatum maiorem in modum, animoq; consternatum. Ibi ubi ex unã reperisse nauem reliquam qua deuectus est, multum imprecatus malorum eius insulæ cultoribus. Vnde si quares per iamultum ac turbulente fieret, κρῆτικὴν θυσίαν. id est, Cretense sacrum uocabant. Mihi uidetur quadraturum, ubi quis non fruitur his quæ parauit. Quemadmodũ usu uenit Agamemnoni, cuius uictimas deuorauere Cretenses.

Simul & misertum est, & interijt gratia. LXXXIII

Ἅμ' ἐλεεῖσθαι καὶ τίθνηκεν ἡ χάρις. id est,
Simul & misertum est, interijtq; gratia.

Senarius prouerbialis apud Zenodotum, dici solitus in ingratum, qui simul atq; leuatus est malis, desinit meminisse beneficiorum eius, cuius opera restitutus est: iuxta illud,

Si dolet meminit: si placet obliuiscitur: quam contra admoneat prouerbium,

Χάριν λαβὼν μέμνησο, λύπης δὲ λάθου. id est,
Memineris accepti, dati obliuiscere.

Idem docet in Moralibus Seneca,

Beneficij accepti meminisse oportere, dati obliuisci.

At nunc ita est ingenium mihi, ~~ut fragilis sit beneficiorum memoria, iniuriarum tenax.~~ Et iuxta Plautii, Si quid iuues, ~~pluma leuior gratia. Si quid offendas, plumbeus ira~~ gerunt. Celebrantur in eandem sententiam hi quoq; uersus,

Ἀεὶ δ' ὁ σωθεὶς ἔστι ἀχάριστος φύσει. id est,
Seruatus usq; ingratus est, & immemor.
Μετὰ τὸν δόσιν τάχιστα γηράσκει χάρις. id est,
Post munus ilico consenescit gratia.

Frustra currit. LXXXIIII

Εἰς κενὸν δρόμον. id est, Frustra currit, pro eo quod est, frustra laborat. Sic usus est diuus Paulus apostolus complurib⁹ locis. Sumptum ab his qui in stadio cursu certant. Celebris est hic senarius,

Ἄθλῳ δ' ἀνὴρ ἐν κενὸν μοχθεῖ βέλος. id est,
Temerarius labore currit irrito.

Celebratur & illud cuiusp̃iam ἀποφθέγμα, βέλεσιν ἕξω δ' ὁδόν. id est, Currunt extra uiam, ubi quis sedulo⁹quidem molitur, sed nulla certa ratione quæ præmonstret quid, quatenusq; sequendum sit.

Morsus aspidis. LXXXV

Δῆγμα ἀσπίδος. i. Morsus aspidis. De malo immedicabili, aut de lingua uehementer uirulenta. Refertur adagiũ ab Aposto lio Byzantio, non admodum memorabili autore nisi nos meliorum inopia compelleret. Quanquam hunc nec Politianus grauatus est quodam in loco citare testem. Circunfertur Græcus uersiculus, adagio concinens,

Ἰὸς θῆρυς ἀσπίδος κακὴ γυνή. id est,
Telum aspidis profecto mulier improba.

Aelianus primo De naturis animalium lib. tradit aduersus uiperarum, omniumq; serpentium morsus remedium inueniri, aspide una excepta, præcipue si de rana gustarit, ut ait lib. proximo. Solius huius ictum omni cura potẽtiorem esse, nec ab ullo uinci, præterquàm à muliere, quæ uel aspectu contactuq; solo necet, quorum alterum cum regulo, alterum cum aconito communc. Nicander item in Theriacis.

Ἀσπίδα φοινίεσσαν ἀμυδρόστομον ἠλιθα δ' ἄλλως. i.
Aspida crudelem, cuius super omnia morsus
Immedicabilis est.

Plinius prodidit, aspidem nunquã uagari sine cõpare, quòd si contigerit alteram interimi, protinus altera persequitur percussorem, in medijs quoq; foris turbis agnitum. Addunt quidam ab hoc ictum serpente intra quatuor horas emori. Nihil autem uetat, quo minus trahatur adagium ad hostem clancularium, & tanto pestilentiorem, quòd clanculum citraq; dolorem infundat uenenum hæc serpens: neq; post mortem appareat nullus in corpore: tantum sonnus letalis obrepit, quem admodum describit Nicander, atq; hinc existimãt quidam morsum illius ἀμυδρόστομον. ab eodẽ poëta uocari.

Arbore deiecta quiuis ligna colligit. LXXXVI

Δρυὸς πεσούσης πᾶς ἀνὴρ ξυλεύεται. id est,
Ruente quiuis ligna colligit arbore.

Meminit huius prouerbij Theocriti Scholiastes, sed pro πεσούσης scriptum est παρούσης, mendose, ni fallor. Si quem fortuna præcipitem dederit, in hunc passim omnes incurrũt, & quisq; quod potest diripit. Iam enim sibi putant impune fore. Exemplũ huius adagionis est apud uicinalẽ de Seiano.

Nihil est ab omni parte beatum. LXXXVII

Quod scripsit in Odis Horatius,

Nihil est ab omni Parte beatum,

Prouerbialem habet sententiam, quam Græci sic efferunt,

Οὐκ ἔστιν ὅστις πάντ' ἀνὴρ εὐδαιμονεῖ. id est,
Felix per omnia nullus est mortalium.

Hunc senarium citat Aristoteles lib. Rhet. 2. inter exempla sententiarum. Est aliquoties & apud Theognidem. Clearchus apud Athenæum adducit hunc uersum,

Ἀμέμπτον δ' οὐδὲν ἔγνωτο βροτῶν. id est,
Nil usquam est hominum carpere quod nequeas.

Menander apud Plutarchum, πρὸς εὐθυμίαν.

Ἆρ' ὅτι οὐγίεινόν τι λύπη καὶ βίος. id est,
Num quæpiam intercedit bis cognatio, Vitæ ac doloris?

Ad hanc sententiam pertinet quod alibi diximus, omnibus galeritis innasci cristam. Theseus priusquam ueniret in Atticam, instituit sacra, quæda quæ ludis ac letitia peragerentur, quæda contra quæ mœrore luctuq;. Cæterũ cũ appulisset in Atticã, quoniam multos reperit squalidos ac mœstos ob mortẽ regis Aegei, qui desperato filij reditu, præ dolore semet è saxo præcipitem dedit: multos contra lætitia gestientes ob filij re. litiũ, institutũ est, ut in διὸ χοροφορίᾳ. id est, nomẽ festo à gestandis ramis, non mintius ipse. sed caduceũ coronaretur, deinde qui sacris interfuerunt emitterent has uoces, εἶα ἀΐ. id est, eia heu, quarum prior gratulationis est, & in bellicis pæanibus cani solet, quod liquet ex Aristophanis Pace, ubi crebro repetuntur illa ὦ εἶα, εἶα μέλα. ὦ εἶα, εἶα ὦ. altera luctus est. Vnde & ἀΐας dictus Græcis & ἀάζειν. Hæc uidelicet est imago uitæ mortalium. Historia refertur à Plutarcho in uita Thesei. Pindarus in Isthmijs hymno 3. ad tempus torquet sententiam, ἄνδρ' ὃ πυλινδομένοις ἀμέρσαις ἄλλ' ἄλλοτ' ἀγάλλαξεν, Ἀῶσί γε μὰν θαῦμα θεῶν. id est, Seculum autem uoluendis diebus, nunc huc, nũc illuc sese flectit. Cæterũ dij extra telorum iactum sunt. Nam interpretes admonet hic θαῦμα θεῶν esse dictum pro θεοί. Simile quiddam habet in Pythijs hymno 7. φασὶ γάμον, ὅντινα δὴ θεοὶ παρ' μοῖραν θάλοισαν εὐδαιμονίαν, τὰ μὴ τὰ φέρεσθαι. i. Aiunt fane sic uiro stabilem florere felicitatem, si hæc & hæc ferat, hoc est, si ferat tum prospera, tum aduersa. Perpetua felicitas minitatur subitum exitium, quod temperatum est. solet esse diuturnius. Interpres in hãc sententiam adduxit uersum Homericum.

Τὸν πρὶν μὲν ἐφίλησε, διδοῦ δ' ἀγαθόν τε καὶὴν τεί.

Vnice amans dederat cui musa bonumq; malumq;

Extat autem hoc carmẽ Odysseæ θ. de Demodoco. Rursum Pindarus hymno 3. πόνων δ' ὃ τις ἀπόκλαρός ἔσται, ἔτ' ἔσεται. i. Laborum autem exors nullus est nec erit. Ac mox τὰ μὴ τὰ νέμων. i. Hæc & hæc fortiens, uidelicet bona cum malis. Interpres adducit & alium Pindari locum, quæ est in Pythijs hymno 3. ἓν πρὸς ἀνδρὸς πήματα σὺν Διὸ Αἰνησίᾳ βροτοῖς ἀθάνατοι. i. Ad unum bonum duo simul mala partiuntur mortalibus immortales. Adducit & illud Homericum quod alibi retulimus ex Odyssea ω.

Δοιοὶ γάρ τε πίθοι κατακέαται ἐν Διὸς οὐδει. id est,
Dolia nanq; Ionis duo sunt in limine posita.

Huc pertinent & illa de quibus nobis alias dictum est, ubi mel, ibi fel, ubi uber, ibi tuber, & huius generis alia. Nec alienum arbitror ab hac sententia, quod prisci Romani duas diuas coluerunt, Angeroniam atq; Volupiam: alterã ab angoribus dictam, alteram à uoluptate, & Angeroniæ quidẽ pontifices in sacello Volupiæ sacrum faciunt, significantes dolores ac uoluptates in uita hominum inuicẽ mixtas esse. Addunt Angeroniæ simulachrum in ara Volupiæ fuisse collocatum, quòd dolor comes sit uoluptati, & uoluptas doloris: hac figurã, ut os habeat obligatum atq; signatum: hoc enigmate significantes, eum qui dolore, & anxietates animi dissimulant, patientia bene forte ad maximam peruenire uoluptatem. Huiusmodi ferme Macrobius lib. in Somnium Scipionis 1. Definam si Aeschyli uersum ascripsero, quẽ Iulius Pollux lib. 6. cap. 11. testatur extare apud Aristophanem.

Ὀξυλιπῆ τ' ἄρα ποικίλον δοάν. id est,
Et duleiter acre temperabis punicum.

Huius enim pomi grana gratum quandam habent acrimoniam. Ad eundem modum temperata est uita mortalium.

Felicium multi cognati. LXXXVIII

Τῶν εὐτυχούντων πάντες ἐσμὲν συγγενεῖς. id est,
Cognatus unus quilibet felicium.

Id hodie uulgò dicunt, locupletum plurimos esse cognatos. Huc alluſit Terentius in Phorm. At si talentum rem reliquisset decẽ, primus esset, memoriter progeniẽ ueſtram uſq; ab auo atq;

dicq; atquo proferens. Pindarus in Nemeis hymno 10. sic extulit γνάμιλω. Οἴχεται τιμὰ φίλων τατωμένῳ φωτί, πᾶσαι δ' ὑπόνῳ πιτοὶ βροτ. id est, Perit honos utro priuato amicis, pauci autem mortales in rebus asperis fidi. Plato in epigrammate,

_ἢ μάλις ἔγνως
Τὸν ἔπ@ ὡς ἀδελὶς ἐδὲν ἔχουσι φίλ@. id est,
At tandem expertus nosti uerbum uetus illud,
Quod qui nil habet, huic nullus amicus adest.

Amantium iræ. LXXXIX

Τῶν φιλάντων ὀργαὶ. id est, Amantium iræ. Vbi qui non ex animo indignantur inuicem, aut de iracundia neutiquam dubitatur. Terentius in Andria, Amantium iræ, amoris redintegratio est. Et iuxta Græcam sententiam,

Ὀργὴ φιλάντων μικρὸν ἰσχύει χρόνον. id est,
Pusillo amantum durat ira tempore.

Atq; huiusmodi dissidiola quæ nonnunquam incidunt inter amicos, modo absit amaritudo, quasi renouant amicitiã excusso diuturnæ consuetudinis tædio. Quod eleganter indicat & Mimus ille, ni fallor, Publianus,

Discordia fit charior concordia.

Primum rectè ualere, proxima forma, tertio loco diuitiæ. XC

Plato de legibus 2. λέγεται γὰ ὧς ἄρισον ὑγιαίνειν, δεύτερον δὲ καλ@, τρίτον δὲ πλοῦτ@. id est, Aiunt enim optimũ, ac potissimum esse bonam ualetudinem, proximum formam, tertium diuitias. Meminit huius adagij aliis quoq; locis. Stobæus citat hæc ex Sclerio quodam, ὑγιαίνειν μὲν ἄρισον ἀνδρὶ θνατῶ, δεύτερον δ' φυὰν καλὴν γενέσθ', τρίτον δ' πλοῦτον ἀβλαβῆ, ἔτα τέταρτον ἡβᾶν μετὰ τῶν φίλων. id est, Bona ualetudine esse optimũ est homini mortali. Proximum specie honesta præditum esse. Tertium opes habere citra fraudem. Quartum ætate uigere cum amicis. Plato autẽ lib. De legibus primo effert ad hunc modum, ὃ γοῦν μὲ ὑγίεια, κάλλ@ δὲ δεύτερον, τὸ δὲ τρίτον ἰσχύς, τέταρτον δ' πλοῦτ@, ὁ τυφλὸς, ἀλλ' ὀφθαλμός. id est, Primum locum obtinet bona ualetudo, secundum forma, tertiũ robur, quartum opes, haud cæca, sed acutum cernentes. Hic ordo uotorum olim popularibus etiam cantilenis celebratur, teste Platone in Gorgia.

Fertur inter Græcas sententias huiusmodi senarius,

Οὐκ ἔστ' ὄλβος κρεῖττον ἀβρίγου βίου. id est,
Quàm bene ualere, melius in uita nihil.

Item alter huic similis,

Τυγίεια καὶ νῦς ἐσθλὰ ζῶ βίῳ δίνα. id est,
Rectè ualere & sapere, duo uitæ bona.

Quò spectat etiam illud Iuuenalis,

_Vt sit mens sana in corpore sano.

Et Horatius, Valeat possessor oportet.

Aristo Sicyonius pæana scripsit in laudem sanitatis, ut refert Athenæus lib. 15.

Τυγίεια πρόβλεψα μακάρων
Μετά σοι νάσαιμι τὸ λειπόμενον βιοτᾶς,
Σὺ δὲ μοι πρόφρων σώοισ@ ἔης. id est,
Sanitas antiquissima deorum, Tecum uiuam quod reliquum est uitæ, Tu uerò mihi propitia comitatrix esto, Ac mox, μετὰ σᾶο μάκαρα ὑγίεια, τέθηλε πάντα, καὶ λάμπει χαρίτων ἔαρ, Σέθεν γ' χώρις ἔνις δυνάμων. id est, Tecum diua sanitas florent omnia, ac renidet gratiarum uer. Absq; te uerò nemo felix. Aristoteles lib. Rhetoricorum 2. exemplum sententiæ quæ non egeat epilogo, hoc est additis rationc, quod sic omnibus persuasum sit, refert, Ἀνάγκη δὲ ὑγιαίνειν ἄριστον ὧν γε μοι δοκῆ. id est, Homini bene ualere optimum est, ut mihi quidem uidetur. Videtur esse senarius, sed corruptus. Aristoteles Moraliũ ad Eudemum lib. primo, narrat aliquem in uestibulo templi, quod est in Delo Apollinis, hanc scripsisse sententiam, Eidem non adesse omnia, bonitatem, honestatem, ac iucunditatem, ac quod iustissimum esset, fecisse honestissimum, optimum autem bene ualere, omnium uerò iucundissimum, potiri quod quis amat. Philosophus uerò felicitatem quum sit optima & pulcherrima, tamen eandem iudicat esse iucundissimam. Hæc enim diuidit uulgus, quum re uera sint coniunctissima. Locus erit prouerbio, quoties significabimus aliud alio prius esse, & ijs quæ potiora sunt, maiorem curam deberi.

Fœnum esse. Ambrosia alendus. XCI

Fœnum esse, & ambrosia alendus. Vtrunq; prouerbiali figura dixit M. Tullius, alterum in indoctos ac brutos homines: alterum in egregios, ut intelligas illos pecudibus, hos dijs æquandos. Nam fœno uictitant boues. Ambrosia cibus est apud Homerum, deorum ἀὶν ἐόντων. Cic. lib. de Orat. 2. Sic ego, Crasso audiente, primum loquar de facetijs, & docebo eas, uti aiunt, oratorem eum, quem cum Catulus nuper audisset, fœnum alios aiebat esse oportere. Rursum idem eodem lib. locabatur, inquit, Catullus, præsertim cum ita dicat ipse, ut ambrosia alendus esse uideatur. Horatius, præclaras opiparasq; cœnas, deûm cœnas uocat. O' noctes cœnæq; deûm, nectar & ambrosiam indicans. Nam hæc illis tantum à pœtis tribuuntur, si quando domi cibum capiunt: alioqui si contingat aliquò ad opimam uictimam inuitari, nidore carnium magis delectantur.

Spes alunt exules. XCII

Αἱ ἐλπίδες βόσκουσι φυγάδας. id est, Spes pascunt exules. Vbi quis excussus à pristina fortuna semper id agit ut restituatur. Ab humano sumptum ingenio, quo fieri uidemus, ut nullus ita sit exul, quin & uelit, & speret futurũ, ut aliquando postliminio redeat in patriam. Id ita esse, nos quoq; complurium exulum exemplo cognouimus, nominatim Ioannis Bentiuoli Bononiensis, quem cum illic essemus, Gallus ingratiam Iulij Romani Pontificis expulit. Eodem animo se fuisse testatur Ouidius apud Tomitanos exulans. Ne Iudæos quidem hodie spes destituit. Euripides prouerbium sententiam fuisse significat. Citatur autẽ à Plutarcho, libello quem De exilio conscripsit,

Αἱ δ' ἐλπίδες βόσκουσι φυγάδας, ὥς λέγ@,
Κεἰ ὧς βλέπουσί γ' ὄμμασιν, μέλλουσι δέ. id est,
Spes exules alunt, ut habet adagium,
Oculisq; spectant blandulis, cessant tamen.

Et nati natorum. XCIII

Παῖδες παίδων. id est, Nati natorum. Prouerbiali figura, qua longam rei cuiuspiam propagationem significamus, eam ætatij uice fuisse usurpatam satis indicat Plato cum alijs aliquot locis, tum lib. De legibus 3. καὶ παίδων παῖδας. ὃ λέγομεν. id est, Filios filiorum, ut dicimus. Sumptum è carmine illo Homerico, quod est Iliados Υ sub persona Neptuni de Aenea ad Iunonem,

Καὶ παίδων παῖδας, καὶ τοι μετόπισθε γενωὴν.

Quod Vergilius ita reddidit,

Et nati natorum, & qui nascentur ab illis.

Allusit ad Homericam figuram Aristophanes in Auibus,

Δώσομεν ἡμῖν αὐτοῖς, παισὶ, παίδων παισίν. id est,
Dabimus nobis ipsis, natis ac natorum natis.

In Nebulis eandem figurã per iocum torsit ad usuras, aliàs ab alijs nascentes.

Αὐτοίτε καὶ τ' ἀρχῖα καὶ τόκοι τόκων. id est,
Ipsi atq; sortes, fœnorumq; fœnora.

Nimirum alludens ad illud quod alibi retulimus,

Ἐξ τοκ@ πρὸ τόκοιο, τόκ@ δέ γε τρίτ' ἀλλ@.

Inno

Ἱππομανῆν. XCIIII

Ἱππομανῆν, dicebantur prouerbiali cōuitio fœminæ uiroſæ ac libidine præter modum prurientes. Ariſtoteles lib. De animalibus 6. ἃ μὲν ὖν ἵππια ἃ θήλεια ἱππομανῆσιν. ὄθεν καὶ ὠνόμ τῶν βλασφημίαν τὸ ὄνομα αὐτῶν ἐπιφέρεσιν, ἀπὸ μόνης Τ ζώων τῶν ἀπολάσεων σφῶν τὸ ἄρρο δισιάζειν. id eſt, Igitur equæ furiunt in equos. Vnde ab uno hoc animante ductum eſt uocabulum, quod in mulieres conuitio dicitur, circa Venerem intemperantes.

Ouium mores. XCV

Προβάτων ἤθη. id eſt, Ouium mores. In ſtupidos ac ſtolidos iaci ſolitum. Ariſtophanes in Pluto,

Ἀλλὰ προβατίν βίον λέγεις. id eſt,
Mihi imò uitam prædicas ouiculæ.

Ariſtoteles lib. De natura animalium nono, quamobrem ita prouerbio dici conſueuerit indicat: διαφέρει καί τε δειλίαν καὶ πραότητα, καὶ ἀνδρείαν καὶ ἀμαθότητα, καὶ νῦν τε καὶ ἀνοιαν. τότε γὰρ τῶν προβάτων ἤθη, ὥσπερ λέγεται, ἔνιοθι καὶ ἀεὶ πᾶσιν. πάντων γὰρ Τ τεθραμμένων κάκιόν ἐστι φέρειν τὰς ὀρμείας πρὸς ἀλλήλ. καὶ πολλάκις χειμῶν Τ ὄντ Τ, ἀφέρχεται ἔνδοθεν. καὶ ὅταν ὑπὸ Τ νηφε Τ λαφθῶσιν, ἂν μὲν κινῆσι ὁ ποιμήν, ὀκνοῦσιν ἀπιέναι, ἀλλ' ἀπόλλυται καταλαπόμενα, ἐὰν μὲν ἄρρενας κομίσωσιν οἱ ποιμένες, τότε ἢ ἀπολλύσιν. id eſt, Differunt autem & timiditate manſuetudine q̄, & ferocia placiditate q̄, intelligentia ac ſtolliditate. Nam & ouium ingenium, quemadmodum aiuni, ſimplex ac ſtultum. Siquidem eſt omnium quadrupedum inertiſſimū. Prorepit in deſerta, nulla de cauſa, ac ſæpenumero hyberni; menſibus foras è ſeptis digreditur. Quumq; à niuibus occupatum fuerit, ni paſtor compulerit, diſcedere non uult, ſed relictum ceſſansq; perit, niſi paſtores mares adduxerint. Nam ita demum conſequuntur. Proinde Ariſtophanes taxans uecordiam populi Athenienſis, ques illos uocat in Veſpis,

Ἐκκλησιάζειν προβάτα συνεβούλευσα. id eſt,
In concione pecus ouillum conſidet.

Nec hoc prætereundum loco, quod Diogenes Cynicus opulentum quendam, cæterum indoctum, πρόβατον χρυσόμαλον. id eſt, Quem aureo uellere dixit. Et Plautus in Bacchidibus, Quis has huc oues adegit? in ſenes ſtultos. Huc reſpiciēs Origenes enarrans Leuiticum, quis immolationē interpretatur affectuum ſtultorum & irrationabilium correctionē.

Muris interitus. XCVI

Κατὰ μυὸς ὄλεθρον. id eſt, Iuxta muris interitū. Aelianus lib. De naturis animalium 12. cap. 10. tradit murem minimè uiuacem eſſe, ſed ſua ſponte defluentibus inteſtinis ocyus emori, atq; hinc natum proverbium, κατὰ μυὸς ὄλεθρον. i. Iuxta muris interitum. Addit hoc uſum Menandrum in Ithade. Quadrare uidetur in homines imbecilla ualetudine, aut in μικροβίους. i. Breuis æui, quos μινυνθα δῆς appellat Homerus. Aut in eos qui paulatim extabeſcunt. Veriſimile eſt enim, mures ſic emori quemadmodum naſcuntur in Aegypto: ut aliqua pars ſit uiuus mus, altera nihil niſi limus.

Ante lentem augere ollam. XCVII

Πρὸ Ἀ φακῆς αὐξάνειν τὴν λοπάδα. id eſt, Ante lentem auge re ollam. Proverbiali figura dictum pro eo quod eſt, ſpes ingentes in animo concipere priuſquam res ipſa teneatur. Aut polliceri quod ipſe nondum habeat, aut præpropere ſibi placere, quaſi iam poſſideat ea quæ procul abſunt ut teneantur. Velut ſi quis ſpe ſacerdotij ſumptus iā incipiat facere quod nondum acceperit. Aut ſi quis uitæ ſtrepitum augeat ſpe magiſtratus, quem incertum eſt an ſit impetraturus. Citatur adagium ex Cratete apud Athenæum, μὴ πρὸ φακῆς λοπάδ' αὔξειν ἐὸς φάσιν ἄμμιν βάλλειν. i. Ne ante lenticulam augens ollam, aut patinā, in ſeditionem nos mittas. Citatur à Plutarcho commētario De præceptis bonæ ualetudinis, eiuſdem Cratetis nomine, his quidem uerbis, ὁ μὲν ἦν κράτης ἀνὴρ ἔνυχος καὶ πολυτέλειαν οἰόμενος ἐκ ἴσης τὰς νόσους καὶ τυραννίδας ἐμφύεσθαι ταῖς πόλεσι, μετὰ παιδιᾶς παραινῶν, μὴ πρὸ φακῆς λοπάδα αὔξειν ὅτι φάσιν ἄμμιν βάλλειν. Αὐτὸς δέ τις ἂν ὢν παρακελεύσαιτο, μὴ πρὸ φακῆς λοπάδα αὔξειν ἀεί, μὴ ἢ πάντως ὑποβαίνων τὴν καρδαμίδα, καὶ τὴν ἐλαίαν, ἢ τὸ θέρος καὶ Τ ἰχθῦν ἐς φάσιν ὀψωνισμένος τὸ σῶμα καὶ παραχόμενος ἀλλᾶται καὶ διαῤῥόλαις. i. Crates igitur cum exiſtimaret in ciuitatibus ſeditiones ac tyrannides potiſſimum è delicijs ac luxu naſci, per iocum admonuit, ne præ lenticula ſemper augens patinam, in ſeditionem nos coniiciās. Sed ſeipſum adhortetur quiſq;, ne ſemper præ lente augens patinam, ne ue modis omnibus, præterito naſturtio & olea, ad farcimen & piſcem deſciſcens, ex repletione corpori ſeditionem cōcitet, ac tumultum & diarrhœas. Crates cò detorſit dictū, ut apparet, poëtæ cuiuſpiam, ut pertineat ad homines impendio ſumptuoſos. Alluſit autem ad morem plebis, quæ ſolita ſit excitare ſeditiones, ſi conſpiciat optimates ſibi præponi. Nam iopade apponebātur cibi lautiores, id quod licet colligere ex Luciani Saturnalibus. Lens legumē eſt uiliſſimū ac plebeiū.

Pudebat recuſare, & non audebant ſuſcipere. XCVIII

M. Tullius in Epiſtolis ad Atticum uerſum hunc Homericum, ceu prouerbialem non ſemel uſurpauit.

Αἰδεῖσθαι μὲν ἀνώγαδε, δείσαι δ' ὑποδρχθαι. id eſt,
Detrectare pudor, formido ſubire uetabat.

Quo licebit uti, quoties incidit eiuſmodi negotium, ut aliud ſuadeat honeſtas, aliud utilitas: & dedecoroſum ſit non ſuſcipere prouinciam, rurſum periculoſum ſuſcipere. Poteſt accommodari etiam ad illos, qui rogati neq; negare audent ob pudorem, neq; præſtare tamen uolunt quod roganturob diuerſum animi uitium. Eſt autem hic uerſus apud Homerum Iliados H. ubi Hector quemlibet è Græcorū ducibus ad ſingulare certamen prouocat, & reliquis omnibus cunctantibus ſurgit Menelaus,

Ὡς ἔφαθ' οἱ δ' ἄρα πάντες ἀνὼν ἐγήνοντο σιωπῇ,
Αἰδεῖσθεν μὲν ἀνώγαδε, δείσαν δ' ὑποδρχθαι. id eſt,
Sic ait, interea tenuere ſilentia cuncti,
Detrectare pudor, formido ſubire uetabat.

Sphæram inter ſeſe reddere. XCIX

Plutarchus in libello De cognoſcendo profectu, μάλιστα δ' ἁ τὸ φιλόνεικον καὶ ἀυσκεὲ πρὸς τὰς ζητήσεις ὑφῆται, καὶ πεπώμεθα τοὺς λόγους ὥσπερ ἱμάντας ἢ σφαῖρας ἀλλήλοις μᾶλλον, ἢ μανθάνωμεν καὶ διδάσκωμεν χαίροντες. i. Maximè ſi quæſtionū ambitio contētioq; remittitur, ſiq; deſinimus argumēta, ceu lora ſphæraq;, ſic uicisſim inter nos reddere, ut magis gaudeamus ferire aut deijcere, quàm diſcere aut docere. Eſt apud Platonem in Euthydemo, ὁ δ' Διονυσόδωρος ὥσπερ σφαῖραν ἐκδεξάμενος Τ λόγον, πάλιν ἐσεχάιζετο Τ μειρακίν. id eſt, Dionyſodorus tanquam ſphæram exceptum ſermonem rurſus iaculabatur in adoleſcentem. Meminit de luſus genere Iulius Pollux, lib. De rerum uocabulis 9. Seneca quod Græci de ſphæra tradunt, ad pilæ luſum refert, oſtendens eam commoditatem requiri inter dantem beneficium & accipientem, quæ eſt inter mittentem pilam & excipientem. Volo, inquit, Chryſippi noſtri uti ſimilitudine de pilæ luſu, quam cadere non eſt dubium, aut mittentis ſtudio aut accipientis. Tunc curſum ſuum ſeruat, ubi inter manus utriuſque apte ab utroq; & iactata & excepta uerſatur. Neceſſe eſt autem luſor bonus aliter illam colluſori longo, aliter breui mittat. Eadē beneficij ratio eſt, niſi utrique perſonæ dantis & accipientis aptatur, nec ab

hoc

hoc exibit, nec ad illum peruenit ut debet. Si cum exercitato & docto negotium est, nudatum pilam mittemus: uteunq; enim uenit, manus illam expedita & agilis repercutiet. Si cũ tyrone & indocto, non tam rigide nec tam excusse, sed languidius, & in ipsam dirigentis manum remisse occurremus. Idem faciendum est in beneficijs & c. In eodem lib. aliquãto post. Sicut in lusu est aliquid, pilam scite dẽ diligenter excipere, sed non dicitur bonus lusor, nisi qui apte & expedite remisit quam acceperat. Non dissimilis est, quem hodie pile nocant apud Italos, cuius meminit Horatius.

Nanq; pila lippis inimicum & ludere crudis.

Athenæus lib. 1. docet, sphæræ lusum olim dictum φαινίνδα ἀπὸ τῆ ἀφέσεως τ σφαιρῶν, quæ uerba quid sibi uelint, non satis intelligo, magis arbitror dictum, ἀπὸ τ φαίνεσθαι, quod sphæra missa emicet. Ibidem citatur carmen Antiphanis,

Σφαῖραν λαβὼν
Τῶ μὲν δίδες ἔχαιρε, τὸν δ' ἔφλιν' ἅμα,
Τὸν δ' ἠνέρσε, τὸν δ' ἀνέκρουσε πάλιν,
Κλαγγεδόσι φανᾶς. id est, Sumpta pila
Gaudebat huic dedisse, at hunc fugit simul.
Excußit hunc, at erigebat alterum
Tubæ in modum sonante uoce.

Quidrabit adagiũ in eos qui se uicißim dicterijs incessunt. Confine, sicut opinor, illi Persiano,

Cædimus, inq; uicem præbemus crura sagittis.

Iuxta Senecæ sententiam, quadrabit etiam in eos qui sibi mutuo assentantur & colludunt in disputatione, uelut quum Scotista respondet scotistice. Nominalis iuxta decreta nominalium, ut non quæratur ueritas, sed theatrica quædam fabula peragi uideatur.

Animo ægrotanti medicus est oratio. C

Celebratur hic uersus apud Græcos prouerbij uice, citaturq; à Plutarcho ad Apollonium,

Ψυχᾶς νοσήσας ἰατρὸς λόγος. id est,
Aegroto animo medicus est oratio.

Sumptum apparet ex Aeschyli Prometheo,

Οἰκτῶ τ' ἐμαυτὸν τῶνδέ γ' οὐδαμοῦ, ὅτι
Ὀργᾶς νοσήσας ἰατρὸς ἰατρὸν λόγοις. id est,
Mon hoc quidem te præterit Promethee,
Morbo quòd iræ medicus est oratio.

Siquidem ut inquit ille sapiens Hebræus, Sermo mollis frangit iram. Et ira iuxta Stoicos nihil aliud est quàm furor breuis. Huc allusit Horatius in Epistolis,

Sunt uerba & uoces, quibus hunc lenire dolorem
Possis, & magnam morbi depellere partem.

Ex opinione Stoicorum, cupiditates animi morbos appellat. His philosophia medetur pharmacis uerborũ, i. monitis salubribus. Et apud Terentium arguit sese Menedemus, quòd non ut decuit, tractarit ægrotum animum adolescentis. Vt enim in corporum morbis pro ratione ualetudinis, alia atque alia adhibentur pharmaca, ita idem in animi malis non eadem adhibenda est oratio. Sed interim blandius monendũ, interim acrius increpandũ, nonunquam dißimulandũ, & imprudenti pharmacon admouendum. Iuxta Pauli monitum, Argue, obsecra, increpa. Ferunetur in eandem sententiam & hi senarij,

Λόγος γάρ ἐστι φάρμακον λύπης μόνον. id est,
Dolori enim medetur una oratio. Et
Λόγῳ τ' ὑπέσχες φαρμάκῳ σοφοστόμῳ. id est,
Sermone flexisti optimo me pharmaco. Et
Ὁ λόγος ἰατρὸς τ ψυχῆς πάθους. id est,
Animo laboranti medicus oratio est.

Socrates in oratione De pace, eleganter usurpauit hanc sententiam, ὑμᾶς δὲ χρὴ, πρῶτον μὲν τοῦτο γινώσκειν, ὅτι τ περὶ τὸ σῶμα νοσημάτων πολλὰ θεραπεύει καὶ παύει δαπανᾶ τοῖς ἰατροῖς εὔπλουτον, τοὺς δ' ψυχᾶς τὰς νοσούσας καὶ χεμάσας τοσαῦτ' ἐστὶν ἐφ' ὑμῖν ἐκδίκου τοῦ ἄλλο φάρμακον, πλὴν λόγου ὃς ὁ τολμῶν τοῖς ἁμαρτάνουσιν ἰωμένοις ἐπιπλήττειν. ἔπειθ' ὅτι καταγέλαστόν ἐστι τὰς μὲν νόσους καὶ τὰς τομὰς τ ἰατρῶν ὑπομένειν, ἵνα πλείονων ἀλγηδόνων ἀπαλλαγῶμεν, τοὺς δ' ἀλγεσ ἀποδυσιμάζειν πρὶν ἐσθῆτα σαφῶς, ἐ τοιαύτην ἔχουσι τὴν διώξαμεν, ὡς τ' ὠφελοῦσα τὸν ἀνδούσας. i. Vos autẽ illud in primis scire oportet, quod aduersus corporis morbos multa uariaq; remedia à medicis reperta sunt, animis uerò ægrotantibus ac grauis cupiditatibus oppletis, non est aliud remedium quàm oratio quæ non uereatur errantes increpare. Deinde deridiculum esse, quum medicorũ ustiras ac sectiones perferamus, ut à grauioribus cruciatibus liberemur, orationem reijcere priusquã liqueat, an huiusmodi uim habeat, ut utilitatẽ adferat audiẽtibus. Verũ ut amica, salubris, & tẽpore adhibita oratio, remedium est efficax, ac præsentaneũ: ita sermo inimicus, aut pestilens, aut nõ in tẽpore dictus, letale uenenũ est.

CHILIADIS TERTIAE CENTVRIA II.

Si quid mali, in Pyrrham. I

Ει τι κακὸν, εἰς Πύῤῥαν. id est, Si quid mali, in Pyrrham. subaudiẽdum recidat, aut abeat, aut eiusmodi quippiam. Ad hunc modum malum, si quod timeretur, deprecabantur abominantes, & in hostiũ caput imprecantes. Vnde & illa figura Græcis pariter ac latinis scriptoribus familiaris, hostibus nostris hoc eueniat. Ouidius,

Hostibus eueniant conuiuia talia nostris.

Idem 3. de Arte amandi.

Hostibus eueniat tam fœdi causa pudoris. Idẽ lib. 3. Fast.
Eueniat nostris hostibus ille color. Idem lib. 2. Eleg.
Hostibus eueniat uacuo dormire cubili.
Hostibus eueniat uita seuera meis. Idem lib. 3. Eleg.
Eueniat nostris hostibus ille pudor.

Rursum Vergilius lib. 3. Georg.

Dij meliora pijs, erroremq; hostibus illum.

Idem in 8. Aen. de Mezentio,

Dij capiti illius generiq; reseruent. Propertius
Hostibus eueniat lenis puella meis.

Et Horatius in Odis.

Hostium uxores, pueriq; caecos
Sentiant motus orientis austri.

Et Terẽtius in Heauton timorumeno, in sene seipsum excruciãte. Au, obsecro te, isthuc inimicis fiet. Idẽ in Eunuc. Vtinã sic sint qui mihi male uolunt. Originẽ prouerbij tradũt huiusmodi. Quondã Pyrrhæos, quotquot erant finitimi, graui odio persequebãtur: unde si quod malũ aliquando uideretur impẽdere, id abominãtes, precabãtur ut in Pyrrhæos auerteretur dicẽtes, εἰς τὸν Πύῤῥαίων. i. In Pyrrhæorũ regionẽ. Est autẽ Pyrrha, Lesbi insulæ ciuitas, autore Stephano. Est & altera inter Prienẽ & Miletũ. Nescio an librarijs sit imputandũ, quod Plutarch. in cõuiuio sapientũ pro Pyrrhã refert Prienẽ. Verba Plutarchi sic habẽt, ὁ δὲ θάλης γελάσας, εἶπε κακὸν εἶπεν ἀθὶς ἐς Πριήνην. Διαλύσει γὰρ ὁ βίας, ὡς διέλυσεν ἔμπροσθεν τὸ πρῶτον. i. Ac thales ridens, si quid, inquit, mali, rursus in Prienen. Soluet enim Bias, quẽadmodũ soluit prius. Mihi uidetur loci nomẽ data opera mutatũ, quod Bias esset Prienæus, ita loco Pyrrha mutata est in Prienen.

In tuum ipsius malum lunam deduces. II

Ἐπὶ σαυτῷ τὴν σελήνην καθελεῖς. id est, Aduersus teipsum lunam

lunam detrahis. Maleficæ mulieres incantamentis quibuſdam lunam in terram detrahere credebantur antiquitus. Vnde Vergilius.

Carmina uel cœlo poſſunt deducere lunam.

Et Horatius in Odis,

Per atq; libros carminum ualentium
Refixa cœlo deuocare ſydera. Et rurſum in Sermon.
Lunamq; rubentem
Ne foret his teſtis, poſt magna latere ſepulchra.

Item Iuuenalis,

Vna laboranti poterit ſuccurrere lunæ.

Creditum eſt olim, huiuſmodi fagas oculis ac pedibus priuari ſolere. Aglaonice quæpiam, cum per aſtrologiæ cognitionem defectus præſciret, iactabat, ſe lunam è cœlo detracturã in terram. Atq; eius iactantiæ pœnas dedit, de quo dicetur in prouerbio, Lunam detrahere. Prouerbium igitur hinc ſumptum, dicebatur de ijs qui ſuis ipſorum artibus ſibi malum accerſerẽt. Quod genus, ſi quis callidis rationibus effeciſſet, ut accerſeretur aliquis, deinde ueniret, ut ab eo quem accerſendum curaſſet, ſubuerteretur.

Coruus aquat. III

Κόραξ ὑδρεύει. id eſt, Coruus aquat. Dici ſolitum, ubi quis non citra negotium, citraq; ingenium conſequeretur ea quæ cuperet. Aut ubi quis rem nouis artibus tentaret efficere. Ductum ab apologo de coruo cũ ſtitiret, congeſtis lapillis aquã ex imo fundo in ſummam uaſis oram euocante. Quod Plinius ut rem geſtam memorat lib. 10. cap. 43. ſed probabilius uidetur ut adagium referatur ad eam fabulam, quam Faſtorum libro ſecundo narrat Ouidius ad hunc modum,

Forte Ioui Phœbus feſtum ſolenne parabat,
Non faciet longas fabula noſtra moras.
Imea dixit auis, ne quid pia ſacra moretur,
Et tenuem uiuis fontibus adfer aquam.
Corulus inauratum pedibus cratera recuruis
Tollit, et æreum peruolat altus iter.
Stabat adhuc ficus duris denſiſſima pomis,
Tentat eam roſtro, non erat apta legi.
Immemor imperij ſediſſe ſub arbore ſertur,
Dum fieret tarda dulcia poma mora.
Iamq; ſatur, nigris longum capit unguibus hydrum,
Ad dominumq; redit, fictaq; uerba refert.
Hic mihi cauſa moræ uiuarum obſeſſor aquarum,
Hic tenuit fonteis, officiumq; meum.
Addis ait culpæ mendacia Phœbus, et audes
Fatidicum uerbis fallere uelle deum?
At tibi dum lacteus hærebit in arbore ficus,
De rullo gelidæ fonte bibantur aquæ.

Memunit huius et Hyginius et Aelianus De naturis animantium lib. 1. Proinde prouerbium mihi magis uidetur conuenire in ceſſatorem.

Conuenerat Attabas & Numenius. IIII

Συνῆλθον ἀτταβάς τε καὶ νομήνιος. id eſt, Coniunctus eſt ſuo Atabas Numenio.

Quidem legũt Attagas. Dici ſolitũ quoties improbus aggregatur cũ improbo. Diogenianus tradit hos inſigne par furũ fuiſſe. Meminit huius Diogenes Laërtius in uita Timonis Nicei. Nam hoc prouerbio notabat eos, qui putabãt intellectu atteſtante ſenſibus eſſe credendum, quum ipſe nec rationi nec ſenſibus aſſentiendum putaret. Simillimum illi, quod alibi dictum eſt, Cum Bitho Bacchius.

Coloſsi magnitudine. V

Κολοσσὸς μεγέθους. id eſt, Coloſſea magnitudine. Prouerbialis apud ~~Lucianum hyperbole~~, in homines prægrãdi corporis mole, aũ ſtatuis ingẽtibus, quas Coloſſos appellant. Inter has in primis celebratur ſolis Coloſſus apud Rhodios, ſeptuaginta cubitis altus, hoc eſt iuxta Feſtum Pompeium, pedes ~~centum et~~ quinq;, ~~cuius pollicem uix pauci~~ potuerũt amplecti. Referuntur et alij apud Plinium prodigioſæ magnitudinis. Nam ijs impendio delectabantur olim imperatores Romani, quibus, ut uidetur, magis erat cordi maximos eſſe, quàm optimos. Legimus et etnæos dici prægrandes. De magnis ac uehementer molestis qui Athones dicti ſunt, alibi meminimus, quemadmodum et Hamaxleis.

Mali commatis. VI

Πονηρῶ κόμματι. id eſt, Mali commatis, dicebatur improbus, contemptus et reijculus quiſpiam. Sumpta metaphora à reprobatis nomiſmatis. Ariſtophanes in Pluto.

Εοικὸς εἶναι γ' πονηρῶ κόμματι. id eſt,
Videtur eſſe non probati commatis.

In ſycophantam dictum, iam ad paupertatem famemq; redactum, poſteaquam Plutus oculos receperat. Interpres oſtendit, comma genus eſſe utiliſſimi nomiſmatis. Sonat autem perinde quaſi dicas, malæ monetæ. Rurſum in eadem fabula,

Γνώσεται
Ὅτ' ἐς' ὀκεῖνα γ' πονηρῶ κόμματος. id eſt,
Illius eſſe hunc improbitati commatis.

Apud eundem in Ranis, Τῷ ναυίσχῳ κόμματι.

Idem in Concionatricibus,

Καὶ κακὸν γέμει κόμμι' ἐγγύτ' ἐκεῖνο. id eſt,
Atiſthuc hercule comma mihi fuit malum.

Reddit cauſam, quod quum abiiſſet in forum empturus farinas, iamq; peram ſuppoſuiſſet, præco clamauit, ne quis reciperet æreos nummos, ſed argento uenderentur omnia. Ad hanc formam pertinent etiam illæ, ceu prouerbiales metaphoræ, μίδας & ἀνθρωπος, & μιδᾶν λύπη, pro eo quod eſt, impoſturam facere, & μιδᾶλα, pro impoſtura, quæ locis reperiuntur cum aliàs frequentius, tum Platonis lib. De legib. 11. ſi quis fortè certius deſiderabit teſtimonium. Proinde qui ~~moribus ſuis improbatis~~, eos μιδᾶλας uocant, quaſi dicas adulterinæ monetæ. Appoſitius autem ad oris figuram, morum et indolis indicem referetur. Siquidem quemadmodum nummus inſpecta imagine dignoſcitur ilico, probatus ne ſit an adulterinus, itidem ex ipſa ſtatim hominis forma deprehenditur ingenium, uel Euripide teſte, cuius hæc ſunt in Ione.

Γνοίη δ' ἂν ὡς τὰ πολλὰ γ' ἀνθρώπων πόρι,
Τὸ σχῆμ' ἰδόντας ἀ πίφυκεν ἀγχύσις. id eſt,
Plerunq; ſpecies ipſa, ſimul aſpexeris
Hominem arguit, generoſus is ſit, an ſecus.

Beneuolus trucidator. VII

Εὔνους σφάκτης. id eſt, Beneuolus occiſor. Conuenit in hos qui cum ſummam adferant perniciem, tamen beneuolentiæ ſpeciem adhibent. Tractum aiunt ab Oreſte qui trucidata matre Clytemneſtra, parentale conuiuium uelut in illius honorem exhibuit. Quidam et ad Antigonum regem referunt, qui poſteaquam Semelen è medio ſuſtuliſſet, oſſa tamen illius ſummo cum honore curauit ad matrem deportanda. Sunt quibus magis placet, ut adagium ad Ptolemæũ Philopatoris filium referatur: is matrem Berenicen in palatio ipſius uinculis conſtrictam, Soſibio tradidit adſeruandam, ubi illa non ferens eam filij contumeliam, ſumpto ueneno interijt. At ille perturbatus inſomnijs, monimentum in medio urbis extruxit, quod nunc ſepulchrum appellatur. In hoc una cum matre maiores omneis ſuos compoſuit, et inter hos Alexandrum Magnum. Nec hoc contentus officio uir pius, templum eidem conſtituit in Aegialis, cui nomen inditum, Berenices ſeruatricis. Hæc fermè Zenodotus. Conſine eſt illud quod alibi recenſuimus, Intempeſtiua beneuolentia nihil à ſimultate differt. Ita Flaccus,

Nil

Nil moror officium quod me grauat.
Nec parum scite dixit Ennius apud Cicer. lib. Offic. 2.
Benefacta male locata, malefacta arbitror.

Corytheo deformior. VIII

Κορυθῷ ἀδικώτερος. id est, Corytheo deformior. Aiunt Corytheum quempiam fuisse hominem insignite stultum ac uecordem, ad hoc forma infelicissima fœdissimaq;, cui liberi item fuerint omnes patrem referentes: unde uulgaris dictus est locus, in hominem bardum, ac perinde deformem. Refertur adagium à Zenodoto.

Contra torrentem niti. IX

Contra torrentem niti dicuntur, qui frustra certant cum ijs, quos uincere non queant. Sumptum à natantibus, qui solent secundo natare flumine, maximè si torrens fuerit. Quòd si contra nitantur, nihil promouerint. Vsurpat hoc adagium Aurelius Augustinus in epist. quadam ad diuum Hieronymum. Et laudatur à Iuuenale Crispi prudentia, qui Domitiani uiolentiæ concesserit, & ingenio alioqui insanabili obsecundarit.

Ille igitur nunquam direxit brachia contra
Torrentem. Item Ouidius,
Stultus ab obliquo qui cum discedere possit,
Pugnat in aduersas ire natator aquas.

Gregorius Theologus ad Eudoxium rhetorem, Τὸ δὲ μὴ βιάζεσθαι ῥᾴδιον πρὸς ἃ παροτρύνει παιδεύει. id est, nō esse cogendum fluminis impetum docet etiam prouerbium.

Vsq; ad aras amicus. X

Μέχρι τῶν βωμῶν φίλος ἐμοί. id est, Vsq; ad aram sum amicus. Tametsi nō est huius instituti quælibet apophthegmata colligere, tamen hoc ita commode dictū, & specie usq;adeo prouerbiali, præterea sic à magnis celebratū autoribus, ut merito uideatur in hunc ordinem cooptandum. Responsum est autem à Pericle, quem cum amicus quispiam rogaret, ut in causa quadā sua gratia falsum deieraret, Δεῖ με ἕνεκα συμπράττειν τοῖς φίλοις, ἀλλὰ μέχρι βώμων. id est, Oportet me commodare amicis, sed usq; ad aras. Ita refert Gellius. Cō modius refert Plutarchus in libello, πρὸς Ἀνώνυμον μέχρι τῶν βωμῶν φίλος ἐμοί. id est, Vsq; ad aram sum amicus. Admonet prouerbium, nonnunquam, quo consulatius amicorum commodis, eorumq; uoluntati morē geramus, fas uideri paululum à recto deflectere, uerum eatenus, ne propter hominem amicum numinis reuerentiam uiolemus. Olim iurantes aram manu contingebant. Porrò quatenus & quousq; sit ab honesto deflectendum amici causa, copiosè, doctèq; disputat A. Gellius lib. Noctium Atticarum 1. cap. 3.

Codali chœnix. XI

Κοδάλη χοίνιξ. id est, Codali chœnix, siue demensum. De magnis mensuris dicebatur, autore Suida. Neq; præterea quicquam super hac re mihi repertum est adhuc apud autores. Coniectare licet, ortum à seruo quopiam edaci, cui chœnix fuerit altius capax, & hac arte fraudarit herum. In collectaneis quæ titulo Hesychij circūferuntur, reperio Condalum piscem, aut eundem, aut certè affinem Cestreo, quem Gaza uertit Mugilem, Sed idem meminit alibi huius prouerbij κοδάλη χοίνιξ, subindicans fuisse quempiam ædilem qui maioribus mensuris solitus sit uti.

Concha dignus. XII

Κόγχης ἄξιος. id est, Concha dignus. Rem nullius pretij conchā dicūt Græci, quemadmodum Latini nauci aut floccii. Vnde quod contemptissimum, nullius q; rei significabant, id κόγχης ἄξιον dicebant.

Conto nauiga. XIII

Κοντῷ πλεῖν. id est, Conto nauigare, dicebantur, qui sic rebus uterentur, quem admodum uti conueniebat, aut qui uitæ genus suo accommodatum ingenio sequerentur. Neq; enim contus ad ullum usum accommodatus, quàm ad nauigationē. Itidem non ad quamuis uitam quiuis idoneus est. Vtaris licebit, si quem admonere uoles, ut quaq; re uatar ad id ad quod inuenta sit, ut quorsum seruas nummos tuos, non in hoc natos ut spectentur, sed quo uitæ subsidio sint: conto nauigandum est. Refertur à Suida.

Cydi pœnam debet. XIIII

Κύδος ἀλλὰ δρέπανα. id est, Cydi pœnam debet. κῦδος prima producta, gloriam significat: eadē correpta τὴν λοιδορίαν καὶ κακολογίαν. id est, Maledictum & conuitium, Vnde & uerbum deduxere κυδάζειν, pro eo quod est conuitiari. Proinde cum quis ob rem friuolam uehuti uerbum aliquod temere dictum deferretur uexaretur q;, cum prouerbio dicebant, κύδος ἀλλὰ δικτέτικται, καὶ κύδος ἀλλὰ δρέπανα. id est, conuitij pœnam dependisse, & maledicti pœnam debere. Nam antiquitus mulcta dicebatur ijs, qui petulantius in quempiam aliquid dixissent.

Cnips in loco. XV

Ὁ κνίψ ἐν χώρᾳ. id est, Cnips in regione. Dictum in eos, qui subinde sedem mutarent, & aliunde alió demigrarent. Cui uitio sese obnoxium fuisse confitetur Horatius. Est autem σκνίψ, siue κνίψ, nam utrunque reperio, uermiculus innascens materijs. Is croso ligno, semper locum mutare nititur. Quidam efferunt prouerbium hoc modo, κνίψ ἐκ χώρας. id est, Cnips è regione, ut subaudias demigrat. Plinius lib. decimosexto cap. 41. inter pestes materiarum terebinem commemorat, uermem grauissimo ad portionē capite, sic appellatum, quod dentibus erodat. sed proprié uocari, terebinem, quæ in mari materiam infestet. Addit huius generis Cerasten uocari, qui simul atq; tantum eroserit, ut circumagat sese, generat alium. Hæc an huic prouerbio congruant dubito, nam Græci tradunt κνίπας esse animalculum uolucre & ξυλοφάγον, non dissimile culici. Id si uerum est, non uideo qui constiterit, quod ab Aristotele proditum est auē ξυλοκόπτην, quem Latini, ni fallor, picum Martium appellant, ob id rostro fodere arbores, ut κνίπας in ligno latentes enucleet. Suidas ait à κνιπὸς, qui est genitiuus casus huius nominatiui κνίψ, fingi nominatiuum κνιπὸς, eamq; uocem significare, parcum, tenuiq; uictu uiuentem, nimirum ad Cnipis exemplum, qui lignorum arrosu pascitur, cibo non admodum lauto. Proinde consentaneum uidetur, adagium dici posse in fordidos, duro parcoq; uictu utentes.

Cyclobori uox. XVI

Κυκλοβόρος φωνὴ. id est, Cyclobori uox. De clamosis, & uehementer obstreperis dicebatur, aut quibus uox esset uitiosa raucaq;. Cycloborus fluuius quidam Atticæ, non perpetuus sed torrens, ingenti strepitu defluens, unde ductum prouerbium. Aristophanes in Equitibus.

Ἀρπαξ, κεκράκτης, κυκλοβόρος φωνὴν ἔχων. id est, Clamosus, auidus, uoce Cyclobori obstrepens.

Thasium infundis. XVII

Θάσιον ἐνίχεις. id est, Thasium miscuisti. Dici solitum uidetur, ubi quis uinum non aqua, sed alio quopiam efficaciore uino dilueret. Nam Thasia uina laudatissima quondam fuisse, testatur Apuleius apologia prima, Olitori, inquiens, & cauponi merito concessum est, olus & uinum ex nobilitate soli commendare, uinum Thasium, olus Phliasium. Et Plinius capite septimo, Naturalis historiæ lib. 14. inter transmarina uina Thasium Chium q; que in summa gloria fuisse scribit. Est autem Thasus insula iuxta Thraciam: unde prouerbium, Thasus bonorum. In ea insula narrant fuisse Staphylum, quem deperierit Baccōus. Sumptum ex Aristophanis Pluto, quo loco uersus hic est,

Εἰ θάσιον ἐνέχεας, ἑπόντως γε νὴ Δία. id est,
Merito profecto, si Thasion infuderas.

Anus

Anus quædam queritur adolescentem amatorem pridem ita sibi solitum adulari, ut diceret illam suauißimè olere. Ad id per iocum respondens Chremylus, negat esse mirum, si ita uisum fuit adulescenti, cum illi unum Thasium odoratißimum proponere sit solita. Interpres addit ὑκάρας dictū pro ἐλίρνας. id est, infundebas, pro miscebas.

Κλειτομιάζειν. XVIII

Κλειτομιάζειν uulgato conuitio dicebantur ij, qui puerorum amoribus oblectarentur, aut, ut ait Diogenianus, mulieres immodicè libidinosæ. Vnde natum sit prouerbium, non satis liquet, nisi quòd Hesychius docet, κλειτορὶς Græcis sonare naturæ muliebris uicinam partem, unde receptum ut κλειτορμιάζειν appellarent libidinosam contrectationem, attestante & Suida.

Claudiana tonitrua. XIX

Festus Pompeius innuere uidetur, Claudiana tonitrua in uulgi sermonem abijsse, scribens ideo uocata Claudiana tonitrua, quòd Claudius Pulcher instituerit, ut ludis post scenam factis, lapidum coniectus ita fieret, ut ueri tonitrus similitudinem imitaretur. Nam antea leues admodum & paruos sonitus fieri solitos, cum claui & lapides in labrum æneum conijcerentur. Quadrabit adagiū, si modo uidebitur in adagionum gregem recipiendum, in homines immodicè clamosos, & odiosè obstreperos. Simillimum illi, quod alibi retulimus, Δωδωναῖον χαλκεῖον. id est, Dodonæum æs.

Claudi more tenere pilam. XX

M. Tullius aduersus Pisonem scribit in hunc modum: Græcus primum distinguere illa atq; dividere, quem admodum dicerentur, Iste claudus, quomodo aiunt, pilam retinere, quòd acceperat testificari. Hactenus Cicero. Prouerbium congruit in eos, qui quicquid à præceptoribus acceperint, siue id doctum sit, siue indoctum, nullo delectu, nullo; iudicio tenere solent, ac sequi. Sumpta metaphora à claudo diffidente suis pedibus, & ob id pertinaciter columnis innitente. Nisi si cui magis referendū uidetur ad lusum pilæ, quam claudus ita demum accipit, si commode illi mittas. Alioqui pedibus tardus non potest utcunq; missam accipere. Seneca lib. De beneficijs 7. Quid si me remitttere pilam manco iubeas? hoc est, dare beneficium illi, qui non sit idoneus ad accipiendū. Plautus in Aulularia. Tum autem interdius, quasi claudus sutor domi sedet totos dies. Generatim conueniet in omneis qui de alieno pendent iudicio, alienęq; innituntur autoritati, quemadmodum isti, quibus satis est dixisse, αὐτὸς ἔφα.

Loripedem rectus derideat. XXI

Et sanè quàm elegans est, & plurimum habet figuræ prouerbialis illud apud Iuuenalem:

Loripedem rectus deridcat, Aethiopem albus.

Quo conueniet uti, quoties aliquis id alijs opprobrat mali, cui sit ipse obnoxius, aut alicna castigat uitia, à quibus ipse non sit immunis, perinde quasi claudus claudo claudicationis uitium per contumeliam objiciat. Oportet eum quàm maximè uacare culpa, qui in alium paratus est dicere: & stultißimum est, in aliū iacere quod in ipsum possit retorqueri,

Quis enim tulerit Gracchos de seditione querentes?

Si fur displiceat Verri, si homicida Miloni?

Celebratur illud Leonis Byzantij, cui cum maledicus quispiam opprobrasset uitium oculorū, ipse gibbo deformatus: Humanum, inquit, conuitium in me iecisti, cum ipse Nemesim in dorso portes.

Clisthenem uideo. XXII

Κλεισθένην ὁρῶ. i. Clisthenē uideo. Clisthenes hic male audijt, & comicorum conuitijs laceratus est, quòd parum uir haberetur, fœdq; cultu indecoro, uelut in mulierem transfiguraret, Sardanapalum illum Assyrium imitatus. Aristophanes ἐν θεσμοφοριαζούσαις,

Ορᾷς σεαυτὸν μὰ δί', ἀλλὰ κλεισθένη. id est,

Teipsum uides? non per Iouem, sed Clisthenem.

Suidas refert, & ait conuenire in eos, qui læui, derasa; semper esse, quo iuuenis etiamdum uideretur. Effertur & ad hunc modum, κλεισθένης ἀκρατέστερος. id est, Clisthene intemperantior, de cinædo & deliciis effœminato, contrarium illi, ζήνωνος ἐγκρατέστερος. id est, Zenone temperantior.

Cleocritus. XXIII

Κλεόκριτος. id est, Cleocritus. Id nominis contumeliæ causa iaciebatur in cinædos ac molles & parum uiros. Nam & hūc ueteris comœdiæ maledicta nobilitarūt. Dictus est autē effœminatus cinædus, hospes, obscuro fœdoq; genere, Cybeles filius, quòd Rheæ mysteria ab exectis curatiq; peragerentur. Ne forma quidem à moribus dissrepabat. Nam facie uelut anem referebat. Suidas nominatim prouerbij loco refert, alioquin ipse non retulissem inter adagia.

Coturnissare. XXIIII

Κιχλίζειν, prouerbio dicebantur, qui pinguibus coturnicibus, aut turdis uescerentur, aut qui riderent lasciue, pariūq; decore. Proinde & κιχλισμὸν, risum mollem & impudicū appellant. Quadrabit igitur uel in liguritores & cupedijs addictos, uel in lasciuius ludentes. Sturni nihil non imitantur, & turdus à Plinio recensetur inter aues, quæ sermonem humanum imitantur. Nam autores uocem hanc uarie transferunt.

Cilicium exitium. XXV

Κιλίκιον ὄλεθρον. id est, Cilicium exitiū. De crudeli & immani dicebatur. Cilices enim ob piraticam quam exercebant, & assiduas hostium depræ dationes infames erant immanitatis & crudelitatis nomine. Quapropter & Attici uindictas acerbiores, κιλικίσσας appellabant. Meminit præter alios Hesychius. Similis formæ est, quòd apud Iureconsultos legimus Nauricum pro crudeli immanique latrone.

Ceutaurice. XXVI

Κενταυρικῶς. id est, Centaurice fieri dicebatur, quòd immaniter, ferociter, inciuiliter ue fieret, sumpta uoce à Centaurorum moribus. Aristophanes in Ranis.

Τὶς τὴν θύραν ἐπάταξεν ὡς κενταυρικῶς; id est,

Quis ostium pulsauit ita Centaurice?

Etenim Centauri uiribus & ui peragebant omnia, legū & iuris omnis ignari: Tametsi quidam existimant hoc apud Aristophanem dictum ἀφυϊκῶς, in Bacchum mollem alioqui & imbellem.

Cilicij imperatores. XXVII

Κίλικες στρατηγοί. id est, Cilicij duces. Dicebantur homines hirsuti, & pilis obsiti. Vnde & saga pilis contexta, Cilicia uocantur. Autor Diogenianus. Simpliciter autem κίλικες dicebantur, robusti, sordidi & magni, unde & κιλικίζειν dicuntur, qui prauis sunt moribus: & κίλικες λόγοι barbarica suffragia, quòd illi sortibus in galeam missis soleant decernere. Memorantur κιλικάδαι, qui quum essent serui, heris ejectis occuparunt regionem. κιλικιὼν ἀγαθὼν aliàs recensuimus.

Ciuitates ludimus. XXVIII

Πόλεις παίζομεν. id est, Ciuitates ludimus. Lusus genus quoddam est, in quo calculis ludebatur olim, quos antiquitus πόλεις, id est, urbes uocabant. Neoterici, χώρας, hoc est, regiones appellare cœperunt. Vsurpauit adagium Cratinus in Fugitiuis. Hic nimirum locus est, ni fallor, quē Iulius Pollux citat lib. De rerum uocabulis 9. παιδιὰν δὲ πόλιν βασιλέος ἅλ πόλαιος, οἷσθ' ἣν λέγομεν, καὶ παῖδα καὶ πόλιν, ἣν παίζουσιν. id est, Pandionian ciuitatem regis, supra modum adulatricis. Nosti quam dicimus, & canē & ciuitatem quam ludunt. Genus autem lusus describit his uerbis

ueribus, ἢ δ' διὰ πολλῶν ψήφων παιδιὰ, πλινθίδιόν ἐστι, χάραξι γραμμὰς ἔχον διαπεμπάσας· καὶ τὸ μὲν πλινθίου καλεῖται πόλις, τὸ δὲ ψήφων ἑκάστη κύων. διπρομμάων δ' ἐς δύο τὸ ψήφων κλῆσις· ἡ δὲ ψήφων ὁμοχρόων, τῷ ἑτερόχρων ἀναρῥῖψαι. id est, Qui uerò complurium calculorum discrimen luſus, laterunculus eſt regiones in ſe continens, in lineis ſitus. Et laterunculus quidem ipſe ciuitas appellatur. Cæterum unuſquiſq; calculus canis. Porrò cũ calculi ſint duobus diſtincti coloribus, luſus hæc ars eſt, ut cõprehenſis duobus calculis unicoloribus, eum qui diuerſi coloris eſt, tollas è medio. Alluſit ad hoc prouerbium Plato lib. De repub. 4. ἑκάστη γὰρ τῶν πόλεων ἐστὶ πάμπολλαι, ἀλλ' οὐ πόλεις, τὸ τῶν πολλῶν. id eſt, Nam illarũ unaquæq; plurimæ ſunt ciuitates, non ciuitas, quemadmodum dicere ſolent ludentes. Refert Zenodotus, quanquam idem adagij ſenſum non indicat. Quare cuiq; quod uerò proximum uideatur, coniectandum relinquo. Mibi quadraturum uidetur, quoties ſuum quiſque commodum quacunq; ſectatur uia, & æmulo, competitoriq; modis omnibus tendit inſidias, qui luſus frequens eſt in aulis principum, & in magiſtratibus publicis. Ab hoc luſu manaſſe uidetur, qui nunc uulgò ſcaccarius dicitur.

Ciſſamis Cous. XXIX

Κίσσαμις κῶος. id eſt, Ciſſamis Cous, Hunc aiunt pecuarijs gregibus ſupra modum diuitem. Verum anguillam quotannis apparere ſolitam, quæ pulcherrimam omnium pecudem raperet. Ea cum in ſomnis apparens hominem commoniſſet, ut ſepeliret ſeſe, & ille negligeret, euenit ut tum ipſe tũ uniuerſum illius genus radicitus interiret. Hæc fermè Zenodotus. Et hoc quoq; prouerbium, Delium aliquem narrotem requirit. Apparet affine, quod alibi dictum eſt, Aderit Temeſæus genius.

Carcini poëmata. XXX

Καρκίνου ποιήματα. id eſt, Carcini poëmata. Dicebãtur ea quæ uiderentur obſcurius & inſtar ænigmatis dicta. Carcinus poëta quiſpiam fuit, cuius & aliàs meminimus in hoc opere, in quem iocatur Ariſtophanes in comœdia, cui titulus, ὄρνιθι,

Εὐδαιμονέστερόν φασι τῶν καρκίνου τροβίλων. id eſt, Qui uiſus eſt felicior uel Carcini ſtrobilis.

Is finxit Oreſtem ab Ilio coactum, ut matricidium confiteretur, per ænigmata reſpondentem, autore Suida, qui teſtatur prouerbium à Menandro uſurpatum in falſo Hercule. Stratonicus apud Athenæum lib. 8. cùm audiſſet quendam imperite canentem, rogauit cuius eſſet cantio: cum is reſpõdiſſet Carcini, πολὺ γε μᾶλλον ἔφη ἢ ἀνθρώπου. id eſt, Multo ſanè magis, inquit, quàm hominis. Nam κάρκινον & Græcis & cancrum animal ſignificat. Itaque iocus ex ambiguo captus eſt.

Carica uictima. XXXI

Καρικὰν θῦμα. id eſt, Caricum ſacrum. De macilenta hoſtia, minimeq; eſculenta dicebatur. Hinc ductum, quòd Caribus populis mos fuerit, canem immolare. Non inconcinne torquebitur ad cibum appoſitum, inſipidum, & quem nemo uelit attingere. Solent fordidi quidam, dato opera, cibos putres, & ingrator palato, ſuis apponere, partim quòd minoris emantur, partim quo minus abſumatur epularum in conuiuio. Hos eleganter quis dixerit, τὸ καρικὸν θῦμα παρατίθεσθαι. id eſt, Caricum ſacrum apponere.

Callicyriſs plures. XXXII

Καλλικυρίων πλέονες. id eſt, Plures Callicyriſs. De maxima quidem illa, ſed fordida hominum turba dicebatur. Callicyrij dicebantur exulum ſerui, qui Syracuſis agricolationem exercebant, autore Timæo. Quoniam autem ingens erat id genus hominum multitudo, prouerbio receptum eſt, ut ſi quos admodum numeroſos ſignificare uellent, καλλικυρέας appellarent. Ariſtoteles in repub. Syracuſanorum, oſtendit eam ſeruorum turbam ex omnigenis populis in unum confluxiſſe. Erant autem eodem loco Callicyrij apud Syracuſanos, quo apud Lacedæmonios captiui, apud Theſſalos penęſtæ qui uocantur apud Cretenſes Elarotæ, apud Aegyptios Hebræi. Solitum eſt adagium hoc potiſſimum uſurpari, ſi quando ſignificabant metuendam multitudinem, quæ numero freta, nonnunquam opprimit dominos. Nam & hi ſerui plures erant dominis, quamobrem etiam expulerunt illos. Hæc fermè referuntur à Suida.

Cera tractabilior. XXXIII

Κηρῷ εὐπλατέστερον. id eſt, Cera tractabilior. De uehementer docili dicebatur, aut de ingenio facili, tractabiliq;, & in quemuis habitum ſe equaci. Horatius,

Cereus in uitium flecti, monitoribus aſper.

Perſius quinta Satyra,

Artificemq; tuo ducit ſub pollice ultum.

Rurſum Horatius,

_Argilla quiduis imitabitur uda.

Eſt autem hoc ceræ peculiare, ut manibus cõtrectata molleſcat. Et hinc uariæ rerum formæ ſolent effingi. Erat & picturæ genus è ceris coloratis, quemadmodum è teſſelis lapidum ac lignorum. Quãquam rudis ætas ſimilior eſt argillæ quàm ceræ: primo quidem fingi poteſt dum tenera eſt, uerũ ubi duruit ingenium, non facile refingitur in aliam ſpeciem. ſed quemadmodum dixit Plato lib. De repub. 4. κινδυνεύει γὴν οὐ πᾶσι παιδείας ὅπως ἄντις δρεψῆται, τοιαῦτα καὶ τὰ ἐπόμενα εἶναι. id eſt, Periculum eſt, ne ad quæcunq; ſe quis appulerit à pueritia, talia ſint & quæ ſequuntur.

Occiſionis ala. XXXIIII

Φόνου πτέρυξ. id eſt, Interfectionis ala, de ſubito interitu dici ſolitũ. Sumpta metaphora ab alatis iaculis, quæ repente mortem adferunt. Quanquam magis probat Zenodotus, ut accipiamus φόνου πτέρυξ dictum περιφραστικῶς. id eſt, per circuitionem, pro morte, quaſi ſit & ipſa alata.

Celmis in ferro. XXXV

Κέλμις ἐν σιδήρῳ. i. Celmis in ferro. Dici conſueuit de ijs, qui præter modum ſuis fiderent uiribus, tanquam inexpugnabiles, inuictiq; cæteris. Celmis, ut ſcribit Zenodotus, unus fuit ex Idæis Dactylis, qui cum matrem deorum Rheam uiolaſſet ſtupro, deinde à reliquis fratribus reiectus eſt. Ab hoc ferrum ſolidiſſimum cudi ſolebat. Ait huius hiſtoriæ mentionẽ factam apud Sophoclem in Satyris. Enarrator Apollonij de Dactylis Idæis inter quos & Celmis, refert hos uerſus ex autore Phoronide,

_ἔνθα γόητες
Ἰδαῖοι φρύγες ἄνδρες ὀρείγδοποι, οἰκὶ ἴναιον
Κέλμις, ὀλομναμένδυς τε μεγασθενὴς ὑπερβι& ἄκμων
Εὐτάλαμοι θεράποντες ὀρέων ἀδρηγένης.
Οἳ πρῶτοι τέχνῃ πολυμήτι& ἰφθίσοιο.
Εὗρον ἐν ὀρέσι πάπαις ἰοῶντα σίδηρον.
Ἐς ὕδρ τ' ὄνεγκαν καὶ ἀείσαντες ἔργον ἔδαξαν.

_Illic habitabant
Montigenæ Phryges Idæi gens arte celebris
Celmis, Damnameneuſq; ingens, Acmonq; ſuperbus
Montanæ docti cultores Adraſteæ.
A' quibus ars Vulcania primis eſſe reperta
Dicitur, & nigrum nemoroſo in monte repertum
In uarios uſus monſtrarunt cudere ferrum,
Impoſitumq; igni miro ſplendeſcere cultu.

Ceſtum habent Veneris. XXXVI

Τὸν κεστὸν & κεστὸν habere dicũtur, qui nouis modis quemlibet in amorem ſui pelliciunt. Sumptum eſt autem ex Homerica Iliados Ξ. quo loco Iuno concubitura cum ſuo Ioue, Venerem adit, atq; ab ea cingulum gratiarum & amorum

conciliatorem commodato petit. Hunc poëta describit ad hunc modum,

Ἡ καὶ ἀπὸ ζώνης ἐλύσατο κεστὸν ἱμάντα
Ποικίλον. ἔνθα δὲ οἱ θελκτήρια πάντα τέτυκτο.
Ἐν δ' ἔρος ἐν μὲν φιλότης, ἐν δ' ἵμερος, ἐν δ' ὀαριστὺς
Πάφασις, ἥ τ' ἔκλεψε νόον πύκα περ φρονέοντων.
Τὸν ῥά οἱ ἔμβαλε χερσὶν ἐπὶ τ' ἔφατ' ἔκ τ' ὀνόμαζε.

Τῇ νῦν τῦτον ἱμάντα, τεῦ δ' ἐνὶ μάλθιο κόλπῳ,
Ποικίλον ὃν φίλ' ἔπαντα τετεύχαται, ὅδε σε φημὶ
Ἀτρεκέως γνώσεσθαι, ὅ, τι φρεσὶ σῇσι μενοινᾷς. id est,

Sic ait, & soluit de pectore texile lorum
Picturatum, in quo lenimina cuncta ferebat.
Huic inerat desiderium, huic amor, huic mulcbris
Blandiloquentia, quæ quidem & egregie sapientem
Furtiuis adiuta dolis, fallitq; capitq.
Quod manibus simul imposuit, sic ore locuta est:
Hanc cape nunc, sinuiq; tuo succingito zonam
Contextam uarie, per quam quæcunq; parabis
Polliceor, nil tu frustratenueris unquam.

Meminit huius & Theocritus in Adonidis epitaphio,

Σοὶ δ' ἅμα κεστὸς ὄλωλε. id est,

Tecum una & cestus periit.

Est igitur cestus Veneris, cingulus efficax ad illectamenta gratiarum & amorum, quo illa dicitur Martem sibi conciliare. Meminit huius & Martialis,

Collo nectе puer meros amores,
Cestum de Veneris sinu calentem. Idem alibi,
Sume Citheriaco medicatum nectare cestos,
Vsit amatorem balteus iste tuum. Rursum alibi,
Aut te Iuno petat cestos & ipsa Venus.

Duplex erit huius usus adagij, siue cum dicemus cupiam cestum esse Veneris, quòd neminem non inflammat amore sui: siue cum dicemus iam opus esse Veneris cesto, aut ne illi quidem profuturum ei, cui per ætatem uires ac forma defluxerit, quiq; iam ἄφωρος esse factus uideatur. Nam florens ætas suapte sponte suscitat amores, senectus aut muneribus aut pharmacis sibi conciliet oportet, quanquam nec his rationibus efficere potest ut ametur.

Pontificalis cœna. XXXVII

Olim cœnas sumptuosas opiparasq; pontificales appellabant. Ad quod alluſit Horatius in Odis,

Absumet hæres Cæcuba dignior
Seruata centum clauibus, & mero
Tinget pauimentum superbo
Pontificum potiore cœnis.

Quo quidem in loco interpres admonet, prælautas cœnas prouerbio pontificales appellari solitas. Macrobius lib. Saturnal. 3. uetustissimam quandam pontificis cœnam describit, summo apparatu, & omnigenis lautitijs affatim instructam. Id inde natum apparet, quod solennes, sacræq; cœnæ exquisitissimis epulis soleant instrui. Ab eo quod scripsit Horatius, non abhorret quòd hac tempestate apud Parisios uulgari ioco ~~ultimum theologicum uocant, quod sit uelidissimum, minimeq; dilutum.~~ Nec infrequenter quidam huiusce prouerbij causam rogatus, respondit à iureconsultis occupari, quas uocant præbendas, decanatus, & archidiaconatus, theologis nihil reliquum fieri, præter curata, quæ uocant, sacerdotia. Cæterum quoniam de pastoribus scriptum est, Peccata populi comedent, nimirum ad alui sum dum concoctionē opus esse uino efficacissimo. Atq; hinc esse natum uulgi dictum. Plautus in Menæchmis consimili figura Cereales cœnas dixit, Cereales, inquiens, cœnas dat, ita mensam extruxit. Tantas patinarias strues concinnat. Standum est in hoc, si quid de summo petas. Legimus & adipales cœnas, & adiposas, & adiuiciales. Terentius in Phormione, dubiam cœnam dixit, pro lauta, copiosaq;.

Cepas edere, aut olfacere. XXXVIII

Κρόμμυα ἐσθίειν. i. Cepas edere, dicebantur ioco prouerbiali, qui lachrymari uiderētur. Natum à Biantis apophthegmate. Is enim Alyattæ regi sibi per nuntiū missum denuntianti, ut quàm primum ad se ueniret, respondit ad hunc modum, ἐγὼ ἀλυάττῃ κελεύω κρόμμυα ἐσθίειν. id est, Ego iubeo Alyattam cepas edere, hoc est, κλαίειν καὶ ὀμώζεσθαι. id est, Flere & eiulare. Quibus uerbis extremum regis contemptum indicabat. Ductum est hinc prouerbiū, quòd ceparum odor, ut est acris, cōsueuerit lachrymas oculis excutere. Aristophanes, κρόμμυόν σ' ἀὲ ὄντα ἴδῃ, innuens illum uel citra cepas fleturum. Quoniam autem idē efficit sinapi, nihil uetat & hinc prouerbium ducere. Columella in carmine,

Secq; lacessenti fletum factura sinapis.

Mox & cepe meminit:

Atq; oleris pulli radix lachrymosaq; cepa.

Simili figura nec; diuersa sententia dicti sunt κρομμύων ὀσφραίνεσθαι. i. Cepas odorari qui fleret. Aristoph. in Ranis,

Τί δῆτα κλαίεις; κρομμύων ὀσφραίνομαι. id est,

Quid quæso lachrymas? cepe odoror scilicet.

Hæc ferme Suidas. At Plinius libro 20. cap. 5. tradit eas dela chrymationi, & caligini oculorum mederi. Nec hoc pugnat cum his quæ diximus, siquidem educendo purgant. Xenophon in Symposio dixit, κρομμύων ὄζειν. id est, olere cepe, quod in sordidos & illotos congruit. Huic affine est, σκορδίζειν, pro molestia afficere, siue ad lachrymas adigere, Aristophanes in Equitibus sub persona populi Atheniensis, φάσκων φιλεῖν με· δυσῳδέστατός μοὐστὶ ais te diligere me, alliis me. Quinquam ea uox à Comico risus gratia cōficta est.

Scarabeo nigrior. XXXIX

Καραβέως μελάντερος. id est, Scarabeo nigrior. In sordes & uehementer atros, ac fuscos. Nam scarabeus animal insigni & sordo nigrore est, de quo inferius plura dicentur.

Chalcidissare. XL

Χαλκιδίζειν καὶ χαλκιδάσαι, dicebantur, qui rapaciores, & plus satis ad rem attenti uiderentur. Chalcidenses in insula Euboea populi, comœdiæ uetcris conuitijs notati sunt, quòd auariores essent. Hesychius indicat eam gentem male audisse ob fœdos puerorū amores, & hinc natum prouerbij conuitium in simili morbo obnoxios.

Phicidissare. XLI

Φικιδίζειν, id est, Phicidissare, dicebantur uulgò, puerorū obscœnis amoribus dediti. Quidam malunt ad eos referre, qui littera ϱ immodice & ad fastidium usq; consueuerint uti. Siquidem ea gens literam σ solita est in ϱ commutare. Quo quidem uitio notantur & Eretrienses, attestante prouerbio, ὄρνιθα ϱικῶν. id est, Eretriensium rho. Hodie iocus est uulgi in Picardos: cum Lutetianæ fœminæ ob linguæ delicias, ϱ uerant in σ. Masia sonantes pro Maria.

Cantharo astutior. XLII

Καραβέως σοφώτερος. i. Cantharo astutior, aut callidior. Zenodotus ait, Athenis cauponē fuisse quēpiā nomine Cantharū, quē ob maleficia & impostura ac proditiones, capitis offerint supplicio, proinde uulgò receptum, ut in uersutos ac impostores diceretur. Mihi uerò propius uidetur, si referatur ad animantis naturā, & ad apologum Æsopicū, quo narratur, quemadmodū scarabeus tanto aquila inferior uiribus, tamen ingenio superauit auium omnium reginam.

Canis tanquam Delum nauigans. XLIII

Ἀδηλοβατέρ ἐις Δῆλον πλέων. id est, Canis tanquam in Delum nauigans. In supinum, ociosum, securum, ac uoluptuariā agentem uitam dicebatur. Nam Athenis facilis, ac tuta in Delum

Delum nauigatio. Vnde fiebat, ut qui illud soluerent, inter nauigãdum q; securi, nihil periculi metuentes cauerẽt. Mos autem erat Athenien sibus, ut quotannis nauim solenni apparatu religionis causa Delum mitterent, id quod indicat Plato in Critone, Vnde consentaneum est, qui hac uectabantur, hymnos quosdam in Apollinis laudem solitos decantare.

Caunius amor. XLIIII

Καύνιος ἔρως. id est, Caunius amor. De fœdo amore dicebatur, aut ubi quis ea desideraret, quæ neq; fas esset concupiscere, neq; liceret assequi. Biblis Caunii fratrẽ impotenter adamauit, à quo cũ esset repulsa, sibimet necẽ conscinit. Ouid. Biblis in exemplo est, ut ament concessa puellæ.

Adagium refertur à Diogeniano, præterea ab Eustathio in Dionysium.

Scarabæi umbræ. XLV

Καράβου σκιά. id est, Scarabæi umbræ. Dictũ est de inani metu, quòd hoc insectum sub noctem repẽte aduolans horribili bombo, nonnunquam terrere soleat parum attentum. Recenſetur à Diogeniano.

Papyri fructus non postulat magnam spicam. XLVI

βύβλος δὲ παπυρὸς οὐ μεγάλου στάχυος. id est,

Byblus uirens haud postulat spicam grauem.

Etiamsi Græcus senarius uitiatus est in ἀτῆ. Apud Aeschylum in Supplicibus ita legitur,

βύβλος δὲ παπυρὸς ἡ πρατὴ στάχυος μέγας. id est,

Fructus papyri haud sustinet spicam grauem.

Dicitur de ijs, qui suis ipsorum bonis frui non possent, propterea quòd Byblus ob culmos inualidos, spicam granis onustam ferre non potest. Proinde prodit quidem spicas, sed inanes. Byblus autem iunci species, quam Latini papyrum appellant. Apparet in Græco carmine ἀτῆ deprauatũ pro πρατῆ, quod indicat uel ipsa metri ratio.

Budoro more. XLVII

βοδόρῳ νόμῳ. Aut ut alibi reperio, βοδόραν νόμῳ. i. Budororum more seu lege, Suidas ac Zenodotus interpretantur de ijs, qui digni sint, ut bouis ritu excoriẽtur. Diogenianus exponit de admirandis. Βόδωρον, autore Stephano, promontorium est oppositum Salamini, Βόδια Magnesiæ ciuitas, quã Homerus Βόδειον appellauit. Βοδινοὶ populi sunt Scythiæ, sic appellati, quòd à bubus uehantur, utpote ἁμαξόβιοι. id est, Plaustris ædiũ uice utentes. Vnde uidetur bifariam allusum ad etymologiam. πρὸς τὸ, βοὸς δέρειν, ἢ τὸ βοὸς δῶναι. id est, Ad boum excoriationem, & boum donationem. Strabo lib. 10. commonstrat Euboie flumen Budorum. Idẽ indicat montem Salaminis prospectantem in Atticam. Rursum Plinius lib. 4. ca. 12. inter Gelonos & Agathyrsos refert Budinos. Cæterum quid hæc ad prouerbium faciant, non uideo. Hesychius indicat βόδορον esse μοχλὸν quo boues excoriantur. Locus erit prouerbio, si quis dicat cum improbo nõ argumentis, aut legibus sed βοδόρῳ νόμῳ agendũ, quẽadmodum apud Terentiũ audit Sannio. Nam si molestus pergis esse, iam intro arripiere, atq; ibi usq; ad necẽ operiere loris.

Bœotia auris. XLVIII

βοιωτίαν ὦτα. id est, Auris Bœotica. In pingui iudicio hominem quadrat. Bœotorum stoliditas compluribus prouerbijs locũ fecit. Simillimum illi, Auris Batua. Diogenianus meminit adagij. Sunt qui scribãt olim Anaxagoram recitantem apud Thebanos librum Thebaidos, cum uidisset attentum neminem, clauso codice dixisse, ἀνάστας καλεῖσθε Βοιωτοὶ, βοῶν δ' ὦτα ἔχετε. id est, Iure uocamini Bœoti, qui quidem aures habeatis boum: uidelicet alludens ad etymologiam nominis. Βοῦς enim bos, & ὦτα aures, atq; ex his Bœotorum nomen uidetur compositum. Quin Homerus Iliad. lib. 5. Bœotorum gentem pinguem appellat.

Πὰρ δὲ οἱ ἄλλοι
Ναῖον Βοιωτοὶ μεγάλα φρονέοντες ἀΰσμου ἔχοντες, id est,
Sed rura tenebant
Proxima Bœoti, quorum crassissima gens est.

Notauit & Horatius Bœotorum tarditatem in epistola ad Octauium Augustum,

Quòd si
Iudicium subtile uidendis artibus illud
Ad libros, & ad hæc musarum dona uocares,
Bœotum in crasso iurares aëre natum.

Quo loco demiror, neminem interpretum quæsisse quid sibi uelit, quòd Horatius pinguitudinem ingenij Bœotis tribuit, uelut ei genti peculiarem, cum apud Latinos autores nullius sit huius rei testimonium. Cognatum huic est, quod alibi cõmemoramus, Bœotica cantio, quæ rustica parumq; modulata potest intelligi, ut crassis auribus crassa cõueniat harmonia. Quanquam Eustathius in Iliad. β. de cantione nonnihil uariantem narrat historiam. Sunt, inquit, qui putent Bœotiam dictam à boue. Nam cum Europa Phœnicis filia à Ioue rapta esset è Sidone, Cadmus raptæ frater à patre missus est ad inuestigãdum sororem. Eam ubi nusquam inuenit, profectus est Delphos consulturus oraculum. Deus respõdit, ne solicitus aut curiosus esset de Europa, sed sequeretur ducẽ bouem, ibiq; conderet ciuitatẽ, ubicunq; bos defatigata procumberet. Hoc responso accepto per Phocensium regionem fecit iter. Dein cum incidisset in uaccam iuxta Pelagonis pascua, hanc euntem secutus est. Ea cum uniuersam Bœotiam peragrasset, fessa procubuit, quo loco nunc est Thebanorum ciuitas. Cadmus cum eam iuuencam uellet immolare Palladi, misit aliquot è suis comitibus qui è fonte Arethiade hauirent aquam ad sacrificium. At draco eius fontis custos, quem Martis sacrum esse creditum est, nam & fons ipse à Marte nomen habet, excitus strepitu complures ex his qui missi fuerant, confecit. Quod indigne ferens Cadmus, draconem interfecit, & admonitu Palladis interfecti dentes seuit, unde extiterũt illi terrigenæ fratres, eam ob rẽ indignatus Mars, cũ pararet Cadmũ interficere, uetitus est à Ioue, qui Cadmo in matrimonium dedit Harmoniam, Martis ac Veneris filiam, hac lege, ut priusquã sponsam attingeret, seruiret apud illam seruitutem annum. Tum ut nuptijs epithalamium canerent musæ, ac deorum quisq; nuptiale munus daret Harmoniæ. Hæc Eustathius. Equidem arbitror hanc fuisse primã originem adagij, utcunq; postea detortum est ad alios usus. Constat autem Thebanos olim musices fuisse studiosissimos. Argumẽto est illud quod refertur de Alcibiade, qui murantibus quòd negligeret musices studium, lyram hoc lemmate damnabat, quòd hominis uocem imitaretur, plectrum, quòd habitum formamq; liberalem mutaret in illiberalem. Tibiã gemino reiecit argumento, & quòd sic immutaret os hominis, ut uix à familiarissimis agnosceretur, & quòd homini propriam adimeret uocem, loquendiq; facultatem eriperet. Mox adiecit, cantent igitur Thebani, qui loqui nesciunt.

Botrus oppositus botro matureſcit. XLIX

Βότρυς πρὸς βότρυν πεπάνθω. i. Botrus iuxta botrum matureſcit. Huius prouerbij uarius potest esse usus. Vel ubi pares in negotio quopiam uideri uolunt aliqui, & tantundem afferre momenti, ut nullus alteri debeat concedere. Vel cũ significabimus mutuis officijs opus esse, ut sit simillimum illi, quod alibi retulimus, χεῖρα χεῖρα νίπτει. Vel si quando dicemus, talem quenq; euadere, cum qualibus habet consuetudinem. Habet enim hoc assiduitas, ut uicinis uitia faciat cõmunia. Quemadmodum testificatur senarius ille, quem enarrator Pindari citat ex Aristarcho,

Χαλῶ παροικεῖς κἂν ἐνὶ σπαίρειν μάθῃς. id est,
Claudo propinquus si uel uni uixeris,

Discers & ipse claudus ingredi brevi.

Hoc quanquam alio loco nobis citatum meminì, nimirum in adagio, Si iuxta claudum, tamen quoniam scripturam offendi nonnihil à priore diuersam, libuit per occasionem denuo referre. Translatum est adagium ab uuis, quæ mutuo oppositu maturitatem inter se uicissim & dant & accipiunt. Quo respicit illud Iuuenalis,

Vuaq; conspecta liuorem ducit ab uua.

Adagium recensetur à Suida.

Immolare boues. L

Βυθυτᾶν, tanquam prouerbialiter dicebantur, qui amplos magnificosq; sumptus facerent. Diuitiũ enim est, uel regum potius, boues immolare. Aristophanes in Pluto.

Καὶ νῦν ὁ Λεωδόκης μὲν ἔνδον βυθυτᾶ. id est,

Et nunc quidem intus immolat boues herus.

Et βυθυσίαν pro magnifico apparatu usurpant.

Boues messis tempus expectantes. LI

Βοὸς ἄμησον ὠδὶ τυρβᾶ lex. i. Boues messem obseruantes. Dici solitum, ubi quis ingentium emolumentorum spe laborem sumeret. Quidã sic efferunt, βοὸς ἐς ἀμητὸν. i. Bos in messem. Subaudiendum respicit, aut eiusmodi quippiam, Inde ductũ quòd boues messis tempore maiore labore fructu, propterea quod inter triturandum pascuntur interim, & pabulum largius apponitur. Contra, cum uerè aut hyeme proscindunt aruum, hoc molestior est arandi labor, quòd nullo præsente fructu leniatur.

Bos Homolottorum. LII

Βοῦς ὁμολοττίων. i. Bos Homolottorum, dicebatur in plurima distractus, ac uelut dissectus negotia. Poterit & ad rem referri, ut si quis argumentum nimis minutatim diuidat, ita ut conscindere & concerpere magis quàm diuidere uideatur. Zenodotus prodidit Homolottos populos, dissecto in minimas partes boue, fœdus iungere. Morem hunc Scythis fuisse testatur Lucianus in Toxaride.

Bos apud aceruum. LIII

Βοῦς ἐπὶ σωρῷ. i. Bos in aceruo. De splendide ampliterq; iuuentibus, quiq; in ubere rerũ affluentia, prolixius faciunt sumptum. Aut, quemadmodum ait Suidas, de ijs qui in media rerum copia constituti, non sinuntur præsentibus bonis frui. Translatum arbitratur à bubus triturã exercentibus, quibus quòd os obligatum habeant, nam id faciunt quidam, non licet uesci tritico quod excutiunt, ut simile sit illi: Tantalus inter undas sitiẽs. Simile quiddam refert Iulius Pollux lib. 7. De seruis in pistrino laborantibus, quibus machina rotunda circa ceruicem addebatur, ne manum ori liceret admouere. Id factum ne deuorarent farinam. Machinam appellabant φαυσικάπιον siue καρδοπεῖον, quod arceret à deuorando, quod bubus non faciebant Iudæi, hoc illi faciebãt hominibus.

Aut oportet tragœdias agere omnes, aut insanire. LIIII

Ἢ χρὴ τραγῳδεῖν πάντας ἢ μελαγχολᾶν. id est,

Aut furere oportet, aut agere tragœdias.

Dici solitum de ijs qui semper quasi stupent frigẽtq; & nec gaudere possunt ex animo, nec dolere. Porrò tragœdia uehementissimis cõstat affectibus, ita ut tragœdias agere, uideatur esse quiddam insaniæ simillimum. Proinde Lucianus in comment. cui tit. τῶν λεὶ τὸν ἰσοξαν συγγράφων, narrat Abderitis ex Euripidis, tragœdia recitante tragœdo Archelao publicitus febrim obortam: eã septimo post die trãsisse in insaniam, ita ut omnes ingenti uoce uersus quosdam ex Archelai Andromeda pronuntiarent. Quanquam Plato poëtis omnibus sacrum quendam tribuit furorem. Et Aristoteles in Problematis meminit de Maraco quopiam Syracusano, qui tum meliora fecerit poëmata, cùm mente esset alienatus. Eodem spectat illud Horatianum,

Adde poëmata nunc, hoc est, oleum adde camino.

Finitimum uidetur illi, quod alio retulimus loco:

Ἢ λεῖ χελώνης κρέα φαγεῖν ἢ μὴ φαγεῖν.

Quem senarium Athenæus citat ex Terpsione doctore Archistrati. Nos alio retulimus loco.

Aufer mothonem à remo. LV

Ἄπαγε τὸν μόθωνα ἀπὸ κώπης. i. Aufer mothonem à remo. Admonet adagium non obstrependum, nec obturbandi importunius ijs, qui rebus alioqui seriis sunt occupati, ueluti si quis reipub. curis solicito, musicam adferat, aut de capite periclitanti, uersus amatorios recitet. Mothon enim saltationis genus fœdæ, seruilis ac tumultuosæ. Lacedæmonij uernas, hoc est, seruos domi natos, μόθωνας appellant: aut eos qui ingenuorum filios instituunt, quos Athenienses uocant παιδοτρίβας. Vnde & in uiles ac sordidos homines cõuitium esse cœpit. Alij putant Mothonẽ hominem fuisse quempiam saltatorem & ebriosum. Sunt qui credant Atticos Mothones uocatos, quòd hos domitos ad seruilia ministeria compulisserit. Ad hunc modum Græci grammatici de Mothone nugantur. Iulius Pollux lib. 4. tradit mothonem genus esse saltationis molestum ac nauticum. Atq; hinc sanè crediderim ortũ prouerbium, ut accipiamus ἀπὸ κώπης, pro eo, quod est, à remo profectum.

Auribus arrectis. LVI

Ὠσὶν ἐστῶσιν. i. Auribus arrectis. A Diogeniano prouerbij loco refertur. Quadrat in illos, qui sitienter atq; auide auscultant, quæ dicuntur, aut expectant quid dicendum sit. Ducta metaphora ab animantibus, quorũ plerisq; mos est, si quãdo quid eminus audierint, aures surrigere. Nam uni animantiũ homini natura dedit auriculas immobiles. Plinius tradit hoc esse peculiare ceruis, ut cum aures subrexerint, nihil sit illis auritius, rursum tibi demiserint, nihil surdius. Aristoteles iĩc lib. De naturis animalium nono, tradit ceruos haudquaquã latere insidias, quoties arrectis sunt auribus, propterea quòd tum auditus sint acerrimi: cõtra cũ demiserint aures facilè capi. Terẽtius in Andria, Arrige aures Pãphile. Et Vergil.

_Arrectisq; auribus astant. Propertius libro tertio:

_Ab origine dicere prima
Incipe, suspensis auribus ista bibam.

Cui diuersum uideri potest quòd scribit Horatius,

Demitto auriculas ut iniquæ mentis asellus,
Quum grauius dorso subiit onus.

Aurum Colophonium. LVII

Χρυσὸς ὁ κολοφώνιος. i. Aurũ Colophoniũ, Zenodotus ostendit dici solitum de auro probatissimo, quòd apud Colophonios aurum optimum soleat fieri. Citatq; autores Aristophanem in Cocalo, & Herodotum, qui spectatissimũ aurum, & purũ putum, ut ueteres dicebant, κολοφώνιον dixerint. Venustius fiet, si longius deflectetur, uelut ad mores uehementer incorruptos, aut ingenium exquisitum & eximium.

Asini mortes. LVIII

Ὀνῦ θανάτους. id est, Asini mortes. Subaudiendum narrat. Dicebatur in eos, qui narrarent absurda, ridiculaq; dictu, cuiusmodi fuerit, si quis longa narratione persequatur asini pericula, quemadmodum Vlyssis descripsit Homerus. Apuleius in Metamorphosi sua, planè ὄνου θανάτους commemorat. Adagium refertur à Suida.

Asinus compluitur. LIX

Ονος ὕεται. id est, Asinus compluitur. Cephisodorus apud Suidam in Amazonibus:

Σκώπτεσθ' μ', ἐγὼ δὲ τοῖς λόγοις ὄνος ὕομαι. id est,

Rides, at asini more ego uerbis compluor.

Vnde dictum apparet in eos, qui maledictis nihil omnino commouerentur. Quemadmodum asinus ob cutis duriciem

adeo

adeo pluuia nihil offenditur, ut uix etiam fustem sentiat.

Aspersisti aquam. LX

Aspersisse aquam dicitur, qui dicto quopiam reddiderit animũ, ac metum ademerit. Mutuo sumptum ab ijs, qui in deliquio quam Græci λειποθυμίαν appellant, aspersa in faciem aqua ad sui sensum reuocantur. Plautus in Bacchidibus: Euax, aspersisti aquam. Idem in Truculento: Aspersisti aquam, iam redijt animus. Quod Terentius simpliciter: Reddidisti animum.

Arcadiam me postulas. LXI

Ἀρκαδίαν μ' αἰτᾶς. i. Arcadiam me postulas. Diogenianus prouerbij duplicem ostendit usum. Cõuenire enim uel in magna, uel inutilia petentem. Vnde fit natum non indicat, qui huic scriptori ferè mos. Cæterum Herodotus libro primo satis docet natum ex oraculo.

Ἀρκαδίαν μ' αἰτᾶς, μέγα μ' αἰτᾶς, δέκτι δίδωμι. id est, Arcadiam me oras, magnum petis, haud dabo quicquam. Notat hoc prouerbium Cicero in epistola ad Atticum, lib. 4. Quod mihi mandas de quodam regendo, ἀρκαδίαν, tamen nihil prætermittam.

Arcadas imitans. LXII

Ἀρκάδας μιμούμενοι. id est, Arcades imitantes. Zenodotus indicat dictum in eos, qui alijs non sibi laborant. Plato Pisandro scribit illum Arcadas imitari, quòd comœdias à se cõscriptas alijs ædendas traderet ob inopiam. Adagium hinc ductum, quòd Arcades olim inter Græcos bellicosissimi, suis auspicijs, suoq; titulo nunquam hostem ullum superarunt, uerum alijs suppetias ferentes persæpe. Vnde illud illis fuisse uidebatur, alijs uincere, non sibi.

A' quinq; scopulis desilire in fluctus. LXIII

Ἀπὸ πέντε ἄλλεσθαι πέτρας ἐς κῦμα. id est, A' quinq; desilire rupibus in undam. Hoc usurpari solet ab ijs, qui iam impatientes præsentium malorum minantur semet in quoduis potius malum præcipitaturos, quàm ut perpetiantur. Confine nimirum illi, quod alibi retulimus: Suspendio deligendam arborem. Ad hoc alludit pastor ille Vergilianus:

Præceps aërij specula de montis in undas
Deferar, extremum hoc munus morientis habeto.

Aqua præterfluit. LXIIII

Ὕδωρ παραῤῥεῖ. i. Perfluit aqua, siue præterfluit. Zenodotus & Suidas admonent dici solitum de eo, qui nihil negotij recusaret, & quidlibet quod mandatum esset, effecturum sese polliceretur, quippe usq; adeo promptus ad quiduis suscipiẽdum, ut nec nauim per fluentem ingredi grauaretur, contempto aquæ influxu, cuius est affluere ac defluere.

Aquila non captat muscas. LXV

Ἀετὸς δ' ὑμένιον τὰς μύας. i. Aquila non aucupatur muscas. Summi uiri negligunt minutula quæpiam. Animus excelsus, res humiles despicit. Aut egregie docti nonnunquam in minimis quibusdam labuntur. Et maximis occupati negotijs, ad pusilla quædam conniuent. Effertur & citra negationẽ adagium, ἀετὸς μύας ὑμένιον. id est, Aquila uenatur muscas, quoties magnis minima sunt curæ. Huic nõ absimile est, quod habet Gregorius theologus in epistola ad Eudoxium rhetorem, μὴ ἀνάσχῃ ἀριστέων ἓν τοῖς πολεσσὶν ἀετός. id est, non sustinueris tenere primas, inter graculos aquila.

Ἀτειγνας & ἔ. LXVI

Ἀτειγνας ἔ. id est, Incaprificatus es. Suidas putat in mollem & infrugiferum conuenire. Sunt qui referãt ad eos, qui tueri non queant id, quod nacti sunt boni. Adagium usurpauit Hermippus in Militibus. Eius rationem huiusmodi reddunt Suidas & Zenodotus. Aiunt marisci, qui caprifici fœtus est, innasci uermiculum, quem Græci κνῖπα uocant, horum nim colligunt rustici, decq; fici ramis suspendunt, ne uidelicet fœtus ante tempus, & immaturi defluant. Nã uermes protinus per rimas irrepunt, atq; hoc modo matureſcunt fici. Theophrastus lib. De plantis 2. culices hos ficarios nasci putat è granis marisc arum, quòd simul atq; euolarint illi, nulla grana insint. Euolare penna ferè, aut pede in pomo relicto. Sed complura de caprificandi ratione inibi, si cui libeat cognoscere. Idem similia fermè lib. De causis plantarum 2. cap. 12. Plinius etiam lib. 15. cap. 19. Et Aristoteles lib. De natura animalium 5. Vnde arborem, cui hoc maturitatis remedium adhibitum non fuerat, ἀτειγάσιον appellabant, atq; hinc deinde transferebant in hominem inutilem, à quo nihil bonæ frugis esset expectandum. Vox composita est, ὁπ' ἀσόφιστικῆ μοίρῃ καὶ ἀτειγεῖ, quasi dicas, incaprificatus.

Reparĩazare. LXVII

Ἀνεπαρίασαν. i. Reparĩassarunt. De ijs dicebatur, quos pœniteret instituti, quiq; à conuentis discederent, ab historia natum. Parij cum aliquando à Thebanis bello premerentur, petierunt ut à bello desisterent. Se ciuitatem in potestatẽ illorum traduturos. Hac lege cùm destitissent Thebani, & Parijs interea spes auxilij fuisset alicunde ostensa, pactum irritarunt, bellumq; cum Thebanis integrarunt. Inde fictũ prouerbiale uerbum ἀναπαρίαζειν, pro irrirare pacta, Pariorũ exẽplo. Prouerbij meminit & Stephanus in dictione πάρ & refert ex autore Ephoro, misi quod in historia uariat. Quũ enim Miltiades uehementer urgeret Parios, iamq; tractari cœptum esset de dedenda urbe, sylua quædam circa Mycononum ultro cœpit ardere. Parij suspicantes quòd Datis regiæ classis præfectus excitato igni signum ipsis dedisset, rescissis conuentis noluerunt tradere ciuitatem. Adstipulatur Aemilius in uita Miltiadis. Est autem Paros una ex Cycladibus, quemadmodum & Myconus.

Mari è fossa aquam. LXVIII

Θαλάττῃ ὀκ χαράδρας ὕδωρ. id est, Mari è lacu aquam, subaudiendum, infundis. Simile illi, βῶλ & ἄρυρα. id est, Gleba aruum. Ouidius in Elegijs amatori:

In freta colictas alta quid addis aquas?

Cognatum illi quod alibi recensuimus: In sylua uehere ligna, & oleum camino addere.

Hamaxĩæa. LXIX

Ἁμαξιῶια. Prouerbiali uerbo dicebantur ampla, magnificaq;, perinde sonat, quasi Latinè dicas, plaustralia, id est, tanta, ut iustum plaustri onus uideri possint. Vnde ἁμαξιῶια ῥήματα dictitabant eo pacto, quo Flaccus dixit, sesquipedalia uerba. Quod genus sunt illa apud Aristoph. in Vespis:

Ὀρθοφρυοσυκοφαντοδικοπαλαμπόρων ῥόπων.

Apud Plautum item in Curculione militis nomẽ Therapontigonoplatagidorus, quo se trapezita ait sæpenumero quatuor totas expleuisse ceras, dum scribit in suis rationibus. Extat iocus eiusdem in Hermetem quempiam huiusce modi sesquipedalium uerborum affectatorem:

Gaudet honorificabilitudinitatibus Hermes
Consuetudinibus, sollicitudinibus.

Athenæus lib. 10. referens olim taxatum fuisse Thessalorum edacitatem, cœnas illorum uocat ἁμαξιαίας, siue καπανικὰς: adfert carmen Aristophanis ἓν ταγληνιστᾶις,

Τί πρὸς τὰ λυδῶν πλάτανα καὶ τὰ θετταλῶν, Et tursus,
Τὰ θετταλῶν μὲν πολὺ καπανικότερα. id est,
Ad Lyda quid seu Thessalica conuiuia?
Thessalica sunt multo magis plaustralia.

Porrò Thessali uehicula dicunt καπάνας. Item lib. 7. tradidit apud Sicyonios congros capi per multos ἀνδρας χῶας, hoc est, tantæ magnitudinis ut iusto pondere baiulum onerent, nonnullos etiam ἁμαξιαίους, hoc est, iustum onus uehiculi. Quin & ἀγινᾶια dicta sunt ingẽtia, uel à talento quod apud illos habebatur maius cæteris: uel à farcinis negotiatorum

torum, uariae complectentibus merces, quae Hesychius testatur Graecis dici ἀγγείωα. Sic enim scriptum est antepenultima acuta. Eas farcinas qui commercentur appellari ἀγγειοπώλας. Addit & nomisma quoddam argenteum ingens dici Graecis ἀγγείωον.

Muscum demetere. LXX

Ἀμνια θερίζειν. id est, Muscum demetere: dici solitum, ubi quis tener adhuc & intempestiuus durius tractaretur, aut tolleretur emolumentum prius quàm opportunum esset. Translatum ab ijs, qui statim ut ager obduci cœperit herba, demetunt, nec sinunt adolescere gramen. μύιον enim muscus, & additione literæ ἄμνιον, sicut ἄραχος pro ῥάχις.

Extis pluit. LXXI

Ἔλασιν ὗει. id est, Lucanicis pluit. Sermo prouerbialis de prodigiosa rerum copia, qui iocus etiam hac tempestate durat apud idiotas. Siquidem ἔλαι Graecis extij genus est, ex quo frustulatim concisso farta conficiuntur, quod cibi genus in comicum iocum abijsse uidetur, unde uiles & cõtempti ἀλαντοπῶλαι uocantur adagio. Confinis illi, ὁρα χαλασῶσα. id est, Drachma grandinans.

Alijs lingua, alijs dentes. LXXII

Ἄλλοισι γλῶτ᾽. ἀλλοισιν εἰσι γόμφιοι. id est,

His lingua, at illis sunt molares inuicem.

De loquacibus & edacibus aici consueuit. Quemadmodum non raro fit in conuiuijs, ut alijs garrientibus, & fabulis potius quàm cibis intẽtis, alij interim taciti, strenue quod appositum est, deuorent. Venustius erit si longiuscule detorqueatur, ueluti si quis minetur se fabulo nocturnum ei, qui uerbis dumtaxat laeserit. Poëtis est lingua, qua inuehantur: at principibus sunt molares, quibus eos conficiant.

Improbi consilium, in extremum incidit malum. LXXIII

Ἀνώλετο κακὴ βουλὴ πρὸς ὑπερβολὴν ἄτης. id est,

Incidit extremam in noxam mens improba tandem.

Heroicum prouerbialis in eum, qui postea quàm diu peccauit impune, tandem in calamitatẽ incidit, ut poenas omnium scelerum semel dependat.

Aliud noctua sonat, aliud cornix. LXXIIII

Ἄλλο γλαὺξ ἄλλο κορώνη φθέγγεται. id est, Aliud noctua sonat, aliud cornix sonat. Vel, alia noctue, alia uox cornicis. Accommodari potest uel ad eos, qui decertant cum longe praestantioribus, uel ad illos, inter quos ob morum, ingenijq; pugnantiam, minime conuenit. Siue cum est alius alio longe facundior. Quemadmodum enim aucm etiamsi non uideas, tamen è cantu licet dignoscere, ita stilus diuersus prodit ἀνεπιγραφίαν. Nullum enim est autorum genus, ubi non reperies nothas quaedã: & subdititia τοῖς γνησίοις admixta. Falsum titulum, cuiuis licet asscribere. Caeterum ipsa dictio, quae uix unquam eadem duobus accidit, prodit aut reijcit autorem.

Reperire rimam. LXXV

Prouerbiali figura dixit Plautus in Curculione: Aliquam reperietis rimam, in causatores ac tergiuersatores, qui nulla in causa tot fidei uinculis astringi possunt, quin aliquid inueniant quo elabantur. Similiter Horatius:

Centum adde catenas,
Effugiet tamen haec sceleratus uincula Proteus,
Ductum ab auibus aut muribus captis.

Album panem pinso tibi. LXXVI

Ἀλευρὸν μάζαν φυράσω σοι. Album panem pinso siue tempero tibi. Dici solitum, ubi quis magnarum rerum spes amplas ostendit. Est enim maza pariis genus. Porrò Graecis albũ panem in delicijs fuisse, locis aliquot testatur Lucianus, nominatim in libello De mercede seruientibus, ἀλλ᾽ ὅταν λευκὸν πῶς ἄρτος ἐμφορηθῇς. i. Ne per somnum quidem unquam albo pane saturatus. Et diuus Hieronymus in epistola ad Nepotianũ, simulam inter delicias ponit. Quid prodest, inquit, oleo non uesci, & molestias quasdam, difficultatesq; ciborũ quaerere, caricas, piper, nuces palmarum, simulam, mel, pistacea. Ac ne fuisse quidem Romae pistores ad Persicum usque bellum, annis aburbe condita supra quingentos octoginta: testis est Plin. lib. 18. cap. 11. ubi rationes aliquot arte conditi panis ostendit. Porrò quod primum è triticea farina redditur, candidius est; rursum quod ex ordeacea postremum, id magis est album, ut indicat in problematis Aristoteles Sectionis 21. prob. 3 & 7. eiusq; rei causam reddit. Graeci panes elegantiores λευκοὺς appellabant, sordidiores φαιούς. id est, fuscos seu nigros. Sic Alexis apud Athenaeum lib. tertio.

Λευκοὺς μὲν ἐκτὸς, τοὺς δ᾽ ἐφαίους τοὺς ἔσω. id est,

Panes quidem albos octo, dein totidem nigros.

Huc pertinet illud, ex iure hesterno panem atrum uorant. Narratur ibidem quiddam non illepidum de Diogene Cynico, qui quum placenta uescereturpercontanti quid comederet, respondit se panem edere bene confectum. Hoc adijcere usum, ut intelligamus, olim miras fuisse delicias in panibus conficiendis. Apud eundem libr. 4. describitur conuiuium Atticum, in quo commemorantur & panes λευκόσφαι χλοῦ. id est, albiores niue.

Candidum linum lucri causa ducis. LXXVII

Λευκὸλινον λίνον κερδοποιεῖς. i. Candidulum linum ob lucrum ducis uxorem, In eum quadrat, qui dotis causa ducit uel deformem, uel anum. Porrò linum uocat uxorẽ, uel quòd apud ueteres solæ mulieres lineis uterentur: uel quòd uiro alligetur matrimonio, & libera esse desinat. Nã linon Graeci nonnunquam usurpant pro uinculo, λευκόλινον autem Iunonis epithetum apud Homerum, ab albis ulnis. Refertur à Diogeniano.

In capras syluestres. LXXVIII

Κατ᾽ αἶγας ἀγρίας. i. In capras feras. Abominantis est sermo, & malum deprecantis: inq; syluestres capras auertẽtis, confine illi, quod alibi dictum ἐς τράγους. i. in Pyrrham. Ité illi.

Hostibus euenient conuiuia talia nostris.

Vsus est adagione Athenaeus lib. Dipnosophistarum secũdo: μυρτίλιος γὰρ ἔφασκεν, ὥσπερ ἐς αἶγας ἡμᾶς ἀγρίας ἀποπέμπειν τοὺς ζητοῦντας, ἡνίκα δέοιτο τὸν διαφόρου λαβεῖν τοῖς ὑπομνήμασιν ὡς μνημονεύειν δι᾽ λέξεως. i. Nam Myrtilius asseuerabat, uelut ad capras syluestres nos relegans quaerentes, Hegesandrum Delphum in commentarijs suis, eius dictionis meminisse. Ad capras syluestres posuit pro eo, quod difficillimum esset inuentu, aut quod nusquam est. Citauerat enim ex autore testimonium, quod mox Plutarchus negat apud illum extare. Ad hoc prouerbium opinor, Allusit Apuleius in Asino, fingens Psychen à Venere mitti ad arietes agrestes.

Adsint dij beati. LXXIX

Σὺν δὲ θεοὶ μάκαρες. id est,

Felices adsint superi. Sermo est bene ominantis in re quapiã aggredienda. Sic enim ῥαψῳδοὶ solent rhapsodi, hoc est, carminum Homericorum recitatores & interpretes. Quemadmodum & citharoedis cantaturis mos erat Apollinem, ut dexter adesset carmine inuocare, ἀλλὰ ἄναξ μάλα χαίρε. id est, At multum salue rex. Quin & testamentum condituri praefabatur omina causa, κῆρυξ κελεύει ἕκαστα. id est, Hoc bene sit. Item apud Romanos dicturus in concione simili preatione utebatur, ut felix ac faustum esset Reipublicæ, quod dicturus esset. Refertur apud Zenodotum.

In Aphannis. LXXX

Εἰς ἀφάννας. id est, In Aphannis. Stephanus tradit Aphannas locum

locum quempiam esse Siciliæ uehementer obscurum & igno bilem, unde & nomẽ deductum apparet. Hinc natũ prouerbium, ὃ ἐς ἀφάνειαν id est, Aut in Aphamis, de incertis, & quæ nusquam sunt. Zenodotus ait natum ex huiusmodi casu. Sybaritæ quondam oraculum adeuntes, orabant ut sibi uictoriam aduersus Crotoniatas cõcederet, idq; Crotoniatis ipsis præsentibus. Quidã autem Crotoniatarũ per iocum respondit ad hunc modum: istam quidem cõsequemini in Aphamis. Sybarita credens id à deo responsum, admiratus est, quid sibi uellet hoc uerbi Aphamæ. Prouerbium ait quadrare in eos, qui se putant inuictos, & nulli tolerandos esse. Verum mihi Stephani magis probatur interpretamentum.

Ad id quod erat opus. LXXXI

Εἰς τὸ ὄλεον. i. In id quod opus erat, subaudiendum, insumpsi, aut simile quiddam. Natum aiunt ex oratione Periclis. Narrant hunc datis pecuniis impetrasse ab Astyanacte Lacedæmoniorum rege, qui iam bellum parabat, ut ex Attica discederet. Deinde cũ esset populo rationem eius pecuniæ redditurus, puderet; palam titulum insumptæ pecuniæ proloqui, tecte significauit, εἰς τὸ ὄλεον, inquiẽs: ἀνήλωσα τοσαῦτα τάλαντα εἰς τὸ ὄλεον. i. In usus necessarios tantum talentorũ insumpsi. Hæc fermè referuntur à Zenodoto. Notauit adagium & Aristophanes in Nebulis:

Ὁ μὲν γὰρ Περικλῆς ἐς τὸ ὄλεον ἀπώλεσε. id est,
Ita ut Pericles perdidi in quod oportuit.

Quo loco interpres uarias adfert historias, unde prouerbiũ ortum putent, quæ si quis requiret, unde petere possit, ostendimus. Eleganter torquebitur per iocum in eos, qui sic administrarunt pecuniam alienam, ut non possint idoneam rationem reddere.

Adactum iusiurandum. LXXXII

Ἐκατὸν ὅρκων. id est, Adactum iusiurandum dicebatur, uel quod non ucrnaculum esset, sed peregrinũ, & aliunde ascitum, ut indicat Zenodotus: ut si quis Græcus Scythico more iuret, νὴ τὸν ἀκινάκην καὶ νὴ τὸν ἀκόντιον. id est, Per uentũ & acinacem. Nam per suos deos unaquæq; gens iurare consueuit: uel quod nõ sponte ueũ, sed adactum ui: uel quod sponte susceptum nemine cogente, si Suidæ credimus, & etymologico. Sunt enim tria iurisiurãdi genera, unũ quod ἐπόμοσον uocant, alterum quod κατόμοσον, tertium quod ἐπακτόν. Hesychius contra ἐφ' ὃν ἕτερόν τις ἄγει, ἐκ ἀθελήσεως. id est, Ad quod alius adigit, non spontaneum. Hoc equidem inter adagia non recensuissem, nisi Zenodotus prior in hoc albo posuisset.

Scabrosior leberide. LXXXIII

Κατάτριφον λεβηρίδος. id est, Asperior leberide. De uehementer asperis & insuauibus. Nam leberis Græcis dicitur exuuium illud uel serpentum, uel piscium exuentium senectum, quod & σίφαρ uocatur: id autem asperrimum esse constat, nimirum ob summam siccitatem. Refertur à Suida.

Procul auribus nuntius ueniat. LXXXIIII

Ἀπ' ὠτὸς ἄγγελος ἔλθοι. id est,
Procul absit nuntius aure.

Sermo deprecantis nuntium male auspicatum. Suidas ex Callimacho citat. Homerus. Item Iliad. σ.

Αἰ γάρ δή μοι ἀπ' ὠτὸς ὀδὲ γένοιτο. id est,
Ista utinam mihi sint procul auribus.

A puro pura defluit aqua. LXXXV

Theognis in sententijs Elegiacis.

Εἰ μὲ ἐθέλοις πλουσίου, καθαρὸς ἀμείωτος ἀπ' ἄκρης
Αἰεὶ κοινὸν ὕδωρ ῥόον εἵλεο. id est,
Rursum aqua de summo mihi uertice defluet usq;
Limpida, si innocuum forte lauare pares.

Hoc distichon quoniam subesse prouerbium uidebatur, adscripsimus. Quadrabit in hominem usq;quaq; inculpatum & innocentem: quem etiam si quis aliquando uocet in crimen, tamen non solum fama illius non contaminatur, uerum etiam illustrior redditur. Nec sine causa laudi tribuunt illud Catoni Censorio, quòd toties accusatus & uocatus in ius, nempe quater & quadragies, semper iudicum sententijs fuerit absolutus.

A lupi uenatu. LXXXVI

Ἀπὸ λύκου θήρας. id est, A lupi uenatu. Dici solitum, ubi quis protinus re infecta discedit, Aut de negotio molesto, & agresti. Nec; enim tutum est lupum insequi, neq; is facilè capitur, cum reliquarum feranum uenatus non uulgarem adferant uoluptatem. Meminit Suidas.

A subeunte portum naui. LXXXVII

Ἀπὸ καταδυομένης. id est, A subeunte, subaudi, naue lucrum capias. Admonet adagium celeritatem ad quæstum plurimũ ualere. Et in negotiatorem illud in primis cõpetere, ὕπνου ἀπέχω. id est, Somnus abesto. Sumptum à mercatorum diligentia, qui merces statim emunt ab ipsis nautis in portũ appellentibus. Tum enim & minoris emuntur, & maiori distrahuntur lucro. Trahi poterit ad eam sententiam, ut si quis dicat statim arripiendam oblatam occasionẽ lucri. Aut tam rogandũ quempiã ubi fortuna recentem aliquam commoditatem obiecerit. Nã sumus plerig; tum ad gratificandum beniguiores. Persius in 5. Satyra metaphorâ uariauit, cùm ait,

Tolle recens primus piper è sitiente camelo.

Id est, ilico cum adhuc de uia fitit camelus, qui merces attulit. Prouerbij meminit Suidas.

A bis septem undis. LXXXVIII

Ἀπὸ δὶς ἑπτὰ κυμάτων. i. A bis septẽ undis. In eos competit, qui à noxia quapiam purgati sunt, propterea quòd antiquitus mos esset, homicidio pollutos uestes suas bis septem inundationibus, immersionibusq; lauare. Testis Suidas.

Exigit & à statuis farinas. LXXXIX

Αἰτεῖ γε καὶ τοὺς ἀνδριάντας ἄλφιτα. id est,
Sanè cibum & signis ab ipsis exigit.

In eum dicendum, qui nullius misertus, undecunq; quod potest auellit, uel ab ipsis mortuorum statuis. Simillimum illi, κἀπὸ νεκρῶν φορεῖς. id est, Et à mortuo tributum colligis. Cõpetit in principes expilatores plebis, qui nulla non ex re uectigal exprimũt, uel ex lotio, aut in auaros sacerdotes, apud quos ne sepulchrum quidem gratis conceditur.

Athos cesat latera Lemniæ bouis. XC

Ἄθως καλύπτει πλευρὰ Λημνίας βοός. id est,
Athos obumbrat latera Lemniæ bouis.

Vbi quis officit, aut molestus est, aut gloriam cuiuspiam obscurat, aut alioquin obsistit, tradunt in Lemno bouis fuisse simulacrum ingens, candido factum lapide. Id Athos mons tametsi longo disitus interuallo, tamen ob summam celsitudinem, obscurat umbra sua. Est autẽ Athos Thraciæ mons ingens, adeo ut umbram iaciat ad stadia trecenta, teste Stephano. Meminit huius Apollonius Argonauticõn lib. 1.

Ἠεὶ δὲ νισομένοισιν ἀθω ἀντέλλε κολώνη,
Θρηικίη, τῆ τόσσον ἀπόπροθι λάεσσιν ἔεσται,
Ὅσσον ὅτ' ἐνδελέχεν νέμ ἐύτροχα ὅλκας ἀέλιος,
Ἀκροπάτην κορυφῆ σκιάει, καὶ οὔ ἑ λυγίζει. id est,
Solis ad exortum nuda salsa secantibus alto
Vertice sese ostendit Athos, mons Thracius, is qui
Disitus à sacra tanto discrimine Lemno,
Quantum alata die ualeat transmittere nauis,
Hanc tamen aërij contingit uerticis umbra,
Quin longinquam etiam contingit adusq; Myrinen.

Prouerbij meminit & Plutarch. in Moralib. cùm aliàs, tum in commentario, quem inscripsit De facie apparente in orbe

lunæ, teſtans umbram porrigi per ſeptingenta fermè ſtadia. Theocritus Scholiaſtes uerſiculum hunc citat ex Sophocle:

Ἀθ῀ σκιὰ ζᾷ νῶτα λιμνίας ἁλός. id eſt,
Athos obumbrat terga Lemnij maris.

Præſentem mulge, quid fugientem inſequeris? XCI

Τὴν παρέσαν ἄμελγε, τὶ τὴν φεύγοῦσα διώκεις; id eſt,
Præſentem mulgeto, quid inſequeris fugientem?

Heroicus prouerbialis admonens præſens lucrum nõ omittendum, ſpe commodorum quæ non item ad manum uidentur eſſe. Sumptum ex Cyclope Theocriti, Scholiaſtes citat conſimilis ſententiæ uerſum Heſiodium:

Νήπιο῀ ὃς τὰ ἕτοιμα λιπὼν τ' ἀνέτοιμα διώκει, i. Stultus qui non prompta ſequens, iam prompta relinquit.

Exiſtimat eundem habere ſenſum quod alibi nobis dictũ eſt, τὸν θέλοντα βῶν ἐλαύνειν.

Quid ad Mercurium? XCII

Τί πρὸς τὸν ἑρμῆν; id eſt, Quid ad Mercurium? Idem cum illo, οὐδὲν πρὸς ἐπι῀, & nihil ad Bacchum, Nihil ad rem. Nam Mercurius rationis autor. Competunt in eos qui loquuntur aliena ab eo quod agebatur.

Quid Achiuos à turre iudicatis. XCIII

Τί τοὺς ἀχαιοὺς ἀπὸ τ῀ πύργου κρίνετε; id eſt,
Cur iudicatis Danaidas de mœnibus?

Dici conueniet, quoties quis ~~pronuntiat de re non~~ ſatis accurate conſiderata. Ariſtides in Themiſtocle: τὶ ταῦτα τοὺς ἀχαιοὺς ἀπὸ τ῀ πύργου κρίνομεν; id eſt, Quid in his Achiuos de turre iudicamus? Sumptum apparet ex Iliados γ. quo loco Priamus in mœnib. Troianorum accerſitum Helenam percunctatur qui eam eſſent, quos procul in Græcorũ exercitu cõſpiceret, & Agamẽnonis formã laudat ad hunc modũ:

Ὅς τις ὅδ' ἐτὴν ἀχαιὸς οὖρος τε μέγας τε,
Ἠτοι μὲν πεφαλῇ καὶ μέζονός ἐστιν ἄλλοι ἐασιν.
Καλὸν δ' οὐρανῶ ἐγὼν ὅπω ἴδον ὀφθαλμοῖσιν,
Οὔτ' οὖν γὰρ ἀρὴν, βασιλῆϊ γὰ ἀνδρὶ ἐοικεν. id eſt,
Hũc quis eſt cedo, Græcus homo, magnusq; bonusq;?
Sunt alij huic, fateor, ſuperantes uertice plures.
Verum æque pulchrum meminì me cernere nunquam,
Nec reuerendum æque, regem præferre uidetur.

Nec inconcinnè torquebitur ad eos, qui in tuto cõſtituti, de ijs iudicant, qui in periculo uerſantur. Quemadmodum faciunt ij, qui in turre, aut uallo ſedentes, ocioſi ſpectant, iudicantq; præliantes, ac in multis animi robur aut conſilij deſiderant, quod ipſi nequaquam præſtaturi forent, ſi in eodem diſcrimine uerſarentur. Ariſtides in Themiſtocle: ὁ μὲν, ὦχ ὅμοιον γ' μίσῃ τῇ θαλάσσῃ πρὶ τ῀ γῆ τῷ πλοίῳ λέγειν, καὶ τὸν κυβερνήτην τὸν αὐτ῀ διακινδυνεύειν, καὶ καθήμενον ἔξω δὲ ζάλης ὑπὸ τῷ τειχίῳ. id eſt, Atqui nõ parui refert, ſi quis medio in mari, de ijs loquatur qui in naui ſunt, animiq; præſentiam demonſtret, ſedens q; procul à procella inter parietes.

Quis uſus cepis putridæ? XCIIII

Τίς χρεία σαθομένου κρομύου; i. Quis uſus putrefacti cepis? De rebus aut etiam hominibus, reijculis, & quorum nullus uſquam eſt uſus. Etenim cum cepe ſit herba, per ſe utiliſſima, ſimul atq; computruit, nihil eſſe poteſt abiectius. Cognatum illi Plautino, uitioſa nuce non emam.

Philoxeni non. XCV

Τὸ φιλοξένου δ'. id eſt, Philoxeni non. Dicendũ, ubi quis obſtinate uel inficiatur, uel recuſat: aut ubi quis alteri neſcit concedere, neq; quicquam ad gratiam loqui. Quod genus homines à principum conſuetudine debent abſtinere, apud quos aut tacendum eſt, aut loquendum eſt quod gratum ſit auribus. Philoxenus poëta, quemadmodum alibi diximus, uſque adeo non potuit carmina Dionyſij probare, ut maluerit redire ad ſodinas lapidarias.

Meos corymbos necto. XCVI

Τὸν ἐμὸν κορύμβον πλέκω. i. Meos necto cincinnos. Vbi quis reſpondet, quod nihil pertineat ad interrogata. Referitur ad hunc modum, χαίρουσι δυσπόλυ. τοὺς ἐμοὺς κορύμβους πλέκω. ὅσοι λέγω πρὸς τάδε. ὑμεῖς ἀκούσεσθ' ὑπατίδαι; id eſt, Saluè Hypſipyle. Meos corymbos necto. Nõ tibi loquor iſta de re. Maritus meus hic eſt? Ex aliquo comœdiæ loco ſumptum apparet, in qua perſona quæpiã per diſſimulationẽ, diuerſa reſponderit. Quod genus eſt & illud apud Terentiũ in Phormione, cum Phædria rogatus, ubi nã eſſet Antipho, reſpondens iterat ſalutationem, deinde ait illũ rectè ualere. Eſt cõſimilis locus & apud Plautum in Mercatore. Iamma chera eſt in manu. Nam ſi eò te introducã. Tollo ampullam, atq; hinc eo, & reliqua. Nam locus longior eſt, quàm ut citra tædium poſſit recenſeri. Confine ei quod alibi recenſuimus ἅμαξ ἀπηγόν.

Compendiaria res improbitas. XCVII

Συντομο῀ ἡ πονηρία, βραδεῖα ἡ ἀρετή. i. Compẽdiaria res improbitas, uirtus longa. Qui ſemel addixit animum uitijs, is quiduis flagitij facilè patrabit. At ſingulæ uirtutes magno ſudore parandæ. Fit neſcio qua naturæ corruptione, ut quæ turpia ſunt, uel diuto diſcantur, protinus arripiamus, quæ honeſta uix laboribus diutinis inculcentur. Plutarchus in apophthegmatis tribuit hoc dictum Cleomeni. Quum prædo quiſpiam in agrum Lacedæmoniorũ feciſſet incurſionẽ, atq; ubi captus eſſet, dixiſſet, Ideo hæc ſe feciſſe, quòd nõ eſſet quo aleret militẽ, proinde ad eos uertiſſe ſeſe, quibus ſuperesſet, nec impartirentur, Cleomenes συντομο῀, ἔφη, ἡ πονηρία.

Vmbra pro corpore. XCVIII

Σκιὰ ἀντὶ τ῀ σώματο῀. id eſt, Vmbra pro corpore. Quoties aliquis magnum quiddam uidebitur aſſecutus, cum nihil tandem auferat præter titulum, aut ſpes meras. Mutuo ſumptũ ab Æſopica fabula de cane, qui dum umbram carnis, quòd ea maior appareret captat, ueras amiſit carnes. Eam quidẽ iambico carmine, Gabrias quidam, utcunq; complexus eſt hoc pacto:

Φέρων γε ποταμῷ πλησίον κύων κρέας,
Κόψας ἐαυτὸν, ἄλλον ἐς ὕδωρ βλέπει.
Χανὼν δὲ λοιπὸν τ῀ κάτω λαβεῖν κρέας,
Ἀπεφθάτο καὶ τ῀, ὄντος ὁμάρτει. id eſt,
Iuxta fluentem deferens carnes canis,
Dum pronat os in amne conſpicit alteras,
Et hians deorſum, ut eaſce carnes prenderet,
Amiſit has quoq;, quas tenebat antea.

Sinopiſſas. XCIX

Σινωπίσας. id eſt, Sinopiſſas, id eſt, laſciuis. A' Sinope ſcorto quodam nobili, celebrateq; laſciuiæ, cui nomen hinc inditum uidetur, quòd noxijs eſſet oculis. Athenæus lib. 15. docet fuiſſe Aeginenſem. Fuit & Sinope Aeſopi filia, cui nihil cartus fuit uirginitate.

Vitiat lapidem longum tempus. C

Σήπει καὶ λίθον ὁ πολὺς χρόν῀, id eſt,
Saxa etiam longum faciet putreſcere tempus.

Nihil in rerum natura ſaxo durabilius. At id quoque temporum diuturnitas abſumit. Quod poëtæ ninũrum innuunt, cum fingunt ~~Saturnum temporis~~ deum, ſaxum Iouis loco ſuppoſitum deuoraſſe. Ouidius lib. De ponto 4.

Gutta cauat lapidem, conſumitur annulus uſu.
Et triuia preſſa uomer aduncus humo.

Sileni Alcibiadis. 1

ΣΙλωὸ ἀλκιβιάδης. id est, Sileni Alcibiadis, apud eruditos in prouerbiũ abiisse uidentur, certe in Collectaneis Græcorum prouerbij uice referuntur, quo licebit uti, uel de re quæ cum in speciem, & prima, quod aiunt, fronte ~~ullo~~ ridenda uideatur, tamen interius ac propius contemplanti, sit admirabilis: uel de homine, ~~qui habitu vultuq; longe minus~~ præ se ferat, quàm in animo claudat. Aiũt enim Silenos imaguncula quaſpiam fuiſſe fictiles, & ita factas, ut diduci & explicari poſſent, & quæ clauſe ridiculã ac monſtroſum tibicinis ſpeciem habebãt, aperta ſubito numen oſtendebãt, ut artẽ ſcalptoris grationẽ iocoſus faceret error. Porrò ſtatuarũ argumentum ſumptũ eſt à ridiculo illo Sileno Bacchi pædagogo, numinũq; pœticorũ morione. Quandoquidẽ habent & illi principum noſtratium exẽplo ſuos γελωποιούς. Proinde apud Athen. lib. 5. adoleſcens Critobulus irridens Socratem ſenem ac de formẽ, dicebat illum ~~ταλλα τ σειληνῶν ἀσχήμονα~~. id eſt, multo Silenis deformiorẽ: Locus autẽ eſt apud Xenophontem in cõuiuio. Socrates, ὦ ~~γὰ καλλίων ὢν τῦτο ποιῶ~~; Vt illud iactas quaſi ſis formoſior. Critobulus. νὴ Δία, ~~ὦ θάνατων σειλωῶν τ ἐν σατυρικοῖς~~, ἐσχ[illegible]ὰ ἄν ἔλεο. id eſt, Ita per Iouem, aut omnium Silenorum qui ſunt inter Satyros turpiſſimos fuero. Et Alcibiades apud Platonẽ in Conuiuio, Socratis encomium dicturus, eum Silenis ciuſmodi ſimilẽ facit, ~~quòd ita malos alios eſſet propius intuenti, quàm ſummo~~ habitu ſpeciẽq; uideretur. Quem ſi de ſumma, quod dici ſolet, cute quis æſtimaſſet, non emiſſet aſſe. Facies erat ruſtica, taurinus aſpectus, nares ſim æ, maccoq; plenæ. Sannionem quempiã bardũ ac ſtupidũ dixiſſes. Cultus neglectus, ſermo ſimplex ac plebeius, & humilis, ut qui ſemper aurigas, cerdones, ſullones & fabros haberet in ore. Nã hinc ferè ſumebat illas ſuas ἀπαγωγάς, quibus urgebat in diſputando. Fortuna tenuis, uxor qualẽ: e uiliſſimus quidẽ carbonarius ferre poſſet. Videbatur mirari formas aduleſcentulorũ, uidebatur amare, & zelotypia tangi, cum eum ab his affectibus alis ἀπὸ τ τοιῶν abeſſe cõpererit etiam Alcibiades. Deniq; iocus ille per petuus nõnullã habebat morionis ſpeciẽ. Cum ea tempeſtate, ad inſaniam uſq; ferueret inter ſtultos, profitendi ſapientiam ambitio, nec unus eſſet Gorgias, qui ſe nihil neſcire iactitaret, & ardelionibus huiuſmodi nuſquam non referta eſſent omnia, ſolus hic hoc unũ ſcire ſe dictitabat, quòd nihil ſciret. Videbatur ineptus ~~ad omnia reipublicæ munia~~, adeo ut quodã ~~die neſcio quid apud populũ aderſus agere~~, cũ riſu ſit exploſus. Atqui ſi Sileniũ hunc cum ridiculũ explicuiſſes, uidelicet numẽ inueniſſes potius quàm hominẽ, animũ ingentem, ſublimem, ac uere philoſophicũ, omnium rerũ pro quibus cæteri mortales currunt, nauigant, ſudant, litigant, belligerantur, contemptorẽ, iniurijs omnibus ſuperiorem, & in quem nullius omnino ius haberet fortuna, & uſq; adeo nihil timentem ut mortẽ quoq; nulli non formidatã contemſerit, in tantũ, ut eicutam eodẽ ebiberit uultu, quo uinũ ſolet, utq; iam moriens etiã in Phædonẽ ſuum iocaretur admonens, ut uoto ſe liberans Aeſculapio gallũ perſolueret. perinde quaſi ſumpto pharmaco, iam ſanitatis beneficiũ ſentiret, cum exiret è corpore, unde omnes animi morbi ſcatent, ac pullulant. Proinde nõ iniuria cum id tẽpeſtatis plena ſophis eſſent omnia, ſolus hic morio, ſapiens oraculo pronũciatus eſt, & plus indicatus eſt ſcire, qui nihil ſciebat, quàm hi qui nihil neſcire ſe prædicabant, imò ob idipſum iudicatus eſt plus cæteris ſcire, quòd unus omnium nihil ſciret. Huiuſmodi Silenus fuit Antiſthenes, baculo ſuo, pera, pallioq;, maximorum regum fortunas antecellẽs. Huiuſmodi Silenus fuit Diogenes, uulgo canis habitus. Verum in hoc cane diuinũ quiddam animaduerterat Alexãder Magnus, principum, ut uidebatur, omnium κορυφαῖος & alpha, cum animi magnitudinem admiratus, optaturum ſe diceret, ut ni Alexander eſſet, Diogenes eſſet, cum hoc magis optare debuerit Diogenis animũ, quòd Alexander eſſet. Huiuſmodi Silenus fuit Epictetus, ſeruus, pauper, claudus, ut indicat illius epitaphiũ, ſed idẽ quod eſt felicißimum, charus ſuperis, id quod ſola uitæ præſtat integritas cum ſapientia coniuncta. Hæc mirum eſt natura rerum uere honeſtarum, quod habent eximium, id in intimis recondunt, abdunt q; quod contemptißimum, id prima ſpecie præ ſe gerunt, ac theſaurũ ceu utili cortice diſſimulant, nec prophanis oſtendunt oculis. At uulgarium & umbraticarũ longe diuerſa ratio, ſumma ſpecie blanditur, quodq; pulcherrimum habẽt, ſtatim obuijs oſtentant: ſin penitus introſpicias, nihil mimus ſunt, quàm quod titulo ſpeciẽq; præ ſe ferebant. An non mirificus quidã Silenus fuit Chriſtus? ſi fas eſt de hoc ad eum loqui modũ, quem equidẽ haud uideo cur nõ omnes pro uirili debeant exprimere, qui Chriſtiani nomine gloriãtur. Si ſummã Sileni faciem intueare, quid iuxta populares æſtimationem abiectius, aut contemptius? Tenues & obſcuri parentes, domus humilis: ipſe pauper & pauculos, & pauperculos habuit diſcipulos: non è magnatum palatijs, non è phariſæorũ cathedris, non è philoſophorum ſcholis, ſed à telonio & retibus aſcitos. Tũ uita, quàm à uoluptatibus omnibus aliena, per famem, per laßitudinẽ, per conuicia, per ludibria, ad cruecm deniq; peruenit. Hac illum parte contemplabatur myſticus ille uates, cum eum depingens: Non erat, inquit, ei ſpecies, neq; decor. Vidimus eum, & non erat aſpectus: & deſideraumus eum deſpectum, ac nouißimum uirorum. Cæteraq; permulta, quæ in hanc ſequuntur ſentẽtiam. Iam ſi contingat apertum hunc Silenum propius intueri, hoc eſt, ſi cui dignetur ipſe ſe purgatis animi luminibus oſtendere, deum immortalem, quàm ineſtabilẽ reperies theſaurum: in quanta uilitate, quale margaritum: in quanta humilitate, quantum ſublimitatem: in quanta pauperiate, quantas diuitias: in quanta infirmitate, quam incogitabilem uirtutem: in quanta ignominia, quantam gloriam: in quantis laboribus, quàm abſolutã requietem. Deniq; in morte tam acerba, perennem immortalitatis fontem. Cur ſic abhorrent ab hac imagine, qui titulo tamen illius ſe iactant? Nimirum erat in proeliũ Chriſto totius orbis occupare monarchiam, atq; id poſſidere, quod olim Romani principes fruſtra affectarunt, ſatellitio ſuperare Xerxes, opibus anteire Creeſos, philoſophis uniuerſis ſilentium imponere, & inane ſophos detrahere. Verum hæc una forma placuit, quam ſuis diſcipulis & amicis, hoc eſt, Chriſtianis, proponeret. Hanc potißimum delegit philoſophiam, à philoſophorũ decretis, à mundi ratione longe lateq; diuerſam, ſed eam quæ ſola omnium præſtaret, quod alij alijs uijs conantur aſſequi, nempe felicitatem. Huiuſmodi quondam Sileni fuere prophetæ exules, errantes in ſolitudinibus, cum feris exigentes uitam, uili holuſculo uictitantes, ouium & capraruũ amicti pellibus. Sed introſpexerat hos Silenos ille qui dixit, quibus dignus nõ erat mundus. Huiuſmodi Silenus fuit Ioannes Baptiſta, qui camelorũ tectus pilis, zona cinctus pellicea, longe regũ purpuras ac gemmas uicit, locuſtis ueſcens, principũ omnium delicias ſuperauit. Nimirũ cernebat quid theſauri lateret ſub agreſti pallio, qui miro illo elogio laudum eius ſummam complexus: Inter natos, inquit, mulierũ non ſurrexit maior Ioanne baptiſta. Huiuſmodi Sileni fuerunt apoſtoli, pauperes, inculti, illiterati, ignobiles, imbecilles, abiecti omnibus omnium con-

tumelijs expositi,irrisi,inuisi,execrabiles,ac penè publicum orbis simul & odium & ludibrium. Verum aperi mihi Silenum,quis tyrannorũ cum horum potẽtia posit æquari,qui dicto imperant dæmonibus,nutu sedant sæuiẽtia maria,uerbo uita defunctos in uitam reuocãt? Quis non Crœsus ad hos pauper esse uideatur, qui uel umbra sui conferunt sanitatem ægrotis, qui solo manus contactu spiritũ illum cœlestem impertiunt? Quis non Aristoteles, stultus & indoctus ac nugator,cum his collatus,habeatur, qui ex ipso fonte cœlestem hauserant sapientiam,ad quã omnis humana sapientia,mera stultitia est? Quod quidem eorum pace dictum esto, qui nefas arbitrantur,& impium,usquam Aristotelis autoritatem conuellere. Fatcor illum esse uirũ eximia doctrina, sed quod lumen tam excellens,quod Christo collatũ non obscuretur? Tum uere regnũ cœlorum, grani sinapis imaginẽ habebat, specie pusillum & contemptum, uirtute maximum: à quo prorsus ut dixi, & ἐκ παραδόξου, quod aiunt, diśidet huius mundi ratio. Huiusmodi Silenus fuit contemptus & irrisus ille Martinus episcopus. Tales fuerunt ueteres illi episcopi, humilitate sublimes,paupertate locupletes, gloria neglecta gloriosi. Latitant & hodie boni quidã Sileni,sed heu nimium pauci. Bona pars hominum, præposterum Silenum exprimunt. Si quis rerum uim ac naturã penitus introspiciat, repcriet nullos à uera sapientia longius abesse, quam istos qui magnificis titulis, qui sapientibus pileis, qui splendidis cingulis,qui gemmatis anulis absolutã profitentur sapientiam. Adeo ut non raro plus uere germanæq; sapietiæ deprehendas in uno quopiam homuncione, iuxta uulgi opinionem, idiota simplici ac semifatuo,cuius mentem non subtilis,ut uocant, Scotus,sed cœlestis ille Christi docuit spiritus,quàm in multis theologorum tragicis personis, ac ter quaterq; magistris nostris, Aristotele suo turgido, magistralium definitionum,cõclusionum,& propositionũ turba difertis. Non in omneis hoc dixerim,sed in heu nimiũ multos. Item uideas in nullis minus esse ueræ nobilitatis, quàm in Thrasonibus istis,qui uetustis stemmatibus,qui torquibus aureis,qui splẽdidis cognominibus summam iactant nobilitatem,nec alios à uera fortitudine longius abesse,quàm eos qui ob temeritatem ac præferoces animos,uulgò fortissimi iudicãtur & inuicti. Nullos abiectius ac seruilius seruos, quàm hos qui se dijs, ut aiunt,proximos,& omniũ dominos putant. Nullos æque calamitosos,atq; eos qui uidentur felicissimi. Nullos pauperius esse pauperes, his quos hominum uulgus ut diuites adorat. Nullos esse minus episcopos, quàm qui inter episcopos primas tenent. Etiam atq; etiam te rogo lector, ne putes hæc in cuiusquã dici contumeliã. Rem notamus,nõ homines. Optamus esse nullos in quos hæc cõgruãt. Et si nũc tales nulli sunt, quod faxit Christus,tales olim fuerũt, & in posterũ fortasse futuri sunt. Atq; utinã illud quoq; falsum esset, sæpenumero longissime semotos esse à uera religione,qui titulo,qui cultu, qui cæremonijs,religionẽ absolutam profitentur. Adeo quicquid ~~in omni rerũ genere præclarũ est, id minus in conspicuo~~ est. In arboribus flores & folia blandiũtur oculis: ipsa se late moles ostentat, ~~At femen,in quo uis est omnium,quàm est res minutula. quàm abdita,quàm non lenocinans aspectui, quàm non ostẽtatrix sui? Aurũ & gemmas~~ in altissimas terræ latebras abdidit natura, In elemẽtis,quæ uocant,quo quicq; præstantius est,hoc longius à sensibus est remotum, uelut aër & ignis. In animantiũ genere quod est optimum & efficacissimum,id in intimis abditũ habent. In homine quod est maxime diuinũ & immortale,id solum cerni non potest. In quouis rerum genere,materia pars uilior, maxime patet sensibus, formæ uis & beneficium utilitate sentitur,& tamẽ ipsa procul abest à sensibus. Rursum in corporis physici temperatura,cũ phlegma & sanguis sensibus sit familiaris & pateat, id quod plurimũ confert ad uitam,minime patet, nempe spiritus. Demum in uniuerso,quæ maxime sunt,ea non uidẽtur, ueluti substantiæ, quas separatas uocant. Et quod in his summum est, id à sensibus quàm maxime sepositum est, nempe deus,adeo ut nec intelligi, nec cogitari possit, cum hic sons sit unicus omniũ. Quin & in ecclesiæ sacramentis reperire liceat nonnullam Silenorum imaginem. Absit inuidia uerbis. ~~Aquam uides falem & oleum uides~~,uocem audis, ceu summam Sileni faciem: uim cœlestem nec audis,nec uides,quæ si non adsit mera ludibria sint cætera. Iam habent & suos Silenos arcanæ literæ. Si cõsistas in superficie ridicula nõnunquam res sit: si penetres usquæ ad anagogen, diuinam adores sapientiã. Etenim ut de ueteri loquamur instrumẽto, si præter historiã nihil spectes,& audias Adam è limo conditum, uxorculam è dormientis latere furtim subtractam, serpẽtem illecebra pomi solicitantẽ mulierculã, deum ad auram inambulantẽ, romphæam foribus præsidentẽ ne postliminio redirent exules, non ne putes ex Homeri officina proficiscam fabulam? Si legas Lot incestum, totam Sampsonis historiam, quam diuus Hieronymus è cortice æstimans, fabulam appellat, Dauid adulteriũ, & in senis frigidi gremio cubitantẽ puellam, Oseæ meretriciũ matrimoniũ, nonne qui uerecundioribus sit auribus, ut obscœna fabulam auersetur? At sub his inuolueris deũ immortalẽ, quàm splendida latet sapiẽtia? Euãgelicas parabolas, si primũ æstimes corticẽ, quis non iudicet hominis esse idiotæ? si nucem frangas, nimirũ reperies areanam illam, ac uere diuinam sapientiam, planeq; quiddam ipsi Christo simillimũ. Et ne singula persequens fiam prolixior, in naturæ simul ac mysticis rebus ut quicq; præstantissimum est, ita quàm maxime uidebis abstrusum, et à prophanis oculis longissime semotum. Itidem in cognitione, germana rerum ueritas semper altissime latet, quæ nec facile, nec à multis deprehenditur. Crassum uulgus, quoniã præpostere iudicat, nimirũ ex his quæ maxime sensibus corporis obuia sunt æstimans omnia, passim & labitur & errat, ac falsis bonorum & malorum simulachris deluditur, inuersosq; Silenos miratur ac suspicit. De malis loquar, bonos non lædam, imò ne malos quidem, quandoquidẽ generalis de utrijs disputatio ad nullius personæ pertinet iniuriã. Atq; utinam pauciores essent, in quos hæc competere possint. Cum sceptrum uides, cum insignia, cum satellitiũ, cum titulos audis, serenissimũ, clementissimum, inclytum, non ne principem adoras, terrenum quoddam numen, & quiddam homine maius intueri te putas? Sed aperi Silenum præposterũ, tyrannum inuenies, interdum ciuium hostem, publicæ concordiæ osorem, discordiarum serendarũ artificem, bonorũ oppressorẽ, legum pestem, urbium euersorẽ, ecclesiæ cõpilatorem, latronẽ, sacrilegum, incestum, aleatorẽ, breuiter, ut est in Græcorũ prouerbijs, ἰλιάδα κακῶν. Sunt qui titulo specieq; præ se ferant magistratum, & reipub. custodiam, cum re lupi sint & prædones ciuitatis. Sunt quorũ si cõsideres rasum uerticem, uenereris ut sacerdotes: si Silenũ introspicias, plus quàm laicos reperies. Fortassis & episcopos aliquot reperias, quorũ solennẽ illam consecrationẽ si spectes, si nouum ornatũ inspicias, mitrã gemmis & auro nitentẽ, pedum item gemmeum: in summa, totum illam ἐν τοιοῦτος ὀγκ μεγαλῳ mysticã παρουσίαν, uidelicet cœlestem quempiã, & homine maiorem uirum expectes. Inuerte Silenum, nihil interdũ inuenies nisi bellatorẽ, negotiatorem, denicq; tyrannum, iamiq; magnifica illa insignia comœdiam fuisse iudicabis. Sunt, atque utinam non tam passim obuij sint, quos si quis è barbæ sylua, pallore, cuculio, instexis cerucibus, cingulo, supercilio, ultuiq; truculentia uelit æstimare, Serapiones ac Paulos esse dicat: sin explices, meros inuenies balatrones, belluones, planos, ganeones, imò prædones ac tyrannos, sed alia uia, & haud

scio

ſcio an hoc peſtilentiore, quo tectiore, planeq;, quod aiunt, ἀσθενεστ ϗ θυσαφόρ. Rurſum admoneo, neminẽ his offendi oportere, cum nullius deſignetur nomẽ. Si quis huiuſmodi non eſt, nihil ad ſe pertinere cogitet: ſin agnoſcit ſuum malum, admonitiũ ſe putet. Ille ſibi gratuletur, hic mihi gratias agat. Deniq; paſsim in omni morialium genere ſunt, quorum ſi formam cõtemplere corporis, homines & præclaros homines dicas: ſi ſilenum explicueris, intus ſuen., aut leonem, aut urſum, aut aſinum foræſis inuenies. Ac diuerſum quidam cueniet ei, quod de Circes ueneficijs poëtarũ fabulis eſt proditũ. Apud hanc enim ferarũ figuram habebãt, mentem hominis: ſibi ſub humana ſpecie plus quàm beluam tegunt. Contrà ſunt quos de ſpecie, ſicut dictũ eſt, uix homines iudices, cum in animi penetralibus angelũ occultẽt. In hoc igitur diſcrimen eſt mundani & Chriſtiani, quòd ille craſsiſsima quæque ac ſtatim oculis obuia, maxime ſuſpicit & ſectatur: quæ ſecus habent, aut omnino negligit, aut certe poſtremo loco ponit: hic ediuerſo, quæ minime cernuntur oculis, quæq; longiſsime receſſerũt à natura corporũ, ea ſola ſectatur, cæteris aut præteritis, aut cõtemptius adhibitis, ab intimis illis omne rerum iudiciũ ducens. In bonis, ſic enim uocat Ariſtoteles, quæ non pertinent proprie ad hominem, extremæ ſunt opes. At apud uulgus, imò penè apud omnes is plurimi fit, qui has quacunq; uia poſsidet, has per ſaxa, per ignes expetunt uniuerſi. Proximũ habet locum generis claritas, ſi nihil accedat aliud, ridiculũ prorſus & inane nomẽ. Semideus habetur, qui ſanguinis feriem ad Codrum Athenienſem, aut ad Bruti Troianũ, qui haud ſcio an nũquam natus fuerit, aut ad fabuloſum Herculẽ referre poſsit: & obſcurus eſt, qui ſibi literis & uirtute famã parauit? Illuſtris eſt, cuius tritauus in bello ſtrennuũ præſtitit homicidã: & plebeius eſt atq; imaginibus caret, qui bonis animi profuit orbi? In tertia claſſe ſunt, corporis cõmoda, id cui contigerit ingens, robuſtũ, formoſum, præualidũ: eum non ſemouẽt quidẽ è numero felicũ, ſed its ut nihilo ſecius primas teneãt diuitiæ, proximas nobilitas, animi poſtrema cura eſt. Iam hunc ipſum, ſi iuxta Paulum in treis partes diuidas, carnẽ, animam & ſpiritum, utar enim illius uerbis, infimã, quæ maxime in cõſpicuo eſt, quãq; prorſus damnat Apoſtolus, uulgus potiſsimum amplectitur. Mediã quam ita demũ probat, ſi ad ſpiritũ acceſſerit, plures approbãt. Porrò ſpiritũ optimã noſtri parẽ, á quo ceu fonte felicitas omnis noſtra proficiſcitur, quoq; deo copulamur, adeo nõ habẽt in pretio, ut nec illud inquirãt, ſitne, aut quid ſit ſpiritus, de quo tamen Paulus toties inculcat. Atque hinc præpoſterũ de rebus multitudinis iudiciũ, ut quibus primus debebatur honos, horũ ὕστερος ϗ μεγαρικὸς λόγος ſit, & quæ ſummo ſtudio fuerant expetẽda, hæc in cõtemptiſsimis ducant. Hinc aurũ anteponitur literis, generis antiquitas honeſto, corporis dotes animi bonis, cæremoniis poſthabetur uera pietas, Chriſti præcepta decretis hominũ, perſona ueritati, umbra rebus, fucata natiuis, fluxa ſolidis, momentanea æternis. Deinde ex præpoſteris opinionibus præpoſteras rerũ uocabula. Quod excelſum eſt, humile uocant: quod amarũ, dulce: quod preciоſum, uile: quod uita, mortẽ. Vtque nominatim obiter pauca delibem, amare dicũtur, qui uel indulgentia corrũpunt, uel pudicitiæ ſinul ac famæ inſidiantur, cum hac re quid eſſe poſsit hoſtilius? Iuſtitiã appellant, cum malum malo, ſcelus ſcelere uincitur, cum iniuria accepta, multo cum fœnore reponitur. Parum æquus matrimonio dicitur, qui illud incontaminatum, & quàm poteſt uirginali ſimillimũ, ganeis diſsimillimum eſſe poſtulet. Proditorem appellant & principis hoſtẽ, qui nihil illi ſupra leges, ac præter æquũ licere uelit, hoc eſt, qui illũ optet uere principem agere, & à tyrãni (qua belua nõ eſt alia tetrior) imagine quàm maxime uelit abeſſe. Ille contrà cõſultor, amicus, ſautor principum dicitur, qui illos peruerſa educatione corrumpat, aut ſtultis inficiat opinionibus, qui aſſentatione laudat, qui malis conſilijs in odium populi pertrahat, qui bellis & inſanis rerũ tumultib. inuoluat. Aiunt auctam principis maieſtatẽ, ubi tyrannidis aliquid acceſsit, hoc eſt ſummi mali magna portio. Peculator eſt, qui de extortis uectigalibus uelit nonnihil circuncidi. At cum principis præcipua bona ſint tria, quibus deũ ~~qui uero ſolus eſt rex~~, quodãmodo repræſentat, bonitas, ~~ſapientia, potentia, cum is principi~~ tuetur amicus eſſe, qui duobus præcipuis bonis illũ ſpoliet, bonitate & ſapientia, ſolamq; potentia illi relinquat, & hanc non modo falſam, uerũ ne propriam quidem? Siquidẽ potentia, niſi ſit cum ſapientia bonitateq; cõiuncta, tyrannis eſt, non potẽtia, quam ipſam tamen populi cõſenſus quemadmodum dedit, ita poteſt eripere: eũ interim depulſum ab imperio, bonitas & ſapientia, ceu propria bona comitentur. Capitale eſt, uiolare principis inſignia, & præmũ eſt his, qui animũ illius uitiantes, pro bono crudelẽ, pro ſapiente uerſutũ, pro potente tyrannũ reddunt? Parum eſt una mors ei qui principis calicem toxico tentarit inficere: & præmium fert, qui mentem illius peſtilentiſsimis opinionibus corrumpit ac uenenat, & ueluti publicum reipubli. ſontem inficit, ſummo totius orbis malo? Principis munus dominum uocant, cum re uera nihil aliud ſit agere principem, quàm rem communem adminiſtrare. Regum inter ipſos affinitates, ac ſubinde nouanda fœdera, Chriſtianæ pacis glutinũ appellant, cum his fontibus omnia penè bella, plurimos rerum humanarum tumultus naſci uideamus. Iuſtum bellum appellant, cum ad exhauriendã opprimendamq; rempub. principes inter ſe colludunt: pacem uocant, cum in hoc ipſum inter ſeſe conſpirant. Auctum ducunt imperium, cum unius aut alterius oppiduli titulus acceſſerit principi, tanta ciuium expilatione, tanto ſanguine, tot uiduitatibus, tot orbitatibus emptus. Ad eundem modum eccleſiam uocant ſacrificos, epiſcopos, ac ſummos pontifices, cum nire uera nihil aliud ſint, quàm eccleſiæ miniſtri. Cæterum eccleſia populus eſt Chriſtianus, quem Chriſtus ipſe maiorem uocat, ut cui recumbenti miniſtrent epiſcopi, obſequio minores, ſed alia ratione maiores, ſi modo Chriſtum ut ſucceſsione muneris, ita morũ ac uitæ referant imitatione, qui cum modis omnibus princeps ac dominus eſſet omnium, miniſtri partes ſuſcepit, non domini. Omne fulmen torquetur in illos, hoſtes eccleſiæ uocãtur, ac propemodum hæretici, qui ſacerdotum crumenã nummulis aliquot fraudarint. Equidem non adſum frõdatori, ne quis hoc interpretetur, uerum cedõ, ſiquidem hoſtem eccleſiæ iuuat odiſſe, num eſſe poſsit hoſtis eccleſiæ perniciоſior aut capitalior quàm impius pontifex? Vbi nonnihil de ſacerdotum prædijs aut cenſu diminutum fuerit, clamatur undiq;, oppriми Chriſtianam eccleſiam. Vbi concitatur orbis ad bellum, ubi palàm improba ſacerdotum uita, tot animarũ millia pertrahuntur in exitium, nemo deplorat eccleſiæ uicem, cum uere iam affligatur eccleſia. Ornatum & cohoneſtatam uocant eccleſiam, non cum in populo gliſcit pietas, cum uitia decreſcunt, boni mores augeſcunt, cum ſacra doctrina uiget: uerum cum auro gemmiſq; lucent altaria, imò cum his neglectis, prædijs, ~~ſumptuoſis~~ ædium ~~ac magis palatiorũ fabricationibus~~, ac reliquo uitæ ſtrepitu, ſatrapæ æquant ſacerdotes. Atq; hæc adeo uidẽtur recta, ut in ipſis pontificũ diplomatibus inſeratur huiuſmodi elogium: quoniam ille Cardinalis tot equos, tot purpuratos alens domi, uehementer ornat eccleſiam Dei, cõcedimus illi quartam epiſcopi dignitatem. Et in ornamentum eccleſiæ intbentur epiſcopi, ſacerdotes & clerici purpura fericiſq; ueſtiri. O miram eccleſiæ dignitatem. Quid ſupereſt, poſtea quàm etiã uocabula honeſti perdidimus? Neq; enim libet interim

terim eorum meminisse, qui censum ecclesiasticũ in impios usus magno plebis offendiculo profundũt. His si quid accreuerit, gratamur, & auctum Christi ecclesiam dicimus: cum uerum & unicum ecclesiæ lucrũ sit, Christianæ uitæ profectus. Blasphemiam uocat, si quis parum reuerenter de Christophoro loquatur, aut Georgio, nec omnes omnium fabulas æquet Euangelio. Verũ Paulus blasphemiam appellat, quoties impijs Christianorũ moribus fit, ut Christi nomen infametur inter ethnicos. Quid enim consentaneũ est Christianæ religionis hostes dicere, cum in Euangelicis literis uiderint Christũ ad opum contemptum, ad uoluptatũ abdicationem, ad gloriæ neglectum hortantem, & e regione cõspexerint, primores etiã ac duces Christianæ professionis ita uiuere, ut opum accumulandarum studio, ut uoluptatũ amore, ut uitæ splendore, ut belli ferocia, cæteris q; ferè uitijs omnibus ipsos superent ethnicos? Intelligit prudens lector, quid hic taceã, ob honorem Christiani nominis, & quid apud me suspirẽ. Quos cachinnos putas illos tollere, qui cum uideant, in Euangelio Christum non cultu, non cæremonijs, non cibis insignisse suos, sed hac nota dignosci uoluisse Christianos, si mutua charitate conglutinẽtur, postea cõspiciant, adeo nihil inter nos cõuenire, ut neq; turpius, neq; perniciosius ulla gentilitas sit tumultuata. Princeps cum principe belligeratur: ciuitas cum ciuitate pugnat: nec scholæ cum schola, nec religioni, ut nunc uocant, cum religione cõuenit: rixarũ, factionum, litium apud nos plena sunt omnia. Hæc uera demũ est blasphemia, cuius autores sunt, qui iustam ministrant occasionem. Hæresim appellant, si quis dixerit aut scripserit aliquid, quod aliquo pacto cum magistralibus theologorum propositiunculis, uel in re grammatica dissentiat: & hæresis non est, ubi quis ceu præcipuã felicitatis humanæ portionem effert, id quod ipse Cristus ubiq; docet esse negligendũ: qui uitæ rationẽ inducit, ab Euãgelicis præceptis & apostolicis institutis longe diuersam: qui contra sensum Christi apostolos ad Euangelij prædicationẽ profecturos, pro gladio spiritus: qui terrenis affectibus omnibus amputatis, solus facit ut gladio non sit opus: ferro armat, quo se aduersus persecutionem defendãt? Neq; dubium quin sub gladij nomine balistas, bombardas, machinas, ac reliquũ belli apparatũ uelit comprehendi. Tum pera onerat, in qua gestent pecuniã, uidelicet ne quid usquã desit: ac sub pera nomine quicquid ad huius uitæ prouisionẽ pertinet, ult intelligi. Atq; hæc qui docet, inter magnos theologos citatur. Sacrilegiũ est inexpiabile, si quis quidlibet è fano sustulerit: & leue crimen habetur, pauperculos & uiduas, uiuũ Dei templũ expilare, fraudare, opprimere? id quod passim à principibus fit & optimatibus, interdũ & ab episcopis & abbatibus. Prophanus est qui pugna aut seminis profluuio sacram ædem cõtaminarit: & non execramur eum qui puram & castam uirginem, templum spiritus sancti, blanditijs, muneribus, pollicitis, lenocinijs uiolat, corrumpit, prophanat? Atque hæc qui facit, uulgò festiuus & elegans dicitur. Non patrocinor malefactis, sicut ante testatus sum, illud ostendo, uulgus hominum multo pluris ea facere quæ cernuntur oculis, quàm quæ hoc uerius sunt, quo minus conspiciuntur. Saxei templi consecrationem uides, animi dedicationẽ quia non uides, negligis. Pro tuendis illius ornamentis digladiaris, pro seruanda morũ integritate, nemo capessit gladium illum Euangelicum, quem Christus iubet etiam tunicæ diuendite precio parari. Summa pietas uocatur, si quis pro defendenda aut augenda ditione & pecunia sacerdotũ, sumat arma, ac bellicis tumultibus sacra prophanaq; misceat. Atque interea dum sacrificorum pecunia, nimirũ res illiß ima uindicatur, quàm ingens totius pietatis diluuium admittitur admißo bello? Quid enim est omnino mali, quod nõ fecũ trahat bellũ? Sed forsitan obstrepet interim mihi taciti lectoris cogitatio: Quorsum hæc tam putida tendãt, inquiens? Num tu principẽ eiusmodi uis esse, cuiusmodi Plato facit in sua repub. custodes? Num sacerdotes imperio, dignitate, gloria, diuitijs spoliatos, ad apostolorum pera & baculũ reuocas? Bona uerba. Non spolio, sed his potiorib. locupleto: non deijcio de possessione, sed ad meliora prouoco. Quæso te, uter nostrũ de regis excellẽtia magnificẽtius sentit: tu, qui uis illi licere quicquid libet, qui tyrannũ uis esse non principẽ, qui uoluptatibus exples, qui luxui prodis, qui cupiditatib. omnibus seruũ ac dediticiũ facis, qui nihilo plus sapere uis quàm quemuis è media plebe, cui his onerasse redus, quæ apud ethnicos quoq; semper magnificum fuit contemnere: an ego qui principẽ, Deo cuius imaginem quandã gerit, quàm fieri potest, simillimũ esse cupio, sapientia quæ propria regũ laus, cæteris antecellere, ab omnibus sordidis affectibus animiq; morbis, quibus crassum & humile uulgus ἀγεννῶς καὶ φαύλως, procul abesse? Nihil mirari plebeium, opibus esse superiorẽ: deniq; id esse in repub. quod animus est in corpore, quod deus in uniuerso? Vter nostrum uerius perpẽdit episcopi dignitatẽ: tu qui illum terrenis opibus oneras, sordidis ac plebeijs implicas curis, bellorum procellis inuoluis: an ego qui Christi uicariũ, & cœlestis sponsæ custodem, ab omni terræ cõtagio purißimum esse cupio, & quoad licet, ei cuius loco munereq; fungitur quàm simillimũ? Stoici negant bonũ uirum esse posse, nisi qui sapiat animi morbis. Morbos autẽ animi cupiditates, siue affectus uocãt. Multo igitur magis Christianorũ est ab his esse liberos, sed omniũ maxime principẽ. Ac rursum plus quàm maxime, principẽ ac patrẽ ecclesiæ, hoc est, cœlestis illius populi cœlestẽ principem. Volo regnare sacerdotẽ, sed mũdanam istam ditionẽ indignam iudico, ut hac uir cœlestis oneretur. Volo quàm maxime triũphare pontificẽ, nõ his sanguinarijs triumphis, quos sceleratus Marius, quos impius egit Iulius: adeo uanis, ut Satyrarũ iocis inceßantur: quos si Democritus ille spectasset, risu crediderim emorituru: sed uere magnificis & apostolicis, cuiusmodi Paulus bellator, ac dux longe fortẽdidior Alexandro Magno describit, ac ueluti sui cantens encomium iactat, In laboribus, inquit, plurimis, in carceribus abundantius, in plagis supra modum, in mortibus frequẽter: à Iudæis quinquies quadragenas, una minus accepi, ter uirgis cæsus sum, semel lapidatus sum, ter naufragium feci: nocte & die in profundo maris fui: in itineribus sæpe, periculis fluminum, periculis latronum, periculis ex genere, periculis ex gentibus, periculis in ciuitate, periculis in solitudine, periculis in mari, periculis in falsis fratribus, in labore & erumna, in uigilijs multis, in fame & in siti, in ieiunijs multis, in frigore & nuditate: præter illa quæ extrinsecus sunt instantia, mea quotidiana solicitudo omnium ecclesiarum. Quis infirmatur, & ego non infirmor? Quis scandalizatur, & ego non uror? Rursum paulo superius, In omnibus, inquit, exhibeamus nosmetipsos, sicut Dei ministros: in multa patientia, in tribulationibus, in necessitatibus, in angustijs, in plagis, in carceribus, in seditionibus, in laboribus, in uigilijs, in ieiunijs, in castitate, in scientia, in longanimitate, in suauitate, in spiritu sancto, in charitate non ficta, in uerbo ueritatis, in uirtute Dei: per arma iustitiæ à dextris & à sinistris, per gloriam & ignobilitatẽ, per infamiam & bonam famam, ut seductores & ueraces, sicut ignoti & cogniti, quasi morientes, & ecce uiuimus, ut castigati & non mortificati: quasi tristes, semper autem gaudẽtes: sicut egentes, multos autem locupletantes: tanquam nihil habentes, & omnia possidentes. Vides quæ belli decora, quæ uictoriæ, qui triumphus apostolicus? Hæc est illa gloria, per quam ceu sacram rem Paulus aliquoties deierat. Hæc sunt egregia facinora, pro quibus sibi coronam immortalem esse repositam confid

confidit. Non grauabuntur apostolorum ingredi uestigijs, qui locum & autoritatē sibi uindicant apostolorum. Cupio quàm maxime diuites esse pontifices, sed Euāgelico margarito, sed cœlestibus opibus, quas quo largius in omnes effuderint, hoc ipse[illegible]gis abundabūt: nec periculū erit, ne benignitas pereat benignitate. Volo quàm munitissimos esse, sed armis apostolicis, nempe scuto fidei, lorica iustitiæ, gladio salutis, quod est uerbum dei. Volo bellacissimos esse, sed aduersus ueros illos ecclesiæ hostes, simoniā, superbiam, libidinē, ambitionem, iracundiam, impietatē. Hi Turcæ sunt semper obseruandi, semper oppugnandi Christianis. Ad huiusmodi bella dux sit & hortator episcopus. Volo cum primis suspiciendos esse sacerdotes, at non tyrannico strepitu, sed excellentia doctrinæ sanctæ, sed eximijs uirtutibus. Volo reuerendos esse, sed ob integritatē ac seueritatem uitæ, non tantum ob titulos, aut ornatū tragicum. Volo timeri, sed ut patres, non ut tyrannos. Volo timeri, sed à malis duntaxat, imò tales esse uolo, ut improbi reuereantur potius quàm formident oderintue. Deniq; uolo delicijs affluere, sed raris ac lōge quàm quas uulgus nouit, suauioribus. Vis audire uere summi pontificis diuitias? ~~Audi à pontifice~~ ~~n prin ipe~~ proximum: Aurum & argentū non est mecum, quod autem habeo, hoc tibi do: in nomine Iesu, surge & ambula. Vis audire apostolici nominis decus, quod omnes titulos, quod omnes superet fornices ac statuas? Audi Paulū illum uere inclytū. Christi bonus odor sumus Deo in omni loco. Vis plus quàm regiā audire potentiā? Omnia possum, inquit, in eo qui me confortat. Vis audire gloriā? Gaudiū meum & corona mea uos estis in domino. Vis audire titulos episcopo dignos, & ornamenta ueri pontificis? Paulus idē tibi depingit, sobriū, ornatū, prudentem, pudicum, hospitalem, doctorem: non uinolentū, non percussorē, sed modestū, non litigiosum, nō lucri cupidū, non neophytū: qui bonum habeat testimoniū, & ab his qui foris sunt, ut non in opprobriū incidat, & in laqueū diaboli. Contemplare quibus ornamētis honestet Aaron pontificē Moyses, quibus ornet opibus, quibus picturet coloribus, quàm uarijs gemmarum stellis illustret, quanto auri fulgore decoret. Quæ quid sibi uelint, si ex Origenis Hieronymiq; cognoueris interpretatione, nimirū intelliges, quæ supellex paranda sit uere magnis episcopis. Quos potius exprimāt uitæ pontifices, quàm quos exprimunt plumbo, quos titulis referunt, quorū uices occupant? An magis conuenit Iulios, Alexandros, Cręsos & Xerxes, nihil aliud quàm magnos latrones imitari Christi uicarios, quàm ipsum Christū unicū ecclesiæ ducē & imperatorē? Quos iustius æmulētur apostolorum successores, quàm apostolorū principē? Christus palàm negauit regnū suum huius esse mundi, & tu cōuenire putas, ut Christi successor mundanā ditionē non solum admittat, uerum etiam ambiat, proḡ; hac omnē, quod aiunt, moueat lapidem? In hoc mundo, ueluti duo sunt mundi, modis omnibus inter se pugnantes: alter crassus & corporeus, alter cœlestis, iam nunc pro uirili meditans id esse quod aliquando futurus est. In illo primus est, qui à ueris bonis quàm maxime semotus est, ac falsis oneratus. Veluti rex ethnicus, libidine, luxu, uiolentia, superbia, fastu, diuitijs, rapacitate superat uniuersos, & ita primus uidetur, si maxima huius sentinæ portio in hunc influxerit, sapientiæ, temperantiæ, sobrietatis, iustitiæ, cæterorumq; quæ uere sunt bona, quàm exiguū. Contrà, in hoc qui summus est, is ut plebeijs illis & crassis bonis minimum est inquinatus, ita ueris illis ac cœlestibus opibus est cumulatissimus. Proinde cur Christianū principem id esse uis, quod ethnici quoq; philosophi semper damnarūt & cōtemserunt? Cur illius maiestatē in his collocas rebus, quas contemsisse pulcherrimū est? Cur angelū Dei (sic enim in arcanis literis appellatur episcopus) his rebus oneras quæ uel homine bono sint indignæ? Cur cum his metiris opibus, quibus latrones sunt diuites, quibus tyranni sunt formidabiles? Cœleste quiddam est sacerdos, & homine maius. Nihil huius sublimitate dignū, nisi cœleste. Quid huius dignitatē uulgaribus rebus deboneſtas? Quid huius puritatē mundanis sordibus cōtaminas? Cur non sinis eum sua ditione potentē esse? Cur non pateris sua nobilem esse gloria? sua maiestate reuerendum? suis diuitem opibus? Hunc è cœlesti corpore, quod est ecclesia, cœlestis ille spiritus ad res summas delegit. Cur eum ad satraparum furiosos tumultus pertrahis? Paulus segregatū se se gloriatur: cur tu meum præsulem in mediam infimæ plebis sentinā immergis? cur ad fœneratorū solicitudines deijcis? cur hominem diuinum ad negotia detrahis, uix homine digna? cur hisce rebus felicitatem Christianorum sacerdotum metiris, quas ut stultissimas risit Democritus, ut miserrimas fleuit Heraclitus, ut friuolas spreuit Diogenes, ut onerosas abiecit Crates, ut pestiferas semper fugere sancti? Cur Petri successorem his opibus æstimas, quas ipse Petrus se non habere gloriatur? Cur apostolicos principes eis ornamentis magnos uideri uis, quibus calceandis magni fuerunt apostoli? Cur illud Petri patrimonium uocas, quod ipse Petrus se nō habere gloriatus est? Cur Christi uicarios optibus irretiendos putas, quas ipse Christus appellauit spinas? Cur eum, cuius ut proprium, ita præceptum officium est, diuini uerbi semen iacere, diuitijs obruis, quibus uel maxime iactum præfocatur? Cur æquitatis doctorē ac iudicem iniquo uis seruire mammonæ? Quid cœlestium sacramentorum dispensatorem, uilissimarū rerum facis procuratorem? Expectat ab hoc Christianus orbis, sacræ doctrinæ pabulum: expectat salutare cōsilium, expectat paternam consolationem, expectat uiuendi formā. Quid tu rebus tam præclaris destinatum ac dicatum, in uulgarium curarū ergastulū detrudis, pauper & sua dignitate spolians episcopū, & populum orbans episcopo? Habet suū Christus regnū excellentius quàm ut gentili regno, uel ut uerius dicam, tyrānide, pollui debeat: suum habet splendorem, suas habet opes, suas uoluptates. Quid tam inter se pugnantia miscemus? Quid terrena cœlestibus, quid infima summis, quid ethnica Christianis, quid profana sacris confundimus? Tam multa, tam magna sunt dona ditissimi simul & benignissimi spiritus: dona linguarum, dona prophetiæ, dona sanitatū, dona scientiæ, dona sapientiæ, dona doctrinæ, discretio spirituum, exhortatio, consolatio. Cum his sacris donarijs quid tu prophana mūdi dona coniungis? ne dicam, extinguis. Quid cum mammona Christum, cum Christi spiritu Belial conaris iungere? Quid mitræ cum galea, quid sacræ pallæ cum mauortia lorica, quid benedictionibus cum bombardis, quid clementissimo pastori cum armatis latronibus, quid sacerdotio cū bello? Quid machinis oppida subruit, qui claues habet regni cœlorum? Qui conuenit, autorē esse belli cum qui pacis omne salutat populum? Quō nam ore docebit plebem Christianam, opes esse contemnendas, qui puppim & proram rerum suarū constituit in pecunia? Qua fronte docebit quod & docuit & exhibuit Christus, quod toties inculcant apostoli, non esse resistendum malo, sed malorū improbitatē bonitate superādam, iniuriā beneficio pensandum, inimicū benefactis obruēdum: qui propter oppiduli ditionē, aut salinarum uectigal, orbem bellorū tempestatibus cōmouet? Quo pacto dux erit ad regnum cœlorū, sic enim Christus suam uocat ecclesiā, qui totus sit in regno mundi? Sed impendio pius es, ornare uis ecclesiā harum etiā opum accessione. Probarē, nisi cum paulo cōmodi tantum secum ea res traheret malorū. Cum imperium dedisti, simul dedisti cōgerenæ pecuniæ curā, dedisti tyrannicum satellitiū, ferratas copias, exploratores, equos, mulos, tubas, bellum, strages, triumphos, tumultus, fœdera, pugnas,

pugnat, breuiter omnia sine quibus imperium administrari non potest. Vt animus adsit, quando futurum est ocium apostolico fungendi munere, quem tot curarum millia diuersum trahunt? dum scribitur delectus militū, dum pangūtur & rescinduntur fœdera, dum coërcentur qui detrectant imperium, dū in fide retinētur qui ad res nouas spectant, dum expugnātur hostes, dum muniuntur arces, dum audiuntur rationes, dum tractantur prophanæ legationes, dum conuiuijs excipiūtur satrapæ, dum ad honores prouehūtur amici, dum depelluntur qui locū dare iubentur felicioribus, dum alia fiunt, quæ nec meminisse libet, & tamen fieri necesse est? An is tibi uidetur intelligere pontificis & cardinalium excellentiam, qui eos ab oratione, qua cum Deo confabulantur, à sacra contemplatione, qua uersantur inter angelos: à uernantissimis diuinæ scripturæ pratis, in quibus felicissime spatiantur: ab apostolico euangelizandi munere, quo Christum maxime referunt, ad has rerū sordes detrahēdos? Sic censet? An eis bene uelle uidetur, qui à tanta felicitate uitæq; tranquillitate qua fruebantur, ad has ærumnas, ad hos rerum tumultus pertrahi cupit? Etenim cum per se regnū infinitis laboribus obnoxiū est, tum uero longe minus feliciter cedit sacerdotibus quàm laicis. Idque duabus ferè de causis, partim quòd uulgus hominū libētius paret in hoc genere prophanis quàm ecclesiasticis: partim quòd illi ceu liberis suis relicturi ditionē, studeant eam quàm florentissimā reddere. Hi contrà, quemadmodū serius ac plerunq; iam senes ad imperiū asciscuntur, ita quoniā sibi gerūt, nō hæredi, magis expilāt quàm ornant, perinde quasi præda sit obiecta, non prouincia. Ad hæc ubi profanus rerum potitur, ibi semel fortasse de regno digladiandum, semel euehendi locupletandiq; quibus faueat princeps. Vbi secus, ibi subinde noua digladiatio, deijciendi de possessione, quos prior euexerat: rursus alij alq; alij noui homines, populi malo locupletandi. Iam est & illud nonnihil, quòd populus multo facilius fert imperium eius cui iam assuerit, etiam si durius imperet: qui si decesserit, tamen in hærede filio superstes esse uidetur, ac plebes imaginatur principem non in alium esse mutatū, sed eundem sibi renouatū. Et solent liberi parentes utcunq; referre moribus, præsertim ab his instituti. E' diuerso quum deo dicatis uiris commissum est imperium, subita plerunq; rerum omnium commutatio. Adde his, quòd prophanus ille accedit ad rem gerendam, meditatus & ab incunabulis institutus. Illic sæpenumero præter omnē spem obuenit rerum summa, ut quem remis genuerat natura, fortunæ ludus euehat ad regnum. Postremo uix fieri potest, ut quēadmodū Hercules duobus monstris, ita unus duabus difficillimis rebus administrandis par sit. Omnium difficillimū est bonū præstare principē. At longe pulchrius, sed idem longe difficilius, bonum agere sacerdotem. Quid tandē utrunq;? An non est necesse fieri, ut dum utrunq; munus in se recipiunt, neutri satisfaciant? His nimirum rebus fit, nisi fallor, ut cum laicorū regum urbes, opibus, ædificijs, ac uiris, magis ac magis florere uideamus, sacerdotum oppida ferè frigeant ac collabātur. Quorsum igitur opus fuit harum accessione rerum, quas tot incommoditates comitantur? An uereris, ne parum potens futurus sit Christus propriis opibus, nisi laicus tyrānus aliquid impertiat suæ potestatis? Parum ornatū putas, nisi prophanus bellator, aurum, Phrygionē, candidos mannos, & satellitiū illi indulserit, hoc est aliquid de suo fastu asperserit? Parū splendidus uidetur, nisi his liceat insignibus uti, quæ propter inuidiam ambitiosissimus recusauit Iulius? Humilem iudicas, nisi sit mundano onustus imperio: quod si sibi gerit, tyrānus sit. si reip. negotiosissimus? Habeāt prophanā prophani, in episcopo quod infimū est, totius imperij superat fastigiū. Quo plus addideris de mundi bonis, hoc minus de suis impertiet Christus. Quo ab illis erit purgatior, hoc effusius hisce locupletabitur. Vides, opinor, ut tota res in diuersum eat, si Silenum inuerteris. Qui principi Christiano maxime fauere uidebantur, hos proditores & hostes principis maximos deprehēdis: quos pontificū dignitatē tueri dixisses, ab his conspurcari cōperis. Neq; uero hoc dixerim, quòd sacerdotibus eripiendum putē, si quid quocunq; modo cōtigit uel ditionis uel opum: tumultus enim nulli pio debet placere: uerum illos suæ magnitudinis conscios ac memores esse uolo, ut ista plebeia, ne dicam ethnica, uel reijciant ultro, & infimis cedant, uel certe contēptim posideant, & iuxta Paulū, sic habeant, quasi non habeāt. Deniq; sic eos Christi opibus ornatos esse uolo, ut quicquid accesserit ex huius mundi splendore, aut meliorū obscuretur luce, aut sordidū etiam ex collatione uideatur. Ita fiet ut & quod possident, hoc felicius possideant quo securius: nec enim angētur metu, ne quis eripiat: nec pro rebus caducis & humilibus tanto tumultu dimicabunt, si quid alicunde decesserit. Postremo, non orbabuntur suis bonis, dum alienis gaudent ditescere. Nec euangelicum amittent margaritum, dum uitreas mundi gemmas consectantur: ut illud interim omittam, hæc ipsa quæ contemni uolumus, ita copiosius accessura si fuerint contempta, & honestius sequentur fugientes, quàm ab insequentibus arripiuntur. Siquidem unde tandem natæ sunt opes ecclesiæ, nisi ab opum cōtemptu? unde gloria, nisi à gloriæ neglectu? Libentius ista donabunt laici, si uiderint reijci ab his quos plus sapere credunt. Fortasse nonnunquam tolerandi sunt & mali principes, deferendum aliquid eorum memoriæ, quorū occupare uidentur locum, dandum nonnihil titulo. Non erit tentandū remedium, quod haud scio an infeliciter tentatum, uertat in grauiorem perniciem. Verum quàm male interim cum rebus humanis agitur, si quorum omnis uita debebat esse miraculo, tales sunt, ut applaudant pessimi, boni suspirent & ingemiscant: & quorum omnis dignitas, uel ab improborum fauore, uel à mediocrium modestia, uel à simplicium imperitia, uel à bonorum tolerantia pendet: imò quos incolumes reddit populi discordia, quos non alia res magnos facit, quàm dissidia ciuium, quorū felicitas publica infelicitate alitur. Quòd si sacerdotes rem rectā æstimarent uia, tantum incommodum secum trahit accessio ditionis prophanæ! ut recusanda sit, etiam si ultro deferatur. Fiunt mancipia principum & aulæ, impetuntur seditionibus, inuoluuntur bellis, in quibus interdum exhalant animam: breuiter fit, ut monarchæ habeant honestum famulitium, sed ubi interim patres populi Christiani? ubi pastores? Quale uero iam est, abbates & episcopos eiusmodi titulos magnis summis à monarchis emere? Abbas honestus non uidetur, nisi idem sit comes. Ornasse sacerdotiū uidetur, qui ducis titulum admercatus est. O' pulchre cōiuncta uocabula: abbas et satrapa, episcopus & bellator. Atqui multo absurdius, quòd hic quidem fortes uiros agunt, in eo quod erat proprium ipsorum munus, umbræ sunt. Habent manus & gladios quibus occidant corpora, sit hæc sanè iustitia: at idem non habent linguā qua sanent animos. Abbas nouit instruere aciem, at idem nescit esse dux ad religionem. Episcopus ad confligendum armis ac bombardis affatim instructus est, sed idem ad docendum, ad exhortandum, ad consolandum mutus est. Armatus est iaculis ac balistis, diuinis scripturis prorsus inermis est. Et tamen interim quicquid emolumenti, quicquid honoris debetur pijs abbatibus, quicquid bonis episcopis, ad assem exigunt à suis: imò interdum non quantū debetur, sed quantum libet. Coronabit dominus populi tolerantiā, qui tales amore quietis perpetitur: at uereor ne hoc duriorem experturi sint iudicem deum. Hi rerum tumultus quid aliud nobis clamant, quàm omnibus iratum deum? Quid autem superest, nisi ut

omnes,

omnes, maximi pariter ac minimi, sacri simul ac prophani, submissis animis ad domini misericordiam confugiamus? Quanto id consultius, quàm si dum suam quisq; culpam non agnoscit, in alium reijciens, & numinis iram magis etiam exasperemus, & mutuis nos morsibus non sanemus, sed grauius udreremus. Populus obmurmurat principibus, principes nec prophanis parcunt nec sacris, uulgus oppedit sacerdotibus. Atqui non raro fit, ut deus offensus sceleribus populi, tales immittat rectores, quales illi meruerint accipere. Hactenus querimonijs, fœuitia, rixis, tumultibus, nihil profectum est. Quod unum superest, sit omnium communis confessio, ut sit omnibus parata dei misericordia. Sed quò me sermonis cursus abripuit, ut paroemiographum professus, Ecclesiastes esse cœperim? Nimirum in hanc tam sobriam disputationem ebrius Alcibiades suis Silenis nos induxit. Verum huius erroris non admodum me pœnituerit, si quod ad prouerbiorũ enarrationem non pertinet, ad uitæ pertineat emendationem: & quod ad eruditionem non confert, conducat ad pietatem: quodq; ad operis instituti rationem παράβλητον ἡ ἀπροσδιόνυσον uidetur, ad uiuendi rationem fuerit accommodatum.

Sarone magis nauticus. II

Σάρωνος ναυτικώτερος. id est, Sarone magis nauticus. Aiunt hunc iussisse deum quempiam nauticum. Vnde & Saronico mari cognomen inditum. Congruet in horrido cultu hominem, & moribus feris, quod genus nautas plerosq; uidemus esse. Aut in negotiatorem per omnia maria uolitantem. Meminit & Saronis, & ab hoc cognominati maris, Aristides in Themistocle, ἀλλ' ἵνα τὴν πάντας χρόνον τὴν θάλατταν ἐπέπλευκώς, ὥσπερ τὴν γλαυκὴν φασὶ τὴν ἀνθεδόνιον, καὶ τὴν σάρωνα τὴν ἐπώνυμον τῆς πελάγους. id est, Nec uti per omne tempus in mari habitent, quemadmodum aiunt facere Glaucum Anthedonium, & Saronem mari cognominem. Pausanias in Corinthiacis Saronis facit mentionem, qui Althepiæ regioni maritimæ imperarit. Huic diuersum quod ait in Ranis Aristophanes,

—Πῶς ἀνιώμεθα
Ἀπειρος, ἀθαλαττόταπος, ἀσαλαμίνιος
Ἦμιν ἐπ' ἐλαιώμῳ; id est, Quo'nam modo
Potero imperitus, & à mari alienissimus,
Salaminis expers, atq; nauim agere rudis?

Assidua stilla saxum excauat. III

Ἀεὶ γὰρ ἐκτέλεχουσα κοιλαίνει πέτραν. id est, Stillicidium perpetuum saxum excauat. Admonet, nihil esse tam durum, quod non emolliat: nihil tam arduum, quod non efficiat assiduitas. Quandoquidem stilla aquæ, nimirum res tam tenuis ac leuis, saxum etiam durissimum exhauriat, quod uix ferro possis euincere. Plinius tradit, inueniri silices, formicarum pedibus attritas, idq; grauissimum exemplum esse putat, quantam uim habeat assiduitas. Menander apud Stobeum,

—Πάντα γὰρ
Τὰν ἐκτέλεχουσ' καταπεσοῦσ' πράγματα. id est,
Nam uinci solent
Assiduitate quælibet negotia. Ouidius,
Quid magis est durum saxo, quid mollius unda?
Dura tamen molli saxa cauantur aqua.

Gidenus περὶ κράσεων libro 3. eandem sententiam refert, carmine heroico, οὕτω δήπου καὶ οὗτος καλῶς ἐρῶσι δοκεῖ,

Πέτραν καλαίνει ἔμπεσ' ὕδατος ἐκτέλεχής. id est,
Is nimirum & illud recte dictum uidetur,
Stillula mollis aquæ lapidem assiduo cauat ictu.

Huc adferunt Homeridæ, quòd quum poculum plenum cæteri uix tollerent à mensa, solus Nestor facile nullo'que negotio sustulerit, quum esset admodum senex, & uiribus multis inferior, uerum hoc illi dabat usus & exercitatio. Nam Homerus facit Nestorem φιλοπότην. Homeri carmen sic habet,

Ἄλλος μὲν μογέων ἀποκινήσασκε ἕκαστος
Πλεῖον ἐὼν νέος ἀλλ' ὁ γέρων ἀμογῆσι κάρηνε. id est,
Vix alij poculum poterant sustollere mensa
Plenum, at grandæuus Nestor facile abstulit illud.

Quæ sententiam non solum accommodari potest ad assiduitatem, sed huc quoque, quòd eadem facile faciamus, quæ libenter facimus.

Salaminia nauis. IIII

Σαλαμινία ναῦς. id est, Salaminia nauis: de præuelocibus dictum est. Celebratur enim uel in primis nauale bellum aduersus Xerxem gestum apud Salaminem, siue quòd ex triremibus, altera Salaminia uocari consueuit, altera πάραλος. Aristophanes in Auibus, ἴες τάχα, πάραλος ἢ σαλαμινία. Vnde & Bacchus eo quem modo citauimus loco, ἀσαλαμίνιον appellat sese, quòd bellicarum rerum ac remi ducendi esset ignarus. Alluserit autem poëta, sicut opinor, ad prouerbium quod alibi retulimus, διᾶ πώπω ἐλαύειν τὴ ἐλάτα. id est, Oportet ducere remum cum qui norit. Plutarchus in uita Periclis nauim robustam & in qua uelut in triarijs ultimum sit præsidium, Salaminiam appellat, ἀεὶ δὲ ταχεῖαν εἰς τὸ πλεῖσθαι, ἀλλ' ἑαυτὴ ὥσπερ σαλαμινίαν ξυνέρη, φησὶ κρίτόλαος, τοῖς τὰς μεγάλας χρείας ἐπιφέρ. id est, Nec semper obambulans in turba, sed ueluti Salaminiam triremem, ut inquit Critolaus, sese ad maiorum rerum usum præbens. Scholia quæ feruntur in Aristophanem, tradunt Athenis duas fuisse naues usui publico destinatas, è quibus Salaminia subueheret ad iudicium euocans, paralus aucheret. Nam Theoris eos uehebat, qui uoti aut religionis ergò Delphos aut aliò quopiam proficiscerentur.

Pyrrhandri commentum. V

Πυῤῥάνδρου μηχάνημα. id est, Pyrrhandri commentum, de callido inuento. Hic Pyrrhander sycophanta quispiam fuit, insigniter uersutus, notæ'que malitiæ. Aristophanes in Equitibus.

Καὶ νὴ δι' ἤν γε τοῦτο Πυῤῥάνδρου τὸ μηχάνημα. id est,
Ac per Iouem fuit quidem Pyrrhandrica ista techna.

Ἄξυλος πλοῦτος. VI

Ἄξυλος πλοῦτος uocabatur, cum quis suas dotes ignoraret. Veluti si qua formosa cum sit, putida esset tamen, sibiq; displiceret. Aut si quis facundus, infacundus sibi uideretur. Porrò felicitatis non minima pars est, ut quisque sua norit bona. Proinde Maro,

O fortunatos nimium, bona si sua norint, Agricolas.

Opinor esse finitimum illi, ὁ τυφλὸς πλοῦτος. id est, Cæcæ diuitiæ. Nam ξύλον aliquoties idem est quod admirari ac felicem ducere. Vnde ἀξύλους uocant conspicuum & illustre: cui diuersum est ἄξυλος, ~~quod nemo~~ miratur. Quis autem miratur quod est ~~abditum ac retrusum~~? Plutarchus in uita Lycurgi facit Theophrastum huius dicti autorem: laudat enim Lycurgum, qui suis institutis effecisset, ut apud Spartanos diuitiæ nec essent obnoxiæ furibus ac prædonibus, quod ille uocat ἄσυλον, nec admirabiles, quod appellant ἄξυλον, nec omnino pro diuitijs haberentur, quod ille uocat ἄπλουτον πλοῦτον, quasi dicas inopes opes. Verum ipsa Plutarchi uerba subscribam, uel in hoc quo perspicuum fiat, quanta gratiæ parte fraudetur, qui malit autores in aliam linguam uersos legere, quàm sua lingua loquentes audire. μέγα μὲν οὖν ἡ τοῦτο ἦν, μεῖζον ἡ τὸ τὸν πλοῦτον ἄσυλον, μᾶλλον ἢ ἄξυλον ὡς φησι θεόφραστος, καὶ ἄπλουτον ἀποφηνασθαι, τῇ κοινότητι τῶν πλείνων. Addidit inibi Plutarchus his ex rebus extitisse dictum illud celebre,

lebre, Plutum ex omnibus ciuitatibus quæ ſub ſole ſunt, in una Sparta ſeruari τυφλὸν, id eſt, cæcum ac repoſitum, non aliter quàm tabulam animæ carentem & immobilem. Ex hiſce uerbis ſimul & illud colligitur, idem pollere τυφλὸν ὁ πλοῦτ@ καὶ ἀξύλ@ ὁ πλοῦτ@. Cæcum enim dicitur, non ſolum quod non uidet, uerum etiam quicquid luce caret. Quanquam autem feſtiuiter prouerbium detortum eſt ad Spartanorum frugalitatem, tamen quadrat potius in eos qui ſuas opes ſibi poſſident, earúmq; recondunt aut defodiunt etiam. Ariſtophanes in Concionatricibus ἀφωνὸν πλοῦτον appellat nummos in arca reconditos. Nam domus & agri, celari non poſſunt. Nullus uſus eſt picturæ repoſitæ, nihilo maior diuitiarum abſtruſarum. Nam in uſum paratæ ſunt opes. Sic Flaccus in Odis,

Nullus argento color eſt, auaris Abdito terris.

Et Pindarus in Nemeis hymno 1. ἓν ἔραμαι πολιὼ ἓν μεγάρῳ πλοῦτον καλαμοτύλας ἔχειν, ἀλλ' ἐόντων εὖτε ποθεῖν, καὶ ἀκοῦσαι φίλοις ὀξαρκέων. id eſt, Non deſidero multas in ædibus opes habere abſtruſas, ſed his quæ adſunt bene frui, ac bene audire, amicis ſuppeditans.

Dicas tria ex curia. VII

Εἴποις τὰ τρία παρὰ θ' ἁλός. id eſt, Dicas tria de curia. Antiquitus qui iudicum ſententijs fuiſſent ad capitale ſupplicium condemnati, priuſquàm ad mortem ducerentur, ea faciultas concedebatur, ut uino cibóque expleti, tria quædam quæcunq; lubitum eſſet, dicerent. Quæ ſimul atque dixiſſent, promulgatæ damnatione producebãtur ad ſupplicium. ἁλὸς enim olim uocabant eum locum, quò damnati ducebantur, quem neoterici ἀρχεῖον appellant. Apud Suidam legitur παρὰ τῇ ἁλῇ, dandi caſu, id eſt iuxta curiã, ſiue iuxta ſeptum. Vſum adagij apud neminem adhuc reperi. Conijcio dici ſolitum, ubi quis petulantius loqueretur. ſed magno ſuo malo, aut exitium imprecaretur alicui. Adagium refertur à Zenodoto.

Pyraustæ gaudes gaudium. VIII

Χαρὰν πυραύστ χαίρῃς. id eſt, Gaudium pyrauſtæ gaudes. De momentaria fluxáq; uoluptate. Oſtendimus alicubi pyraustam ad lucernas adulantem, ambuſtis alis perire: unde & prouerbium, πυραύστ μόρ@, id eſt, Pyraustæ fatum. Cuius alibi meminimus.

Πτδρυγίζω. IX

Πτδρυγίζω dicitur, qui conatur & geſtit quippiam efficere. Sumptũ à pullis auium, cum adhuc inuolucres ſunt alas mouentibus. Lucianus uſurpat pro indecore & ſcurriliter geſticulari, libello De mercede ſeruientib. Ariſtoph. in Pluto,

Καὶ σὺ γε λέξαι μ' ὅπω διώκοις περὶ τούτου,
Ἀλλὰ φλυαρεῖς, καὶ πτδρυγίζεις. id eſt,
Tu mihi nondum fari potis es ſuper hac re,
Sed nugaris geſticulando.

Et Diphilus apud Athenæum lib. 6. inducit paraſitum hunc in modum loquentem,

Γέγηθα καὶ χαίρω τι καὶ πτδρύομαι. id eſt,
Lætorq; gaudeoq; & alas uerbero.

Ante barbam doces ſenes. X

Πρὸ θ' γενειάδ@ διδάσκεις τὸν γέροντας. i. Ante barbam doces ſenes. Cum imberbis maiorem natu docet. Eſt autem figura prouerbialis, quod ait Perſius, Ante pilos.

Et rerum prudentia uelox
Ante pilos uenit, dicenda, tacendaq; calles.

Hanc prudentiam, quam præcoquam, ſeu præcocem appellant, uulgò non admodum iuſti ominis habitum, oſtendit Apuleius in ſecũda Apologia, ſcribens hunc ſenarium nobilem & celebrẽ fuiſſe, poëtæ neſcio cuius, neq; enim nominat,

Odi puerulos præcoci ſapientia.

Nec Fabio placet præcox ingeniorum genus, quod negat ad frugem ſolere peruenire. Pindarus in Pythijs hymno 5. ſic laudat quempiam, κρίσσονα μὲν ἁλικίας νόον φέρεσθαι, γλῶσσάν τε, θάρσ@ & τανυπλόκ@ ἓν ὄρνιχι δεῖσθ@. id eſt, Præſtantiorem quàm pro ætate mentem alit linguamq;, audacia uerò pernix inter aues aquila.

Bellum Cononi curæ fuerit. XI

Πόλεμ@ κόνωνι μελήσ@. id eſt, Curabit prælia Conon. Hemiſtichiũ eſt Heroici carminis, nec ſatis liquet unde ſumptum. Porrò Conon dux Athenienſium fuit multum in belli negotijs exercitatus. Primũ in nauali prælio ſuperatus à Lyſandro Lacedæmoniorũ duce, redintegratis copijs, eundẽ tertio prælio uicit, & Athenarũ libertatẽ reſtituit. Proinde cõueniet ad hunc modũ reſpondere, curanti negotium, quod ad ſe nihil attineat. Item Hector Andromachæ ſuæ Iliad. 2.

Πόλεμ@ θ' ἀνδράσι μελήσ@. id eſt,
Viris curæ ſunt bella futura.

Et Turnus apud Vergilium,

Arma uiri bellumq; gerant, quòs bella gerenda.

Antehac putabam te habere cornua. XII

Πρὸ τότε σὲ ὤμην κέρατα ἔχειν. id eſt, Antehac credebam tibi eſſe cornua. De his qui prius habiti fortes ac ſtrenui, poſtea quum res uirum poſtulat, apparẽt ignaui: unde & Comicus cornutum beſtiam uocat hominem paratum ſe defendere. Cornutam beſtiam petis. Et Horatius,

Parata tollo cornua.

Apud eundem ſcurra iocatur in ſcurram accepto conuitio minitantem capite moto, quum in fronte fœdam haberet cicatricẽ. Quid faceres, inquit, ſi cornu tibi non eſſet excẽtum, quum ſic mutilus miniteris? Deinde dialectici cornutum appellant ſyllogiſmum, dilemma uelut inexpugnabile.

Prius quàm mactaris, excoriaris. XIII

Πρὶν θυθῆναι δέρεσθαι. id eſt, Prius quàm mactaris, excoriaris. Dicendum, ubi quid præpoſtere fieri uidetur. Videri poteſt ex Homero ſumptum, apud quem ſæpe excoriatur taurus, prius quàm occiditur: figura quã grammatici προθυστέρησιν appellant. Finitimum illi quod alibi retulimus, actum agere. Nam id etiam adagium M. Tullius putat ad conſilij præpoſteri ſignificationem pertinere. Sic enim ſcribit in dialogo De amicitia, Præpoſteris enim utimur conſilijs, & acta agimus, quod uetamur ueteri prouerbio.

Prius quàm aſſa ſit farina. XIIII

Πρὶν ὀπτῆναι ἄλφιτα. i. Prius quàm coxeris farinam, ſubaudiendum inſpergis, aut ſimile quippiam. Euſtathius in Odyſſeæ π, refert utrunq;, tum hoc, tum illud proximũ. Solitum autem eſt, aſsis carnibus apud quoſdam inſpergere farinam.

Plures adorant ſolem orientem, quàm occidentem. XV

Πλείους προσκυνοῦσι τ' ἥλιον ἀνατέλλοντα ἢ δύνοντα. id eſt, Plures adorant ſolem orientem quàm occidentẽ. Iucundi magis adhæretur quàm ſeni. Plutarchus ſcribit, Pompeium hoc adagio minatũ Cinnæ. Senſit autẽ Pompeius, ſe ſolẽ eſſe orientem, nimirũ iuuenem indies magis fama creſcentem, illum occidentem, utpote affectæ iam ætate, & cuius dignitas gloriaq; iam conſeneſceret. Cæterũ quod Pompeium erat Cinnæ, hoc Cæſar poſt fuit Pompeio. Simile quiddã Athenæus lib. 3. ex poëta quopiam, ἓν ἕεδλον τὰ πολιὰ, καινὰ δ' ἄμα κρίσαν, νέ@ & ζεὺς βασιλεύει. id eſt, Non cano ueter: nouus ſi quæ ſunt eadem & meliora ſunt, Iupiter qui iuuenis eſt regnat. Mos erat antiquis adorare ſolem, quem deum exiſtimant, & à Perſis præcipue colebatur, nomine Mithræ. Itẽ apud Aegyptios Oſiridis, apud Græcos Apollinis, apud alios alijs atq; alijs nominibus. Hunc orientẽ ſalutabant religionis cauſa. Quẽ morẽ tradit Socrati fuiſſe Plato.

Ferunt

Ferunt & ab elephantis adorari ſolem in exortu. Salutabatur & occidens, ſed à paucioribus. Habet & cuiuſq; hominis ætas ſuam ueſperam, quæ ſimul atq; aduenit, iucũdæ gratia uertitur in tædium. Ita ſenex quidam apud Alexidem,

Ἥδη γὰρ ὁ βίος ἡμῖν ἐστὶν ἑσπέρα ἄγαν. id eſt,
Mea quippe ſeram uita ducit ueſperam.

Sub occaſum autẽ ſolis incumbunt umbræ unde Euripides,

Τί δ' ἄλλο; φωτὸς γὴρως ἐστὶν ἡλίου σκιὰ ἢ γέρων; id eſt,
Quid aliud atq; uox & umbra uir ſenex?

Auro loquente, nihil pollet quæuis oratio. XVI

Χρυσὸς λαλοῦντος πᾶς ἀπραγὴς λόγος,
Πάθῃ γὰρ εἶδε καὶ τέφρης μὴ λέγων. id eſt,
Auro loquente, ratio quæuis irrita eſt,
Suadere ſiquidem nouit, & loquens nihil.

Prouerbium indicat, munera ubiq; longe plurimum ualere. Vulgaris iocus ait, tinnulas rationes præcipuam habere uim ad perſuadendum: pecuniam indicans.

Pellenæa tunica. XVII

Πελλαίᾳ χιτῶν. id eſt, Pellenæa ueſtis. De priſco cultu. Pellene peruetuſta Achaiæ ciuitas, Protei patria, in qua diuerſæ ueſtimentorum formæ fieri conſueuerunt, atteſtante Suida. Iulius lib. De rerum uocabulis 7. prodidit Lenæs pellenicas olim nobiles fuiſſe, adeo ut in Iunonijs ludis ac certaminibus victori lacerna pellenica præmij uice daretur. Aſtipulatur Strabo libro Geographiæ 8. Diuerſum igitur uidetur illi, quod alibi diximus, Munus Leuidenſe: lepidius erit, ſi per ironiam adhibeatur. Veluti ſi cui pro laborioſis ac diutinis officijs uile munuſculum miſſum ſit, dicamus, πελληναῖον χιτῶνα contigiſſe. Romæ quoque ueſtes xeniorum loco miſſitari ſolitas indicat Iuuenalis.

Aquilam cornix prouocat. XVIII

Λίθῳ κορώνη δρυοκολαπτῆ. id eſt, Aquilam cornix prouocat. Tradunt peculiare cornicibus eſſe irritare aquilam. Verum illa negligit prouocantem, intelligens nimirum ſibi ab illa noceri non poſſe. Locus igitur fuerit adagio, ſi quando leuiſculus quiſpiam homuncio, qui nocere prodeſſe queat, neq; ledere, maximis uiris oblatrat. Quemadmodum Menelaus apud Euripidem in Iphigenia Aulidenſi de uatibus,

Κοὐδὲν γ' ἄχρηστον ὄρνιθα χρήσιμον ποτε. id eſt,
At nihil habet nec utile nec inutile.

Lupus pilum mutat, non mentem. XIX

Λύκος τὴν τρίχα, ἀλλὰ τὴν γνώμην ἀλλάττει. id eſt, Lupus pilum, non ingenium mutat. Senectæ caniciem adfert improbis, non item aufert malitiam. Caneſcunt enim lupi, uelut & equi more hominum per ætatem.

Laqueus laqueum cepit. XX

Ἄγρᾳ πάγη ἔοικε λαβεῖν πάγος. id eſt, Laqueum laqueus, ita ut uidetur, ceperit. Vbi malus malum obſeruat: ueluti adulter adulterum, fur furem, perfidus perfidum: quod interdum uſu uenit, ut dum duo ſibi uicißim inſidias tẽdunt, uterq; deprehendat alterum.

Ipſum oſtij limen tetigiſti. XXI

Λίθου κέκρουκας τὸν βατῆρα τὸν θύρας. id eſt,
Ipſum attigiſti limen oſtij pede.

Dici ſolitum, quoties ad rem ipſam peruenitur. Ariſtophanes in Ranis,

Ἀλλ' οἶσθ' ἐπ' αὐτῷ τῷ θύρᾳ προσιγμένος. id eſt,
Sed noueris uenire te ipſas ad fores.

Gallus inſilit. XXII

Ἀλεκτρυὼν ἐμπεπήδηκε. i. Gallus inſilit. Vbi quis ſemel uictus, redintegrat certamen. A gallorum certaminibus ſumptum. Nam is huic animanti mos eſt, ut ad pugnã aſſiliat, quo magis lædat calcaribus ſuis, in hunc uſum à natura affixis.

Nunc ipſa uiuit ſapientia. XXIII

Αὐτὴ νῦν σοφία ζῇ. id eſt, Nunc ipſa uiuit ſapiẽtia. Applaudentis & adgratulantis eſt ſermo, ſi quid aliquando uidetur ſcite & arte dictum factum ue. Feſtiuius erit, ſi per ironiam efferatur in eos, qui res egregias ſtultißime tractant.

Nunc ipſa floret muſa. XXIIII

Αὐτὴ νῦν ἀνθεῖ ἡ μέσα. id eſt, Nunc ipſa floret muſa. Superiori ſimillimum. Vbi quid erudite, facunde, uenuſte dictum aut ſcriptum uidebitur, quaſi Muſis bene fortunantibus. Et hoc uenuſtius fiet per ironiam, ubi quis ſibi uidetur mirifice dicere, quum dicat inſulſißime.

Onus nauis. XXV

Ἄχθος νεώς. id eſt, Onus nauis. In inertes & inutiles iacere conueniet, Αὐτὸ τοῦτο ἄχθος ἀρόσιμος. Confine illi,

Ἐτήσιον ἄχθος ἀρόσιμος. id eſt. Telluris inutile põdus.

Quadrabit & in magnum eundem que moleſtum. Naues enim longe plus oneris ferunt quàm currus. De Hamaxiæis alibi dictum eſt.

Maritam auditionem fluuiali abluit ſermone. XXVI

Ἁλμυρὸν ἀκοὴν ἀπενίψατο ποτίμῳ λόγῳ. id eſt, Salſuginoſum ſermonẽ potabili diluit oratione: ubi quod erat audire moleſtum, id diuerſa oratione uelut edulcatur. Quod erat guſtus, id traductum eſt ad aures. Etenim quod palato aqua marina, id auribus oratio triſtis aut cõtumelioſa. Item, quod palato liquor fontanus, id auditui ſermo placidus ac benignus. Vſurpat adagium Plato in Phædro, ἡδυθυμῷ ποτίμῳ λόγῳ οἷον ἁλμυρὰν ἀκοὴν ἀποναίσασθαι. id eſt, Cupio ſermonem uelut amarũ potabili ſermone diluere. Item Athenæus Dipnoſophiſtarum libro 3. ἐν τούτοις λεχθεῖσιν ὁ μιὼλης πεῖν ἤτησε δίκοπαν, διῶν λέγων ἁλμυρὸν λόγον γλυκεῖσιν ἀποναίσασθαι νάμασιν. id eſt, His dictis Cynulcus poſcit decoctam, dicens amaros ſermones dulcibus lymphis oportere diluere. Cynulcus uſus eſt uoce Romana, quum Græce loqueretur: ſiquidem Vlpiano indignanti, quòd uoce inſolenti ac barbara uteretur, reſpondit, ſe in urbe Roma uſum eſſe uocabulo urbis Romæ uernaculo. Nam illic ſic loquebantur, poposcit frigidam, poposcit calidam ãdt decoctam. ſubaudientes aquam.

Arcadicum germen. XXVII

Ἀρκάδιον βλάστημα. id eſt, Arcadicum germen, de grandibus & ignauis dici ſolitum. Iuuenalis,

-Quod læua in parte mamillæ
Nil ſalit Arcadico iuueni.

Arcades olim male audierunt ob ſtuporem ingenij. De quorum immanitate multa Athenæus libro 14. qui primi muſicam omnem in ciuitatem recipere noluerunt, nec ullas liberales diſciplinas, quarum cultu manſueſcunt hominum ingenia. Vnde & cœli uitio, & neglectu diſciplinarum, in ſummam morum immanitatem efferati ſunt. Lucianus in libello De aſtrologia, tradit Arcades ob eam cauſam ſtupidos habitos, quòd cæteris omnibus amplectentibus aſtrologiam ſoli contempſerint, ſeſeq; fecerint antiquiores ipſa luna. Vnde & προσελαυνοὶ dicti. Iidem epigrammatum iocis notati ſunt, ut βαλανοφάγοι. id eſt, glandibus uictitantes. Nam is priſcorum hominum cibus erat nondum repertis frugibus. Epigramma ſic habet,

Πολλοὶ γὰρ ἀρκάδες βαλανοφάγοι ἄνδρες ἔασιν. id eſt,
Multi in Arcadia ſunt queis alimonia glandes.

Ariſtophanes in Auibus, narijs titulis irridet eos qui iactant antiquitatem ſuam, -Καὶ τοὺς διὸς αὐτοὺς

Ἀρχαιότροποί τε κρόνου, καὶ τιτάνων ἐγγενεῖς. id eſt,
Antiquiores & Crono & Titanibus ſuãtis.

Hic Rhodus, hic ſaltus. XXVIII

Αὐτὸ ῥόδος, ὦδε πήδημα. id eſt, Hic Rhodus, hic ſaltus.

Vulgò iactatum de his, qui seſe negotio quopiam iactarent insolentius, cuius fides non extaret. Sumptum ex apologo, qui fertur inter Aesopicos. Adolescenti cuidam iactanti seſe, quòd dum Rhodi esset, admirabiles feciſſet saltus, quidam ex auditoribus interpellato sermone, ἰδοὺ Ῥόδος, inquit, ἰδοὺ πήδημα: i. Ecce Rhodus, ecce saltus. Conuenit igitur, ubi quis iubetur re praestare, quod alibi se feciſſe iactat. Ouidius,

-Sua narret Vlyſſes
Quæ sine teſte gerit.

Arbitror huic affine, quod dictum est apud Theocritum in Hodœporis,

Αὐτόθι μοι τορέεσθε, μὴ ἀντόθι βακολιάσθην. id est,
Mecum isthic certa, simul isthic pascito tauros.

Quid-m cum tutum est, gloriosa loquitur: ubi praesto periculum, tergiuersantur: his occini poterit hoc carmen. Simili figura Graeci cum iubent protinus numerari praesentem pecuniã, αὐτὶ καταβάλω. i. hoc ipso loco depone. Apud Athenaeum libro 6, ἔπειτα γ' ἂν ταχύτερον αὖτε καταβάλοις. i. Deinde si pecuniam praesentem numeraris. Quanquam in excusis codicibus habetur ἀπῶ, sed mendose, ni fallor.

Archidamicum bellum. XXIX

Ἀρχιδάμιος πόλεμος. id est, Archidamicum bellum. De bello saeuo crudeliq; dicebatur, epitheto sumpto ab Archidamo duce Lacedaemoniorũ, qui maximis copijs impreſsionem fecerit in Atticam, eamq; decem annis diuexarit. Grauiſsimam autem noxam inflixit Acharnensibus, succisis omnibus arboribus, ut testatur & Syneſius in Encomio Caluicij. Proinde cum funditus tolluntur omnia, bellum Archidamicum dicebatur. Meminit adagionis & Demoſthenicarum dictionum interpres, indicans extitiiſse apud Lysiam. Archidami saeuitiam memorat & Pausanias in Laconicis.

Mortuum unguento perungis. XXX

Νεκρὸν μυρίζεις. id est, Mortuũ unguento perungis. De sumptu ſuper nacaneo, siue cum fero quid adhibetur. Moris erat apud priſcos, maxime Aegyptios, defunctorum cadauera ne putreſcerent, unguentis perungere. Qui mos & his temporibus apud principes, sicut alia pleraque gentilium, magno studitiae argumento durat.

Mortuus iacet pedens. XXXI

Νεκρὸς κεῖται βδέων. i. Mortuus iacet pedẽs. Dici solitum, si quãdo pauper simularet opulentiã. Apud uũ Apoſtolium Byzantiũ reperi, & haud scio an ipſi uulgoq; relinquẽdum.

Rudentes & remos cum armis commutauit. XXXII

Νῆας καὶ κωπέας ἀνὴρ ὅπλων ἀλλάξατο. id est,
Mutarunt armis remos & nautica uincla.

Conueniet ubi quis artem, aut quaestum solitum relinquit, gloriae cupiditate commotus, uelut si quis è nauta fieret miles, è negotiatore sacerdos. Vnde fines nautici sunt, καπίαι, ligna unde remi parantur.

Niobes mala. XXXIII

Νιόβης πάθη. id est, Niobes dolores. De maximis & acerbiſsimis malis dicebatur. Erat Niobe filia Tantali, uxor Amphionis, quae filios habebat sex, totidem puellas. Eo succeſſu insolens contempſit Latonam, quae non niſi duorum mater esset, Apollinis ac Dianae. Hanc enim fabulae narrant, post occiſos liberos, quos permultos habebat, prae dolore in saxum conuersam fuiſse, illud innuentes, immodico dolore diriguiſse. Id saxum quod fabulae dedit occaſionem, in Sipylo Phrygiae conſpici tradit Homeri Scholiaſtes, lachrymarum fontes emittens. Ouidius Metamorph. lib. 6. fabulam elegantiſsime narrans, de saxo sic loquitur,

Flet etiam, & uallis circundata turbine uenti
In patriam rapta est, ubi fixa cacumine montis
Liquitur, & lachrymis etiam nunc marmora manant.

Qui funditus pereunt, Graecis πανοικὶ ἀπωλῶσθαι dicuntur, ueluti cum peſtilentia nullum in familia reliquum facit.

Radit usq; ad cutem. XXXIIII

Ξυρᾷ ἐν χρῷ. id est, Ad cutem usq; radit. Grammatici citant ex Sophocle. De eo dicebatur qui nimium exacte uideretur agere cum aliquo. Sumptum à tonſoribus, qui quoſdam per pectinem radunt, relictis pilorum quaſi stirpibus, quoſdam citra pectinem ad uiuum usq; cutem. Plautus in Captiui duo,

Sed utrum ſtrictim ne dicam attonſurum esse, an per pectinem nescio: uerum si frugi est, usque admutilabit probe.

Loquitur de hero diligentius omnia percunctaturo, & tanquam ad cutem rasuro. Cognatum illi, Ad uiuum resecare.

Signum bonum, aut malum. XXXV

Σύμβολον ἀγαθὸν ἢ κακῶς. id est, Signum bonum, aut certe malum. Vbi quis de re incognita diutinat incertus. Symbolum aiunt augurium appellari, quod sumitur è ſternumentis, id autem ad Cererẽ pertinebat. Et hominis primum occurſum ex quo signum aliquod euentus captabant, ſymbolum appellabant. Caeterum hic loquẽdi color diuinis elim familiaris erat, teſtibus Homero & Platone. Item apud Horatium Tireſia.

-Quicquid dicam, aut erit, aut non.

Duos inſequens lepores, neutrum capit. XXXVI

Ὁ δύο τρῶκας διώκων, οὐδέτερον καταδαμβάνει. i. Qui duos inſectatur lepores, neutrum capit. Huius prouerbij ſenſus est, Qui simul duplex captat commodum, utroq; fruſtratur. Effertur in Graecorum collectaneis, & citra figuram, Ἀνοΐῳ ὠδυθυμήσας οὐδέτερον ἔτυχες. id est,
Ambo concupiſcens, neutrum aſſecutus es.

Cui multum est piperis, etiam oleribus immiſcet. XXXVII

Ὁ πολὺ ἔχων πίπερι, τύθησι καὶ λαχάνοις. i. Qui multum habet piperis, etiam oleribus admiſcet. Cui rei cuiuſpiam largior adest copia, ea profuſius utatur licebit. De puſillo parcius inſumendum. Vt, cui multum suppetit facultatum, huic licebit oppipare uiuere. Nam piper oleribus admiſcere soleri, teſtatur & Martialis,

Vt sapiant fatuae fabrorum prandia betae
O quàm sæpe petet uina piperq; coquus.

Nonnihil ſuſpicor & hoc Apoſtolium à uulgi face hauſisse. Tametsi utitur Hermolaus Barbarus in epiſtola quadam ad Picum. Huic ſimile quod alibi retulimus, Putre ſalſamentum anat origanum.

Domus amica, domus optima. XXXVIII

Οἶκος φίλος, οἶκος ἄριστος. id est,
Est grata domus, domus optima ſemper.

Nuſquam cõmodius, nuſquam libertius, nuſquã latius homini uiuere contingit, quàm domi. Quidam per iocum detorquent ad teſtudinem, de qua fertur ἀπόλογος huiuſmodi. Iupiter cum animantium omne genus ad nuptias rogaſſet, ueniſſentq; reliqua, praeter unam teſtudinem (nam haec per ocio conuiuio, tum demũ aduenit) Iupiter admiratus percunctatus est, quid nam illi fuiſſet in mora. Atque illa reſpondit, οἶκος φίλος, οἶκος ἄριστος. Iratus ille, iuſsit ut quocũq; iret, domum ſuam ſecum circunferret. Vnde per iocum affectam obſcuritate ſic deſcribitur apud Cicer. lib. De diuinatione 2.

Terrae tardigradam, domiportam, ſanguine caſſam.

Nam terrae pro terrigenã, legendum opinor. Quin & iura publica fauent priuato domus. Sic enim Caius Pandect. li. 4. tit. De in ius uocando. Plerique putauerunt nullum de domo ſua in ius uocari licere, quia domus tutiſsimum cuique refugium ac receptaculum ſit: eumq; qui inde in ius uocaret, uim inferre uideri. Similia Paulus lib. 50. tit. De regulis iuris. Ad Apologum alluſit M. Tullius in Epiſtola quadam ad Dolabellam:

bellum: Hæc loca uenusta sunt, abdita certe, & si quid scribere uelis, ab arbitris libera, sed nescio quomodo ἴλιγγος. Itaque me referunt pedes in Tusculanum. Cui respondet illud, alibi à nobis positum.

Οἴκοι μένειν δεῖ τὴν καλὴν ἀνδρὸς μόνα. id est,

Domi manendum est, fatis cui sunt prospera.

Nam huic demum, οἶκος φίλος, οἶκος ἄριστος

Alioqui cui sit uxor rixosa domi, & nihil quod edatur, huic domus carcer est. Cæterum Plutarchus hoc genus hominum ignauum, quod tecto gaudet & umbra, quodq; semper amat desidere domi, οἰκουρὸς appellat, quasi dicas, custodes domus. Et in lib. περὶ τῆς δυθυμίας, non probat hanc οἰκουρίαν ἢ ἀπραξίαν. Idem in præceptis cõiugalibus refert, Phidiam Heleorum Venerem ita finxisse, ut testudinẽ calcaret, tacite significans uxoribus domi manendum esse, silendumq;. Idem narrat, Aegyptijs hunc fuisse morem, ut nuptæ sandaliis non uterentur, ne uidelicet domo unquam prodirent. Atqui hæc imago haudquaquam placitura sit nostratibus fœminis, per omnia emporia, per omnia cænopolia, denicq; nusquã non terrarum terra mariq; uolitantibus. Huc adscribendũ quod refert Plutarchus in uita T. Flaminij. Is dehortans Achaicos ne sibi uindicarent insulam Zacynthiorum, dicebat, κινδυνεύειν ἂν ὥσπερ ἐκ κελώνου τοῦτον τὸν περαλῆ τῆς πελοποννήσου προϊέντας. id est, Periculũ ipsis fore quemadmodum testudinibus, si longius à Peloponeso proferrent caput. His nõ dissimilia T. Liuius de bello Macedonico lib. 6. ubi sic loquitur Quintius: Si utilem possessionem eius insulæ conferrem Achæis esse, autor essem S.P.Q.R. ut eam uos habere sineret: cæterum sicut testudinem, ubi collecta in suum tegmen est, tutum ad omnes ictus uideo esse, ubi exerit partes aliquas quodcunq; nudauit, obnoxium atq; infirmum habere haud dissimiliter uobis Achæi clausis undique maris quod intra Peloponesus est, termino, ea & iungere uobis, & iuncta tueri facile: si semel auiditate plura amplectendi hinc excedatis, nuda uobis omnia quæ extra sint & exposita ad omnes ictus esse.

Asini caput ne laues nitro. XXXIX

Ὄνου περαλῆν μὴ πλύνε νίτρῳ. id est, Asini caput ne laues nitro. Ne multum sumptus operæ ue impendas in rem uilem ac sordidam. Finitimum illi, τὴν χοίρου κοιλίαν. id est, Ollam uariegare.

Asini mandibula. XL

Ὄνου γνάθος. id est, Asini mandibula. Conuenit in edaces, alioquin stolidos & ignauos: cuiusmodi pingit Horatius:

Nos numerus sumus & fruges consumere nati.

Hesychius citat ex Eupolide, dictumq; in homines edaces. Addit & loci nomen esse. Et haud scio an sentiat de loco in quo Samson reperit asini mandibulam, cuius fit mentio Iudicum 15.

In occipitio oculos gerit. XLI

Ὄπισθεν περαλῆς ὄμματα ἔχει. id est, In occipitio oculos habet. De uersutis, circumspectis, quosq; neutiquam proclive fallere. Quod genus hominum Persius Ianos appellat,

Quine à tergo cui nulla ciconia pinsit.

Et Homerus à principe requirit, ut oculatus sit πρόσθεν καὶ ὀπίσω. id est; A fronte & à tergo, Plautus in Aululari. Quæ in occipitio quoq; habet oculos.

Lutum nisi tundatur, non fit urceus. XLII

Ὄνυξ ἢν μὴ ἀπῇ κέραμος ἢ γλίσχη. i. Lutũ ni tundatur, non fit testa. Citra laborẽ nullus euadit in uirum absolutum. Et hoc, ni fallor, Apostolius hausit à uulgi fece: homo nõ perinde ingenio elegans atq; politus: quemadmodum accepimus ab his qui eum domestica consuetudine nouerant.

Viri iureiurando, pueri talis fallendi. XLIII

Ὄρκοις ἄνδρας, ἀστραγάλοις δὲ παῖδας ἐξαπατῆσαι. i. Iureiurando uiros, talis pueros oportet fallere. Docet uiris nulla re citius imponi posse quàm iureiurando, quòd nemo tam improbus esse credatur, qui id uelit uiolare. Lysandri Lacedæmoniorum ducis apophthegma autore Plutarcho.

Aues quæris. XLIIII

Ὄρνιν ζητεῖς. id est, Aues quæris. Rem uagam, & captu difficilem sequeris. Persius,

An pasim sequeris cornos, testaq; lutoq;?

Item Aristoteles, τὰ πλανώμενα διώκειν. i. Sectari uolantia. Et ante hunc Plato in Euthyphrone, τί ἢ πλανώμενόν τινα διώκεις; i. Quid autem uolantẽ quempiam insectaris?

Mons cum monte non miscetur. XLV

Ὄρος ὄρει οὐ μίγνυται. id est, Mons cum monte non miscetur. Non cõuenit inter pariter elatos aut pariter potẽtes. Etiam si Plinius tradit, duos montes concurrisse, crepitu maximo assultantes recedentesq;, magna hominum turba spectante, id quo luce.

Qui canem alit externum. XLVI

Ὃς κύνα ξένον ἐκτρέφει μόνον λύσσαν. i. Qui canem alit peregrinã, huic præter furiculum nihil sit reliqui. Qui beneficium collocat in ingratum, perdit operam. Nam canis alienus relicto fune quo alligatur, pristinum dominũ repetit. Sapit & hoc uulgare quiddam, meæ quidem sententia.

Cum Nibas coccyssauerit. XLVII

Ὅταν ἄρ νίβας κοκκύσῃ. id est, Cum Nibas coccyssauerit. Simillimum illi, ad Græcas calendas. Tradunt in Thessalonica Macedoniæ ciuitate uicum esse, cui nomen Nibas, ubi galli nunquam uocem ædant. Quemadmodum & cicadæ mutæ sunt alicubi. Porrò quod illic locus addit gallinacceo, id ars efficit, addito collo circulo è sarmentis, si qua fides Plinio, qui hoc retulit lib. 29. cap. 4. Hesychius addit, Nibades dici capras cristatas, ut ab ijs expectetur τὸ κοκκύζειν, quod est gallinaceorum.

Ignis non extinguitur igni. XLVIII

Πυρὶ δὲ σβέννυται πῦρ. id est, Igni non extinguitur ignis. Malum malo non tollitur: ira non sedatur iracundia, sed ferocitas sedatur lenitate, malum patientia tollitur: iniuria beneficio uincitur. μὴ πῦρ ἰῷ πῦρ, alibi retulimus ex Platone & Plutarcho.

Ne terra quidem iuuit. XLIX

Οὐδ' ἀπὸ γῆς ὄνησεν. id est, Ne terra quidem profuit, id est, ne minimo quidem: perinde quasi dicat, ne glebam quidem impertiuit: aut ne terræ quidẽ hospitio dignatus est, ut apud Maronem,

Hospitio prohibemur arenæ?

Bella cient, primaq; uetant consistere terra.

Nullus emptor difficilis bonum emit obsonium. L

Οὐδεὶς ἀνοσώνης, χρηστὸν ὀψον ἠγόρασε. id est,

Difficilis emptor haud bona emit obsonia.

Qui nimium uilli studet emere, semper merces uitiosas emit. Nam haud conueniunt paruo emere, & rem egregie bonam emere. Conueniet in hos qui paululo labore conantur egregias assequi literas, quæ non contingant, nisi maximis ac diuturnis uigilijs. Ni fallor, subnotauit hoc prouerbium Iulius Pollux libro De rerum uocabulis sexto quum negat uocem ἀνοσώνης usurpatam ab autoribus: sed tantum reperiri in prouerbio.

Non potes Thetidem simul & Galateam amare. LI

Οὐ δυνάσαι θέτιδός τε καὶ γαλατείας ἐρᾶν. i. Non potes simul & Thetidem & Galateã amare, id est, non potes idem

diuersa sequi, uelut literas & pecuniã, uoluptatẽ & gloriã, mundũ & Christũ. Nam Galateæ fluuio male conueniunt cum marinis fluctibus. Declarat hoc Luciani dialogus inter Galateam ac Doridem. Suspicor & hoc é uulgi fece haustum.

Lucrum malum, æquale dispendio. LII

Celebratum Hesiodium dictum,

Μὴ κακὰ κερδαίνειν, κακὰ κέρδεα ἴσα ἄτησιν. id est,
Ne male lucreris, mala lucra æqualia damnis.

Vtinam hanc sententiã cum mortales omnes, tum præcipue negotiatores, non scrinijs, sed pectori inscriberent suo, ducerentq; non esse lucrum, quod iactura bonæ mentis comparetur: neque quicquam utile esse, quod non idem sit honestum. Verum his magis arridet illud Ennianum,

Vnde habeas quærit nemo, sed oportet habere.

Sophocles Hesiodium sententiam latius extulit.

Οὐκ ἔστ' ἄναξ οὐδεὶς τὸ κερδαίνειν φιλῶν
Ἐκ τῶν γὰρ αἰσχρῶν λαμπρὸν ὀλέσονας
Ἀτωμένους ἴδοις ἂν ἢ σεσωμένους. id est,
Non undecunq; lucra gaudet quærere,
Plerosq; siquidem turpibus de quæstibus
Auferre damnum non salutem uideris.

Ferantur in eandem sententiã aliquot senarij prouerbiales,

Κέρδος τοι πολλὰ ζημίαν ἀεὶ φέρει. id est,
Dispendio usq; est fraude quæsitum lucrum. Et,
Τὰ δ' αἰσχρὰ κέρδη συμφορὰς ὀργάζεται. id est,
At turpe lucrum adducit infortunium.

Huc pertinet quod alibi retulimus ex Isthmijs Pindari, τὸ δὲ πὰρ δίκαν γλυκὺ πικρότατα μόλις τελεσθὲν. i. Quod præter iustum est dulce, exitum habet amariſsimum.

Thericlei amicus. LIII

Θηρικλέου φίλος. id est, Thericlei amicus. Dictum in bibosos. Thericles primus excogitauit poculũ, ut citatur autor Eubulus. Dictum est autem inuentum inuentoris uocabulo. Siquidem Græci uitreum poculum θηρίκλειον uocant, autore Suida. Fertur apud eundem & illud θηρικλέους τέκνον κύλιξ. id est, Thericlis filius calix. Huius dicti autorem citat Athenæus Theopompum in Nemea. Antiphanes θηρίκλειον ὄργανον appellat. Sed plura super hac re prodidit Athenæus lib. 11. ostendens Thericlem Corinthium quempiam ætate Aristophanis Comici fuisse figulum, qui nouæ arte primus è terebintho tornatile poculum finxerit, quod à fictilibus non potuerit dignosci. Cuius rei meminit Theophrastus in libris De plantis. Poculum erat satis profundum, auriculis breuibus, ut ad ilia gestari posset, ad uteri effigiem imitatiũ, quemadmodũ refert idem Athenæus, & incertum utrum poculo nomen fit inditum ab homine, an homini à poculo. Alij malunt Thericleum dictum. διὰ τὸ δορὰν θυείαν αὐτῷ ἐντεῖναι. id est, quòd ferarum pelles illi fuerint insculptæ. Pamphilus Alexãdrinus mauult hinc dictum, quòd Bacchus hoc poculo libans feras exturbare soleat. Sed nominis controuersiam relinquamus. Illud constat, eiusmodi poculi genus postea dictũ Thericleũ, insuper & crateres dictos Thericleos. Similiter & intus lignea, foris inaurata pocula, nihilominus Thericlea uocata, quæ Callimachus χρυσόκλεα dixit. Imò quicquid nouo artificio reperisset aliquis, Thericleũ appellatur. De patinis Thericleis meminit Plutarch. in apopht. Scipionis minoris, tãquã de re singulari ac preciosa.

Theagenis hecateum. LIIII

Θεαγένους ἑκάτειον. i. Theagenis hecateum. In superstitiosos ac ridicule meticulosos dictum est. Hic Theagenes legitur usquequaque fuisse superstitiosus, ut domi haberet Hecates simulacrum, nec usquam pedem moueret, nisi illo consulto. Vnde & κατηνὸς. i. simus est cognominatus, quòd magnifice polliceretur, cum esset pauper. Quæ de re meminimus alibi.

Fiducia pecunias amisit. LV

Iactatur & hodie, uereq; dicitur, fiducia plerosq; mortalium falli. Videtur autem ex antiquorum relictum prouerbijs: quandoquidem apud Theognidem legitur hic uersiculus,

Πίστις χρήματ' ὄλεσε, ἀπιστίη δ' ἔσάωσε. id est,
Fisores perijt, diffisio salua remansit.

Proinde non pessime monet Epicharmus, νῆφε, μὴ μέμνησο ἀπιστεῖν. i. sobrius esto, & memineris diffidere. Quanquam nulli fidere inhumanum est, omnibus fidere, stultũ. Hoc honestius, illud tutius. Propterea quod, ut idem ait Theognis,

Πάυροι τοι πολλῶν πιστὸν ἔχουσι νόον. id est,
Paucis è multis fidus adest animus.

Aliud stans, aliud sedens. LVI

Nullus inficias iuerit, prouerbiali figura dictum illud Sallustianum in Ciceronem, Aliud stans, aliud sedens loquitur. Quo licebit uti, cum summam inconstantiam animi significamus, quasi tantillum momentum atq; internallum commutet hominis sententiam. Homerus Iliados N. huiusmodi uersiculo notat hominis inconstantis ingenium.

Ἀλλὰ μεταπλάζῃ, νῦ ἐπ' ἀμφοτέροισι πόδεσσι ἰζάνει. id est,
Verum claudicat, inq; pedes utrosq; uacillat.

Eandem sententiam sic effert Pindarus in Nemeis hymno 7.

Οὐ γὰρ ὁδὸν ἔχει πλατείαν ἀνὴρ ἄλλοτ' ἄλλα τρέπων, ὕπνου δ' ἄρπεται κατίβα ποδί, μεγείων δ' ἀρετᾶν ἀτελεῖ νόῳ γόνατα. id est, Qui uero tenet ea quæ didicit, obscurus homo, aliàs aliter atque aliter affectus, nunquam certo ingressus est pede, sed innumerabilium uirtutum imperfecto intellectu gustum capit. Præfert autem Pindarus naturam institutioni, quòd qui natura bonus semper sui similis est, qui uero nititur eruditione, cum multa tentet, nec firmus, nec absolutus est ulla in re.

Lingua amicus. LVII

Ἀπὸ γλώττης φίλος. i. Lingua amicus, qui uerbis ostendit, non re præstat beneficium. Aut qui non amat ex animo, sed beneuolentiam oratione præ se fert. Quod genus inducitur Candidus apud Martialem. Et apud Homerum Odyssææ Σ.

Οἵτ' εὖ μὲν βάζουσι, κακῶς δ' ὄπιθεν φρονέουσι. id est,
Qui uerbis dicunt, à tergo praua uolutant.

Theognis in sententijs,

Ἀλλά σοὶ ἐμὲ πᾶσιν ἀπὸ γλώσσης φίλος ἔσσω.
Χρῆμα δ' συμμείξῃς μηδενὶ μηδ' ὁτιοῦν. id est,
Sic facito, ut lingua cunctis uidearis amicus,
At factis cuiquam te caue miscueris.

Contrà Sophocles in Antigone,

Λόγοις δ' ἐγὼ φιλῶ ποτ' ἔργῳ φίλτερα. id est,
Non diligo hanc uerbotenus quæ diligat. At idem Theognis paulopost damnat huiusmodi genus amicorum.

Μή μ' ἔπεσιν μελῶ ἔργ' ἐνδυ δ' ἔχει νῦ φρένας ἄλλα. i.
Ne me diligito uerbis, cum uens alibi sit. Rursum alibi,
Μή μοι ἀνὴρ εἴη γλώσσῃ φίλος, ἄλλα νῷ ἔργῳ. id est,
Ne lingua mihi quis sit amicus, sed mage facto.

Simillimum est huic quod alibi refert idem, μέχρι προσηγορίας. id est, usque ad salutationem.

Πρᾶγμα δ' ἐοὐ ὁ φίλος πάντ' ὀδυνόλοφ, ἀσὶ γ' ἐόλκῃ
Καὶ σχεδόν οἱ πάντες μέχρι προσηγορίας. id est,
Res perdifficilis quidem amicus, sume quia multi
Atq; adeo cuncti penè salute tenus.

Saturni podex. LVIII

Κρόνου πυγή. i. Saturni culus: de carnibus uetulis, iamq; marcis & sensu uacantibus. Quicquid enim putre iam & effœtum intelligi uolebant olim, id Saturnium uocabant. Memnit Diogenianus, nec tamen explicat. Suidas & Hesychius admonent, ita dictum carnem, ob uetustatem stupidam ac sensus expertem, à Saturno deo qui multa prouerbia nobis dedit. Ad animum translatum nonnihil habebit gratiæ.

Qui

Qui uitat molam, uitat farinam. LIX

Ὁ φεύγων μύλον, ἀλφίτα φεύγει. id est,

Qui fugit molam, fugit farinam. Aut,

Deuitat quicunq; molam, fugit ille farinam.

Nam omisso articulo, uidetur hemistichium carminis heroici. Qui refugit industriam, non fruetur emolumentis. Sunt quæ molarum fœtoribus offenduntur, cum sine molis non liceat uiuere. Sic quidam uxorum mores ferre non possunt, cum optent liberos. Dicunt & hodie uulgo, qui quærit oua, gallinarum cacalismum, ut uulgò uocant, Latini glocire dicunt, frat oportet. Finitimum illi, Ὅτε μέλι, ὅτε μέλιτται. id est, Neque mel, neque apes.

Ἀγεωμέτρητος ἀδελὶς εἰσίτω. LX

ἀγεωμέτρητος ἀδελὶς εἰσίτω. Admonet iniquum non admittendum. Geometrism enim æquabilitatem accipiunt, ut apud Aristidem in Themistocle, ὅπου γὲ δεῖ καὶ ἡ ἰσότης, καὶ γεωμετρίας. i. Vbi opus est & æquabilitate & geometria. Idem in Pericle, ἃ ἦ καὶ γεωμετρία καλὸν, καὶ ἅπερ κατ' αὐτὰ ἰσότης. i. Si honesta est geometria, & quæ cum illa coniuncta est æqualitas. Vnde Lycurgus arithmeticen ceu populorem ac turbulentam eiecit è Lacedæmone: geometriam induxit, tanquã modestæ oligarchiæ, & legitimo regno conuenientem, ieste Plutarcho. Sed mea quidem sententia magis uelebit perinde prouerbium, quasi dicas, ἀνίπτοις ποσὶν. i. Illotis pedibus, hoc est, temere & imparatis. Nam hæc erant apud ueteres prima philosophiæ rudimẽta, Musica & Geometria. Quibus disciplinis si qui non essent initiati, non admittebantur in scholam Platonis, cuius hanc ferunt fuisse inscriptionem, ἀγεωμέτρητος ἀδελὶς εἰσίτω. Loquitur ad hunc modum & Taurus philosophus apud Gellium. Nunc autem istis qui repente pedibus illotis ad philosophos diuertunt, non est hoc satis, quòd sunt omnino ἀθεώρητοι, ἄμουσοι, ἀγεωμέτρητοι. i. Speculatiuæ, musicæ, geometriæ ignari. Præcipuus autem admirator geometriæ fuit Pythagoras, quem tradunt ob ~~inuenili autem~~ problema sacrificasse diis. Id erat huiusmodi, datis duabus figuris, adiicere tertiã ab his diuersam, quæ alteri sit æqualis, alteri similis. Tum Philo qui geometriã ἀρχὴν καὶ μητρόπολιν appellarit omnium disciplinarum, quod hæc rerum intelligibilium imagines, ueri que uestigia, tanquã in politissimo speculo demonstret, mememq; purgatã paulatim abducat à sensu. Plato quoq; dixisse creditur, Deum ipsum γεωμετρεῖν, siue quòd geometrica speculatio animũ à rebus corporeis abducat ad ea quæ semper eodem sunt modo. Deus autem ab omni materia purissimus est. Siue quòd in Timæo principia mundi diuisit in tria, deum, materiam, ~~& ideam. Materia quiddam est omnium quæ~~ substernuntur, ~~maxime~~ confusum & incompositum. Idea exemplariũ pulcherrimum, deus causarũ optima. Cum igitur ita condiderit mundũ, ac semper ita seruet, ut materiæ sit æqualis, ideæ similis, uidetur explicare Pythagoricum illud problema, cuius modo meminimus. Hæc itaque & alia id genus multa, Plutarchus Sympsiacæ Decadis 8. Problemate 2. Plato uidetur æmulatus solennẽ morem tale quippiã inscribendi foribus. Spado quidam effœminatus, cum ostio domus inscripsisset, ἀδελὶς κακὸν εἰσίτω, Diogenes: At herus, inquit, domus qua tandem ingredietur? Socrates apud Platonem in Theæteto disputaturus de rebus subtilioribus. ἄθρει δὴ, inquit, ὅπως μὴ μισογέωμέτρης τ' ἀμυήτων ἐπακούσῃ. i. obserua iam circumspiciens, ne quis prophanus exaudiat. Imitatus est Pythagoram, qui sic præfatur,

Κέκλυτε σιγητοὶ, θύρας δ' ἐπίθεσθε βέβηλοι. id est.

Cordatis cantabo, fores tamen obde prophane. Cuius alibi meminimus.

Serpẽs ni edat serpentẽ, draco nõ fiet. LXI

Ὄφις ἢ μὴ φάγῃ ὄφιν, δράκων ὐ γενήσεται. i. Serpens nisi serpentem edat, non futurus est draco. Potentes aliorũ damnis crescunt, & optimatum fortunæ non tantum augerentur, nisi essent quos exugerent. Quemadmodum inter pisces & belluas, maiores uiuunt laniatu minorum. Quanquam mihi quidem & hoc dictum fecem uulgi uidetur olere.

Certamen non accipit excusationes. LXII

Ἀγὼν ὐ δέχεται σκήψεις. i. Certamen non admittit excusationes. Plato libro De legibus 6. ἀλλὰ γὰ ἀγῶνα προφάσεις ὐ πάνυ δέχεσθαί φασιν. i. Verum aiunt certamen non admittere causationes. Et, ἀγὼν προφάσιν ὐκ ἀναμένει. i. Certamen non expectat occasionem. Cum agitur periculo, non conuenit tergiuersari. Aut si mauis, in præsentaneo periculo non oportet occasionem expectare quemadmodum alijs in rebus. Veluti si quis in morbo capitali medicum operiatur iusignem, aut procul accersendum. Quæ res hominem illum uere diuinum extinxit Rodolphum Agricolam. Etenim dum conatur medicus, mors anteuertit. Huc pertinet quod legimus apud Quintum Curtium libro 7. Sed necessitas ante rationem est, maximè in bello, quod raro permittit tempora legere.

Phallus deo. LXIII

Φαλλὸς τῷ θεῷ. i. Phallus deo. Dici solitum, ubi parũ quidem honesta, sed tamen apta tribuuntur, quasi dicas, χυτρεῖν ἐς ἀμίδα. i. In matellam immeicre. Plutarchus in cõmentario, περὶ τῆς φιλοπαιδίας, ostendit hanc fuisse priscorum in ludis solennibus pompam, ut primo loco duceretur amphora uini, & clematis, id est fibæ genus: post aliquis hircum trahebat: deinde nucum sportulã gestabat alius, postremo loco Phallus ferebatur. Ea erat effigies obscœni membri uirilis. Cur autem id in mysterijs fuerit receptum, causam reddit Plutarchus in lib. De Iside & Osiride. Columella in carmine ipsum Priapum Ithyphallum uocat,

_Sed truncum fortè dolatum

Arboris antiquæ numen uenerare Ithyphalli. Et Pompeius ostendit, Ithyphallum dici membrum uiri pudendum. Vnde & hodie Itali si quem contemnunt, hoc nomine notant. Nonnulla de Phallis Herodotus libro 2. dictum est alibi de Phallis Bacchi, nempe in prouerbio, Erebinthius Bacchus.

Obturbas frustra uelut unda. LXIIII

Ὀχλεῖς μάτην μὲ, κῦμα ὅπως. id est,

Turbas me ut unda inaniter.

Id est, Incassum mihi molestus es. Fragmentum carminis est ex poëta quopiam. Traductum ab unda cautem assidue uerberante. Quò pertinet illud Maronis,

Quàm si dura silex aut stet Marpesia cautes.

Optimum obsoniũ labor senectuti. LXV

Ὄψον ἄριστον πόνος τῷ γήρᾳ. i. Optimum obsonium senectuti labor. Laborandum in iuuenta, quo seni suppetat commodius uiuendi facultas. Diogenes rogatus, quid esse miserrimum censeret, respondit senectutem inopem. Adagium autem uidetur mutilum. Equidem opinor πόνος, id est, labora legendum, ut intelligas senectutis imbecillitatem exquisitioribus cibis esse fulciendam, qui quo suppetant seni paranda res est in iuuenta.

Omne æs alienum cepe, & mulcta allium. LXVI

Πᾶν μοι χρέος κρόμμυα, καὶ τὸ τίμημα σκόροδα. id est, Vniuersum æs alienum cepe, & mulcta allium. Subaudiendum ἔῃ. Cum quis obstrictus multo ære alieno, optat ut paruo dependere possit quicquid debet. Non nihil uereor ne & hoc Apostolius hauserit, non ex autoribus priscis, sed è suis combibonibus.

Oportet omnibus corydalis. LXVII

Πάσῃσι κορυδάλοισι χρὴ λόφον ἐγγνάσθαι. id est, Omnibus galeritis oportet cristã inesse. Citatur ex Simonide, & usur-

patur aliquotics à Plutarcho, nominatim in uita Timoleontis, in hunc ſenſum: nullũ eſſe mortalis ingenii, cui non ſit aliquod uitium admixtũ, ceu perinde ſecundum hominis naturam ſit non carere uitio, ut galeritæ naturale eſt habere criſtam, Plutarchi uerba ſubſcribam. ἐπεὶ ὁ χρῶς, ὥς ἔοικεν, ὁ μόνῳ τῶν ὀρνιθαλοῦς λόφον ἐγγινέσθαι πεφυκόσιν ἀφορῳ, ἀλλὰ ἢ πάσῃ ἀνθρωπίνῃ συνοφάντῃ. i. Quoniam autem oportet ut uidetur, non ſolum omnibus galeritis criſtam ineſſe, quemadmodum dixit Simonides, uerum etiam omni demeratiæ ſycophantam. Meminit Corydi Ariſtophanes in Auibus, affingens ex Aeſopo lepidam fabulam. Ait enim hanc auem fuiſſe omnium antiquiſſimam, uidelicet ante natam quàm eſſet terra: quumq; pater illius morbo periſſet, nec eſſet ſepulchro locus, in capite ſepeliſſe patrẽ, unde & criſta tumuli loco eſt. Inibi Corydo regnum decernitur. In eadem indicat Philocleti cuidam turbinato capite deformato, fuiſſe nomen Corydo. Congruit huic dictum Cratetis, quod refertur apud Laërtium, uix eſſe quenquam q̃ i prorſus omni uitio careat, ſed omnibus malis punicis aliquod ineſſe granum putre.

Toto deuorato boue, in cauda defecit. LXVIII

Πάντα ἐκβαγὼν δ' βοῦν, εἰς τὴν οὐρὰν ἀπέκαμε. id eſt, Toto deuorato boue, in cauda defecit. Hoc eſt reliquo negotio peracto, in extremo fine delaſſatus eſt. Videtur eſſe ſenarius, ſed depranuatus. Sapit tamen uulgi fecem & hoc.

Iuxta fluuium puteum fodit. LXIX

Παρὰ ποταμὸν φρέαρ ὀρύττει. i. Ad flumen puteũ fodit. De ſtultum & inanem ſumente operam. Finitimum illi, In ſyluam importat ligna. Putei fodiuntur ob aquarum inopiam.

Mutabilior Metra Eriſichthonis. LXX

Μεταβλητότερος μήτρας τῆς Ἐρισιχθόνος. id eſt, Mutabilior Metra Eriſichthonis. In eum cõgruit, qui ſecũ non conſtat, ſed ſubinde aliã atq; aliam perſonã ſumit. Extat in priſcorũ fabulis Metrã puellam in uarias rerũ figuras transfigurari ſolere. Res autẽ ſic habet. Eriſichthon quidã Theſſalus abſumptis facultatibus, ad extremam deuenit inopiam. Huic erat filia puella præſtãti forma, nomine Metra. Quam ubi proſtituiſſet, adoleſcentes qui commeabant ad illã, uarias munera deferebant, alius equos, alius boues, alius ucrueces. Nam id temporis nondum auri, argenti, gemmarum'ue erat uſus. Porrò Theſſali per iocum dicebant, Metram Eriſichthonis uerti in ea omnia, quæ illi ab amatoribus filiæ donabantur. Atque hinc prouerbium, Fabulam Eriſichthonis tractat Ouidius lib. Metamorphoſeon 8.

Catella Melitæa. LXXI

Μελιτάιον κυνίδιον. id eſt, Melitæa catella. Quadrat in eum, qui habetur in deliciis, ac lautius in ocio alitur ad uoluptatẽ, non ad uſum. Triplex enim canum genus. Quidam habentur ad uſum uenandi, quos appellant ἰχνευτὰς, quaſi dicas ueſtigatores. Quidam ædium cuſtodiæ præficiuntur, qui dicuntur οἰκουροί. id eſt, cuſtodes domus. Quidam animi cauſa nutriuntur, & ad luſum duntaxat muliercularum, hos melitenſes, ſiue melitæos appellant. De quibus eſt illud Platonis, τὰ κυνίδια μιμούμενα τὰς δεσποινίδας. id eſt, Catellæ dominas imitantes. Et Gorgo apud Theocritum in Syracuſiis, proficiſcens duo mandat famulæ, ut infantem uagientem placaret, & catellum reuocaret intrò. Lucianus faliſſime ludit in Stoicum barbatum, cui in eodem ſedenti uehiculo domina catellam committit, obteſtans illum per ea quæ ſunt in uita dulciſſima, ut diligenter curet. Eſt in familijs diuitum hominum miniſtrorum genus, quos illi non ad miniſterium, ſed animi cauſa domi habent.

Ne cinerẽ uitãs, in prunas incidas. LXXII

Μὴ τέφραν φεύγων εἰς ἀνθρακιὰν πίπτε. id eſt, Ne cinerem fugiens in carbonariam incidas. Ne ſic defugias malum hoc aut illud, ut in aliud longe malus incurras. Videtur heroicus depranuatus, conſtabit, ſi pro πίπτε legas πεσῇ ποτε.

Syrus cum non ſis, ne fyriſſa. LXXIII

Μὴ ὢν σὺρ & μὴ σύριζε. id eſt, Cum non ſis Syrus, ne fyriſſa. Ne ſumas perſonam parum decoram, ne uelis alius uideri quàm ſis. Aut cũ ſis natus ingenuus, ne moribus agas ſeruum & barbarũ. Nam Syri male audiebant ob morũ mollitiẽ. Eſt autem facetus locus, ex amphibologia huius uerbi συρίζω, quod ſignificat & fyriſſare, & fiſtula canere.

Ne moue feſtucam. LXXIIII

Μὴ κάρφος νίνει. id eſt, Ne moue feſtucam. Locus prouerbialis, ubi quis omnis ſtrepitus impatiẽs eſt. Quoſdã uideas uſque adeo moroſos, ut quicquid agas offendãtur, etiam ſi ſtipulam duntaxat moueas.

Cum paruula eſt, bona uidetur ſpina. LXXV

Μικρόν τι ἄκανθα ἀγαθὴ φαίνεται. id eſt, Cum puſilla eſt ſpina, bona uidetur. Pueritia ſemper amabilis. Quemadmodũ ſpina quoq; innoxia eſt, atque adeo eſca etiam, donec ætate dureſcat. Sentit opinor de aſparagis. Iactatur & inter theologos illud: Qui maior eſt ætate, maior eſt iniquitate. Sic eſt rerum humanarum conditio, ut omnia ſuapte ſponte degenerent in peius. Citatur ex Diphilo,

Πολιὸς τεχνίτης ἔστιν ὁ χρόνος ὦ ξένε,
Χαίρει μεταπλάττων πάντας ἐπὶ τὰ χείρονα. id eſt,
Eſt canus artifex ò Iupiter, dies:
Nam gaudet omnes deteriores reddere.

Moſchus canens Bœoticum. LXXVI

Μόσχος ἄδων βοιώτειον. id eſt, Moſcus canens Bœoticum. Moſcus hic citharœdus fuit imperitus, qui citra reſpirationẽ uocem in longum producebat. Bœoticum autem uocat cantionis genus, ueluti Phrygium aut Dorium. Quadrabit in multiloquos, ſed tamen inepte loquaces.

Filum contentionis tunc erat. LXXVII

Μίτος ἔριδος τότ' ἦν. id eſt, Filum contentionis tum erat. Dici ſolitum in pertinaces, cum uterq; peruicax eſt, neuterq; concedit alteri. Eſt aliquoties in epiſtolis Hieronymianis. ſunieulum contentioſum ducere, nec apud alium legiſſe memini, præterquàm apud Tertullianum in principio libri Aduerſus Iudæos. Apparet natum à ludo, quo duobus hinc atq; hinc funem tenẽtibus, uterq; conatur alterum ad ſe trahere. Hinc & illud ductum arbitror, quod alibi retulimus: ne rũpamus, dum nimium tendimus funiculum.

Neq; cæcum ducem, neq; amentem conſultorem. LXXVIII

Μήτε τυφλὸν ὁδηγὸν, μήτε ἄνοητον σύμβουλον. id eſt, Neq; cæcum ducem, neque amentem conſultorem. Subaudiendum adhibeas. Diſce, ſed à doctis. Conſilium pete, ſed à conſultis. Contrà Horatius:

Cæcus uti ſi monſtret iter, tamen aſſpice.

Mus non ingrediens antrum, cucurbitam ferebat. LXXIX

Μῦς εἰς βόγλιον χωρῶν, κολοκυνθίου ἔφερε. id eſt, Mus non potens ſubire antrum, geſtabat cucurbitam. In eum cõgruit, qui cum ipſe ſibi cõſulere non poſſit, aliis conatur opitulari. Aut qui conatur maiora uiribus ſuis. Videtur ab apologo natum, ſed anili, ut fallor.

Nouos parans amicos, ne obliuiſcere ueterum. LXXX

Νέους φίλους ποιῶν, λῶϛε, & παλαιῶν μὴ ἐπιλανθάνου. id eſt, Nouos parans amicos, optime, ueterum ne obliuiſcere. Torqueri poteſt & ad mutata ſtudia, ad quæ conuenit nonnunquàm reſpicere, etiã poſtea quàm diuerſæ te addixeris diſciplinæ.

plinæ. Veluti si moneas, qui se ad iuris studium contulerit, ut obiter recurrat ad bonas literas. Vsurpatur ab Hermolao Barbaro in epistola quadam ad Picum Mirandulanum.

Etiam dormiens somniat. LXXXI

Ὀνειροπολεῖ καὶ καθεύδων. id est, Somniat etiam dormiens, hodie quoq; uulgò dicitur, quoties significant aliquem toto pectore rei cuipiam addictum, deditumq;. Siquidem ijs euenire solet, ut quæ interdiu uoluerint animo, noctu somnient. Aristophanes in Nebulis,

Ονειροπολεῖ γὰρ καὶ καθεύδων ἱππικήν. id est,
Et dormiens equestre studium somniat.

De iuuene dictum est, qui studio alendorum equorum rem patriam omnem absumpserat. Item paulo superius,

Ὀνειροπολεῖ δ' ἵππους. id est, Equosq; somniat.

Dicet aliquis, quid mirè si quis dormiens somniet? Sed ὀνειροπολεῖν nõ tam est somniare, quàm somnia interpretari, & hinc spem concipere aut facere. Porrò curã illam iuuenis somnium uult uideri poëta. Ita bis somniat eadem & uigilans & dormiens. Plaut. contra, uigilans somniat, dixit. Terent. Num ille somniat ea, quæ uigilans uoluit? Et apud Horatium Europa sic loquitur,

Vigilans'ne ploro
Turpe cõmissum, an uicijs carentem Ludit imago Vana.

Chordæ uice. LXXXII

Ἀντὶ χορδῆς. id est, Tanquàm chordæ loco. Conueniet, ubi quod alicubi diminutum uidebatur, suppletum aliunde signi ficabimus. Plutarchus in Symposiacis prouerbij uice uidetur usurpasse. Τὰ τῶν μὺν, inquiens, ὡς ἀντὶ χορδῆς κάοθα, τοῖς ὑπὸ σπουδῆς φιλοσοφοῦσιν. id est, Atq; hæc quidem chordæ uice addita sint ijs, quæ abs te sunt erudite disseruntur. Sumptum est à Locrensi fabula, quam expositimus in prouerbio, ἀκάνθιον τέττιξ, id est, Acanthia cicada.

In caput præcipitari. LXXXIII

Εἰς κεφαλὴν ἀθεῖσθαι. id est, in caput impelli, hoc est, præcipitem dari, dicebant eum, qui per summam contumeliam expelleretur, uel potius qui funditus perderetur. Est in Luciani libello De mercede seruientib. Vsurpauit non absimili figura Terentius. Autores erant, ut illam præcipitem darem, id est, ut exturbarem ædibus. Plutarch. in Stoicorum cõtrarietatibus, ὁ δὲ χρύσιππος ἔνεκα τοῦ χρημάτισαι τὸ σοφὸν ὡς κεφαλὴν εἰς παιδικὰ πεσοῦσαν ἀθεῖ, καὶ σκυθῶν ὄρημίαν. id est, Chrysippus sapientem scenoris gratia præcipitem dat in Panicapæum, & Scytharum solitudinem. Panticapæum urbs Scythiæ ad Bosphorum autore Stephano. Equidem arbitror idẽ esse quod ait Seneca lib. De beneficijs 6. Alia detinebo diutius, alia expellã & capite agam. Mutat nõnihil adagij formã Phœnix Colophonius apud Athenæum lib. 12. de Nino rege Assyriorũ agẽs, qui præcorporis uoluptatibus omnia contẽnebat. Scazontes illius sic habent,

Ἀλλ' ἦν ἀεὶς & ἐσθλὸν τι, μὴ πίνειν
Κύλικας δ' ἄλλα πάντα πλὴν πεῖν ὦθα. id est,
Sed erat edendo, poculumq; miscendo
Præstans, reliqua autem cuncta abegit in saxa,
Id est, prorsus contempsit.

Ἄσπονδοι & πόλεμοι. LXXXIIII

M. Tullius Epist. ad Atticum libro 10. Huius igitur belli ego particeps & socius, & adiutor esse cogor, quod & ἄσπονδον est cum ciuibus. ἄσπονδον uocat perpetuum, & atrox & irreconciliabile. Suidas ostendit, ἀσπόνδους ἐχθροὺς dici eos, qui in concordiam redigi non possunt. Sonat formè, quasi dicas inconfœderabiles, ut docendi causa sic loquamur. Conueniet in simultatem ac dissidium arma ulentum. Vsus est eo prouerbio diuus Chrysostomus homilia in Matthæum. 47. Item diuus Basilius in epistola quadã ad Athanasium, κἂν πᾶν ἀνήλεον ὑφαίνωσι & ἀκατάπαυστα πάντη καὶ ἀσπόνδως πολεμῶσι, ἀλλὰ λέγωσι λόγον ἡμερώτερον & πρὸς ἡμᾶς μετριώτερον. id est, Quòd sirogentur quæ causa sit huius nec indicti, & sine sacris suscepti belli, narrãt cantica quædã esse & speciem melodiæ, quæ apud nos obtinuit. Aeschines in oratione, περὶ παραπρεσβείας, ἀλλ' οὐ διὰ τὴν εἰρήνην γέγονεν ἐν τῷ πολέμῳ, ἀλλ' ἀλλ' εἰρήνης πόλεμος & ἀκήρυκτος. id est, Ex quibus non pax facta est bello, sed ex pace bellum non indictum, hoc est uehemens & atrox. Idem in eadem, εἰ γὰρ ἔσονται τοῦ πολέμου αἱ μὲν ἀνθυπάτου τοῦ πρεσβύτερον, αἱ δὲ δωρεαὶ τοῦ γραμματέως, ἀσπόνδους μὲν ἀκηρύκτους τοὺς πολέμους ποιήσετε. id est, Quòd si bellorum causæ quidem erunt oratorum, dona uero ducũ, efficietis ut bella & sacris careãt & denunciationibus. Etenim qui indicit, qui mittit fœciales, qui sacrificat, ipsa mora fit lenior: & hoc consilio probabile est huiusmodi moras repertas, uelut in iure citationem triplicem, litis contestationem, in matrimonio libellum repudij, & solennia uerba, Tua tibi habe: quo dum hæc agantur, resídat impetus ille impotens.

Ab Eteobutadis ducit genus. LXXXV

Ἐξ Ἐτεοβουτάδων ἕλκει τὸ γένος. id est, Ab Eteobutadis ducit genus. Dici solitum de ijs qui maiorib. illustrib. & antiqua nobilitate sunt oriundi, uidelicet à Buto quopiam, qui sacerdotes Athenis instituit. Et ab huius posteris postea summi magistratus creabãtur. Venustus erit, si per ironiã sumatur in hominẽ obscurũ, aut nobilitatis & imaginũ ostentatorem.

Erginicani. LXXXVI

Ἐργῖνος πολιός. id est, Erginicanicies. De canicie præpropera. Id est, quæ ante diem legitimũ accidit. Erginus filius fuit Clymenis, unus ex Argonautis. Cũ autem Hypsipyle Thoãtis Lemniorũ regis filia funerales ludos manib. parẽtis proposuisset, Erginus aduleſcens præter ætatis rationẽ iam canus, accessit inter reliquos decertaturus. Irrisus est autem à mulieribus Lemniacis, ob intempestiuã capitis canitiem, & prouerbio locum fecit, hoc insignior, quod superatis omnib. athletis pulcherrimã uictoriã reportarit. Festiuius fiet, si per ironiã dicetur in senes iam canos, qui tamen iuuenes etiamdum haberi uelint, causantes eam canitiem non ex annis, sed è curis, aut aliunde præmaturã accidisse. Poterit torqueri & in illos qui ætate iuuenes, ~~iam tum~~ ingenio, moribusq; senem agunt. Et quibus rerum prudentia uelox Ante pilos uenit, ut inquit Persius. Nulla uero res citius accelerat senectũ quàm animi curæ, amor, odiũ, inuidentia, metus ac mœror. Huc pertinet illud Theocriticum in Aita,

Οἱ δὲ ποθαντῆδι ἐν ἄμμασι γηράσκουσι. id est,
Verum quos amor angit, in una luce senescunt.

Scholiastes adducit consimilem uersum ex Odyssea T.

Αἶψα γὰρ ἐν ναυσὶν βροτοὶ καταγηράσκουσι. id est,
Rebus in aduersis uenit accelerata senectus.

Pindarus item in Olympijs,

Φύσσαν δ' ἐν νέοις ἐν ἀνδράσι πολιὰ
Θαμὰ μὲν παρὰ τὰ ἁλικίας ἑοικότα χρόνου. id est,
Nascuntur & in iuuenibus uiris cani, frequenter & præter ætatis conueniens tempus.

Desiderantibus omne tempus longum est.
_Sic piger annus
Pupillis quos dura premit custodia matrum.

Et hodie prædicant nautæ in præsenti nauis agij periculo derepente oboriri caniciem.

Ἐσχιμαλίχθαι. LXXXVII

Ἐσχιμαλίχθαι σὲ χρή. Hoc gestu contumeliam, despectumq; supremũ significabant. Est enim Græcis, ὄχθη μαλλοῦ, medium digitum ostendere, contractis cæteris ignominiæ causa, aut strepitu digitorum significare contemptum. Vnde & apud Iuuenalem, quod alibi retulimus,

Mandaret laqueum, mediumq; ostenderet unguem.

Suidas citat ex Aristoph. senatũ hunc. Exstat autẽ ἐν εἰρήνῃ,

Ὁ δ' ἀρεπαγὼν οὐχ ὁρᾷς ὡς ἴδεται,
Καὶ τὸ δορυξόον οἷον ὀδυμαλίσγει; id est,
An non uides, ut gestiat falcis faber,
Medioq; monstret ungue lancearium?

Quid autem proprie significet, ὀδυμαλίζειν, qui scire cupiet, malo è Suida discat, quàm ex me. Elegantius magisq; prouerbialiter, ad fortunam, ad eruditionem, aut aliud quippiam, quod planè contemnitur, detorquebitur.

Extrema extremorum mala. LXXXVIII

Ἔσχατον ἔσχατα καὶὰ διαπεραστέον. id est, Extrema extremorum mala accidenda. In ipso schemate sita est prouerbij ratio, quemadmodum in initio operis admonuimus. Ad hanc formam pertinere uidetur, quod apud Athenæum libro 13. scripsit Hipponax, κακῶν κακὰ. id est, malorum mala. pro summis malis. Item quod quidam Atticam, ἑλλάδ' ἑλλάδα, i. Græciæ Græciam dixit, quasi dicas Græciæ florem. Quod genus sunt & illa, ἀγαθῶν ἀγαθίδιον. Et δενδρύφια δενδρία. Et κιττύφια κιττύων. Hunc sermonis typum Græci uidentur ab Hebræis mutuo sumpsisse, qui uehementiam & ἐπίτασιν eiusdem dictionis congeminatione significant. Quod genus est illud apud Hieremiam, Ficus bonas bonas, & ficus malas malas. Cum ualde bonas, & ualde malas uelit intelligi.

Cucurrit quispiam ne pluuia madesceret, & in foueam præfocatus est. LXXXIX

Ἔδραμέτις μὴ βρεχθείη, καὶ εἰς βόθρον ἀπενίγη. id est, Cucurrit quispiam ne conspergeretur aqua, & in foueam præfocatus est. Vbi quis leuius malum incautius fugiens, in maximum incurrit. Vtitur è uulgo sumptum ab Apostolio, cuiusmodi multa scientes prætermisimus.

Heterognathus es. XC

Ἑτερόγναθός ἐ. id est, Heterognathus es. In edacem dici consueuit, quòd ob uoracitatem alternatim, utrumque mandibula manderet. Nam hinc dictum ἑτερόγναθος, quòd nunc in hanc, nunc in illam mandibulam cibum transferat. Hesychius tamen interpretatur de duris ac male morigeris, translatum putans ab equis.

Vrbanus nihil æqui cogitat. XCI

Οὐδὲν φρονεῖ δίκαιον ἀνὴρ ἀστικός. id est,
Vrbanus æqui nil, boni ue cogitat.

Admonet rusticam uitam innocentiorem esse, ut quæ sola cum solis habeat commercia terris. Contrà qui degunt in urbibus propter contagia negotiorũ & hominũ astutiores euadere, unde & astuti, παρὰ τὸ ἄστυ, dicti putantur. Potest & huc accommodari paræmia: quòd eximiæ moriũ ciuilitati & urbanæ blandiloquentiæ ferè comes esse solet astutia. Cõtrà qui moribus sunt subagrestibus, ijs plerunq; est fides certior, animusq; syncerior. Versus est Senarius sed deprauatus. Et Terentianus Demea ait, In astu aliud ex alio uenire malum.

Patroclo sordidior. XCII

Πατροκλέους φειδολόφρων. id est, Patroclo parcior. In diuitem quidem, sed oppido quàm sordidũ ac parcum. Hic enim Patroclus posteaquam ad summas opes euectus est, aut, ut alij dicunt, ex quo natus est, nunquam est usus balneo, parsimoniæ causa. Taxatur ab Aristophane in Pluto,

Ἐκ πατροκλέους ἔρχομαι. id est,
Ex Patrocli uenio domo.

Plutum enim squalidum dixerat, & situs plenum. Prouerbij meminit etiam Eudemus.

Omnis herus seruo monosyllabus. XCIII

Πᾶς δεσπότης δοῦλῳ μονοσύλλαβος. id est, Omnis herus seruo monosyllabũ. Heris & potentibus breuissimo tantũ uerbulo est opus, ut uel annuant, uel renuãt, ναὶ, οὒ ὦ. Sic uolo, sic iubeo, sit pro ratione uoluntas. Seruis autẽ & impotentioribus multis opus est uerbis, ut exorent, aut persuadeãt. Efferatur integre ad hunc modũ, πᾶς δεσπότης δοῦλῳ μονοσύλλαβον. τὸ δ' ἱκετεύειν μακρόν. i. Omnis dominus seruo monosyllabũ. At supplicare longũ. Annotatũ est à doctis, monosyllaba & disyllaba nomina cõuenire seruis, cuiusmodi sunt μῦς, quo nomine fuit seruus Epicuro. Cæterum Athenæus libro 5. citat Herodicum qui contemptus gratia grammaticos appellat μονοσυλλαβοῦς γαυιοβόμβυκας, μονοσύλλαβοι. quòd in angulis latitent bonabicum more, quodq; de minutijs uocularũ tractent. De Lysimacho dixit Demosthenes, ni fallor, regnũ ipsius nihil differre à scena comica, quòd impendio delectaretur ridiculè dictis, eoq; ab hoc omnes discedere disyllabos, hoc est, histriones. Notauit enim Bithen & Parin, qui nihil apud illum non poterant. Athenæus lib. 14. Rursus nomina magnatum faciunt polysyllaba, qualia sunt, Ariobarzanes, & Nabuchodonosor, & apud Plautum Polypyrgopolinices, & Megalodorus.

Penicillare. XCIIII

Πινικίζειν μοι δοκεῖς. Perinde ualet quasi dicas, ficum ficere, quod idem dicitur φυσικίζειν. Nam πίνικον, Græcis comam non genuinã, sed appositititiam significat, quam quidam galericulum uocant. Hinc πινικισμάτια, τέχναι, doli.

Cicadis pleni. XCV

Τεττίγων ἀνάπλεοι. id est, Cicadis operti. In glorioſos ac ſtultos olim dicebatur, aut obſoletis ac iam deſitis utentes. Antiquitus enim Atticis mos erat, capillorum cincinnis aureas cicadas addere. Vnde & τεττιγοφόροι dicti ſunt, hoc indicio ſignificantes αὐτόχθονας eſſe ſeſe, id eſt indigenas, quemadmodum & cicadæ non aliunde commigrant, ſicut pleraque alia, ſed inibi naſcuntur ubi uiuunt. Ariſtophanes in Nebulis,

Ἀρχαῖά γε καὶ παλαιόπλουτ', οἷς τεττίγων ἀνάπλεως,
Καὶ κνημὶς, καὶ βυσσινοῦς. id eſt,
Priſca hæc ſane atq; obſita canis, necnon repleta cicadis,
Ac Cecide cum Buſſonijs.

Cecides peruetuſtus quiſpiam fuit dithyramborum ſcriptor. Buſſonia item, feſtum priſcum & iam olim ob uetuſtatem deſitum. Quæ ſanè omnia prouerbiali ſchemate ſunt dicta.

Quid de puſillis magna proœmiaſ? XCVI

Τί μικροῖς περὶ μεγάλα προοιμιάζῃ; id eſt, Quid de minutis rebus magna texis proœmia? Vbi quis in re non magni momenti, uerboſa utitur prælocutione. Nam Athenis intercedebat præco dicturis in concione, ne uel præfatione, uel affectibus utcrentur, rem modo exponerent, ἁπλῶς προοιμίων καὶ παθῶν. id eſt, Abſque proœmijs & affectibus. Vt aliquot locis indicat Lucianus. Ad quod alluſit etiam Terentius, Etiam proœmium inceptat. Et Horatius.

—Quorſum hæc tam putida tendunt?

Leuiter huc alludens Aelius Spartianus in Aelio Vero, Et quoniam, inquit, nimis pauca dicenda ſunt, nec debet prologus enormior eſſe quàm fabula, de ipſo iam loquar. Plutarchus in apophthegmatis Laconicis ad Cleomenẽ Cleombroti filium refert, qui quũ alter quiſpiã uteretur oratione plus ſatis prolixa. Τί, inquit, μοὶ μικροῖν περὶ μεγάλα προοιμιάζῃ, ὅσον γὰρ ἐπὶ πρᾶγμα, τοσοῦτον καὶ ὁ λόγος, ὦνερ. id eſt, Quid mihi de paruis magna facis proœmia? Nam quanta res fuerit, tanta ſit oratio qua uteris.

Tunc canent cygni, cum tacebunt graculi. XCVII

Τότ' ἄσονται κύκνοι, ὅταν κωφοὶ σιωπήσωσι. id eſt, Tum canent cygni, cum tacuerint graculi. Hoc eſt, tum loquuntur eruditi, cum garrulis non erit loquendi locus. Aut inter garrulos & obſtrepentes non eſt eruditis dicendi locus. Vſurpauit adagium Gregorius Theologus, opinor in epiſtolis, πάντα παῖζοντες ἡμῶν τῆς σιωπῆς, ἵνα

παρῳ-

παροιμίαν ἢ μᾶλιςα ἢ ἀλληϊ, μᾶλιςα ἢ σιώπομον, ὅτι τότε ἀσυτα κίνυσι ὅταν κολοιοὶ σιωπήσωσιν. id est, Aut desine tuis nugis obstrepere nostro silentio, aut tibi referam prouerbium, ut uerissimum, ita breuissimum: Tunc canunt cygni, cũ tacebunt graculi. Ita nunc loquuntur Cicero, Vergilius, Horatius, & taceāt Nero, Philiscus, Menius, qui uiuis illis obstrepebāt, tanto loquaciores quanto indoctiores.

Malis ter mala. XCVIII

Τοῖς κακοῖς τρὶς κακά. i. Malis ter mala, hoc est, dignis digna cueniunt. Hanc paroemiam aiunt ab huiusmodi quadam fabula profectam. Narrant attagines aues cum primum è Lydia in Aegyptum essent deportatæ, atq; in syluas dimissæ, coturnicis nocem ædidisse: deinde euenit, ut desiccato Nili fluminis alueo, pestilentia regionem Aegyptiorum infestaret, magnamq; hominum uim absumeret. Inter hæc, attagines uocem ædere cœperunt humanam & articulatam, aliquanto maiorem puerili, dicõtes hæc uerba, τοῖς κακοῖς τρὶς κακά. id est, Malis ter mala. Atq; huius quidem fabulæ autorem citat Athenæus lib. 9. Socratem in opere De similibus, sic effrens adagium, Τρὶς τοῖς κακοεργοις κακά. Circunfertur inter Græcas sententias & hic uersus,

Ἐσθλῶ τὸ ἀνδρὶ ἐσθλὰ καὶ διδοῦ θεός. id est,
Viro bono bona largiuntur cœlites.

Referuntur & hi senarij ex poëta quopiam, in commentarijs De audiendis poëtis,

Εἰμαρμένον γὰρ τῶν κακῶν βουλεύματα
Κακὰς ἀμοιβὰς ἔστι κατρόθεν βροτοῖς. id est,
Consilia si quis destinauit improba,
Huic necesse est præmium ferre improbum.

Canis peccatum suis dependit. XCIX

Τὸ κυνὸς κακὸν, ὑὸς ἀπέτισεν. id est, Canis malum suis dependit. Quoties pro ijs quæ peccauit alius, alius dat pœnas. Ex quo nam euentu natum sit, non liquet, nec admodum refert. Sapit enim uulgus.

Intersecta musica. C

Ἐκκεκοφὸς ἡ μουσική. i. Interrupta est musica. Veteres in conuiuijs eruditis confabulationibus uti consueuerunt. Post cantores, histriones, saltationes induci cœptæ. Vnde quidam molestè ferentes interrũpi sermones suos, dicebant, ἐκκέκοπται ἡ μουσική. Quæ uox in prouerbium traducta est, quoties alicui inter ueniens sermonem instituta interpellaret. Simile quiddam mensini legere apud Platonem, licet in præsentia locus non occurrat.

CHILIADIS TERTIAE CENTVRIA IIII.

Chamæleonte mutabilior. I

Ἀμαλέοντος ὀμοιοτροπώτερος. id est, Chamæleonte mutabilior. Chamæleon cõmemoratur inter animantia, quæ colorem mutant. Huius figuram diligenter describit Aristoteles lib. De naturis animãtium 2. Quod ad coloris mutationem attinet, hoc tradit, Ἀλλὰ χροιᾶς ἡ μεταβολὴ, παρυσωμένῳ αὐτῷ γίνεται. ἔχει δὲ καὶ μέλανα τῷ τοῦτο ἐκ τοῦ ἁλὸς ἀεὶ τροποειδῆ, καὶ ὠχρὰν παθάπερ οἱ σῦροι, μέλανι, ὅταν τὰ παραλλάσσοντα μέρη πεποιῇ μέλανα. γίνεται δὲ καθ' ἅπαν τὸ σῶμα αὐτῷ ἡ τοιαύτη μεταβολή. καὶ γὰρ οἱ ὀφθαλμοὶ συμμεταβάλλουσιν ὁμοίως τῷ λοιπῷ σώματι, καὶ ἡ κόρη. ἡ δὲ κίνησις αὐτῷ ποιεῖ σφόδρα ὅταν παθάπερ ἡ χαλινῶν. ἀποθνήσκων δὲ ὠχρὸς γίνεται, καὶ τελευτήσας οὕτω ἡ χροιὰ τοιαύτη ἔστι. i. Mutatur autem illi color, cum insultat. Fit q; is nunc niger, non absimilis crocodilorũ, nunc pallidus cuiusmodi lacertarũ, nunc rursum nigris uariegatus maculis, qualis est pardorum. Accidit autem huiusmodi mutatio coloris per omne corpus: siquidem & oculi & cauda, in eundem cum reliquo corpore abeunt colorem. Motus huius animantis admodum segnis, qualis est fermè testudinum: pallescit moriens: exanimato color idem durat. Hactenus Aristoteles. His fermè consentanea tradidit Plin. lib. 8. cap. 33. illud addens, hoc animal toto corpore reddere colorem quemcunq; proximum attigerit, præter rubrũ & album. Competit igitur adagium in hominem uersipellem, siue inconstantem, ac pro tempore sese uertentem in omnem habitum. Plato in Ione, ἀλλ' ἀτεχνῶς ὥσπερ ὁ Πρωτεὺς πάντα τε ἅπερ γίγνη, σχηματιζόμενος καὶ πάντῃ καὶ κάτω. id est, Sed prorsus Protei in morem temet in omnem uertis speciem, dum sursum ac deorsum uolueris. Aristoteles Moralium Nicomachiorum primo, Chamæleontis uocem usurpat ad exprimendum inconstantiæ uitium.

Suus cuiq; crepitus bene olet. II

Ἕκαστον αὐτῷ τὸ βδέλμα μάλα γλυκύ ἐστιν. i. Vnusquisq; sui ipsius crepitũ malo suauitorẽ existimat: hoc est, nemo est cui sua mala non uideantur uel optima. Aristoteles Moraliũ Nicomachiorũ 9. τὰ πολλὰ γὰρ τὸ ἴσον τιμῶσι, οἱ ἔχοντες καὶ οἱ βαλόμενοι λαβεῖν. τὰ γὰρ οἰκεῖα καὶ τὰ διδόασιν ἑκάστοις φαίνεται πολλῷ ἀξιοτιμητα. i. plerasq; enim nõ eodẽ pretiõ æstimãtur ab his qui habent, & ab his qui cupiunt accipere. Nã sua cuiq;, & quæ dat, uidẽtur esse multi pretij. Hic locus magis cõgruebat prouerbio, sui cuiq; pulchri, sed ea pagina iã exierat manus meas. Prouerbiũ de crepitu suspicor ab Apostolio è uulgi fece hausti. Nondũ enim quẽquã reperi cui suus crepitus bene oleret. Illud uerũ est, homines uehemẽtius abhorrere ab alienis excremẽtis & crepitu quàm à suis.

E poculo perforato bibere. III

Ἐκ τετρημένου πίνειν. id est, E perforato poculo bibere, dicuntur qui futiles sunt parumq; feliciter continent arcana sibi credita. Sapit & hoc uulgus.

In pulicis morsu deum inuocat. IIII

Ἐν ψύλλας δήξει θεὸν ἐπικαλεῖται. id est, In pulicis morsu deum inuocat, in eos dictum qui quantũlibet leui de re grauiter perturbantur, perinde ut in maxima. Tractũ ab apologo, qui fertur inter Aesopicos: Quidam offensus dolore pulicis pedem mordentis subsedit, & Herculem ἀλεξίκακον imprecatus est: mox desilite pulice, male precatus est Herculi, qui quum in tantillo periculo uocatus non tulisset opem, non uiderit uerisimile, cum in grauioribus adfuturum. Simile est quod refert Aristoteles Moralium Nicomachiorum 7. de uehementer timidis, οἷος λεβήσιος πάντα κἂν ψοφήσῃ μῦς. ueluti qui metuit omnia, si uel mus obstrepat, hanc timiditatem appellat θηλώδη, hoc est ferinam.

κίβδηλος, id est, adulterinus. V

Quod simplex non est, neq; syncerum, id uulgato uerbo Græci κίβδηλον uocant. Hinc ducto uocabulo, quòd aliud præ se ferant, aliud tegant. παρὰ τὸ κρύβειν τὸ δόλον. uel quòd Athenienses ob summum in Chios odium, si cui male uellent, huius nomen numismati solent insculpere, addita litera, ijsq; in terram abiectis dira imprecari. παρὰ τὸ τοὺς χίους βδελύττειν. Sed propriè numinum suberatum, κίβδηλον appellant: & κιβδηλίαν, infynceritatem, seu corrupteiam: ueluti Aristophanes,

Πολλὴν ἀφεῖλε τῷ βίου κιβδηλίαν. id est,
Corruptionem uitæ adcmit plurimam.

Et κιβδηλεύειν, corrumpere fuco: & qui pallent, κιβδηλιῶντας appellant, quòd aliquid morbi uitiũue subesse uideatur. Quemadmodũ in nummis quoq; color nonnunquam arguit fucum. Conuenit igitur in uocabulum infyncerum & fictum, aut in hominem blandum ultro, sed animo uirulento: aut in eum qui fastidiosum habitu præ se ferat,

quum uita sit impia: ueluti Pisides, citante Suida,

..Πραγμάτων πάντας ἀνό.

Κιβδηλός ἐστιν ἐργάτης εἰς ὡς λόγον. id est,

Rerum duarum prorsus unus autor est,

Vulgo ut loquuntur, quisquis insyncerus est.

Aut in oratione insyncerâ, ut Plato lib. De legib. 5. Τὰς γὰρ τιμὰς ἁπλᾶ σκοπῶν καὶ τούτων τίνες ἀληθῶς, καὶ ὅσαι κίβδηλοι. i. Rursum honores oportet considerare, qui nam ex his ueri sint, qui adulterini. Rursum eodē lib. ὅπως μήτε αὐτὸς κίβδηλός ᾖ τοῖς φανεῖται ὅτῳοῦν, ἁπλοῦς ὢν καὶ ἀληθὴς ἀεί. id est, Vt neq; ipse adulterinus aliquando cuiquam appareat, sed simplex & uerax semper. Hoc ig.tur à nummis traductum, si ad diuersas res traducatur, prouerbiale fiet. Sed huius rei mentionem fecimus in prouerbio νόμισμα κόμματος.

Nemo malus hoc sciet. VI

Οὐδεὶς κακὸς ἔσεται τοῦτο. id est, Nullus malus hoc sciet. quoties rem egregiam & cognitu dignā significamus. Plato De legib. lib. 5. ὅσον γε δὴ τὸ νῦν ἐπιτασσόμενον ἀγαθὸν ὂν τυγχάνει πᾶσιν τοῖς πεπολιτευμένοις πόλεσιν, τῷ ἑπομένῳ καταστενὴν προσλαβόν, κτλ. τῷ παλαιᾷ παροιμίᾳ. ἀδεὴς ἔσεταί ποτε κακὸς ὤν, ἀλλ' ἔμπαρός τε καὶ ἐμπειρὸς τοιοῦτος ἔθεσι γενόμενος. id est, Quantum enim bonum sit, quod nunc præcipitur, omnibus rebus publicis, si modo paruerint, ordinem & apparatum adducēs, nullus unquam iners & malus cognoscet, quemadmodum ueteri prouerbio dicitur, uerum & peritus, & moribus æquis præditus. Huic consine est, quod idem posuit in Lachete, οὐ πᾶσα ὑὸς τοῦτο ἔσεται. id est, Non sus quiuis hoc norit. Natū apparet à mysterijs deorum, quæ non nisi ab initiatis ac puris cognosci fas erat.

Mœnia ferrea, non terrea. VII

Plato lib. De legibus sexto, πόρρι δὲ τειχῶν ὦ μειρακύλλιε, ἔγωγ' ἂν τῇ παράτῃ ξυμφροίμην, τὸ καθ' ἡμᾶς ἐᾶν ἐν τῇ γῇ κατακεῖσθαι τὰ τείχη, καὶ μὴ ἐπανιστάναι τῶνδε εἵνεκα. καλῶς μὲν καὶ ὁ ποιητικὸς ὑπὲρ αὐτῶν λόγον ἐμήνυσεν, τὸ χαλκᾶ μὴ σιδηρᾶ δεῖν εἶναι τὰ τείχη, μᾶλλον δὲ γήϊνα. id est, De mœnibus autem Megille equidem cum Sparta cōsenserim, ut mœnia uidelicet humi deposita, dormire sinamus, neq; huius rei gratia rursum uelimus excitare. Recte quidē & poëticum dictum super his canitur, Mœnia ærea magis ac ferrea esse oportere quàm terrea. Prouerbio iactatum fuisse uidetur, & habet ueluti ænigmatis figuram. Innuit autem, non oportere tutamentum ciuitatis in mœnibus collocare. sed in uiris armatis, quorum consensus murorum inexpugnabilium uice, ciuitatē optimè tuetur. Alludit autē Plato ad apophthegma Laconicum, cuius meminit Plutarchus. Equidem arbitror & Horatium huc leuiter alluſisse, quum ait, Hic murus ahenceus esto.

Nemo nos insequitur. VIII

Plato lib. De legibus 10. ὡς ὀλίγῳ γε δεῖ παρόντι δεῖ προλιμεῖν βραχυλογίαν μᾶλλον ἢ μῆκος. ἐλεῖν γὰρ ἡμᾶς τὸ λεγόμενον ἐπέοικεν διώκοντας. i. Nā in præsentia nihil est cur breuiloquentiam prolixitati anteponamus. Quādoquidem nemo nos insequitur, qui festinare compellat, quemadmodū uulgò dicit. Hoc paroemiæ etiam hodie tritum manet, quum significant liberum esse, diutius in re quapiam immorari: Nemo nos, inquiunt, impellit.

Mare proluit omnia mortalium mala. IX

Θάλασσα πλύζει πάντα τ' ἀνθρώπων κακά. id est,

Humanum uniuersa proluit pelagus mala.

Refertur ab Eustathio in primum Iliadis Homericæ. Extat autem apud Euripidem in Iphigenia Taurica. Natum est ab euentu huiusmodi. Refert Diogenes Laërtius, Euripidē Platoni comitem fuisse peregrinationis, quum Aegyptum adiret: ubi cum morbo suo corriperetur, comitiali, ni fallor, sacerdotes Aegyptij mersione marina sanarunt hominem. Hinc postea uersiculum hunc composuisse.

Κλύζει θάλασσα πάντα τ' ἀνθρώπων κακά.

Tanquam aqua marina morbis omnibus medeatur. Quin hodie morsos à cane rabido, si nonies mergantur in mare, putant à rabie liberari.

Canere de Telamone. X

Ἄδειν τὰ τελαμῶνος. id est, Canere cantionem Telamonis. De querulo sermone dictum prouerbium, quòd Telamon impotentius fleuerit, Aiacem filium periisse apud Troiam, præsertim hoc genere mortis. Eustathius enarrans carmen illud Homericum, quod est in Catalogo nauium,

Αἴαντ' αὖ σαλαμῖνος ἄγεν δύο καὶ δέκα νῆας.

Commemorat hanc paroemiā: καὶ τὸ ἀδὲν τελαμῶνος παροιμιακῶς λεχθὲν, ἀπὸ συνήθους μέλους ἢ ἀρχῆς, τῶν τελαμῶνος ἆσαι ἀρχαιτέα. id est, Et quod prouerbio dicitur canere cantionem Telamonis, ab obliquo cantu, cuius initium, Fili Telamonis Aiax belliger. Simillimum est illud, quod alibi retulimus, ἀδιάστατα μέλος καὶ ἁρμοδίως μέλος, id est, Aâneti cantilena, & Harmodij cantilena.

Argiua calumnia. XI

Ἀργεῖα φορά. id est, Argiua infectatio, de calumnioſis & delatoribus dici solitum. Nam Argiuos olim notauit antiquitas, tanquam sycophantas & litium auidos. Testis Eustathius in Catalogum nauium, adagium ex Pausania citans. Testis & Diogenianus in Collectaneis.

Initio confidens, in facto timidus. XII

Eustathius enarrans septimum Iliados librum, huiusmodi refert paroemiam. θρασὺς πρὸ ἔργου, ὀκ πολλὲ κακός. id est, Audax ante negotium plerunq; ignauus. Citat idem ex Epicharmo, κακὸς θαῤῥεῖ μᾶλ' αὐτόθεν, ἔπειτα δ' φύγει. id est, Ignauus statim admodū de se confidit, post autem fugit. Videmus hoc usu uenire uulgò, ut qui sunt audacissimi, & magniloquentissimi prius quàm appareat periculum, ubi res uirum postulat, ibi sint animi nullius.

Γοργὸν βλέπειν. XIII

Γοργὸν βλέπειν, aliquoties apud Lucianum, pro acribus oculis obtueri. Sumptum à fabula Persei & Gorgûs. γοργὸν dictum putant παρὰ τὸ ὀργὲς, quòd irati acribus oculis obtueantur. Item Homerus Iliados Θ, de Hectore,

Γοργὲ ὄμματ' ἔχων ἠδὲ βροτολοιγὲ ἄρες. id est, Gorgoneis oculis, quales & Martis atrocis. μανικὸν βλέπειν aliàs commemorauimus.

Tolle digitum. XIIII

Αἶρε δάκτυλον. id est, Tolle digitum: uictum te fatere. Nam hoc signo qui in conflictu succubuisset, τῷ ἥττην ἀγνοεῖν. Persius in Satyra quinta:

Nil tibi concessit ratio? digitum exere, peccas.

Cognatum illi quod alio dictum est loco, Dare herbam. Huc, ni fallor, respexit diuus Hieronymus in dialogo Luciferiani & Orthodoxi, quum ait: En tollo manum, cedo, uicisti. Athenæus li. 6. ex Antiphane refert hos uersus, in tragicos poëtas.

Ὅταν μονῳδὸν διθύραμβ' ἅπερ ἴστι,

Κωμῳδὸν δ' ἀπειρόκαισιν ἐν τοῖς δράμασιν,

Αἴρουσιν ὥσπερ δάκτυλον τῷ μηχανῇ. id est,

Vbi nil habent quod dicere queant amplius,

Sed prorsus hærent explicanda in fabula,

Repente tollunt machinam digiti uice.

Paulo aliter usus uidetur M. Tullius lib. in Verrem 6. Accurrunt tamen tutores, digitum tollit Iunius patruus. Nam hic uidetur esse gestus comprobantis, aut se profitentis emptorem, siue conductorem. Siquidē & hoc pacto olim ferebatur suffragia

ſuffragia, & in auctionibus eodem, qui uolebat, declarabat ſe emptorem aut conductorem.

Videberis, me uidens, planè Martem uidere. XV

Βλέπειν γὰρ ἀντικρὺς δόξεις μ' ἄρτι. id eſt,
Martem uidere me, uideberis palàm.

De his qui ſe ſtrenue pollicebantur opitulaturos, ac Martẽ quendam acturos. Eſt alicubi apud Ariſtophanem: nam locus nondum occurrit.

Bos in ciuitate. XVI

Βοῦς ἐν πόλει. id eſt, Bos eſt in ciuitate. Dicitur ubi quis ad nouos honores euehitur. Lyſias bouis imaginem ęream in arce collocauit Athenis. Ea res in uulgi iocum ceſſit: nam in agris boum uſus eſt, non in urbibus. Quadrabit & in eos qui præter meritum euehuntur ad ſummos honores, ueluti quum ſcortator indoctus fit epiſcopus aut abbas.

Braſidas quidem uir bonus. XVII

Βρασίδας μὲν ἀνὴρ ἀγαθὸς ἦ Λακεδαίμων πολλοὺς ἔχει κἀξόνας. i. Braſidas uir bonus quidem ille, ſed Lacedæmon multos habet præſtantiores. Aduerſus eos qui ſe non modo primos, uerumetiã ſolos exiſtimant. Natũ ex apophthegmate, quemadmodum docet Plutarchus in Laconicis, & item in uita Lycurgi. Finitimum illi, Multi Manij Ariciæ.

Hedera poſt anthiſteria. XVIII

Ἑδερὸς μετ' ἀνθιςηρια. id eſt, Hedera poſt anthiſteria. Quũ ſero quippiam adhibetur: nam hinc habent nomen, quòd eo menſe plurima è terra effloreſcant. Apparet in ijs ludis morem fuiſſe coronari hedera. De anthiſterijs, id eſt, floralibus feſtis, diximus in prouerbio, μάρες θύρασε, id eſt, Cares ſõrati uidentur illa fuiſſe quæ Latini uocant Bacchanalia. Hedera autem Baccho ſacra erat, unde κιſſοφόροι dicti, qui in ludis illis ferebant hederas. Conuenit cum eo quod alibi retulimus, μετὰ τὰν ἑορτὰν, id eſt, poſt feſtum.

Ex academia uenis. XIX

Ἀκαδημίηθεν ἥκεις. id eſt, Ex academia uenis. De ſeuero & compoſito ſeu docto. Sumptum à Platonis ſchola, Quanquã & per ironiam torqueri poterit in faſtuoſum, & uultu tetrò philoſophum agentem. Quin Athenæus lib. 12. ſignificat dictum in nitidos & cultu inſigni, quòd his Plato delectaretur mundicijs. Ita Ariſtophanes philoſophũ elegantius cultũ ubi deprehenſſet, apud hunc ipſum, τί μακρὰ λέγειν; ὅλως αὐτὸν ὁρῶν γὰ τὴν ἀκαδημίαν ὅλον. id eſt, Sed quid neceſſe eſt plura dicere? ipſam uidere uideor mihi academiã.

Senem erigere. XX

Γέροντα δ' ὀρθοῦν φλαῦρον ὀς νιν. id eſt,
Erigere durum eſt, qui cadat iuuenis, ſenem.

Haud facilè dediſcũtur à ſenibus uitia, quæ pueri didicerint, & in omnem inhæſerint uitam. Et tamen in ſenecta quoq; condum, ut uitijs careamus, quantumuis inhæſerint.

Terra deſoſſum habes. XXI

Γῆν ὑφ' ἕλκεις ἔχεις. id eſt, Terra deſoſſum habes. In eum qui non impertit, neq; profert ſuas dotes. Sumptum ab auaris, theſaurum humo defodientibus. Quod apud Plautum facit Euclio. Iidem Horatius in Epodis: Haud parauero,
Quod aut auarus ut Chremes terra premam,
Diſcinctus aut perdam ut nepos.

Seneſcit bos. XXII

Γηρᾷ ὁ βοῦς, γὰ δ' ἔργα πολλὰ τ' βοός. id eſt,
Bos conſeneſcit, at opera multa ſunt bouis.

Cum ob ætatis imbecillitatẽ aliquis inutilis redditur ad obeundum mu[illegible]. Nam diuitum uulgus haud aliter miniſtris utitur, quàm equis & canibus aut paulo etiam inhumanius: dum uſui ſunt, alliciunt: ubi ſenuerint, reijciunt. Vnde conſultum eſt, ut unuſquiſq; ſibi paret, quo ſenectutem ſuam commodius foueat, alatq;, ne tum cogatur ex aliena liberalitate pendere, cum à nemine non cõtemnetur: Ac meminerit Diogenis apophthegmatis, qui rogatus, quid nam eſſet in hac uita calamitoſiſſimum, reſponſit, γέρων ἀπορ[illegible]. id eſt, Senex egens.

Sus acina dependes. XXIII

Ἀποτίσεις χοῖρε γλυκέα. id eſt,
Acinos ſus improba dependes.

Lues quod admiſiſti, reddes quod abſtuliſti, non ſine fœnore. Quadrabit, ubi puſillum commodi magno dependitur malo. Natum apparet à ruſtico quopiam, qui uerbis hiſce communatus ſit ſui paſcenti racemos.

Dum ceſſat Boreas. XXIIII

Ariſtoteles in Problematis ſectione 26. problemate 47. iuxta Theodori ſupputationem, teſtatur hunc ueſticulum prouerbio celebrem fuiſſe:

Ἀρχομένου τὲ νότα, καὶ λήγοντ[illegible] βορέαο. id eſt,
Surgit ubi notus exoriens, boreasq; reſidit.

Quo ſignificabant tempus opportunũ proſperæ nauigationi. Subauditur enim δεῖ πλεῖν, ſiue εὖ πλεῖν. propterea quòd auſter minus uehemens oritur: deſinit autem perquam uehemens, diuerſum accidit in Aquilone. Atq; huius rei philoſophus cauſam admodum probabilem reddit. Nos enim, inquit, ad ſeptentrionem potius quàm ad meridiem uergimus, & aquilo flat à ſeptẽtrionibus, auſter à meridie. Hinc fit, ut ille ſtatim uehementior proxima inuadat loca, deinde uehementiã ſuam ad longius remotos transferat, propinquis ortui mitior. Hic ediuerſo, ad meridiem poſitos, primum urgeat: poſt, ubi præterijt, mitior ad nos ueniat. Licebit & longius detorquere prouerbium, nec id ſine gratia, ſi quando ſignificabimus tẽpus adeſſe commodũ & aptũ gerendæ rei, ut cũ illo congruat, quod alibi poſitũ eſt: Cũ pluit, molendũ.

Inuulnerabilis ut Cæneus. XXV

Ἄτρωτος ὑπάρχεις ὡς κοινύς. i. Inuulnerabilis es ut Cæneus. De his, qui læsi non poſſunt. Eſt in poëtarũ fabulis, Cæneum nunere Neptuni nullo telo uiolari potuiſſe. Cæterum iuxta ſuam hiſtoriæ, Cænum Theſſalum quempiam aiunt fuiſſe, rei bellicæ cum primis peritũ, adeo ut cum multis præliis interfuiſſet, nunquam uulnus acceperit. Deniq; cum Lapithis auxilium ferret aduerſus Centauros, deprehenſus ſolus, ab hoſtium multitudine obrutus eſt, citraq; corporis uulnus extinctus. Itaq; Lapithæ, cadauere integro reperto, ſparſerunt rumorem, Cæneũ in omni uita inuulnerabilem fuiſſe. Venuſtius enuntiabitur per comparationem.

Sale perunctus hic adiuuabitur. XXVI

Ἁλσὶν διασμυχθεὶς ὕσαιτ' ἂν ἕτοσι. id eſt,
Acri ſale hic perlutus adiuuabitur.

In eos dicebatur, qui uel ætate uel uino deliraret. Quidã ab utribus translatũ exiſtimant, qui ſale loti reddũtur meliores, quòd ſalis acrimonia, coriorũ craſſitudinẽ emendet. Itidẽ temulentia laborantes mos erat ſale & oleo perungere, id aduerſus ebrietatem remediũ exiſtimabatur. Quidam à uaſis teſtaceis ductum malunt, quæ ſale imbiuuntur, quo fidelius contineant liquorem infuſum. Sumptum eſt autem prouerbium ex Ariſtophanis Nebulis.

Hæc iuſtitia. XXVII

Αὕτη τοι δίκη ἐστὶ θεῶν οἱ ὄλυμπον ἔχουσι. id eſt,
Diuùm hæc iuſtitia eſt, magnus quos claudit Olympus.

Dici ſolitum, quoties pœnas dare ſolent ſceleſti, ueluti diis ipſis ultoribus. Sumptum eſt ex Homero.

Atqui non eſt apud aram conſultandum. XXVIII

Ἀλλ' ἐδὲν δεῖ πρὸ τ βωμὸν τὰς ἐνθυόλας. i. Atqui nihil opus iuxta aram cogitare. Conſultandũ antequam incipias, in ipſo negotio ſera conſultatio. Sumptum à ſacrificijs, qui pro ritu

ritu sacrorum omnia præparant, prius quàm accedant ad aram. Nã in ipsis sacris periculosum existimabatur, si quid parũ rite dictum ac factũ fuisset à sacerdotibus aut patrimis ac matrimis. Declarat M. Tullius in oratione De responsis aruspicum. An si ludus constituì, aut tibicen repente conticuit, aut puer ille matrimus & matrima si terram nõ tenuit, aut tensam, aut lorum omisit, aut si ædilis uerbo aut nutu aberrauit, ludi sunt non rite facti.

Mars haud concutit sua ipsius arma. XXIX

Ἄρης τὰ αὑτ᾽ ὅπλα ὐ σαλεύει. id est, Mars sua ipsius arma non iactat. Commode feruntur quibus assueuimus, quæq; nobis quadrant, etiam si sint grauissima. Iactamus enim quod incommode ferimus. Vnde Iuuenalis:

Nec iactare iugum uita didicere magistra. Ita studiorum labor qui occideret athletam, non grauat eruditum.

Smaragdus in luce obscurus. XXX

Ἀδηνῶς & σμάραγδος & ἐν μεσῇ ᾠδῇ φάει σκοτεινός. id est, Insignis smaragdus, in luce quidem obscurus. In eos iaci solitum, qui præposterè ibi semet occultarent, ubi maximè conueniebat ædere uirtutis specimen. Plinius inter smaragdorũ uarietates commemorat, qui dicti sint æci, quòd colore sint obscuriore. Id uitij magis in sole deprehenditur, quum ingẽs color ille suauiter uirens, nec sole mutetur, nec umbra, nec lucernis, ac nec aquis quidem, quemadmodum idem docet Plinius lib. 37. cap. 6.

Martis pullus. XXXI

Ἄρεος & νεοττός, id est, Martis pullum, uocant ab bella magnopere propensum. Aristophanes in Auibus,

Ἄρεος & νεοττός, ὦ νεοττὲ Διάγορα. id est,
Pullus gradiui, ô pulle Rector atq; here.

Sentit autẽ de Gallo, qui quòd omniũ auiũ sit pugnacissimus bellacissimusq;, unde & crista & calcaribus armatus est, Marti sacer est. Vel quòd is olim fuerit adolescens Marti in dclicijs habitus, qui consueuerit obseruare, Marte cũ Venere cubante, ne quis decorum interueniret. Deinde cũ illo dormiente sol aduenisset, Martq; turpiter esset deprehensus, iratus Gallum adolescentem in auem commutauit, manentibus etiamnum pristinæ naturæ uestigijs. Narrat hanc fabulam Lucianus in Gallo. Prouerbij meminit & Laërtius in uita Diogenis Cynici.

Vtrem mergis uento plenum. XXXII

Ἀσκὸν βαπτίζεις πνεύματος πλησῶν. id est, Vtrem mergis uento plenum. Competit in eum qui frustra conatur, ut qui ~~castigat incorrigibilem~~, quòd instituit uter quantùuis immergas, rursum emicet. Natum uidetur ex oraculo Sibyllæ, quod illa edidit de ciuitate Atheniensi,

Ἀσκὸς βαπτίσῃ. λιθίνη δέ τοι ὁ θκυὶς ἔσαι. id est,
Vter tingeris, sed mergere nemo ualebit.

Durus alloquijs. XXXIII

Ἀτενὴς & ἀνθρωπος & προσηγορίαισιν. id est, ~~Immobilis siue~~ inflexibilis alloquio. Ductum à cera, quæ tractando mollescit. Ἀτενὲς autem dicitur, quod non queat liquefieri. Competet igitur in hominem inexorabilem.

Profectus ad apaturia. XXXIIII

Ἀπιὼν δὴ ἀπατέρια ἐναυᾶ· δὴ θαργηλιῶνα. id est, Profectus ad apaturia, redijt Maio. Dici solitum in eos qui licentius immorarentur negotio cuipiam. Athenis festus erat, quod Apaturia uocabant, id triduo peragebatur. Primum diẽ appellabant δόρπειαν, propterea quòd sub noctem conuenientes φράτορσὶ conuiuium agerent: secundum appellabant ἀνάῤῥυσιν, quòd in eo rerã diuinam facerent Ioui Phratrio, ac Minervæ tertium κουρεῶτιν, quòd iuuenes & puellæ in gentem transscriberentur. Meminit Suidas copiosius de hoc festo: uerum ea nõ multũ attinent ad explicandũ prouerbiũ.

Ego tibi de allijs loquor, tu respondes de cepis. XXXV

Ἐγὼ σκόροδά σοι λέγω, σὺ δὲ κρόμυον ἀποκρίνει. id est, Ego tibi loquor de allijs, tu respondes de cepis. Simillimum illi, ἄμμας ἀπίτω, quum aliud respondetur quàm rogaris, uel contra quum inepte respondetur inepte scisciranti. Confinia sunt inter sese cepe & allia.

Aurificem te futurum credebas. XXXVI

Χρυσοχοίσειν ὤιεο. i. Aurificem te futurũ arbitrabare. Natum aiunt ab huiusmodi quodam euentu. Inualuerat aliquando fama apud uulgus Athenien sium, in Hymetto monte magna auri fragmenta uideri, quæ à formicis illis pugnacibus seruarentur. Itaq; quidã credulì sumptis armis exierunt illas expugnaturi: qui quum re infecta, frustraq; sumpto labore redirent in urbem, irrisi sunt à cæteris ciuibus, illud obiectantibus, οὐ γὰ ὤιες χρυσοχοίσειν, i. tu credebas te fusurum aurũ. Meminit huius rei Eubolus in fabula cui titulus Glaucus,

Ἤπῆρ ποτ᾽ ἄνδρας πευστοῖδας ἐπέσαιμι,
Λαβόντ᾽ ὀδὸν ἃς ὑμῖν τὸν ἀληθῆ ὄπλα,
Καὶ σὺ ἰὼδὶ μύρμηκας ἡμῶν ἕλῶν ἕλῶν,
Ὡς χρυσοτόκους Ὑμηττοῦ πεφυτ᾽. id est,
Quondam uiris nos Cecropidis persuasimus,
Sumptis ut armis montem Hymettium incurrerent:
Contraq; formicas cibaria tridui
Ferrent, uelut fragmentula auri fusilis Apparuissent.

In penultimo uersu aut mendum est, aut defectus: fortasse pro οὐ, legendum οἴτον. Ita certè constabit uersus,

Καὶ σῖτον ἰὼδὶ μύρμηκας ἡμῶν ἕλῶν.

Extat & apud Platonem lib. De repub. 5. τί ἦν ὁ σὸν θρασύμαχε, χρυσοκόνις, εἰς τόδε νῦν ἐνθάδε ἀφῖχθαι, ἀλλ᾽ ἢ λόγων ἀπορίαν & id est, Quid autem erat tuus Thrasymachus, si auri fusor, ad eos qui nunc hic sunt, aduenisset, ac non potius rationes auditurus. Aeschines, ἀποφαίνουσι πρὸς τούτῳ λίθον ὅτι χρυσοκοῦν ἐμάνθανεν, ἀλλ᾽ ὁ τὸ πρωκάμινον αὖ & πράττειν ἢ πάσχειν. id est, Quum hinc se subduxerit, perspicuum est quòd aurum fundere didicit, potius quàm id facere patiue, quod ipsi propositum erat. Paroemia conuenit, ubi quis ingentes spes animo concepit, sed discedit frustratus. Quod ferè solet accidere ijs, qui suo sumptu mittunt, qui terras perue stigent incognitas, aut qui in fornaces alcimisticas omnia sua profundunt.

Seiuncta sunt Merrhæ ac Siloam fluenta. XXXVII

Χωρὶς τὰ μύῤῥης καὶ σιλωὰμ ῥέύματα. id est,
Seiuncta sunt Merrhæ ac Siloam flumina.

De longo interuallo dissitis inter sese: ueluti si quis dicat, inter amicum & adulatorẽ plurimum interesse. Finitimi illi, χωρὶς τὰ τῶν μυῶν καὶ φρυγῶν. id est, Separatæ sunt possessiones Mysorum & Phrygum. Apparet neotericum esse prouerbium, & haud scio an ab Apostolio additum ex literis ecclesiasticis. Siquidem Merrha uocatur locus in quo Moses aquas potulentes & amaras, iniecto ligno dulces reddidit ac salubres. Cæterum ad aquas Siloam missus est à Iesu cæcus euangelicus, quo uisum reciperet. Vnde apparet salutares fuisse dissimillimas aquis Merrhæ.

Ὑδρόπυρα. XXXVIII

Ὑδρόπυρα δοῦναι τὰ σά. ~~De minis ac terricula~~ inanibus: aut quum ostenditur arte periculum, quum re nullum sit periculum. Translatum à militari astutia, qua fit, ut ad territandos hostes nocturnis diuersis locis ignes incendant, ut ingens exercitus esse credatur. ~~Eos ignes adsimulatos~~, Ὑδρόπυρα uocant. Non habebit prouerbij gratiam, nisi transferas ad eos qui fumis uerborum territare studeant aliquem, aut in fraudem

fraudem illicere. Sic enim interdum falluntur & nautæ.

Pfyra Bacchum. XXXIX

Πύρα ἡ διόνυσον. id est, Pfyra Bacchum. Stephanus & Suidas citant è Cratino, Πύρα ἡ διόνυσον ἀγονῆες. i. In Pfyra Bacchum ducentes. Rursum ἐν νεμέσει, Πύρα τὸ πλῖν ἀπάγετε ἄγεις. id est, & in Pfyra Spartam ducis. Annotatum est & ab Hermolao Barbaro. Dictitatum adagium, ubi uinum appositum in conuiuio nemo gustat: aut de fordido apparatu. Pfyra pusilla quædam insula est haud procul à Chio, in qua uinum non prouenit. Meminit & Strabo lib. 14. Hanc Homerus Odyssææ γ. Ἠνεμόεντα appellat. In Græcorum commentarijs reperi scriptum aliquoties Πυρᾶ. finali circunflexo, sed mendose, ni fallor.

Caput uacuum cerebro. XL

Ἄνια κεφαλή, καὶ ἐγκέφαλον ἐκ ἔχει. i. Quale caput, & cerebrum non habet. De his qui corporis specie præcellunt, ingenio carentes. Natum ex apologo, qui circunfertur inter Æsopicos. Vulgò quoq; uecordibus & insipidis aiunt, cerebro uacuum esse caput.

Crudelis Bacchus. XLI

Ὠμηστὴς διόνυσος. id est, Crudelis Bacchus. Baccho quondam uinos homines sacrificari mos erat. Vnde in crudeles conuenit, siue quòd temulentia reddat feroces & immites.

Hoc calciamentum consuit Histiæus, Aristagoras induit. XLII

Τοῦτο ὑπόδημα ἔῤῥαψε μὲν ἱστιαῖος, ὑπεδήσατο δ' ἀρισταγόρας. id est, Hoc calciamentum Histiæus quidem consuit, ceterum Aristagoras induit Diogenianus admonet dici solitum in eos, qui callide sua malefacta in alios reijciunt. Adagiũ natũ est ex huiusmodi historia: Histiæus quispiã patria Samius, Dario amicus, ab eodem in Persidem missus est: illic diutius commoranti incessit patriæ reuisendæ desiderium: uerum quum à rege cõmeatum impetrare nõ posset, scribit ad Aristagorã ex fratre nepotem, ut Iones ad defectionẽ sollicitaret, uidelicet ut hac occasione dimitteretur. Excogitauit autem nouum literarũ transmittẽdarũ genus, cuius meminit & A. Gellius Noctium Atticarum lib. 17. cap. 9. Seruo cuidam spectatæ fidei, diu oculos ægros habenti, capillum ex omni capite, tanquam medendi causa deradit, caputq; eius læue literarũ formis cõpingit. His literis quæ uolucrat, scripsit hominem postea quoad capillus adolesceret, domi continet: renatis pilis, ad Aristagoram mittit. Et quum ad cũ ueneris, inquit, mandasse me dicito, ut caput tuum sicut [illegible] ego met feci, deradat. Seruus ut imperatum erat, ad Aristagoram uenit, mandatum domini adfert. Is nõ esse frustra ratus, capite deraso literas legit, ac mente Histiæi cognita, totã fermè Ioniam ad defectionẽ traxit. Darius posteaquam hæc cognouisset, desciuisse Iones, Histiæum in consilium adhibet, quem potissimum in Asiam mittere oporteat ad res componendas. Is persuadet ut sese mittat, utpote idoneum ad sarciẽdam defectionem Ionum. Itaq; posteaquam in Asiam deuenisset, iamq; in suspicionem uenisset Sardium præfecto, tanquã autor huius motus fuisset, hoc audiuit ab eodẽ, ὄυτω τοὶ ἰστιαῖε ἔχει κῆ ταῦτα τὰ πρήγματα, τοῦτο τὸ ὑπόδημα ἔῤῥαψας μὲν σὺ, ὑπεδήσατο δ' ὁ ἀρισταγόρης. i. Sic hæres habẽt Histiæe: tu quidem calceũ hunc consuisti, cætrum Aristogoras induit. Meminit & Herodotus quinto & sexto lib. in hunc modum efferens quemadmodũ retuli. Significabat autẽ eius consilij primum fontem & autorem fuisse Histiæum, administratorem Aristagoram. Ea uox deinde, ut fit, uulgò cognita, commenti nouitate, in populi fabulam abijt. Videtur magis conuenire, quoties in astutijs & improbis consilijs alteri alter auxilio est, mutuaq; opera sese iuuant. Nam dare consilium, est tanquam calcem consuere, uti consilio & rem aliquam, est uelut indere calcamentum.

Quod non posuisti ne tollas. XLIII

Ἃ μὴ κατέθω, μὴ ἀνέλω. i. Quæ non deposuisti, ne sustollas. Citatur à Platone lib. De legibus 11. tanquã ex poëta quopiam. Laërtius refert inter Solonis leges, sentiens opinor de terminis agrorum nõ mouẽdis, quos maiores fixissent. Cõuenit in fures, & in eos qui repetunt quod non crediderunt: item qui sibi postulant acceptum ferri, quod non præstiterunt.

Bulbos quærit. XLIIII

Βολβὸς ζητεῖ. id est, Bulbos quærit. Locus proverbialis in eos qui iuxta Persium,

Obstipo capite defigunt lumina terræ.

Plutarchus in Symposiacis, καὶ γὰρ γελώμενόν φησι καὶ παροιμιάζεσθαι, ἔφη, βολβὸν ἀμικρότητι διαφέροντι πεφυκότα, ἀλλ' ἔχοντα διάμετρον ἀντιπαθῆ, καθάπερ ἡ συκῆ καὶ τὸ πλατανιστὸν τῷ φάκῃ. i. Etenim ridiculus iste, inquit, & prouerbio obnoxius bulbus haud ideo fulmen effugit, quòd pusillus sit, sed quòd uim habeat contrariam fulmini, quemadmodum & ficus arbor, & utriculi marini pellis. Porrò risus prouerbialis, de quo meminit Plutarchus, sumptus est, ut opinor, ex Aristophanis Nebulis, ubi Strepsiades Socratis ingrediens scholam, admiratur discipulos Socratis prono capite terram spectantes. Respondentiq; cuipiam,

Ζητοῦσιν οὗτοι τὰ κάτ' γῆς βολβοὺς ἄρα.
Ζητοῦσιμὴ νὴ τῶτό γε φροντίζετε.
Ἐγὼ γὰρ οἶδ' ἵν' εἰσὶ μεγάλοι καὶ καλοί. id est,

Quærunt habet quæ terra. Strepsiades. Bulbos scilicet
Quærunt, rei sed curæ ne quid istius
Vos angat, ego enim noui ubi sint magni & boni.

Quòd si quis malit referre ad id, quod est apud eundẽ poëtã in Pluto, ταυτὸν θύμου φαγόντες. i. Qui eosdẽ mecum cepas edistis, equidẽ haud magnopere repugnarim. Significat autẽ tenues amicos, quiq; ut ait Terẽt. paupertatẽ unà tulerũt gyrauẽ. Persius itẽ Saty. 4. de sordido & impẽdio tenaci parcoq;,

Hoc bene sit, tunicatum cum sale mordens
Cepe, & farratum pueris plaudentibus ollam.

Extat apud eundem Aristophanem in Concionatricibus & alius de bulbo locus huiusmodi. καταφαγὼν βολβῶν χύτραν. id est, Qui deuorauit bulborum ollam. Verba sunt aniculæ ad iuuenẽ detrectantem coitum, quòd unus duabus par esse non posset, καλῶς inquit, ἐπειδὰν καταφάγῃς βολβῶν χύτραν. Nam bulbos irritare Venerẽ testatur & Martialis:

Nil aliud bulbis, quàm satur esse potes.

Et Columella in carmine.

Iam Megaris ueniant genitalia semina bulbi.

Sunt autẽ multæ bulbi species, sed omnes, inquit Dioscorides lib. 2. habent acrimoniam, & calore uenerem stimulant, quemadmodum eruca, de qua Columella.

Excitet ut ueneri tardos eruca maritos.

Suidas duo de cepis adagia refert, πρόμυκα ἔσθιεν, id est, Cepas edere, & κρομμύων ὀσφραίνεσθαι, id est, Cepas odorari, quæ suo reddidimus loco.

Exacta uita uiaticum quærere. XLV

Seneca in libello De moribus: Quid enim stultius est, quàm, quod dici solet, uita deficiente, uiaticũ quærere, aut augere? Quadrat in senes auaros. Laborat enim ea ætas plerunque hoc uitio: ut quo minus superest uitæ, hoc magis sit de uictu sollicita. Contra iuuentus, huius studij uel maximè negligens est. M. Tullius in Catone Maiore. Auaritia uerò senilis quid sibi uelit, non intelligo. Potest enim quicquam esse absurdius, quàm quo minus uiæ restat, eo plus uiatici quærere?

Ventis tradere. XLVI

Ventis tradere, pro eo quod est, obliuisci, atq; ex animo eijcere. Seruius proverbialem figuram admonet esse. Vergilius in decimo Aeneidos.

Nec

Nec ferre uidet ſua gaudia uentos. Idem alibi,
_Sed aurę Omnia diſcerpunt. Rurſus idē: _Partim
Mente dedit, partim uolucreis diſcerpſit in auras.
Item Horatius in Odis,
_Triſtitiam & metus,
Tradā proteruis in mare Creticū Portare uentis. Ouid.
Cunctā ne in æquoreos abierunt irrita uentos?
Cunctā ne letheis merſa feruntur aquis? Idem,
Quæ tibi ſunt faciēda tamen cognoſce, nec Euris
Da mea nec tepidis uerba ferenda Notis.

Os infrene. XLVII

Ἀχάλινον γόμα, id eſt, Os infrene, uocant os petulans, & maledicum. Sumpta metaphora ab equis, nullo freno coēreitis. Ita Plato lib. De legibus 3. ἀχάλινα γόμαϛα uocat, Euripidem opinor imitatus, qui in Bacchis, Τῶν ἀχαλίνων γομάτων ἀνόμα τε ἀφροσυνὰς τέλ& δυσχίαν eſſe ſcripſit, quemadmodum alibi meminimus. Plutarchus de liberis educandis, ἀβύρωϛον γόμα dixit, quaſi ianitoris egens. Ariſtophanes in Ranis, _Ἀνθαβόλομον
Ἔχοντ' ἀχάλινον, ἀπρατὲς, ἀπίλωϛον γόμα. id eſt,
_Oris improbi, Infrene habentem intēperans, & oſtij
Os indignum. Iulius Pollux docet id genus homines dici ἀβυρογλώϛους, quam uocem uſurpat Euripides in Oreſte:
Κἄπι ϐῶ δ' ἀνίϛαϛαι
Ἀνήρτις ἀβυρόγλωϛ&, ἰσχύων θράσει,
Ἀργεῖ& οὐκ ἀργὰ& ἀναγκασμοῖ&,
Θορύϐῳ δὲ τύραννο&, κἀμαθὴϛ παῤῥησίας
Πιθανὸς ἐν' αὐτοῖς ϖῤῥιϐαλεῖν κακῷ τινί. id eſt,
Sub iſta ſurgit quiſpiam uir cuius os
Carebat oſtio, ualens audacia,
Argiuus haud Argiuus, huc adactus eſt
Turbæ obſequens, & imperita audacia:
Qui orationis poſſet eloquentia
Malo uel ipſos principes inuoluere.
Sic Euripides depingit oratorem ſtolidum, ſed utinā hæc forma non competeret in tam multos concionatores, non euangelicos, ſed ſycophanticos, ac meros adulatores.

Ego ac tu idem trahimus iugum. XLVIII

Ἐγώ τε κἀὺ τὸν αὐτὸν ἕλκομεν ζυγόν. id eſt,
Idem ego & tu, tuq; ducimus pariter iugum.
De his qui ſimilibus uitijs aut malis obnoxij ſunt. Nō diſſimile illi, In eadē es nau, quanquā hoc magis pertinet ad cōmune periculū. Plin. in Epiſt. alicubi dixit, ex æquo iugū ducere, pro eo quod eſt, negotij uices pariter ſuſtinere. Trāslatū à bubus arātibus. Huc aluſiſſe uidetur Horat. lib. Odarū 1.
Diſſugiunt cadis
Cum fece ſiccatis amici,
Ferte iugum pariter doloſi.

Res indicabit. XLIX

Αὐτὸ δλέξει, ſubaudi ἔργον, i. Res ipſa indicabit. Cū ſignificamus experimento exituq; perſpici ſermonis ueritatem. Vtitur Plato in Theæteto. Nam illic Socrates exhortans ad inquiſitionem rei, ὁ δ' ϖᾶϛαμὸν καθυγράνα& ἃ θεαίτητε ἔφη, ἄρα δλέξει αὐτὸ καὶ τοῦτο ἐὰν ἰόντες ἐρευνῶμεν, τάχ' ἂν ἐμπόδιον γενόμενον αὐτὸ φύναι τὸ ζητούμενον, μᾶλλον σὺ δῆλον ὀφεῖ. i. Qui alijs per fluuium ituris dux erat ὁ Theætete dicebat, ipſa indicabit. Et hoc ſi pergamus inquirere, fortaſſis apparebit quid nobis obſtet. At ſi maneamus, nihil erit perſpicuum. Natum uidetur à caſu. Quidā ingreſſurus fluuium ut alijs ſequuturis dux eſſet, perconantibus illis num eſſet aqua profunda: reſpondit αὐτὸ δλέξει, id eſt, ipſa indicabit. Marſilius enim ſic uertit, quaſi ſubaudiendum eſſet ὕδωρ, in Platone, quam illic præcedat ϖᾶϛαϛ. Suidas putat ſubaudiendum ἔργον, id eſt, ipſa res. Vſus eſt Ariſtophanes in Lyſiſtrata,
Τἔργον τάχ' αὐτὸ δλέξει. i. Res ipſa mox probabit.
Pindarus in Nemeis, ἢν ὁ ϖειρᾷ τέλ& δλαφαίνεϛαι ὧν τις ἀξιόχρ&ος γένηται. i. In experimento uero tandem appareat quibus ſit aliquis præſtantior. Huic ſimilimū, τὸ ϖρᾶγμα λέγει. id eſt, res ipſa loquitur, apud Lucianum in Toxaride: item illud Ariſtophanicum in Veſpis,
Τὸ ϖρᾶγμα φανδρόν ἔϛιν, αὐτὸ γὰ βοᾶ. id eſt,
Res eſt palàm, quando ipſa per ſe clamitat.
Id imitatus M. Tullius in oratione quadā dixit, totam hominis effigiem, malitiam quandam clamitare.

Omiſſa hypera pedem inſequeris. L

Ἀφὲς τὼ ὑπέραν, ϖόδα δλίωνα. i. Omiſſa hypera, pedem ſectatur. Conuenit, ubi quis omiſſis his quæ magis ad rē attinebant, leuicula quæpiam curat. Hyperæ nautici funes ſunt, quibus antennarum cornua traduncuntur. Pedem autem uocant imam ueli partem. Verum hyperarum maximus uſus in nauigando. Suidas adagiū citat ex Hyperide. Ité qui ſcripſit ſcholia in Demoſthenē, ex libro ϖρὸϛ ταείχ&ς primo,

Beccefelenus. LI

Βεκκεσέληνο&. Prouerbio dicebatur ſtupidus ac delirus, ſyderatus, aut admodum ſenex. Beccus Phrygum antiquißima lingua panem ſignificat, autore Herodoto lib 2. σελήνη lunam. Vnde Arcades, qui uolunt mortalium omniū antiquißimi uideri, ϖροσέληνοι dicuntur, tanquā antiquiores ipſa luna. Quod notans Apollonius libro Argonauticōn quarto,
Ἀρκάδεσϭι κὰι ϖρόϭε σελήνα&ς ὑδεονῆ.
Pſammitichus autem rex hoc argumento deprehendit Phrygios omnium antiquißimos fuiſſe, quòd pueri qui nullam uocem hominis audierant, Beccum ſonarent. Suidas hoc loco iocans, negat mirū uideri debere, ſi caprarum uocem imitati ſunt, qui fuerunt à capra nutriti. Nam id aſſerit Herodotus. Vtitur Plutarch. lib. 1. De uitis philoſophorū, κ& γὰ πλάτων ὁ μεγαλόφων& & ἐπὼν, ὁ θεὸϛ ἔπλαϭε τ' κόϭμον ϖρὸϛ ἑαυτ' ὑπόδειγμα, ὅϭει λῆρο βεκκεσελήνο&, κατάγε τὴν ἀρχαίαν κωμῳδίαν ϖοιητάς. i. Etenim Plato uocalis quum ait, deus condidit mundum ad ſuā ipſius imaginem, olet deliratione Beccefelenā, quemadmodū loquuntur ueteris comœdiæ ſcriptores. Sumptū eſt prouerbiū ex Ariſtoph. Nebulis,
Καὶ ϖ.ϭ' ὦ μαρὲ οὐ κ& κρονίαν ὄψομ' κ& βεκκεσέληνο&. i.
Et quo pacto ſtolide tu, & Saturnia olēs, & Beccefelene.
Quo loco complura ſuper hac dictione referuntur ab interprete, ſi quis ſortè requirit: ego quod ad adagij explanationem iudicaui fore ſatis, attigi.

Imperitus anaxyride indutus, omnibus id oſtentat. LII

Ἀμαθὴϛ ἀναξυρίδα ϖῤῥιθέμεν& ϖᾶϭι ταύτην ϖοιέμενο&. i.
Imperitus ſubligaculū ſiue brachas indutus paßim eas oſtendit. In eū cōgruit, qui propter inſolentiā, etiam ineptißimis rebus effertur. Nā rerū imperitiis quicquid peregrinius ac nouum eſt, uidetur elegās. Eruditi quidā putāt anaxyridē Græcis dici, quas Latini uocāt brachas ſiue ſeminalia, quæ tegebāt mediā corporis partē unà cum ſeminibus, Brachæ igitur Barbaricæ neſtis genus erat, ſed præcipue Gallorū quorūdā: unde & Gallia Brachata dicta eſt. Anaxyridē uerò & Perſis in uſu fuiſſe declarat Strabo. Vidimus & Venetiæ patritios iuuenes ſi quādo peregrinātur, gaudere Gallicis ſubuculis, abſq; ueſte ſuperiore, quod idē domi nō faciūt. Quadrabit & in eos qui ſibi uidētur aliquid, q. Gallicè loquātur inter Germanos, aut qui uocib. obſoletis, obſcuris aut peregrinis uēditāt ſeſe. Subolet hoc ab apoſtolio additū ex huius ætā. adag.

Minerue ſuffragium. LIII

Ἡ ἀθηνᾶ& ψῆφο&. i. Minerue ſuffragiū. De exacto iudicio cōtrarium illi, ἐν ἠκκλησίᾳ. i. Ius iudicauit. Sed lepidius fiet, ſi per ironiam efferatur in ſtupidum & nullius iudicij hominem.

Per

Per parietem loquí. LIIII

Διὰ τοίχου λαλεῖν. id est, Per parietem loqui. Dicitur qui ridicule quid facit. Siue quòd obstante pariete neuter alterum audit, siue quòd ad eum modum colloquuntur amantes: ut testatur Ouidius de Pyramo & Thysbe.

Interuallo perit fames, & optimè perditur. LV

Διὰ μέσου καὶ λιμὸς ἔρρει καὶ κάλλιστ' ἀπόλλυται. i. Intercapedine optimè perit fames. Mora multis rebus affert remedium, & maximè iracundiæ. Inuenitur etiam hoc interpretamentum, ut sit sensus, Extincto famelico, fames item pereat necessum est.

Statuam faucibus colas. LVI

Ἀνδρίαντα γαργαλίσαι. id est, Statuam colas gutture. De re maiorem in modum absurda, quæq; fieri nullo pacto possit: ueluti si quis hominem præpotentem & inuictum frustra conetur opprimere: nec enim liquescit statua.

Insperabilem uitam uiuis. LVII

Ἀνέλπιστον βίον ζῇς. id est, Insperatam uitam agis. Sic enim loquuntur Attici, hoc est, uitam mirificam, & quam ne sperare quidem auderet quisquam: aut in qua non spes alat animum, sed ipsæ res adsint. Extat apud Pindarum.

Amens longus. LVIII

Ἄνους ὁ μακρός. id est, Amens qui longus: hoc est, quod uulgò dicunt, prælongis mentem deesse: pusillis nimium adesse animorum. Sumptum uidetur ex Sophocle, apud quem hi uersus sunt in Aiace flagellifero,

Οὐ γὰ οἱ πλατεῖς
Οὐδ' ὀυρώατοι φῶτὸν ἀσφαλέςατοι,
Ἀλλ' οἱ φρονοῦντες εὖ. id est,
Non enim his
Qui porriguntur mole uasta corporis,
Latoq; tergo, niti oportet maximè,
Verum magè illis, qui ualent prudentia.

Videtur in eadem fermè sententia fuisse Homerus, Tydeum fingès corpore pusillo, cæterùm strennuum. Sic enim ait Iliad. Β.

Τυδέϊ τοι μικρὸν μὲν ἔτι δέμας, ἀλλὰ μαχητής. i.
Strennuus in pugna Tydeus, sed corpore paruus.

Idem habetur in obsceno carmine,

Vtilior Tydeus, qui, si quid credis Homero,
Ingenio pugnax corpore paruus erat. Et apud Statium:
Maior in exiguo regnabat corpore uirtus.

Antiopæ luctus. LIX

Ἀντιόπης θρῆνος. i. Antiopæ luctus. Dici consuerunt, ubi quis immerens calamitatibus affligitur, deinde malis eximitur. Natum adagium ab Antiopæ fabula, quæ Nyctei filia fuisse narratur. Ea cùm esset à ciue quodam uitiata, pater grauius iræscens, ad fratrem Lycum mittit, ut de ea supplicium sumeret. at ille, quòd uterum ferre uideret, misertus, pepercerat: utq; peperit Zethum & Amphionem, quos ille in montem abiecit. Erat autem huic uxor nomine Dirce, quæ simul atq; sensit uirum suum Lycum Antiopæ captum amore, puellã in montem abductum tauri crucibus alligat, suspensis à cornibus tedis ardentibus, parans illam hoc exitij genere conficere. Verùm ad uociferationem Antiopæ concursum est, cũ à uicinis rusticis, tum ab Amphione Zethoq;, qui matrem eripiunt, & à Dirce pœnas sumunt.

Fuge procul à uiro maiore. LX

Ἀλλ' ἀπὸ μείζονος ἀνδρός. id est,
Qui te fortior est, hunc tu uitare memento.

Cáue à commercio potentium: habe commercium cũ æqualibus. Etenim optimatum similiaritas, aut seruum facit & turpem, aut si nescias adulari, periculis obiicit. Cum paribus ut multo suauior, ita tutior etiam uita est. Pindarus in Nemeis ὃς δὲ πλέονος χαλεπὰ δ' ἔριδι ἀνθρώποις ὁμιλεῖν κραδίαν. id est, Graue certamen congredi cum hominibus potentioribus. Congruit cũ eo quod alibi dictum est, Procul a Ioue & fulmine: & illo, Longæ regum manus. Herodotus in Vrania, καὶ γὰρ δυώαμις ὑπὲρ ἀνθρωπου ἡ βασιλέως ἐστὶ καὶ χεὶρ ὑπερμήκης. i. Etenim potentia reges supra hominem est & manus prælonga. Hoc magis conueniebat illi prouerbio. sed cum locus occurreret in Herodoto, Typographus priores chartas absoluerat.

Absque baculo ne ingreditor. LXI

Ἄνευ ξύλου μὴ βάδιζε. i. Absq; ligno ne ingrediare. Inermis ne sis. Verũ semper ad manum sit, quo depellas, si quis fortè quærat lædere. Natum aiunt à Cleomene quodã Atheniensium duce. Is cùm esset in infantiam uersus, quod omnibus haberetur exosus, baculum gestans obambulare consuerat, quo propulsaret impetentes.

Omnem facultatem indutus est. LXII

Ἅπασαν τὴν οὐσίαν ἠμφίεσται. i. Vniuersam substantiã indutus est. De paupere, qui præter uestitum nihil præterea rerum possidet: alioquin ἀνέχεται καὶ ἀνόλβιος. Quod quidẽ & hodie uulgato loco dicunt, ad hunc modũ: cũ subsilio facultates omnes meæ cõmouentur. Notũ illud Biantis philosophi dictum: Omnia mea mecũ porto. Plautus in Rudentibus.

Hoc quod induta sum, suramæ opes.

Hostis non hostis. LXIII

Ἀπόλεμος πολέμιος. i. Citra bellum hostis. Dicitur qui nulla lacessitus iniuria, tamen quæ sunt hostium facit, aut qui pacis obtextu facit hostilia. Cõueniet etiam in illos qui priùs quàm expostulauerint de iniuria cũ amico, iã lædãt inimice.

Nephasti dies. LXIIII

Ἀποφράδες ἡμέραι. i. Nephasti dies. Olim uocabantur inauspicati, & quibus publica non licebat agere. Vnde receptũ, ut homines inuisos ac detestandos, ἀποφράδας appellarent. Testis Lucianus in huius uocis calumniatorẽ. Apud Atticos huiusmodi dies erant septẽ, quibus infœliæ peragebãtur manibus, eoq; habebãtur inauspicati. Ad hæc ueterũ superstitio sibi persuasit, & lunæ certos dies sinistri auspicij esse, ueluti lunæ senescẽtis quartã, quintã & secundã, quos & ἀπεικάδας appellabant. Rursus dies in quibus rei capitis damnabãtur ἀποφράδας ueluti funestos. Postremo dies insigni quapiam calamitate funesti ἀποφράδες dicti sunt. Horatius, Ille & nephasto te posuit die. Horũ dierũ meminit Plato lib. De legibus γ. negãs illos esse καθαροὺς. i. puros, sed ἀποφράδας appellant ut funestos & sepeliendis mortuis sacros. Ea uox deinde translata est ad homines execrandos, & abominandæ malitiæ, teste uersiculo.

Ἄνθρωπος ἀποφράς, καὶ βλέπων ἀπιστίαν. id est,
Homo nephastus, & ore perfidum tuens.

Eadẽ est autẽ Græcæ uocis etymologia quæ latinæ παρὰ τὸ φράζω. Huiusmodi fermè Suidas Hesychius & etymologicus. Quin & homines detestandos sacros dicimus, ut Horatius, Sacer intestabilis esto. Verg. etiam ad animi rem transtulit, Auri sacra fames.

Anus cothonissat. LXV

Γραῦς κωθωνιξόμενος. i. Anus cothonizantes. De uetulis indecore lasciuientibus. κώθων enim temulentum significat: inde fictum uerbum κωθωνίζειν. Athenæus lib. II. uarijs autoribus cothonem esse ostendit poculi genus, unde dicatur κωθωνίζειν pro inebriari, & κωθωνισμὸς ipsa temulentia. Et Hesychius admonet, Græcis hominem temulentum appellari cothonem, quemadmodum Latini lagenam uocant aut utrem. Horatius in Odis in anum uxorẽ pauperis Ibyci,

Te lanæ prope nobilem
Tonsæ Lucrinum, non citharæ decent,
Nec flos purpureus rosæ,
Nec poti uetulam face tenus cadi.

De anu

De anu saltante dictum est aliàs.

Anus hircum olet. LXVI

Γρᾶυς ἀναθυᾷ. id est, Anus hircum redolet. De uetula libidinante, propterea quod alarum aut reliquarum partiũ odor excitatur ad libidinem incensis. Horat. in anum huiusmodi:

Nanq; sagacius unus odoror
Polypus an grauis hirsutis cubet hircus in alis,
Quam canis acer, ubi lateat sus.

Nudo capite. LXVII

Γυμνῇ κεφαλῇ. id est, Nudo capite facere quępiam dicuntur, qui palàm ac citra pudorem omnem faciunt. Qui rem pudẽdam faciebant, ijs mos erat centonibus caput operire. Plautus in Captiui duo: Ipsi de fóro tam aperto capite ad lenones eunt, quàm in tribu aperto capite fontes condemnant reos. Neq; refert utrum hic aperto, an operto legas per ironiam: nam sensus idem utriusq; lectionis. Vsus est hoc prouerbij titulo & Cyrillus, interpretans Ioannis Euangelium, & diuus Chrysostomus in Encomio Babylæ martyris. Tegit & Socrates faciem apud Platonem in Phædro dicturus uituperationem amoris.

In re mala, animo si bono utare, adiuuat. LXVIII

Meretur omnino Plautinus ille senarius ex Captiuis duobus ut inter adagia recenseatur, In re mala, animo si bono utare adiuuat.

Fortiter ~~ferendo iniquitatem malum quod euitari nõ potest~~. Eandem sententiam paulo secus explicat in Pseudolo, Bonus animus ~~in re mala dimidium~~ est mali.

Mulieris oculus. LXIX

Γυναικὸς ὄμμα τοῖς ἀκμαίοιν βέλος. id est,

Mulieris oculus spiculum iuuenibus est. Et Vergilius:

Vritq; uiuendo Fœmina. Idem:
Vt uidi, ut perij, ut me malus abstulit error.

Illud aliàs recensuimus: ὃν τ' ὀρᾶν γίγνεται τὸ ὄρᾶν. id est, Ex aspectu nascitur amor.

Decempes umbra. LXX

Δεκάπους σκιὰ ἔστι. i. Decempes umbra est, id est, cœnandi tempus. Veteres umbris notabant horas diei. Lucianus in Gallo: Συνεχὲς ἰδιωσεπῶν ὁποσαπὴν τὸ σιχοῦν ἔη. i. assidue obseruans quot pedes haberet linea. Olim qui uocabant ad cœnam designabant ad quam umbram solarij uellent adesse conuiuas. Itidem qui uocabantur, ne uenirent ante tempus rogabant, ad quotam lineam esset ueniendum. Porrò umbra decem pedum erat gratissima parasitis, cœnæ spem faciens, quemadmodum & sumus largior exiliens è culina. Huius adagionis usum nullum uideo, nisi si quis significare uolens hominem ~~ne lubenter edacem~~, dicat illi magnopere placere umbram decempedem. Aut nihil agere quempiam nisi obseruare umbram decempedem, quomodo utitur Aristophanes in Concionatricibus,

Σοὶ δ' ἐμέλησε. Ὅταν ἡ δεκάπους τὸ σκιοῦν
Δισπερῶς χορεύσῃ ὡὶ δεῦρο. id est,
Verum hoc fuerit tibi curæ,
Vbi facta sit umbra decempes,
Ad lautum accurrere cœnam.

Ammianus lib. 23. tradit, apud Persas nullam horam præscriptam sumendi cibum præter quàm regibus, ~~sed summ cuiq; uentrem solarium esse~~. Et apud Plautum, si fatis commemini, parasitus quispiam destomachatur in eos qui horologiorum usum commenti sunt, cum uerum sit optimum horologium. Adagium refertur à Suida.

Altera nauigatio. LXXI

Δεύτερος πλοῦς. i. Secundarius cursus, uocabatur cum uento destituti, remis naulm impellerent. Nam ὁ μὲν ἐξ ἀρίας πλοῦς πρῶτος. id est, Cum secundis uẽtis nauigaretur, ea prima nauigatio dicebatur, autore Pausania, quem citat Eustathius in secundum Odysseæ librum, quo loco prouerbij quoq; mentionem facit. Aristoteles lib. Moralium Nicomachiorum 2. ἐπεὶ δὲ μέσον τυχεῖν ἔργον, καὶ ἐν δεύτερῳ φασὶ πλοεῖν, τὰ ἐλάχιστα λυπεῖν τῶν κακῶν. id est, Quanto igitur mediũ exactè consequi difficile est, iuxta secundum, ut aiunt, cursum minima malorum sumenda sunt. Philosophus sentit uirtutem in medio esse situm. At id quoniam interdum difficile est assequi, monet ut quàm leuissimè aberremus. Huc pertinet illud Aristoph. in Cõcionatricibus,

Νεῶν μὲν γὰρ ὄντες θλομεν, ὅτε ἐλαυόμεθ'. id est,
Nam nunc nec aura impellimur nec remige.

Interpres admonet nautas cum uento destituuntur, ad remos confugere. Conuenit; ubi quoties quæ potissima fuerãt, non contingunt; ad proxima confugitur auxilia. Cognatum est illi quod alibi retulimus, ἀλλ' ἔρεσσε φορτίδων ἀμεινόν. Vsurpauit hoc Ioannes Chrysostomus homilia in Matthæum prima, Ἐπειδὴ ἡ τούτου διεκρούσμεθα πλοῦς, φέρε κἀμὲ τὸ ἀδελφοῦ διασώσωμεν πλοῦν. id est, Postea quam uerò ab hac gratia fumus excussi, age uel secundum amplectamur cursum. Atque hic statim in ipso, quod aiunt, portu impegit interpres Anianus, sic enim hunc locum reddidit. Quia uerò hanc à nobis excussimus gratiam, uel secundas diuitias expetamus: etiã si in uulgatis per Typographos exemplaribus pro excussimus, legimus excusamus, & pro expetamus, expectamus. Agit illic Chrysostomus primũ & optimum esse nullis uti litteris, posteaquam autem ab eo quod erat optimum degeneramus, nobis esse nautas imitandos, qui cum recto cursu non possunt eò peruenire quò uolunt, tamen uel remigio, uel obliqua nauigatione conantur eodem pertendere. Fefellit autem interpretem prouerbij ignoratio, & ideo ex πλοῶ fecit πλοῦτον. Hæc indico non ut traducam Anianum, cuius industriæ debent studiosi, sed ut errorẽ tollam. Exstat Naumachij, Christiani ut suspicor poëtæ, carmen quo primum hortatur ad uirginitatem, matrimonium appellans secundarium cursum.

Εἰ δὲ σε καὶ κενεὸν πέδον βιότοιο κιχάνοι.
Καὶ τότε πρόπλοιδος ὄφελε πῶς χρόνος πρήσσοι
Τὸν πλὸν ὡς φασιν, ἢ δεύτερον ὕστερον ὑμῖν.
Quòd si te uulgaris amor uitæ tenet, addam
Hoc quo uti didici, quo pacto cursus ut aiunt,
Hic alter tibi sit peragendus mente sagaci.

Alludit huc Cicero in Oratore ad Brutum, Quòd si quę aut natura sua, aut illa præstantis ingenij uis sorte desciet, aut minus instructus erit magnarum artium disciplinis, teneat tamen cum cursum quem poterit. Prima enim sequentem, honestum est in secundis tertijsq; consistere. Summam celeritatem significans utrunq; coniunxit Philippica prima: Tum uerò suus tanta cupiditate incensus ad reditum, ut mihi nulli neq; remi, neq; uenti satisfacerent.

Diagoras Melius. LXXII

Διαγόρας ὁ μήλιος. id est, Diagoras Melius. In scelerati & sceditiagum & impium. Hic capta Melo uixit Athenis, & Athenienſium sacrorum mysteria usqueadeo contempsit, ut cõplureis auerterit à religione, deterruerit; ne iam uellent initiari. Prætereà arcana illa mysteria, quæ nefas est prophanis edere, ille impius in uulgus extulit, modis omnibus irridens. Quas obires ab Atheniensibus proscriptus est, eamq; proscriptionem palam in ærea columna posuerunt, additò præmij loco, talento, si quis hominem occidisset, si quis uiuũ adduxisset, duobus. Meminit huius Aristoph. in Auibus,

Ἢν ἀποκτείνῃ τὶς ὑμῶν διαγόραν τὸν μήλιον,
Λαμβάνειν τάλαντον, ἢν τε τῶν πυράννων τὶς τινα
Τῶν τετρυπότων ἀνοικτέον. id est,
Si quis è uobis Diagoram Melium interfecerit,

Præmium

præmium ferret talentum, siq; quis quem è mortuis
Interemerit tyrannis.

Sedecim pedibus superauit. LXXIII

Quadquam alienum est à prouerbiali figura, quod in Periclem scripsit Aristides, nempe Periclem oratorem reliquos in dicendo sedecim præterisse pedibus, λέγων, inquit, ὡς ἑκκαίδεκα μὲν ποδῶν κίρκι τοὺς ῥήτορας ἐν τοῖς λόγοις, μᾶλλον δὲ παθάπερ ἐπεκάθιζεν ἐν τοῖς χάλκοις, πάντα δ' εἶναι φλυαρίαν πρὸς ἐκεῖνον. i. Dicens illum sedecim pedibus uicisse rhetores dicendo, atq; in unius illius labijs insedisse suadelam quandam. Cætera uerò omnia nugas præ hoc fuisse. Itaque τὸ pedibus pro maximo interuallo dixit. Sumpta metaphora à stadijs cursorum. Locus autem hic de Pericle est apud Eupolin comicum, in comœdia cui tit. Δῆμοι.

Κρείττων δ' ὅτ' ἐγίγνετ' ἀνθρώποιν λέγειν,
Ὅποτε παρέλθοι ὥσπερ οἱ ἀγαθοὶ δρομεῖς
Ἑκκαίδεκα ποδῶν κίρκι λέγων τοὺς ῥήτορας.
Ταχὺς λέγειν μὲν, πρός γ' ὃν ἦν δ' ἐγὼ τάχα,
Παθάπερ ἐπεκάθιζεν ἐν τοῖς χάλκοις. id est,

Hic inter homines plurimum unus polluit
Dicendo, quoties præteribat, uti bonus
Agilisq; cursor, sedecim spatio pedum
Liquebat à se cæteros iam rhetores.
Sermone celer erat, celeritati aderat huic
Suadela quædam illius insidens labris.

Hos uersus & Aristophanes adducit in Acharnensibus ex Demis Eupolis adiunctis his duobus.

Οὕτως ἐκίνει, καὶ μόνος τῶν ῥητόρων,
Τὸ κέντρον ἐνατέλιπε τοῖς ἀκροωμένοις. id est,

Adeo mouebat, atq; solus rhetorum,
Aculeum in animis liquit audientium.

M. Tullius in Bruto: Quam deam, inquit, in Periclis labris scripsit Eupolis sessitauisse. Huius immodicam eloquentiam idem taxauit in eadem comœdia,

Ἐντεῦθεν ὀργὴ πᾶσι κλύει δὲ Περικλέης
Ἡραπτ', ἐβρόντα, ξυνεκύκα τὴν Ἑλλάδα. id est,

Pericles at indignatus hinc Olympius
Tonat, coruscat, miscet omnem Græciam.

Porrò quod ad suadelam attinet, id imitatus Ennius apud Ciceronem in Catone Maiore, M. Cethegum Suadæ medullam dixit. Ab huius prouerbij forma non discrepat illud Aristophanis, ὃς τῶν ῥητόρων.

Τῶν ἑλλόγων εἶναι λέγειν ἑκατὸν σταδίοισιν ἄρειστον. i.
VI Oratorum dicar gentem stadijs præcedere centum.

Lepidius etiam erit, si pro pedibus parasangas dixeris,

Saxum uolutum non obducitur musco. LXXIIII

Λίθος κυλινδούμενος τὸ φῦκος οὐ ποιεῖ. id est,

Musco lapis uolutus haud obducitur.

Qui non potest eodem in loco consistere, raro fit ut ditescat. Id totidem penè uerbis etiam hodie dicunt. Simile illud Fabij, Plantæ quæ sepius transferuntur, non coalescit.

Lityersam cantionem canis. LXXV

Λιτυέρσαν ᾠδὴν ἄδεις. i. Lityersam cantionem canis. Lityerses nothus erat Midæ regis. Hic cum ageret in Celænis, exceptos eos qui aduenissent, compellebat ut secum meterent, deinde præfectis capitibus, reliquum corpus manipulis involebat. Idem instituit, ut in honorē Midæ thericos, id est, æstiuos aut messorius hymnus caneretur, unde ductum prouerbium, ut qui non ex animo canerent, aut qui coacti canerent, hi Lityersam cantionem canere dicerentur. Menander in Chalcidonio,

Ἅδονται λιτυέρσιον ἀπ' ἀρίστης τέως.

Meminit huius fabulæ Iulius Pollux lib. De rerum uocabulis 4. capite περὶ ἀσημάτων ἠθῶν. Sed hoc nouat, Lityersam loris cædere solitum, quos metendo uicisset, sed cum aliquando incidisset in messorem se robustiorem ab eo trucidatum fuisse. Quosdam autem autores esse, Herculis manu periisse. Proinde cantionem eam ad patris desiderium lementandum fuisse repertam. Lityersæ memunit & Theocritus.

Lydum in planicie prouocas. LXXVI

Λυδὸν εἰς πεδίον προκαλῇ. i. Lydum in campū prouocas. In eum competit, qui lacessit iamdudum ad id propēsum ac promptum. Notati sunt Lydi, quòd ad bellum capessendum æquo propēsiores essent. Herodotus lib. 1. docet Lydos equitatu ualuisse. Proinde Cræsus optat Iones equitatu uenire oppugnatum Lydos. Finitimum ei quod alibi recensuimus, τὸν ἐπὶ πόνον ὁδὸν πεδίον.

Sublata lucerna nihil interest inter mulieres. LXXVII

Λύχνου ἀφθέντος γυνὴ πᾶσα ἡ αὐτή. id est, Lucerna sublata nihil discriminis inter mulieres. Sentit adagium nullam mulierem non esse impudicam, si detur facultas sine teste peccandi. Recenset Apostolius, & usurpatur à Plutarcho in Præceptis connubialibus.

Lysicrates alter. LXXVIII

Λυσικράτης ἕτερος. i. Alter Lysicrates. Lysicrates quidam in uulgi fabulā abijt, quòd capillos iā canos nigro tingeret, quo iuuenis etiamdum uideretur. Cuiusmodi uidetur apud Martialem Ollus, comam tingens, cum barbam non posset.

Lysistrati diuitias habes. LXXIX

Λυσιστράτου πλοῦτον πλουτεῖς. i. Lysistrati diuitijs dives es. Prouerbialis ironia de magnopere tenuibus. At Lysistrato quodam tractum, extremæ paupertatis homine.

Expecta bos aliquando herbam. LXXX

Μὴ βοῦ ποτὲ βοτάνην. i. Expecta bos olim herbam. Dicendum ubi quid sero contingit. Laborat enim bos in agricolando, sed aliquando gustatura herbam enatam. Finitimum illi, Et adhuc tua messis in herba est.

Expecta anus. LXXXI

Μὴ γρᾶυ, ἐμόν σε παῖδα φιλήσουσα. id est, Expecta anus meum filium, te suauiturum. Nam priusquā adolescat puer, illa decesserit. Confine superiori, cum sera spes ostenditur.

Magnus uersator in re pusilla. LXXXII

Μέγας κυλικτὴς ἐν μικρῷγε πράγματι.

Versator ingens in negotio leui.

Nam addita cōiunctiuncula, cōstabit uersus. Quadrat in eos qui arte parū honesta sibi diuitias parant. Natum ab Eudamidæ apophthegmate. Is erat Archidami filius, frater Agidis. Qui cū musicus quidā feliciter uideretur cecinisse, quæsiuit ex ijs qui aderant, rogabat Eudamidam, quid de eo sentiret, respōdit, μέγας κυλικτὰς ἐν μικρῷ πράγματι. i. Magnus delinitor in re parua, quòd existimaret operosam esse scientiam, sed nihil adferentem utilitatis. Recensetur à paræmiographis. Refertur & à Plutarcho in Laconicis, nisi quod illic legitur κυλικτής, quòd oratorū sit delinire ac mouere affectus. Huic nō dissimile est quod Musonius ait apud A. Gellium lib. 5. cap. 1. in eos qui modulatu uocum ac lenocinijs uerborum excitant inanem applausum auditorum, Scito, inquit, illic non philosophum loquā, sed tibicinem canere.

Surdaster cum surdastro litigabat. LXXXIII

Δύσκωφος δυσκώφῳ διῃνίζετο ἢ κεστὸς ἢ κωφότερος. i. Surdaster cum surdastro litigat, iudex autem erat utroq; surdior. Cum res agitur inter undequaq; ridiculos ac stultos. Extat in hanc sententiam epigramma Græcum Nicarchi,

Δυσκώφῳ δύσκωφος ἀκοῦντι φωνὴ μᾶλλον

Ην κεστὴρ τόσσων τῶν δύο κωφότερος.
Ωμὸ μὲν ἀντέλεγεν, τὸ ἐνοίκιον δ' ὑφάλειν
Μιλῶν ἔνδ', ὁ δ' ἔφη, νυκτὸς ἀλλεκύων.
Ἐμβλέψας δ' αὐτοῖς ὁ κριτὴς λέγει. ὅτι μάχεσθε;
Μητρὸς ἑοῦ ὑμεῖς, ἀμφότεροι ζέφυρε.

Id Thomas Morus olim adoleſcēs, ſcite uerſit hunc in modū,

Lis agitur, ſurdúmq; reus, ſurdus ſuit actor,
Ipſe tamen iudex, ſurdus utrog; magis.
Pro ædibus hic petit æs, quinto iam menſe peracto,
Ille refert, totis noctibus mihi acta mola eſt.
Aſpicit hos iudex, & quid contenditis inquit,
An non utriq; eſt mater: utriq; alite.

Docui te urinandi artem. LXXXIIII

Ἐδίδαξά σε νυβιᾶν, καὶ οὐ βυθίσω με ζητᾶς. i. Docui te urinandi artem, & tu me uis demergere. In eos quadrat, qui beneficia male factis retaliant, & beneficium acceptum in eius ipſius uertunt perniciem à quo acceperunt. Sapit fœcem.

Pro eleganti medico malus poëta. LXXXV

Ἀντὶ χαρίεντος ἰατροῦ, κακὸς ποιητὴς καλεῖσθαι ὑπὸ θυμοῦ. id eſt, Pro uenuſto medico malus poëta dici cupis. In eum dici ſolitum, qui non contentus artis ſuæ profeſſione, in qua locum mediocrem obtinebat, pergit aliena profiteri, in quibus non perinde ſit exercitatus, nec parem proinde gloriam reportaturus. Periander quiſpiā non incelebri fama medicus, & eius artis uel cum primis doctus, ad poëtices ſtudium deflexit, & ineptos quoſdam uerſiculos ſcribere cœpit. Hinc uulgaris iocus increbuit. Plutarchus in Apophthegmatis Laconicis tribuit hoc dictum Archidamo Ageſilai filio.

A' remo ad tribunal. LXXXVI

Ἀπὸ κώπης ἐπὶ τὸ βῆμα i. A' remo ad tribunal. Dici ſolitum, ubi quis repente ab infima conditione prouehitur ad honeſti muneris adminiſtrationem. Id quod haud ſcio an ulli contigerit felicius quàm Iulio ſecundo. Nam fama eſt hunc iuuenem ad ſtipem ſcalmum remo fabigere ſolitum, & tamen à remulco non ſolum ad tribunal, uerum etiam ad ſummū illud rerum humanarum culmen euectus eſt. Nec contentus hoc faſtigio, pontificiæ ditionis pomœria multum protulit: longius etiam productus, ſi per mortis inclementiam uitā illi producere licuiſſet. Taxat Demadem oratorem Syrianus Hermogenis interpres, qui citra cognitionem artis ſtatim ad agendas cauſas irruperit, ἀπὸ κώπης ἀνίπτοις τοῖς ποσὶ λόγων χώρην ἰδὼν τὸ βῆμα πηδήσας. id eſt, Qui illotis, ut aiunt, manibus à remo ad tribunal irruit.

In cœlum expuis. LXXXVII

Ἐς οὐρανὸν πτύεις. i. In cœlum expuis, id eſt, facis quod in tuū ipſius recidat caput. Aut obloqueris his qui facilè poſſint lædere. Siquidem qui in cœlum expuit, primum uidetur cœlites ipſos afficere contumelia: deinde fit ſæpius, ut ſputum in ipſius faciem recidat. Confine illi: πρὸς κέντρα λακτίζεις. id eſt, Aduerſus ſtimulum calcitrare.

Vnus deus, & plures amici. LXXXVIII

Εἷς θεὸς καὶ πολλοὶ φίλοι. i. Vnus deus, & plures amici. Prouerbium admonet quàm plurimos eſſe parandos amicos, quòd hi ſecundum deum plurimum opitulari poſſint. Quanquā Heſiodo nō probatur πολυφιλία, neq; rurſum ἀξυία. Opinor & hoc à uulgo mutuo ſumptum, non ex autoribus.

Si caſeum haberem, non deſiderarem opſonium. LXXXIX

Εἰ τυρὸν εἶχον, οὐκ ἂν ὀψωνίου ἐδεόμην. i. Si caſeum haberem, non egerem opſonio. Dicendum ubi quis minimis uiliſſimiq; contentus. Refertur apud Plutarch. in Laconicis, cum Lacon quiſpiam cauponi dediſſet parādum opſonii, atq; is peteret caſeum & olcum quibus illud condiret, Non opus, inquit Lacon, fuiſſet mihi opſonio, ſi caſeum habuiſſem. Si quis pro caſeo malit hoc loco butyrum, cum eo non pugnabo: uidetur enim butyrum magis congruere oleo, etiamſi apud Italos etiam ſiciliſſimus caſeus condimentum eſt.

In antrum haud legitimum, ſtimulum impingis. XC

Εἰς ξυμβολιὸν οὐκ ὀρθὸν κέντρον οὐθὶς. i. In foramen haud licitum ſtimulū trudis. Dicterium Sotadis in Philadelphū, qui ſororem Arſinoën exēplo Ionis uxorē duxerat, quo quidem dicto offenſus rex, capitis ſuppliciū ſumpſit de eo qui dixerat. Memunit Plutarchus in libello De liberis educandis.

Quanquam non dixeris, tamen apparet è pelle. XCI

Εἰ μὴ λέγεις, ἀπὸ τῆ δέρματος φαίνῃ. i. Etiam ſi non dicas, pelle præ te fers. Res ipſa redarguit mendacem, & oris habitus. Vnde illud Ciceronis, Niſi fingeres, non ſic diceres. Videtur ex apologo natum.

Decipula murem cepit. XCII

Εἵλκυσε θὴρα τὸν μῦν. i. Laqueus murem cepit. De recte meritoſq; deprehenſis, & malo dignis. Quaſi dicas, lupus in foueam incidit, aut aper in caſſes.

Iiſdem è literis comœdia ac tragœdia componitur. XCIII

Ἐκ τῶν αὐτῶν γραμμάτων γίνεται καὶ κωμῳδία γράμματα. id eſt, Ex iiſdem literis comœdia tragœdiaq; componitur. Conuenit in eos qui eadem de re norunt diuerſa fingere. Aut qui eadem opera diuerſa poſſunt.

A' fronte præcipitium, à tergo lupi. XCIIII

Ἔμπροσθεν κρημνὸς, ὄπισθεν λύκοι. i. A' fronte præcipitiū, à tergo lupi. Cū aliquis hinc atq; hinc duobus maximis premitur malis, ut in utruncūq; incīderit, pereundum ſit.

Oſcitante uno, deinde oſcitat & alter. XCV

Ἑνὸς χανόντος ἕτερος. i. Cum oſcitat unus, ſtatim oſcitat & alter. Dicēdum quoties exemplo peccati ſtatim prouocatur aliquis ad ſimile facinus. Fit autē hoc occulta quadam naturæ ui, ut qui uiderit oſcitantem, cogatur & ipſe oſcitare. Cuius rei cauſam etiam reddere conantur philoſophi. Simili modo tranſeunt & quidam animorum affectus. Socrates apud Platonem in Charmide, καὶ ὁ κριτίας ἀκόσας πάντα, καὶ ἰδών με ἀπορεῦντα, ὥσπερ οἱ τοὺς χασμωμένους καταπίπτειν ὀρῶντες ταὐτὸ τοῦτο ξυμπάσχουσι, κακεῖνος ἔοικέ μοι ὑπ' ἐμοῦ ἀπορηθεὶς ἀναμάσθαι καὶ αὐτὸς ἀλῶναι ὑπὸ ἀπορίας. i. Hæc ubi audiuit Critias, meq; uidiſſet hæſitantem, quemadmodum ij qui ex aduerſo uident oſcitantes, eodem affectu corripiuntur, iidem & ille mihi uiſus eſt mea dubitatione cogi, ut & ipſe à dubitatione corriperetur. Oſcitantiam autem Latini uocant torporem & indiligentiam. Qui cum ignauis uiuit, facilè fit illorum ſimilis. Omnes enim proclines ſumus à labore ad libidinem, ut ait Comicus. Torpedo piſcis ſuo contactu protinus torpidum reddit. Plato in Menone, δοκεῖς μοι ὁμοιότατος εἶναι ταύτῃ τῇ θαλάττῃ πάρυπτῇ θαλαττίᾳ. καὶ γὰρ αὕτη τὰ ἀεὶ πλησιάζοντα καὶ ἅπτόμενον ναρκᾶν ποιεῖ, καὶ οὐ δοκεῖς μοι νῦν ἐμὲ τοιοῦτόν τι πεποιηκέναι, ναρκᾶν. id eſt, Videris mihi ſimillimus eſſe iſti latæ torpedini marinæ. Nam hæc quoq; ſemper eum qui accedit ac tangit, torpidum reddit. Et tu uideris mihi quoq; tale quiddam feciſſe ut torpeam.

Inter cæcos regnat ſtrabus. XCVI

Ἐν τοῖς τόποις τῶν τυφλῶν κάμων βασιλεύει. i. In regione cæcorum rex eſt luſcus. Inuer indoctos, qui ſemidoctus eſt doctiſſimus habetur. Inter mendicos, qui paululum habet nummorum, Cræſus eſt. Sapit uulgi fœcem.

In arca

In area latitas. XCVII

ἐν ἄλῳ εἰ φανερὸς εἶ. id est, In area occultaris. De eo qui in controuersia negotio, ut non possit non esse conspicuus. Aut qui sic latitat, ut à nemine tamen non conspiciatur. Nam in area nulla latebræ.

Cum licet fugere, ne quære litem. XCVIII

ἐξὸν φεύγειν μὴ ζήτει δίκην. Cum fugiendi potestas est, ne quære litem. Ab Alcibiade apophthegmate natum. Is cum è Sicilia citaretur ab Atheniensibus, ut crimini bus responderet, abdidit se, negans litigandum esse, si quo modo liceret effugere. Subijcientibus aliis, Non igitur confidis patriæ de te iudicaturæ: Imò, inquit, ne matri quidem crediderim. Metuere enim ne fors imprudens albi calculi loco nigrum immitteret. Alcibiadis sententiæ subscribet, quisquis litium expertus est. Græcis unico uerbo dicitur φυγοδικεῖν, qui litē detrectat.

In tergore bouis defecit. XCIX

ἐπὶ βοὸς νεκροῦ ἔκλεψε. i. In tergore bouis defecit, id est, supplex implorat auxilia. Natum à consuetudine uernacula Scythis, quemadmodū testatur Lucianus in Toxaride. Nam apud hos, si quis sortè læsus esset, neq; suppeteret ulciscendi facultas, immolato boue, carnes minutim sectas coquebat, ipse, in tergore humi strato, sedebat, manibus in tergum reductis. Idq; maximū supplicandi genus apud illos habebatur. Accedebat quicunq; uellet capitulari, & carnium portione gustata, dextrq; pede tergori impositò, pollicebatur pro uiribus auxilio futurum. Atq; hoc fœdus apud Scythas sanctissimum habebatur.

Hospes indigenam. C

ξένος ἐγχώριον. id est, Aduena inquilinum, subaudiendum διδάσκει. id est, docet. Vsu fuerit, cum alienæ professionis quispiam alium in propria docet arte. Quod genus si theologus in arte grammatica superet grammatices professorē. Aut si arrogatus, aut adoptiuus filium ejiceret è familia, aut miles ascitius ejiceret colonos.

CHILIADIS TERTIAE CENTVRIA V.

Risus Sardonius. I

Sardonius risus. id est, Sardonius risus. De risu ficto, aut maruleuto, aut insano deniq;. Et sensus ex origo prouerbij adeo uarie tractatur ab autoribus, ut uereor ne risus hic Sardonius non citra risum legatur, tamen aeque mihi uisum est referre quædam. Zenodotus in Collectaneis suis Aeschrylum citat, qui huiusmodi fermè tradiderit in opere De paroemijs, Genitem esse quandam Carthaginensium coloniam, quæ Sardonem regionem inhabitet, ei moremesse, senes septuagesimum prætergressos annum Saturno sacrificare, ridentes interim, ac inuitos esse cōplorantes. Nā turpe dicebant, in funere aut eiulatum edere, aut lachrymas profundere. Hinc adsimulatū risum, Sardonium uocari cœptum. Timæus apud eundem Zenodotum ait, Sardonijs consuetudinē fuisse, ut filij parentes iam grandæuos iuxta fossam, aut præcipitiū, in quo sepelienda forent, collocarent, atq; inde fustibus cædentes, in eam darent præcipites. At illi interim perennes ridebant, existimantes eam mortem felicem atq; egregiā, quòd liberorum impietate interirent. Sunt qui dicāt, in Sardoū insula herbā nasci quandā, cui Sardoe cognomē sit, Apiastro similem. Ea sapore quidem esse dulcem, uerum gustatam, ora hominum in risus dolore contrahere, ut ueluti ridentes emoriantur. Hoc sensisse uidetur Solinus, cum hoc Seruiū grammaticum enarrans hunc ex Vergiliana Thyrside locum,

Imò ego Sardois uidear tibi amarior herbis.

Atq; his fermè cōsimile tradit Lycophronis interpres de risu Sardonio. Seruiū citat Latinus Drepanus in Panegyrico, Serenos ergo, inquit, ultius induebamur, & ad illorum uicem, qui de fato Sardoi graminū succo feruntur in morte ridere, maiebamur læta mœrentes. Neq; rursum desunt, qui Sardonium risum cognominatū autument, ἀπὸ τοῦ σαρσοφαγεῖν τοὺς ὀδόντας, quòd dētes aperiat atq; reuudet, cuiusmodi risus esse solet eorum qui non ex animo rident. Hinc & iocus ille parasiti Plautini cōquerentis, quòd suis dictis nullo pacto iuuenes arrisissent, ac non saltem canes fuissent imitati, ut dentes ostenderent. Et Apuleius, Restrictis fortè si labellis riseris, id genus risum descripsit Homerus iliados o. de Iunone loquens,

Αὐτὰρ ἐπεὶ τὸν εἶδε κακῇ ὑπὸ δηϊοτῆτι
Χάλκεον, ἐκ δὲ γέλασσε, πάρος μὲν ἀνάκτορε χείρε.

Illa quidem labijs ridebat, subila porrò
Frons minimè renitebat.

Adid facit quod scribit Aristophanes in Pace,

Ἡγωμαίων ἐπ' ἀλλήλοισι καὶ σεσηκότας. id est,
Inuicem in se excusperatis ora; diducentibus.

A canibus ducta metaphora, quibus hoc ira indicium est, nudare dentes. Cynicum morem alium equis etiam inesse, si quando parent mordere: unde uulgò nile risum huiusmodi, risum equinū uocant. Rursum alij perhibent, apud Sardinios fuisse receptum, ut ex captiuis pulcherrimos quosq;, ac natu maximos, qui septuagesimū excessissent annum, Saturno mactarent, ridentes in morte, propterea quòd id fortè ac uirile uideretur. Citatur autor Clearchus, Carthagine solennem fuisse morem, ut in magnis uotis puerum Saturno manibus imponerent. Huius statua fingebatur ærea, manibus porrectis. Sub eo forniax erat, ea succendebatur, puer itaq; ignis uapore cōtractus ac retrius, ridentis speciem exhibebat. Deniq; & Simonidē allegat Zenodotus, nouæ fabulæ autorem. Ait enim Talum quempiam æreum uirū priusquam in Cretam perueniret, in Sardiniam accessisse, ubi non paucos mortales necidit. Qui qui morientes ringerentur, risus imaginē quandam exhibentes, prouerbio locū fecerant. Addunt nonnulli, quum è Sardinijs in Cretam transmittere uetaretur, illum in ignē desiliisse, quādoquidē æreī corporis erat, deinde Sardinios pectori suo admotos necare solitum. Emoriebātur autē uelut in amplexu, ac ridentibus adsimiles, nimirū riclu incēdij ui diducto. De hoc Talo ridicula narratur fabula. Aiunt enim hunc à Vulcano ex ære fuisse fabrefactū, Minoiq; dono missum ad Cretenses insulæ tutelam. Erat autē illi unica uitæ uena, eaq; à summa cerulce, ad imos usq; talos porrecta. Ter in singulos dies insulam obibat, excubias agēs. Itaq; & Argo nauem è Colchide cum Iasone redeuntem uetuit in portū Cretensem appellere. Sed à Medea deceptus periit, ut nonnulli dicunt dato ueneno, quod insaniam immitteret: ut alijs placet, ei illa pollicita se illum immortalem redditurā, clauum qui summæ uenæ erat affixum, eduxit, atq; ita sanguine totoq; corporis humore defluente periit. Rursum alij tradunt interisse percussum ære à Pæante circa talum. Dioscor. lib. 6. inter uenena prodidit herbæ speciē esse quandam, quam quidam ranunculum appellant Latinē, Græci batrachion: eam à regione, in qua copiosiùs prouenit, Sardoā, siue Sardoniā dicunt: quæ potu sumpta mentem adimat, labijsq; cōtractis risus speciē præbeat. Atq; inde in hominū uitam sinistri ominis uenisse de risu Sardonio prouerbium. Meminit huius herbæ & Plinius lib. 25. circa finem. Strabo lib. Geographiæ 11. scribit in Gambysene, quæ flumen Alazonium accolit, arā eorum genus quoddā nasci, quod alios ridendo cogat emori, alios flendo desiderio suorum. Quidam addunt de Tarcotella cuius morsum interitus cum risu sequatur. Quin & Aristoteles De partibus animantium lib. 3.

ait, ἰδίῳ etiam traiecta præcordia, in cæteris risum attulisse literis proditum esse, idq; accidere calore quem moveat ultimus. Mortuus est & Zenxis pictus vidit, dum sine fine ridet unum è se pictum, & Chrysippus consiciens asinum insecutum ficus. M. Tullius Epist. familiar. lib. 7. ad Fabium Gallum; Videris, inquit, mihi iucunde, ne si stilum habuerimus videamur, ἡδέως γελᾶν quod significat cæ si ut rerum tot rerum potiretur, multis arriderc atq; applaudere cogeretur; quæ magnopere displicerent. Lucianus in Asino, ἐγέλων ἡδέως ἐπὶ τούτῳ id est, Sardonice ridentes ridebant. Risum inuit, contumeliosum & subsannantem. Idem alibi, ὁ Λέσβιος ἐπὶ σαρδόνιον ἐγέλασε μᾶλλον ἢ ἐπὶ μαλακῷ γελῶτι. id est, Dantis autem Sardonio ridens risu, magis etiam irritauit. In eodem sensu ridetur usurpatum & à Platone lib. De Repub. 1. cum scribit Thrasymachum, quem amarulentum & arrogantem ubiq; facit: Sardonice risisse, Καὶ ὃς ἀκούσας ἀνεκάχασε μᾶλλον σαρδάνιον γελάσας. id est, His ille auditis edito sachino; adde Sardonice risit, ait dixit. Homerus item aliquot locis huius risus mentionem facit, in Odysseæ τ. narrans quemadmodum è procis quispiam, puta Ctesippus Vlyssem in ædibus suis habitu specieq; mendici sedentem, arrepto è sportula bouis pede petisset, atq; ille capite commodum de flexo declinasset ictum.

Μάλιστα δὲ ὑμᾶς Σαρδάνιον γέλασα πόρην.

Quo loco Eustathius interpres admonet, eum ridere risum Sardonium, qui dissimulato dolore ridet: cuius mens intus torquetur, aut molestia discruciatur. Veteres enim risum Sardonium vocasse, quoties aliquis despectum non solum videt, sed etiã irridet: dictum autem παρὰ τὸ σαρδᾶν τὰ χείλη. id est, A deducendo labia. Quomodo fere rident, qui apud sese pernicem aliquã destinant, quemadmodum Vlysses inox sublaturus è medio procos, idq; tam tum in animo statuens, risit risum quendam subamaricatum. Consimilem risum risit apud Hesiodum Iuppiter iratus Prometheo propter ignem furto sublatum. Carmen adscripsi, quod quidem est in primo libro operum eius illustre, ἔργα καὶ ἡμέραι.

Τὸν δὲ γελάσας εἶπε Διὶ μητιόεντι προσηύδα.
Ἰαπετιονίδη πάντων πέρι μήδεα εἰδὼς,
Χαίρεις πῦρ κλέψας καὶ ἐμὰς φρένας ἠπεροπεύσας,
Σοὶ τ' αὐτῷ μέγα πῆμα καὶ ἀνδράσιν ἐσσομένοισιν,
Τοῖς ἀτὰρ ἐγὼ δώσω πῦρ, ᾧπερ ἅπαντες ἀπούρας
Τερπόμενοι ὃν ἦτορ ἐὸν κακὸν ἀνδρὸν ἔσονται.

Deorum ille qui ridet Iouem callidum, & omnia sciuit. Huic animo infenso, qui nubila colligit, inquit,
Prolet lupeti multa tzobinis, dolisq;
Inter mortales suus doctissimus omnes,
Imposuisse mihi gaudes, ignemq; tulisse,
Nempe ingens atroxq; malum, & tibi posteq; futuris,
Quis ego pro rapto igne malum dabo, quo simul omnes
Gaudebunt, proprium q; malum fouisse libebit.
Sic fatus, risitq; pater hominumq; deumq.

Risum hunc fatalem interpretantur, quoties imminet pernicies à fatis destinata. Cuiusmodi fuit & ille procorum, quem describit Homerus eodem libro, quem paulo ante citauimus, alioq; retulimus loco.

Μνηστῆρας δὲ μᾶλλον ἄδην
Δυσηγὲς γέλως ὧρσε, παρέπλαγξεν δὲ νόημα.
Οἱ δὲ ἤδη γναθμοῖσι γελώιοντ' ἀλλοθρόοισιν,
Αἰμοφόρυτα δ' ἄρα πᾶσιν ἐδεύετο δοῦπος ἀέρδειν
Δακρυόεν δὲ μιήνατο, χοὸν δ' ἔτερε δυσθέσι θυμῷ. id est,
Diris procis mouit nullidum Tritonia risum
Haud compescendum, ac animum stupefecit, at illi
Iam malis sine mente quidem ridere alteris,
Carnis frusta & cruda & sanguinolenta vorantes,
Intercre lachrymis implentur lumina, fletum

Senfit & ipse animus.

Opinor & Sardonium risum accipiendum, quem Homerus illatos H. tribuit. Aiacì singulare certamen inuenti,

Τὸν δ' ἐρεβεννὴ νὺξ ἐκάλυψε μετὰ φρεσὶν ἀχνυμένοισιν
Μειδήσας βλοσυροῖσι προσώπασιν. id est,
Sic ingens Aiax sortem mœrens acerbam
Terribili risens vultu

In ridiculissimis quibusdam in Hesiodum commentariis eiusmodi reperi, quo præsertim de risu Sardonio non malè gaudet explicatur, id est huiusmodi.

Ἐπὶ τῶν ἐν ἀπόρῳ καὶ δεινῷ ὄντων καὶ ἀπροσδοκήτως σωζομένων ἐπὶ τοῖς παροῦσι κακοῖς ἐπιγελώντων.

id eſt, riſum concutientem. Cui quidē interpretamēto ſuffragatur ipſius etymologia uocabuli, quā paulo ſuperius oſtendimus, ἀπὸ τῦ σεσηρέναι τοὺς ὀδόντας. Poſtremo nō omnino uidebitur abſurde Sardonius riſus accommodari poſſe, ad riſum luctuoſum ac triſtem, cuiuſmodi tribuit Homerus Iliados Z. Andromachæ, tanquam is indicium fuerit animi, mortem Hectoris præſagientis,

Ἡ δ' ἄρα μιν κυόδεϊ ἀλίξατο κάλπιδι καλῇ
Δακρύσιν γελάσασα. id eſt,
Illa ſinu accepit ſpiranti, flebile ridens.

Eadem in Collectaneis dictionū rhet. ait placere nōnullis, ut de riſu contumelioſo accipiatur, ubi quis deſpectim contemptimq; ridet, de quo prouerbium etiā fertur. Ἀφ' ὕψους καταγέλασ μου. i. E᷑ ſublimi me deridet. Addit idem lapidis eſſe genus, qui riſus Sardonius appelletur. Suidas ſcribit hinc etiam uerbū effictum, ut σαρδάζειν dicantur, qui Sardoniū rideant. Sed iamdudum libet à riſu Sardonio diſcedere, idq; faciemus, ſi prius illud addiderimus, epithetū hoc Sardoniū uarijs formis inueniri apud autores. Apud Lucianū & Ciceronem σαρδώνιον legimus: apud Homerum σαρδάνιον, apud Vergil. Sardoum, apud Lycophronis enarrationem σάρδιον γέλωτα, apud Plutarchum σαρδιανὸς, εἴ τίς ἐστι δι' ὀχλῆς σαρδιανὸς γέλως. i. Si quis eſt animi Sardianus riſus. Stephanus indicauit dici σαρδωνιὸν & σαρδιανιὸν. Tametſi non omnia ab eadem uoce manāt. Nam à Sardo ſiue Sardon inſula, cui quondam nomē fuerat Ichnuſæ, deducitur Sardonius, Sardous & Sardonicus. A᷑ Sardos Illyriæ ciuitate proficiſcitur σαρδίνοι, unde, ſicuti reor, mutato ν in α, σαρδάνιοι. A᷑ Sardis Lydiæ oppido Sardianos & Sardianicos. Ex his ſuccurrit coniectura in Epigrammate Græco, quod modo citauimus, non legendum fortaſſis ὑδροβόρῳ, ſed ὑλυροβόρῳ. Vſurpauit adagium Saluianus lib. 7. Sardonicis quodammodo herbis, omnem Romanorum populum putes ſaturatum: moritur & ridet.

Facta iuuenum, conſilia mediocrium, uota ſenum. II

Celebratur hic uerſus moralis apud Græcos:

Ἔργα νέων, βουλὰ δὲ μέσων, εὐχαὶ δὲ γερόντων. id eſt,
Vota ſenum, conſulta uirorum, & facta iuuentæ.

Huius adagij meminit Ariſtoph. grāmaticus. Hyperides in oratione cōtra Autoclē ex Heſiodo citauit. Nā illius creditur eſſe carmē. Senſus per ſe liquet, nēpe ad rem gerendā adhibendos iuuenes. Nam uiribus ætas ea præpollet. In conſiliis eſciſcendos mediocris ætatis uiros, propterea quòd in his nonnihil detrito uirium uigore, uidet tamen uſu ſuo uerū auctā prudentia. Senes utpote religioſi ſolent à ſuperis optima precari. Cæterum neq; uiribus tam utiles, neq; mente ſatis conſtantes ætatis uitio. Euripides in Melanippo apud Stobæū,

Παλαιὸς αὖν᾽, ἔργα μὲν νεωτέρων,
Βουλὰς δ' ἔχειν χρὴ πατέρων κράτη. id eſt,
Dictum eſt uetuſtum, Facta iuuenum, cæterum
Magis ualent conſilia natu grandium.

Idem imitatꝰ Pindarus cum ait,

Νεότατι μὲν ἁρμόσαι θράσος & δεινῶν πολεμῶν. id eſt,
Iuuentuti congruit audacia crudelium bellorum.

Item Homerus Iliados Π. docet in bello requiri uires, in conſultationibus orationem.

Ἐν δ' αὖ χόρτοι τέλεν᾽ ἀπλεμέων, ἐπέων δ' ἐν βουλῇ,
Τῶν ἔστι μῦθον ἀρέσθαι, ἀλλὰ μάχεσθαι. id eſt,
Bellū manu conſtant, at conſultatio dictis.
Illic pugnandum eſt, neq; proſunt aſſera dicta.

Apud eundem Neſtor in conſiliis præſidium, bello inutilis. Plutarchus in cōmentario, cui titulus, Εἰ πρεσβυτέρῳ πολιτευτέον. Καὶ μάλιστα παρ' ἡμῖν ἡ πόλις, ἔνθα βουλὴ γερόντων, καὶ νέων ἀκροατῶν ἀριστοδιδάσκαλος. id eſt, Et maxime ſeruatur ciuitas, ubi conſilia ſenum, & iuuenum uirorū præcellunt lanceæ. Aeſchines in oratione contra Cteſiphontem teſtatur, hoc Solonis legibus fuiſſe cautum, ut in conſultatione natu maximus primus diceret. Et apud Athenienſes olim fuiſſe morem, ut præco facturus dicendi facultatē ita fonaret, τίς ἀγορεύειν βούλεται τῶν ὑπὲρ πεντήκοντα ἔτη γεγονότων; id eſt, Quis nult concionari ex iis qui quinquageſimum exceſſerunt annum?

Silentij tutum præmium. III

Σιγῆς ἀσύνδωρον γέρας. id eſt, Tutum ſilentij præmiū. Ariſtides in defenſione Periclis ex Cio quopiam poēta citat. Plutarchus in apophthegmatis Auguſto Cæſari aſcribit, qui Athenodori conſilium approbans ſubiecerit, ἔφη καὶ σιγῆς ἀσύνδωρον γέρας. uerſus integer talis uidetur.

Ἀσύνδωρον γάρ ἐστι σιγῆς γέρας. id eſt,
Vacat periclo præmium ſilentij.

Vſurpat Horatius Odarum lib. 3.

Eſt & fideli tuta ſilentio Merces.

Silendo nemo peccat, loquendo perſæpe. Iam olim in prouerbio eſt nobilis illa Simonidis ſententia, quæ celebratur & apud Latinos prouerbij loco,

Nam nulli tacuiſſe nocet, nocet eſſe locutum.

Etiam ſi Valerius Max. lib. 7. cap. 2. ſententiam hanc tribuit Xenocrati. Quid, inquit, Xenocratis reſponſum, quàm laudabile? Quam maledico ſermoni quorundā ſummo ſilentio intereſſet, uno ex his quærente, quur ſolus linguam ſuam cohiberet, Quia dixiſſe me, inquit, aliquando pœnituit, tacuiſſe nunquam.

Felicitas multos habet amicos. IIII

Εὐτυχία πολύφιλος. id eſt, Felicitas multos habet amicos. Simillimum illi quod alibi retulimus.

Τῶν εὐτυχέντων πάντες ἐσὶ συγγενεῖς. id eſt,
Felicibus cognatus eſt, uel quilibet.

Notior eſt ſententia, quàm ut requirat interpretem. Contra in rebus aduerſis aut nulli aut pauci ſunt amici. Pindarus in Nemeis Oda X.

Οἰχθεῖσα τιμὰ φίλων τανσμικρὸν
Φωτὶ, πάντοθι δ' ἐν πόνῳ πιστοὶ βροτῶν
Καμάτᾳ μεῖλαμβάνειν. id eſt,
Periit honor amicorum afflicto uiro, paucíq; in rebus aduerſis fidi mortales ad laboris ſocietatem.

Stulto ne permittas digitum. V

Εὐηθες δάκτυλον μὲν δείξειν᾽ μὴ ἡ τὴν παλάμην καταπίν. id eſt, Stulto digitum ne oſtenderis, ut ne palmam etiam deuoret. Nihil permittendum imprudentibus, quantumuis puſillum. Siquidem in maximis lædunt, ſi uel tantillum commiſeris. Sapit & hoc uulgus.

Opta uicino ut habeat, magis autem ollæ. VI

Εὔχου θεῷ πλησίον ἔχειν, μᾶλλον δὲ τῇ χύτρᾳ. i. Opta ut proximus habeat, magis autem ut olla. Potiſſimum eſt habere domi, quibus eſt opus. Proximum, uicinum habere diuitē, à quo poſſis petere. Videtur è uulgi fece hauſtum.

Habet & muſca ſplenem. VII

Ἔχει καὶ ἡ μῦια πολλῶν. id eſt, Habet & muſca ſplenem. Simillimum illi:

Et pueri naſum Rhinocerotis habent. Item illi, ἔνεστι καὶ μύρμηκι χολή. id eſt, Ineſt & formicæ bilis. Olet ſicem.

Camelus deſyderans cornua, etiam aures perdidit. VIII

Ἡ κάμηλος ὠδιορμήσασα κέρατα καὶ τὰ ὦτα προσαπώλεσεν. id eſt, Camelus dum affectat cornua, & aures inſuper perdidit. Conuenit in eos qui dum peregrina ſectantur, ne ſua quidē tueantur. Sumptum ex apologo de camelis,

qui per oratorẽ cornua à Ioue postularũt, ille offensus stulta postulatione, aures quoq; resecuit: & hoc Apostolij uidetur.

Hercules & simia. IX

Ἡρακλῆς καὶ πίθηκος. id est, Hercules & simia. De minimè congruentibus. Simia dolis ualet, Hercules uiribus antecellit. Affine illi, Formica camelus. Nota est fabula de fratribus Perperis, quos Hercules comprehensos à claua suspendit. Eos ferunt uersos in Simios.

Aut manenti uincendum, aut moriendum. X

Ἢ μένοντα ἀπὸ θανεῖν, ἢ νικᾶν. id est, Oportet aut manentem uincere, aut interire. Dici solitum, ubi certa stat sententia, aut negotium aliquod absoluere, aut immori. Translatum ab instituto Lacedæmoniorum, qui hoc animo prælium inibant, ut aut uictores redirent domũ, aut uicti occumberent. Celebratum est Lacænę cuiusdam apophthegma, quæ filio tradens clypeum dixerit: ἢ ταῦ, ἢ ἐπὶ ταῦ, aut hunc, aut super hunc, Laconice significans, aut referendum clypeum, aut in eo moriendum.

Maritimus cum sis, ne uelis fieri terrestris. XI

Θαλάττιος ὢν μὴ γίνου χέρσαιος γένου. id est, Si sis marinus, absline à terrestribus.

Admonet non mutandam conditionẽ, ne in melius quidẽ. Verum unicuiq; tuendum id uitæ genus, ad quod uel institutus à natura uidetur, uel in quod casu incidit. Mutuo sumptũ ex apologo quodam Æsopico, qui fertur huiusmodi: Cãcer quidam relicto mari, cœpit in agro quodam pasci. Ibi fortè conspectus à uulpe, protinus arreptus ac deuoratus est. Itaque periturus fere deplorauit stultitiam suam, quòd marini generis cũ esset, ad terrestrium animãtium partem defecisse uoluerit. Est apologus non dissimilis de lupo tibijs canente, ac mox canibus irruentibus deplorante, quòd ex coquo factus esset tibicen. Hermolaus Barbarus ad Picum inuertit nõ ineleganter prouerbium, χέρσαῖος ὢν μὴ ζήτει θάλασσαν. id est, Terrestris cum sis ne quæsieris mare.

Thynni more. XII

Θυίνου δίκην. id est, Thynni more, uidere dicitur, qui limis aut altero oculo oblique inspiciũt. Æschylus apud Athenæũ li. 7.

Τὸ σκαιὸν ὄμμα παραβαλὼν θυίνου δίκην. id est, Oculum sinistrum admoliens Thynni modo.

Siquidem Aristoteles indicat Thynnos non cernere nisi leuo oculo, ut ibidem citat Athenæus, quum paulo superius ex eodem autore dixerit illum cernere dextro, sinistro cæcutire. Plinius lib. 9. cap. 17. dicit illos utroq; ebetes esse, dextro tamen paulo acrius cernere. Refertur idem uersus ex eodem autore apud Plutarchum in dialogo De comparatione terrestrium ac marinorum. Addit eũ piscem altero oculo cæcutire, eoq; cum immigrant in mare adhærent terrę, ad dextram, cum emigrant, contra. Potest & ad eos referri, qui aciliter ac diligenter inspiciunt, Persius,

Non fecus ac si oculo rubricam dirigat uno.

Idq; Aristoteles Sectionis 31. probl. 3. & 4. uerè putat euenire, propterea quod oculorum initia ab eodem dependeant. Vnde fit ut dextro occluso, is illa quæ duos mouebat, ad unũ conferatur, hoc uerior, quo contrarior.

Canis reuersus ad uomitum. XIII

Κύων ἐπὶ τὸ ἴδιον ἐξέραμα. i. Canis ad proprium uomitum. Quadrat in eos qui relabuntur in eadem flagitia, à quibus aliquando sunt expiati. Refertur in epist. Petri, his quidem uerbis, Συμβέβηκε γάρ αὐτοῖς, τὸ τῆς ἀληθοῦς παροιμίας, κύων ἐπιστρέψας ἐπὶ τὸ ἴδιον ἐξέραμα, καὶ ὗς λουσαμένη εἰς κύλισμα βορβόρου. i. Accidit autẽ illis illud uerè prouerbij. Canis reuersus ad proprium uomitum, & sus lota ad uolutationem cœni. Sumpta uidelicet metaphora à canibus reformidantibus quod euomuerint, & suibus ab imane protinus ad cœnum recurrentibus. In eãdem sententiam Hebræus ille παροιμιόγραφος. Sicut canis qui reuertitur ad uomitum suum, sic imprudẽs qui iterat stultitiam. Nam hunc, ni fallor, locum Petrus designauit.

Cani das paleas, asino ossa. XIIII

Κυνὶ δίδως ἄχυρα, ὄνῳ ὀστᾶ. id est, Cani das paleas, asino uerò ossa. Cum res præposterè distribuuntur. Veluti si quis indocto munus mittat litterarium, erudito flosculos, aut gladium balteumue, militi librum, episcopo canes uenatorios. Siquidem munera hoc ipso sunt ingrata, quòd apta non sunt. Interdum uertuntur in contumeliam.

Præmouere uenatum. XV

Προσοβεῖν τὰὐ θήραν. i. Præturbare feram. Aristides in Pericle citat ex Platone, ὡς τε ὄντως γ' ἂν ἄφρων αὐτὸς ἐπεσόβει τὰὐ θήραν. i. Igitur ad eum modum, quod ipse ait, turbauit uenationem. Cæteram uerba Platonis in Lyside sic habent, Πῶς τις ἂν σοι ἀλωπῆ ὑφαντὴς ὢν ἢ ἀνασοβοῖ θυρσωνῶν καὶ ἀνσαλωτέραν τὰὐ ἄγραν ποιεῖ. id est, Qualis igitur tibi uideatur esse uenator, si inter uenandum excitet feram, & captum reddat difficiliorem? Dici solitum apparet, ubi quis non satis dissimulat quod molitur. Quemadmodum usu uenit, ut fera tumultu excitata intellectis insidijs, subducat sese.

Rectam ingredi uiam. XVI

Τὴν ὀρθὴν βαδίζειν ὁδόν. i. Rectam ambulare uiã dicitur, qui nusquã deflexit ab honesto. Aristides in Pericle, ὥσ τε βαδίζειν τεταγμένα καὶ τὴν ὀρθὴν ὁδὸν σώζειν τῇ τὼν παροιμίαν. i. ut ordine incedatur, & recta seruetur uia, iuxta prouerbium. Philon de humanitate, ὁδὸν γὰρ οἷα λεωφόρον ἄγουσαν ἐφ' ὁσιότητα ταύτην ὑπέφαλο. i. uiam enim publicam quæ ad æquitatẽ duceret, didicerat hanc Plautus in Casina: Nunc ego Pol in rectam redij semitam. Itẽ paulo post, Sciẽs de uia in semitam regredere. Iubet autem ancilla, ut qui imprudens uerum effutuerat, redeat ad simulationem quam instituerat.

Αὐτόθεν καταβαλε. XVII

Αὐτόθεν καταβαλε. i. Hoc ipso depone loco. Aristides in Pericle, περὶ μὲν δὴ λάλων ὧν πλάτων καὶ ἀργῶν καὶ ἀφελῶν αὐτόθεν καταβαλε, καί τις καὶ ἕωθεν ἐγείρει θεὸς ἀλλ. id est, Iam de loquacibus, ô Plato, ignauis ac timidis, protinus depone, ne fortè aliquis deus alius Tydeus erigat. Interpres indicat prouerbium esse, sumptumq; à uictoribus, qui uetant ne uictus aliquò discedat, sed inibi porrigat herbam, & uictorem agnoscat, ac uictoriæ præmium persoluat. Vsus erit quoties statim & absq; mora iubemus aliquid exhiberi, ueluti probationem eius quod dixerit aliquis, uel promissum uel specimen artis in qua glorietur sese pollere. Vsurpatur & apud Platonem.

Ostium obdite prophani. XVIII

Θύρας ἐπίθεσθε βέβηλοι. i. Fores occludite quicq; prophani. Sumpta est allusio ex Orpheo, cuius hoc citatur carmen,

Φθέγξομαι οἷς θέμις ἐστί, θύρας ἐπίθεσθε βέβηλοι. id est,

Fas quibus est audire loquar, uos turba prophana

Obturate fores.

Iubet ut prophani ostium auribus imponant, ne quid arcani sermonis possit ingredi. Aristides in Pericle, λέγων δὴ τοῦτα πρὸς ὑμᾶς ἐξεστῖ τῶν βεβήλων ὅλως & ὁ λόγος πάντως. id est, Loquor hæc apud eos quibus audire fas est. Prophanorum autem leuis omnino ratio est. Conuenit ut, si quando significabimus nos de rebus arduis & arcanis locuturos esse. Huc respexit Horatius cùm scribit in Odis,

Odi prophanum uulgus, & arceo.

Fauste linguis, carmina non prius

Audita, Musarum sacerdos

Virginibus puerisq; canto. Ouidius,

Lingua fauens adsit nostrorum oblita laborum,

Quæ puto dedidicit iam bona uerba loqui.

Ante sacrificiũ præco clamore solebat iubere populum fauere linguis, hoc est uerba boni omnis loqui: unde & fauentia dicitur bona ominatio. Item Seneca de philosophia agẽs: Et ipsam ut deos, & professores eius ut antistites colite, & quoties sacrarum literarum mentio interuenerit: fauete linguis. Hoc uerbum non ut plerique existimant, à fauore trahitur, sed imperatur silentiũ, ut rite peragi possit sacrũ, nulla uoce mala obstrepente. Sed plusculum habebit gratiæ, si per ironiam adhibeatur, ueluti si quis recitaturus sophisticas aliquas Scotistarum argutias, ita præfetur, ὑῦρας ἐπίθεσθε βίβλοι. Ad hunc modum non semel usurpauit Lucianus.

Ad restim funiculum. XIX

Ἐπὶ σχοινίον. i. Ad restim funiculum: subaudiendum, ἄδεις, aut reddis: ubi quis ijsdem rebus abundat, aut similia similibus pẽsat. Cognatum illi, λίνῳ σαυτὸν λῦε. id est, Linum annectis lino: ueluti si quis mendacium attexat mendacio, dolum dolo, nugamentum nugamento.

Salem & fabam. XX

ἅλα καὶ κύαμον. i. Salem & fabam: subaudiendum, proposuerunt, aut si quod aliud ad sententiam magis appositum uerbum. Diogenianus admonet dici solitum de his qui fingerẽt se scire quidpiam, quod nescirent, atq; hinc esse natum prouerbiũ, quod olim mos fuerit, ut diuini salem & fabam proponerent. Quod quoniam dubitabam diuersum ne esset ab illo quod in prima retulimus Chiliade, an non, hic repetendam duxi. Nam hoc modo citatum inuenio in ueustis Græcorum exemplaribus.

Ἐκποδίσαι. XXI

ἐκποδίσαι, Græci prouerbiali metaphora uocant elabi ac suffugere. Aristophanes in Auibus,

Ὡς παρ' ἡμῖν οὐδὲν ἀσχρὸν ἔστιν ἐκποδίσαι. id est,

Quippe apud nos turpe nõ est, suffugere de cassibus.

Ductum est ab auibus quæ nonnunquam elabuntur è retibus seu laqueis. Aiunt autẽ perdicẽ præcipuæ calliditatis ad id, ut aucupum manus effugiat. Quæ quidem de re libet ipsius Aristotelis uerba subscribere, quæ scripta sunt lib. De natura animantium 9. καὶ ἐκ τῶν ὠῶν τίκτουσι καὶ ἐπωάζουσιν, ἵνα μή τις καταυοήσῃ τὸν τόπον πολὺν χρόνον προσιόντων. ὅταν δέ τις θηρᾷ πλησιάσῃ τῇ νεοττίᾳ, προσυπολύεται ἡ πέρδιξ τὸν θηρεύοντα, ὡς ἐπιλαμβανόμενον ἀεὶ καὶ ἀπάγεται ὑπ' ἀνθρώπου μέχρι ἐκείνου, ἕως ἂν διαδράσῃ πᾶν τὸ νεοττὸν ἕκαστον. μετὰ δὲ ταῦτα ἀναπτᾶσα αὐτὴ ἀναπαλέται πάλιν. i. Nec eodẽ in loco pariũt & incubant oua, ne quis animaduertat, si diutius in eodem assideant loco. Porrò cum inter uenandum inciderit quispiam in nidũ, prouoluitur perdix ad pedes uenãtis, perinde quasi capienda sit, ad eumq; modum illum allicit ad se quasi capturum, dcinec interim pulli singillatim effugerint. Quod ubi factũ est, & ipsa subuolans pullos reuocat. Hactenus Aristoteles. Neq; uerò grauabor huic adscribere loco, quod in eandẽ fermè sententiã scribit Plutarchus libro cui titulum fecit, πότερα τῶν ζώων φρονιμώτερα, τὰ χέρσαια ἢ τὰ θαλάττια. i. Vtra animalia sunt prudẽtiora, terrestria an marina. Ἀλλὰ μὴν θαυμαστὸν ὅμως μετὰ τῆς φιλοσόφου παρδίκης ὡς διέκωπτον τοὺς μὲν νεοττοὺς ἐβίζοντι μηδὲν πω φθέγγεσθαι δυναμένους ὅτ' ἂν διώκωσιν καταβαλόντας ὑπτίους ἑαυτοὺς βῶλόν τινα ἢ σύρφετὸν ὑπὸ τοῖς σώμασιν, οἷον ἐπιλυγαζομένους. Αὖται δὲ τοὺς διώκοντας ἀπάγουσιν ἄλλη, καὶ πόρρωθεν ἑαυτὰς ἐμποδὼν διαπετόμεναι· καὶ τέλος μικρὸν ἐξαναστᾶσαι, μέχρις ἂν οὕτως ἁλισκομένου δόξαν ὑπολάβωσι μακρὰν ἀποπαύσουσι τῶν νεοττῶν. i. Aliã uerò calliditatẽ in hã sit prolis amore coniunctam perdices exhibent: nã pullos adhuc inuolucres cõsueficiunt, ut supinos prosternãt sese, glebam aut palearũ tegumentũ aliquod impositũ corpori sustinẽtes, atq; ita ueluti obtecti deliteant, ipse interim uenantem aliò abducunt hac arte. Allicunt illic ad sese, prouolantes ad pedes, ac paulatim prodeuntes, ac tandiu spem ostendũt capiẽdi sui, donec eũ procul à pullis abstraxerint. Ex his uerbis arbitror satis liquere, quid sibi uelit ἐκποδίσαι, nimirum elabi, perdicũ arte ingenioq; Interim alluſum est ad cauponem quendam insigniter improbum, cui nomen inditum Perdix, quòd elaudicaret. Eius meminit Aristophanes in Auibus.

Munus Leuidense. XXII

Munus Leuidense, Cicero prouerbiali nimirum figura uocat ~~munus uile, necinq; pretij~~, cuiusmodi uulgaribus amicis missitare diuites cõsueuerunt. Sic enim scribit ad Dolobellã lib. Famil. epist. 9. Orationculam pro Deiotaro quam requirebas, habebam mecum, quod nõ putarã, Itaq; eam tibi misi. Quã uelim sic legas, ut causam temẽ & inopẽ, nec scriptionẽ magnopere dignã. Sed ego hospiti ueteri & amico, munusculũ mittere uolui Leuidẽse crasso filo, cuiusmodi ipsius solent esse munera. Seruius ostendit Leuidensem uestis genus esse uile, raro, tenuiq; textu. Quondam inter hospitum Xenia, uestes imprimis erant. Vnde & apud Iuuenalẽ queritur quispiã uestes donari, uilio crasso, coloreq; malo.

Et malè percussus textoris pectine Gallus.

Proinde M. Tullius ~~oratione~~ ~~suam parum elaboratum~~ atque expolitum, Leuidense munus appellat. Eleganter accommodabitur ad munus leuiculum, aut officium uulgare, non admodũ ex animo, neq; diligenter præstitũ amico cuipiã uulgari. Huic diuersum est illud πελλωσία χιτὼν. i. Pellnea tunica. Et συλλώσῃ & χλαμύς. id est, Silosontis chlamys.

Multi discipuli præstantiores magistris. XXIII

M. Tullius lib. Epist. famil. 9. scribens Varronì, senatũ quendã refert, haud dum scio ex quo poeta. Cuius sententia etiã hodiernis temporibus uulgò celebratissima fertur, Aduenit, inquit, Dolobella. Eum puto magistrum fore.

Πολλοὶ μαθηταὶ κρείσσονες διδασκάλων. id est,

Plerique discipuli magistros anteeunt.

Ad uarios usus potest accõmodari, uel ad simplicem sensum, puta frequenter euenire, ut discipulus eruditione superet eũ à quo literas, aut artem quampiam didicit. Aut per iocum, cum significabimus improbitate uinci, qui malitiæ doctor fuit: ueluti si quis deciperetur ab eo, cui uiam ac rationem imponendi demonstrasset aliquando: siue cum quis ordine conditioneq; inferior, tamen plus ualet quàm is qui non parere, sed imperare uidetur.

Ad Herculis columnas. XXIIII

Ἡράκλειαι στῆλαί, iam olim in prouerbio sunt, ut admonet Pindari interpres. Sic enim uulgò dici solere, τὰ πέρα γαδείρων ὑπὲρ πλατέα. i. quæ ultra Gades, inaccessa. Quo significant ultra columnas Herculis non esse quò progrediare. Columnas has Hercules ibi fixisse dicitur cum boues uestigaret Geryonis, tanquam illic esset suprema orbis meta. Pindarus in Nemeis, γαδείρων τὸ πρὸς ζόφον ὑπὲρ πλατύ. i. Non ulterior accessus ad occidentem, ultra Gadira. Item alibi,

Εἰ δ' ὦν καλὸς ἔρδων τ' ἐοικότα μορφᾷ,
Ἀνδρείαις ὑπερτάτοις ἐνίβα
Παῖς ἀρισσοφάνες, ὃν ἔτι πρώτοις
Ἀβάταν ἄλα κιόνων
Τπὲρ Ἡρακλέος πρᾶξαν ὑμαρές,
Ἥρως θεὸς ἅς ἔθηκε Ναυτιλίαις ἐσχάτας.

Sentit Aristophanis filium ad extremam peruenisse laudem, ultra quam non posit crescere, qui quidem egregiæ formæ, facta adiunxerit illustria. Quòd si quis præterea quicquam

laudis requirat, id perinde esse, ac si quis ultra columnas ab Hercule fixas conetur transire. Rursus in Olymp. Hymno 3.

Νεῶτε πρὸς ἔσχατιαν θύ-
Ρων ἀρετᾶσιν ἱκάνων ἄπιστα
Οἰκόθεν ἡρακλέος φυλάσσων τὸ πρόσω
Δ' ἐγὼ σοφοῖς ἀβάσιμον Καλοφοις. id est,

Nunc sanè ad extremos limites uirtutibus perueniens Theron, attingit à domo Herculis columnas. Quod autem ultra est, sapientibus pariter & insipientibus inaccessum. Consimilem in modum usus est Gregorius Nazianzenus in Monodia, sentiens Basilium eò perfectionis peruenisse, ut longius progredi negatum esset humanæ naturæ. Heraclides Ponticus in allegorijs Homeri, improbos Homeri poëmatis interpretes exigendos putat ὑπὲρ ἡρακλέος ἔσχατας φύλας καὶ τὸν ἀβάσιμον ὠκεανὸν βάλασσαν. id est, Vltra Herculis extremas columnas, & inaccessum Oceani mare.

Ariolari. XXV

Ariolari prouerbio dicebatur, qui nihil adferret certi, nihilq; præsentis emolumenti, uerum in diem modo polliceretur. Ita Dorio leno in Phormione Terent. aduleſcenti Phædriæ pecuniam daturum se promittenti dicentiq;, Non mihi credis? respondit, Ariolare. Item Sannio in Adelphis, Sed ego hæc ariolor. Sumptum à diuinis qui prædicunt euentura. Futurorum autem nulla certa cognitio, quemadmodum eleganter dictum est à Pindaro,

Τῶν μελλόντων τετύφλωσται φρένα,
Πολλὰ δ' ἀνθρώποις παρὰ γνώμαν ἔπεσεν,

Quorum carminum hæc sententia, cæcam esse rerum futurarum scientiã. Mortalibus antè multa præter spem euenire.

Ciceris emptor. XXVI

Equidem arbitror & illud inter prouerbia referêdũ, quod ait Horat. in Arte poëtica, Ciceris & nucis emptor. Infimæ sortis hominem, deq; ima plebe quempiam significans.

Offenduntur enim quibus est equus, & pater, & res,
Nec si quid fracti ciceris probat & nucis emptor,
Aequis accipiunt animis, donant'ue corona.

Nemo quenquam ire prohibet publica uia. XXVII

Prouerbij speciem habet & illud Plautinum ex Curculione: Nemo ire quenquam prohibet publica uia. Quo significant rerum communium æqualem omnibus usum esse, neq; cuiquam uertendum uitio, quod ius publicum concedit. Plautus ad sensum turpiculum deflexit, nempe ad usum scorti publicitus prostantis. Videtur autem efficium ad imitationem Pythagorici symboli iubentis, Δι λεωφόρου βαδίζειν. i. Publicam ingredi uiam, aut contra, Δι λεωφόρου μὴ βαδίζειν. Quò quidem mihi respexisse uidetur Flaccus in Arte poëtica, quum ait,

Publica materies priuati iuris erit, si
Nec circa uilem patulumq; moraberis orbem,
Nec uerbum uerbo curabis reddere.

Hinc belli initium. XXVIII

Inter prouerbia quæ sumuntur ex alluſionibus autorum, mihi non uidetur illud silentio prætereundum, quod ex Thucydide usurpauit Lucianus in Pseudomante, καὶ τῷ ὄντι δι' ἐκεῖνο μάλιστα δὴ τὸν πόλεμον ἐνθένδε ἄρξασθαι ὁ Θουκυδίδης ἔφη. id est, Et iuxta Thucydidem iam hinc belli initium. Id ad uarios usus poterit accommodari, siue cum ad incipiendum negotium accingi significamus, siue cum alicunde natam simultatem innuimus, ac tumultum rerum exortum. Ad eundem Thucydidis locum non dubium quin alluserit Aristophanes in Acharnensibus,

Καὐθένδε δὴ καὐθένδε, ἐς τοῦτο τὸ ἔπος.

Atq; illud καὐθένδε, eo loco frequentius iterat, quo magis consentaneum, illum alluſione ad locum abusum fuisse.

Inanium inania consilia. XXIX

Κενοὶ κεναὶ βουλεύσεις. i. Inanium inania consilia. καὶ κενοὶ κενὰ λογίζονται. Inanium inanes cogitationes, cum quis sua spe frustratur. Cognatum illi, μωρὸς μωρὸς λέγει. i. Fatuus fatua loquitur. Natũ aiunt ex cuĕtu: nam Archias stipulatus à Demetrio quingenta auri talenta, ut Cyprum proderet, re deprehensa, arrepto fune ex his quibus tenduntur tentoria suspendit sese. Refertur in Græcorum collectaneis.

Nutricum more male. XXX

Καθ' ὅσον δ' ἀτίτθαι γε σιτίζουσι κακῶς. id est,

Pascis profectò more nutricum male.

In uetustissimis quibusdam prouerbiorum collectaneis reperi, quæ quidam Plutarcho tribuunt. Extat autem apud Aristophanem in Equitibus, qui quidem & metaphoræ rationem explicat his uersibus,

Καθ' ὅσον δ' ἀτίτθαι γε σιτίζουσι κακῶς,
Μασώμενον γὰρ ὧδε μᾶζ' ὀλίγην ἐντίθης,
Αὐτὸς δ' ὅλην ζωπλάσιον κατέσθιεις. id est,

Pascis profectò more nutricum male:
Nam ubi manderis, paulum huic in os dein inseris:
Ipse ast præ illo uel triplum glutis cibi.

Conuertet igitur in eos qui de lucro paululum aliquid impertiunt socijs: aut qui sic facultates alienas administrant, ut maximam partem in suos conuertant usus, id quod hodiq; tutorum uulgus facitat.

Amphictyonum consessus. XXXI

Ἀμφικτυονικὸν συνέδριον. i. Amphictyonicus consessus. De frequenti grauium uirorum conuentu. Ductum à conuentu illo Græcorum olim celebratissimo, qui Amphictyonũ dicitur, uel ab Amphictyone Deucalionis filio, qui cum rerum potiretur, gentes Græcanicas dicitur conuocasse, ut citatur autor Theopompus in 8. Historiarum lib. ac testatur Pausanias in Phocaicis. Porrò populi qui in id consilij conuenire solĕt, numerantur duodecim, Iones, Dores, Perrhæbi, Bœoti, Magnetes, Achæi, Phthij, Malienses, Dolopes, Aenеanes, Delphi, Phocenses. Vel inde nomen inditum Amphictyonum, quod undecunq; ad id consilium ex omni Græcia conueniretur, ut placet Anaximeni & Androtioni in Atticarum descriptione rerum, apud Pausaniam, in eo quem modo ostendi loco. Quo quidem & alia complura super hac re non indigna lectu referuntur, si quis forte requiret. Nos ad enarrationem prouerbij putamus hæc esse satis. Venustius fuerit adagium, si per ironiam torqueatur ad indoctorum conuentum, qui sibi tamen Solones esse uideantur.

Etiam capillus unus. XXXII

Celebratur & Mimus, ni fallor, Publianus admodum prouerbiali specie:

Etiam capillus unus habet umbram suam.

Quantumuis pusillum commodum iuuat, quantumlibet exiguum delictum nocet.

Xenocratis caseolus. XXXIII

Ξενοκράτης τυρίον. id est, Xenocratis caseolus. De cibo qui perquam diu durat, priusquàm absumatur. Quanquam nihil ueteret, quo minus ad alia quoq; transferatur, puta ad uestem, ad librum, ad pecuniolam, aut simile quippiam, quo sic parce circumspectèq; quispiam utitur, ut quàm diutissimè duret. Sumptum adagium ab admirabili Xenocratis philosophi frugalitate. Quem tradunt sæpenumero obsonia iam rancida facta abiecisse, neq; rarenter euenisse, ut cum cadum aliquem relinire uellet, iam uinum reperiret in acorem uersum. Proinde prouerbium appositè dicetur in sordidos quosdam, quibus hic mos omnem penum eousque seruare quoad fuerit corruptus: perinde quasi nefàs sit rebus synceris & integris frui. Adagium refertur in Stobæi Collectaneis.

Aperto

Aperto pectore. xxxiiii

Aperto pectore dicimus, pro eo quod eſt, uehementer ex animo citraq; fucum, quaſi remudatis animi penetralibus. M. Tullius in lib. De amicitia: In qua niſi, ut dicitur, apertum pectus uideas, tuumq; oſtendas, nihil fidum. Plinius iunior Fabato: Epiſtolarum quas mihi, ut ais, aperto pectore ſcripſiſti, obliuiſci iubes: at ego nullarum libentius memini. Alluſum eſt autem ad Momi dictum, qui feneſtras in hominum pectore deſideraſſe fingitur, quo liceret inſpicere, quod nam in ſpecubus illis reconditum eſſet. Perſius in 5. Satyra.

Vt quantum mihi te ſinuoſo in pectore fixi
Voce traham pura, totumq; hæc uerba reſignent
Quod latet arcana non enarrabile fibra.

Similiter apud Naſonem Phœbus: _Aſpice uultus
Ecce meos, utinamq; oculos in pectore poſſes
Inſerere, & patrias intus deprendere curas.

Ad calcem peruenire. xxxv

Ad calcem peruenire, pro eo quod eſt, ad metam finemq;. Prouerbialem habet figuram, quoties ad aliud quippiam deſlectitur, quàm ad corpus humanum. M. Tullius lib. De amicitia, Vt cum æqualibus poſſes uiuere, cum quibus tanquam è carceribus emiſſus, cum iiſdem ad calcem, ut dicitur, peruenire. Idem De ſenectute, Nec uero uelim quaſi decurſo ſpatio à calce ad carceres reuocari. Ad hanc attinent formam etiam illa, uſq; ad plaudite, id eſt, uſque ad extremum finem. Idem in eodem ſermone, In quocunq; fuerit actu probetur. Nec ſapienti uſq; ad Plaudite uiuendū. Rurſum alibi, Quibus qui ſplendide uſi ſunt, hi mihi uidentur fabulam ætatis peregiſſe, neque tanquam inexercitati hiſtriones, in extremo actu corruiſſe. Rurſum aliàs in eodem opere: Extremum actum tanquam ab inerte poëta eſſe neglectum. Quanquam huius generis alibi à nobis facta mentio.

Bellum omnium pater. xxxvi

Πολέμου ἅπαντων πατήρ. id eſt, Bellum omnium pater. Lucianus ueluti prouerbio iactatum refert, in commentario De ratione conſcribendæ hiſtoriæ, μᾶλλον ὑ θουκυλίδαι καὶ ἡρόδοτοι καὶ ξενοφῶντες, ἅμα ἅπαντες. καὶ ὡς ἔοικεν ἀληθὲς ἀρ' ἦν, ἐπεὶ τὸ, πόλεμου ἅπάντων πατήρ, ἐς καὶ συγγραφίας τοσάτας ἀνέφυσεν, ὑπὸ μίας τῆ πλήγῆ. id eſt, Quin potius Thucydides, Herodoti, Xenophontes nobis erant omnes: adeo ut uerum eſſe uideretur illud quod dicitur, Bellum rerum omnium pater, ſiquidem tam multos ſcriptores produxit unico ictu. Prouerbium ideo dictum eſt, quòd bellum omnium rerum nouarum autor eſt, ut ex eo ueluti nata uideantur uniuerſa. Niſi quis malit ad philoſophorum quorundam decretum referre, qui dixerunt, rerum ſummam è lite progigni.

Phaniæ ianua. xxxvii

Φανὶς θύρα. id eſt, Phaniæ ianua. Euſtathius in Odyſſeæ ω, oſtendit dictum de his qui ſimulant ſeſe congeſtas opes habere, quæ nuſquam ſunt. Ductum à Phania quodam, qui falſam de ſe præbuerit opinionem, quaſi multam diuitiarum uim domi conſtructam ac reconditam haberet. Diximus alibi de Phani ianua, in prouerbio Phani oſtium, quod an idem ſit cum hoc, nec'ne, uiderint docti.

Εκλινίσαι. xxxviii

Εκλινίσαι, Prouerbiali figura dictum oſtendit Euſtathius in tertium Iliados: Sumpta metaphora à piſcibus, qui ſuffugiunt à retibus, qui'ue ab hamo elabuntur. Nam linea rectia dicuntur etiam Latinis, ut Mauoni, Humida linea trahunt. Ineſt autem piſcibus quibuſdam genuina quædam calliditas è retium textis elabendi, quemadmodum elegãter de Ceſtreo narrat Oppianus lib. 3. Sed carmen ipſum, quandoquidem autor non admodum adhuc uulgatus eſt, adſcribere præſtat.

Κεστρέὺς μὲὺ πλεκτῦσιν ὑ ἀγκοίνοις λίνοιο
Ἑλκόμεὺ, ἀλλοτ ὅτι περίδρομον ἠγνοίησεν.
Ὑψι δ' ἀναβρώσας λελιημένος ὑδατος αὐρας,
Ὀρθὸς ἄνω σπεύδων ὕδατος σθένει καὶ ἁλμαὶ κούφῳ
Ὀρμᾶται, βαλὼν ὑ σαόφρονα ὑ ἐμάτησεν.
Πολλάκι γὰ ῥιπῆσι κὶ ὑγρὰ πτέσματα φιλλῶν
Ὑπιδίως ὑπόδυτο ὑ ἀγκίλου ξε μέροιο.
Εἰ δ' αὖ ὅ γ' ἐφορμηθεὶς πρῶτον τόλον ἔβλιτ ἀλισθῆ
Ἰὸς βρόχου, ὑκ ἔτ' ἔπειτα διαίξεται, ἀλλ' ἀνορύσσ

Ἀχνύμενος, πάρη δ μαθὼν ἀποπάυεται ὁρμῆς. id eſt,

Ceſtreus dum trahitur ſinuoſis æquore textis,
Haud illum quà ſuffugiat, latet, arsq; doluq;,
Subſilit in ſublime alacer, ſaltuq; citato
Viribus eniti quantum ualet omnibus, undas
Emicat in ſummas ſublato corpore toto.
Ingenio fortuna fauet, nam ſubera ſæpe
Quæ ſummos tollunt funes, retinacula caſſis
Tranſilit, & fatum elabens fugit improbius atrum.
Sin primum experius ſubſultum, in retia rurſum
Delapſus recidat, iam nec pugnare laborat
Anxius, aut fruſtra niti, doctusq; periclo
Nec iactat ſeſe, neq; ſurſum promicat unquam.

De permultis item aliis piſcibus ad eundem commemorat modum, quibus artibus elabantur capti. Sed reliqua perſequi prælongum. Illud non iniucundum ſcitu, quod de piſce torpedine narrat poëta Claudianus, quemadmodum illigatus hamo, ſubducat ſeſe, ui ueneni per linum atque harundinem ad piſcatoris uſque manum immiſſa. Carmen ſic habet, quur enim grauer adſcribere, tam elegans, tamq; feſtiuum?

Si quando ueſtita cibis incautior æra
Hauſerit, & curuis frenari ſenſerit hamis,
Non fugit, aut uano conatur uellere morſu.
Sed propius nigræ iungit ſe callida ſetæ,
Et meminit captiua ſui, longeq; per undas
Pigra uenenatis effundit flamina uenis.
Per ſetam uis alta meat, fluctuſq; relinquit
Abſentem uinctura uirum. metuendus ab imis
Emicat horror aquis, & pendula fila ſequutus
Tranſit harundineos arcano frigore nodos,
Victricemq; ligat concreto ſanguine dextram.
Damnoſum piſcator onus, prædamq; rebellem
Iactat, & amiſſa redit exarmatus habena.

Ariſtophanis interpres putat ab auibus traductum. Conſimili figura Perſius Satyra 5.

Ne trepidare uelis, atq; arctos rodere caſſes.

Αἰγυπτιάζειν. xxxix

Αἰγυπτιάζειν dicebantur aſtuti & impoſtores. Sumptū à moribus eius gentis. Theocritus, ἦν συρακοσίαις,

Οὐδεὶς κακοδαὴς
Δαλᾶται ϕ ἰοῦσα παρίρπων αἰγυπτιεῖ. id eſt,
Lædit ſceleratus
Aſtu Aegyptiaco obrepens iam nemo, nocet'ue.

De moribus Aegyptiorum teſtatur & illud ex Aeſchylo, quod alibi retulimus,

Δεινοὶ πλέκειν τὰς μηχανὰς αἰγύπτιοι. id eſt,
Aegyptij miri ſtruendis artibus.

Citat hoc prouerbium Syneſius in Encomio caluitij. Quanquam nonnunquam αἰγυπτιάζειν accipi ſolet, pro eo quod eſt adurere, ut in hoc carmine,

Χρυσὸν ϕ πλὶ σὸν ἥλιε λάμπων φλογὶ
Αἰγυπτιάσῃ. id eſt,
Tuum colorem Phœbus ardens igneis
Flammis aduret.

Ne bolus quidem relictus. xl

Οὐδ' ἔγκαφος λέλειπται. id eſt, Ne bolus quidē relictus eſt, hoc eſt, nec uel pauxillum. Euſtathius enarrans tertium

Odyſſeæ librum, citat hunc Eupolidis uerſum,

Οὐχὶ λελουμένῳ τ' ἐμοῦ δοῦ' ἔγκαρσον. id eſt,
Nec bolus è meis relictus rebus eſt.

Nam ἔγκαρσον, id apud Græcos ſignificat, quod nos uulgata uoce magis quàm Latina, morſellum dicimus, à uerbo κάπτω, quod eſt auide comedo.

Rex aut aſinus. XLI

Βασιλεὺς ἢ ὄνος. id eſt, Rex aut aſinus. hoc eſt, aut uictor, aut uictus. Simile illi, ἢ τρὶς ἓξ, ἢ βοῦς ὑβδοι, aut ter ſex, aut tres tali. Euſtathius Odyſſeæ ſextũ enarrans librũ oſtendit metaphorã ductam ab his qui ludunt ſphæra: quibus qui uiciſſet, rex appellabatur: qui uictus fuiſſet, huic aſino nomen erat. Plato in Theæteto, ὁ ἢ ἀμαξοῦν, καθιέλῃται ὥσπερ φασὶν οἱ σφαιρίζοντες, ὄνος, ὃς δ' ἂν περιλίπῃ ἀναμάρτητος, βασιλεὺς ἡμῶν, i. Qui aberrarit, is deſidebit, quẽadmodum dicunt ij qui ſphæra ludunt, aſinus: qui uero nihil aberrãs uicerit, rex noſter eſto. Iulius Pollux lib. De rerum uocabulis 9. ſphæra ludẽdi quatuor modos cõmemorat, quorum primus appellatur ἐπίσωρος, alter φαινίδα, ſeu φαινίδα, tertius ἀπόξαξις, quartus ὁρμαία. Quorum poſtremum, nam is ad prouerbium proprie facit, deſcribit his uerbis, Ἡ ἢ ὁρμαία. ὁ μὲν ἀναπλάσας αὐτὴν ἀποξέσπερε τὸν σφαῖραν εἰς τὸ ὁρμητήριον. τοῦτο ἢν ἀλαμπὲς φιλοτιμία τοῦ ἐς γῆν ἀντὶ τοῦ ἐμπεσεῖν ἀρπάσαι ὅπερ ἔοικεν ὅμοιον ἦν φαίαξιν ὑποδηλοῦν. ὁπότε μέν τοι πρὸς τὸ τοῖχον τὸν σφαῖραν ἀφιεμένην, τὸ πλῆθος τῶν ψυμμάτων ἐλογίζετο. ὁ μὲν ὑπὸ μὲν ὑπὸ ὄνος ἐκαλεῖτο ἡ ὧν ἐποίησε τὸ προσαχθὲν, ὁ ἢ νικῶν βασιλεὺς τε ἦν ἡ ἐπέταττεν. id eſt, Vrania uero ludus ſic habet: aliquis reſupinans ſeſe, ſphæram in cœlum mittit: reliquis autem certamen erat ut eam prius quàm in terram recideret, raperent: id quod in Phæacibus ſignificare uidetur Homerus. Sane uero cum aduerſus parietem ſphæram miſiſſent, numerus ſubſultuũ cenſebatur: & qui uictus fuiſſet, is aſinus appellabatur: & quicquid imperatum eſſet, faciebat: rurſum qui uiciſſet, is & rex erat, & imperabat. Hactenus Iulius. Porrò locus quem ex Homero citat, eſt Odyſſeæ θ, ad hunc modum,

Τὸν δὲ περιφραδέως ἧκε ῥιβαρὸς ἀπὸ χειρὸς,
Βόμβησεν ἠλίβατος, ἦλτο δ' ἐπήξεσθαι ποτὶ γαίῃ
Φαίηκιν δολιοφρονέουσι, μνησιλάοισι ἀνδράσι,
Λαὸς ὑπὲκ ῥιπῆς, ὀδὸν ὑπέρβαλλε σήματα πάντων. i.
Verſatum hunc ualida ſubmiſit in aëra dextra,
Intonuit lapis: aſt in humum formidine fidunt
Phæaces gens gnara maris, ratibuſq; ſuperba
Ob ſaxi iactum, ueriti id procul omnia ſigna Tranſuolat.

Ab hac forma non uidetur alienum quod eſt apud Plautum in Pœnulo, Rex ſum, ſi ego illum hodie hominem ad me illexero. Licebit uti, cum ſignificabimus iaciendam aleam, quæ uel ſummos reddat uel infimos.

Stellis ſignare. XLII

Ἄστροις σημαίνειν τὴν ὁδόν. id eſt, Stellis uiam ſignare dicuntur, qui notulis quibuſdam & coniecturis rem aliquot perueſtigatu difficilem inquirit. Euſtathius exponens quintum Odyſſeæ librum, admonet conuenire in eos, qui longam ac deſertam ingrediuntur uiam. Sumpta metaphora à nautis, qui in nocturna nauigatione uiam ſtellarum obſeruatione coniectant. Quemadmodum apud Homerum Vlyſſes Odyſſeæ libro quinto,

Αὐτὰρ ὁ πηδάλιον ἰθύνετο τεχνήσιος
Ἥμενος· οὐδὲ οἱ ὕπνος ἐπὶ βλεφάροισιν ἐπίπτε
Πληϊάδας θ' ὁρόων βραδὺ δύνοντα βοώτην,
Ἄρκτόν θ', ἣν καὶ ἅμαξαν ἐπίκλησιν καλέουσι. id eſt,
At clauo ille ſedens nauim mira arte regebat,
Nunquam corripuit nutantia lumina ſomnus:
Verum Pleiadas ſpectat, ſeriq; Booten
Occaſus, urſamq; alio cognomine currum.

Alluſit huc eleganter M. Tullius lib. Academicarũ quæſtionum 4. cum ait, Abſoluti ſapiẽtis eſſe, non duci opinionibus, ſed certò uerum tenere, idque ductu & indicio Cynoſuræ, quæ quòd minore orbe circumferatur, utpote polo uicinior, certius monſtrat uiam, etiam ſi minus ſit conſpicua. At nondum perfecte ſapientem, dum ubiq; quod probabile uidetur, amplectitur, interdum errantem, ueluti Helicen ſequi, quæ ut clarior eſt, & magis oculis perſpicua, ita nõ perinde certa uiæ monſtratrix, quòd latiore ambitu circũagatur, eo quòd à polo ſeu uertice mundi longius abſit. Verba Ciceronis ſunt hæc: Nec tamen ego is ſum, qui nihil unquam falſi approbem, qui nunquam aſſentiar, qui nihil opiner. Sed quærimus de ſapiente. Ego uero ipſe & magnus quidem ſum opinator. non enim ſum ſapiens, & meas cogitationes ſic dirigo, non ad illam paruulam Cynoſuram,

Quæ fidunt duce nocturna Phœnices in alto,
Vt ait Aratus: eoſq; directius gubernant, quòd eam tenent,
Quæ curſu interiore, breui conuertitur orbe:

Sed ad Helicen & clariſſimos ſeptentriones, id eſt rationes has latiore ſpecie non ad tenue cẽlimatas. Eò fit, ut errem, & uager latius. Scio mihi factam alibi huius prouerbij mentionem: uerum quoniam nactus eram quædam non indigna cognitu, uiſum eſt hic repetere.

Sambucam citius. XLIII

Adagij ſpeciem præ ſe gerit Perſianum illud carmen,

Sambucam citius caloni aptaueris alto.

Cuius uſus incidet, ſi quando ſignificabimus aliquem à diſciplina percipienda, ſiue munere gerendo nimis alienum eſſe. Siquidem Sambuca organum eſt muſicorũ, quod haudquaquam congruat caloni. Quanquam Athenæus lib. 14. indicat & bellicum inſtrumentum dici ſambucam, quod machinæ in morem admouebatur hoſtium mœnibus. Calones autem uocantur militũ miniſtri, qui uallos ac ligna geſtitant. Vnde & nomen inditum autumant grammatici. Porrò cum milites ſint imperiti muſices, multo magis calones. Quanquam poteſt non abſurde accipi de ſambuca, militari machina, quæ ritu organi muſici, chordis quibuſdam intenditur. Ad hanc intendendam haudquaquam idonei ſunt calones, utpote ſtolidi, & ob id ipſum ad infima miniſteria retruſi, quèd diſciplinæ militaris prorſum rudes ſint & indociles. Vnde Perſius nõ citra ἐμφασιν addidit alto, propterea quod homines prælongi etiã prouerbio uecordiæ notantur, ἄκρος ὁ μακρός.

Noſtræ farinæ. XLIIII

Eiuſdem farinæ dicuntur, inter quos eſt indiſcreta ſimilitudo. Quod enim aqua ad aquam collata, idem ad farinam farina. Perſius in quinta Satyra:

_Noſtræ paulo ante farinæ
Pelliculam ueterem retines.

Perinde quaſi dicat, noſtri gregis, noſtræ conditionis. Pertinet ad illam claſſem, Eadem cera & idem puluis, de quibus alibi dictum eſt. Simili tropo Senecæ dixit, eiuſdẽ notæ lib. 3. epiſt. 24. His adijcias & illud eiuſdem notæ licet, tantum hominum imprudentiam eſſe, imò dementiam, ut quidam timore mortis cogantur ad mortem.

Nullo ſcopo iacularí. XLV

Ἀσκοπα τοξάνειν. id eſt, Abſq; ſcopo iaculari dicuntur, qui nihil certi propoſitum habent quod ſequantur, & ad quod inſtituti cõſilijſq; ſui rationes referant. Lucianus in Toxaride, ἐπειδὴ νῦν ἄσκοπα τοξόνευμεν, ἄνθις ἐκδεχόμενοι διαπτώσῃ, ἄλλος ἐπ' ἐκείνῳ ἕπωμεν φίλος. id eſt, Quoniam in præſentia nullo propoſito ſcopo iaculati ſumus, denuo, aſcito arbitro, alia amicorum paria apud illum referamus. Perſius in Satyra tertia,

Eſt aliquid quò tendis, & in quod dirigis arcum?

An paſſim

An paſsim ſequeris coruos, teſtaq; lutoſq;?
Securus, quò pes ferat.

De pulmone reuellere. XLVI

Dubium non eſt, quin ad prouerbiorum formam pertineat & illud Perſianum, de pulmone reuellere, pro eo quod eſt, ſtultam & arrogantem opinionem animo eximere.

Dum ueteres auias tibi de pulmone reuello.

Tumorem animiq; fiſtum in pulmone collocarunt: unde μέγα πνεῖν apud Græcos. Et idem Perſius alibi,

Grande aliquid, quod pulmo animæ prælargus anhelet.

Quos non tollerent centum Aegyptij. XLVII

Οὓς ἂν ἄραιντ' ἄν, ἓξ δ' ἑκατὸν ἀνύποδες. id eſt,

Quos ferre nec centum queant Aegyptij.

De moleſtis dici ſolitum, ac moribus intolerandis, ſeu fiſtu prægrandis. Inde dictum, quòd Aegyptij pleriq; geſtandis oneribus quæſtum non ſatis honeſtum facilitare conſueuerint: unde & ἀχθοφόροι dicti, in iocum prouerbialem abierunt. Refertur adagium ab Eudemo in collectaneis dictionũ rhetoricarum, & item à Suida. Exat autem apud Ariſtophanem in Ranis, ad hunc modum,

Δὺ ἅρματ' ἐσήνεκ' ἀνὴρ νεκρὸν ἄλλο,
Οὓς ἂν ἄν ἄραιντ' ἄλλ' ἑκατὸν ἀνύποδες. id eſt,

Duo plauſtra, duoq; item impoſuit cadauera,
Quæ ferre nec centum queant Aegyptij.

Idem in Auibus,

Οὐκ ἀγαθὸς πλινθοφόρος. id eſt,

Non Aegyptius lateriger.

Conſimili modo Lucilius apud Nonium:

Quem neq; Lucanis oriundi montibus tauri
Ducere pro telo ualidis ceruicibus poſſent.

Rurſum idem alibi:

Hunc iuga mulorum, pro telo ducere centum
Non poſſint.

Aegyptius lateriſer. XLVIII

Αἰγύπτιος πλινθοφόρος. id eſt, Aegyptius laterum geſtator. Suidas nominatim prouerbij titulo refert. Exat autem apud Ariſtophanem in Auibus, ubi quærit quiſpiam, quis compoſuiſſet equum Durium in arce Palladis, centum cubitorum? Cui reſpondetur:

Ὅτι βδελὸς ἄλλος, ὃν ἀνύπτιος
Πλινθοφόρος, ὁ λιθουργός. id eſt,

Aues, nec alius ullus, haud Aegyptius
Lateriſer, aut faber lapidarius.

Quadrare uidetur in ſordidum atq; infimæ ſortis hominem, in quem uſum etiam Carum ullius uſurpata eſt: aut in eum, qui moleſtis negotijs premitur. Admonuimus modo Aegyptios in uulgi fabulam ac riſum abiiſſe, quòd aſinorum ritu ſuctandis corpore oneribus quæſtum facerent. Ad quem laborem hoc exercitatiores illos fuiſſe, coniicio, quòd in effodiendis lacunis, limoq; exportando, ac lateribus argillaceis, huiſmodi opera potiſſimum opus erat apud Aegyptios, ob limum quem inuehit Nilus. Nam illic paſſeres opinor, aut hirundines monſtrarunt artem è luto conſtruendi parietes. Argumento eſt, quòd Hebræi cum apud illos agerẽt, adacti ſunt luto, lateribus que geſtandis ſeruilem operam præſtare Pharaoni. De mulis Matritenſis alibi reperies.

Cœnare me doce. XLIX

Δεῖπνόν με δίδαξον. id eſt, Cœnare me doce. Prouerbiali figura dictum eſt ab Ariſtophane in Ranis. Tempeſtiuiter uſurpabitur, ſi quando docere, præcipere, aut etiam reſillere conatur aliquem imperitus negotij, de quo diſputatur. Verba ſunt Bacchi ad Herculem de tragœdijs iudicantem, cum exercitatior eſſet in uorandis tauris, quàm penſiculandis pœnarum carminibus.

Rhamnuſius. L

Ῥαμνούσιος. id eſt, Rhamnuſius. Eudemus in dictis ad rhetoricis admonet, id cognominis olim ceu prouerbio additum ſapientibus ac moderatis uiris. Nec explicat adagij rationem. Vnde coniectare licet, uel ab eius gentis moribus dictũ, uel à dea Rhamnuſia, quæ modũ in omni negotio docet adhibendum. Quem admodum aliàs fuſius à nobis oſtenſum eſt.

Papæ Myxus. LI

Βαβὰ μύξ. id eſt, Papæ Myxus. In glorioſos & iactabundos dici conſueuit: nam βαβὰ ſtuporis & admirationis ſignificationem habet. Myxus autem ſacerdos quiſpiam fuit Dianæ, glorioſus & magniloquus, qui ſe fingebat omnia nitrari. Refertur à Suida & Zenodoto.

Lenticulam angulo tenes. LII

Φακῆ γωνίας κρατεῖς. i. Lentẽ angulo tenes. De negotio quod fieri nullo pacto queat, propterea quòd hoc leguminis genus angulis careat. Refertur à Suida, ne quis contemnat.

Patrocli occaſio. LIII

Πατροκλέους πρόφασις. i. Patrocli occaſio, ſiue prætextus. Diogenianus oſtendit: dici ſolere de ijs, qui cum ob metũ non auſint proprias deplorare calamitates, deflent eas ſub prætextu luctus alieni. Plutarchus in commentario cui titulus, Quomodo quis ſe citra inuidiam laudare poſsit, πῶς ἂν τις ἑαυτὸν ἐπαινοῖ μὴ περιφανῶς πατροκλείου προφάσεως, ὅταν δι' αὐτῶν ἐκείνων ἐπαινῇ. i. Et ne uideamur Patroclum occaſionem, ſed nos ipſos per illos laudare. Agit enim de ijs qui laudandis alijs ſuas ipſorum laudes inſinuant. Opinor uſurpatum à Patrocli moribus, in quem aliquoties iocatur Ariſtophanes.

Exiguum oboli precium. LIIII

Μικροῦ τοῦ ὀβολοῦ τίμιον. id eſt, Exiguum oboli precium. Suidas citat ex Maryca Eupolidis, conuenire in homines nequam, nihiliq;. Quanquam nihil obſtat, quo minus ad rem contemptam transferatur. Meminit & Eudemus. De ſimilibus multa retulimus antea, obolaris homo, homo treſsis, homo trioboli, homo uix dupondio æſtimandus. Iuſtinianus iuuenes primum ad iuris ſtudium ingreſſos, dupondios appellari uoluit, uelut extremæ claſsis: nam qui iam profeciſſent, probatos ac lytas appellauit, quaſi dimiſsos.

Pedum uiſa eſt uia. LV

Τῶν ποδῶν ἑώρακεν ὁδός. id eſt, Pedum uiſa eſt uia. De negotio cuius aliquando periculum feceris. Sumptum à uiatoribus. Terentius in Phormione: Ah non ita. Factum eſt periculum, iam pedum uiſa eſt uia.

Phœniſcum pacta. LVI

Φοινίκων συνθῆκαι. id eſt, Phœnicium conuenta. Phœnices qui Carthagine potiti ſunt, cum primum ad eam appuliſſent regionem, poſtularunt ab ijs qui id temporis Libyam incolebant, ut ſibi liceret diem & noctẽ hoſpitio terræ uti. Quod cum impetraſſent, iamq; exacto conceſſi temporis ſpatio, iuberentur excedere finibus, recuſarunt, affirmantes ſe pactos ut ſibi ſas eſſet illic noctesq; ac dies commorari: uidelicet ambiguitatem uocum ad ſuum commodum detorquentes. Vnde prouerbium eſſe natum aiunt, de pactis inſidioſis & aſtutis. Autores Suidas ac Diogenianus. Quin in totum omnes Phœnices dicti ſunt, qui quæſtus eſſent auidi. Vnde Pindarus in Pythijs hymno 2. φοινικαῖ ἐμπολαὶ. i. Phœniciã negotiationem dixit. Et interpres citat ex comico quopiã, ἄνθρ φοῖνιξ γέγονεν. i. protinus Phœnix fio. Item ex Sophocle,

Ὡς νεὼν ἔθυσε πρῶτον ὃν φοῖνιξ ἀνήρ. id eſt,

Phœnix ut uir, cœpit emere ac uendere.

Poſt remo Platolib. De repub. 3. de his agẽs, qui putãt magiſtratui cõuenire mẽdacium, inquit, μυλλὸν καλὸν, ἀλλὰ φοινικικόν. i. nihil pulchri eſt, ſed potius Phœnicenſe quiddam.

Puſillus quantus Molon. LVII

Μικρὸς ἅλις ὡς Μόλων. i. Puſillus ut Molon. De uehementer

breui

breui ſtatura corporis homuncionibus. Suidas oſtendit duos fuiſſe Molones, nota, ſicuti coniicio, corporis breuitate, quorum alter hiſtrio fuerit, alter fur, honeſti ſcilicet quæſtus uterque.

Per antiquum diem. LVIII

Διὰ παλαιᾶς ἡμέρας. De re admodum obſoleta priſcaq; Refertur à Diogeniano. Finitimũ illi, quod hodie non inſcite iactatur in ſcholis philoſophorum, Magno Platonis anno.

Periérunt bona. LIX

Ἔρρει τὰ καλά. i. Periérunt honeſta. Hippocrates Mindaro Lacedæmoniorum duci fidẽ ab epiſtolis, eo interfecto ab Athenienſibus, Hippocrates in Lacedæmonem huiuſmodi ſcripſit epiſtolam, ἔρρει τὰ καλά, μίνδαρος δ' ἐπιτέτυπται. ſignificans interfectio duce rem eſſe deploratam. Adagium recenſet Diogenianus, hiſtoriam recenſet Xenophon in παραλειπομένοις lib. 1. Græca ſenario conſtant,

Periere honeſta, Mundarus ſiblatus eſt.

Qui nímium properat, ſerius abſoluit. LX

Plato in dialogo, cui titulus De regno πεποίηκε γὰρ ἡμᾶς καὶ νεῶ παθεῖν τὸ κλῆ τῶν παροιμίων πάθος. ποῖον; ὀχ ἁνὴρ ὀχῆρ εὖ διαιροῦντας, ἄνυκ' ἂν βραδύτερον. i. Fecit enim ut nũc quoq; nobis acciderit, quod prouerbio dicitur: quòdnam: ut dum parum rectè per octum diuidimus, ſerius perfecerimus. Idem in 7. De rep. lib. alluſit ad prouerbiũ, σπεύδωμεν γὰρ ἐφίκ, ταχὺ πάντα διελθεῖν, κἄλλον βραδύνω. id eſt, Dum feſtino, inquit, omnia celeriter percurrere, tardior ſum. Idem in Cratylo ſimile quiddam habet, ἵνα μὴ ὄφλωμεν ὥσπερ οἱ ἐν ἀγῶνι νικῆσαι πορευόμενοι, ὀλίγ' ὁδὸν, ἢ ἡμεῖς ἴωμεν τὰ πράγματ' ἀποξωμεν αὐτῇ ἀληθείᾳ, οὕτω πως ἐπαλυθῶμεν ὀλιγίστην ἐν πλείστῳ. i. Ne nobis uſu ueniat, ut quemadmodũ qui apud Æginetas noctu obambulant, ſerius perficiũt iter, ſi idem nos ad rem ipſa ueritate ſerius quàm oportet peruenìſſe uideamur. Scitum eſt & illud diui Auguſtini aduerſus Petilianũ, iis qui perturbatione aliqua feſtinant, uſu uenire nonnunquam ut ueſtem aut calceos peruerſe induant, quæ res poſtea morã adferat. Idem uſu uenit his qui multa ſimul agere conantur, neq; quicquam aſſequuntur. Plato lib. De rep. ὅτι εἷς ἕκαστος ἓν μὲν ἂν ἐπιτήδευμα καλῶς ἐπιτηδεύοι, πολλὰ δ' οὐ, ἀλλ' ἐὰν τοῦτο ἐπὶ χειροῦ πολλῶν ἐφάπτεσθαι, παρέλθῃ ἀπολυχάνοι ἄν. i. Vnuſquiſq; recte unũ ſtudium exerceat, multa nequaquam. Imò ſi id tentarit, multis aggreſſus, omnibus fruſtrabitur. Idem eiuſdem operis lib. 10. docet idem accidere iis qui non ueritate, ſed fucis ac malis artibus properant ad honorem, ἀχ οἱ μὴ δεινοὶ τὲ καὶ ἄδικοι θρῶσιν ὄπιθροι θρομεῖς, ὅσοι ἂν βίωσιν εὖ ἀπὸ τ κάτω ἀπὸ τ ἄνω μήτε μὲν πρῶτον ὀξέως ἀποπολῶσι, τελευτῶντες ἢ καταγέλαστοι γίγνονται, τὰ ὦτα ἐν ὕδατι ἔχοντες ἢ ἀεφάνωτοι ἀποξέχοντες. i. An non iſti artifices & iniuſti idẽ faciunt quod ſolent curſores quidam, qui bene quidẽ currunt ab inferiore loco, à ſuperiore uero nequaquã. Primum quidem celeriter proſiliunt, cæterũ in fine curſus ridiculi ſunt, atq; auriculas in humeris hubẽtes incoronati ſemet abripiunt. Monet adagium inſtituendæ rei non tam celeritatẽ quàm curam adhibendam eſſe, ne poſtea ſit in mora, quod in operis ingreſſu fuerit erratum. Obnoxii ſunt huic prouerbio quidã, qui compendij cauſa, Græcanicæ literaturæ præteritis, protinus ad philoſophiæ ſtudium inſiliũt, ac dum ſtultè captant compendium, in maximum incidunt diſpendium. Fit enim, ut hi dum repente philoſophi ſtudent euadere, nũnquam philoſophiæ ſcientiam aſſequantur, cum quę ſe iam ad metam peruenìſſe credunt, à meta adhuc procul ſint remouendum. Item in re bellica plus efficit Fabij cunctatio, quàm M. Minutij præceps temeritas. Siquidem is unus Hannibalem multis iam prælijs inuictum, non uiribus, ſed lentitudine ſuperauit. De quo præclare Ennius apud M. Tullium in Catone maiore:

Vnus homo nobis cunctando reſtituit rem,
Non ponebat enim rumores ante ſalutem.

Vltra catalogum. LXI

Ὑπὲρ τ κατάλογον. ζῇ. id eſt, Vltra catalogum uiuit. De eo dicebatur, qui multum ætatis uiueret, ut iam præſcriptum illum annorum numerum præteriſſe uideretur. Eſt, ni fallor, apud Lucianum. Refertur à Suida.

Vltra peram ſapere. LXII

Ὑπὲρ τὴν πήραν φρονεῖν. id eſt, Vltra peram eſſe ſollicitum. Prouerbiali figura dictum apud Lucianum in Timone, ἀλλ' ἀναγκαῖόν γ' ἦν μέλλειν χρὴ εἶναί τ φιλοσοφήσοντα, καὶ μηδὲν ὑπὲρ τὴν πήραν φρονεῖν. id eſt, Oportet enim philoſophum paucis cõtentum ac frugalem eſſe, neq; quicquam ultra peram quærere. Quadrabit uel in philoſophum, uel in pauperem, ſed præcipue in Chriſtianum, quem Ieſus uetat cogitare de craſtino. Conſine illi, Vita dolaris.

Virgo primum. LXIII

Παρθένος τὰ πρῶτα. id eſt, Virgo primum. De iis dici ſolitum, qui rem paternam profunderent. Haud ſcio an inde ductam quòd uirgines adhuc rudes, & meretricij quæſtus ignaræ, facile ſui copiam faciunt. Poſtea quo plus auferant præmij, difficiles ſeſe præbent. Itidem adoleſcentes nuper nacti facultates, priusquàm intelligant quid ſit pecunia, largius effundunt. Et prima uitæ pars, quæ quidem eſt optima, ſtultiſſime nobis conteritur.

Vir uidebatur nauis ſupplicans ſcopulo. LXIIII

Ἀνὴρ ἔοικε ναῦς ἱκετεύειν πέτρᾳ. id eſt,

Vir uiſus eſſe eſt, nauis obſecrans petram. De ſtupidis ac ſtolidis, quibus aliud pro alio uidetur, dictum indicat Suidas, ducta metaphora à nauc quæ impingit in ſcopulum.

Viro eſurienti neceſſe eſt furari. LXV

Πεινῶντι κλέπτειν ἐξ ἀναγκαίως ἔχει. id eſt,

Famelicus uir eſſe furax cogitur.

Suidas prouerbij nomine refert, quòd congruat in eos qui extrema adacti neceſſitate, quid faciunt. Veluti ſi qui confiteatur ſe mentitum, dicat quid facerem, aut mentiendũ erat, aut in ſummam ueriendum infamiam, πεινῶντι κλέπτειν. Aut ſi quis auidus gloriæ, aliena pro ſuis edat, quum ipſe de ſuo nihil poſſit egregium edere.

Vixit, dum uixit, bene. LXVI

Vixit, dum uixit, bene. Eſt in Hecyra Terentiana. Prouerbiale fuiſſe, uel ſenex indicat, rogans, num præter unam ſententiam nihil attuliſſet. Conuenit in eos qui molliter ac ſuauiter uiuunt, atque faciunt ſumptus, ut non multum inuent heredem. Eſt autem amphibologia in uerbo uiuere, quod interdum ſimpliciter uiuere eſt, interdũ geniaIiter uitam agere. ut apud Catullum,

Viuamus mea Leſbia atque amemus.

Fumantem naſum urſi ne tentaueris. LXVII

Prouerbij ſpeciem habet & illud apud Martialem,

Rabido nec perditus ore
Fumantem naſum uiui tentaueris urſi:
Sit placidus licet, & lambat digitoſq; manuſq;
Si dolor & bilis, ſi iuſta coëgerit ira
Vrſus erit, uacuæ dentes in pelle ſatiges.

Admonet non eſſe tentandos, qui poſſint nocere. Conſimili modo Syneſius in Encomio Caluitij ſcripſit, Canem naribus prendere: pro eo quod eſt, prouocare mordacem & nocitiuum.

turum. Hac parte corporis ictus potissimum ursos irritari docent bestiarij.

Muris in morem. LXVIII

Plautus in Captiui duo. Quasi mures semper edimus alienum cibum. In parasitos dictum, quibus iucundum est aliena uiuere quadra. Non conueniunt, nec in una sede morantur, libertas & cibus alienus, quod elegãter indicat apologus Aesopicus de mure syluestri & domestico. Quin & Græcis prouerbiali uerbo, ἀνὴρ οἰκίου λέγεται, qui muris in more. ἐπὶ τῆς τροφῆς τοῖς ἀρχαίοις ἐφασκον τὸν μὴ ἐκέντρου ἐσθιοντα τὸ ἥμισυ τὸ κέντρου τοῦ μὴ ἐσθιοντος, ἀνὴρ οἰκίου ἔλεγον. i. Leges aranearum telis adsimiles dicebat, propterea quod in illas si quid leuius, aut imbecillum incurrerit, hæret: si fortius maius aliquid, dissecat ac fugit. Ad eandem pertinet sententiam, quod in Phormione ait Terentius,

Quia non rete accipitri tenditur, neq; miluio,
Qui male faciunt nobis, illis qui nihil faciunt tenditur.
Quia enim in illis fructus est, in illis opera luditur.

Sutorium atramentum. LXXIIII

M. Tullius lib. Epist. 9. ad Patum, Iam pater eius accusatus est à M. Antonio: sutorio atramento absolutus putatur. Subesse uidetur prouerbium. Sentit, opinor, hominem absolutum fuisse, iudicum corruptela non citra infamiam. Est enim huiusmodi sutorium atramentum, ut neq; magnopere atram imprimat notam, neq; nullam tamen illinat maculam. Infamiam enim atramenti symbolo poëtæ significant, ut Horatius,

Hic nigræ succus loliginis, hæc est
Erugo mera.

Is quidem succus quidam est, quẽ plerisq; mollium piscium, maxime sepijs inesse scripsit Aristoteles libro De partibus animalium 4. cum tunica contineri membrana, emitti uero fistula quadam iquem effundunt in meiu, & aquã infuscant, ne queant deprehendi. Rursus Horatius,

Sed uoluti tractata notam labemq; remittunt
Atramẽta, fere scriptores carmine fœdo
Splendida facta linunt.

Cæterum quod Græci Chalcanthum appellant, Cornelius Celsus ferè uertit sutorium atramentum: cuius frequenter meminit in medicinis, præsertim libro 5. Colligitur ex ære. Vnde Græcis nomẽ χάλκανθος, quasi dicas flos æris. Vnde suspicor magis dici maculam quam ægre possis diluere. Nam atramentum quod scriptorium uocant, facilius diluitur, nec inhæret corio. Plinius in epistola simili figura dixit, Vitelliana cicatrice stigmosum.

Surda testimonia. LXXV

Κωφὰ μαρτύρια. i. Surda testimonia, dicuntur quæ feruntur per tabulas, propterea quòd hæ rogatæ nihil respondeant. Vt non discrepet ab illo, Muti magistri. Vnde surdis agere testimonijs prouerbio dicuntur, qui uel procul absentes, uel uicis defunctos modo citant, ne queant deprehendi.

Perdere naulum. LXXVI

Iuuenalis in Satyra, cui initium, Stemmata quid faciunt.

Præconem Cherippe tuis circumspice pannis,
Cum Parisa eripiat, quicquid tibi Nacta reliquit,
Iamq; tace, furor est post omnia perdere naulum.

Domitius Calderinus, ut inter recentiores haudquaquã malus autor, admonet prouerbium esse in eum, qui cum multa amiserit, reliquum etiam nolit perdere. Sumptã autem metaphoram à mercatoribus, qui cum nauigant, si mimus, quantũ cupiunt, lucrari possunt, studeut ut saltẽ recuperent ex mercibus diuenditis, quantũ pro uectura nauli soluerũt. Aristippus interrogatus à quodã, num esset ubiq; ridẽs, ἂν ἔρῃ, παραπόλλυμι τὸ ναῦλον, ἔλεγε παλαχῆ ὀμεῖ. id est, Naulum igitur non perdo, inquit, si quidem ubiq; fum. Refertur à Plutarcho in cõmentario, cui titulus, ὅτι διδακτὴ ἀρετή.

Siculissare. LXXVII

Σικελίζειν. id est, Siculissare. Eudemus indicat antiquitus usurpatum, pro eo quòd est, austerum esse, tetricumq;. Et eum quidem in modum Epicharmum usum esse. Cæterũ alijs placere magis referendũ ad improbos & uafros. Non dubium

Tribus malis unum. LXIX

Τῶν τριῶν κακῶν ἕν. id est, Trium malorum unum. Suidas prouerbium indicat apud Menandrum extitisse. Sumptum autem à Theramene, qui cuidam è tribus malis unum indixerit, ὁ quibus quod uellet eligeret. Vnde & Aristophanes apud eundem Suidam in Triphaletę, ἐγὼ γὰρ ἐπὸ θηραμένους δίκαιος εἰμὶ τὰ τρία κύτταρα. id est, Ego enim à Theramene meliũ tria hæc. Quæ sint autem ea tria, quære in prouerbio τὰ τρία κύτταρα. Ἐπὶ τῶν βάραθρον. Id usurpauit Alexander in Aepolis. Aristides ait oraculum solere tradi obsignatum, quod qui solueret prius quàm fas esset, unum e tribus malis illum manebat, aut oculorum orbatio, aut manus, aut linguæ dilatura. Sunt qui dicant ijs qui sententia capitali damnati fuissent, ut id solere deferri, gladium, laqueum & aconitum.

Quàm facile uulpes pyrum comest. LXX

Plautus in Mustellaria, Tam facile uinces, quàm uulpes pyrum comest. De re facta proclui. Quod nihil negotij sit uulpi dentatissimæ, pyrum edere.

Contrahere supercilium, inflare buccas. LXXI

Ὀφρῦς ἀναστῶντες καὶ γνάθους φυσῶντες. id est, Adductis supercilijs & inflatis buccis. In fastuosos ac turgidos dictum Suidas admonet. Siquidem in supercilijs, sicut alias ostendimus, arrogantiæ sedes. Horatius inflatas buccas ad iracundiæ retudit argumentum.

Quin Iupiter ambas
Iratus buccas inflet.

Diuus Augustinus in libris Confessionum, Buccis typho crepantibus. Quo loco nonnulli perperam typo legunt. Mirum est autem Augustinum uoce Græcanica tantopere delectatum, ut quàm fastum dicere posset, typhum dicere maluerit, nisi quòd ea iam usu Latio donata uidebatur. Traductum à ranis quæ per iram inflantur. Notus est apologus Aesopicus de rana per arrogantiam dirupta. Horatius,

Crescentem tumidis infla sermonibus utrem.

Sus comessatur. LXXII

Ὑς κωμάζει. id est, Sus saltuit aut comessatur. Diogenianus ostendit dici solitum de ijs, qui præter decorum quippiam facerent, quiq; rerum successu præter meritum obiecto, semet insolentius efferunt. Attingunt & Suidas & Zenodotus. Est autem Græcis κωμάζειν iuuenum amantium more coronis, cantilenis, saltationibus, cæterisq; iuuenilibus nugis lasciuire, & in domos alienas irrumpere. Irrũpunt & fues, unde Theocritus in Syracusijs:

Ἀβρὸς ἄλως ἀδόντ' ἄπεδε ἴδον. id est,
Turbã simul conferta suum more irruit. Cæterum qui rusticiore sunt ingenio, nihil quàm hæc dedecent. Locus erit ubi natura scenus & agrestis affectat uideri festiuus.

Dat ueniam coruis, uexat censura columbas. LXXIII

Non tam cuiusmodi simile, quàm illud prouerbij speciem præ se ferri, quod est apud Iuuenalem:

Dat ueniam coruis, uexat censura columbas.

Pœna legum exercetur in humiles quosplam, & à quibus ob ingenij mansuetudinem aliquid emolumenti potest auferri. Rapacibus ignoscitur. Sumptũ est ab apophthegmate Anacharsidis, qui hoc dicto elusit studium Solonis in conscribendis legibus quemadmodum refert Plutarchus in uita Solonis, ὃς τοὺς νόμους τοῖς ἀραχνίοις ἔφασκεν ὁμοίους ἐκείνους ἐκ τοῦ ἐπὶ τὰ ἀσθενῆ καὶ μικρὰ κατέχειν καὶ μὴ διαπίπτειν. i. Leges aranearum telis adsimiles dicebat, propterea quod in illas si quid leuius, aut imbecillum incurrerit, hæret: si fortius maius aliquid, dissecat ac fugit. Ad eandem pertinet sententiam, quod in Phormione ait Terentius,

Quia non rete accipitri tenditur, neq; miluio,
Qui male faciunt nobis, illis qui nihil faciunt tenditur.
Quia enim in illis fructus est, in illis opera luditur.

Sutorium atramentum. LXXIIII

M. Tullius lib. Epist. 9. ad Patum, Iam pater eius accusatus est à M. Antonio: sutorio atramento absolutus putatur. Subesse uidetur prouerbium. Sentit, opinor, hominem absolutum fuisse, iudicum corruptela non citra infamiam. Est enim huiusmodi sutorium atramentum, ut neq; magnopere atram imprimat notam, neq; nullam tamen illinat maculam. Infamiam enim atramenti symbolo poëtæ significant, ut Horatius,

Hic nigræ succus loliginis, hæc est
Erugo mera.

Is quidem succus quidam est, quẽ plerisq; mollium piscium, maxime sepijs inesse scripsit Aristoteles libro De partibus animalium 4. cum tunica contineri membrana, emitti uero fistula quadam iquem effundunt in meiu, & aquã infuscant, ne queant deprehendi. Rursus Horatius,

Sed uoluti tractata notam labemq; remittunt
Atramẽta, fere scriptores carmine fœdo
Splendida facta linunt.

Cæterum quod Græci Chalcanthum appellant, Cornelius Celsus ferè uertit sutorium atramentum: cuius frequenter meminit in medicinis, præsertim libro 5. Colligitur ex ære. Vnde Græcis nomẽ χάλκανθος, quasi dicas flos æris. Vnde suspicor magis dici maculam quam ægre possis diluere. Nam atramentum quod scriptorium uocant, facilius diluitur, nec inhæret corio. Plinius in epistola simili figura dixit, Vitelliana cicatrice stigmosum.

Surda testimonia. LXXV

Κωφὰ μαρτύρια. i. Surda testimonia, dicuntur quæ feruntur per tabulas, propterea quòd hæ rogatæ nihil respondeant. Vt non discrepet ab illo, Muti magistri. Vnde surdis agere testimonijs prouerbio dicuntur, qui uel procul absentes, uel uicis defunctos modo citant, ne queant deprehendi.

Perdere naulum. LXXVI

Iuuenalis in Satyra, cui initium, Stemmata quid faciunt.

Præconem Cherippe tuis circumspice pannis,
Cum Parisa eripiat, quicquid tibi Nacta reliquit,
Iamq; tace, furor est post omnia perdere naulum.

Domitius Calderinus, ut inter recentiores haudquaquã malus autor, admonet prouerbium esse in eum, qui cum multa amiserit, reliquum etiam nolit perdere. Sumptã autem metaphoram à mercatoribus, qui cum nauigant, si mimus, quantũ cupiunt, lucrari possunt, studeut ut saltẽ recuperent ex mercibus diuenditis, quantũ pro uectura nauli soluerũt. Aristippus interrogatus à quodã, num esset ubiq; ridẽs, ἂν ἔρῃ, παραπόλλυμι τὸ ναῦλον, ἔλεγε παλαχῆ ὀμεῖ. id est, Naulum igitur non perdo, inquit, si quidem ubiq; fum. Refertur à Plutarcho in cõmentario, cui titulus, ὅτι διδακτὴ ἀρετή.

Siculissare. LXXVII

Σικελίζειν. id est, Siculissare. Eudemus indicat antiquitus usurpatum, pro eo quòd est, austerum esse, tetricumq;. Et eum quidem in modum Epicharmum usum esse. Cæterũ alijs placere magis referendũ ad improbos & uafros. Non dubium

quin

quin ab eius gentis moribus sit sumptum. At Athenæus Dipnosophist. lib. 1. indicat adagiũ natum ab Androne Siculo, qui morem inuexerit ad tibiam saltandi gesticulandiq.

Sedens columba. CXVIII

Ἡμένη περιστερά. id est, Sedens columba. Suidas prouerbij titulo commemorat, indicatq; dici solitum, de supra modũ mansuetis ac simplicibus. Nam columbæ cum alioquin fallunt cæteras pernicitate uelatur: cum sedent, nihil mitius, aut simplicius. Neque quicquam habent, quo se tueantur: uiuersus miluos & accipitres, præter alarum uelocitatem. Mihi uidetur dici posse & in eos, qui simplicitatem simulant, quo magis imponant, propterea quòd mos sit aucupibus, exoculatam columbam in reti ponere, quæ subfulcans, cæteras columbas alliciat. Et Græcis dicitur παλάθιζε à uerbo παλάσσω, quod est seducere, siue in laqueum illicere. Aristophanes in Auibus de columbis loquens,

Καὶ ταῦτα παλάθῃ παλάσσει δελεάσας ἐν δικτύοις. id est,
Et cogit paleutriam agere, alligatas in reti.

Vide lector num legendum sit ἡμιμόλιον. id est, illaqueata. id enim patitur, quo fallat alias.

Simia barbata seu caudata. LXXIX

Πίθηκος πώγων' ἔχων. id est, Simia barbã portans. Aristophanes ἐν ἀχαρνεῦσιν ὡ πίθηκε τὸ πώγων' ἔχων. Interpres admonuit alludi esse ad illud Archilochium, τοῖσι δ' ὦ πίθηκε πάνυ τι μακρὸν ἔχων. i. Talem ô simia caudam habens. Dici solitũ de ridiculis. Regulus Rusticum Stoicorum simium dixit, eõtumeliæ gratia, ut refert Plinius in Epistolis, opinor quòd barba & pallio Stoici ageret uerius quàm moribus. Idem Aristophanes alio quodã loco quosdã δημοπίθηκους appellat, quasi populi simios. Est autem hoc animal natura γελωτοποιόν, nec in aliũ usum uidetur natũ, quàm nec uehat ad esum ut oues, nec ad ædiũ custodiã ut canes, nec ad onera gestãda, ut equi. Athenæus lib. 14. narrat Anacharsim philosophũ genere Scytham, quũ in cõuiuium inducerentur homines ad risum mouendũ edocti, solum omniũ non risisse. Tandem quum inducerentur simiæ, cepit ridere: rogatus causam. Hæ, inquit, natura sunt γελωτοποιοί, illi fingunt.

Sibi canere. LXXX

Ἑαυτῷ ᾄδειν. id est, Sibiipsi canere, dicitur qui non ad alienum arbitrium facit quippiam, sed animo obsequens suo. In Platonis conuiuio iubent tibicinam sibiipsi canere. Et cantor quispiam, Antigenidas opinor, iubet discipulum, quòd populo non admodum gratus esset, sibi canere & Musis. M. Tullius in Bruto, id enim est summi oratoris, summum oratorem populo uideri. Quare tibicen Antigenidas dixerit discipulo sanè frigenti ad populum, Mihi cane & Musis: ego huic Brute dicenti ut solet apud multitudinẽ, mihi cane & populo dixerim. Diuus Hieronymus ad Ismeniam refert, huius, ni fallor, discipulum. Atq; is non iniquus est sibi canere, sed præceptori qui poterat iudicare.

Si leonina pellis non satis est, vulpina addenda. LXXXI

Ἢν ἡ λεοντῆ μὴ ἐξικνῆται, τῇ ἀλωπεκῆ προσραπτέον. id est, Si leonis exuuium non sufficit, adde uulpinum. Cum uiribus res obtineri non potest, dolus adhibendus. Adagium natum est ex apophthegmate Lysandri. Narrat is, quemadmodum in eius uita memorat Plutarchus, irridere solitus est, qui uelut ab Hercule prognati, bellum apertis uiribus, atq; dolum gerendum esse censebant, cum ipse magis existimaret boni ducis officium esse, quo leonina pellis non attingeret, eò contendendum assuta uulpina. Quod quidem propemodum indicat & Maro, cum ait:

Dolus an uirtus, quis in hoste requirat?

Adagium refertur à Zenodoto. Huius affine est quod apud Plutarchum in uita Syllæ Carbo dixisse memoratur. Quum enim Sylla non satis aperto Marte, sed dolis bellũ gereret, ait ὡς ἀλώπεκι καὶ λέοντι πολεμῶν ἐν τῇ σύλλᾳ μᾶλλον καταφανὴς ὁ ἀλώπηξ ἦν. id est, Quòd bellum gereret cum uulpe ac leone; quorum utrumq; habitabat in animo Syllæ, à uulpe uehementius angeretur. Apud Aristophanem quidam dicitur κεναγώνης: quòd capiendam impudentiam cum uulpina astutia coniunxisset.

Siculus miles. LXXXII

Σικελὸς στρατιώτης. id est, Siculus miles. In peregrinum ac mercenarium militem prouerbialiter dicebatur, propterea quòd Siculi temporibus Xerxis exotico militi plerunq; uterentur, autore Herodoto. Conuenit in hominem lucri gratia nullum ministerij genus recusantem. Affine est illi, quod de Care dictum est alibi.

Pro bonis glomi. LXXXIII

Ἀντ' ἀγαθῶν ἀγαθίδες. id est, Pro bonis glomi. Dici consuerunt, ubi quis beneficium quod in alium contulisset, cumulate, cumq; fœnore recipere. Agathides enim Græcis glomi dicuntur: uerum allusionis decus in uoce Græca est, quod in sermone Latino reddi non potest. Meminit Suidas.

Sine penis uolare haud facile est. LXXXIV

Manet etiam hodiernis temporibus uulgò celebre, quòd est in Penulo Plautina: Sine pennis uolare haud facile est. Item in Asinaria: Defraudem te egone? Nec sine pennis uolat. Locum habet, cum deesse significamus adminicula, siue quibus negotium peragi non possit. Reperitur apud idem eos autores: Accidere alas, pro eo quod est, adimere materiam, facultatemq; conandi quippiam. Et, Addere alas. Horatius simili forma dixit decidere pennas.

Vnde simul primum me dimisere Philippi.
Decisis humilem pennis.

Et Cicero ad Atticum lib. 4. Quũmihi pennas inciderunt, noluntesdem renasci. Idem in Academicis dixit: Incidere uentos, pro adimere uires. Cognatum est illi quod alibi retulimus ἐπὶ τῷ ξύλῳ. i. igni dimidere. Quod pro impossibili reculis Plato lib. De legib. ὀλίγῳ τινὶ παρεβάτερον τὸ παιδίον εἰς τὸ ξύλον. i. Vt propemodũ legum conditor faciat, quod solent qui ludunt, in ignem impingentes ictum: hoc est inaniter laborret. Quòd ignis mox in se ceciderit. Eius generis est illud apud Platonem in Eryxia κατὰ μικρὸν ἐπὶ τὸν ὄνον τὸν ἐν Ἅιδου πεσόντα, ἵνα μὴ ἄρα λέγωμεν ἐπὶ λίθον ἐλθόντα. id est, Quòd circa asinum inferis natum esse, hoc nobis ingeniũ, ut illi suadere nihil aliud queat quàm lapidem deconquere. Hæc fatetor alijs locis tempestiuius potuisse dici, sed non omnia locis omnibus occurrunt.

Siphnia fare. LXXXV

Σιφνιάζειν. id est, Siphnia fari. Suidas indicat prouerbio dici solere, pro eo quod est manum admouere posticæ sumptum esse à moribus Siphniorum, qui libidinis causa id facitare consueuerint. Est autem Siphnus insula quæpiam, haud procul à Creta, cui quondam nomen fuerit Meropie, sed hoc nobilis elogio, una è Cycladibus. Refert eam & Plinius lib. 4. cap. 12. Prouerbium indicat & Stephanus.

Iuxta melam. LXXXVI

Κατὰ μέλαν. i. Iuxta melam. Suidas ostendit prouerbio dici solere, ubi quis incerta coniecturis persequeretur. Sumpta metaphora à medicis ducibus interna immissa per fauces instrumento quopiam explorantibus. Id enim instrumentum μέλαν uocant, & μελάσαι, ad hunc modum tentare.

Non idem sunt scriptura & Lucæus. LXXXVII

Γραφὴ καὶ λευκὰς ἕτερα. i. Scriptura & Lucæus non sunt idẽ, aut non conueniunt. Vbi quis aliud scribit, aliud facit, aut dicit. Refertur in eos, qui fœdere pactis nolunt. Nam hæc plerunque sungraphia constant. Aut in eos, qui uitia

non

non congruit cum libris æditis. Verſus Græcus conſtabit ſi addas λέγε. Conijcere licet Leucæũ fuiſſe malæ fidei ſcribã.

Bellicum canere. Receptui canere. LXXXVIII

Alias admonuimus, fermè prouerbiales eſſe metaphoras, quæ ſumuntur à bello, ueluti bellicũ canere, pro eo quod eſt, animare atque exhortari. M. Tullius Philippica 7. bellicum me cecinisſe dicunt. Item canere claſſicum dicitur, qui excitat diſtidium. Receptui canere, pro finire. M. Tullius Philippica 12. Quis enim reuocante & receptui canente ſenatu properet dimicare. Quintilianus lib. 12. cap. quæ poſt finem ſtudiũ, Quare antequam in has ætatis ueniat inſidias, receptui canet, & in portum integra nauc perueniet. Signa canant apud Martialem, id eſt, iam congrediamur: & apud Plautum, collatis ſignis depugnare, apud eundem uerſis gladijs depugnare. Quin & hoc ipſum collatis ſignis, haud dubie prouerbij ſpeciẽ habet, cum ſignificamus feriam & exactam de re diſputationem, ut M. Tullius in epiſtolis ad Atticũ, ut cum Maphragone ſignis collatis. Apud Iuuenalem,

Hæc tuba rixæ, id eſt, Hoc belli initium.

Pithon formoſus. LXXIX

Πίθων καλός. id eſt, Pithon formoſus. Conueniet ubi quis per adulationem falſo laudatur. Pindarus in Pithijs hymno 2.

καλὸς τοι πίθων παρὰ ποσὶν ἀεὶ καλός. id eſt, Formoſus Pithon ſemper apud pueros formoſus. Interpres oſtendit ſumptum à pueris adulantibus ſimiæ, ſubinde dictitantibus καλὸς πίθων. Videtur autem pithon eſſe diminutiuũ huius dictionis πίθηκος, quaſi dicas ſimiolus. Taxat Pindarus oblique quendam, uel quòd ab indoctis laudatus tolleret criſtas, uel quòd ipſe adularetur Hieroni, laudans non laudanda. Eſt autẽ φιλαυτία peculiaris huic animanti, adeo ut laudes ſentiant & ſpeculis delectentur, & ſuos catulos contrectari gaudeant, ipſiſq; ſuos catulos cõplexu enecent. Ad grauiam loqui ueteres dicebant χαμηλοτέρων, quo uerbo uſum Aeſchylum in Prometheo uinclo, docet Atheneus libro 4. Eodem referente qui iucunda potius quàm uera loqui ſtudio habebant ἡδυλογοτέρων dicebantur.

Semel rubidus, ac decies pallidus. XC

Ἅπαξ πυῤῥὸς καὶ δεκάκις χλωρός. id eſt, Semel rubidus, & decies pallidus. Suidas admonet dictum de ijs, qui mutuum accipiunt, quos neceſſe eſt crebro tum rubeſcere pudore, tum metu palleſcere. Rubeſcere dum petunt mutuum, palleſcere, dum ſoluendo non ſunt, & metuunt, ne trahantur in ius, aut in neruum.

Semper ſeni iuuenculam ſubijce. XCI

Ἀεὶ γέροντι νέαν ὑπεβάλλειν κόρην. id eſt,

Semper puellam uirginem ſubijce ſeni,

Scurius prouerbialis admonens ut prouectioris ætatis uiri, puellam ducant magis quàm anum, ne ſi frigus acceſſerit frigori, languente Venere ſteriles exiſtant nuptiæ. Quãquam non inepte trahetur ad alios item uſus, quoties ſignificabimus ita rerum coniunctionem temperandam, ut quod alibi diminutum ſit, aliunde ſuppleatur: uidelicet ut ſeni coniũctor addatur iuuenis, quo ſenilis ætatis triſtitiam, huius hilaritas moderetur: rurſum iuuentutis exultantiam, ſenilis ſeueritas temperet. Item, ut loquaculus adiungatur, plus ſatis taciturno, audaculus timido, pauper diuiti. Prouerbij meminit Diogenianus.

Semper ſuperioris anni prouentus melior. XCII

Ἀεὶ τὰ πέρυσι βέλτια. id eſt,

Superior annus ſemper anteponitur.

Cum præſentia diſplicent, & anteferuntur anteacta. Diogenianus admonet id acclamatum ab Athenienſibus in rebus Macedonicis. Sumpta metaphora ab agricolis, qui ſemper de præſentis anni fructibus queruntur apud dominos. Huc pertinet illud Horatianum.

...Laudator temporis acti Se puero.

Sacra nihil ſunt. XCIII

Τὰ θύματα οὐδὲν ὄντα, πλὴν γένεια καὶ κέρατα. id eſt, Sacra nihil ſunt præter malas & cornua. De uictimis macilentis. Trahetur non inconcinniter ad cibum minime eſculentum. Refertur à Suida.

Scytharum ſolitudo. XCIIII

Σκυθῶν ἐρημία. i. Scytharum ſolitudo, pro ſummis calamitatibus, exitioq; dictum eſt apud Ariſtoph. ὑμῖν ἀχαρνεῦσι,

Ἐξολέσθαι συμπλακῆναι τῇ σκυθῶν ἐρημίᾳ. id eſt, Impeditum aperire Scythicæ ſolitudini.

Quo loco cõmentator indicat prouerbium dici ſolitũ de ingenti ſolitudine: ductum autem inde, quòd Scythæ nullis certis ſedibus utantur, ſed uagi ferantur in plauſtris. Eamq; ob cauſam, regio feris abundat. Meminit adagij & Q. Curtius lib. Rerum ab Alexandro geſtarũ 7. apud quem Scytharum legatus ad hunc loquitur modũ: Scytharũ ſolitudines Græcis etiam prouerbijs audio eludi. Nos deſertæ & humano cultu uacua magis quàm urbes & opulentos agros ſequimur. Vſurpat & Plutarc. in lib. De Stoicis cõtrarietatibus, quemadmodum ante retulimus in prouerbio, In caput præcipitari.

Scindere glaciem. XCV

Scindere glaciem, eſt aperire uiam, & in incipiendo negotio priorem eſſe. Translatum à nautis, quorũ unus aliquis præmittitur, qui flumine concreto, glaciem prærumpat, reliquisq; uiam aperiat.

Viuus fueris, uel cepe ſolum accipiens. XCVI

Σωὸς γενοῦ, κρομμύου μόνον λαβών. id eſt,

Si cepe tantum ſumpſeris, iam uixeris.

Zenodotus & Suidas oſtendit in eos dici ſolitum, qui è re quapiam puſilla, magnam opinionem conſequuntur. Natum apparet ab ægroto, qui medico porrigente cepe, reualuerit, herbam alioqui plebciam, nec eam admodum ſalubrem corpori.

Sapientes tyranni, ſapientum congreſſu. XCVII

Σοφοὶ τύραννοι ἢ σοφῶν συνουσία. id eſt,

Commercio ſapientium princeps ſapit.

Zenodotus citat ex Aiace Locrenſi, addens eundem uerſiculum à Platone citatum eſſe Euripidis nomine. Certe huius nomine comperi adductum lib. De repub. octauo.

Σοφοὶ τύραννοι τῇ σοφῶν συνουσίᾳ.

Quo magis admiror quare A. Gellius citet ex Theæteto Platonis, niſi forte ſcribarum uitio pro Theage depranatum eſt Thæeteto, nam & in Theage refertur. A. Gellius libro 13. oſtendit eundem apud utrunq; fuiſſe, apud Sophoclẽ, in eiuſdem nominis fabula, & apud Euripidem. Quemadmodum & alij nonnulli uerſus apud Euripidem inueniuntur, quos eoſdem apud Sophoclem & Aeſchylum licet inuenire. Porrò uerſiculum quem modo citauimus, Gellius notæ uetuſtatis eſſe dicit, ut intelligas uelut in prouerbium abijſſe, atq; utinam quàm eſt grauiter ſimul & eleganter ſcriptus, tam placeret ætatis noſtræ principibus, in quos illud uere dixeris,

Μωροὶ τύραννοι ἢ κολάκων συνουσία.

Leonis exuuium ſuper crocoton. XCVIII

Λεοντῆ ὑπὲρ κροκωτοῦ. id eſt, Leonis exuuium ſuper crocoton. Cum duo quæpiam copulantur, quorũ alterum cum altero nequaquã congruit. Sumptũ à Bacchio, qui hoc ornatu deſcendit ad inferos apud Ariſtophanem, ut ueſte mulicbri,

delicat

delicatáq; indutus eſſet,eiq; ueſti leonis exuuium impoſitum geſtaret,quo uidelicet Hercules creditus formidabilis uideretur inferis. Hunc igitur ad eum modum adornatum, ſic in Ranis ridet Hercules,

Ἀλλ' ὀχ οἷόν τ' ἦμ' ἀποσοβῆσαι τὸ γέλωϛ
Ορῶν λεοντῆν ἐνδὺ κροκωτῷ πεμμένον. id eſt,
Riſum profecto haud fuerim potis compeſcere
Crocoton additum leontæ conſpicans. Appoſitè diceretur in Monachos quoſdam, aut ſcholaſticos, qui foris inſignia ſui inſtituti portent, interius militarem imitantes cultum,aut qui uultu tetrico,moribus ſunt effœminatis.

Quod ſcis,neſcis. XCIX

Quod ſcis,neſcis. Terentius in Eunucho: Tu pol ſi ſapis, quod ſcis,neſcias. Idem in ſeipſum exterciante: Neſcias quod ſcis, ſi ſapis. Donatus admonet eſſe prouerbium. Sumptum à dialecticorum ludis, in quibus huiuſmodi quidam ſcyrpi proponi ſolent: Facio, & non facio: Sum amicus, & non ſum amicus: Audio,& non audio. Cuius generis etiã initio operis ſecimus mentionẽ,admonẽtes omneis huiuſmodi figuras, quæ κατ' ἐναντίωσιν ſumuntur, ad prouerbiorum cognationem pertinere. Quale eſt & Plautinum illud: Vbi ſum, ibi non ſum. Hoc tam prima,quod aiunt, fronte uidetur ænigma. Sed interpretatur: Vbi non ſum, ibi eſt animus, itaque prouerbio certam in tacendo fidem ſignificamus, dum quis quod ſcit,perinde continet ac diſſimulat,quaſi neſciat.

Nec aures habeo,nec tango. C

Nec aures habere,nec tactum prouerbio dicebatur, cui in manifeſtis ab omnibus reclamabatur. Hieronymus in præfatione Declamationis,De matre & filia reconcilianda. Cur autem uerear appellare declamationem, cum ipſe quodam in loco nominatim hoc argumentum exercitij cauſa conficlum à ſe ſubſignificet? Poſteaquam enim, inquit, arguendo crimina factus ſum criminoſus, & iuxta tritum uulgi ſermone prouerbium, iurgantibus & negantibus cunctis, nec aures me credo habere, nec tango, id eſt: taceam neceſſe eſt, & quod audio, tangoſq; quaſi neſciam. Poteſt uideri ſumptum ex Ariſtophanis Theſmophoriazuſis μήτ' ἀκούω μήτ' ὁρῶ, id eſt, Neque audio neque uideo.

CHILIADIS TERTIAE CENTVRIA VI.

Priuſquam ſortiaris,communia deuoras. I

Πρὶν λαχεῖν,τὰ κοινὰ κατεσθίειϛ. id eſt,Priuſquam ſortitio facta ſit,communia deuoras. In eum competit, qui non expectata partitione,rem inuadit. Ductam metaphoram indicat Suidas à conuiuijs,in quibus antiquitus mos erat,è cibis ſuam cuiq; portionem diſtribuere, quemadmodum ex compluribus Homeri locis licet conijcere, apud quem illud ὀξὺ δὲ δαὶς quàm frequens.

Καὶ ὅτιϛ ἐδηδὼϛ ἅμα δεῖπνον ἕλοιτο.

Deinde receptum apud nonnullos, ut citra diſtributionem propoſitis in commune cibis, quiſq; quantum uellet, ſumeret. Id quod indicat Plautus: Patinarias ſtruit ſtruices. Huius rei mentionem facit & Plutarchus in Sympoſiacis, excutiens utra conſuetudo magis probanda uidcatur. Porrò prouerbium ſumptum eſt ex Equitibus Ariſtophanis:

Ἐπεὶ τὰ κοινὰ πρὶν λαχεῖν κατέσθιειϛ. id eſt,
Quando publica,antequam illa ſortiaris,deuoras.

Res in foro noſtro uertitur. II

Plautinus Tranio in Moſtellaria: Vbi egomet uideo rem uerti in meo foro. Prouerbialiter dictum, pro eo quod eſt,poſteaquam intelligo fortunas noſtras cõmutari in diuerſum. Tranſductum à mercatibus,in quibus rerum precium,pro tempore ſæpenumero commutatur. Aut certe à iudiciorum formulis, & explicandarum litium, cui diuerſum eſt illud: In alieno foro litigare. Cognatũ illi: Vti foro,quod alibi dictum.

Quodcunq; in ſolum uenit. III

Quodcunq; in ſolum uenit, id eſt, Quicquid in rerum natura producitur. M. Tullius lib. De natura deorum primo: Hinc quodcunq; in ſolum uenit,ut dicitur,effingis atq; efficis. Ridet atomos Epicureorum, ex quibus illi cuncta progigni credunt,quic quid uſquam naſcitur in uniuerſo.

Quando id fieri non poteſt. IIII

Nihil dici poteſt nec uenuſtius, nec moralius ea ſententia, quæ extat apud Terentium in Andria: Quoniam id fieri quod uis non poteſt,id uelis quod poſſis: ἐπειδὴ δυνάμενόϛ γε ὃ θέλῃϛ,θέλῃϛ ὃ δύνασαι. Plurimum decoris adiunxit ea uerborum conuerſio. Qualis eſt in illis: Non uiuendũ ut edas, ſed edendum ut uiuas. Eſt autem adagium hoc finitimum illi, δεῖ τὸ παρὸν εὖ ποιεῖν. id eſt, Oportet id quod adeſt boni conſulere. Et Martialis inter felicitatis calculos commemorat,ut

Quod ſis,eſſe uelis.

Quantum non miluus oberret. V

Quantum non miluus oberret, Prouerbialis eſt hyperbole, de homine ſupra modum locuplete,cui tantum ſit agrorum, quantum nec miluus peruolet. Perſius:

Dines erat Curibus,quantum non miluus oberret.

Id imitatus Iuuenalis Satyra nona:

Tot miluis,inquit,intra tua paſcua laſſis.

Sic & apud Plutarchum tragicus quiſpiam,

Σπέρμαθ' ἅπερπαν ἀλάδλεχ ἡμέραν ὁλὴν,
Βδέλυκτα χῶρον. id eſt,
Aruum colo bis ſed dierum iter,ſolo Beregytio.

Plinius lib. 18. Latifundia uocat,à quibus ait Italiæ perniciem inuectam fuiſſe, proinde ueteres ita cenſuiſſe: Satius eſſe minus ſerere & melius arare.

Cædimus,inq; uicem præbemus crura ſagittis. VI

Perſius Satyra quarta:

Cædimus,inq; uicem præbemus crura ſagittis. id eſt,
Viciſſim carpimus & carpimur,ridemus & ridemur,mordemus & mordemur,lædimus & lædimur. Sumptum à militia. Ad eundem modum Horatius:

Cædimus,& totidem plagis conſumimus hoſtem.

Plutarchus in commentario De profectu cognoſcendo, ſimilem adfert metaphoram,de ſphæra ultro citroq; miſſa ac remiſſa: καὶ παίομεθα τὸν λόγον ὥσπερ ἱμάντας ἢ σφαίρας ἀεὶ διδόμενοι πρὸϛ ἀλλήλουϛ, quemadmodum alio retulimus loco,prouerbio. Sphæram inter ſe reddere.

Ptolemaica lis. VII

Πτολεμαϊὸϛ δίκη. id eſt, Ptolemaica lis. Diogenianus indicat dici ſolitum in litium auidos. Anus quæpiam fuit Ptolemaïs, quæ quoad uixit, lites agitabat, nec unquam à cauſis agendis erat feriata.

Prouoluitur ad miluios. VIII

Προκυλινδεῖται ἰκτῖνοϛ. id eſt, Adorat miluium. Initio ueris prodeunt miluij, quæ re Leti tenues, quòd iam hyeme ſint leuati, prouoluuntur, eoſq; uelut adorant. Accommodari poteſt in eos, qui noua ſpe geſtiunt. Suidas prouerbij loco commemorat. Item Iuuenalis: Durate atque expectate cicadas. Sumptum eſt autem ex Auibus Ariſtophanis προκυλινδεῖσθαι τοῖϛ ἰκτίνοιϛ. Cauſam aſſcribi interpres in eadem, docens quatuor partes anni per aues denunciari hominibus. Ver attribuit miluis.

Prienenſis iuſtitia. IX

Πριήνη δίκη. id eſt, Prienenſis iuſtitia. Suidas oſtendit conuenire cum ſignificamus, aliquem in iudicando plurimũ excellere.

lere. A Biante Prienenſi ſumptum, cuius integritas in iudicandis agendiſq; cauſis in prouerbium abijt, id dicatur, δικάζειν Βίαντος ἢ πρίνιλικως κρίνειν. id eſt, In iudicando præſtantior Biante Prienẽſi. Citatur ex Hipponacte iambographo, à Strabone lib. Geogr. 14. & in uita Biantis à Diogene Laërtio. Etiam Demodici Lerij Trochaicus.

Εἰ τὸ χρῆν τινῶν, δικάζειν τὴν πρέπουσαν λίνῳ. id eſt,
Si quam agas cauſam, Prienes ſic uti tum more agas.

Hipponactis Scazon ſic habet

Λίνα δικάζειν Βίαντος ἢ πρίνιλικως κρῆναν. id eſt,
Si qua iudicas, Biantem ſiue Prienem uincas.

De Bacchoris & Rhadamanti iudicio diximus aliàs.

Primum Mars in filijs laudatus eſt. X

Τὰ πρῶτα ἤρξε δὲς τὸν παῖδας ἐπῄνεσε. id eſt, Initio Mars laudabatur ob filios. De ijs, qui initio ſpecimen aliquod indolis egregiæ præ ſe ferunt, deinde paulatim in alios degenerant mores. Quemadmodum euenit Romanis olim ſtrenuis, & Martem generis autorem uirtute referentibus, poſt in degenerem prolapſis molliciem, ut non ſine cauſa iuuenalis exclamarit: —Sed unde

Hæc tetigit Gradiue tuos urtica nepotes?

Prouerbium refertur à Suida.

Phrynichi lucta. XI

Τὴ φρυνίχου πάλαισμα. id eſt, Phrynichi luctatio. Diogenianus indicat dicturi ſuetum de ijs, qui alta doliſq; negotium peragunt. Fuit is Phrynichus Lacedæmoniorum proditor, quem uetus Comœdia carbone notauit.

Pro malo cane ſuem poſcis. XII

Ἀντὶ κακοῦ κυνὸς σῦν ἀπαιτεῖς. id eſt, Pro malo cane ſuem repoſcis. id eſt, pro re uili preciоſam. Sus enim eſculentus, canis haud quaquam eſculenta eſt. Refertur à Diogeniano.

Prudens in flammam mitto manum. XIII

Diuus Hieronymus quodam in loco prouerbium uſurpat huiuſmodi: Prudens in flammam manum immitto, pro eo quod eſt, ſciens expono me diſcrimini, malúq; obijcio. Sumptum uideri poteſt ab hiſtoria Mutij Scenolæ. Extat & apud Ciceronem.

Proba eſt materia, ſi probum adhibeas artificem. XIIII

A Plauto dictum in Penulo non ſine prouerbij ſpecie: Proba eſt materia, ſi probum adhibeas fabrum. Egregia quidem indoles, ſi recte inſtituatur. Felix ingenium, ſi præceptor reperiatur idoneus. Aut magnificum negotium, ſi modo ſcite tractetur. Metaphora notior eſt, quàm ut ſit indicanda.

Illò reſpiciens, ſed hìc remitte bona. XV

Æſchylus in Ranis Ariſtophanis, cupiẽs redire ad ſuperos.

Βοῦ φράσαιμ' ἄν, ἐνθάδ' εἰ δ' ἐβλάμην. id eſt,
Dicturus illic, nam hic quidem haud uolo eloqui.

Cui Bacchus ad hunc modum reſpondet,

Μὰ Δία σὺ γ' ἀλλ' ἐνθάδ' ἀνὴρ τἀγαθά. id eſt,
Minime profecto, quin mage hic profer bona.

Interpres admonet alluſum ad parœmiam,

Εἰς Βλάπτοσε δόξ' ἀνὴρ τἀγαθά. id eſt,
Illuc tuens, at huc remitte commoda.

Conueniet cum aliud præ nobis ferimus, aliud facimus, aut cum alijs adblandimur, in alios re beneficium conferimus. Quidam à Charitibus mutuo ſumptũ exiſtimant, quarum media tergo reſpicit, & alteri munus offert, arridens alteri.

Ranæ aquam. XVI

Βάτραχε ὕδωρ. id eſt, Ranæ aquam, ſubaudiendũ miniſtrat. Vbi quid exhibetur, quo uel præcipue gaudet is qui accipit. Veluti ſi quem natura bibacem ad bibendi certamen pro uocet, aut homini loquaculo narrandi materiam & occaſionem ſubminiſtres. Diuerſum ab illo, Βατράχου οἶνος. Recte accommodabitur, ubi quid datur abundanti. Nam ranis affatim eſt aquæ. Apud Athenæum refertur hoc carmen in Syracuſanos.

Οἱ οἴνου μόνου βατράχου δίκην ἔδοντες. id eſt,
Qui abſq; cibo uiuunt ranarum more bibentes.

Theocritus in Ergatinis:

Εὐνίδης ὁ τῷ βατράχῳ παῖδιόν βιῷ, ὁ μαλακώτερος
Τὸν τὸ πιεῖν ἐκχεύμενα, πάρεστι γὰ ἄφθονον ἀεί. id eſt,
O pueri ranæ uita eſt optabilis, ut quæ
Non metuat, potans effundere, copia nanq;
Larga ſubeſt illi. Paſtor taxat parſimoniam Ergodotæ, quòd ſudantibus maligne præberet potum, quum ranis in ocio uiuentibus liceat bibere quantum libet. Sunt & hodie bibones quidam qui ſibi uidentur perire ſiti, quòd non in ipſis doliis habitent. Huic non diſſimile illud, Equum in planiciem, illud autem diuerſum, ἀκρόκαλαια ἐς κορωνέαν. id eſt, Talpam Coroneam. Eſt autem Coronea Bœotiæ ciuitas, quæ talpam non gignit, & ſi aliunde inferatur, emoritur. Ita Stephanus, quemadmodum ſcarabeum in loco Thraciæ iuxta Olynthum autore Plinio.

Poſt bellum auxilium. XVII

Μετὰ τὸν πόλεμον βοήθεια. id eſt, Poſt bellum ſuppetiæ. Quotics ſerius adhibetur remedium. Refertur à Suida. Natum eſt, aut certe uſurpatũ à Diogene Cynico. De quo Laërtius huiuſmodi fabulam narrat. Adoleſcens quiſpiam iactantior nuper uxore ducta, titulum huiuſmodi inſcripſit ædibus ſuis: ὁ δεῖνα παῖς καλλίου καὶ ἡβαδὸς κατοικεῖ, μηδεὶν εἰσίτω κακόν. id eſt, Iouis filius Callinicus Herculeſ hic habitat, ne quid introëat mali. Diogenes aſſcripſit, μετὰ τὸν πόλεμον ὁ σύμμαχος. id eſt, Poſt bellum auxilium, uidelicet indicans iam tunc receptum in eas malum, cum ipſe malus immigraſſet. Conuenit cum Platonico illo, quod alibi commemorauimus, μετὰ τὸν πόλεμον ἵππον. i. Poſt bellum adeſſe. Brutus in Epiſtola ad Lycios, αἱ μηχαναὶ ὑμῶν μετὰ τὸν πόλεμον ὧν ἡ παροιμία, ἐκομίσθησαν. id eſt, machinæ ueſtræ poſt bellum ut habet prouerbium, allatæ ſunt. Item in epiſtola ad Myrenſes, ἡ γὰρ πολίμου βραδύτης ἴσον ἔχει τῷ μηδόλως γνωμεύειν τὸ ἀπράκτου. id eſt, Nam tarditas in bello perinde eſt, ac ſi nihil omnino ſit factum, quod fruſtra factum eſt. Quintilianus in declamatione Cadaueris paſti, duas habet ſententias non abſimiles prouerbio. Quid quòd medicina mortuorum ſera eſt: Quid quod nemo aquas infundit in cineres. Sic indicat ſerum remedium. Siquidem ægroto mortuo ſero uenit medicus. Et ædibus in cinerem redactis ſero infunditur aqua.

Pinguis uenter non gignit ſenſum tenuem. XVIII

Diuus Hieronymus in epiſtola quadam, citat huiuſmodi prouerbium apud Græcos celebratum: Pinguis uenter non gignit ſenſum tenuem. Quanquam fatetur id elegantius ſonare Græce quàm Latine. Græcus autem ſenarius extat apud Græcos huiuſmodi:

Παχεῖα γαστὴρ λεπτὸν οὐ τίκτει νόον. id eſt,
Subtile pectus uenter obeſus non parit.

Refert & Galenus contra Thraſibulum, uelut uulgò iactatum, καὶ τοῦτο ἁπάντων σχεδὸν ἀνθρώπων ἀδέξιον διότι πάντων ἐγὼν ἀληθέστατον, ὡς γαστὴρ ὁ παχεῖα & νῦν ὁ τίκτει & λεπτόν. id eſt, Et hoc ab omnibus prope hominibus canitur, eo quod omnium ueriſſimum eſt, quòd uenter obeſus non gignit mentem ſubtilem. Apud Lacedæmonios infame erat, ſi quis corpore fuiſſet uehementer obeſo. Agatharchides apud Athen. lib. 12. refert Anelidem ob deliciàs ſupra modum corpulentum, in concionem adductum fuiſſe,

atque illic à Lysandro uehementer obiurgatum, minimum abfuisse quin in exilium ageretur, idq; futuris minitatos Lacedæmonios, ni uitam frugalius institueret. Et ibidem Menander de quodam obesa loquitur, πάχος ἐστὶ ἐπὶ τοῦ ὑδροφόμα. id est, obesus etenim sus premebat os uiri. Admonet adagium, luxu corporis hebetescere mentis acies. Quemadmodum etiam scribit Horatius,

Nam corpus onustum
Hesternis uitiis animum quoq; prægrauat ipsum,
Atq; affigit humo diuinæ particulam aurę.

Plutarchus apud Gellium ostendit pueros multo pastu stupidioris ac tardioris ingenij euadere.

Piscem natare doces. XIX

Ἰχθὺν νήχεσθαι διδάσκεις. i. Piscem natare doces, perinde est ac si dicas, doctum doces. Consule illi quod alibi retulimus, δελφῖνα νήχεσθαι διδάσκεις. id est, Delphinum natare doces. Quod idem ad hunc effertur modum. Τὸν δελφῖνα πολυμεδὼν συμβαλλόμενος. id est, Delphini quemadmodum natare oporteat consilis. Autor Diogenianus.

Pitana sum. XX

Πιτάνη εἰμὶ. id est, Pitana sum. Zenodotus indicat dici solitum de ijs, qui in extremas redacti calamitates, ab ijsdem denuo in pristinam felicitatem restituuntur. Sic enim euenisse quondam Pitanæ Æoliæ ciuitati. Nam hanc à Pelasgis in seruitutem redactam, Erythræi in libertatem pristinam uindicarunt.

Pistillo retusius. XXI

Proverbialis est hyperbole, quam in epistolis usurpauit diuus Hieronymus, Pistillo retusius, pro eo quod est, minime acutum. Timon Misanthropus Cleanthem ob ingenij tarditatem appellat, ἄλαον ἀτελαον. id est, Pistillum siue mortarium ignauum. Et Chrysippeum acumen, apud eundem per ironiam usurpatur in stupidum. Et cornutus syllogismus, pro ratione ridicula frivola.

Partitio non præfocatio. XXII

Μερὶς ἀ πνιγή. id est, Sortitio, non præfocatio. Olim cum ij qui uiribus præpollerent, cibum eriperent imbecillioribus, manus interim in illos injicientes, excogitatum est, ut fortibus ex æquo, diuideretur epulum, iamq; ab omnibus acclamari cœptum μερὶς ἀ πνιγή. id est, Partitio, non strangulatio. Eáq; uox in proverbium abijt. Quo licebit uti, si quando significabimus, non esse locum violentiæ, sed ex æquitate iuris oportere tractari negotium. Plutarchus in Collectaneis, si modo illius sunt, citat his uerbis, μερὶς ἀ μὴ πνιγή. id est, Partitio est, non strangulat. Admonet & Suidas hac forma proverbium efferri.

Paries dealbatus. XXIII

Τοῖχος κεκονιμένος. id est, Paries dealbatus aut incrustatus. Paulus apostolus in Actis apostolicis, Ananiam sacerdotem, ficatum & sucatum, paritem dealbatũ appellat, quòd longe aliius esset intus, quàm cultu habituq; externo præ se ferret. Christus item in Euangelicis literis, sanctimoniæ simulatores sepulchra dealbata uocat, quæ cum foris niteant, intus sunt cadaueribus ossibus referta. Sic enim est apud Matthæum, Οὐαὶ ὑμῖν γραμματεῖς καὶ φαρισαῖοι, ὅτι παρομοιάζετε τάφοις κεκονιαμένοις, οἵτινες ἔξωθεν μὲν φαίνονται ὡραῖοι, ἔσωθεν δὲ γέμουσιν ὀστέων νεκρῶν καὶ πάσης ἀκαθαρσίας. id est, Væ nobis scribæ & pharisæi, qui similes estis sepulchris dealbatis, quæ foris quidẽ apparent pulchra, intus autem referta sunt ossibus cadauerum, omnisq; spurcitia. Lucianus, Myronis & Praxitelis colossos ad huiusmodi ferme similitudinem trahit in Gallo, quòd foris multo niterent ebore, multo fulgerent auro, uarijsq; coloribus arriderent: præterea Iouis, aut Neptuni repræsentarent imaginem, fulmen aut tridentẽ dextra tenẽtes, ut plane numen aliquod esse uiderentur, cum intus nihil appareat, præter picẽ, claues, aranceas, mures, atq; id genus sordes alias, haudquaquam ad exteriorem illam imaginem respondentes. Atque huiusmodi principum esse uitam affirmat, quorũ si strepitum & apparatum insidias, nihil felicius, nihil decorum uitæ simile: sin curas, suspiciones, odia contemplere, quibus intus diseruciantur, nihil calamitosius. Seneca Philosophos, qui cum docerent honesta, turpiter uiuerent, similes esse scripsit quorundam medicorum pyxidulis, quarum tituli remedia pollicerentur, cum intus uenenum occultarent. Ediuerso, qui meliores sunt intus, quàm oratione, quamq; prima illa uitæ specie, quasiq; fronte præ se ferunt, hos Plato Silenis adsimiles facit, de quibus alio diximus loco.

Ollam alere. XXIIII

Χύτραν τρέφειν. id est, Ollam alere dicebantur, qui metum ostenderent, quo deterrerent quempiam. Veluti si quis præsidium alicubi collocatum habeat quo minus ulcisci res nouas moliantur. Sumptum id est à more ciuitatis Atheniensis, in qua ollas in tectis disponere consueuerunt, ad deterrendas ululas, quarum illic maxima uis. Nam illarum strepitum omne genus autum reformidat: Adagium refertur tum à Suida, tum à Diogeniano. Sumptum est ex Aristophanis Comœdia, cui titulus: Aues.

Ὅτι μέντοι δεῖ μάχεσθαι λαμβάνειν τε τὴν χύτραν.
Τί δὲ χύτρα ὠφελήσει
Ἐλαύνειν μὲν γὰρ οὐκ ἐᾷ τοῦτον. id est,
Pugnare sanè oportet simul & ollas sumere,
Sed quid iuuabit ollas?
Vlula nos tum non edibit.

Oleum & salem oportet emere. XXV

Τὸ ἅλας καὶ τὸ ἔλαιον δεῖ ὠνεῖσθαι. id est, Oleum & salem oportet emere. Refert adagiũ hoc Aristoteles Rhetoricorum libro 2. tractans de locis ex enthymematis. Proponit autem huiusmodi exemplũ antistrephontis. Sacerdos quædam dissuadebat filio, nequando uerba faceret apud populum. Nam si iniusta suaseris, inquit, deos habebis iratos: sin iusta, homines. Id hoc pacto ἀντιστρέφει, id est, reciprocat filius. Imò expedit orationẽ habere apud populum. Quandoquidem si iusta dixero, dij me amabunt: si iniusta, homines. Atq; huiusmodi genus argumẽtationis, confine putat prouerbio quo iubemur, oleum ac salem emere. τοῦτ' ἐστὶ τὰ ταῦτὸ τῷ λεγομένῳ τὸ ἔλαιον πρίασθαι καὶ τὰς ἅλας. id est, Hoc autem idem est cum eo quod dici solet, olei ac salem emere & salem significans opus esse nonnunquã remedijs contrarijs, nunc acrimonia, nunc lenitudine. Sal enim mordet ac siccat, Oleum lenit ac humectat. Sic medici oleum addunt sali, ne plus satis erodat: & qui sapiunt, admonitionis acrimoniam bonis uerbis leniunt. Non me clam est, in æditione Aldina, pro ἔλαιον habere ἅλυς, quasi eodem dicto colligi possit & malum & mali remedium, sed quis solet uulnus emere?

Tanquam fuber. XXVI

Ὡς φελλὸς. id est, Tanquam fuber, de ijs, qui non norunt dissimulare, aut qui nesciunt mergi aduersis fortunæ procellis. Extat apud Pindarum. Tractum à natura ligni, quod non solum ipsum non mergitur, uerumetiam alligatum alijs ne sidant, sustinet. Vnde retibus assuitur, & natantibus subditur.

Obtrudere palpum. XXVII

Obtrudere palpum apud Plautum, est arte, fucoq; decipere. Ego, inquit, istiusmodi alijs dare condidici, mihi obtrudere non potes palpum. Vnde & palpari, pro adulari, & palpones adulatores uocamus à simili metaphora. Metaphora tracta est ab equisonibus, qui ferocientibus equis, plausu manus adblandiuntur, ut ostendimus alibi.

Ne quis

Ne quis unquam Megarenſibus. XXVIII

Μηδέποτε μηδεὶς μεγαρέων γνῶτο σοφώτερος. i. Nunquam quiſquam ſapientior ſit Megarenſibus. Scomma prouerbiale iacti ſolitum in ſtupidos. Dictum eſt autem per adulationem de Megarenſibus autore Diogeniano.

Nulla candidorum uirorum utilitas. XXIX

Οὐδὲν λευκῶν ἀνδρῶν ὄφελος ἢ σπανίως ὠφελοῦσιν. i. Nullus candidorũ uirorum uſus, niſi ad cerdonicã. In molles & effœminatos dictũ. ac ueluti uoluptatibus natos. Id enim innuit, opinor, per cerdonicam, iuxta illud Martialis: Quid ad te,

De cute quid faciat ille, uel ille ſua?

Caterum in negotijs gerẽdis inutiles. Contrà qui nigra ſunt cute, & hiſpidi, hi magis allegandi ſunt ad adminiſtrandam Rempub. Vnde & Herculem μελάμπυγον appellarunt, tanquam ſtrenuum & à mollicie alienum, quemadmodum alibi demonſtratum eſt, in prouerbio, Ne in Melampygum.

Nox humida. XXX

Νὺξ ὑγρά. id eſt, Nox humida. De malis ingruentibus dici ſolitum, autor eſt Diogenianus. Quemadmodum de Letiore fortuna dicimus, exoriri lucem. Apud eundem eſt, νὺξ λαοῦσα. id eſt, Nox ſpiſſa, de nocte hyberna. Quæ ſicut non uidebuntur in adagiorum numerum referenda, is ea reſcribat Diogeniano, ſi libet.

Quid ad farinas? XXXI

Τί πρὸς τ' ἄλφιτα; i. Quid ad farinas? id eſt, quid attinet ad parandas facultates? Nam ἄλφιτα pro uictu, proq; re familiari ponere, poëtis eſt familiare. Ariſtophanes in Neb.

Τί δέ μ' ὠφελήσουσ' οἱ ἀριθμοὶ πρὸς τ' ἄλφιτα; id eſt, Quid me numeri tandem ad farinas iuuerint?

Id recte detorquebitur ad artes ſteriles, ut poëticen, ὀδὶν πρὸς τ' ἄλφιτα, quod uulgò dicunt de pane lucrando, ſermone celebri magis quàm erudito.

Numeris Platonicis obſcurius. XXXII

Proverbialis hyperbole uidetur, quã uſurpat M. Tulli. in Epiſt. ad Attic. lib. 7. Aenigma Oppiorum ex Velia, planè non intellexi. Eſt enim numero Platonis obſcurius. Id ideo dictum, quòd Plato numeris Pythagoricis obſcurat ſuam philoſophiam, ac ueluti nebulas quaſdam offundit, præcipue in Timeo. Nam Pythagoras omnem fere philoſophiæ rationem ad numeros traxit. De quibus pernulta Macrobius in commentarijs quos edidit in Somnium Scip.

Nihil ex agro dicis. XXXIII

Οὐδὲν ἔξ ἀγροῦ λέγεις. id eſt, Nihil è rure loqueris, id eſt, Nihil humile, neq; triuiale. Quod enim parum elegans, parum expolitum, id ex agro profectum dicitur. Contrà quod feſtiuum, quod lepidum, id urbanum ac ciuile uocant. Meminit Suidas.

Nihil graue paſſus es, niſi. XXXIIII

Οὐδὲν βέβαρθας δεινὸν ἀμὴ πρόσαντοῦς. id eſt, Nihil graue accidit, niſi tibi uindicas.

Meminit Diogenianus. Nemo Leditur, niſi à ſeipſo. Nemini fit iniuria, ſi eam exiſtimet adſe non pertinere.

Ne ſpina quidem uulnerabit bonos. XXXV

Οὐδ' ἄκανθα ἀμύξει τοὺς ἀγαθούς. id eſt, Ne ſpina quidẽ uulnerabit bonos. Nemo moleſtus fuerit innocenti. Nam ſpina natura pungit quemlibet. Sed ubiq; tuta eſt innocentia uitæq; integritas.

Naæra & Charmione. XXXVI

Νάειρα καὶ χαρμιόνη. id eſt, Naæra & Charmione. De fidis amicis dici ſolitum ſcripſit Zenodotus, quiq; non dubitarent, uel mortis eſſe comites amicis. Erat autem hoc amicitiæ genus laudatum apud Aegyptios, quod appellabant συναποθνησκόντων. id eſt, commorientium. Quibus hoc neceſſitudinis genus placebat, ij hac lege copulabantur, ut ſi alteri fatale quippiam accidiſſet, alter ultro mortis ſocium ſeſe adiungeret. Hoc fœdere cohæſerant Antonius & Cleopatra. Significat & Horatius libr. 2. Oda decima ſeptima, ſimule quiddam erga Mecœnatem: _Illic dies utranq;

Ducet ruinam, non ego perfidum
Dixi ſacramentum, ibimus, ibimus,
Vtcunq; præcedes, ſupremum
Carpere iter comites parati. Rurſum alio loco:
Quid nos? quibus te uita ſit ſuperſtite
Iucunda, ſi contrà grauis.

Sed ut redeam ad prouerbium. Naæra & Charmione, duæ erant Cleopatræ reginæ pediſequæ, quæ ſponte eam Cleopatræ mortem ſunt imitatæ: ac ſemiuiuæ repertæ ſunt dominæ iam mortuæ coronam capite delapſam reponentes. Eſt quidem hiſtoria memoratu cum primis digna, nec iniucunda cognitu, uerum eam ſi quis forte requiret, petat licebit ex Plutarcho in uita M. Antonij. Ego nec adagium hoc fueram adſcripturus ni ueritus eſſem ne, quoniam extat in Zenodoti collectaneis ſemel atq; iterum excuſis, publicatis q;, parum cruditus aliquis calumniaretur à me præteritum. Nam mihi, ſi modo non fallit naſus, ſubolet hoc prouerbium haud eſſe profectũ ab antiquitate, ſed in Zenodoti natum officina.

Neq; nullis ſis amicus, neq; multis. XXXVII

Carmen illud Heſiodi ſicut & alia pleraq; ceſſit in prouerbiũ:

Μὴ ἢ πολύξεινον, μηδ' ἄξεινον καλέεσθαι. id eſt,

Nec multis, at nec nulli dicaris amicus.

Ariſtoteles lib. Morelium 9. tanquam prouerbio iactatum citat, ac dictũ probare uidetur, propterea quòd prorſus citra ullius amici conſuetudinem uiuere ferinum atq; iniucundum eſſe uideatur. Rurſum nec uehementer amare poſſumus ſimul multos, nec pluribus morem gerere. Quin & Lucianus in Toxaride narrat apud Scythas, πολυφιλίας, id eſt, complurium amicitiam non aliter infamẽ fuiſſe, quàm apud alias gentes unius mulieris cum pluribus uiris conſuetudinem. Quanquam diuerſa ſentit M. Tullius in lib. de amicitia. Et Plutarchus in commentario περὶ πολυφιλίας.

Nebulas diuerberare. XXXVIII

Νεφέλας ξαίνειν. id eſt, Nebulas diuerberare, dicitur, qui uel in re ſtulte, uel quæ fieri non queat, fruſtra ſumit operam. Meminit Diogenianus. Suidas ſuſpicatur dictum, ab eo qui dixit nebulas eſſe lanam expanſam, quaſi ſimiliter debeant carminari.

Myconius uicinus. XXXIX

Μυκόνιος γείτων. id eſt, Myconius uicinus. In eum qui inuocatus ad conuiuium accedit. Nam hoc nomine Myconios notauit antiquitas, quod ligurritores eſſent, & alienæ appetentes menſæ. Ad hunc modum Suidas. Zenodotus autem ait conuenire in ſordidos, atq; humiles homunciones, propterea quod ea inſula, inter contemptas habita ſit, ob ſteritatem, atque ob id gentem auidiuſculam, & alieni appetentiorem fuiſſe. Athenæus idem fermè teſtatur in primo ſermone Diphnoſophiſtarum, citans hunc ex Ariſtolocho uerſum, quo taxauit Periclen quendam ὡς ἀκλητον ἐπὶ δεῖπνα ἐς τὰ συμπόσια μυκωνίων ἄνα. id eſt, Velut qui inuocatus irruerit in conuiuia Myconiorum more. Idem addit Myconios quòd inopes eſſent utpote ſterilem inſulam incolentes, ἰδὲ γλισχρότητι καὶ πλεονεξίᾳ. fuiſſe notatos. Egeſtas enim facit quidos alienarum rerum, unde & Cratinus Iſchomachum quendam gulæ mancipium, Myconium appellarit.

Mortuos uidens. XL

Νεκροὺς ὁρῶν, τίνεσθαι ἕξεις πραγμάτων. id eſt,

Tibi occidentes, mortuos si somnies.

Refertur à Suida tanquam uulgò iactatum de diuinatione, quæ sumitur ab insomnijs, superstitione multo omnium uanissima. Id tamen ita dictum est, quòd mors finis sit omnium huius uitæ malorum.

Mortui non mordent. XLI

Οἱ τεθνηκότες οὐ δάκνουσιν. id est, Mortui non mordent. Id etiam hac tempestate uulgò dictitant. Natum arbitror ex apophthegmate Theodori Chij, qui fuit Ptolemæi regis in arte Rhetorica præceptor. Hic enim in consilium ascitus, cum deliberaretur, utrum Pompeius ab Aegypto repellendus esset, an admittendus, censuit receptum occidendum, addens hoc dictum νεκρὸν οὐ δάκνει. id est, Mortuos nõ mordere. Refert Plutarchus in uita Pompeij.

Ascisce ad extremum scientiam. XLII

Πάμπαν ὀψὲ τοῦ χαλεπῶν τινὶ ἀνθρώπων. i. Accersi ad extremã scientiam. Non statim utendũ extremis ingenij uiribus, uerum ubi iam urget ultimũ periculũ, tum ad artes confugiendum.

Miserrimum fame mori. XLIII

Sententia etiam cantionibus apud ueteres celebrata, teste Platone, miserrimum mortis genus fame mori. Sumpta est autem ex Homericæ Odysseæ M.

Πάντεσσι μὲν ξυνδῆσι θάνατοι λιλαίεται βροτοῖσι,
Λιμῷ δ' οὔτιν' ὀΐομεν θανέμεν κὴν πότμον ἀδαῆναι. id est,
Dura quidem miseris mors est mortalibus omnis,
At perijsse fame, res una miserrima longe est.

Plato libro De repub. 3. refert hoc carmen, ueluti pestilens moribus adolescentum, cum nulla mors sit misera, quæ honestatis gratia oppetitur. Accommodari poterit in fordidos quosdam, qui quo parcant nummis, defraudãt genium suum, aut in eos qui pereunt inscitia ueri, cum animus hominis non aliter pascatur uerbo dei, quàm corpus cibo. Vere miserrimum est hac fame mori.

I modo uenare leporem, nunc Itym tenes. XLIIII

Plautus in Captiui duo: I modo uenare leporem, nunc Itym tenes, prouerbiali figura dixit. Id est, hanc interim cœnam, qualemcunq; certam habes, quære alteram, si potes potiorem. Itys enim auis, quem à Phaside Scythiæ flumine phasianũ uocant. Proinde cum iubebimus, ut qui nactus sit commodi quippiam, ad aliud sese accingat, non intempestiuiter hoc utemur adagio. Verum equidem opinor hunc Plauti locum, ut sunt alij plerique, deprauatũ esse: legendum autem, nec Itym, ut habent codices: nec ichthyn, ut perperam mutauit quidam, cum nec auis, nec piscis quicquã sictat ad uenationem leporis, sed ictin. Nam est id animal de genere mustelarũ, quod in cuniculos immittitur, ut prædam eliciat: Latini uiuerram appellant. Suidas ostendit idem animal insidiari piscibus. Meminit huius Aristoteles libro De naturis animantiũ 9. ca. 6. Quanquã non indicat insidiari leporibus, sed auibus & aluearibus. Quòd si recte constat ictin esse uiuerram, Plinius 8. lib. indicat præcipuam uiuerris gratiam fuisse, propter uenatum leporum & cuniculorum. Iniiciunt, inquit, eas in specus, qui sunt multifores in terris, unde & nomen animali, atque ita electos superne capiunt.

Minimo prouocare. XLV

Minimo prouocare, est contemptim ad certamen prouocare. Sumptum à gestu prouocantium ad pugnam minimo digito porrecto. Horatius in Sermonibus:

„Ecce
Crispinus minimo me prouocat. accipe, si uis
Accipe iam tabulas, detur nobis locus, hora,
Custodes. uideamus uter plus scribere possit.

Elegantius ad res animi torquebitur. Vt unus hic grammatistes theologos omnes minimo prouocat.

Minore finire pomœrio, & his similia. XLVI

Prouerbij rationem sapiunt huiusmodi fermè metaphoræ: Finire pomœrio: Præstituere metum: Circumscribere cancellis, & si quæ sunt consimiles. Varro in libris De re rustica: Eo melius feciſſe quosdam, qui minore pomœrio finierunt, exclusis partibus quæ non pertinẽt ad hanc rem. Idem eiusdem operis libro 1. Ars sit, an quid aliud, & à quibus carceribus decurrat ad metas. Cicero lib. De Oratore 1. Exiguis quibusdam finibus totum oratoris munus circumdedisti.

Mens peregrina. XLVII

Νοῦν ἔχειν ξένον. i. Mentem peregrinam habere dicuntur cogitabundi, nec satis ob id attenti ad ea quæ coram aguntur. Locatur Aristophanes ἐν ἀχαρνεῦσιν, in Euripidem tanquam dialecticis utentem argutijs, id quod indicat etiam Fabius Quintilianus in Institutionibus, his uerſibus,

Οὐκ ἔνδον, ἔνδον ἔσθ' ὁ γνώμλιν ἔχων.
Πῶς ἔνδον; ἐκδὸς ἢν ἔνδον ὀρθῶς ὦ γέρον.
Ὁ νοῦς μοὐκ ἔξω συλλέγων ἐπύλλια,
Οὐκ ἔνδον, ἀλλὸς δ' ἔνδον ἀναβαδίλιν ποιεῖ
Τραγῳδίαν. id est,
Est intus, haud est intus idem si sapis.
Quĩnam intus & non intus: optime, senex.
Nam mens foris abest, colligens epyllia,
Non intus, ipse at intus est, tragœdiam
Scribens supinus. Epyllia uersiculos dicit, uocc diminutiua ab epos. „Idem in Equitibus,

Πρός τε τοῦ λέγοντ' ἀεὶ
Κἀγανὸς ὁ νοῦς ὅτι ποθ' ἡμῶν ἀποδημεῖ. id est,
Vsque ad loquentem inhias, at ipsa mens tua
Præsens, peregre est.

In eundem sensum Terentius: Præsens, absens ut sies.

Mitior columba. XLVIII

Πραότερον περιστερᾶς. id est, Mansuetior columba. Columbina simplicitas ac mansuetudo, laudatur etiam in diuinis literis. Nam hoc est columba in auibus, quod ouis in quadrupedibus. Ipsa nulli animantium meditatur noxam, nec aliunde præsidium habet aduersus miluios, quàm à celeritate uolandi. Adagij meminit Diogenianus.

Ad porcellum da mihi mutuo tres drachmas. XLIX

Εἰς χοιρίδιόν μοι νῦν δάνεισον τρεῖς δράχμας. id est,
Ad porcellum da mihi mutuo treis drachmas.

Dicebatur ab eo qui mori decreuisset, aut qui uellet initiari. Nam initiandi consueuerunt immolare porcum. Suidas ex Aristophane citat. Est autem in Pace,

Εἰς χοιρίδιόν μοι νῦν δάνεισον τρεῖς δράχμας.
Δεῖ γὰρ μυηθῆναί με πρὶν τεθνηκέναι. id est,
Qui porcum emam mihi mutua nunc tres drachmas,
Initiandus sum prius, ac moriem oppetam.

Mulieris podex. L

Γυναικὸς πυγή. id est, Mulieris podex. In ignauum ac desidiosum dicebatur. Ignauum animal mulier, & quo minus habet mẽtis, hoc inhonestis uoluptatibus est addictius. Amat oclum, & fucorum in morem, quem admodum ait Hesiodus, uirorũ laboribus quæsita sibi insumit, id quod indicat etiam illud prouerbium, ὕειν & ὄνος. Et omnino tales permultas habet Gallia. Atqui Hollandia innumeras habet, quæ sua industria uiros ociosos & uoluptarios alunt.

Mulieris animus. LI

Γυναικὸς φρόνημα. i. Mulicbre ingenium. Diogenianus ostendit dici solitum in stultos. Videtur autem magis quadrare in imbelles & inconstantes. Vnde est illud Ennianum,

Vos etenim iuuenes, animos geritis muliebres,
Illaq; uirgo uiri. Et Terentius,

Noui ingenium mulierum.
Nolunt ubi uelis, ubi nolis, cupiunt ultro.

Perendinum uentum prædicere. LII

Τὸν ἔπιτᾶιον ἄνεμον προγινώσκειν, id est, Perendinum uentum præscire dicuntur, qui coniecturis quod multo post uenturum sit, colligunt. Sumptum à nautis, aut à negociatoribus. Pindarus,

Σοφοὶ δ' μὲν πολλὰ πρὸ ἔπιτᾶιον ἄνεμον ἔμαθον. id est,
Sapientes futurum perendie uentum nouerunt.

Id enim demum est sapere, non solum quod ante pedes est uidere, uerum id quoq; quod procul abest, prospicere.

Caute loquacior. LIII

Τραχὺς λαλίστερος. id est, Caute loquacior. Prouerbialis hyperbole, in hominem immodice ac permoleste garrulum. Sumpta metaphora à cautibus, quæ quoniam assiduis fluctibus tunduntur, multo resonant fragore.

Lepori esurienti etiam placentæ fici. LIIII

Λαγῷ πεινῶντι καὶ πλακοῦντες ὄντινα. id est,
Lepori esurienti & placentæ pro ficis. Suidas tradit dictum de ijs qui compulsi necessitate, res etiam pretiosissimas absumunt. Fortassis natum ob huiusmodi quapiam fabida, qualem de se narrat Apuleius, quod adactus fame, placentas primum lambere, deinde etiam comesse didicerit.

Lex & regio. LV

Νόμος καὶ χώρα. id est, Mos siue lex & regio. Admonet prouerbium quemadmodum & alias obiter indicauimus, seruiendum & obsecundandum esse moribus regionis in qua uerseris. Zenodotus ascribit unicuiq; genti suas quasdam esse leges, & institutum uiuendi. Nam Persarum mos est, ut inter pocula ~~tumultuanti consultent, ac reges~~ suos pro numine adorent. Deinde qui sunt pares, osculantur inuicem inferiores genam modo contingunt potentiorum. Natos pueros post quadriennium demum inspiciunt. Gordij regem crearunt eum, qui sit inter ipsos ~~quam maxime corpulentus~~. Syraci coronam deferunt ei, qui procerita~~te~~ corporis reliquos antecellat, atq; ut quidam narrant, cui caput sit longissimū. Stymphali, mulierem eam in honore habent, quæ cum pluribus utris habuerit consuetudinem. Montani Massagetæ in uijs coeunt. Sauromatæ inter pocula filias uendunt. Mazusius abstinet à mulierum congressu, nisi siquam bello ceperit. Tibareni, post uxoris partum, ipsi perinde quasi peperierint, reuincto capite cubant. Apud Cecrætæos opifices onera gestant, donec occurrat qui emat. Sidones parentes deturant, excepto capite. Nam hoc inaurant. Cæsiæ, aut iuxta alios Heniochi, natos lachrymis prosequitur, defunctos gaudio. Bachtrij ~~fiquando à morbo euadant int, eandem~~ se, ipsos obijciunt. Orgenipei neq; domos habent, nec animante uescuntur. Sunt autem calui, non ipsi modo, uerumetiam mulieres, id'que aiunt accidere, propter aquæ uim natiuam quam bibunt. Thysetæ dijs ossa sacrificant, ipsi uescuntur carnibus, atque hi profecto plurimum sapiunt, mea quidem sententia. Tauroscythæ homines immolant. Byzeni mediterranei lacte bubulo uictitant, nec ullo præterea uescuntur cibo. Iberes ouium loco, canum greges alunt. Aethiopes, qui dicuntur Colcenses, hyenas. Quin hodie non pauciora ingeniorum & morum discrimina. Ad ea quoad fieri potest accommodare se, polypum que piscem imituri non minima prudentiæ pars est.

Aegis uenit. LVI

Αἰγὶς ἦρχται. i. Aegis uenit. Suidas indicat prouerbio dici solitū, de ijs qui petulanter & impudēter agerent. Refertq; ex Pherecrate, ὦ μοι πανοῦργον αἰγὸς ἠρχται. Aegis autem Græcis uaria significat, pellicum tegmen quod gestant Afri, præterea maris intumescētis undas ac procellas uentorum, idq; lingua Dorica, unde ἐπαιγίζειν reperitur, pro uehementer flare. Alij malunt esse quid è coronis contextum, aut rete ex coronamentis contextum. Sic ait usurpatū apud Herodotum lib. 4. & apud Lycurgum. Nec desunt qui putent significare sacerdotem, quæ Athenis solita sit ferre sacram Aegidē, itaq; ingredi ad eos qui nuper duxissent uxores. Apparet in huiusmodi sacris multum fuisse licentiæ, quemadmodum & apud Christianos multis ineptijs celebrantur nuptiæ, simulq; alliusum est ad procellam.

Multam syluam gestas. LVII

Πολλὴν ὕλην φορεῖς. i. Syluam multam portas. Dictum in Phormionē militem quendam hirsutum, densaq; pilorū obsitum syluæ, cuius et alibi facta mētio. Quadrabit in agrestem & stupidū, eiusmodi fermè sunt milites. Refertur à Suida.

Leonem uidere, hostium præsia portendit. LVIII

Λέοντας ἰδεῖν, σὺν μάχῃ πολεμίων. id est,
Cernere leones, hostium pugnam indicat.
Translatum uel à somniorum coniecturis, uel ab obseruantibus auguria. Meminit Suidas. Huiusmodi uerficulos indicantes quid quodq; portendat somnijs, uidēo diligenter commemoratos à Suida & Hesychio, cum nihil inanius. Et tamen probabile est utrunq; fuisse monachum.

Larus in paludibus. LIX

Λάρος ἐν ἕλεσι. i. Larus in paludibus. Suidas scribit dictitatum de ~~ijs qui fuciles sunt ad dandum~~. Dictum à Laro aue, quam eandem πέτρον appellari putant, quanquam Theodorus Gaza hanc fulicam uertit, illam gaulam. Ea quoniam facile decipitur, illicitúrq;, prouinde prouerbio locum fecit.

Issa. LX

Ισσα. id est, Issa, prouerbialis erat acclamatio in eos quibus ? litera forte excidisset, quiq; modis omnibus essent infortunati. Hæc Suidas, qui prouerbium citat ex Menenia Menandri, testatus, & alibi usurpatum apud autores. Coniectare licet eam literā in fortibus inauspicatam fuisse. Martianus Capella in nuptijs Philologiæ & Mercurij, testatur hanc literam inuisam fuisse Appio Claudio, quòd dentes mortui, ~~dum exprimuntur, imitetur~~.

Ipso horreo. LXI

Quod prolixe & affatim datur, ipso horreo dari dicitur, quēadmodum ipso canistro, propterea quòd ex horreo plenius depromitur, quàm è choenice. Simile illi, ἐκ πίθης ἀρύτειν. id est, E' dolio hauris.

In tua ipsius harena. LXII

In tua ipsius harena, id est, In tua ipsius arte. Sumptum à gladiatoribus, solitis in harena digladiari. Neq; uero parui referebat horum, notæ an ignotæ dimicarent harena.

In saltu uno duos apros capere. LXIII

In saltu uno duos apros capere. Est eadem in re duos pariter deprehendere. Plautus in Casina,

Iam ego uno in saltu lepide apros capiam duos.

Ignis ad torrem. LXIIII

Πῦρ ἐπὶ δαλὸν ἐλθόν. i. Ignis ad torrē ueniens. De negotio, quod raptim facileq; cōficitur, quasi cum ultro ignis ad torrem transuolat, ob materiei siccitatē. Meminit Diogenianus. Simile fuerit, Ignis ad naphtham. Et autem naphtha bituminis genus, ad quod flamma uel è longinquo transuolat.

Hippolytum imitabor. LXV

Ἱππόλυτον μιμήσομαι. id est, Hippolytum imitabor. Diogenianus in Prouerbiorum collectaneis ait dictitatū de ijs qui statuissent pure castéq; uiuere. Nota est fabula, uel apud Euripidem, uel apud Senecam, quemadmodum is iuuenis odio fœminei generis, Dianæ studijs sese totum addixerit, despecto Veneris numine. Sic enim loquitur apud Euripidem,

Τῶν σῶν ἐμπορίων πολλὰ ἐγὼ χαίρειν λέγω. id est, Veneri tuæ, longum ualere renuncio.

Nihil agere. LXVI

Suidas hunc uersiculū citat è Cratini fabula, cui titulus Horæ:

Καὶ ταῦτα πράττων φάσκ' ἀνὴρ δεδιηνεκῶς. id est,

Atq; ista faciens quidam ait, faciens nihil.

Admonetq; subesse prouerbiū, quod quadret in eos qui frustra laborent. Apud Latinos item nihil agunt, qui sumunt inanem operam, ut apud Terentium. Cæterum hoc, nihil agit. Celebratur & illud Attilij, Satius est ociosum esse, quàm nihil agere.

Herculis cothurnos aptare infanti. LXVII

Herculis personam, aut cothurnos aptare puero, est minimis applicare, maxima, quæ nequaquam uel congruant uel deceant, ueluti si quis rem humilem oratione tragica prosequatur. Quintilianus lib. 6. De peroratione: Nam in paruis quidem litibus has tragœdias mouere, tale est; quasi personam Herculis & cothurnos aptare infantibus uelis. Plutarchus commemorat apophthegma quoddam Agesilai, non admodum ab hoc alienum. Cui cum sophista quispiam hoc nomine laudaretur, quòd res minimas dicendi artificio maximas efficeret, negauit is uel cerdonem bonum sibi uideri, qui paruo pedi magnum induceret calceum: significans orationem oportere cum re congruere, non aliter quàm uestis conuenire debet corpori.

Grues lapidem deglutientes. LXVIII

Αἱ γέρανοι λίθον καταπεπωκυῖαι. id est, Grues lapillos deglutientes. Suidas ex Aristophane citat, ostendens dici solitum de ijs qui summa prouidentia gerunt negotium. Idq; inde in uulgi sermonem uenisse, quòd gruibus hic mos sit, ut quoniam admodum sublimes uolent, magnoq; ferantur impetu, neque possint deorsum aspicere, lapillos gestent, quos si quando fatigari cœperint inter uolandum, ex alto dejciant, quo uidelicet è cadentium strepitu percipiant, utrum supra terram, an supra mare uolēt. Quod si lapillus in mare ceciderit, pergunt iam: sin in terram, inter quiescunt. Nec his dissimilia refert Plinius lib. 10. cap. 23. Quando proficiscuntur, inquit, consentiunt: uolant ad prospiciendum alte, ducem quem sequantur, eligentes in extremo agmine per uices qui acclament, dispositas habent, & qui gregem uoce contineant: excubias habent nocturnis temporibus, lapillum pede sustinentes, qui lassatis somno decidens, indiligentiam sono coarguat. Cetere dormiunt, capite subter alam condito, alternis pedibus insistentes: dux erecto prouidet collo, ac prædicit. Ac paulo post: Certum est, inquit, Pontum transuolaturas primum omnium angustias petere, inter duo promontoria Criumetopum & Carambin, mox faburra stabilitas: cum medium transierint, abijci lapillos: cum attigerint continentem, & è gutture arenam. Hactenus Plinius. Porrò locus quem Suidas citat, est in Auibus Aristophanis,

Ἓν μόνῳ γε λιθύπι ἦσαν ὀφθαλμένω.
Γέρανοι θεμελίους καταπεπωκυῖαι λίθους.
Venere gruum terdena ferme millia
Lybycis ab oris, deuoratis maximis Saxis.

Interpres hoc loco eadem fermè quæ Suidas.

Fortuna æstuaria. LXIX

Τύχη εὐρίπου. i. Fortuna Euripus, siue uolubilis, quòd uicissim nunc huc, nunc illuc solet, fluere. De qua Boëtius,

Exæstuantis more fertur Euripi.

De mari Euripo alio diximus loco. Quemadmodum autem mare habet accessus ac recessus æstuarios, ita nihil est in rebus humanis perpetuum. Nullum autem mare crebrius aut celerius recurrit quàm Euripus. Pindarus in Pythijs hymno 3. metaphoram sumpsit à uentis, ἐκ πρὸς μανίαν τυγχάνοντ' ἐὼ πάσχειν. ἀλλοῖε δ' ἀλλοίων πνοαὶ ὑπερτέραν ἀνέμων, δαίμων ὅ τι μικρὸν ἀνθρώπῳ ἔρχεται. id est, Oportet, ubi contigerit à dijs frui. Cæterum aliàs alij sunt uentorum flatus. Felicitas autem mortalium non uenit diu mansura. Interpres citat uersus Euripidis,

Κάμνουσι γάρ τοι κ' βροτῶν αἱ συμφοραὶ,
Καὶ πνεύματ' ἀνέμων ἐκ τοῦ ἐμοῦ ἔχει. id est,
Quin & laborant calamitates hominibus,
Nec habent uigorem semper auræ flaminis.

Foresaperire. LXX

Ἀνοίγειν τὰς θύρας. id est, Fores aperire: prouerbio dicebatur, qui rei cuiuspiam ingressum initiumq; patefaceret. Plinius iunculus lib. 2. cap. 8. Obliquitatem eius intellexisse, hoc est, rerum fores aperuisse Anaximander Milesius traditur. Indicauit hoc adagium Plutarchus in Symposiacon Decade secunda, ἐλαβόν γ' ὦ φίλε, τὸ νόμιμον ἀντὶ τοῦ παροιμιακὰς θύρας ἰδίᾳ σοι τὰς οἰκίας. id est, Imprudens Firme, mundū pro iamua prouerbiali, in teipsum aperuisti. Fenestram aperire, in eandem sententiā est apud Terētium.

Tua res agitur, cum proximus ardet paries. LXXI

Et hodiernis temporibus indocto uulgò passim in ore est, tum nobis esse cauēdum cum uicini domus ardet. Admonet prouerbium, ut ex alterius malo sumamus exemplum, alienoq; periculo discamus nostris rebus consulere. Sumptum est ex Horatianis epistolis,

Ecquid Ad te post paulo uentura pericula sentis?
Nā tua res agitur paries cū proximus ardet. Et Verg.
Iam proximus ardet Ucalegon.

Fontibus apros, floribus, austrum. LXXII

Dubium non est, quin ad prouerbiorum classem pertineat, quod est apud Maronem in carmine Bucolico,

Eheu quid uolui misero mihi, floribus austrum
Perditus & liquidis immisi fontibus apros.

Vbi quis optat nociturā nunc uentus, floribus inimicissimus, præcipue auster, ob uolentiam.

Ollaris deus. LXXIII

Χυτρεὺς θεός. id est, Ollaris deus. Dicebatur in hominem humilem & contemptæ sortis. Aristophanes in Nubibus,

Ὅτε καί σε χυτρεῶν ὄντα θεὸν ἡγησάμην. id est,
Quando arbitrabar te quoq; ollarem deum.

Magni dij ebore, auro & argento sculpebantur. At plebei illi & minutuli, quod genus sunt Silenus & Priapus, qualibet materia fingebantur, ligno nonnunquam & luto, quo uidelicet argento finguntur & ollæ. Vnde non inepte quadrabit in eum, qui studeat haberi inter aulicos optimates, sed nec opibus pollens, nec autoritate ualens apud principem. Cognatum est illi, καὶ κόρχορ & ἐν λαχάνοις. id est, Corchorus inter olera: aut illi, δεδιὼ ἰσρὸν. Nihil sacri. Refertur in Zenodoti collectaneis.

Octæus genius. LXXIIII

Οἰταῖος δαίμων. id est, Octæus genius. Diogenianus ait ferociam & arrogantiam huic dæmoni uehementer inusitatam fuisse, nec inultum sinere solitum: unde tumidis ac præferocibus minitabantur Octæum dæmonem. Collectanea uulgata prouerbium referunt ad autorem Clearchum. Est autem Octa mons finitimus Trachini, atque eodem nomine cluitus Melicusium. Proinde similis erit huius usus prouerbij, qualis est illius, Aderit Temessæus genius.

Vel hosti miserandus. LXXV

Suidas huiusmodi uerba ex autore quopiam citat, ὅς τε καὶ τῶν παροιμιῶν, μᾶλλον ἐλεεῖσθαι θεασάμενος τὸν τότε φιλούμενον ἢ ἀνθρώπου. id est, Vt iuxta prouerbium etiam

etiam miseraturus fuerit hostis, si præsentem uidisset hominis casum. Est autem hyperbole, nam hostis non facile commouetur misericordia. Ita Vergilius in 12.

Vel Priamo miseranda manu. Item in 2.

_Quis talia fando
Myrmidonum Dolopumue, aut duri miles Vlyßi,
Temperet à lachrymis.

Consine illi, Quod uel ipse probet Momus.

Aequales calculi. LXXVI

Ἴσοι ψῆφοι. id est, Aequales calculi, si quando parum abest, ut condemnetur aliquis, & tamen absoluitur: ait cum nutat animus, ambiguus, utram in partem se declinet, rationibus hinc atq; hinc uelut ex æquo adhortantibus, ac deterrentibus. Quemadmodum est apud Terentium, cum in dubio est animus, paulo momẽto huc uel illuc impellitur. Suidas ostendit metaphoram sumptam à prisca consuetudine iudiciorum, qua reus æqualibus iudicum sententijs absoluebatur, at non citra periculum. Cur autem potius absoluendum, quàm damnandum reum ueteres existimarint, cum pares essent sententiæ, multas causas reddit Aristoteles in Problemate quodam. Multis enim nominibus usum est conuenire, ut reliquis paribus, reo magis quàm actori fauendum: uel quòd accusator accedit paratus, ac præmeditatus. Reus ad multa non præuisa compellitur respondere. Vel quòd cõsentaneum sit reum, ut qui maiore periculo dicat, ob metum quædam præterniſisse potius quàm actorem. Vel quòd in ancipiti negotio potius ad eam partem oporteat uergere, ubi si forte erratum, peccetur leuius. At minus est malum absoluere nocentem, quàm innocentem damnare, præsertim in capitalibus causis, ubi si contingat errare iudicem, non est quo sarciat in posterum erratum suum, extincto iam homine. Contrà, si elabatur nocens, poterit alio iudicio pœnas dare. Vel quòd accusatio propior est suspicioni maleuolentiæ, quàm defensio: quare cum in cæteris nihil appareat discriminis, de actore potius male iudicamus, quàm de reo. Hæc & alia quædam huiusmodi tradit Aristoteles. Igitur ut tutißimo liberatur à causa qui calculis omnibus absumitur, ita periculo proximus fuisse videtur, qui paribus calculis iam quasi fauore quodam elabitur.

Luscinæ deest cantio. LXXVII

Luscinię deest cantio. Prouerbialis allegoria, perinde quasi dicas, Mulieri desunt uerba, pœtæ uersus, oratori color, sophistæ cauillum. Nulla enim auium æque canora, atque luscinia etiam fœmina siccuti tradatur Plinius libro 10. cap. 19. Sed haud fuerit alienum ipsius uerba subscribere: Luscinijs, inquit, diebus ac noctibus continuis quibusdam garrulus sine intermissu cantus, denſante se frondium germine, non in nouißimum digna miratu aues. Primum tanta uox, tam paruo in corpuſculo, tam pertinax ſpiritus: deinde in una perfecta muſicæ ſcientia, modulatio editur ſonus. Et nunc continuo ſpiritu trahitur in longum, nunc uariatur inflexo, nunc diſtinguitur conciſo, copulatur intorto, promittitur, reuocatur, inſuſcatur ex inopinato: interdum & ſecum ipſa murmurat: plenus, grauis, acutus, creber, extentus: ubi uiſum eſt, uibrat: ſummus, medius, imus. Breuiterq; omnia tam paruulis in faucibus, quæ tot exquiſitis tibiarum tormentis, ars hominum excogitauit. Plautus in Bacchidibus,

Ego quoq; pol me tuo ne luſcinio le deſuerit cantio.

Ego ex bono in bonum tra-ductus ſum. LXXVIII

Ἐγὼ μὲν ἐκ κακοῦ εἰς κακὸν μετῳκισμαι. i. Ego quidem è malo in malum transij. Suidas indicat dici solitum de his, qui bonum institutum bono commutant. Innuit autem natum à quodam, qui ex bono citharœdo factus sit pœta tragicus. Est enim pœtica muſicæ conſtans ars. Unde & muſicam artem pœticen uocauit Terentius. Sumptum est adagium ex Ranis Aristophanicis.

Anguillas captare. LXXIX

Ἐγχέλεις θηρᾶσθαι. id est, Anguillas uenari dicuntur, qui priuati compendij causa cient tumultus. Inde ducta similitudine, quòd cum aqua stat immota, nihil capiunt, qui captant anguillas: cum uero sursum ac deorsum miscent ac perturbant aquam, ita demum capiunt. Quadrabit in eos, quibus tranquillo reipub. statu nihil est emolumenti. Proinde seditiones gaudent exoriri, quo ciuitatis publicum malum, in ſuum priuatum uertant commodũ. Prouerbium extat apud Aristophanem in Equitibus,

Ὅπερ γὰρ οἱ τὰς ἐγχέλεις θηρῶντες τὸ πρῶτον,
Ὅταν μὲν ἡ λίμνη καταστῇ, λαμβάνουσιν ὀλίγας,
Ἐὰν δ' ἄνω τε κἀκ κάτω τὸ βόρβορον κυκῶσιν,
Αἴρουσι πολὺ οὐ λαμβάνεις, ἢν τὴν πόλιν ταράττῃς. id est,
Nanq; accidit tibi, quod anguillas qui aucupantur:
Vbi quieta stat palus, nil piscium reportant,
Contra lutum si mouerint sursum atq; item deorsum
Capiunt, ita ipse capis, ubi rem publicam inquietas.

Hanc artem heu nimium calleni principes quidam, qui consilio tyrannico diſsidia ſerunt inter ciuitates, aut bellum aliquod alicunde ſuſcitant, quo licentius mulcent miſeram plebeculam, & innocentiſſimorum ciuium fame, ſuam expleant ingluuiem.

Ego faciam omnia more Nicoſtrati. LXXX

Ἐγὼ ποιήσω πάντα κατὰ νικόστρατον. id est,

Ego cuncta more fecero Nicoſtrati.

Pro eo quod est, egregie. Nam hunc Nicostratum aiunt comœdiarum actorẽ fuisse talem, qualis apud Romanos prædicatur fuisse Roscius. Itaque propter artis famam in uulgi sermonem abijt. Suidas prouerbij titulo recenſet.

Duplex cappa. LXXXI

Διπλῆν κάππα. id est, Duplex cappa: uelut ænigma, quo malum aliquod ſignificabant. Siquidem gemino cappa, ſcribuntur κακά. Simili figura Plautus fierem, trium literarum hominem appellauit.

Tria cappa peſsima. LXXXII

Τρία κάππα κάκιστα. id est,

Tria peßima cappa.

Iactatum & hoc olim ænigmatis uice, quo trium gentium mores notati sunt, Cappadocum, Cretensium & Cilicum. Augustinus in grãmaticis indicat fuisse tortũ in Cornelium Syllam, Cornelium Cinnam, & Cornelium Lentulum. Creditumq; est in libris Sibyllinis horum nomina tribus hiſce literis ſuisse deſignata. Est item clauſula carminis heroici.

Témulentus dormiens non eſt excitandus. LXXXIII

Prouerbij ſpeciem habet, quod admonet Theognis, ſopitum ebrium non oportere excitari ſomno. Simillimum est autem illi, κακὸν εὖ κάμμορον μὴ κινεῖν. i. Malum bene conditum ne mouẽto. Non est refricandũ odium, cui iam tempus induxit oblitionem. Non est renouandum animi uulnus, cui iam obduci cicatrix cœpit. Theognidis carmen sic habet,

Μηδ' ὕδωρ ἐπιχεῖρει σιμωνίδῃ· ὧν τινα ἠῶν
Θαρυχθῇσ' οἶνῳ μάλθακῷ ὕπνῳ ἔχει. id est,
Ne cuiquam è nobis ſomnum depelle Simonida,
Oppreſſum uino quem ſopor altus habet.

Vtroq; nutans ſententia. LXXXIIII

Διὸς χωλοὶ γνῶμαι. id est, Vtroq; claudicantes ſententiæ, aut animus huc atq; illuc perfatilis. Sic enim arbitror legendum, Διὸς χωλοὶ γνῶμαι, per ω magnum, ut sit, utroq; claudicantes. Nam in uulgatis libris per ο micron ſcriptum repperi. Conueniet igitur in hominem lubricæ fidei & incerti animi partium,

quem congruet illud Homericum,

Ἀλλὰ μετουλαβέτην, καὶ ἐπ' ἀμφοτέροις τεθάρσει ἴζω. id est,
Claudicat inceſſu, pedibuſq; uacillat utriſq.

Refertur à Zenodoto.

Dictum ac factum. LXXXV

Ῥηθὲν καὶ πρακτόν. id eſt, Dictum ac factum. Prouerbialis figura, qua nihil in negotio procurãdo prætermiſſum ſignificamus. Terentius, Dictum ac factum reddidi. Donatus in Andria indicat eſſe prouerbium celeritatis. Dictum ac factum, inuenerit aliquam cauſam. Rurſum in ſeipſum excruciante, Dictum ac factum, hunc abijt Clitipho. Sanè quàm familiaris eſt hic ſermonis colos Græcis poëtis, ὅτε ἔπος, ὅτ' ἔργον. id eſt, Neque dictum neque factum: pro eo quod eſt, nulla ratione. Homerus Iliados libro primo,

Ἐσθλὸν δ' οὐδέποτ' οὔτε ἔπος οὔτ' ἐτέλεσσας. id eſt,
Nec dictum factumq; probum ex te prodijt unquam.

Euripides in Hecuba, Σὺ δ' ἡμῖν μηδὲν ἐμποδὼν γίνῃ
Λέγουσα μηδὲ δρῶσα. id eſt,
Tu uero ne quid obſiſtas mihi Verbo'ue, facto'ue.

Diuerſum in ſenſum qui modis omnibus dextri ſtrenuiq; ſunt, dictis ac factis udere dicuntur. Ita Phœnix docuerat Achillem iuxta Homerum,

Μύθων τε ῥητῆρ' ἔμμεναι, πρηκτῆρα τε ἔργων.

Iidem Pindarus in Nemeis hymno primo, σὸν δ' ἀμφὶ ῥόπαν Τέ τε καὶ Τ' ἀγοίσαν. id eſt, Tui uero mores & in his & illis uſui ſunt: præceſſit enim, πράσσῃ γὰρ ἔργῳ ἦ σθένος, βάλλοισι δ' φρεσὶν. id eſt, Agit enim facto quidem robur, conſilijs autem mens.

De grege illo eſt. LXXXVI

De grege illo eſt, eiuſdem factionis, aut contubernij. Terent. in Adelph. At hic Hercule de grege illo eſt. Idem in Eunucho, Vt me in noſtrum gregem recipiatis. M. Tullius ad Atticum, At uellem te in tuum uetere̅ gregem retuliſſes. Idem Oratione in Verrem prima, Quartum quem ſit habiturus non uideo, niſi ſortè de illo grege oratorum, qui ſubſcriptionem ſibi poſtulârunt, &c. In eundem Actione 4. pro eodem, dixit de illo conuentu: Turpio quidã illius excurſor & emiſſarius, homo omnium ex illo conuentu quadruplatorum de terrimus. Alluſit autem ad id quod alibi diximus, ἀτιμαγελᾶν. Sic & Flaccus,

Scribe tui gregis hunc, & ſortem cre de bonumq;

Verum hoc frequenter & in bonam partem uſurpatur. Beatus Hieronymus aduerſus Iouinianum lib. 2. De tuo, inquit, armento ſunt, imò inter tuos ciues grunniunt. M. Tullius gregales appellat familiares & eiuſdem ſodalitij: uelut in oratione pro domo ſua ad pontifices. Quod uos ad Catilinæ gregales de me dicere ſolebatis.

Dentata charta. LXXXVII

Dentata dicuntur mordacia. M. Tullius ad fratrem lib. 2. Calamo & atramento temperato. Dentata etiam charta res agetur. Et Seneca dentatos ſales eſſe non uult. Rurſus edentula quæ morſu careant.

Dauſia cornix. LXXXVIII

Δαυλίαν κορώνην. id eſt, Dauliam cornicem, luſciniam uocant poëtæ: ſiue quòd Tereus in Daulide Phocidis cum ea uixerit, ſiue quòd illic Philomena mutata ſit in auem. Non uideo quid ſibi uelit adagium, niſi ſortè dictum eſt in garrulos aut canoros. Magis autem ſubſicor Zenodotum, ſiue Zenobius, ſiue quiſquis alius fuit, hoc prouerbium fuiſſe commentum, quo locum faceret narrandæ fabulæ: quod idem in nonnullis alijs ab eo factum conſicio.

Cum Muſis. LXXXIX

Μετὰ μουσῶν. id eſt, Cum Muſis, hoc eſt, Muſis bene fortunantibus. De doctis, aut ijs, quæ docte dicuntur, aut quem admodum oſtendit Suidas, cùm illiteratus inter eruditos uiuit, ut per ironiam efferatur.

Amicos tragœdos æmulatur. XC

Τὸν ἑταίρους τραγῳδὸν ἀγωνῆται. id eſt, Amicos tragœdos æmulatur. Suidas è Didymo citat, addens dici ſolitum de his, qui ſeſe accommodarent, & morum ſeueritatem ſumerent, ad æmulationem aliorum. Sumptum ab hiſtrionibus tragœdiarum, qui cum ſint leuiſſimi nebulones, tamen ubi deum aut regem agunt in fabula, tum cultu, uoce geſtuq; maieſtatem quandam imitantur.

Aeſopicus graculus. XCI

Αἰσώπου κολοιὸς. id eſt, Aeſopicus graculus, dicitur, qui aliena ſibi uſurpat, aliorumq; bonis ſeſe uendicat. Vſurpat Lucianus in Pſeudologiſta. Horatius,

_Moueat cornicula riſum
Furtiuis nudata coloribus.

Extat apologus inter alios, qui Aeſopi nomine circumferuntur. Pindarus in Nemeis hymno tertio, ἀλλ' ἀλλοίων ἔρωτες ἀνδρῶν φέρουσι κρίσιν, οἰνάνορ μάτηρ. id eſt, Neq; rerum alienarum cupiditates uiro meliores ſunt ad ferendum, è domeſticis inquire. Reprehendit ſuam digreſſionem poëta, iubetq; ut quem ſuſcepit celebrandum, laudet è proprijs uirtutibus, potius quàm ex alienis.

Aries cornibus laſciuiens. XCII

Κριὸς ἀσελγόκερως. id eſt, Aries cornibus laſciuiens. Diogenianus oſtendit conuenire in magnos ac laſciuos. Pruriunt cornua arietibus bene paſtis, quòd idem accidit bubus. Vergilius, Iam cornu petat & pedibus qui ſpargat harenam. Vitulum laſciuientẽ indicãs. Heſychius indicat originẽ prouerbij: in arce Palladis aries erat repoſitus ingẽs æreus, quẽ Plato comicus dixit ἀσελγόκερων, nõ tam ob laſciuiã quàm ob ingeniẽ molẽ. Confertur enim cũ equo Duratco. Veteres enim nõ ſolũ ἀσελγεῖς dixiſſe, quod eſſet laſciuũ & indomitum, uerũ etiam quod eſſet prægrãde: quẽadmodum Eupolis ἄνεμον ἀσελγῆ dixit, pro magno uẽto. Hæ ſunt grãmaticorũ cruces, ne æreus ille aries ſit formidabilis ob ingẽtia cornua. At quid uetat etiã ueteres dicere laſciuũ & intemperãtem, quòd ſuo arbitrio ludat ubi uelit. Mihi uidetur adagiũ conuenire & in ſtolidos, præter meritũ euectos ad dignitatem.

Ductus per phratores canis. XCIII

Ἀγόμενος καὶ διὰ φρατόρων ὁ κύων. id eſt, Ductus per phratores canis. Vbi quis inciderit in eos, quibus pœnas det. Canis enim apud hos protinus occiditur. Apud Athenienſes populus in tribus erat diſtributus, unuſquiſque tribus tertia pars φρατρία dicebatur, & huic præfectus φρατρίαρχος. In comitijs igitur, ſi quis canis intercurriſſet, continuo petebatur à populo.

Calaber hoſpitis xenia. XCIIII

Prouerbium ſubeſſe uidetur, in his Horatij uerſibus, quos ſcripſit in Epiſtolis,

Non quo more pyrrhi neſci Calaber iubet hoſpes,
Tu me reciſti locupletem uerſcra ſodes.
Iam ſatis eſt, at tu quantumuis talle benigne.
Non inuiſa feres pueris munuſcula paruis.
Tam tenuor dono quam ſi dimittar onuſtus.
Vt libet, hæc hodie porcis comedenda relinquet.

Itaque Calabri hoſpitis munera præſtare dicebantur, ruſtica & ſiluatica, quæ magis onerent accipientem, quam iuuent, aut quæ donantis contemptu. Siquidem Calabri, quod pyrrhi abundent conſuerunt ea hoſpitibus affatim apponere, deinde ſuibus, bellariorum uice, domum auferre illbent. Quòd ſi rerſus eadem porcis obiecturi. At qui ſtulta haud eſt dare munuſcula dbicere. Ii demum dat, qui ſimul & præſentium muneris expendit, quod largitur, & cui meritum quem eo donat. Nonius eſt apud Athenæum Antiochus cognomento Illuſtris, qui quod erat reliquum pecuniæ ſolet

effun

effundeve uerius quàm largiri, interdùm in uijs publicis ſtans dicere cõſueuit, τίνι ἂ τύχῃ δίδωσι λαβέτω. id eſt, Cui fortuna dat, capiat, & abiecta pecunia diſcedebat.

In oſtio formoſus. XCV

ἐν θύρᾳ καλός. In oſtio formoſus. De ijs qui adamantur, uulgoq; gratioſi habentur, ſumptum à ueterum conſuetudine, qui formoſorum aut amaſiorum nomina, arboribus, ſolijs ac parietibus inſcribebant, ὁ δεῖνα καλός. Ad id alludens Ariſtophanes in Veſpis,

Καὶ νὴ δί᾽ ἤν ἴδῃ γέ πω γεγραμμένον
Τὸν τυελλάμπους ἐν θύρᾳ δήμου καλόν,
Ἰὼν παρέγραψε πάνσοφον κημὸς καλός. id eſt,
Ac per Iouem inſcriptum ubiam ſi uiderit
Demum uenuſtum in Pyrilampus oſtio,
Accurrit ac Cemum uenuſtum proximè
Adſcribit. Idem ἢν ἀχαρνόνιον,
Τιμῶν ἐραστὴν ὄντα τῶν ἀληθῶς τε καὶ
Ἐν τοῖσι τοίχοις ἔγραφον ἀθλιώτατοι καλοί. id eſt,
Si noſtri amans haud ficte erat, nam in ædium
Muris, uenuſti Athenienſes ſcripſerat.

Alteri uerſui Græco ſupereſt ſyllaba, tametſi ſic habet Aldina editio: ſuſpicor inuerſum ordinem dictionum. Conſtabit ſi legas hoc modo, ἢν τοῖς ἔγραφον τοίχοις ἀθλιώτατοι καλοί. niſi magis placet ut legamus, ἐν τοῖσι τοίχοις ἔγραφον ἀθλίως καλαί. quaſi blandientes ciuitati, hoc in illius mœnibus ſcripſiſſent. Apud Athenæum lib. 6. refertur ex autore quopiam, quòd qui Athenienſium rempub. adminiſtrabant aſſentabantur populo, dicentes cætera quidem omnia eſſe Græcorum communia, uerum illud eſſe proprium Athenienſibus, quòd uiam noſſent, quæ perduceret in cœlum. Quiſquis legerit encomium Aeſchinis & Menonis apud Platonem, intelliget quàm formoſos pinxerint Athenienſes, miro dicendi artificio illis blandientes. Interpres diſtichon hoc citat ex Callimacho,

Ἀλλ᾽ ἐγὼ δὶ φίλλοισι κεκομμένα τόσσα φέροιτε
Γράμματα, κυδίππιλλ᾽ ὅσ᾽ ἐρίσω καλλίω. id eſt,
Literulas tot ferte inſculptas frondibus hiſce,
Cydippen pulchram quot memorare queant.

Id imitatus Maro,

Teneris, inquit, incidere amores
Arboribus, creſcent illæ, creſcetis amores.

Torquere licebit & in eos, qui falſo per aſſentationem laudantur, aut in mendaciſſimos principum quorũdam titulos, Quod genus ſunt, Pater patriæ, delitiæ orbis, amor mundi, ſereniſſimus, inclytus, clementiſſimus, cum meri ſint reipublicæ prædones.

Caput ſcabere, & conſimilia. XCVI

Caput ſcabere, ungues arrodere, geſtus hominis ſunt cogitabundi, & de mutando, cuius pœnitet, ſecum agitantis. Vnde tranſtulit in uſum prouerbialem Horatius libro primo, Satyra decima,

Sed ille
Si ſineret hoc noſtrum fato delapſus in ęuum,
Detereret ſibi multa, recideret omne, quod ultra
Perfectum traheretur, & in uerſu faciendo
Sæpe caput ſcaberet, uiuos & raderet ungues.

Sæpe ſtilum uertas, iterum quæ digna legi ſint
Scripturus. Id imitatus Perſius,

Nec plutum, inquit, cedit, nec demorſos ſapit ungues.
Iuuat dibis. Crudum Chęreſtratus unguem
Arrodens ait hoc.

In ſuperiore tuxat rectorum in ſcribendo negligentiam. In altero deſcribit adoleſcentem de mutanda antacta uitæ ratione cogitantem.

Carlous hircus. XCVII

Κάρδος τράγος. i. Carlous hircus. Diogenianus indicat diſtinctum de uilibus & contemptis. Heſychius indicat uſurpatũ à Sophocle. Carum populus quòd paſſim in bellis mercenariam locarent operam, ceu uili uita, in contemptus prouerbium abijt. Vnde & Plato παρωνὺξ ἀνθρώπιον, id eſt, Caricum homuncionem dixit, pro uili nihiliq;, quemadmodum alio dictum eſt loco. Fieri poteſt, ut prouerbium eo reſpiciat, quòd Cares pro hirco ſolent immolare canem, ut indicatum eſt in prouerbio, Caricum ſacrificium.

Bullatæ nugæ. XCVIII

Ventoſa atq; inania bullata dicitur. Sumpta metaphora παρὰ τῶν πομφολύγων. de quibus aliàs dictum eſt in prouerbio, Homo bulla. Perſius.

Bullatis ut mihi nugis Pagina turgeſcat,

Bullatas nugas appellans inanem perſtrepentium uocum congeriem, in quibus nihil ſubſit ſolidioris ſententiæ. Horatius nugas canoras uocauit in Arte poëtica,

Quàm uerſus inopes rerum, nugæq; canoræ.

Bolus ereptus è faucibus XCIX

Bolus è faucibus eripi dicitur, quoties commoditas aliqua, quæ iam propemodum tenebatur, præter expectationem ſubito præripitur. Terentius in Seipſum excruciante, Crucior bolum tantum mihi eſſe ereptum ſubito è faucibus. Bolum autẽ dixit, quod Græci uocãt βλωμόν. Metaphora per ſe liquet.

Bene ſit. C

Καλῶς ἔχει. id eſt, Bene ſit. Ominis uox, cum quis rem quampiam nouam & arduam auſpicaretur, ut in teſtamẽtis, præfabantur, τοῦτο καλῶς ἔχει. id eſt, Hoc bene erit. Sed ſi quid acciderit humanius, Item in contionibus, Quod fauſtum felixq; ſit. Id futurum eſt ſalſius, ſi per ironiam proferatur de re ridicula, milliuſq; momẽti, perinde quaſi maxima. Quemadmodum Perſius de diuite auaro cadum reſignaturo, Hoc bene ſit. Frequens eſt apud autores, bene uertat, & male uertat. Vergilius in Bucolicis,

Hos illi, quod nec bene uertat, mittimus hœdos.

Et dij bene uertant, quod agis. Seruius grammaticus exiſtimat hanc figuram mutuo ſumptam ab Hectore & Aiace, quorum utriq; ſuum munus in pernicicm ceſſit.

CHILIADIS TERTIAE CENTVRIA VII.

Scarabeus aquilam quærit. I

Ἀνθρωπος ἀετὸν μαιᾶται. id eſt, Scarabeus aquilam quærit. Cum imbecillior, atq; impotẽtior, malũ quippiam molitur, ſtruitq; inſidias inimico longe potentiori. Eſt & altera lectio, atque ea meo quidẽ iudicio melior, ὁ κάνθαρος ἀετὸν μαιδεύεται. id eſt, Scarabeus aquilæ obſtetricatur. Senſus fermè idem eſt, ſiue legas μαιᾶται ſiue μαιδεύεται. Competit enim in bonilem & imbecillum, qui uiribus longe præpollenti, malitioſis inſidijs, & clancularijs dolis perniciem machinatur. Ariſtophanes in Lyſiſtrata,

Ὑπὸρ χολῶ γὰρ ἀετὸν τικτοῦσα κάνθαρός σε
Μαιδεύομαι. id eſt,
Supra modum iraſcor tibi ſcarabeus aquilam ego te,
Quando ouã pariens obſtetrix iuuabo.

Super hac re refertur apologus quidam apud Græcos non inelegans, quem Lucianus indicat Aeſopicum eſſe, cum ait in Icaromenippo, fabulatum fuiſſe Aeſopum, quemadmodum aliquando ſcarabei & cameli cœlum conſenderint. Porrò quod ad fabulam ſcarabei & aquilæ attinet, ad hunc habet modum. Eſt fama olim aquilam, ſui generis, tũ uniuerſa ſcarabeorũ gente, uetus alq; antiqua ſimultas, ex helio prorſus interne cini, planeq; quod Græci ſolẽt dicere, ἀκριβῶς & πάλαιος.

Nam odio diſſident plus quàm Vatiniano, adeo ut ne Iuppiter quidem ipſe, ὃς πράτ@ θεῶν μέγιστος, & qui totũ nutu treme facit Olympum, rem inter eos componere, ac diſſidiũ finire potuerit, ſi modo uera narrant apologi. Deniq; nihilo magis inter eos conuenit, quàm hodie quoq; conuenit inter deos iſtos aulicos, & humilem obſcuramq; plebem. Sed erit formẽ is, qui Aeſopicarum fabularum rudis & ἀϋπνο@ admiretur, quid tandem negotij ſit cum aquila ſcarabeo. Quæ cognatio, quæ uicinitas, quæ affinitas, uſquæ adeo diſſimilibus intercedat: nam inter hos qui uinculis eiuſmodi copulantur, potiſſimum diſſidia ſolent oriri, præſertim inter principes. Ad hæc, quæ nam tam atrocis odij cauſæ, poſtremo unde tantum animorum ſcarabeo, ut cum aquilarum populo bellum ſuſcipere non dubitarit. Rurſum, qua contumelia tantopere fuerit offenſus aquilæ θυμὸς ἀγήνωρ, ut hoſtem tam humilem non contempſerit, ac ſuo uel odio iudicarit indignũ. Videlicet argumentum ingens, longa eſt iniuria, longæ ambages, ac res omnino maior, quàm ut humana facundia queat explicari. Quòd ſi Muſæ, quæ grauatæ non ſunt olim Homero dicere βατραχομυομαχίαν, mihi quoque relicto tantiſper Helicone, dignentur adeſſe, rerum ſummam pro mea uirili conabor exponere. Quid enim tam arduũ eſſe poſſit, quod illis auſpicibus non audeant homines? Sed quo res cognitu fiat illuſtrior, prius quàm ad ipſum negotij caput ueniam, ducis utriuſq; mores, formã, indolem, ingenium, quàm potero pauciſſimis perſtringam. Primum igitur illud ſuccurrit admirari, quid olim Romanis uiris alioqui ſapiẽtibus uenerit in mentem, qui cũ huius alitis ſymbolo ſeſe præter cæteras nationes iactlent, ac dijs proximos ducant, cumq; huius auſpicijs tot victorias reportarint, tot egerint triũphos, tantum abeſt, ut bene meritæ gratiam referãt, ut non toleranda etiam afficiant contumelia. Nam auem unam omniũ maximè maſculã & inuicti roboris, emaſculant euirantq;, ac propemodum Tireſiã reddunt ipſi non admodũ mares, ſiquidẽ apud Græcos planè mas eſt ἄρρὴν, idq; ni fallor, longe magis quadrat in eum, cui ſummus ille pater & rex hominumq; deumq;, regnum in aues uagas permiſit, expertus fidelem Iuppiter in Ganymede flauo: tum ei, qui cæteris dijs procul abſiſtentibus, ſolũ irato Ioui triſulca tela porrigat, nihil etiã prouerbio deterritus, πρὸς ἄλλο τι νῦν ἢ κεραυνούς. Neque uerò ſine graui ratione factum arbitror, ut inter tam multas auium nationes, tamq; numeroſas tribus, aquila potiſſimum ſit uiſa idonea, cui non ſolum auium φρὴν ἔφη, uerum etiam ſenatus populiq; poëticus, ſuffragijs omnibus monarchiam deferneret. Nam quantum ad auiũ iudicium attinet, ad hãc partem pleræq; propendebant, ut pauoni rerum ſummam committerẽt: ſiquidem huius pulchritudini, ſplendori, ſublimitati, faſtuiq; plane regio, regnum deberi uidebatur. Ac prorſum in hanc ſententiam itum fuiſſet, niſi quidam longo rerum uſu callidæ, eiuſmodi ſunt cornices, coruiq;, perpendiſſent, futurũ ut ſi pauoni rebus præfecti ſſent, eueniret, quod complures iam annos in monarchis quibuſdam uidere datũ eſt, nimirũ ut ſolo nomine ſtrepituq; regem ageret, aquila nihilo ſecius, uel ſine populi ſuffragijs, regnum geſſeret. Cæterum poëtas uiros ſapientiſſimos illud arbitror perpexiſſe, non alia magis imagine regum mores ac uitam effingi potuiſſe. Loquor de pleriſq; non de omnibus. In quouis enim rerum genere, ſemper fuit erit q; bonorum paucitas. Et aliud ſeculum alios gignit. Sed paucis ſi uidetur, hinc atq; hinc contentionem adamus, ueramus. Iam primum ſi quid omnis eſt in nugacibulo, ut certè eſt, apte profectò Græcis ἀετὸς dicitur παρὰ τὸ ἀΐσσειν, quod eſt propemodum rapior impetu, & concitus feror. Quædam aues naturæ placidæ ſunt, ac miteſcunt. Sola aquila, nec eſt habilis ad ullam diſciplinam, nec ullo ſtudio poteſt manſueſcere. Tantum impetu naturæ præceps fertur, & quicquid uidelicet libuit, idem poſtulat ſibi licere. Libet ne ſpectare pullum animo uere aquilino? Graphice depinxit Horatius,

Qualem miniſtrum fulminis alitem
Olim iuuentas & patrius uigor
Nido, laborum propulit inſcium,
Vernisq; iam nimbis remotis
Inſolitos docuere niſus
Venti pauentem mox in ouilia
Demiſit hoſtem uiuidus impetus,
Nunc in reluctantes dracones
Egit amor dapis atq; pugnæ.

Melius intelligunt hoc ænigma regiones expertæ, quantis malis ſibi conſtiterint huiuſmodi indomiti iuuenum principum impetus. Philoſophorum eſt moderari affectibus, ac rationis dictum in omnibus ſequi. At nihil eſt, ait Satyra, uiolentius aure tyranni. Cui illud ſemper in promptu: Sic uolo, ſic iubeo, ſit pro ratione uoluntas. Deinde cum ſex opinor, aquilarum genera commemorentur, tamen illud inter omnes conuenit, quod roſtro ſunt uehementer adunco, nec minus aduncis unguibus ut uel ex ipſo corporis habitu poſſis intelligere, carniuoram eſſe auem, quietis ac pacis inimicam, pugnis, rapinis, ac prædationibus natam. Et quaſi parum ſit carniuoras eſſe, ſunt & quæ oſſifragæ dicantur, & ſint. Sed hic protinus tacite mihi dicis optime lector, quid hæc imago ad regem, cuius propria laus eſt clemẽtia, cumq; plurimũ poſſit, nulli tamen uelle nocere, ac ſolum actileo cavere, ſeſeq; totum in populi ſui cõmoditates impendere, adeo ut Niloxenus ille ſapiens rogatus, quid eſſet utiliſſimum, reſpondcrit rex. Id eſſe, quod non uereri principis indicans, ut quanũ in ipſo ſit, nemini noceat, profit omnibus, ſitq; magis optimus, quàm maximus. Quanquã non alia ratione poteſt eſſe maximus, niſi ut ſit quàm optimus, hoc eſt, beneficentiſſimus in omnes. Equidẽ exemplar laudo non inſcite depictũ à philoſophis, & haud ſcio, an eiuſmodi princip s adminiſtrent rempub. in urbe Platonica. Verũ in annalibus uix unũ aut alterum reperias, quem auſis cum hac imagine componere. Porrò ſi quis recentiorũ temporũ principes expẽdat, uereor ne non ita paſſim reperiat, in quem non quadret fœdiſſimum illud conuitiũ, quod apud Homerum Achilles torquet in Agamemnonẽ διιμοβρο@ βασιλεύς, Nam Heſiodus διοτρεφὴς appellat, rectius tamen παμφάγος appellaturũ. Et cũ Ariſtoteles euidentiſſima nota diſtinxerit regẽ & tyrannũ, quòd hic ſuum ac priuatum cõmodum ſpectet, ille populi rebus conſulit: tamen quibuſdã, regis appellatio, quæ priſcis illis ac tantis principibus Romanis, immodica uiſa eſt, & ob inuidiam refugienda, uix etiam ſatis eſt, niſi longam ſplendidiſſimorũ mendaciorũ addas coronidem: ut diui cognominẽtur, qui uix ſunt homines: inuicti, qui nunquã non uicti diſceſſerunt è prælio: auguſti, quibus angiſta ſunt omnia: ſereniſſimi, qui belli tempeſtatibus, & inſanis rerum motibus orbem conciunt: illuſtriſſimi, qui profundiſſima omnium bonarum rerum ignorantia caligant: catholici, qui quouis ſpectant potius quàm ad Chriſtum. Atque his diuis, inclytis, triumphatoribus, ſi quid eſt oci, ab alea, à poculis, à uenatu, à ſcortis, id omne iam uere regijs cogitationibus dicant. Nec eſt ullum aliud ſtudium, niſi ut leges, edicta, bella, paces, fœdera, conſilia, iudicia, ſacra prophanaq; eò conferant, ut omnes omnium fortunas in ſuum conferant fiſcum, hoc eſt, in dolium pertuſum congerãt, & aquillarii in more, innocuarũ animalium rapinis ſe ditent, fugiant pullos. Age ſi quis mihi iam phyſiognomon non omnino malus, uultum ipſum & os aquilæ diligentius contempletur, ocellos auidos alitq; improbos, rictum minacem, genas truculentas, fron-

tem

tem toryum, deniq; illud quod Cyrum persarum regem tantopere delectabat in principe γυνὸν, non ne plane regium quoddam simulacrum agnoscet, magnificum ac maiestatis plenum? Accedit huc & color ipse funestus, teter & inauspicatus, fuloo squalore nigricans. Vnde etiam quod fuscum est ac subnigrum, aquilam uocamus. Tum nox enim nox, terribilis, examinatrix, ac minax ille querulus q; clangor, quem nullum animantium genus non expauescit. Iam hoc symbolum protinus agnoscit, qui modo periculum fecerit, aut uiderit certè, quàm sint formidandæ principum minæ, uel loco prolatæ. Et quantopere contremiscant omnia, quoties huiusmodi uox intonuit aquilina,

Εἰ δέ κε μὴ δώωσιν, ἐγὼ δέ κεν αὐτὸς ἕλωμαι
Ἢ τεὸν ἢ ἄλοχόν τε ἰὸν γόνον, ἠδ᾽ ὀάροσιν σὰς
Ἄξω ἐλών, ὃ δέ κεν μενεδαίνειαν ὄπ᾽ ἀμφὶς ἰκάνω.

Aut illa non minus βασιλικὴ,

Μὴ νύτοι ἀρείσωσιν, ὅσοι θεοὶ ἀσὶν ὀλύμπου,
Ἄσσον ἰόντ᾽, ὄφρα κέν τοι ἀάσπετος χάρμα γένωμαι.

Ad hunc, inquam, aquilæ stridorẽ silico paulùm omne uulgus, contrahit sese sensim, obseruit nobilitas, obsecundãt iudices, silent theologi, assentantur iurisconsulti, cedunt leges, cedunt instituta: nihil ualet, nec fas, nec pietas, nec æquitas, nec humanitas. Cũq; tã multæ sint aues nõ incloquẽtes, tam multæ canoræ, tamq; uariæ sint uoces ac modulatus, qui uel saxa possint flectere, plus tamen omnibus ualet insuauis ille & minimè musicus unius aquilæ stridor. Quanquam est unum aquilarum genus, quod imprimis placuit Aristoteli, fortassis ob id quòd talem optarit pullum suũ Alexandrũ, haud multo minus prædabundũ ac uorax, at paulo tamẽ tum modestius, tum taciturnius, & omnino pluusculum habens humanitatis, quippe quod pullos etiam suos educet. Nam cæteræ faciunt quod impij solent parentes, qui fœtus suos exponunt, cum tigrides etiã catulos tollant suos. Atq; eam ob causam γνησιόφρονα appellant, quasi germanum ac uere ingenũ dicas. Vidit hoc genus Homerus & oculis captus. Nã μελάνυστον appellat, ac θηρατὴν, i. nigro tergo, ac uenatricem, uidelicet epithetis aptissimè quadrantibus in tales principes qualis fuit Nero, qualis Caligula, alijq; nimium multi. At horum aliquot, quanto per Iouem γνησιώτεροι, ac propè dixerim plusquã aquilini, qui cum dijs proximi sint, ob sceptrum ac maiorum imagines, tamen aliquotics plebeis etiã homunculis blandiri quoq; sustinẽt, ac propè dixerim, parasitas agere modo præ se spes sit non aspernandæ. Iam & uiuacem esse aquilam ab autoribus proditum est. Ea tamen cum ad extremam peruenerit senectutem, nihil adhuc fuit, nisi sanguinem, cuius sucturum omnibus imaginem prorogat, nimirum rostro superiore adeo increscente, ut carnes depasci non possit. Atq; hinc ortum est adagium illud notissimũ, ἀετὸς γῆρας, in senes ætate uinosiores, cum alioqui omne fermè genus hoc auiũ, quibus aduncì sunt ungues, aut non bibãt omnino, aut certè perquã raro, siquidem Aristoteli creditum. Et tamen hæ si quando bibunt, aquam bibunt solo aquilæ iam uinum fuit. Ergo rostro intorto natura certè nõ simpe, nouerca reliquis animantibus, utcunq; consuluisse uidetur, & inexplebili uoracitati modũ aliquem imposuisse. Quemadmodum & hac ratione prospexit, quòd non finat aquilam ova parere plura tribus, nec pullos alere plures duobus. Atq; adeo si Musæi uersiculo credimus, quem testem adducit Aristoteles,

Excludit binos, ædit terna, educat unum.

Atq; per hos ipsos dies, quibus incubat, incubat autẽ fermè triennos, naturæ prouidentia cibum illis negauit, inuersis interim & unguibus, ne uidelicet omnium ferarum fœtus raperentur. Itaq; per id tempus penna albescunt in die. Atque hinc odium in fœtus proprios. Verum hoc in Romanis aquilis optare magis licet, quàm cernere, quibus omnino nullus est compilandæ plebis neq; finis, neq; modus. Nam & ætate crescit exigendi sitis, & nunquam incũbunt grauius, quàm cũ pullus exclusus est. Tum urrò populus alio atq; alio feritur munere. Super hæc omnia, plurimos hostes opposuit unà, de quibus mox dicturi sumus. Atq; hanc naturæ solicitudinẽ murari desinet, cui persuasum sit esse uerũ, quod scripsit Plinius, prodigiosum quidem illud, & haud scio an uel Democrito autore credendũ, insatiabilis auiditatis argumentum, etiã si ceu compertũ & confessum narrat Plutarchus autor cũ primis grauis. Nẽpe aquilarũ pennas quoq;, si cæterarũ auium plumis admiscerantur, eas deuorare, ac paulatim extenuatas conficere. Tanta uis natiuæ rapacitatis. Equidẽ arbitror idem euenturũ, si tyrannorũ ossa cũ plebeiorũ ossibus cõmisceantur, ne sanguinẽ quidẽ magis mis. ceri posse, quàm Aegisthi & Flori. Iã uerò uide mihi num illud satis quadret in quosdam principes. Nam de pijs ac bonis nõ loquor, quod semel dictum ubiq; uelim meminisse lectorẽ. Aquilarũ unicũ par, magno ad populandum tractu indiget, nec alterum in propinquo prædonem esse patiuntur, ita spatia determinãt. Porrò nostris aquilis, quæ non angusta diuitiæ? Quantũ in immensum usq; propagandi regni studiũ? Quanta cũ finitimis aquilis, aut maiuis de regni, hoc est, de prædãdi terminis digladiatio? Verũ illud fortasse non perinde cõgruit, quod auis hæc tantopere rapax, non tamen prædatur in proximo, uidelicet ne uices iniuriarum in ipsius aliquãdo caput retorqueantur, sed è longinquo magis prædas in nidum conuehit, cum interim tyranni nec ab intimis temperẽt, nec à maximè cognatis ac domesticis rapaces abstineant ungues, imò hoc quisq; magis sit obnoxius periculo, quo principi ceu Ioui ac fulmini propior, atq; intimam hanc & à parentibus ingenitã rapiendi famem, nonnihil auget & educatio. Quandoquidẽ aquilam ferunt pullos uix dum satis uolucres ad prædãdum è nidis extrudere, quo statim & à teneris, ut aiunt, unguiculis consuescant rapto, suisq; ipsorũ unguibus uiuere. At in nonnullis principibus, de ũ immortalem, quàm multi accedũt ad rapacitatẽ stimuli præter corruptissimam educationem, tantum assentatorũ examen, tot officiales perditi, tot corrupti consultores, tot flutissimi familiares, tot nequissimi congerrones, qui publicis incõmodis uel gratis delectantur. Adde his fastum, uoluptates, luxum, delicias quibus nullæ rapinæ satis esse possint. Adde stultitiã & imperitiam, qua nihil intractabilius, si cũ stultitate copuletur. His itaq; rebus cum uel benignissima corrumpi queant ingenia, quid censes futurum, si hæc ad auidam & improbam naturã, uelut oleum ad caminum accesserint? Sed parum βασιλικῶς erat instructa aquila, si tantum adunco rostro, si tantum aduncis unguibus ad prædandum esset armata, nisi additi fuissent oculi plusquam lyncei, & nec ad clarissimum solem conniuentes, quo quidem experimento fœtus suos an legitimi sint, explorare dicuntur. Itaq; prædam quamuis è longinquo speculantur, quam destinent inuadere. Quanquam auium regi bini duntaxat sunt oculi, rostrum unicum, ungues pauci, uenter item unicus. At nostris aquilis papæ, quàm multæ sunt Coryczorum aures, quot exploratorũ oculi, quot officialiũ ungues, quot præfectorũ rostra, quot iudicum & aduocatorũ uentres, fame prorsus inexplebili, ut neq; satis esse quicquam, nec tutum ab his esse possit, ne ea quidẽ quæ in intimis penetralibus, aut abditissimis etiã scrinijs sunt abstrusa. Veruntamen esset eadem fortassis aliquanto minus noxia, nisi ad arma dotes q; corporis astus accederet ingenij, hoc est nisi nocens per se ferrum uenenо tingeretur. Vngues suos quotics ingreditur, contrahit, ne uidelicet acie deterat, minuq; ualeãt in prædando, id quod habet cũ leonibus cõmune. Neque quemuis impetit, sed eum duntaxat quo se credat utribus esse superiorem. Neq; se repente præcipitem dat in terram, more

more cæterarum cum prædam appetit, sed sensim demittit, ne impetu illisa offendatur. Ne leporem quidem, nam hunc maximè petit, aggreditur, nisi uiderit in plana descendisse. Neq; quouis grassatur tempore, ne quis opprimat fatigatam: sed à prandio ad meridianũ ad prædandũ prouolat, reliquis horis otiosa sedet, donec hominũ conuentu foræ cõpleantur. Tum quod occiderit, nõ inibi statim deuorat, ne quis subitus hostium incursus incautum deprehendat in præda. Sed exploratis prius, ac subinde refectis uiribus, prædam in nidum uelut in castra deuehit. Nam quibus artibus cernuum se præstantiorem capiat, mox dicetur. Illud in primis memorandũ ingenij documentũ, testudinem raptam ex alto, speculata locum idoneum, in saxum aliquod demittit, ut ad eum modum rupta testa carne uesci possit. Quanquam in Aeschylo parũ aquilinis fuit oculis, cum in huius albicantem caluariam, saxum e se rata, demissa testudine miserũ occideret, uel ob hãc unam causam; optimo iure poëtis omnibus cõueniat inuisam esse. Atq; id quidem nunc assidue ueluti suo iure facit. Cæterum primitus testudinem dolis ad id pellexit, dũ persuadet illi futurum, ut sua opera, uolandi artem perdisceret. Atque hac spe sublatam in altum, deiecit in saxum, ut illius calamitatem tyrannico more uerteret in suas delicias. Atqui si quis secum perpenderit, quàm uarijs artibus, quot technis, quot machinis, quot præstigijs, improbi principes instructi sint ad expilandam plebem, quæstuosis legibus, mullis fucatis titulis, simulatis bellis, delationibus, affinitatibus, indignã propemodum fatebitur aquilam, cui regni nomẽ tribuatur. Superest, ut cum quibus potißimũ hostibus huic generoso prædonires sit, paucis exponamus. Nã uerũ est illud quod prouerbijs dicitur, aquilam non capere muscas, nec aspicere tiritpas. Negligit, si qua præda uideatur regijs unguibus indigna, nisi si quæ sint cognatæ Vespasiano, cui nisus est lucri bonus odor ex re qualibet. Sunt enim & degeneres aquilæ, quæ piscatum uolunt, & quæ non pudeat cadauer alienũ tollere. Sed quæ generosiores sunt, ueluti tyranni, quædã piratis ac latronibus cõcedunt, à quibus, ut apud Alexandrum Macedonem noti illis ille dixit piratã, nihil differũt, nisi quòd ipsi maiore classe, maioreq; manu magnam orbis partẽ suis diuexant latrocinijs, minutulas illas prædas accipitribus ac nisis relinquentes cum quadrupedibus belligerãtur, nec id sanè sine periculo, nec rursum citra uictoriæ spem, siculi strenuo duce dignum est. Atq; in his leporem potißimum, ut dixi, uenatur aquila, unde & leporariæ cognomen additũ uni generi, perinde quasi ducẽ Africanum aut Numantinũ appelles. Neq; contemnit imbellem hostem, sed esculentũ appetit, ut etiam si param gloriæ ueniat ex uictoria, non parum tamen auferatur emolumẽti. At fit aliquoties ut cũ maximè leporem capiat, tum maximè capiatur, ictu perinato iaculo, dicatq; prouerbiũ quod illi ferimus acceptum, τοῖς ἰδίοις τοξόταις χαίρουσιν. Audet & cum cane confligere, inferior tamen futura, nisi subpinaret addiret pellem. Nam astu supplet, quod uiribus est diminutum. Cõmissura cum hoste, prius in pulueru uolutat se, deinde corporibus insidens cruinis, pulueremq; pẽnis ei lectũ in oculos spargit, alis ora uerberans, donec exanimata in rupes det præcipitem. Sed est eidem acrior, multoq; magis anceps cũ dracone pugna etiã in aëre. Draco maleficis artibus ouã conijcitur aquilæ. Illa uicißim hostẽ ubicunq; ultum rapit. Nam quod illi cũ uulpe simultas est irreconciliabilis, nemo mirabitur, quisquis cognorit, quàm olim regaliter illi sit acceperit. Inierat cum uicina necessitudinẽ, cumq; incubãti pastus dressет, proximæ catulos in nidum sustulit. Reuersa uulpes cum spectaret indignã suorũ laniationẽ, quod unũ poterat, testata deos est, atq; inter hos præcipue Iouẽ φιλίου, amicitiæ uiolatæ uindicẽ. Et audisse uidetur ista nota deum aliquis. Paucilis post diebus euenit, ut aquila prunam carnibus è sacrificio raptis hærentem, in nidum deuexerit imprudens. Igitur absente aquila, igni paulatim uentis excitato, nidus conflagrare cœpit. Pulliteriti, præcipites se dedere, nimirũ adhuc inuolucres. Vulpes delapsos excipit, & in cauum delatos deuorat. Ac post id quidem temporis, nihil omnino conuenit inter aquilam & uulpem, quãquam id sanè non mediocri uulpinæ gentis malo: Quo tamen haud scio an digne uideri debeant, quæ quondam leporibus συμμαχίαν aduersus aquilam petentibus auxilium negarint, ut refertur in annalibus quadrupedũ, ex quibus Homerus βατραχομυομαχίαν est mutuatus. Iam uerò acre dißidium est, & cum uulture, uelut homotechno, & edacitatis æmulo, tametsi hoc quidẽ nomine, ut crudelior, ita & generosior, aquila, quòd nõ deuorat animal, nisi quod occiderit, nec per ignauiã alienis insidit cadaueribus. Nam siteam iure habet exosam, quæ mirls artibus aquilæ ouã frangere studet. Pugnat & cũ ardeolis, quod hæc auis unguibus freta, non uereatur eam aliquoties adoriri, adeo dimicans acriter, ut in conflictu emoriatur. Neq; uerò iam murũ, quod illi parũ conuenit cum oloribus, auc nimirũ poëtica illud mirum ab ijs sæpenumero uinci tam pugnacem belluã. Nec admodũ gratum esse cõsueuit poëticum genus, male sibi conscijs monarchis, utpote liberũ & loquax, quodq; nonnunquã cum Philoxeno in Latomias reduci malit, quàm silere. Nam si quid dolet, id chartis illinunt atris, & regum mysteria ad ipsos etiam posteros euulgant. Nec cũ gruibus satis cõuenit, opinor, ob id quod illis impendio placeat Democratia, uehementer inuisa monarchis, à quibus tamen ingenio superantur. Etenim cum grues è Cilicia demigrantes, montẽ Taurũ aquilis plenum parãt transmittere, ingẽtibus lapidibus quo uocem cohibeant, in os sumptis, noctu tacite transuolant, atq; ita deceptis aquilis, tuto trajiciũt. Sed peculiaris quædã cum Trochilo, nam id est aui nomen, simultas intercedit, non ob aliud, ut autumat magnus ille deambulator, nisi quòd huic quoq; regis ac βασιλέως nomen tribuitur. Idq; potißimum apud Latinos. Proinde ceu regni affectatorẽ extremo persequitur odio. Quanquam non is hostis est, cuius uires metuat aquila. Nam Trochilus imbecillis est ac fugax, solertia tamẽ & ingenio præditus, fruticetis & cauis abdit sese, ut quamuis à potentiore facilè capi non possit. Quin olim cum certumen uolandi cũ aquila suscepissет, uicit astu magis quàm uiribus. Denig; cum Cybindo bellum gerit internecinum, adeo ut sæpenumero coherentes prendantur. Est autẽ Cybindus noctuinus accipiter. Nec tyrãnis est ullũ hominũ genus magis inuisum, quàm horũ qui à uulgi sentẽtia longe lateq; dissentientes, nimiũ acute cernunt per tenebras. Sed an nõ egregie stultus sim, si omnes eius hostes percẽsere pergã, quæ cũ nullo nõ gerat bellũ? Atq; in reliquis animantium ordinibus alijs cum alijs partim bellũ est, partim amicitia. Multos habet inimicos uulpes, attamen coriũ habet amicũ, cuius auxilijs aduersus Aesalon auẽ, catulos suos diuexantẽ adiuuatur. Eiãc bene cõuenit & cũ serpentibus, cũ æque cuniculis gaudeant. Crocodilus hostem habet Ichneumonẽ, sed cum Trochilo familiaritas est, adeo ut illi liceat, uel in ipsas beluæ fauces impune penetrare. Tui aquilæ cum nullo prorsus animante, nec amicitia, nec affinitas, nec sodalitas, nec consuetudo, nec fœdus, nec laduciæ. Hostis est omnibus, & neminem non habet hostem. Siquidem non potest non omnium esse hostis, qui omnium malo uiuit ac saginatur. Proinde sibi conscia, non nidulatur in plano, sed in præruptis & excelsis rupibus, aliquoties & arboribus; sed prælatis, uidelicet tyrannicum illud secum uoluens, oderint dum metuant. Proinde cum Ciconiæ sacræ sint Aegyptijs adeo ut occidisse sit capitale apud Roma. sacri Anseres, Miluijs apud Britannos nemo noceat, subus parcant Iudæi, nec Delphines

uenab

uenabantur antiqui, neq; lædere fas erat, sed si quid in uenatu peccassent, pauculis modo plagis puerorum more castigabantur. At in aquilas ubiq; gentium eadem lex est, quæ in lupos & tyrannos, ut præmium sit, qui cõmunem omnium hostem occiderit. Ergo nec amat ullum, nec amatur ab ullo animante aquila, non magis profecto quàm mali principes qui magno reipub. malo sibi gerunt imperium. Fortasse priuatorum sunt affectus istiusmodi. Magni satrapæ, usq; adeo sunt ab his alieni, ut interdiu nec liberos amẽt, nisi emolumẽti causa, sæpenumero suspectos habeant & inuisos. Leonem animal tam immane retulisse gratiam homini de se benemerito, & uitam dedisse, á quo pedis sanitatem acceperat, propè creditum est ab omnibus. Dr Leonem seruasse nutritium suum, & ad agnitam uocem accurrisse, credunt permulti. Quin & alpidem, ad mensam cuiusdam quotidie uenitare solitam, ubi sensit ab uno catulorum suorum hospitis filium intercemptum, cum occidisse, uiolatiq; hospitij pœnam & de suo partu sumpsisse, neq; præ pudore deinde in eas ædes reuersam, retulit Philarchus, neq; desunt qui credant, scribendum existimauit Demetrius Physicus, recensendum Plinius. Item Pantheram ob catulos eductos é foue a, hominem officiosè produxisse, donec egressus solitudines in uiam publicã rediisset. Aristophani grammatico puellam Stephanopolidẽ adamanti, riualis erat elephantus. Eamq; rem ut omnibus notissimam, & omniũ sermone celebratam retulit Plutarchus. Apud eundem draco quispiam perdite amat puellam Aetolidem. Nam Delphinum erga homines amor, erga Arionem seruatum, erga Hesiodum in littus deiectum, & uirginem Lesbiam cum amatore seruatam, erga puerum uectum & reuectum officium, propemodum in confesso est. At uirginẽ ob aquila adamatam, nec bi credunt, qui credunt omnia. Nã fatale quoddam huius & in homines odium, uel hinc colligas licebit, quòd Prometheo deorum omnium φιλανθρωποτάτῳ addita sit in Caucaso carnifex. Et tamen in tam multis uitijs est, quod laudare possis. Maxime tibacci sunt, minimeq; falaces, quæ maxime sunt rapaces. Nam quòd Ganymedem rapuit aquila, Ioui rapuit, non sibi. At uideas nonnullos nostros ἀετοὺς, qui sibi rapiant, nec unum Ganymedem, sibi uirgines, sibi matronas abducant, ut hac parte propemodũ intolerabiliores sint quàm rapinis, quibus maximè sunt intolerandi. Ergo cum innumerabiles sint auium species, atq; inter has aliæ plumarum opibus ac picturis admirandæ, sicuti pauones: aliæ candore niueo insignes, ut olores: aliæ contra decenti nigrore lucentes, ut corui: aliæ corporũ proceritate præmunentes, ueluti struthiones: aliæ fabulosis etiam miraculis celebres, ut phœnix: aliæ fœcundit...e commendatæ, ut columbæ: aliæ gratæ lautorum mensis, ut perdices ac phasides: aliæ loquacitate iucundæ, ut psittaci: aliæ cantu mirabiles, ut luscinię: aliæ fortitudine animi præstantes, ut galli gallinacei: aliæ delicijs hominum natæ, ut passeres: tamen ex uniuersis, una aquila uiris tam sapientibus idonea uisa est, quæ regis imaginem repræsentet, nec formosa, nec canora, nec esculenta, sed carniuora, rapax, prædatrix, populatrix, bellatrix, solitaria, imisa omnibus, omniũ pestis, quæ cum plurimum nocere possit, plus tamen uelit, quàm possit. Nec alio iudicio leoni mandatum est regnũ inter quadrupedes, quo non alia belua uel immanior, uel putidior. Canes cum ad multa sint usui, tum ad hoc præcipue, quòd prorsus hominum excubias agunt. Boues agricolantur. Equi & elephanti belligerantur. Muli & asini gestandis oneribus sunt utiles. Parasitatur simia. Draco uel hoc utilis nomine, quòd usum marathri monstrarit ad oculorum aciẽ acuendam. Leo nihil nisi tyrannus, hostis ac deuorator omniũ, nec nisi uiribus ac metu tutus, planeq; regium animal, quemadmodum & aquila. Quod uidentur perspexisse, qui nobiles illos clypeos leonibus quàm maximè hiantibus & explicatis ad prædã unguibus insigniunt. At plus apparet uidisse Pyrrhum, qui sese aquilam uocari gaudebat, quàm Antiochum, qui accipitris cognomine delectabatur. Sed nunus iam merũ leonẽ in quadrupedũ genere regnare: cũ dijs etiam poëticis, Iuppiter administrãdo regno potissimũ uisus sit idoneus, impius exacto & exacto patre, incestus fororis cõiugio, tot stupris, tot adulterijs, tot raptibus exornatus, & post hæc πανάκοσ ὀφρῦσι, καὶ ὀλοῇσι κόρυσσιν territans uniuersa. Nam apum politiã, in qua uni regi non licet gestare aculeũ, etiamsi laudatur á multis, nemo tamẽ imitatur, non hercle magis quàm Platonis. Sed ad aquilã redeo, cui ob dotes quas cõmemoraui, tam βασιλικὰς, ob tam egregia in omne animantium genus merita, senatus populusq; poëtarum magno consensu decreuit, primũ ut rex omnium, atq; etiã θεὸς. id est, diuinus appellaretur. Deinde satis honestũ inter sidera locũ dederũt, ac stellulis aliquot insignierũt. Postremo munus inter cœlites honorificũ mandarũt, ut solus arma ministret irato Ioui, quibus orbem cõmouet uniuersum. Quoq; id impune posit, illud quoq; tribuerũt, ut una animantiũ nec metuat fulmen, nec lædatur á fulmine, sed ipsãe oculis fulmẽ emicans obtueatur, quibus aduersum aspicit solem. His addiderunt sapientissimi illi Casciq; Romani, ut in legionũ suarum uexillis primas teneret aquila, essetq; uexillorũ ipsorũ ceu uexillifera, posthabitis etiam lupis Romanæ gentis nutritijs, posthabitis Minotauris & apris, non extremæ rapacitatis beluis, posthabitis denique & equis. Nam his quatuor animãtibus insignita uexilla quondã aquilam sequebantur. Paulo post, nec comites eos est passa, sed illis in castris relictis, ipsa sola prodibat in prælium. Hanc, inquam, unã dignã censuerũt, quæ totius orbis monarchæ sceptra, signa, clypeos, domos, uestes, nasa, ministeria decoret. cum tamẽ uulturum, ni fallor, augurio cõditum sit Romanũ imperiũ, non aquilarũ. Addit hoc augurũ collegiũ, ut si cuius ædibus insederit aquila, aut si pileum in caput alicuius immitat, imperiũ portendatur. Habes è ducibus alterũ, nunc ad Scarabeũ ueniã. Est animal, ac uix etiã animal, quippe cui sensus aliquot desint, ex infectorum infima gẽte, quod infimè sanè uocabulo Græci κάνθαρον, Latini Scarabeũ appellant, aspectu tetrũ, odore tetrius, sonitu teterrimum, alis crustacea uagina obtectis. Quin magis totus ipse Scarabeus nihil est, nisi crustum, Nascitur in excrementis, hoc est animantium stercoribus, in ijsdem uiuit, uersatur, oblectatur, deliciatur. Præcipuũ huic studiũ pilas quàm maximè potest ingentes cõponere, ceu pastillos, non ex odoribus, sed stercore potissimum caprino: nã id illi, prorsus amaracinum olet, Eas miro conamine uoluit auersus pedibus posterioribus, quos habet lõgiores, superne iectis, capite in terrã propo. Quod si quando contingat, ut aduersus collem aliquem onus protrudant, elapsis subinde pilis, ac deorsum recurrentibus, putes te Sisyphum uoluentem saxum uidere. Nec defatigantur, nec conquiescunt. Tantus operis ardor, donec in antrum suum deuexerint. In his pilis, ut ipsi nati sunt, ita factus etiã suos educãt, & teneros adhuc aduersus hyemis rigorẽ nidulantes fouent. Equidẽ scio nulli non esse notum Scarabeũ, ut qui pasim sit obuius, nisi sicubi nulla omnino sunt stercora. Sed non est eadẽ omnium species. Etenim sunt quibus nigro quodam uirore luceat crusta. Pleriq; tetro nigrore horrent. Sunt nonnulli grandiores, prælongis ac bisulcis armati cornibus, cacumine forcipibus dentato, ea cum usum est ad morsum contrahunt, stringũtq;. Sunt item rutili, & ijdem prægrandes, qui terram aridam fodiũt, atq; illic nidos ponunt. Sunt qui metuendo bombo formidabiliq; strepitu prouolent, ut imprudentem nõ mediocriter terreant. Sunt & alia formarũ discrimina. Verũ illud commune est omnibus, è stercore ortus, è stercore uictus, in stercore

uitæ

uitis deliciumq;. Iam opinor futurũ ut aliquis Romanis ducibus impense fauens aquilæ uicem deploret, cui cum tam humili, tamq; plebeio hoste res inciderit, aui tam regali, quem uincere gloriosum nõ sit, à quo uinci turpissimum, & cui abunde multũ laudis contingat, quòd cũ aquila decertarit, etiamsi uictus discesserit. Apud poëtas pudet Aiacẽ Vlyssis aduersarij tam imbellis, & aquila cogitur cum Scarabeo cõflictari? Rursum alius magis etiam demirabitur, unde huic infecto uilissimo tantum animorum, tantũ audaciæ, ut non sit ueritum cum aue multo pugnacissima bellum suscipere. Tũ unde opes, uires, facultates, auxilia, ut tot iam annos bellum ducere potuerit. Verũ si quis hunc expliceat Silenum, & cõtemptum hoc animaliculum propius aceluti domi contẽplatur, tam multas in eo dotes haud uulgares animaduertet, ut omnibus diligenter pensitatis, propemodũ Scarabeũ se malit esse quàm aquilã. Ne uerò mihi reclames & obturbet quisquam prius atq; rem cognouerit. Primum in hoc aquilæ præstat etiam Scarabeus, quod foetum quotannis exsit, ac subinde repubescit. Iam hoc ipsum tanti est, ut existimem Romanos etiam pontifices aliquot, cum eis licet à recta in cœlum immigrarit, quippe cuius clementi gerunt, tamen ubi peruentum est ad inamabilem illã senectutem, quæ uoluptatibus omnibus abdicat, malle cum Scarabeis σῦφαϱ abijcere, quàm pro triplici corona septemplicem accipere. Deinde in tantulo corpore, quantũ animi robur, quàm heroica mentis uis, quantus ad inuadendũ impetus, ut nihil iam sit ad Scarabeũ Homerica musca. Nam hinc, ni fallor, quibusdam Scarabeis nomen etiam indiũ, ut tauri dicantur. At cũ tauris nec leones temere congrediuntur, tantũ abest, ut id faciant aquilæ. Iam uerò nec ingenium uulgare, nisi quis fine causa, uel natum olim, uel ubiq; celebratũ existimet, Græcum illud prouerbium, καυθάϱι σοφώτεϱος, quo nimirũ singularis quædam & incõparabilis tribui uidetur sapientia. Neq; mea refert, si quis cauilletur cum parũ bene habitare in domicilio deformi. Quanquam quod ad corporis quoq; formã attinet, absit modo uulgaris & iudicium occupans imaginatio, non est quod contemni possit Scarabeus. Etenim si uerè proditũ est à philosophis, eã figuram quam uocant sphæricam, non modo pulcherrimã esse, uerumetiã modis omnibus optimã, nec eliam magis demiurgo illi placuisse qua cœlum hoc, rem omniũ multo pulcherrimã fabricaretur, cur non & formosus uideatur Scarabeus, qui ad huius speciẽ longe propius accedit quàm aquila? Deniq; si equus in suo genere formosus est, si canis in suo, qui minus in suo placeat Scarabeus? Nisi omnes omnium formas nostra metimur: ut quicquid ad humanis formam non accesserit, id continuo deforme iudicetur. Nam colorem Scarabei nemo puto calumniabitur, ut qui gẽmas etiam nonnullas cõmendet. Porrò quod animantiũ excrementis ad suã cõmoditatẽ abutitur, ingenij laus est, nõ crimen. Quasi uerò nõ idem faciant medici, qui cum multorum animantiũ, tum hominis etiã excrementa nõ illinunt solum, uerum in potione ministrant in morbis. Nec pudet Alcumistas, uiros planè diuinos ad quintum illam essentiã eliciendã, uti fimo. Nec agricolas, quo quidem hominũ genere nullum fuit olim honoratius, stercoribus arua saginare. Sunt & populi quibus ad incrustandos domiciliorũ parietes, fimus pro gypso est. Eodem contuso, & ad solem exiccato, ad ignis alimentiũ utuntur lignorũ uice. Cyprij boues suos humano stercore saginant, nec saginant tantum, sed etiam medẽtur. Sed illi, inquis, res tam putida bene olet. Stultum uerò sit nasum hominis in Scarabeo desiderare. Siquidem id homini peculiare, odore sui fimi offendi. Nec idem accidit in ullo cæterorum animantium. Felicior itaq; nobis Scarabeus, nõ immundior. Quanquam homines quoq; non tam res offendit, quàm opinio: nam priscis illis moralibus, res ipsa non perinde atq; nobis uisa est abominanda, quam auspicatissimo uocabulo lætamen appellarunt. Nec dubitarunt Saturno deo, Sterculei cognomẽ addere, nimirũ honoris causa, si quidem Macrobio credimus. Nam prodidit Plinius, Stercuto Fauni filio, hinc non nomẽ solum, uerũ etiam immortalitatẽ contigisse in Italia. Porrò in Græcia res eadẽ duobus regibus summã peperit gloriam. Augeæ qui excogitarit, Herculi qui diuulgarit. Deniq; nunquam abolebitur regij senis memoria, quẽ Homerus, ut in Catone tradit Cicero, manib. suis lætificatẽ agros, nec alia re quàm qua delectatur Scarabeus, posteritati consecrauit. Imperatorẽ Romanum nihil offendebat totij putor, cum emolumẽto cõmunctus, cur Scarabeum à tantis cõmoditatibus tam leue deterreat incõmodũ, ut iam demus incommodum esse? Deniq; cũ uideamus Scarabeũ in stercore puriũ esse, semperq; crusta nitida, contra aquilam etiam in aëre putere, quæso uter altero mundior? Equidem hinc etiam nomẽ inditum arbitror, ut κάνθαϱος ueluti καθαϱὸς sit appellatus, nisi si quis malit à Centauris dictũ cantharũ. Nam ne putes Scarabeũ ob naturã sordidã à lautitijs abhorrere, idẽ rosis impensissimè delectatur, easq; unice appetit, siquidẽ Plinio credimus. Quod si quis fortè dotes has leues ac uulgares existimet, illud certè nemo nõ fatebitur magnificũ, & ingẽti cristã dignũ, quòd antiquitus inter sacras imagines, & in uultum mysterijs cũ primis habitus est Scarabeus, egregij bellatoris aptissimũ symbolum. Siquidẽ ut refert Plutarchus in commentario De Iside & Osiride, in Hieroglyphicis Aegyptiorũ pictturis regis simulacrũ erat oculus, addito sceptro, quo uidelicet uigilantia, cum recta iustaq; rerum administratione coniuncta, significeabatur. Nam illis, opinor, temporibus adhuc eiusmodi reges erãt, multum aquilæ dissimiles. At Thebis alt idem imagines quasdam fuisse repositas, quæ manibus cauerent: eæ iudices repræsentabant, quos oportet ab omni munerũ corruptela quàm maximè seiunctos esse. Atq; inter has unam oculis quoq; carẽtem, quæ iudicij præsidem adumbrabat, quòd hunc oporteat omni proprius affectu uacare, tantumq; rem ipsam spectare, personã nõ respicere. Aderat, nõ corchorus inter olera, quod prouerbio dicũt, sed inter sacras imagines Scarabeus, sigillo insculptus. Et quid tandem per hoc nouum symbolum nobis innuebant sapientissimi theologi? Rem uidelicet haudquaquam uulgarem, nempe belli ducẽ egregium & inuictũ. Nam hoc quoq; Plutarchus indicat, ne quis sic à me confictum existimet, quemadmodum allegorias aliquoties comminisci solent indocti theologi. At dixerit imperitior aliquis. Quid Scarabeo cum duce bellit? Permulta sanè congruunt. Principio uides, ut totus armis luccat Scarabeus, nullaq; pars corporis sit, non diligenter crustis ac laminis communita, ut non melius armatus uideatur Mauors Homericus, cum illum maximè sua instruit panoplia. Adde nunc militarem assultum, cum horrendo ac Panico bombo, cantuq; uerè militari. Quid enim insuauius classicorum sonitu? Quid τυμπάνων tympanorum strepitu? Nam tubarum uocem qua nunc reges tantopere delectantur, olim Bustritæ nõ ferebant, quòd asino rudenti uideatur adsimilis. At ei genti, inter abominãda habebatur asinus. Adde laboris in uoluendis oneribus patientiam, inuictũ animi robur, ac uitæ contemptum. Adhæc negant in Scarabeorum gente fœminã inueniri, sed omnes esse mares. Quæso, quid magis congruere potest in fortẽ imperatorem? Quin & illud ad rem apte quadrat, ut idem indicat Plutarchus, quòd in delicatis illis pilis, de quibus dictum est, foetus suos edunt, fouent, alunt, educant: nec alius est locus nascendi, quàm cibi. Verum hoc mysterij mihi non facilè sit interpretari. Rectius exponent imperatorij milites, qui norunt quid sit ἐν ἀκμῇ ἑστάναι, qui norunt χαμαὶ εὐνάζειν, qui in obsidione nudi duras hyemes duriorem famem sæpenumero

numero pertulerunt, qui uitam ægram, non iam herbarũ radicibus, sed fœdo uictu produxerunt, qui mẽses aliquot in nubibus exegerunt. Si quis huius uitæ sordes perpendat, mundus erit Scarabeus: si quis miseriã, est quod Scarabeo inuideat. At hæc est laudatissimorũ imperatorũ sors & cõditio, ne quis fortè contemnat. Sed illud obiter demirari libet, quid acciderit nostris pyrgopolynicis, ut in suis insignibus, in quibus totum nobilitatem sitam esse putant, pardos malint, aut leones, aut canes, aut dracones, aut lupos, aut aliud animal, quod uel casus obiecit, uel ipsi sibi adoptarunt, cũ proprium illorum symbolum sit Scarabeus: atq; id quidem cum accommodatissimum, tum uerò ab ipsa antiquitate, quæ nobilitatis unica parens est, comprobatũ dicatumq;. Denique non usquequaq; contemnendum existimabit Scarabeũ, quisquis secum reputarit, magos accipiter meminisse hominem malis ab hoc animante remedia petere. Siquidem cornua Lucanorũ, sic enim appellant hoc genus, non modo gestantur in crumena, uerum etiam de collo suspenduntur: nonnunquam & auro inclusa, aduersus omnes infantium morbos. Quid quod in efficacissimis uincũ credendis remedijs, ni Vlinius autor esset, parem cũ aquila uim obtinebit Scarabeus? Siquidẽ ὁ λευκὸς δάκτυλος & Scarabeus, sunt agdo gemme insculpte: nec enim è quouis ligno fingitur Mercurius, iuxta proterbium, nec quamuis gemmam se dignatur Scarabeus, sed smaragdo gemmarum omniũ nitidissima expressus, ut dixi, si de colla fuisse datur: ut non nisi Cynocephali capillis, aut certè plumis hirundinis, aduersus omnia ueneficia præsentaneum adferre remedium: neo omnino minus efficax, quàm moly, quod Vlysti quondam dedit Mercurius. Nec solum aduersus hæc ualet, uerum etiam non uulgariter confert, si quis quocunq; modo regem adire paret: ut huiusmodi amuletum in primis gestandus sit his, qui constituerunt à rege facere dictum aliquod non iustum aut arbitrium iniustum, aut cæpe patum, sic enim uocant petere. Idem capillis grauedinẽ auertit, non mediocre per locum malum, præsertim potoribus. In his igitur tam mirandis remedijs, sapientes illi magi nullum faciũt discrimen inter aquilam & Scarabeum. Proinde quis ipsum Scarabeũ despiciat, cuius ex imago lapillis insculpta, tãtam habet uim? Admonet me gemmarum mentio, ut illud etiam adijciam, si quid aquila sibi placet cognomine gemma Aëtite, nec hac laudis portione cedere Scarabeũ. Nam huic quoq; nomẽ debet cantharias, totam animantis speciem mire referens, ut nõ effigiem expressam, sed uiuum ac uerũ Scarabeũ intra gemmam conditum dicas. Postremo si quid hoc ad rem pertinet, non paucioribus adagijs nobilitatus est ille fimo prognatus Scarabeus, quàm rex quium aquila. Nam si quis aquilæ factioni studens, neget hac parte cum ea conferendũ esse Scarabeum, quòd olim apud Thebanos crassos homines inter numina habebatur, non admodum refragabor, modo meminerit hoc honoris aquilæ cum Crocodilis & Cercopithecis, deniq; & cum cepis ac uentris crepitu esset commune, quãdoquidem apud Aegyptios hæc omnia portenta, diuinos honores inuenerunt. Et si quo calculo dignum est, in hac collatione numinis inane uocabulum, non defuerunt, qui Scarabeo quoq; tribuerint diuinitatem. Vtrunq; ducem uticũq; depinximus. Superest iam, ut tandem ex bello cessare repetamus. Olim in Aëtio monte porrum quempiam infectabatur aquila. Iamq; contractis unguibus prædæ sic iminebat, ut afflatu protemodũ exanimatũ animal & aliquã timidum, ad proximum Scarabei cauum uelut ad asylum confugerit. Quandoquidem in rebus desperatis, extremoq; discrimine, præsidium undelibet & petitur & speratur. Erat autem is Scarabeus, quem admodũ inquit Homerus, ὗν τε ἀλγινόῃ τε. Nam in eo mõte Scarabeorum natio, felicissimæ fœbolis esse perhibetur, adeo ut hinc ὁ λόγος & uerba & prouerbio

sit nobilitatus, uidelicet ob insignem corporis magnitudinẽ.

Ad huius igitur antrum confugiens lepus, supplex ad eius genua se prouoluit, obsecrans atq; obtestans, ut ipsius penates sibi uitæ præsidio sint aduersus hostem immitissimũ. Iam primum hoc ipso sibi nonnihil placebat Scarabæus, quòd extitisset qui ipsi suã uitam debere uellet, quiq; rem tantam à se præstari posse crederet. Deniq; cui suũ antrum, quod omnes homines obturatis naribus execrantes præterire solent, idoneum uideretur, ad quod salutis causa uelut ad sacram aram aut principis statuam confugeret. Cõsestim igitur prouolat obuiam aquilæ Scarabeus, & huiusmodi dictis furentem lenire conatur. Ego maior est tua potestas, hoc magis conuenit te parcere innoxijs. Nolt lares meos innocentis animãtis interitu funestos reddere. Sic tibi tua nidus semper ab huiusmodi calamitate sit immunis. Sacrosancta regia, animi est, dare ueniam & indigno. Prosit nihil commercio domicilij reuerentia, quod cuiq; tutum & inuiolatum esse uult æquitas, finiũ leges, approbat consuetudo: prosit deprecantis, si non autoritas certè studium. Quod si genus nostrum & Scarabeia despicis arma, At sperato deos memores fandi atq; nefandi. Si nihil te mouent penetralium uiolatorum uices, in tuum caput aliquando redituræ, certè Iouem maximum reuereare, quem in uno facto tot offendes. Meus est hic hospes, offendes Iouem, si mens est suppliex, & ipse pro illo tibi, uidebis iurando. Deniq; pro amico deprecor amicus, offendes Iouem. Scis quàm certas iras concipere soleat iratus Iuppiter, quàm acriter uindicet lacessitus, qui seuiendi ministras arma. Neq; omnia permittit suis, nec omnia condonat affectibus. Sed plura parantem dicere Scarabeũ, aquila uexatum alis, contemptim in terram præcipitat. Leporẽ frustra supplicem, sub oculis Scarabei, crudelissimè iugulat laniatq;, laniatum in immitem nidum deportat: neq; uel tantillum aduerunt apud eam, nec preces nec nuncæ Scarabei: quem tamen haud aspernata fuisset, si quantũ audacia uiribusq; pollet, tantundẽ polleret prudẽtia: aut si in mente uenisset, olim leonem in extremo uitæ discrimine, à morte seruatum fuisse, ex omnib quadrupedum tyranno, quod diu uix de re poterant, id à tam infimo conseruato animalculo per occasionem datum esse. Si cogitasset formicam beneficio prouocatam, columbæ uitã dedisse, admonita aucupis calcaneo. Adeo nullus est tam humilis, tam abiectæ sortis, qui non possit per occasionẽ, & prodesse amicus & nocere inimicus, uel potentissimo. Verũ id tẽporis nihil horũ succurrebat aquilæ, tantũ præsenti præda potitur, fruiturq;. Ea contumelia descendit altius in pectus magnanimi Scarabei, quàm quisquam credidisset. Stimulabat excelsum ac tiranicũ animum: hinc pudor, quòd in causa tam æqua, parũ sua ualuisset autoritas: hinc misericordia, quòd innoxium animal & imbelle, tã immaniter esset laniatũ. Hinc dolor quòd ab aquila tã atrociter, atq; id tã impune contẽptus esset, haudquaquã, ut ipsi uidebatur, cõtemnẽdus. Siquidẽ nulli sua lenis sit autoritas, tã succurrebat & illud, fore ut unusquisq; Scarabeorũ genus in contemptũ ueniret, si semel id factũ aquilæ cessisset impune. Ac tum quidem temporis, quoniam ulciscẽdi facultas nõ erat, omnino regium quiddam exhibuit Scarabeus. Nempe hoc ipsum, quod de Agamemnone, cæterisq; regibus dixit Calchas,

Εἰπόργαξ τε χόλον γε κακὸν ὀρούσῃς κατανίλῃ,
Ἀλλά γε καὶ μετόπισθεν ἔχει κότον, ὄφρα τελέσσῃ
Ἔργον ὑπέρβιον ἐσσι.

Omnes igitur artes, omnes dolos in pectus aduocat, Nec ullam remolitur pœnã, interneciõe ac planè παναλεθρίαν in animo uoluit. At cum ipsa quidẽ aquila hostẽ tam bellaci, Martem experiri, non satis tutũ esse duceret: non solum ob id, quòd copijs esset inferior, uerũ etiam quòd Mars stupidus deus ac uecors, nec minus cæcus quàm ipse Plutus, aut

Cupido

Cupido, plerunq; faucat causæ deteriori. Quòd si maximè par uiribus fuisset, si felicius pugnarent bi, quorum melior esset causa, tamen esse uidebat, in quo grauius excruciaret aquilam, & odii suum pleniore uindicta satiaret, si posteritate sublata, uiuam etiam & sentientē aquilam longa morte exanimaret. Nulla in re grauius discrucIantur parentes, quàm in liberis. Adeo ut qui sui corporis sæuissimos negligūt cruciatus, filiorū tormenta non ferant. Viderat asinos per ignes obiectos, miro uitæ cōtemptu, pullis suis succurrere: uiderat exēpla huius animi in animantibus permultis. Existimabat ab his cōmunibus affectibus non esse alienam aquilam. Denig; suo generi tutius esse iudicabat, si inimicum tam pertinacem ab ipsa quod aiunt, stirpe perdidisset. Audierat, opinor, celebratum illud prouerbium,

Νήπιος & τὸ πατρὸς πρόσω πόδας οὐκ ὁρᾷ ἐόντας.

Titillabat & blanda quædam spes, si facinus succesßisset, futurum ut profligata aquila, ipse regno potiretur. Atq; ut dolor nō solum fortes facit, & intrepidos, ueru metis sagaces, diligēter explorat, quo loco spem suæ posteritatis hostis reconditam habuisset. Quo peruestigato, Vulcanū adit, qui cū illi nō multa familiaritas est, ob coloris similitudinē. Exorat, ut arma sibi cudat, quæ neq; sint onerosa uolanti, & tamen aduersus mediocrem uim tueantur. Armat à summo uertice ad imū usq; calcaneum Vulcanus Scarabeū, his armis quibus adhuc utitur: nam antea mascarum more inermis erat. Nidus erat procul illinc semotus, in excelso præruptoq; scopulo, multa sarmentorum ac stipularum ui congestus & comunitus. Huc mihi protinus egregius Scarabeus aduolarit ne an adrepserit, parum liquet, certè peruenit. Sunt qui dicant tum cum pennis aquilæ ferretur, adhærentem clanculum ab insciente aquila in nidum deportatū esse. Et quo nec homines, quibus nō est aliud animal insidiosius, nec ad nocendum ingeniosius, peruenire potuissent, eo penetrauit Scarabeus. Inter stipulas in insidijs abdit sese, ac tempus nactus idoneum, aquilæ oua protrudit è nido, aliud post aliud, donec nullum reliquum fuceret. Ea delapsa, cōminuta sunt, ipsi pulli informes adhuc miserabiliter in saxa elisi, prius orbati uita sunt, quàm uitæ sensum accepissent: nec hac tum atrocì pœna contentus fuit Scarabei dolor. Est gemma cum primis nobilis, quam ab aquilæ nomine Græci uocant Ἀετίτην non dissimilis est ouo, sexu quoq; distinguitur, nam in fœmina fœtum inclusum inuenias, pulli propemodum specie. Mira uis, ad eliciendum partum. Quamobrem bodiè q; parturientibus admouetur, quo partum acceleret. Huius itaq; generis par, aquila solet in nido suo pōnere, alioquin nunquam posßuira oua, aut certè non exclusura pullos. Tantum etiam thesaurū deijcit è nido Scarabeus, quo parcndi facultatem in posterū eripiat, lapides acutis excepti saxis minutā im dissiliere. Nec hæc quidem adhuc satis uisa sunt iræ Scarabei. Leuem calamitatem putat, nisi dolore quoq; ac lamētis hostis frueretur, itaq; rursum abdit se penitus in stipulis. Redit aquila, nouam sui generis cladem conspicatur, uidet sua pullos fœdè q; frustulatim discerpta: uidet nobilis gemma non æstimabilem iacturam: queritur, clāgit, fremit, stridet, eiulat, obtestatur deos ac suis illis oculis, quos iam dolor etiam acuebat, hostem tam potentem circūspectat. Atq; omnia potius in mālem uertunt ac putauti, quàm Scarabeus ille contemptus. Dira minatur, dira precatur ei quisquis tantæ calamitatis fuisset autor. Quantā interea uoluptatem animo perfensisse credis Scarabæum, dū hæc audit? Quid facias miseræ? Rursum in fortunatas insulas illi deuolandum fuit, nam cæteris undiq; temperatur à frigore. alterum par uitæ necessarium. Nidus in locum multo remotiorem ædificatus q; transfertur. Rursus oua ponit, & huc nihilo secius ignotus hostis penetrat: populatur omnia, totā superiorem renouat tragœdiam: Rursum hinc in tutiorem arcem demigrat aquila: alia deponit oua: alios adhibet Aëtites: Rursum adest Scarabeus. Nec modus nec finis fugiendi atq; insequendi, donec delassata tot cladibus alces, constituit sacram monere ancorā, ac suis diffisa uiribus ad deorū præsidia confugere, Iouem adit, exponit calamitatis suæ tragœdiam, hostem tam potentem, cuiusq; quod esset grauissimum, ignotum: ut tanta passe facultate eliciendi eripertur. Addit hanc suā pernicieni ad ipsum quoq; Iouem pertinere, perituri imperij munus, quod ille donasset, mutandū armigerum, si quem admodū in stituit hostis, pergeret. esse nimirū assueta ac nouis uti ministerijs, etiam si nonitas in sufficio Ganymede feliciter succesßisset. Mouet Iouem satellitis sui periculum, præsertim cum recēs rapti Ganymedis officiū hæreret animo. Iubet, si uideatur, in suo ipsius sinu deponat oua. Aut illic, aut usquam omnino, in tuto futura. Paret ales, ac in summi Iouis sinu, externa gentis suæ sperm deponit, multū obtestata, per felicissima illa ouа, quæ quondam illi Leda pepererat, ut sua bona fide tueretur. Quid nō efficit pertinax animi dolor? Vereor ne cui res supra ueri fidē esse uideatur. Ad ipsam summi Iouis arcem inuictus subuolat Scarabeus, haud scio an numinis alicuius fauore adiutus. Pastillum in hunc usum è stercoribus paratum in sinum illius demittit. Iuppiter ut est fordium insolens, quippe in purissima mundi parte habitans, & à terreno contagio longissimo remotus interuallo, dum offensus tetterrimo odore, simum è sinu studet excutere, ouа aquilæ deijcit in præcès, quæ uidelicet ex alto delapsa, perierunt, & prius quàm terram cōtingerent. Atq; ita tandē cognitus est, ille tot cladium artifex, & hoc ipsum uoluptatis cumulum addidit Scarabæo. Iouis agnosci. Cōtra aquilæ, nam rem gestam ex ipso didicit Ioue nō mediocre doloris pondus adiecit, tum contemptus suæ calamitatis autor. Quandoquidem est & hoc non nullum mali solatium, si quis à magno superetur hoste. Hinc uelut de integro arma inter eos coortum bellum, aquila pro uiribus ubicunq; conspectā Scarabeorum gentem necat, rapit, proterit, perdit. Vicissim Scarabeus in aquilæ perniciem nexus intendit uniuersos. Itaq; prædandi, insidiandi, iugulandi, nec mora, nec requies, nec ullus omnino finis futurus uidebatur, nisi utraq; gente pariter sublata funditus, ut Cadmeam uictoriam diceres: adeo gladiatorijs animis uterq; in alterum affectabat uiam. Nec uinci poterat aquila, neq; cedere nouit Scarabeus. Tandem Iuppiter in tantis rerum periculis succurrendū putat, conatur priualim inter eos rem componere. Quo magis conatur, hoc magis horum increduit odium, gliscunt iræ, feruescunt pugnæ. Et erat ille quidem haud dubie propensior in aquilæ partem, sed è diuerso mouebat exemplum longe pernitiosißimum, si cui licuisset impune in superiorē, quod aiunt, suum cōtemnere. Proinde ficit quōd in exitu nouerū discrimine solet, deos in concilium aduocat: pauca præloquitur, rem, ut est gesta, proponit. Præconio Mercurij fit dicendi potestas, rogantur ac dicuntur sententiæ. Variatum est studijs. Dij contemptiores ferè fauebant Scarabeo, ex maximis etiam Iuno uehementer huic studebat, nimirum odio Ganymedis, aquilæ rebus infensa. Tandem in hoc senatusconsultum peruenitum est, quod argutè nouæ pronunciauit Mercurius, Vulcanus in ea incidit, uti bellum æternum Scarabeus & aquila suo gerant arbitratu. Quod cuiq; acciderit incommodi, ob id in eos uocare non licebat, bello imputetur. Quod quisq; rapuerit, id iure belli possessurum, tantum non placere diis interneciones illius gentis. Proinde triginta dies, per quos incubat aquila, temperetur à mutuis feruentiq; iudicijs. Nec fas sit Scarabeis per id tempus in publicum prodire, ne uidelicet ad inediam ac fouendi laborem, belli quoq; tedium accederet aquilæ. Additi illud ex suæ studio Iuppiter, tāq; reclamantibus nonnullis, Æquum est, inquit, ex tam immensis

terræ

terræ ſpatijs, uel exiguum angulum, uelut aſylum ſupereſſe meo ſatelliti quo tutus ſit à Scarabeorum incurſu. Neq; uerò nouum exemplum induco. Sunt loca quæ lupũ neſciunt: ſunt in quæ non immigrent uenena: ſunt in quibus non uiuant talpæ. Metabon ex ipſe in Thracia iugerum aliquot ſpatium apud Olynthũ, in quod ſi quocunq; modo prudens, imprudens, uolens, nolens, pedem intulerit Scarabeus, capitalis eſto: nec fas ſit exire ſemel ingreſſo, uerum inibi torqueat ſeſe, donec emoriatur. Loco nomẽ tribuitur Cătharolethrus, ut uel ipſo monitus uocabulo ſciat Scarabeus actum ſore de ſe, ſi contra noſtrum ſenatuſconſultum non uereatur in eum locum irrumpere. Rhodo exulat aquila, nec cui uideatur inhumanum Olyntho excludi Scarabeum.

Sic ait, ex totum nutu tremeſcit Olympum.

Adſremebat omnis deorũ conſeſſus. Valet in hodiernũ uſque diem ſenatuſcõſultum, ſemperq; ualebit. Scarabeis ex aquilis dirat exitiale bellũ: per eos dies, per quos incubat aquila, nuſquam apparent Scarabeorũ filij. Locum eum, quẽ deſignauit Iuppiter, ſummo ſtudio uitat: quòd ſi quis importet, protinus examinatur. Eiuſq; rei, ſi quis fortè requiret, teſtimonium perhibet Plinius libri 11. cap. 28. Atq; hoc quoq; grauior autor Plutarchus in cõmentario De animi tranquillitate. Sed iamdudum ſat ſcio, ſic tecum cogitas optime lector: Quid iſti uenit in mentem, ut tantum nugarum de nihilo nobis effutiat: ac non quidem elephantum è muſca, quod aiunt, ſed è Scarabeo gigantem reddat. Quaſi uerò parum ingenij ſit, tot adagiorũ Chiliadas euoluere, niſi fabulis inſuper tam uerboſis nos enecet. Dicam equidem. Vt eſt ſua cuiq; ſententia, ſunt quibus in explicandis adagijs inops uideor, ac ieiunus. Exiſtimant enim id demum eſſe magnificum, ſi quis uolumen in immenſum extendat. Iſtis nimirum libuit oſtendere, me in cæteris data opera breuiorem eſſe: alioqui non defuturum fuiſſe, quo rem locupletarem, ſi oſtentandæ copiæ, quàm iuuando lectori ſtudere maluiſſem. Sed ut ad prouerbiorum negotium redeamus, Meminit huius fabulæ Comicus Ariſtophanes ἐν ἀρείῳ, his quidem uerſibus:

Ἐν τοῖσιν ἀνοήτοις λόγοις ἔξηυρίσθη,
Μόνῳ τετευχὼς εἰς θεὸς ἀφιγμένῳ.
Ἄπεχθὲς ὄντως μῦθον, ὦ πάτερ πάτερ,
Ὅτως ἀνόσιον ζῷον ἦλθεν εἰς θεούς;
Ἦλθεν κατ' ἔχθραν δεῦρ' πάλαι ποτὲ
Ὁ δαιμόνιος ἀνὴρ μάντις μετρόμυρμηξ id eſt,

In fabulis id eſt repertum Æſopicis,
Adiiſſe diuos unicum è uolucribus.
Haud credibilem ais fabulam pater pater,
Adiiſſe diuos animal obſcœnum atq; olens.
Peruenit olim inquam, ob ſimultatem aſperam,
Quæ illi fuit cum aquila, oua uoluens illius,
Et expetens pœnas ab hoſte mutuas.

Admonet autem apologus, non eſſe cuiquam cõtemnendum hoſtem, quamuis infima fortuna. Sunt enim hominiculi quidam, infimæ quidem ſortis, ſed tamen malitioſi, non minus ami, quàm Scarabei: neq; minus putidi, neq; minus abiecti, qui tamen pertinaci quadam ingenij malitia, cum nulli omnino mortalium proeſſe poſſint, magno etiam ſæpenumero uiris faceſſunt negotium. Terrifant nigrore, obſtrepunt ſtridore, obturbant fœtore, circuuolitant, hærent, inſidiantur, ut non paulo ſatius ſit, cum magnis aliquando uiris ſimultatem ſuſcipere, quàm hos laceſſere Scarabeos, quos pudeat etiam uicciſſe, quosq; nec excutere poſſis, neq; conflictari cum illis queas, niſi diſcedas ignominiatior.

Timidus Plutus. 11

Δαλὸς ὁ πλοῦτος. Id eſt, Timidus Plutus. Huiuſmodi enim ex Ariſtophanes inducit Plutum, atq; hunc imitatus Lucianus in Timone, omnia formidantem, nulliq; fidentem. Neq; uerò diſſimilem animi habitum opes aſſerunt diuitibus, cum contra paupertas ſecura in utranq; dormiat aurem. Ariſtophanes uulgò iactatam indicat opulentiæ timiditatem, cùm ait:

Ἀλλὰ λέγουσι πάντες ὡς
Δειλότατόν ἐστ' ὁ πλοῦτος. id eſt,

Quin id omnes dicitant,
Timidiſſimum quiddam eſſe, diuitias.

Interpres admonet, Comicum alluſiſſe ad illud Euripidis,

Δειλὸν δ' ὁ πλοῦτος, καὶ φιλόψυχον κακόν, id eſt,

Res cupida uitæ, ſunt opes, pauidum malum.

Id ideo dictum eſt, quòd diuitibus multi tendunt inſidias: nempe latrones, hæredipetæ, principes, ſycophantæ, nonnun quam ex uxor, ex liberi. Quam ob cauſam addidit Euripides φιλόψυχον κακόν, uel quòd ob diuitias magis illis libeat uiuere, quàm his, qui tenui ſunt fortuna: uel quòd ob eas ſæpenumero de uita ſolliciti ſunt. Id eleganter explicans Iuuenalis,

Pauca licet, inquit, portes argenti uaſcula puri
Nocte iter ingreſſus, gladium contumq; timebis,
Et motæ ad lunam trepidabis arundinis umbram.
Cantabit uacuus coram latrone uiator.

In ſumma, in omni negotio formidoloſior eſt diues, quàm pauper. Cautius munit ædes ſicrum metu. Metuit tempeſtates, propter frumenta, quæ habet in agris, propter merces, quas habet in mari. Metuit amicos, ne quid noceant. Timidius conuitiatur, metu mulctæ. Omnia circunſpectius ex facit ex dicit, metu calumniæ, quæ potiſſimum diuitibus ſtrui ſolet: quippe quibus eſt quod auferri poſſit. Si bellum immineat, diues in primis diſcrutiatur. Deniq; nec ſuperſtitione uacat, ne quod numen parum amicum, damnum immittat.

Panicus caſus. 111

Πανικὸν, Veteres uocabant ſubitum animorum tumultum, ſed inanem. Veteres enim exiſtimabant Panem deum repentinos terrores, ex animi conſternationes immittere, lymphaticis ſimillimas, uſqueadeo impotentes, ut non ratione modo, uerum ex mente careant. Sicuti non raro uſu uenit, cum in exercitu nulla comparente idonea cauſa, uiri pariter atq; equi perturbãtur. Cuius rei meminit ex Euripides in Rheſo.

Ἀλλ' ἄρουρὸς πανὸς βοομόρᾳ μάστιγι φοβῇ.

Verba ſunt Hectoris ad cuſtodes nuntiantes, nouum tumultum in caſtris oriri: atq; is motum Panicum eſſe reſpondet. Pindarus in Nemeis ſcribit non oportere fortibus uiris ultio uertere, ſi fugiant in huiuſmodi tumultu.

Ἐν γὰρ δαιμονίοισι φόβοις φεύγοντι καὶ ἀνδρὸς θεῶν.

In diuinis terroribus fugiunt ex filij deorum. Δαιμονίους φόβους appellans τοὺς πανικούς. Narratur idem deus conchã illam tortillem ac turbinatam, quæ Græcè κόχλος dicitur, primus reperiſſe, eáq; perſonans olim Titanas, contra quos bellabat, in fugam egiſſe. Pauſanias in Phocaicis, Ἐν δὲ τῇ νυκτὶ φόβος ἐμπίπτει πανικός. τὰ γὰρ ἀπὸ δεινῆς ἀδείμαντα δείματα ἐκ τόνου φασὶ γίνεσθαι. id eſt, Cæterum noctu irruit in eos pauor panicus, ſiquidem terrores nulla de cauſa exortos, aiunt ab hoc immitti. Hac de re copioſius diſſerit citatis aliorum etiam Græcorum teſtimonijs, Angelus Politianus in Miſcellaneorũ annotatione uigeſimaoctaua. Hoc adagij ſubinde refertur à Cicerone in epiſtolis ad Atticum. Ego, inquit, bellum fœdiſſimum futurum puto, niſi qui, ut tu ſcis, panicus caſus extiterit. Rurſum alibi, De Vetidio, panicon puto. Idem alibi, Rumorem adferunt magnũ, Romæ dum ad Antonium frumentum omne portari, πανικὸν certè. Item alibi: Interim ſcis enim quædam πανικὰ dici, item τὰ κοινὰ τῶν πολέμων, rumore aduentus noſtri, ex Caſſio qui Antiochiæ tenebatur animus acceſſit, ex Parthis timor iniectus eſt. Idem ad Tyronem, Etſi Atticus noſter, qui

me quondam moueri θαυμοῖς intellexit, Idem semper putat: nec uidet, quibus præsidijs philosophiæ septus sim. Et hercle quòd timidus est ipse, θορυβοποιεῖ. id est, Tumultum ciet, & panicis mouetur. Hue alluſiſſe puto & Apuleium in Aſino ſuo, cum Pſychæ ad mortem ſponteneam properanti, Panem obuium ſicit.

Nihil minus expedit, quàm agrum optimè colere. IIII

Apud priſcos adagionis inſtar fuiſſe Plinius teſtatur libri 18. cap. 6. Temerarium, inquit, uideatur unam nocem antiquorum poſuiſſe, & foræbis incredibile penitus exiſtiment, nihil minus expedire, quàm agrum optimè colere. L. Tatius Rufus infima natalium humilitate, conſulatum militari induſtria meritus, antiquæ aliàs parſimoniæ, circiter mille ſiclos (ſiue quæ lectio quibuſdam magis arridet, feſtertium) liberalitate diui Auguſti congeſtum, uſq; ad detractionem hæredis exhauſit, agros in Piceno coëmendo, colendoq; in gloriã. Internicionem ergo, famemq; cenſemus? Imò hercle iudico modum rerum omnium utiliſſimum. Bene colere neceſſarium eſt, optimè damnoſum. Hactenus Plinius. Hue & Terentius alluſit, cùm ait in Phormione, Noſtrapte culpa facimus ut malos expediat eſſe, dum nimium dici nos bonos ſtudemus & benignos. Item illud Horatianum,

In uitium culpæ ducit fuga, ſi caret arte.

Denicq; prouerbium Hebræorum admonens, Ne quis nimium ſit iuſtus.

Citius quàm aſparagi coquuntur. V

Velocius quàm aſparagi coquuntur. De re uehementer feſtinata. Sunt quædam figuræ prouerbiales, quæ Octauio Auguſto peculiariter arriſerunt: inter quas hæc quoq; refertur à Tranquillo, cum ſcribit eum ad exprimendum feſtinatæ rei uelocitatem ſolere dicere, Velocius quàm aſparagi coquuntur. Idq; identidem in literis uſurpat. Eſt autem aſparagus herbæ genus ſpinoſum, & in medicinã utile, & in cibos gratum, cuius ſumma prius quàm dureſcant, leuiter coquuntur, tantum ut cruditas abſit. Dicitur autẽ aſparagus, quòd qui ſunt in his præcipui, non ſeruntur, ut Athenæus dixit. Docti quidam admonent, ſimile quiddam dici de ſalſamentis. Citius quàm ſalſamenta coquantur, eo quòd quidam piſces, ſale conditi, aut fumo uentoue duratí, crudi quoq; comedantur, aut leuiſſimè cocti. Quanquam hoc prouerbium apud Athenæũ unde citant, nondum reperi. Confine illi, quod alibi dicetur, ἀφὸς ὁὺ πῦρ. Aphya ad ignem.

Amicitiæ perſonam detrahere. VI

Τὸ προσώπειον ἀφιλίας περιλαίειν. id eſt, Amicitiæ perſonam detrahere dicimur, cum aperte quæ ſentimus animo, tum facimus, tum loquimur apud amicos, & quicquid in pectore clauſum eſt, id præ nobis ferimus. Vultus enim ab animo diſcrepans, perſona uerius eſt quàm uultus. Et eleganter à Seneca dictum eſt in Cæſarem, ut perſonam malit quàm faciem, id eſt, ut uideri malit quàm eſſe. M. Tullius Tuſculanarum quæſtionum quinto, ſcribit Epicurum tantummodo perſonam induiſſe philoſophi. Martialis,

Mentiris iuuenem tinctis Lentine capillis
Tam ſubito cornus, qui modo cygnus eras.
Non omneis fallis, ſcit te Proſerpina canum,
Perſonam capiti detrahet illa tuo.

Neq; ſemper tamen perſona ſonat in malam partem. Etenim cum ſcribit M. Tullius in Off. ponit enim perſonam amici, cum induit iudicis: non ſignificat fictum amicum aut fictum iudicem. Eſt autem traductum à perſonis hiſtrionum.

Vtere curru, de aſinis nihil laborans. VII

Ἀπολλωνίου. Οὗς ἁμάξης, τῶν δ' ὄνων οὐδὲν μέλει. id eſt, Vtere plauſtris tuis, aſinos q; ne curaueris.

Verſus eſt trochaicus tetrameter. Hoc prouerbio monebãt, uti ſuarum quiſq; rerum curam ageret, hisq; frueretur, alienarum negligens atq; incurius. Hinc ducta metaphora, quòd quibus plauſtrum eſt domi, nihil neceſſe habent deportandis oneribus aſinos aliunde conducere.

Libyca fera. VIII

Λιβυκὸν θηρίον. id eſt, Libyca beſtia. Refertur à Diogeniano. Dicebatur olim in hominem uaſ...n, callidum, uerſipellem, uarijs moribus, ancipitiq; ingenio. Quod genus portentum Cicero Catilinam fuiſſe teſtatur. Inde natum quòd in Libya uariæ ferarum ſpecies ſæpenumero miſceantur: atq; ita noua quædam hinc monſtra ſpectaculo produci ſoleant, Romã à prouinciæ præſidibus deportata.

Semper adfert Lybia mali quippiam. IX

Eodem fonte fluxit & illud, ἀεὶ φέρει τι Λιβύη κακὸν. i. Semper affert Libya mali quippiam, quòd inde Romam, ut dixi, monſtra deportarentur. Hinc & in mores ingeniumq; gentis detorqueri poteſt: ſiquidem ut eſt regio uenenorũ ferax, ita gentis peſtilens ingenium. Peculiariter conueniet in ſedifragos, ac pactorum nouatores.

Semper Africa noui aliquid apportat. X

Huic ſimillimum eſt illud Plinianum, quod in Hiſtoria mundi refert, Libyam ſemper aliquid noui adferre. Quod quidem ideo dicebatur, quòd in ſiticuloſa regione ad unum aliquem riuum pluriмæ ferarum ſpecies bibendi gratia conuenire cogantur: inibiq; uaria mixtura uioleptæ Veneris, uarias monſtrorum formas, ſubindeq; nouas naſci. Porrò Plinius ſumpſit ab Ariſtotele, apud quem refertur lib. De generatione animalium 2. cap. 5. Anaxilas apud Athenæum lib. 4. feſtiuiter ad rem detorſit,

Ἡ μουσικὴ δ' ὥσπερ ἡ λιβύη πρὸς τῶν θεῶν.
Ἀεί τι καινὸν, καθ' ἑνιαυτὸν τίκτει θηρίον. id eſt,
At muſica itidem ut Afra terra per deos.
Semper quotannis beſtiam aliquam ædit nouam.

Scio Græcum uerſum poſteriorem non conſtare, ſed ita habet ædítio Aldina, nec ſatis diuino quomodo reſtitui poſſit, niſi forté pro καθ' ἑνιαυτὸ legendum eſt ἓν αὖτῳ, tametſi ne ſic quidem conſtat metrum: fortaſſe θηρίον omittendum, & pro καθ' ἑνιαυτὸ reponendum καθ' ἕνι αὖτ. Quadrabit in homines lubricæ fidei, ſemperq; nouandarũ rerum auidos.

Afra auis. XI

Λιβυκὸν ὄρνεον. id eſt, Libyca auis. Refertur à Suida de prægrandibus, quòd ex ea regione deportentur aues immani magnitudine. Horatius de prælatas uſurpauit,

Non Afra auis deſcendat in uentrem meum
Iucundior, quàm lecta de pinguiſſimis
Oliua ramis arborum.

Nam gallinas prægrandes olim mittebat Africa, quas eaſdẽ Numidicas aues appellant. Acron uidetur de ſtruthione ſentire, quæ ipſa auis mira mole corporis eſſe ſertur. Mea quidẽ ſententia non inepte iacietur, & in hominẽ peregrino cultu notabilem. Et Plautus alicubi Pœnum auem uocat ob manicas alarum inſtar utrinque penſiles. Prouerbium extat in Auibus Ariſtophanis. Interpres indicat conuenire in barbaros ac meticuloſos. Sunt enim homines prægrandes fere timidiores. Terentius, Hic nebulo magnus eſt.

Boni paſtoris eſt, tondere pecus, non deglubere. XII

Hodieq; uulgò celebratum durat, ubi quis eſt exactor durior, atq; inſtantior. Quidã Num & pellem uiſt? Quaſi conueniat lana contentum eſſe. Id adagij Tiberius Cæſar, autore Suetonio, aut reperit, aut certè uſurpauit. Nam ut admonitus ab amicis

amicis, ut prouincialibus augeret uectigalia, rescripsit, Boni pastoris esse, tondere pecus, non deglubere. Est autem deglubere, detrahere pellem. Tractum à rusticis, qui deglubere uocant, siliquam, aut folliculum excutere, & granū sua nudare tunica: unde & Catullus in obscœnum sensum detorsit, ut dicat uirum à mulicre deglubi. Et Apuleiana Fotis ait se uiros homines solere deglubere. Tondent igitur, qui ita spoliant, ut sortem relinquant, unde res possit crescere. Deglubunt qui nihil reliqui faciunt. Nam lana detonsa renascitur. Cute detracta nihil est quod deinde possis auferre. Alexander Macedonum rex cognomento Magnus, sententiam eandem diuersa extulit metaphora. Cum enim quidam admoneret, longe plus uectigalium à ciuitatibus auferri posse, respondit: ad hunc modum, κράμπορον μᾶσθον ἢ ὀκρίδας ὀκτέμνοντα τὰ λάχανα. id est, Et olitorem odi, qui radicitus herbas excidat. Denique hoc ipsum ἀπὸ ῥίζης καὶ ἀποῤῥίζειν, & item apud Latinos radicitus, stirpitus tenus, à stirpe, ab ima stirpe, atque id genus aliæ metaphoræ, prouerbij naturam resipiunt.

Lucri bonus est odor ex re qualibet. XIII

Lucris quidem, sed tamen pestilens illa uox Vespasiani, qui cū ex lotio uectigal faceret, homo turpiter auidus, perq; eo filio à filio admoneretur, quòd è re tam putida lucrum faceret, paulo post, collectam pecuniam filij naribus admouit, roganti; ecquid illa puteret. Vnde Iuuenalis,

Lucri bonus est odor, ex re Qualibet.

Ad quod alludens Ammianus lib. 22. dixit, & lucrum ex omni odorantes occasione. Iam & Ennianus ille uersiculus, non in sermonem modo, uerum etiam in animos & uitam hominum penitus abijt.

Vnde habeat curat nemo, sed oportet habere.

Quin illud ab Horatio dictum ἐφυμνιῶς, serio sequimur,

O cives cives quærenda pecunia primum,
Virtus post nummos.

Cephisodorus apud Athenæum lib. 3. docet apud poëtas celebres ac sapientes uiros inueniri sententias quasdam improbatas, uelut illud apud Archilochum, πάντ' ἄνδρὶ ἀποσκοπεῖσθαι. id est, Quemuis hominem excoriare siue spoliare. Apud Theodorum illud, πελάσειν μὲν πλέον ἢ χεῖρ', ἐπαυρεῖν δὲ τὸ ἴσον. id est, Quod iubet plus æquo habere, laudare tamen quod æquum est. Apud Euripidē τὴν γλῶτταν ὁμωμοκέναι φάσκειν. id est, Quod dixerit, linguam iurasse, quo de nobis alibi dictum est. Apud Sophoclem,

Ταῦτα τοῖσι, πρὸς χάριν τὰ νῦν βλέπε
Λέγε, σὺν δ' ὧν τὸ σῶφρον οἶσθα τὸ μὴ
Δικαίᾳ ἐπαινεῖν, ἢ δὶ κερδαίνειν ἔχει. id est,
Ad gratiam tibi ista dico, haud impero,
At ipse, uti solent facere prudentes uiri,
Laudato iusta, cæterum lucro hæreat.

Idem alibi dixit, μηδὲν ἄνευ σοῦ κέρδος κακὸν. id est, Nullū esse malum quod cū lucro cōiunctū sit. Apud Homerū, quòd facit Iunonem insidiantem Ioui, quòd Martem fingit adulterum. Hæc Athenæus. Mirum autē populum indignari poëtis aut histrionibus, si quando talia recitant in theatris, cum magis debuerit indignari quisq; sibi, quod ea sequeretur in uita, quorum cōmenta alienum in theatro ferre nō poterat.

Lucrum pudori præstat. XIIII

Κέρδος δ' αἰσχύνης ἄμεινον. id est, Lucrum pudori præstat. Plautus in Pseudulo. Nimio illud quod pudet facilius fertur, quàm illud quod piget. Eundem sensum aliter extulit in Trinummo:

Pol pudere, quàm pigere, præstat totidem literis.

Sententia bono uiro indigna, coīq; illic à lenone dicitur, hic à sene. Sed commode ad persuadendum sententiam etiam parum probam arripuit. Alioqui longe futius rei iacturam, quàm famæ dispendium accipere. Huc allusit Terentius in Phormione, Nō te pudet uanitatis? Non, dum ob rem. Quin & hodie uulgato prouerbio iubent ualere pudorem, ubi de pecuniaria re agitur. Plutarchus in commentario De audiēdis poëtis, refert è poëta nescio quo, senarios hos:

Τῷ μὲν δίκαιός τἀν δόκησιν ἀρνυσο,
Τἀσθ' ἕρμα τῶν δ[ρ]ῶντ[ω]ν, ἔνθα κόρδαν ἕις. id est,
Opinionem spernito iusti, ac uirtum
Quiduis agentem sequere, cum spes lucri.

Refert & hunc ex Sophocle:

Τὸ κέρδος ἡδὺ πᾶν ἀπὸ ψευδῶν ἔη. id est,
Dulce est lucrum, profectum & à mendaciis.

Bæta tum hyeme, tum æstate bona. XV

Βαῖτη καὶ χειμῶνι καὶ ἐν θέρει, καὶ ἐν χειμῶνι ἀγαθόν. id est, Bæta tum in æstate, tum in hyeme bona. Suidas, qui huius adagij meminit, adscribit Bætam uestis pellicæ genus, quod in utrunq; tempus uideatur appositum. Nam hyeme depellit uentos, æstate solem. Iulius Pollux lib. De rerum uocabulis 7. inter uestes coriaceas meminit & bætæ: quam ait tunicam fuisse prælongam, quæ totum contegeret corpus. Conuenit igitur de re ad multa usui futura: ueluti de literis, quæ iuuenes iuxta ac senes ornant. Aut philosophia, quæ in rebus prosperis arcet ab insolentia, in aduersis præstat, ne frangamur animo.

Anicularum deliramenta. XVI

Γραῶν ὕθλος. id est, Aniculārum deliramēta. De nugis inanibus, cuiusmodi solent esse uitia ætatis, cum iam sexus uitio uitium ætatis accedens, nugacitatis morbum conduplicat. Extat prouerbium apud Platonem in Theæteto: τῶν γὰρ ὄντων ὁ λεγόμενος γραῶν ὕθλος. id est, Nam hæc quidem sunt quod dici solet, aniculārū nugæ. Itidem Cicero in oratione pro domo sua dixit anilem superstitionem.

Ante pedes. XVII

Ante pedes esse dicitur, quod obuium, quodq; uel præsens adest, uel imminet. Terentius:

Ista est sapere, non quod ante pedes modo est
Videre, sed etiam illa quæ futura sunt Prospicere.

Sic Pindarus in hymno ultimo, τὸ δὲ πρὸ ποδὸς ἄεσον ἀεὶ χρῆμα πῶν. id est, Quicquid ante pedes est semper melius. Lucianus in Pseudologista: καὶ τὰ ποιν' ταῦτα, καὶ τὰ ἐν ποσὶν ἀγνοῶν. id est, Et quòd hæc communia, quodq; hæc passim obuia ignores. Philostr. in Phœnice: βαδίζεις δὲ ποῖ; μετέωρός τε καὶ ὑπὲρ πάντα τὰ ἐν ποσί. id est, Quo uadis autem sublimi uultu, cunctaq; despiciens, quæ sunt ad pedes. Et παρὰ ποσὶ dicitur, quod iam instat, imminetq;: ἐμποδὼν esse dicitur, quod obstat: ὀπίσω ποδὸν contra. προσκυλίνδεσθαι τοῖς ποσὶν est aliquoties apud Platonem, id est, ante pedes prouolui, quod ueluti expositum est. Veluti De rep. 4. πάλαι ὦ μακάρι. ἐφάνης πρὸ ποδῶν δέ μοι ἀρχῆς κυλινδεῖσθαι, καὶ ἐκ ἐορῶμεν ἂν αὐτὸ, ἀλλ' ἔμοιγε καταγελᾶσθαι δοκοῦσι, ὥσπερ οἱ ἐν τοῖς χοροῖς ἔμπροσθεν ἑκάστου ἑστῶτες ὁ ἔχων. id est, Iamdudum ô beate uidebar uirtutem ante pedes uolui, nec uidemus illud, sed suimus ridiculi, quē admodum solent, qui cum manibus teneant aliquid, tamen quærunt quod habent. Non dissimili figura Maro dixit, in manibus:

In manibus terræ, non hic te carmine longo,
Atq; per ambages & longa exorsa tenebo.

Albo rete aliena captant bona. XVIII

Prouerbij speciem habet, quod ait Plautus in Persa: Ne isti faxim usquam appareant, qui hic albo reti aliena oppugnant bona. Rete uocat calumnias quadruplatorum, & parasitorum. Album dixit, alludens ad codicillos, & dicas, syngra-

phatis, quibus lis intenditur peragiturq. Nec omnino displi cet, ut ad album prætoris, quo leges & litium formulæ proponebantur, respexerit. Nam leges etiam Solon aranconum textis similes esse dixit.

Ad suum quemq; æstum, equum est esse callidum. X X

Apud Plautum est prouerbialis sententia in Truculento, tum in Asinaria:

Ad suum quemq; æstum, æquum est esse callidum.

Quæ si transferatur paulo longius, plusculum habuerit gratiæ. Velut alius est pecuniæ appetens, alius famæ studiosus, alius voluptatum auidus, alius literarum sitiens, alius pietatem sectatur. Quisq; aduigilat ad id quod expetit.

Vel acum inuenisses. X X

Apud eundem in Menæchmis prouerbialis hyperbole, de re diligenter uestigata: Acum credo inuenisses, si acum quæreres. Nam acus inuentu difficillima, quòd ob exiguitatem facille fallat oculos quærentis.

Subuentanea parit. X X I

Ὑπωμία τίκτει. id est, Subuentanea parit. De uanis ac friuolis inuentis. Translatum ab auibus, quæ ueneris imaginatione concipiunt oua, sed inania, hoc est, unde non gignatur fœtus. Aristophanes in Auibus,

Τίκτει τριόπιον ὑπωμίου νύξ ἡ μελανόπτερος ὠάν. id est,

Parit primum subuentaneum nox nigripennis ouum.

Hos conceptus potissimum accidere in his auibus, quæ sint neq; ueloces, neq; aduncis unguibus, cuiusmodi sunt perdix, gallina, demonstrat Aristoteles lib. De generatione animalium 3. causam esse quòd excremento magis abundant uolaces & aduncas, nec fœcundas, quòd in his excrementi seminalis pars, in pennas & in ungues abeat. Concipiuntur huiusmodi fœtus aliquoties auditu maris uoce, sicuti fit in perdicibus, aliquoties ex affrictu pulueris, aliquoties fœminis ob inopiam maris inter se salientibus. Autor & Plinius. Eaq; oua Græci ὑπωμία, id est, subuentanea, siue ζεφύρια uocant, à uento fauonio. Vnde quæ uana sunt, ἀνεμιδιὰ dicuntur. Plato in Theæteto, ἀλλὰ φέρε δὴ αὐτὸ κοινῇ σκεψώμεθα, γόνιμον ἢ ἀνεμίδιον τυγχάνει. id est, Sed age iam illud cõmuniter dispiciamus, solidus ne partus sit an subuentaneus. Et Homerus: Καινὴν δ' ἀνεμώλια βάζεις, dicta inania, & uentis similia significãs. M. Tullius in Epistolis ad Atticum, ἀνεμοφόρητα, uocat inania, quæ uentis ferantur, de gladiatoribus: De cæteris quæ scribis ἀνεμοφόρητα, facias me quotidie certiorem.

Phrynondas alter. X X II

Φρυνώνδας ἄλλος. id est, Phrynondas alter. De improbo. Huius meminit Lucianus in Pseudomante, inter nobiles fœcinorosos. Phrynondas cum esset hospes Athenis, in negotijs Peloponnesiacis uersabatur, homo uersutus, maleficus, impostor, summus malarum rerũ artifex, ut hominis uocabulum in rei transierit appellationẽ. Etenim quoties insigniter malum & sceleratum accipi uolebant, Phrynondam appellabant. Sic Aristophanes in Amphiareo, citante Suida:

Ὦ μιαρὲ καὶ φρυνώνδα καὶ πονηρὲ σύ. id est,

Scelerate tu ac Phrynonda, & impurissime.

Vsus est & Plato in Protagora. Meminit horum & Æschynes aduersus Ctesiphontẽ, ὅτε φρυνώνδας, ὅτε ἀρύβας, ὅτε ἄλλος τοιοῦτος πώποτε τῶν πάλαι πονηρῶν τοιοῦτος καὶ γόης ἐγένετο. id est, Nec Phrynondas, nec Eurybatus, nec alius quisquam ueterum improborum unquam talis magus & impostor fuit.

Sus per rosas. X X III

Ὗς διὰ ῥόδων. id est, Sus per rosas. Quanquam in alijs exemplaribus scriptum inuenio, ὗς διὰ ῥοιῶν. Mihi neutra scriptura satis probatur: sed legendum arbitror: διὰ ῥοιδίων, ἀπὸ τῆς ῥοιᾶς, ut sit nomen diminutiuum. Rhœas uerò Græcis dicuntur mala punica. Eudemus prouerbium ciuit ex Cratetis fabula, cui titulus γάστωρες, indicans dici solere de agrestibus & intractabilibus. Quemadmodum sus per mala commode duci non potest.

Asinus auis. X X IIII

Ὄνος ὄρνις. id est, Asinus auis. Est apud Aristophanẽ in Auibus. Sumptum ab omine quodam. Quidam enim cõsultus de eo, qui aduersa laborabat ualetudine, forte fortuna cõspexit asinum surgentem à lapsu, simulq; alium quendam audiuit dicentem, βλέπε πῶς ὄνος ὢν ἀνίσχῃ. id est, Vide quo pacto asinus cum sit, surrexit. Id ominis arripiens ille protinus respondit, fore ut ualetudinarius ille reualesceret. Itaq; iocatur Aristophanes, quasi & asinus auis esset, & augurij non nihil haberet. Nec hoc prouerbium è comœdia natũ est, sed à uulgò ad iocum detortum, & à comico usurpatum. Dicetur non intempestiue, cum ex indicio quopiam ridiculo quippiam colligimus.

Sisyphi artes. X X V

Σισύφου μηχαναί. id est, Sisyphi artes. Dicebantur usitatiq; consilia. Aristophanes ὦ ἀχαρνδισιῳ,

Εἰτ' ὀρθάνοιγε μηχανὰς τὰς σισύφου. id est,

Dein callidos deprome Sysiphi dolos.

Porrò ut Sisyphus in astutiæ prouerbium abiret, Homericus ille uersus in causa fuit,

Σίσυφος ὃς κέρδιστος ἀνθρώπων γένετ' ἀνδρῶν. i. Sisyphus in terris quo non astutior alter. Rursum Iliad. ζ,

Εὐθάδε σίσυφος ἔσκεν ὁ κέρδιστος γένετ' ἀνδρῶν.

Ab hoc genus duxit Vlysses, quem Homerus ubiq; usurpat & callidum facit.

Homo Thales. X X VI

Ἄνθρωπος θαλῆς. i. Homo Thales. Ironia prouerbialis in stultum, qui sapiens haberi studeat. Aristoph. in Auibus,

Ἄνθρωπος θαλῆς μέτωρ. id est,

Homo Thales Meto. Idem in Nebulis,

Τί δῆτ' ὀνήνου τὸν θαλοῦ θαυμάζομεν; id est,

Quã gratia illum proinde suspicimus Thalem?

Fuit enim Thales unus è septem Græciæ sapientibus. Est & apud Plautum, Salue Thales, cum stultum significet.

Sardanapalus. X X VII

Σαρδαναπαλος. i. Sardanapalus. Huius cognomen ob insignẽ hominis molliciem abijt in prouerbium. Aristophanes in Auibus, τίς ὁ σαρδαναπαλος ἔτοσι; id est, Quis hic Sardanapalus? Fuit autem Sardanapalus Anacyndaraxis filius, rex Nini Persicæ regionis, qui eodem die Tharsum pariter & Anchialem, duas Ciliciæ ciuitates obtinuit: cæterum delicijs usque adeo effœminatus, ut inter eunuchos & puellas, ipse puellari cultu desidere sit solitus. Apollodorus, ut ciuit Aristophanis interpres, tradit eius sepulchro epitaphium huiusmodi literis Assyrijs insculptum fuisse: ἔσθιε, πῖνε, ὄχνευε, τὰ ἄλλα οὐδενὸς ἔστιν ἄξια. id est, Ede, bibe, uenere Venere, nam cætera sunt nihil. Suidas hac forma refert ex Callisthene. σὺ δ' ὦ ξένε, ἔσθιε, μὴ πῖνε καὶ παῖζε, ὡς τἆλλα ἀνθρώπεια, ὅτε ὄντα τάττει ἄξια. id est, Tu uerò hospes, ede, bibe, lude, tanquam cæteras res humanas huius non faciens.

Quid tandem non efficiant manus? X X VIII

Aristophanes in Auibus:

Τί δῆτα πόδες ἂν μὴ δραγασάλαιο; id est,

Quid est, quod haud effecerint demum pedes?

Interpres ostendit allusum esse ad huiusmodi prouerbium:

Τί δῆτα χῆρες ἂν μὴ δραγασάλαιο; id est,

Quid denique est, quod manibus effici haud queat?

Admonet

Admonet,nihil esse rerum omnium, quod arte, quod industria non efficiatur. Cæterum quod scripsit Aristophanes, apte torseris in mulites ignauos, quibus omne præsidium & spes salutis non in manibus,sed in pedibus sita est.

Testa collisa testæ. XXIX

Testa testæ collidi dicitur,cum duo conflictantur utriusq; malo. Aristophanes in Pace:

Καὶ πίθῳ πλαγὸν ὑπ' ὀργῆς ἀντελάκτισεν πίθος.

Acrecalcitrans per iram testa testam uulnerat.

Talis est ferè conflictatio regum, inter se belligerantium, qualis ollæ cum olla collisio.Nonnunquã perit uterq;. Certé neuter absq; grauissimis damnis discedit,nisi quòd illud mihi uidetur iniquissimè comparatum fatis, quòd cum par sit incommoda belli in eorum recidere capita, qui belli sunt autores,& quorum refert uicisse, maxima pars malorum in hos ingruat,quibus inuitis & abominantibus bellum suscipitur, & ad quos etiam si prosperrimo Marte pugnatum fuerit, nec teruncius quidem sit rediturus.

Animus est in coriis. XXX

Aristophanes ἐν ἀρήνῃ,

Ἡμάρτομεν τῶν' ἀλλὰ συγνώμαν ἔχε,
Ὁ νοῦς γὰρ ἡμῶν ἦν τότ' ἐν τοῖς σκύτεσι. id est,
In his quidem sum lapsus,at ueniam dabis:
Nam mens profectò nostra tum in coriis erat.

Quãquam aliás huius prouerbij meminimus. Simillimum est illi Terentiano,Animus est in patinis. Item illud quod legimus apud Athenæum lib.Dipnosophistarum primo,

Οὐδ' ἂν λέγῃ τις, οὐδαμῶς μάθοιμεν ἄν,
Ὁ νοῦς γάρ ἐστιν ἐν ταπίζῃ πλανίου. id est,
Ne quis loquatur,capere nunquam quibimus.
Nam mens quidem ipsa mensæ adhæret proxima.

Interpres admonet huius prouerbij, ὡδὶ σκύτη βλέπει, de his qui ism ad bellum spectant: quemadmodum alio demonstratum est loco. Licebit uti, cum ob sollicitudinem erit aliquis ad id quod agitur in præsentia,parum attentus.

Quibus nec ara,nec fides. XXXI

Aristophanes ἐν ἀχαρνάσιν,

Οἷσιν ἔστε βωμὸς οὔτε πίστις,οὐδ' ὅρκος μένει. id est,
Quis nec ara,nec fides,nec ulla durant fœdera.

De uehementer perfidis. Dictum est in Spartanos, quorum perfidiam taxauit Euripides:

Σπάρτης ἔνοικοι δόλια βουλεύσεται. id est,
Spartæ incolæ,dolosa consultamina.

Nunc in aulicos non omnino pessimè quadrat.

Ἄγουσι κἀπάγουσι. XXXII

Tritissima quidem, sed tamen prouerbialis apud Græcos autores figura est,ἄγουσι κἀφέρουσι.pro eo quod est, hostili more populantur,aut nexant. Id sitraduceatur ad animum non paulo fiet festiuius. Quemadmodum Aristoph. in Nebulis,

Ἐπὸ δ' τόκων χρημῶν τε δυσπολωτάτων
Ἄγομαι,φέρομαι,τὰ χρήματ' ᾠχυράζομαι. id est,
Diris ab usuris & usurarijs
Rapior miser,feroq; difficillimis,
Possessiones pignori opponens meas.

Lucianus dixit,ἄγει κἀφέρει,pro eo quod est, suo arbitratu quò uult, trahit. Consimiliter usus est Corn. Tacitus De oratoribus. Nunc principes in Cæsaris amicitia, agunt ferunt; cuncta, atq; ab ipso principe eum quadam reuerentia deliguntur.Homerus Iliados 6,

Ἀταρ ὅτι μοι χολὸς τόδε,
Οἷον κε κἀφέρειεν ἔκηλος ἔνερθε ἄγοιεν. id est,
Nec; enim hic mihi quicquam
Tale est,à Danais ut ferri possit agíue.

Verba sunt Sarpedonis excitantis Hectorem ad bellum pro tuenda patria,cum ipse pugnaret, nihil habens quod Græci possent auferre, nimirum Lycius, patria. Item Virg. Aen. 2.

_Alij rapiunt incensa,feruntq; Pergama.

Pro diripiunt ac populantur. Consimilem ad modum Liuius dixit,lib.De bello Maced.8. Tum demum fracta pertinacia est, ut ferri agíq; res suas uiderent. Apud Herodotum ita Croesus loquitur Cyro uictori. δοῦλον γὰρ ἐμοὶ ἔτι πότερ μᾶλλον ἢ σοὶ φέρεσί τε καὶ ἄγουσι τὰ σά. id est, Iam enim nihil ipsorum meum est,sed tua diripiunt. Translatum uidetur à more militari, quòd illic homines & iumenta aguntur, farcina feruntur. Plato in libris De legibus. Τ ἀλλοτρίων μηδεὶς μηδὲν φέρειν,μηδ' ἄγειν. id est, Nec quis quicquã alienarum rerum ferat,agat'ue. Vnde color sermonis ex legum formulis ductus uidetur. Q. Curtius lib.4.pro ἄγειν καὶ φέρειν dixit,uolui agíq;:eludant uidelicet quibus forte ac temere humana negotia uolui agíq; persuasum est. In eodem lib.dixit,ferri agíq;,adhuc lymphatos ferri agíq;, arma iacientes.His uerbis inconditũ tumultum militũ declarauit.

Salem lingere. XXXIII

Ἅλας λείχειν.id est, Salem lingere, dicuntur qui perquam tenuiter uictitant.Sic enim Persius,

Vare regustatum digito terebrare salinum
Contentus perages,si cum Ioue uiuere pergis.

Diogenes cum à Cratero prædiuite quodam inuitaretur, ut ad se ueniret,usurus hospitio suo,suaq; liberalitate,respondit se malle salem Athenis lingere, quàm apud illum opiparis mensis frui. Itidem Plautus in Curculione: Hodie apud me nunquam delinges salem.

Pedere thus. XXXIIII

Βδεῖν λιβανωτὸν.id est,Pedere thus.Prouerbij speciem habet. Accommodabitur in hos, quorum & uitia placẽt,aut ipsis, aut alijs impendio amantibus: facit enim hoc φιλαυτία, ut unicuiq; sua placeant arridantiq;, etiam si sint putidissima. Facit item hoc amor immoderatus, ut polypus etiam Agnæ delectet Balbinum: ueluti scripsit Horatius. Aristophanes in Pluto,

Οὐ λιβανωτὸν γὰ βδέω. id est,
Non soleo thura pedere.

Quadrabit & in assentatores, turpissima pro honestissimis audantes.

Pro cæco exoculatus est. XXXV

Omnes huiusmodi facetiarum formulæ pertinent ad adagiorũ naturam, cum uidemur corrigere quod dictũ est: sed altero uerbo, quod uel idem polleat, uel magis etiam lædat: ueluti si quis dicat, non furatus est, sed inuolauit. Non furatus est, sed rapuit. Aristophanes in Pluto,

Μῶν ἐ κέκλοφας, ἀλλ' ἥρπακας; id est,
An non furatus es,sed rapuisti? Idem in eadem fabula,
Ἀντὶ γὰ τυφλὸν ᾠκοδόμεθα τοῖχον.

Ludit enim seruus ambigua uoce ᾠκοδόμεθα,quæ declarat & oculis donatum Plutum,& exoculatum.

Prius lupus ouem ducat uxorem. XXXVI

Aristophanes ἐν ἀχίλλει,

Πρὶν κεν λύκος τε οἶς ὑμεναιοῖ. id est,
Ante lupus sibi iunget ouem. De his, inter quos insanabile dissidium. Consimili figura dixit Horatius,

Sed prius Apulis
Iungentur capreæ lupis.

Plautus in Pscudolo, ut mauelis lupos apud oues linquere, quàm hos domi custodes. Ad rem relatũ erit lepidius, quod genus si dicas,non cohærere pecuniæ studium,cum studio literario,adíq; eam sententiam accommodes prouerbium.

Sphondyla fugiens pessimè pedit. XXXVII

Idem in eodem fermè loco,

Ὡς ἢ σφονδύλη φύγοιτο τὸ πρόσωπον βδᾶι. id est,
Vt feles quoties fugitat, male pedere sueta est.

In eos quadrabit, qui dissedunt non citra infamiam. Sphondyla insecti genus, odoris teterrimi. Plinius lib. 27. cap. 13. meminit Sphondylæ serpentis, quæ radicibus arborum sit infestissima, cæterum genus quod nam sit, non explicat. Est autem serpentis huiusmodi species, exiguo corpore & subnigro, quæ emoriens grauissimum odorem emittit. Hesychius docet apud Atticos sphondylen dici felem. Est apud Aristophanem γαλᾶς ἀνωμαλόδους, de acido uentris flatu.

Nunquam efficies ut rectè ingrediantur cancri. XXXVIII

Aristophanes in Pace,

Οὔποτε ποιήσεις τὸν καρκίνον ὀρθὰ βαδίζειν,
Οὐδ' ὡς τὸ πρᾶγμ' ἥκιστα ποιήσεις ὑγιὲς ὀλίγον. id est,
Ambulet ut cancer recta, haud efficeris unquam,
Nec quicquam efficies, ubi res erit ante peracta.

Hoc uelut oraculum poeta facetius pronuntiat, quòd à natura sit institum, nullo corriges negotio. Nam cancris geminũ obliquè ingredi. In quorum altero carmine tangit adagium, quod superius dictum est: Actum ne agas.

Κορυβαντιᾶν. XXXIX

Κορυβαντιᾶν pro insanire dixit Aristophanes in Vespis:

Ἀλλ' ἢ παραφρονᾶς ἐτεὸν ἢ κορυβαντιᾷς. id est,
Aut uerè insanis, aut corybantiaris.

Hanc uocem frequenter usurpat Lucianus in Timone, Epistolis saturnalitijs, Lexiphane, Hermotimo. Sumptum est à Corybantibus Cybeles cultoribus, qui sacro correpti furore cymbala pulsant alios item in similem agentes rabiẽ. Quod idem alijs uocat κακοδαιμονᾶν, quasi malo duci genio.

Calculo mordere. XL

Ψήφῳ δάκνειν, id est, Calculo mordere: dicuntur qui suffragio lædunt, aut ulciscuntur hominem. Aristoph. ἵν' ἀκριβῶσι, βλέπωσιν ἄλλο πλὴν ψήφῳ δακεῖν. id est,
Spectent id unum, ut mordeant suffragio.

Siquidem hac uia potissimum plebeij uindicabant, si quid essent offensi, refragabantur in concione, cum calculis ferrentur suffragia. Proinde mordebant non dente, quod tutum non erat, sed calculo.

Charybdis barathrum. XLI

Hyperbolæ prouerbiales sunt & hæ, cum hominẽ maiorem in modum edacem, bibacem, rapacem, helluonẽ, Charybdin aut barathrum uocamus. Aristophanes in Equitibus,

Καὶ τελώνιον καὶ βάραθρα, καὶ χάρυβδιν ἁρπαγήν. i.
Et telonem & barathron & rapinæ gurgitem.

Huc adscribendum opinor quod Diogenes, autore Laërtio uentrem Βίου χάρυβδιν, id est, Facultatum Charybdin uocauit. Horatius de luxone quodam:

Inguluies & tempestas barathrumq; macelli.

Lingua seorsum incidit. XLII

Aristophanes in Pace,

Ἡ γλῶττα χωρὶς τἀμέτερα. id est,
Lingua ipsa seorsum incidit.

Interpres admonet prouerbialiter dictum. Sumptum autem ex Homero Odyssea γ.

Ἀλλ' ἄγε τἀμείρετε μοὶ γλάσσας. id est,
Eia age iam linguas incidite.

Eius q; sententiæ Callistratũ citat autorem. Rursum in Pluto,

Ἡ γλῶττα τοῦ κήρυκος τἀκεῖθεν τἀμετέρα. id est,
Præconibus horum lingua præcidi solet.

Callistratus, ut citat interpres, tradit olim in sacrificijs linguam excisam præconibus dari solitam. Nam alioqui sunt qui dicant, ex uictimis Mercurio deberi linguam. Est autem in Aristophanis uerbis ἀμφιβολία non insecta, quòd lingua utrolibet referri possit, uel ad bones uel præcones. Interpres admonet allusum esse ad prouerbiale dictũ ἡ γλῶττα τοῦ κήρυκος. id est, Lingua præconi. Quo recte uidebimur usuri, cum præmij nonnihil deberi significabimus, qui in conficiendo negotio pro sua uirili in partem adiumento fuit, aut ἀναγκαῖον dandum læta nuntianti. Sic enim uocat Homerus mercedulam, quæ dari consueuit, lætum adferentibus nuntium. Apud Plutarchum Antipater, cum incidisset mentio de Demade iam senio imbecilli fractoq; uelut, inquit, ex immolata uictima, solus uenter & lingua superest. Apparet linguam ceu profanum membrum sacris adhiberi non solere. Et Pittacus Amasidi regi mittit è uictima linguam, ut membrum pessimum & idem optimum. Præcones autẽ habent linguam uenalem, & in sacrificijs admonebant populum ut linguis faueret. Plautus in prologo Pœnuli, Exerce uocem, quam per uiuis & colicetum nisi clamabis, stultim te obrepet fames.

Non capit somnum, nisi hoc, aut illud fecerit. XLIII

Sunt duæ figuræ prouerbiales, quibus intemperantem, atq; impotentem rei cuiuspiam cupiditatem significamus. Altera est apud Aristophanem in Vespis, huiusmodi:

Ἡμῖν δ' ὁ πάππος ταῦτα νὴ τὸν Ἡρακλέα
Ὑπνοῦ ὁρᾷ δ' οὐκ ἔστιν οὐδὲ πασσάλου. id est,
Ligno nisi fors primus ille assederit
Somni uidet nil nocte, non uel passalum.

Primum lignum dixit, primum gradum. Passalum autem Græci uocant minutissimum aliquem farinæ puluisculum. Ad eundem modum Iuuenalis:

-Quibus dam Somnum rixa facit.

Altera est apud Maronem in Bucolicis:

Quòd si non aliqua nocuisses, mortuus esses.

Priorem reperire est apud Hebræum παροιμιογράφον. Non enim dormiunt nisi quum male fecerint, nec capitur somnus ab eis nisi supplanauerint.

Ventre pleno melior consultatio. XLIIII

Plutarchus Symposiacõn lib. 7. citat hoc carmen:

Τὰ βοὸς ἀποῦλόν βλαὴ καὶ μῆτις ἀμείνων. id est,
Consultatio tum melior, cum expleueris aluum.

Cum fames interpellat, nõ uacat deliberare, propterea quòd consultatio moram desiderat, & animi tranquillitatem, at fames bilem acuit. Potest & hunc torqueri, prius agendũ quod instat & urget, deinde de futuro deliberandum. Congruet & in illos, qui bene poti consultant de rebus grauissimis, quẽmorem Herodotus lib. 1. tradit fuisse Persis.

Item Persius,

Ecce inter pocula querunt
Romulidæ saturi quid dia poemata narrent.

Tenuis spes. XLV

Spem infirmam, incertumq; poëtæ tenuem uocant, eamq; figuram ceu prouerbialem annotarunt interpretes, nominatim Suidas. Aristophanes in Equitibus:

Λεπτὴ γὰρ ἐλπὶς ἐστὶ τῶν κεκτημένων. id est,
Spes ista tenuis quepiam est qua nitimur.

Frigida an spem dixit Euripides in Iphigenia Aulidensi.

Ψυχρὰ μὲν οὖν ἐλπὶς id est, Spes frigida quidem.

M. Tullius pro Roscio comœdo inani & tenui spe te consolaris. Aristophanes metaphoram duxit à nauigantibus, quum ait ὀκνεῖν. Vnde M. Tullius dixit, sperat hinc affluere auri aliquam, pro eo quod erat, ostendi spem. Vt in Verrẽ actione 6. Video quid egerim, cùm ipse sperat sibi aurem aliquam posse affluere in hoc crimine. Id translatũ à nautis, qui quum hærent mari nimiũ malacissante, è nubecula, aut è mari procul crispante diuinant fore uentum. Plato De legibus 3. simili figura dixit, λεπτὴν σωτηρίαν, id est, Tenuem salutẽ. Apud Athenæum lib. 13. citatur ex Callimacho ὅσοις ἐμέγησαν ἐλπίδες

λαπίδας, ὥστε ἐχθρῶν συμμαχίας καλέσαι. id est, Adeo laborant spes, ut ab hostibus petantur suppetiæ.

Anno senior fio. XLVI

Quoties aliquid nobis magnopere molestum significamus, senescere nos etiam uulgò dicimus. Aristophanes in Ranis:

Μὰ τὸν Διόνυσον, ὡς ἐγὼ θεώμενος,
Ὅταν τι πάσχω τῶν σοφισμάτων ὕπο,
Πάλαι γεγανὼς πρόσθυμός τ' ἀπέρχομαι. id est,
Faxis caueto quippe quoties conspicor
Istiusmodi negotiorum quippiam,
Discedo, credo, senior anno protinus.

Tædio uerò molestiaq; cõciliari senium indicat etiã Homerus,

Αἶψα γὰρ κακότητι βροτοὶ καλαγηράσκουσι. id est,
Illico mortales inter mala multa senescunt.

Taurícum tueri. XLVII

Βλέπειν ταυρηδόν. id est, Tueri taurine, pro eo quod est, torue. Aristophanes in Ranis:

Βλέψον οὖν ταυρηδὸν ἐγκύψας κάτω. id est,
Itaq; ore prono contuetur tauricum.

Plato demonstrat hunc Socrati fuisse morem, taurinis oculis obtueri. Et Vergilius bouem toruum uocat:

_Optima toruæ Forma bouis.

Expedít habere plura cognomina. XLVIII

Aristophanes in Pluto:

Ὡς ἀγαθὸν ἐς' ἐπωνυμίαν πολλὰς ἔχειν. id est,
Vt expedit, si plura habeas cognomina.

Conuenit in eos, qui multa simul profitentur, quo quæstum faciant uberiorem. Aut qui diuersarum sunt partiũ. Quẽadmodum uespertilio in apologis aliquando mus est, aliquãdo auis. Dictum est autem in Mercuriũ, cuius uaria feruntur cognomina. Vocatur enim σοφιστὴς, uel quòd bene uertat negotia, uel quòd subdolus sit, ac uersipellis: ἐμπολαῖος, quòd auctionibus, ac mercimonijs præsit: ἡγεμόνιος, quod uiæ dux, ut apud Homerum Priamo: δόλιος, quòd impostura, præstigiarũq; repertor: κερδῷος, quòd lucris augeat negotiatores: ἀγωνίος, quòd in certaminibus præconis uice fungatur: διάκονος, quòd deorum minister. Feruntur item & Bacchi permulta cognomina. Prouerbium non inscite torquebitur & in istos, qui nusquam non habent titulos, ac nominationes, ut uocant, & ceu laqueos instructos ad irretienda sacerdotia. Aut qui plurimas artes profitentur, ut aliqua ratione sibi parent fortunam, uelut ij faciunt, qui in principum aulis ijdem & sacrificum agunt, & ministrum, & œconomum, & lenonem, & γελωτοποιόν.

Λιμοδωρεῖς. XLIX

Λιμοδωρεῖς. In prouerbiorũ Collectaneis, quæ Plutarchi nomine feruntur, huiusmodi reperio fabulam. Cum aliquando Peloponnesus annonæ laboraret inopia, quidã urgẽte fame, collectis sarcinis, inde demigrarũt: ij cũ incertis sedibus huc atq; illuc uagarentur, recepti sunt in ciuitatem à Tripolitis. Tripolis autem ea in Rhodo est. Nomen igitur inditũ illis ut dicerẽtur λιμοδωρεῖς. Hesychius addit ex autoritate Didymi eos qui iuxta Oetam accolebant sic uocatos, quòd ob terræ sterilitatẽ frequẽter cũ fame rẽ habebant. Δωρεῖς Græcè dici uidentur à dono & eundo. Itaq; qui uagãtes famã adferebãt λιμοδωρεῖς dicti sunt. Alioqui Dores nõ sunt in Peloponneso, sed inter Locros & Aetolos, autor Strabo lib. 9. Quadrabit igitur in eos, qui fame adacti aliquo demigrant, uelut Italorũ uulgus ferè hospites omnes, λιμοδωρεῖς appellat, ceu fame cõpulsos ad eã uisendã regionem. Festus Pompeius admonet homines exili re tenuiq; fortuna dictos olim Canaliculas, quòd circa canales fori consisterent.

Tribus bolís. L

Plautus in Curculione: Si uis tribus bolis, uelim chlamydẽ. Tribus bolis, dixit pro compẽdio, quasi tribus uerbis. Nã bolum Terẽtius accipere uidetur pro eo, quod Græci uocãt βλωμόν. Quod autẽ cõtinuo denotatur, tribus bolis edi dicitur.

Velut umbra sequi. LI

Ὥσπερ σκιὰ ἕπεσθαι. id est, Velut umbra sequi. Dicitur qui nunquam deest. Nam umbra corpus affectatur, uelit nolit. Plautus in Casina: Decretum est mihi quasi umbra quoquo ibis tute, persequi. Vnde assectas indiuiduos, umbras uocamus, & ultro comitantes ad conuiuium, ut indicatũ est alibi, in prouerbio Vmbræ. M. Tullius lib. Tusc. quæst. 1. Et sì enim nihil in se habeat gloria quur expetatur, tamen uirtutẽ tanquam umbra sequitur.

Ne nummus quidem plumbeus. LII

Nummum plumbeum hyperbola prouerbiali, pro minimo pecuniæ ponunt. Plautus in Casina. Cui homini hodie peculi nummus non est plumbeus. Idem in Trinummo: Cui sì capitis res siet, nummum nunquam credam plumbeum. Confunc illi, quod est apud eundem in Captiui duo:

Neq; ridiculos iam terunci faciunt.

Quanquam hoc alio dictum est loco.

Satietas ferociam parit. LIII

Nicolaus Stobæus in Collectaneis suis hanc sententiam prouerbij titulo citat, τίκτει πόρος μὲν ὕβριν, ἀπαιδευσία δὲ μετ' ἀγροίας ἄνοιαν. id est, Parit satietas ferociam, imperitia cum potestate coniuncta, insaniam. Tollit animos opulentia, quòd si ad inscitiam accedat potestas, iam res ad insaniã usque procedit. Concinit cum illo: Fœnũ habet in cornu. Pindarus in Olympijs inuertit sententiam, dicens, ὕβριν πότνιαν μητέρα. id est, Ferociam matrem satietatis. Sed reprehenditur ab interprete, qui magis approbat Homeri uersum:

Τίκτει τοι πόρος ὕβριν ὅταν κακῷ ὄλβος ἕποιτο.
Fastum copia gignit, opes ubi prauus adeptus.

Cæterum hunc uersum non memini legere apud Homerum, nec uidetur illi γνήσιος, certè quod constat, extat in sententijs Theognidis.

Quid cæco cum speculo? LIIII

Τί τυφλῷ καὶ κατόπτρῳ; id est, Quid cæco cum speculo? Finitimum illi: Nihil cum fidibus graculo. Citatur à Stobæo uersiculus ex Epicharmo,

Τίς γὰρ κατόπτρου καὶ τυφλῷ κοινωνία; id est,
Luminibus orbo, cum speclo quid est rei?

Quorsum opus est libris illiterato? quo regnum iuueni stulto? quo diuitias ei qui nescíat uti?

Misceram messem metere. LV

Malam metere messem, est pro malefactis luere pœnas. Non admodũ abhorret ab eo, quòd alibi retulimus. Vt semẽtẽ feceris, ita & metes. Stobæus hoc carmẽ citat ex Euripidis Ione,

Καὶ νῦν ἐφίλησε' ὦ καιοὶ τιμὰς βροτοῖ,
Καὶ πᾶσθε πάλιν πάντοθεν θερόμενοι,
Σύμμικτ' ἃ μὴ δίκαια καὶ δίκαι' ὁμοῦ,
Ἐπεὶ τ' ἀμᾶθε τῶνδε λύγιον θέρος. id est,
At nunc honores ô scelesti accersitis
Et opes paratis aucupantes undiq;
promiscue per fas nefasq;, postea
Messem metitis ob ista tristem & asperam.

Aeschylus in Persis,

Ὕβρις γὰρ ἠνεγκεν' ἀκάρπωσε στάχυν.
Ἄτης, ὅθεν πάγκλαυτον ἀμᾶται θέρος. id est,
Florens enim spicam tulit ferocia
Noxæ, unde prorsum flebilem messem metit.

Plato in Phædro, ποῖον τίνα οἶει μετὰ ταῦτα τὸν ὑποφυόμενον καρπὸν ὃν ἔσονται θερίζειν. id est, qualem putas posthæc rhetorice messem messura est, quam seminauit. Aristoteles Rhetoricorum tertio, citat ex Gorgia, οὐ δὲ ταῦτα ἀσχρῶς μὲν ἔσονται, κακῶς δ' ἀθλιοῦσι. id est, Tu quidem

hæc turpiter seminasti, & misere messuisti.

Venimus ad summam lineam. LVI

Euripides in Antigone,

Ἐπ' ἄκραν ἥκομεν γραμμὴν κανῶν. id est,
Deuenimus summam ad malorum lineam.

Item Horatius, *Venimus ad summum.*

De linea stadiorum & lusus, dictum est alibi non uno loco.

Saburratus. LVII

Plautus in Cistellaria, nouè quidè, sed admodum eleganter dixit saburratus, pro onusto cibo. Sumpta metaphora à nauibus, quas onerant harenis aut argilla, ne reciectatur ac cillet; in fluctibus. Quod equidem inter adagia non retulissem, nisi etiã uulgò paßim diceretur. Plauti uerba sunt hæc: Idẽ mihi, magnæ quod pareí est uitiũ mulierum quæ nunc quæstum facimus. Quæ ubi saburratæ sumus, largiloquæ extemplo sumus. Venustius fiet, si longius detorqueatur: ueluti si quis aures saburratas dicat diliculius multiloquio. Aut animus philosophiæ præceptis saburratus, ne rerũ tempestate iactetur.

Numero dicis. LVIII

Plautus in Casina, Numero dicis, dixit pro eo quod est, facilè & compendio. Festus exponit pro cito ac celeriter, citans tum alios multos autores, tum hunc Plauti locum. Sed apud Festum adeo depravata est scriptura, ut refferre pigeat, nisi quod illinc colligitur ueteres non solum dixisse, numero dicis, sed numero facis, numero expungere, numero credere, numero uenire, pro facilè ac cito uenire. Nonius Marcellus putat numero dici pro multum, sed exèpla quæ adducit magis indicant accipi pro cito ac facilè, siue statim. Quod ipsum ille fatetur in fine. Idem in Amphitryone Numero mihi in mentem fuit. Vsurpatur apud eundem & alijs aliquot locis.

Palpari in tenebris. LIX

Ψηλαφᾶν ἐν τῷ σκότῳ. i. Manu tentare in tenebris, Dicuntur qui rem obscuris uestigant cõiecturis, Aristoph. in Pace,

_Πρὸ τοῦ μὲν ἦν
Ἐψηλαφῶμεν ἐν σκότῳ τὰ πράγματα,
Νυνὶ δ' ἅπαντα πρὸς λύχνον βαλλόντομεν. id est,
_Antehac negotia
Velut in tenebris manibus attentauimus,
Nunc ad lucernam cuncta perscrutabimur.

Alludit poëta ad Hyperboli artificium, qui ex lychnopola, id est lucernario, factus fuit imperator. Vsurpat idem prouerbium Plato in Phædone. Quod quidem & hodie dicitur de coniecturis incertis, ψηλαφᾶ.

Muscas depellere. LX

Muscas depellere, etiam hodie uulgato ioco dicitur, qui ocioso, atq; inutili fungitur officio. Aristophanes in Vespis,

Ἀλλὰ φυλέσθαι δεῖ χεῖρ' ἔχοντ' καὶ τὰς μύας ἀπαμύειν. id est, Imò cauet præ manu habens, etiam muscas depellere curans.

Tenuiter diducis. LXI

Λεπτὰ ἔχειν. i. Tenuiter diducis. Suidas scripsit dici solitum de ijs, qui pauperum more tenuiter uictitant: Translatũ apparet à mulieribus lanam carminãtibus. Nisi malumus legere ξῆνες. Nam in uulgatis codicibus ξύνες habetur. Quæ uox quid sibi uelit, mihi sanè non liquet. Porrò siue ξαίνες legas, siue ξῆνες, utroq; modo significabitur illa tenuium hominũ in minutulis rebus diligentia, quam Graeci uocant εὐκρολογίαν, adeo ut etiam cuminũ secare prouerbio dicatur. Quin & apud Latinos, pauperes tenues appellant: & Terentius, sic tenuiter, dixit de iuuene amãte citra pecuniarũ adminicula. Interdum ad exactam curam refrunt, ac subtilitatem. Vt Horatius in Sermonibus,

Vtpote res tenues tenui sermone peractas.

Aristophanes item in Nebulis, λεπτῶν φροντίδα dixit, & λεπτοστόμους λόγους, & λεπτολογεῖν. i. Tenuè curã, & tenuissimas rationes, & tenuia loqui, nimirũ anxias, ac nimiũ subtiles philosophorũ ridẽs argutias: cuiusmodi acumẽ Seneca prodidit fuisse Chrysippo, quod pungeret modo, non penetraret. Porrò quẽadmodũ cõmoda rectãq; diuisio plurimũ lucis adfert sermoni: ita curiosa illa & in frusta uerius quàm in mẽbra sectio facit interdũ, ut ualde intelligẽdo nihil intelligamus. Vnde qui uitant hanc immodicã subtilitatẽ, ψαχνολογοῦσι καὶ ψαχνολογίαν loqui dicũtur. Vlpianus lib. Pandect. 15. tit. De peculio, cap. Quã Tuberonis: Scire autẽ nõ utiq; singulas res debet ex necessitate, sed ψαχνολογίαν, & in hãc sententiam inclinat Põponius. Vox enim cõposita uidetur à ψαχὸς, quod est pingue, & μερὶς partitio. Cõtra qui excutiũt singula quæq; licet minuta, λεπτομερῶς λέγειν dicũtur. Pro ψαχνολογῶν Aristoteles lib. Ethic. Nicomac. 1. dixit ψαχυλῶς καὶ τύπῳ. Ἀγαπητὸν ἦ πρὸ τοιούτων καὶ ἐν τοιούτῳ λέγοντας, ψαχυλῶς καὶ τύπῳ τὰ καθ' ἕξεις ἐνδέχεσθαι. i. Gratũ igitur fuerit de talibus & talibus differẽtes crassè ac formulã breuiterq; uerũ ostendere. Sentit exceptionũ scrupulos omittẽdos, quod inexercitatum auditorẽ, sed ita de rebus loquẽdũ, ut plerũq; sant, aut uulgò habentur. Rursus eiusdẽ operis lib. 2. πᾶς πρὸς τῶν πρακτῶν λόγος & τύπῳ καὶ ἐκ τοῦ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ λεγόμενος. id est, Omnis sermo de rebus agilib. crassius nõ exacte fieri debet. Freques & illud in Græcis autoribus, ὡς τύπῳ εἰπεῖν. id est, ut ita loquar, cum sentiunt se rem non ut est exacte proloqui, sed qualibuscunq; uerbis significare, ac notare uerius quàm eloqui.

Simia fucata. LXII

Πίθηκος ἀνάπλεως ψιμυθίου. i. Simia plena fuci, De deformi anu fucata tamen & meretricijs culta lenocinijs. Nã ψιμύθιον Græcis appellatur color ille, quo quondam meretrices, nunc honestæ etiam, si dijs placet, matronæ faciem oblinunt, quo senectam ac formæ uitia dissimulent. Aristophanes ἐν τοῖς ἱκετηρίσαις,

Πότερον πίθηκος ἀνάπλεως ψιμυθίου;
Ἢ γραῦς ἀνεσπιττα παράγλυφος κεκραμένη; id est,
Vtrum ne uarijs picta facis simia?
An anus ab imis huc reuersa manibus?

Potest & ad rem accommodari, uelut si quis turpem causam orationis phaleris adornet, ut honesta uideatur. πιθηκίζειν est fucis aut blanditijs fallere. Vnde πιθηκισμὸς. Aristophanes in Equitibus,

Οἴμοι τάλας, οἵοις πιθηκισμοῖς μὲ πορίσεται. i. Me miserum cuiusmodi pitheceismis me circumagis.

Zophorodorpides, & similia. LXIII

Plutarchus in Symposiacis ostendit olim cognomina quædã prouerbiali ioco iactata fuisse in eos, qui serius ac cunctantius ad conuiuium accederent, Dictos enim tum κωλυσιδάπνους, tum ζοφοροδόρπιδας, tum βραδέδειπνους. Quorum nominum rationem si coniectare licet, hanc esse puto, quòd qui cunctaruentur adire, hi, quòd alijs essent in mora, impedimento esse uidebantur, quo minus illis cœnare liceret: deinde quòd lentitudine sua efficerent, ut conuiuium ad noctem usq; proferretur. Tertium cognomen κατ' ἀντίφρασιν attributum, apparet. Negat autem apud Plutarchum quispiam Pittacum ab Alcæo Zophorodorpidem appellatum, quòd serius iniret conuiuium, sed quòd fordidis ac plebeijs compotationibus gauderet. Antiquitus autem inelegãs ac parum urbanum habebatur, si quis ad conuiuium rogatus, tardius aduenisset. Vnde Polycharmus in apologia, qua uitæ suæ rationem reddit Athenienſibus, illud in laudem suã interposuit, ἄνδρες ἀθηναῖοι καὶ πρὸ τούτου δὲ ἐπὶ πολὺ κληθεὶς ὑπὸ Λέπρου ἦλθον & ἀριστήσων. id est, Ad hæc insuper Athenienses, nunquã ad cœnã accersitus, post tẽpus accessi.

Hunc

Huius opinionis Battus quidam ſcurra non illepide cauſam aperuit apud Cæſarem. Conſueuit enim is qui tardius uenirent ad conuiuium, ὠδὶ θυμολέοντος appellare, quaſi dicat, conuiuiorum appetentes, propterea quòd cum eſſent occupati negotijs, ob cœnarum tamen cupiditatem non excuſarent iſe, à quibus rogarentur. Huiuſmodi ferme Plutarchus. At Terentius in Seipſum excruciante, indicat inciuile fuiſſe, ſtatim & ante tempus adeſſe conuiuam, cum Chremes ait illos iamdudum præſto eſſe domi ſuæ, ſi'que ipſum in mora conuiuis eſſe, nimirum indicans contrà fieri ſolere. Apud Ariſtophanem in Concionatricibus huc alluditur aliquoties, ὠδὶ τὸ δεῦπνον ἔρχομαι. id eſt, Ad cœnam uenio. In eádem, ἐπάσομαι μὲν & τι μελοδιπνικόν. id eſt, Accinam melos aliquod cœnaticum.

Cui iſta arridet, meis ne gaudeat. LXIIII

Ariſtophanes in Nubibus,

Ὅτ τις ὧν τούτοισι γελᾷ, τοῖς ἐμοῖς μὴ χαιρέτω. id eſt, Proinde riſum cui iſta pariunt, is meis ne gaudeat.

Prouerbij ſpeciē habet, quo licebit uti, cum ingens intereſſe diſcrimen ſignificabimus inter noſtras & aliorū rationes. Græcus uerſiculus claudicat una ſyllaba. Plenus erit, ſi pro γελᾷ legas γελᾷ. Contrarium huic illud Maronis:

Qui Bauium non odit, amet tua carmina Meui,
De ijs quæ eiuſdem ſunt farinæ, & ex æquo contemnenda.

Βωμολοχός, βωμολοχεύεσθαι. LXV

βωμολοχοί, Prouerbiali comitio dicebantur ſceleſti & improbi. Quod nominis olim inditum uidetur ijs qui obuerſantes circum aras, uictimis tendere conſueuerunt inſidias: aut qui ob id rem diuinam facerent, quòd ex aliorum accuſatione compendij nonnihil auferrent. Nam huiuſmodi mortalium uota Iupiter audit apud Lucianū in Icaromenippo. Dicuntur item βωμολοχοί, qui cum res diuina peragitur, non ſiciunt uota diis ſed mugas inanes deblaterant. Qui mos hodie magnatibus præcipuè placet, & illud admodum ciuile putant, ſi inter ſacrificandum aſſiduè cuipiam ad aurem obganniant. Ariſtophanes in Nebulis, καὶ βωμολοχός. Idem in eadem fabula:

Εἴ τις αὖ βωμολοχεύσειε, κἀμέ γ' εἰς τινα καμπὴν. id eſt, Si quis eorum bomolochum egerit, & flexum aliquem flexerit.

Quanquam in hoc ipſo καμπὴν τινα κάμοιμ' ſubeſt prouerbij color. Idem in Equitibus, ὦ θυμὲ, νυνὶ βωμολόχον ἐξηύρες, ſentiens aduerſarium excogitaſſe quiddam egregie ſceleſtum, quod βωμολόχον appellat quaſi inſigniter adulatorium. Vox deducta uidetur à βωμὸς altari, & λόχος inſidijs, quòd nec illic deſint qui cibos ſuffurentur, aut mendicando petant. Hinc translatum eſt ad abiectè adulantes uentris gratia. Vnde dicta ſunt βωμακόνιματα καὶ βωμολοχόνιματα pro ſordidis adulationibus. Interdū βωμολόχος uox tribuitur aruſpicibus, diuinis, tibicinibus, & huic hominum generi quod nidorem altaris ſequitur. Deniq; uocis uſus tranſijt ad omnes, qui improbis artibus uenantur quæſtum.

Priùs quàm gallus iterum cecinerit. LXVI

Πρὶν ἢ τὸ δεύτερον ἀλεκτρυὼν ἐφθέγξατο. id eſt, Priùs atq; gallus cantet iterum criſtiger.

Græcus uerſiculus conſtabit, ſi pro ἀλεκτρυὼν legas ἀλέκτωρ, id eſt, Admodum mane, & antelucano. A' priſca conſuetudine ſumptum, qua noctis deliquium & acceſſum dici, gallicantu metiebantur, gnomonibus horarijs nondū repertis. Gallus autem tribus interuallis canit, prænuncians diem. Quæ de re Plinius lib. 10. cap. 21. Et hi noſtri uigiles nocturni, quos excitandis in opera mortalibus, rumpendoq; ſomno natura genuit. Norunt ſydera, & ternas diſtinguunt horas inter diu cantu. Cum ſole eunt cubitum. Quartiq; caſtrenſi uigilia ad curas laboremq; reuocant. Nec ſolis ortiū incautis patiuntur obrepere. Dieinq; uenientē nunciat cantu, ipſum uero cantū plauſu laterum. Hactenus Plinius. Cur autem id accidat gallis, Democritus apud M. Tullium concoctionem in cauſa eſſe putat, quòd id temporis cibus à pectore depulſus in omne corpus digeritur. Poëtæ ad fabulā referūt, cuius meminit Lucianus in Gallo. Mihi magis arridet Ambroſij Leonis Nolani ratio, quem uirum equidem non dubitem in perueſtigandis naturæ myſterijs, uel cum quouis ueterum philoſophorum conferre. Hic in quæſtionibus ſuis gallorum cantum à peculiari quadam ſalacitate proficiſci putat. Eſſe enim hoc animal præ cæteris gallinis deditum, ac uelut uxorium, mireq; ſollicitū de ſobole quàm maxime propagandā, adeo ut unus gallus compluribus gallinis præficiatur, tantamq; turbam unicus maritus impleat, tum pro fœminis ac pullis acerrime depugnet. Porrò cantū gallerū ab imaginatione Veneris proficiſci, uel illud ſatis arguit, quòd priùs quàm ineundis gallinis maturi ſint, ſileant. Exreliquis item auibus pleræq; in coitu, coitu'ue deſiderio uocem æduut, ut anſtes, paſſeres, hirundines, perdices. Vox autem maris, in auium genere, tunc tum habet ad incitandam uenerem, ut quædam hac auctis tantum, concipiant oua. Quo in numero ſunt perdices. Gallus itaq; dilabente iam per uiſcera cibo ſomnoq; diſcedente, quo tempore corpora ſua ſponte concitantur ad uenerem, ſtatim gallinarum meminit, quoq; copioſior ſit foctura, cantus illecebra pronocat. Quòd autem ſubinde canit, in cauſa eſt, quia galli ſomnus eſt interfectus, minimeq; perpetuus, maxime cum uigent æmte, ut intelligas & hoc à ſalacitate proficiſci. Sed ut ad interpretationem adagij recurramus, ueteres initium diei à prima mediæ noctis inclinatione ordiebantur, proximum tempus gallicinium uocabant, quòd id temporis lucem multo ante præſentientes incipiunt canere. Tertium conticinium, cum & galli conticeſcunt, & homines etiam tum quieſcunt. Quartū diluculum, cum incipit dignoſci dies. Quintum mane, cum clarus iam dies exorto ſole. Itaq; ſecundus gallorum cantus, multo ſolis exortum anteuenit. Hinc Iuuenalis:

Quod tamen ad galli cantum facit ille ſecundi
Proximus ante diem caupo ſeict.

Conſimiliter Ariſtophanes in Concionatricibus: Πόθεν;

Οὐδ' ἃ μὰ δία τόθ' ἥλθεν, ὅτε τὸ δεύτερον
Ἀλεκτρυὼν ἐφθέγξατο. id eſt,
Minime gentium.
Ne ſiquidem te illo appuliſſe tempore,
Cum gallus iterum caneret.

Huius rei mentio fit & in Euangelicis literis.

Ne allij quidem caput. LXVII

Prouerbialis hyperbole. Οὐδὲ σκορόδου κεφαλὴν δέδωκεν. id eſt, Ne allij quidem caput dedit. Ariſtophanes in Veſpis:

Οὐδεὶς ὑδὲ σκορόδου κεφαλὴν τοῖς ἐμπόροις δέδωκεν.
Nemo uel allij caput addit cœtis.

Conueniet in ſordidum, & impendio parcum.

Ruminare negotium. LXVIII

Ἀναμάσσεσθαι τὸ πρᾶγμα. id eſt, Ruminare ſeu remandere negotium, dicitur qui ſuo cum animo uerſat, etiā atq; etiam expendens. Sumpta metaphora ab animantibus, quæ cibum in os reuocatum denuo mandunt, atq; ita demum in alterum uentrem traijciunt. Nam id non accidit niſi ijs quibus duo ſunt uentres. Ariſtophanes in Veſpis:

Μόλις τὸ πρᾶγμ' ἔγνωσαν ἀναμασσόμενοι. id eſt,
Vix cauſa cognita eſt, ubi ruminauerant.

Id etiam appellant ἀναπεμπάζειν. Vſurpat hoc adagium & Lucianus quodam in loco.

Mordere labrum. LXIX

Ἐσθίειν τὰ χείλη. i. Comedere labra, uel hodiernis tempo-

ribus vulgò dicitur, qui stomachatur, animoq; ringitur, sumptum ab indignantium gestu. Aristophanes in Vespis:

Ὑπ' ὀργῆς τὼν χελιδόνων ἐσθίων. id est,
Comedens labra præiracundia.

Sic & Homerus Odyssea υ.

Οἵδε μ' ἄνευθε θάασσε ὀδὰξ ἣν χείλεσι ῥωῆτες. id est,
Astabi labra suis præserunt dentibus omnes.

Lesbiari. LXX

Λεσβιάζειν antiquitus pollucere dicebant. Aristoph. in Vespis,

Μᾶλλον ἢ λεσβιεῖν τὸν ξυμπόταν. id est,
Quàm combibones iam suos contaminet.

Aiunt turpitudinem quæ per os peragitur, fellationis opinor, aut irrumationis, primùm à Lesbijs autoribus fuisse profectam, & apud illos primum omnium fœminam tale quiddam passam esse. Interpres huius rei testem citat Theopompum in Vlysse. Ἵνα μὲν τὸ παλαιὸν τοῦτο καὶ δρυλλιζόμενον ἀλλ' ἡμετέρων γομφάτων ἔπτω σόφισμα, ὃ φασι παῖδας λεσβίαν εὑρεῖν. id est, Vt ne uetus illud, ac vulgò iactatum inuentum ore nostro proloquar, quod aiunt Lesbios reperisse. Citat & Stratidem in Troilo:

Μή ποτ' ὦ τᾶν ζωὸς ὃν τοῦτο μόλῃς,
Ἀλλὰ παραδὸς τοῖς λεσβίοις χαίρειν ἔα. id est,
Nequando fili Iouis hucusq; peruenias, ucrùm hoc Lesbijs relinquas, ac ualere sinas. Senarij duo uidentur, sed nonnihil deprauati, innuit idem Aristophanes, ὧν ἐκπλησιάζουσιν.

Λοιδᾶς δέ μοι καὶ λάβδα κοὐ τὸν λάβδιον. id est,
Mihi at uidere labda iuxta Lesbios.

Alludit autem ad communem literam, quæ prima est & Lesbijs, & obscœno uerbo λειχάζειν. id ni fallor, tale quiddam est Græcis, quale fellare Latinis. Nam uox etiamnum manet, tametsi rem iam olim è medio sublatam arbitror.

Pyrrichen oculis præ se ferens. LXXI

Πυῤῥίχιον βλέπειν. i. Tumultum ac bellum multo præ se ferre, inde dictum, quòd Pyrriche saltationis genus est, quod ab armatis pueris peragebatur, ut testis est Athen. lib. Dipnosophistarum 14. ostendens in ea belli imaginem repræsentari, impetum & ardorem adorientium, & celeritatem fugientiũ. Et Aelius Spartianus in Adriano, Militares, inquit, pyrrichas populo frequenter exhibuit. Tranquillus item Pyrriches meminit. Pyrrichen saltauerunt Asiæ Bithyniæq; principum liberi. Iul. Pollux libro 4. cap. 14. inter uaria saltationum genera cõmemorat ἐμμέλειαν tragicorum, κόρδακα comicorum, σικιννίδα satyricorũ, πυῤῥίχιον ac τελεσίαν, quas ἐγοπαλίους uocat, quòd armati saltarent. unde ἐφιππιομὸν dictũ indicat quòd gladijs perageretur, & ποδισμὸν quòd mira pedũ celeritate corpus circumagerent. Idem cõmemorat & alia saltationũ genera, quæ belli habebant imaginem, κῶμον & τετράπωμον, quam ait Herculi fuisse sacrã. Rursus aliam quam παιωνίζειν dixere, quæ & ipsa armis peragebatur. Plato De legibus 7. docet duo potissimum saltationis genera fuisse, alterum bellicum ac tumultuosum quod Pyrriche dicebatur, alterum moderatius quod ἐμμέλεια, Pyrrichen describit his uerbis, Πυῤῥίχιον δὲν τις ὀρθῶς προσαγορεύοι τὰς τε διαβάσεις πασῶν πληγῶν καὶ βολῶν ἐκνεύσεσι καὶ ὑπείξεσι πάσαις, καὶ ἐκπηδήσεσιν ἢ ἐπιστάσεσι καὶ σωστικαῖς μιμεῖσθαι, καὶ τὰς τοιαύτας ἕξεις τὰς ἐπὶ τὰ δραστικὰ φερομένας εὖ σχήματα, ἔντε τῶν ἐν τόξοις βολὰς καὶ ἀκοντίων καὶ πασῶν πληγῶν μιμήματα ἐπὶ χορὸν ἰοῦσαι μιμοῖντο, τότε ὀρθὸν ἂν τοῦτο καὶ τὸ ἔντεχνον καὶ ἀγαθὸν σωμάτων καὶ ψυχῶν, ὁπόταν γίγνηται μίμημα εὐθυφερὲς ὡς τὸ πολὺ τῶν σωμάτων μελῶν γιγνόμενον, ὀρθὸν μὲν τὸ ταὐτὸν, τὸ δὲ τούτοις ἐναντίον, ἂν ὀρθὸν ἀποδεχόμενον. id est, Pyrrichen recte appellauerit, quæ uitationes omnium plagarum ac iaculorũ deflexione corporũ, omniq; cedendi ratione, submissione ac subsultibus in altũ imitatur. Rursum his contrarios gestus, qui cõducunt ad corporis motus, & statui parandæ idoneos, qui tum in arcũ iaculationibus, tum in hastilium missionibus deniq; in omnium plagarum & impetionibus simul ac hra pugnæ studeant imitari, simulq; magnitudinem, interim & robur, bonorum corporũ atq; animorum, quoties fit imitatio, quæ adhibita plerunq; cõfert ad corporis membrorũ firmitatẽ, rectum quidem hoc, quod autẽ his contrarium est, non ut rectiũ approbatur. Meminit & scholiastes in Iliados Homericæ π. commemorans tria saltationum genera, Pyrrichen, Sicinnen, quæ pertinet ad sacra, & scordacismum, qui sit indecorus & prophanis cõueniens. Pyrriche Cretensium erat & in armis peragebatur. Vnde Homerus uirum in belli munijs agilem intelligi uolens, saltatorem appellat ὀρχηστὴν ποδὸς ἠύτε. Hoc pugnæ genus eleganter depingitur ex Xenophonte apud Athenaeũ lib. 1. Ἀνίσταντο πρῶτοι θρᾷκες, μὴ πρὸς αὐλὸν ὠρχοῦντο σὺν ὅπλοις, μὴ ἀλλοπροσάλλους λάτε μὴ κύφωσι, καὶ τὰς μαχαίρας ἐχρῶντο. τέλος δὲ ἕτερος ἕτερον ἐδίωκε, ὡς πᾶσι δοκᾶν πεπληγέναι τὸν ἄνδρα. ὁ δὲ ἐπεσε τεχνικῶς πως, καὶ πάντες ἀνεκραγον. καὶ ὁ μὲν συνλέσας τὰ ὅπλα ἐτέρᾳ ἐξῆλθε, ἄδων σὶταλκαν, ἄλλοι δὲ ἕτερον ἐξέφερον, ὡς τεθνηκότα, ἕως δὲ ἐλέει πεπονθώς. id est, Surrexerunt autem primi Thraces, & ad tibiam saltabant, subsiliebantq; in altum, idq; leuiter interim utentes gladijs. Tandem alter alterum feriebat, sic ut omnibus uideretur hominem percussisse. Ille uero artificio quodam cadebat, moxq; omnes exclamabant. Tum is qui percussisse uidebatur, cũ alterũ armis spoliasset, exibat, canens Sitalcam. Porrò cæteri Thraces, alterum efferebant ueluti mortuũ, quũ nullo esset affectus malo. Refert illic & alia saltationũ genera, si quis auet ea cognoscere. Deniq; Homerus Iliados π. Cretensem quempiã bello strenuum, ὀρχηστὴν appellat, hoc est, saltatorem, ob Pyrrichen de qua diximus, Thracibus familiarem. Ita Scholiastes commemorans tria saltationum genera, pyrrichen bellicam, Sicinnin sacris accommodam, & σκορδακισμὸν sordidam ac prophanam. Aristophanes in Auibus,

Ἄγγελος
Ἐλθὲ πρὸς ἡμᾶς δεῦρο πυῤῥίχιον βλέπων id est,
Nuncius Accurrit ad nos, Pyrrichen oculis tuens.

Vnde & pedi Pyrrhichio nomen, quòd impetũ habet militis ruentis in prælium, & uel à Pyrrho Achillis filio, quod Plin. lib. 7. ca. 56. sentire uidetur, scribẽs, armatã saltationem Curetes docuere, pyrrhichen Pyrrhus, utrãq; in Creta, Vel ut putat Athenæus, à Pyrrhicho quodam Lacedæmonio: sunt enim bellacissimi Lacones apud quos peculiaris erat hæc saltatio, quam mox à quinto anno pueri discebant, quod illi uocant πυῤῥιχίζειν, & Pyrrhichistæ dicuntur, hoc genus exercentes. Vel ab ignea ui nomen habet. Iulius Pollux eo quem mox citaui loco, ait Pyrrhichen eandem esse cum Telesia, & utrosq; fuisse iudices hoc genus certaminum. Quin hoc ipsum, si quis tumultuantem & ira excandescentem dicat πυῤῥιχίζειν, non carebit prouerbij specie. Simili tropo Timocles apud Aristophanem:

Μισῶν λόγους ἄνθρωπον, ὀδυσσόπους
Ἀντίθεον ἐπαῖον ὀδύσσειν, ἀλλ' ἄρα βλέπων. id est,
Sermonis osor homo, nihil contra loquens
Vnquam, sed ore præferens Martem truci.

Iisdem poëtæ dicũt torua tuens: & Graeci ὑποδρα βλέπων.

Non est oleum in lecytho. LXXII

Ἔλαιον οὐκ ἐνεστιν ἐν τῷ ληκύθῳ. id est,
Olei liquor nequaquam ineſt in lecytho.

Scilicet cum significamus non esse precibus locũ apud inexorabilem. Refertur apud Aristophanẽ in Auibus. Est autem allusio ad uocem: Nam ἔλαιον oleum significat, & ἔλεον misericordiam, & haud scio an altera ab altera sit deriuata.

Magis

Magis gaudet eo qui senectam exuit. LXXIII

Γηγηθε μᾶλλον ἢ τὸ γηρασκεδίῳ. id est, Gaudet magis quàm qui senectam exuit. De uehementer hilari, ac gestienti gaudio. Aristophanes in Pace,

Ἥδομαι γὰρ κἀγγελᾶ, κἀπορδέλα καὶ γέλῳ
Μᾶλλον ἢ τὸ γῆρας ἐκδὺν, ἐκφυγὼν τὴν ἀσπίδα. i.
Gaudeo siquidem atq; lætor, atq; pedo & rideo,
Qui clypeum fugerim, magis ac senectam qui exuit.

Dictum est à serpentibus & cicadis, qui statis temporibus exuunt senectutem, ac ueluti renascuntur.

Hic bonorũ uirorũ est morbus. LXXIIII

Αὕτη γε χρηστῶν ἔστιν ἀνδρῶν ἡ νόσος

At iste sane morbus est probi uiri.

Suidas propemodum ut prouerbiale citat. Exstat autem apud Aristophanem in Vespis. Vti licebit, cum id probro datur, quod magis laudi duci oportebat. Finitimum illi, ex Euripidis Aulidensi Iphigenia,

Καλὸν γέ μοι τὸνειδος ἠρνημένας. id est,
Mihi opprobrasti probrum honestum scilicet.

Aut ἀρρωπίας, in tristia quædam & seuera uitia, quæ cum atrocioria sint, tamen minus obnoxia sunt infamiæ, quòd his magnates ac probati laborent. Quis enim non execratur furem? At longe fœdius est adulterium, quod tamen proceres sibi propemodum laudi tribuunt. Inuidere, obtrectare, studere congerendis opibus longe sceleratius est, quàm pullam habere, qui cum cubites, ὀβ nocturnos, ut diuus ait Hieronymus, metus. At hoc agni facti sacerdos, nappa tacatur ac sterquilinium, & integri sanctiq; habentur, qui ambitione tument, auaritia cõtabescunt, inuidentiæ uirus affiant omnibus, quòd uideliceti hi bonorũ uirorũ morbi sunt.

Ne guttam quidem. LXXV

Manet etiam hodie uulgò tritissimum, Ne gutta quidè ἔστιν ὁλοσχολικῶς, pro minimo. Aristophanes ἐν ἀχαρνεῦσιν,

Σὺ δ' ἀλλά μοι φαλαγμὸν ἀρίστιν ἔνα. id est,
At tu mihi da pacis unam guttulam.

Idem in Vespis adsimili forma dixit,

Ἕνυπνον ἔδει ποιῆσαι. id est,
Ne paspalam quidem somni.

Pro eo quod erat ne minimum quidem somni. Nam paspalam Græci uocant minutissimam micam eris, aut farinæ, quemadmodum & ante diximus. Plautus in Pseudolo: Cui neque parata gutta consilij, neque adeo argenti. Nam hæc plus habent ueneris ad animi res translatum: gutam, aut micam, aut pilum bonæmentis non habet.

Βατταρίζειν. LXXVI

Βατταρίζειν dicebantur uulgò qui balbutirent, quibusq; hæsitans esset & impedita lingua, quod Græci βαυλίζειν appellant. M. Tullius ad Atticum libro 6. Ἐμοὶ ἐμαυτὸν τὰ ἔμπαντα ὁ ἀνεκλύθη & ἔδοξέ μοι τὰ ἐμὰ βατταρίζειν. Quod uitium ex humore immodico nasci docet Hippocrates. Probat Galenus Comment. 6. inde in pueris ac tenulentis ferè accidit: quanquã addit & alias causas indicans: potissimũ fieri in τ & δ. pro quibus sonant ττ λ. unde fit ut ægre suum ipsorum uitium pronuncient, βαύλαρον. De pueris quur magis balbutiant quàm uiri quærit Aristoteles, Sectionis 11. problemate 30. Distinguit autẽ illic philosophus, βαυλότητα, λαλότητα & ἰσχνοφωνίαν. Traulotin autẽ definit, quum quis literam quampiam non potest exprimere, non quamlibet, sed certam, aliquam. Hanc Theodorus uertit blesitatem. λαλότητα uero, quum litera quæpiam aut syllaba suppriminitur, ueluti quũ πεζὰν, dicitur pro πεδὰν, hanc Theodorus uertit balbutiem. Ἰσχνοφωνίαν uero, quum non uadent expedite syllabam syllabæ contexere pronunciando, quam Theodorus uertit linguæ hesitantiam. Quæ uitia frequentius accidunt pueris, ut dictum est, senibus ac uinolentis, unde Flaccus balbam senectutem uocant. In causa putat Aristoteles uirium imbecillitatẽ, quæ non queat animo subseruire. Etiamsi Tullius βατταρίζειν accipere uidetur propemodum pro effutire. Inde translatum ad eos qui nugas deblaterant. Vnde βατταρισμὸν nugacitatem uocant, uocem à Batto quopiam Thebano mutuati, cui nox fuerit exilis, linguaq; parũ articulata. Cui Pythia dixerit, βάττ' ὠδὶ φωνὶῑ ἔλθες. id est, Batte ad uocem ueneris. Autor Hesychius, addens quibusdam uideri uocem imitatitiam, qualis est φλοῖσβος & aliæ; innumeræ. Dicunt & βατταλογίαν multiloquentiam, à Batto quopiam poëta, cui mos erat in poëmatis eadem subinde inculcare. Vtriusque meminit Suidas. Verum hæc nihil ad sensum Ciceronis. Mihi magis apparet dictum fuisse βατταρίζειν pro dolo malo agere, quod apud Cyrenæos uulpes dicatur βάταραι, teste Herodoto, ut Latini quoque dicunt uulpinari. Battarus enim dux fuit deducendæ in Cyrenen coloniæ. De pselliſmo dictum est nobis aliàs.

Vnde excoquat seuum. LXXVII

Plautus in Captiui duo, prouerbiali dixit hyperbole, Vnde excoquat seuum senex: opes significans copiosissimas. Tamesi locus hic non uidetur uacare mendo. Ratio trochaici carminis admonet opimæ legendũ, non optimæ. Plautinus uersus hic est, ita ut in uulgatis circumfertur codicibus,

Quid diuitiæ sunt ne optimæ? Vnde excoquat seuũ senex.

Seuum autem, uel ut alij sebum, est pingue pecudum durius, quod Græci στέαρ appellant.

Iactare iugum. LXXVIII

Iactare iugum, est incommode ferre seruitutis necessitatem. Translatum à bubus, nondum assuetis iugo. Iuuenalis,

Nec iactare iugum uita didicere magistra.

Simile illi, Contra stimulum calcitrare. Congeminatur enim infortunium, quod feras impatientius, minuitur animi æquitate. Quemadmodum ait Plautus.

In re mala, animo si bono utare, adiuuat.

Vt in Velabro olearij. LXXIX

Vt in Velabro olearij. Prouerbialis similitudo de ijs qui conspirarunt, remq; gerunt ex composito. Plautus in Captiui duo,

—Vnares,

Omnes compacto rem agunt, quasi in Velabro olearij.

Velabrum autem, autore Varrone, locus erat Romæ, in quo olearij distrahebant oleum. Mos est autem huic hominum generi, ut inter se de precio consptirent, quo pluris uendant.

Imi subsellij. LXXX

Idem in eadem fabula, Imi subsellij uiros appellat parasitos, qui ius in conuiuium admittuntur, ut imo sedant loco. Nihil, inquit, morantur iam Lacones, imi subsellij uiros. Apud eundem in Sticho, parasitus inducitur ita loquens. Haud postulo equidem in summo lecto accumbere. Scis me dudum esse imi subsellij uirum. Item Horatius,

—Et imi
Derisor lecti,

Scurram significans. Quadrabit etiam in tenues conuiuas, quos diuites isti nonnunquã recipiunt, sed infimo loco. Lepidius erit, si transferatur longius, hoc est, ad eos qui inter aulicos proceres, extremo sunt loco, aut inter eruditos postremi sunt, quos & infra classem & extremæ classis, & infimæ notæ licebit appellare. Quorũ posterius hoc à mercibus sumptum uidetur, quibus addita nota testatur precij modum, prius illud à censu ueterum. Nam qui primæ classis erant, centum & uiginti millia aeris possidebant, atque hi soli classici uocabantur, reliqui omnes, nam classes erant complures, infra classem dicebantur. Autor Gellius lib. 7. cap. 13. Tametsi nonnulli codices pro 20, habent 25. Et Titus Liuius ait, Aeris centum millia.

Mantic

Manticulari. LXXXI

Festus Pompeius ostendit poetas hoc uerbo manticulari usos pro fucum facere, ac subdole agere. Citatq; Pacuuium ita loquentem, Ad manticulandum æstu aggreditur. Tractum autumat à manticulis, quas fures attrectare solent, nimirũ quo furentur. Equidẽ magis arbitror hinc sumptã metaphoram, quòd qui in conuiuio dissimulant, mantilibus tegunt faciem, uelut extergentes. Vnde in Sermonibus Horatius,

–Mappa compescere risum. Plautus item in Captiui duo, pro callio latebraq; posuit, qua dolus tegi posset.

Nec mendacijs subdolis mihi usquam mantellum est meis.

Nec sycophantijs, nec fucis ullum mantellum obuium est.

Equidem haud scio num ad hanc pertineat formam, quod legitur apud Originem homilia in Ezechielem quinta, Qui dixit proximo suo, ignoscit nobis peccata nostra deus. Siquidem & in talibus sacramentis ludimus uicissim nobis pollicentes, mappã mittet deus, id est, teget nostra flagitia, missa mappa. Verum quoniam Græci codicis non adest copia, super hac re præstiterit Academicum agere. Docti quibus adest, locum hunc excutient à nobis admoniti. Vtitur eodem dicto Tertullianus libro aduersus Valentinianos, sed mappa quod aiunt missa.

Auro habet suppactum solum. LXXXII

Prouerbiali figura dixit Plautus in Bacchidibus,

Sed dines ne est isthic Theotimus?

Etiam rogas? qui foccis habeat auro suppactum solum.

De prædiuite, cui tanta suppeditat auri uis, ut pedibus calcet. Solum enim pro infima crepidarum parte posuit, aut certè pro pauimento.

Adaras. LXXXIII

Ἐπὶ βωμὸν. id est, Ad aras. Refertur in Collectaneis, quæ Plutarchi titulo feruntur, nec explicatur. Equidẽ opinor perinde ualere, quasi dicas, ipso in negotio, iuxta prouerbiũ quod nobis elio dictum est loco, quo uetamur ad aras consultare.

Samiorum laura. LXXXIIII

Σαμίων λαῦρα. id est, Samiorum laura. Dicitabatur in turpibus addictos uoluptatibus: Laura apud Samios angiportum quoddam erat, in quo cupediæ, popinaricq; lautitiæ uendebantur à mulierculis in hoc paratis. Extat & hoc adagium in commentarijs, quæ Plutarcho inscribuntur. Refert idem Athenæus ex Clearcho libro 12. addens hoc inuentum fuisse Polycratis Samiorum tyranni, eamq; ciuitatis corruptelam fuisse commẽtum ex Sardium cubito, quã dulcis prouerbio dictus est, autore Platone.

Tænarium malum. LXXXV

Ταινάριον κακόν. id est, Tænarium malum. Si quid crudelius fœditumq; esset in simulos, Tænarium malum uocabant, propterea quòd olim Lacedæmonij captiuos, qui in Tænarum confugerant, reductos capitis affecerũt supplicio. Est autem hoc loco Tænarus oppidum quoddam Laconicæ, cuius incolæ Tænarite uocentur, & eiusdem regionis promontorium, in quo spelunca, per quam aditus erat ad inferos.

Lesbius Prylis. LXXXVI

Ὁ Λέσβιος Πρύλις. id est, Lesbius Prylis. Plutarchus in adagiorum Collectaneis, si modo non fallit titulus, tradit hoc prouerbium per similitudinem sumptum. Prylin enim fuisse Mercurij filium, ac diuinandi peritum. Quanquam πρύλις Græce, militem peditem significat.

Agas asellum. LXXXVII

Agas asellum. Hoc adagij quoniam mutilum refertur, non satis liquet, quid sibi uelit. Refertur autẽ à Cicerone lib. De oratore 2. ad hunc quidem modum, In hoc genus coniiciuntur prouerbia, ut illud Scipionis, cum asellus omneis prouincias stipendia merentes se peragrasse gloriaretur, agas asellum, & cætera. Hactenus Tullius. Neq; uero libet referre, quæ in hunc locum adfert Omnibonus, interpres alioqui non omnino malus. Tamen usus est ipsum adagium in medium proponere, quo doctis saltem uestigandi ministrarem occasionem. Fortasse legendum agaso asellum. Nam ueteres elidebant uocales more græcorum etiam in scriptura. Atita sensus erit, unumquenq; facere quæ se digna sint. Deponant nepotes, decoquit turco, digladiatur miles, peierat leno, mentitur aduocatus. Siquidem hoc ipsum agasonis uocabulum, in contemptus abijt prouerbium, id quod apud Græcos fistiuius est, ob sermonis ἰδίωμα. Nam Dores asinum uocant, non ὄνον, ut cæteri, sed κίλλον, & agasonem, non ὀνηλάτην, sed κιλλιστῆρα, ueluti testatur Iulius Pollux libro De rerũ uocabulis 7. Fortassis huc pertinet quod scripsit Flaccus Epistola 19. ad Lollium,

–Ad imũ Thrax erit, aut olitoris aget mercede caballũ.

Samium comatum. LXXXVIII

Τὸν ἐν σάμῳ κομήτην. id est, Samium comatũ, dicebant eum, qui ante ignauus habitus, præclarius expectatione sese gessisset in negotio. Aiunt pugilem quempiam apud Samios fuisse, qui cum ab aduersarijs haberetur ludibrio, quòd comatus esset, commissus cum illis, uicit. Vnde in prouerbium abijt, quoties quis certamen suscipit cum ijs, quos præter opinionem experitur sese uiribus superiores. Non dissimile quod admonuit Sylla, Cauendum à puero male cincto. Recensetur in Plutarchi Collectaneis.

Seruum haud ueho. LXXXIX

Δοῦλον οὐκ ἄγω,

Εἰ μὴ γυναικάγχνκε τ' περὶ τ' κρεῶν. id est,

Seruum ego haud ueho,

Nisi qui prius pro carnibus certauerit,

Certamine in natali.

Id est, non admitto seruũ, nisi multis magnisq; spectatum experimẽtis. Est autẽ carmen hoc apud Aristophanẽ in Ranis, à nobis alio citatũ loco. Admonent interpretes duplicem esse lectionem, περὶ τ' κρεῶν, & περὶ τ' νεκρῶν. id est, Pro carnibus, & pro cadaueribus. Pro carnibus accipiunt, pro uita: carnẽ enim corpus appellãt. Porrò serui cum pugnant, quoniã nullas habẽt possessiones, pro uita duntaxat dimicãt. Qui legunt νεκρῶν, hanc adferunt fabulã. In prælio nauali, quod actum est apud Arginusas superiores extiterũt Athenienses, uetuerunt̃q; ne cadauera cæsorũ tollerentur, & hac quoq; de re digladiatum est. In hoc autem bello serui egregiam operam nauasse leguntur, quapropter & libertate donati sunt. Recensetur prouerbiũ in Plutarchi Collectaneis.

Tertium caput. XC

Τέτη κεφαλὴ, καὶ ἕκτον ἐγκεφάλου. id est, Tertium caput & tertio cerebro. In onerum baiulos dictum, qui non humeris modo, uerum & capite gestant onera. Extat in ijsdem quæ modo citaui Collectaneis. Apte torquebitur in homines uarijs distractos negotijs.

Vt Corinthia uideris. XCI

Ἀ κορινθία ἑταίρα χοιροπωλήσῃ. id est, Corinthia uideris corpore quæstum factura. In mulierem intempestiuius libidinantem. De mulieribus Corinthi prostantibus dictum est alibi. Dictum est autẽ χοιροπωλῶν, nouo quidẽ uerbo, quod nobis indicat quæstum facere corpore. χοῖρος enim naturam mulierẽ significat. Extat & hoc in ipsius Collectaneis.

Cyrnia lactura. XCII

Κυρνίας ἔστη. i. Cyrnium malum. De magnis dispendijs & expilationibus dicebatur. Cyrnus insula quæpiam est, è regione Apuliæ, cuius incolæ longæui perhibentur esse propter mel, quo plerunque uescuntur, uicini Sardonicæ insulæ. Nam eius illic summa copia, quemadmodum autor est Stephanus. Hæc olim [illegible] tibus erat inaccessa, propter prædonum ac [illegible] ca illam frequentiã. Atq; hinc iudgò

prouer

prouerbium increbuit. Plin. lib. 4. cap. 12. nominat Cyrnum, sed diuersam à Corsica, quum Strabo tradat Cyrnum esse quam Romani dicunt Corsicam, insulam ægre habitatam, ob locorum asperitatẽ, & regionẽ multis locis imperuiam, sed præcipuè quòd qui montes obtinent, ac latrocinijs uiuunt, feris ipsis sint efferatiores. E' quibus si quando aliquot capti per duces Romanos, Romã deducantur, dictu mirum quàm ferinum quiddam ac beluinum præ se ferant. Nam aut sibi mortem consciscunt, aut si uiuunt, stoliditate & amentia sic fatigant dominos, ut quantulocunque emptos tamen emisse pœniteat. Talis olim Corsica, nunc uinis laudatissimis instruit Romanas delicias. Ob immanitatem igitur latrociniorum ac gentis feritatem dicta est κυρνία ἄτη, quemadmodum dictum est Cilicium exitium, quod alibi retulimus. Meminimus huius adagij superius in Cyrnia terra.

Rapina Cotytijs. XCIII

Ἁρπαγὴ κοτυτ/ικὴ. id est, Rapina Cotytijs. Cotytia festũ quoddam erat apud Siculos: in quibus ex more placentulæ quæpiam & arborum fœtus ramis alligabantur, eaq; diripienda proponebantur. Refertur in Plutarchi Collectaneis, nec exponitur. Quanquam facile liquet dici solitum de bonis temere profusis direptisq;.

Quæ ex antiqua. XCIIII

Τὰ ἐκ παλαιᾶς. id est, Quæ ex antiqua. subaudiendum Tyro. Perinde ualet, quasi dicas summam molestiam, extremumq; malum. Tyrum enim, quæ cognominata est uetus, dictione composita, παλαίτυρον, Alexander expugnatam, & ex insula comportatis aggeribus redditam continentem, crudeliter tractauit, plurimisq; affecit incommodis, unde prouerbium, τὰ ἐκ παλαιᾶς, Quo significabant tantum malorum, quantum antiqua Tyrus pertulisset. Recensetur & in Plutarchi Collectaneis, atq; item Zenodoti. Historia est apud Q. Curtium.

Triceps Mercurius. XCV

Τριπρακτος ἑρμῆς. id est, Triceps Mercurius. Dictum uidetur in ambiguas ancipitesq;, aut in uehementer astutos. Ad hunc modum fingebatur antiquitus Mercurius, uel quòd plurimum uim haberet oratio, uel quòd idem deus index uiæ, proinde in singulis capitibus inscriptionem habebat, quò duceret hæc uia, quò rursum illa. Huiusmodi Mercurij Simulachrum primus posuit Proclides, autore Philochoro.

Danace. XCVI

Δανάκη, i. Danace, sic appellabatur numulus ille, qui Charonti persoluitur, nudum pro transmissione Stygiæ paludis, cuius meminit Lucianus in Charonte, Apuleius item in fabula Psyches. refertur in Collectaneis Plutarchi, nec indicatur usus. Mihi uidetur recte usurpandum, si quis iubeat senem parare δανάκην, innuens prope esse, ut emigret è uita. Aut si quem usqueadeo nihil reliquisse dicat, ut ne Danace quidem superfuerit. In hunc sensum usurpat Iuuenalis Satyra tertia, qui hunc nummulum trientem uocat,

Nec sperat cœnosi gurgitis alnum
Infelix, nec habet quem porrigat ore trientem.

Vt Bagas constitisti. XCVII

Βάγας ἔφυγας. id est, Vt Bagas stabas. In stupidum & clinguem dicebatur. Bagas erat quispiam adsimilis attonito, stupidoq; & insulso. Commemoratur in Plutarchi Collectaneis. Haud scio num legendum sit, Bagoas pro Bagasis Eunuchus fuit. Et est hoc genus timidum & imbelle.

Cancrum ingredi doces. XCVIII

Καρκίνον ὀρθὰ βαδίζειν διδάσκεις. id est, Cancrum recte ingredi doces. De eo qui docet indocilem. Refertur in eisdem Collectaneis. Finitimum uel idem potius cum illo, quod paulo superius retulimus ex Aristophane, in prouerbio, Nunquam efficies. Pertinet ad genus ἀδυνάτων, Aethiopem dealbas &c. Siquidem animal hoc non ingreditur nisi obliquo corpore, & in omnem partem mouet gressum. Dictum putant καρκίνον quasi κατὰ κίνον, à mouendo capite. Dicitur & capite gignere.

Mare exhauris. XCIX

Θάλασσαν ἀντλεῖς. id est, Mare exhauris. De eo qui conatur, quod effici non possit. Nam montes utcunq; perfodiuntur, at mare non possit exhauriri.

Canes timidi uehementius latrant. C

Q. Curtius libro 7. demonstrat huiusmodi prouerbium apud Bactrianos uulgò iactatum fuisse, Canis timidus uehementius latrat quàm mordet. Thrasonum est turgidis minis dira moliri: At Chremes ad rem gerendã pröptior. Sic & Atheniensis ad bene dicendũ, quàm ad gnauiter agendũ accõmodatiores fuisse leguntur. Nec Aiaci promptũ fuit dicere, nec Vlyssi bellare. Et Lacedæmonij uerbis parcissimi, uirtute longe præcellucrunt. Et apud Homerum Græci taciti pugnam ineunt, sed uim spirantes, cum barbari immani clamore accurrerent. Denique mulieres lingua melius quàm uiri belligerantur. Q. Curtius eodem in loco subijcit allegoriam huic similem, altissima quæque flumina minimo sono labi.

CHILIADIS TERTIAE CENTVRIA VIII.

Homerici uersus aliquot prouerbiales.

ANTVM honoris antiquitas habebat Homero, quemadmodum testatur Macrobius, ut singuli penè uersus illius prouerbij uice celebrarentur. Quorũ nonnullos sparsim in hoc opere recẽsuimus, præsertim quos in autorum literis usurpatos deprehendissemus. Nunc itaq; mihi uideor facturus operæpretiũ, si ex omni Homericæ poëseos corpore, quosdam seligam uersiculos, qui prouerbij speciem in præse ferant, ut dubitandum non sit, quin hi certe ex illorũ numero fuerint, quos antiquitas adagionum instar usurpauerit. Quanquã autem nullum fere carmen est huius poëtæ, quod non possit ad aliquã prouerbij rationẽ detorqueri, tamen nos è plurimis pauca quædam decerpere maluimus: partim ne quis nos in re tanquam ascita, nimiũ diligentes dicere possit: partim quòd nescio quomodo magis arridẽt in hoc genere, quæ sibi quisq; uelut adoptarit. Itaq; fat habuimus in paucis aliquot, quemadmodum accommodari debeant, uiam ostendisse. Atq; in his ipsis, quanquam eum carminis usum indicauimus, qui tum nobis scribentibus uenisset in mentem, tamen nihil uetuerit, quo minus idem carmen ad uarios usus asciscatur. Neq; uero idem permiserim in reliquis poëtis, nisi quis in Marone licere putet, quẽ Latinum Homerũ optimo iure dixeris: sed facit hoc Homeri diuinitas quædã, ut deceat, quicquid ex illo quocũq; pacto mutuũ sumpseris, etiãsi, quod in Cœnibus fieri solet, ad longe diuersam sententiam uerba detorseris. Quanquã autem sciremus his non adfuturã gratiam, nisi quis usurparet Græce, tamẽ ne non intelligerentur à nonnullis, uertimus hæc quoq;. Sed iam referre incipiemus.

Non probantis. I

Ἀλλ' οὐκ Ἀτρεΐδῃ ἀγαμέμνονι ἥνδανε θυμῷ. id est,
At non Atridæ sic est Agamemnoni usum.

Vsurpatur à Luciano ceu prouerbialiter in Lapithis. Recte utemur, ubi rem quidem fatebimur honestam factu, uerum diuersa placere ijs, quorum libido plus ualet quàm æquitatis ratio. Siue cum quis tyrannico more sequitur, non quod dicet æquitas, sed quod animo collubitum sit. Siue cum unus aliquis à cæteris omnibus dissentit. Sumptum est autem ex

Iliados

ex Iliados Homericæ lib. 1. ubi & iteratur hic uersiculus:

Ἔνθ' ἄλλοι μὲν πάντες ἐπαφήμησαν ἀχαιοί,
Αἰδεῖσθαι θ' ἱερῆα, καὶ ἀγλαὰ δέχθαι ἄποινα.
Ἀλλ' οὐκ Ἀτρεΐδῃ ἀγαμέμνονι ἤνδανε θυμῷ,
Ἀλλὰ κακῶς ἀφίει, μεγάθυμον δ' ἠνίδ' ἐπέλευε. i.

At reliquæ Danaûm placet hæc sententia turbæ,
Sacrifico ut habeatur honos, ac splendida dona
Accipiant, at idem hoc Agamemnoni non ita usquam est,
Quin male dimittit, ac dicta fera insuper addit.

Refutantis laudem immodicam. II

Οὔτοι ἐγὼ θεός εἰμι, τίμε' ἀθανάτοισι ἐοικώς. id est,

Nullum ego sum numen, quid me immortalibus æquas?

Plutarchus in commentario, cui titulus, Quo pacto quis intelligat se profecisse, monet ut hoc Homericum carmen semper habeamus in promptu, tanquam pharmacum aduersus uenenum adulationis, aut ubi quis nos magnificentius quàm pro merito laudat. Vsurpatur à Luciano in Icaromenippo. Carmen extat Odysseæ II. sub persona Vlyssis loquentis ad Telemachum filium.

Cauentis clancularias insidias. III

Μήτις σοι φόνγοῦ μεταφρένῳ ἐν δόρυ πῆξεν. id est,

Ne quis te à tergo fugientem cuspide figat.

Cum significamus circumspectius agendum, ne quis noceat imprudenti. Diogenes usurpauit munita uocula in adolescentem formosum, qui incustodite dormiebat,

Μήτις σοι εὐδοντι μεταφρένῳ ἐν δόρυ πῆξεν.

Sunt autem apud Homerũ Iliados Θ. uerba Diomedis Vlyssem fugientem reuocantis ad pugnam. Item Iliados Χ.

Οὐ μέν μοι φόνγοῦσι μεταφρένῳ ἐν δόρυ πῆξεν,
Ἀλλ' ἰθὺς μεμαῶτι διὰ στέρνοφιν ἔλασσον. id est,

Nunquam mi à tergo fugienti infixeris hastam,
Sed prompto potius aduersa in pectore torque. Hoc licebit usurpare cum quis non detrectat apertum certamen.

Iubentis aperte loqui. IIII

Si quem admonebimus, ut proferat doloris, aut odij causas, neque celet in animo, non illepide dixerimus illud ex primo Iliados libro,

Ἐξαύδα, μὴ κεῦθε νόῳ, ἵνα εἰδομεν ἄμφω. id est,

Eloquitur, ne celato, quo norimus ambo.

Pollicentis se promissa re præstiturum. V

Significantes promissorum fidem non irritam futuram, sed re præstituros nos, quod uerbis simus polliciti, usurpare poterimus uersus hos ex eodem libro,

Οὐ γάμοιο πάλιν δεύσεσθαι ἐπαμῦναι,
Οὐδ' ἀτελεύτητον γ' ὅ,τι περ κεφαλῇ κατανεύσω. id est,

Nec reuocanda, nec irrita, mandue dico futura
Quæcunq; annuero & promissero uertice moto.

Dicuntur autem à persona Iouis ad Thetidem.

In absurde locutum. VI

Vbi quis uidetur absurdum quippiam dixisse, siue cum uerbum aliquod uidebitur per imprudentiam elapsum, quod satius erat reticuisse, locus erat illi quod pluribus locis apud Homerum reperitur, & nominatim Odysseæ libro primo,

Ποιὴν δέ ἕρκος ὀδόντων; id est,

Dentis clausura tui quæ nox elapsa reliquit?

Laudatur hic uersus ab A. Gellio Noctium Atticarum libro primo cap. 15. qui pulchre admoneat parce loquendum esse, quòd natura linguam uallo dentium cinxerit & septo labiorum, cum aures patulas dederit.

In spem frustratam. VII

Si quando significabimus aliquem sua spe frustratum, ac rem euenisse secus atque ille expectabat, non infeliciter applicabimus illud ex Iliados libro secundo,

Νύν δὲ δὴ τὰ πολλὰ μοῖρα κιχάνει ἔργα. id est,

Insipiens, nam Iupiter his diuersa parabat Ignaro.

Inanis conatus. VIII

Vbi sentiemus frustra sumi operam, neque quicquam promoueri diutinis laboribus, non inepte quadrauerit illud ex eodem libro,

Ἄπρηκτον πόλεμον πολεμίζειν ἠδὲ μάχεσθαι. id est,

Pugnam infrugiferam & inutile ducere bellum.

Adiurantis se facturum aliquid. IX

Cùm adiurabimus nos facturos quippiam, si modo uita non defuerit, licet accommodare uersiculum ex eodem libro,

Μὴ ἔτ' ἔπειτ' ἀλυσκάζειν πάρος ὤμοισι ἐπάνω. id est,

Post hac ne caput hoc humeris insistat Vlyssis.

Item Iliados quinto,

Αὐτίκ' ἔπειτ' ἀπὸ μοῖο πάρος τάμοι ἀλκὸς καὶ φάος. i.

Mox caput hocce aliquis mihi barbarus ense recidat.

Nam hoc modo uulgus, nostris etiam temporibus dicerat. Et nota sunt illa apud Latinos, emoriar, disperea.m

Quæ sero contingunt, sed magnifica. X

Quoties intelligi uolemus famam, aut præmium aliquod serius quidem contingere, uerum hoc præstantius, ac durabilius quo diutius dilatum, ut tarditatem stabilitate, perpetuitate; compenset, non alienum fuerit Homericum illud ex Iliados secundo libro usurpare.

Ὄψιμον ὀψιτέλεστον, ὅτις κλέος ἐσθλὸν ἀπολεῖται.

Quem uersum Cicero ita uertit.

Tarda & sera nimis, sed fama & laude perenni.

Verba sunt Chalcantis animum addentis Græcis ut perdurent: quanquam enim uictoria belli decimo demũ anno contigerit, eius famam tamen immortalem fore.

Consulendum & consilijs parendum. XI

Cùm admonebimus quempiam ut uicissim & rectum consilium alijs det, & ab alijs accipiat, aut ut & secum rem diligenter perpendat, & alienam sententiam auribus attentis audiat, non intempestiuum erit illud ex eodem libro,

Ἀλλὰ σὺ καὶ αὐτὸς τ' εὖ μήδεο, τοῖό τ' ἄλλῳ. id est,

Ipse age rex bene consulito, & pareto uicissim.

Non interpellandus famelicus. XII

Quoties inuenemus non esse confabulandi ocium, nisi prius placauerimus latrantem & iratum, ut ait Horatius, uentrem. Aut ubi significabimus aliquem, simulatq; sit assecutus, quod expectabat, iam ad alia conuerti, non inepte proferemus uersiculum hunc & eodẽ lib. & aliàs apud Homerũ solennem,

Αὐτὰρ ἐπεὶ πόσιος καὶ ἐδητύος ἠδὲ καὶ ἄλλου. id est,

At postquam his potus exempta cupido, cibiq;.

Id Vergilius ita reddit,

Postquam exempta fames & amor compressus edendi.

Ingens rerum multitudo. XIII

Cùm admirandam hominum, aut rerum seu malorum multitudinem indicare uolemus, congruet illud ex eodem libro, crebroq; aliàs,

Ὅσσα τε φύλλα καὶ ἄνθεα γίγνεται ὥρῃ,
Ἠὲ γε μετάφρενα ἀδινὰ ἔδρια πολλά. id est,

Quot frondes, & quot sunt uerno tempore flores,
Vtq; globatarum muscarum examina mulcent.

Quæ diuinitus contingunt. XIIII

Qui dicet quippiam non cuiuis contingere, quisquis optat, sed diuinitus dari, uelut ingenium, formam, uires, usurpare poterit Homericum illud Iliados libro tertio.

Ἐκὼν δ' οὐκ ἄν τις ἔλοιτο. id est,

Non quisquis uolet illa ferat.

Dicuntur ab Alexandri persona ad Hectorem, qui illi comam, formam & imbellem cytheram opprobrarat.

Οὐκ ἂν τοι χρώμην μὴ ἄκοντί γε δῶκε δαμῆναι.

Ητε τόμιμ, τότε εἰλ& ὅτ' ἂν κονίσι μιγάσιν. id est,
Nil tibi profuerint, cantusq; & dona Dionei,
Vel coma, uel species, in puluere congredienti.
Ad id ita respondet Paris,
Μή μοι δῶρα δή κατὰ θυμὸν ἐρυκάκῃ χρυσοῦ ἀφροδίτης.
Οὔτοι ἀπόβλητ' ἐστὶ θεῶν ὁρικτὸν δῶρα.
Οὐ γάρ τοι ἀεῖσαι ἐπιστήμονι, ἐκὼν δ' ἐκ ἂν τις ἑλοῖτο. id est,
Ne nu opprobaris Citherea optabile donum.
Haud quaquam aspernanda deum pulcherrima dona,
Quæ ultro dant: neq; mox si quis uelit, auferet illa.
Refert Laërtius Cynicum Diogenem reprehensum, quòd accepisset munera ab Antipatro, respondisse uersu Homerico quem modo retuli, ὕτοι ἀπόβλητ'. &c.

In senem libidinosum. XV

In eos qui ad rem gerendam iam inutiles sunt ob ætatẽ, uerum oratione ualeant, ueluti si quis taxare uelit uenerem, ut ait Plautus, utilem, turpiloquium quidem, cæterũ ad Veneris usum languidum, appositè dixerit illud ex eodem libro,
Γέραϊ δὴ πολέμοιο πεπαυμένοι, ἀλλ' ἀγορῆφι
Ἐσθλοί. id est,
Iam ob senium bello emeriti, sed dicere tantum Egregij.
Quadem in quarto facit Tydei filium,
Χερσὶ μάχῃ, ἀγορῇ δὲ τ' ἀμείνονα. id est,
Inferiorem pugna, sed dicendo priorem.

Fatis imputandum. XVI

Dum hominem quempiam culpa liberabimus, eamq; uel in fatum, uel in fortunam reijcemus, usurpare licebit quod inibi dicit Priamus ad Helenam,
Οὔτοι μοι αἰτίη ἐσσί, θεοί νυ μοι αἴτιοί εἰσιν. id est,
Nil tibi ego imputo, uerum ipsis magis imputo diuis.

Diu dissimulatum aperientis. XVII

In eum, qui quod diu dissimulauit, tandem iratus eloquitur, non inconcinne detorquebitur illud, quod in eodem loco dictum est de Vlysse.
Ἀλλ' ὅτε δὴ ῥ' ὄπαζε μεγάλλιον ἐκ στήθε& ἰῆς. id est,
At ubi iam promit prægrandem è pectore uocem.

Pertinax contentio. XVIII

Quoties ostendemus obstinatum ac mulierẽ æqualium inter ipsos contentionem, cum neuter altero uult inferior uideri, conueniet illud, quod Iliados libro 4. Iuno dicit ad Iouem,
Καὶ ῥ' ἐγὼ θεός εἰμι, γένο& δὲ μοι ἔνθεν, ὅθεν σοι. id est,
Ipsa etiam dea sum, genus inde mihi, unde tibi ortus.

Cum uterq; concedit alteri. XIX

Rursum cum omissa contentione, uterq; alteri concedit, locus erit ei, quod eodem statim loco consequitur,
Ἀλλ' ἄ τοι τὸ πάρ' ὑποσχόμενον ἀλλήλοισιν,
Σοὶ μὲν ἐγὼ, σὺ δὲ μοι. id est,
Quin magis alteri in his rebus cedamus uterq;,
Tu mihi, contrà ego deinde tibi.

Adamantis tenere. XX

In eum qui tenere diligit quempiam, uel adamat magis, ita ut non patiatur, uel leuissimis incommodis à quoquam affici, non inscite torseris illud ex eodem libro,
Ὡς ὅτε μήτηρ
Παιδὸς ἐυφρὴ μέλλον ὀδυνηρὴ λέξῃσι ὄνειρον. id est,
Non secus atq; genitrix
Muscas arcet puero somno officiosa cubanti.
Dictum de Pallade curante uulnus Menelai.

Contemnentis dicterium. XXI

Si quando significabimus nos scommate, seu contumelia leuiter commoueri, nec altius in animum demittere, congruet illud ex Iliados eodem lib. 4.
Οὐκ ἐν κομέῃ ὀξὺ δάγη βέλο&, ἀλλὰ παροιθεν
Εἰρύσατο ζωστῆρ& παναλο&, ὅ οἱ ὑπεζώννυτο,
Ζῶμά τε καὶ μίτρην καλὴν ἐὺ ποίκιλον ἀνδρῶν. id est,
At missum non transijt ad uitalia telum,
Sed summa in cute baltheus arcuit, impositoq;
Laminæ squamæ, quas huic faber addidit ære.

Malorum obliuio. XXII

Qui deprecabitur omen aliquod parum faustum, aut qui iubebit obliterari memoriam malorum, non intempestiuiter usurpabit illud ex eodem libro,
Τὰ δὲ πάντα θεοὶ μεταμώλια θῆκαν. id est,
Irrita dij superi uentis hæc omnia tradant.

Ex minimis initijs maxima. XXIII

Ad indicandum maximas simultates nonnunquam ex leuissimis iniuriolis nasci, non secus atq; ex minutissima scintilula grauissimum incendium, mire congruet illud ex eodem libro de Eride, id est, dea contentione,
Ἣ τ' ὀλίγη μὲν πρῶτα κορύσσεται, αὐτὰρ ἔπειτα
Οὐρανῷ ἐστήριξε κάρη καὶ ἐπὶ χθονὶ βαίνει. id est,
Quæ primum exigua surgit, uerum illico cœlum
Attingit capite, in terris uestigia ponens.
Hunc locum Vergilius Aeneid. 4. detorsit ad famam,
Parua metu primo, mox sese attollit in auras,
Ingreditur{q;} solo, & caput inter nubila condit.

Diuersarum partium. XXIIII

Qui uolet innuere Metium quempiam, & cum utraq; parte colludentem, aut aduocatum prævaricatorem, aut proditorem ducem, non ineleganter usurpauerit illud ex Iliad. lib. 5.
Τυδείδῃ δ' ἐκ ἄρ γνοίης, ποτέροισι μετείη,
Ἠὲ μετὰ Τρώεσσιν ὁμιλέοι, ἢ μετ' Ἀχαιοῖς. id est,
Porrò Tydidem minime dignoscere possis
Troianos ne inter uersetur, an inter Achiuos.

Alieno ferox præsidio. XXV

Si quæras innuere, quòd ferox sit quispiam, & improba moliatur, id eum non facere domesticis utribus fretum, uerum alicuius potentioris fultum præsidio, qui clanculum illi suppeditet & animum & opem, quemadmodum uulgus nostratium suspicatur ducem Gelriæ tot iam annos negotium facessere nobis, dissimulatis Gallorum suppetijs, illud accommodes licebit eodem ex libro,
Οὐκ ὄγ' ἄνευθε θεοῦ τάδε μαίνεται, ἀλλά τις ἄγχι
Ἕστη' ἀθανάτων νεφέλην ἀλυσκάζω& ὤμοις. id est,
Ista quidem hic nequaquam audet sine numine, uerum
Adstat diuûm aliquis, humeros caligine tectus.

Fortuna prorsus aduersa. XXVI

Cum res bonis institutis consilijs, tamen male cedit, illud appositè dixeris ex eodem libro,
Θεὸς νύτις ἐστὶ κόλησις. id est,
Infensus deus est aliquis. Item in Z.
Ἀλλ' ὅτε δὴ πάντ& ἀπήχθετο νόστι θεοῖσι. id est,
Ille ubi iam inuisus diuis etiam omnibus esset.

Arripe negotij curam. XXVII

Admonentes aliquem ut diligenter negotium capessat, & gnauiter rem aggrediatur, utemur hoc eodem loco carmine, quo Aeneas hortatur auriga suum,
Ἀλλ' ἄγε νῦν μάστιγα καὶ ἡνία σιγαλόεντα λάβεσθον. id est,
Quin age nunc scuticâq; manu, depictaq; lora Corripe.

Reijcientis autorem formidinis. XXVIII

Terrianti metumq; inanem inijcienti, uersum hunc occinere licebit, quo Sthenelum ibidem alloquitur Diomedes,
Μήτε φόβου δ' ἀνδρὸς τε. i. Ne trepidãdi autor mihi sis.

Omni conatu inuadere. XXIX

Si quem significabimus totis uiribus tendere in quempiam oppugnandum, conueniet illud ex eodem libro,
Αἰνείαν δ' ἐπόρουσε σὺν ἀσπίδι λαὸς ἁπάντη μακρῷ. id est,
Obuius Aeneæ, clypeoq; insurgit & hasta.

Summa ui defendere. XXX

Rursum si quis alterum summa ui ....bitur, quadrabit quod prox

proxime eo consequitur loco:

Πρόσθε δὲ οἱ ἤρωες ἴσαχε νὴ ἀσπίδα πάσσε ἰόωσι.
Vndiq; texit eum lancea, clypeoq; rotundo.

Aequa concertatio. XXXI

Cùm significabimus duos ex æquo paratos ad disceptandũ, rixam uue, licebit accommodare carmen illud ex eodem libro,

Τὼ μὲν δὴ χείρας τε νὴ ἔγχεα ὀξυόωντα,
Ἀσπίσιν ἀλλήλων ἐχέτην μεμαῶτε μάχεσθαι. id est,
Illi inter sese, iamiam pugnare parantes
Obtendunt, pariterq; manus, præacutaq; pila.

Incitare currentem. XXXII

Qui significabit instigari quẽpiam ad id, ad quod suapte sponte propendet, usurpabit illud ex eodem libro, quanquam & aliàs apud eundem poëtam occurrit,

Μάστιξεν ἵππους, τὼ δὲ θὴν ἀκὺς ἐτέτυκτο. id est,
Cædit equos scutica, ast illi uel sponte uolabant.

Sumptum ab aurigis.

Ad utrumuis paratus. XXXIII

Hominem ad utranq; fortunam instructum, iudiciis pariter ac seriis accommodatũ, aut qui norit cum bonis pariter ac malis conuenire, notabimus hoc carmine, quod est in Iliad. H.

Οἶδ' ἐὺ δεξιὰ οἶδ' ἐπ' ἀριστερὰ νωμῆσαι βῶν. id est,
Noui equidem clypeum dextra, leuaq; mouere.

Nullus delectus. XXXIIII

Aristoteles lib. Politicorum 2. refert hunc uersiculum ceu uulgò celebrem

Ἔνθ' οὔ τιμὴ ἦν μήτε κακὸς ἐὼν μήτε ἐσθλός. id est,
Par honor, ignauoq; uiro, & uirtute ualenti.

Quo licebit uti, si quando significabimus nihil esse discriminis inter eruditum & impostorem, inter benemerentem & malemerentem, inter probum & improbum. Verba sunt Achillis stomachantis, quòd sui ratio non esset habita ab Agamemnone, cum esset omnium multo fortissimus. Hoc loco lapsus est interpres Leonardus Aretinus, uir quidem tum doctus, tum eloquens, sed homo tamen. Sic enim uertit carmen Homericum, Honori incumbit tam ignauus quàm bonus, nimirum deceptus ab eo qui libros eos illi prælegerat. Nec animaduertit ita positum pro μήτε.

Muneribus agitur. XXXV

Qui dicet non esse locum recte factis & æquis rationibus, sed largitione & assentatione rem omnem peragi, poterit illud accommodare ex Iliados I.

Δώροισιν δ' ἀγανοῖσιν, ἔπεσσί τε μειλιχίοισι. id est,
Et donis permagnificis, & lenibus dictis. Quo quidem in carmine muneribus non temere prior datus est locus.

Frustratus conatus. XXXVI

Qui spe frustratus sua, non assequitur id quod ambiebat, in hunc non incõgrue torquebitur illud ex Iliados Θ.

Βαλκτὴν δ' ἧκε θυμὸς,
Καὶ τὸν μὲν ἁφάμαρτε. id est,
Animus cupijt configere telo,
Verum illum fallente manu non attigit. Rursum aliàs,
Ἀλλ' ὄγε καὶ τόδ' ἁμαρτε. id est,
Verum & tunc ille fefellit.

Alieno auxilio potentes. XXXVII

Qui alienis præsidijs freti facinus aliquod egregium, aut qui alieni prætextu nominis aliquid faciunt, in eos appositè torquebitur ex eodem libro, quod ibi dictum est de Teucro fratre Aiacis Telamonij. Nam is sub fraterno latitans clypeo, sagittas aliquot mittit in Troianos.

Στῆ δ' ἀῤ ὑπ' Αἴαντι σάκει τελαμωνιάδαο. id est,
Constitit Aiacis clypeo septemplice tectus.

Cauendum à potentiore. XXXVIII

Qui se negabit rem habere uelle cum homine longe potentiori, quiq; magnopere posit lædere, recte accommodauerit illud eodem è libro,

Οὐ γὰρ ἐγώ γ' ἐθέλοιμι δὶς πρόφρασσι μάχεσθαι. id est,
Cum Ioue ego sanè nolim certamen inire.

Subitum remedium periculi. XXXIX

Cum indicabimus rem in extremũ discrimen adductã, actumq; fuisse, ni subita salus, ceu à deo quopiam immissa protinus affulsisset, illud ex eodem lib. tum aliàs sæpe conueniet,

Εἰ μὴ ἄρ' ὀξὺ νόησε πατὴρ ἀνδρῶν τε θεῶν τε. id est,
Ni illico sensisset, genitor diuûmq; hominumq;

Perplexus, animiq; consternati. XL

In eum qui periculoso negotio consternatur animo, nec rationem inuenit qua explicet sese, quadrabit illud ex eodem lib.

Νέσσορα δ' ἐκ χαρῶν φύγον ἴφθιμα σιγαλόεντα. id est,
Fugère è manibus murandæ Nestori habenæ.

Litem incipere. XLI

In eum qui iam prouocatus aggreditur conuicijs agere, congruet illud ex Iliados π.

Εἵλετο δ' ἀλκιμον ἔγχος ἀναχαλκέον ὀξέϊ χαλκῷ. i.
Hastam corripuit robustam cuspide acuta. Cui diuersum illud, Hastam abiecit, quod alibi retulimus ex Ciceron.

In formidolosum. XLII

In hominem uehementer pauidum, animoq; cõsternatum, quadrabunt hi uersus ex eodem libro, ὃδε μοι ἤτορ

Ἔμπεδον, ἀλλ' ἀλαλύσκημαι, πρατὸς δὲ μοι ἔξω
Στυβερὼ ἐκθρώσκει, τρομέει δ' ὑπὸ φαίδιμα γυῖα. id est,
Nec mihi mens constat, sed mœsta uacillat, & extra
Pectus cor salit, & trepidant quoq; corporis artus.

Dicuntur autem hæc ab Agamemnone, populo metuente.

Blandius alloqui. XLIII

In eum qui blandius & honorificẽtius compellat aliquem, gentilitijs etiam prænominibus additis, Quinte puta, aut Publi, uidelicet quo gratiam aliquam ineat apud illum, rectè torquebitur illud quod eodem in libro dictum ab Agamemnone, iubente Menelaum blandiri copijs Græcorum,

Πεῖθόν ἐν γουνεῦς ὀνομάζων ἄνδρα ἕκαστον. id est,
Compellans patris ac gentis cognomine quenq;.

Inexorabilis. XLIIII

In exoratu difficilem ac præfractum, suoq; relinquendum ingenio: siue in eum cuius operam nihil moramur, apposite torquebitur, quod Iliados I. Diomedes dixit in Achillem, qui legatos & Agamemnonis dona reiecerat,

Ἀλλ' ἤτοι νεῖνος μὲν ἀάσσατο, νῦν ἴα νισιν
Ἥκε μέλη. id est,
Quin magis ipsius hunc animo, ingenioq; finamus,
Siue uenire uelit, siue hic remanere.

Auscultà & perpende. XLV

Quotics significabimus nos aliquid dicturos quod ad rẽ pertineat, quodq; ratũ ac certũ futurũ sit, cõueniet illud ex eodem libro, quanquam & aliàs apud eum poëtam sæpius obuium.

Ἄλλο δέ τοι ἐρέω, σὺ δ' ἐν φρεσὶ βάλλεο σῇσι. id est,
Imò aliud quiddam, tu mente recondito, dicam.

Non statim decernendum. XLVI

Qui significabit interponendam moram priusquàm decernatur, & rem in posterũ diem reijciendam, accõmodabit illud ex eodem libro, quod Phœnici cum legatis ad reconciliandam gratiam misso ab Agamemnone respondit Achilles,

Ἅμ' ἠοῖ φαινομένῃφι φραζώμεθα. id est,
Aurora ubi crastina surget, Consulemus.

Hinc apparet sumptum celebre Græcis prouerbium, ἐν νυκτὶ βουλή. id est, In nocte consilium, quod alio diximus loco.

Nemo cogendus amicus. XLVII

Cum inuues aliquem non esse ad negotium accersendum, præter animi sententiam, aut non esse collocandum officium in eum qui nec agnoscat, nec accipiat libenter, accommodum fuerit quod eodem in libro de Phœnice dixit Achilles,

Ἡ γὰρ

Ἢν ἐθέλωσιν ἀνάγκη δ' ἕτιμον ἄξω. id est,
Si uolet, inuitum hunc haudquaquã abduxero quóquam.

Omnibus anteuertenda uitæ cura. XLVIII

Qui dicet omnia posthabenda, quo uitæ consulamus, accommodabit illud ex eodem libro,

Οὐ γάμοι ψυχῆς ἀντάξιον, οὐδ' ὅσα φασὶν
Ἴλιον ἐκπέρσαι συναγύρτην πτολιέθρων,
Τὸ πρὶν ἐπ' ἐρίβωλον. id est,
Nullum equidem pretium cum uita confero, nec cum
Iliacis opibus, pridem quas tempore pacis
Vrbs opulenta tenebat, uti fama est.

Mox causa redditur, quòd una uita, neq; reuocari, neq; sarciri possit, simul atque semel dentes reliquerit.

Ἀνθρώπου γὰρ χύρσις, πάλιν ἐλθεῖν ὅττι λάῤῥῃ, Οὐδ' ἑλετὴ.

Euenit malo male. XLIX

Cum scelerato cuipiam euenit, quod omnes imprecabantur & optabant, locus erit illi ex eodem libro,

Θεοὶ δ' ἐτέλειον ἐπαρὰς. id est,
Explerunt inimica precamina diui.

Verba sunt Phœnicis narrantis omnia mala accidisse sibi, quæ pater olim fuerat imprecatus.

Nec dignus qui me intueatur. L

Qui contemnet omnino quempiam, ut ignauum, multoq; sese inferiorem, non ineleganter illud ex eodem libro detorserit, quod in Agamemnonem dixit Achilles,

Οὐ δ' ἄρ' ἔμοιγε
Τῦδος υἱὸς πρὸ ἐμεῖο πάρα δόμον Ἄϊδος εἴσω. id est,
Haud ille quidem audet
Quamuis perfricta sit fronte, mihi ora tueri.

Quod idem etiam hodie uulgò dicitur. Est autem indicium animi conscij, non audere recta faciem intueri eius quem læseris. Hinc est quòd Menelaus in Iphigenia Aulidensi iubet in primis, ut Agamemnon obtueatur sese, uidelicet inde facti collecturus primum argumentum:

Cauendum ab eo qui semel imposuit. LI

Qui se negabit habere uelle commercium cum eo à quo semel sit deceptus, usurpabit illud ex eodem libro,

Οὐ δή τι δοκὲς συμφράσσεσθαι, ὃς δὲ μεθ' ἡμῖν.
Ἐκ γὰρ δή μ' ἀπάτησε καὶ ἤλιτεν· ὃ δ' ἄρ ἔτ' αὖτις
Ἐξαπάφοι ἐπίεσσιν, ἅλις δέ οἱ, ἀλλὰ ἕκηλον Ἐρρέτω. i.
Hoc ego cum nihil aggrediar, neq; enim expedit unquã.
Quippe ubi frustratus semel est, ac fraude fefellit,
Non iterum mihi uerba dabit stulto, semel illi hoc
Sit feciſſe satis, quin posthac ille quiescat. Ac ualeat.

Amicorum est admonere mutuum. LII

Sententia prouerbialis uidetur, quam legimus Iliados A.

Ἀγαθὴ γὰρ παραφασις ἑτέρῳ ἑτάρῳ. id est,
Bonus est affatus amici, Admonitoris.

Hanc licebit usurpare, si quando dicemus amici munus esse, ut amicum si quid erret, liberius admoneat.

Vnus multorum instar. LIII

Quod eodem in libro dictum est in laudem medici, idem torqueri poterit, ad quemcunque uirtute præstantem. Carmen est huiusmodi,

Ἰητρὸς γὰρ ἀνὴρ πολλῶν ἀντάξιος ἄλλων. id est,
Vir medicus multis aliis æquandus honore est.

Festiuiter hoc in Eryximachum torquet Alcibiades, cui iubenti negat se posse obsistere, quòd uir medicus multorum instar sit. Festiuius erit si transferatur ad res animi. Veluti Plato lib. De Repub. 4. τὸ λεγόμενον ἓν μέγα φυλάττωμεν. i. Si illud unum magnum quod dicitur, seruauerint. Indicat illud ἓν μέγα fuisse prouerbiale. Vide prouerbium,

Multa nouit uulpes &c. Idem admonet elegantissima parabola euangelica de precioso margarito, & de thesauro in agro. Bona mens igitur πάντων ἀντάξιος ἀλλων. & eruditio & bona fama, πολλῶν ἀντάξιος & ἄλλων.

Contemnentis inimicum. LIIII

Qui negabit se commoueri conuicijs alicuius hominis contempti, non inscite deflexerit id quod eod. libro dicit Diomedes,

Οὐκ ἀλέγω, ὅς τέ με γυναῖ βάλοι, ἢ πάις ἄφρων,
Καφὸν γὰρ βέλος & ἀνδρὸς ἀνάλκιδος & ἀτιδάστου. id est,
Haud curo magis, ac si fœmina, siue quis infans
Me iaculo peteret, si quidem uiri inertis, & ipsa
Irrita tela uolant.

In uoti compotem. LV

Vbi quis assecutus est quod affectabat captabatq;, ucluti si quis sacerdotij spe munus principi mitteret, eoq; sacerdotio fauore principis potiretur, quadrabit illud ex eodem libro,

Καὶ βάλεν· ἀλλ' ἄρα μιν ἀλιον βέλος & ἔκφυγε χαρπός. i.
Attigit, eq; manu non irrita missa sagitta est.

Lupus in fabula. LVI

Cum forte fortuna in medio sermone interuenit is cuius mentio fiebat, conueniet illud ex Iliados K.

Οὕτω νῶϊν ἱμάσσο ἕπου, ὄφρ' ἄρ ἅλυδον ἀστοί. id est,
Iamq; aderant ipsi nondum sermone peracto.

Corrigentis quod dictum est ab alio. LVII

Vbi ciuiliter notabimus aliquem tanquam haud ex animi sententia locutum, aut ubi quid dictum erit parum honestum, intorquebimus uerficulum hunc ex Iliados M. quem Plutarchus ad eum usum adduxit ubi,

Οἴωθα κἠ ἄλλου μῦθον ἀμείνονα & δὲ νοῆσαι. id est,
Sermonem hoc alium potiorem adducere nosti.

Aliter cum alijs agendum. LVIII

Qui significabit cum alijs blandius agendum, cum alijs asperius, ut cuiusq; fuerit ingenium, aut fortuna dignitasq;, allegabit illud ex eodem libro,

Ἄλλοις μειλίχοισι, ἄλλοις τρηχέσσ' ἐπέεσσι Νάκεον. i.
Verbis hinc placidis, cõtra asperioribus illinc Increpuere.

Vt nunc sunt homines. LIX

Si notabis temporum tuorum mores, ut semper in peius degenerantes à uirtute maiorum, Veluti si dicas hunc aut illum principem laudandum, ut hac tempestate sunt principes, applicabis illud ex eodem libro οἷοι νῦν βροτοὶ εἰσιν. *Quod quidem hemistichium aliquot est locis apud Homerum: hic de Aiace & Hectore saxum ingens humo facile tollentibus, Iliados 5. de Tydeo saxum item tollente.*

Non suscipiendum negotium temere. LX

In præpotentem, & cum quo non sit suscipienda simultas aut lis, nisi magno aliquo præsidio fulciaris, quadrabit illud ex eodem libro,

Οὐκ ἂρ τις μὶν ὀρυκάνοι ἀντιβολήσας, Νόσφι θεῶν. i.
Huic certaturus non iuerit obuius ullus Absq; deis.

Dictum est de Hectore duabus lanceis tendente in prælium, cum emisisset ingens saxum.

Vehementer cupientis. LXI

Cum animus ipse nos uehementer instigat ad faciendum quippiam, conueniet illud ex Ilia. N.

Καδδ' ἐμοὶ αὐτῷ θυμὸς ὑπὸ φίλοισι φίλοισι
Μᾶλλον ἐφορμᾶται πολεμίζειν ἠδὲ μάχεσθαι,
Μαιμάασι δ' ἔνδοθε πάντη, ὡς χαρὰ ὔπαρθεν. id est
Sponte mihi gliscens animus in pectore gestit
Vsque magis bellare manu, & confligere coram
Festinans: infrà; pedes, ac dextra superne.

Elucet egregia uirtus. LXII

Egregia uirtus etiam si quando dissimulatur, tamen semper

eminet inter alios, atq; ex ipso oris habitu perspicitur, & in ipsa quasi relucet fronte. Veram item nobilitatem testatur facies hominis itidem, ut mores. In hanc sententiam quadrabit Homericum illud ex eodem libro,

Ἀξύνωτοι ϑεοείκελοι. id est, Insignia numina diuum.

Mutua defensatio. LXIII

Mutuam compluriam inter ipsos concordiã, mutuamq; defensationem nonnihil non insecte uersibus hic eodem libro,

Φράξαντες λόφον λοφέεσσιν & ἀσπίσι πρόσθεν ἑλόμενοι,
Ἀσπίδ' ἄρ' ἀσπὶς ἔρειδε, κόρυς κόρυν, ἀνέρα δ' ἀνήρ. i.
Hastas densabant hastis, umbone frequenti
Vmbonem, clypeum clypeus fulcibat inhærens,
Inq; uicem galeæ galeas texere, uirum uir.

Iuuenalis item de mollibus,

Sed illos
Defendit numerus iunctæq; umbone phalanges.

Concordia fulciuntur opes etiam exiguæ. LXIIII

Sententia prouerbialis est ibidem, huiusmodi,

Συμφρόνεοντε δ' ἀφενειὸν ἐυδρῶν μάλα λυγρῶν. i.
Coniuncti pollent etiam uehementer inertes.

Hæc conuenit uti, si quando significabimus non esse contemnendam amicitiam, aut simultatem multorum, etiamsi fuerint alioquin imbecilles, & quorum singulos quiuis facile contemnat. Nam quemadmodum ait Ouidius,

Et quæ non prosunt singula, multa iuuant.
Ita quæ non lædunt singula, multa nocent.

Extra periculum ferox. LXV

Inimicum & ita demum ferocem, si procul absit a periculo, uelut in obtrectatorem clanculum, qui coram non ausit congredi, quadrauerit illud ex eodem loco,

Ἀνδρῶν ἀνοσφιν ἐναντίβιον & ποσσὶ μάχεσθαι. id est,
Pugnare & arma, uerum eminus & procul hoste.

Simile est illud Demosthenis in oratione De corona, οὕτως αἰσχρῶς ἅπαντες ἐδεδοίκεσαν Φίλιππον μὴ παρ' ὑμῶν ὄντων, ἂν τὰς οἰκίας μὴ τὸ ἔσω δέχεσθαι τῶν φεύξεσθαι ὡσὶν ἀσφαλῶς μὴ γυναῖκας, μὴ τὰ τιμιώτατα. i. Adeo familiariter nos accesserunt, ut cum adessent agnati & equites, in ædes atq; in ciuitatem reciperent exercitum ad liberos & uxores, & ad ea quæ sunt charissima. Extra telorum iactum ante recensuimus, cui contrarium est intra tela. M. Tullius in Verrem actione 4. Non ego à Vibone paruo nauigio inter fugitiuorum ac prædonum ac tua tela ueniissem? quod Græci dicunt ἐντὸς βελῶν.

Quisquis fuerit. LXVI

Quemuis citra nullam exceptionem hominem indicabimus hoc uersiculo, qui est in eodem libro,

Ὅς ὁντινόσ τ' ἔσι. καὶ ὁσοι ἀνώνυμόσ & ἀτίμητοσ. id est,
Qui modo mortalis sit edens cerealia dona.

Veluti si quis dicat humanas leges alibi alias esse, cæterum legem naturæ omnium esse communem, ὃς ὁυδένος τ' ἔστι.

Iuuentas uiribus pollet. LXVII

Ad uires plurimum momenti adfert ætas iuuenta. Ad id facit illud ex eodem loco de Aiace,

Καὶ δ' ἔχει ἔνδοι ἀυτῷ, ὅτε κράτοσ ἐστὶ μέγιστον. id est,
Flos quoq; adest ei, cuius tunc maxima uis est.

Ancipitis consilij. LXVIII

Ad significandum hominem perplexum & ancipitis sententiæ, suspensumq; animo, congruet illud ex Iliados E.

Μεσσατίου γάιος, καὶ ἐπ' οὐδεὶ δεδράκει ϑεῷ. id est,
In medio terræ simul ex stellantis olympi.

Dictum est apud poëtam de equis. Iunonis inter cœlum & terram celeri uolantibus cursu.

Prædiues. LXIX

Prædiuitem significabimus his uersibus in Z. H. & Λ. Iliadis.

Πολλὰ δ' ἐν ἀφνειῷ πατρὸς κειμήλια κεῖται,
Χαλκοῦ τε χρυσοῦ τε πολυκμήτου τε σιδήρου. id est,
Diuitis in patris sunt multa recondita tecto,
Aesq; aurumq; fabrefacti quoq; copia ferri.

Ad idem faciet etiam illud ex Iliados K.

Πολύχρυσόσ, πολύχαλκοσ. id est,
Multi auri, multi æris.

Aegre quidem, sed facimus tamen. LXX

Cum ægre quidem, & non sine plurimis incommodis agimus quippiam, sed tamen facimus, adacti necessitate, conueniet illud ex Iliados Z.

Καὶ μάλα τ' ἀρήμενοι πόσι, ἀναγκαίη γὰρ ἐπέεικε. id est,
Quamuis afflicti nimium, sed fatum ita cogit.

Quod alibi diminutum, exæquatur alibi. LXXI

In eum in quo desideratur uirtutis aliquid, sed cuius iacturam alia quapiam dote pensat. Veluti si quem intelligi uelimus parum eloquentem, sed admirabili tamen iudicio: aut qui sit indoctus quidem, sed bene numinatus, competet illud ex eodem loco quem modo citauimus ex Iliados K.

Ὃς δὲ τοι ἔδδ' & μὴν ἔπεα κακὸς, ἀλλὰ ϖοσάμενος. id est,
Qui ore quidem deformis erat, pedibus tamen acer.

Mutua defensio utilissima. LXXII

Qui significabit minus eos lædi posse, qui cõcordes sese mutuo defendunt: cõtrà omnium iniuriæ obnoxios illos qui dissident factionibus inteſtinis, accommodabit illud ex Iliad. P.

Παυρότεροι ϑ' ὁμὸν ἔργον, μεμνῆσϑαι δὲ καὶ ἀλλήλοις ἂν ὄφελον ἀλεξέμεναι πόνον αἰπύν. id est,
Multo turba minor periit, quòd in agmine semper
Mutuam opem sibi ferre, malumq; arcere studebant.

Qui contemptu uitæ inuadunt. LXXIII

Ineos qui gladiatorio, sicut ait Terentius, animo quempiam impetunt, ut aut perdant, aut percant, conueniet illud ex Iliados M.

Ἀρπακτῆρσι, σίοισι ἐοικότες. id est,
Similes agrestibus apris.

Tradunt eum uenatores, hos prouocatos rectà impetere prouocantem, nec lancea uitata.

Alijs prospiciens, non sibi. LXXIIII

Si libebit in quempiam iocari, qui cum artem diuinandi professus, alijs sua mala prædixerit, ipse suum malum non potuerit præuidere, non inconcinniter accommodabimus illud ex Homeri Bœotia,

Ἀλλ' οὐκ οἰωνοῖσιν ὀρίστατο κῆρα μέλαιναν. id est,
At non augurijs fatum sibi depulit atrum.

Quod imitatus Maro,

At non augurijs ualuit depellere pestem.

Dictum est de Eunomo Myserum duce, perito quidem auguriorum, at nihilo minus ab Achille occiso.

Dedecus publicum. LXXV

Rem modis omnibus infamem, ac perniciosam, non inelegantèr indicaueris, his uersibus quibus Hector Paridem obiurgat libro Iliados 3.

Πάϊ τε σῶ μέγα πῆμα πατὴρ τεὸς ἐκτέρεισε.
Δυσμενέσιν μὲν χάρμα, κατηφείην δὲ σοὶ αὐτῷ. id est,
Noxa ingens urbi, tuæ, populoq; patriq;,
Hosti gaudia, sed probrumq; dolorq; tibiipsi.

Ne depugnes in alieno negotio. LXXVI

Vbi significabimus nos nolle nosmet admiscere liti alienæ quæ nihil ad nos pertinet. Sed permissurus ut ipsi inter sese suo decernerent periculo, quorum agitur negotium, uersiculo fuerit locus ex eodem libro.

Οἵεσ ἀμφ' ἀλόχῳ καὶ κτήμασι μάρνασϑαι. id est,
Proq; Helena, proq; omni re decernere solos. Dictum de Menelao & Paride singulari certamine congressuris.

Prudẽ

Prudentia coniuncta cum uiribus. LXXVII

In eum qui norit idem & alijs imperare quid ſit agendum, & ipſe perſequi cum eſt opus, quod alijs imperat, apte quadrabit illud ex eodem libro,

Ἀμφότερον βασιλεύς τ' ἀγαθὸς κρατερός τ' ἀλκιμος ἔσσι. i.
Et iuxta ductor bonus, & certamine pollens.

Sunt enim qui imperatorem agere norunt, at militem præſtare non norunt.

Pauciloquus ſed eruditus. LXXVIII

In eum qui pauca quidē, ſed tamen auditu digna loquitur, conueniet illud ex eodem lib. quod illic dicitur de Menelao, breuiloquo Laconum more, uerum ſuauiloquo & arguto.

Οὐδὲ μὲν, ἀλλὰ μάλα λιγέως, ἐπεὶ ὁ πολύμυθος ἦν. i.
Non is multa quidem, uerum argutiſſima, quippe
Pauciloquus.

Duobus malis reſiſtere difficillimum. LXXIX

Εἰ δὴ ὁμῶς πολεμός τε λαμᾷ, καὶ λοιμὸς ἀχαιούς. id eſt,
Iam pariter ſubigit, bellumq; & morbus Achiuos.

Si quando dicemus eundem hominem duobus, aut plurimis premi malis. Eſt apud Homerum Iliados primo.

A fronte ſimul & occipitio. LXXX

Cum indicabimus admirabilem rerum omnium cognitionem, aut ſingularem prudentiam, quæ conſtat non præſentium modo ſcientia, ſed & memoria præteritorum, & futurorum proſpicientia, recte uerſum hunc ex eodem uſurpabimus lib.

Ὅς ἤιδη τά τ' ἐόντα τά τ' ἐπιόμενα, πρό τ' ἐόντα. id eſt,
Qui ſcit præterita ac præſentia, poſtq; futura.

Vergilius uertit ad hunc modum,

Quæ ſint, quæ fuerint, quæ mox uenturа trahuntur.

Nocuit & nocebit. LXXXI

Si quando demonſtrata præteritorum malorum cauſa, communabimur, futurum ut accedant maiora, niſi quis reſipiſcat, non intempeſtiuiter uſurpabimus uerſum hunc Homericum ex eodem libro,

Τύνη τ' ἄρ ἄλγε' ἔδωκε ἑκηβόλ' καὶ ἔτι δώσει. id eſt,
Phœbus o. hæc mala multa dedit, atq; inſuper addet.

Veluti ſi medicus oſtenſo morbi periculo, moneat ægrotum reualeſcentem, ut temperet ab immodica Venere, alioqui reditурum cum fœnore malum.

Ingens diſcrimen. LXXXII

Quoties ingens diſcrimen innuemus inter homines, aut res plurimum inter ſe diuerſas, aut immenſum interuallum inter ſeiunctos, eleganter accommodabimus illud ex eodem libro,

Επεὶ μάλα πολλὰ μεταξύ
Οὐρεά τε σκιόεντα θάλασσά τε ἠχήεσσα. id eſt,
Sunt in medio ſita plurima, montesq;
Vmbroſi, fretaq; horriſono clamoſa fragore.

Adhortantis ad gloriam. LXXXIII

Cum adhortabimur ad immortalem gloriam egregijs parandam factis, non inconcinniter adhibebimus illud carmen, quo M. Tullius aliquot uſus eſt locis,

Ἀλκιμός ἐσσ' ἴνα τίς σε καὶ ὀψιγόνων ὤπασσεν. id eſt,
Strennuus eſto, quo te poſteritas quoq; laudet.

Extat autem apud Homerum cum aliàs, tum Odyſſeæ a. Sic enim: Pallas in ſpecie Mentoris adhortatur Telemachum ad uirtutem, aliorum illuſtrium heroum exemplo,

Καὶ σὺ φίλ', μάλα γάρ σ' ὁρόω καλόν τε μέγαν τε,
Ἀλκιμός ἐσσ' ἴνα τίς σε καὶ ὀψιγόνων ὤπασσεν. id eſt,
Tuq; age, quando te uideo magnumq; bonumq;,
Strennuus eſto, ut tete & poſtera prædicet ætas.

Qui paratus eſt ad reſiſtendū. LXXXIIII

Qui ſignificare uolet, ſe nequaquam detrectare certamen, ſed abunde ſuppetere, quo partes tueatur ſuas, uſurpabit ex Iliados υ.

Τῷ μοι δίπρανά ἐστι καὶ ἀσπίδες ὀμφαλόεσσαι,
Καὶ κόρυθες καὶ θώρηκες λαμπροὶ γανόωντες. id eſt,
Et mihi ſunt haſtæ teretes, clypeiq; rotundi,
Tum galeæ, tum thoraces procul igne micantes.

In diſcrimine apparet qui uir. LXXXV

De re periculoſa difficiliq;, & eiuſmodi quæ uirum cordatum ac ſtrenuum requirat, conueniet illud quod eodem lib. dicitur ab Idomeneo Cretenſium duce.

Ἔνθ' ὅ, τε δειλὸς ἀνὴρ ὅς τ' ἄλκιμος ὄχεφάνθη. id eſt,
Illic qui uir incers, qui ſtrennuus ipſa docet res.

Ad idem facit quod proximo carmine conſequitur,

Τὸ μὲν γάρ τε κακὸν ῥηϊδίως χερσὶν ἄνωχθι ἄλλῃ.
Cuius aliàs mihi facta mentio.

Non cedendum malis. LXXXVI

Si quando admonebis, non oportere cedere uel aduerſarijs, uel inſultibus aduerſæ fortunæ, aut non certandum cum fugitiuis, non inſcite detorſeris illud ex eodem libro,

Οὐκ ἄρ' ἔμ' οὐχὶ ὄπισθε νόσοι βλάψ' οὐδ' ἐνὶ νόστῳ,
Ἀλλά κεν ἢ σέρνων ἢ νηδὺς αὐτιάσειε. id eſt,
Ne feriat iaculum ceruicem aut tergа, ſed ipſum
Aut uentrem, aut pectus feriat aduerſa ſagitta.

Ipſe ſibi perniciem acceriuit. LXXXVII

In eum qui ſibi pertinaciter accerſit malum, cui ueluti fato deſtinatus ſit, congruet illud ex eodem libro,

Τὸν δ' ἄγε μοῖρα κακὴ θανάτοιο τέλος δέε. id eſt,
Iſtum mortis in exitium mala parca trahebat.

Vltra uires nihil aggrediendū. LXXXVIII

Qui dicet non eſſe ſuſcipiendum negotium, ad quod peragendum non ſuppetant uires, non inconcinniter illud accommodauerit ex eodem libro,

Πὰρ δυνάμιν δ' οὐκ ἔστι τὸν ἔτι μάχεσθαι πολεμίζειν. i.
Vires ultra nemo queat bellare, licet ſit
Quantumuis animo promptus.
Verba ſunt Paridis ad Hectorem.

Ocyor accipitre. LXXXIX

Admirandam celeritatem hyperbola prouerbiali licebit indicare, quæ eſt in eodem libro,

Θάσσονες ἱρήκων. id eſt, Pernices magis accipitre.

Veruſtius fiet, ſi ad famam, aut ingenium, aut nuncium, aut eiuſmodi quippiam detorqueatur.

Ancipitis animi. XC

Animum ancipitem & incerti conſilij, licet indicare uerſiculo, qui eſt Iliados ξ.

Ὣς ὁ γέρων ὥρμαινε δαϊζόμενος κῆρ θυμῷ
Διχθάδια. id eſt,
Sic ſenior uerſans animo diſquirit utroq; Nutans.

Id Maro ſic eſt imitatus,

Atq; animum nunc huc celerem, nunc diuidit illuc.

Rurſum Iliados π.

Διχθὰ δέ μοι κραδίη μέμονε φρεσὶν ὀρμαίνουσι. i.
Huc animus mihi uerſanti inclinat & illuc.

Correctio dicti. XCI

Dictum obſecrnius & bonis uiris reticendum, aut abſurdum dictu, notabimus hoc uerſiculo ex Iliados ξ.

Μῦθον, ὃν κεν ἀνὴρ γε νόῳ σόμα πάμπαν ἀγοίτο.
Ὅς τις ἐπίσταιτο καὶ φρεσὶν ἄρτια βάζῃ. id eſt,
Sermonem, quem nemo unquam promat ab ore,
Qui modo cognorit cordata & ſana profari.

In clamoſos. XCII

Ingentem inter litigandum aut diſputandum uociferationem, indicabimus eo uerſiculo, quem ibidem de Neptuno ſcripſit Homerus,

Ὅσσον τ' ἰὼνὲ χίλοι ἐπίαχον ἢ δεκὰ χίλοι
Ἀνέρες ἐν πολέμῳ, ἔριδα ξυνάγοντες Ἄρηος. id eſt,

Tantum uociferans, quantum nouies, decies'ue
Mille uiri, clamare solent qui prælia miscent.
Idem carmen habetur Iliados ε. de Marte.

Pro mea uirili. XCIII

Cum pollicebimur nos operam nostram præstituros, pro nostra uirili, cõueniet illud ex eodem lib. Veneris ad Iunonem,
Εἰ δυνάμαι τέλεσαί γε καὶ ἐκτελεσθμένον ἔσται. id est,
Si præstare queam, & fieri res ipsa poterit.
Idem uersus habetur Odyssææ ε. & Iliados σ. Vsurpat ueluti prouerbij uice Plutarchus, in libello De dignoscendo adulatore ab amico, εὖ γὰρ ἔοικεν τοῖς περὶ ἡμῶν φίλοις μὲν ἐκείνην εἶναι τὴν ἐπαγγελίαν, ἐὰν δυνάμαι τέλεσαί γε καὶ ἐκτελεσμένον ἔσται. κόλακος δ' ἐστὶν ὧδε, ἂν ὅτι φρονέσῃ. id est, Nam recte dictum est illud à maioribus nostris, amicum sic promittere,
Si præstare queam, & fieri res ipsa poterit.
Adulatorem uero ad hunc modum,
Dicito quicquid habes in pectore.

Pro dignitate cuiusq. XCIIII

Cum unicuiq; partes tribuuntur pro decoro personæ, pro'que dignitate. Veluti si negotium arduum committatur prudenti & exercitato: leuiusculum iuuenicuipiam & imperito, quadrabit illud ex eodem Iliados ξ.
Ἐσθλὰ μὲν οὐ πολλὸν ἔδωκε, χέρηα δ' χείρονι δόσκε. i.
Egregia egregius subit arma, ac deteriori
Deteriora dedit.

Omnia ex sententia cedunt. XCV

In magnopere fortunatos, quibus & recte & secus instituta feliciter cedunt, congruet illud ex Iliados ρ.
Τῷ μὲν γὰρ πάντων βιὰ ἄπτεται, ὅττι ἀρείῃ,
Ἦ καὶ ὀϊστεύων, ἢ ἀγαθὸς ξείνῳ δ' ἔμπης πάντ' ἰθύεται. id est,
Spicula cuncta horum feriunt, seu torserit illa
Ignauus, seu uir fortis, quia Iuppiter ipse Dirigit.

Improbitas muscæ. XCVI

In improbum, & subinde redeuntem, etiam si turpiter repellatur, quadrabit illud ex eodem.
Καί οἱ μύιης θάρσος ἐνὶ στήθεσσιν ἔπηγε,
Ἥ τε καὶ ἀνδρομέην μάλα περ χροὸς ἀνδρομέοιο.
Ἴσχανε δὲ λαχνῇσι. id est,
Atq; illi muscæ uim intra præcordia misit,
Quæ quamuis de pelle uiri sit sæpe repulsa,
Assultat morsura tamen.

Deo fortunæq; committo. XCVII

Qui fortunam experiri statuerit, euentu negotij fortunæ committens, in hunc conuenerit illud ex eodem libro,
Ἔσσομαι γὰρ ἐγὼ, τά κε νῷν δαίτα μελήσῃ. id est,
Torsero & ipse, Ioui fuerint hæc omnia curæ.

Consilium in melius commutandum. XCVIII

Si quando iubebimus mutare consilium, utpote fœdum ac stultum, aut reprehendemus quippiam ut inconsulte factum, usui fuerit illud ex eodem libro,
Τίς τοι νῦν θεῶν νηκερδέα βουλὴν
Ἐν στήθεσιν ἔθηκε καὶ ἐξέλετο φρένας ἐσθλάς; id est,
Quis tibi consilium submisit inutile tandem
Diuorum, sanamq; exemit pectore mentem?

Modis omnibus incitat. XCIX

Vbi quis modis omnibus animum alterius sollicitat, nunc precibus, nunc blanditijs, nunc iurgijs, nunc minis, usurpare licebit illud eodem libro de Automedonte dictum & equis Achillis,
Πολλὰ μὲν ἆρ μάστιγι, θοῇ ἐπεμαίετο θάμνῳ.
Πολλὰ δὲ μειλίχοισι προσηύδα, πολλὰ δ' ἀρᾶῖς. i.
Multum ille, scuticaq; cita celerare iubebat,
Multum idem blande affatus, multumq; minatus.

Eidem inhiantes testamento. C

Duriusculum quidem, sed tamen non insectum, si quod est in eodem libro dictum de Græcis ac Troianis, pro Patrocli cadauere dimicantibus, torqueatur ad hæredipetas eundẽ senem, uelut idem cadauer certatim captantes,
Ὣς οἵγ' ἔνθα καὶ ἔνθα νέκυι ὁλίγῃ ἐνὶ χώρῃ
Εἵλκεον ἀμφότεροι. id est,
Sic illi exiguo discrimine utriq; cadauer
Hinc atq; inde trahunt.

Præmatura mors. CI

In hunc qui præmatura morte discesserit, superstitibus parentibus, accommodabitur illud ex eodem libro de Hippothoo Pelasgo Leti filio dictum, quem Aiax Telamonius occiderat, quod Patrocli corpus pede apprehensum ad Troiam pertrahere conatus erat.
Οὐδὲ τοκεῦσι
Θρέπτρα φίλοις ἀπέδωκε, μιμνηθάδι & οἱ ἀλόχῳ. i.
Ast neq; nutricandi grata parentibus ille
Reddidit officia, sed ei breue contigit æuum.

CHILIADIS TERTIAE CENTVRIA IX.

Alia dantur, alia negantur. I

Votiens è duabus naturæ dotibus altera contigit, altera negata est, ueluti si cui formæ decus adsit, desit ingenij laus. Siue cum è duabus postulatis alterum duntaxat impetratur, quadrauerit illud ex Iliados π.
Τῷ δ' ἕτερον μὲν ἔδωκε πατὴρ, ἕτερον δ' ἀνέρος. i.
Annuit hoc illi diuum pater, abnuit illud.
Hunc uersiculum usurpat Plinius in epistola quadam. Dictus est autem de Achille, qui in uotis, quæ facit pro Patroclo suis armis inituro prælium, duo quædam rogarat, alterum ut cum laude pugnaret, alterum ut peracta pugna referret arma, incolumis & ipse. Quorum alterum annuit Iuppiter, nempe ut fortissime pugnaret. Cæterum Achillis arma non retulit, nec incolumis rediit. Festiuiter abusus est hoc carmine Stratonicus citharœdus, qui cum audisset quendam citharœ canentem, subiecit hunc Homeri uersum,
Τῷ δ' ἕτερον μὲν ἔδωκε πατὴρ, ἕτερον δ' ἀνέρος.
Ac mox alio quodam rogante, cur ita diceret, quoniam, inquit, male canere citharœ dedit, cæterum bene canere uoce abnuit. Ita fermè Athenæus libro octauo.

Victoria non incruenta. II

Facit hoc tum corruptela iudicum, tum patronorum rapacitas, ut ferè litigantium utræq; partes plectantur, adeo ut non raro pœniteat etiam eum qui uicit litem. In hos igitur conuenit illud ex Iliados ρ.
Οὐ δ' οἱ γὰρ ἄναμωτί γ' ἐμάχοντο. id est,
Nec hi sine sanguine pugnam Miscebant.

Filius degenerans. III

In filium, qui à paterno degenerat instituto, siue qui non diu fruitur à patre relictis, sed excutitur à maiorum facultatibus, apposite torquebitur illud ex eodem libro,
Ἀλλ' ἐχθὸς γ' ἔντεσι πατρὸς ἐγάρη. id est,
At non consensit patrijs in filius armis.

Euentus præter expectationem. IIII

Quoties res multo secus euenit quàm uel fuerat instituta, uel probabilibus coniecturis euentura uidebatur, congruet illud ex eodem libro,
Ἀλλ' ἀάτ τε διὸς κρείσσων νόος ἠδὲ μέγιστος. id est,
Verum præpollet magni Iouis usq; uoluntas.
Pindarus in Pythijs hymno ultimo, τὸ δὲ μέρσιμόν τ' οὐ φέρουσιν, ἀλλ' ἴσαι χρόνος ὅτος, ὃς κεν τὺν ἀέλπτως βάλῃ, ἔμπα

ἐμπαλιν γνώμας τὸ μὲν δώσει, τὸ δ' ἔπω. id est, Quod enim in filis est, euitari non potest. Sed erit tempus hoc, quod aliquem desperatione iaculatum, præter opinionẽ, hoc quidem dabit, aliud uero nequaquam. Rursum Iliados π.

Ἀλλ' ἄιστε διὸς μέγαιραι νόος ἠδ' ἀνδρῶν. id est, Sed magis atq; hominum pollet Iouis usq; uoluntas.

Reprehensio cogitationis. V

Cum ipsi reprehendimus animi nostri consilium, aut cogitationem parum honestam, aut parum utilem, locus fuerit ex Iliados ϱ.

Ἀλλά τίπτε σὺν τάδε φίλα διελέξατο θυμός; id est, Sed mihi cur animus, secum hæc in pectore uersat?

Idem alijs item locis repetitur.

Præbere uiros. VI

Ad fortiter agendum, ferendum'ue adhortabimur hoc carmine ex eodem Iliados ϱ. quanquam idem aliàs subinde repetitur,

Ἄνδρας δὲ φίλοι, μνήσασθε δὲ θούριδος ἀλκῆς. id est, Eia estote uiri, ualidæq; expromite uires.

Re opitulandum non uerbis. VII

Cùm re opus est, nihil prosunt uerba, ueluti si quis egeat pecuniarijs suppetijs, quorsum attineat huic aures explere dictis? Rursum in consultationibus, in iudicijs, rationibus agendum est, non ui. Ad id faciat Homericum illud ex Iliados π.

Ἐν γὰ χρεὼ τέλ& βολέμεν, ἐπίουρ δ' ἠὲ βαλεῖν. id est, Verba in consilio, ualet in certamine robur.

Corrupta iudicia. VIII

In eos qui corrupte iudicant, aut suffragium ferunt, non ad Reipub. commodum, sed ad priuatum commodum respicientes: siue qui per tyrannidem leges opprimunt, competet illud ex eodem libro,

Οἱ βίῃ ἐν ἀγορῇ σκολιὰς κείνασι θέμιστας,
Ἐκ δ' δίκην ἐλάσσωσι, θεῶν ὄπιν οὐκ ἀλεγοντες. id est,
Qui per uim in populi coetu communia iura
Deprauant, ac iustitiam depellere tentant
Nil ueriti uocem diuûm.

Apta prouincia. IX

In eum, qui prouinciam suscipit, suis aptam uiribus, abstinens à negotio, cui sit impar, ueluti si quis episcopatum accipiat, summum pontificium recuset, conueniet illud ex eodem lib.

Εἶλετο ἄλκιμα δῶρα τά οἱ πάλαμφιν ἀρήρει,
Ἔγχ& δ' ἐχ ἕλετ' οἷον ἀμύμων& ἄλαλητο. id est,
Quæ manibus quadrent, ingentes corripit hastas
Quaslibet, ast hastam solam non sumit Achillis.

De Patroclo dictum, qui cum Achillis armis esset indutus, ab hasta tamen abstinebat, quòd ea grauior esset, quàm ut quisquam Græcorum regere posset præter unum Achillem: Quod idem in Odyssea de arcu Vlyssis finxit Homerus.

Pudor & metus. X

Cum abstinetur à re quapiam, quòd ea tum inhonesta facta uideatur, tum uero minime tuta, locũ habet illud ex Iliados ο.

Ἰσχε γὰ αἰδὼς, μὴ δέος. i. Nã pudor atq; metus netuit.

De conglobata acie dictum, quæ ne sese diduceret, partim pudor obstabat, partim metus: Pudorem autem ingens addere calcar ad fortiter agendum, indicat in eodem lib. cum ait,

Αἰδομένων δ' ἀνδρῶν πλίονες σθὰ μὲ πίφανται. id est, Plures sunt salui atq; eadunt hic, quis pudor adsit.

Qui obticescit. XI

In eum qui metu attonitus, aut stupefactus admiratione tacet, aut cui non est quod respondeat, quadrabit illud ex Iliados ϱ.

Δὼ δέ μιν ἀμφασίη ἐπίουρ λάβε. id est, Illum corripuit stupor, atq; insuetia linguæ.

Mors omnibus communis. XII

Qui dicet omnibus ex æquo moriendum, nec ullis uiribus arceri fati necessitatem, citabit illud ex Iliados σ.

Οὐ γὰ δὴ βίη Ἡρακλῆ& φύγε κῆρα. id est, Nec uis Herculea fatum euitauit acerbum.

Alius alijs in rebus præstantior. XIII

Qui dicet alium alia dote præcellere, accommodabit quod in eodem libro dictum est de Polydamante & Hectore,

Ἀλλ' ὁ μὲν ἂρ μύθοισιν, ὁ δ' ἔγχεϊ πολλὸν ἐνίκα. id est, Hic dictis, hasta longe præstantior ille.

Eandem sententiam fusius explicat Iliados υ. Polydamas loquens Hectori,

Ἕκτορ ἀμήχανός ἐσσι παρὲκ θεσπεσίοισι βουλὰς,
Οὕνεκα τοι πόρε δῶκε θεὸς πολεμήια ἔργα,
Τὼνεκα τῇ βουλῇ ἐθέλεις περὶ πάντα μετ' ἄλλους;
Ἀλλ' ἔπος ὧδε μάλα δύνησαι αὐτὸς ἐλέσθαι.
Ἄλλῳ μὲν γὰ ἔδωκε θεὸς πολεμήια ἔργα,
Ἄλλῳ δ' ὀρχηστὺν, ἑτέρῳ κίθαριν καὶ ἀοιδήν,
Ἄλλῳ δ' ἐν φρεσὶ θῆκε νόον ἐυφρονα Ζεὺς Ἐυβουλον. i.
Hector non potis es desflectere pectora dictis.
An quia dij donant factis præcellere belli,
Vis in concilio reliquos præcedere sensu?
At non cuncta potes unus simul omnia ferre.
Quippe deus dedit huic uirtute excellere belli,
Huic laudem choreæ, citharam illi, & carmina blanda,
Rursum alij mentem præclaram in pectore magnus
Iuppiter inseruit.

In periculoso negotio non est dormitandum. XIIII

Vbi monebimus in re ardua non esse cessandum, congruet quod subinde repetitur apud Homerum Iliados π.

Ὀλίγη δ' ἀνάπαυσις πολέμοιο. id est, Exigua est interspiratio belli.

Poterit trahi uel ad litem forensem, uel ad simile negotium odiosum & laboris plenum.

Mens læua. XV

Frequenter hominum mens Leua est, & pessima pro optimis sequuntur, optima pro pessimis repudiant. Ad hanc sententiam facit illud ex Iliados σ.

Ἕκτορι γὰ τόδε πάντα κακὰ μητιόωνι,
Πολυδάμαντι δ' οὔ τις, ὃς ἐσθλὰ νοήσεται οὐδὲ βουλεύσει. i.
Consilium Hectorem laudabat inutile quisq;,
Nemo Polydamantis, at hic dabat utile solus.

Verbis pugnas, non re. XVI

Facile est conuicijs alter cari, uerum re uincere difficile. Ad eam sententiam quadrabit illud ex Iliados τ. dictum ab Aenea congressuro cum Achille.

Ἐπεὶ σάφα οἶδα καὶ αὐτὸς,
Ἢ μὲν κερτομίας ἦ δ' αἶσυλα μυθήσασθαι. id est,
Siquidem noui probe & ipse
Et petere probris inimicaq; dicere dicta.

Paulopost repetit copiosius eandem sententiam:

Ἐῤῥεῖ γὰ ἀμφοτέροισι ἐνὶ στήθεσσι μυθήσασθαι
Πολλὰ μάλ', ἐοῖ ἔπι μῆνις ἑκατόγλυ& ἄχθος ἀροῖσθε.
Χρειὼ γλῶσσ' ἔσχι βροτῶ πολλὲς δ' ἔνι μῦθοι,
Παντοῖοι, ἐπίουρ γὰ πολὺς νόμ& ἔνθα κ' ἔνθα.
Οἷσπερ κ' ἤπιος ἔπ&, τοῖσι δ' ὐπακούσαις. id est,
Ambobus siquidem probra dicere plurima promptũ est,
Quorum onus haud portet centum ualẽs obsita remis.
Est hominum quia lingua uolubilis, omnigeniq;
Insunt sermones, mariq; & pascua diuûm,
Hinc atq; hinc, multæq; uices. sed qualia uerba
Dices, talia reddentur tibi dicta uicissim.

Ne quid mouere uerborum strepitu. XVII

Qui monebit aliquem, ne seuis uerbis, ac minis deterreatur, quo minus experiatur, accommodabit illud ex eodem libro,

ab Apolline dictum Aeneæ,

Ἀλλ' ἴθυν φέρε χαλκὸν ἀτειρέα, μή σε πάμπαν
Λοιγαλέοις ἐπέεσιν ἀποτρεπέτω νηλὲς ἀφαὴς. id est,
Quin rigido ferro, magis obuius ito, nec unquam
Te seuus dictis deterreat ille minisq;.

Cibo opus duraturis in labore. XVIII

Iturri bellum, ne omnino ieiuni sint, ne uiribus destituantur. Id trahi poterit ad studium literarum, ad exercitium pietatis, atque alia complura. Ad id congruent uersus Homerici ex Iliados T.

Οὐ γάρ πω πρόπαν ἦμαρ ὑπὲρ ἠέλιον καταδύντα
Ἄμεμφω σίτοιο καὶ οἴνοιο ἆσται μάχεσθαι,
Εἰ πόρ γὰρ μεθύω γε μεθυσκάνει πολεμίζειν,
Ἀλλά τε λάθεη τ' ἴσχει βαρυάσσαι, πόλλε κιχάνει
Δίψα τε καὶ λιμός, βλάβεσθαι δέ τε γόνατ' ἰόντι.
Ὃς δέ κ' ἄνηρ οἴνοιο πορὼν ἀπέχηται, ἢ ἔδηται
Ἀνδράσι λυσιμελέεσσι ταμὴν ἐν μέσσῳ ἐόλπως
Θερσαλίου νῦ οἱ ἄτερ γε μεσηγὺ πόλεμόν γε
Πεζὴν πάμπαν, πεζὴν πᾶσαν δήωσαν ἀϋτμένοιο. id est,
Nam quis ad occasum usq; ualebit solis ab ortu
Impastus iugi durans confligere pugna?
Pectore enim quamuis sit prompto ad belligerandum
Sensim membra grauant tamen, ac sitis atra, famesq;
Corripiunt, genuaq; labant tendentia in hostem.
Rursus erit qui xenq; satur, uinoq;, ciboq;,
Is demum potuit confligere perdius hosti.
Huic animus uiget usq; ferox, neq; membra laborant
Huic prius, ac uictor bello summouerit omnes.

Omnibus armis præsidijsq; destitutus. XIX

Hominem inermem & omnibus destitutum præsidijs indicabimus hoc uersu, qui est Iliados φ.

Τύμνῳ θ' ἅτερ κόρυθός τε καὶ ἀσπίδος θ' ἕλχω ἔγχος τε.
Et clypeo simul & galea nudatus, & hasta.

Frustra habet qui non utitur. XX

Si quem increpare uoles, quòd ingenio, diuitijs, literis non utatur, cum habeat, conuenient illud ex eodem Iliad. φ.

Τίνι τόξον ἔχας ἀνεμώλιον αὖτως. id est,
Cur frustra tibi iam gestatur inutilis arcus?

In fugitiuum. XXI

Vbi quis impotenti animi cupiditate ad rem quampiam instigatur, præcipue parum honestam, uel magis si quis turpiter fugiat, in hunc quadrabit, si dixeris,

Τέτρηχ' ὑπωπάμενος ἄγχι. id est,
Hunc cynamyia rapit.

Sic enim in eodem libro Iuno de Marte è prælio fugiente,

Καί θ' αὖθ' ὑπωπάμενος ἄγχι βοᾶσθαι λάθε χαλκῷ. id est,
Pestiferum Martem rursum exagitat Cynamyia. id est, musca canina.

Cum dijs non pugnandum. XXII

Qui monebit non esse pugnandum cum genio, cum superis, cum magnis principibus quos Hebræorum etiam literæ uocant deos, usurpabit illud ex eodem libro,

Θεοὶ δέ τε φέρτεροι ἀνδρῶν. id est,
Verum homines dijs inferiores.

De θεομαχίῃ diximus alibi. Pindarus Pythijs hymno 2. sententiam sic extulit, Χρὴ γὰρ θεὸν ἐν κελεύθῳ. id est, Oportet aduersus Deum non contendere.

Autor omnium & fons. XXIII

Cùm indicare uolemus primũ omnium autorẽ, unde ceu capite proficiscantur omnia, maxima pariter & minima: Veluti si quis dicat superbiam omnium malorum parentem, fidem omnium uirtutum fontem. Homerũ omnis poëseos patrem, non inconcinniter accommodabitur illud ex eodem libro de Oceano dictum,

Ἐξ ἓ περ πάντες ποταμοὶ καὶ πᾶσα θάλασσα
Καὶ πᾶσαι κρῆναι καὶ φρείατα μακρὰ ῥέουσιν. id est,
Ex quo uno freta cuncta fluunt & flumina cuncta,
Et cuncti manant fontes q;, lacusq; profundi.

Prorsus ignotus. XXIIII

In hominem quem nobis mirum in modum ignotum uideri uolumus, per iocum torquebitur illud ex eodem lib. atq; aliàs apud Homerum frequens, ueluti Odysseæ α & ξ.

Τίς πόθεν εἰς ἀνδρῶν, πόθι τοι πόλις ἠδὲ τοκῆες; i.
Dic quis, & unde uenis, tibi ubi patria atq; parentes?

Cognatum est illi, Albus an ater sis, nescio. Poterit & ad rem applicari: ueluti si dicamus aliquem omnis philosophiæ imperitum, in librum philosophicum incidisse:

Τίς πόθεν εἰς ἀνδρῶν, πόθι βίβλοι τοι πόλις ἠδὲ τοκῆες;

Quoad uixero. XXV

Quod in uita perpetuum nobis futurum intelligi uolemus, indicare licebit Homerico carmine, quod est in Iliados χ.

-Ὄφρ' ἂν ἔγωγε
Ζωὸς μετέω καὶ μοι φίλα γόνατ' ὀρώρῃ. i. Donec
Viuos inter agam, genibus dum fulciar hisce.

Hoc imitatus Maro:

Dum memor ipse mei, dum spiritus hos regat artus.

Gloriosum & apud posteros. XXVI

Cum facinus significabimus, cuius famam & posteritas celebratura uidetur, quadrabit illud ex eodem libro,

Ἀλλὰ μέγα ῥέξας τι καὶ ὀψιγόνοισι πυθέσθαι. id est,
Imo factinus insigne peregit
Ipsa etiam quod posteritas exaudiat.

Vindicta tarda, sed grauis. XXVII

Vbi qui diu multa patrauit impune, tandem in extremum malum adducitur, semel'que dependit superiora flagitia, congruet illud ex eodem libro,

Νῦν δ' ἀθρόα πάντ' ἀποτίσεις. id est,
Nunc cuncta lues semel adglomerata.

Verba sunt Achillis ad Hectorem.

Anceps euentus rei. XXVIII

Cùm anceps rei discrimen significamus, & incertum utrò uergat uictoria, congruet illud ex eodem libro,

Καὶ τότε δὴ χρυσέα πάλαι ἔτειναν τάλαντα. id est,
Tum pater auratas librabat utring; bilances.

Idem est Iliados χ.

Magna de re disceptatur. XXIX

Cùm ingens certamen indicabimus, nec leuia aut ludicra peti præmia, quadrabit illud ex eodem libro,

Ἐπεὶ οὐκ ἰδρίῳ ἀέθλε βοάων Ἀρνύσθην. id est,
Neq; enim illis uictima siue Bucula capitabatur.

Dictum est de Achille & Hectore de uita decertantibus. Vsurpatur à Luciano in Eunucho, cum rident philosophos turpiter apud iudices de salario contendentes. Carmen integrum sic habet,

-Ἐπεὶ οὐχ ἰδρίῳ ἀέθλε βοάων
Ἀρνύσθην, ἅτε ποσσὶν ἀέθλια γυμνῆσαι ἀνδρῶν.
Ἀλλὰ περὶ ψυχῆς θεσπεσίου Ἕκτορος ἱπποδάμοιο. id est,
Neq; enim illis uictima, siue
Bucula capitabatur, quippe hæc præmia cursus,
Verum de uita currebant Hectoris.

Vergilius uertit Aeneidos libro 12.

Neq; enim leuia aut ludicra petuntur
Præmia, sed Turni de uita & sanguine certant.

Omissis nugis experiamur. XXX

Qui conuicijs omissis iubebit ipsa re periculum fieri, uter uincat, aut uincatur, non intempestiuiter accommodauerit illud ex eodem libro,

Βέλτερον αὖτ' ἤδη ξυνελαυνέμεν ὄφρα τάχιστα
Εἰδομεν ὁππότερον νῶϊν ὀλύμπιος εὖχος ὀρέξῃ. id est,
Sed

Sed præſtet pugnam committere cominus, ut mox
Viri Iuppiter eſſe uelit laudẽq́, decusq́, Perſpicuũ fiat.

Metus infamiæ. XXXI

Cùm dicemus nos hominum de nobis opinione rumoribus'que commoueri quo minus mutemus conſilium, conueniet illud ex eodem libro, præterea Iliados ϛ. quod frequenter uſurpat M. Tullius in Epiſtolis ad Atticum:

Αἰδέομαι Τρῶας καὶ Τρῳάδας ἑλκεσιπέπλους. id eſt,
Troianos ac Troianas, uereorq́; pudetq́;

Verba ſunt Hectoris pudore nolentis in urbẽ recipere ſeſe, ne quis opprobraret illi imputaretq́; Troianorũ interitum.

Aliam ætatem alia decent. XXXII

Qui iam aliam ætatem ſignificabit, nec idem decere canum, quod iuuenem aliquando decuit, uſurpabit illud ex eodem libro, quanquam & aliàs iteratum:

Ἀλλ' ὅτε δὴ πόλιόν τε κάρη πόλιός τε γένειον. id eſt,
Verum ubi iam, canumq́; caput, incanaq́; menta.

Quod alijs uitio uertas, ipſe ne feceris. XXXIII

Quod damnaturus ſis in alijs, in te ne admiſeris. Ad id faciet illud Iliados Υ.

Καὶ δ' ἄλλῳ νεμεσᾶτον ὅς τις τοιοῦτά γε ῥέζοι. id eſt,
Imò adeo ſi quiſquam alius patrare pararet
Tale aliquid, damnaretis utiq́; daretis.

Aut ipſe fuiſti, aut tui ſimillimus. XXXIIII

Siquando per iocum indicabimus eundem aliquem fuiſſe, qui tamen ſe fuiſſe eat inficias, ueluti ſi quem incuſes, quòd inter bibones compotauerit, is'que ſeſe neget fuiſſe, uerum alium quempiam: non illepide detorſeris illud ex eodem lib. quod de Patrocli ſpectro dixit Homerus:

Πάντ' αὖ ταῦτ' ἐμὲ γεθόν τε καὶ εἶμα τὰ καλ' ἐνεῖμα,
Καὶ φωνῇ καὶ τοῖα πρὸς χροὶ εἵματα ἕσσο. id eſt,
Cuncta ipſi ſimilis, uocemq́; oculosq́; decoros,
Corporis atq; modum, & talem geſtabat amictum.

Audiens non audit. XXXV

Sunt quidam qui ſi quid parum placet, id ſcire diſſimulant, ueluti cum negant ſibi redditas literas, quibus commoneſiant officij ſui: quod tamen malint effugere, quàm præſtare, in hos quadrabit illud ex Iliados Υ.

Ὡς ὃν ἄϊστ' ἐόντος. id eſt, Diſſimulans audiſſe.

De Antilocho dictum, qui Menelaum reuocantem à curſu, cum audiret, perinde tamen quaſi non audiſſet, ita celerius etiam curre bat:

Ἀντίλοχος δ' ἔτι καὶ πολὺ μᾶλλον ἤλασε,
Κῶπῃ ἰδὼν πατρὸς χωρὶς ὡς ἄϊστ' ἐόντος. id eſt,
Quinetiam curſum Antilochus magis accelerabat
Inſtigans ſtimulis, audireq́; diſſimulabat.

Ex habitu bonum uirum præ ſe fert. XXXVI

Qui dicet ex ipſa oris figura uideri probum hominem, citabit illud ex Odyſſeæ primo:

Οὐ μὲν γάρ τι κακῷ ἐπ ὄπα ἰῶπα ἔοικε. id eſt,
Ex ſpecie minime improbus ipſa Eſſe uidebatur.

M. Tullius in Verrem libro 8. Is erat Apronius, qui ut ipſe non ſolum uita, ſed etiam corpore atque ore ſignificat, immenſa aliqua uorago eſt, aut gurges uitiorum turpitudinumq́; omnium.

Abſit clamor in colloquio, aut luſit. XXXVII

Qui iubebit in conuiuio colloquio'ue temperari à uociferatione, accommodabit illud ex eodem libro,

Νῦν μὴ θορύβῳ τρηπώμεθα, μή τ' ὀπὸς ἔστω. i.
Nunc hilares cœnemus, & omnis clamor abeſto.

Grata nouitas. XXXVIII

Si quando dices nuperrima quæq́, uulgo maxime placere, non intempeſtiuum fuerit illud ex eodem libro,

Τὴν γὰρ ἀοιδὴν μᾶλλον ὠπυίαθεσ' ἀνθρωποι,
Ἥ τις ἀκουόντεσσι νεωτάτη ἀμφιπέλληται. id eſt,
Cantio enim hæc hominum longe eſt celeberrima uulgò
Et gratiſſima, quæ nuperrima uenit in aures.

Accinit huic Pind. Olymp. hym. 9.

Αἴνῃ δὲ παλαιὸν μὴ οἶνον, ἀνθέα δ' ὕμνων νεοτέρων. i.
Lauda uinum uetus, ſed nouorum hymnorum flores.

Sentiens gratiores eſſe hymnos, qui res nuper geſtas celebrant quàm qui priſca tractant. Pleraq; commendat nouitas, potiſſimum apud imperitos. Contrà in ſcriptis antiquitas cõciliat gratiam, nouitas inuidiã: unde Flaccus in Epiſt.

Indignor quicquam reprehendi, non quia craſſe
Compoſitum, illepide'ue putetur, ſed quia nuper.

Ac cæteris fermè in rebus fauor nouitatis, ſuperiorum obliterat gratiam. Vnde Dauid epiſcopus Traiectenſis, patre prognatus Philippo Burgundionum duce, huius qui nuper defunctus eſt proauo materno, uir doctus & cordatus, ſuadentibus quibuſdam, ut propter ætatem ingratiſcentem pateretur adiungi ſibi deſignatum epiſcopum, ait ſeſe diu Antonij exemplo commoueri, quo minus id facere uellet. Nam hunc negligi cœpiſſe ſimul atq; ſucceſſiſſet Rochus recentior diuus. Simile faſtidium eſt humani ingenij in his quæ nobis ad manum ſunt. Miramur enim exotica, cum interdum domi habeamus meliora. Id potiſſimum uſu uenit in medicis: noſtros faſtidimus, licet eruditos, beluam è longinqua barbarie profectam ſuſpicimus. Itidem pharmacopolæ magno emunt herbas è longinquo aduectas, cum interdum meliores naſcantur in horto uicini. Id eleganter notauit Alexis apud Athenæum libro 3.

Ἐρῶμεν ἀλλοτρίων, παροροῶμεν συγγενῶν. id eſt,
Alienum amamus, proximum contemnimus.

Mulier pudica ne ſola ſit uſquam. XXXIX

Cùm admonebimus non conuenire, ut pudica mulier ſola, citraq́; teſtes cum uiris colloquatur, uſui fuerit illud apud Homerum ſæpenumero de Penelope:

Οὐκ οἴη, ἅμα τῇγε νὴ ἀμφίπολοι δύ' ἕποντο. id eſt,
Haud ſola, aſt illam famulæ binæ comitatæ.

Fatale uitæ tempus exactum. XL

In decrepitos, quorum ætas iam exacta uidebitur, quadrabit ex eodem libro,

Νήπιοι, οἳ νῦν βοῦς ὑπόδριον καὶ μηλοβοτῆρα. id eſt.
Dementes, ut qui ſacros tibi maxime Phœbe
Aſumpſere boues. Nam per ſolis boues, annos fatales, ut opinor, innuit poëta.

Non luctu, ſed remedio opus in malis. XLI

In malis non lamentis, ſed auxilijs utendum. Ad id conuenict illud ex Iliados ω. quanquam alijs item iteratum locis:

Οὐ γάρ τις πρῆξις πέλεται κρυεροῖο γόοιο. id eſt,
Quippe nihil miſeri fletus lamenta'ue proſunt.

Adhuc aliquis deus reſpicit nos. XLII

Cùm in rebus uehementer afflictis, negabimus nos prorſus abieciſſe animum, uerum eſſe ſpei nonnihil, conueniet illud quod in eodem libro dicitur à Priamo:

Ἀλλ' ἔτι τις καὶ ἐμεῖο θεῶν ὑπόδρα πιέσσῃ χεῖρα. id eſt,
Numen adhuc aliquod dextram mi obtendit amicum.

Mors optima rapit, deterrima relinquit. XLIII

Optima mors eripit é medio, relinquit deterrima. Proinde uidemus quoſdam prorſus inutiles Tithoniam ætatem uiuere,

pauciſſimos egregio præditos ingenio, ad ſenectæ limen peruenire. In hanc ſententiam quadrat illud ex eodem libro:

Τὸν μὲν ἀπώλεσ' ἄρης, τὰ δ' ἀλίγχια πάντα λέλαϛται,
Ψύχαί τ' ὀρχηϛαί τε χοροῖϛυπίνησιν ἄειϛοι,
Ἀρνῶν τ' ἠδ' ἐρίφων ὠδίδμιοι ἀρπαλίμοῖϛ. id eſt,
Suſtulit hos Mauors, reliqua at mala probra relicta
Mendaces ſaltatores, primiq; choreis
Ducendis, agnis, atq; hœdis diripiendis Strenui.

Celebre eſt illud Maronis,

Optima quæq; dies miſeris mortalibus æui
Prima fugit, ſubeunt morbi &c.

Concinit & Theocritus in Epitaphio Bionis,

Τᾶις νύμφαισιν ἔδοξεν ἀεὶ τὸ βάϐαχον ἄϐαιν,
Τοῖϛ δ' ἐγὼ ὲ φθονέοιμι, τὸ γὰ μέλ & ὲ καλὸν ἀοιδά. i.
Sic uiſum eſt nymphis, ſemper canit improba rana,
Huic neq; ego inuideo, nec enim bona carmina cantat.

Domi manendum. XLIIII

Inutile diutius abeſſe domo, relictis poſſeſſionibus. In eam ſententiam quadrabit illud ex Odyſſeæ Γ.

Καὶ σὺ φίλ & ,μὴ δηθὰ δόμων ἄπο τῆλ' ἐλάλησο,
Κτήματά τε προλιπὼν, αἴθ' ὅδε σ' ἐν σοῖϛι δόμοιϛι. i.
Tu quoq; amice domo diuturnus abeſſe cauto
Rebus item̃q; uiris intra tua tecta relictis. Itẽ Heſiodus,
Οἶκοι βιλτέρην ἄνεμ, ἢπὶ βλαβερὴν τὸ βίῳφι. id eſt,
Eſſe domi præſtat, quia damnoſum foris eſſe.

Refertur ex Euripide carmen hoc:

Μακάρι & ὅστις ἔσω χώρ οἴκοι μένοι,
Ἐμ γῆ δ' ὁ φόβ & ἢ πάλιν ναυϛολλίαϛ. id eſt,
Beatus is qui in proſperis manet domi,
Nam ſarcina ſolo quæ tenetur, denuo
Poteſt ſalo committi.

A' ſacris abſtinendæ manus. XLV

Vulgo quoque creditum eſt, fatum inſtare ei qui ſacris rebus, ac Deo dicatis manus iniecerit: aut qui pios homines, aut certe fungentes ſacris miniſterijs oppugnarit: ueluti pontificem Romanum, epiſcopos, abbates, etiam ſi parum fuerint pijs moribus. Id propemodum iam olim dictum eſt ab Homero Iliados P.

Ὅπ πόρ' ἀνὴρ ἐθέλῃ πρὸϛ δαίμονα φωτὶ μάχεϛθαι.
Ὅμ τε θεὸϛ τιμᾷ, τάχα οἱ μέγα πῆμα πυλίσθη. id eſt,
Cum diuo certare uiro ſimul atq; cupit quis,
Cuiq; Deus bene uult, malum huic breui imminet ingens.

Turpis iactantia. XLVI

Non eſt generoſi animi iactare ſeſe de his, quæ fortiter, aut feliciter fecit. Super hoc ita Menelaus eodem in libro:

Οὐ μὲν καλὸν ὑπερβίον ἀυχέεϛθαι. id eſt,
Haud ſanè pulchrum ſeſe iactare ſuperbe.

Prior occupat. XLVII

Vbi quis lucrum celeritate præripuit cuipiam, conueniet illud ex Iliados Χ.

Μήτιϛ πῶϛ ἔτ & ἔροιτο βαλὼν, ὅ δὲ δεύτερ & ἔλθοι. i.
Ne quis præriperet iaculans, laudemq; decuiq;,
Atq; ita ferior ipſe ueniret, iamiq; ſecundum.

Dictum de Achille, qui reliquis Achiuis innuit, nequis iaculum mitteret in Hectorem, quo ſibi gloriam totam ſeruaret.

Sacra celerius abſoluenda. XLVIII

In rebus diuinis attentum eſſe conuenit magis, quàm diuturnum, ne uileſcant aſſiduitate, contra quorundam morem ſacerdotum, qui nimium immorantur ſacro, precibuſq; quas uocant horarias. Ad id torqueri poterit illud ex Odyſſeæ Γ.

-ϗδε ἕοικε
Δαῖτα θεῶν ἐν δαιτὶ θαμὰ μέλπεϑαι, ἀλλὰ νέεϑαι. id eſt,
Neq; par eſt In diuorum epulo ſediſſe diutius, imo
Surgere matura decet.

Nec iij quidem à morte liberant. XLIX

Nemo tam charus ſupernis, ut illorum fauore mortem euitarit. Huic ſententiæ ſuffragabitur Homericum ex eodem libro teſtimonium:

Ἀλλ' ἤτοι θάνατόν γε μὲν οὐδολίον ὀδὲ θεοίπερ,
Καὶ φίλῳ ἀνδρὶ δυνήϑεντ' ἀλαλκέμεν, ὁππότε κεν δὴ
Μοῖρ' ὀλοὴ καθέλῃσι ταναήλεγέ & θανάτοιο. id eſt,
At lucro mortem communiter omnibus æquam
A' dilecto homine, neq; dij depellere poſſunt,
Quem funeſta dies fati iamiam urget acerbi.

Deus undecunq; iuuat, ſi modo propitius. L

Deus ubique præſens adeſt, ſi faueat: neque refert ubi gentium agas illo propitio. Ad hanc ſententiam accommodes licebit ex eodem libro:

Ῥέα θεὸς κ' ἐθέλῳ γε καὶ ὀψὲ δώρατο σαῶσαι. id eſt,
Si libeat ſeruare procul quoq; numina poſſint.

De lauticijs. LI

De cibis prælautis quadrabit illud eodem Odyſſeæ Γ.

Οἷά τε δῖα θέμιϛι διοτρεφέϊ βαϛιλῆϊ. id eſt,
Qualia purpurei comedunt opſonia reges.

Venuſtius fiet, ſi trahetur ad orationem ſupra modum elegantem, quaſi dignam deorum auribus.

Concordia. LII

In abſolutam concordiam, omniumq; rerum conſenſum, conuenit illud ex eodem libro:

Οὐδέ ποτ' ἐν ἀγορῇ δίχ' ἐβάζομεν, ἀλλ' ἐνὶ βουλῇ,
Αλλ' ἕνα θυμὸν ἔχοντε νόῳ καὶ ἐπίφρονι βουλῇ. id eſt,
Haud unquam neq; concio nos, neq; curia dictis
Audiuit pugnare, animo ſed ſemper eodem,
Et ſentire eadem atq; eadem decernere uidit.
Verba ſunt Neſtoris de ſe, deq; Vlyſſe.

Fatum immutabile. LIII

Diuina decreta non commutantur, humanæ leges pro tempore uariantur, quemadmodum & mores & uoluntates. Ad id congruet illud ex eodem libro:

Οὐ γάρ τ' αἴσυλα θεῶν ξύνηϛιν νόϑ & ἀλέν τοῖϛιν. id eſt,
Non etenim diuûm mens uertitur aſtricolarum.

Sine ope diuina nihil ualemus. LIIII

Manca eſt omnis mortalium induſtria, omniſq; conatus, niſi fauor aſſpiret diuinus. Ad id accommodare licebit Homericum illud ex eodem libro:

Πάντες ὑ θεῶν χάϱιτο' ἄνθρωποι. id eſt,
Mortalis diuûm auxilium deſiderat omnis.

Induſtriam adiuuat deus. LV

In aggrediendo negotio, quædam humana ratione prouidentur, quædam fortunæ commoditas, ipſaq; res ſuppeditat. Id eſt apud Homerum, cum aliàs aliquoties, tum hoc quem modo cimuimus libro:

Τελέμαχ' ἄλλα μὲν αὐτὸϛ ὑνὶ φρεσὶ σῇϛι νοήσεις,
Ἀλλὰ ὲ καὶ δαίμων ὧδε πεπνύσϑαι. id eſt,
Hæc partim ipſe tuo perpendens pectore tecum,
Partim diuûm aliquis tibi ſuggeret.

Fauſtus exitus. LVI

Cum ſignificabimus rem quam inſtituimus bene ceſſuram, ceu deo quopiam auſpice, quadrabit illud ex Odyſſeæ β.

Θάρσει μᾶ ἔτι νῦν ὅτι ὧδε θεὸϛ ἴδρυϑε βουλή. id eſt,
Fide, hoc conſilium non eſt ſine numine nutrix.

Ætate prudentiores reddimur. LVII

Si quando negabimus nobis eadem probari iam natu grandioribus, quæ quondam ob ætatis inſcitiam arriſerunt, ſed uſu rerum auctam prudentiam, congruet illud ex eodem libro:

Ἐγὼ δ' ἔτι νήπι & ἦα.

Νῦν δ' ὅτε δὴ μέγας ἁμὶ, καὶ ἄλλων μῦθον ἀκούων
Πυνθάνομαι, καὶ δή μοι ἀέξεται ἔνδοθι θυμός. id est,
Eram adhuc puer, ast ubi iam sum
Grandior, & reddit me aliorum oratio doctum,
Ipseq; grandescit mi animus.
Dicitur ad procos à Telemacho.

Ociosus esto. LVIII

Si quem iubebimus animo ocioso esse, tantum curare cuticulam, negotium aliis curæ futurum, accommodabimus illud ex eodem libro, Μήτε τοι ἄλλο

Ἐν φθεάρτι κακὸν μελέτω ἔργον τε ἔπος τε,
Ἀλλά μάλ' ἐυθύμεν καὶ τινύμεν ὡς τὸ πάροσπερ.i.
Tute caueto
Aut dicti, aut facti cruciet tua pectora cura,
Quin tranquillus, eadq;, bibaq; ita ut ante solebas.

Haud perficiet. LIX

Qui dicet negotium, quod aliquis instituit, haud quaquam perfectum iri, uerbis Homericis id dicat licebit:

Τελεῖν δ' ὁδὸν ἔπος τόνδε τάνυσεν. id est,
Verum hancce uiam haud perfecerit unquam.

Cedendum multitudini. LX

Qui suadebit non esse pugnandũ uni cum multis, & ubiq; multitudini morigerandum adducet illud ex eodem libro:

Ἀλλανεμ ἀῦτ' ἀσκηθέα νόστμον ἐπλεσσεν,
Εἰ πλόνεσαι μάχοιτο. id est,
Accerset mox ipse sibi crudelia fata,
Si multis pugnare uelit.

Idem proci paulo superius: Αργαλεὸν δ'
Ἀνδράσι καὶ πλεόνεσσι μαχήσασθαι πόρὶ εἶσι. id est,
Cum pluribus ardua res est
Depugnare uiris inter conuiuia solos.

Vanæ coniecturæ. LXI

In eos qui de euentu negotij solent augurari, competit illud ex eodem libro:

Ὄρνιθες ἢ κτε πολλοὶ ὑπ' αὐγὰς ἠελίοιο
Φαινῶσ', ἢ κτε πάντες ἰηλίσιμοι. id est,
Aſt permulta auium uersatur in æthere turba.
Quarum non quæuis portendere idonea fatum.

Certum prospicio. LXII

Qui se negabit temere, male secus ue de exitu rei cuiuspiã sentire, sed certis adductum argumentis, & pluribus experimentis obseruasse, accommodabit illud ex eodem libro:

Οὐ γὰρ ἀπάρτι & μαντήσομαι, ἀλλὰ εὖ ἀλίτης. id est,
Nam nec; inexpertus iam diuinuero, uerum
Egregie callens.

Deus ulciscetur. LXIII

Cum significabimus nobis in præsentia deesse facultatem depellendi, uerum optare, ut superi puniant aliquando, usui fuerit illud ex eodem libro:

Ἐγὼ δὲ θεὸς ἰκδήβόσομαι ἀλλ' ἐόντας,
Ἄλυε πολλ ζεὺς δῶσι παλίντιλα ἔργα γενέσθ. id est,
Aſt equidem immortaleis implorauero diuos,
Si fors Iuppiter ipse uices aliquando reponat.

In tempore cauenda pœna mali. LXIIII

Quoties admonebimus, ut multo ante occurratur malo, prius quàm oppreſſerit nos: aut cessandum à peccãdo prius quàm ingruat diuina uindicta, usui fuerit illud ex eodem libro:

Ἀλλὰ πολὺ φθῆν
Φραζώμεσθ' ἅσκερ καζαπαύσομεν. id est,
Verum nos multo ante modum finẽq; uelimus Ponere.
Verba uatis minantis procis Vlyßis reditum.

Domesticum malum. LXV

Ad significandum priuatum, ac domesticum malum, quod ad alios nihil attinet, conueniet illud ex eodem libro:

Ἄλλ' ἐμὸν αὖτ' κρῆ & ὅμοι κακὸν ἔμπεσεν οἴκῳ.
Porrò malum noſtras quod in ædes incidit, unum
Ad me pertinet.

M. Tullius in actione in Verrem 5. domesticum ac uernaculum crimen appellat, quod intra parietes admiſſum nondum peruenit in publicum rumorem.

Senum prudentia. LXVI

In senem plurimarum rerũ usu peritum, quiq; multa meminerit superioribus acta seculis, quadraueriit illud ex eod. libro:

Παλαιά τε πολλά τε εἰδώς. id est,
Qui antiquaq;, multaq; norat.

Premenda occasio. LXVII

Qui significabit modis omnibus instandũ esse, nec obmittẽdã è manib. semel oblatã occasionẽ, accõmodabit illud ex Odyſ. δ.

Ὑμεῖς δ' ἀσφήλως ἔχεμεν μᾶλλόν τε θύζειν. id est,
Vos premite, & uinctis magis arcte ſtringite captum.

Quod quidem detorquere licebit ad id, cũ dicemus, impetus animi, hoc magis ac magis esse coërcendos rationis moderamine, quo magis efferuescunt, & ad malum sollicitant.

Omnibus neruis. LXVIII

Cùm iuuemus in negotio quopiam omneis expromendas uires, omneis neruos intendẽdos, conueniet illud ex eodẽ loco:

Καί τότ' ἔπειθ' ὑμῖν μελέτω κάρτ & τε βίητε. id est,
Dein uobis curæ sunto, uires q;, uigor q;.

Adsimili specie Pindarus dixit Olymp. 10.

Τίς δὴ πόδοιν ἔλαχε ζέφανον,
Χέρεσι ποσί τε καὶ ἅρμασιν ἀγώνιον. id est,
Quis tamen assequutus desiderabilem coronam manibus pedibusq; & curribus.

Hic locus addẽdus erat prouerbio Manibus pedibusq;, sed illæ paginæ iam exierãt manus meas. M. Tull. lib. in Verr. 5.

Attẽdite iudices, omnibus enim neruis mihi cõtendendũ est.

Cum principe non contendendum. LXIX

Qui significabit arduum, principẽ à priuato superari: aut difficillimum uincere naturã, usurpabit illud ex eodem libro:

Ἀργαλέ & γάρ τ' ἔστ θεὸς βροτῷ ἀνδρὶ δαμῆναι.i.
Ardua res homini mortali uincere numen.

Ingens discrimen. LXX

Ingẽs interuallũ, ueluti si quis sentiat plurimũ interesse inter pecuniæ studiũ & sapientiã, hoc uersu licebit significare ex. c. li.

Τόσσον ἀνὴρ ὅσσον τε παῆμεῖσιν γλαφυρὴ νηὸς
Ἴππους, ἢ λιγὺς ἔρ & ὠὺς πνέησιν ὄπισθεν. id est,
Tantum aberat, quantum cursu ratis acta diurno
Conficiat spatij, quam prouehat aura secunda.

Aperte, simpliciterq; loqui. LXXI

Simpliciter & aperte dicturos nos, citraq; ambages, significabimus hoc carmine, quod est in eodem libro: ὃκ ἄρ ἔγωγε

Ἄλλα παρὲξ ἔπομαι παρακλιδὸν, ὃσ' ἀπατήσω.i.
Non fucis te dißimulans decepero fictis.

Rerum omnium uicissitudo. LXXII

Variæ fortunæ uices, & nunc læta contingunt unicuiq; nunc tristia. Ad eam sententiam applicabitur illud ex eodem libro:

Ἀτάρ θεὸς ἄλλοτ' ἐπ' ἄλλῳ,
Ζεὺς ἀγαθόν τι κακόν τε διδοῖ. id est,
Nunc huic, nunc Iuppiter illi
Nunc læta immittit, nunc tristia.

Festiuus sermo. LXXIII

Vbi quis in cõuiuio sermonẽ inducit, admodũ hilarẽ ac festiuũ, qui discutiat omnẽ tristitiã, cõuenit illud ex eodem lib. quod Homerus finxit de Helena pharmaciũ immittẽte in cõuiuarũ cyathos, quod omnium anteactorum induceret obliuionem:

Αὐτίκ' ἄρ' ἐς οἶνον βάλε φάρμακον ὕνθεϊ ἔπινον
Νηπενθὲς τ' ἄχολόν τε κακῶν ἐπίληθον ἁπάντων.i.
In uinum immiſit mox pharmacon, unde biberunt,
Luctuq;, biliq;, maliq; obliuia cuncti.

Huius meminit Plinius lib. 25. Nobile, inquit, illud obliuionẽ triſtitiæ ueniãq; adferens, & ab Helena utiq; omnibus mortalibus propinãdum. Dioſcorides lib. 4. refert herbam ἄλυπον, quæ inferne ſumpta atræ bili medeatur: Vnde & nomẽ inditum uidetur, quaſi dolore carens, quẽadmodum νεπενθὲς & ἀδιλυφον, quòd luctum ac ſtitim pellant.

Qui nocere poteſt, & idem proſeſſe. LXXIIII

In medicos imperitos, qui non raro uenenum pro remedio miniſtrant, quadrabit illud ex eodẽ lib. quod uſurpabit in Pſeudomante Lucianus, ſtatq; pluribus apud Homerum locis:

φάρμακα, πολλὰ μὲν ἐσθλὰ μεμιγμένα, πολλὰ δὲ λυγρά. id eſt,
Pharmaca miſta, ſalubria multa, ac noxia multa.

Idem quadrabit in hominem & bonis & malis inſtructum artibus, qui uel iuuare poſſit, ſi uelit, uel lædere.

Aſſeuerantius dicere. LXXV

Audacius quippiam & aſſeuerantius dicturi, quod nobis tamẽ ita uideatur, adducemus illum eodem ex lib. uerſum, quo Helena utitur de Telemacho:

Ψεύσομαι, οὐ ἔτυμον ὄψῃ, κέλεται δέ μεθυμός. id eſt,
Mentiar, aut uerum dicam, mens attamen ipſa
Imperat ut dicam. Idem carmen extat Iliados K.

Arripienda quæ offeruntur. LXXVI

Solennis eſt, multusq; locus iteratus uerſiculus hic:

Οἱ δ' ἐπ' ὀνείαθ' ἑτοῖμα προκείμενα χεῖρας ἴαλλον. i.
Quiſq; ſibi appoſitis, ſi quid foret utile, promptas
Admouere manus.

Quem torquere licebit in tutores, qui rem nacti pupillorum manus iniiciunt, interq; ſe partiti ſibi uindicant. Aut in ſimile hominum genus, inuadentium & inuolantium aliena.

Principum fauor neceſſarius. LXXVII

Vbi quis inuitis principibus conatur extricare ſeſe è malo quopiam: aut lite à qua non poſſit explicari, niſi adiutus illorum fauc. æ, cõueniet illud ex eodem lib. dictum in Aiacẽ Oileũ,

Φῇ ῥ' ἀέκοντι θεῶν φυγέειν μέγα λαῖτμα θαλάσσης. i.
Iactabat ſeſe ſpatioſi ex æquoris altis
Emerſurum undis, inuito numine diuûm.

Negotium non aptum. LXXVIII

Qui recuſat munus, aut prouinciam ſibi parum accommodã: aut qui negabit accerſere uelle ſeſe quempiam, ad id muneris, ac quod gerendum idoneus non uideatur, uſurpabit illud ex eodem libro:

Ἵππους δ' οὐκ ἰθάκῃδε γε ἄξομαι. id eſt,
Cæterum equos Ithacam non duxero.

Verba ſunt Telemachi recuſantis equos, quos Menelaus offerebat dono, quòd Ithacenſis inſula nõ eſſet opportuna alendis equis, quippe petricoſa, minimeq; paſcuis apta.

Obteſtatio ueterum meritorum. LXXIX

Cùm obteſtabimur per memoriam ueterum officiorum, conueniet illud ex eodẽ libro, quanquã & aliàs apud hunc poëtã:

Ἤ βοός ἢ ὄϊος τοι ἐμῆς ἐνὶ μέλδεται ἴνις
Νῦν μοι μνῆσαι. id eſt,
Si aut bouis aut ouis incendi tibi pinguia membra,
Horum nunc memor eſto.

Sunt autem uerba Cyclopes precantis numen, ut memor ſacrificiorum & nidoris, quo ſæpenumero paſtum eſt, nunc uicißim opituletur.

Conuiua non conuiua. LXXX

In eum, qui accumbit quidem in conuiuio, uerum ſpectator dum taxat eorum, quæ apponuntur, nam hoc pacto quidam ſordide magnifici conuiuas ſuos tractant, quadrabit quod in eodem dictum eſt de Penelope:

Κεῖτ' ἀρ' ἄσιτος, ἄπαστος, ἀδαὴς, ἀδὲ τοπῆτος. i.
Inconcinnatus & impaſtus potuq; ciboq; Accubuit.

Vndecunq; lucrum captant. LXXXI

In aduocatos, in calumniatores, in malos medicos, qui captant undecunq;, ſi quis incidit in caſſes, quem poßint expilare, congruet illud, quod in eodem eſt libro:

Αἰεὶ γὰρ πόρον ἀλώμενοι ἰχθυάασκον
Γραμπτοῖς ἀγκίστροισι, ἔπειρε δὲ γαστέρα λιμός. id eſt,
Semper enim quaqua patet inſula, piſcibus hamo
Inſidiabantur, uentrem fames enecat atra.

Ingratitudo ulſgi. LXXXII

Qui ſignificabit ſibi moleſtam ingratitudinem, quod intelligat ſuperiorum officiorum nullam haberi rationẽ, non inconcinniter uſurpauerit illud ex Odyſſ. 8. quod idẽ eſt & alijs locis:

Μήτις ἔτι πρόφρων ἀγανὸς κἀμείλιχος ἔστω,
Σκηπτοῦχός τε βασιλεὺς, μηδὲ φρεσὶν ἤσιμα εἰδὼς
Ἀλλ' ἀεὶ χαλεπὸς τ' ἔην, καὶ ἀσύλα ῥέζοι. id eſt,
Poſthac ne placidus ſit quiſquam, ne'ue benignus,
Nec mitis, iuſtiq; tenax rex ſcepitiger unquam,
Sed ſemper ferus eſto, & ſemper iniqua patrato.

Munerum corruptela. LXXXIII

In eum qui rem auro, donisq; aggreditur, non inſtituitur torſeris illud ex eodem libro dictum de Mercurio ſumente caduceum:

Εἵλετο δὲ ῥάβδον τῇ τ' ἀνθρώπων ὄμματα θέλγει,
Ὧν ἐθέλει τοὺς δ' αὖτε καὶ ὑπνώοντας ἐγείρει. id eſt,
Corripuit uirgam, qua mulcet lumina ſomno,
Quorumcunque uelit, ſoluit quoq; lumina ſomno.

Quadrabit enim pulchre in munera, quod de uirga Mercuriali dictum eſt, quibus uelut expergeſiunt iudices, antea ceu dormitantes, & rurſum infeſti placantur, ut in cauſa uelut obdormiſcant, conniueantq;. Ariſtoph. in Concionatricibus, ait deos quoq; capi donis, coq; manibus ſtare ſupinis,

Ὅταν γὰρ εὐχώμεθα δώσειν τ' ἀγαθὰ
Ἔχωμεν ἐκτείνοντα τὴν χεῖρ' ὑπτίαν
Ὡς ὥς τι δώσοντ' ἀλλ' ὅπως τι λήψεται. id eſt,
Nam cum precamur largiantur ut bona,
Manum ſupinam porrigentes ſtant, uelut
Nihil daturi, ſed recepturi magis.

Interpres admonet, ſtatuas deorum olim ferè ſupinis manibus fingi ſolere. Supinam autem appellat repandam, uelut ad excipiendum compoſitam.

Principes inter ſe noti. LXXXIIII

Qui dicet mutuam principum, aut creditorum inter ipſos eſſe notitiam: etiam ſi diuerſas longeq; diſſitas habitent regiones, uſurpare poterit illud ex eodem libro:

Οὐ γάρ τ' ἀγνῶτες θεοὶ ἀλλήλοισι πέλονται
Ἀθάνατοι, δοὶ ἔστις ἀπόπροθι δώματα ναίει. id eſt,
Non ignoti inter ſe ſunt dij morte carentes,
Quanquam ſemoti diuerſa in ſede morentur.

Torqueri poterit & in ſatrapas iſtos, qui tametſi belligerari uidentur, magnoq; rerum tumultu conflictari, tamen ipſi clanculum inter ſe colludunt: hoc tantum agentes, ut ſuam uterq; plebem exhauriat, & imminuta reip. autoritate, ſuam conſtabiliant tyrannidem.

Periculum ne temere ſubeas. LXXXV

Nemo longam nauigationem ſuſcipit animi cauſa, ſed adactus graui quapiam neceßitate: aut nemo diuturnũ, grauemq; laborem capeßit temere. Ad id congruet illud ex eodem lib.

Τίς δ' ἂρ ἑκὼν πόντου λιαδρόμοι ἀλμυρὸν ὕδωρ. i.
Quis tantum falſi laticis percurreret ultro,

Fatum ineuitabile. LXXXVI

Quod fatis decretum eſt, id nemini licet euitare. Ad eam ſententiam faciet illud ex eodem libro,

Ἀλλὰ μάλ' ὔπως ἔστι διὸς νόος ἀγχιόχοιο,
Οὔτε παρεξελθεῖν ἄλλον θεὸν, οὐδ' ἀλιῶσαι. id eſt,

At

At mentem Iouis haud ullis rationibus unquam
Diuorum quenquam uitare aut fallere fas est.

Fatis adactus. LXXXVII

In eum qui non ſponte, ſed caſu, uelutiq; fatis impellentibus, in aliquod uitæ genus incidit, congruet illud ex eodem libro,

Τὸν δ' ἄρα λαῖτ' ἄνεμός τε φέρων καὶ κῦμα κέλευσε.
Aſt hunc huc uentusq; ferens atq; appulit unda.

Male coniugati. LXXXVIII

In eum, qui coniugio iunctus eſt cum ea, quam nõ amet uiciſſim ex animo: quamuis ob uoluptatem uxoriam ameˉtur, non inſcite torquebitur illud ex eodem libro,

Ἀλλ' ἤτοι νύκτας μὲν ἰαύεσκεν σὺν ἀνάγκῃ,
Ἐν σταθμοῖσι γλαφυροῖσι παρ' ὀκριόεσσαν ἐέλδωρ,
Ἡμαῖα δ' ἐν τεύχεσσι καὶ ἱππείοισι καθίζων,
Λάκρυσί τε ζοιχῆτε καὶ ἄλγεσι θυμὸν ὀρέχθων.i.
Sed nolens licet ac ui, cum illa nocte cubabat
Nolens cum cupiente ſub antris conditus atris.
Verum perdius in ſcopulis ac littore ſedit,
Excrucians animum lachrymis, curis genituſq;.

Si deus uoluerit. LXXXIX

De re futura, cuius exitus pendeat à dei fauore: nam etiã uulgò dicunt ominis cauſa, ſi deus uoluerit: atq; ita nos loqui Iacobus apoſtolus docet: id Homerico uerſu licebit explicare, ſi quando iocabimur apud eruditos:

Αἴκε θεός γ' ἐθέλῃσι τοί οὐρανὸν εὐρὺν ἔχουσιν. id eſt,
Dijs ita ſi iuſum fuerit, quos geſtat olympus.

Suadeo, quod ipſe facturus eſſem. XC

Cùm alteri damus conſilium, quo non grauemur ipſi uti in ſimili cauſa, conueniet illud Calypſus ex eodem libro.

Ἀλλά τοι μὲν νόον καὶ φράσομαι, ὅσ' ἂν ἐμοίπερ
Αὐτῇ μηδομένῳ, ὅτε μοι χρεὼ τώσσον ἵκοιτο. id eſt,
Sentio, ſuadeboq; tibi, quibus haud grauer uti
Ipſa mihi ſimilis ſi quando occurreret uſus,

Malorum aſſuetudo. XCI

Qui malis aſſueuit, ac permulta tulit, cõmodius fert & aliud, ſi quod inciderit infortunium. Ad id conueniet illud eodem ex libro ſub perſona Vlyſſis:

Ἤδη γὰρ μάλα πολλ' ἔπαθον καὶ πολλὰ μόγησα
Κύμασι καὶ πολέμῳ, μετὰ καὶ τόδε τοῖσι γενέσθω.i.
Iam tuli & ante mali multum, multumq; laborum
Fluctibus & bellis, age & hoc acceſſerit illis.

Fortuna reddit inſolentes. XCII

In eum, qui poſtea quàm fortuna ſcitiõr aſſiduſit, animos item effert, & paulo confidentius gerit ſeſe, quadrabit illud ex eodem libro:

Γηθόσυνος δ' ἴαχε πάντας· ἰᾶτο δὲ καὶ ὀδυνάων. id eſt,
Lætatus uentis pandebat uela ſecundis.

Moderator negotij. XCIII

Carmen, quod ibidem proxime conſequitur, conueniet in eum, qui prudentia & autoritate ſua negotiũ aliquod moderatur.

Αὐτὰρ ὁ πηδαλίῳ ἰθυνέμεν τεχνήσατο. id eſt,
Ille ratem clauo ſcite docteq; regebat.

Tacite ſtomachari. XCIIII

In eum qui ſecum indignatur quadrabit illud eodem libro:

Ὀδὺ' ἐχάσσατο κηρόθι μᾶλλον. id eſt,
Illi cor magis atq; magis ſuccenditur ira.

De Nepturno dictum, indigne ferente, quòd Vlyſſes proſpere nauigaret.

Qui conturbat omnia. XCV

In eum qui maximas undiq; ciet turbas, apte detorquebitur illud ex eodem libro:

Πάσας δ' ὀρόθυνεν ἀέλλας. Παντοίην ἀνέμων. id eſt,
Omneis omnigenum ille procellas Ventorum ciet.

Non abijcit animum. XCVI

De eo, qui ne afflictiſſimis quidem in rebus ſpem, aut conſilium abijcit: quemadmodum apud Maronem Latinus, rerumq; ſe liquit habenas, ſed de recipiendo ſe utenq; cogitat, appoſite dicetur, quod inibi dictum eſt de Vlyſſe:

Ἀλλ' ἀεὶ ὥς σχεδίης ἐπελήθετο πορφυρέοιο πόδ.i.
Ac neq; ſic licet afflictus obliuiſcitur Naui gij.

Malis mala ſuccedunt. XCVII

In eum, qui uarijs exercetur incommoditatibus fortunæ, nunc morbo, nunc rapinis, nunc alijs atq; alijs malis, conueniet illud ex eodem libro:

Ἄλλοτε μὲν τε νότῳ βορέῃ προβάλεσκε φέρεσθαι,
Ἄλλοτε δ' αὖτ' εὖρῳ ζεφύρῳ ἔξασκε διώκειν. id eſt,
Tradebat notus hunc borcæ quandoq; uehendum,
Nunc rurſum zephyro iactandum tradidit eurus.

Auſonius in Epigrammate eleganter dixit, Catenatos labores, quòd negotium ex negotio ſcritur. Cui contrarium eſt quod ait Pindarus Olymp. 8. ἐσθλὰ δ' ἐπ' ἐσθλοῖς ἔργα δίδωσιν ἀέθλων. Optat ut Iuppiter uelit illi beneficta beneficijs cumulare.

Hoſpitis habenda cura. XCVIII

Qui dicet hoſpitum habendam eſſe rationem, uſurpabit illud ex eodem libro:

Αἰδοῖός τ' ξεῖνός τε θεοῖσι
Ἀνδρῶν ὅς τις ἵκηται ἀλώμενος· ὥπασε δ' ἐγὼ τιμήν.i.
Nam diuis reuerendus & immortalibus ille eſt
Quicunq; appulerit multis erroribus actus Nũc uti ego.

Diuitiæ non ſemper optimis contingunt. XCIX

Qui dicet opes non ſemper cordatiſſimis, ſed pro fortunæ arbitrio, nunc huic, nunc illi contingere, citabit illud ex Odyſſ. Z.

Ζεὺς αὐτὸς νέμει ὄλβον ὀλύμπιος ἀνθρώποισι,
Ἐσθλοῖς ἠδὲ κακοῖσιν, ὅπως ἐθέλῃσιν ἑκάστῳ. id eſt,
Iuppiter cmetitur opes mortalibus ipſe.
Sic uiſum ut fuerit, cuicunq;, bono'ue malo'ue.

Dicuntur à Nauſica, ad Vlyſſem mendicantem: nec illum ob inopiam habet deſpectui, quæ fortunæ ſit imputanda, non homini, ſi is modo fuerit alioqui cordatus.

Munus exiguum, ſed opportunum. C

Cùm munus indicamus, pretio quidem perpuſillum, ſed tamen accipienti pro tempore gratiſſimum, ueluti ſi quis panẽ porrigat de uia periclitanti, citabimus illud ex eodem lib.

Δόσις δ' ὀλίγη τε φίλη τε. id eſt,
Exiguum munus, gratum tamen. Idem carmẽ extat in ξ.

CHILIADIS TERTIAE CENTVRIA X

Quòd tranſgreſſus &c. I

INTER philoſophos uix aliũ reperias, qui religioſius inſtituerit adoleſcentiã quàm Pythagoras, unde & ſuperſtitionis nonnihil admiſcuit, quòd rudis ætas, quemadmodũ & indocta multitudo, nudis & apertis philoſophiæ præceptis regi non queat. Huic nimirũ pertinebat carnium interdictus eſus, holerum cõmendatio, & quinquennis ἐχεμυθία. poſtremo Symbolorum uelut oracula quædam, prius ediſcenda quàm intelligerentur. Ab huius inſtitutis quædam æmulati uidentur qui nunc ſolo titulo ferè monachi ſunt. Ac minimũ quidem peccant qui uentrẽ ac linguã habẽt caſtigatã, eumẽ quoniã uix hominis eſt cauere, nec ubi labatur, proximũ eſt, ut à ſe quiſq; ſubinde geſtorũ rationẽ exigat, & ſi quid erratũ eſt corrigat, ſi quid cũ officio faciũ, in eo perſeueret, atq; in melius proficiat. Huius ſalutiferi præcepti ceu Symbolũ quoddã tradidit carmẽ, cuius autoris incertũ, nã apud Homerũ nõ reperio, quo delectatus uidetur

& Plutar

& Plutarchus,nam ne hoc quidem uiro quicquam ſanctius inter philoſopho. ethnicos.Carmen autem ſic habet,

Πῇ παρέβω;τί δ' ἔρεξα;τί μοι ἀκὸν ἂν ἐτελέσθη;
Lapſus ubi quid feci,aut officij quid omiſſum eſt?

Omnis autem humanæ uitæ lapſus conſiſtit in tribus, aut cũ ſecus facimus quàm oportet, hoc eſt plus minus'ue quàm decet, huic errori reſpondet illud, πῇ παρέβω; aut facimus quod omiſſum oportuit, cui reſpondet illa particula, Τί δ' ἔρεξα;aut omittimus quod factũ oportuit. Ad hoc pertinet extrema particula,τί μοι ἀκὸν ἂν ἐτελέσθη; Qui filium aut uxorem peccantem lenius admonet quàm fat eſt,aut aſperius obiurgat,reſipiſcens merito dicet, πῇ παρέβω; Qui filio præcipit parum honeſta dicet τί δ' ἔρεξα;Qui peccãtem diſſimulat, quem expediret admonere , dicet illud , Τί μοι ἀκὸν ἂν ἐτελέσθη; Pythagoras igitur ſolitus eſt admonere adoleſcentes , ut quoties domum ingrederentur , hunc uerſiculum ſuo cum animo uerſarent. Ea cogitatio ſollicitos reddebat adoleſcentes , ut ſi quid fortè deliquiſſent , aut ſi quid uitij contraxiſſent ex hominum conuictu , id in poſterũ corrigerent,cauerentq;.Eam ſententiam latius ac fuſius explicuit quiſquis ſcripſit carmen De uiro bono , quod fertur inter appendices operum Vergilianorum,

Non prius in dulcem declinat lumina ſomnum,
Omnia quàm longi reputauerit acta diei.
Quò prætergreſſus? quid geſtum in tempore, quid non?
Cur iſti facto decus abfuit?aut ratio illi?

Hæc docuerunt à Chriſto alienti , quid oportet facere Chriſtianos? Vtinam ſaltem ſacerdotes ac monachi, cũ à prolixis ſplendidiúſq; cõuiuijs ingrediũtur cubiculũ, dicant apud ſeſe.

Πῇ παρέβω;τί δ' ἔρεξα;τί μοι ἀκὸν ἂν ἐτελέσθη;

Deum immortalem quàm multa nobis ſuccurrerent , & pudenda,& pœnitenda?

Suo quiſq; ſtudio gaudet. II

Qui dicet alijs ſtudijs alios teneri,& unumquemq; ſuo uictitare queſtu,proferet illud ex eodem libro:

Οὐ γὰ φαίηκεσι μέλει ἰὸς ἰδὲ φαρέτρη,
Ἀλλ' ἱστοὶ καὶ ἐρετμὰ νεὸμηκέα τῆες ἔασιν. id eſt,
Nam Phæacibus haud cordi iacula,atq; pharetra,
Sed remi,tabuliſq; ratis compactilis æquis.

Affine illi : Tractant fabrilia fabri. Pindarus in Pythijs hymno 10.καὶ γὰ ἑτέροισιν ἑτέρων ἔρως ἔκπιξε φρήνας,Alijs aliarum rerum amor pupugit mentem.

Demittere ſeſe ad aliorum mediocritatem. III

Vbi quis moderatur data opera uires ſuas , ad aliorum mediocritatem. Veluti ſi quis præceptor tradat auditoribus , non quantum ipſe docere poſſet,ſed quantum illi capere, conueniet illud ex eodem libro,de Nauſica ſic habenis moderante curſum mularum,ut pediſequæ,& Vlyſſes,pedibus conſequi poſſent.

Ἡ δ' ἀμαλ' ὀρθὰ κέλευθα δίωκε, λαὸν δ' ἐπόλεττο θεὸς,
Ἀμφίπολοί τ' ὀδυσῆα τε,πόσιν ἐκδαέντα μάλιστα.
Hæc ita lora regens,pedes ut comes iret Vlyſſes,
Tum comitum quoq; turba,modo rationeq; certa
Inſtigat ſcutica.

Mihi curæ erit hoc negotium. IIII

Cùm admonebimus quempiam ut omne negotium in nos reijciat ipſe ſecurus,nobis rem curæ futuram, conueniet illud ex Odyſſeæ H.

Ἀλλ' ἴθι σιγῇ,τοῖον, ἐγὼ δ' ὁδὸν ἡγεμονεύσω. id eſt,
Quin tacitum procede,uiæ huius ego fuero dux.

Animus præſens. V

Animi præſentia utilis ubiq; , propterea quod timiditas , uel à cõſcientia, uel ab animi paruitate uideatur proficiſci. Huic ſententiæ ſuffragatur Homericum illud ex eodem libro.

Θαρσαλέῳ γὰ ἀνὴρ ἐν πᾶσιν ἀμείνων
Ἔργοισι τελέθει,καὶ ποθεν ἀλλοθεν ἐλθοι. id eſt,
Omnibus in rebus potior uir fortis & audax,
Sit licet hoſpes & è longinquis uenerit oris.

Ad hunc modũ Pallas hortatur Vlyſſem,ne quid trepidet ingreſſurus Alcinoi domũ. Huic congruit illud quod alibi dictum eſt,fortes fortuna adiuuat.T.Liuius lib.ab urbe condita 9.Sed euentus docuit fortes fortunam adiuuare.

Locupletum reditus. VI

In locupletes,quibus alius ex alio ſuccedit reditus, accommodabitur illud ex eodem libro de pomarijs Alcinoi dictum:

Οὐδὲ ὀδρύσι ἐπετήσιον ἀλλὰ μάλ' αἰεὶ
Ζεφυρίη τεθνάσσι,τὰ μὲν φέρει,ἄλλα δὲ θάλλει,
Ὄγχνη ἐπ' ὄγχνῃ γηράσκει,μῆλον δ' ἐπὶ μήλῳ,
Αὐτὰρ ἐπὶ σταφυλῇ σταφυλὴ σῦκον δ' ἐπὶ σύκῳ.id eſt,
Nec ſingulos æſtas renouatur in annos,
Sed ſtans perpetuo zephyrus ſpiramine fœtus
Hos producit,& hos demittit ab arbore mutes,
Et pyra adulta pyris ſuccedunt,malaq; malis,
A' fico ficus,atq; uua ſeneſcit ab uua.

Ineuitabile fatum. VII

Quod homini fatis decretum eſt,id ueniet. In hanc ſententiam Homerus eodem libro.

Ἐνθα δ' ἔπειτα
Πέσσεται,ὅτε οἱ αἶσα καταπλῶῖῆς τε βαρεῖαι
Γενομένῳ νίσαιτο λίνῳ,ὅ τέμιε τῖνε μίτῳ. id eſt,
Poſt,illic accidet illi
Quod fatum parcæq; graues in ſtamine nerunt
Naſcenti tum, cum matris promergeret aluo.

Quanquam hunc locum de fatis oportebit loco diuexat adhibere. Veluti ſi quis filiũ longius aliquo ſtudij cauſa emandans,negaret ſibi curæ futurum,quid illic agat,ſed id deo ſe fortunæq; committere.

Aliud cura. VIII

Cùm negabis eſſe cauſam,cur aliquis aut dubitet, aut ſollicitus ſit, exempto ſcrupulo accommodabitur illud ex eodẽ libro,

Ἀλκίνοε ἀλλοῖ τοι μελέτω φρεσίν. id eſt,
Alcinoe cures aliud.

Item Terentius, Atqui iam repperi,aliud cura.

Moleſtus interpellator uenter. IX

Venter improbus interpellator, non ſinit unquam quempiam obliuiſci ſui.Id ad egeſtatem torqueri poterit , quæ mortales ad omnia, tum facienda, tum ferenda ſolet compellere. Sic autem Vlyſſes in eodem libro,

Οὐ γάρ τι συγγρῇδῃ γαστρὶ κυβερνήτερον ἄλλο
Ἔπλετο,ἥτ' ἐκέλευσεν ἐῢ μνήσασθαι ἀνάγκης,
Καὶ μάλα τηρόμυον καὶ ἐπὶ φρεσὶ θῦμὸν ἔχοντα. i.
Non eſt improbior res altera uentre moleſto,
Quippe uel inuitum meminiſſe ſui iubet,& ſi
Valde animo crucieris,& angat pectora mœror.

Vulgus ſuſpicax. X

Suſpitioſum uulgus , & pleraq; malam in partem interpretatur.Homerus in eodem libro,

Δύσζηλοι γάρ τ' ἐμμὲν ἐπὶ χθονὶ φῦλ' ἀνθρώπων.i.
Quippe homines pleriq; ſumus malè ſuſpitioſi.

Nemo cogendus officij cauſa. XI

Nullus hoſpes retinendus aduerſum animi ſententiam,& inuitus: Nemo cogendus,ut cuiuſquam utatur beneficio, ſi nolit. Ad hanc ſententiam accommodabitur illud ex eodem libro,

Εἰ δ' ἐθέλοι τε μένοις,ἐλέαιρε δέ' ἔτις ἔνδοθεν. id eſt,
Si manere ſponte,inuitum nemo retinebit.

Dicitur ad Vlyſſem ab Alcinoo Phæacum tyranno.

Malum bono penſatum. XII

Quoties natura dotem aliquam egregiam largitur, uerum eadem eam aliquo uitio penſat: aut cum quis beneficium ſuum aliquo

aliquo utiliat maleficio: quadrabit illud ex Odyſſeæ Θ. de Demodoco muſico dictum,

Τὸν μὲν ἔπειτ' ἐφίλησε, δίδου δ' ἀγαθόν τε κακόν τε.
Ὀφθαλμῶν μὲν γὰρ ἄμερσε, δίδου δ' ἡδεῖαν ἀοιδήν. id eſt,
Hunc alios ultra dilexit muſa, deditq;
Atq; boni, atq; mali quiddam, Nam lumina ademit,
At dedit emulcere ſuaui pectora cantu.

Omni certaminis genere. XIII

Cum inuenus omni certaminis genere congreſſum eſſe, uelut ſi quis dicat, in omni diſciplina diſputatum acriter, conueniet illud ex eodem libro,

Πύξ τε παλαισοσύνῃ τε καὶ ἅλμασιν ἠδὲ πόδεσσιν. i.
Et pugnis, pedibusq; & ſaltibus, atq; palæſtra.

Item ubi quis oſtendit ſe nullum detrectare certamen, ſed ad quoduis ingenij experimẽtum paratum eſſe, conueniet illud ex eodem libro,

Δεῦρ' ἄγε πειρηθήτω ἐπὶ μοὶ χολώσατε λίην,
Ἢ πρίν γε θάλπει, ἢ καὶ ποσὶ ὄρνυμαι. id eſt,
Huc age, quandoquidem grauiter mihi concita mens eſt,
Qui uolet, experiatur, pugnis ſiue palæſtra,
Siue pedum curſu malit, nihil ipſe recuſo.

Longe uicit. XIIII

Qui ſentiet aliquem ita præcellere, ut periculum non ſit, ne quis illi præripiat palmam, conueniet illud ex eodem libro,

Σὺ δὲ θάρσει, τόν γε λέγ' ἄεθλον
Οὔτις φαίνηται τῶν γ' ἄξεται ὅσσ' ὑπόδρησαι. id eſt,
At tu fide animo, quando hoc certamine nullus
Phæacum, te nec æquabit, nec ſuperabit.

Antiquis debetur ueneratio. XV

Cum ſummis & inuictis, uel cum antiquis non eſt certandum, qui uelut extra aleam hominum poſiti uidẽtur, ſed his ultro cedendum: ueluti ſi quis neget ſeſe cum M. Tullio de eloquẽtia uelle conflictari, cum mediocribus non recuſare, uſurpabit quod eodem in loco dicitur ab Vlyſſe,

Ἀνδράσι δὲ πρὸ τέρεσι ὀιζυρῇσιν ἐπιθέλεαι,
Οὔθ' ἁπαλῇσι ἔτ' ἀνδρὸς οἰκαλιῇσι. id eſt,
Cum maioribus haud ſubeam certamina, uel cum
Herculea uirtute, uel Buryto Oechalienſi.

Flagitiorum turpis exitus. XVI

Cum res perperam inſtituta, male cedit, conueniet illud ex eodem libro, Οὐκ ἀρετῇ κακὰ ἔργα. id eſt,
Haud bene ſuccedunt ficta improba.
Dictum eſt de Martis adulterio deprehenſo.

Fidus amicus. XVII

Fidus amicus nõ eſt poſthabẽdus germano. Homerus in eod. lib.

Ἥτις τοι καὶ ἑταίρῳ ἀνὴρ κεχαρισμένα εἰδώς,
Ἐσθλὸς, ἐπεὶ ἢ μᾶλλον ἀνεψιοῦ ἐγγυάθι ναίων. id eſt,
Si quis forſan amicus ſit, gratuiq; bonuiq;,
Quandoquidem is non inferior uel fratre putandus.

Patria ſua cuiq; iucundiſsima. XVIII

Vnicuiq; ſua patria iucundiſsima, quæcunq; contigit. Homerus Odyſſeæ I.

Ὡς ἑτέρωθι γλύκιον ἢ πατρίδ' καὶ ἑτοκῆας
Γίγνεται. id eſt,
Vt nihil eſt patria propriiſ ue parentibus illi Dulcius.

Fuga tutior. XIX

Qui dicet tutius eſſe fuga uincere libidinem, quam contra pugnando, poterit accommodare, quod de Charybde dictum eſt Odyſſeæ M.

Οὐδέ τι τῆς ἄλκαρ, φυγέειν κάρτιστον ἀπ' αὐτῆς. id eſt,
Non eſt ulla medela, procul fugere optimum ab illa.

Alia committenda, alia celanda. XX

Non temere quiduis apud quemuis effutiendum, at nec familiaribus arcana omnia proferenda ſunt, uerum alia communicare conuenit cum amicis, aut uxoribus, alia celare. Ad hanc ſententiam quadrat illud ex Odyſſeæ Δ.

Ἀλλὰ τὸ μὲν φάσθαι, τὸ δὲ γ' εὖ κεκρυμμένον εἶναι. i.
Dicendum eſt aliud, contra eſt aliud reticendum.

Fœmina nihil peſtilentius. XXI

Nihil fœmina peſtilentius, hanc ſententiam eodem in libro ſic effert Homerus.

Οὐκ ἔστ' ἀνδρὸς ὅλου καὶ κυδροῦ ἄλλο γυναικὸς. id eſt,
Vſquequaque nihil improbius, mulierecq; petu.

Frequenter apud antiquos poëtas male audit mulierum genus. Quæ quidem & hodiernis temporibus ſtrenue dant operam, ne poëtæ planè uaniloqui fuiſſe uideantur.

Effœta ſenecta. XXII

Quod in Odyſſeæ Λ. dictum eſt de mortuis, id ad hominem ob longæuitatem, iam defectum uiribus, accommodare licebit, aut in eum, qui conſternetur animo,

Οὐ γάρ ἔτι σάρκας τε καὶ ὀστέα ἶνάς τ' ἔχουσιν. id eſt,
Nam iam non neruis carnes cõtẽtq; oſſa coherent.

Aegre, ſed tamen contigit. XXIII

In eos qui ægre quidem, ſed tamen aſſequuntur, quod optant, quadrabit illud ex eodem libro,

Ἀλλ' ἔτι μάν γε καὶ ὧς πανάποτμ' ὧδε χορεῦσι ἐοικότα. i.
Perueniet is adhuc, quanquam mala plurima paſſi.
Dicuntur ad Vlyſſem á Tireſia.

Cum amico non certandum æmulatione. XXIIII

Cum amico, & benemerito nõ eſt ſuſcipiendum certamen, ne quid obſcuretur amicitia propter æmulationem, huiuſmodi comitem contentionum: Id innuit Homerus in Odyſſeæ Θ. cũ Vlyſſes excipiat Laodamantem, quòd hoſpes eſſet,

Τίς ἄν μιν φιλέοντι μάχοιτο; id eſt,
Quis nanq; benigno cum hoſpite pugnet?

Locum etiam habuerit, ubi dicemus hoſpitis eſſe munus cedere ijs, apud quos diuerſatur, etiam ſi poſſit uincere. Nam inibi ſtatim ſubnectitur huiuſmodi ſententia,

Ἄφρων γὰρ ναίων γε καὶ ὑπερβασίῃσι πιθήσει ἀνὴρ,
Ὅστις ξεινοδόκῳ ἐριδαίνεται ἀντιβίοισιν. id eſt,
Vir ſiquidem uecors eſt ille, nec unius aſſis,
Quiſquis ad euentum certaminis euocet illum
Quem penes hoſpitio fruitur, tectoq; iuuatur.

Reijcientis culpam. XXV

Aduerſus eũ, qui mali ſui cauſam alio reijcit, ita ut uulgò iactitant, appoſite torquebitur illud ex Odyſſeæ Δ. dictum ab Elpenoris umbra, qui temulentus perierat apud Circen.

Ἀσὶ μὲ δαίμονος αἶσα κακὴ καὶ ἀβίοτος οἶνος. i.
Mi mala fata deum nocuerunt, uiſq; Lyæi.

Sic alibi Agamemnon diſſidij cauſam in Aten retorquet.

Voluptas fœda. XXVI

In uoluptatem inhoneſtam, aut ſcortum ad perniciem iuuenum omnibus inſtructum artibus, quadrabit illud ex Odyſſeæ K. dictum de Circe,

Ἥκερ ἅπαντας
Ἢ σῦς ἠὲ λύκους ποιήσεσκεν ἠὲ λέοντας. id eſt,
Siquidem omneis
Fecerit illa ſues ue lupos ue truces ue leones.

Aſpera uita, ſed ſalubris. XXVII

In uitæ rationẽ, duriuſculam quidẽ, ſed tamẽ ad rectum morũ inſtitutionẽ idoneã, cõueniet illud ex Odyſſ. I. dictũ de Ithaca,

Τραχεῖ' ἀλλ' ἀγαθὴ κουροτρόφος. id eſt,
Aſpera, ſed iuuenum nutrix bona.

Conſiliis ſimul & facto ualens. XXVIII

In hominem conſilio pariter ac uiribus excellentem, conueniet illud ex Odyſſeæ Ζ.

Οἷός θ' ἅμα ἔργον βῆσιν τε μέτα ἠδὲ μάχεσθαι. id eſt,
Is cuiuſmodi erat ſeu pugna, conſilio ue.

Non

Non possum non dicere. XXIX

Vbi quis negat se reticere posse, quod habet in animo, festiuiter accommodabit illud ex eodem libro:

Εὐξάμενός τι ἔπος θρέω, οὐδ' ἀνύσω ἅλιος. i.
Dicam equidem quiddam iactantius, urget enim me
Vinum amens.

Eodem in loco quantum possit vinum eleganter ostendit Vlysses. Ita enim consequitur,

Ὃς τ' ἐφίλησε πολύφρονά περ μάλ' ἀείσας
Καλὸν ἀπαλὸν γελάσας, καὶ τ' ὀρχήσασθαι ἀνώγει,
Καί τι ἔπος θρόησιν ὅπερ τ' ἀρρητον ἀμεινον. i.
Vinum quantumcunq; grauem atq; pudentem
Incitat in cantum, ac tenerum videre, chorosq;
Ducere compellit, nonnunquam quod tacuisse
Præstiterat referato effutit pectore dictum.

Perplexus. XXX

Qui se dicet in maximis uersari periculis, nec ullum affulgere subsidium, usurpabit illud ex eodem libro,

_Οὐ δέ τις ἄλλη
Φαίνετο γαίαων, ἀλλ' οὐρανὸς ἠδὲ θάλασσα. id est,
_Nec ulla apparuit ultra
Tellus, sed nobis cœlum undiq; & undiq; pontus.

Idem habetur in M.

Abhorrentis, ac detestantis. XXXI

Cum dicemus nos uehementer à uitio quopiam abhorrere, illud ex lib. eodem usurpare licebit.

Ἐχθρὸς γάρ μοι κεῖνος ὁμῶς Ἀΐδαο πύλῃσι. id est,
Is mihi iuxta inuisus, ut atri limina ditis. Id carmen extat in Iliados 3. sub persona Achillis. Hic ab Vlysse dicitur.

Sui dissimilis. XXXII

In sui dissimilem quadrabit illud ex Odysseæ N. quod de Pallade dixit Vlysses.

Σὲ γὰρ ἄντιον πάσσα ἴσκεις. id est,
Nunc alio, nunc rursum alio fis obuia uultu.

Idem mirè quadrabit in sapientiam, quæ uarijs inuolucris obtegitur apud priscos, & alia atq; alia specie proponitur, præsertim in diuinis literis, quæ tota fermè cõstat allegorijs.

Nihil ad rem. XXXIII

In eum, qui dixerit absurde quippiam, & alienum à re proposita, quadrabit illud ex eodem libro, quanquam idem alijs ali quot repetitur locis.

Νήπιε καὶ ἔοικε σὺ ξείνῳ ἠλίτυβας. id est,
Hospes stultus es, aut longinquis aduena ab oris
Nuper ades.

Quod adest, boni consule. XXXIIII

Qui admonebit oportere boni consulere, quicquid à fortuna conceditur, usurpabit illud ex Odysseæ Ξ.

Ἔσθιε δαιμόνιε ξείνων καὶ τέρπεο τῶνδε,
Οἷα πάρεστι. θεὸς δὲ τὸ μὲν δώσει τοδ' ἢ ἐάσει,
Ὅττι κεν ὦι θυμῷ ἐθέλῃ. δύναται γὰρ ἅπαντα. id est,
Hospes fume cibum, & quorum data copia, lætum his
Pasce animum, nam fors dabit hæc, rursum illa negabit
Vtcunq; est animo lubitum, valet omnia quippe.

His uerbis Eumæus subulcus Vlyssem inuitat, ut cibos uiles & rusticanos qualescunq; essent boni consuleret. Transfertur ad omnem hominis uitam, quoties admonebimus, ut quemcunq; statum fors dederit, in eo lete tranquille q; uiuamus. Apud Athenæum lib. 10. refertur hic senarius,

Ἐπὶ τοῖς παροῦσι τὸν βίον διάπλεκε. id est,
Quæ præsto sunt in hisce uitam nectito.

Isocrates in oratione De pace, φέρειν τοῖς παροῦσιν, ait plerisq; hominibus esse difficillimum, & hinc est quod bellum malunt quàm pacem.

Officium ne collocaris in inuitũ. XXXV

Instar iniuriæ fuerit, si quis officium collocet in inuitum. In eam sententiam Homerus Odyss. O.

Ἶσον τοι κακὸν ἠδ' ὅτε τ' ἂκ ἐθέλοντα νέεσθαι
Ξεῖνον ἐποτρύνῃ, καὶ ὅς τ' ἀνιήμενον κατέρυκε.
Χρὴ ξεῖνον παρέοντα φιλεῖν, ἐθέλοντα δὲ πέμπειν. i.
Iuxta peccat uterq;, uel is cui extruditur hospes
Inuitus, uel qui remoratur abire uolentem.
Hospes donec adesse uolet tractare benigne
Conuenit, emittendum ubi discedere quæret.

Bona spes ostensa. XXXVI

Cum bona quæpiam spes affulget alicunde, perficiendi quod proposuimus, conueniet illud ex eodem libro:

Ὣς ἄρα οἱ ἀπόφθι ἐπικλάσατο δεξιὸς ὄρνις. id est,
Sic fato felix à dextris aduolat ales.

Arrogantia non ferenda. XXXVII

In eos, qui intoleranda sunt arrogantia, non inscite torquebitur illud ex eodem libro ab Eumæo dictum in procos.

Τῶν ὕβρις τε βίητε σιδηρεον οὐρανὸν ἵκει. id est,
Horum uisq; animusq; ferox, contingit olympum.

Idem in P. dicitur ab Vlysse ad Eumæum.

Domus optima. XXXVIII

Infelicissimum incertis uagari sedibus, quemadmodum faciunt semper ἀνέστιοι, peregriq; uiuentes. Huic astipulatur eodem in libro,

Πλαγκτοσύνης δ' οὐκ ἔστι κακώτερον ἄλλο βροτοῖσιν. id est,
Nil miserabilius quàm incerta sede uagari.

Transferri poterit ad eos qui circumaguntur quibuslibet opinionibus, aut qui subinde mutant amicos, aut institutum uitæ.

Non omnibus contingit. XXXIX

Non cuiuis fit potestas cũ regibus colloquendi: aut nõ omnibus contingit diuinarum literarũ penetrare mysteria. Ad hunc sensum non inuenuste deflectetur illud ex Odysseæ Π.

Οὐ γάρ πω πάντεσσι θεοὶ φάνυσσαι ἐναργεῖς. id est,
Haud cuiuis manifesta uidentur numina diuum

Autoritas diuinitus. XL

Diuinitus contingit, ut idem homo nunc magnificat, nunc despiciatur. Ad id facit illud ex eodem libro,

Ῥεῖόν δὲ θεοῖσι τοὶ ἠρώων ἀρετὼν ἔχησι,
Ἠμὲν ὑποφῆσαι θνητὸν βροτὸν, ἠδὲ κακῶσαι. id est,
Est procliue deis, amplius quos claudit Olympus,
Reddere uel despectum hominem, aut adiungere honorẽ.

Tollenda mali occasio. XLI

Qui suadebit, ut mali submoueatur occasio, non absurde citabit illud ex eodem libro,

Αὐτὸς γὰρ ἐφίλησεν ἀοιδὸν οἰδμοῦ. id est,
Quippe uiros ferrum illicit ipsum. Ita diuitiæ proliciunt ad luxum, consuetudo puellarum ad amorem.

Vbi cognitum est quod erat occultum. XLII

Vbi res quæ magno studio celebratur, fuerit aliquo pacto deprehensa, quadrabit illud ex eodem libro,

Ἥτις σφιν τόδ' ἔειπε θεῶν, ἢ ἤσιδον αὐτοί. id est,
Siue illis hoc aliquis deprodidit index, siue ipsi uiderc.

Abstinenda uis à regibus. XLIII

Qui dicet haud temere manum immittendam in reges, potentes, aut uiros deo dicatos, adducet illud ex eodem libro,

Δεινὸν δὲ γὼν βασιλῆος ἔδμεν. Κτέατον. id est,
Res dira, ac plena pericli est,
Regale occidisse genus.

Domesticum dissidium. XLIIII

Ad detestandam seditionem domesticam, & mutuam contubernalium inter ipsos discordiam, insidiasq;, conueniet illud ex eodem libro,

Οὐκ ἔσθ' οἵη κακὰ ῥάπτειν ἀλλήλοισιν. id est,

Impia

impiares moliri inter sese mala.

Qui eget, in turba uersetur. XLV

Etiam hodiernis temporibus vulgò iactatur fabula de cæco mendico, qui iubebat ministro ut eo se duceret, ubi maxima esset hominum procella, addens sententiam populari ioco celebrem, ibi quæstum esse, ubi sit hominum frequentia. Homerus item Odyssææ ρ.

Πτωχῷ βίλτιόν ἐστι κατὰ πτόλιν, ἠὲ κατ' ἀγρούς
Δαῖτα πολωχεύειν. id est,
Mendico præstat populosa per oppida cœnam
Mendicare suam, quam rure.

Officium humilius. XLVI

Cum quis recusat munus tanquam humilius, parumq; sese dignum applicabit illud ex eodem Odyssææ ϱ.

Οὐ γὰρ ἔτ' ἐμμορίοισι μένειν ἔτι τηλόθι δῆμοι. id est,
Nam ut manerem in stabulis iam non mea postulat ætas,
Verba sunt Vlyssis ad subulcum.

Vitandæ potentum offensæ. XLVII

Qui dicet formidandas diuitum & principum offensas, propterea quod quantumlibet leuiter offensi, grauiter indignantur, & ut ait Plautus, Plumbeas iras gerunt, accommodabit illud ex eodem libro,

Χαλεποὶ δὲ τ' ἀνάκτων ἐσὶν ὁμοκλαί.
Sunt formidandæ regum offensæq; minæq.

Princeps indiligens. XLVIII

Indiligens pædagogus corrumpit puerum, malus præceptor vitiat discipulum, rex improbus populum item corrumpit. Ad hanc sententiam facit illud ex eodem libro,

Αὐτὰρ μετὰ κακοὶ φθεῖρουσι νομῆες. id est,
At corrumpit oues is pastor malus.
Dicuntur ab Eumæo subulco ad caprarium.

Assuevit malis. XLIX

Is cum, qui ferendis contumeliis assueuerit, congruet illud ex eodem libro,

Οὐ γάρ τι πληγὴν ἀέκητι ἔδεκτο βολάων. id est,
Iam minimè plagas tolerare rudis, neq; iactus.

De alieno liberalis. L

De alieno facilè largimur, de nostris non item. Hanc sententiam protulit Antinous in eodem libro.

Ἐπεὶ ἦτοι ἐπὶ χοινίξδε' ἀλωτὸς
Ἀλλοτρίων χρήσασθαι. id est,
Nam res largiri alienas
Haud res ulla uetat, neq; enim piget.

Seneca Epistolarum libro secundo epistola 16. Non est quod mireris animum meum, adhuc de alieno liberalis sum. Item Mitio in Adelphis, Aeschino dicenti, Fac, promisi ego illis, Respondet, Promisisti autem? De tu largitor puer.

Pauper, sed ingeniosus. LI

In hominem tenui cultu, sed egregio tamen corpore, quadrabit illud ex Odyssææ σ.

Οἷόν σε ῥάκεσιν ὀΐομαι ὧδε γυμνὸν φάνναι. id est,
Quos profert senior parmis è utilibus armos.
Dictum est de Vlysse certum o cui Iro. Lucianus in Hercule Gallico, torquet ad senem ingenio, facundiaq; præcellentem.

Iactantiæ comes inuidia. LII

Qui monebit, ne quis insolentius iactet uel fortunæ munera, uel naturæ dotes, ne quando Nemesis exaudiat, auferatq;, non intempestiuè usurpabit illud ex eodem lib.

Ἀλλ' ἄγε σιγῇ πάσας θεῶν ἐχέω ὅτι δώσιν ἕκαστοι. id est,
Possideat tacitum, si qua adsunt munera diuûm.

Verbotenus amicus. LIII

In eum qui simulat oratione beneuolentiam, cæterum longe diuersa gerens in animo, quadrabit illud ex eodem libro,

Ὄλλυε δὴ θυμῷ
Μαλίχιος ἐπιειρὴ, γλώσσῃ δὲ οἱ ἄγχι μεμάτην. id est,
Animum præmollibus istis
Lenibat dictis, at mens diuersa parabat.

Nihil recusandum quod donatur. LIIII

Si quando dices nullum esse recusandum munus, quodcunque offertur, aut arripiendam esse quoties obtigerit alicuius occasio commoditatis, conueniet illud ex eodem libro,

Οὐ γὰρ καλὸν ἀνώγειν δόσιν ἔμμεν. id est,
Donum reijcere haud quaquam decet.

Adminicula uitæ. LV

Omnia quæ ad uitæ pertinent commoditatem, non inelegantèr indicare licebit, hoc carmine ex Odyssææ τ.

Οἷσίν τ' εὖ ζώουσι καὶ ἀφνειοὶ καλέονται. id est,
E quibus & uiuunt rectè, ditesq; uocantur.

Qui per se sufficit. LVI

Qui negabit sibi opus esse opera aliena, se satis idoneum ad rem peragendam, conueniet illud ex Odyssææ υ.

Εἰσί μοι ὀφθαλμοί τε καὶ ἕδατα καὶ πόδες ἄμφω,
Καὶ νόος ἐν φίλεσι τετυγμένος ἐσθλὸς ἄνωγε. id est,
Sunt oculi mihi, sunt aures geminiq; pedes sunt,
Insita pectoribus mens est, neq; stulta nec exors.

Nouit mala & bona. LVII

In eũ, qui per ætatẽ usumq; rerũ, iam delectũ habere potest sigiendorũ atq; expetendorũ, congruet illud ex eodem libro,

Δὴ γὰρ νόον καὶ οἶδα ἕκαστα
Ἐσθλά τε καὶ τὰ χέρεια. id est,
Iamdudum siquidem, noui q; & sentio cuncta
Quæ bona, quæq; mala.
Hac figura uel hodie nihil vulgatius.

Neq; enim ignari sumus. LVIII

Vbi quis ad tolerantiam præsentium incommodorum, animat sese præteritorum malorum recordatione, non infrequenter usurpabit illud ex eodem libro,

Τέθληθι δὴ καὶ καδίη, καὶ κύντερον ἄλλο ποτ' ἔτλης. id est,
Obdures anime, & quondam grauiora tulisti.

Id æmulans Vergilius,

O passi grauiora, dabit deus his quoq; finem.
Durate, & uosmet rebus seruate secundis.

Consimiliter Horatius in Odis,

O fortes, maioraq; passi Mecum sæpe uiri.

Danda uenia lapso. LIX

Qui dicet aliquando dandam ueniam, si quid erratum sit per incuriam, neq; enim hominis esse, ut semper exactam præstet diligentiam, usurpabit illud ex Odyssææ τ.

Ἀλλ' ἐ γὰρ πως ἔστιν ἀϋπνους ἔμμεναι ἀνὴρ
Ἀνθρώπους. id est,
Haud quaquam fieri potis est, ut peruigil usq;
Mortalis duret.

Non quiduis continget quod optaris. LX

Qui negabit omnia contingere homini quæ sperarit, animoq; conceperit, accommodabit illud ex eodem libro,

Ἦ τοι μὲν ὄνειροι ἀμήχανοι, ἀκριτόμυθοι
Γίγνονται, σὺδὲ σφι πάντα τελείεται ἀνθρώποισι. id est,
Friuola scilicet existunt, & inania quædam
Somnia, nec quodcunq; uides, sic euenit omne.

Atq; hoc in loco subiungit pulcherrimum illud de duabus somniorum portis figmentũ, quod in sexto Vergilius retulit.

Gaudium dolori iunctum. LXI

Cum pariter accidit, quod & gaudeamus & doleamus, quod genus si cui parentes opulenti uita decesserint, partim excruciatur morte suorum, partim gaudet hæreditatis obuentu, atq; accessione libertatis, conueniet illud ex eodem libro,

Τὼ δ' ἅμα χάρμα καὶ ἄλγος ἔλε φρένας. id est,
Lætitia huic mœrorq; simul præcordia cepit.

Mala senium accelerant. LXII

Qui dicet senectam non esse metuendam annis, propterea quòd

quòd ij, qui se multis laboribus curisq; discrutiant, ante diè conscensent, usurpabit illud ex eodem libro,

Αἶψα γὰρ οὐκ μενέτ' ἄνδρα καταφθιμένοιο. id est,
Quippe repente homines curisq; malisq; senescunt.

Vita mortalium breuis. LXIII

Qui monebit dandam operam ut apud posteros honestæ uitæ memoriam relinquamus quæ perpetuo uiuat, nam hanc uitam angustijs circumscriptam esse terminis, accommodabit illud ex eodem libro,

Ἄνθρωποι δὲ μινυθάδιοι τελέθουσι. id est,
Aſt hominis breuibus spatijs constringitur æuum.

Verisimiliter mentiens. LXIIII

In eum qui falsum perinde quasi uerum sit, narret, quadrabit illud ex eodem libro.

Ἴσκε ψεύδεα πολλὰ λέγων ἐτύμοισιν ὁμοῖα. id est,
Plurima narrabat figmenta simillima veris.

Dictum de Vlysse, notatur & apud Platonem, quòd Homerus Vlyssem induxerit mendacē, Achillem contra ueracem.

Sibi malum repperit. LXV

In eū, qui suo Lēditur inuento, quadrabit illud ex Odysseæ φ.

Οἵ τ' αὐτῷ πώματι κακὸν εὕροτο οἰνοβαρείῃσι. id est,
Qui sibi perniciem uel primū repperit ipse Vino uictus.

Dictum est de Eurytione, qui primus inuenit nsum uini, peremptus à Lapithis.

Qui continet arcanum. LXVI

In eum qui celat arcanum sibi commissum, neq; cuiquam effutit, quadrabit illud in Odysseæ φ.

Τῷδ' ἀπλοΐῃ ὑπελέσσο μύθῳ. id est,
Huic pennis dicta cæbebant.

Hoc est, haud longius auolabant.

Rem nouam aggredior. LXVII

Si quando significabis te rem arduam ac nouam moliturum, & alijs adhuc intentatam, accommodabis illud ex Odyss. χ.

Νῦν δ' ἄλλο σκοπὸν ἄλλον ὃν ἤπιον βάλεν ἀνήρ,
Εἴσομαι εἴπερ τι χοιμι. id est,
Nunc alium tentabo scopum, si attingere possim,
Quem nondum quisquam tetigit.

Verba sunt Vlyssis, iam parantis occidere procos.

Benefactorum memoria. LXVIII

Vbi quid boni contigit alicui propter ueterum beneficiorum memoriam, quadrabit illud ex eodem libro,

Ἐν πανοδμήσι δώμασιν μὴν ἀμύνειν. id est,
Officio fungi multo, ac delinquere præstat.

Mortuis non conuitiandum. LXIX

Victo non insultandum nec in mortuum ultra congerenda conuitia, quanquam iure sit occisus, huic suffragatur Homerus in eodem libro,

Οὐκ ὅσίη κταμένοισιν ἐπ' ἀνδράσιν ὀχθήσασθαι.
Haud fas est super occisis iactare teipsum.

Vlisses in, de procis extinctis.

Focus luculentus in ædibus. LXX

Primus domus ornamentum est, ut luceat focus, proinde qui in ædes immigrant nouas, aut in diuersorium ingrediuntur, ante omnia iubent ignem incendi. Quod ex Homeri χ. sumptum uidetur, apud quem Vlysses,

Πῦρ νῦν μοι πρόσσω γε μεγάροισι γένηται. id est,
Nunc ante omnia mi luceſcat in ædibus ignis.

Item illud celebratum.

Ἀθρόως δὲ πυρὸς λιγαίνετο οἶμος ἰδέσθαι.
Scilicet accenso domus est ornatior igni.

Quo quidem uersiculo uidetur impendio delectatus Plutarchus, adeo subinde usurpat, & in uarios detorquet usus: in commentario De uirtute & uitio, refert ad opes, potentiam, gloriam, quæ tum fiunt iucundiora, si adsit animus à molestijs liber. Rursum in libello quem Amatorium inscripsit, detorquet amantis animum longe splendidiorem, si calor amoris eum inflammarit.

Qui iure perierunt. LXXI

In eos, qui suo merito pereunt, conueniet illud ex eodem libro,

Τοῖσδε δὲ μοῖρ' ὀλοὴ μάλα τε θεῶν, καὶ ὀχέτλια ἔργα.
Hos fatum & malefacta, nec exitiosq; dederunt.

Dictum de procis.

Inexorabilis. LXXII

In durum & inexorabilem competet illud ex Odysseæ ψ.

Σοὶ δ' ἀεὶ κραδίη στιβαρωτέρη ἔσται λίθοιο. id est,
At tibi perpetuo cor saxo durius omni est.

Ita Telemachus ad matrem.

Recipere animum. LXXIII

Vbi quis re subitaria consternatus, postea recipit sese, conueniet illud ex Odysseæ ω.

Αὐτὰρ ἐπεὶ δὴ θυμὸν ἀμπνύσθη, καὶ ἐς φρένα θυμὸς ἀγέρθη.
Vt respirauit, rediitq; in pectora sensus.

Senum prudentia. LXXIIII

De senibus quidem, attamen obrerum peritiam non inidoneis ad negotium aliquod conficiendum, apte dicetur illud ex eodem libro,

Καὶ πολιοὶ πὰρ ἔοντες ἀναγκαῖοι πολεμίζειν. id est,
Aetas cana quidem sed non inidonea bello.

Imperator bonus, & idem robustus miles. LXXV

Refert Plutarchus in comment. De fortuna Alexandri, si modo is liber illius est, cum in conuiuio propositum esset, qui nam inter uersus Homericos maxime probandus uideretur, alijs alios præferentibus. Alexander huic carmini palmam tribuit, quod extat Iliados γ.

Ἀμφότερον, βασιλῆϊ τ' ἀγαθῷ, κρατερῷ τ' αἰχμητῇ. id est,
Dux bonus, ac uirtute prælens uiribus idem.

Nam hoc & Agamemnonis laudem expressit, & Alexandri uirtutem est uaticinatus. Quanquam mea quidem sententia, non magnum habet momentū in principe corporis robur, plurimū autem consilium & prudentia. Proinde grauiter Timotheus, cū rhetores Charetem quendam efferrent laudibus, iuuenem corporis uiribus insigne, censerentq; eiusmodi belli ducem Athenienſibus esse quærendum, haudquaquam, inquit. Nam istiusmodi quidem optarim, qui culcitras & stragulas sit exercitui deportaturus: at ducem uolim qui à fronte pariter atq; à tergo sit oculatus, & quē à perpendendo quid factu utile sit, nulla impediat animi perturbatio.

Capram cœlestem orientem conspexerunt. LXXVI

Αἶγα τιὴ θεσπεσίην ὑδριτίλλουσαν ἰδέσθαι. Capram cœlestem orientem aspexerunt. Hoc dici solitum in eos quibus omnia feliciter, eq; animi sententia succederent: propterea quòd antiquitus opinione uulgi comprobatum est, qui capram illam Iouis altricem, & ob id in sydorum relatam numerum conspexissent, quicquid uotis concipierent, eius compotes futuros. Qua de re latius dictum est in adagio ἀμαλθέης κέρας. Hoc autem extat in Plutarchi Collectaneis. Itē in libello de poëtis audiendis, ἐνδιάμυν πολίαγρον ἀέκοντα βοτῆρα αἶγα πολυφόρβην ἕλκων. id est, Pelix multorū agrorum possessor, cœlestem capram opum largitricem alens. Quanquam apud Athenæum lib. 9. Antiphanes opinor, commemorat capram cœlestem inter animantia apta mensis, βάγρον ὑλιβάταν, αἴξ θεσπέσιος κοῖρος τομίας. id est, Hircus syluester, capra cœlestis, aries castratus.

Capra ad festum. LXXVII

Αἴξ ἐς τιὴ τορτύν. id est, Capra ad festum. Dici solitum, ubi quis in tempore ad negotium aliquod accederet. Aut ubi quis commode in suam pernicem offert sese. Nam in festis maximè

maximè Bacchi, capram immolabant. Refertur in iisdem commentariolis.

Mox sciemus melius uate. LXXVIII

Τάχ' εἰσόμεθα μάντεως ὑπέρτερον. id est,

Mox melius ipso uate rem cognoscimus.

Ad eum modum dicebant, qui rem non coniecturis diuinabant, sed experimento deprehendere tentarent. Nihil enim experimento certius. In iisdem extat Plutarchi Collectaneis. Sumptum autem ex Sophoclis Antigona. At T. Liuius belli Punici secundi, libro secundo, euentum appellat stultorum magistrum.

Tinctura Cyzicena. LXXII

Βάμμα κυζικηνόν. i. Tinctura Cyzicena. Dedecus non eluendum appellabatur apud Atticos. Dicebaturq; in eos qui metu quippiam indecore facerent. Nam Cyziceni duobus nominibus notati sunt, timiditatis & mollitiei. Recęsetur in iisdē Collectaneis. Meminit & Hesychius, addens Cyzicenos ob molliciem notatos quòd Iones essent. Eadem ferè Aristophanis interpres, Stephanus addit eos fuisse graues Tyrrhenorum prædationibus. Extat apud Aristoph. in Pace,

Ἀν δὲ τὸν δίφρον μὰ χεῖρ' ἔχοντα τὸν φοινικίδα,
Ἔλκυσθ' ὑπὸς βέβαιος βάμμα κυζικηνικόν. id est,
Sic ubi pugnare oportet, atq; ferre palmulam,
Ipsum eum tinctura tingit mox ibi Cyzicenica.

Solent autem tincturæ insignes à locis habere cognomen. Nec enim ubiuis quilibet color tingitur feliciter. Simili modo dictū est. Ἔμβαμμα συρακούσιον, & βάμμα σαρδιανικόν. Id paræmia detorsit ad mores hominum. Est enim æstimatio rumorq; consequens hominum uitam, uelut tinctura quædam. Vnde carbone notari dicuntur qui damnātur. Et notum est illud Ennianum apud A. Gellū, Quæ tincta malis, aut quæ bona dicto. Aristophanis interpres indicat Lacedæmonios puniceis tunicis uti solitos, ne ab hoste sentirentur uulnerati, ob coloris similitudinem. At ignaui mollesq; pallescunt. Addam quod est apud Herodotum lib. 4. Quum Aethiopum rex conspexisset à rege Persarum missam uestem purpuream, rogauit tinctura rationē. Eam quū ab Ichthyophagis didicisset, ὁλοὺς μὲν ἀνθρώπους ὑφ' ἑωυτοῦ εἶναι, ὁλοφρονέειν τε αὐτέων τὰ ἴρεα. id est, Non solum ait homines esse subdolos, sed & uestes illorum esse dolosas.

Seruabis bouem. LXXX

Βουλήσεις. id est, Bubulcus eris. Hoc uelut ænigmate significabant exilium. Siquidem qui per ostracismum ejiciebantur, in Argiuam exulatum ibant. Ac illis bos erat æneus insigni magnitudine. Refertur in Plutarchi Collectaneis. Hesychius testatur extitisse in Phasmate Menandri.

Embarus sum. LXXXI

Ἐμβαρός ἐμι. i Embarus sum. Dictum est olim de insano, deliroq;. Referunt autem adagionē ad huiusmodi fabulam. Olim Piræus insula fuit, id quod ipsum etiam uocabulum adhuc indicat, πόρῳ enim transmittere est: in ea cum Munychus principatum obtineret, templum instituit Dianæ, cui cognomen additum Munychiæ. Dein cū ursus Dianæ facer quidā ibi repertus, & ab Athenienſib. interfectus esset, fames ingruit: illū est ad oraculū, quæsitūq; remedium. Respondit Deus, ita demum finem mali futurū, si quis filiam immolasset numini. Vnus autē repertus est Embarus, usqueadeo demēs, qui pollicetur se filiā immolaturū, ea lege, ut sacerdotium in posteros suos traduceretur. Itaq; puella soleniritu ornata sacrificauit. Fit & huius mentio in Plutarchi Collectaneis.

Colophonium suffragium. LXXXII

Κολοφωνία ψῆφος. i. Colophonium suffragium. Vsurpatur in epistola quapiam Platonis ad Dionysium. Adagium est uerbis magis quàm re diuersum ab illo quod in secunda retulimus Chiliade, τὸν κολοφῶνα ἐπίθημεν. i. Colophonē addidit. Adagionis originem explicant in hunc modū. Cùm olim Colophonij domesticis seditionibus tumultuarētur inter sese, euenit ut aliquot ex illis mutatis sedibus, ad Smyrnæos demigrarent. Dein accidit, ut cum bellum gererent Smyrnæi, ac sæpenumero uicti discessissent, tandem adhibitis Colophonijs, quos in ciuitatē receperāt, extiterint superiores. Vnde institutum est, ut quemadmodum Smyrnæi non uicerant in bello, nisi Colophoniorū accessione, ita nec in suffragijs uincerent, nisi illorū calculum adiungerent. Proinde cum Ionij duodecim ciuitatibus imperarent, quarū una Smyrna, in publicis consilijs, si quando Smyrnensium æquales fuissent calculi, pars ea uincebat, cui subscripsissent Colophonij illi, quorum opera uicerant in prælio. Nec abhorrent ab his quæ refert Iabenus scriptor Græcus duodecim Ioniæ ciuitates conuenire solitas: id conciliū Panionīū dicebatur: in quo si fortè calculis hinc atq; hinc paribus nihil decerni poterat, accersebantur Colophonij, qui uictoriam adferebant utricīq; parti fuissent suffragati. Itaq; prouerbium quadrabit, cum significabimus iudicium, aut suffragium alicuius plurimum in re quapiam ualere. Huius adagij nobis facta est mentio.

Mihi ista curæ futura sunt, &c. LXXXIII

Ἐμοὶ μελήσει ταῦτα καὶ λευκαῖς κόραις. id est,

Curæ ista mihi erunt, ac puellis candidis.

Senarius ex oraculo ductus in popularem sermonem. Cum Brennus Gallicis copijs ingrueret in Delphos, Delphi consuluerunt oraculum, quid opus esset facto. Responsum est, hoc quod modo retuli carmine. Paulo post uisus Apollo cū duabus puellis, Pallade ac Diana. Nam & his fana sunt apud Delphos. Conuenit uti, si quando significabimus nihil esse periculi, negotium ijs curæ futurum ad quos pertinet. Refertur in Plutarchi Collectaneis. Cicero uertit Græcum carmen De diuinatione primo,

Ego prouidebo rem istam & albæ uirgines.

Festum multas habens. LXXXIIII

Ἑορτὴ πολλὰς ἔχουσα. i. Festum multas habens, sub audiendū molestias, aut occupationes. Dictū in eos qui magnas componerēt farcinas, aliquo profecturi. Venustius erit, si deflectatur ad quosdā qui nihil agunt, quamuis exiguū, nisi magno molimine, longa cunctatione, ingenti apparatu, ita ut sæpenumero tum se, tum reliquos omnes defatigarint apparādo, priusquam quicquam ineipiant. Natum ab ijs qui festa solent adire. Nā ijs mos multā supellectilē una secū cōuehere, uasa, uestes, sacra, panes, atq; id genus alia multa, ne quid deesset ad solennitatem pertinens. Extat in iisdē Collectaneis.

Nihil aliæ ciuitates ad Crotonem. LXXXV

Μάταια τἄλλα παρὰ κρότωνα πόλεις. id est,

Sunt reliqua præ Crotone friuola oppida.

Theocriti interpres meminit huius prouerbij. Licebit accōmodare ad rem aui hominem usqueadeo præcellentem, ut reliqui cum hoc collati, nihil esse uideantur. Natum fortassis est à pugilum Crotoniatarū excellentia, quorum erat Milo, de quo dictū est aliàs, nēpe in prouerbio, Crotone salubrius.

Canis panes somnians. LXXXVI

Sunt quibus prouerbiali figura dictum uideatur illud apud Theocritum in piscatoribus,

-Καὶ γὰρ ὕπνοις
Πᾶσα κύων ἄρτους μαστεύεται, ἰχθῦας κἀγών. id est,
-Siquidem omnis
Panes in somnis canis ariolatur, at ipse Pisces.

Sensus est, unicuiq; ea per somnum occurrere, quæ impensè desiderat, quibus magnopere dēcitus est. Aristoteles non solum homini, uerumetiam cæteris animantibus somnia tribuit, etiamsi id in canibus euidentissimum: quippe quos audimus sæpenumero dormientes uenationem somniare, quæres

haud difficilè deprehenditur ex ratione latratus, quem ædit sopiti. Proinde mihi rectius quadraturum uidetur, si pro ἄρτας legatur ἀγρὰς, aut ἀγραν. i. agros, aut uenationes. Verum hoc tantum eruditis pensitandum proponimus, super hoc pronuntiaturis, ubi codicem emendatiorem erunt nacti. Nobis adhuc non contigit. Ex somnijs autem qui ariolentur cuentura, ne nostris quidem temporibus desunt, quanquam non probat Aristoteles.

Canis. LXXXVII

Ἄλλας ἔχων. id est, Canis, reperio pro eo quod est, nugaris, ineptis, frustra loqueris. Est autem Atticæ linguæ figura, sicuti παίζας ἔχων. i. Ludis, siue iocaris. Etenim qui canunt, non agunt rem seriam, sed tantum ut aures deliniant uoluptate mox peritura.

Aethiops non albescit. LXXXVIII

Αἰθίοψ ἐ λευκαίνεται. i. Aethiops non candescit. De ijs dici solitum, qui nunquam mutaturi sunt ingenium. Quicquid enim natiuum, id haud facilè mutatur. Fertur Aesopicus apologus de quodam, qui empto Aethiopi, cum cum colorem arbi traretur nō natiuum esse, sed domini superioris accidisse negligentiã, assiduatonsura faciem diuexauit, ita ut morbum etiam adiungeret, colore nihilo, quàm antea fuerat, meliore. Fertur & epigramma Luciani nomine.

Εἰς τιμάεντα νίπτεις αἰθιοπα ὑδατι, τὸν χεο τέχνης.
Οὐ λιώσασα λευκοτέρην νύκτα καθηλιάσεις. id est,
Abluis Aethiopem frustra, quem desinis artem?
Haud unquam efficies, nox sit ut atra, dies.

Annas clibanum. LXXXIX

Ἄννας κλίβανον. i. Annas clibanum. Subaudi reperit. Haud me fugit, hoc alio loco relatum à nobis, uerum quoniã toties alia nobis occurrit specie in prouerbiorũ Collectaneis, libuit admonere tripartiam esse scripturã. Alibi lego, & quidem plerisq; in locis, ἄνθρωπον & κλίβανον. i. Homo clibanum. Quã equidem lectionem arbitror esse depranatam. Nec obscurũ, unde depranandi occasio, ijs qui Græcas literas norunt. Alibi inuenio ἄνν & ut nir fuisse uideatur, In quibusdam offendo scriptum ἄννας, ut mulieris, aut certè barbaricum sit uocabulum. Clibanum autem accipio, nõ hunc uulgatum, quid enim hoc admirandum, aut nouum, sed testaceum illum, qui incluso pane ponitur in clibanis uulgaribus, in quibus panis, aut etiã pisces, aut carnes paulatim lẽto uapore decoquũtur.

Archilochum teris. XC

Ἀρχίλοχον πατεῖς. id est, Archilochum teris, seu calcas, de maledico dicebatur, πατεῖν autem dictum est, uel quòd maledicus assiduus uideatur in euoluendis huius poëtæ carminibus, uel quòd huius uestigijs ingreditur. De Archilocho testatur & Horatius,

Archilochum proprio rabies armauit Iambo.

Equidem suspicor hoc idẽ esse cum illo, quod alibi posuimus, ἀρχιλόχη πατρίς. id est, Archilochi patria, depranata uoce, πατεῖς in πατρίς.

Culicem colant. XCI

Pleraq; sunt in Euangelicis literis à uulgo sumpta. Nec id indignum Christo, quin potius uel maxime congruebat, ut quẽadmodum assumpto corpore, uelut unus quilibet è nobis esse uoluit, ita sermonibus quàm maximè familiaribus uteretur, quo nostram humilitatem modis omnibus ad suam prouocheret sublimitatem. Verum ex ijs non mihi uisum fuit plura referre, partim quòd quidam poëticis nimiũ addicti studijs, parum uenustum existimant, quicquid sacras literas redoluerit: partim quòd ea uiderem cuiq; satis exposita esse. Maximè uerò, quòd uerebar ne quis homo pius existimaret me diuinis literis iniuriam facere, si eas huic operi subinde miscuissem, in quo non modo gentilia pleraq;, uerumetiã quædam non admodum munda. Quæ nos & inuiti, & quàm potuimus tectissimè retulimus, nec ea quidem omnia. Cæterum ex Euangelicis adagijs illud nõ possum prætermittere: quod in superstitiosos quosdam, & præposteræ meticulosos dictũ est præceptori nostro IESV, qui uel ignorantes, uel dissimulantes, quibus in rebus sita sit uera Christianaq; pietas, in nugis sibi nunc placent, nunc trepidãt, in maximis securi, pleni Iudaicarum superstitionum, uera charitate uacui. In hos Christus ueræ pietatis doctor, Matth. 23. huiusmodi torquet prouerbium, & κώνωπα διϋλίζοντες τὴν κάμηλον καταπίνοντες. id est, Culicem liquant, camelum glutientes. Ab hoc non abhorret quod alibi retulimus, ἀνδριάντα γαργαλίζειν. id est, Statuam colare gutture.

Non inest illi dentale. XCII

Γύης ἐν ἔντομῳ αὐλῷ. i. Gyes non inest illi. Dici consueuit de quopiam, ad rem aliquam parum utili. Sumpta est metaphora ab aratro, cuius pars est γύης. eam nonnulli putant esse, quam Latini dentale uocãt. Ea quoniam præcipua uidetur, si absit, nihil confici potest aratro. In hunc sensum usurpauit Hesiodus, πρίνε γ' γύην, Cæterum Homerus pro iugere posuit, agrum πεντηκοντόγυον appellans. id est, cẽtum iugerũ.

Gigantum arrogantia. XCIII

Γιγάντων ἀπόνοια. id est, Gigantum insolentia. Dicebatur ubi quis uiribus suis fretus, temere nulloq; consilio res non tentandas moliretur. Tractum à notissima gigantũ fabula. Prouerbium admonet, inauspicato cedere, quæcunq; citra consilium, aduersus deos, aduersus pietatẽ, aduersus ius & æquũ, per uim instituuntur. Horatius in Odis,

Vis consilii expers, mole ruit sua,
Vim temperatam dij quoq; prouehunt In maius.

Homerus item Iliados 4. elegantissima sententia demõstrat, in omni negotio nimio plus habere momenti rationem, consiliumq;, quàm corporis uires,

Μήτ' ἄρ σε ῥώουτόμῳ & μεγ' ἀλέναν ἀξ βίηφι,
Μήτε σ' ἄντ' εὐδρύτητος ἰὴ εὐνοπι πόντῳ
Νῆα θοὴν ἰθυῦσι δι' ἀχνυμένῳ ἀνέμοισι,
Μήτε σ' ἡνίοχ & ὠκυπέδιλα ἵππο χοιο. id est.
Consilio sanè multo quàm robore præstat
Hirsutam quicunq; parat succidere syluam.
Consilio rursum nauclerus in æquore nigro
Dirigit undiuagam nauim raptantibus austris,
Consilio, auriga aurigam, uincitq;, præitq;.

Aristoteles lib. De rhetoricis 2. citat hunc uersum trochaicum tacito autoris nomine.

Θνατὰ χρὴ τ' θνατ', ἀλλ' ἀθάνατα τ' θνατὸν φρονεῖν. i.
Non decet mortalis ut qui est, curet immortalia.
Sed magis mortalis ut qui est, cogitet mortalia.

Per ignem incedis. XCIIII

Ἐμ πεῖ βέβηκας. id est, Per ignem incedis, id est, uersaris in periculoso negotio. Est apud Aristophanem in Lysistrata,

Κἂν μὲ χρὴ διὰ τ' πυρὸς
Θέλω βαδίζειν. id est,
Velim & per ignem incedere si fuerit opus.

Horatius in Odis,

Periculosæ plenum opus aleæ
Tractas, & incedis per ignes
Suppositos cineri doloso.

Tradunt etiam in eum quadrare, cui celeriter absoluendum est negotium. Qui per ignem incedit, minus læditur, si fuspẽsis pedibus properet. Confine quod ille dixit apud Senecam declamator, Per spinas ingredior.

Fortis in alium fortiorem incidit. XCV

Ἐσθλὸς ἐὼν ἄλλ κρέσσον & ἀντέτυχεν. id est,
Forti alius potior contigit ac melior.

Dici solitum, ubi quis nimium fretus suis uiribus, aliquando nancisc

nanciscitur, à quo uincatur. Sumptum putant ab Hyllo Herculis filio, & Euchemo Aegeate. Ita Zenodotus. Suidas huiusmodi uerba recẽset, tacito autoris nomine, Ἔστι μὲν ὅτε καὶ ταυτόματον ἀντέπραξε τοῖς ὑπὲρ βολὴν πᾶν ἀγαθὸν ἀνελπίστως. Ἔστι δ' ὅτε πάλιν καὶ παρὰ μέλαν, Εὐθὺς δὲ ἐὼν ἄλλο κρεῖττον & ἀντέτυχεν. Id est, Fit nonnunquam, ut iuxta prouerbium, ipsa per se res bonorum uirorum conatibus obsistat. Fit rursus interdum,

Forti ut contingat fortior ac melior.

Sententia potest uideri ducta ex Iliados X. ubi Hector incidit in Achillem.

Πρόσθε μὲν ἐσθλὸς ἔφυγε, δίωκε δὲμείλιχος αὖτ' ἀμείνων.

Fugit qui prius acer erat, cui iam acrior instat.

Gloria futuri. XCVI

Τὸ δὲ τοι πολὺ & καρμάνιον. id est, Gloria futuri, hemistichiũ est carminis heroici. Refertur in ijsdem Plutarchi Collectaneis. Admonet famam laudemq; rectè factorum contingere, potissimum apud posteros. Alioqui quemadmodum rectè dixit Ouidius,

Pascitur in uiuis liuor, post fata quiescit.

Insania non omnibus eadem. XCVII

Μανία γ' ἡ πᾶσιν ὁμοία. id est,

Haud est eadem uesania cunctis.

Hemistichium heroicũ, sicut & illud superius, extat in eisdẽ Collectaneis. Sensus est, nullũ esse mortalem, qui nõ in aliqua re desipiat, Quanquam alius alio morbo laboret, hic auaritiæ, ille libidinis: hic ambitionis, ille inuidiæ. Quòd copiosè demonstrat Stoicus Damasippus apud Horatiũ in Sermonibus. Et in hac hominis calamitate mira ludit uarietate natura. Inter hos qui mẽte lapsi sunt, alij sibi uidentur cornibus taurinis, alij naso prælongo, alij uasa fictilia, nonnulli se credunt esse mortuos, alij sibi uidentur esse principes, alij doctissimi philosophi. Noui qui se credit omnium qui sunt, aut fuerunt, esse multo sceleratissimum: noui qui nemunem crederet ipso ulla in re præstantiorem: noui qui se crederet esse Christum, & alterum qui se putaret Deum. Argiuus ille solus plaudebat in theatro, credẽs se miros audire tragœdos. Athenæus libro 12. refert de quodam Atheniẽsi, qui persuasum habebat omnes naues quæ appellerẽt in Piræũ esse suas, easq; recensebat, dimittebat, ac deducebat, & appellentes tanto gaudio excipiebat, ac si omnium rerũ quas uehebant esset dominus: at si quid periisset, non amplius quærebat, si incolumes peruenissent, gaudebat, multa interim cum uoluptate uitam agens, donec frater eius Crito è Sicilia aduectus, ira didit illum medico, cuius opera liberatus est insania. Cæterũ ad se reuersus, dicere solet, se nunquam uixisse iucundius.

Hydrus in dolio. XCVIII

Ὕδρος ἐν πίθῳ. i. Hydrus in dolio. Prouerbiũ hoc, ut ingenue fatear, nondum apud ullũ ueterum autorũ reperi, neque Græcum, neq; Latinũ, & haud scio an de uulgo sumptum sit, neq; enim libet credere uirum eloquentẽ, & in literis nõ postremi nominis ex sese commentum esse. Nam refertur ab Antonio Sabellico in epistola quadam familiari. Addit & fabulam prouerbij parentẽ, huiusmodi. Rusticus quidam cum sensisset minui uinum in dolio condituũ, admiratus quid esset rei, circũspicere cœpit, num qua rima extillaret liquor: ubi nihil eiusmodi cõperisset, pergit uicinos in suspicionem apud sese uocare, ne sese absente uas reliuirent, uinũq; potitarent. Obsignat itaq; diligenter dolũ ad opus exiturus. At reuersus signis illæsis, uinũ nihilominus imminui uidet. Tum uerò fortunã agricolarum deplorare, quibus nõ in uite solum, uerumetiam in dolijs calamitas præsto esset. Ad extremũ exhausto dolio, hydrus in imo repertus est uini potor. Ea res in uulgi locum abijt. Admonet Plin. lib. 10. ca. 72. serpẽtes quamquam exiguo indigeant potu, tamen uinum cum est occasio, præcipue appetere. Iuuenalis de muliere uinosa Satyra 6.

Tanquam alta in dolia longus

Decciderit serpens, bibit & uomit.

Adagium ipsum haudquaquã inelegans, nec aspernandum. Quòd si quẽ nihil mouet recẽs autor, licebit usurpare, cum quis occultæ calamitate premitur, causa atq; autore nõ extante. Aut cũ diuturni malicandẽ autor deprehẽditur. Porrò serpentẽ quẽ Græci uocãt hydron, Latini natricem uocant, quod in aquis degat. Ex ulcere huius morsu facto defluit copiosus humor aquosus, & graue olens. Ita Dioscorides lib. 6. Plinius lib. 6. cap. 23. tradit apud insulas quasdam ante Persidem, hydros marinos ui cenum cubitorum terruisse classem.

E' Massilia uenisti. XCIX

Ἐκ μασσαλίας ἦλθες. i. E' Massilia uenisti. Suidas ait dici solitũ de ijs qui cultu parũ uiris decoro uterẽtur. Quòd Massilienses luxu perditi, muliebrẽ fermè in modũ ornarentur, comis unguento delibutis, capillusq; religatis. Huic affine quod refert Athenæus Dipnosophist. lib. 12. τὰ δύσεις εἰς μασσαλίας, cuius nos alibi mentionem fecimus in prouerbio, Nauiges Massilium, & quid super hoc sentiremus, explicuimus.

Tibicines mente capti. C

Athenæus lib. Dipnosoph. 8. prouerbio tactatũ scribit apud priscos tibicinibus nihil esse mẽtis, λόγος δὲ παλαιὸς ὡς ὅτι

Ἄνδρες μὲν ἀλαπτῆες θεοὶ νόον ἐκ πίφυσαν,

Ἀλλ' ἅμα τῷ φυσᾶν χ' ὧ νόος ἀπέταλαι, id est,

Dictum enim est peruetustum, quòd

Dij tibicinibus nunquam mentem inseruere,

Sed simul ac flarint, auolat illico mens.

De hoc hominum genere plura diximus in prouerbio, Tibicinis uitam uiuis.

DES. ERASMI ROT. PROVERBIORVM CHILIADIS QVARTAE CENTVRIA PRIMA.

Dulce bellum inexpertis. I

T ELEGANS cum primis, & multorum literis celebratũ adagium est, γλυκὺς ἀπείρῳ πόλεμος. id est, Dulce bellum inexperto. Id ita reddit Vegetius lib. De re militari 3. cap. 13. Ne confidas satis, si tyro prælium cupit, inexpertis enim dulcis est pugna. Citatur ex Pindaro γλυκὺ δὲ πείρωντι πόλεμος ἐμπάρων δὲ τιν ταρβεῖ φρονιόντα νιν καρδίᾳ πόρτιν ὡς. i. Dulce bellũ inexpertis est, expertus quissiã horret, si accesserit cordi supra modũ. Sunt quædã in rebus mortalium, quæ quantũ habeãt discriminis ac malorũ, nõ intelligas, nisi facto periculo. Dulcis inexpertis cultura potẽtis amici, Expertus metuit. Bellares & splẽdida uidetur, inter aulicos obambulare proceres, in regijs uersari negotijs: at senes quibus usus penitus cognita res est, ab ea felicissime libẽter abstinẽt. Suaue uidetur amare puellas, sed ijs qui nondũ senserũt, quantũ amori insit amari. Ad eundẽ itẽm modũ accõmodari poterit, ad quoduis negotiũ multo cum periculo, multisq; coniunctũ malis, quod nemo uelit capessere, nisi iuuenis, & rerũ imperitus. Siquidẽ Aristot. in Rhetoric. hãc adfert causam, cur iuuentus sit audacior, contrà senecta timidior, quòd illis imperitia rerũ confidentiã pariat, his multorũ experiẽtia malorũ, timiditatẽ & contentionẽ. Quòd si quicquã est in rebus mortalium, quod cõuenter aggredi cõueniat, imò quod oporteat

modis omnibus fugere, deprecari, propellere, certè belli est, quo non alia res uel magis impia, ue calamitosior, uel latius pernicios a, uel hærès tenaciùs, uel tetrior, & in totũ homine indignior, ut ne dicã Christiano. At dictu mirũ, quàm hodie passim, quàm temerè, quàm quauis de causa suscipitur, quàm immaniter ac barbaricè geritur, non tantũ ab ethnicis, ueriũ etiã à Christianis: nec prophanis modò, ueriũetiã à sacerdotibus & episcopis: nec sollũ à iuuenibus & imperitis, uerũctiã à senibus, & toties expertis: nec à plebeis tantũ, & uulgò natura mobili, sed potissimũ à principibus, & quorũ officium erat, temerarios stultæ multitudinis motus, sapiẽtia ratione cõponere. Neq; desunt iurecõsulti ac theologi, qui ad ista tam nefaria, faces admouẽt, & frigidã, quod aiũt, suffundunt. Quibus rebus sit, ut nũc belli adeo receptà res sit, ut demirentur homines, esse cui non placeat. Adeo probata, ut impiũ ac pene dixerim, hæreticum sit improbasse rem unam omniũ ut sceleratissimã, ita miserrimã quoq;. At quanto iustius erat illud demirari, quis malus genius, quæ pestis, quæ intemperia, quæ furia primum in hominis mẽtem immiserit, rem usq; adeo beluinã, ut placidũ illud animal, quod natura paci beneuolentiæq; genuit, quod uniũ omniũ saluti prodidit, tam ferina uesania, tam insanis tumultibus in mutuã rueret pernicię. Id quod magis etiã admirabitur, quisquis animũ à uulgò receptis opinionibus, ad ipsam ueriũ uim ac naturam perspiciendã conuerterit, ac seorsum hinc hominis imaginẽ, hinc belli simulacrũ uere philosophicis oculis aliquantisper contempletur: Primũ igitur, si quis habitũ modo figuramq; corporis humani consideret, an non protinus intellecturus est, naturã uel potius deũ, animal hoc nõ bello, sed amicitiæ: non exitio, sed salutis nõ iniuriæ, sed beneficẽtiæ genuisse? Nã cæterorũ animantiũ unũquodq; suis instruxit armis. Tauroriũ impetus armauit cornibus, leonũ rabiem unguibus. Aprisfulmẽtẽs affixit dẽtes. Elephantos præter cuẽ & molem, promoscide quoq; tutatus est. Crocodillũ crustis uelut laminis cõmuniuit, delphinis telũ uice pinnas addidit, bistricè spinis, raiam aculeis defendit, gallis calcar affixit. Alia testis, alia corio, alia cortice cõmuniuit. Sunt quorũ incolumitati perniciosæ prosperit, ueluti columbis. Sunt rursum quibus uenenũ telũ uice tribuit. Addidit his speciẽ tetrã ac beluinã, addidit oculos truces, uocis stridorẽ. Inscuit natiua quædam discidia. Solũ hominẽ nudũ produxit, imbecillẽ, tenerũ, inermẽ, mollissima carne, cute leui. Nihil usquam in mẽbris quòd ad pugnã aut uiolentiã datũ uideri possit, ut ne dicã interim quòd cætera ferè statim ut nata sunt, sibi sufficiunt ad uitam tuendã: solus homo sic prodit, ut multo tẽpore totus à subsidio pendeat alieno. Nec fari nouit, nec ingredi, nec cibũ capere, nagitu cuntũ implorat opẽ: ut uel hinc coniici possit, solum hoc animal totũ amicitiæ nasci, quæ mutuis officijs & coit, & cohæret potissimũ. Proinde natura uoluit hominem uitæ munus nõ tam sibi, quàm beneuolentiæ acceptũ ferre, quo uidelicet intelligeret sese gratijs esse dicatũ, ac necessitudini. Tum speciẽ dedit, non tetrã & horridã, uti cæteris, sed mitem ac placidã, amoris ac beneuolentiæ notas præ se ferentem. Tribuit oculos amicos, & in his animi signa. Dedit brachiorũ sinus ad complexũ. Dedit oculi sensum, quo ceu copularentur, & sese cõtingerent animi. Vni risum attribuit, alia cruditis indicium. Vni lachrymas clemẽtiæ & misericordiæ symbolũ. Quin & uocẽ dedit, nõ minacẽ & horrendã sicuti beluis, sed amicã & blandã. Nec his cõtenta natura, sermonis & rationis usum uni tribuit, quæ quidẽ res ad parandã & alendã beneuolentiã in primis ualet, ne quid omnino per uim inter homines geueretur. Inseuit odium solitudinis, amorem sodalitatis. Indidit penitus beneuolẽtiæ semina. Fecit ut quod est saluberrimũ, idẽ sit & suauissimũ. Quid enim amico iucundius? At rursum, quid æque necessarium? Proinde si maximè liceret absq; mutuo cõmercio cõmode uitam agere, nihil tamen iucundũ uideri possit absq; socio, nisi si quis prorsus hominẽ exuerit, & in feram degenerarit. Addidit insuper liberaliũ disciplinarũ studiũ, & cognitionis ardorẽ: quæ res ut potissimũ abducit hominis ingeniũ ab omni feritate, ita ad conciliãdas necessitudines præcipuã uim habet. Siquidem nec affinitas, nec sanguinis propinquitas, arctioribus aut firmioribus amicitiæ uinculis astringit animos quàm societas honestorũ studiorũ. Super hæc admirabili quadã uarietate, dotes tum animorũ tum corporũ inter mortales partita est, nimirũ ut singuli in singulis inuenirent, quod uel amarent ac suspicerent ob excellentiã, uel ob usum & necessitatẽ ambirent & amplecterentur. Deniq; indidit diuinæ mentis scintillulam, ut nullo etiã ostenso præmio, tamẽ per se iuuet benemereri de omnibus, Id enim deo maximè proprium ac naturale, suo beneficio consulere uniuersis. Alioqui quid illud est, quod haud uulgarẽ animo sentimus uoluptatẽ, ubi quempiã per nos seruatũ intelligimus? & ob hoc ipsum homo carus est homini, quòd insigni quopiã beneficio obstrictus est? Proinde deus in hoc mũdo uolut simulacrũ quoddã sui cõstituit hominẽ, ut ceu terrenũ quoddã numẽ saluti prospiceret omniũ. Sentiũt hoc ipsa etiã bruta, cum uideamus non mitia solum, ueruetiã pardos & leones, & his immitiores bestias in magnis periculis ad hominis opẽ confugere. Hoc extremũ omnibus asylũ, hæc ara est sanctissima uniuersis, hæc nulli nõ sacra est ancora. Hominis effigiẽ ut cunq; depinximus. Nunc belli simulacrũ ex aduerso, cũ hac, si uidetur, cõponamus. Iã igitur uidere te puto, barbaras cohortes, ipso uultu sonoq; uocis horrẽdas, hinc atq; hinc instructas ferratas acies, formidabilem armorũ crepitum simul & fulgorẽ: inamabilem tantæ multitudinis fremitũ, oculos minaces, rauca cornua, terrificũ tarataratæ cantũ, bõbardarũ tonitrua, non minus formidolosa uerũ, sed magis noxia: clamorẽ insanũ, concursum furiosum, immanem laniationẽ, cadentium & occidentium crudeles uices, cõgestas stragis, undantes cruore campos. Fluuios humano tinctos sanguine. Fit interea nõnunquã, ut frater incidat in fratrẽ, affinis in affinẽ, amicus in amicũ, & cõmuni furore iam debacchante, in eius uiscera stringat ferrũ, à quo ne uerbo quidẽ unquam fuerat læsus. Deniq; tantum malorũ habet illa tragœdia, ut à cõmemoratione quoq; pectus humanũ abhorreat. Vt interim nõ referã, illa uulgaria præbis, leuiaq;, protritas passim segetes, exustas uillas, incensos pagos, abacta pecora, constupratas uirgines, tractos in captiuitatẽ senes, direpta phana, latrocinijs, prædationibus, uiolentia plena, confusaq; omnia. Vtq; taceam illa, quæ felicissimum etiã ac iustissimũ belli consequi solent. Expilatum plebẽ, oneratos proceres, tot senes orbos, & simul in cæde liberorũ infelicius occisos, quàm si hostis mali sensum una cũ uita sustulisset: tot anus destitutas & crudelius quàm ferro perẽptas, tot matronas uiduas, tot liberos orphanos, tot domus funestas, tot opulentos ad inopiã redactos. Nã de morũ pernicie quid attinet loqui, cũ nemo nesciat uniuersam uitæ pestem, semel è bello profici? Hinc pietatis contẽptus, hinc legũ neglectus, hinc ad quiduis audendum sceleris promptus animus. Hoc fonte nobis tam ingens latronum, raptorum, sacrilegorũ, percussorum turba scatet. Et quod est omniũ grauissimũ, hæc tam exitialis pestilentia, nescit se suis cõtinere spatijs, sed in uno quopiã angulo nata, non solum finitimas regiones ueluti contagio peruadit, uerumetiã procul semotas, uel mercede, uel per affinitatis, aut fœderis occasionẽ, in cõmunẽ tumultũ, ac rerum tempestatẽ pertrahit. Quinctiã bellum è bello scritur, è simulato uerum, è pusillo maximum exoritur, neq; raro solet in his accidere, quod de Lernæo mõstro fabulis proditũ est. Hisce de causis, opinor, ueteres illi poëtæ, qui rerũ uim ac naturam, & sagacissimè perspex

perſpexerunt, & aptiſsimis ſigmẽtis adumbrarũt, tradidere bellum ab inferis immutti, idq; furiarum miniſterio, neq; qualibet furiam ad hoc negotij conficiendum eſſe idoneam. Deligitur omniũ peſtilentiſsima, Cui nomina mille, Mille no cendi artes. Hæc innumeris armata colubris, tartarea bucci na præcinit. Pan inſano tumultu complet uniuerſa. Bellona furioſum quatit flagellũ. Furor impius, ruptis omnibus uin culorum nodis, euolat horridus ore cruento. Neq; non uide runt hæc grãmatici, quorũ alij bellum, κατ' ἀντίφρασιν dictum uolunt, quòd nihil habeat neq; bonũ, neq; bellum: nec alia ratione bellum eſſe belluã, quàm furiæ ſunt Eumenides. Alij malunt à belua deducẽdũ, quòd beluarũ ſit, non hominũ, in mutuum exitium congredi. At mihi ſanè pluſquã ferinũ, pluſquam beluinũ eſſe uidetur, armis cõſligere. Primũ enim pleraq; brutorũ animantiũ in ſuo quodq; genere cõcorditer & ciuiliter degunt, gregatim incedunt, ope mutua ſeſe tuen tur. Ne feræ quidẽ omnes dimicant (Sunt enim & innoxiæ, ſicut damæ & lepores) ſed omnium efferatiſsimæ, uelut leo nes, lupi, tigrides. Quanquam nec hæ belligerãtur inter ſeſe quemadmodũ nos. Canis caninã non eſt, leonũ inter ſe feri tas non dimicat: draconi cum dracone pax eſt, inter uenena conuenit. At homini nulla fera perniciosior, quàm homo. Rurſum illæ cum pugnant, ſuis pugnãt armis: nos præter na turam arte excogitatis inſtruimur homines in hominũ pernicie. Nec illæ quibuslibet de cauſis ſæuiunt, uerum ubi uel fames ſtimulat in rabiem, uel ſe peti ſentiũt, uel fœtui ſuo timent, Nos deũ immortalem, quàm friuolis de cau ſis, quas bellorum tragœdias excitamus! Ob inaniſsimos di tionum titulos, ob puerilem irã, ob interceptam mulierculã, ob cauſas his quoq; multo magis ridiculas. Ad hæc inter fe ras, uni cũ una belluã eſt, idq; perbreue. Et ut cruentiſsima pu gna ſit, una aut altera uulnerata diſcedit. Quando auditũ eſt id quod paſsim faciunt homines, centũ milia beluarũ inatuo laniatu conſcidiſſe? Adde, quod ut feris quibuſdã naturale diſsidiũ eſt cum aliis diuerſi generis, ita rurſus habent, cũ quibus genuina firmaq; cohærẽt amicitia. At homini cũ homine, & cuilibet cũ quolibet, iugis pugna eſt, nec ullum ſatis firmum fœdus inter ullos mortaliũ. Adeo quicquid à ſua receſſit natura, in peiorẽ degenerat ſpeciẽ, quàm ſi natura malitiã ingenuiſſet. Vis ſcire quàm ferina, quàm fœda, quàm nõ digna homine res ſit bellum? Spectaſti ne aliquando leonem cũ urſo cõmiſſum? Qui rictus, qui rugitus, qui fremitus, quæ immanitas, quæ laniatio? Inhorreſcit qui ſpectat etiam in tuto. At quanto fœdius ſpectaculum, quanto immanius, uidere hominẽ cum homine, tot armis, tot telis inſtructum conſligere? Quæſo te, quis homines crederet, niſi conſuetudo mali ſuſtuliſſet admirationem? Ardent oculi, pallent ora, furorem præfert inceſſus, frendet uox, clamor inſanus, totus homo ferreus eſt, crepant arma, fulminãt bombardæ. Mitius erat, ſi cibi cauſa homo hominem deuoraret, ſi ſanguinem hauriret: quãquam huc quoq; uentum eſt à quibuſdã, ut id odij gratia faciant, quod excuſatius faceret uſus aut neceſsitas. At nunc idem fit crudelius, telis ueneno tinctis, tartareis machinis. Nullum uſquam hominis veſtigiũ. An credas hic ipſam natu ram agnituram quod condidit? Et ſi quis admoneat, an nõ merito huiuſmodi uerbis ſit execratura facinus impiũ? Quod nouum ſpectaculum ego uideo? Quis tartarus hoc nobis por tentum edidit? Sunt qui me nouercam appellent, quòd in tam immẽſa rerum ſumma, uenena quædam genuerim, quanquã & hæc in hominis commodũ ceſſura: quòd aliquot animantia parum mitia finxerim, etiamſi nulla fera tam immitis eſt quin arte & officijs poſsit cicurari. hominis cura mãſueſcit leones, miteſcunt dracones, ſeruiunt urſi. Quæ tandẽ eſt iſta pluſquam nouerca, quæ nouã hanc beluam, totius mundi peſtem nobis dedit? Vnum animal totum genui beneuolentiæ, placidum, amicum, ſalutare. Quid accidit, ut in huiuſmodi degenerarit? Nihil agnoſco hominis illius, quem finxi. Quis malus genius uitiauit opus meum? Quæ ſagamentẽ humanã excantauit, & incantauit beluinã? Quæ Circe natiuã uertit formam? Iuberẽ ut ad ſpeculum ſeſe cõtemplaretur infelix, ſed quid cernant oculi, cum mens abſit? Tamẽ aſpice teipſum ſi potes furioſe bellator, ſi quo pacto contingat reſipiſcere. Vnde tibi minax criſta nerticis? unde fulgens galea? unde ferrea cornua? unde pinnati cubiti? unde ſquamæ? unde dentes æreiſ? unde lamineæ? unde tela letiferæ? unde uox pluſquã ferina? unde uultus iſte pluſquam beluinus? unde tonitru & fulmen, ipſo Iouis fulmine tũ formidabilius, tum nocẽtius? Ego te diuinum quoddam animal finxi, quid uenit in mentem, ut teipſum in tam immanem beluã transformares, ut nulla iam belua futura ſit belua, ſi cum homine cõponatur? Hæc atq; id genus alia permulta diceret opinor, architectrix illa rerũ natura. Proinde cum ſic conditus ſit homo quemadmodum oſtenſum eſt, cum huiuſmodi res ſit bellum, quemadmodũ nimium crebro ſentimus, haud mediocriter admirandũ uidetur, quis deus, qui morbus, aut qui caſus primũ in humanum pectus immiſerit, ut letale ferrũ in hominis ſtringeret uiſcera. Multis gradibus ad tam inſignẽ uecordiã uentũ ſit oportet.

Nemo ſiquidem repente fuit turpiſsimus, Vt inquit poëta Satyricus. Semperq; malorum maxima, ſub umbra ac ſpecie boni ſubrepſerunt in uitã hominum. Olim igitur cum rudes illi priſciq; mortales, nudi, ſine mœnibus, abſq; tecto, uitam in ſyluis agerent, euenit aliquoties, ut à feris ac beluis offenderentur. Cum his igitur primum homini bellum ſuſceptum eſt, & uir fortis habebatur, ac dux, qui ferarum uim ab hominum genere depuliſſet. Quin & æquiſsimum uideb...ur iugulare iugulantes, trucidare trucidantes, præſertim cũ nulla laceſsitæ iniuria, ultro nos impeterent. Eã res cum ſummæ laudi duceretur, hinc enim deus fictus eſt Hercules, cœpit animoſa iuuentus paſsim uenari beſtias, exuuium ceu trophæum oſtentare. Deinde non cõtenti iugulaſſe, pellibus illarum ſeſe munierunt aduerſus rigorẽ hyemis. Hæc erant prima homicidia, hæc ſpolia. Poſt hæc longius progreſſi rem auſi ſunt, quã Pythagoras uehementer impiã arbitratus eſt, & nobis poterat prodigioſa uideri, niſi uetaret conſuetudo, quæ tantum ubiq; uim habet, ut apud nationes quaſdam piũ fuerit habitum, parentem grandæuum, plagis obrutum in foſſam depellere, & eripere uitam illi, per quẽ uitæ munus contigerat: ſanctum haberetur, carnibus affiniũ amicorum ueſci: pulchrum exiſtimaretur, uirginem in Veneris phano proſtare populo: multaq; ijs abſurdiora, quæ ſi quis nunc referat tantum, nemo non ſit abominaturus. Adeo nihil eſt tam ſceleroſum, nihil tam atrox, quod non & probetur, ſi id commẽdet aſſuetudo. Ergo quod auſi ſunt facinus? Nõ ueriti ſunt ueſci ferarum extinctarum cadaueribus, dẽtil us laniare carnem exanimẽ, haurire ſanguinẽ, exugere ſaniẽ, & uiſcera, ut ait Ouidius, in uiſcera condere. Id facinus tametſi mitioribus ingenijs tam immane uideretur, tamen commẽdauit uſus & commoditas. Placuit & in delicijs cadaueris ſpecies. Carnes inſepeliuntur cruſtis, cõduntur aromatibus, inſcribitur titulus, Hic ſitus eſt aper, hic ſepultus eſt urſus. O cadaueroſas uoluptates. Proceſſum eſt longius. A noxijs feris itum eſt ad pecudes innoxias. Sæuitum eſt paſsim in oues,

..Animal ſine fraude dologq.

Sæuitum in leporem, non ob aliud crimen, niſi quòd eſculentus eſſet. Nec temperatum à boue domeſtico, qui ſuo ſudore diu familiam aluerat ingratam: nulli uolucrum, nulli piſcium generi parcitum eſt, & eò proceſsit gulæ tyrannis, ut nullũ animal uſquam tutum eſſet ab hominis crudelitate. Verum hoc quoq; perſuaſit conſuetudo, ut ſæuitia non uideretur in ullum animantis genus, modo ab hominis cæde temperare-

tur. Sed in nobis fortaſſe ſitum eſt, utilia quemadmodũ mare non admittere, uerũ ut admiſſo limitem præſcribamus, id nõ eſt cuiquam in manu. Semel receptum utrũuis, haud noſtro ducitur arbitrio, ſed ſuo fertur impetu. Poſtea quàm his rudimentis eſſent ad cædem exercitati, perſuaſit ira, ut homo hominem fuſte, ſaxo'ue, aut pugno peteret. Siquidẽ ijs adhuc armis tum pugnabatur opinor, & iam occidendis pecudibus didicerant, hominem quoq; minimo negotio poſſe perimi. Verũ iſta crudelitas diu conſtitit intra monomachias. Vnius iactura bellum dirimebatur, nonnunquã uterq; cadebat, ſed uterq; uita indignus. Ad hæc nonnullam etiam æqui ſpeciem habebat ſuſtuliſſe inimicum: laudi quoq; cæptam eſt dari, ſi quis uiolentum & peſtilentem hominem, cuiuſmodi ferunt fuiſſe Cacum & Buſiridem, confeciſſet, orbemq; monſtris iſtiuſmodi liberaſſet. Siquidem uidemus hos etiam titulos, in Herculis extare laudibus. Deinde concurſum eſt à pluribus, ut quoſq; uel affinitas, uel uicinia, uel neceſſitudo cõiũxerat. Et quod nunc latrocinium eſt, tum bellum erat. Saxis & ſudibus præuſtis, etiamnum res gerebatur. Riuulus occurrẽs, aut rupes, aut ſimile quippiam obuiũ, prælia dirimebat. Interea dum creſcit uſu feritas, dum gliſcunt iræ, dum magis ardeſcit ambitio, furorem ſuum armant ingenio. Excogitantur arma qualiacunq;, quibus ſe cõmunirent, excogitantur & tela, quibus hoſtem perderent. Iam paſtim, tam frequentiore manu, iam armati conflictari cœperunt. Nec huic manifeſto furori, ſuus deſuit honos. Bellum appellarunt, & uirtutem eſſe uoluerunt, ſi quis ſui capitis periculo uim hoſtiũ, à liberis, ab uxore, à pecore, à domeſticis latebris propelleret. Atq; ita paulatim unà cum rerũ cultu creſcente militia, bellum in.licere cœpit, ciuitas ciuitati, regio regioni, regnũ regno. Quanquam in re per ſe crudeliſſima, tamen remanebant adhuc humanitatis priſtinæ ueſtigia. Repetebãtur res per fecialem, cinebantur teſtes ſuperi, ucluſtione præludebatur ad pugnam. Telis uulgaribus & uirtute nõ dolo res agebatur: Nefas erat ferire hoſtem, niſi ſigno dato: nõ licebat pugnare, ubi receptui cecinifſet imperator. Deniq; uirtutis & gloriæ certamen erat, magis quàm occidendi cupiditas. Nec dum arma mouebantur, niſi in exteros, quos ob id hoſtes, uelut hoſpites appellabãt. Hinc nata ſunt imperia, quorum nullum unquam fuit in ulla natione, quod non fuerit multo generis humani ſanguine paratum. Deinceps aſſiduæ bellorum uices, dum uiciſſim alius alium ab imperio depellit, & ſibi uindicat. Poſt hæc cum imperia quoq; ad ſceleratiſſimos mortales deueniſſent, iam in quoslibet, pro libidine mota ſunt arma, neq; male meriti, ſed bene fortunati, cœperũt maximè belli periculis eſſe obnoxij, & iam prælij ſcopus, non laus eſſe, ſed lordidum lucrum, aut hoc etiã ſceleratius aliquid. Non dubito quin hæc proſpexerit ſapientiſſimus ille Pythagoras, cum philoſophico commento multitudinem hominũ imperitam à laniandis pecudibus deterreret. Videbat futurum, ut qui nulla laceſſitus iniuria, pecudis innoxiæ ſanguinem fundere conſueiſſet, idem cõmotus ira, & iniuria prouocatus non metueret hominem interimere. Porrò bellum quid aliud eſt, quàm multorum cõmune homicidium, & latrocinium, hoc ſceleratius, quo latius patens? Sed uidentur hæc ceu deliramenta ſcholaſticorum à craſſis proceribus noſtri temporis, qui cum præter figuram nihil habeant hominis, tamen ipſi ſibi planè dij uidentur. Et tamen ab ijs initijs, huc uidemus eſſe peruẽtũ inſaniæ, ut tota uita nihil aliud agatur. Belliger armur aſſidue, gens cum gẽte colliditur, regnum cum regno, ciuitas cum ciuitate, princeps cum principe, populus cum populo, & quod ethnici quoq; fatentur impium, affinis cum affini, cognatus cum cognato, frater cum fratre, filius cum patre. Deniq; quod ego ſanè puto his omnibus atrocius, Chriſtianus cum homine: addam inuitus, quod eſt atrociſſimum, Chriſtianus cum Chriſtiano. Et ô cæcitatẽ mentis humanæ, hæc nemo miratur, nemo deteſtatur. Sunt qui applaudant, qui uehont laudibus, qui rem pluſquam tartaream, ſanctam appellent, ac principes ultro furentes inſtigant, oleum quod aiunt addentes camino. Alius è ſacro ſuggeſto promittit omnium admiſſorum condonationem, qui ſub eius principis ſignis pugnarint. Alius clamat, inuictiſſimè princeps, tu modo ſerua mentem iſtam religioni fauentem, deus pugnabit pro te: alius promittit certam uictoriam, prophetarum uoces ad rem impiã detorquẽs, interpretans illa, Non timebis à timore nocturno, à ſagitta uolante in die, à dæmonio meridiano: & Cadent à latere tuo mille, & decẽ milia à dextris tuis: & Super aſpidem & baſiliſcũ ambulabis, & conculcabis leonem & draconem. Deniq; totus hic myſticus pſalmus ad res prophanas, ad hos & illos principes detorquebatur. Nec deerãt utriq; parti tales prophetæ, nec deerant talibus prophetis applauſores. Tam bellaces auditimus conciones monachorum, Theologorum, epiſcoporũ. Itaq; bellatur à decrepitis, bellatur à ſacerdotibus, bellatur à monachis, & cum re tam diabolica Chriſtum miſcemus. Concurrunt acies utrinq; crucis inſigne præferẽtes, quæ uel ipſa poterat admonere, quo pacto conueniat uincere Chriſtianos. A' ſacro illo cœleſti, quo perfecta illa & ineffabilis Chriſtianorum coniunctio repræſentatur, curritur ad mutuam cædem, & rei tam impiæ Chriſtum facimus & ſpectatorem & autorem. Vbi nam diaboli regnum eſt, ſi in bello non eſt? Cur huc pertrahimus Chriſtum, cui citius cum quouis lupanari conueniat, quàm cum bello? Indignatur Paulus apoſtolus, ullam eſſe controuerſiam inter Chriſtianos, ut iudex ſit adeundus, qui litem dirimat. Quid ſi conſpiceret nos toto orbe belligerantes, & quamlibet leui de cauſa, immanius quàm ulli bellarint Ethnici, crudelius quàm ulli barbariẽ; fieri autoribus, hortatoribus, adiutoribus his, qui pacificum illum & omnia conglutinantem pontificem repræſentant, quiq; pacis omine ſaluutant populum? Neq; me clam eſt, quid iamdudum mihi reclament Cares iſti, quorũ meſſis eſt è malis publicis. Bellum ſuſcipimus inuiti, aliorum coacti malefactis. Ius noſtrum perſequimur. Quicquid malorum habet bellum, illis feratur acceptum, qui belli dedere cauſas. Sed quieſcant interim pauliſper, & horum cauſationes ſuo loco reſellemus, ac ſucum hunc, quo morbum noſtrum præteximus, detrahemus. Iam ſicut hominem cum bello, hoc eſt animal placidiſſimum, cum re longe immaniſſima cõpoſuimus, quo magis perſpicua fieret atrocitas: ſic bellum cũ pace, rẽ miſerrimam pariter & ſceleratiſſimã, cum re feliciſſima ſimul & optima cõparemus, atq; ita demum apparebit, quantæ dementiæ ſit, tanto tumultu, tantis laboribus, tanto ſumptu, tanto diſcrimine, tot calamitatibus affectare bellum, cum multo minoris emi poſſit concordia. Principio quid in rerum natura dulcius aut melius amicitia? Nihil profecto. Atqui quid aliud eſt pax, quàm multorũ inter ipſos amicitia? Sicuti contra belli nihil aliud eſt quàm plurium ſimultas. Bonorũ autẽ ea ratio eſt, ut quo latius pateant, hoc plus adferant commoditatis. Proinde cum unius cum uno neceſſitudo, res ſit adeo ſuauis & ſalutaris, quàm ingens erit felicitas, ſi regnum cum regno, ſi natio cum natione, neceſſitudinis uinculo copuletur? E' diuerſo, malarum rerum ea eſt natura, ut quo latius manarint, hoc magis ſint ſuo dignæ uocabulo. Itaq; ſi miſerũ, ſi ſceleratum eſt, hominem cum homine ferro congredi, quanto calamitoſius, quantoq; ſceleratius eſt, idem à tot hominũ milibus fieri? Concordia res paruæ creſcunt, diſcordia dilabuntur & magnæ. Pax omnium bonarum rerum & parẽs eſt & nutrix. Belli repente ſemeleq; quicquid eſt lætum, quicquid eſt pulchrum, obruit, extinguit, abolet, omniũq; malorum Lernam quandã in uitam mortaliũ effundit.

Pacis

Paris tempore, non secus ac si nouum quoddã uer rebus humanis affulserit, coluntur agri, uernant horti, pascũtur lætæ pecudes, ædificantur uillæ, extruuntur oppida, instaurantur collapsa, ornantur & augentur extructa, crescunt opes, diuntur uoluptates, uigent leges, floret reipub. disciplina, fert uel religio, ualet æquitas, pollet humanitas, edent artes opificum, uberior est quæstus pauperum, splendidior opulentia diuitum. Efflorescunt honestissimarum disciplinarũ studia, eruditur iuuentus, tranquillo fruuntur ocio senes, bonis auspicijs nubunt uirgines, Laudãtur simili prole puerperæ,

Florent boni, minus peccant mali. At simulatq; belli sæua tempestas ingruerit, deum immortalem, quàm ingens malorum pelagus occupat, inundat, obruit uniuersa. Abiguntur armenta, proteruntur segetes, trucidantur agricolæ, exurũtur uillæ, tot seculis extructæ florentissimæ ciuitates, una procella subuertuntur. Adeo procliuius est lædere, quàm benefacere. Ciuium opes ad execrandos latrones ac sicarios trãsferuntur. Mœrent domus, metu, luctu, & querimonijs: lamentis complentur omnia. Frigent artes opificum, pauperibus aut ieiunandum, aut ad impias confugiendum artes. Diuites aut ereptas deplorant facultates, aut timent relictis, utroq; modo miserrimi. Virginum aut nullæ, aut tristes & funestæ nuptiæ. Desolatæ matronæ domi sterilescunt: silent leges, videtur humanitas, nullum habet locum æquitas: religio ludibrio est, sacri & prophani nullum omnino discrimen. Corrũpitur omni uitiorum genere iuuentus: damnant longæuitatẽ suam luctuosi senes. Nullus honos honestis literarum studijs. In summa, plus malorum sentimus in bello, quàm ullius sermo possit assequi, nedũ meus. Forte tolerari poterat, si bella calamitosos modo nos facerent, non etiam nocentes & impios: si pax feliciores tantum redderet, non meliores quoq;. Impius autem est, quisquis bellum accersit. Ninium heu ninium malorum erat, quibus assidue uelit nolit, uexatur, atteritur, absorbetur erumnosa mortalitas. Ante bis mille fermè annos trecenta morborum nomina medicis sunt animaduersa, præter species, iam & quotidie subnascentes nouos, & senectutem ipsam, morbũ immedicabilem. Leginus alibi totas urbes terræ quassatione subrutas, alibi constagrasse fulmine, alibi solidas etiam hiatu terrarum absorptas regiones, oppida suffosione cuniculorum corruisse, ut ne commemorem, quantam hominum multitudinem tam ob assuetudinem contempti casus absumant, exundatio maris & fluminum, ruinæ montium & ædificiorum, uenena, lapsus, feræ, cibus, potus, fomites. Alium haustus in potu lactis pilus, alium acinum uuæ, alium os piscis inhærens gutturi præfocauit. Sunt quos subitum exanimarit gaudiũ, nam de uehementi dolore minus est mirum. Adde nunc fames pestilentias, non raro passim sæuientes. Nulla pars orbis est, unde nõ immineat periculum humanæ uitæ, alioqui per se quoq; fugacissimæ. Tantum undiq; malorum obturbat, ut non sine causa, Homerus hominem animantium miserrimum pronuntiauerit. Verum hæc mala, quoniam nec uitari facilè possunt, nec nostro accidunt uitio, calamitosos tantum faciunt, non item facinorosos. Quid iuuat tam innumeris obnoxios calamitatibus, ultro sibi malum, perinde quasi desit, accersere: Et accersere non quoduis malum, sed malum omnium multo teterrimum: tam perniciosum, ut unum uincat omnia: tam fœcundum, ut unũ in se complectatur uniuersa: tam pestilens ut non minus impios efficiat, quàm erumnosos, ut miserrimos reddat, nec tamen miserandos, nisi hos qui minimè uolunt & maximè sentiunt? Adijce iam his omnibus, quòd pacis commoda latissimè sese diffundant; & ad plurimos pertinent. In bello, si quid feliciter cecidit, quamquam, ô superi, quid hic potest dici felix, id ad paucos pertinet, & eos indignos. Alterius salus, alterius est exitium: alterius opes, alterius sunt spolia: huius triumphus, illius est luctus, ut acerba sit infelicitas, immanis & cruẽta felicitas. Quanquã plerunq; fit, ut iuxta Cadmeã, quam uocant, uictoriam, utraq; pars ploret. Et haud scio an unquam bellum adeo cesserit feliciter, ut cordatum uictorem fuscepti non pœnituerit. Ergo cum pax res sit omnium tum optima, tum iucundissima: bellum contra res omniũ miserrima, simul & sceleratissima: num hos sanæ mentis arbitrabimur, qui cum illam mediocri negotio parare queãt, hoc malint summis etiam difficultatibus accersere? Primum quàm insuauis res primus ille belli rumor, deinde quàtum inuidiæ subeundum principi, dũ crebris decimationibus expilat suos. Quantũ negotij in adiungendis aut retinendis auxilijs, quãtum in accersendis barbaricis cohortibus & mercenario milite. Quantum impẽdij simul & curarum in apparãdis classibus, in extruendis aut farciendis arcibus & præsidijs, in adornandis tentorijs, in fabricandis & comportandis machinis, armis, telis, farcinis, uehiculis commeatu. Quantũ laboris exhauriendum, in cõpingendis uallis, in euacuãdis fossis, in suffodiẽdis cuniculis, in excubijs, in stationibus, in excitamentis. Omitto iam metus, omitto pericula, Quid enim non metuendum in bello? Quis enumerare ualeat incommoda uitæ, quæ stultissimi milites in castris perferunt, & ob id maioribus digni quòd sponte perferant? Victum quem bos quoq; fastidiat Cyprius, cubile quod asperneturscarabeus, somnos raros, nec hos tuo datos arbitrio. Tentorium undiq; uentis peruium, ac ne tentorium quidem. Durandũ sub dio, cubitandum humi, standum in armis, ferenda inedia, frigus, æstus, puluis, imber: seruiendum ducibus, uapulandũ ferulis: quandoquidem nulla est ullius mancipij seruitus indignior, quàm militum. Ad hæc ad triste signum eundum in mortem, ut aut occidas immaniter, aut cadas infeliciter. Tantum malorum suscipitur ut ad rem omniũ miserrimam liceat peruenire. Tam immensis malis nosipsos prius affligimus, ut alios possimus affligere. Quòd si uelimus rem ad calculum uocare, & ueris rationibus expendere, quanti bellum constet, quanti pax, profectò cõperiemus, hanc uel decima parte curarum, laborum, molestiarum, periculorum, sumptuum, denicq; sanguinis posse comparari, quibus bellum accersitur. Tantum horrendum turbam educis in periculum, ut oppidum aliquod euertas: at horum opera, uel citra periculum, aliud extrui poterat multo præclarius oppidum. Sed nocere uis hosti. Iam hoc ipsum inhumanũ. Attamen illud expẽde, num illi nocere non possis, nisi prius noceas tuis. Et furioso uidetur hominis, tantum certi mali sumere, cũ incertum sit, quò sit alea belli casura. Verum esto, rapuerit ad hanc uesaniam ethnicos, uel stultitia, uel ira, uel ambitio, uel auaritia, uel inmanitas, sine quod magis arbitror, ab inferis immissæ furiæ, unde hoc nobis in mentem uenit ut Christianus in Christianum cruentum stringat ferrum? Parricidiũ uocatur, si frater occidat fratrem. At Christianus coniunctior Christiano, quàm ullus germanus germano, nisi firmiora sunt naturæ uincula, quàm Christi. Quàm absurdũ est eos penè continẽter inter se belligerari, quos una domus habet ecclesia, qui eiusdem corporis membra communi capite gloriantur, nempe Christo: communem habent patrem in cœlis, cõmuni uegetantur spiritu, iisdem initiati sunt mysterijs, eodem redẽpti sanguine, eodẽ renati fonte, iisdem alluntur sacramentis, eidem militant imperatori, eodem uescuntur pane, eiusdẽ participes sunt calicis: communem habent hostem diabolum, postremo ad eandem omnes uocati sunt hæreditatem. Vbi sunt tam multa perfectæ concordiæ sacramenta, ubi tam inuicta pacis documenta? Vnum præceptum Christus appellauit suum nempe charitatis. Cum hac quid æque pugnat atq; bellum? Felici pacis omine salutat suos. Discipulis præter pacem, nihil donat: præter pacem nihil reliquit. In sacris

illis precibus illud præcipue patrem orat, ut quemadmodũ ipse idẽ erat cum eo, ita & sui, hoc est, Christiani, idẽ essent secum. Iam plus audis, quàm pacem, plusquam amicitiam, plusquam cõcordiam. Christi typum habebat Solomon, quod Hebræis pacificũ sonat, ab hoc sibi templum extrui voluit. Dauid alioqui diuersis uirtutibus egregie clarum, tamẽ hoc elogio submouit ab extructione templi, quòd sanguinarius esset. Et tamẽ ijs autore deo bella fere gessit aduersus impios, atq; id sanè eo seculo quo nondum docuerat ille Mosaicæ legis absolutor, etiam inimicos esse diligendos. Nato Christo, non bellum, neq; triumphos, sed pacem canunt angeli. De nondum nato præcinuit uates ille mysticus, & factus est in pace locus eius. Vniuersam illius doctrinam excute, nihil usquam reperies, quod non spiret pacem, quod nõ sonet amicitiam, quod non sapiat charitatem. Et quoniam intelligebat pacem aliter non posse constare, nisi penitus cõtemptis his, pro quibus mundus hic digladiatur, iussit ut ab ipso disceremus esse mites. Beatos uocauit, qui diuitias & harum filiam superbiam pro nihilo ducerent, nam hos uocat pauperes spiritu: beatos, qui uoluptates huius mundi spernerent, quos lugentes appellat, qui se paterentur suis exturbari possessionibus, scientes hic nihil aliud esse, quàm exilium, ueram patriã, ueram possessionẽ in cœlo sitam esse pijs. Beatos, qui beneme rentes de omnibus, impune & male audirent, & malis afficerentur. Vetuit ne quis malo resisteret. Breuiter, ut omnis illius doctrina, tolerantiam & amorem præcipit, ita tota uita nihil aliud docet, quàm mansuetudinem. Sic ille regnauit, sic bellauit, sic uicit, sic triumphauit. Nec aliud inculcant Apostoli, qui purum adhuc Christi spiritum imbiberant, & musto illo feliciter erant temulenti: Quid undiq; sonant omnes Pauli literæ, nisi pacem, nisi lenitatem, nisi charitatẽ? Quid Ioannes loquitur? quid iterat, nisi dilectionem? Quid aliud Petrus? quid aliud omnes uerè Christiani scriptores? Vnde tantus bellorum tumultus inter filios pacis? An fabula est, quòd Christus se uitem appellat, suos palmites? Quis unquã uidit palmitem pugnare cum palmite? An uanum est, quòd non semel scripsit Paulus, Ecclesiam nihil aliud esse, quàm unum corpus è diuersis membris connexum, adhærens uni capiti Christo? Quis uidit oculum pugnare cum manu, aut uentrem cum pede? In hoc uniuerso rerum omnium tam dissimilium, harmonia est. In animalis corpore pax est membro cum membro, quod quæq; pars dotis habet, non uni sibi habet, sed in commune omnibus. Si quid accidit uniculibet, opitulatur uniuersum corpus. An plus potest in perituro corpore naturæ connexio, quàm in mystico & immortali copula spiritus? An frustra precamur illud ex præscripto Christi, Fiat uoluntas tua, quemadmodum in cœlo, sic & in terra? In illa ciuitate summa concordia est. At Christus nihil aliud esse uoluit suam ecclesiam, quàm cœlestem quendã populum in terris ad illius imaginem, quoad fieri potest, uiuentem, illo properantem, ab illo pendentem. Age, finge iã mihi nunc nouum aliquem hospitem, uel è lunaribus illis ciuitatibus quas inhabitat Empedocles, uel ex uno quopiam mundo eorũ quos innumerabiles fabricatus est Democritus, in hũc nostrum uenisse, quid rerum agatur cupientem cognoscere. Cumq; de singulis edoctus, audierit esse unum quoddã animal mire commixtum ex corpore, quod cum brutis habeat commune, & ex animo, quo diuinæ mentis refert imaginẽ. Id adeo esse generosum, ut quanquam hic exulet, tamen cæteris omnibus imperet animantibus, quod ob cœlestem originem, semper ad cœlestia nitatur & immortalia: quod in tantum curæ fuerit æterno numini, ut quoniam neq; naturæ uiribus, neq; philosophiæ rationibus assequi poterat quod affectabat, unicum filium suum huc delegarit, qui nouum doctrinæ genus inueheret. Deinde simul atq; totam Christi uitam ac decreta perdidicerit, cupiat ex æditis quapiam specula, uidere quod audisset. Vbi conspexerit cætera animãtia probe in suo genere degere, ac naturæ legibus duci, nihil appetere, nisi quod dictet natura, unum animal inter se cauponari, negotiari, rixari, belligerari, nonne quodais animal potius sospitabitur hominem esse de quo audierat, quàm ipsum hominẽ? Deinde admonitus ab indice, quis sit homo, iam dispiciat, ubi sit grex ille Christianorum, qui cœlestis illius doctoris instituum sequentes, angelicæ ciuitatis simulacrum exhibeant, an non ubiuis potius iudicabit habitare Christianos, quàm in hisce regionibus, in quibus tantam uideret opulentiam, luxum, libidinem, fastum, tyrannidem, ambitionem, fraudem, inuidiam, iracundiam, discordiam, rixas, pugnas, bella, tumultus, breuiter omnium rerum quas Christus damnat, maiorẽ penè Lernam quàm apud ullos Turcas aut Saracenos? Vnde igitur pestis hæc irrepsit in populum Christianum? Nimirum paulatim hoc quoq; malum, sicuti cætera pleraq;, receptum est ab incautis: siquidem omne malum, aut sensim obrepit in hominum uitam, aut sub prætextu boni se insinuat. Primum igitur irrepsit eruditio, uelut idonea res ad confutandos hæreticos, philosophorum, poëtarum & oratorum literis armatos. Et initio quidem non ista discebantur à Christianis, sed quibus forte contigerant ante Christum cognitum, bi quod iam partum erat, in pios conferebant usus. Eloquentia quoq; dissimulata magis quàm spreta primum, deinde palàm etiam comprobata. Proinde sub prætextu profligandi hæreticos subrepsit ambitiosa rixandi libido, quæ non mediocrem ecclesiæ pestem inuexit. Tandem huc processum est, ut in mediam theologiam totus sit receptus Aristoteles, & ita receptus, ut huius autoritas penè sanctior sit, quàm Christi. Nam si quid ille dixit parum accommodum ad uitam nostram, licet interpretamento detorquere: cæterum explodituꝛ ilico, qui uel leuiter ausit Aristotelicis oraculis refragari. Ab hoc didicimus non esse perfectam hominis felicitatem, nisi corporis & fortunæ bona accesserint. Ab hoc didicimus non posse florere rempub. in qua sint omnia communia. Huius omnia decreta cum Christi doctrina conamur adglutinare, hoc est aquam flammis miscere. Recepimus nonnihil & à Cæsareis legibus, propter æquitatem quam præ se ferunt, & quo magis conuenirent, Euangelicam doctrinam ad eas quoad licuit detorsimus. At hæ permittunt uim ui repellere, suum quenq; ius persequi: probant negotiationem, recipiunt usuram, modo moderatam, bellum ceu rem præclaram efferunt, modo iustum. Iustum autem esse definiunt, quod indictum sit à principe, quamlibet puero aut stulto. Deniq; tota iam Christi doctrina, dialecticorum, sophistarum, mathematicorum, oratorum, poëtarum, philosophorum, & iureconsultorum ethnicorum literis ita contaminata est, ut maxima pars æui consumenda sit prius quàm nacet arcanas scrutari literas, ad quas ut aliquando uenias, tot tamen opinionibus mundanis infectus accedas oportet, ut Christi iam decreta aut prorsus offendant, aut ad illorum dogmata torqueantur. Atq; hæc res adeo non impróbatur, ut nefas sit eum de Christianis loqui literis, qui sese nugis Aristotelicis, uel potius sophisticis, totum ad ambas usq; quod aiunt, aures non expleuerit. Quasi uerò Christi doctrina sit eiusmodi, ut non uel maximè possit esse communis omnium, uel ullo pacto cum philosophorum sapientia consentiat. Post hæc recepimus honoris nonnihil, sed ultro delatum, quem deinde ueluti debitum cœpimus exigere. Id usum est non iniquum. Deinde recepimus opes, sed in pauperum subsidium distribuendas, post etiam in usus nostros. Quid ni, posteaquàm didicimus hunc esse charitatis ordinem, ut sibi quisq; sit proximus? Neq; decrant prætextus huic malo. Primum consulere liberis, æquum prospicere

ſpicere uenturæ ſenectuti. Poſtremo cur reijciam opes, inquiunt, ſi citra fraudem contingant? His gradibus paulatim eò uentum eſt, ut is optimus habeatur qui ſit locupletiſſimus: nec unquam maior fuerit honos diuitijs apud ethnicos, quàm hodie ſit apud Chriſtianos. Quid eſt enim omnino, uel ſacrum, uel prophanũ, quod non harũ geratur arbitrio? Videbatur his ornamentis cõuenire nonnihil imperij. Neq; deſuit qui noluerit cedere. Receptum eſt hoc quoque, ſed grauatim & parce. Demum ita, ut ſolo titulo contenti, rem libenter in alios reijcerent. Poſtremo paulatim huc itum eſt, ut epiſcopus ſibi non uideatur epiſcopus, niſi mundanæ aliquid ditionis acceſſerit. Parum honeſtus abbas, ſi nuſquam poſſit, quæ poſſunt tyranni. Tandem perfricta facie, pudorẽ omnem abſterſimus, omnia uerecundiæ repagula diſcuſſimus. Quicquid unquam apud ethnicos fuit auaritiæ, quicquid ambitionis, quicquid luxus, quicquid faſtus, quicquid tyrannidis, id imitamur, æquamus, uincimus. Et ut de leuioribus interim ſileã, an unquã apud ethnicos bellatũ eſt, aut æque perpetuo, aut crudelius quàm inter Chriſtianos? Quas tempeſtates, quos bellorũ æſtus, quoties diſciſſa fœdera, quas ſtrages his paucis annis cõſpeximus? Quæ natio, cũ qua non conflictata eſt ferro? Et poſtea Turcã execramur, quaſi poſſit ullum ſpectaculum eſſe Turcis iucundius, quàm quod illis quotidie mutuis cladibus exhibemus ipſi. Inſaniebat Xerxes, cum ingentem illam multitudinẽ Græciã inuaſurus educeret. An tibi conſtituiſſe animo uidetur, qui Atho monti minaces ſcripſerit epiſtolas, ni cederet: qui mari Helleſponto, quòd parum cõmodum fuiſſet nauigare uolenti, plagas iuſſerit inſligi? Furebat Alexander ille magnus. Quis negat? Optabat mideus ille plures mundos quos deuinceret: tanta gloriæ febris iuuenilem obſederat animũ. Et tamen iſti quos Seneca non dubitat furioſos appellare latrones, bellabant humanius nobis, bellabant maiore fide, nec ſimilibus machinis, nec ſimilibus artibus, nec cum friuolis titulis, quàm bellamus Chriſtiani. Si reuoluas ethnicorũ hiſtorias, quàm multos reperies duces, qui miris artibus bellum declinarint? Qui hoſtẽ officijs deuincire quàm armis deuincere maluerint? Quidã etiã cedere principatũ prius habuerũt quàm experiri Martem. Nos pſeudochriſtiani nihil nõ rapimus ad occaſionẽ belli. Ethnici bellatores priuſquam uenirent ad arma, uemebãt in colloquiũ. Apud Romanos omnibus tentatis mittebatur Fecialis cum patrepatrato, peragebãtur cæremoniæ: nimirum moræ quærebantur, quæ bellandi furorẽ temperarẽt. Atq; his quoque peractis nõ licebat manũ conſerere cum hoſte, niſi ſigno dato, quod ita dabatur, ut miles neſciret quãdo dandum eſſet. Ac ne hoc quidẽ dato, licebat cuiquã hoſtẽ uel laceſſere, uel ferire, qui quanquã in caſtris uerſaretur, tamen ſacramento militari non eſſet obſtrictus: adeo ut Cato ſenior filiũ in caſtris ceſſantẽ per literas admonuerit ut Romã rediret, aut ſi mallet in exercitu manere, ueniam petat à duce, ut ſibi cum hoſte cõgredi liceat. Iam ut belli ſignũ non faciebat poteſtatem pugnandi, niſi ſacramẽto aſtrictis: ita ſignũ quo canebatur receptui, omnibus adimebat occidẽdi facultatẽ: adeo ut à Cyro laudatus ſit miles quidã, qui cum ſublato gladio fuerat hoſtem interfecturus, mox ut ſenſit cani receptui, dimiſerit hoſtem. Hæc eò pertinebãt, ne quis crederet ſibi licere occidere hominẽ, niſi neceſſitas eò cõpelleret. Nunc inter Chriſtianos uir fortis habetur, ſi quis eius gentis qui cum bellum eſt, hominẽ forte obuium in nemore, non armatum, ſed pecunijs onuſtũ, nec bellum molientẽ, ſed aliquò fugientẽ ne bellet, occiderit, occiſum ſpoliauerit, ſpoliatũ deſiderit. Et milites uocantur, qui ſpe lucelli ultro prouolant ad pugnam, & in utraque acie ceu gladiatores pugnant, germani aduerſus germanos, ad eiuſdem principis ditionem pertinentes. Et hi cum à talibus prælijs redeant domum, ueluti militum narrant ſua facinora, nec interim ut prædones ac patriæ perduelles, ac principis ſui deſertores puniũtur. Carnificem abominamur, quòd conductus ex legum autoritate nocentes damnatos que iugulat: & qui relictis parentibus, uxoribus ac liberis, ultro procurrunt in bellum, non conducti, ſed ambientes ut ad implam lanienam conducantur, ubi domum redierint, gratioſiores penè ſunt quàm ſi nuſquam abfuiſſent. Ex facinoribus aliquid nobilitatis putant accedere. Infamis eſt qui ueſtem furto ſuſtulit: & qui proficiſcens in militiam, & militans, & redicns à militia, tot immeritos ſpoliauit, inter probos ciues habetur. Ex militibus autem qui ſeſe geſſit immaniſſime, dignus habetur qui proximo bello ducem agat. Itaque ſi ueteris militiæ diſciplinam contempleris, Chriſtianorum militia latrocinium ferè eſt, non militia. Quòd ſi monarchas Chriſtianos cũ ethnicis conferas, quanto noſtra cauſa deterior. Illi præter gloriam nihil ambiebãt. Gaudebant florentiores reddere prouincias quas bello ſubegiſſent: populos agreſtes, ſine literis, ſine legibus ritu ferarum uiuentes, ciuilibus artibus expoliebant. Regiones incultas extructis oppidis reddebant celebres. Parũ tuta communicabant, pontibus, littoribus, aggeribus, mille que id genus commoditatibus uitam hominum adiuuabant, ut tum expedierit deuinci. Quin in mediis etiam bellis, quàm multa feruntur ab his uel dicta ſapienter, uel geſta temperate? Cæterum quæ geruntur in bellis Chriſtianorum, & obſcœniora ſunt & atrociora, quàm ut ſint hic commemoranda. Proinde quod in illis erat peßimum, id ſolum exprimimus, imò ſuperamus. Sed iam operæprecium fuerit audire, quibus modis hanc tantam inſaniam noſtram tueamur. Si nullo, inquiunt, pacto fas eſſet bellare, Deus non fuiſſet Iudæis autor bellandi aduerſus hoſtes. Audio, ſed illud addas oportet, Iudæos uix unquam belliſſe inter ſe, uerum aduerſus alienigenas & impios. Nos Chriſtiani pugnamus cum Chriſtianis. Illis diuerſa religio, & non eadem numina, diſſidij cauſa fuit: nos aut pueriles ira, aut pecuniæ fames, aut gloriolæ ſitis, ſæpenumero fœda merces huc adducit. Illi iuſſu diuino pugnabant, nobis animi perturbatio ferrũ dat in manum. Quanquam ſi uſqueadeo placet exemplum Iudæorum, quin eadem opera præputium recidimus? quin immolamus pecudes? quin abſtinemus à carne ſuilla? Cur non ducimus ſinguli plures uxores? Cum hæc execremur, cur ſolum bellandi placet exemplum? Cur hic denique literam ſequimur occidentem? Iudæis permiſſum eſt bellum, ſed ita quemadmodum & repudium, nimirum ob duritiam ingenij. At poſtea quàm Chriſtus iuſſit recondi gladium, non decet pugnare Chriſtianos, niſi pulcherrimum illud prælium cum teterrimis hoſtibus eccleſiæ, cum ſtudio pecuniæ, cum iracundia, cum ambitione, cum metu mortis. Hi ſunt Philiſtæi noſtri, hi Nabughodonoſores, hi Moabitæ & Ammonitæ, cũ quibus nullas nobis inducias eſſe oportet: aſſiduè conferendæ manus, donec exciſis funditus hoſtibus ſuccedat tranquillitas. Quos niſi ſubegerimus, neque cuiquam ſecum, neque cum alio uera pax conſtare poterit. Solum hoc bellum ueram gignit pacem. Hic qui uicerit, cum nemine mortalium belligerari uelit. Nihil enim me mouet, quòd quidam duos gladios interpretantur utranq; poteſtatem, ciuilem & eccleſiaſticam, quam utranq; uindicant Petri ſucceſſoribus, cum Chriſtus in hoc ipſum paſſus ſit Petrũ errare, ut poſtea quàm iuſſus eſſet gladium recondere, nemini dubium relinqueretur, quin uctitum eſſet bellum, quod ante uidebatur eſſe licitum. Sed Petrus, inquiunt, pugnauit. Pugnauit, ſed Iudæus adhuc, nõ dum accepto ſpiritu uere Chriſtiano. Pugnauit nõ pro ſuis titulis, aut prædijs, uti nos, ne pro ſua quidem uita, ſed pro uitæ magiſtri. Deniq; pugnauit is qui paulo poſt abnegauit. Si placet exemplum pugnantis, placeat & infician

inficiantis. Et cum simplici labereturaffectu, tamen reprehensus est. Alioqui, si probat huiusmodi defensionē Christus, sicut quidam insulsissime interpretantur, cur omnis illius & uitæ & doctrina, nihil aliud quàm tolerantiā prædicat? Cur suos baculo tantū & pera armatos, tyrannis obijcit? Si gladius ille, quē diuenditis omnibus iubet emi Christus, est moderata aduersus persecutores defensio, quemadmodū impie quidam interpretantur, non tantum incrudite, cur hac nunquam usi sunt martyres? Hic proferuntur illæ Rabinicæ definitiones, licet bellare militi conducto, non aliter quàm licet lanioni exarte sua parare victum. Siquidē hic didicit laniare pecudes, ille homines: licet & ciuibus bellare, sed bello iusto. Iustum autem quodcunq; quomodocunq; quibuscunque indixit princeps quadiscunque. Sacerdotibus & monachis uibrare ferrum non licet, interesse tamen & præesse bello licet. Nec fas est animo uindicandi bellare, sed studio iustitiæ. Cui autem sua causa non uidetur iusta? Christus absque præsidijs emisit suos, sed donec aderat ipse non egebant præsidijs. Cum instaret tempus abitus, admonuit illos ut peram pararent & gladium, peram aduersus inopiam commeatus, gladium aduersus hostes. Cæterū illa, nolite esse soliciti de crastino, benefacite ijs qui oderunt uos, atq; id genus alia, usque ad tempus discessus ualent. Porrò si cubi similia docet Paulus, aut Petrus, consilij sunt non præcepti. Huiusmodi præclaris dogmatibus alimus principum cupiditates, ac porrigimus quo sibi blandiantur. Et perinde quasi periculum sit, ne quando mundus conquiescat à bellis, ex Christi uerbis bellū asserimus: & perinde quasi metuamus, ne languescat in congerendis opibus mortalium auaritia, Christum facimus autorem congerendæ rei, huc detorquētes illius uerba, quasi præceperit, non permiserit ea quæ prius interdixerat. Mundus habebat suas leges, antequam exoriretur Euangelium, punicbat, bellabat, cōgerebat in ærariū ac penum. Non ideo uenerat dominus ut admoneret quid esset nobis permissum, hoc est ad quam usque lineam liceret á perfectione discedere, sed ad quem scopum esset pro uiribus enitendum. Hæreseos suspectus est, qui uehementer dehortatur à bello: & qui talibus commentis diluunt uigorem Euangelicæ doctrinæ, principibus suggerunt occasiones per quas suis cupiditatibus blandiantur, orthodoxi sunt, & pietatis Christianæ doctores. Doctor uere Christianus nunquam bellum probat, fortassis alicubi permittit, sed inuitus ac dolens. At dicitur hoc, inquiunt, ius naturæ, legibus comprobatum est, consuetudine receptū, ut ūim ui propellamus, & uitam quisque suam tueamur, tum & pecuniam, quandoquidem animæ loco est, ut inquit Hesiodus. Fateor. At his omnibus efficacior Euangelica gratia dicitur, ne remaledicamus maledicentibus: ut de malemerētib. benemereamur, ut tollenti partem possessionum, totam cōcedamus, ut deprecemur pro his quoque qui mortem intentant. Ad apostolos, inquiunt, ista pertinent. Imò ad uniuersum Christi populum, & corpus, ut diximus, quod totum absolutum esse oportet, etiam si in dotibus aliud membrum alio sit insignius. Ad eos nihil pertinent doctrina Christi, qui non sperant præmiū cum Christo. Illi pro pecunia prædijs; & imperio digladientur, qui rident quod dixit Christus, beatos pauperes spiritu: hoc est, eos diuites qui nihil in hoc mundo concupiscerent diuitiarum aut honorum. Qui felicitatis summā in his collocarunt opibus, dimicant pro tuenda uita, sed ij qui non intelligunt hanc mortem esse potius quàm uitam, & pijs immortalitatem esse paratā. Iam obijciunt nobis Romanos aliquot pontifices, qui bellādi fuerint autores simul & adiutores. Obijciunt decreta patrum, in quibus bellum approbari uidetur. Sunt quidem huiusmodi quædam, sed apud recentiores, Christi uigore iam relanguescente, sed ea perpauca, cum sint innumera apud probatæ sanctitatis scriptores, quæ à bello deterreant. Cur hæc paucula nobis potissimū in mentem ueniunt? Cur à Christo ad homines deflectimus oculos, & incerta exempla quàm indubitatum autorem sequi malumus? Romani pontifices primum homines fuerunt. Deinde fieri potest, ut fuerint male persuasi, ut fuerint parum attenti, denique ut parū prudentes aut pij. Quanquam ne in istis quidem comperies hoc genus bellorum, quo nos assidue conflictamur, approbatum fuisse. Id quod clarissimis euincerem argumentis, ni fugerem digressioni longius immorari. Laudauit diuus Bernardus bellatores, sed ita laudauit, ut nostram omnem damnet militiam. Quanquam cur me moueat potius Bernardi scriptum, aut Thomæ disputatio, quàm Christi dogma qui in totum uetuit, ne malo resistamus, nimirum eo more quo uulgus resistit? Sed licet, inquiunt, unū maleficum afficere supplicio, licet igitur & ciuitatē uleisci bello. Quid hoc loco respōderi possit, prolixius est quàm ut sit replicandum. Illud modo dicam, hoc interesse, quòd in iudicijs conuictus dat pœnas legibus, in bello utraq; pars alterum reum agit. Illic ad eum modo redit malum, qui læsit, exemplum ad omnes peruenit: hic maxima pars malorum in eos redundat, qui minime digni sunt malo, nempe ad agricolas, ad senes, ad matronas, ad pupillos, ad uirgines. Cæterum si ex re omnium pessima quicquam omnino commodi potest colligi, id totū ad sceleratissimos aliquot latrones deriuatur: ad militem mercenariū, ad strenuos prædones, ad pauculos foriè duces, quorum artificio bellum in hoc ipsum fuerat excitatum, & quibus cum nunquam melius agitur, quàm in summo reipub. naufragio. Illic uni non paritur, ut omnium consulatur saluti: hic ut paucorū, aut unius fortassis uicem ulciscamur, tot hominū millia nihil commeritorum crudeliter affligimus. Præstat paucorū admissum impunitum omitti, quàm dum unum, aut alterū in pœnā depositimus incertā, nostros pariter & finitimos, & innocētes hostes. Sic enim uocamus, in certum adducere discrimen. Satius est relinqui uulnus, cui sine graui totius corporis pernicie, mederi non queas. Quod si quis clamat iniquū, non dare pœnas qui peccarit: respondeo multo esse iniquius, tot innocentiū millia citra meritum in extremā uocari calamitatem. Quanquam his temporibus omne ferè bellum è titulis nescio quibus nasci uidemus, & ex principum ambitiosis fœderibus, dum ut unum aliquod oppidulum suæ uindicent ditioni, totum imperium adducunt in extremū discrimen. Deinde hoc ipsum quod tanto sanguine uindicatū est, rursum aut reuendunt, aut donant. Dixerit aliquis: Non uis igitur principes suum ius persequi? Scio non esse mei similium, de principū negotijs audaciùs disputare: quod ut tutū sit, prolixius tamē est, quàm ut huic loco conueniat. Tantū illud dicā, si titulus quadiscunq; uidebitur idoneus suscipiendi belli causa, in tantis rerū humanarū uicibus, tantis cōmutationibus, nulli posse titulū deesse. Quæ gens non aliquādo suis sedibus & pulsa fuit & repulit? Quoties aliunde demigratum est aliò? Quoties huc & illuc uel casu, uel ex fœdere translata imperia? Repetant scilicet hodie Paruulni Troianum solum, quòd Antenor olim fuerit Troianus: repetant Africam & Hispaniā Romani, quòd hæ prouinciæ quondam fuerint Romanorū. Ad hæc dominiū uocamus, quod est administratio. Non est ideo ius in homines naturaliberos, & in pecudes. Hoc ipsum ius quod habes, populi consensus dedit. Eiusdem autem, ni fallor, est tollere qui contulit. Vide porrò quàm non magna res agitur. Non illud decertatur, ut hæc aut illa ciuitas bono principi pareat, potius quàm tyranno seruiat, sed utrū Ferdinādi censeatur titulo, an Sigismundi: Philippo censum pendat, an Ludouico. Hoc est illud egregium ius ob quod uniuersus orbis bellis cædibusq; miscetur. Sed esto, uadeat quantumlibet hoc ius, nihil interfit

inter

inter priuatum agrum & ciuitatem: nihil inter pecudes tuo ære emptas, & homines non folli ingenuos, uerū etiā Christianos: attamē prudentis est expendere, num tanti sit, ut tam immensis tuorum malis persequaris. Si principis animū præstare non potes, at saltem negotiatoris adhibe. Contemnit ille dispendium, si perspexerit uitari non posse, nisi grauiore iactura, & lucri loco ducit, quod paululo damno cum fortuna decíderit. Saltem illud priuatum exemplum in reipub. periculo imiteris, de quo uulgò non infestiua fabula celebratur. Parum conueniebat inter duos quosdam cognatos, de re diuidenda. Cumq; neuter alteri uellet concedere, res eò spectabat, ut iretur in ius, & iudicum sententijs controuersia finiretur. Adibantur aduocati, parabātur dicæ, res erat cum iureconsultis. Aditi iudices, cōtestata lis, cœpit agi causa, hoc est, bellum susceptum est. Ibi alter mature respiscens, aduersarium priuatim accersitum, his uerbis alloquitur. Principio parum decorum est, ut quos natura copulauit, pecunia dissocíet: deinde incertus est litis euentus, haud minus quàm belli. Suscipere nobis in manu est, finire non est. De centum aureis tota lis est. Eius summæ duplum in notarios, in promotores, in aduocatos, in iureconsultos, in iudices, in iudicum amicos expendetur, si legibus experiamur. His erit inseruiendum, adulandum, dandum: interim taceo curas ambiendi cursitandiq; labores. Deniq; ut maxime uincam, plus tamen est incommodi quàm commodi. Quin potius ipsi nobis sapimus, quàm istis prædonibus: & in hos male collocandam pecuniam inter nos partimur? Concede dimidium de tuo, ego tantundem de meo concedam. Ita & amicitiam nostrā, alioqui periturā lucrifaciemus, & tantam molestiam effugiemus. Quòd si recusas quicquam concedere, ego uel uniuersum negotium tuo permitto arbitratui. Malo penes amicum sit hec pecunia, quàm penes insatiabiles illos prædones. Abunde magnum fecero lucrū, si & famæ pepercero, & amicum seruauero, & tantum effugero molestiarum. Mouit aduersarium tum rei ueritas, tum cognati fictiuitas. Rem inter se transegerunt, iratis aduocatis & iudicibus, quos coruos deluserant hiantes. Vel horum igitur prudentiam in re tanto periculosiore studeas imitari. Neque solum spectes quod uelis assequi, sed quanta bonarum rerum iactura, quantis periculis, quantis calamitatibus sis assecuturus, ut assequaris. Quod si ea lancibus hinc atque hinc expensis commodis & incommodis, comperies, multo potiorem esse pacem iniquam, quàm bellum æquum, cur mauis Martis aleam experiri? Quis enim nisi demens aureo piscetur hamo? Si uides multo plus impendij quàm lucri, etiam si feliciter cadant omnia, nonne præstat aliquid de tuo iure concedere, quàm paululum commodi, tam innumeris mercari malis? Malo penes quemcunq; sit titulus, si mihi tantus Christiani sanguinis iactura uindicādus est. Ille quisquis est, multis iam annis possedit, assuescit habenis, agnoscitur à suis, fungitur munere principis, & exoritur aliquis qui ueteri quopiam titulo ex annalibus aut obliteratis monumētis reperto, bene compositum rerum statum, sursum ac deorsum misceat. Præsertim cum uideamus in rebus mortalium nihil diu suo loco cōsistere, sed ludibrio fortunæ, uelut æstu quodā affluere ac defluere. Quorsum attinet tanto tumultu uindicare, quod mox quolibet casu sit aliò demigraturum? Postremo si ista tam leuicula non possunt contemnere Christiani, quorsum opus est, protinus ad arma rapi? Tot habet mīdus episcopos graues & eruditos, tot habet uenerabiles abbates, tot optimates grandæuos, & longo rerum usu sapientes, tot concilia, tot senatus nō frustra à maioribus institutos. Cur non potius horum arbitrio pueriles istiusmodi principum querimoniæ componūtur? Sed honestior est illorū oratio, qui prætexerūt ecclesiæ defensionem: quasi uero populus non sit ecclesia, aut quasi tota ecclesiæ dignitas in sacerdotum opibus sita sit, aut quasi bellis ac stragibus orta, prouecta, consistibilis sit ecclesia, ac non potius sanguine, tolerantia, uitæq; contēptu. Mihi sanè ne hoc quidem adeo probandum uidetur, quòd subinde bellum molimur in Turcas. Male profecto agitur cum religione Christiana, si illius incolumitas à talibus pendet præsidijs. Neq; consentaneū est, his initijs bonos gigni Christianos. Quod ferro paratum est, ferro uicissim amittitur. Vis Turcas ad Christū adducere? Ne ostentemus opes, ne militum manū, ne ires. Videant in nobis non titulum tantū, sed certas illas hominis Christiani notas, uitā innoxiā, studium benemerendi etiā de hostibus, inuictam omniū iniuriarū tolerantiam, pecuniæ contemptū, gloriæ negligētū, uitam uilem: audiant cœlestē illam doctrinā, cum huiusmodi uita congruentem. His armis optime subiguntur Turcæ. Nunc sæpenumero mali pugnamus cum malis. Dicam aliud, & utinā audacius quàm uerius, si titulum crucisq; tollas insigne, Turcæ cum Turcis digladiamur. Si militum manu constituta est religio, si ferro cōfirmata, si bellis aucta, tueamur eam iisdem præsidijs. Quod si diuersis rationibus peracta sunt omnia, cur ueluti Christi præsidio diffisi, ad ethnicas confugimus suppetias? At cur non iugulē, inquiunt, eos qui nos iugulant? Ita ne putas indignum, si quis sit te sceleratior? Cur non spolias spoliantē? Cur non cōiuiearis coniuciantē? Cur nō odisti odio habentē? An Christianū facinus esse putas, si trucidatis impijs quidem, ut nos arbitramur, sed tamen hominibus, pro quibus seruandis mortuus est Christus, gratissimam diabolo uictimā mactes, bisq; delectes hostē, et quòd occiditur homo, & quòd occidit Christianus? Plerique dum uolūt uideri ualde Christiani, student Turcis quàm plurimum facere mali: & quod facere non possunt, execrantes imprecātur, cū hoc ipso argumēto parū Christianū liceat deprehendere. Ita nōnulli dum uideri uolunt uehemēter orthodoxi, diris execrationibus deuouent, quos uocant hæreticos, ipsi fortassis digniores hoc uocabulo. Qui uult orthodoxus uideri, mansuetis rationibus admiratur, ut qui errat, respiscat. In Turcas expuimus, & ita nobis uidemur pulchre Christiani, fortassis abominabiliores apud Deū, quàm ipsi Turcæ. Quòd si ueteres euangelij præcones hoc animo fuissent in nos, quo nos sumus in Turcas, ubi nos nūc essemus, qui illorū tolerātia sumus Christiani? Succurre Turcis, ex impijs si potes, reddito pios: si nō potes, opta, & agnosca mentem Christianā. Tam multi sunt in orbe monachorū mendicato uiuentiū ordines, qui se columnas ecclesiæ uideri uolūt: ex tot millib. quotusquisq; est qui pro religione Christi propaganda uitā suam uilem habeat? Sed spes non est, inquiūt. Imò summa spes esset, si mores adferrent maiorum suorū Dominici & Francisci, in quibus uiris summum mundi huius contemptū fuisse arbitror: ne quid interim commemorem de moribus apostolicis. Ne miracula quidem nos destituta sint, siquidem id postularet Christi gloria. Nunc qui se Petri principis ecclesiæ, qui cæterorum apostolorū uicarios ac successores gloriantur, plerunq; totam fiduciā in humanis præsidijs constituunt. Illi uero rigidi uerę religionis professores, uersantur in urbibus opulentis, ac luxu perditis: ubi citius corrūpantur ipsi, quàm alios reddant emendatiores: & ubi est affatim pastorū qui populum docant, ac sacerdotū qui laudes Deo canant. Versantur in aulis principum, ubi quid agant, in præsentia non referam. Vtinā ne quid peius quàm canis in balneo. Inbiant testamentis, uenātur lucrū, subseruiūt principū tyrannidi: & ne nihil agere uideantur, notant articulos erroneos suspectos, scā dalosos, irreuerentiales, hæreticos, schismaticos. Malunt enim ipsi regnare malo populi Christiani, quàm suo periculo Christi regnū propagare. Atqui quos nos uocamus Turcas, magna ex parte semichristiani sunt, & fortassis propiores

uero

uero Christianiſmo, quèm plerique nostrum ſunt. Quot enim ſunt apud nos, qui nec resurrectionẽ corporum credunt, nec animã credunt corpori ſuperſtitẽ? Et interim peristos ſeuitur in hæreticulos, qui dubitant, an Rom. Pont. habeat ius in animas igne purgatorio cruciatas. Eiſciamus primũ trabem ex oculo nostro, mox cicturi feſtucã ex oculo fratris. Euangelicæ fidei finis, ſunt mores Chriſto digni. Cur urgemus ea, quæ nihil ad mores faciũt, his neglectis, quibus ceu columnis ſubductis, tota fides ſemel collabitur? Postremo quis credet nobis prætextibus crucẽ, & euangelij titulum, ſi tota uita nihil aliud undiq; præ ſe fert quàm mundum? Ad hæc Chriſtus, in quo nihil erat imperfectũ, tamen linum fumigans non extinguit, & baculũ confractum non comminuit, iuxta prophetiam, ſed quod imperfectum eſt ſouet, ac tolerat, donec proficiat in melius. Nos totam Aſiam & Africã ferro paramus extinguere, quum plurimi ſint illic uel Chriſtiani, uel ſemichriſtiani? Cur non illos agnoſcimus potius, hos ſouemus & clementer emendamus. Quòd ſi ſtudemus imperio propagãdo, ſi inhiamus illorũ opibus, quæ rei tum prophanæ Chriſti titulũ præteximus? Quid quòd interim, dum humanis opibus tantum adorimur illos, hoc ipſum quod ſupereſt nobis ex orbe totum in manifeſtũ diſcrimen adducimus? Quantulus orbis angulus nobis reliquus eſt? Quantam barbarorum multitudinem quàm pauci prouocamus? At dicet quiſpiam: Si deus pro nobis, quis contra nos? Istuc merito dicet, qui ſolius dei præſidijs fretus eſt. Cæterum his, qui diuerſis nituntur præſidijs, quid dicit imperator noſter Chriſtus Iesus? Qui gladio percutit, gladio peribit. Si uolumus Chriſto uincere, accingamur gladio ſermonis Euangelici: aſſumamus galeam ſalutis, & ſcutum fidei: reliquamq; uere apoſtolicam panoplian. Ita fiet, ut tum maxime uincamus, quum uincemur. Sed finge nobis feliciter cadere Martis aleam, quis unquã uidit ferro, cæde, incẽdijs, prædationibus reddi uere Chriſtianos? Minus mali eſt palàm eſſe Turcam, aut Iudæũ, quàm hypocritã Chriſtianũ. Sed depellẽda eſt illorum uis à capitibus noſtris. Cur igitur illorũ uim, mutuis diſſidijs in noſtra capita prouocamus? Certe concordes nos non facile impetẽt, & noſtris officijs citius ad fidẽ cõuerentur, ſi ſeruentur, quàm ſi perimantur. Malò Turcã ingenuũ, quàm ficatũ Chriſtianũ. Noſtrũ eſt ſeminare ſemẽ euangelicum, Chriſtus dabit prouentũ. Meßis eſt copioſa, ſi non deſint operarij. Et tamen ut ex Turcis reddamus aliquot male ficteq; Chriſtianos, quot ex bonis Chriſtianis reddemus malos, ex malis peiores? Quid enim aliud gignet tantus belli tumultus? Nolim enim hic ſuſpicari: quod tamẽ heu nimium ſæpe compertum eſt: prætexi belli Turcici rumorem: ut hoc titulo ſpolietur populus Chriſtianus, ut omnib. modis preſſus fractusq; ſeruilius ferat principũ utriuſq; generis tyrannidem. Non hæc dixerim, quòd in totum damnẽ expeditionem in Turcas, ſi nos ultro impetant, ſed ut bellum cui Chriſtum autorem præteximus, animis Chriſtianis Chriſtique præſidijs geramus. Sentiant ſeſe ad ſalutem inuitari, non peti ad prædam. Adferamus ad illos mores Euangelio dignos, ſi lingua deerit, quibus cum illis congrediamur. Magnam habebit eloquentiam & ipſa uita. Adferamus fidei profeſſionem ſimplicem uereq; apoſtolicam: non tam articulis humanitus additis oneratam. Ea potiſſimum exigamus ab illis, quæ nobis aperte ſacris uoluminibus & apoſtolorum literis tradita ſunt. In paucis facilior erit conſenſus, & facilius conſtabit concordia, ſi in plerisq; liberum erit in ſuo cuiq; ſenſu abundare, tantũ ut abſit cõtentio. Verũ hiſce de rebus omnibus aliquanto copioſius audietur, cum ædemus librũ, cui titulum fecimus Antipolemo, quem olim Romæ uitam agentes, ad Iulium ſecundũ Romanũ pontificẽ conſcripſimus: eo tempore quo de bello in Venetos ſuſcipiendo conſulebatur. Illud deplorandum potius, quàm refellendũ. Si quis exactius rem excutiat, reperiet omnia ferè Chriſtianorũ bella, uel è ſtultitia, uel è malicia naſci. Nonnulli iuuenes, & rerũ imperiti, maiorũ malis exemplis, hiſtoriarũ, quas de ſtultis prodidere ſtulti monumẽtis, ad hoc inflammati: debinc inſtigantibus adulatorũ hortatibus, extimulantibus iureconſultis ac theologis, aſſentantibus aut conniuentibus epiſcopis, fortaſsis & exigentibus: temere magis quàm malitioſe bellũ ſuſcipiunt: & tanto totius orbis malo diſcunt, bellũ rem eſſe modis omnibus fugiendã. Alios occultũ odium, alios ambitio, alios animi feritas, in bellum impellit. Quandoquidem ne noſtra quidem Ilias quicquã, præterquam ſtultorum, regum & populorũ continet æſtus. Sunt qui non aliam ob cauſam bellum mouent, niſi ut hac uia facilius in ſuos tyrannidẽ exerceant. Nam pacis tẽporibus, ſenatus autoritas, magiſtratuũ dignitas, legum uigor, nonnihil obſtant, quo minus liceat principi, quicquid libet. At bello ſuſcepto, iam omnis rerũ ſumma ad paucorum libidinem deuoluta eſt. Euehuntur, quibus bene uult princeps: deijciũtur quibus infenſus eſt. Exigitur pecuniæ quantũ libet. Quid multis? Tum demũ ſentiunt ſe uere monarchas eſſe. Colludunt interim duces, donec infelicem populum uſq; ad radicem eroſerint. Hoc animo qui ſint, an eos putas grauatim arrepturos oblatam quamcũq; belli occaſionem? Deinde morbum noſtrũ honeſtis titulis præteximus. Inbio Turcarum opibus, & obtendo religionis defenſionem: obſequor odio meo, & prætexo ius eccleſiæ. Seruio ambitioni, ſequor iram, rapit animus ferox & impotens, & ruptum fœdus, violatam amicitiam, omiſſum neſcio quid de ſponſalium legibus, aut ſimile quippiã cauſor. Iam diũ mirum eſt, quàm non aſſequãtur hoc ipſum, quod affectant: & dum ſtulte uitant hoc aut illud malum, in aliud aut etiam in idem multo grauius incidunt. Etenim ſi gloria ducuntur, non paulo magnificentius eſt ſeruare, quàm perdere: multo pulchrius extruere ciuitatẽ, quàm demoliri. Deinde ut proſperrimo Martis res geratur, quantula gloriæ portio redibit ad principem, unde magnam partem ſibi uendicat populus, cuius pecunia res conficta eſt: maiorem miles exterus, ut plerunq; ſit, & conductitius, nonnullam duces, maximã fortuna, quæ cum in omni negocio, tum in bello ualet plurimum. Si ſublimitas animi ſtimulat in bellum, uide quæſo quàm non recte tibi conſulis iſta ratione. Dum uni non uis cedere, potes uicino principi, fortaſsis affini, forſitan olim bene merito, quanto abiectius te ſupplicem ſicis, dum ſuppetias implores barbarorum: & quod eſt indignius, omnium facinorum genere contaminatorum hominum, ſi modo homines oportet uocare huiuſmodi beluas? Dum inceſtis, homicidis, prædonibus, per hos enim potiſſimum bellum geritur, polliceris, adularis, palparis: Et dum in æqualem feroculus eſſe ſtudes, infime mortalium feci teipſum cogeris ſubmittere. Dumq; paras qualemcunque finitimum ſuis ſedibus deijcere, peſtilentiſſimam nebulonum colluuiem, in tuas ſedes admittis oportet. Non fidis affini, & armatæ multitudini credis teipſum? Quanto tutiorem poterat reddere concordia? Si lucro traheris, calculos adhibe. Placeat bellum, niſi uideris non æſtimandis diſpendijs, compendium peti, non ſolum longe minus, ſed etiam incertum. At conſulis reipub. Imò non alia uia citius ac perditius pereunt reſpub. quàm bello. Prius quàm incipias, iam plus nocuiſti patriæ, quàm ſis profuturus victor. Exhauris ciuium opes, luctu funeſtas domos, omnia latronibus, furibus, ſtupratoribus imples. Has enim reliquias parit bellũ. Et cũ ante licuiſſet uniuerſa frui Gallia, à multis regionibus teipſum excludis. Si uere tuos amas, quin tibi illa uenit in mentẽ? Cur ego hanc tam floridã iuuentutẽ omnibus malis obijciam? Cur tot matronas ſuis maritis, tot liberos ſuis orbabo parentibus? Cur titulum neſcio quem,

& anc

& anceps ius, meorũ asseram sanguine? Vidimus cum prætextu defendendæ ecclesiæ bellum esset susceptũ, crebris decimationibus sic expilari sacerdotes, ut nullius hostis potuerit hostilius. Itaq; dum stulte uitamus foueam, ultro nos ipsos in foueam præcipitamus. Dum leuem iniuriã pati non possumus, ipsi nos summis afficimus contumelijs. Dum pudet mo-
rigerum uideri principi: supplices reddimur infimis. Dum libertatem impudenter affectamus, grauissimæ seruituti nosmet irretimus. Dum paululum uenarmur lucrũ, damnis immensis nos ac nostros afficimus. Prudentis erat hæc secum expendere Christiani, si modo uere Christianus sit, rem rem aut aut aream, tam alienã à uitæ simul & doctrina Christi, modis omnibus fugere, deprecari, propellere. Quòd si uitari nullo pacto potest ob multorum improbitatem, ubi nihil intentatum reliqueris, posteaquã pacis studio omnem moueris lapidem, tum proximum erit dare operam, ut mala res per malos geratur, & quàm minimo dispendio humani sanguinis conficiatur. Nam si damus operã, ut re simus id quod audimus, hoc est, nihil admiremur, nihil ambiamus, quod est huius mundi, si tantum hoc agimus ut hinc quàm maxime expediti euolemus, si toto nisu rapimur ad cœlestia, si felicitatis nostræ summam in uno Christo collocamus, si quicquid est uere bonum, uere splendidum, uere iucundum in hoc uno situm esse credimus: si persuasum habemus hominem pium à nemine lædi posse: si perpendimus quàm inania sint, quàm fugacia, rerum humanarum ludibria: si penitus intuemur, quàm ardua res sit, hominem quodammodo transformari in deum, & hic ita meditatione quadam infatigabili repurgari ab huius mundi cõtagijs, ut mox abiecto corporis exuuio, in angelorũ demigret consortium: in summa si præstamus hæc tria, sine quibus nemo Christiani cognomen promeretur: innocentiam, ut puri simus à uitijs: charitatem, ut bene mereamur quantũ fieri potest de omnibus: patientiam, ut malefacientes toleremus, & si licet, iniuriam beneficijs obruamus: queso quod bellum posit inter nos de nugis existere? Si fabula est Christus, cur non explodimus ingenue? Cur illius titulo gloriamur? Sin is uere est, & uita, & ueritas, & uita, cur omnes nostræ rationes ab hoc exemplari tantopere dissident? Si Christum autorem agnoscimus, qui charitas est: & nihil docuit, nihil tradidit, nisi charitatẽ & pacem: agedum non titulis & insignibus, sed factis hunc exprimamus & uita. Amplectamur pacis studium, ut Christus uicissim agnoscat suos. In hoc pontifices, in hoc principes, in hoc ciuitates, consilia sua conferant. Satis hactenus fusum Christiani sanguinis. Satis uoluptatum exhibuimus Christiani nominis hostibus. Quòd si quid suo more tumultuatur populus, à principibus cohibeatur, quos hoc oportet esse in republica, quod oculus est in corpore, quod in anima ratio. Rursum si quid turbant principes, certe pontificum est, sua prudentia, suáq; autoritate, rerum motus componere. Vel tandem satiati bellis tam diutinis, pacis tangamur desiderio. Trahit huc ipsa calamitas, efflagitat orbis defessus malis, inuitat Christus, adhorretur Pont. Max. Leo nominis huius Decimus, qui uere pacifici Solomonis Iesu Christi uices gerit in terris, agnus ad nocendũ, leo rugiens aduersus ea quæ sunt aduersa pietati, cuius omnia uoces, omnia consilia, omnes conatus huc tendunt, ut quos communis copulat fides, eos & communis iungat concordia. Hoc molitur ut ecclesia, non opibus aut imperio, sed suis ac proprijs dotibus efflorescat. Pulcherrimum profecto munus, ac prorsum tali dignũ heroë, clarissimis illis Medicibus prognato, quorũ ciuili prudentia factum est, ut inclyta Florentinorum ciuitas, diutina pace fuerit florentissima: quorũ domus omnium bonarũ disciplinarum fuit præsidium. Ipse placidum ac mite sortitus ingenium, à teneris, ut aiunt, unguiculis, humanis literis, ac mansuetioribus musis est initiatus: inter eruditissimos uiros, ac ueluti in musarum gremio educatus, uitam ac famam inculpatã, & ne in liberrima quidem ciuitate Roma, ulla unquã finistri rumoris aspersam macula, ad summũ pontificiũ attulit. Ad quod hic non ingessit sese, sed nihil minus quàm hoc expectans, ueluti diuina uoce nominatim ascitus est, quo rebus humanis longa bellorum tempestate fessis succurreret. Sit penes Iulium belli gloria: habeat ille sibi suas uictorias: habeat sibi magnificos triumphos. Quæ quàm deceãt Christianũ pontificẽ, haud est mei simulium pronunciare. Dicam hoc modo: Gloriã illus, qualiscunq; fuit, cum plurimorũ exitio doloreq; coniunctam fuisse. Longe plus ueræ gloriæ parict Leoni nostro pax orbi reddita, quàm Iulio pepererunt tot bella per uniuersum orbem, uel excitata fortiter, uel gesta feliciter. Sed longius quàm par est huic digressioni uidebimur immorati, his qui de prouerbijs, quàm de pace belloq; malunt audire.

Argiuos uides. II

Ἀργείους ὁρᾷς. i. Argiuos uides, id est, stupentibus & attonitis oculis. Sumptum opinor ab Oreste furijs agitato. Hesychius nonnihil lucis aperit, admonens eos qui inter helotes essent alicuius autoritatis ac splendidi solitos appellari Argiuos. Sunt enim helotes in Peloponeso, & Peloponesi primaria ciuitas est Argos. Ambitionis igitur erat, quòd Argiui quàm helotes appellari maluerint. Non me fugit, apud Lacedæmonios helotas uocari seruos, quòd ex gente subacta seruos sibi constituerint. Et fortassis ex his quibus heri magis fidebant, Argiui dici maluerũt, quàm helotes. Similem affectum & hodie deprehendas in quibusdam, qui nati in obscurissimo pago præclaræ cuiuspiam urbis cognomẽ asciscunt. Aristophanes in Pluto μαινὰν βλίτυρ dixit eodem sensu. Refertur à Suida prouerbij nomine.

Argiui fures. III

Ἀργεῖοι φῶρες. id est, Argiui fures. De palàm improbis. Nam Argiui furacitatis infamia laborabant antiquitus. Extat & hoc apud Suid. Videtur autẽ allusum ad uocẽ ipsam. Argos enim Græcis significabat ignauũ & ociosum. Tales uero solent ali furtis. Latini uulgò ficto sicuti uidetur, per iocũ uocabulo Lauerniones appellant homines furaces: quòd fures sub tutela Lauernæ deæ essent: in cuius luco obscuro atq; abdito, soliti sunt furto sublata prædãq; defodere. Autor Festus.

Mars rex. IIII

Ἄρης τύραννος. id est, Mars rex. Suidas interpretatur congrucre in principem, qui ui, non legibus Rempublic. tractat. Zenodotus ortum putat à Timotheo Athenien sium imperatore, qui multa feliciſſime gessit aduersus Persas & Asianos, & cuius ductu florebat Attica. Vnde dictum est Mars rex. Hesychius prouerbium recenset tantum. Indicat Suidas aliquando Græcis ἄρη dici ferrum ipsum. Itaque potest hic esse sensus prouerbij, ferrum rex, quoties res ui geritur.

Attagen. V

Ἀτταγᾶς. Suidas indicat hoc cognominis prouerbiali ioco dici solere in seruos stigmaticos: quòd hæc auis plumas habeat, uarijs colorum notis distinctas. Aristoph. in Auibus:

Εἰ ἢ τυγχάνει τὶς ὑμῶν δραπέτης ἐστιγμένος,
Ἀτταγᾶς ἢ τῶ· παρ ἡμῖν ποικίλος κικλήσεται. id est,
Si quis è uobis erit fugitiuus atq; ustus notis,
Attagen is sanè apud nos uarius appellabitur. Quamobrem eam auem ibidem appellat πτεροποίκιλον. Ad eundem modum ταὼς. id est, pauones appellant Græci nitidius cultos, & uersicoloribus amictos. Cæterum de Attagena plura dicemus in prouerbio: Attagenis nouilunium.

Tenedius homo. VI

Τενέδιος ἄνθρωπος. id est, Tenedius homo, Plutarch. in adagionum Collectaneis, ait dici solitum de homine tetrico, formidabili & aspectu. Originem sicuti plerũq; aliàs uarie traduunt.

dunt. Suidas ait regem quempiam Tenedi fuisse, cui nomen Tenes, qui legē tulerit, atq; induxerit morē, ut à tergo iudicis adstaret quispiā securim tenens, uidelicet in hoc paratus, ut qui perperā quid in iudicio dixisset, opinor mendacium, aut falsum testimonium, eum protinus securi feriret. Hoc interpretamēti fermè cōuenit cum eo, quod ante cōmemorauimus in adagio: Tenedia securis. Alij tradūt in hunc modum, haud tamē cum his pugnantia. Cygnus Neptuni filius, pater Hemitheæ & Tenæ, nouercam liberis suis induxit. Euenit autem ut Tenes apud patrē insimularetur à nouerca, quòd sese de stupro interpellasset, id cū ille uerū esse crederet, iuuenē in capsam inclusit, unaq; Hemithean sororē, quòd fraterni stupri comes esse desideraret, simulq; in mare præcipitauit. Id scrinium delatū est Leucophrynē, cui postea Tenedo commutatū uocabulum, uidelicet à Tene, Cygni filio. Qui progressu temporis nactus imperiū ciuis loci, quod modo diximus, exemplū induxit, ut in tribunalibus astisteret, qui securim in caput accusantis uibratam sustineret. Quòd si quis fuisset calumniæ cōuictus, eum protinus uiuū securi dissecaret. Id spectaculi quoniam formidabile uidebatur, in prouerbium abijt: ut Tenedius homo diceretur, qui minaci truciq; esset aspectu. Pausanias in Phocicis uariat nōnihil in narratione, quæ de re nobis dictum est alio loco in prouerbio, Tenedia securis. M. Tullius lib. 2. epist. ad Q. fratrem: Tenediorum igitur libertas Tenedia securi præcisa est, quum eos præter me & Bibulum & Calidium & Fauonium nemo defenderit. Sentit libertatem rigide, & in totum negatam.

Tenedius patronus. VII

Τενέδιος συνήγορος. id est, Tenedius aduocatus. Eodem è fonte profectum est & hoc, dici solitum de eo, qui compendio causam expedit, litisq; nodum ocyus dissecat. Ductum à Tenedia securi, de qua prius dictum est. Suidas ait apud Tenedios duas fecures suspensas ostendi. Aristoteles apud eundem, illud addit, præter ea quæ recensuimus, in Asserina, is est locus quispiam in Tenedo, fluuiolum esse, in quo cancrorum testis, nauigiorum uentur uice. Eas ita dissecant, ut fecuris speciem præ se ferant. Prouerbij meminit & Stephanus in locorum catalogo, addens dici solitum de aduocato rigido duróque: quòd illic non esset tutum quiduis garrire in iudicio.

Ἐγκεῶτις ἡμέρα. VIII

Ἐγκεῶτις ἡμέρα. Plutarchus in Collectaneis, si modo uerax est titulus, tradit hoc dici solitum de his, qui conuiuium agunt, aut exhibent. Idq; hinc manasse, quòd olim apud Ceos mos fuerit, ut qui magistratum inirent, epulum exhiberent populo. Quòd si quando plures fuissent magistratus, dies inter sese distribuebant. Itaq; cum sibi occurrerent, rogabant τὶς ἡμέρα; id est, Quis dies? Ea uox in uulgi iocum cesßit. Videtur autem uox ἐγκεῶτις, data opera ridicule conflata, ex his uerbis, ἐν κέῳ τις. id est, in Ceo quis, subaudi, dies.

Versatilis Artemon. IX

Ὁ περιφόρητος Ἀρτέμων. id est, Versatilis Artemon. Extat in iisdem Collectaneis. Aiunt dici solitum de his, quorū gratia uehementer decertatur. Nam Artemonem adolescentē fuisse quempiā certatim adamatū à mulieribus ob insignē formā, quem suspicor ob id dictum περιφόρητον, uel quòd circumferretur in ore omniū uersans, uel quòd passim obambularet, uelut ostentans sese. Alij malunt Artemonem machinarium fuisse fabrū, in arte præcellentē temporibus fermè Periclis. Qui cum claudus esset, passim suas machinas circumferebat. Athenæus in 12. Dipnosophistarum libro referens hoc prouerbium citat autorem Chamæleontem Ponticum, qui testatur Artemoni περιφορήτου cognomen additum, quòd præ delicijs in lecto circumferretur, siue quòd is postea ceperit uoluptariam ac molle m agere uitam, cū antea pauper fuisset. Ex Anacreonte citat hæc de eodem: Τὴν δ' ἐμὲ μὲν ἔχων περὶ πλατεῖαν βοὸς νεόπλοον ἔλυμα καυῆς ἀκωλιδωτὸ κἀτοπωλίοισιν ἡδέλοπόρνοισιν ὁμιλέων, πίδυλον εὐρίσκων βίον, πολλὰ πόρδᾱν μὲν ὑπ' ἀνέμου τιθεὶς ἀυχένα, πολλὰ δ' ὧν ἔρροῳ, πολλὰ δ' ὑπὸ μύλων πάγαν ἐστέρημαι. id est, Tenuem quidem habens circum latera bouis recentem amictum mali clypei, cum panū cauponibus & prostibulis consuetudinem agens, insyncera inueniens uitam: sæpe ut superet, in hasta ponens ceruicem, sæpe rursum in rota, sæpe uero coma barbaq; reuulsus. Quibus ex uerbis apparet dictum in hominem sui dissimilem, ac moribus inæqualibus prædituin, qualem perhibent fuisse Alcibiadem, qui ut refert Satyrus, apud Iones delitiabatur, ut illos quoque uinceret, apud Thebanos exercitationis corporis erat quouis Bœoto Bœotior: Apud Thessalos equestris rei studio superabat ipsos: Apud Lacedæmonios temperans ac patiens, magis ipsis Lacedæmonijs: in Thracia Thraces superabat uinolentia. Id & cum laude fieri potest. Cæterum περὶ βῆμα probrose dicitur, qui sese per omne rerum genus uoluit. Indicat Pollux lib. 6. Plutarchus indicat fuisse claudum quempiam qui uehiculo circumferretur, quum alioqui meticulosus esset ac plerunq; desideret domi, duobus famulis scutū ærcum supra caput sustinētibus, ne quid ex alto decideret in caput. Quod si quando cogebatur exire, uehiculo utebatur, sed humili, metu ruinæ. Huiusmodi quædam refert Plutarchus in uita Periclis. Proinde dictum uidetur in molles ac meticulosos. Quin & Plinius libro 34. capite 8. inter Polycleti opera meminit Artemonis qui dictus sit περιφόρητος. Allusum autem est ad Artemonem nauticum, quo uela circumferuntur, & oncra tolluntur è nauibus, Nam hodie nautæ ad utrumque utuntur antemna. Nam Artemon Græce proprie est machina tollendis oneribus apta, quā Latini, ni fallor, trocleam appellant. Ea sic composita est ut facile circumuoluatur.

Placiadæ. X

Πλακιάδαι καὶ φίλαυρον. id est, Placiadæ etiam stelæum. Plutarchus in ijsdem commentarijs ostendit dici consueuisse de deprehensis adulteris, & contumelioſe, sicuti meretur tractatis. Vicus est quidam Atticæ regionis, cuius incolæ Placiadæ uocantur. Apud hos moris erat, ut qui fuisset in adulterio deprehēsus, ignominiosas pœnas daret, impactis in pudendam corporis partem raphanis, qui apud illos miræ magnitudinis esse dicuntur. Quòd si raphani forte non fuissent ad manū, stelæo utebantur, id est, ligonis ligno. Non me clàm est hoc alio nobis dictum loco, sed mutilatum: eoq; duximus operæprecium hic integre repetere.

Iustitiæ oculus. XI

Δίκης ὀφθαλμός. id est, Iustitiæ oculus dicitur syncerus & incorruptus iudex, aut ipsum etiam iudicium. Adagij meminit Suidas. Sumptum apparet ex illa Chrysippi descriptione apud Aulum Gellium lib. 14. ca. 4. in qua iustitiæ oculos tribuit acreis, rectos atq; immotos: quòd cuna qui recte sit iudicaturus, non oporteat huc aut illuc ab honesto oculos deflectere. Celebratur hic senarius prouerbialis:

Ἔστιν δίκης ὀφθαλμὸς ὃς τὰ πάνθ' ὁρᾷ. id est,
Est oculus æquitatis omnia intuens.

Iustitia iustior. XII

Δίκης δικαιότερος. id est, Iustitia iustior. Prouerbialis hyperbole de uehementer integris & incorruptis. Veteres enim iustitiam deam faciebant, cuius imaginem elegāter, ut modo dixi, depinxit Chrysippus apud Aulum Gellium.

Quantum ex Bacchanalibus. XIII

Ὅσον ἐκ Διονυσίων. id est, Quantum ex Dionysiis siue Bacchanalibus. Suid. prouerbij loco refert, sed perturbatius, ut assolet. Antiquitus apud Atticos cōsueuerūt annos ac numerum accedentem à Dionysiis numerare, quemadmodum ex

Olym

Olympiadibus. Iterabatur autem Dionysiorum festum tertio quoq; anno. Vnde Vergil. trieterica uocat. Suidas sic integre recēset, ἢ ἀπὸ τριετηρίδων ὅσον ἐκ διονυσίων. id est, Ex hoc propè tantū quantum ex Bacchanalibus, addit dictum de rebus uehementer expetēdis, atq; expectatis. Ad hoc facit quod refert ex autore nescio quo: ὦ διονύσια, ἀπὸ μὲν ὅσον ἀμβροσίας καὶ νέκταρ. id est, O Bacchanalia, ipsa quidem redolent Ambrosiam & nectar.

Mercator est. XIIII

Ἔμπορός ἐστι σκηπτόμενος. id est, Mercatorem se adsimulat. Dicendum in eum, qui ob timiditatem causas commentitias prætexit, ne cogatur subire discrimen. Suidas ex Aristophane citat, apud quem tum in Pluto, tum in Ecclesiazusis quispiam inducitur, loquens in hunc modum, ut dicat se fingere mercatorem esse, quoties ad bellum ire iubetur, quod negociatores non cogerentur exire: quoniam expediebat illos relinqui, quo de commeatu prospiciant. In Pluto sic habet locus:

Γεωργὸς εἶ; μελαγχολᾷς μὲ οὕτως οἰᾷς
Ἀλλ' ἔμπορός γ' εἰμὶ σκηπτόμενός γ' ὅταν τύχω. id est,
Num cultor agri es? me'ne sic furere putas?
Negociator? Simulo si quando est opus. Alter sic habet:
Ἀλλ' ἔμπορός εἶναι σκήπτομαι. id est,
Quasi sim negotiator, ita memet gero.

Non usquequaq; discrepat hinc euangelica parabola de his, qui inuitati ad nuptias, uarijs causationibus excusant.

Donum quodcunq; dat aliquis, proba. XV

Δῶρον δ' ὅτι δῷ τις ἐπαίνει. id est,
Donum quodcunq; probato.

Prouerbium admonet boni consulendū esse munus, aut officium consilium'ue, quod offertur ab amico. Vnde natū sit indicat Strabo geographus lib. 6. Cum Achiui iussi essent oraculo Crotonem condere, missus est Myscellus quidam, qui ciuitatis futurum locum consideraret. Is quum iam Sybarim ædificatam cerneret, uidereturq; is locus magis idoneus, repetijt oraculum, consuluitq; deum, num fas esset hanc pro illa condere. Numen ad hunc modum respondit:

Μύσκελε βραχυόστε παρὰ σθένι ἄλλο μαλεύειν,
Κλᾶσμαῖα θηρεύεις, δῶρον δ' ὅτι δῷ τις ἐπαίνει.

Eos uersus interpres uertit in hunc modum:

Terga breuis Myscelle tuo de pectore omitte,
Cætera perquirens, frustra en uenaris iniqua.
At rectum quodcunq; datur tu laude probato.

Extat idem in Collectaneis adagiorum, sed multo deprauatissimum. Quanquam ex uocum ueluti ruinis huiusmodi lectio colligi poterit:

Μύσκελε βραχυόστε παρὲκ θεὸν ἄλλα μαλεύειν.
Οὐδαλα θηρεύεις, δῶρον δ' ὅτι δῷ τις ἐπαίνει. id est,
Diuersa inquirens à numine Myscele gibber,
Captas friuola, quod datur, æqui consule donum.

Myscellus dictus uidetur ob crurum exilitatē, quæ habebat murinis similia, Brachynotus ob dorsum contractum. Diximus aliàs Crotonem saluberrimam fuisse, Sybarim pestilentem. Refert & alia Suidas. De oraculis Myscello redditis, sed quæ non admodum faciant ad enarrationem prouerbij.

Ithorus. XVI

Ἴθορ. Suidas ait uocem prouerbialem fuisse, in eum qui uelut instigator hortatorque ferret alijs. Translatum opinor à nautis, quos remigantes nauclerj uox animat ad gnauiter laborandum, siue ab equorum cursu. Plutarchus in Symposiacis decade septima, problemate quinto scribit, ἐπόθορον appellatam cantionem ad incitandas equas. Consimilia tradit de præceptis connubialibus. Nam ὀρεύειν Græcis est impetu insilire. Vnde & apud Homerum θόρε. & ἄρνε appellatur ab assultu citato. Apparet Græcam uocem compositam ex ἴθι uade, & ὀρέγω incitare.

Ne allia comedas & fabas. XVII

Ἵνα μὴ φάγῃ σκόροδα, μηδὲ κυάμους. i. Ne edas allia & fabas. Prouerbiali uidetur ænigmate dictum, pro eo quod est, ne bellis, ne'ue in iudicijs adsis. Nam in bellum inferebantur allia cōmeatus militaris. Atq; utinā ita satis comparatū esset, ut hoc pestilentissimū hominum genus, qui bellis delectātur, præter allia nihil habeant unquam quod edant: aut si quid alijs etiā est deterius. In iudicijs fabas esitabant, ne obdormiscerēt. Hæc quidē Suidas: Etiamsi magis puto referendum ad calculos fabarios, quibus antiquitus ferebantur suffragia.

Mortuus per somnū, uacabis curis. XVIII

Θανὼν κάθ' ὕπνους φροντίδων ἔσῃ ἄχα. id est,
Curis uacabis mortuus per somnium.

Versiculus uulgò iactatus apud Græcos, ex superstitiosa insomniorū obseruatione. Existimabant enim eum qui se mori somniasset, à curis molestijsq; liberatum iri. Quòd mors finem doloribus imponere uideatur: planeq; imponit his qui hinc in meliorem demigrant uitam. Fortassis ad eandem pertinet sententiam, quod alibi retulimus:

Νικᾷς ὁρῶν, γέκρωσιν ἔχεις πραγμάτων.

Animus heptaboëus. XIX

Θυμὸς ἑπταβόᾳ. id est, Animus heptaboëus, siue ira heptaboëa, de forti magnoq; & inuicto dictum. Epithetum sumptum à clypeo Aiacis, quem Homerus ἑπταβόειον appellat, quòd septem boum tergoribus esset obductus, atq; ob id impenetrabilis. Et Ouidius:

—Dominus clypei septemplicis Aiax.

Sumptum est adagium ex Ranis Aristophanis:

Ἀλλὰ πνεύσας ἦρυ καὶ λόγχας καὶ λοφορυς ξυφαλέας,
Καὶ πλάκας ἢ κνημίδας, ἢ θυμὸς ἑπταβοείνε. id est,
Sed spirantes spicula & hastas, albasq; in uertice cristas,
Adde his galeas, addc his ocreas, animos quoq; septiboinos.

Semper Ilio mala. XX

Ἀεὶ ἰλίῳ κακά. id est, Semper Ilio mala. De uehementer calamitosis & afflictis. Troianorum excidium poëtis multæ tragœdiarum argumēta ministrauit, atq; hinc prouerbium. Refertur ab Eustathio in quartum Iliados librum. Stratonicus rogatus, cur nollet apud Ilienses uiuere, respondit: ἀεὶ ἰλίῳ κακά. id est, Semper Ilio mala. Autor Athenæus libro Dipnos. 8. Quanquam is locus non uacat mendo.

Libera Corcyra, caca ubi libet. XXI

Ἐλευθέρα κόρκυρα, κάκον ὅπου θέλῃς. i. Corcyra libera, proin caces ubi uelis. Cum significamus libertatē quiduis agendi. Citatur ab Eustathio in Dionysium, sed magis quadrabit, ubi significabimus impunitatē esse maleficis. Hic nō absurde puto referri posse quod Plutarch. narrat. Chij quidā cum apud Spartanos peregrinarētur, à cœna nō solū uomuerūt, uerūetiam incacarunt in sellas Ephororū. Primū diligēter inquisitū est, qui nam essent tanti ficinoris autores, daturi nimirū pœnas, si ciues fuissent. Cæterū ubi compertum est factum à Chijs, Spartani dicebant, Chijs licere intemperanter agere.

Decernetur equa Thessalica. XXII

Ἐπικυνήσεται ἵππῳ θεσσαλικῇ. i. Decernetur equa Thessalica. De summo præmio dicebatur, propterea quòd antiquitus prima laus fuerit equarū Thessaliæ. Id quod satis indicat oraculum Aeginensibus redditū. Citat Eustathius in secundum Iliados librū. Suidas refert, haud dum scio ex quo nam autore: ἱππᾶς μὲν ἡ θετταλία καὶ θράκη, τοξότας δὲ καὶ τὰς ἀκροδόρα Ῥ ὅπλων δὲ ἰνδικὴ καὶ κρήτη καὶ καρία. i. Equites in Thessalia Thraciaq;, sagittarij atq; armatura leuis in India, Creta & Caria. Finitimum est illi quod alio dictum est loco: Pellenea tunica. Lepidius erit per irc niam.

Canis

Canis uiuens è magdalia. XXIII

Κύων ζῶν ἀπὸ μαγδαλίας. i. Canis uiuens è magdalia. Eustathius in Iliados libro 4. ostendit dici solium in parasitos, & alieno uictitantes cibo. Magdaliam dicit, quasi dicas fartorem, & manuum purgamentum. Cæterum apud alios autores comperio scriptam unicam dictionem, uelut apud Hesychiũ, ἀπομαγδαλιὰ, inquit, ψιλαρ ἣν ἃ τὰς χεῖρας ἀπεμάττοντο ἢ τοῖς δείπνοις, βαλόντες ἢ τοῖς κυσὶν ἀναλύοντες ἀπὸ δείπνων. id est, Apomagdalia adeps, in quo abstergebant manus in conuiuijs, id proijciebant canibus, cum à cœna discederent. Iulius item Pollux libro De rerum uocabulis 6. capite decimoquarto: οἱ ἢ παλαιοὶ τᾶις πάλαις χρώμενοι ἀπομαγδαλίαις ἐχρῶντο, αἱ ἦσαν τὸ ἦν ᾧ ἔρτῳ μαλακόν· ᾗ φαΐδιες, εἰς ὃ ἐποψώμενοι, τοῖς κυσὶν αὐτὸ παρέβαλον, ὅθεν καὶ Λακεδαιμόνιοι κυναδία τὴν ἀπομαγδαλίαν πάλαισιν. id est, Veteres autem utebantur apomagdalijs, sic enim uocabant id quod est in pane molle ac pinguius, in quo abstersо obsonio ipsum canibus abijciebant, unde & Lacedæmonij apomagdaliam appellant cynada. Aristophanes in Equitibus,

Ὑπερβαλεῖσθαί σε οἴομαι τούτοισιν; ἢ μάτην γ' ἂν
Ἀπομαγδαλίας σῖτόμυλον, τοιοῦτ' ἐκ βαφείου. id est,

Iactat Halantopola superaturum se Cleonem impudentia & malis artibus, aut alioqui frustra pastum apomagdalijs euasisse tantum. Cui respondet Cleon,

Ἀπομαγδαλίας, ὥσπερ ἡμῶν, ὦ θαυμάσιε, σῶς ἦν
Κυνὸς βορὰν σῖτόμυλον· μάχῃ οὐ νικοκέφαλος; id est,

Apomagdalias ritu canis, sceleste, quo ergo pacto tu uictitans canis cibo, cynocephalo repugnas? Apomagdaliarum mentio fit & apud Plutarchum in Lycurgo, quo quidẽ loco an interpres assequutus sit sensum sermonis nescio, mihi non satis liquet. Græca sic habẽt: Δοκιμάζειν ἢ τὸν βελόμενον ἢ συσσίτιον μεῖσον χεῖν ὕπνῳ φασὶ λαβὼν ἢ συσσίτων ἕκαστον ἀπομαγδαλίαν ἐπὶ τῶν χεῖρα, ἢ ἀριαύσῃ φέροντ' ἀγγεῖον ὠὸν ἢ πεφαλῆς, ἔλαβε σιωπῇ παλάσσων ἑτέρᾳ, ὁ μὲν δοκιμάζων ἁπαλῶς, ὁ ἢ κρίνων σφόδρα τῇ χειρὶ πίεσας. ἢ γὰ πεπιδυμένον ἢ τέτμημένης ἐχὶ διὰ μιᾶς, πᾶν μέλαν εὕρωσι τοιοῦτον, ἃ προσδέχονται ἢ προσιόντα, βυλόμενοι πάντας ἡδομένους ἀλλήλοις συνεῖναι. ἢ ὁ ὕστερος ἀποδοκιμασθέντα κεκαθῆσθαι λέγουσι, κάθαρσιν γὰ καλοῦσι τὸ ἀγγεῖον, εἰς ὃ τὰς ἀπομαγδαλίας ἐμβάλλουσι. Reddam utcunq; græca. Eum uero qui uellet esse conuiuij particeps, aiunt hunc in modum probare solitos, Vnusquisq; conuiuarum apomagdaliam in manũ sumptam, ueluti calculum tacite coniiciebat in uas quod ministeret gestabat in capite, alius quidem simpliciter probans, alius uero iudicans, uehemẽter manu premẽdo. Nam pressa tantundẽ ualet, quantum calculus perforatus. Quod si uel unam talem cõperierint, non admittunt ingressum, uolentes ut omnes lubẽtes inter sese conuiuant. Porrò qui hoc modo probatus caddiscatum appellabant, Nam caddus dicitur uas in quod coniiciunt apomagdalias. Lapus autẽ uertit hunc in modum. Qui autẽ se conuiuij participẽ fieri uelit, sic probari. Deinde singuli apomagdaliam sumentes in manum ministro uas super capite ferente, silẽtio quasi calculũ immittebãt, qui reprobaret simpliciter, qui uero approbaret, manu uehementer imprimens. Nam quæ apomagdalia pressa fuerit, perforati calculi uim habet. Quod si quam ex ijs minus pressam offenderint, non admittunt ingredientẽ, quippe qui uelint omnes inuicem iucunde congredi. Qui uero sic reprobatus fuerit caddiscatũ dicunt. Caddiscus nanq; uas uocatur, in quod apomagdalias immittunt. Hæc si quis cõferat cum his quæ scribit Plutarchus, intelliget Græcũ exemplar, quod sequutus est Lapus, fuisse diuersum ab eo quod nobis dedit nuper officina Aldi. Cæterũ de apomagdalijs quæ ante conuiuium dabãtur abstergendis manibus, meminit nonnihil & Athenæus libro 9. Item lib. 4. tradit, Apud Arcadas, ni fallor, fuisse moris, ut à cœna sacrificarent, non quidẽ lotis manibus, sed iure seu ossa absterſis, & quo se abstersserat quisq;, id secum auferebat: id faciebant ob terrores nocturnos, qui in cõpitis solent accidere. Sic ille. Et arbitror sanè nõ inutile remediũ aduersus canes in cõpitis adorientes uiatorẽ. Arbitror huc respexisse Aristophanem in Equitib. quũ Cleoni obijcit, quòd alijs egregijs uiris in exilũ actis ipse delicatissimo hordeo abstergeret manus.

Κἀκεῖνος ἢ φεύγει τὴν γῆν, σὺ δ' ἀχιλλέως ἀπομάττει. i. Atq; ille quidem patriam liquit, dum tu abstergeris Achillis. Interpres addit ordei genus Achillei dici, ueluti genero sius, quo minus mirum est Theologis Achillem argumentum uocari quod efficax sit ac refutatu difficile.

Ficus post piscem. XXIIII

Σῦκον μετ' ἰχθῦν, ὅσπερ ἐπὶ κρέα. id est,

A' pisce ficum, à carnibus legumina. Athenæus in Dipnosophistarum libro tertio meminit huius. Quadrabit ubi dicemus alijs alia congruere. Quemadmodum & uulgò iubent ab esu carnium apponi caseum: ab esu piscium, nuces.

Ficus auibus gratæ. XXV

Σῦκα φίλ' ὀρνίθεσι, φυτὸν ὑμῖν ἐκ ἐθέλοντι. id est,

Fici gratæ auibus sunt, quæ plantare recusant.

Carmen heroicũ citatur ad Athenæo continenter eodem quo modo diximus loco. Quadrare uidetur in uoluptuarios, ac fugientes honesti laboris, cum inmen appetunt emolumẽtum.

Ingredi Iunonium. XXVI

Βαδίζειν δρᾶκον ἐμπεπλεγμένον. i. Incedere cõplicatum Iunonis sacrum. Extat & hoc apud Athenæum lib. Dipnosophistarum 12. Dictum apparet in fastuosum ac lentum quorundam incessum, quem notat & Horatius in Sermonibus:

Vt si Iunonis sacra ferret.

Volentem bouem ducito. XXVII

Τὸν θέλοντα βοῦν ἕλαυνε. id est, Volentem bouem agito. Vtere illorum opera, qui ex animo faciunt. Stultitia est, uenatum ducere inuitas canes, ut ait Plautus. Refertur ab interprete Theocriti. Diximus in prouerbio, Præsentem mulge.

Habet. XXVIII

Habet prouerbialiter dicitur, cum obtigit alicui quod expetiuit, aut quo dignus est. Habet quod amet, similes habent labra lactucas. Sumptum autumant ab aucupantibus, piscantibus, aut uenãtibus: quibus reuersis sic aiunt, ἔχει τις; id est, Habes'ne aliquid? Citatur ex Aristophanis Nebulis. Seneca tragicus in Agamemnone: Habet, peractum est. Terentius in Andria: Egomet continuo mecum, certe captus est, habet. Donatus ostendit proprie de gladiatoribus dici, quos prius alij uident quàm ipsi se sentiant esse percussos. Ex ea acclamatione natum uidetur prouerbium.

Hercules hospitatur. XXIX

Ἡρακλῆς ξενίζεται. id est, Hercules accipitur. Dictatum, ubi quis diutius in conuiuio commorari uideretur: propterea quod qui recepissent Herculem hospitio conuiuioq;, his multum temporis erat operiendum, donec ille satur esset. Nam famelicum commouere parum erat tutum. Nec facile saturabatur edax, adeo ut legatur solidos etiam boues uno œnorasse conuiuio. Vnde Græcis ἀδηφάγ & dictus est: & huic Larum auem consecrarunt, & ipsam βορᾶγον. Legitur & certamen iisse cum Lepreo quodam uter citius bouem conficeret. Hæc aliaq; permulta refert Athenæus lib. 10. de huius edacitate: addens & Thasio cuidam athletæ, cui nomen Theagenes, tum & Miloni Crotoniatæ bouem uno die confectum fuisse, Tales conuiuæ contingant hostibus.

Etiam in deorum cœtu. XXX

Καὶ θεῶν ἀγορᾷ. id est, Etiam in deorum cœtu, seu concione. Quidam interpretantur de maiorem in modum probis & æquis:

equis: quidam de uehementer maledicis. Addunt locũ quempiam esse in Eleusine, ulcinum Anactoro, uocatum θεῶν ἀγορᾶν, in quem non ingrediebantur, nisi bene ominantes: unde de quopiam præter modum maledico dicebant, ἔστ' ἂν θεῶν ἀγορᾶς ἄνοιγμένης. id est, Hic uel in deorum concione male ominata loquetur.

Calliphanes. XXXI

Καλλιφάνης, Calliphanes. Ridicula quædam huius hominis ambitio, prouerbiali ioco fecit locum. Aiunt enim huic fuisse poëtæ morem, ut diuersorum carminum & orationum initia conscriberet, ad tres aut quatuor uersus, eáque pronunciaret ostentaretq; quo commẽtum ignorantibus multiscius & eruditus uideretur. Meminit huius Athenæus Dipnosophistarum lib. 1. aitq; cognomẽ fuisse Parabrycontis. Neque uero desunt his nostris temporibus id genus impostores literarij, quibus hoc modo studiũ est, ex summis aliquot diuersæ professionis autoribus locos aliquot insignes, nec eos admodum uulgatos ediscere. Quibus instructi, non uerentur in conciliabulis quemuis quantũ libet eruditum adoriri. Atq; illud assequuntur prompte decantandis illis locis suis, ut imperitis planè Solones esse uideantur. Cum quibus tamen Solonibus, si tertium aut quartum congrediare, deum immortalem nihil infantius, nihil indoctius, uidelicet thesauris illis femel effusis. Vix hæc scribens à risu tempero, cum recordor Calliphanis cuiusdam, quem olim cognoui, cum in familia clarissimi patris Henrici Bergen. episcopi Cameracini uersarer. Sed nomini parcetur, propter conuictum domesticum. Is permulta uolumina concinnabat exornabatq; : sed chartis inanibus, nisi quòd in fronte uidere erat magnificos quosdam titulos: uelut carminum, orationum, epistolarum. Singulis præscriptum erat hominis tergeminum nomen, ut qui titulos fortè legissent, crederent eruditum, & in literis multa magnáq; molientem.

Cauda blandiri. XXXII

Λίμπαν σαίνειν. id est, Cauda blandiri dicuntur, qui spe commodi cuipiam adulantur. Aristophanes in Equitibus,

Ὃς λίμπαν σαίναν, ὅπου' δεῖ σιωπᾶν,
Ἐξεδιδάσκετο τὸν ὅπως σὺ τὼ ἄλλους χάσκεις. id est,
Qui cauda alludens cum cœnam obseruat, amica,
Te spectante alio, tua edulia deuorat ille.

Pro eodem frequenter usurpat ἀκάλλειν, quod canum est, auribus cauda totoq; corpore blandientium, in Equitibus,

Τὰ μὲν λόγι' ἀκάλλεταί. id est,
Oracula quidem blandiuntur hæc mihi.

Θωπεύειν item ab animante dictum est, si græco etymologico credimus. Thos Græcis lupi genus est. Blandiuntur enim & lupi quidam more canum. Thoas refert Plinius lib. 8. cap. 24. de luporum quidem genere, sed quòd homini sit amicum animal. An hinc dicatur θωπεύειν, dubito.

Crater litium. XXXIII

Κρατὴρ κακῶν. id est, Cratera malorum. De re permolesta, siue de homine litium autore. Aristoph. in Acharnensibus,

Κρατὴρ κακῶν, ξυμπὴς δικῶν. id est,
Crater malorum, sector litium.

Calumniatorem significans, & quadruplatorem.

Lampon iurat per anserem. XXXIIII

Λάμπων ὄμνυσι τὴν χῆνα. id est, Lampon iurat per anserem. Ita loquebatur, ubi quis decipere tentaret iureiurãdo. Lampon sacrificus quispiam fuit ac uates, & oraculorũ autor. Is solitus est per anserẽ iurare, tanquã per auem auguralẽ. Vel quòd olim ita instituerat Radamanthus, ne per deorum aliquem iuraretur, sed per canem, anserẽ, id quod Socrati familiare apud Platonem. Tradunt hoc Lampone autore factum, ut Atheniẽses coloniã miserint in Sybarim. Adagij meminit Aristophan. in Auibus, Λάμπων δ' ὄμνυσιν ἔτι νῦν τὴν χῆν' ὅταν ἐξαπατᾶς τὶς τι. id est, Lampon etiam nunc iurat per anserem, ubi quis fallit in aliquo.

Palpo percutere. XXXV

Palpo percutere dicitur, qui blanditur, ac spem inanem uerbis iniicit. Plaut. in Mercatore, Liberum caput tibi faciam, paucos menses. Palpo percutis. Egon' ausim usquam quicquam facinus falsum proloqui? Idem alibi, Mihi obtrudere non potes palpum. Translatum ab equisonibus, qui plausu manua blandiuntur equis. Verg. tertio Georgicon libro,

Tum magis atq; magis blandis gaudere magistri
Laudibus et plausæ sonitũ ceruicis amare. Hora. in Saty.
Cui male si palpere, recalcitrat undiq; tutus.

Eximere è manu manubrium. XXXVI

Figura prouerbiali dixit Plautus: Eximere è manu manubrium, pro eo quod est, iam paranti facere quippiam, extorquere peragendi facultatem. Locus est in Aulul. Capio fustem, obtrunco gallum, furem manifestarium. Credo ego adepol illi mercedem gallo pollicitos coquos, si id palãm feciſſet: eximi ex manu manubrium. Translatum ab eo cui iam uibrato gladio percussuro, repente capulus excutitur è manibus.

Alybantis hospitis munera. XXXVII

Τὰ Ἀλύβαντος ξένια, καὶ τὰ Ἀλυβαντὶς ἑταίρα ξένια. id est, Munera Alybantis hospitis, aut Alybantij amici xenia. Eustathius interpres Homeri, putat rectè prouerbio dici posse, quoties fit ut aliquis falso iactet se magna largitum esse, seu uerbis duntaxat, non repræstet beneficium. Nam apud Homerum ult. Odyssææ lib. Vlysses ignoto habitu cum Lærte patre colloquens, adsimulat se Alybantium esse Aphidantis opulẽtissimi uiri filiũ, & quondã Vlyssem excepisse hospitio, muneribus amplissimis donatũ à se dimissse,

Εἰμὶ γὰρ, inquit, ἐξ Ἀλύβαντος, ὅθι πλυτὰ δώματα ναίω,
Υἱὸς Ἀφειδάντος πολυπημονίδαο ἄνακτος.
Αὐτὰρ ἐμοί γ' ὄνομα κεῖται Ἐπήριτος. id est,
Sum ex Alybante oriundus, ubi mihi splendida tecta,
Regis Aphidantis proles Polypemonidæ,
Est mihi nomen Eperitus. Ac paulo superius,
Τὸν μὲν ἐγὼ πρὸς δώματ' ἄγων εὖ δεξάμενος,
Ἐνδυκέως φιλέων πολλῶν κτῆν' οἶκον ἐδέξω,
Καί οἱ ἄλοχα πόρον ξεινήια οἷα ἔοικε.
Χρυσοῦ μὲν δὴ οἱ ἄνωγ' ὁλκήιον ἑπτὰ τάλαντα,
Δῶκα δὲ οἱ κρητῆρα πανάργυρον ἀνθεμόεσσα,
Δῶκα δ' ἁπλοΐδας χλαίνας, πόδας τε τάπητας.
Τόσσα τ' φάρεα καλὰ, πόσσης δ' ἰῶδ' ποῖσι χιτῶνας,
Κωφὰ δ' αὖτε γυναῖκας ἀμύμονας, ἔργα ἰδυίας
Τέσσαρας, ἐδαλίμας ἄγ' ἤθελε αὐτὸς ἑλίσθαι. id est,
Hunc equidem tecto induxi, accepiq; benigne,
Sollicitéq; fouens ex his quæ plurima nostris
Aedibus exuperant, atq; hospita munera deinde
Adieci tali dare quæ decuisset amico.
Auri celati tribui septena talenta.
Donaui pateram ex solido depictam argento.
Bis senas textu donaui simplice læuas.
Pallia ad hæc totidem adieci, totidemq; fibuclas,
Insuper ancillas nitidas, atq; arte manuq;
Quatuor egregias, sibi quas delegerat ipse.

Fungus. XXXVIII

Plautus in Baccbidibus, fungum dixit pro stupido, impenséq; credulo. Vel quia fungus per se insipida quæpiam res est, uel quòd mollis ac fragilis, uel quòd subito prorumpat. Plautina uerba sunt hæc: Adeon' me fuisse fungum, ut qui illi crederem. Idem in eadem fabula. Quicunq; ubi ubi sunt, qui fuere, quíq; futuri sunt posthac stulti, stoliđi, fatui, fungi, Bardi, buccones, blenni, solus ego omneis anteeo stultitia.

Eurycles. XXXIX

Εὐρύκλης, Eurycles uulgato cognomine dicebatur, qui de se

ſuisq; incommodis aliquid diuinaret. Nam hoc nomine uates fuit quiſpiam ἐπαφίμενος cognominatus, hinc ni fallor, quod ex aſtris uera prædiceret, παρὰ τὸ ἐπάφειν. Meminit & Suidas, quanquam apud hunc ἐπαφέμενος ſcriptū eſt, id eſt, diuinus ſiue uentriloquus. Refertur in Collectaneis adagiorū Plutarcho inſcriptis. Vſurpatur autē à Platone in Sophiſta. Taxans enim eos qui perplexis & abſurdis rationibus prodūt ſuam ineptiā, addit, ἓν ἄλλων οἰόμενοι ἅπτεσθαι τὸ ἀφελεγχόητον. ἀλλὰ τὸ λεγόμενον οἰκοθεν ἢ πολέμιον καὶ ξυναμιωσόμενον ἔχοντες ὑπὸ σοφιζομένων ὥσπερ ἄτοπον ἐνεκλείσθησαν ἀεὶ πορεύονται. i. Nō opus eſt aliis à quibus redarguātur ſed domi, quod dici ſolet, habēt hoſtem qui contradicat, & intus ſubmurmurantē tanquam abſurdum illum Euryclem circumferentes ſemper incedunt.

Si quis iuxta ciuitatem clypeus. XL

Εἴτις πρὸς πόλιν ἀσπὶς ἦ. Si quis circū urbē clypeus. hoc ſcommatis iacicbāt in eos qui ſparſim ac diſſolute ciuitatē obirēt palātes. Refertur in Plutarchi Collectaneis, nec explicatur.

Rupta ancora. XLI

Κράδης ῥαγάσης. id eſt, Rupta crada. Dicebatur de his qui repente tanquam magnū quiddam facturi prodiſſent: deinde falſa omnium expectatione turpiter & indecore ſe geſſiſſent in negotio. Translatum à tragœdiarum hiſtrionibus, qui ſi quando numen inducendum eſt de repente machinis quibuſdam ſublati, in ſumma ſcena apparere conſueuerunt uelut in aëre pendentes, hamo quopiam à tergo in cingulum affixo ſuſpenſi. Nam his nonnunquam euenitebat, ut forte fortuna rupta ancora qua ſuſtinebantur, deciderent, non ſine magno ſpectatorū riſu, ſuoq; tum malo, tum dedecore. Porrò crada hoc loco non ſiculnum ramum indicat, quemadmodum aliàs: ſed uncum illud æs quo uincti tenebantur actores in machina. Iulius Pollux libro 4. cap. 19. docet κράδλιον. appellari ſolitum in comœdia, quod in tragœdijs dicebatur μηχανή. Fuiſſe uero non diſſimile ſicui, ſiquidē Attici ficum arborem κράδλιν uocant. Quanquam quarumlibet arborum rami nonnunquam cradæ dicuntur.

Suam quiſq; homo rem meminit. XLII

Plautus in Mercatore, Suam quiſque homo rem meminit. Sententia prouerbialis, notans communem hominum morem, qui in alieno negotio dormitant, in ſuo quiſque & uigilat & attentus eſt. Vnde recte monet apud Gellium Ennius,

Hoc tibi ſit argumentum ſemper in promptu ſitum.
Ne quid expectes amicos, facere quod per te queas.

In eandem ſententiam extat belliſſimus Aeſopi apologus de Caſſita auicula: quæ negauit ullum eſſe periculū, donec res alienis manibus eſſet commiſſa. Alluſit ad prouerbium Plautus in Pœnulo, Ita ne tentas an ſciamus nos meminiſſe noſtra? Eodem alluſit Terentius in Phormione. At ſi talentum rem reliquiſſet decem, &c. Quicquid cordi eſt, facile meminimus, & plerunq; obliuionis mater eſt negligentia.

In utrumuis dormire oculum. XLIII

Plautus in Pſeudolo, De iſthac re in oculum utrumuis cōquieſcito. Senſum habet eundem cum eo quod ſuperius retulimus, In utramuis dormire aurem. Captatus eſt autem à Comico locus ex nouatione uerborum. Proinde conſequitur illico: Oculum utrū an'ne in aurem? Et reſpondet nouator, At hoc peruulgatum eſt nimis. Notatur interim communis hominum ſtudium in huiuſmodi dictis ſubinde nouandis.

Corinthijs non indignatur Ilium. XLIIII

Κορινθίοις δ' ὲ μεμφεῖται τὸ Ἴλιον. id eſt,

Incuſat haudquaquam Ilium Corinthios.

Hoc carmine clàm exprobramus ignauiam alicui, qui ita ſe geſſerit, ut hoſtes nihil habeāt, quod illi magnopere indignēntur. Eſt autem carmen Simonidis, quod uelut in contumeliam ſuam ſcriptum iniquo animo tuliſſe Corinthios ſcripſit Ariſtoteles libro Rhet. 1. quòd in bello Troiano non admodum egregiam operā nauaſſe uiderētur. Poteſt & huc detorqueri, ueluti ſi quis ita inſulſe ſcripiſſet aduerſus bonas literas, ut eas ſua infantia commēdaſſet potius quàm infamaſſet, &c. Plutarchus in uita Dionis aliquanto diuerſius interpretatur adagiū, Ἀράγε ὥσπερ ὁ σιμωνίδης φησὶν ὦ σόσιε σφενδίη, τοῖς κορινθίοις ἀ μωῖᾶι τὸ Ἴλιον, ὧδὶ ἐφαπτόμενος μεῖᾶ τ' ἀχαιῶν, ὅτι πάνεινοις οἱ περὶ γλαυκὸν ἐξ ἀρχῆς κορίνθιοι γεγονότοῦ σωφρεᾶ χὴν προθύμως. i. Sane quemadmodum inquit Simonides Soſsie Seneccio, Corinthijs non indignatur Ilium, quòd una cum Achiuorum copijs ueniſſent ad bellum, propterea quòd illis quoq; promptis animis fuiſſent auxilio, Glauci comites, & ipſi e Corinthijs oriūdi. Ex his Plutarchi uerbis liquet illud ſentire prouerbium, leuius offendi oportere, ſi quādo læſerint qui quondam ſint benemeriti, ſed præſentem offenſum ſuperioribus officijs condonare.

Maras. XLV

Μάρας, id eſt, Maras, hoc nomine ferunt fuiſſe quempiam apud Beream Syriæ ciuitatem ditiſſimum quidem illum, uerum nihilominus humanum & officioſum in omneis, tum ciues, tum hoſpites. Vnde uulgò receptum, ut id uocabuli tribueretur uiris, qui ad multorum utilitatem nati uiderentur. De hoc longiuſcula narratur fabula in Græcorum Collectaneis, ſed mihi ſat uiſum eſt attigiſſe, ne male collocarem operam. Nam neſcio quo pacto prouerbium adulterinum & ſuppoſititium eſſe uidetur: Si quem tenet cognoſcendi libido, extat opus quod Aldus abſolutis iam adagijs meis excudit.

A Nannaco. XLVI

Ἀπὸ ναννάκου. id eſt, A Nannaco. Cum ſignificamus rem ab extrema uſq; antiquitate repetitā. Nannacus rex ante Deucalionem fuiſſe narratur, qui diluuium futurum præuiderit. De quo mentionem fecimus & alibi. Meminit huius & Stephanus in dictione Ἰκόνιον, referens alterum ab eodem ortum prouerbium, ὠδὶ ναννάκου κλαύσομαι. id eſt, Sub Cannaco flere. Etiamſi in Stephano pro ναννάκου legimus ἀνάνκου. Latini conſimili figura dicunt, ab Aboriginum ſeculo repetita, & perinde quaſi cum Euandri matre loquaris. Non diſcrepat ab hoc illud, προθύρου δ' & κόδρου καὶ ἀρχαίτερα δὲ διφθέρας λέγε. id eſt, Antiquior Codro, & antiquiora diphthera loqueris.

Aſinus ad tibiam. XLVII

Ὄν & πρὸς αὐλόν. id eſt, Aſinus ad tibiam. Dicendum ubi quis ea quæ ſcite dicuntur, nec animaduertit, nec intelligit, nec laudat. Sunt enim animantia quædam, quibus nonnullus muſices ſenſus ineſſe uidetur: ut equis, auibus, ſerpentibus. Aſinum nihil mouet cantus. Germanum eſt illi, ὄν & πρὸς λύραν. id eſt, Aſinus ad lyram.

Oreſti pallium texere. XLVIII

Ὀρέστῃ χλαῖναν ὑφαίνειν. id eſt, Oreſti texere lenam, dicebatur qui inutus pararet abuſuro. Nam Oreſtes per inſaniam ueſtes dilacerabat. Eſt hemiſtichium heroici carminis decerptum ex Ariſtoph. in Auibus,

Εἶτα δ' ὀρέστῃ χλαῖναν ὑφαίνειν. ἵνα μὴ ῥίγῶν ἀποθάνῃ. i.

Poſtea Oreſti texere lenā, ut ne horridulus ſpolict quem, Scholium admonet Oreſtem λωποδύτην quempiam ſimulando inſaniam in tenebris aggredi ſolere homines, eoſq; ueſtitu ſpoliare. Vnde non inepte dicetur, ubi quis admonet cauendum aliquid homini furaci ne rapiat. Adagium non eſt natum ex Ariſtophane, ſed ab illo eſt affectatum. Nam

hac

hac periphrasi notat hyemem.

Pandeletias sententias. XLIX

Πανδελετίου γνώμας. id est, Pandeletiam sententiam, appellat in Deterioribus Cratinus, ut citant, morosam ac molestam. A Pandeleto quopiam sycophanta, ex eorum genere, qui quo quæstum faciant, dicas impingunt grandes, ut ait Phormio Terentianus, & simili studio ferunt suffragia.

Sibylla uiuacior. L

Sibyllæ uiuacius prouerbio locum fecit. Propertius Elegiarum libro secundo,

At me non ætas mutabit tota Sibyllæ.

Sibyllæ ætatem pro quantumuis longa posuit. Hanc Virgil. sexto Aeneidos lib. longæuam sacerdotem uocat. Et Seruius eum enarrans locum, adscribit Apollinẽ amore Sibyllæ capium, ei poscendi quod uellet arbitrium dedisse, illam hausto arenis, tantũ poposcisse uitæ. Id Apollo fieri posse respondit, si Erythræã insulam relinqueret, nunquã eam reuisura. Venit itaq; Cumas, ubi corporis uiribus defecta, in sola uoce uitam retinuit. Quod ubi cognouissent illius ciues, incertum inuidia, an commiseratione, epistolam ad eam miserunt, cretã, antiquo more signatam. At illa uisa terra patria, in mortem resoluta est, Im uati suæ uerba dedit Phœbus.

E' flamma cibum petere. LI

Terentius in Eunucho dixit in parasitũ, eiusmodi esse, ut uel è flamma cibum peteret, hoc est, quiduis cibi causa passurum, facturumq;. Explicat prouerbiũ Catullus in Epigrammatis.

Bononiensis Rufa Rufulum fallit,
Vxor Meneni, sæpe quam in sepulchretis
Vidistis ipso carpere è rogo cœnam,
Cum deuolutum ex igne, prosequens panem
A' semiraso tonderetur ustore.

Reddidit Harpocratem. LII

Catullus in Epigrammatis prouerbiali specie dixit, Reddidit Harpocratem, pro eo quod est, imposuit silentium. Carmen est huiusmodi,

Gellius audierat patruum obiurgare solere
Siquis delicias diceret aut faceret.
Hoc ne ipsi accideret, patrui perdespuit ipsam
Vxorem, & patruum reddidit Harpocratem.
Quod uoluit fecit, nam quamuis irrumet ipsum
Nunc patruum, uerbum non faciet patruus.

Harpocrates deus ita apud ueteres fingebatur, ut digito admoto ori, silentium indiceret, qualis & apud Romanos dea Angerona.

Qui probus Athenienſis. LIII

Plato lib. De legibus primo refert prouerbiũ, τότε ὑπὸ πολλῶν λεγόμενον, ὡς ὅσοι ἀδικαίων ἁψῶν ἀγαθοὶ διαφερόντως εἰσὶ τοιοῦτοι, δοκεῖ ἀληθίζεσθαι λίγειν. i. Et quod uulgò dicitur, ex Athenienſibus qui probi ſint, eos egregie probos eſſe, ueriſſime dictũ uidetur. Sentit autẽ Plato, in male inſtitutis, maleq; moratis Republicis qui boni ſint, eos natura & inſignite bonos eſſe. Quippe qui neque fingere putandi ſunt probitatẽ, nimirũ inter improbos quibus morũ ſimilitudine poterant etiã cõmendari neq; corrumpi queant depranatis aliorum moribus, & uitiorum contagio. Idem dici poteſt de ciuitate Romana, in qua non corrumpi, eximiæ cuiuſdam integritatis argumentum eſt. Simili argumento Simo Terentianus colligit probitatem filij ſui. Deflecti poteſt ad uitam iuuicam, aut ſtudij genus ad perniciem tractans.

Digna cedro. LIIII

Digna cedro dicuntur, quæ promerentur immortalitatem, & eiuſmodi iudicantur, ut poſteritati conſecrari debeant. Horatius in Arte poëtica.

Speramus carmina fingi Poſſe linenda cedro.
Perſius item, Et cedro digna locutus.

Sumptum ab arboris natura, cuius ſucco quæ ſunt illita, non ſentiunt cariẽ. Nam hac arte Numæ libros cum eſſent chartacei, duraſſe ad annos quingentos triginta quinque, terræ inſoſſos, narrat Plinius lib. 13. cap. 13. Idem lib. 16. cedrum inter æternas materias commemorat. Dioſcorides ait maxime probari ſuccum huius arboris, craſſum, pellucidum, & odore uehementiore, quiq; non defluit, ſed guttis concreſcit manetq;. Vim habet diuerſam, ſiua corpora corrumpit, mortua ſeruat incorrupta. Vnde à nonnullis dictam eſſe tradunt, νεκρὸν ζωὴν. id est, Cadaueris uitam. Eodem pertinet illud,

Nec ſcombros metuentia carmina, nec thus. Ité Marti.
Ne nigram citò raptus in culinam,
Cordylas madida tegas papyro. Et Horatius,
Aut fugies Vticam, aut uinctus mitteris Ilerdam.

Telemachi olla. LV

Τηλεμάχου χύτρα. id est, Telemachi olla. Meminit huius adagionis Athenæus lib. 9. tradens Telemachum Acharnenſem fuiſſe quempiam, qui plerunq; uictitarit fabis. Vnde conijcere licet in ſordidos dici conſueſſe.

Alia res ſceptrum, alia plectrum. LVI

Equidem haud omnino contenderim eſſe prouerbium. ſed tamen ipſe ſermonis habitus coloráq;, adeo ſimilis eſt prouerbio ut uix ſimilior ſit ficus ficui, quod Stratonicus citharœdus regi Ptolemæo reſpondit, pertinacius ſecum de arte canendi diſputanti, ἕτερόν ἐστιν ὦ βασιλεῦ σκῆπτρον, ἕτερον δὲ πλῆκτρον. id est, Alia res eſt ô rex, ſceptrũ, alia uero plectrum. Locus erit utendi, quoties diues ac potẽs, fortuna ſua fretus, uelut ex æquo diſputat cum erudito, cum multo aliud ſit diuitem aut fortunatum eſſe, aliud literatum.

Quæ dolent, ea moleſtum eſt contingere. LVII

Amphis in Ampelurgo apud Stobæum,

Ἐν οἷς ἂν ἀτυχίαν ἄνθρωπος τόπους,
Ἥκιστα τούτοις πλησιάζειν ἥδεται. id est,
In quibus homo eſt non admodum felix locis,
Minime ſuauc eſt admouere ad hæc manum.

Vnuſquiſque inuitus audit ſua incommoda, maxime ea quæ ſint cum aliqua infamia coniuncta. Veluti turpitudinem generis, uitium formæ: proinde ciuilitatis eſt nemini ſuum refricare uulnus, nec bulcus tangere.

Aurum igni probatum. LVIII

Ὁ χρυσὸς τῷ πυρὶ δοκιμασθείς. i. Aurũ igni probatũ, dicitur is cuius fides rebus aduerſis exploratæ ſpectataq; eſt. Vtitur hac ſimilitudine M. Tullius in epiſtolis familiaribus lib. 9. Pindarus item Nemeis hymno quarto, Ὁ χρυσὸς ἐλέγμων & ἀνὴρ ἔδειξεν ἀπάσας. i. Aurum coctũ omnẽ nitorem oſtendit. Rurſum in Pythijs hymno decimo, πειρῶντι δ' χρυσὸς βασάνῳ πρέπει νόῳ & ἀρθός. i. Experienti uero aurum in indice relucet & mens recta. Theognis,

Εὑρήσεις δ' ἐμὲ πᾶσιν ἐν ἔργμασιν, ὥστε δὲ πεφθὸν
Χρυσὸν, ῥυθρὸν ἰδεῖν, βιβάμενον βασάνῳ. id est,
Omnibus in rebus me comperies uelut aurum
Purum, dulce, rubens, indice quũ atteritur. Idẽ alibi,
Εἰς βάσανον δ' ἁλὸν παρὰ βιβλίνοις τε μολίβδῳ
Χρυσὸν ἀπεφθ & ἐὸν, καλὸς ἁπας ἂν ἴοις. id est,
Venit ubi ad cotem, & conſertur in indice plumbo
Purum aurum quum ſit, totum erit egregium.

Vſurpat hanc collationem & diuus Petrus apoſtolus epiſtola priore, πολὺ τιμιώτερον χρυσίου τοῦ ἀπολλυμένου διὰ πυρὸς δὲ δοκιμαζομένου. i. Multo precioſius auro quod perditur, ſiue auro peſtifero, quod tamen per ignẽ probatur. Eſt autẽ illud auro non citra miraculi peculiare, ut igni non ſolũ non ſiat deterius, ſed magis ac magis eniteſcat. Itidem is, qui uere bonus eſt, obiectus malorũ procellis, illuſtrat animi

uirtutem, non amittit. Plinius lib. 33. scribit ob eam præcipue causam aurum omnibus metallis prælatum, quòd uni rerum nihil igni depereat, tuto etiam in incendijs durante materia. Quin imò, quo sæpius arserit, hoc magis proficiat ad bonitatem. Idq; argumentum esse probi auri, si similiter rubeat, ut ignis, atq; ipsum obrisum appellant.

Lunam detrahere. LIX

Τὴν σελήνην καθαιρῶ. id est, Lunam detrahit. Consueuit dici de eo, cuires uehementer aduersè uiderentur. Interpres Apollonij in librum quartum natum autumat ab Aglaonice Hegemonis filia, quæ cum ob astrologiæ peritiam, lunæ defectus præsciret, iactabat sese lunam è cœlo deducturam in terras: Eam uocem tam arrogantem audiuit Nemesis, moxq; pœnas sumpsit. Atq; hinc prouerbij origo.

Leonis uestigia quæris. LX

Τὰ λέοντ ἴχνη ζητεῖς. id est, Leonis uestigia quæris. Dicterium in eum, qui uerbis ferox esset, re timidus. Ductum ab apologo quopiam Aesopico, quo narrat uenatorē quendam pastorem obuium rogasse, nuncubi leonem uidisset, ut eum sibi commonstraret. Atq; cum respondisse: Equidem tibi leonis uestigia mox ostendero: neque enim procul absunt. Tum ille, satis est, inquit, neq; enim ultra quicquam requiro. Conuenit cum eo, quod alio positum est loco, ἄφιξιν παρέσυρε τὰ ἴχνια ζητῶν. id est, Cum ursum adijt, uestigia quæris.

Non una uehit nauis. LXI

Οὐ μία ναῦς ἄγει. id est, Non una uehit nauis. Prouerbij personam ante se gerit. Quo conueniet uti, quoties maiorem hominum multitudinem significamus, quàm ut eos una nauis posit capere. Veluti si quis dicat, τοὺς ἀπαιδεύτους οὐ μία ναῦς ἄγει. id est, Indoctos non una nauis uehit. Est autem apud Theognidem,

Τὸν δ' ἐχ' ὑφαιρεῖσθ' ἁλίμυρον, ὃς δὴ ἐν πᾶσιν
Ἀνθρώποισιν, οὓς ναῦς μὴ μία πάντας ἄγει. id est,
Hos non inuenies homines scrutatus & inter
Omnes, quos sane non uehit una ratis.

Horna messis. LXII

Plautus in Mostellaria, hornā messē prouerbiali figura dixit, pro maximo emolumento, quasi dicas, tantū lucri, quantum eo anno sit prouenturum in agris. Comici uerba sunt hæc.

Iam pridem me Castor frigida non laui magis lubenter,
Nec unde me melius Scapha reres ædificatum.

Hæc dicuntur à persona puellæ. Tum lena, optans ut ex eius forma quàm plurimum commodi capiatur:

Euentus, inquit, omnibus uelut horna messis fiat.

Id puella quippe simplex, quid sibi uellet, non satis intelligens. Quid, inquit, ea messis attinet ad meam lauationem. Huic figuræ confine est illud eiusdem in Curculione, Vindemia hæc huic anui non satis est: significat adeo bibacem, ut uniuersum uinum, quod eo sit prouenturum anno, parum sit illius siti.

Glaucus comesa herba habitat in mari. LXIII

Γλαῦκος φαγὼν πόαν οἰκεῖ ἐν θαλάσσῃ. id est, Glaucus comesa herba habitat in mari. Dictū apparet per locum de ijs, qui cum perierint, tamē uulgò creduntur uiuere, qualis opinio complureis annos nostratium animos occuparat ad insaniā usq; de principe CAROLO Burgundionū duce, qui cum interisset in bello, tamen haud deerant, qui non dubitarent magno periculo rerum suarū asseuerare: illum adhuc in uiuis esse. De Glauco Græci fabulam adferunt huiusmodi. Glaucus quispiam fuit Anthedonius piscator, natandi peritia longe omniū primus. Is quo magis esset miraculo, commentus est impostură huiusmodi. Enatabat è portu spectantibus Anthedonijs, donec iam extra prospectum esset. Ibi reuersus in terram secessit in locum aliquem semotū, atq; in eo dies complureis commorabatur. Deinde cum uideretur, redibat nans in portum, spectantibus ijs qui stabant in littore: Miranibus autē amicis ac scisciтātibus, ubi nam gentiū tam diu commoratus esset, adsimulabat in maximis fluctibus interim uersatū esse sese. Auxit miraculum altero cōmento. Hybernis mensibus, cum cæteri piscatores nihil piscū capere possent, ille ciues rogabat, quosnā pisces adduci uellent. Quosq; iussissent, aduehebat, uidelicet iam ante paratos in hunc usum, atque alibi conclusos. Euenit tandem ut hic impostor à belua quadā marina deuoraretur, Isq; fuit eius comœdiæ finis. Porrò cum nō rediret ex more, populari fama iactatum est, Glaucū gustata herba factū immortalē, & in mari uitam agere. Interpres Apollonij poētæ consimilia tradit de Glauco, piscatorem fuisse qui cum aliquādo multitudine piscium quos ceperat, defatigatus esset, onus in media abiecit uia. Ibi uero res accidit mira dictu, unus è piscibus, iam moriens gustata herba reuixit. Id Glaucus obseruans, eadē herba comesa, immortalis est redditus. Tandem tædio uitæ semet abiecit in mare. Sunt qui prodant cum uersum in deum marinū, sunt qui in piscem: de quo cōplura tradidit Athenæus lib. 7. apud quem alicubi citatur Alexis ὁ ἀπελαυνόμενος. Quod si reliquas fabulas Græculorum de Glauco cupis cognoscere, lege septimū Athenæi librū, qui usq; ad nauseam uomitumq; garrit de Glauco pisce, de Glauco dæmone, mihi nō licet tantum nugarū hic repetere. Hoc commentum animo pene reclamante adscripsi. Nam ut simpliciter, quod sentio, dicam, mihi subolet Græcū scriptorē, quisquis is fuit, in hoc finxisse prouerbium, quo fabulam hanc liceret cōmemorare. Malui tamen hoc operæ lubere, quàm quibusdam parū eruditis ansam calumniādi præbere, quod insciens præterierim, in quod id excusis etiam Græcorum commentarijs habeatur.

Pergræcari. LXIIII

Si apud Græcos prouerbia sunt, καλαθίζειν, λοβιᾶν, περιπλύνειν, & id genus alia complura, quid est quo minus habeatur adagium apud Latinos, quod in Mostellaria dixit Plautus, Pergræcari pro eo quod est, genialem agere uitam? Nam quid sit pergræcari, ipsa Plauti uerba satis indicant.

Dies, inquit, noctesq; bibite, pergræcamini.
Amicas emite, liberate, pascite
Parasitos, obsonate pollucibiliter.

Hactenus ille. M. Tullius in Verrem actione 3. Fit sermo inter eos & inuitatio ut Græco more biberetur. Græcorum gens male audit passim apud poëtas Latinos, & item apud Ciceronē, non solum quasi uoluptatibus addicta, & effœminata delicijs, uerumetiam quasi lubrica fide. Siue quòd olim Romanis adhuc rudibus, & antiquā illam obtinētibus seueritatem, Grecorū elegantia luxus uidebatur. Siue quòd studiorū æmulatio, ac mutuum odium in causa fuit, ut eiusmodi probra de Græcis conscriberent. Siue quòd uere Græcorum nonnulli tales apud Italos fuerunt, quales eos depingit Iuuenalis, id quod non inficiatur & Lucianus in lib. De mercede seruientibus, ut ex illis gentem omnem æstimauerint.

Conos artoxya. LXV

Κόνος ἀρτόξυν. id est, Conos artoxya. De similibus & inter sese respondentibus. Quidam eruditi putant conon pistorium esse instrumentum, non dissimile Artoxyæ, quòd panarium scalprum uidetur significare. Cæterum ex his quæ mox sequuntur apud Suidam, apparet Conos munuscula quæpiam fuisse, quæ pueris dono darentur apta ætati, cuiusmodi sunt armillæ. Proinde uide, ne comperat in eos qui illi leuiq; munusculo compensant operam aliquius.

Ne ligula quidem dignus. LXVI

Κορδέλλου ἐλάττων. id est, Ne ligula quidem dignus, dicebatur homo nequam, & nullius precij. Quod prouerbij durat etiam hodiernis diebus apud Latinos uulgò iactatum. Tametsi

metsi magis arbitror piscis cordulæ utilitatem prouerbio fecisse locum. Is est pelamis, nisi quòd minor, ut testis est Plinius libro 32. capite 11. Cordylarum utilitatem ostendit & Martialis libro undecimo,

Prima tibi dabitur uentri lactuca mouendo
Vtilis, & porris fila resecta suis.
Mox uetus & tenui maior cordyla lacerto,
Sed quæ cum rutæ frondibus oua tegat.
Mox poëta pretiosa memorat ut fallat sodalem,
Mentiar ut uenias, pisces, conchilia, fumen,
Et cortis saturat atq; paludis aues.

Iuxta nauem. LXVII

Κατὰ νᾶῦν, id est, Iuxta nauem dicuntur quæ digesta sunt ordine, quæq; quadrant ac congruunt, propterea quod instrumenta nauium suo quæq; loco reponi solcant. Equidem addubito num in his uerbis sit prouerbium, quæ adscribuntur, Κατὰ νᾶῦν ἄρμοια. id est, Iuxta nauem carbasa. Neque enim omni nauigio quæuis uela congruunt.

Iuxta cubitum profecit. LXVIII

Κατὰ πῆχυν ἐπιδέδωκε. id est, Iuxta cubitum profecit. De eo dicebatur, qui promotus esset ad meliora: siue cum quis ordine legitimo progrederetur, siue cum magnis proficit accessionibus. Cubitus enim & modum significat, ut intelligas nihil transiliendum, & modum grandiusculum, ut accipias incrementum amplius. Nam minuta latis digitis, aut palmorum porrectu metiri consueuimus.

De tuo capite aguntur comitia. LXIX

Prouerbiali figura dixit Plautus in Aulularia,

Ibo intro ubi de capite meo sunt comitia.

Deliberabatur enim, ducturus ne esset puellam, nec ne, quam amabat. Sumptum est à comitijs Romanorum, in quibus populi suffragijs noui magistratus creabantur. Itaque cum statuitur de re quapiam à qua pendeat felicitas alicuius, tum de capite illius fieri comitia recte dicuntur.

Vsq; ad rauim. LXX

Quemadmodũ Græci dicunt, ἄχρι κόρου. id est, Vsq; ad satietatem, ita Plautus, & quidem lepidius dixit usq; ad rauim, pro eo quod est, improbe, sæpius, clamose, adeo ut uox etiam toties uociferanti raucescat. Est in Aulularia ad hunc modũ,

Hæccine detrusisti me ad senem parcissimum,
Vbi si quid poscamus, ad rauim poscamus prius
Quàm quicquam detur?

Cereri sacrificant. LXXI

Item quemadmodum Græci dicunt ἱερεῖα θύσειν. id est, Lauè sacrificant, ita Plautus propemodum indicat apud Latinos dici solere, Cereri sacrificant, si quando in conuiuio uinum deesset, propterea quòd in huius sacris nefas esset inferre uinum, sicut apud Græcos in quarundam dearum sacrificijs, ut ostendimus in prouerbio νηφάλια ξύλα. Locus est in Aululari[a] his ferme uerbis,

Cererin' mi Strobile hi sunt ficturi nuptias?
Qui? Quia temeti nihil allatum intelligo.

Inutilior blace. LXXII

Βλακὸς ἀχρηστότερος. id est, Blace inutilior, aut nequior, In hominem nihili, nullius q; bonæ frugis dicebatur. Sumptum à pisce usq; adeo uili, insipido ac male olenti, ut à canibus quoque fastidiatur. Est autem piscis non dissimilis Siluro, si quid credimus Græcarũ etymologiarũ farragini. Nunquam enim audiui eanes esse piscium auidos. Et si Silurus is est, quẽ uulgus appellat Sturionem, hic inter pisces uel primas tenet. Addit locũ esse iuxta Cumas, paludẽ opinor ac sterilẽ, cui nomen Blacia, unde suspicatur ortũ prouerbium. Hesychius & piscem pro blace blaciã uocat. Adijcit, in Alexãdria tributum esse, dictum Βλακικὸν μόριον, quod illic pendunt astrologi, eo quòd blaces, hoc est fatui ad illos commeent, petentes ex astris oracula. Illud constat, etiam homines stupidos, ignauos, molles et insipidos dici βλάκας, unde βλακεύειν, molliter & ignauiter agere, & βλακικῶς pro stulte & insulse. Apparet ab hac uoce Latinos dixisse Flaccos, & flaccidos, & flaccescere. ἀλλὰ περὶ βλακὸς ἄλις.

Ἀλιτηρίου. LXXIII

Ἀλιτηρίου, uulgò dicebatur, qui per uim raperet aliena. Natum ex cuentu huiusmodi. Temporibus Aetolici belli, tanta frumentariæ rei penuria incidit Athenienſibus, ut pauperes coacti fame captiuorum farinam diriperent, inde uox traduci cœpit ad hominem quocunq; modo sceleratum. Plutarchus in commentario De curiositate, diuersam huius nominis originem reddit. Nempe cum Athenis fame uehementer laboraretur, & hi qui iussi fuerant, frumẽtum non efferrent in publicum, sed domi clanculum molerent ac noctu, curiosi quidam obambulantes obseruato molarũ strepitu, eos prodiderunt: atq; hi quidem Aliterij dicti sunt, quemadmodum & sycophantæ. Verum ab hoc commento diuersa memorat in Problematibus, uolens aliterium à fugiendo dictum. Nam Græcis ἀλίω utrunq; significat, molo & fugio: coq; uocabulo scribit notatum eum qui tantæ fuisset improbitatis, ut quisquis eum effugere ualuisset, is felix haberetur. Aristophanes in Equitibus, Aliterios appellat eos qui uiolarunt templum Palladis. ἐκ τῶ ἀλιτηρίων οἱ φησὶ γεγονέναι τῆ θεᾶ. id est, Aio te esse de numero Aliteriorum, qui deæ arcem inuaserunt. Interpres multa recensens hoc quoque commemorat. Cylon quidam per tyrannidem occupauit arcem, ac deprehensus est spoliare templum Mineruæ. At ipse quidem effugit nactus opportunitatem, cæterum illius amicos qui ad aram deæ confugerant, inde retractos occiderunt Athenienſes. Vnde qui uiolassent supplices, ἀλιτήριοι dicebantur. Etenim qui uiolato deæ templo supplices interfecerant, postea supplicio capitis affecti sunt. Deniq; & Ceres dicta est ἀλιτηρία, Et Iuppiter ἀλιτήριος, quod in publica fame seruassent molitores ne farina diriperetur. Quin & illud admonent: ἀλιτωρεῖσθαι dici, qui frustrantur spe sua, nec perficiunt quod tentarunt. Ambiguitas hinc est, quod ἀλέω duo significat, molo & oberro. unde & ἀλίτης erro. Porrò ut ἀλιτήριος usurpatur pro sacrilego & impio, ita ἀλιτεῖν dicuntur, qui sacrilegium committunt.

Piscis nequam est, nisi recens. LXXIIII

Piscis nequam est, nisi recens, manet in hunc usque diem uulgò celebre. Dicitur autem peculiariter in hospitem, aut uulgarem amicum, qui primo quidem aduentu non ingratus est, cæterum ante triduum exactum putet. Plautus,

Quasi piscis itidẽ est amator lenæ, nequẽ est, nisi recens.

Vocatur apud Alexidã quispiam citante Athenæo, quòd cum nonnulli frugaliores abstinerent ab ijs quibus esset anima, ipse nihil huiusmodi attulisset, nempe mercatus pisces mortues. At hodie qui uendunt, tremore manus assimulant uiuere, ante biduum mortuos.

Nihil homini amico est opportuno amicius. LXXV

Gratissimum est officium quod præstatur in tempore. Contrà intempestiuũ officium, plerunq; molestiũ esse solet. Plautus,

Nil hominis amico opportuno amicius.

Et diuerso nihil differt ab inimicitia, intẽpestiua beneuolẽtia.

Asinum in rupes protudere. LXXVI

Prouerbium olet, quod scribit Horatius in Epistolis,

Qui male parentem in rupes protrusit asellum.

Quadrabit in quosdam peruerso natos ingenio, qui quum ipsi non sapiant, nolint tamen bene consulentium monitis obtemperare. Hi sunt etiam ultro quò tendunt impellendi, ut uel malo docti tandem agnoscant stultitiam suam. Natum est à rustico quopiam, qui cum asinum suum per alpes niui-

bus obtectus duceret, is que freno non obediret, iratus in rupes protusit,

Et merito, quis enim inuitum seruare laboret?

Videre mihi labda. LXXVII

Δοκεῖ δέ μοι καὶ λάβδα εἶδέναι τὸν λεσβίακον. id est, Mihi uidere & labda Lesbiacum. Lesbios sellatricem inūcat uelut ænigmate primæ literæ, quæ communis Lesbijs, & uitio quod ei tribuitur genti, quemadmodum indicauimus alibi. Sumptum ex Aristophanis Concionatricibus.

Postica sanna. LXXVIII

Persius posticam sannam, prouerbialiter appellat clanculariam irrisionem, à gestu ridentium aliquem à tergo,

Posticæ occurrite sannæ. Idem,

O Iane à tergo quem nulla iconia pinsit,
Nec manus auriculas imitata est mobilis albas,
Nec linguæ tantum, sitiat canis Apula quantum.

Nam huiusmodi gestibus ab occipitio deridentes quidam.

Coruus serpentem. LXXIX

Κόραξ ὄφιν. id est, Coruus serpentem, ubi quis suo ipsius inuento perit, sumptum ex Apologo quodam Æsopi. Coruus esuriens serpentem in aprico dormientem conspicatus rapuit, à quo morsus perijt. Cognatum ei quod alias retulimus, κορώνη καὶ σκορπίον. id est, Cornix scorpium. Torquere licebit & in hominem ob edacitatem periclitantem: ueluti Diogenes Cynicus, comesso polypo crudo perijt.

Cæneihasta. LXXX

Τὸ καινέως δόρυ. id est, Cæneihasta. Cæneus Elati filius, Lapithārum rex prius fuerat elegans puella: è puella conuersus est in uirum, annuente Neptuno quem ad coitum admiserat. Cui illud etiam donatum est, ne sancius ullis uulneribus fieri, ferróue occumbere posset, quemadmodum refert Ouidius 12. Transformationum libro. Ferunt hunc certasse cum Apolline. Præterea morem huic fuisse, ut qui ad se uenirent, iuberet per suam hastam iurare, unde prouerbium arreptum, ut indicat enarrator Apollonij in Argonautičon primum librū. Quem locum adducit Eustathius in primum Iliados librum. Is addit illum cum esset ætatis suæ hominum præstantissimus, fixo in medio foro iaculo, præcepisse dijs ut numerarent, qua ferocia offensus Iupiter, pœnas de illo sumpsit. Cum enim bellum gereret cum Lapithis, essetq; inuulnerabilis, hoc pacto deiecit hominem: Lapithæ quercus & abietes in eum iaculantes deiecerunt illum in terram.

Pepones. LXXXI

Πέπονες. i. Pepones, prouerbiali conuicio dicuntur homines molles & effœminati, parumq; uiri. Homerus Iliados B.

Ὦ πέπονες καὶ ἄλεγχε' Ἀχαιΐδες, οὐκέτ' Ἀχαιοί. i.

O pepones, mala probra, Achiuæ, non enim Achiui.

Eustathius in septimum huius operis librum, ostendit similitudinem sumptam ab eo fructu, qui simul atque maturuit, dulcis quidem est, uerum flaccidus & inutilis. Quanquam eadem uox aliquotics non conuiciantis est, sed blandiùs & amicius appellantis, uelut Iliad. Z.

Ὦ πέπον, ὦ μέλεος. id est, O pepon, ò Menelae.

Πόπονόδυλος. LXXXII

Græci prouerbiali conuicio sordidos & impendio parcos, ὀνπονοδύλους appellant, ducto cognomine ab ijs quibus sordes in unguibus insident, nec tantillum sumptus facere uolunt, ut tonsori dent nummulum qui repurget ungues. Nam ὄνυξ proprie sordes eas significat, quæ in summis unguibus manuum ac digitorum colliguntur, & κονδυλος articulum digitorū. Iul. Pollux lib. 6. cap. 7. eosdē uocat ὀνυχόλυκας quasi fœce uiuentes. Quidā adagiū sic efferunt ἄχθομαί σου τῷ ὄνυχι. i. Molestæ sunt mihi illius sordes. Latini item immoderatam parsimoniā, hoc est, uitium luxui contrarium, sordes appellant: hominē ei uitio obnoxium, sordidum.

Iuuenari. LXXXIII

Iuuenari dixit Horatius, tum noue, tum prouerbialiter, in Arte poëtica. Græci item νεάζειν, νεανίζειν, νεανιδᾶν, consimili modo usurpant, pro eo quod est iuuenum more iactantius, inconsideratius, inconsultius agere, aut si quid aliud ei ætati peculiare uidetur. Quod quo longius traducatur, hoc fuerit uenustius: ut si quis orationem floridam phaleratamq; dicat νεανίζειν. Eiusdem est formæ γυναικίζειν, pro gestu cultuq; repræsentare mulierem. Ob inscitiam rerum & impotentes affectus ætas illa magis est lubrica, unde & νεανικῶς factum dicunt Græci, quod maiore impetu quàm iudicio gestum est. Basilius in epistola quadam, Καὶ γνῶθι ἄνθρωπον ὄντα τὸν ὄπω παλαιοῦσθαι τὸν ἔσω ἄνθρωπον, δηλονότι τὸ τέλειον ἐφαπτόμενος δὲ ἡλικίας μέτρον, πάντως νεωτερίζειν καὶ σαλεύειν, ἃ ἀτελείᾳ φησίν. Et hic nimirum qui nondum perfecti sunt secundum interiorem hominem, nec adhuc ad perfectum ætatis modum peruenerant, circumagi, ac fluctuare dicit prouerbium. Reperitur & ἀνηβάζειν, pro eo quod est iuuenilla facere. Sic usus est Hyperides in oratione contra Mantitheum, & Lysias aduersus Nicarchum, tibicinem. Laberius citante Nonio, pro eodem dixit adulescenturire, incipio adolescenturire, & nescio quid nugarum facere.

Laudant ut pueri pauonem. LXXXIIII

Prouerbij faciem habet, quod scripsit Iuuenalis in auaros, qui carmina laudant duntaxat, nihil autem largiuntur poëtæ.

Didicit laudator auarus
Tantum admirari, tantum laudare diserto,
Vt pueri Iunonis auem. Idem alibi,
Probitas laudatur & alget. Notior est metaphora, quàm ut oporteat explicare. Ouidius alicubi de pauo,
Laudatas ostendit auis Iunonia pennas,
Si tacitus spectes, illa recondit opes.

Δουναξίας. LXXXV

Δουναξίας, olim appellabatur formidolosus. Clearchus in Vitis, ut citat Zenodotus, ait quorundam epati uitium quoddam accidere, quod eos timidos reddat, atque hinc prouerbio iactatum cognominis scomma. Videtur autem composita uox, ἀπὸ τοῦ δεινοῦ καὶ ἄναρ, quòd palleant plerunque quibus epar est uitiatū, id quod apparet in amantibus. Pallor autem formidolosis conuenit.

Emori risu. LXXXVI

Prouerbiales hyperbolæ sunt & illæ, Emori risu, diffluere risu, pro uehementer ridere. Homerus Odysseæ Σ.

Ἀτὰρ μνηστῆρες ἀγανοὶ
Χεῖρας ἀνασχόμενοι γέλῳ ἐνθάνον. id est,
Deinde procorum splendida turba
Præ risu emoriens nimio sustollit ad alta Astra manus.

Vsurpauit & Terentius in Eunucho, Omnes risu emoriri.

Hipparchi murus. LXXXVII

Ἱππάρχου τεῖχος. id est, Hipparchi murus, dicebatur res quæpiam quæ magnis constaret impensis. Hinc natum, quòd Hipparchus Pisistrati filius Academiam muro sepsit. Atq; huius rei nomine, magnam pecuniæ uim ab Atheniensibus exegit. Autor Suidas.

Hodie nullus, cras maximus. LXXXVIII

Ὁ νῦν ὀλίγος, αὔριον δ' ὑπερφυέστατος. id est,
Qui nullus hodie, eras erit uel maximus.

De eo cui repente præterijt spem ingens aliquis honos accesserit. Et uulgò qui ex infima conditione ad dignitatem euehuntur, e nihilo dicuntur emersisse. Extat apud Aristophanem in Equitibus.

Samiorum mala metuis. LXXXIX

Τὰ σαμίων μὴ φοβοῦ. id est, Samiorum metuis mala. Dictatum de ijs qui metuerent proditi onem. Narrant Athenienses

enſes olim in Samios quoſcunque cepiſſent, inclementius ſæuiſſe, atq; alios interemiſſe, alios confixiſſe fama, id eſt ſupplicij genus. Samij uicißim ſi quos cepiſſent Athenienſium, hos ad eundem modum excruciabant. Vnde prouerbium, Samij literati. Nam Suidas indicat hoc dici ſolitum de his qui metuerent immodicas ciuium calamitates. Idem indicat Samen dici genus calamitatis Samiæ, quod Athenienſes notas infames imiſſerint Samijs captis, mox Samij uicißim Athenienſibus. Duris Samius ſcriptor multa tragicè exaggerat de crudelitate Periclis & Athenienſium in Samios, quæ Plutarchus putat magna ex parte conficta in inuidiam Periclis & Athenienſium. Simili figura dictum eſt illud τὰ μαγήτων κακά.

Pygmæorum acrothinia coloſſo adaptare. XC

ἀκροθίνια τῶν πυγμαίων κολοσσῷ ἐφαρμόζειν. id eſt, Acrothinia Pygmæorum coloſſo accommodare dicebantur, qui inanem ac ſtultam ſumerent operam, aut qui præter decorum minima maximis adaptarent. Veluti ſi quis rem friuolam & minutam ampliſſimis copioſiſſimisq; laudibus proſequeretur. Philoſtratus in Niceta: ἠγνόησε ἡ ἀκροθίνια πυγμαίων κολοσσῷ ἐφαρμόζων. id eſt, Non intelligebat autem ſeſe Pygmæa acrothinia coloſſo accommodare. Quanquam Suidas hunc locum citans, πυγμαίων dicit, non πυγμαίων. Meminit adagij Euſtathius in Odyſſeæ φ. Coloſſi dicuntur uaſtæ prodigioſeq; magnitudinis ſtatuæ. Nã hinc uox Græcis dicta putatur, quòd illarum proceritatem uiſus humanus non aſſequatur. Pygmæorum qui longißimi ſunt, duos pedes & quadrantem non excedunt. Vnde & nomen inditum putant à cubitali proceritate. Eſt autem gens extremæ Aegypti partes inhabitans, agricolationi dedita, bellum ſubinde gerens cum gruibus. Belli cauſa eſt, quòd grues ſablegunt feminą, ſemenq; inducunt ei regioni. Ita ſcholiaſtes in tertium Iliados. Horum fœminæ quinto anno pariunt, octauo ſterileſcunt. Pygmæorum meminit Iuuenalis Satyra 13. Et in hos plurimus iocus in Græcorum Epigrammatibus. Porrò acrothinia Græcis primitiæ dicuntur, quòd hæ ſoleant è ſummo aceruo tolli. ἄκρον ſummum, & θῖνες frumentorum acerui dicuntur.

Dij tibi dent tuam mentem. XCI

Dij tibi dent tuam mentem, in inſanum cõgruit, & ſua dignum mente. Quid enim precemur infelicius ſceleſtis hominibus? Martialis,

Dij mentem tibi dent tuam Philæni, Horatius,
Quid facias illi? iubras miſerum eſſe libenter
Quatenus id facit.

Contrà Demea Terentianus, Mentem meliorem uobis dari.

Cura eſſe quod audis. XCII

Ad prouerbij ſpeciem accedit Horatianum illud,

Cura eſſe quod audis. Conuenit in diuites, qui ita demum felices fuerint, ſi id ſtudeant eſſe quod audiunt ab adulatoribus. Carmen Horatij ſic habet,

Tu recte uiuis, ſi curas eſſe quod audis.
Iactamus iam pridem omnis te Roma beatum,
Sed uereor ne cui de te pluſquam tibi credas.

Cautus enim metuit, &c. XCIII

Qui non ex animo, ſed mali metu continent à maleficio, in eos quadrabunt hæ prouerbiales eiuſdem metaphoræ.

Cautus enim metuit foueam lupus, accipiterq;
Suſpectos laqueos, & opertum miluius hamum.

Nam alijs aliæ tenduntur inſidiæ, lupi fouea frondibus contecta ſæpiuntur. Vnde apud Plautum ſeruus minatur ſenoni, cui nomen Lycus, foueam effoſſurum. Similis eſt illa de ſiſte, Veri ère modum formidine fuſtis.

Si coruus poſsit tacitus paſci. XCIIII

Si breuis apologus, autore Fabio, paræmiæ genus eſt, cur non illud etiã prouerbijs annumeremus, quod ſcripſit Horatius,

Sed tacitus paſci ſi poſſet coruus, haberet
Plus dapis, & rixæ multo minus inuidiæq;.

Quidam exiſtimant mutuo ſumptum ex Apologo, quem in libro De deo Socratis refert Apuleius, de coruo prædam nacto, quam uulpes ita intercepit, dum arte perſuadet illi, ut canere incipiat. Quadrat in eos, qui ſi quid bonæ rei nacti ſunt, continuo iactant oſtentantq;, atq; ad eum modum efficiunt, ut alij tum obſiſtant, quo minus eiuſmodi plura commoda nanciſcantur, tum quæ nacti ſunt, interuertant.

Clauam extorquere Herculi. XCV

Qui ſibi uendicare conatur quod alius iam potentior occupauit, non inficete dicetur clauã uelle Herculi extorquere. Idq; iam pridè apud eruditos prouerbij uice celebratur. Natum eſt autè ab apophthegmate Maronis, cui cum Zoili quidam uitio darent, quòd non paucos uerſus Homeri pro ſuis uſurpaſſet, reſpondit hoc ipſum magnificum eſſe facinus, uel Ioui fulmẽ eripere, uel clauã extorquere de manu Herculis. Macrobius lib. Saturnaliũ 5. de Maronc qui ſic uſurpauit Homerica, ut fecerit ſua. Quia cum tria hæc ex æquo impoſsibilia putẽtur, uel Ioui fulmẽ, uel Herculi clauã, uel uerſum Homero ſubtrahere, quod et ſi fieri poſſet, aliũ tamẽ nullũ deceret, uel fulmẽ præter Ioue iacere, uel cruere præter Herculẽ robore, uel canere quod cecinit Homer. hic opportune in opus ſuum, quæ prior uates dixerat transferendo, fecit ut ſua eſſe credãtur.

Bis interimitur, qui ſuis armis perit. XCVI

Mimus eſt prouerbialis, incertum cuius. Senecæ titulo celebratur, ſed falſo. Bis interimitur qui ſuis armis perit. Magis dolent incommoda, quibus ipſi dedimus occaſionem. Natum apparet ex Aeſopico apologo. Hunc Gabrias quidam uerſibus Iambicis complexus eſt ad hunc modum,

Βλέπῃ τὸ ζῷόν & λέγοι ζωῇσι φίλαι,
Ἀλλῶν ὑλοπόνων πολλὰ σταυρώσω.
Βλέπων δ' ὀϊζὺν εἶπεν ἐπῳδωμένην,
Βαβαί, σκέρον με τῶν ὁμοίων ὀλλύει. id eſt,
Quondam ictã pectus aquila uulnus inſpicit.
Multumq; lachrymans præ dolore conſtitit.
Pennatum ut autem ſpiculum cernit, papæ,
Ait, ala me aligeram graui exitio dedit.

Adagium Græcum, quod ex hoc item apologoſum ptum eſt, alio diximus loco.

Mulierem ornat ſilentium. XCVII

Sophocles in Aiace flagellifero,

Γυναικὶ κόσμου μὴ σιγὴ φέρῃ. id eſt,
Decus addit uſq; fœminis ſilentium.

Sententia prouerbialis quam Seruius in primum Aeneidos citat ex Sophocle. Mulier animal natura loquax, nulla re magis cohoneſtatur quàm ſilentio, maxime apud uiros, cum de rebus ſerijs agitur. Sumptum ex Homero, apud quem eſt non ſemel illud,

-Μῦθος δ' ἀνδρεσσι μελήσει. id eſt,
-Fueritq; uiris oratio curæ.

Nec diuus Paulus ius facit mulieribus ut uel in eccleſia loquantur, ſed domi uiros ſuos interrogent.

Imitabor nepam. XCVIII

Imitari nepam dicitur, qui retrocedit. Id erit prouerbialius, ſi torqueatur in eum qui in deterius uſque degenerat, ὠδὲ τὰ μαδράβελα. Nam nepa, quemadmodum autor eſt Feſtus Pompeius, Afrorum ſidus, appellatur cancer, uel, ut quidam putant, ſcorpius, qui & ipſe retrogradus eſt. Nonius Marcellus negat eam uocem aliud ſignificare quàm ſcorpium, ex M. Tullij De finibus lib. 5. Serpere anguicidos, natare anaticulos,

ticulos, molare merulas, cornibus uti uideamus boues, nepas aculeis, suam deniq; cuiq; naturam esse ad uiuendum ducem. Citat & Manilium,

_Ad sidera uectam
Erigonen, ictuq; nepam, spolioq; leonem. Hæc Nonius. At si nepa nihil est quàm scorpius, miru cur Cicero maluerit dicere nepam. Quanquã scorpio quoq; peculiare est retrocedere, si quid offendat, & cancer ictu uulnerat. Plautus in Cassina, Retrouersum cedam ad parietẽ. Imimbor nepam.

Quod alius condiuit coquus, aliter condiam. XCIX

Vbi quis rem omnem nouat ac perturbat, conuenit Plautinum illud ex eadem fabula, non dubium quin prouerbiali dictum forma.

Ibo intro, ut id quod alius cõdiuit coquus, ego nũc uicißim
Vt alio pacto cõdiã, quicquid prãdij est, ut paratũ ne siet,
Sietq; ei paratum, quod paratum non erat.

Odi puerulos præcoci sapientia. C

Apuleius in apologia secunda, uerficulum hunc nescio ex quo poẽta citat, ceu uulgo celebrem.

Odi puerulos præcoci sapientia.

Vulgò inualuit opinio, ut credant uerulos maturius sapientes, aut non fore uiuales, aut demẽtes futuros, simul atq; ad ætatẽ maturã peruenerint. Plin. lib. 7. refert Catonem Censorium uelut ex oraculo prodidisse, senilẽ iuuentã præmaturæ mortis esse signum. Et apud Senecam lib. Controuersiarũ 2. cõtrouersia prima, Cestius de ingenio Alfij Flauij prædicare consueuit, tam mature magnũ ingeniũ non esse uitale. Talem puerum Sophocles ἀνδράπαιδα uocat. Citatur autem hic uersiculus ab interprete Pindari in Pythijs hymno 2. Τὸ ἀνδράπαιδα διανοητὸν ἀπόλεσα. id est, Puerum uirilem, dominus ipse perdidi. ἀνδράπαιδα uocat, quòd ætate puer, uiri sapientia præditus esset. Adapare licebit ad discipulum qui in ipsis statim rudimentis sibi placeat. Aristoteles lib. Rhet. 2. refert hanc sententiam ex poẽta nescio quo,

Οὐ χρὴ πᾶϑ' ὅσιο ἀρτίφρων πέφυν' ἀνὴρ
Παῖδας γεραιοῦς ἐκδιδάσκειν σοφόν. id est,
Quisquis sapit, non unquam oportet, plus satis
Docendo pueros, mox philosophos reddere.

CHILIADIS QVARTAE CENTVRIA II.

Δόρει & ἵππῳ. I

Δόρει & ἵππῳ. i. Dureus equus, de clandestinis insidijs dicebatur, aut ubi repente cõplures apparerent, qui latebant antea. Sumptum ab equo Homerico, in quo Græcorum procores abditi, repente prosilientes, Troiam ceperunt. Hunc Homerus Duratеum appellat, ut Odyss. θ. quòd trabibus esset contextus.

Αἶσα γὰρ ἀπολέσθαι ἐπὶν πόλιν ἀμφιπαλύξαι
Δυρήτεον μέγαν ἵππον, ὅϑ' εἴαλο πάντες ἄριστοι
Ἀργείων, βάλεσι φόνον κῆρα Φρύγεσσι. id est,
Fatum enim erat perituram urbem, simul ingrederetur
Duratеus præcelsus equus, qui clauserat omneis
Primores Danaũm, luctũq; necemq; ferentes Troianis.

Plutarchus in uita Themistoclis, narrat illũ aliquando dono rogasse equum à Philide nutritore equorum. Eum is ubi negasset, comminatum fuisse se breui ex illius domo fucturum ἐμπύρατον. significans se crimina ipsius ac domesticorum prolaturũ in lucem. Nec inficiũ fuerit, si quis ludum alicuius eruditi, Duratеum equũ appellet, quòd ex eo breui tempore summi uiri prodierint. De laudatis uiris qui subito alicunde emerserũt, apud eruditos frequẽs est, ut ex illius domo uelut ex equo Troiano, prodisse dicantur. M. Tullius Philippica secunda, ad egregij facinoris societatem retulit. In huius me consilij societatem tanquam in equum Troianum includi cum principibus non recuso. Aristophanes in Auibus, prouerbium detorquet in emphasim roboris ac magnitudinis.

Ἵππου τροπῶν μέγεϑος & ὅσον ὁ λῆρος.

Interpres admonet allusum ad equum æreum insigni magnitudine, qui in acropoli stabat, Palladi dicatus à Charidemo, quod ipsa testabatur inscriptio. Verum is ad imitationem equi Troiani compositus erat. M. Tullius actione in C. Verrem sexta, Troianum equum accipit pro extrema calamitate: Quem concursum factum in oppido putatis? quem clamorem: quem porrò fletum mulierũ, qui uiderent equum Troianum introductum, urbem captam esse dicerent &c. Portas per quas introductus fuerat equus Durius, Homerus Iliad. γ. σκαιὰς, hoc est, sinistras appellat, quòd Icua mente Troiani equũ illum induxerint in ciuitatem. Idem pro Murena dicit equum Troianũ intus esse, cum sentit reipub. periculum esse à ciuili discordia: intus, inquit, intus est inquam, equus Troianus, à quo nunquã me consule, dormiẽtes opprimemini. Idem pro M. Cælio, An equus Troianus fuerit, qui tot inuictos uiros muliebre bellum gerentes tulerit ac texerit?

Cum adsit uia, semitam quæris. II

Ὁδὸν παρόντος τοῦ ἀξαπὸν ζητεῖς. id est,
Cum præsto sit uia, tu requiris semitam.

Citatur ab Eustathio in Odysseæ N. Est autem ἀξαπὸς semita, quæ diuersa sit à uia plaustrorũ, quam regiam uocant. Conuenit adagium in tergiuersatores, qui quo præsens negotium suffugiant, diuerticula captant.

E culmo spicam conijcere. III

Eustathius Odysseæ ξ. enarrans hunc uersum, quem nos alio citauimus loco,

Ἀλλ' ἔμπης καλάμοιο γε δόμεν ἐσορόασκε

_Γιγνώσκων. Ostendit Vlyssem ad prouerbium allusisse, quod plene sic efferatur. ἐκ καλάμης ἀϑλῶν στάχυν ὁ τεθρισμὸς φάχυς. id est, Ex culmo perspicitur spica demessa. Etiam in sene apparet cuiusmodi fuerit iuuenis. Meminit huius loci Aristoteles lib. Rhet. indicans per metaphoram senectutem dictam culmum.

Βυαρολομέων. IIII

Βυαρολομέων. frequenter est apud Homerum, non citra prouerbij speciem, pro eo quod est alto pectore moliri quippiam, & clanculum in animo struere insidias. Translatum à fundamentis ædificiorũ quæ profundè iaciuntur. Odysseæ ρ.

Ἔσθλ' ἀγορεύοντος κακὰ φρεσὶ βυαρολμέοντος. id est,
Dicebãt bene, sed mente alta praua struebãt. Idẽ alibi,
Δόλον φρεσὶ βυαρολμέων. id est,
Fraudem alta mente uolutans.

Accersitum malum. V

Ἐπιτάσσον κακόν. id est, Accersitum malum dicitur, cuius ipse tibi causam præbueris. Homerus Odysseæ Σ.

Ἠτάρ σοι ἔρδει ἄϊρδε ἰδὲ ἐπάσσον κακὸν ἕῆι. id est,
Nec mox perditus Irus habebit, quod sibi quærit
Vltro malum.

Eurymnus. VI

Εὔρυμνος. id est, Eurymnus dictus est olim prouerbio, qui per calumniam conaretur fidos amicos inter sese committere. Nam hic cum moliretur ferre dissidium inter Castorem & Pollucem, alterum apud alterum insimulans, post deprehensus, utrique grauissimas pœnas dedit. Hoc autem ferè solet accidere ijs qui malis artibus student dirimere eos quos insolubili uinculo natura copulauit, ut uxorem & maritum, parentem & filium, ac fratres. Fit enim ut bi redeant in gratiam, & præteritæ simultatis pœnas utrisq; repetant ab autore.

autore. Id enenit Athenis Hyperbolo, qui Niciam ac Alcibiadem conatus est committere.

A furijs oriundus. VII

Ἐξιννυων ἀπορρῶξ. id est, A furijs profectus. Olim dicebatur tetra, fœdaq; specie, quiq; μανικὸν βλέπει, quemadmodum ait Aristophanes. Item quod noxium & exitiale sit id à furijs ortum aiunt, quemadmodum Aiax in tragœdia,

Ἆρα σὺ ξίφυνδε τὸ ἐχάλκευε ξίφος. id est,
An non mucronem hunc furia cudit tartarea?

Similes uidentur captiuis ex Pylo. VIII

Ἐοίκασι Τοῖς ἐκ Πύλου ληφθεῖσι τοῖς Λακωνικοῖς. id est,
Captiuis mihi Similes uidentur è Pylo Laconicis.

Est apud Aristophanem, ἐν νεφέλαις. Dici solitum de ijs qui miserè sunt miserando, nempe pallidi, squalidi, macilenti. Pylus ciuitas quæpiam Laconicæ, quam obsessam Cleon expugnauit. Qui uerò superfuerant à cæde, secum abduxit Athenas extenuatos, confectos, pallidos, deformi specie, sicuti consentaneum est accidisse, tum ob diutinam obsidionem, præsertim in insula desertæ, quæ rerum necessariarum copiam maligne suppeditabat, tum quod post expugnatam urbem complures dies in uinculis habiti fuissent. Hæc fermè Zenodotus de Pylo dictum est nobis aliàs in prouerbio, Pylus ante pylum.

Γύργαθον φυσᾷς. IX

Γύργαθον φυσᾷς. i. Gyrgathum spiras, in insanum frustraq; uociferantem iacitabatur. Gyrgathus lectus est, in quo paralytici, mentecq; capti, quiq; uocantur dæmoniaci, uinculi iactant sese, multa minitantes, sed frustra. Conueniet igitur in atroces sine uiribus iras. Hesychius in dicat Gyrgathon dici uas quoq; in quod pistor coctos reponit panes. Græca uox à uoluendo dicta uidetur.

Decora teipsum. X

Γέρως σαυτῆ. i. Honesta teipsum. locus prouerbialis in eũ qui se magnificentius gereret. Nam γέρας pro uenerari est, & honorem habere.

Byzeni libertas. XI

Βυζάντιον παῤῥησία. id est, Byzeni libertas, ubi quis audacius liberiusq; loquitur. A Byzeno quodam Neptuni filio, cui mos fuerit nũra in dicendo libertate uti. Stephanus commemorat Βυζάλην Scythiæ ciuitatem, unde Byzeni. Eius gentis peculiare est intrepide loqui.

Ἀχρεῳγέλως. XII

Ἀχρεῳγέλως, prouerbiali nouoq; composito uerbo dicebatur nugator, quiq; rebus ineptis oblectaretur. Nã ἀχρεόγελως perinde sonat, quasi dicas temere ridentem, quod uitij uel stultitiæ signum est, uel dementiæ.

Protinus apparet, quæ plantæ frugiferæ futuræ. XIII

Αὐτίκα καὶ φυτὰ δῆλα ἃ μέλλει κάρπιμ' ἔσεσθαι. id est,
Protinus apparet quæ fructum planta datura est.

Vnde in pueris elucet indoles futuræ probitatis. Protinus in discipulo præsentire licet profectum futurum.

Perijt sus. XIIII

Ἀπόλωλεν ὗς καὶ τάλαντον καὶ γάμος. id est,
Perijt mihi sus, & talentum, & nuptiæ.

Dici suetum, ubi quis frustratus perdidisset operam impensam. Natum à quodam, qui cũ apparasset ad nuptias omnia, non est eas assecutus. Affine illi, Oleum & operam perdidi.

Ἀμφιβαλὲς ἔρως. XV

Ἀμφιβαλὲς ἔρως. id est, Vtring; florens amor, olim dicebatur, quoties uterq; pariter esset incolumis, ac mutuo respõderet amore. Nam dimidiati dicimur, quoties amicus distrahitur, uelut altera pars nostri. Extat apud Aristophanem in Auibus in calce fabulæ. Talem amorem in Eunucho optat Phædria: utinam esset mihi pars æqua amoris tecum. Congruit huic Pindaricum illud in Pythijs, φιλέων φιλέοντ' ἄγων ἄγοντα προφρόνως. id est, amans amantem, & ducens ducentem libenter.

Ex amphitheto bibisti. XVI

Ἀμφιβέτῳ ἔπινες. id est, Ex amphitheto bibisti. Dicebatur in eum qui meracius ac largius potaret. Amphitheti enim erat poculi genus, ita factum, ut quauis ex parte positum staret, nullumq; certum haberet fundum. Probabilius est quod inter uaria addit Hesychius. Amphitheton esse poculum quod ob magnitudinem ambabus tollitur ac reponitur, id Hollandi nautæ uocant busam.

Pronomi barba. XVII

Προνόμου πώγωνα. id est, Pronomi barba, de prælonga dicebatur. Aristoph. in Concionat.

Ἀργύρριοι γὰρ τὸν προνόμου πώγων' ἔχων Λέληθε. i.
Hucusq; latuit ergo Pronomi Argyrrhium
Gestare barbam. Pronomus tibicen quispiam fuit prolixa barba, gestamine non admodum apposito professioni, Quandoquidem tibicinum molliciem etiam prouerbia notant. Argyrrhius exercitus dux quispiam fuit effœminatus & cinædus, nihil habens uiri præter barbam. Taxatur eodem in loco, Epicratis oratoris cuiusdam barba, cui ob id ipsum uulgari ioco cognomen inditum σαυδυφόρῳ, teste senario, quẽ Aristophanis interpres citat ex Platone comico.

Ἀναξ ὑπτιώνυ τὴν Ἐπικράτες σαυδυφόρε. id est,
Rex barbæ Epicrates scutifer.

Barbam ob similitudinẽ scutum uocat, & alibi, ἄπαντα κἀμοῦ μᾶλλον σάκος πρὸς τἄμπυ γένειον ἔχοντα. Aristoph. in eundẽ.

Κἀγὼ 'δυπράτης ὢν ἁλίγῳ καλλίονα. id est,
Mihi barba multo pulchrior atq; Epicratis.

Conueniet igitur in quosdam, qui alioquin mollissimi, multus uestium q; seueritate, uitæ continentiam præferunt. Est frequens iocus apud Lucianum in barbam philosophorum, Itidem apud Horatium, Iussit sapientem pascere barbam. Martialis item in huiusmodi quendam iocatur.

Omnibus uestigijs inquirere. XVIII

Πᾶσιν ἴχνεσι ζητῶν. id est, Omnibus inquirere uestigijs dicitur, qui summa cura, summaq; diligentia rem persequitur. Metaphora sumpta est à uenatoribus. M. Tullius Actione in Verrem 4. Ex istis etiam tu retibus effugere te posse confidis? Quum te nos non opinione dubia, sed tuis uestigijs persequamur, quæ tu in tabulis publicis ac recentia reliquisti. Rursus in eadem, Vt omnes mortales istius auaritiæ nõ iam uestigia, sed ipsa cubilia uidere possint. Item Actione sexta: Illos ego accusatores puto fuisse, qui huiusmodi hominum furta odore, aut alicubi leuiter presso uestigio persequebantur. Nam nos quidem quod facimus in Verre, quẽ in luto uolutatum totius corporis uestigijs inuenimus. In Oratione pro Cluentio: Quid? Albiana pecunia, uestigijs ne nobis odoranda est, an ad ipsum cubile uobis ducibus uenire possumus? Et paulo post: Cluentij nummus nullus iudici datus ullo uestigio reperitur. In Pisonem: An uerò tu parum putas inuestigatas esse à nobis labes imperij tui, fragesq; prouinciæ? quas quidẽ nos non uestigijs odorãtes ingressus tuos sed totis uolutationibus corporis, & cubilibus persecuti sumus.

Aprosimmittere fontibus. XIX

Qui sibi accersit, optat ue perniciem allaturã, in hunc quadrat Vergilianum illud, ...Et liquidis immisit fontibus apros. Neq; enim id fine prouerbij specie dictum apparet. Siquidẽ apri non tantum bibunt è fonte impressis pedibus, uerumetiam uoluntant sese.

E canis podice. XX

Ἐκ κυνὸς πρωκτοῦ. i. E canis culo. Dictum uidetur à Luciano,

pro eo quod eſt, rebus anxijs atq; angustijs, quòd ea pars ar ctior ſit huic animanti, quamobrem & excerniit difficilius. Nam aſinum ſuum finit his uerbis, γνῶθι σεαυτὸν ἐθνος καὶ ἀναθήματα ἔθηκα, μὲ ἄλλα ὄνον πινδς τρωκτῆ, τοῦτο δὲ τὸ τ λόγου, ἀλλ' ὃς ὑπερηφανίας, ἄλλα μακρὸ πάνυ, καὶ οὕτω δὴ μάλις αἴματ ἀναστωθεὶς. i. Hic dijs ſeruatoribus rem diuinam feci, donaq; ſuſpendi, nimirũ non è canis podice, quemadmodum uulgò dici cõſueuit, quin magis ex aſini curioſitate, poſt multum deniq; temporis, idq; etiam uix, domum incolumis reuerſus. Vulgò iactatur & in Zenonem, teſte Laërtio, quòd in canis poſtico de Rep. conſcripſiſſet, uel quòd nimis anxie, uel quòd inepte. Verum de hoc prouerbio meminimus alibi.

E' cantu dignoſcitur auis. XXI

Refertur & hoc à quibuſdam, etiamſi mihi nondum apud idoneos autores repertum, E' cantu dignoſcitur auis, alioqui non indignum quod in prouerbiorum ordinem allegatur. Senſus congruit cum illo, Qualis uir, talis oratio. Iactatur uulgò ſimillimum huic, E' plumis aucm dignoſci, è cultu ſpectari utram & ingenium hominis.

Canis ſæuiensin lapidem. XXII

Κύων ἐὶς τ λίθον ἀγανακτοῦσα. id eſt, Canis indignans in lapidem. Competit in eos qui mali ſui cauſam imputant, nõ ipſi autori, ſed alteri cuipiam. Velut ſi quis iracundiæ uitium iuuentæ, non ſtultitiæ attribueret, unde proficiſcitur. Plato lib. de Rep. 5. damnans eos qui cæſorum cadauera deſpoliant, ait hos perinde facere, ut ſolent canes ſæuientes in lapidem, eo qui iecit omiſſo. Pacuuius apud Nonium in armorum iudicio. Nam canis cum eſt percuſſus lapide, non tam petit illũ qui ſe iecit, quàm eum ipſum lapidem quo ictus eſt petit.

Profundum ſulcum. XXIII

Βαθεῖαν αὔλακα. id eſt, Profundum ſulcum. Refertur & hoc in adagionum Collectaneis, addunt dictum de ijs qui cogitationibus profundis ac penitioribus rem expenderent. Sumptum eſt autem ex Aeſchyli tragœdia, cui titulus, ἑπτὰ ἐπὶ Θήβας. In qua uerſus bi dicuntur de Amphiarao,

Βαθεῖαν αὔλακα διὰ φρενῶν καρπούμενος
Ἐξ ὧν τὰ κάλλιστ βλαστάνει βουλεύματα. id eſt,
Sulco è profundo pectoris fructum metens,
Recte unde cogitationes germinant.

Citatur aliquot locis in Moralibus à Plutarcho & à Platone ſecundo de Republica libro. Alluſit ad hoc prouerbium aliquot locis M. Tullius, ut in epiſtola ad Atticum lib. 4. Ne βαθύτητα mea, quæ in agendo apparuit, inſcribẽdo ſit occultior. Rurſus libro quinto. Admirabere meam βαθύτητα, cũ ſalui redierimus, tanta mihi μελέτη huius uirtutis datur. Rurſum lib. 6. epiſtola prima. Nam nullare ſum delectatus magis, quam meam βαθύτητα in Appio tibi, liberalitatem in Bruto probari uehementer gaudeo. Mihi uidetur rectè quadraturum & in eos qui ſe metiuntur non ex aliorũ opinione, ſed ex rectè ſecuũue factorum conſcientia.

Herniosus uſque ad gulam. XXIIII

Ψωλὸς μέχρι τ μυῤῥίνος. id eſt, Herniosus uſq; ad gulam. Quadrabit in uehementer herniosum. Carmen eſt apud Ariſtophanem in Equitibus,

Ψωλὸν γνήσιόν σε μέχρι τ μυῤῥίνος. id eſt,
Sis herniosus oportet ipſum uſq; ad gulam.

Ariſtophanis interpres oſtendit fuiſſe & apud Diphilum.

Benignior pellace uulpe. XXV

Ὦ ψυλλίου ἵλαος ἀμείνων ἀλώπεκος. id eſt,
Pellace quanto eſt blandior uulpecula.

De eo qui commodi ſui cauſa ſimulat beneuolentiam. Archilochi uulpeculam commemorat Plato lib. de Rep. 2. ἐπειδὴ τὸ δοκεῖν, ὡς ἀληθέσιμοι οἱ σοφοὶ, καὶ τῶν ἀληθειαν βιάται μὴ κίνδυνον δυόλαμοριας, ἐπὶ τοῦτο δὴ ξυντέον ἔλαιν, πρόσθεν μὲν καὶ σχῆμα κίνδυνον ποδὶ ἑαυτ συναγαγεῖν ἀρετῆ πρὸς τραπέτον, τοῦτο ἡ σοφωτάτη ἀρχιλόχε ἀλώπεκα ἐλαττέον δρυσθεν. id eſt, Itaq; poſteaquã opinio, quemadmodum declarant homines ſapientia præditi, etiam ipſam ueritatem cogit, quod felicitatis eſt proprium, ad hanc ſanè prorſus incumbendum eſt, ac ſibi quiſq; ceu ueſtibulum ac uirtutis umbram circumponere debet, ſed ita ut ſapientiſſimi Archilochi uulpem à tergo trahat. Hæc ibi Glauco laudans iniuſtitiam, quo Socratem ad iuſtitiæ prædicationem excitet. Archilochi uulpeculam cõmemorat & diuus Baſilius, cum aliàs tum in libello ad nepotes ſuos, & Philoſtratus in Imaginibus. Multi ſunt apologi de uulpis aſtutia, ex his quis ſit Archilochi, non ſatis liquet.

Non ut prior lædam, ſed ut iniuriam retaliem. XXVI

Senarium hunc quidam ex Olynthia Menandri citant, quidam ex Therſita Chæremonis.

Ὡς ἂν ὑπάρχων, ἀλλὰ τιμωρούμενος. id eſt,
Vt qui prior nolim malo lacesſere,
Sed iam datum malo retaliem malum. Conuenit cum illo Terentiano, Sic exiſtimet, reſponſum non dictum eſſe.

Non nauigamus ad Hippolaitas. XXVII

Οὐχ ἱππολιτὰς πλωίσιος πλῶμεν. Equidem ad hunc modũ reperto ſcriptum in uulgatis exemplaribus, uerũ ex his uerbis non uideo quæ ſententia poſſit exſcalpi. Dicam igitur quid mihi uerò proximum uideatur, non quòd alios uelim protinus ſequi meã diuinationem, ſed ut eruditis coniecturandi ueri qualemcunq; ſuppeditem occaſionem. Quid ſi legas, Οὐχ ἱππολαΐτας πλοίσιος πλῶμεν. id eſt, Non nauigamus ad eximios Hippolaitas, ut ſit admonentis, parcius utendum eſſe rebus præſentibus, neq; enim nauigari ad eum locum, unde rerũ eiuſmodi copia exuberat, ut quod temere prodegeris, facilè poſsis ſarcire. Nam in Græcorũ commentarijs hoc tantum adſcriptum inuenio, ὡδὶ τ βραχία κεκτημένον. id eſt, De ijs qui pauca poſſidẽt. Hippola uerò uetuſtiſſima ciuitas fuit Laconicæ, non procul à mari, quam olim conſentaneum eſt ob portus commoditatem, mercimonijs floruiſſe. Meminit huius Pauſanias in Laconicis his quidem uerbis, καὶ ὧδι θαλάσσης ναὸς ἔστιν ἀφροδίτης καὶ ἄγαλμα ὀρθὸν λίθου τ σύδεν ἀποσχόντι ξοάνοις ἐοικὸς, θυείδες ἄκρα τανύφυλλοι. καὶ πόλεως ἐρείπια ἱππόλας ἔστιν ὧν ἡ αὐτοῖς ἀθλιωτὰς ἱδρὸν ἱππολαΐτιδ. i. Et ad mare templum eſt Veneris, & ſtatua recta lapidea. Hinc recedenti ſtadia triginta, oſtia ſumma Tænari, & ciuitatis Hippolæ ruinæ ſunt. Et in his Mineruæ phanum Hippolaitidis. Meminit huius urbis & Stephanus. Ne quam prætermittam coniecturam, & illud excute lector, num pro Hippolaitas legẽdum ſit Hippobotas. Is eſt populus Chalcidenſis, cuius meminit Plutarchus in uita Periclis, olim opibus, gloria, & cum primis clarus. Nam ipſum nomen ab agrorum fertilitate inditum eſt, quaſi dicas equorum altricem, quorũ regionem pulſis indigenis, & deducta colonia occupauerunt Athenienſes. Huius rei mentionem facit & Herodotus in Terpſichore.

Epiphyllides. XXVIII

Refertur & hic ſenarius Ariſtoph. è comœdia quæ inſcribitur Ranæ, in prouerbia.

Ἐπιφυλλίδες τῶν ἔστι καὶ ψιμύθια. id eſt,
Epiphyllides ſunt hæc & ampullæ meræ.

Eum aiunt conuenire in blandiloquos, & phaleris uerborum inſtructos magis, quàm egregijs factis. Epiphyllides enim Græcis dicuntur minutiores botri maioribus adhærentes. Calliſtratus omnes racemulos Epiphyllidas appellari ſcribit, quòd ſub pampinis lateant. Nam hinc nomen quòd foliis adhæreant. Eſt autem id luxuriantis

arboris

arboris argumentum. Theocritus in Aita meminit de puſtulis naſo innatis, quæ mendacem arguunt. Id ſuo loco dicetur.

Ἀπ' ἀκροφυσίων. XXIX

Ἀπ' ἀκροφυσίων, prouerbialiter dicebant pro eo quod eſt, recens ab officina profectum, perinde quaſi modo productum à follibus, æraria fornace. Nam ab his ſumpta metaphora. Ariſtophanes,

Ὑμᾶς τε πομπὰς καὶ παίγνια διδασκαλίας
Πάντα ἀπ' ἀκροφυσίων καὶ ἀπὸ κιναβδαλμάτων.

Dictas, ſplendidas, & luſus oſtentare, omnia à follibus & archetypis. Porrò cinnabeuma uocatur exemplar, & ſimulachrum, ad cuius imitationem pictores ac ſtatuarij ſigmi effingunt, ac repræſentant. Vnde quod ſuper natum eſt, id ἀπὸ τῶ κιναβδαλμάτων uenire dicitur.

Super te hæc omnia Leparge. XXX

Ἀνάσσει τάδε πάντα λέπαργι. id eſt,

Super hæc te cuncta Leparge.

Hemiſtichium heroicũ dicit ſolitum in eum, cui ne poſt laborem quidem exhauſtum datur reſpirare. Tranſumptũ à bubus, quibus perfunctis iam agricolandi labore, labor is etiam reliquus eſt, ut aratrum, reliquaq; inſtrumenta domum referant. Ea ſolent imponi, qui ſit è duobus robuſtior. Taurũ autem λέπαργον appellat, ob candorem pili. Videri poſſunt uerba aſini ſub onere collabentis ad bouem, qui rogatus ut ſarcinæ partem reciperet recuſauit, moxq; deficiente aſino, coactus eſt totam ſarcinam una cum aſini pelle geſtare.

Laqueus auxiliari uidetur. XXXI

Ἀμυὴν ὡς ἕλκειν ἢ πάγη. Laqueus ita ut uidetur & bono fuit. Dicturi conſuerunt, quoties incommodum alicui uerteretur in bonum. Veluti ſi quis Turca bello captus, ſeruiret apud Chriſtianos, iſq; hac occaſione noſtræ religionis ſacris initiaretur. Aut ſi diues ad inopiam redactus, hac occaſione fieret ex luxurioſo ſobrius, ex impio pius, huc pertinet quod philoſophus ille, Zeno, ne fallor, dicebat ſe tũ proſpere nauigaſſe, poſteaquam naufragium fecerat.

Ἀμυχὴ πίνειν. XXXII

Ἀμυχὴ πίνειν dicuntur qui hauſtim auideq; bibunt, nec inter bibendum ſpiritum reciprocant, ſed potum in alucm nõ ſecus atq; in dolium infundunt. Sonat autem ἀμυχὴ quaſi dicas, citra ſuctum. Traduci poterit ad eos qui ſermonem nullo delectu, nimis auide accipiunt. Aut qui immodica lectione obruunt ingenium, quum magis expediat, ſubinde cogitationem admiſcere lectioni. Similis portio Græcis dicitur ἄμυχις, quod inter bibendum labia non laudantur.

Amphidromiam agis. XXXIII

Ἀμφιδρομίαν ἄγεις. id eſt, Amphidromiam agis. Adagiũ ad uarios uſus poterit accõmodari: uel ad eos qui pueros oſtentant, ac circũferunt, aut munuſcula captant, ambiuntq;. Sumptum à priſca conſuetudine, qua mulieres quæ in partu adfuiſſent, & in obſtetricando iuuiſſent, quinta poſt die manus abluere ſolent, ac puerum curſu laribus circumferre. Eoq; die munuſcula miſitabantur à cognatis, ſepiæ plerunq; & polypi, decimo à partu die nomen indebatur infanti. De munuſculis huiuſmodi meminit & Terentius in primo Phormionis ſcena. Et Plautus in Truculento, in qua fabula Phroneſiũ meretrix Dinarcho cupienti accumbere in ſacrificio pro puero accititio, iubet potius illud agat, quod quinto die fieri conſueuit. Quanquam Heſychius & Amphidromiam ſeptimo die ſcribit celebrari ſolitum. Plato in Theæteto, τὰ ἀμφιδρόμια, uocat genere neutro. Idem facit Ephippus apud Athenæum lib. Dipnoſophiſtarum nono.

Canens uitæ palmum. XXXIIII

Ἅδων τὸν πολλοῦ τὸ βίον πρὸς ἄνηθον. id eſt, Canens uitæ palmum ad anethum. De parco dictum, qui re tenui leuiculaq; tranſigit uitam, atq; interim exiſtimat ſe laute uiuere. Morem hunc quibuſdam eſſe uidemus, ut quum nihil apponant in menſa quod edi poſſit, ne ieiunum omnino conuiuii appareat, uarias narrent fabulas, aut cantillent, ut his modis ciborum oblitionem inducant conuiuis.

Qui non litigat, cœlebs eſt. XXXV

Diuus Hieronymus tanquam prouerbio iactatum citat. Qui nõ litigat, cœlebs eſt. Indicat adagium rixoſam eſſe omne conubium, nec eſſe tranquillam uitam, niſi in cœlibatu. Iuuenalis,

Semper habet lites, alternaq; iurgia lectus,
In quo nupta iacet: minimum dormitur in illo.

Adſtipulantur huic ſententiæ uerſus aliquot prouerbiales,

Χειμὼν κατ' οἶκος ἔνθ' ἀνδράσιν γυνή. id eſt,
Mulier in ædibus atra tempeſtas uiro. Item,
Πῦρ & γυναικὸς πάντα πυροῖ πολῦ δόμον. id eſt,
Incendit omnem fœminæ zelus domum. Item,
Οὐδὲν γυναικὸς χεῖρον ἐλθεῖν ἢ καλῆς. id eſt,
Mulier nil eſt petius, atq; etiam bona.

Sed Heſiodus, ut modeſtius, ita & uerius opinor.

Οὐ μὲν γάρ τι γυναικὸς ἀνὴρ λαιῷ ἐπ' ἀμείνων
Τῆς ἀγαθῆς, ἢ δ' αὖτε κακὴ ὀλίγῳ ἀλλο. id eſt,
Sors potior muliere proba, non obtigit unquam
Vlla uiro, contraq; mala nil tetrius uſquam eſt.

Præſtat uni malo obnoxium eſſe quàm duobus. XXXVI

Ariſtophanes in concionatricibus ſenarium hunc prouerbialem refert,

Ἑνὶ γὰ σωφρόνι πρᾶγμ' ἢ δυοῖν κακοῖν. id eſt,
Vni atq; geminis præſtat inuolui malis.

Quoties utrunq; malum euitari non poteſt, danda tamẽ opera, quo declinemus alterum, & in id quod minus habeat incommoditatis incurramus.

Vtrunq;. XXXVII

Enarrator Apollonij citat hunc ex Callimacho uerſiculum,

Ἀμφότερον κεῖθεν τε βέλος καὶ μέτρον ἀρέσθαι. id eſt,
Vtrunq; eſt, ſtimuluſq; bouum, menſuraq; terræ.

Dici poteſt de re quapiam ad diuerſum uſum accommodabili. Quemadmodum ſuperius oſtenſum eſt de gladio Delphico. Sentit autem Callimachus de uirga, quam ἀκαιναν Græci uocant, Latini ni fallor, decempedam. Eam aiunt à Theſſalis inuentam, pedum longitudine decem. Hac eadem paſtores pedi uice conſueuerunt uti.

Chius. XXXVIII

Χίος ἀπὸ ταπήτου. id eſt, Chius cæc. ns. Ariſtophanis interpres in pacem, indicat prouerbio iactatum in eos qui contamina rent, conſpurcarentq; ciuitatem. Nam hac occaſione conſueuerunt calumniam ſtruere Chijs. Vnde non perperam accõmodabitur & in illos qui capiendi occaſione calumniantur aliquem. Quemadmodum lupus Aeſopicus agnum accuſat, quòd ſibi bibenti turbarit aquam. Ariſtophanes in ea quam modo citaui fabula.

Ἡ πόλις ἡ χίων ὅλη τὸν νῦν πρωκτὸν ὀφλήσει.

Probabile eſt adagium ab euentu natum, quem refert Plutarchus in Apophthegmatibus Laconicis. Chij quum apud Lacedæmonios peregrinarentur, poſt cœnam uomuerunt in curia Ephorum, quorum apud eam gentem erat ſumma autoritas, quin & in horum cathedras in quibus ſedere conſueuerunt, incacarunt. Ac primum quidem diligenter inquiſitio facta eſt, qui nam hoc deſignaſſet ſcelus, ſeueriter animaduerſuris, ſi quis ciuium hoc perpetraſſet. Vbi ſenſerunt id à Chijs factum, per præconẽ edixerunt, Chijs permiſſum eſſe intemperanter agere.

Furari littoris harenas. XXXIX

Littoris harenas furari dicitur, qui rem ab omnibus neglectam & incuſtodiam tollit. Ouidius in Amoribus,

Ille

Ille poteſt nucuo ſurari littore harenas,
Vxorem ſtulti quiſquis amare poteſt.

Conuenit cum illo quod alibi retulimus ex Ariſtotele, τὴν βίραιτὰ τῶν ὑδρίαιν. In ſoribus aquæ. Aptius per negationẽ uſurpabitur prouerbium, ut quis littoris harenas ſiue turẽ?

Colubrum in ſinu fouere. XL

Ὕφιν ἐν κόλπῳ θάλπειν. id eſt, Serpentem in ſinu fouere, dicitur, qui complectitur amore, ſtudioq; proſequitur hominem ingratum, & aliquando per occaſionem nociturum. Sumptum eſt ab apologo quodam qui Aeſopi nomine fertur. Eum Gabrias quidam iambis expreſſit in hunc modum,

Ἐθαλπέ τις γεωργὸν ἐν κόλποις ὄφιν
Ὧρα κρύπτ. ἐπεὶ δὲ θέρμης ἤσθετο,
Ἔπληξε τὸν θάλψαντα καθ' ὃν τρόπον.
Οὕτω καὶ οἱ ποιοῦσι τοὺς εὐεργέτας. id eſt,
Sinu fouebat quidam agricola uiperam
Gelu rigentem, at hæc calorem ut ſenſerat,
Ferit fouentem, moxq; perimit uulnere.
Ingrati ad hunc benemeritos tractant modum.

Eſt & alter apologus, de gallina fouente ſerpentis oua, quã admonet hirundo, ne in ſuam perniciem foueat.

Præter Sibyllam leget nemo. XLI

Diuus Hieronymus irridens Iouianum ſtilum, ut perturbatum & obſcurum, ſcribit Plautinarum literarum illud in eũ quadrare. Has præter Sibyllam leget nemo. Eſt autem hic locus in Pſeudolo Plaucina, ubi quidam literas ab amica ſcriptas irridens, notulis male concinnatis, cuiuſmodi fermẽ ſcripturas mulierum, Quærunt, inquit, hæ literæ ſibi libros. Alia aliã ſcandit. Has quidẽ pol credo nemo niſi Sibylla legerit, interpretari alium poſſe neminẽ. An obſecro hercle, habent q; gallinæ manus? Nam has quidem gallina ſcripſit.

Nihil profuerit bulbus. XLII

Athenæus Dipnoſophiſtarum lib. 2. ſenarium hunc prouerbij nomine refert.

Οὐδὲν σ' ὀνήσει βολβὸς ἂν μὴ νοσῇ ἔχῃς. id eſt,
Nerus carentem iuuerit bulbus nihil. Martialis item,
Nil aliud bulbis, quàm ſatur eſſe potes. Bulbus autem ad irritandam Venerem valet. Licebit ad uerecundiorem uſum trahere, Nil prodeſſe ſtudium, ni uis adſit ingenij.

Quæ dantur. XLIII

M. Tullius lib. epiſtolarum ad Atticum 6. Ἀπογνὸς ἀλόγως ἀπέχῃ ἐπιπάν. Διὸ χρόνου δῶρόν τε μέγαν. Meq; obiurgauit ueteri prouerbio, τὰ μὲν διδόμενα. Vtitur eodem & alio quodam loco. Non admodum liquet quid ſibi uelit, niſi quòd conijcere licet, τὰ μὲν διδόμενα, uerſum eſſe poëtæ cuiuſpiam: eſt enim heauſtichium iambicũ, quod admonet quod à fortuna datur, id boni conſulendũ eſſe, & ferendum æquo animo, quod mutari non queat. Plato in Gorgia uidetur indicare prouerbium, νῦν ἄρ' ἐξ ὧν ἐβουλόμην καὶ ὧν ἔδοκεν ἀνάγκη μοι νῦν τὸ παλαιὸν λόγον τὸ παρὸν εὖ ποιεῖν, καὶ τοῦτο δι' ἡδονῆς τὸ διδόμενον παρά σου. id eſt, Nunc autem mendacio deluſus ſum, atq; ut uidetur, neceſſe eſt mihi iuxta uetus prouerbium, Quod adeſt boni conſulere, idq; quod abs te datur accipere. Δῶρον δ' ὅτι δῶρις ἐπάνει. alibi dictum eſt. Eodem pertinet: ut poſſumus, quando ut uolumus non licet.

Sydera addere cœlo. XLIIII

Addere cœlo ſydera pro eo quod eſt, adiungere quibus ipſis ſumma eſt copia, prouerbiali ſchemate dictum, uel illud ſat ſigni fuerit, quòd Ouidius ſecundo Elegiarum amatoriarum libro, duobus prouerbijs intertexuit,

Quid folia arboribus, pleno quid ſydera cœlo?
In freta collectas alta quid addis aquas?

Pamphili furtum. XLV

Παμφίλε νοσφισμός. id eſt, Pamphili ſublatio. Pamphilus hic ueteris comœdiæ comicijs notatus eſt, quòd ærarium expilaſſet. Conuenit in peculatores, qui è publico ſuffiuantur.

Pegaſo uelocior. XLVI

Πηγάσου ταχύτερος. id eſt, Pegaſo uelocior. Hyperbole prouerbialis de præuelocibus. Nota fabula de æquo alato. Ita Pindarus Olymp. hymno 9. καὶ ἀγάνορος ἵππου βᾶσσον καὶ νᾶος ὑπόπτερον. id eſt, uelocius & generoſo equo, & alata naue.

Crepitu probabis. XLVII

Πλατάγῃ δοκιμάσεις. id eſt, Plataga probabis. De ijs qui ridicule explorant alterius in ſeſe animum. Sumptum à uulgari ioco puellarum, quæ impoſito pollici medioq; digito papaueris folio palmam illidunt: quod ſi crepuerit, amoris argumentum eſt, ſin minus, non amantis indicium. Id Suidas indicat fieri ſolere filio papaueris aut anemonæ, quod πλατάζω dicitur, à πλατάσσω. i. à ſtrependo. Alluſit ad prouerbium Ammianus lib. 14. Quod quum ucrè & ex animo dicitur, ſolet amor ex leui crepitu monſtrari. Vnde locum erit prouerbio, ubi ex dicto ſimplici deprehenditur animus hominis. Apud alios πλαταγὼν reperio, pro inſtrumento quo mouemus ſtrepitũ, & πλαταγεῖν pro crepitũ mouere.

Multa docet fames. XLVIII

Πολλῶν ὁ λιμὸς γίγνεται διδάσκαλος. id eſt,
Fames magiſtra eſt artium complurium. Ouidius,
Ingenium mala ſæpe mouent. Perſius, Ingenij largitor
Venter negatas artifex ſequi uoces.

Multorum feſtorum Iouis glandes comedit. XLIX

Πολλῶν πανηγύρεων Διὸς βαλάνους ἔφαγεν. i. Multorum feſtorum Iouis glandes comedit. De ſene longoq; plurimarũ rerum uſu docto, perinde ualet quaſi dicat, multas uixit Olympiadas. Quercus autem Ioui ſacra: unde nuces iuglandes. Simili ioco & hodie dicunt noſtrates, comedit multa oua paſchalia: ſenem indicantes.

Prodico doctior. L

Πρόδικον σοφώτερος. id eſt, Prodico doctior. Aiunt huic Prodicum in dijudicandis litibus & arbitrijs inter diſſentientes amicos, acerrimi fuiſſe iudicij. Ariſtophanes in Centauro citante Suida,

Ἐγὼ γὰρ εἴτις πολίτης, φίλω φίλῳ δικάζων προέλοιμ. i.
Ego namq; ſi quis præter æquum fecerit,
Prodicum uolo negotium cognoſcere.

Subeſt autem alluſio ad uocabulum nominis: Prodicus enim ueluti præiudicatorem ſonat, qui ante de lite pronuntiet, quàm ad iudices delata ſit. Fuit huius nominis & ſophiſta quidam, cuius meminit Plato locis aliquot.

Mendico ne parentes quidem amici ſunt. LI

Πτωχῷ φίλοι οὐδ' οἱ γονῆς προθύμοι. i. Mendico ne parentes quidem amici ſunt. Diuitiæ conciliant amicos, paupertas nec illas habet amicos quos natura cõiunxit. Tantũ ualet in hominum uita, cuius momentum oportuit eſſe leuiſſimũ, ſi res non ex noſtris cupiditatibus, ſed ex uſu metiremur.

Malus ianitor. LII

Πυλωρὸς κακός. i. Ianitor malus, id eſt, indiligẽs præfectus, aut cuſtos. Natum à dicto Thericyonis cuiuſdam, qui cum uideret Philippi copias, Iſthmicas angustias occupaſſe, ſic ait, κακὸς πυλωρεῖ τὰς θύρας ὁ πελοποννήσου & ἔχει. id eſt, Malos ianitores uos ô Corinthij, Peloponneſus habet. Siquidem angustias locorum, Greci pylas, id eſt, portas, appellant. Refertur à Plutarcho in Apophthegmatis.

Audi chelidonem. LIII

Ἀκούσῃ χελιδόνος. id eſt, Audi chelidonem, id eſt, in tempore curato tua negotia. Quidam à theologo quodam ortum autumant, cui nomen Chelidoni. Nam aiunt huic fuiſſe mo-

rem

rem obſeruatis prodigijs colligere rerum exitus. Atq; huius opinionis autor citatur Mnaſeas Patrenſis, ὧν ἓν ὁ παρὼν λόγος. Nonnulli malunt ad auem hirundinem referri, quòd ſtridula ſit auis ac lugubris, ſiue quòd ueris prænuntiet aduentum.

Ominabitur aliquis te conſpecto. LIIII

Εἰ δ' οἰωνίσατ' ἄνδρα ἰδών. i. Qui te conſpexerit, augurium poterit capere. Dici conſueuit in deformes, fœdoſq; aſpectu. Veteres ex primo hominis occurſu ſumebant omen. Occurrere formoſo felix omen habebatur: occurrere deformi nigroſq; contra. Romanus quidam imperator, Hadrianus opinor, ut erat omnium ſuperſtitionum obſeruantiſſimus, ex Mauri cuiuſdam ſcurræ occurſu, mortem ominatus eſt. Ille iuſſus abire, dictum addidit ominoſius: totum uicisti, totum feciſti, nunc deus eſto. Nam imperatores defuncti, ſolennibus quibuſdam cæremonijs referebantur in numerum deorum. Iuuenalis: Et cui per mediam nolis occurrere noctem.

Non admodum miſces. LV

Οὐ μάλα νηφάλιος. i. Non admodum miſces, id eſt, non multum potes, neq; prodeſſe, neq; nocere. Pericles dictus eſt totam miſcuiſſe Græciam eloquentia ſua, quod arbitratu ſuo uerſa ret omnia. Et apud M. Tullium omnia miſcere dicuntur, qui immodica potentia perturbant rempublicam.

Aſini cauda. LVI

Ὄνου οὐρὰ πλέον οὐ ποιεῖ. id eſt, Aſini cauda non facit cribrum, ubiquis ad hoc, aut illud dicetur inutilis. Cribrũ è pilis equinis fieri conſueuit, non è uullis aſiniæ caudæ. Suſpicor hoc ex huius ætatis fece ſumptum ab Apoſtolio.

Ipſo cratere. LVII

Αὐτῷ κρητῆρι γόνυ κακά. id eſt, Ipſo cratere cõtingant mala. Dicitur ſolitum de ijs in quos recidit, quod per inſidias in alios moliebantur. Craterem enim quaſi malorum fontem uocat, unde Κρατὴρ κακῶν. id eſt, Crater malorum, de quo dictum eſt aliàs.

Gutta uini. LVIII

Σταλαγμὸς οἴνου μυρίους χοᾶσιν ὕδατος ὁ μίγνυται. id eſt, Gutta uini nõ miſcetur aquæ mille congijs. Cum paululo boni nimia mali uis admiſcetur. Diluitur enim & euaneſcit, ſi pauxillum uini plurima corrumpas aqua.

Bos porrecto ultra Taygeton capite. LIX

Ταῦρος ὑπερῤῥιφὲς τὸ ταύγετον ἀπὸ τῆς ἀριστερᾶς ἔπιεν. id eſt, Taurus porrecto ultra Taygeton capite bibit ex Eurota, de re uehementer abſurda. Simillimũ illi, Quid ſi cœlum ruat? Natum ex apophthegmate Geradæ Lacedæmonij, is ab hoſpite quopiam interrogatus, quæ pœna ſiret adulteris apud Lacedæmonios, negauit eſſe ullos adulteros apud Lacedæmonios. At inſtans ille quid ſi quis exiſteret, inquit, quã pœnam daret? Is, inquit, taurum maximum dependeret, qui producto ultra Taygetum montem capite, biberet ex Eurota, cumq; hoſpes arridens, & unde taurus tam ingens? Lacedæmonius uicißim, at unde apud Lacedæmonios adulteri? Refertur à Plutarcho in uita Lycurgi.

Ad cribrum dicta. LX

Τὰπὶ κοσκίνῳ. i. Ad cribrum dicta. Quæ uera compertaq; uideri uellent, ad hunc appellabant modum. Finitimum illi, τὰ ἐκ βίτωνος. Sumptum à diuinationis genere, quod ſuſpenſo circumactoq; cribro peragebatur, quemadmodum aliàs indicauimus ex Ariſtotele & Luciano.

Iouis tergus. LXI

Διὸς νάδιον. id eſt, Iouis tergus. De re ſordida quidem, ſed tamen in uſum aliquem ſeruata. Nam olim uictimæ pellem ſeruabant in pompis Eleuſinis circũferendam, uel ſubſternendam pedibus eorum, qui piſculo quopiam tenebantur ad expiationem.

Mala ultro adſunt. LXII

Fertur & huiuſmodi ſententia in prouerbiorum Collectaneis, διζημένοισι τἀγαθὰ μόλις παραγίνεται, τὰ δ' κακὰ καὶ μὴ διζημένοισι. i. Bona uix accedunt ijs qui quærunt: mala uel non quærentibus obtingunt. Idem & uulgo dicunt idiotæ, neq; tamen non uere: Mala ultro adeſſe, uel inuocata. Et tamen paſſim uitijs noſtris acceſſimus bellum, lites, morbos, quaſi ſua ſponte parum adſit malorum.

A uicinis exemplum habent. LXIII

Ἐκ τῶν γειτόνων ἔχουσι τὸ παράδειγμα. id eſt, A uicinis ſumunt exemplum. Qui faciunt quippiam aliorum exemplo prouocati. Vicinus enim uicino morbum ſuum affricat, & malorum commercio reddimur deteriores. Huc nimirum alluſit Terentius in Andria,

Quid iſthuc tam mirum eſt, de te ſi exemplum capit?

My fortitus es. LXIIII

Ἑλαχὼν τὸ μ. i. M. littera tibi ſorte obtigit. Aenigma in ſtultos. Nam Græcè μωροὶ hanc initialem habent. Cum aliquando Dionyſio M in ſortibus obuenìſſet, quidam per iocum ait, μωρολογεῖς, ἀλιόβολε. Stulta loqueris Dionyſi. At ille detorquens aliò, μονομαχήσω μὲν ἔφη, inquit, ſingulari proinde certamine depugnabo. Ad hunc quidem modum refertur in Collectaneis Græcorum, ſed mendosè, quod liquet ex Plutarcho, qui narrat Dionyſium reſpondiſſe μοναρχήσω μὲν ἔφη, quod interpretes uerterunt, Monarchæ erimus, decepti ſcripturæ uitio. Legendum enim μοναρχήσω μᾶλλον, ut μᾶλλον ſit unica dictio, quæ non inferat tantum, ſed aduerſetur potius. Corrigit enim alterius diuinationẽ, & ſubijcit, imò potius ero monarcha: quis enim ſic loquitur, erimus monarchæ. Ad hæc μοναρχήσωμεν, non ſonat erimus monarchæ, ſed ſimus monarchæ. Poſtremo ſi legas, ἔφη ut ſit inferentis, non corrigentis, quid aliud dicit Dionyſius, quàm ideo ſe ſore monarcham, quod ſtultus eſſet?

In Pythij templo cacare. LXV

Ἐν πυθίοι χέσαι. i. In Pythij templo cacare dicebatur, qui rem neſariam & periculoſam faceret, quòd Piſiſtratus tyrannus extructo templo inſcripſerat, ne quis inibi uentrem exoneraret, & aduenas quendam deprehenſum è medio ſuſtulit.

In terra pauperem. LXVI

Ἐν γῇ πόνεσθαι μᾶλλον ἢ πλουτοῦντα πάλιν. id eſt, Egere præſtat in ſolo, quàm diuitem Sulcare fluctus. Satius eſt paululum habere tuto, quàm multum cum periculo. Nec placebant cuidam opes de funibus pendentes, multo minus quas cripere uentis in manu eſt. Prouerbium admonet certam fortunam, licet modicam, incertis quamlibet amplioribus anteponendam.

Inter pueros ſenex. LXVII

Ἐν παῖσι μὲν γέρων ἐν τοῖς δὲ γέρουσι παῖς. id eſt, Inter ſenes puer, idem at in pueris ſenex. Conueniet in hominem grandiuſculũ, maiorem quàm ut puer uideri poſſit, minorẽ quàm ut uir. Dictũ eſt autem ab æxulis in Hermogenem rhetorẽ. Accommodare licebit in hominem ſic eruditum, ut inter idiotas uideri poſſit doctulus, inter eruditos indoctus.

In ſola Sparta expedit ſeneſcere. LXVIII

Ἐν σπάρτῃ μόνῃ λυσιτελεῖ γηράσκειν. id eſt, Vna in Sparta expedit ſeneſcere. Dictũ eſt, quòd apud Spartanos ſummus honos ſenibus habebatur olim. Torqueri poterit ad quoslibet, penes quos uirtus in precio ſit. Refert Plutarchus in Laconicis, ſed incerto autore. Dictum autem à quodam hoſpite, cum uideret apud Lacedæmonios iuuenes tantum honoris habere ſenioribus. M. Tullius in Catone maiore, ſimilem ſententiam aſcribit Lyſandro. L. yſandrum, inquit, Lacedæmonium dicere aiunt ſolitum, Lacedæmone eſſe honeſtiſſimum domicilium ſenectutis, Nuſquã enim tantũ tribuitur ætati, nuſquam eſt ſenectus honoratior. Nota eſt hiſtoria de

ſene

fene, cui eum ingresso Theatrum, nullus Athenien sium daret locum, soli Lacedæmoniorum legati caniciem illius reueriti & assurgendi officio uenerati sunt, & inter ipsos honoratißimum locum cesserunt: cui facto cum applauderet Athenien sium populus, quidam è Lacedæmonijs dixit: Scire quidem populum Athenien sem quid deceat, sed negligere. Narratur à multis, nominatim à Valerio Max. lib. 4. cap. 5.

Ne maior thylaco accessio. LXIX

Lucianus in Encomio Demosthenis: οἱ δ' ἴσως ἀλλάβοια τὸ Ἢ παροιμίας σῶμα ὡδί· τῇ ἀσυμμέτρῳ ἐπαγωγῇ, μὴ σοὶ μᾶζον προσκόσῃ τὸ πίσαγμα. & θυλάκιον. At tu fortasse uereris ne in te torqueatur illud prouerbiale dictum, de male respondente proportione, nempe ne tibi thylaco maior sit accessoria farcinula. Thylacus enim culeus est, siue manica parata gestandis oneribus. Neq; me clàm est in uulgatis exemplaribus esse τὸ πίσαγμα, non τὸπίσαγμα. Verum nisi scripturam mutaris, nulla sententia poterit elici. Est autem ἐπίσαγμα, ἀ σάτσω, uelut oneris adsertura. Translatum autem à mulionibus, qui præter legitimum onus asscula quædam superimponunt. Ergo cum digressio longior est quàm ipsa res, uti licebit hoc prouerbio. Basilius idem alijs uerbis expressit libro De spiritu sancto, ἢ οὕτω γε ἂν τὸ ἐπισόδιον πολλαπλάσιον εἴη τῆ κεφαλαίᾳ. id est, Ad istum alioqui modum accessorium multo maius esset ipso principali.

A carnici equi. LXX

Ἀκαρνικοὶ ἵπποι. i. Acarnici equi qui dicebantur equi maximi. Finitimum illi cuius meminit etiã Aristoteles, ἵππος θετταλικοί. i. Equa Thessalica. Vergilius item in Georgicis tribuit primam laudem equis Epiroticis,

_El iadum palmas Epirus equarum.

Acarnanes enim sunt iuxta Epirum, quemadmodum Thessali. Conueniet uti de re quapiã eximia, aut insigni præmo.

Contribulis factus seruа ordinem. LXXI

Γενητὸς γεγονὼς τῇρει τῷ τάξιν. id est, Tribulis factus seruа ordinem, id est, posteaquam ascitus es in ordinem aliquem, fungere tuo officio, quemadmodum & cæteri faciunt. Natũ à tribubus Athenien sium. Populus Athenien sis distributus erat in tribus duodecim, ad mensium numerum, rursum una quæque tribus in triginta genera, quemadmodum uocant, ad dierum numerum, unde γενῆται uocabantur, non coniuncti sanguinis propinquitate, sed in eandem tribus partem asciti.

Glaucus alter. LXXII

Γλαῦκος ἄλλος ἱπποβρωτός. id est, Glaucus alter ab equis deuoratus. Quadrabit in hominẽ alendis equis exhaurientẽ facultates suas. A fabula natũ, qualis fertur & de Aclæone.

Gorgonem Perseus aggreditur. LXXIII

Γόργονα δορσὶν ἐχειρώσατο. id est, Gorgonem Perseus adortus est, Vbi quis egregium facinus inceperat. Notißima fabula est. Ne hoc quidem prouerbium asscripturus eram, ni mihi repertum esset in Græcorum Collectaneis.

Vincula Tyrrhena. LXXIIII

Δεσμοὶ τυρρηνικοί. i. Vincula Tyrrhena, dicebantur odiosa negotia quibus distringebatur aliquis. Traducta à uinculis quibus Tyrrheni captiuos uinciebant grauibus & molestis.

Diu delibera. LXXV

Δηρὸν βουλεύου. i. Diu delibera. Non statim aggrediendum negotium. Carmen integrum fertur huiusmodi,

Δηρὸν βουλεύεο, μὴ ἐχνέῃ πολλὸν ἀμείνων. id est, Consultato diu, multo ut præcellere possis.

Lente consultandum, at ubi statueris, mature quod opus facto faciundum est. Qui secus faciunt, ijs nõ raro solet euenire

Platonicum illud, ut festinantes in principio, serius perueniant ad finem.

Epimenideum corium. LXXVI

Ἐπιμενίδειον δέρμα. i. Epimenidia pellis. De re reposita, miraculiq; loco seruata. In nonnullis codicibus scriptũ offendi Epimelidium, sed depraua et, ni fallor: asscriptum erat huius pellem adseruari abditam, ceu rem sacram apud Lacedæmonios. Indicat autem Eudemus tractũ ab Epimenide Cretẽsi, qui legitur perpetuo somno dormisse ẽ 47. aut si Laërtio credimus, 57. annos, neq; paucos postea superuixisse. Vnde consentaneum est huius reliquias, ut miraculi monimentum seruatas fuisse.

Volaticum iusiurandum. LXXVII

Ταχυβάμονδι ὅρκοι. Ad eũ modũ appellabant iusiurandum irritum, quod euanesceret auolaretq;, simul atq; pronuntiatum esset, cuiusmodi sunt amantium. Hæc sententia magis arridet Suidæ. Quanquã Aristarchus apud Eudemũ, κατ' ἀντίφρασιν accipit, quasi tardũ oporteat esse iusiurandũ, neq; temere proferẽdũ: neq; enim statim euanescere, si quid iuraris.

Superatus es à gallo quopiam. LXXVIII

Ἥττηθης τινὸς ἀλεκτρυόνος. i. Superatus es à gallo quopiam. Iocus prouerbialis in seruos qui dominos à tergo sequuntur, supplices uidelicet & abiecti, cuiusmodi solent esse galli superati in pugna. Nam hæc auis victa, silere solet, canere, si uicisset, ut autor est Cicero in Diuinationibus. Addunt galli in pugna superatum ultro sequi uictorem. Sumptum est ex Aristophane, nisi me fallit memoria. Refertur ab Eudemo.

Βασανάρας. LXXIX

Βασανάρας. De pinguibus dictum & impotentibus Eudemus meminit, addens esse legendum ὑπὸ συσκολιῶν. Quibus uerbis quid sibi uelit, nondum satis liquet, nisi sensit exprobrata ingenij tarditatem. Etenim quæ uiuido sunt ingenio, caput erigunt. Capite esse deiecto ebetioris ac segnioris animi signũ esse solet. Nam Græca uox hinc dicta est. βατὰξ enim, ut indicat Hesychius, apud Tarentinos pronum significat, & πάρα caput. Vnde βάτταρα Thraecibus dicuntur Bacchæ, Bacchi numine afflatæ, quæ & Bassarides dicuntur, ut indicat Etymologicus. Hinc uox deducta ad meretricem quæ se prosternit quibuslibet. Apud Athenæum lib. 4. παρβατάξοντες dicuntur, qui crapula grauatum habent caput. Conueniet in temulentum ac somnolentum. Quemadmodum usurpauit diuus Basilius in Epistola quadam.

Ex æquo partire. LXXX

Ἐξίσου πάντα νέμειν. i. Ex æquo da omnibus. Trãslatum ab ijs qui coniuniũ aut hereditatem partiuntur. Quadrabit in iudicẽ, aut principem quem oportet æquabile ius reddere.

Ἐπαύλια ἄλωα. LXXXI

Ἐπαύλια ἄλωα, dicebantur magnifica munera: sic enim appellabantur apud Græcos, quæ postero post nuptias die, sponsæ pater adducebat sponso ac sponsæ, pompæ cuiusdam specie. Præcedebat enim puer candida toga, facem gestans ardentem. Post hunc camistrifer, post hunc longa series adportantium auru, pelues, smegmata, lecticæ, pectines, lectos, alabastros, sandalia, ferinla unguentaria, interdum & dotem ipsam. Addunt & ipsum diem à nuptijs secundũ ἐπαύλιον, quòd sponsa tum induatur in cubile. Adagium accommodari poterit & in eos qui lectum suum beneficentium. Opinor autem hæc esse quæ iureconsulti uocant παραφέρνα.

In pedes retrocedit. LXXXII

Ἐπὶ πόδα ἀναχωρεῖ. i. In pedẽ retrocedit, de eo qui metu dat locũ potentiori, & reuocat se in tutum, ab athletis aut gladiatoribus sumptum uidetur. Hoc est quod Latini dicunt referre pedem. Quadrabit & in eos qui mutant institutum.

In armis accisat. LXXXIII

Ἐπὶ τοῖς ὅπλοις ἀνισήσεις. i. In armis accisat. In eum qui sibi placet

placet,ſeſeq; quaſi contemplatur in armis ſuis. Conueniet in quemuis ſibi ſtulte placentem. Refertur præter alios etymologico. De Accone muliere quæ ad ſpeculũ inepte ſibi blandiebatur, dictum eſt alibi in prouerbio Acciſſare.

In Lipſydrio pugnas. LXXXIIII

Ἐπὶ Λειψυδρίῳ μάχη. i. In Lipſydrio pugnas. Lipſydrium locus erat haud procul à Parnethe, quem mœnibus cinxerant tyranni qui profugerant ex urbe, prius condiderant Alcmæonidæ, ſed in hos obſeſſos, victosq; à Piſiſtrati capijs, obliqua cantio cani cœpta eſt huiuſmodi. αἴ αἴ λῃϊδόμου προδοσίταρον οἷος ἀνδρὸς ἀπώλεσας, μάχαν ἀγαθὸς γενὼν ἐλπαῖδας ὅποσ' ἔδεξαν οἷον πατέρων ὕσαμ. i. Heu heu Lipſydrion, ſociorum proditor, quales uiros perdidiſti, ad pugnandum idoneos & claros, cum oſtenderent è qualibus eſſent orti maioribus. Prouerbium dictum in ſtrenuos & bellicoſos uiros. Locus nomen habet ab aquarum inopia.

Defertum obtueri. LXXXV

Ἔρημον ἐμβλέπειν. id eſt, Defertum intueri dicebatur, qui fixis & attonitis intueretur oculis. Metaphorã mutuati ſunt ab ijs qui pelagus immenſum, aut ſolitudinem taciti intuentur. Multis adeſt hoc oculorum uitium, ut paulo longius ſemota non exacte uideant. Iis ſiquando dicendum eſt in hominum frequentia, quoniam in neminem certo figunt oculos, deſertũ intueri uidentur. Citatur Ariſtophanes ex Polyido.

Eſto promus. LXXXVI

Ἔστω ταμίας, τἄλλα δ' ἃ βούλῃ κύων. id eſt,

Sis condus, in reliquis canis eſto ſi libet.

Aiunt dictum in eum cui felicitas immerenti contigiſſet, peculiariter in Eunuchos. Suidas indicat Athenis fuiſſe magiſtratum decemuiris commiſſum, qui pecunias in arce Palladis poſitas ſeruarent, quas ſacras & publicas appellabant, unà cum ipſo Palladis ſimulacro, ac reliquis templi ornamẽtis. Erant & Tamiæ triremium, qui præfectos triremibus ſolent comitari, ueluti cuſtodes. Is magiſtratus interdum ſceleribus committebatur, cum oportuerit incorruptos atq; integræ fidei uiros ad id aſciſcere, quaſi nihil referret qualis ſuſcipias prouinciam, modo commiſſa ſit. Per ironiam dici poteſt ei qui dignitatem inuadit, nihil laborans quam eruditionem, quos'ue mores poſtulet ea dignitas, quaſi dicas eſto, dignitate epiſcopus, moribus uel canis, ſi libet. Solent autem reges gazas ſuas & uxores eunuchis committere.

Ephemeri uita. LXXXVII

Ἐφημέρου ζωή. id eſt, Ephemeri uita. De ijs qui ſtatim emoriuntur aut pereunt: ab animantibus quæ ſic appellantur, quòd ultra diem non uiuant. Ariſtoteles lib. De natura animal. 5. prodit ad hunc modum de Ephemeris: Hypanis, inquit, fluuius apud Cimmerium Boſphorum ſub ſolſtitio fert ueluti folliculos acinis maiores, quibus quadrupedes uolucres erũpunt, quod genus animalis in poſtmeridianum tempus uſq; uiuit & uolat, mox declinãte ſole marceſcit ac languet, mox occidente emoritur, uita non ultra unum diem peracta, unde ἐφήμερον appellatum. Retulit ſimilia Plinius lib. 11. cap. 36. niſi quod ait animal dictum ἡμερόβιον. Ariſtotelem citat M. Tullius Tuſculanarum quæſt. lib. 1. addens Hypanim ab Europæ parte profluere in Pontum.

Canis mendico auxilians. LXXXVIII

Κύων ζωὸ πτωχῷ βοηθῶν. i. Canis mẽdico auxilians. Vbi quis nobis aduerſatur, & diuerſis ſtudet partibus, is cuius auxilio nitebamur. Nam canes inſcitã ſunt mendici, ueluti ὁμοτράπεζοι, niſi ſi quando fruſto panis corrumpuntur.

Iuppiter aquilam delegit. LXXXIX

Ζεὺς ἀετὸν εἵλετο. i. Iuppiter aquilam delegit. Vbi quis aſciſcit ſibi præclaros ſuiq; rebus accõmodos. Poëtæ fingunt aquilam Ioui fulmen porrigere, quòd hæc cuius omnium altiſſimè ſubuolet, nec ictu fulminis lædatur. Eiuſdem uſus eſt opera in rapiendo catamito puero.

Aut minus animi, aut plus potentiæ. XC

Ἢ φρονεῖν ἔλαττον ἢ δύνασθαι δεῖ μᾶλλον. id eſt, Oportet aut minus animoſum eſſe, aut plus poſſe. Conuenit in feroces, quorum arrogantiæ non ſuperant uires. Aut qui non timent irritare, quem uincere non poſſunt. φρονεῖν accipi poteſt pro ſapere, qui ſunt humili fortuna, iis multa diſſimulanda ſunt, quandoquidem quod uident perperam fieri, non queant uetare, & quod ſeniunt fieri oportere, non poſſunt efficere. Plutarchus in Laconicis tribuit Archidamo Zeuxidami filio, cum filium uideret præcipitantius & inconſideratius pugnantem cũ Athenienſibus: ἢ τῇ δυνάμει πρόσθου, ἢ τῷ φρονήματι. ὑφίει. i. Aut adde uiribus, aut detrahe animo.

Felicitas à Deo. XCI

Θεὸν ὁ δῶρον ἔχειν εὐτυχεῖν βροτόν. id eſt,

Felicitas datur deum homini munere.

Vt res noſtræ bene cedant, id in nobis ſitum non eſt, ſed à ſuperum arbitrio pendet. Hominũ eſt conatus, Dei eſt cuẽtus.

Hyſtricis ſeta. XCII

Θρὶξ ὕστριχος. i. Pilus hyſtricis dici poterit, dicterium acriter in quempiam tortum. Ab animante ſumptum, cui mos irritato, pinnas aculeatas quibus illi tergũ inhorret, teli ritu eiaculari, etiam procul, iũq; facit intenta cute. His igitur ora canum urgentium figit. Eſt autem hyſtrix de genere Erinacearum, niſi quòd hæc longiores aculei. India & Africa potiſſimum hyſtrices generat, ut autor eſt Plin. lib. 8. cap. 35.

Alter Ianus. XCIII

Ἄλλος ἄμος. i. Ianus alter. Quadrabit uel in prouidum ac circũſpectum, uel in ancipitem & perfidum. Perſius:

O Iane à tergo cui nulla ciconia pinſit.

Sumptum à Iano bifronte, cuius notior eſt fabula, quàm ut ſit hoc loco percenſenda.

Veſte circumfers ignem. XCIIII

Εἱματίῳ τὸ πῦρ περιφέλεις. i. Veſte circũfers ignem, ubi quid ridicule fit. Aut ubi quis ſuum ipſius malũ fouet, ueluti ſcortum, aut adulatorem, aut fictum amicum.

Erinnys ex Tragœdia. XCV

Ἐρινὺς ἐκ τραγῳδίας. i. Erinnys ex tragœdia. De ſœdis anicũlis. Sumptũ ex Ariſtoph. Pluto, quo loco dictum eſt de Penia:

Ἴσως ἐρινὺς ἔστιν ἐκ τραγῳδίας. id eſt,

At forſan eſt Erinnys ex tragœdia.

Strabo Geographiæ lib. 4. tradit inſulas eſſe 10. in oceano Gaditano, nomine Caſſitridas, quarum una prorſus inculta ſit, in reliquis habitare homines colore fuſco, tunicis utentes ad talos uſq; demiſſis, pectoribus cingulo obuinctis, baculos manu geſtates, in ſummis, perſimiles furijs tragicijs. Quibus ex urbis apparet hoc habitu furias in tragœdijs induci ſolere.

Æqualitas haud parit bellum. XCVI

Ἴσα πόλεμον οὐ ποιεῖ. i. Æqualitas bellum haud parit, Æqualitate continetur concordia. Inæqualitas diſcordiarum eſt mater. Eſt Solonis apophthegma, quemadmodũ ſcribit Plutarchus in huius uita, admonens dictum hoc fuiſſe uulgò celebre, τὸ ἴσον πόλεμον οὐ ποιεῖ.

Piſcis primum à capite fœtet. XCVII

Ἰχθὺς ὄν ἀπὸ κεφαλῆς ὄζειν ἄρχεται. id eſt, Piſcis à capite primum incipit putere. Dictum in malos principes, quorũ contagione reliquum uulgus inficitur. Apparet ab idiotarum uulgò ſumptum.

Etiam Bætylum deuorares. XCVIII

Καὶ βαίτυλον ἄν κατάπιοις. id eſt, Etiam Bætylum deglutires. In uoracem & omnia concoquentem. Nam Bætylus dicitur ſaxum illud faſcijs obuinctum, quod pro Ioue deuorauit Saturnus, ut teſtatur & Heſychius.

Malum

Malum uas non frangitur. XCIX

Κακὸν ἀγγεῖον ὁ κλᾶτας. id est, Malum uas non frangitur.

Qui deterior, is nonnunquam uiuacior, & in periculis tutior. Simili metaphora dicunt & hodie uulgò malam herbam non perire.

Etiam quercus bacchatur. C

Καὶ δρῦς μαινὰς ἐγένετο. i. Etiam quercus Mænas facta est. De ijs qui uix delinitur: ab Orphei fabula, quercus sua citharæ demulcente. Mænades enim sunt mulieres affiatæ Baccho.

CHILIADIS QVARTAE CENTVRIA III.

Vita molita. I

Ἀλφιτοπώλιον βίος. id est, Vita molita, siue uictus, ut ita loquamur farinatus. Suidas indicat adagium uarie accipi. Quosdam usurpare de uita priscorum, qui glandibus uescebantur, fortassis ob id quòd illis seculis ignotus adhuc esset carnium & piscium esus, solaq; glandium farina uictitarent mortales: Alios de his quibus citra laborem uita lauta contingeret, propterea quòd aliquandiu post frumenta reperta, farinæ faciendæ ratio nesciretur, Est autem farina paratior, si cui libeat uesci. Alioqui proscindendum aruum, serendum triticum, metendum, excutiendum, molendum, pinsendum: Nonnullos de ijs qui in magna rerum, quas desiderarent affluentia, uitam agerent, ut affine sit illi quod alio positum est loco, ὁ χλιανὸς. id est, Non enim spinæ. Cæsar commentariorum libro primo: Trium mensium molita cibaria sibi quenq; domo efferre iubent. Huc alludere uidetur Aristoph. in Equitib. quũ Cleon populo blandiẽs ita loquitur.

Ἀλλ' ἀλφιτ' ἤδιστοι ποριῶ ὄψοις ἁπασιμόνοις. id est,
At ego paratas tibi farinas iam dabo,
Cui respondet altera persona,
Ἐγὼ δὲ μαζίσκας γε διαμεμαγμένας
Καὶ τἄλφιτ' ὀπτὸν, μυδρὸν ἀλλ' ἐμὲ ἤσθιε. id est,
Bene maceratas ego dabo tibi massulas,
Piscemq; coctum, nil aliud quàm uescere.

Hoc posterius pertinet ad prouerbium quod ante retulimus, uictus maceratus. Rursus in eadẽ fabula, quum Cleon offerret μαζίσκας μεμαγμένας, alter respondet,

Ἐγὼ δὲ μυζίλας μεμυζιλμένας, panem intelligens iam iure maceratum ac madefactum, & ob id paratum esui. Ac mox offert uinum iam temperatum, ut statim possit bibi,

Ἔχε καὶ πιεῖν κεκραμένον ξύα καὶ λίνω. id est,
Dilutum habe, quod cibas, tria ac duo.

Nam olim uinũ non bibebatur nisi aqua dilutum, quod apud Germanos insuetum est. Optimam autem temperaturã existimabant, si tribus uini cyathis duo aquæ adderentur. Porrò quæ parata sunt, ea gratiora esse paulo post declarat populus. Quum enim alter iactaret se suo periculo rapuisse quod dabat, alter coxisse, respondet,

Ἀπὸ δ' ἀλλὰ δ' παραθήσω ὁ χάρις. Significãs illi deberi gratiam, qui cibum paratum apposuerit.

Malum est bonum. II

Κακὸν τὸ καλὸν ἔνστι μὴ κατὰ τύχην. id est,
Bonum malum sit, tempore haud datum suo.

Nihil gratum quod intempestiuum. Pharmacum in tempore datum, saluti est, secus datum, mortẽ adfert. Citatur apud Athenæum lib. 7. hic uersiculus ex Timone,

Ὧρη ὁρᾶν, ὥρη δὲ γαμεῖν, ὥρη δὲ σπένδειν. id est,
Tempus amandi, tempus habendæ coniugis, est quod
Rebus ab his tandem moneat desistere tempus.

Caricum sepulchrum. III

Καρικὸς τάφος. id est, Caricum monumentum. De re magnifica sumptuosaq;. Sumptum à Mausoli sepulchro, quod est apud Caras. Plinius lib. 36. cap. 5. ostẽdit opus hoc inter septẽ orbis miracula commemoratum, idq; potissimum ob artificum famam. Patebat ab austro & septẽtrione sexagenos ternos pedes. Breuius à frontibus, toto circuitu pedes quadringentos undecim. Attollebatur in altitudinem uiginti quinq; cubitis. Cingebatur columnis quadraginta sex. Ab oriente cælauerat Scopas, à septentrione Bryax, à meridie Timotheus, ab occasu Leochares. Opere nondum absoluto periit Artemisia. Latini huiusmodi monumenta uocant mausolea. Martialis libro primo:

Aëre nec uacuo pendentia mausolea,

Item Propertius libro tertio:

Nec mausolei dives fortuna sepulchri.

Malum munus. IIII

Κακόν γε δῶρον ἴσον ὀστῖ ζημίᾳ. id est,
Munus malum est perinde uti dispendium.

Nocet, non iuuat, qui largitur noxia. Veluti si quis adulescẽti subministret pecuniam, aut stulto committat imperium, aut indocto facerdotium.

Inanis spe flagrat. V

Κεναῖσιν ἐλπίσι θερμαίνεται. id est, Inanibus spebus incenditur. In eum qui frustra sibi magna pollicetur. Spes enim stultis addit animos, etiamsi procul absint. Sapiens etiam si sperat, dissimulat. Decerptũ apparet ex Sophocle, apud quem Aiax ita loquitur,

Οὐκ ἄρ' παιδὸς ἐδεῦτο λόγχ βροτόν.
Ὅστις κενῶσιν ἐλπίσιν θερμαίνεται. id est,
Haud emero uirum mente nulla præditum,
Quemcunq; inanes spes mouent & incitant.

Aeschines contra Timarchum, ἐλπίδων κενῶν ἐμπλήσας. id est, Postea quam illum implesset inanibus spebus.

Voluitur dolium. VI

Κεκύλισται ὁ πίθος. id est, Reuolutum est dolium. In eum qui commouetur alieno exemplo, siue instinctu ad stultè quid faciendum. Nam dolium facili impulsu quò uelis uoluitur. At sapiens tetragono similis, semper fixus & immotus. Apparet esse natum ab historia de Diogene in publico cuitatis tumultu uoluente dolium, quam refert Lucianus lib. De conscribenda historia.

Ceram auribus obdis. VII

Κηρὸν τοῖς ὠσὶν ἐπάλειφε, id est, Ceram auribus oblinis. In eos qui recusant audire uel æqua, uel iniqua. Natum ab Vlyssis cera, qua sociorum aures obturat apud Homerum, aduersus Sirenarum cantilenas.

Corui luscinijs honoratiores. VIII

Κόρακες ἀηδόνων ἀθλητικώτεροι. id est, Corui luscinijs honoratiores. Cum indocti doctis præferũtur, improbi probis, blaterones eloquentibus, rapaces ac feraces cordatis & integris uiris. Aut cum plus tribuitur improbitati & audaciæ, quàm eruditioni ac sapientiæ.

Commune naufragium. IX

Κοινὸν ναυάγιον τοῖς πᾶσι παραμύθιον. id est, Commune naufragium, omnibus solatium. Multo facilius fertur malum quod nobis est cum omnibus, aut cum multis cõmune. Quin & hodie iactatur inter Scholasticos, miserum est solatium habere calamitatis socium.

Cyparissi fructus. X

Κυπαρίττου καρπὸς. id est, Cyparissi fructus, de uerbis dicta magnificis, cæterum inutilibus. Prouerbium fluxit à natura arboris, quam Plin. lib. 16. scribit, natu morosam esse; fructu superuacuum, baccis torum, foliis amaram, odore uiolentum, ac ne umbra quidem gratiosa: Hactenus Plinius. Atq; huiusmodi cum sit, tamen proceritate, unde & conifera uocatur à pœtis, ac perpetuo uirore, neq; non nascendi difficultate,

nonum

nouum aliquem fructum polliceri uidetur. Theophraſtus autem lib. De cauſis plantarum 1. ſcribit ſemen cupreſſi adeo eſſe minutum, ut uix oculis percipi poſſit. Neq; enim huius eſſe fructum totum id quod pilæ ſpeciem gerit, ſed quod cono innaſcitur, perquam tenue & exile, laricis ſemini proximum, quod pilula ſua dehiſcente dilabitur, nec legi niſi ab experto poteſt.

Ματτυάζειν. XI

Athenæus Dipnoſophiſtarum lib. 14. refert cibi genus, primum à Theſſalis repertum, ſed quod Athenis quoq; fuerit in deliciis, cum ſubeſſent imperio Macedonum, quorum lingua dicebatur ματτύα, à Græca uoce μάττω quod eſt pinſo, ſiue macero: unde dicta ſit & μάζα, quæ & ipſa prouerbio locum fecit, ut ὑπὲρ μαζῶν dicerentur, qui lautius uiuerent: poſt quicquid eſſet opiparum & elegans in ciuis, ματτύα dicebant, etiam in auibus, piſcibus, olcribus ac fartis, & ματτυάζειν, qui ſuauiter uiuerent. Citantur in teſtimonium uerſus ex Alexide,

Σκευάζετ' ἄνωχθ' ὑμῖν, τροποῦσθ' ὑπνεῖτε,
Λέπιοθε, ματτυάζετε. id eſt,
Facite apparatus & epulis incumbite,
Lepamini atq; mattyazete.

Cæterum Atticis λέπεδες dicuntur, qui intemperanter indulgent Veneri, huc ni fallor alludentibus quod λεπίζω ſonet deglubo, quæ uox & Latinis uſurpatione facta eſt obſcœna. λέπος enim Græcis pellem ſignificat. De Mattyis qui plura uolet cognoſcere, legat finem 14. libri, quem modo citaui, & mattyis explebitur affatim. Tot autoribus Athenæus docet quid ſit mattya. Idem lib. 4. tradit apud Lacedæmonios ματτύων dicta bellaria quæ poſt δεῖπνον, id erat conuiuij genus, apud illos dabantur, quæ quidē & ἐπαίπλακα uocabantur. Meminit huius cibi & Martialis lib. 9. Mattya ſola iuuant.

Matiſolœchus. XII

Ματιολοιχός uulgato conuitio dicebatur ligurritor, & in minimis etiã rebus exquiſitus. Quin & Heſychius indicat quod puſillum ſit, id Græcis dici μάτιον. Aiunt autem eſſe cibi genus. Equidem in commentarijs Græcorũ inuenio, μάτιον. uocari, quod eſt minimum, aut genus menſuræ. Proinde quadrat in eos qui per fraudem minimis è rebus ſectantur compendium, ἀπὸ τ̃ ματίου καὶ λοχδῶσαι, niſi mauis à λάχειν. Vſurpatur ab Ariſtophane in Nebulis, inter multa epitheta, quibus uirum improbum notat. Interpres tam uarie exponit ui ſatis fateatur ſe neſcire, ſcribens dici de eo qui malignam dat menſuram, de parco ac ſordido, de eo qui cogitat inania ſiue naneſcitur friuola.

Poſt Marathonem pugna. XIII

Μετὰ τὴν μαραθῶνα μάχη. id eſt, Poſt Marathonem prælium. Vbi quis poſt calamitatem in alia nouã uirtus incidit. Marathon locus eſt Atticæ, crebris cladibus inſignis, ubi acerrima pugna fuit cum Perſis. Refert Herodotus lib. 6. Simile huic, μετὰ πόλεμον ταραχή. Poſt bellum tumultus.

Ne uities muſicam. XIIII

Μὴ κακόργει τὴν μουσικὴν. id eſt, Ne uities muſicam, id eſt, ne loquaris diſcrepantia, ne noua moliaris. Plutarchus in Apophthegmatis refert ita loquutum Emerepen, in Phrynidis citharœdi organo duas ex nouem incidentem fides, quòd ſeptem ſatis eſſe duceret.

Aſtutior coccyce. XV

Μηχανικώτερος κόκκυγος. id eſt, Coccyce aſtutior, dicebatur, qui aſtu ſibi conſuleret. Sumptum ab auis ingenio, quæ ſubiicientis in nidos alienos, maximè palumbium, de qua abunde Plinius & Ariſtoteles.

Heſperidum mala. XVI

Μῆλα ἐκ τῶν Ἑσπερίδων δωρεῖσθαι. id eſt, Mala Heſperidum largiri dicuntur, qui magna ſplendidaq; largiuntur. Nota eſt fabula de malis aureis. Huc alluſiſſe uidetur Maro noſter in Bucolicis carmine.

Aurea mala decem miſi, cras altera mittam.

Solæ Lacænæ uiros pariunt. XVII

Μόναι λάκαιναι ἄνδρας τίκτουσι. id eſt, Solæ Lacænæ uiros pariunt. Apud Lacedæmonios fortiſſimi uiri naſcebãtur, & apud eoſdem matres ſeuere natos educebant. Natiũ eſt prouerbium ex apophthegmate Gorgûs Lacænæ Leonidæ uxoris, cui cum peregrina quæpiam dixiſſet, Μόναι τ̃ ἀνδρῶν ἄρχετε ὦ λάκαιναι. id eſt, Solæ uiris imperatis Lacedæmoniæ: reſpondit: Μόναι γὰρ τίκτομεν ἄνδρας. id eſt, Sola enim parimus uiros. Refert Plutarch. in uita Lycurgi.

Myrteam coronam ambis. XVIII

Μυρσινοῦν, id eſt, Myrteam cupere dicebatur, qui tyrannidem aut magiſtratum ambiret. Nam olim principes myrteis corollis coronabantur, ſiquidem Suidæ credimus.

Præuertit ancoræ iactum deus. XIX

Ἀλλ' ἀντίπεσε τὴν ἐπ' ἄγκυραν θεός. id eſt,
Sed anteuertit ancoræ iactum deus.

Cum res præter ſpem euenit. Tractum à nautis, quibus accidit ſæpenumero, ut cum parant ſeſe ut ancoram iaciant, in portum appulſuri, repellantur à uentis, & in mediam tempeſtatem reuocentur.

Pro Delo Calauriam. XX

Ἀντὶ Δήλου καλαυρείαν. id eſt, Pro Delo Calauriam. Eſt in fabulis, Neptunum cum Latona permutationem feciſſe, ut illa Calauriam inſulam Neptuno cõcederet, poſſideret Delum, proq; dato Tænaro reciperet Pythonem. Eſt autẽ Calauria exigua inſula, haud procul à Peloponeſo. Pauſanias in Corinthiacis tradit Calauriam olim fuiſſe ſacrãm Apollini, Delphos Neptuno, hos inter ſe commutaſſe loca. Meminit eius rei Strabo quoq; lib. 8. Træzen, inquit, ſacra Poſidoni, id eſt, Neptuno eſt, unde & Poſidonia dicta quondã. Eminet autẽ è mari ad quindecim ſtadia: ne ipſa quidem obſcura ciuitas. Huius portui dicto Pogon imminet Calauria, exigua inſula, circuitu ſtadiorum triginta. Hic erat aſylum Neptuno ſacrũ. Et fama eſt hunc deum commutatione facta cum Latona, data Delo recepiſſe Calauriam, Cum Apolline uerò pro Pytho recepiſſe Tænarum. Eporus autẽ ipſum refert oraculũ,

Ἴσσοτοι, Δῆλόν τε καλαυρίαν τε νεμέσθω,
Πυθὼ δ' ἡγαθέην, καὶ Τάναρον ὑπερόχθην. id eſt,
Nil refert Delos fuerit ne Calauria culta,
Pythoue excellens, an peruia Tænarus auris.

Ea res in prouerbium abijt, quoties manus manũ lauat, & officium officio penſatur.

Antiquior Codro. XXI

Πρόβιον δὲ κόδρου. De priſcis, & ob antiquitatem admirandis. Codrus antiquiſſimus Atticæ rex, cuius alibi nobis facta mentio. Ad hunc genus ſuum referebant, qui generoſi uideri uolebant.

Hirundo totos ſchœnos anteibit. XXII

Πρόσω τις χιλίων ὅλους σχοίνους παρῆται. id eſt, Hirundo quæpiam totos ſchœnos præteribit. Vbi quis immenſo uincit interuallo. Nam σχοῖνος Græcis menſuræ genus quæ ſicut exiſtimat Herodotus lib. 2. ſexaginta complectitur ſtadia. Quemadmodum & docet Hermogenes in libello cui titulus περὶ μεθόδου δεινότητος, oſtendens eſſe uerbũ Aegyptiũ, quemadmodum paraſanges Perſicum. Etiamſi Plinius lib. 12. cap. 14. quadraginta ſtadia tribuit ſchœno, quæ efficiant paſſuum quinq; milia. Rurſus idem lib. 5. cap. 10. ſcribit ſcenum patere ſtadia triginta, unde uarietas uidetur accidiſſe ſcribarum uitio. Quanquam ſuſpicor hoc loco Chelidonem pro uiro accipiendum, cuius alibi facta eſt mentio, qui haud

scio an cursu celeritateq; præcelluerit.

Nihili cocio est. XXIII

Plautus in Asinaria: Vetus est, nihili cocio est, dictum uidetur in eos qui pollicentur in futurum, nec exhibent: eum præsentem. Laberius apud Gellium cocionem perunigato uerbo dixit, quem ueteres ariolatorem dixerunt. Dicuntur autē hæc apud Comicum à lena quæ prædicabat sibi oculatas esse manus, atq; id demum credere quod uideret. Quod autem alij legunt coactionem, id neq; carminis ratio patitur, nisi uocalem elidas. Ex Festo Pompeio propemodum licet coniicere coctionem esse legendum. Ait enim coctiones appellatos à cunctatione, quòd in emendis uendendisq; mercibus, tarde perueniant ad iusti pretij finem. Proinde apud antiquos primam syllabam, per u literam, non per o scribi solitam. Arbitror huic astipulari, quod scribit Annæus Seneca lib. Epistolarum vi. disserens non esse cessandum à benemerendo, quòd aliquando inciderimus in hominem ingratū. Et post malam, inquit, segetem si rendum est, Sæpe quicquid perierat assidua infelicis soli sterilitate unius anni restituit ubertas. Est tanti, ut gratum inuenias experiri & ingratos. Nemo tam certam habet manum, ut non sæpe fallatur. Aberrent, ut aliquando hæreant. Post naufragia, maria tentantur. Fœneratorem non fugat à foro coactor. Cito inerti ocio uita torpebit, si relinquendum est, quicquid offendit. Hactenus Seneca. Quo loco num coactor legendum sit, nec ne, studiosis expendendū relinquo. Iuxta etymologiam cunctio siue cuntio, aut mutata litera contio dicendum esset, ni quod Festus Pompeius ostēdit eundem esse coctionem, & cocionem. Is in dictione Arulator, consentit cum Gellio, confirmans eundem esse cotionem cum arulatore. Arulatorem autem dici à uoce Græca ἄρε, id est, tolle, quod merces eas sequatur, ex quibus si quid ceciderit lucri, posśit tollere.

Non nauigas noctu. XXIIII

Οὐ νυκτὶ πλοῖς. id est, Non noctu nauigas. De eo cui nihil est certi quod sequatur, propterea quòd nocturnis temporibus certius nauigant nautæ, propter stellarum notas, de quibus aliàs dictum est. Chrysippus, ut citant, negationē detraxit, νυκτὶ πλεῖς, manente, sicut ego quidem arbitror, eadē sententia. Nam quid alioqui fuerat memorandū, si Chrysippus citra negationem extulisset, quasi uerò non idem iuris sit in quauis oratione. Quanquam autem nautæ noctu stellarum indicia sequuntur, longe tamen certior interdiu naulgatio.

Mores hominum regioni respondent. XXV

Καὶ τ φυτῶν τὰ σύμφυτα, καὶ τ ἀνθρώπων οἱ βιοὶ τῆς χώρας συμφορμοῦνται: id est, Et plantarum semina, & hominum mores ad regionis habitum respondent. Refertur & hoc in Græcorū proverb. Collectaneis. Alioqui non erā adscripturus. Equidē arbitror natū ab apophthegmate, cuius meminit Plutarchus. Vt triticum in nonnullis agris degenerat, in aliud genus, soli uitio: ita pro qualitate regionis uariātur hominū ingenia. Montani asperi ferè sunt & inhumani. Littorales fermè prædones & immites. Campestres molles & humani. Herodotus in calce libri ultimi, satis declarat primum è Cyri responso natum esse. Etenim quum Persæ uerū potiti postularent, ut ex aspera regione, quam tum incolebant, transferrentur in commodiorem ac fraciorem, annuit quidem, sed admonitis ut post hac sese pararent ad seruiendum, non ad imperandum. φιλεῖ γὰρ ὁκ τῶν μαλακῶν χωρῶν μαλακὸς γίνεσθαι. Οὐ γάρ τοι τὴν αὐτὴν γῆν ἀναγκαῖον θαυμαστὸν φύειν, καὶ ἀνθρώπους ἀγαθοὺς τὰ πολέμια. id est, Ex mollibus enim regionibus molles homines nasci solere. Neq; enim eiusdem esse terræ fructum egregiū producere, & uiros in re bellica præstantes.

Cum cane simul & lorum. XXVI

Σὺν κυνὶ καὶ ἱμάντα. id est, Una cum cane lorum quoque. Clausula est heroici carminis. Eudemus indicat dici quoties simul omnia pereunt, ut nihil omnino sit reliqui, ne spes quidem recuperandi quod perijt.

Respsum inspice. XXVII

Μὴ τὸμὸν ἀλλὰ καὶ τὸ σὸν φῦλ & σκόπει. id est,

Age non meum, uerum & tuum inspicito genus.

Teucer in tragœdia quapiam in Agamemnonem sibi generis uitium probro uertentem, quòd nothus esset, regerit huiusmodi conuitium, quòd & ipse genus duxisset à Clisthene effœminato. Stultum est in alterum dicere, quod in te posśit retorqueri. Adagium refertur à Plutarcho.

Ne mihi uacuam abstergas. XXVIII

Theocritus in Syracusijs:

Μὴ φυῖ μελιτώδεος ἅμμιν ἀπορδὸς ἔλθῃ,
Πλὰν ἐνὸς, ὃν ἀλίγω, Μή μοι κενεὰν ἀπομάξῃς. id est,
Ne quispiam existat Proserpinæ, quem dominum, uno
Excepto, agnoscamus, ego id non curo, caueto,
Abstergas ne mi uacuam.

Subesse prouerbium uidetur in eo quod ait: Μή μοι κενεὰν ἀπομάξῃς. Subaudiendum autem γναθὸν, χέρα, aut simile quiddam. Apparet esse comminantis aut timentis alapam aut colaphum. Nam locus nondum satis liquet. Eruditis itaq; relinquimus excutiendū diligentius. ἀπομάττειν dicuntur & plastæ qui argillam oblinunt, dum fingunt imaginem. Solent quidam simulare officium, quasi uelint aliquid sordiū à mala abstergere, & interim imprudenti illinunt aliquid sordium. Quemadmodum inducūt Bacchum facie, gypso, & uuarum succo oblitū. Interpres tamē homo nec admodum doctus, nec diligens, mauult subaudiri mensuram, fortasse χοίνικα. Quod in mensura redundat, abstergetur terete baculo. Fallit igitur qui nondum plenam abstergit, ita simulans aliquid redundare. Sentit se non esse illi ancillam, ut ab eo debeat obiurgari. Heri offensi ærfraudāt seruos suo dimenso: hoc est, ni fallor, quod ait, non sum sollicita, ne mihi mensuram uacuam abstergeas.

Cum sis nanus, cede. XXIX

Νάν & ὦν ἔπαινος. id est, Nanus cum sis, cede. De pusillis dictū. Nani enim homunciones appellantur infra modum humani corporis, & prodigiosæ breuitatis. Iuuenalis:

—Nanum Atlanta uocamus.

Νάν & unde Græcè dicitur quasi μὴ ἄνω, quòd nō excrescat in altū. Citatur Theophrastus, qui senserit nanos dici quibus pudendum membrum sit iusto maius, quod in hoc hominum genere inueniri probabile est. Quadrabit in tenues & humilis fortunæ homunculos, ac quemadmodum ait Horat. moduli bipedalis, qui potentes sumptu conantur æquare.

Nocte lucidus interdiu inutilis. XXX

Ἐν νυκτὶ λαμπρὸς, ἐν φάει δ' ἀνωφελής. id est,

In nocte lucens, luce uerò inutilis.

De præposteris qui sapiunt, ubi nihil est opus, cum opus est, ibi dormiunt. Cæterum ipse magis arbitror competere in eū qui inter indoctos uideatur aliquid esse in literis, inter eruditos nihil sapiat. Aut inuertendum est prouerbium:

Ἐν φάει λαμπρὸς, ἐν νυκτὶ δ' ἀνωφελής.

Sumptum à gemma quadam, cuius alibi fecimus mentionem.

E Tantali horto fructus colligis. XXXI

Ταντάλου κῆπον ἐυγᾷς. id est, Ex Tantali horto fructū colligis, id est, ea consectaris quæ nusquam sunt, aut quibus frui non licet. Quod quidem appositè dicetur in mundanis addictos uoluptatibus. Nam ij dum ita uelut temulenti fruuntur, egregie felices sibi uidentur. Verum simul atq; respiuerunt, iam uelut experrecti, intelligunt omnia illa nihil fuisse, nisi mentis non admodum sanæ somnium.

Telenico

Telenico pauperior. XXXI

Τελγίνικ πτωχότερ&. id est, Telenico pauperior. Nã is usque adeo notæ paupertatis fuit, ut Scriphij uerbũ inde finxerint, dicentq; τελγινιᾶσαι pro euacuare.

Telenicia echo. XXXII

Τελγίνι& ἠχώ. i. Telenicia echo, recte dicetur oratio fatui. Sic enim uocant crepitum uasculorum inanium. Sumpto epitheto ab eodem, de quo modo diximus Telenico. Quanquam Plutarchus inter argute dicte ¯ uaminundæ, meminit Telenis cuiusdam pestilẽti tibicinis, cui dissimillimus fuerit Antigenidas. Expendat igitur lector an ab hoc malit deductum prouerbiũ. Etenim de Tellenis cãtilenis aliás nobis dictũ est.

Terebintho stultior. XXXIII

Τερεβίνθου ἀνοητότερ&. id est, Terebintho dementior, in stupidum sibiq; placentem, quòd arbor ea late porrigat ramos, quod est insolenter ostentantiũ sese, ad hæc nigrore insignis, foliis crassis, succo item pingui & resinoso, tũ aliás alia specie. Parit quidem cum uite, sed dissimilem factum.

Mœnia Semyramidis. XXXIIII

Τάχη σεμυράμιδ&. i. Muri Semyramidis, de muris inexpugnabilibus dicebatur, egregieq; munitis. Ouidius lib. Metamorphosis 4.

Vbi dicitur altam
Coctilibus muris cinxisse Semyramis urbem.

Manum admouere. XXXV

Τὴν χεῖρα ἐπιβάλλειν. id est, Manum apponere dicebantur, qui sese insinuarẽt in rei cuiuspiam egregiæ communionem. Translatum à sacris, in quibus nonnunquam fieri solet, ut alijs rem diuinam facientibus, alius aliquis adueniẽs, admota victimæ manu, fiat & ipse particeps sacrificij.

Patris est filius. XXXVI

Τοῦ πατρὸς ἐστιν ὁ υἱός. i. Patris est filius. Ita loquuntur, ubi quis mores imitatur patrios. Et in genere, eius filium uocamus quẽlibet quem moribus expresserit, quòd liberi ferè parentes referre soleant. Hunc titulum Varro uni ex Menippeis indidit, ciuante nomio Marcello. Varronis autem tituli ferè prouerbiales sunt. Philostratus in Aristide commemorat sophistam hoc prouerbio notasse Alexandrum, quòd patris ambitionem imitaretur.

Paruo emptas carnes. XXXVII

Τὸ ὤνιον κρέας οἱ πωλοῦντες ὀβολιαῖον. i. Paruo emptas carnes, canes edunt. Quidam putria emunt obsonia, ne plusculum insumant nummorum. Ea cum nullus attingit, canibus aliquoties edenda seruantur. Sapit & hoc uulgus horũ tẽporũ.

Qui domi compluitur. XXXVIII

Τὸν οἴκοθεν βρεχόμενον δεῖ θεὸν οἰκτεῖρειν. i. Qui domi compluitur, huius ne deum quidem miseret, uulgò Græcis iactatum. Sensus est eum modis omnibus suo malo uideri dignum, qui sit usq; adeo ignauus, ut nec domi suæ posit à pluuia tutus esse. Eiusdem farinæ cum superiore prouerbium, ni me prorsus fallit nasus.

Tragicus Theocrines. XXXIX

Τραγικὸς θεοκρίνης. Tragicus Theocrines. Vsurpauit hoc adagium Demosthenes aduersus Aeschinem. Theocrines, primum tragœdiarum actor fuit, deinde calumniator, & sycophanta. Vnde Demosthenes in oratione pro Ctesiphõte, Aeschinem tragicum Theocrinem uocat. Extat eiusdem aduersus hunc Theocrinem oratio, quanquam nonnulli Dinarcho tribuunt. Vsus est hoc prouerbio diuus Hieronymus, ni fallor, in Epistola ad Furiam, De uiduitate: Vbicunq; uiderent Christianum, statim illud de trium Τραγικὸς θεοκρίνης. Hoc conuicij iaciebant in Christianum, quasi sanctimoniæ simulator magnificis uerbis aliorum uitam criminaretur.

Tragicum malum. XL

Τραγικὸν πάθημ&. i. Tragicũ malum dicetur ingens, cuiusmodi finguntur in tragœdijs. Nam ab ijs abstinet comœdia. Quintilianus duo facit affectuum genera: quosdã enim atrociores esse, hos amat tragœdia: quosdam mitiores, his utitur comœdia, ac tragicos quidem πάθη uocant, Comicos ἤθη. Tragœdia semper habet tristem exitum. Comœdia lætum, Vnde Plautus citante Festo Pompeio, Comœdice dixit pro suauiter: Euge, heus astitisti & dulce & comœdice.

Cæcus auribus ac mente. XLI

Τυφλὸς τὰτ' ὦτα, τόντε νοεῖν, τά τ' ὄμματ' ἐσ. id est, Tu simul & aure & mente & oculis cæcus es.
Quadrat in hominem plane stupidum.

Cæcum insomnium. XLII

Τυφλὸν ὄνειρον. id est, Cæcum insomniũ, de re friuola uanaq;. Quædam enim insomnia portendunt aliquid, quædã inania sunt, quemadmodum sunt & bruta fulmina.

Asinos non curo. XLIII

Τῶν δ' ὄνων ἔμοιγε μέλει. i. Cæterum asinos nil moror. Congruit in eum qui domesticis contentus opibus, non quærit aliena. Nam cui plaustrum est domi, huic non est opus asinis conductitijs, carmen integrum alibi citauimus.

Plurium calculus uincit. XLIIII

Τῶν πλειόνων ψῆφος νικᾷ. id est, Plurium calculus uincit. Quoties in consilio ceditur multitudini. Plinius in Epistolis queritur, numerari sententias, non expendi. Et Liuius: Pars, inquit, maior meliorem uicit.

Ὑπεκλυσιμαῖον. XLV

Ὑπεκλυσιμαῖον, dicitur iam propinqua partui. Sumpta metaphora à ficis post immissos pfenas maturescẽtibus. Hoc quid sit, explicuimus in prouerbio ἀνεξίνας&. Desiccti potest ad ingenium ad hoc aut illud uehementer propensum.

Subdititius es. XLVI

Ὑποβολιμαῖ& εἶ. i. Supposititius es. Subditiij siue submissitij uocantur partus ed simulati: inde transfertur in hominem fictum, & per dolum ab alio quopiam allegatum suborna tumq;. Finitimum illi κίβδηλ& ἄνθρωπ&.

Subiugus homo. XLVII

Ὑποζυγιώδης ἄνθρωπ&. i. Subiugus homo. Qui non arbitratu suo, sed alieno iussu facit quippiam. Traductum à iumentis iugalibus. Huc pertinent illæ metaphoræ prouerbiales,
Mittere sub iugum. Horatius:
Sic uisum est Veneri, cui placet impares
Formas atq; animos sub iuga ahenea
Sæuo mittere cum ioco.
Item deijcere iugum, quod scripsit M. Tullius in prima Philippicarum, Subducere collum iugo. Ouidius,
Et tua læsuro subtrahe colla iugo. Excutere iugum.

Pistillo nudior. XLVIII

Ὑπέρ γυμνότερ&. id est, Pistillo nudior. De uehementer tenui. Cognatum illi, παττάλου γυμνότερ&. i. Paxillo nudior. His enim cortex detrahitur.

Pistillo caluior. XLIX

Ὑπὲρ φαλακρότερ&. i. Pistillo caluior. Prouerbialis item hyperbole, de magnopere glabris. Nam ima pistilli pars, calui cranium referre uidetur. Transferri potest ad insigniter egenos, aut simplices, ac dissimulandi ignaros.

Aurum subæratum. L

Ὑπόχαλκον χρυσίον. id est, Subæratum aurum, dicetur homo nequaquam syncerus, sed aliud præ se ferens, aliud intus occultans. Sumptum à nomismatis adulteratis.

Nihil de uitello. LI

Οὐδὲν τῆς ἐλίης μοι δέδωκας. i. Nihil mihi de uitello dedisti. Quadrat in eos qui impartiant deteriora, meliora sibi seruantes. M. Tullius in lib. De diuinat. 2. narrat huiusmodi fabulam, unde consentaneum est hoc mutuatum esse prouerbiũ: Quidam somniarat se uidere ouum ex lecti cubicularis fascia pẽdens illigatum, id somnium cum ad coniectorem retulisset,

reſponſum eſt, theſaurum indicari: proinde ſideret eo loco quo ſe ſomniarat ouum uidere, ubi fodiſſet, reperit aurũ argento circũtectum. Miſitq; paululum ex argento conjectori, diſſimulans inuentum aurũ. Conjector accipiens, nihil ne, inquit, de uitello?

Querulí in amicitia. LII

Οἱ φιλομεμφεῖς δὲς φιλίων δυσνόες. i. Qui querulí ſunt in amicos, non ſunt ad amicitiam idonei. Conuiuere ad amicorum uitia, hæc res & iungit, iunctos & ſeruat amicos. Sententia uidetur deſumpta ex Herodoto. Conſtabit tamen trimeter ſi legas, οἱ φιλομεμφεῖς, ἐς φιλίαν ἐκ δύνῶς. Nec tamen uideo quid ſit φιλομεμφεῖς. Si legimus φιλομεμφᾶς, addenda eſt conjunctio, οἱ ϗ φιλομεμφᾶς, ita conſtabit uerſus,

Qui querulus eſt, amicitiæ haud accommodus.

Cleomenes ſuperat cubile. LIII

Ὁ κλεομένης ἢ κοίτης ὑπόδεχε. i. Cleomenes cubile ſuperat. De eo qui magis abundaret rebus ſuperuacaneis quàm neceſſarijs. Dictum apparet à quopiam, corpore quàm pro lectuli modo maiore. Sicut & Iuuenalis:

Lectus erat Codro. Procula minor.

Diues promiſſis. LIIII

Ὁ μὲν λόγος θωμαστὸς, ὁ ϗ λέγων ἄπιστος. i. Magnifica quidem oratio, cæterum non habetur fides loquẽti. Quoties aliquis ingentia pollicetur, quæ non uideatur præſtiturus. Plutarchus in Apophthegmatis regum & imperatorũ tribuit Eudæmonidæ, qui cum audiſſet Stoicam opinor quempiam dixiſſe, quòd ſolus ſapiens eſſet bonus imperator, ὁ μὲν λόγος θωμαστὸς, ὁ ϗ λέγων ὡς ϖολιτικὰ πίστας. id eſt, Admiranda quidem oratio, cæterum qui dicit, nunquam cinctus fuit tubarum ſtrepitu. Refert idem in Laconicis integre, ὁ μὲν λόγος θωμαστὸς, ὁ ϗ λέγων ἄπιστος, ὡς γὰρ ϖολιτικὰ πίστας. Idem conuenit in theologos cœleſtia quædam docentes, cum orationi uita non reſpondeat.

Vterq; ambo. LV

Ὁ μὲν ἑκάτερος ἀμφότερος, ὁ ϗ ἀμφότερος ἑκάτερος. id eſt, Vterq; ambo, ambo neuter. Inſtar ænigmatis eſt, cuius meminit Plutarchus in Moralibus, & extat in Græcis Epigrammatis. E duobus fratribus, quorum alteri nomen erat ἑκάτερος, alteri ἀμφότερος, ille bonæ frugis erat, hic nequam. Hos cum Philippus uidiſſet, hoc in eos iocatus eſſe fertur. Quadrabit in duos aliquos, quorum alterius nequitiã, alterius probitas compenſat.

Os ineſt orationi. LVI

Ὀστοῖν ἔνεστι τῷ λόγῳ. id eſt, Sermoni ineſt os ac uigor. De oratione non inani, ſed ſolidas habẽte ſententias. Dictũ hoc Themiſtocli tribuitur, uidetur è poëta quopiam deſumptum. Eſt enim iambicus dimeter. Quintilianus item uerum inuentionem appellat orationis oſſa. Sumpta ſimilitudine ab animantium corporibus, quæ oſſibus ſuſtinentur, colligantur neruis, ueſtiuntur carnibus & pelle, cohærent anima, mouentur actu.

Fluuius non ſemper fert ſecures. LVII

Οὐκ ἀεὶ ϖοταμὸς ἀξίνας φέρει. id eſt, Nõ ſemper ſecures fert fluuius. id eſt, non protinus tibi ſpereres idem quod alijs feliciter ceſſit. Natum ab apologo Æſopico: Cuidam cædenti ſyluam, ſecuris è manibus excidit. Mercurius inuocatus reddidit argenteam. Neganti ſuam eſſe, reddidit auream. Hanc quoq; ſuam eſſe neganti, ferream tandem reſtituit, & illas inſuper donauit. Alius quidam eundem euentũ ſperans, data opera, paſſus eſt elabi ſecurim. Ea cum periſſet, nec Mercurius imploratus adſtiſſet, expoſtulanti, prior ille reſpõdit ad hunc modum: ὐκ ἀεὶ ϖοταμὸς ἀξίνας φέρει. Quanquam hic apologus uariè narratur in alijs commentarijs, nempe adfuiſſe Mercurium, & prolata aurea ſecuri rogaſſe, num ea eſſet quæ periiſſet, atq; eo protinus affirmãte ſuam eſſe, Mercurium offenſum hominis impudentia. nec ferreã reſtituiſſe.

Non eſt Dithyrambus ſi bibat aquam. LVIII

Οὐκ ἔστι διθύραμβος ἂν ὕδωρ πίνῃ. id eſt,

Haud Dithyrambus eſt, aquam ſi potitet.

Non adeſt hilaritas, cum deeſt uinum: languet poëtarum ingenium, ni uino concaleſcat. Vnde teſte Flacco:

Laudibus arguitur uini uinoſus Homerus. Et,
Enniũs ipſe pater, nunquam niſi potus ad arma
Proſilijt dicenda. Et,
Nulla placere diu nec uiuere carmina poſſunt,
Quæ ſcribuntur aquæ potoribus.

Quin ut refert in Sympoſiacis Plutarchus, Aeſchylus tragœdias ſuas potando ſcripſit. Excitat enim uini calor inueniendi uim quæ torpet nonnunquam in ieiunis, mouet phantaſias, addit impetus, ſubminiſtrat fiduciam. Addit Gorgiam non recte ſuam tragœdiam Marti tribuiſſe, cum Baccho magis ſit adſcribenda. Dithyrambi canebantur in honorẽ Bacchi, qui & ipſe Διθύραμβος dictus eſt, quòd bis natus ueluti è duabus ianuis prodierit.

Poſtacerba prudentior. LIX

Παρὰ τὰ πικρὰ φρονιμώτερος. id eſt, Poſt mala prudẽtior. Finitimum illi: Ρεχθὲν πέπονθεν ἔργον.

Plato in Sympoſio, ἃ δὴ καί σοι λέγω ἀγάθων μὲν ἕνεκα πατεῖν ὑπὸ τέττω, ἀλλ' ἀπὸ τῶν ἡμετέρων ϖαθημάτων γνόντα ὀλιγαθυμίαν, καὶ μὴ νῦν τὸν ϖαροιμίαν, ὥσϖερ νέον ϖαθόντα γνῶναι. id eſt, Quæ ſane & tibi dico Agathon ne ab hoc fallaris, ſed meis doctus malis caueas, neq;. quemadmodũ habet prouerbium, ſtulti more malo acceptoſapias. Cõgruet in eũ qui ſuo malo redditus eſt cautior.

Pauſone mendicior. LX

Πτίσων ϖτωχότερος. i. Pauſone mẽdicior. Pauſon pictor quiſpiam fuit, inſigni tenuitate, quemadmodum apud Iuuenalem Codrus. Hunc notat Ariſtoph. in Pluto, apud quẽ cum Penia exclamaſſet, ὦ ϖόλις ἄργυς κλύεθ' οἷα λέγει. id eſt, O urbs Argos quod ait audi, reſpõdet Chremylus, ϖαίσον κέλευε τ' ξύλα τοῦ. id eſt, Pauſonem adhibe tibi conuiuam.

Vltra Hyperbolum. LXI

Ὑπὲρ τὸ ὑπέρβολον. i. Vincit Hyperbolum. Hyperbolus quiſpiam erat, mirum in modum appetens litium. Vnde conuenit in eos qui ſimuli laborant morbo. Plutarchus in uita Alcibiadis, Thucydides Peloponneſiaci belli lib. 8. & Ariſtophanes in Equitibus oſtendit Hyperbolum fuiſſe hominem modis omnibus improbiſſimum, nec ulla re, clarum, aut potentem, niſi uitio linguæ. Præterea M. Tullius lib. De claris oratoribus ita ſcribit de Saturnino: Homo ſimillimus Athenienſis Hyperboli, cuius improbitatem ueteres Atticorum comœdiæ notauerunt. Ariſtophanes præter alia ſcribit & hoc de Hyperbolo:

Ἄνδρα μοχθηρὸν, ϖολίτην δεξιὸν ὑπέρβολον. id eſt, Improbum uirũ, atq; ciuẽ uapam decidiſſe. Hyperbolum.

Sus in uolutabro cœni. LXII

Τὴ λουσαμένη ἐς κύλισμα βορβόρου. i. Sus lota rediit ad uolutabrum luti, cum quis iterat iam expiatus flagitia, ſicut indicauimus alibi. Extat in Epiſtolis diui Petri. Huic affine eſt quod habent Prouerbia Sirach, Qui lauatur à mortuo, & iterum tangit mortuum, quid prodeſt lotio illius?

Ob textoris erratum. LXIII

Τράγου ϖαράμαρτος, ὑφάντου κεφαλή. id eſt, Ob textoris erratum, hypetes uapulauit, cum quod hic peccauit, alius dependit. Quid ſit hypetes, nondum apud autores reperi.

Mendax Atraphaxis. LXIIII

Ψευδὴς ϖλάτε Ἀταφάξις. i. Referta mendacijs Atraphaxis.

De

De tumidis ac uentosis. Atraphaxis oleris genus, quod celeriter in altũ surgit. Latinis atriplex dicitur, affinis, ni fallor, beatarum generi, quæ & ipse subito grandescunt alioqui fatuæ. Id quod indicat & Theophrastus in Historia plantarũ lib. 1. cap. 5. Eadem herba ab eodem lib. 7. cap. 1. recensetur inter eas quæ celeriter prouenium, nempe die à satu octauo. Est caule grandiore, sed molli carnosáq;. Suidas admonet dictum in Cleonem, qui falsò calumniaretur equites in concilio: cui cum fides haberi uideretur, dictũ est: Πολλὰ ξαφάξιος πλεῖν εἶναι τῶν βημάτων id est, Concilium plenum esse mendaci Atraphaxi, quo dicto simul notata est, & Cleonis in calumniando uanitas, & populi facilitas in credendo. Est enim illud proprium calumniæ è leuissimo malo subito maximam excitare tragœdiam. In hanc fermè sententiam Suidas. Adagium sumptum est ex Equitibus Aristophanicis.

Inflige Plagam ab aratro. LXV

Πάτε τῶν ἀπ' ἀρότρου. id est, Insti ge plagam aratri: siue impinge uomerem, cui iubebimus strenue pugnare, licet sine arte. Natum aiunt ab huiusmodi fabula quam narrat Pausanias lib. Eliac. 2. Glaucus quidam Carystius cum terram aratro proscindenti forte fortuna uomis excidisset ab aratro, sublatum aptauit manu uice malleï. Quod ubi conspexisset pater Demylus, iuuenem produxit in Olympia, ad pugilum certamen: uerum ubi iam artis imperitus, plagis afflictus penè deficeret, pater acclamauit: πάτε τῶν ἀπ' ἀρότρου, admonens ut sic peteret hostem, quemadmodum uomere solet uulnerare terram. Hac uoce redijt animus iuueni, uicitq;. Idẽ postea bis uicit Pythia, octies Nemea, item octies Isthmia. Autor Pausanias.

Summis ingredi pedibus. LXVI

Qui clanculum aut cautim, ac pedetentim, quod aiunt, conantur aliquid, summis pedibus ingredi dicuntur. Græci iucundius efferunt aduerbio composito, ἀκροποδιστί. Idem ualent illa: Suspenso gradu, & suspensis pedibus. Traductum à gestu eorum qui sic ingrediuntur, ut strepitum pedũ nemo sentiat: aut qui uiæ diffisi, cautim & leuiter figũt uestigia. Aliquanto diuersius est quod est apud Platonem in Lachete, κατὰ σολὲ ἄκρῳ ποσὶ ἐμβάνοντας. id est, Ne summo quidẽ pede ingredientes: quod pertinet ad illam formam, summis labris degustare, summis digitis attingere.

Cœlum digito attingere. LXVII

Prouerbiali nimirum hyperbole, digito cœlum attingere, dicũtur, qui longè supra mortalium conditionem, ac dijs proximi esse uidẽtur. M. Tullius ad Atticum lib. 2. Nostri autem principes digito se cœlum putant attingere, si mulli barbati in piscinis sint qui ad manum accedant. Cognatum illi quod alibi ex eodem retulimus, in cœlo esse. Ad consimilem modum Horatius:

Quod si me lyricis uatibus inseris,
Sublimi feriam sidera uertice. Ouidius:
Huic tu cum placẽs & uertice sidera tangas.

Et apud Theocritum in Hodœporis. ὅτι ποκ' ἦλθ.

Ἀνυσάμαν δ' ἀμὲν ὁδὸν ἀμὲν ὑμμὶν ἀλόμαν. id est,
Agnum quando tuli, uobis insidera abibo.

Lysimachus cum ad Thraciam peruenisset, uelut occupatis extremis regni finibus: Nunc, inquit, Byzantij ad me uenĩt, posteaquam cœlum attingo lancea. Eam uocem insolentissimam in castigauit Pasiades Byzãtius, qui tum fortè aderat, ut diceret, Abeamus, ne lanceæ mucro cœlum pertundat.

Corinthiari. LXVIII

Κορινθιάζειν. Veteres uulgato ioco dicebant eos, qui scortationibus ac lustris indulgerent, qui'ue lenocinium exercerit: qui quæstus hodie nusquam uberior quàm apud Venetos. sumptum est à meretricibus Corinthiensibus, de quibus suo loco dictum est. Tantus enim illic honos habebatur meretricibus, ut quemadmodum ex autoribus docet Athenæus, illic in templo Veneris prostarent, atq; in solemnibus precibus illud addi soleat, ut dij augerent meretricum numerũ. Quin & illud refert, meretrices facto sacro Veneri, ciuitatem extremo periculo laborantem seruasse placata Venere. Prouerbij meminit huius Stephanus De urbibus, Aristophanis allegans Cocalum.

Si tanti uitrum, quanti margaritum? LXIX

Diuus Hieronymus in epistola quadam ad Demetriadem uirginem: Solent miseri parentes & non plenæ fidei Christiani, deformes, & aliquo membro debiles filias, quia dignos generos non inueniunt, uirginitati tradere: si tanti, ut dicitur, uitrum, quanti margaritum? Vtitur eodem compluscultis alibi locis, usurpatur & à Tertulliano in libello ad martyres. Hoc dicto summa rerum inæqualitas significabatur. Inter gemmas prima laus olim fuit unionibus, uitrum uilissimum: & tamen gemmas nonnihil imitatur. Si tanto studio curas, ut uiuat corpus, quàm est danda opera quo uiuat animus? Si nihil non facis quo placeas homini principi, quanto magis enitendum, ut placeas principi deo? Si tantis sudoribus parantur opes perituræ, uel usu, uel furto, cur non magis incũbimus, ut cœlestes opes accumulemus? In his & huiusmodi locus erit prouerbio.

Hæret in uado. LXX

Diuus Ambrosius in commentarijs quos ædidit in Euangelium Lucæ, non inelegans usurpauit adagium, significans Christi genealogiam, quæ diuersè feratur ab euangelistis, explicari non posse. In abruptum, inquit, disputationis uenimus: hæremus in uado. Metaphora nimirum à nauigio ducta, quòd uado illisum frustra circũagitur: neq; cursum instĩtutum tenere potest, id quod euenit his qui incidunt in syrtes, aut in salebras. Ad hunc etiam modum effert prouerbiũ M. Tullius lib. De finibus bonorũ 5. Venit ad extremum, hæret in salebra. Rursum aliàs eodem in opere: Hic si definire, si diuidere potuisset: si loquendi uim, si deniq; cõsuetudinem teneret, nunquam in tantas salebras incidisset. Sunt autẽ salebræ fluminum aut uiarum obstacula, à saltu dictæ. Non dissimili figura dixit idem Cicero, Aqua hæret. Sic enim scribit Q. fratri: Hic aqua mihi hæret, significans nihil esse profectum in causa. Suspicor aut solitum de causa prorogata. Etenim ut non infunditur aqua nisi dicturo, nec fas est loqui post extillatas clepsydras, ita cum seruatur quod reliquũ est aquæ, interrumpitur dicentis oratio. Plautus in Pseudolo, Perij, nunc homo in medio luto est, nomen nescit, hæret hæc res.

In culmo arare. LXXI

Ἐπὶ καλάμου ἀροῦν. i. In stipula arare dicĩtur, qui labore nunquam intermisso uim mentis exhauriũt: aut qui nunquã desinũt ab amicis petere quod dent. Sumpta metaphora à nimiũ auidis agricolis, qui fegetem non patiuntur unquam interquiescere: sed assiduæ cultura succum omnem soli exhauriũt, statim à messe nouã ingerẽtes sementẽ. Suidas citat ex Lysia.

Taciturnior Pythagoreis. LXXI

Σιωπηλότερος τῶν Πυθαγόρου τελεσθέντων. id est, Taciturnior ero quàm hi qui Pythagoræ sunt initiati. De uehementer taciturnis usurpari solet. Sumptum à Pythagoræ schola, in qua quinquenne silentium indicebatur auditoribus, quàm ἐχεμυθίαν uocant à cohibendo sermone. Suidas prouerbij titulo refert & Zenodotus in Collectaneis.

Attagenæ nouiluniũm. LXXIII

Ἀττάγεω νουμηνία. i. Attagenæ nouiluniũ. Refertur à Suida: nec explicatur, nisi quòd è diuersis locis haud difficile coniectura colligi potest dictum fuisse in turbam abiectorũ & seruilium hominum. Siquidẽ Attagen auis est palustris, uersicoloribus plumarum maculis distincta, unde seruum hominem

ſtigmaticum, & cui tergũ ob plagarum ubices, uarijs puncti esset picturatum, Atagenam uocabant. Porrò ad nouã lunam, sic enim Græci uocant initium mensis, cum Calendas non habeant, & ſerui diſtringebantur apud Athenienſes, & militum delectus agebatur.

Ingens interuallum. LXXIIII

M. Tullius in Epiſtolarum ad Atticum lib. 6. ſenarios hos ceu prouerbiales uſurpat.

Πολλὰ δ' ὑ μεταιχμίῳ.
Νότ& κυλίνδει κῦμα τ' ἀγρίης ἅλός. id eſt,
Multas at undas uoluit in medio Notus
Vaſti maris. Significãs illud procul abeſſe. Licet huc quoque torquere, ut ſignifices rẽ adhuc procul abeſſe à periculo.

Viuus, uidensq; LXXV

Quod in Eunucho dixit Terentius: Viuus, uidensq; pereo, id M. Tullius indicat prouerbiali figura dictum eſſe. Sic enim ſcribit in Oratione pro P. Sextio: Ille Cyprius miſer qui ſemper ſocius, ſemper amicus fuit, de quo nulla unquam ſuſpicio durior ad ſenatum, aut imperatores noſtros allata eſt, uiuus, ut aiunt, & uidens in ſuo uictu ſuo ac ueſtitu publicatus. Vſurpat aliquot locis & Diuus Hieronymus. Quin & illud quoq; cum uictu ſuo ac ueſtitu prouerbium ſapit.

Præſtat habere acerbos. LXXVI

M. Tullius in dialogo De amicitia. Scitũ eſt enim illud prouerbium Catonis: Multo melius de quibuſdam acerbos inimicos mereri, quàm eos amicos qui dulces uideantur. Equidem ut præclaram eſſe ſententiam fateor, ita prouerbium eſſe negauerim. Primum quòd nullam omnino prouerbij ſpeciem præ ſe ferat: deinde quòd prouerbia uulgi ſunt, nõ huius aut illius. Vnde legendum arbitror: Scitum eſt enim illud Catonis, aut illud uerbum Catonis, tamen adſcribendum putauimus, ne quis indiligentia prætermiſſum exiſtimaret.

Columnas rumpere. LXXVII

Aelianus prodidit in Samo quondam fuiſſe animalia uaſta magnitudine, Neades uocantur, quorum uoce terra rumperetur. Vnde prouerbium natum in clamoſos & improbe loquaces, ut poſtes & columnas dicantur rumpere, Vſus eſt eo Vergilius in Philiſtum rabulam, & obtrectatorem. Item Iuuenalis:

Frontonis platani conuulſáq; marmora clamant.

Leporis uita. LXXVIII

Λαγὼς βίος ζῇ. i. Leporis uitam uiuere dicuntur, qui ſemper anxij trepidáq; uiuunt. Quòd id animal omnium prædæ expoſitum, ne ſomnum quidem capit, niſi oculis apertis. Demoſthenes in Aeſchinem: Λάγω βίον ἔξεις δειλὸν καὶ ἄθλιον καὶ ἀεὶ μετὰ φόβου προσδοκῶν. i. Leporis uitam uiuebas, timens ac tremens, ac ſemper expectans ut aſpulares. Vſus eſt & Plutarchus in libello πρὶ φιλοπλουτίας, quẽ pridẽ Latinum reddidimus, Λαγωῶν δειλότερος ſcripſit Athanaſius in apologia prima: & apud Strabonem, Phrygijs leporibus timidior, de quo dictum eſt aliàs per occaſionem.

Victi non audent hiſcere. LXXIX

Νικώμενοι σιωπῶσι τῇ ἀγωγείᾳ δεδεμένοι. i. Qui uincũtur ſilentio uincti ſunt. Plutarchus in libello cui titulus: Quo pacto quis utilitatẽ capere poſſit ex inimicis, citat ex Pindaro. Conuenit cum illo quod alibi retulimus: Quid niſi dolor utilis? Eſt autẽ uerbũ perquam elegans ἀγωγεία, ubi quis non audet hiſcere, à uerbo χάσκειν. de quo non ſemel dictum eſt.

Therſitæ facies. LXXX

Θερσιτεον βλέμμα. id eſt, Therſitica facies. De prodigioſè deformi dici ſolitum, quòd Homerus ſcripſerit hunc omnium qui ad Troiam uenijſſent, fœdiſſimum fuiſſe. Ac totum hominem à capite, quod aiunt, uſq; ad pedes ita graphice depingit, & corporis uitia & animi morbos, ut dicas peſſimum ingenium in domicilio ſe digno habitaſſe. Locum apud Homerum eſt Iliad. lib. 2. notior quàm ut hic referat adducere. Venuſtius erit ſi ad animum transferatur: ueluti ſi de formoſo, ſed moribus improbo dicas. Si corpus aſpicias, Nireus eſt: ſi animum, pluſquam θερσιτεον, βλέμμα reperies. Adagij mentionem fecit Suidas.

Picifer. LXXXI

Κιτταφόρος & Κιττοφόρος. i. Picifer, Vulgare conuitium uidetur in hominem infimum & deſpicatiſſimæ ſortis. Siquidem Demoſthenes in oratione pro Cteſiphonte, dicit Aeſchinem hoc nomine ab anicidis compellatum, quemadmodum & λιτροφόρον, quòd picas & uannos capite baiularet. Nam his in myſterijs Bacchanalibus utebantur, quòd ea auis ſacra ſit Baccho, & uannus in omnibus myſterijs adhibebatur. Vnde Maro,

Et myſtica uanno lacchi,

In numerato. LXXXII

In numerato habere, ſi ad animi rem transferatur, prouerbij rationem habuerit, uelut Octauius Auguſtus, ut refert Seneca, pronuntiauit de Vinitio oratore, quòd ingenium in numerato haberet, propterea quòd in cauſis agendis ingenio eſſet præſentiſſimo, & quicquid alijs præſtaret diutina cogitatio, id illi prima ſtatim animi intentio daret. Sumptum eſt ab his qui res ſuas ad certiſſimum calculum redegerunt, hoc eſt, ad pecuniam numeratam. Quintilianus in 6. De actore, inquit, facilè dicente ex tempore dictum eſt olim, ingenium eum in numerato habere. Vide prouerbium, Numero dixiſti.

Quantum habet. LXXXIII

Quantum habet quiſq;, tanti fit. Quod ſcripſit Horatius in Satyra prima,

Nil ſatis, inquit, quia tanti quantum habeas, ſis.

Item Iuuenalis Satyra 3.

Quantum quiſq; ſua nummorum ſeruat in arca,
Tantum habet & fidei.

Non recenſuiſſem inter prouerbia, ne quis clamitaret me ſententias collegiſſe, non adagia, niſi D. Auguſtinus in lib. De diſciplina Chriſtiana nominatim prouerbij titulo citaſſet. Vnde & illud prouerbium inquit, Quantum habebis, tantus eris. Quanquam & Horatius ſatis indicat uulgò iactatam ſententiam eo quod præceſſit:

At bona pars hominum decepta cupidine falſo.

Vſurpat & Apuleius in Apologia, Tanti uenera eſtis, quantum habetis. Videtur ex Euripide uenisſe in uulgi ſermonẽ. Cuius & hunc uerſum inter cæteros refert Seneca.

Vbiq; tanti quiſq;, quantum habuit, fuit.

Imis ceris eradere. LXXXIIII

Imis ceris eradere, pro eo quod eſt, delere penitus, ſic ut nullii omnino memoriæ priſtinæ ueſtigium extet. Sumptum ab his qui in ceratis ſcriptitant tabulis, his mos eſt ita nonnunquam uerſum ſtilum per ſummũ æquor ceræ ducere, ut quamlibet cunq; tamen prioris ſcripturæ remaneant ueſtigia. Aliquoties ſtilus ditius delent. D. Hieronymus ad Chryſogonũ, In noſtræ res neceſſitudinis penitus oblitus, ut illam epiſtolam quam in corde Chriſtianorum ſcripſum Apoſtolus refert, nõ parua litura, ſed imis, ut aiunt, ceris eraſeris. Conueniet in profundam obliuionem uel amicorum, uel priſtinæ fortunæ, uel ſi quid eſt ſimile.

Macilenta manu pinguem pedem. LXXXV

Heſiodus in opere quod inſcripſit, Opera & dies, uelut ænigmate quodam explicuit paupertatem.

Λεπτῇ δὲ χαλῶ πίδα χοιρὸς πίεζοις. id eſt,
Gracili autem manu pinguem pedem premas.

Manus enim gracileſcunt fame, pedes intumeſcunt frigore. Carmen ſic habet,

Μήτε χαλῇ χειρῶν & ἀμαχανίη κάλαμόν δε
Ξυῶ τανύη, λεπτῇ δὲ χαλῶ πίδα χοιρὸς πίξοις. Id eſt,

Ne

Ne te deprehendant inopem mala tempora brumæ,
Atq; pedem premere incipiat manus arida pinguem.
Venustius erit, si longius transferatur ad uiaticum parandũ senectuti, aut simulia.

Non semper erit æstas. LXXXVI

Ad eundem fermè sensum pertinet & illud ex eodem libro,

Οὐκ ἀεὶ θέρος ἔσται, ποιεῖσθε καλιάς. id est,
Aestas non semper fuerit, componite nidos.

Non semper uirebit ætas, para, quò se recipiat senectus, Aut, non semper erit prospera fortuna, munias animum philosophiæ decretis, quo fortunam aduersam posit contemnere. Admonet & Cato agricolas, cogitẽt quàm longa sit hyems. Notus est apologus de formicis exprobrãtibus cicadæ, quòd totum æstatem nihil aliud quàm cecinisset otiosa, eoq; mendicaret in hyeme, hoc dictum oportuit adolescentum pileis inscribi. Neq; enim tantum admonet parandam esse rem in senectam, uerumetiam eruditionem, uirtutem, honestam famã, quæ præsidia sunt optima senectutis.

Cum exoſsis suũ rodit pedem. LXXXVII

Consimili figura significauit egestatem in eodem genere,

Ὅτ' ἀνὴρ ὀστέα πόδια τρώγει. id est,
Quando pedes edit ipse suos is qui caret osse.

Exossem uocat Polypum, quòd ossibus careat. Is creditus est nonnullis sua brachia rodere, cum deest cibus. Est enim edacissimus, quanquam Plinius existimat id illi accidere à conchis, uerum præcisa renasci credit, quemadmodum caudas lacertis. Alcæus apud Athenæum libro septimo,

Ἐσθίω ἐμαυτὸν ὡς πολύπους. id est,
Comedo meipsum more polypi. Vnde & αὐτοφάγον dictus. Verum hanc opinionem & Athenæus reiicit.

Centum plaustri trabes. LXXXVIII

Tam simile est prouerbio, quàm est ouum ouo, quod scripsit Hesiodus in eodem opere, cui titulus, Ἔργα καὶ ἡμέραι.

Ἑκατὸν δέ τε δοῦρα ἁμάξης. id est,
Centum autem ligna plaustrum compingitur unum.

Eo tempestiuiter utemur, quum significabimus id quod à nobis petitur, magno constare. Facile enim alienis utimur, non expendentes quanti constiterint ei qui præbet. Carmen Hesiodi sic habet,

Ἐπίδουπον γὰρ ἔπειτα βόες λύουσι καὶ ἄμαξαν,
Ἐπίδουπον δ' ἀπολώιδεν, πάρα δ' ἔργα βίηφι.
Φησὶ δ' ἄνὴρ φρονέων ἀφνειὸς πίσεσσιν ἁμάξαν.
Νήπιε, δόλεσσιν δ' οὐδὲ ἑκατὸν δέ τε δοῦρα ἁμάξης.

Nam dictu est procliue, dato plaustro, bouesq;
At procliue negare, sed en tauris labor instat,
Cogitat ast animo diues compingere plaustrum
Stultus, & haud nouit, centum id compactile lignis.

Itaq; quoties ad id quod molitur aliquis, pluribus adminiculis opus est, uelut ad gerendum magistratum, ad scribendum librum, ad manus concionandi, ad instituẽdam familiam, ad longinquam peregrinationem, non inepte usurpabimus Hesiodi uerbum ἑκατὸν δέ τε δοῦρ' ἁμάξης.

Aranеas eſicere. LXXXIX

Habet illud quoq; prouerbij speciem, quod est apud eundem in eodem opere,

Ἐλλὰ ἀγυιὰς ἐκάσσας ἀράχνια. id est,
Vesis eiciat, quas nectit aranea telas.

Sic enim significant inanitatem & inopiam etiam bodie. Ad eundem modum Catullus,

—Nam tui Catulli
Plenus sacculus est aranearum.

Quo dicto nunc nihil est uulgò uulgatius. Lucianus in Pseudologista, ἀράχνης καὶ ἀραχνίων μέζω. id est, Carie & aranеis differtã.

Muris circuncurrentibus. XC

Τοῦτο χαρ τοῖχος ἐστίν. id est, Parietibus circuncurrentibus. Plutarchus in Symposiacis decade 7. problemate 5. indicat muliebre fuisse prouerbium, quo secretum significabant, muris uidelicet testes & arbitros arcentibus. At bonorum uirorum huiusmodi uoluptates etiã ac lusus ait oportere esse, ut nihil egeant uallo parietum. Licebit uti, cum significabimus, aliquid ali monstri, & ob id captari secretum.

Κόραβδλος. XCI

In eodem opere, problemate 2. docet homines præfractos, & asperis moribus, & intractabiles κόραξβόλους uocari solitos, quam uocem haud satis commode uerteris Latinè. Sumptam autem metaphorã ab agricolis, apud quos semina quæ prius quàm in terram decidant, incidant in cornu boum, κόραξβόλα dicantur, παρὰ τὸ ὶς κέρατα βάλλεσθ. Hæc aiunt prouenire cæteris multo duriora, unde & ἀτράμυρα uocantur. Qui scripsit Etymologicon indicat hanc uocẽ semel duntaxat usurpatam à Platone, sumptamq; à leguminibus, quæ nec igni, nec aqua mollescant: cuiusmodi quædã uidemus admixta leguminibus minuta nigraq;. Locus est apud Plat. lib. De legibus 9. Quo quidem loco uidetur interpres ignorasse quæ sint κόραξβόλα. Vertit enim legumina fulminis tactu prædura, quasi dictũ esset κόραυοβόλα. Porrò cur id accidat, ut semina quæ in cornua boum impegerint, aut non proueniant, aut proueniant sicciora durioraq;, Plutarchus hanc adfert causam: quòd ea quæ à manu calida statim excepta terra foueantur, magis adiuuantur calore, qui seminibus est amicus. At quæ in cornua incidant, proiecta magis uidentur quàm seminata, & mora frigus colligunt. Theophrastus dubitat num friuolum sit quod de Cerosbolis iactant agricolæ.

Respublica utrum docet. XCII

Πόλις ἄνδρα διδάσκει. id est, Respublica utrum docet. Significat uirum ad rem gerendam idoneum esse posse, nisi qui sit usu exercitatus. Plutarchus citat ex Simonide, tametsi hemistichium carminis heroici. Quantumlibet diu uersatus in agro, non fies idoneus administrandæ reipublicæ, nisi uixeris in foro, in curia, in frequenti populo. Allusit huc Socrates Platonicus, qutum inuitatus ad loca amœna in agris, respondit se cupidum esse dicendi, arbores autem nihil docere.

Faber cum sis. XCIII

Plutarchus in præceptis ciuilibus, senarium hunc haud dubie prouerbialem, ex Euripide citat.

Τέκτων γὰρ ὢν, ἂν ἐπαρτὸν ξυλουργικά. id est,
Cum sis faber, opera haud facis fabrilia.

Congruet in eum qui tentat ad quæ non est idoneus, uel ob imperitiam, uel ob naturam alienam, ueluti si quis infans & ad persuadendum ineptus, suscipiat legationem, aut indiligens dispenset rem domesticam: aut senex, siue inualidus militiam capessat, si uenetur sacerdos, rhetoricetur Scotista. Iamdudum & illud Horatianum cessit in prouerbium, quod hinc imitatum uidetur, Tractant fabrilia fabri.

Aquam igni miscere. XCIIII

Inter prouerbia quibus ἀλυσιτέλειαν significamus, referendum & illud, τῷ ὕδατι πυρίαν. id est, Ignem aquæ miscere. Plutarchus in libello cui titulum fecit, περὶ τοῦ τὰ ψύχη λυπεῖν, adducit huius prouerbij testimonium, studens probare aquæ proprium esse frigiditatem, potius quàm æris. Pugnat autẽ utraq; qualitate ignis cum aqua: quippe calidus & siccus cũ humida & frigida. Narrat eodem in loco morẽ fuisse apud Persas, ut supplex in fluuium descenderet, ignem gestans ni nitens ni cõsequeretur quæ petebat, se ignem mussurum in aquam. Atq; ad eum modũ impetrabat quidẽ quærogabat, sed mulctabatur, quòd minatus esset se facturũ, id quod esset contra rerum naturam. Nam aqua hostis est ignis, eũq; semper extinguit. Id supplicandi genus apud barbaros maximẽ habebatur, & in quo non esset fas recusare quod petebatur.

M. Tullius Philippica 13. Prius unda cum flamma redibit in gratiam. Rursus prius undam flammæ, ut ait poëta nescio quis, prius denique omnia quàm aut cum Antonijs Respub. aut Antonij cum repub. redeant in gratiam.

Velut è specula. XCV

Ὡς ἀπὸ σκοπιᾶς. id est, Velut è specula. Similitudo prouerbialis, cum quis rem uelut oculis subiectam, totam undiq; contemplatur. Siquidem ex alto cõmodissimè spectantur omnia, propterea quòd nihil obstet, quod impediat prospectum. Vtitur Plutarchus in libello, cui titulus, De Romanorũ fortuna.

Velut in cratere. XCVI

Ὡς ἐν κρατῆρι φιλοσοφίᾳ. i. Velut in cratere philotesio. Prouerbialis & hæc collatio, qua significabimus res antea turbulentas componi fœderiq;, & prius interse inimicos in gratiam redigi. Dicitur autem crater philotesius, quem in conuiuijs porrigunt alijs alij, ceu amicitiæ symbolum ac pignus. Velut qui filiam alicui desponderet futuro genero præ libans, φιλοτήσιον κρατῆρα porrigebat. Scythæ quoq; amicitias, quarum sunt pertinacissimi, cratere conciliabant, ut testatur in Toxaride Lucianus. Quin & Christus ipse nostræ religionis princeps, arcanam illam cum suis amicitiam poculo consecrauit.

Sero uenisti. XCVII

Ὀψὲ ἦλθες. id est, Sero uenisti. Competit in eos, qui post tẽpus rem aliquam aggrediuntur, ueluti, si iã ætatis uitio frigidus, uxorem paret ducere, aut grandior literas addiscere. Natũ ex oraculo, quod Pythia uates edidit cuidam cõsulenti, num deberet ad rempublicam tractandã accedere, ὀψὲ μὲ ἦλθες ἐξ οὗ χὴ νῦν ἀπωτάτω λίθῳ Θ', νῦν πας' ὥραν ἕρπε πυγὶν πόστας θίρας. id est, Sero uenisti, me de principatu & reipublicæ administratione consulens, & alieno tempore mulitiæ pulsus ianuam. Meminit Plutarchus in commentario, cui titulus, ἀ πολυβυτέρῳ πολιτευτέον.

Prius antidotum quàm uenenum. XCVIII

Diuus Hieronymus aduersus Rufinum respondens, Quomodo eorum præfationes librorũ, quos nescias, accuses, quæ quodam uaticinio futuræ calumniæ respondẽrũt implentes prouerbium, prius antidotum quàm uenenum, subaudi adhibes. Conueniet uti, quoties aliquis se purgat antequã accusetur. Antidotus enim aduersus uenena datur. Hanc nemo sumit, nisi gustato uenено. Quanquam sunt qui se præmuniant antidotis, ne noceat si fors contingat sumere toxicum. Quemadmodum sciisse legimus Mithridatem.

Statua taciturnior. XCIX

His etiam temporibus in prouerbio est, Statua taciturnior. In hominem uehementer insantem, ac tacitum. Vsus est hac hyperbole Horatius in epistola ad Iulium Florum.

_Statua taciturnius exit,
Plerunq;, & risu populum quatit.

Idem Iuuenalis diuitem quempiam, sed infantem & indoctum, Mercurij statuæ similem facit,

_Truncoq; simillimus Hermæ.

Consimili forma diuus Chrysostomus libro περὶ ἀκαταστασίας 6. De turbo & stupido, τοῦτο δὲ τὸ ἀμυδρὸν & λιθίνων ἀλέγειν Αἰσωπικὸν ἐστί. Tum illud quod Græci dicere solemus, à saxeis nihil differet, quod & alibi retulimus: Xenophon in Symposio: ἀνδρῶν γὰρ μὲν ἄγριον φαίνεται ἀνόητος, ἀ τῶν λιθίνων. id est, illorum igitur nocere minus audax quàm saxearum statuarum. Statuæ frequenter habent speciem sapientum & eloquentiũ uirorũ, ipsæ tamen nihil loquuntur,

Hoc noueram prius quàm. C

Plutarchus in libello cui titulus, Philosophum maximè decere disputare cum principibus, irridens eos qui duplicem facerent philosophiæ rationem: alteram in affectibus sitam, quæ à Mercurio Hegemone, id est, ductore proficiscereturr: alteram in efferendo positam, quam Diactorius Mercurius, id est, nuntius largiretur: ἑωλόν ἔστιν, inquit καὶ ὑποπίπτον τῷ τοῦτό μοι δοκεῖν πρὸς ἡδονὴν γεγονέναι. id est, Friuolum, & obsoletum est, coniungatur q; cum illo, Hoc nouerã antequam Theognis natus est. Vsurpat idem in eandem sententiam, in libello cui titulus, πρὸς τὸ μὴ χρεὼν ἐκμανθάνειν τὰ τυχόντα, citans è comico quopiam. A. Gel. lib. 1. Noctium Attic. cap. 3. citat ex Lucilio. Contra patriam, inquit Cicero, arma pro amico sumenda non sunt. Hoc profecto nemo ignorauit, & prius quàm Theognis, ut Lucilius ait, nasceretur. Non est dubitandũ, quin hic senarius sit prouerbialis, quo rem frigidam & ineptam significabant. Apparet sumptum à Thcognide tragœdiarum scriptore, quem frigidissimũ fuisse testatur Suidas, & ni fallor memoria, Plato. Nã fuit huius nominis alter quoq;, cuius extant sententiæ.

CHILIADIS QVARTAE CENTVRIA IIII.

Phocensium desperatio. I

Φωκέων ἀπόνοια, siue φωκικὴ ἀπόνοια. id est, Phocensium, siue Phocica desperatio, de stultis & insanis consilijs dici solitum admonet Stephanus. Verum ex Plutarcho Cheronensi comijcere licet dici solitum, ubi desperatis rebus ad extrema cõsilia uenirẽtur. Natum est autem ex euentu huiusmodi. Atrox odium & irreconciliabilis simultas, atq; ut Plutarchi dicam uerbis, ἄσπονδος & πόλεμος erat inter Thessalos & Phocenses: quòd hi primores illorũ in suis urbibus, ad unum omnes eodem die trucidassent, illi uicissim illorum obsides ducentos quinquaginta in cruem sustulissent. Deinde Thessali contractis omnibus copijs, per Locrenses irruperunt, edicto promulgato, ne cuiquam prouectioris ætatis parceretur: pueri cum mulieribus in seruitutem abducerentur. Daiphantus itaq; qui fuit unus è tribus, quibus Phocensium res erat commissa, suasit uti uiri quidem Thessalis obuiam irent, cum illis confligturi, cæterum mulieres unà cum liberis, ex uniuersa Phocide congregatas, in uno quopiam loco seponerent, congesta ingenti lignorum materia: & adhibitis custodibus mandarent, ut simulac intellexissent, sese uictos in prælio, continuo pueros & uxores, iniecto igni exurerent. Id reliquis comprobantibus, exurgens quidam negauit æquum fieri, ni consilium hoc, uxorum quoq; suffragijs comprobatum fuisset. Quod si nõ placeret, non esse cogendas. Itaq; mulieres, ubi rem cognouissent, ipsæ inter se habito consilio, Daiphantũ collaudarũt, qui rectissimè cõsuluisset Phocensiũ rebus. Eadẽ autem uideri & uxoribus & liberis eorum. His ita peractis, congressi cum Thessalis Phocenses, superiores exiterunt. Ac decretum quidem illud Græci Phocensium desperationem appellarunt, quod etiam si feliciter cessisset tamen temerarium parumq; cordatum uideretur. Huiusmodi fermè Plutarchus. Similia ferè narrat Pausanias in Phocicis, meminit & prouerbij, quod ait ex hoc euentu dici solitum, ἐπὶ πάντων βουλευμάτων ἀναλγήτων, hoc est de omnibus cõsilijs quæ carent dolore. Meminit & Stephanus indicans dici solitum περὶ τῶν τὰ ἀναλγῆ βουλευομένων.

Suspensa manu. II

Plin. in Epist. lib. 6. Suspensa manu, dixit pro eo quod est leuiter parciusq; accurate. Tu uerò inquit, nõ debes suspensa manu cõmendare mihi, quos tucdos putas. Fit enim uerustius, si à corpore ad animũ trasferas. Quint. declama. 12. in eundẽ sensum usurpat, leui manu, tanquam prouerbium. Cicero leui bra-

chio

chio, de quo dictum est aliás. Itidem dicemus suspenso pede, pro sensim ac tacite. Ammianus lib. 24. Sese{q;} suspensis passibus iniecerunt in scaphas.

Extremum occupet scabies. III

Olim pueri cursu certantes, clamare solebant: Occupet extremum scabies, adhortantes hac uoce singulos ad cursum, ac male precantes ei qui fuerit omnium postremus. Id deductum est in adagium quo utebantur, qui significarent sese quocunq; modo uelle uincere, neq; commissuros ut inter postremos sint. Ita qui per fas nefasq; ue rem augent, ne non sint inter optimates, quo malis artibus emerguntad magistratus, qui rationibus quibuslibet ampla uenantur sacerdotia, possunt aliò uocanti respondere: Extremum occupet scabies. Quanquam nihil uetat, quo minus in bonam partem detorqueamus, ut si qui summis utribus adnititur, ne ab equalibus, eruditione, aut rectè factis, aut officijs ab amico superetur, dicat, Occupet extremum scabies. Hoc igitur prouerbium pueris acceptum ferimus, quemadmodum & illud τὸν χύτραν ἔλαε. Et euangelicum hoc Matth. 11. Cecinimus uobis, & non saltastis. Vsus est Horatius in Arte poëtica:

Occupet extremum scabies, mihi turpe relinqui est.

Originem Acron indicat.

Ἡμιδρόποις. IIII

Vulgari ioco fures dicti uidentur ἡμιδρόποις, quòd interdiu dormiant, noctu uigileni. Sic enim Hesiodus in Operibus ac diebus,

Μήποτε σ' ἡμιδρόποις ἐπὶ χρήμασιν ἀνὴρ ἀπὸ χαίτης ἴλασσῃ. id est,

Ne solitus dormire die tua tollere possit.

Apte torquebitur in tollionem & furacē. Est & piscis eiusdem nominis, ut indicat Suidas, Phoca opinor.

In omnia potentes. V

In eos qui plurimum possunt uel nocere, uel prodesse, quadrabit illud Hesiodi:

Ἐν τοῖς γὰρ τέλος ἐσθλὸν ὁμῶς ἀγαθῷ τε κακῷ τε. i.

Est enim in his pariter sita summa boni{q;} mali{q;}.

Quod quidem à poëta de dijs dictum, accommodare licebit, uel in hominem cuius summa sit auctoritas, uel in rem quæ plurimum habeat momenti. Veluti in principem, aut uehementer gratiosum, siue in pecuniam per locum, uel in litem ac uirtutes ferio.

Ne uim naui facultates. VI

Quin illud etiam ad prouerbiorum classem, si longius deflectatur, referendum uidetur, quod est in eodem opere.

Μὴ δ' ὠκὺν ναυσὶν ἄπασαν βίον πολῆσι πίδῃσι. id est,

Ne bona tu pandis ratibus semel omnia mandes.

Ne quid aggrediaris in quo sint uniuersa periclitanda, Non omnis statim alea iacienda est. Periculosa est nautica negotiatio. Naufragium enim tollit omnia. Tutius est cum terra commercium. Alibi retulimus dictum Laconis, qui negabat sibi placere diuitias quæ penderent à iunibus.

Vrit absq; torre. VII

Versum hunc ceu prouerbialem subinde Plutarchus usurpat,

Ἕλκει ἄτερ δαλοῖο, καὶ ἀμφὶ γήραϊ δῶκεν. id est,

Exurit sine torre, grauiq; dat illa senectæ.

Nempe uxor improba, quæ moribus suis senili utro præmaturum conciliat. Idem lepide transferetur ad auaritiam, ad ambitionem, ad inuidiam, amare obscœnum, similiaq; animi uitia, quibus pronoxij torquentur & contabescunt.

Adhuc cœlum solutur. VIII

Quoties significamus adhuc superesse spem, & nondum omne tempus quod melioris fortunæ solet occasionem adducere, ex uoto esse, conuenit illud Theocrit. ex Charit.

Οὔπω μάλιστα ἄγαν ὑπαὶ ἐρανὸν, ἀλλ' ἰσιαντὲς. id est,

Nondum desessum pronoluere desijt æther

Menses atq; annos.

Quod enim unus annus negat, alter ultro defert,

Multæ rotæ uoluentur. IX

Prouerbialiter extulit, & ad eandem pertinet sententiam, quod proxime consequitur,

Πολλοὶ κυνίσκοιμι ἔτι ζοχὸν ἅρμασ' ἵπποι. id est,

Permultis uoluetur adhuc rota mota caballis.

Id est, Multum adhuc temporis restat, multæq; rerum incident mutationes. Quod quidem adagium & hodie nostrati uulgò in ore est. Frigidius enim est quod quidam interpretantur de certaminibus Olympiacis, de quibus illic non agit poëta in carmine Bucolico.

Ne nomen quidem. X

Prouerbiali figura dictum est & illud in eadem Ecloga.

Βοῦς δ' ἔτι μηδ' ὄνομ' εἴη. id est,

Vlterius nec nomen erit belli atque tumultus. Itidem Paulus ad Ephesios: Fornicatio autem & omnis immunditia, aut auaritia, nec nominetur in nobis. Quid enim? Ita ne scelus est nominare auaritiam, aut libidinē? Non opinor, sed Apostolus ut grauiter uitia detestaretur, usus est hyperbole prouerbiali. Nā inter pios nominatur & Iudas & Pilatus.

Ceruus canes trahit. XI

Inter adagia quibus ἀδυνάτου, seu præposterum quippiam significamus, adnumerandum & illud quod est apud Theocritum in Thyrside,

Τὸν κυνὰς ὁ ἔλαφος ἕλκει. i. Canes ceruus trahit.

Præposterum enim est, ut ceruus uenetur canes. Carmen Theocritisic habet,

Δαφνὶς ἐπεὶ θνάσκε, τὸν κυνὰς ὁ ἔλαφος ἕλκει. i.

Postquam Daphnis obit, ceruus trahat ipse molossos.

Ad consimilem formam Vergilius in Pharmaceutria,

Nunc & oues ultro fugiat lupus.

Bubo canit luscinias. XII

Item illud quod proxime consequitur,

Καὶ ὄρνιθες σκῶπες ἀηδόσι γαρύσαντο. id est,

Bubo{q;} mōtanus philomenis occinat ipsis. Cum infans suadere conatur eloquenti, aut ineruditus docere doctissimū.

Ne uidet quidem oleum. XIII

Ecloga cui titulus νομεῖς, scatet prouerbialibus sententijs ac figuris, quarum de numero primum est illud,

Καὶ πόκα τὸν ἔλαιον ἴδον ὀφθαλμοῖσιν ὀπώπες; id est,

Et quando ille oculis, oleum conspexerat unquam?

Conueniet in eos qui sunt artis alicuius prorsus rudes & inperiti. Veluti si quis profiteatur rem medicā, qui nūquam didicerit quicquam illius artis, uerusle notabitur hoc uersu,

Καὶ πόκα τὸν ἔλαιον ἴδον ὀφθαλμοῖσιν ὀπώπες;

Vngebantur enim athletæ, quo membris euaderent duriores, unde per oleum significant certamen. Quanquam scholia declarant quosdam hoc ad arborem referre, quod in Olympiacis oleastro siue oleo coronari solebant.

Et me mater &c. XIIII

Item illud quod in eadem sequitur,

Κἠμὲ ἴδρατ' ἐμὲ μάτηρ πολυδεύκεος ἠμὲν ἀμείνω. id est,

Me quoq; Pollucem mea mater uincere dixit.

Cum quis anteponitur, aut æquatur ijs cum quibus nullo modo conferendus est. Matres enim amore cæcutiunt in filios, & formosissimos putant qui sunt deformes, fortissimos qui sunt ignauissimi. Porrò Pollux pugil optimus fuisse creditur. Teste Flacco,

Castor gaudet equis, e quo prognatus eodem Pugnis.

Suade lupis ut insaniant. XV

Rursum in eadem,

Πείσαι τοι μείλων γε τοὺς λύκους ἀντία λυαλεῖν. id est,

Hoc quoq; Milo lupis mox persuadeto rabire.

Vbi quis animum inducit ad rem stultissimam, quam non aggrederetur, nisi insanus. Nam lupi insaniunt uel sua sponte

uehuti si quis tyrannum instiget ad crudelitatem, cum plus satis sæuiat suopte ingenio. Rabies propria canum est, unde Scholiastes Theocriti putat hoc uelut absurdū proponi. Sed canes aliquando rabiunt, lupi nunquam non rabiunt.

Rore pascitur. XVI

In hominem prætenui corpore, quadrabit illud ex eodem Idyllio, quod dictum est in uitulam macram.

Μὴ ῥόωνας σίλφιον ἄκρον ὀρίνῃς; id est,
Rore ne uiuit more cicadæ?

Dores enim rorem appellant ῥῶνα, quòd ῥοώδ. id est, mane cadat. Porrò cicadas rore ali, testis est Plinius lib. 11. cap. 36. Ore carent, sed habent in pectore fistulosō quiddam aculeatum linguis simile. Eo rorem lambunt. Cum excitatæ subuolant, reddunt humorem, quòd solum argumentum est illas rore pasci. Neque enim ad excrementa corporis ullum foramen est. Vnde Maro,

Dumq; thymo pascentur apes, dum rore cicadæ.

Venustius erit si transferatur ad ingenium, siue stilum iciunum & aridum. Aut per ironiam, in hominem uehementer obeso corpore.

Tuam ipsius terram calca. XVII

Cum iubebimus cuipiā ut suo loco se contineat, neq; se recipiat in nostra, quadrabit illud ex eiusdem Hodœporis,

Τὰν σαυτᾶ πατίων ἔχε κῶρας. id est,
Quin propriam calcans terram, quiescita teneto.

Conueniet ubi parum fidemus alicui, nec uolemus in domesticam recipere consuetudinem.

Nihil simile. XVIII

Ad iniquam comparationē significādam uelebit illud ex eodē,

Ἀλλ' ὁ συμβλητὸς τῷ νυνόβαι@ ὁ δ' ἀνεμώνη
Πρὸς ῥόδα. id est,
Imò res est fistula cynosbaton aut Anemonam
Composuisse rosis.

Cynosbatos Græcis sonat canis rubum, est fruticis genus, sed rosam producit contemptam, minimeq; grati odoris. Anemonam Dioscorides papaueris speciem facere uidetur.

Ne fascines. XIX

Ἵνα μὴ βασκανθῶ με. id est, Ne me fascines. Dicit solitum ubi quis rem suauem nactus, præsentibus impartit aliquid, ne solus fruens alios contristet. Indicat hoc Aristoteles sectionis nigesimæ problemate 24. Vbi de mensa communi aliquis sibi priuatim sumeret aliquid, intuenti communicans dicebat, ne me fascines, itaque sumpturi cibum prius edebant rutam, ceu remedium aduersus fascinum. Tum enim metuebant noxam fascini, quoties uel auidius uescerentur, uel alicuius incommodi suspicione tenerentur, aut cibum haberent suspectum quem capiebant. ita fiebat, ut semper cum perturbatione uel biberent uel ederent, statū simul hausto: qui si expellitur simul exit cibus, si retinetur, mouet tormina. Itaque ruta prius comesa, & stomachum & reliquum corpus calfacit, ut spiritus ille inclusus discuti atq; abigi possit. Vnde & illud proverbiale quiddam habet, ruta opus est, ubi significabimus periculum cuiuspiam incommodi, quemadmodum de baccare & apio diximus alias.

Non omnis fert omnia tellus. XX

Vt Vergilianum illud, Non omnis fert omnia tellus, proverbium erit, si traducatur ad diuersas ingenij dotes, aut non quiduis à quouis esse petendum: ita proverbij rationem habebit illud Theocriteum, ex Cyclope,

Ἀλλὰ τὰ μὲν θέρε@ τὰ χειμέριος ἐνιαυτός. id est,
Illa quidem producit hyems, illa educat æstas.

Cùm significabimus aliud agendum inuenti, aliud fenti, aliis atq; aliis temporibus diuersis moribus utendum. Quid autem quæq; ferat tellus eleganter describit Vergil. in Georgicis, & Hermippus apud Athenæum libro primo.

Dum uirent genua. XXI

Nec illud caret prouerbij specie, quòd est apud eundem in Thyonicho,

Ποιεῖν τι δεῖ οἷς γόνυ χλωρόν. id est,
Quando uirent genua, tum aliquid faciamus oportet.

Studendum bonis literis, dum adhuc uiget ingenium. Ducenda est uxor, sed iuueni.

Consimilem ad modum Horatius,

Dumq; uirent genua,
Et decet, obducta soluatur fronte senectus.

Quanquam hæc ipsa figura, genu uiret, prouerbialis est, quoties iuuentutem significamus.

Neq; pessimus, neq; primus. XXII

Mediocritatem hoc pacto significare licebit,

Οὔτε κάκιστ@ οὔτε πρῶτ@. id est,
Neq; pessimus, at nec Primus.

Lepidius fiet, si ad ingenij laudem transferatur. Nam apud Theocritum in Thyonicho de milite dictum est: qui seipsum modeste iactat.

Scit quomodo Iupiter duxerit Iunonem. XXIII

In curiosos, & quid quisq; domi faciat peruestigantes, conuenient illud ex Syracusanis,

Πάντα γυναικὸς ἴσασι καὶ ὡς ζεὺς ἠγάγετ' ἥρᾱν. id est,
Nouit fœmineum genus omnia, nouit & illud
Iunonem quo pacto duxit Iuppiter olim.

Scholiastes Theocriti putat significari furtiuas Iouis & Iunonis nuptias, quales describit Homerus.

Εἰς εὐνὴν φοιτῶσ' ἑρικύδεος ἐλαθέσθην τοκῆας. id est,
Coniugij subiere thorum clam utroq; parente.

Adiungit fabulam, quam retulerit Aristoteles nescio quis in lib. quem scripsit De tēplo Hermiones. Iupiter insidians sororis pudicitiæ, quum forte uidisset illam semotā ab reliquis dijs: nam ne dijs quidē uirginibus tutum est cōbabulare solas: seipsum uertit in cuculum, consediq; in monte, qui prius dictus erat Thronax, nunc Coccyx dicitur. Eo uero die Iuppiter excitauit ingentem tempestatem. Iuno itaq; sola peruenit in montē, consediq; eo loci, ubi nunc est Iunonis Teliæ, hoc est, perfectæ templum. Cuculus autem ob tēpestatem horridus ac tremēs deuolauit, consediq; in Iunonis genibus. Eum Iuno miserta texit ueste sua. Hic rex deorū repente è cuculo factus Iupiter, Iunonē complexus est. Quumq; illa metu matris recusaret coitum, Iuppiter promisit se ductūrū illam in uxorem. Hinc natum existimant prouerbium. Addit huius Iunonis simulachrū in templo fuisse collocatum hac imagine, ut in throno sederet sceptrum dextera teneret, in cuius fastigio sederet cuculus. Equidem uix credo hanc fabulam apud ueteres inueniri; sed suspicor ab ocioso quopiā grammatico fuisse confictam. Adeo sapit anile quiddam. Huic simillimum est quod scribit Plautus in Trinummo, Scitt quid in aurem rex reginæ dicerit, sciunt quid Iuno fabulata cum Ioue: quæ neq; futura neq; facta tamen illi sciunt.

Vbi pueris impera. XXIIII

In eadem Ecloga, Παισὶν μὲν ἐπίταττε. id est,
Præcipito postquam satiaueris esca.

Ad eum modum respondent mulieres cuipiam obiurganti, quòd loquaciores essent, & silentium imperanti. Conueniet ubi quis imperiosior est in eos, de quibus nihil est meritus.

Gallus in suo sterquilinio plurimū pōt. XXV

Quòd scriptum est in libro Senecæ, prouerbij speciem habet. Intellexit, inquit, neminem parem sibi Romæ fuisse, illicq; non habere se idem gratiæ. Gallum in suo sterquilinio plurimum posse. Allusit ad Claudium imperatorem Lugduni natum. Hodieq; de cane uulgo dicunt, cum in suo sterquilinio plurimum audere, in alieno timidiorem fumis omnes,

in suo

in suo quisq; regno ferocior est & animosior.

Isthmum perfodere. XXVI

Isthmum perfodere dicebantur, qui magno quidem conatu, sed irrito molirentur aliquid. Ductum ab Isthmo Corinthiaco, qui efficiebat, ut naues longo & ancipiti ambitu iuxta peninsulam circumagerentur. Vnde complures illum adorti sunt, qua erat angustissimus perfodere, nempe Demetrius rex, Dictator Cæsar, C. princeps, Domitius Nero, infausto ut omnium patuit exitu, incepto. Autor Plinius lib. 4. cap. 4. Tranquillus ostendit, idem tentatum à Caligula. Philostratus in uita Apollonij negat Neronem destitisse uictum operis difficultate: sed quòd timeret, ne admissum mare, perituram Aeginam portenderet, aut res nouas in imperio Romano cooriturus: nam id prædixerant Aegyptij uates. Quin & uetustissimus scriptor Herodotus libro Historiæ suæ primo, prodidit Cnidios Isthmum qua angustissimo spatio, nempe quinq; stadiorum, spectabat continentem, perfodere adortos, quo insulam facerent, ceterum ictos scopulos in fidientium oculos resilisse, deinde Delphicum Apollinem ab eis consultum trimetris respondisse.

Ἰσθμοῦ τ' μὴ πυργώτε, μηδ' ὀρύσσετε.
Ζεὺς γὰρ κ' ἤθελε νᾶσον, εἰ κ' ἤθελεν. id est,
Neq; cingite Isthmum moenibus, neq; fodite.
Nam si Ioui id uisum, locasset in salo.

Deniq; Nicanor Seleucus aggressus est Isthmum qui dirimit Euxinum & Caspium mare, nec perfecit, à Ptolemeo Cerauno interfectus.

Lingere salem. XXVII

Olim tenuis fortunæ hominibus sal pulmentarij uice fuit, uti nũc quibusdam est acetum. Quæres & in prouerbium abijt, tametsi non satis liquet cuiusmodi id fuerit. Sed præstiterit ipsius Plinij uerba super hac re subscribere ex libri trigesimiprimi capite septimo: Varro, inquit, ueteres etiam pulmentarij uice usos, autor est. Esitasse enim salem cum pane & caseo, ut prouerbio apparet. Persius in satyra quinta,

Iura, sed Iuppiter audiet. heu heu.
Vare regustatum digito terebrare salinum
Contentus perages, si uiuere cum Ioue tendis.

Hoc est, uitam ages pauperrimam.

Sellissare. XXVIII

Σελλίζειν prouerbiali ioco dicebantur, gloriosi, fastuq; præturgidi, Suidas admonet sumptum à moribus. Selli cuiuspiã, cui cũ re esset perquã tenui, tamen affectabat haberi diues. Torqueri poterit & in eos, qui se doctrinæ iactitant ac uenditant opinione, cum à literis sint alieni. Hesychius indicat Græcis idẽ significare σελλίζειν & ψελλίζειν. Quæ uoce semel atq; iterũ usus est Plato in Gorgia: & ψελλὸς dicitur, qui sigma crassius profert, qua de re nõnihil attigimus in prouerbio ὁ ψελλὸς εἰς πετεηλόν. Addit Hesychius nõnunquã σελλίζειν ἁπλῶς, idẽ esse quod, ἀναπείθειν, uidelicet astipulans Suidæ.

Cecidis & Buphoniorum. XXIX

Τὰ κηκάδα καὶ βυφονίαν. id est, Cecidis & Buphoniorum, de re magnoperc prisca, & ob uetustatem iam pridem obsoleta, defuetaq;. Aristophanes in Nebulis,

Ἀρχαῖα γὰρ καὶ πολιόδη, κἀτέλεστα ἀνάμεσα,
Καὶ κηκάδα καὶ βυφονίαν. id est,
Prisca hæc sanè atq; obsita canis, nec non oppleta cicadis,
Ac Cecide cum Buphonijs.

Siquidem Cecides peruetustus quidã iam Dithyramborum Poëta fuit, cuius scripta iam situm olebãt, unde in iocum uulgarem abierunt. Quemadmodum iure uidentur hodie, qui immodica & intempestiua affectatione uetustatis, è duodecim tabulis, ex Ennio, Lucilioq; petunt sermonem, perinde quasi cum Euandri matre loquantur: nec ullum uerbũ elegans esse putant, nisi quod sit ab usu uulgi, & nostro seculo procul remotum. Item Buphonia festum quoddã erat apud Athenienses, ob uetustatem neglectũ iam ac desitũ, sic appellatum à cæde boum. Huiusmodi ludos adhuc durare uidemus apud Italos, præcipue Romanos, priscæ uidelicet etiamnũ infantæ uestigia, quos illi Taureos uocant. Adagio licebit per iocum uti, cum significabimus aliquid ecu nimis prisciũ negligi: ueluti si notare uelis pontifices, episcopos, & sacerdotes, quod Euangelica præcepta, de paupertate, de tolerandis iniurijs, de cõtemptu uitæ: aut priscorũ pontificum decreta, de simoniacis, de deligendis absq; corruptela episcopis, de submouendis sceleratis, iam pro antiquatis habeãt, dicas licebit, τὰ κηκάδα καὶ τὰ βυφονίαν. id est, Hæc Cecidis sunt & Buphoniorum.

Serenitati nubem inducit. XXX

Non tam ouum ouo simile, quàm illud prouerbij faciem præ se fert, quod refertur à Plutarcho in cõmentario De dignoscendo adulatore ab amico. Ἀλλ' ἐπάγει νέφος. id est, Serenitati nubẽ inducit. De eo, qui inter pocula ludosq;, utriuslibet aliquid admiscet, quod offuscata hilaritate frontẽ corruget, supercilia q; contrahat. Ad eundem modum Horatius libr. 3. Ode. 15. de anu deformi, quæ se puellarũ choris adnascebat,

Et stellis nebulam spargere candidis.

Μονόγραμμοι. XXXI

Olim homines macie prætenues, uescula, ac decolores, prouerbiali ioco μονόγραμμοι uocabantur. Lucius, Vix uiuo homini ac monogrammo. Rursum idem alibi, Quæ pictas monogrammi. Nonius Marcellus ductum autumat à pictura, quæ prius quàm coloribus corporatur, umbra fingitur. Non perperam quidem Marcellus, uenustius tamen erit adagium, si ad ueterum picturã respiciamus: quæ primitus omnium consensu, ab umbra hominis lineis circũducta cœpit initium, quod uocant deliniare. Deinde singulis coloribus pingi cœptum est, ἐξ οὗ picturas, μονοχρωμάτους appellabant. Mox ars distinxit sese, & inuenit lumen atq; umbras, ut quædam eminere, quædam abdi premiq; uiderentur, differẽtia colorum. Deinde adiectus est splendor, quem alium à lumine uolunt esse, medium tamen inter lumen & umbram: proinde eundem Tonon uocant. Nam cõmissuram ac transitum colorũ, ἁρμογὴν appellant. Huiusmodi fermè Plinius lib. 35. cap. 5. Conueniet igitur in hominem deformem, nullo aut eodem uultus colore, cuiusmodi priscorum erant imagines. M. Tullius lib. De natura deorum 2. Non enim uenis & neruis & ossibus cõtinentur: nec escis nec potionibus uescuntur, ut aut nimis acres, aut nimis concretos humores colligant. Nec his corporibus sunt, ut aut casus, aut ictus extimescant, aut morbos metuant, ex defatigatione membrorũ. Quæ uerens Epicurus monogrammos deos, & nihil agentes commentus est. Illi autẽ pulcherrima forma præditi, purissimaq; in regione cœli collocati, ita feruntur, moderatiq; cursus, ut ab omnia conseruanda & tuenda consensisse uideantur. Monogrammos appellat Cicero informes, nullaq; specie.

Aliorum medicus. XXXII

Manet hoc dictum his quoq; seculis celebratissimum, quod refertur à Plutarcho in commentario De dignoscendo assentatore ab amico, è poëta quopiam,

Ἄλλων ἰατρός, αὐτὸς ἕλκεσι βρύων. id est,
Aliis medetur, ipsius hulceribus scatens.

Vtitur eo & in commentario, quem inscripsit aduersum Coloten. Conueniet in hos, qui alijs sapiunt, non sibi, alijs oculati sunt & cauti, non sibi: alios consolari norunt, ipsi sua mala non ferunt æquo animo. In eundẽ sensum usus est Christus apud Lucã. Iudeis enim admirãtibus eius dictã factaq;, ac dicentibus, Οὐχ οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς Ἰωσήφ; i. An nõ hic est filius Ioseph: respondit ad hunc modum, Πάντως ἐρεῖτέ μοι τὴν παραβολὴν ταύτην, ἰατρὲ, θεράπευσον σεαυτόν. ὅσα ἠκούσαμεν γενόμενα ἐν τῇ καπερναούμ, ποίησον καὶ ὧδε ἐν τῇ πατρίδι σου.

πάλιν σοι. id est, Omnino dicetis mihi parabolam hanc, Medice cura teipsum. Quæcunque audiuimus facta in Capernaum, facito & hic in patria tua.

Lapsana uiuere. XXXIII

Lapsana uiuere lepide dixeris eos, qui perparce, nimiumq; tenuiter uiuunt. Consentaneum est enim iocum illum militarem in popularem fabulam abijsse, quo Cæsariani milites alternis uersibus exprobrabant, quòd apud Dyrachium lapsana uixissent. Est autem lapsana, olus syluestre ac uulgare, pasimq; proueniens, trium foliorum, ex Brassicarum, ni fallor, genere. Verum si quis forte requiret, Plinij uerba sunt hæc libro decimonono, capite octauo. Nec non olus quoque syluestre est trium foliorum, Diui Iulij carminibus, præcipue iocis militaribus celebratum. Alternis quippe uersibus exprobrauere lapsana se uixisse apud Dyrachium, præmiorum parsimoniam cauillantes. Est autem id cyma syluestris. Hactenus Plinius. Idem libro 20. Cymam inutilem esse dicit, & concoctu difficilem. Cymam autem interpretatur in caulibus dici delicatiorē teneriorēq; cauliculum, qui & in lappis & asparagis gratiam habet. Dioscorides ait Lapsanam Romanos & napiū dici, cuius folia simul et caules elixi comeduntur: putat hanc stomacho magis amicam quàm lapathum. cuius meminit Horatius, de cœna frugali loquens,

Aut herba lapathi, prata amantis, & grauis
Maluæ salubres corpori.

Haud contra ostium. XXXIIII

Οὐ κατὰ θύρας. id est, Haud contra ianuā, pro eo, quod est, non proprie ad rem, & apte ad id, de quo agitur, prouerbiali certe figura dictum est ab Aristotele, lib. Physicorū quarto, Οὐ τοι μὲν οὖν ἀ κατὰ θύρας πρὸς τὸ πρόβλημα ἀπαντῶσιν. id est, Iāti quidem igitur haud contra ostium occurrunt quæstioni. Argyropylus ἀ κατὰ θύρας uertit, non recte, neque non recte tamen id quidem. Perinde ualet, quasi dicas, adscopum. Illud expende lector, num hoc cadagium illi sit affine, τίς ἂν θύρας ἁμάρτοι; id est, Quis aberrauerit à ianua?

Climacides. XXXV

Κλιμακίδες, id est, Scalulæ, per iocum uocari poterunt, qui se diuitibus ad quiduis obsequij submittunt, etiam si fordidissimum sit. Sic autem uulgato conuicio sunt appellatæ mulierculæ quædam Cypriæ, adulatrices apud Syros, quòd regum uxoribus submitterent sese, ut per eas ceu per scalas currum conscenderent. Meminit Plutarchus in libello dediscernendo adulatore ab amico. Et Athenæus libro Dipnosophistarum sexto. Et Valerius Maximus Rerum memorabilium libro nono capite primo.

Valeat amicus cum inimico. XXXVI

Ἐρρέτω φίλος σὺν ἐχθρῷ. id est, Valeat amicus cum inimico. Quadrat in eos, qui toti ad se spectāt, nec amici magis quàm inimici rationē habent: cuiusmodi fertur Timon ille Misanthropos. Plutarchus in commentario quem modo citauimus, Εἰ μηδαμῇ μηδαμῶς ἐναυκλεῖ τὸ, ἐρρέτω φίλος σὺν ἐχθρῷ. id est, Si nequaquā placet illud, Valeat amicus cum inimico. Est autem Græcis hemistichiū carminis trochaici.

Manica. XXXVII

Μανικὰ Phrygio prouerbio dicebantur ingentia, egregiaq; facta, ducta uoce à Mane quodam prisco apud ipsos rege, quem ferunt uirum fuisse præpotentem, & admirabili uirtute præditum. Autor Plutarchus in libello de Osiride. Quin & Latini insanum uocant, quod est præter uulgarem modum. Insanire libet. Et, insano iuuat indulgere labori.

Ruta cæsa. XXXVIII

Ne in rutis quidem & cæsis, haud dubie prouerbiali specie dictum est à Cicerone libro de Oratore 2. pro eo quod est, nulla in parte. Sed dicet te, cū ædes uenderes, ne in rutis quidem & cæsis, solium tibi paternū recepisse. Quo quidē loco illud obiter admonendū, in uulgatis Tullij codicibus perperā pro recepisse, legi reliquisse, id quod satis liquere potest ex Nonio Marcello, qui in dictione receptitius, hūc ipsum Ciceronis adducit locū. Est enim hoc loco recipere idem, quod excipere. Porrò quid sibi uelint ruta cæsa, nā uerba sunt peculiaria iurecōsultis, abunde patet ex Pandectarum lib. 19. Lege decimaoctaua: Si rutæ, inquit Vlpianus, cæsa excipiantur in uenditione, ea placuit esse ruta, quæ eruta sunt, ut harena, & similia: cæsa ea esse, ut arbores cæsas & carbones, & his similia. Gallus autē Aquillius, cuius Mela refert opinionē, recte ait frustra in lege uenditionis de rutis & cæsis cōtineri, quia si nō specialiter uenierint, ad exhibendū de his agi potest. Nec; magis de materia cæsa, aut de cemētis, aut de harena cauendū est uenditori, quàm de cæteris, quæ sunt preciosiora. Meminit & in Topicis de rutis & cæsis M. Cicero. Nam ne præterirem aliquid, quod ad argumentum in omni ratione reperiendum pertinet, plura fortasse, quàm abs re desiderata erant, sum complexus: fecit; quod sæpe liberales uenditores solent, ut cum ædes, fundumue uenderint, rutis cæsis receptis, concedant tamen aliquid emptori, quod ernandi causa apte & sito loco positum esse uideatur. Meminit & in Partitionibus. Et cum significabimus inclementius tolli omnia, nec; quicquam fieri reliqui, uenuste dicemus, ne rutis quidē ac cæsis receptis, ut iureconsultorū more loquar.

Aetna, Athon. XXXIX

Aetnā & Athonē mōtes in molestiæ, tædijq; prouerbiū abijsse, testatur Lucilius apud Aulū Gellīū li. 16. ca. 9. etiā si locus is depravatus habetur. Lucilij uersus, quos adduxit, sunt hi,

Verum hic ludus ibi, fuit; omnia, dec; fuere.
Suet; & dec; fuere inquam omnia ludus iocus; q.

Illud opus durū, ut Setinum acceßimus finē ἐπὶ τὸ λοιπὸν, ut aiūt, Mōtes Aetnæ omnes etc; asperi Athones. De Aetna Siciliæ monte dictum est, quòd gigantem sua mole premat, iuxta poëtarum fabulas. Siue quòd crebris incendijs grauis ac pernicioßus olim esset accolis. Vnde & M. Tullius in Catone maiore, dixit onus Aetna grauius. De Atho uero, quòd ob ingentem celsitudinem, umbra sit molestus, quam in Lemnum usque trecentis dißitam stadijs mittit, alibi diximus. Pomponius Mela tradidit huius cacumen altius, quàm unde cadant imbres: eius rei coniecturam ex eo colligi, quòd de aris, quas in uertice sustinet, non abluitur cinis, sed quo relinquitur aggere manet. Obstat & nauigantibus, quòd toto longe dorso procedat in pelagus, qua continenti adhæret. Vnde & à Xerxe perfossus. Athenæus lib. 10. commemorat Erysichthonem quendā inexpletæ uoracitatis, uulgo dictum fuisse βορᾶς ἄθωνα. id est, Voracitatis Athonem.

Immunem uisere. XL

Immunem Latini uocant, quem ἀσύμβολον Græci, nempe eū, qui nihil confert ad conuiuium. Horatius in Odis.

Nardi parum, onyx eliciet cadum.
Non ego te meis
Immunem meditor tingere poculis
Plena diues ut in domo.

Sed plusculum habebit gratiæ, si transferatur ad res animi, puta doctrinam, uersus, aut simile quippiam Aulus Gellius lib. 6. cap. 13. indicat uocem hanc in prouerbium abijsse. Ne omnino, ut dicitur, immunes & asymboli ueniremus, conuectabamur ad cœnulam, non cupedias ciborum, sed argutias quæstionum. Teren. in Phormione, Téne asymbolum uenire unctum atq; lautum è balneis? Apud Athenæum Ephippus eleganter dixit immuni manu,

Ἀλλότριον εἰσελθὼν δεῖπν' ἀσύμβολον τοῖς θεοῖς μάθε,
Ἀσύμβολον τὴν χεῖρα προσβάλλειν βορᾷ. id est,
Ingressus alienum edere disce obsonium,
Edulijq; porrigere immunem manum.

Soterichi

Soterichi lecti. XLI

Apparet Soterichi lectos in uulgarem locum abiisse de re uilli priscaq; & minime ambitiosa, & rudis artificij. Sic enim Seneca Ennianos de Cethego uersus irridens. Qui huiusmodi uersus amant, inquit, liceat sibi & eos dem admirari & Soterichi lectos. Aulus Gellius, nã ab hoc ista referuntur lib. 12. ca. 2. Digmus sanè Seneca uideatur lectione ac studio adolescentium, qui honorẽ & colorẽ ueteris orationis Soterichi lectis cõpararit, quasi minimè scilicet gratiæ, & relictis iam contemptisq; Conijcere licet Soterichũ fabrum fuisse quempiam, cuius opera priscam illam & rudem simplicitatem præ se tulerint. Nam Romæ postea argentea triclinia diuitibus in usu fuisse, testatur Plinius libro 13. cap. 11. Huiusmodi inter pictores fuisse Fuluium, Rutubam, & Placidianum, in sermonibus indicat Horatius,

Vel cum Pausiaca torpes insane tabella,
Qui peccas minus atq; ego, cum Fului Rutubæq;
Aut Placidiani contento poplite, miror
Prælia rubrica picta, aut carbone.

Peribis si non feceris. XLII

Vbi quis in eum redactus est locum, ut nec aggredi rem possit citra magnum incommodum, neq; tuto omittere, conueniet illud ex oraculo profectum: deinde populari, ut solet, sermone iactatum: peribo, si non fecero: si fixo, uapulo. Refertur ab Aulo Gellio, lib. Noctium 3. cap. 5. è Plautina comœdia, cui non Fretum. Versus Plautini sunt hi:

Nunc illud est, quod Arietini responsum magnis ludis:
Peribo, si non fecero: si fixo, uapulabo.

Porrò quænam sit historia redditi oraculi, Gellius ipse testatur sibi non liquere, & in hoc hos Plauti uersiculos enotasse, ut historiam quæreret. Sunt autem uersus iambici tetrametri catalectici. Vnde dicitur uerbum, adiectum, opinor, ab interprete submouimus. Nam in uulgatis codicibus scriptum est, magnis ludis dicitur.

Ex se fit, ut uelut araneus. XLIII

Prouerbialis uidetur & illa collatio, aranei ex sese texentis telas, & hominis ex seipso comminiscentis mendacia. Sic enim Plutarchus in libello, cui titulus De Osiride, Οἷα ποιοῦσι καὶ λογογράφοι παθάπερ οἱ ἀράχνια γεννῶντες ἀφ' ἑαυτῶν ἀπαρχὰς ἀνυποθέτους ὑφάνσεσι καὶ πλάσμασι. i. Qualia poëtæ & oratores, uelut aranei gignentes ex seipsis à nullis suggesta, exordia texunt, producuntq;. Plinius tradit maiores araneas in terra cauernarũ exigua uestibula præpandere, minimas non texere: tertium genus eruditæ operationi esse conspicuum. Oritur, inquit, telas, tantiq; operis materiæ uterus eius sufficit: siue ita corrupta alui natura statotempore, ut Democrito placet, siue est intus quædam lanigera fertilitas: tam moderato ungul, tam tereti filo, & tam æquali, deducit stamina, ipso se pondere usus. Texere à medio incipit, circinato orbe subtegmina adnectens: maculasq; paribus semper interuallis, sed subinde crescentibus, ex angusto dilatas indissolubili nodo implicat. Nec abhorrent ab his, quæ Aristoteles refert libro De natura animalium nono, addens araneos, mox ut æditi sunt fila mittere, non ex interioribus, uelut excrementa, quemadmodum sentit Democritus, sed de summa corporis parte, ueluti corticẽ, est in morẽ hystricis de cute spinas iaculantis. Non texunt autẽ, neq; uenantur, nisi fœminæ. Mas fruendi comes est, non laborandi.

Bouẽ uenari leporem, & similia. XLIIII

Τῷ βοῒ τὸν λαγὼ κυνηγετεῖν. i. Bouẽ leporem uenari, dicuntur qui rem absurdam, stultam, ac præposteram aggrediuntur. Veluti si quis in curia Romana, citra pecuniã ambiat episcopi dignitatem. Plutarchus in commentario. De animi tranquillitate, Οἰόμενόν τῷ ἄνευ τοῦ ἀργύρου βουλόμενον καὶ τῷ βοῒ τὸν λαγὼ κυνηγετεῖν, ἀλυσιτελὲς ἔσην. οὐδὲ γὰρ γέφυρας καὶ σκηνὰς ἐλάφους μὲν λαμβάνουσι, μυοὺς δὲ οὐ δύνανται μαλθακὰς μοχθηράς, ἀλλὰ ἀβελτηρίᾳ καὶ μοχθηρίᾳ τῶν ἀδυνάτων ἐπιχείρησιν. id est. Neq; enim qui aratro uellit iaculari, ac bouẽ uenari leporem, infortunatus est. Neque ei qui piscatorijs retibus cernos non ceperit ullus malus aduersatur genius, sed stultitia & peruersitate, aggrediuntur quæ fieri non possunt. Non quiduis est accommodum ad omnia, ueluti si quis homini studijs & octo nato, bellum, aut rempublicã administrandã mandet, τῷ βοῒ τὸν λαγὼ κυνηγετεῖν. Aut si quis stupido & insulso iudicia cõmittat. Citat in eodem libello uersus, ni fallor Pindari, ἓν ἅρμασιν ἵππον, ἓν δ' ἀρότῳ βοῦν, παρὰ ναυῒ δ' ἰθυντὰ χεῖρα δελφῖς, μάπρῳ δὲ βελάνῃ φόνον πεύκα δὲ πλάθυμον ὀρσοπεῖν. id est, In curribus equus, in aratro uero bos, nauem autem præuertitur quàm ocyßime Delphinus. Vt apro parãti mortem, canis est fortis inueniendus, nam hæc quoq; prouerbij speciem habent.

Ab diagrammate. XLV

Plutarch. in libello De discrimine inter adulatorem & amicũ, ὁ γὰρ ἀφ' ἑνὸς διαγράμματος ἀεὶ τὸ αὐτὸ, καὶ πρὸς χάριν ἐωθὼς ὑποκρίνῃ, ἅτε ἔργον οὐδὲν ἀντιλέγον, ὅτε ξύμπας λυπεῖ, ἀλλὰ μόνον παρέπεσθαι βουλόμενος, σιωπᾷ καὶ συμφθέγγεται. id est, Adulator autem ab uno diagrãmate semper id quod iucundum est, quodq; blandiatur solitus succinere, neq; fidio resistere nouit, neq; uerbo contristare. sed tantũ obsecundat uolenti, semper illi concinẽs & consonans. Palàm est prouerbij specie dictum esse ἀφ' ἑνὸς διαγράμματος. Est autem diagramma pictura, descriptioq; philosophorum, qua rem exponunt oculis, ut perinde uideat, quasi dicas, de eadem formula.

Non filius Achillis. XLVI

Inter carmina nobilium poëtarum, quæ à doctis sicc prouerbiorum usurpantur, hæc quoq; referri posse uidentur.

Οὐ πᾶς ἀχιλλεὺς, ἀλλ' ἀχιλλεὺς αὐτὸς εἶ. id est,
Haud fatus Achille, uerum Achilles ipsus es.

Et tragœdia quapiã aut comœdia sumptũ uidetur. Est enim uersus trimeter iambicus. Vsurpatur à Plutarcho in eodem commentario quem inscripsit, Qua ratione sit adulator ab amico dignoscendus. Ait enim adulatorem modis omnibus sic amicum imitari, ut illud in eum dici posßit, Οὐ πᾶς ἀχιλλεὺς, &c. Itidem Terentianus Parmeno in Gnathonem Thrasonis orationi subseruientem,

Hem alterum hunc ex hoc natum dicas.

Vlysses pannos exuit. XLVII

In eodem quem modo dixi commentario Plutarchus hunc Homericum uersum usurpat, non sine specie prouerbiali, ex Odyssææ χ.

Αὐτὰρ ὁ γυμνώθη ῥακέων, ὑπὸ βρίσε δ' ὄρνυτο.

Vilibus at pannis mox est exutus Vlysses.

Accommodare licebit ijs, qui genere uitæ subito cõmutato, è pauperibus diuites, è squalidis nitidi, è tristibus hilares, existunt. Nam Vlysses simul atq; pannos in quibus mendicum apud procos egerat, exutus magnificis uestibus ornatus esset, repẽte uisus est alius. Plutarchus torquet in adulatorem, qui polypi more omnium studijs sese accommodat, adeo ut qui paulo ante apud amicum philosophiæ deditum, prolixam barbam ac pallium gestarit, assidue uersans in libris, nihilq; crepans nisi numeros, rectangulos & triangulos Platonis: si forte fortuna in amicum inciderit, uoluptatibus addictum, continuo mutata figura uelut à Circe transformatus, Sardanapalus fiat.

Subito alius. XLVIII

Simili modo torquet & illud Homericum ex Odyss. π. in hominem repẽte mutatum, quilibet subito alius factus esse uideatur,

Ἀλλά μοι ἔξαῦτις ἐφάνης νέος οὐδ' ἀπαροιθε. id est,

Hospes

Hoſpes nunc alius mihi, quàm dudum eſſe videris.

Congruit huic illud Theocriti,

Ἀρτίως ἠγαπίνας μὲ θεὸς βροτὸν ἄλλον ἔτι ξεῖν. id eſt,

Num quo alius ſubito factus ſum numine diuûm.

In durum & implacabilem. XLIX

In hominem impendio rigidum & implacabilem recte torquebitur illud Homericum, ex Odyſſæ K.

Σοὶ δέ τις ἐν ϛήθεσι ἀνάλιντος νόος ἐστί. id eſt,

At tibi non unquam placanda in pectore mens eſt.

Plutarchus in cõmentario De dignoſcendo ab amico adulatore, ait hũc uerſum obiici ſolitũ Antonio ab aſſentatoribus, quòd Cleopatræ efflictim amanti non reſponderet in amore.

Aſinus balneatoris. L

Ὄνος βαλανέως. id eſt, Vt aſinus balneatoris. Dictum eſt in eos qui ex ſuis laboribus ipſi nihil fructus capiunt. Plutarchus in libello, περὶ τοῦ φιλοπλουτίας. Οὐδὲν οὖν πάσχουσιν ὥσπερ ὄνος βαλανέως ξύλα μὴ φρύγανα καίσαντες ἐπὶ χόρτον, ἀεὶ καπνὸν καὶ τέφρας ἀναπιμπλάμενοι καὶ λαγόες ἢ μὴν μετέχουσι, μηδ' ἀπὸ καθαρσιοῦ. id eſt. Nihil inde capiens commodi, uelut aſinus balneatoris, qui ligna & farmenta defert, ſemper fumo ac fauillis oppletus, nunquam autẽ particeps balnei, neque teporis, neq; mundiciei. Loquitur de diuite parco ac ſordido, qui cum ſit onuſtus diuitijs non fruitur tamen.

Lychnobij. LI

Apparet λυχνοβίους proucrbiali loco dictos, qui lucernariam uitam ducerent, ut torqueri poſſit, uel in nocturnum potorem, uel hominem ſupra modum ſtudioſum, qui quemadmodum dictum de Demoſthene, plus abſumat olei, quàm uini: uel in ſordidum & parcum, quaſi de lucernario oleo uictitantem. Seneca libro Epiſt. 122. epiſtola 122. dictum oſtendit in lucifugam quendam, cuius tota uita erat præpoſtera, adeo ut quicquid hominum uulgus interdiu ſolet facere, id ille faceret noctu. Sub noctem expergiſcebatur, diluculo ibat cubitum. In quem ita iocatus Varus lepidiſſimus fabulator, ut eum diceret admodum frugaliter uiuere, quippe qui nihil conſumeret niſi noctẽ. Et quibuſdam illum ſordidum & auarum dicentibus, uos, inquit, illum & Lychnobium dicetis. Eſt autem in ioco uox ambigua, ut intelligas eum uſqueadeo non ſordidũ, ut lucernas etiam abſumeret: uel adeo parcum, ut lucernis uictitaret. Cæterum alluſum eſt ad uitam hominis præpoſteram, cuiuſmodi deſcribit in eadem Epiſtola, & Butam quendam Atilium.

Quaſi Sutrium eant. LII

Sutrium peruetuſtum Hetruriæ oppidum. Id olim deſciuerat à Romanis, cum quibus inierant ſocietatem. Camillus ad id delectus à ſenatu, ut eos cogeret ad fidem. Is ne in apparando commeatu multum temporis tereretur, utq; Sutrini ipſa celeritate opprimerentur, edixit, uti ſinguli milites trium dierum commeatum ſecum exportarent. Id deinde uerſum eſt in prouerbiũ, quod uſurpari conſueuit, quoties aliquis ſuo ſumptu nauat operam alijs. Sic enim interpretatur Feſtus Pompeius in fragmentis quibuſdam, quæ Romæ inueniũtur. Arbitror eandem eſſe hiſtoriam quam aliquanto aliter narrat Titus Liuius lib. ab urb. con. 6. Plautus in Caßina, Tum quoq; facito, ut ueniant, quaſi eant Sutrium. Iubet Alceſtimus, ſuos ad ſeſe mittat. Sed ſuopte cibo inſtructos. Notum eſt carmen Catulli, quo Fabullum ad cœnam uocat, ſed ut ipſe ſecum adferat quicquid ad lautam cœnam pertinet.

Αὐτολήκυθοι. LIII

Αὐτολήκυθοι, uulgato uerbo dicebantur, qui non ex animo, ſed uentris cauſa colerent amicos, inde conficta uoce, quòd ſponte ad Lecythum cõmearẽt, & inuocati præſto eſſent in conuiuijs. Eoſdem Παπεζέας quoq; uocatos fuiſſe teſtatur, & ab Eupolide, τὸν περὶ τάγηνον ἢ μετ' ἀργύρου φίλης. i. Circum ſartaginem & poſt prandium amicos dictos fuiſſe. Plutarchus in libello cui titulus, Quo pacto quis dignoſcere poſſit adulatorem ab amico, ἀλλὰ μὴ παθάπερ οἱ πολλοὶ τοὺς αὐτολήκυθους τούτους λεγομένους ἢ Παπεζέας καὶ μετὰ τὸ ὕδωρ χάρας ὕδωρ ἀκιρνωμένους, ὡς τις εἶπε, κόλακας νομίζωμεν. i. Sed ne quemadmodum uulgus hominum facit, Autolecythos iſtos, qui uocantur, ac mẽſales, quiq; tum demum audiunt, poſteaquam aqua manibus infunditur, ſicuti dixit quidam, exiſtimemus adulatores. Vſus eſt eo uerbo Demoſthenes oratione aduerſus Cononem. Interpretes uarie exponunt: uel de his qui ad quiduis perpetiendũ parati ſunt, uel de pauperibus, qui præter lenticulam nihil poßident: uel de ijs, qui faciles ſunt ad depromendam pecuniam, quòd quidam ſoleant in lenticulis pecuniam recondere, ateq; alijs item modis, quorum nihil cõuenit cum ſententia Plutarchi. Apud Athenæum lib. 4. uocantur ἀλλοτριοφάγοι, quibus dulce eſt aliena uiuere quadrã. Refert ibidem quiddã non illepidum: orta diſceptatione quæ nam aquarum eſſet optima, quum alij præferrent Lernæam, alij Pirenæam, alij aliam, Carneus iuxta Philoxeni ſententia dixit, τὸ ἓξ χειρῶν ὕδωρ ὕδατος, ſuauiſſimam aquam quæ manibus infunditur, quòd ea declaret cœnam eſſe paratam, quum conuiuator iubet conuiuas lauare. Congruit cum eo quod alibi dictum eſt, Feruet olla, uiuit amicitia.

Melitæus catulus. LIIII

Μελιταῖον κυνίδιον. id eſt, Melitæus catellus dicebatur is, cuius opera nulli ſeriæ rei conducebat, ſed duntaxat animi cauſa delectabatur, cuiuſmodi non mediocris eſt multitudo in diuitum familijs. Aliorum canum uarius eſt uſus. Sunt quibus ædium cuſtodia delegata eſt, ut noctibus aduerſus fures excubias agant. Hi uocantur αἰκτῆρες. Sunt quorum opera in uenatibus utimur, qui θηρευτικοὶ dicuntur. Sunt quorũ nullus eſt uſus, niſi ut cum ocioſis ac delicatis matronis luſitent, qui noſtris quoq; tẽporibus, mirũ quàm ſint in delicijs. Atq; ij μελιταῖοι uocantur, nimirũ ab inſula Melita, inter Corcyram nigram & Illyricum ſita. Autor Plin. lib. 3. capite ultimo. Itidẽ Strabo & Stephanus. Horum meminit Ariſtoteles Sectionis decimæ problemate 14. indicans eos omnibus membris puſillos gracilesq; fuiſſe, & hac dote commendantur, quemadmodũ ſunt qui ſine nanis & pumilionibus non poſſunt uiuere. Apud Lucianum in Lapithis γελοιοτάτη Alcidamantem Cynicum, μελιταῖον κυνίδιον uocat. Athenæus lib. duodecimo ſcribit Sybaritis uehementer in delicijs fuiſſe canes Melitæos. Qui quidem hoc eſſe uidentur in genere canum, quod nani & pumiliones inter homines. At Maßiniſſa merito laudatur, quòd pro ſimijs & catulis maluit pueros alere, uſq; ad annum tertium, deinde remittebat eos ſuis parentibus. Sed intolerabilius eſt quod apud Britannos complures alunt greges uirorum ad ſaltationem, animal uoracem & maleficum. Cuiuſmodi ſunt & ſimiæ, licet minus uoraces. Nec pudet has Chriſtianorũ eſſe delicias, tot egenis eſuriẽtibus. Verum quid iſta deploramus, quum obambulent qui exẽplo ab Italis orto, puellã aut puerũ circumferunt geſticulationes ineptas edoctum, & unius puellæ calamitas alit ocium quatuor aut quinque robuſtorum nebulonum. Et huiuſmodi ludos æquis oculis ſpectant homines Chriſtiani.

Ilico hyems erit. LV

Ariſtoteles in Problematis ſectione tertiadecima, refert hunc uerſum, nullo citato autore, ſed ueluti uulgò iactatum.

Εἰ ὀνότ' & βορέαν τροχαλίσαι, αὐτίκα χειμών. i.

Ilico hyems ſit ubi Boream accerſiuerit Auſter.

Cauſam hanc adſert, quòd Notus ſuapte natura nubem & imbrem aſſatim colligat. Proinde ſi hoc tempore Boreas acceſſerit, congelaſcunt omnia huius rigore, atque ita protinus hyems. Adijcit in eodem problemate carmen alterum

confim

conſimili ferè ſententia,

Εἰ βούλει πωλύν καλὴν ἐλαύνειν, ὦτρίκα χειμών. id eſt,
Molle lutum Boreas ſi prenderit, illico hyems ſit.

Id tametſi uulgò ſimpliciter dictum apparet, tamen nos eò deflectere poterimus, ut dicamus ingens periculum imminere, ſi malum malo ſucceſſerit. Veluti ſi qui immodicè diſcruciat ſeſe ſtudijlaboribus, amare etiam incipiat: aut ſi qui prius principi parum gratus fuit, in plebis etiam odium ueniat: aut ſi regi uehementer leni, placidoq; ſuccedat admodum rigidus, aut contra. Nam huiuſmodi ſubitæ mutationes, maximos rerum motus ſolent excitare.

Eundem calceum omni pedi inducere. LVI

Galenus Therapeutices libro nono, Ἐκεῖνοι μὲν ὅτε ζωροῖν, ὅτε ὕσασιν, ἀλλὰ καὶ ἤδη τῷ παροιμιακῷ, ἐπὶ καλαπόδῳ πάντας ὑποδοῦσιν. id eſt, Illi quidē igitur neq; inquirunt, neq; ſciunt. Quin magis iuxta prouerbium, eodē calciamento calceant omnes. Loquitur de quibuſdam medicis imperitis, qui non habita ratione morborum, eadem remedia admouent omnibus, cum diuerſa mala, diuerſam curationem deſiderent. Non diſſimile illi, quod alio dictum eſt loco, Scis ſimulare cupreſſum. Ad hanc formam pertinet, quod adducit Hieronymus in prima præfatione Commentariorum, quos edidit in Epiſtolam ad Epheſios, Nec ad inſtar imperiti medici uno collyrio omnium oculos uelle curare.

Cochleæ uita. LVII

Κοχλίου βίος. id eſt, Cochleæ uita. De ijs, qui parce paruoq; uiuunt, aut contracti à negotijs, lucriſq; forenſi ſemoti. Notum eſt animal, unde ſumpta eſt metaphora. Plutarchus in libello, περὶ τῆς φιλοπλουτίας, οὐ γὰρ τοσαῦτα πράγματα σωμάτιόν, μὴ παράπλῳ μὴ σροβάτῳ σταθμῷ, μοχλίου βίον ζῶν διὰ τὴν μικρολογίαν. id eſt, Tu uero tantum moleſtiarum ſuſtines turbans ac torquens teipſum, cum ob parſimoniam cochleæ uitam uiuas. De Cochleis quæ cum caletur, ſucco uictitant ſuo, aliàs retulimus ex Plautina Captiui duo.

Bello parta. LVIII

Ἐκ πολέμου. id eſt, Ex hoſtium regione. Vbi quis immodice inſumeret. Solemus enim celerius ac temere profundere, ſi quid hoſtibus ſit ereptum. Quod quidem adagium & hodie paſſim audiuimus uulgò dictitari in lurcones & helluones. Plutarchus in libello cui titulum fecit, Γυναικὶ παραγγέλματα, ἐμπίπλασθαι πάρ ἑτέρου τ πολυτελῶν, καὶ ἀπολαύειν καθαπὲρ ἐκ πολέμου ἀφειδῶς ὑπαισιζομένους. i. Impleri apud alios cibis ſumptuoſis, fruiq; uelut ex hoſtili regione raptis, ampliter ſeſe cibo onerantes. Vſurpat idem Sympoſiace decadis ſeptimæ, problemate ſexto. Satyrus apud Athenæũ lib. 4. id genus homines depingit his uerbis, κατασχόντες τ ἀγρόν, διαπαίζοντες τὴν οἰκίαν, λαφυροπωλοῦντες τὰ ὑπάρχοντα. id eſt, Proculcantes agrum, diripientes domum, proſpolijs uendentes faculates. Nam λαφυροπωλῶ, eſt prædas hoſtib. detractas ſub haſta uendere. Atque ea ſolent minoris æſtimari, uelut aliena. Hinc Græcis λαφύρια dicuntur, quiluxu prodigunt rem ſimuliatem, ut indicat Atheneus libro 11. & eiuſmodi profuſio λαφυγεύειν dicitur, & λαφύσσειν prædari, aut intemperanter profundere ſeu deuorare, ut indicat Suidas. Nam λάφυρα ſpolia dicuntur, uiuis hoſtibus detracta, quemadmodum σκῦλα mortuis.

Panis lapidoſus. LIX

Illud ſi quis prouerbium eſſe negabit, cum hoc equidem nõ admodum digladiabor, certe dignum eſt, ut aſſidua uſurpatione in adagiorum contubernium cooptetur, quod refertur à Seneca lib. De beneficijs 2. Panis lapidoſus. Sic enim Fabius Verrucoſus appellabat beneficium, ab homine duro aſpere datum, quem eſurienti neceſſarium ſit accipere, durum & acerbum eſſe. Ita quidam contatione, toruitate uultus, aſperitate orationis, oſtentatiõe moleſta, corrumpunt beneficium, ut nemo ſit accepturus, qui poſſit eo carere.

E Patroclis domo uenit. LX

Ἐκ πατροκλέους. id eſt, E Patroclis domo. In ſordidos, ſumptum à moribus Patroclis cuiuſdam Athenienſis prædiuitis quidem, uerum impendio parci ſordidiq;, quem uetus comœdia talem ferme depingit, qualem Plautus Euclionem, teſte Ariſtophanis interprete, cuius uerba Suidas quoque refert, qui & prouerbium eſſe uult. Eſt autem in Ariſtophanis Pluto. Is quum eſſet ſqualidus, incultus & ſordibus obſitus, rogatus unde ueniſſet,

Πόθεν οὖν φράσον ἀνχμῶν βαδίζεις; id eſt,
Vnde igitur adeo ſordidus ſqualenſq; uenias dicito.

Atq; ille reſpondet,

Ἐκ πατροκλέους ἔρχομαι
Ὃς ἓν λάσκατ' οὐδ' ὀτυνοῦ ἐγγύς. id eſt,
E Patroclis domo,
Qui haud lauit unquam poſteaquam natus eſt.

Tam in procliui quàm imber. LXI

Non abſq; prouerbij ſpecie dictum eſt illud à Plauto in fabula, cui titulus eſt Captiui duo.

Tam hoc tibi in procliui quàm imber eſt, quando pluit.

Nã procliue proprie dicitur, quod ex alto deorſum propendet. Arduum eſt autem onera ſubmoliri in altum, deorſum uero uel ſuapte ſponte deuoluuntur.

Et poſt malam ſegetem ſerendũ eſt. LXII

Equidem non pugno eſſe prouerbium, etiam ſi prouerbij ſimillimum eſt illud epiphonema Senecæ, lib. Epiſtolarum undecimo, Et poſt malam ſegetem ſerendum eſt. Quo licebit uti, quoties res parum ex animi ſententia cecidit, & ſignificabimus non eſſe deſiſtendum à conatu. Quanquam Seneca loquitur de ijs, qui refugiunt in ullum hominẽ beneficium collocare, quòd ſemel inciderint in ingratũ. Eiuſdẽ generis eſt, quod eodẽ ſubnectitur loco: poſt naufragiũ maria tentantur.

Spes ſeruat afflictos. LXIII

Plutarchus in libello De ratione uictus, indicat uulgatum fuiſſe prouerbium de ſpe, nec tamen explicat, quodnam id fuerit. Τὴν πλέονας ἡ μαλακία καὶ ἀκρασία συνήγορον ἔχουσα παροιμίαν ἐλπὶς ἀναπέθῃ μὴ προσάγεσθαι βαδίζειν ἀναφάντας ἱταμῶς ὡὶ τὴν σωφροσύνην. id eſt, Plerosq; uero ſpes intemperantiæ mollitieiq; patrocinante prouerbio adducit huc, ut relictis ſtratis, ad conſuetum redeant uitam. Quòd autem ſit illud prouerbium quod intemperantiæ ſuæ prætexunt homines, declarat in his quæ ſequuntur. ὡς οἶνῳ δὲ τ οἶνον κραιπάλην κραπάλλῳ ἀπελόντας μὴ διαφορήσαντας. id eſt, tanquam uinum uino, & crapulam crapula eiecerint ac diſcuſſerint. Ex his appareat Plutarchum alluſiſſe ad prouerbium, Clauum clauo pellere. Quod quidem & hodie manet æque celebratum inter compotores. Addunt iocunde pilo canis rabidi, & experiuntur facetiam multis exitialem. Quanquam & obiter alluſum eſt ad hoc quod extat in ſententijs, è comœdijs ut apparet collectis.

Ἀνὴρ ατυχῶν, σώζεται τῇσ ἐλπίσι. id eſt,
Spes ſeruat hominem, rebus in duris bona.

Notum eſt illud Naſonis.

Spes bona dat uires, animum quoq; ſpes bona firmat.
Viuere ſpe uidi, qui moriturus erat.

Deinde Pindaricum illud apud eruditos penè ceſſit in prouerbium,

Ἐλπὶς γηροβόρῳ. id eſt, Spes altrix ſenectæ.

Sic enim Plutarc. in libello De tranquillitate animi. μὴ τὴν μνήμην ἀθλίαν ἀεὶ παρέχειν τ παθημάτων γηροβόρῳ ἐλπίδι. id eſt, Et memoriam iucundiorem, ac firmiorem. Pindarica ſpe, ſenectæ altrice, Refert autem hunc Pindari

locum

locum Plato lib. de Republica primo. Ὅτι ὃς ἂν δικαίως μὴ δούλως τὸν βίον διαγάγοι, γλυκεῖα οἱ παρόλαγε ἀγγέλοισα, ἡ γηροβόφ θ σωσαρᾷ ἐλπὶς, ἃ μάλιςα θυᾶτ᾽ ποολύτροφον γνώμαν κυβερνᾷ. id est, Propterea quòd qui iuste pieq; uitam peregerit, huic dulcis cor exhilarans, senectutis altrix, familiaris est spes, quæ maxime uersatilem mortalium mentem gubernat.

Tria saluberrima. LXIIII

In eodē opere, quandoquidē nullo autore refert, uidetur & hoc prouerbio fuisse iactatū. Sed præstat ipsius uerba transcribere. ὅθεν ἀείςα λιλειῆσι βοφῆς ἀκοῇσι, μὴ πόνων ἀσυλίαν καὶ ἀτέρμαθ θ ὑσίης σωθῆναι, ὑγιεινότατα εἶναι. id est, Vnde optime dictū est, uesci citra fatuitatem, non refugere laborem, naturæ semen conseruare, esse saluberrima.

Admoto capite. LXV

Plutarchus in libello cui titulus, πῶς ἄν τις διαφ[illegible]ρ ὑπ᾽ κόλακα φίλυ, uersum hunc qui apud [illegible] uersum frequenter obuius est, ceu prouerbialem [illegible]

Ἀγχὶ σχὸν κεφαλῶν, ἵνα μὴ πο[illegible] ἄλλοι. id est,
Admoto capite, reliqui ne audire uelint.

Admonet eo loco, si quid obiurgandum est amicus, ut id fiat primum in tēpore, deinde comiter & amice magis quàm aspere, postremo clanculū semotis arbitris, ὅθεν ἀφῇσα μὲν ἔχοι, τὸ ἀγχὶ σχὸν κεφαλῶν. i. Vnde optimū est illud, Admoto propius capite. Proco Liuius lib. ab urb. cond. 10. dixit conferre capita, Consules uelut deliberabundi capita conferunt.

Cur cessatum est. LXVI

Eodem in commentario usurpet & hunc Homeri uersum ex Iliados 5.

Τυδείδη, τί ναθὸν λελάσμεθα θθείο θ λκυῆς. i.
Dic quidnam acciderit nobis, ut Martia uirtus
Tydide exciderit animis?

Licebit uti quoties communem culpam apud amicū agnoscemus, & in re quapiā male cessatum esse significabimus.

Abiciendum procul. LXVII

Cùm ultium aliquod, aut rem aliquā noxiam admonebimus procul abiciendum esse, conueniet uersus ille, ni fallor, Homericus.

Εἰς ὄρ θ, ἃ ἐς πῦμα πολυφλοίσβοιο θαλάσσης. id est,
In montem tumidas'ue frementis in æquoris undas.

Sic & Horatius in Odis, libro tertio Oda 13.

Vel nos in capitolium,
Quò clamor uocat, & turba fauentium,
Vel nos in mare proximum
Gemmas & lapides, aurum & inutile,
Summi materiam mali
Mittamus, scelerum si bene pœnitet.

Contrà Theognis non opes, sed ipsam paupertatem iubet, ἐς μεγακήτεα πόντο βάλλειν. id est, in immensum mare proijcere. Item hominem uehementer pestilentem in extremas insulas deportandum dicimus.

Testudinem equus insequitur. LXVIII

Plutarchus in libello quem scripsit aduersus Stoicos. Πολλῷ δ᾽ τῦτο σχεδιώτερον ἄν τις εἰπὼν μᾶλλον ἀπέβαλεν ἡμῶν, τὸ μηδὲν ὑπὸ μηδενὸς πεφοβῆσθαι μηδ᾽ ὑπὸ χελώνης, τὸ δ᾽ λόγε φασὶ, μετόπισθε θέοντι ἀδράςε ταχὺς ἵππ θ. id est, Multo uero illud indignius, & à cogitationibus seiunctius, nihil à quoquam comprehendi, nec si testudinem, id quod prouerbio dicitur, à tergo insequatur Adrasti celer equus. Cōueniet uti, cum rem præposterè & absurdè geri significamus. Finitimum est illi, quòd aliàs à nobis dictum est, Testudinem Pegaso comparas, & Citius testudo leporem præuerterit.

Stultior Melitide. LXIX

Μωρότερ θ μελιτίδη. i. Stultior Melitide. Melitides unus est è felicissimis illis fatuis, quos Homer. suo carmine nobilitauit. Hic iam euersa Troia, uenisse legitur auxilium laturus Priamo, ut meminit Eustathius decimū Odysseæ librū enarrans. Lucianus in Amoribus μελιτίδιν ἢ κόριθον εἶπε μᾶ τῶν θεῶν. i. Melitidē aut Corœbū me putas per deos? Prouerbiū refertur à Zenodoto, docens hunc comicorū conuicijs fuisse traductū ob stultitiam, nec potuisse numerare supra quinq;, & ducta uxore nouā nuptā non attigisse, ueritum ne se illa accusaret apud matrem. Commemorat eodem in loco & alium quendā insigniter stultum, qui dubitarit ex utro parente fuisset natus. De Melitidis sodali Corœbo meminimus alibi. Pausanias admonuit, Corœbum unà cum Butalione ac Melitide ab Aristophane inter fatuos numerari. Eadem Suidas, adferens hoc carmen ex Aristophane.

Τῶν δ᾽ ἀθελτηρίτατοι κεχλιδότες, μαμάκυθοι, μελιτίδαι κάθιπται. id est, Hactenus abiectissimi, inhiantes Mamacuthæ, Melitidæ desident.

Non pluit, &c. LXX

Plutarchus in quæstionibus naturalibus refert hunc uersiculum prouerbio iactatum apud priscos.

Μηκέτι νυκτὸς ὗει, ἵνεμ τίκῃ ἀγροτέρα οῦς. id est,
Iam non nocte pluit, qua sus fœtum edit agrestis.

Quærit autem, cur domesticæ sues sæpius idq; incerto tempore pariant, contra ferræ semel duntaxat, atq; iisdem fermè diebus. Hi sunt initio æstatis, quæ pars anni minimum est obnoxia pluuiæ, præsertim apud Græcos. Non alium equidem uideo prouerbij usum, nisi si quis significare uelit exacto uere, aut autumno, serenitatem fore. Quòd si libebit longius etiam detorquere, per iocum licebit uti, cum significabimus, ubi hoc aut illud euenerit, quod breui sit euenturum, finem malorum nobis fore.

Electro lucidior. LXXI

Ἠλέκ θ διαφανέςερ θ. i. Electro pellucentior. De re magnopere dilucida, aut de forma supra modum nitida, quod electrum miro quodam more pelluceat. Vnde Vergilius, liquidum ppellat. Liquido'ue potest electro.

Lucianus in amoribus. ἠλέκ θ φασὶν ἢ καὶ σιδωνίας λίθε διαφανέςερ θ. id est, Electro, ut aiunt, aut Sidonio nitro pellucentior. Sidonium autem uitrum uocat, quòd ea ciuitas artificio uitri fuerit olim nobilis.

Tam perit, quàm extrema faba. LXXII

Festus Pompeius ostendit prouerbio dici solere, Tam perit, quàm extrema faba, propterea quod extremæ fabæ pleunque aut proterantur, aut decerpantur à prætereuntibus. Quadrabit igitur in hominem, seu rem omnibus omnium iniurijs expositum. Velut si quis dicat theologiam tam perire, quàm extremam fabam, quòd passim ab indoctissimis tractando corrumpatur.

Tyria maria. LXXIII

Tyria maria prouerbio dicebatur, de re magnopere tumultuosa, periculiq; plena. Festus Pompeius inde natū adagium indicat, quòd Pœni Tyro oriundi adeo potentes maris fuerunt, ut per hos omnibus mortalibus nauigatio esset periculosa. Citatq; Afranium qui scripserit de quopiam, quòd Tyria maria concitet, hoc est, ingentes turbas excitaret.

Altera manu fert aquam, &c. LXXIIII

Τῇ μὲν ὕδωρ φορεῖ, τῇ δ᾽ ἑτέρῃ τὸ πῦρ. id est, Altera manu fert aquam, altera ignem. In eum torqueas licebit, qui cum coram sit blandus, occulte noceat. Aut in bilinguem, & nunc laudantem, nunc uituperantem, aut in diuersa sentientem. Finitimum illi Plautino,

Altera manu fert lapidem, panem ostentat altera.

Refertur adagium à Plutarcho, in commentario De primo frigore, Τῇ μὲν ὕδωρ φορεῖ δολοφρονοῦσα χειρὶ τῇ δ᾽ ἑτέρᾳ τὸ πῦρ. id est, Altera quidem aquā gestabat dolosa manu,

altera

altera uero ignem. Loquitur autem de muliere diuersis & contrarijs instructa. Mirum est autem idem dictum hodie totidem uerbis in ore esse uulgò.

Vapula papyria. LXXV

Vapula papyria, Sisinius Capito scribit prouerbio dici solitum, si quando uolebant significare se negligere minas aliquorum: hoc tantum reperimus in fragmẽtis Festi Pompeij. Suspicor esse natũ à Papyrio prætextato, à quo mater comminando plagas, frustra conata est exscalpere, quid actum esset in senatu. Proinde Papyri legendum, non papyria, nisi mauis subaudire lege, ut sit comminantis pœnam legis papyriæ. Aut ni magis placeat, ut intelligas de Papyria, uxore Pauli Aemilij, quæ repudiata est à marito, cum repudij causam nemo scire potuerit. Quid enim facias? diuinandum est, ubi non succurrunt autores.

Quasi millus cani. LXXVI

Sapit & hoc prouerbium, quod apud eundem ad populum dixit Scipio Aemilianus. Nobis, inquit, reiq; publicæ, præsidio eritis, quasi millus cani. Nam millus est collare canum uenaticorum, coriaceum, confixum clauis ferreis eminentibus aduersus impetum luporum. ad hunc igitur modum, certum firmumq; præsidium significabimus.

Non liberat podagra calceus. LXXVII

Plutarchus in commentario περὶ τοῦ ἀνθυμίας, refert huiusmodi sententiam, eeu uulgò iactatam, alioquin ipsa quoq; figura prouerbium præ se ferentẽ. Οὔτε ποδάγραν ἀπαλλάττει παλτινὸν, οὔτε δακτύλιος πολυτελὴς παρωνυχίαν, οὔτε διάδημα περιαλγίας. id est, Nec podagra liberat calceolus, nec preciosus anulus unguium uitio, quã παρωνυχίαν uocant, latinè reduuiam, nec diadema capitis dolore. Plutarchus utitur ad hunc modum, si diuitiæ, reliquaq; fortunæ munera, non tollunt morbos corporis, quanto minus mederi possunt animi malis? Anulus insigne doctoris est, at is non tollit ingenij stuporem. Diadema regum insigne est, sed id non adimit homini stultitiã: purpureus galerus eximiæ pietatis insigne est, uerum nec is liberat ab impietate mentis.

Vno digitulo. LXXVIII

Vno digitulo, summam negotij facultatẽ significabant. Teren. in Eunucho. Qui mihi nunc uno digitulo fores aperis fortunatus, Ne tu istas fixo, calcibus sæpe insultabis frustra. Hieronymus in dialogo Luciferiani & Orthodoxi. Hanc igitur hastam, quam totis uiribus misisti, de qua nobis minitaris, uno, ut aiunt, digitulo repellam. Huc pertinet & illud, quod alibi dictum est, Minimo prouocare. cum significamus, nos uel nullo negotio posse uincere.

Muli Mariani. LXXIX

Muli Mariani, castrenſi prouerbio dicti sunt uaricosi milites, qui ex C. Marij ducis instituto, in furca tabella interposita, sua onera portare consueuerunt, ut testatur & Festus Pompeius. At Plutarchus in uita C. Marij originem adagij biſariam refert. cum Marius imperator milites cursu, uarijsque ac longis itineribus, gestandisq; oneribus exerceret, atque illi iam assueti, non granatim tacitiq; ea ferrent, castrẽſi ioco ἡμίονοι μαζωνόβοι, i. muli Mariani dicti sunt. Hinc translatum est in quosuis, qui facile parerent imperatis. Meminit adagij & Iulius Frontinus libro ſtratagematon quarto hisce uerbis: Caius Marius recidendorum impedimentorum gratia, quibus maximè exercitus agmen oneratur, uasa & cibaria militum in fasciculos aptata furcis imposuit, sub quibus & habile onus & facilis requies esset, unde & in prouerbium tractum est, Muli Mariani, nimirum ob laborum tolerantiam, quòd Homerus ἡμίονους ταλαεργοὺς identidem appellat. Sunt qui diuersam adagij originẽ referant. Quum enim Scipio Numantiam obsidens statuisset inspicere non arma modo militum, uerum etiam equos, mulos & currus, & quo pacto hæc quisq; sibi haberet exercitata atq; apparata, Marium produxisse equum pulcherrime ab ipso nutritum, præterea mulum habitudine corporis, mansuetudine ac robore, longe cæteris antecellentem. Itaq; quum imperator Marij iumentis delectaretur, ac subinde horum faceret mentionem, tandem factum est, ut iocosa laude, qui in officio se præstaret assiduum, patientem ac industrium, mulus Marianus diceretur. Et hanc alteram prouerbij originem refert Plutarchus in uita Marij, quam modo citaui. Seneca in ludicro libello, quem scripsit in Claudium Cæsarem, mulos perpetuarios nominat. Festiuius erit, si detorqueatur in hominem immenso studio, aut perpetuis negotijs uehementer districtum.

Osculana pugna. LXXX

Festus Pompeius indicat Osculanam pugnam prouerbio dici solitam, quoties uicti uincerent: Id que inde natum, quòd Valerius Leuinus imperator, prius à Pyrrho uictus, paulo post eundem regem deuicerit. Citat Ticinium, qui huius adagij fecerit mentionem. Quanquam hic quoq; locus mutilus ac truncus est apud Festum.

Osce loqui. LXXXI

Osce loqui uetusto prouerbio dicebãtur, qui turpiter parumq; pudice loquerentur. Ab Oscorum moribus allusione sumpta, quòd apud eos spurcarũ libidinum impunitus usus fuerit, unde & obscœna dicta quidam putant, quæcunque factu dictu'ue turpia sint, etiamsi refragatur Festus Pompeius. Citat autem Ticinium quendam, qui scripserit ad hunc modum: Osce & Volsce fabulantur, quia Latine nesciunt.

Serò molunt deorum molæ. LXXXII

Plutarchus in commentario cui titulus, περὶ τοῦ ὑπὸ τῶν θείων βραδέως τιμωρεῖσθαι. ὡς τε ὁρῶ, τὶ χρήσιμον ἔνεστι, τοῖς ὀλίγα δι' ὀστοῦ ἀλῶν λεγομένοις μύλοις τῶν θεῶν. i. Itaq; non uideo quidnã utilitatis insit, istis deorũ molis, quæ serò dicuntur molere. Ceterum ex his, quæ præcedunt eodem in loco, colligere licet dici solitũ de his, qui licet seruus, tamen aliquando pœnas dant male factorum, uindici deo.

In transcursu. LXXXIII

Plutarchus in commẽtario De liberis educandis, ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἐκ παραδρομῆς μαθεῖν ὥσπερεὶ γεύματος ἕνεκεν. id est, Sed hæc quidem ex transcursu discere, ueluti degustandi causa. Metaphora planè prouerbium sapit. Quintilianus pro Zo dixit, in transitu. Plinius mauult in transcursu. Idem ualet obiter.

Tribus uerbis. LXXXIIII

Tribus uerbis pro pauciſsimis dicere prouerbiale est. Diuus Hieronymus in dialogo Luciferani, & Orthodoxi, Tribus, ut aiunt, uerbis, rem istum grandem diſsoluisti. Item Getã Terentianus in Phormione negat quosdam tria inter se commutaturos uerba. Pindarus in Nemeis hymno 12. Τρία ἔπεα θαρσύνοι. id est, Tria uerba sufficient. Tametsi me non fugit hic interpretes superstitioſius philosophari de tribus uerbis. Marcus Tullius pro Cluentio. Accusabat autẽ Scamandrum uerbis tribus: uenenum esse deprehensum, &c. Consimili figura, sexcenta dicimus pro multis. Proinde sexcentas mihi dicas scribito. Contra uerbo rem expedire dicitur, qui paucis explicat: & ne syllaba quidem attingere, qui nihil omnino meminit. Ita Galenus in Eraſistratum opinor, ὥσ τ' ἐκ ἀδύτου, τὰς μὲν τῶν πέλας ἀποτυχίας θαρρύνων ὡς πολλαὶ ἐσὶ καὶ κατὰ πολλὰς γίνοσθαι προφάσεις, ὑπὲρ ἧς ἀμαθίσεως σφαλμάτων, δεῖ' ἔχει συμβαῖνι μιᾶς φθογγάμενον. id est, Qui non pudeat, quòd quum de concoctionis uitijs diſsiniuerit, & quòd multa sint, & uarijs ex causis accidant, de generandi sanguinis defectibus, ne uno quidem uerbo, ne una quidem syllaba loquutus sit.

Ne punctum quidem. LXXXV

Diuus Hieronymus in Epistolis, Et apostolicæ uoluntatis sequentes uestigia, ne punctum quidē, ut dicitur, aut unguem transuersum ab illius sententijs recedamus. Apud Mathematicos punctum minimum quiddam est in dimensione corporis, adeo ut diuidi non possit, quod imaginatione porrectum in longum, lineam efficit: rursum in latum porrecta linea, superficiem efficit. Ad eundem modū Terentius in Andria. Tum temporis ad hoc mihi punctum est.

Incita equum iuxta nyssam. LXXXVI

Κέντει τὸν ἵππον πρὸς τὴν νύσσαν. id est, Stimula equum iuxta lineam siue metam, dicebatur ubi sermo loquētis aberraret ab eo quod esset institutum. Natum uidetur ex Iliados Homericæ .ι. ubi Nestor multis uerbis docet filium Antilochum quomodo debeat equos regere, addit & hoc,

Ἐν νύσσῃ δὲ τοι ἵππος ἀριστερὸς ὑγρεφέτω.

Cæterum equum leuum constringat linea metæ.

Sumptum ab equestri cursu, qui inter præscriptas metas ac lineas agebatur, quas transilire nefas erat. Ad quod haud dubiè Fabius allusit, in undecimo Institutionum oratoriarum libro, referens Cassium Seuerum lineam poscere solitū, aduersus eos qui in aliena transirent subsellia, ueluti qui præscriptum limitem egrederentur. Finitimum illi, ὁπτὸν τῶν ἀλαιῶν. id est, Extra oleas. Item illi, ὁπτὸν τὰ δυναμένα πυλᾶν. Vsurpauit prouerbij titulo Gregorius Nazianzenus in oratione De sancto pascha, ἀλλ' ἅτε τόταν ἡμῖν τάχα ἂν εἴποιτις τὸν φιλέορτον καὶ θερμότερον, κέντει τὸν ὦλον περὶ τὴν νύσσαν, τὰ δὲ ἑορτᾶ φιλοσόφει. id est, Sed hic fortassis aliquis nobis dixerit ex his qui amant dies festos, ac calidiores sunt, incita equum iuxta nyssam, ac de festo disserue. Vtitur eodem prouerbio in oratione De natali Iesu Christi. Idem uariauit nonnihil in oratione contra Eunomianos, μηδὲ καθάπερ ἵπποι θερμοὶ καὶ δυσκάθεκτοι τὸν ἐκτὸς λογισμὸν ἀποῤῥίψαντες, καὶ τὴν καλῶς ἄγουσαν δύναβαν ἀποπύσαντες πόῤῥω τὰ νύσσας θεωμένο. id est, Ne uelut equi feruidi & intractabiles, posteaquam rationem ceu sessorem excussérimus, & religiosam cautionem pulchre nos septis cohibentem, procul à meta curramus.

Præstat inuidiosum, &c. LXXXVII

Nihil tam uulgari sermone iactatum, quàm hæc sentētia. Præstat inuidiosum esse quam miserabilem. Nam inuidia ferè comes est felicitatis, miseratio calamitatis. Est autem apud Herodotum in Thalia, ubi Periander ita loquitur filio, σὺ δὲ μανθάνων ὅσῳ φθονέεαι πρήσσεις σὺ οὕτω τίνεο. id est, Tu uero doctus, quanto satius sit, inuidiosum esse quam miserandum. Extat epigramma Græcum Palladæ in hanc sententiā,

Ὁ φθόνος οὐκ ἴσον πάσι πέφυκεν ὅστις ἀμείνων,
Οἱ βασκαινόμενοι λαμπρὸν ἔχουσι βίον.
Τὸν δὲ λίην ἀτυχῆ οὐκ ἐφορμᾶ, ἀλλ' ἅτις ἔλπις
Μήτ' ἀγαθῶν ὀνίναμαι, μήτ' ἐλεγχέα ἐγώ.

Ἡμισόνης γὰρ ἄριστον, ἐπεὶ τὰ μὲν ἄκρα πέφυκεν
Κινδυίνῳ ἐπάγειν, τὸ δὲ μέσσατα σῴζεται ἀεί. id est,

Peior liuore est miseratio, Pindarus inquit,
Nam sunt felices quos petit inuidia.
Horum nos contrà miseret, quorum aspera fors est.
At mihi donari non cupio alterutrum,
Vt nimium felix, uel sim miserabilis ulli.
Non præstat cunctis rebus adesse modum.
Quandoquidem celsæ uicina pericula sorti,
Imáq; deprimitur non tolerāda ferens.

Est autem apud Pindarum primo hymno Pythiorum.

Ἀλλ' ὅμως πρέπει τὸν αἰεὶ φθόνον,
Μὴ ψαφίσαι παλαιὸν ὑμᾶς ὑμνάλιον τρέσαντα. id est,

Verumtamen melior est commiseratione inuidentia,
Ne omittere honesta, guberna iusto clauo exercitum.

Rursus in Nemeis hymno octauo, ἄκρον ἡ λόγοις φθονοῦσιν, ἀπίθησεν δὲ λαοῖς θεὸν χαρίσασθαι δ' ἀνὴρ ἐσθλὸς. id est, Obsonium inuidis obtrectatio. Attingit autem honestos, cum deterioribus non contendit. Rursus Pythiorum undecimo,

Ἰσχύει τὸν ὄλβον ὁ μείονα φθόνον,
Ὃ δὲ χάμυλα πνέων ἄφαντον βρέμει. id est,

Habet enim felicitas haud minimam inuidiam.
At qui humilia spirat, in obscuro fremit.

E nassa escam petere. LXXXVIII

Admodum certe prouerbiali figura dictum est à Plauto, citante Festo Pompeio,

Nunquam hercle ex ista nassa hodie escam petam.

Et Cicero ad Atticum libro quintodecimo, epistola ultima, Ex hac nassa exire constitui non ad fugam, sed spem meliorem. Est autem nassa piscatorij uasis genus, quo postea quam intrarit pisces, exire non potest. Vnde prouerbialia fuerint & illa. In nassam incidere, & è nassa elapsus.

Nec mulieri, nec gremio credendum. LXXXIX

Idem Festus indicat huiusmodi prouerbium uulgò dictitatum fuisse, Nec mulieri, nec gremio credi oportere: quòd illa incerti, ac leuis sit animi, & plerunq; fiat, ut in gremio posita, cum in obliuionem uenerint, exurgentibus procidant. Itidem sinui commissa decidunt, nisi cingaris. Itaq; M. Tullius silentium promittens, ait: In sinu est, nec discingor.

Vnà cum templis & aris. XC

Plutarchus locis aliquot in Symposiacis significat antiquitus fuisse morem, ut quoties uitæ cupiam deo res diuina fieret, omnibus simul uota fierent, uidelicet ne Calydonij suis tragœdia renouaretur. Inuocantes autem deos, addebant hæc uerba ceu solennia, ἅμα σὺν ναοῖς καὶ βωμοῖς. id est, Vnà cum phanis & aris. Non admonet quidem ille palàm esse prouerbium. tamē ita uidetur usurpare, ut coniicere possis, prouerbio dici solitum, cum nihil omnino prætermissum uolebant significare. Quemadmodum & hodie uulgo dicunt, Vna cum uestibus & calciamētis. Et demigrarunt unà cum sarcinis & impedimentis.

Mercurius superuenit. XCI

Ὁ ἑρμῆς ἐπεισῆλυθον. id est, Mercurius superuenit. Ita loqui consueuerunt, si quando silentium oriretur in conciliabulo multorum, significantes, non esse fas loqui Mercurio præsente, qui sermonis sit autor. Ominosum & hodie putatur, si quando in cœtu, aut conuiuio, subitum omnium silentium fuerit obortum. Refertur adagium à Plutarcho in commentario, περὶ τῆ ἀδολεσχίας. Affine est illi, quod alibi dictum est, Lupus in fabula.

Dulce pomum cum abest custos. XCII

Γλυκὺ ὀπώρα φίλαν ἐκλειποντος. id est,

Custos ubi deest, dulce pomum est scilicet.

Senarius est prouerbialis, quo licebit uti cum significabimus impuniteque malos ad peccandum prouocari. Sumpta metaphora à pueris & adolescentibus, qui sibi non temperant, quo minus furentur poma, si senserint abesse custodem. Vtitur Plutarchus in libello quem inscripsit, ἀφῃλικῶν, in philosophos, qui sub prætextu philosophiæ, libidini suæ seruiunt. πρόφασιν ὦν φιλία καὶ ἀφῃλικωτέραν ἢ καὶ ψυχρολασίᾳ καὶ τὰς ὄρρεις αἴρει, καὶ φιλοσοφεῖν φασι, σωφρονῶν ἕξω διὰ τὴν ἡλικίαν. ἅτε νήπιος καὶ παῖς ἀκούσιος.

Γλυκὺ ὀπώρα φίλαν ἐκλειποντος. id est,

Igitur occasio amicitiæ ac uirtus est. Sordidatur autem puluere frigidáq; lauat, attollit supercilia, ac philosophari se prædicat, & foris sobrius est ob legem, deinde noctu clanculum

Pomum suauie est, tunc ubi custos abest.

Extat in prouerbijs Hebræorum, Aquæ furtiuæ dulciores sunt

sunt. Et Pindarus in Isthmijs hymno sexto, Τὸ γὰρ ἥδιον γλυκὺ πικροῖσι μίσγει τελευτᾶ. id est, Id quod præter honestum dulce est, manet finis amarissimus.

Sanior es pisce. XCIII

Prouerbialiter haud dubie dixit Iuuenalis, Sanior es pisce. Nam ad eum modum, hodieq; uulgò loquuntur. Tam sanus es quam pisces. Id inde sumptum est, quod creditū est, pisces non sentire morbos. Quanquam huic sententiæ refragatur Aristoteles libr. De natura animalium 8. atq; hunc secutus Plinius lib. 9. Siquidem ægrotare pisces hoc argumento colligunt piscatores, quòd aliquoties inter eiusdē generis præpingues ac uegetos, aliquot capiunt extenuatos, ac languentibus similes, colore q; immutato. Quanquā uniuerso piscium generi non incidit pestis, quemadmodum frequenter accidit hominibus, ac cæteris animantibus, non cicuribus modo, uerumetiam feris.

Ex Creta raptus. XCIIII

Plutarchus in commentario De puerorum educatione, καὶ τοὺς μὴ διδόντας τοῖς ἡλικιώταις ἑρωμένοις ἢ τὴν ἐκ κρήτης ἁρπασθέντος ἀφαιμάξαι, τοὺς δὲ φεύγοντας ἢ τοὺς ἐν λακεδαίμονι διώκοντας. id est, Thebanorum quidem ac Helicnsium amores oportet fugere, eumq; qui uocatur è Creta raptū. Athenienſium uero & Lacedæmiorum imitari. Apparet furtiuū amorem his uerbis olim significatum fuisse, quòd aliquoties illinc uirgines à negociatoribus adueherentur.

Euparyphus ex comœdia. XCV

Admodū prouerbiale figura dixit Plutarchus in Sympoſiacis, ὥσπερ ὁ εὐπάρυφος ἐν κωμῳδίαις, hominem significans magnifice uestitum, ac magnam seruorum turbam post se trahentem. Nam huiusmodi singuntur in comœdijs milites gloriosi. Quorum insigne est chlamys purpurea, quemadmodum indicat Donatus. Ita Lucianus De milite, τὸν εὐπάρυφον λέγω καὶ ἀγχιμαβόν. id est, Euparyphum illum dico, illum clamydatum. Vnde diuites omneis splendide cultos, εὐπαρύφους appellant Græci, quod ipsum prouerbiale quiddā habet. Nam Paryphis uestimenti genus est, cuius meminit Iulius Pollux lib. septimo. Id utring; purpuram habebat assutam, quòd uirgæ purpureæ interextæ uestī, lonum lingua Paryphi uocantur. Idem admonet εὐπάρυφον nouæ comœdiæ uerbum esse. Contra tenues & humiles nullo cultu insignes tunicati dicuntur. Cornelius Tacitus in dialogo De oratoribus. Quos sæpius uulgus imperitum & tunicatus hic populus transeuntes nomine uocat & digito demōstrat. Similiter Horatius.

Vilia uendentem tunicato scruta popello.

Nam prætexta nobilium erat, & toga ciuium erat insigne. M. Tullius contra Rullum. Iam uero qui metus erat tunicatorum illorum. Item pro M. Cælio. Nobis quidem olim annus erat unus ad cohibendum brachium toga constitutus, & ut exercitatione ludoq; campestri tunicati uteremur.

Tranquillo quilibet gubernator est. XCVI

Senecā in epist. quadam ad Lucilium, Alioqui gubernatoris artem adeo non impedit tempestas, ut ostendat. Tranquillo enim, ut aiunt, quilibet gubernator est. Ait autem illic, fortunam aduersam, ac rerum difficultatem, non solum non obesse sapienti, uerumetiam uirtutem in his maxime proferre sese, quæ rebus secundis, ac pacatis latebat. Non magnum est administrare rempublicam, cum omnia pace constant.

Neq; Lydorum carycas. XCVII

Μήτε λυδίων καρύκας, μήτε μαζίγων ὑφους. id est, Neq; Lydorum condimenta, neq; flagrorum crepitus. Constabit trochaicus tetrameter catalecticus, si addas articulum, Μήτε τῶν λυδίων, & καρύκας per geminum cappa legimus apud Hesychium & Athenæum. Hesychius indicat, καρύκιαν dici offam è sanguine uarijsq; condimentis confectam. Athenæus hunc uersiculum adducit,

Ἑλοῦσα ἐς ταὐτὸ καρυκάνευμ᾽ μίλι,
Σεμίδαλιν, ὠά, τἄλλα γ᾽ ἀναισία. id est,
Miscere in unum confecisti, mel, ad hæc
Similaginem, ouа. Cuncta enim contraria.

Vnde καρυκᾶσθαι, pro miscere uarias rerum species, & καρυκευτὰ pro cibis uarie conditis, & καρυκεῖα conditura exquisitior. Sed quibus rebus quibusq; modis genus hoc edulij cōficiatur, ferio declarat lib. 12. dicens hoc inuentum esse Candauli, qui hinc sibi nomen celebre peperit. Suidas refert adagium, nec exponit. Conijcere licet dici solitū, quoties mediocrium uitæ rationem, aut cōditionem significarent, quæ pariter & à summis delicijs, & ab extremis malis abesset. Legimus enim Lydos luxu delicijsq; fuisse corruptissimos, adeo ut ludis nomen dederint: tum barbaros, haud scio an Lydos, de Tyrrhenis certum est, ad tibiæ modos solere seruos cædere, summam mollitiē cum summa sæuitia coniungentes. Venustius erit, si ad animi res transferatur, uelut ad orationem, nec omnino rusticam nec operosius expolitā. Vnde καρυκευτὸν dicuntur, non solum qui uarijs condimentis insuciūt cibos, uerumetiam, qui sermonem multiplici uerborum & figurarum lenocinio condiunt: aut qui concionem è diuersis male cohærentibus contexunt, qui mos est quibusdam ostentatoribus. Exponit panis scripturam, addunt quæstionem Sorbonicam, assumunt aliquid ex iure Cæsareo, nonnihil ex iure Pontificio, tum ex Aristotele, ex poetis. His omnibus Colophonem addunt, anilem fabulam, hoc est uere καρυκευτόν. Quanquam huius adagionis & alibi nobis, ni fallor, facta mentio.

Tanquam de narthecio. XCVIII

Prouerbij simillimum est illud Ciceronis in secundo De finibus bonorum libro, tanquam de narthecio, pro eo quod est, ex parato, & ad manum. Nam narthecium opinor, uocat pyxidem, unde pharmacopolæ depromunt medicamenta. Verba Ciceronis sic habent, Iam doloris medicamenta illa Epicurea, tanquam de narthecio promant, Si graue, breue: si longum, leue.

Quod non opus est, asse charum est. XCIX

Catoniana uelut oracula uidentur apud ueteres in prouerbiū abiisse, non secus atq; illa Apollinis, Nosce teipsum, & Ne quid nimis. Quorum de numero commodissime dictum est quod in Epistola quadam ad Luciliū refert Seneca, Quod non opus est, asse charum est. Vult autem Cato diligentē patrem familiās uendacem esse, non emacē, & emere non quod opus est, sed quod necesse est. Nam quod non opus est, inquit, asse charum est: hoc est, quantumuis paruo emptum, tamen charum est, si nec opus est eo. Vocat necesse, quo carere non possis, uelut arator aratro: opus quod usui futurum sit, si quis habeat, sed eiusmodi tamē, ut carere possis. Porrò quod opus non est, id est prorsus superuacaneum & inutile. Potest ad complures accommodari sententias: ut si quis dicat artem quampiam minimo negocio posse disci, quæ tamen nihil sit frugis allatura, resp. ōderi posset, Quod opus non est, asse charum est.

Nunc tuum ferrum in igni est. C

Eius ferrum in igni esse dicebant, cuius negocium iam ageretur. Præmollitur enim ferrum igni ad cudendum. Ita Seneca in ludicro libello, quem scripsit de morte Claudij imperatoris. Hercules enim qui uideret ferrum sumum in igni esse, modo huc, modo illuc cursabat, & aiebat, Noli mihi inuidere, meares agitur: deinde si quid uolueris inuicem faciam, manus manum lauat. Allusit cō, quod Hercules quoq; ex homine factus esset deus, id quod ambiebat Claudius. Alexander

Magnus interrogatus quomodo potitus esset Græcia, respondit, μηδὲν ἀναβαλόμενος. *id est,* Nil recrastinans. *Refert Homeri Scholiastes Iliad. β.*

CHILIADIS QVARTAE CENTVRIA V.

Ne bos quidem pereat. 1

IAM ante proverbijs aliquot nobis declaratum est quantum utilitatis adferat bonus vicinus, quantum incommodi malus. Sed quæ conducunt ad vitæ felicitatem, iterum atque iterum expedit inculcare, quo penitius infigantur animis. Neque enim ea res tantum habet locum in prædijs ædibus aut fundo, sed in omni pene vitæ usu. Quod Portius Cato prodidit de commodo vicino habendo non solum ad agricolæ pertineat, uerumetiam ad unumquenque nostrũ. Etenim si quis iam prouectior ætate vitæ totius cursum relegat, comperiet maximam bonorũ malorumq; partem à bonis malisq; vicinis fuisse profectam. Hesiodi carmen Columella tanquam prouerbiale refert.

Μηδ' ἀφ βοῦς ἀπόλοιτ' ἐμὸν γέτεφ κακὸς ἐὼν. id est,

Nec bos intereat, vicinus si improbus absit.

At leuis est bonis iactura, si cum his malis conferatur, quæ capiuntur ex improbis consultoribus, ex fucatis amicis, ex uxoribus & famulis parum fidelibus. At Catonis quidem sententiam nonnulli reijciendam esse duxerunt, quòd in nobis situm non est, qualem habeamus vicinum, quem nonnunquam mors aliaq; diuersæ causæ nobiscum mutant. Id tametsi negari non potest, sapienter tamen à Catone præceptũ est, ut agricola quantum in ipso est, curet habere bonum vicinum, nec bonum tantum, sed & commodum. Bonus enim esse potest, qui tibi cõmodus non sit. Id ut contingat, duæ res potissimum efficiunt, diligentia in parando agro, & consimiles mores erga vicinum. Frequenter enim habemus malũ vicinum, quòd ipsi nos præbeamus malos vicinos. Quemadmodum igitur, ut eleganter scribit Columella, sapientis est fortuitos casus magno animo sustinere, ita dementis est ipsum sibi malam facere fortunam. Quod facit qui inæquã vicinum suis nummis parat, cum à primis cunabulis, si modo liberis parentibus est oriundus, audisse potuerit.

Οὐδ' ἀφ βοῦς ἀπόλοιτ' ἐμὸν γέτεφ κακὸς ἐών.

Quod non solum de boue dicitur, sed de omnibus partibus rei nostræ familiaris, adeo quidem ut multi prætulerint carere penatibus, & propter iniuriam vicinorum sedibus suis profugerint. Nisi aliter existimamus diuersum orbẽ, uniuersas gentes petijsse relicto patrio solo, Achæos dico & Hiberos, Albanos quoq; nec minus Siculos, & ut primordia nostra contingam, Pelasgos, Aborigines, Arcadas, quàm quia malos vicinos ferre non potuerint: Ac ne tantum de publicis calamitatibus loquar, priuatos quoq; memoria tradidit, & in regionibus Græcie & in hac ipsa Hesperia detestabiles fuisse vicinos: nisi Autolycus ille potuit cuiquam tolerabilis esse cõterminus, aut Auentini montis incola, Palatinis ullum gaudiũ finitimis suis Cæus attulit. Malo enim præteritorum quàm præsentiũ meminisse, ne vicinũ meum nominẽ, qui nec arborem prolixiorem stare nostræ regionis, nec insolatũ seminarium, nec pedamentũ annexum nineæ, nec etiam pecudes negligentius pasci finit. Iure igitur, quantũ mea fert opinio, M. Portius talem pestem uitare censuit, & in primis futurũ agricolã præmonuit, ne sua sponte ad eam perueniret. Hactenus quidẽ Columella declamatoria quadam eloquẽtia, simul & Catoni patrocinatus est, & nos docuit, quanta pestis sit malus vicinus. Tametsi Cato non solũ de vicini moribus sensit, uerumetiã quàm lauta sit re. Vicini, inquit, quo pacto nitean id animaduertito. In bona regione bene nitere oportebit. Interdum enim nitor arguit agri bonitatẽ, in solo uero parum fertili declarat industriam agricolæ. Porrò quemadmodum diligens uicinus extimulat ad studium bene colendi, ita uiciniorum luxus & ignauia, corrumpit uicini familiam. Idem & præpotens uicinus opprimit propinquum pauperem, & supra modũ tenues uicini semper aliquid abradunt, siue precibus, siue furto. Iam cum morosis & improbis vicinis nunquã rixa non est, nunc de finibus, nũc de damno dato, nunc de stillicidio, nunc de semita actus, nunc de prospectu aut de lumine. Quod si fortuna nobis dederit talem uicinum, nec liceat mutare, reliquũ est, ut nostra commoditate reddamus illum ex malo bonum. certe caueamus ne lacessitus fiat incommodior. Turpissimũ enim fuerit si nostris moribus ex commodo uicino faciamus incommodum. Videlicet hoc est quod præcipit Cato: Vicinis bonus esto. Et ne satis esse putares si ipse temperes ab iniuria uicini, adiungit familiam ne siueris peccare. Mox indicat, quid utilitatis capiatur ex bonis vicinis: si te, inquit, libenter uicinitas uidebit, facilius tua mendes, operas facilius locabis, operarios facilius conduces. Si ædificabis, operis, lumẽtis, materia iumenta bunt. Si quid bona salute usu uenerit, benigne defendent. Olim igitur qui fundum proscribebant uenalem, præconẽ docebant, quibus dotibus esset ager cõmendabilis, quàm salubri cœlo, quàm commodo situ, quàm fertili solo, quàm bene ædificatis uillis. Sed uir acerrimi ingenij Themistocles, quũ fundũ uenderet, iussit huiusmodi dotibus & illud adijci, quòd haberet bonũ vicinũ. Id factum primũ risu iocoq; multitudinis acceptũ est, mox intellectũ est hanc agri cõmendationẽ esse præcipuam. Plurimũ itaq; refert ad totius uitæ cõmoditatẽ, qualem quisq; vicinũ sibi deligat; tum quo pacto, qui contigit utatur. Princeps qui ditionẽ ambit, quam sine maximo negotio, summoq; ditionis uitæ dispendio tueri non possit, malã uicinam sibi adiungit. Rursum qui cordatos ac fidos cõsiliarios, qui magistratus integros & reipub. amantes asciscit, bonos vicinos adiungit. Nec; minimũ interest quas nationes in affinitatem adglutinet. Qui dotis aut honoris gratia sponsam asciscit incommodis moribus, aut cui sint cognati procaces, malos vicinos sibi adiungit. Qui cum improbis init amicitiæ fœdus, malam uicinam accersit. Qui ductus amore censuũ coniecit sese in collegium aut monasteriũ impiorũ aut etiã superstitiosorum, malam uicinia sibi parat. Prima igitur cautio sit in deligendo, proxima in corrigẽdo, postrema in fugiẽdo quod corrigi nõ potest. Quanquã ne fuga quidẽ debet carere cautione. Alioqui in uitium ducit culpæ fuga, si caret arte: neq; raro fit, ut odio mali præcipitemur nos in aliud grauius malum. Raro pœnituit amicitiæ, qui iudicio delegit amicum. Et sæpe nostra culpa fit, ut rescindatur amicitia, quòd amicis bonis utamur non bene, tum quòd parũ commodos amicos nec ferre nouimus nec emendare. Nec; uero leuius peccant, qui cum inciderint in amicos pestilentes, nesciunt sese subducere, sed aut hærent his quos oderunt clanculum, aut non dissuunt amicitiam, sed abrũpunt. Idem accidit mei similibus in deligendis ac retinendis studiorũ nostrorum patronis & altoribus. Negligimus oblatos, aut amplectimur nobis parũ aptos, aut si quis obtigit accõmodus, nõ studemus illius erga nos beneuolentiã mutuis officijs alere. In prima certe parte grauissime peccant adolescens. Etenim si tum respondissem fauoribus magnatũ qui me coeperant amplecti, futurus eram aliquid in literis, sed immodicus libertatis amor effecit, ut diu cum perfidis amicis, & peruicaci pauperiate colluctarer. Nec erat finis futurus, nisi GVILIELMVS ille VVARAMVS Archiepiscopus Cantuarien. uir non tam ob tituli muneriscq; dignitatẽ, quàm ob egregias summoq; præsule dignas uirtutes reuerẽdus, me ueluti fugitantẽ in amicitiæ suæ nassam

uaſſam pellexiſſet. Guſtata dumtaxat illius humanitate contuli me in Italiam. Ibi ceſſantem neq; quicquam minus quàm de repetenda Britannia cogitantem, ultro reuocat delato sacerdotio. Hoc quoq; negleciũ eſt. Cæterũ ubi me uĕtus alius retuliſſet in Angliam, ſic aſtrinxit nõ tam benignitate, quanquam ea quoq; fuit & eſt in illo ſingularis, quàm morũ amabili quadam iuciditate, miráq; in amando cõſtantia, id quod in uiris primatibus ſanè rariſſimum eſt, ut nolens illi præberem manus. Hæc erat eſca qua me pertraxit in ſuum ius. Ita meo bono captus ſum, hoc uno nomine felix, quòd hic Mæcenas obtigit, ſed longe feliciſſimus futurus ſi maturius contigiſſet. An illum huius alumni pœniteat neſcio, certe mutuis in illum officijs meo animo nondum ipſe ſatisfeci, nec uideor unquã ſatisfacturus. Proinde mihi rogandi ſunt omnes, qui bonarum literarum, qui religionis amore ducuntur, ut ſi quid fructus non pœnitendi ceperunt ex meis lucubrationibus, huic ſanctiſſimo præſidi pro me grátias agant, atq; adeo ſi poſſint referant. Referent autẽ ſi non patientur illius memoriam apud poſteros intermori, cuius benignitati debent, quicquid ex libris meis hauſerũt, ſi quid omnino frugiferum hauſerunt. Obſtrepunt undiq; querimoniæ, deplorantium ſibi ad ſtudiorum cultum deeſſe mœcenates. Atqui Mœcenas non ſtatim amplexus eſt Vergilium aut Horatium, nec Mecuio Bauio'ue ſuit Mæcenas. Illud primum agat adoleſcens, ut egregium aliquod ſpecimen ceu pignus de ſe præbeat non perituram quod in ipſum conferatur. Nec ſatis eſſe putet, quibuſcunq; rationibus abſtuliſſe munus uel prædam uerum. Non eſt improbitate petẽdi ambienda benignitas, ſed literis ac moribus ſemper in melius proficientibus. Sic inuitat fundus agricolã ad uberiorem ſementẽ, ſi quod creditum erat, bona fide multoq; cum fœnore reddat. Nec eſt ſubinde mutandus patronus, ut relicto quem defatigaſti, quærat integrum, & una quercu excuſſa, ſub alia colligat. Sic uni aut duobus ſeruiendũ eſt, quaſi ſis perpetuo iiſdem uſurus. Nunc quàm multos uidemus qui ſuis moribus & literis odio, & patronos pudore inuidiáq; onerant. Eſt quidẽ nonnulla gratitudinis pars literis dictisq; celebrare nomen patroni, ſed magni refert quo quẽ modo laudes. Vana laudatio, fidem abrogat etiã uera prædicantibus: itaq; fit, non ut lector melius ſentiat de laudato, ſed peius de laudante. Immodicæ laudes conciliant inuidiam potiusquã gloriam. Iam qui laudibus uehunt ea quæ bonorũ ac ſapientiũ iudicio damnantur, laudando uituperant. Primũ quod adſers ad Encomium, ſit uerum: deinde quod uerũ eſt ſic tractetur ut fiat etiã ueriſimile. Abſint autẽ poëtarum quorundam hyperbolæ, quibus ex homine quum libet, deum faciunt: hæ uirtutes potiſſimum depingantur, quæ fauorẽ ac beneuolentiam conciliant, quod genus ſunt, pietas, integritas, pudicitia, modeſtia, benignitas, morum candor ac facilitas. Nihil eſt humano ingenio inuidentius, nihil hominum iudicijs moroſius. Proinde ſi quid attingendum erit earum rerum quas uulgus ſic miratur ut inuideat poſſidentibus, id arte tractandũ eſt, ne faſcinatio ſit metuenda laudato. Nullus inuidet opulẽto, qui quod uel ex benignitate fortunæ, uel ſine fraude partũ poſſideat, ſic habet, ut diſpenſator ſit potius quàm dominus. Nec; quiſquam inuidet potenti, qui potens eſt reipub. cõmodis, qui quãtum eminet dignitate, tantum ſe ſubmittit modeſtia, comitate uincens etiam humiles. Nullus inuidet formoſo, qui naturæ dono pudorem ac pudicitiam adiunxit. Nullus inuidet ualenti aut longæuo qui magno plurimorum bono valet ac uiuit. Quod ſi cui deeſt ingenium aut ars ad hæc pro dignitate tractanda, abſtineat potius quàm uelut malus pictor bonam formam imperitia ſua reddat deteriorẽ. Alexander ille fortaſſe moroſius, qui nullius manu pingi ſuſtinebat niſi Apellis, Nemo tamen egregio corpore, à Fuluo Rutubæ que pingi cupiat.

Quod emittis in lucem publicam tale ſit, ut poſteritatis memoriam polliceatur. Deniq; ſic temperanda laudatio, ut hoc officium non appareat eſſe tributum eius animo quem laudas, nulli enim minus expetunt, aut ſuſtinent etiam, laudari quàm qui maxime promereruntur: ſed ipſi potius utruti, quam nolentem etiam ſequitur ſua gloria, ſed aliis ad ſimilia ſtudia prouocandis. Sic & utiliter laudabitur qui promeritus eſt, & citra periculum inuidiæ, aut aſſentationis ſuſpicionem. In defunctorũ autem laudes uberius effundẽda eſt uis eloquentiæ, quum iam mitior eſt inuidia, & minor adulandi ſuſpicio. Hactenus oſtendi quomodo ſtudioſi ſuis patronis commendari queant, Nunc paucis attingam quibus rationibus & ſtudijs ipſis fauorem omnium ualeant conciliare. Multis enim in locis iam linguæ bonæq; quas uocant literæ magna flagrant inuidia: quod quidẽ fit partim culpa maiorum, qui putant autoritati ſuæ detrahi ſi quid nouæ eruditionis accedat iuuentuti, contentiq; his, quæ pueri didicerunt, alia nec doceri patiuntur, nec ſuſtinẽt diſcere, uel quia piget uel quia pudet: partim etiam eorum ultio, qui hæc uetera noua inuehunt. Sunt enim in hoc ordine quidam intolerabili infolẽtia, qui ſimulatq; tenuerint duodecim uerba Latina, & quinq; Græca, Demoſthenes ac Cicerones ſibi uidentur, effutiunt ineptos libellos, nonnunquã & uirulentos, liberales diſciplinas omnes miro faſtu aſpernantur, & in harum profeſſores ſcurriliter debacchantur. Nec deſunt qui bonis literis ad res peſſimas abutuntur, ad ſeditioſam maledicentiam, ad concutiendam, luxandam, & labefactandam cõcordiam tranquillitatemq; reipub. Chriſtianæ. At qui olim his literis erãt inſtructi, principum tumultus ſua facundia componebant, cum hæreſiarchis belligerabantur, celebrabant diuorum memoriam, carmine profaq; decantabant Chriſti laudes, exhortabantur ad cõtemptum huius mundi, ad amorẽ rerum cœleſtium. Talis erat Baſilius, talis Nazianzenus, talis Ambroſius, talis Prudentius, talis Lactantius, in quibus linguarũ ac politioris literaturæ cognitio ideo caret inuidia, quia ſeruiuit pietati. Solent autem & hominũ mores ſtudijs imputari: quemadmodum hodie non pauci ſunt qui deteſtantur Euangelium, ob impuros quorundã mores Euangelij nomine ſeſe uenditantium. Quod ſi quemadmodum Paulus cauens ab omni ſpecie mali, glorificat Euangeliũ ſuum, omnibus omnia factus ut omnes lucrifaciat, ita literarum huiuſmodi profeſſores integritate morum, comitate temperantiaq; linguæ commendarent ſuam profeſſionem, longe plus eſſet fructus, & inuidiæ minus. E' diuerſo, ſi maiores ciuiliter & æquis animis reciperẽt, non nouas aduenas ſed ueteres hoſpites poſtliminio ſeſe recipientes, ſentirent ſibi non mediocrem lucem, neq; uulgarem utilitatem ex harum acceßione accreſcere. Nunc cum ueteribus amicis perinde atq; cũ hoſtibus irreconciliabile bellum gerunt. Noua uocant quæ ſunt uetuſtiſſima, uetera nominant, quæ ſunt noua. In priſcis eccleſiæ doctoribus ſacrorũ uoluminum cognitio, cum linguarũ & humanioris literaturæ peritia fuit coniuncta. Idem uidemus in priſcis philoſophis, medicis, iureconſultis. Vbi ſoloeciſſat Ariſtoteles aut Hippocrates? Non ne facundi ſunt Plato & Galenus? In ueteribus autem Iuriſperitis quæ fuerit utriuſque linguæ peritia, quæ Romani ſermonis tum puritas tum maieſtas, declarant hæc ipſa fragmenta quæ glorioſus Iuſtinianus nobis pro ſolidis uoluminib. obtruſit, quanquã hæc ipſa ſcatent undiq; mendis prodigioſis. Nouũ eſt pueris ad grammaticam inſtituendis inculcare modos ſignificandi, prælegere delira gloſſemata, quæ nihil aliud docent quàm impure loqui. Nouum eſt adoleſcentem ad philoſophiæ, Iuris medicinæ, Theologiæ ſtudium recipi, qui ob inſcitiam ſermonis nihil intelligat in uetuſtis autoribus. Nouũ eſt à Theologiæ adytis excludi, niſi qui diu ſudarit in Auerroe & Ariſtotele.

Nouum eſt adoleſcentibus philoſophiæ candidatis inculcari nugas ſophiſticas, & cõmentitias quaſdam difficultates, meras ingeniorum cruces. Nouum eſt in publicis ſcholis, aliud reſpondere ſecundũ uiam Thomiſtarum & Scotiſtarũ, Nominalium & Realium. Nouum eſt illic excludi argumenta quæ petita ſunt ex diuinorum uoluminum fontibus, ſola uero recipi, quæ ducuntur ex Ariſtotele, ex epiſtolis decretalibus, ex placitis ſcholaſticorum, ex gloſſematis iuris pontificij profeſſorum, aut ſimilitudinibus plerunq; frigidis ex iure Cæſareo detortis. Si nouis offendimur, hæc uere noua ſunt. Si uetera probamus, uetuſtiſſima ſunt quæ nunc offeruntur: niſi forte nouum eſt, quod ab Origenis ſeculo proficiſcitur, & uetus eſt, quod ante trecẽtos annos exortũ ſemper in deterius profecit. Sed his etiã iniquiores quidam non uerentur priuatim ac publice, atq; adeo in ſacris etiã concionibus deblaterare, has literas eſſe fontes omnium hæreſeon, non animaduertentes hanc blaſphemiã cadere in Hieronymũ, Ambroſium & Auguſtinũ, alioſq; cõplures, quibus doctoribus gloriatur eccleſia. Huiuſmodi ſtoliditiſſimas nugas inculcant auribus adoleſcentiũ in ſecretis confeſſionibus. Caue à Græcis, ne ſias hæreticus, fuge literas Hebræas ne ſies Iudæorum ſimilis, abijce Ciceronẽ, ne cum illo damneris. O graues admonitiones. Nec cogitant ſtaturũ, ut hæc pueri paſſim effiuiant ridẽda cordatis omnibus. Eadem inſtillant parentũ auribus, hoc agentes ut ipſis mandetur liberorũ inſtituendorum cura. Facile imponitur mulierculis & ſimplicibus idiotis ſanctimoniæ fuco. Verum ouem nihilo rectius lupo commiſeris, quàm talibus uentribus liberos. Quid audio? Valdenſes, pauperes à Lugduno, Vuicleuus, linguas ac bonas literas edidicerũt? Deinde num Hieronymus hæreticus fuit, quia linguis & omni literarum genere præcelluit? Si quis Gallicæ dumtaxat linguæ peritus, ſua lingua ſcriberet opiniones hæreticas, an protinus admoneremus omnes ne quis diſceret Gallice? Nuper etiam principũ aulis perſuadere cœperunt, totum hunc tumultũ, & Lutheraniſmi & ruſticanæ ſeditionis, ex linguis humaniorib⁹q; literis eſſe natũ. Habent aulæ Midas ac Thraſones ſuos ſummiq; principes hoc magis patent talium inſidijs, quo magis ingenui ſunt, quoq; uehementius indulgent ſuis affectibus. Si de hæreſi periclitatur qui Græce & Hebraice nouit, quòd Lutherus harũ linguarum rudis non eſt, quur non potius in tuto eſſe dicitur, quòd Ioannes epiſcopus Roſſenſis, quòd Hieronymus Aleander Archiepiſcopus Brũdu ſinus propugnatores ſunt mutantis eccleſiæ, quorũ hic omnibus linguis excellit, ille treis linguas ætate iam uergente non uulgari ſtudio amplectitur. Addunt & aliam calumniam. Forte in ſecretis admiſſorum confeſſionibus adoleſcentũ audiunt aliquid laſciuiæ, qui morbus peculiaris eſt illi ætati. Rogant quos autores legant, quum audiunt Vergilium aut Lucianũ, ſtudijs imputant ætatis aut hominis uitium, traducunt⁹q; protinus & ætatem & literas, quaſi uero non multo pelora audiant ab ijs, qui nullas omnino literas attigerunt. Etenim quemadmodum literarum ſtudium non liberat ab omnibus uitijs, ita negari nõ poteſt, quin à multis arceat ætatem lubricam. Nihil autem tam ſanctum, quin is qui natura improbus eſt, uertat in occaſionẽ peccandi. Quòd ſi tollendum eſt quicquid quomodocunque præbet turpitudinis occaſionem, quur tantopere laudatur coactus iſte cœlibatus? An putant ignotũ, quæ lerna malorum hinc naſcatur? Sed quis tandem erit fructus, ſi ſtudiorum profeſſoribus inuicem ſeſe lacerantibus collabantur omnes honeſtæ diſcipline, quod iam magna ex parte factum uidemus locis aliquot? At ſine his uita hominũ, non eſt hominum ſed ferarum. Quid igitur ſupereſt, niſi ut linguæ bonæq; literæ poſtliminio redeũtes ac uelut à radice repullulantes, ciuiliter & comiter ſeſe inſinuent in ſodalitatem earum diſciplinarum, quæ tot iam ſeculis regnant in Academijs, neque cuiuſquam ſtudium inceſſant, ſed omnium ſtudia potius adiuuent. Deferant nonnihil autoritati profeſſionis, deferant aliquid inolitæ & uelut in naturam uerſæ conſuetudini, deferant aliquid & ætati multorum non facile ad diuerſa flexili. Quos uiderint inſanabiles, ſuo relinquant ingenio, ne maiores excitent tragœdias. Qui tractabiliores erunt, hos ineſcẽt tempeſtiuis ac blandis admonitionibus. Sic admoneant, ſic adſint, ſic corrigãt, ut officioſa pediſſequa monet, adeſt. corrigit herã ſuam. Merito regina diſciplinarũ omnium eſt Theologia, uerum hæc erit & honeſtior, & inſtructior, ſi tam utiles pediſſequas qua decet comitate receperit in ſuum famulitium. Præclara res eſt philoſophia, ſed huic plurimum accedet dignitatis ſi ueteres amicas agnouerit. Honeſta hera eſt iuris prudentia, uerum huic ornamẽti non parũ adferent tam elegantes famulæ. Egregia res medicina, ſed abſque linguarum & ueterũ literarum cognitione penè cæca eſt. Ad hunc modum ſi ſua bona uicißim inter ſeſe cõmuniceut, utræque fient & locupletiores & ſplẽdidiores. Monarchas autẽ illud admonitos uelim, ne ſuſurronibus huiuſmodi præbeant aures, cogitent potius quantũ fructus ac dignitatis ex hoc ſtudiorum genere, rebus ipſorum ſit acceſſurũ, & olim acceſſerit. Poſtremo res omniũ & publice & priuatim erunt feliciores, ſi ſuo quiſq; uicino bonũ uicinũ præſtiterit. Vt ad prouerbium redeam, cõgruit illi, quod alibi commemoratum eſt, Aliquid mali propter uicinum mãdum. quod uſurpauit Demoſthenes in oratione contra Callicratem, ἀκήρ ἄρα ἀδρὸν Ἀθηναίοις καλεπώτερον ἐδλὲν ἢ γέγονεν ὑπὸ Φιλίππου τυχὸν. id eſt, Non erat quicquam ὁ Athenienſes pernicioſius quàm improbum uicinum, nec ſuis contentum, eſſe nactum.

Caput artis, decere quod facias. II

Quintilianus lib. Inſtitutionum oratoriarum undecimo, uidetur ueluti uulgo celebratum adducere: Caput eſt artis decere quod facias. Ipſius uerba ſubſcribam: Vnum etiã his adijciendum eſt, cum præcipue in actione ſpectetur decorum, ſæpe aliud alios decere. Eſt enim latens quædam in hoc ratio & inenarrabilis: & ut uere dictum eſt, caput eſſe artis decere quod facias, ita nec ſine arte eſſe, nec totum arte tradi poteſt. Hactenus Fabius. Id uſurpare licebit, non ſolum ubi quid fiet parum decore: ueluti ſi cantillet aut luſitet ſenex, ſi præeat & obiurget iuuenis: uerumetiam cum negabimus quibuslibet quiduis eſſe decorum. Quod ſæpenumero uideamus euenire, ut quod ab hoc dictum aut factum placet uniuerſis, ſi idem tentet alius, etiamſi doctior peritiorq;, nemo tamen ferat. Id cum quotidie uideamus accidere, tamen cur accidat, ratio reddi non poteſt.

Domus recta. III

Annæus Seneca libro Epiſtolarum familiarium 16. Videbimus quod parum rectũm ſit, quod parum fructum, quod non huius recentis polituræ. Cum circumſpexeris omnia, nullas uidebis anguſtias inanes. Deſit ſanè uarietas marmorum, & conciſſura aquarum à cuniculis interfluentium, & pauperis cella, & quicquid aliud luxuria, non contenta decore ſimplici miſcet, quod dici ſolet, domus recta eſt. Hactenus Seneca. Quòd ſi locus non uacat mendo, ſignificat uulgò domum rectam uocari, non quidem opulentam & ambitioſam, ſed cui nil deſit iuſtæ ſupellectilis. Ad eundem modum Marcus Tullius Græcorum linguam ambitioſæ meretrici confert, quæ multa luxu ſuperfluat: Latinorum honeſtæ ac pudicæ matronæ, cui nihil deeſt, quod ad honeſtã pertineat mundiciem.

Non eſt beatus, eſſe qui ſe neſciat. IIII

Idem in eodem opere uerſiculum hunc è poëta quopiam allegat Comico: Non eſt beatus, eſſe qui ſe neſciat, haud dubium quin populari ſermone iactatum, cuius autoris nomen non adſcrip

adſcripſerit. Senſus eſt, haud eſſe ſatis, ut adſit felicitas, ni felicitatem tuam intellexeris. Huc alludens Vergilius:

O fortunatos nimium, bona ſi ſua norint, Agricolas.

Eodem pertinet, quod Martialis inter felicitatis calculos hunc quoq; commemorat:

Quod ſis eſſe uelis.

Quid enim felicius libertate? Atqui uideas non paucos qui ſortem deplorent ſuam, quòd in principum aulis locum non inueniant: miſeros ſe putant, quòd ſeruire non liceat. Verum ut beatus non eſt, qui ſe non putat beatum: ita hic miſer eſt, qui cum animi malis ſit infelix, tamen ſibi uidetur felix. Etenim ut qui ſanus eſt, & ſibi uidetur ægrotus, non fruitur ſuo bono: ita qui morbo tenetur, non intelligēs ſuum malum, longiſſime abeſt à ſanitate: quippe qui uſqueadeo ſanus non ſit, ut ſit etiam inſanabilis.

Amicus certus in re incerta cernitur. V

Marcus Tullius in Lælio, ſenarium hunc ex Ennio citat prouerbij ſpecie:

Amicus certus, in re incerta cernitur.

Quo ſignificatum eſt, amici fidem in rebus aduerſis explorari. Nam quod cum periculo cōiunctum ſit, id dubium appellant, pro quo Ennius poſuit incertum, affectans ἐναντίωσιν & προσονομασίαν, quibus ſchematis impendio delectatus eſt, atque adeo non ipſe ſolum, ſed & omnis illa ætas uſque ad M. Tullium. Plautus item, cum amicum pronunciat, qui in re dubia iuuat. Habent eandem ſententiam Hebræorum prouerbia, Omni tempore diligit qui amicus eſt, & frater in anguſtijs comprobatur.

Auarus niſi cum moritur, nil recte facit. VI

Omnes fermè Publianas ſententias uideo prouerbiorum uice ſuiſſe celebratas, nec iniuria ſanè. Nihil enim illis fingi poteſt nec argutius, nec iucundius. Cuius Mimos ipſi nuper emendatos non grauati ſumus breuiſſimis ſcholijs explicare. Quamobrem non eſt animus eos omnes in hunc ordinem aſciſcere, præter unum aut alterū, qui mihi præter cæteros arrident, quorum hic unus eſt: Auarus niſi cum moritur, nil rectè facit. Etenim qui ſeſe pecuniæ ſtudio addixit, nulli commodus eſt dum uiuit. Sola mors, uoluptatem & emolumentum adfert hæredi.

Bona nemini hora eſt. VII

Arriſit & hic: Bona nemini hora eſt, quin alicui ſit mala. Ita fortuna temperauit res mortalium, ut quod huic lætum eſt, alij pariat dolorem: quod alij lucro eſt, alij damnum adferat. Nemo diteſcit, niſi malo alterius. Nemo uincit in bello, niſi exitio alterius. Niſi mauis pro alicui legere alicubi.

Spontanea moleſtia. VIII

Celebratur inter Græcos, cum primis bellus & elegans trimeter.

Αὐθαίρετόν τι λύπημα πένητος πορά. id eſt,
Vltroneus dolor eſt parare liberos.

Dici non poteſt, quantum & quàm moleſtum negotium ſit, educare filios, præſertim cum adeo pauci ſint, qui parentum officio reſpondeant. Verum hanc moleſtiam, non eſt cui poſſint imputare, cum liceat cœlibem uiuere. Longius trahi poteſt, ad eos, qui ſibi ſponte periculum ac moleſtiam accerſunt. Atque adeo ſimilis propemodum conditio eſt, tollentium liberos, & ſcribentium libros. Tuendum, emendandum, quod ſcripſeris, & tamen non eſt quem incuſemus, cum nobis liberum ſit dormire.

Sapiens ſua bona ſecum fert. IX

Ὁ σοφὸς ἐν αὐτῷ πανταχοῦ τὰ ἀγαθά. id eſt, Sapiens opes ſibi ſecum habet ſemper ſuas, à Biantis, ni fallor, apophthegmate natum, qui rogatus, cur nihil exportaret rerum ſuarum ex incendio patriæ, Ego uero, inquit, omnia mea bona mecum porto: ſignificans ea quæ uere noſtra ſunt, intra nos eſſe, uclut eruditionem ac uirtutem. Vt uerſum quæ uere mala ſunt noſtra, non licet effugere, quantū libet commutetur locus,

Citius Telegoræ donarim. X

Telegoras apud Naxios prædiues quiſpiam præpotens erat, cui quod quotidie multa muſitarētur, uulgato ſermone receptum eſt, ut uenditores paruo licitantibus dicerent, μᾶλλον πωλοίην τῷ τελεγόρᾳ δῶρα. i. Malim Telegoræ dare. Refertur apud Athenæū lib. Dipnoſophiſtarum octauo ex Ariſtotele. Rem longius proſecuti ſumus in prouerbio, Nullus malus magnus piſcis. Nec uideo quis uſus adagionis eſſe poſſit, niſi ſi dicamus officiū rectius gratuito collocari penes probos ac magnos, quàm mercede penes improbos ac uiles.

Hecatæ cœna. XI

Veteres cœnam perparcā & impendio frugalem Hecatæ cœnam appellabant, quòd apud inferos tenuiſſimo uictu, nanimoq; cibo, eoq; uiliſſimo uiuitur, iuxta poetarū theologiam. Siquidem umbræ plebeiæ malua porroq; uictitant, Hecate Mænides ac Triglidas piſces, apud nos contemptiſſimos, habet in delicijs, ut ſibi ſacros. Vnde & Athenis locum eſſe dictum Triglam, atque inibi ſimulachrum Hecates Triglantinæ. Alij Triglam illi ſacram putant ob nominis rationem à ternione dicti, cum triformis ſit & Hecate. Extat apud Athenæum lib. 7. meminit & 8. Meminit & Lucianus alicubi. Verum illud expendat eruditus lector, an prouerbium accipi poſſit de cœna illa, quam ſingulis menſibus in triuijs Hecatæ collocabant diuites, diripiebant pauperes. Cuius rei meminit etiam Ariſtophanes in Pluto:

Παρὰ δὲ ἑκάστης ἕξεις τὸ τοῦτο νὶ Δία,
Εἴτε τὸ πλεῖον εἴτε τὸ ἔλαττον βούλιον, φησὶ γὰρ αὕτη
Τὸν μὲν ἔχοντας καὶ πλουτοῦντας δεῖπνου κλῆσιν μιᾶς
προσάγῃ,
Τὸν δὲ πένητας & ἀνθρώπων ἀπράγμονας, πρὸς καταθεῖναι. i.
Hoc ex Hecata ſi uis didiciſſe licebit,
Vtrū potius, ditem eſſe an egenū, quandoquidem iubet illa
Hos quibus eſt res quoq; benigna mēſe uno ponere cœnā,
Cæterū egenos hanc prædari, prius ac deponere poſſunt.

Quo quidem loco in hanc ſententiā ſcribit interpres. Olim in triuijs uenerabantur Hecaten, quòd eadem tribus nominibus appelletur, Luna, Artemis & Hecate. Cæterum ſub nouilunium diuites mittebant cœnam ueſpere, ueluti cœnam Hecatæ in triuijs. Pauperes autem eſurientes diripiebant ac deuorabant, quæ erant appoſita, dicentes quod Hecate comediſſet. Itaq; congruet, ubi res per tumultum diripitur.

Mens uidet, mens audit. XII

Νοῦς ὁρᾷ καὶ νοῦς ἀκούει. id eſt, Mens uidet, mens audit, Hemiſtichium prius uidetur carminis Trochaici, tetrametri, catalectici. Refertur ab Ariſtotele quaſi uulgò iactatum Sectionis undecimæ problemate 33. ubi propoſita quæſtione quur noctu acrius audiamus quàm interdiu, inter alias cauſas & hanc reddit, quòd interdiu animus uarijs negotijs diſtrahitur: qui niſi ſit præſens, nec corporis ſenſus officio ſuo fungantur, adeo ut mente alienata, nec corporis dolorem interdum ſentiamus: & ipſe ſum expertus in cruciatu dentium, ac calculi multo leuiorem reddi doloris ſenſum, ſi poſſis animum in aliquam cogitationem alienam intendere. ὅταν δὲ, inquit, ἠρεμῇ τὸ, νοῦς ὁρᾷ καὶ νοῦς ἀκούει. Noctu uero, quoniam oculorum ſenſus quieſcit, & animi cogitatio tranquillior eſt, tum aurium meatus non minus patent noctu quàm interdiu, nec minus capaces ſunt ſonorum, ſed eos facilius etiam renunciant animo, quod tum nullis actionibus diſtrahatur, nec oculorum ſenſu auocetur, quemadmodum in die, ſit ut

acutior sit aurium sensus. Locus erit adagio, ubi iubemus quempiam attentum esse, quemadmodum dicimus, hic esto, & ishhic sum. De mente peregrinante nobis dictũ est aliàs.

Thymbra uictitans. XIII

Θυμβροφάγοι. id est, Tymbra uictitantes adagio dicebantur, uel qui tutius ac liberius uitã agerent, uel qui moribus essent parum blandis, uel qui hilariter citraq; sollicitudinem paruo contenti uiuerent, quòd Thymbra, quam eandem cuniam dicunt, herbæ genus sit, quam Plinius non distinguit à Satureia, Columella distinguere uidetur.

Et satureia, inquiens, thymi refertẽs, thymbræq; saporem. Est autem saporis subamari, in agris pascũ prouenit, & pratensis ad remedia præstantior est hortensi, ut autor est Dioscorides, locis gaudẽs petricosis. Hortensis cibis aptior. Prouerbium recensuit Suidas & Hesychius. Fertur Epaminondas mire frugalem uitam egisse, itaq; de prandio parco tenuiq; dixisse, τὸ τοιοῦτον ἄριστον, ὁ χαρᾶ προδοσίαν. id est, Tale prandium non recipit proditionem. Sensus autem dicti geminus est, uel quia nemo molitur insidias rebus modicis, uel quia qui modicis contenti sunt non facile corrumpuntur, ut prodant rempublicam. Amphis apud Athenæum libro decimo:

Εὐτελὲς γὰρ δεῖπνον ἡ ποιᾶ παροινία. id est,
Vbi cœna frugi est, nulla debacchatio.

Græcus trimeter uidetur corruptus inuersione duarum dictionum: Restituetur si legas, δεῖπνον γὰρ εὐτελὲς. & subdit ex Alexide, Ex prolixis conuiuijs primum nasci scommata, è quibus ferè plus est doloris quàm uoluptatis. Hinc maledictum. Id regeritur ac reciprocatur in dicentem, mox à uerbis ad uerbera. Non ita qui Thymbra uictitant.

Doryphorematis ritu. XIIII

Græci λοιφόρημα uocant satellitium illud ex barbarorum fece conductum, quòd olim tyranni ad custodiam corporis adhibebant, nunc à regibus magis fastus quàm tutelæ gratia alitur: nec à regibus modo, uerumetiam à summis pontificibus. In tragœdijs igitur sic addebatur regum personis λοιφόρημα, ut astarent modo, nihil etiam loquerentur. Vnde qui taciti assident, δορυφορικῶς & βόπον adesse dicuntur. Sic Athenæus libro quinto. παρεμβάλοντός τινα λόγου πεισιστράτου, χρὴ γὰρ καὶ τοῦτον μὴ παρεῖναι λοιφορήματος & βόπου. id est, Cum iniiceret sermonem quendam Pisistratus: Neque enim oportet hunc adesse more Doryphorematis: hoc est, tacitum & nihil aduertentem in medium. Vsurpatur à Luciano in libello De conscribenda historia, his quidem uerbis: ἐκοπῶ ἃ φίλων, ὧν μὲν & ἄφων & ἄλλο ὑπ' ὄψιν πολυφώνων μᾶλλον ἕκαστος καμινὸν λοιφόρημα κεχλιὼς σιωπῇ περιφορήσειν. id est, Igitur amice, ne solus esse mutus in tempore tam uocali, neque ueluti conducum Doryphorema hians cum silentio obambularem.

Musicam docet amor. XV

Plutarchus adducit & hoc adagiũ trochaico uersu expressum,

Μουσικὴν ἔρως διδάσκει, κἂν τρὶς ἄμουσος ᾖ τὸ πρίν. i.
Musicen docet amor, & si fuerit indoctus prius.

Sensus est, amorem ad industriam excitare animũ, artiumq; & omnis elegantiæ magistrum optimum esse. Socrates in conuiuio Platonis, putat animã immersam corpori, uelut expergisci amoris stimulis, & hinc primos ad honesta impetus capere, tanquam excusso ueterno. Vnde deũ hunc idem Plato παιδὸς ἀνδρὶ χαριέστατον appellat, quod nihil non experiatur. Siquidem è taciturno reddit loquaculum, è uerecundo stupidoq; comem ac blandum, è negligente diligentem. Extat in hanc sententiam non illepida fabella Boccatij, ni fallor, de Cimone, qui tactus amore puellæ, ne posset ut rusticus fastidiri, omni literarum ac morum genere semet expoliuit. Nam Musicen hic sentit literas, quas antiquitas nouem Musis dicabat. Allusit ad prouerbium Bion in Bucolicis, qui quum multis uersibus docuisset, Musas semper esse comites amoris, subijcit,

Μάρτυς ἐγὼν, ὅτι μὐθ & ὅλ' ἔπλεσ' οὐδὲν ἀληθὲς.
Testis ego dictum hoc haud unquam fallere quenquam.

Potest & ad uerecundiorem usum detorqueri prouerbium, si dices non mediocrem esse gradum ad discendum, amasse præceptorem: potest & ad pium, si dicas charitatẽ esse uirtutum omnium magistram, quæ nisi adsit, nihil recte feceris.

Sicyon arrodens uxor lacernam texe. XVI

Athenæus libro Dipnosophistarum 3. heroicum hunc ut prouerbialem adducit,

Τὴν σικυῶν ἔφαγεν γυνὰι, τὴν χλαῖναν ὕφαινε. id est,
Arrodens Sicyon uxor subtexe lacernam.

Apparet esse uerba mariti iubentis, ut uxor tenui contenta uictu, perageret opus suum. Nam Sicyon seu Sicyos bulbi genus est, aut certe peponis: nonnulli putant cucumeris. Vox ea propemodum quadrat in huius temporis principes, qui strenue profundunt, quod populus esuriens summis laboribus parauerit. Idq; suum ius esse putant, ut ceu fuci quidam alienis fruantur sudoribus. Hermolaus Barbarus Corollarijs in Dioscoridẽ, cap. 300. 66. uidetur aliud diuinare, scribens ex Aristotelis sententia, pleraſq; textrices esse impudicas: An Sicyos Venerem temperet nescio.

Tetigit lapidem à cane morsum. XVII

Plinius libro 29. cap. 5. De ueneno rabidi canis agens: Tanta, inquit, uis mali est, ut urina quoq; calcata rabiosi canis noceat, maxime huleus habentibus. Remedium est simum caballinũ, aspersum aceto, et calefactũ in uino appositũ. Mimus hoc miretur, qui cogitet lapidẽ à cane morsum, usq; in prouerbiũ discordiæ uenisse. Hactenus Plin. Cuius è uerbis cõijcere licet, uulgò creditum fuisse, si quis lapidem à cane morsum cõtigisset aut calcasset, eum iracundiorẽ euadere. & ad diſtidia propensum. Fortasis ita dictitabant in hominẽ conuiciatorem ac rixosum: Hic lapidẽ calcauit à cane morsum.

Erecti. XVIII

Athenæus in Dipnosophistarum lib. 5. Καὶ τὸ θαυμάσιον, ὅτι παροιμιάζονται παρὰ παροῦσιν ὅτ' ἐπὶ μέθης, ὁπόταν τὰ ἀγομένων θεασάμενοι, πάντες ἀναστήσονται, ὀρθοὶ τὸ δὴ λεγόμενον, ἀνεστηκότες. id est, Et quod dictu mirum, cum depressi essemus, & capite grauato temulentia, quotiès spectassemus aliquid eorum quæ inferebantur, omnes expergiscebamur, recti, quod dici solet, surgentes. Accommodum erit, ubi significabimus aliquem toto pectore attentum ad rem quampiam. Erigunt enim se totos, & summis nonnunquam insistunt pedibus, qui auscultant aut spectant auidius.

E' clibano boues. XIX

Prouerbium sapit quod scripsit Aristophanes ἢν ἀχαρνεῦσι.

Εἶτ' ἀναζεύξω, παροιτίδ' ἡμῖν ὅλην
Ἐκ πεδίων βοῦς. id est,
Accepit inde, & apposuit totos boues E' clibano nobis.

Vsus erit, quoties efferemus splendorẽ cõuiuij, aut insignem edacitatem. Consimili figura uocabat Hecatomben, id quod aliquanto post sequitur apud eundem poëtam: κἀκ πολυπόδων ἑκατόμβων. id est, Et polyporum hecatomben.

Sequitur perca sepiam. XX

Athenæus libro 7. nullo autore refert huiusmodi prouerbium: ἕπεται πέρκη μελανούρῳ. id est, Comitem sibi ducit sepia percam. lib. 10. ex Aristophane adducit, nec addit in quem sensum soleat usurpari, nisi quòd coniecto dictum de improborum societate. Apud eundem paulo inferius adducuntur hi uersus Numenij, qui de piscibus prodiderit:

Φυκίδας ἀλφηστὴν τινὰ ὢν χρυσοῦν ὀρυθρὸν
Σκορπίον, ἢ τέρκωσι καθηγητὴν μελάνυρον.

Feri puer. XXI

Athenæus lib. Dipnosoph. 15. demonstrat olim prouerbio solitũ acclamari ἴω παῖον, quo significabant quempiam suo munere defunctum. Itidem fermè, quemadmodum nos absolute uirtuti gratulantes dicere solemus: Macte animo, macte uirtute. Narrat enim, cũ quispiam è cõuiuio discessisset probe potus, ac magnoperè somnolentus, cæteros in eum acclamasse ἴω παῖον. Huius adagij fieri mentionem apud Clearchum in prouerbijs quod ab huiusmodi natum euentu tradit: Cũ Latona Apollinem ac Dianam ex Chalcide Delphos deportaret, iamq; ad Pythonis specum uenisset, & draco concitus in eos prosiliret, Latona puellã ulnis baiulans, Apollinis præsidium implorans, clamabat ἴε παῖ, cum is forte fortuna arcũ teneret, ac perinde ualere, ἴε πᾶ, quasi dicas, ἄφιε πᾶι. id est, Mitte ac percute fili. Nonnullos defexis nonnihil uocibus efferre, ἰὴ παιὼν, idq; prouerbio dici solere, quoties in rebus afflictis opem imploramus. Rursum alij putant acclamari hoc pacto feliciter suo perfunctis munere, & eo quod expetebant potitis. Cæterũ ob assuetudinẽ nõ uideri prouerbiũ, quod his uocibus solenniter uteretur in sacris Apollinis.

Ἰὴ παιὰν, ἰὴ παιὰν, ἰὴ παιάν.

Vnde & ἰαμβικὸν ἕξαμετρον ortum existimant, quod & ipsam impetum ac celeritatẽ habet. Etenim si producas priorem in ἰή, carmen erit hexametrum heroicum: sin corripias iambicum. Porrò quod apud Athenæum: ἰὴ ἰὲ & ἰὴ nunc asspiratur, nunc tenuis est, nescio an librariorum incuria factum sit. Ouidius in Arte amandi uidetur usurpasse pro acclamatione, qua gratulantur uictori uotiq; compoti:

Dicite io Pæan, & io bis dicite Pæan,
Decidit in casses præda petita meos.

Pulchre fallit uulpem. XXII

Παλαῖ μὲν καλῶς τὸν ἀλώπεκα. i. Decipit pulchre uulpẽ. Suidas recẽset duntaxat, nec explicat. Apparet dictũ in eũ qui dolis captaret astutum, cuiq; frustra tenduntur insidiæ. Nam παλαίειν est arte illectare. Vnde & collibæ exoculatæ, quas aucupes in reti ponũt, quo subsultãtes, reliquas deceptas alliciant, παλαὶ ἔχειν dicũtur. Et qui feris tendunt casses, παλευταὶ uocantur. At uulpem dolo circumuenire difficile est.

Aut piscem olet, aut florem. XXIII

Aut piscem olet, aut timallum. Ambrosius Hexaëmeron lib. 5. cap. 2. testatur dictum in eũ qui bene oleret, quòd timallus piscis sit odore gratissimus, & æque fragrans eiusdem nominis flos. Sed præstiterit Ambrosij uerba subscribere: Neq; te inhonoratum nostra prosecutione timalle dimittam, cui à flore nomen inoleuit, seu Ticini unda te fluminis, seu amœni Atesis unda nutrierit, flos es. Deniq; sermo testatior, quod de eo qui gratum redolet suauitatem, dictum facete sit aut piscem olei, aut florem: ita idem pronuntiatus est, piscis odor esse, qui floris. Quid specie tua gratius? quid suauitate iucundius? quid odore fragrantius? Quod mella fragrant, hoc tu corpore tuo spiras. Verum haud scio an pro timallo apud Ambrosium legi debeat tithymallus, cuius uaria genera recenset Plinius lib. 26. cap. 8. cuiusq; subinde meminit Dioscorides locis diuersis.

Equi dentes inspicere donati. XXIIII

Sunt quædam & hodie uulgò tactata, non indigna quæ ueteribus adagijs annumerentur, quod genus est illud, non oportere equi dentes inspicere donati. Cum significamus æqui bonique consulendum, qualecunq; est quod non emitur, sed gratis donatur. Siquidem equum emptum dentes inspicit, in quibus ætatis indicia certissima sunt, ne circũueniatur. At inciuile sit idem facere in equo donatitio. Vsus est tamen hoc prouerbio D. Hieron. in præfatione Commentariorum quos scripsit in Epistolam Pauli ad Ephesios. Parum, inquit, eloquens sum. Quid ad te? Diserti orem lege. Non digne Græca in Latinum transfero, aut Græcos lege, si eius linguæ habes scientiam, aut si tantum Latinus es, noli de gratuito munere iudicare, & ut uulgare prouerbiũ est, equi dentes inspicere donati. Hactenus Hieronymus. Sed hanc hominum inciuilitatem quam incusat Hieronymus nos super & experti & admirati sumus. Dedimus Nouum testamentum, innumeros locos uel emendauimus, uel explicuimus, idq; non æstimandis uigilijs. Incredibile dictu, ut obstrepuerint, ut reclamauerint theologi quidam ac monachorum uulgus, quibus is meus labor plurimum adimenti adferebat. Quorũ ut quisq; maximè egebat hac mea industria, ita odiosissimè reclamabat, ingratum hominum genus, quibus si quispiã largiatur prandiolum aliquanto lautius, unde dissenti ac temulẽti discedãt, tantum non adorãt hominẽ: & qui tantam utilitatẽ gratis donat, tot sudoribus constantem, etiam conuicijs infectantur.

Grata breuitas. XXV

Χάρις βαιοῖσιν ὀπηδεῖ. id est, Adiuncta est paruis gratia rebus. Hemistichium est carminis heroici, specie nimirum prouerbiali. Nam idem hodieq; sic uulgatum est, ut nihil tritius. Quædã mole placent ac magnitudine. Sunt quæ ob id ipsum grata sunt, quod minuta, ueluti gemmæ quædam ac sculpturæ. Idem usus uenit in epistolis ac libris, qui non raro ipsa breuitate reddantur commendatiores, præsertim apud fastidiosos & occupatos. Sunt in delicijs & pumiliones, nõ ob aliud quàm insignem corporis paruitatem.

Amicitias immortales esse oportet. XXVI

T. Liuius lib. 1c De bello Macedonico & Asiatico, cuius fragmentum debemus aureæ Magontiæ, scribit in hunc modũ: Vulgatum illud, quia uerum erat, in prouerbiũ uenit, Amicitias immortales, inimicitias mortales esse debere. Sic enim legendum esse, uel ipse sermonis tenor admonet. Recte quidẽ admonet prouerbium, uerum cò redierè mores mortalium, ut simultates sint immortales, amicitiæ plus quàm uitreæ: pluuiq; posit una Ate quàm centum Litæ, atq; omnium tardissime senescat ira, beneuolentia ad quamuis leuem occasionem intereat: quæ si sarciatur, nequicquam coit & rescinditur. Arbitror in causa esse quòd ab istis philosophis didicimus, commodo publico neglecto, suis quisq; priuatis commodis seruire. In hanc sententiam citat carmen Aristoteles Rhet. lib. 2. quod alibi, ni fallor, retulimus:

Οὐδεὶς ὁρᾷ ἐς ὄχυρα ὃς οὐκ ἀεὶ φιλεῖ. id est,
Non est amicus quisquis amare desijt.

Citat ibidem & alterum carmen.

Ἀθάνατον ὀργὴν μὴ φυλάσσε θνητὸς ὤν. id est,
Ne maneat immortalis ira te penes,
Mortalis ipse quum sies.

Ad bonam frugem. XXVII

Qui commutatis ad meliora studia moribus resipiscunt, prouerbio dicebantur ad meliorem frugem sese recipere. Vsurpat M. Tullius in actione pro M. Cælio. Et se ad bonam frugem, ut dicitur, recepisse, grauesq; homines atque illustres fuisse. Item Plautus in Trinummo, Certũ est ad frugem applicare animũ. Lampridius in Heliogabalo, Milittes se parsuros dixerũt, si ad bonã frugem rediret. Vnde frugi & bonæ frugi dicũtur, qui suo fungũtur officio, præsertim serui quos ad operã præstandã alimus. Vlpian. ad legẽ Aquil. cap. Inde Neratius. Sed si bonæ frugi seruus intra annum mutatis moribus occisus sit. Item tit. De quibus rebus ad eundem iudicem eatur. cap. Si quis seruum. Interesse fructuarij uidetur, bonæ frugi seruum esse. Rursum in Digestis lib. 11. tit. De seruis corruptis, paragrapho, Quod ait prætor. Sed utrum ita demum tenetur, si bonæ frugi seruum perpulit ad delinquẽ-

dum. Plautus in Caſina, credo pol eſſe, ſi tu frugi bonæ es. Rurſus in Pſeudolo. Cupis me eſſe nequam, tamen ero frugi bonæ. Nequam opſoſuit frugi. Nequã enim nulli eſt uſui. Et ita frugi hominem dicimus, quemadmodũ nequam, & utraq; uoce indeclinabili. Columella De reruſt. lib. 1. Eiuſdem agilitatis homo frugi melius quàm nequam faciet. Et in Declamationibus frugi filius opponitur luxurioſo. Hinc & frugalis dicitur. Sumptũ uidetur ab agris, qui cultu reddũtur frugiferi.

Per manus tradere. XXVIII

Quod ſucceſſione quadam ab alijs ad alios deuenit, per manus tradi dicitur: quod translatum uidetur ab his qui nauim aut plauſtrum exonerent. Idem frequenter fit in militia, uelut in commentario Belli ciuilis primo: Saxa, inquit, præruptis multis locis iter impediebant, ut arma per manus neceſſario traderentur, militesq; inermes ſuccleuati alij ab alijs magnã partem itineris conficerent. Rurſus belli Gallici lib. 7. Quidam ante portam oppidi Gallus per manus ſebi ac picis traditas glebas in ignem è regione turris proijciebat. In eodem. Nonnullæ de muris per manus demiſſæ. Item lib. 6. Tale conſilium ſui recipiendi inierunt: faſces ubi conſederant, per manus ſtramentorum ac utrgultorum quorum ſumma erat in caſtris copia, inter ſe traditos, ante aciem collocauerunt. Verum hic nullus eſt tropus. Qui quoties accedit, tranſit in ſpeciem prouerbialem, quomodo frequenter obuiũ eſt apud autores. Velut apud Fabium lib. 12. Non ea modo quæ conſcripta ſunt hiſtorijs, aut ſermonibus uelut per manus tradita, quæq; quotidie aguntur, noſſe, uerum ne ea quidem quæ à poëtis ficta ſunt, negligere. Item Liuius lib. ab Vrbe condita 3. Etiam ſi nobis cum urbe ſimul poſitæ, traditæq; per manus religiones nullæ eſſent. Idem lib. 9. Tum diſciplina militaris tam inde ab initijs urbis tradita per manus, in artis perpetuis præceptis ordinatæ modũ uenerat. M. Tullius in oratione De prouincijs conſularibus: Nam C. Iulius omnibus à ſenatu eximijs ac nouis rebus ornatus, per manus hanc prouinciam tradat ei cui minimè nos uelitis. Quin & Iureconſultus per manus traditi dicitur, quod de manu in manum datur. Veluti Papinianus lib. Pandect. 29. tit. De iure codicillorum. Quod per manus traditum eſt, codicillis hæreditatem dari non poſſe rationem illam habet, & cætera. Plautus in Trinummo: E' manibus dedit ipſe mihi in manus: De Epiſtola loquitur. Fit autem iucundius, quoties ad res animi prouerbium accommodatur, quemadmodum cum dicimus inſtitutum, aut opinionem, aut conſuetudinem, aut diſciplinam aliquam, per manus traditam ad nos uenisſe.

De manu in manum. XXIX

Vt non arbitror idem eſſe cum ſuperiori, ita non uſquequaque diſſimile eſt, quod ſcribit Cicero libr. Epiſt. famil. 7. Totum deniq; hominem tibi tradо de manu, ut aiunt, in manum tuã iſtam & uictoria & fide præſtantem. Traduntur enim & qui commendantur. Terentius: Hanc in manum dat. Item Horatius:

Vt tibi ſe laudare ac tradere coner. Item:
Hunc hominem uelles ſi tradere.

Mira de lente. XXX

Rodolphus Agricola uir immortalitate dignus, lib. Dialectices 3. teſtatur apud Græcos prouerbio dici ſolere, egregia de lente, quoties res humilis & puſilla magnificis laudibus attolleretur: perinde quaſi lentem minutum ac uile legumen ſplendidis encomijs efferas. Opinor Græcis efferri hunc in modum: Δλανὰ ωδὴ φαυλη.

Non una manu capere. XXXI

Οὐ τῇ ἑτέρᾳ λαπτέον. id eſt, Non una tantum manu capiendũ. De re lubrica uariaq;, captuq; difficili. Nam huiuſmodi ſolemnes utranq; admouere manum. Vſus eſt Plato in ſophiſta: ὁρᾷς ὅτι ἀληθῶς λέγεται τὸ ωοικίλον εἶναι τῆτο τὸ θηρίον, μὴ τὸ λεγόμενον, ὃ τῇ ἑτέρᾳ λαπτέον. id eſt, Vides igitur uere dici, beſtiam hanc eſſe uariã, neq; (quod dici ſolet) unica manu capiendam. Sumptum eſt à uenatu, in quo ferè quædam miris artibus ex ipſis uenantium manibus frequenter elabuntur, quibus adſimilem putat hominem ſophiſtam, ad elabendum omnibus dolis inſtructum. Accommodari poteſt & ad opinum ſacerdotium, quod nemo facilè aſſequitur, niſi ſumma ui adnitatur.

Omnes laqueos effugere. XXXII

In eodem dialogo non diſſimilem huic allegoriã adduxit, uelut prouerbio iactatã: Difficillè omnes laqueos effugere. Quod ipſum à uenatu translatum eſt, in quo ſic undiq; ſepiuntur exitus, ut neceſſe ſit feram in aliquas inſidias incidere, ὁρᾷς δὴ ωαγοιμία, τὸ τὰς ἁπάσας μὲν ῥᾴδιον εἶναι διαφυγεῖν. id eſt, Siquidem rectè habet prouerbium, quo dicitur, haud facilè eſſe omnes laqueos effugere.

Hoſtis domeſticus. XXXIII

Rurſum in eodem domeſticum hoſtẽ prouerbio ſolitũ dici teſtatur, ubi malum nõ aliunde proficiſcitur, ſed ex nobis ipſis naſcitur: uelut quum quis ipſe ſe prodit, aut redarguit, ipſe ſua bili aut liuore ſeſe conficit: ὡς ἄλλων δέοντας τῶν ἐλεγχόντων, ἀλλὰ τὸ λεγόμενον, οἰκοθεν τὸ ωολέμιον καὶ ψαυϊωσόμενον ἔχοντες. i. Non opus habent alijs qui redarguant, ſed iuxta prouerbium, cum domi hoſtem habeant, quiq; ſit aduerſaturus & c. Agit, opinor, de ſophiſta, qui cum ſit loquax, ipſe ex ſeſe præbere ſolet quo reuincatur.

Capere ciuitatem. XXXIIII

Plato in eodem dialogo ſignificat prouerbio dici ſolere: Capere ſiue expugnare ciuitatem, qui rem difficilem eſſet aſſecutus. Neq; enim ciuitas primo ſtatim impetu capitur. Illic hoſtes animat Thætetum, ut quod inſtituit, perſequatur, eò quod qui ad leuiores difficultates aut hæret, aut reſilit, is unquam aliquid perficiet in eo quod eſt diſputationis caput. Verba Platonis ſic habent: Θαῤῥεῖν ὦ θεαίτητε χρὴ ϗ καὶ σμικρότι ἀνωάμενον εἰς τὸ ωρόσθεν ἀεὶ ωροΐναι. τί δ' ὄν' ἀθυμῶμεν ἐν τούτοις, ἢ ωάσαις ἂν ἐν ἀλλοις, ἢ μηδὲν ἐν ὀκνοις ἀνύτειν, ἢ ωάλιν ὀυ τοῦτο θαυμάσεις, σχολῇ ωᾶ τὸ νῦν τῶν ωαρομίαν λεγόμενον, ὅτε τοῦτ' ἄν ωᾶσι ἔλοι ωόλιν. i. conſidere oportet Thætete, ſive ut qui uel paululum aliquid potuerit, ſemper ultra progrediatur. Quid enim facturus ſit in alijs qui in his animum deſponderit? aut nihil in illis efficiens, aut retrocedere etiam compulſus: haud unquam ille talis, urbem, quod dici ſolet, ceperit. In bello facilè eſt in excurſionibus aut pagorum incendijs aliquid deſignare: at munitas urbes expugnare perdifficile eſt. Simile eſt illi: Timidi nunquam ſtatuerunt Trophæum.

Diuinum excipio ſermonem. XXXV

Plato lib. De repub. 6. demonſtrat prouerbij uice in ore fuiſſe uulgò: θεῖον ἄρα ἐρῶ λόγον. i. Diuinum excipio ſermonem, quoties, opinor, glorioſius aliquid dictum eſſet, ominis gratia deos excipiebant, qui nihil non poſſunt, & quibus nemo præſcribit Platonis uerba ſubſcribam: Οὔτε γὰρ γένεσις ὅτε γένοιτο ἂν μὴ γένηται, ἀλλ' οἷον ἦθος ωρὸς ἀρετὴν, ωαρὰ τῶν τότων ωαιδιὰν ωεπαιδευμένον ἀνθρώπειον, ὦ ἑταῖρε. θεῖον μᾶλ' ἐρῶ τοι νῦν τῶν ωαροιμίαν ἄρα ἐρῶ λόγον. id eſt, Neq; enim ſunt, neq; fuerunt, neq; futuri ſunt mores aliter ad uirtutem inſtituti quàm ad horum inſtitutionem. De humanis loquor amice, at diuinum iuxta prouerbiũ excipio ſermonem. Apparet eſſe fragmentũ carminis iambici:

Θεῖον ἄρα ἐρῶ λόγον. Fortaſſis ex Homero natum:
Θεοὶ δέ τε πάντα δυύανται. id eſt, Diui numen omnia poſſunt. Accommodari poteſt ad ſummos principes, uelut pontificem, aut cardinales, aut monachos.

Vna pertica. XXXVI

Vna pertica, pro eo quod eſt eadem opera. Plinius Secundus lib.

lib.8.Epiſt.2.Nam regione,inquit,totã,& nouitas remiſſionis,& forma laudatur, ipſis etiam, quos non una, ut dicitur pertica,ſed diſtincte gradatimq; tractaui.Quanto quis melior & probior,tanto mihi obligatior abit, expertus eſſe nõ apud me, ὃν δ' ἂν τοιοῦτον κακὸς κἀπὸ κῆρα λοβλόν. id eſt, Vir malus ac fortis pretio ducuntur eodem. Sumptum uidetur ab his qui metiuntur agros.Perticam poſuit pro decempeda.Nam Seruius Sulpitius,ut indicat Feſtus Pompeius,dixit perticam eſſe lineam qua diuiduntur agri, & uerſus eſt Homericus lib.Iliad.9.quẽ alibi recẽſuimus atq; expoſuimus.

Sarta tecta. XXXVII

Sarta tecta,pro cõſummatis,probeq; curatis,& in quibus nihil ſit omiſſum,ex ſolennibus uerbis iureconſultorum ebijt in prouerbium.Plautus in Trinummo:Ne tibi ægritudinem pater parerem,parſi ſedulo. Sarta tecta tua præcepta uſq; habui mea modeſtia. M.Tul.Epiſt.famil.13. Hoc mihi da, atq; largire, ut Marcum Curium ſartum & tectum, ut aiunt,ab omni incommodo,detrimento,moleſtia,fyncerum integrũq; conſerues.Idem in Verrẽ Actione tertia,In ſartis tectis uero quemadmodum ſe geſſerit,quid ego dicam? Idem in concione ad populum priuſquam iret in exilium.Si igitur aliquo tempore his hominibus conſuluiſtis,quorum animus eſt religionis pietate deſunctus,debetis mihi quoq; proſpicere, qui numini deorum conſecratum,ſartum tectum ab omni periculo conſeruaui.Idem in Verrem actione eadem.Quapropter ita me de prætura criminibus auditote,ut ex utroq; genere,& iuris dicendi,& ſartorũ tectorum exigendorũ ea poſtuletis, quæ maximè digna ſint eo reo. In eadem.Quæſiuit quis ædẽ Caſtoris ſartam tectam deberet tradere.Aliiſq; locis cõpluribus:uelut in eundem Verrem actione 5.Vlpianus lib. Pandect.1.tit.De officio proconſ.& legati,cap.Si in aliquã. Aedes ſacras & opera publica circumire, inſpiciendi gratia, an ſarta tectaq; ſint,uel an aliqua refectione indigeant. Item Celſus Pandect.7.tit. De uſu fruct. captis hactenus, loquens de reficiendis ædificijs:hactenus tamen inquit, ut ſarta tecta habeat:ſi qua tamen uetuſtate corruiſſent,neutrum cogi reſarcere. Ac mox: Vnde Celſus de modo ſarta tecta habẽdi quærit & c.Rurſus lib.48.tit.ad legem De repetendis,cap. Lex Iulia.Illud quoq; cauendum ne in acceptum feratur opus publicum faciendum,frumentum'ue publicè dandum, præbendum,apprehendendum,ſarta tecta tuenda,antequam probatu,perfecta, præſtita legerint. Feſtus Põpeius docet ueteres ſarte dixiſſe pro integre,quamobrem & opera publica quæ locantur ut integra tecta præſtentur, ſarta tecta locantur. Nam ſarcire eſt integrare facere.Sed Feſtus legiſſe uidetur, ſarte tecta,pro integre tectis:Niſi forte legẽdum eſt in prioribus,ſarta & integra.

Pulmo priùs uenisſet. XXXVIII

Pulmo priùs uenisſet, dictum eſt olim in lentos ac ceſſatores. Opinor quòd pulmo cum perpetuo moueat, nunquam tamẽ loco ſe promouet.Plautus in Epidico:Dij immortales ſoccos iuſſi adimere pedibus.Pulmo enim quod prohibent, priùs uenisſet quàm tu aduenisti mihi.

Pedem conferre. XXXIX

Pedem conferre,à multis ſumptum.Vſurpatur ubi propius acceditur ad rem.Cicero in actione pro Plancio: Non poſſum magis conferre pedem,ut aiunt,aut propius accedere.Huius obiter & alibi meminimus ex Quintiliano.Sumptum uidetur ex Homero apud quem illud frequens eſt, ἐγγὺς ἴστε. id eſt,prope uenientes,hoc eſt, comminus congreſſi. Idem nõ minus iucunda figura extulit Vegetius De re militari lib.3. cap.14. Prima autem & ſecunda acies, cum ad ſpathas & pila,ut dicitur,uentum fuerit,totũ ſuſtinet bellum. Spathas autem uocabant gladios longiores:quem admodum pila, haſtas breuiores,nimirum quinq; ſemis pedum,quæ deinde ſpicula ſunt dicta. Autor Modeſtinus. Huiuſmodi pugnæ genus deſcribit Q. Curtius lib.3. Ergo cominus coacti conſerere, gladios impigre ſtringunt, tum uerò multum ſanguinis fuſum eſt,duæ quippe acies ita cohærebant,ut armis arma pulſarent, mucrones in ora dirigerent: non timido, non ignauo ceſſare tum licuit: collato pede quaſi ſinguli inter ſe dimicarent,in eodem ueſtigio ſtabant,donec uincendi locum ſibi facerent.Et Maro,

—Hæret pede pes,denſuſq; uiro uir.

Qui multum obfuit. XL

Sicut eiuſdem artificis eſt egregie mentiri, & uera dicere, ita eiuſdem eſt prodeſſe plurimum ac lædere.Id olim prouerbio iactatum fuiſſe teſtatur Thucydides lib.6.in oratione Alcibiadis, τῶν δὲ ὑπὸ πάντων προβαλλομένων λόγων, ὡς ἡ πολέμιός γε ὠφέλησε βλάπτων, καὶ ἂν φίλῳ ὤν ἐκανῶς ὠφελῇ. id eſt, Dictum uidelicet illud quod ab omnibus uſurpatur, quòd ſi hoſtis cum eſſem, uehementer nocui,etiam ſi ſim amicus,magnopere quiuero prodeſſe.

Non uulgari ancora nititur. XLI

Demoſthenes in oratione pro Cteſiphonte: Οὐκ ἐπὶ δὲ ἀσθενῆ ἔρματα τοῖς πολλοῖς.i. Nõ eadẽ ancora nititur qua uulgus, ſignificans illum nouis, minimèq; uulgaribus præſidijs niti. Suidas admonet eſſe prouerbium,& ſubaudiendum ancorã.

Non pluris quàm ſimias. XLII

Simia ridiculum animal, & uulgò contemptum, non uni prouerbio locum fecit.Dion Pruſenſis in lib.De Troia nõ capta. Quos ego,inquit,non pluris facio quàm ut dici ſolet, ſimias.

Aſpis à uipera. XLIII

Tertullianus lib.aduerſus Marcionẽ 3. prouerbij titulo refert: Aſpis à uipera, cum peſſimus à peſſimo ſumit mali quippiã. Deſinat,inquit, nunc hæreticus à Iudæo, aſpis quod aiunt, à uipera mutuari uenenum. Refertur autem inter Diogenis apophthegmata, qui conſpicatus duas fœminas inter ſe conferentes clàm ſermonem, protulit ueſticulum è comœdia quapiam ſumptum,

Ἄσπὶς παρ' ἐχίδνης φαρμάκου ἁπτέσθω. id eſt, Sumit uenenum à uipera aſpis mutuo.

Vitruſq; ſerpentis uenenum immedicabile, pariterq; noxiũ, niſi quòd uipere morſus magnis enecat cruciatibus, aſpidis adeo nullum adfert dolorem, ut nec uoluptas deſit, ſi Plinio credimus. Eſt autem aſpidis genus, quod abſq; morſu, conſpuens homine ueneno,perimit, unde Græcis dicta ἀπὸ τοῦ σπύειν. Vſus erit quoties qui per ſe malus eſt, contagio mali fit deterior.

Neq; intus,neq; foris. XLIIII

Ireneus lib.1.cap.9.refert hoc prouerbium,dicens hoc quadrare in mulierculas quaſdam,quæ cum intelligerẽt ſe fuiſſe deluſas à diſcipulis Valentini,nõ tamen ſe committebant eccleſiæ,ut remedio pœnitentiæ reciperentur in conſortium unde diſceſſerant,inter utrunq; degentes, nec Valentinianis adhærebant,nec eccleſiæ ſeſe reconciliabant. Simili figura dicunt hodie,neq; caro eſt,neq; piſcis,de homine qui ſibi niuit, nec ullarum eſt partium.

De toga ad pallium. XLV

Certè ſpeciem habet prouerbij quod refert Tertul.in libel. De pallio:Hæc nimirum indignitas erit à toga ad palliũ, cuius duplex erit uſus:uel cum ad diuerſum uitæ genus ſeſe contulerit aliquis, uel cum à fortuna honeſtiore ad humiliorem, uelut ſi quis ex aulico fiat monachus,aut è præfecto pædagogus,è conſule rhetor.Toga Romanorum erat,pallium Græcorum. Poſt pallium cœpit eſſe geſtamen philoſophorum. Confine illi,Ab equis ad aſinos.

Extrema linea. XLVI

Quoniã olim initiũ unde curſus incipiebatur,ducta linea notabatur,rurſus extremũ linea ſignabatur,idcirco à linea incipere ſiue

ſiue ad lineam redire dicebantur, qui rem ab initio repetebant, Et quod in quaq; re poſtremum eſt, extremam lineam appellabant. Ita Terentianus Phædria. Poſtremò extrema linea amare nonnihil eſt. Et Tertullianus lib. quem aduerſus Hermogenem ſcripſit, uocat eum ignorantium extremam lineam, quod ultimus eſſet hæreticorũ. Siquidem adhuc erat in uiuis, quum ea ſcriberet Tertullianus.

Cæcus & claudus non intrabunt templum. XLVII

Recenſetur lib. Reg. 2. cap. 5. Quum Dauid omnium tribuum conſenſu ſuſcepiſſet regnum totius gentis Iſraëliticæ, iamq; conſtituiſſet regiam ſuã ſtatuere in mõte Sion, quæ tum erat arx Hieroſolymæ, quam id tempo. is obtinebant Iebuſæi, denuntiatum eſt illi à Iebuſæis, non futurum ut ingrederetur urbem, ni prius amouiſſet cæcos & claudos. Id ubi factum eſſet, abijt in prouerbium: Cæcus & claudus non intrabunt templum. Nec ſatis conuenit inter interpretes, quid hoc loco ſibi uelit cæcus & claudus. Quidam exiſtimant per contemptum dictum, Huc non ingredieris, niſi ſuſtuleris propugnatores mœnium, quibus tuendis ſufficiunt cæci claudiq; noſtri. Hebræi ſolent affingere fabulas, per quas explicent nodũ quæſtionis. Aiunt in mœnibus urbis poſitas fuiſſe duas imagines, Iſaac & Iacob: quorum ille legitur cæcutiſſe ſenio, hic claudicaſſe ex luctà cum angelo. Has ideo collocatas, ut eſſent monumentum fœderis, quod olim pepigerant cum Abraham, qua de re meminit libri Geneſeos caput 21. His igitur ſublatis capta eſt arx, & natum prouerbiũ, cuius ſenſum non ſatis perſpicio. Nam quòd in Leuitico cæcus & claudus arcentur à ſacris miniſterijs templi, non uideo quid faciat ad hanc hiſtoriam. Si diuinare licet: fortaſſis in ſummis tectis ædium erant imagunculæ, quales ſolent imponi faſtigijs ædificiorũ. Eas uulgò cæcos & claudos appellabant, quod nec ambularent affixæ, nec cernerent. Non patebat igitur ingreſſus in aream, niſi tranſcenſis ædium faſtigijs. Proinde Dauid præmij loco promiſit nullitiæ principem futurum, quiſquis primus contigiſſet domatum fiſtulas. Fortaſſis adagio locus erit, quoties excluditur aliquis ab honore uelut indignus. Merito enim excluduntur qui uidebãtur excludere. Et huiuſmodi imagines in templorum tectis affigun tur foris, quum ipſum templum nunquam ingrediantur.

Homini diligenti. XLVIII

Homini diligenti ſemper aliquid ſupereſt. Chryſoſtomus homilia in Ioannem 19. refert hoc dictum, ut tritum uulgi ſermone prouerbium. Qui uerè diligens eſt in negotio, nunquam ſibi ſatisfacit, ſemperq; uidet aliquid quod operi cœpto adijciat, cum ignauis quicquid egerint nimium uideatur.

Fuit & Mandroni ſiculna nauis. XLIX

Ἐγένετο καὶ μάνδρωνι σικύη νᾶυς. i. Fuit & Mãdroni ſiculna nauis. In eos dici ſolitum qui præter meritum ad felicitatem atq; opes euecti, priſtinæ conditionis non meminerunt, ſed præſenti rerum ſucceſſu inſolentius abutuntur: ita ut ferè mos eſt, τοῖς νεοπλούτοις. id eſt, his qui ad nouas diuitias ex infima fortunæ conditione prouehuntur. A Mandrone quodam ſumptum, qui indignus & immerens, ex nauicularío factus eſt imperator. Nauim autem ſiculnam per contemptũ dixit. Nam ſiculnum in genere uocant Græci, quicquid imbecille, aut contemnendum ſignificare uolunt.

Lupus in fabula. L

Hoc prouerbium quum in prima editione quæ Lutetiæ prodita eſt, non indiligenter eſſet à nobis explicatum: tamen neſcio quo caſu uidetur omiſſum in cæteris editionibus. Solitum eſt autem dici, quoties is de quo fabulatio eſt, de improuiſo interuenit. Quod inde ſumptũ putat Donatus, interpres Terentij, quòd lupus ei quẽ prior uiderit, uocem adimere dicitur, ut cũ cogitatione in qua prius fuerat, ſimul & uocem amittat & uerba. Nec deſunt qui huius ſeu rei, ſeu opinionis cauſam philoſophicã reddere conẽtur, uidelicet quòd lupus natura ſit hoſtis hominũ, & ideo ſpiritus quoſdã ac uim natiuam ab illius oculis proficiſcentẽ in eum quẽ conſpexit inopinato, uires illius obſtupefacere, atq; hinc eſſe ſubitum ſilentium. Donatus huc pertinere putat quod alibi citatum eſt à nobis Theocriticum illud: λύκος εἶδες. Rurſum illud Maronis: Lupi Moerim uidere priores, quum uocem per ætatem ademptam paſtor quæreretur. Sunt qui ex nutricum fabulis natum exiſtimant, quæ narrant ludificato puero terrore lupi, uerum lupum à cauea paulatim ueniſſe ad limẽ cubiculi. Nam eſt & in apologis, matrẽ, ut puerum uagientẽ compeſceret lupum frequenter inclamaſſe, ut niſi deſineret plorare, deuorandũ auferret. Tandem lupum ſpe prædæ ueniſſe: ſed fruſtra hiantem abiiſſe, hac tantũ ſententia doctiorem, nõ eſſe fidem habendam fœminæ pollicenti. Nam hoc, opinor, ſenſit Donatus. Locus enim in libris uulgatis non uidetur cærere mendo. Tertiam opinionem reijcit Donatus, quæ putat hinc natũ: cum in Neuiana fabula repræſentaretur, quomodo Romulus & Remus aliti ſint à lupa, repente uerum lupũ actioni interuenijſſe: quo factum ut ſubitum eſſet totius fabulæ ſilentium, quòd talis ſpectator inexpectatus interueniſſet. Sic uſus eſt Terentianus Syrus in Adelphis, ſilentium inuens Cteſiphoni, quòd Demea pater adoleſcentis, quem ruri eſſe credebat, præter expectationem adeſſet. Feſtiuius etiam uſus eſt Plautus in Sticho. Atq; eccum, inquit, tibi lupus, in ſermone præſens eſtuiens adeſt. Loquitur enim de paraſito Gelaſino, qui fratribus de ipſo confabulantibus derepente interuenit. Addit enim prouerbio gratiam, alluſio ad hominis edacitatem: quem admodũ apud Theocritum, ad nomen adoleſcentis, de quo dicitur, λύκου ἔδες. Vtitur & M. Tul. Epiſt. ad Atticum, lib. 13. De Varrone loquebamur, lupus in fabula. Venit enim ad me. Ferè fit autem ut quoties interueniat, de quo colloquimur, obmuteſcamus: propterea quòd ſiue laudabatur, pudet in os dicere, quod rectè narratur de abſente: ſiue uituperabatur, timemus offendere.

Prolixus Iliade. LI

Μακρότερα Ἰλιάδος λαλῶν. i. Prolixiora Iliade loquẽs. Refert Iulius Pollux. lib. De rerum uocabulis 6. cap. 26. adiungens et quod alibi docuimus, competere in homines uehementer garrulos, τὸ ἐκ Διὸς ἦνθε χαλκίον. & ἀράβιος ἄλλος sic enim ibi refertur. Hunc in ſenſum uſus eſt & Aeſchines in Demoſthenem, qui locus nobis alibi citatus eſt. Nõ diſſimile eſt huic Ilias malorum. Sed quoniam hoc congruit immenſis malis, quod nunc referimus immodicæ loquacitati, ſeparare uiſum eſt ob uſum diuerſum. Eſt autem Ilias nobile opus Homeri, quo Troiæ captæ hiſtoriam libris uiginti quatuor explicat, quum Vergilius duodecim libris complexus ſit, quod ex utroq; opere uiſum eſt decerpere.

Apud nouercam queri. LII

Qui deplorant infelicitatem ſuã apud eos, qui nihil auxilij ſint laturi, uel gauſuri magis conquerentium malis, apud nouercam queri dicuntur, quòd nouercæ ferè male uelint priuignis. Ballio leno in Pſeudolo Plauti:

Nam iſthuc quod nunc lamentare, non eſſe argentum tibi,
Apud nouercam querere.

Leno pro ſe ſuppoſuit nouercam. Quod dictum Pſeudolus ſimulans ſe non intelligere, Eho, inquit, an unquam huius nupſiſti patri?

Animus habitat in auribus. LIII

Veteres animo ſedem in oculis dedere, plerique in corde. At Herodotus in Polymnia, iuxta uulgi ſermonem ut uidetur, docet animum habitare in auribus, quòd qui bene audiunt, uoluptate afficiantur, qui ſecus, exacerbentur. Herodoti uerba ſubſcribam, Καὶ νῦν τὸν τόγε ἀγαθὸν ἐόντα, ὡς ἐγὼ τοῦτο

τεῖσιν ὡσὶ τῶν ἀνθρώπων οἰκεῖ ὁ θυμός, ὅς χρηχὲ μὲν ἀκέσας, πυρίως ἐμπίπλει τὸ σῶμα, ὑπογαυρίᾳ δὲ τιτοισὶ ἀνδιέη. id est, Et nunc illud sanè discito, quòd in auribus hominum habitet animus: qui quum bona audierit uoluptate corpus implet: quum his diuersa, molestia afficit. Opinor hunc esse sensum adagij, quòd ex his quæ audimus maximè placatur, aut tristatur animus. Nam hac potissimum iter est ad animum hominis. Coxiter ac blandè dictũ, sæpe atroces iras uertit in beneuolentiam, & asperior sermo prouocat capitales inimicitias. Quin & contitio quidam iugulantur, non aliter quàm ferro aut ueneno. Proinde pestilentissimum homicidarum genus est, quod hoc seculo potissimum regnat, qui uenenum aspidum portant in lingua, & qui idem peragunt lingua, quod ictari ij ferro.

Inscitia confidentiam parit. LIIII

Ἀμαθία μὲν θράσος, λογισμὸς δὲ ὄκνον φέρει. id est, Inscitia quidem confidentiam, prudentia uerò contationem parit. Extat apud Thucydidem lib. Peloponnesiaci belli 2. Diuus Hieronymus in Epistola ad Euagrium ita refert, imperitia confidentiam, eruditio timorem creat. Refert & Plin. lib. 4. Sicut ἀμαθία μὲν θράσος, λογισμὸς ὄκνον φέρει: ita recta ingenia debilitat uerecundia, peruersa confirmat audacia. Vtitur eodem & Lucianus in Nigrino, ut dubium non sit quin hæc sententia fuerit olim uulgi sermone protrita. Cognitio rerum reddit hominem contationem ad aggrediendum negotium, hinc nimirum est, quòd inuetus audacior est quàm senectus: ex ut docet Quintilianus, fortius dicunt qui minus habent artis: cum interim cordatus orator ac periculum intelligens initio trepidet. Et qui minus sapiunt, minus habent pudoris. Et qui nondũ didicere, quid sit scire, nullius rei sibi non arrogant scientiam. Denique maximè bellum affectant, qui quid sit bellare nunquam experti sint. Quemadmodum hodie sub adolescentibus principibus misere tumultuatur orbis.

Non statim finis apparet. LV

Herodotus in Polymnia, significat hoc olim prouerbio dici solitum, Non statim cum principio apparere rei exitũ. καὶ τὸ παλαιὸν, inquit, ἔπος οὐ πάντα, τὰ μὲν ἄκρα ἀρχῇ τὸ τέλος καταφαίνεσθαι. i. Et uetus adagium, quo recte dictum est, non statim cum initio apparere finem. Conueniet in quorundam præproperas spes, qui negotio uix cœpto, statim arbitrantur se rem factam habere, quum sæpe exitus nõ respõdeat initijs. Vulgi iocus est in Batauum quendam, qui iussus sumere catapotia, rogauit medicũ quid essent effectura. Cũ medicus respondisset fore ut moueretur aluus, deuorauit, moxq; nondũ egresso medico, clamauit se cacaturire, nimirũ suspicans statim apparere finem una cum principio. Alter quidam eiusdem sapientiæ, quum à parentibus missus esset in Galliam, ut gallicè disceret, quum illic egisset quatriduum, querebatur apud suos, quòd nondum loqueretur gallicè, putans hãc uim habere solam ipsum, ut quisquis adisset Galliã, ilicò gallicè loqueretur. Sunt & huiusmodi quidam, qui simul atq; filius triduo uersatus est in ludo literario, murmurant eum non scire literas, queranturq; operam simul & impensam perisse. Poterit asseria torqueri. Rebus honestis strenue nacandum, ut olim liceat egregiorum laborum opimam messem metere. Semper in hac uita recte faciendum, olim nõ defutura præmia, etiam si non contingant in hoc mundo.

Philippide tenuius. LVI

Athenæus lib. Dipnosophist. 12. ostendit Philippidem comœdiarum scriptorem sic tenui fuisse corpore, ut etiam φιλίππιδη dixerint, pro macruisse. Refert autem prouerbium ex Aristophonte, ἐν ἡμέραις αὖτ' ἴσιόν ἐστ' ἀποφαῦσ φιλίππιδε. id est, Intra triduum graciliorem illum reddam Philippide. Rursus ex Menandro.

Ὁ λιμὸς ὑμᾶς τὸν καλὸν τέτον πλανᾷ
φιλίππιδ' ἀεπτότερον ἀποδείξει νεμρόν. id est,
Vestrum ubi fames formosulum hunc momorderit,
Reddet cadauer macrius Philippide.

Rursus ex Alexide citat hoc dictum. Λυκτηρίδιον φιλίππιδη λεπτότερον. id est, Poculum Philippide gracilius. Accommodabitur non inuenuste ad orationem ieiunam, aut disputationem ociosæ subtilitatis.

Quæ semel ancilla, nunquàm hera. LVII

Vt uulgò iactatum refertur in Græcis epigrammatis, lib. primo, titulo Palladæ.

Μὴ πῶτε δολλύσασα γυνὴ δίκαιοσύνα γένοιτο
Ἐξί ποροιμιακὸν. id est,
Si qua ancilla semel fuit, haud unquam donunetur,
Vt prouerbium habet.

Videtur ideo dictum, quod qui ex humili fortuna subuehuntur ad res amplas, soleant esse cæteris insolentiores, minusq; tolerabiles quàm qui felices nascuntur.

Exurere mare. LVIII

Admonuimus ἀδιάφορα fermè pertinere ad cognationem prouerbiorum. Quod genus est illud quod refert Vergilius Aeneidos libro nono,

_Maria ante exurere Turno,
Quàm sacras dabitur pinus.

Nec dissimile est quod habet Propertius,

Tu prius & fluctus poteris siccare marinos,
Altaq; mortali detrahere astra manu.

Obedientia felicitatis mater. LIX

Aeschylus in ἑπτὰ ἐπὶ θήβαις.

Πειθαρχία γὰρ ἔστι δὴ σύμπραξίας
Μήτηρ, γυνὴ σωτῆρος ἀνδρὸς ἔκγονος λάου. id est,
Felicitatis mater obedientia,
Coniunxq;, ut aiunt, sospitatoris Iouis.

Fingit poëta Iouem sospitatorem, cuius beneficio contingat salus: huic esse uxorem, cui nomen πειθαρχία. id sonat obedientiam, sed proprie qua paremus magistratibus ac principibus: ex horum coniugio natam esse filiã cui nomen σύμπραξία. i. felicitas. Principis est consulere saluti ciuium. Id conatur bonis & æquis legibus, populi est his obtemperare, si uelit esse felix. Sed utinam non essent Iones ἀλιθέλοι, quibus uxor esset ἀπαιδία, & filia δυσνυχία.

Ver ex anno tollere. LX

Ἓν τῷ γιγνῶ τὸ ἔαρ ἐξαίρειν. id est, Ver ex anno tollere dicebatur, qui id quod in negotio quopiam erat præcipuum tolleret. Meminit Herodotus in Polyhymnia. Lacedæmonij & Athenienses missis in Siciliam legatis, petebant à Gelone Syracusano & societatem & suppetias, aduersus Xerxem bellum inferentem Græciæ. Nec recusauit Gelo, modo se imperatorem uel maritimarum rerum uel terrestrium copiarum constituerent: quam conditionem quum repudiarẽt legati, iussit eos illico discedere, ac renuntiare Græcis, ὅτι ὁ γιγνῶν τὸ ἔαρ αὐτῆς ἐξαιρεῖται. Ver ipsis ex anno sublatum esse, uidelicet illud subindicans, suum exercitum præcipuum esse Græciæ florem ac robur, qui si deesset, de futurum illi quod esset præcipuũ. Ver enim anni præcipua pars est. Meminit Aristot. lib. Rhetoric. 3. inter metaphorarũ genera. Rursus Rhetoricorũ lib. 1. ostendit hoc dictũ esse Pericles in epitaphio qui dixerit, τῶν νεότητα ἐκ τοῦ πόλεως ἀνῃρῆσθαι ὅσον τὸ ἔαρ ἐκ τοῦ γιγνῶ ἐξῃρῆσθαι. id est, Iuuentutem è Repub. sublatam esse, perinde ac si uer ex anno tolleretur. Potest deflecti longius, ut dicantur uer eximere anno, qui linguarum

guarum ac bonarum literarum peritiam ſuſtollant è ſcholis.

Etiam ſi Cato dicat. LXI

Plutarchus in uita Catonis Vticenſis, narrat tantum Catonis apud populum fuiſſe fidem & autoritatem, ut de rebus incredibilibus prouerbio diceretur, Τοῦτο μὲν ἐκεῖνο κἂν Κάτων λέγοντος πιθανόν ἐστιν. id eſt, Iſtuc incredibile eſt, etiã ſi dicat Cato. Et orator quidam cum hyperbolicos diceret uni teſti non eſſe credendum, adiecit, ne Catoni quidem. M. Tullius Epiſtolarum ad Atticum lib. 2. Quid Cato ille noſter, qui mihi unus eſt pro centum milibus. Similis erat autoritas Ariſtidis apud Athenienſes ac Xenocratis, cui uni populus remiſit iuſiurandum, quum alioqui nullus illic teſtis admitteretur abſq; iureiurando. Huic affine eſt,

Nec iurato, iſtuc creditурus ſim.

Decipienti ſemel. LXII

Suſpicor eſſe uulgò iactatum apud Italos, quod refert Ioannes Cãpanus uir ſuo ſeculo magnus, & admirabilis ingenij, lib. De fugienda ingratitudine 2. Decipienti me ſemel, dij male faxint, faxitis; bene, ſi bis idem deceperit. Quod ſemel falli perfidiæ decipientis par ſit imputari: uerũ qui ſemel expertus, rurſum fidem habuerit eidem, dignus uideatur qui fallatur. Conſtat eſt illi quod alibi recenſuimus, Improbe Neptunum accuſat, qui iterum naufragium facit. Quoniam Campanus erat uariæ recondit ecq; lectionis, fieri poteſt ut hoc dictum alicubi citatum legerit. Nam uidentur eſſe duo ſenarij pauculis immutatis,

Decipienti ſemel me, dij faxint male.
Faxintiq; bene, ſi bis idem deceperit.

Nam ipſe Campanus adducit titulo ueteris prouerbij, quanquam uetus dici poteſt, quod noſtra quoq; memoria natũ eſt.

Qualis hera, tales pediſſequæ. LXIII

Et hodie uulgò dicitur ex Athanaſij ſymbolo detortum, Qualis pater, talis filius. Huic ſimillimum eſt peruetus adagium, lib. Epiſtolarum ad Atticum 3. epiſtola 11. Si uerum eſt, inquit, illud, ὁποία ἡ δέσποινα, τοίη καὶ ἡ θεράπαινα δέλτος. id eſt, Qualis hera, tales & ancillæ. Quanquã nec hoc multũ abeſt à ſenario Δάειον ὁποία, τοίη καὶ θεράπαινα δέλτος. Plato lib. De repub. 4. ἢ οὐκ ἀεὶ τὸ ὅμοιον ὂν ὁμοίου ἐστὶ παραπαλαῖ. id eſt, Aut non ſemper quod eſt ſimile, ſimile accerſit.

Bibere mandragoram. LXIIII

Ineſt uis ſomnifica mandragoræ, adeo ut enecet etiam largiore potu, ſi Plinio credimus, Hiſtoriæ mundi lib. 25. cap. 11. Dioſcorides indicat radicem uino decoqui ad tertiam partem, ex eo colato ſumi cyathum aduerſus inſomnium. Datur & feccndis aduerſus intolerabilem cruciatum. Quin & ſedi immiſſa herba, glandis uice, ſomnum facit. Hanc Pythagoras ἀνθρωπομορφον appellauit, quòd radix imitetur hominis formam. Vnde Columella in carmine ſemihominem dicit,

Quamus ſemihominis ueſano gramine ſecta
Mandragoræ pariat flores.

Eandem circeam appellant, quòd radix illius amatorijs ueneficijs credatur utilis. Vnde qui ceſſant in officio dormitanti, mulam mandragoram bibiſſe dicuntur. Sic uſus eſt Iulianus in epiſtola quadã ad Callixenẽ, Οὐ φαῦλόν ποθεν μανδραγόραν ὑπνοποιῶν; id eſt, An non uidetur multum bauſiſſe mandragoram? Vſurpat & Demoſthenes in Philippica 4. ἀλλὰ μανδραγόραν τινὰ πεπωκότι, ἢ τι φάρμακον ἄλλο τοιοῦτον ἐοικέναι ἀνθρώποις. id eſt, Simules uidemur his qui mandragoram biberunt, aut aliud ſimile pharmacũ. Itidem qui dormitant in negotio, ſub mandragora dormire dicuntur. Lucianus in Timone, ὅταν καθεύδῃς ὑπὸ μανδραγόρᾳ καθεύδῃς. id eſt, Quandoquidem ueluti ſub mandragora dormis. Hoc non eſt diſſimile illi, quod alibi retulimus, Bibe elleborum.

Ne pictum quidem uidit. LXV

Quemadmodum de uehementer ignoto dicimus, ne natũ quidem noui, ſic dicimus, ne pictum quidem uidit. Multas enim urbes & res, atq; etiam homines nunquã nobis conſpectas, ex pictura tantum nouimus. M. Tull. lib. De finibus bonorũ ultimo: Dicis eadem omnia & bona & mala, quæ quidem dicunt, qui nunquam philoſophum pictum, ut dicitur, uiderũt. Plautus in Aſinaria: Nam neq; unquam fictum, aut pictum, neq; ſcriptũ in poëmatis, ubi lena bene agat. Venuſtius etiã fiet, ſi longius transferatur. Rhetoricam ne pictam quidẽ uidit. Virtutem ne pictam quidem. Nam pinguntur hæc quoq;.

Scrupulum inijcere. LXVI

Scrupuli ſunt minuti lapilli, qui inter ambulandum inſiliunt in calceos hominis, ac pedem torquẽt, Inde inijcere ſcrupulum dicitur, qui ſollicitudinem inijcit animo cuiuſpiam. Et ſcrupulum eximit, qui ſollicitudinem eximit. Terentius in Adelph. Timet, inieci ſcrupulum homini. M. Tullius 4. De finibus in fine diſputationis, Scrupulum inquam abeunti? Sed uidebimus, Hoc non diſſimile eſt illi quod aliàs retulimus, Infixo iaculo fugere. Rurſum Terentius in Andria. At mihi unus etiam ſcrupulus reſtat, qui me habet male.

In angulo. LXVII

Ἐν γωνίᾳ. id eſt, In angulo fieri dicitur, quod fit in occulto, Quod uſurpatum in Euangelijs à domino Ieſu Chriſto, reperitur eſſe apud Platonem in Gorgia, Τὸν λοιπὸν βίον βιῶναι, μετὰ μειρακίων ἐν γωνίᾳ ζῶντα ἢ τεττάρων ἀνδρῶν διατρίβοντα. id eſt, Reliquum uitæ degere cum adoleſcentulis tribus aut quatuor in angulo ſuſurrantem. Item Lucianus in Concione deorum, μικρὸν τοῦτό ἐστε ἃ θεοὶ μοῦνοι ἐν γωνίαις συνῳρῳφύμενοι, πρὸς ἓν ἀλλήλοις κουσολογᾶσθε. id eſt, Ne poſthac ſuſurros miſcete ô dij, nec ad angulos conuerſi, alijs alij ad aurem conſpirate. M. Tullius lib. De oratore primo. Quibus ego de his rebus omnibus in angulis cõſumendi otij cauſa, ut diſſerant &c. Sic & illud in Euangelicis literis prouerbialiter eſt dictum, Super tectum prædicare, pro eo quod eſt, palàm & in publico prædicare. Nunquam enim legimus apoſtolos de tecto clamaſſe.

Calidum mendacium. LXVIII

Calidũ ſicinus, θερμὸν ἔργον, pro audaci dici, mon...mus aliàs. Simili figura dici ſolere calidum mendacium pro audaci & impudenti, docet Plautus in Moſtellaria,

Calidum hercle audiui eſſe optimum mendacium.

Aut non eſt mentiendum, aut eſt fortiter mentiendum: alioqui mox deprehenditur, qui uerecunde mentitur. Quemadmodum Aeſchinus Terentianus, Non iſtas quod ſciam.

Muti citius loquentur. LXIX

Ad ἀδυνάτων genus pertinet & hoc quod habet Plautus in Perſa, Muti prius loquentur quàm ego.

Ne hoc inquit, cuiquam homini dicerem, edictum eſt mihi
Magnopere, nec cuiquam homini crederem,
Omnes muti ut prius loquerentur hoc quàm ego.

In transennam inducere. LXX

In transennam inducit qui dolo fallit. Plautus in Perſa,

Hunc ego hodie hominem in transennam doctis ducam dolis.

Itaq; huic inſidiæ paratæ ſunt, prope aggrediar ultrum.

Ab aucupibus ſumptum eſt, qui intra cancellos eſcam ſpargunt inſidiantes auiculis. Vnde & hodie qui dolo captus eſt, intra transennam eſſe dicitur. Huic ſimillimum, In foueã & in laqueum inducere, quorum alibi meminimus.

Ab transenna cibum petere. LXXI

Ab transenna cibum petere dicitur, qui periculo proximus eſt. Plautus in Bacchid.

Nunc ab transenna hic turdus lumbricum petit.

In ſenem dicitur, legentẽ epiſtolam, per quam erat fallendus.

Ab

Ab eadem metaphora ſumptum, cuius modo meminimus.

Omnes adhibere machinas. LXXII

M. Tull. lib. Epiſt. ad Brutũ, Ad reliquos hic quoq; labor mihi acceſſit, ut omnes machinas adhibeam ad tenendum adoleſcentem, item Plato De legibus lib. 7. Οὐκοῦν φαμὲν ἅπασαν μηχανὴν μηχανᾶν. id eſt, Itaq; dicimus omnem adhibendam machinam. Rurſum in eodem, πᾶσαν μηχανὴν προσφέρων. id eſt, Omnem machinam admouens. Sumptum eſt ab his qui ſumma ui oppugnant arcem aut oppidum, nullum machinæ genus nõ admouentes, nihilq; relinquunt intentatũ.

Leo cordula uinctus. LXXIII

Lucianus in libello De mercede ſeruientibus, Νῦν δὲ τὸ παλαι, λέων πρόσθεν δεθεὶς ὄπισθεν καὶ κάτω τοξεύομαι. id eſt, Nunc autem quod dici ſolet, Leo filo uinctus, ſurſum ac deorſum circũferor: cum quis exiguo commodo captus, apud audaces oſtentatur paſsim, quòd princeps tantum alat uirum. Hoc enim principes ſibi glorioſum ducunt, ſi epiſcopos aut doctos uiros cogant ſua relinquere negotia, & aulicæ ſeruire pompæ.

Sinapi uicitare. LXXIIII

Triſtes ac ſupra modum tetrici ſinapi uicitare dicuntur, quod hodieq; uulgò tritum eſt. Plautus in Truculento,

Si ecaſtor hic homo ſinapi uicitet,
Non cenſeam tam triſtem eſſe poſſe.

Ariſtoph. in Equitibus conſimili figura dixit, Tueri ſinapi, Καβλεψε νέπυ, καὶ τὰ μέτωπ' ἀνέκνασε. id eſt,

Toruum tuens, ut qui ſinapi uicitant,
Frontem ſeuerum contrahebat.

Interpres Ariſtophanis admonet napy ſemen eſſe, unde fiat ſinapi. Huius uis eſt ciere lachrymas, coq; Ennius apud Macrobium triſte uocat.

Nec triſte quæritat ſinapi, nec; mœſtum cepe.

De cepis alias nobis eſt dictum.

Pueri ſenesq. LXXV

In principio Chiliadũ admonuimus omneis fermè huiuſmodi figuras eſſe prouerbiales, quæ conſtant ex cõtrarijs, maximi minimiq;, iuuenesq; ſenesq;, diijs atq; hominibus, Sacra prophana, fas nefas, fanda infanda. Horatius. Paruu properemus & ampli, cum omnibus ſentiat huc eſſe connitendum. Plato lib. De legibus 7. Ἀλλὰ τὸ λεγόμενον πάντ' ἄνδρα καὶ παῖδα, νῆπιόν τ' ἄνοπτ', &c. id eſt, Imò quod dici ſolet, omnẽ puerum ac ſenem pro uiribus, &c.

Omni uoce. LXXVI

Quod ſumma contentione aſſeritur, omni ſcu tota uoce dicitur prædicari. Vehemens enim affectus animi ſolet uocem intendere. Plato lib. De legib. 10. Πᾶσαν δὴ τὸ λεγόμενον φωνὴν ἰέντι. i. Omni emiſſa uoce. Clare loquimur cum aſſeueramus, & quanto poſſumus clamore ſonamus, ſi quid magnopere nos commouet. Poteſt & in hunc uſum accommodari, ut omnem uocem promere dicatur, qui modis omnibus conatur perſuadere, nunc blandiens, nunc obiurgans, nunc pollicians, nunc minitans.

Arcus tenſus rumpitur. LXXVII

Plutarchus in libello cui titulum fecit, An ſit ſeni adminiſtranda reſpub. Τόξον μὲν, inquit, ὃν φασιν ὑπτανόμενον ῥήγνυσθαι τυχὸν ἀνιέμενον. i. Arcus, quemadmodum aiunt, cum intenditur, rumpi ſolet, contra animus cum remittitur. Refertur autem in epitaphio Theophraſti, qui iamtũm niguit ſtudium eſſet in labore, ſimul atq; remiſit ſtudium, interijt.

Οὐκ ἄρα τόνο μάταιον ἐπὶ μεδόπαν τιν' ἐλέχθη
Ῥήγνυσθ' ὁσίνις τόξον ἀνιέμενον.
Δὴ γὰρ καὶ θεόφραστ' ἔως ἐνόει μὲν ἄπαρ
Ην δὲ μέμφεσθ' ἀνθεὶς, κάτθανε παρομελὴς.

Frangi ut ſtudij tenſum laxaueris arcum
Veridici ſanè uerba fuere uiri.

Nanq; opere aſſiduo ualuit Theophraſtus, & idem
Laxato ſtudio, membra ſolutus obit.

Ne Apollo quidem intelligat. LXXVIII

Quod ſcienter eſſet obſcurum, & intellectu perdifficile, id negabant uel ab Apolline poſſe intelligi. Athenæus libr. Diproſopoſ. 5. Τί ἂν ὑμῖν δοκῶ λαλοῖ, νομίζω ἐγὼ μηδὲ τὸν ὠὺθιον διαγνῶναι. id eſt, Quid autem ſibi uelit epiſtola, arbitror equidem nec ipſum Apollinem intelligere. Adducit inibi ſenarium ex Antiphane.

Ταυτί δ' ὅτ' ἔστιν, ἀλλ' ἂν ἀπόλλων μάθοι. id eſt,
Nec Apollo, quid ſibi hæc uelint, intelligat.

Deſtitutus uentis remos adhibe. LXXIX

Cùm res non ſuccedit ut uolumus, ad alia præſidia confugiendum eſt, aut cũ fortuna eſt aduerſa, tum magis adlaborandũ. Refert adagium Hermolaus in epiſtola quadã Græca, quæ Politianicis admixta eſt, καὶ τὸν πολιτικὸν ἀμαρτάνειν φασιν, ὃς τὰς πόπας χάρτα. id eſt, Et deſtitutus uentis, ad remos, quod aiunt, te confer.

In pace leones. LXXX

Ariſtophanes in Pluto,

Ὄντες οἶκοι μὲν λέοντες, ἐν μάχῃ δ' ἀλώπεκες. id eſt,
Cum leones ſint domi, ijdem in Marte ſunt uulpeculæ.

Ariſtophanis interpres oſtendit prouerbium iactatum in Lacones, qui in Aſia infeliciter rem geſſerant.

Οἶκοι λέοντες, ἐν ἐφέσῳ δ' ἀλώπεκες. id eſt,
Domi leones, in Epheſo uulpeculæ.

Ad hoc nimirum alluſit Comicus. Plutarchus in comparatione Syllæ & Lyſandri refert hanc ſententiam tanquam uulgò iactatam in principes. Sic enim de Lyſandri frugalitate prædicat.

Ἀλλ' ἁδὲ τις ἀλλ' ὀπτεφαλγὼς τουτὶ τὸ ῥῆμα λοιδορῶν,
Οἶκοι λέοντες ἦν πολέμῳ δ' ἀλώπεκες. id eſt,

Imò ſi quis alius effugerat illud quod uulgò circumfertur.

Domi leones, ſed foris uulpeculæ.

Olim fortaſſe ſic emergebant potentes, poſt & domi & foris leones eſſe cœperunt, aut ſi quod animal leone uiolentius. Conuenit in eos qui præpoſtere ſe gerunt: ibi feroces, ubi nihil erat opus: ibi fugaces, ubi res poſcebat uirum: aut qui in ſuos ſeui, non itidem audent aduerſus inimicos, quod Ciceroni obijcit Saluſtius, uidelicet quòd contumelioſus in amicos, ſupplex inimicis. Aut in illos qui ſimulata manſuetudine perueniunt ad tyrannidem.

Certiſsima paupertas. LXXXI

Sententiam prouerbialem refert Iunius Columella lib. De re ruſt. 12. cap. 2. Præparatis igitur receptaculis, oportebit ſuo quicq; loco generatim, atq; etiam ſpeciatim nonnulla diſponere, quo facilius, cum quid poſtulabit uſus, recipere poſſit. Nam uetus prouerbium eſt, pauperiatem certiſsimam eſſe, cum alicuius indigeas, uti eo non poſſe: quia ignoretur ubi proiectum iaceat, quod deſideratur. Hactenus Columellæ uerba retulimus. Sentit autem, ni fallor, ſi quis habeat domi, quod cum utendum eſt, inueniri non poteſt, cum magis egere eo quod habet, quàm ſi non haberet. Etenim qui non habet, rogat alicunde commodato: qui habet, ubi uentum eſt ad articulum quo ſit utendum: nec ſuum habet, quod ubi ſit, neſcit: nec alienum habet quo poſsit uti.

Mercator nauiga & expone. LXXXII

Strabo lib. Geographiæ ſuæ 14. refert huiuſmodi prouerbium, ἔμπορε πλεῖ πλοῦτον, ᾗ γέλοῦ, πάντα πίνρα ἔχει. i. Mercator adnauiga, expone, omnia diuendita ſunt. Ait natum à Cilicibus olim piraticam exercentibus, quorum præcipuus queſtus erat ex mancipijs, quæ propter opportunitatem loci facilè capiebantur, & celerrimè diſtrahebantur, quòd Delus quæ nõ procul aberat, emporiũ præſtaret, & amplũ & pecunio

pecuniosum,ut illic eodem die præsente pecunia,multa mancipiorum millia distrahi possent & auebi.In causa erat illud quoq;, quòd Romani ex Carthagine Corinthoq; subuersis uehementer locupletati fuerant, eoq; pluribus mancipijs uti cœperunt. Si quid habet prouerbium præter rei gestæ memoriam,poterimus uti,quoties significabimus rei cuiuspium esse tantum auiditatem ut nulla copia sufficiat: præsertim si quid mali sit quod expetitur: quemadmodum nihil auidius emitur, quàm nugaces quidam & seditiosi libelli, fastiditis bonis autoribus.

Nisi crura fracta &c. LXXXIII

M.Tul.in Philippica 13.docet prouerbio fuisse iactatum in C. Plancum,eum perire non posse, nisi crura ei fracta fuissent. Is incenderat curiam, ob quod facinus cùm esset eiectus in exilium,tamen post armatus ausus est redire in urbem. Adagium autem ductum est ab his qui ob scelera subiguntur in crucẽ, tantaq; est malitiæ uiuacitas,ut nec illic mori possint, nisi fractis cruribus mors acceleretur.Iocatur autem Cicero Planco fuisse fracta crura, cum legibus esset adempta potestas redeundi in ciuitatem.Et tamen uixit ac rediit. Asscribã M.Tullij uerba:Sequuntur alij tribunitij,C. Plancus in primis qui si senatum dilexisset, nunquam curiam incendisset: quo scelere damnatus, in eam urbem redijt armis, à qua excesserat legibus:sed hoc ei cõmune cum plurimis dissimillimus. Illud tamen uerum quod in hoc Planco prouerbij loco dici solet, perire eum non posse, nisi crura ei fracta essent, Fracta sunt, & uiuit.Hoc tamen ut alia multa aquile fertur acceptum. Hactenus Tullij uerba recensuimus. In quorum postremis locus est in aquilam, quo significatur armata manus.Nam uexilla Romanorum præcipua habebãt aquilam. Meminit & in oratione pro Roscio Amerino: Sin autem sic agetis, ut arguatis aliquem patrẽ occidisse, neq; dicere possitis,aut quare,aut quomodo,aut tantummodo sine suspicione latrabitis,crura quidem uobis nemo suffringet: sed si ego bos bene noui, literam illam cui uos usq; eo inimici estis, ut etiam eas omnes oderitis,ita nebementer ad caput affigent, ut postea alium neminem nisi fortunas uestras accusare possitis. Quidam putant hic significari θ, de quo dictum est in prouerbio θ, præfigere: nubi magis uidetur sentire de τ, quod crucis habet imaginem, & in crucem suffixis solent frangi crura.Et hac quidem litera rei absoluebantur,sed interim actor referebat notã calumniæ & impudẽtiæ,qui crimẽ atrox obiecerit,quod nullis argumẽtis probare ualebat.

Cuculus. LXXXIIII

Olim qui fuissent in re quapiam parum honesta deprehensi, uulgari probro Cuculi dicebantur. Id ortũ à uinitoribus qui seruis cœpissent putare uineam, nec hoc munus absoluissent priusquam audirentur ea uanis,uelut cessationem exprobrans agricolis.Huius uocem imitantes uiatores, deridebant uinitores. Ita Plinius lib. 18.cap.26. In hoc temporis interuallo 15.diebus primis agricolæ rapienda sunt ea quibus peragendis ante æquinoctium non sufficerit, dũ sciat inde natam exprobrationem fœdam putantium uites per imitationem cantus alitis temporarij, quem cuculum uocant. Dedecus enim habetur opprobriumq; meritũ, falcem ab illa uolucre in uite deprehendi,ut ob id petulantiæ fales etiam cum primo uere ludantur. Auspicio tamen detestabiles uidentur. Adeo minima quæq; in agro natura libus trahuntur argumentis.Porrò quos Plinius petulantiæ fales appellat, apud quasdã nationes & hodie licet agnoscere. Vernis enim mensibus cũ auditur coccyx, si tamen hic est cuculus, id quod sentit Gaza, coniugati mutuis salibus inter sese ludunt, dicentes, tibi canit hæc auis, significantes uxorem parum uigilanter custodiam.Quin & Plautus in Asinaria,sic facit uxorem conuitiantem marito in amica deprehenso. At etiã cubat cuculus, surge amator, i domum. Ac mox. Cano capite te cuculum uxor ex lustris rapit.Horatius Sermon.lib.1.Satyra 7.

Tum Prænestinus salso multumq; fluenti
Expressa arbusto regerit conuitia,durus
Vindemiator & inuictus,cui sæpe uiator
Cessisset,magna compellans uoce cuculum.

Hæc nimirum congruunt cum his quæ scribit Plinius, probro solere obijci uindemiatoribus, si cuculus eos deprehendisset putantes uineam. Eum Horatij locum sic explicat Porphyrio. Nam solent leuia rustici circa uiam arbusta uindemiantes à uiatoribus cuculi appellari, cũ illi prouocati tantum uerborum amaritudinem in eos effundant, ut uiatores illis cedant, contenti eos cuculos iterum atq; iterũ appellare.Acron hæc adfert.Hoc autem ipsa re nouimus, quòd uiatores sæpe uindemiatores conuitijs agant,quum transierint, & illi respondent ita, ut cuculum eum appellent, quasi pigrum,& recisant hoc custodibus,eo quod semper assideant. In his Porphyrionis & Acronis uerbis, uideo mendas aliquot subesse. Cum his conuenit illud Plautinum. Etiam cubat cuculus, quòd grauatim surgeret assessor puellæ. Quin arbitror in conuitio cuculi,allusum ad uocem cubandi. Vnde pro leuia in uerbis Porphyrionis fortasse legendum lenti. Iam quod quidam ex cuculo faciũt cuculum, ex aui nestem, nihil est necesse, cum hæc uox penultimam habeat productam,apud Plautum in carmine trochaico,

At etiam cubat cuculus,surge amator,i domum. Ac mox,
Cano capite te cuculum uxor ex lustris trahit.

Trochaicus est. In Pseudolo pro generali conuitio uidetur usurpasse.Quid fles cucule uiues. Nisi fortè lachrymantem ac singultientem amatorem cuculum appellat, quasi κοκκύζοντα. similiter in Mercatore, Isthæc filio non credam qui obsequitur patri,huic non ut mero cuculo. Itidem in Persa: Tua quidem cucule causa non hercle si os præciderim tibi, metuam mortiuine.

Arator nisi incuruus prævaricatur. LXXXV

Prouerbij speciem habet quod refert Plinius lib.18.cap.19.Arator nisi incuruus, prævaricatur. Præcipit ut arator aruum primum rectis sulcis proscindat, mox & obliquis subigat, id fieri uix potest, nisi toto corpore incumbat labori, unde & Vergilio dictus est curuus arator.Cæterum prævaricari est à recto sulco diuertere.Vnde & in causis prævaricari dicuntur,qui causam diuersam adiuuãt.Videlicet hoc est quod alit Plinius.Inde translatum hoc crimen in forum. Ibi itaque caueatur, ubi inuentum est. Transferri potest ad quemuis, ut leno nisi periurus est,prævaricatur.Miles nisi impius est, prævaricatur. Conueniet in negotium quod absq; magnis foribus peragi non potest.

Metiri digitis. LXXXVI

Qui rem accuratius expendit quàm oportet, digitis metiri dicitur,ueluti si quis cum amico rationem ineat,uter in alterũ plus contulisset officiorum.M.Tullius in paradoxo 3. Poëtã non audio in nugis, in uitæ societate audiam ciuem digitis peccata dimetientem sua, Si sunt uisa breuiora,leuiora quã possunt uideri,cum quicquid peccetur,perturbatione peccetur rationis atq; ordinis? Allusit huc Cicero,quod poëtæ carminis pedes digitis metiri soleant,unde & Horatius,

Legitimumq; sonum digitis callemus & aure.

Non optimus autem poëta uidetur,qui non statim aurium indicio deprehendit carminis uitium.

Salem & caseum edere LXXXVII

Plinius lib.21.cap.7. indicat prouerbium, quod tamen non refert.Siquidem inter laudes salis & hoc refert. Varro etiam pulmentarij uice usos ueteres autor est: esitasse enim salem cum pane & caseo, id prouerbio apparet. Conijcere licet

tale

tale fuiſſe dictum, nihil conuiuio deerat, habuimus ſalem & panem & caſeum. Aut ne ſis ſolicitus quo me apparatu accipiat, præter ſalem panem & caſeum nihil requiram. De Xenocratis caſeo dictum alibi.

In agro furculario capras. LXXXVIII

Varro De re ruſt. lib. 1. cap. 2. dictum hoc uetuti legem agricolariam adfert: Colonus in agro furculario ne capras compaſcat. Defecti poteſt ad eos qui noxiarum rerum aut hominum admixtu corrumpunt teneram ætatem: ueluti ſi quis ſacris uirginibus adiungat iuuenes laſciuos, aut adoleſcentibus addat laſciuas puellas. Aut ſi quis ſtudijs admiſceat uoluptates ſtudijs inimicas. Nam capræ plantis omnibus non uulnere tantum, ſed & ueneno dentium peſtifera eſt, præſertim oleæ & uiti, unde & Baccho immolatur uindictæ gratia, Mineruæ nihil caprini generis, quòd ille uitis repertor dicitur, huic ſacra eſt olea.

Oportet agrum imbecilliorem eſſe. LXXXIX

Columella lib. 1. cap. 3. teſtatur apud Afros agricolas huiuſmodi prouerbium fuiſſe celebre, oportet agrum imbecilliorē eſſe quàm agricolam. Hoc ænigma ſic explicuit Vergilius. Specie non minus prouerbiali:

Laudato ingentia rura, Exiguum colito.

Sed præſtat ipſa Columellæ uerba aſſcribere. Adhibendum modum menſuræ, rebus, idq; ut non ſolum aliud acturis, ſed & agrum paraturis dictum intelligatur, ne maiorem quàm calculorum ratio patitur, emere uelit. Nam huc pertinet noſtri poëtæ ſententia:

Laudato ingentia rura, Exiguum colito.

Quod uir eruditiſſimus (ut mea fert opinio) traditum ueluti præceptum numeris ſignauit. Quippe acutiſſimam gentem Pœnos dixiſſe conuenit, imbecilliorem agrum quàm agricolam eſſe debere, quoniam cùm ſit colluctandū cum eo, ſi fundus præualeat, allidi dominum. Nec dubium quin minus reddat laxus ager non rectè cultus, quàm anguſtus eximie. Conueniet in eos qui ſtudent imperio proferendo, cū hoc ipſum quod habent, non poſſint adminiſtrare, aut qui ſuſcipiunt munus, cui gerendo ſunt impares. Congruet cum eo quod alibi retulimus, Sparsum nactus es, hanc orna.

Ab ipſa meſſe. XC

Non eſt animus conuertere in hoc opus, quicquid aliquam prouerbij ſpeciem habet. Pauca quæ ſeſe caſu obtulerunt uſum eſt non præterire, præſertim ſi cōmodius & argutius dicta uidebantur. Quod genus eſt illud apud Senecam Epiſt. lib. 3. epiſtola 22. Ab ipſa meſſe diſcedam? Agit enim de his qui uel commodis uel ſpe commodorum detinentur, quo minus ſemet explicent à negotijs, quaſi deſerturi agrum, quum inſtat meſſis. Quàm multi ſunt in principum aulis, quos tædet eius uitæ, diſcruciantur; libertatis deſiderio, uerum iſtis ad libertatem aſpirantibus reclamat cupiditas: Tam magnas ſpes relinquam? Ab ipſa meſſe diſcedam?

Cum ſarcinis enatare. XCI

Nec minus commode dictum eſt in eadem epiſtola: Nemo cum ſarcinis enatat, id eſt, nemo ſeſe recipit in libertatem, niſi cōtemptis præmijs ſeruitutis. Non enim poteſt euadere occupationes, qui curarum autoramentum non poteſt negligere. Congruit cum eo quod alibi retulimus ex Martiale, Totis pilea ſarcinis redemi: rurſum cum apologo quem adducit Horatius de uulpe paſta in camera frumentaria.

Doſones. XCII

Plutarchus in uita Pauli Aemylij tradit Antigonum regē, Demetrij nepotem, eo quòd benigne promitteret omnibus, nec præſtaret promiſſa, populari ioco dictū fuiſſe Doſonē, quaſi Latinè dicas Dabonem, quòd ille quibuis petentibus reſpondere ſoleat δώσω. id eſt, Dabo. Tales ſunt χρησολόγοι, de quibus alibi nobis dictum eſt. Ouidius:

Promittas facito, quid enim promittere lædit?
Pollicitis dines quilibet eſſe poteſt.

Huiuſmodi Doſonibus ſcatent aulæ principū. Cras, mox redi.

Humeris ſuſtinere. XCIII

Quorum autoritas diligentiaq; plurimum ualet in conſeruanda ſalute cuiuſpiam, ij dicūtur humeris ſuſtinere. M. Tullius pro L. Flacco: De ſumma reipub. taceo, quam uos uniuerſam hoc iudicio, ueſtris inquam humeris iudices ſuſtinetis. Ammianus Marcellinus lib. 16. Vbi bellorum inundantium molem humeris ſuis quod dicitur uehens, ſcindebatur in multiplices curas. Huic affine eſt humeris referre. Cicero pro domo ſua: Dicebas te tuis humeris me cuſtodem urbis in urbē relaturum. Ab hac metaphora dicuntur Atlantes reipub. qui eam ſuis humeris ſuſtinent, alioqui collapſuram.

Arcem ex cloaca facere. XCIIII

Qui rem hominem'ue nihili laudibus magnificis attollunt, dicuntur arcem ex cloaca facere. M. Tullius pro Cn. Plantio: Nunc uenio ad illud extremum quod dixiſti, dum Plantij in me meritum uerbis extollerem, me arcem ex cloaca facere, lapidem è ſepulchro uenerari pro deo: neq; enim inſidiarum periculum ullū neq; mortis fuiſſe. Hactenus Cicero. In cuius uerbis & illud prouerbij figuram habet: Lapis è ſepulchro, de homine nullius potentiæ.

Archimedes non poſſet melius deſcribere. XCV

Archimedes Syracuſanus geometra fuit celeberrimus, nuſquā non intentus figuris geometricis, adeo ut pingens ſit interfectus. Ex quo prouerbij ſpecie dictum eſt illud, quod eſt apud M. Tullium in oratione pro A. Cluentio: Si ut tu dicis, gratiæ conciliandæ cauſa, quadraginta iſtorum acceſſio millium quid ualet? Si, ut nos dicimus, ut quadragena millia nummūm ſedecim iudicibus darentur, non Archimedes poſſet melius deſcribere. Solent enim Geometræ mathematicas figuras in puluere depingere.

Porta itineri longiſsima eſt. XCVI

M. Varro lib. De re ruſt. 1. cap. 2. ſubindicat uulgò dici ſolere, Portam itineri eſſe longiſſimam, cuius arbitror eundem eſſe ſenſum, qui eſt illius: Dimidium facti qui cepit, habet. Quin & hodie dicunt bonam itineris partem confectam ei qui portam egreſſus ſit: ſemper enim eſt quod iter apparantem remoretur, & ſi nihil ſit negotij, remorantur amicorum effectus: apud noſtrates autem non creditur profectio futura felix, niſi dies aliquot dati fuerint conuiuijs & compotationibus amicorum. Varronis uerba ſubſcribam. Vultis igitur interea uetus prouerbium, quod eſt, Romanus ſedendo uincit, uſurpemus dum iſte uenit? & ſimul cogitans portam itineri dici longiſſimam eſſe, ad ſubſcllia ſequētibus nobis præcedit.

Deorum concio. XCVII

Θεῶν ἀγορὰ. id eſt, Deorum concio, ſiue curia. Heſychius indicat dici ſolitum in eos qui libere magnaq; cum autoritate loquuntur, perinde quaſi dij loquātur hominibus. Addit Athenis eſſe locum huius cognominis. Conueniet in diuites aut præpotentes, qui nonnunquam cum ſit. Iniſſimè loquantur, tamen freti opibus ac potentia, pro oraculo uolunt haberi quicquid dixerint. Cognatum eſt illi quod alibi retulimus, Argenti ſintes loquuntur.

Camarine loqui. XCVIII

Huic non diſſimile eſt quod extat apud eundem, καμαρινᾶς λέγειν. id eſt, Camarine loqui, pro eo quod eſt audacter, præcipe & feueriter loqui. Vnde natum ſit, non ſatis liquet, niſi quod Iuuenalis Camarinos inter ruſticæ nobilitatis familias recenſet,

Ne tu, inquit, ſis Creticus aut Camarinus.

Heſychius indicat: [illegible]tum zonas dici καμάρας. Itaque fieri poteſt

poteſt,ut ab horum ferocia prouerbium duxerit originem. Idem docet columnas quaſdã, in quibus erat depictus Aſiæ circuitus,dictas καμάρους.Fortaſsis ab hac oſtentatione dicti ſunt καμαρινῶς loqui,qui ſeſe iactarent barbarico more. Rurſum idem oſtendit καμαρίσαι. dici cubile, in quo ſunt plures cameræ. In ſuo quiſq; cubiculo quæ uult loquitur. Poſſem adferre plures diuinationes, niſi uererer hæ ipſas eſſe plus ſatis lectori.

Gloſſogaſtores. XCIX

Qui linguam habent uendentem,ea loquentes quæ uentri conducunt,Comicorũ ſalibus taxati ſunt,dictiq; γλωσσογάστορες, uoce ridicule ex lingua & uentre compoſita. Quadrabit in malos aduocatos, in concionatores quorum oratio quæſtum ſapit: in aſſentatores. Autor eſt Iulius Pollux libro De rerum uocabulis ſecundo. Athenæus libro tertio, docet eiuſmodi homines à poëtis aliquot dictos μυσοπόλωνας & μυσολοιχοὺς, quòd ob culinæ nidorem adulentur, & nidorem ligurian: morbum dictum μυσολοιχία. Ita Iuuenalis,

Te putat ille ſuæ captum nidore culinæ.

Pereant amici &c. C

M.Tullius in oratione pro Deiotaro rege refert hunc uerſiculum ut prouerbio iactatum.

Pereant amici,dum unà inimici intereant.

Dicit eandem ſententiam Græco quoq; uerſiculo celebrari, quem nondum comperi. Niſi forte is eſt cuius fragmentum ante retulimus,ἀπόλοιτο φίλος σὺν ἐχθροῖς.id eſt,naleat amicus cum inimico. Ciceronis uerba ſubſcribam.Itaq; cùm eſſet ei nuntiatum Domitium naufragio periiſſe, etiam te in caſtello circũſcideri, de Domitio dixit uerſum Græcum eadem ſententia qua etiam nos habemus latinum:Pereant amici,dũ unà inimici intereant. Quòd ille ſi eſſet tibi inimiciſſimus, nunquam tamen dixiſſet:ipſe enim manſuetus eſt,uerſus inanis. Congruet in illos qui nec amicis parcunt, nec inimicis, modo quòd impenſe cupiunt,aſſequantur.Verſus autem non ſolum inanis eſt,uerumetiam immanis, cum humanitatis ſit & inimicos inultos ſinere, ne lædas amicos. Nec; dubitem contendere à Cicerone immanis ſcriptum, quod ſcriba depraũarit in inanis,cum manſuetus non reſpondeat inani,ſed immani,nec in hoc uerſu quicquam ſit inane, hoc eſt, glorioſum,aut friuolum, ſed feritas homine indigna.Quanquã carmen apud Cic.non ſatis cõſtat ſuis numeris,cõſtabit ſi legas,

Pereant amici,inimici dum intereant ſimul.

Talis eſt & ille quem alibi retulimus,

Me mortuo terra incendio miſceatur.

CHILIADIS QVARTAE CENTVRIA VI.

Plenis uelis. I

PASSIS uelis pleniſq; uelis agere dicuntur, qui toto impetu ſummoq; conatu moliuntur aliquid.Ita M. Tullius pro domo ſua ad Pont. Quid tandem ſi tu in illis reipub.tenebris cæcis q; nubibus & procellis ſenatum à gubernaculis deiecriſſes,populũ è naui exturbaſſes,ipſe Archipiratus cum grege prædonum impuriſſimo plenis uelis nauigaſſes, ſi quæ tum promulgaſti,conſtituiſti,promiſiſti,uendidiſti, perferre potuiſſes,qui locus terrarum uacuus extraordinariis ſcelibus atq; imperio Clodiano fuiſſet!Hactenus Cicero. Philoſtratus in Polemone: ἐπεὶ ἦλθον πρὸς ἄνδρα τὸν τῶν ἐμῶν φιλοσοφίαν ἀσπασόμενον,id eſt,Poſteaquam adiuit Eupbratem Tyrium, plenis uelis ad illius philoſophiam ſe contulit.De ſimilibus figuris aliàs nobis non ſemel dictum eſt.

Pecunia abſq; peculio. II

Apparet olim fuiſſe prouerbium inter agricolas iactatũ,Pecuniam ſine peculio fragilem eſſe.Refertur Vandeck.lib.32.tit. De legat.& fid.com.cap.Si chorus. His uerbis,Quæ mobilia mea erunt,do,lego,nummos ibi repoſitos uel mutui darentur,non eſſe legatos Proculus ait.At eos quos præſidij cauſa ſepoſitos habet,ut quibuſdam bellis ciuilibus factitauerit,eos legato contineri,& ſæpe audiſſe ruſticos ſenes ita dicentes: Pecuniam ſine peculio fragilem eſſe:pecuniam appellantes, quòd præſidij cauſa reponeretur. Retulimus alibi prouerbium,quod admonet ne totam ſubſtantiam uni credamus naui,ne nihil ſuperſit unde damnum ſarciatur,ſi nauis interierit.Ita ſolent ſenes ſummam aliquã ſeponere, ne nihil ſupereſſet,ſi res incendio,bello,aut furto periret.Si libebit adagiũ aliò deflectere, poterit accommodari ad eum qui nõ omnia conſilia ſua communicat amicis. Aut qui felicitatis ſummam non ponit in rebus extrarijs,ſed in animi bonis, ut illis caſu perditis habeat quò confugiat,nec deſpondeat animũ. Quod enim proprie noſtrum eſt,peculium dicitur.Ea uerò demum proprie noſtra ſunt,quæ fortuna non poteſt eripere.

Rana cum locuſta. III

Impar certamen expreſſit hac figura Theocr.in Thalyſijs,

Βάτραχος ἀλλ' ὅτ' ἀνεῖδας ὅς τις ἐσσεῖται. id eſt,
Sic certo ueluti ſi certet rana locuſtis.

Addit Scholiaſtes Græcis ranam dici βάτραχον quaſi βοάτραχον,ob uocis aſperitatem.

Muſarum aues. IIII

Μουσῶν ὄρνιθες,in eadem Ecloga dicti ſunt poëtæ, quòd aſſidue modulentur ſua carmina.

Καὶ μουσῶν ὄρνιχες ὅσοι ποτὶ χῶρον ἀοιδᾶν
Ἀττίκα πανκνώσσοντες ἐτώσια μοχθίζουσι. id eſt,
Quotquot aues muſarum,audent certare poëtæ
Chio,Cocoſſando,opera conantur inani.

Ad pedes,ad caput. V

Non ſine prouerbij ſpecie dictum uidetur illud Theocriti in Paſtoribus,de rebus copioſis & affluentibus,

Ἐμὶ μοι πρὸς κεφαλῆς,καὶ παρ' ποσὶ κῶας ἑκάστᾳ.
Ad caput,adq; pedes,quarum me uellera cingunt.

Sermo eſt paſtoris iactãtis opes ſuas quibus undiq; affluebat.

Pſydracia. VI

Theocritus in Aita,

Τὼνδρεα ῥινὸς ὕπαθθεν ἀφ' ἁμετέρας ἀναρυσῶ. id eſt,
Non mihi naſcentur nares mendacia ſupra.

Scholiaſtes ait apud Siculos,qui ſupra nares haberent puſtulas albas, quas illi uocant ὑδράκια ſiue ἰόνθους aut ὀθόνας pro mẽdacibus haberi ſolitos uulgo. Quin & hodie uulgò dicunt,Naſus tuus arguit mihi te mentiri.Idẽ iocus eſt uulgi de miraculis unguium,quin & ipſas narium puſtulas Græci ὑδρωπίαν uocant: ut indicat idem Scholiaſtes. Amans hoc ænigmate ſignificat ſe nihil mentiturum de amica, Ioues ὑδράνακας appellant uarias puſtulas. Hinc diminutiuum ὑδράκια,ἐξανθήματα. quod in ſumma cute effloreſcant. Res ipſa plane ſuperſtitioſa eſt,& caſum eſſe puto quòd noui quendam cui non naſus tantũ,ſed tota pene facies Pſydracijs erat operta. Nec ullum unquam animal uidi uanius aut impudentius mendax.

Cum ſacco adire. VII

Prouerbiali ſchemate dictum eſt, quod adfertur ex Paulo lib. Pandect. 46.tit.De ſolu.& liber.cap. Quod dicimus,inquit, in eo herede, qui fideiuſſori teſtatoris id quod ante aditam hereditatẽ ab eo ſoluit,eſt debere ſtatim ſoluere, cum aliquo ſcilicet temperamento temporis intelligendum eſt, nec enim cum ſacco adire debet.Hæc ibidem. Nõ dubium eſt,quin hic ſermo fuerit uulgò iactatus de quouis qui poſtulat, ut ſtatim exhibeatur quod petit. Alioqui non ad omnia recipienda

ſacco

ſacco eſt opus, uelut ad oleum aut uinũ. Græcis βυλαυλ ſαγ. dicitur, qui cum pera ſequens poſtulat aliquid, qui mos eſt mendicorum: unde prouerbium, mendicorum peras ſemper eſſe inanes. βίλαυ & autem uas eſt farinarium. Heſychius indicat eam uocem ſuiſſe peculiarem Tarentinis.

Officere luminibus. VIII

Officere luminibus dicitur, qui gloriam alterius obſcurat. Hic ſermonis color ſumptus eſt ex literis iureconſultorũ, in quibus cauetur ex ſeruitutibus prædiorũ, ne uicinus altius ſubſtructo ædificio officiat luminibus uicini. Ita Paulus Pandect. lib. 8. tit. De ſeruitutibus urbanorum prædiorum cap. 3. Luminum, inquit, ſeruitute conſtituta id acquiſitum uidetur, ut uicinus lumina noſtra excipiat. Quum autem ſeruitus imponitur, ne luminibus officiatur, hoc maximè adepti uidemur, ne ius ſit uicino inuitis nobis altius ædificare, atq; ita minuere lumina noſtrorum ædificiorum. Id eleganter aliò detorſit M. Tullius in Bruto, Nam ut Philiſci & Thucydidis conciſis ſententijs interdum etiam non ſatis apertis officit Theopompus elatione atq; altitudine orationis ſuæ, quod idem Lyſiæ Demoſthenes: ſic Catonis luminibus obſtruxit hæc poſteriorum quaſi exaggerata altius oratio. Idem pro C. Rabirio Poſthumo, de C. Cæſare loquens. Nec amicum pudẽtem corruere patitur, nec illius animi aciem perſtringit ſplendore ſui nominis, nec mentis quaſi luminibus officit altitudo fortunæ & gloriæ.

Manu longa & manu breui tradere. IX

Libro Pandectarum quadrageſimoſexto, tit. De ſolutionibus ſcribitur hunc in modum: pecuniam mihi debes aut aliã rẽ, ſi in conſpectu meo ponere te iubeam, efficitur, ut & tu ſtatim liberẽris, & mea eſſe incipiat. Nam tunc quod à nullo corporaliter eius rei poſſeſſio detinetur, acquiſita mihi & quodammodo manu longa tradita exiſtimanda eſt. Simili figura dictum eſt breui manu dare, lib. Pandect. uigeſimotertio, tit. De iure dotium, capite Licet ſoleat. Quoties autem extraneus accepto fert debitori dotis conſtituendæ cauſa, ſiquidẽ nuptiæ inſecutæ non fuerint, liberatio non ſequetur, niſi fortè ſic accepto tulit, ut uelit mulieri in totum donaũ. Tũc enim credẽdum eſt breui manu acceptũ à muliere & marito datum. Quæ ſi deflectas, plus habebũt ueneris: ueluti qui promiſit, ac ſpem tantum oſtendit, longa manu dat, quod animo contueri poſſis, non ſtatim etiam tollere. Contra, qui præſens ac ſtatim exhibet quod promittit, breui manu dat. Pueri aſſem oſtendunt elephanto; nec audent porrigere. De longis regum manibus alibi dictum eſt.

Iynge trahor. X

Qui uehementi & impoẽti deſiderio trahuntur ad aliquid, Iynge trahi dicuntur. Ita Pindarus in Nemeis hymno 4. ἴυγγι ἕλκομαι ἔρως. i. Iynge trahor animo. Interpres addit huiuſmodi fabulam. Iyngem aiunt fuiſſe filiam Echûs, alij Pythûs, quæ quum amatorijs uenenis inciniſſet Iouem in amorem Iûs, à Iunone irata uerſa eſt in auem, qua mulieres uti conſueuerunt in amatorijs ueneficijs, quemadmodum indicat Theocritus in Pharmaceutria,

Ιυγξ ἄγε τυτθὸν ἐμὸν πόσιν ἐκ δομάτων.
Per te Iynx meus ille domum uir quæſo trahatur.

Quidam Iyngem uertunt motacillam, quòd caudam aſſidue moueat.

Diĳ omnia poſſunt. XI

Hemiſtichium Homericum,

θεοὶ δὲ τά γε πάντα δυνανται. id eſt,
At cœleſtes omnia poſſunt.

Qui adrabit in monarchias, quibus promptum eſt facere quicquid animo collibitum fuerit, ſiue iure, ſiue iniuria. Pindarus in Pythijs hymn. 3. θεὸς ἄνακτα τὸν ἀνδρῶν τὸν μὲν ἀρθοῖ, id eſt, Deus autem pro ſua libidine omnem exitum perficit.

Timidi mater non flet. XII

Probus Aemylius in uita Thraſybuli, teſtatur hoc uelut ænigma uulgò iactatũ, timidi matrem non flere, quòd in bello qui cõtemnunt hoſtem nihilq; metuendum ducunt, quoniam ſibi parum cauent, ferè pereunt, & matribus luctum adferunt cum orbitate. Contra qui nihil non metuit, neq; quicquam omnino contemnit, is tutioribus utens conſilijs, raro uenit in periculum. Thraſybulus enim quum indixiſſet bellum triginta tyrannis, qui Athenas oppreſſerunt, & caſtellum Atticæ Phylen occupaſſet, non plures ſecum habuit quàm triginta commilitones. Hoc, inquit, initium fuit ſalutis Atticorũ, hoc robur libertatis clariſſimæ ciuitatis. Neq; uerò hic non contemptus eſt primo à tyrannis, neq; eius ſollicitudo, quæ quidẽ res & illis contemnentibus pernicioſi, & huic deſpectio ſaluti fuit. Hoc enim illos ad perſequendum ſegnes, hos autem tempore ad comparandum dato fecit robuſtiores. Quo magis præceptum illud omnium in animis eſſe debet, nihil in bello oportere contemni, nec ſine cauſa dici. Timidi matrem flere non ſolere. Quanquam ſatis conſtat hunc locum depravate legi, unde conijcio ſic ſcriptum fuiſſe, Neq; uerò hic modo contemptus eſt primo à tyrannis, ſed eius etiam ſollitudo. Itaq; modo deprauatum eſt in non, & ſollitudo in ſollicitudinem, & deprauatio deinde trahit deprauationem, ut anſa anſam. Sentit enim Probus ipſum Thraſybulum, ut hominem mediocriter nobilem ac diuitem deſpectui fuiſſe tyrannis. Deinde hoc magis fuiſſe contemptui, quòd tam paucos haberet ſuæ factionis homines. Retulimus alibi de fortitudine quæ erumpit in neruum.

Teuthidum more. XIII

Themiſtocles, ut in ipſius uita refert Plutarchus. Eretrieo cuidam exprobrans ignauiam dixit, Ἄ, ὦ ἑταῖρε, καὶ ὑμεῖν ποθὲν πολέμιος τὶς ἔσῃ λόγος, οἳ καθάπερ οἱ τευθίδες μάχαιραν μὲν ἔχετε, καρδίαν δὲ οὐκ ἔχετε. id eſt, Sanè, inquit, & uobis aliquid de bello dicendum eſt, qui Teuthidum in morem gladium quidem habetis, cor autem non habetis. Quidam Teuthidas putant eſſe quas nos uocamus ſepias. Sepia autem de genere mollium eſt, & arbitror huic generi cor non ineſſe.

Samĳ literati. XIIII

Plutarchus in uita Periclis citat hunc uerſiculum ex Ariſtophane Comico.

Σαμίων ὁ δῆμος ἔσῃν ὡς πολυγράμματος. id eſt, Populus Samiorum ualde literatus eſt.

Arbitror hoc inde dictũ, quòd quũ Samĳ captiuis Athenienſium inuiſiſſent noctuam, Athenienſes uiciſſim. Samiorum captiuis inurebant Samenam, quam in collectaneis opinor dictam σάμαιναν. Id erat nauis genus lato uentre, à prora ueluti ſuilli roſtri ſpeciẽ præferens, unde & hic uerſus iactatus eſt.

Νῶϊ δὲ τις ὠκυπόρος σαμίνα ὀδὸς ἔχουα. id eſt, Nauis erat uelox Samia, ſpecieq; ſuilla.

Dicta eſt Samæna, quòd à Samĳs reperta ſit. Conueniet igitur in cicatricoſos, & ſtigmatũ plenos. Heſychius & Suidas addunt apud poëtam dictum in Babylonios è piſtrino prodeuntes, ſtigmatibus notatos. Verum Ariſtoteles etiã huius dicti monſtrat originem. Quum Samiorũ gens eſſet afflicta à tyrannis, ob inopiam adminiſtrantium rempublicam, coacti ſunt aliquot è ſeruis admittere in conſortium adminiſtrãdi magiſtratus. Sic Ariſtoteles. Seruile eſt autẽ ac noxiorum ſtigmatis notari. Apud Plautum in Caſina: Si hic literatus me ſinat. Literatum appellatis notis inuſtis inſignẽ. Plinius lib. 18. cap. 3. inſcriptos appellat. At nunc eadẽ illa, uinctis pedes, damnatæ manus, inſcripti uultus, exercent. De Attagene dicimus aliàs. Nec deſunt qui cauſam diuerſam adferãt, quòd apud Samios inuentæ ſunt uiginti quatuor literæ à

Callistrato. Sic Andron in Tripode. Idem Ionum literas tradidit Atheniensibus. Probabile est igitur à repertis traditisq; literis, iocum fuisse uersum ad stigmata. Nam Samij simul & accipiebant, & tradebant infames notas. Nicanor Alexandrinus grammaticus populari ioco dictus est stigmaticus, quòd de scripturæ distinctiunculis, quas Græci στιγμὰς appellant, curiosè scripserit.

Samij mores. XV

Σαμίων τρόπος. id est, Samij mores. Quidam referunt ad calumniandi uitium, quod, ut dictum est, Samij notas & inurerent alijs, & paterentur ab alijs. Alij malunt referre ad nouam nauigij speciem, quam apud eos reperit Polycrates tyrannus. Iaq; quadrabit in eos qui suos quosdam habent mores à cæterorum moribus dissidentes.

Λευκόπαλος. XVI

Calliæ barbarus quispiam clam indicauit magnã auri uim in puteum quendam coniectam. Is & occidit indicem, ne proderet, & aurum sustulit. Vbi res innotuit, in comœdiarum iocum uersum est, ut qui malis artibus subitò ditescerent, λευκόπαλοι. dicerentur. Refert Plutarchus in uita Aristidis. Attigit & Hesychius.

Abydus, Abydenus. XVII

Abydenorum mores in prouerbium abierunt. Nam Abydeni dicti sunt sycophantæ, ceu molles & effœminati. Meminit adagij Pausanias & Suidas, quorum hic ostendit etiam res nihili, nugasq; meras Abydum dici, quemadmodũ de Tricis & Apinis alibi retulimus: opinor quòd id temporis frigeret Abydus ob uetustatem. Vnde Sinopen meretricem Abydum uulgò dictam indicat Athenæus lib. 13. quòd iam anus à nemine adiretur. Hesychius indicat quempiam apud poëtam quendam ἀβυδολοιδμαν dictum, quòd de sycophantia sese uenditabat, Suidas, ni fallor, alicubi cinat ex Aristophane. Zenodotus sic effert prouerbium ἄβυδος πόλις. id est, Abydus ciuitas. Stephanus indicat prouerbium dictum ab Abydenis Milesijs. Nã hinc profecta est Abydus Hellespontica. Verum hæc propius attinent ad prouerbium quod antè retulimus, Ne temere Abydum.

Ἀθηρίζειν. XVIII

Græcis ἀθηρίζειν quod reijcitur ac nihil fit. Translatum à summis hordei spicis, quæ ceu cuspides habent, quæ nulli sunt usui, sed inter metendum pereunt. Eas Græci uocant Atheras. Sic ex Galeno annotauit uir ille diuinus Hermol. Barbarus. Sunt qui putent spicas inutiles ac reijculas dici Athericas, quod à messoribus ac triturantibus negligantur.

Manuari. XIX

Sicut fures multis artibus instructi sunt, ita studium illorum uarijs nominibus appellabatur: uelut inuolare & manticulari. pro eodem Laberius citante Nonio Marcello dixit, Manuari, nec dubium quin ea uox ioco populari fuerit iactata, quemadmodum & hodie, quoniam furandi uerbum nimis odiosum est, mitiore uerbo dicũt, digiuare, si quid furto sublatum uolunt intelligi, simul ut effugiant actionem iniuriarum. Quid ais? Appellas me furem? Nequaquam sed manutorem. Huiusmodi uoces obsoletæ non careni gratia, si in loco adhibeantur, nec sinè προπαλίᾳ, ut prisci loquebantur, aut ut uetere uerbo utar.

Ad coronidem usq; XX

Μέχρι κορωνίδος. id est, Vsq; ad coronidem, quum extremum finem rei cuiuspiam significamus. A' nauibus translatũ putant literatores, quibus aliquid rostri speciem gerẽs solet addi. Nam Coronæ Græcis cornicem sonat, coronis corniculam. Apud Homerum usurpatur κορώνη pro annulo, aut si quid aliud apponitur ostio. Idem uelut ornamenti gratia perfectis omnibus additur. Vnde Eustathius indicat letum rerum finem χρυσῆν κορώνην prouerbio dici solere. Plutarchus in lib. De fortuna Alexandri refert Philoxenum à Dionysio coniectũ in latomias, id erat nomen teterrimo carceri, quòd tragœdiam quam illi castigandam tradiderit, ἀπὸ κεφαλῆς μέχρι κορωνίδος ὑπογραψειν. uideret circunducta linea significans totum esse dispungendam. Idem aduersus Stoicos, Ἐκ παρόδου καὶ ἀρχῆς ἄχρι κορωνίδος. id est, Ab ingressu & initio usq; ad coronidẽ. Iucundius erit, quoties transfertur ad animũ, ueluti si quis studiorum coronidem dicat, aut moneat, ut egregijs cœptis auream addat coronidem: aut uitæ laudabiliter actæ iubeat auream imponi coronidem, hoc est mortem piam. Quanquam coronis dicitur interdum quod accedit absoluto operi, ut Martialis, Multaq; coronide longus, qualia sunt in conuiuijs, quæ Græci uocant ἐπιδορπίσματα, siue μεταλήψια, quòd cœnis addantur. Latini, ni fallor, bellaria uocant. Cuius uocis eadẽ fuerit gratia, si ad res animi transferatur, uelut ad accessionem quæstioni propositæ additum, aut aliud simile. Postremò grammatici quoties persona actoris eodẽ metri genere finit quo cœperat, Coronidẽ uocãt: eãq; notant uelut rostri figurã exprimẽtibus lineis. Attigeramus hoc prouerbiũ, in eo quod est, A' capite usq; ad calcem, sed tribus duntaxat uerbis.

Sine ut incolumis redeat. XXI

Habet prouerbij speciem quod est apud Theocritum in Hodœporis,

Εἴα λέγ' ὅττι λέγοις, καὶ τὸν ξένον ἐς πόλιν ἄβλα
Ζῶντ' ἀφέλη. id est,
Dic age si quid dicis, & hospes ut unde profectus,
Viuus eò redeat, permittito.

Sic & hodie dicimus ijs qui uerbis minacibus & conuicijs seroclunt. Eia, sine hominem uiuere. Verba sunt Laconis ad Comatam, qui de se arroganter in alterum contumeliosè fuerat loquutus. Tametsi locũ uariè interpretatur Scholiastes.

E uestigio. XXII

Non ignotum est Latinis e uestigio fieri, quod citra moram ac protinus fit, quod prisci dicebant extemplo. Eadem figura reperitur & apud Græcos ἐκ ποδὸς pro ilico, uelut in Theocriti uerno itinere:

Ὅτε δὴ ποδὸς ἄνυτε πρέσβυ. id est,
Qui tum protinus extruxit fontem.

De ἐκ ποδὸς, quod significat ab imis, uelut à pedibus usque ad caput, dictum est alibi.

Quisquis tarde uenit ad cœnam. XXIII

Theocriti scholiastes indicat hos senarios prouerbio fuisse iactatos,

Ὅστις ἐπὶ δεῖπνον δεῦρ' ὀψὲ πλυθὶς ἔρχεται,
Ἢ χολὰς ἔσχηκ' ἢ δ' Ἀΐδωνι συμβολάς. id est,
Quisquis uocatus tardus ad cœnam uenit,
Aut claudus est, aut non dat ille symbolam.

Theocritus sic habet,

Ἡμίσεα δεῖται πλυθὶς ἐπ' ἀνέρας, id est,
An quoquam ad cœnam properat conuiua uocatus?

Et addit, eos qui uocati sunt celerius ire, qui non uocati tardius. Eternim qui uocatus se uenturum promisit, inciuile putat, si conuiuatori sit in mora. Qui non uocatus uenit, uel pudore tardior est, uel quòd exclusus spe alterius conuiuij. Ita qui symbolã dedit, properat ne mulctetur dãno, si post cæpit uenerit. Qui non dedit, huius rei securus, ut libet ambulat.

Gargara bonorum. XXIIII

Innumerabilem hominũ rerum ue uim prisci gargara dicebãt, ficta ni fallor uoce, à strepitu quem facit hominũ congregatorum multitudo, aut rerum effusarum copia. Aristomenes ἐκ βοωθῶν apud Suidam & Aristophanis interpretem.

Ἔνδον γὰρ ἡμῖν γάργαρα. id est,
Nobis enim intus gargara.

Citatur

Citatur & Tragicus quiſpiam, Sophron opinor, qui ſcripſerit, χρημάτων τε γάργαρα. id eſt, Pecuniarum gargara. Vnde & γαργίζειν. verberare, quod ſignificat perſtrepo præ multitudine. Vt Cratinus.

Ἀνδρῶν ἀρίστων πᾶσα γαργαρὼν πόλις. id eſt,
Vrbs uniuerſa hæc optimis ſtrepit uiris.

Rurſus ex fabula cui titulus Λίμναι, citatur hic uerſiculus,

Ἀνδρῶν ἐπαύλων πᾶσα γάργαρ' ἑσία. id eſt,
Viris adactis tota perſtrepit domus.

Cæterum quod eſt apud Homerũ, πάλλαιρε ὑπὸ ποσὶν πόδας. id eſt, Pedibus quoq; terra ſtrepebat, mutata literula πάγκαρε dictum pro γάργαρε, Deniq; cancros exiſtimant dictos γαργαρέας ob pedum multitudinem. Macrobius lib. Saturnalium 5. docet Gargara montem eſſe, & eiuſdem nominis oppidum monti ſubiectum in Myſia, ut apparet, quæ frugum eſt feracißima, ut hinc factum ſit, ut qui immenſam rerũ copiam ſignificare uellet, gargara nominaret. Exẽpla citat ex Alcæo, Ariſtomene, quæ ſcribarum inſcitia deſiderantur. Ariſtophanes ὑπ' ἀχαριστίαι, riſus cauſa duas voces coniunxit, immenſam multitudinem ſignificantes ἀπ' ὀλυμπίθου λαμπουσιογάργαρα. Siquidẽ λαμπουσία. dicũt Græci, quæ uel æquant harenarum numerum, ad eam formam qua dicunt Ἰταλιῶται & ἰξαυσία. Alexis apud Athenæũ lib. 6.

Ἐβόα παλαῖ' ὑπ' οἰκέτου
Ἓν' ὄντα καὶ μόνον, ὀνόμασιν δ' χρώμενον
Ταμιουσιοίς. id eſt,
Famulum intonabat euocans
Vnum atq; ſolum, cæterum uocabulis
Vtens ad id innumeris.

Loquitur de paupere oſtentatore diuitiarum, qui cum non haberet niſi unum famulum, tamen pro foribus euocabat eundem uarijs nominibus, ut hoſpites credcrẽt plurimos eſſe domi. Et huius compoſitæ uocis meminit Macrobius loco quem modo citauimus.

Onobatis. XXV

Apud Cumanos mulier in adulterio deprehenſa ducebatur in forum, ut illic lapidi inſiſtens, omnibus eſſet conſpicua. Deinde impoſitã aſino, atq; ita per totam ciuitatem circũducebant, reducebant ad lapidẽ, ut ibi rurſus eſſet omnibus ſpectaculo. His actis habebatur infamis per omnem uitam, & ignominiæ gratia ὀνόβατις dicebatur, quòd aſinum equitaſſet. Lapis autem neſaſtus ac deteſtabilis habebatur in quo ſteterat mulier. Quadrabit in quãuis proſtitutæ fame. Aſinus apud Cumanos erat iocus prouerbialis, qua de re nobis dictũ eſt aliãs. Illud hic annotandũ, quomodo decreuerit legũ ſeueritas. Apud Hebræos adultera lapidabatur. Apud Romanos aliquando minitabatur lex Iulia. Apud Cumanos ſumma ignominia ſupplicij loco erat. Nunc apud Chriſtianos ludus eſt adulteriũ, apud quos tamen matrimonium eſt ſacramentum. Quid ſupereſt, niſi ut præmia decernãtur his qui multorum uxores conſtuprarunt? Olim inceſtæ prophanæ uiuæ defodiebãtur. Hũc uiolare uirginẽ Chriſto dicatã pietas eſt. Verũ quod ad prouerbiũ attinet, Refertur à Plutar. in Probl.

Monophagi. XXVI

Μονοφάγοι dici poterũt fordidi & inhoſpitales, qui neminẽ inuitant ad conuiuiũ. Aeginenſiũ qui ad bellũ Troianum profecti fuerant, multi perierant in pugna, plures tempeſtas abſorpſerat. Paucos igitur qui domum incolumes redierunt, cùm recepiſſent cognati, uidentes reliquos ciues ob deſiderium ſuorũ in luctu ac mœrore uerſari nõ arbitrati ſunt conuenire, ut uel palàm lætitiam ſuam declararent, uel dijs ob illorũ ſalutem rem diuinam facerent: ſed ſuos quiſq; quos incolumes receperant, domi clàm conuiuijs & gratulationibus excipiebãt, ipſi miniſtrantes patribus, cognatis, fratribus, ac neceſſarijs, neminẽ alienũ admittentes. Hoc imitãtes Aeginetæ, cum Neptuno ſacrificant, dies 16. geſtantes Thiaſos, quos uocant, clàm apud ſeſe conuiuia celebrant, neq; ſeruorum quiſquã adeſſe ſinitur. Mox Veneri ſacrificãtes ſtillũ ſoluunt. Itaq; qui ſic ſacrificabant, μονοφάγοι dicebantur.

Eamus Athenas. XXVII

Ἰωμὲν εἰς Ἀθήνας. Eamus Athenas. Plutarchus in uita Theſei refert Athenienſes Minois uiolentia, ſimulq; rerũ inopia affli ctos, iniſſe fœdus cũ illo, his quidẽ cõditionibus ut quotannis in Cretam mitterẽt ſepiẽ pueros, ac totidẽ puellas, quos quidam exiſtimant à Minotauro ſolitos interimi. Ariſtot. diſſentit: ſed eũ uetuſti cuiuſdam uoti religione tenerẽtur Cretenſes, illas hominũ primitias mittebant in Delphos: quibus eò proficiſcentibus adiunxerunt ſeſe multi Cretenſiũ filij. Cæterum cum illic ob terræ ſteriliratẽ ægre ſibi pararent uictũ, uenerũt in eã Italiæ partẽ, quæ quondam Iapygia dicta eſt. Hinc in Thraciã profecti, Bottiæi dicti ſunt. Vnde uirgines Bottiæorum ſacrificio quodã abſoluto canere ſolent, Eamus Athenas, his uerbis teſtificãtes deſiderijũ patriæ quondã relictæ. Huius ſentẽtiæ citat autorẽ Ariſtoteiẽ in rep. Bottiæorũ. Licebit uti, ſi quãdo nos melioris fortunæ relictæ pœnitebit.

Abderitica mens. XXVIII

Abderitæ in ſtuporis ſignificatũ fabulã abiere, quod perſpicuum eſt ex epigrãmate Martialis lib. 10. de eo qui dãnatus in theatro repræſentauit Mutiũ Scæuolam, ac manũ impoſuit igni, ſed iuſſus, ſed acrioribus paratis ſupplicijs, ni' faceret.

Si patiens fortiſq; tibi damnaq; uidetur,
Abderitanæ pectora plebis habes.

De Bœotis & Batauis aliàs nobis dictũ eſt. Abderitanis autem naturã peculiarẽ fuiſſe mẽtis ſtuporẽ indicat M. Tul. in libris De natura deorũ. Et Plin. lib. 25. cap. 8. docet hutc urbi uicina eſſe paſcua, in quibus equi paſti inflammãtur rabie, quemadmodũ apud Potniam aſini. Eſt autem in Thracia, condita dictaq; ab Abdera ſorore Diomedis, patria Democriti phyſici, iuxta Pomponium Melam. Stephanus ciuitatem dictam autumat ab Abderito filio Erimi, Herculi adamato, quem Diomedis equi dilacerauerant.

Maritimi mores. XXIX

Non abeſt à prouerbij ſpecie quod Plautus in Ciſtellaria dixit, Maritimos mores pro uarijs & inconſtantibus, quales ferè ſunt amantium, qui cum ferantur impotentibus cupiditatibus, tamen ſibi non conſtant. Queritur autem apud Comicũ adoleſcens de amore mentem in uarios affectus rapiente, Ita, inquit, mihi omnia ingenia ſunt: quod lubet, non lubet iam id continuo. Ita me amor lapſum animi ludificat, fugat, agit, appetit, raptat, retinet, iactat, largitur, quod dat, nõ dat, deludit. Modo quod ſuaſit, diſſuadet: quod diſſuaſit, id oſtentat. Maritimis moribus mecum experitur. Quemadmodum autem mare nunquam conquieſcit, & ſubindc mutat faciem: ita ferunt homines maritimos nonnihil ex maris ingenio referre. De Euripo dictum eſt nobis aliàs.

Pecuniæ pedibus compenſantur. XXX

Inter Catonis dicta quæ prouerbiorũ uice celebrantur, refertur, & illud, Pecuniã pedibus compenſari, quod tamen in libris eius uiri nondũ reperi: ſed fieri poteſt, ut hoc M. Tull. ioco dixerit. Nec diſſimile ueri eſt multas Catonis ſentẽtias fuiſſe celebres, quas ille dixit tantum, non ſcripſit. Ciceronis exoratione pro L. Flacco uerba ſubſcribã, Si te Craſſi agri delectabãt, hic alicubi in Cruſtumino, aut in Capenati parauiſſes. Verũ eſto, Catonis eſt dictũ, pedibus compenſari pecuniã, longe omnino à Tiberi ad Caicum & c. Sententiam autẽ hanc eſſe arbitror, ſi longius abſit fundus plus impendiorum eſſe domino, & minus ad eũ redire lucri. Id damni farcitur pedibus domini, ſi non grauetur ſubinde fundum inuiſere.

Ne incalceatus in montes. XXXI

Theocritus ἐν ὠμφδίαι,

Εἰς ὄρος οὐκ ἔρπεις μὴ ἀνάλιπος ἔρχεο βάτης,
Ἐν γὰρ ὄφεις ῥάμνοισι καὶ ἀσπάλαθοι κομόωσι. id est,
Batte caue pedibus nudis perrepere montem,
Quippe rubis, tribolisq; uiret mons undiq; denſus.

Qui ſuſcipit uitæ genus, armet ſeſe aduerſus occurſura incommoda, ne pœniteat ſuſcepti.

Non incedis per ignem. XXXII

Οὐ γὰρ διὰ πυρὸς βέβηκας, id eſt, Nõ incedis per ignem. Theocritus in Hodœporis,

Μὴ σπεῦδ' ἐγάρ τοι πυρὶ θάλπεο. id eſt,
Ne propera, neq; enim igne caleſcis.

Scholiaſtes indicat ſubeſſe prouerbium, quo ſignificabãt aliquem plus ſatis feſtinare. Nam paſtor ut erat, protinus uolebat canendi certamen inire. Alter non probans tantam celeritatem, prouocat ad locum commodiorem. Properant enim qui per ignem incedunt, & celeritas reddit elementum innoxium: quemadmodum non læditur qui manum per mediam flammam mittit, aut prunam ardentem ſubito manu correptam abijcit. Qui uerſatur in re periculoſa, dicitur & ipſe per ignem incedere. De quo prius nobis dictum eſt.

Calamoboas. XXXIII

Antipater cum nec uellet, nec poſſet congredi comminus cum Carneade, qui magna uehementia inuehebatur in Stoicos, ſemet ad ſcribendum uertit, multoſq; libros ædidit maledicos & ineptos, in quibus paſſim contradicebat Carneadi. Hinc uulgò cognomen adeptus eſt καλαμοβόας, quòd non lingua, ſed calamo uociferaretur. Meminit Plutarchus in libello πρὶ ἀδολεσχίας.

Non ſoli Atridæ amant uxores. XXXIIII

Quoties ſignificabimus ſuam cuiq; dolere iniuriam, contumeliam aut damnum, nec oportere quenquam impune lædi, cõueniet Homericus ille uerſus ex Iliados τ.

Ἦ μοῦνοι φιλέουσ' ἀλόχους μελόπωμ ἀνθρώπωμ
Ἀτρεΐδαι. id eſt,

Num ſolis hominũ Atridis affectus amorq; Vxorũ eſt? Eam Sextus Cœlius, citante Vlpiano, ceu uulgò iactatũ adfert lib. Pandect. 48. tit. Ad legem Iuliam de adulterijs, lege, Si uxor. Vergilius imitatus eſt lib. Aeneid. 9.

Nec ſolos tangit Atridas Iſte dolor.

Auris Bataua. XXXV

Quemadmodum Græci dicunt, βοώτιον ὦς. id eſt, Bœoticam aurem, pro pingui craſſaq; ititidem Martialis Epigram. lib. 6. Batauam aurem dixit agreſtem, ineleganteṁ tetricamq;,

Tu'ne es, tu'ne ait ille Martialis,
Cuius nequitias iocoſq; nouit,
Aurem qui modo non habet Batauam.

Sic enim legit Domitius Calderinus, quãquam nonnulli mutarant pro Batauã, feuerã. Erant Bataui Germaniæ populi, Cathorũ pars, qui domeſtica ſeditione pulſi, extrema Galliæ oræ uacua cultoribus ſimulq; inſulã inter uada ſitam occupauere: quam mare Oceanum à fronte, Rhenus amnis tergum ac latera circũluit. Gens tum bello ualida, ut quæ Germanicis bellis eſſet exercitiſſima, tum opibus pollens, quòd Romana militia non exhauriretur, quandoquidẽ erat his cũ imperio ſocietas, ut uiros tantum armãq; miniſtrarent: quẽadmodum copioſius prodidit Corn. Tacitus lib. 20. Cõuenit inter pleroſq; doctos, nec id refragantibus coniecturis, eã inſulam cuius meminit Tacitus, eſſe quam nunc Hollandiam uocant, terram mihi ſemper & celebrandã, & uenerandam, ut cui uitæ huius initiũ debeã. Atq; utinã illi nos tam poſſimus honeſtamento ulciſſim eſſe, quàm illa nobis non eſt pœnitenda. Nam quòd Martialis eam gentem ruſticitatis inſimulat, quòd eandem Lucianus trucem uocat: aut nihil ad nos pertinet, aut etiam laudi uertendum arbitror utrunq;. Siquidem quæ gens non aliquando fuit rudior? Aut quando Romana gens laudatior, quàm cum præter agriculturam, & militiã nihil artium noſſet? Quod ſi quæ quondam in Batauos dicta ſunt, contendet aliquis ad huius temporis rationem pertinere, quæ maior laus Hollandiæ meæ poterit tribui, quàm ſi dicatur à Martialis iocis abhorrere quos etiam ipſe nequitias appellat. Vtinam Chriſtianis uel omnibus aures eſſent Batauæ, quo peſtilentes eius poeticæ facetias, aut non admitterent, aut certè his non caperentur. Quod ſi quis id ruſticitatem uocare uelit, nos conuicium haud illibenter agnoſcimus, uidelicet cum integris Lacedæmonijs, cum priſcis illis Sabinis, cum laudatiſſimis Catonibus commune. Lueamus autẽ, opinor, ita truces appellat Batauos, ut Vergilius acrem Romanum. Alioqui ſi mores domeſticos ſpectes, non alia gens eſt ad humanitatem, ad benignitatẽ propẽſior: cuiq; minus adſit uel feritatis, uel truculentiæ. Ingeniũ ſimplex, & ab inſidijs, omniq; fuco alienum, nullis grauibus obnoxiũ uitijs, tantum ad uoluptatem, præcipuè conuiuiorum aliquanto deditius. Cuius rei cauſam eſſe puto mirã rerum omnium exuberantiam quibus uoluptatis ſtudium irritari ſolet: idq; partim ob cõmoditatẽ importationũ, quòd non ſolum occupat duo nobiliſſimorũ fluminũ oſtia, Moſæ, Rhenique, uerumetiã quòd aliquanta ſui parte Oceano alluitur, partim ob natiuam regionis uberitatem, ut quæ paſſim nauigabilibus ac piſcoſis interluatur fluuijs, paſcuis uberrimis abundet. Ad hæc auiũ infinitam copiam paludes ſaltuq; ſuppeditant. Proinde negant aliam inueniri regionem, quæ ſimili ſpatio tantum oppidorum contineat, mediocri quidem magnitudine, ſed incredibili politia. In domeſticæ ſupellectilis nitore palmam uni concedunt Hollandiæ negotiatores, quibus pleraq; pars orbis eſt peragrata. Mediocriter eruditorũ nuſquam gentium frequentior numerus. Ad exquiſitam eruditionem, præſertim antiquam, quo non perinde multi perueniant, aut uitæ luxus in cauſa eſt, aut quòd apud illos plus honoris habetur egregie morum integritati, quàm egregiæ doctrinæ. Nã ingenium non eſſe negatum illis plurimis conſtat argumentis, quanquam mihi ſane quàm mediocre contigit, ne dicam exiguum ut cætera pleraq;.

Κεφαλῆς ἕλκος. XXXVI

Hominem ſtulte mugacem Græci uocabãt κεφαλῆς ἕλκος, uoce ridicule compoſita, ἀπὸ κεφαλῆς quæ proprie dicitur aqua impetu ſcatens, & ἕλκος olla, & λυρᾶν quod eſt mugari. Ollas autem ſtupidos appellamus. Refertur à Suida. Extat apud Ariſtophanem in Equitibus, quo dicto notaſſe uidetur homines immodice mugaces. Nam & λήρους quidam ſintes dici putant παρὰ τὸ λίαν ῥᾶν. Indicat hoc Vlpianus enarrans tertiam Demoſthenis Olynthiacã. Alibi retulimus prouerbiũ, Luſciniæ nugis inſidentes. i. ἀνδάνες λίσχοις ἐναθύμιον. Sed poſt comperi λίσχας Græcis dici nonnunquã ſedilia quædam publica in quibus Athenienſes ocioſi complures pariter ſedebant, quibuslibet de rebus inter ſe mugantes, Qualia ſunt hemicyclia. In teſtimonium proferunt hoc carmen ex Homero,

Οὐκ ἀθέλεσ' οὐδὲ χαλκῷον ὅτι δόμον ἐλθὼν
Ἢ πὸ ὅτι λέσχην. Hæc ſedilia fuiſſe Apollini conſecrata ſcripſit Cleãthes. Quidã cum deũ appellant λίσχην ὄρειον.

Fabarum arroſor. XXXVII

Κυαμοτρώξ, id eſt, Fabarum arroſor, dicebatur, qui in creandis magiſtratibus uendebat ſua ſuffragia, eoq; quæſtus gratia ſedulo uerſabatur in comitijs. Quod utinam hodie nõ fieret in creandis ſummis eccleſiæ proceribus, & orbis monarcha. Tunc à populo conũcio notati ſunt, qui magiſtratuum ambienti fauebant accepta pecunia. Nunc palàm donantur ingentia præmia, qui ſuffragantur in creando ſummo pontifice & Cæſare. Quin & ipſi principes quidam ſimpliciter uendunt

uendunt magistratus, & miranur collabi ciuitatum discipli nam. Priusquam repertus est usus calculorum, quos Græci ψήφους appellant, suffragia nigris & albis fabis ferebantur. Vnde fabis uictitare dicebantur, quibus hinc erat quæsius. Suidas eitat senarium, sed ut ferè solet, tacito autoris nomine.

Κρινεῖ δὲ τοῦτο ὁ κυαμοβώλαξ ἀττικός. id est,
Hos iudicabit non fabæ esor Atticus.

Prouerbij meminit & Hesychius, indicans hunc morē fuisse apud Actolos, ut cui alba fabæ obtigisset, is magistratū susciperet. Vnde ferre suffragia, siue sortiri, κυαμεύειν appellabant, & iudicem κυαμοδόλον. nam & iudicijs quibusdam non uoce, sed calculis ferebantur sententiæ. Manet in hodiernum usq; diem mos, ut in Epiphanijs rex conuiuij faba deligatur. Extat autem & apud Aristophanem in Equitibus,

Νῷν γὰρ ἀλιτανόπους Ἀγροικος ὀργιλὸς κυαμοβώλαξ. i.
Nobis agrestis est dominus ira, qui fabas Arrodit.

Dici poterit & in tenuem parcumq;. Nam hinc sumpta est metaphora in magistratus affectatores, aut ex suffragijs suis uenantes quæstum.

Manci pera. XXXVIII

Narrant locum fuisse uicinū Hymetto, cui nomen fuerit κυλλῆ πήρα. i. claudimātica, in eo fuisse tēplum simulq; fontē, unde fœminæ steriles bibebant, & fiebāt fœcundæ. Suidas indicat & compositè dici κυλλοπήραν, admonens esse prouerbium in eos qui artificio uim admouent naturæ. Hesychius ostendit Aristophanem in Centauro, lupanar appellasse κυλλῆ πήραν, quòd huius nominis locus decliuis sit ac præceps. Conueniet in illos, qui bulbis alijs ue medicamentis irritant libidinem. Quidam elleboro succurrunt ingenio, & quibusdam medicaminibus memoriæ.

Vndarum in ulnis. XXXIX

Suidas refert hunc senarium ex Aristophane,

Καὶ τῶν ἐχόντες κυμάτων ἐν ἀγκάλαις. id est,
Atq; id quidem quum essent in ulnis fluctuum.

In ulnis undarum esse dicebantur, qui in summis rerū difficultatibus uersabantur. Nec; enim suauiter iactant maris undæ, quos amplexæ fuerint. Allusum est ad nutrices quæ pueros in ulnis circūferunt, & agitatione mouent, ut fiant uegetiores, quod ipsum infantibus natura gratū est, somnosq; conciliat. Verum alia est fluctuum iactatio.

Fluctus mutus. XL

Κῦμα κωφὸν. i. Fluctū mutū appellabāt, qui nondū edebat fragorē, sed iā incipiebat intumescere. Primū enim tacitis undis insurgit mare, mox exasperata tēpestate, procul fremit ac resonat. Dici potest de bili hominis quæ nondū erupit in conuicium: sed tacite inardescit. Veluti si dicas, Cede πλεῖν κωφῶς, desine contendere, ne disputatio exeat in rixam. Aut obsiste πλεῖν κωφῶς, reprime iram efferuescentem.

Caricum uinum. XLI

Καρικὸς οἶνος. Suidas indicat fuisse prouerbium de uino, ut opinor, tenui, quod non adferret hilaritatē, qualis erat Caricā uitis. de qua dictum est aliàs. Quicquid enim uile, lugubre, molestū, aut querulum, Caricū dicebatur. Sed haud scio an apud Suidā pro οἶμος scripsit οἶνος, nisi quod Hesychium nescio quid attingit de Carica uite, uelut inculta & incomposita. Nam genus hoc militare, negligit cōicolationē.

Oldipus. XLII

Herodotus in Melpomene, hoc est lib. 4. refert, quum Theres quidā adornaret longinquā nauigationē, ac filius ipsius adolescens negaret se futurū eius nauigationis comitē, τοιγαρῦν ἐφη ὧδε τὸν κατελέγειν ὅτι μιν λύκοισι. i. Itaque relinquam eū, inquit, quem inter lupos. Ex eo dicto nomē inditū est adolescentulo οἰδίπους, uoce cōposita ex οὐε & lupo. Dici poterit in hominem destitutum ac destitutum auxilio. Quod si quis negabit hoc esse prouerbium, patiatur appendicem esse eius quod alibi retulimus, Ouem lupo commisisti. Nam probabile est ab hac historia natum prouerbium.

Nauigare. XLIII

Nauigare dicebantur qui studio quippiam cleuarent. Alij putant ναυτιλορεῖν dici solitum ei, qui quum uideretur confiteri, non confitebatur, perplexis uerbis occultans mendaciū, quod ferè solent hæretici in discrimē adducti. Vox cōposita uidetur à ναὶ, quod est adfirmantis, & πίσσα pica, & ῥέω quod est fluo, quòd inuoluta loquacitate negent, quod affirmare uidentur, rursus affirment quod negant. Meminit Hesychius.

Cui nullum negotium erat, Harmenen muro cinxit. XLIIII

Strabo lib. geographiæ 12. refert huiusmodi prouerbium.

Ὅτις ἔργον οὐδὲν ἔχει, ἁρμενίδιον τοιχίσει. id est,
Qui negoci nil habebat, Harmenæ murum addidit.

Est enim trochaicus tetrameter. Tradit autem Harmenē uicum Sinopesium, portum habentē. Cuius meminit & Stephanus, situm indicans in Paphlagonia, & à nonnullis dictā ἁρμένιον, quod hic sanè carminis ratio non patitur. Neuter indicat originem aut sensum adagij. Coniecture licet uicum fuisse frigidum, quem aliquis cinxerit muro ut fieret oppidulum, æque frigidum. Non enim dixit ἔκτισεν, quod interpres uidetur somniasse qui uertit construxit, sed τοίχισεν. hoc est muro cinxit.

Nec animans nec inanime. XLV

Prouerbiali figura dictum est apud Platonem lib. De legibus 8. πάντων τῶντε ἐμψύχων καὶ τῶν ἀψύχων. i. Omniū & animantiū & inanimorū, quum nihil omnino significamus excipiendum. Simili figura dicimus, Iuuenumq; senumq;, & bipedum ac quadrupedum nequissimus. Item nec diis nec hominibus placet, Nec uiuis parcit, nec mortuis. Locum Platonis cituimus integrum in proxerbio, σπιαμαχεῖν.

In idem conspirare. XLVI

Εἰς ταὐτὸ ξυμφῦσαι. i. In unum coalescere. Plato de legibus 4. τὸ ξυμπνεῦσαι καὶ καλῶς ἅπασιν ἰσόν ἐστιν, καθ' ἓνα εἶδος ταὐτὸ, τὸ λεγόμενον, ξυμφῦσαι χρὴ πολλῶν καὶ παχέων. i. Ceterum conspirare ac uelut equitum iugum, singulos in idem, ut dici solet, coalescere, multo eget tempore, estq; perdifficile. Interpres ξυμφῦσαι uertit, unum & idem efflare, quum magis uideatur ... Ἀπὸ τοῦ φύω nascor. Itaq; mihi magis arrisit coalescendi uerbum. Quanquā huius rei iudicium doctis defero. Si iungas duos equos inter se ignotos, non ferunt sese. Tandem assuetudine diutina, posteaquam uterq; alterius halitui assuerit, concordes sunt. Itaq; pariter aniclasse sub eodem iugo gignit concordiā. Et Verg. ait,

—Vdo; docent inolescere libro.

Hic telam texuit, ille diduxit. XLVII

Apud Iulium Pollucē lib. 7. cap. 10. refertur senarius suppresso autoris nomine, ni forsitan Nicophanes est in Pandora,

Ὁ δ' ὑφαίνειθ' ἑστώς, ὁ δὲ διάζεται.

Quanquam legendum arbitror, ὁ μὲν ὑφαίνειθ' ἑστὼς, ὁ δὲ διάζεται, siue quod probabilius est διέζεται. nam uocem ἑστὼς metri ratio respuit. Iam si nobis textor quispiam Græcus exponeret quid sit διάζειν, quod ut indicat Pollux, Attici dicebant, τροφοῦσθαι, non esset difficile prouerbij sensum enarrare. Nam Suidas tantum habet διάζομαι ἢ γήμασα. Hesychius paululum lucis addiderat, dicens διέζεσθαι, διυφαίνεσθαι, si διέζεσθαι ueniret à themate διάζομαι. Quod si διάζειν est stamini quod superest addere, sensus erit, Alter orsus est, alter perfecit.

Σκιαμαχεῖν. XLVIII

Olim qui inaniter laborabant σκιαμαχεῖν dicebantur, hoc est cum umbra pugnare. Plato lib. De legib. 8. καὶ ἔτι πάντων πρεσβύτατον καὶ μεγίστην ἀποφάσεις τοῦτο, ὃ ῥᾳδίως

συγγυμνασῶμεν, ἆραγε ἂν ἐτολμήσαμεν ἂν αὐτοὶ πρὸς ὑμᾶς αὐτοὺς σκιαμαχεῖν ὄντως; Adhæc ſi quando omnibus & animatis & inanimatis deſtituti, nullum haberemus cõcertatorem, nam ſuſtinebimus ipſi cõtra nos ipſos, uere umbraticam exercere pugnam? Idẽ in Apologia Socratis Ἀλλ' ἀνάγκη ἀτεχνῶς ὥσπερ σκιαμαχεῖν ἀπολογεῖσθαί τε, καὶ ἐλέγχειν μηδένα ἀπορεῖν μόνον. i. Sed neceſſe eſt omnino, ut cum umbra pugnẽ, ſimul & defendens & accuſans, quum nemo reſponderit. Idem De rep. lib. 7. Ἀλλ' ὅταν ὥσπερ νῦν οἱ πολλοί, ὑπὸ σκιαμαχόντων τε πρὸς ἀλλήλους καὶ φασιαζόντων περὶ τοῦ ἄρχειν διάγωσι. i. Non per ſomnum, ut nũc cõplures ciuitates, ab iis qui cum umbra pugnant, ac de principatu ſeditiones excitant, habitantur. Huc fortaſſe pertinet quod ſcribit Florus Epitome in Librum Titi Liuij 49. Quum enim Scipio rem in Africa fortiter ac feliciter gereret, Cato in ſenatu reliquos, qui militarent in Africa umbris militare dicebat, Scipionem uigore. Iulius libro ſexto, indicat eos qui molliter ac deliciosè uiuerent, σκιαφορίας appellari ſolitos, uelut educatos in umbra, & ob hoc impatientes pulueris atq; ſolis, & σκιαφοβίας. qui uoluptatibus efferminantur. Nã luxus & libido lucifugæ ſunt, amant tenebras & ſecretum. Porrò ludus umbraticæ pugnæ durat etiã hodie nõ illepidus, Hunc qui exercẽt pro utroq; reſpondet, & pro ſe, & pro umbra. Hoc admonere uiſum, quo magis liqueat quod ex apologia citauimus. Memarit & Lucianus in Sectis. Vide prouerbium cum Laruis luctari.

Per fluuium traducere. XLIX

Διαβιβάζειν τὴν πόλιν. i. Trã ſmittere per flumẽ dicebãtur: qui difficultatẽ explicabãt rei, quã inerudítiores aut inualidiores explicare nõ poterãt. Translatũ à torrẽtibus aut fluuijs profundioribus quàm ut cuiuis tutũ ſit traijcere. Itaq; qui ſunt robuſtiores atq; exercitatiores, pueros, mulieres, aut alioquin imbecilles ſuſceptos in humeros tranſmittunt. Plato lib. De legib. 10. ἐγὼ οὖν ὥσπερ νῦν δὴ διεξάμην & διαβιβῶ τὴν πόλιν. id eſt, Ego uos quemadmodum modo feci, ſuſceptos, ultra fluuiũ tranſferam. Verba ſunt hoſpitis Athenienſis, qui diſputationem tradit Cliniæ & Megillo, pollicẽs ſe adfuturum, ſi quid hæſerint.

Gangamon. L

Iul. Pollux lib. 10. cap. 40. docet genus eſſe retis inuolutis flexibus ſinuoſum ac perplexum quòd à Græcis dicatur γαγγάμων ἀπὸ τοῦ γαγγαμᾶν quod eſt capio, ut indicat etymologicus, putans & γαγγαμίνο appellari, unde & γαγγαμηλεῖς dici qui piſcantur hoc retis genere, & γαγγαμῆς. Aut idem eſt cum ſagena, aut ſimillimũ. Pollux citat Aeſchylum, qui negotiũ inuolutum & explicatu difficile, γαγγάμωνα dixerit, quemadmodum dicimus noſſam. Vnde uentris locum circa umbilicũ γαγγάμωνα dictum, quòd illic apparet circũuolutio quædã neruorum. Fortaſsis & interior alueus ſic appellatur, quòd inteſtina in ſeſe complicentur, ne mox effluant ſtercora.

Sacer manipulus. LI

Ἱερὸς λόχος. i. Sacer manipulus olim dicebatur quẽ admodum dicimus ſacram ancoram iaciendam, aut rem ad triarios redijſſe. Athenæus lib. 13. declarat apud Thebanos exercitum partem fuiſſe quam illi ἱερὸν λόχον nominabãt, eã cõſtitiſſe ex amãtibus & amatis, & ob id præcipuũ belli robur in his fuiſſe ſitum, quòd amor reddat fortiſſimos, ad mortis etiam contemptum animans. Vſu uenit, ſi quis dicat rem Chriſtianam hodie à monachis uelut à ſacro manipulo pendere.

Poſtico diſcedere. LII

Galenus περὶ φυσικῶν δυνάμεων lib. 2. ἐπεὶ δὲ πολλῶν σύγκειται, τῇ κοπάδι τῶν παρομιῶν πρὸς ἀσκληπιάδιον ἀπεχωρίσαμεν. i. Si ex pluribus conſtat, poſtico, quod dici ſolet, ad Aſclepiadem receſſimus ſiue deſecimus. Poſtico autem recedere dicitur qui furtim abit, alijs inſcijs ſeſe ſubducens. Sic Horatius, Poſtico fallẽ clientem, quod & hodie nõ raro faciũt magnates. Idẽ alia forma dixit, In Ariſtippi furtim præcepta relabor. Thomas Linacer uir incõparabili doctrina, κοπάδα uertit per horti poſticũ. Aedes quibus eſt adiũctus hortus, duas habet ianuas, anticam & poſticam. Antica ſpectat ad publicã uiam, poſtica ducit ad hortũ: per hanc elabebãtur, qui cleroculli abire cupiebant. Quoſdã pudet παλινῳδίαν, ſed diſſimulanter tranſeunt in alienam ſententiam, alij per occaſionem ſubducunt ſe negotijs. In hos congruet prouerbium.

Vtres Thylaci. LIII

Ἀσκὸς καὶ θύλακος. i. Vter & Thylacus dicebatur, qui cibo potuiq; indulgebat. Ἀσκὸς enim uter eſt uinarius, θύλακος uas farinarum. Athenæus lib. 11. refert hos uerſus ex Alexis Heſione, qui dicuntur ſub perſona Herculis,

Ἡνησε κύλικα, καὶ λαβὼν ἔβρῦε πυνὸς
Ἕλκει καταντλεῖ, καθάπερ τὸν ναφομίσην
Ἀεί ποτ' εὖ μὲν ἀσκὸς εὖ δ' ἀνθρωπος ἦν. i. Calicem popoſcit, ac datum, crebro bibens
Trahitq; & hauſit, & ut habet prouerbium,
Semper bene uter, thylacus ſemper bene eſt Homo.

Iidem Horatius,

Si uentri bene, ſi lateri pedíque tuis, quid
Diuitiæ poterunt regales addere maius?

De lurconibus ac uentribus dictum eſt aliàs non ſemel.

Ignarium dare. LIIII

Seneca libro De beneficijs 4. refert ut uulgò iactatum, ut doleat, inquit, tibi, ut poſtea conſideratius loquaris, quod dicere ſolemus, ignarium dabo. De lapide pyrite ſentit, ni fallor, quem alij uiuum, nonnulli ignarium uocant, quòd plurimum habeat ignis, ut attritu digitos adurat, & alioqui ponderoſiſſimus. Itaq; dicebatur ignarii dare, qui ſuggereret quod dolore quodam reuocaret hominem à peccando: quemadmodum lapis digito additus, uel pondere, uel attritu non ſinit hominem obliuiſci, cuius gratia ſumpſerat eũ. M. Tull. haud abſimili forma dixit in Antonium Philippica 2. Num expectas dũ te ſtimulis fodiã? Hæc te ſi ullam habes partẽ ſenſus, lacerat, hæc cruentat oratio. Terentius: Noli fidere latus. Perſius,

Atq; aliquis cubito ſtantem prope tangens.
His enim geſtibus admonemus, quemadmodum & uellendo aurem, de quo nobis prius dictum eſt.

In morbo conſumat. LV

Seneca lib. De beneficijs 2. Quingenti, inquit, denarij ſunt, illud, quod dici ſolet, in morbo conſumat. Zeno cuidam promiſerat quingentos denarios mutuo, admonitus ab amicis, hominem eſſe malæ fidei, tamẽ reddidit, uel ob hoc quia promiſerat, & ſumma erat exilis. Igitur creditores cum ſentiunt non reddituro creditum pecuniam, nec exiſtimant operæpretium ob tantillam legibus agere, dicere, habeat, cõſumat in morbo. Qui ſermo dubium habet ſenſum. Poteſt enim ab amico dici, qui nolit deeſſe amico quod impendat ſi morbus inciderit: poteſt & ab inimico, qui malo uiro morbum optet.

Vel Megaram uſq. LVI

Manet is ſermonis color & hodie, ubi quid ſignificamus magni pretij, nobisq; uehementer expetitum dicimus, huius rei gratia uel in Indiam uſque proficiſcerer. Aut digne res eſt cuius gratia uel in Hyberniam uſq; nauigetur. Socrates apud Plat. in Phædro, Εἰ γὰρ ἐξῆσαν καὶ ἀμφοτέραις ἔπειν οἱ λόγοι, ἐγὼ γὰρ ἂν ὄντως ἱκανοβίωτος ἀνήκουστος ἂν Βαδίζων ποιεῖ τὸν παῖδα μεγάφατ, καὶ ἕως ἂν ἐβδόμην προσβαίην. ὡς τάχα πάλιν ἀπίοι, ἢ μᾶλλον ἀπολιφθῆναι. id eſt, Nam profecto feſtiuã & in publicũ utiles fuerint

fuerint sermones. Mihi sanè cuncta cupiditas est audiendi, ut si pedib. uel Megaram usq; ambules, ac mox iuxta morē Herodici, ubi ad moenia accesseris, denuo abscedas, nō te sim relicturus. Ambigue dictum est τοῦ Ἡρόδικου. Incertū enim utrū Herodicus quispiam hoc dixerit, an Herodicus aliquis in populi risum abierit, qui cum tantum itineris confeciſſet, uel oblitus aliquid, uel mutata sententia, à moenibus Megarenſib. redierit Athenas, quomodo Phaedria Terentianus à diuerticulo redit in urbem. Vnde hoc ipſum iuxta Herodicum prouerbij ſpeciem habet, in hominem incerti conſilij, aut qui ſero mutat ſententiam, cum deliberandum ſit antequam incipias. Simile illi, Dignum propter quod uadimonium deſeratur.

Omnem uocem mittere. LVII

Πᾶσαν φωνὴν ἵεσθαι. i. Omnem uocem mittere dicebantur qui nihil omittebant, quo perſuaderent. Etenim qui totus eſt in hoc ut perſuadeat, nūc argumētatur, nunc obiurgat, nūc blāditur, nūc pollicetur, nūc minatur, νῦν παιδοῖ & γλυκᾶς, ut flectat audiētē. Plato De legibus 10. μηδαμοῦ ὦ ξένε, ἀλλ' ἔπος τυγχάνῃ γε ὂν σμικρὸν παιδιᾶς ἕνεκα τὰ τοιαῦτα, διὰ μηδαμῆ πάμπαν, τόνγε ἄξιον μικρᾶ νομοθετῶν, ἀλλὰ πᾶσαν τὸ λεγόμενον, φωνὴν ἱέντα, & παλαιῶν νόμων ἐπίκουρον γίγνεσθαι λόγῳ, ὡς ἐσοί θεοί. id eſt, Nequaquā ô boſpes, ſed ſi forte fuerit uel exigua perſuadendi ratio, circa huiuſmodi, haud quaquā oportet deſatigari, præſertim legum autorem, ſi modo ullius ſit precij: quin potius, emiſſa quod dici ſolet, omni uoce, ueteri legi ſuppetias ferre debet, docens rationib. eſſe deos. Idem in Phaedro τότε τοι ἅπασα χρὴ πάσης τῆς λόγου ἕνεκα μὴ κάτω μεταστρέφοντα διδάσκειν. id eſt, Huius itaq; gratia oportet, omnib. rationibus ſurſum deorſum uerſatis, diſpicere &c. Sumptū uidetur ab incantamentis, in quibus ſi parū mouēt preces, adhibent efficaciores. Id alicubi indicat Plato, tametſi locus in præſentis non ſuccurrit. Indicabitur cum occurrerit. Vide num omnem uocem dicat omnem contentionem. Solent enim patroni cauſarum quum magno ſtudio cauſam agunt uocem intendere. Paulus apoſtolus ad Galatas cap. 4. quum ait, ἤθελον δὲ παρεῖναι πρὸς ὑμᾶς ἄρτι, καὶ ἀλλάξαι τὴν φωνήν μου, tale quiddam ſenſiſſe uidetur. Nam qui nunc obiurgat, nunc blanditur, nunc ſe prædicat, nunc ſemet demittit, nunc territat, nunc conſolatur, utcunque poſtulat eorum utilitas quos perire non uult, ueluti doctus incantator mutat uocem ſuam, ut aliquo pacto perſuadeat.

Mægadari. LVIII

Μαγαδίζειν ſiue μαγαδίζειν dicebantur olim, qui bilingues eſſent, eodem ore laudantes ac uituperantes, blandientes & obiurgantes, pudice & obſcœne loquentes. De magadide multa differit Athenæus lib. 14. dubitans citharæ ne genus ſit an fiſtulæ. Quidam eandem putant cum ſambuca, nōnulli & cum pectide. Verūm hoc nihil ad prouerbium, quando conſtat organum eſſe ἀμφωνον, quod ſimul emittit geminam uocem grauem & acutam, harmonia quæ dicitur διὰ πασῶν. Citatur ex Alexandride hic ſenarius.

Μάγαδιν λεπτόν, μικρὸν ἅμα καὶ νεοῖς καὶ μέγαν. id eſt,
Magnum ac puſillum, prolocutor Magadin ſimul.

Ait uetuſtum eſſe genus, repertum à Lydis, nomen inditum eſſe à Thrace quodam, cui nomen erat Magdus. Alij putant inuentū eſſe Sapphūs. Pindarus magadin appellat λαλάγησον ἀστεφάνωτον, qualis eſt cantio, quum ſimul concinunt uiri & pueri impuberes. Hæc de re non nihil attigimus in prouerbio, Ex eodem ore calidum & frigidum efflare.

Chalcenterius. LIX

Χαλκέντερος. Olim dicebatur inſigniter patiens laborum, atque indefatigabilis, ueluti habens ærea inteſtina, quadam fabulæ narrant fuiſſe Talō cuſtodem inſulæ Cretæ, hoc co-

gnomen indicum eſt Didymo grammatico, ob incredibilem numerum librorum quos ſcripſiſſe dicitur. Eadem de cauſa Origenes dictus eſt Adamantius.

Origanum tueri. LX

Ὀρίγανον βλέπειν, dicebantur qui robur & maſculum animum præferebant. Suidas refert hoc carmen ex Ariſtophane, uti conijcio, licet metro ἀεπραπάτο.

Παρέξομ' οὐτ' ἀνδρῶν τὸ λῆμα, καὶ βλέποντα τ' ὀρίγανον. id eſt,

Præbebo meipſum animo uirilem, ac tuentem origanum. Sumptum ab acrimonia herbæ, ut reſpondeat illis alibi dictis, tueri ſinapi aut naſturtium. Quidā cunilā uocant, eius generis, quod Dioſcorides appellat heracleoticum. Nā eſt aliud genus dictum ὀνίτης, eſt tertium quod Panaces Heraeleum uocant. Ita Dioſcorides lib. 3. Plinius libr. 20. cap. 14. tradit origanum non diſſimile pulegio ſyluestri.

Thurium lema. LXI

Θούριον λῆμα dicebant animum intrepidū & ad bellū paratum. Nā λῆμα genere neutro Græcis ſonat uoluntatē, animū ſiue propoſitum, aut dignitatem & autoritatem, uox dicta à λῶ quod eſt uolo. Nam λῆμμα quod ſcribitur per geminum μμ. uenit à λάβω ſiue λαμβάνω, eſt argumentū quod aſſumitur ad probationē. Thurion autē dicitur quicquid eſt uehemens ac bellicum. Vnde Hom. θούριδα ἀλκήν. i. Thurium robur appellat. Quin & ipſe Mars dictus eſt θοῦρος, à θορεῖν quod eſt inſilire. Suidas citat ex Ariſtoph. Inuenitur & θούριος λόγος, pro ſermone diuinitus afflato ac uehementi, quum quis intrepide cum autoritate loquitur.

Nec elephantus ebiberet. LXII

Οὐδ' ἂν ἐλέφας ἐκπίοι. id eſt, Nec elephantus quidem ebiberet. De poculo prægrandi, quum elephantus proboſcide immenſam aquarum uim quum libet, hauriat. Athenæus libro undecimo citat ex Epinico.

Ἐλέφας ἐλέφαντα τρυτάγχρυτον
Χωρεῖν δύο χόας, οὐ δ' ἐλέφας ἐκπίοι. id eſt,
Duas choas capientem, ut hunc nec elephas quidem
Ebibere poſit.

Rhytus autem poculi genus eſt, ſpecie cornu, quod uidetur eburneū fuiſſe, impoſitum imagini elephanti. Subijcit autem, ἀδύνατον ἐλέφαντος τὸ διαφέρειν ἢ οὐ. id eſt, Nā ne tu quidē quicquam differs ab elephanto, ut eſſet quadruplex elephanti mentio. Prouerbium hoc poſterius ante retulimus, hoc loco non citato. Porrò choa, menſuræ genus eſt. Dicetur in librum inſulſum ac loquacem, quem ne patientiſſimus quidem perlegere ſuſtineat.

Κυαθίζειν. LXIII

Qui poculis indulgebāt, κυαθίζειν dicebātur quaſi dicas cyathiſſare, quēadmodū cothonizin, de quo nobis prius dictum eſt. Indicauit & hoc Athenæus. Mihi uidetur potius in eos cōuenire, qui parce bibunt, nec ſextarios hauriunt, ſed cyathis ſubinde repetitis, tamē inebriātur. Solent enim quidam ita proponere. Quiſq; bibet heminā non amplius, & ſæpenumero ſit ut paulatim incalefcente libidine, plus bibant.

Sacer piſcis. LXIIII

Ἱερὸς ἰχθύς. i. Sacer piſcis dicebatur, cui nemo nocebat, ſed ſui iuris erat. Suidas indicat eſſe apud Homerū. Quicquid enim ingens ac præclarū habere uolebant ueteres, ἱερὸν appellabant, ueluti apud Hom. ἱὸς δ' ἐμὸς & ἀλκιτύπου. i. Sacra uis Alcinoi. Per iocum dici poterit in hominē prægrādem & in precio habitū, quū ſit ſtupidus & infans. Meminit & Athe.

Φελλοὺς. LXV

Φελλοὺς leuis dicitur, quaſi dicas ſuberinus. Nā φελλὸς & cortex eſt arboris ſemper fluitans, qui Latinis dicitur Suber. Vnde & φελλώδης dicitur locus aſper, ac petricoſus, aptior ad paſcēdas capras, quā ferendis fruges, quod iterrā uelluti

ſupernatet ſaxis. Vnde & φελλάδιμ dicitur, quod fluitat, nec habet radices. Quin & hodie lingua Britannica commodum hominem minimeq; difficilem, φελλία uocat. Hanc morum leuitatem Græci uocant ἀλιθειαν, quæ uox in uicium ſonat. Plato libro De repub. 3. ἀλλ' οἶμαι ἄρα τὴν ἀναρμοστίαν καὶ ἀνοχλησίαν καὶ ἀρυθμίαν, ἀλιθείᾳ ἀκολαθεῖ, ἐχθρὰ δίκαιον ὄσαν τρόπου ξυμφέρονται παλαιμὸς ὡς ἀλιθειαν, ἀλλὰ τὸν ὡς ἀληθῶς, εὖτε καὶ παλαῖς τὸ ἦθος καθεκτικὸν μιᾶς ἁρμονίαν. id eſt, Ergo ſermonis probitas, morum compoſitio, decus & concinnitas ſequitur ἀλήθειαν, non hanc inquam, quam uitio blandientes uocamus eo nomine, quaſi ſit morum bonitas, quum ſit amentia, ſed mentem uere moribus bonis pulchrisq; inſtructam. De his nonnihil attigimus in prouerbio, Subere leuior. De profundo ſulco animi dictum eſt aliàs.

Methyſocottabi. LXVI

Vulgari conuicio μεθυσοκότταβοι dicebantur bene poti, quaſi cottabo temulenti. Cotab. enim poculi genus eſt. Athen. libro 15. refert ex neſcio quo autore, ex Ariſtoph. ni fallor.

Πόρνιν ἢ σίφωνα ἴοστε μεγαρέα τε
Νεανίᾳ κλέπτοντ' μεθυσοκότταβον. id eſt,
Scortum Simæthan, Megaram abegit ac tulit
Furto, iuuentus, Cottabis probe uiuida.

Ἴσον ἴσῳ. LXVII

Ἴσον ἴσῳ. id eſt, Par pari dicebant, ubi quid ex æquo moderatum ſignificabant. Sermo ductus à potoribus, qui frequenter de æqualitate diſputant, interdum pugnis & enſibus. Sed olim æqualitas erat, ut tantundem adderetur aquæ quantum eſſet uini. Athenæus libro 11. ex Ariſtophanis fabula, cui titulum Philonides, citat,

Τοιγαροῦν ἡμῖν μὲν ἄρτιος ὁ διακότης
Δὶ ἀρτίᾳ τ' ἐπιμελείᾳ διὰ παντὸς ἀεὶ δεῖ
Τὸν δραχμοῦντα ἴσον ἴσῳ ξυνῶσαν ἴσον ἴσῳ κεκραμένον
Προσφέραν ἔδωκεν. id eſt, Proinde iam nuper meus.
In Thericlem mihi uirtutis ergo præſtitit,
Scutum herus pulchre rotundum, deferens dono dedit,
Spuma inundans, delicatum, temperatum par pari.

Ex Stratone comico citat hoc carmen.

Ἑρμῆς δ' ἄλλο τι οἱ μὲν ἐν προχοΐδι
Οἱ δ' ἐν κυλίκιν ἴσον ἴσῳ κεκραμένον. id eſt,
Sors quam trahunt alij quidem è prochidio,
Alij ex Cadiſco temperato par pari.

Primus trochaicus eſt imperfectus, & hic legendũ arbitror prochoidion: utrunq; uas eſt uinarium. ἑρμῆς autẽ pro ſorte ponitur, quæ prima ducitur, ut aliàs docuimus. Idem eodem libro refert ex Hermippo,

Ὡς ἄπιθι δεῦρο ἴσον ἴσῳ κεκραμένον. id eſt,
Quem ſpiritu uno exhauſeram,
Suauiſſime, contemperatum par pari.

Alibi retulimus par pari, uerum non eſt idem prouerbium. Illud de Penſatione dicitur, hoc de mixtura æquali. Veluti utinam natura uitam hominum miſciſſet ἴσον ἴσῳ, nunc nimio plus eſt mali quàm boni. Hæc autem ἴσον ἴσῳ ponuntur uelut abſolute, præter rationem conſtructionis, quemadmodum dicimus διὰ τριῶν.

Recto pectore. LXVIII

Ammianus Marcellinus libr. 17. His literis dii libratis, recto pectore, quod dicitur, conſideratéq; reſponſum eſt. Recto pectore dictum eſt pro eo quod erat ingenue citróq; diſſimulationem, ut ueriſtis ſimplex eſt oratio. Qui probant quod probandum eſt, damnant quod damnandum eſt, recto pectore loquuntur. Qui nihil non probant, aut nihil non damnant, non agunt recto pectore.

Cothoniſare. LXIX

Καθωνίζειν ſiue καθωνίζεσθαι dicebantur, qui largius biberent, & potationem largiorẽ καθωνισμὸν appellabãt. Eam Mneſitheus medicus apud Athen. lib. 11. putat cõducere ualetudini corporũ. Plato corrigẽdis moribus. Seneca ingenio, excludunt tamen ebrietatem, nec id niſi raro fieri ſinunt. Ἀκροκόθωνες ſiue ut ſcripſit quiſquis collegit ethymologicon ἀκρατοπόθωνες, dicti qui meracius biberẽt, quos Heſychius putat dictos ἀκροβόρανας. Aſcribit enim μέθυσοι. Verũ ex Plutarcho in Sympoſiacis, & Ariſtotele in Problematibus, apparet ἀκροβόρανας dici qui nõdũ prorſus ebrij ſunt, toto corpore rigato, ſed pectore ſummo duntaxat. Indicat & Iul. Pollux li. 6. ex autore Hyperide: & Athenæus ità eundẽ in oratione contra Demoſthenẽ. ὠδὶ καθωνίζεσθαι pro inẽperãtius bibere refert Pollux ex autore Critia. Cothon autẽ poculi genus eſt, de quo nonnihil aliàs attigimus.

Τρυγόβιοι. LXX

Homines ſordidos ac parcos olim populariter iocus ζυγοβίους appellabat, quaſi fece uictitantes. Qui ſplendidiores ſunt ubi uentum eſt ad fecem, aperiunt aliud uas. At ego noui diuites, qui fecem nouem annorum apponerent in menſa, liberis & amicis non uulgaribus. Quidam adeo natura miſeri ſunt, ut non patiantur bibi uinum, niſi poſteaquam uel acuit uel euaſuit. Adagiũ indicauit Pollux lib. 6. cap. 4. Euſtathius oſtendit perparcos ζυγοβίους dici, quòd anxij cum iugo gemitu uiuant. Ridetur apud A. Gellium libr. 11. cap. 7. qui de nimium frugali quodam dixerit, Hic eques Romanus epulum edit & floces bibit. Priſci rustici frumenti furfurem appellabant epulum. floccem, uini fecem è uinaccis expreſſam, quemadmodum fraces ex oleis.

Loquax talpa. LXXI

Homo ~~nullius iudicij, ſed tamen impendio uerboſus, loquax talpa~~ dictus eſt populari conuicio. Quod primum dictum eſt in Iulianum Capellam, poſteaquam uenerat in publicum odium: nam talpæ noſtri, ut cæci ſunt, ita ſunt æque muti. Idem dictus eſt μῦλος & ὑπερυθρος. i. ſimia purpurata, cuius alibi meminimus. Refert Ammianus libro 17.

Non contis aut ramulis. LXXII

Idem lib. eodẽ de Antonio quodã ad honorẽ menſæ regalis apud Perſas cuecto & ad ius ferendæ ſententiæ admiſſo, non contis, inquit, aut ramulis, ut aiunt, id eſt, nõ flexiloquis ambagibus uel obſcuris, ſed ueliſicatione plena, in rempub. ferebatur, eoſq; incitans regem. Quanquam pro ramulo legendum arbitror remulo: nam cõtis & remis impellunt nauim, qui uentos habẽt aduerſos. Pars eſt magis adagij quod alibi recenſuimus, uelis remiſq; quàm nouum adagium.

Extra calcem. LXXIII

Idem lib. 21. Ne igitur extra calcem quod dicitur ſermo decurrens lectoru faſtidium ferat, ad explicãda proſpectus reuertamur. Quanquam arbitror ſcripturam uitiatam, legendum autem eſſe extra callem, pro extra uiam, quod alibi nobis dictum eſt, ubi quis digreditur à re propoſita.

Ex perpendiculo. LXXIV

Idem lib. eodem, ex perpẽdiculo dixit, pro eo quod erat exacto iudicio, Palatinis inquit dignitates, uelut ex quodam tribuens perpendiculo: & ſub eo nemo celſum aliquid actu rus, in regiam repentinus adhibitus eſt, uel incognitus. Ad hanc formam & illa pertinent, quæ cum alibi frequenter, tum apud Gellium ſunt lib. 2. cap. 1. ad amuſſim exigere, & librili perpendere, & ad æquilibrium æſtimare. Et apud Plinium lib. 36. cap. 25. ad regulam ac libellam exigere. Præterea digitis metiri, trutina penſare, ad unguẽ facere, aliáq; quorũ nonnulla ſuis locis indicauimus, quæ omnia plus habent ueneris, ſi ad res animi transferantur. Sumpta metaphora à perpendiculo fabrorum, quo explorant uel æqualitatem ſoli, uel parietis rectitudinem. Amuſſis eſt penſilis, in imo plumbum habens affixum, additur in me dio

medio regulæ quæ constat duobus gnomonibus, hac explorant æqualitatem soli. Marcus Tullius in Verrem actione tertia. Tu Verres hic quod moliare nihil habes, nisi forte uis ad perpendiculum columnas exigere. Dicunt ei frre nullam esse columnam, quæ ad perpendiculum esse possit. Nam hercle inquit sic agamus, columnæ ad perpendiculum exigantur &c.

Acolo non fico. LXXV

Ἀκόλῳ τὰ χάλκη ἢ σύκῳ βῦσαι. id est, Acolo nõ ficui immergere labra. Suidas indicat dictum, ubi promitteretur prospera ualetudo, aut significaretur uebus fortiter utendum. Nam ἀκόλους Græci uocant, minutas offulas. Interdum fragmenta panis, παρὰ τὸ μὴ κολλᾶσθαι. i. Quòd non cohærent. Hesychius indicat ἀκόλους uescentem reddere bilis expertes ac plaeidos, cum ficus incendat sanguinem. Vidimus Italos si quando bilem uellent eximere, dies aliquot nihil sumere præter offulas pauculas ex aqua cum paululo butyri recentis decocta. Quidam addunt herbarum ac radicum pauxillum. Prouerbium adhortatur ad victum tenuem.

Ποταπλόα. LXXVI

Athenæus libro 11. commemorat poculi genus quod olim ποτάπλοον dicebatur, quod in publicis ludis adhibebatur. Ephebi quidam cursu contendebant Athenas. Currebant autem gestantes uitcum ramum onustum fructu qui dicebatur ὄσχος. Initium cursus erat à templo Bacchi usque ad templum Palladis, cui cognomen σωτῆρος. Victor in eo certamine capiebat calicem dictum ποτάπλοον, atq; ita tripudiabat in chorea. Nomen inditum calici, quòd in eo quinq; rerum species essent commixtæ, uinum, mel, caseus, farina & paululum olei. Accõmodari poterit ad orationem ex uariis argumentis consarcinatam. Simile quoddam uas erat fictile, quod Græci κέρνον appellant, Baccho sacrum. In eo plures erant rerum species, sed distinctæ cyathulis inter se connexis. Athenæus nominatim recẽset circiter sedecim. Vt igitur farraginem dicimus rem uariam atq; ex diuersis generibus conflatam, ita poterimus uel ποτάπλοον uel κέρνον dicere. De copiæ Cornu dictum est aliàs. Nec his dissimile est quod satyram dixere prisci, quo de suo dicetur loco.

More Carico. LXXVII

Σχήματι καρικῷ. id est, Figura siue modo carico, fieri dicebatur, quod sordide incompositeq; fiebat, præsertim in rebus obscœnis: quod tamen ad alia transferri potest, uelut ad mores indecoros atq; inciuiles, ad orationem inconditam. Legimus & πλοίῳ καρικῷ. id est, naue Carica.

Μυσιαρῶι. LXXVIII

Μυσιαρῶι dicebantur agere, qui dure ac sicce uiuerent, Vox ficta uidetur à mure & palea, quòd mus in re pusilla uehementer laboret: nisi malumus dictũ à μύαιτα quod est sicco, & μύσις præfocatio, quasi si quis festuca præfocetur. Nam Hesychius indicat sic hanc uocẽ pronunciandam, ut dicitur, ἀνοιωτί, usurpatá autẽ à Cratino in fabula cui titulus, Horæ. Alij uirũ quẽpiam μυσιαρρον dictũ existimãt, qui ex se quidẽ nihil uenustiorũ dicteriorũ asserre poterat, sed tamen libenter aliorum dictis arridebat. Et huius nominis mentionem factam, apud Apollophanẽ Comicũ. Torquebitur igitur in hominem parcum ac sordidũ, aut in frigide iocosum.

Μύτης. LXXIX

Impendio tacitus, aut in Venerem solutior dicebatur μύτης, quasi dica; mutitor, à μὺ mutorum syllaba, de quo nobis aliàs dictum est, Est huius nominis piscis femina, quæ sine mare non pascitur. Hinc & in libidinosos, aut supra modum uxorios, rectius autẽ in uirosas feminas. Autor Hesychius.

Qui inspuerit in cauernam formicarum, &c. LXXX

Idem indicat uulgari sermone fuisse iactatum, ὡς ὁ πτύσας εἰς μυρμηκιὰν, οἰδεῖ τὰ χάλη. id est, Quòd qui inspuerit in agmen formicarum, huic intumescãt labra. Hoc seu uere sit, ut ex halitus repercussu uirus aliquod afficiat conspuentis os, seu temere creditum, torqueri poterit in eos qui multitudinem imbecillium quidem, sed tamen numerosam & concordem prouocant. Hesychius autorem citat Dinolochum. Is fuit [illegible] ediarum scriptor, Epicharmi filius.

Nemo sibi nascitur. LXXXI

Hæc sententia Platonis sic est ab eruditis omnibus celebrata, ut optimo iure posit inter prouerbia recẽseri. Eam primus Plato prodidit in epistola quam scripsit ad Archytã, Ἀλλὰ καλῶν δεῖ σε ἐνθυμεῖσθαι, ὅτι ἡμᾶς & ἡμῶν ἓν αὖ μόνον γεγονέναι, ἀλλὰ τὸ γενέσθαι ἡμῶν, τὸ μὲν τι ἡ πατρὶς μερίζεται, τὸ δέ τι οἱ γεννήσαντες, τὸ δ' οἱ λοιποὶ φίλοι, τὰ πολλὰ δὲ ἢ τοῖς καιροῖς δίδοται τοῖς ἐν βίῳ ἡμῶν καταλαμβάνουσι. i. Quin & illud tibi considerandum est, quod quisque nostrum non sibi tantũ natus est, sed ortus nostri partem sibi uendicat patria, partem parentes, partẽ amici cæteri. Multa uero dantur & occasionibus quæ incidunt in uitam nostram. Adducit hanc locum M. Tullius lib. De officijs 1. Sed quoniam, inquit, ut præclare scriptum est à Platone, non nobis solum nati sumus, ortusq; nostri partem patria uendicat, partem parentes, partem amici. Quam sententiam cum dilucide, commode & eleganter uerterit Cicero, miror quare Seneca dicere maluit, Nemo sibi contigit. Nam uidetur exprimere uoluisse illud ἐγένετο, sic enim scribit ad Lucilium lib. 5. Epist. 32. Vis scire quid sit quod faciat homines auidos futuri? Nemo sibi contigit. Videtur enim hoc imputare parentibus, quod nõ statim expetimur optima. Subijcit enim, Optauerunt itaque tibi alia parentes tui, sed ego contrà, omnium tibi eorum contemptum opto, quorum illi copiam. Vota illorum multos compilant, ut te locupletent. Idem studij fuisse uidetur Quintiliano, ut omnia secus diceret quàm dixerat Cicero. Quare fit, ut non raro dicat inelegantius atque etiam obscurius.

Piræus non fert uasa inania. LXXXII

Iulius Pollux libro 6. cap. 6. refert hoc ex Aristotele. Ὁ περὶ μὲν κραγγίαν ἀγών. id est, Piræum non uehere uasa inania. Piræus portus erat Atticæ. Huc appellebant uasa mercibus onusta. Eodem conueniebant adolescẽtes conuiuiũ acturi, indicat hoc Antipho in Eunucho Terẽtiana. Aliquot adolescentuli coimus in Piræo in hunc diem, ut de symbolis essemus. Est eiusdem nominis portus Corinthiacus, ubi consentaneum est maiorem fuisse luxum. Hinc dictum scomma in eos qui gaudent semper cibo potu'que distendi. Expende num apud Pollucem legendum περαικὸν, ut ad homunem referatur, quando Stephanus indicat, locum & hominẽ qui prius Piræus dicebatur, postea dictum περαικός.

Cradophagus. LXXXIII

Rusticum & sordidum ueteres κραδοφάγον, per iocum appellabant, quasi κραδοφάγον. Nam κράδαια uocant arboris fici folia. Iidem dicebantur βαλανοφάγοι, quasi prisco more glandibus uiuentes.

Sapiens diuinat. LXXXIIII

Donatus in Hecyram indicat prouerbium esse, diuinare sapientem, quòd ex coniecturis prudenter collatis colligit uerum, non solum de præteritis, uerum etiam de futuris, quanquam in hac fabula quidem Laches diuinans tota errat uia. Cuius tamen coniecturam approbans Phidippus ait, planè hic diuinat, nam id est. Reliqua pete ex prouerbio, Qui bene coniiciet.

Ιαμβίζειν LXXXV

Ιαμβίζειν prisci dixerũt, pro cõuiciari ac maledicere, uoce ducta ab Iambe fœmina insignite maledica. Probabilius est ab Iambo pede ductum, qui conuitijs repertus est, impetum feri-

rientis atq; impetentis exprimens. In quo congruit & illud, quod à breui orsus desinit in longam, quèadmodũ iniuria ex leuioribus initijs exit in grauẽ tragœdiã, quod indicauit & Homerus, ἦτ' ὀλίγα μὲν τὰ πρῶτα. i. Quæ primũ exigua est. Vnde & hominẽ ad conuiciandum propensum ἰαμβίλεω appellant. Huiusmodi ferme Suidas & Hesychius.

Testaceum flagellum. LXXXVI

Κόραμικὴ μάστιξ. id est, Testaceum flagellum dicebatur ostracismus, de quo nobis abunde dictum est in prouerbio Ostraci conuersio. Flagellum autem uocabant, quòd hoc exigerentur in exilium, Testaceum, quòd testulis soleant ea ferri suffragia.

Arietis ministerium. LXXXVII

Κριὸς διακονία, Arietis ministerium, Suidas & Zenodotus sic referunt, quasi dici solitum de officio in ingratos collocato. Siquidem aries cornibus ferit pascentem. Hesychius ita refert, quasi congruat in eos qui sibe cuiusuis præmioli inseruiunt indignis. Quum pueros inuitamus ad ministerium, pollicemur aliquid, puta talos aut nuces. Itidem in apologo quoq; iam opinor dixit Aries, inunge, dabo tibi talos. Addita stellula in editione Aldina indicat καπηλεύειν esse uerbum subdititicium, opinor legendum κατάγειν ab ἀλέφω. Huius obiter mentionem fecimus in prouerbio, Aries nutricationis præmiũ. Est aliud in ingratos prouerbium quod superius à nobis relatum est.

Ἄντ' ἀδρηγοίης ἀγαθὰ μύρα δίκσας ἀχεαι. id est,
Pro beneficijs ulnxerunt Agamemnona Graij.

Reperi citatum citra autoris titulum. Interim in scholijs Græcanicis inueni in porticu Stoæ, quæ Varia dicebatur & Regis, complures fuisse Mercurij statuas, partim à plebeijs, partim à principibus positas: una erat ex his, quæ carmen hoc insculptum habebat antiquis literis. Hinc uenit in prouerbium. Hoc quicquid est suo loco erat addendum, sed iam ea charta exierat manus meas.

In tuum ipsius caput. LXXXVIII

Quoties in autorẽ mali malum retorqueitur aut recidit, Græci dicunt. Εἰς τὴν αὐτοῦ κεφαλήν. Demosthenes in oratione περὶ παραπρεσβείας, ὅτι ἂν ταῦτα συμβαίνῃ ἐξοὐτοῦ καὶ κατάρατο τῷ πατρίδι, ἃ πᾶν ἐς κεφαλὴν ὑμῖν αὐτοῖς ἀπῳ ἤλθε. id est, Hæc igitur optabat iste, patriæq; imprecabatur, quæ nunc uos oportet in ipsius caput uertere. Ita Ctesippus in Euthydemo Platonis, ἐὰ μὴ ἀγαθοδαίμων ἦν ἀπείρεπον ἂν σοι ἐς κεφαλήν. id est, Nisi dictu rusticius esset, dicerem, tibi in caput. Nam sophista collegerat, eos procurare interitum adolescentis qui uellent eum doctum euadere, quum nondum esset doctus: nam perit quod desinit esse quod erat, & incipit esse quod non erat. Ita Maro,

-Quod dij prius omne in ipsum Conuertant.

Apud Aristophanem in Pluto Penia ratiocinatur, si omnes homines ditescerent, fore ut Chremylus ipse cogeretur arare, fodere, reliquosq; labores exhaurire, ut iam afflictior uiueret diues quàm antehac uixerat pauper. Chremylus autem memor laborum, quos in pauperiate pertulerat, abominatur hoc uerbum, & in Peniæ caput reprecatur dicens, ζῆι κεφαλὴν σου. id est, in caput tibi: ut subaudiãs, recidat. Celius ad M. Ciceronem, libro 8. At Domitius quum manus ad os opposuit, te ad IX Calend. Iun. subrostrarij, quod illorum capiti sit, distiparant periisse.

Iracundior Adria. LXXXIX

Qui moribus paruus est commodis, & irritabili ingenio, Adriæ comparatur prouerbio. Ita Flacci amica, qui cum fecerat diuortium.

Tu leuior cortice, & improbo Iracundior Adria.
Ipse fatetur se subiracundo fuisse ingenio,
Irasci celerem, at sic ut placabilis essem.

Item in satyra cuius initium, Iam dudum ausculto, Aeschines in Demosthenem, dicit eum moribus fuisse adeo asperis & inconstantibus, ut cum Adria facilius sit habere commercium quàm cum illo: non quòd illud mare sit cæteris sæuius, imò uix aliud mitius: sed ita usum est Italis, qui si nauigassent mare Britannicũ aut Danicum, fateretur Adriam indignum esse maris uocabulo.

Bos marinus. XC

Βοῦς ἁλάτιος. id est, Bos maritimus, de magnis, insulsis & ad nihil utilibus, quales sunt phocæ, tantum pascentes, nec operi, nec esui utiles, contra quàm boues terrestres. Refertur à Suida. Suspicor autem legendum βοῦς ἁλαῖος ut sit idem quod mox sequitur βοῦς ἐν αὐλίῳ κάθη, id est, bos in stabulo sedes. Sic enim refertur in Collectaneis Tarrhæi ac Didymi. Estq; hemistichium Iambici trimetri.

Bos in stabulo. XCI

Βοῦς ἐν αὐλίῳ. id est, Bos in stabulo, dicebatur inutilis & in ocio uitam agens. Hesychius indicat à Cratino dictum in fabula cui titulus, Deliades, quanquam huius alibi meminimus.

Canis ad cibum. XCII

Κύων ἐπὶ σῖτον. i. Canis ad cibũ. De ijs qui in suũ properant exitium. Qui canem uolunt occidere, cibo ostenso alliciunt. Hesychius indicat hoc esse simile illis, βοῦς ἐπὶ σφαγὴν, καὶ ὗς ἐπὶ δοῦμα. id est, Bos ad mactationem, & sus in uinculã.

Bos in quadra argentea. XCIII

Βοῦς ἐπὶ τρίπαν ἀργυρᾶς. id est, Bos in quadra argentea. In eos qui personã sustinent, officium aliquod egregium pollicentẽ, nec ulli tamẽ sunt usui, nisi ad uoluptatẽ aut fastum. Simillimum est illi quod alibi retulimus, bos septimus. Olim apponebantur bellaria, sic efficta, ut nouæ lunæ cornua præ se ferrent, quòd luna nascens ac desinens cornuta uideatur. Quin & lunæ diccbantur huiusmodi bellaria. Quæ de re Suidas citat epigramma non inclegans.

Πῶς βοῦς ὑπάρχων αὐλιακὸς γῆς ὁ τέμφις,
Ἀλλ' ὡς πάρων ἀγροίκης ἀνεκλίθης;
Πῶς ἐκὶ κοὶ σὺ πρὸς νομὰς ἀπὸ ξύλχας,
Ἀλλ' ἀργυρᾶν ἐδωλον ἔχνας βάγες;
Ἔχνια τὴν σὴν ἀξελέγχων ἀργίαν. id est,
Qui nam fit, ut bos quum sies, aruum haud ares,
Sed ebrij in morem recumbis rusticis?
Quin hince tu quoq; curris hinc in pascua,
Sed potius hic imago stas argentea?
Hic sto, tuam redarguens inertiam.

Meminit huius bouis Iul. Pollux libro 6. cap. 11. demonstrans hoc cibi genus inferri solere Apollini, Dianæ, Hecatæ, & Lunæ. Finguntur & hodie uariæ animãtium species in bellarijs. Huic non dissimile est, quòd Galli uocant regem chartarum, qui titulo uerius quàm opibus rex est.

Accepta candela. XCIIII

Diphilus apud Athen. libro 15. in fabula cui titulus ἀγνοία. Ἀλλᾶσθε λύχνου λυχνοῦ ἕνεκ' ἐμοῦ. id est, arrepta candela, candelabrum quærebamus, quum res improuide geritur: oportuit enim candelabrum esse paratum, antequam candelam attingeres.

Vacuam inhabitare. XCV

Κενὴν ἐνοικεῖν δόμον. id est, Vacuam inhabitare domum dicuntur, qui speciem rei magnificam ostentant, quũ ipso bono uacui sint. Plato trimetrum citat, haud dubium quin uulgò iactatũ, quandoquidẽ autoris nomen tacet, καὶ ἅσπερ ὀνίθου δίξῃ φρονοῦσ' ἀλλοις τὰ κομψὰ τῶνδε ἀφοιὸς, εἴτε λυρίσμα τε χρὴ φάναι εἶναι, εἴτε φλυαρίας, Ἐξ ὧν πεφύκασιν ἐνοικοῦσιν δόμοις, ζηλῶν ἂν ἐλέγχοιμι δῶρα τὰ μὲν τῶνδε τάδε, ἀλλ' οἷς ὅτι μὴ βίος, μὴ δίξα, μὴ ἀλλὰ πολλὰ ἀγαθά. id est,

id est, Εὖ ζῆν exerce undecunq; uideberis sapere, omissis istis ad ostentationem facientibus, siue deliramenta ea uocari decet, siue nugas.

Ex quibus inanes incolas tandem domos,
Nec; magnificas uiros qui hæc minuta reputauerunt, sed illos potius, quibus adest res familiaris & honesta fama, aliáque multa bona. De uacuo gratiarum scrinio diximus aliàs.

Στωμῦσαι. XCVI

Στωμῦσαι est alterum asperis cōuicijs incessere. Athenis erat festum quoddam, in quo ius erat dicterijs & cōuicijs in alios ludere. Vnde στωμῦσαι, dici cœperunt, qui liberius in quempiam debacchabantur. Festo nomen erat στωλα. στωμὴ enim proprie dicitur, quod asperum auribusq; molestum est, ita Hesychius & Etymologus. Simile illi de plaustro loqui.

A sexagintauiris uenio. XCVII

Athenienses mire delectabantur ijs, qui risum dictis aut factis mouere norūt, adeo ut ad hoc in diomeo, aut heracleo sexaginta cōueniret, qui in ciuitate nominabantur sexaginta uiri, quēadmodū nos dicimus duumuiros, triūuiros, & decemuiros magistratum significantes, ut si quid ridicule dictū esset, uulgò ita loquerentur οἱ ἐξήκοντα τὸ ἔπος. i. Sexaginta uiri hoc dixerūt, aut ἀπὸ τῶν ἐξήκοντα ἤρχομαι. i. à sexaginta uiris uenio. Refert Athenæus lib. 14. Erat Athenis tribus quæ dicebatur Διομεῖον, à Diomo quodam Colytti filio, unde Διομεῖον, ut ex Hesychio licet conijcere. Poterit per ironiam dici in dictum illepidū & agreste, dictum sexaginta uiris dignū: aut in stulte dicacem, hic nobis uenit à sexaginta uiris.

Capite gestare. XCVIII

Quos tenere amamus, capite gestare dicimur. Plato lib. De repub. 10. καὶ ἐὰν τούτῳ τῷ σοφῷ ὄντι σφόδρα φιλιῶνται, ἄρα μόνον ἂν ἐὰν τάττε νεφαλᾶς περιφέροι αὐτὸς οἱ ἑταῖροι. id est, Et huius sapientiæ gratia tam uehementer amantur, ut amici tantum non eos in capitibus circūferant. Translatum apparet à matribus ac nutricibus, quæ infantulos cunis impositos, capite portant. Simili figura Cicero dixit, oculis ferre; pro uehementer amare: & in sinu ferimus, quos singulari affectu prosequimur.

Demissis auriculis. XCIX

Qui deiecto sunt animo, auriculas super humeros habere dicuntur. Ita Plato libro De repub. 10. τὰ ὦτα ἐπὶ τοῖς ὤμοις ἔχοντες. i. Auriculas super humeros habentes, hoc est, animis deiectis & ægris. Sumptum est à iumentis, quæ sic aurium motu testantur affectum animi, quemadmodum homines fronte & oculis. Nam uni homini, ut ait Plinius libro 11. natura auriculas dedit immobiles. In iumentis autē & quadrupedibus ferè omnibus, auscultantibus sunt erectæ, fessis marcidæ, nutantes pauidis, fubrectæ fierentibus, resolutæ ægris. Inde est illud Flacci,

Demitto auriculas ut iniquæ mentis asellus,
Quum grauius dorso subijt onus.

Quin & hodie uulgò qui spe sua frustrantur, dicuntur auriculas demittere, & auriculas habere pendulas.

Ἀγαθοδαιμονιῆσαι. C

Agathodæmonistæ dicebantur olim, qui parce biberent. Tantum Hesychius autor ex re nomen habens, nisi forte hoc operis quod habemus, epitome est eius quod ille scripsit. Proditum est Socratem nunquam de primo cratere bibere solitum, sed secundo seruare sitim. Tertium autem cratērem ἀγαθοῦ δαίμονος appellabant, quemadmodum alibi declaratum. Itaque qui sitim seruabant tertio crateri ἀγαθοδαιμονιῆσαι dicebantur. Itali uero bibunt in conuiuio, nec nisi saburrato, ut Plautino uerbo utar, stomacho. Nos potu auspicamur conuiuium, & potu claudimus, frustra reclamantibus medicis.

CHILIADIS QVARTAE CENTVRIA VII.

In frigidum furnum panes immittere. I

Ἐπὶ ψυχρὸν ἰπνὸν τοὺς ἄρτους ἐμβάλλειν. i. In frigidum furnum immittere panes dicitur & hodie, qui docet indoctè, qui monet auersum, aut qui alioqui sumit inanem operam. Refertur apud Herodotum lib. 5. cui tit. Terpsichore. Consultis manibus Melissæ apparēs, negauit se indicaturam ubi reconditum esset depositū, cum ipsa algeret nuda. Nihil enim sibi profuisse uestes, quibuscum fuerat sepultæ, quòd non essent exustæ. Astruxit fidem suis dictis hoc indicio, ὅτι ἐν ψυχρῷ τε ἰπνῷ πεφλασμένοι τοὺς ἄρτους ἐπέβαλε. i. quòd in furnū quū frigeret, Periander ingessisset panes. Hoc ænigma solus Periāder renunciatū intellexit, sibi conscius, quòd cū exanimi coierat. Hoc ad prouerbij sensum opinor esse satis, quo nobis licet castius ac uerecundius uti.

Mercurio dextro. II

Hesychius indicat ueteres in iactu quodam solere ominis gratia præfari Mercurium, quemadmodum in conuiuijs, ἀγαθῷ δαίμονι, καὶ Διὸς σωτῆρι, de quibus suo dictū est loco. Idem indicat in sortibus ducendis, primam sortem dici solere Mercurium. Per iocum usurpare licebit, ubi quid aggredimur noui. Qui de summa periclitantur, dicuntur omnem iacere aleam, qui primum tentant aliquid, dici possunt Mercurium ducere. Iulius Pollux lib. 6. cap. 9. indicat in πρεσπομπία. id est, carnium partitione, primam carnium portionem ἑρμεῖ καλεῖσθαι. id est, Mercurij fortem appellari solere.

Ne Mercurio quidem credere. III

Strabo libro 2. De narratione parum probabili, ἢ μὴ δεῖν τῷ ἑρμῇ πιστεύσαι τὸν λόγον. id est, Quā ne Mercurio quidem credat aliquis narranti. Tametsi locus mendosus est, ut sunt plerique in hac prima æditione. δεῖ sine controuersia legendum est. Proprie conueniet in eos qui longinquis peregrinationibus circumacti, narrare solent prodigiosa. At uiatorum deus habebatur Mercurius.

Mercuriale. IIII

Ἑρμεῖον Græci uocabant lucrum præter expectationem oblatum, à primitijs quas olim in uijs ponebāt Mercurio, ijs uiatores uescebantur. Alij malunt ductum ab aceruis lapidum, quos in itineribus ambiguis Mercurio sacros ponebāt, quorum meminerunt & Hebræorum prouerbia: Sicut qui mittit lapidem in acerum Mercurij, ita qui tribuit insipienti honorem: quanquam hic uarie translatus est Græcis. Quidam ita sunt interpretati, ὅτι ἀποδεδεμένῳ λίθον ἐν σφενδόνῃ ὅμοιός ἐστι ὁ διδοὺς ἄφρονι δόξαν. id est, Qui religat lapidem in funda, similis est tributenti stulto gloriam. Alij pro Hermæo uerterunt πολυάνδρειον, qui locus est multorum sepulturæ destinatus, & lapidē accipiunt non quoduis saxum, sed gemmā. Nec multum inter se discrepāt, qui uerterunt polyandriū, & qui Hermeū. Nam & sepulchra plebeiorum habebant cōgeriem lapidum, unde illud Maronis,

Monte sub hoc lapidum tegitur Baliſta ſepultus.

In locum sordidum ac funestum stulte mittas gemmam. Non enim ornat locum, sed sordidatur à loco. In Hermæum uero si mittas quemuis lapidem, nihil est gratiæ, Nec enim extat in turba lapidum, singulorum officium: si gemmam, multo stultior es. Sed illorum est argutissima sententia, qui uerterunt fundam. Non enim tantum perit officium tuum, sed in tuum malum resilit: ueluti si stulto lapidem innectas funde, dedisti quo te feriat. Verum hæc non sunt proprie huius instituti. Suidas citat hæc absq; nomenclatura, Οὐ νῦν τοὺς ἄλλους ἀγανακτοῦντας τὸ ἑρμαῖον, ἀλλ' εὐθὺς ἄρα μηδὲν ἀδικεῖν

ἀδικῶν ἐν ἐνδῳ παρ ἐκόν ὁτιοῦν ἁνικοῦσο. i. Non iuxta cæterorum morem captus amore lucri, nec arbitratus se nihil peccare, si nolens à nolente quiduis mercatus esset. Idem refert hanc sententiam tacito item autoris nomine, Ερμῶον ἐφ ᾧ πανοῦργον ἅπας ὠδυνᾶς. id est, Lucrum est improborum, quisquis est humanus ac modestus. Bonorum enim lenizas, inuitat malorum audaciam. Refert & illud ex Damasceno ut apparet, νῦ ἐδοκῆ ἑρμαῖο ἐντεῦθεν χθεί, ὁ μοὶ πεῖσυχίον. id est, Videbatur sibi in hermæum incidisse, quisquis in me inciderat. Recreat enim uiatorem, ubi dubius de uia repperit aceruum Mercurij. Idem acerus dicitur λόφος ἑρμᾶος. id est, Tumulus siue collis Mercurialis. Philostratus in sophistis Hermæum appellat thesaurum in ædificio repertū, et aliàs pro insigni lucro fortè obiecto usurpat.

Filum neuisti, & acu opus est. V

Prouerbij ficiē habet uersiculus ut apparet anapæsticus, quem Iulius Pollux lib. 10. refert ex Hermippi satis,

Ῥάμμα ἐπένηωσας, προσδεῖ νῆ βαφίδος. id est,
Filum ductum est, opus est & acu.

Cum significamus non satis esse cœpisse, nisi pari industria perficias. Didicisti artem, superest exercitatio. Didicisti grammaticam, restat dialectica. Didicisti sacras literas, restat bona uita.

Caluus cum sis. VI

Gregorius theologus in epistola quadam ad Eustochium sophistam, quem lacessiuerat. καὶ ὅλως ὅπου δὲ παροιμίας δὲ ἡ διαλεκτικὴ ἐπαιδεύθη φαλακρὸς ὢν νῦν πεῖσ μὴ νυσάζειν ἀντιπρόσωπος, μηδὲ τῷ σφυρίῳ κατ' ἐμοῦ, γλῶσσαν πρὸς τὸ καιῶν λέγειν ἑτοιμοτέραν. id est, Ac non saltem à prouerbio plebeio didicerim, cum sim caluus, non obuersa fronte obnuere arieti, neque uesparum nidum in me prouocare, nimirum linguam ad maledicendum quàm ad benedicendum promptiorem. De non iritandis crabronibus dictum est aliàs.

Argenteus puteus. VII

Φρέαρ ἀργυροῦν. id est, Argenteus puteus. Athenæus libro 11. indicat olim ingens poculum dici solitum puteū argenteum: nam cyathi pusilli erant. Sunt & hodie qui delectantur è profundis poculis haurire, atque, ut inquit ille, proluere labra, habentes in ore prouerbium, Multa aqua ori admota probe macerari barbam. Iocus est à tonsoribus, qui rasuri prius calida macerant barbam.

Malo asino uehitur. VIII

Quibus res sunt parum fe cundæ, mala asella uehi dicuntur, ἐπ' ὄνῳ πονηρῷ ὀχεῖσθαι. Suidas ceu prouerbiale refert in dictione πονηρός. Felices enim eximijs equis insidere gaudēt, quo celerius perueniant eò quò uolunt, nec inscite iacietur in hominem parum feliciter coniugatum.

Allium in retibus. IX

Σκόροδον ἐν δικτύοις. id est, Allium in retibus, de fordido commeatu dicebatur, hinc natum quòd Attici, quoties nauigationem, aut expeditionem adornabant, commercabantur allia, eáq; retibus imposita secum ferebant. Item in obsidionibus urbium in precio erat allium, unde illud citra nomenclaturā apud Suidam, ἀπόλυμαι τὰ σκόροδα τοροβόμενος. id est, Perdo allia in obsidione. Thraces præcipuè delectantur alijs, utpote calidis, cum regionem inhabitent frigidam. Quin & hodie nautarum deliciæ sunt allium, non ingratus & rusticorū cibus, utcūq; exceratus Horatio. Locus erit adagio, si quem admoneas, ut philosophiæ studium aggressurus, paret sese ad frugalem uictū, ad uigilias ac labores, sine quibus non paratur eruditio. σκόροδον ἐν δικτύοις.

Sybaritici sermones. X

Συβαριτικοὶ λόγοι. Hesychius narrat ἄνωγεν quempiam, Sybaritam opinor, apud Græcos summo studio incubuisse, ut orationis quoq; genus haberet lautum & opiparum: unde iocum prouerbialem ortum, ut oratio nitidior & accuratior Sybaritica diceretur. Ea solet carere fide, Nam ueritatis simplex ac breuis est oratio: talis enim solet hominis oratio esse qualis uita. In exemplo sunt Mœcenas & Apuleius, ille delicijs effœminatus, hic Afer & magus. De Sybaritarum apparatu dictum est in prouerbio, Sybaritica mensa.

Maturior moro. XI

Πεπαίτερος μόρου. De Hectore Æschylus in Phrygibus ita loquitur apud Athenæum libro secundo.

Ἀνὴρ δ' ἐκεῖνος ἦν πεπαίτερος μόρου. id est,
Porrò uir ille erat moro maturior.

Dici potest uel in hominem miti ingenio præditum, uel in mollem, uel in uehementer propensum ad aliquid, uelut in uirginem nupturientem. Addit ex Nicandro huius arboris fructum primum omnium apparere. Additur & huic arbori uellicatio, ad maturitatem. Opinor fici genus esse, cum scribitur per omicron. μόρον.

Flos cinis. XII

D. Augustinus lib. aduersus Petiliani literas 2. cap. 60. irridens quòd aduersarius iactaret, quòd suorū animabus impletum esset cœlum, corporum memoria terræ floruissent, respondit, Sanè de corporibus eorum multorum terrarum flores uidemus, sed sicut solet dici, flos cinis. Donatistæ suos qui sibi manus attulissent, qui ue prouocassent alios ut ab eis occiderentur, ni mallent occidi, in numerum martyrū referebant, eorum monumenta frequentantes: unde flores illos cinerem uocat. Dici solitum uidetur in fugacitatem humanæ uitæ, Hodie floret iuuentus, cras erit in sepulchro. Et iuxta Prophetam, Omnis caro fœnum.

Homo semper contradicens. XIII

Galenus lib. quo refellit Iulianum, nescio quem calumniantem aphorismos Hippocratis, refert hanc sententiam, ut uulgò celebratam, ἐδὲν ὄφ ἀνθρώπου ἀνθρώπος. i. Nihil est pertinacius ad contradicendum quàm homo. ἀπροσδιαλογία est uitium quo quis garriendi finem nescit facere. Conuenit in eos qui nunquàm fatentur se uictos. Hoc uitio maxime laborant stupidi & imperiti.

Insanire cum insanientibus. XIIII

Τοῖς μαινομένοις συμμαινεσθαι. id est, Cum insanientibus insanire dicebatur, qui se moribus quorumlibet attemperabat. Vsurpauit Galenus libro περὶ φυσικῶν δυνάμεων 1. Επεὶ δ' ἐναυτῷ ἀδόλεσχόσομεν ἐχ ἑκόντες. ἀλλ' ὡς ἐ παροιμία φησὶ, μαινομένοις ἀναγκασθέντες συμμαίνειν, πάλιν ἐπὶ τὸν τοῦ λόγου ἐπανελθωμεν λάκεσιν. Postea quam autē satis nugati sumus haud sponte, sed iuxta prouerbium, coacti cum insanientibus insanire, rursus ad urinarum discretionem reuertamur.

Callipygos. XV

Καλλίπυγοι dicebantur eleganti forma præditæ. Athenæus lib. 12. ad huiusmodi fabulam refert originē prouerbij. Duæ sorores rusticī cuiusdam filiæ, de formæ præstantia inter se decertabant in uia publica. Accesit adolescens, qui formæ admiratus, patri seni ostendit. Is maiorem præferens, eius amore captus est. Profectus in urbem, lecto cœpit decumbere. Morbi causam exposuit fratri natu minori. Is rus profectus, conspectis puellis, minoris amore correptus est. Pater uirginum collocat eas huius filijs, quæ ciues ob insignem formam appellarunt καλλίπυγον. Earum opibus extructum est Veneri templum, quam & ipsam à puellis dixere καλλίπυγον. De quibus Cercidæ Scazontem citat,

Ἦν καλλίπυγον ἕδος & συναυτόμαι. id est,
Par callipygon quondam erat Syracusis.

Eosdem appellant πυγάργους, ut alibi diximus, in prouerbio λευκόπυγοι.

Quod

Quod uolumus sanctum est. XVI

D. Augustinus libro contra Cresconium grammaticum quarto

Non iam ut uetus prouerbium fertur, quod uolumus sanctum est, sed etiam quando uolumus, & quandiu uolumus. Alibi ni fallor, citat ex Ticonio Donatiano. Est hemistichium carminis heroici. Genus hoc hominum hodie regnat in mundo, qui pietatem non exigunt ad Christi regulam, sed ad suos affectus & quicquid uehementer amant, hoc uideri uolunt etiam sanctum, in rebus uetera sceleratissimis sibi mire blandientes. Sanctum autumant gestare tale cingulum quamobrem? quia parco negotio cupiunt haberi pro sanctis. At neque sobrie, neque caste uolunt uiuere, nec iniurias perpeti. cur ita? quia durum ac difficile.

Ne crepitu quidem digiti dignum. XVII

Athenæus lib. 12. De Sardanapali epitaphio loquens, καὶ τελευτήσας λέγουσιν ὧν ἔθαψε καὶ ἐκτήσατο ταῦτα μόνα τοῖς ἀνθρώποις ἃ καταγελᾶται καὶ ἔτι ἀξίως τὰ τῶν ἀνθρώπων πράγματα, ὧν οὐδὲν ἄξιον ὄντα φορᾶς ἀκούομεν. id est, Et mortuum declarat in monumenti statua digitis, quàm deridiculæ sint res hominum, ne digitorum quidem crepitu dignæ. Mox Aristobulus apud eundem indicat Sardanapali sepulchro impositam fuisse statuã, dextræ manus digitis ea specie compositis, qua solemus edere crepitum. Et gestus is, & prouerbium in hodiernum usque diem manet apud nostrates, cum aiunt, ne huius quidem facio.

Coriaceum auxilium. XVIII

Σκυτίνη ἐπικουρία. id est, Coriaceum siue Pelliceum auxilium apud Atticos infirmum & imbecille dicebatur. Refertur apud Hesychium. Athenæus lib. 12. indicat dictum in quendam Sannyrionem macilentum, quod præter pellem nihil haberet. Apud eundem libro 13. Antiphanes philosophos macilentos notans, μετὰ σοφιστῶν νὴ Δία λεπτῶν, ἀσίτων, σκυτίνων. id est, Cum sophistis per Iouem macilentis, impastis, pelliceis. Tales erant olim philosophi, & hodie sunt qui uultu tristes uendunt sanctimonias.

Tanagræus cetus. XIX

Obesum ac prægrandi corporis mole ταναγρέων κῆτος appellabant, à Tanagra Bœotiæ ciuitate, quã Homerus γεραὰν uocat, Lycophron Pœmandriam appellat maritimam, ad quam delatus cetus immani magnitudine prouerbio locum dedit. Refertur ab Athenæo libro 12.

Legatus non cæditur, neq; uiolatur. XX

Scholiastes in Iliados quartum refert hoc prouerbium, πρέσβυς δ' οὐ τύπτεται οὐδ' ἀδικεῖται. id est, Orator nec percutitur, nec uiolatur. Quod præconum genus olim habitum fuerit sacrum. Id iure gentium receptum est, ut legati publica fide ueniant & redeant inuiolati, etiam si perfrant atrocia: quales olim erant feciales ac patres patrati. Nunc in medijs etiam bellis caduceatoribus parcitur. Defletti poterit ad bene monentem, siue recta consulentem, siue concionantem libere. Legatus est, refert mandata sui principis, aut ait negotium publicum, non est fas illi uim admouere.

Herculani lecti. XXI

Ἡρακλεῖοι στρωμναὶ. id est, Herculani lecti dicebantur molles ac delicati. Testis est Athenæus lib. 12. quod dictu mirum est, cum Cynici sibi uindicent Herculem, quemadmodum hodie Carmelitæ sibi uindicant prophetam Eliam. Sed is qui hæc loquitur apud Athenæum, hoc agit ut persuadeat Herculem mollem ac uoluptuariam egisse uitam: cæterum quæ de illius laboribus feruntur apud poëtas, mera esse figmenta. Sic homines blandiuntur suis uitijs.

Anosmubiosi. XXII

Athenæus lib. 2. narrat, quòd Scythæ, cum multis calamitatibus premerẽtur, per lusum ac delicias omnibus populis quibus insperabant, detondebant comam: unde cæteri rasuram ignominiæ iudibrijsq; causa factã, appellabant ἀνοσμυβίωσιν. Simile quiddam legimus 2. Reg. lib. cap. 10. Anon rasit dimidium barbæ seruis Dauid, præcidit; uestes usque ad nates, nimirum ignominiæ causa. Quæres atrocis belli causa fuit. Conueniet in quosdam asperis moribus, quibuscum uix quisquam habet commercium, nisi discedat cum ignominia.

Macilentior Leotrephide. XXIII

Λεπτοτέρου λεωτρεφίδου καὶ θωμαντιάδου. id est, Gracilius Leotrephide ac Thaumantide. Leotrephides insigni macilentia corporis comicorũ fabulis locum dedit, in quem Hermippi uersus referuntur apud Athenæum lib. 12.

Θύουσιν ἤδη βοΐδια
Λεωτρεφίδῃ λεπτόπρῳρα νὴ θωμαντιάδῃ. id est,
Immolant nunc bucculas
Exiliores Leotrephide ac Thaumantide.

Notatus est à multis et Cinesias poëta, procero, sed tam gracili corpore, ut corticibus arborum circuncinxerit ne inflecteretur, ob id ab Aristophane dictus φιλύρινος. Nobilitatus est & Philetæ poëta, qui globos plumbeos pedibus addebat, ne uentis abriperetur. Tanta erat corpusculi tenuitas. Congruet in homines exiles ac prætenues. Iucundius erit, si transferatur ad inopiam ingenij, aut dictionem aridam, ieiunam & exanguem.

Cape nihil, & serua bene. XXIIII

Λάβε μηδὲν ἢ κράτει καλῶς. i. Cape nihil, & serua bene. Videtur in eos dictum, qui cum docent friuola, tamen iubent auditores meminisse. Galenus de Platonis & Hippocratis placitis libro 3. οὕτω γὰρ μόνως οἷμαι προσθήσεσθαι τὸ νῦν τῶν παροιμιῶν λεγόμενον ὑπ' ἐρχὴν αὐτῇ, τὸ λάβε μηδὲν ἢ κράτει καλῶς. i. Siquidem hoc uno modo persuadebitur, quod adsit illi illud prouerbij, Cape nihil, & serua bene. Congruet in doctrinam inutilem ac falsam.

Μυοσόβαι. XXV

Et hodie uulgò dicuntur μυοσόβαι. id est, muscarum abactores, qui friuolis officijs cuipiam obseruiunt, quòd à Persarum delicijs natum indicat Athenæus lib. 11. qui in conuiuijs μυοσόβας adhibebant, quod nunc apud Turcos plebeium est. Et μυοσοβᾶν est abigere muscas, quòd quadrabit etiam in illos qui tenere amant quempiam, ut minimo etiam illius incommodo offendantur, ut conueniat cum illo quod alibi retulimus ex Homero,

Ὡς δ' ὅτε μήτηρ
Παιδὸς ἱεροῦ μεμαυῖα δι' ὀθνείη λέξηται ὕπνῳ. id est,
Non secus atque genitrix
Muscam arcet puero somno mulcente cubanti.

Miserior monomachis. XXVI

Non caret prouerbij specie quod ex Posidippo Comico refert Athenæus lib. 4. Τῶν μονομαχούντων ἀθλιώτερος. i. Miserior his qui monomachiam exercent. Nam hi durissima lege cõmittuntur, ut aut alter aut uterq; pereat. Carmẽ sic habet,

Ὁ μὲν πεπλευκὼς οἶδεν ὑφαντὸν πάνυ,
Τῶν μονομαχούντων δυμὸς ἀθλιώτερος. id est,
Vidit malli nil, nauigandi qui est rudis,
Ipsis monomachis miseriores nos sumus.

Hos Latini uocabant gladiatores, quo spectaculo quid nihil possit immanius esse, tamen olim Romanis erat in delicijs. Lepidius fiet, si transferatur ad contentionem cum homine improbissimo suscepam, quasi pugnam dicas gladiatoriam.

Zenonium est & lentem coquere. XXVII

Τίμων Φλιάσιος apud Athenæum lib. 4. καὶ ζωνάριον γε φακοῦ ἑψεῖν. id est, Zenonis est & lentẽ coquere. Zenon Stoicorum princeps fuit, qui docet sapienter omnia recte facere, nec

nec referre quid agat, sed in minimis pariter ac maximis sapientem esse sui similem. Ex quo consequitur, ad lenticulam recte coquendã opus esse sapientia. Zenonis. Natũ ex epophthegmate quod refert Diogenes Laërtius. Cum enim Zenon differeret sapientẽ omnia recte facere, quidam irridens obiecit, Igitur & lenticulam recte coquet. Zenon annuit, & collectionẽ approbauit. Serio licebit uti, cũ dicemus esse uiri Ioni etiã in rebus minutißimis sui similem esse: aut egregium artificem in quacunq; materia declarare qualis sit artifex.

Oliuam ne comedas. XXVIII

Chrysip. apud Athenæum lib. 10. in opere περὶ τῆς ὑγιείας, tradit huiusmodi sententiam, μήποτε ἐλαίαν ἔσθιε ἀκαλήφην ἔχων χειμῶνος ὥρᾳ. i. Ne quando comederis oleã, cũ habeas urticã hyberno tẽpore. Opinor illum sentire de herba, nõ de pisce. Nec usum adagij uideo, nisi si quãdo significabimus extremã uictus parsimoniã, ut nec urticæ quicquã adhibeatur cõdimẽti. Mox subijcit, βολβοφαγῶν uelut delicias, cibi genus ut Græca uox indicat ex bulbis et lenticula cõfectũ. βολβοφαγῶ, βαβαὶ, βαβαὶ. Vrtica calida est, sed minoris cõstat quàm oleũ. Subindicat autẽ æstiuis mensibus nec oleo, nec urtica opus esse. Talis uictus decebat istos qui sibi uidentur Pauli & Antonij, luxu propiores Sardanapalo.

Olla lenticulam attigit. XXIX

Epicharmus apud Athenæum eo quem modo citauimus loco, χύτρα γὰ φακέας ἥψατο. Sed olla lenticulam attigit. Conuenit in eos qui uehementer propensi sunt ad aliquid, uelut huc nati, ut ultro nulla data occasione se cõferant ad id quod expetunt. Olla fictilis uidetur amare lentem, ac ueluti ultro uenire ad lentem. Simile illi quod alibi retulimus, Ipsa olera olla legit, & equum in planiciem.

Qui non zelat. XXX

Diuus Augustinus aduersus Adimantum cap. 13. indicat uulgò iactatum, qui non zelat, non amat. Quod sanè & hodie fertur, cum negant illic esse amorem ubi non est zelotypia. Verum est ex amoris uehementia nasci zelotypiam, sed eadem interdum nascitur ex inopia mentis. Deus in arcanis literis zelotes dictus est, quòd solus amari uelit, nec patiatur quicquam amari præter ipsum, nisi ametur propter ipsum.

Lens deus. XXXI

Apud Athenæum libro 4. refertur hic trimeter, ut apparet prouerbialis.

Φακός σε λάμῳ, κἠ φακὴ τύχη λάβοι. id est,

Te lens deus corripiat & fortuna lens.

Φακὸς dicitur lens cruda, φακὴ cocta, ut indicat Etymologus. Conueniet quoties eadem ad fastidium iterantur. Dæmon autem Græcis fortunam sonat, unde cacodæmones dicuntur infelices, & idem sonat τύχη, nec interest, nisi quod dæmon est mas. τύχη fœmina.

Trabs in omnibus. XXXII

Δοκὸς δ' ἐν ἅπασι πέπτωκεν. id est, Trabs in omnibus facta est. Videtur hemistichium ex poëta quopiam, quo significatum est nihil esse tam certum quin obstet scrupulus, cogens nos ad exactiorem rei considerationem. De trabe in oculis meminit Euangeliũ. Porrò græca uox δοκὸς anceps est ad trabem, quàm δοκὸν malunt sonare, & ad cõsiderationem, quam δόκιμον. Notum est illud Socratis φρόντιζον. i. sollicite considera. Diuerbium refert Galenus de differentijs pulsuum lib. 3. Translatum apparet ab aratione, quam difficilem reddit trabs subinde occurrens in aruo proscindendo.

Ex libro gubernatores. XXXIII

Galenus in lib. quem conscripsit de suis libris, Αλλ' οἱ μὲν μαθόντες παρὰ διδασκάλοις, τοιοῦτες ἦσι τῶν παρομίαν, τοῖς ἐκ βιβλίων κυβερνήταις τοῦτο ἐρῶσι. i. Cæterum qui non didicerunt sub præceptoribus, sed iuxta prouerbium similes sunt gubernatoribus è libro, istiusmodi querunt. Idem libro De compositione pharmacorũ tertio ἐοικότα τοῖς κατὰ τὴν παροιμίαν λεγομένοις ἐκ βιβλίων κυβερνήταις. id est, Adsimilis ijs qui prouerbio dicuntur gubernatores è libro. De mutis magistris alibi dictum.

Fractis auribus. XXXIIII

Galenus contra Thrasybulũ, ὧν ὅσοι τὰ θαυμαστὰ ταυτὶ συγγράμματα, νυνὶ ὑπὸ τῶν ὦτα κατεαγότων περιφρόμενα. i. Quorũ sunt admirandi isti libri, qui circunferuntur ab his quibus fractas gerunt aures. De pugilib. mi fallor, sentit, qui postea fácti medici scribũt libros: aut potius de libris imperitorũ medicorum qui legũtur à pugilibus, qui solent habere laceras aures more suũ, oculos fugillatos, totam faciem tuberibus notatam, ex arte quã exercent, Galenus enim crebro destomachatur in athletarum genus. Vsus est hoc adagio Plato in Gorgia, nec satis liquet quo sensu. Etenim cum Socrates dixisset se audire quòd Pericles reddidisset Athenienses deteriores, nimirum ignauos ac timidos, loquaces & auaros, ut qui primus mercenaria stipendia instituisset: Callicles respondet, Τὰ ὦτα κατεαγότων ἀκούεις τούτων ὦ σώκρατες. i. Ab his qui aures habent fractas audis ista ô Socrates. Sentit opinor, de athletis & barbaris, quibus ignaui uidentur à milita... ferocia alieni. Hanc coniecturam meam tantisper ualere uolo, dum aliquid adferetur exploratius. De perforatis auribus dictum est aliàs. Conueniet in hominem pugnacem, & ut notantem multos, ita notatum à multis.

Coruus albus. XXXV

De raris inuentu dixit Iuuenalis,

—Coruo quoq; rarior albo.

Ammianus in epigrammate,

Θᾶττον ἐλεφαντίνους πόδας ταῦρός τε χελώνας
Βοῦς. id est,

Aut albus coruus prius, aut testudo uolucris, Inuenietur. Galenus lib. περὶ φυσικῶν δυνάμεων. i. taxans lycum quendã, qui nec Erasistratũ sequeretur, nec ipse ueru adferret, ait, ὥσπερ ὁ λύκος ἦν ἀλλᾶ λέγων φαίνεται ἔστε ὄρασι γράφα. λευκῷ τοίνυν τῷ παρομίᾳ ἔοικε νόμον, μήτε αὐτοῖς τοῖς νόμοις ἀναμιχθῆναι δυναμένῳ διὰ τὴν χρόαν, μήτε τοῖς περιεσθῆσι διὰ τὸ μέγεθος. i. Itaq; Lycus dum palàm est eum nec ueram loqui, nec eadẽ cum Erasistrato, similis uidetur albo coruo, qui nec ipsis coruis admisceri posit ob colorem, nec columbis ob magnitudinem. Conueniet in hominem sui ingenij, & alienum à sensu communi. Sunt enim quos pudet usquam cum quoquam consentire, quasi nihil uerum sit, nisi diuersum sit.

Asino fabulam. XXXVI

Galenus περὶ φυσικῶν δυνάμεων lib. 3. τοῖς δ' ἄλλοις ὕστερον γενόσθαι τὸ γράμμα περιττόν, ὡς ἐ νῦ μῦθον ὄνῳ τις λέγῃ. id est, Reliquis uero tam inutile fuerit scriptum, quàm si quis asino narret fabulam. Extat in Græcorũ Collectaneis, ὄνῳ τις λέγει μῦθον ὁ δὲ τὰ ὦτα ἔκινε. i. Asino quispiam narrabat fabulam, at ille mouebat aures. Ad hoc allusit Galenus libro De differentia pulsuum 2. ἐν δὲ τούτοις ἐ μόνον γέγραφεν ὅτι ὅσον οὐδὲν τὰ ὦτα. i. Ad hæc senex quidem ille, uelut asinus quatiebat auriculas, opinor, quòd non assentiretur. Existimo nobis de his aliàs dictum nonnihil.

Sub aliena arbore fructum. XXXVII

Ex aliena arbore fructum legere dicuntur, qui fruuntur aliorum laboribus. Ita Fabium apud Liuium lib. ab urb. cond. 10. Fabius, inquit, quem arborem conseruisset, sub ea legere alium fructum, indignum ducere. Finitimum est illi, Alienam messem metit.

Milium terebrare. XXXVIII

Ἐλύχρου ξυνᾶν id est, Milium perforare dicuntur, qui in re difficili, sed prorsus inutili laborant. Galenus libro De præscientia, taxans sophistas, qui putant philosophiæ studium uehemen

uehementer inutile, sic loquitur, ΑΛΛ' ἀπάντων μαθημάτων ἀχρηστότερον τοῦτο νοσημάτιον, ὁμοίως δὲ κἀγχόρου τυπῶν. id est. Quin potius omnium disciplinarum hoc existimant inutilissimum, perinde, ut multum perterebrare. Sic enim arbitramur legendum, quum in editis libris habeatur τὸ κάγχορον. id est minutum leguminis genus, quod haud facile perterebres gessmarii more, quum perterebrati nullus sit usus. Simile studium fuit illius, qui grana milij è longinquo mittebat per foramen acus.

Lanam in officinam fullonis. XXXIX

Qui præpostere rem gerunt, ueluti si quis Theologo cõmittat puerum in grãmaticis rudimẽtis instituendum, lanã in officinam fullonis ferre dicitur. Fullonũ enim ars, non rudem lanam, sed iam contextum pannũ tractat. Galenus De differẽtia pulsuum lib. 2. ὡς ἴσως ἂν ἀκριβῶς τοῦτο ἔπειθέ βούλεται, γεγυμνάσθαι πρότερον χρὴ τοὺς παῖδας. τὸ γὰρ Ἀρκεσιλάου καλόν, ὡς ἀοίδιμος πόλοις ἐν γραφῇσιν φέρει. Τάξις γάρ ἐστιν ἑκάστοις ἐρίων ὀργασίας, οὕτω καὶ μαθημάτων διδασκαλίας. i. Quod si quis exacte hæc uelit assequi, prius exercitatũ esse oportuit circa prædicamẽta. Nam scitum est, quod dixit Arcesilaus, nemo desert lanam in officinam fullonis. Quemadmodum enim est ordo in operandis lanis, ita est & in disciplinis. Refert hunc inter Academicos Laertius, qui solitus sit non ferre eos qui liberales disciplinas non suo tempore attingerent, ut si quis uelit discere poeticen, aut rhetoricen ignarus grammatices.

De fumo ad flammam. XL

Ammianus Marcellinus lib. 14. Vtq; solet manum iniectantibus furiis hebetari sensus hominum & obtundi, hus illecebris ad meliorem expectationẽ erectus, egressusq; Antiochiam, Meleuo dictante, prorsus ire tendebat de fumo, ut prouerbium loquitur uetus, ad flammam. De eo dictum, qui se à rebus dubijs, in præsens exitium conicit. Alibi reculimus ex Plauto, Flamma fumo est proxima.

Calicum remiges. XLI

Κυλίκων ἐρέται. id est, Calicum remiges dicti sunt, qui assidue perpotarent, uinum pro remo ducentes. Ita Dionysius cognomento ereue, apud Athenæum lib. 10. in Elegijs,

Κἀστιγόλι οἶνον ἀγόντων ἐν ἀφυσίαι ἀτιτάλων
Συμποσίου νῆστιν κῶπα κυλίκων ἐρέται. id est,
Si qui uina trahunt in remigio tibi Bacche
Potandi nautæ, remigium calicum.

Ingens poculum quasi sinus est, In hoc trahunt, non remis, sed lingua: neque raro faciunt naufragium, iactura quum pecuniæ tum mentis.

Ab unguibus incipere. XLII

Ἐν ὀνύχων ἀρχαῖς, aiunt, qui à leuissimis minimeq; ad rem pertinentibus ordiuntur. Ita Basilius in epistola quadã, ἐπειδὴ λαγὼν ἔστιν, ἐν ὀνύχων ἀρχαῖς μὴ μείνωμεν ἀπὸ τῶν κεφαλῶν διαλήψεσθε. id est, Ridiculum est ex unguibus initium sumere, ac non potius cum ipsis illorum capitibus colloqui. Caput rei dicitur quod est illius præcipuum. Vsus erit quoties admonebimus, ut omissis parergis ac friuolis, agatur de causa. Aut si quis uelit emendare reipublicæ statum, ordiatur à principibus potius quàm ab humilibus, qui non multum adferunt momenti, uel ad perniciem ciuitatis, uel ad salutem.

Musæ. XLIII

Μοῦσαι olim dicebantur qui delectabantur aliena mensa, quos Plautus inuitibus comparat semper alienum edentibus cibum. Apud Athenæum libro sexto parasitus quispiam se musicæ confert,

Ἀπωνοῦμαι δ' ἐκεῖσε μᾶλλον. id est,
Quòd inuocatus cœnitem amo, musica sum.

Aduolat enim hoc infectum ad cibum alienũ, & ægre potest abigi. Apud eundem Hegesander narrat, quũ Alexander dixisset se morderi à musicis, sic uocabat parasitos, iamq; conaretur illas abigere, Cinesias unus eius ordinis qui forte aderat, profecto aliæ musicæ siticulosæ magis urgebũt te semel gustato tuo sanguine. Extat apologus de crinacio, qui uoluit uulpi μυοσόβης esse. Plautus in Mercatore deflexit ad hominem curiosum & ad omnia aduolantem. Musca est meus pater. Nihil pote illum clam haberi, Nec sacrum nec tam prophanum quicquam est, quin adsit ibi illico.

Bæon malus piscis. XLIIII

Athenæus libro 7. testatur apud Atticos fuisse prouerbium, μοι βαιὸν κακὸς ἰχθύς. id est, Ne mihi Bæon piscis nequam.

Nec indicat usum prouerbij tantum ostendit apud Epicharmum βαιόνα dictum piscem quendam: nomen inditum uidetur à breuitate. Laudantur enim magni pisces. Dicetur in hospitem ingratum ac molestum.

De sportula cœnare. XLV

Athenæus libro 8. Græci τὸ ἀπὸ σπυρίδος δεῖπνον, id est, Cœnam é sportula proprie uocabant, quoties aliquis sibi parasset cœnam, eáque in sportulam composita, iret apud alium cœnaturus. Quod genus & hodie durat inter homines frugi, qui nec grauari uolunt sumptu, nec alios grauare. Lepidius erit, si transferatur ad eum, qui sic adit discendi gratia, ut ipse uicissim adferat quod doceat, ut fiat eruditionis permutatio.

Tibicen uapulat. XLVI

Bubulus apud Athenæum libro 9. ait fuisse morem, si quid peccasset coquus, tibicinem solere uapulare. Philyllius apud eundem,

Οτι ἂν τύχῃ Μάγειρος ἀδικήσας τὸν αὐλητὴν
λαβὼν παίσας. id est,
Quicquid coquus
Peccauerit, tibicen accipere solet Plagas.

Proinde coquum quispiam apud eundem ait, se non rem priscam, sed ab ipso inuentam narrare, ἵνα μή, inquit, ὁ αὐλητὴς πλαγὰς λάβῃ. i. Ne tibicen uapulet. Ob id opinor, quod coquos lædere tutum non sit, iuxta sententiam aliquam ex post apud eundem citatam.

Οὐδεὶς μάγειρον ἀδικήσας, ἀβλαβὴς διῆγεν. id est,
Nullus homo læso indemnis euasit coquo.

Quanquam Græcus uersiculus non uacat mendo.

Execrationes serere. XLVII

Ἀρὰς ἐδιάσπειρον. id est, Execrationes serere, dicebantur qui diris deuouerent aliquem: inde natum quòd apud Cyprios esset solenne, quoties ererent hordeum, addito sale, detouere quibus male uellent. Tantum Hesychius. Docet Plinius quædam non feliciter seri, nisi cum comicijs. Esse etiam genus, quod terræ infoditur, ac pede compressa additur execratio, Ne unquã exeas. De Lindiorũ sacro diximus alias.

Aqua & terra redditum. XLVIII

Ὕδωρ καὶ γαῖα γένοιτο. id est,
In terram uertumini aquamq;.

Pro eo quod est, redigamini in nihilem ac pereatis. Hemistichium hoc sic refertur ab Hesychio, quasi prouerbio iactatum. Sumptum est autem ex Iliados. π. Nam his uerbis Menelaus increpat Græcorum ignauiam, quòd nullus auderet cum Hectore prouocante monomachiam suscipere.

ΑΛΛ' ὑμῖν μὲν πάντες ὕδωρ καὶ γαῖα γένοιτο.

Interpretatur Plutarchus in uita Homeri, & Alexander Aphrodiseus lib. primo, problemate 77. reddit causam physicam quur ita locutus sit Homerus. Ex terrã & aqua gignuntur omnia, & in hæc resolumtur omnia. Ab hac forma

non abhorret, quod ex Epicharmo citat Plutarchus in consolatione ad Apollonium: σωυηιβῶν ἢ ἀιενοέῶν, ἢ ἀπλᾶθῳ ὄθῳ ἦλθε πάλιν, γᾶ μὲν ἐς γᾶν, πνεῦμα ἐς ἄνω. τὶ δ' ἐς χαλεπόν; ἁδὲ ἓν. id est, concreta sunt, & discreta sunt, & abierunt rursum unde uenerant, terra quidē in terram, spiritus uero sursum. In his quid acerbum? nihil loquitur de morte quæ est dissolutio corporis & animæ. M. Tullius lib. Tusculanarum quæstionum 3. citat ex Euripide,

Reddenda est terræ terra, tum uita omnibus
Metenda ut fruges, sic iubet necessitas.

Hanc sententiam Antiochus scribit placuisse Chrysippo, sed dissentiente Carneade. Eandem sententiam ἀνεγκλήτως protulit Ecclesiastes Hebræus. Deniq; Aristoteles Rhetoricorum lib. 2. subindicat, qui olim seruitutem profitebantur eos terram & aquam domino tradere solitos, uelut omnium rerum ius abdicantes & in herum transferentes. ἢ ὅτι inquit, διδόναι γῆν ἢ ὕδωρ ἀπλῶς ἔστι. id est, Et quod dare terram & aquam seruire est.

Mars communis. XLIX

Incertum ac uarium belli euentum notabant hoc dicto, Ἄρης κοινός. id est, Mars communis. Sumptum est ex Homerica Iliad. Σ.

Ξυνὸς γὰρ Ἄρης καὶ τοι κτανέοντα κατέκτα. id est,
Communis Mars, inq; uicem perimit perimentem.

Quod dictum Aristoteles lib. Rhetor. 2. inter prouerbiales sententias commemorat. Rursum eodem libro,

Νίκη δ' ἐναμβάσεις ἀνδρας. id est,
Nunc his nunc illis contingit uincere.

Titus Liuius belli Punici lib. X. Quū tuas uires, tum uim fortunæ, Martemq; belli cōmunem propone animo: utringq; ferrum corpora humana erāt: nusquā minus quàm in bello euentus respondent. Rursus ab urb. cond. lib. 8. Quid illum facturum fuisse, si, quod belli casus ferunt Martis cōmunis, aduersa pugna cueniſſet? Iterū eodem lib. Nostra certamina Romani non uerba legatorum, nec hominū quisquā disceptator, sed campus Campanus, in quo concurrendum est, & arma, & communis Mars belli decernet. Et in eodem aliās. Ibi in conciliis Numitius imperator eorum, affirmando cōmunem uere Martē belli utranq; aciem pari cede prostrauisse, &c. Rursum lib. ab urb. cond. 7. Samnitium inquit, bellum ancipiti Marte gestum. Apud eundem frequens est, æquo Marte discessum est, quoties neutri parte cessit victoria. M. Tul. Philippica 11. Sed ut concedam incertos exitus esse belli, Martem cōmunem, tunē prò libertate, uitæ periculo decernendum. De Marte communi nonnihil attigimus in prouerbio, Omnium rerum uicissitudo. Porrò ξυνὸς Ἄρης & Homero Mars dicitur, ab ξυνὸς quam belli fortunam esse putant.

Lex in manibus. L

Ἐν χερσὶν νόμος. id est, Lege manuū dicitur, quum res ui geritur, non ex præscripto legum. Aeschines cōtra Timarchum φυλακτὸν ἦ τοῖς μὲν ὀλιγαρχικοῖς καὶ τοῖς τῶν ἐνόπλων πολιτείαν πολιτευομένοις, τοὺς ἐν χερσὶν νόμον τὰς πολιτείας καταλυσαι. id est, His uero qui sequuntur oligarchiam, & apud quos inæqualis est reipub. administratio, cauendi sunt qui lege quæ est in manibus sita, ciuitatis statum labefactant. Manū legem appellat uiolentiam siue ius belli. Vsus est in hunc sensum Polybius Historiæ libro primo, τὸ πολιτεύεσθαι οὐ τοῖς κατὰ νόμους, ἀλλ' ἐν χερσὶν νόμῳ διαφθεῖραι, τοὺς ἦ ξωγρήσαι πρὸς ἀλλ' ὁσονοῦν χίλιοντας ὑπερβαλεῖν τοῖς θυείοις. id est, Ex hostibus quoscunque deuicisset aliquando, alios uiolenta manu perimebat, eos uero quos uiuos capti ad eum adducebantur, bestijs obijciebat. Rursus lib. 2. Ἐν ᾧ τότε τῷ κοινῷ συνέβη γένος μέγα τῶν Κελτῶν παραβόλως ἀγωνιζόμενον, ἐν χερσὶν νόμῳ πολεμῆσαι πρὸς βίαν. id est, Per idem hoc tempus accidit, ut Celtæ consul dum audacius pugnat, manuum lege uitam finierit. De ἄϋτη νυξὶ dictum est aliās. Apud Plautum seruus quispiam minitatur se manu litem acturum.

Nihil inanius quàm multa scire. LI

Apud Athenæum libro 13. Hippon, qui dictus est ἄθεος, citatur autor huius uersiculi,

Πολυμαθιησοσύνης δ' ἐ νηνεότροφον ἄλλο. id est,
Non aliud magè inane puta quàm plurima scire.

Citatur idem ex Timone,

Πολυμαθιησοσύνης δ' ἐ νηνεότροφον ἄλλο.

Conueniet in eos qui malunt multa discere quàm utilia. Hebræus Ecclesiastes non abhorret ab hac sententia: qui apponit scientiam, apponit & dolorem, & in multa scientia multa indignatio. Contra laudata est Hippiæ πολυμαθία.

Κύκλῳ πορίλλειν. LII

Qui arte circumagit quēpiam, ut quum se putet aliquid egisse, nihil egerit, aut in idem recidat unde uolebat extricari, κύκλῳ πορίλλεσθαι dicitur. Ita Plato in Charmide ὦ μιαρὲ ἑρῶ ἐγὼ, πάλαι μὲ πορίλλεις κύκλῳ ὀποιερυπόθεν. i. O scelerate inquam, iamdudū me in orbem circumagis non sentientem. Fit enim hoc arte sophistica, ut qui contra disputat, posteaquam ambagibus circumactus quod prius negabat, aut contra. Metaphora ducta ab equis, qui circumacti, eò reducuntur, unde prius resiliebant pauidi. Similis ludus exercetur in Labyrinthis. Confine illi, in eosdem ansas incidisti.

Iouis lac. LIII

Quod insigniter esset lautum in cibis, Iouis lac ueteres appellabant. Euripid. apud Athenæum lib. 14.

Καὶ τυρὸς ὀπίας ὀγκὶ καὶ Διὸς γάλα. id est,
Est succulentus caseusq; & lac Iouis.

Apud eundem frequenter inter ciborum delicias commemoratur, Διὸς ἐγκέφαλον, de quo aliās diximus. Perse, si quid esset exquisite lautum, appellabant Διὸς ἢ βασιλέως ἐγκέφαλον. id est, Iouis & regis cerebrum, propterea quòd rex Persarum solet dare præmium honorarium, si quis nouū aliquod edulij genus reperisset. Clearchus apud eundem libro 12. quanquam eadem, multis alijs uerbis commemorat. Videntur antiqui quicquid eximum uideri uolebant, Ioui tribuisse. Inde illud è Satyra,

Et Iouis auribus ista seruas.

Mæsonica dicteria. LIIII

Dicteria petulantius iacta, priſci Mæsonica uocabant, σκώμματα μαισωνικά, à Mæsone quodam histrione comœdiarum Megarensi, cuius inuentum est persona, quam à repertore, Græci μαίσωνα uocabant: reperit enim personam simuli & coqui. Quin & ueteres Græci coquum urbanum μαίσωνα uocabant, exterum τέττιγα. In comœdijs autem semper inducuntur coqui dicaces, præsertim apud Plautum. Id testatur Philemon alicubi,

Ὅρα τε δεῖν ἢ μάγειρον ὄντα τὴν οἰκίαν
Φιλεῖν ἁπλῶς, ἢ σωφρονεῖν μὰ τοὺς θεούς
Ἢν λέγῃ σωφρονεῖ. id est,
Recepit in ædes non coquum, sed masculam
Sphingem, nihil enim per deos intelligo
Simpliciter, ex his quæ loquitur.

Conuenit cum Hipponacteo præconio.

Necessitas magistra. LV

Suidas ex Cercbedonio citat hoc prouerbium,

Χρεία δ' ἐδίδαξεν, κἄμογον ἢ σοφόν. id est,
Cæcum erudi reddit magistra necessitas.

Tempus, rerum usus, ipsa necessitas excitat ingenium. ad discendas artes. Idem indicat Græcorum sententia, τοφία πονηρία ἔλαχεν. & apud Aristophanem Penia iactat se artium

tium inuentrice. A' Persio uenter dicitur magister artis ingeniijq; largitor. Et ut ait Q. Cur. Necessitas ignauiã acuit.

Victus spinosus. LVI

βίος ἀκανθώδης. id est, Vita spinosa, aspera, dura, ac prisca, qualem agebant illi, quibus glandes erant loco placentarum. Suidas coniungit hoc Atticis prouerbijs, quibus mollem ac delicatam uitam declaramus, ueluti contrariũ. Idem indicat eodem sensu dici, βίον ἀβίωτον: id est, Vitam non uitalem, hoc est, tristem & insuauem. Nam Satiris interdum uiuere dicuntur, non qui spirant tantũ, sed qui ignaliter uiuunt. Contrà Græcis ἀβιοτεύειν ἔχειν dicuntur, quibus desunt uitæ præsidia. Aeschines aduersus Timarchũ ἀτιμάζων γυναῖκα, καὶ βίον ἀβίωτον ἀπὸ παντὸς ἀφαιρούμενος. id est, Ignominia notans eiusmodi mulierem, & uitam non uitalem reddens. Turpiter enim uiuere non est uiuere. Potest intelligi & de accisis facultatibus. Idem in oratione περὶ τῆς παραπρεσβείας, ἀβίωτον εἶναι μοι τὸν λοιπὸν βίον νομίζω. id est, Reliquam uitam mihi non uiuendam existimo, hoc est, infelicem & calamitosam.

Bestia bestiam nouit. LVII

Aristoteles libro Rhetoricorum primo, Inter similitudinis & affinitatis prouerbia refert & hoc,

θὴρ θῆρα. id est,
Nouit profecto fera feram.

Videtur fragmentum iambici trimetri, utcunq; depranatum est apud Aristotelem. θὴρ Græcis bestia dicitur, sed proprie fera aut noxia, quod genus sunt apri, lupi & uiperæ. Vnde hominem moribus efferatis, ingenioq; agresti, θηριώδη uocant. Congruet ubi conuenit inter duos pariter improbos. Simile illi, Furemq; fur cognouit, & lupum lupus.

Cæci præscriptio. LVIII

Τυφλῶ παραίνεσις. id est, Cæci iussio siue exhortatio, dicitur absurda, quoties ipse qui præscribit non intelligit quid dicat. Socrates apud Platonem in Theæteto, redarguens absurdam Theæteti præceptionem, lubentis, ut qui rectam haberent opinionem, rectæ opinioni assentirentur, confert illius orationem loro aut pistillo circumuolubili, sed rectius puto dicendum, Cæci iussionem, τυφλῆ ἢ παραίνεσις ἔστιν ἀκόντιον ἢ ἠλακάτην. τὸ δὲ ἔχουσιν ταῦτα προσλαβεῖν πολλοστημόριον μάθωμεν ἢ δοξάζομεν, τάχα γνοίημεν ἂν ὀλίγα ἢ οὐδέν. id est, Sed rectius cæci præceptio dicatur. siquidem iubere, ut ea quæ habemus accipiamus, ut discamus, ea quæ opinamur, plane conuenit homini insigniter caligenti. Aliàs relatum est nobis illud Horatij. Cæcus uti si monstret iter. Item, cæca speculatio.

Ibyci equus. LIX

ἵππος Ἴβυκου. id est, Ibyci equus in iocum prouerbialem abisse uidetur, de ijs qui nolentes præter eatum ac uires ad periculosum negotium adigerentur. Dicti originem refert Plato in Parmenide. Ibyco poëtæ equus erat iam annosus athleta, multis certaminibus detritus. Is quum ad certamen currui iungeretur, extimuit, uidelicet expertus eiusmodi lidoris aleam. Ridente populo Ibycus surgens, equus, inquit, domini similis est, nam & ipse iam senex ad emandum compellor: equo suo sese comparans, quod ipse non minus intempestiuus esset ad amores quàm uetulus equus ad certamen. Nam admones hoc quoque Suidas, Ibycum uulgò male audisse ob adulescentulorum amorem. Hac imagine Parmenides queritur se senem adigi ad rerum difficillimarum explicationem. Huc alludisse uidetur Horatius in Epistolis. Non eadem est ætas, non mens. &,

Solue senescentem mature sanus equũ, ne
Peccet ad extremum ridendus, & ilia ducat.

Fortassè dum in hoc adagiorum pistrino uersor, uidebor alicui non multum dissimilis equo Ibyci. De Ibyci gruibus dictum est alias.

In crastinum seria. LX

Εἰς ἄυριον τὰ ἀπόλαυα. id est, In crastinum seria. Plutarchus in uita Pelopidæ narrat hanc uocem apud Græcos abijsse in prouerbium. Originem dedit Archias uir opulentus ac potens, sed parum sobrius. Huic inter conuiuium allata est epistola, qui pertulit, admonuit ut statim legeret: de seriis enim rebus scriptam esse. tum ille uino madidus, risit, ἀκήκοα, inquit, εἰς ἄυριον τὰ ἀπόλαυα. id est, In crastinum igitur seria, simulq; acceptam epistolam pulullo supposuit cui insidebat, ac sermonem cum Philida cœptum pergebat. Quin & hodie inciuile est in conuiuijs tractare seria. Apud Hollandos adolescens studiũ fabulam non alienã ab hoc adagio. Quidam in conuiuio accumbebat igni uicinior, ita ut ima uestis adurerctur. Id animaducrtens è conuiuis quidam, habeo, inquit, quod tibi nunciem. tum alter, si quid, inquit, tristius est, nolo audire in conuiuio, ubi conuenit festiua lætaq; esse omnia. Non est, inquit, admodũ lætum mox alter, post conuiuium, inquit, seria. ubi ecenatum esset hilariter. Nunc, inquit, dicito quicquid uoles. Ostendit illi uestem à tergo enormiter adustam. Ibi stomachari cœpit quòd non admonuisset in tempore. Volebam, inquit, at tu uetabas, μεῖζον ἄλγημα ἀπόλαυα.

Cuniculis oppugnare. LXI

Ὑπονόμοις πολεμεῖν. id est, Cuniculis bellare, dicitur qui non aperte ui, sed dissimulanter ac dolis rem gerit. Contra qui palàm agit quod agit, machinis agere dicitur. Caij Cæsaris potentia iam ad manifestam tyrannidem spectante, Catulus Lucatius uir summæ apud Romanos dignitatis, surgens in senatu ait, ἐκ ἔτι ὑπονόμοις Caesar, ἀλλ' ἤδη μηχαναῖς ἀρεῖ τὴν πολιτείαν. id est, Cæsar non iam cuniculis, sed machinis tollit rempub. Suffossiones clàm fiunt, machinæ, hoc est, arietes, onagri, balistæ palàm admouentur. Dictum Plutarchus refert in uita Caij Cæsaris. Plus ueneris habebit, si ad res animi transferatur, ueluti si quis dicat malos genios interdũ oppugnare nos machinis, cum palàm terrent aut illectant, interdum cuniculis, quoties falsa specie pietatis imponunt obrepuntq; incautis.

Exitu nulla ratio. LXII

Ὀλέθρου ἀδεὴς λόγος. id est, Exitij nulla ratio. Refert Plutarchus in uita Eumenis. Is cum fatagens rerum suarum superiorem abisset Phrygiã, intra Celenas hybernauit: ubi quoniam reperit Alcetam, Polemonem & Docimum de imperio contra ipsum decertantes. τότε γὰρ ἔφη τὸ λεγόμενον, ὀλέθρου γὰρ ἀδεὴς λόγος. i. Exitij nulla ratio. Sentiẽs opinor, eum imminet homini fatale exitiũ, deum adimere consilium ac rationem. Apparet esse hemistichium carminis iambici ὀλέθρου δ' ἀδεὴς λόγος. Huic affine est quod habet Quintilianus lib. 5. De coniectura loquens. Præterea, inquit, cur potissimum illo loco, illo modo sit aggressus: qui & ipse diligentissime tractatur pro eodem locus, an etiam si nulla ratione ductus est, impetu raptus sit & absque sententia. Nam uulgò dicitur, scelera non habere consilium.

Qui lucerna egent, infundunt oleum. LXIII

Plutarchus in uita Pericles refert Anaxagoram Periclì in administranda repub. magno adiumento fuisse, uerum ubi iam grauaret senectus, & à Pericle publicis intento negocijs negligeretur, decreuerat inedia finire uitam. Id ubi rescisset Pericles, accurrit ad ædes philosophi, precibusq; & lachrymis conatus est illum ab instituto reuocare, idq; sua ipsius causa magis quàm Anaxagoræ. at ille iam agens animam dixit, ὦ Περίκλεις, οἱ τὴν λύχνα χρείαν ἔχοντες, ἔλαιον ἐπιχέουσιν. id est, O Pericles, & quibus lucerna est opus, infundunt oleum: exprobrans illi neglectum amici unàe non uulgarem capiebat utilitatem, cum qui egere lucerna, ob usum

qualemcunque current illam, abstergentes atque infundentes oleum. Et quibus opus est fructu, ster corant agrum.

In uentrem insilire. LXIIII

Ἐπὶ τῶν γαστέρα γαδάλλειν. id est, In uentrem irrumpere dicitur, qui curam omnem ad cibum ac potum confert. Ita Plutarchus de Lucullo in ipsius uita. Ἀτὰρ ἀλλ' οὐ μὰ Δία βίᾳ γε τοῦτον μᾶλλον ἐνέβαλλον. Λευκόλλᾳ γὰρ πολεμεῖν, ἀλλὰ μὴ τὸν λαγῶ μέλλοντι τὴν γαστέρα γαλεῶν, καὶ ἅπαν ὑφαιρεῖσθαι τῶν βοσκῶν ἀπαίρειν παραπαίοντα. i. Vtpote cum Lucullus tam non palàm, nec; ad ostentationem bellaret, sed quemadmodum dici solet, in uentrem impetum faceret, nihil non moliens ut hosti commeatu subtraheret. Non hic repetam quomodo locũ hunc uertit Leonardus Iustinianus. Sunt quos non alia ratione melius uincas, quàm si uentrem impetas. Huius strangematis exemplum edidit nobis ille non minus eruditione, quàm stemmate clarus Hermanus à noua aquila comes. A Dominicano quodam profectissus erat præfatiuncula, quasi staret à Capnione, degenerans à maiorum suorum moribus ac pietate. Exposturauit cum maledico, minitans omnia, tanto magis ille ferociebat, tandem amici comitis hoc iniere consilium. Denunciarunt collegio, si maledicum abijcerent se cæteros sodales pro innoxijs habituros. Sin minus, in omnes uelle retorquere quòd omnium consensu maledicus ille fuisset ausus. Cum negligeretur denunciatio, missus est qui interdiceret ne quisquam ex eo sodalitio colligeret oua caseos; ue in ditione comitis aut cognatorum illius. Neglectum est interdictum, itum est ad Ooptochiam ac tyrologiam: sed posteaquàm irrumpentibus Comitis famulis ægre euaserunt, orta inter sodales seditione, Maledicus ad conditiones pacis coactus, Chirographo testatus est se comitem semper habuisse, & habere et habiturũ esse pro docto, generoso & pio utro, fassus est se illa scripsisse quæ obijciebantur, neque enim licebat inficiari quod per typographos erat euulgatum. At quæ scripserat in comitem, non competebant nisi in hominem degenerem ac impietatis fautorẽ. Itaq; suo chirographo nihil aliud effecit, nisi ut maledicentiæ adiungeret seruilem impudentiam. Hac tamen satisfactione uir animi generosissimi nequaq; Christiani fidi contentus, me uehementer approbante. Puto huc respexisse Terentii, cum ait, pugnos in uentrem ingere. Nam parasiti nulla parte magis læsi possunt quàm uentre.

O Domus antiqua quàm dispari domino dominaris. LXV

Videtur & illud Ennij carmen prouerbijs asscribendum, quod refert M. Tullius Off. libro primo, O domus antiqua quàm dispari domino dominaris. Id conueniet in disciplinã communitam in peius eorum uitio qui successerunt. Velut in domum, in urbem, in Academiam, in monasteriũ aut collegium ad peiora degenerans. Quanquam suspicor carmen Enniannum in codicibus esse uitiatum, legendũ autem: O domus Anti, quàm dispari domino dominaris: ut notarit Antij successorem. Iam quoniam in dispari prima syllaba natura longa est, sublato s, quod Ennius subinde facit: nisi forte pro Anti manus Anci, aut Anni, quem Lucilius taxat aliàs: fit breuis. Itaq; constat metrum, Scriba parum eruditus, putans antiquam unicam esse dictionem, mutauit antiqua. Alius nolens omittere quod erat in plerisque codicibus, adiecit quàm. Respexit huc M. Tullius Philippica secunda, O tecta ipsa misera quàm dispari domino, quanquam quomodo isle dominus? sed tamen quàm à dispari tenebantur.

Sortem & usuram persoluere. LXVI

Καὶ τὸν μὴ τὸ κεφάλαιον ὑπερβάλλειν dicitur, qui serius quidem, sed grauius puniuntur, aut qui differunt uindictam, ut per occasionem lædant grauius. Nam prorogatione crescit usura. Dion libello περὶ τῆς ἀπιστίας ἔστι δὲ τὰ ὑπόλοιπα πολλαπλασιούμενα ὑπὸ ἐμπεπλησμένων τῶν φύσιν ἐκ ἐπεβλήθησαν τῶν αὐτῶν παραπλησίως ἢ μὴ ἐκείνοις χρόνον τινὰ ἐνέβαλλαν, ἕκαστα συμβάσεως πορρώσω, καὶ τόκου φασὶν τὸ κεφάλαιον, τῆς πονηρίας ὑπόνοοι. id est, Quemadmodum noxiæ bestiæ sæpenumero quietem agunt, siue cùm dormiunt, siue cum cibo expletæ sunt, quanquam naturam interim suam non exuerunt. Similiter & illi ad tempus aliquod non læserunt, at ubi se dederit occasio, & usuram, ut aiunt, & sortem malitiæ persoluunt.

Ad incitas. LXVII

Quos urgeret extrema necessitas, his res dicebatur ad incitas redisse. Plautus in Trinummo. Hem nunc hic cuius est, subaudi ager, ut ad incitas redactus, id est ad extremã inopiam. Idem in Persulo. Tace modo, prosterno ad incitas lenonem rediget, si eas obduxerit: quin potius disperibit fixo, quàm unam calcem ciuerit. Sed haud scio an hic legendũ sit, unum calcem ciuerit. Nonius Marcellus admonet incitum dici egestatem, & uerum dicit, sed non absq; tropo. Nam his duobus locis quæ retulit è Plauto, extremam quidem inopiam significat, at non statim ubicunque ponitur incita, significatur egestas. Lucilius incita dixisse uidetur in neutro genere. Illud ad incita cum redit atque incernecionem. Item, Commanducatus corrupit ad incita adegit. At Isidorus libro 18. usurpauit genere masculino. Calculi, inquiens, partim ordine mouentur, partim agi: qui uero moueri omninò non possunt incitati dicuntur. Cio, mouco est, inciti quasi immobiles, quos Græci dicerent ἀκινήτους. Satis liquet prouerbium ductum à lusu calculorum, in quo erant certæ lineæ ad quas redactus calculus moueri iam non posset. Quadrabit & in eos qui confutati manifestis argumentis, non habent quod respondeant, quòd dialectici uocant metam Slentij.

Centro & spacio circumscripta. LXVIII

Plutarchus in præceptis ciuilibus, ἢ τὰς τῶν σχολῶν μικρὰς καὶ κύκλῳ καὶ διαγράμμασι περιγραφομένας πρὸς τὴν χρείαν. id est, Quòd si faciunctulæ modicæ fuerint, & centro & spacio circumscriptæ ad usum. Sentit fortunæ tum angustas, ut nisi certa dimensione dispensentur, non sint ad necessarios usus sufficturæ. Veluti qui suppuratione facta quantum habeant annui census, subducunt quantum quoque mense, quaque hebdomade, quoque die possint impendere. Quod si hospitis aduentus, aut similis casus fecerit sumptus paulo largiores, id sequentium dierum parsimonia sarcitur, ne non constet ratio. Idem de futili loquacitate docet responsionem esse κύκλῳ καὶ διαγράμμασι circunscribendam, ne quid respondeatur ultra quàm requirit percontatio. Quidam enim de uno interrogati, respondent de pluribus. Metaphora translata est, à circulo qui fit circino circunducto: in medio, centrum est immobile, hinc spacium undique æquale ad lineam obeuntem. Vnde & circumscripta dicuntur, quæ certis finibus continentur.

Roscius. LXIX

Roscius histrio tum erat felix in agendis fabulis, ut quisquis in arte quapiam insignis esset, Roscius uocaretur. Id indicat M. Tullius lib. De oratore 1. Itaq; hoc est iam diu consequutus, ut in quo quisq; artificio excelleret, is in suo genere Roscius diceretur. Idem in 3. De oratore. Soleo sæpe mirari eorum impudentiã qui agunt in scena, gestum spectante Roscio. Quis enim se commouere potest, cuius ille uitia non uideat. Rursus in Bruto. Et in scenã Roscii esse intelligat. Hic est ille Roscius Ciceronis concertator, quem ornauit hoc elogio, ut diceret Virum fuisse tam bonũ, ut unus indignus esset qui in scenam prodiret, & eundem tam præclarum artificem, ut solus dignus esset qui in scena uersaretur. Eodẽ igitur tropo quo uehementer in consilijs callidum Dædali uocamus,

mus, in laboribus patientem Herculem, in disputando inuictum Achillem, in iudicando Aristarchum, patronũ in causis agendis egregie dextrum, Roscium liccbit appellare.

Philotesius crater. LXX

Κρατὴρ φιλοτήσιος dicitur, quo in conuiuijs conciliantur amicitiæ, qui mos etiamnum durat apud Germanos, quibus turpissimum est, post acceptum Philotesium poculum, veterum offensarum quamuis capitalium meminisse, ne iudices quidem admitterent actionem iniuriarum. Plutarchus in comment. De fortuna Alexandri, qui Barbaros armis, Græcos ciuilibus institutis conabatur ad humaniorem ac sanctiorem uitæ rationem adducere, ὥσπερ, inquit, ἐν κρατῆρι φιλοτησίῳ μείξας τὸν βίον, τὰ ἤθη, τὸν γάμους καὶ διαίτας. id est, Velut in philotesio poculo miscens uitas, mores, coniugia, ac uiuendi rationes. Apud Plautum in Pseudolo, seruus ebrius dijs proximum putat, manu cardida cantarum dulciferũ propinare mitissimã amicitiam. Hesychius indicat hanc φιλοτησίαν solere adhiberi post cænam, cum in signum amicitiæ ex eodem poculo de eodem uino bibunt omnes. Qui mos apud nos nondũ exoleuit, sed rarior est ob metum nouæ lepræ, qua plerique laborant. Asconius Pedianus in Actionem aduersus Verrem tertiam, putat hoc esse quod M. Tullius criminatur Verrem cum suis potasse more Græco. Nam uulgus existimat illos Græco more bibere, qui largius ac cyathis grandioribus bibunt. At ipse magis probat, ut intelligamus eos græco more bibere, qui merum bibunt. Id autem solent facere Græci, ut cum in conuiuio bibant, primum salutent deos paululum è cyatho profundentes, dein amicos suos: totiesq; bibunt merum, quoties deos aut charos suos nominatim uocant. Ita fermè Pedianus. Quidam putant hunc craterem etiam ἀγαθὸν δαίμονα appellari.

Cithara incitat ad bellum. LXXI

Plutarchus lib. De fortuna Alexandri 2. declarat hunc uersiculum apud Lacedæmonios solere decantari,

Ἔρπει γὰρ ὥστε (ὦ) σιδήρῳ τὸ καλῶς κιθαρίσθαι. i.
Vergit ad lætale ferrum, lepide cithara canere.

Quo significabant certis citharæ modis sedari motus animorum, alijs addi uigorẽ ad prælium. Cum Alexander audisset Antigenidam tibia modos incinentem, qui uocatur Harmatij, adeo inflammatus est, ut simul cum armis acurgens manus iniecerit in proxime assidentes.

Bathyclis poculum. LXII

Βαθυκλέους κύλιξ. id est, Bathyclis calix, dictũ uidetur in eos qui diutijs suis soli fruuntur, nemini quicquam impartientes. Apud Plutarchum in conuiuio septem sapientũ Aydalus quidam sic alloquitur Æsopum. Tu nunquam huc transmittes poculum ad nos, cum uideas ipsos tanquam Bathycle calicem inter sese transmittere, cæterum alij nemini impartientes. Cui respondet Æsopus. Ac ne hoc quidem poculum est publicum. Siquidem uni Soloni iamdudum astat. Bathycles Græcis sonat profundæ gloriæ, quo nomine uidetur fuisse quispiam diues sibi uiuens, sibiq; bibens.

Lunæ radijs non maturescit botrus. LXIII

Plutarchus hunc Ionis senarium ceu prouerbialem adfert, differens quòd luna, quoniam radios habet imbecilliores quàm sol, excitare possit humores, concoquere non possit.

Μὴ γὰρ ὥστε ὁ τῶν ἀνθρώπων βότρυς. id est,
Neq; enim bis niger maturus efficitur botrus.

Conuenit in eos qui conantur quod ob defectum uirium non queunt perficere. Refert idem in comment. De facie apparente in orbe lunæ. Accedet plus ueneris, si uolente: significare disciplinas humanas non præstare felicitatem, dicamus μὴ γὰρ ὥστε ὁ τῶν ἀνθρώπων βότρυς. In uerbis subaudiendum est ἀκτῖσιν. id est, radijs.

Calliæ defluunt pennæ. LXXIIII

Calliæ apud Græcos quispiam fuit, qui per luxum ac libidinem patrimonium abliguriuerat. In eum uulgaris iocus extitit, Καλλίας πτεροῤῥυεῖ. id est, Calliæ defluunt pennæ. Solet enim hoc interdum auibus accidere, uel morbo, uel certis anni temporibus. Quemadmodum & quadrupedibus quibusdam mutantur pili aut uilli. Vnde & deplumati dicuntur ac detonsi, qui facultatibus exuti sunt. Hoc uerbum πτεροῤῥυεῖν frequenter per iocum usurpatur apud Aristophanem in Auibus.

Ep πλάτῃ. LXXV

Ἐμ πλάτῃ dictum, accipiendum interpretantur Græci, cum paululum ultra præscriptum significant esse concedendum, præsertim in his quæ sunt humanitatis. Veluti si quis pollicitus solutionem ad diem Augusti decimum, reddat postridie. Iulianus Pandect. libro 46. tit. De solut. & liber. cap. Ratum autem dominus habere debet, mox quum primum certior factus est, sed hoc ἐν πλάτῃ, & cum quodam spatio temporis accipi debet. Et hunc Iuliani locum citat Vlpianus, eodem libro titul. Rem ratam haberi, cap. Quo enim. Rursus lib. 13. tit. De condictione triticaria, cap. in hac actione. Verius est, inquit, quod Seruius ait, condemnationis tempus spectandum: si uero defecerit esse in rebus humanis, mortis tempus. Sed etiam ἐν πλάτῃ secundum Celsum erit spectandum. Non enim debet breuissimum uitæ tempus æstimari. Iterum libro 22. tit. De probationibus, cap. penult. Nec hoc quæritur, num aliquis meminerit quo die, aut quo consule factum sit, sed num hoc aliquo pacto probari possit, quando id opus factum sit: & hoc Græci ἐν πλάτῃ dicere solent, & cætera. Hactenus Pandectæ. Verũ illud ἐν πλάτῃ, non norunt Caletij, qui ad horam undecimam iussi claudere portas ciuitatis, statim ad primum nolæ ictum occludunt, repulsis & qui foris stant, & qui egredi cupiunt, utrisque portæ proximis. Cum denunciatur anathema qui ad diem præscriptum non soluerint, liberantur à fulmine, si ab eo die intra decimum quarum liberarint fidem suam. Hæc ad iuris æquitatem pertinent.

Per Satyram. LXXVI

Variarum rerum mixturam sparsim nullo ordine congestarum ueteres Satyram appellabant. Apparet uocem primum deductam à lasciuia Satyrorum, temere nunc huc, nunc illuc salientium. Hinc deflexa est ad cibi genus, quod ex diuersis herbarum formis constatum est: præterea ad lancem uarijs rerum generibus onustam, quæ sic dijs offerebatur, non dissimilis illi poculo quod Græci πολύπλοον, à quincuplici rerum differentia, siue μίγμα à mixtura uocabant, de quo nobis suprà dictum est. Festus ait Saturam siue Satyram dici cibum uarijs rerum generibus conditũ, aut legem alijs multis confertam legibus. Itaq; in sanctione legum asscribi solere, ne ue per Satyram derogato aut abrogato, cum significant totam legem esse seruandam. Citat Annium Luscum ex oratione quam habuit aduersus Tyberium Gracchum: Imperium quod plebs per Satyram dederat, id abrogatum est. Citat & C. Lælium ex ea quam pro se dixit. Postero die quasi per Satyram legem sententijs exquisitis, in deditionem accipitur. legem Satyram interpretantur, quæ eadem multas res cõplectitur, quemadmodũ Iugurtha acceptus est in deditionem, sed multis præscriptis cõditionibus, ut xxx. daret elephantos, pecus atque equos multos, cum magno argenti pondere. Vsus est hoc adagio Iustinianus in præfatione Pandect. Et primo quidem, inquit, anno hoc opus tradebatur legentibus, non secundũ edicti perpetui ordinationem, sed passim & quasi per Satyram collectum, & utile cum inutilibus permixtũ, maxima autem parte inutilibus deputata. Idem Sallustius in bello Iugurthino. Quæ per Satyram sententijs

exquisitis in deditionem accipitur. Hæc Salustius dicit de Iugurtha, nec sunt in cuiusquã oratione, nec ibi quisquam aderat Lelius: unde necesse est locũ apud Festum esse mutilum. Verba Lelij sunt omissa, simul cum nomenclatura Sallustij.

Ne præceps fueris ad iurandũ. LXXVII

Nonnullis haud uulgariter eruditis uidetur & hoc adagijs annumerandum, quod refert Vlpianus lib. Pandect. 12. cap. 13. tit. De iureiurãdo, circa finem. Si quis, inquit, iurauerit in re pecuniaria per genium principis, dare se non oportere, uel intra certũ tempus, & peierauerit, uel si dare oportere, uel intra certũ tempus iurauerit se soluturũ, nec soluerit, Imperator noster cum patre rescripsit, fustibus castigatũ dimittere, & ita ei superindici, προπετὴς μὴ ὄμνυε. i. Ne fueris ad iurandũ præceps. Habebit prouerbij speciem, si quis hominẽ post acceptũ malum admoneat, προπετὴς μὴ ὄμνυε.

Ex syngrapha agere. LXXVIII

Sunt & ille formæ à iurisconsultis ductæ uerbe in prouerbium. Ex syngrapha agere, obsignatis tabulis agere, pro eo quod est, rigide parumq; ciuiliter, sed uelut ex obligatione. Cicero pro Murena: pergitis ne nos tanquam ex syngrapha agere cum populo? Syngrapha Latinis sonat conscriptionem, quòd utriusq; manu conscripta utriusq; partibus tradi soleat: & in hoc syngraphæ differunt à tabulis, quòd tabulæ ab una parte tantum seruari consueuerint. A chirographo, tabulis, codicillis differt Syngrapha, quòd in illis non scribantur nisi acta, in hac etiam contra fidem actionis pactio uenit, & non numerata pecunia, aut non integre numerata pro temporaria uoluntate hominum scribi solet. Ita propemodum Asconius Pedianus in Verrinarum tertiam.

Iniuria soluit amorem. LXXIX

In Græcorum Epigrammatibus prouerbij titulo citatur ὕβρις ἔρωτας ἔλυσε. id est, Iniuria siue contumelia soluit amores, quòd contemptus amor plerunq; uertitur in iram, ira in odium. Sic in comœdia Phædria, Exclusit, reuocat, redeamne?

Non si me obsecret. Item Horatius.

Nam si quid in Flacco uiri est,
Non feret assiduas potiori te dare noctes,
Et quærenti iratus parem.
Nec semel offensæ cedet constantia formæ,
Si certus intrarit dolor.

In epigrammate queritur amans hoc dictum falso iactari uulgò, quòd ipse ab amica exclusus non sine conuicio, cum iurasset se toto anno non rediturum ad illam, postridie diluculo supplex ad eam redierit. Carmen sic habet,

ὕβρις ἔρωτας ἔλυσε, μάτην ὅδε μυθεῖ ἀλήτης,
ὕβρις ἐμὴν δριὸν μᾶλλον ἐφηκε νόον. id est,

Falsum est quod iactant, iniuria soluit amores,
Morbum quippe meum prouocat illa magis.

In genere tamen uerum est, offensis mutuis dilectionem, iniurijs extingui.

Diserte saltare. LXXX

Cornelius Tacitus in dialogo De oratoribus, significat hoc conuicium fuisse uulgò iactatum in oratores suorum temporum, qui lasciuia uerborum & leuitate sententiarum licentia que compositionis histrionales modos exprimebant, atque adeo laudis, & gloriæ, ingenijq; loco iactabant, saltari cantarig; commentarijs suos, oratores temere dicere, histriones diserte saltare. Argutia dicti in hoc sita est: oratores histrionice dicebant, quòd illis erat indecorum, histriones ad oratorum actionem sese accommodabant: ita factum est, ut illi peius dicerent, hi saltarent melius. Histrionum est saltare, oratorum dicere, quod qui perite faciunt, diserti uocantur. Locus autem duo diuersa coniunxit.

Quod pulchrum, idem amicum. LXXXI

Τὸ καλὸν φίλον. id est, Quod pulchrum, amicum. Inter prouerbia conciliantium amicitiam, refertur & hoc apud Platonem in Lyside, τὸ παλαιὸν ἐλέγετο τοῖς ἀρχαίοις παροιμίαν, τὸ καλὸν φίλον εἶναι. id est, Ac propemodum apparet iuxta ueterum prouerbium, quod pulchrum est, amicum esse. Qui cõmodi gratia amat, nõ amat uere, sed quod pulchrum est, per se amatur. Vnde Aristoteles, percontanti qui fieret ut libentius colloquerentur cum formosis quàm cum deformibus, respondit, eam percontationem esse cæcorum. Nihil autem uirtute pulchrius, coq; nec amabilius quicquam.

Mortuo leoni & lepores insultant. LXXXII

Extat epigramma græcum, cuius argumentum sumptum est ex Homerica Iliados χ. ubi Hectorem ab Achille iam interfectum circunsistunt Græci mortuo insultantes, nec quisquam erat qui extincto non aliquod uulnus infligeret. Sic enim habet Homerus,

Ἄλλοι δ' ἀμφιδέδραμον ὀϊζυρὸν ἀχαιῶν,
Οἵ ῥ' ἀμφὶ θώρηκτα φυὴν καὶ εἶδος ἄγητὸν
Ἕκτορος ἀγχοῦ ἔρχ' ἐπὶ δ' οὐτήσαντο παφάσσῃ. id est,
At reliqui accurrunt Graij, cinguntq; cadaver
Hectoris, eximiam speciem formamq; stupentes.
Nec tamen absistit exanimi sine uulnere quisquam,
Ac paulo post:
Ὣς ἄρετις ἔλεγεν, κὴν ὀτρύσασκε παραστάς. id est,
Dixerat hoc aliquis, simul & uulnus dedit astans.

Epigramma sic habet,

Βάλλε νεκρὸν μεῖζα ποτ' ἐμὸν δόρυ, φησὶ λέοντι
Νεκρῷ σῶμα λέων ἐρυθαίνων λαγωός. id est,
Nunc telis petitote meum post fata cadauer,
Audet uel lepus exanimi insultare leoni.

Dictum est aliàs de his qui mordent mortuos, cum laruis luctantur, & cum umbris depugnant.

Lingua non redarguta. LXXXIII

Plato in Theæteto, Ἃ γὰρ ὦν ἔοικεν ἐὰν ὅτι ὀρθῶς, ἀνεπιδέᾳ τι ξυμβιώσεως· ἡ μὲν γλῶττα ἀνέλεγκτος ἐμοῦ ἔσται, ἡ δὲ φρὴν οὐκ ἀνέλεγκτος. id est, At ut uidetur si posse respondere, Euripideum quiddam nobis accidet, lingua quidem nobis erit irredarguta, mens autem non erit irredarguta. In eo quadrat qui rationibus conuicti, non cedunt tamen, sed tergiuersantur, reclamantes aduersus suam ipsorum conscientiam.

Pugno tenere. LXXXIIII

Ἀπελεῖν τὴν χεῖρα λαβίδῃ. id est, Pugno stringere dicitur, quod ipso contactu sentitur. Sic Plato in Theæteto, οἱ δὲλλη ἄλλα νόμιζοι εἶναι, ἃ ὃ ἂν ἀνώμεθα ἀπελεῖν τὴν χεῖρα λαβίδῃ. id est, Qui nihil esse putant, quicquid non possint strictim manibus apprehendere. Loquitur de his qui non existimant quicquam esse in rerum natura præter res corporeas, & sensibus expositas: actiones, generationes, & huius generis alia que intellectu, non sensibus percipiuntur, existimant esse inania uocabula. Talis usus est Platoni Diogenes, qui dicebat se cyathos & mensa uidere, cyatheitates ac menseitates quas Plato commemorabat, non uidere. Sed uicissim audiuit, Nimirũ oculos quibus cyathi & mensa uidentur, habes: mentẽ qua cyatheitates ac menseitates cernuntur, non habes. Tam crassum ingeniorum genus Plato uelut prophanũ à philosophiæ mysterijs iubet arceri. Verum enim sunt quæ non uidentur, quàm quæ uidentur: & certius ea scimus quæ ratione colligimus, quàm quæ manibus contrectamus. Sensus enim iudicium fallax est.

Haud solide. LXXXV

Οὐ παγίως. i. Haud firmiter. Plato in Theæteto, miror quam obrem in prouerbij loco retulerit, nisi forte ob metaphoram à uinusculum παγίως, addidit. ὃν φασιν. Agit enim ille Socrates de his quæ suapte natura firma non sunt, sed alijs adhæren

hærentia reciprocis motibus uariantur, ut sint aut non sint, uelut album & nigrum, agens & patiens: locus sic habet. καὶ πάντα δ' αὖ ἤδησον ὑπολαμβάνειν, αὐτὸ ἓν καθ' αὑτὸ μηδὲν εἶναι, ἃ δὴ καὶ τότε ἐλέγομεν, ὃν ἡ τῇ πρὸς ἄλληλα ὁμιλίᾳ πάντα γίγνεσθαι ἃ φαμὲν ἀπὸ τοῦ εἶναι· ἐπεὶ καὶ τὸ ποιὸν εἶναί τι καὶ τὸ ποσόν αὖ, καὶ ἑνὸς νοῆσαι, ὥς φασιν, ὄν εἶναι παγίως. id est, Atq; ad eundem modum de reliquis sentiendum est, unumquodque per se nihil esse, quod sine ego & tu dicebamus, sed in mutuo inter se congressu omnia fieri, & omnifaria, uidelicet à motu. Quandoquidē & agens esse aliquid, & patiens, unumquodq; per se intelligere, sicut aiunt, solide non posumus. Aristoteles lib. Rhet. 2. ait, senes ob rerum experientiam semper addubitare, neque quicquam asseuerare, sed omnibus dictis addere, ἴσως καὶ τάχα. id est, fortè & forsitan. παγίως ἢ ἐδέλεγ. i. nihil fixe. πάγιον Græcis dicitur quod compactum est, à πήγω quod est figo, siue compingo. Inde παγίως pro solide & certò. Accidentia quodammodo fluunt. Substātia solida est: & eorum quæ dicuntur ad aliquid, ratio pendet aliunde: patris enim ratio perit patri, si moriatur filius, cum nihilo secius subsistat patris substantia. Quin & Latinis res solē dicuntur, bona immobilia: & à solo solidū dicitur quod integrum est & compactum, Id Osci solum uocant pro toto. Iuuenalis, Nobilitas sola est atq; unica uirtus. Sic hanc uocem frequenter usurpat diuus Hieronymus. Hinc Sextus Pompeius Festus, dicta putat soliferrea tela, quæ tota ferrea sint: & hominem solertem, quòd omnes artes calleat. Et solenne, quòd omnibus annis fit, Indidē & terram solum dicimus, quòd fixa sit & compacta, non profluens aëris & aquarū more. Huic contrarium est quod habet M. Tullius libro De finibus 2. Quæ dici eadem de cæteris uirtutibus possent, quarum omnium fundamenta uos in una uoluptate tanquam in aquis ponitis. Vox à Græcis deducta uidetur, ὅλος, & aspiratione uersa in s, solum.

Aut abi, aut exuere. LXXXVI

Plato in Theæteto significat apud Lacedæmonios hunc fuisse morem, ut in publicis certaminibus neminē cogerent ad congressum, sed legem edicebant ἢ ἀπιόντα, ἢ ἀποδυόμενον, id est, aut abire aut exui. Græcis autem ἀποδύεσθαι dicuntur, qui se parant certamini quod campestriati luctarentur olim, cætera nudi. unde hæc ipsa uox ἀποδύεσθαι quoties transfertur ad rem animi, uelut ad disputandum, aut repugnandum carni, prouerbij uim habet. Ita frequenter usurpat diuus Chrysostomus, ac diuus Basilius. Simile est id quod alibi dicitur, aut bibat aut abeat.

Crisonem Himeræum præcurrere. LXXXVII

Prodigiosa celeritas. Crisonis uidetur locum dedisse prouerbio. Sic enim Socrates apud Platonē in Protagora, rogatus ut institutum cum Protagora disputationem perageret, βουλοίμην ἂν μὲν χαίρειν σοι εἰ μὴ ὀλιγαχοῦ δέοιτο. Νῦν δ' ἐπεὶ, ὥσπερ ἂν εἰ δέοιτό μου πρέσθαι ἀρούρᾳ ἢ ἁμάξῃ ἢ ἁπλῶς ὁτῳοῦν ἁμαξεύοντι ἔπεσθαι, εἰ δὲ βουλοίμην ἂν ἢ δρομεῖ ἢ ἁρματοδρόμῳ διαβῆναι καὶ ἕπεσθαι. id est, Optarim quidem tibi morem gerere, si quod petis, meæ facultatis esset. Nunc perinde est, ac si me roges ut Crisonem Himeræum insignem cursorem sequar, aut dolichodromon quempiam, aut hemerodromon perpetuo æquem cursu sequarq;. Himera Siciliæ ciuitas est, quanquam eiusdem nominis est altera in Africa. Vnde Crison dictus est Himeræus, celeritate currendi celebris, qualem refert libro 7. Plinius fuisse Philippidem, & Caniſtium Lacedæmonium, cumq; his Philonidem Alexandri Magni cursorem. Dolichodromi dicebantur, qui perpetuo impetu duodecim stadia decurrebāt. Hemerodromi, qui totum diem à mane usq; ad uesperam citra respirationem currebant. Plinius scribit puerum nouem natum annos à meridie usque ad uesperam continuasse cursum. Vnde poetæ solem appellant ἡμεροδρόμον, quòd singulis diebus cursum suum peragat, quasi uero nocte requiescat in diuersorio Thetidis.

Charadrion imitans. LXXXVIII

Χαραδρίον μιμούμενος. id est, Charadrion imitans, dicitur solitum de dissimulante acrem utilem occultante. Suidas refert hunc senarium Scazontem ex Hipponacte,

Καὶ μὴν καλύπτῃ μᾶλλον χαραδρίου πόρνης. id est,
Et num Charadrion quæso uenditor eclat.

Item Aristophanes in Auibus,

Ἄλλως δὲ δύσπαλ ὡς ἔοικ' ἐστὶν λόχμιον
Ἐμβὰς ἐπῆλε χαραδρίου μιμούμενος. id est,

Alioqui upupa ut uidetur saltum ingressa abdidit sese, Charadrion imitans. Quo loco interpres ferè cum Suida cōsentiens, narrat huic aui uim inesse medicam, ut illius aspectu facile sanentur, qui laborant ictere siue regio morbo: eamq; ob causam qui uendūt occultant eam, ne licitator remedium sentiat priusquam emerit. Addit eam auem mutare colorem ad similitudinē eorū quibus admouetur: non deesse tamē qui sentiant non aspectum, sed esum auis, habere remedium. Vocem autem distinguit accentu, nam si pronuncies ultima acuta χαραδρίον declarari auem, si penultima acuta χαράδριον diminutiuū à χάραδρα significari uoraginē, siue terræ hiatum, quòd in hunc delabens aqua melodiam quandam reddere uidetur. Tantum ex his quæ indilligenter à Suida sunt congesta tradere licuit. Inuenimus huius auis & aliàs Comicum in eadē fabula ὕδωρ ἐφόρουν κάτωθεν ἐς τὸ ἄδυτα οἱ χαράδριοι. id est, Aquam ex imo portabant in aërem Charadrij. Interpres addit aui nomen inditum, quòd in uoraginibus gaudeat uersari. Socrates apud Platonē in Gorgia, quū Callinicen eò pellexisset, ut fateretur beatam uitam non esse sitam in copia rerum, sed in perpetuo influxu: nam qui satur est, aut non sitit, quoniam nec molestiam sentit, nec uoluptatem, lapidis more uiuit, potius quàm hominis: ita subijcit: χαραδριὸς τινὰ ὦ σὺ βίον λέγεις ἀλλ' ὃ νεκρὸς ἢ ὁ λίθος. Rursus tu Charadrij quandam narras uitam, non mortui lapidis ut. Marsilius uertit auem, quum Socrates uideatur sentire de uoragine, in quam quum perpetuo decurrat aqua nunquam tamen expletur: nisi forte Charadrius auis est de numero uoracium, quemadmodum & Larus, ut hinc nomen inuenerit à Charadra ductum.

Quantum pedibus potes. LXXXIX

Socrates in Gorgia Platonis ita loquitur, σωφροσύνῃ δὴ διωκτέον καὶ ἀσωτίᾳ φευκτέον, ὡς ἔχει ποδῶν ἡμῶν ἐκάστῳ ἡμῶν. ἐστὶ, Temperantiam quidem sectari atque exercere oportet. Contrà intemperantiam fugere, quantum quisq; nostrum pedibus ualet. Id quo longius transfertur à rebus corporeis, hoc magis accedit ad prouerbium celeritatis. Quod in corpore sunt pedes, hoc in animo sunt affectus, quibus expetimus aliquid aut refugimus.

Vasis instar. XC

Ἀγγείου δίκην. id est, Vasis instar loqui dicitur, qui quū ob imperitiam ex se nihil posit adferre, ab alijs audita profert. Fons ex se liquorem habet, uas ni aliunde infuderis siccum est. Homines autē qui uacant eruditione, per aures implentur. Socrates in Phædro Platonis ὅτι μὲν γὰρ παράγε ἡμᾶς ὁδὲ ἀφ' ἑαυτοῦ ἐπιστάμενα εὖ οἶδα, σοφωτέους ἡμᾶς ἂν ἡμᾶς ἀμαθέας, λέγεσθαι δὴν οἶμαι δέ· ἀλλὰ δεῖσθαι πολὺ μᾶλλον ἡμᾶς τοῦ ἀκοῆς πεπλησθῆναι μᾶλλον ἀγγείου. id est, Nihil horum ex meipso excogitaui fateor, imperitiæ mihi conscius. Superest igitur opinor, ut alicunde ex alienis fluentis per aures fuerim impletus instar uasis.

Vt lupus ouem. XCI

Ὡς λύκος ἄρνα φιλᾷ. id est, Vt lupus ouē amat, qui sui com-

modi gratia ſimulat amorem. Nam is uulgò dicitur amor, quum reuera ſit odium. Iuuenis enim quum puellam uenatur, ut illi pudicitiam, theſaurum incomparabilem eripiat, ut pro honeſta fama turpi rumore traducat, ut parentibus, amicis ac bonis omnibus inuiſam reddat: denique ut quod eſt omnium chariſſimum, bonam mentem eripiat, quæſo quid deterius hoſtis faciat hoſti? Socrates citat carmen in Phædro ueluti populari uſu iactatum.

Ὡς λύκοι ἄρνας φιλέουσ', ὡς πατὴρ φίλεσιν ὄφασσαι. i.
Vt lupi oues, ita amat puerum uesanus amator. Maro:
Torua leæna lupum ſequitur, lupus ipſe capellam,
Florentem cytiſum ſequitur laſciua capella.

Et Horatius:

Non ego te tigris ut aſpera,
Getulus'ue leo frangere perſequor.

In nauibus educatus. XCII

Ἐν νυυσὶν τεθραμμένος. id eſt, In nauibus educatus dicebatur, qui rudis eſſet & alienus à moribus liberalibus ſenſuq; communi. Solet enim ferè nauticum genus ſuo elemento reſpondere, quod à ciuilium hominum commercio ſubmotum uiuat: Ita Plato in Phædro, πῶς ἂν οἴει αὐτὸ δηλῆσαι ἀκήκοεν ὑπὸ ναυσίπλ τεθραμμένος. id eſt, An non putas illum exiſtimaturum, ſeſe audire homines in nauibus alicubi educatos. Plautus in Ciſtellaria, mores agreſtes appellat maritimos, imò potius inconſtantes, quòd mare uicibus æſtuarijs accedat recedatq;. Plauti uerba ſic habent, Ita me amor lapſum animi ludificat, fugat, agit, appetit, raptat, retinet, iactat, largitur, quod dat nõ dat, deludit, modo quod ſuaſit diſſuadet, quod diſſuaſit id oſtentat, maritumis moribus mecum experitur, ita meum frangit amantem animum.

Quod utile honeſtum. XCIII

Τὸ μὲν ὠφέλιμον καλὸν, τὸ δὲ βλαβερὸν αἰσχρόν. id eſt, Quod utile eſt, honeſtum eſt, quod autẽ noxium, turpe. Hoc Plato de Repub. 5. refert quaſi uulgò iactatum πάλαι γὰρ δὴ τοῦτο λέγεται καὶ λελέξεται, ὅτι τὸ μὲν ὠφέλιμον καλὸν, τὸ δὲ βλαβερὸν αἰσχρόν. id eſt, Nam pulcherrime profecto hoc & dicitur & dicetur, quod utile eſt, id eſſe honeſtum, quod noxium, id eſſe turpe. Agit enim illic de fœminis ad omnia maſculorum munia pariter uocandis, ſi modo reperiantur æque utiles reipub. Vult igitur illarum corpora nudari ciuicatis cuſtodibus, & ſi uideatur habiles, unà cum maſculis publicitus exerceri. Vehementer autem contemnit illos qui uiderant nudata fœminarum corpora, modo ob reip. commodum. Dubitat & M. Tullius an turpe ſit uiro bono nudum ſaltare in foro, ſi liceat eiuſmodi ſaltatione ſeruare rempub. ſed hominum uulgus inuertit ſententiam, honeſtum eſſe quicquid eſt utile, quum philoſophis nihil ſit utile, niſi quod honeſtum eſt.

Magis quàm ſol Heracliti. XCIIII

Qui ſine ſpe reparationis deficiunt, eos Socrates apud Platonem De rep. libro 6. μᾶλλον ἢ ἡρακλείτου ἅλιος ἀποσβύνυσθαι, hoc eſt, Magis ipſo Heraclito ſole extingui dixit. Agit illis de ſenibus qui ad diſcẽdas philoſophiæ difficultates idonei non ſunt, in adoleſcentia defatigati. Heraclitus enim exiſtimauit ſolem ſcaphæ ſpeciẽ habere, eiuſq; lumen deficere quoties cauum ad ſuperiora uertitur, ſed rurſus fieri lucidum poſtquam inuertitur. Non diſimile ſomnium de ſole prodidit Xenophanes, qui putauit eum in occaſu perire, ſed exortu nouum fieri ſolem. At ſenes nunquam renouantur ad uigorem iuuenilem. Huc alluſiſſe uidetur Horatius in Odis.

Damna tamen celeres reparant cœleſtia lunæ,
Nos ubi decidimus &c.

Cœnum barbaricum. XCV

Βόρβορον βαρβαρικὸν. id eſt, Cœnum barbaricum, pro uehementi ſtupore mentis apud Platonem lib. De repub. 2. ponitur. Laudat enim illic Dialecticam quæ ſola mentem ignorantiæ immerſam erigit, illiq; à uulgaribus opinionibus, ad ſolidam ueri cognitionem. καὶ ἆρ' οὐχὶ inquit, ὃν βορβόρου βαρβαρικῷ τινι τὸ ψυχῆς ὄμμα καθορωρυγμένον ἀρέμα ἕλκει καὶ ἀνάγει ἄνω. id eſt, Ac re uera barbarico quodam cœno demerſum animi oculũ, paulatim trahit ſubuehitq; que ſurſum. Barbarus à borboro per contemptum dictum uidetur.

Non è quercu aut ſaxo. XCVI

Οὐκ ἐκ δρυὸς ἢ ἐκ πέτρας. id eſt, Non è quercu ſaxo'ue, quum ſignificamus non cõſtare materia externa, ſed ex animi uirtutibus. Veluti uulgus ciuitatem appellat, muros ac domos è lapidibus ligniſq; conſtructas. Eccleſiam appellat ſtructuram ſimili materia congeſtam, quum reuera ciuitas conſtet hominum moribus, & eccleſia ſit animorum in uera religione conſenſus. Plato libro De republica octauo, ἢ οἴει ἐκ δρυὸς τοῦτον ἢ ἐκ πέτρας τὰς πολιτείας γιγνέσθαι, ἀλλ' ἐκ τῶν ἠθῶν τῶν ἐν ταῖς πόλεσιν. id eſt, An exiſtimas è quercu qualibet, aut è ſaxo reſpub. fieri, ac nõ potius ex moribus eorum, qui in ciuitatibus uerſantur?

Pſallium inijcere. XCVII

Ψάλλιον ἐμβάλλειν. id eſt, Pſallium inijcere dicuntur, qui ferocientem animum moderamine quopiam premunt, metaphora ſumpta ab equis animoſioribus. Plato libro De legibus tertio, ὁ ἕβδομος σωτὴρ ὑμῖν, ἔτι σπαργῶσαν καὶ θυμοειδῆ τὴν ἀρχὴν ὁρῶν, οἷον ψάλλιον ἐμβαλὼν αὐτῇ τὴν τῶν ἐφόρων ἐπιτίθησιν. id eſt, At tertius uobis ſeruator, luxuriantem etiamnum frementemq; conſpiciens principatum, ueluti pſallium illi iniecit, Ephororum potentiam. De Lacedæmoniorum repub. loquitur, in qua quinque Ephori ſunt inſtituti, ad temperandam regiam potentiam. Pſallium autem eſt circulus, qui freno additur, unde & pro freno ponitur interdum. Niſi fortè alluſit ad bubalos, qui circulo ferreo naribus iniecto circumagũtur, unde prouerbium, Naribus trahere, quod alio dictum eſt loco.

Principium, medium, finis. XCVIII

Plato libro De legibus 4. refert hoc quaſi uulgò decantatum, deum uniuerſitatem rerum omnium complecti, hoc eſt, principium, medium & finem. Ab illo enim omnium quæ ſunt, initium, incrementum, & ſumma. Ἀνδρὸς τοίνυν φῶμεν πρὸς αὐτὸν, ὁ μὲν θεὸς, ὥσπερ ὁ παλαιὸς λόγος, ἀρχήν τε καὶ τελευτὴν καὶ μέσα τῶν ὄντων ἁπάντων ἔχων, εὐθεῖαν περαίνει, κατὰ φύσιν περιιὼν περιόδους. id eſt, Sic igitur illis loquamur, Deus quidem ὁ uiri, quemadmodum & uetere prouerbio dicitur, omnium quæ ſunt, principium, finem ac medium continens, rectum peragit curſum, ſecundum naturam circumiens.

Orphica uita. XCIX

Ὀρφικὴν βίον. id eſt, Orphicam uitam Plato libro De legibus ſexto dixit uitam innoxiam, & à luxu ſanguinolentiſq; dapibus puram. Huiuſmodi ſiquidem uitæ rationem Orpheus inſtituiſſe uidetur, ut non ſolum ſanguine pecudum non inquinarent aras deorum, uerum ne ueſci quidem ullius animantis carnibus ſuſtinerent, ſed libis ac frugibus melle conſperſis ſacra facerent, nec alijs ipſi ueſcerentur. Platonis ueroa ſunt hæc ἀλλ' ὀρφικοί τινες λεγόμενοι βίοι ἐγένοντο ὑμῖν τοῖς τότε. id eſt, Sed orphica quædam, ut dicitur, uita tum erat ueſtris illo ſeculo. Videtur Orpheus hoc conatus apud Thraces, quod Pythagoras tentauit apud Ionios, Numa apud Romanos.

Candidus ſermo. C

Λαμπρὸς λόγος Græcis dicitur oratio dilucida perſpicuaq;, à colore qui inter cæteros plurimũ habet lucis. Vnde λαμπρὸν

ῥῆμα ἐπεῖν dicuntur qui clarius efferūt quod sentiunt, hoc est, σαφῆ ῥῆμα. Et λαλιὰ φανὴ dicitur quæ facilè penetrat aures auditorum. Huiusmodi metaphoræ sunt, quæ sumuntur è propinquo, ut quum sentire dicuntur aut uidere qui rē intelligunt, tenere qui meminerunt, odorari qui suspicantur, cæcutire qui errant. Et proximo ducuntur, quum quod oculorum est transfertur ad aures, uelut hoc.

CHILIADIS QVARTAE CENTVRIA VIII.

Ambrones. I

AMBRONES olim uulgò dicebantur, qui rapto maliscq; artibus uiuerent. Originem indicat Festus Pompeius, admonens eam fuisse Galliarum gentem, quam quum mare inundās finibus suis depulisset, per aliena oberrantes rapinis ac prædationibus se suosq; alere coeperunt. Manus erat formidabilis non numero tantum, dicuntur enim fuisse triginta milia, uerumetiam tum animorum ferocia tum ratione pugnandi. Siquidem conferti rhythmis & concentu quodam in hostem ferebantur, subinde intonantes, Ambrones Ambrones: siue ut hac uoce suos in unum conuocarent, siue ut hostibus terrorem inciterent. Ab his uicti fuerant Romani duces Manlius & Cepio: sed primum à Liguribus fracti sunt, mox C. Mario prostrati, tandem ad aquas Sextias una cum Cimbris ac Teutonibus deleti sunt. Ita fermè Iulius Florus in Epitoma libri 68. & Plutarchus in uita C. Marij. Simili modo Cilicis uocabulum abijt in conuicium rapacitatis ac prædationis.

Vinaria angina. II

De ἀγυρράγχη, id est, Angina argentaria quæ multis præter Demosthenem uocem intercipit, iam antea diximus. At Festus Pompeius indicat iocum iactatum in eos qui uino præsēcantur, laborare uinaria Angina, quam οἰνάγχω posis dicere. Ipse nouī Romæ quendam haud uulgariter eruditum, qui hac angina ferio perijt. Hermicus appellabatur, natione Lusitanus. Correptus erat febricula uir corpore supra modū obeso, & ob id spirituosu. Decumbentem inuisit Christophorus Fischerus, patria Anglus. Vin tu inquit, Hermice auscultare medicis meras nugas præscribentibus? Bono uino rectius proluetur hoc malum, simulq; iussit adferri uinum Corsicum quadrimum. Propinauit egroto, iubens bono esse animo. Ille persuasus hausit affatim, ac mox inercluso spiritu cœpit animam agere. Quosdam ebrietas è taciturnis reddit loquacissimos, quosdam contra tam mutos quàm ullus est piscis, citra ualetudinis periculum. Vtinā hæc οἰνάγχη minus frequens esset apud Germanos.

Titiullitium. III

Titiullitium uox erat olim nullam quidem rem certam declarans, sed uelut interiectio contemptum extremū indicabat, qualis est apud Græcos πεπαλὸ. Plautus citante Festo Pompeio, Non ego isthuc uerbū emptiūm titiullitio. Locus autem est in Casina. Simulis uox est apud eundem Festum Buttubata, qua tamen usus sit Neuius pro negatoriis nihiliq; rebus. Nonius autem putat pipolo, conuicij fuisse uocem. Plautus in Aululatia, Ita me bene amet lauerna, iam nisi uasa reddi iubes pipolo hic differam ante ædes.

Nihil potest, nec addi nec adimi. IIII

De perfectis operibus ita uulgò dici solitum indicat Aristoteles lib. Moralium Nicomachiorum 2. ἴδιον ἐπιβαίνειν ἢ ἀφαιρεῖν ἔργῳ, ὅτε τετελείωται. id est, Vnde de operibus quæ bene habent ita solent prædicare, nec adimere posse, nec addere. Nam ut bene sit aliquid præstat mediocritas, tollit excessus, aut defectus: excessum inducit, qui addit, defectum, qui adimit. De Lucillio scripsit Horatius,

Quum flueret lutulentus, erat quod tollere uelles.

De Demosthene ac Cicerone dictum est, illi nihil posse demi, huic nihil posse addi.

Virtus simplex. V

Dubitari potest utrum uersus sit uulgò iactatus, quem ut omnibus notissimum citra nomenclaturam retulerit Ethicorū 2. Aristoteles, an imprudenti excident uersus pentameter. Differens enim è sententia Pythagoræ, errorem esse infinitum, uirtutem finitam, quemadmodum in nemore mille modis aberratur à recta uia, quum ea sit unica, eoq; uicium esse in proclīui, uirtutem in arduo, quemadmodū facilè est à scopo aberrare, sed scopum attingere difficile est: subiungit,

Ἐσθλοὶ μὲν ἁπλῶς, πανταχοῦ πανῶς δὲ κακοί. id est, Est simplex uirtus, omnigenum uicium.

Extra fumum & undam. VI

Aristoteles eodem libro refert uersum Homericum ut uulgò decantatum.

Ὡς τ' ἀπὸ καπνὸς ἠὲ νέφελ' ὀχθοὺς ἔβραχε νῆα. id est, A' fumo nauim simul atq; à fluctibus arcc.

Aristoteles indicat esse uerba Calypsus adhortātis Vlyssem, ut neq; nimium littori uicinus nauiget, fumū sequutus, neque se profundo credat pelago, sed in medio secet uiam: quòd ibi periculum sit à saxis & uadis, hic ab undis. Argyropylus autem interpres ea uerba tribuit Circæ, quid secutus nescio.

Communis tanquam Sisapo. VII

Prouerbiali schemate sine controuersia dictum est. M. Tullius Philippica 2. Domum dico? Quid erat in terris ubi in tuo pedem poneres? præter unum Misenum, quod cū socijs tanquam Sisaponem tenebas. Sensit Antonium Misenum nō habuisse ut uerā possessionem, sed ut uenā redemptam ad quæstum. Plinius lib. 33. cap. 7. docet minii quod Græci μίλτον appellant, nonnulli Cinnabar, apud priscos non tantum summo in precio, sed etiam in magna religione fuisse. Nam festis diebus simulachra deorum minio oblinebantur, quemadmodum & triumphantes, quod tamen Galba senex in se fieri passus non est, ut refert Cornelius Tacitus. Sisapo autem Beticæ oppidum est, olim Romanis uectigale, uenas habens miniarias. Neq; enim temere Romam aliunde minium aduehebatur. Negat autem Plinius ullius rei Romanis fuisse diligētiorem custodiam. Neq; enim ibi fas erat perfici minium excoquiq; ubi nascebatur: uena signata ad dena milia ferè pondo annua, Romæ lauabatur. In uendendo lex præscribebat precij modum, ne in immensum excederet. Sed multis modis adulterabatur, Vnde, inquit, præda societati. Et mox de minio adulterino, Hoc ergo adulteratur in officinis sociorum. Ex his liquet eam regionem in multos socios fuisse diuisam, quemadmodum & hodie metalla argētaria auraria'ue iuxta certos tractus à redemptoribus occupantur.

Quanta uix cœlo capi possit. VIII

Hac hyperbola M. Tullius Philip. 2. famæ celebritatem expressit, de his loquens qui C. Iulium tyrannidem affectantem occiderunt: præsertim quum illi eam gloriam consequuti sint, quæ uix cœlo capi posse uideatur. Vergilius,

Imperium terris, sed famam termināt astris.

At Maro Daphnidem facit & ultra sidera notum. Et Horatius, sublimi feriam uertice sidera. Apud M. Tullium frequenter obuium est: in cœlum laudibus ferre.

Modo palliatus, modo togatus. IX

In hominem inconstantem ac lubricæ fidei diuersarumq; partium eleganter torquebitur: ueluti si quis subinde mutato

uitæ genere, nunc Cidarim geſtet theologicam, nunc cum paludamento militari incedat. M. Tullius Philippica 5. Accipiet ne excuſationem is qui quæſtioni præcrit Græci iudicis, modo palliati, modo togati? Pallium Græcorum eſt, ut toga Romanorum: utraq; tamen ueſtis pacis eſt, quemadmodum ſaga ſunt belli.

Ad ſaga. X

Sagum tunicula erat militaris. M. Tullius non ſine ſpecie prouerbij aliquoties dicit ad ſaga iri, pro eo quod eſt apparari bellum, & ad arma procurrere. Ita Philippica 6. Properent quod uideo facturos, nos ſaga parate. Eſt enim ita decretum, ut ſi ille autoritati ſenatus non paruiſſet, ad ſaga iretur. Rurſum in eadem: iuſtitium edici, ſaga ſumi, dixi placere. Et ſuperius in quinta. Iuſtitium indici, ſaga ſumi, dico oportere. Poſt in ſeptima: arma, ſaga, bellum flagitauerunt. Rurſus 6. Delectus tota Italia decreti, ſublatis uacationibus, ſaga cras ſumentur. Iterum in eadem. Equidem P.C. quanquam hoc honore uſi togati eſſe ſolent, quum eſt in armis ciuitas, ſtatui tamen à uobis cæteris q; ciuibus in tanta atrocitate temporis tantaq; perturbatione populi Romani non differre ueſtitu. Rurſus Philippica 13. Te non intelligis delectu tota Italia habito, conſulibus miſſis, Cæſare ornato, ſagis denig; ſumptis, hoſtem iudicatum? Ac 14. frequenter, ad ſaga iſſemus, cras ſagati prodeamus, ad ſaga ſumēda diſcedere, ad ſaga iuiſſe, rediſſe ad togas. Actione in Verrem tertia coniungit ſimilia: Quum coëgeris homines miſeros calamitoſos quaſi deſperatis noſtris legibus & iudicijs ad uim, ad manus, ad arma confugere.

Igni ferroq; minari. XI

Qui extremam denuntiant inimicitiam igni ferroq; minari dicuntur, quod uerbum & hodie uulgò tritiſſimum eſt. Qui ciuilius bellum gerunt, tantum abigunt prædas, à cæde incendioq; abſtinent. M. Tullius Philippica 13. Sanctiore erūt credo, iure legati quàm duo conſules, contra quos arma fert, quàm Mutina quam obſidet, quàm patria cui igni ferroq; minitatur. Rurſum Philippica 12. huic urbi ferro igniq; minitantur. Veruſtius erit quoties ad animi res transfertur, ueluti ſi quis dicat philoſophos cupiam igni ferroq; minitari, quòd in eū parent atrociter ſcribere. Sic quibuſcū nolumus nobis quicquā eſſe cōmercij, iis aqua & igni interdicimus.

Neq; terræ motus timet, neq; fluctus. XII

Ariſtoteles lib. Mordium Nicomachicorum 3. docens eos, qui non habitu uirtutis, ſed immanitate quadam naturæ nihil omnino formidant, nequaquam appellandos eſſe fortes, ſed μανομένους καὶ ἀναλγήτους, hoc eſt, inſanos & ſtupidos ſenſuq; experteſ, ἂν οἷὲ inquit, ἄνθρωπος μανείη & μὴ ἀνάλγητος, εἰ μηθὲν φοβοῖτο μήτε σεισμὸς μήτε κύματα, καθάπερ φασὶ τοὺς κελτούς. i. Fuerit autem quiſpiam inſanus ac doloris ſenſu uacans, ſi nihil metuat, neq; terræ concuſſiones, neq; fluctus, quemadmodum de Celtis prædicant. Nihil enim horribilius mari commoto, terræ uerò concuſſio uidetur inferorum ad ſuperorum ſedem eruptionem minitari. Tanta autem erat quorundam Galliæ Germaniæq; gentium immanitas, ut nec his terrerentur, quæ maxime ſunt natura horrenda. Quod autem Ariſtoteles μανόμενον & ἀνάλγητον pro eodem uſurpat, arbitror huc reſpexiſſe Diogenē, qui rogatus quis ipſi uideretur Socrates, μανόμενος & inquit: uidelicet eo quòd aduerſus omnem corporis moleſtiam obdurauerat, quum alioqui eſſet omnium iniuriarum tolerantiſſimus: niſi forte Diogenes hoc quoq; ſtuporī tribuebat non uirtuti, quòd ne colaphis quidem prouocari poſſet, ut uel tantillum excandeſceret.

Calceos mutare. XIII

Non ſine ſpecie prouerbij Ciceroni dictus eſt mutaſſe calceos, qui nullo ſuo merito ſenatoriam dignitatem uſurpauit, cuius inſigne erat nigro calceo addita lunula circa talū. M. Tullij uerba ſic habent. Eſt etiam Aſinius quidam ſenator uoluntarius, lectus ipſe à ſe. Apertam uidit curiam poſt Cæſaris mortem, mutauit calceos, pater conſcriptus repente factus eſt. Quemadmodum clauus aureus in toga ſignum erat ſenatoriæ dignitatis, ita nigra aluta circa talos addita, declarabat eandem dignitatem.

Campana ſuperbia. XIIII

Felicitatis comes eſſe ſolet ferocia. Campaniā autē Italiæ quondam fuiſſe regionem longe beatiſſimam teſtantur, tum alij complures, tum Plinius lib. 3. cap. 5. Hinc inquit felix illa Campania eſt, ab hoc ſinu incipiunt uitiferi colles, & temulentia nobilis, ſucco per omnes terras inclyto, atq; ut ueteres dixere, ſummum Liberi patris cum Cerere certumen: & cætera quæ ſequuntur, de fertilitate ſimul & amœnitate Campaniæ. Conſtat autem Capuam olim cum Roma de principatu certaſſe. Hinc Campana ſuperbia, & Campana arrogantia in prouerbium uenit. M. Tullius in oratione pro Rullo. Itaq; illam Campanam arrogantiam, atq; intolerandam ferociam, ratione & conſilio maiores noſtri, ad inertiſſimū ac deſidioſiſſimū ocium perduxerunt. Sic & crudelitatis infimiam effugerunt, quòd urbem ex Italia pulcherrimam non ſuſtulerunt, & multum in poſterum prouiderunt, quòd neruis urbis omnibus exectis urbem ipſam ſolutam ac debilitatā reliquerunt. In eadem aliquanto poſt, Capuam domicilium ſuperbiæ ſedemq; luxuriæ uocat. Itaq; electi coloni Capuæ in domicilio ſuperbiæ atq; in ſedibus luxuriæ collocati. Quemadmodum in oratione habita in ſenatu poſt reditum ſuum: Capuæne, inquit, te putabas, in qua urbe domicilium quondam ſuperbiæ fuit, conſulem eſſe, ſicut eras eo tempore. Rurſus in fragmento orationis contra eundem: Qui locus propter ubertatem agrorum, abundantiamq; rerum omnium ſuperbiam & crudelitatem genuiſſe dicitur. Ac mox: Si luxuries Annibalem ipſum Capuæ corrupit, ſi ſuperbia nata inibi eſſe, ex Campanorum faſtidio dicitur. Titus item Liuius lib. primæ Decad. 9. ſcribit Campanis ingenitam eſſe ſuperbiam. Ad hæc Aulus Gellius lib. 11. cap. 24. Næuianum epitaphium, quod in ſeipſum tumidius prædicat, ait eſſe plenū Campanæ ſuperbiæ. Opinor autem Næuium fuiſſe Campanum. Ita quemadmodum olim omnem inſignem perfidiā populus Punicam appellat, ſic cuiuslibet ferociam Campanam appellabat. At nunc de moribus gentis nihil dicam, cæterū cum ipſe per Campaniam iter facerem, nuſquam repperi ſuccum illum per omnes terras inclytum. Nuſquam gutta uini, Phalerni, Caleni, Maſſici, Setini, Cecubi, Surrētini. Imò minimum abfuit, quin in ipſa, quæ nunc monſtratur, Capua uinaria angina fuerimus præfocati. Impleuimus totam phialam ſaccaro contuſo, Vicit uinum, quouis aceto acerbius. Fere defrutis utuntur, quòd alioqui non durant uſq; ad proximam uindemiam. Et ubi ſunt illa laudata uina, quorum nomen patriamq; uetuſtas deleuit? Pulueris affatim hauſimus. Adeo natura nihil in rebus humanis patitur eſſe perpetuū.

Αὐτοδόξου. XV

Ante retulimus prouerbium αὐτὸς ὧν ἀλλᾶ, id eſt, Ipſe ſibi tibicen eſt. Huic ſimillimum eſt quod unico uerbo Græci dicunt αὐτοδόξαν, ſi quis ſua uoce ſeipſum prædicat, hoc eſt, ipſe ſui præconem agit. Solent enim præcones hominum uenalium artes ac dotes emulgare, quo magis emptorem irritarent. Ridiculū autem habetur, hominē ſui præconē eſſe. Cōgruit cum eo quod alibi diximus οἰκόθεν ὁ μάρτυς. Prouerbiū refertur apud Suidam. Simili figura dicunt Attici αὐτοῖς ῥήμασιν ἀπόλοιο, una cum ipſis dictis pereas, & Ariſtoph. in Equitibus, Ἢ παραλόγοις αὐτῶν βλαῖς ἀπολέσαι σοι θεοί. id eſt, Paphlagonem ipſis cum conſilijs perdāt dij. Et

mox, αὐτὰς διαβολὰς. id est, Vna cum ipsis calumnijs.

Sterilem fundum ne colas. XVI

ἀγρὸν ἄγονον μὴ σπείρειν. id est, Agrum sterilem ne colas. Refertur inter leges Platonicas. Hoc ænigmate lex apud Platonem uetat uxorem deterret à uenere masculâ, si satis commemini. In Oeconomico De legibus ait illos facere sementem in petras. Potest tamen ad alios usus accommodari. Ne doceas indoctum, ne felicitatem queras in diuitijs. Non enim pariunt homini beatitudinem. Plautus in Amphitryone. Nam uxorem usurariam perinde est præberier, ac si agrum sterilem sarriendum colloces.

Scarabeus citius faciet mel. XVII

Ad τῶν ἀδυνάτων classem pertinent, quæ referuntur in Epigrammate Palladæ, Citius mel faciet scarabeus aut lac culex,
Θᾶττον ποιήσει μέλι κάνθαρος ἢ γάλα κώνωψ. id est,
Mel citius faciet scarabeus, & ante culex lac.

Terram uideo. XVIII

Qui molesti prolixiq; laboris finem adesse significabat, dicere solet, γῆν ὁρῶ, id est, terram uideo. Sumptum à nauigantibus. Q. Curtius lib. 4. haud secus quàm profundum æquor ingressi terrã oculis requirunt. Plautus in Mercatore: Equidem iam me censebam esse in terra. M. Tullius in oratione pro L. Murena, Quod si portu soluentibus, ij qui iam in portum ex alto inuehuntur, præcipere summo studio solent, & tempestatum rationem, & prædonum, & locorum: quòd natura affert ut eis faueamus, qui eadem pericula quibus nos perfuncti sumus, ingrediatur: quo tandẽ animo me esse oportet propè iam ex magna iactatione terram uidẽtem, in hũc, cui uideo maximas reipub. tempestates esse subcundas. Idem in Catone seniore. Quasi terram uideam: sentiens instare uitæ finem. Diogenes quum prolixum uolumen recitans tandẽ eo peruenisset, ut libri finem uideret, Bene habet, inquit, amici, γῆν ὁρῶ, id est, terram uideo.

Incantatione quauis efficacius. XIX

Πάσης ἐπῳδῆς ἐνεργότερον. i. Quauis incantatione efficacius Priscis persuasum erat prodigiosam inesse uim uocibus incantatorum, adeo ut mysticus quoq; psalmus mentionem faciat uenefici incantantis sapienter, & populum numinis iussis nequaquam obtemperantem comparat aspidi surdæ, Plato in epistola ad Hermiam, Erastum, & Coriscum, οἶμαι γὰρ ἀλλά τε καὶ ἀλλοῖ τοὺς παρ' ὑμῶν ἐντεύξειν ἀληθῶς λόγους ἐπῳδῆς κρείττω μᾶλλον ἂν συμφύσαι καὶ σωθῆναι πάλιν πρὸς τὸν πάρεχοντα φιλότητά τε καὶ κοινωνίαν. id est, Arbitror enim sermones hinc à nobis profectos, iustitiæ ac pudore uos quauis incantatione magis conciliaturos ac redacturos in pristinam concordiam.

Inuidus uicini oculus. XX

Alicbytus Eucymoni: ἀνομάσθη γὰρ καὶ βάσκανος & ὁ περὶτὸν ὀφθαλμὸς, φησὶν ἡ παροιμία. id est, Maleuolus & inuidus uicinorum oculus, inquit prouerbium. Respexit ni fallor, ad Hesiodium dictum de figulo, cantore, & uicino, quod alibi retulimus. Sic Ouidius,

Fertilior seges est alieno semper in agro,
Vicinumq; pecus grandius uber habet.

Eodem collyrio mederi omnibus. XXI

Leges, admonitiones & obiurgationes non oportet omnibus eadem admouere. sed pro gentium, temporum & ingeniorum uarietate sermonem attemperare. Hanc dexteritatem beatus Hieronymus enarrans epistolam ad Ephesios, laudat in apostolo Paulo, qui factus est omnia omnibus, ut omnes lucrifaceret. Verba Hieronymi citantur distinct. 19. Nec ad istar, inquit, imperiti me dici uno collyrio omnium oculos ungere. Alibi retulimus ex Galeno, Bundem calcem omni pedi inducere.

Funditus radicitus &c. XXII

Quod prorsus ac citra spem instaurationis perditur, funditus ac radicitus tolli dicitur, quorum alterum sumptum est ab ædificio, quum æquatur solo, alterũ ab arboribus, quum non solum amputantur rami, uerumetiã ipsa stirps inciditur, aut unà cum radicibus tollitur. Acinctus Phœbianæ exprobrans amicæ, quòd ab earebus omnibus exutus iam fastidiretur, οὕτως, inquit, ὅλον με ἀπὸ τῆς παροιμίας ἀνατρέψασα ἀπολέσειν ἐπιχαίρασα. id est, Sic ubi me iuxta prouerbium totum subuertisti, insuper & in seruitutem redegisti. Plautus in Trinummo. Qui illius sapientiam & meam fidelitatem, & celata omnia penè ille ignauus funditus pessundabit, Idem in Mostellaria pro eodem dixit, cum fundamẽto. Non uideor mihi farcire posse ædes meas quin totæ perpetuo ruant, quin cum fundamento perierint, nec quisquã esse auxilio queat. Quod nos dicimus radicitus siue à stirpe, Græci dicunt ἐκπρεμνίζειν, quasi dicas extirpare. Quo uerbo usus est Cic. libello De fato: Extirpari autẽ & funditus tolli ut is ipse &c. Idem pro Sex. Roscio Amerino: Et ex eo T. Roscius, non paululum nescio quid in rem suam cõuertit, sed hunc funditus euertit. Idem in Verrem lib. 4. Nam me dies, uox latera deficient, si hoc nunc uociferari uelim, quàm miserum indignumq; sit istius nomine apud eos diẽ festum esse, qui sese istius opera funditus extinctos esse arbitrantur. Rursus in eundem lib. 5. Labesi stirat enim uehemẽter aratores iam superior annus: proximus uerò funditus euerterat. Idem pro domo sua ad pontifices. Et funditus euerteres ciuitatem. In eadẽ: ut eius qui perniciosa Reip. consilia cœpisset, omnis memoria funditus ex oculis hominum ac mentibus tolleretur. Item in epist. ad Q. fratrem prima: Sin autem omnibus in rebus obsequemur, funditus eos perire patiemur. Rursus ad eundem: Remp. funditus amusimus. Item in eadem: Vides ne me non radicitus euellere omnes actiones tuas? Multũ accedet gratiæ, si ad animum deflectatur: ueluti si quis dicat ambitionem, auaritiam, ac libidinem funditus ac radicitus ex animo reuellendam.

In ore atq; oculis. XXIII

Quæ propalam fiunt, in ore atq; oculis omnium fieri dicuntur. M. Tullius in Verrem lib. 5. Quum hæc confessus eris quæ in foro palàm Syracusis in ore atq; oculis prouinciæ gesta sunt. Rursus in diuinatione: In mentem tibi nõ uenit, quid negotij sit causam publicam sustinere: uitam alterius totam explicare? atq; eam non modo in animis iudicum, sed etiam in oculis conspectuq; omnium exponere? &c. Os fortasis hic dixit pro aspectu. Alioqui in ore omnium dicitur esse, de quibus rumor est publicus. Et in oculis ferre dicimur, quos obseruamus, curæq; habemus.

Myconiorum more. XXIIII

Μυκονίων ἄλιλω. id est, Myconiorum more dicebantur ad conuiuium accedere, qui ultro uenirent nõ uocati. Myconus una Cycladum est: ipsa gens ob rerum inopiam cogebatur sese cõuiuijs ingerere: unde iocus prouerbialis. Apud Athenæum Archilochus lacerat Periclem, quòd inuocatus irrueret in conuiuia, μυκονίων ἄλιλα, quam locum & alibi retulimus. Myconiorũ morũ uestigia uideas & hodie in quibusdã Hybernis, qua de re clarissimus uir Gulielmus Montioius olim fabulam mihi non illepidam recitauit, imo nõ fabulam, sed rẽ ipso teste gestam. Hybernus quidã ignotus, ingressus aulam principis tẽpore prãdij, nõ inuitatus accubuit mẽsæ regiorũ satellitũ. Qui uidẽtes auẽ peregrinũ, rogarũt cuias esset: pro fessum est patriã, rogarunt num quod officiũ haberet in aula, nullũ inquit, sed habere cupio. Illi demirantes hominis impudentiam, iusserũt surgere atq; abire, hoc inquit faciam, prandium, quid multis? Vicit improbitate, nec locũ in acie deseruit Hybernus. Tandem ira uersa in risum, rogarunt hominem

qua

qua tandem fronte ausus esset ignotus & alienus sese in regiam familiam ingerere. Quoniam, inquit, sciebam regem satis esse diuitem ad dandum mihi prandium.

Solem adiuuare facibus. XXV

Alioqui retulimus τὸ φῶς ἁλίῳ λαμπάδας. Huic simillimum est, quod refert Gratianus ex Anacleto Papa, Causa 6. q. prima, in eos qui hic usurpant sibi diuinum iudiciũ, quod nullus hominum poterit effugere. Nam incerta sunt hominũ iudicia, neq; secus sese habent ad iudicia dei, quàm fax ad solem. Si omnia, inquit, in hoc seculo uindicata essent, locum diuina iudicia non haberent. Superuacuis laborat impendijs, qui solem certat facibus adiuuare &c. Quanquam in libris uulgaribus librarij pro facibus deprauarant fascibus.

Censoria uirgula. XXVI

Tritissimum est apud eruditos, Censoriam uirgam appellare iudicandi autoritatem, præsertim cũ supercilio, à magistratu Romano sumptum. Cuius formæ est quod ait beatus Hieronymus in dialogo aduersus Luciferianos, Nemo potest Christi palmam sibi assumere, nemo ante diem iudicij de hominibus iudicare. Videtur autem Hieronymus allusisse ad caput Deuteronomij 25. ubi iustitiæ palma dicitur, quæ à iudicibus tradebatur ei qui probasset suam innocentiam, causamq; uicisset. Hanc palmam uere Christus habet, nec eam tradit indigno, quoniam solus iudicio non fallitur, quum in humanis iudicijs plurimum sit & erroris & caliginis.

Trochi in morem. XXVII

Βέμβικα & ἑλίκτω, id est, Trochi in morẽ, de uersatilibus & inconstantibus dici solitum. Est enim bembix trochus quẽ pueri flagello circumagãt. Suidas citat ex Aristophane, Βεμβικα δεῖν διαφέρειν δοκῶ. id est, Non oportet quicquam à trocho differre. Locus is est in Auibus. Hesychius dictum putat in eum qui in fuga non tenuerit rectam uiam, sed in orbẽ fuerit circumactus. Quod mihi quondam usu uenit à Sleistadio petenti Basileam: Forte incidimus in quendam equitem, quo duce quum in nemore diutius obequitarem, rogabam an certo nosset uiam. Aiebat, quum non esset finis, oportet inquam nos errare. Nam tres iam horas uersamur in nemore, quod intra horam solemus emetiri. Quid multis? Compertũ est minimum abfuisse, quin eò rediremus unde ueneramus. Bembix autem magno impetu mouetur, sed in orbem. ut fugiens non effugiat. Simili tropo stultorum inconstantiam notat Sirach ille sapiẽs Hebræus, cap. 33. Præcordia fatui quasi rota turris, & quasi axis uersatilis cogitatus illius. Apud Plautum interdum dicitur aliquis trocho aut rota figuli uersatilior.

Præstat canem irritare quàm anum. XXVIII

Refertur ex Menandro,

Πολὺ χεῖρον ὀργὴ δριμεῖσαν γραῦν ἢ κύνα. id est,
Plus est periculi animum lacessere quàm canem.

Hebræorum sententiæ negant ullam iram atrociorem esse ira mulierbri. Irritabile enim ac uindex mulierum genus, partim ob rationis inopiam, partim ob animi humilitatem. Nam uere magnanimitatis est quibusdam iniurias negligere, neque quosuis homines dignari ira sua. Est autem formidabile animal mulier quum ad sexus uicium accedit senectus. Canis irritatus tantum oblatrat, interdũ & mordet: at anicula præter linguæ uenenum, interdum instructæ sunt malis artibus, ueneficijs, & incantamentis. Itaq; nonnulli ingenti suo malo experti sunt esse uerissimum, quod dixit Menander.

Pecuniosus damnari non potest. XXIX

M. Tullius in Verrem Act. 2. ait hoc omnium sermone peractum esse, non apud Romanos tantum, uerum etiam apud exteras nationes, in iudicijs illorum temporũ, pecuniosum, quãuis sit nocens, neminẽ posse damnari. Et in eundẽ oratione tertia: Reus est enim iratus, nocentissimus. Qui si condemnatur, desinent homines dicere, his iudicijs pecuniam plurimũ posse. Sin absoluitur, desinemus nos de iudicijs transferendis recusare. Huic affine, quod aliquoties repetitur apud Sallustium in bello Iugurthino, Romæ esse uenalia omnia. Nunc amisit Roma imperium, utinam & dictum non hereret.

Inter manum & mentum. XXX

Festus Pompeius indicat esse prouerbiũ apud Latinos, sed ex illo Græco ductum, πολλὰ μεταξὺ πέλλης καὶ χείλους ἄνεστι. Cuius originem ita refert: quum Chalcas uitẽ fereret quidã augur uicinus præteriens, dixit illum errare. Non enim ei fas esse nouum uinum degustare. Tantum colligere licuit è fragmentis, quæ nobis quorundã floliditas peresse uoluit ex autore undiquaq; doctissimo. Prouerbium admonet in hominum uita nihil esse certi. Nam sæpenumero fit, ut quod nos maximè tenere credimus, casus aliquis inopinatus interuertat. Veluti cum quis manu tenet poculum, minimumq; spacij sit inter manum & mentum, tamen interdũ fit, ut is moriatur antequam bibat. Hoc prouerbium uariis modis effertur, cuiusq; originem alij aliter prodiderunt, de quibus satis opinor dictum est in prouerbio. multa cadunt inter calicẽ supremaq; labra. Hic ideo retulimus quod alijs uerbis commemoretur à Festo, in quibus nonnihil est gratiæ ex profonomasia, Manum & mentum.

Colophonium calceamentum. XXXI

Κολοφώνειον ὑπόδημα. id est, Colophonium calceamentum dicebatur cauum. Nam antiqui ferè soleis utebantur, quæ infimam pedum partem tantum munirent. Vidi apud nostrates calceamenti genus ex ligno cauato confectum, quod uulgata lingua cauum truncum appellant. Vnde quadrabit in hominem stolidum & incompositum, & rusticanũ, per lutũ ituris conuenit tale calceamentum. Venuste itaq; dixeris, in sordidis autoribus uersaturo opus esse calceis Colophonijs. Huic contrarium uidetur calceamentũ Sicyoniũ, cui cognomẽ inditum à Sicyone ciuitate Peloponnesi ut indicat Stephanus, atq; etiam Sex. Pompeius Festus, neuter tamen indicat usum adagij. M. Tullius indicat Sicyonios calceos fuisse perbellos, sed aptiores fœminis & effœminatis quàm uiris. M. Tullij uerba subscribam. Quin etiam quum & scriptam orationem disertus orator Lysias attulisset ad Socratem, quam si uideretur edisceret, ac prose in iudicio uteretur, nõ inuitus legit, & commode scriptam esse dixit: Sed inquit, ut si mihi calceos Sicyonios attulisses nõ uterer, quãuis essent habiles & apti ad pedes, quia non essent uiriles: sic illã orationẽ disertã sibi & oratoriã uideri, sortẽ & uirilem nõ uideri.

Manduces. XXXII

Manduces dicebantur, uehementer simulici, aut qui minis inanibus terrorem inciterent. Festus Pompeius tradit in pompis olim inter cæteras ridiculas ac formidolosas imagines ire solere effigiem, magnis malis, late debiscente rictu, & ingentẽ dentibus sonitum facientem. Eam manducem appellabant. Apud Plautum in Rudentibus, ita loquitur Charmides paratus: Quid si aliquo ad ludos pro manduce me locem, quapropter? quia pol clare crepito dentibus. Enatarat parasitus è naufragio, totusq; horrebat præ frigore. Vnde paulo post dicit se omnia coruscа loqui. Aut de hac aut de simili effigie sentire uidetur Martialis quum ait,

Sum figuli lusus, rufi persona Batui.
Quæ tu derides, hæc timet ora puer.

Hoc genus imaginum Græci uocant μορμολύκια, quod lupi ita specie terrerent pueros, ut à plorando desisterent.

Vbi tu Caius, ibi ego Caia. XXXIIII

Plutarchus in Problematibus Romanis, quærit unde mos illi natus sit, ut qui sponsum ad sponsam deducerent, iuberent illam hæc uerba profari, ὅπου σὺ κάϊος ἐγὼ κάϊα. Vbi tu Caius

Caius,ego Caia. Dubitatq; an priſci uoluerint ſponſam his uerbis deprecifci: cum ſponſo, ut inter ipſos omnia eſſent communia,pariterq; imperarent in familia, quaſi diceret, ut tu dominus domus & autor, ita & ego domina domus atque hera. Forma ſermonis ſumpta uidetur à iuriſconſultis, qui pro quibuſuis nominibus ponunt C.Seium & L. Titium, quemadmodum philoſophi Dionem ac Theonem. Vnde & illud prouerbium,quod alibi citauimus ex Varrone, Idem Actij quod Titij, quum par duorum ius ſignificatur. An potius omnis cauſa Caia nominetur,quòd fuerit quædam Caia Cecilia,mulier cũ eleganti forma, tum probatiſſimis moribus, untea dicta Tanaquil:quæ nupſit uni è filijs Tarquinij,uidelicet Tarquinio Priſco. Hinc Caiæ Romani poſuerunt ſtatuã ueream in templo Sancti. Sic enim ſcribit Plutarch. ἦν δὲ καὶ Φάυητι ἱδρῦσθαι. Is erat deus olim hoc nomine cultus apud Romanos,unus e numero duodecim ſelectorũ. Ibidẽ antiquitus erant repoſita illius ſandalia & colus,quorum illa teſtabantur eam domi manentem familiæ curam habuiſſe, hæc induſtriã ſignificabat, quod mulierebres operas diligẽter obierit, lanificij ſtudioſa. Huius itaq; nominis mentio admonebat, ut talis eſſet ſuo marito, qualis Caia Cecilia fuerat ſuo. Inter priſcas nuptiarum cæremonias ſeruabatur & illud,quod inauſpicatum habebatur, uel ſponſum uel ſponſam proprijs appellare nominibus. Quin & in hodiernum uſq; diem obſeruatur, ut ſponſa relicto cognomẽto gentilicio tranſeat ad cognomen uiri,ut Hectoris Andromache. Prouerbium è cõiugio natum inter coniuges maneat, niſi quod potiſſ & ad ſororem fratremq; accommodari.

Rumor publicus non omnino fruſtra eſt. XXXIIII

Carmen Heſiodi celebratiſſimum citat Ariſtoteles lib. Moralium Nicomach. 7.

Φήμη δ' ἥτοι πάμπαν ἀπόλυται οὔτινα λαοὶ
Πολλοὶ φημίζωσιν. id eſt,
Haud quaquam in totum rumor perit ille,per ora
Quæ uolitat populis compluribus.

Philoſophus hunc uerſiculum adducit uelut argumentum probabile, uoluptatem eſſe ſummum bonum, quòd eam & homines expetant & bruta animantia.

Quadratus homo. XXXV

Ariſtoteles Moralium Nicomach. primo diſputans aduerſus eos,qui felicitatem hominis bonis externis definiunt,quæ fortunæ arbitrio dantur ſimul & eripiuntur, dicit ad hanc rationem felicem, Chamæleontem quẽpiam induci, ut qui subinde mutatis rebus nunc felix ſit nunc infelix, quemadmodũ Chamæleon ad ſpeciem rerum quibus admouetur,mutat colorem, quum uera felicitas præcipue ſita ſit in bonis animi. Vnde colligit, qui uerè beatus ſit, nihil obſtare quo minus per omnem uitam ſit beatus, ac ſubijcit, ἀεὶ γὰρ ἂν μάλιστα πάντως πράξει καὶ θεωρήσει τὰ κατ' ἀρετὴν, καὶ τὰς τύχας οἴσει κάλλιστα καὶ πάντι πάντως ἐμμελῶς, ὅτι ἂν ἀληθῶς ἀγαθὸς καὶ τετράγωνος ᾖ δοκεῖ λόγῳ. Semper enim aut quàm maximè, omnino faciet & contemplabitur quæ ſunt uirtutis:ac fortunæ caſus optimè feret, ac prorſus omni ex parte modulate, is ſanè qui uerè bonus eſt & quadrangulus,carens omni uitio. Libro Rhetoricum 3. meminit huius dicti inter genera metaphorarum. Hæc autem figura in quãcunq; partem uoluatur,ſui ſimilis eſt. Ita ſapiens quæcunq; incideriſ fortuna,non mutat animum. Verumtũ erit, ſi uiri fortis animũ nec illis fortunæ caſibus labefactabilem, dicamus τετράγωνον.

Merces conſtituatur. XXXVI

Plutarchus in uita Theſei tradit fuiſſe quendam Pittheum auũ Theſei maternum, à quo Hippolytus ille pudicus fuerit inſtitutus. Is gnomologijs, quæ tum temporis præcipua habebatur ſapientia,clarus erat. Ex eius ſententijs hanc unam fuiſſe ferunt.

Μισθὸν δ' ἀνδρὶ φίλῳ ἐρημαῖόν θ' ἅρμα θέτω. id eſt,
Aequa uiro merces ſăc præſtituatur amico.

Ariſtoteles 9. Moraliũ Nicomachiorum, narrat Protagorã cum nemine diſcipulorum ſolere paciſci, uerum ubi iam didiciſſent quæ uolebant,iuſſit ipſos diſpicere, quanti æſtimarent ea quæ didicerant,& quicquid ab illis dabatur accipiebat: Hoc animo qui ſunt,ijs in hoc genere commerciorum putat eſſe ſatis Pitthei præceptum, qui iubet amico uiro ſtatui mercedem iuſtam & æquam. Bene haberet, ſi medici quoq; nihil paciſcerentur, ſed ægro leuato acciperent quod daretur. Nam quod Ariſtoteles inibi refert de quibuſdam ſophiſtis,qui neminem recipiebãt in diſciplinã,niſi numerata mercede,mox acceptis nummis non præſtabant quod erant polliciti:uidemus interdum fieri à chirurgis ac medicis male fideiuſſ ferè comperiuntur eſſe impoſtores,qui ſtipulantur ingens præmium, nec admouent manum niſi aut tota ſumma, aut maxima pars ſtatim numeretur.

A' bonis bona diſce. XXXVII

Ariſtoteles Moralium Nicomach. 9. oſtendẽs uirtutem optimè diſci conuictu bonorum, quòd amici ſe mutuo corrigunt ſi quid erratum eſt,& ſeſe ulciſcim ad honeſtas excitent actiones, citat carmen uetuſti notum, ἐσθλῶν μὲν γὰρ ἀπ' ἐσθλά. Verſus autem eſt Theognidis, cuius meminit Xenophon in commentario De dictis ac factis Socratis. Aiebat enim inter unguenta nullum oleum melius olere,quàm quo ungebantur athletæ. Amaracinum & foliatum fœminis eſſe relinquẽda. Rogatus quid deceret olere ſenes, reſpondit probitatem. Dein rogatus ubi hoc unguentum uenderetur, Theognidis hemiſtichio reſpondit,

Ἐσθλῶν μὲν γὰρ ἀπ' ἐσθλὰ διδάξεαι. id eſt,
Qui bonus eſt ab eo bona diſcito.

Itidem & noſter γνωμογράφος: Diſce,ſed à doctis:

Aſinus ſtramenta mauult quàm aurum. XXXVIII

Ariſtoteles lib. Moralium Nicomachiorũ 10. diſputans nõ eandem omnibus eſſe uoluptatem, quum alijs rebus delectetur canis, alijs equus, alijs homo, citat Heraclitum qui dixerit ὄνοι σύρμασιν ἂν ἕλοιεν μᾶλλον ἢ χρυσόν, ὕσλον γὰρ τοῖς ὄνοις ἢ χρυσὸς ὅτοις. id eſt, Aſinos ſtramenta malle quàm aurum, quòd aſinis pabulum auro ſit iucundius. Atq; hæc quidem in parte aſini plus ſapiunt quàm homines. Illi rem æſtimãt uſu, nos inutilibus atq; etiam noxijs rebus ex animi perſuaſione ingentia ſtatuimus precia. Notus eſt apologus de gallo qui gemmam in ſterquilinio repertam contempſit. Gallus enim mauult putre granum, quàm margaritum aut adamantem. Ita qui uentris ſunt mancipia, compotationem temulentam omnibus diſciplinis liberalibus anteponunt.

Iocandum ut ſeria agas. XXXIX

Eodem libro refert ſententiam Anacharſidis, qui taxarit eos qui ſeria agunt ut iocentur,quum iocus in hoc interdum admittẽdus ſit ut ſerijs rebus uacare liceat. Velut qui per omnẽ uitam magnis laboribus hoc agunt, ut fiant boni ſaltatores, aut egregij tibicines. Ariſtotelis uerba ſunt hæc, παιδιᾶς χάριν δεῖ καὶ πονεῖν πανδιᾶς χάριν, ἵνα βίον φιλῆσι καὶ λίαν παιδιὰν, παίζειν δὲ ὅπως σπουδάσῃ, κατ' ἀνάχαρσιν ὀρθῶς ἔχειν δοκεῖ. id eſt, Studere uerò ac laborare ludendi gratia,ſtolidum uidetur atq; admodum puerile. At ludere ut agas ſeria,iuxta Anacharſidis ſententiam rectè uidetur habere.

Cyclopum more. XL

In eodem rurſus libro Cyclopicã uitam appellat, ubi nullis publicis legibus uiuitur, ſed quiſq; ſuo arbitratu res gerit, ὃν τρόπον καὶ τὰς πόλεις Φασὶ τῶν Κυκλώπων οἰκεῖσθαι πρὸ τοῦ τοιούτου.

καὶ

κὰι ζῆ ἕκας & ὦρ βάλεται, κυκλωπικῶς θεμιςόνων πολέων ὃ ἀλήτης. id est, In cæteris autem ciuitatibus super his, hoc est educatione liberorum, nulla est habita cura, sed quisq; uiuit ut uult, Cyclopum ritu de liberis & uxore fas nefasq; statuens, Cyclopes enim sparsim habitare feruntur in montibus, nulla specie uitæ ciuilis, sed in suo quisq; antro facit quod lubet ne religio quidem apud illos ulla. κύκλωπ & βίος alibi nobis dictus est.

In leporinis. XLI

Ἐν λαγώοις. id est, In leporinis carnibus uiuere dicebantur, qui laute atq; in delicijs uitam agebant. Nam leporinam olim in delicijs habitam declarat Martialis,

Inter aues turdus, si quis me iudice certet,
Inter quadrupedes gloria prima lepus.

Attestatur & prouerbium: tute lepus es, & pulpamentum quæris, Aristophanes in Vespis. Sunt, inquit, mille ciuitates, quæ nunc nobis tributum soluunt. Harum unicuiq; si quis imperet ut uiginti alat uiros,

Δύο μυριάδες τῶν ἁμαξιτῶν ἕξων ἂν πᾶσι λαγῴοις
Καὶ στεφάνοισιν ταῦρον ἀναπόσιμ. κὰι νῦν κὰι πυκνῶς.

id est, Viginti milia populorum uiuerent in omnibus leporinis omnigenisq; coronis, & pyo & pyarite. Πύον autem Græci uocant lac, quod animal primum reddit à partu, & pyariten hinc factam decoctionem. Interpres citat carmen ex Homero ni fallor.

Πύον ἀναπιμπλάμενοι κ' ἐμπιπλάμενοι πυελάων. id est, Epulantes pyo, & explentes sese pyarite,

Rursus Aristophanes in Equitibus, quum Cleon & aduersarius certatim promittunt lautissimas epulas populo: multis deliciarum generibus nominatis, promittuntur & leporinæ carnes, quasi summæ exquisitæq; deliciæ.

Matrem sequimini porci. XLII

Ἔπισθε μητρὸς χάρου. i. Post matrem adeste porci. Id subinde repetitur apud Aristophanem in Pluto. Interpres admonet iocum esse prouerbialem in stupidos & indoctos. Sua enim Minerua opponitur iuxta prouerbium. Veluti si quis diceret indocti præceptoris indoctis discipulis, ἔπεσθε μητρὸς χοίρου. Quadrabit & in gulæ uentriq; deditos.

Aristylli more. XLIIII

Idem eodem in loco, οἷα δὴ ἀείσυλλ & σποχάσκων δῆτις. Tu uerò Aristylle subbibans dices. Interpres admonet Aristyllii fuisse poëtam, deformẽ ore semper hiante. Quem obiter taxat Aristophanes, cuius & meminit ἐν ἐκκλησιαζούσαις. Tragicum autem est & histrionum, ore nimium diducto loqui. At mihi uidetur magis taxatus Aristyllus, quòd ore paululum diducto loqueretur, ut uox magna ex parte prodiret per nares stridula, qualis est porcorum: quod uitium in quorundam pronuntiatione cantuq; uidemus.

Citeria. XLIIII

Citeriæ conuicium in homines impendio loquaces olim iactatum est. Cato in M. Celium: Quid ego dicerem amplius, quẽ deniq; credo, in pompam uectigatũ tri ludis pro Citeria, atq; spectatoribus sermocinaturum. Festus Pompeius admonet Citeriam dictam fuisse quandam effigiem arguteum ac loquacem, quæ ridiculi gratia in pompis ubi soleat crepitum & strepitum assidue edens. Nunc in pompis non circunfertur Citeria, sed mimi Citerias habent domi, facilitijs illis multo magis obstreperas.

Ostrei in morem hæret. XLV

Ὥσπερ λεπὰς προσκέκλ. id est, Ostrei siue conchylij in morem hæret. Aristophanes dixit in anum quæ egrè à iuuene diuellebatur.

Ὡς ἀστόνως ἄ ζεῦ βασιλεῦ τὸ γραΐδιον
Ὥσπερ λεπὰς ἐφ' μεμαυῖα προσέκκεται. id est,
O Iuppiter, quàm fortiter conchæ modo
Isthæc anicula abhæret adulescentulo.

Est concharum genus quod capillamentis quibusdam inter se cohæret, quo tutius sit aduersus undarum motus.

Hodie nihil succedit. XLVI

Plautinus Amphitryo in sui nominis fabula citat adagij titulo: nihil est, ut dici solet, quod hodie bene succedat mihi. Allusit autẽ ad uulgi superstitionẽ, cui quidã dies credebãtur rebus gerendis auspicati, quidam infelices. Quod si unum atq; alterum parum succesit ex sententia, hinc existimantes totũ diem, dicunt, hodie nihil succedet, & ab omnibus negotijs abstinent.

Nec currimus, nec remigamus. XLVII

Aristophanes ἐν ἐκκλησιαζούσαις facit mulieres hoc moliẽtes ut occupent Remp. quod hactenus ab omni functione submotæ nihil egerint,

Νεῶ μὲν οὐ γάρ ἐσμεν, οὔτ' ἐλαύνομεν. id est,
Neq; currimus nunc, nec iuuamur remige.

Metaphora sumpta est à nautis ad Reip. gubernationẽ. Nauta currere dicuntur, quum uenti sunt secundi, ἐλαύνειν, quũ destituti uentis remigio nauim impellunt, qui cursus dicitur secundarius ὁ ἐλατὸς & πλοῦς. Sentiunt se nec pace, nec bello ad ulla uocari munia. Apte torquebitur & in illos qui frustra conãtes nihil proficiũt, uidelicet aduersante fortuna.

Vt lutei baiuli. XLVIII

Ὥσπερ πηλοφορήσαντες. i. Vt lutum bajulãtes. Apud Aristoph. in Concionatricibus queritur fœminæ, populum Atheniensem non conuenire ad concionem, nisi dato singulis obolo, quum ante suo uiclu consulerent de Rep. πηλοφορεῖν autẽ posuit pro omnium quæstuariarũ artium sordidissima. Aptè torquebitur in eos qui functionibus honestis ad abiectum quæstum abutuntur: ueluti qui concionantur, sacrificant, sepeliunt, ministrant sacramenta, non facturi, nisi detur aliquid in manũ ὥσπερ οἱ πηλοφοροῦντες. Nota est sacra historia de Hebræis apud Aegyptios ἐν πηλῷ κὰι πλίνθῳ seruientibus.

Tam multa quàm sapiens. XLIX

Aristoteles lib. Rhet. 3. admoneris ne orator nimiũ crebris enthymematibus utatur, sed tantum interm sceat, subijcit hoc carmen, Homeri ni fallor, ecu uulgò iactatum,

Ὡς φίλ' ἐπεὶ τόσα εἰδότ', ὄφρ' ἂν τετυμμένῳ & ἀνῇ.
Quandoquidem nobis tam multa locutus amice es,
Quàm multa prudens uir diceret atq; peritus.

Conuenit in hominem multa loquẽtem potius quàm opportuna τόσα, inquit Aristoteles, ἀλλ' ἕτοιμα. id est, Tam multa, at non talia. Neq; enim perinde refert quàm multa loquamur, sed quàm ad rem facientia. Quemadmodum philosophus quidam dixit, non eos pro doctis habendos qui multa didicissent, sed qui utilia.

Hoc iam & uates sciunt. L

Idem aliquanto post differens quòd in consultationibus apud populum dicere multo sit difficilius quàm in iudicijs causas agere, eo quòd qui suadet, de futuris loquitur, qui accusat aut defendit de præteritis, & ad hæc legem habet pro fundamento, quo habito facile est reperire demonstrationem: Subiungit Epimenidis Cretensis sententiam, ὃ ἔφη ποτὲ Ἐπιμενίδης ὁ κρὴς μάντεσι. id est, quod uidelicet factum, scire iam potest à diuinis. Addit Epimenidem solere non de futuris, quæ sciri nõ possunt, sed de præteritis uaticinari, ueris occultis. Nam est hoc quoddam diuinandi genus. Beatus Paulus Epimenidem prophetam appellat. Apte torquebitur locus in rem tandem comperiam, quæ diu sefellerat.

Noui nummi. LI

Ex Plauto apparet non esse nouum, publicam monetam in singulos annos cudi deteriorẽ. Sic enim præfatur in Casinam:

Qui utuntur uino uetere sapientes puto,
Et qui libenter ueteres spectant fabulas.

Antiqua enim opera & uerba cum uobis placent,
Aequum placere est ante ueteres fabulas.
Nam nunc nouae quae prodeunt comoediae,
Multo sunt nequiores quàm nummi noui.

Θρᾴττειν. LII

Dictū est nobis in superioribus κρυπτίειν abijsse in prouerbiū fraudulentiae. Idem obscurius indicatur per θράττειν, quae uox Graecis significat turbare aut molestum esse. Quod si respiciat ad Θράττας, quae sunt ancillae Thraciae, significat decipere, & Thracijs dolis tractare. Theodorus de Nicone Citharoedo dixit, θράττει σε. Nicon autē erat Thrax. Hoc si nescias, dictum amittit gratiā. Refert Aristoteles lib. Rhet. 3. Arbitror hac allusisse Aristophanem in Equitibus ubi Nicias iussus audacter eloqui quod haberet, respondit, ἀλλ' ἐκεῖνο μοι τὸ θράττε. interpres admonet θράττε barbaricā esse uocem, quae fiduciam significet, & ad audendū animet, quasi si quis dicat, sume Thracum audaciam.

Nec dicta, nec facta. LIII

Μήτε λεδραμίδια, μήτε ἐρημίδια Non dubium quin prouerbiali schemate uehementer falsa dicamus, nec dicta, neque facta. Quod genus illud, nec scriptum, nec pictum. Nam de ueris mendacio mixtis dicimus, facta atq; infecta. Aristophanes in Concionatricibus, ἀλλὰ νεᾶνι μόνῳ, μήτε λεδραμίδια μήτ' ἐρημίδια πω πρότερον. Age perora tantum, nec facta nec dicta unquam prius. Comicus ioco monet ut omnia noua dicat, quòd uetera cum fastidio audiātur. Egregie uerò nouum sit oportet, quod nec dictū est antea, nec factū, cum iuxta Sapientis Hebraei dictum, nihil sit nouum sub sole. M. Tullius in orationibus frequenter Nouo more factum ait, cuius nullum unquam extitit exemplum.

Saluete equorum filiae. LIIII

Apparet ioco uulgari fuisse iactatum, in eos qui emolumenti gratia blandiūtur. Refert Arist. lib. Rhet. 3. In certamine mulorum cum is qui uicerat, dixisset exile pretium pro carmine, Simonides recusauit, indignans mulos celebrare suo poëmate, uerum ubi uictor dedisset satis magnum praemium, carmen tale fecit.

Χαίρετ' ἀελλοπόδων θυγατέρες ἵππων. id est,
Saluetote uolucripedum soboles equorum.

Siluit enim quòd essent ex asinis quoq; nati, & quod honestius erat expressit, equorum filias appellans.

Mithragyrtes, non daduchus. LV

Is qui in functione quapiam sordidas cōtemptasq; partes agit, Mithragyrtes dicetur, daduchus, esse negabitur. Eoq; Ipbicrates Calliam μιθραγύρτην ὁ δαδοῦχον appellabat. Significans illum non fuisse initiatum sacris, sed tamen uelle uideri. Mithras apud Persas sol dicitur, quem illi deorum summū iudicant. Vnde Mithragyrtae dici uidentur, qui obambulant cum simulatis mysterijs, ac rudibus imponunt. Nam hoc genus hominum & olim fuisse declarat Apuleius asinus, non dissimiles ijs qui hodie diui Antonij, Cornelij, aut Ioannis Baptistae reliquias ad quaestum circumferunt, potius quàm ad pietatem.

Sibi parat malum, qui alteri parat. LVI

Versiculum hunc Aristot. Rhet. 3. citat, titulo Democriti Chij,

Οἷ' αὐτῷ κακὰ τεύχει ἀνὴρ ἄλλῳ κακὰ τεύχων.
Ipse sibi mala cudit quisq; alij mala cudens.

Nemo potest alterum iniuria afficere, nisi prius laedat seipsum. Qui alium fraudat pecunia, seipsum spoliat bona mente, gratius seipsum laedit quàm alterum, uerissimè itaq; dictum est, Ipsum se laedit alium qui laedere querit.

Trabem baiulans. LVII

Aristoteles lib. Rhetor. 3. disputans de quibusdam uerbis quae non habent gratiam, nisi pronuntiatione gestuq; adiuuētur, alioqui, inquit, γλίσχραι, ὁ τὸν δοκὸν φέρων. id est, Vti ille trabem gestans. Id accidit in dictionibus, praesertim nominibus proprijs ac pronominibus, & uocibus crebro repetitis, quae tacitum habent Emphasin: ut Thersites contemnit Achillem. Et tu me asinum uocas? Similiter & in asyndetis, ut ueni, uidi, uici. Et si qua sunt similia, quae sine commendatione actionis non habent eandem gratiam. Quod genus Terentianum illud: Exclusit, reuocat, redeam? Et mox. Ego'ne illam? quae illum? quae me, quae non. Sine modo. Rursus illud in Adelphis. Storax, non rediit hac nocte Aeschinus à coena. Storax enim uocantis uox est, & obid clarius pronuntianda, reliqua secum loquitur. Nihil addubito quin assumptum sit ex fabula quapiam. Nam ὁ τὸν δοκὸν φέρων, finis est iambici trimetri. Qui trabe onustus est, non est idoneus ad gesticulationem, sed oneri sese accommodet oportet. Talis opinor persona risus gratia alicubi producta sucrat in comoedia. Interdū indu cuntur σκιαποφόροι gestantes sarcinas. Cuiusmodi sunt quibus dicitur in Andria, Vos isthaec intrò auferte. Et in Hecyra, Sosia. Tales aut nihil dicunt, aut gestu non respondent pronuntiationi. Vide, num Aristoteles sentiat de Atlantibus, qui trabibus aedificium sustinentibus supponi solent. Videntur enim laborare, quam nihil agant. Actio autem quasi uita est orationis. Vitae indicium est motus. Tale quiddam in tragoedijs erat λορυφόρημα, tantum adstabat, nihil agens. Et fortassis pro ὁ δοκὸν φέρων scriptum erat, ὁ λορυφορῶν, sed nihil pronuntio. Excutiant eruditi.

Quae quis ipse facit. LVIII

Aristoteles Rhetor. lib. 2. disputans de affectibus, refert hoc dictum ut uulgò iactatum, ἃ γάρ τις αὐτὸς ποιεῖ, ταῦτα λέγεται τοῖς πέλας μὴ νεμεσᾶν. id est, Nam quae quis ipse facit, haec dicitur uicinis non uertere uitio. Conuenit cum illo Terentiano: homine imperito nil quicquam est iniustius, qui nihil nisi quod ipse facit rectū putat. Sunt enim qui damnant, quicquid ipsi non possunt assequi.

Cognatio mouet inuidiam. LIX

Aristoteles eodem lib. docens inuidiam oriri ex gaudicina & cognatis: nullus enim inuidet olim defunctis, aut diuersi generis aut immenso interuallo superioribus, inferioribus'ue: adducit huius uersiculi testimonium.

Τὸ συγγενὲς γὰρ καὶ φθονᾶν ἐπίσταται. id est,
Etenim inuidere nouit ipsa affinitas.

Vnde qui eo altitudinis processerunt, ut inuidiam gloria superarint, extra omnē aleā extrāq; inuidiae telo esse dicūtur.

Sapiens non eget. LX

Ibidem inter sententias refert hoc carmen.

Χρὴ δ' ὃ τοῦ' ὄφις ἀρτίφρων πίφυκ' ἀνὴρ id est,
Haud unquam eget qui mente sana est praeditus.

Siue quod magnae sint opes habere bonam mētem, siue quod sapienti facile est ditescere si uelit. Velut Aristippus electus naufragio reperit à quibus humaniter exciperetur. Idem quum Dionysius talentum petenti diceret, Nonne dicebas sapientem non egere? Da, inquit, & respondebo. Dedit rex, ac mox exegit responsum. Tum Aristippus, non'ne uerum dixi sapientem non egere?

Multa incredibilia. LXI

Idem in eodem opere citat hunc senarium ceu prouerbialem,

Ἄπις ἀληθῆ πολλὰ συμβαίνει βροτοῖς.

Hac sententia putat utendum ei qui gaudet mentiri, & quod fingit, uult haberi pro uero. Et aliquanto post eandem sententiam refert ex Agathone,

Τάχ' ἄντις ἑκὼν ἀκὸ τ' εἶναι λέγοι,
Βροτοῖσι πολλὰ τυγχάνειν ἀκούσια. id est,
Probabile hoc fortassis aliquis dixerit,
Permulta hominibus inopinata obtingere.

Lecythum habet in malis. LXII

Ἔχειν λήκυθον πρὸς τὰς γνάθους. id est, Lecythū habere ad malas

malas, tectum & ænigmaticum conuitium est in anus, quæ rugas illitis pigmentis dissimulant. Qualis erat Phryne meretrix, iam uetula nec tamen à quæstu recedens. Aristophanes in Concionatricibus.

Φρυνίδιον ἔχουσαν λήκυθον πρὸς τῆς γνάθου. id est,
Phrynen gerentem lecythum iuxta genas.

Lecythum appellat uasculum unguentarium unde fucatur facies. Eadem solita est dicere, multos bibere fecem ob uini nobilitatem, quòd ad illam ἔφορον, propter scorti celebre nomen commearent amantes, quo gloriari possent sibi cum Phryne fuisse rem.

Piscis eget sale. LXIII

Ἰχθὺς ἁλὸς δεῖται ἁλός. id est, Piscis eget sale. De re absurda & incredibili. Nec enim uerisimile est, pisces in mari agentes opus habere sale. Hoc uidetur à populo reclamatum Andro clidi Pitensi, quum legem quandam reprehendens dixisset, ἀλόγως οἱ νόμοι νόμους διορθώσουσιν. id est, Egent leges lege correctrice. καὶ γὰρ ἰχθῦς ἁλὸς. Nam & pisces sale. Leges enim in hoc datæ sunt, ut ad harum regulam corrigantur hominum actiones. Quod si ipsæ leges indigent correctione, leges non sunt. Idq; non minus absurdum sit, quàm si pisces marini dicantur egere sale. Refert Aristoteles in Rhetoricis.

Baccæ egent oleo. LXIIII

Ibidem mox subijcit aliud eiusdem formæ, τὰ σταφυλὰς ἐλαίου ἁλός. id est, Baccæ egent oleo. Neq; enim credibile est illi opus esse oleo unde nascitur oleum. E baccis autem oliuarij exprimitur oleum. Cognatum illi quod ante retulimus, Ipsi fontes sitiunt.

Auis ex auibus. LXV

Ὄρνις ὀπ' ὀρνίθων. id est, Auis ex auibus, prouerbij forma dictus est Aristophanis per ironiam uir nobilis, quasi bonus ex bonis prognatus.

Τὸν ἔπορ' ὄρνις ὄρνιθ' ὀπ' τῶν ὀρνίθων. id est,
Vpupam hancce quæ prognata ab auibus est auis.

Qui de nobilitate gloriantur, repetunt ab auis & atauis gentis stemmata. Nam empta nobilitas, aut nuper parta, non perinde magni fit.

Dę lapidi uolam. LXVI

Interpres Aristophanis indicat pueros si quidò uiderint aues, dicere solere, Da lapidi uolam, & cadent omnes. Conuenit ubi quis sectatur quæ non possit assequi, aut minatur ijs quibus non potest nocere. In comœdia quispiam ait se uelle strepitu excitare aues: alter iocans respondet, ὦ πολλοὶ ὄφε τῶν πτηνῶν. id est, Tibia, lapidem feri. Atq; interim aues nihil habent incommodi, sed manus aut pes percutiens saxum: eoq; iubet alter, ut ipse capite percutiat lapidem, quo strepitus fiat duplex.

Ne quæras deus esse. LXVII

Μὴ ζήτει θεὸς γενέσθαι. id est, Ne quære fieri deus. In hominem undequaq; beatum in hac uita. Pindarus in Olymp. hymno 5.

Ἰχθίοισι δ' ἔπειτι πλέον
Ἄφθιτον ἐξαρκεῖν πτεάνοισι, καὶ
Εὐλογίαν προσθέμεν, μὴ πατρὸς,
Ἐσθλὸς θεὸς γενέσθαι. Si quis autem opes cum sanitate coniunctas auget, ac suis possessionibus cõtentus est, atq; his adiunxit honestam famam, ne petat à diis ut fiat deus. Itidem apud nostrates uulgò dicitur: Sat fortunatus es. Quid tibi uis? Num postulas esse deus?

Operi incipienti fauendum. LXVIII

Celebratissimum est, bonos alit artes, & uirtus laudata crescit. Ita Pindarus Olympiacon hymno 6. ἀρχομένῳ δ' ἔργῳ ποδὸς σαφὲς θίγειν τελευτᾶν. In initio fiuinoris, oportet faciem illustrem addere: hoc est fauendum aliquid egregij facinoris aggredientibus simul ut ipsis addatur animus, & alij ad æmulationẽ prouocẽtur. At nũc plerisq; molestè obstrepũt si quis quid tentet eximiũ. Potest & hic sensus accipi: Qui famã affectat, hũc oportet ab egregio quopiã facinore auspicari. Permagni siquidẽ refert, unde nouarius sumas exordia.

Nec apud homines, nec in mari. LXIX

Ibidem & illud prouerbiali schemate dictum est, ἀνὴρ ἀγαθὸς οὐδ' ἀρῆσι, οὔτε παρ' ἀνδράσιν, οὔτ' ἐν ναυσὶ κοίλαις τίμιος. id est, Virtutes autẽ periculi expertes, neq; apud homines, neq; in cauis nauibus habentur in pretio, pro eo quod erat, nusquam, quasi dicas, neq; terra neq; mari. Ipsa autem sententia conuenit cum illo Hesiodio decantatissimo:

Virtutem posuere dei sudore parandam.

Nemo magnam laudem parauit absq; periculo. Eoq; Pindarus bellum appellat πολυάνεμον, quod uiris pariat illustre nomen. Tropus prouerbialis est in his uerbis, nec in terra, nec in mari. Et pugnatur terra mariq;.

In hoc calceamento pedem habet. LXX

Dictum ibidem & illud adagij forma, ἴσα δ' ἐν τούτῳ ποδὶ λαμβάνειν οὐδ' ἑνός. i. Nouit enim se in hoc calceamẽto fortunatum habere pedem, pro eo quod est, nouit hõs laudes in ipsum competere. Olim magnæ delicie erant in soleis & calceis. Nam pedilon Græcis est calceamenti genus uarium ac picturatum, dictum παρὰ τὸ ᾧ ποδὶ πάσασθαι, eo quod pedi applicetur. Vt autem nõ omnis calceus conuenit cuilibet pedi, ita nec quæuis laus in quẽuis cõgruit.

Virtus gloriam parit. LXXI

In eodem Encomio, τιμῶντες δ' ἀρετάς, ὃν φαεννὰν ὁδὸν ἔρχονται πεπρωμένοι χρόνῳ ὕμνον. i. quibus uirtutes in pretio sunt, ij perueniunt ad illustrem uiam. Nobilitat autem suũ quenq; opus. Sentit benefactis potius quàm opibus parari ueram gloriam. Nec uno modo cõtingere honestam famam, sed sua quenq; uirtute fieri clarum. Homerum illustrauit poëtice, Demosthenem eloquentia, Aristidẽ integritas, Themistocles res præclare gestæ, itidẽ & alij aliis modis inclaruerũt.

Bonum est duabus niti ancoris. LXXII

Rursus in eodem, Ἀγαθὸν δὲ πέλεσθαι
Τ' ἐν χειμερίᾳ νυκτὶ θοᾶς
Ἓκ νεὸς ἀπτοκύμβαν, ἢ δ' ἄγκυραι,
Bonæ sunt in hybernã nocte duæ ancoræ, ad laxandum è celeri nauí, id est, Bonũ est duplici præsidio niti, ut si alterũ destituat, altero innitemur: quemadmodum is uictor quem laudat geminam habebat patriam, ut si quid accidisset alteri ad alteram se reciperet. De hoc dictum est nobis aliàs, ὑδὲ ἄλυσιν φεύγειν.

E domo in domum. LXXIII

Hanc sermonis formam aliquoties habemus obuiã apud Pindarum, & Aristophanem οἴκοθεν οἶκαδε, quũ significant aliquem proprijs uirtutibus quippiã egregiæ laudis peperisse suæ domui patriæue. Velut in eodem Encomio, οἴκοθεν οἶκαδ' ἀπὸ συμφαλίαν τεχίαν. id est, A domo in domum à Symphali mœnibus. Gratiosior minusq; inuidiæ obnoxia uirtus est, quæ ab auis atauisq; demanauit ad posteros.

Quod dici solet. LXXIIII

Plautus in eadem fabula, rem dictu obscœnam, tropo subindicat. Iurat illic quidam per omnes deos, cuidam nihil esse rei cum puella: ut ille cum illa neq; cubat, neq; ambulat, neque osculatur, neq; illud quod dici solet.

Domi pugnans more galli. LXXV

Ἐνδομαχᾶς ἄτ' ἀλέκτωρ. i. Domi pugnax more galli. In eũ qui semper domi desidens, non audet uel in bellum, uel in certamina proficisci foràs. Nam hoc animal pugnacissimũ quidẽ est, sed domi. Nihil autem confert Reipub. nec ea certamina celebrantur. Ita quidem interpretes, sed addubito tamen an scriptum sit, ἐνδομυχᾶς, id est, domi abditus. ἐνδομαχία, dictio nouæ compositæ, ab ἐν τῷ & μάχομαι. Hærebit in istos

qui

qui domi perpetuo rixantur, quum foris sint placidißimis moribus. Conuenit cum eo quod alibi diximus, Domi leones.

Nec deus, nec homo. LXXVI

Hoc schema prouerbiale frequenter obuium est apud poëtas, dijs hominibusq; inuitis, proh deum atq; hominum fidē. Ibi de diuinis atq; humanis cernitur. Horatius,

Non dij, non homines, non concessere columnæ.

Pindarus in Pythijs hymno tertio,

Κλέπτει τίμιον, ὃ θεὸς, ὃ βροτὸς, ἔργοις ὔτε βυλαῖς. i.

Nec deus illum fallit nec homo, nec factis nec consilijs.

Laudat Apollinem, qui quum omnia sciat, nihil tamen mentiatur.

Apud matrem manere. LXXVII

Παρὰ μαζὸν μένειν, dicebantur qui per ignauiam semper domi manentes, nihil audent præclari facinoris. Pindarus Pythiorum Oda 4. μή τινα λειπόμενον τ' ἀκίνδυνον παρὰ μαζὸν μένειν. id est, ne quis immunis à periculo relictus apud matrem maneret. Loquitur ni fallor, de argonautis, qui audaci peregrinatione quærebant gloriam, tanonis auspicijs. Molles & effœminati temporibus Augustini, μαμμύθρεπτοι dicebantur, Siue quod ab auijs essent educati, quæ nepotulos suos tenerius amant quàm ipsæ matres, siue quod Græci μάμμιον diminutiue dicunt materculam, quin & hodie uulgus matris filium appellat adolescētem delicatius educatum, ac tales dicebantur Matrissare.

Sine canibus & retibus. LXXVIII

Ἄνευ κυνῶν τε καὶ λίνων. id est, Absq; canibus & retibus. Hoc quidem schemate Pindarus Nemeorum Oda 3. significauit summam celeritatem. Quis enim pedibus assequatur ceruos, nisi aut à canibus remorentur, aut implicentur retibus, Conueniet tamen in eos, qui clanculariis artibus capiūt prædam. Pindari uerba sic habent: κτάνοντ' ἐλάφους ἄνευ κυνῶν ὁλοίου θ' ἑρκέων. id est, Ceruos occidentem sine canibus ac dolosis retibus. Dicetur & in eos qui non alienis præsidijs, sed proprio Marte rem gerunt.

Et Scellij filium abominor. LXXIX

Hic est affectus humanus, ut si quis uel hominem uel quācunq; rem uehementer oderit, non solum à commemoratione, uerumetiam à cognatis uocibus abhorreat. Id eleganter expressit Aristoph. in Auib. Ibi persona quædam sic loquitur.

Ἀριστοκρατῆδη δῆτα & σὲ ζητῶ. id est,

Aristocratiam palàm est te quærere. Altera respondet,

Ηκιστα, καὶ τὸν σκελλίου βδελύττομαι.

Minimè sed ipsum Scellij natum quoq; Abominor.

Scellij filius dictus est Aristocrates. Hoc nomen iure inuisum est detestanti Aristocratiam, quòd ea uox abominandæ rei memoriam renouet.

Larinum uerbum. LXXX

Λαρινὸν ἔπος. i. Larinum uerbū appellabāt ingens atq; egregium, hinc orto prouerbio quòd in Larissa boues sint prægrandes ac præpingues. Alij putant Larinos dictos obesos ac prægrandes à Larino quodam pastore supra modū magno corpore. Boues autem prægrandes pasci in Epiro, poste ritatem boum Geryonis. Aristophanes in Auibus:

Ἀλλὰ λέγειν ἔστιν τινὶ σάλαν

Μέγα καὶ λαρινὸν ἔπος τι. id est,

Sed tibi iam quæro dudum grande uerbum dicere,

Atq; Larinon. Huc pertinet quod Græci rebus ingentibus bouem addunt, ut βωφάγος, edax.

Hernioſi in campum. LXXXI

Κόκκυ, χαλοὶ πεδίονδε. id est, Coccy, hernioſi in campum. Aristoph. in Auibus refert prouerbij loco, Ἔστ' ἂρ ὀκκᾶν ἦρ ἔπος ἀλπῶς, κόκκυ χαλοὶ πεδίονδε, Quorum uerborum hic sensus est. Hoc est uere quod prouerbio dicitur, cocce, hernioſi in campum, subaudi uenite, quòd hæc auis ca nit paulo ante messem, uelut agricolas prouocans ad laborē metendi, unde Hesiodus ἄμητον κόκκυξ κοκκύζει. Quod autem χαλοὶ dixit pro agricolis, obiter taxauit Aegyptios, apud quos plerig, fuit execti, qui omnes ad uocem cuculi cogantur esse in agris. Fingit enim olim apud Aegyptios regnasse cuculum priusquam fieret auis. Quin hodie parum uiri, & ob hoc uxores cum alijs habentes communes, uulgò cuculi uocantur. Aliàs annotauimus ex Horatio, cuculos à uiatoribus appellari solere, qui tum demum uenissent ad colendam uineam, quum auditus esset cuculus. Canit autē iam adulto uerè, quia sero prorepit è nido, quem sibi parat sub hyemem in cauis arboribus, exuēs se plumis, atq; his sese inuoluens congestis in commeatum malis ac pyris. Interpres Aristophanis admonet esse prouerbium κόκκυ χαλοὶ πεδίονδε, quum segnes ipsum tempus prouocat ad industriam.

Μελλονικιῶν. LXXXII

Niceas traducebatur quòd cunctator esset in re militari, qualis apud Romanos fuisse narratur Fabius, eoq; iocularem uocē finxit uetus comœdia, μελλονικιῶν, ex μέλλειν, quod est cunctari, & νικᾶν, qui fuit dux Athenienſibus. Aristophanes in Auibus, ὀχλυσάζειν.

Ἔτι ὥρας ἐστὶν ἡμῖν ὀλίγ' μελλονικιῶν,

Ἀλλ' ὡς τάχιστα δεῦ τί δρᾶν. id est,

Porrò oscitandi tempus haud est amplius

Nec more Niciæ decet cunctarier,

Sed oportet aliquid agere quàm celerrimè.

Fumus. LXXXIII

Καπνὸς dicuntur promissa magnifica quidem, sed inania. Vnde fumos uendere, & fumos offundere. Hoc nomen inditum Theageni cuidam, qui quum pauper esset, affectauit tamen haberi prædiues ac magnificus negotiator, unde uulgò dictus est καπνός. Aristophanis interpres autorem citat Eupolim Comicum in fabula cui titulus δῆμοι.

Pariter remum ducere. LXXXIIII

Qui simul remigant, certis numeris impellunt remos ut inter se consentiant, alioqui nihil actur. Hinc Aristophanes in Auibus dixit, ὁμοῤῥοθῶ, pro assentior, & eodem enitor quo tu. Vox composita est ab ὁμὸς, simul, & ῥοθέω, impetu feror. ὁμοῤῥοθῶ, συνθλῶ, συμπαραγνύσας ἔχω. i. Eodem nitor, consentio, collaudo. Interpres admonet hoc uerbum esse sumptum è fabula Sophoclis, cui titulus πλόκος.

Ipſis & Chijs. LXXXV

Αὐτοῖς καὶ χίοις. Non obscurii est has uoces ex solenni more uulgò iactatas, quoties aliquis sibi bona precabatur & amicis. Sic enim precatur apud Aristophanem Auis,

Διδόναι νεφελοκοκκυγιεῦσιν

Ὑγίειαν καὶ σωτηρίαν αὐτοῖσι καὶ χίοισι. id est,

Vt detis Nephelococcygiensibus,

Bonam ualetudinem & incolumitatem, Ipsis & Chijs. Interpres ostendit hunc sermonis colorem ductum ex publica Athenienſium consuetudine, qui in solennibus comprecationibus ac sacrificijs bona à dijs precantes reipub. addebāt καὶ χίοισιν. Atq; huius historiæ testem citat Theopompum in 12. lib. rerum Philippic. opinor quòd è Chio nonnullam haberent Athenienses commoditatem. Qui sibi uni bene precatur, nulla facta mentione amicorum aut bene meritorum, facete succinetur, καὶ χίοισιν.

Alas reddere. LXXXVI

Ἀναπτῆρα uulgò dicebantur, qui uerbis alicui adderent animum, inq; bonam spem erigerent. Aristophanes in Auibus,

Οὐκ ἀκούσας Οταν λέγωσιν οἱ πατέρες ὑμᾶς ὅτι

Τοῖς μειρακίοις ἢ τοῖσι πρεσβύταις τάδε.

Δεινῶς γε μὲν τὸ μειράκιον ὁ λιοτρέφης

Λέγων ἀνεπτέρωκεν ὥσθ' ἱππεύειν. id est,

Num tibi auditum illud est

O Quod

Quod officinis undiq; in tonsorijs
Cani patres loquuntur adolescentibus:
Mire Diotrephes & meo adolescendo
Alas loquendo affixit, ut iam gestiat Equitare.

Narrant Diotrephem fuisse quempiam prædiuitem, qui maiorem in modum delectatus est alendis equis, unde & postea Hipparchus factus est: huius hortatu exemplo; multi iuuenes accendebantur ad curas equestres: patres autem oderūt hoc studij genus in filijs, quòd immodicis constet impendijs.

Χλωαλώπηξ. LXXXVII

Theagenes quòd esset garrulus ac stupidus more anserum, & uerstipellis more uulpium, uulgari ioco dictus est χλωαλώπηξ, uoce composita ex anſere & uulpe. Quanquam Didymo magis probatur anseris nomen additum, quod auitio ac præsertim anserinis supra modum delectaretur, uidelicet uulpium more. Anseris iccur olim in summis erat delicijs. Huius adagij memunit Aristophanes in Auibus.

Concinere. LXXXVIII

Τὴν ξυναυλίαν κλέειν. Est ipsidem de rebus similiter queri. Aristophanes in Equitibus, ita.

Ξυναυλίαν κλαύσωμεν, ὀλύμπι νόμῳ. id est,
Modos uti concinamus tibijs Olympicos.

ξυναυλίαν appellant, siue cum plures tibijs eandem canunt cantionem, siue cum citharæ tibia accinitur. Olympus autē fuit Marsyæ discipulus, qui scripsit de modis lugubribus. Quin & hoc ipsum Olympi modos, de querulis habet prouerbij speciem. quemadmodū λαλεμίζειν, & Carica musa.

Respublica nihil ad musicum. LXXXIX

Hec persuasio quemadmodum olim multorum animos occupauit, ita nunc quoq; multis inhæret, ut credant doctos ac probos uiros non esse accommodos ad gubernandam remp. Plato abstinuit, Socrates frustra tentauit, Demosthenē ac Ciceroni parum feliciter cessit. Deniq; mater Neronis deterruit filium à studio philosophiæ, quòd existimaretur inutile gesturo principatum. Ad hæc D. Augustinus redarguit in epistola quodam, qui iactabant Euangelicam philosophiam officere rempub. administrāti. Id uenuste expressit Aristoph. in Equitibus, Nam illic principatum recusanti quòd musices esset imperitus, ita respondetur,

Ἡ δημαγωγία, δ' ὃς πρὸς μισικοῦ
Ἐστ' ὄντιν' ἀνδρὸς ὃ δὲ χρηστὸν ἤθος. id est,
At gerere nunc rempub. non est uiri,
Qui musicus sit, ac probatis moribus. Musices nomine omnem liberalem eruditionem designabant ueteres.

Verbis coquinarijs. XC

Ῥήμασι μαγειρικοῖς. i. Verba coquorum, uenuste dixit in eadē fabula, pro uerbis mollibus, blandis ac dulcibus. Coquorum enim est condimentis edulcare cibum per se subausterum. Monetur illic quispiam ut populum Athen. blandiloquentia demulceat. Carmen sic habet:

Ὑπολυπαίνων ῥήμασιμ μαγειρικοῖς. id est,
Delinies eos coquorum uerbulis.

Μαγειρικοῖς dixit, pro μαλακίοις. hoc est, placidis ac dulcibus. Habebit gratiam, si quis dicat Epicuri philosophiā demulcere uulgarium animos ῥήμασι μαγειρικοῖς, quòd uoluptatem asserat esse summum bonum.

Liba Coalemo. XCI

Σπῶσι δ' ὁπαλέμῳ. i. Liba Coalemo. Competit in eū cui sua improbitas fuit bono. Fingit enim Comicus dæmonis nomen, improbitatem innuens. Perinde quasi quis dicat, sacrificia μαείῳ, si quis morionem agens, euectus sit ad opes ac dignitatem. Nam Græcis κοάλεμα fatuum ac stultum significat, à κοῦς pro νοῦς. Nam Callimachus pro ᾠόησεν dixit ἀώησεν. Hinc ἀναλόγως κοῦς, pro νοῦς, & ἀλέω, quòd mētē erret. Simili figura gratijs litasse dicuntur, qui fortunati sunt in amicitijs conciliandis. Habent & temulenti Comum deum, & fures deam Lauernam. Inq; furtis ditato, facete dicetur, Liba Lauernæ.

Spirat Cæcias. XCII

De Cæcia uento nubes ad se pertrahente, satis dictum est nobis in superioribus. Ad uenti naturam alludens Aristophanes in Equitibus dixit,

Ὡς ἐπ' ἄκρᾳ κραιλας, καὶ συκοφαντίας πνεῖ, id est,
Vt iste spirat Cæcias & sycophantias iam.

Interpres admonet prouerbij, quanquā in Aldina æditione, pro κραιλας deprauate legitur καιλας, cum hanc uocē metri ratio non admittat. Cæcias autem poëta posuit pro turbis ac litibus. Notatur enim ibi Cleo ut delator & criminator.

Latum & angustum. XCIII

Nemini obscurum arbitror prouerbiali schemate dictum esse apud Aristoph. in Equitibus, sub persona Cleonis: cui cum esset obiectum, quòd nutricum more male pauisset populū, qui paululum præmansi insereret in os, maximam partem ipse deglutiret, respondet,

Καὐ νὴ δι' ὑπόγε δεξιότητ' ἐμοῦ,
Δυάμασιν πᾶσιν ἢ δῆμον ἀνρὼν καὶ γνόν. id est,
Ita per Iouem. Nam dexteritate ego mea
Exilem & amplum ualeo populum reddere.

Macrescunt enim pueri male pasti, rursus bene pasti fiunt obesi. Appositè torquebitur in eos qui adolescentes rectè docent aut secus, qui ue populo dextrè concionantur aut secus. Siquidem hæres plurimum habent momenti ad mores populi, uel ad honesta formandos, uel ad uitia deprauandos.

Scarabeo citius persuaseris. XCIIII

Θᾶσσον ὁ κάνθαρος ἂν μεταπεισθείη. i. Citius Scarabeum in diuersam sententiam pertraxeris. De ijs qui malis assueuerunt, à quibus tamen reuocari non possunt, eò quod assuetis uideantur optima. Lucianus in Pseudologista, ἔτε γὰ αὐτὸς ὢν βελτίων γνοιο πρὸς τὼν ὠδὶ τιμησιν, ἢ μᾶλλον ἂ κάνθαρος μεταπεισθείη ἂν μᾶλλον τοιαῦτα κυλινδῶν, ἅπαξ ἀντοῖς συνήθης γενόμενος. i. Nec; enim ipse unquam fieres melior increpatione mea, nihilo magis quàm scarabeo persuaderi posset, ne amplius talia uoluat, postquam semel illis assueuit. Scarabeus fœtus suos educat in stercore præcipue caprino, & indidem pascit, atq; ibidem habitat. Excrementa uerò fingunt in sphærulas, easq; in nidum deuoluunt, capite in terram demisso, posterioribus pedibus in altū erectis. Nemo facilè abducitur à uitijs in quibus natus & educatus est, & quæ per se sunt fœdissima, uidentur & pulchra & dulcia diutinæ consuetudinis commendatione.

Alienis soleis uti. XCV

Ἀλλοτρίοις βλαυτίοις χρῆσθαι. i. Alienis soleis uti dicuntur, qui moribus aliorum ad suum abutuntur emolimentum. Aristophanes in Equitibus,

Οὐκ ἀλλ' ὅπου πίνων ἀνὴρ πέπονθ' ὅταν χρείᾳ,
Τοῖσιν ξένοις τοῖς σοῖσιν, ὥσπερ βλαυτίοισι χρῶμαι.

Quibus uerbis negat se circumuenire populum Atheniensem, sed facere quod solent qui desident in compotationibus, & urgente aluo surgunt arreptis alienis soleis, siue quòd festinant, siue quòd ebrij sunt. Ita ille abutebatur moribus populi Atheniensis, qui cibo corrumpi uolebat, & blanda libētius audiebat quàm salutaria. Apparet olim Græcos absq; soleis solere accumbere. Exituri domum poscebant soleas. Hinc quæstus Lopodytis. Quidam etiam nudi accumbebāt,

Longum procœmium audiendi cupido. XCVI

Prouerbij speciem habet quod est apud Platonē lib. De repub. 4. μακρὸν τὸ προοίμιον ἔδ' ἀκοῦσαι ἐπιθυμοῦντι ἀκοῦσαι. i. Longum procœmium audiendi cupido. Qui rem ipsam cupit cognoscere, huic longū est omne procœmiū. Vnde illud Terent.

uah

uah,etiam procœmium mihi occepisti. Et Athenis præco, qui dicendi potestatem faciebat rhetoribus præfabatur ἄνευ προοιμίων καὶ παθῶν.id est,Sine procœmijs & affectibus: quòd hæc extra causam sint.

Omnia præclara dicis. XCVII

Socrates apud Platonem in Euthydemo, εἰρωνεύεται suo more, quòd aduersarius absurda quædam collegisset, uidelicet Socratem scire quod nesciebat, & rursum nescire quod sciebat, εἶεν,inquit,ὦ εὐθύδημε, τὰ μὲν λεγόμενα, καλὰ καὶ πάντα λέγεις. id est,Esto ô Euthydeme, Nam ut dici solet, omnia sane præclara dicis. Marsilius pro esto, uertit en, Eoq; legisse uidetur,ναί εἶεν,sed ἐν aut ἀνὶ, quòd Græcis sonat En. Vt sit admirantis εἰρωνικῶς.Putoq; hanc fuisse germanam Platonis scripturam.Nam esto nihil facit ad præsentem sententiam. Nihil enim concedit, sed ut rem inauditam admiratur per irrisionem,ut omittam interim,quòd εἶεν magis est optantis quàm concedentis. Plato alijs aliquot locis adagij titulo citat pulchre dicis, quod arbitror è poëta quopiam desumptum. Nam apud Theocritum Praxinoë loquitur: ναί, καλὸν εἶπας.id est,Sic est,dixisti pulchre.

Quod rectè datum est. XCVIII

Plato in Philebo,ostendit prouerbium à pueris usurpatum,non oportere reposci quod semel datū est. ἡμεῖς ἢ δὶς λέγομεν, καθάπερ οἱ παῖδες,ὅτι τῶν δοθέντων ἀφαίρεσις οὐκ ἔστι.id est, Nos autem dicimus id quod solent pueri, quæ rectè data sunt,non licere rursus eripi. Hoc eo dicebat,quòd Socrates solet ab integro repetita disputatione, quæ prius concessa fuerant rursus in dubium uocare. Simile quiddā & hodie iactatur inter pueros, ubi quis quod dedit, reposcit. Adeo dicta huiusmodi per tot secula, perq; tot nationes ad nos usq; demanarunt.

Funiculum ad lapidem. XCIX

Τὸν σπάγγον πρὸς τὴν λίθον ἄγειν. id est, Funiculum lapidi admouere dicuntur, qui curam omnem ne quid geratur in repub.secus quàm oportet.Beatus Chrysostomus Homilia in priorem ad Corinth.epist.35. σκόπει πῶς πάλιν ἠναύθα πρὸς τὸν σπάγγον τὴν λίθον ἄγει τὸν οἰκοδομῶν παῦλαν ζητῶν.Et ἐκκλησίας. Cōsidera ut hic rursus funiculum admouet ad lapidem,ubiq; querens ædificationem ecclesiæ. Translatum est ab architectis, qui non credunt oculis suis, sed ad perpendiculum explorant lapidum æqualitatē.Quod est exactæ diligentiæ.

Hoc tu mihi dices. C

Apud Platon.lib.De repub.9.Socrati interroganti, quo pacto uiueret uir tyrannicus, respondet Adimantus, τὸ τῶν πολλῶν ἢ τόδυ γε ἐμοὶ δόξειε.id est,Istud,tu mihi, quod ioco dici solet,dices. Vsus erit,quum responsio inuidiosa reijcitur in perconatorem, aut quum his qui perconatur talis est, ut oporteat ipsum rectius scire quod ab alio cupit discere.

CHILIADIS QVARTAE CENTVRIA IX.

Nummo addicere. I

APVD Iurisconsultos prouerbiale est nummo addicere,pro eo quod est,minimo uendere.Est autem fucus,quo legibus imponitur prohibentibus,donationes. Vlpianus lib.Pandect.19.tit. Locati.Si quis conduxerit nummo uno, condūctio nulla est,quia & hoc donationis instar inducit. Idem libro 1. tit. De re iudicata: Si quis & conduxit & rogauit precario uti posideret,siquidem nummo uno cōduxit,nulla dubitatio est,quin & precarium solum tenet. Verum addubitatum in his exemplis pro conduxit & conductio,legendum sit condixit & condictio. Suetonius in Iulio Cæsare: Bello ciuili supra alias donationes amplissima prædia nummo addixit. Valerius Maximus lib. 2. cap. De gratitudine: Pollinctoribus exequiarū apparatus festertio nummo ipsis præsentibus est addictus. Itidem Plautus in Pseudolo: Nunquam hoc eris nummo diuitior.Nummum dixit, pro uilissimo precio.

Vero uerius. II

Cum nihil posit esse uerò uerius, tamen prouerbiali tropo dicimus, uerò uerius quod prorsus indubitatum haberi uolumus.Martialis in Gallicum quendam,cui ex more sepe repetebatur illud,

Dic uerum mihi Marce,dic amabo:
Vero uerius,inquit,ergo quod sit,audi.
Verum Gallice non libenter audis.

Non dissimili forma dicimus certo certius, quanquam nihil prohibet aliud alio certius esse. Vlpianus lib.Pandect.tit De testamentaria tutela.Testamento datos sponsores non esse cogendos satisdare rem saluam fore,certo certius est.

Vento uiuere. III

Hodieq; uulgò tritissimum est, ut eos dicant uento uiuere, qui nullo utuntur impendio:& addunt,more siluri,quod pleriſq; creditum est eum piscem aura saginari,quod idem creditum est de Chamæleonte. Alexander imperator lib.Codicis 5.tit. De alimentis pupil.præst.Nec ferendus,inquit,est iuuenis,qui cum præsens esset,studijsq; eruditus atq; alitus esset,si ea per alium se consecutum non probet,sumptus recusset,quasi uēto uixerit,aut nullo liberi hominis studio imbui meruerit.

Tuas res tibi habeto. IIII

Caius iurisconsultus Pandect. lib.44.tit. De diuortijs, ostendit fuisse receptum, ut diuortium his uerbis perageretur: tuas res tibi habeto,tuas res tibi agito.Quorum altero reddito tem, altero abdicat ab se tutoris munus in rebus uxorijs. Hæc autem forma uerborum perscripta est, ne uel non ratū esset diuortium,si nullis solennibus uerbis perageretur, uel inauspicatum & odiosum si uerbis incisilibus perageretur. Itidem in discutiendis sponsalibus usum est uti his uerbis, Conditione tua non utar.Hæc prouerbij gratiam habebunt, si cui ciuiliter renuntiabimus amicitiam.Sed festiuius erit, si ad res animi transferantur,ueluti si quis dicat:Monachi utam professus est,mundum iussit sua sibi habere, suas sibi res agere.Item si quis ambiat consortium nostrum,quem iudicamus nobis inutilem,huic apte dicetur:tua cōditione nō utor, pro eo quod erat,non utar tua familiaritate. Eleganter usus est Plautus in Trin.ubi Lysiteles adolescens multa queritur de miserijs amantium, ac meditatur amorem eijcere ex animo.A page sis amor,tuas res tibi habe, amor mihi amicus ne fuas unquam, sine tropo usus est in Amphi. Valeas, tibi habeas res tuas,reddas meas.

Gamma Betam persequitur. V

Procopius lib.3. De bello Vandalico refert Carthagine antiquum prouerbium à pueris iactari solere, Quod Gamma quandoq; Betam, & rursus Beta Gammam persequitur. Suspicor pueroru lusum hunc spectasse, quòd inter uicinos frequenter oriatur dissidium.Verum hic puerile dictum detortum ad rerum euentum,quod Gizericus Bonifacium expulisset:postea Gilimerem Belisarius.Prouerbium nō est natum ex euentu,sed puerorum Carthaginensium ænigma fuit,uelut oraculum eius quod accidit postea.

Pulchrum sepulchri elogio. VI

Non uidebatur in prouerbiorum classem referendum, nisi nominatim prouerbij titulo referretur apud Procopium lib. De bello Persico 1. sub persona Augustæ Iustinianum maritum sic alloquentis. Igitur optime imperator, uolenti nunc uiuere procul dubio nullo negotio licet, pecunie nobis magna uis,maxe opportunum, nauigia multa. Considera tamē,

ne feruato tibi contingat, uitæ iucunditatem cum mortis ad extremum acerbitate commutare, mihi autem antiquũ sanè placet prouerbium, quàm pulchrum est in sepulchri elogio imperatorem asscribi. Quosdam noui, qui in extremo uitæ magnis impendijs redemerunt galerum cardinalicium, ut in sepulchro titulus asscriberetur.

Primum apes abigendæ. VII

Agathias de bello Gothico lib. 3. Placebant hæc dicta Vlilago Herulorum præfecto, unde id usurpatũ prouerbium & harum & parui momenti utile cumen & alicuius energiæ. Identidem prædicabat: primum abigendas apes, deinde & mel sibi: habendum. Sensit Brυzes primum hostium copias aduentantes esse submouendas, quo posint Asia potiri, sumptum à curatoribus apium, qui quo mel eripiant ex alueariibus, apes fumo, aut alio quouis modo abigunt.

Porrigere manus. VIII

Porrigere manus, pro auxilio esse, uulgatissimum est, sed elegans. Vlpianus Pandect. lib. 42. De re iudicata: Sed si emptor cui pignora sunt addicta, exequente iudice, precium non soluit, utrum aduersus emptorem porrigere manus debent ijdẽ iudices, qui sententiam exequuntur, uidendũ est. M. Tullius in oratione post reditum. Qui mihi primus afflicto & iacẽti, considarem fidem, dextramq; porrexit. Festiuius evit de rebus animi: ueluti si dicas, animo dejecto manum porrigit philosophia: aut in theologiæ difficultatibus æstuanti sæpe manum porrigit dialectica, aut linguarum peritia.

Optima quidem aqua. IX

Ἄριστον μὲν ὕδωρ, i. Optima quidem aqua, uidetur in prouerbium abisse, quoties rei uehementer laudatæ præfertur aliquid melius: quemadmodum Pindarus auspicans hymnos Olympiacos, aquam quidem fatetur esse optimam, sed aurũ præfert, quod ignis in morem noctu luceat. Sunt enim hæc duo præcipua elementa, aqua & ignis: unde aqua & igni interdicitur quos uita indignos iudicamus. Aristoteles lib. Rhet. 3. ut uulgò iactatum citat, ὅθεν inquit, λέγεται, ἄριστον μὲν ὕδωρ. Quædam enim ob id præferuntur, quod sint rariora. Alioqui aqua est magis necessaria quàm aurũ. Meminit adagij Plutarchus in Commentario, in quo quærit utrũ aqua an ignis sit utilior. Supra modum efferenti philosophiam, is qui fateatur quidem philosophiam esse rem præclaram, sed qua potior sit theologia, facete succinet illud Pindarici carminis fragmentum, ἄριστον μὲν ὕδωρ.

Non oportet hospitem semper hospitem esse. X

Aristoteles lib. Rhet. 3. nullo autore citat ceu uulgò iactatum, οὐ δεῖ τὸν ξένον, ξένον ἀεὶ εἶναι. i. Non oportet hospitem semper hospitem esse. Hospites dicuntur ignari eius loci in quo uiuunt. Sed turpe est diu in eadem ciuitate uiuere, & semper esse peregrinum. Videtur iambicus trimeter corruptus. Turpe est in eadem disciplina diu uersatum esse, & nihil scire.

Moriendum priusquam &c. XI

Ibidem commemorat Alexandridæ dictum, ut uulgò celebre ac laudatum. καλὸν γ' ἀποθανεῖν πρὶν θανάτου δεῆσαι ἄξιον. id est, Honestum est mori, priusquam aliquid morte dignum commiseris. Sensus est, ut ipse exponit Aristoteles: Decet mori morte indignum: siue honestum est mori, cum nihil morte dignum admiseris.

Sustollere manus. XII

Qui uehementer gaudent, quasi res diuinitus geratur ex animi sententia, sustollere manus dicuntur. M. Tullius Epist. lib. 7. Sustulimus manus ego & Balbus. Tanta fuit opportunitas, ut illud nescio quid non fortuitum, sed diuinum uideretur. Idem in Academicis. Hortensius autem uehementer admirans, quod quidem perpetuo Lucilio loquente fecerat, ut etiam manus sæpe tolleret. Horatius Satyra 5.

Importunus amat laudari, donec obe iam
Ad cælum manibus sublatis dixerit, surge.

Mos Romano. XIII

In eadem epistola M. Tull. non sine prouerbij specie dixit more Romano pro eo quod est simpliciter & absq; fico potius quàm erudite. Tales enim fuerunt illi Romani prisci, Græcorum dissimiles. De quo, inquit, bonsne tibi spondeo, nõ illo uetere uerbo meo, quod cũ ad te de Milone scripsissem, iure lusisti: sed more Romano, cum homines non inepti loquuntur, probiorem hominem, meliorem uirum, prudentiorem esse neminem. Penes Romanos erat rusticana ueritas. Talem induxit libro De finib. 2. Quod nostri quidem optimè disputant, nihil opus esse eum qui philosophus futurus sit, scire literas. Itaque ut maiores nostri ab aratro adduxerunt Cincinnatum illum, ut dictator esset, sic uos de Pelasgis omnibus colligite, bonos quidem uiros, sed certè non semper eruditos. Idem ad Trebatium lib. 7. Balbus mihi confirmauit te diuitem futurum: id utrum Romano more locutus sit, b. ne nummatum te futurum, an quomodo Stoici dicũt, omnes esse diuites qui cœlo & terra frui possunt, postea uidero. Romano more dixit, pro indocto & simplici. Nam Stoici similiter definiunt diuitem ac pauperem. Ac mox ad eundem: Ego te Balbo cum ad nos proficiscetur, more Romano commẽdabo.

Lachryma nihil citius arescit. XIIII

M. Tullius lib. De inuentione priore, præcipiens ne orator posteaquam iudicis animum commouit ad misericordiam, diutius commoretur in quæstione, adducit Apollonij dictum, ὀδὺρου βᾶσον ἐπειπὼν δακρύου. id est, Lachryma nihil citius arescere, quòd uehemens affectus facilè ucrtitur in tædium.

Ex potestate exisse. XV

Exisse è potestate dicebantur, qui à mente excidissent, & qui spreta ratione, cupiditatum arbitrio præcipites ferebantur. M. Tullius lib. Tuscul. quæst. 3. Eos, inquit, sanos intelligi necesse est. Itaq; nihil melius quàm quod in consuetudine sermonis latini, cum exisse è potestate dicimus eos qui effrenati feruntur, aut libidine, aut iracundia. Ac mox: qui igitur exisse è potestate dicuntur, ideo dicuntur, quia non sunt in potestate mentis, cui regnum totius animi à natura tributum est. Hæc M. Tullius: unde compotes atq; impotes mentis dicimus, & impotenter commoti dicuntur, qui animum non habent in sua potestate, sed feruntur affectuum arbitrio. Formula sermonis detorta uidetur à iureconsultis, apud quos filij ex iustis nuptijs procreati dicuntur esse in potestate parentum, nisi exancipentur, aut nisi pater emoriatur. Rursus emancipati dicuntur exisse de potestate parentum.

Gallonius. XVI

Etiam ipsa luxuries multos nobilitauit, ut Aesopum & Apitium. M. Tullius celebrauit Gallonium à Lucilio traditum, idq; locis compluribus. In oratione pro Cecinna: Quid ergo est: Non usq; eo tamen ut in capita fortunasq; honestissimorũ utrorum dominentur bi qui relicta bonorum utrorum disciplina, & quæstum & sumptum Gallonij sequi maluerunt. Item pro P. Quintio meminit Gallonij. Rursus lib. De finib. 2. refert è Lucilio, O Publi, ô gurges, Galloni es homo miser, inquit, cœnasti in uita nunquam bene, cum omnia consumis squilla, accipenseres cum decumano. Hæc Lucilius facit loquentem Lelium lapathо cœnare solitum, Gallonio turcomi, & omnia gulæ uentrisq; delectatione metienti. Gallonij meminit M. Tullius lib. De finib. 2. Sed qui ad uoluptatem omnia referens uiuit ut Gallonius, loquitur ut frugi ille Piso, non audio.

Vultu sæpe lædetur pietas. XVII

M. Tullius in oratione pro Roscio, obiter citat sententiam à sapientib

ſapientibus iactatum. Etenim, inquit, ſi id quod præclare à ſapientibus [illegible] vultu ſepe læditur pietas, quod ſupplicium ſatis acre reperietur in eum qui mortem obtulerit parenti, pro quo mori ipſum ſi res poſtularit, iura diuina atque humana cogebant. Prouerbium admonet pietatem erga parentes adeo religioſè colendam, ut non ſolum non offendamus eos uerbis aut factis impijs, ſed ne ultu quidem atrociore aut contumaciore. Habent enim oculi, frons & ipſe ultus ſuum ſermonem. Euangelium altius repetit, nimirum ab ipſo fonte cordis inquo concipitur ira. Ea erumpit in uocem indignationis, ſed incertum: proximus gradus eſt manifeſtum conuicium, tertius homicidium.

Culleo dignus, aut non uno culleo dignus. XVIII

Cum hominem enormiter ſceleroſum ſignificare uolumus, eũ culleo dignum dicimus. Hoc ſupplicium erat parricidis, id eſt, qui parentem occidiſſent. Quanquam apud priſcos parricidium dicebatur, quoties homo hominem occidiſſet, hoc eſt, par parem, uidelicet eo ſeculo, quo crudelitas erat occidiſſe bouem, auem, aut gallum gallinaceum. Dein quum cœpiſſet eſſe uulgare, ut homo occideret hominem, parricidij nox ad ſummæ impietatis ſignificationẽ deflexa eſt. Culleus autem erat ſaccus coriaceus, cui inſuebatur parricida, ſimul immiſſa uipera, ſimia, & gallo gallinaceo, atq; ita proijciebatur in proſluentem. M. Tullius pro Roſcio Amerino: Quanto maiores noſtri ſapientius, qui quum intelligerẽt nihil eſſe tam ſanctum, quod non aliquando uiolaret audacia, ſupplicium in parricidas excogitauerunt, ut quos natura retinere in officio non potuiſſet, magnitudine pœnæ à maleficio ſummo arcerentur: inſui uoluerunt in culleum uiuos, atq; ita in flumen deijci, ὁ ſingularem ſapientiam iudicum, no nne uidentur hunc hominem ex rerũ natura ſuſtuliſſe & eripuiſſe, cui repente cœlum, ſolem, aquam terramq; ademerũt: ut qui eum necaſſet, unde ipſe natus eſſet, careret his rebus omnibus, ex quibus omnia nata eſſe dicuntur &c. Proin Iuuenalis impietatem cuiuſdam exaggerans, negat illi ſatis eſſe ſerpentem unum, aut culleum unum. Narrat Suetonius quoſdã ſtatuæ Neronis appoſuiſſe culleum cum elogio, Meritas, ſed ego quid poſſum?

Ratio quidem apparet &c. XIX

Plautus in Trinummo: Nequaquam. Argenti ratio comparet tamen, cui Staſimus, Ratio quidem Hercle apparet, argẽtum ὀψέλειαν. Nam hæc eſt germana eius loci lectio, quam alij uarie mendoſam commentiſcuntur. Vſus eſt M. Tullius in Piſonem: Quas rationes ſi cognoris, intelliges nemini pluſquam mihi literæ profuiſſe. Ita enim ſunt perſcriptæ ſcite & literate, ut ſcriba ad erarium qui eas retulit, perſcriptis rationibus ſecum ipſe caput ſiniſtra manu perfricans, commurmuratus ſit: Ratio quidẽ Hercle apparet, argentũ ὀψέλειαν. Itidem Geta Terentianus in Phormione: non ratio nobis, ſed argentum deerat. M. Tullius ad Q. fratrem libri ſecundi epiſtola ultima. Quanquam ſunt facta uerbis difficiliora. Eodem pertinet illud, pulchre dixti.

Omnia præter animam. XX

Quum nihil non datum ſignificamus, præter uitam, dicimus omnia tradita, præter animam. M. Tul. pro Roſcio Amerino: Quod ſi tibi cauſa nulla eſt, quur hunc miſerum tanta calamitate affici uelis, ſi tibi omnia ſua præter animam tradidit, nec ſibi quicquam paternum, ne monumenti quidẽ cauſa reſeruauit &c. Simili figura animam debere dicuntur, qui pluſquam omnia debent. Terent. quid ſi animam debet? Rur ſus: omnia debet, præter animam.

De reduuia queritur. XXI

Περὶ τῆς παρουχίας μεμφέται ὁ θεὸς μείζονι ἐνοχῇ κακῶν, id eſt, De reduuia queritur maiori obnoxius malo, Vbi quis prauo pudore, leuiſſimis malis quærit remediũ, diſſimulans maiora. Hoc affectu ſunt complures, ut etiam apud medicũ diſſimulent morbum, præcipue podagrici. Narrat Plutarch. quendam conſuluiſſe medicum de uitio unguium, quum color argueret illum eſſe uitiato epate. At medicus intelligens ineptum hominis pudorem, nihil inquit, tibi periculi eſt à reduuia, ſed grauius malum urget te. Huc alluſit M. Tull. in oratione pro Roſcio Amerino: Intelligo me ante tẽpus hæc perſcrutari, & propemodum errare, qui quum capiti Sexti Roſcij mederi debeam, reduuiam curem.

Ad libellam debere. XXII

Qui pecuniam præſentem ac iuſti ponderis debet, ad libellam debere dicitur. Nam olim ad libram dabatur pecunia, nõ ad numerum. Inde illa uulgata expendere, expenſum ferre, dependere, rependere, impendere, pro ſumptum facere, ſumptuum rationem reddere, ſoluere, reſoluere, & inſumere. M. Tullius pro Roſcio Amerino: Niſi planum facit H-S. LIII. ad libellam ſibi deberi, perdit litem.

Hoc municeps aut uicinus nuntiauit. XXII

M. Tullius in eadem oratione: Soletis quum aliquid huiuſcemodi auditis, Iudices, continuo dicere, neceſſe eſt aliquem municipem aut uicinum dixiſſe. Solent enim à uicinis ac municipibus uicinorum ac municipum ſcelera potiſſimũ prodi. Quod & hodie uulgò dicunt, dedecus homini à conterraneis aut ciuibus oriri. Nam ſi quod fortunæ incommodum, ſi qua uitæ labes, ab illis quoniam ſciunt proditur.

Dea excogitauit. XXIIII

Ariſtophanes in Equitibus:

Τὸ μὲν νόημα θεᾶς, τὸ δὲ κλέμμ' ἐμόν. id eſt,
Excogitauit dea, meum ſed furtum erat.

Non ſine prouerbij ſpecie dictum eſt in Rhetores, qui apud populum iactabant, Mineruam ipſis quod ſuaderent miſiſſe in mentem, & tamen rerum geſtarum gloriam ſibi uindicabant. Color ſumptus eſt ex Homero, ubi quoties ſactã ratio reddi non poteſt, Pallas dicitur ſuggeſſiſſe. Pallas Athenienſium erat protectrix. Comicus autem ioci gratia, pro πρᾶγμα poſuit κλέμμα, notans Cleonis rapacitatem.

Vſus eſt altera natura. XXV

Nihil eſt hoc dicto celebratius, Ἔθος ἀλλη φύσις, id eſt, uſus altera natura. Natura nihil efficacius potentiue. Vnde Satyricus,

Cuſtode & cura natura potentior omni.

Huic parem aut certè proximam uim habet aſſuetudo. Ariſtoteles lib. Rhet. 1. diſputans de iucundis, docet ea iucunda eſſe, quæ uel ſecundum naturam ſunt, uel quod huic proximum eſt, conſueta. Nihil enim putat intereſſe inter naturam, & uſum, niſi quod intereſt inter ſemper & plerunq;. Perpetuum enim eſt quod indidit natura, frequens quod uſus affixit. Proinde ſanctiſſimum conſilium dedit, qui tuſſit ut à teneris ſtatim annis optima eligamus, quæ poſt uſu futura ſint etiam iucunda.

Neceſsitas moleſta. XXVI

Mox eodem in loco citat ſententiam ceu uulgò iactatam, oſtendens eſſe moleſta quæ ſecundum naturam non ſunt. Vis autẽ pugnat cum natura, eoq; moleſta omnibus neceſsitas. καὶ ὀρθῶς inquit, ἔφητο, πᾶν γὰρ ἀναγκαῖον πρᾶγμα ἀνιαρὸν ἔφυ. id eſt, Et rectè dictum eſt. Quicquid enim eſt neceſſariũ natura moleſtum eſt. Verum optimis non aſſueſcimus, niſi initio adhibeatur aliqua uis: ſed quod prius erat uiolentum, ac proinde moleſtum, aſſuetudine primum fit leue, poſtea etiam iucundum.

Iucunda malorum præteritorum memoria. XXVII

Inibi refert & hanc ſententiã prouerbialem ex poëta quopiã,

Ἀλλ' ἥδυ τὸν σωθέντα μεμνῆσθαι πόνων. id est,
Meminisse laborum suaue qui seruatus est. Item illud.
Καὶ μέγα γάρ τε καὶ ἄλγεσι τέρπεται ἀνὴρ
Μνήμῃ θ' ὁππ πολλὰ πάθοι καὶ πολλὰ μόγοιεν.
Magnopere est iucunda utro renouata dolorum
Mentio, qui permulta tulit, permulcaq; gessit.
Huius & alibi meminimus.

Suffragium optimum. XXVIII

Aristoteles Rhetoricorum libro primo, uidetur hoc attingere tanquam in foro iactatum, γνώμῃ ἀρίστῃ. id est, suffragio optimo. Quum enim multa sint probationum genera, quæ extra causam petuntur, ac Græcis dicuntur ἄτεχνοι, uelut leges, testes, pacta, tormenta, iusiurandum, optima probatio est ex coniecturis quæ illi ἐνόντα uocant, μάρτυρας μὲν μὴ ἔχοντι, ὅτι ὁμόσαν ἀνδράσι πρέπουσιν. καὶ τοῦτο ἔστι τὸ γνώμῃ τῇ ἀρίστῃ. id est, Ei uero qui testes non habet, hic erat locus, ex probabilibus signis esse iudicandum: & hoc est quod dicitur, suffragio optimo.

Tanquam ad aram. XXIX

De sacra ancora dictum est alias. Illi simillimum ad aram, quiē extremum refugium intelligi uolumus. Inde sumptum, quòd olim qui extrema necessitate urgebantur, ad aras deorum solerent confugere, unde nefas erat quenquam detrahere. M. Tullius in oratione pro Roscio Comœdo: Quod item nuper in Erote Comœdo usu uenit, qui postea quam è scena nō modo sibilis, sed etiam conuicio explodebatur, sicut ad aram cōfugit in huius domum, disciplinam, patrocinium, nomen. Idē lib. 3. De natura deorum: Quod uos inquit, quum facere non potestis, tanquam ad aram confugitis ad deum. Idem actione in Verrem 4. Magistratuum autem nostrorum iniurias ita multorum tulerunt, ut nunquam antehac ad aram legum, præsidiumq; uestrum publico consilio confugerent. Ouidius Epistolarum libro quarto:

Vnica fortunis ara reperta meis.

Plautus in Mostellaria, Ad aram confugisti.

Ad asylum confugere. XXX

Huic cognatum est, ad asylum confugere. M. Tul. actione in Verrem 3. Se quæstorem prohibitum esse dicebat, quo minus à pharo Dianæ seruum suum quisquis illuc asylum confugisset, abduceret. Hæc sient uernaculiora & παροιμιαδέστερα, si ad animi res transferantur.

Arx. XXXI

Non abhorret ab hac forma arcis metaphora, quum tutissimum ac ualidissimum præsidium significamus. M. Tul. in Verrem actione 6. Idem ad uos primum iudices confugit, utitur hac lege qua iudicium est, communi arce sociorū. Rursus in eadem: Hic locus est igitur unus quo perfugiant, hic portus, hæc arx, hæc ara sociorum. Item pro Roscio Comœdo: Hæc lex socialis est, hoc ius nationum exterarum est, hanc habent arcem minus aliquanto munitam quidem quàm antea, ueruntamen &c. Item pro Sylla: Ego uitam omnium, statum orbis terræ, urbem hanc deniq;, sedem omnium nostrum, arcē regum ac nationum exterarum, lumen gentium, domicilium imperij, quinq; bonorum amentium ac perditorum pœna redemi. Idem in Epist. famil. scribens P. Lentulo, quoā erat in causa præcipuum arcem causæ uocat. Non potuit inquit, magis in arcem causæ illius inuadere. Aristoteles præfans in rhetorica ad Alexandrum, ἀδύνατα καλῶς ὧν ἀμφοτέρωις ἔστι σωτηρίας, ἢ μὰ τὸ συμφέρον θ' ὑπομεῖν θεωρία, quum pulchre nosscnt, arcem esse salutis, utilitatis considerationem quæ sit orationc.

Ne uestigium quidem. XXXII

Quoties hominem aut rem penitus abolitum significamus, ne uestigium quidem superesse dicimus. M. Tullius actione in Verrem 3. Nam si alienam iniuriam pro nostra iniuria dolere-mus, uestigium istius in foro non esset relictū. Rursus quinta. Prouidendum diligenter, ne quod in uita uestigium libidinis appareat. Item in oratione contra Rullum: Corinthi uestigium uix relictum erat. In eadem: ut ipse locus eorum qui cū hac urbe de imperio certarunt, uestigia calamitatis ostenderet. Item pro Cluentio: Quum interes Cluentianæ pecuniæ uestigium nullum inuenitis. Idem pro lege Manilia: cuius legiones sic in Asiam uenerunt, ut non modo manus tanti exercitus, sed ne uestigium quidem cuiquam pacato nocuisse uideatur. Item pro L. Flacco: Legatos in uinculo coniectos, nomnis prope Romani memoriam, cum uestigio imperij, non modo ex ædibus Græcorum, uerum etiam ex literis esse deletam. Idem pro Sylla: ut qui paulo ante cōsul designatus fuisset, repente nullum pristinæ dignitatis uestigium retineret. Idem ad Cn. Plancum lib. 5. Ne uestigium quidem illum est reliquum nobis dignitatis. Rursus ad Papirium Pætū lib. 9. Ego autem existimes licet quod lubet, nutrice capior faceiis maximè nostratibus, præsertim quum eas uideam primum oblitas Latio, tum quum in urbem nostram est infusa peregrinitas, nunc etiam braccatis & transalpinis nationibus, ut nullum ueteris leporis uestigium appareat. Pro uestigio dixit imaginem Philippica 5. Quæ nisi autoritate senatus rescindantur, quoniam ingressi in spem Reip. recuperandæ sumus, imago nulla liberæ ciuitatis relinquetur. Idem in epistola ad Q. fratrem. Non enim uidisses fratrem tuum, non eum quem noras, non eum quem flens flentem, prosequentem proficiscens dimiseras, ne uestigium quidem eius: nec simulacrum, sed quandam effigiem spirantis mortui. Idē aliis uerbis expressit, ad Att. lib. 4. epistola, Occupationum mearum. Amisimus ui Pomponi omnem non modo succum ac sanguinem, sed etiam colorem & speciem pristinæ ciuitatis. Rursus epistola prima libri decimi familiarium: Nec omnino simulacrum aliquod aut uestigium ciuitatis.

Diobolares. XXXIII

Quem minimi pretij uolumus intelligi, diobolarem olim uocabant. Obolus enim nummus erat æreus. Id primum dictum est in meretrices plebeias minimoq; uenales, post deflexum est ad quemuis hominem aut rem egregie uilem & contemnendam. Memunit Festus Pompeius: Plautus uile scortum diobolarium appellat.

Equitandi peritus ne cantet. XXXIIII

Ἱππασίᾳ διδαὸς μὴ ᾄδῃ. Equitandi peritus, ne cantet. Sumptum à poëta quopiam, in eum qui professus res seriās uersatur in nugis. Equestris militaris est, & ad bellum pertinet. Musici sunt imbelles ac uoluptatum insectatores. Gregorius Theologus in epistola ad Eudoxum rhetorem ἱππασίᾳ διδαὼς τὰ μὲν ἄθλα ἀβίωτα, μάτην γόνατα, μὴ καὶ δὲ ἱππασίᾳ διαμάρτῃς. καὶ δ φόβος. id est, Ei qui didicit artem equitandi, non uult canere poëtis, ne quā eueniat, ut simul & in equitando aberres & in canendo. Nondum liquet è quo poëta sumptum sit, sed dictum uidetur in Thebanos, qui duas artes præcipue discebant, equitandi & canendi tibijs, quum altera parum alteri congruat.

Spartæ seruí maximè seruí. XXXV

Plutarchus in uita Lycurgi refert, ceu nullo ioctatum, ἓν λακεδαίμονι τὸ ἐλεύθερον μάλιστα ἐλεύθερον εἶναι, καὶ τὸ δοῦλον μάλιστα δοῦλον. Apud Lacedæmonios qui liber est, eum maximè liberum esse. Contra qui seruus est, maximè seruum esse. Apud Lacedæmonios ingenuis non erat phas discere, aut exercere ullum opificium, aut negotiationem, aut agriculturam, sed hæc omnia per Helotas, id erat seruorum genus, quibus nephas erat ullam artem liberalem uel discere uel exercere, agebant: quos ipsos durißimè tractabant. Cogebantur adesse, comiuijs & illic inebriari, cantiones ridiculas canere, & saltationes indecoras agere, ut

horum exemplo ingenui diſcerent, quàm indecora fœdaq; res ſit temulentia. Quin & Ephori quum intrent magiſtratum ſolent Helotibus bellũ indicere, quo phas eſſet illos occidere. His rationibus ad tantam ſeruitutem adigebantur, ut nihil auderent iniuſſu dominorum: adeo ut quum Thebani, qui eruptione facta in Laconicam quoſdam ex Helotibus ceperant, iuberent illos canere cantiones Terpandri, Alcmanis & Spondontis Laconici, reſponderint, id̃ heriles filias nolle. Generoſior Spartano, aliàs nobis dictum.

Veſpertillo. XXXVI

Veſpertiliones uidentur appellari, qui grauati ære alieno, luce domi ſe continent, ne à creditoribus appellentur, noctu prodeunt. Vlpianus lib. Pandect. 21. tit. De Euictionibus: Si quis ita ſtipulanti ſpondeat, fanum eſſe, furem non eſſe, veſpertilionem non eſſe &c. inutilis ſtipulatio quibuſdam uidetur, quia ſi quis eſt in hac cauſa, impoſsibile eſt quod promittitur. Si non eſt, fruſtra eſt. Sed ego puto uerius hanc ſtipulationem furem non eſſe, fanum eſſe, veſpertilionem non eſſe, utilem eſſe: hoc enim continere, quod intereſt horum quid eſſe, uel horum quid non eſſe. Hactenus Vlpianus. Quanquã hoc loco quidam pro veſpertilione legunt veſpillonem aut uerſpellem. Alciatus inter iureconſultos undequaq; doctiſſimus in commentariis ſuis De verum ſignificationibus, putat veſpertilionem dictum, quemadmodum modo diximus, qui metu creditorum interdiu latitat, noctu prodit. Nam animal hinc dictum quod veſperi uolet, indicat Nonius Marcellus. Adagium eſſe ſumptum uidetur ex apologo quopiam, ſiue Aeſopi, ſiue alterius illum imitati (nam Aeſopo uidetur indignus) qui narrat veſpertilionem, mergum & rubum, iniſſe ſocietatem, ut cõſtatis ſortibus pariter negotiarẽtur. Veſpertilionem contuliſſe pecuniam à fœneratoribus mutuo ſumptam, Mergum aliud quippiam, rubum veſtem. Quum omnes è naufragio nudi enataſſent, veſpertilionem metu creditorum interdiu latitare, noctu uolare tantum: mergũ obſidere littora, ac ſubinde collum demittere in fundum, ſicubi reperiat merces ſuas, uel iectas in littus, uel in fundo hærentes: rubum prætereuntium adhærere veſtibus, ſi quam ſortè ſuam reperiat. Poterat uideri parum quadrare, ſeruum ære alieno grauatum eſſe, quis enim credat ſeruo? niſi legeremus apud Terentium, Datum Getæ quod debebat reddidiſſe. Mihi tamen uidetur veſpertilionis nomẽ & in fugitiuum ſeruum competere, qui noctu ab hero ſolitus ſit ſubducere ſeſe, latitatq; ubi periculum eſt ne agnoſcatur. Nam inibi mox proximo capite, pro veſpertilione ponit erronem ac fugitiuum, quum quis, inquit, ſtipulatur furem non eſſe, fugitiuum non eſſe, erronem non eſſe. Priſci tamẽ ea uoce ſecus uſi ſunt, uidelicet pro homine ancipitis fidei, qui nec huius ordinis ſit, nec illius, quum utroq; tamen colludat: eo quòd veſpertilio ſic eſt utrunq;, ut nec inter uolucres, nec inter mures habeat locum. Alas habet, ſed pennas non habet: uolitat, ſed ſub veſperam. Dentes habet, quod auium nulla. Varro in Agathone citante Nonio: Quid multa? factus ſum veſpertilio, neq; in muribus planè, neq; in uolucribus ſum. Veſpertilionis conuitium torqueri poterit & in amantes qui noctu uolitant, quos Plautus in Trinummo uocat tenebricolas. Elegans, inquit, deſpoliator latebricolarũ hominũ corruptor.

In ſolle offerre. XXXVII

Calliſtratus lib. Pandect. 35. tit. De cond. & demonſt. cap. Cum ſeruus: Nos inquit, neq; conditionem meram putamus eſſe, quæ in datione exiſtit, neq; meram cõditionem quæ in facto conſiſtit. ſed eam conditionem quæ ex quadam mixtura conſtitit. Nam non utiq; ſi ille in ſolle reliqua obtulit, liber erit: nõ enim teſtator hoc ſenſit, ſed illud, ut rationes reddat, quomodo ſeruus reddere ſolet: id eſt legendas offerre rationes primum, deinde computandas: ut explorari poſſit, computationes probæ an improbæ referantur, accepta, relata rectè an non rectè. Apparet in ſolle dictum, pro eo quod erat, inexplorate, inexplicate & confuſe, ſicut qui ſyngraphas & pecuniam ſacculo incluſas offert.

Malus choraulus, bonus ſymphoniacus. XXXVIII

Diuus Auguſtinus in epiſtola ad Aurelianum, Et refertur in Decretis Cauſa 16. Quæſt. prima, cap. Legi epiſtolam: commemorat uulgò illud iactatum: Malus choraules, bonus ſymphoniacus: ubi quis in ſuo genere contemptus, in præſtantiore habetur in pretio: ueluti ſi quis poëta ineptus profiteatur medicinam, & inter præclaros medicos habeatur. Auguſtini uerba ſunt hæc: Ordini clericorũ ſit indigniſsimè iniuria, ſi deſertores monaſteriorum ad militiam clericorum eligantur, quam ex his qui in monaſterio permanent, non tamẽ niſi probatiores ac meliores in clerum aſſumere ſoleamus: niſi forte ſicut uulgares dicunt, malus choraules, bonus ſymphoniacus eſt, ita ipſi uulgares de nobis iocabuntur, dicentes, malus monachus, bonus clericus eſt. Sumptum apparet ex M. Tullio, qui in oratione pro Murena ita loquitur. Itaque mihi uidentur initio multo hoc maluiſſe, poſtquam id aſſequi non potuiſſent, illuc potiſsimum ſunt delapſi, ut autem in Græcis artificibus eos audædos eſſe, qui citharœdi fieri non potuerint, ſic nonnullos uidemus, qui oratores euadere non potuerunt, eos ad iuris ſtudium deuenire.

Nutu ac renutu. XXXIX

Cui ſummam potentiam adſcribimus, eius nutu ac renutu cuncta geri dicimus. Multum eſt uerbo efficere quod uelis, at plus eſt idem efficere nutu ac renutu. M. Tullius actione in Verrem tertia. Niſi ad unum tuum præſto fuerit, niſi libidini tuæ cupiditatiq; paruerit. Idem pro Cæcinna: An certius quicquam obijci poteſt, quàm quod is cui obijcitur ne nutu quidem infirmare conetur. Idem contra Rullum: Tamen omnes uobis pecunias ad nutum ueſtrum penderent. Idem Epiſt. ſimil. 11. Interfecto enim rege, regios omneis nutus tuemur. Rurſus lib. 13. epiſt. prima. Nec dubitat, quin ego à te nutu hoc conſequi poſsim. In eodem ad Silium proprætorẽ. Vt libentiſsimis Græcis, nutu quod uelis conſequare. Plinius lib. Epiſt. primo, ad Octauium Ruſum indicat eſſe ſumptum ex Homero, qui fingit Iouem ſolo nutu probare aut reijcere hominum uota. Verba Plinij aſſcribam. Vide in quo me fiducio collocaris, quum mihi idem poteſtatis idemq; regni dederis, quod Homerus Ioui Optimo Maximo,

Τῶ δ' ἐτέρωθι μὲν κάρητε, ἐτέρωθι δ' ἀνύσσετε. id eſt, Nam ego quoq; ſimili nutu ac renutu reſponderem uoto tuo poſſum.

Ne beſtiæ quidem ferre poſſent. XL

Prouerbialis hyperbole eſt apud M. Tullium actione in Verrẽ 5. Poſtremo ut odor Apronij teterrimus oris & corporis quem, ut aiunt, ne beſtiæ quidem ferre poſſent, uni iſti ſuauis & iucundus uideretur. Confine eſt illi quod alibi retulimus, Balbinum polypus Agnæ delectat. Idẽ in Catil. inuectiua 5. Tantus enim illorum temporum dolor inuſtus eſt, ut iã iſta non modo homines, ſed ne pecudes quidẽ mihi paſſuræ eſſe uideantur. Paulo diuerſius dixit in epiſt. ad Atticum, cuius initium, Quæris ex me. lib. 1. Et quod omnes non modo homines, uerum etiam pecudes factum eſſe ſciebant.

Coſsi. XLI

Olim uulgari conuitio Coſsi dicebãtur homines natura rugoſi, à ſimilitudine uermium qui lignis innaſcuntur. Ii natura rugas habent, ut ſe contrahant ac porrigant. Horum Plinius meminit compluribus locis, ut lib. 11. cap. 33. Rurſus lib. 30. cap. 13. libri uero 17. cap. 24. indicat huius generis grandiores in cibis atq; etiam in luxu fuiſſe antiquitus. Meminit &

Hieronymus aduersus Iouinianum lib. 2. Græci πορφυρίους uocant, qui quum sint iuniores, canum uultu senium præ se ferunt. Autor Festus Pompeius.

Menia columna. XLII

QVemadmodum dicimus de triuio, aut de lapide, hominem uehementer contemptum significantes, ita M. Tullius in Verrem actione prima à columna Menia dixit. Tanta ne, inquit uobis inopia esse uideor amicorum, ut mihi non ex his quos mecum adduxerim, sed de populo subscriptor addatur: uobis autem tanta inopia reorum, ut mihi causam præripere conemini, potiusquam aliquos à columna Menia uestri ordinis reos reperiatis? Asconius Pedianus indicat apud columnã Meniam sordidos reos, ueluti fures, aut seruos nequam apud triumuiros capitales solere iudicari, cognomen autem inditum à Menio, qui quum domum suam uenderet Catoni & Flacco censoribus, ut ibi basilica ædificaretur, exceperat ius sibi unius columnæ, super quam tectum proijceret, & proiectantibus tabulatis, inde ipse & posteri eius spectare munus gladiatorium possent, quod etiam tum in foro dabatur. Hinc Meniæ cognomen, ad tales autem causas quæ illic agebantur, adhibebantur sordidi causidici.

Circeo poculo. XLIII

De Circes uirga nobis ante dictum est. Adsimili forma M. Tul. usus est Circeo poculo, de homine subito in alium mutato, Actione in Verrem prima. Sed repente è uestigio ex homine tanquam aliquo Circeo poculo factus est uerres, redit ad se, atq; ad mores suos. In uerbis Ciceronis tacita allusio est ex ambiguo uocis. Nam Verris porcus est maialis nondum castratus.

Ex sinu illius. XLIIII

QVos ex intima familiaritate uolumus intelligi, hos è sinu illius aut illius esse dicimus. M. Tullius actione in Verrem 3. Verres simul ac tetigit prouinciam, statim Messanam literas dedit. Dionem euocauit, calumniatores ex sinu suo apposuit, qui illam hæreditatem Veneri Erycinæ commissam esse dicerent. Idem actione 4. Satis ne uobis magnam pecuniã Venerius homo, qui è Chelidonis sinu in prouinciã profectus esset, Veneris nomine quæsisse uidetur? Idem in Catilinam inuectiua 2. Postremum autem genus est, non solum numero, uerum etiam genere ipso atq; uita, quod proprium est Catilinæ, de eius delectu, imò uerò de complexu eius ac sinu. Plutarchus in uita Catonis Vticẽsis simili forma dixit, γαβίνιον ἀνδρὸν ἐκ τῆς πομπηΐου κόλπου ἀφῃρημένον. id est, Gabinium Paulum ex Pompeij sinu hominem. Qui locus nobis antea citatus est in prouerbio: In sinu gaudere, sed sensu nonnihil diuerso. De grege illo nobis ante dictũ est. M. Tullius aliquoties gregales appellat, eiusdem sodalitij congerrones.

Circumpedes. XLV

QVi proximè adsunt, eunteq; quempiam ad obsequium parati, circumpedes esse dicuntur. M. Tullius actione in Verrẽ 3. Circumpedes autem homines formosos & literatos suos esse dicebat, se emisse. Ita perpetua familiaritate iunctos dixit circumpedes, quem admodum à manibus, à pedibus appellamus, qui nobis domestice inseruiunt.

Ne tempestas quidem nocere possit. XLVI

In homines insigniter nudos & inopes, non sine prouerbij specie dixit M. Tullius actione in Verrem 5. Ceteros Leontinos quibus non modo Apronius in agris, sed ne tempestas quidem ulla nocere potuit, expectare nolite. Etenim nõ modo incommodi nihil ceperunt, sed etiam in Apronianis illis rapinis, in quæstu sunt compendioq; uersati &c. Allusum est autem in Apronij uocabulo ad aprum Calydonium. Et qui possident aliquid rerum, aut habent in agris, aut in mariis tempestas nocere potest. Cui ucrò nulla tempestas nocere potest, is nec in agris possidet quicquam, ut agricolæ, nec in auibus, ut negotiatores.

Ballio. XLVII

Nomina quædam ob insignem improbitatem abierunt in prouerbium, quod interdum à ueris interdum à fictis in comœdia personis sumitur. Nã Marcus Tullius in actionibus subinde C. Fannium Chæream quendam Ballionem appellat, ueluti pro Roscio Comœdo. Qui idcirco capite & supercilijs, inquit, semper est rasis, ne ullum pilum boni uiri habere dicatur. Cuius personam præclare Roscius in scena tractare consueuit, neq; tamẽ pro beneficio ei par gratia refertur, nam Ballionem illi improbissimũ & periurissimũ lenonem quum agit, agit Chæream: persona illa lutulenta, impura, inuisa, in huius moribus natura uitaq; est expressa. Rursus in eadem: Vix mediusfidius tu Fanni à Ballione aut aliquo eius simili postulare auderes & impetrare posses. Ballionẽ inducit Plautus in Pseudolo, lenonem impurissimum, rapacissimum, improbissimum, nomen conflictum est à βάλλειν, quòd semper aliquid prædæ uenetur leno: uel à βαλλίζω, quòd lasciuiarum ac saltationum sit architectus.

Ostiatim. XLVIII

Eleganter nec sine prouerbij specie M. Tul. dixit, ostiatim, pro singulatim, siue nominatim, in Verrem actione sexta. Hic no lite expectare, dum ego hoc crimen agam ostiatim ab Aeschylo Tyndaritano pateram abstulisse, ebs Thrasone item Tyndaritano patellam &c. Iucundius erit si transferatur ad res animi: ut si quis è singulis libris, aut capitulis autorũ petat testimonia, aut probationes, dicetur ostiatim petere. Eodem fermè sensu ad Atticũ lib. 2. Epist. Accepi aliquot, dixit κῦλ λεπτὸν. Ac ne fortè queras κῦλ λεπτὸν de singulis rebus, uniuersa res eo est deducta spes ut nulla sit.

Domi nobilis. XLIX

Qui non opibus tantum aut potentia clarus est, sed ex nobilibus nobilis prognatus est, hunc Cicero subinde domi nobilem uocat. Actione in Verrem tertia. Ignem ex lignis uiridibus atque humidis in loco angusto fieri iussit: ibi hominem ingenuum, domi nobilem, populi Romani socium atq; amicum, fumo excruciatum semiuiuum reliquit. Idem actione quarta, Sopater quidam fuit Halicyensis, homo domi suæ cum primis locuples atq; honestus. Rursus actione quinta. Itaq; cum Pillenus Herbitensis, homo disertus & prudens, & domi nobilis. Item pro Cluentio: Quas literas A. Aurius uir fortis & experiens, & domi nobilis: Rursus ad Q. fratrem Epist. lib. 2. M. Orsium equitem Romanum commendat, hominem domi splendidum, gratiosum etiam extra domum. Conuenict in eum qui suis uirtutibus magnus & clarus est.

Obtorto collo. L

Qui ui compellitur, obtorto collo trahi dicitur. Marcus Tull. Actione in Verrem sexta. Hinc illa Verrea nata sunt, quòd in conuiuium Sextum Cominium protrahi iussit, in quem scyphum de manu iacere conatus est, quem obtorta gula de conuiuio in uincula atq; in tenebras abripi iussit. Idem pro Cluentio: Nec quicquam prius est factum, quàm ut illum perfequeretur, & collo obtorto ad subsellia reduceret, ut reliqua posset perorare. Plautus in Amphitryone dixit, obstricto collo. Ob istud indignum dictum obstricto collo hac te diripiam. Item in eadem fabula: Quin ego hinc Amphytrionem collo obstricto traham. Idem in Pœnulo: dubito fugere hinc in malam crucem, priusquam obtorto collo ad prætorem trahor. Rursus in Rudentibus: opta ocyus rapi te obtorto collo maiũ, an trahi. Atq; inibi paulo post: Subueni mi Charmides, rapior obtorto collo.

Canes uenatici. LI

Qui uenandi studio tenentur, habent canes emissarios, qui uestigiorum

ſtigiorum odore feras exploratas & repertas latratu produnt. De Coryceis alibi diximus. M. Tull. Actione in Verrem ſexta. Apponit de ſuis canibus quendam, qui dicat ſe Diodorum Melitenſem rei capitalis reum uelle facere. Ibidem aliquanto poſt: qui ſimul atq; in oppidum quopiam uenerat, immittebantur illi continuo Cybratici canes, qui inueſtigabant ac perſcrutabantur omnia. Duos fratres Cybiratas appellat canes, quòd ad ſeruandum Verres illorũ oculis, ſed ſuis manibus uteretur. Solet autem canibus à regione cognomen indi, ut Melitæis. Ac ſuperius in eadẽ: Qui poſteaquam uenerunt, mirandum in modum canes uenaticos diceres, ita odorabantur omnia & ueſtigabant &c.

Mercenarium præconium. LII

Laudes non ex animo tribuas, ſed commodi gratia per adulationem oblatas M. Tullius Actione in Verrem tertia Mercenarium præconium appellat. Itaque cum à te caput illud tam multis uerbis mercenario præconio eſſet ornatum, ecquis inuentus eſt poſtea prætor qui illud idem ediceret? Quanquam in uulgatis codicibus me non fugit, pro præconio haberi proœmio, an recte, docti uiderint.

Manus precium. LIII

M. Tullius Actione in Verrem tertia: lapis aliquis cædendus & apparandus fuit, machina ſua, Nam illo non ſaxum, non materia adiecta eſt: tantum operis & in iſta locatione fuit, quantum paucæ operæ fabrorum intercedis tulerunt, & manus precium machinæ. Manus precium appellare uidetur, mercedem non quæ datur pro materia, ſed quæ artis nomine, debetur Architecto. Idem in Piſonẽ: cum uero non modo non poſtulante atq; cogente, ſed inuito atq; oppreſſo ſenatu, non modo nullo populi Romani ſtudio, ſed nullo ferente ſuffragium libero, prouincia iſta tibi manus precium fuerit, non eueríe per te, ſed perditæ ciuitatis, & cætera. Ita Caius in lib. De uerborum ſignificationibus, cap. Mulieris: Quoniam in manus precio plus eſt quàm in re. Et paulo ante præcedit, Res abeſſe uidentur, ut Sabinus ait, & Pedius probat, etiam eæ quarum corpus manet, forma mutatur: & ideo ſi corruptæ ſunt uel transfiguratæ, uideri abeſſe, quoniam &c. Detorqueri poterit in eos qui inſtitutione formant ad uirtutem, aut corrumpunt diſcipulos.

Decumanum. LIIII

Olim decumanum ouum dicebant, & fluctum decumanum pro magno, quod à ruſticis ac nautis obſeruatum ſit, decimum quodq; ouum naſci cæteris maius, & decimum quemque fluctum cæteris eſſe uehementiorem. Vnde Ouidius:

Decimæ ruit impetus undæ.

Hinc quicquid ingens eſſet decumanum uocari cœptum. Vt Lucil. Accipenſere cum decumano.

Palmarium facinus. LV

Palmarium facinus, pro inſigni ac triumpho digno dixit Terentius in Eunucho. Tum hoc alterum id uero eſt, quod mihi puto palmarium. Pro eodem M. Tullius dixit, Palmas. Vt pro Sexto Roſcio Amerino: Si quemadmodum paratũ eſſe audio teſtis prodierit, tum alias quoque ſuas palmas cognoſcet. Rurſus Philippica 11. Sexta palma urbana, etiam in gladiatore, difficilis: ſed hæc iudicum culpa non mea eſt. Plautus in Moſtellaria, palmam item uſurpauit in malam partem, loquens de adoleſcente qui ex moribus continentiſſimis degenerarat ad mores corruptiſſimos. Is nunc in aliam pariem palmam poſſidet.

Commouere ſacra. LVI

Plautus in Pſeudulo: Commouere ſacra dixit, pro eo quòd erat extremũ experiri præſidia. Hinc dictum apparet, quod rebus deſperatis, ſoleant homines ad deorum præſidia confugere. Velut hodie Lutetiæ, cum ſupra modum inundat Sequana, corpus diuæ Genouefæ à montis acuti templo defertur, ad ædem uirgini matri ſacram. Sed uide num pro ſacra legendum ſit ſaga, ut intelligas arma, de quo iam diximus. Sequitur enim protinus, quo pacto & quantas ſolcam turbellas dare. Deinde uerba ſunt quaſi bellum denunciantis: Nunc ne quis dictum ſibi neget, dico omni pube præſente in concione omni populo, omnibus, amicis notisq; edico meis: In hunc diem, à me ut caueant ne credant mihi. Idem ſeruus & deinceps bellica loquitur.

Quaſi dies dicta ſit. LVII

Olim rei ſolent eſſe mœſti ſqualidiq; ac lugentibus ſimiles, quo iudices ad miſericordiam inflecterent. Hinc illud Plautinum in Aſinaria:

Quem uide am æque mœſtũ eſſe, ut quaſi dies dictus ſi ſiet.

Βόρραιος. LVIII

Stephanus ſcribit Βιργίλιον eſſe ciuitatem Thraciæ, ſiue ut Strabo refert, uicum. Eius gentis improbi mores in prouerbium abierunt, ut dicerentur Βόρραιοι, qui nihil ſani loquerentur. Tota enim natio Thracum multis nominibus male audiebat, ſed præcipue ob morum truculentiam ac perfidiam. Thrax erat Polymneſtor, qui uictricia arma ſecutus, Polydorum obtruncauit, & auro ui potitus eſt.

Summo pede. LIX

Ἄκρῳ ποδί. i. Summo pede, eadẽ figura dictum eſt, qua ſummo digito. Negatur ſummo pede attigiſſe diſciplinam, qui nunquã ingreſſus eſt, nec attigit limẽ illius. Extat apud Platonẽ in Lachete, cuius loci alibi ni fallor, fecimus mentionem.

Vſuræ nauticæ. LX

Apud Iuriſconſultos uſuræ nauticæ dicuntur centeſimæ magnæq;. Negotiaturi ſortem interdũ accipiunt mutuo. Quoniam autem qui nauticam exercent negotiationem, ſe ſuaq; uentis & undis committunt, fœneratores maiorem uſuram exigebant. Interdum accipiebant mutuum in una ciuitate, quod in alia redderent: ueluti ſi negociator Venetiæ pecuniam acciperet, reddendam Brugis. Hoc genus negotiationis quod utriuſq; periculo fit, à Græcis dicitur ἀμφοτερόπλοιον, Idq; mutuum uocabatur δάνειον ναυτικόν. Vſus eſt Demoſthenes in oratione aduerſus Dionyſodorum. Dicebatur & ἔκδοσις, quo uerbo uſus eſt Demoſthenes contra Aphobum, quòd foris daretur. Porrò de fœnore nautico titulus eſt in Pandectis lib. 22. Eam pecuniã Modeſtinus uocat traiecticiam, ſed non ſolus. Paulus appellat uſuras maritimas. Idem titulus eſt in Codice libro 4. Hoc indicare, ſatis eſt parœmiographo. Qui quærit exactiora, inde petat.

Philoſophari. LXI

Qui ſententias ſerias dicunt Græcis dicitur φιλοσοφεῖν, quod aliquoties eſt apud Plautũ. Hinc translatũ eſt ad cuiuſcunq; rei uehemens ac ſerium ſtudiũ. Sic uſus eſt Iſocrates in oratione De pace. Et Menander in Thraſyleonte: φιλοσοφῶ δ' ὅτου ποτ' ἂν καταμεμφθείς τις γάμον. i. Hoc ſtudet ut conficiat nuptias. Philoſophari pro temperare affectibus, & aduerſus res acerbas inſractio eſſe animo, frequenter uſurpat Chryſoſtomus, eamq; animi moderationẽ appellat philoſophiam: quibus uocibus apparet fuiſſe delectatos, & diuum Baſilium, & Gregorium Nazianzenũ. M. Tul. lib. ad Atticum 2. Sed quid ego hæc quæ cupio deponere, & toto animo atq; omni cura φιλοσοφεῖν. Et alibi in iiſdem, ſed φιλοσοφώτερον, ſentiens omnia æquo animo ferenda. Sic & Flaccus, atq; mea me Virtute inuoluo. Alijſq; cõpluribus locis utitur in hunc modũ ea uoce, ueluti lib. 4. nobis ἐμφιλοσοφῆσαι poſſũ, hoc eſt, in amicitia ueſtra ſic acquieſcere, ut reliqua negligam forti animo. Occurrit aliquoties & apud Plautum, ſi quid dicitur grauius ac ſentẽtioſius. In Captiuis, Salua res eſt, philoſophatur quoq;, iam nõ mendax modo eſt.

Doribus Dorice loqui. LXII

Prouerbij faciem habet, quod Gorgo in Syracuſiis apud Theo-

critum respondet hospiti, admonenti ut desinant turturum more garrire:

Δωρίσδειν δ' ἔξεστι δοκῶ τοῖς δωρίοις. id est,
Dorissare tamen fas Doribus arbitror esse.

Conuenit in homines naturâ loquaces, Aut cum oratio respondet moribus & ingenio, uelut cum Pœnus fraudulenter loquitur, aut leno lenone digna.

Somnium hybernum. LXIII

Χειμέριόν ὄναρ. id est, Hybernum somnium dicitur prolixa narratio, sed inepta, quòd hyeme noctes sint longiores, & proinde longiora somnia. Lucianus in Somnio, μεταξὺ λέγοντος ῥάκλας ἔφριττε, ὡς μακρὸν τὸ χειμέριον μὴ πανυκτίον. εἶτ' ἄλλος ὑπέκρυσεν, χειμέριόν ὄναρ, id est, Sed interim dum hæc loquor, Papæ, dixerit aliquis, ut longum insomnium ac forense, mox alius subiecerit, Hybernum somnium, Dicanicum dixit, uel quod duæ personæ inter se decertent, uel quod forenses causæ multis cleps ydris perorentur.

Alios tragœdos prouocat. LXIIII

Τὸν ἕτερον τραγῳδὸν ἀγωνίζεται. id est, Aduersus reliquos tragœdos sese parat. Refertur ex Lycurgi sophistæ oratione aduersus Demadem. Didymus ostendit dici solitum in eos qui sese componunt inseruuntq; aduersus partem aduersam. Translatum uidetur à certaminibus Bacchi sacris, in quibus tragœdorum feruebat concertatio.

Deserere uadimonium. LXV

Olim & turpe erat & damnosum uadimonium deserere, nec excusabatur uadimonij promissor, nisi ob causas egregie graues. Marcus Tullius inuectiua in Catilinam secunda: Itaque ego illum exercitum ex Gallicanis legionibus, & cum hoc delectu, quem in agro Piceno & Gallico Q. Metellus habuit, ex his copijs quæ à nobis quotidie comparantur, magnopere contemno, collectum ex senibus desperatis, agresti luxuria, ex rusticis mendiculis, ex decoctoribus, ex his qui uadimonia deserere quàm illum exercitum maluerunt. Et Horatianus ille garrulus qui uadato respondere debebat, dubitat utrum mallet Horatium deserere an uadimonium. Alibi commemoratum est nobis, dignum ob quod uadimonium deseratur, de re maximi momenti.

Πομπόνειος. LXVI

Veteres πομπεύειν dicebant conuiciari, πομπεία conuicia, hinc natum quod in pompis Bacchanalibus quidam è curribus conuicia iaciebant in alios, & uicissim ab illis impetebantur. Citantur hi uersus è Menandri Perinthia,

Ἐπὶ τ' ἁμαξίου σοὶ πομπεῖα τινὰ
Σφόδρα λοίδορα. id est,
In curribus nonnulla sunt dicteria Acerba nalde.

De plaustro loqui, dictum est aliàs.

Securim inijcere. LXVII

Securim inijcere dicuntur, qui uehementer lædunt ac uulnerant. M. Tullius pro L. Murena. Sed tamen Serui, quam te securim putas iniecisse petitioni tuæ, cum tu populum Romanum in eum metum adduxisti. Atq; inibi paulo superius, quòd hic securim dixit, uelut exponens appellat plagam. Atq; ex omnibus illa plaga est iniecta petitioni tuæ, non tacente me maxima. Item pro Plancio: quam maiorem potuerunt reipub. infligere securim. Idem in epistola ad Q. Fratrem lib. 2. Tenediorũ igitur libertas, securi Tenedia præcisa est. Et Demosthenes Phocionem appellare solet suorum argumentorũ securim. Frequentia sunt apud Plautum, inijcere tragulam, inijcere pilum, inijcere telum. Omnia tela in patriam intenta, dixit Cicero De prouincijs consularibus.

Sale nihil utilius. LXVIII

Comperio & hoc à doctis prouerbij titulo commemoratum: Humano corpori nihil esse utilius sale & sole. Salem etiam hodie omnibus cibis admiscemus, olim apricatio uehementer laudabatur à medicis. Apud Hebræos nefas erat ullam immolare uictimam absque sale.

Apud equum & uirginem. LXIX

Aeschines aduersus Timarchum refert, Athenis fuisse quendam tantæ feueritatis, ut filiam quòd impudice se gesserit, nec integritatem suam seruarit usq; ad matrimonium, deportarit in locum desertum, atque ibi unà cum equo incluserit haud dubie fame perituram. Eiusq; domicilij solij sua etiamnum ætate superfuisse tradit, quod ex re dicebatur, παρ' ἵππον καὶ κόρην. id est, Apud equum & uirginem. Dicitest in exemplum immodicæ feueritatis.

Ad uinum diserti. LXX

Cicero in oratione pro M. Cælio, ad uinum disertos appellat, qui ad seras causas agendas inepti, inter pocula multa garriunt, ubi nihil opus: Qui se nunquam profecto, si istum in locum processerint, explicabunt, quam uolent in conuiuijs faceti, dicaces, nonnunquam etiam ad uinum diserti sint. Alia fori uis est, alia triclinij. Notum est illud Flacci,

Fœcundi calices quem non fecere disertum?

M. Tullius alluſit ad morem priscum, quo causæ ad aquæ modum agebantur. Ea diuidebatur in tres partes, una infundebatur actori, altera reo, tertia iudici. At qui ad uinum diserti sunt, ad aquam ferè muti sunt.

Sicco iunco. LXXI

Prouerbij speciem habet quod est apud Aeschinem περὶ τῶν παραπρεσβείας, ὅλοσχοίνῳ ἀβρόχῳ. id est, Iunco siue sine sicco. πυγὰς ἢ λόγας ἀφθόνους ἴσχειν ἀπαγγέλλεσθαι, καὶ περὶ ἀνδρῶν τῶν ὑπὲρ ἀμφιπόλεως καὶ τῶν ἀρχῶν τῶν ὅλων τοιοῦτον ὄφλειν ὥστε ἀποξύλῳ τὸ φιλίππου ῥῆμα ὅλοσχοίνῳ ἀβρόχῳ. i. Iam uero & rationũ copiosos fontes habere se iactabat, atq; de iure Amphipolis, deq; belli origine talia dicturum, ut Philippi os sicco sine obuincturus esset. ἄβροχος dici potest, uel sicum quodã non rigatum, uel quod laqueum non habeat. Nam iunci gaudent humido, & ex his interdum texuntur funes. Hesychius indicat ὁλόσχοινον idem esse quod ὄβιον χοινον. id est, Iuncum marinum, ad hæc ὁλόδοχον. id est, uersatilem. Deniq; & πόρφορα λίθου. id est, rotundum ac uolubile saxum. Itaq; perpendat eruditus lector, an ὁλόσχοινον ἄβροχον, intelligat orationem falsam, non aqua marina, sed acribus ac pungentibus rationibus. Quin & in illis uerbis πυγὰς λόγας, subest prouerbium: cum ingentem copiam significabant. Frequens est apud Chrysostomum.

Supercilium salit. LXXII

Quoties bona quædam spes titillat animum nostrum, dicere licebit nobis salire supercilium. Ita Pseudolus apud Plautum in sui nominis fabula, amanti de argento quærenti, At id futurum unde? respondet, unde dicam, nescio, nisi quia futurum est, ita supercilium salit. Sumptum à uulgi superstitione, qui futurorum auguria capiat ex corporis affectibus: ut si quod membrum pruriat præter euidentẽ causam, si dexter oculus saliat, si auris dextra tinniat. Non me fallit aliter legi apud Plautum: Verum & ipsa sententia & metri ratio docet esse legendum, ut à me positum est. Sic enim legendi sunt senarij Iambici,

Verum ego te amantem ne pæne, non deseram.
Spero alicunde hodie me bona opera, aut hac mea
Tibi inuenturum esse auxilium ac genarium.
At id futurum unde? unde dicam, nescio,
Nisi quia futurum est, ita supercilium salit.

Duobus digitis primoribus. LXXIIII

Quod aside arripimus, toca manu sumimus, aut, ut habet prouerbium, ambabus. Contrà qui parce sumunt, duobus digitis

accipiunt. Plautus in Bacchidibus Quid igitur ſtulte, quoniam occaſio ad eam rem fuit, Mea uirtute parta, ut quàtum uelles, tantum ſumeres, Hoc tu digitulis duobus ſumebas primoribus. ſentit opinor de pollice & indice. Rurſus in Pœnulo. Tenetis rem. uix quidem Hercle, ita pauxilla eſt, digitis primoribus. Adres animi translatum pluſculum habebit Venceris, ut, Tanta occaſio non erat tibi duobus digitis primoribus accipienda, ſed toto arripienda corpore.

Maduſa. LXXIIII

In Pſeudolo Plautina ſeruus ebrius, ita loquitur: Ego nunc probe habeo maduſam. Feſtus Pompeius indicat apud priſcos maduſam dici ſolere temulentum, dubitatq; utrum à Græcis deductum ſit, quibus ebrius eſt μέθυσος, an à latino uerbo madere, quod probe poti uino madidi dicantur. Quod ſi Maduſa ſonat ebrium, non ebrietatem, abſurdus ſermo eſt, habeo maduſam, Vnde ſic arbitror legendum.

Ego nunc probe habeo maduſa, ita uictu curato.

Seruus in ebrietate uidetur ſibi felix, ut ſolutus omni metu curiisq;, & omnium triſtium oblitus. Dixerit aliquis, quid hæc ad prouerbia? Imò quemadmodum peregrina uocabula nouitatis commendatione in prouerbium abierunt, ita et obſoleta quædam.

Talum reponere. LXXV

Τὸν πεττὸν ἀναθὲσθαι. id eſt, Rurſus talum ponere dicebantur, qui quod parum ex ſententia euenerat, curis, ut aiunt, poſterioribus corrigebant. Antiphon in oratione De cõcordia, ἀναθὲσθαι ἢ ἅπαξ πεττὸν τὸν βίον ἅπαξ ἔχειν. id eſt, Vitam perinde atq; talum denuo ponere non licet. Vitam ſemel actam rurſus iterare non eſt datum. Licet tamẽ iuxta Mitionis Terentiani dictum, prioris uitæ lapſus melioribus factis corrigere. Amiſſa uita non eſt quod corrigas.

Dorice concinere. LXXVI

Qui diſſentiunt, dicuntur non concinere harmonia Dorica. Id prouerbio iactatum uidetur in eos quorum oratio diſſentiret à factis. Plato in Lachete, ἂν ἄρα πῃ κεῖνται τοῦ λόγου ἁρμονίαι ἡμῖν ἐναντίαι καὶ οὐ Δωριάκηνται τὰ μὲν ἔργα ἀ συμφωνᾶ ἡμῖν τοῖς λόγοις. id eſt, Nequaquam igitur iuxta ſermonem tuum Dorica concinimus harmonia ego ac tu Laches. Nam facta nobis haud conſonant uerbis. Inter muſices genera Dorium maxime probatum eſt, ut medie temperatum inter Lydium & Phrygium.

Præſentibus rebus conſulendum. LXXVII

Procopius belli Gothici libro 1. Vetus nimirum me ſubit dictum, quod uticq; præſentibus rebus ut conſulatur iniungit. Arbitror eſſe idem quod aliàs ex Platone retulimus δεῖ τὸ παρὸν εὖ τιθέναι. quod præteriit, in integrum reuocari non poteſt: conſultationem de futuris uariè interrumpunt occaſiones, quod urget in primis curandum eſt.

Mutare ueſtem. LXXVIII

Mutare ueſtem præter uſum uulgarem frequenter uſurpatur à M. Tullio, ut mutare ueſtem dicantur, qui lugerent mortuum, aut eſſent rei. Nã rei quoq; pullati aut ſqualidi quondam incedebant, ſtultiſſimo more. Cur enim lugeant nondum damnati? & ut ſæpe fit, innocentes? Quanquam & ſenatus mutata ueſte dolorem ſuum aliquando teſtatus eſt. M. Tullius pro Sextio: Lex erat lata, uaſto ac relicto foro, & ſicarijs ſeruisq; tradito, & ea lex, quæ ne ferretur, ſenatus fuerat ueſte mutata. In eadem: Erat igitur in luctu ſenatus, ſqualebat ciuitas publico cõſilio, mutata ueſte. Ac mox: Cum ſubito edicunt duo conſules, ut ad ſuum ueſtitum ſenatores redirent. Item mox: Ne ue hunc ſuum dolorem ueſte mutata ſignificarent, ſiue illa ueſtis mutatio ad luctum ipſorum, ſiue ad deprecandum ualebat. Idem Epiſt. ad Q. Fratrẽ lib. 2. Cato legem tulit de imperio Lentuli abrogando. Veſtẽ filius mutauit. Rurſum in eadem. Qui ne ueſtitum quidem defendiſſent, &c. Veſtitum appellat, qui ueſtem non mutarat. Prouerbialius erit ſi dicas. Hic caſus indignus eſt, ob quem quis ueſtem mutet, hoc eſt, indignus eſt graui luctu.

Fumoſæ imagines. LXXIX

Καπνόδεις ἀνάνδρους. id eſt, Fumoſæ imagines, in eos dicebatur, qui iactarent peruetuſtam generis nobilitatẽ. M. T. in Piſonem: Obrepſiſti ad honores errore hominum, commendatione fumoſarum imaginum, quarũ nihil ſimile habes præter colorem. Iuuenalis uteres ceras appellat.

Tota licet ueteres exornent undiq; ceræ
Atria, nobilitas ſola eſt atq; unica uirtus.

Ibidem facetiſſime deridet, Curios iam dimidios, naſum'que murorem Coruini.

Sal & menſa. LXXX

Apud priſcos hoſpitij ius fuiſſe ſanctiſſimum aliàs nobis eſt dictum. Id contrahebat & ſalis & menſæ conſortio. Quemadmodum apud Germanos acceptus à propinante cyathus adimit omne ius agendi iniuriarum. Aeſchines De perperam obita legatione. τὸν γὰρ τῆ πόλεως ἅλας καὶ τὴν δημοσίαν ἑστίαν πεῖραν πολλάκις δόντα ποιεῖσθαι. id eſt, Etenim ciuitatis ſalem, publicamq; menſam, ait ſe plurimi facere. Non excideret hoc prouerbium antea commemoratum, uerum hoc exemplum hoſpitij publici religionẽ nobis commendet: eoq; commemorandum putaui. Manent huius hoſpitalitatis publicæ ueſtigia in hunc uſque diem apud Germanos.

Saliares dapes. LXXXI

Vetuſtiſſimum ſacerdotum genus, fuit apud Romanos Salij, dicti quod ancylia quæ credebantur cœlo delapſa, ſaltantes ferrent. Hinc opiparum conuiuium ac magnificum Saliare dicitur, Horatius in Odis,

Nunc eſt bibendum, nunc pede libero
Pulſanda tellus, nunc ſaliaribus
Ornare puluinar deorum
Tempus erat dapibus ſodales.

Reor autem Horatium ſaliares pro pontificales dixiſſe, hoc eſt ſpeciem pro genere. Nam in omnibus ſacris adhibebatur apparatus ſplendidus ac magnificus, quæ cura delegata erat ſeptem uiris epulonibus. Ariſtippus reprehenſus quòd homo philoſophus ſumptuoſe uiueret, ſi inquit, hoc eſſet crimen, dij non paterentur in ſuis ſacris. De pontificali cœna nobis alibi dictum eſt.

Falſum probrum. LXXXII

Sententia prouerbialis eſt apud Aeſchinem in oratione περὶ παραπρεσβείας. τὸ γὰρ ψεῦδος ὀνειδίσαι ἀ πλησίον τοῦ ἀκοῦσαι ἀφικνεῖται. id eſt, Falſum probrum non peruenit ultra aures. Qui audit conuicium cuiuſ ſibi conſcius eſt, grauiter animo uulneratur. At qui falſo probro aſpergitur, non perinde commouetur. Non enim deſcendit altius in animum hominis rectæ conſcientiæ.

Ne inſciens quidem uerum dicit. LXXXIII

Aliquanto poſt addit hyperbolen prouerbialem, συμπέπλεγμαι γὰρ τῇ πολιτείᾳ, καθ' ὑπερβολὴν ἀνθρώπῳ γέροντι καὶ πονηρῷ ὃν δεῖ' ἂν ἀκοῦσαι ἀληθῆ ἀδεῖν ἅπαξ. i. In repub. uero inuolutus ſum cum homine ſuprà modũ impoſtore & improbo, qui ne inſciens quidem quicquam ueri poſſit dicere. Hoc tropo notat hominem inſigniter uanum. Alioqui ſolent etiam natura mendaces, interdum lapſu linguæ, ac per incogitantiam aliquid ueri dicere. Fertur & hodie, uulgò apud noſtrates de uano: Fortunatus eſt ad dicẽdum uerum: quaſi nunquam loquatur uerum, niſi imprudẽs. Quod enim accidit præter animi deſtinationem, fortunæ tribuitur.

Capillis trahere. LXXXIIII

Τῶν ζώων ἕλκειν. i. Capillis trahere dicuntur qui ui perpellunt,

lunt, quod & hodie dicitur, auribus trahere. Aeſchines in oratione quâ modo citaui, ὁ καλλισχόλιον τὸν ὄβριμον, ἀλλὰ παραβήμενον δὸ ἡμᾶς εἰς ἐχθρόδικον & ἐταίρων τίς & φιλίππου, ἐλκόμενον & βιαίως, καὶ λαβὼν συνῆρα μαστιγοῦμι τὸν ἀγκάλοφον γωνίαν. i. Non perpeſſus fuiſſem contumeliam, ſed incanduiſſem cum nos exciperet contiuio quidam è P...lippi amicis excipiendis hoſpitibus præfectus, & capillis traxiſſem, & arrepto loro flagellaſſem capitoſum mulierem. Plautus in Menæchmis, ſed quis hic eſt qui me capillo binc de curru deripit. Opinor alluſum ad Palladem Homericâ quæ Achillem capillis reuocauit à pugna. Idem in Mercatore. Me iſtam capillo pertractarũ in uiam, niſi hinc abducit. De naribus trahi, abiorto collo, obtorta gula, nobis aliàs dictum eſt. Quo longius à rebus corporeis recedet metaphora, hoc erit uenuſtior, ueluti ſi quis dicat: laſciuiã capillis trahendã & ieiunijs laboribuſq; caſtigandã.

Scytha malus. LXXXV

Tanta erat barbaries immanitasq; Scythicæ gẽtis, ut ipſa etiam appellatio ceſſerit in prouerbium, quemadmodũ hodie crudelem hominem appellamus Turcam, & immane facinus Turcicum. Aeſchines in oratione περὶ παραπρεσβείας, ἢ Δήμαιά σῶσαί με, ἢ μὴ ὡδὶ λογογράφῳ καὶ σοὶ τῇ κακῷ ὄντι παραδοῦναι. Obſecro ut ſeruetis me, ne ue logographo malo, ſ; Scythæ me tradatis.

Mali principij, malus finis. LXXXVI

Ἀρχῆς κακῆς τέλος κακόν. id eſt, Orſus mali finis malus, Iambicus dimeter ex Aeolo poëta refertur. Quæ rectis conſilijs inſtituuntur, etiam ſi qua incidat difficultas, tamen fortiuntur aliquando lætum exitum: contra quæ prauis rationibus inceptantur, quamuis initio ſuccedant, tamen habent infelicem exitum.

Laureolã in muſtacijs quærere. LXXXVII

M. Tullius in Epiſtolis ad Atticum: Bibulus cœpit laureolam in muſtaceo quærere, hoc eſt ex friuolis negotijs captare famam haud præclaram, neque magnificam. Eſt autem muſtaceum ſiue muſtaceus libi genus, cui aliquid additur de uirga lauri deraſum, ac decoquitur ſuppoſitis lauri foliis, ut indicat Cato lib. De agricultura. Vnde Plin. lib. 15. cap. 30. Muſtaceũ dictum putat tertium lauri genus, quod ad eum uſum adhibebatur. Alioqui laurus erat triumphalis, ornamentum ædium principaliũ ac pontificiarũ. Hanc qui non poterant aſſequi laurũ, in muſtaceo quærebant laureolam. M. Tullius Epiſtolarũ ad Aticũ lib. 5. Epiſtola cuius initium, Saturnalibus mane: Bibulus, inquit, credo uoluit hac appellatione inani nobis eſſe par. In eodem Amano cœpit laureolã in muſtaceo quærere. Cicero in prouincia res præclaras geſſerat, Bibulus frigebat. Idem ad M. Coliũ Ruffum lib. 2. qualemcunq; triumphum laureolam appellat. uelles enim, ais, tantum modo ut haberem negotij, quod eſſet ad laureolam ſatis.

Si tu proreta. LXXXVIII

Non tam ſicus ſicui ſimilis eſt, quàm eſt ſimile prouerbio, quod eſt apud Plautum in Rudentibus,

Si tu proreta iſti nauis es, ego gubernator ero.

Quo licebit uti, quoties neuter alteri in negotio quopiam uult cedere. Nam prora ea pars nauis eſt, quæ in appellendo percutit littus: puppis eſt poſterior, in qua ſedet qui clauum regit. Habẽt enim naues ſingulis diſtributa munia, quorum præcipua ſunt proretæ & gubernatores. Vnde prouerbiũ, prora & puppis. Prora Græca uox eſt, cui parti qui præſtidet πρωρεὺς & πρωράτης illis appellatur, unde πρωρατεύειν, proram regere. Suſpicor autem Plautũ & alteram uocem Græce poſſuiſſe ut priori Græcæ reſponderet κυβερνήτης. Nam ſi gubernator legas, uerſus trochaicus antepenultimo loco habebit breuem ſyllabã, gubernator ero, quod carminis ratio nullo pacto recipit. Si tu proreta iſti nauis es, ego κυβερνήτης ero. Verum hoc quicquid eſt eruditorum iudicio relinquo. Honeſtior autem nauis pars eſt puppis. Vnde Vergilianus Aeneas ſtat celſa in puppi. Et M. T. Cornificio lib. 12. Quamobrem mi Quinte conſcende nobiſcum, & quidem ad puppim.

Hedera laſciuior. LXXXIX

Non ſine prouerbij ſpecie dictum eſt, quod hederæ natura ſit omnia complexu ſuo uincire. Vnde Flaccus arctiſſimũ amicæ complexum ſignificare uolens ait in Odis:

Arctius atq; hedera procera aſtringitur ilex,
Lentis adhærens brachijs.

Rurſus alibi: Laſciuis hederis ambitioſius. Sed complexu ſuo enecat arbores, quod idem amantibus faciunt laſciuæ puellæ. Vnde Romæ Flaminì diali nefas erat tangere hederam, atq; adeo ne nominare quidem fas erat. Hoc ænigmate declarauit antiquitas, quanta puritas, quantaq; caſtitas deceat ſacerdotem, atq; adeo quanta libertas. Nam amare mera ſeruitus eſt. Nec audum ſolidum geſtare conceſſum erat, aut ullum omnino in corpore nodum habere, ut teſtatur Feſtus Pompeius, opinor quòd oporteat ſacerdotem ab omni angore liberum eſſe, nec ullius mali ſibi conſcium.

Nugæ theatri. XC

Plautus in Comœdia Pſeudolo, nugas theatri appellat, quotidiana conuicia quæ in meretrices, lenones & paraſitos iacicbantur à comœdiarũ actoribus. Sic ibi Ballio leno rogatus quid ipſi dixiſſet quiſpiam? Nugas inquit theatri, uerba, quæ in comœdijs ſolent lenoni dici, quæ pueri ſciunt, Malum & ſceleroſum & periurum diebant eſſe me. ſic leno. His autem conuicijs non oportebat quenquã offendi, ut aiebat Socrates, nihilo Hercle magis quàm in magno cõuiuio, liberius dictis. Quin etiam totũ hoc quod in comœdijs agitur, nugæ theatri dici poterunt: ueluti iuuenes amare, ſenes obiurgare, ſeruos heris imponere, lenas ſtitire, &c. Aliquanto ſecus dictum eſt M. Tullio, qui theatri uocem traxit ad ſignificationem oſtentationis. Velut in oratione pro Rabirio. Vltas equidem C. Cæſaris uirtutes magnas incredibiles q; cognoui, ſed ſunt cæteræ maioribus quaſi theatris propoſitæ & penè populares, caſtris locum capere & cætera. Vnde & Theatrica dicuntur quæ multitudinis fauorem captant.

Ἐν ὠδίτοις. XCI

M. Tullius Epiſtolarum ad Atticũ lib. 5. epiſtola cuius initium, Saturnalibus mane. Hoc iam ſic habeto, nec hoc exercitu, hic tanta negotia geri potuiſſe. Quæ cognoſces ἐν ὠδίτοις. Sic enim concedis mihi proximis literis, ἐν ὠδίτοις dixit, proeo quod erat, διὰ βραχέων, ſummatim & compendio, reiciſis ijs, quæ minus ad rem pertinent. Hinc enim Græca uox dicitur ὠδιτικὸν. id eſt, accidere. Cui contrarium uidetur, quod alibi dictum eſt ἐν ὁλάτῃ.

Iuxta cum ignariſſimis. XCII

Non ſine prouerbij ſpecie Simo ſenex apud Plautum in Pſeudulo rogatus à Ballione, iam ne ſcis quæ ſit hæc res, reſpondet, iuxta cum ignariſſimis. Sentiens ſe nihil omnino ſcire, nihilo'que plus quàm hi qui maxime ſunt ignari. Conſimilis forma ſermonis frequens eſt apud ueteres, ad perſonam, ut tam mihi charus es, quàm qui chariſſimus. ad tempus, ut, Pamphilus amabat, ut quum maxime. ad rem, iſtud officium tam mihi fuit gratum, quàm quod eſt gratiſſimum. Tam odi temulentiam, quàm quæ maxime.

Pleno modio. XCIII

Ante dictũ eſt nobis plena manu fieri, quod largiter, minimèq; maligne dicitur. M. Tul. ad Atticũ lib. 6. Epiſtola prima, ſimillima figura dixit, pleno modio, Si illa iam habent pleno modio, uerborum honorem, imitationem crebram &c. Nam antea dixerat, ſe publicanorum uſuras aſſatim laudaſſe.

Agnin

Agninis lactibus alligare canem. XCIIII

Ballio in Pseud. Plautina: Quia pol qua opera credam tibi, una operæ alligem fugitiuũ canem agninis lactibus. Qui canem alligat intestinis agninis, is non modo canem amittit, uerum & prædam ultro dedecorit fugitiuo. Sic qui credit homini malæ fidei, & rem perdit & frustra obligatum habet eum, qui non est soluendo. Lactes enim dicuntur intestina molliora.

Superauit dolum Troianum. XCV

Apud Plautum in Pseudolo, senex laudans seruum suum, quod arte noua, structis insidijs per subornatum quendam impostorem Ballioni lenoni, ita loquitur.

Superauit dolum Troianum, atq; uicit Pseudolus.

Sentit autem de equo Troiano è trabibus contexto, de quo iam sæpius diximus. Quemadmodum autem Græci per subornatum Sinonem imposuere Troianis, ita Pseudolus per Harpagem imposuit leroni.

Laryngizein. XCVI

Λαρυγγίζειν Græcis dicuntur, qui non loquũtur naturali modo, sed dilatato gutture effundunt immanem uocem. Quemadmodum & canunt nonnulli. Hoc uicium Demosthenes obiecit Aeschini, quod non ex animo loquens uocem præter naturam intenderet, Neq; enim oratoris est, affectus clamore mouere, sed argumentis, & rem uelut oculis subijciendo.

Oculis ac manibus. XCVII

Quod omnibus modis compertũ est, oculis & manibus deprehensum dicitur. M. Tullius pro Cluentio: Quum manifeste uenenum deprehendisset, quod uir matris Oppianicus ei parauisset, & res non coniectura, sed oculis ac manibus teneretur, neq; in causa ulla dubitatio posset esse, accusauit. Oculis magis creditur quàm auribus. Quidam porrò adeo sunt ἀυτόπται, ut nisi manibus cõtrectent, non credant. Quemadmodum de Thoma Didymo narrat Euangelica historia.

Vt herba solstitialis. XCVIII

Apud Plautum in Pseudolo amans de spe subito deiectus, ita loquitur: Quasi solstitialis herba paulisper fui, repente exortus sum, repentino occidi. De Ephemero animalculo nobis aliàs dictum est. Sunt qui hoc loco solstitialem herbam intelligi uelint Heliotropium. Atqui ut est heliotropũ circumagitur ad solem spectans, nusquam tamẽ legimus eam, eodem die nasci ac mori. Vero propius est Plautũ sentire de herba Ephemero, cuius aliquot locis meminit Dioscorides, ueluti lib. 4. cap. 698. Item aliis nonnullis. Rursus lib. 6. cap. 111. Is duo facit genera, alterum Colchicum quod illic affatim proueniat, à quibus bulbus erraticus siue agrestis dicitur, quod sub exitum autumni florem effundit subcandidũ, non dissimilem crocco. Alterum quod Irim syluestrem appellant, foliis lilij sed tenuioribus, caule pari, florem habet ceruleũ amarum. cuius descriptionem habet Plinius lib. 25. cap. 13. Colchicon bulbi similitudine allicit ignaros, & iugulat, quẽadmodum & fungi. Sed præsens remedium est lac bubulum. De hac herba non dubium est quin Plautus senserit. Nam Dioscorides ait prouenire sub exitum autumni, hoc est, ni fallor, circa solstitiũ brumale, Nam autumnus Romanis & Græcis serior est quàm nobis. Et Theophrastus Ephemeron appellatum putat quod ultra diem non uiuat, idem prædicans de herba quod Aristoteles de animante eiusdem nominis.

In herbis. XCIX

In herbis esse dicũtur, quæ nondũ maturuerunt, sed spem modo bonam de se præbent: dixit M. Tullius in oratione pro M. Cælio: Sed ego non loquor de sapientia quæ non cadit in hanc ætatem, de impetu animi loquor, de cupiditate uincendi, de ardore mentis ad gloriam, quæ studia iam in his ætatibus nostris contracliora esse debent, in adolescentia uerò tanquam in herbis significant, quæ uirtutis maturitas, & quanta fruges industriæ sint futuræ. Hoc prouerbium alibi nobis dictum memini, sed hunc locum adijcere uisum est. Ex quo si quid damni capit lector, est quod queratur: si quis cauilletur me capere numerum, silebit, si perpenderit innumera prouerbia cæteris admixta, non referri in Chiliadũ numerum.

Nullius coloris. C

Alibi commemorauimus de modis omnibus ignoto solere dici, albus an ater sit nescio. Huic simillimum est, quod ait Harpax apud Plautum. Quem Pseudolum, quas tu prædicas fallacias mihi, Quem ego hominem nullius coloris noui? Vehementius est, quàm si dixisset, albus an ater. Et paulo post, pro eo quod dici solet, non noui hominem. Neq; istum, inquit, Pseudolum mortalis qui siet noui, neque scio. Rursus in eadem: Qui suum repetunt, alienum reddunt nato nemini. Idem in Rudentibus: Dominus huic ne frustra sis, nisi ego nemo natus est. Rursus in Mostellaria: curabitur, tanquam si intus nemo in ædibus habitet. Iterum in eadem: natus nemo in ædibus fuit.

CHILIADIS QVARTAE CENTVRIA X.

Et prædam & præmium. I

QVOTIES significamus omnino quippiam auferendũ, siue iure, siue iniuria, dicemus & præmium & prædam auferendũ. Præmium datur pro meritis, præda per uim aut arte abducitur. Ballio in eadem fabula: Aufertur id præmium à me, quod promisi per iocum. Cui respondet senex. De improbis uiris auferri præmium & prædam decet. Sentiens malos quouis modo spoliandos, eo quod si quid male fit malis, benefactum est. Sicuti bene dictum est, quod dignis male dicitur.

E natali emortualem facere. II

In eadem fabula Ballio leno coactus reddere argentum dicit: Certum est mihi hunc emortualẽ facere ex natali die. Emortualem dixit pro tristi ac funesto, natalem pro læto ac felici.

Catone hoc contenti fumus. III

Inter ea quæ Cæsar Augustus quotidiano sermone solet usurpare, Suetonius & illud commemorat, quod quoties significabat præsentem rerum statum esse boni consulendũ, dicebat, contenti fumus hoc Catone. Cato Vticensis constus est tueri præsentem Reip. statum exclusa tyrannide, at non successit, uicit ea pars quæ tyrannidẽ uidebatur affectare. Augustus autem in hoc cum Catone sentiebat, quod præsentem Reip. statum nollet immutari. Itaq; ipse quodãmodo sui temporis Cato fuit. Retulimus ex Macrobio inter apophthegmata, Cæsarẽ Augustũ aliquando uenisse in ædes in quibus habitauerat Cato. Hic quum Strabo in gratiã Augusti incusaret Catonis pertinaciã, quòd sibi necem conscisceret, quàm Iulio uictori se submittere maluisset: Augustus respondit, Quisquis præsentem ciuitatis statũ mutari nõ uult, is & ciuis & uir bonus est. Eodẽ dicto & Catonis memoriã tutatus est, & sibi consuluit, ne quis in posterũ affectaret res nouas.

Edax triremis. IIII

Ἀδηφάγοι τριήρεις. id est, Edaces triremes, dicuntur quod magnis constent impendijs. Translatum uidetur ab egregijs equis & ad certamina aptis, quos oportet esse uoraces. Extat apud Lysiam oratorem. Alcæus autem in comœdotragœdia, Lucernas bibulas ἀδηφάγους dixit, quod multum absumant olei. Prouerbij speciem hæc habebunt, si ad hominem prodigum immodicis impendijs transferantur, quemadmodum edax currus, de quo nobis est dictum prius.

Obolo dignus. V

Ἀξιος ὀβολοῦ. id est, Dignus obolo per iocum dicebatur, qui in aliquo numero nollet haberi. Translatũ à cõsuetudine reip.

Athenien

Atheniensium, qua qui per senatum asscribebantur in numerum uirorum, & ob id δόκιμοι uocabantur, ijs in singulos dies dabatur obolus ex erario publico, quemadmodum tradit Aristoteles in Politicis. Alij malunt duos dari solitos. Et fieri potest, ut post dupli cata sit mercedula. Huius rei meminit Lysias in oratione περὶ τῆ ἀδυνάτου. Et haud scio an hinc alluserit Aristoph. in Equitibus. ἀνὴρ γεγόνει τοῖσι πολλοῖσι τοὐβολοῦ ἀδυνάτοις dicebatur, qui trium mensium spacio corpore claudicarent. Quemadmodum ἀδοκίμαστοι dicebantur, qui nondum erant in uirorum numerum asscripti, necdum obolo digni iudicati.

Areopagita taciturnior. VI

Ἀρειοπαγίτης σιγαιότερος. id est, Areopagita taciturnior dicebatur, qui cõmissum arcanũ optime contineret. Alciphron in epistola quadã γραῦς τὸν πρὸ ἀρειοπαγίτης σιγαιότερον. i. Esto mihi nũc Areopagita taciturnior. σιγαιὸς enim dicitur, non qui tacet ipse: sed qui continet arcanũ, nec effutit usquã. translatũ est à uasis solidis nec ulla ex parte perstillantibus. Athenis in Areopago causæ capitales audiebantur, idq; noctu, magna attentione. Et fortasis nefas erat illis quæ ibi fuissent acta apud uulgus effutire. Extant & hodie apud Vesphalos reliquiæ generis iudicum. Certi uulgò dicuntur. Qui in hunc ordinem admittuntur, magna religione adiguntur ad silentium. Est enim ratio quædam deprehendendi crimina, quã nullus intelligit, præter illos iuratos.

Adelphizein. VII

Ἀδελφίζειν dicuntur, qui uocabulis adoptiuis alicui blandiuntur, quod hodieq; apud Italos est uulgatissimum, ut quibus blandiuntur fraterculos appellent. Dictum est autem ἀδελφίζειν ap. ellare fratrem, quemadmodum dicimus δουλαγωγίζειν τὴ μαιαν. Horatius in Satyris,

_Frater, pater adde.

Vt cuiq; est ætas, ita quẽq; facetus adopta. Rursus alibi,

Pater audisti coram, nec uerbo parcius absens.

Huius exemplum est apud Aristophanem in Equitibus. Item apud Plautum, cum aliàs, tum in Pseudolo. Sic amans herus blanditur seruo suo:

Dic utrum patrem an matrem te resalutem Pseudole?

Veterata uaticinari. VIII

Alibi retulimus ἀρχαῖα λέγειν, friuola loqui. Ballio in Pseudolo Plautina ad atrocia conuicia, quibus à duobus impetitur, respondet, uetera uaticinamini. Conueniet in eos qui nihil adferunt noui, sed iam olim uulgò iactatum. Nam uatum est, aut aliquid noui dicere quod non acidit, aut aliquid proferre, quod nulli cognitum est. Solent enim prognostæ quãdam mira quædam diuinare de præteritis amnis. Lenoni nihil est noui audire scelestus, periurus, sacrilegus.

Eadem queri. IX

Συναυλίαν κλαίειν, dicuntur, qui simul iisdẽ de malis querũtur, inde sumpti quod apud ueteres interdum duo tibicines eandem cantionem fonabant. Aristophanes in Equitibus.

Συναυλίαν κλαύσωμεν, ὀλύμπιον νόμον. id est,

Modis Olympi concinamus tristia.

Olympus quidam fuit Marsyæ discipulus. Is conscripsit de lugubribus modis tibia canendis. At Marsyæ malecessit sua musica. Discipulus igitur magistro accinit lugubria.

Schœnicolæ. X

Festus Pompeius indicat olim schœnicolas appellata sorta plebeia ac uilia, ab unguento uilissimo quo oblinuntur. Plautus in Pœn. Miseras, schœno delibutas, schœnicolas sordidas.

Luto lutulentior. XI

Auaros quæstuq; supra modum auidos, impuros ac sordidos dicimus. Id Plautus ὑπερβολικῶς exaggerat in Pœnulo: Sed lenone ilthoc Lyco illius domi non lutum est lutulentius. Nonnunquã declarat hominem scelerosum & contaminatum potiusquam sordidũ. Vt Cicero in oratione pro domo sua ad Pontifices. O cœnum, ò portentum, ò scelus. Et Pisonem ni fallor alicubi lutum appellat. Sic enim appellat lutum, quemadmodum subinde uocat scelerosum, Labem ac maculam. Itidem subinde facem, procellam ac tempestatem appellat tumultus autorem.

Διαυωλαγίζειν. XII

Διαυωλαγίζειν, Demosthenes dixit pro explorare atq; examinare. Sumptum putant ab ijs qui noctu cum tintinnabulo circumeunt excubias, ne quis dormiat, aut ut hoc signo declarent se uigilare. Siue ab ijs qui coturnices tintinnabulo experiuntur, num sint ad pugnam idoneæ, ut usum est Aristarcho. Nec desunt qui malint inde ductum, quòd ad eundem modum explorari soleant equi, an tubarum & armorum strepitum laturi sint. Simili modo conuiciis olim explorabantur initiandi mysterijs, cuius consuetudinis uestigium adhuc seruant Theologorum scholæ.

Ferrum & flamma. XIII

Quum exitiabile bellum significamus, ferro flammáque rem geri dicimus, siue ferro igniq;. M. Tullius in oratione pro L. Flacco: O dij immortales quid hoc miserius, nos qui P. Lentulo ferrum & flammam de manibus extorsimus, imperiæ multitudinis iudicio confidimus. Mox in eadem: O nox illa quæ penè æternas huic urbi tenebras attulisti, quum Galli ad bellum, Catilina ad urbem, cõiurati ad ferrum & flammam uocabantur. Rursum pro Sylla: Cuius nuper ferrum retuderim, flammamq; restinxerim. In oratione pro domo sua, addit saxa, Deinde quum ille saxis & ignibus & ferro uastitatem meis ædibus intulisset. Item pro Planco: Quorum uidisti toto illo anno ferrum in foro, flammam in ædibus, uim in tota urbe uersari.

Montes frumenti. XIIII

De montibus auri nobis alibi dictum est. Sed quemadmodũ musca ad quæuis res transfertur, quum negamus quicquã tale esse, nulla mihi musca in ædibus, ita montes ad quarumlibet rerum affluentem copiam transfertur. Plautus in Pseudolo, Quibus cunctis montes maximi accrui frumenti sunt domi. Vox hæc montes superest sermoni, nisi quod ex usu uulgari addita auget copiæ significationem. Itidem in usum uenit oppido pro ualde, quum tantum rerum copiam intelligerent agricolæ, quãta satis esset uel oppido. Plautus in Mostellaria, Montem erroris dixit pro errore grauissimo. Nec salus nobis saluti iam esse si cupiat potest, ita alium erroris montem maximum ad portum modo conspicatus sum, herus aduenit peregre, periit Tranio. Si legas, ita mox alium, constabit uersus trochaicus. In Milite dixit montes argẽti, Tum montes argenti non massas habet.

Post homines natos. XV

Quoties uniuersos homines intelligi uolumus, post homines natos dicimus. Marcus Tullius in oratione pro domo sua ad Pontifices: Quid homini post homines natos turpissimo, sceleratissimo, contaminatissimo, quis illam opimam fertilemq; Syriam, quis bellum pacatissimis gentibus, quis pecuniam ad emendos agros constituendi ereptum ui ex Cæsaris rebus actis, quæ imperiũ infinitũ dedit? Rursus in eadẽ: At id quod crimini dabatur non modo peccatum non erat, sed erat res post homines natos pulcherrima. Item pro Cornelio Balbo: Etenim quum pro sua patria pauci post genus hominum natum reperti sint, qui nullis præmijs propositis, uitam suam hostium telis obiecerint, &c. Idem pro Milone: Vnius post homines natos fortissimi uiri. Item in Antonium: Duo terterrima & sparcissima capita post homines natos, Dolobella & Antonius. Idem de optimo genere oratorũ: Optimus longe post homines natos. Idem in Bruto: Longe autem post natos homines improbissimus Cæius Seruilius Glaucia.

Post

Post hominum memoriam. XVI

Huic similimum est, Post hominum memoriam. M. Tullius in orat. ad Pontif. pro domo sua: Graue crimen est hoc, & uehemens, & post hominum memoriam, iudiciaq; de pecuniis repetundis constituta grauissimū. Item in oratione De aruspicum resp. Vobis uero referentibus post hominum memoriam fortissimi atq; optimi cōsules. Idem pro Planco: Aderat mecum senatus, & quidem uestē mutata, quod pro uno post hominum memoriam publico consilio susceptum est. Ibidem: Nihil post hominum memoriam gloriosius. Item pro eodem: Consules post hominū memoriam teterrimi atq; turpissimi. Idem ad Plancum Epist. fam. lib. 10. Nihil post hominū memoriam gloriosius, nihil gratius, ne tempore quidē ipso opportunius accidere uidi, quàm tuas Plancę literas. Rursus ad Brutū lib. 11. Quare hortatore tu quidem non eges, si ne ic ille quidem re quæ à te gesta est post hominū memoriam maxima, horatore: em desiderasti. Rursum pro Sestio: Quid enim quisquam poterit ex omni memoria sumere illustrius quàm pro me uno ciue, & bonos omnes priuato cōsensu, & uniuersum senatum publico cōsilio reuulsse uestem. Idem in Catilinā. In hoc autem uno post hominū memoriam maximo crudelissimoq; bello. Ibidem: Bellum intestinū ac domesticum post hominū memoriam crudelissimū & maximū. Idem pro Rabirio perduellione: Post hominum memoriam rem nullam maiorem. Idem pro lege Manilia. Quæ in omnibus hominibus noua post hominum memoriam constituta sunt. Rursus in Vatinium testem: In omni memoria inauditum.

Ἐξορχεῖσθαι. XVII

Qui fugiunt & ab eo quod agitur aliò se uertunt, Græcis ἐξορχεῖσθαι dicuntur, sumpta metaphora à saltationibus præsertim sacris, unde subtrahere sese inauspicatum erat: quemadmodum indicatum est in prouerbio, Omnia secunda, saltat senex. Notum est quod refert Herodotus De Hippoclide, qui indecora saltatione excidit à spe nuptiarum & audiuit, ἀπορχήσατο τὸν γάμον.

Peristromata Campanica. XVIII

Origenes opus quoddam uarias tractans materias, στρωματεῖς inscripsit, sumpta metaphora ab aulęis & stragulis picturatis, quibus olim diuites impense delectabantur. Quod ad hominem uersipellem transferri potest. Siquidem aulea explicata aut complicata, & rursus aliter atq; aliter complicata, uarias rerum formas præbent. Leno in Pseudolo Plautina minitatur suis famulis hoc modo: Ita ego uestra latera loris faciam ut ualide uaria sint, ut ne peristromata quidem æque picta sint Campanica. Campania quum floreret opibus, præter modum luxui ac delicijs indulgebat. Campanicis peristromatibus Plautus adiungit Alexandrina tapetia. De Attagena dictum est aliàs.

Fors domina campi. XIX

In creandis magistratibus nō semper uincebat, qui potior esset, sed cui fortuna fauebat. Nam à populi suffragijs res omnis pendebat. M. Tullius in Pison. Sed omitto ut sit fictus uterq; nostrum, sit sanè Fors domina campi, magnificentius est dicere, quemadmodum gesserimus consulatum.

Fulmentum lectum. XX

Nonius Marcellus indicat prouerbium quoddam esse frequens apud Varronem: Fulmentum lectum scandum. Nec exponit quid sit fulmentum, neque quis sit prouerbij sensus: tantum indicat fulmentum dici neutro genere, & fulmenas fœminino.

Parthi quo plus biberint. XXI

De Parthis uetere prouerbio dictum est, quo plus biberint, eo plus sitire. Habet hoc temulentia, ut posteaquam obsurduit palatum, magis ac magis cupiant haurire. Apte dicetur in auaros, aut studiosos, crescit enim discendi cupido cum eruditione.

Scraptæ. XXII

Scraptæ populari comitio accebantur mulieres nugaces nullius; rei, à screo quod est oris purulentum eiecto cum sonitu. Vnde screa pro rebus uilissimis accipiebant. Fortasse quadrabit in anus subinde screantes ac inscientes. Ita Festus. Nonius autem putat esse comicium in deformes meretrices, citans hunc Plauti uersum ex Vidularia,

Scraptæ, scrupedæ, strictiuclæ sordidæ.

Ex Phelleo. XXIII

Ἐκ φελλέως ἐλθεῖν. id est, Ex Phelleo uenire dicebantur, qui ex humili fortuna asperaq; uita ad dignitatem emersissent. Nam Græcis φελλεὺς dicitur locus aptus pascendis capris, asper, pumicosus, ac sterilis. Nam huiusmodi pascuis capræ delectantur. Aristophanes in Nebulis.

Ὅταν μὲν ἐρ' αἰγας ἐκ τ' φελλέως
Ἀπαγάγῃ ὁ πατήρ σ' ἀφθέγκτους ἐμοὶ θεᾶς.

Est huius nominis locus Atticæ mōtanus ac petricosus, cuius meminit & Stephanus, nisi quod montem φελλὰς uocat, fortassis scriptura mendosa. De his nonnihil attigimus in prouerbijs, subere leuior, & phellinas.

In foro ueritas. XXIIII

Ἐν ἀγορᾷ ἀληθεύειν. id est, In foro abstinendum à mendacio. Lex erat apud Athenienses, ut in foro rerum uenalium uanitas omnis abesset. Theophrastus in libris De legib. ostendit Agoranomis duo præcipue curanda, ut omnia in foro composite citraq; tumultum agantur, deinde ut abstineant à mendacijs, non uendentes modo, uerum etiam ementes. Hinc est quod apud Lacertium Anacharsis ait se mirari, quòd Athenienses lege prohiberent in foro mendacium, cum nusquam frequentius aut impudentius mentiremur.

Oculum excludere. XXV

Hac figura uulgus adinat omnem ipsum petenti, ut dicat, si hoc impetraris, oculum mihi excludito, aut dentem extundito. Senex in Pseudolo Plautina, Excludite Hercule oculum si dedero. Sensit quidam potius futurum, quàm ut seruo daret argentum pro amica filij. Itidem Phormio Terentianus: Vel oculum excludito, est ubi uiscar locus.

Aut terra, aut mari. XXVI

Plautus in Pseudolo, aut terra, aut mari, dixit pro quacunque ratione. Sumptum est ab historicis qui referunt res terra mariq; gestas, & gentes terra mariq; expugnatas. Cicero pro Cluentio: cuius tantæ res gestæ terra mariq; extiterunt. Item pro lege Manilia: Quantas ille res domi militiæq;, terra mariq; quanta feliciter gesserit. Rursus in eadem: Vt aliquādo uere uiderentur omnibus gentibus ac nationibus terra mariq; imperare. Item in Verrem libro 2. Quām multæ mihi à Verre insidiæ, terra mariq; que factæ sint. Ad Atticum libro 7. quà aut terra, aut mari persequar eum, qui ubi sit, nescio. Demosthenes in clausula orationis pro Ctesiphonte, ἐσθ' ὅπως ἔχουσιν οὗτως ἀνάντως, τοῦτο μὴ ἀρὰς καθ' ἑαυτὸν ἡμᾶς ποιήσασθαι. id est, Quòd si usque adeò sunt insanabiles, istos quidem per se solos exitio pernicieq; dignos terra mariq; reddite. Plauti uerba sunt hæc: Ego in hoc triduo aut terra, aut mari alicunde euolsam id argentum tibi. M. Tullius lib. De finibus 5. addit tertium. Vna pars est differendi, altera uiuendi, tertia naturæ sic ab his inuestigata est, ut nulla pars cœlo, mari, terra, ut poëtice loquar, prætermissa sit. Addit poëtice, quod poëtæ tria tantum elementa referant: ut Ouidius,

Ante mare & terras, & quod tegit omnia, cœlum. Terent. O cœlum, ò terra, ò maria Neptuni. Plau. in Amphitryone: Ita mihi uidentur omnis, mare, terra, cœlum consequi.

Εὐρυλοχορῆσαι. XXVII

Quibus ius ferendi suffragia adimebatur, & ex aliquo iudicum subm

ſubmouebantur, olim dicebantur ἐκφυλλοφορεῖσθαι, quemadmodum exauctorari dicebantur milites quibus ius pugnandi adimebatur. Olim non calculis, ſed ſolijs ferebantur ſuffragia, quaſi dicas à ſolijs ferendis excludi.

Lacunam explere. XXVIII

Lacunam explere, pro ſarcire damnũ, non ſine prouerbij ſpecie dixit Cicero, actione in Verrem quarta, Cenſores fecerunt idem quod in noſtra repub. ſolent ij qui per largitionem magiſtratus adepti ſunt: dederunt operam, ut ita poteſtatem gererent, ut illam lacunam rei familiaris explerent. Detrimentum facultatum appellat lacunam. Idem in epiſtolis ad Atticũ. Vide ne qua lacuna ſit in auro, hoc eſt, ne quid deſit. A. Gellius Noct. Atticarum libro v. cap. 3. famæ lacunam dixit pro macula, Minimáq; illa labes, & quaſi lacuna famæ imminentis, partarum amico utilitatum ratione ſoluitur. Quin & in libris mendum dicitur, quod depranatum eſt, lacuna ubi deeſt aliquid: illud eluitur, hæc expletur.

Nullam corporis partem. XXIX

Aeſchines De perperam obita legatione, ὁ γὰρ λόγῳ ἅπραικτον ἔχων μέρος τὸ σῶμα δι᾽ ὕβριν τὴν φανὴν προῆται, ὡς ὧν Ἀριςείδης τὸν φόρον τάξας τοῖς Ἕλλησιν, ὁ δίκαιος καὶ μεγαλόψυχος, ἀνυχρόχοινα καὶ πάλαι πρὸ ἀνθρώπου. id eſt, At is qui nullam corporis partem habet ociоſam, ne eam quidem quæ uocem promit, perinde ac ſi eſſet Ariſtides qui uectigalia præſcripſit Græcis, & iuſti cognomen meruit, indignatur ac deſpuit munerum acceptionem. Diſpiciat prudens lector, an pro ἅπραικτος legendum ſit ἄπρακτος, id eſt, ἀπράγμων, ut intelligas illi omnia membra fuiſſe uendita, etiam os & uocem. Tametſi dici poteſt ἄπρακτος, qui nihil exigit. Vt intelligas non manibus tantum, ſed toto corpore rapacem.

Purus putus. XXX

Plautus in Pſeud. purum putum dixit, pro prorſus ac uere: Purus putus eſt ipſus noui herus Polymacheroplacides, quaſi dicas ipſiſſimus eſt. Color ſermonis refedit ex antiquitate: putum enim illi dicebant purgatum, unde & uites putare dicunt, & reiectamenta nucum aut ſimilium rerum dicuntur putamina. prouerbium ortum uidetur ex aurificũ officinis, qui ea forma dicebant purum putum, quemadmodum qua iureconſulti dicunt, ſarta tecta.

Meis auſpicijs. XXXI

Meis auſpicijs pro meo arbitrio, meiſq; præſidijs dixit Maro Aeneid. quarto.

Quòd ſi fata meis paterentur ducere uitam
Auſpicijs, & ſponte mea componere curas.

Translatum ab imperatoribus Romanis, quibus mos erat, non committere prælium niſi conſultis auſpicijs. Eius autem auſpicijs res gerí dicebatur, penes quem ſumma rei gerendæ poteſtas erat. Huic ſimilliimum eſt quod alibi reiulimus, meo Marte. Tullius in Verrem lib. 5. Præſertim cum uos ueſtro Marte his rebus omnibus abundetis. Noſtro Marte fit, quod fit nullis auxilijs aliunde aſcitis.

Veſtigijs inhærere. XXXII

Qui imitatur exempla progenitorum, maiorum ueſtigijs inhærere dicitur. M. Tullius pro P. Seſtio: Quem in maiorum ſuorum ueſtigijs ſtare oportebat. Translatum à uiatoribus, qui obſeruant ueſtigia præcedentium, ne quid aberrent. Similiter qui degenerant à progenitorum aut præceptorum exemplis, ab illorum ueſtigijs dicuntur recedere. Et alienis ueſtigijs ingredi, qui nihil ex ſe gignunt noui, ſed aliorum inuentis inhærent.

Dulce & amarum. XXXIII

Plautus in Pſeudolo non ſine prouerbij ſpecie dixit dulce & amarum, pro lætis ac triſtibus. Amans adoleſcens de epiſtola amicæ: Dulce amarumq; unà nunc miſces mihi. Idem in eadem fabula: Dulcia atque amara apud te ſum elocutus omnia. Scis amorem, ſcis laborem, ſcis egeſtatem meam. Idem in Truculento: Nunc poſtea quam ſcio dulce atque amarum quid ſit de pecunia.

Hyberno puluere, uerno luto. XXXIIII

Feſtus Pompeius ex antiquo carmine citat, nec aſſcribit autoris nomen: unde intelligitur uulgò decantari ſolitum. In eo inducitur pater de agricultura præcipiens filio, his uerbis, Hyberno puluere, uerno luto, grandia farra Camille metas. Quibus uerbis arbitror ſignificatum, ſur ſi ſeminetur ſerena hyeme, & ſuccedat uer humidum, copioſius prouenire.

Αἰξωνίζειν. XXXV

Quemadmodum multa prouerbia retulimus è gentium moribus deſumpta, ita ἀξωνίζειν olim dicebantur calumniandi morbo obnoxij, quòd is populus hoc nomine taxatus ſit ueterum comœdiarum ſalibus, quemadmodum indicat Stephanus, docens Aexonam eſſe Magneſiæ ciuitatem. Eſt autem ἀξωνὶ ultima acuta, populus tribus Cecropidis, ab utra que uoce deducitur ἀξωνίζειν. Citant teſtem Menandrum ἐν καπηλείῳ. Plato in dialogo De fortitudine, ἀλλὰ πρὸς ταῦτα κ᾽ ἔχων ἀπεῖπε, μία μέμφις ὡς ἀληθῶς ἀξωνία εἶναι. id eſt, Nihil ad iſta reſpondeo, cum quod dicam, habeam, ne me merito dicas Aexonenſem eſſe. Marſilius uertit maledicum & calumniatorem.

Gallam bibere oportet. XXXVI

Qui plus ſatis indulgent uentri gulæq;, prouerbiali loco iubebantur gallam bibere. Is eſt fructus ſub autumnum adnaſcens arboribus præcipue robori, ſpecie rotundæ nucis. De cuius natura multa prodiderunt Plinius, Dioſcorides, Galenus ac Theophr. Vim habet aſtringendi exiccandiq;, & ob id utilis ad multa. Inde illud Lucil. cum nepotes ac lurcones iubet gallam bibere, & rugas inducere uentri, ſentiens coarctandos eſſe uentres. Refert Sex. Pomp. Feſtus. Simile eſt Horatianum illud, cum ſcribit uentres nepotum inurendos candenti lamina.

Sontica cauſa. XXXVII

Næuius poëta citante Feſto, Sonticam cauſam appellat admodum grauem, in hoc trochaico catalectico,

Sonticã eſſe cauſam oportet, quãobrẽ perdas mulierem.

Translatum à duodecim tabulis, quæ ſonticum morbum appellant non uulgarem, ſed tam moleſtum, ut reus non cogatur apud iudices comparere.

Macula, Labes. XXXVIII

Frequens eſt apud M. Tullium, ut hominem infamem ac ſceleroſum, maculam, labem, ſordes, lutum appellet: pro eo Plautus citante Feſto, ſuaſum dixit,

Quis tibi ſuaſo inficiſti propudioſa pallulam.

Suaſum Feſtus putat eſſe maculam quæ ſit in ueſte alba è ſtillicidio fumoſo. Plautinus Trochaicus quadrabit in eos qui famam honeſtam uel à maioribus traditam, uel bene factis partam, aliquo ſcelere contaminant.

Capere crines. XXXIX

Plautus in Meſſellaria, capere crines dixit, pro arripere occaſionem oblatam, & arreptam retinere. Sumptum uel ex illo deo quem Græci uocant καιρόν. Nam eum fingunt fronte capillata, occipitio caluo: uel ex hominum conſuetudine, qui crinibus remorantur quem nolint abire. Si tibi acceptum eſt fore tibi unicum, ſempiternum, atque illum amatorem tibi proprium futurum in uita. Soli gerendum cenſeo morem, & capiendos crines, ut fama eſt, hominis, exin ſole pecuniam inuenire.

Nihil eſt miſerius quàm animus conſcius. XL

Sæpe etiam eſt olitor ualde opportuna locutus, ut habet prouerbium. Apud Plautum in Muſtel. Tranio ſeruus nequiſſi-

mus

mus ſententiam profert, quouis dignam theologo, nihil eſt miſerius quàm animus hominis conſcius. Conuenit cum Hebræorum dicto, ſecura mens quaſi iuge cõuiuium. Item cum illo, conſcientia mille teſtes. Et Horatius felix eſſe iudicat,

Nil conſcire ſibi, nulla pallescere culpa.

Celei ſupellex. XLI

Vilem & ruſticanam ſupellectilem Celei fuiſſe dictum indicat Maro Georg. lib. 1.

Virgea præterea Celei uilisq; ſupellex.

Item Ouidius lib. Faſt. 4.

Sors ſua cuiq; loco eſt, qui nunc Cereālis Eleuſis
Dicitur, hic Celei rura fuere ſenis.
Ille domum glandes excuſſaq; mora rubetis
Portat & arſuris arida ligna focis.
Filia parua duas redigebat monte capellas.
Et tener in cunis filius æger erat.

Celeus rex erat Eleuſine, pater Triptolemi, cui Ceres quòd eſſet ab illo excepta hoſpitio, commonſtrauit omnem agriculturæ rationem. Verba Plauti ſunt hæc: quaſi ſupellex Celionis, palus palo proximus eſt. Mirum eſt autem à Plauto primam ſyllabam in Celione produci, cum ab alijs corripiatur. Nam Celionem pro Celio dictum, nihil eſt noui, ſic & ſcorpium dicimus & ſcorpionem.

Ampullacea. XLII

Plautus in Menæchmis uidetur ampullaceã uocare mulierem magnifice cultam. carmen ſic fertur: quando te auratum & ueſtitum bene habet, ampla ſpem. Recte perhibent, melius ſanam eſt mulier mentem ſumere. Ampulla ſpem, certum eſt deprauatas eſſe uoces. Quidam reponunt ampulloſam, uerum hanc dictionem trochaici carminis ratio non patitur. Ampullaceam & metro congruit & ſenſui. Plinius lib. 15. inter genera pyrorum commemorat ampullacea. Qui tamen locus haud ſcio an mendo uacet. uerba Plinij ſic habent, Ab odore myrrhapia, laurea, nardina, à tempore, hordearia, à collo ampullacea, & Coriolana.

Cyatho non emam. XLIII

Non abſq; ſpecie prouerbij Miles apud Plautum in Pœnulo dixit: Proh nebulæ, cuius ego cyatho ſeptem noctes non emam. Loquitur de muliere faſtidioſa, ſed non perinde formoſa, & cyathum dixit pro minimo precio miles, cuires erat cum cyathis. Cyathus minimum erat poculum, crater amplius.

Rex ſum. XLIIII

Quemadmodum olim inſignem felicitatem ſignificantes dicebant, deus ſum, aut in cœlo ſum. Ita Plautus in Pœnulo dicit, Rex ſum, ſi ego illum hodie ad me hominem allexero. Verba ſunt Lyci lenonis, ſperantis ſe diuitem fore, ſi quendam bene nummatum ad ſe pertraxiſſet.

Cribro crebrius. XLV

Scite dictum eſt Plauto, nec ſine prouerbij ſchemate, cribro crebrius, pro eo quod erat plurimis locis, ac paſſim. Villam integundam intelligo totam mihi. Nam nunc pellucet quàm cribrum crebrius. Vulgus de futili ac loquaci dicit, tam ſolidus eſt quàm cribrum.

Et operam & retiam perdere. XLVI

Plautus in Rudentibus: Iam nunc & operam ludos facit & retiam. Id quidẽ citra tropum dictum eſt à ſene, qui Grippum ſeruum piſcatum miſerat, cum eſſet nocta orta tempeſtas grauiſſima. Verũſtius erit, ſi tropo adhibito dicatur in captatorem, cui non ſucceſſit aucupium. Porrò retiam Plautus antique dixit pro rete. Affine eſt illi quod alibi retulimus, Oleum & operam perdidi: & opera & impenſa periit.

Virtute duce, comite fortuna. XLVII

M. Tul. Epiſt. ſum. lib. 10. ad Plancum. Omnia ſumma conſecutus es, uirtute duce, comite fortuna. Hoc adeo grauiter commodeq; dictum eſt, ut à quibuſdam publicitus ſymboli uice ſit uſurpatum. Virtus eligit quod eſt optimum. Quod ſi non ſuccedit, tamen in rebus præclaris, ut in magnis, etiam uoluiſſe pulchrum eſt. Sin ſuccedit, prima laus debetur uirtuti, tanquam egregij facinoris duci: proxima fortunæ quæ uirtuti ſubſeruierit.

Crœſi pecuniæ teruncium addere. XLVIII

M. Tullius libro De finibus 4. Itaq; in quibus propter earum exiguitatem obſeruatio conſequitur, ſæpe accidit, ut nihil intereſſe noſtra fateamur, ſint illa nec ne ſint: ut in ſole, quod à te dicebatur, lucernam adhibere, nihil intereſt, aut teruncium addere Crœſi pecuniæ. Teruncij numni à tribus uncijs dicti uilitas prouerbio locum fecit. Crœſus Lydorũ rex inter prodigioſe diuites celebratur.

Barbari. XLIX

Apparet apud Romanos prouerbiali ioco barbatos dici conſueſſe, homines priſcis ac ſimplicibus moribus, ruſticanæq; ueritatis: quod illic fero receptum ſit barbam radere, aut tonderi. Siquidem auctore Plinio, P. Ticinius Mena primus è Sicilia tonſorem induxit, anno ab Vrbe condita CCCC LIIII. cum hactenus fuiſſent intonſi. Marcus Tullius libro De finibus 4. Hoc uero te ferre non potuiſſe, quod antiqui illi quaſi barbati, ut nos de noſtris ſolemus dicere, crediderunt: eius qui honeſte uiueret, ſi idem & bene ualeret, & bene audiret, copioſiusq; eſſet, optabiliorem fore uitam, melioremq; & magis expetendam quàm illius, qui æque uir bonus multis modis eſſet, ut Ennij Alcmæon,

Circumuentus, morbo, exilio atq; inopia.

Illi igitur antiqui non tam acute optabiliorem illam uitam putant præſtantiorem, beatiorem. Stoici autem &c. Eò ſpectat illud Iuuenalis,

Facile eſt barbato imponere regi.

Veſtigium ponere. L

Veſtigium ponere, pro attingere, dixit M. Tullius libro De finibus 5. Quanquam id quidem infinitum eſt in hac urbe: quacunq; enim ingredimur, in aliquam hiſtoriam ueſtigium ponimus. Refertur quiddam perquàm facetum cuiuſdam, Stratonici ni fallor, qui in oppido quodam ſummis pedibus ingrediebatur, circumſpectans interim: rogãtibus quid ageret, reſpondit ſe timere, ne quem calcaret præconem, innuens illic eſſe præconum immodicã turbam. M. Tull. eiuſdem operis lib. 5. Quid enim? Sapientia pedem ubi ponaret, non habeat, ſublatis officijs omnibus. Scio mihi alibi factam mentionem prouerbij, pedem ubi ponat, non habet. Verum hic locus tum non occurrebat, indignus qui prætermitteretur, eo quod oſtendit elegantem uſum huius metaphoræ in rebus animi. Sentit enim nullum eſſe locum ſapientiæ, ſi tollatur officiorum delectus.

Priſcis credendum. LI

M. Tul. in libello De uniuerſitate, Credendũ, inquit, nimirum eſt ueteribus, & priſcis ut aiunt uiris, qui ſe progeniẽ deorum eſſe dicebant. Incertũ utrum Cicero ſentiat eam ſententiam fuiſſe uulgò decantatam, an notet uocem priſci, qua declaramus homines extremæ antiquitatis, quorum origo, quoniam poſteris erat incognita, ferè referebatur ad deos.

Omnes intus. LII

Theocritus in Syracuſanis,

Κάλλιϛ', ἰυδοῖ πᾶσαι, ὁ τὰν νυὸν ὧδ' ἀποπλάξας. i.
Optime habet, cunctæ ſunt intus, fertur ut olim
Incluſa ſponſa ſponſus dixiſſe.

Scholiaſtes admonet eſſe prouerbium, è tali caſu natum, ut coniũcio. Sponſus quidam pertæſus ſponſam excluſit ædibus: cumq; illa pulſaret fores cupiens recipi, ſponſus reſpondit, ἰυδοῖ πᾶσαι. id eſt, Omnes ſunt intus. forte cum ſponſa ex more duceretur ad ædes ſponſi, ille occluſis foribus ita locu-

tus est. Accommodari potest ad usum magis serium, ueluti si ambienti in amicorum numerum recipi, qui sit indignus amicitia, respondeatur, πᾶσαι ὑφὸς. Aut, quod uero propius est, cum significabimus omnia esse in tuto. Siquidem ἀποκλέω non solum sonat excludo, uerum etiam includo quod semotum in tuto esse uolumus, unde ἀπόκλεισμα pro custodia. Itaque fieri potest ut sponsus sponsa in thalamum recluſa cæteras submouerit dicens, omnes intus. Sponso una sufficit, cæteras ut superuacaneas excluſit. κλάξ Siculis dicitur clauis, inde ἀποκλάζω ἀποκλέω.

Efurienti ne occurras. LIII

In eodem Idyllio prouerbij facie habet & illud in fine. Gorgo hortans ad reditum, quòd maritus esset iracundus adijcit,

Πεινώντι μὴ δὸς ποτ' ὀψῆνι. id est,

Absit ut unquam occurreris esurienti. Fames enim exasperat iracundiam. Vnde apud Plautũ aliquis iracundius loquentem, rogat quàm pridem edisset. Apud eundem est,

Fames & mora bilem in narem conciunt.

Opus ad opus. LIIII

Addam & illud ex eodem, ἔργον ἐπ' ἔργῳ, quo nullum operæ finem significamus. Verba sunt mulieris de marito conquerentis, quòd emisset lanam sordidam ac rudem, in qua plurimum esset operis sibi. Ita Maro de uite colenda,

Cui nunquam exhausti satis est.

Tredecim cubitorum. LV

Homines insigniter procero corpore & hisce temporibus populari ioco taxantur, ut ignaui & inutiles. Quod ut alia pleraq; manasse uidetur ab antiquitate. Sic enim in eodem carmine Praxinoa de marito loquitur, ἀνὴρ τριακαιδεκάπηχυς. id est, Vir tredecim cubitorum, hyperbolicos significans enormiter procerum, cum esset tam infulsus, ut é mercatu pro nitro, sale attulerit. De Caliga Maximini nobis aliàs dictum est. Prisci prælongos homines ridiculi gratia Longuriones appellabant. Varro in Triphalo apud Nonium, Ego nihil narro, adeo hæc ita curat, qui ante me est, nescio qui longurio.

Volam pedis ostendere. LVI

Τὸ κοῖλον τοῦ ποδὸς δεῖξαι. id est, Cauum siue uolam pedis ostendere dicuntur, qui in bello fugiunt, quod apud historicos frequentissime dicitur. Vertere terga. prouerbium refertur ab Hesychio. Dicitur & hodie uulgò in fugaces, calcaneum ostendere.

Factum transactum. LVII

Apud iurisprudentes solennia sunt hæc. Factum transactum, quoties sentiunt nihil prætermissum, quod ad negotij tractationem pertinet. Marcus Tullius in Catilinam inuectiua tertia: Atque illud quod faciendum primum fuit, factum atque transactum est. Est alicubi & apud Terentium, alioscq; complures melioris notæ scriptores.

Mæandri. LVIII

Cum res agitur non simpliciter, sed uafris & obliquis consilijs, Mæandros dicimus, metaphora sumpta à fluuio Mæandro, qui sinuosus ac flexuosus labitur: unde & nomen habere uidetur, quasi oberret quærens hominum consortia. M. Tul. in Pisonem. Quos tu Mæandros dum omnes solitudines persequeris, quæ diuerticula flexiones que quæsisti! utitur & Prudentius in hymno, quod alibi nobis citatum est in prouerbio Labyrintho. fluuius est Lydiam flexuosis recursibus perfundens. De quo Plinius lib. 5. cap. 29. Mæander orius è lacu in monte Aulocrene, pluriminq; affusus oppidis, & repletus fluminibus, crebris ita sinuosus flexibus, ut sæpe credatur reuerti: Apamenam primum peruagatur regionem: mox Eumenetică, ac dein Bargylioticos campos, postremo Cariam, placidus omnesq; eos agros fertilissimo rigãs limo: ad decimum à Mileto stadium, lenis illabitur mari. Est & picturæ genus Mæander, in morem labyrinthorum flexuosis ambagibus implexum, quod oris chlamydum addi solet. Vnde Maro Aeneid. libro quinto,

Victori chlamydem auratam, quam plurima circum
Purpura Mæandro duplici Melibœa cucurrit.

Masculum. LIX

Masculus apud ueteres non semper significat sexum, sed interdum quicquid uegetum solidum ac robustum est, masculum dicitur. Exemplum Nonius Marcellus citat ex Varronis fabula, cui tit. ὄνος ἢ λύρας, uincor non esse masculum ad rem. Grammatici putant ab Horatio marem uitellum dictum, solidum ac firmũ. de ouis oblongis ita loquitur in Sermonibus.

Namq; marem cohibent callosa uitellum.

Vergilius quoque masculà thura dicit alba, & meliora. Lepidius erit, si ad incorporea transferatur, ueluti cum excelsum fortemq; animum masculum appellamus.

Intra labia risit. LX

De risu Sardonio nobis aliàs dictum est. Similẽ describit Theocritus in Thalysia,

Καὶ μ' ἀ ξένιμας ἄπε σισαρὸς
Ὄμματι μειδιόωσ', χείλεος οὐ τὸ γελᾶν· id est,
Et me affatus, diducto leniter ore
Arridenti oculo, risus uero labium intra Hæsit.

Homerus risum Sardonium dixit amarulentum. Hic describit risum modestum & amicum, qui si erumpat, cachinnus fit indecorus.

Pingui mensura. LXI

Πίονι μέτρῳ. id est, Pingui mensura dixit in eodem carmine, pro eo quod erat affatim & largiter.

Μάλα γάρ σφισι πίονι μέτρῳ.
Ἀ δαίμων ἑυκηδὴς ἀνεπλήρωσεν ἀλωάν. id est,
Illis fortunante dea bona copia frugum
Arearum campos mensura impleuit opima.

Simillimum est illi quod ante diximus, Plena manu, & Ambabus manibus.

Fato Metelli. LXII

Asconius Pedianus in oratione pro Milone, refert Næuij poëtæ Senarium iactatum in familiam Metellorum, quòd Consules designarentur, arbitrio fortunæ, quæ campi domina dicitur uerius, quàm suis meritis.

Fato Metelli Romæ fiunt Consules.

Ad id tum Metellus Consul iratus, respondit Senario hypercatalectico, quem ait & Saturnium appellari.

Dabunt malum Metelli Nævio poëtæ.

Ad id tecte alluſit M. Tullius, cum ait, Te non fato, ut cæteros ex nostra familia. dictum facete & cõtumelioſe in Metellos, torqueri poterit in eos qui præter meritum suum ad opes ac dignitates prouehuntur.

Non habet cui indormiat. LXIII

Theocritus in Hodœporis,

Οὐδὲ κ' ἀμάρᾳ τῷ λεσχόν τι ἐς τοὐμὸν ἰοῦσαν. id est,
Eumaræ siquidẽ domino nec uellus erat, cui Indormiret.

Hoc colore Lacon pastor designat extremam caprarij cuiusdam inopiam, cui nec pellis esset hircina, in qua somnum caperet. Solent enim ueteres in animantium tergoribus & discumbere & dormire. Apud Homerum proci in bubulis tergoribus agitant conuiuia. Et hodie dicimus, non habet lectum, aut non habet stramenta quibus indormiat.

Asinus asino, & sus sui pulcher. LXIIII

Ὄνος ὄνῳ κάλλιστον. id est, Asinus asino pulcherrimus, simile simili placet. Alcimus apud Diogenẽ Laërtium inter multa quæ collegit ex Platonis philosophi & Epicharmi comici scriptis, quibus persuadere conatur philosophum à comicis multa fuisse suffuratum, & hos referi Senarios.

Θαυμαστὸν ἀδὲν ὅτι γε τῶνδ' οὕνεκα λέγω,

Καὶ

Καὶ ἀυθάνδρῳ αὐτεῖσιν αὐτὸς μὴ ἀλοιᾶν
Καλῶς πεφυκώς, μὴ δ' ἡ κύων κυνὶ
Κάλλιχορ εἶμεν φαίνεται, καὶ βοῦς βοΐ
Ὄνος τ' ὄνῳ κάλλιχορος, ἐς ἢ ἐμὲ συί; id est,
Res mira non est, ista si sic proloquor,
Ipsíq; nobis si placemus inuicem,
Pulchreq; nati si uidemur, nam & cani
Pulcherrimus canis uidetur, bos boui.
Asinus asello pulcher est, & sus sui.

Conueniet ubi inter honestos similitudo morum & instituti conciliat beneuolentiam, ueluti quum miles placet militi, aleator aleatori, potator potatori, sophista sophistæ. Mirum est ab Epicharmo præteritam similem, quum nullum animal sibi placeat impensius.

Pediculi Platonis. LXV

Οἱ πλάτωνος φθεῖρες. id est, Platonis pediculi, in prouerbium abierunt. ut referente Laërtio in uita huius philosophi, testatur Myronianus in opere cui titulum fecit De similibus, hinc coniectans hoc morbo periisse Platonem, quod uulgò pediculi Platonis appellarentur. Græci φθειρίασιν appellant. Morbus est fœdus & cruciabilis, quo periit & L. Sylla: tametsi de genere mortis uariæ sunt scriptorũ opiniones. Myronianus nullum indicat usum prouerbij. Suspicari tamen licet, dictum in fordidos, quòd philosophi minimum indulgeant nitoribus externis, dum circa mentis cultum toti sunt occupati.

Vates secum auferat omen. LXVI

In eos qui nobis dira minitantur, aut acerba prænuntiant, conueniet illud Theocriticum in Bucoliastis:

Ἀῖλακὰ ὁ μάντις ὁ τήλεμος ἐχθὲ ἀγορεύων
Ἐχθρὰ φέροι ποτ' οἶκον, ὅπως τενέεσι φυλάξῃ. i.
Telemus at uates, mihi qui canit omnia dira,
Dira domum referat, quo natis illa reseruet.

Iurarat Cyclops per unicũ oculum suum, qui uideret omnia semperq; uisurus esset. At Telemus uates illi prædixerat fore, ut ab Vlysse exocularetur. hoc nomen Cyclops reijcit in uatem & illius liberos. Ita Vergilius.

Quod dij prius omen in ipsum
Conuertant. Et rursus:
Dij capiti ipsius generiq; reseruent.

Itidem Homerus Iliad. Δ.

Σιδὴ σφῇσιν κεφαλῇσι γυναιξίτε καὶ τεκέεσσι.

Simile illi Platonico, in tuum ipsius caput.

In ultimas terras. LXVII

Ἐπ' ἔσχατα γᾶς. i. Ad extrema terræ, quum locum uehementer semotum intelligi uolumus. Theocritus in Syracusijs:

Τὼν' ὁ πάρος τὸν ἐπ' ἔσχατα γᾶς ἴλαβ' ἰόβαν
Ἰλεὺν ἐκ οἴκοιο. id est,
Huc ueniens meus ille insultus ad ultima terræ
Antrum non ædes posuit.

Vxor incusat maritum quod in loco nimium remoto domicilium sibi pararit, & cauum uerius quàm domicilium. Est frequens apud Ciceron. in ultimas terras, Velut actione in Verr. 6. Quemadmodum acceperat hoc nationes cæteras, quemadmodũ huius tui facti famam in regna aliorũ atque in ultimas terras peruenturam putasti? Idem pro P. Sylla. Iam uero illud quàm incredibile, quàm absurdum, qui Romæ cædem facere, qui hanc urbẽ inflammare uellet, eum familiarissimum suum dimittere ab se, emandare in ultimas terras. Item Philippica 13. Saxam uero Decidium præterire qui possum, hominem deductum ex ultimis gentibus. Rursus ad P. Lentulum epist. fam. lib. 1. Recordare enim quibus ex ultimis terris miseris, nec hoc pertimueris. Idem lib. 15. ad M. Marcellũ. Nos quidẽ longinqui & à teipso missi in ultimas gentes. Apud diuum Hieronymum frequens est, monstrum in ultimas terras deportandum. Plautus in Mustel.

Sed etiã in terras solas, orasq; ultima sum circumuectus.

Talia gignit bellum. LXVIII

Senarium hunc M. Tullius epist. ad Q. fratrem lib. 2. ceu uulgò tractatum adducit:

Τοιαῦθ' ὁ πάλεμος τὸν πόλεμον ἐξεγείρᾳ. id est,
Similia bellum calamitosum perficit.

Sentiens é dißidijs eorum qui rempub. administrant multa gigni absurda. uerba Ciceronis sic habent: Summum ocium forense, sed senescentis magis ciuitatis quàm acquiescentis. Sententia autem mea in senatu ciusmodi, magis ut alij nobis assentiantur quàm nosmetipsi. τοιαῦθ' ὁ πάλεμος πόλεμον ἐξεγείρᾳ. id translatum ad priuatam discordiam pluseulum habebit gratiæ.

Vera fronte. LXIX

Quæ ex animo citraq; fucũ dicuntur geruntur ue, uera fronte fieri dicuntur. M. Tullius pro C. Rabirio: At si uerũ tum uerißima fronte dixerunt, nunc mentiuntur: si nunc mentiti sunt, doceant nos uerũ. Contra, dicemus mendaci fronte fieri quod geritur per simulationem. Quemadmodum M. Tul. ad Q. fratrẽ, si non fallit titulus, alt: frons, oculi, uultus persæpe mentiuntur, oratio uero sæpißime. Frons & oculi maxime declarant animi affectum: nam uerba fingere non est difficile, sed ut ait Ouidius, perdifficile est crimen non prodere uultu. Et apud Mayonem Dido.

Spem uultu simulat, premit altum corde dolorem.

Terentius in fene seipsum excruciante. Vah, etiã uultum fingit carnifex. Et in Phormione Geta componit uultum Antiphonis in cõgressum patris, quẽ tamen retinere non potuit.

Porcus Troianus. LXX

Gulæ ueteres architecti & hoc cõmenti sunt, ut bos aut camelus totus apponeretur, differtus intus uarijs animantiũ generibus. Hinc & porcus Troianus uenit in populi fabulam, cui hoc nomẽ inditum est, quod ita uarias animantiũ species utero tegeret, quẽadmodũ Durius equus texit armatos uiros. Macrobius lib. Saturnalium 3. refert Cincĩũ in oratione qua suasit legem Fannĩã de moderandis sumptibus, obiecisse suo seculo, quòd porcũ Troianũ mensis inferrẽt. Mihi si detur optio, malim porcũ Troianum quàm equũ: conueniet in opipara conuiuia, aut in hominem uarijs delicijs expletum.

Pilus in medio. LXXI

Minimum discriminis significantes dicimus pilum interesse, id uehementius est quàm si dicas culmum latum. Theocritus in Thyonicho.

Λαοῦ ἢ μανιὴ πόκα θρῴξ ἀνὰ μέσσον. id est,
At me imprudentem capiet uesania tandem.
Vix pilus in medio est.

Verba sunt amantis ac metuentis ne tandem amor exeat in insaniam, à qua tam parum absit, ut uix pilus sit in medio. Consimili tropo Plautus dixit in Mostell. Pluma haud interest patronus an cliens probior siet, Homini cui nulla in pectore est audacia. Non interest pluma, dixit, pro nihil omnino refert. Asinius Pollio M. Ciceroni, Nullum enim uestigium abs te discessurus sum.

Musopatagos. LXXII

Μυσοπάταγος, dicitur qui percitus est & attonitus furore musarum. Ita Maro in Georg.

—Quarum percussus amore Sacra fero.

Transfertur ad eos qui sua poëmata sic amant quemadmodum parentes liberos. M. Tullius ad Q. fratrem lib. 2. Non me Hercle quisquam μυσοπάταγον libentius sua recẽtia poëmata legit, quàm ego te audio. Horatius,

Versus amat, hoc studet unum.

Vt Phrygius amat Pieriam. LXXIII

Plutarch. in lib. περὶ γυναικῶν ἀρετῆς ostendit ad suam usq; ætatem duraße cõsuetudinem ut uxores optarent sic amari à

αἰτὶς ὧς φρύγιος ἀρέσθη γυναῖκα, id est, Quemadmodum Phrygius amauit Pieriam. Id ortũ est ab huiusmodi historia. Ionum qui in Miletũ commigrarant, nonnulli seditione mota aduersus Nelei filios, fecesserunt Myuntẽ, atq; ibi fedẽ constituerunt, multis iniurijs affecti à Milesijs, qui cum illis bellum agitabant ob defectionẽ, uerũ nec atrociter, nec excluso omni commercio, sed nonnullis diebus festis mulieres è Myunte Miletũ itabant. Erat autẽ ex his qui fecesserant uir quidam nomine Pythes, cuius uxor dicta est Hippygia, filia Pieria. cum autẽ Mileti die festo sacrificaretur Dianæ, quam illi Neleidam cognominant, misit eò uxorẽ & filiã id precatus, ut sibi festo liceret interesse. Ex Nelei uero filijs longe potẽtissimus erat Phrygius. is captus amore Pieriæ, cogitabat qua re posset puellæ quàm maxime gratii facere. Cumq; illa dixisset nihil accidere posse gratius, quàm si efficeret sibi liberũ frequẽter Miletũ cõmeare multis uirginibus comitatã: ex his uerbis Phrygius intelligẽs ab illa queri pacẽ & amicitiam ciuibus suis, bellum composuit. Hinc Pieriæ nomen & apud Milesios & apud Myuntios mire gratiosum esse cœpit, adeo ut puellæ quæ uiris nuberent, ominis causa precari soleant, utinam sic amer à uiro, ut Pieriam amauit Phrygius.

Vita hominis peregrinatio. LXXIIII

Παροικία τις ἐστὶν ὁ βίος. id est, Peregrinatio quædam est uita. Socrates in Axiocho Platonis adfert hanc sentẽtiam ut uulgò apud omnes decantatam. quanquàm is dialogus habetur inter nothos. uidetur esse potius hominis Christiani, qui Platonem uoluerit imitari. Hæc enim sententia frequenter occurrit in sacris uoluminibus, uitam hanc esse exilium, esse incolatum & peregrinationem: quanquàm & Socrates Platonicus narrat animas hominum è cœlo fuisse delapsas, quòd sibi per philosophiæ studium parant reditum.

Tota hulcus est. LXXV

In eodẽ dialogo, ad laudatã agriculturã, ita respondet Socrates, ἀλλ' ἔχ ὅλη ὡς φασιν ἕλκος, ἀεὶ λύπης πρόφασιν παρασκευάζον. i. Verũ an non tota quod aiunt hulcus est, semper molestiæ occasionem ex se gignens. Id quidẽ esse uerum declarauit Vulteius Horatianus: cæterũ quicquid nobis uehementer molestum est, hulcus uomicam & Carcinoma solemus appellare. Quemadmodum de Cæsare Augusto literis proditum est, quod Iulias, filiam & neptem, & Agrippam prius adoptatum, postea abdicatũ, non aliter appellare solet, quàm tres uomicas suas ac tria Carcinomata: adeo'que detestabatur mores illorum minime frugales, ut ad omnem illorum mentionem soleat exclamare uersu Homerico:

Ἀλλ' ὄφελον ἄγαμός τε μένειν, ἀγονός τ' ἀπολέσθαι. i.
O utinam celebs mansissem, orbusq; perissem.

Atq; hic quoq; uersus inter prouerbiales merito referendus est. usurpandus ab his qui infeliciter duxerunt uxores, aut liberos poenitendos susceperunt. Conueniet & in hominem molestis moribus. Theocrit. in epitaphio Adonidis, acerbum dolorem πρόπαλιν ἕλκος appellat.

Ἄγελον ἄγελον ἕλκος ἔχει κῆρ μητρὸς ἄδωνις,
Μᾶλον δ' ἀ νυβίμφα φορεῖ πρόπαλιν ἕλκος. id est.
Dirum dirum uulnus habet circa inguen Adonis.
Sed maius Cytherea gerit sub pectore uulnus.

Ex cohorte prætoris. LXXVI

Qui ad omnem nutum præsto sunt, & cum autoritate delegantur ad hoc, aut ad illud exequendum, ex cohorte prætoris appellari dicũtur. M. Tullius ad Q. frat. epist. prima. Quos uero aut ex domesticis comitibus, aut ex necessarijs apparitoribus tecum esse uoluisti, qui quasi ex cohorte prætoris appellari solent, horum non modo facta, sed etiam dicta nobis præstanda sunt &c. Ministri prætorum non egent alia excusatione, quàm ut dicant se quod fecerunt illorum iussu fecisse: ut iam in prætorem sit actio, non in ministros. simile imperium in quosdam cibo officijs; sic deuinctos, ut nihil ausint recusare.

Lucernam accendere possis. LXXVII

Vehementem iram hac hyperbole exaggerauit Theocritus in Thyonicho:

Κἤφατ' ἐπ'. ἀμαθύνων ἀπ' ἀντίος ἠὲ λύχνον ἅψαις. i.
Incaluitq; ira, facile accẽdisse lucernã Ex ipsa ut possis. Verba sunt amantis ac de proterua puella conquerentis, quæ quum in conuiuio fleret, quidam illi dixit, non loqueris, lupum uidisti: illa ad nomen lupi uehementer ineanduit. Aderat enim adolescens nomine lupus, quem adamabat. Irati dicuntur ardere. Similis hyperbole, licet fordidior, & hodie fertur apud nostrates ita loquentes, Adeo exarsit ira, ut ouum ad illius frontem posses decoquere.

Semper aliquem uirũ magnũ. LXXVIII

Ἀλλ' αἰέ τινα φῶτα μέγαν. hoc hemistichium M. Tul. ut uulgò iactatum adducit in epistola ad Q. fratrem, cuius initium: Statius ad me uenit. Quod autẽ expectationẽ tui concursumq; eum qui erat futurus si unà tecum decederet, neque antea uisus esset sustulit, id mihi non incommode uisum est accidisse. Exhaustus est enim sermo hominum & multæ emissæ iam eiusmodi uoces, ἀλλ' αἰέτινα φῶτα μέγαν, quæ te absente confecta esse letor. Vnde sumptum sit hemistichium nondum liquet, nisi quod fortasse pro αἰεὶ legendum est, ἀιτᾷ, i. postulat, aut ἀιτεῖ. id est, postulat & requirit.

Ne si ad Iouis quidem aulam. LXXIX

Qui metuunt malum, ad asylum, ad aram, ad arcem, ad statuas principis, ad diuorum phana confugiunt. Verum à morte nullum est effugium. Id ex Sophocles expressit uersibus.

Ὅταν γὰρ ὁ κραδὸς ἐν θεσπίῳ ἐλθὼν τύχῃ
Ὅυδ' ἂν παρὸν ἀλκὰν ξυνὸς ἐκφύγοι μολών. id est,
Vbi mortis urget tempus, ad Iouis atria
Si fugeris, effugere non potis tamen.

Prouerbij species est in illis uerbis, uel ad Iouis quidem atrium: quod pro tutissimo posuit refugio. Huc confugerat Aquila insectante scarabeo.

Oracula loqui. LXXX

Χρησμὸς λέγειν. id est, Oracula loqui dicuntur, qui certa & indubitata loquuntur. Theocritus in Syracusiis,

Χρησμὸς δ' προβοῦτις ἀπόχρη θεσπίσασα. idest,
Hæc anus absceßit diuorum oracla loquuta.

Τὰ ἐκ Βίνου & aliàs dictum est, & Sibyllæ folium. Marcus Tullius ad Brutum epistola cuius initium. Scripta & obsignata iam. Hæc ex oraculo Apollinis pythij ædita tibi puta. Idem De finibus quintoquinto quum à Zenone inquam hoc magnifice tanquam ex oraculo æditur, uirtus ad beate uiuendum seipsa contenta est.

Non ab Hymetto. LXXXI

Crassam philosophiam ac rusticanam, quam discimus ex congressu plebeiorum non ex commentarijs Zenonis aut Platonis, M. Tull. ad Q. fratrem lib. 2. appellat philosophiam ab area Syra. Nos enim inquit, ita philologi sumus ut uel cũ fabris habitare possimus. Habemus hanc philosophiã non ab Hymetto, sed ab area Syra. Hymettus Atticæ mons est, unde Hymettia mella. Cui opponit areã Syrã. subindicãs rusticanam simplicitatẽ. Nam paulo ante non nihil attigerat de dicterijs argutis. Apparet id temporis M. Tullio in prædio quodam ædificasse. Quanquam haud scio an hic locus, quoniam uarius habetur in exemplaribus, mendo uacet. Dispiciat eruditus lector, an pro area syra legendum sit, ex hara Syra, sic enim loquitur in Pisonem: ex hara producta non schola. Syri barbariæ nobiles erant id temporis, quemadmodum Attici lepore dictorum.

Cymbalum mundi. LXXXII

Plinius maior in præfatione ad imperatorem Vespasianum refert,

fert, Apionem grammaticum à Tyberio Cæsare Cymbalum mundi consuesse uocari, ob nominis ut opinor, celebritatem: quum publicæ inquit, famæ tympanū potius uideri posset. Is Apion dicbat eos ab se donari immortalitate ad quos aliqua componebat. Huc Tyberius alludens appellabat illum cymbalum mundi: quòd hominem honesta fama donaret, quæ per uniuersum mundū amabiliter resonaret. Plinius autem ob arrogantiam mauult illum appellari tympanum publicæ famæ, quòd famam daret potius quàm honestam famā. Nam resonat & tympanum, sed inamœno strepitu. Allusisse uidetur huc, quòd tympana fiunt è pelle asinina.

In beato omnia beata. LXXXIII

A diuitibus omnia magnifice fiunt, à tenuibus frugaliter. Praxinoe in Charitibus Theocriti, laudans Ptolemæum, quòd Adonidis festum magnificis sumptibus apparasset, non sine prouerbij specie dixit,

Ἐμ πλόυτῳ πλοῦτα πάντα. id est,
In diuite ditia cuncta.

Vsus erit, si dicas ab homine docto omnia docte fieri, à pio pie, à rege regaliter.

Digitum qua proferat. LXXXIIII

Schemate prouerbiali M. Tullius dixit pro A. Cæcina, digitum qua proferat non habet, hyperbolicos indicās illi nihil prorsus esse quod dicat agat ue. locus sic habet. Denique ista nimia quæ dominatur in ciuitate potentia, in hoc solo genere quieſcit, quid agat, quomodo aggrediatur iudicem, quà denique digitum proferat non habet. Sumptum est à gestu rhetorum qui uarius traditur à Quintiliano. simpliciſsimus est proferre digitum, quod plebeiorum est & rusticorum.

Tristis litera. LXXXV

M. Tullius pro Milone: quod nisi uidisset posse absolui eum qui fateretur, quum uideret nos fateri, neque quæri unquam iussisset, nec uos hanc tam salutarem in iudicādo literam, quàm illam tristem dedisſetis. Tristem literam appellat θ. salutarem τ. quòd hac absolueretur reus, illa damnaretur. de quo non nihil attigimus in prouerbio Theta præfigere. Asconius Pedianus, si modo codices mendo uacant, indicat θ. fuisse notam damnationis, τ. absolutionis, N. L. ampliationis, hoc est, non liquere. T. Liuius dixit tristiorem notam.

Iouis germen. LXXXVI

Ἐκ Διὸς ἔρνος. id est, Ex Ioue germen dicebatur insigni uirtute præditus. uerba sunt pastoris ad pastorem musices pulchre peritum, cui bonoris gratia clauam dono dedit. Claua autem gestamen est Herculis ex Ioue prognati. obseruatum est à priscis, à poëtis Iouis filios semper induci ciuiles & humanos, contra Neptuni truces & asperos. Musica autem ciuilitatis magistra est. Carmen sic habet:

Οὔτως ἔαρι
Παῦ ἐπ' ἀληθέα πεπλασμένον ἐκ Διὸς ἔρνος. id est,
Es siquidem tu,
Reuerà factum ac prognatum ipso ex Ioue germen.

Interpres tamen mauult eō referre, quod qui uera loquuntur ex Ioue prognati dicūtur, adducens carmē Homericum:

Οὐ γὰρ μάλ' ἀναρρέπτου ἔπλ' ἀπατηλόν,
Ὅττιχεν κεφαλῇ κατανεύσω. id est,
Haud etenim fallax erit aut reuocabile quicquam
Quod capite annuero. Pastor ob id laudatur quod ingenue profiteatur se non conferendum cum insignibus musicis. Qualis inducitur & à Marone.

_Me quoque dicunt
Vatem pastores, sed non ego credulus illis.

Musarum aues. LXXXVII

Μουσᾶν ὄρνιθας, id est, Musarum aues, non absque prouerbij specie Theocritus in Thalysia appellat poëtas, quòd luscinijs in morem assidue canant sua poëmata. Scholiastes admonet omnes aues canoras musarum aues appellari. Sentit autem sibi displicere poëtas, qui cuculorum more audent Homero occinere.

Nullus dies omnino malus. LXXXVIII

Astrologi designant quosdam dies fortunatos aut infelices, sed his aut his rebus: nullo tamen die indulgendum est ocio, quòd nullus sit adeo inauspicatus, quin alicui negotio sit felix, si quis recte utatur concesso tempore, dies infaustus gerendo bello, aut nauigationi: felix est administrandæ rei familiari, Nullus autem dies non prosper parandæ bonæ mentī. Fatetur hoc Hesiodus περὶ ἔργων καὶ ἡμερῶν,

Καὶ ἤποτε πάγκακον ἦμαρ. id est,
Omni ex parte dies malus haud obuenerit unquam.

Guttam aspergere. LXXXIX

Quum ex magno lucro paululum quiddam alicui deciditur, guttam aspergi dicimus. Marcus Tullius in oratione pro A. Cluentio. Atque etiam ipse conditor totius negotij, Guttam aspergit huic Bulbo. Itaque minime amarus is usus est, qui aliquid ex eius sermone speculæ degustarat. Eodem schemate dicimus mica auri, pro minima portiuncula. Sed in uerbis M. Tullij præter tropum prouerbialem subest facetissima allusio in proprijs nominibus. Stelemus promiserat magnam pecuniæ uim iudici Bulbo. Nam id erat iudici nomen. Stelemus autem qui totum hoc negotium condiebat, hinc enim dictus est conditor media producta, non à condendo conditor prima acuta, adiungit Bulbo alterum iudicem cui nomen Gutta. ea res bulbum reddidit alacriorem. Solent autem coqui bulbis, id est caparum genus, addere condimenta quo fiant dulciores. Ad id alludens Cicero, Itaq; inquit, minime amarus uisus est. Hinc & guttatim fieri dicitur, quod fit paulatim. Plautus in Mercatore, Cor guttatim contabescit, quasi in aquam indideris salem. Et guttatim donat, qui sæpe, sed minuta largitur.

Rectam instas uiam. XC

Rem acu tetigisti, huic simillimum est quod habet Plautus in Asinaria: est ne hoc ut dico Libane? Lib. Rectam instas uiam, ea res est. Vt qui falluntur dicuntur tota aberrare uia, ita qui rem bene coniectant, dicuntur rectam insistere uiam: quod schema mire tritū est & hodie uulgo illiteratō. Simili schemate dictum est in Cassina, Nunc pol ego demum in rectam rediī semitam, pro eo quod erat, rem ipsam deprehēdi.

Aeacidinæ minæ. XCI

In eadem ira loquitur mercator: siquidē hercle Aeacidinis minis animisq; expletus incedit: Iratus si me tetigerit, iratus uapulabit. non sine prouerbij specie dictū est, pro atrocibus. ac superbissimis minis. uersus patitur ut pro Aeacidinis legatur Aeacinis. Nam id nonnulli diuinant, sed probabilius est poëtam sentire de Achille Aeaci nepote, quem Homerus ubiq; facit stomachabundum ac minabundum: uelut in primo statim Iliad. lib. ubi sic incandescit in Agamemnonem ut manum admoueat capulo, à conuiciis ad pugnas ueniturus, nisi Pallas eum capillis reuocasset. Quin & ipsum opus ab Achillis ira habet exordium μῆνιν ἄειδε θεά. Quod quidam adferunt de Aeaco manium iudice, non uideo quid ad hunc faciat locum. Quicquid etiam inuictum & insuperabile uolumus intelligi, Achilleum dicimus.

Oleo nitidius. XCII

Olei nitor adeo uenerat in prouerbium, ut nostrice quoq; literæ iubeant facie oleo uncta dissimulare tristitiam ieiunij. Plautus in Truculento, de amica pulchre compta. Veruide ut tota floret, ut oleum nitide nitet. Oleum nitorem ac lucem addit rebus omnibus.

Herculis quæstus. XCIII

Herculis quæstum pro magnis impendijs dixit Plautus in Mostellaria. Dapsilis sumptus facit. perdidit patrem, unus istic

ſeruus acerrimus Tranio. is uel Herculis conterere queſtum potis eſt. Aliàs dictum eſt, olim pleroſq; decimam lucri partem Herculi uouere ſolitos, Huius fauore perſuaſerunt ſibi rem fore auctiorem, Ex tam multis autem decimis oportuit immenſam pecuniarum uim conflari. Queſtum appellat facete, quaſi Hercules ſuum fauorem uendiderit.

Poſterius dictum. XCIIII

Doctum doces, memorem mones, Scienti loqueris. Aliáq; eius formæ antea retulimus. Eundem ſenſum feſtiuiſſime extulit Plautus in Aſinaria: quum enim Demænetus queritans de moribus uxoris dixiſſet, fateor eam eſſe importunam atq; incommodam, reſpondit Libanus ſeruus, Poſterius iſtuc dixti quàm credo tibi. hoc eſt ſcieb. am priuſquam duceres. Nec uideo quamobrem Nonius hic poſterius interpretetur minus. Ne id quidem caret prouerbiali ſchemate quod mox ſequitur. Tu primus ſentis, nos tamen præneſcimus. Dedecus illæ domus ſciet ultimus, ait Satyricus, & Terentius, Is ſolus neſcit omnia: ſed aliena mala licet priores intelligamus non dolent nobis: ſenſus igitur mali primùm ad illos peruenit, ad quos res attinet, noticia ad alios.

Tanquam de ſpecula. XCV

Qui futura longe proſpiciunt priuſquam eueniant, tanquã de ſpecula præuidiſſe dicuntur. M. Tullius ad Ser. Sulpitium lib. 4. Multo enim ante tanquam ex aliqua ſpecula proſpexi tempeſtatem futuram &c. Habent enim non oppida tantum & arces, ſed & naues ſpeculas ſuas, inde periti naucleri proſpiciunt imminere uentos aut turbines.

Verbis conceptis peierare. XCVI

Olim iuraturo ſolennibus uerbis præibatur, quo iuſiurandum eſſet firmius. Plautus in Aſinaria: Vbi conceptis uerbis ſciens libẽter peieraueris. Idem in Bacchidibus. Ego iuſiurandum uerbis conceptis dedi, daturum me hodie mulieri. Interdum iurans tenebat aram, quo maior eſſet iuſiurandi religio. Itaq; ſanctiſſimum iuſiurandum ſignificantes, dicebant nec ſi aram tenens iuraueris, credam tibi. M. Tullius in oratione pro L. Flacco: Ergo is qui ſi aram tenẽs iuraret, nemo crederet, per epiſtolam quod uolet iniuratus probabit?

Agones. XCVII

Admonuimus Antigonum regem Demetrij nepotem militari ioco dictum Doſonem, quod omnibus polliceretur dicens Δώσω, nec præſtaret ſemper pollicita. Ita qui apud Romanos pertinaciebant uictimam Agones dicti ſunt, quod ex more priuſquam ferirent, populum rogabant agon' id eſt, ago ne? Ouidius in Faſtis,

Semper agat' ne rogat, nec niſi iuſſus agit. Agonii meminit Lactantius Statij enarrator. Quadrabit in contatores, qui ſemper deliberant, neque quicquam aggrediuntur.

Fungus putidus. XCVIII

Senum iam delirum & inutilem Plautus in Bacchid. fungum putidum appellat. fungi licet natura inſipidi olim in deliciis erant, & adhuc ſunt apud Italos, ſed teneri ac recentes: uetuli nihil inſipidius. Verbà Plauti ſic habent: Terræ odium ambulat. Iam nihil ſapit, nihil ſentit, tanti eſt, quanti fungus putidus. Quin & hoc ipſum, terræ odium, prouerbij figuram habet, uelut illud, telluris inutile pondus. Idẽ in Bacchidibus inter ſtoliditatis conuicia ponit & fungos. Stulti, ſtolidi, ſatui, fungi, bardi, Blenni, buccones. In Moſtellaria pro ſtolido fruticem appellat. Nec ueriſimile laquere, nec uerum frutex. In cæteris arboribus eſt nonnulla imago dignitatis ac prudentiæ. Frutex temere naſcitur, expers cultus, & aut nullum habet fructum, aut ſylueſtrem & inutilem.

Viuum noueris. XCIX

Antea retulimus, uiuorum meminiſſe oportet. Id meretricula in Truculento Plautina detorquet in alium ſenſum, amatorem pro mortuo ducens, qui deſierat eſſe dando. Dum uiuit, inquit, hominem noueris, ubi mortuus eſt, quieſcas: Te dum uiuebas, noueram. Pecunia iuxta Heſiodum, anima eſt mortalibus, ea amiſſa, exanimis eſt homo.

Lippo oculo ſimilis. C

Video quoſdam bis moribus, ac eos æquo animo ferre nõ queas: rurſus ita induſtrios & ad obſequium expoſitos, ut quoties ſeſe offert occaſio, non poſſis cauere, quin aliquid illis committas. Lippus oculus manuum contactu læditur, & tamen naturale eſt nobis illic habere manum ubi dolet. Plautus in Perſa: Ego nec libenter ſeruio, neq; ſatis ſum bero ex ſententia. Sed quaſi lippo oculo me herus meus, manum abſtinere haud quit tamen: Quin mihi imperet, & quin me ſuis negotijs præfuleiat. Item in Bacchidibus Lippi illic oculi ſeruus eſt ſimillimus. Si non eſt, nolis eſſe, neq; deſideres: Si eſt, abſtinere quin attingas non queas.

CHILIADIS QVINTAE CENTVRIA I.

Tu in legione, ego in culina. I

IN Truculento Plautina militi atrociter minitanti coquus reſpondet. Sis tu in legione bellator ſi uis, at ego in culina Ares. Auxit coquus bellatoris uerbũ. Mars enim deus belli eſt. Quod autem dixit Ares pro Mauors, non eſt Plauto nouum Græcas uoces admiſcere Latinis. Quanquam in nonnullis exemplaribus habebatur aues, in nonnullis aries, ſed mendoſe.

Citius quàm formicæ papauer. II

Non caret adagij ſpecie, quod eſt apud Plautũ in Trinummo: Conſit citius, quàm ſi tu obijcias formicis papauerem. Verba ſunt Staſini ſerui, narrãtis quadraginta minas intra quindecim dies fuiſſe conſumptas, utpote in conuiuationes, compotationes, balnea, in piſcatores, piſtores, lanios, coquos, olitores, myropolas, & aucupes diſſipatas, non aliter quàm ſi papauer obijcias agmini formicarum. Mox enim diſtrahitur aceruus, dum una quæq; ſuum arripit granulum.

Itidem ut Acheronti. III

Apud eundem in eadem fabula, amanti repoſcẽti quæ dederat, reſpondet ſcortum. Nam itidem ut Acheronti hic ratio accepti ſcribitur, Intrò receptum, quando acceptum eſt, non poteſt ferri foras. Sentit nihilo magis ad amantem redire, quod in meretricis domum eſt datum, quàm redeunt ab inferis mortui, unde iuxta Catullum negant redire quenquam.

Mus non uni fidit antro. IIII

Nihil hodie eſt decantatius apud uulgus, quàm eum murem eſſe miſerum, cui non eſt niſi unus cauus. Idem Plautus expreſſit in Truculento:

Sed tamen cogitato mus puſillus quàm ſit ſapiens beſtia,
Aetatem qui uni cubili nunquam committit ſuam.
Quia ſi obſideatur unum, aliunde præſidium gerit.

Locus erit adagio, ſi quem admonebimus, ut ſibi plures amicos paret, aut unà cum opibus ſtudeat philoſophiæ, ut ſi fortuna quod ſuum eſt, eripiat, in literis ſit præſidium.

Poſt rem deuoratam ratio. V

Quemadmodum de fera ope dicitur, poſt bellum auxilia, ita de fera parſimonia dicitur, poſt abſumptam rem ſupputatio. Saſinus in Trinummo Plautina: Sero atque ſtulte, prius quod cautum oportuit, poſtquam comedit rem, poſt rationem putat. Loquitur ſeruus herili filio ſupputanti rationem accepti, cum tota ſumma iam eſſet nequiter abſumpta. Nimirum hoc eſt numerare præteritas undas, cum uenientes oporteat cenſere.

Cœna popularis. VI

Quemadmodũ Phormio Terẽtianus cœnam dubiam appellat, uarijs

tarijs epulis instructam, ubi tu dubites quid sumas potissimum, ita Philto Plautinus cœnam popularem appellat magnificam, egregiéq; lautam, atq; adeo gratuitam quoq;, quales solent exhiberi populo. Verba Plautina sic habent: Quid tu si in ædem ad cœnam ueneris, atq; ibi opulentus tibi par fortè ut uenerit, apposita sit cœna, popularem quam uocant. Si illi congystæ sint epulæ à clientibus, &c.

Apud mensam uerecundari neminem decet. VII

Sequitur ibidem aliud prouerbium, quod ex tanta antiquitate per manus traditum, hodieq; uersatur in ore omnium,

Verecundari neminem apud mensam decet,

Nam ibi de diuinis atq; humanis cernitur.

Nisi quod uulgus addit, nec in lecto. Sententia est non philosophi, sed Stasini serui comici, cum nusquam magis habenda sit uerecundiæ ratio, quàm in lecto & in conuiuio. Sunt tamẽ qui rustico pudore molesti sint conuiuæ, semper expectantes ut ipsis præministretur, & quod datum est reponentes. Iam hoc ipsum de diuinis atq; humanis cernitur, prouerbiale est, quo tropo significabant de summa rerum agi. Dictum seruo dignum, qui felicitatis puppim ac proram in uentris expletione collocarat.

Salillum animæ. VIII

In eadem scena Philto hominem uocat Salillum animæ, sentiens hominis breuissimam esse uitam, ui delicet quantulum salis cuiq; in conuiuio apponitur. Locus Plautinus sic habet,

Dei diuites sunt, deos decet opulentia,

Et factiones, nos homunculi sumus

Salillum animæ, quam cum extemplo amisimus,

Aeque mendicus atq; ille opulentissimus

Censetur, ad Acherontem mortuus.

Quanquam extremo senario desunt duæ syllabæ. Pelops censetur, aut censetur Crœsus, aut aliquid simile.

Nummus plumbeus. IX

Quemadmodũ assis, obolus ac teruncius, ita & nummus plumbeus abijt olim in uilitatis prouerbium. Plautus in Trinum. Cui si capitis res fiet, nummum nunquam credam plumbeũ. Idem in Casina, Cui homini hodie peculi nummus non est plumbeus. Aereos nummos & hodie nouit Flandria, plumbeos Anglia. At M. Tullius lib. ad Att. 5. Vatinium semissem hominem uocat utissimum & cõtemptissimum. Simul uerò semissis homo contra me arma tulit. Et tressis agaso pro contemptissimo dictus est alibi. Plautus in Mustell. Tace sis faber, qui cudere soles plumbeos nummos.

Basilica facinora. X

Ante admonuimus quicquid magnificum esset appellari solere βασιλικὸν, ut ualere βασιλικῶς. & magnificas ædes basilicas appellabant. Plautus in Trinummo de seruo nullius rei, sed philosophica quædam loquente: Dij, inquit, immortales, basilica hic quidem facinora inceptat loqui. Notum est illud Porivesponsum, qui roganti Alexandro à quo fuerat bello superatus, quomodo te tracto? βασιλικῶς, inquit. Roganti, nunquid aliud? respondit, τὸ βασιλικῶς omnia comprehendi. Nihil enim humile decet reges. Durisculum est quod Plaut. dixit in Epidico, Dij immortales, ut ego perij basilice.

Nec caput, nec pedes. XI

Negotium ita perturbatum, ut nescias quo pacto uel expedias, uel amittas, ueteres dicebant, nec caput habere, nec pedes. Sic enim M. Tullius locatur respondens suo Curioni: Sulpitij tibi operam intelligo rx tuis literis non multũ fuisse opus, propter res tuas ita contractas, ut quemadmodum scribis, Nec caput, nec pedes. Equidem uellem pedes haberent, ut aliquando redires. Antea nobis dictum est ex Platone ἀκέφαλον καὶ ἀνώνυμον. Sine capite fabula.

Somnum non uidit. XII

Cum somnus non uideatur, sed ille potius occludat oculos, dubium non est quin prouerbiali schemate dictum sit: Somnum oculis non uidit. Nam his uerbis significari summam uigilantiam. M. Tullius Curio lib. 8. Epist. Ita Caninio consule, scito neminem prandisse. Nihil tamen eo consule mali factum est. Fuit enim mirifica uigilantia, qui toto suo consulatu somnum non uiderit. Dicti argutia in hoc est, quod is unum modo diem consul fuit. Prouerbij ratio est in tropo.

Manum ad os apponere. XIII

Hoc gestu significamus nos scire quippiam, quod tamen nolimus effari. Celius Ciceroni libro 8. At Domitius cum manus ad os apposuit, te ad 9. Calend. Iunij subrostrarij, quod illorum capiti sit, dissiparant perisse.

Emendus cui imperes. XIIII

Cuiq; in suos seruos imperiosum esse licet, in alienos aut in liberos non item. Ita Plautinus Stasinus in Trinummo hero imperiosius reuocanti, quem herum esse nesciebat, aut scire dissimulabat. Emere, inquit, melius est cui imperes. Itẽ in Persa. Emere oportet quem tibi obedire uelis. Huc pertinet illud Theocriticum quod alibi recensuimus, non sum sollicita ne mihi uacuam abstergeas. Mulier indigne fert obiurgari ab illo cui non erat ancilla, nec uxor. Addit & illud συρακουσίοις ἐλεύθερος. id est, Syracusanis mulieribus imperas, hoc est, non tuis, sed liberis.

Omnium quos sol uidet. XV

Sunt & ille figuræ prouerbiales, omnium quos terra sustinet, aut quos sol uidet pessimus optimus ue. Plautus in Sticho: facile inuenies & peiorem & peius moratam patrem quàm illa fuit, meliorem neq; tu reperies, neq; uidit sol. Idem in Bacchid. Quia ædepol certo scio,

Vulcanus, luna, sol, dies, dij quatuor

Scelestiorem nullum illuxere alterum. Vergilius,

Sol qui terrarum flammis opera omnia lustras.

Vnde & oculus mundi dictus est. Simile est illud, quodcunq; in solum uenit. M. Tul. Epist. fam. lib. 9. epist. ult. Cõuiuio delector, ibi loquor, quicquid in solum, ut dicitur, & genuum, & risus. Sentit se in conuiuio de quibuslibet rebus loqui, seu lætis, seu tristibus. Citatum est nobis hoc adagium in superioribus ex 1. lib. Deorum, sed hic locus tum non occurrebat, qui tamen ad prouerbij fidem pertinere usus est. Plautus in Pœnulo,

Quantum hominum terra sustinet facerrimo.

Sale & aceto. XVI

Parcum tenuéq; prandium significans Grippus piscator in Rudentibus ait, Sed hic rex cum aceto pransurus est, sine bono pulmento. Miseris, obsoniorum loco sal est cum aceto. M. Tul. ad Papirium Pætum lib. 9. Tyrotarichi meminit, ceu plebei condimenti, Id erat ius è caseo confectum, quod & hodie Itali uocãt menestram. Meminit & pompili piscis utilissimi, qualis erat & gobio. Quem, inquit, tu mihi pompilum, quẽ denarium narras, quam Tyrotarichi patinam? De pompilo pisce, crebra est apud Plinium mentio. Denarium suspicor esse uocem depraua tam. Certè mihi nondum liquet quid sibi uelit. Acetum tamen nonnunquam usurpatur in significationem acuminis, ut Plautus, Acetum habet in pectore, & Persius, Mordaci lotus aceto. Varro in sesquiulixe citante Nonio, Alteram uiam deformasse Carneadem uirtutis, à cupis acris aceti, hoc est, magna subtilitate.

Cassa glande. XVII

Inter utilitatis adagia retulimus & illud, Cassa nuce non emam. Simillimo tropo Plautus in Rudentibus dixit cassam glandem. Promittens indicium, quærit pretium. Alter licitatur nummos trecentos. Grippus respondet, tricas. Lab.

Quadringentos. Grip. Tramas putidas. Lab. Quingentos. Grip. Cassam glandem. Lab. Sexcentos. Grip. Curculiunculos minutos fabulare. Cassam glandem dixit, pro uitiosa glande, & inani putamine.

Veruecea statua. XVIII

Plautinus Egio in Captiui duo, seruum stupidum appellat statuam uerueceam, quasi dicas, brutum ac mutum hominem: Vos, inquit, ite intro, interim ego ex hac statua uerueccea uolo erogitare, meo minore quid sit factum filio. Quidam pro uerueccea legunt uerberea, quasi uerberonem palgis assuetum, pro statua marmorea dixerit uerbream. Certè dictionem uerueccam non patitur carminis trochaici ratio, superesset enim una syllaba, nisi in cea faciat synæresim.

Hoc age. XIX

Cum aliquem iubemus esse attentum, dicimus, hic esto, aut, hoc age. Audiuit Caligula Imperator ab ijs qui uenerant illum interficturi, hoc age. Et Plautus in eadem fabula, Hoc agamus.

Quàm in tragœdia comici. XX

Vbi quis in aliena uersatur harena, inducti dicentur in tragœdiam Comici. Diuersi generis sunt Tragœdia & Comœdia, nec phas est tragicas personas in comœdiam inducere, nec cõtra. Plautus in Pœnulo: Quin ædepol indoctior sum quàm in tragœdia Comici. Ego legendum arbitror, inductior sum. Allusit enim Colabiscus ad id quod dixerat Milphio. Fac modo ut conducta tibi sint dicta ad hanc fallaciam. Respondit iocans, inductior sum, id est, instructior sum.

Non magis quàm canem. XXI

Odium & contemptum uulgò declarant canis uocabulo. Hor. Odit cane peius. Et Plautus in Amphitryone: Valuistin' usq; Expectatus aduenio? Sos. Haud uidã magis. Expectatũ eum salutat haud quisquam magis quàm canem. Sic enim legendum opinor, ut constet ratio carminis trochaici, tetrametri, catalectici.

Gralatorius aut testudineus gradus. XXII

Plautus in Amphitryone: Blep. Non potuimus nostros grãdus grandire gradus. Amphit. Siue gralatorius, siue testudineus fuerit, certum est mihi hunc scelestum perdere. Item in Pœnulo: Vinceretis certum cursu, gralatorem gradu. Gralæ dicuntur fustes quibus innixi quidam ingrediuntur, quos gralatores appellauit antiquitas, Græcis καλαθάται dicuntur, quemadmodum schœnobatæ uocantur funambuli. Ii fustes quo sunt longiores à gradu cui pes innititur, hoc gradus sunt maiores. Tantum elicere licuit è corruptissimo loco apud Nonium, præsertim in æditione Aldina. Idem Plautus in Menæchmis: Atq; eccum incedit, meus formicinum gradum. Formicæ uidentur currere, cum minimum promoueãt. Rursus in Pœnulo: Vicistis cochleam tarditudine. In eadem tardos appellat sessigradissimos, & tardiores quàm sint corbitæ in tranquillo mari. Rursus talium gradum dicit esse succretum cribro pollinario, quod similà per angusta foramina, paulatim defluat.

Dædaleum remigium. XXIII

Ad celeritatem significandam Plautus in Amphitryone dixit, remigijs Dædaleis, pro uolatu. Non ocyus quiuis, si Dædaleis me tulissem remigijs.

Argentum accepi, imperium uendidi. XXIIII

Nihil hac sententia decantatius, qui accipit beneficium, perdit libertatem. Demenetus eleganter expressit in Asinaria:

Argentum accepi, dote imperium uendidi.

Nam pauper uxorem duxerat pulchre dotatum, sed in quam nihil haberet imperij. Talis inducitur & Nausistrata in Phormione Terentiana.

Despuere malum. XXV

Manet & hodie in uulgi moribus, ut si quid audiant execrandum, quod sibi nolint euenire, despuant uelut abominantes. Id autem hausit ex ueterum superstitione, qui sibi persuaserant despuationem esse remedium aduersus imminentia mala, præcipue aduersus morbum comitialem: cui non hinc tantum est nomen inditum, quòd in hominum frequentia sæpius oboriatur, uerumetiam quòd prohibeat comitia fieri: & in admouendis remedijs ter expuere habebatur saluare. Velut etiam aduersus incantationes, ut refert Plinius. Simili superstitione contra improbæ spei fascinum, ter in sinum expuebant. Plautus: Et illic isti qui sputatur morbus uenit, cui respondetur: Ain' uerbero mihi cum morbũ esse, qui me opus sit insputarier? Hic rursus alter, Ne uerere, multos illic morbus homines macerat, quibus insputari saluti fuit, atq; illis profuit. Idem in Amphitryone: Teq; obsecro hercle, ut quæ locutus despuas.

Χρῆσει καὶ κτήσει. XXVI

Qui se totum alicuius haberi uolebat, dicebat χρῆσει καὶ κτήσει, tuus sum, hoc est, & usufructu & proprietate. Siquidem in possessionibus sæpenumero fit, ut penes alium sit dominium, penes alium usus fructus. M. Tullio Curius lib. 8. Si uales, bene est. Sum enim χρῆσει μὲν tuus κτήσει δὲ Attici nostri. Ergo fructus est tuus, mancipium illius. Sentit Curius se sic esse addictum Attico, ut tamen bene uelit Ciceroni. Id M. Tullius uelut exponens, ita respondet. Et misi haberem studiorum meorum socium Atticum nostrum, cuius quando te proprium esse scribis mancipio & nexu, meum autem usu & fructu, contentus ijsdem sum, id enim cuiusq; est proprium quo quisq; fruitur atq; utitur. M. Tullius ludens cum Iureconsulto, ostendit proprietatem bifariam constare, mancipio & nexu, nec hoc ius desiderat, modo liceat uti frui, propterea quòd quandiu manet ius utendi fruendi, perinde est ac si res sit propria.

Ferire frontem. XXVII

Qui supramodum & impotenter indignantur, frontem ferire dicuntur. M. Tullius ad Atticum epist. 1. Puto te in hoc aut risisse, aut ingemuisse, ut frontem ferias, sunt qui etiam Cæsonium putant &c. Quæ prius dixerat, iudicabat esse digna, uel risu uel gemitu, cæterum de Cæsonio tam esse indignum, ut Atticus frontem ferire debeat. Qui hoc negant esse prouerbium, eadem opera negent esse prouerbium, perfricare frontem, & premere pollicem, & alia complura quæ à gestu corporum ducta sunt.

Virtutem omnem explica. XXVIII

Eodem libro usurpat Homericum carmen, ut uulgò celebre, πασσυὶ ἀρετὴ μεμήνοτο. Curaq; & effice, ut ab omnibus & laudentur & amentur. Carmen ita reddi potest:

Omnijugæ tibi uirtutis sucurrat imago. id est, In hoc negotio expedi omnes uires, omnes ingenij neruos.

Clemens lanista. XXIX

Antea commemorauimus Græcum prouerbium, ἥυτις σφάκτης. id est, Beneuolus mactator, huic simillimum quod habet M. Tullius epistola ad Atticum lib. 1. (epistolæ initiũ est, Quæris ex me) lanista clemens. Nam ut reiectio facta est clamoribus maximis, cum accusator tanquam censor bonus homines nequissimos reijceret, reus tanquam clemens lanista frugalissimum quemq; secernit, ut primum iudices consederunt, ualde dissidere honi cœperunt.

Præpostere. XXX

Cum sentiemus rem præposteræ geri, ueluti cum populus imperat principibus, aut discipulus docet præceptorem, conuenit illud M. Tull. ex eadem epist. Ego, inquit, respondebo tibi ὕστερον πρότερον δεαμεμαῆς. Est autẽ figura grãmaticorum, quã illi & πρωθύστερον, siue ὑστεροπροτερίαν appellant, cum

cum quod prius est natura, posterius refertur, ueluti si quis dicat: Cornelia Gracchos educauit ac genuit. In Homero talis tropus frequenter est obuius.

Confessus in talario ludo. XXXI

Nec prouerbij specie caret quod habetur in eadē epistola. Confessus talarius, pro cōuictu hominum parum honoratorum. Nam confessus Græcè σωνηθεμενον proprie dicitur senatus, aut iudicum qui solent ex honestissimis deligi. In confessu talario qui nequissimus est, primas tenet, uerba Ciceronis sunt hæc: Non enim unquam turpior in ludo talario confessus fuit, maculosi senatores, nudi equites, tribuni non tam ærarij quàm ut appellantur erati: pauci tamen boni inerant &c. Quanquam & is locus est prouerbialis, quòd ait illos uulgò appellari solere pro tribunis ærarijs, tribunos æratos, hoc est obæratos, aut certè bene nummatos peculatu.

Contrahere uela. XXXII

In eadem epistola dixit contrahere uela, pro eo quod est reprimere sese, & cautius agere. Contraxi, inquit, uela, perspiciēs inopiam iudicum, neq; dixi quicquam pro testimonio, nisi quod erat ita notum atq; testatum, ut non possem præterire. Itidem Horat. Et idem,

Contrahes uento nimium secundo Turgida uela.

Sumptum est à nautis, qui uehementius spirante uento, uela contrahunt, quo tutius nauigent: uento languidiore pandunt, captantes auram.

Ἔασετε νῦν μοι, XXXIII

In eadem carmen Homericum festiuissimè usurpat ad continuationem narrationis,

Ἔασετε νῦν μοι μῦθον, ὅπως δὴ πρῶτον ἔπεσθε. id est,
Dicite nunc Musæ, dixistis quippe priora.

In commemoratione rerum ridicularum habebit gratiam. In Aldina editione hemistichium modo refertur, ἔασετε νῦν μοι μῦθον. Neq; enim semel habetur apud Homerum licet finis non sit idem, uelut illud, ἔασετε νῦν μοι μῦθον ἀλύουσι πιθέσθαι· ἔχουσι. Iliad. β.

In dierectum. XXXIIII

Quibus precamur exitium, eos iubemus ire in malam crucem, ad coruos, ad cynosarges. pro eodem prisci dixerūt in dierectum, quòd illi dierectos, appellarēt in crucem suffixos. Nonius citat ex Varrone, Apage in dierectum à domo nostra istam insanitatē. Dierectos dici putat quasi in diem erectos, forasse scriptum erat in dium erectos, quod qui crucifiguntur, sub dium exponuntur. Præfertim cum addat à domo nostra. Sub dium rapiuntur, quæ domo efferuntur. Insanitatem autem pro insania dixit M. Tull. ne quis mendum suspicetur.

Mittere sanguinem. XXXV

Olim militibus si quid grauius deliquissent, ignominiæ causa incidebatur uena, id appellabant sanguinem mittere. M. Tull. in eadem Epist. Missus est sanguis inuidiæ sine dolore. Sentit se liberatum aliqua parte inuidiæ, quod in eo iudicio non ualuisset ipsius testimonium, idq; citra dolorem suum, quòd omnes scirent iudices fuisse corruptos. Idem libro 6. epist. Sic Appius cum ex ἀφαιρέσεως prouinciam curarit, sanguinē miserit, quicquid potuit, detraxerit, mihi tradiderit enectam &c. Quin hoc ipsum ex ἀφαιρέσεως curare, φαρμακοπώλης est in bonum furacem ac rapacem. Metaphora sumpta est à medicis qui in certis morbis corpus inaniunt, inedia aut uenarum incisione superflua detrahentes.

Faba nummus. XXXVI

Dictum est aliàs olim fabis ferri solitis suffragia, quòd innuisse Pythagoram existimant, cum uetaret edere fabas. Corrupta inq; suffragia lepidissimo tropo significauit. M. Tullius in eadem epistola. Sed heus tu, uides ne consulatum illum nostrum, quem Curio ante ἀποθέωσιν uocabat, si hic factus erit, fabam nummum futurum? Hæc ille. Vbi faba nummus est, ibi redemptum est suffragium.

Nihil est, aut nihil curæ est. XXXVII

Idem in eodem libro, epistola cuius initium, Cum è Pōpeiano, uersiculum Rhintonis, ut uulgò tactatum refert. Illud tamē, inquit, uelim existimes, me hanc uiam optimatum post Catuli mortem, nec præsidio ullo, nec comitatu tenere. Nam ut Rhinton, ut opinor,

Οἱ μὲν πολλοὶ ἐσμὲν οἷς δι' ἀδλὲν μέλει. id est,
Nihili quidem hi sunt, cæteris curæ est nihil.

Sentit se non uti præsidijs magnatum, quòd partim nihil possint, partim negligant res.

E terra spectare naufragium. XXXVIII

Aliàs nobis dictum est, de rebus iudicare Achiuos, pro eo quod est in tuto spectare aliorum pericula. Idem alia metaphora fastidius extulit M. Tul. lib. ad Atticum 2. Epist. De geographia. Nunc uerò cum cogar exire de naui, non abiectis, sed ereptis gubernaculis, cupio istorum naufragia ex terra intueri, cupio, ut ait tuus amicus Sophocles.

Κἂν ἀπὸ γεγῶς ἀκούειν ἔννηλα & εὐδόκουν φρονῶ.

Quanquam hic uersiculus in alijs codicibus habebatur uarius, sed æque depranatus, in alijs erat omissus. Videtur esse uersus trochaicus catalecticus, κἂν ἀπὸ γεγῶς ἀκούειν ἔννηλα & εὐδόκουν φρονῶ. pro ἔννηλα &, quidam codices habebāt ἑάνηλα &, quod quid sit, non intelligo, ἔννηλα &, non patitur carminis ratio. Sensus autem hic uidetur esse: optat de tecto audire tumultus aliorum, ipse uacuus & quietus animo.

Qui prior læsit. XXXIX

In eodem lib. epist. Subito cum mihi dixisset &c. usurpat uersum Homericum, minitans uindictam ei qui prior lacesseret. Nam nos quidem, inquit, si per istum tuum sodalem Publiū licebit, σοφιζόμενοι cogitamus. Si ille cogitat tantum duntaxat nos ὀφενδύειν, & quod proprium est artis huius, ἐπαγγέλλεται.

Ἄνδρὶ ἀπαμυνεῖν ὅς τις πρότερος & κακὰ εἰδῇ. id est,
Denuntio
Vltarum me hominem, quisquis prior iniuriam.

Quod datur. XL

Nonius Marcellus citat hunc uersiculum è Cæcilij Plotio, Patiere quod dant, quando optata non dantur. Danunt antiquè dictum est, pro dant. Conuenit cum eo quod alibi retulimus ex Cicerone, τὰ μὲν διδόμενα, & huic similibus.

Chimæra. XLI

Hominem inconstantem ac uarijs moribus, aut opus sibi non cohærens, M. Tullius designat festiuiter illo uersu Homerico, Quod de Quinti, inquit, fratris Epistola scribis, ad me quoque fuit, Πρόσθε λέων, ὄπιθεν δ' ὄφις, αὐτὰρ ὑπ' αἶγα, μέσση δ' χιμαίρη. Quid dicam, nescio, nam ita deplorat primis uersibus mansionem suam, ut quemuis mouere possit: ita rursus remittit, ut me roget, ut annales suos emendem atq; edam. Epistolam sibi inæqualem, appellat Chimæram.

Nihil dulcius quàm omnia scire. XLII

M. Tull. ad Att. lib. 4. epist. Delectarunt me, refert hunc Senarium ceu uulgò celebrem.

Οὐδὲν γλυκύτερον ἢ πᾶν ἐπίστασθαι, id est,
Nil dulcius quàm scire prorsus omnia.

Versus corruptus constabit, si addas δεῖν, sic ἐπίστασθαι δεῖν ἢ πάντ' ἐπίστασθαι, aut ἢ πᾶν ἐπίστασθαι. Ac mox subijcit: quare ut homini curioso, ita perscribas ad me, quid primus dies, quid secundus, quid censores, quid Appius, quid illa populi Apulcia. Est & illud aliquoties obuium in Epistolis M. Tullij πάντα πρὸς πάντας.

De statu demigrare. XLIII

Quemadmodum de gradu deijci dicuntur, qui depelluntur à proposito, quo de nobis antea dictum est, ita Marcus Tullius ad Atticum libr. 4. epistola Occupationum mearum, dixit

dixit de statu demigro, pro eo quod erat recedo à uita instituto, Disrumpantur inquit, ij qui me posse aliquid doluerint: multa mihi dant solatia, nec tamē ego de meo statu demigro: quæq; uita maximè est ad naturam, ad eam me refero. Translatum uidetur uel ab athletis, uel à prælijs, ubi laudi erat non cessisse loco.

Strumam dibapho tegere. XLIIII

Strumam dibapho tegere, dixit M. Tullius ad Atticum, pro eo quod est infamiam aliqua dignitate obliterare. Vatinij, inquit, strumam sacerdotij dibapho tegere. Dibaphon appellat purpuram bis tinctam. Struma est tumor corporis, ueluti gibbus. Ea deformitas interdum purpura dissimulatur. Idē ad M. Cœlium lib. 2. Nam Curlius noster Dibaphum cogitat, sed eum infector moratur. Dibaphi nomine designat magistratum cui fas erat dibapho uti. Sed locatur illi rem parū ex sententia cedere, quod tinctor esset in mora. Est autem hæc una ratio obliterandæ infamiæ, splendore dignitatis hominum calumnias deterrere, mediocris enim fortuna patet inuidiæ. Nec desunt fortasse qui hoc consilio eniuntur ad mitras & ad galeros Cardinalitios.

Multa in medio. XLV

Antea commemorauimus, multa cadunt inter calicē supremaq; labra. Idem alia metaphora extulit M. Tul. ad Attic. lib. 6. Epist. Et si nil seni. Nō quo me aliquid iuuare posses, quippe res in manibus, tu autem abes longe gentium.

Πολλὰ δ' ὑμεναίοις
Νύμφην & κυλίνδει νύματ' ἀρέσσ' ἀλός.

Ita Cicero sentit: multos rerum nouationes exoriturας antequam Atticus qui procul aberat posset opitulari. Senarij sunt quos ita uertas licet,

Sed interim in medio notus
Multas patentis uoluit undas æquoris.

Preces armatæ. XLVI

Idem lib. 9. Epist. cuius initium, Tuas 9. cal. περιαγωγὴν appellat, suasionem cum necessitate uiq; coniunctam. Quales sunt principum preces, id quod eleganter Ouidius expressit in Ioue: precibusq; minas regaliter addit. Ciceronis uerba subscribam, ego autem non tam γοητείαν huius timeo, quàm περιαγωγήν. εἰ γὰρ Τυραννων λιτεσθε, inquit Plato, οὐσθ' ὅτι μεμιγμέναι ἀνάγκαις εἰσὶν. id est, Non tam fucos huius timeo quàm parendi necessitatem: nam si tyrannorū preces, ut ait Plato, scis necessitati admixtas esse. Extat & ille mimus celebris,

Cogit rogando qui rogat potentior.

Libero lecto nihil iucundius. XLVIII

M. Tul. ad Att. lib. 14. epist. cuius initium, O mi Attice: de Quinto loquens, à ducenda autem uxore sic abhorrens, ut libero lectulo neget quicquam esse iucundius &c. Expertus fuerat Quintus uxorem, ea mortua torquebatur etiam magna cura de debitione dotis. Cœlibem itaq; uitam iudicabat esse suauissimam. Eam appellat lectulum liberum. Siquidem ut ait Iuuenalis, Minimum dormitur in illo lecto, in quo nupta iacet.

Benefactis pensare delicta. XLVIII

Eodem libro, Epistola cuius initium, Certior à Pylio factus, citat hunc Senarium citra nomēclaturam, ut uulgò celebrem.

Ἄλλοις γὰ κοὐλοῖς τόν δ' ἀναθωύσσει λόγον. id est,
Alijs benefactis hoccē depellant probrum.

Loquitur ni fallor, de Bruto & Cassio qui occiderant Cæsarem, locus sic habet, Itaq; idus Martiæ me nō eam consolantur quàm antea, magnum enim mendum continent, & si illi iuuenes, ἀλλοις μὲν ἐοὐλοῖς &c. conuenit cum illo οὐ ναῦς ἐὸν ἀρῶν λέγεις.

Tempestas rerum. XLIX

Quum significabimus magnam rerum confusionem, uti licebit illis uersibus Homericis quos usurpat M. Tullius lib. Epist. ad Q. frat. 3.

Ἤματ' ὀποιηνῷ ὅτε λαβρότατον χέει ὕδωρ
Ζεύς, ὅτε δὴ ῥ' ἀνέρεσι κοτεσσάμενος & χαλεπήνῃ.

Mensibus autumni uehementem Iuppiter hymbrem
Effundit, quum succensens mortalibus instat.

Subijcit idem protinus alios duos uersus, quibus significat ob iniustitiam hominum à superis immitti mala:

Ἡ βίῃ ἠγορῇ σκολιὰς κρίνωσι θέμιστας,
Ἐν δὲ δίκῃ ἐλάσωσι θεῶν ὄπιν οὐκ ἀλεγοῦσες. id est,
In ue foro uiolenta ferunt suffragia praui, at
Vindictam accersunt, spernentes iussa deorum.

Altius Oromedonte. L

Theocritus in Thalysia,

Ὅς μοι κἀ τέκτων μὴν ἀπέχθεται, ὅστις ὀρόυνᾷ
Ἴσον ὄρεος κορυφᾷ τελέσαι δόμον ὠρομέδοντος. id est,
Sic mihi magnopere faber est inuisus, in altum
Qui struit, admixtis superare iugum Oromedontis.

Allegoria prouerbialis est, deterrens ab insolentia, ne quis se præponat ijs, quibuscum nullo pacto est conferendus. Scholiastes indicat Oromedontem esse montem in insula Co. Suspicor allusum ad poëtam Coum. Nam paulo post, Homerici appellat poëtam Chium.

Primas tenere. LI

M. Tullius ad Q. fr. at. Epist. lib. 3. carmen adfert ueluti παροιμιῶδες. Illud uerò, inquit, quod à puero adamarā, Αἰὲν ἀριστεύειν καὶ ὑπείροχον ἔμμεναι ἄλλων, totum occidisse. Queritur enim illic oppressa repub. nullum esse locum uel exercendæ uirtuti, uel tuendæ dignitati. Carmen suspicor esse Homeri, quod ita uerti potest,

Primas usq; tenere, alios q; excellere laude.

Idem usurpat libro 13. ad Cæsarem.

Auriculam mordicus. LII

Et hodie uulgus illiteratum quum impotentem inimicitiam significant, impatientemq; uindictæ cupiditatē, aiunt, uel auriculam illi lubens mordicus ampuassem. M. Tull. ad Q. frat. epist. lib. 3. Ad inimicitias res uenisset, si cum Esernino Samnite Pacidianus cō parasset auriculam forte uideretur, auriculam fortisse mordicus abstulisset, cum Clodio quidem certè redijsset in gratiam. Hæc M. Tull. Aptius dicetur in hominem qui quantumuis indignetur, magis cupiat quàm possit lædere. Mulierum enim ac puerorum est auriculam mordicus arripere. De Esernio siue Esernino & Pacidiano nobis alibi dictum est ex autoritate Flacci.

Φανεροσωπεῖν. LIII

Hac uoce M. Tullius uidetur delectatus. Ita subinde usurpat in epistolis. Est autem uultu frontēq; præferre hilaritatem ac benenolentiam, quum aliud gerat in animo. Vnde illud Maronis:

Spem uultu simulat, premit alum corde dolorem.

Faciles partus. LIIII

Theocritus in Encomio Ptolemæi:

Ῥηΐδιαι δὲ γοναὶ, τίνα δ' οὐ ποθ' ἑωυτῇ παρῇσι.

Sunt faciles partus, sed proles nata parentem
Ore refert nunquam.

Pater est iuxta iureconsultos quem nuptiæ designāt, sed proles non semper facie maritum parentis exprimit. Hoc; iuxta Flaccum, Laudantur simili prole puerperæ. Quāquam & hic natura ludit uarietate, quemadmodum ferme in omnibus. Proles non semper refert matrem aut patrem, sed interdum auum paternum aut maternum, interdum auiam, interdum patruum aut propatruum.

Præficarum more. LV

Præfice dicebantur mulieres in hoc conductæ, ut in funere lamentarentur, ac defuncti laudes prædicarent, alijs plorandi

randi modum præirent, unde & præfice dictæ sunt, quasi præfectæ. Ab his iocus sumitur in eos qui simulant amorem aut dolorem, quum lucri causa faciant quicquid faciunt, Lucilius ciante Nonio:

Mercede quæ conductæ flent alieno in funere præficæ,
Multo & capillos scindunt & clamant magis.

Id imitatus est Horatius,

Vt quæ conductæ plorant in funere, dicunt
Et faciunt prope plura dolentibus ex animo.

Plautus apud Nonium in Friuolaria,

Superauere omnes arguendo præficas.

Conuenit & in illos, qui præ inuidia non sustinent laudare nisi uita defunctos. Naeuius apud Festum, Hæc quidem me Hercle opinor præfica est, quæ sic mortuum collaudat. Id familiare est uxoribus, ut maritum defunctum in alterius inuidiam sine fine prædicent. Quadrabit & in illos, qui quum ipsi nihil habeāt quod laudē promereatur, laudādis aliis affectant uideri aliquid. Plautus in Truculento, sine uirtute argutum ciuem mihi habe..m pro præfica, alios quæ collaudat eapse sese uerò non potest.

Socratis gallus: aut callus. LVI

Nonius Marcellus è Varrone citat Socratis gallum in significationem caluicij inuenisse se, quum dormire cœpisset tam glaber quàm Socratis gallus, esse factum ericium cum pilis & proboscide. Sentit quisquis illic loquitur, se quum iret cubitum, fuisse leui corpore, nec ullos habuisse pilos toto corpore. In somno transformatum in ericium, qui totus hirsutus est, & suum more proboscidem habet. Scio locum esse mendosum, nec me fugit quid habeat Aldina æditio, quæ pro gallo legit caluum, lectio tolerabilis esset, si pro caluum legamus callum, hoc pacto: inuenisse se, quum dormire cœpisset tam glaber quàm Socratis callus siue callum, esse factum Ericium &c. Socrates corporis erat patientissimi, quod ad omnem laborem occalluerat, ambulabat nudis pedibus, dormiebat humi. Hinc iocus in Socratis callum. Nō ignoro quid narrent de gallo deplumato, quem Diogenes, ni fallor, immiserat in scholam Platonis, sed magis placet, ut legamus callū, facilis enim transitus est, à c in g, cognatam literam. In corporis partibus quæ callum habent, non proueniunt pili, uelut in pedum cano, & uola manuum. Vulgus illiteratum significans nihil esse quod det, ostensa uola manus dicere solet. Hinc mihi pilum euelle. Adagium conueniet in nudos & inopes.

Vt ex bulga matris. LVII

Nonius Marcellus refert hunc Trochaicum tetrametrum cani lectum è Lucilio,

Ita uti quisq; nostrum è bulga est matris in lucem æditus.

Id ad uilitatem inopiamq; referri potest. Potest & ad æquā omnibus uitæ conditionem. Natiuitas enim non distinguit Cræsum ab Iro, non regē à plebeio. Bædē sunt uoces reginæ parturientis & mēdicæ. Idē uagitus Cæsaris emergentis & tenuissimi cuiuslibet. Neq; mundius est cauū unde se profert monarchæ filius, quàm unde prodit ancillæ proles. Festus indicat uocem esse Gallorū qui folliculos, aut crumenas, aut sacculos scorteos, hoc est è pellibus factos olim appellabant bulgas. Lucilius Satyrica libertate matricem siue uuluam bulgæ nomine designauit. Quod Græci dicunt, Nudus tanquam ex matre, alibi nobis commemoratum est.

Esurienti leoni prædam exculpere. LVIII

Nonius Marcellus ex Lucilio citat hunc uersum:

Vt esurienti leoni ex ore exculpere prædam.

Versus cōstat, si amoueas ut, aut quod uerò propius est, pro ut, legas, ui: & si in esurièti corripiatur ti, aut si legas esuriēte. Metrum durius est, quod nullam habeat cæsuram, sed non abhorrens à compositione Lucilij. Adagium simillimum est illi quod aliàs retulimus, clauam extorquere de manu Herculis, & lupo agnam eripere.

Halopanta. LIX

Halopantam ueteres appellabant omnia mentientem. Plautus in Curculione, Edepol nugatorem lepidè nactus est hunc Phædromus Halopantam an fycophantam magis hunc dicam nescio, Verba sunt militis conquerentis de Curculione, qui aulo militis imposuerat lenoni. Nonius Marcellus citans hunc Plauti locum, hæc refert: Halopantam aut fycophantam, hominum genus nequam, quod ob fuenda mendacia, misserrima mercede conducitur. Festus hunc in modū halopantes significat omnia mentientem. πάντα enim Græci omnia, ἀλιτόμενον fallentem appellant. Quantum autem tribuendum sit eiusmodi fragmentis nō minus deprauatis quàm decuriatis, nescio. Aldina æditio habuit aliam etymologiam, sed magis etiam mendosam, nam si halopanta uenit ab ἁλτὸς siue ἁλιτόμενος, neutra dictio habet primam aspiratam: & utraq; corripit primam, quum apud Plautum sit producta, ut exigit Trochaici carminis ratio. Rursus si uenit ab ἅλης, conuenit quidem aspiratio, sed hæc quoque uox habet primā breuem. Adde quòd ea noua compositionis forma à nomine non à uerbo, mollius erat παυβαλάντης. Quoniam autem est in his uocibus duabus schema. παρονομασίας, propius alludit ad fycophantam, halophanta, quàm halopanta. ἁλοφάντης autem dici uidetur, qui defert eos qui telonas conantur fraudare ueligalibus, quemadmodum fycophantæ dicti sunt qui deferebant exportantes ficos Athenis. Si legamus ἀλλοφάντην, quasi aliena loquentem uariéq; mentientem, conuenit quidem metri ratio, sed abijciendæ est aspiratio primæ uocalis. Metrum tamen constabit, si Græcè pronuntiemus halophanten, aut fycophanten. Tum enim in primo loco erit anapæstus pro spondeo. Plautus autem non raro græcissat in comœdia. Verum hoc doctis relinquo discutiendum.

Quadra propria. LX

Et hodie uulgò dicitur, Nihil æque sapere ut cibum proprium domi sumptum. Nonius citat hoc hemistichium ex Priapeis Catulli. De meo ligurire libido est. Ligurire dixit, pro gustare cum uoluptate. At alij Homerici malunt inuitari ad nidores hostiarum quàm uiuere οἰκοφθόροι. Citat & ex Plauti Persa: Tuburcinari de suo, si quid domi est.

Mansum ex ore dare. LXI

Quos tenere amamus, his mansum ex ore dare dicimur, quod à matribus ac nutricibus mutuo sumptum est. Lucilius ciante Nonio:

Sperans si ætatem eandem proferre potesset,
Mansum ex ore daturum.

Quanquam M. Tullius & A. Gellius paulo diuersius usurparunt præmandere, quemadmodum antea monuimus.

Medullitus, oculitus. LXII

Intimum affectum ueteres uarijs modis exprimebant, ex corde, ex animo, toto pectore, de quo diximus, penitus, ex intimis præcordijs, medullitus, animitus, oculitus. Plautus apud Nonium in Cornicibus: Qui ancillam meam sedulum oculitus. Amantium enim est oculum appellare, quod unice charum est. In Mustellaria, Enge oculus meus. Rursus: Volo plane ex re meo Philolacheti, meo oculo, meo patrono.

Sapientia gubernator nauis. LXIII

Dictum est à sapientissimis uiris etiam in bellis plus habere momenti consilia quàm uires. Idem eleganter expressit Titinnius, ciante Nonio:

Sed in sapientia gubernator nauim torquet non ualentia.

Nouum cribrum, nouo paxillo. LXIIII

Neq; aquam obscurum est prouerbio fuisse iactatum quod Nonius

Nonius citat ex Varronis Eumenidibus, ubi dicitur primus Zeno nouam hæresim, nouo paxillo suspendisse. Zenonem notat, qui primus Athenis inuexit sectam Stoicorum, idq; nouis rationibus ac paradoxis. Idē in Bimargo: Nouum ut cribrum, nouo paxillo pendeat. Sic enim habet Aldina editio. Quadrabit in eos qui nouā quippiam comminiscuntur.

Sarcinator summum centonem. LXV

Apud eundem citatur hic uersus ex Lucilio: Sarcinatoris esse summum fuere centonem optimē. Videtur esse uersus trochaicus, tetrameter, catalecticus: & cōstat elisō, s in sarcina toris. Sarcinator à sarcina dicitur, non à sarciendo. Conuenit cū illo quod alibi retulimus: Boni poētæ est in extremo ectu esse optimum. Lucilianum tamen dictum germaniorem ac uetustiorem habet adagij speciem.

Prælio uictus non bello. LXVI

Non statim uictor est, qui in uno altero'ue negotij actu discesserit superior, sed qui totam causam euicit. Prælium enim est cōflictus bellicus, bellum totum hoc tempus dicitur, etiamsi cessetur à prælijs, aut si intercedant induciæ. Sola pax finit bellū, induciæ dirimunt cōgressus. Nonius hos trochaicos citat ex Lucilio: Vt Romanus populus uictus ui, & superatus prælijs sæpe multis, bello uerō nunquam in quo sunt omnia. Congruunt illi, Vir fugiens & denuo pugnabit.

Curre denuo. LXVII

Τρέχ' ἄνθις. id est, Curre denuo. Hoc ita refertur à Luciano in tragœdia cui titulus Ὠνείρους, quasi sit in tonstrina natum. Quanquam totum hoc poëmation mendis scatet, nec ullam habet micam salis Lucianici. Inducitur illic podagrosus iuuenis, qui tamen affectabat uideri ὠνήρους. Is rogatus à sene, unde accidisset pedis dolor, respondit se cum magna celeritate curreret, distrinxisse talum, atq; hinc esse cruciatum. Huic respondet senex,

Τρέχ' ἄνθις ὥςτε ἔπορ ἢ παθήμασιν.
Πώγωνα τίλλει κηρίων ὅτ' ἀλγέως.

Si legas, ἔπηρ ὅς, sensus erit, curre denuo sicuti dixit quidā, qui sedens uellit barbam sub cubitis tonsorum, hoc est qui curatur à tonsore. Podagrosi remedium petiit à tonsoribus, & tamen nolunt uideri podagram, sed pedem alioqui læsum, ut ex immodico cursu. Interim aliquis eorum qui tondentur, sentiens fictam esse causam, respondet Τρέχ' ἄνθις. Nam id solet esse remedium in simili malo. Posteaquam enim neruus incaluit uiolento motu, cessat dolor. Quod quotidie uidere est in equis, qui post cursum aut non claudicant, aut leuius claudicant. Probabilius tamen est pro κηρίων legendum, κηρῶν participium à uerbo κηρέω, quod est bis sutum esse & tonsoris egere: quemadmodum aliquis dixit, qui sedens in tonstrina uellit barbam quam habet bis sutam sub alis, illic enim desident ociosi & garruli. Horatius:

Cultello proprios purgantem leniter ungues.

Hæc mea diuinatio si cui non placet, sequatur quod magis arridet, res non est magni momenti.

Nutrícis pallíum. LXVIII

Nutrices quoniam tractant infantes, sæpe uestes habent, bua, saliua, mictu foriaq; contaminatas. Vnde Plautus in Bacchid. Si unam peccauisses syllabam, fieret eorum tam maculosam quàm est nutricis pallium. In arcanis literis crebra mentio panni menstruatæ.

Cum ramento. LXIX

Tropo prouerbiali cum ramento reddidisse dicitur, qui totum reddidit nulla ex parte decurtatum, sumptum apparet à fabris ærarijs, qui sibi seruant quod lima deraserint. Plautus in Bacchidibus: Quia patri omne cum ramento reddidi, cum Ramento ad. ὑπὲρ τὰ ἀκόνας gratia, idem uelut interpretatur, subijciens omne oppido, hoc est omne prorsus, cum puluiſculo, & cum ærugine, aliás nobis dicta sunt. Plautus in Rudentibus,

Conuerret iam hic me totum cum puluiſculo.

Mortuo uíllor. LXX

Nihil abiectius cadauere. Plautus in eadem fabula. Eia bonum habe animum. Vnde habeam? Mortuus pluris pretij est quàm ego sum. Et in Persa, quidam alterum per contemptum appellat morticinum. Non Hercle si os præciderem tibi, metuam morticine.

Quàm Clínia ex Demetrío. LXXI

Plautus in eadem fabula, Plura ex me audies hodie mala quàm audiuit unquam Clinia ex Demetrio. Quidam eruditi hoc loco pro Clinia legunt Lamia. Et uerum est Lamiam fuisse supra modum adamatam à Demetrio rege Macedoniæ, quo nomine ipse quidem male audiebat uulgò, sed eam à rege fuisse conuicijs affectam nusquam leginus: præterea uocem Lamiam carminis ratio non admittit. Verò propius est sumptum è comœdia Turpilij, cui titulus Demetrius, uel alia quapiam, ubi pater prolixius & acerbius obiurgat filium. Talis enim inducitur Clinia in sene seipsum excruciāte, qui à patre nimium sæpe nimiumq; acerbe obiurgatus, tandem profugit in militiam. Et haud scio an ad hanc fabulam alludat Plautus. Nam fieri potest ut Terentius pro Demetrio senem appellarit Menedemum. Nec obstat quod Terentius Plauto fuit posterior, quum Græcus autor fabulæ fuerit utroq; prior.

Pleno gradu. LXXII

Qui leuiter rem quampiam attigerunt, summo pede dicuntur ingressi: contra qui magno studio instituerunt aliquid, pleno gradu dicuntur ingressi. Trebonius Ciceroni libro duodecimo, Nam illum paratum uideo & ingressum pleno gradu, cohortari non intermittemus, quo in dies longius discendo exercendoq; se procedat.

Ad pila ubi uentum. LXXIII

M. Tullius in libello De re militari, si tamen non fallit titulus: Prima autem inquit, & secunda acies, quum ad pila, ut dicitur, uentum fuerit, totum sustinet bellum. Pilum autem est genus hastæ Romanæ breuius. Itaq; quum de propinquo res geritur, ad pila uentum dicitur. Videor mihi alicubi hoc adagium retulisse, sed in præsentia locus non occurrit.

Velatis manibus orare. LXXIIII

Qui suppliciter orant, uelatis manibus orare dicuntur sumptum ab antiquo more oratorum, quo qui pacem petituri uenirent, ramum oliuæ prætendebant, uelatis autem dictum arbitror pro uittatis. Plautus in Amphitryone: Postridie in castra ex urbe ad nos uenium flentes principes, uelatis manibus orant, ignoscamus peccatum suum.

Cicadæ sibí canent. LXXV

Οἱ τέττιγες ἑαυτοῖς χαμεύειν ἄσονται. id est, Cicadæ sibi ipsis ex humo canent. Hoc exemplum Aristoteles lib. 3. adducit ex Stesichoro schematis, quo quis dicit quod non dicit. Nec aliud addit, unde possis dicti sensum deprehendere: nisi quod suspicor poëtam his uerbis comminatum, ijs à quibus erat læsus, quos si ulcisci alioqui non posset, certe carminibus suis esset illos infamiæ traditurus, adducit idem eiusdem operis lib. 2. inter sententias obscure dictas, ὅπερ φησὶ χορὸς ἐν λωποῖς εἶπεν, ὅτι ἐδεῖ ὑθρίζεσθαι ἄνευ, ὅπως μὴ οἱ τέττιγες χαμεύειν ἄρξωνται. Quod quidem Stesichorus apud Locrenses dixit: Non oportere cuiquam iniuriam facere, ne cicadæ ex humo canant. Cicadæ poëtarū habent symbolū, χαμεύειν, dixit, ob inopiā & cōditionis humilitatē. Vnumquodq; animal minatur his armis quibus à natura instructum est. Poëtæ præter uersus nihil habent, quibus tamen hominē uel albū uel nigrum ad posteros transmittunt. Vnde & Plato dicitur

tur amicos admonere solitus, ne quem hominem poëticum sibi redderent inimicum. Est enim, ut ait Flaccus, genus irritabile vatum, & in his sunt qui fœnum habeant in cornu. Doctis tamen nonnullis placet, aliò spectare Stesichori dictum. Quoniam cicadæ solent, Marone attestante, in arboribus canere, apparet Stesichorũ ciuiliter hoc ænigmate Locrenses admonere, ne per petulantiam à finitimorum iniurijs parum temperantes, tandem arma illorũ in se concitent, qui cum exercitu fines illorum ingressi, quicquid arbustorum sit in agris hostiliter excidant, itaq; fiat ut cicadæ illis iam humi canere incipiant, sublatis arboribus quibus insideant. Fortasse tale quiddam refert Gregorius Nazianzenus, cuius in hoc opus commentarios uidimus Venetiæ.

Fama prodit omnia. LXXVI

Aeschines in oratione contra Timarchum refert sententiam Euripidis:

Φάμα γ' ἐσθλὸν κἂν μυχῷ δέμνιον γῆς. id est,
Virum bonum fama aperit uel in terræ cauis.

Interpretatur autem hoc sensisse poëtam, non uiuentium tantum uirtutem illustrari fama, uerum etiam sepultorũ. Terra corpus tegit, sed fama non finit occultari quod quis bene gesserit in uita. Eodem in loco citat Hesiodi uersum quem antea commemorauimus,

Φάμα δ' ὅτις πάμπαν ἀπόλλυται, ἥν τινα λαοὶ
Πολλοὶ φημίζωσι, θεὸς νύτις ἔμπεδος ἔσσῃ.

Quem locũ citat & in oratione, περὶ δὲ παραπρεσβείας.

Bœotissare. LXXVII

Inter conuicia quibus Aeschines lapidat Demosthenem, etiam illud obiecit, quod Bœotorum more uociferaretur immodice & indecore. ταῦτα δέ μοι μὲ ταξὺ λέγοντος ἀνεβοᾶ πανταχοῦ θεὲς θημοσθένης, ὡς ἴσασι πάντες οἱ συμπρέσβεις ἡμῶν· καὶ γὰρ πρὸς τοὺς ἄλλους κακῶς βοιωτιάζῃ. id est, Hæc me loquente uehementer exclamat Demosthenes, quemadmodum sciunt omnes qui nobis in ea legatione fuere collegæ. Nam præter alia mala, etiam Bœotissat. In clamore fit allusio ad boum mugitum. Quanquam βοιωτιάζειν accipi potest, pro fauere Bœotorum partibus.

Surculus surculum ferens. LXXVIII

Qui singuli sunt infirmi, tamen concordia iuncti multum habent roboris. Ita Ennius apud Festum, Vnus surus surũ ferre, tamen defendere possent. Veteres enim, ut Festus admonet, surum dicebant, unde nos dicimus surculum diminutiue. Non me fugit carmen esse uitiatum etiam in Aldina æditione: fortasse legendum, Si unus surum surus ferret, eum, aut se defendere posset aut possent. Stirps habet robur, surculi nihil habent uirium nisi iuncti.

Salacones. LXXIX

Quemadmodum Irus & Codrus ob inopiam in uulgi fabulam abierunt, ita & Salacon quidã extremæ paupertatis homo effecit, ut omnes fortuna tenui Salacones dicerẽtur, & ipsa paupertas Salaconia. Meminit Hesychius, sed idem indicat eodem nomine fuisse nostros fastuosos & arrogantes: unde ductum sit uerbum σαλακωνίζειν ἀντὶ σαλακωνεύειν, pro eo quod est, fracto delicatoq; gradu incedere. Addunt testem Theophrastum, qui σαλάκωνα dixerit eum qui sua profundit temere. Ex his colligere licet, adagij conuicium non hæsisse in quosuis pauperes, sed in eos duntaxat qui fastu luxuq; redacti sunt ad inopiam. Vox autem dicta uidetur, à uerbo σαλάττειν, quod est labefactari & ad ruinam tendere.

Archilochi melos. LXXX

Ἀρχιλόχου μέλος. id est, Archilochi cantio, dicebatur hymnius qui ad multos poterat accommodari, qualem ferunt Archilocho fuisse repertum, qui fuerit ante Pindarum, & alios hoc genus lyricos, qui singulos proprijs laudibus exornabant. Archilochi carmẽ erat idem in omnes, quod cithara canebatur. Citharœdus tantum ad singula cantionis interualla, uictorum nomina uoce sua repetebat: ueluti si Herculem laudabat accinebat. Tenella Callinice χαῖρε ἄνασσ' Ἡράκλεες. Aut aliud, si quem alium canebat. Huic non dissimile est quod refert Horatius de pictore, qui depicta cupresso nautam rogabat, ecquid uellet addi. quadrabit in rem lyricam ac rudem. Meminit Aristophanis & Pindari interpres. Sumptum est à Pindari Olympiorum Encomio 7. τὸ μὲν ἀρχιλόχου μέλος φωνᾷ ὁλυμπίᾳ καλλίνικος. Quo quidem loco uaria commenta refert enarrator, quæ repetere non uidetur ad hoc quod agimus necessarium.

ὁλοίχου. LXXXI

Antea retulimus ex oratione Aeschinis, περὶ ὁλοσχοίνου ἀβρόχου, quum lexicographi pro ὁλοσχοίνου habeant ὁλοκλήρου. qui adiecit scholia in Demosthenẽ, citat orationẽ Aeschinis aduersus Demosthenem περὶ παραπρεσβείας, & Theophrastum in 4. lib. Apud Aeschinem repperi ὁλοσχοίνου. Similiter Theophrastus lib. De plantis 4. inter ea quæ prouenient in aquis facit (quod admonet scholiastes) tria σχοίνου, hoc est sparti siue iunci genera: quorum unum sit acutum, quod appellant masculum, id est, infrugiferum: alterũ frugiferum, quod à nigro fructu uocant μελαγκέφαλον. tertium quod dicitur ὁλόσχοινον, pinguitudine, magnitudine & callositate cæteris præstans. Hoc ultimum putat accõmodatius ad plectendos funes, quod mollius sit & carnosius. Dioscorides libro 4. paulo secus distinguit genera, sed admonet tertium quod ὁλόσχοινον dicitur esse cæteris & asperius & callosius. Vt autẽ quidã pro σχοῖνον scriberent ἐχῖνον suspicor in causa fuisse, quod Theophrastus meminit carnositatis, quasi nouum sit audire carnẽ mali aut cerasij. Echinus tamẽ terrestris, quẽ appellant Erinacium, in hoc conuenit cum holoschœno, quòd habet asperitatem: unde & cutis detracta cum spinis, utilis est ad defricanda uasa. Proinde dictum uidetur de duro & procaci sermone, quo uelut os alicui percellimus. Hoc quicquid est appendicis, lectorem celare nolui.

Apologus Alcinoi. LXXXII

Ἀπόλογος ἀλκινόου. Commemoratur in Græcorum collecta, ut ante nobis commemoratum est. Originem autem tum diuinauimus ex Homeri Odyssea, apud quem in conuiuio multa de se mentitur Vlysses: nec absurdum esset commentum, si Alcinoi apologus dici posset ficta narratio apud Alcinoum habita. Aristoteles tamen Rhet. 4. quum obiter meminit huius apologi, sic loquitur, ut uideri possit notasse scriptorem aliquem qui finxerit orationem ad Penelopen, contexens omnia quæ multis annis geri potuerint, ficta narrans pro ueris. Fortasse scriptor cui nomen Alcinous, induxit personam Vlyssis apud Penelopen plurima commemorantem, quasi uel in bello, uel in itinere uere passus esset ea. Locum apud Aristotelem sic habet: ἔτι πεπραγμένα δεῖ λέγειν ὅσα μὴ πραττόμενα ἢ οἰκεῖον ἢ λόγοσιν φέρει. παράδειγμα ὁ Ἀλκινόου ἀπόλογος, ὅτε πρὸς τὴν πηνελόπην ἐξήνεγκε ἕτεσι πεπολεμκώς. Trapezontius interpres legisse uidetur ἔτι μὴ πεπραγμένα δεῖ λέγειν ὅσα πραττόμενα &c. At ne sic quidem locus uidetur uacare mendis. Quare suspendemus hic sententiam, donec uel è Gregorij Nazianzeni commentarijs in hos libros, uel aliunde compertius aliquid fuerimus nacti.

Virtus æterna. LXXXIII

Pindarus in Olympijs Encomio 9. refert huiusmodi sententiam: ἀέθλοισι λάθεσθαι ἄρμενα πράξας ἀνήρ. id est, Orci obliuiscitur uir qui se digna gesserit. Vita breuis est, sed immortalis est benefactorum memoria: eorũ qui res præclaras & æterna memoria dignas gesserunt, æquiore animo decedunt uita, nec perinde mortem horrent, quòd intelligant se gloria nominis semper apud posteritatem uicturos.

Doceat qui didicit. LXXXIIII

Idem in eodem Encomio, τὸ διδάξασθαι δὲ τοι ἐσθλὸν ἑωυτόν, id est, Docere porrò facilius ei qui didicit. Iuxta illud: Disce, sed à doctis. Nemo facilius artem tradit alteri, quàm qui eam exactè callet. Nouit enim multa in compendium contrahere, nouit obscuris dare lucem. Proinde quod quidã tot ambagibus circumagunt ac detinent adolescentes in disciplinis, in causa est, aut quæstus, aut liuor, aut imperitia.

Celeritas in malis optima. LXXXV

Sophocles in Antigona:

Βράχισα γ' ἢ πράτιστα τ' ἂν ποσὶν κακά. id est,
Vrgentibus malis celeritas optima est.

Verba sunt Chori ad Creontem in uario luctu domus cupiẽtem è medio tolli. Nam cito perire quem uitæ tædet, nonnihil est lucri. Nihil molestius quàm diu animo discruciari, si quid mali imminet, quod uitari non queat: optimum est dare operam ut sit quàm breuissimum.

Nullus sum. LXXXVI

In eadem fabula.

Ἄγετέ μ' ὀπαδοὶ
Τὸν ἐκ ὄντα μᾶλλον ἢ μηδένα. id est,
E medio me abducite.
Qui non magis sum quàm ille qui iam nullus est.

Hac figura significabant exitium sine spe recuperandæ salutis. Scio me prius commemorasse, fuimus Troes, & Nullus sum, sed ob nouatam sermonis formam hoc adijcere libuit.

Prima felicitatis pars sapere. LXXXVII

In eiusdem fabulæ clausula:

Πολλῷ τὸ φρονεῖν εὐδαιμονίας πέρι πρῶτον ὑπάρχει. i.
Vt sis felix longe primum Sapere est.

De Creonte dictum est, qui dum mauult animo suo quàm rectis consilijs obtemperare, & suos & se funditus perdidit. Magna fortuna facilè uertitur in magnam calamitatẽ, si absit sapientia. Idem paulo ante contrarijs expressit uerbis de Hæmone loquens, qui sibi mortem conscierat.

Δόξας γὰρ ἀνθρώποισι τῶν ἀβελίαν
Ὅσῳ μέγιστον ἄνδρὶ προσκεῖται κακόν. id est,
Monstrans quòd inconsulta temeritas uiro
Adiuncta, sit longe malorum maximum.

Sero uidit iustitiam. LXXXVIII

Rursum in eadem:

Οἵ μ' ἔοικας ὀρθῶν πλοῦν ἰδεῖν. id est,
Prob ut uidere iusta sero cernere.

De Creonte dictum est, qui prius nec Tiresiæ, nec cuiquam suorum obtemperat, magnis doctus cladibus incusat suam stultitiam. Eadem sententia repetitur in clausula tragœdiæ, sed diuerso schemate.

Μεγάλας δὲ πλαγὰς τῶν ὑπερόχων
Ἀποτίνουσιν,
Γῆρᾳ τὸ φρονεῖν ἐδίδαξαν. id est,
Diui pœnas postquam atroces
De uerbis sumpsere superbis,
Ætate docent sapere extrema.

Conuenit cum illo, Sero sapiunt Phryges.

Vindicta uelox. LXXXIX

De sera uindicta numinũ aliquot prouerbijs testatum est, quæ supra retulimus. Sed quod ait Sophocles expeditam deorum uindictam, magis huc conducit, ut in aliquod prolapsi malum, matureresipiscamus. Verba sunt chori ad Creontem.

Ὅσον γ' ἀναξ τάχιστα σωτήριοι γὰρ
Θεῶν ποδῆνες τοὺς κακόφρονας βλάβας. id est,
Rex ista facito quam potes celerrimè.
Noxæ citipedes numinum improbos uiros
Subito occupant iunctæ simul compendio.

Id euenit Creõti, cui uindicta pene prius adfuit quàm absolueretur Tiresiæ uaticinium.

Fato non repugnandum. XC

In eadem Creon ita loquitur,

Ἀνάγκη δ' οὐχὶ δυσμαχητέον. id est,
Sed fata contra, quando id est perquam arduum,
Non est reluctandum.

Eandem sententiam aliàs ex uarijs citauimus autoribus. Nemo potest ultare quod deus nobis immittit. Quod autem uitari non potest, ferendum est, non culpandum. Ducunt enim uolentem fata, nolentem trahunt, ut ait Tragicus.

Vati non conuitiandum. XCI

In eadem fabula Creon Tiresiæ more uatum incandescenti ac liberioribus dictis impetenti regem, ita loquitur:

Οὐ βέλομαι τὸν μάντιν ἀντεπᾶν κακῶς. id est,
Vati uicissim nolo proloqui male.

Quod Horatius ait: „Genus irritabile uatum. Non tantum ad poëtas, sed multo magis ad diuinos pertinet. Eblandiendum est, si quid ab eis uelis exculpere, quos si prouoces, diuinant omnia mala. Conueniet uti, ubi quis nos impetierit impotenti conuitio, uelut afflatus furore quodam, cui honoris gratia nolimus uicissim maledicere, quum non desit quod retorqueatur: aut quum libertatem eam tribuimus iræ, ueluti furori cuidam. Cum trato enim nihilo sanius decertes conuitijs quàm cum furioso, finitimum est illi quod ante retulimus: Omitte uatem. Præterea illi: Ni pater esses, quod est in hac eadem fabula sub persona Hæmonis.

Vatum genus auarum. XCII

In eadem scena Creon ita loquitur Tiresiæ,

Τὸ μαντικὸν γὰρ πᾶν φυλάργυρον γένος. id est,
Genus omne uatum est appetens pecuniæ.

Hoc nomine olim male audiebant diuini augures & haruspices. Nunc utinam præter meritum idem audiant, qui diuina tractant. Vera non potest semper loqui, qui corruptus muneribus ad hominum gratiam loquitur.

Non mouenda loqui. XCIII

Eodem in loco iam iratior Tiresia sic minatur Creonti:

Ὄρσεις μὲ τ' ἀνιηρὰ λιὰ φρενῶν φράσαι. id est,
Tu me excitas ut quæ latent in pectore
Immota, cogar proloqui.

Vsu erit, quoties aduersariorum improbitas eo nos compellit, ut quæ decreueramus silentio tegere, efferamus. Creon enim illum conuitio tetigerat, dicens:

Σοφὸς σὺ μάντις, ἀλλὰ τ' ἀδικεῖν φιλῶν. id est,
Tu doctus augur, at iuctus lædere.

Quod ipsum conuenit in hominẽ prudentem aut eruditum, sed improbum. Confine est illi, non mouenda moues.

Mortuos rursus occidere. XCIIII

Ibidem uerba Tiresiæ sunt ad Creontem, suadentis ut Polynicis corpus sinat condi sepulchro.

Ἀλλ' εἶκε τῷ θανόντι, μηδὲ ὀλωλότα
Κύτει, τίς ἀλκὴ δ' ἐστὶν ἐνδικωτέρα; id est,
Age, mortuo concede, nec qui extinctus est,
Stimulato, quæ nam est fortitudo, mortuum
Necare rursum?

Confine est illi quod alibi retulimus, Iugulare mortuos.

Deo nemo potest nocere. XCV

Sententia pia est, sed à Creonte impio animo dicta,

Θεὸν μιαίνειν ἔστις ἀνθρώπων σθένει. id est,
Violare, siue polluere diuos nemo quit mortalium.

Veteribus persuasum erat offendi diuos inferos, si mortuo negaretur sepultura: offendi Iouem supplicium, si quis supplicem reiiceret. At Creon putabat nihil huiusmodi rerum curæ esse diis, quod illi non queant à quoquam lædi. Hoc carmen occini potest ijs qui indignum deo putant, in matrice uirginis latitasse, & per uterũ uirginis exisse, unde prodeunt homines

homines cæteri, aut qui putant corpus domini pollui, quod in ſtomachum hominis immundum deſcendat.

Θεὸν μιαίνῃ, ὅστις ἀνθρώπων θιγών. id eſt,
Neq; ſol polluitur, tot cloacas ac Paludes luſtrans.

Auſcultandum bene loquenti. XCVI

Tireſia in eodem ſermone:

Εὖ σοι φρονήσας, εὖ λέγω. τὸ μανθάνειν
Δ' ἥδιστον εὖ λέγοντα, κἀ κέρδει λέγειν. id eſt,
Tibi beneuolus, bene loquor. ſuauiſſimum eſt
A' bene loquente, lucra ſi ferat, diſcere.

Eandem ſententiam antea dixerat Hæmon:

Καί τ' λεγόντων εὖ, καλὸν τὸ μανθάνειν. id eſt,
Recte loquentem audire par eſt, ac decet.

Conueniet cum illo, Audi quæ ex animo dicuntur. Item cum Heſiodio, quo probatur & is qui paret recta monenti.

Fortunæ nouacula. XCVII

Eiuſdem Tireſiæ uerba ſunt ad Creontem admonentis in ſummo diſcrimine poſitus ſapiat.

Φρόνει βεβὼς ἐπ' νῦν ὢν' ἐυρὼ τύχης. id eſt,
Sape, denuo nunc poſitus in nouacula Fortunæ.

Calamitati quam excitarat Eteoclis & Polynicis contentio, ſucceſſit hæc quam offenſis diis excitauit Creon. Quanquam hic uerſus obiter nobis alibi citatus eſt, in prouerbio, In acie nouacula.

Exemplum utile. XCVIII

Creon Hæmoni filio liberius agenti minitans malum, ita loquitur:

Κλαίων φρονοίσῃς, ὧν φρενῶν αὐτὸς κυρῇ. id eſt,
Plorando facies mentem ut habeant cæteri,
Mente ipſe uacuus.

Quum improbi luunt ſtultitiæ ſuæ pœnas, quanquam ipſi nihilo ſiunt meliores, tamen alijs exemplo ſunt, ne per incogitantiam in ſimiles incurrant calamitates.

Peruicacia ſtulticiæ dat pœnas. XCIX

In eadem tragœdia Tireſia, Creontem admonẽs ne præfractus ac rigidus perſiſtat in ſententia, ita loquitur:

Ἀβουλία τοι, σκληρότητ' ὀφλισκάνῃ. id eſt,
Præfracta mens amentiæ pœnas luit.

Intractabilis illa ferocia ferè ſolet magnæ cuiuſdam calamitatis eſſe præludium, quemadmodum indicant & Hebræorum prouerbia: Contritionem præcedit ſuperbia, & ante ruinam exaltatur ſpiritus. Hoc Tireſiæ dictum eleganter expreſſit Hæmon in eadem fabula, duplici metaphora, arborum & nauarum. Carmen ſic habet:

Ὁρᾷς παραῤῥέοντι χειμάῤῥοις ὅσα
Δένδρων πτόνας, κλῶνας ὡς ἐκσώζεται,
Τὰ δ' ἀντιτείνοντ' αὐτόῤῥιζ' ἀπόλλυται,
Αὔτως δ' ὁ ναὸς ὅστις ἐγκρατὴς, πόδα
Τείνας πτόνᾳ μηδὲν, ὕπτίοις κάτω
Τρόπαις τὸ λοιπὸν σέλμα ναῦ πλεῖ. id eſt,
Vides ut in torrentium decurſibus,
Quæ cædit arbor ſurculos ſeruat ſuos.
At quæ reſiſtit, ſtirpe cum ipſa deperit.
Nauclerus itidem, qui tenens clauum, nihil
Concedit auræ & fluctibus, deuoluitur
Ac iam ſupinis nauigat nixus foris.

Nauigationis ſocius. C

Ante retulimus, In eadem eſſe naui, qui communi tenentur periculo. Ad hoc alluſit Iſmene, in eadem fabula, dicens ſe non recuſare, quo minus ſubiret idem periculum, quod ſubiret Antigone ſoror.

Ἀλλ' ἴσν ναυεῖν τοῖς σοῖσιν οὐκ ἄσχυόμαι
Συν πλοῦν ἐμαυτὴν τ' πάθος τοιμιζόν. id eſt,
Sed in tuis non erubeſco me malis
Rate nectæ eadem calamitati adiungere.

CHILIADIS QVINTAE CENTVRIA II.

Nuntio nihil imputandum. I

HIC ferè eſt hominum affectus, ut triſtia nuntianti perinde indignẽtur, quaſi fecerit quod factum nũtiat. Creonti itaq; ſuccenſenti nuntio, quòd parum læta adferret, ita reſpondet:

Ὁ δρῶν ἀνιᾷ τὰς φρένας, τὰ δ' ὦτ' ἐγὼ, i.
Qui facit, animum diſcruciat, aures ego.

Eiuſdem nuntij uerſus eſt:

Στέργει γὰρ οὐδεὶς ἄγγελον κακῶν ἑπῶν. id eſt,
Nemo hunc amat, qui uerba nuntiat mala. Accommodari poterit ad eum qui lapſum admonet, ut magis ſibi ipſi ſuccenſeat qui crimen admiſit, quàm ei qui neceſſariam admonet correptionem. Nam correptio ad tempus moleſta eſt auribus, ſed ſceleris conſcientia perpetuo mentem fodicat.

Quod fieri non poteſt, nec inciendum quidem eſt. II

Prius retulimus, ἀδυνάτα θνητῶν. id eſt, Impoſſibilia uenaris.

Quod alijs uerbis expreſſit Sophocles in Antigone:

Ἀρχὴν δὲ θηρᾶν τ' πρέπει τ' ἀμήχανα. id eſt.
Quæ efficere nequeas, nec uel ordiri decet.

Verba ſunt Iſmenes deterrentis Antigonem, ne Polynicen ſepeliat aduerſus regium edictum.

Cor calidum in re frigida. III

Eadem Iſmene dehortans Antigonem ab audaci facinore ait,

Θερμὸν ὠδ' ψυχροῖσι καρδίαν ἔχεις. id eſt,
Profectò tu cor calidum habes in frigidis.

Alibi diximus calidum facinus audax & præceps appellari. Frigida hic appellat, quorum feliciter perficiendorum exigua ſpes erat.

Fruſtra niti dementiæ eſt. IIII

Rurſus in eadem ita loquitur: τὸ δὲ

Πρᾶγμα πράσσειν ὃν ἔχει νοῦν ὀλίγα. id eſt,
Fruſtranea agere inſignis eſt amentiæ.

Non ſolum amentiæ eſt, iniuſta agere, uerum etiam ſuperuacanea. Ex iniuſtis interdum aliquod eſt lucrum, ex ſuperuacaneis nullum.

Principi obtemperandum in omnibus. V

Non ſine prouerbiali ſchemate dictum eſt in eadem tragœdia, quod ait Creon,

Ἀλλ' ὃν πόλις ἵστησι, τ' δεκτὰ κλύειν
Καὶ σμικρὰ κοὐ δίκαια κοὐ τ' ἀναγκαῖα. id eſt,
Sed principatum ciuitas cui tradidit
Hic audiendus, ſiue leuia præcipit,
Siue æqua mandat, ſiue & his contraria.

Vox autem tyranni eſt, non principis. Neq; enim princeps eſt, qui præſcribit iniuſta.

Ciuitas non ciuitas. VI

Hæmon Creontem tendentem ad tyrannidem, ita tangit:

Πόλις γὰρ ἔσθ' ἥτις ἀνδρὸς ἔσθ' ἑνὸς. id eſt,
Quæ unius hominis, illa non eſt ciuitas.

Dixerat Creon ipſius eſſe non alterius imperare regioni. Hæmon negat eam eſſe ciuitatem, ubi ſumma rerum penes unum hominem eſt. Polis enim Græcis uel à uerſando, uel à multitudine dicta uidetur. Latini Rempublicam appellant. At Reſpub. non eſt, ubi unius arbitratu aguntur feruntur; omnia. Itaque quum Creon reſpondiſſet, ciuitatem cenſeri illius, qui illi imperat, ſubijcit Hæmon:

Καλῶς, ὁρμᾶσ γ' ἂν σὺ γῆς ἄρχειν μόνος. id eſt,
Recte unus ut deſerto in agro regem agas.

Regium eſt imperare liberis, neq; quicquam abſque ciuium conſenſu tentare.

Mens cœli, terræq; regina. VII

Socrates apud Platonem in Philebo: παῖζει γὰ συμφωνεσιν οἱ σοφοὶ, ἑαυτοὺς ὄντως σεμνύνοντες, ὡς γῆς ἔστι βασιλεὺς ψυχὴ ἀρμονὴ καὶ γῆς. Id est, Omnes enim sapientes consentiũt hoc pacto seipsos honestantes, quòd mens nobis regina cœli & terræ. Sentit sapientia gubernari omnia potius quàm uoluptate. Quum enim Philebus probasset felicitatem ex sapientia & uoluptate mixtam, quæri cœptum est utra duarum plus haberet momenti ad beatitudinem. Quoniam autẽ Plato dicit in hoc omnes consentire, subindicat fuisse uulgò iactatum. Conuenit huc quod habet Hæmon Sophocleus:

Πάτερ, θεοὶ φύτευσιν ἀνθρώποις φρένας,
Πάντων ὅσ' ἐστὶ κρημάτων ἔκτισμ' ἄτερ. id est,
Pater, dei mentem inserunt mortalibus,
Quæ res, opes exuperat omnes maximè.

Primas iactare hastas. VIII

M. Tullius lib. De oratore 2. primas iactare hastas dixit, pro uelitari, quod ad oratorem transfert, cuius dictio initio debet esse lenis ac sedata, ut paulatim incandescat oratio. Notat ibi Philippum oratorem, qui solitus sit ita ad dicendũ surgere, ut ne sciret primum uerbum quod esset dicturus: sed aiebat se postea quam concaluisset brachium tum pugnare. Atqui non attendit, inquit, eos ipsos unde similitudinem ducit, illas primas hastas ita tractare leniter, ut & uenustati uel maximè seruiant, & reliquis uiribus suis consulant. παροιμιώδες erit, si ad disputationis aut contentionis exordium transferatur. Idem unico uerbo dicitur uelitari.

Omissis fontibus consectari riuulos. IX

In eodem lib. non sine prouerbij specie dixit riuulos consectari, pro eo quod est minus ad rem pertinentia dicere, omisso eo quod est negotij caput. Hac metaphora uidetur admodum delectatus Hieronymus. M. Tullij uerba sic habent, Tamen tardi ingenij est, riuulos consectari, fontes rerum non uidere. Etiam ætatis est, usuq; nostri à capite quod uelimus arcessere, & unde omnia manant uidere.

Res palestræ & olei. X

Quæ non ad seriũ negotium, sed ad lusum & ostentationem adhibentur, palestræ & olei dicuntur, quum in prælio maioribus opus sit utribus. In palestra non armati sed uncti cõcertabant, tum quo difficilior esset apprehensio & elapsus facilior, tum quo corpus esset nitidius, certabant enim nudi. M. Tull. lib. De oratore 1. nitidum quoddam genus est uerborũ & lætum, sed palestræ magis & olei, quàm huius cluilis turbæ ac fori. Huiusmodi fermè est in scholis quibusdam trita sophistica, quæ ad ostentationem ac ludicram concertationem reddit hominem inuictũ, ad seriũ tractationes inutilem, inq; rectè in eodem lib. monet quidam ut dictionem ex domestica exercitatione & umbratili, medium in agmen, in puluerẽ, in clamorẽ, in castra atq; in aciem forensem educamus. Consimiliter lib. 2. De Socratis discipulis agens, Sed eorum, inquit, partim in pompa, partim in acie illustres esse uoluerũt. Eodem spectat quod ait lib. De legib. 1. Fannij autem ætate coniunctus Antipater, paulo instauit uehementius, habuitq; uires, agrestes ille quidem atq; horridas sine nitore ac palestra, sed tamen admonere reliquos potuit, ut accuratius scriberent. Hæc ibi. Quod prius dixerat oleum, hic uocat nitorem. Et in lib. De claris oratoribus, unctius uocat, quod est nitidius. Iam inquit, erat unctior quædam splendidiorq; consuetudo loquendi. Rursus in Oratore ad Brutum, Numerus autem nondum depromebatur, neq; habebat aliquam necessitudinem aut cognationem cũ oratione: itaq; serius aliquato notatus & cognitus, quasi quandam palestram & extrema lineamenta orationi attulit. palestram appellat uenustatem ad ostentationem adhibitam. In his porrò uerbis, nec illud absq; prouerbij specie dictum est, extrema lineamenta, pro extrema manu, metaphora ducta à pictoribus.

Operarij. XI

Ibidem non absq; prouerbij specie operarios appellat, qui citra philosophiæ cognitionem causas agunt. Architectus ex arte rationem operis præscribit, operarij uerò non iudicium suũ sed tantum operam adhibent, iuxta præscriptum. At qui philosophiam callet, ex se paratus est de quauis re rectè dicere. M. Tul. de Mnesarcho loquens, Hos quos nos oratores uocamus, nihil esse dicebat nisi quosdam operarios, lingua celeri & exercitata: oratorem autem nisi qui sapiens esset, esse neminem. Rursus in Bruto. Nam illud minus curo, quòd concessisti operarios omnis, ut mihi uideantur mori uoluisse nonnulli, ut à te in oratorum numerum referrentur. Huius generis oratores lib. De claris oratoribus appellat uocales. Addamus, inquit, huc etiam, ne quem uocalem prætersisse uideamur, C. Cosconium Calidianum. Transferri potest ad concionatores, qui quod parum exercitati sunt in sacris literis, è Collectaneis edisc unt quod apud populum multo clamore, multaq; corporis iactatione detonent. Aut qui in templis ingenti boatu canunt non intellecta, Non concionatores sed operarij, non cantores sed operarij.

E' schola cantilena. XII

Plautus ut ante admonui, Theatri nugas appellat, quæ solent in comœdijs recitari. M. Tull. è scholis cãtilenam appellat orationem declamatoriam ac iuuenilem, plus habentem ostentationis quàm sapientiæ: locus sic habet eodem lib. gerendus est tibi mos adolescentibus Crasse, qui non Græci alicuius quotidianam loquacitatem, neq; ex scholis cãtilenam requirũt, sed ex homine omnium sapientissimo atq; eloquẽtissimo, atq; ex eo qui non in libellis, sed in maximis causis & in hoc domicilio imperij & gloriæ, sit consilio linguaq; princeps. Cõueniet in illos qui nunquam uersati sunt in bonis autoribus, nec ex ipsis fontibus hauserunt eruditionem solidam, sed tantum in scholis decantata tenent. Quod genus sunt illa, nõ crederem Euangelio, nisi me ecclesiæ compelleret autoritas, & ingratum est spiritui sancto quicquid offertur, eo prætermisso quod debebatur. Multa fecit dominus IESVS quæ nõ sunt scripta. Non dimittitur peccatũ, nisi restituatur ablatũ.

A' deo ñcti. XIII

Qui uehementer ad aliquid natura compositi sunt, hos prouerbiali sermone ad hoc natos factos sculptosq; dicimus: insignem autem naturæ dexteritatem M. Tullius eleganter expressit eodem lib. Sunt autem inquit, quidam ita naturæ muneribus in ijsdem rebus habiles, ita ornati, ut non nati, sed ab aliquo deo ficti uideantur. Allusit autem ad Pandoram quam finxit Vulcanus, cæteris item dijs sua munera in unam conferentibus.

E' circulo. XIIII

Hominem è triuio, plebeium & contemptum appellamus. M. Tullius, pro eo dixit è circulo. Circulum autem uocant conuenticulum hominum in foro aut in plateis confabulantium. Ita Crassus eodem quem modo citaui libro, Effudi uobis omnia quæ sentiebam, quæ forsitasse si quemcunq; patremfamiliàs arripuissetis ex aliquo circulo, eadem uobis percontantibus responsissem.

Causa cadere, formula caderc.

Ex iure manu consertum. XV

Quemadmodũ prisci iureconsulti dicebant aliquẽ ex iure manu consertum uocari, cui lis intendebatur, ita causa cadere dicebatur, qui male agendo ius agendi perdidisset, utriũq; fiet παροιμιῶδες, si accedat translatio ueluti si quis dicat, Theologi Laurentium Vallam ex iure manu consertum uocare non desinunt, quod homo grammaticus materias theologicas occupauerit, utrunq; est apud M. Tullij eodẽ lib. sub persona

Scævolæ

Scæuolæ, Quod uerò in extrema oratione quaſi tuo iure ſumpſiſti, oratorẽ in omni ſermonis diſputatione copioſiſsimè poſſe uerſari, id niſi in tuo regno eſſemus, nõ tuliſſem, multisq; præeſſem, qui aut interdicto tecũ contenderent, aut te ex iure manu conſertum uocarent, & aliquanto poſt, quum Hypſeus maxima uoce plurimis uerbis à M. Craſſo prætore contẽderet, ut ei quẽ defendebat cauſa cadere liceret: Gn. autem Octauius homo cõſularis, nõ minus longa oratione recuſaret, ne aduerſarius cauſa caderet. Idẽ pro L. Murena: & ſi tu turpe exiſtimas te aduocato illũ ipſum quẽ contra uenturis, cauſa cadere. Meminit & Quintil. lib. 7. cap. 4. Apud priſcos ſuperſtitioſe ſeruabatur, ut qui in actione inſtituẽda uel uerbo lapſus eſſet, cauſa caderet, cuius ſuperſtitionis ueſtigia non exigua adhuc reſidẽt apud Anglos, interdũ totum inſtrumẽtum reijcientes, ſi cognomẽ aliquod una litera ſecus fuerit ſcriptũ. Iuſtinianus Inſtit. iuris lib. 4. tit. De actio. §. ſi quis. Si quis, inquit, agẽs in intentione ſua plus cõplexus fuerit quàm ad eũ pertineat, cauſa cadebat, id eſt, rem amittebat, nec facilẽ in integrũ reſtituebatur, niſi minor erat 25. annis. Proximo autẽ paragrapho, uocem hanc plus, oſtendit quadriſariã intelligi, re, tẽpore, loco & cauſa. Re. ſi quis pro decem aureis petat uiginti. Tẽpore, ſi quis ante diẽ uel ante eõditionẽ petat. Loco, ſi quis Romæ petat, quod Epheſi promiſſum eſt. Cauſa, ſi quis ſtipulatus Stichum aut uiginti aureos, petat Stichũ pura actione, cũ electio ſit promiſſoris. Pro eodẽ dici uidetur rẽ amittere, litem perdere, & formula cadere. Inſtinianus lib. 4. tit. De except. §. Appellatur: cũ temere, inquit, rem in iudicium deducebant, & conſumebant, qua ratione rem amittebant. Horatius in Sermonibus.

_Et caſu iam reſpondere uadato
Debebat, quod ni feciſſet, perdere litem.

Quintil. lib. 3. cap. 8. Nec; ignoro multa transferri in omnibus ferè cauſis, in quibus cecidiſſe quis formula dicitur: hæ ſunt quæſtiones: an huic, an cum hoc, an hac lege, an apud hunc, an hoc tempore liceat. Seneca lib. Epiſtolarum 6. epiſt. 49. De philoſophis agẽs, qui uocum argutijs oſtentabant eruditionem. Quid enim, inquit, aliud agitis, quum eum quẽ interrogatis, ſcientes in fraudẽ ducitis, quàm ut formula cecidiſſe uideatur? Sed quemadmodũ illum prætor, ſic hos philoſophia in integrum reſtituit, ita Seneca. Quin hoc ipſum in integrũ reſtituere, ſi à foro transferatur ad alia, παροιμιῶδες eſt, poterit ita deflecti ut dicatur cauſa cecidiſſe, qui ius obiurgandi filium amiſit, quod eum ſuo exẽplo aut largitione ad nequitiam prouocarit. Illa porrò ſermonis formula, ex iure manu conſertũ, ab ipſis duodecim tabulis ſumpta uidetur, quemadmodum indicat A. Gellius lib. Noctium Attic. 20. cap. 9. Antiquitus inter quos erat de agro aut ſimili de re controuerſia in rem præſentem ueniebant, & apud prætorem uindiciarum cauſa manum conſerebant, hoc eſt, alter alterius manum corripiebat. Sed quum propagatis Italiæ finibus, grauarentur prætores uindiciarum cauſa longius proficiſci, inſtituũ eſt, ut litigantes non ex iure apud prætorẽ manum conſererent, ſed ex iure manu conſertum uocarent, hoc eſt, alter alterum ex iure ad conſerendũ manũ in rem de qua ageretur uocaret: ſimulq; profecti in agrũ de quo litigabatur, terræ aliquid ex eo, aut unam glebam in ius in urbem ad prætorem deferrent, & in ea gleba tanquam in toto agro uindicarent. M. Tullius lib. Epiſt. 7. ſcribens Trebatio iureconſulto: tantum metuo ne artificium tuum tibi parum proſit. Nam ut audio, iſthic

Non ex iure manu conſertum, ſed magis ferro
Rem repetunt, regnumq; petunt, uadunt ſolida ui.

Huiuſmodi uindiciarum formulam M. Tull. facetiſſimè expreſſit in oratione pro L. Murena: itaq; irati illi quod ſunt uerſi, ne dierũ ratione peruulgata & cognita, ſine ſua opera lege poſſet agi, notas quaſdam cõpoſuerunt, ut omnibus in rebus ipſi intercẽſſent, quum hoc fieri beluiſſimè poſſet. Fundus Sabinus meus eſt, imò meus. deinde iudicũ, uoluerũt. Fundus inquit, qui eſt in agro qui Sabinus uocatur. ſatis uerbosè. Cedo, quid poſtea? Eum ego ex iure meũ eſſe aio. Quid tum? Inde ibi ego te ex iure manu conſertũ uoco. Quid huic tam loquaciter litigioſo reſponderet ille unde petebatur non habebat, Tranſit iureconſultus, tibicinis Latini modo. Vnde tu me, inquit, ex iure manu conſertũ uocaſti, inde ibi te reuoco. Hactenus M. Tullius. Metaphora ſumpta eſt à bellis in quibus manus conſerere dicuntur, qui cominus confligunt, quemadmodũ iudicat M. Varro lib. De lingua latina ſecũdo.

Herciſcere. XVI

Quædam uoces ob hoc ipſum habẽt prouerbij gratiam, quòd ſint uel obſoletæ uel alicui profeſſioni peculiares, ueluti priſci iureconſulti, herciſcere dicebãt hæreditatẽ diuidere. Inde apud iureconſultos actio herciſcundæ familiæ, Porrò familiæ uox omnem hæreditatẽ ac res hæreditatis cõplectitur. Hæc actio nata eſt è duodecim tabulis, quarum hæc uerba recitantur, in Codice. cohæredes à cõmunione diſcedere uolentes agunto. Id ſi transferatur ad alterius rei diuiſionem erit prouerbiale, Veluti ſi quis dicat: inter Gulielmum Budæum, & Leonardum Portium, de aſſis inuentione concertantes, lanum Lascarem datum herciſcundæ gloriæ arbitrum. Et hoc ſeculo nonnulli monachi rem prius communem inter ſe non dubitarunt hereiſcere, idq; ſine prætore.

Lapides flere. XVII

De re uehementer miſeranda prouerbiali hyperbola dici ſolet, eam eſſe tam lamentabilem, ut uel lapides cogãtur ad fletum. M. Tullius in eodem libro, Tu uerò uel ſi teſtamentum defenderes, ſic ageres, ut omne omnium teſtamentorũ ius in eo iudicio poſitũ uideretur: uel ſi cauſam ageres militis, patrem eius, ut ſoles, dicẽdo à mortuis excitaſſes, ſtatuiſſes ante oculos, complexus eſſes filiũ, flensq; eum centũuiris cõmendaſſes, lapides me hercle omnes flere ac lamẽtari coẽgiſſes, ut totum illud uti lingua nuncupaſſes, non in duodecim tabulis, quas tu omnibus bibliothecis anteponis, ſed in magico carmine ſcriptũ uideretur, hæc ille. Simili hyperbola ſemel atq; iterũ uſus eſt Dominus, quum phariſeis reſpondet, ipſos lapides elamaturos. ſi tacerent homines. Rurſus quum Iudæis de generis nobilitate gloriantibus, ait deum uel è lapidibus ſuſcitaturum filios Abrahæ. Sed Chriſto fortaſſe nihil eſt hyperbolicum qui poteſt quicquid uult efficere. In uerbis autẽ Ciceronis, ad prouerbium alludit magici carminis mentio, Quod enim uehementer commouet animum, quaſi incantatione efficacius dicitur, ſicut alibi retulimus.

Amentatæ haſtæ. XVIII

Arma parata ad pugnã M. Tul. appellat haſtas amẽtatas, Amẽtum enim lorum eſt haſtæ affixum, cui manũ inſerit haſtam miſilem torturus. Transferri poteſt ad dictum, aut orationẽ ab alio ſuppeditatum, locus eo quẽ hactenus citaui lib. ſic habet. In eo autẽ iure quod ambigitur inter peritiſſimos nõ eſſe difficile oratori eius partis, quamcunq; defendet, autorẽ aliquem inuenire, à quo quum amentatas haſtas acceperit, ipſe eas autoris lacertis uiribuſq; torquebit. Idem in Bruto de T. Accio Piſaurenſi loquens, Reſpondi pro A. Cluentio, qui & accurate dicebat & ſatis copioſè, eratq; præterea doctus Hermagoræ præceptis, quibus & ſi ornamenta nõ ſatis opima dicendi, tamen ut haſtæ uelitibus amẽtæ, ſic apta quædã & parata ſingulis cauſarũ generibus argumenta traduntur. Rurſus in Topicis, de iuriſconſultis agens. Nam & adſunt multum, & adhibentur in conſiliũ, & patronis diligentibus ad eorum prudentiam confugientibus haſtas miniſtrant. Item Quintil. lib. 12. cap. 3. Nec; ego noſtri moris ignarus oblitus ſum eorum qui uelut ad arculas ſedent, & tela agentibus

tibus subministrāt: neq; idem Græcos quoq; nescio fictitasse, unde nomen his pragmaticorum datum. Telum igitur paratum ad torquendum, ut inuentio sit alterius, dictio tantum tua rectè hastam amentatam dixeris. Non dissimile est illi quod ante retulimus de calce amento quod ab alio confutum alius induerat. Tale telum talisq; calceus erat oratio Lysiæ, quam Socrates probabat quidem ut perelegantem, sed negabat sibi conuenire.

Discum quàm philosophum audire malunt. XIX

Vulgus hominum propensius est ad quamuis ineptas voluptates, quàm ad frugiferas. Quod eleganter expressit M. Tull. lib. De oratore 2. Discum, inquit, audire malunt quàm philosophum. Erat autem publici exercitamenti genus quo discus æreus arte simul & viribus ita ab humo torquebatur in altum, ut intra certum spacium decideret, in ijsdē autē locis in quibus huius modi lusus peragebantur, gymnasia uocant, disserebant & philosophi; Sed crepitu ad discum uocante, philosophum subito deserebant omnes, uerba Crassi apud Ciceronem sunt hæc, Nam & seculis multis ante gymnasia inuenta sunt quàm in his philosophi garrire cœperunt, & hoc ipso tempore quum omnia gymnasia philosophi teneāt, tamen eorum auditores discum audire quàm philosophum malunt: qui simul ut increpuit, in media oratione de maximis rebus & grauissimis disputantem philosophum omnes unctionis causa relinquunt: ita leuissimam delectationem grauissime ut ipsi ferunt, utilitati anteponunt, per iocum transferri potest ad discum escarium, cuius crepitum multi libentius audiunt, quàm uocem philosophi.

Conchas legere. XX

Summi ocij est conchas & umbilicos legere in litoribus, qui lusui esse solent puerorum. Quanquā transferri potest ad eos, qui aliud agentes obiter etiam leuiora quædā animi gratia admiscent. Crassus orator apud Ciceronem lib. De oratore 2. de Lelio & Scipione loquēs: nō audeo, inquit, dicere de talibus uiris, sed tamē ita solet narrare Scæuola, conchas eos & umbelicos ad Caietam & ad Lucrinum legere consuesse, & ad omnem animi remissionem ludumq; descendere. Umbelicos opinor appellat, uel conchas uel calculos umbelici formam imitantes, uel herbam quæ Veneris umbelicus dicitur, autore Dioscoride. In conchis enim incredibili uarietate lusit natura, quemadmodum refert Plinius lib. 9. cap. 33. Tot inquit, colorū differētiæ, tot figuræ: planis & concauis, longis & lunatis, in orbem circuactis, dimidio orbe cæsis, in dorsum elatis, leuibus, rugatis, denticulatis, striatis, uertice muricatim intorto, margine in mucronem emisso, foris effuso, intus replicato. Iam distinctione uirgulata, crinita, crispa, cuniculatim, pectinatim, imbricatim, undata, cancellatim reticulata, in obliquum, in rectum expansa, prædensata, porrecta, sinuata, breui nodo ligatis, toto latere connexis, ad plausum aperiis, ad buccinam recuruis &c. In subterraneo domicilio quod ostenditur iuxta Cumas Italiæ, quod uulgus fingit fuisse antrum Sibyllæ, quum uerisimile sit fuisse spelunceam prædonū ac piratarum, uisuntur parietes uario concharum contextu musaicum opus imitantes. Val. Max. lib. 8. cap. 8. De Scipione & Lelio refert idem quod narrat Cicero.

Liber non est qui non aliquando nihil agit. XXI

Qui in summo ocio uersabatur ab omnibus feriati negotijs, ij nihil agere dicebantur. M. Tull. in eodem lib. sub persona Crassi ad Scæuolam, Quid igitur, inquā, quando ages negotium publicū, quando amicorum, quando tuū? quando deniq; nihil ages. Tum illud addidi, mihi enim liber esse nō uidetur, qui non aliquādo nihil agit, hæc ille, mox interpretatur quid declaret, nihil agere, in qua, inquit, permaneo Catule sententia, meq; quum huc ueni, hoc ipsum nihil agere, & planè cessare delectat. Nam cessare dicuntur non tantum ij qui desistunt à negotio, sed qui sunt in ocio. Expedit autem interdum nihil agere, ut cætera rectè agamus. Aliàs ostendimus eos nihil agere dici qui inanem sumunt operam.

In herba luxuries. XXII

Rustici semina copiosius quàm expedit herbescentia, dicunt luxuriare: eam præproperam lætitiam appellant luxuriem, quam immissis in agrum iumentis aut pecudibus corrigunt, quod illi uocant depascere. Maro,

Luxuriem segetum tenera depascit in herba.

M. Tullius eodem lib. quem modo citaui. Quod si hic noster Sulpitius faceret, multo uius oratio esset pressior, in qua nunc interdum, ut in herbis rustici dicere solent, in summa ubertate inest luxuries quædam, quæ stilo depascenda est.

Lacinia tenere. XXIII

Qui leuiter rem tenent, lacinia tenere dicuntur, hoc est extrema uestis ora: cui contrarium est illud, medius teneris. M. Tullius lib. De oratore 3. Nam illud alterum genus, quod est temporibus, locis, rebus definitum obtinent, atq; id ipsum lacinia. Non dubium est, quin Cicero metaphoram duxerit à populari sermone, nam idem dictum & hodie durat apud nostrates, si quem inuitant non ex animo. Inde illud, scindere penulam. Et apud Terentium Mida Getam resupinat pallio. Cicero uidetur allusisse ad illud Plauti in Asinaria: Lachrymantem lacinia tenet lachrymans.

Surculum defringere. XXIIII

Simili forma dixit eodem in loco, surculum defringere, pro eo quod est, non callere totam disciplinam, sed ex ea paululum quod ad rem præsentem faciat decerpere: quēadmodum iureconsulti nonnunquam aliquam sententiam aut fragmentum adducūt è Theologorum disciplina, locus apud Ciceronem hunc in modum habet. Atq; hactenus loquuntur, etiam hac instituendi diuisione utūtur, sed ita, non ut iure aut iudicio, ut deniq; recuperare amissam possessionem, sed ut ex iure ciuili surculum defringendo usurpare uideantur.

Mendacium utile. XXV

Dives ille apud Satyricum Iuuenalem dicit, Quid enim saluis infamia nummis? & Dorionem Terentianum non pudet uanitatis, dum ob rem, sed honesto propius est, quod ait Orestes in Electra Sophoclis,

Δοκῶ μὲν ἐσθλὸν ῥῆμα σὺν κέρδει κακόν. id est,
Nullum uerbum quod est lucro, malum.

Conuenerat enim ut fingerent ipsum esse mortuum. Sentit igitur fumam mortis uiuo nihil nocitura, sed ad id quod constituerant fore accommodum, uenerant enim ultum Agamemnonis mortem, idq; perfecerunt.

Equi generosi senectus. XXVI

Ἵππου γῆρας, aliàs dictum est, de his qui post res præclare gestas ob senium reiiciuntur. Sed Sophocles in eadem fabula declarat generosi equi senectutem, his uersibus,

Ἐλαφρὸν γὰρ ἵππου γῆρας ἢν γήρᾳ τύχῃ
Ἐν τοῖσι πλανοῖς ὄντα μὴ πολλοῖσιν,
Ἀλλ' ὀρθὸν ὄντα ἴσχυν μ' ὑπάρχειν δόκει
Ἡμᾶς τ' ἀρωγὸν, κοὐδὲν ἐν κρύπτοις ἔπη. id est,
Generosus ut equus, consenuerit iam licet,
Animum tamen nunquam in periclis abijcit,
Sed auribus rectis stat, itidem tu quoq;
Et incitas me, & ipse cum primis ades.

Verba sunt Orestis ad pædagogum senem, cuius consilio & auxilio occidit Clytemnestram & Aegisthum.

Cunctatio noxia. XXVII

In eadem fabula. Electra de Oreste qui reditum profitebatur ita loquitur,

Μέλλων γὰρ αὖθις ἀμφὶ τἄρτι τὰς ὕσας τίμα

Καὶ

Καὶ τὰς ἀπέσας ἐλπίδας ἀλίφθορεν. id est,
Cum facere semper prorogat quæ adsunt simul,
Simul & futuras perdidit mihi spes meas.

Prouerbij ratio est in tropo, quo præsentes & absentes dixit proomnes.

In arduis contanter agendum. XXVIII

Ibidem Electræ quærenti de fratre:

Φυσὶν γε, φάσκων δ' ὀλίγ' ἂν λέγειν ποτῦ. id est,
Dicit quidem, sed è dictis facit nihil:

Ita respondet chorus.

Φιλεῖ γὰρ δυσὶν πρᾶγμα' ἀνὴρ πράσσων μέγα. id est,
Qui ficinus ingens tentat, illo lenius est.

Sentiens in arduis ac periculosis negotijs non esse præcipitandum consilium. huic rursus ita respondet Electra,

Καὶ μὴν ἔγωγ' ἔσασ' ἐκεῖνον ὀκνῶ. id est,
At is quidem haud contante me seruatus est.

Sentiens pernicioſam esse contationem quum urget præsens periculum.

E' paucis uerbis ingens bonum aut malum. XXIX

Ibidem Electra sic loquitur sorori Chrysothemidi.

Πολλάκτοι σμικρὸν λόγον
Ἔσχλασε ἤδη κἀνόρθωσεν βροτούς. id est,
Sermo profecto rebus in compluribus,
Deiecit homines, simul & erexit, breuis.

Sentit interdū ex paucis uerbis perperā intellectis, magnos nasci errores, atq; etiam erroris correctionē ex paucis recte intellectis. De leuissimæ rei grauissimis pœnis dictū est alijs.

Vni cum duobus non est pugnandum. XXX

In eadem Chrysothemis, Electræ sorori, & choro concorditer hortantibus ita respondet,

Δράσω, τὸ δ' δίκαιον ὃν ἔχω λόγον
Δυοῖν ἐχίδνοιν. id est,
Factura sum, non æquum enim est, resistere
Vnam duobus.

Affine est illi, ne Hercules quidem aduersus duos. Huc alluſit & Catullus in epithalamio, Noli pugnare duobus.

Malis mala eueniunt. XXXI

Clytemnestra obiurgans Electram filiam, quòd per eam traduceretur, ut uiricida, uicissim audit,

Αἰσχροῖς δ' ἀσχὰ πράγματ' ἐκδιδάσκεις. id est,
E' turpibus enim facta turpia discimus.

Significans quòd filia de matre parū honeste loqueretur, ei imputandū, quæ necando marituꝫ & filij necem moliēdo, docuisset liberos odisse matrē. id paulo post, dicit explanatius.

Τὰ δ' ἔργα τῶν λόγων ὑφέσπετ'. idest,
Porrò ipsa facta, uerba reperiunt sua.

Scitum est illud Socratis, ut se quisq; talem præstaret re, qualis haberi cuperet. Fama enim è factis uelut è fonte nascitur, è bonis bona, è malis mala. proinde qui factis ignominiosis sibi peperit ignominiosam famā, ne succenseat male loquētibus, sed sibi qui ora aperuit populo: nec moliatur uindictam in maledicos, sed benefactis rumorē fœdum abolere studeat.

Numinis ira ineuitabilis. XXXII

Apud Homerum Iuppiter uxori minitans, appellat manus suas ἀάατους, quod lædant quoscunq; uelit, quum à nemine uicissim læsi queant. Simile est quod in eadem fabula dicit Orestis pædagogus,

Ὅταν δὲ τις θεῶν,
Βλάπτῃ, δοκῶν' ἂν ἀλ' ἂν ἰσχύων φυγεῖν. id est,
At ubi uiro nocet deorum quispiam,
Viuere posit nemo quamlibet potens.

Solent homines calamitates suas in hanc aut illam causam reijcere, quum plerag; mala sic præter omnem expectationem accidant, ut appareat à superis immitti. Aduersus numinis decretum nihil ualet humana prouidentia.

Quò terrarum raperis. XXXIII

Qui non sunt attenti ad rem propositam negantur esse domi, Qui longius aberrant à uero, in alia regione esse dicuntur. Electra sorori nunciāti Orestem uiuere qui dictus erat mortuus ita respondet,

Ἅ κἀδὸν' ὅποι γῆς, δαὶ' ὅποι γνόμας φέρῃ. id est,
In quod solum raptare non intelligis,
Nec quò ferat mens.

Prouerbium est in tropo. Sic in eum qui aberrat à re proposita apte dicetur illud, Quo nunc se proripit ille? Aut in quam regionem abripitur? Transtatum uidetur à nautis.

Bene natis turpe est male uiuere. XXXIIII

Quidam arbitrantur ob hoc ipsum sibi licere turpiter uiuere, quòd honestis maioribus orti sunt, quum contrà generis claritas, quasi fax addita faciat, ut nobilium errata plus habeant dedecoris, quàm obscuro genere natorum. Hoc in eadem fabula sic expressit Electra,

Ζῆν δυσχρῆ δυσχρῶς τοῖς καλῶς τεθραμμένοις. id est,
Natis honeste, turpe uiuere turpiter.

Quanquam Electra putat eos turpiter uiuere, non qui sunt improbis moribus, sed qui uiuunt in seruitute quum sint ingenui nati, ut cum illo conueniat, Vbi non sis qui fueris, non est cur uelis uiuere.

Mortui non dolent. XXXV

Eadem in eadem fabula, significans se spontanea morte quæsturam malorum finem, ait:

Τὸν γὰρ θανόντα δ' οὐχ ὁρῶ λυπούμενον. id est,
Nam mortuum dolere uidco neminem.

Eoꝫ Plinius existimat nullū beneficiū à dijs datum homini maius, quàm quod cuiq; in manu est quum uelit è uita excedere. Melius Socrates, qui docet esse nephas animam iniussu imperatoris dei è corporis præsidio decedere.

Omnibus modis nocens. XXXVI

Ibidem Orestes percontanti quibus modis esset molesta Clytemnestra, manibus an uenено, respondet Electra,

Καὶ χθονὸς καὶ λόγοισι καὶ πᾶσι κακοῖς. id est,
Manu & uenenis & malis demum omnibus.

Quadrabit in hominem, modis omnibus pernicioſum, ſucis, ui, uerbis, ſictis.

A' capite arcessere, à fronte ducere. XXXVII

Cum res ab eo repetitur, quod est in negotio præcipuū, à capite arcessi dicitur. M. Tul. lib. De orat. 2. Etiā ætatis est usuꝫ nostri, à capite quod uelimus arcessere, & unde omnia manant uidere. Item lib. De legibus 1. Alte uero & ut opinor, à capite frater repetis quæ quærimus. Et paulo post ibidem, Vis ne ergo ipsius iuris ortū à fronte repetamus? Quod ante dixit à capite, hic dicit à fronte. Rursus in Topicis, Cum autem à genere ducetur argumentum, non erit necesse id usq; à capite arcessere. In Tusculanis quæstionibus alicubi dicit, à capite ducere, pro eo quod erat ab exordio repetere.

Latini tibicinis more. XXXVIII

In Marci Tullij uerbis quæ paulo ante retulimus ex oratione pro L. Murena, prouerbium inerat, quum ait iureconsultum instructo petitore, Latini tibicinis more trāsire ad eum à quo petitur, & illum solennibus uerbis instructū. Vnde nata sit similitudo, non admodum liquet, nisi quod probabilis coniectura uidetur, ductū à priscis illis Latinis, qui in pagis aut oppidis unico tantū tibicine fabulas agitabant, ad cuius modulatū uocē ac gestum accōmodabant histriones, aliqui ob imperitiā, non seruaturi carminis rationem. Is igitur

tibicen posteaquam uel actori præcinuerat, cogebatur ad alterum huic respondurum transire, ei que uicissim incentu tibiæ metri modulos præire, atq; hinc rursus ad alium, quòd rusticani homines absq; præeunte tibicine non possent aptè saltare uersum aut Mimos. Hanc coniecturam adiuuat locus qui est apud M. Tullium in Oratore ad Brutũ, ubi agit de uersibus ita compositis, ut posset oratio libera solutaq; uideri. Quorum, inquit, similia sunt quædam etiam apud nostros, uelut illa in Thyeste, Quemnam te esse dicam, qui tarda in senectute: & quæ sequuntur: quæ nisi quum tibicen accessit, orationi sunt solutæ simillima. Prior uersus ex oratione, refertur in prouerbio, Causa cadere.

In quadrum redigere. XXXIX

Superius ex Aristotele diximus, uirũ consummatis animi appellari tetragonũ, quòd ea figura ex omni parte sui similis est. Vnde quicquid congruit & aptum est, quadrare dicitur. Id M. Tullius in Oratore deflexit ad orationem concinnam & aptis numeris cõpositã: Itaq; postquã est nata hæc circũscripto, uel cõprehensio, uel continuatio, uel ambitus, si ita licet dicere, nemo quã aliquo esset in numero, scripsit orationẽ generis eius quod esset ad delectationẽ cõparatũ, remotumq; à iudicijs forensibus certamine, quin redigeret omnes fere in quadrũ numerosq; sententias. Metaphora ducta est à marmorarijs: Non fum immemor hoc à nobis alibi positũ, sed locum euidentius ostendere uolui: illic enim tantũ indicaram.

Ἀπάλαιστα. XL

Motus & homines inconditos & arte carentes M. Tullius in eodem opere testatur à Græcis appellari ἀπαλαίστους, quasi dicas à palæstra alienos, quòd in palæstra exercitati, etiã in cæteris actionibus uenustatẽ quandam habent, quemadmodum indicat in Oratore ad Brutum. Non inquit, ut in ea tamen omnia fiant, sed ut sic adiuuẽt, ut palæstra histrionẽ. Talis est saltatio Cyclopica & Sileni. Verba Ciceronis adscribam. Itaq; qualis eorum motus quos ἀπαλαίστους Græci uocant, talis horũ mihi uidetur oratio, qui non claudant numeris sententias. In lib. De optimo genere dicendi, dixit palæstrice spaciari, pro decoro numerosoq; gestu incedere. Hæc inquit, uitiauerunt fere omnes qui aut Attici numerantur aut dicunt Attice, sed quatenus uoluerũt fuit & facri dumtaxat habebatur, sed in palæstrice in Xysto spaciari ut uocat, non ut ab Olympijs coronam petant. Quin hoc ipsum ab Olympijs coronam petere, prouerbij speciem habet, pro eo quod est, è rebus arduis magnam ac solidam affectare laudem, hoc est in causis seruijs & grauibus uincere. Qui priuatim in porticibus ad uoluptatem differunt, in Xysto spaciãtur: qui in foro causas graues agunt, in solem & pulueren prodeunt, magnum periculum magnæ laudis sæpe suscipientes.

Cadere in curſu. XLI

Cadere in curſu. M. Tullius dixit pro eo quod est expetita laude frustrari, quẽadmodum si quis ad laureã bicolicã contendens emoriatur, priusquam ad summũ cius nominis fastigium peruenerit. M. Tullius lib. De claris oratorib. de Galba loquẽs. Laudabãt hũc patres nostri, sanctũ etiã propter patris memoriã, sed ceciderat in curſu. Nã rogationẽ Aemilia Iuxtarhinæ cõiurationis inuidia, qui pro se ipse dixisset oppressus est. Simili tropo dicimus eos è curſu reuocare, quos ab instituto, ad aliud quippiã retrahimus. Et in curſu esse dicuntur, qui magno studio cõtendit aliquã. Metaphora sumpta est à publicis certaminibus pedũ, aut equi currentium.

Titius. XLII

Titium saltare dicebãt qui incomposite ac solute gestiebant. Fuit enim huiusmodi saltationis genus, quod à Titio quodam malo oratore nomen inierat. M. Tullio quod modo citauimus operi: Quos Sextus Titius confugustus, homo loquax sanè & satis acutus, sed tum solutus & nullis in gestu, ut saltatio quædam nascereturr, cui saltationi Titius nomen esset. Ita cauendum ne quid agendo dicendo'ue facias, cuius imitatio rideatur. Citat hunc Ciceronis locum Quintilianus lib. 11. capite de pronunciatione: Similia his sunt saltare Cyclopem. Horatius,

Saltaret uti Cyclopa rogabat.
Et saltare cordacem more Sileni.

Vt Phidiæ signum. XLIII

Quæ primo statim aspectu probantur omnium suffragijs, ut Phidiæ signum placere dicuntur. Nam quædam signa non statim arridẽt, sed frequenter & propius inspecta paulatim incipiunt placere. M. Tullius eodem lib. Nam Q. Hortensij admodum adolescentis ingenium, ut Phidiæ signũ simul aspectum & probatum est. Is L. Crasso, Q. Scæuola consulibus primum in foro dixit, & apud hos quidem consules, & quum eorum qui adfuerunt, tum ipsorum consulum qui omnes intelligentia anteibant, iudicio discessit probatus. undeuiginti annos natus erat eo tempore: hæc ille. Arbitror autem Ciceronem sentire de Ioue Olympio, quem finxit insignis statuarius Atheniensis Phidias, quemadmodum refert Plinius lib. 34. cap. 8. & lib. 36. cap. 5.

In numerum peruenire. XLIIII

Qui aliquo precio haberi incipiunt, in numerum aliquem peruenire dicuntur: quemadmodũ in aliquo numero esse dicuntur, qui sunt alicuius existimationis, et in nullo numero esse, qui plane contempti sunt. M. Tullius in eodem libro. His enim rebus infimo loco natus, & honores & gratiam & prædam consecutus, etiam patronorum sine doctrina, sine ingenio, aliquem in numerũ peruenerat. & aliquanto post, de C. Sicinio loquens. Hæc ille tenuis & paratus ad causas uenerat, uerborum non egens, ipsa illa comparatione disciplinæq; dicendi iam in patronorum numerum peruenerat.

E' neuo cognoscere. XLV

E' neuo cognoscere, est ex re quapiam minima totum hominis ingenium æstimare, quemadmodum dicimus leonem ex unguibus agnoscere, & Protogenes ex linea agnouit Apellẽ. M. Tul. in lib. De claris oratoribus. Nunc quoniã totum me non è neuo aliquo aut crepundijs, sed corpore omni uideris uelle cognoscere, complectar nonnulla etiam quæ fortasse uideantur minus necessaria. Metaphora sumpta est ab ijs qui infantibus quos ablegant exponunt ue, addunt crepundia, per quæ agnoscantur si forte inciderit occasio. Aut neuum aliquem in corpore notant parentes. Tale signum interdum syngraphis suis addunt traperitæ.

Ne pudeat artem. XLVI

Versus erat olim populari sermone iactatus. Ne pudeat artem proloqui quam fiscites. Multos non pudet turpi quæstu uiuere, quum pudeat nomen eius quæstum profiteri. Quemadmodum si quis usuram exercens, uocari malit negotiator. Versum cinit M. Tullius eodem libro. Me autem sine percunctatissimum ille uersus, qui uetat.

Artem pudere proloqui quam fiscites.

Dissimulare non sinit, quin delectet: sine tuum studium hoc à me uolumen expressit.

Δωριάζειν. XLVII

Δωριάζειν, olim dicebantur qui corpore parum decore mollito incedebant, dictum à uirginibus quæ in Peloponneso discinctæ, & absq; tunicis esse consueuerunt, tantum pallio tectæ utrinque fenestrato, per quod patebant membra corporis. Apud Lacedæmonios autem uirgines certis diebus totæ nudæ incedebant. De Romanorum mollitijs pellucentibus multa queritur Iuuenalis.

Aetoli. XLVIII

Aἰτωλοί sed dicti sunt olim loco prouerbiali, qui iuxta mores Aetolorum pessimi essent & improbi. Aliusam est enim ad

uocem,

uocem, quẽadmodum auidi munerũ Dorice loqui dicebantur, sic ἀκαλοὶ dicti uidentur, quòd omnia petant, παρὰ τὸ ἄκλον ἀτενίζ. Memunit Stephanus.

Χαρωνῖται. XLIX

Olim Charonitarum cognomen apud Romanos populari ioco tributum est ijs qui ex defuncti commentarijs uiebãtur quod perperam agebant. Hinc ortum. Quum M. Antonius oratione funebri prolatáq; C. Cæsaris ueste populum in eius interfectores conciuisset, arripuit Cæsaris Commentarios, in quibus acta illius continebantur, ijsq; asscripsit quæ libuit. Atque horum autoritate se facere simulabat quicquid ingebat, alijs tribuens magistratus, alios ab exilio reuocãs, alios è uinculis liberans. Hi omnes quoniam se defuncti commentarijs excusabant, uulgari ioco dicti sunt χαρωνῖται, ut refert Plutarchus in uita M. Antonij. Simili artificio quidam abutuntur testamentis, in quos competet itidem cognomen.

Oculis ferre, & similia. L

Prouerbialia sunt & illa, oculis ferre, in sinu ferre, si quis quem insigniter amat fouetq;. Translatum à matribus tenere liberos suos amantibus, à quibus non dimouent oculos, solicitæne quid illis accidat incommodi, gestantiq; in sinu atque complexu. Exempla utriusque sunt apud M. Tullium crebra. Non dissimile est, quod est apud Platonem libro De repub. 10. ἐπὶ ταῖς κεφαλαῖς φέρειν. id est, Super capita ferre. καὶ ἐπὶ ταύτῃ τῇ σοφίᾳ οὕτω σοφὸν φιλοῦσιν ὥστε μόνον ὑπὲρ τῶν κεφαλῶν περιφέρουσιν αὐτὸν οἱ ἑταῖροι. id est, Et ob hanc sapientiam in tantum amantur, ut sectatores eos tantum non in capitibus circumferant.

Iapeto antiquior. LI

Ἰαπέτου πρεσβύτερον. id est, Iapeto antiquior. Iupiter apud Lucianum sic alloquitur Cupidinem puerilia excusantem, σὺ παιδίου ἀ ἔρως, ὃς οὐ πρεσβύτερος εἶ τοῦ Διὸς ἰαπέτου.

FINIS.

LVGDVNI APVD SEBASTIANVM GRYPHIVM.
ANNO M. D. L.

SEBASTIANVS

VIRTVTE DVCE,

COMITE FORTVNA.

GRYPHIVS

EXCVDEBAT

LVGDVNI,

ANNO

M. D. L.

BIBLIOTHEQUE NATIONALE IMPRIMES R.F.